Digitized by Google

Franciſcus de Fernandes

Terenti-
us Cum Quinqꝫ commentis.

PVB·TEREN-
tij Afri Comoediae in ſua metra reſti-
tutae. Interpretantibus Aelio Dona-
to grammatico digniſſimo: Guidone
Iuuenale Cenomano: Io. Calphur-
nio: necnon ⁊ Seruio: Iodocoqꝫ Ba-
dio Aſcenſio. Cum figuris aptiſſimis
multiſqꝫ in locis adiūctis dictionib'
graecis quae deerant. Inſuper copio
ſiſſimus index tā vocabulorū
q̄ꝫ Adagiorū quae digna
annotatu viſa ſunt.

Ad uſum ... Francisci ...

Quae omnia diligēti ſtudio ⁊ cura no-
uiter reuiſa ⁊ excuſa ſunt.

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

¶ Index vocabulorũ omniũ in margine poſitorũ ſm ordinẽ alphabeticũ.

¶ A. ante. B. C. & D

Abdicare & Exhæredare. 1
Abducere. 192
Abhorrere. 29
Abhinc trienniũ. 168
Abire aut diſcedere. 25
Abitio. 78
Abigere. 119
Abire. 127
Ablegare. 183
Abortus. 182
Abradi. 151
Abſoluere. 113
Abſurdus. 118
Abſumi. 152
Abundare. 145
Accerſo vel Arceſſo ab accio cis. 21
Accerſor. 15
Accerſo. 30
Accerſi. 101
Accidiſſe. 146
Accipere. 71
Accingere. 151
Accidere. 181
Ac pro contra. 29
Actum eſt. 18.38
Actum agam. 111
Actutum & actuarius. 126.164
Actum aiunt. 155
Accurate. 19
Accuſatur. 190
Adauctiua pticula. 24
Adagiones. 49
Ades. 14
Adeon. 18.146.187
Adeo. 40
Adeo pro certe. 77
Adelphos. 101
Aueſt. 142
Adhuc. 18.92.126
Adire & Accedere. 20
Adiurare. 15.178
Adiutare. 41
Ad integrũ redire ora [illegible]. 100
[illegible]ungere. 4.105
[illegible]diuto[illegible]. 137
[illegible]ua[illegible]onus. 181
[illegible]monere. 82
[illegible]mittere. 119
[illegible]odium. 151
[illegible]ouere. 165
[illegible]. 18.23.93
[illegible] & Aggrede[illegible] 119
[illegible]ro iuſta. 119
[illegible]dire. 22
[illegible]ves ſe. 55
[illegible] 35.128

Aduentus. 44.96
Adductum. 78
Aduerſum. 104
Aduenti pro aduentus. 146

¶ A. ante. E. F. G. H I. & L.

Aedepol. 13
Aeger. 8.9.75
Aegrotus. 9
Aegritudo. 33.85
Aegrotatio. 85
Aegre. 191
Aemulum. 58
Aequalis. 121
Affectare. 80
Affinis. 136
Affinitas. 195
Agere. 8.25.110.119.121.135. 172
Age age. 13.111
Age hortantis. 22.25. 113
Agere pro meo iure. 105
Ager. 117
Agere ætatem. 177
Agere & orare. 190
Agnoſcere & cognoſcere. 1.53.66
Aggredi. 168
Ah. dolentis. 13.8.21.23
Ahu. 42
Ain. 30
Aio & dico. 154
[illegible] 97
[illegible] 15.4
Aiunt. 13.5
Algere. 106
Aliter.
Alia.
Aliquid mõſtri & Aliquid mõnſtrum. 1
Alias. 1
Aliquo pacto. 3
Aliorſum. 3
Aliqua aduerbiũ. 11
Aliquis. 15
Altercor non Alterco. 24
Alterĩ ꝑ alteri. 80.15

¶ A. ante. M. & N.

Amãs & amator. 63.35
Amans. 13
Amator & Amicus. 39. 41
Amabo blãdiẽtis. 41
Amator. 91
Amarus. 191
Ambitio. 14
Amicus. 25
Amiſti ꝑ amiſiſti. 47
Amittere. 85
Amittere pro dimittere. 143
Amoliri. 24.25
Amphibologia. 21
Amplius. 110
Anuſos. 74
Anaſtrophe. 7.10
αναστροφη 9
ανακολουθον 10
Andrius ab Andro. 1
Angiportus. 65
Animaduertere. 2
Animaduertenda. 6
Anime mi. 38.40
Animum inducere. 52
Animo malefieri. 126
Animus gladiatorius. 166
Annona. 27
Antitheton. 6
Antiptoſis. 44
Ante brumam. 160
Auis. 82

¶ A. ante. P. Q. & R

Apparari cum datiuo 23.24. 15
Apageſis. 61
Apparare & præparare. 77
Appellere. 2.17.79
Appello is. 2
Appello as. 1
Applicare. 35.79
Apoſiopeſis. 5.7.10.18.19.27.30.50.52. 63
Apprime. 4
Apud ſe eſſe: & ad ſe redire. 33
Apud & penes. 78
Aq̃ſ ſenect⁹. 86.87
Arrabo. 89
Arbitrium & Exiſtimatio 74
Arbiter. 106
Archaiſmos. 14.15
Argumentum. 2
Ariſtophanes. 2
Arripere. 55
Arriolatores. 110
Ars. 3.112

¶ A. ante. S. T. & V

Aſſentare. 113
Aſpernari. 153
Aſtus. 9.67
Aſtu. 69
Atat. 5
Attende tibi. 16
Attemperare. 32
Atq;. 9
Atqui. 17.134.175
Atq; pro q̃. 11
Aucupium. 44
Auctores eſſe. 136
Auferre & Ferre. 3
Augeri animus. 80
Auſin. 65
Autumare. 74
Autem. 175
Auxeſis. 49.65.66

¶ B. añ. A. E. O. & R

Babylo. 135
Bellus & Belliſſimum. 115
Bellarium. 125
Bene tibi cupio. 32
Bene pro valde. 36
Benignitas. 41
Bonum. 120
Bonus & liberalis. 121
Bonitas. 140
Bromi. 161

¶ C. añ. A. E. & H.

Cadauerofus. 184
Cæterum. 40
Cælla. 47
Cællarium. 47
Cællula. 47
Cædere pro committere. 81
Cælo tibi hãc rem. 91
Caſia. 101
Cælebs. 104
Cæſius. 183
Calleoes. 9
Calamitas. 37
Calamus. 37
Callere. 87
Callidus. 119
Canere. 80
Cape. 80.97.153.186
Captus eſt ſeruorum. 110
Captus. 4.121
Carnifex. 9.94.183
Caro & corp⁹. 123.183
Cariẽtiſmos. 48.145
Carpere. 115
Cato vnde. 29.91
Caue. 12
Cautus. 29
Caudex: ſtipes: & aſinus. 97
Caudicariæ naues. 97
Cedo. 7.16.151
Cedo idem quod dic mihi. 16.17
Cedo & cedite. 86
Cedo pro da. 166
Cenſor. 42
Ceruix 83
Certatio & certamen. 110.111
Certum 184
Ceſſat. 96
Cetarii. 43
Chi[illegible] & chilones. 48

¶ C. ante. I. & L.

Cibus & victus. 85
Circũcurſare. 87
Circũuallare. 114.115
Circũſpicimus & proſpicimus. 127.128
Cirrus & Cirri⁹. 184
Ciſta. 61
Ciſtula. 61
Ciſtella. 61
Clam & clãculum cũ accuſatiuo. 105
Clamitare. 105
Clemens. 104
Cliens & clientela. 72

¶ C. ante. O.

Cognoſcere. 174
Coitio. 152
Collocare. 55
Comperire. 1
Commereri & promereri. 7
Commentum. 10
Cõminiſci. 10.12.87
Committere. 10
Compotrix 10
Commutatiuum 16
Commutare. 16
Commouere. 17
Commune. 28
Committere. 28
Commotus. 30
Comparare. 37.46
Com[illegible]mini. [illegible]
Commitigari. [illegible]
Comœdi[illegible] 74
Com[illegible] 85.17[illegible]
Commiſcere. 94
Cõmereri. 110.188.19[illegible]
Comparatus. 111
Compos. 114.115
Commenta eſt. 128
Cõmodum. 144.159
Compedes. 150
Compluria. 159
Compoſito. 161
Commiſereſcit. 175
Commodare. 193
Conflictari. 5
Conflictatio. 5
Contaminari. 2[illegible]
Confore. 6
Confectus. 6
Conditio. 46
Conarier. 9
Conuenire. 15
Coniunctiuum p indicatiuo. 16.21
Conſuetudo. 17.145
Coniicere. 21.21
Conficere. 13
Contingo. 14
Contingere. 25
Cõſtans & cautus. 30
Confidentia & fiducia. 30
Conglutinare. 32

Concedere

Cōcedere. 35.59.178
Cōclamatum eſt. 46
Conclamare. 45
Congerere. 47
Conſpicor. 48
Conſtiti. 57
Conſilium. 70.72
Coniectura. 75
Conceſſero. 77
Conuiuari. 78
Conſequi. 79
Condictio. 81
Condicere. 81
Condicio. 81
Cōcedere. 86.163.185
Congruere. 86
Contemplari. 84
Conueniſſe. 96
Conclaue. 96
Conclui. 99
Confiteri. 103
Cōtra p viciſſim. 104
Cōuenire hoc mihi te cum. 105
Conuertere. 113
Congrus. 113
Conſiſtere. 126
Conſcere. 128
Conſulere. 153
Contenti. 153
Conſutare. 156
Congredi. 164
Condecorare. 171
Confeſſio & coniuratio. 176
Concepere. 177
Continui. 179
Conſciuiſſe. 179
Concio. 180
Conexere. 183
Contumax. 185
Cōuenire iter nos. 191
Conſingere. 191
Concludere. 195
Coram & palam. 19
Corradere & abradere. 111

¶ C.añ.R,V,&.Y.

Credere. 121.118
Crepat. 136
Credidiſti. 155
Crimen & paſſio. 55
Criſpus. 184
Crimen. 193
Crucior. 30
Cui pro qui. 6
Cum. 6
Cum illo nupta. 186
Curatio. 3
Cura. 3
Curatura & curatio. 45
Curioſus. 55
Curatura recte. 118
Cura & ſolicitudo. 155
Curſus. 104
Curſitare & ambulare. 195
cyatiſſo & grçciſſo. 85
Cyprus. 111

¶ D.ante.A,&.E.

Dānum & malū. 5.89
Dare fidem. 5
Dare & dedere. 8
Dare vl mittere dono eleganter dicitur. 35
Darę verba. 36
Dare pœnas, vl ſumere pœnas. 38
Dare impedes. 66
Dare alicui de ſe ſupplicium. 77
Dare. 91.168
Dare nuptū filiā. 116
Dare ſcelus. 121
Dari & dicari. 143
Dari in manum. 159
Dare nuptum & vxorem. 16
Datur fabula. 170
Dare veniam. 31
Deamo. 95
Decernere. 9.10.76.
Decrepiti. 112
Decrepitam. 136
Decidere. 161
Dedere. 46
Dedecoratur & turpatur. 174
Dedo. 194
Deſeruiſſe. 107
Defunctus. 110
Deſit. 146
Deſetiſcor. 158
Deficior. 158
Defungier. 167
Deſio & Deſieri. 194
Dehinc. 9
Deinceps. 21
Delectare. 46.194
De iure ſuo paululum cedere. 111
Demens. 18
Demirare. 87
Dementia. 118
Demiror. 148.186
Demirari. 187
Deniq;. 5
Depigi nouiſſime. 113
Deputare. 185
Deriuatio. 151
Deſpondere & ſpondere. 1.130
Deſipere. 85
Deſpicor & Deſpectus. 48
Deſignare. 105
deſignatores. 105.106
Deſignata. 106
Deſertores. 121
Deſedere totum diem. 195
Detrimentum 85
Deuictus. 21
Deuincere. 79
Deuincire. 84

¶ D.ante.I.

Diaporeſis. 70
Diæreſis. 19
Dii bene vertant. 48
Dictū ac factū. 15.97
Dictitatus. 35
Dictum & Dicaces. 35. 36
Dicere. 141
Dico as. 143
Dica dicæ. 144. 151.152 160
Dictio teſtimonii. 50
Diecula. 35
Differre. 16
Differor. 120
Digamon. 7
Diudicare. 83.89
Dimitte. 86
Dionyſia. 76.93
Diſceſſio. 5
Diſpicere & deſpicere. 22
Diſcedere. 14
Diſſidium. 25.193
Diſtulere. 14
Diſciplina. 80
Diſperire. 54
Diſrumpi. 118
Diſtribuere. 118
Diſcrutior. 126
Diſſimulare. 155
Diſſoluere. 160
Diſtædere. 168
Diuiſa. 38
Diuerticulum. 56
Diuiduum & dimidium. 111.111.
Diuinare. 191

¶ D.añ.O,R,&.V.

Dolet mihi hic caſus & hunc caſum. 121
Dolor & gaudium. 33
Dolet hoc mihi. 113
Domus. 130
Dono & condono. 36
Dorſum. 143
Dos & donatio propter nuptias. 98
Dragma. 17.89
Dubius conſilii. 158
Ducere. 7.133.
Ducere & deducere. 44
Ducere & reducere. 144
Duci & Abduci. 47
Dudum & iamdudum. 93.99
Duæ negatiuæ. 8
Duo genera amicitiarum. 120
Duplex teſtium modus. 32
Dure & duriter. 4
Durare. 114

¶ E.añ.C,D,F,&.G.

Ecaſtor. 189
Ecce. 129
Eclypſis. 5.7.10
Ecquid pudet. 30.163
Ecquem. 195
Eccum. 20.80
Eccum eccam: Eccos eccas. 30
Edixin. 19
Edicere & Edictū. 54
Educere pro educare. 104
Efferri & ire. 5.7
Efficere. 21.81.175
Effluere. 41
Effringere. 107
Effugere. 10
Effutire. 161.162
Ego. 14
Egregie. 85

¶ E.ante.H,I,L,M. &.N.

Ehodum. 9.13.82
Eho. 6.19.26.87.176
Eho admirantis. 19
Eho expoſcentis intentionem. 24
Eho repente cernentis. 27
Eho indignantis. 48
Eia corrigētis. 72.87
Ellum vel ollum. 29
Ellum ellam: Ellos ellas. 30
Eludere. 37.38
Ellum. 112
Emergere. 55
Emphaſis. 22.144
Emporium. 41
Emunctus. 160
Enecare. 23.24.55
Energia. 55
enimuero. 7.9.30.48
Enim pro quia. 19
Eniti. 21
Enim & facere. 121

¶ E.añ.O,P,Q.&.R.

Eo pacto & eo modo. 6
Eo pro venio & eo contra. 47
Epanaphora. 40
Ephebia & adoleſcentia. 4
Ephebus. 6.35
Ephexegeſis. 27
Epitheta trib⁹. de cauſis inuenta. 47
Epitrocaſmos. 153
Equidem. 12
Erratio & error. 114
Ergione. 144
Ergo. 114
Errones. 80
Erumpere. 54

¶ E.ante,S,T,&.V.

Eſſe apud ſe. 16
Eſſe in rem. 21
Eſſe in procliue. 25
Eſſe bonum & bono. 84
Eſſe patrium. 105
Eſſe opus re miſſa. 191
Etiam pro adhuc. 19
Et quidem. 34
Euadere. 5.121.141
Euenit. 23
Euge. 14
Eunuchus. 41
Euocatio. 61
Euomere. 186
Euphemiſmon. 81
Euſymbolum. 7

¶ E.ante.X.

Exanimatus. 7.10.181.
Exanimis. 7.10.182
Exanimus. 7
Ex aduerſo. 144
Exceſſit. 26
Excrucio & macero. 31
Excludere. 35
Excutere. 77.158
Excarnificare. 94
Exclamare. 126
Exequiæ. 5
Exempla. 63
Exedo. 85.
Exigere. 3.177.186
Exiſtimare. 36
Exiſtimare & Aeſtimare. 6
Exornatio ſiue dyal ion & ton.
Exoratus.
Exoſſare.
Exoriri.
Exoluere.
Expectare. 17
Expecta. 10
Expectare & ſ re.
Expedire.
Expoſtulare & lare inuicem.
Expetere.
Exprimere.

Expuere pus. 50
Expromere. 88
Exponere. 89
Experiri. 121
Explanare. 153
Expiſcari. 153.154
Exponi infantes. 182
Explere animũ. 194
Exquirere. 121
Extemplo. 20
Extorquere & contorquere. 154
Extrudere. 174
Exulo. 55

❡F.ante,A.

Fabulæ. 10
Fabula. 33
Facere & Efficere. 3.5
Facile. 6.26
Faciam. 12
Facinus. 27
Fac nos miſſos. 29
Faciam: vel fiet: & fiat. 52
Factum & ſucceſſus. 70. 72
Facto facere. 76
Facilitas & Clementia. 89
Facilis & Clemens. 90. 134
Facere rem. 111
Facere ex animo. 135
Factũ illiberalr. 154
Faceſſere. 160
Falſus. 25
Falſum eſſe. 23
Falſum: Fictum: & vanum. 38
Familia. 97
Fames. 99
Fatuus & Fatuus. 71
Fatiſcere. 158
Faxis. 26.78
Faxo. 30.76
Faxim. 134

❡F.ante,E,I,&.L.

Ferre: perferre: & ſuſtinere. 4
[illegible] 9.18
[illegible] 11.12.18
[illegible] foras. 46
[illegible] 91
[illegible] dies. 54
[illegible]itas & Facili[illegible] 71
[illegible]dius. 112
[illegible] 3.26.94.143
[illegible]dis. 41
[illegible] fidiculæ. 41
[illegible]ia & Confiden[illegible] 65
[illegible] fidelis.
[illegible] 172

Fidi & fideles. 172
Fingere. 4 .96.97
Flagitium. 48.97
Flamma. 43.97
Flagellum. 43.97
Flabellum. 55
Flabrum. 55
Flagitare. 97
Floccifacere. 47

❡F.ante,O.R,&.V.

Fœnerare. 110
Fœnerare & Fœnerari. 111
Forma & vultus. 5.7
Forma: Forceps: & Foruus. 144.182
Frater. 1
Fraus. 84
Fretus pro cõfiſus. 72
Fructus. 152
Fruſtrare. 36
Frugi. 55.88
Frui. 88
Fruor. 137
Frugalior. 91.92
Frumen. 136.137.151
Fucus. 54
Funus. 5.7
Funda. 63
Fungor. 75
Fundus & Ager. 93
Fundere. 130
Furciferi. 22
Furcifer. 63.69
Furtum. 64
Futurus. 1
Futuræ. 21
Futilis. 22

❡G.ante,A,E.L. &.R.

Ganeo & Ganeum. 100. 116
Garrire. 48
Garrire & Garrulus. 95
Gaudeo. 32
Gaudeo tuũ gaudiũ eleganter. 33
Genus. 1
Genus & familia. 114
Geſtire. 54
Glycerium. 1
Glyceria. 1
Grandis. 28.153.154.
Gratiam inire. 54
Gratulari. 96
Grauius & ſtabilius. 104
Grauius. 105
Gratioſus. 109
Grauis. 136.192
Gregales. 134

❡H.ante.A,&,E.

Habere. 4.19.49
Habitior & Habitudo. 45
Habere gratias: agere & referre. 166
Hac & illac perfluere. 41
Hæc pro hæ. 45.49
Hærere. 119.166
Hæſitare. 162
Hariolus. 160
Haruſpex. 160
Haruga. 160
Hara. 160
Hau turbantis. 27
Hecyra. 169
Hæcyros. 169
Hei. 146
Hem interiectio. 12
Hem demõſtrantis. 15
Hem dolentis. 16.21
Hem. 17.18.56.112 180
Hem iraſcentis. 17.21
Hem admirantis. 18
Hem idignãtis. 24.31
Hercle. 38
Hercle vero ſerio. 137
Here & heri: mane & mani: veſpere & veſperi. 140
Heus vocantis. 21
Heu & hei. 81

❡H.añ.I,O,V,&.y.

Hic pro nunc. 175
Hic fatur, & hæc fatura. 193
Hilarum. 129.130
Hocine. 23
Hoc penus: hic pen⁹: & hęc penus. 45
Hoc ſal: & hic ſal. 49
Hoc tibi mecũ nõ conueniunt. 104
Hoc agere. 118
Hodie. 9.111
Homuntio. 55
Horrere. 126
Hoſpes. 28
Huc. 21
Hui irridentis. 18
Humane. 107
Hunc abſoluam. 113
Hymenæum. 135
Hyperbolicos. 47
Hyperbole. 118.157

❡I.añ.A.D,G.&.I.

Iamdudum. 10
Iam. 15.125
Iamdiu. 69
Iam primum omnium. 82
Iam vero. 130
Idem. 153

Idoneus. 19.26.181
Id ſibi negocii. 2
Igitur. 37
Ignauus. 11.12
Ignoſcere & indulgere. 121
Ilico. 19
Illicere. 31
Illicis. 32
Ilicet. 38
Illiberalis. 121
Illiberaliter. 117.128
Illudo te & in te. 26. 27.29. 166

❡I.ante.M,&.N.

Imponere manum. 16
Impeditus & perditus. 22
Impudens. 25
Impotens. 30
Imprudens & ignarus. 41
Imperare & Iubere. 47
Impluuium. 55.161
Imperitus. 107
Impertio. 116
Impendere. 147
Impulſus. 176
Inclementius. 36
Incommodare. 6
Inceptio. 11
In commune. 20
Incuruus. 48
In. 48
Inceptat. 89
Incidere. 128.146
Incogitans. 145
Indignum. 30
Indulgeo me & mihi. 42
Indicium. 5.69.70
Indicere. 70.105
Indulgere. 96
Inde. 104
Inducere animum. 105
In dubium. 111.115
Indigne. 115
Ineptum & falſum. 11
Iners. 22
Ineptus. 17.118
Inieſcare. 110.111
Ineſt huic rei & in hac re. 144
Infenſus. 10
Infelix. 12
Infregit. 109
Ingenium. 6.12.18. 84. 105
Ingratus. 42
Ingratus .i. inuitus. 85
Initus. 29
Iniuria. 29
In loco pro opportune. 63
In memoria habere. 3

In præſentiarum. 161
Inquam. 95
In rem. 195
Inſtituere. 6.104
Inſania. 31
Inſolẽs & inſolẽcia. 31
Inſulto tibi & te. 44
Inſimulare. 73.152
Inſciens & inſcitia. 89
Inſidiæ. 148
Inſimulatio. 152
Inſcitum & ſcitum. 192
Integer. 4
Interiectio execrantis. 13
Interea. 14 15.174
Inter. 23.24
Interturbare. 24
Integrari. 24
Interea loci. 41
Intimus. 41
Intertrimentum. 84
Intendere. 86
Intereſt. 104.105
Intermittere. 114
Interuenire. 119
Interdiu. 122
Intero. 152
Inuenuſtus. 12
In vado eſſe. 40
Inueteraſcerent. 170
Inuiſus. 194

❡I.añ.O.P.R,&.S.

Iocularium. 27
I præ. 7
Ipſe videſit. 119
Iracundia & dolor. 10
Iratus & iracundus. 95.99. 180
Ira & iracundia. 130
Ire in neruum. 161
Ire exequias & ſuppetias. 168
Irritare. 21
Irritari. 113
Ironia increpatione maior. 30
Iſtuc. 13
Iſtęc in me cudetur faba. 48
Iſtuc ætatis. 77

❡I.ante.T,&.V.

Ita. 2
Itaq. 20.35
Item. 128
Itidem. 40
Itiones. 168
Iubere & velle. 20
Iubeo. 120
Iugulare. 50
Iul.pol. 17
Iuncus. 47
Iurgium & lis. 186
Iuſtus & Clemens. 3

Ius bonum

Ius boni & æqui. 90
Ius & æqtas. 104.105
Ius. 108,109,166

ℂ L. ante. A. & E.

Labeones. 46
Labrum & labiū. 48
Labaſco. 111,112
Labefacere. 112
Lactare & oblectare. 23
Lactare. 32
Labia: caudex: & ſtipes. 95
Laridum & lardū. 118
Largi & effuſi. 137
Largitio. 138
Latere. 91
Laudare & Prædicare 54
Lepor & lepidus. 31
Lex. 8

ℂ L. ante. I. O. & V.

Liberare. 15
Liberi etiā de vno. 31
Libens. 55
Libido. 79.177
Liberalitas. 104.105
Liberalis. 128 134 146
Licitum eſt: placitum eſt: puditum eſt. 17
Licia. 31.32
Ligurire. 67
Limis & limen. 55
Linire & relinire. 85
Lineæ amoris. 96
Liquidum eſſe. 45
Liquere. 48
Logilogorum. 156
Longe. 105
Lotum. 108.109
Lubens. 13
Lucina. 18
Luculentus. 87
Luens. 133
Ludus. 144
Luditur. 151
Luſcius Lauinius. 2

ℂ M. ante. A.

Macerare. 15.41.118
Maceries. 135
Magnificentia. 166
Malus interiectio. 63
Mala. 80
Maleuertere. 109
Male eſſe animo. 128
Malum. 161,165
Mane. 4
Manere. 56
Manſum. 78
Maſtigo. 131
Matrona. 15
Maturare. 25

ℂ M. ante. E. & I.

Meapte & meopte cum ſimilibus. 92
Meliuſculus. 181
Memor & Grat⁹. 112
Memini. 145
Me ne. 190
Mereri. 13.14
Mereri & pmereri. 95
Mercatus. 111
Mergo: Mergor: & Emergo. 114
Metus rarum. 143
Mereri & commereri. 185
Metuo illum: Timeo ab illo. 5
Metaphoricos. 8
Metalepſis. 19
Metuo & timeo. 143
Mille. 89
Miletos. 126,128
Mimeſis. 47
Minime gentium. 56. 116
Minus nihilo. 157
Minus placere. 191
Minus factum: & nollefactum. 193
Mi pro me. 24
Miror. 16.17
Mirari. 117
Miſere. 19,20. 76. 128
Miſer. 49
Miſerari, & Miſereri 85
Miſeret. 100
Miſargirites. 103
Miſſum vel reliquum facere. 186
Miſeros. 126

ℂ M. ante. O. & V.

Modus. 5
Modo. 114,141.144
Modeſte. 5.146
Mollis frontis. 64
Molliter. 130
Monſtrum. 57
Morem gerere. 23
Morigerari. 41
Moratus. 191
Mouentur. 19,20
Multum. 89
Mulier. 128
Multo maxime. 175
Muſtella. 59
Muſicus. 74
Muſitare. 109
Mutuum in amore. 35

ℂ N. ante. A. & E

Nam pro quia. 180
Nanciſci. 190
Nares. 117
Natura. 74.107
Nauiter. 37
Nebulo. 63
Neceſſe: neceſſis: & neceſſus. 69
Negocium. 2
Ne: idest valde. 118
Nemo i fœminino genere. 19
Nemo homo. 54
Nemo hominem. 112
Ne particula eſt. 2
Ne: ideſt certe. 79
Neq; dum. 79
Nequitia. 85.116
Neutiq̃. 13,14.183

ℂ N. ante. I. & O.

Nihil prorſus. 17
Nihil ne proprium. 25. 26
Nihilominus. 90
Ni pro ne & pro non. 47
Niſi pro ſi non. 121
Nobilis. 79
Nomina ſeruorum. 9
Non hem. 8
Non malus. 120
Noſtin. 17
Noſtram. 46
Noxia. 80

ℂ N. ante. V.

Nubere. 190
Nubes. 190
Nugæ. 116
Nullus ſum. 22
Nulli in genitiuo: nulli in datiuo. 23
Nulli pro nullus. 22
Nullus pro non. 42
Nullum eſſe. 191
Nunquam. 69.114
Nunc. i. aliquando. 79
Nunquidnam. 113
Nunquā quicquā. 122
Nuptiæ quid ſint. 1
Nupera. 77
Nuſquam: Nuſpiam: Vſquā: & vſpiā. 104

ℂ O. ante. B.

Obdare. 56
Obeo mortem. 10
Obfirmare. 101,184
Obgannire. 168
Obiurgare. 5
Obiicere. 78
Obiectus. 180
Obitus & aduentus. 195
Obligurire. 44
Oblecto hac re & in hac re. 105.174
Oblectare. 113
Oblatum. 114.182
Obnixe. 6
Obnunciare. 123.124
Obſeruare. 16,103
Obſerua teipſum. 16
Obſecrare. 26
Obſecundare. 95
Obſidere. 129
Obſonare & obſonator. 138
Obſeruatio. 6,103
Obſequi. 6
Obſequium. 6
Obſtiate facere. 10,12
Obſtetrix. 12.18.
Obſtupui. 12
Obſonium. 15
Obſono as. 15.17
Obſonor aris. 15.17
Obtrudi. 11
Obteſtari & rogar. 11
Obteſtor ſi exprobantis eſt. 12
Obtundere. 14.15.54 96.106. 175
Obturbare. 33
Obtrudere. 180
Obuiam. 20

ℂ O. añ. C. D. E. & F.

Occipio. 19
Occipere. 20,36
Occidi. 22
Occidere pro cædere. 123
Occupatio. 146
Ocyus. 26
Odioſi. 166
Odioſum. 184
Odoriſequus. 118
Oeconomia. 10
Oedipus. 8
Offendere. 80
Offerre & reddere iniuriam. 192
Officium. 10

O. añ. H. L. M. & O.

Ohe. 99.153
Oh indignantis. 22
Olfacere. 118
Olon. 52
Omen. 8
Omiſſiores. 132
Omnes de duob⁹. 150
Omphale. 70
O optantis. 13.20

ℂ O. ante. P

Operæpretium. 10
Operior. 10,157
Operiri. 20.25 90. 163
Opera. 92
Opem fero. 109
Opera & culpa. 177
Opitulatio. 9
Opinari. 15
Oppido. 93.152 162. 176
Opportune. 160
Opportune & in ipſo tẽpore aduenir. 191
Optato. 20
Optimates. 141
Opus illam rem. 25
Opus hęc res: hãc rẽ: huius rei: & hac re. 26
Opus & opera. 75
Opus pro vult. 79
Opus eſſe mihi hęc & his. 129

ℂ O. ante. R. S. T. & V.

Oratio & ſtylus. 2
Orare & ſupplicar. 13
Orare & exorare. 21
Oratio. 89
Orare & obſecrare. 120
Orator & exorator. 170
Orare & oratores. 90
Orbus. 118.144
Ortus. 108
Oſcitatio. 8
Oſcitantes. 9
Os durum. 64
Os oris. 82
Otium & negociū. 30
O vocãdi & increpandi. 12

ℂ P. ante. A.

Pactum. 4
Pamphilus. 1
Papę admirantis. 42. 47
Parelcon. 3.8.8.152
Paragoge. 9.12.19
παρχόμενον. [illegible]
Paraſitus. [illegible]
Parcus. 77
Paruicurare. [illegible]
Parare. [illegible]
Parens prodit. [illegible]
Paraſitaſter. [illegible]
Partes ferre poſteriores. [illegible]
Parco parſi & [illegible]
Parſimonia. [illegible]
Paſſus. [illegible]
Patronus & pa[illegible] 120.

Patronus deſerit. 120
Paternum. 121
Patrueles. 184
Pauliſper: Parumper: Aliquãtiſper: Tantiſper: Dũtaxat. 112
Pax aduerbium. 92

℄P.ante,E.

Pecunia. 86
Peditheca. 77
Pellicere. 144
Pellax & Pellacia. 44
Pendere. 40
Penicullus. 63
Penis. 63
Pendere pœnas. 77
Pendere. 92
Penes. 118
Perducere. 4
Perſoluere. 3
Perferre & Pati. 6. 180
Peregrinæ. 5.18
Perecaſtor. 19
Periculum. 21.79
Pertentare. 21
Per tempus. 27
Percunctatio & interrogatio. 28
Perſequens. 33
Perculi. 47
Perplexe. 64
Perii. 69
Perditus. 75
Percontari. 76
Percurrere. 93
Pertendere. 101
Pernoſcere. 103
Perdere quẽ ſibi. 105
Permanoas. 113
Perſuadere. 117
Perhibere. 121
Perpellere. 128
Perfricare frõtem. 128
Pertrepiare. 129
Per Deos. 161
Perpol. 172
Percontari. 172
Perpetuus. 174
Pertinacia. 177.186
Pergere. 183
Percontumax. 186
Perpuraſ. 187
Pernoctare. 187
Perfunctæ. 194
[illegible]ndare. 9
[illegible]ulum. 56

℄P.ante,I.&,L.

[illegible] 184
[illegible]gere. 117
[illegible]us. 32
[illegible]num. 9
[illegible] 124

Pitiſſando. 85
Placat. 35
Platea. 48
Placitus. 170
Plus ſatis. 78

℄P.ante,O.

Poeta. 2
Pœnitet. 75
Pœna. 92
Pœnitere. 146.
Pœniteñ ſe facti. 194
Pollicitatio. 16.19
Polliceri. 47
Pone aduerbium. 165
Popularis. 109
Portare. 4.6.14.
Porro. 11.41.56 76. 180
Porro coniunctio. 12. 26
Porta. 214
Portitores. 145
Portorium. 145
Poſtulare: Impetrare: Petere: & Poſcere. 16
Poſtilla. 84
Poſtulare. 96
Poſtquam. 103
Poſtulet. 111
Poſtulatio & Expoſtulatio. 174
Potis. 17.114
Potior. 81
Pote. 112.
Potius & potiſſimum. 114

℄P.ante,R.

Prauum & malũ. 118
Prauum. 117
Prædicere. 6
Præſens & frequens. 7
Prævidere. 7
Præter. 17
Præmium & pretium. 22
Prçter pro contra. 30
Præ. 45
Præ vt. 47
Præſagire. 80
Præſto tibi & te. 97
Præſens. 128
Præbere ſe. 134
Præ manu. 128
Præ me. 138
Præſens animus. 166
Precari & deprecari. 99
Prendere. 159
Primus 40.112
Pridem & dudum. 79
Primulum. 114
Primum. 116
Primo lucu. 132

Prodire. 7
Prouiſio. 9
Proh fidem. 12
Proh dolor. 12
Proh pudor. 12
Proloquium. 12
Proſanum. 12
Pronunciatum 12
Proſer. 13.14
Propulſare. 15
Proin. 16
Prorſus. 19
Profecto. 20
Propemodum. 21
Proficiſci. 21
Producam. 22
Producere. 22
Propellere. 24
Proinde. 25.153
Proprium. 26
Prouoluam. 27
Probe. 30
Probrum. 31
Prouiſo. 33.50
Proprium & mutuum. 33
Profiteri. 36
Proh Iupiter iraſcentis. 55
Proruere. 56
Prope. 76
Propediem. 77
Procax. 79
Procare. 79.174
Proci. .79.174
Properare. 80
Prouincia. 86.144
Profugus. 87
Prodere. 89.91. 127. 190
Proſpectum. 90
Promittere. 92
Promiſſum. 92
Promiſſio. 92
Proterue. 93
Propediem. 96.154
Prorſus. 104
Prodire i mediũ & de medio tollere. 121
Promereri. 128.157
Prolixe. 136
Proximus: affinis: & cognatus. 137
Proluuium. 137
Procedere. 138
Proteruus. 185
Proſpicere. 187
Procul. 189
Proſequi. 189
Proloqui. 191
Prudens. 37.96
Prudens & modeſta. 175

℄P.ante,S,&,V.

Pſaltria. 118
Publius Nigidius. 1

Prudentia & ignaritas. 39
Pudet & piget. 80.118
Pudicitia. 154
Pudet. 194
Puer. 1.19
Puellus. 1.19
Puera. 1.19
Puella. 1.19
Puerus. 1
Puerulus. 1
Puerpera. 19
Pulpamẽtum. 49.50
Pulpa pulpæ. 50.183
Pullare. 128
Purgat exoſſa. 117
Putare. 5.7.17.161
Putare & reputare. 56

℄Qu.ante,A.

Qua 181
Quamuis. 113
Quam mox. 62
Quam deterrimũ. 29
Quamuis & quantiuis. 29.30
Quandoquidem.
Quare. 24 48. 186
Quatuor ex cauſis ꝓferuntur diminutiua. 1
Quatior. 48
Quatuor in ſponſis. 143
Quaſi vero. 59
Quaſi pro tanq̃. 97

℄Qu.ante,E.

Quæ putamus. 91
Quæritare & quærere. 6.85
Quæſo. 2.13
Quæſtus. 6.44
Quæſo & obſecro. 55

℄Qu.ante,I,&,O

Qui cum præpoſitio. 58
Quidem hercle. 14
Quid hoc hominis eſt. 54
Quid plura inculco. 55
Quid hominis es. 96
Quid ni. 120
Quid mulieris & quã mulierẽ habes. 191
Quieſcere. 2
Quin adeo. 20
Quin. 88.95.174.
Quippiam. 17
Qui pro quomodo. 47
Quippe. 84

Qui pro veluaſ. 144
Quiſquam in fœminino genere 48
Quinq; lineæ factæ ad amorem. 56
Quod in re fuit. 128
Quoad 145
Quorſum. 18
Quotuplex ſit prologus. 2

℄R.ante,A,&.E.

Rapere. 103
Raptio: Rapt⁹: & Rapina. 116
Ratio. 105
Ratum eſſe. 195
Recta eſſe. 79
Rectum. 86
Reddere. 15.94
Redire. 22.160
Reddimus & Reſtituimus. 39
Redire huc. 41
Reduces. 84
Refrigere 111
Refellere. 143.153
Refellere & purgare. 177
Relinquere. 16
Religio. 79
Religioſi. 89
Remorari. 47
Remittere. 18
Renuncio. 19
Renumerari. 186
Reptare. 129
Reſcribere. 166
Reſtis. 160
Reſpondere. 120.121
Reſponſio. 46
Res ſeria. 53
Res. 76.82.98.119. 130. 152
Reſpirare. 80
Reſtituere, & Reddere 85
Reſiſtere. 14.164
Reſtare & Reſiſtere. 20
Reſtituere. 22
Reſipiſcere. 24.25
Reſpicere. 34.116
Reſtituere & Reddere. 41
Reſcire. 68.176.194
Retulit. 19
Retinere. 105
Reuiſo. 16
Reuocare. 37
Reuolutus. 191
Rex: ideſt diues. 144. 151

℄R.añ.H,I,o,&.v.

Rhamnus. 31.32.

Rictus

Rictus. 152
Ringi. 151
Riualis. 48
Rogitare. 6
Rogare. 7
Rogo nunquid velit. 46
Rubicundus. 184
Rurſum. 104.179
Rurſus. 105
Rus 177

¶S.ante.A.

Salue & ſaluere. 11
Saltem quaſi ſalutẽ. 13
Saltem. 112
Salſamenta. 118
Saluere. 121
Sane vero. 40
Sãe. 124.174.175.185
Sanctius. 192
Sapis & ineptis. 153
Sat. 18
Satagit. 79
Satrapes. 84
Satis. 89
Satis habes. 92
Satin. 160

¶S.ante.C.

Scapulæ. 144
Scelus pro ſcelere. 13
Scelcroſus & ſceleratus 57
Scire & noſcere. 4
Scire & memoria tenere. 6
Scire & noſſe. 6
Scire. 18.196
Scis ſciens. 27
Scirpus. 32
Scire & pſumere. 36
Sciens. 37
Scilicet p libẽter. 48
Sciſcitari. 54
Scitus. 79
Scilicet. 92
Scibo. 178
Scire & reſcire. 186
Scortari. 78.107
Scortum: Scortes: & Scorta. 78
Scrupulus. 32.33 111. 166
Screo & ſcreatus. 83
Scrupus. 166
Scrupeus. 165

¶S.ante.E.

Secors & cordat⁹. 128
Secundare. 137
Seditio. 29
Sedulo. 5.41.48.104 105. 153
Sedere. 127.128
Segnitia & Secordia. 9
Sempiternus. 33
Senatus decretum. 9
Sentus. 44
Sententia. 185
Sepulchrum. 5.7
Seruon. 22
Seruitium pro ſeruitute. 23
Seriolæ. 86
Serio. 87

¶S.añ.I.&.O.

Siccine. 25
Siincas. 152
Silicernium. 124
Similis huic, & huius. 47.106
Similis. 87
Similis tui & tibi. 100
Simulatio. 154
Siquidem. 18
Sis pro ſi vis. 47.79
Sitæ. 3
Situs. 99
Sint. 19
Sobrini. 18
Sobrini & conſobrini. 184
Soccus. 77
Socius deficit. 120
Sodes. 85.88 144. 163
Solitudo. 11.12
Solicitatio. 11.12
Solidum. 23
Soluere fidem. 23
Solicito. 31
Solicitare & lictare. 32
Solicitare. 41.191
Sole pro ſoli. 69
Soror. 1
Sors. 111.112
Sorbillo. 125

¶S.añ.P.Q.&.T.

Spectare. 2
Sperare. 15
Spes & metus futurarum 33
Spes. 47
Sperare. 40
Sphynx. 8
Sponſalia. 1
Sponſa. 1.5
Sponſus. 1.5
Spondere, & Deſpondere. 7.94.129
Spõſalia quid ſint. 34
Squalidus. 44
Stare eſſe. 24
Status & ſtatura. 55
Stare. 140
Stat fabula. 170
Stolidus. 18
Stomachari. 47
Storax. 103.104
Stratagemata. 65
Struere. 87
Studeat. 31
Stupere. 84
Studium. 104
Stupidus. 170

¶S ante.V.&.Y.

Suadere & orare. 24
Suas. 156
Subtriſtis. 17
Submonere aliqd. 55
Subducere. 56
Subagitare. 88
Suboleſcere. 96
Subiicere. 154
Subliuidus. 184
Succenſeri. 15
Succenſere. 57.152
Succus. 45
Succida. 118
Succutere. 154
Suffarcinata. 26
Suffero. 31.83.84
Suggerere. 105
Sumere & Sumptus. 160
Sum meus. 158
Sumat. 85
Sum ibi. 99
Sumere ſibi. 103
Sumamus. 133
Sunium. 39.41
Superſtes. 19
Supereſſe. 146
Supinus. 165
Surſum & prorſum. 180
Suſurrari. 27
Suſurronis. 27
Suſpitio. 53
Suſtulere. 89
Sycophanta. 32
Sylepſis. 3.4.21.22. 30
Sylepſis p genera. 18
Symbolum. 7
Symbola læ. 7
Syncopa. 18.21 23. 29
Syncerum. 40

¶T.ante.A.&.E.

Taciturnitas. 3.51
Tacere: Obticere: & Reticere. 64.97
Talentum. 77.86
Tali genere atq; animo. 114
Tamen & tandem. 19
Tamdiu. 146
Tandem. 23.30 55. 148
Tangere. 49
Tantiſper & pauliſper. 104
Tantologia. 57
Techna. 55
Tegula. 55
Tegere & Retegere. 86. 174
Tela. 82
Temere. 9.90
Temulentus. 10
Temetum. 10
Temerarius. 10
Temnor. 19
Templum. 89
Tendere. 56
Tetuliſſem 28

¶T.ante.I.O.&.R.

Timidus naturaliter & ex euentu. 57
Titubare. 8
Tollere. 89.90
Tollerare. 174
Tonſtrina. 144
Torquere & Extorquere 120.121
Tradere. 37
Tranſdere. 139
Tranſcurſo. 181
Trepidatur. 179
Trepidari. 180
Triſtis. 30
Tridinium. 76
Tribus. 119

¶T.ante.V.

Tuber. 111.112
Tum. 7
Tundere. 116
Tuor & tutor tooris. 193
Turbæ. 15
Turba. 80
Tute. 38
Tuum eſt. 24

¶V.ante.A.&.B.

Vah idignãtis vl'icre pãtis, aut irridẽtis. 21
Vah increpantis. 21
Validus. 10.184
Valere. 25
Valde. 92
Valeas p abſcedas. 126
Varro. 55
Vbi pro quando. 29

¶V.ante.E.

Vehemens. 84
Vehere. 111
Velites. 63
Venuſtus. 5
Venio pro vado. 111
Venire in mentem. 144. 145
Verbera. 9
Verba dare. 10
Vereri & metuere. 19
Verbenæ. 26
Vero. 31.66.91
Vero pro certe. 36.121
Verbum pro ſoia. 136
Verbum. 137
Verba cõmutari. 159
Verbero. 160
Verecundus. 168
Verecundia. 168
Vero verã exequutionem. 180
Veſtitu p veſtitu. 105
Veſtrorum. 177
Vetus. 2
Veterator. 17.97

¶V.an.I.L.N.&.O.

Vicinia: vicinitas. 14
Victus & cibus. 0
Victus. 177
Vidua. 37
Videlicet & ſcilicet. 80 119. 121
Videre. 181
Vindiciæ. 109
Virtutis quatuor ſunt partes. 3
Viſus. 79
Viſus ſa ſum. 179
Viſere & videre. 181
Vita. 146
Vitare. 1
Vituperare. 2
Vitiũ & calamitas. 170
Vix. 82
Vitro. 44.125
Vna. 173
Vnus. 49
Voluptas. 78
Volupe. 159
Vorſuram facere. 162

¶V.añ.S.T.&.X.

Vſpiam. 103
Vſq; pro : aſſidue. 42
Vſq;. 99.110.124.1.9. 153
Vſq; prodiu 111
Vſu venire. 144
Vti & abuti. 2.153
Vti vſura. 137
Vti foro. 144
Vt ne non. 12
Vt ne. 11
Vt pro q non. 15.78
Vt. 17
Vt pro quantum 58
Vxor.

¶Z.ante.E

Zeugma. 6

Directoꝛium Adagioꝛum.

Deſinat maledicere, malefacta ne noſcāt ſua. car. ii.
Id arbitror apprime in vita eſſe vtile: vt ne quid nimis, iiii.
Obſequium amicos: veritas odium parit. iiii.
Ingenium eſt omnium hominum ab labore procliue ad libidinem accipere conditionem. iiii.
Magnum exemplum continentiæ. nam qui cum ingenuis cōflictare eiuſmodi neq̧ commouere animus in ea re. v
Omnes qui amant grauiter ſibi vxorem dari ferunt. viii.
Si quis magiſtrum cœpit ad eam rem improbum. Ipſum animum ægrotum ad deteriorem partem applicat. viii.
Inceptio eſt amentium, haud amantium, ix.
Dum in dubio eſt animus, paulo momēto huc illuc impellitur. xi.
Vt animus in ſpe, atq̧ in timore vſq̧ ante hac attentus fuit. ita poſtquam adempta ſpes eſt laſſus cura confectus ſtupet. xiii.
Quoniam non poteſt id fieri quod vis, id velis qđ poſſit. xiii.
Satius eſt re id dare operam, qui iſtum amorem ex animo amoueas tuo. Quam id loqui, quo magis libido fruſtra incendatur tua. xiii.
Facile omnes cum valemus, recta conſilia ægrotis damus, xiii.
Neutiq̃ officium liberi hominis eſſe puto, cum is nihil promereat poſtulare id gratiæ ſibi apponi. xiii.
Nulla ne in te eſſe homini cuiq̧ fidem: verum illud verbum eſt, vulgo quod dici ſolent. Omnes ſibi eſſe melius malle q̃ alteri. xvi.
Amantium iræ, amoris reintegratio eſt. xx.
Pro peccato magno paululum ſupplicii ſatis eſt patri. xxi.
At mihi vnus ſcrupulus etiam reſtat, qui me male habet. xxii.
Dignus es, cum tua religione odiū. Nodum in ſcirpo quæris. xxii.
Vitam Deorum propterea ſempiternam eſſe arbitror, Quod voluptates eorum propriæ ſunt, nā mihi immortalitas parata eſt, ſi nulla ægritudo huic gaudio interceſſerit. xxiii.
Nullum eſt iam dictum, quod non ſit dictum prius. xxvi.
Labaſcit victus vno verbo q̃ cito. xl.
Adeon homines immutarier Ex amore, vt non cognoſcas eundem eſſe, xlii
Eſt genus hominum qui eſſe primos ſe omnium rerum volunt, Nec ſunt. xliii.
Quicquid dicūt laudo, id rurſum ſi negant, laudo id quoq̧ neget quis, nego, ait, aio. poſtremo imperaui egomet mihi Omnia aſſentari, is quæſtus nunc eſt multo vberrimus. xliii.
Viden otium, & cibus quid faciat alienus. xliii.
Omnium rerum heus viciſſitudo eſt. xliii.
Bene plauſtrum perculit. xlvi.
In me cudetur faba. xlvii.
Homo eſt Perpaucorum hominum. xlviii.
Quid ais inquā homo impudens? Lepus tute es, & pulpamentum quæris. xlix.
Par pari referro. l.
Fac periculum in litteris, li.
Qui huic animum aſſentari induxeris. E flāma te petere cibum poſſe arbitror. li.
Haud conuenit vna ire cum amica imperator in via. lii.
Extrema linea amare, haud nihil eſt, lvi.
Quod ſcis neſcis, lix.
Sine Cerere & Libero friget Venus. lx.
Sed tu quod cauere poſſis ſtultum admittere eſt. lxi.
Malo ego nos proſpicere q̃ hunc vlciſci. lxi.
Mane. Omnia prius experiri q̃ armis ſapientem decet. lxii.
Nimia eſt miſeria nimis pulchrum eſſe hominem. lxiiii.
Ouem lupo commiſiſti. lxiiii.
Ad vſum hominum omnia creantur. homines autem hominum cauſa generantur. vt ipſi inter ſe aliis prodeſſe poſſint. lxxv.
Sollicitudinem iſtam falſam quæ te excruciat omittas. lxxviii.
Quem ferret, ſi parentem non ferret ſuum? idem.
Noſtin animum mulierum, dum molliuntur, dum comuntur annus eſt. lxxx.
O Iuppiter vbi nam eſt fides. lxxx.
Non fit ſine periculo facinus magnum & memorabile. lxxxi.
In tempore veni, quod rerum omnium eſt primum. lxxxi.
Mores pudici gratiores eſſe ſolent in publico corpore. lxxxiii.
Senes eſt æquum ſenibus obſequi. lxxxiiii.
Pares cum paribus faciliter congregantur. lxxxiiii.
Quātam feneſtram ad nequitiam patefeceris tibi autem porro vt non ſit ſuaue viuere. lxxxv.
Omnes deteriores ſumus licentia. lxxxv.
Ita comparatam eſſe hominum naturam omnium, Aliena vt melius videant atq̧ iudicent q̃ ſua. an ea fit, quia in te noſtra aut gaudio Sumus præpediti nimio aut ægritudine. lxxxv.
Contumelia eſt, hominem amicum recipere ad te, atq̧ eius amicam ſubagitare. lxxxviii.
Multa fert libido. lxxxviii.
Noſtrum eſt intelligere vtcunq̧, atq̧ vbicūq̧ opus ſit obſequi. lxxxviii.
Optata loquere. lxxxviii.
Meæ ſtultitiæ in iuſtitia tua ſit aliquid p̄ſidi. lxxxix.

Male

Male docet te mea facilitas multa. lxxxix.
Non licet hominem eſſe ſæpe ita vt vult,ſi res non ſinit. xc.
Nihil tã difficile quin quærẽdo inueſtigari qat. xci.
Amica & ſi ĩpudica eſt: dũmodo amatori placeat ab eo cõmendatur:amore eum impellente. xci.
Deorum vitã lætitiæ eſt plena & felicitate nulla triſtitia admixta. xci.
Recta via rem narret ordine omnem. xci.
Mulieres nil aliud curant:nil aliud agunt:q̃ quomodo aliquid ab amantibus extorqueant. xciii.
Vix in primis explebile deſideriũ illius rei eſt,quãdiu optauimus : ſed eius poſtea indies paulatim nos ſatietas capit. xciii.
Ius ſummum,ſæpe ſumma malitia eſt. xciiii.
Nulla eſt tam facilis res,quin difficilis ſiet,quam inuitus facias. xciiii.
Multa iniuſta,ac praua fiunt moribus! xcv.
Voltus quoq; hominum fingit ſcelus. xcvi.
Non ne id flagitium eſt te aliis conſilium dare, Foris ſapere,tibi non poſſe auxiliarier! xcvii.
Voluptates quæ licet in præſentia ſunt ſuaues: ſemper tamen ſecum iunctam habent pœnitentiam. xcvii.
Matres omnes filiis i peccato adiutrices,auxilio in paterna iniuria ſolent eſſe. xcix.
Hoc patrium eſt,potius conſueſacere filiũ,Sua ſpõte recte facere,q̃ alieno metu. ciiii.
Homine imperito nũquã quicquã iniuſtius eſt, cv.
Qui niſi quod ipſe facit nihil rectum putat. cv.
Id laudi ducis,quod tum feciſti inopia, cvi.
Pecuniam negligere in loco interdum maximum lucrum eſt. cx.
Abſquiuis homine beneficium(cum opus eſt)accipere gaudeas. cxi.
Vereor coram in os te laudare amplius. Ne id aſſentandi magiſquam q habeam gratum facere exiſtimes. cxii.
Iſtuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt Videre,ſed etiam illa quæ futura ſunt Proſpicere. cxvii.
Denique inſpicere,tanquam in ſpeculum, vitas hominum iubeo, atq; ex aliis exemplum ſumere ſibi. cxviii.
Vt quiſq; vult ſuum eſſe ita eſt. cxviii.
Pii eſſe debemus in parentes,in ſanguine nobis iunctos ad neceſſitatem, præcipue autem pii debemus eſſe in Deum. cxviii.
Verum nimia illæc licentia,Profecto euadet in aliquod magnum malum. cxx.
Lupus eſt in fabula. cxxii.
Simulare certe eſt hominis. cxxviii.
Ita vita eſt hominum, quaſi cum ludas teſſeris. Si illud quod maxime opus eſt iactu non cadit,Illud quod cecidit forte,id arte vt corrigas. cxxviii.
Vetus verbum hoc eſt. Communia eſſe amicorum inter ſe omnia. cxxx.
Multa in homine Demea ſigna inſunt. cxxxii.
Vnum hoc vitium ſenectus affert hominibus Attentiores ſumus ad rem omnes q̃ ſat eſt. idem.
Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit,Quin res,ætas,vſus ſemper aliquid adportet noui, cxxxiii.
Facilitate, nihil eſſe homini melius,neque clementia. idem.
Quam inique cõparatum eſt,hi qui minus habent, Vt ſemper aliquid addant ditioribus! cxl.
Præſertim vt nũc ſunt mores,ad eo res redit, Si qs quid reddit magna habenda eſt gratia. cxli.
Inſcitia eſt aduorſum ſtimulum calces, cxli.
Quod ſors feret,feremus æquo animo. cxliii.
Ita plerıq; ingenio ſumus omnes,noſtri nosmet pœnitet. cxlvi.
Fortis fortuna adiuuat. cxlvii.
Similia omnia.omnes congruunt. cxlix.
Vnum cognoris omnes noris. idem.
Iudices ſæpe propter inuidiam adimunt diuiti, aut propter miſericordiam addunt pauperi. idem.
Non rete accipitri tenditur,& miluo,Qui male faciunt nobis,illis qui nihil mali faciũt tendiť. cli.
Quot homines,tot ſententiæ. clv.
Quod ſit factum legibus Reſcindi poſſe,& turpe inceptu eſt. idem.
Tædet iam audire eadem millies. clvi.
Ego meorum ſolus ſum meus. clviii.
Mulier mulieri magis congruit. clxi.
Compoſito factum eſt,quo hanc amãs habere poſſet Sine dote. clxi.
Dii veſtram fidem q̃ ſæpe forte temere Eueniunt, quæ non audeas optare, idem.
Noſtrapte culpa facimus, vt malos expediat eſſe, Dum nimium dici nos bonos ſtudemus,& benignos, clxii.
Heus heus,quanta hæc mea paupertas eſt, tamen adhuc Curaui vnum hoc quidem,vt mihi eſſet fides. clxv.
Ludificamini.Inepti veſtra puerili ſententia! Nolo, volo,volo,nolo, clxvi.
Vt omnes mulieres eadem æque ſtudeant,nolintq; omnia, Neq; declinatam quidquã ab aliarum ingenio vllam reperias. clxxvi.
Aeque ſtudium eſt, ſimilis pertinatia eſt mulierum. idem.
In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam. idem.
Mater quod ſuaſit ſua.Adoleſcens mulier fecit, mirandum ne id eſt! cxc.
Multum valet ad ſuadendũ laudatio eius apud quẽ laudamus, idem.

Directorium artis comicae.

Virtus eſt vt argumenti narratione actio ſcænica videatur. Scæ. i.
Ita peritiam Comœdiæ populus teneat, vt res agi magis, q̃ narrari videatur. Scæ. i.
Vnde nomina ſeruorum ſint Comicorum.
Sententiæ quæ a pronominibus incipiũt ſeria ſemper, atq; vera promittunt.
Periculum Comicum fit ex executione conſiliorum.
Iurgium repetit & turbulentam orationem.
Prudentia & ſagacitate, & quod ſupra dixit, non pœnituit idem repetere.
Omnes res cõſulto conſilio ſimul agere videntur, tamẽ omnes rerum exitus inopinato ludificantur. Scæ. x.
De improuiſo reſpicere.
Corrigit dictum vnius perſonæ per dicta alterius.
Omnia extenuat vt audiat confiteri.
Verſipellis eſſe debent cælare vultum.
A ſummo ad imum opponi.
Fallitur per nimiam ſagacitatem. Scæ. xii.
ſimile in eadem.
Caſu putat ſpectator veniſſe, quod conſilio ſcriptorum factum ſit referre priora dicta.
Sæpe interrogat de re quam tamen aſtute intellexit.
Productiones Comici ſtyli ad fucum orationis poſitæ.
Perturbatio in qua omnes inter ſe redduntur offenſi. Scæ. xvii.
Aſſeueratio eſt ſi a nomine incipias cum quo loquaris.
Cui Comœdia ſit dicata.
Crebro interrogat vt ſe ignariſſimum oſtendat.
Conuenit iudicem multa indagari.
Nullus triſtis debet recedere, aut improuiſus videri. Scæ. xxv.
Gratulatione cœpit omne compendium.
A perſonis ad geſta cum veritate tranſitum fecit.
Exẽplũ ponit q̄ nõ ſuæ poteſtatis ſit qui amat. Scæ. i.
In palliata poeta Comicis ſeruos dominis ſapientiores fingere: quod idem in togata facere non licet.
Nihil exquiſitum quod non ſit expreſſum, vt nihil addi poſſit.
A tempore inducitur exprobratio.
Vbi veſtigia reperiuntur ſupereſt interrogatio.
Artifex ſummus, quod ætati non poteſt, naturæ attribuit.
Molli de ſenſu ad conſilium peruenitur.
Comici ſemper ea oſtendunt fieri ab altero, vnde alterius perſonæ qui aſcendiſſe ipſe non poterat.
Diſciplina eſt Comicis ſtultas ſententias, verbaq; vitioſa aſcribere ridiculis, imperitiſq; perſonis.
In beneficiis debet qui dedit obliuiſci, meminiſſe qui accepit.
Ex longinquitate ponderis dignitas menſuratur.
Munus ad pretium reuocauit, vt ad auaritiam conuerteret.
Eclypſis ethica in qua plus vultu ſignificatur, q̃ verbis.
Conceditur ſecum loquentibus multa tranſcendere, quæ tacita intelliguntur. Scæ. viii.
Inſinuatio perſonæ per prologuium cui narraturus eſt.
Verba geſtum, vultumq; indicant exeuntis. Scæ. ix.
Facete reperit vera ciuilem interrogationis.
Interrogationibus deſcribit vultum dicturi.
Decet a ſalutatione incipere luculente dictum.
Oſtendit quid ferat argumentis.
Familiare eſt iratis aduertere ſe ad aliam perſonam ab ea in quam commouentur.

Contra firmam argumentationem aliquam æq; firmam ad firmiorem opponimus.
Satis credit mutatam eſſe, cum ipſe mutatus ſit.
Plures ſententiæ congruunt q̃ ad audaciam.
Facetum cum rebus magnis res ridiculæ deriuentur.
Vim habent ad delectandum in Comœdiis ſeueræ ſententiæ, cum a ridiculis perſonis proferuntur.
Loqui ſolent plus geſtu, q̃ verbis conciti & commoti ira.
Vani impetus exitum ſemper accipiunt.
Acriter iratorum eſt ea repetere, quæ proxime dixerunt quibus iraſcuntur.
Plus infertur, q̃ interrogatur: reſponſionis breuitas attulit compendium perquirentis ne plura interrogaret.
Tragicus apparatus delitias memorat qui pericula cogniturus eſt.
Suaue eſt neſcire perſonas quid agat poeta.
Facilius flectitur cum quo non pugnamus vt conſentiat.
Variæ perſonę exprimuntur in Comœdia, quibus ars Comica nobilitatur.
Amantis ſolicitudo exprimitur, cui expectanti hora dies, dies annus videtur. Amor enim res eſt ſuſpitionis plena. Scæ. iiii.
Ibi quoq; bene amãtis exprimit affectum, qui ſemper omnia deterius ſuſpicatur.
Amabant veteres de proximo ſimilia dicere.
Mulieres conſueuerunt eſſe imperitiores viris, & multis ſuperſtitionibus detineri.
Bene deliberantem de re aliqua exprimit dialogiſmus vacui ingenii in multa cognitione verſantis. Scæ. ix.
Aliquid incepturi multa proponere ſolent, & affirmare & reuellere quod ſit faciendum, vel relinquendum.
Fingit ſe credere amico quem fidum cognouerat.
Cum ad exitũ properat fabula fallacia detegit. Scæ. ix.
Iactationis ſpecies eſt fingere ſe non aſtutum, dum videt alterum ſtultiorem.
Perſonam abiectam delegit, quæ de ludibrio habetur.
Interuenit perſona cuius gratia pax concilietur ita, vt omnia tranquilla ſint, & compoſita prout Comœdiæ finis poſtulat. Scæ. xxii.
Alterius verbis quid faciat alter oſtendit.
Aduerte vigilantem poetam, q̄ vbicunque vocem tragicam extulerit, ſtatim perſonam inſanam id dicere faciat.
Ab ætate iuuatur ſententia loco.
Proprium eſt mulierum cum loquuntur aliis blandiri.
Seruum currentem exprimit nunciantem mala multa. Scæ. ix.
Queſturus de homine ſæculum accuſat prius.
Magis ridicula eſt aſſentatio, ſiquis maxime laudetur, quibus maxime caret.
Effundit querimonias dolẽs ſe eſſe ſuſpectũ. Scæ. xvi.
Clementiæ genus eſt, aut omne ignoſcere, aut crimen in leuius commutare.
Moris eſt exemplo linire, quod purgare non poſſis.
Moris eſt iratis ab vltimo verbo contradicentis inire.
Vbi non inuenit quid digne loqueretur, ab interiectione incepit.
Iuſte irati omiſſa ſæuitia rationes ſæpe feſtinant.
Vide ſingulas ſyllabas imbutas amaritudine ruſtica, atque agreſti.
Naturam ſecutus eſt qui artem ignorat.
Multa oratione maluit generaliter dicere, q̃ quærere ſpecialiter quod inuenire non poſſit.

FINIS.

Feneſtella

PVblius Terē. Afer Carthagine natus: ſeruiuit Romæ. L. Teren. ſenatori: a quo, ob ingeniū & formā, nō iſtitutus mō liberaliter, ſed mature manumiſſus. Quidā captū eſſe exiſtimant: qđ fieri nullo mō potuiſſe Feneſtella docet: cū i fine ſcđi belli punici: & añ initiū tertii natus eſt, & mortuus. Nec ſi a Numidis aut Getulis captus ſit: ad ducē Romanū puenire potuiſſe nullo cōmercio iter Italicos & Afros: niſi poſt deletā Carthaginē cepto, hic cū multis nobilib⁹ familiariter vixit: ſed maxime cū Scipione Africano: & cū Lælio: qb⁹ ēt corpis grā cōciliat⁹ exiſtimať. Q đ & ipſum Feneſtella arguit: cōtēdēs vtroq; maiorē natu fuiſſe: q̄uis Corneli⁹ nepos æq̄les oēs fuiſſe tradit: & Portius ſuſpitionē de cōſuetudine p hęc faciat: dū laſciuiā nobiliū: & fucoſas laudes petit: dū Africani voce diuina inhiat auidis auribus: dū ad Furiū ſe cœnitare: & Læliū putat pulchrū: dū ſe amari ab his credit crebro in Albanū rapi: ad florē ætatis ſuæ ipſis ſublatis rebus ad ſummā inopiā redactus eſt. Itaq; e conſpectu omniū abiit in Græciā in terrā vltimā: mortuus eſt in Stymphalo Arcadiæ oppido. Nihil P. Scipio pfuit: nihil ei Lęlius: nil Furius: tres p idē tēpus: q agitabant nobiles. Facillime eorū ille opa: ne domū quidē habuit cōductitiā: ſaltē vt eſſet quo referret obitum dñi ſeruulus: ſcripſit comœdias ſex: ex qbus primā Andriā: cū ædilibus daret: iuſſus ante Ceriū recitare: ad cœnātē cū veniſſet: dictus eſt initiū qdē fabulæ: qđ erat cōtētiore veſtitu ſubſellio iuxta lectulū reſidēs legiſſe. poſt paucos vero verſus inuitatus: vt accumberet cœnaſſe vna: deinde cętera pcurriſſe nō ſine magna Ceriī admiratione: & hāc autē & q̄q; reliq̄s æqualiter populo pbauit. Q uāuis Volcatius de enumeratiōe ita ſcribit: Sumeret Hecyra ſexta ex his fabula. Eunuchus qdē bis acta eſt: meruitq; ptiū quātū nulla alia cuiuſquā comœdia: vʒ octomillia nūmū: ppterea ſūmo quoq; titulo aſcribiť. Nā Adelphorū principiū Varro etiā pſert principio Menādri. Nē obſcura fama eſt adiutū Terē. i ſcriptis a Lęlio, & Scipiōe: qbus cū familiariter vixit. Eandē ipſe auxit: nūq̄ enim niſi leniter ſe tutari conať: vt i plogo Adelphorū. Nā qđ iſti dicūt maleuoli hoīes nobiles hūc adiutarier: aſſidueq; vna ſcribere: qđ illi maledictū vehemēs exiſtimāt: eā laudē hic ducit maximā: qđ illis placet: q vobis vniuerſis & populo placēt: quorū opa in bello: in otio: i negocio ſuo quiſq; tpe vſus eſt ſine ſuperbia. Videť aūt ſe lenius defendiſſe: qa ſciebat Lęlio & Scipioni nō ingratā eſſe hanc opinionē: q̄ tñ magis & vſq; ad poſteriora tpa valuit. Qu. Mēnius in orōne p ſe ait: P. Africanus: qa Terē. pſonā mutatus, q domi luſerāt, ipſe noīe illius in ſcænā detulit. Nepos (auctore Certo) cōperiſſe ſe ait. C. Læliū quodā i Puteolano calēdas Martiī admonitū ab vxore temperius vt diſcūberet: petiſſe ab ea ne interpellareť: ſerius tādē ingreſſus tricliniū dixiſſe: nō ſępe in ſcribēdo magis ſucceſſiſſe ſibi: deinde rogatū vt ſcripta illa pſerret: pnūciaſſe verſus, qui ſunt in Heautōtimo. Satis pol pterue me Syri promiſſa huc induxerūt. Satra Terē. exiſtimat, ſi modo i ſcribēdo adiutoribus indiguerit: nō tā Scipione & Lælio vti potuiſſe: q tūc adoleſcētuli fuere, q̄ Sulpitio Gallo hoīe docto: & q ɔſularibus ludis initiū fecerit fabularū dādarū. Vel Qu. Fabio Labeone: & M. Pōpilio cōſulari vtroq; ac poeta. Ideo ipſum nō iuuenes deſignaſſe, q ſe adiuuaſſe diceret. Sed viros, quorū operā & in bello, & in otio, & in negocio populus ſit expertus: poſt editas comœdias qntū ac trigeſimū egreſſus ānū: cauſa euitādę opinionis: qa videbať aliena p ſuis edere: ſeu pcipiēdi gręcorū inſtituta, moreſq;: quos perinde exprimeret in ſcriptis egreſſus eſt: neq; amplius redit. De morte eius Volcatius ſic tradit: Sʒ vt Afer ſex populo edidit comœdias: iter hic in Aſiā fecit: nauim cū ſemel cōſcēdit, viſus nūquā eſt: ſic vita vacat. Qu. Cōſetius redeūtē e Græcia periiſſe i mari dicit: cū cētū & octo fabulis cōuerſis a Menādro. Cęteri mortuū eſſe i Arcadia ſtymphali ſinu Leucadiæ tradunt. Ca. Cor. Dolobella. M. Fuluio nobiliore cōſulibus: morbo iplicitū acri dolore: ac tædio amiſſarū fabularū: quas in naui pmiſerat: ac ſimul fabularū, q̄s nouas fecerat. Fuiſſe diciť mediocri ſtatura: gracili corpe: colore fuſco. Reliquit filiā, q̄ equiti romano nupſit. Itē hortulos vigiti iugerū: via Appia ad Martisvillā: quo magis miror Portiū ſcribere: Scipio nil pfuit: nihil ei Lęlius: nil Furius: tres per idē

Cornelius nepos

ſtymphalium oppidum

Qu. Mennius

tēpus: qui agitabāt nobiles. Facillime eorū ille opera ne domū quidē habuit cōductitiā: ſaltē vt eſſet quo referret obitum dñi ſeruulus. Hūc Afranius qdē oībus comicis pfert: ſcribēs in cōpitalibus Terē. nō ſimilē dicēs quępiā. Volcatius aūt nō ſolū Neuio & Plau. & Cęcilio: ſ: d Liuio quoq; & Attilio poſtponit. Ci. In Limone hactenus laudat: Tu quoq; qui ſolus lectu ſermone Terētii: Cōuerſum, expreſſumq; latina voce Menādrū. In medio populi ſedatis vocibus effers: Quid q; come loquēs ac oīa dulcia dicēs. C. Cæſar: Tu quoq; tū ſummiſſo dimidiate Menāder Poneris: & merito puri ſermonis amator. Lenibus atq; vtinā ſcriptis adiūcta foret vis Comica: vt æquato virtus polleret honore Cum græcis: neq; in hac deſpectus parte taceres. Vnum hoc maceror & doleo tibi deeſſe Terēti. Hæc Suetonius Trāquillus. Nā duos Terētios poetas fuiſſe ſcribit Metius: quorū alter Fregellanus fuerit Teren. libertus. Alter libertinus Teren. Afer pria. de quo nūc loquimur. Scipionis fabulas edidiſſe Terē. Valegius natione ait: Hæ q̄ vocanť fabulę: cuiæ ſunt: nō has q iura populi recenſentibus dabat ſummo honore effectus fecit fabulas. Duę ab Apollodoro trāſlatę eſſe dicunť comico: Phormio, & Hecyra. Quatuor reliquæ a Menādro: ex qbus magno ſucceſſu: & pretio ſtetit. Eun. fabula. Hecyra ſępe excluſa: vix facta eſt. ¶ Initium tragœdię, & comœdiæ a rebus diuinis eſt inchoatū: quibus pro fructibus vota ſoluētes operabanť antiquī. Nā incenſis iā altaribus, & admoto hirco id genus carminis: qđ ſacer chorus reddebat Libero pr̄i Tragœdia dicebať: vel ἀπὸ τοῦ τράγου hoc eſt ab hirco hoſte vinearū: & a cātilena: cuius ipſius rei apud Virgi. plena fit mētio: vel qđ hirco donabať eius carminis poeta: vel qđ vter eius muſti plenus ſolēne pmiū cantoribus fuerat: vel qđ ora ſua fecibus plinebāt ſcęnici ante vſum pſonarū ab Aeſchylo repertū. Feces enī dicunť gręce τρύγες: & his quidē cauſis tragœdiæ nomē eſt inuētū. At vero nōdū coactis in vrbe Athenienſibus: cū Apollini nomio. i. paſtorū vicinorūve pr̄ſidi Deo cōſtructis aris i honorē diuinę rei circū Atticæ vicos: villas: pagos: & cōpita feſtū carmē ſolēniter cātarēt: orta eſt comœdia: ἀπὸ τοῦ κωμάζειν: qđ eſt comeſſatū ire cātantes: qđ ap ponitis ſolēni die vel amatorie laſciuiētibus choris comici non abſurdū eſt. Itaq; vt rerū: ita etiā tēporū ipſorū: cœpto ordine tragœdia primo prolata eſſe cognoſciť. Nā vt ab icultu, & feris moribus paulatim puētū eſt ad māſuetudinē: vrbeſq; ſunt cōditæ: vita mitior, atq; otioſa pceſſit. Ita res tragicę lōge ante comicas inuētæ: q̄uis retro priſca voluētib⁹ reperiať. Theſpis tragœdiæ primus inuētor, & comœdiæ veteris pr̄ Eupolis cū Cratino: Ariſtophaneq; eſſe credať: Homerus tamē qui fere oīs poeticę largiſſimus fons eſt: etiā his carminibus exempla pbuit: & velut q̄dā ſuorū operū lege pſcripſit: q Iliadē inſtar tragœdiæ: Odyſſeā ad imaginē comœdiæ feciſſe monſtrať. Nā poſt illius tale: tātūq; documētū ab ingenioſiſſimis imitatoribus & digeſta ſunt i ordinē, & diuiſa ſunt ea q̄ ēt tū temere ſcribebanť adhuc impolita: atq; in ipſis rudimētis haud q̄q̄ vt poſtea fctā ſunt decora: atq; lenia adeo: vt ea ppria de tragœdia dicēda ſunt. De titulo ppoſiti opis, ſiue iſtātis in alia tēpora differamus: & de his fabulis iā loq̄mur: q̄s Terētius imitatus eſt: poſtq̄ demōſtrādæ originis cā de vtriuſq; gñis initio diximus: qđ neceſſe eſt iā dicamus: Comœdia fere vet⁹, vt ipſa quoq; olim tragœdia, ſimplex carmen, quēadmodum iam diximus, fuit: qđ chorus circa aras fumātes nūc ſpatiatus: nūc reuoluēs gyros cū tibicine cōcinebāt. Sed prio vna pſona ſubducta eſt cātoribus: q̄ rñdēs alternis & choro locupletauit: variauitq; rē muſicā: tū altera: tū tertia: & ad poſtremū creſcēte nūero p actores diuerſos pſonæ: pallę: cothurni: ſocci: & cęteri ornatus: atq; iſignia ſcęnicorū repta: & ad hoc vnicuiq; ſuus habitus: & ad vltimū: q primarū ptiū: q ſecūdarū & tertiarū: q̄ ptiq; loci: atq; qntarū actores eſſent diſtributa: & diuiſa: q̄q; ptita acta eſt tota fabula: q̄ tñ i ipſis ortus ſui: velut qbuſ a icunabulis: & vix dū incipiēs ἀρχαία nūcupata eſt. dicta autē eſt archęa idcirco, quia nobis parū præcognitis vitiis aut quia ineſt in ea velut hiſtorica fides veræ narrationis & dnominatio omnium: de quibus libere deſcribebatur. Etenim per priſcos poetas non vt penitus acta argumenta: ſed res geſtæ a

V... ca...

Su... to... us

Theſpis

ciuibus palã:tã eoꝝ ſaepe:q geſſerãt noie decantabanť. Ideo
ipſa ſuo tpe moribus multũ ꝓfuit ciuitatis:cũ vnuſquiſq; ca-
ueret culpa:ne ſpectaculo caeteris extitiſſet & domeſtico pro
bro. Sed cũ poetę abuti licẽtius ſtylo:& paſſim lędere ex libidi
ne cœpiſſent:plures bonos:ne qſquã in alterũ carmẽ infamiæ
poneret:lata lege ſanxerũt. Et hinc deinde aliud genus fabulę
Satyra .i. ſatyra ſumpſit exordiũ:q̃ a ſatyris,quos illotos ſemp,ac pe
tulãtes Deos ſcimus eẽ, vocata eſt. Et ſi aliũde nomẽ traxiſſe
praue putãt alii:hęc q̃ ſatyra dr̃:eiuſmodi fuit:vt i ea q̃uis du-
ro & veluti agreſti modo de vitiis ciuiũ:tñ ſine vllo ꝓprii no-
minis titulo carmẽ eẽt. Q̃d idẽ genus comœdię mł̃tis obfuit
poetis:cũ in ſuſpitionẽ potẽtibus ciuibus veniſſent illoꝝ facta
deſcripſiſſe i peius:ac deformaſſe genus ſtylo carminis:qd̃ pri
mo Lucilius nouo cõſcripſit mõ: vt poeſim ide feciſſet .i. vni⁹
carminis pl̃es libros. hoc igiť, qđ ſupra diximus, malo coacti
omittere ſatyrã aliud gen⁹ carminis .i. νεαν κωμωδίαν: hoc eſt
nouã comœdiã cœpe poetę:q̃ argumẽto cõi magis & gñali-
ter ad oẽs hoies:q mediocribus fortunis agũt pertineret:& mi
nus amaritudinis ſpectatoribus:& eadẽ opa multũ delectatio
nis afferret. Cocinna argumẽto:cõſuetudine ɔgrua:vtilis ſen
tẽtiis:grata ſalibus:apta metro. Vt diciť ſupiores illæ ſuis q̃q;
celebranť actoribus:ita haec

.Cũ multoꝝ ante hac poſtea:tũ p̃cipue Menãdri,
Terẽtiiq; eſt:de q̃ cũ multa dicẽda ſint, ſat erit:tñ velut admo
nẽdi lectoris cauſa qd de arte comica veterũ chorus cõtineť ex
Diuiſio comœdię ponere:comœdia vetus vt ab initio chorus fuit:paulatiq; per
ſonarũ numero in quq; actus ꝓceſſit:ita paulatim veluti attri
to,atq; extenuato choro ad nouã comœdiã ſic puenit: vt ea
nõ modo nõ indicať chorus:ſed ne locus qdẽ vllus iã relinqua
tur choro:nam poſtea q̃ otioſo tpe faſtidioſior ſpectator effe
ctus eſt:tũc cũ ad auctores ab actoribus fabula trãſibat:cũ ſur
geret & adire cœpiſſet: admonuit poetas prio quidẽ choros
locũ eius relinquẽtes:vt Menãder fecit:hac de cauſa:nõ vt alii
exiſtimãt. alii i ꝓſcænio ne locũ qdẽ reliquerũt:qđ latini fece-
rũt comici:vñ apud illos dirimere actus quinq; partitos diffi-
cile eſt:cũ etiã græci ꝓlogos nõ habẽt more noſtroꝝ,quos la
tini hñt. .Deinde & Deos argumẽ
tis narrãdis machinatos:cæteri latini inſtar Græcoꝝ habent.
Terẽ. nõ habet. ad hoc ꝓſtatica ꝓſopa:& pſona sextra argu
mẽtũ accerſitas:nõ facile cęteri habẽt:qbus Terẽ. ſępe vtitur:
vt per haꝝ iductiões facile pateat argumẽtũ. veteres & ſi ipſi
quoq; i metris neglıgẽtius vſi ſunt iãbici verſus dũtaxat in ſe
cũdo & q̃rto loco:iñ a Terẽ. vincunť reſolutiõe huius metri:
qm̃ põt cominui ad imaginẽ ꝓſæ oratiõis:tũ pſonaꝝ lege cir
ca habitũ:ætatẽ:officiũ:ptes agẽdi nemo diligẽti⁹ Ter. cuſto
diuit:quin etiã ſolus auſus eſt i fictis argumẽtis, cũ fidẽ verita-
tis aſſequereť, ẽt cõtra p̃ſcripta comica meretrices interdũ nõ
malas introducere, qbus tñ cur bonæ ſint:& voluptas p ipſum:
& cã nõ deſit. & cũ artificioſiſſima Terẽ. fecerit:tũ illud eſt ad-
mirãdũ:qđ & morẽ retinuit:vt comœdiã ſcriberet:& tẽpera
uit affectũ:ne i tragœdiã tranſiliret:qđ cũ aliis rebus minime
obtẽtũ & a Plauto & ab Afranio & Actio & multis fere ma-
gnis comicis inuenimus. Illud quoq; i Terẽtianas virtutes mi
rabile:quod eius fabulæ eo ſunt tẽperamẽto: vt neq; extume-
ſcãt ad tragicã celſitudinẽ:neq; abiiciant ad hiſtrionicã. Adde
qđ nihil abſtruſum ab eo poniť:aut qđ ab hiſtoricis requiren
dũ ſit, ſępius Plautus facit. & eo eſt obſcurior in pluribus locis.
Adde qđ argumẽti ac ſtyli ita attẽte memor eſt:vt nuſquam
claudicarit, aut errauerit:q̃ obeſſe potuerunt:tũ qđ media pri
mis:atq; poſtremis ita nexuit:vt nihil additũ alteri:ſed aptũ:
& ex ſe totũ & vno corpe videať eſſe cõpoſitũ. Illud quoq; mi
rabile in eo primo: qđ nõ ita miſcet pſonas q̃tuor:vt obſcura
ſit earũ diſtinctio. Et itẽ qđ nihil ad populũ facit actorẽ:velut
ex tragœdia loqui:qđ vitiũ Plauti frequentiſſimũ eſt. Illud ẽt
inter cætera eius laude dignũ videť:qđ locupletiora argumẽ-
ta & duplicibus negociis delegerit ad ſcribẽdũ:nã excepta He
cyra:i q̃ ſcribit Pã. amorẽ:cęterę quq; binos adoleſcẽtulos ha
bẽt. Illud vero tenẽdũ eſt, ne latinos:multa fabularũ ge
nera protuliſſe:& vt togatas a ſcęnicis:atq; argumẽtis latinis:
prætextatas ad dignitatẽ pſonaꝝ tragicarũ & latina hiſtoria:
attellanas a ciuitate Campaniæ: vbi actitatæ ſunt plurimæ:

thyntonicas ab actoris noie:tabernarias ab humilitate argu-
mẽti & ſtyli:mimos a diuturna imitatione viliũ rerũ, & leuium
pſonarũ. Inter tragœdiã aũt & comœdiã:tũ multa, tũ in pri- Differẽtia comœdiæ
mis hoc diſtatq; i comœdia mediocres fortunæ hominũ:par
ui impetus, periculaq;:lætiq; ſunt exitus actionũ. At i tragœdia
oia cõtraria:ingẽtes perſonæ:magni timores: exitus funeſti
habenť. & illic turbulẽta pria:trãq̃lla vlťia. i tragœdia ɔtrario
ordine res aguntť:tũ qđ i tragœdia fugiẽda vita:i comœdia ca
peſcẽda exp̃miť. Poſtremo q; ois comœdia de fictis ẽ argumẽ
tis. tragœdia ſæpe de hiſtorica fide petiť. Latinæ fabulæ pri-
mo a Liuio Andronico ſcriptæ ſunt ad cũctas res etiã cũ recẽ
tius idẽ poeta & actor fabularũ ſuaꝝ fuiſſet. Comœdiæ etiã
motorię ſunt:aut ſtatariæ:aut mixtæ. Motoriæ turbulẽtę:ſta
tariæ quietiores:mixtæ ex vtroq; actu cõſiſtẽtes. Comœdia
per quatuor partes diuidiť:ꝓlogũ:ꝓthesim:epitaſim:cataſtro Prolog⁹
phẽ. Prologus eſt velut ꝓfatio qdã fabulæ:in quo ſolo licet, p̃e
ter argumentũ, aliqd ad populũ:vel ex poetæ:vel ex ipſius fa Protheſis
bulæ:vel ex actoris cõmodo loq. Protheſis primus eſt actus,
initiũq; drãmatis. Epitaſis incremẽtũ ꝓceſſuſq; turbarũ:ac to
tius (vt ita dixerim) modus erroris. Cataſtrophe cõuerſio re Cataſtrophe
rũ eſt ad iucũdos exitus pateſacta cunctis cognitione geſtoꝝ.
Comœdia eſt fabula diuerſa cõſtituta cõtinens affectũ ciuiliũ
ac priuatorũ:q̃ diciť qd ſit in vita vtile:ac cõtra quid euitãdũ.
hãc Gręc. ſic diffiniere κωμωδία ἐστιν τῶν ἰδιωτικῶν καὶ πολιτι- Comœdia
κῶν πραγμάτων ἀκίνδυνος περιοχή. comœdiã eſſe Cic. ait, imi
tationẽ vitæ:ſpeculũ cõſuetudinis:imaginẽ veritatis. comœ-
diæ aũt more antiquo dictę:qa i vicis huiuſmodi carmina ini
tio agebãť apud græcos:vt in Italia cõpitaliciis ludicris admix
to pronũciationis modulo:dũ actus cõmutanť: populus deti-
nebať:aut ἀπὸ τοῦ κώμου:hoc eſt ab actu vitę hominũ:quia in
vicis habitabãt ob mediocritatẽ fortunarũ: nõ in aulis regiis:
vt ſunt perſonæ tragicæ. Comœdia vero:qa poema ſub imi
tatione vitæ:atq; ſimilitudine cõpoſitũ in geſtu & pronuncia
tione conſiſtit. comœdiã apud græcos dubiũ eſt:qs inuenerit
primus:apud latinos certũ eſt, & comœdiã & tragœdiã:& to-
gatã primo Liuiũ Andronicũ repperiſſe:q ait comœdiã eſſe
quotidianæ vitæ ſpeculũ. nec iniuria:nã vt intenti ſpeculo ve
ritatis liniamẽta facile per imagines colligimus:ita lectiõe co-
mœdiæ imitationẽ vitæ, cõſuetudiniſq; nõ egerrime aiaduer
timus. Huius aũt originis ratio ab extericis ciuitatibus mori-
buſq; prouenit: Athenienſes nãq; atticã cuſtodiẽtes elegãtiam
cũ vellẽt male viuẽtes notare in vicos:& cõpita ex oibus locis
lęti, alacreſq; veniebãt: ibiq; cũ noibus ſinguloꝝ vitia publi-
cabãt:vñ nomẽ cõpoſitũ vt comœdia vocareť. hęc aũt carmi
na primitus in pratis mollibus agebanť: nec deerãt p̃mia:qui-
bus ad ſcribẽdũ doctoꝝ ꝓuocaret igenia:ſed & actoribus mu
nera offerebanť:quo libẽtius iucũdo vocis flexu ad dulcedinẽ
cõmẽdatiõis vterenť. Cap nãq; ꝓ dono his dabať:qa vitibus
noxiũ aial habebať:a quo ẽt tragœdiæ nomẽ exortũ eſt. Nõ-
nulli aũt ex amurca olei fece:q̃ eſt hũor aq̃tilis tragœdiã dici,
vocariq; maluerũt:q ludicũ p artifices i honorẽ liberi p̃ris age
rẽt:etiã ipſi comœdiaꝝ, tragœdiaꝝq; ſcriptores huius Dei ve
lut p̃ris nomẽ colere, venerariq; cœperũt:cuius rei rõ ꝓbabilis
extitit:ita eñi carmina ichoata p̃ferebanť: vt p ea laudes eius:
& fctã glĩoſa celebrari, pferriq; cõſtaret:tũ paulati fama hui⁹
artis icrebuit. Teſpis aũt p̃mus hęc ſcripta i oium notitiã ꝓtu
lit. Poſtea Aeſchylus ſecutus poris exẽplũ publicauit:de qbus
ita Hor. i arte poetica loqť: Ignotũ tragicę genus iueniſſe ca- Horatius
mœnæ Dr̃:& plauſtris vexiſſe poemata Teſpis. Quę canere
rẽt:agerẽtq; pũcti fecib⁹ ora:Poſt hũc pſonę, pallæq; repꝑtor
hõeſtę Aeſchylus:& modicis iſtrauit pulpita tignis. Et docuit
magnũq; loq, nitiq; cothurno. Succeſſit vet⁹ his comœdia nõ
ſine multa Laude:ſed i vitiũ libertas excidit:& vix Dignã lege
regi lex eſt accepta,choruſq; Turpiter obticuit:ſublato iure
nocẽdi: Nil itẽtatũ nr̃i liq̃re poetæ. Nec minimũ meruere dec⁹
veſtigia gręca: Auſi deſerere celebrare domeſtica fctã: Vel q
p̃textatas:vł q docuere togatas. Fabula gñale nomẽ eius:duę Fabula
pricę ptes ſunt tragœdia & comœdia. Si latia argumẽtatio ſit,
p̃textata dr̃. Comœdia ãt mł̃tas ſpẽs hꝫ:aut enim palliata eſt:
aut togata:aut tabernaria:aut attellana:aut mimus:aut thyn
tonica:aut planipedia, Planipedia aũt dicta ob humilitatẽ ar-
gumẽti

gumenti eiuſ: ac vilitatẽ actorũ: qui non cothurno: aut ſocco vtuntur in ſcæna: aut pulpito: ſed plano pede: vel ideo q non ea negocia continet: quæ perſonarũ in turribus: aut in cœnaculis habitantiũ ſunt: ſed in plano & humili loco perſonati primi egiſſe dicunt comœdiã Cincius, & Faliſcus: tragœdiã Minutius, & Prothonius. Omnium aũt comœdiarum ſcripta ex quatuor rebus oino ſumunt: noie: loco: facto: euẽtu. Noie vt Phormio: Hecyra: Gurgulio: Epidicus. Loco vt Andria: Leuchadia: Brũduſina. Facto vt Eunuch9: Aſinaria: Captiui. Euẽtu: cõmorientes: crimen: Heautontimorumenon. Comœdiarũ formæ ſunt tres: palliatæ græcũ habitũ referẽtes: quas nõnulli tabernarias vocant. Togatæ iuxta formã perſonarũ habitũ togarũ deſiderantes. Attellanæ ſalibus, & iocis compoſitæ: quæ in ſe non habẽt niſi vetuſtã elegantiã. Comœdia aũt diuiditur in quatuor partes: prologũ: protheſim: epitaſim: cataſtrophẽ. Prologus eſt prima dictio a græcis dicta προλογος idest antecedẽs verã fabulæ cõpoſitionẽ elocutio. Et eius ſpecies quatuor ſunt. συστατικος. Cõmẽdatiuus: quo fabula vel poeta commẽdatur. ανεφορικος. Relatiuus: quo aut aduerſario maledicta, aut grẽs populo referunt. υποθετικος. Argumẽtatiuus fabulæ argumẽtũ exponẽs. μικτος. Mixtus oia hæc in ſe cõtinẽs. Inter prologũ & prologiũ quidã hoc intereſſe voluerunt: quia prologus eſt vbi: aut poeta excuſat: aut fabula commẽdat. Prologiũ autẽ eſt cũ tãtũ de argumẽto deducitur. Protheſis eſt primus actus fabulæ: quo pars argumẽti explicatur. pars reticet ad populi expectationẽ tenẽdã. Epitaſis inuolutio argumẽti: cuius elegãtia cõnectit. Cataſtrophe explicatio fabulæ: per quã euẽtus eius approbat. In pleriſq fabulis ipſarũ noia priorũ ponebãtur, q poetarũ: in nõnullis poetarum, q fabularũ: cuius moris diuerſitatẽ antiquitas pbat. Nã cũ primũ aliqui fabulas ederẽt: ipſarũ noia pronũciabant antequã poetæ pronũciarent: ne aliqua inuidia a ſcribẽdo deterreri poſſet. Cũ aũt per editionẽ multarũ poetç iã eſſet auctoritas acquiſita: rurſus priora poetarũ noia pferebãtur: vt per ipſorũ vocabula fabulis attẽtio acquireret. Actas diuerſis ludis manifeſtũ eſt ſcribi. Nã ludorũ qtuor ſunt ſpecies: quos curules ædiles munere publico curãt. Megaleſes magnis Diis conſecrati: quos græci μεγαλησια appellãt. Funebres ad retinẽdũ populi inſtitutũ: dũ põpa funeri decreta in honorem patricii viri plene inſtruitur. Plebei qui p ſalute plebis ludunt. Apollinares Apollini cõſecrati. In ſcæna duç aræ poni ſolebãt: dextera Liberi: ſiniſtra eius Dei cui ludi fiebãt. Vnde Teren. in Andria ait: Ex ara ſume verbenas. Hinc Vlyſſem palliatũ ſemper inducũt: ſiue q aliqñ inſaniã ſimulauit: quo tẽpore tectũ ſe eſſe voluit: ne agnitus cogeret in bella pdire: ſeu ob ſingularẽ ſapiẽtiã: q tectus, munitusq plurimum ſociis profuit. Huius enim virtutis erat animi ſemp decipiẽtis ingeniũ. Nõnulli Ithacç incolas ſicut lupos palliatos fuiſſe cõmemorãt. Achillis ſiue Neoptolemi perſonæ diademata habẽt: q̃uis regalia ſceptra nunquã tenuerint: cuius argumẽti pbatio talis inducit: quod nunquam cũ reliqua Græciæ iuuentute ad gerẽda cũ Troianis bella ſacramẽta cõiurationis inierũt: nec vnquã ſub Agamẽ. iperio fuerũt. Comicis ſenibus cãdidus veſtitus iducit: q is antiquiſſimus fuiſſe memorat: adoleſcẽtulis diſcolor attribuit. Serui comici amictu exiguo cõtegunt paupertatis antiq gra: vel quo expeditiores agãt paraſiticũ intortis palliis veniũt: læto veſtitus cãdidus: ærũnoſo obſoletus: purpureus diuiti: paupi phœniceus datur: militi chlamys purpurea: puelçl habitus pegrinus inducitur: leno pallio varii coloris vtitur: meretrici ob auaritiã luteũ d[illegible]tur: ſyrmata dicta ſunt ab eo quod trahunt: quç res ob ſcçnic[illegible] luxuriã inſtituta eſt. Eadẽ in luctuoſis pſonis incuriã ſui per [illegible]igentiã ſignificant. Aulça quoq in ſcæna in terra ſternunt[illegible] pictus ornatus erat ex Attalica regia, Romam vſq perl[illegible] eſt: pro q̃bus ſuppara ætas poſterior accepit. Eſt aũt minut[illegible]lũ qd populo obſiſtit: dũ fabularũ actus cõmutant: de v[illegible] hiſtriones pnũciabãt. Cãtica vero tẽperabantur modis n[illegible] poeta: ſed a perito artis muſicç factis: neq enĩ oia iiſdẽ mod[illegible] vno cãtico agebant: ſed ſæpe mutatis: vt ſignificãt: q tres [illegible] metros i comœdiis ponũt: q tres cõtinẽt mutatos modos ca[illegible]llius: q hmõi modos faciebãt. Nomẽ i principio fabulæ, & [illegible]toris & actoris ſupponebãt. Huiuſmodi adeo carmina ad tibias fiebãt: vt his auditis multi ex populo ante diſcerẽt, q fabulã acturi ſcænici eſſent. Cũ oino ſpectatoribus ipſis antecedẽs titulus pnũciaret: agebant aũt tibiis paribus, aut imparibus: & dextris aut ſiniſtris. Deſtræ autẽ tibiæ ſua grauitate ſeriẽ, dictionẽq comœdiç pnũciabãt. Siniſtræ & ſerranæ acuminis leuitatẽ, & iocũ in comœdia oſtẽdebant. vbi aũt dextera & ſiniſtra acta in fabula inſcribebat: mixti ioci & grauitates denũciabant. Poeta cũ primũ animũ ad ſcribẽdũ appulit, Comœdia Andria, eũ palliata ſit fabula: de loco nomen accepit: & a Menãdro prius: & nunc ab ipſo Teren. q cũ de Chryſide loqueret, ſic ait: Hei vereor ne qd Andria apportet mali: & hoc cõmune vocabulũ eſt: i grçca & i latina ligua: hçc maiori ex pte amatoria eſt. Cõtinetq actus amatorũ adoleſcẽtiũ ex partibus partiũ priorũ: callidi ſerui: aſtutæ ancillæ: ſeruæ ſenes: adoleſcẽtulæ liberales. in hac pria parte ſenis Simonis ſunt: ſecũdç Daui: tertiæ Chremetis: & deiceps reliquorũ. Prologus in hac acer inducit: & i aduerſarios nõ mediocriter aſperat: ſed tñ id ſubtiliter ſic vt oia laceſſiens facete videatur, ac dicere. hic prothaſis ſubtilis: epitheſis tumultuoſa: cataſtrophe pene tragica: & tã repẽte ex his turbis in trãquillũ peruenit. Hçc prima acta eſt ludis megalẽſibus: Marco & Fuluio ædilibus: & M. Glabrione. Qu. Minutio Valerio curulibus: egerũt L. Attilius: Latinus Prænestin9: & L. Ambiuius Turpio. modos fecit Flaccus Claudii filius: tibiis parib9 dextris & ſiniſtris: & eſt tota græca edita. M. Marcello & Sulpitio cõſulibus: pronũciataq eſt Andria Terẽ. ob incognitũ adhuc nomen poetç: & minoris apud populũ auctoritatis: ac meriti de verbis auctẽticis lapide diſtincta eſt: & ſucceſſu aſpecta pſpero: hortamẽto poetç fuit ad alias cõſcribẽdas. Initiũ aũt προτατικοι προσωπον. i. adũtitiã pſonã recepit Soſiç ppter euoluẽdã argumẽti obſcuritatẽ. pſona aũt ptatica ea itelligitur: quæ ſemel inducta i principio fabulæ in nullis deinceps fabulæ partibus adhibetur. Ad notandũ ſane puellarum liberaliũ nullam orationẽ pſcænio iduci i comœdia palliata pter inuocationẽ Iunonis Lucinçquæ & ipſa quoq poſt ſcænam fieri ſolet.

CHremes Atticus pater Paſſibulç, & Philomenæ: cum ex his duabus ſe Paſſibulã perdidiſſe falſo crederet: relictam Athenis: nec viſam poſtea multo tẽpore: tãquã vnicã ſibi putabat Philomenã: quã Carinus adoleſcens Atheniẽſis adamabat vnice: & eã ſibi petebat vxorẽ: ſed pater eã Pã. cuidam Simonis filio vltro deſponderat: qui Pam. cõtra ſororẽ Chryſidis ac peregrinam tũ creditã Paſſibulã ſupradictã alteram Chremetis filiã ſub nomine Gly. latenter ſic amauit: vt ex ea filium ſuſcepiſſet, inſcio patre. qua re intellecta: cõmotus Simo pater Pã. dum per falſas nuptias tẽtat animũ Pam. multis doliſq a Dauo ipſe deludit ſeruo: periculoq Carini & Pã. motus error in fabulis: qui vſq ad eũ finem ductus eſt: dum Athenas veniens de Andro quidã Crito rem aperiat: & nodũ fabulç ſoluat: per quẽ agnita Paſſibula recipit a parentibus: & traditur Pã. amãti: Philomena vero Carino deſpõdet, & traditur exoptãti. Perſpecto argumento ſcire debemus hãc eſſe virtutẽ poeticã: vt a nouiſſimis argumẽtũ rebus incipiẽs initiũ fabulæ: & originẽ narratiue reddat ſpectatoribus, auctorẽq præſentẽ ſibi exhibeat: vbi finis eſt fabulæ. hunc enim ordinẽ, & circulũ poeticæ artis: vel virtutis nõ modo ſecuti ſunt tragici, comiciq auctores: ſed Homerus etiã, & Virgi. tenuerũt. Diuiſionẽ actuũ in latinis internoſcere difficile eſt, cauſam iãdudũ demõſtrauimus. Vnde autẽ: aut quo modo, q̃uis ægre intelligi, diſtinguiq poſſint, eſt operçptiũ dicere. Pricipio dicẽdo eſt: nullã perſonã egreſſam quinquies vltra exire poſſe. ſed illa re plerunq decipimur: q perſona cũ tacuerit, egreſſam falſo putamus: quæ nihilominus in proſcçnio tacẽs loquẽdi tẽpus expectat. Eſt igit attente animaduertẽdũ vbi: & qn ſcæna vacua ſit ab omnib9 perſonis: vt in ea chorus vel tibicẽ audiri poſſit: qd cũ viderimus ibi actũ eſſe finitũ debemus agnoſcere. Cõfundit ſæpe lectorẽ id quod perſona in ſuperiori ſcæna definẽs, & in pxima incipiẽs loq: nõ intelligit ingreſſa, qd experiẽtes ipſam fictam diiudicat de re publica, ac tẽporum quantitate. põt enim fieri vt & ingreſſa ſit, ac egreſſa: quã praue credimus de proſcçnio non receſſiſſe, poſſe autem quinto egredi perſonã non &

Cõmendatiuus

Relatiuus

Argumẽtatiuus

Prologus

Prologium

Species ludorum

Protatica perſona

neceſſe eſſe dicimus: vt appareat vltra exire non poſſe. In tragœdia & parcius exire, & ſolere pariter & licere. Primus act⁹ in Andria narrationē Simonis apud Soſiam cōtinet argumēti: quod populus hac occaſione perdiſcit: mox q̄relam apud ſe Daui de dn̄o, & eiuſdē cū dn̄o verba: & rurſus eiuſdē ſerui deliberationē qd̄ rerū gerat. Secūdi actus ſunt Carini verba: prio cū Birria ſeruo: & poſt cū ipſo Pamphilo de nuptiis Philomenę: & Daui interuētus: & cū eo diſputatio de nuptiis: Pamphili ſermo cū p̄re dolo cōſentiētis in nuptiis: Birriæ verba: Daui callida oratio aduerſum ſenē. Tertio actui hæc attribuuntur: Myſidis cū obſtetrice colloquium, Dauo, ac Simone audientibus: partus Gly. ſuſpectus ſeni: & Daui apud eū fraudulenta ſermocinatio: Simonis verba cum Chremete de nuptiis: Daui pturbatio ac Pam. Quartū actū p hęc intelligimus: prima Carini verba ſunt indignātis velut fidē ſibi nō ſeruatā a Pā. tū Myſidis verba apud Pāphilū: eiuſdē q̄ſtus: Daui adminiſtratio doli aduerſus Chremetē. In q̄nto actu Simonis & Chremetis ꝓpe iurgiū diſputatio: tū detectio ſallaciarū Daui: tum indignatio patris aduerſus filiū: tū Critonis interuētus: & per eū cognitis rebus trāquillā rē acta: ducētibus vxores: q̄s eon cupiuerunt Pam. & Cari. Illud nō cōmouere nos debet: quod in horū actuū diſtinctione videnť de proſcænio nō diſceſſiſſe perſonæ q̄dā: ſed tenere debemus ideo Terē. viciniratis mentionē ſeciſſe in pricipio: vt modico receptu & adeſſe & abeſſe perſonam itelligimus. nihil ergo ſecus ſactum eſt ab antiquis: quia ad hunc modum Terentianas ſabulas diuiſerunt.

❡ Guido Iuuenalis Ganeio viro ſenatorio bonarum literarum amantiſſimo. S.P.D.

CVm inter varias, multipliceſq; interpretationes noſtras: vir literarū bonarū gloria cōſpicue: ſucceſſiuo, rumultuarioq; ſtudio in ſeſtiua dicta Teren. interpretatiunculæ non nihil cōfeciſſemus: q̄ multis ſorent aliquantum adiumēto: quibus interpretum ſacilis copia non eſt: aut quia pauperie premunť vſq; eo: vt gymnaſia, emporiaq; bonarū literarū adire nō poſſint: aut quia non ſatis ſtabilia iecerunt fundamēta: vt ſacile viros graues, ac literatos capere valeāt: q tātā indignitatē ſubire nō ſuſtinē.: vt ad ſtructurā ita ſamiliarē deſcēdat: vt etiā minutiſſima quęq; ante iuuenū oculos ponāt: quorū diſcēdi cupiditatē miſeratus (quātū mihi per ſacultatē licuit) minima quæq; in lucē pdidi: haud indignū ratus: ſi nec ipſas quidē particulas (q̄ plurimā pleriſq; ignorarę afferūt ſtructurę, & intellectui difficultatē) intactas ptermitterē. Quē quidē laborē fateor: & qui dē egregio iuuene aliquāto in doctrinis pvectiore indignum eſſe: ſed tamē non adeo longe progreſſis minime contēnēdū. Cū inquā eidē lucubrationi numeroſę veluti ſaſtigium: extremā q; manū admouiſſem: ſtatui (vt fieri ſolet) aliquē mihi neceſſitudine iunctū in ipſo ſtatim (vt ita dicā) veſtibulo conuenire: vehemēter quidē motus Caii iure cōſulti verbis titulo de iuris origine dicētis: cuiuſq; rei potētiſſimā partē pricipiū eē. & cū in foro cauſas dicētibus neſas (vt ſic dicā) eſſe videať: vlla p̄ſatione ſacta iudici rē exponere: q̄tomagis interpretatiōe pmittētibus incōueniēs ſit ſuturum: omiſſis initiis, atq; illotis (vt ſic dicā) manibus protinus materiā interpretationis tractare. Nā (vt ipſe inq̄t) p̄ſationes ipſæ & libentius nos ad lectionē ꝓpoſitæ materiæ pducūt: & cū eo venerimus: eius cui dētiorē pſlat intellectū. Et cū i magno meoꝝ amicorū numero diu q̄ritaſſem: q̄nā potiſſimū hoc tpe cōpellēdus eſſet: tādē tui ipſius, vir celeberrime, mihi iceſſit recordatio: q̄ hmōi mēte cœpi volutare. Quid tādiu fluitās in varias diſtraheris ſententias: vt cū tua ep̄ſa alloq̄ris: quē cōueniēdū q̄ris: neſcis virū illū ſenatoriū literarū bonarū amatorē pcipuū: te ſua ſponte in ſuā beneuolētiā recepiſſe: tibiq; honeſtiſſimū i ſua gr̄a p̄buiſſe locū: idq; vſq; adeo: vt ſe tibi, ſuaq; ſamiliariter vtēda pręſtiterit: te ipſum ſæpenumero ad epulas vocās: nō comeſſatiōis, cōpotatiōiſue gr̄a (vt grę̄ci loquunť) ſed melius (vt nr̄i latini) cauſa cōuictus: ſeu mauis cōuiuēdi. Quātū aūt ſuauitatis, vtilitatiſq; afferāt eiuſmodi literata cōuiuia: nō ſacile dici pōt. Nā Cicerōis ſnīa id ad beate viuēdū ptinere putādū eſt, cuius ad Pętū verba ſunt: Sed me hercle mi Pęte extra iocū moneo te (qd̄ ptinere ad btē viuēdū arbitror) vt cū viris bonis iucūdis amātibus tui viuas. Nihil enim aptius vitæ: nihil ad beate viuēdū accōmodatius: nec ad id voluptatem refero: ſed ad comitatē vitę, atq; vict⁹, remiſſionēq; aiorū: maxie ſermōe effi cit ſamiliari: q eſt i cōuiuiis dulciſſimus: vt ſapiētius nr̄i, q̄ græci illi σιμποσια, aut συνδειπνα. i. cōparatiōes: aut cōcœnationes: nos cōuiuia: q tū maxime ſimul viuiť. hęc ille. Et pfecto vt iterim a cogitatiōe mea ad te ipſum ſermonē vertā, vir p celebris, tua cōuiuia mihi coꝝ ſimilliſma videnť: quę Athenis Taurus ph̄us ſibi iūctioribus ſectatoribus celebrare ſolebat. Nā cū domū ſuā eos vocaret: nec oino (vt diciť) immunes ἀσυμβολο venirēt: hoc ē (qd̄ vulgo dici ſolet) ne oino venirēt manibus vacuis: ac ſine portiōe: cōſectabāt ſingl̄i ad cœnulā: nō cupedias ciborū. i. cibos lautiores: ſed argutias q̄ſtionū. Vnuſquiſq; eni cōmētus, paratuſq; ibat qd̄ q̄rerer. Eratq; initiū loquēdi: edūdi finis. q̄rebanť aūt nō grauia, neq; reuerēda: ſed q̄lia. M. Varro ex ſatyris Menippęis i cōuiuiis q̄rēda putat. Cēſet eni ſermones ad tp̄s eſſe habēdos: nō ſup rebus anxiis aut tortuoſis: ſed iucūdos atq; inuitabiles: & cū q̄dā illecebra & voluptate vtiles: & q̄bus ingeniū noſtrū venuſtius fiat, & amœnius. Eius gn̄is tua, vir doctiſſime, ſenſi eſſe cōuiuia: in quibus nihil a nobis vltro, citroq; dici ſolet: niſi quo reddať ingenium venuſtius, atq; ornatius. Vbi eni edūdi finis ſactus eſt: ſtatim librū aliquē arripis recōditiſſimū, & inuētu rariſſimū. Siqd eni alicūde noui aduectū eſt, accurate pſcʼtaris: vbinā: quave in officina vēderet: tūc eni raptim nulla pecunię habita rōne q̄ti cunq; conſtare debeat, afferri tibi iubes: & eius copiā fieri id re ipſa (edoctus loquor) qui tua i me beneuolētia, tuoq; beneficio libros aliquos abſtruſiſſimos ſucciſiua, tumultuariaque lectione pcurri. Homericā enim Iliadē tuo munere lectitandam ſum cōſecutus: vt cætera omittā volumina minus inuētu rara: q̄ tua pliẋa, beneficaq; natura mihi ſamiliaria extiterūt. Neq; hæc ſola in me es liberalitate vſus (q̄ nō paruı eſt ſaciēda) ſed etiā auaritiæ, tenacitatiſue vinculis minime irretitus (quę viriles hominū aios effœminat: q̄q; latentiū indagatrix lucroꝝ eſt: manifeſtaq; p̄dæ auidiſſima vorago: nec habēdi fructu ſelix: ſed q̄rēdi cupiditate miſerrima: qua cōſtrictus Craſſus auri ſitibūdus aurū bibit in ſuā pnicię) ipſe inquā nequaquā illa diſtrictus: pecunias mihi benigne obtuliſti: admones veri amici more: ne te abūdāte vllo mō me egere ſuſtinerē: qd̄ q̄ mihi gratum acciderit: ipſe ſum mihi teſtis locupletiſſimus. Magno etenim opere gratulari mihi ſoleo: cū ipſe tā vllus viro tanto ſum iucūdus, atq; ex animi ſnīa: q tāeti grauitate, dignitateq; pollet: rñ laudū meaꝝ (ſi modo vllę meæ ſint) ſuopte ingenio motus nitidiſſimus pco eſſe nō dedigneť. Glorioſum enim eſt (vt Hector ille Neuianus dicebat) laudari, & a laudato viro. Huc accedit te nō modo iuris vtriuſq;, & pōtificii & cæſarei ſtudiis teneri: ſed etiā philoſophię: q̄ (vt inq̄t Cicero) tota frugifera & fructuoſa: nec vlla pars eius inculta ac deſerta eſt. Ipſe eni mathematicis. i. diſciplinis (vt gręci dicūt) animi tui neruos intēdis: gnomonicā: geometriā: arithmeticā: aſtronomiā: cęteraſq; id genus diſciplinas relegēs. a q̄bus, q ſunt penitus alieni (vt Taur⁹ ſup Pythagora dicere ſolebat) repēte nimis ac pedibus illotis ad alias artes pernoſcēdas nequicquā diuertūt: qd̄ pculdubio tibi iproperari nō poterit: q adeo eū dicēdi gn̄e forēſi: quietū, & æq̄bile dicēdi genus cōiūgis: vt mihi alter Demetri⁹ Theophraſti diſcipulus exprimi videaris. is et enim ph̄iæ fuit ſtudioſus, pariter & dicendi: ſic tu quoq; intra priuatos parietes ſacūdiā acri ſtudio alis: q̄ ſis vſurus in omni cauſaꝝ gn̄e: mō forēſi: modo deliberatiuo: &, ſi qn̄ opus ſit, demonſtratiuo. Quę cū oia aiaduertiſſem: adhuc apud me certaminis aliqd reliquū erat: foret ne operę p̄tiū vt tāti viri auribus ineptiolis meis obſtreperē. Q d̄ cū dubiū mecū reuerterē: venit i mētē tua ipſius innata māſuetudo: q̄ maxime fretus animū ad ſcribendū appuli futuꝝ ratus vt ſcripta noſtra nihil moleſtiæ eſſent tuę dignitati allatura. Quæ ſpes me ſallat, vehemēter rogo: vt hac ipſa i re eū te mihi p̄ſtes: q mihi ſemper (ex quo me i tuā gr̄am iſinuaſti) cognitus es. Tū i poſtremis a tua hmaanitate etiā, atq; ēt flagitās: ne iſtituta i me beñuolētia nihil remittas: ſed potius (quoad illius fieri poterit) cōſerues: ſaueas: alas. hoc exiſtimās q̄tū ad me attinebit: nullo me loco tuę honeſtati deſuturū. Vale: me ama vt cœpiſti.

❡ Guido

Quā iuu ſuaui tatis vtilis tauiſ ex aſ . tār ſrata cōui .ia

Qui ſmones i cōuiuiis hn̄di ſint

quid q̄q; miſe ſetrix ma ſit a uaritia

De bet cū ſo renſi dicē di ge nere getū quoq & æq̄bi le cō iūgi

¶ Guido Iuuenalis Nicolao de Capella viro multis laudibus efferendo. S.P.D.

SAepe & multū pſtabilis vir ſapiẽs, mecū cogitaui (ex quo de tua ipſi⁹ pſtãtia, referẽte fama, cognoui) q̄nā mihi ratio ineūda foret: vt tuā mihi grām (quo ad eius fieri poſſet) cōciliarē. Tāta em̄ ſeriē di tecū fœderis, ſocietatiſq̧ coeūdæ tenebar cupiditate: vt aliter pacatū, q̄etūq̧ nō poſſ aīum meū efficere: niſi m: quibuſuis rōnibus i tuā bñuolētiā īſinuarē. Propterea cū ſæpe deliberarē nō nihil ad te lrārū dare: occurrebat tua ipſius mirabilis eruditio: q̄ me pſus a ſcribēdo euocabat. ſic em̄ mecū voiutabā: qd ſus cū Mineruæ: neſcis tu eius quē ꝯueniendū ducis hēre rōnē? Putas ne virū tā egregiū e gregalibus tuis (quos literis ſoles obtūdere) vnū eſſe? erras & quidē vehemēter. Is em̄ vir eſt admodū literaꝝ bonaꝝ ſtudioſus: q eaꝝ hauriēdarū cā ſingula bonaꝝ diſciplinaꝝ emporia trāſalpina freſquētauit: atq̧ exeoluit diligētiſſime. In qbus ætatis ſuæ florentis decēniū cōſumpſit. nō q̄dē: vt multi errabūdus: ſed dies, noctesq̧ ſtudioꝝ excubias celebrās auidiſſime. Oēs inſup maxima fama interp̄tes Italos tā in humanis artibus, q̄ i iuris vtriuſq̧ facultate vſq̧ adeo coluit: illiſq̧ æquiſſimis auribus vſus eſt: vt iuris vtriuſq̧ & Pōtificii & Cæſarei pfeſſor digniſſim⁹ euaſerit. neq̧ ea velocitate q̄ cōplures cernere eſt, ſed ea tpis diuturnitate: vt cū iuris prudētia mirabilē potuerit eloquētiaꝫ cōiūgere. Quod pfecto adeo abūde, cumulateq̧ fecit: vt eius ſermoe ac ſcriptis (q̄ de eius munitiſſima officina prodierūt) nihil mihi cultius deſiderari poſſe videaſ. Accedit eodē enim prius q̄ illas peteret regiones: adeo ſtabilia hac ipſa in vrbe iecisse fūdamēta: vt & i artibus liberalib⁹ laurea fuerit donatus: ſeu magiſteriū appellare libet: adeoq̧ lōge in ipſa ſacroſancta theologia pgreſſus eſt: vt bacchalariatus (vt nr̄i loquunſ) gradū fuerit cōſecutus. Hęc ipſa lōgeq̧ maiora cū cogitatiōe cōplecterer: facile a ſcribēdo deterrebar: diuq̧ ea rōne remoratus tuæ gratiſſimæ cōſuetudinis vſura inuitus carui ac dolēs. At cū tātopere eiuſmodi torquerer cupiditate: cœpi audacia vel p ſapiētia: teq̧ meis ineptiis obtūdēdū curaui. Verum tua ingēs māſuetudo facile impedit: quominus literæ nr̄æ moleſtiæ qcq̄ tibi afferrēt. Si quidē eo aīo illas ſuſcepiſti: vt eueſtigio me indignū in tuā aſcripſeris beneuolentiā. & quidē vſq̧ eo: vt me tuis ſcriptis oī ſuauitate ſcatētibus, Latioq̧ admodū oblicis vacare nō ſuſtinueris. qd' quā mihi gratū acciderit: nō verbis mō, ſed nec cogitatiōe qdē explicari poſſe credam. Procedēte exin tpe: amicitiaq̧ nr̄a acceſſiōis aliqd indies magis ac magis acqrēte: iter rudimētoꝝ iterp̄tationes elegātiaꝝ nōnihil emerſerit: qd' tuo limatulo iudicio (vt Ciceroniano utar verbo) politoq̧ recognoſcēdū cōmiſit: in quo tuū mihi fauorē adeo ppēſe adhibuiſti: vt nihil mihi p̄terea fuerit requirendū. Et q̄m oī tpe pro ea facultate, q̄ nobis ab optimo Deo tributa eſt, cupiuimus iuuenes nr̄aꝝ lectionū ſectatores: cæterorum rudimētoꝝ ſtudioſos (q nr̄ eſt i eos amor) qbuſcunq̧ viis iuuare, eorūq̧ labores multo efficere ſolito leuiores: adhibuimus ingeniū interp̄tationi Terētianę: minutiſſima quęq̧ plana facientes: quo poſſemus iuuenibus nōdū lōge i grāmatica pgreſſis aliqd afferre adiumēti, quo ducti bñficio (vt alſs reipſa cōpierūt) ad Deū oīpotētē ex intimo pectore p̄ces nr̄i cōtēplatiōe funderēt: qd' munus abūde ſuffectuꝝ eſt p meis oibus ſuſceptis laboribus, quos ſi eo aīo ſumāt: quo a me plati ſunt: mihi nequaq̧ ſatiſfactū eſſe purēt. Et quāuis eo tēpore, quo i ea iterp̄tatiōe laboraui, fuerit cōtinuus mihi occupationū cōcurſus: cū lectionū interp̄tādaꝝ in cōcione: cū diſcipuloꝝ peculiari ſermone inſtituēdoꝝ: id tn̄ muneris vehemēti motus amore minime dubitaui capeſcēdū: poſt eius abſolutionē: atq̧ cōſūmationē: rudimētis grāmatices multā dicturus ſalutem: lōge maiora ſtudia toto pectore amplexurus. Mihi em̄ indicatū (niſi me cogat egeſtas) deponere illam grāmatici pſonā, atq̧ impēdio pſtabiliorē induere: meq̧ in theologię ſinū tāq̄ in portū quedā recipe: ac me totū in lrīs ſacris abdere. In qbus qd' eſt reliquū vitæ meæ, veluti in tuto reponā. nā id ſi ſecero: video me nūq̄ā pœnitētię loci qcq̄ relicturū. Vbi em̄ ſacratioribus (vt ſic dicā) diſciplinis pro virili portio ne ſatiſfactū non ea teneor ſnia diutius in illis eſſe progrediendū: ſed potius mature ex illis pedē eſſe reuocandū: atq̧ canēdū receptui: ne forſitan nos in illarū Labyrinthū ita alte demergamur: vt nō ſit poſtea reſiliēdi locus. vt inqt Gellius ad Ciceronē: Etiā atq̧ etiā cogitādū ē, ne nos ſciētes, prudēteſq̧ eo demittamus, vn̄ exitū videamus nullū eſſe. Ea propter ſi me his curis exoluero: quāplurimū ſalutē hiſce diſciplinis dicturū me eſſe reor. In ea aūt facillima iterp̄tatiōe nō me latet: maiorē ptē aliquāctū eruditis p ſe cognitā eſſe: attn̄ mille hoīum ſpēs, & ſtudioꝝ gn̄a. Alios em̄ penitus rudimētorum exortes inuenias, diſcēdi tn̄ cupidiſſimos. alios em̄ q bonaꝝ literarū interp̄tes attēte audierūt: ſed tn̄ qa debilia iecerāt fundamēta: faciles etiā ſtructuras ad legitimū ordinē vix poſſent reducere. Propterea nō pro doctis hos labores ſuſcepimus: ſꝫ pro iis dūtaxat. qbus nō eſt cōceſſum, aut penuria p̄ceptoruꝫ, aut inopia rei familiaris: vt eo eruditiōis aſpirarēt, quo nō foret illis nr̄a opa opus. Eapropter ab his Cōmētariolis legēdis abſtineāt: q ſuę doctrinę fiducia freti: interp̄tātis lumine non indigēt. neq̧ iis inuideāt, q labores hos ſunt accepturi ſuauiſſime. Erga (vir literis politiſſime) inſtitutā in nos amicitiam ſemper fouere laboraui: hac ēt Ep̄la tāq̄ā aliquo munere nutriēda exiſtimaui: vt eſſet lrāꝝ monumētū nr̄æ pignus amicitiæ: q̄m fruſtra tecū muneribus alterius gn̄is cōtēdēdū putarē: quippe q oibus bonis nō naturę mō, ſed etiā fortunę adeo abūdes: vt nullius egeas. id genus doni aliis potius benigne parātus elargiri. Et quāuis lr̄æ nr̄æ p̄tergreſſę ſint Ep̄læ modū: tn̄ (q̄ tua eſt i me māſuetudo) facile mihi pſuadeo te iiſdē verbis vſurū eſſe, qbus ad Volūniū Cic. vſus ē i hęc verba: Tu inqt vellē me veritus eſſes: ne pluribus legerē tuas lr̄as: mihi (quēadmodū ſcribis) lōgiores forte miſiſſes. Ac velim poſthac ſic ſtatuas: tuas mihi literas longiſſimas quaſq̧ gratiſſimas fore. Sed de his hactenus. caput illud eſt vt inſtitutam in me beneuolentiam (quanta maxima poteris diligentia) conſerues: & (ſi acceſſioni locus ſit) illi rogo non deneges, & valeas.

¶ Quid Comœdia: vnde dicta: quot eius ſpecies: quot membra: quotq̧ actus ſunt.

[Comœda] COmœdia (ſm Gręcos) eſt & priuatę, ciuiliſq̧ fortunę ſine piculo vitę cōphēſio. Comœdia, ſm Ciceronē, eſt imitatio vitę, ſpeculū cōſuetudinis, & imago veritatis. Dicit aūt a gręco κωμαι: qd' indicat pagos: & ode cātus. Nā (vt ait Varro) iuuentus Attica circū vicos ita ire ſolita fuit: & q̄ſtus grā hoc carminis genus exercebat. Vel dicit a gręco κωμου: hoc eſt a comeſſatiōe, q̄ olim i hmōi fabulis amatū fiebat. [Tragœdia] ¶ Tragœdia (vt refert Diomedes) eſt heroicę fortunę i aduerſis cōphēſio. Diciturq̧ απο του τραγου: hoc eſt a tragos: qd' eſt hircus: & ωδη cātus. q̄m oli auctoribus tragicis hircus p̄mium cātus ppōebat. vt Horatius i Arte poetica: Carmīe q tragico vilē certauit ob hircū. Vel q vterē ex hircina pelle vino plenū pro p̄mio caperēt. Verg. Vncti ſaliere p vtres. [Dīfa inter Tragœdiā & Comœdiam] Tragœdia autē heroas regeſq̧ cōtinet: & ſemper infelices exitus habet. Vn̄ Eurypides rogātī Archelao regi: vt de ſe Tragœdiā ſcriberet, abnuit: p̄catuſq̧ Deos eſt, neqd ſibi accideret Tragœdia dignum, Comœdia ꝯtra ciuiles, priuatoſq̧, & felices exitus hꝫ. [Trium ætatum poetę comici] Primi poetæ Comici fuerūt Saſſarō, Kullus, ac Magnes. hi veteris diſciplinę iocularia: nec ſcite nec venuſte pnūciabāt. Secūda ætate fuerūt Ariſtophanes, Eupolis, Cratinus: q vitas ſectati acerbiſſimas ſcripſerūt Comœdias. Tertia ætas Menādri, & Philemonis fuit: qui oēm Comœdiæ acerbitatē abegerūt. Horū fabulas Romani trāſtulerunt: primuſq̧ Liuius Andronicus ſcripſit. Sūt q velint Epicarmū in iſula Cœo exulātē primum hoc carmē frequētaſſe. & ſic a Cœo Comœdia dici. [Comœdiaꝝ ſpēs] ¶ Comœdiarū q̄dā ſunt togatæ. ſic dictæ (vt ait Diomedes) q ola in publico honore cōfuſa cernebanſ. Quæ togatæ poſtea in prętextatas & tabernarias diuidebanſ. Togatę ſunt q̄ ſcribuntur ritu, habituq̧ togatoꝝ. i. Romanoꝝ: vt græcæ fabulę a Græcorū: a pallio palliatæ dicunſ. Sed quāuis togata genus ſit ſub quo & p̄textatę & tabernarię reponunſ: tn̄ p tabernaria ponit. Prętextata hꝫ argumētū magiſtratuū, q p̄texta vtunſ: & imperatorū & principū Romanoꝝ. Tabernariæ ab humilitate perſonaꝝ & argumētoꝝ appellanſ. Nā tabernas domos pauperum habebant: quæ priſcis temporibus ex tabulis con-

ficiebant. Attelanæ dicunt ab Attela Aſcorū vrbe, vbi reper
tæ ſunt. Hæc ſunt argumentis, dictiſq; iocularibus ſiſes ſaty
ricis fabulis græcis. Planipedes Comœdiç dñr grçce mimi,
latine vero Planipedes: q actores neq; ſoccis, neq; cothurnis
prodedt in pſcænium aut pulpitū: ſed planis. i. nudis pedibus.
Co- ℂ Mēbra Comœdiarū tria ponebāt Grçci: Diuerbia: Canti
mœ- cū: Choros. Diuerbia ſunt partes Comœdiarū: quibus diuer
diarū biorū pſonç verſant. Perſonç aūt diuerbiorū aut duç ſunt: aut
mē- tres: raro q̄tuor: plures adhibere nō licet. In cāticis vna dūta
bra xat poni debet. aut ſi duç ſuerit, ita ponunt, vt ex occulto vna
audiat nec loquat: ſed ſecum (ſi opus ſuerit) verba faciat. In
choris numerus perſonarū diffinitus nō eſt: qa oēs cōiuncti ca
nētes, cōcētūq; faciētes pro vna voce habent. Comœdia tñ ve
tus chorus ſuit. Sʒ paulatim ex numero pſonarū aucta i quinq;
actus pceſſit. paulatim deinde attenuato choro ita ad nouā p
Quis uenit: vt nō mō ſit chorus: ſed ne locus qdē illi reliquat. Qua
quo co propter quoq; actus q i Comœdia ſunt: difficile eſt noſſe in la
mœ- tinis ſublato choro: q ſe iterponēs actus diſtinguebat. Eſt aūt
diarū Comœdia in quinq; partita: ita vt pars prima argumētū expli
act⁹ cet. Secūda agi iā cœpta ad finē deducere cupit. Tertia pturbationē affert, & impedimenta, & deſperationē rei cōcupitæ.
Quarta remediū interuenientī malo affert. Quinta ad optatū
exitū cūcta pducit. Hæc itaq; quinq; ſunt principales Comœ
diæ pres: quæ dicunt actus. Hi aūt neq; plures, neq; paucio
res eſſe debēt. Hora. Neue minor quīto, nec ſit pductior actu
Fabula, q̄ poſci vult & ſpectata reponi. Actus aūt vnus inter
act⁹ dū multas ſcænas habet. Actio vero eſt pars ſecundaria, quæ
actio qualiber ſcæna continetur: vtputa partus Glycerii.

A Vctor iſte Africanus legit ſuiſſe, quem deſtructa
Carthagine, Scipio Afri. inter alios captiuos Ro
mā adduxit: ſed recognita ſapientia eius, habitus
eſt in maxima reuerētia apud Romanos. Ideo cuʒ
eo tempore iātū eſſet vſus apud Romanos facien
di Comœdias: & Tragœdias: q̄rēs occaſionē q̄ populo Ro
mano placeret: voluit facere Comœdias: q̄ & maiorē vtilita
tē conferebāt: & maiorē delectationē faciebāt. Comœdia eſt
quoddā genus carminis: & de vulgari oratione & humili cō
poſitū: & de vili materia conſtitutū. Sunt enim tria gña locu
tionū: graue, humile, & mediocre. hoc antiquitus ruſtici poſt
meſſes, & vina collecta facere cœperūt: qa in feſtiuis diebus i
Cōpitis cōuenientes: verſus ſuos de aliqua vulgari materia fa
ctos recitabāt. vñ hoc vocabulū (qd̓ eſt Comœdia) carmini
bus illis ipoſuerūt. comos eñ vicus: ode laus interp̄rat: q̄ſi laus
ruſticorū. Oda dicitur aliq̄ cātilena ſuauis. Ex illa cōſuetudine
poſtea apud Græcos & Latinos vſus iſte inoleuit: vt de vul
gari materia & vulgari ſermone huiuſmodi carmina facerēt.
& qd̓ vulgare erat, paulatim qbuſdā facetiis locutionū & arti
ficiali genere ſermonū, retēta tñ vili & humili materia, i artē
redigere: vñ adhuc antiquū nomē retinuit: ſed nullos añ Te
rē. tā artificialiter feciſſe inuenit. Nota qd̓ hoc genus carmi
nis moralitati ſubſeruirç debet. pfecta eñ moralitas ætatuʒ,
ſexuū, & ɔditionū i eo oñdit. ætatū: vt iuuenū & ſenū. ſexuū:
vt virorū & mulierū, ɔditionū: vt ſeruorū & liberorū: matrona
rū & meretricū &c. Eſt igit intētio auctoris moralitates deſcri
bere. vtilitas vt ſciamus bonā moralitatē nobis ɔformare. Vo
luit p̄terea cā delectatiōis hoc incipe: quo vtilitatē & delecta
tionē afferēdo pplo placeret. Materia ſunt res fictæ, q̄ nuncu
pant argumētū. Nūquā eñ res geſta i Comœdia locū habet.
Dña eſt inter argumētū & fabulā & hiſtoriā. argumētū æqui
uoce accipit faciēs fidē dubiæ rei. ſed hic ita diffinit: Argumē
tū eſt res ficta q̄ fieri potuit. Fabula rē neq; verā: neq; veriſi
milē cōtinēs. Hiſtoria eſt res geſta. Huius ergo materiæ no
mē eſt argumētū. Scripturæ nomē eſt Comœdia. Sciendū eſt
iterū q̄ ois Comœdia in quinq; actiones diuidit. i. in quinq;
ptes. Voluere eñ poetæ ſicut in metris mēſurā habēt, & ita i
materia modū obſeruare. vide oēs poetas: & inuenies per æq̄
les diſtinctiōes & moderatas eorū libros compoſitos, & diſtin
ctiones fere eiuſdē mēſurç. Sic igit Comœdi quarū numerū
q̄ſi mediocrē mēſurā in partibus poſuerūt: ne ſi pſes eſſent fa
ſtidiū gñarēt: ſi pauciores, diſplicerēt. Sic aūt materiā cōſidera
bātq; ſi prolixior eſſet in quinq; actus redigerent. ſi breuior

ad quinq; extēdebāt. Alia lex iterū in Comœdiis obſeruatur:
ne in eadē ſcæna pluſquā tres perſonæ loquant. & ſi q̄rta in
ducit, pauca verba pferat: ne nimia cōfuſio in locutionib⁹ ha
beat. vñ Hor: Ne q̄rta loq pſona laboret. & ſi q̄rta parū loqui
debet: multo minus quīta. Hçc diuiſio ſit Comœdiaruʒ apud
Græcos: Comœdiarū alia p̄textata: alia togata. p̄textata vbi
alta oratione de humili materia tractat: vñ pter illā dignita
tē p̄textata vtebat poeta in recitatiōe. togata vbi & humilis
oro & humilis materia erat: & toga induebat recitator. Pallia
tæ erāt q̄dā latinç adinuētiōes. ſ. Comœdiæ nō aſſumptæ a
Grçcis. Nři tñ poetæ nō accipiūt a Grçcis: niſi togatas. Mul
tas alias diuiſiōes Comœdiæ facit Donatus, q̄s q ſcire volūt,
ab eo ſtipulent. Dicit ſcæna ſubumbraculū qd̓ fiebat de corti
nis, vbi pſonæ latitabāt: tñ etiā vocat ſcçna vnaqueq; clauſu
la: vbi mutatio & introductio pſonarū i Comœdia: qa tūc per
ſonç de ſuis ſcænis. i. vmbraculis egrediebant. ℂ In hac Co
mœdia ſunt materia pſonç: Simo, Pāphilus, Carinus: & aliç.
q̄ gr̄a iſtarū inducunt. intētionē, quā dixi, habet vbiq; gñales
ſed vtilitatē in ſingulis moralitatibus deſcriptis potes inueni
re. Si bona eſt, p ſiſitudinē informat. Si mala eſt, reſpuēdā ſe
nūciat. Quinq; actus huius Comœdiæ ſunt iſti: Simulano nu
ptiarū, quā facit Simo, vt cognoſcat animū filii ſui: & habeat
locū obiurgādi eum. Secūdus q ibi incipit: Audiui Archylliſ
eſt diſturbatio illius diſſimulationis per Dauū. Tertius q ibi
incipit: Iubeo Ch. eſt de hoc qd̓ Simo accepta occaſione a fi
lio conat facere varias nuptias. Quartus qui eſt: Iā vbi vbi:
erit deſtructio verarū nuptiarū: machinatiōes Myſidis & Da
ui per puerū ſuppoſitū. Quintus q eſt: In hac habitaſſe: dicitur
cōpoſitio & mitigatio oium priorū turbationū p interuētum
Critonis: qui facit Glyceriū cognoſci ciuē filiam Chremetis.
ℂ Prologū nō p̄mittit: vbi declarat materiā ſuā: & p̄bat ſi
cut faciūt alii poetç: qa cōpulſus inuidorū infeſtatiōe dat aliud
officiū plogis ſuis: qd̓ melius dicemus i plogo: ſʒ p̄mittit quā
dā orōnē: cui tñ quoddā officiū plogi attribuit. ſ. docilitatē p
deliberationē materiç ſuç factç. Cū eñ ptes narrationis ſuæ
p̄mittit: melius nouit auditor vñ debeat tractare: & qd in nar
ratiōe debeat expectare. Itaq; p̄ponit hāc breuē orōnem: quā
noie materiæ intulit. ſ. argumētū: qa i ea tota materia ſua bre
uiter includit. p̄ponit eñ ſlegma ſuū: & q̄ſi informē materiā:
vñ quītus actus originē habet: qd̓ tñ i narratiōe nō diſſeruit.
tñ hic voluit ponere vt ſciamus vñ illæ factæ ſint actiones. i.
ex q̄ materia. qm̄ ſic ſolū qd̓ dicit: Pā. viciat Glyce. ſuit cā & ſi
mulationis & deſtructionis eius: & conatus veſtrarū nuptia
rū: & deſtructionis earū: & cōpoſitiōis. p̄miſſa illa informi ma
teria: ſupponit quinq; partes: ſed tertia non eſt ibi: niſi per ſub
innuitionē q̄rtç ptis: qd̓ melius i ſerie lr̄æ per ſingula diſſer
mus. Nūc aūt ad literā inſiſtamus. ℣ Sororē falſo &c. qd̓ di.
Chryſidē eſſe Andriā. i. de Andro iſula: & meretriculā & Gly
ce. ſororē eius. ſed falſo creditā: locū ſingula habēt: ſed ... tiua
in ſequētibus explicabimus. ℣ Grauidaq; facta: hoc totʒ fuit
cōtrariū machinationi pr̄is: & conatui nuptiarum: vt ... ōſiſtit
primus actus. ℣ Nā aliā ideo dat fidē: qa neceſſariu... erat vt
Glyce. ſciret eū non deſerturū ſe. ℣ Atq;: hic eſt primus actus.
Sic iūge: Pāphilus diligebat Glyce. at vt amorē illius comperit
Simo. ſimulat. n. ſupponit intentionē ſimulatior... : quia cu
piens ſi. &c. vt locū obiurgādi inueniret. ℣ Dau... ecce ſecun
dus actus. i. deſtructio ſimulationis nuptiarū: ... per hoc qd̓
Pamphilus non repugnat verbis patris: ſimul... io reddita eſt
inefficax: quia nō habuit locum obiurgation... ℣ Sed ex Gly
cerio: hic ſubinnuitur tertius actus. ſ. quod p... conatus eſt face
re varias nuptias, cū dicit: Recuſatq; nupti... ac ſi diceret Nu
ptiæ erāt paratæ: ſed ille recuſat. ℣ Quart... vero actus ibidē
manifeſtus eſt. ſ. deſtructio nuptiarum: ... tentio Pamphili
non repugnat: & inde accepta occaſion... patris parat veras
nuptias: ſed illas nuptias &c. & præmit... quare recuſat vt vi
dit &c. Ideo recuſat: quia abdicat. i. abn... at eum futurum ge
nerum. ℣ Mox eſt: quintus actus. i. n... gatio omniū. quæri
tur cur oſtendat de vxore Carini: cur... arinus nō eſſet prin
cipalis: niſi inducta gr̄a Pāphili. Ide... conueniēs erat non ni
hil indiſcuſſum, & indiffinitū dimit... : qa poſtquā fecerat mō
ſtrationē de eo: voluit totā parte... illā ad finem producere.
ℂ Chremes

¶ Aelii Donati grammatici in P.Sexti Terentii Afri Andriam diligens explanatio.

ON. CHremes Atticus duas habuit filias: alteram Paſſibulam noīe: alteram Philomenā. Ex eis duabus credidit diu (q̃d̃ falſo) ſe alterā perdidiſſe: relictāq; que ſibi vnicam Philomenā, quā Carinus mirum immodum deperibat, ſibiq; iungi matrimonio depoſcebat. Verum pater eam deſponderat Pamphilo Simonis filio: qui filius liber effectus adamauit alteram filiam Chremetis, quæ perdita putabatur ſub nomine Glycerii: idq; adeo, vt ex ea filiū ſuſceperit: quod vt reſciuit pater Simo, dum filii animum tentat per ſimulatas nuptias, multis dolis a Dauo ſeruo deluditur. Deinde motus error periculo Carini & Pamphili, tantiſper perductus eſt, dum Athenas veniēs de Andro quidam Critorem aperiat, & nodum fabulæ ſoluat: per quē agnita Paſſibula recipitur a parentibus, & traditur Pamphilo amanti. Philomena vero Carino deſpondetur, & traditur exoptanti.

ACTA LVDIS MEGALENSIBVS.M.FVLuio, &.M. Glabrione. Aedilibus Curulib. Egerunt. L. Ambiuius Turpio.L.Attili.Præneſtinus.Modos fecit Flaccus Claudii.F.Tibiis paribus dextris & ſiniſtris,& eſt tota Græca. Aedita Marco Marcello & Sulpitio COSS.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Simo ſenex.	Birria ſeruus.
Soſia ſeruus.	Lesbia obſtetrix.
Dauus ſeruus.	Glycerium meretrix.
Myſis ancilla.	Chremes ſenex.
Pamphilus adoleſcens.	Crito hoſpes.
Carinus adoleſcens.	Dromo ſeruus.

C.SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Trimetri Iambici.

SORORE M Falſo creditam meretriculæ
Genere Andriæ Glyceriũ vitiauit Pāphilus,
Grauidaq; facta, dat fidem uxorem ſibi
Fore hanc, nam aliam pater ei deſponderat
Gnatam Chremetis, atq; ut amore comperit,
Simulat futuras nuptias, cupiens ſuus
Quid haberet animi filius cognoſcere.
Daui ſuaſu non repugnat Pamphilus.
Sed ex Glycerio natum ut uidit puerulum
Chremes, recuſat nuptias, generum abdicat.
Mox filiam Glycerium inſperato agnitam,
Hanc Pamphilo dat, aliam Carino coniugem.

Aſcenſii Correctio. ASCE.

IN huiusquidez Comœdiæ expoſitionibus nō ſane multa ſunt, quæ mutata vellim, ſunt tamen, quę recte itellecta oporteat. Dum enim in enarratione argumenti dicitur: Quilibet effectus &c. nō intelliges Pamphilum liberum effectum, aut a ſeruitute, aut a patria poteſtate: ſed a cuſtodia pædagogi. Vt dicitur in prima ſcæna: Itē non putabis Simonē reſciuiſſe filiuz ex Pāphilo ſuſceptum. Quia id credere nō quiuit: at amorē duntaxat cōperiiſſe. Sed hæc nō magni momenti ſunt.

Guidonis iterpratio. GVI.

PAmphilus nomen proprium filii Simonis ſenis, quod nomē idem dicit (ſi velimus interpretari) qđ Pamphilus

Tortellius Quintilianus Vitiare Perſius Glycerium Glycera Martialis Soror Labeo Publi⁹ Nigidius Frater Quatuor ex cauſis proferunt diminutiua Andri⁹ ab Andro Genus Donatus Feſtus Dare fidem Vxor Donatus Ennius

totus amās: vt ait Tortellius. Nam πᾶν vt totū dicit, & φίλον amans. vel φίλος amicus: ita vt totus dicatur amicus. Quo noīe (teſte Quintiliano) fuit pictor quidā eximius: qui multa ratione depinxit. Pāphilus ergo vitiat. i. ſtuprat. Vitiare a vitio deductū: interdū ſignificat vitioſe agere aliquid. Perſius: Ne liceat facere id quod quis vitiabit agēdo: vitiabit. i. vitioſe aget. interdum ſignificat vitium & ſtuprum afferre puellæ non ſine eius vitio, & quaſi vituperatione qui affert. Glycerium. i. illam puellam: cui nomē hoc inditum fuerat in Andro: quamuis reuera eſſet Paſſibula filia Chremetis. Dicitur autem Glycerium dulcis amor. Nā componitur ex γλυκύων, quod eſt dulcis: & ἔρος amor: quaſi dulcis amor. & ſic quoq; per diminutionem adulatione amatoria a Græcis prolatum eſt: quāquam & Glycera reperiatur. Martialis in vndecimo: Formoſam Glyceram amat Lupercus. Pamphilus inquā vitiat Glycerium creditam ſororem: ideſt quæ credita fuit ſoror: vbi ſororem accuſatiuus non habet creditam pro adiectiuo: ſed potius ab eo, vt dici ſolet, regitur. eiuſmodi enim participia paſſiua plerunq; copulant ſimiles caſus: vbi caſus ſequens ſignificat rem coniunctam: vel eandem cum antecedēte. Soror, inquit Labeo, appellata eſt: quod quaſi ſeorſum naſcitur: ſeparaturq; ab ea domo, in qua nata eſt: & in aliam familiã tranſgreditur. Fratris autem vocabulum Publius Nigidius homo impenſe: ideſt valde doctus: non minus arguto, ſubtiliq; ἐτύμῳ: ideſt recto interpretamento interpretatur. Frater, inquit, eſt dictus quaſi fere alter. Creditam ergo falſo: ideſt non vere. (Eſt autem ablatiuus poſitus pro aduerbio qualitatis) ſororē meretriculæ. i. Chryſidis. Andriæ: ideſt ex Andro inſula maris Aegæi: vnde Athenas venerat. Meretricula: diminutiuum eſt a meretrice: ſic poſitū per contēptum: vt cum homuntio appellatur aliquis: vel homunculus: vel homulus: vel homululus: vt Priſcianus habet de diminutiuis. Quatuor enim de cauſis proferunt diminutiua: primo gratia ſignificationis: vt regulus paruus rex. gratia vrbanitatis & vitandæ arrogantiæ: vt ingeniolum. gratia adulationis: vt corculum, ocellus. gratia cōtemptus: vt homuntio &c. Andriæ autem hic eſt adiectiuum ab Andro nomine ſubſtantiuo deriuatum: declinaturq; Andrius andria andrium: ideſt de Andro illa inſula. nomē eſt denominatiuū, & gentile. genere. i. natione, & gente, vel patria. Nam genus interdum dicitur tota cognatio eorum, qui ab eodem principio originem duxēt: vt Romani a Romulo. Nam primi reges fuerunt patresfamilias: ex quibus genera propagata ſunt: & ciuitates coniunctæ: vt ait Ariſtoteles libro primo Politicorum. interdum genus refertur ad nobilitatem: vt familia ad copias, ait Donatus. Item genus aliquando eſt progenies: aliquando gens: vt iam dictum eſt, aliquando ipſa generatio. Genus autem putatur dictum (vt refert Feſtus) a greco vocabulo terræ: quam Græci γαῖαν dicunt. Poſſumus quidem dicere imitari Terentiū: Habeo matrem genere Ceuomanam: quideſt &c. Glycerio facta grauida: ideſt prægnante: ablatiui abſoluti ſic reſoluendi: ideſt vbi vel poſtquam Glycerium facta eſt, ſeu emerſit grauida. Pamphilus dat fidem: ideſt ſancte promittit. Nam dare fidem eſt ſancte promittere. Virgilius: Accipe, daq; fidem: ideſt accipe meam promiſſionē: & da mihi viciſſim tuam. Dicimus etiam quam tu mihi fidem pro me dederis: eam præſtabo: ideſt exequar quicquid de me promiſeris. Promittit ergo hanc Glycerium fore: ideſt futuram eſſe. ſibi Pamphilo vxorem: ideſt coniugem: ab vngendo dicitur vxor (vt ait Donatus) quod cum puellæ nuberent: maritorum poſtes vngebant: & eis lanam figebant. Ennius: Exin, inquit, Tarquinium bona fœmina lauit, & vnxit. Inde vxorius dicitur, qui vxori ſeruit: ait Seruius. Nã pater: ſcilicet Simo, deſponderat: ideſt deſtinauerat ei Pamphilo, aliam: ſcilicet natam: ideſt filiã Chremetis ſenis: ciuis Athenienſis nomine Philomenam. Deſpōdere, & ſpondere hãc habent differentiam. Nam pater adoleſcentis, qui filio puellam petit, deſpondet filium ſuum ducturum in vxorem filiam, quam petit. Pater autem ſponſæ, a quo petitur puella, ſpondet ſe daturum filiam nuptum adoleſcenti, a cuius patre petitur. Nam (vt Seruius Sulpitius in libro quem ſcripſit de dotibus inquit) ſponſalia in ea parte Italiæ, quæ Latiū appellatur, hoc more, atq; iure ſolita erant fieri: Qui vxorem ducturus erat: ab eo vnde ducenda erat, ſtipulabatur eam in matrimonium ductum iri: qui daturus erat itidem deſpondebat daturum: is contractus ſtipulationum, ſponſionūq;, dicebatur ſpōſalia. Tum quæ promiſſa erat, ſponſa appellabatur: qui ſpoponderat ducturum, ſponſus. Sed ſi poſt eas ſtipulationes vxor non dabatur, aut non ducebatur: qui ſtipulabatur ex ſponſu agebat. Iudices cognoſcebant. Iudex quamobrem data, acceptaue non eſſet vxor quærebat. Si nihil iuſtæ cauſæ videbatur, litē pecunia æſtimabat: quantique interfuerat eam vxorem accipi, aut dari eum, qui ſponderat: aut qui ſtipulatus erat, condemnabat. Hoc ius ſponſaliorum obſeruatum dicit Seruius ad id tempus: quo ciuitas vniuerſa Latio lege Iulia data eſt. Hæc eadem Horatius ſcripſit in libro, quē de nuptiis compoſuit. Hæc Gellius. atq; vt: ideſt poſtquam. Simo pater comperit: ideſt deprehendit & cognouit. Inde dici ſolet compertum eſt mihi. vel habeo compertum: ideſt exploratum eſt mihi. vel habeo exploratum & perſpectum. vt ergo cōperit amorem Pamphili filii. ſimulat: ideſt fingit. nuptias futuras: ideſt faciendas. Nam futurus interdum a ſum es retinet ſignificationem. interdum a fio fis: vt hic: vocis tamen formatione a neutro deriuatur: ſed a verbo antiquo fuo fuis fui futum futu: quod in deſuetudinem abiiſſe conſtat: retinemus tantum fui præteritum. quod verbo Sum es eſt accommodamus. Nuptiæ autem ſiue matrimonium (nam idem ſibi volunt) vt Inſtitutionibus titulo de patria poteſtate: viri & fœminæ coniunctio eſt indiuiduam conſuetudinem vitæ continens. Pater ergo ſimulat futuras nuptias cupiens: ideſt volens cognoſcere. quid animi: ideſt quem animū (vt quid cauſæ eſt: ideſt quæ cauſa: quid rei. i. quæ res) filius ſuus Pamphilus haberet. Pamphilus non repugnat ſubire nuptias quæ apparabantur ei. ſuaſu: ideſt admonitione Daui callidi ſerui. Sed vt: ideſt poſtquam, Chremes pater Philomenæ deſponſatę: ſeu deſtinatæ Pāphilo: vidit puerulum natū ex Glycerio amata a Pāphilo: quæ reuera erat Paſſibula. recuſat: ideſt renuit ipſe Chremes, nuptias: ideſt matrimonium contrahi cum Pamphilo. A puer propriūm diminutiuū fit puerulus: vt a puera, quod dicebatur puella. quod autem puerulus dicitur: potius a puerus nominatiuo manare indicatur. Ipſe pater abdicat: ideſt expellit a ſe generum: nō qui eſſet, ſed qui futurus ſperabatur. Abdicare eſt expellere a bonis filium dum viuit pater. Exhæredare vero eſt filium a bonis paternis expellere poſt mortem patris: ſed abdicare eſt grauius. quod etiā in ſe exhæredationem continet. Mox: ideſt ſtatim poſt conuerſionē factam omnium turbationū, & rixæ. Chremes dat Pāphilo in vxorē hanc Glyceriū, cuius amore tenebatur Pāphilus. agnitā: ideſt recognitā. Agnoſcimus enim vetera: cognoſcimus noua. filiã: ideſt quæ agnita fuit eſſe filia Chremetis: quæ Paſſibula dicebatur. inſperato (aduerbium) ideſt præter ſpem: inopinato: præter expectationem: præter opinionem. nam cum agnita fuit: nō ſperabant parentes ſe vnquam viſuros filiam, quam mortuā putabant. & ipſe Chremes dat aliam: ſcilicet Philomenam. coniugem: ideſt vxorem Carino adoleſcenti Athenienſi. Aliam: poſuit pro alteram. Nam duas tātum filias habebat Chremes: Philomenam ſcilicet & Paſſibulam.

Deſpōdere & ſpōdere Seru⁹ Sulpitius Sponſalia Sponſa Spōſus Horat. Gellius Ve Cōperire Futur⁹ Nuptię qd ſint Puer Puellus Puera Puella Puerus Puerulus Abdicare & exhæredare Agnoſcere & cognoſcere

Poeta

Verſus eiuſdem rationis.

PROLOGVS.

POETA Cum primum animum ad ſcribendum appulit,
Id ſibi negoti credidit ſolum dari,
Populo ut placerent quas feciſſet fabulas.
Verũ aliter euenire multo ĩtellegit,
Nã in ſcribendis ꝓlogis opã abutit̃.
Non qui argumentum narret, ſed qui maleuoli
Veteris poetæ maledictis rñdeat.
Nunc quam rem uitio dent quæſo animum aduortite.
Menander fecit Andriam, & Pyrinthiam,
Qui utramuis recte norit, ambas nouerit.
Non ita ſunt diſſimili argumento, ſed tamen
Diſſimili oratione ſunt factæ, ac ſtylo.
Quæ conuenere in Andriam, ex Pyrinthia
Fatetur tranſtuliſſe, atq; uſum pro ſuis.
Id iſti uituperant factum, atq; in eo diſputant,
Contaminari non decere fabulas,
Faciunt ne intellegendo ut nihil intellegant.

DON. POETA Cum primum animum ad ſcribendũ appulit. Principium factum eſt a cõmendatione perſonę: q pudens: q honeſtus: q prudens Terẽtius & honore maiore poetam potius, q̃ Terentium dixit: vt illum hoc ipſo nomine, de quo laborat, ornaret. Poeta cũ primum animum ad ſcribẽdum appulit: omnia huius prologi intentio hoc agit: vt nouo poetæ veniam paret, & veteri odium: & vt q̃ maxime modeſtum, minimeq; errantem Terentium ꝓbet. Poeta cũ primũ animũ ad ſcribẽdum appulit: iam meritum poetæ dedit, poetam eundem dicẽdo: & ab animo eius, quẽ defendit. Poeta cum primũ animũ ad ſcribendũ appulit: ſenſus hic eſt: Propoſuerat q̃dẽ poeta noſter, vt in ꝓlogis argumẽta narraret: ſed hoc imputat Luſcio Lauinio aduerſario, q eum̃ arcere nõ permiſit, q̃d̃ propoſuerat maledictis ſuis a rñdendum eundem prouocans. Appulit: appellere proprie dicit̃, cũ ex pelago, aut freto q̃s ad littus acceſſerit. Virg. Hinc me digreſſum veſtris Deus appulit oris. Poeta appulit: in ſecunda lectione appulit fuit: ſed appulit magis vt Terẽtius: Nam poſtea ſic animũ ad vxorem appulit. Id ſibi negocii: modo pro moleſtia & cura non labore. Populo vt placerent: vt ne non ſignificat: modo non, eſt coniunctio. Placerẽt quas feciſſet: ad feciſſet retulit fabulas, nõ ad placerẽt. & eſt figura ſyllepſis. Quas f. .ſ. bene feciſſet, non ſcripſiſſet. Vnde poetæ a faciendo dicti ſunt ποιηταὶ. Sic Virg. Pollio & ipſe facit noua carmina. Verum ali. ſic Virgi. Maior rerũ mihi naſcitur ordo, Maius opus moueo. Non enim hoc ſe legiſſe dicit: ſed quaſi ex ordine ipſo natũ ſibi eſſe itelligit: quod credimus plerunq; falſum: quod intelligimus certũ eſt. Aliter autem contra ſignificat: vt Diis aliter viſum eſt. Verũ aliter euenire multo intelligit: adeo nec ꝑparauerat: nec intenderat quemquã lædere: vt ſpe falſus, laceſſitusq; hoc faciat. Opera abutitur: vtimur fructibus rei, quę ab amãtibus ſaluo vſu nobis ſubminiſtrantur. Abutimur quando deperdimus & rem & fructum. Nam vſui eſt ager, domus, abuſui vinum, oleum, & cætera huiuſmodi. Cicero: Nõ debet, inquit, ea mulier: cui vir bonorũ ſuorum vſumfructum legauit: cellis vinariis plenis relictis putare id ad ſe pertinere. Vſus enim non abuſus legatus eſt. ea inter ſe ſunt cõtraria. hoc in Thopicis habetur. Nõ qui argumentum narret: q̃d vere prologi eſt officiũ. Qui: pro vt. qui ergo modo nõ eſt pronomen. Sed qui male. vete. poe. primũ a natura maleuoli: deinde a tpe, vel ab inuidia veteris a ſigno æmulationis poetæ. Vetus plerũq; refertur ad laudẽ: interdum ad vituperationem, vt hic. & alibi: Vetus, veternoſus, ſenex. Veteris pro carioſi, & quaſi rancidi poſuit: atq; ideo maleuoli nõ criminibus, ſed maledictis. Quid aũt inter maledictum & crimẽ itterſit, docet Cice. in Tuſculanis. Veteris rõ inuidiæ: poetæ cã iſectationis. Maledictis: criminatio aduerſarii. Veteris poe. ma. re. q̃a ſenex Luſcius edebat fabulas adoleſcẽtulo tũc Terẽtio. & elegãter maleuoli maledictis veteris: commendatio poetæ a perſona aduerſarii,

Luſcius Lauinius

Appellere

Virgil.

Id ſibi negocii

Vt ne non

Virgil.

Aliter

Vti & abuti

Cicero

Vetus

Rñdeat: excuſatio rñdẽtis: q nõ obſiſtat, ſed reſpõdeat. Nunc quã rẽ: quã qualẽ. Vitio dent: vituperent, culpẽt. Vituperare eſt mala vitio dare, & etiam bona. Nũc quam rem vitio dent: verum nunc: ad aduertite an nõ. Vitio dent. & oratorie quaſi multa facit cum vnũ ſupra dixerit. vt Virgilius: Deſiſte malum cõmittere Teucris. Quæſo: propoſitio eſt. Aduertite: legitur & attendite. Vnde manifeſtum eſt: & aduertite, & attendite non eſſe plenum: niſi addideris animũ. Menander fecit Andriam, & Pyrinthiam: narratio eſt. & proprie fecit: ſcribit enim Terẽtius, qui verba adhibet tantum: fecit Menander, q etiam argumentum cõponit. ſed ſæpe ad laudem Terentii fecit, ab eo quod eas tranſtulit. Vtrãuis: prima ſcæna Pyrinthiæ pene iiſdem verbis, quibus Andria ſcripta eſt. cætera diſſimilia ſunt: exceptis duobus locis: altero aduerſus .xi. altero aduerſus .xii. qui in vtraq; fabula poſiti ſunt. Qui norit vnam, ambas nouerit: omnem rem vno verſu nouerit. Vtrãuis: deeſt harum. Nõ ita diſſimili ſunt argumento: ordo: Ita non ſunt. ergo ita ſubdiſtinguendum: ſed tamen diſcretio eſt a ſuperioribus. & eſt non enĩ ſupra poſuit quidẽ: non ita diſſimili ſunt oratione. Ita: pro valde & caute. Potuit enim dici: Q̃ ſio ergo ſunt duæ diſſimili oratione ita: ne Menandrũ culpare videatur, ita adiunxit quod laudis eſt. Oratione, ac ſtylo: oratio in ſenſu eſt: ſtylus in verbis. oratio ad res refert̃: ſtylus ad verba. ſtylus non eſt in tẽpore, ſed prolata oratione. Oratio autem eſt & in cogitatione, & in prolatu. orationẽ in ſentẽtia dicit eſſe: ſtylum in verbis: argumentum in rebus. ergo in poemate oratio eſt. Quæ con. in Andriã: apparet nõ de induſtria, ſed caſu eſſe tranſlata ea quę ex Pyrinthia in Andriam eodem ſenſu, iiſdemque verbis præſcripta fuerunt. Quæ con. in An. vnam ergo non duas trãſtulit. Quæ con. in An. quæ apta & commoda fuerunt in Andriam latinam non græcam, fatetur tranſtuliſſe. Sed quare ſe onerat Terentius, cum poſſit videri de vna tranſtuliſſe: ſic ſoluitur, quia conſcius ſibi eſt primam ſcænam de Pyrinthia eſſe tranſlatam: vbi ſenex ita cum vxore loquitur, vt apud Terentium cum liberto: at in Andria Menãdri ſolus ſenex eſt. Id iſti vi. fa. iſti ad reprehenſionem ſumitur perſonę: interdum rei reprehẽſionem ſignificat, vt Virgi. Quid petis iſtis? Vituperant: vitium rei parant. Diſputant: immorantur, calumniantur, argumentantur. Contaminari: proprie cõtaminari eſt manibus luto plenis aliquid attingere, & contaminare attingere eſt, & polluere. Virgi. Relinqui pollutum hoſpitium: id eſt contaminatum. Contaminari: tãgi & relinqui polluta manu. ac per hoc voluit fœdari, aut maculari, vt ipſe ait: Ne hoc gaudium cõtaminet vitam ægritudine aliqua. Contaminari non de. i. ex multis vnam non decere facere. Faciunt ne intelligendo: ne quidam corripiunt, & cum interrogatione pronunciant: quidam producunt. quorum alii ne pro nõ accipiunt: ne. i. non. alii ne pro valde: vt Ne ego homo ſum infelix. & Cicero: Ne illi & hoc melius. nam ſtatim infert.

Vituperare

Virgil.

Quæſo

Aduertere

Ita

Oratio

Stylus

Contaminari

Ne particula ẽ

Cicero

DON. ¶ Qui cum hunc accuſant, Neuium, Plautũ, Ennium Ac-
cuſant: in ſingulis magna emphaſis eſt auctoritatis: ſed or
do non eſt ſeruatus. Ennius namq; ante Plautum fuit: ſed
quod eſt ſummæ auctoritatis, Ennium vltimum dixit.
¶ Quorum magis exoptat æmulari negligentiam, Potius
q̃ iſtorũ obſcuram diligẽtiam: ne minus multum plurimũ.
¶ Qui cum hunc accu-
ſant: Terentium, inq̃t,
ſpecialiter accuſãtes ne
ſciunt ſe bonis homini-
bus maledicere, quos il
le imitatur. & argumen
tum eſt ab exemplo &
auctoritate. ¶ Dehinc
vt quieſcant porro mo
Quie- neo: recte eſt. Naꝫ quie
ſcere ſcere ille dicitur, qui eſt
inſolens & inquietus.
¶ Porro: porro in futu
rũ dixit. ¶ Moneo: ter-

Qui cum hunc accuſant, Neuium, Plautum, Ennium
Accuſant, quos hic noſter auctores habet.
Quorum æmulari exoptat neglegentiam,
Potius q̃ illorum obſcuram diligentiam.
Dehinc ut quieſcant porro moneo, & deſinant
Maledicere, malefacta ne noſcant ſua,
Fauete, adeſte æquo animo, & rem cognoſcite.
Vt pernoſcatis, & quid ſpei ſit relliquum.
Poſthac quas faciet de integro Comœdias,
Spectandæ, an exigendæ ſint uobis prius.

ribiliter dixit. Cicero: Moneo: prędico: admoneo liberatus
culpa etiã terret criminaturus aduerſarios. ¶ Fauete, ade-
ſte: iam ad auctorea cõuertitur: a q̃bus fauorem cepit. q. d.
hoc aduerſarii faciunt: vos autẽ, quod in vobis eſt, fauete.
Vos vero fauorẽ facite: ac adeſte: non vt abſentibus dicit:
quippe qui corporibus p̃ſto erant: ſed intenti eſtote, faue-
te, ſilete. ſic & põtifices dicũt fauete linguis: fauete verbis.
vnde Virg. Ore fauete oẽs. ¶ Adeſte ais. ſ. auxiliũ p̃bere: vt
aduocatus reo dicit̃ adeſſe. ¶ Aequo aio: ab honeſto. ¶ Et
rem cognoſcite: a iuſto. ¶ Malefacta ne noſcant ſua: melius
q̃ ſi dixiſſet audiant. ¶ Cognoſcite: pnoſcite. Sic dixit co-
gnoſcite. ¶ Vt pernoſcatis: quẽadmodũ in Hecyra: Orator
ad vos venio ornatu plogi: ſinite exorator ſiem. ¶ Vt per
no. ab vtili. ¶ Quid ſpei ſit reliquum: pro reliquarũ accipi-
unt. vt ſit ſenſus: De hac fabula ſumite ſpecimen: vt ſciatis
an cæteræ vobis ſpectandæ ſint. Nam poſtmodum dictũ
alio prologo alias cognoſcetis eius quæſo hanc cognoſci-
te. ¶ Reliquum: quaſi diceret poſtremum. ergo quæſo ad-
uerbium eſt: vel. i. τολιμον. ¶ Reliquuꝫ: ſiue hoc reliquum
dicit: ſiue reliquum pro reliquarum: geminato. u. ſcribitur.
¶ Poſthac faciet: ſcribet. ¶ De itegro: vtrum denuo: an ex
Specta- integris Græcis. ¶ Spectãdæ, an exigendæ ſint vobis pri
re us: ſylepſis vt ſupra. ad verbum enim faciet declinauit: non
ad ſpectandæ ſint. ¶ Spectandę: proprie vt fabulæ: propa
landæ: exigendæ: excludendæ.

GVI. POETA Cum primũ &c. Hic plogus, quem
in manibus hẽmus eſt relatiuus: qm̃ in aduerſa
rium maledicta referunt̃ & qdẽ acriter: ea tñ
ſubtilitate, vt poeta videat̃ oia reſellere laceſſi
Quotu- tus aduerſarii maledictis. Sũt autẽ quatuor p
plex ſit logi ſpẽs: alius eſt cõmẽdatiuus: in quo fabula, aut poeta co
plogus mẽdat̃. Alius relatiuus: quo aut aduerſario maledicta, aut
grãæ populo referunt̃. Quidã eſt argumẽtatiuus: fabulæ ar-
gumentũ exponẽs. Quidã minus oia hæc in ſe cõtinẽs. Hic
autẽ prologus relatiuus eſt: in quo defenſor poetæ introdu
ctus: intẽdere nitit̃ poetã modeſtũ, minimeq; errãtẽ: & ad-
uerſariũ in inuidiã vocare: cuius maledictis rñdendo occu-
patus a narrando argumento ſupſedere cogit̃. Comici aũt
ſolẽt introducere non ſeipſos in plogis loquẽtes: ſed alium
inducũt ex abrupto aduerſariũ reprehẽdentẽ poetæ cõmẽ-
tatione adhibita: qđ fecit Ariſtophanes inducẽs in prima
Ariſto- Comœdia ſua Chremetẽ. qđ ẽt ſatis videre eſt in hoc ipſo
phanes Andriæ prologo: in quo poetæ defenſor iductus captat be
neuolentiã a pſona poetæ, eã cõmẽdãdo: & a pſona aduer
ſarii, eam in crimẽ, & in inuidiam vocando. Poeta cum pri
Poeta mum &c. Poeta a ποιῶ idest facio dicit̃: q carmina faciat.
Appel- Virgi. Pollio & ipſe fa. no. car. Appello is: ex ad & pello, ſi-
lo is gnificat ſubducere naues ad littus: quaſi appellere naues ad
Appel- littus. Inde appulſus. i. acceſſus. & proprie ad aquaꝫ, vel ad
lo as littus: transfertur ad aliam. ſed appello as: ſignificat nomi-
Cicero no as. Cice. in Epiſt. Tertio quoq; verbo orationis ſuę me

appellabat: quod ex ad & pello as cõponitur. quod ſimplex
nõ eſt in vſu: ſed cõpoſita eius: appello & cõpello cõpellas:
quod eſt alloquor alloqueris. Virgil. Prior Aeneam cõpel-
lat Achates. Negocium interdũ capitur pro labore: vt Nõ Nego-
eſt magni negocii debilem ſuperare. i. magni laboris. Inter um
dum capitur pro moleſtia: cura: ſiue ſollicitudine. Cum pri
mum, vt primum, vbi
primũ, ſtatim: vt ſimu-
lat, ſimulatq;, poſtquã,
poſteaq̃: idem fere ſibi
volunt, poſtulãtq; duo
verba. q̃primum vero
quod ſignificat citiſſi-
me vnum tãtũ. vt Ve-
nit ad me q̃primuꝫ. i. ci
tiſſime. Interdum cum
primũ duę partes ſunt:
vt hic. Ordo eſt: Cuꝫ. i.
quando, poeta appulit
animũ. i. applicuit, vel
adhibuit ingenium. ad ſcribendum. i. componendum poe-
ma, credidit id negocii. i. illam ſollicitudinẽ. ſolum. i. immo
do dari ſibi. vt. i. ne nõ (vt Donati ſnia) fabulas. i. fabulæ:
vel ſubaudiat̃ fabulæ, quas fabulas ſeciſſet, placerent popu
lo. vt ſit ſenſus: Putauit ſibi dũtaxat illã curã: ſiue illũ timo
rem relinqui: q ſuæ fabulæ populo non placerent: de quo
vnuſquiſq; poeta ſolet eſſe ſollicitus. Aut ſi ponat̃ negociũ
pro labore: & vt pro q, ſenſus erit: Putauit ſolum illũ labo-
rẽ ſibi relinqui: vt efficeret ſuas fabulas populo placere: ſed
ſpe falſus intelligit ſibi eſſe maledictis poetæ laceſſentis re
ſpondẽdũ, itaq; ordo eſt: Verũ poeta intelligit euenire mul
to aliter. i. lõge ſecus, vel valde cõtra quare. nã abutit̃ ope-
ra. i. labore & induſtria: hoc eſt nõ bene collocat laborẽ ſu-
um. in prologis. i. in præfationibus ſcribendis p̃ſertim. qui
poeta. ſ. non narret argumentũ. i. fabulæ materiam vt face
re deberet. ſed reſpõdeat maledictis. i. purget detractiones:
& criminationes poetæ natura maleuoli: & lõga conſuetu-
dine: quia iam veteris & in æmulatione inueterati. Vbi ad
uertendum puto dictum Diomedis legentis operam abuti
tur: inquit enim ita fuiſſe antiquos locutos: Vtor hãc rem,
& abutor hac re. qđ a recentioribus dictũ eſt: Vtor hac rei Vti &
& abutor hac re: vt ait Dona. Vtimur fructu rẽ ipſam non abuti
deperdentes. Abutimur autẽ & rem deperdẽtes & fructũ.
vtimur enim agro: abutimur oleo, aut vino. Nũc qua ſo. ſ.
poſco, vos ſpectatores animũ aduertite. i. diligenter atten-
dite. quã rẽ vitio dent. i. quid vituperent & improbent. qđ
ſi ſubaudiatur hic datiuus poetæ, ſenſus eſt: Attendite de
qua re poetã vituperent. Nam dare rem aliquã vitio alicui
eſt eũ vituperare ſup illa re. Itidem vertere rem aliquã vi-
tio cuiquã idẽ ſignificat. Menander narrat: qđ vitio illi da-
bit, inquiens verti ſibi vitio: q transferens Menandri An-
driam ex Pyrinthia altera Comœdia græca conceſſerit in
ſuam latinam Andriam: quæ illi congruere viſa fuerunt.
qđ non diffitetur cõſutans ab auctoritate, & exemplo id vi
tium nõ eſſe p̃cipue, cum id grauiſſimi auctores Comici eſ-
ſecerint. Attende ordinem: Menander poeta Græcus fecit
Andriã, & Pyrinthiã græcas Comœdias. & bene fecit: q a
earũ argumẽtũ excogitauit. ſcribit autẽ Terẽ. transferens:
licet in eius laudem & facere quoq; dicatur. qui nouit. i. co-
gnouerit. recte. i. bene: & vt intelligi debet. Vtrãuis earũ. ſ.
hoc ẽ vtrãlibet, ſiue alterutrã earũ. nouerit ambas nõ ita. i.
non adeo. diſſimili ſunt argumẽto. i. materia. ſed tñ ſunt fa
ctę diſſimili oratione. i. diſſimilibus ſentẽtiis. ac diſſimili ſty
lo. i. iunctura verborum. Vbi aduerte orationem in ſenſu,
ſiue ſententiis eſſe: ſtylum in verbis, ſiue eorũ iunctura: qui
etiã caracter dr̃: argumẽtum autẽ in rebus. Ipſe poeta ſate Argu-
tur trãſtuliſſe. i. traduxiſſe ex Pyrinthia græca in Andriam mentũ
latinã. ea, quæ cõuenere. i. cõmoda fuerũt, & apta. atq; fatet̃
ſe eſſe vſum illis trãſlatis pro ſuis. i. tanq̃ a ſe inuentis: vel p
ſibi cõuenientibus. iſti maleuoli. ſ. per contẽptũ dr̃: vitupe-
rant factũ illud: atq; diſputant. i. imorant̃: calũniant̃: vel ar-
gumentantur

gumentantur in eo videlicet: quod ſequitur. ſ. nō decere. i. honeſtum eſſe. fabulas contaminari. i. quaſi fœdari: aut maculari ex multis vnam faciendo. Contaminare enim eſt manibus luto plenis aliquid attingendo illud relinquere pollutum, maculatum, ſiue fœdatum. Ne. i. certe, vt ait Laurentius. vel vt Donatus. i. valde. ne intelligēdo. i. prout nimis curioſi minima quæque rimando efficiunt, vt nihil intelligant. Interdum enim nimia curioſitas: ac (vt poeta inqt) obſcura diligentia potius eſt omittenda, q̄ ſequenda. Alii capiunt ne pro vtrum interrogatiue: illud dictū legendo. alii pro non. Verū (vt bene ſentit Donatus) melius eſt, vt pro certe, aut valde accipiatur. Qui maleuoli cum accuſant. i. arguunt hunc Terentium: accuſant Neuium: Plautum: Ennium poetas magnæ auctoritatis. quos poetas hic noſter poeta habet auctores. i. imitandos. i. quorū ſequitur auctoritatem, & eorū vtatur auctoritate. Quorū poetarū exoptat. i. ꝑelegit. æmulari. i. imitari: aliquando inuidere. negligentiā. i. non nimiā curioſitatem. potius q̄ exoptet æmulari diligētiam. i. curioſitatem. obſcuram. i. afferentē obſcuritatem, dictis iſtorū maleuolorū. Dehinc: admonet eos vt ceſſent maledicere: ne audiant malefacta ſua. Dehinc. i. deinceps. moneo. i. admoneo eos. vt porro. i. in futurum, ſiue poſtea. quieſcant. i. quieti ſedent: qui itā inſolētes ſunt & inquieti: neq; amplius animum ſuum perturbatione inuidiæ vexent. & deſinant. i. ceſſent. maledicere. i. detrahere. ne noſcant ſua malefacta manifeſtatione poetæ: qua ſit criminaturus eos: & vitia detecturus: ni ceſſent detrahere. Fauete: ad auditores conuertitur: a quibus fauorem captat. Fauete. i. fauorē date ſilendo. ſic & pontifices dicebant: Fauete verbis:

Virgil. Fauete linguis. & Virgilius: Ore fauete omnes. adeſte. i. auxilium ꝑbete, & intenti eſtote: vt aduocati adſunt clientibus. æquo animo. i. bono animo. & cognoſcite. i. intelligite. rem. i. Comœdiā agendā. vt pernoſcatis. i. perfecte noſcatis eam rem. & etiam cognoſcatis quid ſpei reliquum ſit. i. quæ ſit apud vos reliqua ſpes. vel qd ſpei. i. quæ ſpes. reliquum. i. reliquorum: hoc eſt reliquarum Comœdiarū ſit apud vos. an ſcilicet. i. vtrum. Comœdias. i. Comœdię. vel ſubaudi Comœdiæ: quas Comœdias poeta faciet: ideſt transferet, vel ſcribet. poſthac. i. a modo, vel in poſterū. de integro. i. ex integris græcis. vel denuo, vt ſit aduerbium. ſint ſpectādæ. i. aſpiciēdæ. vobis: pro a vobis. an prius. i. antequā ſpectentur. vtrum ſint exigendæ. i. excludendæ, eiiciendæ: ab ex quod eſt extra: & ago agis quod eſt duco ducis. Tanq̄ dicat de hac fabula ſumite ſpecimen. i. deguſtationem: vt ſciatis an cæteræ vobis ſpectandæ ſint.

SER. POeta cum primū. Prologus iſte ob hoc a Calliopio factus eſſe videtur: quare ſub eius perſona ſcribitur. Scimus tamen quare Terentius eum fecit: non ſub perſona ſua: ſed ſub perſona Calliopii. Calliopius erat quidam cantor, qui Comœdias Terentii recitabat: ideo ꝓlogis ſuis abuſus eſt. Quare anteq̄ Terentius Romam veniret: quidam poetæ fecerant Comœdias: quæ recipiebant̄, & in honore apud Romanos habebantur. Sed poſtq̄ Terentius additus Romæ cœpit ſcribere Comœdias eorum: & ideo detrahebāt ſcriptis Terentii: & occaſiones multas vituperii adduxere. Quapropter iſte compulſus eſt prologis ſuis inuidis reſpōdere: & ita officiū prologi auferre. Nam omnis rectus prologus debet deliberare materiam ſequentis operis: & ita facere docilitatē: & ꝑterea captare beneuolentiam: & attentos reddere. Et cum aduerſariis ſit reſponſurus: captat beneuolentiam quatuor modis: a propria perſona: a perſona aduerſarii: a perſona auditoris. i. iudicis: ab ipſa re in ipſo acceſſu. Captat beneuolentiam a propria perſona, cum dicat Appulit. i. cum nimia appulſione animi, & intentione: ac ſi diceret: Nō eſt res leuis vel cōtemptibilis Comœdia iſtius: quia magnam diligentiam huic operi adhibuit. Credidit id negocii. i. hoc negocium. i. ſcribere Comœdias ſibi datas. i. a ſe eligi ſolum propter hoc: vt placerēt populo Romano. Ecce captat beneuolentiam a propria perſona per intētionem ſuam. Cum enim populo Romano placere intenderet, recipiendus erat. Fabulas vocat abuſiue, cum ſint veriſimiles. Verum voluit dicere diſplicere: ſed moderatius poſuit, cum dicit multo aliter euenire, q̄ reputauit: ne torqueret culpas in Romanos: q̄ res bona, & veſtis illis diſplicuiſſet. Nam vere intelligitur diſplicuiſſe: nam oſtēditur in hoc effectu: q̄ vere intelligitur: ſcilicet quare abutitur in prologis opera ſua: ideſt poetæ. vere abutitur: quia non eſt ille: q narret argumentum: ideſt materiam ſuam in prologis more aliorum: ſed qui reſpōdeat maleuolis. Ecce hic captat beneuolentiam a parte aduerſarii, cum dicat Maleuoli: ſcilicet non eſt credendum: quia ex maleuolētia facit: vel quia multi quāuis ex maleuolentia: tamen dicunt vera. Vel cū diſcretione addidit Veteris: ideſt decrepiti ſine ratione. Sumptū eſt a veſte inueterata: quæ vilis eſt, & abiicienda. conſtrue ſic: Menander fecit Andriam & Pyrinthiam: quid inde diceret aliquis: iſte poeta fatetur vt ſecurus defenſionis ſe tranſtuliſſe de Pyrinthia in Andriam ea, quæ conuenere: ideſt conuenientia fuere. per hoc quod dicit cōuenientia: captat beneuolentiam ab ipſa re. pars de Carino ſumpta eſt de Pyrinthia. Ecce vitium illud quod imponebant. de duabus vnam fecerat: & propterea præmittit excuſationem: quoniam nō eſt mirum ſi commiſcuit: quia vtramuis recte: ideſt perfecte norit &c. Nō enim vere poteſt cognoſcere ambas: quia non ſunt ita diſſimili argumento: ideſt materia: quin bene poſſit noſci: ac ſi dicant aliquantulum ſupra diſſimili. Sed non ita: vt vnam poſſit noſci per aliam: ſed tamē ſunt diſſimili oratione: quia vna eſt togata, alia ꝑtextata. Et diſſimili ſtylo: quantum ad diuerſitatem verborū. Orationē hic accipit: quæ habetur ſpecies: alia humilis: alia mediocris: alia grauis. Harum autem Comœdiarum alia erat togata, humilis: alia prętextata: alia ratione & dignioribus verbis contexta: & in hoc diſſimilitudinem habebant. Præterea in hoc q̄ eſſent diſſimili ſtylo contextę: ideſt diſſimilibus verbis. ſtylum vocat hic ſingularem modum dictandi vnicuique. Vnde dicimus: q̄ eadem oratio in vna ſua ſpecie: ſcilicet ſiue ſit humilis, ſiue mediocris, ſiue alta poteſt habere diuerſos ſtylos: ideſt diſſimilia verba ſi actus a diuerſis: veluti ſi Ioſpetus & Galerus materiam habeāt: Achillem qualiter in Troiano bello pugnaſſet: cum vterq; idem genus orationis: ſcilicet altum teneat: tamen vnuſquiſque diuerſo ſtylo: ideſt ſuo ſingulari dictandi modo contexeret verba. Vnde eſt: q̄ cum in eadem oratione diuerſitas ſit ſtylorum & diuerſa ſit oratio: ſtylus a diuiſis nequaquam erit vnus. Atque vſum pro ſuis: ad hoc reſpondet quod ipſi imponebant ei aliud crimen: ideſt furtum: quia alienam materiam dicebat ſuam, & ideo dicit: Atque fatetur ſe eſſe vſum pro ſuis: quanquam enim materiam alterius aſſumit, & bene deſcribit: vt dicit Horatius: in ſuam reducit: atq; demorātes in eo: ſcilicet Terentio. Faciunt ne: ſcilicet tanta eſt ſubtilitas intelligentiæ eorum: q̄ ipſa vertitur in ſtultitiam. Qui cum: hi vere nihil intelligunt: quia cum eum vituperant: & alios ſapientes vituperant. Diligentiam obſcuram: quia ignorāt eſſe licitum de duabus facere vnam. Dehinc: ideſt propterea: quia nullam rationem habent. Moneo ne noſcant: magis ducit aduerſarios in odium, cum dicit ſe eorum tacere vitia: quæ reuelare poſſet. Fauete: hic captat beneuolentiam a perſona auditoris, cum vocet eos æquos viros. Aequo animo: ideſt in æquitate iudicate. & rem: ideſt Comœdiæ narrationem. cognoſcite: ideſt vt in fabula iſta cognoſcatis non ſolam iſtam Comœdiam: ſed etiam quid ſpei ſit vobis: ideſt poſſit eſſe vobis de Terentio. reliquum: ideſt in reliquas fabulas: quia ſi bona ſit iſta, & laudabitur: meliores adhuc faciet. & pernoſcatis an illæ Comœdiæ: quas faciet poſthac: ideſt deinceps. de integro: ideſt non de furto: ſed de ſuo. ſint tales: quæ ſint tantum ſpectandæ in communi recitatione: & non prius exigendę ante communem audientiam. æquipollenter eſt ducere an ſint ita viles: vt nemo curet exigere antequam recitentur. an ſint adeo bonæ: q̄ prius exigendę ab ipſo Terentio: vt viderant illi qui, quia in bonitate earum volent delectari, communem non poſſint expectare recitationem.

DON.

VOs iſtæc intro auferte, abite. In hac ſcæna hęc virtus eſt: vt argumēti narratione actio ſcæni-ca videatur: vt ſine faſtidio lōgua ſermo ſit, ac ſenilis oratio. Vos iſtæc intro au. ab. hæc ſcę-na pro argumenti narratione ꝓponitur: in qua fundamenta fabulæ iaciuntur: vt virtute poetæ ſine officio prologi, vel :& peritiam Comœdiæ populus teneat: vt res agi magis, q̃ narrari videatur. Vos iſtæc intro auferte, abite: molliter retenturus, & expertu-rus Soſiam imperat: vt remaneat. addit ēt cauſam aliis abeundi: dicēdo Iſtæc intro auferte: ne ſuſpitionem iniciat, Soſiā cōicandi ſecreti cauſa remanſiſſe. & bene auferte.

Auferre. Ferre.

Auferimus enim ea, quæ cum faſtidio cernimus. Ferimus ea, quæ cū honore tractamus. Deinde quaſi reſpicientes increpat dicendo: Abite. Abite: cōcitatius legendū eſt: quia reſpiciētes properat: & diſcernit a Soſia. Soſiæ perſona proſtatica eſt: nō enim vſq; ad finē perſeuerat: vt eſt Daui in Phormione in Hecyra Philotidis, & Syræ. Ades dum: ades imperatiuum eſt: dum parelcon. eſt autē adiectio ſyllabica. Paucis te u. deeſt colloqui: aut verbis. & eſt figura ſylepſis. Ades dum: parelcon: vt Eho dum ad me. Dictum puta: ad hoc reſpōdet: vt agi res videatur: quemadmodum ſupra diximus. Vt curentur recte hæc: diligenter coquantur. Curatio proprie medicorum eſt: cura reliquorum. ſed coquina medicinæ famulatrix eſt. Hæc dicticos eſt. Nempe vt curentur: deeſt vis. vt ſit Nempe vis. immo aliud: bene autem immo: & deeſt volo. Quid eſt ꝙ mea ars efficere hoc amplius poſſit: αωοτης αρετης dicta eſt per ſyncopam. αρετης autem virtus eſt. Virtutis vero quatuor generales ſunt partes: prudentia: iuſtitia: fortitudo: & temperantia. ſed prudentia in multis rebus deſcendit. Efficere: facere eſt in opere eſſe: ſed efficere perfectionem deſiderat. Nihil iſtac opus eſt arte: mire ait arte: nunc opus eſt artibus. Sed his quas ſemper intellexi ſitas: ipſe hic ſignatiſſime oſtēdit multas, variaſq; artes eſſe. Quas in t. ſ. in. quæ virtutes in te intelliguntur. Sed his: zeugma a ſuperiore: quod ſubauditur. ſ. artibus. Sitas: conſtitutas: poſitas. Fide, & taciturnitate: fides eſt cōmēdatorū fida executio, vel obſeruātia. Taciturnitas vero obſeruantiæ genus in ſilentio cōſtituta, & in cælādo ſecreta. Quærit autem taciturbitatem ne prodat Pāphilo ſecretum: qđ ei cōmendaturus eſt: fidem ad cōplendā taciturnitatē ad cælanda mandata. Expecto quid velis: expecto deſidero. vt Virgi. Expectate venis. Quid velis: deeſt ſcire. nā ſi explicaſſet qđ velis: nihil deſideraſſet. Ego p. te e. a par. cōmēdatio perſonæ potius, q̃ ſerui: ne cōtra filiū leui ſeruo aliquid cōmitti indecorum videatur. Ego poſtq̃ te emi a paruulo: tale eſt: Paruulum ego te Iugurtha: apud Salluſtium. Non emi a paruo: ſed a paruulo. Vt clemēs tibi fuerit ſeruitus mea ſcis: hoc eſt a paruulo ſcis. Vt ſemper tibi: continuationē ſignificat ſemp. Iuſta & clemens fuerit ſeruitus: ita dixit iuſta, vt alibi: Non neceſſe habeo omnia pro meo iure agere. quid enim non iuſtum domino in ſeruum. Iuſta & clemens: iuſta in qua nihil iniquum iubetur: clemens in qua etiam de iuſto multum remittitur. Apud me iuſta & clemens: ideſt moderata æqualitas. cui contrarium ait Virgi. Et iniquo pondere raſtri. & Iniquo ſub faſce v. c. Nam qui iuſtam debitam nunc dici putant: nihil afferunt ad iudicandam ſententiam. Iuſta & clemens fuerit ſeruitus: libertatem imputaturus clémentē intulit ſeruitutem. Seruitus: mire ſeruitutem pro dominatu poſuit. Sic Salluſtius: Dein ſeruili impio patres C. Scis, feci ex ſeruo vt eēs liber. mi. dulcē libertatē fecit operatione, & tractatione verborū, dicendo ex ſeruo libertum. nō enim tantā haberet gratiā ſi dixiſſet: Feci libertus vt eſſes, q̃ ſi dicat: Feci ex ſeruo vt eſſes libertus, at ſi quis dicat: Feci vt eēs ſanus, non tantā haberet gratiam, q̃ ſi dicat: Feci vt ex ægro ſanus eſſes. Et mihi emphaſim habet: q; mihi libertus factus ſis nō filio. aut ideo mihi additū eſt: quia libertus ad aliquem dicitur. Et bene mihi ne pertimeſceret filium: cui nec liberti munus debet. Ex ſeruo: mire addit ex ſeruo: vt vim beneficii oſtenderet. Scis, feci ex ſeruo vt eſſes libertus mihi: hinc Virgilius. Nim. d. ſ. g. n. ſ. v. t. c. v. q. l. bene, quia omne bonum libero aptū: malum ſeruo. Idem alibi: Factum eſt a nobis duriter, immiſericorditer. & ſi eſt pater, magis dicendum aperte illiberaliter: bene admonuit cur dederit beneficium: eadem & nūc officia quæſiturus. nō enim dixit artificioſe, quia ſupra ait: Nihil iſtac opus eſt arte. Quod ſeruiebas: bene imperfecto tēmpore, non perfecto vſus eſt: vt oſtēdat eum potuiſſe ſibi etiam, atq; etiam ſeruire. quale eſt illud Virgil. Atq; omnis p. q. m. e. q. ſ. t. vt oſtendat eum, quamuis inualidus eſſet, adhuc potuiſſe laborem, exercitiumq; ferre. Summum pretium: libertatem dicit. Perſolui tibi: quia pretium dixerat perſolui, dixit ꝓprie perſolui tibi. modeſte pretium redditum dixit: non beneficiis prærogatum. In memoria habeo: hoc eſt non ſum ingratus. Haud muto factum: venuſte non me pœnitet. nam ſi quid pœniteret infectum velle dicebant. legitur muto an ſecundum ius quod aduerſus liberos ingratos eſt: vt in ſeruitutem reuocentur. ſed hoc non conuenit ſenem dicere. In memoria habeo: plus dixit In memoria habeo, q̃ ſi dixiſſet ſcio. Nam quę ſcimus poſſumus obliuiſci: quæ vero memoriæ commendamus nūquam amittimus. Haud muto factum: legitur & mulcto: hoc eſt damno, reprehendo. quod ſi eſt: intelligeretur nollem factum. Nemo enim poteſt dictum infectum reddere. ſed admirabiliter dixit, vt dicimus: Factum nollē hunc exitum. ergo Haud muto factum: nō pœnitet me facti. Si tibi quid feci, aut facio quod placeat Simo: & feciſſe ſe, & adhuc facere oſtendit: quamuis eū manumiſiſſet. Gaudeo ſi tibi quid feci, aut facio Simo quod p. felicitatis eſt vt ea quę facienda ſunt grata ſint. Si tibi quid: pro aliquid. Et gratum fuiſſe apud te: & penes te: aduerſum te. Aduerſum ſine dubio præpoſitio eſt. Aduerſus participium poteſt eſſe: ab eo quod eſt aduertor. ſed alibi. ergo aduerſum te dixit pro apud te. Exprobratio eſt: commemoratio beneficii cum enumeratione factorum: quaſi exprobratio eſt immemoris beneficii. Recte oſtendit ſe in memoria habere. Sunt qui ad beneficium referunt immemor: vt Memorem Iunonis ob iram, vt ſit ſenſus: Iſtęc commemoratio quaſi eſt exprobratio, i. cuius nemo meminerit.

Trimetri omnes.

SIMO SENEX. SOSIA SERVVS.

ACTVS PRIMVS.

VOS iſtæc intro auferte, abite, Soſia
Ades dum, paucis te uolo. So. dictum puta.
Nempe ut curentur recte hæc. Si. immo aliud. So. quid eſt
Quod tibi mea ars efficere hoc poſſit amplius? Si.
Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem quam paro.
Sed his, quas ſemper in te intellexi ſitas,
Fidē, & taciturnitate. So. expecto quid uelis. Si.
Ego poſtquam te emi a paruulo, ut ſemper tibi
Apud me iuſta, & clemens fuerit ſeruitus
Scis, feci ex ſeruo ut eſſes libertus mihi,
Propterea quod ſeruibas liberaliter.
Quod habui ſummum pretium perſolui tibi. So.
In memoria habeo. Si. haud mucto factum. So. gaudeo
Si tibi quid feci, aut facio quod placeat Simo, &
Id gratum fuiſſe aduerſum te habeo gratiam,
Sed mihi hoc moleſtum'ſt, nam iſtæc commemoratio
Quaſi exprobratio eſt immemoris beneficii.

Syle-pſis. Parelcō. Cura-tio. Cura. Ars. Virtu-tis quatuor ſūt partes. Facere. Efficerē. Sitæ. Fides. Taci-turni-tas. Expe-ctare. Iuſtus. Cle-mens. Salluſtius. Virgil. Virgil. Perſol-uere. In me-moria habere.

Quin

Quin tu uno uerbo dic, quid eſt quod me uelis. *Si.*
Ita faciam, hoc primum in hac re prædico tibi.
Quas credis eſſe has, non ſunt ueræ nuptiæ. *So.*
Cur ſimulas igitur? *Si.* rem omnem a principio audies,
Eo pacto, & gnati uitam, & conſilium meum
Cognoſces, & quid te facere in hac re uelim.
Nam is poſtquam exceſſit ex ephebis Soſia,
Liberius uiuendi fuit poteſtas, nam antea
Qui ſcire poſſes, aut ingenium noſcere,
Dum ætas, metus, magiſter prohibebant? *So.* ita eſt. *Si.*
Quod plerique omnes faciunt adoleſcentuli,
Vt animum ad aliquod ſtudium adiungant, aut equos
Alere, aut canes ad uenandum, aut ad philoſophos,
Horum ille nihil egregie præter cætera
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter,
Gaudebam. *So.* non iniuria. nam id arbitror
Apprime in uita eſſe utile, ut NE QVID NIMIS. *Si.*
Sic uita erat, facile omnes perferre ac pati
Cum quibus erat, atque una his ſeſe dedere,
Eorum obſequi ſtudiis, aduerſus nemini.
Nunquam præponens ſe aliis, ita ut facillime
Sine inuidia laudem inuenias & amicos pares. So.
Sapienter uitam inſtituit, nam que hoc tempore
OBSEQVIVM AMICOS, Veritas odium parit. *Si.*

ON. ¶ Quin tu vno verbo: vno verbo ἀξιώματι: vna ſnia. nã
ἀξίωμα ſnia eſt: vel enũciatio vno verbo nexã cõtinẽs per-
fectã intelligentiã. ἀξίωμα enim conſtat ex nomine & ver-
bo. Sed dic quid eſt ἀξίωμα: hoc eſt: Has bene vt aſſimules
nuptias. ergo omnis virtus aſſimulatio eſt. ¶ Quin tu vno
verbo dic: vna ſnia. vt in Adelphis: Nõ enim illud verbum
verum facio. qđ Mitio
bene ac ſapienter dixit:
dudũ vitiũ cõmune om-
nium: quod nimiũ ad rẽ i.
ſ. a. ſ. Nam male intelli-
git qui putat aſſimules
verbũ ſignare. ¶ Ita fa-
ciã: hoc eſt vno verbo
dicã. qđ verbũ promiſe-
rit, cum dicit: Nunc tu-
um officium eſt has be-
ne vt aſſimules nupti-
as. ¶ Quas credis has
nõ ſunt veræ nuptiæ:
Sylepſis ſylepſis. ¶ Cur ſimulas
igit? Virgi. Et quæ tan-
Virgil. ta fuit Romã tibi cauſa
Pactũ vidẽdi. ¶ Eo pa. pacto
mõ: quia ãtecedit pactũ
modus ſeqtur. ergo ab
eo qđ ſeqtur id qđ pce-
dit dicit. ¶ Et gnati v.
& cõ. m. c. nã iſtæ diui-
ſiones ſunt Gnati vitã,
quia dicturus eſt: Nã is
poſtquam exceſſit ex ephe-
bis Soſia. ¶ Cõſiliũ m.
c. quia dicturus eſt: Et
nunc id operãdo. ¶ Et
qd t. f. i. h. r. t. v. quia di-
cturus eſt: Nunc tuũ eſt officium h. b. v. a. ¶ Et Gna. v. & c.
m. c. tripartita diſtinctio & Gnati vitam: vitam filii in duas
partes diuidit: i narrationẽ antefactã bonam: & præſentem
malam. & incipit malã ab Interea mulier quædã. & bene
actæ vitæ narratio ad eã rẽ valet: vt oſtẽdat quam iuſtus dolor
patri ſit ſpe decepto. ¶ Nã is poſtquam ex. neceſſario is poſitũ
pronomen. anaphora ad illud Gnati vitã. nã ſi non potuiſ-
ſet hoc pronomen i Soſia erat intelligendus. ¶ Nã is poſtquam
exceſſit ex ephebis: argumẽta per cõiecturas. ¶ Nã is: Pam-
Ephebia philus. ¶ Poſtquam exceſſit ex ephebis: Gnati vitã. ¶ Ex ephe-
bis: ephebia prima ætas adoleſcentiæ eſt: adoleſcentia ex-
Adoleſcentia trema pueritia. ¶ Exceſſit ex ephebis: cum ſufficeret vnũ.
¶ Et liberius: liberius non eſt comparatiuus gradus. nõ enĩ
potuit libere viuere: dum ætas, metus, magiſterque prohibe-
bant. ergo deeſt aliquanto: vt ſit aliquanto liberius. ¶ Li-
Scire berius viuendi: deeſt ei. ¶ Qui ſcire p. a. in. ſcimus qđ cer-
Noſcere tum eſt: noſcimus quæ adhuc incerta deſideramus. idẽ ali-
bi: Forma in tenebris i. v. q. e. ¶ Dũ ætas, me. ma. pro. ma-
giſter. i. pædagogus. ¶ Ita eſt: intercedit poeta: ne ſolus Si-
mo loqueretur. cæterũ non erat reſpondendi locus. ¶ Qđ
plerique om. fa. ado. hæc adiectio dicitur in primo poſita lo-
co. Adiectiones vero aut in prima parte orationis: aut in
vltima adiiciuntur. hic ergo plerique ex abundantia poſitũ
eſt: omnes vero neceſſario additum eſt. Et alibi: Calefces
plus ſatis in vltimo. ſicut interea loci, interibi. Attendenda
eſt ſane locutio: Quod plerique omnes faciunt adoleſcentu-
li. Aut enim quod in quæ vertendum eſt: vt ſit Quæ ple-
rique o. f. a. aut qđ ad ſingulare eorum ſtudiorũ adiungendum
erit: Equos alere: canes ad venandũ. aut certe erit figurata
locutio, vt eſt illud: Si quiſquã eſt qui ſtudeat placere bonis quam
plurimis: & minime multos lædere in his p. h. n. p. ſ. & ali-
bi: Aperte a. o. ¶ Plerique oẽs faciũt: ἀρχαϊσμός eſt. Nã errãt
qui plerique apologũ intelligunt: aut qui ſubdiſtingunt ple-
rique: & ſic inferũt oẽs. hoc enĩ pro vna parte orõnis dixere
veteres, eodẽ modo & Græci : & Latini plus ſatis. Ne-
uius in libello Punico: Plerique oẽs fugiunt ſub ſuum iudici-
um: figurate Terentius . ¶ Quod plerique oẽs: quod
faciunt pro quæ faciũt plerique adoleſcentuli. ¶ Horũ ille n.
e. præ. c. ſt. eſt ergo figuratiuũ qđ rectũ eſſet: Quæ plerique
oẽs faciunt adoleſcentuli, Horũ ille nihil pter cætera ſtude-
bat. ¶ Adoleſcẽtuli: bene diminutiue: vt pter ætatẽ facile
ignoſcat. ¶ Adiungãt: Adiungere
alligent: aptent: aut cõ-
modent. ¶ Aut equos
alere, aut canes ad ve.
ſi & equos ad venandũ
alit: quando & canes: quod
multi docti improbãt:
& dicũt ſeparata eſſe: &
ad venãdũ extra rõnem
pro ad venatũ. vt: Ve-
natũ Aeneas vnaque m.
d. ¶ Aut philoſo. eclyp-
ſis pulchra & familia-
ris Terẽ. nã poſſumus
ſubaudire audiendos. ſi-
ue ſectãdos. ¶ Ad phi.
vitiũ eſt: quia dixit ad ali-
quod ſtudiũ. ¶ Aut ad
philoſophos: ſeparãda
locutio eſt: Sic animum
adiungant ad philoſo-
phos. ¶ Egregie: egre-
gius dicitur: qđ ex gre-
ge eligitur. ſed hic egre-
gie valde nimis. nõ eſt
ergo ad laudẽ poſitum.
hæc, inquit, vt cætera
ſimiliter ſtudebat. ¶ Præ-
ter cætera: mediocriter
ergo nõ extenuauit rẽ:
ſed ad laudem retulit. ¶ Gaudebam: non dixit laudabã, ſed
gaudebam. Laudat enim etiã alienus: gaudet qui pater eſt.
¶ Non iniuria: intempeſtiue Soſia rñdet: ſed prudentia tan- Apprime
tæ ſnïæ cõpenſauit importunitatem. ¶ Apprime: adiectio
eſt cõfirmatiõis, & admirabiliter dicimus. ¶ Ne qd ni. ſnia
nõ incõgrua ſeruo: quia peruulgata. & nõ refertur ad pſonã
dñi dicentis: ſed de quo dr̃. an magis quia Soſiæ conuenit:
cui huiuſmodi caracter in verbis eſt. ¶ Ne qd nimis: deeſt
agas: vt ſit Ne qd nimis agas. ¶ Facile oẽs perferre ac pati:
latẽs argumẽtatio eſt: quia filiũ ad meretricem cõmeaſſe nar-
rat pr̃: non ad corruptelã filii: ſed obſequium amicorum. ¶ Per- Ferre
ferre ac pati: ferre eſt cũ certo tpe: perferre finem expectat Perferre
effectus. Feruntur onera, & ſuſtinentur ſupplicia. pferre medio-
criter ſtultos, odioſoſque. ¶ Cum quibus erat, eſque vna his: Suſtinere
figura tmeſis. ¶ Vna cũ his dedere: plus eſt dedere, quam con-
ſentire: quẽadmodum in hoſtiũ poteſtatẽ hoſtes ſe dedũt. Dedere
dedere ergo pertinacibus. ¶ Eorum obſequi. i. cõmodior. ſ.
eorũ obſequi ſtudiis. Talem eſſe Pãphilum adiuuat argu-
mentum fabulæ: ſimul & Carinũ. ¶ His ſeſe dedere: ſed &
obſequi ſuperioribus dedere: nõ aduerſari paribus: nõ ſe p-
ponere inferioribus: nemini contradicere pertinaciũ. ¶ Nũ-
quã pponens: conſentientibus. ¶ Ita: deeſt faciens: volens:
agens. ¶ Vt facillime Sine inuidia laudem inuenias & ami- Sallu.
cos pares: Salluſtius: Et cum ois gloria anteiret, oibus tamẽ
carus eſſe. ¶ Inuenias: ſecũda perſona pro tertia. vt Migrã-
tis cernas. ¶ Sapienter vitam inſti. nãque hoc tpe Obſequiũ
amicos, veritas odium parit: improbatur a ſapiẽtibus hæc
ſnia, nam obſequium aſſentator debet: veritatem amicus.
ſed in theatro dr̃, nõ in ſchola. ¶ Obſequium amicos, veri-
tas odium parit: hic verſus per improperium eſt. ¶ Veritas
odium parit: falſum eſt aũt, qđ Cicero dixit: Obſequiũ pri- Cicero
mo dixiſſe Terentiũ: & Plautus, & Neuius ante dixerunt.
& eſt ſnia παράδοξον magis theatro apta, quam officio. de qua
Tulli. multa dixit. ¶ Obſequium amicos, veritas odium pa-
rit: ſententia magis probabilis, quam neceſſaria, & honeſta.

Interea mulier quędam ab hinc triennium
Ex Andro commigrauit huic uicinię.
Inopia,& cognatorum neglegentia
Coacta,egregia forma,atq; ætate integra.So.
Hei uereor nequid Andria adportet mali.Si.
Primum hæc pudice uitam, parce ac duriter
Agebat,lana & tela uictum quæritans.
Sed poſtq̄ amans acceſſit,pretium pollicens
Vnus,& item alter,(ITA VT INGENIVM eſt omnium
Hominum,a labore procliue ad lubidinem)
Accepit conditionem,dehiuc quæſtum occipit.
Qui tum illam amabant,forte(ita ut fit)filium
Perduxere illuc ſecum,ut una eſſet meum.
Ego met continuo mecum,certe captus eſt,
Habet,obſeruabam mane illorum ſeruulos
Venientis,aut abeuntis,rogitabam heus puer
Dic ſodes,quis heri Chryſidem habuit?nam Andriæ
Illi,id erat nomen.So.teneo.Si.Phedrum,aut Cliniam
Dicebant,aut Niceratum,nam hi tres tum ſimul
Amabant,eho quid Pamphilus?quid?Symbolam
Dedit,cœnauit,gaudebam,item alio die
Quærebam,comperiebam nihil ad Pamphilum
Quidquam attinere,enimuero ſpectatum ſatis·

DON. ¶ Interea mulier:interea eſt cum habet inſtantiā ſuperiorum actorum.⸿ Mulier q̄dā:ſic dixit:quaſi ignoraret nomen eius:paulopoſt Chryſidē nominaturus,ſed ideo vt gratā expectationē faciat:ſimul lectorē auidum nois reddat. Vt
Virgil. Virg.paulopoſt noiaturus ait:Ecce manus iuuenē interea poſt terga reuinctū P.⸿ Interea mulier:hic digreſſio ē:i nā propoſuit Gnati vitā dicere.⸿ Abhinc triennium: artificioſe dixit trienniū:cū poſſet plus,minuſue tpis ponere:vt ſit veriſimile vnū annum fuiſſe pudicæ,parceq; vitæ:ſequētē conditionis acceptæ:tertiū mortis.Primo ergo anno ignorata eſt Chryſidis Pāphilo domus:ſecundo Glycerio cognitus:tertio nupſit Glycerium Pamphilo:& pariter inuenit parentes.⸿ Huic viciniæ:viciniç huic loco,vel huic loco rum.⸿ Inopia & cognatorū:laudatis moribus,qui mox ducēt vxorē:ſupeſt vt futuræ quoq; matronæ.i.Glycerio,pbitatē debitā pro perſona reddat:q̄ q̄a honeſta nunq̄ eſſe poterit:ſi ſic eā conſtet ante nuptias impudicā ductam eſſe partim defendēda:partim laudāda eſt Chryſis:cum qua commorata eſt.Quam,quoniam neceſſe eſt meretricem fateri in cōditione turpiſſimi nominis:multū ſumitur excuſatio voluntatis.⸿ Huic viciniæ:legitur & vicinia.⸿ Et cogna.neg.hic nos iam parat ad Critonis aduentum.⸿ Egregia for.i.eminēti,pſtanti.⸿ Atq; æta.inte.integra eſt ætas quæ in flore cōſiſtit:cui neq; addendum iam ſit:neq; quicq̄ adhuc ſit iminutū.
Virgil. Integer vt Virgil.Integer æui Aſcanius.& contulit duo ad q̄ſtum meretricium.⸿ Hei ve.ne.quid An.ap.ma.Andria mire:audiuit enim exceſſiſſe ex ephebis Pamphilum:illatāq; mētionem mulieris peregrinæ adoleſcentulæ pulchræ.⸿ Nequid An.elegāter ex Andro Andriæ nomē oſtēdit:& mulieris:& fabulæ.Et bene apportet:quia portare ignoti eſt.
Portare ⸿ Primū h.p.v.defendit,vt diximus,vitam Chryſidis:vt potuerit apud eam recte moratā eſſe Glyceriū:quæ ex argumēto matrona erit.⸿ Primū h.pu.vi.bene hæc quidē.i.illa quę coacta eſt.⸿ Duriter:contra rationem regulæ,de
Dure buit enim dicere dure ab eo,quod eſt durus:& tamē eſt dif
Duriter ferentia,eſt enim duriter ſine ſenſu laboris:dure autē crudeliter.illud ad laborē:hoc ad ſæuitiā relatū eſt.ſed dure in alterū:duriter in nos aliquid facimus.⸿ Lana & te.v.q̄.ſubdiſtingue:tela finis eſt laboris victū quæritans.vt Virgi.Cū fœmina primū,Cui tolerare colo vitam,tenuiq; Minerua Impoſitū cinerē,& ſopitos ſuſcitat ignes.Deinde finē laboris intulit:non cibum,ſed victū dixit.Cibus eſt enim,q etiā delicatis præbetur.Victus in paruis,aridiſq; alimoniis eſt conſtitutus,vnde Virgi.Victū infelicem bacas,lapidoſaq; corna Dant rami.& poſt tantum laborem victum non cibum dixit.vt Virg.At pauens operū paruoq; aſſueta iuuētus,& non quærens ſed quæritās dixit.Quærit eni qui ad plenū & perpetuum reponit:quæritat qui vix quotidie inquirendo victū inuenit.⸿ Lana & t.v.quærit.artificioſe vt videatur pudice apud eam futura materfamilias educi poſſe:quam meretricem neceſſitas fecit.⸿ Sed poſtq̄ amator:amatori ſingi poteſt:amans vere amat.⸿ Vnus,& itē alter:poſt vnū duo:ex qbus alter:vt ſint tres inquit poſt,Nam hi tres tum ſimul amabant:vt Alter ab vndecimo,ergo alter non eſt ſecundus,ſed tertius.⸿ Procliue ad li.pcliue eſt porro inclinatū:vel pronum,inclinatumq;.⸿ Accepit conditionem:cum vno.⸿ Quæſtum:cum altero.cum altero nō eſt cum multis ſic.⸿ Vt inge.eſt o.h.alia defenſio Chryſidis,vt quæ ante fecerat ipſius ſint:quæ poſtea peccauerit,naturæ hominum aſcribantur.⸿ Conditionē:
Conditio cōditio eſt cū vno certamē,certam legem in ſe continens.⸿ Poſtq̄ ac.vnus & alter.i.plures.q̄ſtus iā meretricius factus ē.⸿ Perduxere il.
Perducere ſe.inuitū eſſe Pamphilū his verbis ſignificat.perducunt enim neceſſitate coacti.hoc etiam verbū iudices pnunciare ſolēt.& hoc eſt qd̄ ſupra ait:His ſeſe dedere eorum obſequi ſtudiis.⸿ Vt vna eſſet m.& pducte legit eſſet:vt cibū capiat.& correpte:vt alibi:Vna ſimul eſſemus,& vna cibum capimus.⸿ Perduxerunt il.ſe.ſecū duxere,vt ſecū eſſet.⸿ Egomet conti.m.bene mecū:vt appareat nihil temere cōſiliorū:vel pͣlatum foras,hoc ipm ſatis q̄ſitū eſt,qd̄ ſtatuit de falſis nuptiis,vt inoffenſus eēt filio.⸿ Egomet cōti.me.deeſt voluebam:cogitabā:verſabar.⸿ Captus eſt:tenet & irretitur.ex
Captus eſt trāſlatione ferarū atq; venatus.⸿ Habet.i.vulneratus eſt.
Habere habet enim,qui percuſſus eſt.Et pprie de gladiatoribus dr̄:quia prius alii vidēt,q̄ ipſi ſentiant ſe percuſſos.⸿ Captus
Sallu. eſt:Sallu.Sin captus prauis cupidinibus.⸿ Certe:ſine dubio:pro certo captus eſt.⸿ Habet:ſic dr̄ de eo qui letaliter
Virgil. vulneratus eſt.Virgil.Hoc habet,hæc melior m.d.v.d.ergo qd ſeqtur captū niſi occidi habet.⸿ Obſeruabā m.ma
Mane ne aduerbialiter.⸿ Obſeruabā:deeſt tū:hoc eſt quāuis captus erat:& etiam habet:tū̄ obſeruabam.⸿ Rogitabā he.pu.non rogabam,ſed rogitabā:quia ſedulo faciebat.⸿ Dic ſodes:dic imperatiuū eſt:ideo tēperauit iniuriā blandimento.⸿ Sodes:eſt autē ſi audes:& ſi ſcias.Nā delirat qui interpretat ſodes.⸿ Dic ſodes:exhortantis eſt vox:vt amabo,rogo.⸿ Quis heri Chryſidē habuit:opportune nomē intulit Chryſidis.& bene illi.q.d.Quā tu Andriā nominaſti.⸿ Quis heri habuit Chry.nam Andriç illi id erat no.Attico more peregrinæ mulieri a patria nomen impoſuit.& ſimul celebrat nomē Comœdiæ dicendo:Ex Andro cōmigrauit:nam Andriç illud erat nomen.⸿ Quid?Symbolum dedit:ſed ſubdiſtingue qd:vt ſit vox quçrentis:quid dicat de Pamphilo:& quid Pamphilus primo ſic egit:vt a Pāphilo quærere videretur.Ad vltimum adducit nomen:ne quid reliqui faceret.⸿ Cœnauit:cætera in geſtu ſunt quærentis quid dicat de Pamphilo nec inuenientis.⸿ Symbolum de.c.mire.nulla pro Pamphilo negatio facti eſt poſita:ſed per puerilem ſimplicitatē omnia geſta narrata ſunt.& quidem tacitum eſt non cælatum:ſed vt non factum eſt ita videatur.⸿ Item alio die:item ſimiliter.& vide diligentiæ tempus adiectum:quaſi non ſufficeret vnus dies.⸿ Cōperiebam nihil ad Pam.vide ſi non verba patris ſunt:& de rebus venereis circa filii mentionē agentis.⸿ Nihil ad Pā.quicquam περιττόν.nam abundat quicquam.nam nemo quiſquam non dicitur.⸿ Spectatum:ad Pamphilum:non ad exemplum refertur.& ſpectatum probatum.

¶ Et magnum

DON. ¶ Et magnum exemplum continentiæ: υπεϱβολη laudis Pamphilus exemplum continentiæ. ¶ Nam qui cum ingeniis c. hu. qui animus. ſ. aut certe homo ſubaudiendū. ¶ Et neq; eū animus: deeſt eius. ¶ Nā qui cū ingeniis: ingenia p hominibus poſuit. ¶ Cōflictatur. i. atteritur. Conflictatio eſt tactus corporum inuicem & colliſio. ¶ Neq; cōmouetur

Conflictari
Conflictatio

vtrum animus an homo: vt ſubaudiamus eius. ¶ Neq; ani. c. vtrū deeſt eius, & an. ordo eſt: Qui animus tum ingeniis cōflictatur eiuſmodi: neq; commouetur in ea re, tñ ανακολουθον eo q non præmiſit licet, vel q̄q̄: ſubiecit tamen.

Sallu. Sallu. Atq; edita vndiq; tribus tamē eū muris, & magnis turribus.

Modus ¶ Suæ vitæ modum: moderationē: regimē. ¶ Tum id mihi pla. tū præterq̄. ¶ Tū vno oēs ore: omnes ne pater amore ſalli videretur: & ideo mox ſuū bene diſſimulatū amorem, & cælatū indicat. ¶ Tū id mihi pla. tum vno ore omnes o. b. d. & l. ſ. m. q. g. h. in. p. fortunas pro me fortunatū. & de more, vt

Virgili. Qui te tāti talē genuere parentes. & Vade ait o felix nati pietate.

Plaut. & Plau. Fortunatum qui illum addixit ſibi. ¶ Hac fa. im. an vere laudat? ſit: & ſingula hæc pro argumentis ſunt. & excuſatio eſt nō ſtultitia falſitas, ſed ipulſus.

celebrationem diurnam. ¶ Curabat vna funus: vtrum nō potuerit in exequiis videre patrē. ¶ Interim: diſcretio huius, quæ ad narrationē ptinet ſupiorem. ¶ Nōnunq̄ collachrymabat: illis eni magis cā flēdi fuerat, qui quā amabāt, amiſerant, hic amore ꝓpter ſuā Glycerium collachrymabat, qui alienis lachrymis ſuas cōmendabat. ¶ Sic co. ac ſi diceret: hoc cogitabam. & ſenſum tñ cogitationis debuit dicere: ſed qa ſic cogitabam dixit: ipſum geſtum cogitātis expoſuit, cum dicitur

Putabam, & magnum exemplum continentiæ.
NAM qui cum ingeniis conflictatur eiuſmodi,
Neq; commouetur animus in ea re tamen,
Scias poſſe habere iam ipſum ſuę uitę modum.
Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes omnia
Bona dicere, & laudare fortunas meas,
Q ui gnatum haberem tali ingenio prędit um.
Q uid uerbis opus eſt, hac fama impulſus Chremes
Vltro ad me uenit, ut unicam gnatam ſuam
Cum dote ſumma filio uxorem daret.
Placuit, deſpondi, hic nuptiis dictus eſt dies. So.
Q uid obſtat cur non uerę fiunt? Si. audies.
Fere in diebus paucis, quibus hæc acta ſunt,
Chryſis uicina hæc moritur. So. o factum bene,
Beaſti, metui a Chryſide. Si. ibi tum filius
Cum illis qui amabant Chryſidem una aderat frequens,
Curabat una funus, triſtis interim,
Nonnunquam collacrumabat, placuit tum id mihi,
Sic cogitabam, hic paruæ conſuetudinis
Cauſſa, mortem huius tam fert familiariter.
Q uid ſi ipſe amaſſet? quid mihi hic faciet patri?
Hæc ego putabam eſſe omnia humani ingeni,
Manſuetiq; animi officia, quid multis moror?
Egomet quoq; eius cauſſa in funus prodeo,
Nil ſuſpicans etiam mali. So. hem quid eſt? Si. ſcies,
Effertur, imus, interea inter mulieres,
Q uæ ibi aderant, forte unam aſpicio adoleſcentulam
Forma. So. bona fortaſſe. Si. & uoltu Soſia

¶ Hem h. p. con. hoc ē cōi tm̄, & qa dixerat puer hoc ſolus egiſſe: Pāphilū nihil aliud: ſymbolum dedit: cœnauit. ¶ Huius m. ſ. t. ſ. i. grauiter. nā quæ nobis ſunt familiaria, grauia ſunt aio nr̄o. vel familiariter: quaſi familiaris: an potius familiariter. ¶ Quid h. m. ſ. p. mihi circa me. & poſtquā mihi dixit: pondus intulit nominis dicendo patri. ¶ Q uid h. m. ſ. p. vide q̄ venuſte repetierit hic. ¶ Hæc ego pu. putare eſt eius qui ſimplicitate pectoris oberrauit. Cice. Non putauit: lapſus eſt. ¶ Hæc ego p. e. cū adhuc nihil peccationis oſtenderet: tamen dolor in futura ꝓrupit. vt Et gener auxilium Priamo p. h. q. ſ. ¶ Humani ingenii, māſuetiq;: humani inge- Putare Cicero

¶ Impulſus: bene impulſus. vltro enim venire impulſus eſt, qui daret cōtra officium ſoceri. ¶ Vnicam gnatā ſuam: abundat quidē ſuam: ſed tamen aſſeuerantium eſt. ¶ Vnicā gnatam: q ſi tædio multorū filiorum ait vnicam cum dote ſumma: quid ſi pauperem ait cum dote ſumma. ¶ Placuit, deſpōdi: cū pronunciatione placuit. ¶ Hic nu. di. eſt di. vtrum cōſtitutus, an dicatus. vt Iunoni infernæ dictus ſacer. ¶ Deſpondi: ex veteri more quo ſpondebat etiam petitoris pater: vnde ſpōſus & ſponſa dicitur. ¶ Placuit: adeo bona conditio fuit: vt quā uis vltro obiiceretur: tamen ſtatim placeret. ¶ Deſpondi: proprie. nam deſponſa dicitur: quia ſpondet puellæ pater: deſpondet adoleſcentis. ¶ Chryſis vi. h. m. commemorat nunc quæ eſſet Chryſis vicina. hæc ſupra enim ex Andro commigrauit huic viciniæ vicina hæc. ¶ O fa. be. animaduerte vbiq; a poeta ſic induci comicas mortes: vt cū ad neceſſitatē argumenti referantur: vt ſint tamen tragicæ. Nā aut meretrix ſumitur: aut ſenex: aut de duabus ſimul vxoribus vna vxor. Itaq; huiuſmodi obitus aut mediocri triſtitia excipiatur, aut etiā gaudio. ¶ O fa. be. quaſi qui dixerit: Vereor ne an. ap. mali. ¶ Beaſti me: artificioſe quidem gaudium ſubiecit: ne mors in Comœdia; luctus in Tragœdia perſonaret. ¶ Metui a Ch. metuo illū dico, qui mihi ipſi aliquid facturus eſt. Timeo ab illo, cuius cā poſſum aliqd mali pati: ēt ſi ipſe nihil in me mali cōſulat. ¶ Metui a Ch. p. x. a. i. v. c. ¶ Vna a. ſ. vt ſupra: Cū qbus erat: cūq; vna his ſeſe dedere. ¶ Aderat f. poſſumus eni adeſſe: & frequētes nō eē ſi pñtes nō adhæremus his, quibus adſumus, & frequēs: vt Miles apud ſigna. ¶ Curabat vna f. funus ē pōpa exeqarū: dictū a funalibus, eteni noctu efferebant ꝓpter ſacrorum

Dictus
Spōſus
Spōſa
Metuo illum
Timeo ab illo
Funus

nii circa Chryſidē: manſueti circa amicos. ¶ Egomet quoq;: vt & ipſe Pamphilus. an etiā vt ego quem quaſi minus credetes. ¶ Eius cauſa: eiuſdem manſuetudinis & humanitatis: & eius Pamphili. ¶ In funus p. in funus: in ipſum officium: aut in pompam exequiarum: quod a funalibus dictū eſt, & vncis & cuneis candelabrorū, quibus delibuti funes cerei fomites infinguntur. ¶ Nihil ſuſpicans mali etiam: bene ſuſpendit auditorem. etiam alia eſt ſuſpenſio audientis: & excuſatio alis etiam adhuc. ¶ Effertur: εκφεϱεται græcum eſt: quod vitans Virgi. ne diceret effertur: Exportās tectis, inquit, & corpora luce carentum. Efferri proprie dnr cadauera mortuorū: & ite ꝓprie ad exequias. Virg. Ite ait egregias animas q. ſ. n. h. p. p. ſ. ¶ Vnam aſp. a. extra conſuetudinem dicit vnā: nā (vt diximus) vnus eſt adoleſcens. tolle vnā: & ita fiet vt ſenſui nihil deſit: ſed conſuetudo mirantis nō erit expreſſa. Vnā ergo dixit: vel vnā pro quandā. ¶ Forte v. a. a. & hic duo ſunt: & ætas & forma quibus additur pudor: qa meretrix nō eſt. ¶ Forma & v. ſ. forma immobilis eſt & naturalis: vultus mouetur & fingitur. ¶ Et vultu Soſia adeo: quia formæ laudatio cū meretrice commiſſa eſt, Progreditur artifex poeta ad laudāda ea, quæ honeſtiora ſunt arte, q̄ forma. ¶ Et vultu So. ad. qd hic deeſt: vt eam mirum dignetur Simonis ſola cognitio: & formam probat in puella Pamphili pater: & matronalem modeſtiam miratur in vultu: & venuſtatem ſtupet. Nonne ergo iā cernimus pſcripſiſſe Terentiū: vt cū Chremetis filiā eſſe eā recognouerit, Simo hanc potius eligat, q̄ Philomenā nurū: q̄q̄ ex ſororia pulchritudine, & amore Carini, & Daui laudatiōe ipſorū, q ꝓpe mōſtrauerit nobis. ¶ Vultu S. hęc laus adiuuat poſt cognitionē futurā nurū.

Virgil.
Efferri
Forma
Vultus

Adeo modeſto, adeo uenuſto ut nihil ſupra,
Quæ mihi tum lamentari præter cæteras
Vriã eſt, & quia erat forma præter cæteras
Honeſta ac liberali accedo ad pediſequas,
Quæ ſit rogo, ſororem eſſe aiunt Chryſidis,
Percuſſit illico animum, at at hoc illud eſt,
Hinc illæ lacrumæ, hæc eſt illa miſericordia. So.
Quam timeo quorſum euadat. Si. funus interim
Procedit, ſequimur, ad ſepulchrum uenimus,
In ignem poſitaſt, fletur, interea hæc ſoror
Quam dixi ad flammam acceſſit imprudentius
Satis cum periculo, ibi tum exanimatus Pamphilus
Bene diſſimulatum amorem, & cælatum indicat.
Adcurrit, mediam mulierem complectitur,
Mea Glycerium inquit, quid agis? cur te is perditum?
Tum illa (ut conſuetum facile amorem cerneres)
Reiecit ſe in eum, flens q̃ familiariter. So.
Quid ais? Si. redeo inde iratus, atq; ægre ferens,
Nec ſatis ad obiurgandum cauſſæ, diceret,
Quid feci? quid commerui? aut peccaui pater?
Quæ ſeſe uoluit in ignem iniicire, prohibui,
Seruaui, honeſta oratio eſt. So. recte putas.
NAM ſi illum obiurges uitæ qui auxilium tulit.
Quid facies illi, qui dederit damnum aut malum? Si.
Venit Chremes poſtridie ad me clamitans,
Indignum facinus comperiſſe, Pamphilum
Pro uxore haberẽ hanc peregrinam, ego illud ſedulo
Negare factum, ille inſtat factum, deniq;
Ira tum diſcedo ab illo, ut qui ſe filiam
Neget daturum. So. non tu tibi gnatum? Si. nec quidem hæc
Satis uehemẽs cauſſa ad obiurgandum. So. qui cedo? Si.

DON. Modeſtus Venuſtus ¶ Adeo m.a.v. modeſtus ad probitatẽ vultus, & morum pertinet. Venuſtus ad naturam corporis. atq; ideo ſibi vultum fingere multi poſſunt: formã nemo. ¶ Vt ni. ſ. eclypſis Terentiana. nam non neceſſe eſt ſubiungere duos verſus. ¶ Quæ r. mi. excuſatio neceſſaria. ¶ Præter c. i. plus q̃ cæteras. ¶ Honeſta ac li. honeſta ad formam: liberali ad vultum retulit. ¶ Percuſſit il. a. hoc eſt ſuſpitio: vel aliquid tale. ¶ Atat: interiectio admiratis vocem. (Atat) ¶ Illud hem: δεικτικον eius rei eſt quã in animo conceperamus. Virgi. Hoc illud ger. ſ. ¶ Hinc il. la. hic ex hac cauſa. ¶ Quam ti. non videtur adhuc Soſiæ plenũ argumẽtũ: adeo pendet ad ea quę dicturus eſt Simo. ¶ Quorſus euadas. i. exeas, vel peruenias. (Euadere) ¶ Funus in. re. pro. funus a funalibus dictus eſt: vt ſupra notauimus. & eſt funus pompa exequiarus. Et bene funus pcedit, nos ſequimur dixit, quaſi poſt ipſas morituri: vnde exequiæ dicuntur. (Exequæ) ¶ Funus inte. pro. ¶ Ad ſepul. ve. ſepulchrũ κατ αντιφρασιν: vt dicimus: q̃ ſine re pulchra ſit, an q̃ ibi ſine pulſu ſint. i. mortui an q̃ illic animæ a viuis ſepeliantur. i. ſeparẽtur. & ſepulchrũ dixit futurum: non quod iã eſſet. Sepulchrum enĩ a ſepeliendo dictũ. Virgilius proprie: At pius Aeneas ingenti mole ſepulchrum. (Sepulchrum; Virgil.) ¶ In ig. p. eſt: eclypſis. nõ enim eſt, quæ & mire: cum funus ſupra dixerit. (Eclypſis) ¶ Fletur: hic bene impersonaliter fletur ab oĩbus, extrema enim quæq; mortuorũ oẽs cõmouent ad lachrymas. ¶ Interea hæc ſo. ideſt quã dixi eſſe ſororẽ Chryſidis. ¶ Ad flã. ac. in. inuenit affectum ſororis: vnde oẽs vicerit. cæteri enim flent: hæc flãmæ ſe ingerit. Virgi. Extinctũ nymphæ crudeli funere Daphnim: Atq; Deos, atq; aſtra vocat crudelia mater. (Virgil.) ¶ Ibi tũ exa. Pam. a voluntate: a facultate: a ſummo ad imũ: vbi ſunt dicta & facta: ibi eſt pathos. & mire ibi: bene diſſimulatum: bene multum: an quaſi dolens, qđ etiam negaturus ſit Chremeti dixit bene. ¶ Et cæ. ind. omnia ſignificantur. non oſtendit, inquit, ſed indicat. nõ accedit, ſed accurrit. nõ veſtem aut manus, ſed mediã mulierẽ, non tenet, ſed cõplectitur. & q̃a tribus rebus inducitur in alicuius rei geſtionẽ pſona: affectu: facto: dicto. Affectus eſt qđ ait: Ibi tũ exanimatus Pãphi. factum quod ait: Accurrit, mediã mulierẽ complectitur. dictum qđ ait: Mea Glycerius inquit. ¶ Quid agis? cur te is perditũ: indicat. inditiũ pprie eſt oris, & linguæ. factis ergo indicat: nõ enĩ dixit aio indicat. (Inditiũ) ¶ Accurrit: Virgi. Interiora do. i. l. m. & a. c. ſ. r. (Virgil.) ¶ Mea G. in. mea q̃ſi amator: hæc Glycerium q̃ſi familiaris dixit. ¶ Quid a. q̃ſi pturbatus. ¶ Cur te is p. q̃ſi cõſolaturus. ¶ Vt c. ſ. a. mire nõ ſuſpicareſ dixit: ſed cerneres. & eſt ordo: Facile cerneres, ſed cerneres, ſicut ſupra: Laudẽ inuenias, & amicos pares. ¶ Reiecit ſe in eũ ſ. q. ſ. obiicit ei: qđ a Glycerio factũ eſt. vt: Quis vnq̃ tã pa. de. bo. tã. v. d. ſ. ſ. e. q. i. a. v. a. vt hic m. d. d. ¶ Quid ais: nõ interrogantis eſt: ſed mirantis eſt. ¶ Redeo in. ir. atq; æ. ſ. iratus culpa ægre ferens: quia præter ſpem. ¶ Nec ſa. a. o. mire expreſſit indulgentiam patris erga filium. Et at, inquit, cauſa: ſed pro amaritudine obiurgationis nõ erat ſatis: hoc eſt non idonea videbatur. ¶ Nec ſa. ad ob. c. deeſt habui vel erat. Virgil. Nec ſat rationis in armis. & hic erat: vel habui deeſt ad ſententiã. (Vir.) ¶ Diceret: deeſt eni. ¶ Quid f. mire fiduciam protulit argumẽto: quod eſt a minoribus ad maiora. etiam feci: quaſi facinus dixit. facere enim quis & homicidium dicitur. (Fac) ¶ Commerui: minoris culpæ eſt. peccaui multo minoria velle uioris. ¶ Quæ ſe. in ig. inii. v. illic mea Glycerium: hic pronomen dixit. mira diſſimulatio: tanquam illam præter periculũ neſciat. ¶ Nã ſi illum ob. v. q. a. t. argumentuz per rationẽ a contrario. vt ſi dicas: Viro forti præmiuz debetur: ſi deſertori pœna conſtituta eſt. ¶ Tulit: pro attulit. ſed multa ſignificat: & alias p tulit. Virgili. Non tulit hanc ſpeciẽ furiata mẽte Corebus. alias ſuſtulit: vt Omnia fert ætas: pro aufert. ¶ Quid facies illi: pro illo. ¶ Qui de. d. a. m. damnum rei eſt: malum ipſius hominis. (Dãnũ Maluz) ¶ Venit Chre. p. a. m. c. argumentum eſt a coniectura in teſtibus. & mire ſupra: Vltro venit ad me. ergo hic cauſa iuſti doloris inuenitur: quia dolet etiam Chre. nam potuit non daturus filiam non venire. ¶ Poſtridie ad me clamitãs venit: ſine dilatione ſciri poſſit. & clamitans indignantis eſt: vt Clamãt omnes. ¶ Indignum facinus cõ. ſ. diſtinguẽdum: vt per ſe intelligatur: Indignũ facinus: hoc eſt: Et ipſe doler Pamphi. corrumpi. comperiſſe ergo ab aliis: vt appareat verum quod ait: Tum vno ore omnes & hac fama impulſus Chremes. ¶ Indignum fa. cõ. deeſt ſe, incertaq; diſtinctio. Pamphilum cum emphaſi dixit. i. prudentem & bene moratũ. & nec amicam: ſed pro vxore habeat: & ſimul excuſat filiam ſoceri. ¶ Pro vxore hanc peregrinam: hanc eſt contemptu dictum eſt: & peregrinam. vt alibi: Adeo ne es demens ex peregrina. nã hoc nomine etiam meretrices nominabantur. (Peregrinæ) ¶ Ego illud ſe. quanto affectu pater factum quod viderat, negabat. ¶ Sedulo: quomodo ſedulo ſi negabat. an ſedulo vt Soſiæ. i. ſimpliciter. (Sedulo) ¶ Negare fa. il. q̃a nõ ſemel negauit: vel ille inſtitit. ¶ Negare factum: officiũ patris: & ſimul per hoc expreſſio probationis. ¶ Ille inſtat f. Plautus: Inſtare factũ ſimile eſt. ἀρχαισμος eſt: inſtare factũ vetuſte. i. inſtar factum dicere eſſe. (Plaut.) ¶ Deniq;: q̃ deniq; ad ſummam properat, & ad finem dictorum. (Deniq;) ¶ Deniq;. i. poſtremo. ¶ Iam tum diſcedo: proprie. non enim ab eo vnde diſceſſio. (Diſceſſio) ¶ Vt qui ſe neget filiam daturum: probauit q̃ nõ volebat ſenex Soſiæ: adhuc ſupereſt: vt oſtendat q̃ non ſit iraſcendum, quin iuſte iraſcatur. (Apoſiopeſia) ¶ Nõ tu ſibi gnatum: apoſiopeſis vel eclypſis. deeſt inuaſiſti: obiurgaſti: adortus es. (Obiurgare) ¶ Ad obiurgandum: incuſandum: inclamandum.

ℭTu

Tu te his rebus finem præſcripſiſti pater,
Prope adeſt cum alieno more uiuendum eſt mihi,
Sine nunc meo me uiuere interea modo. So.
Quis igitur relictus eſt obiurgandi locus? Si.
Si propter amorem uxorem nolit ducere.
Ea primum ab illo animaduertenda iniuria eſt.
Et nunc id operam do, ut per falſas nuptias
Vera obiurgandi cauſſa ſit, ſi deneget,
Simul ſceleratus Dauus ſi quid conſili
Habet ut conſumat nunc, cum nihil obſint doli,
Quem ego credo manibus, pedibuſq; obnixe omnia
Facturum, magis id adeo mihi ut incommodet,
Quam ut obſequatur gnato. So. quapropter? Si. rogas?
Mala mens, malus animus, quem quidem ego ſi ſenſero,
Sed quid opus eſt uerbis? ſine eueniat quod uolo,
In Pamphilo ut nihil ſit moræ, reſtat Chremes
Qui mihi exorandus eſt, & ſpero confore.
Nunc tuum eſt officium, has bene ut aſſimules nuptias.
Perterrefacias Dauum, obſerues filium,
Quid agat, quid cum illo conſilii captet. So. ſat eſt,
Curabo, eamus iam nunc intro. Si. I præ, ſequar.

DON. ¶ Tu te his rebus finem: modo non addit dicere. ¶ Prope adeſt cum alieno more: prope adſunt nuptiæ: in proximo ſunt metæ libertatis. & ideo auidius voluptaria ſub finem
Cum capienda ſunt. ¶ Cum alieno more: cũ pro quo, hoc enim ſignificat cũ. ¶ Sine nunc m. me v. in. mo. meo modo: mea voluntate: meo arbitrio. ¶ Quis igitur r. eſt o. l. mire obiurgandi tanq̃ incenſus pater in filium videretur, nam ſupra commotus plus per apoſiopeſim ſignificauerat. ¶ Si propter amo. v. n. hoc erat ſecundum in diuiſione: Et conſilium meum cognoſces. ¶ Si propter a. v. n. initium conſilii ſui demonſtrandi. ¶ Nolit: legitur & nolet. ¶ Ea primum ab illo an. i. eſt: caſtigãda: vindicanda eſt ab illo iniuria quam facit: nõ quã patitur iniuria eſt, & nota participium a paſſi-
Aiaduertẽda uo animaduertẽda: caſtiganda: vindicãda eſt ab illo iniuria: quam fecit: non quam patitur: ea primum animaduertenda iniuria, vt iaꝫ ſit peccatum: ꝙ recuſat nuptias: nõ ꝙ peccat adoleſcens. ideo ergo primum dixit Animaduertenda iniuria eſt: vindicãda: exequẽda eſt. & bene ea ab illo dixit iniuria. certiſſimam enim notat perſonaꝫ: quæ debeat pro iniuriis pœnas ſoluere. ꝙ ſi dixiſſet Iniuria eius: amphibologiã feciſſet vtrum quam paſſus eſt ab illo: an quam ipſe aliis intulit. ¶ Et nũc id operam do, v. p. f. n. hic reddit ꝙ dixerat Cõſilium meum cognoſces. Id. i. propter id. ¶ Vera obiurgã-
Antitheton di: an antithetõ: quia falſas dixit, intulit vera. ¶ Manibus, pedibuſq;: prouerbiale. i. omnibus membris. ¶ Obnixe om-
Obnixe nia: cum conatu: inſtanter contra conantem. ¶ Magis id adeo: id pp id. ¶ Mihi vt inc. noceat: incõmodum afferat.
Incommodare ¶ Magis id adeo mihi vt incõ. non, inqt, pdeſt filio amare meretricẽ. ¶ Quapropter: mire Soſia interrogat quaſi nulla cã ſit fallendi dominum. ¶ Mala mens, m. a. argumentũ a natura: & an aliquis ſine cauſa malus: an ab impulſione. ¶ Mala m. a. quia dixit magis vt lædat, q̃ vt proſit. ¶ Sed quid opus eſt verbis: αποσιωπησις eſt grauiſſimam pœnã
Cuip q oſtendentis. ¶ Qui mihi exorandus: legitur & expurgandus. lege cui non qui: qa cui pro qui veteres ſcripſere. ¶ Et
Cõfore ſpero confore: confici: perfici. vnde confectum negociũ di-
Confectus citur: vel confecta res quæ ad plenum perficitur. Virgili. Nunc qua ratione quod inſtat Confiteri p. p. a. d. ¶ Nunc tuum eſt officium: hoc ad illud tertium reſpicit, quod dixit: Et ꝙ facere in hac re velim. ¶ Has bene vt aſſi. n. Perterre. Da. hoc erat tertium de his, quæ dicturum ſe promiſerat. ¶ Aſſimules: hoc eſt vnum verbum aſſimules, quod dixit: Quin tu vno verbo dic quid eſt quod me velis. ¶ Per-
Obſeruatio terrefacias Dauum: venuſte & poetice. ¶ Obſerues filiuꝫ: obſeruatio in duabus rebus eſt: in obſequio & ſpeculando. ¶ Curabo: aut coquus. & ſupra ſic: Nempe vt curentur recte hæc. ¶ I præ: figura αναστροφη: qđ nos præi dicimus.

GVI. VOs iſtæc. Hæc ſcæna pro argumẽti narratione proponiť: atq; pro iaciendis fabulæ fundamentis. In qua qđe introduciť proſtatica pſona Soſia: q̃ ſemel inducta in principio fabulæ in nullis deinceps fabulæ partibus adhibeť. Hic autẽ Simo ſenex Pãphili pr̃ Soſiaꝫ ſeruum alloqtur ſup nuptiis falſis: quibus animum filii tentare nitebatur: iſq; ſuo ſermone ſubtiliter fabulæ argumentũ explicat: quod in prologo omiſerat: vt maleuoli poetæ dictis reſponderet. Sermonis etiam principium abruptũ eſt: ſic enim incipitur quaſi epulæ nuptiales iam eſſent coemptæ, & in coquinam ferendæ. Ordo eſt: Vos ſerui auferte: ideſt aſportate. hæc edulia intro: puta ad coquinã. Ipſis autem ſeruis reſpicientibus, neq; properantibus ſubdit: Abite: quaſi diſcedite domum: & facite qđ iubemini. Vbi aduerte illa auferri, quæ cum faſtidio cernũtur: ea vero ferri, quæ cum honore tractantur. Deinde ſummiſſa voce dicit Simo: Soſia: in vocatiuo. adeſdũ: ideſt adueni huc: ſeu ad me veni: Vbi dum eſt ſyllabica adiectio: & ades vel adſis imperatiuum eſt. vel ades capitur pro prope ſis hic. volo te alloq paucis verbis: ideſt breui ſermone. So. dictum puta: ideſt exiſtima re dixiſſe: aut reputa id dictum eſſe. Nempe. i. certe. vis ſupple vt hæc edulia recte curentur. i. coquantur. Nam curatio medicorũ eſt, & cura reliquorum. Curare enim interdum ſignificat reficere: vnde curare corpus generale verbum eſt ad omnia, quæ ſpectãt ad curam corporis: & præcipue ad egeſtionẽ, ſiue ventris euacuationem. Si. immo. i. ſed. aliud volo. So. quidem quod mea arte: ideſt meum artificium: mea induſtria. poſſit efficere tibi amplius: ideſt maius hoc: ideſt hac re: ſcilicet vt recte edulia coquantur. Facere eſt in opere eſſe: ſed efficere deſignat perfectionem. Inde effectus, & efficax. Si. nihil: ideſt non, vel nullatenus eſt opus mihi. ſ. ideſt non egeo iſtac arte: ideſt tua arte coquinaria. ad hanc rẽ: ideſt ad experimentum filii, quaꝫ rem ego paro: ideſt facere diſpono. ſed opus eſt his artibus ſupple: videlicet fide ad complenda iuſſa. & taciturnitate: ideſt ad celanda commiſſa ſecreta. Interdũ enim fides eſt mandatorum fida executio. quas: ſcilicet artes. itellexi: ideſt cognoui. ſitas: ideſt impoſitas eſſe ſemper in te. So. expecto: ideſt deſidero (Virgi. Expectate venis) **Virgi.** ſcire quid velis. Si. ego Simo poſtq̃ te emi a paruulo: ideſt quo tempore paruulus adhuc eras: nedum paruus ſis. vt. i. qualiter. ſeruitus: ideſt tua ſeruilis conditio. fuerit tibi ſemper apud me iuſta, & clemens: ideſt iuſte & benigne tractata: capiendo videlicet illa verba Iuſta, & clemens paſſiue. vel ſi mauis cape actiue: tunc (vt ſentit Donatus) ſeruitus pro dominatione capi debet. feci vt eſſes mihi patrono tuo non filio libertus: ideſt manumiſſus. ex ſeruo: ideſt cum prius eſſes ſeruus. propterea ꝙ. i. ideo ꝙ. ſeruiebas liberaliter: ideſt liberali animo: vel liberaliter: quia tuæ priuatæ vtilitati non aude cõſulebas, ſed meæ. perſolui tibi Soſiæ ſummum pretium quod habui. ſ. libertatem dando. So. in memoria habeo. i. non ſum ingratus, ſed memor accepti beneficii. & plus eſt q̃ ſcio. Nã quæ ſcimus, poſſumus obliuiſci: q vero memoriæ commẽdamus, nunq̃ amittimus. Si. Haud: **Scire & memoria tenere** ideſt non. muto factum: ideſt non vellem non eſſe factum: ſiue non me pœnitet id feciſſe: videlicet te a ſeruitute liberaſſe: quia cuius nos pœnitet id infectũ eſſe vellemus. Aut propterea dicit ſe factum non mutare: ꝙ libertus factus nõ fecit quicquam indignum: quo factum eſſet mutandum: & reuocatio in ſeruitutem facienda. Legitur aliquãdo Haud mulcto factũ. i. non damno, non repꝛehendo. So. o Simo gaudeo ſi qđ. i. aliqđ feci, aut facio: quod placeat tibi. & habeo gratum. i. habeo animum gratuꝫ in te id, qđ feci fuiſſe: vel

eſſe (vt alii volunt) gratum aduerſum te.i.apud te. vbi ad
uerſum nõ declarat contrarietatem. aduerſum aũt dici põt,
& aduerſus ſicut rurſum & rurſus. ſed hoc eſt mihi moleſtũ
.i. hoc mihi diſplicet. Nam iſtæc.i.iſta hæc. cõmemoratio.i.
ad memoriam reductio. eſt quaſi.i.tanq̃. exprobratio.i.vi
tuperatio. hois ſupple imemoris.i.qui eſt ingratus benefi-
cii accepti. Vel ſi capiaẽ imemoris paſſiue: vt Memorem Iu
nonis ob irã, ſic intellige: eſt quaſi exprobratio.i.obiectio.
(Eſt eñi exprobratio tũc cõmemoratio beneficii cũ nume-
ratione factorũ) beneficii imemoris.i.obliti (paſſiue vide
licet) de quo non habeẽ memoria. Quin.i.qnimo. dic vno
verbo.i.vna ſnia pfectã intelligẽtiam cõtinẽti: quæ cõficiẽ
ex nomine, & verbo. quid eſt qd me velis facere. Si. ita faci
Prædi- am.i.vno verbo dicam. prædico.i.aperte dico tibi hoc. pri
cere mũ.i.ante reliqua. in hac re.i.in hoc negocio. has nuptias
.i. hæ nuptiæ, nõ ſunt veræ: quas nuptias videlicet credis eſ
ſe veras. So. cur igiẽ ſimulas.i.fingis eas eſſe cũ nõ ſint. Si.
Eo pa- audies omnẽ rem a principio eo pacto.i.eo modo: nam pa
cto & ctũ præcedit, & modus ſequitur: & ita diciẽ id qd præcedit
eo mo- ab eo qd ſequitur. cognoſces & vitam gnati: quæ fuit prius
do bona, & nunc mala, & cõſilium meũ.i.id qd facere propo-
ſui: & qd velim te facere in hac re. Nã is: incipit narrare vi-
tã nati bonã, inquiens: Nam o Soſia poſtq̃ is natus exceſſit
ex ephebis.i.poſtq̃ nõ fuit amplius de numero ephebořũ.
Ephe- Ephebi eñi ſunt qui pubeſcere incipiunt: & ephebia eſt pri
bus ma ætas adoleſcẽtiæ. poteſtas.i.facultas fuit ei: ſubaudi vi-
uendi liberius.i.vel libere (cõparatiuum pro poſitiuo) vel
ſupplendũ eſt aliquanto: quaſi aliquanto liberius ſolito vi-
uere potuit. Nã antea.i.ante illud tẽpus. qui: pro quo. modo
Ingeni- poſſes ſcire aut noſcere ingeniũ.i.inclinationẽ naturalem.
um dũ ætas tenera.ſ.metus verbeř. & magiſter.i.pędagogus.
probibebant.i.impediebant: quo minus ingenium noſcere
Scire tur. Scimus qd certum eſt: noſcimus quæ adhuc incerta de
Noſſe ſideramus. So. ita eſt vt dicis.ſ.& hoc iterponitur ne ſolus
Simo loqueręẽ. Si. ille natus nihil hoř.i.nihil ex his: quæ
ſequunẽ. ſtudebat.i.ſtudioſe faciebat. egregie.i. valde: vel
nimis. pter cætera.i.vltra reliqua, quæ agere ſolebat. & tñ
ſtudebat inquã hæc oĩa in litera prius contenta. mediocri-
ter.i.modeſte. quod.ſ.egregie ſtudere aliqd horum præter.
plerię oẽs: alterum.ſ.plerię abundat quo ad ſenſum: ſed
ſonoram reddit orationem, alterũ.ſ.omnes: ponitur neceſ-
ſario. omnes adoleſcentuli faciunt videlicet vt.i.ita q.adiũ
gant.i.applicent animum. ad aliqd ſtudium.i.ad aliquã va
cationem. aut alere.i.ad alendos equos, aut canes. ad venã
dum.i.ad venatum vel venandi gratia. adiungant inquam
animũ ad philoſophos: aut ſectandos ſubaudi, aut audien-
dos. Põt etiã ſubaudiri infinitiuus ſic: aut adiungãt animũ
adire philoſophos.i.ad adeundos philoſophos, aut audien-
dos: ſed tũc in idẽ redit. gaudebã.i.lætabar qd tam medio-
criter cuncta agebat. So. nõ iniuria.i.non imerito gaude-
bas. Nã arbitror id eſſe apprime.i.valde vel mirũ immodũ
vtile in vita. vt.i.q. nequid.i.nõ aliquid, agas ſup. nimis.i.
ne agat aliqs vltra id qd ſatis eſt. Si. vita eius erat ſic.i.eiuſ-
modi, ſiue talis: hoc eſt modus viuendi eius talis erat: videli
Facile cet facile.i.benigne perferre & pati oẽs cum quibus erat.i.
Perfer- facile tolerare eorũ mores cũ quibus viuebat. & dedere ſeſe
re & pa vna cum his.i.ſe eſſe deditũ, aut paratum ad ea, quæ ſocii
ti erant parati, aut dediti. & obſequi.i.morem gerere. ſtudiis
Dede- .i.cupiditatibus & voluptatibus eorum cum quibus erat.
re Vbi eſt aduertendum dedere, ſignificare valde dare: quem
admodum hoſtes ſe dedunt in hoſtiũ poteſtatẽ. Sic inquã
eius vita erat nemini eſſe: ſupple aduerſus.i.nulli aduerſari,
aut repugnare. nunquã præponens.i.vita eius ſic erat nũ-
quã eſſe præferens ſe aliis. Vel ſic aſtrue literam exponen-
do illa infinitiua per præterita imperfecta indicatiui ſic: Vi
ta eius erat ſic, vt ſequitur. facile perferre.i.pferebat. ac pa-
ti.i.patiebatur omnes cum quibus erat. & dedere.i.dede-
bat. ſeſe.i.accommodabat ſe vna cum iis cum quibus viue-
Obſeq bat. obſequi.i.morem gerebat: complacebat ſtudiis eorũ.
nemini: ſupple erat aduerſus. nunquam erat: ſupple præpo
nens.i.præferens ſe aliis, erat ita agens: ſupple vel faciens,

vel volens. vt inuenias.i.vt inueniret aliquis faciliime in-
ter eos laudẽ. ſine inuidia.i.ſine detractione. & amicos pa-
res.i.concordes. So. Pamphilus inſtituit.i.ſuſcepit, ſiue in- Inſti-
cepit & formauit ſapienter, vitam.i.viuẽdi modum. Nãq; tuere
hoc tempore obſequium: quaſi obedientia, ſiue (vt ita lo- Obſe-
quar) complacentia. parit.i.acquirit amicos. veritas parit quium
odium. Si. incipitur hic vitæ malæ narratio: & prius fit di-
greſſio ad Chryſidem. Interea.i.interim dum hæc agun-
tur. quædam mulier.ſ.Chryſis. egregia forma i. eminenti
& præſtanti facie. atq; ætate integra: ideſt florente: cui ni-
hil eſſet addendum: nihil quoq; foret diminutum. commi-
grauit ex Andro inſula.i.patriam linquens. acceſſit huic vi
ciniæ.i.ad hanc viciniam. coacta inopia.i.paupertie. & ne-
gligentia.i.incuria. cognatorum.i.propinquorum: trienni
um ab hinc: ideſt ex tribus ante annis: quod barbare dici-
tur a nonnullis De poſt tres annos: præpoſitio itaq; aduer
bio iungi poteſt: vt abhinc, dehinc. A mane vſq; ad veſpe-
rum illic pugnata eſt: pugna dicit Plautus in Amphytrio- Plaut
ne. So. hei: interiectio dolentis, & indignantis. vereor ne-
quid mali.i.q aliquod malum. Andria fœmina.ſ.Chryſis:
quæ ex Andro inſula maris Aegęi Athenas venerat. apor-
tet.i.afferat. & bene aportet: quia portare ignori eſt. Si. de- Porta-
fendit vitam Chryſidis: vt potuerit apud eam recte mora- re
ta eſſe Glycerium. Primum.i.in principio. hæc Chryſis age
bat vitam.i.viuebat. pudice.i. caſte. parce.i.tenuiter. ac du
riter.i.laborioſe. Nam dure aduerbium ſignificat crudeli-
ter. quæritans victum.i.vix quotidie quærẽdo victum in-
ueniens. Nam quærit, qui ad plenum & perpetuum repo- Quæri
nit. quæritat, qui vix quotidie quærendo victum inuenit. tare &
Bene etiam dicit victum: qui in paruis, aridiſq; alimoniis q̃rere
eſt conſtitutus. Cibus etiam delicatis præbetur. Quæritãs Victus
ergo victum lana.i.opere lanificio: & tela, quæ eſt finis la- & cibus
boris. Tela autẽ eſt pannus quicunq; tam laneus, q̃ lineus.
Pannus enim proprie dũtaxat pannum ſignificat: qui vilis
eſt: & craſſo vilo contextus: ſolos pauperes decens: vnde pã
noſus homo, qui pauper eſt, q veſte vili iduatur. Sed poſt
q̃ amans.i.qui vere amat: amator enim fingi poteſt. acceſ-
ſit.i.aduenit. pollicens.i.vltro promittens pretiũ. vnus pri Amãs
mo, & item.i.ſimiliter: vel poſt alter duo. ita vt.i.eo modo & ama
quo. ingenium.i.natura omniũ hominũ, eſt procliue.i.pro tor
num in clinatum. ab labore ad libidinẽ.i.voluptatem. ipſa
Chryſis accepit conditionem.i.pactioni, promiſſioniq; aſ-
ſenſit. Interdum enim conditio pro pactione capitur. Inde
ferre cõditionem quaſi certa lege, ſiue certo pacto aliquid Condi-
promittere. Dehinc.i.deinde. occipit.i. cœpit vel incipit. tio
quæſtum facere vel exercere.i.lucrum facere. nam quæſtus Quæ-
ſignificat lucrum, ſed proprie nũmariũ. illi qui tum.i.tunc. ſtus
amabant illam forte.i.caſu quodam, ita vt fit.i.fieri ſolet.
pduxere ſecũ illuc.i.ad Chryſidẽ filiũ meũ. vt eſſet vna cũ
eis.i.vt comitaretur, ſeu ſociaret eos. vel ſi producte lega-
tur eſſet ab edo es, ſenſus eſt: Vt comederet vna cum eis, &
conuiueret. & quidem bene pduxerũt quaſi inuitũ: nã per-
ducuntur neceſſitate coacti. egomet.i.ego ipſe. cõtinuo.i.
illico. mecum: ſubaudi volutabã, vel cogitabam. Certe ca-
ptus eſt.i.irretitus, ſiue illaqueatus eſt amoris praua cupidi
ne: tractum a feris laqueo implicatis. hẽt.i.vulneratus eſt.
qui eniẽ pcuſſus eſt habet: tractũq; eſt a gladiatoribus, qui
dicunt alterutrũ coř habere, qui pcuſſus eſt. obſeruabã.i.
aiaduertebã mane ſeruulos illoř iuuenum venientes: aut
abeuntes. rogitabã.i.frequenter rogabã. heus: aduerbiũ vo- Rogita
cantis. o puer.i.ſerue. dic ſodes.i.ſi audes. quod vocabulũ re
Priſcia. vult eſſe defectiuũ verbũ. Serui. vult eſſe aduerbiũ
& pcationẽ ſignificare. Dona. dicit eſſe vocẽ exhortãtis: vt
amabo, rogo. Feſtus & Nonius volũt eſſe copulata verba:
vt ſodes ex ſi & audes cõponatur: vt capſis cape ſi vis: ſis p
ſi vis. exponit ẽt Dona. ſodes p ſi ſcias. dic ergo ſodes ſi au-
des: vel ſi ſcias. qs habuit heri Chryſidẽ.i.qs eſt ea potitus.
Nã id nomẽ.ſ.Chryſis. erat illi Andriæ.i.illi mulieri de An-
dria. So. teneo.i.intelligo. Si. dicebant ſeruuli Phędriã, aut
Cliniam, aut Niceratũ iuuenes habuiſſe Chryſidem. nã hi
tres, tũ.i.tũc, ſimul amabãt.i.amore capti erãt. Eho: inter- Eho
iectio

lectio eſt nonnunq̃ admirantis:interdū depoſcit intentio-
nem nutus & animaduerſionē.qd Pāphilus fecit:dicebant
inquā qd:modus interrogādi.& facta diſtinctione ſubne-
Sym- ctēda eſt rñſio.dedit ſymbolū.i.(vt ſentit Tortel.)portio
bolum nem ſuā.vel ſignū dedit: vt annulum:vel aliquid tale quo-
Tortel uſq; pecuniam cōferret.Symbolū enim(teſte Iulio Pollu.
lius de vocabulis rerum)paruum erat nūmiſma:vnde & ſignū
Euſym a nōnullis traditur:qui & euſymbolū bonū omen interpre
bolum taẽ.Cum autē συμβάλλω:qd eſt confero deducaẽ:qdā col
Sym- lationē interpretari voluerūt ita:vt cœna illa dicatur colla-
bola tio:in quā comparandā plures aliquid cōtulerunt.Symbo-
ſymbo la enim huius ſymbolæ eſt collatio.Cœnauit cum ſociis.ſ.
læ ego pater gaudebā.Itē ſilī alio die querebā:cōperiebā.i.in
quirēdo reperiebā:ſiue cognoſcebā.nihil qcquā:abſū dat qc
quā:& cape nihil pro nō vt ſæpe fit.attinere.i.ſpectare ad
Enim- Pam.Enimuero.i.certe.putabā ſatis ſpectatū.i.ſatis pba-
uero tum.& putabā ipſum eſſe magnū exemplū.i.magnā imita
Expe- tionē cōtinētiæ:cautionis:cōſeruationis a libidine:hypbo-
ctatus le laudis eſt fidē excedēs.Nā homo qui cōflictaẽ.i.atteriẽ,ſi
ue agitaẽ:frequētatiuū enī eſt cōflicto a cōfligo gis:quod ſi
gnificat cōcertare & manus cōſerere.Inde cōflictus pliuz.
Cōflictatio autē eſt tactus corporū inuicē & colliſio.cōfli-
ctatur ergo.i.collidiẽ:atteriẽ:colluctaẽ.cū eiuſmodi.i.tali-
bus ingeniis:hoc eſt cū hoibus talis naturæ:puta laſciuis.
neq; tñ animus eius cōmoueẽ.i.a ſuo ductu:& tenore non
deflectiẽ.vbi aduerte tñ poni vbi nō pceſſit q̃:qd Laurē.
Tum Valla vult eſſe ſubaudiendū.ſcias ipſum.i.talē iuuenē.poſ
ſe habere modū.i.regimē & moderationē ſuæ vitæ.tū.i.&,
vel partim.id.ſ.qd nō cōmouetur animus eius mihi place
bat.tum.i.&,vel inſuper,vel preterea.oēs vno ore.i.vno
cōſenſu:vna voce.dicere.i.dicebant oia bona.& laudare.i.
laudabāt.fortunas meas.i.me fortunatū & felicē:qui reſer-
tur ad meas:quo ad pſonam poſſeſſoris.qui videlicet ego
haberē gnatū.i.filiū.pditum tali ingenio.i.tali natura:& ta
libus moribus moratū,ſiue inſtitutū.qd opus eſt verbis.i.
cur pluribus verbis laudes eius inculcem.Chremes ciuis
Atticus impulſus.i.iductus:motus.hac fama.i.bono rumo
re de filio.venit ad me vltro.i.nō rogatus.vt daret vnicaz
gnatā ſuam vxorē.i.quæ foret vxor filio meo Pamphilo.
cum ſumma dote.i.cū optima dotis cōditione.Placuit.i.fui
Spōde- cōtentus:volui.deſpondi.i.pmiſi me etiā daturū filiū virū
re & de ſuæ gnatæ.& bene deſpōdi:nā ſpōdet pater puellæ:deſpō-
ſpōdere det vero pater adoleſcentis.hic dies.i.pñs dies.dictus eſt.i.
cōſtitutus & aſſignatus.nuptiis.i.ad nuptias celebrandas.
So.qd igiẽ obſtat.i.impedit.cur.i.pp̄ter quod.nō fiāt ve-
ræ & non fictæ.Si.audies.i.cognoſces.fere.i.ppemodū.in
his paucis diebus.i.in hoc breui tēpore.qbus.ſ.diebus.hæc
pdicta ſunt acta.i.facta.hæc Chryſis vicina.i.quæ cōmi-
grauerat huic viciniæ moritur.So.O factum bene.i.o bo-
nus euētus:vel o bene collocatum eſt:q̃ ipſa obierit:ex qua
mali quicq̃ filio poterat oriri.beaſti me.i.beatū me reddidi
ſti.Hei:interiectio dolēris.metui a Chryſide.i.timui ne qd
mali Pamphilo cōtingeret ex Chryſidis cauſa.Nā metuo
illuz dico,qui nihil aliquid facturus eſt.metuo ab illo,cuius
cauſa poſſum mali pati quicq̃:etiam ſi ipſe nihil in me mali
cōſulat.Si.ibi:ideſt apud Chryſidem.tum.i.tūc.filius me-
Pñs & us aderat.i.præſens erat.frequens.i.adhęrens(nam præ-
frequēs ſentes eſſe poſſumus:neq; tamē adhæremus iis quibus ad
ſumus)vna cum illis iuuenibus,qui amāt Chryſidem.Cu
rabat.i.diligenter diſponebat.funus.i.pōpā,ſiue ſpectacu-
Funus lum exequiarum.Dictū enim funus a funalibus:ideſt a funi
Virgil. bus,qui intra ceram latent.Virgi.Et noctem flāmis funa-
lia vincunt.Etenim noctu efferebantur mortui propter ſa
crorū celebrationē diurnā.propterea opus erat funalibus:
ideſt facibus,ſeu cereis.interim.i.interea dū curaret funus.
ipſe triſtis co.lachrymabat:ideſt ſimul cuz aliis lachrymas
emittebat.id.ſ.q̃ lachrymabat.placuit tuz.i.tunc mihi.ſic:
ideſt hoc pacto cogitabam.hic filius meus fert tam familia
riter.i.tam grauiter:quaſi familiaris mortem huius mulie-
ris.cauſa paruæ conſuetudinis.i.paruæ conuerſationis.qd
feciſſet ſupple ſi amaſſet eam.i.eius fuiſſet amore captus.

quid hic filius faciet mihi patri.i.mihi q̃ ſum pater.ego pu
tabam.i.voluebam mente tanq̃ pectoris ſimplicitate obe- Putare
rans.hæc omnia.ſ.quæ faciebat filius.eſſe officia.i.eſſe de-
bita.ingenii humani.i.naturæ benignæ circa Chryſidem.
& eſſe officia manſueti animi.i.bonę mentis in amicos.qd
.i.cur.moror te multis verbis ſcilicet.i.cur longo ſermone
te detineo.Poteſt etiam dici quid moror.i.immoror:confi-
ſto multis.i.in longo ſermone.& hoc dicendi genus cum ſi
milibus ſolet adhiberi vbi aliqd præcipuū,aut creditu diffi
cile addēdum eſt.quoq;.i.etiam.egomet.i.ego ipſe pater.
cauſa eius.ſ.filii.prodeo.i.exeo.in funus.i.officium ipſum: Prodi-
ſeu pompam exequiarum.nihil mali ſuſpicans.i.cogitans. re
etiam.i.adhuc:vt fiat ſuſpenſio auditoris.So.hem:interie-
ctio indignantis.quid eſt.i.quid ſibi vult quod dicis etiam.
Si.ſcies.effertur.i.exportatur.ad rogum.ſ.cadauer mor- Efferri
tuæ.nam efferri proprie dicuntur cadauera mortuorum. Ire
imus:ire proprie ad exequias ſpectat.interea.i.inter mulie
res quæ aderant.ibi.i.in eo loco.forte.i.caſu quodam.aſpi-
cio vnam adoleſcentulam.i.iuuenculam.forma.i.habētem
formam.& ibi ſubdiſtinguendum eſt vocem ſubleuando.
So.fortaſſe bona forma aſpexiſti iuuenculam:ideſt vidiſti
eam habentem bonam formam.Si.O Soſia:ad attentio-
nem excitandam proprium nomen exprimit.& aſpicio in
quam illam vultu:ideſt fronte,vel inditio voluntatis.adeo
.i.ita.modeſto.i.moderato.& probo.& adeo.i.ita venuſto.
formoſo.& eleganti:vt nihil ſupra excogitari poſſit:vel ni
hil ſit præterea requirendū:eſt enim eclypſis.quæ.ſ.adole- Ecly-
ſcentula.tum.i.tunc.viſa eſt mihi lamentari.i.plangere.fle pſis
re.præter cæteras.i.plus q̃ cæteræ.& qa erat forma.i.ſpe-
cie.ſeu factura.honeſta.i.pulchra.ac liberali.i.præ ſe feren
ti liberalitatē,quantum ad vultū.ſ.Forma enim immobilis Forma
eſt.& naturalis:vultus mouetur,fingitur.accedo ad pediſ- & vul-
ſequas.i.ad ancillas.& comites Glycerii.& rogo.i.interro tus
go,percunctor quæ ſit illa adoleſcentula.aiunt.ſ.pediſſe-
quæ:eam eſſe ſororem Chryſidis.illico.i.continuo.ſuſpi-
tio,vel reſponſum earum.percuſſit:hoc eſt commouit ani
mum meum.atat:interiectio ſubitum motum deſignans,
& impetum admirantis:hoc eſt illud propter quod.ſ.cura-
bat vna funus.hinc.i.ex hac cauſa.illæ lachrymæ filii.ſ.p
cedunt:hæc eſt illa miſericordia,qua.ſ.eum duci putabam
in mortuam:cum tamen ex ſuperſtite Glycerio proficiſcā
tur.So.qui.i.quantum.timeo quorſum euadas.i.ad quæ
proſequenda te conferas,& exeas,ſeu peruenias.Si.inte-
rim.i.interea.funus.i.mortuæ corpus.procedit.i.progredi
tur:aſſidue portatur ad rogum.ſequimur.i.imus poſt.ve-
nimus.i.accedimus ad ſepulchruz.Dicitur ſepulchrum:aut Sepul-
quaſi ſine re pulchra:aut quaſi ſine pulſu,cum ibi mortui chrum
ſint:aut a ſepeliendo dicitur.Chryſis poſita eſt in ignem.
fletur(impersonaliter dictum)ab omnibus.ſ.interea hæc
ſoror.ſ.Glycerium,quam dixi.acceſſit imprudentius.i.ni-
mis inconſiderate:vel comparatiuum pro poſitiuo poni-
tur.ad flammam ſatis cum periculo.i.non ſatis ſibi conſu-
lens.ibi.i.in eo loco.tum.i.tunc.Pamphilus exanimatus.i. Exani-
perturbatus.Exanimis aūt vel exanimus dicitur mortuus. matus
indicat.i.indiciis & argumentis oſtēdit.ab effectu.ſ.facto, Exāis
& dicto.amorē bene.i.multū.diſſimulatum.& celatum.i. Exaius
occultatum.accurrit.i.ad eam currit.complectitur mediaz
mulierem.i.medium mulieris.inquit.ſ.Pamphilus,tanquā
amator.mea Glycerium.i.amica mea,qd agis.cur is perditū
.i.deſtructum te.tum.i.tunc.illa Glycerium reiecit ſe in eū
Pamphilum flens.q̃.i.quantum.familiariter.i.amice.vt.i.
ita.q̃ facile.i.clare cerneres:ideſt cernere poſſes.vel cerne-
re poſſet aliquis:vt ſecunda perſona pro tertia ponatur.
amorem conſuetum.So.quid ais:mirantis eſt,non interro
gantis.Si.redeo inde iratus:atq; ægre.i.indigne:impatien
ter:difficulter ferens culpam filii.ſ.nec ſatis cauſæ:ideſt ſuffi
ciens cauſa.erat ſupple ad obiurgandum:ideſt incuſandum Cōme-
vel inclamandum.diceret enim ſupple o pater:quid feci tā reri &
quam facinus:quid commerui.& bene:nam commeremur pmere
male:promeremur bona tantum,aut quid:ideſt in quo pec ri
caui:erraui:prohibui:impediui.ſeruaui eam ſupple quæ

voluit inijcere ſeſe in ignem: ratio, vel (vt alii volunt)
oratio eſt honeſta. So. recte putas: ideſt bona eſt tibi ſentē-
tia. nam ſi obiurges: ideſt incuſes. illum qui tulit: ideſt attu-
lit (alias ſuſtulit, vel pertulit) auxilium vitæ. Dicimus au-
xilium dare & ferre: ideo dixit tulit auxiliū, quid facias illi,
qui dederit: ideſt intulerit damnum rei. ſ. aut malum. quod
eſt hominis. Si. Chremes venit poſtridie: ideſt die ſequenti
ad me clamitans tanquam indignabundus. indignum faci-
nus: ideſt turpe, & deforme factum. & idignum iuuene ita
bene prius morato. & eſt illud per ſe legendum ſicut Proh
dolor, & ſimilia. clamitans: ergo quid clamitās. ſe. ſ. compe-
riſſe: ideſt ab aliis cognouiſſe. Pamphilum habere pro vxo
re, non pro amica. hanc peregrinam, i. alienigenam: & per
contemptum dictū eſt. nā etiam peregrinæ nomine mere-
trices nominabant. ego Simo negare. i. aut negabam, aut
ſubaudi cœpi. ſedulo. i. inſtāter illud factum. ille: puta Chre
mes. inſtat. i. contēdit, & vrget factū eſſe ſcilicet. Deniq. i.
poſtremo. tum. i. tunc diſcedo ab illo. ita vt. i. tanq̄ ab eo, q
neget ſe daturum filiam. So. non tu ibi. i. tunc. nō obiurga
ſti ſupple gnatum. i. filium: ſcilicet Pamphilum. Si. nec qui
dem. i. nec etiam hic: pro tunc. cauſa erat ſatis vehemēs ad
obiurgandum. i. inclamandum, vel incuſandum. So. qui. i.
Cedo cur. cedo. i. dic, vel da. & eſt manum porrigētis. Si. o pater.
tute: ideſt tumet. præſcripſiſti: ideſt præfiniuiſti: determi-
naſti. finem: ideſt terminum his rebus: voluptati, & liberta-
ti. prope adeſt tempus ſupple. cum: ideſt quo tempore. mi-
hi eſt viuēdum more alieno. i. vxoris arbitrio. iam adſunt
nuptiæ: in proximo ſūt metæ libertatis. & ideo auidius vo
luptaria ſub finem capio. interea: ideſt dum nuptiæ paran-
tur. ſine. i. permitte me viuere. meo modo: ideſt mea volun
tate: meo arbitrio: meo more. So. q̄s igitur locus: ideſt quæ
opportunitas, vel occaſio obiurgandi eſt relictus tibi. Si.
hoc eſt initium conſilii ſui demonſtrandi, ſi propter amorē
Glycerii nolit: ideſt renuat. ducere. i. accipere vxorem ſibi
promiſſam: ſcilicet Philomenam. primum: ideſt tunc pri-
mū. ea iniuria quā facit nuptias recuſando. eſt animaduer-
tenda: ideſt caſtiganda: vindicāda ab illo. ſ. Pamphilo: pœ-
nas ſumendo ab eo. & nunc do operam id: ideſt propter id.
vt vera cauſa: ideſt occaſio. obiurgādi. i. incuſandi eum. ſit
per nuptias falſas: ideſt fictas. ſi deneget. i. ſi recuſet ducere
Philomenam. ſimul: ideſt etiam. vt ſi quid cōſilii: ideſt aſtu-
tiæ, vaframenti. Dauus ſceleratus: ideſt vitioſus habet. con
ſumat: ideſt conterat, & in vanum exponat nunc. cum ni-
hil. i. in nullo. doli. i. fraudes. obſint. i. noceant. quē Dauum
ego credo facturum obnixe. i. inſtanter, toto conatu, & ni-
ſu. manibus pedibuſq;. i. omnibus membris: hoc eſt omni-
bus viribus. adeo. i. certe. vt magis incōmodet. i. noceat mi
hi. id: id ſit per id qd̄ faciet. q̄ vt obſequatur. i. morē gerat.
gnato. i. filio. So. quapropter. i. quare id faciet Dauus: vt ti
bi incōmodet: ſiue incōmodū afferat: cum iuſtus ſis dn̄s. Si.
Rogare rogas. i. interrogas, inquiris: rn̄ſio. mala mēs. i. malus ani-
mus: quaſi mala inuentio, ſiue excogitatio, ac mala volun
tas eſt ſupple cauſa. quē Dauum ego ſi ſenſero. i. ſi percepero
Apoſiopeſis aliq̄d moliri: & eſt apoſiopeſis. ſed q̄d eſt opus verbis. eue-
niat. i. cōtingat. quod ſi ſit fine, tunc eſt ſenſus: Permitte q̄
eueniat id in Pāphilo: quod volo. ſ. vt experiar eius amo-
rem per falſas nuptias. vt. i. ita. q̄ nihil ſit moræ. i. tardatio
nis. Chremes reſtat. i. reliquus eſt. qui eſt exorādus mihi. i.
a me plus dēdum. & ſpero cōfore. i. perfectū iri. vt Chremes
adiuuet figmentum. nunc in hac parte tuum eſt. i. ad te ſpe-
ctat. vt aſſimules. i. fingas. bene. i. vt decet has nuptias. &
perterrefacias. i. territū facias Dauum. obſerues. i. aīaduer-
tas: vel oculis diligenter cuſtodias filiū quid agat. quid con
ſilii. i. quod conſilium. captet. i. capiat cum illo Dauo. So. ſa
tis eſt. i. ſufficit. curabo: ideſt parabo omnia. eamus nūc in-
I præ tro. Si. I præ: ideſt præ i: præcedi. ſequar: ideſt ibo poſt te.
Anaſtrophe SER. & I præ eſt anaſtrophe pro præi.

VOs iſtæc. Incipit narrationē ſuā per perſonas
vt ſuum eſt Comico. quoniā poetæ alii narrāt
res in prima pſona tm̄: alii in perſona eius, qui
geſſit: alii mixtim vt hic. Incipit primus actus
de ſimulatione nuptiarum. In hac ſcæna deſcribitur Simo
talis, qui valde laboret: & ſit ſollicitus de correctione filii
ſui: vt eum retrahat a meretricio amore. & vt correctione
occaſionē habeat, ſimulat nuptias: vt animū filii ſui exqui-
rat: quia ſi recuſauerit vxorem ducere: tunc habebit locum
obiurgationis contra eum. & ideo præcipue patet in hac
parte: quia nulla perſona ad correctionē magis idonea eſt,
q̄ pater. Sed quia ſolus hanc partē agere non poteſt: erat ei
neceſſarius aliquis coadiutor fidelis & taciturnus: qui par-
tem ſuā iuuaret. Non enim poterat ſenex inueſtigare conſi
lia eorū niſi per ſubmiſſam pſonas. Caueri enim ſibi ſenex
ita vellet inſidiari eis: quare cum illo inducit quidaȝ ſeruus
Soſia: qui bene poterit iuuare, & idonee inſidiari conſiliis
Daui & Pāphili: quia Dauus nō a cōſeruo ſuo cauebat ſibi.
In ipſo acceſſu deſcribitur ſeruus fidelis ad obtēperandū: &
taciturnus ad obtegenda conſilia. Poſtea reuelabit ei ſenex
conſiliū ſuum: & quaſi iam paratis plurimis ad nuptias: &
ſeruis intendētibus ad illum apparatū: quærit primū Simo
eū ſeparare ab aliis ſeruis, ita dicēs: Vos ſerui: auferte iſtæc
quæ paraui ad nuptias intro. & quia illi cœperunt morari
more ſeruorū, qui libenter auſcultare nolūt conſiliis dn̄orū,
ingeminat: Abite: pigritiā notat ſeruorū. Soſia anteȝ, quia
diſcedebat cum eis, aduocat euȝ ades, dū volo. vel ades dū:
& erit dum adiectio ſyllabica. Soſia rn̄det ſm̄ intellectum
ſuum: putabat enim q̄ ꝑpter apparatū nuptiarū eum vo-
caret. Certū eſt mihi adeo quod vis dicere: quod puta eſſe
dictū nempe hoc vis dicere: vt curent hæc, quæ ſunt allata
ſupra nuptias. nihil eſt opus hac arte: quia ego nō paro nu
ptias. Fide & taciturnitate: iam deſcribit eū fidelem & taci-
turnū. Ego expecto: vult captare beneuolentiam priuſquā
oſtēdat ei conſiliū ſuum a propria perſona rememorādo ei
beneficia, quæ ei contulerat. Vt. i. qualiter fuerit ſeruitus ti
bi iuſta: quia honeſta ꝑcepi. & clemētiq̄a ſi aliquādo pecca-
bas leuiter condemnabā. Et etiā apud me. i. mecū in domo.
Inter priuatos. ſ. nunq̄ volui te elōgare a me mittēdo ad illi-
beralis officia: veluti ad rus ꝓcurandū: ad paſcēdos porcos.
Libertus mihi. i. apud me. ſ. q̄ cum factū libertū ſemper pro
curaui. liberaliter. i. ac ſi eſſes liber. ſ. ſpōte. & decenter non
inuite. qd̄ habuit vult aggrauare beneficiū: vt maiores gra
tes ſibi habeat cōcio. dedi libertatē & tu meruiſti: & ita per
ſolui tibi merēti quod habui ſummū inter oēs res. ſ. liberta-
tem. In Soſia timebat ſibi ne ille vellet ſibi exprobrare pro
pter aliqua. Ideo nō dixit gratiā habeo: ſed ita humiliter in
me habeo. Et quia Simo ꝑcepit eum hæc eadē timere, ait:
Haud muto. poſtq̄ hoc audiuit Soſia alacrius reſpōdet: Et
gaudeo ne ſit immemoris. cur ab ime. Si. nō ſunt veræ: ergo
ſimulas: & ſi tu ſimulas, cur ſimulas? Rem callidā habet vt
materiā patiatur anteq̄ narret. Diuidit ergo iſtā narratio-
nem in tres partes: vt prius ꝓnominet narratio, de quibus
tractet: & hoc eſt qd̄ Tullius maxime laudat. hic ſunt tria:
Vita nati: conſilium ſenis. i. ſimulatio nuptiarum ad eā con
tegendā: & qui eum ponat officium in ea re. ſ. vt eos exqui
rat quid agant. Nam incipit de vita nati: vere cognoſcibilis
eſt vita nati modo, quia liberius viuēdi eſt poteſtas. Poſtq̄
exiit a diſciplina: & hoc eſt poſtquā exceſſit ab ephebis. i.
a numero puerorum. Ephebus dicitur imberbis: ſine phœ
bos crinis. vnde Phœbus quaſi crinitus. Nā antea: ideo di-
co non eſt cognoſcibilis: nam antea non erat. Nā qui. i. &c.
modo q̄d faciunt plerīq; oēs. i. plerīq; omnium. ſic exponit
ſe. q. d. fere oēs. ad hoc ſtudium alere equos: aut alere canes:
aut vt adiungant animum ad philoſophos. i. ad literarum.
hor; ſupradictorū nihil ſtudebat Pamphi. ꝓter cætera. ſ. q̄
vnum ꝑelegit plus q̄ cætera: ſed omnia cōmuniter. & quia
poſſet oia cōmuniter: & tamen vnū frequentaret ſup alia,
addit: Nihil horū ſtudebat. Egregie. i. ſpecialiter præter cæ
tera: ſed omnia æqualiter. & tamen quāuis omnia obtine-
bat: tn̄ oia mediocriter: & per hæc æqualiter. Nō iniuria fa
ciebat: oia mediocriter. nā id. ſ. facere oia mediocriter &c.
In vita. i. in hoc vſu vitæ. Sic. i. ſicut ſupra dixi & adhuc di
cam: perferebat in laboribus: patiebatur in cōuiuiis. Vt in-
uenias eum habuiſſe laudē ſine inuidia: & facillimū e quod

ſolet

ſolet eſſe difficillimum in aliis. Interea: iam incipit oſtendere quomodo potuit deteriorari vita filii ſui bonã prius, & poſtea corruptã. Si enim ſemper malus extitiſſet: nõ haberet locum correctio: ſed deſperaret pater de ſalute filii. ſi nõ ſemper bonus: vnde correctio? Fuit ergo vtrũq; neceſſarium: vt correctio locũ haberet. Nota hic quẽ locuȝ habeat incommodum. Mala mẽs: quia ſemper mala cogitat. & q̃a poſſet mala cogitare: nec tamen ducere ad effectũ, poſſe dici: malus aius ingenioſus: vt nihil. Et ſpero Chremẽ conſore. i. mecum fore. ſ. conſentire. Nunc: ecce tertia pars narrationis: ſcilicet officium ſerui: qđ ei imponit. I prę, ſequar: ne ſi nos conueniret, & colloqui viderent a te, ꝑcauerent ſibi.

Partim Senarii, partim Quadrati, Dimeter unus.

SIMO. DAVVS.

Non dubium eſt, quin uxorem nolit filius,
Ita Dauum timere modo ſenſi, ubi nuptias
Futuras eſſe audiuit, ſed ipſe exit foras. Da.
Mirabar hoc, ſi ſic abiret, & heri ſemper lenitas
Verebar quorſum euaderet.
Qui poſtquam audierat non datum iri uxorem filiõ ſuo,
Nunquam cuiquam noſtrum u rbũ fecit, neq; id ægre tulit. Si.
At nunc faciet neq; (ut opinor) ſine tuo magno malo. Da.
Id voluit nos ſic nec opinantes duci falſo gaudio,
Sperantis iam amoto metu inter obſcitantes opprimi,
Ne eſſet ſpatium cogitandi ad diſturbandas nuptias,
Aſtute. Si. carnufex quæ loquitur? D. herus eſt neq; ꝓuiderã. Si.

ꝙ Chryſis, quæ adduxit Glycerium, fuit Andria. niſi enim Chryſis Andria, & non ciuis Atheníenſis deſcriberetur, Glyceriũ ciuis crederetur. Si autẽ ciuis eſſet: pater corrigere filiũ nõ elaboraret. neceſſario enim eã Pãphilus lege Attica duceret. pro falſo credebatur ſoror Chryſidis Gly. opportunitatẽ vltimi actus habet: q̃a potuit ciuis eſſe cuȝ ipſa ſoror erat. Cum dicit: Inopia &c. deſcribit mulierẽ idoneam meretricio officio. Et vereor: hic ſm̃ Priſcia. quaſi Pamphilo dictũ eſt. Alii faciunt interiectionẽ: & quia pudice parce: q̃a parum lucrabatur. Duceret: quãtum ad laborem, quẽ exequitur. Prodiuerit. acchue & pronũ. Sine actu: tamen habile. Conditionem. i. conuentionẽ. Quæſtus: proprie eſt meretricum a q̃roi ſorte fuit non ex deliberatione. vna eſſet. i. pariter comederet. hẽt mulierẽ. i. vitiat. ſed nõ decuit ſenis pſonam ſic turpiter dicere. Obſeruabam: nota magnã curioſitatẽ patris: quã circa filiũ habuerit illo modo. Symbolũ, vel ſymbolã. i. collationẽ ſuam dedit: ſcilicet nullũ malũ cũ Chr. fide egit. Enimuero. i. certe. q. d. q̃a inter tales cohabitabat ſine macula, ideo enimuero. i. certe. putabã eũ eſſe ſatis ſpectatũ. i. probatũ. & eſſe omnibus exemplũ continẽtiæ. i. caſtitatis. vere poterat eſſe exemplũ. nã illum, qui cõflictatur. i. pugnat. cum ingeniis huiuſmodi: ideſt luxurioſis. Magna enim conflictatio eſt inter laſciuos habitare, & nõ comburi. Scias illum, quẽ dixi, iam habere. i. confirmaſſe modum vitæ ſuæ. ipſum. ſ. rectiorem & conſtantiorem: ſcilicet cum hic non deficiat: ſcias nullo modo poſſe dirui. Placuit deſpondi: nota hic conuenientẽ breuitatem humani: quia humanum eſt dolere de morte alterius. manſueti: ſcilicet ꝙ ex naturali miſericordia, & ſimplicitate fleret. hem: quia dixerat ſuſpicans forma: dum ex nimia admiratione deficit in narratione, ſubiecit Soſia dicens: Fortaſſe vis dicere: bona forma eſt naturalis potentia oris: vultus vero accidentalis habitus per induſtriam: vel animi paſſionem eueniens. modeſte ſe habebat. venuſto: quia claro, liberali. ad modum alicuius libere percuſſit illa. Imprudentius: quia ſe volebat in ignem mittere. bene dixit: quia non perceperam. So. quid ait ei Pamphilus cum talia videret. Simo. nihil tunc dixi: ſed redeo iratus: nec ſatis iam. Paulatim accidit ad cauſam ſimulationis: quia non ſibi locum obiurgandi habuiſſet per ſimulationẽ nuptiarum cupiet locum obiurgationis. Quid Chremiũ nihil: quia nihil peccaui. nam præiudicium facit: cũ per vnum perit iudicium alterius. Num tu tibi obiurgaſti natũ: ecce Chremiũ, neq; hic habuit locum obiurgandi: quare neceſſaria erit ſimulatio. Nec hæc: hic eſt diminutiua negatiua ne. Quid. i. quare. cedo. i. dic tu: q̃a diceret tute impoſuiſti. Finẽ. i. dies nuptiarũ: qui finis eſſet omniũ leuitatum. & prope adeſt ille dies cum: ideſt in quo die, hunc interim ſine. Caue, quãquam ille locus non fuit tibi obiurgatus: igitur quis &c. Si propter: poſtquam oſtendit vitam: accedit ad conſilium declarandum hoc modo: ac ſi dicat: Dabitur locus obiurgandi. Si propter amorem &c. ideo nũc. ſ. o. d. vt per falſas. Cũ nihil doli obſint in falſis nuptiis. Incommodi mihi. i. faciat

DON. Non dubius qn vxoreȝ nolit filius. Narratione iam habita, perſona Soſiæ nõ erat neceſſaria: ergo ſubſiſt. ſenex per quẽ agẽda ſunt reliqua. ¶ Non dubiuȝ qn filius: ad hoc certus inducitur Simo: vt magis perturbet inopinata cõſenſione Pãphili ad ducendã vxorem? & præterea nihil agat cuȝ Chremete de tradenda filia, cõfirmãdiſq; nuptiis. ¶ Ita modo Dauum timere ſenſi: non receſſit de loco. Senex, ſenſit ergo anteq̃ cum Soſia loqui cœpiſſet. ¶ Ita modo Dauum timere ſenſi: argumentũ quod ſupra: ab eo, quod noſtri facit. ¶ Modo: anteq̃ cum Soſia loqui cœpiſſet Simo & Dauus. nõ recte ſcribit Dauus, ſed Dauos ſcribendum: ꝙ nulla literæ vocalis geminata vnã ſyllabam facit. ſed q̃a ambiguitas vitanda eſt nominatiui ſingularis, & accuſatiui pluralis: neceſſarie pro hac regula digamon vtimur: & ſcribimus Dauus: ſeruus: coruus. ¶ Mirabar hoc, ſi ſic abiret, & heri ſemp lenitas Verebar: hic locus eſt in quo Dauus inſinuatꝰ ſpectaturus, & multa geſturus. ¶ Si ſic abiret: ſic pro leniter & negligerer, quod Græci dicunt: ſignificat :ideſt ſi ſic. & eſt de his, quæ adiuuanda geſtu ſunt: vt tãtillũ puerũ: & huius non faciam. ¶ Lenitas: clementia, facilitas. cui contraria aſperitas, & difficultas. ¶ Et heri: ſcilicet verebar: an ſemp lenitas. vt ſit .Lucretius: Semper florentis Homeri. ¶ Semper lenitas: ac tn̄ hoc ſimulata vſque nunc lenitas, nã nemo in diuerſis actibus ſemper lenis eſt: niſi forte fictus aſſimulator, & callidus. ¶ Semper lenitas: ſine differentia eſt importuna lenitas. ¶ Quorſum euaderet: ad quã partem erumperet. & euadere eſt per quãcunq; difficultatem ad aliquid peruenire. ¶ Verbum fecit: nõ dixit litigium, aut rixam: ſed verbum. Iſtæ exiguitates aſſeuerationes dicuntur: & cum pronunciatione: vt intelligatur nec verbum quidem. ¶ Neq; id ægre tulit: hoc eſt ſemper lenitas. ¶ At nũc faciet: ſubaudiẽdũ verbũ. & eſt faciet perſona tertia pro prima. ¶ At nũc fa. iraſcetur, denunciabit, loquetur. ¶ Neque (vt opinor) ſ. t. m. m. ideſt comminabitur tibi: & minas contemnes, vt ad pœnas peruenias. ¶ Id voluit: aut abſolute accipiendum id: aut id ſit quomodo ſic. demonſtratio eſt: vt magis geſtu, q̃ ſenſu intelligatur: vt ſupra diximus. ¶ Nec opinantes duci: ducere eſt expectatione longi temporis malum prolatari: vel induci vt feras in terra. ¶ Falſo gaudio: velut ex ira & ſenis iracundia. ¶ Sperãtis iam amoto metu: iſta ſingula ſunt. & amoto metu ſic dixit, quaſi metus corpus brutũ ſit, quo cuȝ molimine mouetur. Oſcitatio eſt animi otium, & ſecuritas. dicta ab ore ciendo: ideſt commouendo. ¶ Oſcitantes: ſecuri: vel nihil prouidentes. ¶ Ne eſſet ſpatium cogitandi ad diſturbãdas nuptias: miranda locutio: vt ſi dicas Cogitat ad dicenduȝ. ¶ Aſtute: hoc & geſtu & vultu ſeruili, & cum agitatione capitis dixit. ¶ Carnifex: aut carnificãs dominum, aut ipſe dignus carnifice: vt caro fiat: ideſt lanietur. Lucilius: Carcer vix carcere dignus. ¶ Neque præuideram: præuidentia dere duplex eſt: aut enim animo, aut oculis præuidemus.

Digamon

Ducere

Oſcitatio

Oſcitãtes

Lucil.

Præuidere

Daue. Da. hem quid eſt? Si. ehodū ad me. Da. quid hic uolt? Si.
quid ais? Da. qua de re? Si. rogas?
Meum gnatū rumor eſt amare. Da. id populus curat ſcilicet. Si.
Hocine agis an nō? Da. ego uero iſtuc. Si. ſed nūc ea me exqrere
Iniqui patris eſt, nam quod antehac fecit, nihil ad me attinet,
Dum tempus ad eam rem tulit, ſiui animum ut expleret' ſuum,
Nunc hæc dies aliam uitam adfert, alios mores poſtulat.
Dehinc poſtulo, ſiue æquū ē te oro Daue, ut redeat iā in uiā. D.
Hoc quid ſit. Si. oēs qui amāt grauiter ſibi dari uxorē ferūt. Da.
Ita aiūt. Si. tum ſiquis magiſtrum cœpit ad eā rem improbum.
Ipſm animū ægrotū ad deteriorē partem plerunq; applicat. Da.
Nō hercle itellego. Si. nō? hē. Da. nō, Dauus ſū, nō Oedipus. Si.
Nempe ergo aperte uis quæ reſtant me loq? Da. ſane quidē. Si.
Si ſenſero hodie quicquam in his te nuptiis fallaciæ
Conari quo fiant minus, aut uelle in ea te oſtendi q̄ ſis callidus
Verberibus cæſum te Daue in Piſtrinum dedam uſq; ad necē.
Ea lege atq; omine, ut ſi te inde exemerim, ego pro te molam.
Q uid hoc itellextin? an nō dū? ēt ne hoc qdē? Da. imo callide
Ita aperte ipſam rem modo locutus, nil circuitione uſus es. Si.
Vbi uis facilius paſſus ſim q̄ in hac re me deludier? Da.
Bona uerba quæſo. Si. irrides? nihil me fallis, ſed dico tibi
Ne temere facias, neq; haud dicas tibi non prædictum, caue.

DON. ¶ Hem: nūc q̄ſi correctio totius corpis. ¶ Ehodū: nutus eſt intētionē, ai aduerſionēq; depoſcēs eius cū quo vult lo/ qui. ¶ Ehodū: dū pelcō eſt hoc loco. ¶ Quid h. v. more ſer/ uili & a vernili geſtu, ſic enim vocati a diis ſerui vultuoſe agunt. ¶ Qua de re: negantis vim hēt hæc intertogatio, plus eſt eni qua de re q̄ nihil. ¶ Rogas: hoc cum interroga tione indignātis. ¶ Meum g. r. e. a. mire apud ſeruū diſſimulat id, qd iam pbauit. ¶ Meū g. r. e. a. grauiter, conſtan terq; ſenex nōdū ſe fate tur credere: nec verum ſcire: ne amittat vim vl dicandi ſi reſcierit. ¶ Id p. c. ſ. quia rumigeratio populi eſt ſic: hoc auer ſus ab illo contumacis ter. ſic Virgi. Scilicet is ſupis labor eſt. ſcilicet ſemp cū ironia ponit. ¶ Hocine agis: agis. i. audis, alibi: Sic hoc age amabo. Plau. Vos hoc agite ſpectatores, non ſumitur demonſtratiue veluti aurē ſuā tangēs. ¶ Ego vero iſtoc: id eſt ago, vel audio. ¶ Iniq ptis eſt: iniqui eſt ſi nūc velim q̄rere actus libe/ ros adoleſcētis. ¶ Nam quod antehac fecit: pro ante hæc, conſuetudine magis q̄ ratione dicitur. ¶ Nihil ad me attinet: id agit, vt cōſiliū ſe ſeruare oñdat. ¶ Dum tē pus ad eā rē tulit: deeſt ſe. vt ſit: Dū tpſ ſe pbuit. q. a ſupra di xit: Tute his rebus finē pſcripſit pater. ¶ Ad eā rē t. abſolu te: & deeſt ſe. ¶ Siui animus vt expleret ſuum: mira tō cur ſiuerit: vt & hoc quod pmiſit ad bonā frugē pmiſerit, non ad luxuriā. Siui autē diſtingue. eſt autē ſiui mō pmiſi, ceſſa ui. ſiui antique. Aliter in Adelphis: Non ſiuit egeſtas facere hoc nos. ¶ Nunc h. d. al. m. po. hoc eſt recte & ſeuere & in/ exorabiliter denūciat. ¶ Aliā vi. p diuerſam & cōtrariam. ſic Virgi. Diis aliter viſum eſt. ¶ Dehic po. ſi æ q. eſt te, oro Da. grauius illud fecit noie appellādo. ¶ Vt redeat iam in viā: iam mō tarditatis eſt ſignū. & in viā dixit: quaſi exinde ius ſit erroris ad rectā viā. ¶ Vt redeat iā in viā: prouerbia le. ¶ Hoc qd ſit: deeſt eni quæris. ¶ Ita aiunt: hæc & loquū tur vniuerſi. & eſt tepida cōſenſio: & quaſi initi rñſio. vt in Heautō. Ita credo monēte pre filiū. ¶ Tū ſiqs magiſtrum: metaphoricos: an qa ex pædagogo eſt Getha. ¶ Ad rē. i. ſup eā rē: hoe eſt ſup amorē. ¶ Ipſū ani. æg. pro ægro. nā alius æger: corpus ægrotū. ¶ Nō her. interiectio eſt iraſcen tis. ¶ Dauus ſ. n. Oe. multiplex cōtumelia. pōt eni ſenē qua ſi ſphyngam dixiſſe. i. defotmē, mōſtriq; ſimilē. pōt etiā in humanū, & ferū dicere, vt ſphynx. pōt etiam per Oedipū ſe victorē pmittere futurū, atq; oppreſſorem ſapientiæ ſenis. ¶ Dauus ſ n. Oe. facete ſe negauit Oedipū: vt ſenes ſphyn gā eſſe cōfirmet, nō Oedipū. Imitationū duo ſunt gña: quā dā neceſſitas, quādā introducit voluptas. ¶ Nō Oe. ſi latine pnuncies gtūs Oedipi faciet: ſi græce Oedipodis. ¶ Sane quidē: ſane valide: qa qui ſanus eſt validus eſt. ¶ Si ſen. n. q. cominatio: & ſic pnunciatio: vt ſingulis verbis ardeat. Mi/ re hodie, nā ad tēpus nō plenū, ſed ad cōminationem refer/ tur: vt Virgil. Oēs hodie moriemur inulti. & dies pro no/ cte accipit, vt hoc ipm: Nunq̄ hodie m. in. ¶ Quo ſ. m. quo minus: hoc eſt quo impeditius. ¶ Verberibus te c. in. p. d. vult & pnomine & nomine exagitare cōminatione ſeruū, ne qd relinquat inultum iracūdiæ. ¶ Dedā: dare eſt quod repetas: dedere eſt ad perpetuum. damus & amicis: dedi/ mus tñ hoſtibus. ¶ Ea lege atq; omi. lege ad hoies: omi/ ne ad rē diuinā referr. i. firmam ēum p humana, & diuina. Omen autem eſt quicqd ore dicitur. ¶ Ea lege a. o. bene le ge, atq; omine: quia leges auſpiciis ſeruatis ferebant. ergo ſic itellige: quaſi dixerit ea cōditione: q antiq auſpicato oia faciebāt, q̄ rata vellēt. ¶ An nōdū etiā: quartū parelcon, qa abūdat etiā. ¶ Ipſam rē m. ipſam rē. i. voluntatē tuā, aut in terminationem tuam: hoc eſt piſtrinū & pœ nas ſeruiles. ¶ Nil cir. nil pro nō. ¶ Circuitio ne: piphraſi. ¶ Vſus es: legit & vſor es. ¶ Vbi vis facilius: admonitio. ¶ Vbi v. f. p. ſ. Cice. Nō in hac cauſa locus pec candi. ¶ Bona verba q̄ ſo: hic q. d. meliora loquere. Rogo te ergo cum ad/ monitione: bona verba inquit rogo. ¶ Nil me f. nō te ignoro: non me decipis. ſic Menāder: οὐδὲν μ' ἐλανθάνεις. ¶ Nil me fallis: figura. ¶ Fal lis: iſtes, vt ſit οὐδὲν μ' ἐλανθάνεις. ¶ Nil me fal lis: nil pro etiam hunc. ¶ Neq; haud di. c. t. n. præ. duæ negatiuæ fa/ ciunt vnam conſenti/ uam: tres negatiuę pro vna negatiua accipiuntur: vt hic neq; haud non. Salluſti. Haud impigre, neq; inultus occiditur. Vera ergo lectio eſt: Neq; haud tu dicas: quod plurimi nō intelligunt: hoc dicas legunt. Neq; haud tu dicas tibi nō prædictum: vera lectio. Neq; haud dicas: eſt quintum παρέλκον. Plautus in Bacchi dibus: Neq; hoc ſubditiua gloria oppidum arbitror.

Marginalia: Parekō — Agere — Alia — Virgil. — Meta/phori. — Aeger — Non hē — ſphynx — Oedi/pus — Virgil. — Dare — Dedere — Lex — Omen — Cicer — Duæ negatiuæ

GVI. Non dubiū. Hic Simo alloquit populū. Nam Soſia protactica pſona non erat amplius neceſſaria narratione iā habita: ppterea diſceſſerat ſe nex: aut ſubſtitit p quē agēda erāt reliqua. Nō eſt dubiū qn: id eſt q filius nolit vxorē. ſenſi Dauus ita timere mō: id eſt anteq̄ cū Soſia loqui cœpiſſet. vbi. i. cū primum audiuit nuptias eſſe futuras. ſed ipſe Dauus exit foras, i. egreditur. Da. mirabar ſi hoc. i. hoc cōmiſſum Pamphili: vel ſi hoc factū Simonis. ſic. i. ita negligēter, & facile. abiret: id eſt traduceret. &. i. etiā. verebar: id eſt timebam heri. quorſum. i. ad quem effectū. ſemper lenitas: id eſt continua & aſſidua clementia. euaderet: id eſt quam par tem erumperet. Nam euadere eſt per quācunq; difficultatem ad aliquid peruenire. qui poſtq̄ audierat vxorem non datum iri. i. non eſſe dandam filio ſuo. nunquā fecit verbū cuiquam noſtrum. i. nihil dixit nobis ne verbulum quidē. neq; ægre tulit. i. non impatienter: aut moleſte tulit illud. ſ. vxorem filio non datum iri. Si. at: id eſt ſed. nūc faciet: id eſt ægre feret: & Simo de ſe per tertiam perſonā loquitur ſum miſſe, & ſecreto reſpondens verbis Daui neſcientis eum: neq; (vt opinor) ſine tuo maximo malo. Da. id voluit qd ſequitur. ſ. nos duci. i. induci tanquā in retia. aut duci. i. foueri. Nam duci eſt expectatione longi temporis malum pro/ latari falſo gaudio. ſic. i. tali lenitate. nec opinantes. i. nō ſuſ ſpicantes. voluit inquam nos ſperantes. i. ſpem habentes quietos. iam amoto metu. i. poſito timore. opprimi. i. de/ prehendi. inter oſcitantes. i. vel ſecuros, vel nihil prouiden tes. Oſcitatio enim eſt animi otiū, & ſecuritas, dicta ab ore ciendo. i. cōmouendo. Ne otiū eſſet nobis. i. ne haberemus opportunitatē. cogitandi. i. cōmiſcendi, ad diſturbandas. i. impediendas: diſſipandas nuptias. aſtute fecit ſup. & agita tione capitis dictum eſſe putādū eſt. Si. carnifex. i. Dauus carnifice.

carniſice.i.laniatore dignus:vel ipſe carnificans dominū.i.
vel deſtruens:vel in eius perniciem,& malum tendens:aut
dis eum ſuis verbis lanians. Carnifex ergo quæ loquit̄ cū excla
marione lege. Da.audiens Dauus murmur ait, herus eſt.i.
dominus adeſt:neq̄ ꝓuideras mea ſimplicitate ductus. Si.
dū Daue. Da.hem:interiectio indignātis quid eſt? Si.ehodū:
hęc particula eſt ſignū depoſcētis attētionē:& animaduer
ſionē.& dū ē ſyllabica adiectio, ad me.ſ.veni. Da.qd hic.ſ.
Simo vult. Si.quid ais? Da.de q̄ re? Si.rogas.i.interrogas.
rumor eſt.i.fama volat.gnatū meum amare.i.amore capi.
Da.populus curat id.i.filium amare.ſ.ideſt qđ vulgo dici
tur Deus ſciat:& fere ſemp ironice dicit̄. Si.hocine.i.vtrū
hoc agis.i.audis.an nō agis.ſ.q.d.intelligis qđ dico an nō.
Da.ego vero ago.i.audio.iſtoc.i.iſtud qđ ais. Si.ſed eſt ini
qui patris.i.ſpectat ad patrē non æquū me nunc requirere
ea q.ſ.antefecit. Nā nihil ad me attinet.i.ſpectat de his ſup.
quæ fecit ante hac.i.ante hoc tēpus.dū.i.qn̄.tēpus.i.tēpo
ris opportunitas.tulit.i.ꝓbuit ſe ſup.ad eā rē.i.ad amandū.
ſiui:a ſino ſinis.i.permiſi.vt expleret animū ſuū.i.vt ſatiſfa
ceret animo ſuo.nūc hic dies.i.hoc tēpus:pars pro toto.af
fert.i.recte denunciat ſiue adhibet aliā vitā.i.diuerſum vi
Dehic uendi modū.& poſtulat.i.requirit.alios mores.i.cōtrarios
a ſuperioribus. Dehinc.i.ex hoc tpe in poſterū poſtulo:tā
quā rem iuſtā.& ſi æquū.i.rectū.q.d.nō. Daue te oro tāquā
maiorem.vt ipſe filius iam.i.nūc:& modo tarditatis ſignū
eſt.redeat in viam rectā.ſ.ideſt reſipiſcat:& viā laſciuiæ de
ſerat:& redeat in viā.prouerbialiter dictum eſt:& tranſla
tiue ab eo:qui delirauit,ſeu deuiauit:& tandē in rectā redit
viā. Da.miror quid hoc ſit,quod.ſ.dicit. Si.ſi q̄ris:ideſt ſi ſci
re vis dicam, Omnes qui amant.i.amore ſunt capti.graui
ter ferunt.i.moleſte,& ægre patiuntur vxorē ſibi dari. Da.
ita aiunt,q.d.fere omnes ita dicunt:& eſt tepida cōſenſio:&
quaſi inuiti reſpōſio. Tum.i.deinde:vel præterea.ſiqs ce
pit magiſtrū improbū ad eā rē.i.ad amandū:ſiue ſub amo
re.plerūq;.i.ſæpenumero,applicat.ſ.adiungit.ipſum aium
ægrotū.i.male habentē:propter amoris inſaniā.ad partē
deteriorē.i.peiorē. Aegrotus tn̄ hic vſurpatur ꝓ ægro, Nā
Aeger Aegrotus æger eſt animus:corpus vero ægrotum. Da.hercle.i.certe:
turantis aduerbium,non intelligo.i.non capio verba tua.
Si.Nō? Hem:interiectio iraſcentis. Da.Ego ſum Dauus:
quaſi dicat ſimplex ſeruus,non Oedipus.i.interpres ænig
matum mihi propoſitorū:niſi apertus fiat ſermo. Oedipus
enim poſteaquā ſphyngis mōſtri ænigma proponentis:&
neſcium diſſoluere opprimentis:diſſoluit,& monſtrum in
terfecit:dictus eſt rerum obſcuriſſimaꝝ interpres.itaq; Da
uus hic poteſt intelligi dixiſſe ſenem deformem,& monſtri
ſimilem:aut inhumanū & ſęuū inſtar ſphyngos. Si.nēpe
.i.certe,ergo vis me loqui apte.i.plane,ea quę reſtāt.i.reli
qua ſunt. Da.quidē.i.certe.ſane.i.valde.volo ſup. Si.ſi ſen
Hodie ſero hodie.i.tam nocte,q̄ die. Complectitur enim dies na
Conarier turalis tam diem,q̄ noctem.te Dauum conarier.i.moliri.
quicquam fallaciæ:ideſt aliquam deceptionem,aut cauilla
tiones in his nuptiis:quas.ſ.ſimulo,quominus.i.vt impedi
tius fiant:aut ſi ſenſero te velle oſtendere in ea re.q̄.i.quan
Calleo tū.ſis callidus.i.aſtutus:a calleo es. Nā vt manus labore:ſic
mens callidi aſſiduitate malitiæ,ſeu aſtutiæ cōcalluit:ac cal
lum fecit,o Daue dedam.i.perpetuo dabo te. Damus enim
ad tēpus,quod repetimus:vt amicis. Dedimus vero ad per
petuum:vt hoſtibus.in piſtrinum videlicet ad circūagēdas
molas:quas truſatiles vocant:vt Gellius ait. Dicitur enim
Piſtrinum piſtrinum a pinſo:quod eſt molo is:ſiue tundo is.cæſum.i.
Laurē. flagellatum.verberibus.i.virgis:fuſtibus:loris. Nam,vt ait
Verbera Lau.licet verbera pro verberatione accipiatur:tamen rem
corporeas proprie ſignificant:vt flagella:virgas:baculos:
fuſtes:lora:ferulas:harundines:& ſiquid eſt ſimile.vſq; ad
necem.i.mortem,ea lege.i.tali conditione:referendo ad ho
mines.& eo omine.i.eo auſpicio,ſeu augurio,& voto mē
Feſtus tis & vocis:referendo ad rem diuinā. Omen enim,teſte Fe
ſto,eſt augurium:quod ore fit,& voce non auribus:aut allo
modo,dictū quaſi orimen:q; ore fiat. Seruius ēt dicit eē au
Serui? ſpicium,item votum mentis,& vocis,ergo lege & omine,
vt.i.q;.ſi exemerim.i.ſi eduxerim te inde.i.ex piſtrino.ego
dominus molam:ideſt circūagam molas.pro te.i.vice tua.
Quid intellextin.i.intellexiſti ne hoc qđ nunc dixi,an nō
dum.i.non adhuc,etiā hæc quidem.i.nec etiam hæc intel
lexiſti ſicut nec cætera te dicebas intelligere:abundat etiā.
Da.immo.i.ſed.intellexi ſup.tu locutus ita aperte.i.clare,
rem ipſam.i.tuam voluntatem,modo.i.paulo ante.nihil.i.
non.vſus es circuitione.i.ambage verborum. Si.vbi vis.i.
in quacunq; alia re facilius paſſus ſim.i.minus moleſte fer
rem.deludier.i.deludi:per Paragogen:hoc eſt derideri.q̄ in Paragoge
hac re.i.in his nuptiis. Da.quæſo.i.rogo bona verba.q.d.
meliora loquere:vel ſuauius loquere precor. Si.irrides nil:
ideſt non me fallis.i.non te ignoro:non me lates:nō me ꝓ
teris:aut fugis.ſed dico tibi.i.admoneo.caue.i.fuge.ne fa
cias quicquam ſup.temere:ideſt inconſulte:inconſiderate. Temere
neq; pro & non,caue inquam:ideſt fuge.ne haud dicas.i.q;
dicas(duæ enim negatiuæ faciunt vnā conſentiuā)malū
futurū non prædictum fuiſſe tibi:vel ſic dici poteſt.caue.i.
animaduerte,vel prouide,ne.i.vt:& vt pro q;.haud.i.non.
dicas non prædictum &c.dicimus enim caue cadas,& caue
ne cadas in eodē ſenſu:vbi ne ſignificare videtur q;:ſi caue
capiatur pro fuge:quo quidem pacto capi debet. Nā cū di
cimus caue ne cadas:itelligimus fuge hoc videlicet caſū:&
lapſum tui. Aliter legit Dona.qđ mēte & igenio reuolue.

Non dubium. Adhuc exequitur ſolicitudinē pa SER.
ter de correctione:quia cum ſenex cōſilium de
ſimulatione nup.confirmaſſet:& fidelem coad
iutorē inueniſſet:reſtabat,vt aduerſariā partē
cōcuteret:ne conſiliū ſuo contrarium aliqd ma
chinari auderent:& ita ſimulatio ſua inefficax redderetur.
& quoniam Dauus caput conſilii erat,ipſum abſterret.ſic
enim Dauus caput conſilii erat:vt ſi ſolus ipſe ceſſaret:vere
obſimulatum locum obiur.inueniret. Pam.enim nihil niſi
Daui cōſilio agebat. Inducitur ergo Simo:qui feriat & ab
ſterreat caput conſilii:& Dauus feriendus.in ipſo ingreſſu
ſcænæ deſcribitur Dauus:qui dat occaſionem:vt digne fe
riatur dicens talia:vnde ſenex locum feriendi habeat. Simo
prius egreditur de domo oſtēdēs ſeſe curioſum de filio. Mi
rabar:venit dignus Dauus:vt feriatur dicens:Mirabar hoc
q; dn̄s lenis nobis fuerat,ſi ſic abiret ſiue mō malo lenitas.
Cum enim dolorē haberet,ficta lenitate diſſimulabat.vo
luit,ac ſi dicat modo comperi quare ſe lenem ſimulabat:qa
lenitas illa voluit nos duci.i.agi,& decipi falſo gaudio ſuo:
fingebat enim ſe gaudere:& per hoc volebat nos ſeducere,
ita nos dico voluit ſeduci:q; non opinantes id.i.eum eſſe le
nem:ſic.i.propter nos ſeducendos:vel aliter.nos dico non
ſic opinātes:vt putabat,qa bn̄ percepimus falſo gaudio ſui
dico ſperātis nos opprimi apparatu nuptiarū.nos dico q̄ſi
interim oſcitantes.i.pigritantes:& nō nobis prouidētes:qa
amoto metu certe aſtute fecit. Carnifex:cōuenit perſonę:
poſtquā Dauū reddidit dignū feriri. Quid hic vult diſſimu
lat ſe ſcire:quare vocet eum Dauus id populus:cum nō poſ
ſet ſniæ opponere,verbis inſidiat̄ ad hoc.ſ.qđ dixerat,ru
mor:mō dimitto rumorē:& de ſolo amore reſponde mihi.
hocine agis vt filius meus amet. Sed ego mō inquiro:ſ; ſi
quid hactenus feciſti,condono:tm̄ de futuro caueas.ſiue.i.
vel oro ſi æquum eſt. Vt pro te redeat in viam:ne meæ vo
luntati velit repugnare:qa hucuſq; errauit.hoc quid ſic.n.
quia qui nunquā deuiauit:quo modo ad viā reducā totum
diſſimulabat:ita aiūt.i.iſta ꝓpoſitio vera eſt.ſed qd ad nos
neſcio. Cū ꝑcipue ſi magiſtrum &c. Non intelligo ad quid
tendat iſta contextio propoſitionum. Dauus.i.quidā ſtul
tus ſum:non Oedipus,qui ſcientia problemata explicaret.
ſi ſenſero:per æquipollentiam innuit ei ad quid propoſue
rat.ea lege mihi impoſita a me:atq; eo omine a Diis deſti
nato:ſi nollem legem meam implere ipſi dii cogāt:vt pro
te molam etiam:ne ſaltem hoc extremum de piſtrino intel
lexiſti:q̄ in hac re.i.in nuptiis:quia hic maximam iacturam
incurreret.bona deludier dixiſti o domine:bona enim quæ
nihil vere irrides:quia nihil me fallis &c. Sed dico ne facias
q; temere:ideſt temeritas eſſet:cum prædictum ſit.

Eiuſdem rationis ſunt uerſus ſcęnæ ſuperioris.

DAVVS SOLVS.

ENimuero Daue nihil loci ē ſegnitię, neq; ſocordiæ,
Quantum intellexi mō ſenis ſententiam de nuptiis,
Quæ ſi nō aſtu ꝓuidenť, me aut herū peſſundabūt.
Nec quid agam certum eſt, Pamphilum ne adiutē,
an auſcultem ſeni,
Si illum relinquo eius uitæ timeo, ſin opitulor huius minas,
Cui uerba dare difficile eſt, primum iam de amore hoc cōperit,
Me inſenſus ſeruat, ne quam faciam in nuptiis fallaciam,
Si ſenſerit perii, aut ſi libitum fuerit cauſſam cœperit.
Quo iure, quaq; iniuria præcipitem me in piſtrinum dabit.
Ad hæc mala hoc mihi accedit etiam, hæc Andria
Siue iſta uxor, ſiue amica eſt, grauida e Pamphilo eſt.
Audireq; eorum eſt operæpretium audaciam,
Nam inceptio eſt amentium, haud amantium,
Quidquid peperiſſet decreuerunt tollere.
Et fingunt quandam inter ſe nunc fallaciam,
Ciuem Atticam eſſe hanc, Fuit olim quidam ſenex
Mercator nauem, is fregit apud Andrum inſulam,
Is obiit mortem, ibi tum hanc eiectam Chryſidis
Patrem recepiſſe orbam paruam, fabulæ,
Mihi quidem hercle non fit ueriſimile,
Atq; ipſis commentum placet, ſed Myſis ab ea egreditur,
At ego hinc me ad forum ut conueniam Pamphilum,
Ne de hac re pater imprudentem opprimat.

DON. Enimuero

ENimuero Daue. Hic breuis & comica deliberatio eſt magna expectatione plurimarū rerum imminentiū cōmotiua excitātis Daui conſiderationē propoſitā. ¶ Enimuero Daue: ois perſona aut ab aletro cōmendatur: aut ſeipſam populo cōmēdat: vt hic Daui: & per Simonē ſupra deſcripta eſt, vbi dicit: Mala mēs: malus animus: & hic per ſe dū hoc geſtu ac ſermone agit: ac diſputat ſecū. ¶ Enimuero Daue: ſignificationē habet nimiā permoti atq; irati animi. Cic. Hic cū aliis ex alia parte enimuero

Segnitia

ferendum eſt v. m. ¶ Segnitię: ad agendū. ¶ Se

Secordia

cordiæ: ad cōſiderādū. ¶ Quantū mō: quātū ꝓ inquātum. ¶ Quę ſi

Prouidere

non aſtu p. ꝓuiſo rerū duas ſignificationes habet. Prouidemus enim nobis tā bonū, q̄ malū. Malum, ſicut quis eminus veniens telū prouiderit: atq; cauerit. ergo hic prouidentur: cauentur: vitantur: & nuptias velut vndā nauigio imminentē fecit. qđ ſi qs non vndā: ſed ex aduerſo venientē prorā exceperit, demerſus vndis peſſundabit: ē ergo metaphora. ¶ Me haud herū: herū hic herilē filium. ¶ Pāphilū ne adiutē, an auſcultem ſeni: ſemper deliberatiua verba habent quēdam ſonum per quē exitus rei demonſtratur: vt hic oſtēdit ſe Pamphilū magis adiuturum: q̄ verbis ſenis obtemperaturū. ¶ Si illum relinquo eius vitæ timeo: partium tractatus, quæ ſupra ſunt: Pāphilum ne adiutem, an auſcultē ſeni. ¶ Vitæ eius timeo: vt alibi: Syre tibi timui male. ¶ Sin opitulor: opem ferre dici

Ferre opem

tur in malis rebus: & iis, qui de ſalute dubii ſunt: vt fer opē: ſerua me obſecro, Opitulor & opitulatio dicta ab opem tol

Opitulatio

lendo: hoc eſt ferendo. ¶ Huius minas: ſubauditur timeo. ¶ Cui v. d. verba dare fallacia eſt. ad illud ſpectat: Nihil me fallis. ¶ Difficile eſt: non dicit impoſſibile eſt: ergo oſtendit patrem eſſe, qui quærit pro Pamphilo. ¶ Primum iam de amore hoc comperit: primo, inquit, iam inſenſus eſt ſenex: deinde a Pamphilo grauidā eſſe Glycerium. ¶ Primum:

αναστροφι

eſt enim αναστροφι: pro imprimū. ¶ De amore hoc cōp. hoc amore: ſic quaſi cum tædio, & reprehenſione eius amoris loquatur. ¶ Me inſenſus ob. ſ. de amore filii ſenex me ſeruat: & reuera timendus eſt. ¶ Nequam faciam nup. fal. hoc ad illud ſpectat: Tum ſi quis magiſtrū ad eam rem improbum ipſum animū ægrotum. ¶ Quo iure q. ſ. prouerbiale: hoc eſt, quæ ſunt fas & nefas: nolis velis. Ad hoc ipſa te maior eſt difficultas: quia grauidā Glyceriū ſeruat. ¶ Siue iſta v. ſ. a. eſt: & hoc quodam tædio & indignatione ſtomachi interrumpit. ¶ Audireq; eorum eſt o. p. a. operæpretiū dicitur de mirificis, & laudabilibus. nā & ea, quæ magna ſunt, etiā ſi mala, tn̄ miramur. quia libēter audiamus: & hoc pretiū eſt operæ. i. audiendi. ¶ Et audaciā: proprie dixit vt in

Cicero

Eunucho: Audacia meretricū ſpecta. ¶ Nā inceptio eſt a. h. amabāt veteres de proximo ſimilia dicere. Ci. Minus erꝫ rū putauit fore de armario, q̄ q; de ſacrario fuiſſet ablatum. Quædam in verbis ſunt: quæ paromœa dicuntur in nominibus. ¶ Quicquid peperiſſet: maiorem reprehenſionem ſonat quicquid peperiſſet: parit enim aut maſculum, aut fœminam. & ſolet iuſtior eſſe cauſa tollēdi, ſi marem vxor peperit: ſed nimii amoris eſt non expectare quid tollas. ¶ De

Decernere

creuerunt tollere: decernere eſt de magnis rebus certam ꝓferre ſententiā: vnde etiā ſenatus decretū. ¶ Et fingunt etiā:

Senatus decretum

quandā argumenti partem narrat: & non credit eſſe, quæ dicit: vt ſupſit locus errori. & fallaciā quādā: ne veriſimilis ſit ipa fallacia totius contentiōis & vtilitatis. ¶ Fuit olī quidā ſenex: ab exegēmatico ad mimeticum trāſit. ¶ Is obiit mortē:

Obeo mortem

plene dixit: quod nos obiit im. Virgil. Mortē obita. ¶ Chryſidis patrem fama eſt recepiſſe orbā paruā: ꝓdixit: vt ſit verum non poſſe eā facile ſuos agnoſcere. ¶ Fabulæ: redit ad narrationem. ¶ Atq; ipſis

Atq;

cōmentū placet: atq; ꝓ tamen: vt ſit tn̄ cōmētū placet: qđ cōminiſcuntur, probant. ¶ Sed m. a. e. e. a. m. ſ. Paraſceue alterius ſcęnę. ¶ My

Nomina ſeruorum

ſis: ſemp noia comicorū ſeruorū: aut a nationibus ſunt indita, vt Myſis, Syrus: aut ex accidentibus, vt Lesbia, velut ebrioſa, a L. esbo inſula, q̄ ferax eſt ſuauiſſimi, candidiſſimiq; vini: aut a moribus & vernilitate, vt pſeudulus: aut negocio, vt Chryſalus: aut ex q̄litate corporis, vt Chilachus: aut ex ſpecie formæ, vt Pinaciū. ¶ Ego hinc me ad forum: nihil adhuc Dauus inuenit conſilii: niſi vt quærat Pāphilum: moneatq;. ¶ Ego hinc me ad forū: vultuoſe hoc pronunciatur: vt deſit pergam: aut ducam me.

GVI.

ENimuero. Hic Dauus ſecum ſequētia volutat, atq; loquitur. Enimuero. i. certe: o Daue. nihil loci eſt ſegnitiæ. i. negligentiæ. neq; ſecordię. i. ſtulticiæ. q. d. non oportet hic Dauum eſſe negligentem: neq; ſtultum: & inconſideratū. vel nihil valet hic ſegnitia, aut ſecordia. dicitur enim ſegnis negligens: & ſegnitia vel ſegnities negligentia: quaſi, vt Fe

Feſtus

ſtus ait, ſine nitendo quod velle & honeſtum eſt. Secors autem dicitur aut ignauus: ideſt timidus: aut ſtultus ſiue incōſideratus. Inde ſecordia, ignauia, vel ſtultitia. dicitur enim ſecors quaſi ſine corde. i. animoſitate vel prudentia. Nam cordati homines prudentes dicuntur. quantum. i. inquantum intellexti. modo. i. pauloante. ſententiam. i. propoſitū. ſenis. i. Simonis. de nuptiis. quæ nuptiæ ſi non prouideantur. i. caueātur, & vitentur. aſtu. i. vel aſtute. vel aſtu. i. aſtu

Aſtus

tia. vt vult Tortell. ab Aſtu vrbe in qua verſati fiunt cau

Tortellius

ti. ipſæ nuptiæ peſſundabunt. i. præcipitē dabūt: metaphora ab his: qui irruentibus: vndis in aquas ꝓcipites dantur: atq; ſubmerguntur: & ab vndis opprimunť. ſic hic Dauus timet: ne a nuptiis opprimatur, aut herilis filius. Peſſunda

Peſſundare

bunt ergo me, aut herum. i. herilem filium. nec certum eſt mihi. i. nō eſt mihi exploratū: aut cognitū: ſiue nō eſt apud me deliberatum, aut conſtitutū. quid agā. i. agere debeam. ne. i. vtrum. adiutē. i. adiuuem Pāphilum. an auſcultē. i. obſequar: morē gerā: ſiue obediā. ſeni. i. Simoni. Si relinquo. i. deſero illū. ſ. Pam. timeo vitæ eius: ideſt metuo ne pereat. ſin: ideſt ſed ſi, opitulor: ideſt opem fero Pamphilo. timeo

inquam

Octonarii omnes.

MYSIS ANCILLA.

AVdiui Archyllis iamdudum Leſbiā adduci iubes,
Sane pol illa temulenta eſt mulier,& temeraria,
Neq; ſatis digna cui cōmittas primo partu mulierē.
Tñ adducā eam,importunitatē ſpectatæ Aniculæ,
Quia compotrix eius eſt. Di date facultatem obſecro
Huic pariundi,atq; illi in aliis potius peccandi locum.
Sed quidnā Pamphilum exanimatum uideo?uereor qd ſiet.
Opperiar,ut ſciam quid nam hæc turba triſtitiæ adſerat.

Verba dare / Anaſtrophe / Inſenſus

in quā minas.i.interminatiões huius ſenis, cui ſeni difficile eſt dare verba.i.fallacias. Nā verba dare alicui:eſt fallere aliquē. Primū iam.i.iamprimū:anaſtrophe. cōperit.i. veritatē deprehēdit,de hoc amore hic dixit,q̄ſi eſt tędio ipſe inſenſus.i.vehementer iratus & odiū gerens. obſeruat me.i.diligēter aiaduertit quid agā, ne quā.i. vt nō aliquā, fallaciā faciā in nuptiis: quo minus fiāt. ſi ſenſerit.i. pceperit me feciſſe fallaciā. peril.i. male aget mecum. aut ſi libitū fuerit.i. ſi libuerit, ſeu placuerit ei. cepit.i. capiet: ōīdc̄tiuū p idicatiuo. cām.i. occaſionē. dabit me pcipitē.i. me pcipitabit. ī piſtrinū.i. in eū locū:q̄ſi ergaſtulū: in quo ingēs erat mola:qua equis voluētibus molebat triticū. In eū autē locū mitti ſolebant ſerui contumaces: vt equorum vice molam verterent:neq; illinc eximebant: niſi dominis ipſis poſtulātibus. quo iure. q; pro &. qua iniuria:prouerbiale eſt:quaſi fas ne fas: vehis ooliis. q. d. iure vel iniuria me in piſtrinū dedet: & ita ad literā poterit intelligi. ceperit cauſam quo iure.i. per qđ ius:interrogādo. q;.i. &. qua iniuria.i. per quam iniuriā. Vel quo iure.i. aliquo iure. & qua.i. aliqua iniuria dabit me &c. Veritamē quia prouerbiale eſt:ita ſumendū eſt: vt ſumi ſolet iiſdē verbis etiā hoc qđ ſequit. accedit.i. adiūgitur: additur:ad hæc mala quæ iminēt ppter nuptias. hæc Andria.i. hæc puella de Andro.ſ. Glycetiū. ſiue iſta (cum quodā tædio & indignatione ſtomachi hanc fecit interruptionē) eſt vxor, ſiue amica.i. amaſia. eſt grauida.i. pgnās. e Pā.i. ex opere Pāphili. q;.i. &. operæpretium eſt: idēſt mirum eſt. Operæpřium enim dicitur de mirificis & laudabilibus. miramur enim quæ magna ſunt etiam ſi mala, & libēter audimus. & ita admiratio, & delectatio pretium eſt operæ.i. laboris audiendi. Operæpretium igitur ſignificat iucundum:laudabile:neceſſarium:fructuoſum. & haud ab re.i. non præter rem:ſiue non vltra propoſitū. Operæpretiū itaq;.i. iucundū eſt: vel mirum eſt, audire audaciā.i. temeritatem eorum.ſ. Pamphili, & ſociorū. Nā id ſupple eſt inceptio.i. inchoatio. amentiū.i. mente deſtitutorū. haud.i. nō. amaotium: idēſt amore captorū. Paranomaſia eſt. Nā veteres amabant de proximo ſimilia dicere. Decreuerūt.i. conſtituerunt. Decernere eſt de magnis rebus certum proferre ſententiam. Vnde ſenatus decretum. Tollere.i. educare. qđ quid peperit, ſiue maſculū, ſiue fœminā. vbi oſtenditur nimius eſſe amor:cum non expectet quod tollatur, & nūc fingunt inter ſe quandā fallaciam.ſ. hanc Glycerium eſſe ciuē Atticam.i. ex vrbe Athenienſi:quæ eſt in Attica regione. qđdam ſenex mercator fuit olim.i. iampridem. is fregit nauē.i. naufragiū fecit: eiectus fracta naui. apud Andrū inſulam appoſitiue. is mercator obiit mortē: idēſt mortuus eſt: quaſi iuit ad mortem. Nam Cicero in Epiſtolis dicit Obire villas pro adire. Inde obire mortem.i. ire ad mortem. obire diem ſuum: idēſt ire ad diem fati: hoc eſt mori. ſibi.i. in Andro. tūc.i. tunc. fingunt inquam: aut fama eſt ſup. patrē Chryſidis recepiſſe hanc Glycerium, eiectam: idēſt ad littus emiſſam ex naufragio. Nā naufragus dicitur naui fracta eiectus. orbam.i. ſine parēte. paruā.i. vt agnoſcere parētes nequiret. fabulæ.i. (vt Perſius ait) nugę. ſunt ſup. quidē. hercle.i. per Herculem. id ſup. nō fuit mihi ſup. veriſimile.i. probabile. atq;.i. tamen. commentum tale.i. figmentū: mendaciū: excogitatum: tale inuentum. Nam cōminiſci ſignificat excogitare: inuenire. Inde cōmentitia ratio.i. ratio fictitia. cōmentum ergo placet ipſis. q. d. quod cōminiſcuntur, probant. Sed Myſis: hic eſt paraſceue.i. præparatio alterius ſcænæ. My. ergo.i. ancilla illa a natione ſic dicta. Seruorum enim comicorū nomina: aut a nationibus ſunt indita, vt Myſis:

Operæ pretiū / Fabulę / Perſius / Cōmētum / Cōminiſci

aut ab accidentibus, vt Leſbia, quaſi ebrioſa a Leſbo iſula, quæ ferax eſt ſuauiſſimi, cādidiſſimiq; vini: aut a moribus, & vernilitate, vt pſeudulus; aut a negocio, vt Chryſalus: aut ex q̄litate corporis, vt Chilacus: aut ex ſpecie formę, vt Pinaciū. My. egredit.i. exit ab ea.ſ. Gly. at.i. ſz. ego Dauus ducā ſup. vel cōferā me hinc ad forū. vt cōueniā.i. alloquar Pā. ne pater Simo opprimat.i. deprehendat eū imprudētē.i. improuiſum: nō ſuſpicātē, de hoc amore.i. quātū ſpectar ad hunc amorem.

SER.

ENimuero Daue. Huc uſq; oſtendit qūo ſenex perterrefecit Dauū: mō dimiſſo Simone deſcribit deliberationē Daui: quomodo.ſ. increpando ſe nis in dubitationem, & deſperationē adductus apud ſe deliberat: an obtemperet domino minanti: an ſubueniat Pamphilo deſperanti. Et cum animus eius magis ad ſenem applicetur: ad priorem actum pertinet: cū effectus ſimulationis in hoc oſtenditur. cum vero ex miſericordia ad Pam. reducat: iam ſe ad ſecundū actū pparat. Enimuero.i. certe. Segnitiæ.i. pigritationi. vel ſecordiæ.i. ſtoliditati: quin tibi puidere oporteat: cui.ſ. magis ſit fauēdum. quę.ſ. nuptię. verba ſynceræ ſunt deceptiones: aut pro nihilo forſitan: ſi ei libitum fuit. cau. cep.i. inueniet aliquē, quo mte.i. merito. vel qua in.r.i. iniuſta cauſa. ad hoc ecce alia, quæ magis perturbatum reddant. eſt precium operæ tuæ audire temeritatē Pam. & Gly. Vere eſt audacia: quia hic nō dicam actio: ſed etiam inceptio. At ego. Da. veniente Myſide remouetur: donec neceſſariū locū, vt dicemus in ſequētibus, inueniat.

DON. / Oeconomia

AVdiui Archyllis iam. Hæ ſunt inuētiones poeticæ: vt facetię aliqd addant. Nā œconomia, vt accerſatur obſtetrix, & conueniat Pāphilus: facetia ſcribētis in his verbis eſt: q; Archyllis compotricē potiſſimū adduci iubet, & fingitur. Audiui Archyllis iam. frequēter hoc mō Terē. cōpēdiū facit: vt egrediēs loquat pſona de eo: quod eſt geſtura. & ſimul doceat qd ab altera geſtū ſit. Audiui Archyllis iādudū: vtrū iamdiu audiui: iādiu iubes: incerta diſtinctio. & ſunt qui iādudū iāprimū intelligāt. vt Iādudū ſumite pœnas. Sane pol: ſane multū. alias valde. nāq; validus eſt qui multū rem neceſſariam habet ad ſalutē. Temulēta: pducit primam ſyllabā te. Temulēta. vinolēta: hoc eſt ebrioſa: qa temetū vinū dicit. vñ abſtemius ſobrius. dictū aūt temetum ab eo, qa tenet mētē. Temulenta: vino. Temeraria: natura. Nec ſa. d. c. c. p. p. bñ in cōcluſione illa ſpecialiter pbauit dicēdo nō idoneā cui cōmittat primus partus mulieris: ſed mire ſignareq; dixit cōmittas. Etenim committimus magna: & quæ ſalutē in dubio habēt. Nec ſatis digna cui cōmittas primo: duas res: nec patientē: nec primo partu. figura eclypſis: vt Virg. Non me tibi Troia externū vult & domus Aeneæ c. in. ſ. Tamē adducā: redit ad illud qđ vl coacta eſt. Importunitatem ſ. p. importunitas neq; loci neq; tēporis habet cōmoditatē. Aniculæ: Archyllis. ſ. Quia cōpotrix: in vultu remanſit oratio. deeſt enim per figuram ἀποσιώπησιν: ideo illam vult accerſiri. In aliis po. pec. lo. vtrū in aliis mulieribus: an in aliis rebus. Sed quidnam Pā. ex. vi. exanimatus: idēſt perturbatus. Virg. Exanimata ſequēs impiger et agmina muris. Exanimus mortuus. Idē: Exanimūq; auro corpus vendebat Achilles. Vereor qd ſit: quid ob id ppter quid ſit exanimatus: aut aliter quid ſit .i. quid ſit negocii. Sed quidnam Pamphilum: quid pro quare. vt Quid veniat: nam deeſſe poteſt: vt ſit quidnā. hoc comicum eſt & Terentianum: cum exceptis num & nam ſufficeret: ad interrogationem potuiſſet quid.

Iamdudum / Validus / Temulentus / Temetum / Temerarius / Cōmittere / Eclypſis / Virgil. / Exanimatus / Exanius

Quadrati partim, Trimetri nonnulli, Monometer unus, & Dimeter alter.

PAMPHILVS. MYSIS.

Ocine eſt humanum factum, aut inceptũ, hocine officium patris? Quid illud eſt? Pa.
Proh deum fidẽ atq; hominum, quid eſt, ſi hæc non contumelia eſt?
Vxorem decrerat ſeſe dare mihi hodie, non ne oportuit
Præſciſſe me ante? non ne prius cõmunicatum oportuit? My.
Miſerã me qđ uerbũ audio. Pa. quid Chremes, q denegauerat
Se cõmiſſurum mihi gnatam ſuam uxorem, id mutauit, quia
Me immutatum uidet, ita ne obſtinate operam dat, ut
Me a Glycerio miſerum abſtrahat? quod ſi fit, pereo funditus.
Adeon hominẽ inuenuſtũ eſſe, aut infelicẽ quẽquã ut ego ſum,
Proh deum atq; hominum fidem, nullon ego
Chremetis pacto affinitatem effugere potero? quot modis
Contemptus, ſpretus, facta, tranſacta omnia, hem

GVI, Vdiui Archyllis &c. Hic Myſis egrediens: & de quo geſtura eſt loquitur: & ſimul docet qđ ab altera geſtũ ſit. O Archyllis. i. o anus audiui. qđ. ſ. me facere velis, iubes. i. vis, vel pcipis. Lesbiã. i. illã obſtetricẽ ebrioſam, adduci iamdudũ. i. quã primũ. pol. i. per Pollucẽ, ſiue per ædẽ Pollucis. illa Lesbia eſt mulier ſane. i. multũ. temulenta. i. vinolẽta: q̃ſi temeto vino plena. Temetũ eñ vinum dictũ eſt, q; teneat mentem. Inde abſtemius ab ſtemia abſtemium. i. ſobrius: & a temeto abſtinens. Et temeraria. i. inconſiderata: pceps: non ſatis cõſiderãs qđ agat. Nec eſt ſatis digna cui cõmittas. i. credas. Cõmittimus enĩ magna, quæ ſalutẽ in dubio habent. Tñ quãuis ſit temulenta adducant eã: quia tantopere vis. vos ſup. ſpectatores. ſpectate. i. conſiderate. importunitatẽ. i. inconſiderationẽ: ſiue incõmoditatem loci & tẽporis. aniculæ. ſ. Archyllis: qa Archyllis eſt compotrix eius. ſ. Lesbiæ. i. ſimul cum ea potat. Deeſt per apoſiopeſim. Ideo vult illã accerſiri. O Dii obſecro. i. per ſacra rogo. date huic Glycerio facultatem pariundi: atq; date illi Lesbiæ potius locũ. i. opportunitatẽ ſiue occaſione, peccãdi. i. errandi. in aliis: vel rebus, vel mulieribus. Sed quidnã: ideſt cur. video Pãphilum exanimatum: ideſt perturbatum. Exanimus autẽ dicitur mortuus. Vereor. i. timeo. quid ſiet: ideſt quid ſit negocii. vel quid: ideſt cur: vel propter quid ſit exanimatus. opperiar. i. expectabo. quidnã triſtitiæ: ideſt quam triſtitiã. hæc verba: ideſt hæc turbatio: commotio afferat.

Cópotrix
Apoſiopeſis
Opperior

SER, Vdiui. Incipit ſecundus actus: cum prior actus ad correctionẽ filii cẽdat. ſecundus ad opprimẽdum laborat. ſ. vt Pam. Gly. non dimitteret. neo filiam Chremetis reciperet. & vt ſimulatio ſenis efficaciam non haberet. prior actus hoc iã effecerat: Vt Dauus, & Pam. iterriti eſſent. & ne Pam. per terrorem ad voluntatẽ patris flecteref: inducitur Myſis fidelis dñæ ſuæ: & Pã. in amorẽ Gly. confirmet: & poſtea Cariuus qui ab amore Phi. eũ diſſuadeat. & ita Pã. confirmatio veniet. Dauus advltimũ qui dabit conſilium ad deſtruendã ſimulationem. In hac prima ſcæna ſecundi actus deſcribitur Myſis fidelis dñæ ſuæ: vt ſit idonea perſona: quæ p domina ſua loquatur: & exoret Pam. fideliter. Et daf occaſio in qua oſtendat ſe fidelem. hoc. ſ. quod mittatur ad Lesbiã obſtetricem: quam, quia temerariam ſciebat, & temulentã: timẽs ne dominã ſuã temere tractaret, conqueritur ita: Audiui &c. O Dii ſpectate importuna aniculæ. i. Archyllis.

DON, Ocine eſt humanum factum, aut inceptus. Hic inducitur adoleſcẽtis animus circa nuptias: vt ex magnitudine eius ingẽs gaudiũ comparetur in fine fabulæ cognita Gly. & ſimul id agif: vt magis, magiſq; per Myſidẽ Pam. excitetur ad reſpondendum patri ad nuptias inducenti. ¶ Hocine eſt h. f. a. i. ab iracundia & dolore cœpit. Iracundia deſcẽdit ex iniuria: dolor ex miſeria. ¶ Hocine eſt h. ſ. a. in. quaſi deliberatio eſt: in qua duæ partes ſunt: vna patris & altera amicæ pſuaſoriæ. Myſis eſt principium ab inuentione: in q̃ primo vt hominẽ accuſet: deinde vt patrem. ¶ Hocine eſt h. ſ. hoc eſt dilatare orationem, ne diceret quid fecit. & eſt peruerſa *αντιπτωσις* a maioribus deſcendens ad minora per amplificationem accuſationis. ¶ Factum, aut ince. in aliis fa-

Iracundia
Dolor

ctu aut inceptu fuit. ¶ Hocine eſt officiũ: ab efficiẽdo, ab eo quod quæritur: quid efficere in eo vnũquẽq; conueniat p conditione perſonæ. ¶ Quid eſt ſi. h. cõ. non eſt: hæc ſi dicimus de his quæ neceſſario ſunt: hoc eſt qđ dicimus. ¶ Si hæc cõ. non eſt: hoc eſt ſtomacho dictum: quaſi aliquo contradicente non eſſe contumeliam. Ci. Quid eſt quæſo Metelle his: ſi hoc non eſt. ¶ Vxorem d. ſ. m. h. decernere ẽ de magniſcet tam proferre ſentẽtiã. ¶ Vxorẽ decreuit: ppoſitio iniuriæ. ¶ Nõne o. oportuiſſe ad patrẽ referre. nã neceſſi conſentiret ad nuptias: ſed fac me velle. ¶ Nonne o. P. me. ante: idolet ante ſpatium non habuiſſe conſilio. ¶ Nonne o. P. q̃ de ſtomacho repetitũ eſt oportuit. & de more pſciſſe me ante. præſciſſe proprie ad eũ refertur: hoc eſt ad Pã. ¶ Cõmunicatũ: q; neq; huius proprium eſt: neq; illius. & ante abundat. aut certe præ: cum ſufficiat ſciſſe. ¶ Cõmunicatum: quia nuptiarũ non omnis poteſtas in patre eſt. ¶ Quod verbũ audio: Verbum more ſuo poſcit: ideſt vxorẽ dare: quod ait. ¶ Quid Chremes: tranſit a patre: nunc ad ſocerum redit. id quod nõ ad Chre. ſed ad illum tranſeuntis dicitur: & nõ conſiderãtis quid dicat. ¶ Quid Chre. iraſcitur patri q; cogat Chre. q; non neget vxorem. ¶ Nonne d. non odio haberi: non repudiari. ¶ Quid Chre. q; non latuerat Pam. repudiaſſe Chr. vnde & Dauus ait: Qui poſteaquam auditũ fuerat: non datum iri filio ſuo vxorem. ¶ Id mutauit: non ne dixit: Id enim obdenegarat. ¶ Commiſſurum mihi gnatã vxorem: parauerat nuptias: & Chremetem mutare ſentẽtiã. ¶ Id mutauit qñ: nam quoties verba ſunt dicitur quoties nomina. ¶ Ita ne obſtinate: obſtinate facere eſt aliquid in alterius malũ cũ conatu perſeueranter, & in alterius pernicie nimis niti. ¶ Vt me a Gly. miſerũ abſtrahat: magna vi verbi, & pprietate vſus eſt. vnde illud eſt: Iphitus, & Pelias mecum diuellimur inde. ¶ Abſtrahat: magna indignatione vſus eſt: tãquã Chre. nõ tã filiæ conſuliũ velit, q̃ læſum Pãphilũ. ¶ Proh. d. at. h. ſ. q̃ ferueat indignatiõe hinc aſpice: q; frequẽter exclamat: Proh deũ atq; hominũ fidem. alia exclamatio ẽ aduerſum ſocerũ. ¶ Adeo hoiem ſe eſſe: neminem putat eſſe genere humano ita infelicẽ, vt ſe. qđ ẽ cõe omniũ, qui in aliquo mœrore cõſiſtũt. itaq; non ſe, ſed cõditionẽ humanã dolet. & iraſcif natũ eſſe quẽquã: q poſſit eſſe tam miſer: vt ipſe eſt, ac per hoc adeo ſe hominẽ eſſe infelicem. Amatoris amore nominato exiliuit in gemitus. Sic Virg. Aut ſi lux alma receſſit: Hector vbi eſt. ¶ Inuenuſtum, aut infelicẽ quẽquã: inuenuſtus eſt ſine Venere. i. ſine gratia: quem oẽs reſpuãt, repudiẽtq; pulchræ. & quem deformes apperãt. ¶ Inuenuſtum, aut infelicẽ: inuenuſtus cui diſplicens obiicitur: infelix cui placens negatur. ¶ Aut infelicẽ quẽquã, vt ego ſum: adeo ſe miſerum dicit: quia ſibi repudiare nõ licet: vt propter ſe doleat humanũ genus i quo ſit aliquis tam miſer. vt: Heu cadit in quẽquam tantum ſcelus. ¶ Vt ego ſum: *ανακολουθον* eſt: vt quam enim inferre debuit: non vt. ¶ Effugere: in totum fugere. ¶ Quot modis ſ. c. ſi Chre. ſpretus intelligeremus Pã. dicere: quia operam dederit: vt ſe repudiaret Chre. vt ſupra dixit mutauit, quia ne immutatum videt. ¶ Quot modis ſpretus, cõtemptus: Chre. an Pam. ¶ Facta, tranſacta omnia: prouerbiale eſt in id negocii: de quo nihil ſuperſit ad agẽdum. Facta autem a Pamphilo. Tranſacta etiam a Chremete.

Officium
Decernere
Obſtinate facere
Virg.
ανακολουθον
Effugere

¶ Repetor

DOn. ℭ Repetor repudiatus:quaſi hæc iniuria ſit repudiare, & repetere.& tale eſt in Eunucho:Excluſit,reuocat. ℣ Niſi id quod ſuſpicor coniecturale argumentū. ℣ Aliquid mōſtri alunt:duplex cōtumelia,& monſtri,& aliquid:minus enim eſſet aliqd mōſtrum.ſic alibi:Q uid hois vxorem habes.& mutauit genus dicendo ea:qm fœmina eſt.ſic in Eunucho: Taces monſtrū hois: nō ducturus es. ℣ Aliquid m.a.ea:dum mōſtrum dixit:ea ſubiunxit:tanquā nō verbis ſed ſuiæ ſeruiēs. ℣ Ea qm nemini obtrudi: mire obtrudi:q̄ſi inuito,& totum cū iracundia. ℣ Obtrudi : ifringi:impingi. ℣ Itur ad me:dotē amator non cogitat:& advtilitatē trahit:qd vltro venit: & qd ſe repetit Chremes. ℣ Itur ad me:q̄ſi ad hoſtē.Plau.i pſeudulo : Itur ad me. & Virg.Simul enſe teliſ ēto ibat i Euryalum ppere. ℣ Orō hęc me miſerā exa.etiā pauca verba veteres oronez dicebāt. ℣ Nā qd ego dicā d.p.redit ad patrē in quo noue hic accuſat negligēter eum agere qd voluit fieri. ℣ Tātam ne rē:tā negligēter ſummā nati, ac nuptias. ℣ Prætereriēs modo:hic oſtēdit ſpāliter quid peccauerit pater. ℣ Præteriens modo apud foꝝ:vndiq; conflatur accuſatio ex facto:quod præteriens:ex tempore qd modo: ex loco:qa in foro:ex verbis. ℣ Vxor tibi ducēda eſt:mire ducenda.ſemp hoc genus declinatiōis neceſſitatem oſtendit: vt Vir.Vt pacem t.a.t.p.Sallu.Agendū.atq; obuiā eūdum eſt. ℣ Id mihi viſus eſt dicere,abi cito,ac ſuſpēde te:ad odie cito retulit:at vxor tibi ducēda ē ſuſpēde te. ℣ Aut vllam cauſam ineptaȝ fal.duo tpa in defenſione:aut vera ad tempus accōmodata.Ineptum eſt quod a quouis reprehendi poteſt.Falſum quod ēt prudētē poſſit fallere. ℣ Quod ſi ego reſciſſem id.p.ſi mecum cōicaſſet prius. ℣ Quid facerem ſi.m.ro.ipſe ſe reprehendit,qui ſi reſcierit. ℣ Aliud facerem:vt hocine facerem.& nota facerem pro tacerē. ℣ Sed nunc quid primum ex.deliberatio & partes eius. ℣ Amor, miſericordia:hæc oratoria ſunt cum vnū negocium in multas detrahimus partes. ℣ Diuerſe trahunt : pro in diuerſa trahunt:amor:a neceſſario miſericordia:

miſericordia amphibologia. ℣ Nuptiarum ſolicitudo:perturbatione,quibus colligit conſulere ſe non poſſe.Solicitudo eſt:quæ inhæret mentibus:ſolicitatio quę ab alio fit. ℣ Tū patris pu.amphibologia. ℣ Qui me tam le.p.explanatio in qua pudendum ſit apud patrem: & illud ſpectat:Tu te his rebus finem præſcripſiſti pater. ℣ Ei,ne ego vt aduerſer:pronomen hic vim qualitatis habet,& eſt an tali bono:qui me tam leui paſ.an quia accuſabat eum eſſe amatorem. ℣ Ego ne vt aduerſer: videtur inclinaſſe,vt ſecundum patris animum conſiſteret : & amore ad incertam iterum reuolueretur. ℣ Quorſum accidat : ad quam rem:quo verſus. ℣ Sed nunc opus eſt:aut hunc cum ipſa:aut aliquid de illa calliditati fœmineæ & aſtutiæ ſententia hæc congruit . ℣ Cum ipſa : nunc domina mea.

Obtrudi

Plau.

Virgi.

Ineptū
Falſuȝ

Solicitudo
Solicitatio

Quorſum

Repudiatus repetor,quam ob rem,niſi id eſt quod ſuſpicor,
Aliquid monſtri alunt,ea quoniam nemini obtrudi poteſt,
Itur ad me.My.oratio hæc me miſeram exanimauit metu.Pa.
Nam quid ego dicam de patre!ah tantam ne rem
Tam neglegenter agere!præteriens modo mihi apud forum
Vxor tibi ducēda eſt Pamphile hodię inquit,para,abi domū,
Id mihi viſus eſt dicere,abi cito,& ſuſpende te.
Obſtupui,cenſen me verbum potuiſſe vllum proloqui!
Aut ullam cauſſam ineptam,ſaltem falſam,iniquā!obmutui,
Quod ſi ego reſciſſem id prius,qd facerē ſiqs nunc me roget,
Aliquid facere,vt hoc ne facerē,ſed nūc quid primū exequar!
Tot me impediunt curæ,quæ meum animum diuerſe trahunt,
Amor,miſericordia huius,nuptiarum ſolicitudo,
Tum patris pudor,qui me tam leni paſſus eſt aīo vſq; adhuc,
Quæ meo cunq; animo libitum eſt facere:ei ne ego vt
Aduerſer!hei mihi incertum eſt quid agam.My.
Miſera timeo incertū hoc quorſum accidat: ſed nūc peropuſt.
Aut hunc cū ipſa:aut aliquid de illa me aduerſum hunc loqui.
DVM in dubio aīus:paulo mométo huc illuc impellitur.P.
Quis hic loquit!Myſis ſalue.M,o ſalue Pā. P. quid agis.My.
Laboratè dolore:atq; ex hoc miſera ſolicita eſt die: (rogas.
Quia olim in hunc ſunt conſtitutę nuptiæ:tum aūt hoc timet
Ne deſeras ſe.Pa.ego ne iſtuc conari queam!
Ego propter me illam decipi miſeram ſinam!
Quæ mihi ſuum animum:atq; omnem vitam credidit!
Quam ego animo egregio charam pro vxore hab[illegible]

℣ Aduerſum hunc:apud hunc,vt alibi:Et id gratum fuiſſe aduerſum te h.g. ℣ Dum in dubio eſt aīus p.m.h. trāſlatio hæc eſt a mole alicuius ponderis:q̄ tanq̄ in loco ſederit:cū interea pendet,facile cōmouetur. ℣ Quis nam hic lo.Myſis ſalue:hoc ſecum deinde cōuerſus:vt vidit ſalue. difficile eſt aliud inuenire verbum:qd ſic declinetur:ſalue:& pluraliter ſaluete : qppe huius vbi p modos rara eſt declīatio. ℣ Quis hic loqtur : principiū Terentianū in iungēdis perſōis. ℣ O ſalue Pāphile:o interiectio optātis aduētum:aut repēte pcuſſi. ℣ Quid agitur:amatorie & familiariter:nō.n. dixit q̄.Virgil. Quæ mihi reddat eū:uel eum me ſoluat amantē. ℣ Rogas:lenta q̄dam & triſtis eſt reſpōſio, & dolore plena. ℣ Laborat ex dolore:duplice labore Glycerii eſſe dicit:unum partus, & ægritudinis:alteꝝ curæ & ſolicitudinis nuptiaꝝ Pāphili. ℣ Laborat e dolor,atq; ex hoc miſera ſolicita ē die callide aggreditur iuuenē:nā utrūq; pp illū ꝑpetit & dolorē: & ſolicitudinē. ℣ Atq; ex hoc miſera ſolicita:Myſis,q̄ ꝯtra p̄ſeȝ ſuaſura eſt : incertum inueniens Pamphilū: facile ad ſe conuertit propter mentionem dominæ ſuæ : & maxime illam ægram eſſe dicat:qua te ſtatim perfectū eſt, quod volebat:vt dicat Pam. Ego ne iſtuc conari queam. ℣ Quia olim in hunc ſunt conſtitutæ nuptiæ:nec addidit a patre,ſed inuidioſe:quaſi a Pāphilo ſint conſtitutę:an timet in negocio. ℣ In hunc diem:idem enim dies eſt,quo placuerant deſtinatæ nuptiæ:q̄uis Chremes renunciauerit.& ſupra:Hic nuptiis dictus eſt dies. ℣ Tum aūt hoc timet:tū ꝑterea tertiā ſolicitudinem habere Glycerium oſtendit:ne deſeratur a Pam.Solicita eſt die:tum aūt hoc timet ſolicitudo reꝝ inceptaꝝ:magna eſt qd in hunc diem ſunt conſtitæ nuptię:hic certior metus eſt & grauior. ℣ Ego ne iſtuc conari queā:ideo ſic Pamphilus:qa illa inuidioſe nō deſerere cogaris dixit:ſed deſeras. ℣ Ego ne iſtuc conari queā: non perficere dixit:ſed conari. velle aliquid ad ſcelus effectio eſt:iam ſi nō pōt fieri.hic.n.voluntas non factū damnatur:vt Vir. Auſi oēs immane nefas a.q;.p. ℣ Ego conari: leuius eſt q̄ facta tacere. ℣ Ego ne ꝑpter me illam : magna vis eſt in pronoibus:& diuerſa ſunt & ſingula:& non ꝑcipitātur:nec dn̄t vno ſpū.ſicut in Eunucho:Ego ne illā ,quæ me,quæ illū.i.amat:quæ me.i.non amat. ℣ Ego ne:ſuadēter ſubauditur:vt fieri ſinam. ℣ Quę mihi ſ.a.ab eius beneficis. ℣ Suum animum:q̄tum ad amorem pertinet. ℣ Atq; oēm vitam:hoc eſt vt maritum ſperaret. ℣ Quæ mihi ſuū animum,atq; oēm vitam cre.argumentum a conſequenti,ſi eam deſerit hæc ſubiiciuntur. ℣ Quam ego coram aīo pro vxore ha.nihil præter cætera ſi eſt animus. ℣ Bene & pudice eius ductum:hic illud ſoluitur lana & tela victum quęritans:& hoc ꝑſeruat bene & pudice Glycerium eſſe ductam. lana & tela victum quæritans non pertinet ad argumentum:niſi poſt vitam Glycerii intelligas.

Salue
Salue te

Virg.

Bene:& pudice eius ductũ:atq; eductum ſinã
Coactum egeſtate ingenium immutarier!
Non faciam.My.haud vereor ſi in te ſolo ſit ſitũ.
Sed vim vt queas ferre.Pa.adeon me ignauon putas?
Adeon porro ingratum!aut inhumanum!aut ferum.
Vt neq; me conſuetudo:neq; amor:neq; pudor
Cõmoueat:neq; cõmoueat vt ſeruem fidem.My.
Vnum hoc ſcio hanc meritam eſſe:vt memor eſſes ſui.Pa.
Memor eſſem.o Myſis Myſis:etiam nunc Myſis
Scripta illa dicta ſunt in animo Chryſidis
De Glycerio:iam ferme moriens me vocat.
Acceſſi:vos ſemotæ:nos ſoli:incipit.
Mi Pamphile huius formam:atq; ætatem vides.
Nec clam te eſt q̃ illi nunc vtræq; res inutilis.
Et ad pudicitiam:& ad rem tutandam ſient.
Quod ego per hanc te dextram oro:& genium tuum,
Per tuam fidem:perq; huius ſolitudinem
Te obteſtor:ne abs te hanc ſegreges:neu deſeras:
Si te in germani fratris dilexi loco:
Siue hæc te ſolum ſemper fecit maxumum,
Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.
Te iſti virũ do,amicũ:tutorẽ:patrẽ:
Bona noſtra hæc tibi cõmitto:& tuæ mando fidei:
Hanc in manũ dat:mors continuo ipſam occupat:
Accepi:acceptã ſeruabo.My.ita ſpero quidẽ.Pa.
Niſi mors adimet hanc mihi nemo.
Sed cur tu abis ab illa.My.obſtetricẽ accerſo.Pa.propera,
Atq; audin verbum vnum caue de nuptiis,
Ne ad morbũ hoc etiam.My.teneo.

DOn. ¶ Bene & pudice:ab honeſto bñ & pudice. ¶ Eius ductũ: hanc ſniam,quaſi de exemplo probat.nã bene educata eſt a Chryſide:quæ primo pudice vitã parce,& duriter agebat. ¶ Coactum egeſtate:pp id Chryſidis inopia:& cognatorũ negligẽtia.i.coactũ egeſtate:nõ pauptate:ſed pauptate, cui cõtrariũ inopia,& cognatorũ negligentia. ¶ Haud vereor ſi i te ſolo ſitũ ſit arguit aium adoleſcẽtis ꝯtra prẽm:cuius ẽt nomẽ graue ẽ. ¶ Sed vim p.vt neq̃as ferre: hic vereor ſubaudit.
Vt ne ¶ Vt ne:p ne nõ poſſis.vt ſit: Sed vereor ne nõ q̃as vim prĩs ferre:& vt nõ poſſis.non dãnatio ẽ:verũ adoleſcẽtis puocatio in cõtẽptũ prĩs. ¶ Adeon me ignauũ:an veriſimile ignauũ qd aduerſũ neceſſitatẽ pferẽdũ fuit id primum dixit adeſſe ſibi virtutẽ q̃ ſequunt ad finẽ ptinentia:ita p tpe ꝯtẽptum prĩs:p fortitudine hꝫ igeniũ.Ignauus eſt,q vim nõ põt ferre:qui non eſt perſeuerans. ¶ Adeõ porro ingratũ:porro cõiũctio eſt expletiua:alias aduer-
Ignauꝰ biũ tpis.Ignauum eſt ingratũ. eſt. ¶ Inhũanũ aut ferũ: poſt ſubiecta dixit:
Porro Adeõ porro ingratũ: aut inhumanũ:mira hois cõuerſio:nõ.n.dixit:Adeõ me obſequẽtẽ prĩ:exiſtimas adeo gratũ:adeo piũ:adeo mãſuetũ:at amatoris p oĩa ſeruat cõditiones:vt oratorie hoc cogat ſcelus eſſe ſi pareret nũc patri. ¶ Vt neq; me con.neq; amor:nũc ordinẽ reddit.Ferũ enim reddidit ad mãſuetũ:q etiã feræ manſueſcunt. neq;
Virgi. amor ad illud inhumanũ.Amor namq; vehemẽtior eſt in hoies.Vir.Quid iuuenis magnũ cui u.m.o.i.pudorem ad ingratũ retulit. ¶ Vt neq; me con.neq; amor: Cõſuetudo aduerſus feritatẽ.Amor aduerſus inhumanitatem.Pudor aduerſus ingratum animũ. ¶ Cõmoueat, neq; cõmoueat: ad maiora:ut neq; conſuetudo,neq; amor ad ſuperiora. ¶ Vt ſeruem fidem:exq̃ſite:nõ enim dixit vt contẽnam patrem. ¶ Vnum hoc ſcio hanc meritam: in eodẽ hæret:vt excitet iuuenem:neq; audire ſe fingit,qd dicit. ¶ Vnũ hoc ſcio:vide q̃ callida ſint q a Myſide ſubiciuntur ad irritandã promiſſionẽ Pamphili. ¶ Vnum hoc ſcio.q.d.qd tu facturus ſis equidem neſcio: ſed vnum ſcio. ¶ Vt memor eſſe ſui:inuidioſe, quaſi abdite adeo cõmouetur hoc dicto Pã. ¶ Et memor eſſes:bene p̃terito vſus eſt:
Virgi. quoniã quæ præterita ſunt in recordatione magis lachrymabilia ſunt.vt Virg.O.p.i.cui patẽ.e.c.q.tu.d.r. idem alibi:Per caput hoc iuro:p qd pater ante ſolebat. ¶ O Myſis:primũ vocandi:alterum increpandi eſt. ¶ Etiam nunc ſcripta:id argumentũ eſt:q vivæ memor ſit qui etiã mortuæ verborum meminit Chriſidis de Glycerio. ¶ Iam ferme moriens:ferme aduerbium eſt feſtinantis:ideo moriens me vocat,ex tẽpore probauit locutam vera eſſe:non ficta:
Virgi. & ſimulata:nam qui ſani ſunt ſpe longioris vitæ adulant.
Ferme Vir.Et dulcis m.r.a. ¶ Iã ferme moriẽs:affectus a tempore quod poſtrema vox erat. ¶ Acceſſi vos.ſ.vos ſoli:figuræ ꝓpriæ terẽtianæ. ¶ Vos ſemotæ:deeſt iuſſtis. ¶ Nos ſoli: deeſt remãſimus.vt eſt illud:Ego ne illã q̃ illũ,q̃ me. ¶ Vos ſemotæ:nos ſoli ibi fidẽ,q ſoli fuimus,q nemo teſtis:an timuit ne hoc pr̃ ante firmatũ amorẽ cognoſceret. ¶ Incipit: deeſt dicere.p̃paratio q̃ſi veſtibulũ orõnis eſt. Inceptio di-
Inceptio Virgi. orõnis q̃ lõga taciturnitate mediãte, grauiterq; pferẽ.vt Vir.Tũ pr̃ oĩpotẽs rex cui ſũ.po.Inſit. ¶ Mi Pã.& ꝓſopopeia:& principium a blandimento. ¶ Mi Pã. imitatus ẽ ẽt blãdimẽtũ Chryſidis. ¶ Huius formã, atq; ætatẽ amat:cõpẽdiũ laſſitudo. formã n.dicẽdo pulchritudinẽ ſignificat.ætatẽ q puã. ¶ Huiꝰ formam atq; ætatẽ: duplex cã cõmẽdationis: formæ & ætatis. vt ſupra: Forte vnam aſpicio adoleſcẽtulam. ¶ Mi Pã.vide redditã vocẽ morĩẽtis dẽſis interuallis interruptã orõnẽ: vtpote laſſo anhelitu interueniẽtẽ. ¶ Vtræq; inutiles:legiẽ & vtiles fiẽt. ¶ Et ad pudicitiã pp formã dixit:& ad rẽ tutãdã,qa ætatẽ. ¶ Q d te p hãc d.
Virgi. o.qd pꝰ qd Vir.Q d te per ſupos.& ordo: poſt qd oro p hãc dextrã:tenet eũ vt appetat. ¶ Per hanc dextrã:ſidei & fœderis mẽbrũ ad manũ fit ꝯuentionis. ¶ Et igeniũ:legiẽ & Geniũ. ¶ Per hu.ſolitudinẽ.legiẽ & ſolicitudinẽ. ¶ Obteſtor:obteſtatio
Obteſtari Rogare dr̃ qñ eũ adiuramus,quẽ rogamꝰ.Rogamus p eas res poſt q̃s rogamus.Vir.Per eũ ſe.g.f.t. ¶ Ne abs te hãc ſegreges, neu deſeras:ad finẽ ſegreges retulit:ad ſolicitudinẽ ne deſeras,hoc eſt ne aliã ducas,aut amare deſinas.ẽt ſi non ducas aliã. ¶ Ne abs te h.ſe.q̃ſi ipſam amantẽ:hãc poſt formã & ætatẽ amãtẽ. ¶ Segreges:hic verbũ ſimplex fieri non põt. ¶ Neu de poſtremo te obteſtor.ſextũ parelcon. dixit.n. iã qd ego te p hãc dextrã oro. ¶ Si te in ger.fr.ſi tũc dicimus qñ ꝑſtitimus aliqd,& tamẽ uolumus aliqd exprobrare,ut
Virgi. Vir.Si q.u.q.m.p.h.& alibi,Si bene qd de te merui. ¶ In ger.fr.non fratris ſolũ,ſed ẽr germani. ¶ Siue hæc te ſo.ſi aũt te mihi quoq; p̃tulit:aut nullũ aliũ nouerit amantẽ in domo meretricis. ¶ Seu tibi mo.f.hoc q̃ſi amãti utile fuit. Virg.Aut tibi qcq̃ Dulce meum. ¶ Te iſti uiꝝ do:hæc,ut dicimus,& ſingula ſunt,& nõ ꝑcipitantur,nec dñt uno ſpiritu. ¶ Amicũ,tutorem,prẽm,põt.n.& maritus eſſe, ſed nõ amicus,ſed affectu mariti retulit amicum. ¶ Tutorẽ,quaſi orbæ. ¶ Patrem,quaſi paruæ.Vitũ ne ſegreges:amicũ ne deſeras,& illud qd ait ad pudicitiã. ¶ Patrẽ, cõcluſio per mandatũ & obteſtationẽ efficax ſatis. ¶ Te iſti uirum do a.t.apparet q iunctis dextris hæc dicebat:ideo & per hãc dextram te orẽ. ¶ Hæc bona noſtra ti.hæc uerba quaſi ſupellectilem ſuam oſtendentis ſunt. ¶ Bona nr̃a, hoc eſt ad rem tutandã. ¶ Hanc mi.i.m.d.cõfirmatæ ſunt legitimæ nuptiæ p manuum coniunctionẽ,& inter hanc, non huius manũ. ¶ Mors cõ.ip.occ.quo magis memorẽ eſſe oportet

eorum,

eorum:poſt quæ illa locuta non eſt. Hác accepi:próprie
quaſi vxorē accepi. Acceptā ſer.cōcluſit partē delibera-
tionis ſuæ p electionē. Sed cur tu a.a.corripit q habeat
ab illa. Cur:nō interrogātis:ſed corripiētis eſt:& incre-
Obſte pātis:q Glyceriū deſerat. Obſtetricē ac.q̄ opem tulerit
trix pariēti obſtetrix dr:vn̄ & parturiētes : fer opem clamant.
Propera a.a.& iterrogat quo eat:& reuocatio ad argu-
mētū magni amoris accedit. Verbū u.c.d.n.deeſt dicas:fi
gura. Vnū u.ca.dicas de nup.nō q hodie futuras neſcierit
Glyceriū:ſed q illas hodie indixerat pr̄ filio : cū ſupra &
Caue Pā.& Glycerio diſtributæ viderētur:qa ſunt cōſtitutæ in
hūc diē. Caue:annotant quidā caue hic corripiendū eſſe.
Ne ad.m.h.etiam iterum:deeſt enim accedat.
GVL HOcine &c. Inducit Pā.iracūdus & dolēs de nu
ptiis tā repēte celebrādis. Iracūdia deſcendit
ex iniuria:dolor vero ex miſeria. Hocine.i.
vtrū hoc ē factū hūanū:aut iceptū.aliqvolūt
factu:& iceptu:vt ſit ſenſus. Vtrū hoc ē hūanū
factu:aut iceptu.i.vt fiat: aut icipiat. Hocine.i.vtrū hoc ē
offm pr̄is.i.id qd deberet facere pr̄.My.Q uid illud eſt.Pā.
Pro fi Proh fidē deū.i.deorū:atq hoium.ph iteriectio eſt dolo-
dem ris: vn̄ proh dolor dici ſolet ab eo:q dolēs loqtur:atq ex-
Proh clamat.pōt ēt eſſe interiectio indignātis.Inde proh pudor
dolor dici cōſueuit ab eo:q cū vituperatiōe alicuius loqtur . hic
Proh aūt proh fidē deū:atq hoium dr̄ a dolēte iracūdo:atq in-
pudor dignāte:& p̄ indignatiōe in exclamationē prorūpēte . vbi
ſenſus eſt:Proh fidē.q.d.teſtor & iuoco fidē.i.veritatē : vel
opē:ſiue auxiliū:deū.i.deorū:atq hoium:qd hoc eſt ſi hæc
cōtumelia.i.iniuria nō eſt.q.d.nihil aliud eſt:q̄ cōtumelia:
hoc aūt dicēdi genus per Si.apte accōmodari ſolet is : quę
neceſſario ſunt.hoc ēt cū ſtomacho dictū eſt:quaſi in eos:q
dicerent non eſſe contumeliam.In eo etiam dicto,ſi hæc cō
tumelia non eſt:poteſt eſſe ſenſus:Si hęc res,quæ incipiun-
tur contumelia:nō eſt:ideſt ſi non ſunt contumelia. Etenim
ſi cōtumelia poſt poneret:in eo ordine ſunt:diceret nō eſt.
Decreuit.i.conſtituit:pr̄.ſ.ſeſe datu⁊ ſubaudi mihi hodie
vxorē.Nonne oportuit me Pamphilū p̄ſciſſe ante.Vbi alte
rum abūdat,vel āte,vel præ.Nonne oportuit id ſupple de
nuptiis.Cōicatū fuiſſe.i.collatū fuiſſe prius inter pr̄em, &
me.Q uia nuptia⁊ nō ois ptās in patre eſt.Myſis.me miſe
ram ſubaudit o,vel dico:ſicut te infelicē: hoiem neq̄:pro o
hoiem neq̄.Fungitur aūt id dicendi genus vice interiectio
nis oſtēdētis aut indignationē:aut dolorem cū exclamatio
ne:qd verbū.i.quē ſermonē audio . Pam . qd Chremes ait
ſuple,vel facit: q denegarat ſe cōmiſſurū.i.traditu⁊,aut da
tu⁊ mihi ignatā ſuā vxorē.i.i vxorē:& ē appoſitorie dictū
mutauit id: qa videt me imutatum.i.nō deſiſtētē ab amore
Obſti Glycerii.ne.i.vtrū.Chremes dat operā ita obſtinate.i.per
nate. ſeuerāter,ptinaciter.Obſtinate.n.aliqd facere:eſt aliquid
in alterius malū cum conatu pſeueranter facere:& in alteri
us pernitiē nimis niti.Vt abſtrahat.i.diuellat.me miſerum
.i.aſflictū Glycerio.proh deū atq hoiu⁊ fidē:Exclamatio
affectū indignātis,dolētiſq demōſtrās. Q uod ſi fit.i.ſi ab
ſtrahar ab ea.pereo.i.actū ē de me funditus.i.pr̄ſus radici-
tus.adeō.i.vtrū eſt uerū ſupple quenq̄ hoiem eſſe adeon.i.
ita:uel tātū iuenuſtū.i.ſine Venere & gr̄a:quē oēs pulchrę
reſpuāt:& repudient:& appetant deformis:atq infelicē.i.
infortunatū:ut ego Pam.ſum.Inuenuſtus.n.hic dicitur:cui
Inue- diſplicēs obiicit.Infelix cui placēs negatur . nullon.i.vtrū
nuſtus nullo pacto.i.nullo mō potero effugere.i.in totū fugere af
finitatē.i.ppinquitatē per nuptias Chremetis:ne uidelicet
ſim eius gener.Q uod modis.q.d.multis modis.ſum contē
Infe- ptus:ſpretus:exaggeratio eſt indicans affectū exprimentis.
lix. Oia ſunt facta:trāſacta.i.pacta concordata.puerbiale eſt
hoc dictū de eo:de quo negocio nihil ſupereſt agēdū.Hem:
interiectio indignantis eſt. Ego repudiatus.i.recuſatus a
Chremete.Repetor.i.reuocor.Q uaobrem.i.cur repetor:
ſiue hoc faciūt pr̄ & Chremes.niſi.i.qd ſuſpicor.i.opinor.
& eſt argumētū cōiecturale:alunt pr̄ & Chre.aliquid mon
ſtri.contumelioſius dicitur:q̄ ſi diceret aliqd monſtrū . ſic

alibi:Q uid hominis vxorē habes.alunt ergo aliqd mōſtri Aliqd
q.d.tegūt & cælant aliqd mali:ſeu aliqd deforme:qd mihi mōſtri
cōmitti volūt:qm mōſtrum aliquid deforme eſt pter natu Aliqd
ræ ritum productū:ea.ſ.filia Chre.mutauit autē genus di mōſtⷬ
cendo ea:qm fœmina eſt:qm nemini pōt obtrudi.i. infrin-
gi,impingi,impelli:vt nubat.itur impſonaliter.i.venit, re
curritur ad me.My.hęc oratio.i.hic ſermo exaiat.i. pertur
bat me miſerā infelicem & afflictā metu.Pam.nā.i.ſed: qd
ego nūc dicā de patre.ah:interiectio dolentis & indignan-
tis.ne.i.vtrū.decuit ſubaudi agere tantā rem.ſ.nuptias tam
negligenter:pr̄ meus mō.i.paulo ante:pteriens,inquit,mihi
apud forū hæc verba:Pāphile hodie vxor eſt tibi ducēda.
hoc dicēdi genus ſemp oſtendit neceſſitatē.para.i. diſponē
te.Abi.i.recede domum.aduerbialiter viſus eſt mihi dicere
id:abi cito,& ſuſpēde te.i.ſuſpēdio vitā termina. obſtupui Obſtu
.i.attonitus & exaiatus totus fui:nihil rn̄ſionis hn̄s:cenſen pui
.i.putas ne me potuiſſe ploqui.i.pponere:profari:ſiue pro Prolo
nunciare.Inde proloquiū dr propoſitio.itē profatū & pro quium
nunciatū:vt hēt Gellius:vllū verbū:aut vllam cām.i.excu- Profa
ſationem:ſaltem ineptam:abſurdā:q̄ a quouis poſſet repre tum
hendi.falſam.i.fallentē etiā prudentē. iniquam:iniuſtā:nō Pronū
admittēdā.obmutui.i.obticui.qd feciſſem ſup.ſi ego reſciſ ciatū.
ſem.i.cognouiſſem prius id.i.me hodie ductu⁊ vxorē.q.d.
aliquid cōmētus eſſem.Deinde ſe reprehēdit:ſiquis me nūc
roget.i.interroget quid facerē:rn̄derē ſup. facerē aliud. vt
ne.i.non facerē hoc.i.vt non tacerē:ſed nunc quid exequar
primum:tot curæ impediunt.i.pturbant me:ne poſſim de
liberare quid optimum factu ſit:q̄ curæ trahunt diuerſe.i.
in diuerſas ſnias aium meum. Deinde quæ ſint ea,quæ di-
ſtrahūt eius aium ſubdit:& eſt articulus exornatio rhetori Exor
ca,vel diſſolutū,ſiue dyaliton,vel ſorte ſcheſonomaton de natio
ficientibus copulis.amor:miſericordia huius Gly. ſolicitu ſiue dy
do nuptia⁊.Solicitudo eſt q̄ inhæret mētibus:ſolicitatio aliton
aūt eſt q̄ fit ab alio:tum.i.inſuper pudor patris:vel pudor, & ſche
quē ppter me pr̄ eſt habiturus:vel quē apud eū ſum paſſu- ſono-
rus.Itaq amphibologia eſt:hęc oia p̄dicta trahūt aium di matō.
uerſe:qui pr̄ paſſus eſt tā leui.i.benigno aio vſq adhuc.i. Solici
hucuſq,ſiue hactenus me filiū facere quęcūq (themeſis eſt) tudo
libitū eſt.i.libuit aio meo facere ſubaudi.ne.i.vtrum paſſus & ſoli
eſt ſup.hæc p̄dicta: vt ego nūc aduerſer ei.i.repugnē volū citatio
tati eius. Hei:interiectio dolētis.incertū eſt mihi.i.non eſt
mihi exploratū.Q uid agam.i.agere debeā.My.Myſis nō
dum ſe oſtēdit Pāphilo:ſed eū apud ſe cōquerentē latenter
auſcultat:& ſola ēt ſecū per interualla loquit:vt vidim⁹ in
priori pte iſtius ſcænæ:Ego miſera timeo.Q uorſum.i.ad
quam rē:vel verſus quā partē.hoc incertū qd dixit Pāphi-
lus.accidat.i.pueniat,vel vertat.ſed nunc eſt peropus.i.val
de opus:aut hūc Pāphilum loqui cū ipſa Glycerio : vt me
Myſidē loqui aliqd de illa Glycerio aduerſus.i.apud hūc
Pāphilum.Dum.i.q̄diu.aius eſt in dubio.i.nutat & neſcit
quo potiſſimū ſe vertat paulo momento.i.facile,ac paruo
tpe,& abſq lōga mora impellit.i.inducitur huc vel illuc.i.
in hanc vel in illam ſniam:quā eligat.Hoc aūt dictum tra
ctum eſt a mole ponderis alicuius:q̄ anteq̄ in loco ſederit:
& q̄diu pēdet,facile cōmouetur:& huc vel illuc impellitur.
Pam.quis loqtur:hic ſecum.n.volutās p̄dicta audiuit My
ſidis vocē:deinde puerſus:vt aſpiceret viſa Myſide dixit: o
Myſis ſalue.My.o:optātis eſt aduentū,aut repente pcuſſi.
Pamphile ſalue.Pā.qd agitur:amatorie pfamiliariter di-
ctū.My.rogas.i.interrogas.lēta & triſtis.rn̄ſio dolore ple
na,Laborat.i.ex dolor̄ partus & ægritudinis.atq ipſa mi
ſera.i.afflicta & miſerabilis ſolicita eſt.i.anxia ex hoc die.
Q uia olim.i.multo ante nuptiæ pſtitutæ ſunt.i.deſtinatę:
& determinatæ in hūc diem.aūt.i.ſed.tum.i.pterea : timet
tertiā ſolicitudinē.ſ.ne deſeras.i.derelinquas ſe Gly.Pam. Hem i
Hem:interiectio dolētis,& indignātis affectū demōſtrās. terie-
ne.i.vtrum.queam conari.i.velle.vel ne dum pficere iſtud. ctio
q.d.nōne.i.vtrum ego ſinam.i.patiar iſtud.i.iſtud,qd ſequi
tur fieri ſup.ſ.illā Glyceriū.miſerā.i.afflictā decipi ppter
me:quia ex me grauida:& de me ſolicita:quę Glyceriū crē-

di.lit.i.meæ fidei cōmiſit aīum ſuū quātum ad amorē.atq;
oēm vitam ſuā:ſperans ſe nactā maritū:quo cū vitam trā
ſigeret ſuam:quā Gly.ego hīem caram pro vxore aīo egre
gio.i.optimo aīo,ſummoq; deſiderio.q.d. credidit mihi &
aīum,& vitā,vt eā pro vxore carā haberē.Sinam.i.patiar
ingeniū.i.naturā eius Gly.ductū.i.ſuſtētatū:atq; educatū
.i.alitū.bñ.i.hōeſte.&
pudice.i.caſte.Immu-
Parra- tarier.paragoge.i.mu
goge. tari coactū egeſtate.i.
idigētia.rñdet ſibi ip
ſi nō faciā.My.haud
i.nō.vereor ſi negociū
ſubaudi ſit ſitū i te ſo
lo.i.ſi tuo ipſius relin
quaſ arbitrio:ſed ve-
reor inq̄ vt nequeas.i.ꝙ nō poſſis ferre.i.pati.uim.i.ipetū
ignau⁹ p̄ris.Pā.adeon.i.vtrū ita putas me ignauū.i.timidū:parū
Porro fortē.Ignauus.n.eſt,qui vim ferre nō pōt:qui nō eſt pſeue-
coniū- rās.porro hic cōiunctio copulatiua eſt.Porro aūt pticula
ctio. ſignat:ſed:lōge:certe:poſtea:vltra.adeon.i.vtrū ita ingra-
tū me putas.i.imemorē bñficii accepti:aut ita inhumanū
.i.ita durꝝ.aut ita ferū.i.imanſuetū,imitē.Vt.i.ꝙ.neq; con
ſuetudo.i.diutina cōuerſatio,qua ēt feræ māſueſcūt:cōtra
id ꝙ dicit ferū:neq; amor cōtra inhumanitatē:neq; pudor
cōtra ingratitudinē cōmoueat me.i.in me affectionē indu
cat,neq;.i.nec ēt cōmoueat me ſup.i.incitet:vt ſeruem fidē
.i.ſim ei fidelis.My.ſcio hoc vnū.q.d.qd factur⁹ ſis neſcio:
equidē vnū ſcio hanc Glycerium meritā eſſe.i.meruiſſe:vt
eſſes memor ſui.Pā.dicis vt memor eſſem o Myſis, Myſis:
O vo- prius eſt vocādi:alteꝝ increpandi.ēt nunc illa dicta Chry
cādi & ſidis de Glycerio ſunt mihi ſcripta in animo,ipſa Chryſis
icrepā- iam ferme.i.prope modū.& eſt aduerbium feſtinantis mo-
di. riens:& ꝓpterea vera dicēs:neq; adulās vocat me Pamphi
Ferme lū.acceſſi ad eā.ſ.vos aliæ mulieres ab ea fuiſtis:vel iuiſtis
ſubaudi ſemotæ.i.ſeparatæ:ſeiunctæ:ſeorſum.nos:ego,&
ipſa Chryſis māſimus ſup.ſoli,ipſa icipit dicere.ſ.o mi Pā
phile vides formā.i.pulchritudinē:atq; ętatē.ſ.paruā iuue
nilem huius Gly.nec eſt clam te.i.tu nō ignoras.q̄ i.q̄tum.
nūc vtreq; res.ſ.forma & ætas parua(nihil plus ſignificaſ
per vtræq; res in plurali,q̄ ſignificareſ ſi i ſingulari dicereſ
vtraq; res.)Sient.i.ſint inutiles:nō cōmodæ:& ad tutādā
.i.cōſeruandā pudicitiā.i.caſtitatē.& hoc ꝓpter formā:&
ad tutandā rē.i.ſubſtantiā:& fortunas:quantū ad ætatem
Virgi. paruā.qđ.i.poſt qđ dictum.vt Vir.Quod te per ſuperos
.i.poſt qđ ego oro te p hāc dextrā:quam teneo.hinc enim
Ingeni apparet Chry.eū tenuiſſe:& oro inq̄ per ingeniū.i.per na-
um. turam tuā māſuetam,& bñ moratam.alii per geniū legūt:
quaſi per familiarē.i.naturæ Deū.per tuam fidē.i.per con
ſtātiam,& veritatē,ſeu fidelitatem qua polles.& per ſolitu
dinem.i.qa ſola eſt:niſi tibi vni cōſocietur.alii legūt per ſo
Obte- licitudinē.obteſtor te.i.adiurādo te rogo ne ſegreges.i.ſe-
ſtor iungas:elonges hanc Gly.abs te.neu.i.vt non.deſeras.i.de
Si exp ſertam relinquas hāc.Si di.te.vtimur ſi in tali gñe loquē-
brātis di:cū aliquid pſtitū volumus exprobrare.ſi ergo dilexi te
eſt loco fratris germani.i.fratris ex eodē vtroq; parēte.ſiue.i.
vel ſi.hæc Gly,ſemp maximi fecit.i.plurimi æſtimauit.te
ſolū.i.ſine riuali.ſeu ſi inq̄ fuit morigera.i.officioſa:obſe-
goſa tibi i oībus rebus.do te virꝝ.i.maritū iſti Gly.do inq̄
te amicum.ſ.vt eam nō deſeras.do te tutorē:vt eam tuearis
tanq̄ orbā.do te patrem:vtpote,quæ pſuaſit,& adhuc pa-
terno egēs auxilio.cōmitto tibi.i.credo,ſeu trado tibi hęc
bona noſtra.i.hāc noſtrā ſupellectilē.& mando.i.cōmendo
ea bona tuæ fidei.i.tuæ fidelitati.Chryſis dat mihi hanc
Gly.in manum.q.d.per manuū cōiunctionem:nos coniun
xit continuo.i.ilico.mors occupat.i.arripit eam Chryſidē
qui magis me oportet eſſe memorem eorum poſt quæ illa
locuta non eſt.Accepi:proprie quaſi vxorem.ſeruabo eam
acceptam tanquam vxorem.My.ſpero ita futurum:ſubau
di vel te ita facturum.Pam.ſed cur tu abis:ideſt diſcedis ab
illa.eam.ſ.ſolā relinquēs:& hoc dictū increpantis eſt. My. Obſte
acceſſo.i.eo ad vocādū.obſtetricē.i.ſagacē mulierem:quæ tricem
parturiētibus fert opē.Pā.ꝓpera, atq; audi.i.audis ne, &
reuocās eā hic ait.q.d.intelligis ne:caue dicas ſup.illi vnū
verbū đ nuptiis:ne ēt hic doloris accedat ſubaudi ad mor
bū eius.Myſis.teneo.i.intelligo:capio: audiui quid velis.

Verſus p̄im Octonarii, p̄im Senarii, & nōnulli Pentametri.

Carinus. Birria. Pamphilus.

ACTVS SECVNDVS.

QVid ais Birria? dat̃ ne illa Pamphilo hodie nuptū? B.
Sic eſt. C. qui ſcis? B. apud forum modo e Dauo audi-
ui. C. ue miſero mihi,

HOcine. Cum Myſis indu- SER.
catur fidelis
dñæ ſuæ ad
Pam.confirmandum.
deſcribitur prius Pā.
dubius & deſperās au
dito a patre rumore
nup.vt Myſis accepta
occaſiōe illū miſeꝝ &
egentem cōſolatione confirmet:& aīum depreſſum terrore
pro dña fideliter loquēdo releuet.Hocine qđ p̄r.i.fecit di
cens.duc vxo.aut ēt inceptū nedū factū:aut quicquid fit de
humano facto.p̄r nō ſic deberet agere i filiū.& hoc eſt.aut
hocine efficit &c.pro h.f.di.ipſa interiectio habet in ſe ver
bi ſenſum.i.miror vel teſtor.Vxo.decre.hæc cōtumelia da
re vxorē nō erat cōtumelia,ſed dare vxorē filio:& filiū nō
pſciuiſſe erat:& iō ꝓfert illud vltimū cū admiratione.nō-
ne oportet &c.Id mit.qđ eſt optimū.adeō:qm̄ inſtat p̄r:in
ſtat Chremes.poteris inuenire adeo infelicē:q̄tum ad hoc
qđ ab amica voluit me dimouere.adeo inuenuſtū.i.dedeco
ratū,vilipēſum:quia me neſciēte cōſtituebantur nup.quot
modis:vere nō potero effugere:quia priora effugia ſunt de
ſtructa:& hoc eſt:qa ego prius ſpretus.i.adiectus oino ſū:
ſed ecce oīa illa facta.i.effugia ſunt trāſacta:qa i hoc qđ re
petor aliquid mōſtri:ꝙ ipſa eſt aliqua turpis & mōſtruoſa
nā hoc dico de Chre.nā.q.d.de p̄re poſſem difficilius ꝯque
ri:qa decuit me p̄rem tātā rē agere.tā.n.vere:& tāta & ne-
gligēter:qa in ptereūdo & apud foꝝ:ecce negligēter vxor
tibi.ecce tāta adeo obſtupui ꝙ id mihi &c.Neceſſariū erat
ꝙ ille ſtupidus nō rñderet p̄ri:qa aliogn prior actus effi-
caciā hēret.ſ.ſimulor:quia locū obiurg.iueniret,& ſic actus
ſcđus piret.iō poeta ꝯuenientē inuenit ſtuporē:qui obtun
deret os Pāphilo.& a litigio liberaret ineptā:licet vera eēt
iniq̄:in qua peccaret in p̄rem.q;.i.& ſiqs roget quid facerē
ſi rē reſciſſem &c.Sed nūc ex iprouiſo ego circūuētus quid
&c.Solicitor nup.q̄ ſemp iuuenibus nocēt:& ſunt inuiſæ
ei ne deeſſet:vt a miſera:ac ſi dicat cōpoſitus ſit in incerto:
pōt flecti leuiter huc & illuc:& iō timeo hoc incertū:& dicit
in quā partē vertaſ:ſed ego vertā in noſtrā ptē. quid agit
Gly.egon ēt conari queā nec dū pficere: aut ferā.i.leonē,
vel aprū.memor eſſem:admirādo dicit:& ſi ſegreges a co-
habitatione ne omnino deſeras:ego ſum memor:ſed tu ca
uebis ab illa.caue verbum etiam vnum de nup.

QVid ais Birria.d.ne.i.ho.p.nu.In hoc colloqo DOn.
altera pars oſtēditur fabulæ.Si quidē Andria
ex duoꝝ adoleſcentiū piculis,gaudiiſq; cōpo-
nitur:cuȝ fere ſolā Hecy.Ter.ex vnius comœ
dia adoleſcētis effecerit.¶ Quid a.B.d.n.i.h.
p.n.has pſonas Ter.addidit fabulæ:nā nō ſunt apud Me
nā. fieret:Philomenā ſpretā relinq̄re:aut ſine ſponſo
Pā.aliā adducētē.¶ Quid ais Bir.ex verbis Carini appet
Bir.nūciaſſe futuras nuptias factas cū Pā.nec adducit tñ,
vt ſtatim credat:& accōmodet aīum.Sæpius ergo repetit
interrogādo.& bene illa dixit:velut amatorie de certa loq̄
reſ pſona.ſic Vir.Solā nā p.il.t.c.a.& ergo nō Aeneas:ſed
ille.& itē hic nō Philomena:ſed illa dixit.¶ Quid ais Bir. Virgi
miraſ magis q̄ interrogat:vl̄ potius idignaſ.¶ Sic ē:hic cū
idignatiōe ſtomachi dixit.¶ Qui ſcis:nō vult.n.veꝝ eſſe.
¶ Qui:q̄re⁹ hic vñ ſcis.¶ Apud f.m.e.d.aut de loco apud
foꝝ,de tpe mō:de pſōa e Dauo.¶ Veh mihi m.tādē aliqñ
ꝓductus eſt:vt crederet.¶ Veh:iteriectio in his rebus,quas
execramur.¶ Apđ fo.mō e.d.aut plurima dixit ad ꝯfirmā
dū birriā:quādo interrogatus eſt a loco:a tpe: a perſona.

¶ Vſq;

Vt animus in ſpe, atq; in timore uſq; ante hac attentus fuit,
Ita poſtq̄ adépta ſpes eſt, laſſus cura confectus ſtupet. Bi.
Q uæſo ædepol Carine, quoniá nō pōt id fieri qđ vis, id velis
Quod poſſit. C, nihil volo aliud niſi Philumenam. Bi.
Ah quanto ſatius eſt te id dare operam,
Q ui iſtum amorem exanimo amoueas tuo.
Q uā id loqui, quo magis lubido fruſtra incendatur tua. Ca.
FACile omnes cum ualemus, recta cōſilia ægrotis damus,
Tu ſi hic ſis aliter ſentias. B. age age, ut lubet. C. ſed Pāphilū
Video, oīa experiri certū ē prius q̄ pereo. B. qd hic agit? C.
Ipſum hūc orabo, huic ſupplicabo, amorē huic narrabo meū.
Credo impetrabo, ut aliquod ſaltem nuptiis prodat dies,
Interea fiet aliquid ſpero. B. id aliquid nihil eſt. C. Birria
Q uid tibi uidetur? adeon ad eū? B. qdni, niſi nihil vt īpetres
Vt arbitretur ſibi paratum mœchum ſi illam duxerit. C.
Abi hinc in malam crucem cum ſuſpitione iſtac, ſcelus. P.
Carinum video, ſalue. C. o ſalue Pamphile,
Ad te uenio, ſpem, ſalutem, auxilium, conſilium expetens. Pa.
Neq; pol conſilii locum habeo, neq; auxilii copiam.
Sed iſtud qd nā eſt? C. hodie uxorem ducis. P. aiūt. C. Pāphile
Si id facis, hodie poſtremū me uides. P. quid ita? C. hei mihi
Vereor dicere huic, dic quæſo Birria. B. ego dicā. P. qd ē? B.
Spōſā hic tuā amat. P. ne iſte haud mecū ſentit, ehodū dic mihi
Nūquid nō amplius tibi cū illa fuit Carine? C. ah Pamphile,
Nihil. P. quā uellē. C. nūc te per amicitiā, & p amorē obſecro,
Principio ut ne ducas. P. dabo, eqdē operā. C. ſed ſi id nō pōt,
Aut tibi hæ nuptiæ ſunt cordi. P. cordi? C. ſaltem aliquot dies
Profer, dum proficiſcor aliquo ne uideam. P. audi nunc iam

POn. ¶ Vſq; ante hac. i. anteq̄ tua verba audirē: & duas ꝓpoſitiones ꝓpoſuit: ut dicit: ſed una ē velut aduerbiū: nō iā pręꝑpoſitio. ¶ Attētus fuit: & attētus audit⁹ dicit. ¶ Vſq; ante hac attētus: nulla ꝓpoſitio ꝓpoſitiōi adiūgi ſeparatim poteſt: ſed vſq; eiuſmodi ē: vt ſine aliq̄ pręꝑpoſitiōe rara inueniatur. ¶ Laſſus cu. c. ſtu. laſſus cura ex pterita ſpe nūc confectus eſt: ſicut vulneratus eſt percuſſus: ut ſanati non poſſit. ¶ Laſſus cu. c. ſt. adempta attentiōe. ¶ Cura cō. cōfirmato timore. ¶ Stupet abiecta ſpe. ¶ Quæſo ædepol: obiurgátis ē. ¶ Quæſo: uelut rogátis eſt. ¶ Quoniam non pōt id quod u. id u. q. p. cōſolatio ad id quod fieri non poteſt: ſuadens id ut uelis qđ poſſis puerbiale. ¶ Nihil uolo aliud niſi philo. hic magis gemitu amatorio: q̄ ut reſponderet Birrię dicit: quaſi magis Philomenam velit: q̄ uitam & lucem Idē alibi: In eo me obiecto i. e. c. m. non u. dixit nullam volo aliam, q̄ Philomenam: ſed nihil uolo aliud: quod infinitiuum eſt. ¶ Quanto ſatius eſt t. d. operā q. is qui prout. ¶ Qui iſtū amorē ab a. a. t. legitur ex corde eiicias. ¶ Tu ſi hic ſis aľr ſentias: hoc geſtu ſcęnico melius cōmēdatur: nā hæc magis ſpectatoribus: q̄ lectoribus ſcripta ſunt. hic ergo ſeipſum oſtēdens dicit: & eſt hic pronome. ¶ Sed Pamphilum: ſed inceptiuum Sallu. pro atq;: eccū Pam. ut Sallu. Sed me tellus in uulnere: hoc nō diſcretiuum: ut ſi dicas ſapiens: ſed miſer. hic enim diſcretiuum erit. ¶ Age age ut lubet: aduerſus hūc nō habuit quod loqueretur: & ꝑmiſſio reprobátis ea quę ſentit pā. t. c. p. o. c. cō. fingitur. ¶ Oia experiri: hoc idem alibi: Oia Virgi. prius experiri: q̄ armis ſapiētē decet. Virgi. hanc quoq; poſuit ſniam: Nequid inexpertū fruſtra moritura relinquat. ¶ Ipſum hūc: bene ipm quaſi auctorē: & principē. refertur Orare etiá ad dignitatē. ¶ Ipſum hunc orabo h. ſ. oramus quę bo Supplicar na ſunt. ſupplicamus in aduerſis malis: uel cum lachrymis. ¶ Amorē huic. n. m. nō ſtudium: aut uoluptatem: ſed amorem: nec petam: ſed narrabo dixit totum magnifice. ¶ Hūc orabo: huic ſupplicabo: procemia ſunt petitionis: qb⁹ oſtēdit poeta narrationē q̄ nouā: & irreprobás: tamē petitur. ¶ Vt aliquot ſaltem nuptiis ꝓtrahat dies: ſaltem deſperatis rebus ſolā petentes ſalutem hoc utimur. ¶ Prodat: uero ꝓferat: placet: differat. Lucil. my. An porro ꝓdenda dies ſit. ¶ Interea fi. a. ſ. tale eſt hoc: quale eſt illud: Interea aliquid accidet boni: ſed nihil illū dixiſſe poeta per ſeruū oſtēdit dicendo: id aliquid nihil eſt. ¶ Fiet ali. ut ſupra impetrabo. ¶ Adeon ad eum? conſuetudine magis q̄ rōne dicitur: unum. n. abundat. ¶ Quid ſi ni. in. a. q. ni. & ſic nihil impetres: in utroq; idem ſenſus eſt: ſed ſuperior per ironiā: inferior per ſimplicē explanationē ſoluit. ¶ Et q. ni. legit ſubaudiendū adeas: ut ſi quid ni adeas: ut te arbitretur ſibi. p. m. ſi. d. ¶ Quid niſi ni. i. nihil per ironiā dictū uidetur: ſi quidē ſi nihil petas: qm̄ petitionē ſæpe interpretatio ſequitur.

¶ Carinū ui. ſed nō iperite Pā. priorē loqui fecit: ſed vt fiduciā det Carino loquēdi, qđ & Vir. elegāter: Heus: inqt: Virgi. iuuenes mōſtrate mearū Vidiſtis ſi quā hic errātē forte ſororū. ¶ Carinū uideo: ad hoc prior incipit Pā. vt ad cōfeſſionē Carini min⁹ cā præ pudore ſit uia. ¶ Ad te ue. ſp. ſa. auxiliū: cōſiliū expetēs: elegāter qm̄ demēs: & iprobū ē: qđ petit nouiſſimū poſuit cōſiliū ſi nō poſſit ꝯcedi: uel cōſiliū expectat ad ſanādā demētiam. Cice. Ci. Tu da ſalutem: qui ſpem dediſti. ¶ Spem: ſalutē: ꝯſiliu: auxiliū expetens: ut in petitionibus fieri ſolet beneficiū petens: utimur partibus deliberatiuis. ¶ Neq; pol. ꝯſilii locū h. neq; co. auxilii apud amātē neq; conſilii facultas: apud inopē neq; pol auxilii: i his duobus oñdit etiā ſeſe amatorē. ¶ Sʒ qd nā iſtuc eſt: hoc ſi nō adderet locus confitendi amoris Carini nullus fuiſſet. ¶ Neq; pol cōſilii quia amo. ¶ Neq; auxilii: qa ſum miſer. ¶ Hodie vxo. ducis: uide miram interrogationē ante cōfeſſionē. ¶ Aiunt: de re dicimus quā uolumus eſſe falſam. ¶ Si id facis hodie poſtremū me uides: nihil pri⁹ ſe moriturum dixit pudēda dicturus: unde datū eſt ut ille inſtātius quereret cauſam. plus dixit poſtremū me uides: q̄ ſi dixiſſet morior. ¶ Hodie po. m. u. a neceſſario: qa uiuere nō pōt: & poſtremū modo aduerbiū eſt. ¶ Spōſam h. t. a. nulla cunctatiōe Birria, ſed facete ſeruuli ſermone paratiſſime narrauit. ¶ Ne iſta h. ne ualde. ut & Cicero: Ne iſti ualde t. Senſus hic eſt: Nō id amat: quod amo: nec id odio habet: qđ odi. hoc eſt ualde iſte inquit nō mecū ſentit: id amat, qđ ego odi. ¶ Spōſam hic tuā: callide: & ſponſam & amat: hoc eſt neq; adhuc uxor tua ē, neq; aliqd admiſit: qa amat tātū. ¶ Ne iſte haud Lucilius mecū ſentit, ne ualde: aut, ut quidā uolūt: o q̄. Lucil. in. x. Ne quem in arce bouem deſcripſi magnifice inqt. ¶ Pāphile: artificioſe ꝑſonā expreſſit Teren. nuptias recuſantē: & ſimul ꝓουγεωον uirgini ſeruauit. ¶ Quā uellem utiq; uitiata ut eſſet, cā recuſandæ. ¶ Nūc te per amicitiā: ſuā & Pamphili: & per amorem obſecro, per amorem ſuū tātū circa uirginē. ¶ Principio ut ne du. ſufficeret dixiſſe nō ducas. ¶ Dabo eqdem o. plus iſte ꝑmiſit: q̄ ille popoſcit. ¶ Sed ſi id nō p. deeſt fieri. ¶ Sed ſi n. p. hoc ad patrem retulit. ¶ Aut hæ nu. ſ. t. c. hoc ad Pāphilum pertinet: non enim unum & idem eſt: nam ſi id eſſet: Nuptiæ hæ. ſ. t. c. ſuperuacue eſſet additum cordi: animo acuto. ¶ Dabo equidem operā cū ꝓnunciatione legēdū eſt: plus. n. dixit dabo operā: q̄ ſi diceret nō ducā. ¶ Saltem ali. di. ꝓfert dum ꝓficiſcar aliquo ne uideā: primo quæ maiora ſunt petit: poſtremo quæ ex his uidentur minima: & hoc arte: ut Virgi. Incute uim uentis: ſubmerſaſq; obrue puppes. & ad poſtremū: Aut age diuerſas & diſiice corpora ponto. Virgi. Profer ¶ Profert: prolata: ꝓduc: differ. ¶ Dū pro ali. ne ui. aliquo dixit ut exilium eſſet incertum. ¶ Audi nunc iam correctio impatientis, qui non ſinat audire de exilio.

Carine,ego neutiq̃ officium liberi eſſe hominis puto.
Cum his nihil promereat,poſtulare id gratię apponi ſibi,
Nuptias effugere ego iſtas malo,quem tu adipiſcier,C.
Reddediſti aium.P.nunc ſiquid potes,aut tu,aut hic Birria,
Facite,fingite,inuenite,efficite,qui detur tibi,
Ego id agã,mihi qui ne detur.C.ſat habeo.P.Daui optume
Video,cuius cõſilio fretus ſum.C.at tu hercle haud qdq̃ mihi
Niſi ea quæ nihil opus ſũt ſcire,fugi hic.B.ego uero ac lubẽs.

DOn. ℂ Ego Carine:ſniç q̃ ex ꝑnoib⁹ icipiũt,ſeria ſemp,ſed ve
ra ꝑmittũt.Vir.Me natã g.n.i.p.ſ.c.⸿ Ego Cari.n.oſ.ſen
ſus hic ẽ:nõ puto inquit hoiem liberũ:q cum nihil ꝓſtet:de
beri grãm ſibi poſcat ergo cũ tibi nihil ꝓſtẽ:nolo mihi gra
Mereri. tias agas:nõ.n.tui cã ſugio,q̃ priuſq̃ me peteres magis no
lebã ducere,q̃ tu cupis.⸿ Cũ nihil mereaẽ:mereri eſt aliqd
mercedis ꝑ labore ſu
mere:cũ dicim⁹ nihil
mereẽ:hoc itelligiẽ:ni
Neutiq̃ bil ẽ mercedis dignus
accipe.⸿ Neutiq̃:vna
pars eſt oratiõis pro
nequaquã:vt alio mo
do dicitur:cum is me
reat.i.pręſtet vt:Q ui
q: ſui memores alios
fecere merẽdo:& Nũq̃
tegina negabo Prome
ritã.et ꝯtrario lędit.Q uid cõmerui:aut peccauit pẽ.⸿ Cũ
is ni.me.laboret & mereaẽ:vel mercedẽ petere dẽat : vt qd
Plautus meret in Hecyra.Plau.in pſeudulo Poſtulare
id grę poni ſibi:aut id poſtulare quo nihil mereat:id grǽ
poni ſibi addi i grãm ſuã.i.ſibi gratiã mereri.⸿ Nuptias ef
fue.c.i.m q̃ tu a.interpoſita diſtinctiõe vultuoſe hoc dicit:
hoc ẽ cũ geſtu.⸿ Reddidiſti aiu3:pl⁹ dici nõ potuit.⸿ Aut
h.bi.hic dicticos:quaſi efficatiorẽ oñdit ergo ad cõparatio
nẽ alteri⁹ referẽ.⸿ Facite,fingite,inuenite,efficite: fit quod
verũ ẽ:fingiẽ qd falſum ẽ:iueniẽ ne temere fiat.Inuenite er
go agite dicit:poſt cognitionẽ efficite.i.in effectu3 ꝑducite.
Sallu.Nã & priuſq̃ icipias cõſulto:& vbi cõſulueris matu
Sallu. re op⁹ ẽ facto.⸿ Facite,fingite,inuenite,mire expſſit Pam
phili aium nuptias recuſantis:cui quicqd dixerit parũ eſt.
⸿ Q ui deẽ ti.q ꝑ quẽadmodũ.⸿ Ne mi.deẽ:veteres frequẽ
ter ne ꝑ nõ dicebãt.⸿ Ego id a.m.g.ue.d. nõ dixit ego nõ
inſtabo vt du cã:ſed qd ẽ ampli⁹:& recte vtriuſq: opa uſus
eſt:nõ eni3 cõtinuo ducet Carinus, ſi nõ duxerit Pãphilus.
⸿ Sat hẽo:ſat ãtiq ꝓſufficit:ſatis hẽo dicebãt. An vel abũ
dat.⸿ At tu herele haud quicquã:deeſt efſers:dicis:nũctas.
⸿ Niſi ea quæ ni.opus ſunt:hoc eſt daẽ:ne.illa.h.p.n.Sic ẽ
apud forũ mõ e Dauo audiui:quod memor eſt Carinus:ſe
nõ libẽter audiſſe.⸿ Fugin hinc:cõminantis & arguẽtis a
ſe.⸿ Ego uero ac lubẽs:nemo libẽter fugit niſi coactus ne
Lubẽs ceſſitate.hic etiam lubẽs dixit:quod eſt libenter.

GVI. Q Vid ais.In hoccollogo duoꝝ adoleſcẽtũ Carini
& Pamphili altera pars oñditur fabulæ:nam An
dria ex duorum adoleſcẽtum piculis,gaudiiſq: cõ
ponitur cũ fere ſolam Hecyr.Ter.ex unius comœ
dia adoleſcentis effecerit.Ca.o Birria ſerue quid ais:ne.i.
utrum Philomena datur nuptum.i.datur ut nubat hodie.
Pã.Ex uerbis Carini appet:Birria ergo repetit iterrogan
do:& bene dixit illa:uelut amatorie de certa loq̃reẽ pſona:
ipſe etiã miraẽ magis q̃ iterrogat:uel potius indignaẽ.Bir.
ſic ẽ.i.daẽ hodie nuptũ.Ca.q.i.hoc.q̃tenus.i.qũo ſcis.q.d.
vñ hoc ſcis:Bir.audiui.i.accepi id.mo.i.paulo ãte e Dauo
apud foꝛ.Ca.Veh:interiectio execrãtis,& deteſtãtis qcq̃
mihi miſero.ut.i.ſicut.aĩus fuit attẽtus.i.arrectus in ſpe de
Interiectio execrãtis. futuro bono.& timoẽ de futuro malo.uſq: añhac.i.aſſidue
añ hoc tp̃s.haꝫ ꝓpõnum iñctaꝫ uſq: & añ.altera ẽ uelut
aduerbiũ nõ ꝓpoſitio.& cũ nulla ꝓpõ ꝓpõni adiungi ſepa
tim poſſit:uſq: tñ ẽ eiuſmodi:ut ſine aliq ꝓpõne raro inue
niaẽ.ita ſic.poſtq̃ ſpes ẽ adẽpta.i.ablata.aĩus inq̃ laſſus: de
fatigatus:& cõfectus.i.cruciatus.ſic vulneratus,& perculſus:
ut ſanari nõ poſſit.cura.i.ſolicitudine.ſtupet.i.tot⁹ attoni
Aedepol tus,& ſtupidus ẽ.Birri.Aedepol.i.p ædẽ Pollucis: iurãtis
eſt & obiurgãtis.o Carine q̃ſo.i.oro te:qm̃ id quod uis nõ
põt fieri:uelis id qd poſſis.& ꝓuerbiale eſt.Ca.Nihil uolo
aliud:niſi Philomenã.q.d.ne uitã qd:& eſt amatorie dcm̃.
Bir.Ah quãto ſatius ẽ.i.melius.te id.i.in eo.dare operã.i.
laborare.q.i.ut.amoueas iſtũ amorẽ ab aĩo tuo, q̃ loq id
quo.i.p quod.tua libido.i.imoderatus amor.iccẽdaẽ.i. iſtã

meẽ fruſtra.i.in caſſum.Ca.oẽs nos cũ ualemus.i.ſani ſu
mus.facile dam⁹ recta cõſilia ęgrotis:ſi tu ſis hic.i.ego.vel
Age age ſi ageres ptes meas:nã hic ꝑnomẽ in hoc loco nõ aduerbiũ
aliter ſentias.Bir.Age.age.i.ꝑge.& hoc dictũ reprobãtis ẽ
vt lubet tuo arbitrio.Ca.Sed:particula ẽ hic iceptiua:q̃ſi
ꝑ atq: video Pã.certũ.i.deliberatũ eſt mihi experiri.i.ten
tare.oia.i.oẽs vias &
rõnes,qb⁹ philomena
hẽe poſſim priuſq̃ pe
reã.i.ob eã moriar.bi.
Q uid agit.q.d.qd tã
diu imoramur hic va
nis vbis tp̃s cõſumẽtis
Ca.tot⁹ in amorẽ ra
ptus nõ attẽdit adver
ba Bir.ſerui:ſed pgit
dicẽs:orabo hũc ipm
pã.huic ſupplicabo.ſ.
Orare & ſupplicare Pã.oramus aũt quæ bona ſunt:ſupplicam⁹ i aduerſis ma
lis.vel cũ lachrymis narrabo huic Pã.meũ amorẽ.credo ꝙ
ſup.impetrabo:vt ſaltẽ ptrahat.alii ꝓdat.quod i hac parte
idẽ ſignificat:hoc ẽ pferat:ꝓtelet:differat:aliquod dies nu
ptiis.iterea.i.durãtibus illis diebus ſpero qd fiet aliquid.
Bir.Id aliqd.ſ.qd tu dicis facturũ iri.nihil ẽ.Ca.qd tibi vẽ.
adeõ.i.debeo ne adire ad eũ:dicim⁹.n.adeo ad te : & adeo
te:ſed Dona.ait adeo ad eũ dici magis cõſuetudine:q̃ rõne:
cũ alterũ ad abũdet.Bir.Q uid ni.i.cur nõ adeas: ſubaudi
vt.i.q̃tenus:ſi nihil ipetres.ſaltẽ arbitreẽ.i.reputet te para
tũ.Mœchũ.i.adulterũ ſibi:ſi duxerit illã Philo.& hoc di
ctũ intelligi debet ironice ꝓferẽdũ.Ca.o ſcelus.i.ſcelerate:
Scelus ꝑ ſceleritate. ſubſtãtiuũ ꝑ adiectiuo:abi.i.faceſſe:diſcede hinc a me i ma
lã rẽ.i.in malã fortunã:vt dici ſolet:abi ad patibulũ : aut
ad ſuſpẽdiũ:cũ iſtac.i.iſta.tua ſuſpitione.i.turpi opinione
tua.Pa.video Carinũ:ſalue.Ca.o optãtis eſt hic.Pã.ſalue:
O optantis. vẽio ad te expetẽs ipẽ:vt des mihi aliqd ſpei:quo recreer a
meis curis.expetẽs inq̃ ſalutẽ.i.icolumitatẽ:ſi nõ ducas eã
vxorẽ:cuius amore depeo:auxiliũ vt ſaltẽ ꝓ roges nuptia
rũ tp̃s i aliquot dies:ꝯſiliũ vt(qa amãs ſum:iõ amãs:& nõ
mei cõpos)des mihi cõſilii qcq̃ ad ſanãda meã demẽtiam:
Amãs qd vbũ bñ in fine dicti poſitũ ẽ.vel vti expectat illud tanq̃
magis cõducibile & cõſentaneũ.Pã.pol.neq: habeo locum
.i.facultatẽ:aut opportunitatẽ cõſilii:qui ipſe cõſilii egeo:
neq: habeo copiã.i.facultatẽ auxilii ferẽdi: quia miſer ſum
ſed qd nã.i.qd iſtuc.i.iſtud ẽ:quod te ipellit ad hæc petẽda
Iſtuc Ca.hodie ducis.i.accipis vxorẽ Philomenã.Pam.aiunt. id
Aiunt dicimus de re:quã volumus eſſe falſam.Ca.Pã.ſi id facis.i.
ſi eam ducis vides me poſtremũ.i.poſtremo:nouiſſime.ho
die quaſi inſani amoris dolore iam iã ſim moriturus. Pã.
Q uid.i.cur ita poſtremum.ſ.hodie te video ſi id facio.Ca.
Hei mihi:vereor dicere o Birria quæſo dic huic Pam.Bir.
ego dicam.Pam.Q uid eſt:Birr.Carinus amat hanc Philo
menam ſponſam tuam.i.tibi promiſſam. Pam.ne.i.valde.
vel næ.i.o q̃:vel certe.Iſte Carinus:haud.i.non ſentit me
cum.i.longe a mea ſentẽtia eſt alienus.nã eã deperit:quam
Ehodum vehemẽter odi.ehodum:particula mouens attentionẽ:quia
ſe cõuertit ad Carinũ.O Carine dic mihi.i.reſponde mihi.
Nũ quidnã.i.nunquid amplius q̃ amare fuit.i.interceſſit ti
bi cum illa Philomena:ꝙ ſit eius recuſandę cauſa.Ca.Ah:
dolẽtis particula.o Pã.nihil fuit inquã &c.Pam.q̃.i.quãtũ
Ah dolentis vellẽ:vt aliud tibi cũ illa fuiſſet.Ca.Nũc o Pã.obſecro te ꝑ
amicitiã.i.per beneuolẽtiã inter te & me mutuã:& per amo
rẽ meũ in eã Philomenã:quo ita crucior:vt mei ſit miſerẽ
dũ.principio.i.in primis:vt ne.i.non ducas eam.Pã.Equi
dẽ:ego quidẽ ſæpe apud Vir.Dabo operã.i.elaborabo ne
Eqdẽ id fiat.plus eſt q̃ non ducã.Ca.ſed ſi id non poteſt fieri.ſ.ꝙ
eam non ducas propter parentis inſtantiam:aut ſi hæ nu
ptiæ ſunt tibi cordi.i.ſi placent tibi Pam.Pam.dictũ inter
Saltẽ quaſi ſalutẽ rumpens nouiſſimum verbum ſibi non placens repetit in
quiens:cordi.q.d.dubitas:aut timeas ne ſint mihi cordi.
Ca.deinde pergit in petitiõe Carinus ſaltem:quaſi ſalutẽ.
deſperatis

Cedo clat oppido. Pā. Eliciat. Pā. miratur, & ſtupet. Da. & cito. ſ.
Hem eiiciet tēpus celeritatis illi admiſanei aff. re. Pā. Igitur o Da
dolēcis ue cedo. i. dic quid faciā. Da. Dic te ducturum eā Philome
nam. Pā. Hem: interiectio dolorē oſtendens. Da. Quid eſt
cur ita ingemis. Pā. Egō. i. ego ne. i. vtrum. ego dicā. i. dice
re debeā mēturus. Da. cur nō dices. Pā. nunquā faciā. i.
nunquā dicā. Da. ne nega. i. noli negare. Pam. noli ſuadere. i. conſulere hoc. Da. Vide quid fiat ex ea re. Pam. Fiet ſupple, vt excludar ab illa Glycerio, & concludar. i. claudar cum hac Philomena: captus & irretitus ferarū in morem. Da. non eſt ita neſpe. i. certe. opinor. i. puto: patrē tuū dicturum eē hoc ſic. Volo ſupple quod ducas hodie vxorem: tu inquies. i. dices (ducaȝ) cedo. i. dic. qd obiurgabit. ſ. propter qd rixabitur tecū. hic. i. tūc. reddes. i. efficies: vt oia conſilia, quæ nūc ſunt certa ei ſiēt. i. ſīnt incerta ſine omni periculo. Nā hoc haud eſt dubiū. ſ. quin. i. q. Chremes non det tibi gnatā Philomenā. nec. i. nec etiam. tu minueris. i. diminues: cōiunctiuū pro indicatiuo, vel mutabis ea cā. i. propter eā cauſam hæc, q̄ facis. Chremes mutet ſuā ſniam. Dic patri te velle ducere vxorē: vt nequeat iraſci tibi iure. i. cuȝ cauſa velit iraſci. ſ. Nō facile ꝓpulſabo. i. repellā id qđ tu ſperas. i. confidis videlicet qđ nemo dabit vxorē. his moribus. i. viro talibus moribus prædito: ecce qđ confidis: ſed illud dictū ita propulſabo, pater inueniet inopē. i. vxorē pauperculā potius, q̄ ſinat. i. patiat̃. te corrūpi a meretricibus. ſ. ſed ſi accipiet. i. audiet, vel intelliget te ferre æquo aio nuptias. feceris. i. facies: reddes eū negligētē in parādis nuptiis. ipſe otioſus. i. ſecurus: ſine cura: ſine ſollicitudine nuptiarū quæret alia. i. alium modū. interea aliquid boni acciderit. i. accidet.

Cōiunctiuum p indicatiuo cōiūctiuū pro indicatiuo. Pā. itan. i. ita ne. credis futurū. Da. Quidē id haud. i. nō dubiū. Pāphile vide. i. diligēter animaduerte quo inducas. i. imittas me Pāphilū. Da. Quin. i. cur nō. taces. i. nō es ſecurus. Nō eīn ſilētiū illi imperat: ſȝ ſecuritatē. Pā. Dicam ergo me velle ducere ſubaudi. aūt. i. ſed. cautio eſt. i. cauēdū eſt: vel cautiōe opus eſt. ne pater reſciſcat puerū. i. fœtū eſſe mihi ex illa Gly. Nā. p. ſum. m. ſ. pu. i. recepturū, & educaturū. Da. O ſa. au. i. factū temerariū. Pā. Gly. obſecrauit me, vt darē ſibi hāc fidē. i. vt firme promitterē illi hoc. ſ. me ſuſcepturū puerum. qui. i. vt. ſcirer me ſup. nō deſerturū. i. derelicturū ſe. Da. curabit. i. impſonaliter. i. opera dabit̃, vt nō reſciſcat. ſed pr̃ adeſt. i. ppe eſt, vel aduētat. caue ſentiat te triſtē. i. ꝓuide: vel ꝓſpice ne ſentiat te eſſe triſtē. vel ſi capiat̃ caue ꝓ vita vel fuge, ſenſus eſt: Caue. i. fuge illud. ſ. q ſentiat te triſtem. Pam. faciam. i. cauebo.

SER. Q Vid igit̃. Nō ſunt verę nup. igit̃. & ē ſi nūc ſuccēſeat. i. tibi iputet, & iponat: vt pp hoc te criminet̃: qa Chre. nō det tibi vxo. i. qa p Chre. remaneār nup. poſſet ſtultus videri hic. dicit iniuriis cū i te nō eſſet mora: neq; id iniuria. i. nō immerito videret̃ ſibi. i. ſi te criminaret̃ priuſquā. & ē dico, qa dū in Chremete rema. iniuſte te criminaret̃: ſed ſi tu antea & eſt pr̃, qa res erat difficilis ad pſuadēdū, iō pmittit quēdā p quē poſſet illū iuitare ad ꝯſenium. difficile. ſ. reſiſtere prītū hęc ē ſola m. iuenit̃ dcm̄ aut factū: vel dictū vel fctm̄ dico cām &c. Nā hic vere ſine piculo. nā hęc, q̄ facis circa Glycerīū. ſ. q eā amas & freq̄ntas. Sȝ ſi negabit dico iraſci pr̃ tu? ſed feceris negligētē icurioſū āplius i quomō te Gly. retrahat. Si mō ſnę iuſſioni nō repugnes: hoc dicit ſi te æquo aio &c. hāc nō ducā credo ſed ēt haud.

DON. Pollicitatio Reuiſo R Euiſo quid agār, aut qd captēt ꝯſilii. Hie ſcæna nōdū iniecit erroris fabulę: & piculū comicū faciēt executionē ꝯſilior. ❡ Reuiſo qd a, aut quid

Trimetri Iambici.

SIMO. DAVVS. PAMPHILVS.

R Euiſo quid agant, aut quid captent conſilii. Da.
Hic nunc non dubitat quin te ducturum neges,
Venit meditatus alicunde ex ſolo loco,
Orationem ſperat inueniſſe ſe,
Qua differat te, proin tu fac apud te ut
Sies. Pā. modo ut poſſim Daue. Da. crede inquam hoc mihi.
Nunquam hodie tecum commutaturum patrem
Vnum eſſe uerbum, ſi te dices ducere.

cap. conſi. quid agāt: auribus opus eſt. ❡ Quid captēt: prudentia & ſagacitate. & quod ſupra dicit non pœnituit ideȝ repetere obſerues filiū: quid agat cū illo: qd cōſilii captet: qđ enim prudenter dictū fuerit: non piget repetere. Actio rīs ex his tribus ꝯſiſtit cogitādo: dicēdo: gerendo. ❡ Reuiſo: redeo vt videā. ❡ Quid agāt: qd rñdeāt: q̄ dicāt. ❡ Hic nūc nō d. nō dixit ſenex: aut pater: ſed hic cum odioſo āīo aduerſo loquit̃. ❡ Ex ſo. lo. ſolo deſerto vbi meditari facili? poſit. Et orationem dixit quod quaſi ad plenū cogitari potuiſſet: quippe meditatus alicūde. ❡ Ex ſolo lo. Menāder: Potēs venit meditat? alicūde. terror obiurgaturi patris: hortatio eſt ad promittēdū Pamphilo qđ iubetur. ❡ Qua dif. diſturbet: & in diuerſum ferat. Virgil. Atq; arida e. d. n. & in Differre Adelphis: Me miſerā differor doloribus; hoc eſt i diuerſum rapit: diſſipat. ❡ Proin tu fac apud te ſtes: ne nō timeat, cauet Dauus. ſed ne amore a cōſilio ſuo alienet̃ Pā. ❡ Apud te ſies: præparatus. cui contrarium eſt non ſum apud me. ❡ Modo vt p. a poſſibili. ❡ Poſſ. m: apud me eſſe. ❡ Nunquam hodie: ab vtili euentu. Nūquam plus aſſecurationis habet, q̄ non. vt Virgil. Nunquam omnes ho. morte. inulti. ❡ Cōmuraturum. i. iurgium habiturū: hoc eſt. n. verba mutare. ❡ Cōmutaturū: altercaturū. Sic in Phor. Tua nō mutabis verba inter nos: hodie hic dabis atq; accipies: ideſt iurgabis. Ego puto cōmmutare verba hic eſſe: pro bonis dictis mala ingerere: hoc eſt iracūdia in maledicta compelli.

Cōmutaturus

GVI. R Euiſo &c. Hic cōtinetur erroris fabulæ nodus: & periculū comicū: atq; executio cōſiliorū. Si. Reuiſo. i. redeo ad videndū, qd agāt. i. dicāt: loquātur: reſpōdeant. aut qd ꝯſilii. i. qđ ꝯſiliū. capiēt. i. ineāt: ſuſcipiāt. Da. hic: cū odio dixit hic. ſ. Simo nūc nō d. qn. n. te. de. Venit m. i. munitus rōne: q̄ re opprimat alicūde. i. ex aliquo loco. qđ exponit ſubiciēs ex loco ſolo. i. deſerto: ſolitario: & ꝑpterea aptiori ad meditandū. ſperat. i. credit. ſe inueniſſe. i. excogitaſſe. rationē. i. viā: modū. qua rōne. ſ. differat. i. diſturbet, diſſipet, & diſcutiet: Differre q̄ſi in diuerſum ferat te. Proin. i. proinde. i. ea ꝑpter. tu fac. i. labora. vt ſies. i. ſis. apud te. i. ꝑparatus ad reſpōdēdū. lō Proin nō ſum apud me: ſignificat nō ſum paratus. Pam. o Daue mō vt. i. nō. poſſim eē. ſ. apud me. vel cape vt ꝓ qualiter ſic: Daue qualiter modo poſſim eſſe apud me. i. poſſim eſſe paratus. Illud etiā dictū, ſic: vt ſis apud te: pōt elegāter collocari loco horum dictorū: attēde diligenter: vel animaduerte qd tibi ſit agēdū. vel, qđ vulgo dici ſoler, tene te in tuis cuſtodiis: & caue tibi. Da. O Pā. inqnā. i. dico tibi. crede mihi hoc nunquā patrē tuū eſſe cōmuraturū. i. altercaturū tuum verbum iurgii. ſ. tecū ſi dices te ducere Philomenam. Commutare verba dicit Do. eſſe pro bonis dictis mala ingerere: hoc eſt pro iracundia in maledicta compelli. proinde illius dictū: Crede patrē tuū nō cōmutaturū tecū vnū verbū, ſenſus eſt: Patrē nullū iurgiū tecū habiturū. id eīn verba cōmutare. Sic i Phor. Tua nō cō. v. iter nos h. i. nō iurgabis.

Eſſe apud ſe

Cōmutare

SER. R Euiſo. Inducit̃ ſenex decipiēdus: vt audiat volūtatē filii de nup. & ita per cōſiliū Daui ſimulatio eius fruſtrabit̃. Poſtquā eīn Pā. My ſide orāte affirmauerat: q Gly. non deſereret ex altera parte ꝓ Carino & Phi. nō duceret. inſuper iam accepto Daui cōſilio quō id ageret nihil reſtabat: niſi vt pr̃ induceret̃: & diceret: duc vxorē. vt poſtea audito q Pā. nō repugnaret: caſſa fieret ſua machinatio. Dauus aūt Pā. nō deſerit: ſed magis & magis eū confortat, q̄ quomodo differat. i. diſſipet te, & ſenſum tuum conturbet obiurgādo. Cōmutaturum etiam vnum verbum contra te per litigium.

DON. HErus me relictis rebus omnibus. P. Vide q̃ miſere eũ oẽs cõſulto conſilio ſibi agere videat: tamẽ oẽs rerũ exitus inẽpinato ludificant. ¶ Herus me r. r. o. ad hoc veniat Birria: vt in mœrore cõculcet Carinũ: & in hac ſcæna quatuor perſonç ſine implicatione intellectus loquunt. ¶ Herus me r. omni. imponitur manus rebus: cum perficit id qd cœperit. vt Virg. Imponit regina manũ. Relinquũtur vero res cum imperfectç dimittunt. Item Virgl. Atq; opera i medio defixa r. a. ¶ Pamphilum hodie obſeruare: obſeruatio duplex eſt: vel captiõis: vel obſequii. ¶ Herus me r. r. o. adeo præpoſuit hoc negocii rebus oĩbus. ¶ Id propt. nunc hũc v. ſe. neceſſe eſt aut alterũ eſſe ſuperuacuũ: aut propterea poſt accipiendum. ¶ Hoc agaʒ: in geſtu eſt, naʒ eſt figura corporis obſeruantis quid agat. ¶ Vtrunq; adeſſe video: & Dauuʒ & Pamphilum. ¶ Quaſi de improuiſo reſpice ad euʒ: intereſt eius qui repente aſpexerit. nam videbitur nihil doloſe locuturus. vt reſpexit ad vrbem: quaſi dixit de improuiſo r. ad eum. ſ. meditata intelligat habuiſſe conſilia. ¶ Hodie vxorem ducas vt dixit volo: nolo & volo nimis imperioſa, & ſuperba dictio eſt. vt alibi: Piſces cæteros purga d. v. m. a. ſ. ſ. l. p. v. e. v. p. volo. Nunc noſtræ ti. p. q. r. ¶ In me mora: recuſantis eſt magis, q̃ volentis: conſenſio ea ſegnis ac tepida: ſi penitus conſideres. ¶ Hem: perculſus hoc dicto Birria interiectione magis, q̃ verbo exclamauit. ¶ Cũ iſtuc quod poſtulo, impetro: nimis obſequẽter locutus ẽ pater: & poſtulo ꝓ iubeor & impetro ꝓ extorqueo: poſtulo iuſte volo. petimus enim quæ ꝑcario: poſcimus imperioſe: poſtulamus iure. ¶ Quid dixit? nota Birriç perſonã quartã: ſed nõ admixtã. impetro pro cũ impetrẽ. ¶ Herus q. a. ab. v. ex. cadere ſpe dicunt, q leuati aĩo a ſummo ad inferiora labunt. ¶ Vxore: hoc ẽ matrimonio ac nuptiis. ¶ Sũ ve. i. veridicus: vt falſus pro falſidicus. ¶ Vxore ex. quod græci dicũt. ¶ Nulla in re eſſe cuiquã hominũ fidẽ: non in nullis terris: ſed ne terris, neq; in perſona. vt Virgil. Nuſquam tuta fides: & in amore fracta eſſet ab eo quẽ ſubiiſſet b. c. e. p. audierat. Alibi Teren. Cuius tu fidẽ i pecunia ꝑſpexeris: vereris ei verba credere? Vbi quid mihi nihil eſſet: hic ad re perſpexerit. ¶ Verũ illud verbũ eſt i. ꝓuerbiũ & ſnĩa: & veteres verbũ pro ſnĩa dicebãt. ¶ Oẽs ſi. malle melius, q̃ alt. ſic alibi: Proximus ſuʒ egomet mihi. ¶ Ego illã vidi virginẽ, forma bona: hic corrigitur a poeta: quod per iracundiá dixit Pamphilus: Aliquid monſtri alunt. ¶ Memini videre: & memor ſum me vidiſſe: aut memini videre: & non videre: hoc eſt intelligo: ſcio: aut memini: q viderim, memini videre pro vidiſſe. Ennius: Memini me q̃ fieri pauidum, alibi: Sic memini videre: noui ꝓbare. ¶ Forma bona: diſtinguitur. ¶ Quo æquior: quo, hoc eſt quare, æquior Pamphilo beneuolentia non iratus, vel minus iniquus. ¶ Si ſe illam inſomnis: per noctem ait. Virgilius: Libra die, ſomniq; pares v. ſ. h. vt Plautus: Miris modis ludos faciunt hominibus: miriſq; exemplis omnia in ſomnis. ¶ Det: nunc: quia vulgo dicitur: cum illa manere: cum illa dormire: inſomnis vigilans: ſed melius per noctẽ.

Impo nere manũ

Relin quere

Poſtula re

Impe trare

Petere | Poſce re

Virgil.

Plaut.

Senarii ut ſuperiores.

BIRRIA. SIMO. DAVVS. PAMPHILVS.

HErus me relictis rebus iuſſit Pamphilum
Hodie obſeruare, ut quid ageret de nuptiis
Sciremi, id propterea nunc hunc uenientem ſequor.
Ipſum adeo præſto uideo cum Dauo, hoc agam. Si.
Vtrunq; adeſſe uideo. Da. hem ſerua. Si. Pamphile. Da.
Quaſi de improuiſo reſpice ad eum. Pa. hem pater. Da.
Probe. Si. hodie uxorem ducas ut dixit uolo. Bi.
Nunc noſtræ timeo parti quid hic reſpondeat. Pa.
Neq; iſtic, neq; alibi tibi uſquam erit in me mora. Bi. hem. Da.
Obmutuit. Bi. quid dixit? Si. facis ut te decet.
Cum iſtuc quod poſtulo impetro cum gratia. Da.
Sum uerus? Bi. herus quantum audio uxore excidit. Si.
I, nunc iam intro, ne in mora cum opus ſit fies. Pa.
Eo. Bi. nulla ne in re eſſe homini cuiquam fidem?
Verum illud uerbum eſt, uulgo quod dici ſolet.
OMNES SIBI ESSE melius malle q̃ alteri.
Ego illam uidi uirginem, forma bona
Memini uidere, quo æquior ſum Pamphilo,
Si ſe illam inſomnis q̃ illum amplecti maluit.
Renunciabo, ut pro hoc malo mihi det malum.

GVI. HErus me &c. Hic quatuor perſonæ ſine implicatione intellectus loquunt: ex quibus Birriç perſona per ſe loquitur ad populũ non aliis admixta. Herus: dñs. ſ. Carinus iuſſit me Birriã obſeruare. i. animaduertere oculis, menteq; cuſtodire. (Obſeruatio autem eſt duplex: vel captionis, cum damus operam, vt aliquẽ deprehendamus in aliquo negocio. Altera ẽ obſeruatio obſequii: eſt videlicet accurate animaduertimus: & intentos tenemus oculos in eum; cui plene obſequi cupimus.) Obſeruare inquã hodie Pã. omnibus rebus. i. negociis cçteris ſemotis, & poſtpoſitis, ſiue poſthabitus vt ſcirem quid ageret de nuptiis in diem iſtũ cõſtitutis. id ꝓpterea: vacat id. ait Dona. aut ꝓpterea pro poſt, aut ꝓpter capiendum eſt. poſſet tñ iũgi id cum ſcirẽ. & eſſet ſenſus: vt ſcirem id. ſ. quid ageret de nuptiis. nunc ſequor hunc Pamphilum veniẽtem: quaſi diceret eum venientem oculis luſtro, & obſeruo. adeo, i. certe. video hunc Pamphilum. ꝑſto. i. ꝑſenteʒ: ſiue contra. cum Dauo hoc agam. i. faciam: quod iuſſus ſum: & eũ obſeruabo: qđ pronunciandum eſt geſtu corporis, obſeruãtis quid agat. Si. video vtrumq;: Dauum & Pamphilum. adeſſe. i. aduenire: vel prope eſſe. Da. hem: dolentis interiectio. obſerua. i. cuſtodi teipſum Pamphile: ne opprimaris improuiſus. immo caue tibi: attende quid tibi agendũ ſit. Si. Pãphile. Da. reſpice ad eũ: quaſi de improuiſo. i. quaſi ꝑter ſpẽ: inopinato: ex inſperato: ꝑter opinionem: ex abrupto. Pã. hem pr: rñſio eſt Pãphili: q̃lis fit quotidie a nobis vocatis. Da. ꝓbe. i. recte rñdiſti. Si. volo, vt ducas hodie vxorẽ: vt dixi prius. ſ. tibi apud forũ. Bir. nũc metuo noſtrç parti qd hic Pãphilus reſpõdeat. Pã. Neq; & nũc mora nõ erit tibi in me iſtic. i. in hoc negocio. neq; alibi. i. i aliis negociis. vſq̃. i. i aliquo loco. In quo dicto ponunt aduerbia loci pro rebus, & negociis, quç in locis fiunt: præter vſquã qđ ꝓprietatẽ ſuã ſeruat. Bir. hem: dolẽtis ẽ. Da. Obmutuit: Simo. ſ. obticuit: nec vnum addidit verbũ. Bir. quid dixit? exclamando hoc pronũciauit. Si. facis vt decet te. i. eſt tibi honeſtũ. cũ impetro. i. obtineo, cũ gr̃a. i. beneuolẽtia. iſtuc. i. iſtud. qđ poſtulo. i. iuſte volo. Petimus eñ ꝑcario: poſcimus impioſe: poſtulamus iure. Da. ſum verus. i. verax: vel veridicus: ſicut falſus ꝓ falſidicus. Bir. herus excidit ab vxore. i. a mr̃imonio, & nuptiis. quãtũ audio. i. quãtũ poſſuʒ intelligere ex verbis auditis. Si. I. i. vade nũc itro. ſ. domũ. ne ſies. i. ſis i mora. dũ opus ſit. i. ſis parat⁹, cũ erit opus. Pã. Eo. i. intro. Bir. ne. i. verũ ſubaudi. fidẽ. i. veritatẽ: cõſtãtiã nõ eẽ cuiquã hoi in illa re. illud verbũ. i. ꝓuerbiũ vel ſnĩa eſt verũ. qđ ſolet dici vulgo. i. cõiter: vt ita dicã. Oẽs hoies malle. i. ꝑeligere. melius eſſe ſibi q̃ alteri. Sic alibi: Proximus ſum egomet mihi. Ego vidi illã virginẽ Philomenã. bona forma. i. honeſta pulchritudine. & recte bona: ne illa forma laſciuiæ potius irritamẽtũ eſſet, q̃ caſtimoniç ornamẽtũ. Vbi poeta corrigit per Birriç perſonã: qđ Pãphilo dictũ fuerit: aliqd alũt mõſtri: cũ dicat ſe eã vidiſſe bona forma. memini videre. i. vidiſſe: ſum memor. vel forte eſt ſenſus: nũc adhuc eã mihi videre videor, vel, vt dictũ ẽ, pñs ponit ꝓ ꝑterito:

Obſer uare

Obſerua te ipſum

Attẽde tibi

etiam quia memini præteriti vox eſt, cui præteritũ infiniti ut nõ ſæpe inuenit iunctũ: fortaſſis ea cã dicere maluit. q̃ vidiſſe quo. i. qua re, ſum æquior. i. minus iniquus. Pãphilo. i. q̃ Pamphilus. ſi maluit ſe amplecti illã in ſomnis. i. per noctem. q̃ illum Carinum amplecti illam inquam. Renunciabo. i. referam illi Carino, vt det mihi malũ pro hoc malo. tionem multorum, quę cõpendio facimus noſtin dicimus. ¶ Eam rem recta putauit via: retractauit: quia putare purgare eſt, vnde & arbores & vites putare dicimus. ¶ Via: cõſilio, ratione. ¶ Laudo: ſenex inducitur, & credit. ¶ Dum licitũ eſt ei per te: hoc eſt dum tu permiſiſti, & mire hic vtitur verbis ſenis: ipſe enim ſupra dixit: Dum tẽpus ad eam rem tulit ſecus amauit via ei. ſ. ¶ Dum ætas. i. dum eſſet ætas immatura nuptiis. ¶ Tulit: duo ſignificat: attulit, & abſtulit: paſſus eſt, & pertulit. ¶ Dum licitũ eſt ei: ſic & placitum, pudi tum dicebant: quæ non placuit, puduit. ¶ Tũ id clam cauit: bene clã, quis nũc liquido apparet & Pamphilum voluntatem, propoſitumque mutaſſe. ¶ Tũ id clam cauit, ne vnquam infamiæ ſibi eſſet: mire vtitur ſenis verbis, ipſe enim ſupra dixerat: Dũ tempus ad eam rem tulit ſecus amauit v. ei. ſ. ¶ Nunc vxore opus eſt a. a. v. a. quaſi denunciatione quadam neceſſitatis ſeni impoſitæ, & bene appulit: quaſi ab iactatiõe fluctuum marini æſtus, has enim tẽpeſtates habet amor. & ſic dixit Ad vxorẽ animũ appulit. vt ſupra: Animum ad ſ. e. ¶ Subtriſtis viſus eſt eſſe aliquantulum mihi: ſub temperamẽtum eſt plenę pronunciationis: vt ſubridet: non ad plenũ

HErus. Conueniũt pſonæ: Simo, Dauus, Pãphilus propter eãm ſupradictã. Birria vero inducit auſcultator: non q̃ hic habeat locum: ſed tertio actui ſubſeruiet: q̃a neceſſarium eſt vt audiat quod Pamphilus patri reſpondeat: & Carino totum renunciet. Et ad huc etiam memini videre, quaſi pręſentialiter: quia præteritum eſt p pręſenti. q. ſ. quia adeo pulchra eſt. ſiue æquior: ideſt aliquantulum æquus ei Pamphilo: nõ aduerſarius ibi. Maluit ſe amplecti illã in ſomnis. i. in lecto: vbi locus dormitionis: q̃ illũ Carinũ illam: vt malles rumore q̃ Pamphi. eam paratus eſt ducere. reddat mihi malum: non enim dubito quin ob hoc me verberet.

Trimetri Iambici, & unus Septenarius.

DAVVS. SIMO.

HIc nunc me credit aliquam ſibi fallaciam
Portare, & ea me hic reſtitiſſe gratia. Si.
Quid Dauus narrat? Da. æque qdq̃ nunc quidẽ. Si.
Nihil ne, hem? D. nihil prorſus. Si. atqui expectabã quidem. Da.
Præter ſpem euenit ſentio hoc, male habet uirum. Si.
Potis es mihi uerum dicere? Da. nihil facilius. Si.
Num illi moleſtæ quidpiam hæ ſunt nuptię,
Propter huiuſce hoſpitę conſuetudinem? Da.
Nihil hercle, aut ſi adeo, bidui eſt aut tridui
Hæc ſollicitudo. noſtin? deinde deſinet.
Etenim ipſe ſecum eam rem recta reputauit uia. Si.
Laudo. Da. dum licitum eſt ei, dumq̃ ætas tulit
Amauit, tum id clam cauit, ne unquam infamiæ
Ea res ſibi eſſet, ut uirum fortem decet.
Nunc uxore opus eſt, animum ad uxorem appulit. Si.
Subtriſtis uiſus eſt eſſe aliquantulum mihi. Da.
Nihil propter hanc rem, ſed eſt quod ſuccenſet tibi. Si.
Quid nã eſt? D. puerile eſt. S. qd ẽ? D. nihil. S. qn dic qd ẽ? Da.
Ait nimium parce facere ſumptum. Si. me ne? Da. te.
Vix inquit drachmis eſt obſonatus decem,
Non filio uidetur uxorem dare.
Quem inquit uocabo ad cœnam meorum æqualium
Potiſſimum nunc? & quod dicendum hic ſiet.
Tu quoq̃ perparce nimium, non laudo. Si. tace. Da.
Commoui. Si. ego iſtęc recte ut fiant uidero,
Quid nam hoc rei eſt? quid hic uult ueterator ſibi?
Nam ſi hic mali eſt quidquam, hem, illic eſt huic rei caput.

HIc nunc me credit aliquas fallaciam. Hæc ſcęna dolos continet vtriuſq̃ perſonę: quibus vtraq̃ capit, & capitur miro modo. ¶ Hic nunc me credit aliquam fallaciã: Dauus videtur loqui: vt nullus ſpectator audiat: ſed hoc ait: vt velit audiri a ſene. ¶ Gratia: gratia veteres pro cauſa ponebant. ¶ Quid Dauus nar. videtur illi blãdius locutus eſſe. ¶ Aeq̃ q̃quã nunc qdem: bene qdẽ ſimiliter: nũc nihil. vt paulo ante eũ dixit: Id populus curat. ¶ Aeq̃ quicq̃ nũc q. hoc eſt nihil. ¶ Nihil ne, hem: hem interiectio ẽ irati aduerſus eum, q negat ſe aliqd locutum eſſe: ſimul qd ſit æq̃ q̃quam: nunc qdem ſenex explicandũ dat. ¶ Nihil: & eſt antiquorum: pro nihil. ¶ Nihil prorſus: ideſt neq̃ prorſus. Nihil prorſus dicitur: in quo nulla eſt ambiguitas. & eſt confirmatio negãtis. ¶ Atqui expectabam quidem: expectamus tam bona, q̃ mala: & ſperamus bona. ¶ Præter ſpem euenit: præter pro contra. vt Pręter ætatẽ tuam. ¶ Hoc, male h. vi. ironicos virum dixit deſeſſum ſenẽ, modo enim virũ iocularitet dixit. ¶ Virum: ad vituperationẽ cum ironia: ad laudeſ modo ſumitur ironia. ¶ Potis ne mihi v. d. interdum potis ne pro potis. Vt Virg. Nec potis ironicos ſ. æ. ſ. & deeſt illi. Eſt enim nomẽ potis: potior: potiſſimus. ¶ Num illi moleſtæ quippiam hæ nuptiæ ſunt: quippiam ſignificationẽ habet minimæ rei. ¶ Propter huiuſce hoſpitæ cõſuetudinẽ: hæc omnia pro nominibus bene mollita ſunt. atrocia enim ſunt: ſi cum ſuis noibus nuda ponantur. ¶ Huiuſce hoſpitæ: non meretricis. & conſuetudinem non amorẽ dixit. ita omnia extenuat: vt Dauus audeat cõfiteri. ¶ Aut ſi adeo bidui eſt, aut tridui: bene ait ſi adeo: ne ſi omnino negaret: cur igitur triſtis eſt ille diceret. ¶ Sollicitudo: ꝓpter turbationẽ. ¶ Noſtin, deinde deſinet: in ſignifica triſtis: aut ridet: vt confeſſionẽ eliceret. ¶ Subtriſtis viſus a. m. mire ſeruatum eſt in adoleſcente libero: & in amatore. Nam & honeſto iuueni non congruebat verſipellis vultus: & in amatore abſurdum fuerat ingenium celare triſtitiam. Itaq̃ nec ad plenum triſtis fuit, quia dixit occultanda res erat: nec gaudium fuerat, quia ingenium & amoris neceſſitas in triſtitia retrahat. ¶ Sed eſt quod ſuccenſeat tibi: quod ille a ſummo ad imum appoſuit: hic cauſæ deriuationem appoſuit. ¶ Quod ſuccenſeat tibi: ſuccenſere potioris eſt: ſuccenſere in re graui & iuſta iraſci. ¶ Puerile eſt: apparet Dauum nunc quærere quid reſpõdeat: & ad quam cauſam deriuet auerſa ſuſpitione triſtitiam Pãphili: quam antea fere aduertit ſenex. ¶ Puerile eſt: nihil eſt vtrum magis: ideo ſuſpendit vt ſenex audiri deſideret: an quia necdum cõmentus eſt cauſam contra rependendã propoſitioni ſenis. ¶ Nihil eſt: videtur inuenire non poſſe. ¶ Ait te nimiũ perparce facere: ſumptum mirum ipſum dicere veluti fecit: & nimium perparce facere ſumptũ, pepercit ne diceret ſordide: & perturbati inditium eſt: quia ſeipſum pro nomine poſuit. ¶ Meorũ æqualium Potiſſi. æqualium ætate: potiſſimum dignitate, etenim potis. tior. tiſſimus facit. ¶ Nunc & quod dicendum hic ſiet: bene hic vbi non ſit adoleſcens. ¶ Tu quoq̃ perparce: bene quoq̃: quaſi dicat cum ille peccet quod pueriliter ſuccenſeat: vt quoq̃ peccas perparce nimium faciendo ſumptum. ¶ Tu quoq̃ perparce ni. & perparce & nimium, cum vnũ ſufficeret, nimiam vituperationem inducunt. perparce enim & nimiũ vituperationis eſt: vt Nequid nimis. ¶ Nõ laudo: quia perparce: & quia nimium, nam parce agere laudis: nimium peccati. ¶ Non laudo:

Succenſere

magna moderatione nõ laudo dixit potius, q̃ reprehendo: vel vitupo. ❡ Cõmoui ideo cõmoui: q̃a argumẽta dixit ſe nis q̃bus pdit mõ eſſe veras nuptias. ❡ Cõmoui: ſupra ſollicitaui dixit: mõ cõmoui, & cõmoui dixit apud ſe: vt ſpectator audiat nõ ſenex. ❡ Quidnã hoc rei eſt? verba ſunt ſecũ cogitãtis ſenis: aut de iis q̃ nũc locut⁹ ẽ Dauus: aut de aduẽtu mulierũ, q̃ in ſcænam veniũt. ❡ Quidnã hoc eſt rei? pulſat⁹ eſt ſenex argumẽto falſarũ nuptiarũ Paululũ obſonii: tanquã ſe illuderet Dauus.

Veteratoꝛ

❡ Quid hic vult veterator ſibi? Veterator eſt vetus in aſtutia: & qui vna re callidus, & hi duo verſus oſtendunt pulſatũ eſſe ſenẽ ex argumẽto falſarum nuptiarũ illo argumẽto: qd' ait Paululum obſonii: tanquã ſe illuderet Dauus. Sunt ergo verba (vt diximus) ſecũ cogitantis ſenis. aut de his q̃ nunc Dau⁹ locutus eſt: aut de aduẽtu mulierũ, q̃ in ſcænam veniũt mõ. ❡ Nã ſi hic eſt mali q̃cq̃uã: ſi promiſſa nõ cõplerit Pãphil⁹. ❡ Illic eſt huic rei caput: caput eſt origo & ſumma vniuſcuiuſq; rei. vt Virgi. O Latii caput horum & cauſa malorũ.

GVI.

Ic nunc &c. Hæc ſcæna dolos cõtinet vtriuſq; pſonę Daui. ſ. & Simonis: q̃bus vtraq; capit, & capitur miro mõ. Da. Dauus ita vr loq: vt nullus ſpectator audiat: ſed hoc ait: vt velit audiri a ſene. Hic Simo nunc credit me portare. i. aio cõmẽtitiam geſtare aliquã fallaciã. & credit me reſtitiſſe. i. remãſiſſe hic. ea grã: ideſt ea cauſa. Si. quid Dau⁹ narrat. i. dicit. Da. æque. i. ita. nunc quidem quicquã. i. aliquid. narro ſubaudi vt prius. q. d. nihil narro nunc te alloquẽs pluſquam narrabam: cum tu interrogaſti: quæ reſponſio æquiualet nihil. Si. Nihil ne? vtrum nihil narras? hem: interiectio irati aduerſus eum, qui ſe negat aliquid dixiſſe. Da. nihil prorſus. i. omnino nihil narro. Si. atqui. i. ſed certe. expectabam vt. ſ. aliquid narrares: & alloquit̃ eum per verbũ tertiæ perſonę. Expectamus bona & mala: ſperam⁹ bona tantum. Da. ſentio. i. percipio. q; hoc. i. talis reſponſio. ſibi euenit prẹter ſpem. i. contra opinionẽ patris. hoc male habet: quaſi male tractat virum. ſ. Simonẽ ſenẽ: propterea virum dixit per ironiam, & iocular iter. Si. potis ne eſt ſup. i. Dauus eſt ne potẽs dicere mihi verum? Da. nihil facilius eſt illi q̃ dicere verum tibi. Si. Num: ideſt nunquid. hæ nuptiæ ſunt quippiã: ideſt non nihil, ſiue aliquantulũ. moleſtę: ideſt inuiſæ, diſplicentes illi Pamphilo: vbi quippiã ſignificationem habet minimę rei. propter conſuetudinem. i. conuerſationem. huiuſce hoſpitæ. i. peregrinæ, alienigenę. ſ. Glycerii. Da. hercle nihil ſunt inq̃ moleſtę. aut ſi adeo. i. certe. hæc ſollicitudo. i. perturbatio. eſt bidui. i. ſpatii duorum dierum, aut tridui. i. trium dierum. noſtin. i. noſti ne. Noſtin dicimus in ſignificatione multorũ, quę compendio facimus. Deinde. i. poſtea. deſinet. i. deſiſtet: ceſſabit etenĩ ipſus Pãphilus. putauit. i. retractauit: quia putare purgare eſt. vnde & arbores & vites putare dicimus. putauit ergo eam rẽ. i. amorẽ. recta via. i. rõne & cõſilio. Si. laudo. Da. dũ licitũ eſt ei per te. ſ. id. ſ. dum pmiſiſti. nã licitũ eſt pro licuit dicim⁹: ſicut placitũ eſt pro placuit: & puditũ eſt p puduit. q: ideſt &. dũ ætas imatura nuptiis tulit. i. paſſa eſt, aut ptulit: ſignificat etiã tulit attulit, & abſtulit. amauit. i. amori operã dedit. Tũ. i. deinde. cauit. i. puidit. clam. i. ſecreto: id qd' ſeqt̃. ne nũquã ea res. ſ. amare. eſſet ifamiæ vt decet fortẽ virũ. i. vt honeſtũ eſt viro forti. nũc op⁹ eſt vxore. appulit. i. applicuit: q̃ſi ex multis iactationibus fluctuum amoris, qui innumeras habet tempeſtates. appulit animũ ad vxorẽ relicta amaſia. Si. Viſus eſt mihi aliquãtulum ſubtriſtis: quaſi non ad plenũ triſtis. Da. nihil eſt triſtis propter hãc rẽ. i. non eſt triſtis ob nuptias. ſed eſt aliqd qd'. i. pp qd. ſuccenſeat. i. iure iraſcatur tibi. Succẽſere enim eſt cũ rõne iraſci: & hoc in re graui & iuſta. Si. quidnam. i. qd eſt. Da. id ſup. eſt puerile. i. grauẽ virũ dedecẽs. Si. qd eſt? Da. nihil eſt. Si. qn. i. imo dic

Hẽ ira-
ſcentis

Atqui

Expe-
ctare &
ſperare

Quip-
piam

Cõſue-
tudo

Noſtin

Putare

Licitũ ẽ

Placitũ
eſt

Puditũ
eſt

Appel-
lere

Subtri-
ſtis

Succen-
ſere

qn eſt. Da Pãphilus ait te facere ſumptũ. i. impẽſas nuptiarum, nimiũ parce. i. nimiũ tenue: vel tenaciter. Si. me ne. i. vtrum ait me id facere. Da. te. i. ait te id facere. inqt Pãphilus hęc verba: Pater meus vix obſonatus eſt. i. vix cõparauit obſonia p decẽ drachmis. Hẽmus obſono as neutrũ: obſonor aris deponẽs in eodẽ ſenſu. Drachma autẽ ex decem & octo ſiliqs: hoc eſt ex tribus ſcrupulis cõſtare dicebat̃. Ait etiã Iulius Pollux de vocabulis rerum ad Cõmodũ Cęſarẽ fuiſſe Atheniẽſiũ nũmiſma: qd' etiã bos vocabatur, quia eiuſmodi aĩalis figura deſignatus erat. Ipſe pater nõ videt̃ dare vxorẽ filio, inquit Pãphilus. Quẽ potiſſimũ. i. dignitate pricipaliſſimũ. meorũ æqualium. i. æquorũ. vocabo. i. inuitabo ad cœnã. & quod nunc hic dicẽdũ ſit. i. quod põt a me dici in abſentia Pãphili. q. d. non dicerẽ in conſpectu eius. quoq;. i. etiã. nimiũ. i. nimis. perparce. i. tenaciter, & tenuiter ſumptum facis: nõ laudo. Si. tace. Da. cõmoui. i. ſollicitaui: & irritaui iam eũ. idq; dicit vt audiat ſpectator nõ ſenex. Si. ego videro. i. meæ partes ſunt nõ tuæ: vt hæc recte fiant. quidnam hoc rei. i. quid hoc eſt? quidnã hic veterator. i. in aſtutia inueteratus: & callidus ſibi vult. Nã ex eo pendet qd' dixit in veteratore. ſi hic q̃cq̃ mali eſt: vt ſi pmiſſa non cõpleat Pãphilus. hem: interiectio idignãtis & excãdeſcẽtis. illic. i. ille Dauus. eſt caput. i. origo huius rei. Caput. n. eſt origo, & ſumma vniuſcuiuſq; rei. Virg. O Latii caput horum & cauſa malorũ. hic videre eſt cõmotum eſſe ſenem ex argumento falſarũ nuptiarum.

Obſo-
no

Obſo-
nor

Drach-
ma

Iu. p

Cõmo-
uere

Vetera-
tor

SER.

Ic nunc. Deceptus eſt ſenex reſpõſione filii: fruſtrata eſt ſpes ſimulatiõis eius. Sed quia ad hoc poſſet dubitare vtrum reſponſio: & conceſſio illa fraudulenta eſſet: ideo remãſit Dauus, q confirmaret dicta filii: & in maiorẽ credulitatem ſenem duceret: vt nullũ prorſus obtineret locũ ſimulatio obiurgationis: nec in Dauum inuenire poſſit quicq̃. i. æqualiter. Quãcunq; rem. ſ. nihil dico. pter ſpem: hoc ſecũ dicit. & q; filius aſſenſit volũtati patris in hoc ipſo euenit patri prẹter ſpem ſuam. i. inopinato. aut ſi adeo. i. certe ſũt moleſta. hæc ſollicitudo. i. moleſtia. eſt bidui vt noſti. q̃a noſtin: ideſt nunquid noſtin. ſ. nõ diu durat. Vere deſinet: quia ipſe etiã eam rẽ reputabat. recta via. i. recto ordine: hoc modo dũ licitum eſt ei facere iuuenilia: & ætas tulit amare: & tum ſapienter. Nihil cum penitus nõ potuiſſet denegare, quia triſtis: ſed ob aliã cãm triſtẽ fuiſſe cõmentat̃. ſed quiddã eſt qd' tibi ſuc. i. male vult tibi propter hoc. & ideo triſtis: etiã puerile: ne differt nominare: vt pter dilationẽ vere magis eſſe credatur obſonatus ipſe. i. obſoniũ. vtrum eſt. i. conſtat. Decem: differentia minus eſt q̃. xii. nũmi, ipſe inqt. nõ ergo q̃ callide diſſimulat oia, & qd' illud dicit Pãphil. ex ſua parte: & ego dico ex mea parte illud quod dicendũ ſit hic. i. priuatum inter me & te: dum ipſe abeſt: quia eo pñte nõ dicerem hoc. ſ. q; non ſolũ ipſe peccat: ſi te accuſat: ſed etiã tua culpa hoc facit. idẽ dicit: tu quoq; facis per. i. certe nimiũ. p. ais. d. per hæc eſt vna pars per ſe. quidnã hoc eſt rei: facit ſenex deliberationem apud ſe: quid ſibi videatur de iſtis dictis ſerui: quid hic vult. an dicit hoc ex bono corde: an ex fraude iſtęc dico. veterator: ideſt in omni prauitate & mendacio inueteratus. ideo poſſum dubitare de iſto Dauo. nam ſi &c.

Verſus eiuſdem rationis.

MYSIS. SIMO. DAVVS. LESBIA. GLYCERIVM.

TERTIVS ACTVS.

Ita pol quidem res eſt (vt dixti) Leſbia,
Fidelem haud ferme mulieri inuenias uirum. SI.

DO

Ta pol qdẽ res eſt (vt dixti) Leſbia. In hac ſcęna nono mõ ceſſate Dauo fallit̃ Simo p nimiã ſagacitatẽ ſuã. Simul i hac ſcæna id agit poeta: vt ad nuptias faciẽdas magis accẽdat̃ Simo: & q̃dã induſtria q̃dã agit: velut caſu eueniãt: vt nũc ſuſpitio ſenis. In multis eni œconomia Comicorũ poetarũ ita ſe hẽt: vt caſu putet ſpectator veniſſe qd' ↄſilio ſcriptoris factũ ſit. ❡ Ita pol qdẽ res eſt (vt dixti) Leſbia: hoc ſmõe, quẽ habent ingrediẽtes ſcænæ apparet principiũ. qd' enim audit̃, nõ qd' incipit initium dicunt. ❡ Ita pol q. r. e. vt: p du-

Vt

ctio eſt narratiua ad explēdū mō potius iuſiurādū. & dixti & dixiſti legit. ¶ Fidelē a. ſ. fidelē maluit q̄ fidum dicere. Fidū eni honeſtius dixiſſet. Ferme pro facile poſuit: & ferme facilitatē ſignificat: q̄a ſunt verba extenuationis. ¶ Inuenias virū: ſecundā pro tertia pſona poſuit: pro inueniat quis: vel inuenire poſſit. vt Virgi. Migrantis cer. to. ex vrbe r.

Ferme

diculū, ſed aduerbiū eſt magis. ¶ Nō ſat c. d. ſ. t. cōfuſa ſunt tibi oia inq̄t: nec vnūquodq̄ ſuo tpe gerēt: quare pderis. ¶ Non ſat: nō ſatis. ¶ Diuiſa ſunt: digeſta, & cōpoſita, & diſtributa. ¶ Tēporibus, i. per tēpora. ¶ Mihi ne: adhuc Dauus non percepit, & bene, q. d. cum illa loquat: ille agat mihi. ¶ Non im. es d. Myſis, Lesbia, & Pāphilus, p quos ois

Sat

Diuiſa

DON. ¶ Ab Andria eſt hæc an. ſimpliciter dixit ab Andria eſt: p Andriæ. nam & vſu ſic dicere ſolemus. ergo ab Andria eſt: hoc eſt Andriæ fauet: Andriç eſt ergo. vt cum dicimus Ab illo ē: hoc ſignificamus illi ſauet, illi accōmodat ſuffragiū. ¶ Sed hic Pam. ſemper ſed cōtrariç ſententiæ ſignificatio eſt. & bene hic vt oſtendat de illo fuiſſe ſermonē. ¶ Hem: interiectio eſt accipientis. ¶ Vtinam hic ſur. comice & facete. aut hic ſurdus ne audiſſe poſſit ¶ Aut hęc m. ſ. ſ. ne poſſit dicere. ¶ Aut hic ſ. aut hæc m. ſ. ſyleps per genera. ¶ Iuſſit tol. hæc eſt fides: ſuſcipi filios legitimos faciunt partus, & ſublatio matris eſt: patris tollere. ¶ Iupiter quid e. a. bene rurſum adducitur ad deſperationē ſenex Myſidis verbis. ¶ Actum eſt: in ſumma rerū deſperatione ponitur actum eſt. ſ. periſti. hæc res ſm ius ciuile dicitur: in quo cauetur nequis re acta apud iudices repetat. ſic ipſe in Phormione: Actū enim aiūt ne agas. ¶ Bonum inge. n. a. ingenium: naturam. ¶ Quid hoc ſecū ſenex deeſt. n. rei eſt. ¶ Demens ex per. per apoſiopeſin acta cogitāti. Reliquum ſic pronunciat quaſi repertū cōſilio. & bene adeo: quia demens eſt q̄ amat. ¶ Ex pe. i. ex meretrice. Mulieres enim peregrinæ inhoneſtę ac meretrices habebant. ſic ipſe alibi: Samia mihi mater fuit ſ. e. h. r. & ſeruus poteſt tacere: hoc q̄dē poteſt: hanc meretricē habuiſſe matrē veriſimile eſt. ¶ Ex pere. ἀποσιώπησις: deeſt enim vt filium ſuſcipiat: aut aliquid tale. ¶ Vix tā. ſ. ſt. pulchro colore inducto poeta oſtēdit non minus falli ſuſpitioſum, q̄ qui ſtultus eſt. huic enim veritas fallacia videt: dū nimis eſt aptus ac pſpicax. & hoc eſt q̄ ab euētu fingit poeta: nō enim in Dauo eſt ſic errare nunc ſenē. ¶ Vix t. ſ. ſt. q̄nq̄ ſunt ſenſus: quorū duo viſum & auditum magis nos ſenſibiles habemus, q̄ pecora. vñ Cice. Nō ſolum videā: ſed etiā audiā: pleneq̄ ſentiam. quaſi ad tactū retulit: quo etiā pecora impellunt ad ſenſuz. duabus ergo rebus ſentimus: aut rōne: aut ſenſu: q̄bus maxime pſtamus cæteris animalibus, ergo ſenex ſe nō ſenſit: nō rōne ſenſiſſe: ſed veluti calcaribus & ſtimulis punctum ait. ¶ Hæc primū a. i. m. fal. ſe ſagacē ſenex oſtēdit: qn principia ipſa, inceptiōeſq̄ ſenex cōprehēdit. ¶ Hæc p. bene primuz quaſi ex multis fallaciis, q̄s parauerat Dauus. ¶ Quo Chr. quo quare. ¶ Iuno Lu. fer op. ſ. m. ob. Lucina ab eo q̄ in lucez pducat. & gemina vota ſunt: vt partus & pariens ſeruet. Nā fer opē ppter partū: ſerua me ppter pariētē dr. ¶ Iuno Lucina fer opē ſ. me ob. nota hoc verſu totidē verbis vti oēs puerperas in Comœdiis: nec alias induci loq in proſcęniis. nā hæc vxor poſt ſcęnā tollit. ¶ Fer opē: ppter q̄ Lucina ē. inde obſtetrix q̄ opē tulerit. ¶ Serua me ob. hoc extra, etiā hanc poteſtatē Iunoni attribuit: q̄q̄ illā Menāder Dianā appellet: & hoc ſentiat in Buc. Virgi. ¶ Hui tā cito: tā cito vt felicitatē partus oſtēdat incredibilē. ¶ Tā cito: ad rephēſionē. ¶ Ridiculum: ad irriſionē. & inſpice ridiculū ſi ſit aduerbium an nomen. vt ſit: Vide hominem ri

Hem

Syleſis per genera

Ingenium

Peregrinæ

Cicero

Lucina

Ab Andria eſt ancilla hæc, quid narras? Da. itaſt. My. ſed
Hic Pamphilus. Si. quid dicit? My. firmauit fidem. Si. hem. Da.
Vtinam aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit. My.
Nam quod peperiſſet iuſſit tolli. Si. o Iuppiter
Quid ego audio? actum eſt, ſiquidem hæc uera prædicat. L.
Bonum ingenium narras adoleſcentis. My. optumum,
Sed ſequere me intro, ne in mora illi ſies. L. ſequor. Da.
Quod remedium nunc huic malo inueniam? Si. quid hoc?
Adeon eſt demens? ex peregrina, iam ſcio. ah
Vix tandem ſenſi ſtolidus. Da. quid hic ſenſiſſe ſe ait? Si.
Hæc primum adfertur iam mihi ab hoc fallacia,
Hanc ſimulant parere, quo Chremetem abſterreant. Gly.
IVNO Lucina fer opem, ſerua me obſecro. Si.
Hui tam cito, ridiculum, poſtquam ante hoſtium
Me audiuit ſtare, adproperat, non ſat commode
Diuiſa ſunt temporibus tibi Daue hæc. Da. mihin? Si.
Non immemor es diſcipuli. Da. ego quid narres neſcio. Si.
Hicine me ſi imparatum in ueris nuptiis
Adortus eſſet, quos mihi ludos redderet?
Nunc huius periculo fit. EGO IN PORTV NAVIGO.

agitur fallacia. bene ergo diſcipulos imperitos oſtendit: & magiſtrum Dauum. quia ſupra dixit: Tum ſi quis magiſtrū cepit ad eam rem improbū. Alii hic Pamphilum ſignificare putant diſcipulū: q̄a Dauus magiſtri nomē eſt. ad aliquid ſunt diſcipulus & magiſter. Ergo nōe diſcipuli genitiuus ē ſingularis caſus. Alii nominatiui pluralis putant: vt diſcipulos dixerit oēs per quos agitur fallacia, ſm illud: Tum ſi quis magiſtruz cepit ad eam rem improbū. ¶ Ego q. n. n. quaſi fabula ſit. ¶ Non imme. es di. nōe deſunt. & bene diſcipuli: quia ſupra magiſtruz fecit. ¶ Ego q. n. n. ſemper ita reſpōdet Dauus ſeni, tanquam non intelligat quid loquatur. ¶ Hic ſi me: ipſa redit ad illam ſententiam ſimul ſceleratus Dauus: ſi quid conſilii habet, cōſumat nunc. ¶ Adortus eſſet: adoriri dicitur, qui ex inſidiis repente inuadit. Dictum ab eo quod corpora aggredientiū exurgant ſubito, atq̄ increſcant. ¶ Adortus: aggreſſus. omnia hæc ex tranquillitate maris dicta ſunt metaphoricos.

Adoriri

ITa pol &c. In hac ſcæna nouo modo fallit Simo per nimiā ſagacitatē ſuā. My. pol q̄dē: iuſiurandū eſt. o Lesbia res eſt ita vt dixti: p dixiſti per ſyncopen. haud ferme. i. nō facile. inuenias. i. inueniat aliq̄s, vel inuenire poſſit: ſecūda perſona pro tertia. virū fidelē. i. fidē ſeruātem mulieri. Si. hæc ancilla eſt ab Andria. i. ex parte Andriæ: hoc eſt Glycerii. nā illi fauet, quid narras. Da. ita eſt. My. ſed hic Pā. ſibi firmauit fidem. ſed audito noie Pāphili pr intercepit loqui, inquiens. Si. quid dicit? neq̄ tñ alloq̄tur Myſidē, ſed Dauū. My. firmauit. i. cōfirmauit. fidē. i. pmiſſionē ſuā: quaſi, q̄d promiſerat, ratificauit. Si. hem: īteriectio eſt verba accipiētis, & admirātis. Da. Vtinā aut hic Simo ſit factus ſup. ſurdus: aut hæc Myſis ſit facta muta: ſylepſis eſt per genera, nam pendent ex eo quod dixit, firmauit fidem. My. nā iuſſit tolli. i. educare, nutriri. quicq̄d peperiſſet ſiue maſculuz, ſiue fœminam: propterea ſic firmauit fidem. Si. O Iupiter quid ego audio? actū eſt: in ſumma rerū deſperatione ponitur actum eſt. q. d. periſti, male tecum aget. eſt autem illud dictum a iure ciuili deductum: In quo cauetur ne quis re acta apud iudices repetat. Cicero ad Pætum: Actum igitur de te eſt niſi prouides, ſi quidem. i. ſi certe, hæc Myſis prædicat. i. loquitur vera. Leſ. narras. i. refers. bonum ingenium. i. bonam naturam adoleſcentis. My. optimum narro inquam ingenium. ſed ſequere me intro ne ſies. i. ſis in mora. cum illi Gly. ſit opus. i. ne cum egeat tua opera in te mora ſit: neq̄ illi adſis ſatis tēpeſtiue. Leſ. ſequor te. ſ. Da. quod remedium nūc inueniam huic malo. Si. quid hoc rei eſt ſup. adeon. i. tantum ne eſt demens Pam. deeſt vt ſuſcipiat filium i vel aliquid tale. ſed hoc tacuit per apoſiopeſin: reliquumque pronunciauit prouide: atque conſilio repertum. & bene demens dixit. Nam demens eſt qui amore captus eſt: ſequitur enim quo ducit voluptas: non quidem

GVI.

Syncopa

Hē admirātis

Sylepſis

Actū ē

Cicero

Sigdē

Adeon

Apoſiopeſis

Demēs

Pere grina. Ah do lentis.

ſui compos adeo,itaque demens eſt,vt ſcilicet ſuſcipiat filium,ex peregrina,i.ex meretrice,Nam peregrinæ mulieres inhoneſtæ ac meretrices habebantur.Iam:quaſi dicat: Nunc primum ſcio ſactum filii,Ah:interiectio dolẽtis.vix tandem.i.poſt multum temporis:adhuc vix potui ſentire.& id dicendi genus non tam refertur ad diuturnitatẽ temporis,q̃ ad effectum expectatis.

Cicero

Cicero ad Appium:Vix tandeȝ legi literas dignas Appio.& Virgi.Vix tandẽ magnis Ithaci clamoribus actus Compoſito rumpit vocem,Vix tandeȝ ego Simo ſtolidus ſenſi,i.percepi.fallaciam:ſcilicet quam comminiſcuntur aduerſum me,& Chremetẽ.

Stoli dus

Stolidus dicitur qui ꝓxime accedit ad naturam,ſenſumq́ pecuduȝ,Et cum quinque ſenſus habeamus communes cum belluis:duos tamen viſum & auditum magis ſenſibiles habemus,q̃ pecora.

Scire

Duabus autem rebus ſcimus:aut ratione,aut ſenſu:qbus maxime præſtamus cæteris animalibus.Da.quid hic Simo ait ſe ſenſiſſe.Si.hęc ſallacia primum adſertur iam mihi ab hoc Dauo ſcilicet.Simulant hanc.ſ.Glyceriũ parere.quo,i.vt.abſterreant.i.deflectãt,Chremetẽ.ſ.a danda filia ſua Glycerio.o Iuno Lucina:ſic dicta ab eo qđ in lucẽ producat.fer opem:

Ferre opem

dicitur in malis rebus:& ab his qui de ſalute dubii ſunt.igitur fer opem:ideſt opitulare:partui ſcilicet:propter qđ Lucina es dicta.

Obſte trix

Inde obſtetrix(vt Donatus vult)dicitur ꝙ opem ferat.obſecro:ideſt per ſacra rogo.ſerua:ideſt cuſtodi me parientem,ſiue puerperam:hoc eſt etiam ſerua me,cum ero partu liberata.

Hui irridẽtis

Si.Hui:interiectio eſt irridentis.tã cito illueuſque ſubaudi peruentum eſt.ridiculum:ſicut prius dixit fabulæ:& Perſius nugæ.& eſt vultuoſe:ideſt cum geſtu & capitis motu pronunciandum:quaſi dicat Quanta ridendi materia.quod verbum:an nomen:an aduerbium dicendum ſit Donatus dubitans:tandem in eam deſcẽdit ſententiam:vt magis aduerbium ſit,videtur tamen nõ inepte dici poſſe illud eſſe nomen ſubſtantiuum neutri generis.Poſtquam audiuit me ſtare:ideſt ſtantẽ eſſe.ante hoſtiuȝ domus.ſ.approperat.ſ.eiulare.& Iunonis auxiliũ implorare feſtinat.O Daue hæc,quæ fiunt ſcilicet,non ſunt diuiſa:ideſt digeſta:cõpoſita:diſtributa.tibi i.a te.ſatis cõmode.i.ſatis opportune.vt non prodaris:ideſt vt non tua ſentiatur ſallacia.temporibus:ideſt per tẽpora.Da.mihin:ideſt mihi ne non ſunt ſat commode diuiſa.quia dixerat Simo Tibi,reſpondit Dauus Mihi:quaſi non intelligens qđ loquatur ſenex.Si.Num:ideſt nunquid:quaſi dicat Non es immemor:ideſt es oblitus.diſcipuli:ideſt Pamphili:quem ad has fallacias faciendas inſtruis,Dixerat enim prius:Tũ ſi quis magiſtrum cepit ad eam rem improbum.ideo Dauus reputatur magiſter,Pãphilus vero diſcipulus.Da.ego neſcio quid narres:ideſt quid dicas.Si.Hicine:ideſt hic ne hoc eſt verum.ſi hic Dauus adortus eſſet:ideſt aggreſſus eſſet,nam adoriri dicitur,qui ex inſidiis repente inuadit.

Adori ri

dictum ab eo quod corpora aggredientium exurgãt ſubito,atq́ increſcãt.ſi adortus eſſet me imparatum:ideſt improuiſum,in nuptiis veris:ideſt vere celebrandis.quos ludos:ideſt quos iocos:quas irriſiones.nunc redderet:ideſt obiceret mihi,& retorqueret in me.Nunc fit:imperſonale eſt,vt Cicero ad Cælium:Sedulo fit:ideſt res agitur in nuptiis.laboratur periculo:ideſt in periculũ,& perniciem huius Daui.ego Simo nauigo in portu:ideſt tuto res meas ago citra omne periculũ.metaphoricos ex maris tranquillitate.

ASCẽ.

DOnatus legit:Num immemores diſcipuli.vt ſit:Num diſcipuli tui ſunt immemores præceptorum tuorum.vel num mulieres ſunt immemores diſcipuli tui:vtpote Pamphili.

Trimetri,& Tetrametri Trochaici,& unus Dimeter Catalecticus,& Pentameter alter.

LESBIA. SIMO. DAVVS.

ADhuc Archyllis quæ adſolent,quæq́ oportet
Signa eſſe ad ſalutem,omnia huic eſſe uideo,
Nunc primum fac iſtæc ut lauet,poſt deinde
Quod iuſſi ei dari bibere,& quantum imperaui,
Mox ego huc reuertar.

SER.

ITa pol quidem.Fruſtratus ſenex & deceptus valde ab intentione ſua per Pamphiluȝ,Dauo faciente fidem:conceſſioni illius adhuc exaggeratur deceptio ſenis per familiam Glyce,tamẽ ipſemet per ſe:& ex veritate incurreret hãc deceptionem pręuertendo veritatem.& neceſſarium erat:vt hoc modo:& ita opportune ſenex deciperetur per illas mulieres:a quibus multi rumores,qui eſſent de iſta familia veluti de puero forſitan poſſent ſenem commouere:vt crederet ſe deceptuȝ fuiſſe verbis Pãphili & Daui.Et pręterea in iſtis notatur quędam commoditas tertii actus:quia per iſtas erit quidam trãſitus ad tertium actum.i.ad veras nuptias.Cuȝ enim ſenex videat filium conſentientem:& iſtas mulieres tantas fallacias machinantes:tanto feſtinantius ad veras nuptias conabiť.Inducunť vero Myſis,& Lesbia venientes & loquẽtes de laude Pãphili,& de puero eius.Vnde ſenex putans fallaciã eſſe deceptionẽ incurret.Dauus vero quare remanet ſatis finis oſtendit:qđ hoc exclamat ſenex deceptus ſpecie falſitatis.Adeon eſſet filius meus demens:ꝙ filium haberet de peregrina:nõ credo ab hoc Dauo,Gly.nõ ſolum decipitur Simo verbis ancillarũ:ſed etiã voce Glycerii parientis.Hæc ſunt diuerſa a re in temporibus:vt prius me exploraret eſſet ante hoſtiũ:poſtea veniret ancilla cũ obſtetrice:deinde clamaret domina:ſed non ſat commode:quia comperit.

DON. Adhuc

ADhuc Archyllis quæ adſolent,quæq́ oportet.In hac ſcæna ſpectat q̃ ſ.ite expreſſa conſuetudo medici:vel medicæ egredientis de ægri domo.Nam veniens de negociis eius loquitur:abiens de morbo,& hæc ſunt præter : quæ dicuntur .¶ Adhuc Archyllis quæ adſo.ſicut veteres ſcribebant:huc quando incerti futurarum rerũ ex pręſentibus rebus firma intimabant:quod eſt genus certiſſimæ promiſſionis,& cautæ.¶ Adhuc Archyl.quæ adſ.medicina autem in ratione:aut in conſuetudine:aut in exemplis.Adſolent ergo conſuetudinis eſt:oportet rationis.¶ Signa eſſe ad ſalutẽ:deeſt hęrentia:aut pertinentia.ſic in Heautõ.Atq́ hæc ſunt ad virtutem.omnia ergo abſolute dixit:vt deſit aliqđ tale.Vnde & nos dicimus:Quid ad rẽ,vel quid ad me.¶ Nunc primum ſ.iſt.vt la.imperitiæ notantes Menãdrum:aut Terentium,ipſi vltro imperiti inueniuntur.nam & ille dicens conſuetudine nõ receſſit:vt cum lauiſſe ſe ait:non lauiſſe a parte totum ſignificet:ſed Teren.proprius ad ſignificationem acceſſit iſta dicendo ne pudenda nominaret,& ſunt qui adhuc Archyllis correctionẽ eſſe nimium ſollicitæ nutricis putẽt:quod ego nõ probo.¶ Faci.vt la.iſtæ quæ ex puerperio ſordebant,qdam iſtã.i.ipſam puerperã d eſt.ſic eni & Menãder :ſed imperitiæ accuſanť:qđ non continuo ſolent poſt puerperiũ lauare:ſed diebus omiſſis.¶ Quod iuſſi ei dari bibere,& quantũ imperaui dare:cõſuetudine magis q̃ ratione dixit:pro date ei potionem.Lucil.in.v.Date bibere ſummo.Date bibere:nam duo verba vna coniuncta nullã habent ſignificationẽ ſine nomine,aut pronomine.vt ſi dicas:Dic facere.¶ Quod iuſſi dari ei bibere,& quantum imperaui:& qualitatẽ & modũ rei dixit.¶ Quod iuſſi da.bi.& quan.im.Mox huc re.vt auctoritatem & iactantiã medicorũ imitet dicendo:Quod iuſſi.nõ ſufficiebat:ſed etiam imperaui dixit.ſimul hæc ſolẽt medici ꝓmittere vt frequẽter.¶ Mox ego huc re.ſci.pu.ſatis obſtetricis eſt adhuc incertũ quale dicat:atq́,vt ita dicã,a matre ſanguinolẽtum nõ pulchrũ:qđ ipſum nimiũ videre cito diceret:ſed ſcitum ꝓnunciat:ideo ſubauditur:vt operæ pretium maius accipiat.

¶ Perecaſtor

DON. Perecastor Virgil. Dieresis ſupſtes ¶ Perecaſtor:p Caſtorē,& Pollucem ornatiua ſunt iurandi apta fœminis. Et natus ē Pāphilus dixit:vt Virgi. Quē Dardanio Anchiſę r.ſ.ſa.v.¶ Scit⁹:elegās puer, pulcher. quē Græci ... dīt.qđ eni qui ſunt hoc ſcitū & pulchrū: & eſt diæreſis.nam ordo eſt:Puer ſcitus Ecaſtor:vt in hoc Per Pol,q̄ paucos :vt ſit p q̄ paucos.¶ Deos q.vt ſit ſu.alias ſupſtites.ſupſtites ſūt ſenes & anus:qa ſenes multis ſupſtites ætate delirāt.vñ & ſuperſtitioſi,q Deos timēt nimis:qđ ſignū eſt delirantis.ſupſtes nunc ſalnus.¶ Q ñq.ſ.ē in bo. qñ & cū interdum ſunt cauſales:& qñ pro qm intelligimus.¶ Quandoqdē ipſe:trāſit a puero ad ipſum Pāphilum. ¶ Vel hoc quis non credat:ironia ē.vel modo nō eſt diſiunctiua cōiūctio:ſed pro etiā poſita,vt apud Virgil. Vel Priamo miſeranda manus t.p.d.& bñ vel hoc ſubaudias:exceptis illis,q̄ reprehēdit ſupra. ¶ Abs te eſſe natum:& ortū legit:vt ſit inſtructū,cōmentū,& cōpoſitū.¶ Nō imperabat corā ſcorā ad certas perſonas refert:ad oēs palā. ¶ Quid o.eſt.ſ.etiā imperatiue df.¶ Opus facto eēt p.dcās cauſas:vt ſit Ipſi puerpæ corā imparet.¶ Quid facto opus ē:ſic eni dicimus: Quid vis tibi faciam. Coram Palam ¶ Puerperę:oīs q̄ pepe rit puerpera dr Puerpera Puer :& nō quod

Ecaſtor ſcitus puer eſt natus Pamphilo,
Deos quæſo ut ſit ſupſtes,quādoquidem ipſe eſt ingenio bono,
Cum p̄ huic ueritus eſt optumę adoleſcenti facere iniuriam. Si.
Vel hoc quis non credat,qui & norit,abs te eſſe ortū? Da. qd nā
Non imperabat corā qd opus facto eſt puerperæ. Cid eſt? Si.
Sed poſtquā egreſſa eſt,illis quæ ſunt intus clamat de uia.
O Daue itan contemnor abs te? aut ita ne tandem idoneus
Tibi uideor eſſe,quem tam aperte fallere incipias dolis?
Saltem accurate,ut metui uideār,certe ſi reſcierim. Da.
Certe hercle nunc ipſus fallit,haud ego. Si. edixin tibi?
Interminatus ſum ne faceres? num ueritus? quid retulit?
Credon tibi hoc,nunc peperiſſe hanc e Pamphilo? Da.
Teneo quid erret,& quid agam habeo. Si. quid taces? Da.
Quid credas? quaſi non renunciata tibi ſint hæc ſic fore! Si.
Mihin quiſquā? Da. eho an tute intellexti hoc aſſimularier? Si.
Irrideor. D. denunciatū eſt.nā qui iſtæc tibi incidit ſuſpitio? Si.
Qui? quia te norā. Da. quaſi tu dicas factum id cōſilio meo. Si.
Certe eni ſcio. Da. nō ſatis me pnoſti etiam qualis ſim Simo. S.
Ego ne te? D. ſed ſiquid tibi narrare occepi,continuo dari
Tibi uerba cēſes. S. falſo. D. itaq nihil hercle nutrire iā audeo. Si.
Hoc ego ſcio unum,neminem peperiſſe hic. Da. intellextin.
Sed nihilo ſecius puerum deferent huc ante hoſtium.
Id ego iam nunc tibi renuncio here futurum ut ſcis ſciens,
Ne tu hoc mihi poſterius dicas Daui factum cōſilio,aut dolis.
Prorſus a me opinionem hanc tuam eſſe amotam uolo. Si.
Vnde id ſcis? Da. audiui,& credo. Si. multa concurrunt ſimul,
Qui coniecturam hanc nunc facio,iam prius hæc ſe e Pāphilo
Grauidam dixit eſſe,inuentum eſt falſum,nunc poſtquā uidet
Nuptias domi apparari,miſſa eſt ancilla ilico.
Obſtetricem acceſſitum ad eā,& puerum ut adferat ſimul. Da.
Hoc niſi fit puerum ut tu uideas,nihil mouentur nuptiæ. Si.

quid agā habeo,& qd rñdeam ſcio.¶ Quid credas? q̄ſi nō r.h.pter qđ:aut pter quā rē:aut qđo:aut pper qđ cre das.repetit verbū eius qđ ait Credo:q̄re adiuuādū pronūciatione eſt.¶ Quaſi tibi nō renūciata.i.nunciata:cōpoſitū pro ſimplici.¶ Mihi qſq:fauet ſibi ſenex in eo qđ ſe vult p ſpicaciorē videri.¶ Eho an tu te:eho mō interiectio eſt ad mirantis:alias ad ſe vocātis.vt Ehodū ad me. ¶ Nā qui iſtæc:q.i.vñ: quaſi tu dicas factū id cōſilio meo,dicas p ce das,nō eni dicimus niſi qđ credit:ab eo qđ ſequitur id qđ pcedit.figura metalepſis a poſteriori bus ad priora.Idem alibi: Audacter dicito.& alibi: Fœneratus iſtud beneficium pulchre tibi dices,i.credas,ſcies,ſentiēs.¶ Nō ſatis me pnoſti etiā qualis ſim Si mo:etiā pro adhuc,vt Virgi.Idem etiam o.c. t.pater.¶ Ego ne? duo bus iſtis pronominibus oſtendit ſe ſenex ſcire omnia.¶ Sed quid tibi narrare occepi:melius q̄ incepi dicitur ab occi pio.eſt eni occepi quaſi caput rei inſtitui.¶ Falſo:poteſt & ironicos falſo pronūciari:poteſt & falſo loqris dici:vt Salſu. Falſo quærit d.ṅ.ſ. h.g.& vocalitaris cū ſic dixit.vt pſudulo:optato,certo:quaſi pſeudule,optate,certe.¶ Nihil iā mutire:Ennius: Nec dico:nec facio.vnde & muros dicimus, quos Greci ... :ſi ue ... dicunt.¶ Ego v.h.ſ n.i. eminē dicēdo maiorē confirmationē ſcire nō ſolum Glyceriū nō peperiſſe:ſed etiam neminē,hic dicendo oſtendit domū.& eſt neminē nullū hominē.& nota in fœminino genere etiā neminē poſitum. ¶ Deferē huc mox puer ante hoſtium:de ferſur.q.d.nobis. ¶ Id ego iam tibi nūc renūcio:fingit ſe prodere,qđ ipſe facturus eſt:vt vnde credat ſenex ab eo fieri qđ puirit fore. ¶ Id iam ego ti.re.he.futu.re ſyllaba apud veteres interdū abūdat:renūcio pro nūcio,& Cice. Renunciat mihi.renun cio:quaſi ſecretū conſiliū.vt ſupra:Renunciatū eſt.¶ Daui cōſilio factū,aut dolis:cōmodius & magna cū inuidia dixit Daui:quaſi ſine eo ſcire dixiſſet,vt Virgi.eſt Turnus incuſaret dixit:Nulla mora in Turno.¶ Prorſus a me opinionē:prorſus quaſi porro verſus,qđ Græci ... dicunt:longum vel tractū.prorſus pro qua re poſitū putant:ego pro eo qđ eſt oīno.Sunt qui cōiunctionē velint eſſe.¶ Opinionē tuam hanc:hāc eū tædio dixit:hoc eſt nimis moleſtā:nimis ſuſpicacē:nimis accuſatricē.ſic dixit hanc tuā,vt Virgi. de apibus:Vere ſuo Solem ſuſſ.ſ.ñ.& in Adelphis:Iā vero omitte Demea tuā iſtā iracundiā.¶ Audiui,& credo:locus cōmunis:an famæ credendū ſit bene ſubiūgit credo:nō eni audiſſe ſtatim credere eſt.¶ Multa concur.ſimul,Qui con. reſtat eni vt multis cōcurrentibus ſignis vna couictura cōflatur.¶ Iam primū hæc ſe ex Pam,Grauidā dixit eſſe,inuentū eſt falſum:ſm qđ credat ſenex,& ſummo ad imū:& ex factis etiam & dictis:& ex rebus atq pſonis ſumit argumentū.¶ Poſtq vidit nuptias parari:ſelegāter omiſit in cu

Ebo

Metalepſis

Occipio

Salſu.

Ennius

Nemo in fœminino genere

Renuncio

Virgil.

Prorſus

Virgil.

Puellus Puera Puella ¶ puerum,ſed qđ ſi iunt,puerpera dicta apud veteres: puer puellus:puera puella.¶ Illis quæ ſunt intus clamat de via: argumentū ex eo quod non factū eſt,eum fieri oportuerit: & ex eo qđ eſt factum,cum fieri nō oportuerit.¶ Clamat d.v.:mire clamat,q.d.mauit clamare,q̄ ſine labore impera re.¶ O Da.itan con.hoc eſt vſq adeo ne ita contemnor.i. valde cōtemnor.Temnor autē græcum eſt.i.cęđor & reiicior,nam veteres ... dicebant ſine præpoſitione.¶ Ita ne tandem:indignatio eſt ad exiſtimationem reuocātis eū: dicta vel facta quo contemnitur quis.¶ Idoneus:aptus & rei natus.¶ Aperte fallere: cito fallere, & aperte.¶ Saltem accurate:& mire ſaltem:qđ ponitur in deſperatione rerū.primo enim fuerat hortatus Dauum:vt conaretur fallere ſaltē accurate:zeugma a ſuperiore.¶ Fallere incipias:aut certe ſyleplis fallere incipias.¶ Certe ſi r,& verū pro eū reſciuerim:an qa ſtultum me putas.¶ Certe her,n.hi.f.f.e,hoc ita dicitur:vt audiat ſpectator:nō vt Simo.¶ Edixin tibi:Interminatus ſum ne id fa.hic illud redhibet:Edico tibi ne temere facias.¶ Interminatus ſum ne faceres:pro minatus ſum.Plau.in Aulu.Interminet ſola ſibi.¶ Num veritus:veretur liber:metuit ſeruus.& deeſt es. apta eclypſis iraſcenti.alibi:Non ſimultatem meam reuereri.¶ Quid retulit credon tibi hoc,nūc peperiſſe hāc e Pam. retulit pro fuit:vel intereſt:& pducit re ſyllabā.& eſt ſenſus:Sic cōtempſiſti,quaſi nō tibi cōminatus ſim.¶ Teneo qd erret,& qđ agā hēo:hoc dixit nō vt Simo:ſed vt ſpectator audiat,hoc denīq ſenex pbat dicens:Daue qd taces,&

Timor

Idone⁹

Plaut. Veteri Metuere Retulit

Quadrati partim, Trimetri nonnulli, Monometer vnus, & Dimeter alter.

PAMPHILVS. MYSIS.

HOcine eſt humanum factum, aut inceptũ, hocine officium patris? Q uid illud eſt? Pa.
Proh deum fidẽ atq; hominum, quid eſt, ſi hæc non contumelia eſt?
Vxorem decrerat ſeſe dare mihi hodie, non ne oportuit
Præſciſſe me ante? non ne prius cõmunicatum oportuit? My.
Miſerã me qđ uerbũ audio. Pa. quid Chremes, q denegauerat
Se cõmiſſurum mihi gnatam ſuam uxorem, id mutauit, quia
Me immutatum uidet, ita ne obſtinate operam dat, ut
Mea Glycerio miſerum abſtrahat? quod ſi fit, pereo funditus.
Adeon hominẽ inuenuſtũ eſſe, aut infelicẽ quẽquã ut ego ſum,
Proh deum atq; hominum fidem, nullon ego
Chremetis pacto affinitatem effugere potero? quot modis
Contemptus, ſpretus, facta, tranſacta omnia, hem

GVI. AVdiui Archyllis &c. Hic Myſis egrediens: & de quo geſtura eſt loquitur: & ſimul docet qđ ab altera geſtũ ſit. O Archyllis. i. o anus audiui. qđ. ſ. me facere velis, iubes. i. vis, vel pcipis. Lesbiã. i. illã obſtetricẽ ebrioſam. adduci iamdudũ. i. quã primũ. pol. i. per Pollucẽ, ſiue per ædẽ Pollucis. illa Lesbia eſt mulier ſane. i. mulſũ. temulenta. i. vinolẽta: q̃ſi temeto vino plena. Temetũ eñ vinum dictũ eſt, ꝙ teneat mentem. Inde abſtemius abſtemia abſtemium. i. ſobrius: & a temeto abſtinens. Et temeraria. i. inconſiderata: pceps: non ſatis cõſiderãs qđ agat. Nec eſt ſatis digna cui cõmittas. i. credas. Cõmittimus enĩ magna, quæ ſalutẽ in dubio habent. Tñ quãuis ſit temulenta adducant eã: quia tantopere vis. vos ſup. ſpectatores. ſpectate. i. conſiderate. importunitatẽ. i. inconſiderationẽ: ſiue incõmoditatem loci & tẽporis. aniculæ. ſ. Archyllis: qa Archyllis eſt compotrix eius. ſ. Lesbię. i. ſimul cum ea potat. Deeſt per apoſiopeſim. Ideo vult illã accerſiri. O Dii obſecro. i. per ſacra rogo. date huic Glycerio facultatem pariundi: atq; date illi Lesbiæ potius locũ. i. opportunitatẽ ſine occaſione, peccãdi. i. errandi. in aliis vel rebus, vel mulieribus. Sed quidnã: ideſt cur. video Pãphilum exanimatum: ideſt perturbatum. Exanimus autẽ dicitur mortuus. Vereor. i. timeo, quid ſiet: ideſt quid ſit negocii. vel quid: ideſt cur, vel propter quid ſit exanimatus. opperiar. i. expectabo. quidnã triſtitiæ: ideſt quam triſtitiã, hæc verba: ideſt hæc turbatio i. commotio afferat.

Cõpotrix

Apoſiopeſis

Opperior

SER. AVdiui. Incipit ſecundus actus: cum prior actus ad correctionẽ filii tẽdat. ſecundus ad opprimendum laborat. ſ. vt Pam. Gly. non dimitteret. nec filiam Chremetis reciperet. & vt ſimulatio ſenis efficaciam non haberet. prior actus hoc iã effecerat: Vt Dauus, & Pam. territi eſſent. & ne Pam. per terrorem ad voluntatẽ patris flecteret: inducitur Myſis fidelis dñæ ſuæ: & Pã. in amorẽ Gly. confirmet: & poſtea Carinus: qui ab amorẽ Phi. eũ diſſuadeat. & ita Pã. confirmatio veniet. Dauus advltimũ qui dabit conſilium ad deſtruendã ſimulationem. In hac prima ſcæna ſecundi actus deſcribitur Myſis fidelis dñæ ſuæ: vt ſit idonea perſona: quæ ꝓ domina ſua loquatur: & exoret Pam. fideliter. Et dať occaſio in qua oſtendat ſe fidelem. hoc. ſ. quod mittatur ad Lesbiã obſtetricem: quam, quia temerariam ſciebat, & temulentã: timẽs ne dominã ſuã temere tractaret, conqueritur ita: Audiui &c. O Dii ſpectate importuna aniculæ. ſ. Archyllis.

DON. HOcine eſt humanum factum, aut inceptu3. Hic inducitur adoleſcẽtis animus circa nuptias: vt ex magnitudine eius ingẽs gaudiũ comparetur in fine fabulæ cognita Gly. & ſimul id agiť: vt magis, magiſq; per Myſidẽ Pam. excitetur ad reſpondendum patri ad nuptias inducenti. Hocine eſt h. ſ. a. i. ab iracundia & dolore cœpit. Iracundia deſcẽdit ex iniuria: dolor ex miſeria. Hocine eſt h. ſ. a. in. quaſi deliberatio eſt: in qua duæ partes ſunt: vna patris & altera amicæ pſuaſoriæ. Myſis eſt principium ab inuentione: in q̃ primo vt hominẽ accuſet: deinde vt patrem. Hocine eſt h. ſ. hoc eſt dilatare orationem, ne diceret quid fecit. & eſt peruerſa αὔξησις a maioribus deſcendens ad minora per amplificationem accuſationis. Factum, aut ince. in aliis factu aut inceptu fuit. Hocine eſt officiũ: ab efficiẽdo, ab eo quod quæritur: quid efficere in eo vnũquẽq; conueniat ꝓ conditione perſonæ. Quid eſt ſi. h. cõ. non eſt: hæc ſi dicimus de his quæ neceſſario ſunt: hoc eſt qđ dicimus. Si hæc cõ. non eſt: hoc eſt ſtomacho dictum: quaſi aliquo contradicente non eſſe contumeliam. Cl. Quid eſt quæſo Metelle his: ſi hoc non eſt. Vxorem d. ſ. m. h. decernere ẽ de magniſecẽtam proferre ſentẽtiã. Vxorẽ decreuit: ꝑpoſitio iniuriæ. Nõne o. oportuiſſe ad patrẽ refert. nã nec ſi conſentiret ad nuptias: ſed ſae me velle. Nonne o. P. me. ante: dolet ante ſpatium non habuiſſe conſilio. Nonne o. P. q̃ de ſtomacho repetitus eſt oportuit. & de more ꝓſciſſe me ante. pręſciſſe proprie ad eũ refertur: hoc eſt ad Pã. Cõmunicatũ: ꝙ neq; huius ꝓprium eſt: neq; illius. & ante abundat. aut certe pręcum ſufficiat ſciſſe. Cõmunicatum: quia nuptiarũ non omnis poteſtas in patre eſt. Quod verbũ audio: verbum more ſuo poſcit: ideſt vxorẽ darei quod ait. Quid Chremes: tranſit a patre: nunc ad ſocerum redit. id quod nõ ad Chre. ſed ad illum tranſeuntis dicitur: & nõ conſiderãtis quid dicat. Quid Chre. iraſcitur patri ꝙ cogat Chre. ꝙ non neget vxorem. Nonne d. non odio haberi: non repudiari. Quid Chre. ꝙ non latuerat Pam. repudiaſſe Chr. vnde & Dauus ait: Qui poſteaquam auditũ fuerat: non datum iri filio ſuo vxorem. Id mutauit: non ne dixit: Id enim obdenegarat. Commiſſurum mihi gnatã vxorem: parauerat nuptias: & Chremetem mutare ſentẽtiã. Id mutauit qm: nam quoties verba ſunt dicitur quoties nomina. Ita ne obſtinate: obſtinate facere eſt aliquid in alterius malũ eũ conatu perſeueranter, & in alterius pernicẽ nimis niti. Vt me a Gly. miſerũ abſtrahat: magna vi verbi, & ꝓprietate vſus eſt. vnde illud eſt: Iphetus, & Pelias mecum diuellimur inde. Abſtrahat: magna indignatione vſus eſt: tãquã Chre. nõ tã filiæ conſultũ velit, q̃ læſum Pãphilũ. Proh. d. at. h. ſ. q̃ ferueat indignatiõe hinc aſpice: ꝙ frequẽter exclamat: Proh deũ atq; hominũ fides. alia exclamatio ẽ aduerſum ſocerũ. Adeo hoiem ſe eſſe: neminem putat eſſe genere humano ita infelicẽ, vt ſe. qđ ẽ cõe omniũ, qui in aliquo mœrore cõſiſtũt. itaq; non ſe, ſed cõditionẽ humanã dolet. & iraſciť natũ eſſe quẽquã: q poſſit eſſe tam miſer: vt ipſe eſt. ac per hoc adeo ſe hominẽ eſſe infelicem. Amatoris amore nominato exiliuit in gemitus. Sic Virg. Aut ſi lux alma receſſit: Hector vbi eſt. Inuenuſtum, aut infelicẽ quẽquã: inuenuſtus eſt ſine Venere. i. ſine gratia: quem oẽs reſpuãt, repudiẽtq; pulchræ. & quem deformes apperãt. Inuenuſtum, aut infelicẽ: inuenuſtus cui diſplicens obiicitur: infelix cui placens negatur. Aut infelicẽ quẽquã, vt ego ſum: adeo ſe miſerum dicit: quia ſibi repudiare nõ licet: vt propter ſe doleat humanũ genus i quo ſit aliquis tam miſer. vt: Heu cadit in quẽquam tantum ſcelus. Vt ego ſum: ἀνακόλουθον eſt: vt quam enim inferre debuit: non vt. Effugere: in totum fugere. Quot modis ſ. c. ſi Chre. ſpretus intelligeremus Pã. diceret quia operam dederit: vt ſe repudiaret Chre. vt ſupra dixit mutauit, quia ne immutatum videt. Quot modis ſpretus, cõtemptus: Chre. an Pam. Facta, tranſacta omnia: prouerbiale eſt in id negocii: de quo nihil ſuperſit ad agẽdum. Facta autem a Pamphilo. Tranſacta etiam a Chremete.

Officium

Decernere

Iracundia

Dolor

Obſtinate facere

Virg.

ἀνακόλουθον

Effugere

Repetor

Repudiatus repetor,quam ob rem,niſi id eſt quod ſuſpicor,
Aliquid monſtri alunt,ea quoniam nemini obtrudi poteſt,
Itur ad me.My.oratio hæc me miſeram exanimauit metu.Pa.
Nam quid ego dicam de patre?ah tantam ne rem
Tam neglegenter agere?præteriens modo mihi apud forum
Vxor tibi ducẽda eſt Pamphile hodię inquit,para,abi domũ,
Id mihi viſus eſt dicere,abi cito,& ſuſpende te.
Obſtupui,cenſen me verbum potuiſſe vllum proloqui?
Aut ullam cauſſam ineptam,ſaltem falſam,iniquã?obmutui.
Quod ſi ego reſciſſem id prius,qd facerẽ ſiqs nunc me roget,
Aliquid facere,vt hoc ne facerẽ,ſed nũc quid primũ exequar?
Tot me impediunt curæ,quæ meum animum diuerſe trahunt,
Amor,miſericordia huius,nuptiarum ſolicitudo,
Tum patris pudor,qui me tam leni paſſus eſt aĩo vſq; adhuc,
Quæ meo cunq; animo libitum eſt facere:ei ne ego vt
Aduerſer?hei mihi incertum eſt quid agam.My.
Miſera timeo incertũ hoc quorſum accidat:ſed nũc peropuſt.
Aut hunc cũ ipſa:aut aliquid de illa me aduerſum hunc loqui.
DVM in dubio aĩus:paulo momẽto huc illuc impellitur.P.
Quis hic loquit?Myſis ſalue.M.o ſalue Pã.P.quid agis?My.
Laboratè dolore:atq; ex hoc miſera ſolicita eſt die: (rogas.
Quia olim in hunc ſunt conſtitutę nuptiæ:tum aũt hoc timet
Ne deſeras ſe.Pa.ego ne iſtuc conari queam?
Ego propter me illam decipi miſeram ſinam?
Quæ mihi ſuum animum:atq; omnem vitam credidit?
Quam ego animo egregio charam pro vxore hab[illegible]

DOn. ¶ Repetor repudiatus:quaſi hæc iniuria ſit repudiare,& repetere.& tale eſt in Eunucho:Excluſit,reuocat.¶ Niſi id quod ſuſpicor coniecturale argumentũ.¶ Aliquid mõſtri alunt:duplex cõtumelia,& monſtri,& aliquid:minus enim eſſet aliqᵈ mõſtrum.ſic alibi:Quid hois vxorem habes.& mutauit genus dicendo ea:qm̃ fœmina eſt.ſic in Eunucho: Taces monſtrũ hois:nõ ducturus es.¶ Aliquid m.a.ea:dum mõſtrum dixit:ea ſubiunxit:tanquã nõ verbis ſed ſniæ ſeruiẽs.¶ Ea qm̃ nemini obtrudi:mire obtrudi:q̃ſi inuito,& totum cũ iracundia.

Obtrudi

¶ Obtrudi:ĩfringi:impingi.¶ Itur ad me dotẽ amator non cogitat:& advtilitatẽ trahit:qᵈ vltro venit:& qᵈ ſe repetit Chremes.¶ Itur ad me:q̃ſi ad hoſtẽ.

Plau.

Plau.i pſeudulo:Itur ad me.& Virg.Simul enſe relicto ibat i Euryalum ꝓpere.¶ Orõ hęc me miſerã exa.etiã pauca verba veteres orõnẽ dicebãt.¶ Nã qd ego dicã d.p.redit ad patrẽ in quo noue hic accuſat negligẽter eum agere qᵈ voluit fieri.¶ Tãtam ne rẽ tã negligẽter ſummã nati,ac nuptias.¶ Præteriẽs modo:hic oſtẽdit ſpãliter quid peccauerit pater.¶ Præteriens modo apud foꝝ:vndiq; conflatur accuſatio ex facto:quod præteriens:ex tempore qᵈ modo:ex loco:qa in foro:ex verbis.¶ Vxor tibi ducẽda eſt:mire ducenda.ſemp hoc genus declinatiodis neceſſitatem oſtendit:

Virgi.

vt Vir.Vt pacem t.a.t.p.Sallu.Agendũ.atq; obuiã eũdum eſt.¶ Id mihi viſus eſt dicere,abi cito,ac ſuſpẽde te:ad odie cito retulit:at vxor tibi ducẽda ẽ ſuſpẽde te.¶ Aut vllam cauſam ineptaꝫ fal.duo tpa in defenſione:aut vera ad tempus accõmodata.

Ineptũ
Falſuꝫ

Ineptum eſt quod a quouis reprehendi poteſt.Falſum quod ẽt prudẽtẽ poſſit fallere.¶ Quod ſi ego reſciſſem id.p.ſi mecum cõicaſſet prius.¶ Quid facerem ſi.m.ro.ipſe ſe reprehendit,qui ſi reſcierit.¶ Aliud facerem:vt hocine facerem.& nota facerem pro tacerẽ.¶ Sed nunc quid primum ex.deliberatio & partes eius.¶ Amor,miſericordia:hæc oratoria ſunt cum vnũ negocium in multas detrahimus partes.¶ Diuerſe trahunt:pro in diuerſa trahunt:amor:a neceſſario miſericordia:

miſericordia amphibologia.¶ Nuptiarum ſolicitudo:perturbatione,quibus colligit conſulere ſe non poſſe.

Solicitudo
Solicitatio

Solicitudo eſt:quæ inhæret mentibus:ſolicitatio quę ab alio fit.¶ Tũ patris pu.amphibologia.¶ Qui me tam le.p.explanatio in qua pudendum ſit apud patrem:& illud ſpectat:Tu te his rebus finem præſcripſiſti pater.¶ Ei,ne ego vt aduerſer:pronomen hic vim qualitatis habet,& eſt an tali bono:qui me tam leui pa1.an quia accuſabat eum eſſe amatorem.¶ Ego ne vt aduerſer:videtur inclinaſſe,vt ſecundum patris animum conſiſteret:& amore ad incertam iterum reuolueretur.

Quorſum

¶ Quorſum accidat:ad quam rem:quo verſus.¶ Sed nunc opus eſt:aut hunc cum ipſa:aut aliquid de illa calliditati fœmineæ & aſtutiæ ſententia hæc congruit.¶ Cum ipſa:nunc domina mea.

¶ Aduerſum hunc:apud hunc,vt alibi:Et id gratum fuiſſe aduerſum te h.g.¶ Dum in dubio eſt aĩus p.m.h.trãſlatio hæc eſt a mole alicuius ponderis:q̃ tanq̃ in loco ſedenti:cũ interea pendet,facile cõmouetur.¶ Quis nam hic lo.Myſis ſalue:hoc ſecum deinde cõuerſus:vt vidit ſalue.difficile eſt aliud inuenire verbum:qᵈ ſic declinetur:ſalue:& pluraliter ſaluete:qppe huius vbi ꝑmodos rara eſt decliatio.

Salue
Salue te

¶ Quis hic loqtur:principiũ Terentianũ in iungẽdis perſoĩs.¶ O ſalue Pãphile:o interiectio optãtis aduẽtum:aut repẽte pculſi.¶ Quid agitur:amatorie & familiariter:nõ.n.dixit q̃.Virgil.Quæ mihi reddat eũ:uel eum me ſoluat amantẽ.¶ Rogas:lenta q̃dam & triſtis eſt reſpõſio,& dolore plena.¶ Laborat ex dolore:duplicẽ labore Glycerii eſſe dicit:unum partus,& ægritudinis:alteꝝ curæ & ſolicitudinis nuptiaꝝ Pãphili.¶ Laborat e dolorẽ,atq; ex hoc miſera ſolicita ẽ die callide aggreditur iuuenẽ:nã utrũq; ꝑ illũ ꝑpetit & dolorẽ,& ſolicitudinẽ.¶ Atq; ex hoc miſera ſolicita:Myſis,q̃ ꝯtra p̃cꝫ ſuaſura eſt:incertum inueniens Pamphilũ:facile ad ſe conuertit propter mentionem dominæ ſuæ:& maxime illam ægram eſſe dicat:qua re ſtatim perfectũ eſt,quod volebat:vt dicat Pam.Ego ne iſtuc conari queam.¶ Quia olim in hunc ſunt conſtitutæ nuptiæ:nec addidit a patre,ſed inuidioſe:quaſi a Pãphilo ſint conſtitutę:an timet in negocio.¶ In hunc diem:idem enim dies eſt,quo placuerant deſtinatæ nuptiæ:q̃uis Chremes renunciauerit.& ſupra:Hic nuptus dictus eſt dies.¶ Tum aũt hoc timet:tũ ꝑterea tertiã ſolicitudinem habere Glycerium oſtendit:ne deſeratur a Pam.Solicita eſt die:tum aũt hoc timet ſolicitudo reꝝ inceptaꝝ:magna eſt qᵈ in hunc diem ſunt conſtitæ nuptię:hic certior metus eſt & grauior.¶ Ego ne iſtuc conari queã:ideo ſic Pamphilus:qa illa inuidioſe nõ deſerere cogaris dixit:ſed deſeras.¶ Ego ne iſtuc conari queã:non perficere dixit:ſed conari.velle aliquid ad ſcelus effectio eſt:iam ſi nõ põt fieri.hic.n.voluntas non factũ damnatur:vt Vir.Auſi oẽs immane nefas a.q;.p.¶ Ego conari:leuius eſt q̃ facta tacere.¶ Ego ne ꝓpter me illam:magna vis eſt in pronoibus:& diuerſa ſunt & ſingula:& non ꝑcipitãtur:nec dñr vno ſpũ.ſicut in Eunucho:Ego ne illã,quæ me,quæ illũ.i.amat:quæ me.i.non amat.¶ Ego ne:ſuadẽter ſubauditur:vt fieri ſinam.¶ Quę mihi ſ.a.ab eius beneficiis.¶ Suum animum:q̃tum ad amorem pertinet.¶ Atq; oẽm vitam:hoc eſt vt maritum ſperaret.¶ Quæ mihi ſuũ animum,atq; oẽm vitam cre.argumentum a conſequenti,ſi eam deſerit hæc ſubuciuntur.¶ Quam ego coram aio pro vxore ha.nihil præter cætera ſi eſt animus.¶ Bene & pudice eius ductum:hic illud ſoluitur lana & tela victum quęritans:& hoc ꝑſeruat bene & pudice Glycerium eſſe ductam.lana & tela victum quæritans non pertinet ad argumentum:niſi poſt vitam Glycerii intelligas.

Virg.

Bene: & pudice eius ductū: atq; eductum ſinā
Coactum egeſtate ingenium immutarier?
Non faciam. My. haud vereor ſi in te ſolo ſit ſitū.
Sed vim vt queas ferre. Pa. adeon me ignauon putas?
Adeon porro ingratum? aut inhumanum? aut ferum.
Vt neq; me conſuetudo: neq; amor: neq; pudor
Cōmoueat: neq; cōmoueat vt ſeruem fidem. My.
Vnum hoc ſcio hanc meritam eſſe: vt memor eſſes ſui. Pa.
Memor eſſem. o Myſis: Myſis: etiam nunc Myſis
Scripta illa dicta ſunt in animo Chryſidis
De Glycerio: iam ferme moriens me vocat.
Acceſſi: vos ſemotae: nos ſoli: incipit.
Mi Pamphile huius formam: atq; aetatem vides.
Nec clam te eſt q̃ illi nunc vtraeq; res inutilis.
Et ad pudicitiam: & ad rem tutandam ſient.
Quod ego per hanc te dextram oro: & genium tuum,
Per tuam fidem: perq; huius ſolitudinem
Te obteſtor: ne abs te hanc ſegreges: neu deſeras:
Si te in germani fratris dilexi loco:
Siue haec te ſolum ſemper fecit maximum,
Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.
Te iſti virū do, amicū: tutorē: patrē:
Bona noſtra haec tibi cōmitto: & tuae mando fidei:
Hanc in manū dat: mors continuo ipſam occupat:
Accepi: acceptā ſeruabo. My. ita ſpero quidē. Pa.
Niſi mors adimet hanc mihi nemo.
Sed cur tu abis ab illa. My. obſtetricē accerſo. Pa. propera,
Atq; audin verbum vnum caue de nuptiis,
Ne ad morbū hoc etiam. My. teneo.

DOn. ¶ Bene & pudice: ab honeſto bū & pudice. ¶ Eius ductū: hanc ſniam, quaſi de exemplo probat. nā bene educata eſt a Chryſide: quae primo pudice vitā parce, & duriter agebat. ¶ Coactum egeſtate: pp id Chryſidis inopia: & cognatorū negligētia. i. coactū egeſtate: nō pauptate: ſed pauptate, cui cōtrariū inopia, & cognatoꝝ negligentia. ¶ Haud vereor ſi i te ſolo ſitū ſit arguit aium adoleſcētis ꝯtra p̃rem: cuius ēt nomē graue ē. ¶ Sed vim p. vt neq̃as ferre: hic vereor ſubaudit.

Vt ne

¶ Vt ne: p ne nō poſſis. vt ſit: Sed vereor ne nō q̃as vim p̃ris ferre: & vt nō poſſis. non dānatio ē: vere adoleſcētis ꝓuocatio in cōtēptū p̃ris. ¶ Adeon me ignauū: an veriſimile ignauū qd aduerſū neceſſitatē ꝓferēdū fuit id primum dixit adeſſe ſibi virtutē q̃ ſequunt ad finē ꝑtinentia: ita p tpe ꝯtēptum p̃ris: p fortitudine hꝫ igeniū. Ignauus eſt, q vim nō pōt ferre: qui non eſt perſeuerans. ¶ Adeō porro ingratū: porro cōiūctio eſt expletiua: alias aduerbiū tpis. Ignauum eſt ingratū. eſt.

Ignau⁹

¶ inhūanū aut ferū: poſt ſubiecta dixit:

Porro

Adeō potro ingratū: aut inhumanū: mira hois cōuerſio: nō. n. dixit: Adeō me obſequētē p̃ri: exiſtimas adeo gratū: adeo piū: adeo māſuetū: at amatoris p oia ſeruat cōditiones: vt oratorie hoc cogat ſcelus eſſe ſi pareret nūc patri. ¶ Vt neq; me con. neq; amor: nūc ordinē reddit. Ferū enim reddidit ad māſuetū: q etiā ferae manſueſcunt. neq; amor ad illud inhumanū. Amor namq; vehemētior eſt in hoies. Vir. Quid iuuenis magnū cui u. m. o. i. pudorem ad ingratū retulit. ¶ Vt neq; me con. neq; amor: Cōſuetudo aduerſus feritatē. Amor aduerſus inhumanitatem. Pudor aduerſus ingratum animū. ¶ Cōmoueat, neq; cōmoueat: ad maiora: ut neq; conſuetudo, neq; amor ad ſuperiora. ¶ Vt ſeruem fidem: exq̃ſite: nō enim dixit vt contenam patrem. ¶ Vnum hoc ſcio hanc meritam: in eodē haeret: vt excitet iuuenem: neq; audire ſe fingit, qd dicit. ¶ Vnū hoc ſcio: vide q̃ callida ſint q̃ a Myſide ſubiciuntur ad irritandā promiſſionē Pamphili. ¶ Vnum hoc ſcio. q. d. qd tu facturus ſis equidem neſcio: ſed vnum ſcio. ¶ Vt memor eſſe ſui: inuidioſe, quaſi abdite adeo cōmouetur hoc dicto Pā. ¶ Et memor eſſes: bene p̃terito vſus eſt: quoniā quae praeterita ſunt in recordatione magis lachrymabilia ſunt. vt Virg. O. p. i. cui patē. e. c. q. tu. d. r. idem alibi: Per caput hoc iuro: p qd pater ante ſolebat. ¶ O Myſis: primū vocandi: alterum increpandi eſt. ¶ Etiam nunc ſcripta: id argumentū eſt: q viuae memor ſit qui etiā mortuae verborum meminit Chriſidis de Glycerio. ¶ Iam ferme moriens: ferme aduerbium eſt feſtinantis: ideo moriens me vocat, ex tēpore probauit locutam vera eſſe: non ficta: & ſimulata: nam qui ſani ſunt ſpe longioris vitae adulant. Vir. Et dulcis m. r. a. ¶ Iā ferme moriēs: affectus a tempo

Virgi.

Virgi.

Virgi.
Ferme

re quod poſtrema vox erat. ¶ Acceſſi vos. ſ. vos ſoli: figurę ꝓpriae terētianae. ¶ Vos ſemotae: deeſt iuiſtis. ¶ Nos ſoli: deeſt remāſimus. vt eſt illud: Ego ne illā q̃ illū, q̃ me. ¶ Vos ſemotae: nos ſoli ibi fidē, q ſoli fuimus, q nemo teſtis: an timuit ne hoc p̃r ante firmatū amorē cognoſceret. ¶ Incipit: deeſt dicere. ꝓparatio q̃ſi veſtibulū orōnis eſt. Inceptio dr̃ orōnis q̃ lōga tacitur nitate mediāte, grauiterq; ꝓferē. vt Vir. Tū p̃r oipotēs rerꝫ cui ſū. po. Inſit. ¶ Mi Pā. & ꝓſopopeia: & principium a blandimento. ¶ Mi Pā. imitatus ē ēt blādimētū Chryſidis. ¶ Huius formā, atq; ętatē amat: cōpēdiū laſſitudo. formā n. dicēdo pulchritudinē ſignificat. aetatē q puā. ¶ Hui⁹ formam atq; aetatē: duplex cā cōmēdationis: formę & aetatis. vt ſupra: Forte vnam aſpicio adoleſcētulam. ¶ Mi Pā. vide redditā vocē moriētis dēſis iteruallis interruptā orōnē: vtpote laſſo anhelitu iteruenietē. ¶ Vtręq; inutiles: legiẽ & vtiles fiēt. ¶ Et ad pudicitiā pp formā dixit: & ad rē tutādā, qa aetatē. ¶ Q d te p hāc d. o. qd p⁹ qd Vir. Q d te per ſupos. & ordo: poſt qd oro p hāc dextrā: tenet eū vt appetat. ¶ Per hanc dextrā: ſi dei & foederis mēbrū ad manū ſit ꝯuentionis. ¶ Et igeniū: legiẽ & Geniū. ¶ Per hu. ſolitudinē. legiẽ & ſolicitudinē. ¶ Obteſtor: obteſtatio dr̃ qn̄ eū adiuramus, quē rogam⁹. Rogamus p eas res poſt q̃s rogamus. Vir. Per eū ſe. g. ſ. t. ¶ Ne abs te hāc ſegreges, neu deſeras: ad finē ſegreges retulit: ad ſolicitudinē ne deſeras, hoc eſt ne aliā ducas, aut amare deſinas. ēt ſi non ducas aliā. ¶ Ne abs te h. ſe. q̃ſi ipſam amantē: hāc poſt formā & aetatē amātē. ¶ Segreges: hic verbū ſimplex fieri non pōt. ¶ Neu de poſtremo te obteſtor. ſextū parelcon. dixit. n. iā qd ego te p hāc dextrā oro. ¶ Si te in ger. fr. ſi tūc dicimus qn̄ ꝑſtitimus aliqd, & tamē uolumus aliqd exprobrare, ut Vir. Si q. u. q. m. p. h. & alibi, Si bene qd de te merui. ¶ In ger. fr. non fratris ſolū, ſed ēt germani. ¶ Siue haec te ſo. ſi añt te mihi quoq; p̃tulit: aut nullū aliū nouerit amantē in domo meretricis. ¶ Seu tibi mo. ſ. hoc q̃ſi amāti utile fuit. Virg. Aut tibi qcq̃ Dulce meum. ¶ Te iſti uirꝫ do: haec, ut dicimus, & ſingula ſunt, & nō ꝑcipitantur, nec dr̄t uno ſpiritu. ¶ Amicū, tutorem, p̃rem, pōt. n. & maritus eſſe, ſed nō amicus, ſed affectu mariti retulit amicum. ¶ Tutorē, quaſi orbae. ¶ Patrem, quaſi paruae. Virū ne ſegreges: amicū ne deſeras, & illud qd ait ad pudicitiā. ¶ Patrē, cōcluſio per mandatū & obteſtationē efficax ſatis. ¶ Te iſti uirum do a. t. apparet q iunctis dextris haec dicebat: ideo & per hāc dextram te orē. ¶ Haec bona noſtra ti. haec uerba quaſi ſupellectilem ſuam oſtendentis ſunt. ¶ Bona nr̃a, hoc eſt ad rem tutandā. ¶ Hanc mi. i. m. d. cōfirmatae ſunt legitimae nuptiae p manuum coniunctionē, & mire hanc, non huius manū. ¶ Mors cō, ip. occ. quo magis memorē eſſe oportet

Ince
ptio
Virgi.

Virgi.

Obte
ſtari
Roga
re

Virgi.

eorum,

eorum:poſt quæ illa locuta non eſt. Hãc accepi:próprie
quaſi vxorẽ accepi. Acceptã ſer.cõcluſie partẽ delibera-
tionis ſuæ p electionẽ. Sed cur tu a.a.corripit q̄ habeat
ab illa. Cur:nõ interrogãtis:ſed corripiẽtis eſt:& incre-
Obſte pãtis:q̄ Glycerium deſerat. Obſtetricẽ ac.q̄ opem tulerit
trix parienti obſtetrix dr̄:vñ & parturiẽtes : fer opem clamant.
Propera a.a.& iterrogar quo eat:& reuocatio ad argu-
mẽtũ magni amoris accedit. Verbũ u.c.d.n.deeſt dicas:ſi
gura.Vnũ u.ca.dicas de nup.nõ q̄ hodie futuras neſcierit
Glyceriũ:ſed q̄ illas hodie indixerat pr̄ filio : cũ ſupra &
Caue Pã.& Glycerio diſtributæ viderẽtur:qa ſunt cõſtitutæ in
hũc diẽ. Caue:annotant quidã caue hic corripiendũ eſſe.
Ne ad.m.h.etiam iterum:deeſt enim accedat.

GVL. Hocine &c.Inducit Pã.iracũdus & dolẽs de nu
ptiis tã repẽte celebrãdis. Iracũdia deſcendit
ex iniuria:dolor vero ex miſeria. Hocine.i.
vtrũ hoc ẽ factũ hũanũ:aut iceptũ.aliq volũt
factu:& iceptu:vt ſit ſenſus.Vtrũ hoc ẽ hũanũ
factu:aut iceptu.i.vt fiat: aut icipiat. Hocine.i.vtrũ hoc ẽ
offm pr̄is.i.id qd deberet facere pr̄.My.Q uid illud eſt.Pã.
Pro fi Proh fidẽ deũ.i.deorũ:atq; hoium.ph iteriectio eſt dolo-
dem ris: vñ proh dolor dici ſolet ab eo:q dolẽs loqtur:atq; ex-
Proh clamat.pót ẽt eſſe interiectio indignãtis.Inde proh pudoc
doloc dici cõſueuit ab eo:q cũ vituperatiõe alicuius loqtur . hic
Proh aũt proh fidẽ deũ:atq; hoium dr̄ a dolẽte iracũdo:atq; in-
pudor dignãte:& p̄ indignatiõe in exclamationẽ prorũpẽte . vbi
ſenſus eſt:Proh fidẽ.q.d.teſtor & iuoco fidẽ.i.veritatẽ : vel
opẽ:ſiue auxiliũ:deũ.i.deorũ:atq; hoium:qd hoc eſt ſi hæc
cõtumelia.i.iniuria nõ eſt.q.d.nihil aliud eſt:q̄ cõtumelia:
hoc aũt dicẽdi genus per Si.apte accõmodari ſolet is i quę
neceſſario ſunt.hoc ẽt cũ ſtomacho dictũ eſt:quaſi in eos:q
dicerent non eſſe contumeliam.In eo etiam dicto,ſi hæc cõ
tumelia non eſt:poteſt eſſe ſenſus:Si hęc res,quæ incipiun-
tur contumelia:nõ eſt:ideſt ſi non ſunt contumelia.Etenim
ſi cõtumelia poſt poneret:in eo ordine ſunt:diceret nõ eſt.
Decreuit.i.conſtituit:pr̄.ſ.ſeſe datum ſubaudi mihi hodie
vxorẽ.Nonne oportuit me Pamphilũ pſciſſe ante.Vbi alte
rum abũdat,vel ãte,vel præ.Nonne oportuit id ſupple de
nuptiis.Cõicatũ fuiſſe.i.collatũ fuiſſe prius inter prẽm,&
me.Q uia nuptiarum nõ ois ptãs in patre eſt.Myſis.me miſe
ram ſubaudit o,vel dico:ſicut te infelicẽ: hoiem neq̄:pro o
hoiem neq̄.Fungitur aũt id dicendi genus vice interiectio
nis oſtẽdẽtis aut indignationẽ:aut dolorem cũ exclamatio
ne:qd verbũ.i.quẽ ſermonẽ audio . Pam . qd Chremes ait
ſuple,vel facit: q denegarat ſe cõmiſſurũ.i.traditurum,aut da
turum mihi ignatã ſuã vxorẽ.i.i vxorẽ:& ẽ appoſitorie dictũ
mutauit id: qa videt me imutatum.i.nõ deſiſtẽtẽ ab amore
Obſti Glycerii.ne.i.vtrũ.Chremes dat operã ita obſtinate.i.per
nate. ſeuerãter,ptinaciter.Obſtinate.n,aliqd facere:eſt aliquid
in alterius malũ cum conatu pſeueranter facere:& in alteri
us pernitiẽ nimis niti.Vt abſtrahat.i.diuellat.me miſerum
.i.afflictũ Glycerio.proh deũ atq; hoium fidẽ:Exclamatio
affectũ indignãtis,dolẽtiſq; demõſtrãs. Q uod ſi fit.i.ſi ab
ſtrahar ab ea.pereo.i.actũ ẽ de me funditus.i.pṙſus radici-
tus.adeõ.i.vtrũ eſt uerũ ſupple quenq̄ hoiem eſſe adeon.i.
ita:uel tãtũ iuenuſtũ.i.ſine Venere & gr̄a:quẽ oẽs pulchrę
reſpuãt:& repudient:& appetant deformis:atq; infelicẽ.i.
infortunatũ:ut ego Pam.ſum.Inuenuſtus.n.hic dicitur:cui
Inue- diſplicẽs obiicit.Infelix cui placẽs negatur . nullon.i.vtrũ
nuſtus nullo pacto.i.nullo mõ potero effugere.i.in totũ fugere af
finitatẽ.i.ppinquitatẽ per nuptias Chremetis:ne uidelicet
ſim eius gener.Q uod modis.q.d.multis modis.ſum contẽ
Infe- ptus:ſpretus:exaggeratio eſt indicans affectũ exprimentis.
lix. Oia ſunt facta:trãſacta.i.pacta concordata.puerbiale eſt
hoc dictũ de eo:de quo negocio nihil ſupereſt agẽdũ.Hem:
interiectio indignantis eſt. Ego repudiatus.i.recuſatus a
Chremete.Repetor.i.reuocoe.Q uãobrem.i.cur repetor:
ſiue hoc faciũt pr̄ & Chremes.niſi.i.qꝫ ſuſpicor.i.opinoe.
& eſt argumẽtũ cõiecturale:alunt pr̄ & Chre.aliquid mon
ſtri.contumelioſius dicitur:q̄ ſi diceret aliqd monſtrũ . ſic
alibi:Q uid hominis vxorẽ habes.alunt ergo aliqd mõſtri Aliqd
q.d.tegũt & cælant aliqd mali:ſeu aliqd deforme:qd mihi mõſtri
cõmitti volũt:qm̄ mõſtrum aliquid deforme eſt p̄ter natu Aliqd
ræ ritum productũ:ea.ſ.filia Chre.mutauit autẽ genus di mõſtrum
cendo ea:qm̄ fœmina eſt:qm̄ nemini pót obtrudi.i. infrin-
gi,impingi,impelli:vt nubat.itur impſonaliter.i.venit , re
curritur ad me.My.hęc oratio.i.hic ſermo exaiat.i.pertur
bat me miſerã infelicem & afflictã metu.Pam.nã.i.ſed: qd
ego nũc dicã de patre.ah:interiectio dolentis & indignan-
tis.ne.i.vtrũ.decuit ſubaudi agere tantã rem.ſ.nuptias tam
negligenter:pr̄ meus mõ.i.paulo ante:p̄teriens,inquit,mihi
apud forũ hæc verba:Pãphile hodie vxor eſt tibi ducẽda.
hoc dicẽdi genus ſemp oſtendit neceſſitatẽ.para.i. diſponẽ
te.Abi.i.recede domum.aduerbialiter viſus eſt mihi dicere
id:abi cito,& ſuſpẽde te.i.ſuſpẽdio vitã termina. obſtupui Obſtu
.i.attonitus & exaiatus totus ſui:nihil rñſionis hñs:cenſen pui
.ſ.putas ne me potuiſſe ploqui.i.pponere:profari:ſiue pro Prolo
nunciare.Inde proloquiũ dr̄ propoſitio.itẽ profatũ & pro quium
nunciatũ:vt hẽr Gellius:vllũ verbũ:aut vllam cãm.i.excu- Profa
ſationem:ſaltem ineptam:abſurdã:q̄ a quouis poſſet repre tum
hendi.falſam.i.fallentẽ etiã prudentẽ. iniquam:iniuſtã:nõ Pronũ
admittẽdã.obmutui.i.obticui.qd feciſſem ſup.ſi ego reſciſ ciatũ.
ſem.i.cognouiſſem prius id.ſ.me hodie ducturum vxorẽ.q.d.
aliquid cõmẽtus eſſem.Deinde ſe reprehẽdit:ſiquis me nũc
roget.i.interroget quid facerẽ:rñderẽ ſup. facerẽ aliud. vt
ne.i.non facerẽ hoc.i.vt non tacerẽ:ſed nunc quid exequar
primum:tot curæ impediunt.i.pturbant me:ne poſſim de
liberare quid optimum factu ſit:q̄ curæ trahunt diuerſe.i.
in diuerſas ſnias aium meum.Deinde quæ ſint ea,quæ di-
ſtrahũt eius aium ſubdit:& eſt articulus exornatio rhetori Exoe
ca,vel diſſolutũ,ſiue dyaliton,vel ſorte ſcheſonomaton de natio
ficientibus copulis.amor:miſericordia huius Gly. ſolicitu ſiue dy
do nuptiarum.Solicitudo eſt q̄ inhæret mẽtibus:ſolicitatio aliton
aũt eſt q̄ fit ab alio:tum.i.inſuper pudor patris:vel pudor, & ſche
quẽ pp̄ter me pr̄ eſt habiturus:vel quẽ apud eũ ſum paſſu- ſono-
rus.Itaq; amphibologia eſt:hęc oia p̄dicta trahũt aium di matõ.
uerſe:qui pr̄ paſſus eſt tã leui.i.benigno aio vſq; adhuc.i. Solici
hucuſq;,ſiue hactenus me filiũ facere quęcũq;(themeſis eſt) tudo
libitũ eſt.i.libuit aio meo facere ſubaudi.ne.i.vtrum paſſus & ſoli
eſt ſup.hæc p̄dicta: vt ego nũc aduerſer ei.i.repugnẽ volũ citatio
tati eius.Hei:interiectio dolẽtis.incertũ eſt mihi.i.non eſt
mihi exploratũ.Q uid agam.i.agere debeã.My.Myſis nõ
dum ſe oſtẽdit Pãphilo:ſed eũ apud ſe cõquerentẽ latenter
auſcultat:& ſola ẽt ſecũ per interualla loquit:vt vidimꝰ in
priori pte iſtius ſcænæ:Ego miſera timeo.Q uorſum.i.ad
quam rẽ:vel verſus quã partẽ.hoc incertũ qd dixit Pãphi-
lus.accidat.i.pueniat,vel vertat.ſed nunc eſt peropus.i.val
de opus:aut hũc Pãphilum loqui cũ ipſa Glycerio : vt me
Myſidẽ loqui aliqd de illa Glycerio aduerſus.i.apud hũc
Pãphilum.Dum.i.q̄diu.aius eſt in dubio.i.nutat & neſcit
quo potiſſimũ ſe vertat paulo momento.i.facile,ac paruo
tpe,& abſq; lõga mora impellit.i.inducitur huc vel illuc.i.
in hanc vel in illam ſniam:quã eligat.Hoc aũt dictum tra
ctum eſt a mole ponderis alicuius:q̄ anteq̄ in loco ſederit:
& q̄diu pẽdet,facile cõmouetur:& huc vel illuc impellitur.
Pam.quis loqtur:hic ſecum.n.volutãs p̄dicta audiuit My
ſidis vocẽ:deinde ↄuerſus:vt aſpiceret viſa Myſide dixit: o
Myſis ſalue.My.o:optãtis eſt aduentũ,aut repente pcuſſi.
Pamphile ſalue.Pã.qd agitur:amatorie pfamiliariter di-
ctũ.My.rogas.i.interrogas.lẽra & triſtis.rñſio dolore ple
na.Laborat.i.ex dolor partus & ægritudinis.atq; ipſa mi
ſera.i.afflicta & miſerabilis ſolicita eſt.i.anxia ex hoc die.
Q uia olim.i.multo ante nuptiæ ↄſtitutæ ſunt.i.deſtinatę:
& determinatæ in hũc diem.aũt.i.ſed.tum.i.p̄terea : timet
tertiã ſolicitudinẽ.ſ.ne deſeras.i.derelinquas ſe Gly.Pam. Hem i
Hem:interiectio dolẽtis,& indignãtis affectũ demõſtrãs. terie-
ne.i.vtrum.queam conari.i.velle.vel ne dum pficere iſtud. ctio
q.d.nõne.i.vtrum ego ſinam.i.patiar iſtud.i.iſtud,qd ſequi
tur fieri ſup.ſ.illã Glyceriũ.miſerã.i.afflictã decipi pp̄ter
me:quia ex me grauida:& de me ſolicita:quę Glyceriũ cre-

di dit.i.meæ fidei cōmiſit aīum ſuū quātum ad amorē.atq; oēm vitam ſuā:ſperans ſe nactā maritū:quo cū vitam trāſigeret ſuam:quā Gly.ego hēm caram pro vxore aīo egregio.i.optimo aīo,ſummoq; deſiderio:q.d. credidit mihi & aīum,& vitā,vt eā pro vxore carā haberē.Sinam.i.patiar ingeniū.i.naturā eius Gly.ductū.i.ſuſtēratū:atq; educatū .i.alitū.bn̄.i.hōeſte.& pudice.i.caſte.Immutarier.paragoge.i.mutari coactū egeſtate.i.īdigētia.rn̄det ſibi ip ſi nō faciā.My.haud i.nō.vereor ſi negociū ſubaudi ſit ſitū i te ſolo.i.ſi tuo ipſius relinquaꝫ arbitrio:ſed vereor inq̄ vt nequeas.i.ꝙ nō poſſis ferre.i.pati.uim.i.ipetū pr̄is.Pā.adeon.i.verū ita putas me ignauū.i.timidū: parū fortē.Ignauus.n.eſt,qui vim ferre nō pōt:qui nō eſt pſeuerās.porro hic cōiunctio copulatiua eſt.Porro aūt ꝑticula ſignat:ſed:lōge:certe:poſtea:vltra.adeon.i.verū ita ingratū me putas.i.imemoꝛē bn̄ficii accepti : aut ita inhumanū .i.ita duꝝ.aut ita ferū.i.imanſuetū,imitē.Vt.i.ꝙ.neq; conſuetudo.i.diutina cōuerſatio,qua ēt feræ māſueſcūt:cōtra id ꝙ dicit ferū:neq; amor cōtra inhumanitatē:neq; pudor cōtra ingratitudinē cōmoueat me.i.in me affectionē inducat,neq; i.nec ēt cōmoueat me ſup.i.incitet:vt ſeruem fidē .i.ſim ei fidelis.My.ſcio hoc vnū.q.d.qd factur⁹ ſis neſcio: equidē vnū ſcio hanc Glycerium meritā eſſe.i.meruiſſe: vt eſſes memor ſui.Pā.dicis vt memor eſſem o Myſis, Myſis: prius eſt vocādi:alteꝝ increpandi.ēt nunc illa dicta Chryſidis de Glycerio ſunt mihi ſcripta in animo.ipſa Chryſis iam ferme.i.prope modū.& eſt aduerbium feſtinantis moriens:& ꝓpterea vera dicēs:neq; adulās vocat me Pamphilū.acceſſi ad eā.ſ.vos aliæ mulieres ab ea fuiſtis:vel iuiſtis ſubaudi ſemotæ.i.ſeparatæ:ſeiunctæ:ſeorſum.nos:ego,& ipſa Chryſis māſimus ſup.ſoli.ipſa icipit dicere.ſ.o mi Pāphile vides formā.i.pulchritudinē:atq; ętatē.ſ.paruā iuuenilem huius Gly.nec eſt clam te.i.tu nō ignoras.q̄ i.q̄tum. nūc vtreq; res.ſ.forma & ætas parua(nihil plus ſignificaꝫ per vtræq; res in plurali,q̄ ſignificareꝫ ſi i ſingulari diceret vtraq; res.)Sient.i.ſint inutiles:nō cōmodæ:& ad tutādā .i.cōſeruandā pudicitiā.i.caſtitatē.& hoc ꝓpter formā : & ad tutandā rē.i.ſubſtantiā:& fortunas:quantū ad ætatem paruā.qd.i.poſt qd dictum.vt Vir.Q uod te per ſuperos .i.poſt qd ego oro te p hāc dextrā:quam teneo. hinc enim apparet Chry.eū tenuiſſe:& oro inq̄ per ingeniū.i.per naturam tuā māſuetam,& bn̄ moratam.alii per geniū legūt: quaſi per familiarē.i.naturæ Deū.per tuam fidē.i.per conſtātiam,& veritatē,ſeu fidelitatem qua polles.& per ſolitudinem.i.qa ſola eſt:niſi tibi vni cōſocietur.alii legūt per ſolicitudinē.obteſtor te.i.adiurādo te rogo ne ſegreges.i.ſeiungas:elonges hanc Gly.abs te.neu.i.vt non.deſeras.i.deſertam relinquas hāc.Si di,te.vtimur ſi in tali gn̄e loquēdi:cū aliquid ꝑſtitū volumus exprobrare.ſi ergo dilexi te loco fratris germani.i.fratris ex eodē vtroq; parēte.ſiue.i. vel ſi.hæc Gly,ſemp maximi fecit.i.plurimi æſtimauit. te ſolū.i.ſine riuali.ſeu ſi inq̄ fuit morigera.i.officioſa:obſeqoſa tibi i oībus rebus.do te viꝝ.i.maritū iſti Gly.do inq̄ te amicum.ſ.vt eam nō deſeras.do te tutorē:vt eam tuearis tanq̄ orbā.do te patrem:vtpote,quæ pſuaſit,& adhuc paterno egēs auxilio.cōmitto tibi.i.credo,ſeu trado tibi hęc bona noſtra.i.hāc noſtrā ſupellectilē.& mando.i.cōmendo ea bona tuæ fidei.i.tuæ fidelitati.Chryſis dat mihi hanc Gly.in manum.q.d.per manuū cōiunctionem:nos coniunxit continuo.i.ilico.mors occupat.i.arripit eam Chryſidē qui magis me oportet eſſe memorem eorum poſt quæ illa locuta non eſt.Accepi:proprie quaſi vxorem.ſeruabo eam acceptam tanquam vxorem.My.ſpero ita futurum:ſubaudi vel te ita facturum.Pam.ſed cur tu abis:ideſt diſcedis ab

Parragoge.

ignau⁹

Porro coniūctio.

O vocādi & icrepādi.

Ferme

Virgi.

ingenium.

Obteſtor

Si exprbrātis eſt

Verſus ꝑtim Octonarii,ꝑtim Senarii , & nōnulli Pentametri.

Carinus. Birria. Pamphilus.

ACTVS SECVNDVS.

QVid ais Birria! daꝫ ne illa Pamphilo hodie nuptū ! B. Sic eſt.C.qui ſcis! B.apud forum modo e Dauo audiui.C.ue miſero mihi,

illa.eam.ſ.ſolā relinquēs:& hoc dictū increpantis eſt. My. acceſſo.i.eo ad vocādū.obſtetricē.i.ſagacē mulierem:quæ parturiētibus fert opē.Pā.ꝓpera , atq; audi.i.audis ne, & reuocās eā hic ait.q.d.intelligis ne:caue dicas ſup.illi vnū verbū d nuptiis:ne ēt hic doloris accedat ſubaudi ad morbū eius.Myſis.teneo.i.intelligo:capio: audiui quid velis.

Obſtetricem

HOcine. Cum Myſis inducatur fidelis dn̄æ ſuæ ad Pam.confirmandum. deſcribitur prius Pā. dubius & deſperās audito a patre rumore nup.vt Myſis accepta occaſiōe illū miſeꝝ & egentem cōſolatione confirmet:& aīum depreſſum terrore pro dn̄a fideliter loquēdo releuet.Hocine qd̄ pr̄.i.fecit dicens.duc vxo.aut ēt inceptū nedū factū:aut quicquid fit de humano facto.pr̄ nō ſic deberet agere i filiū.& hoc eſt.aut hocine efficit &c.pro h.f.di.ipſa interiectio habet in ſe verbi ſenſum.i.miror vel teſtor.Vxo.decre.hæc cōtumelia dare vxorē nō erat cōtumelia,ſed dare vxorē filio:& filiū nō ꝑſciuiſſe erat:& iō ꝓfert illud vltimū cū admiratione. nōne oportet &c.Id mit.qd̄ eſt optimū.adeō:oīm inſtat pr̄:inſtat Chremes.poteris inuenire adeo infelicē:q̄tum ad hoc qd̄ ab amica voluit me dimouere.adeo inuenuſtū.i.dedecoratū,vilipēſum:quia me neſciēte cōſtituebantur nup.quot modis:vere nō potero effugere:quia priora effugia ſunt deſtructa:& hoc eſt:qa ego prius ſpretus.i.adiectus oino ſū: ſed ecce oīa illa facta.i.effugia ſunt trāſacta:qa ī hoc qd reperior aliquid mōſtri:ꝙ ipſa eſt aliqua turpis & mōſtruoſa nā hoc dico de Chre.nā.q.d.de pr̄e poſſem difficilius ꝯquerī:qa decuit me pr̄em tātā rē agere.tā.n.vere:& tāta & negligēter:qa in ꝑtereūdo & apud foꝝ:ecce negligēter vxor tibi.ecce tāta adeo obſtupui ꝙ id mihi &c.Neceſſariū erat ꝙ ille ſtupidus nō rn̄deret pr̄i:qa alioqn prior actus efficaciā hr̄et.ſ.ſimulor:quia locū obiurg.iueniret,& ſic actus ſedus piret.iō poeta ꝯuenientē inuenit ſtuporē:qui obtunderet os Pāphilo.& a litigio liberaret ineptā:licet vera eēt iniq̄:in qua peccaret in pr̄em.ꝙ.i.& ſiqs roget quid facerē ſi rē reſciſſem &c.Sed nūc ex īprouiſo ego circūuētus quid &c.Solicitor nup.q̄ ſemp iuuenibus nocēt:& ſunt inuiſæ ei ne deeſſet:vt a miſera ac ſi dicat cōpoſitus ſit in incertor pōt flecti leuiter huc & illuc:& iō timeo hoc incertū:& dicit in quā partē vertaꝫ:ſed ego vertā in noſtrā ꝑtē. quid agit Gly.egon ēt conari queā nec dū ꝑficere: aut ferā.i. leonē, vel aprū.memor eſſem:admirādo dicit:& ſi ſegreges a cohabitatione ne omnino deſeras:ego ſum memor:ſed tu cauebis ab illa.caue verbum etiam vnum de nup.

SER.

QVid ais Birria.d.ne.i.ho.p.nu.In hoc colloquo altera pars oſtēditur fabulæ.Si quidē Andria ex duoꝝ adoleſcentiū piculis,gaudiiſq; cōponitur:cuꝫ fere ſolā Hecy.Ter.ex vnius comœdia adoleſcētis effecerit.⁋ Quid a.B.d.n.i.h. p.n.has pſonas Ter.addidit fabulæ:nā nō ſunt apud Menā. fieret:Philomenā ſpretā relinq̄re:aut ſine ſponſo Pā.aliā adducētē.⁋ Q uid ais Bir.ex verbis Carini appet Bir.nūciaſſe futuras nuptias factas cū Pā.nec adducit tn̄, vt ſtatim credat:& accōmodet aīum.Sæpius ergo repetit interrogādo.& bene illa dixit:velut amatorie de certa loq̄reꝫ pſona.ſic Vir.Solā nā p.il.t.c.a.& ergo nō Aeneas:ſed ille.& itē hic nō Philomena:ſed illa dixit.⁋ Q uid ais Bir. miraꝫ magis q̄ interrogat:vl̄ potius īdignaꝫ.⁋ Sic ē:hic cū idignatiōe ſtomachi dixit.⁋ Q ui ſcis:nō vult.n.veꝝ eſſe. ⁋ Qui:q̄te⁹ hic vn̄ ſcis.⁋ Apud f.m.e.d.aut de loco apud foꝝ,de tpe mō:de pſōa e Dauo.⁋ Veh mihi m.tādē aliqn̄ ꝑductus eſt:vt crederet.⁋ Veh:iteriectio in his rebus,quas execramur.⁋ Apd fo.mō e.d.aut plurima dixit ad ꝯfirmādū birriā:quādo interrogatus eſt a loco:a tpe : a perſona.

DOn.

Virgi

CVſq;

Vt animus in ſpe,atq; in timore uſq; ante hac attentus fuit,
Ita poſtq̃ adēpta ſpes eſt,laſſus cura confectus ſtupet. Bi.
Quæſo ædepol Carine,quoniá nō pōt id fieri qđ vis,id velis
Quod poſſit.C,nihil volo aliud niſi Philumenam.Bi.
Ah quanto ſatius eſt te id dare operam,
Qui iſtum amorem exanimo amoueas tuo.
Quá id loqui,quo magis lubido fruſtra incendatur tua.Ca.
FACile omnes cum ualemus,recta cōſilia ægrotis damus,
Tu ſi hic ſis aliter ſentias.B.age age,ut lubet.C. ſed Pāphilū
Video,oīa experiri certū ē prius q̃ pereo.B.qd hic agit!C.
Ipſum hūc orabo,huic ſupplicabo,amorē huic narrabo meū.
Credo impetrabo,ut aliquod ſaltem nuptiis prodat dies,
Interea fiet aliquid ſpero.B,id aliquid nihil eſt.C.Birria
Quid tibi uidetur!adeon ad eū!B.qdni,niſi nihil vt īpetres
Vt arbitretur ſibi paratum mœchum ſi illam duxerit.C.
Abi hinc in malam crucem cum ſuſpitione iſtac,ſcelus.P.
Carinum video,ſalue.C.o ſalue Pamphile,
Ad te uenio,ſpem,ſalutem,auxilium,conſilium expetens.Pa.
Neq; pol conſilii locum habeo,neq; auxilii copiam.
Sed iſtud qd nā eſt!C.hodie uxorem ducis.P.aiūt.C.Pāphile
Si id facis,hodie poſtremū me uides.P.quid ita!C.hei mihi
Vereor dicere huic,dic quæſo Birria.B.ego dicā.P.qd ē!B.
Spōſā hic tuā amat.P.ne iſte haud mecū ſentit,ehodū dic mihi
Nūquid nō amplius tibi cū illa fuit Carine!C. ah Pamphile,
Nihil.P.quá uellē.C.nūc te per amicitiā,& p amorē obſecro,
Principio ut ne ducas.P.dabo,eqdē operá.C.ſed ſi id nō pōt,
Aut tibi hæ nuptiæ ſunt cordi.P.cordi!C.ſaltem aliquot dies
Profer,dum proficiſcor aliquo ne uideam.P.audi nunc iam

POn. ¶ Vſq; ante hac.i.anteq̃ tua verba audirē:& duas ꝓpoſitiones ꝓpoſuit:ut dicit:ſed una ē velut aduerbiū:nō iā præpoſitio. ¶ Attētus fuit:& attētus audit⁹ dicit. ¶ Vſq; ante hac attētus:nulla ꝓpoſitio ꝓpoſitiōi adiūgi ſeparatim poteſt:ſed vſq; eiuſmodi ē:vt ſine aliq̃ præpoſitiōe rara inueniatur. ¶ Laſſus cu.c.ſtu.laſſus cura ex ꝓterita ſpe nūc confectus eſt:ſicut vulneratus eſt percuſſus:ut ſanari non poſſit. ¶ Laſſus cu.c.ſt.adempta attentiōe. ¶ Cura cō.cōfirmato timore. ¶ Stupet abiecta ſpe. ¶ Quæſo ædepol:obiurgātis ē. ¶ Quæſo:uelut rogātis eſt. ¶ Quoniam non pōt id quod u.id u.q.p.cōſolatio ad id quod fieri non poteſt:ſuadens id ut uelis qđ poſſis ꝓuerbiale. ¶ Nihil uolo aliud niſi philo. hic magis gemitu amatorio:q̃ ut reſponderet Birriæ dicit:quaſi magis Philomenam velit:q̃ uitam & lucem Idē alibi:In eo me obiecto i.e.c.m.non u.dixit nullamvolo aliam,q̃ Philomenam:ſed nihil uolo aliud:quod infinitiuum eſt. ¶ Quanto ſatius eſt t.d.operā q.is qui prout. ¶ Qui iſtū amorē ab a.a.t.legitur ex corde eiicias. ¶ Tu ſi hic ſis al'r ſentias:hoc geſtu ſcænico melius cōmēdatur:nā hæc magis ſpectatoribus:q̃ lectoribus ſcripta ſunt.hic ergo ſeipſum oſtēdens dicit:& eſt hic pronomē. ¶ Sed Pamphilum:ſed inceptiuum pro atq;:ecce Pam.ut Sallu.Sed me tellus in uulnere:hoc nō diſcretiuum:ut ſi dicas ſapiens:ſed miſer . hic enim diſcretiuum erit. ¶ Age age ut lubet:aduerſus hūc nō habuit quod loqueretur:& ꝑmiſſio reprobātis ea quæ ſentit pā.t.c.p.o.c.cō.fingūtur. ¶ Oia experiri:hoc idem alibi: Oia prius experiri:q̃ armis ſapiētē decet. Virgi.hanc quoq; poſuit ſniam:Nequid inexpertū fruſtra moritura relinquat. ¶ Ipſum hūc:bene ſpm quaſi auctorē:& principē.refertur etiā ad dignitatē. ¶ Ipſum hunc orabo h.ſ.oramus quæ bona ſunt.ſupplicamus in aduerſis malis:uel cum lachrymis. ¶ Amorē huic.n.m.nō ſtudium:aut uoluptatem:ſed amorem:nec petam:ſed narrabo dixit totum magnifice. ¶ Hūc orabo:huic ſupplicabo:procemia ſunt petitionis:qb⁹ oſtēdit poeta narrationē q̃ nouá:& irreprobás:tamē petitur. ¶ Vt aliquot ſaltem nuptiis ꝓtrahat dies:ſaltem deſperātis rebus ſolā petentes ſalutem hoc utimur. ¶ Prodat:uero ꝓferat:platet:differat. Lucil.in y. An porro ꝓdenda dies ſit. ¶ Interea fi.a.ſ.tale eſt hoc:quale eſt illud:Interea aliquid accidet boni:ſed nihil illū dixiſſe poeta per ſeruá oſtēdit dicendo:id aliquid nihil eſt. ¶ Fiet ali.ut ſupra impetrabo. ¶ Adeon ad eum:'conſuetudine magis q̃ rōne dicitur:unum.n.abundat. ¶ Quid ſi ni.in.a.q.ni.& ſic nihil impetres:in utroq; idem ſenſus eſt:ſed ſuperior per ironiá:inferior per ſimplicē explanationē ſoluit. ¶ Et q.ni.legit ſub audiendū adeas:ut ſi quid ni adeas:ut te arbitretur ſibi.p.m.ſi.d. ¶ Quid niſi ni.i.nihil per ironiá dictū uidetur:ſi quidē ſi nihil petas:qm̄ petitionē ſæpe interpretatio ſequitur.

Quæ- | Sallu. | Virgi. | Orare | Supplicare

¶ Carinū ui.ſed nō iperite Pā.priorē loqui fecit:ſed vt fiduciā det Carino loquēdi,qđ & Vir.elegáter: Heus:inqt: iuuenes mōſtrate mearū Vidiſtis ſi quā hic errātē forte ſororū. ¶ Carinū uideo:ad hoc prior incipit Pá.vt ad cōfeſſionē Carini min⁹ cá præ pudore ſit uia. ¶ Ad te ue.ſp.ſa.auxiliū:cōſiliū expetēs:elegáter qm̄ demēs:& iprobū ē:qđ petit nouiſſimū poſuit cōſiliū ſi nō poſſit ꝯcedi:uel cōſiliū expectat ad ſanādā demētiam. Ci.Tu da ſalutem:qui ſpem dediſti. ¶ Spem:ſalutē:ꝯſilium: auxiliū expetens:ut in petitionibus fieri ſolet beneficiū petens:utimur partibus deliberatiuis. ¶ Neq; pol.ꝯſilii locū h.neq; co.auxilii apud amātē neq; conſilii facultas:apud inopē neq; pol auxilii:i his duobus oñdit etiā ſeſe amatorē. ¶ Sȝ qd nā iſtuc eſt:hoc ſi nō adderet locus confitendi amoris Carini nullus fuiſſet. ¶ Neq; pol cōſilii quia amo. ¶ Neq; auxilii:qa ſum miſer . ¶ Hodie vxo.ducis:uide miram intertogationē ante cōfeſſionē. ¶ Aiunt:de re dicimus quá nolumus eſſe falſam. ¶ Si id facis hodie poſtremū me uides:nihil pri⁹ ſe moriturum dixit pudēda dicturus:unde datū eſt ut ille inſtātius quæreret cauſam . plus dixit poſtremū me uides:q̃ ſi dixiſſet morior. ¶ Hodie po.m.u.a neceſſario:qa uiuere nō pōt:& poſtremū modo aduerbiū eſt. ¶ Spōſam h.t.a. nulla cunctatiōe Birria,ſed facete ſeruuli ſermone paratiſſime narrauit. ¶ Ne iſta h.ne ualde. ut & Cicero:Ne iſti ualde t.Senſus hic eſt:Nō id amat:quod amo:nec id odio habet:qđ odi.hoc eſt ualde iſte inquit nō mecū ſentit:id amat,qđ ego odi. ¶ Spōſam hic tuá: callide:& ſponſam & amat:hoc eſt neq; adhuc uxor tua ē,neq; aliqd admiſit:qa amat tātū. ¶ Ne iſte haud mecū ſentit,ne ualde:aut,ut quidá uolūt:o q̃.Lucil.in.x. Ne quem in arce bouem deſcripſi magnifice inqt. ¶ Pāphile:artificioſe ꝑſoná expreſſit Teren.nuptias recuſantē: & ſimul τουγετον uirgini ſeruauit. ¶ Quá uellem utiq; uitiata ut eſſet,cá recuſandæ. ¶ Nūc te per amicitiá:ſuá & Pamphili:& per amorem obſecro,per amorem ſuū tātū circa uirginē. ¶ Principio ut ne du.ſufficeret dixiſſe nō ducas. ¶ Dabo eqdem o.plus iſte ꝓmiſit:q̃ ille popoſcit. ¶ Sed ſi id nō p.deeſt fieri. ¶ Sed ſi n.p.hoc ad patrem retulit. ¶ Aut hæ nu.ſ.t.c.hoc ad Pāphilum pertinet:non enim unum & idem eſt:nam ſi id eſſet:Nuptiæ hæ.ſ.t.c. ſuperuacue eſſet additum cordi:animo acuto. ¶ Dabo equidem operá cū ꝓnunciatione legēdū eſt:plus.n.dixit dabo operá: q̃ ſi diceret nō ducá. ¶ Saltem ali.di.ꝓfert dum ꝓficiſcar aliquo ne uideá:primo quæ maiora ſunt petit:poſtremo quæ ex his uidentur minima:& hoc arte:ut Virgi. Incute uim uentis:ſubmerſaſq; obrue puppes.& ad poſtremū: Aut age diuerſas & diſiice corpora ponto. ¶ Profert:prolata:ꝑduc:differ. ¶ Dū pro ali.ne ui.aliquo dixit ut exilium eſſet incertum. ¶ Audi nunc iam correctio impatientis, qui non ſinat audire de exilio.

Virgi. | Cice. | Lucilius | Virgi. | Profer

Cedo Hem dolētis ciat oppido. Pā. Eliciat. Pā. miratur, & ſtupet. Da. & cito. ſ. eiiciet tēpus celeritatis illi admirāci aff. rt. Pā. Igitur o Daue cedo. i. dic quid faciā. Da. Dic te ducturum eā Philomenam. Pā. Hem: interiectio dolorē oſtendens. Da. Quid eſt cur ita ingemis. Pā. Egō. i. ego ne. i. vtrum. ego dicā. i. dicere debeā menturus. Da. cur nō dices. Pā. nunquā faciā. i. nunquā dicā. Da. ne nega. i. noli negare. Pam. noli ſuadere. i. conſulere hoc. Da. Vide quid fiat ex ea re. Pam. Fiet ſupple, vt excludar ab illa Glycerio. & concludar. i. claudar cum hac Philomena: captus & irretitus ferarū in morem. Da. non eſt ita nēpe. i. certe. opinor. i. puto: patrē tuū dicturum eē hoc ſic. Volo ſupple quod ducas hodie vxorem: tu inquies. i. dices (ducaʒ) cedo. i. dic. qd obiurgabit. ſ. propter qd rixabitur tecū. hic. i. tūc. reddes. i. efficies: vt oīa conſilia, quæ nūc ſunt certa ei ſiēt. i. ſint incerta ſine omni periculo. Nā hoc haud eſt dubiū. ſ. quin. i. q. Chremes non det tibi gnatā Philomenā. nec. i. nec etiam. tu minueris. i. diminues: cōiunctiuū pro indicatiuo, vel mutabis ea cā. i. propter eā cauſam hæc, q̄ facis. Chremes mutet ſuā ſniam. Dic patri te velle ducere vxorē: vt nequeat iraſci tibi iure. i. cuʒ cauſa velit iraſci. ſ. Nū facile ꝑpulſabo. i. repellā id qđ tu ſperas. i. confidis videlicet qđ nemo dabit vxorē. his moribus . i. viro talibus moribus prædito: ecce qđ confidis: ſed illud dictū ita propulſabo, pater inueniet inopē. i. vxorē paupercula potius, q̄ ſinat. i. patiat. te corrūpi a meretricibus. ſ. ſed ſi accipiet. i. audiet, vel intelliget te ferre æquo aio nuptias. feceris. i. facies: reddes eū negligētē in parādis nuptiis. ipſe otioſus. i. ſecurus: ſine cura: ſine ſollicitudine nuptiarū quæret alia. i. alium modū. interea aliquid boni acciderit. i. accidet. cōiūctiuū pro indicatiuo. Pā. itan. i. ita ne. credis futuꝶ.

Cōiunctiuum ꝓ Indicatiuo Da. Quid ē id haud. i. nō dubiū. Pāphile vide. i. diligēter aīaduerte quo inducas. i. imittas me Pāphilū. Da. Quin. i. cur nō. taces. i. nō es ſecurus. Nō eīm ſilētiū illi imperat: ſʒ ſecuritatē. Pā. Dicam ergo me velle ducere ſubaudi. aūt. i. ſed. cautio eſt. i. cauēdū eſt: vel cautiōe opus eſt. ne pater reſciſcat puerū. i. fœtū eſſe mihi ex illa Gly. Nā. p. ſum. m. ſ. pu. . i. recepturꝶ, & educaturū. Da. O ſa. au. i. factū temerariū. Pā. Gly. obſecrauit me, vt darē ſibi hāc fidē. i. vt firme promitterē illi hoc. ſ. me ſuſcepturū puerum. qui. i. vt. ſciret me ſup. nō deſerturꝶ. i. derelicturꝶ ſe. Da. curabit: impſonaliter . i. opera dabit, vt nō reſciſcat. ſed pr̄ adeſt. i. ꝓpe eſt, vel aduētat. caue ſentiat te triſtē. i. ꝓuide: vel ꝓſpice ne ſentiat te eſſe triſtē. vel ſi capiat caue ꝓ vita vel fuge, ſenſus eſt: Caue . i. fuge illud. ſ. q. ſentiat te triſtem. Pam. faciam. i. cauebo.

SER. Vid igit. Nō ſunt verę nup. igit. & ē ſi nūc ſuccēſeat. i. tibi iputet, & iponat: vt pp hoc te criminet: qa Chre. nō det tibi vxo. i. qa p Chre. remaneāt nup. poſſet ſtultus videri hic. dicit iniuriis cū i te nō eſſet mora: neq; id iniuria. i. nō immerito videret ſibi. i. ſi te criminaret prīuſquā. & ē dico, qa dū in Chremete tēma. iniuſte te criminaret: ſed ſi tu ante: & eſt pr̄, qa res erat difficilis ad pſuadēdū, iō pmittit quēdā p quē poſſet illū iuitare ad ɔſenſum. difficile. ſ. reſiſtere pr̄i: tū hęc ē ſola m. iuenit dcm aut factū: vel dictū vel fctm dico cām &c. Nā hic vere ſine piculo. nā hęc, q̄ facis circa Glycerīū. ſ. q eā amas & freqntas. Sʒ ſi negabit dico iraſci pr̄ tu?: ſed feceris negligētē icurioſū āplius: quomō te Gly. retrahat. Si mō ſuę iuſſioni nō repugnes: hoc dicit ſi te æquo aio &c. hāc nō ducā credo ſed ēt haud.

DON. Pollicitatio Reuiſo Euiſo quid agāt, aut qd captēt ɔſilii. Hic ſcæna nōdū iniecit erroris fabulę: & piculū comicū faciēt executionē ɔſilioꝶ. Reuiſo qd a, aut quid

Trimetri Iambici.

SIMO. DAVVS. PAMPHILVS.

Reuiſo quid agant, aut quid captent conſilii. Da.
Hic nunc non dubitat quin te ducturum neges,
Venit meditatus alicunde ex ſolo loco,
Orationem ſperat inueniſſe ſe,
Qua differat te, proin tu fac apud te ut
Sies. Pā. modo ut poſſim Daue. Da. crede inquam hoc mihi.
Nunquam hodie tecum commutaturum patrem
Vnum eſſe uerbum, ſi te dices ducere.

cap. conſi. quid agāt: auribus opus eſt. Quid captēt: prudentia & ſagacitate. & quod ſupra dicit non pœnituit ideʒ repetere obſerues filiū: quid agat cū illo: qd cōſilii captet: qđ enim prudenter dictū fuerit: non piget repetere. Actio enim ex his tribus ɔſiſtit cogitādo: dicēdo: gerendo. Reuiſo: redeo vt videā. Quid agāt: qd rn̄deāt: qd dicāt. Hic nūc nō d. nō dixit ſenex: aut pater: ſed hic cum odio: qm̄ aio aduerſo loquit. Ex ſo. lo. ſolo deſerto vbi meditari facili? poſſit. Et orationem dixit? quod quaſi ad plenū cogitari potuiſſet: quippe meditatus aliūde. Ex ſolo lo. Menāder: Potēs venit meditat? aliūde. terror obiurgaturi patris: hortatio eſt ad promittēdū Pamphilo qđ iubetur. Qua diſ. diſturbet: & in diuerſum ferat. Virgil. Atq; arida c. d. n. & in Adelphis: Me miſerā differor doloribus; hoc eſt i diuerſum rapit: diſſipat. Proin tu fac apud te ſtes: ne nō timeat, cauet Dauus. ſed ne amore a cōſilio ſuo alienet Pā. Apud te ſies: præparatus. cui contrarium eſt non ſum apud me. Modo vt p. a poſſibili. Poſſ. m: apud me eſſe. Nunquam hodie: ab vtili euentu. Nūquam plus aſſeuerationis habet, q̄ non. vt Virgi. Nunquam omnes ho. morte. inulti. Cōmutaturum. i. iurgium habiturū: hoc eſt. n. verba mutare. Cōmutaturū: altercaturū. Sic in Phor. Tua nō mutabis verba inter nos: hodie hic dabis atq; accipies: ideſt iurgabis. Ego puto cōmmutare verba hic eſſe: pro bonis dictis mala ingerere: hoc eſt iracūdia in maledicta compelli.

Differre

Cōmutaturuʒ

GVI. Reuiſo &c. Hic cōtinetur erroris fabulæ nodus: & periculū comicū: atq; executio cōſilioꝶ. Si. Reuiſo. i. redeo ad videndū. qd agāt. i. dicāt: loquātur: reſpōdeant. aut qd ɔſilii. i. qđ ɔſiliū. capiēt. i. ineāt: ſuſcipiāt. Da. hic: cū odio dixit hic . ſ. Simo nūc nō d. qn. n. te. de. Venit m. i. munitus rōne: q̄re opprimat aliūde. i. ex aliquo loco. qđ exponit ſubiiciēs ex loco ſolo. i. deſerto: ſolitario: & ꝓpterea aptiori ad meditandū. ſperat. i. credit. ſe inueniſſe. i. excogitaſſe. rationē. i. viā: modū. qua rōne. ſ. differat. i. diſturbet, diſſipet, & diſcutiet: q̄ſi in diuerſum ferat te. Proin. i. proinde. i. ea ꝓpter. tu fac . i. labora. vt fies. i. ſis. apud te. i. ꝑparatus ad reſpōdēdū. Iō nō ſum apud me: ſignificat nō ſum paratus. Pam. o Daue mō vt. i. nō. poſſim eē. ſ. apud me. vel cape vt ꝓ qualiter ſic: Daue qualiter modo poſſim eſſe apud me. i. poſſim eſſe paratus. Illud etiā dictū, ſic: vt ſis apud te: pōt elegāter collocari loco horum dictorū: attēde diligenter: vel animaduerte qd tibi ſit agēdū. vel, qđ vulgo dici ſolet, tene te in tuis cuſtodiis: & caue tibi. Da. O Pā. inquā. i. dico tibi. crede mihi hoc nunquā patrē tuū eſſe cōmutaturū. i. altercaturū tuum verbum iurgii. ſ. tecū ſi dices te ducere Philomenam. Commutare verba dicit Do. eſſe pro bonis dictis mala ingerere: hoc eſt pro iracundia in maledicta compelli. proinde illius dictu: Crede patrē tuū nō cōmutaturū tecū vnū verbū, ſenſus eſt: Patrē nullū iurgiū tecū habituꝶ. id eīm verba cōmutare. Sic i Phor. Tua nō cō. v. iter nos h. i. nō iurgabis.

Differre Proin Eſſe apud ſe Cōmutare

SER. Reuiſo. Inducit ſenex decipiēdus: vt audiat volūtatē filiī de nup. & ita per cōſiliū Daui ſimulatio eius fruſtrabit. Poſtquā eīm Pā. Myſide orāte affirmauerat: q Gly. non deſereret ex altera parte ꝓ Carino & Phi. nō duceret. inſuper iam accepto Daui cōſilio qūo id ageret nihil reſtabat: niſi vt pr̄ induceret: & diceret: duc vxorē. vt poſtea audito q Pā. nō repugnaret: caſſa fieret ſua machinatio. Dauus aūt Pā. nō deſerit: ſed magis & magis cū confortat, q̄ quomodo differat. i. diſſipet te, & ſenſum tuum conturbet obiurgādo. Cōmutaturum etiam vnum verbum contra te per litigium.

DON.

HErus me relictis rebus omnibus. P. Vide q̃ miſere eſt oẽs cõſulto conſilio ſibi agere videat: tamẽ oẽs rerũ exitus incpinato ludificant. ⁋ Herus me r. r. o. ad hoc veniat Birria: vt in mœrore cõculcet Carinũ: & in hac ſcæna quatuor pſonę ſine implicatione intellectus loquunt. ⁋ Herus me r. r. omni. imponitur manus rebus: cum perficit idqđ cœperit. vt Virg. Imponit regina manũ. Relinquũtur vero res cum imperfectę dimittunt. Item Virgi. Atq; opera i medio defixa r. a. ⁋ Pamphilum hodie obſeruare: obſeruatio duplex eſt: vel captiõis: vel obſequii. ⁋ Herus me r. r. o. adeo præpoſuit hoc negocii rebus oĩbus. ⁋ Id propt. nunc hũc v. ſe. neceſſe eſt aut alterũ eſſe ſuperuacuũ: aut propterea poſt accipiendum. ⁋ Hoc agaʒ: in geſtu eſt, naʒ eſt figura corporis obſeruantis quid agat. ⁋ Vtrunq; adeſſe video: & Dauuʒ & Pamphilum. ⁋ Quaſi de improuiſo reſpice ad euʒ: intereſt eius qui repente aſpexerit. nam videbitur nihil doloſe locuturus. vt reſpexit ad vrbem: quaſi dixit de improuiſo r. ad eum. ſ. meditata ſn telligat habuiſſe conſilia. ⁋ Hodie vxorem ducas vt dixit volo: nolo & volo nimis imperioſa, & ſuperba dictio eſt. vt alibi: Piſces cæteros purga d. v. m. a. ſ. ſ. l. p. v. e. v. p. volo, Nunc noſtræ ti. p. q. r. ⁋ In me mora: recuſantis eſt magis, q̃ volentis: conſenſio ea ſegnis ac tepida: ſi penitus conſideres. ⁋ Hem: perculſus hoc dicto Birria interiectione magis, q̃ verbo exclamauit. ⁋ Cũ iſtuc quod poſtulo, impetro: nimis obſequẽter locutus ẽ pater: & poſtulo ꝓ iubeo: & impetro ꝓ extorqueo: poſtulo iuſte volo, petimus enim quæ ꝑcario: poſcimus imperioſe: poſtulamus iure. ⁋ Quid dixit? nota Birrię perſonã quartã: ſed nõ admixtã. impetro pro cũ impetrẽ. ⁋ Herus q. a. ab. v. ex. cadere ſpe dicunt, q ſeuati aio a ſummo ad inferiora labunt. ⁋ Vxore: hoc ẽ matrimonio ac nuptiis. ⁋ Sũ ve. i. veridicus: vt falſus pro falſidicus. ⁋ Vxore ex. quod græci dicũt. ⁋ Nulla in re eſſe cuiquã hominũ fidẽ: non in nullis terris: ſed ne terris, neq; in perſona. vt Virgil. Nuſquam tuta fides: & in amore fracta eſſet ab eo quẽ ſubiiſſet b. c. e. p. audierat. Alibi Teren. Cuius tu fidẽ i pecunia pſpexẽris: vereris ei verba credere? Vbi quid mihi nihil eſſet: hic ad rẽ perſpexerit. ⁋ Verũ illud verbũ eſt i. ꝓuerbiũ & ſnia: & veteres verbũ pro ſnia dicebãt. ⁋ Oẽs ſi. malle melius, q̃ alt. ſic alibi: Proximus ſuʒ egomet mihi. ⁋ Ego illã vidi virginẽ, forma bona: hic corrigitur a poeta: quod per iracundiã dixit Pamphilus: Aliquid monſtri alunt. ⁋ Memini videre: & memor ſum me vidiſſe: aut memini videre; & non videre: hoc eſt intelligo: ſcio: aut meminiſq; viderim. memini videre pro vidiſſe. Ennius: Meminí me q̃ fieri pauidum. alibi: Sic memini videre: noui ꝓbare. ⁋ Forma bona: diſtinguitur. ⁋ Quo æquior: quo, hoc eſt quare, æquior Pamphilo beneuolentia non iratus, vel minus iniquus. ⁋ Si ſe illam inſomnis: per noctem ait. Virgilius: Libra die, ſomniq; pares v. ſ. h. vt Plautus: Miris modis ludos faciunt hominibus: miriſq; exemplis omnia in ſomnis. ⁋ Det: nunc: quia vulgo dicitur: cum illa manere: cum illa dormire: inſomnis vigilans: ſed melius per noctẽ.

Impo-nere manũ

Relin-quere

Poſtula-re

Impe-trare

Petere

Poſce-re

Virgil.

Plaut.

Senarii ut ſuperiores.

BIRRIA. SIMO. DAVVS. PAMPHILVS.

HErus me relictis rebus iuſſit Pamphilum
Hodie obſeruare, ut quid ageret de nuptiis
Scirem, id propterea nunc hunc uenientem ſequor.
Ipſum adeo præſto uideo cum Dauo, hoc agam. Si.
Vtrunq; adeſſe uideo. Da. hem ſerua. Si. Pamphile. Da.
Quaſi de improuiſo reſpice ad eum. Pa. hem pater. Da.
Probe. Si. hodie uxorem ducas ut dixi uolo. Bi.
Nunc noſtræ timeo parti quid hic reſpondeat. Pa.
Neq; iſtic, neq; alibi tibi uſquam erit in me mora. Bi. hem. Da.
Obmutuit. Bi. quid dixit? Si. facis ut te decet.
Cum iſtuc quod poſtulo Impetro cum gratia. Da.
Sum uerus? Bi. herus quantum audiõ uxore excidit. Si.
I, nunc iam intro, ne in mora cum opus ſit fies. Pa.
Eo. Bi. nulla ne in re eſſe homini cuiquam fidem?
Verum illud uerbum eſt, uulgo quod dici ſolet.
OMNES SIBI ESSE melius malle q̃ alteri.
Ego illam uidi uirginem, forma bona
Memini uidere, quo æquior ſum Pamphilo;
Si ſe illam inſomnis q̃ illum amplecti maluit.
Renunciabo, ut pro hoc malo mihi det malum.

GVI.

HErus me &c. Hic quatuor perſonæ ſine implicatione intellectus loquunt: ex quibus Birrię pſona per ſe loquitur ad populũ non aliis admixta. Herus: dñs, ſ. Carinus iuſſit me Birriã obſeruare, i. animaduertere oculis, menteq; cuſtodire. (Obſeruatio autem eſt duplex: vel captionis, cum damus operam, vt aliquẽ deprehendamus in aliquo negocio. Altera ẽ obſeruatio obſequii: cũ videlicet accurate animaduertimus: & intentos tenemus oculos in eum, cui plene obſequi cupimus.) Obſeruare inquã hodie Pã, omnibus rebus, i. negociis cęteris ſemotis, & poſtpoſitis, ſiue poſthabitis vt ſcirem quid ageret de nuptiis in diem iſtũ cõſtitutis, id ꝓpterea: vacat id. ait Dona. aut ꝓpterea pro poſt, aut ꝓpter capiendum eſt. poſſet tñ intelligi id cum ſcirẽ. & eſſet ſenſus: vt ſcirem id. ſ. quid ageret de nuptiis. nunc ſequor hunc Pamphilum veniẽtem: quaſi diceret eum venientem oculis luſtro, & obſeruo. adeo, i. certe. video hunc Pamphilum, pſto. i. pſenteʒ: ſiue contra. cum Dauo hoc agam. i. faciam: quod iuſſus ſum: & eũ obſeruabo: qđ pronunciandum eſt geſtu corporis, obſeruãtis quid agat. Si. video vtrunq;: Dauum & Pamphilum, adeſſe. i. aduenire: vel prope eſſe. Da. hem: dolentis interiectio. obſerua. i. cuſtodi teipſum Pamphile: ne opprimaris improuiſus, immo caue tibi: attende quid tibi agendũ ſit. Si. Pãphile. Da. reſpice ad eũ: quaſi de improuiſo. i. quaſi ꝑter ſpẽ: inopinato: ex inſperato: ꝑter opinionem: ex abrupto. Pã. hem pr: rñſio eſt Pãphili: q̃lis ſit quotidie a nobis vocatis. Da. ꝓbe. i. recte rñdiſti. Si. volo, vt ducas hodie vxorẽ: vt dixi prius. ſ. tibi apud forũ. Bir. nũc metuo noſtrę parti qđ hic Pãphilus reſpõdeat. Pã. Neq; & nũc mora nõ erit tibi in me iſtic, i. in hoc negocio. neq; alibi. i. i aliis negociis. vſq̃. i. i aliquo loco. In quo dicto ponunt aduerbia loci pro rebus, & negociis, quę in locis fiunt: præter vſquã qđ ꝓprietatẽ ſuã ſeruat. Bir. hem: dolẽtis ẽ. Da. Obmutuit: Simo. ſ. obticuit: nec vnum addidit verbũ. Bir, quid dixit? exclamando hoc pronũciauit. Si. facis vt decet te. i. eſt tibi honeſtũ. eũ impetro. i. obtineo, cũ grã. i. beneuolẽtia. iſtuc, i. iſtud. qđ poſtulo. i. iuſte volo. Petimus em̃ ꝑcario: poſcimus impioſe: poſtulamus iure. Da. ſum verus. i. verax: vel veridicus: ſicut falſus ꝓ falſidicus. Bir. herus excidit ab vxore. i. a mrimonio, & nuptiis. quãtũ audio. i. quãtũ poſſuʒ intelligere ex verbis auditis. Si. I. i. vade nũc itro. ſ. domũ. ne fies. i. ſis i mora. dũ opus ſit. i. ſis parat⁹, cũ erit opus. Pã. Eo, i. intro. Bir. ne. i. vtrũ ſubaudi. fidẽ. i. veritatẽ: cõſtãtiã nõ eẽ cuiquã hoi in illa re. illud verbũ. i. ꝓuerbiũ vel ſnia eſt verũ. qđ ſolet dici vulgo. i. cõiter: vt ita dicã. Oẽs hoies malle. i. ꝑeligere. melius eſſe ſibi q̃ alteri. Sic alibi: Proximus ſum egomet mihi. Ego vidi illa virginẽ Philomenã. bona forma. i. honeſta pulchritudine. & recte bona: ne illa forma laſciuiæ potius irritamẽtũ eſſet, q̃ caſtimonię ornamẽtũ. Vbi poeta corrigit per Birrię perſonã: qđ Pãphilo dictũ fuerit: aliqđ alũt mõſtri: cũ dicat ſe eã vidiſſe bona forma. memini videre. i. vidiſſe: ſum memor. vel forte eſt ſenſus: nũc adhuc eã mihi videre videor. vel, vt dictũ ẽ, pñs ponit ꝓ ꝑterito:

Obſer-uare

Obſer-ua

ſum

Attẽde tibi

etiam

etiam quia memini præteriti vox eſt, cui præteritũ infiniti ui nõ ſæpe inuenit iunctũ: fortaſſis ea cã dicere maluit. q̃ vidiſſe quo. i. qua re. ſum æquior. i. minus iniquus. Pãphilo. i. q̃ Pamphilus. ſi maluit ſe amplecti illã in ſomnis. i. per noctem. q̃ illum Carinum amplecti illam inquam. Renunciabo. i. referam illi Carino, vt det mihi malũ pro hoc malo.

tionem multorum, quę cõpendio facimus noſtin dicimus. ¶ Eam rem recta putauit via: tetractauit: quia putare purgare eſt, vnde & arbores & vites putare dicimus. ¶ Via: cõſilio, ratione. ¶ Laudo: ſenex inducitur, & credit. ¶ Dum licitus eſt ei per te: hoc eſt dum tu permiſiſti, & mire hic vtitur verbis ſenis: ipſe enim ſupra dixit: Dum tẽpus ad eam rem tulit ſecus amauit via ei. ſ. ¶ Dum ætas. i. dum eſſet ætas imaturanuptiis. ¶ Tulit: duo ſignificat: attulit, & abſtulit: paſſus eſt, & pertulit. ¶ Dum licitus eſt ei: ſic & placitum, puditum dicebant: quæ nos placuit, puduit. ¶ Tus id clam cauit: bene clã, quia nũc liquido apparet & Pamphilum voluntatem, propoſitumque mutaſſe. ¶ Tus id clam cauit, ne vnquam infamiæ ſibi eſſet: mire vtitur ſenis verbis, ipſe enim ſupra dixerat: Dũ tempus ad eam rem tulit ſecus amauit v. ei. ſ. ¶ Nunc vxore opus eſt a. a. v. a. quaſi denunciatione quadam neceſſitatis ſeni impoſitæ, & bene appulit: quaſi ab iactatiõe fluctuum marini æſtus. has enim tẽpeſtates habet amor. & ſic dixit Ad vxorẽ animus appulit. vt ſupra: Animum ad ſ. e. ¶ Subtriſtis viſus eſt eſſe aliquantulum mihi: ſub temperamẽtum eſt plenę pronunciationis: vt ſubridet: non ad plenus triſtis: aut ridet: vt confeſſionẽ eliceret. ¶ Subtriſtis viſus a. m. mire ſeruatum eſt in adoleſcente libero: & in amatore. Nam & honeſto iuueni non congruebat verſipellis vultus: & in amatore abſurdum fuerat ingenium celare triſtitiam. Itaque nec ad plenum triſtis fuit, quia dixit occultanda res erat: nec gaudium fuerat, quia ingenium & amoris neceſſitas in triſtitia retrahat. ¶ Sed eſt quod ſuccenſeat tibi: quod illea ſummo ad imum appoſuit: hic cauſæ deriuationem appoſuit. ¶ Quod ſuccenſeat tibi: ſuccenſere potioris eſt: ſuccenſere in re graui & iuſta iraſci. ¶ Puerile eſt: apparet Dauum nunc quærere quid reſpõdeat: & ad quam cauſam deriuet auerſa ſuſpitione triſtitiam Pãphili: quam antea fere aduertit ſenex. ¶ Puerile eſt: nihil eſt vtrum magis: ideo ſuſpendit vt ſenex audiri deſideret: an quia necdum cõmentus eſt cauſam contra rependendã propoſitioni ſenis. ¶ Nihil eſt: videtur inuenire non poſſe. ¶ Ait te nimiũ perparce facere: ſumptum mirum ipſum dicere veluti fecit: & nimium perparce facere ſumptũ, pepercit ne diceret ſordide: & perturbati inditium eſt: quia ſeipſum pro nomine poſuit. ¶ Meorũ æqualium Potiſſi. æqualium ætate: potiſſimum dignitate. etenim potis. tior. tiſſimus facit. ¶ Nunc & quod dicendum hic fiet: bene hic vbi non ſit adoleſcens. ¶ Tu quoque perparce: bene quoque: quaſi dicat cum ille peccet quod pueriliter ſuccenſeat: vt quoque peccas perparce nimium faciendo ſumptum. ¶ Tu quoque perparce ni. & perparce & nimium, cum vnũ ſufficeret, nimiam vituperationem inducunt. perparce enim & nimiũ vituperationis eſt: vt Ne quid nimis. ¶ Nõ laudo: quia perparce: & quia nimium, nam parce agere laudis: nimium peccati. ¶ Non laudo:

Herus. Conueniũt perſonæ: Simo, Dauus, Pãphilus propter eãm ſupradictas. Birria vero inducit auſcultator: non quod hic habeat locum: ſed tertio actui ſubſeruiet: quia neceſſarium eſt vt audiat quod Pamphilus patri reſpondeat: & Carino totum renunciet. Et adhuc etiam nemini videre, quaſi prœſentialiter: quia præteritum eſt pro prœſenti. q. ſ. quia adeo pulchra eſt. ſiue æquior: id eſt aliquantulum æquus ei Pamphilo: nõ aduerſarius ibi. Maluit ſe amplecti illã in ſomnis. i. in lecto: vbi locus dormitionis: q̃ illũ Carinũ illam: vt malles rumore quod Pamphi. eam paratus eſt ducere, reddat mihi malum: non enim dubito quin ob hoc me verberet.

Trimetri Iambici, & unus Septenarius.

DAVVS. SIMO.

Hic nunc me credit aliquam ſibi fallaciam
Portare, & ea me hic reſtitiſſe gratia. Si.
Quid Dauus narrat? Da. æque quidquam nunc quidẽ. Si.
Nihil ne, hem? D. nihil prorſus. Si. atqui expectabã quidem. Da.
Præter ſpem euenit ſentio hoc, male habet uirum. Si.
Potin' es mihi uerum dicere? Da. nihil facilius. Si.
Num illi moleſtæ quidpiam hæ ſunt nuptię,
Propter huiuſce hoſpitę conſuetudinem? Da.
Nihil hercle, aut ſi adeo, bidui eſt aut tridui
Hæc ſollicitudo. noſtin'? deinde deſinet.
Etenim ipſe ſecum eam rem recta reputauit uia. Si.
Laudo. Da. dum licitum eſt ei, dumque ætas tulit
Amauit, tum id clam cauit, ne unquam infamiæ
Ea res ſibi eſſet, ut uirum fortem decet.
Nunc uxore opus eſt, animum ad uxorem appulit. Si.
Subtriſtis uiſus eſt eſſe aliquantulum mihi. Da.
Nihil propter hanc rem, ſed eſt quod ſuccenſet tibi. Si.
Quid nã eſt? D. puerile eſt. S. qd ẽ? D. nihil. S. quin dic qd ẽ? Da.
Ait nimium parce facere ſumptum. Si. me ne? Da. te.
Vix inquit drachmis eſt obſonatus decem,
Non filio uidetur uxorem dare.
Quem inquit uocabo ad cœnam meorum æqualium
Potiſſimum nunc? & quod dicendum hic fiet.
Tu quoque perparce nimium, non laudo. Si. tace. Da.
Commoui. Si. ego iſtęc recte ut fiant uidero,
Quid nam hoc rei eſt? quid hic uult ueterator ſibi?
Nam ſi hic mali eſt quidquam, hem, illic eſt huic rei caput.

Hic nunc me credit aliquas fallaciam. Hæc ſcęna dolos continet vtriuſque perſonę: quibus vtraque capit, & capitur miro modo. ¶ Hic nunc me credit aliquam fallaciã: Dauus videtur loqui: vt nullus ſpectator audiat: ſed hoc ait: vt velit audiri a ſene. ¶ Gratia: gratia veteres pro cauſa ponebant. ¶ Quid Dauus nar. videtur illi blãdius locutus eſſe. ¶ Aeque quicquã nunc quidem: bene quidẽ ſimiliter: nũc nihil. vt paulo ante eũ dixit: Id populus curat. ¶ Aeque quicquã nũc q. hoc eſt nihil. ¶ Nihil ne, hem: hem interiectio ẽ irati aduerſus eum, qui negat ſe aliquid locutum eſſe: ſimul quod ſit æque quicquam: nunc quidem ſenex explicandũ dat. ¶ Nihil: & eſt antiquorum: pro nihil. ¶ Nihil prorſus: id eſt neque prorſus. Nihil prorſus dicitur: in quo nulla eſt ambiguitas. & eſt confirmatio negãtis. ¶ Atqui expectabam quidem: expectamus tam bona, q̃ mala: & ſperamus bona. ¶ Præter ſpem euenit: præter pro contra. vt Pręter ætatẽ tuam. ¶ Hoc, male h. vi. ironicos virum dixit defeſſum ſenẽ, modo enim virũ iocularirer dixit. ¶ Virum ad vituperationẽ cum ironia: ad laudes modo ſumitur ironia. ¶ Potis ne mihi v. d. interdum potis ne pro potis. Vt Virg. Nec potis ironicos ſ. æ. ſ. & deeſt illi. Eſt enim nomẽ potis: potior: potiſſimus. ¶ Num illi moleſtæ quippiam hæ nuptiæ ſunt: quippiam ſignificationẽ habet minimæ rei. ¶ Propter huiuſce hoſpitæ cõſuetudinẽ: hæc omnia pro nominibus bene mollita ſunt. atrocia enim ſunt: ſi cum ſuis noibus nuda ponantur. ¶ Huiuſce hoſpitæ: non meretricis. & conſuetudinem: non amorẽ dixit. ita omnia extenuat: vt Dauus audeat cõfiteri. ¶ Aut ſi adeo bidui eſt, aut tridui: bene ait ſi adeo: ne ſi oino negaret: cur igitur triſtis eſt ille diceret. ¶ Sollicitudo: ppter turbationẽ. ¶ Noſtin, deinde deſinet: in ſignifica

Succenſere

magna moderatione nō laudo dixit potius, ꝙ reprehendo: vel vitupo. Cōmoui·ideo cōmoui:ga argumēta dixit ſenis qbus ꝓdit mō eſſe veras nuptias. Cōmoui:ſupra ſolicitaui dixit:mō ɔmoui.& cōmoui dixit apud ſe:vt ſpectator audiat nō ſenex. Quidnā hoc rei eſt:verba ſunt ſecū cogitātis ſenis:aut de his q̄ nūc locut⁹ ē Dauus:aut de aduētu mulierꝫ, q̄ in ſcænam veniūt. Quidnā hoc eſt rei:pulſat⁹ eſt ſenex argumēto falſarꝫ nuptiarū Paululū obſonii: tanquā ſe illuderet Dauus.

Veterator
Quid hic vult veterator ſibi:veterator eſt vetus in aſtutia: & qui vna re callidus. & hi duo verſus oſtendunt pulſatū eſſe ſenē ex argumēto falſarum nuptiarꝫ illo argumēto:qđ ait Paululum obſonii:tanquā ſe illuderet Dauus. Sunt ergo verba (vt diximus) ſecū cogitantis ſenis.aut de his q̄ nunc Dau⁹ locutus eſt:aut de aduētu mulierꝫ, q̄ in ſcænam veniūt mō. Nā ſi hic eſt mali qcquā:ſi promiſſa nō cōplerit Pāphil⁹. Illic eſt huic rei caput:caput eſt origo & ſumma vniuſcuiuſq; rei. vt Virgi. O Latii capur horum & cauſa malorū.

qđ eſt. Da Pāphilus ait te facere ſumptū.i.impēſas nuptiarum, nimiū parce.i.nimiū tenue vel tenaciter. Si. me ne.i. vtrum ait me id facere. Da. te.i. ait te id facere. Inqt Pāphilus hęc verba:Pater meus vix obſonatus eſt.i. vix cōparauit obſonia p decē drachmis. Hēmus obſono as neutrū:obſonor aris deponēs in eodē ſenſu. Drachma autē ex decem & octo ſiliqs:hoc eſt ex tribus ſcrupulis cōſtare dicebat. Ait etiā Iulius Pollux de vocabulis rerum ad Cōmodū Cęſarē fuiſſe Athenienſiū nūmiſma:qđ etiā bos vocabatur, quia eiuſmodi aīalis figura deſignatus erat.

Obſonio
Obſonor
Drachma
Iu. po

Verſus eiuſdem rationis.

MYSIS. SIMO. DAVVS. LESBIA. GLYCERIVM. TERTIVS ACTVS.

Ita pol quidem res eſt (vt dixti) Leſbia,
Fidelem haud ferme mulieri inuenias uirum. Si.

Ipſe pater nō videt dare vxorē filio, inquit Pāphilus. Quē potiſſimū.i. dignitate pricipaliſſimū. meorꝫ æqualium.i. æquorū. vocabo.i. inuitabo ad cœnā. & quod nunc hic dicēdū ſit.i. quod pōt a me dici in abſentia Pāphili. q.d. non dicerē in conſpectu eius. quoq;.i. etiā. nimiū.i. nimis. perparce.i. tenaciter, & tenuiter ſumptum facis:nō laudo. Si. tace. Da. cōmoui.i. ſollicitaui:& irritaui iam eū. idq; dicit vt audiat ſpectator nō ſenex. Si. ego videro.i. meæ partes ſunt nō tuæ:vt hæc recte fiant. quidnam hoc rei.i. quid hoc eſt:quidnā hic veterator.i. in aſtutia inueteratus:& callidus ſibi vult. Nā ex eo pendet qđ dixit in veteratore. ſi hic qcq̄ mali eſt:vt ſi ꝓmiſſa non cōpleat Pāphilus. hem:interiectio idignātis & excādeſcētis. illic.i. ille Dauus. eſt caput.i. origo huic rei. Capur.n. eſt origo, & ſumma vniuſcuiuſq; rei. Virg. O Latii caput horum & cauſa malorū. hic videre eſt cōmotum eſſe ſenem ex argumento falſarū nuptiarum.

Cōmouere
Veterator

GVI.
Hic nunc &c. Hæc ſcæna dolos cōtinet vtriuſq; pſonę Daui.ſ.& Simonis:qbus vterq; capit, & capitur miro mō. Da. Dauus ita vſ loq:vt nullus ſpectator audiat:ſed hoc ait: vt velit audiri a ſene. Hic Simo nunc credit me portare.i. aīo cōmētitiam geſtare aliquā fallaciā. & credit me reſtitiſſe.i. remāſiſſe hic. ea grā:ideſt ea cauſa. Si. quid Dau⁹ narrat.i. dicit. Da. æque.i. ita, nunc quidem quicquā.i. aliquid. narro ſubaudi vt prius. q.d. nihil narro nunc te alloquēs pluſquam narrabam:cum tu interrogaſti:quæ reſponſio æquiualet nihil. Si. Nihil ne:vtrum nihil narras:hem: interiectio irati aduerſus eum, qui ſe negat aliquid dixiſſe. Da. nihil prorſus.i. omnino nihil narro. Si. atqui.i. ſed certe. expectabam e vt.ſ. aliquid narrares:& alloquit eum per verbū tertiæ perſonę. Expectamus bona & mala:ſperam⁹ bona tantum. Da. ſentio.i. percipio. ꝙ hoc.i. talis reſponſio. ſibi euenit prēter ſpem.i. contra opinionē patris. hoc male habet:quaſi male tractat virum.ſ. Simonē ſenē:propterea virum dixit per ironiam, & iculariter. Si. potis ne eſt ſup.ſ. Dauus eſt ne potēs dicere mihi verum:Da. nihil facilius eſt illi q̄ dicere verum tibi. Si. Num:ideſt nunquid. hæ nuptiæ ſunt quippiā:ideſt non nihil, ſiue aliquantulū. moleſtę:ideſt inuiſæ, diſplicentes illi Pamphilo:vbi quippiā ſignificationem habet minimę rei. propter conſuetudinem.i. conuerſationem. huiuſce hoſpitæ.i. peregrinæ, alienigenę.ſ. Glycerii. Da. hercle nihil ſunt inq̄ moleſtę. aut ſi adeo.i. certe. hæc ſollicitudo.i. perturbatio. eſt bidui.i. ſpatii duorum dierum, aut tridui.i. trium dierum. noſtin.i. noſti ne. Noſtin dicimus in ſignificatione multorū, quę compendio facimus. Deinde.i. poſtea. deſinet.i. deſiſtet:ceſſabit etenī ipſus Pāphilus. putauit.i. recta ſtauit:quia putare purgare eſt. vnde & arbores & vites putare dicimus. putauit ergo eam rē.i. amorē. recta via.i. rōne & cōſilio. Si. laudo. Da. dū licitū eſt ei per te.ſ. ideſt dum ꝑmiſiſti. nā licitū eſt pro licuit dicim⁹: ſicut placitū eſt pro placuit: & puditū eſt ꝑ puduit. ꝙ:ideſt &. dū ætas imatura nuptiis tulit.i. paſſa eſt, aut ꝑtulit:ſignificat etiā tulit attulit, & abſtulit. amauit.i. amori operā dedit. Tū.i. deinde. cauit.i. puidit. clam.i. ſecreto:id qđ ſeqt. ne nūquā ea res.ſ. amare. eſſet ifamiæ vt decet forte virꝫ.i. vt honeſtū eſt viro forti. nūc op⁹ eſt vxore. appulit.i. applicuit:q̄ſi ex multis iactationibus fluctuum amoris, qui innumeras habet tempeſtates. appulit animū ad vxore relicta amaſia. Si. Viſus eſt mihi aliqnātulum ſubtriſtis:quaſi non ad plenū triſtis. Da. nihil eſt triſtis propter hāc rē.i. non eſt triſtis ob nuptias. ſed eſt aliqd qđ.i. pp qđ. ſuccenſeat.i. iure iraſcatur tibi. Succēſere enim eſt cū rōne iraſci: & hoc in re graui & iuſta. Si. quidnam.i. qd eſt. Da. id ſup. eſt puerile.i. graue virꝫ dedecēs. Si. qd eſt:Da. nihil eſt. Si. qn.i. imo dic

Hem ira/ſcentis
Atqui
Expectare & ſperare
Quippiam
Cōſuetudo
Noſtin
Putare
Licitū ē
Placitū eſt
Puditū eſt
Appellere
Subtriſtis
Succenſere

SER.
Hic nunc. Deceptus eſt ſenex reſpōſione filii:fruſtrata eſt ſpes ſimulatiōis eius. Sed quia ad hoc poſſet dubitare vtrum reſponſio: & conceſſio illa fraudulenta eſſet:ideo remāſit Dauus, q confirmaret dicta filii:& in maiorē credulitatem ſenem duceret:vt nullū prorſus obtineret locū ſimulatio obiurgationis:nec in Dauum inuenire poſſit quicq̄.i. æqualiter. Quācunq; rem.ſ. nihil dico. ꝑter ſpem:hoc ſecū dicit. & ꝙ filius aſſenſit volūtati patris in hoc ipſo euenit patri pręter ſpem ſuam.i. inopinato. aut ſi adeo.i. certe ſūt moleſta. hæc ſollicitudo.i. moleſtia. eſt bidui vt noſti. ga noſtin:ideſt nunquid noſtin.ſ. nō diu durat. Vere deſinet:quia ipſe etiā eam rē reputabat. recta via.i. recto ordine: hoc modo dū licitum eſt ei facere iuuenilia:& ætas tulit amare:& tum ſapienter. Nihil cum penitus nō potuiſſet denegare, quia triſtis:ſed ob aliā cām triſtē fuiſſe cōmentat. ſed quiddā eſt qđ tibi ſuc.i. male vult tibi propter hoc. & ideo triſtis:etiā puerile:ne differt nominare:vt ꝑpter dilationē vere magis eſſe credatur obſonatus ipſe.i. obſoniū. vtrum eſt.i. conſtat. Decem:differentia minus eſt q̄. xii. nūmi, ipſe ingr. nō ergo q̄ callide diſſimular oia, & qđ illud dicit Pāphil. ex ſua parte: & ego dico ex mea parte illud quod dicendū ſit hic.i. priuatum inter me & te·dum ipſe abeſt:quia eo pñte nō dicerem hoc.ſ. ꝙ non ſolū ipſe peccat:ſi te accuſat:ſed etiā tua culpa hoc facit. idē dicit:tu quoq; facis per.i. certe nimiū. p. ais. d. per hæc eſt vna pars per ſe. quidnā hoc eſt rei:facit ſenex deliberationem apud ſe:quid ſibi videatur de iſtis dictis ſerui: quid hic vult. an dicit hoc ex bono corde:an ex fraude iſtęc dico. veterator:ideſt in omni prauitate & mendacio inueteratus. ideo poſſum dubitare de iſto Dauo. nam ſi &c.

DON.
Ita pol qdē res eſt (vt dixti) Leſbia. In hac ſcęna nouo mō ceſſāte Dauo fallit Simo p nimiā ſagacitatē ſuā. Simul i hac ſcæna id agit poeta: vt ad nuptias faciēdas magis accēdat Simo:& q̄dā iduſtria q̄dā agit:velut caſu eueniāt:vt nūc ſuſpitio ſenis. In multis eni œconomia Comicorū poetarū ita ſe hēt:vt caſu putet ſpectator veniſſe qđ ɔſilio ſcriptorꝫ factū ſit. Ita pol qdē res eſt (vt dixti) Leſbia:hoc ſmōe, quē habent ingrediētes ſcænæ apparet principiū. qđ enim audit, nō qđ incipit initius dicunt. Ita pol q.r.e. vt:ꝑdu

Ve

ctio eſt narratiua ad explēdū mō potius iuſiurādū. & dixti & dixiſti legit. ¶ Fidelē a. ſ. fidelē maluit q̄ fidum dicere. Fidū eni honeſtius dixiſſet. Ferme pro facile poſuit: & ferme facilitatē ſignificant: q̄ ſunt verba extenuationis. ¶ Inuenias virū: ſecundā pro tertia pſona poſuit: pro inueniat quis: vel inuenire poſſit. vt Virgi. Migrantis cer. to. ex vrbe r.

Ferme

dicitū, ſed aduerbiū eſt magis. ¶ Nō ſat e. d. ſ. t. cōfuſa ſunt tibi oīa inqt: nec vnūquodq; ſuo tpe geret: quare pderis. ¶ Non ſat: nō ſatis. ¶ Diuiſa ſunt: digeſta, & cōpoſita, & diſtributa. ¶ Tēporibus. i. per tēpora. ¶ Mihi ne: adhuc Dauus non percepit, & bene. q. d. cum illa loquat: ille agat mihi. ¶ Non im. es d. Myſis, Lesbia, & Pāphilus, p quos oīs agitur fallacia. bene ergo diſcipulos imperitos oſtendit: & magiſtrum Dauum. quia ſupra dixit: Tum ſi quis magiſtrū cepit ad eam rem improbū. Alii hic Pamphilum ſignificare putant diſcipulū: q̄a Dauus magiſtri nomē eſt. ad aliquid ſunt diſcipulus & magiſter. Et nūc diſcipuli genitiuus ē ſingularis caſus. Alii nominatiui pluralis putant: & diſcipulos dixerit oēs per quos agitur fallacia. ſm illud: Tum ſi quis magiſtrū cepit ad eam rem improbū. ¶ Ego q. n. n. quaſi fabula ſit. ¶ Non imme. es di. nūc deſunt. & bene diſcipuli: quia ſupra magiſtrū fecit. ¶ Ego

Sat

Diuiſa

DON. ¶ Ab Andria eſt hæc an. ſimpliciter dixit ab Andria eſt: p Andriæ. nam & vſu ſic dicere ſolemus. ergo ab Andria eſt: hoc eſt Andriæ fauet: Andriç eſt ergo. vt cum dicimus Ab illo ē: hoc ſignificamus illi ſauet, illi accōmodat ſuffragiū. ¶ Sed hic Pam. ſemper ſed cōtrariç ſententiæ ſignificatio eſt. & bene hic: vt oſtendat de illo fuiſſe ſermonē. ¶ Hem: interiectio eſt accipientis. ¶ Vtinam hic ſur. comice & facete. aut hic ſurdus ne audiſſe poſſit ¶ Aut hęc m. ſ. ſ. ne poſſit dicere. ¶ Aut hic ſ. aut hæc m. ſ. ſylepſis per genera. ¶ Iuſſit tol. hæc eſt fides: ſuſcipi filios legitimos faciunt partus.

Hem

Sylepſis per genera

Ab Andria eſt ancilla hæc, quid narras? Da. ita eſt. My. ſed
Hic Pamphilus. Si. quid dicit? My. firmauit fidem. Si. hem. Da.
Vtinam aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit. My.
Nam quod peperiſſet iuſſit tolli. Si. o Iuppiter
Quid ego audio? actum eſt, ſiquidem hæc uera prædicat. L.
Bonum ingenium narras adulſcentis. My. optumum,
Sed ſequere me intro, ne in mora illi ſies. L. ſequor. Da.
Quod remedium nunc huic malo inueniam? Si. quid hoc?
Adeon eſt demens? ex peregrina, iam ſcio. ah
Vix tandem ſenſi ſtolidus. Da. quid hic ſenſiſſe ſe ait? Si.
Hæc primum adfertur iam mihi ab hoc fallacia,
Hanc ſimulant parere, quo Chremetem abſterreant. Gly.
IVNO Lucina fer opem, ſerua me obſecro. Si.
Hui tam cito, ridiculum, poſtquam ante hoſtium
Me audiuit ſtare, adproperat, non ſat commode
Diuiſa ſunt temporibus tibi Daue hæc. Da. mihin? Si.
Non immemor es diſcipuli. Da. ego quid narres neſcio. Si.
Hicine me ſi imparatum in ueris nuptiis
Adortus eſſet, quos mihi ludos redderet!
Nunc huius periculo fit. EGO IN PORTV NAVIGO.

& ſublatio matris eſt: patris tollere. ¶ Iupiter quid e. a. bene rurſum adducitur ad deſperationē ſenex Myſidis verbis. ¶ Actum eſt: in ſumma rerū deſperatione ponitur actum eſt. ſ. periſti. hæc res ſm ius ciuile dicitur: in quo cauetur ne quis re acta apud iudices repetat. ſic ipſe in Phormione: Actū enim aiūt ne agas. ¶ Bonum inge. n. a. ingenium: naturam. ¶ Quid hoc ſecū ſenex: deeſt. n. rei eſt. ¶ Demens ex per. per apoſiopeſin acta cogitāti. Reliquum ſic pronunciat quaſi repertū cōſilio. & bene adeo: quia demens eſt qd̕ amat. ¶ Ex pe. i. ex meretrice: Mulieres enim peregrinæ inhoneſtç ac meretrices habebant. ſic ipſe alibi: Samia mihi mater fuit ſ. e. h. r. & ſeruus poteſt tacere: hoc q̄dē poteſt: hanc meretricē habuiſſe matrē veriſimile eſt. ¶ Ex pere. αποσιωπησις: deeſt enim vt filium ſuſcipiat: aut aliquid tale. ¶ Vix tā. ſ. ſt. pulchro colore inducto poeta oſtēdit non minus falli ſuſpitioſum, q̄ qui ſtultus eſt. huic enim veritas fallacia videt: dū nimis eſt aptus ac pſpicax. & hoc eſt qd̕ ab euētu fingit poeta: nō enim in Dauo eſt ſic errare nunc ſenē. ¶ Vix t. ſ. ſt. quo q; ſunt ſenſus: quorū duo viſum & auditum magis nos ſenſibiles habemus, q̄ pecora. vñ Cice. Nō ſolum videā: ſed etiā audiā: plene q; ſenſiam. quaſi ad tactū retulit: quo etiā pecora impellunt ad ſenſuz. duabus ergo rebus ſcimus: aut rōne: aut ſenſu: q̄bus maxime pſtamus cæteris animalibus. ergo ſenex ſe nō ſenſit: nō rōne ſenſiſſe: ſed veluti calcaribus & ſtimulis punctum ait. ¶ Hæc primū a. i. m. fal. ſe ſagacē ſenex oſtēdit: q̄ principia ipſa, inceptiōeſq; ſenex cōprehēdit. ¶ Hæc p. bene primuz quaſi ex multis fallaciis, q̄s parauerat Dauus. ¶ Quo Chr. quo quare. ¶ Iuno Lu. fer op. ſ. m. ob. Lucina ab eo q̄ in lucez pducat. & gemina vota ſunt: vt partus & pariens ſeruet. Nā fer opē pter partū: ſerua me pter pariētē dr. ¶ Iuno Lucina fer opē ſ. me ob. nota hoc verſu totidē verbis vti oēs puerperas in Comœdiis: nec alias induci loq in proſcęniis. nā hæc vxor poſt ſcęnā tollit. ¶ Fer opē: pter qd̕ Lucina ē. inde obſtetrix q̄ opē tulerit. ¶ Serua me ob. hoc extra. etiā hanc poteſtatē Iunoni attribuit: q̄q̄ illā Menāder Dianā appellet: & hoc ſentiat in Buc. Virgi. ¶ Hui tā cito: tā cito vt felicitatē partus oſtēdat incredibilē. ¶ Tā cito: ad rephēſionē. ¶ Ridiculum: ad irriſionē. & inſpice ridiculū ſi ſit aduerbium an nomen. vt ſit: Vide hominem ri

Ingenium

Peregrinæ

Cicero

Lucina

q. n. n. ſemper ita reſpōdet Dauus ſeni, tanquam non intelligat quid loquatur. ¶ Hic ſi me: ipſa redit ad illam ſententiam ſimul ſceleratus Dauus: ſi quid conſilii habet, cōſumat nunc. ¶ Adortus eſſet: adoriri dicitur, qui ex inſidiis repente inuadit. Dictum ab eo quod corpora aggredientiū exurgant ſubito, atq; increſcant. ¶ Adortus: aggreſſus. omnia hæc ex tranquillitate maris dicta ſunt metaphoricos.

Adoriri

GVI. IT a pol &c. In hac ſcæna nouo modo fallit Simo per nimiā ſagacitatē ſuā. My. pol q̄dē: iuſiurandū eſt. o Lesbia res eſt ita vt dixti: p dixiſti per ſyncopen. haud ferme. i. nō facile. inuenias. i. inueniat aliq̄s, vel inuenire poſſit: ſecūda perſona pro tertia. virū fidelē. i. fidē ſeruātem mulieri. Si. hæc ancilla eſt ab Andria. i. ex parte Andriæ: hoc eſt Glycerii. nā illi fauet, quid narras. Da. ita eſt. My. ſed hic Pā. ſibi firmauit fidem. ſed audito noīe Pāphili pr̄ intercepit loqui, inquiens. Si. quid dicit: neq; tn̄ alloqtur Myſidē, ſed Dauū. My. firmauit. i. cōfirmauit. fidē. i. pmiſſionē ſuā: quaſi, qd̕ promiſerat, ratificauit. Si. hem: iteriectio eſt verba accipiētis, & admirātis. Da. Vtinā aut hic Simo ſit factus ſup. ſurdus: aut hæc Myſis ſit facta muta: ſylepſis eſt per genera. nam pendent ex eo quod dixit, firmauit fidem. My. nā iuſſit tolli. i. educare, nutriri. quicq̄d peperiſſet ſiue maſculuz, ſiue fœminam: propterea ſic firmauit fidem. Si. O Iupiter quid ego audio: actū eſt: in ſumma rerū deſperatione ponitur actum eſt. q. d. periſti, male tecum aget. eſt autem illud dictum a iure ciuili deductum: in quo cauetur ne quis re acta apud iudices repetat. Cicero ad Pætum: Actum igitur de te eſt niſi prouides. ſi quidem. i. ſi certe. hæc Myſis prædicat. i. loquitur vera. Leſ. narras. i. refers. bonum ingenium. i. bonam naturam adoleſcentis. My. optimum narro inquam ingenium. ſed ſequere me intro ne ſies. i. ſis in mora. cum illi Gly. ſit opus. i. ne cum egeat tua opera in te mora ſit: neq; illi adſis ſatis rēpeſtiue. Leſ. ſequor te. ſ. Da. quod remedium nūc inueniam huic malo. Si. quid hoc rei eſt ſup. adeon. i. tantum ne eſt demens Pam. deeſt vt ſuſcipiat filium: vel aliquid tale. ſed hoc tacuit per apoſiopeſin: reliquumque pronunciauit prouide: atque conſilio repertum. & bene demens dixit. Nam demens eſt qui amore captus eſt: ſequitur enim quo ducit voluptas: non quidem

Syncopa

Hē admirātis

Sylepſis

Actū ē

Cicero

Siq̄dē

Adeon

Apoſiopeſis

Demēs

ſui compos adeo. itaque demens eſt, vt ſcilicet ſuſcipiat filium, ex peregrina, i. ex meretrice, Nam peregrinæ mulieres inhoneſtæ ac meretrices habebantur. Iam: quaſi dicat: Nunc primum ſcio factum filii, Ah: interiectio dolẽtis. vix tandem. i. poſt multum temporis adhuc vix potui ſentire. & id dicendi genus non tam refertur ad diuturnitatẽ temporis, q̃ ad effectum expectatis. Cicero ad Appium: Vix tandem legi literas dignas Appio. & Virgi. Vix tandẽ magnis Ithaci clamoribus actus Compoſito rumpit vocem, Vix tandem ego Simo ſtolidus ſenſi. i. percepi. fallaciam: ſcilicet quam commini ſcuntur aduerſum me, & Chremetẽ. Stolidus dicitur qui pximè accedit ad naturam, ſenſumq́ pecudum. Et cum quinque ſenſus habeamus communes cum belluis: duos tamen viſum & auditum magis ſenſibiles habemus, q̃ pecora. Duabus autem rebus ſcimus: aut ratione, aut ſenſu: qbus maxime præſtamus cæteris animalibus. Da. quid hic Simo ait ſe ſenſiſſe. Si. hęc fallacia primum adfertur iam mihi ab hoc Dauo ſcilicet. Simulant hanc. ſ. Glyceriũ parere. quo. i. vt. abſterreant. i. deflectãt. Chremetẽ. ſ. a danda filia ſua Glycerio. o Iuno Lucina: ſic dicta ab eo qđ in lucẽ producat. fer opem: dicitur in malis rebus: & ab his qui de ſalute dubij ſunt. igitur fer opem: ideſt opitulare: partui ſcilicet: propter qđ Lucina es dicta. Inde obſtetrix (vt Donatus vult) dicitur q̄ opem ferat. obſecro: ideſt per ſacra rogo. ſerua: ideſt cuſtodi me parientem, ſiue puerperam: hoc eſt etiam ſerua me, cum ero partu liberata. Si. Hui: interiectio eſt irridentis. tã cito illucuſque ſubaudi peruentum eſt. ridiculum: ſicut prius dixit fabulæ: & Perſius nugæ. & eſt vultuoſe: ideſt cum geſtu & capitis motu pronunciandum: quaſi dicat Quanta ridendi materia. quod verbum: an nomen: an aduerbium dicendum ſit Donatus dubitans: tandem in eam deſcẽdit ſententiam: vt magis aduerbium ſit. videtur tamen nõ inepte dici poſſe illud eſſe nomen ſubſtantiuum neutri generis. Poſtquam audiuit me ſtare: ideſt ſtantẽ eſſe. ante hoſtium domus. ſ. approperat. ſ. eiulare. & Iunonis auxiliũ implorare feſtinat. O Daue hæc, quæ fiunt ſcilicet. non ſunt diuiſa: ideſt digeſta: cõpoſita: diſtributa. tibi. i. a te. ſatis cõmode. i. ſatis opportune. Vt non prodaris: ideſt vt non tua ſentiatur fallacia. temporibus: ideſt per tẽpora. Da. mihin: ideſt mihi ne non ſunt ſat commode diuiſa. quia dixerat Simo Tibi, reſpondit Dauus Mihi: quaſi non intelligens qđ loquatur ſenex. Si. Num: ideſt nunquid: quaſi dicat Non es immemor: ideſt es oblitus. diſcipuli: ideſt Pamphili: quem ad has fallacias faciendas inſtruis. Dixerat enim prius: Tũ ſi quis magiſtrum cepit ad eam rem improbum. ideo Dauus reputatur magiſter, Pãphilus vero diſcipulus. Da. ego neſcio quid narres: ideſt quid dicas. Si. Hicine: ideſt hic ne hoc eſt verum. ſi hic Dauus adortus eſſet: ideſt aggreſſus eſſet. nam adoriri dicitur, qui ex inſidiis repente inuadit. dictum ab eo quod corpora aggredientium exurgãt ſubito, atq́ increſcãt. ſi adortus eſſet me imparatum: ideſt improuiſum. in nuptiis veris: ideſt vere celebrandis. quos ludos: ideſt quos iocos: quas irriſiones. nunc redderet: ideſt obiceret mihi, & retorqueret in me. Nunc fit: impersonale eſt, vt Cicero ad Cælium: Sedulo fit: ideſt res agitur in nuptiis. laboratur periculo: ideſt in periculũ, & perniciem huius Daui. ego Simo naui: go in portu: ideſt tuto res meas ago citra omne periculũ. metaphoricos ex maris tranquillitate.

Peregrina · *Ah dolentis* · *Cicero* · *Stolidus* · *Scire* · *Ferre opem* · *Obſtetrix* · *Hui irridẽtis* · *Adoriri*

ASCẽ. DOnatus legit: Num immemores diſcipuli. vt ſit: Num diſcipuli tui ſunt immemores præceptorum tuorum. vel num mulieres ſunt immemores diſcipuli tui: vtpote Pamphili.

ITa pol quidem. Fruſtratus ſenex & deceptus valde ab intentione ſua per Pamphilum, Dauo faciente fidem: conceſſioni illius adhuc exaggeratur deceptio ſenis per familiam Glyce. tamẽ ipſemet per ſe: & ex veritate incurreret hãc deceptionem pręuertendo veritatem. & neceſſarium erat: vt hoc modo: & ita opportune ſenex deciperetur per illas mulieres: a quibus multi rumores, qui eſſent de iſta familia velut de puero forſitan poſſent ſenem commouere: vt crederet ſe deceptum fuiſſe verbis Pãphili & Daui. Et pręterea in iſtis notatur quędam commoditas tertii actus: quia per iſtas erit quidam trãſitus ad tertium actum. i. ad veras nuptias. Cum enim ſenex videat filium conſentientem: & iſtas mulieres tantas fallacias machinantes: tanto feſtinantius ad veras nuptias conabit. Inducunt vero Myſis, & Lesbia venientes & loquẽtes de laude Pãphili, & de puero eius. vnde ſenex putans fallaciã eſſe deceptionẽ incurret. Dauus vero quare remanet ſatis finis oſtendit: qđ hoc exclamat ſenex deceptus ſpecie falſitatis. Adeon eſſet filius meus demens: q̄ filium haberet de peregrina: nõ credo ab hoc Dauo, Gly. nõ ſolum decipitur Simo verbis ancillarũ: ſed etiã voce Glycerii parientis. Hæc ſunt diuerſa a re in temporibus: vt prius me exploraret & eſſet ante hoſtiũ: poſtea veniret ancilla cũ obſtetrice: deinde clamaret domina: ſed non ſat commode: quia comperit.

SER.

Trimetri, & Tetrametri Trochaici, & unus Dimeter Catalecticus, & Pentameter alter.

LESBIA. SIMO. DAVVS.

ADhuc Archyllis quæ adſolent, quæq́ oportet
Signa eſſe ad ſalutem, omnia huic eſſe uideo,
Nunc primum fac iſtæc ut lauet, poſt deinde
Quod iuſſi ei dari bibere, & quantum imperaui,
Mox ego huc reuertar.

DON. ADhuc Archyllis quæ adſolent, quæq́ oportet. In hac ſcæna ſpectat q̃ ſ. ite expreſſa conſuetudo medici: vel medicæ egredientis de ægri domo. Nam veniens de negociis eius loquitur: abiens de morbo. & hæc ſunt præter quæ dicuntur. ¶ Adhuc Archyllis quæ adſo. ſicut veteres ſcribebant: huc quando incerti futurarum rerũ ex pręſentibus rebus firma intimabant: quod eſt genus certiſſimæ promiſſionis, & cautæ. ¶ Adhuc Archyl. quæ adſ. medicina autem in ratione: aut in conſuetudine: aut in exemplis. Adſolent ergo conſuetudinis eſt: oportet rationis. ¶ Signa eſſe ad ſalutẽ: deeſt hę tentia: aut pertinentia. ſic in Heautõ. Atq́ hæc ſunt ad virtutem. omnia ergo abſolute dixit: vt deſi aliqđ tale. Vnde & nos dicimus: Quid ad tẽ, vel quid ad me. ¶ Nunc primum f. iſt. vt la. imperitiæ notantes Menãdrum: aut Terentium, ipſi vltro imperiti inueniuntur. nam & ille dicens conſuetudine nõ receſſit: vt cum lauiſſe ſe ait: non lauiſſe a parte totum ſignificet: ſed Teren. proprius ad ſignificationem acceſſit iſta dicendo ne pudenda nominaret. & ſunt qui adhuc Archyllia correctionẽ eſſe nimium ſollicitæ nutricis putẽt: quod ego nõ probo. ¶ Fac i. vt la. iſtæ quæ ex puerperio ſordebant, qdam iſtã. i. ipſam puerperã d eũt. ſic eni & Menãder :ſed imperitiæ accuſant: qđ non continuo ſolent poſt puerperiũ lauare: ſed diebus omiſſis. ¶ Quod iuſſi ei dari bibere, & quantũ imperaui date: cõſuetudine magis q̃ ratione dixit: pro date ei potionem. Lucil. in. v. Date bibere ſummo. Date bibere: nam duo verba vna coniuncta nullã habent ſignificationẽ ſine nomine, aut pronomine. vt ſi dicas: Dic facere. ¶ Quod iuſſi dari ei bibere, & quantum imperaui: & qualitatẽ & modũ rei dixit. ¶ Quod iuſſi da. bi. & quan. im. Mox huc re. vt auctoritatem & iactantiã medicorũ imitet dicendo: Quod iuſſi. nõ ſufficiebat: ſed etiam impaui dixit. ſimul hæc ſolẽt medici pmittere vt frequẽter. ¶ Mox ego huc re. ſci. pu. ſatis obſtetricis eſt adhuc incertũ qualẽ dicat: atq́, vt ita dicã, a matre ſanguinolẽtum nõ pulchrũ: qđ ipſum nimiũ videre cito diceret: ſed ſcitum pnunciat: ideo ſubauditur: vt operæpretium maius accipiat.

¶ Perecaſtor

DON. ¶ Perecaſtor:p Caſtorē, & Pollucem ornatiua ſunt iuran
Pereca di apta fœminis. Et natus ē Pāphilus dixit: vt Virgi. Quē
ſtor Dardānio Anchiſę r.ſ.ſ.a.v. ¶ Scit⁹: elegās puer, pulcher.
Virgil. quē Græci ἀστεῖον dīt. qđ eni qui ſunt hoc ſcitū & pulchrū
Diæreſis & eſt diæreſis. nam ordo eſt: Puer ſcitus Ecaſtor: vt in hoc
Per Pol, q̄ paucos :vt ſit p q̄ paucos. ¶ Deos q. vt ſit
ſupſtes ſu. alias ſupſtites. ſupſti

quid agā habeo, & qđ rūdeam ſcio. ¶ Quid credas? q̄ſi nō r.h. ꝓpter qđ: aut ꝓpter quā rē: aut q̄uo: aut ꝓpter qđ credas. repetit verbū eius qđ ait Credō: q̄re adiuuādū pronūciatione eſt. ¶ Quaſi tibi nō renūciata. i. nunciata: cōpoſitū pro ſimplici. ¶ Mihi q̄ſq̄: fauet ſibi ſenex in eo qđ ſe vult pſpicatiorē uideri. ¶ Eho an tu te: eho mō interiectio eſt ad Eho

tes ſūt ſenes & anus: qa ſenes multis ſupſtites ætate delirāt. vn̄ & ſupſtitioſi, q Deos timēt nimis: qđ ſignū eſt delirantis. ſupſtes nunc ſaluus. ¶ Q n̄ q. i. ē in bo. qn̄ & cū interdum ſunt cauſales: & qn̄ pro qm̄ intelligimus. ¶ Quandoq̄dē ipſe: trāſit a puero ad ipſum Pāphilum. ¶ Vel hoc quis non credat: ironia ē. vel modo nō eſt diſiunctiua cōiūctio: ſed pro etiā poſita. vt apud Virgil. Vel Priamo miſeranda manus t.p.d. & bn̄ vel hoc ſubaudias: exceptis illis, q̄ reprehēdit ſupra. ¶ Abs te eſſe natum: & ortū legit: vt ſit inſtructū, cōmentū, & cōpoſitū. ¶ Nō imperabat coram: corā ad certas perſonas refert: ad oēs palā. ¶ Quid o. eſt. ſ. etiā imperatiue dr. ¶ Opus facto eēt p. dtūs caſus ē: vt ſit Ipſi puerpæ corā imparet. ¶ Quid facto opus ē: ſic eni dicimus: Quid vis tibi faciam. ¶ Puerperę: ois q̄ peperit puerpera dr :& nō quod

Coram
Palam
Puerpera

Ecaſtor ſcitus puer eſt natus Pamphilo,
Deos quæſo ut ſit ſupſtes, quādoquidem ipſe eſt ingenio bono,
Cum q̄ huic ueritus eſt optume adulescenti facere iniuriam. Si.
Vel hoc quis non credat, qui & norit, abs tē eſſe ortū? Da. qđ nā
Non imperabat corā qđ opus facto eēt puerperæ. (Id eſt? Si.
Sed poſtquā egreſſa eſt, illis quæ ſunt intus clamat de uia.
O Daue itan contemnor abs te? aut ita ne tandem idoneus
Tibi uideor eſſe, quem tam aperte fallere incipias dolis?
Saltem accurate, ut metui uidear, certe ſi reſcierim. Da.
Certe hercle nunc ipſus fallit, haud ego. Si. edixin tibi?
Interminatus ſum ne faceres? num ueritus? quid retulit?
Credon tibi hoc, nunc peperiſſe hanc e Pamphilo? Da.
Teneo quid erret, & quid agam habeo. Si. quid taces? Da.
Quid credas? quaſi non renunciata tibi ſint hæc ſic fore?
Si. Mihin quiſquā? Da. eho an tute intellexti hoc aſſimularier? Si.
Irrideor. D. denunciatū eſt, nā qui iſtæc tibi incidit ſuſpitio? Si.
Qui? quia te norā. Da. quaſi tu dicas factum id cōſilio meo. Si.
Certe enī ſcio. Da. nō ſatis me pnoſti etiam qualis ſim Simo. S.
Ego ne te? D. ſed ſiquid tibi narrare occepi, continuo dari
Tibi uerba cēſes. S. falſo. D. itaq̄ nihil hercle nutrire iā audeo. Si.
Hoc ego ſcio unum, neminem peperiſſe hic. Da. intellextin.
Sed nihilo ſecius puerum deferent huc ante hoſtium.
Id ego iam nunc tibi renuncio here futurum ut ſcis ſciens,
Ne tu hoc mihi poſterius dicas Daui factum cōſilio, aut dolis.
Prorſus a me opinionem hanc tuam eſſe amotam uolo. Si.
Vnde id ſcis? Da. audiui, & credo. Si. multa concurrunt ſimul,
Qui coniecturam hanc nunc facio, iam prius hæc ſe e Pāphilo
Grauidam dixit eſſe, inuentum eſt falſum, nunc poſtquā uidet
Nuptias domi apparari, miſſa eſt ancilla ilico.
Obſtetricem acceſſitum ad eā, & puerum ut adferat ſimul. Da.
Hoc niſi fit puerum ut tu uideas, nihil mouentur nuptiæ. Si.

mirantis: alias ad ſe vocātis. vt Ehodū ad me. ¶ Nā qui iſtæc: q. i. vn̄: quaſi tu dicas factum id cōſilio meo. dicas p credas. nō eni dicimus niſi qđ credit: ab eo qđ ſequitur id qđ p̄cedit. figura metalepſis a poſterioribus ad priora. Idem alibi: Audacter dicito. & alibi: Fœneratum iſtud beneficium pulchre tibi dices. i. credas, ſcies, ſenties. ¶ Nō ſatis me pernoſti etiā qualis ſim Simo: etiā pro adhuc. vt Virgi. Idem etiam o. c. t. pater. ¶ Ego ne? duobus iſtis pronominibus oſtendit ſe ſenex ſcire omnia. ¶ Sed quid tibi narrare occepi: melius q̄ incepi dicitur ab occipio. eſt eni occepi quaſi caput rei inſtitui. ¶ Falſo: poteſt & ironicos falſo pronūciari: poteſt & falſo loq̄ris dici: vt Salu. Falſo quærit d. n. ſ. h. g. & vocalitatis cā ſic dixit. vt pſudulo: optato, certo: quaſi pſeudule, optare, certe. ¶ Nihil iā mutire: Ennius Nec dico: nec facio. vnde & mutos dicimus, quos Græci ἀφώνους: ſiue ἀναύδους dicunt. ¶ Ego v. h. ſ. n. neminē dicēdo maiorē confirmationē fecit: nō ſolum Glyceriū nō peperiſſe: ſed etiam neminē. hic dicendo oſtendit domū. & eſt neminē nullū hominē. & nota in fœminino genere etiā neminē poſitum. ¶ Deferē huc mox puer ante hoſtium: defertur. q. d. nobis. ¶ Id ego iam tibi nūc renūcio: fingit ſe prodere, qđ ipſe facturus eſt: vt vnde credat ſenex ab eo fieri qđ puixit fore. ¶ Id iam ego ti. re. he. futu. re ſyllaba apud veteres interdū abūdat: renūcio pro nūcio. & Cice. Renunciat mihi. renuncio: quaſi ſecretū conſiliū. vt ſupra: Renunciatū eſt. ¶ Daui cōſilio factū, aut dolis: cōmodius & magna cū inuidia dixit Daui: quaſi ſine eo ſcire dixiſſet. vt Virgi. cū Turnus incuſaret dixit: Nulla mora in Turno. ¶ Prorſus a me opinionē: prorſus quaſi porro verſus. qđ Græci πόρρω dicunt: longum vel tractū. prorſus pro qua re poſitū putant: ego pro eo qđ eſt oīno. Sunt qui cōiunctionē velint eſſe. ¶ Opinionē tuam hanc: hāc cū tædio dixit: hoc eſt nimis moleſtā: nimis ſuſpicacē: nimis accuſatricē. ſic dixit hanc tuā. vt Virgi. de apibus: Vere ſuo Solem ſuū ſ. ſ. n. & in Adelphis: Iā vero omitte Demea tuā iſtā iracundiā. ¶ Audiui, & credo: locus cōmunis: an famæ credendū ſit bene ſubiūgit credo: nō eni audiſſe ſtatim credere eſt. ¶ Multa concur. ſimul, Qui con. reſtat eni vt multis cōcurrentibus ſignis vna coniectura cōflatur. ¶ Iam primū hæc ſe ex Pam. Grauidā dixit eſſe, inuentū eſt falſum: ſm qđ credat ſenex, & ſummo ad imū: & ex factis etiam & dictis: & ex rebus atq̄ pſonis ſumit argumentū. ¶ Poſtq̄ vidit nuptias parari: elegāter omiſit in cu

Metalepſis
Occipio
Sallu.
Ennius
Nemo in fœminino genere
Renuncio
Virgil.
Prorſus
Virgil.

Puer
Puellus
Puera
Puella
puerum, ſed qđ ſi iunt. puerpera dicta apud veteres: puer puellus: puera puella. ¶ Illis quæ ſunt intus clamat de via: argumentū ex eo quod non factū eſt, cum fieri oportuerit: & ex eo qđ eſt factum, cum fieri nō oportuerit. ¶ Clamat d. v. mire clamat, q. d. maluit clamare, q̄ ſine labore imperare. ¶ O Da. itan con. hoc eſt vſq̄ adeo ne ita contemnor. i. valde cōtemnor. Temnor autē græcum eſt. i. cędor & reiicior. nam veteres τέμνω dicebant ſine præpoſitione. ¶ Ita ne tandem: indignatio eſt ad exiſtimationem reuocātis eōꝝ dicta vel facta quo contemnitur quis. ¶ Idoneus: aptus & rei natus. ¶ Aperte fallere: cito fallere, & aperte. ¶ Saltem accurate: & mire ſaltem: qđ ponitur in deſperatione rerū. primo enim fuerat hortatus Dauum: vt conaretur fallere ſaltē accurate: zeugma a ſuperiore. ¶ Fallere incipias: aut certe ſylepſis fallere incipias. ¶ Certe ſi r. & vtrū pro cū reſciuerim: an qa ſtultum me putas. ¶ Certe her. n. hi. ſ. ſ. e. hoc ita dicitur: vt audiat ſpectator: nō vt Simo. ¶ Edixin tibi? Interminatus ſum ne id fa. hic illud reddit: Edico tibi ne temere facias. ¶ Interminatus ſum ne faceres: pro minatus ſum. Plau. in Aulu. Interminet ſola ſibi. ¶ Num veritus? veretur liber: metuit ſeruus. & deeſt es. apta eclypſis iraſcenti. alibi: Non ſimultatem meam reuereri. ¶ Quid retulit credon tibi hoc, nūc peperiſſe hāc e Pam. retulit pro fuit: vel interfuit: & ꝓducit re ſyllabā. & eſt ſenſus: Sic cōtempſiſti, quaſi nō tibi cōminatus ſim. ¶ Teneo qđ erret, & qđ agā hēo: hoc dixit nō vt Simo: ſed vt ſpectator audiat, hoc deniq̄ ſenex ꝓbat dicens: Daue qđ taces, &

Tēnor
Idone⁹
Plaut⁹
Vereri
Metuere
Retulit

Q uid ais? cum intellexeras id cōſilium capere, cur non dixti ex
templo Pamphilo? Da.
Q uis igitur eum ab illa abſtraxit niſi ego? nā omnes nos quidē
Scimus q̄ miſere hanc amarit, nunc ſibi uxorem expetit,
Poſtremo id mihi da negoci, tu tamen has nuptias
Perge facere ita ut facis, & id ſpero adiutores Deos. Si.
Immo abi intro, ibi me opperire, & quod parato opus eſt para.
Non impulit me hæc nunc omnino ut crederem,
Atq; haud ſcio, an quæ dixit ſint uera omnia,
Sed paruipendo, illud mihi multo maximum eſt,
Q uod mihi pollicitus eſt ipſus gnatus, nunc Chremem
Conueniam, orabo gnato uxorem, ſi impetro,
Q uid alias malim, q̄ hodie has fieri nuptias?
Nam gnatus quod pollicitus eſt haud dubium id eſt mihi,
Si nolit, quin eum merito poſſim cogere,
Atq; adeo in ipſo tempore eccum ipſum obuiam.

Illeo ius domo. Miſſa eſt ancilla ilico: qđ Græci dicūt *αὐτόθι*.
Mouen nā loci ſignificatio eſt etiā breuitatē tp̄is notās. Nihil mo
tur uenē nu. nō pertinbant nuptiæ. Mouentur: differantur.
DON. Quid ais? cum intellexeras quia ſe verteret Dauus: obui
um, ioſcſtā q̄ inuenit ſenē: ita verſute tamē it obuiā vt com
prehenſus elabat. Quis i. e. ab il. ab. nō frigide intulit di
xiſſe ſe: ſed cum magna
aſſeueratione. & abſtra
xit proprie, vt ſupra:
Mea Gly. miſerū ab. vt
Diuellimur ide ſpiri. &
P. Quis igi. e. hic ſub
audiendum eſt, q. d. di
xi. Poſtremo id m. da
ne. pro dilatione pueri
pro foribus. Tu ta
Tamē men: idē abundat apud
Tandē veteres: tamē. i. itegrū
ſuit, vnde apud nos tan
dem, & tamen natū eſt:
ſic & idem, eorumq; di
Miſere ctum. Miſere q̄ hanc
a. miſere valde nimis.
Nunc ſi. vxo. ex. ora
torie pro eo quod non
recuſat expetit. Tu
tamē idem: tamen idē:
aut pro tamen poſitum eſt: aut pro tandē. vt Tu tamē idē
has nuptias: vt caueatur ab appoſitione pueri ante hoſtiū.
Perge fa. ita vt fa. q. p. o. ē p. dicere. ac latine dixit: Quod
parato opus eſt para. Non im. h. o. vt c. non impulit: non
perſuaſit: non perfecit: vt crederent Glycerium peperiſſe.
Omnino: oſtendit quædā ſe credidiſſe: in qbuſdā tamen
eſſe circūuentum. Mire autē capitū inducit ſenem vt cre
deret q; Gly. non peperiſſet. Atq; h. ſ. a. q. d. ſ. v. q̄ poſtea
Dauus. & bene oīa: vt appareat ſenem multa credere vera
eſſe, q̄ Dauus dixerit. Multo maximū eſt: multo etiā cōpa
Pollici rati uis antiq adiūxerūt. Quod m. d. e. pollicitatio mul
tatio tarū rerū pmiſſio eſt. Gnato v. ſubaudit vt drt. Quid
Alias a. quid pro cur. Alias: alio tp̄e. Atq; a. in ipſo rem. i. ipſa
opportunitate, in ipſo articulo. Eccum ipſum obuiam: cō
tinuo mutauit dictionem: vt Iubeo Chremetem.
GVI. ADhuc Ar. &c. In hac ſcæna ſpectari pōt q̄ ſcite
expreſſa ſit cōſuetudo medici, vel medicæ egre
dientis de ægri domo. nam veniens Lesbia de
negociis eius loquitur: abiens de morbo. Leſ. O
Archyllis adhuc. i. huc uſq;. video omnia ſigna,
quæ adſolēt. quæq;. i. & q̄ oporter (quidam codices habēt
oporrent: attamē oportet raro pſonale inuenit) eſſe adſa
lutē: adeſſe huic Gly. Medicina habet eſſe aut in rōne: aut
in cōſuetudine: aut in exemplis. Adſolent ergo conſuetudi
nis eſt: oportet rōnis. Nunc primū. i. in primis. fac. i. da ope
ram. vt iſtæc. i. puerpera Glycerium. lauet ſe. ſ. vel ſi iſtæc ſit
actūs pluralis generis neutri, vt vult Dona. ſic aſtrue: Fac
vt Glycerium lauet iſtæc. i. illa quæ ei lauanda oſtēdebat Leſ
bia. Et hanc ſciam cōprobat Dona. altera improbata pro
pter hāc rōnem: qđ nō cōtinuo ſolent puerperæ poſt puer
perium lauare: ſed diebus obmiſſis. poſt deinde: alterū abū
dat. date ei bibere qđ iuſſi, & quātū impaui: hoc autē dicen
di genus: Date ei bibere: cōſuetudine magis q̄ rōne dictum
eſt. nam duo verba ſic vna iuncta male cohærēt ſine noie,
aut pnomine. vt ſi dicas: Dic facere. date ergo ei potiones.
mox. i. ſtatim reuertar huc. Per Ecaſtor: per iungēda eſt eū
ſcitus, vt ſit: Ecaſtor. i. p Caſtorē: aduerbiū iurādi apud fœ
minis: ſicut Pol. i. p Pollucē. pſcitus puer. i. puer valde ſcite
factus: vel p ſcitus. i. elegās, pulcher. natus eſt e Pāphilo. i.
ex ope Pā. quæſo Deos vt ſit ſupſtes. i. ſaluus diu viuēs. ſu
perſtites ſunt ſenes & anus: q ſenes multi ſupſtites. i. ſuper
uiuentes ætate delirant. vnde & ſuperſtitio dicitur. i. vana
religio: & ſuperſtitioſi, qui vanæ religiōi implicati delirāt.
quādoquidē. i. quia certe, ipſe. ſ. Pāphilus: hic enim trāſitus

ſit a puero ad ipſum Pam. ē bono ingenio. i. bona natura.
q. i. &. quādo. i. qa. &. i. etiā. veritus eſt facere iniuriā huic
optimæ adoleſcētulæ. ſ. Gly. Si. vel. i. etiā. qs non credat: q
norit tē Da. hoc. i. hanc fallaciā. eſſe ortū. i. profectū: cōmen
tum: cōpoſitū: inſtructū abs te Dauo. Da. quid nā id eſt. Si.
Lesbia nō imperabat puerperæ Gly. Puerpera eni oīs dici
tur, quæ peperit: ſiue q
ſupioribus diebus ma
ter eſt effecta. corā. i. in
conſpectu, ſiue in præ
ſentia puerperę: coram
ad certas pſonas: palā
ad oēs refertur. qđ eſſet
opus facto. i. facere. ſed
poſtquā egreſſa eſt: cla
mat illis mulieribus: q̄
ſunt intus de via. i. de
itinere: ſiue de vico. O
Daue. itā. i. adeo nō rōs
temnor abs te? Tēnor
græcum eſt. i. cædor &
reiicior. veteres enim il
lud dicebant ſine ppoſi
tione. aut tandē tibi: tā
dē habet qddam vrgēs
& accelerās. q. d. ſine lō
giori ſermone: ita ne vi
deor tibi idoneus eſſe. i. aptus & huic rei natus. quē. ſ. me.
incipias fallere dolis. i. fallaciis: ſiue fraudibus tā aperte. fal
tem icipias inquā me fallere dolis. tā inquā accurate. i. tam
Accura diligēter: & cum tanta cura: & tam ſubtiliter: vt videar me
te rui a te. ſ. certe. i. profecto. ſi reſciuerim: i. ſi cognouerim te
Apoſio . ſ. fallere me: per apoſiopeſin. deeſt acerbe te puniam: vel te
peſis. in piſtrinū dedā. quidā dicunt ſi reſciuerim pro cum reſciue
rim: vel certe ſi reſciuerim. q. d. putas q; non reſciuerim. &
ita ſtultū me putas vt id me latuerit. ſed prima ſententia mi
hi potiſſimum placet. Da. certe hercle. i. per Herculem. hic
ipſus. i. hic ipſe. fallit ſe. i. ſe decipit. haud. i. non. ego eum. ſ.
Edixin fallo. Si. edixin. i. iuſſi ne, vel imperaui ne tibi. & intermina
tus ſum. i. minatus ſum: & prohibui ne faceres fallaciam in
nuptiis. Num. i. nunqd. q. d. non veritus es. ſ. facere fallaciā,
Vereri veret liber, metuit ſeruus. qđ retulit. i. qđ interfuit: qđ pfuit
& me tibi edicere ne faceres. nam referre prima lōga ſignificat in
tuere terdū vtile eſſe, ſiue prodeſſe. & eſt ſenſus: Et ſic cōtempſi
ſti, quaſi nō tibi cōminatus ſim: & ideo nihil pfuit phibere
tibi ne faceres, qa nihilominus effeciſti cōtra iuſſum meū.
credon. i. credo ne tibi hoc qđ ſequitur: videlicet hāc Gly.
Hēre nūc peperiſſe e Pā. i. ex opere Pāphili. Da. teneo. i. ſcio: in
Cicero telligo. qđ. i. pp̄ter qđ. erret. i. fallat, deliret. & habeo. i. ſcio.
Cice. ad Lētulum: Habes de Vatinio, cognoſce de Craſſo.
& habeo ego. i. ſcio. quid agā. i. loquar & rn̄deā. & hoc po
pulo dicit nō ſeni. Si. quid taces? quia nō audierat Dauum
alloquentē populū. Da. quid credas? quia Simo dixerat cre
don tibi hoc &c. ideo nunc repetit Dauus verbum: quid. i.
propter quā rem credas? quaſi per ironiā dicitur. quaſi hęc
non ſint renunciata. i. nunciata: compoſitum pro ſimplici.
tibi ſic. i. eo modo. fore. i. futura eſſe. Si. mihin. i. mihi ne qſ
quam renūciauit ſubaudi: quaſi dicat meo ingenio id per
ſpicaciter excogitaui. Da. eho: modo eho eſt interiectio ad
Eho ad mirantis: interdum ad ſe vocātis. vt alibi: Ehodum ad me.
mirātis an tute. i. tumet: tuipſe. intellexti. i. nouiſti. hoc. ſ. partū Gly
Para cerii. aſſimularier. i. fingi: parago ge eſt. Si. irrideor: ideſt il
goge ludor. Da. renunciatum eſt tibi hoc aſſimulari. nam qui. i.
quomodo, vel vnde. iſtæc. i. iſta. ſuſpitio. i. opinio incidit ti
bi. Si. qui? quaſi dicat mirari vnde inciderit. profecto, qa
Meta noram te. i. iampridem tuos mores cognoueram. Da. qua
lepſis ſi tu dicas. i. credas (ab eo qđ ſequitur id qđ præcedit, intel
Enimp ligit: figura eſt metalepſis a poſterioribus ad priora) id fa
quia ctū eſſe meo cōſilio. i. mea ſuaſione. Si. enim. i. qa. certe ſcio
Etiā p . i. exploratū eſt mihi. Da. o Simo etiā. i. adhuc. nō ſatis per
adhuc noſti me qualis ſim. Si. ego ne. i. vtrū non pnoui te. Da. ſed
ſiquid

Occip: ſiquid occepi:ab occipio:ideſt inſtitui:tanq̄ caput rei narra re tibi,continuo cenſes verba.i.fallacias.dari tibi: hoc eſt te falli & decipi a me. Si.falſo:aduerbium, ironiceq; dictū.q.d.falſo cenſeo.ſ.vel ſi ſine ironia dicatur,ſenſus eſt:Falſo lo queris,q.d.tu mentiris.Da.itaq;.i.ideo hercle. nihil audeo
Feſtus iam mutire.i.loqui:vt inquit Feſtus,Perſius:Men mutire
Perſius nefas.i.nō licet mihi lo/q.vel(vt vult Dona.) mutire.i.nec dicer̄, nec facere: vnde mutos di/cimus. Forſitan ēt dici poſſet non abſurde: iā nō audeo mutire,i.nō modo non audeo loq, ſed nec hiſcere qdem: quaſi nō audeo os ape/rire ad loquendum:vel inter dentes immurmu/rare, & ſuſurros effer/re. Mutire enim videt̄ eſſe mutorum: & eorum qui more mutorum vo/lunt loqui:ſed nō audēt ſicut muti non poſſunt. Si.ſcio hoc vnum,neminem.i.nul lam mulierē (vbi aduerte neminē fœminino gn̄e poſitū) peperiſſe hic.i.in ea domo:in qua eſt Glycerium. Da.intelle/xtin.i.intellexiſti ne neminē pep ſſe.ſed nihilo ſecius.i.ni/hilominus.puer.i.infans.defert nobis.ſ.mox.i.ſtatim. huc .i.ante hoſtiū.o here iā nūc renūcio.i.ſignifico tibi id futu/rum:vt ſcis ſciens.i.vt cognoſcas.ne.i.vt nō.dicas mihi hoc poſterius.i.hoc ſequens factū.ſ.quando defertur mox puer ante hoſtiū.factū fuiſſe ſup.cōſilio, aut dolis Daui.i.meis. ego volo hanc tuam opinionem eſſe prorſus.i.oino.amo/tam a me. Si.vnde ſcis id.ſ.puerū ablatū iri. Da.audiui, & credo. Si.multa ſigna.ſ.cōcurrūt.i.conueniūt ſimul. & eo/dem tendunt mihi ſup.qui facio nunc hanc cōiecturā.i.qui nunc hoc quod ſequitur conicio,ſiue coniecturo. iam pri/mum.i.in principio.hæc Glycerium dixit ſe eſſe grauidā e Pamphilo.inuentum eſt falſum.i.cōpertum eſt illud eē fal/ſum,vel inuentum.i.cōmentum illud eſt falſum:& eē inuē tum eſſet ſubſtātiuum,nunc poſtq̄ Glycerium videt nuptias apparari.i.pparari domi.ilico.i.ſtatim,ancilla miſſa eſt ac/cerſitum.i.vocatū,obſtetricem.i.mulierē puerperium adiu uantem:ad eam pura Glycerium iuuandam.ſ.vt ſimul.i.etiā afferret puerū.Da.niſi hoc fit:vt tu videas puerum,nuptię
Mouēt nihil.i.nō.mouentur.i.perturbantur qn ſtatim fiāt. Si.qd
Extem/ ais:cum intellexeras Glycerium cape id conſilii.cur nō dix
plo tin extemplo.i.ilico Pamphilo.Da.dicis ſup.cur non dixi,
Miſere quis igit̄ abſtraxit.i.abſtulit:auulſit eum Pamphilū ab illa Glycerio:niſi ego Dauus.nā qdem,i.certe. nos oēs ſcimus q̄ miſere.i.valde.vel nimis amarit eam.nūc expetit.i.nō re cuſat ſibi vxorem dari.ſ.poſtremo.i.tandē.da mihi id nego cii.q.d.relinque mihi illud faciendum: vt videlicet nō recu ſet vxorē.tū tu idem.i.tutemet.pge.i.pſequere facere has nuptias ita vt facis.& ſpero id:videlicet vos adiuturos fore ſubaudi. Alii codices habent adiutores. & tunc eſt ſenſus: Spero Deos adiutores id negociū.ſ.nuptiarum. Si. immo.i. ſed.abi.i.diſcede.intro.i. in domū. opperire.i. expecta me
Oppiri ibi.& para id qd eſt opus parato.i.parare. hic Dauus non impulit me.i.non mihi perſuaſit oino vt crederē nūc. Atq; haud ſcio an oia:quæ dicit ſint vera.ſed paruipendo.i.non multū curo illa. Illud eſt mihi multo maximū qd ipſus gna tus.i.ipſe Pāphilus pollicitus eſt mihi. Nunc cōueniā.i. allo quar Chremē,orabo vt det ſup.vxorem gnato. Si impetro vt det.ſ.qd.i.cur.mali.i. eligā. has nuptias fieri alias.i. alio
Quin tpe,q̄ hodie.nā id haud.i.nō.eſt dubiū mihi qn.i. q non. ſi
Adeo filius nolit.i.recuſat facere qd eſt pollicitus . poſſim cogere
Eccum merito eum:vt.ſ.faciat.atq; adeo.i.certe, vel valde, vel in
Obuiā tantum.eccum.i.ecce hic ipſum Chre.obuiam.i.occurſum: aduerbium eſt obuiam.in ipſo tpe.i.tēpeſtiue: mature : in ipſa opportunitate:& in ipſo articulo negocii ſuſcepti.

Adhuc Archy. Similiter decipitur ſenex in redi/ SER.
tu Lesbiæ:inducitur Lesbia loquēs & de pue/ro:& de procuratione dominæ.adhuc.i.iā nūc. quicqd ſit de ſurris,quæ video ego oia illa: quæ adſolent eē ad ſalutē:& quæ oportet alicui pue/ro.Per Ecaſtor:hoc loquitur ſecum diſcedens.natus eſt Pā/philo puer p.i. valde. ſcitus.i.pſpicuum vul/tum habens,& elegās. vel Per Ecaſtor.i.per ædē Caſtoris natus eſt de Pamphilo puer iam ſcitus.i.notus.aiūt enim per vrbem oēs hūc eſſe de Pamphilo. vel.i.ſal/tem:aduerſatiua dimi/nutiua eſt. Cōtēnor: q audes me fallere. ido/neus q̄ falſas ſaltem ac/curate.i.latēter: vt me tus &c. Multū enim me puipendis: cū illa manī feſte me decipis. Certe: hucuſq; non potuit pcipere Dauus: vnde dubitaret Simo, edixtin.i.nō ne edixi tibi: vt me nō falleres.nunqd inuitus: ideo qd retulit.i.pſuit:ſi ego prohibui quid credas:ac ſi di/cat cur dicerer̄ tibi aliqd cum non credas.hoc ideo ita dicit: quia vult perſuadere:vt credat qd dicturus eſt: quaſi ita di cis hæc p te comperiſſe:quaſi nō eſſent ab aliquo renūciata. nā vere aliquis tibi renunciauit.nā qui.i.quō.certe.n.bene poſſum dicere:qa certe ſe,falſo cēſeo.i. reor ſi nihilo vt ma gis credat.hæc oia fraudulenter fieri addit ex ſua parte: & vt ſe excuſet ab hac ſuſpitione: cū ēt fallacias earum expe/diet:& prænunciet.ſi enim inueniſſet,nō pdixiſſet conſilio meo iuuante:vel dolis meis.i.meis inuentiōibus, qs igitur abſtractus eſt,igitur qs a.&c.poſtremo ſuus Da.mihi habe obedientiam:vt eum diſtrahā. Nō impulit: deliberatio eſt Simonis de dictis ſui filii Pāphili,& Daui. & trāſit accepta occaſione, vt citius obuiā veniat figmentis,ſed ad delibera tionem verarum nuptiarum non impulit me Dauus: vt hoc oio crederem,quæ dixit .ſ.in parte credo,in parte non.

Octonarii,ac Senarii,& Dimeter unus.

SIMO. CHREMES.

Tubeo Chremetē. Ch. o te ipſum quærebā. S. & ego
te.C.optato aduenis.
Aliquot me adierūt,ex te auditū q aiebant, hodie filiā
Meā nubere tuo gnato,id uiſo,tu,an illi inſaniant. Si.
Auſculta paucis,& quid ego te uelim,& tu qd quæris ſcies. Ch.
Auſculto,loquere quid uelis. Si.
Per ego te Deos oro,& per noſtram amicitiam Chreme,
Quæ incepta a paruis,cum ætate accreuit ſimul,
Perq; unicam gnatam tuam,& gnatum meum,
Cuius tibi poteſtas ſumma ſeruandi datur,

Tubeo Chremetē. Hæc cōgreſſio duorum ſenū ad DON.
tale periculū redigit fabulā: vt id videat̄ cōſilio Iubere
nō poſſe mutari,ſed euētu:q euentus ē Critonis Velle
pñtia.nā nunc ex falſis fient veræ nuptiæ. ¶ Iu beo Chremetē:firme aliqd iubere velle ē. ¶ Iu/beo:ergo volo.& deeſt ſalue:qd exprimitur ab alterius pſo næ interuētu,vt Virg. Reddidit q; viro p.i.& metaleptico: Virgi. qa qui dicit ſalue,iubet.volumus enī aio: iubemus verbis. ¶ Teipm q̄rebā:placabilis,& lenis amicus p totā fabulam inducit̄ Chremes:vt cognitiōe ad vltimū intereſſe poſſit. ¶ Optato aduenis:optato aduerbiū eſt,vt Virgi. Ac velut Opta/ optato venis. ¶ Aliquot me ad.aliquot: hoc eſt nec multi, to nec pauci. ¶ Adierūt:nō acceſſerunt:qa aditus arduus,diffi cilisq; eſt,adierunt:quaſi importune,& interpellantes adie runt.ſic alibi Bir.Quid tibi vſ,adeon ad eum. ¶ Ex te audi tum: vt eſt a Dauo mō. ¶ Ex te:apud te.ergo nō rumor,ſed veritas. ¶ Id viſo:deeſt te. ¶ Viſo:ad vidēdū venio. ¶ Tu an ill.i.tu inſanis,ſi dixiſti:illi inſaniunt, ſi nō audita referūt. ¶ Auſculta p.& paucis & pauca legit̄. ¶ Et qd e.t.v. a doci litate. ¶ Per te De.o.ordo ē:Per te Deos oro, vt Virgi. Per has ego te. ¶ Ee n.a.Chr.legit̄ & Chreme. ¶ Quę i. a par. cū æ.mire incepta a paruis cū ętate:vt oñdat nō nup cogni tā amicitiā,ſed aliq̄. vt Veterē Anchiſen a.a.Idē alibi: Neq; nouus iſte n.a. ¶ Accreuit:vt ſupra accurate ad ppoſitionē velit̄ familiariter adcreuit.hinc Virgi.Creſcēt illæ: creſcętis amores. ¶ Perq; u.g.t.& m.g. iepiū eſt ſic adiurare aliquē p ſalutē filii mei: vt facias id qd te rogo . ſz huic ē ſubiūgit: ¶ Cuius ti.p.ſū.da.ſ.tua,iqt,ē ptāte:& tu⁹ ē.ſi ergo obteſta tio dr̄ cū p ea adiuramus aliquē,de qb⁹ agit̄ cā,vt Iliaci cine res:& ſ.c.m.idē alibi:Per enſe3.g.ſ. Tro.Excidia obteſtor,

DON. ¶ Vt me adiuues in hac re, atq; ipſam petitionem. ⸿ Nuptiæ vt fuerant futuræ fiãt: breuiter & latine hoc genus cõpoſitionis veteres non mutabant. ⸿ Ah ne me obſecra: pro ne me obſecres. ⸿ Quaſi te hoc orãdo impetrare oporteat: hæc plena vox eſt: & charitatis & officii, quod enim amicus ab amico petit iuſtum eſſe debet: nec pro eo quod, eſt iniuſtũ ſupplicare oportet.

ter eſt: ſyllogiſmus per cõtraria lemmata & ipſe negatiuus. ⸿ Principio a. ſi. principio nec intuli, ſecundo reſtitueris, inuenies ergo anacoluthon duplex. ⸿ Amico filium: ab honeſto. ⸿ Quid iſtic: concedentis: & veluti victi verbum: tanq̃ ſi diceret quid. & abundat iſtic. vel potius quid iſtic hoiem ſignificat de loco & ſententia ſecedere. vt econtrario præſtare, ac reſiſtere dicit, qui aliquid negat. — Reſtat Reſiſtere

⸿ Alium cenſes nunc atq; olim, c. d. nos dicimus cum darem. V.rg. (Virgi.) Tum decuit cũ ſceptra dabas, & u. q. ſ. & nota olim pro nup. ⸿ Aliũ eſſe cenſes nunc me: nõ perſonæ: ſed rei conditio eſt cõmutata. ⸿ Si in rẽ eſt vtriq; vt fiant: praue propoſuit vt recte explicaret, hic ſyllogiſmus negatiuus dicitur, nam in ſecũdo: A. b. m. m. a. t. h. ne. g. a. quod prius dixit. ⸿ Sed ſi ex ea re plus mali eſt, q̃ cõmodi, ſi in re eſt vtriq; ab vtili argumentum: vtriq; de duobus conſtat. bene vtriq;: mihi & tibi. q. d. ſi mihi vtile: & tibi etiam vtile eſt: & alteri & nulli alteri inutile. ⸿ Sed ſi ex ea re. i. nuptiarum. mutauit numerum pluralẽ in ſingularẽ: Fiant ex ea re. (In cõe) ⸿ In cõmune. i. ex æq̃li prouidentia. ⸿ Quaſi illa ſit tua, Pamphiliq; e. ſ. p. nota ſuauiſſimam varietatem, nõ enim dixit quaſi illa tua ſit: & ille meus. ⸿ Immo ita volo: quia vtile eſt: q a in re eſt. (Itaq;) ⸿ Itaq; poſtulo itaq; modo duæ partes orationis ſunt, vt in Heyra: Itaq; vnam inter nos ætatem agere liceat. ⸿ Niſi ipſa res moneat nõ poſtulem: bñ intulit moueat non poſtulem: quia poſtulo protulit.

Vt me adiuues in hac re, atq; ita ut nuptiæ
Fuerant futuræ fiant. Ch. ah ne me obſecra,
Quaſi hoc te orando impetrare a me oporteat.
Alium eſſe cenſes nunc me, atq; olim cum dabam?
Si in re eſt utriq; ut fiant, accerſi iube,
Sed ſi ex ea re plus mali eſt, q̃ commodi
Vtriq;, id te oro, in commune ut conſulas,
Quaſi illa tua ſit, Pamphiliq; ego ſim pater. Sı.
Immo ita uolo, itaq; poſtulo, ut fiat Chreme.
Neq; poſtulem abs te, ni ipſa res moneat. Ch. quid eſt? Sı.
Iræ ſunt inter Glycerium & gnatum. Ch. audio. Sı.
Ita magnæ, ut ſperem poſſe auelli. Ch. fabulæ. Sı.
Profecto ſic eſt. Ch. ſic hercle ut dicam tibi.
AMANTIVM IRAE, Amoris integratio eſt. Sı.
Hem id te oro, ut ante eamus dum tempus datur.
Dumq; eius lubido occluſa eſt contumeliis,
Priuſquam harum ſcelera, & lacrumæ confictæ dolis,
Reducant animum ægrotum ad miſericordiam,
Vxorem demus, ſpero conſuetudine,
Et coniugio liberali deuinctum Chreme.
Dein facile ex illis ſeſe emerſurum malis. Ch.
Tibi ita hoc uidetur, at ego non poſſe arbitror,
Neq; illum hanc perpetuo habere, neq; me perpeti. Sı.
Qui ſcis ergo iſtuc, niſi periculum feceris? Ch.
At iſtuc periculum in filia fieri graue eſt. Sı.
Nempe incommoditas deniq; huc omnis redit,
Si eueniat (quod Di prohibeant) diſceſſio.
At ſi corrigetur, quot commoditates uide.
Principio amico filium reſtitueris,
Tibi generum firmum, & filiæ inuenies uirum. Ch.
Quid iſtic? ſi ita iſtuc animum induxti eſſe utile.
Nolo tibi ullum commodum in me claudier. Sı.
Merito te ſemper maximi feci Chreme. Ch.
Sed quid ais? Sı. quid. Ch. q̃ ſcis eos nũc diſcordare inter ſe? Sı.
Ipſus mihi Dauus, qui intumus eſt eorum conſiliis
Dixit, & is mihi perſuadet nuptias:
Quantum queam, ut maturem, num cenſes facere, filium
Niſi ſciret eadem hæc uelle? tute adeo iam eius audies
Verba, heus euocate huc Dauum, atq; eccũ uideo foras exire.

ſtare, ac reſiſtere dicit, qui aliquid negat. ⸿ Si ita animum induxit: legitur & animum induxiſti. ſed illud plenum ẽ: hoc per metaplaſmũ ſyncopen diminuitur. ⸿ Ipſus mihi Da. q. i. e. e. c. dixit cõmendatio teſtis: vt in foro modo e Dauo audiui, ergo ipſus: quaſi qui maxime ſciat. ⸿ Tute adeo: iam eius audies verba: adeo mõ & abundat, vt Virgi. Tuq; adeo tantum quenq̃. ⸿ Atq; eccũ vi. eccũ quaſi ecce eum veteres dixerunt. Eccum ellum: qđ apertius ſignificat ecce eũ: ecce illũ. & obſcurius ellum.

IVbeo. Hæc congreſſio duorũ ſenũ ad tale periculum redigit fabulã: vt id videat̃ conſilio nõ poſſe mutari, ſed euentu: qui euentus eſt Critonis præſentia. nam nunc ex falſis fiẽt veræ nuptiæ. Sı. Iubeo. i. volo (nam ſic me aliquid iubere velle eſt) Chremetem: ſalue te ſubaudi: ſed ſupprimitur alterius perſonæ interuentu. Volo autẽ & iubeo differũt: nam volumus aĩo: iubemus verbis. Chre. o: aduerbium optãtis. q̃rebam te ipſum. Sı. & ego te quærebã inquã. Chre. aduenis optato. i. multum optatus. aliquot. i. — GVI. — Iubere & velle — O optãtis

⸿ Iræ ſunt inter Glycerium & gnatum: hoc læto vultu pnunciat Simo: & hoc a poſſibili eſt, loquitur enim apud eum: ex quo audiuerat Pamphilũ pro vxore habere hanc peregrinam. ⸿ Audio: ironia more fabulæ: & hic paulo ſapientior inducitur, & minus obnoxius dolis. ⸿ Profecto ſic eſt: profecto confirmatio eſt. ⸿ Amantiũ iræ: ſententia in qua a ſpe receditur, & in omnes aliquid dicit̃ καθολικα: eſt enim ſine auctoritate ſententia. ⸿ Integratio: inſtauratio. ⸿ Id te oro: deeſt ob, vt ſit Ob id, vt Virgi. Quod te per ſu. o. ⸿ Priuſq̃ h. hæc inuidioſius harum cum vna ſit. ſic in Eunu. Non perpeti me te. cõ. ⸿ Reducãt aĩm: hic vt ſupra: Ipm anĩ. æ. ad p. a. ⸿ Vxorẽ demus: demus vt in Heau. Quin minimo piculo id demus adoleſcẽtulo. ⸿ Neq; il. h. p. amphibologia de induſtria poſuit, aut vtrũq; ſignificat. ⸿ Niſi peri. ſe. tentamẽtũ. Cice. aũt: Tu rem q. ſ. idẽ Terentius: Fac periculũ in l̃ris. ⸿ At iſtuc in f. f. g. e. mirabile dictũ nimis: & id qđ merito in puerbiũ ceſſerit. ⸿ Si eue. qđ Dii probi. parẽtheſis p euphemiſmon. ⸿ Ac ſi cor. q. cõui. al — (Profecto)

neq; multi: neq; pauci. adierũt me. i. venerũt ad me. non aũt dixit acceſſerũt: nã aditus arduus, difficiliſq; eſt. itaq; adierunt q̃ſi importune & iterpellãtes aduenerũt, qui aiebãt id ſup. auditũ eẽ ex te. i. a te: videlicet filiã meã nubeř hodie. i. dari nuptui. gnato. ſ. Pãphilo. id. i. ob id. viſo. i. ad videndũ venio. ne. i. verũ. tu Simo inſanis, q id dixiſti: an illi q id aiebant, inſaniãt. q. ſ. nõ audita referãt. Sı. auſculta. i. audi. paucis. i. breuibus: pauca etiam legit̃: quaſi audi aliqua: & ſcies qđ ego velim te. vel intellige facere. vel eſt ſenſus: Scies pp qđ ego te tãtopere optarem: & ſcies inquã id qđ tu quæris. Chre. auſculto, loquere. i. dic. quid velis. i. cupias vt fiat. Sı. Chreme oro te p Deos: & per noſtram amicitiam, quæ incepta. i. inſtituta, a paruis. i. iã tum: cũ adhuc parui eſſemus: & a paruis pro aduerbio ponitur: ſicut a paruulo, a puero. accreuit. i. cœpit incremẽtum. ſimul. i. pariter cũ ætate. q. i. & oro inq̃ te p tuã gnatã Philomenã vnicã: & ſolã ſine ſororibus, aut fratribus: & p Gnatũ meũ, cuius Gnati ſeruandi. i. cuſtodiendi: ne perdat̃ ſumma ptãs datur tibi. oro ergo te vt — Adire & accedere

te vt adiuues me in hac re.i.in hoc negocio abſtrahendi filii a libidine.atq; ita.i.eo pacto.nuptiæ fiāt.i.celebrent̃.vt

Futurç

.i.ſicut.fuerāt futuræ.i.faciendæ:a ſio potiuſq̃ a ſum.Chr.

Ah dolentis

ah:dolētis interiectio.ne obſecra me.i.noli me obſecrare.i.p ſacra rogare.q̃ſi.i.tanq̃.oporteat te ipetrare hoc.i.vt nuptiæ fiant a me Chremete orādo me.ſi cenſes.i.putas.me eſſe nunc aliū.i.aliorū

Atq; pro q̃

morū,atq;.i.q̃.olim.i.p̄terito tp̄e.cum.i.qn̄.

Eſſe in rem

dabā filiam meā filio tuo.ſi eſt i rē vtriq;.i.ſi vtriq; nr̄m eſt vtile & nemini inutile.Res enī interdum pro vtilitate ponit̃.vt Hoc eſt e re mea.i.mihi vtile: e re tua.i.tibi vtile &c.ſimiliter Puto hoc eſſe in rē vtriq; nr̄m .i.puto hoc eſſe vtile vtriq; noſtrū,ergo ſi eſt in rem vtriq; noſtrū vt nuptiç fiant,accerſi.i.euoca me,ſeu fac me certiorē,

Acceſſo vel arceſſo ab accio cis

vel mone.nam accerſo vel arceſſo ab accio is eſt:quod ſignificat voco as:quēadmodū & accerſo eiuſdē ſignificationis.antiqui enim dicebāt arcio is:mutātes.d.litera in.r.inde arceſſo is.nūc autē dicimus accio is.d.in.c.mutata: & inde fit accerſo ſis.vel arceſſo is tertiæ inflexionis,vel quartæ.iube.i.impera,vt fiāt.ſed ſi plus mali ē ex ea re.i.ex nuptiis.q̃ cōmodum vtriq;.i.mihi & tibi,oro te id.i.id a te peto.vt cōſulas.i.pſpicias:prouideas.in cōmune.i.in cōmodū qđ ſit mihi cōe tecū.vel in cōe.i.æquali:vt Dona.vult:

Cōe Cicero

cōis ſępe dr̃ de duobus tm̄,vt hic.& Cice.ad Sulp.Quicqd nos cōi ſnīa ſtatuerimus.i.mea & tua.& in multis aliis locis.cōſulas igit̃ in cōe quaſi.i.tanq̃.illa filia mea ſit tua,q; .i.&.ego ſim pater Pāphili.Si.immo.i.ſed.o Chreme: in vocatiuo ſicut Vlyſſe.volo itaq;.i.poſtulo ita.vt fiat.i.vt hoc negociū cōpleat̃.neq; poſtulē.i.poſtulare velim abs te.niſi ipſa res moneat.i.incite: & poſtulet vt fiat.Chr.qd eſt? Si.iræ ſunt inter Glyceriū & Gnatum.Chr.audio.i.intelligo:capio qđ dicis.Si.ita magnæ ſunt iræ:vt ſperē Pamphilum poſſe auelli.i.abſtrahi ab illa.Chr.fabulæ.i.nugæ ſūt.ſ.Si.pfecto.i.pculdubio:& eſt particula cōfirmatiua.ſic eſt .i.iræ ſunt magnæ.Chr.herde ſic eſt vt dicā tibi.iræ amantiū.i.amore captorū.reintegratio.i.inſtauratio eſt amoris.

Sylepſis

eſt autē ſylepſis cuiuſmodi illud eſt Xenophō.Delitiæ meç ſunt mādata tua:meditatio mea eſt.verbum eni ſequit̃ vltimū nominatiuū:& cū illo cōgruit.Si.hē:interiectio oſten-

Hē dolentis

dens dolorē pfectū ex dicto Chremetis:q catholicā.i.communē ptulit ſnīam.id.i.ob id:qa amātium iræ &c.oro te vt eamus ante.i.pueniamus.dū.i.quādiu.tp̄s.i.opportunitas dat̃.dūq; libido.i.extrema voluptas:& laſciuia eius Pāphili eſt occluſa.i.cohibita:rēpſſa.cōtumeliis.i.pbris vltro,citroq; datis.demus vxorē priuſq̃ ſcelera.i.ſcelerati mores.& lachrymæ harū:p huius Glycerii(inuidioſe dictū eſt.vt in Eunu.Nō ppeti meretricū cōtumelias)cōfictæ.i.ſimulatæ.dolis.i.aſtutiis,fraudibus ad decipiēdū.reducāt.i.redigant animū ægrotū,qa amore ſauciū.ad miſericordiā.i.vt miſereat̃ eius Glycerii.o Chre.ſpero.i.ɔfido.ip̄m Pāphilū

Deuinctus

deuinctū.i.alligatū,irretitū,allectū.cōſuetudine.i.cōuerſatione tuæ filiæ.& cōiugio.i.mr̄imonio.liberali.i.facto cuꝫ libera:& non ſerua:qualis forte putabat̃ pegrina illa Gly.vel cōiugio liberali.i.liberaliter facto.ſpō itaq; ſeſe ſic deuictū dein,vel dehinc.i.poſtea.facile emerſurū.i.erepturꝫ ex illis malis q̃ in amore ſunt.Chre.hoc vr̃ tibi ita futurū ſupple.at.i.ſed.ego arbitror neq; illū Pāphi.poſſe hr̄e hāc filiam meā.vel cōtra dici pōt:hāc non poſſe hr̄e illū ppetuo.iō

Amphibologia

amphibologia ex induſtria vſus eſt:vt vtrunq; onderet.& arbitror inq̃ me Chre.nō poſſe ppeti.i.vſq; ad finē pati.vt filiā meā hēat fecū.ſ.qñ eiuſmodi mores poſt cōnubia ſit pſequuturus.Si.ergo qui.i.vñ,vel qūo.ſcis iſtuc:pro iſtud.

Periculum

niſi feceris periculū.i.tētamētū,ſeu expientiā.Chre.at eſt graue.i.moleſtū.iſtud piculū.i.tētamētū fieri in filia mea.Si.nēpe.i.certe:rñſio:q; aptū ē.deniq;.i.tādē.ois incōmo-

huc

ditas.i.iportunitas,redit huc.i.in meip̄m recidit:nā huc de

Verſus eiuſdem rationis cum ſuperiori.

DAVVS. SIMO. CHREMES.

AD te ibam.Si.quid nā eſt?D.cur uxor nō acceſſitur?
Iam aduesperaſcit.Si.audin tu illū?ego dudū nō nihil
Veritus ſum Daue abs te ne faceres id, quod uolgus
ſeruorum ſolet,

perſona loquentis dr̃.ſi diſceſſio.i.ſeparatio eueniat.qđ.ſ.diſceſſionē euenire.Dii phibeāt.i.auertāt:parēthesis eſt p euphemiſmū.At ſi.i.ſed ſi.corrigat̃.i.reſipiſcat pp filiā tuam.

Euphemiſmon

quot cōmoditates.i.opportunitates.inde pcedēt.ſ.Aliī habēt vide:qđ ip̄m ſatis quadrat quātū ad ſnīam.Principio.i.in primis.reſtitueris.i.reddes:coiūctiuū p idicatiuo,anacolutho.

Cōiunctiuum pro idicatiuo

filiū amico tuo.quē.i.filiū.vides laſciuia pditū iri,inuenies tibi generū firmū.i.ſtabilē.& virū.i.maritū filię tuæ.Chre.qd iſtic:verbū cōcedētis eſt:& veluti victi ita vt iſtic abūdet.vel ē ſenſus:Quid iſtic facis ſup.quaſi conceſſionē tādē ſubiūcturus.Vel qd iſtic.i.iſte dicit ſup.admirādo:ſi induxti.i.induxiſti:p ſyncopē.aium.i.ſi tibi imperaſti:

Syncope

vel tibi pſuaſiſti iſtud eē ita vtile.nolo vllū cōmodū claudier:p claudi p paragogē.tibi in me:hoc ē nolo tuū cōmodū retardari p me.Si.o Chreme merito.i.iure.ſemp maximi feci te.i.te plurimi æſtimaui.Chr.ſed quid ais?Si.quid? Chr.q.i.qūo.ſcis eos nunc diſcordare inter ſe.i.Pāphilū,& Gly.& eos dixit:qđ maſculinū genus p̄pōderare debet fœminino.Si.ipſus Dauus quaſi,q maxiē ſciat.q eſt intimus .i.familiariſſimus,ppinqſſimus.cōſiliis.i.ppoſitis eorū,Pāphili.ſ.& Gly.dixit mihi,& is pſuadet mihi.vt maturē.i.accelerē nuptias q̃tū queā.Nū.i.nūqd.q.d.nō cēſes.i.iudicas.q ſup.faceret.niſi ſciret filiū velle hoc eadē.Adeo.i.certe.tute.i.tuipſe.tā.i.nūc.audies verba eius.Deide admonet alios ſeruos:vt euocēt Dauū ad Simonē.Heus:aduerbium

Heus vocātis

vocātis & attētionē petētis.euocate.i.acceſſite.Dauū huc .i.ad me.atq; eccum.i.ecce hic prope video ipſum exire foras.ipſe enim iuſſu Simonis abierat intro vt paret parāda.

ASC.

DVm in his Cōmētariis dr̃ Acceſſo ēt q̃rtæ cōiugatiōis:hoc docti iſictias eūt:tāetſi i ſcris ſcripturis reptuꝫ eſt.Reciprocatio ēt ſic melius ſtaret:Spō Chreme Pāphilū deuictū cōſuetudine & liberali cōiugio,emerſurꝫ.i.educturꝫ ſeſe facile ex illis malis.Itē cū dicit:Nēpe icōmoditas ois huc redit: nō intelligo huc.i.in me:ſed in hanc rē:vt fiat videlicet diſceſſio.Nā Chremeti quoq; incōmodo foret,atq; eius filiæ.

SER.

IVbeo Chre.Incipit tertius actus de appatu verarū nuptiarꝫ:& ad hoc cōuenīēter inducuntur Chremes & Simo:nā de vtriuſq; volūtate & diſpoſitiōe pēdebat iudiciū.iubeo:p opto dicit.qcqd ego velim.ſ.quare ad te veniebaꝫ.& q q̃ris .i.interrogas a me & p filiū meū,quē pp̄ter me debes amare q̄ſitādo te impe.opor.illa p p̄ces impetrāda:vbi voluntas illius a quo petit ſolūmodo officit.Sed cum ſola vtilitas impediat:& nō amici volūtas:nulla per p̄ces impetrata habetur.vere nō p p̄ces eſt impetrādū:qa volūtas mea nō officit:& hoc eſt:qđ dicit interrogādo aliū eſſe.ſed vtilitas officit:& vere officit:qa ſi nō officit ſum patus.hoc dicit:ſed in te vtriq; & eſt.Immo ita volo.ſ.vt ſi eſt vtile nō fiat qđ.i.qđ vtile vides:neq; me ppeti ſi vellet tenere filiā:& tn̄ aliā diligeret.q.i.qūo ſcis.ex vna pte eſt tm̄ vna incōmoditas.ſ.diſceſſio:q nūq̃(ſi Deo placuerit)euenirēt ex altera multę commoditates.qđ iſtuc dicis ſi ita tibi vr̃ fiat.q.i.qūo ſcis.

DON.

AD te ibā.Dauus,vt recte ſcribat̃ Dauos ſcribendū ē:qa nulla lr̄a vocalis geminata facit ſyllabā.ſed qa ambiguitas vitāda ē noīatiui ſingularis,& accuſatiui pl'is neceſſario pro hac regula digama vtimur:Dauus:ſeru':vulgus:cotuus.¶ Ad te ibā qđ nā?hic ē locus:in quo iā ad diſcrimē mali pducta Comœdia in meliorē ptē iā incipit iclinare.¶ Ego du.nō ni.ve.ſum:ſemp grauis iceptio orōnis:quæ exordiū ſumit a pronoīe ego.vt Ego te q.p.ſ.oro.& Ego poſtq̃ te c.a.p.¶ Ego dudū ver.ſum D.abs te n.ſ.aduerbia tp̄is aut certa ſunt:vt hodie,cras.aut incerta:vt dudū,nup.Itaq; incertis certū addit tp̄s,vt iādudum,nūc,ſemp.¶ Nō n.ve,Da.bre

uiter pro veritus ſum ne quid abs te fieret.ſicut ſupra:Hei
Cicero metui a Chryſide.& Cice.Quæ p̄catus ſum a Diis imorta
libus:pro eo quod eſt:Quæ ab Diis petii precatus.
DON. ¶ Propterea qđ amat fi.totū cū extenuatiõe ꝓtulit:tanq̄
qui ſatiſfactū voluerit Dauo ob cõprobatã fidẽ eius.¶ Na
propemodum habet:iam ridicula dilatio eius rei,q̄ iam
dudū nota ẽ audituro.

aſtutiis:vt ei vna nõ ſufficeret.¶ Vtinã m.ſ.a.h.q.n.m.p.
nõ dixit gladiū,aut laqueum:ne eſſet tragicū,er
go expreſſit bene dicens Præcipitem darem.
AD te ibã &c.Hic locus eſt in quo iã ad diſcrimẽ GVI.
mali producta Comœdia in meliorẽ parẽ iam
incipit idinare.Da.ibã ego Dauus ad te Simo
nem.Si.quidnam eſt?

Dolis ut me deluderes,propterea quod amat filius.Da.
Egon iſtuc facerem?Si.credidi,idq; adeo metuens
Vos cælaui quod nunc dicam.Da.quid eſt?Si.ſcies.
Nã ꝓpemodũ habeo iã tibi fidẽ.D.tandẽ cognoſti qui ſiem.Si.
Non fuerant nuptiæ futuræ.D.quid non?Si.ſed ea gratia
Simulaui,uos ut pertentarem.D.quid ais?Si.ſic res eſt.D.uide,
Nunquam iſtuc quiui ego intellegere,uah conſilium callidũ.Si.
Hoc audi,ut hinc te introire iuſſi,opportũe hic mihi fit obuiã.D.
Hem nũ nã perimus?Si.narro huic,q̄ tu dudũ narraſti mihi.D.
Quidnã audio?S.gnatã ut det oro,uixq; id exoro.D.occidi.S.
Hẽ,qd dixit?D.optũe inq̄ factũ.S.nũc p hũc nulla eſt mora.C.
Domum modo ibo.ut apparentur dicam,atq; huc renũcio.Si
Nũc te oro Daue,quoniam ſolus mihi effeciſti has nuptias.Da.
Ego uero ſolus.Si.corrigere mihi gnatum porro enitere.Da.
Faciam hercle ſedulo.Si.potes nunc dũ animus irritatus eſt.D.
Quieſcas.S.age igiẽ,ubi nunc eſt ipſus?D.mirũ ni domi eſt.Si.
Ibo ad eũ,atq; eadẽ hæc q̄ tibi dixi,dicã itidẽ illi.D.nullus ſum.
Quid cauſſæ eſt,quin hinc in piſtrinum recta proficiſcar uia?
Nihil eſt preci loci relictum,iam perturbaui omnia,
Herum ſefelli.in nuptias conieci herilem filium.
Feci hodie ut fierent,inſperante hoc atq; inuito Pamphilo,
Hem aſtutias,quod ſi quieſcem,nihil eueniſſet mali.
Sed eccum ipſum uideo,occidi,utinam mihi
Eſſet aliquid hic,quo nunc me præcipitem darem.

¶ Nã ꝓpemodum,i.ad
modũ.q̃nq; ẽt ſignat
Prope modũ iã:hoc eſt ꝓpemodũ.i.
admodũ.cuius actus ẽ
admodũ.¶ Sed e.g.ſi.
gr̃a pcã poſuit noue
ſic res eſt qđ Græci di
cunt χάριν.¶ Nũ nã p.
nam :vt q̃ſnam.
¶ Quid nã audio:legi
tur & audiam.Menan
der enim ſic ait
.¶ Occidi
hem,quid dixi?bene
vſus eſt
.¶ Occidi:& opti
me dicit:vt ſimilitudi
ne falleret audientem.
¶ Nũc per hunc:Chre
metẽ.ſ.¶ Ibo,atq; huic
renũcio:varie ibo,& re
nũcio.¶ Nũc t.o.D.te
p quẽ ſtat ſũma nego
cii,& mõ magis vere
rogat,q̄ tunc cũ ait:De
hinc po.ſiue æquuʒ eſt
te o Daue,ibi eni iracũ
dia latet,cuʒ dicit Siue
æquuʒ.¶ Q m̃ ſ.m.eſ.

Da.cur vxor nõ accerſi
tur.i.aduocaẽ:vel addu
ci curatur.Iã aduespe
raſcit.i.ad veſperũ in
clinatur dies.Si.audin
.i.audis ne tu Chreme
tem illũ,ego ſemp:gra
uis eſt inceptio orõnis,
quæ exordium ſumit a
pronoie ego.dudum.i.
pauloante:aduerbia tẽ
poris aut certa ſunt vt
hodie,cras.aut incerta
vt dudũ,nup.Itaq; in
certis certũ addiẽ tem
pus:vt iãdudũ,iam nu
per,o Daue veritus ſuʒ
nõ nihil.i.aliqd timui:
ne qd a te fieret:ſed bre
uitati ſtuduit poeta,vt
alibi:Metui a Chryſi
de.ne.i.q̄.faceres idem
quod vulgus.i.maior
pars ſeruorũ.ſolet.ſ.vt
.i.q̄.deluderes.i.ludi
brio offenderes me ſe
nẽ,dolis.i.aſtutiis ma
lis.propterea q̄ filius
amat.i.amore captus

Efficere nõ feciſti.eſt eni efficere ꝑficere faciẽdo.bñ & has quaſi cã
laboro.¶ Ego vero ſolus:& hæc ad increpationẽ dicit:nõ
ad cõfirmationẽ.¶ Solus.i.cui nõ aſſentiebat Pamphilus.
Deinceps ¶ Porro enitere:porro in futurũ:deinceps futuri tpis aduer
biũ:vel adhortãtis,vt Porro q.q.¶ Enitere:labora:q̄ſi diffi
Eniti cile ſit:& conatu opus.¶ Faciã her.ſe.ꝓductiões ſunt Co
mici ſtyli.¶ Hercle ſe.ad ſucũ orõnis poſitæ.¶ Potes nunc
dũ:a poſſibili argumẽtum.¶ Dũ aius irritatus:qa dixerat:
Irritare Iræ ſunt inter Glyceriũ & Gnatũ.¶ Irritatus eſt:cõmotus:
ira ꝓuocatus.vt in Phormione.dr̃ aũt verbuʒ a canibus:q
reſtrictis dẽtibus hãc lr̃am imitãẽ.¶ Quieſcas.i.cõquieſce.
impatiui modi ne iniurioſum videreẽ.¶ Age igiẽ:age dic.
vt eſt:Egiq; ore intẽtũ.aut aduerbiũ eſt hortandi.¶ Quie
ſcas:p quieſce.aut deeſt volo,aut facito.¶ Mirũ ni domi ẽ:
exiſtimationẽ intulit incertũ fingens.Et eſt cõpoſitũ quaſi
miror.¶ Mirũ ni do.eſt:cõpoſitũ eſt quaſi hoc eſt mirũ ni
domi eſt.caute ſeruus callidã interrogationẽ ſenis paratus
excipit:& memor ſimulatæ diſcordiæ cũ amicã fingit non
ſe alibi eũ eẽ ſuſpicari,q̄ domi.¶ Dicã idẽ illi:in aliis itidem
ſcriptũ eſt.qđ ſi eſt,p itẽ accipimus.an ergo idẽ p itẽ.¶ Nul
lus ſum:plus eſt nullũ eẽ,q̄ periiſſe.nã q periit,corpus hẽt reli
quũ:q vero nullus ẽ,ita nõ eſt ac ſi natus nõ ſit.¶ Quid cãę
eſt,qn nũc hinc in piſtrinũ re.pfi.v.bñ recta,vel corpis im
pulſiõe iuſtri faciã:aut recta cã ad p̄catorẽ:aut ad Pam.bñ
proficiſcar.ꝓficiſci eni rẽ ægrã,ac difficilẽ dicimus.& recta
Proficiſci via plana dixit nõ tñ.¶ Quin hinc.i.ex hoc loco ¶ Nihil ẽ
p̄.lo.re.ſubiungit ergo cãs cur ꝓficiſcaẽ in piſtrinũ.¶ Ni
hil eſt p̄.qđ p̄dixit ſenex.¶ Iã per.o.allocutio in qua quid
metuat:qd velit manifeſtũ eſt.¶ Herũ ſe.hæc enumeratio
cauſarũ eſt:qua mirifice exaggerauit errores ſuos.¶ In nu
Conicere ptias Pã.cõie.nec imiſi,ſed õieci:qđ ipetũ & iniuriã ſignat.
¶ Herilẽ fil:ſi: .¶ Feci hodie vt fierent:necdũ feci:verũ
etiã addidit hodie tps:vt ne diecula q̄dã eius ſit,qđ fecerat
mali.¶ Inſperãte h.a.in.iſperãte & inuito:duplex offenſio.
¶ Hẽ aſtu.bona ironia.pl'r dixit aſtutias:quaſi is q abũdat

eſt.Da.egon.i.ego ne.facerẽ.i.facere vellem,iſtuc videlicet
te deludere dolis.Si.credidi q̄.i.&.ego adeo valde metuẽs
id ne.ſ.deciperet.cælaui vos ſeruos id ſup.q̄ dicã nunc.Da.
Propemodũ quid eſt?Si.nã propemodũ.i.vel admodum(vt vult Do
na.)vel ferme ꝓpe habeo iam fidẽ tibi.i.credo tibi.Da.tã
dem cognoſti.i.nouiſti qui qualis ſiem:hoc eſt ſim.Si.nu
ptiæ non fuerant futuræ.i.faciendæ.Da.quid.i.cur nõ fue
rant futuræ.Si.ſed ſimulaui nuptias futuras.ea gr̃a.i.cã.vt
Pertentare pertẽtarẽ vos.i.perfecte de vobis periculũ facerẽ.Da.quid
ais?Si.ſic res eſt.Da.vide nunquã qui ego intelligere iſtuc.
Vah indignantis vel increpantis aut deridentis vah:interiectio indignantis,vel increpãtis,ac deridẽtis.cõ
ſiliũ.i.propoſitũ.cõmentum calliduʒ.i.aſtutia & calliditate
plenũ:hoc autẽ dictũ exclamatione tollendũ eſt.q.d.conſili
ũm illud eſt multũ callidũ.& irridet Dauus eo pacto Simo
nem.cũ enim nõ latebat eiuſmodi cõſilium.Si.audi hoc.vt
.i.poſtq̄.iuſſi te Dauũ introire huc.i.in domũ parãdorum
obſoniorũ gratia.hic Chre.fit obuiam.i.occurrit,p̄ſto eſt
Hẽ dolentia mihi.opportune.i.tẽpeſtiue.Da.hem:dolentis interiectio.
nũnam.i.nunqd.perimus.i.perditi ſumus:& nam adiectio
Orare & exorare eſt ſyllabica,vt qn̄ã.Si.narro huic Chre.q̄ tu dudũ.i.pau
loante narraſti mihi.Da.qdnam audio:alii audiã.Si.oro vt
ipſe Chremes det gnatã.vixq; exoro.i.obtineo id.Da.oc
cidi.i.perii:perditus ſum.Si.hem:idignãtis interiectio hic
eſt.qd dixiſti.Da.inquã.i.dico vel dixi optime factũ eſſe.ſ.
Si.nũc nulla eſt mora per hũc.i.nõ ſtat per Chremetẽ,quo
minus nuptiæ fiant.Chre.nũc ibo domũ:dicã vt apparenẽ
obſonia.ſ.atq; renũcio.i.ſignũ huic filiæ meæ.ſ.Si.o Daue
nũc te oro,qm tu ſolus effeciſti.i.faciendo perfeciſti has nu
ptias.Da.Dauus interrumpens ſermonẽ dicit:Ego vero ſo
lus effeci nuptias:hoc antẽ dicit:nõ ad cõfirmationẽ,ſed ad
increpationem.Si.ſubdit Simo,quod fuerat Dauũ rogatu
rus.porro.i.deinceps.in futurũ:vel hortandi eſt aduerbiũ.
enitere.i.labora:quaſi difficile ſit,& conatu opus,corrige
re.i.ad viam rectam redigere mihi gnatum.ſ.Pamphilũ.
Da.hercle.i.per Herculem.faciam ſedulo.i.inſtanter,qua
ſi ſine

Octonarii omnes.

PAMPHILVS. DAVVS.

VBi illic eſt ſcelus qui me perdidit? Da. perii. Pam. atque hoc confiteor
Iure mihi obtigiſſe, quandoquidē tā iners, tā nulli conſilii
Sum, ſeruon fortunas meas me commiſiſſe futili,
Ergo pretium ob ſtultitiā fero, ſed inultum id nunquā auferet. Da.
Poſthac incolumē ſat ſcio fore me, hoc nunc ſi deuito malū. P.
Nam quid ego nunc dicam patri? negabon uelle me modo
Qui ſum pollicitus ducere? qua fiducia facere id audeam?
Nec quid me nūc faciā ſcio. D. nec me quidē, atq; id ago ſedulo
Dicā aliquid iā me inuētură, ut huic malo aliq̄ pducā morā. P.
O he. D. uiſus ſū. P. ehodū bōe uir, qd agis? uidē me tuis cōſiliis
Miſerū īpeditū eſſe. D. at iā expediā. P. expedies. D. certe Pā. P.
Nempe ut modo. D. immo melius ſpero. P. oh tibi ego ut credam furcifer?
Tu rem impeditam, & perditā reſtituas? hem quo fretus ſiem?
Qui me hodie ex tranquilliſſima re coniecisti in nuptias,
An non dixi hoc eſſe futurū? D. dixi. P. qd meritus. D. crucē.
Sed ſi paululū ad me redeam, iam aliquid diſpiciā. P. hei mihi
Cur non habeo ſpatium ut de te ſumam ſupplicium ut uolo,
Namq; hoc tempus præcauere mihi me, haud te ulciſci ſinit.

ſi ſine dolo. Si. potēs corrigere nunc dū aſtus eius eſt irritatus, i. cōmotus ira: ſiue cōcitus & puocatus. Da. quieſcas, i.
Age hortantis cōquieſce: neq; de hac re labores. Si. igitur age vel dic, & loquere, vel eſt aduerbiū hortantis: quo hortetur eum: vt faciat quod pollicet. vbi ipſus Pamphilus eſt nūc. Da. mirū eſt, i. miror. ni, i. ſi nō eſt domi: cū ſint inimicitię illi cū amaſia. Si. ibo ad eū filiū: atq; dicam itidē. i. ſimiliter illi hęc eadē, q̄ dixi tibi.
Nullus ſum Da. nullus, i. non ſum. plus eſt enim nullū eſſe q̄ periſſe. Nā q periit, corpus habet reliquū: qui vero nullus eſt, ita non eſt, ac ſi natus non ſit. qd cauſę. i. quę cā ē. qn. i. cur non pficiſcar: tanq̄ res ægra & difficilis. recta via. i. plana. hic. i. ex hoc loco. in piſtrinū. i. in ergaſtulum. piſtrinum ad circūagēdas truſatiles molas. nihil loci. i. nullus locus: hoc eſt nulla opportunitas relictum eſt pci: quaſi nūc preces apud Pamphilū nō ſint valiturę. iam pturbaui oia
Cōiecē cōieci. i. impetu & iniuria īmiſi. filiū herilē. i. Pāphilū filiū heri mei. in nuptias. i. feci vt nuptiæ fierent hodie, hoc Pamphilo inſperante,
Hē iraſcētis atq; inuito. i. nolente. Hem: iraſcentis ſibi interiectio eſt. aſtutias omiſit: vt hominem nequam: pro o hominem neq̄. bona ironia. pluraliter dixit aſtutias: quaſi ei qui abundat aſtutiis vna non ſufficiat ac ſuppetat. q. i. ſed. ſi quieſcem: ideſt in ea re nō laboraſſem, nihil mali euenīſſet. Sed eccū:
Occidi ideſt ecce hic ante oculos video ipſum Pamphilum. occidi: ideſt perditus ſum, vtinam aliquid eſſet mihi hic, quo. i. vt: vel e quo, darem me præcipitem nunc, i. præcipitarem me mihi ipſi mortem conſciturus.

SER. AD te ibam. Poſtq̄ bene cōuenerat inter duos ſenes de apparatu vero nuptiarū: reſtabat, vt quaſi effectū illarū nuptiarū oſtenderet: quo iſte actus in ſuo principio vigeret. ſ. vt audito rumore ſuę machinationi cōtrario: aduerſaria pſ oino ſubſternat, & abſterreat: iō cōuenienter Dauus caput conſilii totius mali primus terrore cōmouetur: vt percuſſo capite mēbra diſpergant, & deſperēt. poſtea cōmouet Pāphilus: deinde Carinus. Audin tu illum Chremes quāto deſiderio affecte nuptias. poſtea cōuertit ſe ad Dauū, dicēs: Ego Dii &c. ppemodū. i. aliquātulū nō. nā perimus. exterritus enim fuit Dauus: credens cōtra ſpē ſuā eueniſſe ex hoc aliqd, qd audiuerat, opportune ſit obuiā. quidnā au. verba iterum timoris, ego vero ſolus: oſo ambigue dicta. potuit enim & affirmare dicta ſenis: & oſtendere dolorē Daui reſipiſcētis dū aius filii iratus eſt contra Glyceriū. nullus ſum: in verbis Daui ſecū loquētis oſtendit magnitudo recepti doloris. piſtrinū dr a pinſo pinſis pinſui piſtū: vnde piſtor. nihil loci eſt relictū vlli. loci pci. i. ad pcandum herum. feſelli. ſ. Simonē. in ſperante hoc Simone. hem aſtutia mea pōt modo videri.

DON. VBi illic e. ſ. q. m. p. Hęc ſcæna cuius pturbatiōis eē debeat, ſupra poeta pſtrinxit: cū ad cōſentiendum Daui cōſilio tardū Pāphilū faceret. Vbi il. eſt ſce. accuſatio. Vbi i. ſ. nimirū terribile eſt ſæuire anq̄ videas eū cōtra quē iraſceris. Vbi
Syleſpſis illic ſce. q. m. ad intellectū nō ad verba redegit. & eſt figura ſylepſis p gūa, Virg. Pars in fruſtra ſecāt, ſed hic figura eſt

Iners per numeros. nā qa ſcelus ſceleſtus intelligit: nō qui ſubiungit, nō qd. Tā iners: ſine arte, i. ſine . Tā nul.
Nulli i. gtō nul li i. dtō cōſi. vna pars orationis eſt nulli cōſilii: nos nullius & ſolius, recte aūt veteres nullo nulli: ſolo ſoli declinabāt. Me cōmi. non cōmendaſſe, ſed cōmiſiſſe. Cōmittimus. n. q̄ cū magno periculo volumus eſſe ſeruata. Futili: leui. nā a vale
Cōmittere Futilis qd futile dr, futilis: qd non deponit niſi miniſter ſacrorū. quod qdē vas eſt acuto fundo, & patulo ore. Inſtabili ſignificat futili. vt Virg. Cōſilius habitus nō futilis. Ego ptiū. i. pmiū.
Premiū vero generaliter p bono aut malefacto reddit. Sed pmiū & ptium ita diſcernuntur in nam ptiū p ſtultitia eſt pœna: pmiū p virtute & ſapietia honorē, & lucrum. Pretiū ob ſtul. ſic & Plautus locutus: ptiū ob aſinos: pro aſinorū ptiū. Virgi. Rē ma. pti. m. ſit. alibi: Illū tydides a. p. t. a. & eſt figura :ut apud Virgili. Inuidiſſe Deos p. Poſt hac in c. ſa. m. ſ. ſic cedere ſolemus i magno piculo poſiti nūq̄ pericitaturos, ſi illud periculum potuerimus euadere. poſthac audacter ſe incolumem in futurum pmittit fore: cum vita hois tam variis, multiſq; ſit periculis conſerta, ſed hoc ſic inquit Da. Periculum ſi hoc euaſero: ſcio me non poſtea periclitaturū. Menander ſic .& eſt ſenſus: Tā difficile ē hinc euadere: vt qui hinc euaſerit, videatur immortalis futurus.
premiū Pretium
Plautus
Virgi.
Nā qd ego nūc pa. bene pri nō Simonis: vt de auctoritate huius nois ſummus terror exurgat. Modo pollicitus ſum: & mō mire. etenim maiorem vim hñt recētiora pmiſſa. Mō pol. ſum: oratorie melius pollicitus ſum dixit, q̄ promiſi diceret. Qua ſ. id ſ. a. ſe pcutiendo, q̄ fiducia ad pſonā ſuā tetulit: qa fiducia mō impudētiā ſignat. Nec quid me nūc ſa. ablatiuſ caſus me: ſed nūc qd faciam. veteres aūt hæc addebāt: & nō faciā ſ blatiuo caſu. Aliq̄ pducā morā. &
Faciam cū abltō pductā legit. ſignificat āt differā, ptēdā, ptrahā. Ehodum bone vir qd agis: grauis iterrogatio: & minātis cū iracūdia. & hoc ironia pſequit: cū oē genus contumeliæ leue in eū dicimus: in quē ſeuimus iracūdiam. Vidē me t. c. hoc eſt nūqd negare potes impeditum eē. Impeditus ppie ē, q ita pedes hēt illigatos: vt pgredi nō poſſit. ſed hic ad negociū retulit. ille enim nō defendit, ſed emendaturū ſe pmittit. & bñ impeditum. Expediam: retulit duo, promittit ſimul & tpſ cum celeritate, & effectu. Immo melius ſp. bene melius cōparatiuo vſus: quaſi hoc bonū ſit: illud melius. Ego hoc tibi credam furcifer: furciferi dicebant, qui ob leue dictū cogebantur a dñis ignominiæ magis, q̄ ſupplicii cā circa vicinos furcā in collo ferre ſubligatis ad eam manibus: & pdicare peccatū ſuū: ſimulq; monere cæteros neqd ſimile admittāt. Itaq; & Cice. de ſeruo: Quid inde furcifer, quo pgredit. Tu rē impeditā & p. multū progreſſus eſt: mō impeditā dicere: mō pditā dicit. Senſus hic eſt: Rem integrā pdidiſti, & pditā reſtitues: hoc eſt qui integrā: perditamq; turbaſti. Hem quo fretus ſiem: memor ante ſe dixiſſe: Dauum video: cuius cōſilio fretus ſum. An nō dixi hoc futurū: vt ab illa excludar: hac cōcludar: & vide quo me inducas. Quid meritus, crucē: plena ſatiſſactio ē cōfeſſio peccati ſine recuſatione pœnarū, nam mitiores eos reddimus, quibus vultu
Producam
Impeditus
Furciferi

operæpretiū ꝓ delictis nr̃is offerimus. Virg. Egdē meruI,
nec deprecor. ¶ Sed ſine paululū ad me vt redeā: ad ſe redi-
Redire re dr̃, q aium recipit, & ſedē mētis. Virg. Virtus ad ſe redit:
hoc de corpe dixit. ad ſe aūt redit, q amēs eſſe deſiſtit. ¶ iā
Diſpicere a. d. diſpicere eſt diſquirere cōſiliū. deſpicere, deorſum aſpi-
cere. ¶ Nō h. ſ. vt d. t. œconomia. ¶ Namq; hoc t. p. ſic Vir-
Deſpicere gil. Sed motos præſtat
componere fluctus. &
eſt ſylepſis. Illud enim
cognito: hoc ſinit.

Senarii partim Trochaici, partim Quadrati, unus Pētameter.

CARINVS. PAMPHILVS. DAVVS.

QVARTVS ACTVS.

HOcine eſt credibile, aut memorabile,
Tanta uecordia innata cuiquam ut ſiet,
Vt malis gaudeat, atq; ex incommodis
Alterius, ſua ut comparet commoda? ah
Id ne eſt uerum? immo id eſt genus hominum peſſimum.
Id denegando modo quis pudor paululum adeſt.

GVI. VBi illic &c. Hęc ſcæna
cuius pertur-
bationis e-
debeat, ſuē
pra poeta ꝯſtruxit: cuꝫ
ad cōſentiendum Dauī
cōſilio tardū Pāphilum
faceret. Pā. Vbi illic ſce-
lus. i. ille ſceleſtus. & illic
pro ille ponit̃: & ad intellectū refert̃: non ad verba. Nā illud
eſſet dicendū: quēadmodū ſubiungit relatiuū maſculini ge-
Sylepſis neris. ſ. q: vbi eſt ſylepſis ꝑ genera: cū qđ eſſet dicēdū, ſi ad
verba redigeret. In eo aūt ꝙ ſcelus pro ſcelerato ponit̃: qui-
Emphaſis dā dicūt emphaſim eſſe. Vbi ergo eſt ille ſceleratus Dauus,
q ꝑdidit. i. deſtruxit me. Da. perii. Pā. atq; cōfiteor hoc ma-
lū. ſ. obtigiſſe. i. accidiſſe mihi iure, qñqdeꝫ. i. qa certe. ſum
Iners tam iners. i. ſine arte & aſtutia. & tam nulli cōſilii. i. nullius
Nulli ꝓ nullius prudētiæ, qui mihi cauere nequeā: vbi nulli in genitiuo po-
nitur vetuſte pro nullius. Nā veteres nulli nullo: & ſoli ſolo
declinabant more adiectiuorū nominum. nec ſola hæc, ſed
alia nōnulla in ius genitiuū terminātia. ſeruō. i. ſeruo ne. ne
Seruō . i. vtrū. eſt prudētiæ: ſubaudi me cōmiſiſſe. i. credidiſſe. for-
tunas meas. i. ſucceſſus hos: vel cōditiones & ſtatus meos.
ſeruo futili. i. leui: inſtabili. tractuꝫ a vaſe qđ futile dr̃. Illud
Futilis eni vas ſacroꝝ eſt: & a ſolo ſacroꝝ miniſtro deponit̃ adter-
rā: eſtq; fundo acuto, & patulo ore: ꝓpterea i terra ſtare nō
pōt: quimmo ſtatim accūbens effundit qcqd in ſe liquoris
Cōmittere & commēdare eſt: oblatū eſt os, & fundū acutū. Cōmittere etiā plus q̄ cō-
mēdare: cōmittimus enim q̄ cū magno periculo volumus
eſſe ſeruata. ergo fero ꝓtium. i. ꝓmiuꝫ: ſed ꝓtium potius eſt
pœna pro ſtultitia, ꝓmium pro virtute, & ſapientia: hono-
rē & lucrū. ꝓmiū tñ generaliter pro bono, aut malo facto
redditur. fero igit̃ ꝓtiū ob ſtultitiā. ſed ipſe ſeruus nunq̄ au-
feret. i. aſportabit id ꝓmiū a me inultū: paſſiue poſuit ꝓ non
vindicatū. Da. poſthac. i. in futurū. ſit ſcio me fore. i. futurū
eſſe. incolumē. i. ſaluū: & nō poſt periclitaturum. ſi deuito. i.
euado nūc hoc malū. q. d. tā difficile ē hinc euadere: vt, qui
euaſerit, videat̃ immortalis futurus. Pā. nā qd ego nūc dicā
patri: negabo ne me velle mō, q pollicitus ſum ducere. qua
fiducia. i. impudētia. audeā facere id. i. negare. neſcio qd fa-
ciam nunc de me. Donatus aūt vult me vt ablatiuus ſit ſi-
ne ꝓpoſitione: quaſi qd faciā me. i. per me ſolū. Da. eqoi-
dē. i. certe. nec ſcio inquā quid faciā de me: per qđ oſtendit̃
de me in dicto Pamphili fuiſſe. atq; ago id ſedulo. i. inſtāter
cogito: vt ſciā quid de me ſit futurū, vel faciā. dicā me inuen-
Producere turū iā aliqd vt ꝓduceā. i. ꝓferam: prolatē: ꝓtēdā: differam
aliquā morā huic malo. Pā. ohe: interiectio ſentientis euꝫ,
quē quærebat. Da. Dauus ſuplora interpoſuit, nō pceptua
Ehodū a Pamphilo nunc dicit: Viſus ſum. Pam. ehodum: particu-
la eſt euocantis ad ſe. bone vir: per ironiam: & hoc ironia ꝓ
ſequitur: cum omne cōtumeliæ genus ieue in eū ducimus,
in quem ferimur iracundia. quid agis. i. loqueris: dicis: vel fa-
cis. viden. i. vides ne. me impeditum. i. implicatum: inuolu-
tum: illigatum: irretitum. tuis conſiliis. i. tuis ſuaſionibus.
Impeditus Impeditus auteꝫ proprie eſt, qui ita pedes habet illigatos,
vt progredi non poſſit: ſed hic ad negocium retulit. Da. at
Expedire . i. ſed. expediaꝫ. i. exoluam te. iam: ideſt breui, vel celeriter.
Pam. expedies. Da. o Pamphile certe expediā. ſ. Pam. nem-
pe. i. certe. vt. i. ſicut. modo expediſti. Da. immo. i. ſed. ſpe-
ro: ideſt cōfido, me melius expediturum: idem quaſi iam be-

ne expedierit. Pā. oh: interiectio idignātis, vel irati. vis fur- Ob idignātis
cifer. i. q dignus es vt circūferas furcā ignominiæ cā. vt cre- Furcifer
dā tibi hoc. Furciferi eni dicebant̃ ſerui, qui ob leue delictū
cogebant̃ a dñis ignominiæ magis, q̄ ſupplicii cā circa vici-
nos furcā in collo ferre: ſubligatis ad eā manibus: & ꝓdica-
re peccatū ſuū: ſimulq; monere cęteros, ne qd ſimile admit-
tant. reſtitues. i. reſarci- Reſtituere
es: reparabis: recupera- Impeditus & ꝑditus
bis: reſtaurabis. rē impe-
ditā. i. intricatā: inuolu-
tā: iplicataꝫ. & ꝑditā. i.
de qua nulla reſtat ſpes.
hē: irati interiectio & i-
dignati. quo ſiē fretus,
qa dixerat: Cuius con-
ſilio fretus ſum. q. d. in
quo poſſim amplius fi-
duciā hr̃e. q Dauus ho-
die conieciſti me in nu-
ptias ex re tranquilliſſi-
ma. i. q̄ erat ſine vlla ꝑturbatiōe. an. i. vtrū. nō dixi. q. d. im-
mo. hoc eſt futurum: videlicet vt ab illa excludar: hac cōclu-
dar. Da. dixiſti illud futurū. ſ. Pā. qd meritus es? Da. cruceꝫ
meritus ſum. i. vt cruci affigar: qđ ſuppliciū maioꝝ ſeruorū
erat: & ꝓcipue fugitiuorū. ſed ſine. i. patere. vt redeam pau- Ad ſe redire
lulum ad me. i. vt animū reſumā, ſiue recipiā. & ſedē mētis.
ad ſe enim redit, q eſſe amens deſiſtit. iā. i. celeriter. diſpiciā Cōminiſci
. i. diſquirā: excogitabo: cōmentabor: cōminiſcar: conſidera-
bo. aliquid. i. aliquod: ſeu remediū, ſeu aliquod cōſiliū. Nam Diſpicere
diſpicere eſt diſquirere conſilium. deſpicere vero ſignificat
deorſum aſpicere. Pam. hei mihi cur non habeo ſpaciū. i. op- Deſpicere
portunitatē: tēpus: otiū, vt ſumā ſuppliciū. i. vt exigā pœ-
nas: vt ꝑſequar pœnas de te. vt volo. i. ad arbitriū meum.
Nāq; hoc tēpus monet. i. admonet me. ꝓcauere. i. ꝓuidere
mihi. haud ſinit. i. permittit. me vlciſci de te. i. vindictā ca-
pere de te. ſi ſit te abſq; de: tunc vlciſci ſignificat punire.

SER. VBi. Pater ingreſſus domū eadē referēdo de nu-
ptiis Pāphilo, q̄ & Dauo: valde eū pterruerat:
& ſic pterritus extra q̄rēs Dauū: Tū nulli cōſi-
lii ſum, q cōmiū fortunas meas. ſeruo deberet
dicere: ſed nō potuit ſine idignatiōe. & iō dicit
ſeruon. ſ. decuit. ſed nimius affectus fecit defectū in verbis.
Nulli poſuit ꝓ nullius. Sed multū id nunq̄ auferet a me. Nā
vere fero ꝓtiū ob ſtultitiā. nā qd & cū iam aliquid deſpiciā
. i. aliquid leuiter inueniam. deſpiciam dicit quaſi deorſum
aſpiciam: quia quod inferius videtur, faciliter videtur.

DON. HOcine eſt credibile, aut memo. Elegās perturba-
tio: in qua inter ſe Simo, Pāphilus, Dauus, Ca-
rinus. Birria, Chremes: oēs omnibus redduntur
offenſi. ¶ Hocine eſt cre. & incredibile eſt inqt:
& nefandū. econtrario enim ab interrogatione
quadā incipiunt: qui nimis iraſcunt̃. vt & illud: Hocine hu-
manū. ſ. a. & totū hoc in priuatione eſt. hoc eni genus inter-
rogationis vim negandi exprimit. ¶ Hocine eſt cre. a gene-
ralitate incipit. Cice. Quā facile ſeparat iniuria: & peccādi
locus: quā n. ſ. v. idē: Hocine ſe nōdū hoſte dat̃ o. g. ſ. o. b. i.
¶ Tāta vecordia cuiquā innata vt ſiet: ſingulari & plurali
numero rñdet̃. ¶ Vt malis gaudeāt: cū dixiſſet cuiq̄: intulit
numerū pluralē. vt alibi: Si qſquā eſt q placere ſtudeat b. q.
p. m. m. m. l. n. h. p. n. p. ſ. ¶ Vt malis gaudeat: legit̃ & gau-
deāt: vt comparet alienis incōmodis ſua. hic gaudeat ſub-
audit̃ ſua. & cōparet: hoc eſt acquirat, vel æſtimet. ¶ Atq;
ex incōmodis alienis ſua p. c. hoc eſt non intelligit cōmoda
ſua niſi ex alterius incōmodis ea æſtimauerit. ¶ Id ne eſt ve-
rū: immo id eſt: alii ſic: Verū eſt hoc genus hominū. ſe pro-
bat eſſe cū malus ſit. & cōtra hoc: imo nō hominē: ſed peſſi-
mū hominē ſe ꝓbauit. ¶ Verū immo id eſt: parū accuſaue-
rat dicens Id eſt hominū genus: vt hoc facere. & ideo addi-
dit Id eſt peſſimū hominū genus: vt hoc facere nō hois mō
ſit: ſed peſſimi hois. ¶ In de. m. mō ꝓ tmmō. ¶ Quis p. p. a.
adeſt pudor ne denegent: & non adeſt vt & præſtent.

¶ Poſt

Poſt ubi tempus eſt promiſſa iam perfici,
Tum coacti neceſſario ſe aperiunt,
Et timent,& tamen res premit eos denegare,ibi
Tum eorum impudentiſſima oratio eſt.
Quis tu es?quis mihi es?cur meam tibi?heus
Proximus ſum ego met mihi,attamen ubi fides
Si roges?nihil pudet.hic ubi opus eſt
Non uerentur,illic ubi nihil opus eſt,ibi
Verentur,ſed quid agam?adeam ne ad eum?& cum eo
Iniuriam hanc expoſtulem?ingeram mala
Multa,atq; aliquis dicat,nihil promoueris.
Multum moleſtus certe ei fuero,atq; animo morē geſſero.Pa.
Carine,& me,& te imprudēs(niſi qd Dii reſpiciūt)perdidi.C.
Ita ne imprudens?tandem inuenta eſt cauſſa,ſoluiſti fidem.Pa.
Qui tandem?C.etiā nunc me ſeducere iſtis dictis poſtulas?Pa.
Quid iſtuc eſt?Ca.poſtquā me amare dixi,complacita eſt tibi.
Heu me miſerum,qui tuum animū, ex animo ſpectaui meo.P.
Falſus es.Ca.non ne eſſe tibi ſatis hoc ſolidum uiſum gaudium,
Niſi me lactaſſes amantem,& falſa ſpe produceres.
Habeas.Pa.habeam?ah neſcis quantis in malis uerſer miſer,
Quantaſq; hic ſuis conſiliis mihi confecit ſollicitudines
Meus carnufex.C.qd iſtuc tā mirū eſt,ſi de te exēplum capit?P.
Haud iſtuc dicas ſi cognoris uel me,uel amorem meum.Ca.
Scio cum patre altercaſti dudum,& is nunc propterea tibi
Succenſet,nec te quiuit hodie cogere illam ut duceres.Pa.
Immo etiam quo tu minus ſcis erumnas meas,hæ nuptię
Nō apparabant̄ mihi,nec poſtulabat nūc qſquā uxorē dare.C.
Scio tu coactus tua uoluntate es.Pa.mane,
Non dum ſcis.Ca.ſcio equidem illam ducturum eſſe te.Pa.
Cur me enecas?hoc audi nunquam deſtitit
Inſtare,ut dicerem me eſſe ducturum patri,
Suadere,orare,uſq; adeo donec perpulit.Ca.
Quis homo iſtuc?Pa.Dauus.Ca.Dauus?Pa.Dauus interturbat.Ca.quam ob rem?Pa.

¶ Poſt v.t.deeſt eſt:vt ſit tempus eſt. ¶ Tunc e.n.ſ.a.mire autem neceſſario,quia natura ſunt tales.neceſſitas in natura eſt conſtituta. ¶ Aperiunt.mire aperiunt:qm̄ tūc cum promittebant mali erant:ſed latebat malitia in pectoris altitudine. ¶ Et ti.& ta.bis numero ſubauditur denegare,& melius timent,ꝗ̄ ſi diceret Pudet eos,nam timor eſt malorum:pudor tm̄ bonor.

¶ Res:malitia.ſ.qa mali ſunt ad rem,qua pſtare non poſſunt. ¶ Quis mihi ca:qs tu es?qs tu es ad dignitatē refert. quia mihi es ad neceſſitatē.i.frater,aut cognatus.& hæc verba molli a ſūt dicta:ſed animo aſpera. ¶ Cur m.t. ¶ Heus pro.heus ſignificatio ē modo nois ad intentionem, conſiderationēq; reuocādi. ¶ Proximus ſ.e.m.i.carior mihimet ſum ꝗ̄ alieni. ¶ Proximus:carus, beneuolus, & hoc eſt qđ ait ſupra: Aequior ſum Pā. Si ſe illam in ſomniis, ꝗ̄ illū amplecti maluit. inde proximi & propinqui dicūtur,qui nobis cari eſſe debent. ¶ Nihil pu. pudor ē male facti:verecūdia recti & hōeſti. ergo mire poſuit. ¶ Si r.abūdat ſi roges:ſed & negas:vel ſimulas populariter additum eſt. ¶ Hic vbi opus eſt:hic vbi promiſerūt. ¶ Illic v.n.& nota illic & vbi appū eſſe iraſcēti repetitionis genus. hic opus eſt ſaluo pudorē. ¶ Illi: legitur & illi. ¶ Vbi ni.o.eſt:vbi nondū ꝓmiſerunt. ¶ ibi ve.qđ ait ſupra:Id denegādo modo qs paululū. ¶ Sed qd ago,adeo ne ad eum:hic locus deliberatiōis eſt:an adeat ad Pāphi.vnuʒ abundat.& moraliter verba Carini ſunt poſita. ¶ Vt cum eo iniuriam:pro de iniuria. ¶ Expoſtulem:expoſtulatio aduerſus eum quem incuſamus.nam expoſtulare eſt querelam apud eum ipſum deponere de eo ipſo,qui fecit iniuriā, poſtulare aūt q̄relam dicere de altero apud alterum. ¶ Ingeram mala multa:quaſi tela iſta ſe dicit ingeſturuʒ mala. ¶ Atq; aliquis dicat nihil p.hoc dicit:Et ſi exiſtat aliqs,qui mihi dicat qd profueris:rn̄debo multū.multum ſubiunxit:qſo multū:ſed aliud faciam.trāſitū fecit dicendo moleſtus:certe ei & multū:ſubaudit̄ ꝓmouere. ¶ Moleſtus certe:ſed hoc eſt:ſi nihil aliud promouero certe,vel moleſtus fuero. ¶ Atq; aio morē geſſero:erit fructus iracūdiæ ex vidicta:& per iracūdiā,atq; perturbationē non inuenit:qđ ſit multum aliud,ergo inuenit moleſtus certe fuero. ¶ Carine & me & te mire & artificioſe fecit Pamphilum priorem alloqui ad perfringendam iracūdiam Carini.alioquin ſi prior vociferare potuiſſet tragica exclamatiōe vſus fuiſſet. ¶ Imprudens:defenſio ab imprudentia.etenim niſi bonæ eſſet conſcientiæ nunquam diceret te perdidi purgaturus. ¶ Ita ne imprudens:imprudens diſtingue.& attende hoc illū repetere,qđ indignatur magis:quaſi audierit imprudens:& non audierit reliqua. ¶ Quin tu,ani.legitur & cum. ¶ Ita

xpo- ulare oſtula :Iniu

tu imprudens:& quia etiā articulus omnis defenſionis per conceſſiuam qualitatem hoc dicto eſt conſtiturus:idcirco hoc ipſum Carinus poſt confirmationem repetit:hoc cupiens eripere a Pamphilo:quod ille maxime vtitur. ¶ Quin tuum animū:quin.legit̄ & cum. ¶ Falſus es:modo participium,i.falleris ſi Pamphilus dicit.ſi vero coniungitur:pro fallax accipit̄. ¶ Hoc ſolidum eſt viſum:ſolidū plenū,idoneū,integrū. ¶ Niſi me lactaſſes:perduxiſſes,oblectaſſes,induxiſſes.q̄ ſignatio fruſtratione oñdit.lactare ē inducere in aliquā voluptatē a lactando:vnde & oblectare dicitur. ¶ Habeas:pmiſſio animi irati.vt ſupra:Aut ſi tibi hæ nuptiæ ſunt cordi. ¶ Quantaſq; hic mihi ſuis conſiliis cōfe.ironia vt ſupra:Cuius conſilio fretus ſum,& cum verſer protulerit,cōficiat debuit inferre.eſt ergo anacoluthon.vt eſt illud:Principio amico filium. ¶ Confecit:legitur & conflauit. ¶ Sollicitudines:perturbationes. ¶ Meus car.i.in me. ¶ Meus carnifex:qui me torſerit.vt alibi:Deo irato meo:hoc ē in me irato Deo. ¶ De te ſi ex.c.vtruʒ ſi te imitatur:aut ſi de te exigit pœnas.vt alibi:Ipſe vterq; exempla in te edent:ſed melius Te imitatur accipimus. ¶ Haud iſtuc d.ſi.cog.noſti enim:ſed ſi cognoris nō ita dicas. ¶ Cum patre alt.ab his quæ facta ſūt ad ea,q̄ facta nō ſunt.legitur & altercatus es:non enim alterco dicimus. ¶ Nec te qui.ho.co.argumentum attulit ex his,quę non ſunt facta,cum fieri debuerint. ¶ Immo etiā:propterea & amplius immo etiā:deeſt audi. ¶ Quo minus tu ſ.quo.i.quod.& deeſt audi:vel accipe.vt ſit Quod,vel quoniā,vel quomodo,ex quo:aut quare:aut certe,erit ſenſus cum huiuſcemodi ſubauditione:Immo etiam q.m.ſ.e.m.eo magis audi:aut immo etiā. ¶ Hæ nup.nō ap.m.quo ipſo minus tu ſcis erumnas meas.i.falſæ nuptiæ erant:quæ res te facit magis iraſci,ꝗ̄ me togit merito. ¶ Hæ nup.legit̄ & hoc nuptię.ſic enim veteres dixerunt. ¶ Non apparabantur:apparari cum datiuo caſu ſemper cladem,& perniciē ſignificat.vt Virgi.Mihi ſacra parari. ¶ Tua v.t.co.hæc accuſatio.ille enim excuſat per imprudentiā:hic arguit volūtatē.hoc ergo dicit:Eo grauius,quo nullo cogente peccaſti. ¶ Cur me enecas:crucias. ¶ In ſtare vt di.e.d.p.ſ.o.quia dixit inſtare,ſuadere,orare:non plus dicere poſſet:quarto nihil pōt eſſe. ¶ Dauus intertur.o.Dauus cum admiratione pronunciat. ¶ Dauus intertur.o.deerat vt hic Dauus diceret:ſed plus intulit interturbat:& inter modo nominis non exigit additamētum.Eſt enim particula auctiua adeo:vt non pro mediocri ſignificatione ſit:ſed quia maiorem habere non poteſt:vt interfectus,interceptus:vel iter modo pro poſt.vt Hūc inter fluuio Tyberinus amœno R.in mare prorupit.

[Falſus es] [Solidū] [Lactate oblectare] [Apparari cuʒ datiuo] [Enecare] [Inter]

Neſcio,niſi mihi deos ſatis ſcio fuiſſe iratos,q auſcultaueri.Ca.
Factum eſt hoc Daue?Da.factum.Ca.hem quid ais?ſcelus,
At tibi Dii dignum factis exitium duint.
Eho dic mihi,ſi omnes hunc coniectum in nuptias
Inimici uellent,quod niſi hoc conſilium darent?Da.
Deceptus ſum,at non deſatigatus.Ca.ſcio.Da.
Hac non ſucceſſit,alia aggrediemur uia,
Niſi id putas,quia primo proceſſit parum,
Non poſſe iam ad ſalutem hoc conuerti malum.Pam.
Immo etiam,nam ſatis credo ſi aduigilaueris,
Ex unis geminas mihi conficies nuptias.Da.
Ego Pamphile hoc tibi pro ſeruitio debeo,
Conari manibus,pedibus,noctesq́,& dies,
Capitis periculum adire,dum proſim tibi.
Tuum eſt,ſiquid præter ſpem euenit ignoſcere,
Parum ſuccedit quod ago,at facio ſedulo,
Vel melius tute aliud repperi,me miſſum face.Pam.
Cupio,reſtitue,in quem me accepiſti locum.Da.
Faciam.Pā.at iam hoc opus eſt.D.hem,ſed mane concrepuit
A Glycerio hoſtium.Pam.
Nihil ad te.Da.quæro.Pam.hem nuncine demum?Da.at iam
hoc tibi inuentum dabo.

DON. ¶ Neſcio:quia iraſcit̄ Dauo dixit neſcio,alioqn ſcit.¶ Ni-
ſi fuiſſe m.D.ir.deeſt qa:vt ſit Niſi qa.¶ Factū h.eſt d.non
R qđ nō credat,interrogat:ſed q̄ increpet.¶ At tibi Dii di.
Virgil. ſa.dent ex.at principium increpationi aptū.vt Virg.At ti
Horati bi pro ſcelere.& Hora.At o Deorū qcqd i.cr.& a.g.¶ Dic
us mihi eho:interiectio eſt intētionem audientis expoſcens.
¶ Dic mihi:ſemper dic
mihi iniurioſum eſt.vt
Virgi.Dic d.e.p.¶ Sic
oēs h.c.cū odio hoc p-
nunciandū eſt:iō conie
ctuʒ dixit.¶ Deceptus
ſum:cōceſſio.¶ Scio:id
nō ad deceptioneʒ,ſed
ad deſatigationē retu-
lit:ergo eſt ironia ſonā-
dū.¶ Hac n.ſ.deeſt qđ
conabamur.& proprie
đ bono ſic dicit.¶ Alia
ag.v.vel adoriamur.i.
Adori- cuitam ētis.Adoriri p-
ri pric dr̄ repēte ex inſidiis
aliquē iuadere.¶ Hoc
Seruiti tibi pro ſer.ſeruitium
um pro pro ſeruitute poſuit.vt
ſeruitu- Seruitio enixe tulim⁹.
te ¶ Conari ma.& pe.ad
id retulit,qđ ait ſupra:
Quē ego credo obnixe
oia facturū.& accuſati-
uo caſu ſine intermiſſio
ne ſigñat noctes,& di-
es:manibus,& pedib⁹.
¶ Siqd pter ſpem eue-
Euenit nit:euenit pductū magis:qa hoc ppetuum nō vult Pāphi
lo accidere,ergo euenit:pene euenit.aut euenit media cor-
repta:parum ſuccedit.¶ Quod ago:ſed veſtrū eſt officiū p
bere,at noſtrū nō eſt fortunā poſſe præſtare.Et bene ſucce
dit:vt quod agimus oſtendat ſucceſſus eſſe fortunæ.¶ At
facio ſedulo.i.ex aio,& ſine dolo.¶ Me miſſum face.i.noli
vti opa mea.¶ Parū ſuccedit qđ ago:hæc ē vtilis ſnia pro
ſapiente cōtra fortunā.¶ Reſtitue quē accepiſti a me locū:
ſenſus hic eſt:Omnia mihi integra & ſalua redde:qualia ti
bi tradidi conſulto:vel cuʒ nihil pmiſiſſem pri.¶ Hem,ſed
mane:hoc quaſi incipientis,demōſtrātiſq́ aliqd nō ſe inue
niſſe.¶ Nūcine de.demū pro deniq́.¶ Nihil ad te,quæro:
hic enim ad cogitantē nihil pertinere potuit.¶ At iam h.t.
in.da.conſilium.ſ.quo in priſtinum locum reſtituaris.
GVI. Hocine eſt &c.Elegās perturbatio,in qua inter
Hocine ſe oēs omnibus reddunt̄ offenſi.Ca.Hocine,i.
vtrū:hoc eſt credibile,q.d.eſt incredibile & ne-
fandum,aut memorabile.i.memoria dignū.vt
tanta vecordia,i.malitia cordis(dicit̄ eni vecors malicor-
dis)ſit innata cuiquā:vt gaudeat malis alienis.atq́ vt cō-
paret.i.acquirat,aſſequatur.ſua cōmoda ex incōmodis al-
terius.Ah:dolentis interiectio.ne.i.vtrum.id genus homi
Ah do- nū eſt verū.i.verax:veridicū:fidele,imo.i.ſed.id genus ho
lentis minū eſt peſſimū.quis.i.qbus hoibus.pudor paululū adeſt
modo.i.dūtaxat.denegādo.i.vt negent ſe facturos.poſt.i.
deinde.vbi.i.qñ.tēpus iam pmiſſa perfici.i.pſtari.tum.i.
tunc.ipſi coacti neceſſario:quaſi ducti neceſſitate.ſe aperi-
unt.i.malitiā ſuā oſtēdūt:quā prius texerāt in pectoris alti
tudine:& timent denegare.& tñ res.i.malitia ſua cogit eos
denegare,qđ pmiſerāt.ibi.i.deinde,oratio eorū eſt ipuden
tiſſima.i.inſolētiſſima,petulātiſſima.qs es tu.i.qua digni-
tate polles?qs es mihi.i.frater,an cognatiōe iūctus?cur op
tas ſup.vel petis tibi.i.pro te.meaʒ videlicet vxorē.Heus:
hæc particula heus hic ſigñatione habet reuocādi aliquem
ad attētionē:ſiue cōſiderationē eius,qđ ſtatim eſt dicendū.
egomet ſum pximus.i.carus,bñuolus mihi.tidē pximi &
ppinq dñr,q nobis cari eſſe debent.attñ.i.ſed tñ.ſi roges.i.

per cuncteris.vbi eſt fides.i.fidelitas:veritas:cōſtātia dicto
rū & conuentorū.nihil illic pudet.i.nullo afficiunt̄ pudore.
vbi nihil pōt capi pro nō:aut genitiui caſus eſſe pōt:q̄ſi nul
lius rei eos pudeat.aut nominatiui:& tūc pudet perſonale
verbū eſt.Hic vbi eſt opus vereri denegare:vʒ vbi pmiſe-
rūt,nō verent̄ denegare.Illic vbi nihil.i.nō eſt opus.i.vbi
nōdū pmiſerūt,ibi ve-
rent̄ denegare.Sed qd
agant?Adeā ne ad eū:
alterum ad abundat.vt
expoſtuleʒ.i.cōquerar.
hanc iniuriaʒ.i.de hac
iniuria cuʒ eo Pāphilo.
Expoſtulare eſt quere- Expo-
lā apud eū ipſum depo ſtulare
nere,q fecit iniuriā.Po- Poſtula
ſtulare aūt eſt q̄relā di- re
cere de altero apud alte
rū.& vt ingerā.i.iniici
am.mala multa:i tāquā
tela.illi Pāphilo.q.d.vt
multis pbris eū afficiā.
atq́ aliqs dicat expoſtu
lando & ingerendo ma
la multa,nihil pmoue-
ris.i.pfeceris,vel pfue-
ris,&(qđ vulgo dici ſo
let)nihil lucraberis.Re
ſpondeo:ſubaudi quod
multuʒ pmoueo,inq̄.i.
pfecero,qm̄ certe.i.ſal-
tem,fuero moleſtus ei
Pāphilo.i.eū ſaltem ali
qua affecero moleſtia.
atq́ morē geſſero.i.cōplacuero:obſecutus fuero:ſatisfece- Moreʒ
ro aio meo.Pam.o Carine ego imprudens.i.male puidus gerere
& incautus:male pſpiciens rebus meis.pdidi.i.deſtruxi &
me & te.niſi qd.i.niſi aliquātulum.Dii reſpiciūt nos.i.niſi
Dii ſint adiutores:q reſpiciendo mortales iuuāt.Ca.Ita ne
.i.verū eſt ita:& diſtinguendū eſt hic:atq́ ſubiungēdū im-
prudēs me pdidiſti inquā.q.d.nō,imo conſulto id effeciſti.
tādē cā.i.occaſio inuēta eſt:vt me perderes.ſoluiſti.i.fregi-
ſti:violaſti:nō pſtitiſti.fidē.i.ſanctā promiſſionē.vel ſolui-
ſti fidē.i.fidelitatē:qua iuncti eramus:tanq̄ vinculo quodā.
& ſilr̄ ſoluiſti fidē.i.pmiſſionē.Nā pmiſſionibus obligant̄
hoies:vt patet in iure de ſtipulationibus.& ideo ſoluitur fi- Solue-
des:qñ nō pſtatur,ſed cōtemnitur.Pam.quid tandē:ſbi tan re fidē
dem habet qddā vrgens:& accelerans rñſionē.i.rñde pau Tandē
cia & ſine longis ambagibus cur ſoluerim fidē.Ca.etiā po
ſtulas.i.contendis.ſeducere me nunc.i.me decipere.iſtis di
ctis.i.tuis verbis.Pam.quid iſtuc eſt?Ca.poſtquā dixi me
amare.i.amore capi.ipſa amica cōplacita eſt tibi.i.placuit
tibi:vt & mihi.Heu me miſerum.ſ.dico:vel fateor me miſe
rū:& clamando pferendū eſt Me miſerū,qui ſpectaui.i.cō
ſideraui.animū tuū ex aio meo.i.putaui te geſtare animuʒ
adeo fidelē:vt ego habeo:cōiecturā eni ex meo aio capie- Falſum
bā.Pā.falſus es.i.deceptus o Carine:q eā de me habes opi eſſe
nionē malā.Ca.nōne hoc gaudiū.ſ.eā habere,quā amo.vl Solidū
ſum eſt tibi ſatis ſolidū.i.integrū:idoneū:plenū.niſi lactaſ- Lacta-
ſes.i.pduxiſſes:induxiſſes:oblectaſſes:& tuis ſuauibus ſer- re
monibus me fouiſſes:& allexiſſes.Interdū eni lactare vltra Oble-
notā ſigñationē eſt iducere in aliquā voluptatē,a lactādo: ctare
vñ & oblectare dicit̄.niſi ergo lactaſſes me amantē.i.amo
re capiū.& pduceres.i.pduxiſſes me.ſpe.i.expectatiōe.fal
ſa.i.fallaci:& decipiēs.ibi eni falſus actiue capit̄:ſed ſupius
paſſiue.habeas:pmiſſio animi irati.Pā.habeā.i.dicis vt ha Caro&
beā.ah:interiectio dolētis.neſcis in quantis malis ego miſer corpus
verſer.i.aſſidue ſim,& voluter.& quātas ſollicitudines me Confi-
us carnifex.i.tortor cōfecit in me:q videlicet ira me torqat. cere
q̄ſi faciēs carnē carnifex dr̄.mortuorū eni potius caro ē,vt Synco-
corpus viuorū.Quantas ergo ſollicitudines meus carnifex pa
in me

in me confecit.i.cōparauit:contraxit mihi:conflauit mihi. ſuis conſiliis.i.ſuaſionibus.Ca.qd iſtud.i.cur iſtud eſt tā mirū.ſi capit exēplū de te.i.ſi te imitat̄.Pā.haud dicas iſtud ſi cognoris:per ſyncopē pro cognoueris.me.i.ingeniū meū.ſiue naturā:& amorē meū:quo cōplector Glycerium.Ca.ſcio ꝙ ſup.altercaſti(alii altercatus eſt.nā alterco non dicimus).i.cōtendiſti.dudū.i.pauloante cū patre.& is pr̄ propterea nunc ſuccēſet.i.iraſcit̄ tibi.nec quit.i.potuit cogere te hodie vt duceres illā Philomenā.Pā.imo etiā.i.ſed etiā:vel ꝓterea:aut amplius.hæ nuptiæ non apparabant̄ mihi. Apparari cū datiuo caſu ſemp cladē,& pniciem ſignāt.vt Virgi.Mihi ſacra parari.qd.i.quare.ſ.qa ignoras illud.tu ſcis melius meas erūnas.i.miſerias:nec qſq̄ poſtulabat nūc dare vxorē.Ca.ſcio.q.d.itelligo bn̄:ꝙ coactus ē tua ſolius volūtate.Pā.mane.i.auſculta adhuc parū,nec diſcede.non dū ſcis.i.nō adhuc ſcis rē vti eſt.Ca.eqdē.i.ego qdē.ſcio te eſſe ducturū illā Philomenā.Pā.cur enecas.i.crucias me.audi hoc.nūq̄:ſubaudi Dauus.deſtitit.i.ceſſauit.inſtare.i.iſtā ter vrgere:ſuadere tanq̄ parē:orare tanq̄ ſupiorē:vt dicerē pr̄i me ducturum.vſq; adeo.i.in tm̄,vel eo vſq;.donec.i.quouſq;.ppulit.i.impegit:īpulit me ad id faciendū.Ca.qs iſtic hō eſt,de quo loqueris.Pā.Dauus.Ca.eſt Dauus?Pā.interturbat.i.valde turbat oīa.nā inter hic eſt particula auctiua adeo:vt nō pro mediocri ſignātiōe ſit:ſed qa maiorē hr̄e nō pōt:vt īterfectus,īterceptus:niſi īter capiat̄ ꝑ poſt.vt Hūc īter flu.Tybe.amœ.Ca.q̄obrē.ſ.īterturbat.Pā.ne ſcio,niſi ꝙ ſcio ſatis Deos fuiſſe iratos mihi,q auſcultauerim.i.obediuerim ei ſeruo.Ca.o Daue hoc factū eſt.Da.factū eſt fateor.Ca.hem:indignātis pticula.o ſcelus.i.ſcelerofe ſerue qd ais?At Dii duīt.i.dent tibi.exitiū dignū.i.pnīciē dignā factis.Eho:interiectio intētionē audientis expoſcēs.dic mihi:hoc ſemp iniurioſum eſt.ſi oēs inimici vellēt hūc eſſe cōiectū in nuptias:qd̄ ꝯſiliū darēt:niſi hoc qd̄ dediſti. Da.deceptus ſum,at nō defatigatus.i.nō ita fractus:vt nullas alias vias pſeq velim:imo ad alia expienda paratus ſū. Ca.ſcio te.ſ.nō eſſe fatigatū.Da.nō ſucceſſit.i.qd̄ conabamur non pſpere ceſſit.hac via.i.hac rōne.aggrediamur.i.adoriamur:& enitamur alia via.niſi putes id qd̄ ſequit̄ videlicet:qa primo parū ꝓceſſit.i.parū habuit momēti.quod moliti ſumus hoc malū iā nō poſſe verti ad ſalutē.i.ad proſperitatē & incolumitatē.Pam.Immo ēt iā ſatis credo ſi aduigilaueris.i.dederis operā:adhibueris ingeniū.qd̄ ſupple cōficies mihi geminas nuptias.i.binas ex vnis nuptiis.q.d.ſi vigiles ſcio te adeo mala mea poſſe augere:vt ex eo vno malo ad duo me deducas:ita ꝙ ſi non ſatis vnis crucier nuptiis,binas mihi cōficias.Da.o Pāphile debeo tibi hoc ꝑ ſeruitio.i.ꝑ ſeruitute.videlicet conari manibus pedibuſq;.i.oibus mēbris & viribus totis.& noctes & dies.i.oi tpe.adire periculū capitis.i.ſubire mortis periculū.dū.i.dūmodo.proſim tibi.i.ſim vtilis tibi.tuū eſt.i.tuū officiū eſt:tuæ puinciæ.ſ.ignoſcere ſi qd euenit ꝓter ſpē.i.cōtra opinionē,& voluntatē meā.ſi id qd̄ ago.i.molior.parū ſuccedit.i.parū ꝓſpere cadit.at facio ſedulo.i.ex aio:q̄ſi ſine dolo & inſtāter.vel melius tute.i.tumet facis ſubaudi.Vbi vel poſſet correctiue capi.q.d.id qd̄ molior ſedulo inſtāter facio.vel potius tute ipſe facis:qa ꝑ me nihil feciſſet:niſi ꝓmiſiſſes te ducturū:vt ego ſuadebā.vel tute ſup.facis melius q̄ ego.Deide eius mēti occurrit qcq̄:qd̄ ei placebat ad turbādas nuptias.ſ.ꝑlatio pueri ad hoſtiū,ideo ſubdit Repperi aliud.i.aliud excogitaui & cōmētus ſum.miſſum face me.i.dimitte me vt īuētū pſequar:neq; vtaris opera mea.Pā.cupio.i.ego volo.ſed reſtitue,in quē locū me accepiſti.i.in eū ſtatū:in quo me accepiſti.vel oīa mihi integra & ſalua redde:qualia tibi tradidi cōſulto.Da.faciā.i.te reſtituā.Pā.at iā hoc eſt opus:vt hoc ſit noīatiui caſus:vel opus ē hoc in ablatiuo.Da.hē,ſed mane.q.d.patiētiā habe modicū.iā eni qcq̄ noui mihi occurrit.hoſtiū a Glycerio cōcrepuit.i.Gly.hoſtiū apertū ē. Pā.nihil ad te:ſpectat ſup.ſi hoſtiū Gly.concrepuerit.q.d.nihil ad inuētionē tuā apertio illius hoſtii facit.Da.quæro.i.inueſtigo aio meo conſiliū:quo reſtituaris in priſtinū ſtatum.Pam.hem:dolētis vel indignātis particula.nūcine de

mū.i.vtrū nunc deniq; quæris ſup.conſiliū,& intentionē?vt reſtituar in priſtinum ſtatū:quaſi dicat adhuc incipis:cū iam conſilium excogitatum,& inuētū eſſe foret opus.Da.at iam.i.ſtatim nunc dabo tibi hoc cōſiliū:ſcilicet quo reſtituaris in priſtinum ſtatum.inuentum.i.excogitatum.

PVto verbum Repperi eſſe iperatiui modi,vt ſit ordo:Vel tute Pamphile repperi:ideſt inueni:comperi aliud melius,q̄ ego:& face me miſſum.vnde Pamphilus:Cupio,inquit,melius repperire,q̄ tu reſtituere &c. ASCE.

HOcine.Conturbato Pamphilo & Dauo accurrit & Carinus perterrefactus:cui Birria auſcultator,quæ a patre & filio colloquētibus audiuerat,oia renuncians intimauerat:vnde cōpeteret cōuenientiam trium perſonarū:ideo Pāphilus & Carinus irati & cōturbati introducendi erāt cōtra Dauum:vt eum oibus modis:minis.ſ.& cōuitiis coarctarent ad nouum cōſilium inueniendū.Dauus enim cōturbatus incitatione aliquid ad cōſilium machinandum cōmouendus erat.ideo inducitur modo Carinus conquerens de Pamphilo:vtpote quaſi ignarus veritatis.Hocine eſt credibile:aut ſi eſt credibile eſt & memorabile præ magnitudine ſceleris:vt cuiquā ſit tanta vecordia:quanta narrat̄ de Pam.ſ.vt aliquis gau.ma.al.ſicut Pamphilus:qui modo lætatur cruciatiōe mea:& qui modo cōparat ſua cōmoda.i.adauget incōmodis meis.Plus enim delectatiōis ſibi commoditas affert,ſi videat alterū in dolorem peruenire.& qa adeo abominabile eſt id ne poteſt verū credi:ꝙ alicui ſit tanta vecordia:ego ita dico quaſi nō credens.imo idem genus ho.p.quis.i.qbus.in principio quando aliquid ab eis nouiter petitur:tūc pudor in denegando:qa noluit petita præ pudore denegare.ſed poſt ibi eſt tēpus promiſſa perfici:tunc coacti ꝓpter vtilitatem ſuā:quia rem illā magis volunt ſibi retinere neceſſario ſe.i.quales exiſtant aperiunt:& ex tunc vna parte tātū propter promiſſionē.& tn̄ res.i.vtilitas:quia ſibi adopiāt p.d.tibi tum.i.in denegatione eſt:oino eorū impudētia denegātium.quis.i.qui bonus,& quantus vir es.vel ſi es bonus:qs mihi es tu:neq; nepos:neq; cognatus:ei eū meas.ſ.vxorē darem tibi.magis enim hærebat illi cordi exēplum de vxoribus:q̄ de re alia.ꝙ tibi totus verſabat̄:ecce ibi:vbi opus eſt non denegare verent̄.i.in concuſſione ꝓmiſſionis valde hoc inhoneſtū eſt facile promittere:& poſtea promiſſa nō perſoluere.Ibi.i.in ꝓmiſſionē vbi eſt opus reuerētia:verent̄ denegare:vt ſcilicet agens:cū ego expoſtulē.i.repetam iniuriā.Atq; aliqs d.pro eū nihilo ad eū ires:quia nihilo ꝓmoueris.i.ꝓmouendo impetraueris.atq; geſſero.i.fecero.morē.i.voluntatē ſuā:& ſacietatē aio meo:qs ꝑ multa cōuitia animū meū cōficiā.ita ne es impudens:pōderoſe dicit.tandē inuēta eſt cā.i.ꝙ coactus es a patre.aut aliqua alia cā:quia ſoluiſti fidē.& nūc.i.adhuc.ducere.i.fidem.qd iſtuc eſt:qd̄ mihi improperare affectas.heu me mi.qui tuum:ac ſi dicat:qui ſpectaui.i.cōſideraui animū tuū.i.morē animi tui.ex aio meo.i.ex habitu animi mei:ſm̄ qd̄ q̄ fidelis forem amico meo ſi aliquid a me poſtularet:talem credebam te fore erga me,cū ne eam duceres tuam amicitiā implorabā.falſus es ꝙ & mihi ſit cōplacita.Nōne erat tibi ſoli dū gau.ꝙ eā duceres:niſi me etiā ꝓmittendo te nō ducturum.Lactaſſes.i.decepiſſes.aut iſtud dicas.i.dicēs ſi cognoueris.vel me.i.meam fidem:quaſi qd̄ promitto ſine dubio perſoluo:vt amorē meū:quē habeo cum Glycerio:qui ſimpliciter prohibet.Scio:ironia eſt & is:idem.patre propterea:qa altercaſti.ſuccēſet tibi.i.imputat & reprehendit ꝙ non vis ducere vxorem.imo dicis:qa non altercaui:& ideo putas me de voluntate feciſſe.Imo etiā nō opportuit altercaſſe:qa homo incipit nō mihi apparabant̄:quod ideo dico tibi:quo minus ſcis.i.eo qd̄ nō ſcis e.m.&c.ſcio ꝙ non nullus poſtulat vxorē dare tibi:ſed tu eo.&c.Nunq̄ Dauus deſtitit inſtare mihi Tuū eſt:meum eſt.meū ꝙ ſeruus laborare pro dn̄o.tuū eſt:qui es dominus ignoſcere ſeruo:vel nō curas meum conſiliū.tute ipſe repperi tibi melius miſſum.i.dimiſſum.Cupio te facere miſſum:ſed reſtitue, SER.

Octonarii partim, & Senarii Trochaici.

MYSIS. PAMPHILVS. CARINVS. DAVVS.

Iam ubi ubi erit ĩuentũ tibi curabo, & mecũ adductũ
Tuum Pāphilũ, tu mō aie mi noli te macerare. Pā.
Myſis. My. quid eſt, hem Pamphile, optume te mihi
offers. Pā. quid eſt? My.
Orare iuſſit ſi ſe ames hera, ut iam ad ſeſe uenias,
Videre ait te cupere. P. uah perii, hoc malum integraſcit,
Sicine illam, atq; me opera tua nunc miſeros ſollicitarier?
Nam idcirco accerſor nuptias, quod mihi apparari ſenſit. Ca.
Quibus quidem q̃ facile poterat quieſci, ſi hic quieſcet. Da.
Age ſi hic non inſanit ſatis ſua ſponte inſtiga. My.
Atq; ædepol ea res eſt, ꝓpeaq; nunc miſera in mœrore eſt. Pa.
Myſis per omnes tibi adiuro deos, nunq̃ eam me deſerturum.
Non ſi capiundos ſciam mihi eſſe inimicos omnes homines,
Hanc mihi expetiui, cōtigit, cōueniunt mores. & VALEANT
Qui inter nos diſſidiũ uolũt, hāc niſi mors mihi adimet nēo. C.
Reſipiſco. Pā. non Apollinis magis uerũ, atq; hoc reſpōſum eſt.
Si poterit fieri, ut ne pater per me ſtetiſſe credat,
Quo minus hæ fierent nuptiæ uolo, ſed ſi id non poterit,
Id faciam in procliue quod eſt, per me ſtetiſſe ut credat,
Quis uideor? C. miſer æq; atq; ego. D. conſiliũ q̃ro. C. fortis. P.
Scio quid conere. Da. hoc ego tibi profecto effectum reddā. P.
Iam hoc opus eſt. D. quin iā habeo. C. quid eſt? D. huic, non tibi
Habeo ne erres. C. ſat habeo. P. quid facies, cedo. D.
Dies hic mihi ut ſatis ſit uereor ad agendum,
Ne uacuum eſſe me nunc ad narrandum credas,
Proinde hinc uos amolimini, nā mihi impedimēto eſtis. Pam.
Hāc ego uiſam. D. quid tu? quo hinc te agis? C. uer̃ uis dicā. D.

DON. Iam vbi vbi erit inuētum ti. cu. In ſcæna hac inſtauratio eſt adhortationis Pamphili per Myſidem. Opus eſt enim hoc rari rurſus adoleſcētē: ne ſub patris oppreſſione aſtringatur, aut frangatur. ¶ Iam v. v. e. opportune rurſus æſtuante Pamphilo amicæ metro obiicitur per Myſidem: ne ſuccūbat ad nuptias patri: q̃uis promiſerit ſe ductū rum coniugem, aduerſus quā difficultatē: qa ipſius perſona nō ſufficit, id agit: vt ad ipſam Glycerium modo adducit Pāphilum: cuius affectum cogitat non ex eo ſolum: q̄ eum puella vocat: ſed etiā q̄ deſiderat eum videre. ¶ Vbi vbi erit inuentũ: in prima parte viꝫ ſuā tenet, in poſteriore ꝓductionem, & eſt quemadmodum vtut: q̄q̄: vndeunde: pro vtcūq;: quacunq;: vndecunq;. ¶ Inuentū tibi c. & m. ad. t. Pā. nō ſolum ſe adducturū promiſit. ſed & tempus addidit, & bene tibi q̄ſi amāti. ¶ Tu modo anime mi: mollis oratio & fœminea multis implicata blandimentis, ait enim: Tu modo mi: ꝑ meus. ¶ Hoc malū inte- Integrari graſcit: integrat̄ quod repetitur: quod inſtauratur. Virgi. Ramo q. Mi pro me ſ. m. e. ¶ Sollicitarier i perturbarier. ¶ Hoc malū: amor meus, & Glycerii ſollicitudo: quam neſcire oportuit nuptias. ¶ Quod m. a. apparari ad honorem & timorē refertur. & datiuo caſui ſubiunctū clade, & Virgili. perniciem ſignificat. vt Virgi. Mihi ſacra parari. ¶ Age ſi hic nō inſanit ſatis: hic exitus cōprimit Carinum: ne fomēta iracūdiæ Pamphilo ꝓberet: aut ſi pœnitet te quantū tua ſponte inſanit. ¶ Si hic non inſanit: ironia eſt: aut laus ad irritandū Pamphilum. ¶ Myſis: aſſeueratio eſt: ſi a noie eius incipias cum quo loqueris. ¶ Atq; ædepol ea res, i. nuptias Ad auctiua particula apparari ſenſit. ¶ Per oēs tibi adiuro Deos: ad auctiua particula: vt admirabiliter: valde mirabiliter. & aduerto addo. & hoc ſupereſt: vt amiſſa fide adiurandum ſit. ¶ Non ſi capiundos ſ. i. o. h. mira verecundia: oēs homines maluit dicere: Vt in his quoq; parentes ſignificaret: q̃ aperte dicere patrem: cuius metu promiſit nuptias. & cōtra illud: Sed vim, vt queas ferre. ¶ Nō ſi capiūdos mihi ita dixit de vno: hoc eſt patre: omnes homines, vt idem: O cælū, o terra, o maria Neptuni. nunquid & cælum Neptuni eſt. non vtiq; hic Virgil. omnia hæc maria vult eſſe, vt Virgil. Omnia vel medium Contingo fiat mare. ¶ Contigit: quod vix euenit contigiſſe dicitur. ¶ Conueniunt mores: recte id quod etiam matrimonium firmat: conueniunt mores. ¶ Valeant: hoc eſt abeant: recedant. quia & diſcedentibus, & mortuis vale dicitur. vt Virgilius: Salue con. cum m. m, p. p. e. v. vel potius cum male optaturus eſſet: conſiderato patre locutus eſt, & non dixit quod intenderat: pereant. & attende q̃ moderate pluraliter dixerit, cum ſignificaret patrem. ¶ Valeant: enunciationis & imprecationis eſt verbum. ¶ Hanc niſi mors, & ſi valeant: hāc niſi mors: hæc conceſſio eſt, hoc enim per conceſſionem dr̃: Hanc niſi mors, & ſi valeāt. ¶ Niſi mors adimet nemo: perſeuerat ne dicat pater: pro non adimet pater. ¶ Reſipiſco: ſpiritum re Reſipiſcere uocāt ſenſus. ¶ Magis ve. aut magis verum: aut verius dicimus. ¶ Vt ne pater: vt ne non. ¶ Vt ne pater per me ſtetiſſe: ſtetiſſe hoc eſt eſſe. vt Virgi. Deſertaq; motia Stat d. aliter plenum eſt, vt idem: Stant & iuniperi. aliter horrēt: Stare eſſe Stant limine primo. & Lucilius: Stat ſenſibus Lucilius fundus. ¶ Per me ſtetiſſe: hoc eſt per me factū eſſe, ne fierent nuptiæ. ¶ Miſer æque atq; eg. bene: & quia hic amore vexat̄: intulit παρεργον λογον παρεργον λογον. nam volebat ſibi dici fortis: quod illi tamen mox dicetur. Hic igitur aliter reſpondet, atq; interrogat Pāphilus: ideo q̄ videat impoſſibile eſſe Pāphilū reſiſtere parenti. ¶ Conſiliū q. D. ſenſus eſt: Scio quid eſt q̄ coneris: ſed an efficere poſſis neſcio. ¶ Scio q. c. ſi Pāphili ē perſona cum ironia dicitur. ſi Carini ſimplex laudatio eſt. ſed ſi Pamphili eſt: hoc ſignificat quod ſupra: Ex vnis geminas mihi confi. nup. ſed non eſſe perſonam Pamphili ex ſubiectis oſtenditur. ¶ Non t. h. ne er. deterret nūc Carinum: vt & ipſe adiuuet Dauum: ne Pāphilo nubat Philomena. & eodem ſenſu vtitur Dauus aduerſum Carinū quo ſupra quaſi neceſſe ſi niſi huic nō datur, te illā vxorem ducere. ¶ Nō r. h. n. e. velut etiam Carinus pro ſe ſentiat hoc dicit: velut ſolēt ſerui cōtumaciores aduerſum amicū domini: quia nup a Carino accuſatus eſt. vel quia quod dicat, non habet: & videt tacendum non eſſe. ¶ Sat h. q. dilatio facta eſt. ¶ Ve ſ. ſ. vt ꝑ necnon. ¶ Ne v. m. e. n. ne pro nedum. aut aduerbium eſt prohibentis: vt ſit ne nō. Salluſti. ii. lib. Ne illa tauro paris Salluſt. ſunt: pro nedum. ¶ Proinde v. h. a. amoliri dicūtur ea, quæ Amoliri cum magna difficultate, & molimine ſummouentur: & tolluntur e medio. ſic dixit: quaſi odioſo & moleſto. Diſcedere Diſcedere dr̄ qui facile abiit e medio: amoliri qui vix recedit. ¶ Proinde v. h. a. moleſtum impedimentum ex rei magnitudine iacentis in medio. & ideo īpedientibus dixit Amolimini hinc: non abite. ¶ Proinde v. h. a. ſpe infecta iam etiam imperat dominis ſeruus callidus. ¶ Nam m. im. verum hoc verum dicit: an fingit, qui adhuc conſilium non inuenit, quod narrare poſſit. ¶ Ego hanc vi. Glycerium. ſ. & cōmiſerationē puellæ hanc. ¶ Quid tu? quo te hinc agis? tarditatem diſcedentis oſtēdit, agere ſe enim tardi & triſtia domini. ſic Vir- Virgil. gili. A miſſis remis atq; o. d. n. ſ. h. e. t. c. alibi. Ecce gubernator ſeſe Palin. age. ¶ Quid tu? hinc quo te agis? admonitio diſcedentis vt ſolet. nam a quo diſcedere deſideramus: admonemus eum quo eat. & id facere per interrogationē admonet Dauus Carinum: vt ipſe Carinus diſcedat, qui nūc vltimus remanet. ¶ Verum vis dicā: pro initio ſedulæ narrationis hoc ſumimus. an ſic reſpondet Carinus: tanq̃ q intelligat non dici ſibi velle Dauum quo eat: ſed id agere, vt abſcedat. ¶ Narrationis mihi incl. ini. ſ. quo eat. ¶ Quia verum vis di, velut procemium narrationum eſt.

Quid de me fiet:qd igitur inqt: Quid de me fiet. ab eo hoc quaſi a iocante ꝓnunciandum eſt. nam ſic illi impudēs rūdet. Quid de me fiet:de Philomena ducēda. Eho tu impudēs:nō ſatis ꝓprie Carino dixit impudēs: q̄ſi inſolita, & multa poſcēti:qppe q & ſpōſam alienā petere auſus eſt:& nō ſatis hēt p Dauū ſibi morā ꝓſtitā Pā.nuptiarū. Q d ti. die.i.horā.& eſt ὑποκο ρισμα diecula: hoc ē tēpuſculus. & ſumit ab eo qd ē hæc dies,& die cula:mora, & quaſi ꝑ ua dies.i. diecula i qua .ſ.ambias quātum po teris ad ducendā Philo menā. vult eni ſe Dau adiuuari p Carinus & Birrias. Promoueo: differo. promouet nuptias memoriter Dauus.ſcit enim il lum his verbis periſſe: Saltem aliquot d.p.a.n n.v. cuius rei oblitus Carinus ēt vt ducat vxorē in petit. Ridiculum: deeſt hominem. Age veniam: vix cōcedentis eſt: & age veniam. Tum Myſis dum exeo: Glycerio.ſ.

Immo etiam narrationis mihi incipit initium. Ca. quid de me fiet?
D. eho tu impudens.
Nō ſat hēs,qd tibi dieculā addo,q̄tū huic ꝓmoueo nuptias. C.
Attamen Daue. D. quid ergo? C. ut ducam. D. ridiculum. Ca.
Huc face ad me ut venias ſiqd poteris. D. qd ueniā? nihil hēo. C.
Attamen ſiquid. D. age ego ueniam. C. ſiquid domi ero. D.
Tu Myſis dum exeo parumper opperire me hic. My.
Quapp? D. ita facto opus eſt. M. matura. D. iā inq̄ hic adero.

Am iam. In hac ſcœna inſtauratio ē adhortatio nis Pāphili per Myſidē. opus ē enim exhortari rurſus adoleſcentē:ne ſub prīs oppſſione aſtrin gat, aut frāgat. My. iamiā.i. ſtatiꝫ, vel mox. curabo.i. dabo operā. inuentū.i. inuenire. & adductum.i. adducere tibi meū tuū Pamphilū: vbiubi.i. ubicūq; erit. & bene tibi dixit quaſi amāti. mō o mi aie.i. Glyceriū: quā toto pectore amo. & eſt mollis ſo, & fœminea multis implicata blā dimētis. noli macerare.i. excruciare te. vel no lite angore afficere. Pam. o Myſis. My. qd eſt: deinde viſo Pamphilo dixit: hē o Pamphile optime.i. opportune, & te peſtiue offers te mihi.i. obuius mihi efficeris. Pam. quid eſt. My. hera.i. Glycerium. iuſſit me orare te ſi ames ſe.i. ſi eius ſis amore captus, vt iam.i. nunc venias ad ſe. ait ſe cupere videre te. Pam. uah: interiectio increpantis, peril. hoc ma lum.i. amor meus. & Glycerii ſollicitudo integraſcit.i. inte gratur: hoc eſt ad integrū reddit: repetitur: reſtaurat: refri caſ: renouaſ. Siccine.i. verum ſic oportet: ſup. illam Glyce rium: atq; me Pamphilum miſeros.i. afflictos (vbi maſculi nū ponderat fœminino: vt mos eſt) ſollicitarier.i. ꝑturba ri. nunc tua opera.i. tua operatione: tuo labore. ſ. Daui: qui operā dedisti: vt nobis hoc malum parares. nam idcirco ae cerſor.i. euocor. q.i. q. ſenſit ipſa Glyceriū nuptias appa rari mihi: apparari ad honorem refertur: & ad timorem: & datiuo caſui ſubiunctū cladē, & pernitiem ſignificat. Virgi. Mihi ſacra parari. Ca. qdem.i. certe. quib nuptiis q̄.i. q̄tū. facile poterat q̄ſci.i. poterat ſupſederi: & ſine turbatio ne: ac labore abſtineri: vbi rā poterat, q̄ quieſci in piona lia verba ſunt. ſi hic.ſ. Dauus. quieſcet.i. geuiſſet: neq; aliqd fuiſſet molitus. age.i. hortans eſt aduerbiū per iro niam & deriſionem dictū. ſi hic Pāphilus nō inſanit.i. deſi piſſurit: iracūdus eſt, & furore pcitus. ſatis ſua ſpōte.i. ex ſe ipſo. inſtiga.i. incita: & ſubminiſtra iracūdiæ fomenta. My. atq; edepol ea res eſt.i. ipſa Glyce. nuptias ſenſit apparari. & ꝓpterea nūc ipſa miſera eſt in mœrore.i. in luctu, & ſqua lore, ac dolore. Pā. o Myſis: aſſeurratio eſt: vbi a noie incipi tur eius qui eū ſit ſermo. adiuro.i. valde iuro. nā ad auctiua particula ē: vt admirabiliter.i. valde mirabiliter. adiuro igi tur tibi p oēs Deos nunq̄ me deſerturū.i. derelicturum eā: nō addidit itē ne: nō ad maiorē negationē: & ſimul vt ſubne ctat qd ſequitur. & eſt ſenſus: Nō eā me inq̄ deſertuꝫ iuro tibi: et ſi ſciam (vel cape ſi pro quis) oēs homines (hoc ve recūde dixit propter patrem) eſſe mihi capitūdos inimicos .i. mihi maleuolos. vbi captundos mutauite in u. vt moris eſt. experiui.i. optauit: eligi mihi hanc Glyce. cōtigit.i. eue nit: vt ea petiere optata: quod vix euenit cōtigiſſe dicitur. mores noſtri conuenīſt.ſ. magnā hñt ſimilitudinē: qd va let ad matrimonii cōfirmādū. illi valeant.i. abeāt: diſcedāt a nobis: quia & diſcedētibus, & mortuis vale dr, eſt autem

valeāt renūciatiōis, & im ꝓcatiōis verbū, q volunt diſſidiū.i. diſcordiā (diſſideo es quod ſignificat diſcrepo as: diſcordo as) inter nos.ſ. Gly. & me. ne nō adimet.i. abſtrahet mihi hanc, niſi mors. Ca. reſipiſco.i. vires reſumo: recreor: ſenſus mei reuocāt ſpūm. & bn reſipiſco ait: qd ſignificat in priſti num ſenſum bonum redire. q.d. ſe pauloan inſaniſſe: & de ſipuiſſe ꝓ dolore. Pam. Riſum Apollinis nō ē magis verum q̄ hoc.i. meū ſi poterit fieri. vt ne.i. q non. pſ credat p me ſtetiſſe.i. per me factū eē. quominus.i. vt nō. hæ nuptiæ fierent. volo.i. bn cupio illud ne irritet. ſed ſi id non poterit fieri: faciam id qd eſt in ꝓcliue.i. quod impendet faciēdum: qm iam res eo inclinata prope vr: vt id fieri ſit neceſſe, quo eam non deſe ram. Deinde oſtendit qd ſit in procliue videlicet: vt pſ cre dat per me ſtetiſſe, quominus fierent nuptiæ. quis.i. qualis videor? Cari. videris æque.i. ita miſer. atq;.i. vt ego. Da. quæro.i. animo meo inueſtigo. conſilium.i. viam, ratione, modum quo poſſim te reſtituere in bonum ſtatum. Ca. es fortis.i. validus, magnanimus: qui nullo infortunio depri meris. Pam. Scio quid conere.i. moliaris. Da. Profecto.i. certe. ego reddam tibi hoc quod molior, effectū.i. pfectū. Pam. iam hoc eſt opus. Da. Quin.i. quimo. iam habeo.i. iā excogitatū eſt conſilium quod q̄rebam. Ca. Quid eſt quod hēs.i. Da. Habeo.i. cōmentus ſum aliqd huic.i. ꝓ hūc Pā philum. non tibi.i. ꝓpter te. ne erres.i. ne decipiaris. Cari. ſat habeo.i. ſufficit mihi q ſit dilatio nuptiarū. Pam. cedo.i. dic. qd facies Daue. Da. Vereor vt.i. q. nō hic dies ſatis ſit: ideſt ſufficiat ad agendum: quod.ſ. agere volo. ne.i. ne dūs hoc eſt non ſolum. credas me non eſſe vacuū.i. otioſum ad narrandum nūc ꝓpoſitum. Alii hñt ne im: & tūc ne prohi bentis eſt. q.d. noli credere me otioſum ad narrādum. proinde.i. ideo: qa hic dies non ſatis eſt mihi. vos Pāphile & Ca rine amolimini.i. diſcedite hinc.i. ex hoc loco. Amoliri dicū tur quę cum magna difficultate, & molimine ſummouent, ac tolluntur de medio. cum enim res aliqua iacens in medio magnitudine, & mole ſua affert moleſtū impedimētū: neq; niſi cum magna difficultate diſcedit, dicit amoliri: nō abire aut diſcedere. nā diſcedit qui facile abit de medio. amolitur autem qui vix recedit. nam eſtis mihi impedimento. Pam. ego viſam.i. ibo ad videndum. hāc.i. meā Glycerium. Da. Quid tu Carine.ſ. ages. quo agis.i. fers: ducis te hinc. Age re te eſt proprie tarde diſcedentis, ac triſtis. Ca. Vis vt verū dicam. Da. immo & iam incipis mihi initiū narrationis. Ca. Quid fiet de me? Da. Eho tu impudens.i. inuerecundus: & procax: ac moleſtus in rogando. non ſatis habes.i. non tibi ſufficit. quod addo.i. adhibeo: & prorogo tibi dieculā.i. tē puſculum. nam diecula ſignificat paruum tēpus, ſeu paruā moram: quaſi parua dies.i. tempus: in fœminino genere. quantum tpis.ſ. promoueo.i. differo nuptias huic.ſ. Pāphi lo. Ca. attamen. Da. intercipit ſermonem Carini dicens: Quid ergo petis.ſ. tibi fieri aliud. Ca. vt ducas Philomenā .i. habeam in coniugem. Da. Ridiculum icū exclamatiōe, & irriſione legendum eſt. & deeſt hominem.i. o homine ridicu lum: ideſt plurimum ridendum, & illudēdum. Ca. fac vt ad me venias hue ſiquid poteris.i. vel ſi aliquid poteris inueni re: vel ſi aliquo modo poteris nunc venire. Da. Quid: ideſt cur. veniam ad te. nihil habeo: ideſt nihil ſum cōmentus qd tibi ex re ſit. Ca. attamē ſiquid habueris.ſ. venito. Da. age: hortantis aduerbium & vix concedentis. veniam ad te.ſ. Ca. ſi quid habueris.ſ. ero domi.i. conſtebo me domi: quo me poſſis facile conuenire. Da. tu Myſis opperire.i. expe ctā me hic parumper: ideſt aliquādiu. My. Quapropter.i. quare te opperiar. Da. opus eſt facto: ideſt facere ita. My. matura: ideſt propera cum moderatione. Da. inquam: ideſt dico tibi, adero: ideſt præſens ero, iam: ideſt ſtatim hic.

Diſſidium

Reſipiſcere

Eſſe in ꝓcliue

Proinde

Amoliri

Abire aut diſcedere

Agere ſe

Impudens

Diecula

Age hortantis

Opperiri

Maturare

SER. IAm vbi vbi. Incipit quartus actus de diſturbatione verarum nuptiarum: poſtquã Dauus cõpulſus eſt inuenire nouum conſilium ad diſturbationem nuptiarum: hinc inſtigante Pamphilo: & inde Carino: ex aduentu Myſidis ſumit ſibi occaſionem ſuæ machinationis. Myſis vero ideo inducitur: vt interim Pãphilum perterritũ in partẽ dominæ ſuæ cõfirmet: qua nũciãte cum Glycerio laborat: audiet: & eam retinere cupiet, vehemẽtius augetur Dauus Pãphilo contriſtãte: quare cum de conſilio plurimum laboret, opportuna aderit Myſis, quæ machinationi ſuæ ſubſeruiet. Eximet autem a Glycerio: quę cum de apparatu nuptiarum doleret: mittit Myſis vt eam quærat, cui ita loquitur Myſis: Iam curabo Pamphilũ eſſe inuẽtum tibi: ideſt inueniri tibi otium. Et eſt adductum hæc duo: ſcilicet inuentum eſſe & adductum eſſe: ſunt præterita perfecta infiniti. ait ſe cupere videre te. Integraſcit: incipit fieri integrum. Integro integras habet actiuam ſignificationem: integraſco paſſiuam. & ob dolorem commotus vertit ſe ad Dauum: quaſi illi imputando huius doloris cauſam. O Daue ſicine: ſcilicet decuit ſol. me. &c. bene dixit il'am ſollicitarier. nam idcirco: quia eſt ſollicita de nuptiis. Acceſſor quibus nuptiis quidem &c. Age modo Carine increpationem: eadem eſt res propter quam te mandat. Valeant: ideſt pereant, tractũ eſt a mulieribus: quæ inſoſſatis maritis ſuis diſcedentes a ſepultura reddunt extremum vale. & eſt idem: ac ſi dicat valeant: ideſt recipiãt ſupremũ vale. Reſipiſco. i. ſenſum meum recipio. hic bene potes recipere: quia quid ego dico ſcilicet: qui hanc niſi m. m. a n. adeo verum eſt quod Apollo reſpicit non eſt magis verum. atq; i. q̃ hoc. Sed ſi id non poterit: faciam id qd eſt: ideſt rem ſicuti eſt. In procliue. i. in apertum: quia quod eſt in procliuibus locis in aperto eſt. atq; i. ſicut ego eo noli te: ac ſi diceret me impedire: quia cõſilium quæro. Sat habeo ſi huic habes. Ne pro necdum. verum promittere volebat: vt aliquid ſe adiuuaret. Immo non ſolum non diſcedes immo etiam &c. Quid: ideſt quare veniam tu. feſtinabat enim ad puerum nihil ne. inducitur Myſis ad ſe loquẽs de mutabilitate rerum propter Pamphilum: quem credebat prius fidelem dominæ ſuę: & hæc locutio Myſidis ideo interpoſita eſt: ne putaretur non reſtitiſſe ex iuſſu aui.

Senarii omnes.

MYSIS. DAVVS.

NIhil eſſe proprium cuiq̃? Di veſtram fidem,
Summũ bonum eſſe heræ putabam hunc Pãphilum,
Amicum, amatorem, uirum in quo uis loco
Paratum, uerum ex eo nunc miſera quem capit
Laborem, facile hic plus mali eſt, q̃ illic boni.
Sed Dauus exit, mi homo quid iſtuc obſecro eſt?
Quo portas puerum. Da. Myſis nunc opus eſt tua mihi
Ad hanc rem exprompta malitia, atq; aſtutia. My.
Quidnam incepturus? Da. accipe a me hunc ocius,
Atq; ante noſtram ianuam appone. My. obſecro.
Humi ne? Da. ex ara ſume hinc uerbenas tibi,
Atq; eas ſubſterne. My. quam ob rem id tu te non facis? Da.
Quia ſi forte opus ſit ad herum iurandum mihi

DON. Nihil ne proprium. NIhil ne eſſe proprium cuiquam? Dii veſtram fidem. Hæc ſcæna adminiſtrationem doli habet: quod fit: vt deterreatur Chremes filiam ſuam Pamphilo dare. & vide non minimas partes in hac Comœdia Myſidi attribui: hoc eſt perſonę fœmineæ: ſiue hæc perſonatis viris agatur: vt apud veteres: ſiue per mulierem: vt nunc videmus. Nihil ne: aduerbium percunctantis. Nihil ne proprium: omne quod habemus: aut mutuum eſt: aut proprium: ergo proprium eſt perpetuum: vt propria hæc ſunt dona. ergo nihil nobis proprii eſſe poteſt: quod enim nõ fuit, nec eſſe quidem poteſt: aut quod eripi poteſt: non eſt noſtrum: niſi illa quę eripi nõ poſſunt: vt ſapientia: iuſtitia: prudentia: & quæ fortuna neq; dare: neq; eripere cuiquã poteſt ſimul hoc ipſum a re: & a perſona. hic oſtendit a re nihil eſſe proprium: & a pſona cuiq̃ pprium perpetuum non tpale: aut mutuum. Dii veſtram fidẽ: admiratiõis aduerbium cum exclamatione. Fidem: dixit opem: & auxilium, vt Tyrrhenaq; fidẽ &c.

Summum bonum eſſe: mire pro pleno & neutro extulit ſummum bonum. Pamphilum amicum, amatorem, virum: amicus animi eſt: amator vero corporis. non enim cõtinue amator eſt qui bene vult. vt Dido amauit Aeneã quidem: ſed non & amica fuit. quod ait Virgi. Nõ potuit auulſum diuellere corpus & vndis Spargere. & idem Catullus: Cogit amare magis: ſed bene velle minus. & ẽ hic officium & blandimentum. Amatorẽ, & virũ dixit ad diſcretionẽ: vt per ea, quæ enumerat maritum oſtenderet. In quouis loco paratum: dixit ad oẽs effectus quicunq; de pximo eſſe poſſunt: & maxime ad hemeritas ſententiam reſpexit:

Amicus

Verum ex eo: ideſt Pamphilo. Nũc miſera quem capit dolorem: cum admiratione pronunciat quem: & cum exclamatione quadam. Facile hic plus mali eſt, q̃ illic boni: facile aduerbium confirmantis eſt. id quod eſt liquido, & manifeſto. veteres dicebant facile pro certo. vt Cicero: Illius ciui. facile p. Dolorem: dolorem diſtingue probe: poſt intulit ſeparatim quod ſequitur. legitur & laborem. Facile hic plus mali eſt: in dolore: ſcilicet metus amittendi, q̃ in voluptate retinendi. Quam illic boni: in ſummo bono. dixit enim ex bonis: quæ bona æſtimamus plus nos mali capere: cum aut amiſſuros nos credimus, aut amittimus: q̃ boni, cum habemus. Facile hic plus mali eſt: plus mali in dolore & metu diximus. Quam illic eſt boni: ideſt in amico, amatore, & viro. Mi homo quid iſtuc obſecro eſt? ex Myſidis verbis quid Dauus faciat, demonſtratur. Quid iſtuc mali eſt? inuolutum puerum portabat Dauus, ideo & dicit mulier. Quid iſtuc mali eſt? dum ille euoluit, & puerum profert: quem poſtquam expediuit: tum illa dixit: Quo portas puerum. Myſis nunc opus eſt ad hanc rem m. hæc ſcæna actuoſa eſt: magis enim in geſtu q̃ in oratione eſt cõſtituta. Myſis nũc opus eſt: properãtis & impetuſe agẽtis Daui verba monſtrantur. Exprompta: in medium prolata memoria, atq; aſtutia. Memoria: vt præcepta Daui retineat. Aſtutia: ad agendum ſtrenue quæ imperaret. Memoria: ſimpliciter magis: vt memor ſit præceptorum, & memoria modo pro intelligentia. vt Virgili. Inſtamus t. vi. legunt & malitia. Ex ara hinc ſume: ſume verbenas ex ara: ſcilicet Apollinis: quem caſſion Menander vocat: aut q; Apollini Comœdia dicata eſt: in cuius honorem aram conſtituebant, Comœdiam celebrãtes. Apollini ergo Comœdia: Libero patri Tragœdia. Verbenas tibi: quaſi herbenæ: redimicula ſunt ararum. Tibi: quaſi geſtum quendam: & motum ſtomachantis habet. vt alibi: Quid vis tibi ſume dixit: & non tibi ſubſterne. Ex ara ſume verbenas: verbenæ ſunt omnes herbæ & frondes: quæ feſtæ ad aras coronandas: vel omnes herbæ, frondeſq; ex aliquo loco pure decerptæ. Verbenæ autem dictæ quaſi herbenæ. ſic Menander:
Quamobrem tute non facis id: tute tunc dicitur: cum pronomẽ ad eam reuocatur perſonam: a qua ſumitur. verbi gratia, cum dicimus Tu lege. ille nobis reſpondeat: Cur tute non legis. Quia ſi forte opus ad herum iurandum: ſic locutus eſt: vt explicari, atq; intelligi non poſſit. aut enim deeſt ius: vt ſit iuſiurandum pro iurandum: aut (vt vulgo dicitur) iuramentum, Et opus eſt illã rem: non opus eſt illa re. Opus illa res

Vt liqui,

¶ Vt liqui.poſ.liquido,pure & manifeſte. Nā quæ ſunt pura & defecata,liqda ſunt. ¶ Noua nūc re.in te iſtęc.i.iuſiurādum. metuere ſeruum moſtri ſimile eſt. ¶ Noua religio:ſeruum nolle mentiri noua religio eſt. ¶ Cedo:porrigentis eſt manū. ¶ Vt qd agā porro intelligas:porro mō aduerbiū eſt ordinis:alias tp̄is. ¶ Spōſę pr̄ iteruenit:mire nō dixit Chremes:ne cum dixiſſet qs Chremes: Myſis rurſus hic rn̄deret ſponſæ pater. nō & temer̄ hoc facit poeta:nam pmiſerat ſe rediturū domum. Chre. Domū ibo: dicā vt apparentur a.h.r. ¶ Repudio e. qd̄ p.in. verbum a venatoribus tranſlatū:qui retia intēdunt ad feras capiēdas: qa ergo parat Chremetem & Simonē fallere: intēderā dixit:vel a ſagittis,atq; arcu. ¶ Neſcio qd n.bn̄ narres,narrare enim aliena,& quæ nobis ſunt neceſſaria dicimus. ¶ Ego q. hinc a.d.venire me:bn̄ ait quoq;:qa & Chremes veniebat. ¶ Tu ſubſeruias:recte vt ſubſeruias dixit,non enim tm̄ loquitur Myſia:quantū Dauus. ¶ Orationi meæ vtcunq; opus ſit ver.tuis verbis orationi meæ.plura enim loquitur Dauus, inde oratiōi dixit illa,ſubſequetur ideo verbis. ¶ Vide:cauta eſto,intellige,ſpecta. ¶ Aut tu plus vides:ſi ſapis, intelligis. ¶ Ne quid veſtrum remoret cōmodum:remoret, retardem,retineam:a remora piſce minutiſſimo:qui nauim retinet:nam græce ἐχενηίς vocatur.

Non appoſuiſſe,ut liquido poſſim. My. intellego.
Noua nunc religio in te iſtæc inceſſit. Cedo. Da.
Moue ocius te,ut quid agam porro intellegas.
Proh Iuppiter. My. quid? Da. ſponſę pater interuenit,
Repudio quod conſilium primum intenderam. My.
Neſcio quid narres. Da. ego quoq; hinc dextra
Venire me aſſimulabo,tu ut ſubſeruias
Orationi, utcunq; opus ſit uerbis uide. My.
Ego quid agas nihil intellego,ſed ſiquid eſt
Quod mea opera opus ſit uobis,aut tu plus uides,
Manebo,ne quod ueſtrum remorer commodum.

[SCENA] I.

Nihil &c. Hæc ſcæna adminiſtrationē doli hēt: quod fit,vt deterreaẗ Chremes filiā ſuā Pāphilo dare. My. Nihil ne:aduerbiū p̄:ūctantis.i. eſt ne verū:ſubaudi nihil eſſe propriū.i.perpetuū. cuiquā.i.alicui. Dii veſtrā fidē: admirationis aduerbiū cū exclamatiōe. vbi fides p ope & auxilio poniẗ. eſt qs ſenſus: O dii imploro ſup. veſtrā fidē.i.opē & auxilium. quo ēt mō pōt capi in eo dicto: Proh deū atq; hoīum fides: vt ſuperius eſt explicatū. putabā hūc Pāphilū (amicū,q̄tū ad aīum:amatorē,q̄tū ad corpus) virū.i.virilē: & nō facile vincibilē. paratū in quouis.i.in quolibet loco,eſſe ſummum bonū heræ.i.dn̄æ.ſ.Glycerio. verū.i.ſed. quem dolorē.q.d. maximū. ipſa miſera capit nūc ex eo Pā. facile.i.liqdo & manifeſto. haud dubie.i.clare: veteres ēt p certo facile dicebāt. plus mali eſt hic.ſ.in dolore.q̄ boni illic.ſ. in amico amatore viro. ſed Da. exit a domo Glycerii. My. hō obſecro.i.q̄ſo & p ſacra rogo. qd iſtuc mali eſt:quid.ſ.portas. Da.n.portabat puerum inuolutū:quem dum euoluit, Myſis ſubdidit: quo.i.in quē locū portas puerū. Da. Myſis nūc eſt opus mihi tua memoria.i.intelligētia ad retinenda & intelligenda mea p̄cepta. exprōpta.i.i mediū emiſſa, ſeu p̄lata:ab expromendo.aliqd enim expromiẗ qd̄ reconditū deduciẗ in mediū ad hāc rē:quā paro.ſ.& eſt ēt opus tua aſtutia.i.calliditate ad ſtrenue agendū, quæ imperabunẗ tibi. My. Daue, qdnā.i.quid es incepturus.i.ſuſcepturus, & inchoaturus. Da. accipe.i.aſporta. & recipe ex me ocius.i.velociter: cōparatiuū p poſitiuo. hunc puerū:atq; appone eū ante ianuā noſtram. My. obſecro.i.quæſo. ne.i.vtrū. apponā eum humi.i.ſup terrā. Da. ſume tibi (hoc tibi quaſi motū quēdam & geſtū ſtomachantis hēt) verbenas.i.herbas & frōdes:ex quibus hæc ara coronaẗ. Verbenæ enim ſunt oēs herbę & frōdes feſtæ ad aras coronandas:vel ſunt oēs herbæ, frondeſq; ex aliquo loco puro decerptæ:dictæ quaſi herbenæ. Sume ergo tibi verbenas hic ex ara:quā tibi oſtendo: quæ eſt ara Apollinis. Nam Apollini Comœdia dicata eſt: in cuius honorem aram conſtituebant Comœdiam celebrātes. Apollini ergo Comœdia dicata eſt:ſicut Libero pr̄i Tragœdia. atq; ſubſterne eas verbenas.i.ſuppone eas puero:& apta ſub eo. My. Quāobrē.i.quare. tuteipſe.i.tumet: & eſt tautologia. nō facis.i.nō apponis ante ianuā. tute.i.tumet. tunc dr̄ eū,pnomen reflectiẗ ad eam pſonā:a qua ſumiẗ. vt verbi grā: cū dicimus Tu lege. & ille nobis rn̄deat: Cur tute non legis. Da. qa ſi forte ſit mihi opus iuſiurandū.i.ſi mihi ſit opus iurare. ad.i.erga. herū.ſ.Simonē. vbi iuſiurādus pōt eſſe noīatiuus, vel accuſatiuus. dr̄ enim hæc res ē mihi opus:vel eſt mihi opus hanc rem. itē eſt mihi huius rei opus. ſed frequentius & magis oratorie dr̄: eſt mihi opus hac re. Cice. ēt in ep̄la ait: Dux nobis & auctor opus. & reliq̄ duo magis ſūt poetarū, aut hiſtoricorū. vt poſſim iurare ſup. liqdo:aduerbium.i. pure & manifeſte: (nā quæ ſunt pura & defecata liqda ſunt) me nō appoſuiſſe puerum ad ianuā. My. intelligo.i.capio. cedo:ideſt dic: & ē porrigentis manū. vnde iſtæc noua religio.i.ſubitus, & inſolitus metus Dei & reuerentia: vt timeas mentiri & peierare. inceſſit in te.i.ingruit,inuaſit, inſedit: ab inſido. in pectus tuum. Da. moue te ocius.i.velociter. vt porro.i.deinde:aduerbium ordinis:alias tp̄is. intelligas quid agam.i.agere iuſſeram. Deinde Dauus ſubito aſpiciens Chre. venientem exclamat: Proh Iupiter: exclamatio eſt Comica indignationē pariter ac dolorem oſtēdens: vbi Iupiter pōt eſſe nominatiui caſus:quaſi o Iupiter fer mihi opē. My. quid eſt? Da. pater ſponſæ.ſ.Philomenæ promiſſæ Pamphilo. interuenit.i.intercidit. repudio.i.recuſo,reiicio. conſiliū.i.propoſitum. quod prius intenderā.i.tanq̄ rete:quod tetenderā ad decipiēdos Chremetē: & Simonē. tractū enim eſt vel a ſagittis, vel ab arcu. My. neſcio quid narres.i.recites. loquaris. Narrare enim aliena, quæ nobis non ſunt neceſſaria dicimus. Dauus. quoq;.i.ēt. ego aſſimulabo.i. fingā. me venire hinc.i.ex hoc loco: a dextera parte.ſ. tu Myſis vide.i. animaduerte:eſto cauta:intellige:ſpecta, vt ſubſeruias.i. latenter & caute faueas:obſequaris or̄oni meæ: qm̄ or̄one vtar: tu ſolis verbis. ſum enim diutius locuturus, q̄ tu: ideo dixit vtcunq;.i. qualitercūq;. opus ſit verbis tuis.ſ. My. ego nihil intelligo quid agas.i. quid agendum proponas. ſed ſi quid eſt quod.i.in quo. ſit opus opa mea.i.labore: & induſtria vobis. aut ſi tu plus vides.i.ſi plus intelligis & ſapis q̄ ego, manebo.i.hic permanebo: vt vobis morē geram. ne quid.i.nō. in aliquo remorer.i.retardē,retineā. veſtrum cōmodum eſſet: & ideo propoſitum ſuum de nuptiis non dimitteret. veniēte Chremete mutat cōſilium de Simone: & exponitur in viam puer ante oculos Chremetis: vt eum decipiat: quia toties mutabat conſilium.

Nihil ne eſt proprium.i.immutabile cuiq; heræ: ideſt dominæ meæ. amicum cōmuni amicitia: amatorem ſingulari amore. facile poteſt pbari q hic: ideſt in hoc ſolo labore: quē modo habet. eſt plus mali, q̄ illic boni.i. in Pāphilo eſſe exprōpta malitia.i.expedita audacia. Ex ara: ibi enim erat quædā ara: vbi amantes ſacrificium nouiter fecerāt: & ibi diſperſerāt verbenas illas venereas: quæ in ſacrificiis amatorū ponuntur: quia propter eas ſolent iuuenes inherbari: & cōpelli ad amorē. Quamobrē id: ideſt deferre puerū ante ianuam. cedo: ideſt concedo deferam puerum. proh Iupiter: exclamatio exultantis: diſpoſuerat enim Dauus q puerum apponeret ante ianuam Simonis ad eū perterrendū: vt a nuptiis ceſſaret. ſed qa Chremes magis idoneus erat: qui viſo puero a nuptiis retraheretur, q̄ Simo: qui hoc idē a Dauo iam audierat: q puer ita ponendus eſſet: & iō propoſitū ſuum de nuptiis non dimitteret. veniēte Chremete mutat cōſiliū de Simōe: & exponiẗ in via puer ante oculos Chre. vtrū decipiat, neſcio qd: quia toties mutabat cōſiliū.

Tautologia

Opus hęc re. hanc rē. huꝰ rei & hac re

SER.

Ocius

Verbenę

Partim Senarii, Partim Quadrati.

CHREMES. MYSIS. DAVVS.

REuertor poſtq̄ quæ opus fuere ad nuptias
Gnatæ paraui, ut iubeam acceřſi, ſed quid hoc?
Puer hercle eſt, mulier tun poſuiſti hunc? My. ubi
Illic eſt? Ch. non mihi rn̄des? M. hem nuſq̄ eſt, ue miſeræ mihi,
Reliquit me homo, atq; abiit. D. Di ueſtram fidem,
Quid turbæ eſt apud forum? quid illic hominum litigant?
Tum annona cara eſt, quid dicam aliud neſcio. My.
Cur tu obſecro hic me ſolam? D. hem, quæ eſt hæc fabula?
Eho Myſis puer hic unde eſt? quis ue huc attulit? My.
Satin, ſanus es, qui me id rogites? D. quem ego igitur rogem?
Qui hic neminem alium uideam? Ch. miror unde ſit. D.
Dicturan es quod rogo? My. hau. D. cōcede ad dexteram. My.
Deliras, non tu te ipſe? D. uerbum ſi mihi
Vnum, præter q̄ quod te rogo faxis, caue. My.
Maledicis. Da. unde eſt? dic clare. My. a uobis. Da, ha, ha, hæ,
Mirum uero impudenter mulier ſi facit meretrix. Ch.
Ab Andria eſt ancilla hæc quantum intellego. Da.
Adeon uidemur uobis eſſe idonei,
In quibus ſic illudatis? Ch. ueni in tempore. Da.
Propera adeo puerum tollere hinc ab ianua,
Mane, caue quoq̄ ex iſtoc exceſſis loco. My.
Di te eradicent, ita me miſeram territas? Da.
Tibi ego dico, an non? My. quid uis? Da. at etiam rogas?
Cedo cuium puerum hic appoſuiſti? dic mihi. My.
Tu neſcis? Da. mitte id quod ſcio, dic quod rogo? My.
Veſtri. D. cuius ueſtri? M. Pamphili. D. hem, quid Pāphili? My.
Eho an non eſt? Ch. recte has ego ſemper fugi nuptias. Da.
O facinus animaduertendum. My. quid clamitas? Da.
Quem ne ego uidi heri ad uos adferri ueſperi? My.
O hominem audacem. Da. uerum uidi Cantharam
Suffarcinatam: My. Diis pol habeo gratias,
Cum in pariundo aliquot adfuerunt liberæ. Da.

DON. REuertor poſtq̄ q̄ opus fuere ad nuptias. Adeſt nūc ipſe Chremes: cuius cū ſcæna fraudibus inſtructa eſt ne pmiſſas cōpleat nuptias. ¶ Vt iubeā acceřſi: recte iubeā: qa ſumma prās nuptiarum in patre puellæ eſt. ¶ Sed quid hoc: non interrogantis: ſed mirantis: & non intelligentis eſt, & apparet cū nō oculis priuſq̄ corporis offenſum puerum ſenſiſſe latentem. ¶ Puer hercle eſt: ornatiua particula ē hercle. ¶ Mulier: magis q̄ Myſis. ¶ Vbi illic eſt: Dauū quærit: qui nūc abſceſſit: vbi ipſe de foro venire videaī. ¶ Nō mihi rn̄des: bene non rn̄des. Supra eniʒ memor eſt vetitam quicq̄ dicere: niſi ſubſeruiat orationi Daui. ¶ Reliqt me hō, atq; abiit: mire hoiem nō Dauum dixit: vt ēt ſi audiat Chremes incertam perſonam hois audiat: nō Dauū. ¶ Di veſtrā fidē: aduerbium admirantis cū exclamatione. ¶ Quid turbę ē apud foꝝ: hæc verba ſunt venientis de foro. ¶ Quot illic hoīum litigant: legitur & litigat. ¶ Tū annona cara eſt: cōminiſcētis eſt potius quam alicui referentis. ¶ Quidnā aliud dicaʒ: hoc poſt ſpectatores. ¶ Cur tute obſecro me hic ſolam: apoſiopeſis tertia. ¶ Hē quæ hæc eſt fabula: fabulā ſe dicit audire, quaſi rei principium, rōnemq; ignoret. ¶ Eho: eho interiectio eſt vel principium aiaduerſionē in ſe poſcentis: aut repente cernētis. ¶ Qui hic ne. vid. callide affirmat nō ſibi viſum Chremetem: cū & puiderit venientē: & pñtem videat. ¶ Miror vñ ſit: miror veteres cū vnde pro neſcio ponebāt. nā admiratio ab ignorantia deſcendit. Plau. Neq; mireī qui ſi paucis loquar. ¶ Hau: interiectio conſternatæ mulieris. ¶ Cōcede ad dex. & bene ad dexterā, ſiniſtra enim venit Chremes: & non vult pximū ei Chremetē, ſed iuxta. ſupra enim dicit: Ego quoq; hinc ab dextera ve. me. ſi. ¶ Deliras nō tu te ipſe: deeſt enim mihi dediſti, ſed & ſupra: Et nūc interturbat Dauus ne mulier totum dicat. ¶ Nō tute ipſe: ſummiſſa voce. ¶ Verbū ſi vllū mihi: accōmodate cōminaī Dauus. pene enim Myſis vniuerſa narrabat. ¶ Præter q̄ q. t. r. hoc vt & ſenex ſentiat pronunciare pōt. ¶ Quā q. r. t. ca. geſtu cōminātis eſt & vultu, vt ſuſpenderet cōminationē. deinde infert geſtū. ordo: Caue faxis. ¶ Maledicis: cum contemptu loqueris: cum cōuicium facis. Apparet ergo maledicis lentius eſſe dictum cum ſubiungit. ¶ Dic clare maledicis: noue p cōminatione poſuit: cū pro cōuitio ſoleat poni: niſi forte qa cōtumeliæ genus eſt cōminatio. Quidam putāt hic eē vnam perſonam Daui. ſ. dictū Myſidis nō ſatis manifeſtū Chremi in maledicti ſimilitudinē deriuantis: p illud vñ eſt dic clare: hic expſſius dixit. ¶ Miꝝ v. ſæpe ad ironiā refert. ¶ Miꝝ v. i. bono ordine locutus eſt, Prio eni cā ipudentiæ natura eſt: deinde cōditio. ¶ A vobis: qa a vobis parum intelligebaī: hic addidit morem meretricis: vt vel ſic intelligat ſenex. ¶ Adeon v. v. eſſe idoneus. i. aptus ad oia & bona, & mala. ¶ In quibus ſic: & illudo in te ablatiuo caſu: & illudo te accuſatiuo dicimus: ſed primo ſupuacuū eſt: vt ſit qbus. ¶ Ab Andria eſt an. hæc: efficit qd volebat Dauus. Nā itellexit Chremes: quia ſit Pamphi. natus puer, ſic illudatis. ¶ Adeon: adeo ne: an adeo ad eū. ¶ Veni in tēpore: opportune cū viſus ſit interueniſſe putat. ¶ Veni in tpe: opportune. nos ſine ppoſitione dicimus tpe & tpi. ¶ Propera adeo pueꝝ tollere: hic verſus clare dicit: ſequens ne ſenex audiat expſſe. ¶ Caue quoq̄ iſto ex. i. neceſſario Dauus retinet Myſidē, nondum enim oia audiuit Chremes, nondum cōperit: vñ ſit mulier, & puer de quo ſuſceptus ſit. ¶ Exceſſis: p excedas, vt faxis pro facias. ¶ At ēt ro. rurſum iurgiuʒ repetit: & turbulentā orationem. ¶ Cedo c. p. cedo idem ſignificat: qd dic mihi. ergo repetitionē ſignificat: nō ſupuacuā orōneʒ. & eſt dictū cū quadam fiducia: & cōtēptu eius: cū quo ſermo eſt interrogantis aliquid. ¶ Mitte id qd ſcio: hoc lentius, & ſummiſſe. ¶ Hē qd Pam. apparet mulierem veſtri & Pāphili lentius pronunciaſſe, q̄ Dauus vellet. & ideo nunc repetit nomen veſtri & Pamphili. ¶ Hem qd: duas res operatur: vt ignariſſimum ſeſe oſtendat: & vt Pamphilus nominetur. & argute repetit nomen Pāphili: quaſi per indignationē: vt ſoceri auribus nomen adoleſcētis inculcet, meruit. n. ne audiat vt ſenex. ¶ Recte ego h. ſ. f. n & hic effecit: quod voluit Dauus: vt Pamphili Chremes puerum eſſe cognoſcat: & recuſet generum. ¶ Has fugi: ideſt huiuſmodi. ¶ O facinus animaduertendū: apoſiopeſis quarta. ¶ Quid clamitas: clamauit enim Dauus vt puerum audiret Chremes. ¶ Quem ne ego vidi ad vos adferri veſperi: vult negando irritare mulierem ad cōfirmāda quæ vult. ¶ O hominem a. exclamatio Myſidis teſtimoniū veritatis ē. ¶ Verū vidi Can. ſuf. vide infirmū argumētū puidi pueꝝ afferri dixit: poſt nō puerum: ſed Cāntharā ſuffarcinatā. Canthara nome ē anus, & hoc dixit: vt leniter redarguat Myſidē: nō vt vincaī. hoc eni vidiſſe ſe innuit Cātharā ſuffarcinatam nō pueꝝ portātē. ¶ Suffarcinatā: ppriū eſt anibus ſuffarcinatas eē: vt Perſi. Pānucia Baucis. & Plau, Doliarē claudā, craſſam. ¶ Cū in pa. ali. af. li. inditiū ſecuta confirmatio eſt: quā expreſſit Daui refutatio. ſupereſt etiam vt & concludatur effectus doli negante Chreme ſe daturum filiam: quod ſubinde effecit Dauus dolo. ¶ Aliquot liberæ: i. nec paucæ, nec multæ. ¶ Liberæ: teſtimonia libera contra ſeruum, & hoc proprium Terētii eſt: nā de Romano more hoc dixit.

Margin: Idone⁹ — Illudo te & i te — Eho — Miror — Plaut⁹ — Exceſſis — Faxis — Cedo ites qd dic mihi — Suffarcinata

¶ Ne illa

Næ illa illũ: nẽ valde. Ci. Nẽ illi vehemẽter errãt. Chremes ſi poſitũ puerũ: trãſit enim a mixto ad mutatũ charactere. Næ illa illum: Chremetẽ. ſ. Chremes ſi poſitũ: añ aliq̃ verba ſic pnũciamus, vt vana videant. Nõ hercle faciet: bñ eni de ſe tertiã pſonã facit vt ſupra: At nõs ſ. Vt tu ſis ſciẽs: eloquẽter. ſic eni veterea p ſcias dixere.

R Euertor &c. Adeſt nũc ipſe Chremes: cuius cã ſcæna fraudibus iſtructa ẽ: ne pmiſſas cõpleat nuptias. Chre. Reuertor poſtq̃ paraui ea, q̃ fuerunt opus ad nuptias gnatæ Philomenæ: vt iubeã acceſſi. i. vocari: vel Pãphi. vel potius filiã. ſed qd hoc ẽ: viſo puero hoc dicit. hercle: ornatiua ẽ hęc particula: quaſi p Herculẽ iurantis eſt aduerbiuʒ. GVl.

Næ illa illum haud nouit, cuius cauſſa hęc incipit,
Chremes ſi poſitum puerum ante ædis uiderit,
Suam gnatam non dabit, tanto hercle magis dabit. Ch.
Non hercle faciet. Da. nunc adeo ut tu ſis ſciens,
Niſi puerum tollis, iam ego hunc in mediam uiam
Prouoluam, teq; ibidem prouoluam in luto. My.
Tu pol homo non es ſobrius. Da. fallacia alia
Aliam trudit, iam ſuſurrari audio
Ciuem Atticam eſſe hanc. Ch hem. Da. coactus legibus
Eam uxorem ducet. My. eho obſecro, an non ciuis eſt? Ch.
Iocularium in malum inſciens pene incidi. Da.
Quis hic loquitur? o Chreme per tempus aduenis,
Auſculta. Ch. audiui omnia. Da. ah. ne tu omnia? Ch.
Audiui inquam a principio. Da. audiſtin obſecro?
Hem ſcelera, hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi.
Hic ille, non te credas Dauum ludere. My.
Me miſeram, nihil pol falſi dixi mi ſenex. Ch.
Noui omnem rem, eſt Simo intus? Da. eſt. My.
Ne me attingas ſceleſte, ſi pol Glycerio non omnia hæc. Da.
Eho inepta, neſcis quid ſit actum. My. qui ſciam? Da.
Hic ſocer eſt, alio pacto haud poterat fieri,
Vt ſciret hæc quæ uolumus. My. prædiceres. Da.
PAVLVM INTERESSE cenſes ex animo omnia
Vt fert natura facias, an de induſtria?

Iã ego hũc in mediã viã puoluã: bñ in mediã viã: qa ante fores poſitus iacebat. Teq; in luto ibidẽ puoluã: i luto de poxio repetiuit: qm noia ſunt paranomaſia: qñ verba paranomœõ dicit. Prouoluã. i. porro voluã: & dolo qdẽ minat qd facturus nõ eſt. vere ſedulo id agit: vt iã puer tollat in mediũ: ſic eñ ſeruat Chremeti: vt ipſe recuſet generũ: nõ vt a quoquam paſſus videat iniuriã. Tu pol hõ ſobrius nõ es: ſobrius eſt ſanæ mentis: q̃ſi ſebrius: hoc eſt ſeparatus ab ebrio: vt ſecretus ſeparat⁹ ab his, qui diſcernuntur. Fallacia alia aliã trudit: prouerbiũ, cui ſubiacet: Memorem mendacẽ eẽ oportere. Ciuem Atticam eſſe hãc: tranſit ad imitationeʒ.

puer eſt, mulier tu ne. i. verum. appoſuiſti hũc puerũ? My. qrit Dauũ: q diſceſſerat: vt a foro venire videret. vbi ẽ illic. i. ille Dauus? Chre. nõ rñdes mihi My. hẽ: dolẽtis, & indignãtis ẽ iteriectio. nuſq̃. i. i nullo loco eſt hic. veh mihi miſeræ. q. d. maledictio valde me inuaſit. hõ relĩq̃t me ſic ſolã: atq; abiit. i. diſceſſit. Da. Dii veſtrã fidẽ. i. iploro veſtrũ auxiliũ (ẽ aũt aduerbiũ admirãtis cũ exclamatiõe: vt ſupius dictũ ẽ) qd turbę. i. turbatiõis: pp varia hominũ litigia. ẽ apud forũ: cauſarum. ſ. quot homines. q. d. multi litigãt. i. agunt cauſas in ſe inuicem. Tũ. i. deinde. annona. i. res cibaria. non enim ſolũ annona dicit de frumentis, ſed & de carnibus ſalitis: & aliis huiuſmodi rebus. Cice. de Diuinatione: Putaret annonam in macello cariorẽ fore. Annona ergo eſt cara: neſcio quid aliud dicam. My. obſecro. i. quęſo: & per ſacra rogo te. cur tute. i. tu met. reliquiſti ſup. me ſolam hic. Da. hẽ: interiectio dolentis, & indignantis. quæ eſt hæc fabula. i. quæ ſunt hæ nugę: quaſi principiũ, rõnẽq; ignoret. Eho: interiectio: aut animaduerſionem poſcentis: aut repente cernentis. o Myſis: vnde hic puer eſt: quiſue attulit eum huc. My. ſatin. i. ſatis ne ſanus es. q. d. tu es bene ſanus, & inſanus. qui rogites. i. interroges me id: qm rogo duos regit accuſatiuos. Da. igitur quem ego rogẽ. i. interrogare poſſum: qui neminem aliuʒ videã hic. Chr. miror. i. neſcio vnde ſit. miror veteres cũ vnde pro neſcio ponebãt, nam admiratio ab ignorantia deſcendit. Da. dicturan. i. dictura ne es. id qd rogo. i. peto. My. hau: interiectio cõſternatæ mulieris. Da. cõcede. i. confer te. veni ad dexterã. My. deliras. i. deuias: deſipis: inſanis: nõ ea mentis cõpos. non. q. d. ita. tute. i. tumet. dediſti. ſ. mihi puerũ hũc: ſed tacuit illud per apoſiopeſim tertiam: propter. ſ. interruptionem factaʒ a Dauo: ne mulier prodat eũ. Da. caue ſi faxis. i. facias mihi vnũ verbũ. p̃ter q̃. i. niſi illud qd rogo te. My. maledicis. i. minaris. potuit enim hic pro cominatione, quãuis pro conuicio ſoleat poni: niſi forte, qa contumeliæ genus eſt cõminatio. põt ẽt dici maledicis. i. cũ contẽptu loqueris: & conuicium facis. ſed ſupior ſentẽtia melior ẽ. Da. dic clare. i. aperte depoſita oi ſimulatione. vnde eſt hic puer. My. a vobis ẽ. ſ. qa. ſ. ab hero Pãphi. ẽ: iõ dixit eũ ẽt eſſe ſerui dño ſuo fauẽtia in amore. Da. ha ha hæ: interiectiões ridẽtis ob rñſionẽ. miũ vero eſt: bono ordine locutus eſt. primo enim cã ipudẽtiæ natura eſt: deinde conditio. minime ergo miũ eſt, ſi mulier meretrix facit impudenter. i. inuerecũde poſito omni pudore cũ frontẽ defricuerit. Chre. hæc ancilla ẽ ab Andria. i. hæc ancilla eſt Andriæ. i. Glycerii: q ex Andro inſula venit: hoc eſt ipſi fauet Andriæ quãtũ intelligo. Da. adeõ. i. adeo ne. i. veruʒ tñ vel valde videmur vobis idonei. i. apti.

Annona

Eho te pẽtecernentis

Miror vnde

Eho: interiectio eſt conturbatæ mulieris. Iocularium in malum: ecõtrario pro graui & moleſto ac nimio. Iocularium igitur κατ᾽ ἀντίφρασιν. Quis hic loquitur? o Chreme: principium loquendi Dauus Chremeti dat perfecturus, quæ ipſe conatus eſt. Per tẽpus aduenis: idem eſt per tẽpus: quod in tempore, aut certe per tẽpus. i. tempeſtiue. O Chremes per tẽpus aduenis: aſtute: quaſi eũ nunc primum viderit. Ah ne tu omnia? aut ne pro an legitur. aut ne omnia: vt ne producat, & accipiat pro non: vt oia audiſti ſubaudit. Audiſtin obſecro hẽ: exultans Dauus infert & inculcat frequenter repetẽdo. Audiſtin obſecro hẽ: difficile credẽdo affirmat ſe nõ ſciuiſſe pñtẽ Chremetẽ: vt hac confirmatione nihil illũ de ſe faciat ſuſpicari. In cruciatũ hinc arripi: non in crucem, ſed cruciatũ. Hic ille eſt: cum emphaſi: quaſi vir magnus. ſed hoc Chremetẽ oſtẽdẽs dicit cuʒ ironia. Nõ te credas Dauũ illudere: Virg. Nõ Diomedis equos n. oc. a. Nihil pol falſi dixi mi ſenex: bene ſenex: qa quaſi alienior eſſet & ignotus Myſidi. Me miſeram: ſuppalpitatio muliebris. Ne me attingas: quędã oſtẽdunt apte in Comœdiis: q̃daʒ ex aliis perſonis intelligunt. Si pol Gly. nõ omnia hæc: apoſiopeſis tertia: quod alienæ perſonæ interuẽtu reticet. ſiunt autẽ apoſiopeſes. i. reticentiæ tribus modis: aut per ſeipſum: & ad aliũ trãſit: & eſt prima. aut tacet: nec vltra aliquid dicit: & eſt ſecũda. aut alterius interuẽtu perſonæ. ſ. & eſt tertia. Neſcis quid ſit actũ: neſcis plerũq; dicit ei nõ quẽ volumus redarguere imperitiæ: aut ignorantiæ: ſed quem facere volumus: vt velit libenter audire. Paululũ intereſſe: noue pro multum intereſſe. Ex aio oia vt fert natura: ephexegeſis, nã quid eſt ex animo: vis vt fert natura. & hæc ſententia ab initio probata eſt: quam Menander epiditicoa poſuit. Vt fert natura: hoc eſt naturalis, & ingenita actio. An de induſtria. i. ſcientia & prouidentia. Ea enim quæ diſcimus & ſcimus operatione genita: & induſtria quadam ſcimus. & Virgilius: Et putre ſolum: nam quæ h. i. a.

Idoneus enim dr̃ aptus & ad bona & mala. in qbus illuda-
tis.i.in qbus vr̃as faciatis illuſiones, & irriſiones. Dicimus
Illudo tibi — eni Illudo tibi cũ datiuo: vt Virgil. Certãtq; illudere capto.
itẽ illudo te cũ actõ: vt Verbis virtutẽ illude ſupbis. itẽ illu-
do in te: vt in hoc loco. ſiſe ẽ iſulto: vt teſtaẽ Seruí.l.ii. Ae-
neid. Chre. Chremes apud ſe dicit: Veni in tpe.i. veni op-
portune: tẽpeſtiue: auſpicato: mature. Dicimus ẽt veni tpe
ſine ꝓpoſitiõe: & veni tpi in datiuo. Da. adeo.i. valde. ꝓpe-
ra.i. feſtina. tollere.i. aſportare: auferre puer͂ hinc ab ianua.
Deinde eã retinẽs ſũmiſſe ei dicit mane. caue exceſſis.i. ex-
cedas: vt faxis ꝑ facias, & dr̃ caue excedas: & caue ne exce-
das pro eodẽ. caue ergo exceſſis.i. execas. aliquo.i. in aliquẽ
locũ ex iſtoc loco: in quo tu es qcqd tibi dicã. My. Dii eradi
cent: quaſi extirpẽt: euellãt e terra: te abducant: & de medio
tollãt te Dauũ: ſiue ẽ excrucient. ita territas.i. frequẽter ter
res. me miſerã.i. i miſeriis verſantẽ: afflictã: & anxiã. Da. qa
Dauus ſublata voce dixerat illi prius propera tollere puer͂:
deinde ſummiſſe dixerat mane nũc. iter͂ ſublata voce allo-
quitur eã: quaſi facere cõtẽnat, qđ iuſſa ſit dicens: Dico tibi
an. nõ vt tollas puerũ: vel vt dicas cuius ſit. My. qd vis. Da.
at ẽt rogas: rurſum iurgiũ repetit, & turbulentã orationẽ.
Cedo & dic — Cedo.i. dic. cuium.i cuius. antique (ſicut Dic mihi Da. cu.
pe.) appoſuiſti hic.i. in ianua puerũ. dic mihi: facit repetitio
neȝ nõ ſine vehemẽtia. Cedo enim & dic mihi idẽ ſignãt:
ſed inſtat vt rñdeat. My. tu neſcis: vultuoſe proferẽdũ eſt ꝑ
ironiã. Da. Dauus lẽtus & ſummiſſe dicit ei omitte.i. ꝑter-
mitte qđ ſcio: & dic qđ rogo. My. appoſui inq̃ puer͂ veſtri:
intelligitur (ſi Priſciano credimus interꝑtanti hũc locum)
dñi, vel herilis filii. q.d. puerum veſtri dñi, vel herilis filii: vt
ſit gtĩs poſſeſſiui, & nõ primitiui. Quod ſi Myſis locuta ſit
vt prius dixerat a nobis ẽ: velit q; dicere eor͂ eſſe.ſ. Pãphili
& Daui: q ei fauet in amore: & ſui eſt particeps cõſilii: ꝑcul
dubio veſtrũ in caſu accuſandi eſſet dicẽdũ: vt Valla cõpro-
bat longe lateq;. interrogãti enim cuiũ puerũ appoſuerim
alicui: nõ ne reſpõdere debeo vr̃m: profecto ita: ſi vſum ſe-
ctari velimus. Sed forteaſſis dicet aliqs veſtri pluratiui eſſe
numeri genitiui caſus a primitiuo ego. Id dici poſſet ſectã-
do vetuſtatẽ: quãdoquidẽ cõſtat multos vetuſtos ſic eſſe lo-
cutos: vt refert Gellius libro.xix. ex ſentẽtia Apollinaris vi-
ri probatiſſimi. Verũ eo in loco Laurẽtius Gelliũ corripere
nõ dubitauit: cui, ſi aſſentiamus, hic potius ſequeremur Pri
ſciani ſentẽtiã: ꝑſertim cũ, vt Laurentius, ait noſtri ab ego,
ſemp paſſiue capiaẽ: nõ aũt actiue, nec poſſeſſiue. hic auteȝ
deſignaẽ aut poſſeſſio, aut actio: cũ interrogeẽ per interro-
gatiuũ poſſeſſionis.ſ. cuiũ. & ẽt cũ hoc verbo oſtẽdaẽ pater
pueri: qui a nullo paſſiuus in generatione diceret. attamẽ ſi
qs velit ſeq Gelliũ, nõ carebit auctoritate: & inſup comica
vetuſtate defendeẽ. Sed de hoc ſatis ſuperq;. Da. cuius vr̃i?
qa nimis ſummiſſe ancilla dixerat vr̃i: iõ Dauus repetit: vt
plene audireẽ a Chremete. & ẽt vt Myſia ampli⁹ exponat,
& cõfirmet. My. Pãphili ſ. puer͂ appoſui. ex hoc multũ Pri
ſciani ſnia cõprobaẽ: q dixit vr̃i filii, vel herilis dñi: cũ My-
ſis ſubdat Pãphili. Nã de vno loquẽs nõ dixiſſet vr̃i in plu-
rali: niſi eo mõ intelligereẽ: quo dictũ eſt: videlicet ꝑ vr̃i cõ
prehẽderet dñm, & ſeruũ fautorẽ: & cũ diceret Pãphili ſolũ
intelligeret auctorẽ. Da. hẽ: interiectio indignationẽ oſtẽ-
dẽs. qđ: modus iterrogãdi. q.d. qd dicis. Pã. cũ exclamatiõe
pronũciãdũ ẽ. & hoc facit Dauus: vt melius Chremes apꝑ-
hẽdat puerũ eſſe ex Pãphilo. My. Eho: iteriectio attẽtionẽ
poſcẽs: & aiaduerſionẽ an nõ. Pã. appoſui puerum. q.d. ita.
Chr. Chremes adhuc ſolus poſt Dauũ loquiẽ. ego fugire-
Facin⁹ — ct: ſemp has nuptias. Da. o facin⁹.i. flagitiũ. aiaduertẽdũ.i.
puniẽdũ: & flagitiõe.i. increpatiõe dignũ: & ſuppliciĩ a cõpe
Apoſiopeſis — ſcẽdũ, ac piãdũ. & eſt apoſiopeſis.i. reticẽtia interuẽtu.ſ. ꝑ-
ſonæ Myſidis: q̃ inceptũ ſermonẽ iterpellauit. My. Quid.i.
cur. clamitas.i. ita clamas: O facinus &c. Da. Dauus vult ir-
ritare mulierẽ negãdo eũ eſſe Pamphili ad cõfirmãda quæ
vult. quẽ.ſ. puerũ. ne.i. nõne. vidi afferri ad vos heri veſpe-
ri: aduerbiũ.i. ſero. My. o hoiem audacem: exclamãdo. Da.
ver͂.i. ſed. vidi Cãtharã.i. illã anũ: ſiue vetulam. ſuffarcina
tam.i. pãnuciam. vt Perſius: Pãnucia Baucis. vel pãnoſaȝ.

Nã pãnucius & pãnoſus dr̃, q craſſo & vili pãno indutus ẽ.
& (vt ait Dona.) ꝓpriũ ẽ anib⁹.i. vetulis. ſuffarcinatas eẽ:
quæ ſub veſte multa ferre ſolẽt latentia: q̃ cũ reuolutas ſur-
ſum veſtes, atq; ſuccintas hñt: eo quidẽ mõ: vt nõnulla fer-
re poſſint, dñr ſuffarcinatæ. My. pol: iurãtis aduerbiũ. ha-
beo gr̃as Diis. q.d. fateor me bñficio a Diis affectaȝ. q̃ ali-
quot liberæ mulieres: quar͂ teſtimonio pluris eſt aduerſua
ſeruũ. affuerũt in pariundo.i. cũ pareret, ſiue ipſo puerperii
tpe. & aliquot dixit. q.d. nec multæ, neq; paucæ. Da. Dau⁹
cõuertẽs ſermonẽ ad ſpectatores, de Myſide in tertia perſo
na loquitur. Næ.i. certe: ſm Vallã: & valde ſm Dona. illa.ſ.
Myſis. haud.i. nõ. nouit illũ.ſ. Chremetẽ. cuius.ſ. Chreme-
tis cã icipit hoc: ſi Chremes viderit puerũ poſitũ ante ædes:
nõ dabit ſuã gnatam. deinde altera conſideratione motus
ſubdit: quaſi ꝑ Herculẽ tãto magis dabit gnatã. Chr. Chre
mes qm nondũ ſe putat a Dauo perceptũ eſſe: apud ſe dicit
de ſe in tertia perſona. hercle dixit: qa Dauus dixerat Her-
cle magis dabit Chremes inquã: quẽ ita dicis facturũ, nõ fa
Sis ſciẽs — ciet.i. nõ dabit gnatã. Da. Nũc adeo.i. certe. vt tu ſis ſciẽs.i.
vt tu ſcias: more vetuſto, & eloquẽter. niſi tollas.i. auferas.
hinc puerũ iam.i. nũc, ego ꝓuoluã.i. proiiciã: quaſi pedibus
Prouoluam — voluẽdo. hinc.i. ex ianua in mediã viã. & te prouoluã: quaſi
porro voluã te Myſidẽ. ibidem.i. in via media. in luto.i. in
cœno, & ſordibus viæ. My. pol tu hõ nõ es ſobrius.i. ſanæ
mẽtis: nec in te mẽſurã, & modũ habes: quaſi ſobrius.i. ſepa
tus ab ebrio: vt ſecretus ab his, quæ diſcernuntur. Da. Alia
fallacia.i. aliud mendacium: alia aſtutia & deceptio. trudit.i.
impellit aliã fallaciã. q.d. alia ex alia emergitur fallacia. Eſt
autẽ prouerbiũ, cui ſubiacet: Memorem mendacẽ eſſe opor
tere. iam audio ſuſurrari.i. murmurari: & quaſi in aure ſum
miſſis verbis: latenter dicit hoc. ſ. qđ ſequitur: vbi ſuſurrari
paſſiuum eſt. Nam ſuſurro ſuſurras dicimus: vt Ille ſuſurrat
ſemper aliqua.i. ille ſemper aliqua latenter dicit, & ſummiſ-
ſe loquitur. inde ſuſurrus ſuſurri.i. murmur. inde ſuſurro ſu- — Suſurrus ri
ſurronis.i. murmurator non audẽs plane verba efferre. au-
dio ergo hoc qđ ſequitur: ſuſurrari.ſ. hãc Glycerium eſſe ciuẽ — Suſurro, nis
Atticã.i. Athenienſem. Chre. Hẽ: indignantis interiectio.
Da. Pãphilus ducet eã Gly. vxorẽ coactus.i. cõpulſus. legi-
bus.i. iure ciuili. My. Hau: interiectio conturbatæ mulieris. — Hau turbantia
obſecro te.i. quæſo: an non eſt ipſa ciuis Attica.ſ. Chre. pe-
ne.i. fere. incidi.i. lapſus ſum. inſciens.i. imprudens. in malũ
iocularium.i. (ad verbũ interꝑtãdo) ridiculũ: ridendũ: illudẽ-
dũ.i. de quo poſſet fieri iocus, & irriſio. vel (vt Dona. vult) — Iocularium
per antiphraſim dicatur iocularium.i. graue: moleſtũ: ac ni-
miũ. Da. Quis loquitur hic. Deinde cõuerſus Dauus dixit:
O Chreme aduenis per tẽpus.i. in tempore: & tempeſtiue:
ſeu peropportune: quaſi cum nunc primũ viderit auſculta.
Chre. Iam audiui omnia. Da. ah: interiectio dolẽtis & mirã
tis. ne.i. verũ audiſti oĩa: vel ſiue producaẽ, ſignãt nõ audi-
ſti oĩa. Chre. inquã.i. dico tibi. audiui oĩa a principio. Da.
obſecro audiſtin.i. audiſti ne. hem ſcelera.i. flagitia oĩa: ita
vt ſcelera regaẽ ab audiſtin: prius tñ interiecta interiectio-
ne. vel dici põt: hẽ ſcelera: exclamãdo. q.d. te audiẽte multa
ſcelera cõmiſſa ſunt: propterea q̃ in cõſpectu tanti viri hæc
inepta ancilla tot ineptias effudit. oportet hanc Myſidẽ abe-
ripi.i. abſtrahi hinc. & deduci in cruciatũ.i. ſuppliciuȝ: vt de
ea.ſ. meritũ ſumatur ſupplicium. Hic eſt ille Chremes.ſ.q.
d. vir magnus: vbi ille hẽt emphaſim: qui videlicet ſic ſe nõ
debet illudi. & hoc dicit cum ironia. nõ credas te illudere.i.
deridere Dauũ: qñ derides tñ ſenẽ. My. me miſerã: ſubpal-
pitatio muliebris. q.d. exclamando ſum bene miſera. O mi
ſenex pol: iureiurando dictũ firmat: nihil dixi falſi. Chre. no
ui.i. ſcio. omnem rem vt.ſ. eſt. ſed Simo eſt intus. Da. ẽ in-
tus.ſ. My. o ſceleſte.i. ſcelerate, & ſceleribus plene. Daue ne
attingas me.i. noli me tãgere. ſi pol nõ omnia hæc vis ſup.
me dicere Glyce. aut aliquid tale. eſt apoſiopeſis.i. reticẽtia.
Fiunt auteȝ tribus modis apoſiopeſes, ſiue reticentiæ. Aut — Apoſiopeſis
enim qs per ſeipſuȝ tacet, & hoc duobus modis. aut ad aliud
tranſit, & ſic eſt prima. aut non vltra aliquid dicit, & ſic eſt
ſecunda. aut alienæ pſonæ interuentu reticet, ſic vel eſt ter-
tia. Da. Eho: hac interiectiõe mouet attẽtionẽ. tu inepta.i. — Ineptus
ſtulta:

Senarii omnes præter unum Septenarium.

CRITO. MYSIS. DAVVS.

IN hac habitaſſe platea dictum eſt Chryſidem,
Quæ ſeſe inhoneſte optauit parare hic diuitias,
Potius q̃ in patria honeſte pauper uiuere.
Eius morte ea ad me lege redierunt bona,
Sed quos percontor uideo, ſaluete. My. obſecro
Quem uideo? eſt ne hic Crito ſobrinus Chryſidis?
Is eſt. Cr. o Myſis ſalue. My. ſaluus ſis Crito. Cr.
Itan Chryſis? hem. nos quidem pol miſeras perdidit. Cr. My.
Quid uos? quo pacto hic? ſatin recte? My. nos ne?
VT QVIMVS aiunt, quando ut uolumus non licet. Cr.
Quid Glycerium? iam hic ſuos parentes repperit? My.
Vtinam. Cr. an non dum etiam? haud auſpicato huc me appuli.
Nam pol ſi id ſciſſem, nunq̃ huc tetuliſſem pedem.
Semper enim dicta eſt eſſe hæc, atq; habita eſt ſoror.
Quæ illius fuere poſſidet, nunc me hoſpitem
Lites ſequi, q̃ mihi ſit facile, atq; utile,
Aliorum exempla commonent. ſimul arbitror
Iam aliquem eſſe amicum & defenſorem eius, nam fere

ſulta: inconſiderata: neſcis quid ſit actũ. My. quid ſciam, i. ſcire poſſim. Da. hic Chremes eſt ſocer. i. pater Philomenæ ſponſæ Pamphili. Nã cuius habet: quis filiã ſocer eſt. haud alio pacto. i. non aliter poterat fieri: vt ſciret hæc quę volumus. My. hem: interiectio dolentis. hinc prædiceres. i. prædicere debebas. Da. Cenſes paululum intereſſe. i. parũ referre an facias hęc omnia ex animo. &: ideſt (nã ephexegeſis) vt. natura: ideſt naturalis & ingenita actio. fert. i. poſtulat, iſtigat. an facias de induſtria: ideſt conſulto: dedita opera: de ſcientia: de prudentia.

SER. REuertor. Inducit in hac ſcæna conueniẽter Chremes: vt. ſ. videns puerũ in via poſitum (vt dictum eſt) ab aſcẽſu nuptiarũ: omnino abducatur facta collatione Daui cum Myſide. Vbi illic eſt. i. Dauus: hoc ſecũ dicit: quaſi hoc modo excõmunicatus: & nequam ille vbi eſt: qui me impeditas dimiſit. Nuſquã eſt Dauus: maledicatur ipſe iterũ ſecum. Cum tu. ob. m. ſolam volebat dicere deſeruiſti: ſed ne Chremes hoc extremum perſentiſcat: Dauus præoccupat verba obiiciens de ſubito. Hem: ſat inſanus qui me. id. ro. hæc oratio potuit ſeruire & intellectui Chremetis, & voluntati Myſidis. hæc apud Chremetem verba ſonabant: Non eſt opus vt quæras vnde fiet: quia ſatis certus es. Myſis vero hoc intelligebat: an ſanus es, qui quæris hoc, cum tu idẽ appoſuiſſes. Num tute ipſe deliras. Si mihi dixeris præterea q̃ quæ te rogo: hoc dicebat tacite, & increpando. Modo caue vt hæc faxis: ideſt facias: ſcilicet vt dicas mihi aliud q̃ quod rogo. Maledicta: q mihi minaris. mirum vero ſi mulier imprudentem: & eſt ac ſi dicat non eſt mirum. Ab Andria: ideſt Glyce. de familia eius ẽ. illa voluit diſcedere. ideo Dauus dicit tacite illi malum ne te moueas: at etiam non ſolum non reſpondes: at etiam rogata neſcis. ambigue dictũ: vt ſuperius ad animaduertendum: ideſt vlciſcendum. Canthara: proprium nomen ancillæ deſpoliatæ. ecce teſtes. Aſfuiſſes dicit: vt magis credat Chremes. næ illa: næ p valde. cuius cauſa. i. Chremetis. hæc eſt ſentẽtia veſtra. Chremes ſi. po. & eſt: alia aliam trudit: ideſt ſuccedit poſt aliam. Hem: ideſt ſcelera meretricum. Hic eſt ille Dauus Chremetis: quẽ dicebatis eſſe fallacem: qui modo quærit vtilitatem domini: non amplius credas Dauum ludere te. ſi pol non omnia: ſcilicet dixero. induſtria. i. deliberatione, ex animo: ideſt ex ſola volũtate: q ſicut animus miniſtrat, ita res geritur. Difficilius igitur eſt ratio bene tractare: ſicut habet animi voluntas: nõ præcedente conſilio ad id excogitato: quaſi per induſtriam præuiſuz ſit. Qualiter propter hoc: quaſi dicat laudanda es: quia id egiſti ſatis callide.

DON. IN hac habitaſſe platea dictum eſt Chry. In hoc loco perſona ad Cataſtrophen machinata loquitur. Nam hic Crito nihil argumento debet: niſi abſolutionem erroris eius ſimul & verbis ſuis: q̃ grauis: q̃ modeſtus: q̃ q iuſtus ſit, oſtẽdit. ¶ In hac habitaſſe platea dictum eſt Chryſidem: non habitare: ſed quia mortua eſt habitaſſe dicit. plateã græci πλατειαν dixerunt: quam nos plateam dicimus: ſm formam eiuſmodi ...[illegible] Medeã: & ...[illegible] ſpondæum ſcribi

mus. ¶ Quæ ſeſe honeſte optauit: optare eſt vnum de duobus eligere. Virgil. Pars optare l. t. ¶ Parare hic̃di. animo hæredis dixit parare diuitias. ¶ Potius q̃ in. p. primũ dolet Crito q meretrix fuit Chryſis: ſecũdo progreſſus queritur q mortua eſt, & nota q tria dixit Crito: contẽpſiſſe Chryſidem: patriam, honeſtatem, & paupertatẽ. τωπρεπον etiã ſeruatum eſt graui viro, cum illuz ſobrie pudet. ſimul hic oſtẽditur ei⁹ generis fuiſſe Chryſidem: vt quæ probe viuere potuerit: niſi (vt ait) neceſſitas cogeret. ¶ Quã in patria h. antithiton primũ. ¶ Potius q̃ i pa. h. p. viue. his verbis a poeta iam honeſtus iducitur Crito: & dign⁹ cui credi oporteat. ¶ Pauper viuere: ad illud reddidit: Sed inopia & cognatorum neg. co. ſ. ¶ Eius ad me redierũt lege bona: hic ſus tractauit dicẽdo redeunt: quia in familias redeunt: ſi non eſt hæres de proximo, aut ex teſtamẽto. ¶ Sed quos percontor video: interrogatio eſt, cui neceſſario reſpõdetur aut ſic, aut nõ: percontatio cui nihil horũ. interrogatio, vt ſi quis dicat: Vbi habitat Chryſis, dicatur: Ecce hic. percontatio, vt ſi quis dicat: Cur adulterium commiſiſti. ſimul & modeſte, & mature: & de ſe nihil interrogatus cœpit a blandimentis. ¶ Eſt ne hic Crito ſo. ſobrini ſunt conſobrinorum filii. nam ſic dixit Menãder. verum (vt alii putant) de ſororibus nati hi ſunt ſobrini: q̃ſi ſororini dicti. ¶ O Myſis ſalue, ſaluus ſis Crito: ſaluus ſis aſſueta tio ſalutantis eſt: nõ quaſi reſponſio. ¶ Itan Chryſis? hem: non nunc interrogat: ſed commiſeratur: & ita ſequebatur: vt diceret ẽt perit. ſed magis gemitus ſignificat: q minus dixerat. ¶ Nos quidem pol miſeras perdidit: hic intelligitur ſupra ſubaudiendum perit. nam pro perit hæc repoſuit perdidit. ¶ Quid vos? quo pacto hic? progreſſio loquẽtis ad interrogandũ idem: putas, inquit, q illa periit. ¶ Vos autẽ quomodo quo. p. h. ſignificatio ẽ peregrinãtis. ¶ Nos ne vt qui. a. q. v. ſic nondum eſt. & eſt ſignificatiuum languoris cuiuſdã, & lenitudinis. ¶ Sic vt quimus aiunt, quãdo vt volumus non licet: ad pręſentis & ad pręteritæ vitæ excuſationem pertinet iſta reſponſio: qua purgatur voluntas Chryſidis in quæſtu meretricio. Cecilius in Plotia: Viuas vt poſſis, quando nequis vt velis. ¶ Quid Glycerium? iam hic ſuos: conuenit hæreditatem petenti: conuenit iudici futuro de iuribus idagare. ergo recte & bono ordine quæſiuit: Quid Chryſis? quid nos? quid Glycerium? ¶ Vtinam: nouo genere exoptatione pro negatione intulit. ¶ Haud auſpicato huc me appuli: ideſt inauſpicatus q non eſſet auſpicatus. & vſitatum veteribus ſic dicere: ſiquid aliquando aliter eueniſſet, q̃ vellent. ¶ Nunquam huc tetuliſſem pedem: Virgi. Me ne efferre pedem g. t. p. r. ¶ Et ferre ſimul ſ. q. p. d. q. p. ſed Critici annotãt altius eſſe charactere Comico tetuliſſem pedem. ¶ Semper enim dicta eſt, atq; habita ſo. aut veris credendum eſt: aut etiam falſis: quę tamẽ inueterauerint. hinc Cice. Ita habeantur: itaq; dicantur. Habita eſt ergo plus q̃ credita. ſemper enim a poſſibili & vtili. ¶ Nũc me h. l. ſ. mire dicit me cũ emphaſi. i. ſenẽ & remotũ a litibus. ¶ Hoſpitem: ideſt peregrinum. ¶ Lites ſequi: ideſt pauperem, totum per emphaſim. ¶ Quam id mihi ſit facile, atq; vtile: ideſt difficile & inutile. & eſt Comicum.

Sobrini

Virgi.

Hoſpes

Grandiuſcula iam profecta eſt illinc,clamitent
Me ſycophantam,hæreditatem perſequi
Mendicum,tum ipſam deſpoliare non licet.My.
Optume hoſpes pol Crito antiquum obtines.Cr.
Duc me ad eam,quando huc ueni ut uideā.My.maxume.Da.
Sequar hos,nolo me in tempore hoc uideat ſenex.

DON. ¶ GRandiuſcula iā profecta eſt: ad partē ætatis id referſ: ideſt grandis natu maior.aut generalr ad ſummā ætatis reſerſ:& ad cōparationē ætatis pariter & cōparatiue & ſimilitudinarie poſitum eſt. ¶ Sycophātam: hoc eſt cum in me conueniuntur lites.bene ſycophantam: quia bonā cauſam habet:& nihil aliud timet,q̄ conuitia. & ſycophātam ſubdiſtingue: & ſic inſert ſequentia. ¶ Tum ipſaʒ deſpoliare nō licet: ab honeſto.& bene:q͞a nihil ſuum habet: niſi Chryſidis. ¶ Optime hoſpes pol Crito antiquū obtines:antiquum abſolute dixit:vt ſ quū aut bonum:quod antiqui ſolebant,aut certe per :ideſt morem & ingenium. ¶ Duc ad eam,quando huc veni vt videam:vel hoc,inquit, vt videam.cur autē vt videam:quia timet.& eſt ordo:Duc me ad eam. ¶ Nolo me in tēpore hoc videat ſenex:bene enim ſenex. Simo etiā cum Chremete eſt:propter hoc videri nō vult: ne eius vtatur apud ſocerum teſtimonio:rem eſſe Pamphilo aduerſus Glycerium:& rurſus nuptiæ confirmentur.

GVI. IN hac &c. In hoc loco perſona machinata loquitur.nam hic Crito argumento nihil debet: ſed abſolutionem erroris facit. & ſimul q̄ grauis: q̄ modeſtus:q̄q; iuſtus ſit,oſtendit.Crito. hoc qđ ſequitur dictum eſt mihi:ſcilicet Chryſidem habitaſſe in hac platea:ideſt in hac parte vrbis plana, & lata. quæ Chryſis optauit:ideſt elegit(nam optare eſt vnum de duobus eligere)ſeſe: ideſt ſeipſam.parare: ideſt acquirere: quaſi animo hæredis habēdi hic diuitias inhoneſte potius, q̄ viuere pauper: pro pauperem poſuit ex aliquorum ſententia.non enim ſæpe in vſu eſt hic dicendi modus: Optauit ſeſe viuere pauper, id tamē dicendi genus interdum inuenitur. Lucanus in decimo libro: Tutumq; putauit Iam bonus eſſe ſocer.q̄ ergo viuere honeſte pauper:ideſt inops in patria ſua.Crito itaq; oſtendit Chryſidem contempſiſſe patriam, honeſtatem, & paupertatem, Morte: ideſt per mortem:vel ex morte eius.ea bona quæ parauit redierunt ad me lege:ideſt per legem:quia in familiam redeunt, ſi nō eſt hæres de proximo, aut ex teſtamento. ſed video quos

Percon ctatio & interrogatio perconcter: ideſt interrogē. ſed interrogatio differt a percon ctatione: nam interrogationi neceſſario reſpondetur, aut ſic,aut non:ſed non perconctationi. ſaluete: ideſt ſalui ſitis:Dauo & Myſidi dictum eſt:& maſculinum præponderauit fœminino. Myſis.obſecro quem video. ne.i. vtrum, Crito ſobrinus Chryſidis .i. cognatus eſt hic. Sobrini(vt aliqui volunt)dicuntur quaſi ſororini:ideſt nati de duobus ſororibus. vel(vt alii volunt)ſobrini ſunt conſobrinorum filii. Deinde Myſis attentius viſo Critone ſubdit.is eſt Crito,ſ.Cri.o Myſis ſalue.My.o Crito ſaluus ſis. Cri.itā.i. ita ne Chryſis periit ſubaudi: ſed impediuit gemitus.My.hē: eiulando proferenda eſt particula hem.quidem: ideſt certe. pol perdidit:ideſt deſtruxit.nos.ſ.me & heram Glycerium miſeras. Cri. quid vos facitis ſupple. quo pacto: ideſt quo mōo.hīc vos habetis, vel valetis. ſatin.i. ſatis ne, recte.ſ. vos habetis,vel valetis.My. nos ne.i. petis vtrum nos habeamus recte:& quid faciamus. Habemus nos, vel facimus inq̄ ſicut quimus:ideſt poſſumus.quando:ideſt quia.non licet: ideſt non permittitur nos habere, vel facere vt volumus.aiunt:per parentheſim eſt legendū.i. vt fertur, vt dicitur,vt aiunt homines. quaſi ſit prouerbium: quale eſt il-

Cecili⁹ lud Cecilii: Viuas vt poſſis, quando nequis vt velis. Cri. Quid Glyceriū facit ſcilicet.iā.i.nunc.repperit ſuos parentes hic.i. Athenis. My. vtinā repperiſſet: & pro negatione hoc dictū eſt:quaſi nō repperit. Cri.an etiam nondum.i.nō adhuc repperit. haud.i.nō.auſpicato.i.infeliciter:quaſi aut non prius captatis auſpiciis: aut male captatis: quaſi dicat malis auibus huc me cōtuli intēpeſtiue,immature. & (qđ diſci vulgo ſolet)i mala hora,appuli.i.applicui:adegi me huc, nam pol ſi ſciſſem id: ſcilicet eam nondum parentes reppeiſſe, nunquam tetuliſſem pedem huc.i. nunquā huc acceſſiſſem:quaſi nunquā extuliſſem : ſeu ſubleuaſſem pedē huc venturus. vbi Terentius antiquitatem ſecutus, tetuliſſem dixit a tollo.Nam (vt dicit Priſcianus)tollo tetuli facit:pro quo nunc in vſu frequēti eſt ſuſtuli. A tulo quoq;, qđ apud vetuſtiſſimos in vſu fuit, tetuli dicebant . Hæc Glycerium ſemper dicta eſt eſſe ſoror eius Chryſidis:atq; habita: ideſt iudicata, exiſtimata,& credita. poſſident ea bona , quæ fuere illius Chryſidis: nūc exēpla aliorum commonent.i.admonent,commoneſaciunt.q̄: ideſt quantum.ſit mihi facile(.q.d.difficile) & vtile(.q.d. inutile)me:emphaſim habet: quaſi ſenem pauperem : & a litibus remotum.hoſpitem.i.peregrinum.ſequi.i.exercere: agitare lites:& litigia:controuerſias. hic : ideſt in hac vrbe aliena mihi & ignota.ſimul:ideſt etiam.arbitror iam aliquē eſſe amicum,& defenſorem eius Glycerii.Nam fere iā grandiuſcula:ideſt adulta,excreta,grandis:ita comparatiuum illud diminutiuum ſumatur pro poſitiuo, etiam diminutiuo: vt haberemus tanquam ſi diceretur grandula.Nam grandis de ætate ſæpe dicitur.itē de pecunia & prole. Fere ergo

Grādis iam grandiuſcula profecta eſt : ideſt diſceſſit. illinc: ideſt ex Andro.clamitent:ideſt clamitare poſſunt,me ſycophantā: ideſt calumniatorem,cauillatorem.mendicum: ideſt inopē: & quaſi petentem ſtipem.perſequi:ideſt proſequi, vel repetere in iudicio. hæreditatem:ideſt ſeſſionem ſobrinæ.Sycophanta ad verbum interpretādo dicitur ficuum comeſtor. Nam ſycos græce dicitur ficus: & phanta comeſtor : quaſi ficuum comeſtor.traducitur tamen a noſtris calumniator. Nam(vt inquit Syneſius grammaticus Græcus)ex duobus ſeruis Græcis alter aſſumpſerat ficus:alter quis prorſus exediſſet,ignorabat. domino tamen conquerente : a ſonte inſons accuſabatur.herus prudētiſſimus vtriq; calidā aquā præbuit:ficum ſolus delinquens euomuit. quid enim ſciuenus euomeret,niſi inteſtina. tūc primum natum eſt id verbum ſycophanta:ideſt calumniator:quia delinquēs inſontem falſo crimine calumniabatur. Mendicus(vt vult Varro)a minus dicitur : vel(vt Feſtus ait ex ſententia Varr)a mente,quā feſellerit fortuna:vel q̄ precatur quendā vt vitæ ſuæ medeaſ cibo:& īdē a medeor diceretur. Tum: ideſt præterea,non licet:quaſi dicat:non eſt honeſtum,diſpoliare.i.vacuam omnibus bonis relinquere ipſam: quia ſcilicet nihil ſuū habet.My.o Crito hoſpes:ideſt aduena, peregrine,alienigena.optime pol tu Crito obtines.i.habes, vel poſſides,& aſſecutus es,antiquum morem:ſupple vel ingeniū. vel obtines:ideſt obſeruas antiquum:ſcilicet æquum & bonum.Cri.quando huc veni:ideſt cum huc venerim:quāuis nihil habiturus ſim:duc me ad eam Glycerium: vt videam eam ſcilicet.My.Maxime:quaſi dicat libentiſſime te ducā. Da.ſequar hos. nolo vt: ideſt q̄.ſenex: ideſt Simo, videat me in hoc tempore.

SER. IN hac habi. Incipit quintus actus de cōpoſitiōe & mitigatione oīum turbationum:ſed quia per aliquam ſupradictarum perſonarū hoc nō poſſet fieri:inducit noua perſona.ſ. Crito: qui erat cōſobrinus Chryſidis:qui veniendi hāc hēt occaſionē:q͞a ea defuncta: ipſe ab Andro veniens volebat clamare eius hæreditatē:iſte cōprobabit Glyceriū eſſe ciuē, p qđ neceſſariū erat,ſm leges acticas,Pāphilū illā ducere.& huius comprobatione erit ſedatum quicqd in p̄cedentibus fuerat conturbatum.Qua: ideſt & nō in præſentia electiua coniunctio,& ea bona quæ acquiſiuit ad me reddit lex. lex enim præcipit vt proximum ſuccedat hæreditati. ſaluete dicit Dauo,& Myſidi.eſt ne cōſobrinus:nouerat enim: vt cōpatriotam. Sobrinus dicitur ille cognatus, qui deſcendit a genere ſororis. itā,i,an ita vt:aut mortua eſt Chryſis.Myſis rīdet

ſis reſpōdet ſm intellectum ſuum. Putabat enim q de tur‑
pi vita Chryſidis interogaret. nam intellexit eū quærere
ſicut itā: ideſt an vixit meretrix ita: vt aiūt. Hē: vox fuit cō‑
patientis. adhuc dixit: miſit nos quidē p. m. perdit. i. infames
& turpi vita oppreſſas effecit: cū Crito prius q̄reret an mor
tua: & reſpondere illam audiuiſſet de turpi vita: omiſit qd̄
quærebat: & de vita ea
rum inueſtigare cœpit
admirādo dicēs: Quid
vos &c. ſuos p. quia ci‑
uia erat Attica. an nō‑
dum etiam haud auſpi‑
cato huc a. cū enī Gly
cerium nondum parē‑
tes ſuoa inuenerat: & ſo‑
ror Chryſidis huc vſq;
ſit habita: hæreditate
ipſa recipiet. non ergo
ideo nollē veniſſe: exē‑
pla aliorum: q̄a difficile
eſt hoſpitem & aduenā
ſequi lites. Illic: ideſt ab
Andro. Sycophanta:
ideſt falſum calumnia‑
torem. Antiquum m.
q̄a es de antiq̄s bonis.

tur & ſi viſus a Myſide erat: tamen ignorabatur eſſe Chre
mes, donec diceret Dauus: Hic eſt ille: non te credas Da‑
uum ludere. Cum ibi adeſſet: tum deeſt: vt ſit integrū
tum cum. Dauus dudum prædixit mihi: hic oſtenditur
quid velit callidus Dauus: vt prædiceret futurum ſeni id
quod ipſe erat facturus. Neſcio quid ego ſum oblitus:
deeſt propter. vt ſit: Ne
ſcio qd̄, aut neſcio qua‑
re. vt ſit aduerbiale.
Ac volui dicere: ac Ac pro
pro contra q̄ volui di‑ contra
cere.

Quadrati omnes.

CHREMES. SIMO.

QVINTVS. ACTVS.

SAtis iam ſatis Simo ſpectata erga te amicitia eſt mea.
Satis periclı incepi adire, orandi iam finem face.
Dum ſtudeo obſequi tibi, pene illuſi uitam filiæ. Si.
Immo enim nūc quam maxume abs te oro, atq; po‑
ſtulo Chremes
Vt beneficium uerbis initum dudum, nunc re comprobes. Ch.
Vides q̄ iniquus ſis præ ſtudio, dum id efficias quod cupis.
Neq; modum benignitatis, neq; quid me ores cogitas.
Nam ſi cogites, remittes me iam onerare iniuriis. Si.
Quibus? Ch. ah. rogitas? perpuliſti me ut homini adoleſcētulo.
In alio occupato amore, abhorrenti ab re uxoria,
Filiam ut darem in ſeditionem, atq; in incertas nuptias.
Eius labore, atq; eius dolore gnato ut medicarer tuo,
Impetraſti incepi dum res tulit, nunc non fert, feras.
Illam hinc ciuem eſſe aiunt, puer eſt natus, nos miſſos face. Si.
Per ego te deos oro, ut ne illis animum inducas credere,
Quibus id maxume utile eſt, illum eſſe q̄ deterrimum.
Nuptiarum gratia hæc ſunt ficta, atq; incepta omnia.
Vbi ea cauſſa, quā ob rē hæc faciunt, erit adempta, his deſinēt. C.
Erras, cum Dauo egomet uidi iurgantem ancillam. Si. ſcio. Ch.
At uero uoltu, cum ibi me adeſſe neuter tum præſenſerat. Si.
Credo, & id facturas Dauus dudum prædixit mihi.
Et neſcio quid tibi ſum oblitus hodie, ac uolui dicere.

N. SAtis iam
ſatis Simo
ſpectata er
ga te ami‑
citia ē mea
Hæc ſcæna officiorum
diſceptationem conti‑
net patrum inter ſe de
officio amicorum, &
paterna pietate tractā
tium. Satis iam ſa‑
tis: hæc veluti quædā
controuerſia eſt, nam‑
que cum iniuriarum reus ſit Simo: contra dicitur per con‑
iecturam falſum eſſe, quod intendit: cum Pamphilus neq;
amet, neq; ex eo natus ſit filius. & adhibetur deriuatio cau‑
ſæ: qua dicitur meretricem iſtam omnia eſſe molitam ad
diſturbandas nuptias. Satis iam ſa. bene negaturus fi‑
liam purgat prius officium ſuum de fide promiſſa: & vltro
accuſat ipſum. Spectata: probata. vt Virgi. ait: Rebus ſpe
ctata ſecundis. Immo enim: parelcon eſt figura. Immo
enim q̄ maxime ab te poſtulo: renunciare affinitati Chre‑
metem: aut parum adhuc intelligit Simo: aut ſubtiliter diſ‑
ſimulat: vt ad fidē promiſſam hominē compellat. Vt be‑
neficiū verbis initū: cœptū ab ineūdo: vnde & initia quoq;
dicta. Dū id efficias, quod cupis: quod velis. legitur & qd̄
iubes. Neq; modum benignitatis, neq; mores cogitas: aut
quantum de benignitate amoris exigendum: aut præſumē
dum ſit: aut quantum ſit poſſibile quod petis. Remittas
iam: remittas promittas. Perpuliſti me vt homini adole‑
ſcentulo: hic eſt tota accuſatio: homini adoleſcentulo. ſic
Salluſtius: Occultanti ſe tugurio mulieris ancillæ. Filiam
vt darem in ſeditionem: inuidioſe. non promitterē, inquit,
ſed darem quantum inteeſt. Dum res tetulit: compoſitū
pro ſimplici poſitū eſt pro tulit: & altius q̄ decet Comicum
characterem dictum videtur. Per ego te Deos oro, vt ne
illis animum inducas credere: defenſio per coniecturam. &
eſt ordo: Per Deos oro te ego. Quibus id maxime vtile
eſt: argumentum a perſona. Quibus id maxime vtile eſt:
a cauſa ratiocinatiua. Vbi ea cauſa: quamobrem hoc fa‑
ciunt: ἀνακόλουθον. nam non intuiit ob quam cauſam:
cum ſupra dixerit: Et cauſam. ſed quaſi dixerit vbi ea res
intulit: quamobrem hæc faciunt. Erit adempta: aut rem
abundat, aut cauſa. Vultu vero: quaſi dixerit Simo ſi‑
mulabat ancilla. Cū tibi adeſſe me neuter ſenſerit: credi‑

SAtis iam GVI.
ſatis Simo
ſpectata er
ga te ami‑
citia ē mea.
Hæc ſcæna officiorū
diſceptationem conti‑
net patrum inter ſe tra
ctantiū de officio ami‑
corum, & paterna pie
tate. Chr. O Simo iā:
ideſt nūc. ſatis ſatis hęc
repetitio oſtēdit Chre
metem cumulate ſuo in
Simonem functū offi‑
cio. amicitia mea erga
te ē ſatis ſpectata: ideſt
probata. incepi adire:
ideſt ſubire. ſatis peri‑
cli: ideſt periculi: ſynco Syncope
pe. iam: ideſt nunc. fac
finem orādi: ideſt ſiſte
preces. cū ſtudeo: ideſt
laboro. obſequi: ideſt
morem gerere tibi. pe‑
ne: ideſt propemodum.
illuſi: ideſt ludibrio in‑ Illudere
quinaui: ſiue ridiculam pene reddidi vitam filiæ: ſcilicet Phi
lomenæ. Si. Immo enim. i. ſed certe. nunc o Chremes oro,
atq; poſtulo abs te: vt cōprobes. i. confirmes. nunc re. i. ipſo
effectu. beneficiū initū. i. inceptū: ſiue cœptū. ab ineundo. i. Initus
incipiēdo. dudū. i. pauloante. verbis. i. per verba. Chre. Vi‑
des q̄. i. quantum. ſis iniquus. i. iniuſtus petitor. præ ſtudio:
ideſt præ nimia cupiditate faciēdi, quod inſtitueris. dū. i. dū‑
modo. efficias quod cupis. i. velis, vel iubes. neq; cogitas. i.
mente voluis. modum. i. iuſtā mēſuram. benignitatis. i. vel
liberalitatis, vel manſuetudinis debitæ in amicitia. neq; co‑
gitas quid: ideſt quam rem, iuſtam an iniuſtā. ores me: oro
enim duos regit accuſatiuos. Nam ſi cogites iā remittas. i.
ceſſes, deſiſtes, ſupſedeas. onerare me iniuriis. i. iniuſtis pe‑
titionibus. Nam iniuria dicitur quicquid nō iurē fit. Si. qui‑ Iniuria
bus iniuriis: ſcilicet te onero. Ch. ah: interiectio dolentis &
indignantis. rogitas. i. percunctaris. quibus iniuriis perpu‑
liſti. i. quis importunis p̄cibus me impuliſti. vt darem filiam
homini adoleſcentulo occupato. i. detento in alio amore, q̄
filiæ. & abhorrenti. i. perquam alieno. ab re vxoria. i. a cō‑ Abhor
iugio legitimo. in ſeditionem. i. diſcordiam, atq; in nuptias rere
incertas. i. nō firmas. quoniam eam fortaſſis relinqueret: & Seditio
in alterius amore fixus inhæreret: aut rationē aliquam inue
ret, qua eam repudiaret. & quidem perpuliſti me id vt face‑
rem ad hūc præcipue finē: vt medicaret: ideſt mederer. tuo
gnato: ideſt Pamphilo: qui amoris graui vulnere faucius ē.
imperaſti: ideſt iuſſiſti familiaritatis iure: vt id facerem. ince
pi id facere dum. i. quādiu. res retulit: compoſitum pro ſim‑
plici: pro tulit. i. quamdiu honeſtas poſtulauit, ac paſſa eſt.
nunc res. i. honeſtas vel vtilitas filiæ. non fert: ideſt non po
ſtulat: non patitur. feras: ideſt patiaris oportet. q̄n quidē fi‑
liam non ſum daturus: cū res nō ferat. aiunt: ideſt dicūt ho‑
mines: quaſi rumor eſt. per contemptum dixit Aiunt illam

I Glycerium eſſe ciuē hinc.i.ex Athenis.puer natus eſt ex ea. fac nos miſſos: quod vulgo dici ſolet: Dimitte nos in pace: nec amplius ꝑcibus aures noſtras obtūde. Si.per Deos ego oro te.vt ne.i.nō.inducas animum.i.tibi imperes,aut perſuadeas.credere illis,quibus:ideſt maxime vtile illum filium eſſe,q̄ deterrimum.i.peſſimum:deprauatiſſimum:perditiſſimum. vbi q̄ pro valde ſuperlatiuo iūgitur. hæc omnia ſunt ficta: ideſt ſimulata: atq; inæpta.gratia.i.cauſa nuptiarum. vbi.i.quādo. ea cauſa quāobrem.i. propter quam cauſam faciunt.hæc erit adempta.i.ablata.deſinent.i. ceſſabūt.fingere & cōminiſci mendacia. Ch. Erras.i.decipis:deliras. egomet vidi ancillā obiurgare:ideſt rixari cum Dauo. Si.Scio:quaſi dicat itelligo illud: ſed ſimulabat ancilla. Ch.at vero vultu vidi eā obiurgari: quaſi dicat ſerio obiurgabant nō ſimulare,cū neuter præſenſerat.i. facile percepit me adeſſe ibi. Si. Credo quod dicis.&.i.etiam. Dauus ꝑdixit mihi dudū mulieres illas facturas id: ideſt obiurgaturas, ac diſturbaturas nuptias.& neſcio quid:ideſt quare:vel propter quid: oblitus ſum dicere tibi hodie.ac:ideſt ſicut volui. vel ac:ideſt cōtra,q̄ volui.vt Donatus ſenſit.

Conna miſſos

Quā d. terrimū

SER. SAtis iā ſatis.Quia inductus eſt Crito:qui comprobat eſſe ciuē Atticā: oportet inducere qbus cōprobet.ad qd cōuenienter inſerunt Simo & Chremes:ex quorū cōceſſione tota poſſet tractari pacatio, ſi recognoſceretur Glyce. cuius habēt & cām,vt ſimul recipiant. Sic Chremes dū iret abrenūciatū nuptias obuiauit Simoni:& incipit eū vitupare,iō alia occaſione,q̄ nō ptinebat ad actū oportebat conuenire has duas pſonas:q̄a Simo nunq̄ ad audiēdā cōprobationē illā cōueniret.ſpectata.i.pbata eſt erga te: qa ſatis pbauiſti amicitiā meā:& pp te iā recepi periculum inire:iō iam face finē,finis or.faciēdo eſt:qa dū ſtudeo o.t. & nō faciā finē or. imo ēt nunq̄ maxime &c.præ ſtudio tuæ volūtatis cōplendæ.at.i.nō ſolum nō curas videre:ſed ēt rogas.dū res.i.vtilitas mea tulit:nec nō fert res mea.& tu ſimiliter feras illū.i. Pāphilū eē q̄ deterrimū.vbi.i.poſtq̄.ea cā.ſ.qa Pāphilus retrahaī a nuptiis erit adēpta eis.quāobrē.i. ꝑpter quā cām hoc fac.deſinēt his:puta poſtquā Pamphilus vxorē duxerit nō laborabūt deinceps ad eum retrahēdū:qa fruſtra laborare ſe intelligerent.Cum vultu.i.vultuoſitate iræ ſuæ.

DON. ANimo iā nunc otioſo eſſe ipero. Hæc ſcæna principiū indicat,& iracundiā ſenis cōtinet: atq; in ea vehemēter exprimitur conſuetudo patris ac domini offenſi,& idignātis. ¶ Animo iā nūc otioſo eē ipero:exultās egredit Dauus nūciās prona eſſe omnia ad ſecuritatē. Et otioſo.i.ſecuro: quia negociū ſollicitudo eſt. ¶ Impero:pro volo:an vt ſtatim fiat tanq̄ illud quod imperat.& impero ſupbe dixit. ſummū enim iudiciū ſecuritatis eſt ſupbia. ¶ Vnde egre. hic nō interrogat: ſed cum admiratione:vel magis cū indignatiōe dr. ¶ Meo pſidio a.h.animo iam nunc otioſo eſſe impero meo pſidio, atq; hoſpitis.ſ.Critōis. ¶ Ego cōmodiorē h.hic Dauus admirat:q in ipſo articulo periculi ſuperuenerit Crito. ¶ Ego cōmo.pōt enim cōmodus eē in hoie qs: & alieno tpe ſuper uenire,& cōmodum eſſe in homine: ſed opportunum malum aduētum habere pōt.nam commodum in homine eſt:

Quadrati,& Senarii,& unus Dimeter.

DAVVS. CHREMES. SIMO. DROMO.

ANimo nūc iā otioſo eſſe impero. Ch.hē Dauū tibi. Si.
Vnde egreditur? D.meo præſidio,atq; hoſpitis. S. qd
illud mali eſt? D.
Ego cōmodiorē hoīem aductū tps non uidi. S. ſcelus.
Quē nā hic laudat? D.oīs res eſt iā in uado. S.ceſſo alloqui. D.
Herus eſt,qd agā? Si.ſalue bone uir. D.hē Simo, o nr̄ Chremes
Omnia apparata ſunt iam intus. Si.curaſti probe. D.ubi uoles
Accerſe. S.bene ſane,id enimuero hinc nunc abeſt,
Etiam tu hoc reſpōde,qd iſtic tibi negoti eſt? D.mihin? S.ita. D.
Mihi ne? S.tibi ego. D.mō introii. S.quaſi ego q̄ dudū rogē. D.
Cum tuo gnato una. S.an ne eſt intus Pamphilus? crucior miſer.
Eho,non tu dixtin eſſe inter eos inimicitias carnufex? D.
Sunt. S.cur igir̄ hic eſt? C.quid illum cenſes?cum illa litigat. Da.
Immo uero indignum Chremes iā facinus faxo ex me audies.
Neſcio quis ſenex modo uenit,ellum,confidens,Catus,
Cum faciem uideas,uidetur eſſe quanti uis pretii.

aduentus in facto eius:tēpus in opportunitate facti. ¶ Cōmodiorem hominem: ſylepſis. ¶ Scelus quem hic laudat: non eſt hic ſolœciſmus:ad ſenſum enim nō ad verba reſpexit.& enim propter ſenſus verba ſunt: non propter ſenſus verba. ¶ Omnis res iam eſt in vado:in ſecuritate.nam vt in profundo periculū eſt:ita in vado ſecuritas eſt.ꝓuerbiale In vado: In tuto. ¶ Quid agam: plus eſt dicere quid agam,q̄ cogitare de fuga. ¶ Salue b.v. ironia maior eſt,q̄ increpatio. cū enim omne genus criminis aliquid ſuperauerit: tunc excluſi ironia laudamus. ¶ Hem Simo:interiectio perturbati ē. ¶ O noſter Chr. noſter dicendo latēter ſignificat Glycerium filiam Chremeti eſſe inuentam. ¶ Omnia appa.i.ſ.quia ipſi ēta ſunt deparatis. ¶ Curaſti p. probe memoriter. ſupra dixerat enim ſenex immo abi intro: ibi me opperire: quod parato opus eſt para. ¶ Vbi vo. Vbi pro quando, non enim loci:ſed temporis aduerbiū eſt. ¶ Bene ſane: valde. quia qui ſanus eſt, is eſt validus. ¶ Id enimuero hinc abeſt:pro deeſt. ¶ Etiam tu hoc reſponde:deeſt an non etiā tu hoc respondes. Etiam aut hortatio eſt, aut coniunctio. & vide quāta dixerit:& quid & iſte & tibi. ¶ Mihi ne: quādo non ſumus parati ad reſpondendum, ducendo tempus eludimus. ¶ Mihi ne: apparet ita turbatum Dauum modo conſilio poetæ, vt omnes amittat fallacias: & oppreſſus prodat Pamphilum, dum malum comminus perhorreſcit: totumq; hoc ex argumento eſt. Vult enim iam poeta cataſtrophen patefieri. ¶ Modo introii: hoc ſignū perturbationum inducit ad conſcientiam Daui. ¶ Cum gnato tuo v. ſerui excuſatio eſt. & hoc quaſi a perturbato dicitur ſeruo: ſed conſilio poetæ exitum feſtinantis de reſolutione fabulæ. ¶ An ne eſt intus Pam. cauſa iræ vehementior inuenta eſt. ¶ Sunt: nulla ratione dicit ſunt: ſed ne nihil reſpōdeat, nam turbatus eſt: vtpote oppreſſus. ¶ Quid il. deeſt propter quid illum cenſes. ¶ Cum illa: Chremi cōuenit hic ſermo, hic enim irridet, qui & ſupra dixit: Amantium iræ inte.a.e.& ſic hoc dicit alibi: Cedo vt ſit m.p.a.ē. b.d. ¶ Cū il. irridet Simo Chremetē: quia dixit Iræ ſunt inter Gly.& g. ¶ Immo v.in. Ch. bene ad eum loquitur: qui eſt a nuptiis deterrendus: vel qui nō interturbet orationem ſuam: vel quē iam ſupra ſibi ꝑcatorem deſtinet, ira loquitur quaſi hæc ſit cauſa cur ſit Pāphilus igreſſus. quauis eius: ſcilicet intēdat a Critone hoſpite ducendæ vxoris animus: q̄ ciuem Atticā nunciauerit. ¶ Neſcio q.ſ.m.v. bene neſcio quis.etenim ſi notus eſſet: videretur gratificari:ideſt gratioſus eſſe teſtis, & nimis verus. ¶ Ellum: quod nos illum dicimus:ellum vel ollum dicebant: quāuis ellū quidam ecce illū velint intelligi:tanq̄ pro ipſo. Domū Glycerii oſtēdit Dauus,dicēs ellū:quaſi en illū.eſt enim (vt alii volūt) ꝓnomē: vt alii,aduerbiū demōſtrātis, nā ꝓnomē huiuſcemodi veteres ſic ꝓferebāt:ille:illus: ollus. ſed(vt diximus) aduerbiū cōpoſitū ex ꝓnomine videri pōt. vt ſit ieo, vel en, vel ecce: vt ellū.i.en, vel ecce illū. ¶ Cōfidēs: cōfidētiā hic ꝓ cōſtātia in mala ſignatiōe poſuit. ¶ Cautus:callidus:doctus: ardēs κατατοιχιω, vñ Cato dictus. ingeniorū etenim igneus vigor ē. ¶ Quātiuis p.ad magnitudinē refert̄ quātiuis: ad paruitatē ꝑtii:& totū oratoris, ſcite enim locutus ē. ſed intereſt inter quāuis,& quātiuis.nā alter contēptionis:alter laudis.

Vbi p quādo

Ellū vel ollum

Cautus Cato vnde

Quam uis q̄tuis

¶ Triſtis:

Triſtis ſeueritas ineſt in uoltu, atq; in uerbis fides. S.
Quid nã apportas? D. nihil eqdẽ, niſi qđ illum audiui dicere. S.
Quid ait tandem? D. Glycerium ſe ſcire eſſe ciuem Atticam. S.
Hẽ Dromo, Dromo. Da. quid eſt? S. Dromo. Da. audi. S. uerbũ
ſi addideris, Dromo. Da.
Audi obſecro. Dr. quid uis? S. ſublimem intro hunc rape quan-
tum potes. Dr. (rape. D.
Quẽ? S. Dauũ. Da. quãobrẽ? S. q̃a lubet, rape inq̃. D. qđ feci? S.
Si quidquam inuenies me mentitum occidito. S. nihil audio.
Ego te iam commotum reddam. D. tametſi hoc uerum eſt. S. tñ
Cura ad ſeruandũ uinctũ, atq; audin, quadrupedẽ conſtringito.
Age nunc, iam ego pol hodie ſi uiuo, oſtendam tibi,
Herum quid ſit pericli fallere, & illi patrem. Ch.
Ah ne ſæui tantopere. S. o Chreme
Pietatem gnati, non ne te miſeret me,
Tantum laborem capere ob talem filium?
Age Pamphile, exi Pamphile, ecquid te pudet?

ON, ¶ Triſtis ad laudẽ interdũ ſumitur: non ad amaritudinem triſtis. Cice. Iudex triſtis, & integer. ¶ Glyceriũ ſ. ſ. c. e. a. bñ cõſtãter ad ea q̃ locutus eſt ſcire ſe dixit. ¶ Dromo, Dro. cõmotus ira & dolore nihil dixit: niſi q̃ lorariũ repetendo ſæpius vocat. ¶ Verbũ ſi a. bñ q̃ oĩa pñte ſocero cõtra nuptias loquitur. ¶ Audi o. plerũq; a verberandis, vel indulgẽtia loquũt, vel mora. ¶ Sublimẽ. i. paltũ. ¶ Quantũ p. hoc eſt celerrime: q̃a ſegniores ſe oñdunt ſerui ad puniẽdos colliber tos. i. mora veniam captãtes indignãtium dominoꝝ. ¶ Quia lu. vt ſupra dictũ eſt. vt ſi libitũ fuerit cũm cœperit: quo iure i quaq; iniuria: q̃a lubet Dauo dicit. ¶ Rape inquam: hoc Dromoni. ¶ Si q̃e q̃ i. m. o. hic plus dixit, vbi eniꝫ verbera ſupra dixit: nunc occidito. ¶ Commotum: citum, celerem. ¶ Quadrupedem: vtrum ligaturæ genua ſit ſic dictũ quadrupes. an quadrupedem vt feram. an quadrupedem i. ideſt cũ pedibus & manibus. an quadrupedem pro ſeruo ac fugitiuo poſuit. vt Virgil. Saucius at quadrupes n. i. e. r. ¶ Conſtringito: mire ne quid fiat tragicũ in Comœdia vſq; ad vincula ita progreditur: nec quicquam tentat, ne quoq̃ tendat vlterius. ¶ Si viuo tibi: qui certa minari volunt, incertam faciunt vitam ſuam. ¶ Herum quid ſit pericli fallere: herum & patrem cũ ingenti pronunciatione dixit, & alibi: Nam mentiri, aut fallere i. p. a. m. tanto magis audiat cæteros. ¶ Ne ſæui tantopere: ne imperatiuo magis q̃ coniunctiuo adiũgitur. vt Virgi. Ne ſæui magna ſacerdos. ¶ Pietatẽ g. n. t. m. m. eclypſis. deeſt eniꝫ vides: aut qđ tale. & ẽ ironia pro ĩpietate. & vide inuidiã q̃ſi parricidã accuſantis. nõ eniꝫ pudorẽ dixit, ſꝫ pietatẽ. ¶ Tantũ l. c. ſylepſis. aſſumẽdũ ẽ eniꝫ extrinſecus me.

Cõmotus

GVI. Animo iam nunc otioſo eſſe impero. Hæc ſcæna principium iudicii, & iracundiam ſenis cõtinet: atq; in ea vehemẽter exprimitur cõſuetudo patris, ac domini offenſi, & indignantis. Da. exultans egreditur Dauus nuncians prona eſſe omnia ad ſecuritatem. Impero. i. volo, vel iubeo: vt ſtatim fiat, eſſe iam nunc animo otioſo. i. ſecuro. quod dicendi genus hoc pacto etiam dicetur a metu otioſum animũ eſſe iubeo. Nam otium capitur pro ſecuritate: ſicut negocium pro ſolicitudine. Ch. Hem Dauuꝫ tibi: video ſubaudi: vel aliquid tale. Si. vnde egreditur: cum indignatione hoc dicitur. Da. Dauus non videns Chremetem: neq; Simonem continuat ſuum ſermonem: Impero inquã eſſe animo otioſo prę ſidio meo: atq; p̃ſidio. i. auxilio & beneficio, hoſpitis. i. Critonis peregrini, & alienigenæ. Si. quid illud mali eſt. Da. ego nõ vidi hominem cõmodiore, i. opportuniorem. nõ vidi inq̃ aduentum cõmodiorem: & non vidi inq̃ tẽpus cõmodius: ſubaudi per ſylepſim. Si. hic ſcelus. i. hic ſceleratus: refertur enim ad ſenſuꝫ, nõ ad verba. propter ſenſus aũt verba ſunt: non propter verba ſenſus: ea ꝑpter nõ eſt ſolœciſmus. Hic ſcelus ergo quẽnam. i. quẽ hominẽ laudat. Da. oĩs res eſt iã in vado. i. in tuto: in ſecuritate. Vt enim in ꝓfundo periculũ eſt: ita in vado ſecuritas eſt. Eſt aũt tritum ſermone prouerbium. Si. ceſſo: ideſt deſiſto alloqui te Chremetẽ alloquuturus Dauum. Da. herus eſt quid agam? Si. o bone vir ſalue: ironia vſus eſt, quæ increpatiõe maior eſt. cũ eniꝫ oẽ genus criminis aliquid ſuperauit: cũ ironia alloquendũ putamus. Da. Dauus oppreſſus, & improuiſus ſubdit. Hẽ: interiectio perturbati eſt. o Chremes nr: ꝑpter Glyceriuꝫ cõpertã ſi-

Otium
Negocium
Sylepſis
In vado eſſe
Ironia increpatiõe maior

-liam eius. oĩa iam ſunt apparata intus: quoniã prius dixerat ſenex: Abi intro, & quod parato opus eſt, para. Si. curaſti probe: ideſt vel recte, vel memoriter curæ habuiſti iuſſa mea, vel curaſti pro paraſti, aut decoxiſti. Da. accerſe. i. voca inuitatos. vbi. i. qñ voles. Si. bene ſane: ideſt valde bene dicis ſup. Nã qui ſanus eſt, is eſt validus. Enimuero. i. certe, is. ſ. Dauꝰ: cõuertit enĩ Simo ſermoneꝫ ſuũ ad Chremetẽ. nunc abeſt hinc: ideſt ex hoc loco: in quo parari debẽt nuptiæ. Deinde reducit ſuũ ſermonẽ ad Dauũ. etiaꝫ tu hoc reſpondes: an nõ ſubaudi: vt vult Donatus. Alii legunt reſponde: vt ſit imperãtis, quid negocii. i. operæ ſollicitudinis. eſt tibi iſtic. i. vbi tu es ante Glycerii hoſtium. Da. Dauus neſciens quid reſpondere debeat: dicit mihi. i. mihi ne loq̃ris ſcilicet. Si, ita tibi dico: ſcilicet. Da. mihi ne? dixerat prius corrupte mihi: nunc plene profert. Si. tibi ego dico. ſ. Da. introii mõ. i. pauloãte. Si. quaſi per quãdã deriſionẽ dicitur quaſi. rogẽ. i. interrogẽ. quãdudum. i. quãto ante ipſe introieris. ſ. Da. introiui inquam vna cũ gnato tuo Pãphilo. Si. an ne. i. vtrũ. Pãphilus eſt intus. i. in domo Glycerii. Da. Dauus in verbis deprehenſus & oppreſſus neſcit quid reſpondeat: ſed videt ſe accuſaſſe filium, ſe excuſando. miſer. i. ego infelix. crucior. i. opprimor: cõficior: vexor: angor: & (vt ita dicã) in maxima ſuꝫ cõſtitutus anguſtia. Si. Ẽ ho: interiectio hic oſtẽdẽs Dauũ oppreſſum, & verbis ſuis captũ: vel eſt interiectio mouẽs attentionem. carnifex. i. improbe ſerue: qui me torques tãtopere. nõ dixti: ideſt nõne dixiſti: quaſi dicat ita. inimicitias eſſe inter eos. ſ. Pãphilũ & Glycerium: ſed maſculinũ fœminino præponderauit. Da. ſunt inimicitiæ inquam. Si. igitur cur eſt hic apud Glycerium. Chre. irridet Simonem Chremes. O Simo quid cenſes illum facere apud eam. litigat: ideſt contendit cum illa Glycerio. vel quid: ideſt propter quid cenſes illum: ideſt tua cenſura notas illum: vnde cenſores magiſtri morum: qui mores cenſebant: ideſt incuſabant & notabãt. Da. immo vero: ideſt ſed potius o Chreme. faxo: ideſt faciã quod ſupple audias ex me: ideſt ex me audies: quemadmodum etiam dicimus Feci vt ad te ſcriberem: pro ad te ſcripſi. audies ergo ex me facinus indignum: ideſt incongruum: inconueniens: & indecens. neſcio quis ſenex: ſcilicet Crito. venit modo: ideſt pauloante. ellum: ideſt ecce illic longe poſitum eum. ſ. Eſt autem demonſtrantis aduerbiũ. & ſimiliter ellam: ellos: & ellas: quæ ſic exponit Laurentius valla: Ellã ecce illic mulierem. ellos ecce illic viros. ellas ecce illic mulieres, ſic eccum eccam: eccos eccas: ideſt ecce hic virũ, vel mulierem: viros, vel mulieres. Ellum ergo. i. ecce illic eum eſt ſubaudi. confidens. i. conſtans: interdum in malam partem capitur. & cautus. i. callidus: doctus: ingenioſus: ſciẽs ſibi cauere, vel ardens. nã ingenioſi igneus vigor eſt. cũ videas faciem. i. formam, vel facturã eius. videtur. i. cenſet. quanti uis p̃tii. i. iudicatur tãti eſſe quanti a quouis æſtimatur. vbi pretii refertur ad magnitudinem: ſed q̃tiuis ad paruitatem. Differunt quãuis & quantiuis: alterum enim eſt contẽptionis: alterum laudis. Seueritas: ideſt rigor quidam. triſtis: ideſt grauis: triſtis enim interdum ad laudem ſumitur: non ad amaritudinem. Cicero: Iudex triſtis, & integer. Seueritas igitur triſtis ineſt in vultu. Dicimus enim ineſt huic rei, & in hac re. atque fides: ideſt veritas & conſtantia in verbis. Si. quidnam: ideſt quid apportas: quaſi dicat quid no-

Probe
Accerſo
Enimvero
Crucior
Faxo
Indignum
Ellũ ellam
Ellos ellas
Eccũ eccam
Eccos eccas
Cõſtãs & cautꝰ
Quamuis & q̃tiuis
Triſtis

tũ mali afferas, vt prius: Vereor ne qd Andria appa.m. Da. equidem nihil apporto.ſ.niſi id quod audiui illum Critonẽ Tandẽ dicere. Si. quid tandem adeſt paucis (habet enim quiddam vrgens, & accelerans haec particula tandem) ait ille ſenex. Da. ait ſe ſcire Glycerium eſſe ciuem Atticam. Si. cõmotus ira Simo, & dolore nihil dicit: niſi q lorarium: ideſt verberatorẽ, & punitorẽ ſeruorum aliorum re/petendo ſaepius vocat. Hem: interiectio indi/gnantis. Dromo Dro/mo. Da. quid eſt. Si. Dromo veni ſup. Da. audi. Si. addideris: ideſt ſi adiunxeris verbum vnum, cogam ſup. te Apoſio Peſis tacere: aut aliqd tale: p apoſiopeſim. deinde re ſumit iterum Dromo. Da. obſecro audi. Dromo, quid vis? Si. rape: ideſt celeriter cape. hũc Dauum ſublime: ideſt peraltum, vel elatum in altum. rapiẽdo eum intro: ideſt in carcerez: an: piſtrinum. quãtum potes: ideſt celerrime. Dro. quem rapiam. Si. Dauum. Dro. quamobrẽ: ideſt cur rapias? Si. quia lubet: ideſt libet mihi (vbi u pro i ponitur) inquam: ideſt iterum dico tibi rapẽ. Da. quid feci. Si. rape. Da. ſi inuenies me mentitum eſſe quicquam: ideſt falſo af/firmaſſe aliqd. occidito: ſcilicet. pina eſt q̃ verberato. Si. ni/hil audio. ego reddam. i. efficiam. iam: ideſt nũc. te commo/tum: ideſt citum, & celerem, vel multum perturbatum. Da. tametſi. i. quanq̃ hoc quod dico verum eſt. Si. tantum: ideſt tantummodo. tu Dromo cura. i. da operam ad ſeruãdum Dauum. vinctum: ideſt ligatum. atq audin. i. audis ne. con/ſtringito: ideſt ſtricte ligato. ipſum quadrupedem: ideſt di/ſpoſitum in amorem quadrupedis, aut belluae, vel ferę. au: quadrupedem conſtringito: ideſt cum pedibus & manibus poſuit quadrupedem pro ſeruo, ac fugitiuo. dubitat etiam Donatus verum quadrupes genus ſit ligaturae ſic appella/tum. nunc age. i. eia: & tunc eſt aduerbium hortãtis. age. i. ſtringe: & fac quod iuberis. pol: iurantis eſt: ideſt nũc o Da/ue: ego tibi hodie ſi viuo (qui certa minari volunt: incertã faciunt vitam ſuam) oſtendam ego tibi quid pericli. i. quod periculum ſit fallere herum: & oſtendam inquam illi Pam/philo quid ſit pericli fallere patrem. Chr. ah ne ſaeui. i. noli ſaeuire. i. ſaeuitiam tantopere exercere. Si. o Chreme non te miſeret mei ob pietatem: per ironiam dicit pietatem: qua in patrem filius eſſe deberet. intelligit tamen ob impie/tatem gnati: ſcilicet Pamphili. oportet ſupple me patrẽ ca/pere tantum laborem: ob talem filium: cum indignatione proferendum eſt. o Pamphile age: hortantis eſt exitũ. exi. i. Ecqd pudet egredere de Glycerii domo. ecquid pudet. i. verum aliquid pudor afficit. & eſt tunc perſonale verbum pudet.

ASC. QVod dicitur: Ceſſo alloqui, intelligo vt ſit: Sed quid ceſſo alloqui Dauum. & illud: Vbi voles ac cerſe: intelligo de ſponſa, quae proprie acceſſi/tur. & illud: Is enimuero nunc hinc abeſt: de Pã/philo dictum puto.

SER. ANimo. Poſtq̃ pater erat, qui cõprobaret: & illi, qbus cõprobaret etiam ex cã ſupradicta cõuene/rant: oportebat vt per mediatrices pſonas ad/duceret Crito. Inducit ergo ſatis callide Dauus: qui nunciet aduentũ eius: qui non poterat face/re ſine ſuo magno periculo & Pamphili: qui eũ adducat ad vltimum: itaq comprobatione eius cognita de Glycerio omnia aduenient ad proſperos exitus, prius ergo nunciũ pmittit. ſ. Dauus audacior annũciãs q audiuerat a Critõe: qui cum periculo: & competenter videntibus illis de domo Glycerii: vt illius exitus ſit occaſio: & materia nunciandi. meo pſidio. i. mea machinatiõe. iubeo me eẽ otioſo. q. d. ad hoc in pte laboraui: vt diſturbarent nuptiae. & pſidio ho/ſpitis Critoni: q pſpera nobis annũciat. Aduẽtũ. i. aduenire in ipſa: q in Critone: ſupinũ eſt p infinito. oĩa iam ſunt appa/rata ad nuptias. curaſti ẽt. nam id. i. acceſſere. nunc tñ abeſt. i. ab ap/paratu. ſ. nihil aliud re/ſtat niſi vt Pãphi. voce/tur. qd iſtic. i. in domo Glycerii. ab ergo hic expletiua cõiũctio. Cõfidens, cautus: cõmẽda/tio pſonae: vt eis quae refert de Glycerio cre/dat. nihil audio ego te cõmotũ reddã: hoc to/tum pſonae Simõis de/beat tribui: qd multi li/bri hñt cõfuſe. tu tamẽ Dromo quis velit ſe ex/cuſare cura eſſe vinctũ a. ſ. nõ ne te miſeret na/ti mei pietatẽ. i. ob pie/tatem, i. impietatẽ na/ti mei. per antiphra/ſim. Age Pamphile: vocat Pamphilũ ab hoſtio Glycerii.

Senarii partim, & Septenarii.

PAMPHILVS. SIMO. CHREMES.

QVis me uolt? perii, pater eſt. S. quid ais omnium? Ch.
Ah rem potius ipſam dic, ac mitte male loqui. S.
Quaſi quidq̃ in hunc iam grauius dici poſſiet, ain
Tandem ciuis Glycerium eſt? P. ita praedicant. S.
Ita praedicant? o ingentem confidentiam,
Num cogitat quid dicat? num facti piget?
Vide num eius color pudoris ſignum uſquam indicat?
Adeon impotenti eſſe animo, ut praeter ciuium
Morem, atq legem, & ſui uoluntatem patris,
Tamen hanc habere ſtudeat, cum ſummo probro? P.
Me miſerum. S. hem, modo ne id demum ſenſiſti Pamphile?
Olim iſtuc olim, cum ita animum induxti tuum,
Quod cuperes aliquo pacto efficiendum tibi,
Eodem die iſtuc uerbum uere in te accidit.

QVis me vult? perii, pater eſt. Hic accuſatio eſt, quae ſoluit defenſiõe in eo: qd ad amorẽ ptinet: per cõceſſionẽ in eo, quod ad Critonis pſonaz per cõiecturam. Quid ais oium? apoſiopeſis tertia: & eſt ad deformationem pſonae. & ẽ ira/ti familiaris apoſiopeſis: cum pro dignitate peccati nõ inue/niat conuitium. Quid ais? non interrogantis, ſed inuehẽ/tis. & eſt eclypſis multa ſignificans in eo: quod ait omniũ: DON. Quaſi quicq̃ in hunc iã grauius dici poſ/ſet: q̃ fecit: q̃ peccauit. Ain tandẽ cuius g. e. quaerit Prob? Ain ain, quae pars orationis ſit. & an vna ſit. Et eſt autem ain: quaſi ais ne & mire: quaſi ipſe dicat: quod Dauus dixerat. Ergo ain percunctatiuum verbũ eſt. Tandẽ: p tamen. Ita pdicant: per iracũdiam. & ita eſt :vt repetantur verba: in qbus arguit impudentia. O ingẽtem cõfidẽtiã: Cõfidẽtia & fiducia & confidentia modo pro audacia eſt cum improbitate. vt in Phormione: Homo cõfidens. aliter hic ſupra confidẽs p conſtanti & graui: ergo confidentia interdum in bona ſi/gnificatione: interdũ in mala ponitur: ſed fiducia ſemp i bo/na. O ingentem cõ. nũ cogitat qd dicat. amens eſt, qui ne/ſcit qd dicit: amentior quẽ non poenitet facti ſui. Nũ cogi/tat quid dicat: quia iniuria ſe alligat. Num facti piget: qa dicit praedicant non dicunt. &, vt ſolent iraſcentes, auertit orationẽ a ſecũda ad tertiã: ab ea pſona eũ qua loquebat ad aliã. Num eius color pudoris ſi. ſignũ eſt patua qdã ſigni/ficatio indicãs totius rei qualitatem. Nũ eius color pudo/ris ſi. pr̃ no aio dicit. Namq pr̃ibus erubeſcere filios, puden/teſq eſſe familiare eſt. cui cõtrarium eſt: Erubuit, Salua res eſt. hoc ergo dicit nec timet inqt: nec eum poenitet: nec pu/det. Vt p. ci. m. pter cõtra. nũc eni pter cõtra ſignat. Im/ Praeter p cõtra potenti: nimis potenti: vel certe debili, & deuicto. Ciuiũ Impotens morem, atq legẽ & ſ. v. p. tria cõtẽpta ſunt: mos: lex: impiũ pr̃is. Tamẽ: cũ non dixerit q̃uis, ſubiecit tñ. & figura eſt anacoluthon. Me miſ.: initiũ defenſionis: & deploratio calamitatis & miſeriae. in amorem culpã remouet a volũta/te ſua: cũ pr̃ q amat ſiliũ vitiũ mẽtis dicat eſſe, nõ impulſuz. Modo ne id demũ ſenſiſti Pãphile: comprobatione oñdit eum eſſe miſerũ. Demum aũt ſignum eſt tarditatis. & ſen/tire dr̃ q a vix colligit ſe: vixq animaduertit. vt alibi: Vix tandẽ ſenſi ſtolidus. Olim: obiurgatio eſt: quod dictũ eſt olim. cõfirmationẽ aũt per repetitionẽ oſtẽdit. vt ille diuũ Aliquo pacto c. d. e. o. euenit fuit. Aliquo pacto: quoquo modo.

Sed

Sed quid ago? cur me excrucio? cur me macero?
Cur meam ſenectutem huius ſollicito amentia?
An [illegible]pro huius peccatis, ego ſupplicium ſufferam?
Immo habeat, ualeat, uiuat cum illa. P. mi pater. S.
Quid mi pater? quaſi tu huius indigeas patris.
Domus, uxor, liberi inuenti inuito patre.
Adducti qui illam ciuem hinc dicant, uiceris. P.
Pater licet ne pauca? S. quid dices mihi? Ch.
Attamen Simo audi. S. ego audiam? quid ego audiam
Chreme? Ch. attamen dicat ſine. S. age dicat ſino. P.
Ego me amare hanc fateor, ſi id peccare eſt, fateor id quoq;.
Tibi pater me dedo, quid uis oneris impone, impera.
Vis me uxorem ducere, hanc uis amittere? ut potero feram.
Hoc modo te obſecro, ut ne credas a me allegatum hunc ſenem.
Sine me expurgẽ, atq; illum huc corã adducã? S. adducas? P. ſine
Pater. Ch. æquum poſtulat, da ueniã. P. ſine te hoc exorẽ. S. ſino,
Quid uis cupio, dum ne ab hoc falli comperiar Chremes. Ch.
Pro peccato magno paululum ſupplicii ſatis eſt patri.

DON. ¶ Sed quid ago, cur me excrucio? proprium eſt parẽtibus indignatione velut abiicere curam filiorum: etiam deſtomachati fuerint. ¶ Sed quid ago, cur me excrucio? eclypſis per apoſiopeſin. ¶ Sollicito: ſollicitam reddo, i. cõtriſto, & perturbo. ¶ Cur me macero? cur meam ſenectutem: non me, ſed meam ſenectutem: quo prius eſt, & miſerabilius dicit. ¶ Immo habeat, valeat, viuat cum illa: non iraſcitur vt pater: ſed diſſimulat vt alienus: quia vehemẽter dolet: & habeat ſubauditur illas. ¶ Mi pa. mi meus. & principium factum conciliatione perſonæ. ¶ Quaſi tu huius indigeas patris: huius oſtẽdens ſe dixit: vt ille eſt: hic eſt animus lucis cõtẽptor. ¶ Dom⁹, vxor, liberi inuenti: mira grauitate ſenſus elatus eſt: nec de Menandro: ſed proprium Terentii. & liberi inuenti dicit, cum vnus eſſet. ſed inuidioſe liberi & inuẽti, nõ geniti ſm illud: Hoc ego ſcio neminem p. h. Domus addidit non lupanar: & oratorie de vno pluraliter loquimur. ¶ Viceris: viceris verbum eſt eius, qui vix ſibi extorquet: vt abiiciat curam. & propriũ patribus: ac familiare iratis. ¶ Pater licet ne pauca? titubans & balbutiens oratio pudore & conſcientia. ¶ Attamen dicat, ſine age dicat: hoc totum non ex animo permittentis: ſed cum ſtomacho patiẽtis eſt. ¶ Ego me amare hanc fateor: amphibologia. me & hanc fateor. bene hanc dicit nõ Glycerium: cuius nomine offenditur ſenex: nec peregrinam: ignominiam: ſcilicet vitãs. ¶ Si id eſt peccare fateor: noli, inquit, me accuſare: quia amo. amãtem enim nemo accuſat: vt febricitantem nemo accuſare poteſt cur febricitet. ſed amare, inquit, ſi putas eſſe peccatum: fateor me etiam hoc peccaſſe. mire igitur & ſubdefendit culpam, & aſſenſus irato eſt. ¶ Fateor id quoq; pec. ſ. ſi id quoque peccare eſt. peccare dicit: quia amor Deus eſt: & nõ voluntas. ¶ Tibi pater me dedo: bene dedo: quaſi hoſtilia & contraria volenti. nam deditio in hoſte fieri ſolet. ¶ Quid vis o. imp. impera: executus eſt tranſlationem oneris dicendo: Impone, impera. ¶ Vis me vxorẽ ducere, hanc vis amittere: & quod vnum eſt duo fecit: vt oſtendat ſe nõ poſſe ferre. ¶ Vt potero feram: obſequium ſine voluntate oſtendit: & multum valet ſub Chremetis præſentia hæc cõfeſſio ad recuſandas nuptias. ¶ Vt ne credas: pro vt non. ¶ Allegatum: adhibitum. ¶ Hunc ſenem: Critonem. ſ. & non Critonem, ſed ſenem dicit: vt de hac appellatione pondus adiiceret teſtimonio. ¶ Aequum poſtulat, da veniam: artificioſe interponit loquentem Chremetem: quem volens vſque ad cognitionem filiæ ſuæ retinere: non facit iraſci Pamphilo ob contemptum filiæ ſuæ: & poſt hoc abire de medio. ¶ Da veniam: concede, indulge. ¶ Sine pater: ideſt vt me purgem, nam adducam. ¶ Ab hoc me falli comperiar: o paterna pietas: ipſe accuſator ẽ: & redargui ſe cupit. ¶ Paululum ſupplicii ſatis eſt patri: ſupplicium dicit ipſam accuſationem.

Da veniam

GVI. QVis &c. Hic accuſatio eſt, quæ ſoluitur per conceſſionem in eo, quod pertinet ad amorẽ: & per conie cturam in eo, quod ad Critonis perſonam ſpectat. Pãphilus. quis vult me: ideſt qui me petit: deinde viſo patre, ſubdit. perii: ideſt perditus ſum. pater eſt qui. ſ. me vult. Si. quid omniũ: ideſt quid ex omnibus excuſationibus, quæ dici poſſunt ais: & eſt apoſiopeſis. ẽ enim interruptus ſermo a Chremete. ipſa autem figura eſt iratis familiaris: cum pro dignitate peccati non inuenitur conuitium. & illud quid ais non eſt interrogãtis, ſed inuehentis, & eo quod ait omniũ eſt eclypſis multa ſignificans: vt vult Donatus. Chre. ah: dolentis eſt: potius vero eligentis. dic ipſam rem: ideſt ipſum factum. mitte: ideſt omitte. male loqui: ideſt contumelias inferere. Si. quaſi: per ironiam ſæpe particula quaſi ſumitur: ideſt tã quam quicquam poſſit iam dici grauius: ideſt moleſtius, & enormius. in: ideſt contra hũc Pamphilum: q̃ ſubaudi fecit, vel peccauit. Am: ideſt an ne vt tuus Dauus, tandẽ(Donatus capit pro tamen. videtur autem melius capi vt reſponſionem celerem vrgeat) Glycerium eſt ciuis. Pamphi. ita prædicant: homines ſcilicet. Si. ita prædicant: repetit dictũ Pamphili per iracundiam. nam ſæpe ſtitur verba, in quibus arguitur impudentia. o: exclamatio. ingentem confidentiã: ideſt audaciam cum improbitate. ſupra autem capitur pro conſtanti & graui. ergo confidentia interdum in bona, interdum in mala capitur: ſed fiducia ſemper in bona. Num: ideſt nunquid: quaſi dicat nõ cogitat quid dicat. num. ideſt nunquid eum pœnitet facti ſui. vide num. color eius indicat: ideſt oſtendit. vſquam: ideſt in aliqua parte faciei, aut vultus. ſignum pudoris: ideſt erubeſcentiæ propter admiſſum flagitium. adeon: ideſt verum eſt verum: ſubaudi eum filium eſſe animo adeo: ideſt tantum. impotẽti: ideſt ſuis appetitibus moderari nequeunti: quaſi minus potẽti, aut debili, & deiecto: vt quamuis ſupple id ſit. præter. i. contra. morem. i. conſuetudinem: ſiue ius non ſcriptum & legem. i. ius ſcriptum ciuium: & præter voluntatem ſui patris. tamẽ ſtudeat. i. laboret, cupiat, det operam, habere hãc Glyceriũ cum ſummo probro. i. vituperio, ignominia, atq; dedecore. Pam. me miſerum: exclamando. i. fateor me infelicẽ: qui iã to ſim inſanus amore. Si. ne. i. verũ modo. demum. i. ſolũ, vel tarde. eſt. n. hic demum tarditatis ſignũ. ſenſiſti. i. percepiſti id: videlicet te eſſe miſerum. olim repetione confirmat dictum ſuũ: quaſi dicat: multo ante tẽpore iſtud verbum. ſ. miſerũ: accidit vere in te eodẽ die. cum. i. quando. Induxiſti ita animum tuum. i. cũ perſuaſiſti hoc eſſe tibi efficiendum. aliquo pacto. i. aliquo modo. quod cuperes. i. velles. Sed quid ago? cur excrucio: ideſt vexo me? cur macero. i. affligo: contero: debilito me. cur ſollicito: ideſt ſollicitã reddo, ſeu contriſto, vel perturbo meam ſenectutẽ. i. me ſenio cõfectum. amentia. i. inſania: quoniã inſani ſunt omnes amãtes: nec ſui compotes: ſed mente capti. amentia ergo huius filii. an. i. verũ ſollicito meã ſenectutẽ &c. vt ſufferã. i. ſubſtineam, portẽ, feram, patiar. ſuppliciũ pro peccatis. i. erroribus & flagitiis huius Pãphili. imo. i. ſed potius habeat ipſe Pãphilus illã ſubaudi. valeat. i. a me diſcedat. viuat cum illa Glycerio. Pãphilus. o mi pater: quaſi dicat veniã peto. Si. quid mi pater: quaſi dicat quid tibi vis dicendo mi pater. quaſi. i. tanq̃. indigeas huius patris. i. quaſi indigeas opera mea: qui ſum pater tuus. domus inuenta eſt ſcilicet: in qua eſt Glycerio habitas. vxor inuenta eſt: ſcilicet Glycerium: quã foues vt vxorem. liberi: ideſt puer vnus. & liberi dixit de vno, etenim Gellius ait: Antiqui oratores, hiſtoriæque, aut carminum ſcriptores etiam vnum filium, filiam ue liberos multitudinis numero appellauerunt. liberi ergo

Studeat Probrũ

Excrucio Macero Solicito Inſania Suffero

Liberi etiam de vno Gellius

Inuenti ſunt patre.ſ.me inuito: ideſt moleſte, ac ægerrime ferente.adducti ſunt homines:qui dicant illam Glycerium eſſe ciuem,hinc.i.ex Athenis. Viceris:ideſt viciſti: coniunctiuum pro indicatiuo: quaſi dicat curam tui vehementer geſtabam: ſed tandem tua improbitate effeciſti:vt eam curam eiecerim.Pamphi. Pamphilus titubans & balbutiens

Mitte orare vna harum:Pamphilo dicit, dicẽdo vna harum oſtendit multas eſſe cauſas:etiam pares eſſe magnitudine dicendo quæuis. Andrium ego Cri.vi. bonum initium agnitur filiam.itaq; compendii cauſa non laborat de agnitione perſonæ Critonis: vt ab eo facile doceri poſſit. Saluus ſis Crito:ne laboret ad perſuadẽdum mito compendio poetæ iam Crito notus eſt Chremi.

Octonarii,& ſenarii Trochaici,& unus Hypermeter.

CRITO. CHREMES. SIMO. PAMPHILVS.

M Itte orare,una harũ quis cauſſa me ut faciam monet.
Vel tu,uel quod uerum eſt, uel quod ipſi cupio Glycerio.Ch.
Andrium ego uideo Critonem,certe is eſt. Cr.ſaluus ſis Chreme.Chr.
Quid tu Athenas inſolens? Cr.euenit,ſed hicine eſt Simo?Ch.
Hic.Si.men quæris?eho tu Glycerium hinc ciuem eſſe ais? Cr.
Tu negas?Si.Ita ne huc paratus aducis?Cr.qua de re? Si. rogas.
Tu ne impune hoc facias?tu ne hic homines adoleſcentulos,
Imperitos rerum,eductos libere,in fraudem illicis?
Sollicitando,& pollicitando,eorũ aĩos lactas?Cr. ſanus nees? S.
Ac meretricios amores nuptiis conglutinas?Pa.
Perii,metuo ut ſubſtet hoſpes.Ch.ſi Simo hunc noris ſatis.
Non ita arbitrere,bonus hic eſt uir.Si.hic uir ſit bonus?
Ita ne attemperate uenit hodie in ipſis nuptiis,
Vt ueniret ante hac nunq̃?eſt uero huic credendũ Chreme?Pa.
Ni metuam patrem,habeo pro illa re quod illũ moneã pbe.S.
Sycophãta.Cr.hẽ.Ch ſic Crito ẽ hic, mitte.Cr. uideat qui ſiet,
Si mihi perget quæ uolt dicere,ea quæ non uolt audiet.
Ego iſtæc moueo,aut curo?non tu tuum malũ æquo aĩo feres?

pudore & conſcientia loquẽdi copiam petit. O pater ne.i.verũ,licet mihi per te pauca loq, vel dicere. Si. quid dices mihi? Chre. attamen o Simo audi. Si. dicis vt ego audiam eũ o Chreme (Chremes, & Chreme dicit in vocatio) quid ego audiã? Chre. attamen ſine.i. patere. q ſupple dicat: ideſt loquatur qđ vult Si.age:hortantis eſt.dicat: ideſt loquat. ſino: ideſt do facultatem:patior. Pam. ego fateor me amare hanc Glycerium: vel hanc amate me, dubium enim eſt vtrum dicat amphibologia. ſi id.ſ. amare eſt peccare.quoq;.i. etiã. fateor me peccare,o pater dedo me tibi.i.(vt ita dicam) reddo me tibi:quaſi cõtraria & hoſtilia volenti. impone qđ vis oneris.i.quodlibet onus.impera.i.iube: vt exequar. vis me ducere vxorem?Vis me amittere hanc Glycerium. ferã.i.patiar. vt potero.i.put mea fert facultas.modo.i. tantũmodo.obſecro te hoc vt ne.i.nõ.credas hunc ſenẽ Critonem allegatum.i.adhibitum a me.ſine.i. pmitte. vt ſupple expurgem.i.excuſem me.neq; vt adducam illũ huc coram: aduerbiũ eſt hic, quaſi pſentialiter vt ita loquar. Si. Simo indignatus q illũ petit adduci Pãphi.repetit verbũ ſibi diſplicens.dicis vt adducam illũ:indignanter pferendũ ẽ. Pã. o pater ſine.i.pmitte.Chre.poſtulat æque.i. rem iuſtã. da veniam.i.cõcede:indulge:ſac ei ptãtem adducẽdi illius.Pã. ſine.i.patere.q exorẽ te hoc.i.aut tibi pſuadeam hoc:aut a te impetrẽ hoc. Si.ſino.i.pmitto. deinde cõuertit ſermonẽ ad Chremẽ:o Chreme cupio qđ vis.i.rem quamlibet.dũ.i. dũmodo.ne.i.nõ.comperiar.i.nõ deprehendar:cognoſcar: vel inueniar ſalli ab hoc.ſ.Pãphi. Chre.paululum ſupplicii: ideſt reprehenſionis:accuſatiõis:iurgii:cruciatus. ſatis eſt.i. ſufficit patri in ſuum filium pro magno peccato &c.

Dare veniã

Quid tu Athe. inſo. inſolens:inſolitus:iſueta.Cice. Moueor etiã inſolẽtia loci. Sallu. Inſolẽs vera accipiedi. Inſolens & arrogans intelligitur,qui præter legem ait humanã & naturalem. Cicero: Ipſa victoria,quæ natura inſolens. Euenit, ſed hicine eſt Simo:pudet fateri propter hæreditatem veniſſe: & vidiſſe ipſum eſſe qui dixerat ſupra: Clamitent me ſycophantam hæreditates perſequi. Ita ne huc paratus: ad hoc eſt ſubornatus & compoſitus dolo. Tu ne impune hoc facias: nunc acriter Critonem aggreſſus dilatauit incuſationem: & generalem fecit virtute oratoria, quæ dicitur. Tu ne hic.i.Athenis:vbi delicta vindicantur. In fraudem illicis:illigas.vnde Virgi. Terna tibi hoc primum t.d.e.l.c.licia enim dicta ſunt quaſi ligia. Sollicitãdo,atq; pollicitando eorũ aĩos lactas: hinc etiã oblectatio dicitur. Lactas:quaſi teneros animos. Lactare dulcedine aliqua retinere:ad pſuaſionẽ inducere: vnde oblectare & delectare dicimus. Ac meretricios amores nuptiis conglutinas: vide oratorie agi:vt grauius Critonem accuſet. Simo nũc defendit filiũ:quẽ iãdudum increpauerat. Ac meretricios amo. peius lenocinio crimen ingeſſit. nõ amicam facere de meretrice,ſed coniugẽ. Nuptiis cõ. hoc grauius eſt lenocinio. Me tuo.ſ.h.vt ne non. Lucil. Tuã vt memoriã retinebis.& bene hoſpes ait non homo:vel Crito,eſt enim ipſo nomine cũ diffidẽtiæ. Nõ ar.ideſt nõ arbitreris. Bonus e.hic v.cũ pondere:& diſtinctione inferendũ. Hic v.ſ.b.hic per ironiam:nec virũ,nec bonũ eſſe dixit Hic v.ſ.b.mire poeta cum oportuerit Critonem inimiciorẽ Chremi eſſe,q̃ Simoni.ſic rem inducit:vt notio rei ſit: ↄtra quẽ maxime venerat:atq; ab eo defendatur magis:vt res progredi ad cataſtrophen poſſit. In i.n.in ipſo articulo nupriatum. Vt veniet a.h.plerunq; caſus imitatur induſtriam.& hoc ſæpe fit:vt etiã ſedulo facta ſunt ſuſpecta. Sycophanta:hoc eſt q minime volebat ſibi dici Crito, nam ita locutus eſt ſupra: Vt clamitent me ſycophantam hæreditates perſequi. Hem:principiũ iracundiæ.audiuit enim qđ maxime euitabat:nã vt ſupra c.m. Hem ſic Crito hic eſt:mire Chremes traducit illũ ab iracundia dicendo ſic eũ eſſe. Menander :& recte:quia naturæ ignoſcit, voluntati non. Mihi pgit qđ vult dicere:grauiter & mature. Ego iſtæc moueo, aut curo:eſt eni ſycophantæ perturbare te bonã,& curare malã.hoc igiẽ dr cur .

Illicere Licia

Lucilius

ASC. SeR. Quid ais omnium:ſubaudi o ſceleſtiſſime, vel pditiſſime &c.

Q Vis me vult. Nunciato aduẽtu hoſpitis p Dauũ inducitur alia mediatrix pſona.ſ.Pãphi. qui adducto Critone:tñ increpatus a pře: qa iſta euenire non poterãt pacifice:cũ ita cõtraria ſeni nũciarentur. grauius.i.aliquãtulum graue.minus poſitum ſignificat.adeo.ſ.decuit eũ eſſe impato a. eũ induxit aium aduertiſti ad hoc qđ cuperes hic.i. amorẽ Gly. iã eodẽ die cœpiſti tẽdere ad interitum:& miſeriam: hoc dicit iſtuc verbũ qđ dicis te miſerũ cecidit in te vere:pfecto te ad miſeriã ductũ,imo hẽat ſine meo conſilio: vere indiges: qa mõ eſt domina tibi vxor &c. Adduxti illũ Critonẽ: qui te viceris patrẽ:qa tua voluntas me pualet: vis aliã me vxorem ducere.hãc.i.Glyceriũ.amittere ab hoc.i.Pãphilo.

ODN. M Itte orare, vna harum quæ vis cauſa. Hic in ſequẽtẽ progreditur Crito in cuius verbis nõ modo ipſe pmittit:ſed etiam,quod & Pamphilus dixerit,demonſtrat,& hic oĩs error aperiet fabulæ,

Ego hæc turbo,aut cogito:quẽadmodũ tu dicis Simo, Nõ tu tuũ malũ æquo aĩo feres:nõ filiũ:ſed amorem in filio ſigñat:an qa iratus eſt q̃rens an conueniant hæc verba pro Pamphilo veniente. Immo enim cõueniũt:nã q̃to magis diſſimulat fauorem:tanto plus acqrit ad ea,q̃ loquitur.

Iam

Nam ego quæ dixi, uera an falſa audieris, iam ſciri poteſt.
ATTICVS Quidam olim naui fracta apud Andrum eiectus eſt,
Et iſtæc unà parua uirgo, tùm ille egens forte adplicat
Primũm ad Chryſidis patrem ſe. Simo. fabulam iceptat. Chre. ſine. Crit.
Itã ne uero obturbat? Ch. perge. Cr. tum is mihi cognatus fuit,
Qui eum recepit. ibi ego audiui ex illo ſe ſe eſſe Atticum.
Is ibi mortuus eſt. Ch. eius nomen. Cr. nomẽ tam cito tibi? Phania. Ch. hem,
Perii. Cr. uerùm hercle opinor fuiſſe Phaniam. hoc certo ſcio,
Rhamnuſium ſe aiebat eſſe. Chre. o Iuppiter. Cr. eadem hæc Chreme.
Multi alii in Andro tum audiuere. Ch. utinam id ſit quod ſpero, eho dic mihi,
Quid eam tum? ſuam ne eſſe aiebat? Cr. non. Ch. cuiam igitur. Cr. fratris filiam. Ch.
Certe mea eſt. Cr. quid ais? S. quid tu ais? P, arrige aures Pamphile. S.
Qui credis? Ch. Phania ille frater meus fuit. S. norã. & ſcio. Ch.
IS HINC bellum fugiens, meq; in Aſiam perſequens proficiſcitur.
Tum illam relinquere hic ueritus poſt illa nunc primum audio
Quid illo ſit factum. P. uix ſum apud me, ita animus commotus eſt metu,
Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono. Si.
Sane iſtam multis modis tuam inueniri gaudeo. P. credo pater. Ch.
At mihi unus ſcrupulus & iam reſtat, q me male habet. P. dignus es,
Cum tua religione odium. Nodum in ſcirpo quæris. Cr. quid iſtuc eſt. Ch.
Nomen non conuenit. Cr. fuit hercle huic aliud paruæ. Chr. qd Crito?
Nunquid meminiſti? Cr. id quæro. P. ego ne huius memoriam patiar meæ
Voluptati obſtare? cũ egomet poſſim in hac re medicari mihi,
Nam patiar, heus Chreme quod quæris Paſſibula eſt. Cr. ipſa eſt. Ch. caſt. P.

¶ Iam ſciri poteſt: addidit & temporis celeritatem: & magna maturitate dixit. ¶ Atticus quidam olim naui fracta: hæc pars argumẽti eſt: & quæ ſupra iam dicta. ¶ Forte applicat: proprie de naufrago in littus eiecto, atq; egenti dicitur. ¶ Primum ad Chryſidis patrem: quid eſt primum: an quia poſtea mortuus eſt. ¶ Fabulam: aut ad Comœdiam retulit fabulam: quia argumentum quaſi fabulæ narratur: aut certe ad irriſionem narrationis. dicit etenim fabulæ proprium. vt Horatius: Olim Ruſticus vrbanum murẽ mus paupere fertur Accepiſſe cauo: veterem vetus hoſpes amicum. ¶ ita ne vero obturbat: ſi ſub diſtinguit, interſtrepit accipe. ſin diſtinguit, euertit intelligas. ¶ Ita ne vero obturbat: põt ita ne vero ſubdiſtingui: & ſic cuz cõminatione inferri obturbat. ¶ Ibi audiui ego ex il. magis cõfirmatio veritatis ẽ. ¶ Nomen tam cito tibi: nõ negantis eſt: ſed difficile ſeſe dicturum oſtẽdit. ¶ Phania: hoc ita dicit Crito: vt nemo audiret: ſcilicet adhuc dubitans an ipſe ſit. ¶ Hem: ſũt qui putant Simonem dicere iraſcentem filio Critonẽ ſummouenti. ¶ Perii: hoc Pãphilus poſt iracundiã patris Chremis eſt dolẽtis: vel eius mentionem: vel quod in filia pene peccaret. ¶ Verum hercle opinor fuiſſe: hoc adhuc conſtanter eſt dictum: ideo indiget confirmatione. ¶ Rhamnuſius: Pirheum: & Rhamnus pagus Atticæ. & Rhãnus & cætera huiuſmodi maritima Atticæ proprie intelligenda ſunt. ¶ Multi alii in Andro tum audiue. hoc teſtimonium cæcum dicitur. Teſtimoniorum enim modus duplex eſt: manifeſtus & cæcus. Manifeſtus eſt qui certos teſtes & præſentes habet. Cęcus in quo multitudinem, aut ciuitatem dicimus ſcire, vt Cicero: Teſtis eſt tota Sicilia: quod tamen audientem conſternat, eſt etiam in cæco iuſiurandum tabulæ: abſentiſq; perſonæ. ¶ Cuiam igitur: vetuſte cuiam: quod omnibus gentibus & caſibus ſeruit. ¶ Arrige aures Pamphile: tranſlatio a pecudibus: quibus intendit accipiẽdam eſſe vocem. ¶ Arrige aures Pamphile: hoc Simo videtur dicere: vt alii putant: ipſe ſibi Pamphilus. ¶ Noram & ſcio: noram Phaniam: ſcio fratrem fuiſſe. ergo & ad perſonam: & ad rem retulit. ¶ Meque in Aſiam perſequens proficiſcitur: bene in Aſiam vbi bellum non ſequẽtia erat: ſed in Græcia. & perſequens dicit perſecutiones ſequentis oſtendens. ſequitur enim qui non deſinit ſequi. Virgilius: Multis ſe matribus a. p. ¶ Vix ſum apud me: hoc argumentum a ſapientibus ad lætitiam vehementem in bonis moderandam: cum vnuſquiſque gaudens ita perturbetur, vt apud ſeipſum non ſit. ¶ Vix ſum apud me: non ſum apud me, magis conſuetudine q̃ ratione dicitur. aut forte ſic dicit: quaſi abierit animus, & rurſus redierit. ¶ Ita animus commotus eſt: duo carnifices futurarũ rerum ſunt ſpes & metus. Dolor enim & gaudium præſentiũ rerum ſunt. Virgilius: Hinc metuunt, cupiũtq; dolent. ſed dolorem hic in lætitia nõ poſuit. & mire ordinẽ ſeruauit. ſic eniz ſe hęc inuicem ſequuntur: & ασυνδετως diſtinguendum eſt: ſpe: gaudio: vt ſeparatim inſerantur. ¶ Mirando hoc tanto repentino bono: mirãdo dũ miror. & eſt participium. ¶ Ne iſtam multis: ne nimis. Cicero: Ne iſte vehementer errat. Salluſti⁹: Ne iſta nobis manſuetudo & miſericordia. ¶ Gaudeo: gaudem⁹ noſtris: gratulamur alienis. vt Salluſtius: Ex voce magna. v. g. ¶ Sane iſtam multis modis: non multis modis inueniri gaudeo: ſed tuam inueniri gaudeo. Alii multis modis tuam inueniri gaudeo: ſed nõ inueniri gaudeo. Hic iam redit in gratiam Simo cum filio: niſi forte patrem ſocerus appellat. vt Turnus apud Virgilium: Et nos tela pater f. q. h. d. d. ſed non quomõ dicit. ¶ Quid reſtat pater: an reſtat ideo quia hæc iam maior pars reconciliationis eſt. ¶ Credo pater: incertum vtrum cui gratulatur Simo ſit: quãuis Pamphilus reſpondeat. Poteſt enim Chremes & pater videri. ¶ Credo pater: ſic reſponderi ſolet dicenti Gaudeo. ¶ At mihi etiam vnus ſcrupulus iam reſtat: at diſcretiuum eſt ſuperiorum dictorum. Scrupulus a ſcrupulo lapide dictus: lapillus minimus. nam nimis moleſtæ ſunt pedibus ſcrupuloſæ viæ. vt Virgilius: At ſcrupulus at. l. n. n. q. r. ¶ Etiam: pro adhuc. ¶ Dignus es cum tua religione odium: aut dignus odio: aut accuſatiuus pro ablatiuo caſu eſt poſitus pro odio: aut ſeparatim odium legendum eſt. vt ſit dignus, qui male habearis. ¶ Nodum in ſcirpo quæris: ſcirpus paluſtris res eſt leniſſima. Lucilius in primo: Nodum in ſcirpo inſane facerem vulgus. Eſt autem ſcirpus ſine nodo: & lenis iunci ſpecies. Alibi ipſe: Reddunt curuaturas iunceas. Plautus: Scirpos induitur ratis. ¶ Id quæro: rurſus Crito obliuioſus eſt: vt pote alienarum rerum voluptati obſtaret, non lætitiæ & gaudio. ¶ Heus Chremes: heus dicendum erat: quia Chremes Critonem intuebatur.

Gaudeo

Scrupulus

Scirpus

Ex ipſa millies audiui.S.omnes nos gaudere hoc Chremes
Te credo credere.Ch.Ita me Di bene ament credo.P.quid re-
ſtat pater?Si.
Iam dudum res reduxit me ipſa in gratiam.P.o lepidum patrẽ,
De uxore ita ut poſſedi nihil mutat Chremes.Chr.cã optũa eſt.
Niſi quid pater aliud ait.P.nempe.S.id ſcilicet.Chre.dos eſt
Pamphile
Decem talenta.P.accipio.Ch.ꝑpero ad filiam,eõ mecũ Crito,
Nam illam me haud noſſe credo.S.cur non illam huc tranſfer-
ri iubes?P.
Recte admoues.Dauo ego iſtuc dedã iã negoti.S.nõ poteſt.Pa.
Qui non poteſt?Si.quia habet aliud magis ex ſeſe,& maius.Pa.
quid nam?Si.
Vinctus eſt.P.pater non recte uinctus eſt.Si.haud ita iuſſi.P.iu
be ſolui.
Obſecro.S.age fiat.P.at matura.S.eo intro.P.o fauſtum & feli-
cem hunc diem.

DON. ¶ Ex ipſa mil.au.duas res oſtẽdit Pamphilus:& q̃ verum ſit quod ex ipſa ſępe audiuerat:& q̃ ſua ſit Glyceriũ.¶ Omnes nos gaudere hoc Chremes:aut hoc producte:vt ſit In hac re gaudere,& gaudere noſtris eſt:vt ſupra annotaui-
Sallu. mus:alienis vero gratulari.Salluſtius:Et ei.n.m.n.g.plus eſt ergo gaudere,q̃ lætari.¶ Quid reſtat pater:hoc eſt ne iraſcaris.¶ O lepidum
Lepor Lepid⁹ caput:in quo leporis ẽ plurimum lepidus dicitur.Nam lepos eſt venuſtas.¶ Nempe ſcilicet:nempe & ſcilicet dicentes manu & vultu dotem ſignificat:quod mox intelligit Chremes.alii
:ſcilicet Chremetis perſonam faciunt.¶ Dos Pamphile eſt.i.Pamphilo pro vxore dabuntur decem talenta.¶ Accipio:ſi ille niſi diſiſſet accipio:dos nõ eſſet.datio enim ob acceptũ confirmatur:nec poteſt videri datum id quod non ſit acceptũ.¶ Eho:eho admiratio eſt intentione ad id quod dicturi ſumus.¶ Dauo ego iſtud dedam iam negocii:addidit & tẽporibus celeritatẽ.¶ Quam obrẽ pater.¶ Non recte vinctus:ideſt non iuſte.ſed hic ad cauſam retulit non iuſte,ſed recte.ſenex vero ad res retulit.¶ At ita iuſſi:quia quadrupedẽ ſtringi iuſſerat:quaſi recte ac diligenter:& hoc ipſum non vacat.nam iam & iocülariter loqui:& minus iraſcentis eſt placabilis animi.¶ At ita iuſſi:eleganter luſit ad amphibologiam.& ſimul oſtendit q̃ propitius ſit Pamphilo pater:& q̃ facile veniam Dauo impetrare poſſit ab eo quippe,qui iam etiam iocetur.Pamphilus autem dixerat Non iuſte:ille ſic reſpondit:quaſi dixerit non diligenter vinctus eſſe:& at ita iuſſi:ſic enim præceperat quadrupedem.

GVI. Mitte & cætera.Hic in ſcæna progreditur Crito:in cuius verbis nõ modo ipſe promittit:ſed etiam,quod & Pamphilus dixerit,demonſtrati & hic omnis error apperietur fabulæ.Crito alloquitur Pamphilum orantem:vt firmus ſtaret verbis contendendo aduerſus patrem,Mitte:ideſt omitte:ceſſa:deſiſte,orare:ideſt rogare me,vna q̃uis:ideſt vna quælibet cauſa harum,quæ ſequuntur,monet me vt faciam quod petis:&:hæ ſunt cauſæ.vel tu:ideſt vel tua in me beneuolentia:aut tuus honeſtus modus:& tua ſermonis affabilitas monet me &c.vel quod:ideſt quia verũ eſt:quod dicturus ſum,vel q:ideſt quia,bene cupio ipſi Glycerio:id eſt Glycerium plurimum amo:& ideo illi bene volo.Chremes,ego video Critonem Andrium:ideſt ex Andro inſula,certe:ideſt pfecto,eſt is:ſcilicet Crito Andrius.Cri.Chre
Bene tibi cupio mes ſis ſaluus:ideſt ſalue.Chremes,qui:ideſt cur,tu inſolẽs:ideſt inſolitus:inſuetus.Athenas veniſti ſubaudi:quaſi dicat cur veniſti Athenas:qui non ſis ſolitus euenire:qui nõ conſueueris videri Athenis.Inſolens enim interdum dici
Inſolẽs Inſolentia tur inſuetus:inſolitus.Inde inſolentia:ideſt inſuetudo.Cicero:Moueor etiam inſolentia loci:ideſt inſuetudine.Item inſolens dicitur arrogans.Inde inſolentia:ideſt arrogantia.qui enim præter legem aut humanam & naturalem inſolẽs dicitur.Cicero:Ipſa victoria,quæ natura inſolens eſt.Crito,euenit:ideſt contingit caſu aliquo:vt Athenas venires.pudet enim eum fateri propter hæreditatem veniſſe.ſed hicine eſt Simo:ideſt vtrum eſt hic Simo.Chremes,hic eſt Simo:ſcilicet.Si.men.i.mene:hoc eſt verum quæris me:& non quæris pro me:vt nonnulli conſueuerunt dicere:tan-

quam pro ſermone eleganti.Eho:hæc interiectio attentionem mouet:vt audiat Crito dictum Simonis:vel deridentis eſt particula.tu ais Glycerium eſſe ciuem hinc:ideſt ex Athenis vrbe.Crito.tu negas:ideſt inficiaris eam eſſe ciuẽ Atticam.Si.Ita ne:per indignationem ſæpe dicitur ita ne,& deriſionem,aduenis huc paratus:ideſt ſubornatus,& dolo cõpoſitus.Cri.quade re venirem:ſcilicet paratus.Simo,rogas:ideſt interrogas,tu ne:ideſt verum.facias impune:ideſt ſine pœna,ſeu punitione:ideſt venias paratus ad decipiendum.hic:ideſt Athenis:vbi delicta vindicantur.tu ne:ideſt verum
Illicia Licia quaſi dicat ita illicis:ideſt illigas (vnde licia dicta ſũt:quaſi ligia) in fraudem.hic:ideſt Athenis.homines adoleſcentulos imperitos rerum.eductos libere:ideſt educatos & nutritos more eorum adoleſcentulorum,qui ingenui nati ſunt,vel educatos libere:ideſt emiſſos in viuendi libertatem:ideſt quibus facta eſt copia:vt liberius viuant.lactas:ideſt detines vel
Sollicitare & incitare quadam dulcedine.animos teneros:ſcilicet eorum.ſollicitãdo:ideſt incitando eos.nam ſollicitare interdum ſignificat ſollicitum reddere:interdum vero eſt inquietare aliquem:& inter ſpem,metumq; conſtituere,atq; incitare,ſeu ſtimulare,& pollicitando:ideſt frequenter promittendo illis compleme nta voluntatum.Teneros animos lactare eſt dulce-
Lactare dine aliqua retinere:& ad perſuaſiones inducere.Vnde oblectare dicimus & delectare.Crit.ne:ideſt verum.ſanus es:ideſt ſanæ mentis,& compos:quaſi dicat inſanis.Si.interrumpat Crito ſermonem Simonis:quem nunc conſtituat.
Cõglutinare ac conglutinas:ideſt coniungis:vt glutino res aliquæ coniunguntur.nuptiis:ideſt cõnubio.amores meretricios:quaſi dicat non efficitur amica de meretrice,ſed coniux.Pamphi.perii metuo vt:ideſt ne non:vt vult Donatus.poſſet tamen ſimpliciter capi pro q̃,ſic:Metuo q̃ hoſpes:ideſt peregrinus & alienigena iſte Crito ſubſiſtet:ideſt ſuccumbit:neque ferre poſſit contumelias patris.Chr.Simo ſi noris:ideſt ſi cognoſcas ſatis hunc.non arbitrere:ideſt non ita de eo cenſeas.hic:ſcilicet Crito:eſt vir bonus.Si.hic ſit vir bonus:quaſi dicat ſit bonus quantum volet.& per ironiam dictum intelligitur:vt eum nec virum nec bonum dicat.ita
Attemperate ne:ideſt verum venit hodie ita attemperate:ideſt tempeſtiue.in ipſis nuptiis:ideſt in ipſo articulo:ſiue (vt ita dicam) in puncto nuptiarum:vt nunquam veniret ante hac:ideſt ante hoc tempus.Plerunq; tamen caſus imitatur induſtriam:& ſæpe hoc fit:vt etiam ſedulo facta ſint ſuſpecta.Eſt
Vero vero credendum huic:quaſi dicat non eſt illi fides habẽda:vbi vero dicitur per ironiam,vt Virgilius:Egregiã vero laudem,& ſpolia ampla refertis Tuq;,puerq; tuus quemadmodum &:ſcilicet vt id populus curat:ſcilicet quod dici ſolet Deus ſciat.vero fere hic eodem modo capitur:vt illic:ſcilicet.Pamphi.niſi:ideſt niſi metuam patrem,habeo:ideſt ſcio.aliquid:ſupple quod moneã:ideſt admoneam.probe:ideſt commode,illũ Critonem pro illa re:ideſt pro reſponſione ad obiecta.Si.o ſycophanta:ideſt calumniator:excla
Sycophanta Hẽ indignantis mando profertur.Cri.hem:interiectio indignantis.Chr.Crito hic Simo eſt ſic:ideſt talis naturæ.& recte:nã naturę ignoſcitur non voluntati.mitte.i.dimitte eum:nec attende ad ea.quæ dicit.Cri.videat qui:ideſt qualis ſit.ſi perget:ideſt proſequetur:perſeuerabit dicere mihi quæ vult.audiet

audiet quæ non vult. ego moueo: ideſt perturbo, & curo: ideſt cogito iſtæc quæ tu dicis. Si. tu non feres æquo animo tuum malum: ſcilicet amorem in filio. Nam audieris: ideſt audies. ea quæ dixi vera an falſa: ideſt ſiue ſint vera, ſiue falſa: & hoc vt tibi ſim moleſtiæ: ſicut es mihi. & addit temporis celeritatem inquietis. iam: ideſt nunc. poteſt ſciri an vera ſint, an falſa. quidam Atticus olim fracta naui: ideſt naufragio facto apud Andrum, eiectus eſt ad littus: ſcilicet, & vna: ideſt ſimul. iſtæc virgo parua eiecta eſt. tum: ideſt tunc. forte ille egenus applicat: ideſt adigit: appellit ſe primū ad patrem Chryſidis. Proprie de naufragio ad littus eiecto, atque egenti applicare dicitur: ſcilicet. Si. Simo narrationē irridens, inquit. inceptat: ideſt incipit. fabulam: ideſt nugas: commentum: mendacium: vanitateꝫ. Chre. ſine: ideſt permitte eum loqui. Cri. ita ne obturbat vero: ideſt ita ne vertit veritatē: aut reclamat & reluctatur, ſeu interſtrepit veritati. Chre. Crito perge: ideſt proſequere: perſeuera. Cri. tum is fuit mihi cognatus: qui recepit eum Atticum. Ibi: ideſt in eo loco. audiui ex illo ſeſe fuiſſe Atticum. is mortuus eſt ibi. Chre. Crito dic: ſupple nomen eius. Cri. putas: ſupple vt tam cito dicam tibi nomen? oſtendit enim difficile ſeſe dicturum. deinde ſubdit: Phania eſt ſupple nomen eius. ſed Crito dicit vt nemo audiat adhuc: ſcilicet dubitans an ipſe ſit. Chre. Hem perii: Chremis eſt dolentis. poteſt & Pamphili eſſe. Cri. verū: ideſt ſed. hercle opinor fuiſſe Phaniam. ſcio certe hoc aiebat ſe eſſe Rhamnuſium: ideſt ex

Rhamnus

Rhamno Atticæ pago. Rhamnus enim pagus eſt Atticæ. Chre. Iupiter. Cri. o Chreme multi alii a me audiuere tuꝫ hæc eadem in Andro: ideſt in ea inſula. Chre. vtinam id quod ſpero ſit. eho: attentionem mouet. dic mihi quid tūc aiebat eam Glycerium eſſe: ſcilicet. ne: ideſt vtrum. aiebat eſſe ſuam: filiam ſcilicet. Cri. nō. Chre. igitur cuiam: ideſt cuius filiam eſſe dicebat. Cri. aiebat eſſe filiā fratris. Chre. certe ea eſt mea: ſcilicet filia. Cri. quid ais? Si. quid ais? Pam. alloquitur ſeipſum dicens: Pamphile arrige aures: ideſt erectas præbe aures ad accipiendam vocem tibi congruam. Si. quid credis? Chreme ſcilicet. Chre. ille Phania fuit meus frater. Si. Noram Phaniam: ſcilicet. & ſcio eum eſſe tuum fratrem. Chre. is frater fugiens bellum, &

Perſequens

perſequens me in Aſiam proficiſcitur hinc: ideſt ex Athenis. & perſequens dicit: oſtendens perſequentis perſeuerantiam. tum frater veritus eſt relinquere illam hic. poſt illa: vel tempora: vel ea quæ ſunt dicta. nunc primum audio quid ſit factum de illo fratre meo. Pam. Pamphilus præ nimio gaudio ita perturbatur: vt apud ſeipſum non

Apud ſe eſſe: & ad ſe redire

ſit. propterea inquit: vix ſum apud me: ideſt non ſum apud me: & magis conſuetudine dicitur, q̄ ratione. vel ita dicit: quaſi obierit animus in aduentu gaudii, & rurſus redierit. Ea propter cum aliquis ſe colligit & conſiderat, dicitur ad ſe redire: cum prius extra ſe exiſtens apud ſe non eſſet. ita: ideſt adeo. animus eſt commotus: ideſt perturbatus metu: ſpe: gaudio, mirando: ideſt dum miror hoc bono tanto, & tam repentino: ideſt ſubito: ideſt propter tantum bonum: & tam repentinum. Duo ſunt futurarum rerum carnifices: ideſt tortores: afflictores: turbatores:

Spes & met⁹ futurarū dolor & gaudiū ſcrupulus

quia turbant animum: ſcilicet ſpes & metus. dolor enim & gaudium præſentium rerū ſunt. Si. ſane: ideſt valde (alii ne habent: ideſt certe vel valde: aut nimis) gaudeo iſtam Glycerium inueniri ciuem multis modis: ideſt rationibus. gaudemus nobis: gratulamur aliis. Pamph. o pater credo te: ſcilicet gaudere. Si. At vnus ſcrupulus: ideſt vna anxietas: vna difficultas: vna moleſtia. tractum enim eſt a ſcrupulo lapide minimo: qui in calceo latens lædit: & moleſtus eſt. moleſtæ enim ſunt pedibus viæ ſcrupuloſæ. vnus ergo ſcrupulus reſtat: ideſt ſupereſt: reliquus eſt mihi. qui male habet: ideſt vexat: vel male tractat me. Pam. Dignus es cum tua religione: ideſt ſuperſtitione: & ſcrupuloſitate. odio: ideſt vt odio habearis. quæris nodum in ſcirpo: ſcirpus iunci ſpecies eſt leniſſima, & ſine nodo. & ideo prouerbium eſt de illis, qui nimis ſunt curioſi: & qui quærunt aliquid vbi non eſt, quod dici ſolet vulgo: Tu quæris in veruece quinque pedes, cum tamen tantū ſint quatuor. Cri. quid iſtud eſt quod te ſollicitat. Chre. nomen non conuenit: ideſt de nomine eſt controuerſia. vel nomen nō congruit: vt ſit filia mea. Cri. hercle aliud fuit nomen huic paruæ: ideſt cum eſſet parua. Chre. quid nomen fuit. Cri. quæro id: ideſt tento in memoriam illud redigere. Pam. ne: ideſt vtrum. patiar memoriam huius Critonis obſtare: ideſt nocere meæ voluptati. cum egomet poſſum medicari mihi in hac re? nō patiar. heus Chreme: vocat Chremetem: qui in tuendo Critone erat attentus: quid quæris? illa eſt Paſſibula. Cri. ipſa eſt Paſſibula ſcilicet. Chre. eſt ea quæ eſt filia mea. Pam. audiui millies ex ipſa ſe eſſe Paſſibulam. Si. o Chremes credo te credere nos omnes gaudere hoc: ideſt hac re. Chre. ita Dii me adiuuent: vt bene credo. Pam. o pater quid reſtat: ideſt ſupereſt: reliquum eſt. Si. res ipſa: ideſt agnitio Paſſibulæ. reduxit me iamdudum: ideſt pauloante. in gratiam: ideſt in beneuolentiam & Chremetis, & filii: vt videlicet mihi bene cupiat, & ego quoꝗ illis. quod ſi ad ſolum dicatur Pamphilum: ad Pamphilum referatur tantum. Pam. o lepidum patrem: ideſt in quo plurimum eſt leporis ac venuſtatis. nam lepos eſt venuſtas. Chremes nihil mutat de vxore ita: vt poſſedi: ideſt vt iam habui eam. Chre. Cauſa eſt optima: vt nihil mutē niſi pater Simo ait aliquid aliud. Pam. Nempe: ideſt certe. nihil ſupple ait. Si. ſcilicet. i. certe. nihil aliud aio. Chre. o Pamphile dos eſt tibi decem talenta: ideſt pro dote dabuntur tibi decem talenta. Pam. accipio: ideſt grata habeo illa talenta: ſeu illam dotem habeo gratam. Chre. propero: ideſt properanter eo ad filiam Paſſibulam. Eho: admonitio eſt attentionis ad id quod dicturi ſumus. meus Crito veni: ſupple mecum. Nam credo illam haud: ideſt non. noſſe me. Si. cur non iubes illam transferri huc: ideſt traduci in hunc locum. Pam. admones recte. ego dedam: ideſt valde dabo: & committam iam illud negocium Dauo. Si. non poteſt id negocium. ſ. ſuſcipere. Pam. qui: ideſt quamobrem. non poteſt id peragere. Si. habet aliud malum & malus ex ſeſe: ideſt ex ſeipſo. Pam. quidnam: ideſt quid mali habet: vel quidnam: ideſt cur habet malū. Si. vinctus eſt: ideſt ligatus in carcere: ſiue eſt in vinculis coniectus. Pam. o pater non eſt vinctus recte. i. iuſta de cauſa. Si. iocatur pater, dicens ſe non iuſſiſſe vt tam vinciretur: ſed vt quadrupes ſtringeretur. haud: ideſt non. iuſſi ita vinciri. ſ. Pam. obſecro iube ſolui. i. vt ſoluatur. Si. age: hortantis eſt. i. fiat. Pam. at matura. i. accelera iubere. Si. eo intro. Pam. o hunc diem ſanctum & felicem. q. d. multæ felicitatis plenum.

LEgunt multi: At ita iuſſi. Quia enim Pāphilus dixerat Non recte. i. iuſta de cauſa vinctus eſt: alter Simo iocans, & aliter accipiens recte, vt ſit: At ego iuſſi vt ita: hoc eſt recte debite vinciretur. Sed hæc hactenus. ASC.

MItte orare. Præmiſſis conuenientibus perſonis: quibus præſentia Simonis & Chremetis Crito ſibi acquireret: ipſe adducitur a Pamphilo: cui ſe precanti: vt veritatem conſtantē affirmaret: & Glyceriū ciuem eſſe nō taceret, ſic reſpōdet: Mitte orare. an Dauum Chr. vi. ecce auctoritas Chremetis de Critone: quia nouerat eum. Iactas animos: ideſt ſenſus. ſ. facis inſanire. ſubeſt. i. deficiat. hic ſit bonus: nō eſt per Deum. ſupponit quare ita ne &c. ni metuam patrem. Habeo talem. quidem moneam illum: ideſt Critonem. pro illa re. ſ. ꝙ poſſet reſpondere pro illa re: quam modo obiecerat Simo: cur modo in ipſis nuptiis: & nō antea veniſſet. Sycophanta: inuentor falſorum. hem: iraſcentis eſt: ideſt talis eſt hic Simo: ſcilicet iracundus. mitte: ideſt dimitte: ne cura: tuum malum ſcilicet: quod eius eſt Glycerii. Rhānuſiꝰ: a quadā villa collaterali Athenis. Poſt illa tēpora. plus metu: poſtea ſpe eum tua relig. quem vis credere: niſi purā veritatem: rea: ideſt opportunitas rei. reducit me in gratiā. i. in beneplacitum. ſ. qꝺ mihi placuit magis, q̄ iſtam. & grauius: haud pater deridēs Pamphilum æquiuocat in verbis eius: haud iuſſi recte vinci, ſed quadrupedem SER.

DON. Rouiſo quid agat Pamphilus, atque eccum. Hæc ſcæna alterum generum Chremeti comparat: ne aut Carinus triſtis recedat: aut nõ prouiſum videretur Philomenæ. Prouiſo quid agat: hoc colloquium poſt compendium fabulæ ducitur: vt vna narratione etiam negocium Carini trãſigi poſſit. Prouiſo quid agat: dupliciter res ab oculis ſpectatorũ mouentur. aut enĩ futura promittuntur: aut facta narrantur.

Prouiſo

Prouiſo: duo ſignificat & prouideo, & procedo. Nunc ſic eſſe hoc verum lubet: ſic delicate pronunciandum eſt: & ſeparatim diſtinguẽtes. At nunc mihi ſic eſſe verum lubet: ſenſus hic eſt: Alii putant, vt volũt: ego autem verum eſſe confirmo id quod mihi lubet verum credere.

Sempiternus

Ego Deorum vitam propterea ſempiternã eſſe arbitror: omne quod habemus aut mutuũ eſt, aut proprium. mutuum eſt quicquid ad tempus habemus: nec poſtmodum noſtrum futurum eſt: vt vxor: domus: villa: ſerui: & cætera in hunc modũ. propriũ: vt virtus animi: & bonum ſempiternum: quod proprie de Diis dicitur. non enim aliũde venerunt: ſed apud ſeipſos ſunt ſemper. & Epicurum ſecutus hoc dixit. Proprie ergo de Diis ſempiternum dicitur. Nam inter ſempiternum & perpetuum hoc intereſt: quod ſempiternum ad Deos: perpetuum proprie ad homines pertinet. Ego Deorum propterea vitam ſempiternam arbitror eſſe: hanc ſententiam totam Menandri de Eunucho tranſtulit. & hoc eſt quod dicitur contaminari non decere fabulas. Ego Deorum vitam nõ dixit quod ſit: ſed quod verum putet. & eſt :quod a cæteris philoſophis repudiatur de otio Deorum, ac perenni voluptate. proprie ſunt perpetuæ & ſempiternæ, quæ non ſunt accommodatæ ad tempus ac mutuæ, ſic & ſupra: Nihil ne eſſe proprium cuiquam. Si nulla ægritudo huic gaudio intereſt: ſcilicet ſm ſupradictam ſententiã: ſi propria, inquit, hæc fuerit voluptas, Deus ſum. Quid i. g. e. alius Daui perſona infertur. Nam hunc ſcio mea ſolide ſolum: Archaiſmos ſolide ſolum figura.

Septenarii, ac Senarii Trochaici.

CARINVS. PAMPHILVS.

Prouiſo quid agat Pamphilus, atque eccum. Pa. aliquis forſan me putet
Non putare hoc uerum, at mihi nunc ſic eſſe, hoc uerum lubet.
Ego uitam Deorum propterea ſempiternam eſſe arbitror,
Quod uoluptates eorum propriæ ſunt, nã mihi immortalitas
Parta eſt, ſi nulla ægritudo huic gaudio interceſſerit,
Sed quem ego potiſſimum exoptem nunc mihi, cui hæc narrem dari? Ca.
Quid illud gaudii eſt? P. Dauon uideo, nemo eſt quem malim omnium,
Nam hunc ſcio mea ſolide ſolum gauiſurum gaudia.

Eiuſdem rationis.

DAVVS. PAMPHILVS. CARINVS.

Pamphilus ubi nam hic eſt? P. Daue. D. quis homo eſt? P. ego ſum. D. o Pamphile. P.
Neſcis quid mihi obtigerit. D. certe, ſed quid mihi obtigerit ſcio. P.
Et equidem ego. D. more hominum euenit, ut quod ſim nactus mali,
Prius reſciſceres tu, quã ego illud quod tibi euenit boni. P.

GVI. Rouiſo &c. Hæc ſcæna alterum generũ Chremeti comparat: ne aut Carinus triſtis recedat: aut non prouiſum videretur Philomenæ. Ca. prouiſo: ideſt prouideo, vel procedo: vel pro ſimplici ponitur: ideſt eo ad videndum quid Pamphilus agat, atque eccum: ideſt ecce hic eum. Pam. forſitan aliquis putet me nõ putare hoc eſſe verum. at mihi lubet: pro libet. nunc hoc eſſe verum, ſicut dicitur: ſcilicet. q. d. alii putent: vt volent. ego vero illud verum eſſe confirmo: quod mihi luber. verum credere ego arbitror vitam Deorum eſſe ſempiternam: propterea quod voluptates eorum: ideſt eorum gaudia. ſunt propriæ: ideſt perpetuæ: ſempiternæ: non accommodatæ ad tempus: ſeu mutuæ. Omne enim quod habemus, aut mutuum eſt, aut proprium. Mutuum eſt quicquid ad tempus habemus: nec poſtmodum noſtrum futurum eſt: vt vxor: domus: villa: ſerui &c. Proprium autem eſt: vt virtus animi: & bonus ſempiternum: quod proprie de diis dicitur. non enim aliunde venerunt: ſed apud ſeipſos ſunt ſemper. Epicurum autẽ Terentius hic ſecutus eſt a cæteris enim philoſophis repudiatur de otio Deorum, & perenni voluptate. Et intereſt inter ſempiternum, & perpetuum. Nam ſempiternum ad Deum: perpetuum proprie ad homines pertinet. Ergo Pamphilus ſm illam ſententiam dicit: Si propria hæc fuerit voluptas, Deus ſum. Nã immortalitas parta eſt mihi. ſi nulla ægritudo. i. ſollicitudo: anxietas animi: aut paſſio. interceſſerit. i. obſtiterit. huic gaudio. ſ. quẽ potiſſimum. i. principaliſſime. exoptem dari mihi nunc: ideſt obuiũ fieri mihi, cui narrem hoc. Ca. Quod gaudiũ eſt illud: quod agitetur a Pamphilo. Pam. video Dauum: nemo eſt omnium quem malim dari mihi. ſ. Nam ſcio hunc ſolum gauiſurũ ſolide: ideſt integre: firme, mea gaudia: ideſt gratulaturũ mihi. Dicimus enim eleganter: Gaudeo tuum gaudiũ: pro eo quod eſt Gaudeo, quia gaudes. Cecilius ad Ciceronem: Acceſſit huc quod poſtridie eius abſolutionẽ in theatrum Curionis Hortenſius introiit: puto ſuum gaudiũ gauderemus: quia ipſe gaudebat.

Propriũ & mutuum

Aegritudo

Gaudeo tuũ gaudiũ eleganter

SER. Rouiſo. Sicut oẽs de apparatu aliarum nuptiarũ cõturbati ſunt: ſicut conueniens erat: vt hæ nuptiæ eſſent: cõmune gaudiũ venit. ergo Carinus vti particeps huius gaudii fieret Dauus: qui a Simone ſolutus erat intercedente filio. Ego: vere lubet: quia per hoc eſſem imortalis. & hoc eſt quod inducit per ſimile de Diis: quia. ſ. ideo ſunt Dii imortales: quod voluptates eorum ſunt indeficientes. & hoc eſt ibi: Ego arbitror vitam Deorum propterea immortalem: quod voluptates eorũ ſunt propriæ. i. inſeparabiles: veræ. ſunt immortales: quia cum habeant perpetuas voluptates: nam ego etiã immortalis efficerer: ſi hãc voluptatẽ ſine interueniente aduerſitate poſſem obtinere. & hoc eſt Nam mi. &c. tum de puero. ſ. erit magnum gaudiũ. vel. ſ. quod fiet: ne expectetis Dauus imperat: vel Pamphilus ſeruientibus: pro quibus iuerat ne extra domum Glycerii: donec ipſa educatur. Expectarent quaſi ſperantes eam cito educendam. ſed vbi illuc aduenerint: domum intrent, & parent adducere eam.

DON. Pamphilus vbinã hic eſt? In hoc actu mira arte ea, quę reſtant de Comœdia breuiter explicantur: & deſignantur duorũ ſociorũ binæ nuptiæ. Pamphilus vbi nam hic eſt? Daue quis hic eſt: in affectu gaudentis Pamphili, & Daui gratulatione cognitionem rerũ Carino prębuit: cuius perſona parce vtitur poſt compendium. Certe id ſcio quid mihi contigerit: ſcio. i. perſenſi. More hominum: hominũ abundat. More hominũ euenit id quod ſum nactus mali: quia fama mali celerior, quã boni: ideſt vt facilius mala quã bona nunciẽtur. ergo dixit: quod ille prior ſcierit: quod eſſet vinctus: quã quod is Glycerium cognitam cognoſceret.

Mea Glycerium ſuos parentes repperit. D. o factum bene. C. hem. Pam.
Pater amicus ſummus nobis? D. quis? Pã. Chremes. D. narras probe. Pam.
Nec mora ulla eſt, quin eã uxorem ducam. C. num ille ſomniat
Ea, quæ uigilans uoluit? P. tum de puero Daue. D. ah deſine,
Solus es, quem diligunt dii. C. ſaluus ſum, ſi hæc uera ſunt,
Adibo, & colloquar. P. quis homo eſt? o Carine
In tempore ipſo mihi aduenis. C. bene factum. P. hem audiſtin C. omnia,
Age me in tuis ſecundis rebus reſpice, tuus eſt nunc Chremes.
Facturum quæ uoles ſcio eſſe omnia. P. memini.
Atq; adeo longum eſt, nos illum expectare dum exeat.
Sequere hac me, intus apud Glycerium nunc eſt, tu Daue abi domum
Propere, accerſe hinc qui auferant eam, quid ſtas? quid ceſſas? D. eo.
NE EXPECTETIS Dum exeant huc, intus deſpondebitur,
Intus tranſigetur, ſiquid eſt quod reſtet. PLAVDITE.

DON. ¶ Mea Glycerium ſuos parentes repperit: hæc ita narrãtur Dauo: vt eadem opera etiam Carinus audiat. ¶ Pater amicus ſummus: hæc omnia (vt diximus) propter Carinũ dicantur: vt audiat. ¶ Amicus ſummus: deeſt eius. ¶ Num ille ſomniat ea quæ vigilans voluit: hinc Virgil. Credimus an qui a. i. l. ſ. ſ. ¶ Deſine: compendium attulit. ¶ Bene factum: a gratulatione cœpit omne compendiuꝫ. ¶ Age me in tuis ſecundis rebus reſpice: hæc ſunt, quæ abſolute dicuntur. & eſt commonitio. Sũt enim qui felicitate elati: ne reſpicere quidẽ velint amicos. & reſpicere eſt proprie retro aſpicere: id eſt quæ præcedis felicitate non obliuiſcaris. ¶ Tuus eſt nũc Chremes: Lucilius in ſecundo: Nũc precor tuus eſt meus ſi diſceſſerit homo gentili. ¶ Tu Daue abi domum: hi verſus vſq; ad illum: Gnatam tibi meam Philomenam vxorem: negãtur Terentii eſſe: adeo vt in pluribus exemplaribus bonis non inferantur. ¶ Atq; adeo longum eſt illum expectare: quia audacter: & artificioſe binos amores duorum adoleſcentium: & binas nuptias in vna fabula machinatus eſt. & id extra præſcriptum Menandri: cuius Comœdiaꝫ transferebat. idcirco aliud in proſcænio: aliud poſt ſcænam retulit: ne vel iuſto longior fieret: vel in eadem propter rerum ſimilitudinem cogerentur. ¶ Sequere me intus apud Glycerium: iam poſt ſcænam itur: quia vlterius in proſcænio nihil agitur. ¶ Ne expectetis dum exeat huc, intus deſpondebitur: mire dicit latenter ſe laudans. quo verbo auidum adhuc populum audiendi, adeoq; cupidum & intentum oſtendit, vt finem Comœdiæ eueniſſe non ſenſerit. ¶ Intus tranſigetur: ſi quid eſt quod reſtat artificioſe poeta hæreditatis iuſtam petitionem ex Critonis perſona prætermiſit: quæ ei Glycerio cognita iure tribuebatur, ne vel paruæ rei Critonis tractatu: aut defraudatione Glycerium infuſcaretur finis fabulæ ad lætum exitum ſpectans. ¶ Si quid eſt quod reſtat: quia narratione dignũ non eſt quod Carinus rogat.

GVI. Pamphilus &c. In hoc actu mira arte ea quæ reſtant de Comœdia breuiter explicantur: & deſignantur duorum ſociorum binæ nuptiæ. Da. Vbinam hic Pamphilus eſt? Pam. Daue. Da. quiſnam: ideſt quis homo eſt: qui me vocat: ſcilicet. Pam. Ego ſum. Da. o Pamphile. Pam. neſcis quid obtigerit: ideſt acciderit mihi. Da. certe: ideſt profecto. neſcio quid tibi contigerit: ſcilicet. ſed ſcio quid obtigerit mihi. Pam. & quidem: ideſt & etiam ego ſcio. Da. euenit more hominum: abundat hominum, dicit Donatus: quaſi dicat euenit vt ſolet euenire. vt tu reſciſceres: ideſt poſt factum cognoſceres. quid mali nactus ſum: ideſt inuenerim prius q̃ ego reſciſcerem. illud boni: ideſt bonum, quod euenit tibi. Pam. Glycerium mea amica: ſcilicet. repperit: ideſt caſu quodam inuenit. parentes ſuos: ideſt patrem & matrem. Da. o bene factum: exclamatio eſt: pro q̃ bene factum eſt? Ca. hem: interiectio hic admirantis factum illud. Pam. pater eius Glycerii eſt ſummus amicus nobis. Da. quis pater? Pam. Chremes. Da. Narras probe: ideſt dicis verum. Pam. nec vlla mora eſt: quin: ideſt ꝙ non, ducam eam Glycerium vxorem: ideſt quin habeam eam in vxorem. Ca. Num: ideſt nunquid, ille Pamphilus ſomniat ea, quæ vigilans. i. cũ vigilaret, voluit: ideſt cupiuit. Pam. tum: ideſt deinde. o Daue de puero? quid fiet ſcilicet. Da. ah deſine: ideſt deſiſte de ea re ſolicitus eſſe. tu es ſolus, quem Dii diligunt: ideſt tu omnium fortunas ſuperas: ſiue omnium feliciſſimus es: & cui Dii magis fauerũt. Ca. ſum ſaluus: ideſt ſum incolumis: ſoſpes: viuo: nõ langueo vt prius, ſi hęc ſunt vera. adibo. i. ibo ad eũ. & colloquar: ideſt alloquar eum: & conferã cum eo de his. Pam. homo eſt: qui ſcilicet loquitur. Deinde percepto eo ſubdit: O Carine aduenis mihi in ipſo tempore: ideſt opportune, & tempeſtiue. Ca. bene factum eſt ſup. Pam. Hem audiſti q̃ bene factum ſit. Ca. omnia audiui. ſ. age. i. eia: hortantis eſt aduerbiuꝫ. reſpice: ideſt retro aſpice me: hoc eſt faue mihi. tractum a Diis, qui reſpiciendo homines illis fauent. Sũt autem qui felicitate elati, ne reſpicere quidẽ veline amicos. Itaq; reſpice me: ideſt non obliuiſcaris mei, quem pręcedis felicitate: ideſt in tuis rebus ſecundis: ideſt in tuis ꝓſperitatibus. Chremes eſt nunc tuus: ideſt eius moderator es: & ſcio eum eſſe facturuꝫ omnia quæ voles. Pam. Memini: ideſt tibi magna eſt apud eum fides ita: vt tuo ſit vſurus conſilio: ſcio eũ eſſe mecum: & omnia facturum. Nam quorum meminimus: illa nouimus & ſcimus. atq; adeo: ideſt certe vel valde. longũ eſt mihi exctpeare illum Chremetẽ. dum. i. quouſq; exeat. ſequere me hac: ideſt per hanc viam. eſt nunc intus apud Glycerium agnitam filiam. tu Daue abi: ideſt diſcede. propera: ideſt celeriter: velociter. domum: aduerbialiter ſumitur. accerſe. i. voca: vade ad vocandum aliquos. qui auferãt: ideſt abducant eam Glycerium. hinc: ideſt ex hac domo: in qua eſt. quid. i. cur. ſtas. i. erectus es: neq; vadis. quid. i. cur. ceſſas. i. tardas: in mora es: vel otioſus es? Da. eo. i. vado. Deinde conuerſus ad ſpectatores inquit: Ne expectetis. i. nolite expectare. dum: ideſt quouſq;. Glyceriũ exeat huc. i. veniat huc in medium proſcænium. Deſpondebitur: ideſt ſponſa efficietur. intus: ideſt poſt ſcænam. niſi mauis illud verbum imperſonaliter capi pro eo: quod eſt ſponſalia fiẽt intus. De ſponſalibus autem ſic ait Gellius libro quarto, & capite quarto: Qui vxorem, inquit, deducturus erat: ab eo vnde ducenda erat: ſtipulabatur eam in matrimonium ductum iri. qui daturus erat: itidem ſpondebat daturum. is cõtractus ſtipulationum, ſponſionumq; dicebatur ſponſalia. tum quæ promiſſa erat ſponſa appellabatur: qui ſpoponderat ſponſus. Sed ſi poſt eas ſtipulationes vxor non dabatur, aut non ducebatur: qui ſtipulabatur ex ſponſo agebat. hæc ille. Siquid eſt quod reſtat: ideſt ſupereſt. tranſigetur: ideſt concordabitur: conficietur. intus: ideſt poſt ſcænam. hoc autem dicit propter iuſtam hæreditatis petitionem: quæ a Critone fieri poterat ex ſucceſſione Chryſidis ſibi propinquæ. Intereſt autem inter tranſigere & paciſci, nam (vt ait Vulpianus) qui tranſigit: quaſi de re dubia & lite incerta, neque finita tranſigit: qui puero paciſcitur donationis cauſa, rem certam & indubitatam liberalitate remittit. Vos ſpectatores valete: ideſt diſcedite cuꝫ ſanitate. & plaudite: ideſt congratulamini poetæ: qui hæc vobis ſuo ingenio ſpectanda præbuit. Ego Calliopius recenſui: ideſt recognoui: & cenſuram meam adhibui his ſcriptis coram recitatis.

Margin notes: Reſpicere · Etgdẽ · Sponſalia quid ſint

CAELII Donati grammatici clariſſimi in Sexti P. Terentii Afri Eunuchum Commentarium.

DON. Haec maſculini generis nomine nūcupata fabula ē Eunuchus: & eſt palliata Menandri vetus. Quā ille auctor dē facto adoleſcētis: qui ſe pro Eunucho deduci ad meretricem paſſus eſt, nominauit. Itaq; ex magna parte motoria ē. Atq; in hac Comoedia: qui perſonas Parmenonis actor ſuſtinet, primas habet partes. Secūdæ ſunt Chæreæ. Tertiæ ad Phædriam ſpectāt. Huius prologus ſane ē concitatior. Nā & obiicit crimina aduerſantibus: & cōminaī in poſtremū: & accuſatorie narrat iniuriā Terētio factā, & ad vltimū tumultuoſe: & cū magna inuidia defendit poetā. Hæc & ꝓthesin & cataſtrophen ita æquales habet: vt nuſquam dicat longitudine opis Terētiū delaſſatū dormitaſſe. Actus ſane implicatiores ſunt in ea: vt qui non facile a parū doctis diſtingui poſſint. Ideo quia tenendi ſpectatoris cauſa vult poeta noſter omnes quoq; actus, velut vnū fieri/me reſpiret quodāmodo:

ACTA LVDIS MEGALENSIBVS .L.POſthumio.L.Cornelio AEdilib. Curulib.Egit.L.Ambiuius turpio.L.Attilius præneſtinus. Tibiis duabus dextris,græca Menandru,facta ſecunda.Modos fecit Flaccus.M.Valerio,G.Fannio COSS.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Phædria adoleſcens.	Chremes ſenex.
Parmeno ſeruus.	Antipho adoleſcens.
Thais meretrix.	Dorias ancilla.
Gnatus paraſitus.	Dorus eunuchus.
Chærea adoleſcens.	Sanga ſeruus.
Thraſo miles.	Sophrona nutrix.
Pythias ancilla.	Laches ſenex.

C.SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Trimetri Iambici.

SORORE M Falſo dictitatam Thaidis,
Id ipſum ignorans miles abduxit Thraſo.
Ipſiq; donat,erat hæc ciuis Attica.
Eidem Eunuchum quem emerat tradi iubet
Thaidis amator Phædria,atq; rus ipſe abiit,
Thraſoni oratus biduum concederet.
Ephebus frater Phædriæ puellulam
Cum deperiret,dono miſſam Thaidi,
Ornatu Eunuchi induitur,ſuadet Parmeno,
Introiit,uitiat uirginem,ſed Atticus
Ciuis repertus frater eius,conlocat
Vitiatam ephebo,Phædriam exorat Thraſo.

atq; diſtincta alicubi cōtinuatione ſuccedentiū rerū ante aulæa ſublata faſtidioſus ſpectator exurgat. ❡ Acta plane ludis Megalēſibus L. Poſthumio.L.Cornelio COSS. ædilibus.ſ. curā ædiū habentibus: ētēſc pſonatis.L.Numidio Prothio.L. Ambiuio Turpione. Item modulāte Flacco Claudio tibiis dextra & ſiniſtra ob iocularia: vel multa ꝑmixta grauitate.& acta eſt tanto ſucceſſu, ac plauſu, atq; ſuffragio: vt rurſus eet vēdita: & ageret iterū ꝓ noua: proq; ea ꝑtium, qd nulli ante ipſam fabulam cōtigit, octo millibus ſeſtertiū numerarent. Poetæ prouerbia multa ſæpe pronūciata:& cātica ſæpe mutatis modis exhibita ſūt: nuſquā habet:ſed ſuis tantū pſonis veit.in hac Terentius delectat facetiis: ꝓdeſt exēplis:& vitia hominum paulo mordacius, q̄ i cæteris carpſit. Exēpla aūt moꝝ hic trina pcipue ꝓponuntur: vrbani.ſ.paraſitici,& militaris. Hæc edita tertiū eſt:& ꝓnūciata Terētii Eunuchus:qppe tā adulta cōmēdatione poetæ:ac

tæ:ac meritis ingenii notioribus populo. Facta aũt ex duabus græcis vna ẽ latina. Nã ex Eunucho, & Collace Menãdri fabulis, hæc Eunuchus Terẽtiana ſcripta ẽ: nõ ſine crimine: ꝙ multa in hanc tranſlata ſint ex multis poetis latinis, quod totum per prologum purgat, atq; defendit.

GVI. Acta ludis &c. Hæc Comœdia fuit acta. i. recitata: & (qđ vulgo dr̃) luſa. ludis Megalẽſibus. i. in honorẽ magnæ mr̃is Deorũ celebratis. L. Cornelio Merula. ędilibus curulib. i. quo tẽpore erãt ædiles curules. L. Ambiuius Turpio. & L. Atilius Prænestinus. i. de Præneſte ciuitate. illi actores egere. i. (vt dici ſolet) luſerũt: & Comœdiã recitauerũt: ac pronũciauerunt voce & geſtu corporis. Prima græca eſt: ſubaudi Menãdri. acta. i. facta. ſecũda. ſ. latina. M. Valerio. C. Fãnio Coſſ. i. quo tẽpore tales erãt cõſules. Flaccus Claudii filius ſup. fecit modos. i. modulatus ẽ: ſiue modulamina fecit muſicis inſtrumẽtis inter actus. duabus tibiis. i. illis inſtrumentis muſicis. dextris. i. grauitatem orationis oſtendentibus. Tibias enim adhibebant pares & impares: ideſt dextras & ſiniſtras. Dextræ ſuæ grauitatem & ſeriẽ Comœdiæ oratione pronunciabant. Siniſtræ ſerranæ acuminis lenitate iocum oſtendebant. Ergo vbi mixtus cum grauitate iocus eſſet dextræ, ſiniſtræq; adhibebantur.

DON. Capta qđdã ex Attica virgo nobilis: atq; adducta eſt Rhodũ: ibiq; mr̃i Thaidis meretricis ab amico dono data ẽ: & educata velut ſoror vna cũ filia. Sed Thais relicta mr̃e Rhodo: cũ amatore quodã Athenas ſe contulit: ab eoq; hæres inſtituta mortuo: mox a milite Thraſone diligebat̃ nimis. Qui cũ matrem Athenis ꝓfectus Thaidis mortuã Rhodi cõperiſſet: & eã virginẽ (quã diximus) ab hæredibus mortuæ animaduertiſſet vænũ eſſe præpoſitã: q̃uis ignarus rerũ omniũ emit tñ: & dono amatæ Thaidi duxit Athenas. Verũ poſtq̃ adueniẽs riualẽ Phædriã apud amicã repperit: quẽ per eius abſentiã ſibi meretrix cõciliarat: affirmauit ſe nõ ante daturũ ꝓmiſſam virginẽ, q̃ Thais foras æmulum pepuliſſet. Illa igit̃, & ſi amaret Phædriã: cupiditate tamen recuperandæ virginis, & ciuis Atticæ, & quã a paruula vt ſororẽ dilexerat, excludit Phædriã. Hinc ille primo iraſcit̃: poſt accepta facti ratione a Thaide lenitur: & in bidui ſpatium ſponte cõcedẽs militi rus proficiſcitur. Statimq; ne ab æmulo milite muneribus ſuperaret̃: Eunuchũ, & puellam Parmenoni iubet abiẽs ad Thaidem deducere. Verũ Chærea tunc ephebus: viſa nimio in virgine inflãmatur amore eius. Atq; eo euaſit vehemẽti ardore: vt pro Eunucho ipſe deduceretur ad Thaidem. Hac occaſione vitiata virgo: & mox ciuis & nobilis cognita dat̃ vxor Chæreæ. Phædria vero & miles ex riualibus cõcordes per paraſitum redditi: cõmuni amica ſine certamine potiuntur.

IN primo actu Phædria excluſus a Thaide: & ſecum primo: & mox cũ Parmenone cõquerit̃ fortunas ſuas: & ad poſtremũ corã accuſat Thaidem, rurſus permulcet̃ ab eadẽ: & voluntate digrediens rus ſeſe conceſſurũ in ſpatiũ bidui eſſe promittit. Secũdus actus profectionẽ Phædriæ cõtinet: & delegãtis ſeruo deductionẽ Eunuchi, & puellæ ad Thaidẽ. Tum paraſitũ loquẽtẽ: per quẽ virgo a milite dono amicæ miſſa eſt. Tũ interuẽtũ Chæreæ amãtis virginẽ eiuſdẽ ꝗ cũ Parmenone cõſiliũ de eadẽ potiunda per fallaciam: quia pro eunucho ipſe ſupponit̃ Thaidi. Tertius actus charactẽrẽ exprimit militis, & paraſiti per ridiculũ colloquium. Tũ inuitationẽ ad cœnã Thaidis: tũ oblationẽ: velut Eunuchi Chæreæ & puellæ ex Aethiopia per Parmenonẽ factam: tũ verba Chremetis ad Thaidẽ veniẽtis: perductiq; ad militẽ Antiphonis, Chæreæq; colloquiũ de vitiata per dolũ virgine. In quarto actu Dorias cũ nũciat iurgiũ inter militẽ & Thaidẽ: reditũ ex villa Phędrię: & q̃relã Pythię de vitiata virgine apud Phędriã: & eiuſdẽ ſtupẽtis, ꝗ audiebat errorẽ ebrii Chremetis: & verba petulãtia Thaidis aduerſum militẽ: & militis aduerſum Thaidẽ parata ꝓlia, ridiculeq; depoſita. Quintus actus hęc cõtinet: q̃relã Thaidis de vitiata virgine primo cũ Pythia: poſtea cũ ipſo Chęrea: tum interuẽtũ Chremetis, atq; nutricis: tum perturbationem Parmenonis per dolũ Pythiæ: atq; eius inditio ꝑ ſenẽ qui rure tunc aduenerat confirmatas nuptias: & ad vltimũ reditum in gratiam Militis cum Phædria, & Chærea.

¶ Argumentum Eunuchi.

GVI. Virgo q̃dã Attica Rhodum aduecta ẽ: matriq; Thaidis meretricis dono data. deinde Thais Athenas ſe cõtulit vna cũ amatore ſuo: cui mortuo hæres inſtituta ſucceſſit: quã Thraſo miles miſere cœpit adamare: Rhodũq; ꝓfectus rerũ omniũ ignarus: inuenit puellã Atticã vænũ ꝓpoſitã mortua Thaidis mr̃e: quã Thaidi donaturus emit. reuerſuſq; Athenas, Phędriã cũ Thaide cõmerciũ hr̃e cõperit: q̃re indignatus nõ prius ſe donaturũ puellã affirmauit, q̃ Phædria eiiceret̃. Ipſa aũt Thais puellę potiũdæ cupida, ad tp̃s Phædriã eiecit: quẽ poſtea indignatũ lenit: ab eoq; obtinuit: vt in bidui ſpatiũ rus ſecederet. qđ obediens Phædria, iuſſit Eunuchũ cũ puella ex Aethiopia deducta per Parmenonẽ Thaidi dono offerri. quod vt reſciuit Chærea frater Phædriæ: amatorq; puellæ a Thraſone datæ: ſuppoſitus Eunuchi loco Thaidi donatus eſt. Et occaſione ſtuprata virgo: & mox ciuis & nobilis cognita. dat̃ vxor Chæreæ. Phædria vero & Miles ex riualibus cõcordes per paraſitũ redditi, cõmuni amica ſine certamine potiunt̃. In hac Comœdia Terẽtius delectat facetiis: ꝓdeſt exẽplis: & vitia hominũ paulo mordacius, q̃ in cæteris carpſit. Exẽpla aũt morũ hic trina ꝓcipue ꝓponũtur. vrbani. ſ. moris: paraſitici: & militaris. Hæc edita a Terẽtio eſt: & ꝓnunciata Terẽtii Eunuchus: quippe iã adulta cõmendatione poetę: ac meritis ingenii notioribus populo. Facta aũt ex duabus græcis vna eſt latina. Nã ex Eunucho, & ex Collace Menãdri fabulis: hęc Eunuchus Terẽtiana ſcripta eſt: non ſine crimine, ꝗ multa in hãc trãſlata ſint ex multis poetis latinis: quod totum prologo purgat, atq; defendit. Primus actus Phædriæ conqueſtionem habet. Secundus profectionẽ eius rus. Tertius militis characterem & paraſiti colloquium. Quartus Phędrię ex villa reditum, nũciato per Doriam iurgio militis & Thaidis. Quintus Thaidis querelam de ſtuprata virgine: eãq; agnitam Chęrę vxorem datam: ad vltimum reditum in gratiam militis cum Phędria.

SER. EVnuchus dicta eſt iſta fabula a quodã falſo Eunucho dicto Chęrea: q ductus in domũ Thaidis meretricis pro Eunucho, vitiauit quãdam virginẽ Atticã ciuẽ. iſte talis Eunuchus, qui vitiauit virginem, eſt principalis materia in hac Comœdia: ſi alię perſonę inducãtur: Eunucho ſubſeruiũt. & omnes partes fabulę aliquo modo ad Eunuchũ tẽdunt. Thraſo enĩ adductus locũ habet neceſſariũ in Comœdia: quia ipſe audit puellã illã Thaidi Eunucho ſubſeruit, qui diligat adminiſtrãdo. niſi enim adduxiſſet virginẽ, Chęrea nõ habuiſſet amoris occaſionẽ. Phędria iteꝫ neceſſario inducit̃: vt daret Chęrę opportunitatẽ ad virginẽ. dũ enim Eunuchũ Thaidi in munere parat: aſſumit Chęrea occaſionem: vt pro eo ducat̃: ſicq; & alias partes ſubſeruire Eunucho aliquo modo inuenies. Hęc Comœdia empta ẽ ab ędilibus: & prius ante magiſtratũ priuatim recitata eſt: vbi cõprobata oblata ẽ poſtea cõi audiẽtiæ. Aediles erãt cuſtodes palatii, & cõis ęrarii: & ex officio hẽbãt bonas Comœdias a poetis emere in populũ Ro. In feſtis diebus delectare hę duę recitatiões notant̃. hoc modo incipit Eunuchus: ideſt fabula illa q̃ appellat̃ Eunuchus. acta. i. recitata priuatiꝫ añ ędiles i ludis Megalẽſibus. Megalo eſt ciuitas in Gręcia: vbi inuẽti ſunt qdã ludi, qui ſolẽt a cõſtituto tpe Romę fieri. quos notat Iuue. cũ dicit: Interea Megalẽſiacę ſpectacula mappę. Id enim ſolẽne colũt, ſimiliſq; triũpho Prędo caballorũ ꝓtor ſedet. In tẽpore quo celebrati ſunt iſti ludi: recitata eſt hęc Comœdia priuatim ante ędiles: & quia tñ facta eſt hęc recitatio ante ędiles: deſignat tẽpus recitatiõis per noĩa ędiliũ. L. Poſthumo Albino: Lucio Cornelio Merula exiſtentibus ędilibus curulibus. Curules dicebant̃, qꝫ

ex gradu ſuæ dignitatis ſup curulia reſidebant.i.ſup ſellas de cuore.in recitatiõe illa egere cum fiſtulis,& aliis muſicis inſtr̃is ſm morẽ recitandi,illi,quos notat.L. Ambiuius tur pio,L.Attilius pneſtinus:& huius fabulæ nõ fuit inuentio latina:ſed græca. Menãdri.i.a Menãdro ſumpta.item acta ,i.recitata.ſecunda.ſ.vice in cõi audiẽtia,& tunc modulauit

retricis a Parmenone p Eunucho.ſ.loco Eunuchi.vitiat.ſ. ſtuprat puellã.Itaq.i.iõ:vel ſunt duæ ptes p & ita. re co gnita.i.ſtupro reſcito,cũ meretrix Thais doleret ſe eẽ illu ſam.i.ludibrio læſam,placaſ ipſa meretrix.i.ad lenitatẽ re ducif:atq; mitigaſ ab adoleſcẽte.ſ.Chærea. & interuẽtu.i. intercẽſſiõe fratris,ſiue aduẽtu fratris itermedio. duxit vxo

Itaq; | Placari

,i.modos & cantus fecit muſicos. Flaccus in reci tatione illa cum claudici bus duabus,clauditibiis dicunſ fiſtulę:q̃ ſi claudi cãtes tibię:qa vna eſt lõ gior alia ,& eſt quoddã genus inſtrumẽti muſi cę:q̃ vocanſ claudicibię ad dr̃iam tibiarũ pariũ .i.quæ habebãt fiſtulas pares. dextris.i. pſpe ris.Et qa hęc recitatio facta eſt in cõi audien tia: deſignatur tempus recitationis per nomi na conſulum.

NOTa

Eiuſdem rationis.

ADILON.

MERETRIX Adoleſcentem cuius mutuo amore
Tenebatur excluſit,eiq; reuocato
Excluſionis cauſſas reddidit,eius frater
Minor natu uirginem,quam miles
Meretrici dono miſerat,amare cœpit,
Deductuſq; in domum meretricis,pro Eunucho uitiat.
Re itaq; cognita,cum illuſam ſe meretrix
Doleret,ab eodem adoleſcente placatur,
Interuentuq; fratris eius ciuem cognitam
Athenienſem duxit uxorem,miles quoq;
In partem meretricii amoris receptus illuditur.

rẽ,i,cepit l vxorẽ. ipſas puellam cognitã ciues Atheniẽſes,i.ex Athe nis originẽ parẽtũ du centẽ,quoq;.i.ẽt.miles Thraſo receptus i ptẽ amoris meretrici.i. ip ſius Thaidis meretri cis. illuditur,i. decipiſ: ac ridetur ; & ludibrio afficitur.

ASC. ❡ SED Atticus ciuis in primis repertus fra ter:hoc eſt Chærea:nõ autem Phædria.

GVI. SOrorẽ falſo &cæte. Thraſo miles.i. q militias ſolitus erat exerceſ.aduexit.i. vel nauigio vexit:vel equo:vel vehiculo.pu ellã:ſup. Atticã.dictita tã,i. frequẽter appella tã ſororẽ Thaidis me retricis Rhodię.falſo.i. iniuria:non vere:nam eius ſoror nõ erat,igno rans.ſ.miles.idipſum.i. eã nõ eſſe ſororẽ Thai dis.& ipſe miles donat.i.dono dat , ipſi Thaidi puellã illã. hæc puella aduecta ex Rhodo Athenas a milite , erat ciuis Attica.i.oriunda ex ciuitate Athenienſi: vel ex parentibus Atheniẽſibus . Phædria amator Thaidis iubet Eunuchũ, quẽ emerat,tradi a Parmenone eidẽ Thaidi,oratus.ſ.Phæ dria:.i.rogatus a Thaide.cõcedere Thraſoni:ideſt dare lo cum militi apud Thaidem,biduum,i.per ſpatium duorum dierum.frater Phædriæ.ſ.Chærea, ephebus i. adoleſcens: pubes:vt ſentit Tortel.cum reperiret puellulã miſſam do no:ideſt pro dono Thaidi.induitur.i.veſtitur.ornatu:ideſt indumento Eunuchi. Ipſe Chærea introiit.i. ingreſſus eſt in Thaidis domum.ipſe vitiat:ideſt ſtuprat virginem:quę prius erat virgo.Parmeno callidus ſeruus ſuadet.i.monet: conſulit id fieri.ſed in primis:ideſt ante omnia.frater Phæ dria exiſtens ciuis Atticus repertus: ideſt forte interueniẽs. collocat:ideſt matrimonio iungit puellam vitiatam ephe bo:ſcilicet Chæreæ pubeſcenti.

Aduehere | Dictitatum | Concedere | epheb? Tortellius

ASC. ❡ IDipſum ignorans miles. Idipſum.i.falſo dictitatas eſſe ſororem Thaidis:ne dum q; falſo.

GVI. MEretrix Thais excluſit : ideſt foris clauſit. neq; intromittere voluit adoleſcentem Phædriam: cuius Phædriæ adoleſcẽtis ipſa tenebatur amo re mutuo:ideſt pari vltro,citroq; dato,accepto q;.Mutuum in amore (ait Cicero ad Metel.) eſt cum par voluntas accipitur,& redditur.& ipſa meretrix reddidit cauſas.i.occaſiones:motiua.excluſiõis:ideſt expul ſionis.ei.ſ.Phædriæ.reuocato : ideſt reconciliato : placato. Frater eius Phædriæ.ſ.Chærea.minor natu.i. iunior.cœ pit amare virginẽ.ſ.puellam:quam miles Thraſo miſerat meretrici dono.i.pro dono. Dicimus enim elegãter:Do vel mitto tibi hanc rem dono:tanq̃ nõ repetiturus: neq; quicq̃ mercedis habiturus,& ipſe Chærea deductus in domũ me

Excludere | Mutuũ i amore | Dare vel mittere donũ eleganter dicitur

Eiuſdem rationis.

PROLOGVS.

SI Quiſq̃ eſt,qui placere ſe ſtudeat bonis
Quam plurimis,& minime multos lædere,
In his poeta hic nomen profitetur ſuum.
Tum ſiquis eſt,qui dictum in ſe inclementius
Exiſtimauit eſſe,ſic exiſtimet,
Reſponſum non dictum eſſe,quia læſit prior,
Qui bene uertendo,& eaſdem ſcribendo male,
Ex Græcis bonis Latinas fecit non bonas.
Idem Menandri Phaſma nunc nuper dedit,

DON. SI qſq̃ eſt q. p.ſ.b. Attẽdẽda poetæ copia: qđ in tot p logis ab eadẽ cã : iiſdẽ fere ſentẽtiis variis ver bis vtiſ. ❡ Bonis q̃ plu. & m.m.læ. πρῶτον ἀντίθετον. ❡ In his p.h. n.p.ſ.cũ dixiſſet qſquã, intulit in his. & alibi: Cuius mos maxime eſt cõſimilis veſtrum:hi ſe ad vos applicãt. ❡ Tũ ſiqs: & bñ ſiqs cuȝ Luſcij Lauiniũ ſignificet: ne vel ipſuȝ a ſe læſum eſſe fateref.& cũ pterea,vt Tũ canit Heſperidum. ❡ Inclementius:pro inclementer.vt Iam ſenior:ſed cruda Deo,viridiſq; ſenectus. ❡ Exiſtimat: pro exiſtimauit. ❡ Reſpõſuȝ n.d.e. deeſt ei. vt in Phormione: Siqs reddit magna hũdã eſt gratia. ❡ Non d.e,ſuperius dictum participium eſt:inferius nomen:a quo etiam dicacea dicuntur : qui iocoſis ſalibus maledicunt. ❡ Reſponſum n,d.e.figura. nam dictũ bis numero poſitũ:ſupra nomẽ ſignificat:infra pticipiuȝ. vt in Heauton. In quẽ qd vis harũ rerũ conuenit: q̃ ſunt dicta in ſtultũ. ❡ Qui bñ vertẽ.bñ pro valde.& vertendo in linguã latinã trãſferẽdo.Pla. Vertit barbare. aut vertendo corrumpẽdo. ❡ idem M.n.n.d.Phaſ. τοῦτο apparet pronũciatũ: quaſi hoc ipſo admonnerit ſpectatorẽ, q̃ turpe & imperite hæc fabula ſcripta ſit.& bene nunc nup:vt ex vicinitate facti oſtendat nihil eſſe dicendũ,q̃ q; diſplicuerit hæc Comœdia Luſcii Lauinii:propterea q; res recens ſit:& omnes meminerint.Phaſma autẽ nomen eſt fabulæ Menãdri: in qua nouerca ſupinducta adoleſcẽti virginẽ,quã ex vicino quodam inceperat ſurtiue ductã: cum apud vicinũ latebris haberet in proximum:hoc modo ſecuȝ habebat aſſidue nullo cõſcio.parietẽ,qui medius inter domũ mariti ac vicini fuerat,ita perfodit:vt ipſo tranſitu ſacrũ locum eſſe ſimularet. Cũq; trãſitũ intenderet:ſertis,ac fronde feliciter diuina ſæpe faciẽs:& vocaret ad ſe virginem,qđ cũ animaduertiſſet adoleſcens,primo aſpectu pulchræ virginis,velut numinis viſu pculſus exhorruit. Vnde Phaſma eſt nomẽ fabulę. Deinde paulatim re cognita exarſit in amorẽ puellæ ita vt remedium tantæ cupiditatis : niſi ex nuptiis nõ reperiref.Ita ex cõmodo matris,ac virginis:& ex voto amatoris,cõſenſuq; patris nuptiarũ celebritate finẽ accipit fabula. Verum ergo hoc dicat:q; tantam fabulaȝ transferendo læſerit Luſcius Lauinius:ac non hoc,de quo tñ reþhendat.ſed his ſi

Dictus | Dicaceſ

gnis

gulis velit oſtendere: quem dicat vitioſe theſaurũ cõpoſuiſſe: vt in theſauro ſit culpa non in Phaſmate. ¶ Nunc nup de- die: nũc nup ex illis verbis eſt: ꝗ veteres ꝓpter ambiguitatẽ eã dictione ꝓferebant. nã niſi adderet nunc: hoc nup: olim: pridẽ: & iam ſignificaſſet. ¶ Idẽ Menandri p. n. n. d. hanc fa- bulã totã dãnat: vt apparet ſilentio theſaurꝫ verũ non to- tum: ſed ex vno loco.

Atq; in Theſauro ſcripſit cauſſam dicere,
Prius unde petitur aurum, quare ſit ſuum,
Quam ille qui petit, unde eſſet theſaurus ſibi,
Aut unde in patriam monimentum peruenerit.
Dehinc ne fruſtretur, ipſe ſe, aut ſic cogitet,
Defunctus iam ſum, nihil eſt quod dicat mihi,
Is ne erret moneo, & deſinat laceſſere.
Habeo alia multa, quæ nunc condonabuntur,
Quæ proferentur poſt, ſi perget lædere,
Ita ut facere inſtituit. Nunc quam acturi ſumus
Menandri EVNVCHVM, Poſtq; ædiles emerunt,
Perfecit ſibi ut inſpiciundi eſſet copia,
Magiſtratus cum ibi adeſſet, occeptaſt agi.
Exclamat furem, non poetam fabulam
Dediſſe, & nihil dediſſe uerborum tamen.
COLACEM Eſſe Neui, & Plauti ueterem fabulam,
Paraſiti perſonam inde ablatam, & militis.
Si id eſt peccatum, peccatum imprudentiaſt
Poetæ, non qui furtum facere ſtuduerit.
Id ita eſſe uos iam iudicare poteritis.
Colax Menandri eſt, in ea eſt Paraſitus colax,
Et Miles glorioſus, eas ſe non negat
Perſonas tranſtuliſſe in Eunuchum ſuam
Ex Græca, ſed eas fabulas factas prius
Latinas ſciſſe ſe, id uero pernegat.
Quod ſi perſonis iiſdem uti aliis non licet,
Qui magis licet currentes ſeruos ſcribere,
Bonas matronas facere, meretrices malas,
Paraſitum edacem, glorioſum militem,
Puerum ſupponi, falli per ſeruum ſenem,
Amare, odiſſe, ſuſpicari? denique
NVLLVM EST Iam dictum, quod non dictum ſit prius.
Quare æquum eſt uos cognoſcere, atq; ignoſcere,
Quæ ueteres factitarunt, ſi faciunt noui.
Date operam, & cum ſilentio animaduertite,
Vt pernoſcatis quid ſibi Eunuchus uelit.

DON. ¶ Atq; i theſauro ſ. c. d. theſaurꝫ Latini vete- res ſm Græcos ſine h. litera ꝓferebãt. ¶ Atq; in t. ſ. c. d. arguit Terẽ. ꝙ Luſcius cõtra cõſue- tudinẽ litigantiũ defen- ſionẽ ante accuſationẽ induxerit. huiõi enĩ eſt Luſcii argumẽtũ: Ado- leſcens q rem familiarẽ ad nequiã prodegerat: ſeruũ mittit ad pr̃is mo- numentũ: qđ ſenex ſibi viuus magnis opib⁹ ap- parauerat: vt id aperiret illaturus epl̃as: quas pa- ter poſt annum. x. caue- rat ſibi inferri: ſed cum agrũ in quo monumẽ- tum erat: ſenex quidaꝫ auarus ab adoleſcente emerat. Seruus ad ape- riendũ monumentũ au- xilio vſus eſt ſenis: the- ſaurꝫ cũ epl̃a ibideꝫ rep- perit. ſenex theſaurum tanq̃ a ſe per tumultuꝫ hoſtilẽ illic defoſſum re- tinet: & ſibi vendicat. adoleſcens iudicẽ capit: apud queꝫ prior ſenex, qui aurũ retinet, cauſaꝫ ſuam ſic agit: Athenien- ſes bellũ cũ Rhodienſi- bus quod fuerit: qđ ego hic ꝓdicẽ &c. quæ con- tra naturã, iuriſq; con- ſuetudinẽ poſita argu- menta notat Terẽtius: ꝙ ille ordo potior erat: vt adoleſcens prior ꝓ- poneret cãm: qui petitor inducitur. ¶ Prius v. p. a. vnde: a Virgi. quo. Virgi. Genus vnde latinum. Nam poſſeſſorẽ fecit pri- orem agere, q̃ petitorem: quod abhorret a conſuetudine, & iuris, & litium. ¶ Quam ille: deeſt dicat. ¶ Qui petit. i. peti- tor. ¶ Quam ille qui petit: eſſet recta locutio ſi diceret: q̃ pe- titorem, aut q̃ illum qui petit: ſed q̃ ille maluit dicere: vt ſub- Zeugma audiamus Cauſam dicat per zeugma a ſuperiore figuratũ. ¶ Dehinc ne ſi loquatᷣ. ¶ Ne fruſtretᷣ ipſe ſe: σχῆμα διανοίας ἀποσιώπησις dicitᷣ. ſed poſt addit: Aut ſic cogitet, ſi taceat. ¶ De- functus iam ſum. i. iam egi fabulas meas: & iam deſtiti peri- clitari in edendis Comœdiis: aut certe iam edidi, quã tu re- prehendis fabulam. ¶ Defunctus iam ſum, nihil eſt qđ di- cat mihi: non ſi, inq̃t. de ſuis vitiis ſecurus ꝓpter vetuſtatẽ: nihilominus a me reꝓhendetᷣ. ¶ Is ne e. m. σχῆμα ἐπιτιμητικόν: & deſinat maledicere. ¶ Habeo alia m. q. n. c. ſic i Phormio- Dono Condone ne: Argentũ quod habes cõdonamus te. Nã & dono ablati- uo cauſui iungebãt veteres: cõdono vero accuſatiuo. ¶ Ita vt ſ. i. obliqua narratio facta eſt ſm caſum accuſatiuũ ac be- ne. ¶ Poſtq̃ æ. e. mire cũ ordo melior viderẽ ſi ſic diceret: Poſtquã ædiles emerũt, quam nunc acturi ſumus. ¶ Perfe- cit vt i. e. c. emerunt autem mediam corripe. vt Matri lon- ga decem tulerunt faſtidia mẽſes. ¶ Perfecit mire, quaſi diſ- ficile & illicitũ. ¶ Exclamat f. n. p. mire reꝓhendit ante viti- um: quã de eã maledicti dicat. ¶ Et n. d. v. t. aut neminẽ fe- felliſſe: aut nihil appoſuiſſe de ſuo. ¶ Exclamat furem, non poetam: adhuc nulla reꝓhenſio eſt: ſiqdem licet transferre de græco in latinũ. ¶ Et n. d. v. t. aut neminem feſelliſſe. Da- re eni verba decipere eſt: q: qui rem expectat, & nihil ꝓter verba inuenit, decept⁹ eſt. vnde & alibi Verba Dare verba iſtæc ſunt: & de contra- rio cũ videas cenſeas: aut aliter nihil addidiſ- ſe de ſtylo ſuo Terẽti- um. ¶ Si id eſt p. i. eſt. i. ignorantia: vt impru- dens harum reruꝫ. non enim ſtultitia paraſiti: Paraſitus ideſt perſonã inde abla- tam. & hoc mire non verſus obiicit: ſed pſo- nam eſſe tranſlatam. Quid ſtultius, aut calũ- nioſius dici põt. ¶ Si id eſt p. p. im. eſt P. pri- mo enim negat pecca- tum: deinde vero cõce- dit per iprudẽtiæ igno- rantiam, nõ imperitiã. ¶ Si id eſt p. peccatum πλοκή. nã peccatum ſu- perius nomen eſt: ſe- quẽs vero participiũ. & primo negat pecca- tũ: deinde ſi peccatuꝫ ẽ: purgat idipſum venia- li qualitate ab imprudẽ- tiæ partibus. ¶ In Eu- nuchum ſuam: ad fabu- lam, non ad hominem retulit, vt Centauro in- uehitur magna. ¶ Bo- nas m. vt Nauſiſtrata. ¶ Meretrices malas: vt Thaidem, atq; Bacchi- deꝫ. ¶ Facere: δρᾶν vn- de δρᾶμα fabula. ¶ Bo- nas m. ſ. m. m. ſic eſt in Heauton. Scortarier, crebro volunt: crebro conuiuari. & artificio- ſe oſtendit omnem materiã Comicorum. ¶ Paraſitum: vt Gnatonẽ. ¶ Glorioſum m. vt Thraſonem. Glorioſum mi- litem facere ſubauditur. ¶ Falli per ſ. ſ. vt Demeam & Si- monẽ. ¶ Amare, o. ſ. mire a pſonis ad geſta cum varietate tranſitum fecit. omne enim qđ in orõnem venit: vel pſona, vel factũ eſt. ¶ Amare, odiſſe: q: odere non eſt latiuum in infinitiuo mo. ¶ Nullũ i. d. q. n. ſ. d. p. dictum bis poſitum: vt ſuperius peccatũ, diuerſa ſignificat. ¶ Quare æquum ẽ vos cognoſcere, atq; ignoſcere: σχῆμα λόγου παρομοίων. ¶ Quæ veteres factitarunt, ſi faciunt noui: cum magna delectatione Terentii ſemel facientis id quod ſæpe veteres. ¶ Animum attendite: nos ἐλλειπτικῶς dicimus attendite: quod veteres plane animũ attendite. ¶ Quid ſ. e. v. ἀρχαϊσμός. ¶ Vt per- noſcatis: vt alibi: Nam proh Deum, atq; hominum fidem: quid vis tibi, aut quid quæris.

GVL. SI quiſquã &c. Poetæ defenſor introductus Cal- liopius hũc ꝓlogũ in maledicos ꝓnũciat, ita in- quiens. Si quiſquã. i. ſi aliquis eſt. q ſtudeat. i. la- boret: cupiat placere quãplurimis bonis, & mi- nime. i. nõ. lædere. i. offendere multos. in his. i. inter tales q ſtudẽt placere & nõ offendere, vel i his. i. in his Profiteri rebus. ſ. in placẽdo: & nõ lædẽdo, hic poeta Terẽtius ꝓfitetᷣ

ideſt oſtentat:iactitat:ingenue fatetur nomen ſuum eſſe ex illis. Tum.i.ꝑterea.ſi quis eſt:propter Luſcium Lauinium dicit.qui exiſtimat.i.exiſtimauit:dictum eſſe imp onaliter intelligi recte pōt id quod inuectum eſſe:ſiue iocum & ſermonē mordacem factum eſſe inclementius.i.inclementer: cōparatiuum pro poſitiuo.Pōt etiā optime capi pro nimis aſpere:dure:acerbe:mordaciter.Nam ſæpe aliaduerti cōparatiuū qd̄ pro poſitiuo poni dr̄:in ſe implicare nimis eſt po ſitiuo,cum d citur:Hic interpres diutius immorat in re par ui momenti.f.hoc eſt nimis diu,qdni ēt hic eo pacto ſumatur proculdubio video impedire nihil:quin etiā liberius aſſero pr mo aſpectu ſenſum poetæ forſitan magis id poſtulare. Si quis ergo exiſtimat dictum eſſe inclementius.i.nimis acerbe:aſpere:mordaciter.in ſe.i.contra ſe.exiſtimet.i.iudicet.ſciat.i.cognoſcat.præſumat.i.aio ſuo concipiat:ſiue ſibi perſuadeat.reſponſum eſſe ei ſup.imp onaliter.i.q ei reſponſum eſt.nō eſſe dictum.i.nō eſſe iocū mordacem.Dicta eni interdū ſunt iocoſi ſales:mordacea tñ:& iis qdē non placētes,q iæduut,ſed aliis.vñ dicaces dicūtur,q iocoſis ſalib? maledicūt.exiſtimet ergo nō eſſe dictū tale ſubaudi.Quia læſit prior dictum.ſ.in Andria:vbi dictum eſt:Faciunt ne intelligendo,vt nihil intelligant.i.Luſcius Lauinius:q fecit ex bonis fabulis Græcis fabulas Latinas non bonas.bñ.i.valde.vertendo.i.in linguā latinam transferendo:aut corrumpēdo & deſcribēdo.male.i.inepte.eas fabulas:hoc eſt carminibus Iambicis trāſlata male ordinando.Idem ergo dedit.i.edidit.nuper.i.pauloante.ſiue his ſupioribus diebus:recenter.& bene nūc addidit:nā niſi addidiſſet nup,ſignificaſſet olim:pridē.Dedit ergo Phaſma.i.fabulā quādam Menandri poetæ Græci:ſic appellatā ab apparitione vanā.Phaſma eni grçce dr̄ apparitio latine:& ꝑprie vana,& incerta:vt in nocte.Hanc aūt fabulam totā ſilentio dānat:quaſi admonuerit ſpectatorē q̄ turpe & inepte ſit ſcripta ex vicinitate facti.qa dixit:Nunc nup dedit:oſtēdit nihil aliud eſſe dicendū,q̄ q illa Comœdia diſplicuerit:cū adhuc res ſit recens & oēs meminerint.Theſaurū vero nō totū ſi ſed ex vno loco dānat:ꝑpterea q Luſcius cōtra conſuetudinē litigantiū defenſionem ante accuſatiōem induxerit:poſſeſſionemq; theſauri inuenti in ſepulchro patris adoleſcentis:a quo ſenex q iā auarus emerat agrū fecerit agere priorem q̄ petitionē:qd̄ abhorret a conſuetudine & iuris & hiſtorum:& ad Terentii verba accedamus.atq; Luſcius Lauinius ſcripſit a Theſauro.i.ex ea fabula tractante de theſauro a ſene auaro detento.ſcripſit ergo eū ſenē auagr.vnde.i.a quo aure petitur.dicere cauſam.i.rōnem:quare ipſum aurum ſit ſuū prius,q̄ ille adoleſcēs:cuius erat aurū in patris ſepulchro inuentum.dicat:ſubaudi cauſam ſuā,q adoleſcens petit vnde.i.a qua rōne.is theſaurus ſit ſibi.i.vnde habuerit ſenex illum theſaurū:aut vñ peruenerit in monumētum patris.i.patris ipſius adoleſcentis.Cū dicit poeta: Scripſit eum vñ petit aurum dicere cauſam prius,q̄ ille qui petit:rectior eſſet locutio,ſi dixiſſet q̄ illud qui petit:vt q̄ particula iūgeret ſimiles caſus vt ſolet:ſed q̄ ille maluit dicere:vt ſub audiamus eūm dicat:p zeugma a ſuperiore figuratus.Dehinc.i.poſthac.moneo ne ipſe fruſtreſ ſe.i.ne decipiat ſe ſi poſthac loquatur.Aut ne ſic cogitet,ſi taceat,iā defunctus ſum.i.iam finiui pericula in edendis Comœdiis.nā defunctus piculis,vel morbis dicitur,qui finiuit picula vel morbos.nihil eſt qd̄ dicat mihi,q.d.nihil Terentius in me dicē:do inuehi pō .Nam iam edidi fabulam,quā carpit.Dicit tñ Teren.vel defenſor eius non ſit ſecurus de ſuis vitiis ꝑpter vetuſtatē:nihilominus a me rephendetur,moneo.i.admoneo eū.ne is erret.i.in errorem labatur,& ſe decipiat.& moneo inquā vt deſinat.i.deſiſtat:ceſſet.laceſſere.i.contumeliis Terentium irritare.habeo.i.ſcio:teneo alia multa.quæ nunc condonabunt.i.remittentur,quæ proferentur.i.detegentur poſt.ſi perget Lauinius.i.ſi pſeuerabit:proſequeſ. perſiſtet lædere.i.offendere Terentium.ita vt.i.ſicut.inſtituit.i.cœpit facere.Q uam nunc ab obliquo incipit hæc narratio & a carmine dimidiato.Poſtquam ædiles:ideſt magiſtratus curam ædium habentes,& ludorum inſtruendorū,

Indementius Exiſtimare Scire & ſimiliter Dicta Dicaces

Bñ pro valde

Fruſtrare

quos populo exhiberēt.emerūt Eunuchū Menandri.i.hāc fabulā ex Menādri fabulis Eunucho & Colace traductam,quā Eunuchū.ſ.ideſt quā fabulā.nā ad fabulā nō ad hominem retulit,quā fabulā ergo nō ſumus acturi.i.repñtaturi, agendo pficere.ſ.Luſcius Lauinius.i.obtinuit:impetrauit.vt copia.i.facultas inſpiciēdi fabulam.eſſet.i.daretur vel fieret ſibi Luſcio.eū magiſtratus.ſ.is:qui exhibebat ludos.ibi adeſſet.i.pñs eſſet.fabula occepta eſt.i.incepta eſt.agi.i.agēdo repñtari.Occipe eſt caput ret inſtituere,ſiue incipere.ex clamat.i.voce effrenata clamat.furē videlicet Terētiū(q̄ſi q varia hinc inde ex aliis ſubleg iſſet)dediſſe fabulam:non poetā:vt q eas non feciſſet,ſed ab aliis ſurripuiſſet.& tñ exclamat ipſum Terentiū nihil verboꝝ dediſſe:hoc eſt nihil addidiſſe de ſtylo ſuo:aut neminē decepiſſe.Dare eni verba eſt decipere:qa qui rem expectat,& nihil ꝑter verba inuenit,deceptus eſt.vñ & alibi:Verba iſtæc ſunt.Exclamat inq̄ hāc fabulā eē veterem fabulā Colacem nomine.ſ.Neuii & Plauti.i.in qua Neuius & Plaut? Comici poetæ laborarūt. Hinc ꝑſonam paraſiti,& militis.eſſe ablatā inde.i.ex Colace.Si id.ſ.abſtuliſſe pſonā paraſiti,& militis.ē peccatū.i.vitiū.pctm eſt impeiſonaliter a peccat peccabat.i. pctm eſt admiſſum imprudētia.i.ignoratia.poetæ.i.Terētii.q nō ſtuduerit.i.nō laborauerit,vel cupiuerit facere furtum ex aliis poetis.vos ſpectatores iam poteritis iudicare. Colax.i.ea fabula.eſt Menādri.i.prius a Menandro Græco poeta facta eſt.Colax paraſitus.i.q oia ad voluntatem eius loquitur:in cuius cōtubernio eſt aſſētādo & laudando:& nihil repugnādo ventris gra.eſt.i.introductus ē in ea fabula.& miles glorioſus.i.gloriæ affectator ē in ea fabula.poeta nō negat ſe tranſtuliſſe.i.trāſiſſe.eas pſonas.i.(qd̄ barbare dici ſolet)ea pſonagia.ex Græca Colace in ſuā.ſcz mi nimē ad fabulā,nō ad hoiem retulit.ſed vero.i.ſed certe.per negat.i.valde negat.ſe ſciſſe eas fabulas græcas Colacē,& Eunuchum.prius.i.ante eū.eē factas latinas.i.ſcriptas latino ſermone.Quod ſi pſonis:talis eſt inia,inq̄t.poetæ deſenſio:Si nō licet vti iiſde pſonis,qbus alii ſunt vſi:cur magis licet pſonas introducere:ſeruos:matronas:meretrices:cæteraſq; id genus vna cū ſuis epithetis:vt currētes ſeruos matronas bonas &c.quas alii introduxerūt.nec pſonas nō licet introducere,quas alii introduxerunt:& qdem eū iiſdē epithetis:& facta quoq; vt amare,odiſſe & c.præſertim cum ſit impoſſibile omnino nouū aliqd in medium depromere.cum nullum ſit dictum:quod prius dictū non ſit.q.d. ſed.ſi non licet.i.pmittat.& decet aliis ſequentibus poetis vti iiſdē pſonis.qui.i.cur,vel quomō.magis is ſcribere.i.inducere in Comœdiis.ſeruos diſcurrētes.i.huc & illuc curſitātes.q inq̄ licet facere.i.introducere matronas bonas.i.matreſfamilias:ſiue locupletiores,& optimates mulieres honeſtas.Itē facere.i.introducere.meretrices malas.i.improbas.facere paraſitū edacem.i.voracem.facere milite glorioſum.i.gloriæ cupidū,ſeu affectatorem.& q magis licet ſue rum ſupponi.i.introduci.velut ſuppoſitum.i.loco alterius clam poſitū.Itē qui magis licet ſenem aliquē falli.i.decipi p ſeruū.qui magis licet amare.i.introducere amores.odiſſe .i.introducere odia.ſuſpicari.i.introducere ſuſpitiones.De niq; nullum eſt iam dictū:quod nō ſit dictum prius.i.a veteribus.Q uare æquū eſt.i.iuſtum eſt.vos cognoſcere morem ſcribētiū:vel materiā Comicoꝝ:atq; æquum eſt vos ignoſcere.ſi noui.i.recētes poetæ.faciūt ea,q veteres.i.priſci poetæ.factitarūt.i.ſæpius fecerūt.Date operā.i.attendite:& aures æquas pbete.& animaduertite.i.cōſiderate.cū ſi lētio.i.taciturnitate.vt pnoſcatis.i.pfecte intelligatis.qd Eunuchus ſibi velit.i.qd ſit de Eunuchi cōpoſitiōe:& qd ſignificet.Eſt.n.Comœdia imitatio vitæ:ſpeculū cōſuetudinis: imago veritatis:& iō qd ſibi velit Comœdia ē attēdēdum. ℂ Multi legunt Studeant,vt ſit:Si quis eſt:ſubaudi eorū, qui ſtudeant &c.

Occipere

Vero p certe

ASC.

SER.

I gitur.Quia lingua liuidoꝝ in maledictis con tra Terētiū nō ceſſabat:pmittit ſicut in alia Comœdia prologū in quo iſte rūdet inuidis.Q ua tuor modis ittrū(vt oſtum eſt in alio)captat beneuolentiam

beneuolentiã Romani po. Ipſo principio ſtatim a ꝓpria perſona acquirit beneuolẽtiã: remouẽdo quoddã vitiũ: qđ imponebat̃ ei ab inuidis. Vocabãt enĩ Terẽtiũ mordacẽ & maleuolũ: q oẽs ſine cã mordebat. Calliopius autẽ affirmat ita eũ bonũ: ꝙ & bonis ſtudet placere: & fortis ẽ in malos vindicare. bonus enĩ & bonos diligit: & ex humana iuſtitia de hoſte vi o dictã aſſumit. & hoc ẽ Si qſquã ẽ: qui pl. ſe. ſe. b. q̃ plurimis: & qui minime ſtudeat lædere multos: ac ſi dicat quoſdã qdẽ lædit. ſ. aduerſarios: qa ab eis laceſſitus: ſed non lædit multos non laceſſitus more mordacis. In his .i. inter hos tales. Poeta hic. n. proſ. ſuũ. nota ꝙ quiſq̃ poſuit in deſignatione multorũ: vnde plurale. ſ. his refert̃ ad illud ſingulare qſquã eſt. & qa inuidi poſſent dicere hoc eſſe falſum: ꝙ nõ lædit multos: qa ſaltem inuidos iã læſerat. Rñdit obiectioni: ꝙ ſi læſit aliquẽ, laceſſitus fecit. hoc eſt quod dicit: Tum ſiquis eſt: vt Lauinius, qui exiſtimauerat eſſe dictũ a Terẽtio in ſe, .i. cõtra ſe. Inclemẽtios. .i. durius & aſperius ſe prouocantem. ſic exiſtimet illud. & qa falſa aliquando æſtimamus: addidit ꝙ æſtimatio ſciat. & qa multa ſcimus: quæ in aliã partẽ ꝑuertimus: ſicut ille, qui ſcit ſe merito lædi, qa laceſſiuit: & tamẽ alio vertit: nec fatet̃ ſe meruiſſe, & vocat ideo illũ: qui ſe lædit mordacem. addit ꝓſumat. .i. ante alia ita ꝓſumat hoc qđ fecit. ſ. ipſam veritatẽ: ne alio veritatẽ vertat. hoc. ſ. ſciat & præſumat ſuæ ſciẽtiæ hũc effectum taliter iudicãdo hoc eſſe reſponſum quod Terẽtius facit. ſ. ꝙ laceſſitus rñdet: & non eſſe dictũ. Dicere eſt prouocãtis, rñdere defendentis. & tale reſpõſum quale fuit prius dictũ: qa & ille cõtumelioſis verbis laceſſiuerit: & iſte contumelioſis verbis rñdet, vel aliter ſciat reſpõſum eſſe dictũ. .i. ꝓlatũ illud rñſum tale: quale fuit prius dictũ. ſ. & rñdet etiã nõ tã aſpere, q̃ bñ. hic captat beneuolẽtiã cõtaminãdo ꝑſonã aduerſarii: nõ nominat aduerſariũ: ſed p deſcriptionẽ oſtẽdit q ſit. Lauinius tranſtulerat quaſdã fabulas de græco: ſed male eas deſcripſerat. de trãſlatione nõ vituperat: qa bñ eandẽ materiã, q̃ eſt in græco trãſlatauit verbũ verbo reddẽdo: ſed incõpoſitã orationẽ deſcripſit. ſi enim de tranſlatione vituperet ſm illos, qui tranſlatores vocabãt fures, vituperiũ idẽ incurreret Terẽ. Idem dat exẽplũ malæ deſcriptionis illius de quadã fabula. Phano eſt græcũ verbũ: inde epiphania: inde phantaſma. .i. nocturnæ apparitiones. Phano enĩ. .i. appareo: inde dicta ẽ q̃dã fabula Menandri Phaſma: quaſi apparitio. loquit̃ enim de quodã adoleſcẽte: & quadã puella iouicẽ ſe amantibus: qui domos contiguas habuere: & erat quædam rima in pariete cõi: vbi furtim amãtes colloquebant̃: p quã rimã ſocrus videns puellã valde decorã in tenebroſo ioco: æſtimauit ſibi apparuiſſe: inde apparitio nominata eſt Comœdia. hãc fabulã: ſcilicet Phaſma, nup dedit. .i. recitauit Lauinius. Atq a theſauris: iterũ in illa fabula deſcripta eſt cauſa duorũ ruſticorũ: quorũ vnus alteri agrũ ſuum vendiderat: in quo erat patris ſui ſepultura: & theſaurus eo ignorãte. Ruſticus vero, qui emerat: dũ agrũ ſuũ excoleret: forte fortuna inuenit theſaurum. qđ cũ ille, qui vẽdiderat comperuiſſet: volens habere theſaurũ: duxit illũ in cauſam. has cum Lauinius deſcriberet: prius poſuit cauſam illius, qui inuenerat, & a quo petebat̃, q̃ illius qui petebat: quod vitioſum valde in cauſis ducit̃. Et hoc eſt Atq a theſauris. .i. in loco illo vbi tractat̃ de theſauris. ſcripſit illi dicere cauſam ſuã prius a quo petit̃ aurum hoc modo: quare ſit ſuum prius dico, q̃ illi qui petit aurũ q̃rendo, vnde. .i. ex quo iure. is theſaurus ſit. .i. eſſet ſibi. aut vnde. .i. ex qua iuſtitia. ille peruenerit. .i. debeat peruenire in patrimonio. Dehinc alia contaminatio perſonæ eſt: cum dicat ſe multa habere, q̃ adhuc poſſit obiicere. & p hoc iterũ capeat bñuolẽtiã ducẽdo aduerſariũ in odiũ: ſed prius remouet q̃dã deſ:nſionẽ, quã aduerſarius poſſet hẽre, cũ. n.

Trimetri omnes.

PHAEDRIA ADVLESCENS.
PARMENO SERVVS.
ACTVS PRIMVS.

Q Vid igitur faciam? non eam, ne nunc quidem
Cum accerſor ultro? an potius ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumelias,

iam ſinẽ ſcribẽdi feciſſet: poſſet dicere ſe tuto vitia aliorũ remordere: cũ illi nõ habeãt locũ vbi reddãt vicẽ: quia iã Comœdiæ ſuæ ſunt apud Romanos receptæ: & etiã in libris ſũt poſitæ: ne pp hoc ſecurũ ſe æſtimet ſi læſerit, dicit iſte: De hinc moneo illũ ne fraudet̃. .i. decipiat ſe ꝓpter illã ſecuritatẽ. Aut ſic cog. defunctus. .i. vſus ſum ſtudio meo: qa oĩa mea carmina recitaui. & iõ nihil eſt. .i. nullũ vitium patet. qđ dicat. .i. apponat mihi aliqs. ſi ne eſt er. mo. Error enim erat, ſi quãuis ſuæ Comœdiæ receptæ ſint: putaret non poſſe viliſcere vituperationẽ tã ſapiẽtia poetæ apud po. Ro. q̃m nunc huc uſq captauit beneuolẽtiam a perſona ſua, & aduerſarii: modo incipit ab ipſa re defendendo eã ab oppugnatione inuidorum: & cõprobando eſſe bonam. ſic iunge: Dixi vt facere inſtituit. & vere inſtituit vituperare meam ſcripturam: nam illam Comœdiam: quia hoc modo ædiles priuſq̃ emere Eunuchum meam: quã nunc acturi ſumus: perficit Lauinius &c. poſtea cum ibi adeſſent magiſtratus. .i. ædiles: & alii nobiles intromiſſi. cœpta agi. .i. recitari. ille autẽ ſtatim exclamat: Fures dediſſe illam fabulam nõ po. qa dicebat ꝙ duas perſonas. .i. glorioſum mi. & paraſitũ accepiſſet furtim a Plauto & Neuio. & q̃uis furtim illas partes ſuppoſuiſſet: ꝑterea tñ nihil dediſſet verborũ. .i. cõpoſitionis, & ornatus. hoc modo furẽ exclamat: quia dicit Colax ẽ &c. Menander fecerat quandã fabulã: in qua eſt glorioſus miles, & paraſitus. eandem tranſtulerat Neuius & Plau. in ea fabula paraſitus vocat̃ colax: & ab ea nominatur fabula. ſi id præmiſit culpam, quæ ſibi imponebãt. Ecce accuſatio duobus modis: quia probat nõ eſſe peccatũ ſi diuerſi poetæ eandẽ materiã aſſumãt: tñ mõ vnuſquiſq ſuo modo digne deſcribat. Vel ſi peccatũ eẽt diuerſos ſumere vnã materiã: nõ eẽt ſibi impõnẽdũ: qa ignorauit Plau. & Neuium poſuiſſe illas ꝑſonas in fabulis ſuis. & hoc modo primũ ſe excuſat. nõ dico ꝙ ſit peccatũ: ſed ſi id ẽ peccatũ &c. qd eſt. ſ. eſſe imprudẽtiam poetæ &c. ꝙ ſi alius modus excuſationis ꝓbat qđ nõ eſt peccatũ: ſi diuerſi poetæ aſſumãt eaſdẽ perſonas: ſi nõ eſt peccatũ aſſumere eaſdẽ proprietates: licet eas ꝓprietates diuidere per partes. ſ. dicere &c. paraſitus eſt idem, qđ adulator edax: quia alliguriit bona illorum, quibus aſſentat̃. Puerũ ſupponi. .i. ſubſterni: vt de puero Pãphili eſt factum per Dauũ. Am. audi. ſuſ. hæ omnes ꝓprietates ſunt in amatore. Deniq ad hoc ꝓbandũ: ꝙ licet vti perſonis eiſdem: quibus & alii ꝓdeceſſores vſi ſunt. dico tibi: qa ſi non licet vti niſi nouis: iam tacebũt omnes poetæ: qa nullũ &c. Ignoſcere poni pro concedere: abuſiue. tñ quia ignoſcere eſt ad culpã. Ignoſcere æquũ ẽ, ſi noui faciunt quæ fecere veteres: ac ſi dicat veteres eaſdẽ dixerunt ſæpe, quæ & ſui anteceſſores dixerãt: quare ſi modo noui faciunt ſimiliter ignoſcite: ideſt concedite.

Q Vid igitur. ſ. In hac prothaſi exemplum ponit̃, q̃ non ſuæ poteſtatis ſit, qui amat: q̃ ſapiat, quõ amat. neq aliter affectus eſt. ¶ Quid .i. ſ. apparet & multa cogitaſſe adoleſcentem: & tandem in hæc verba prorupiſſe. ¶ Igit̃: pro deinde. vt Plau. in Amphytrione: Si aliter fuerint animati: neq edent: neq petant ſeſe: igitur ſumma vi ſ animiſq oppidum oppugnaſſem. ¶ Quid igi. fa. Menander hinc Virgi. Heu quid agam. & eſt dialogiſmus perditæ mẽtis poſt multam fruſtra cogitationem. ¶ Non e. n. n. q. hoc videt̃ nõ eſſe contrarium, ſed eſt. nã dubitat vtrum meretricis ſatiſfactionẽ ſpectet: an illam omnino nõ q̃rat. ¶ Non eam ne n. q. non eam Probus diſtinguit: qui ſm Menandri exemplum legunt, iungunt. ¶ Comparem: conſtituam. vt Quã inique comparatum eſt. ¶ Nõ perpeti meretricũ contumelias: ſic in Andria: Priuſquã harum ſcelera, & lachrymæ cõfictæ dolis, cum vnĩ ſit iratus, de omnibus queritur.

DON.

Virgi.

DON. ¶ Excluſit, reuocat: vtrūq; iniuria fecit ex verbo, dicēdo ex/
cluſit potiuſquā non admiſit. & reuocat potiuſq̄ petit vt re
deā: qđ erat moderatius. ¶ Redeā?: n. ſ. o, vides ergo ſupe/
riorem partē dubitationis in eo fuiſſe, vt rogatus rediret:
inferiorem, vt ne rogatus quidē. ¶ Non ſ. m. o. bene de ea,
quæ totum proterue agens excluſit & reuocat, & nō petit:
nec roget: nec oret: i ſed
obſecret, inquit, qđ ho
rum omniū in maiorē
partem eſſe vltimum.
¶ Siq. h. p. διαλογισ-
μος quaſi ad alterū: i vt
Virgi. Neſcis heu pdi. Virgi.
Nec dum Lao. ſ. p. g.
¶ Nihil p. n. ſ. deeſt eſt,
vt Multū ille t. i. & a.
& prius modo ad lau/
dem, nō ad ordinē per/
Sallu. tinet. vt Sallu. Quę pri
ma m. d. & ipſe i Heau.
Et ſuauia quæ e. p. h.
Nauiter ¶ Nauiter: a naui du/
ctum: a qua in altū nul
lus diuerſoriū eſt. ¶ In/
fecta p. emphaſis p me
taphoram. ¶ Indicans
te amare: nō verbis in/
dicans. vt alibi: Ibi tum
exanimatus Pamphi/
lus, bene diſſimulatum
amorem, & celatū in/
dicat. ¶ Actum eſt: i de
iure tranſlatum. ¶ Ili/
cet: de iudicio periſti: de
ſupplicio actū ē. ¶ Vl/
tro ad eam venies: rela
tum eſt ilicet adiudicās
te amare: periſti adfer/
re non poſſe. ¶ Ilicet
ſemper in fine tranſa/
ctę rei ponitur. ¶ Peri/
Eludete ſti: Hyperbole. ¶ Elu/
det vbi te victum ſen/
ſerit: eludere ꝓprie gla
diatorum eſt, cum vice
rint. Cice. Quādiu etiam furor iſte tuus nos eludet. eludere
eſt fines ludo ponere. ¶ Proin tu: vt exin, & exinde. ſic pro/
in & proinde dicit. ¶ Here, quæ res in ſe neq; conſiliū, neq;
modum habet vllū: conceſſum eſt in palliata poetis Comi/
cis ſeruos dominis ſapientiores fingere: quod idem in toga
ta facere non licet. ¶ Eam conſilio regere nō potes: nā do/
mino ſeruus eſt ſapientior: quia nec amator, nec amans. vt
idem in Andria: Facile cum valemus, recta conſilia ægro/
tis damus. ¶ In amore hæc omnia mala: duas ꝓpoſitiones:
in amore, & inſunt. ¶ Induciæ: induciæ ſunt pax in paucos
dies: vel q in diem dentur: vel q in dies otium præbeant.
¶ Pax rurſum: bene vt conſolaretur vltimam partem po/
ſuit. ¶ Hęc ſi tu poſtules. i. ſi velis, vt coneris. ¶ Nihilo plus
agas. i. nihil agas. ¶ Et quod tu tecū iratus cogitas: pro q̄:
vt ſit conſequens hæc verba. ſic in Andria: Quod plerią;
omnes faciunt adoleſcentes, horum ille nihil. ¶ Ego ne il/
lam? quæ illum? familiaris eclypſis iraſcentibus. nam ſingu
la ſic complentur. ¶ Ego ne illam? non vlciſcar. ¶ Quæ il/
lum? recipit. ſ. ¶ Quæ excluſit me? quæ nō admiſit: & enim
neceſſe habet: nec poteſt complere orationem, qui ſecū lo/
quitur, & dolore vexatur. nam amat apoſiopeſis nimia in/
dignatio. vt Virgi. Quos ego ſed motos præſtat compone
re fluctus. ¶ Hæc verba: proprie dixit: quæ. ſ. nihil effecti/
ua ſunt. ¶ Vna me hercle falſa lachrymula: expꝛeſſio ad au/
xeſim dicens non vera, ſed falſa. & nō lachryma, ſed lachry
mula, & non vltro flens, ſed oculos terendo, & nō facile, ſed
vi, & non extillauerit, ſed expreſſerit. ſic Virgi. Captiq; do/
lis, lachrymiſq; coacti. ¶ Quam oculos terēdo miſere, vix,
vi, expreſſerit: totum ſenſum verbis ſignificantibus protu/
lit. vt Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen. & Vna
dolo diuum ſi fœmina victa duorum eſt. ¶ Nunc ego & il/
lam ſceleſtam: nunc, i. ſero, vt Virgi. Nūc ſcio quid ſit amor, Virgi.
& Nunc augur Apollo.
Nūc lyciæ ſortes. ¶ Et
prudens, ſciens: prudēs Prudēs
eſt, qui intelligētia ſua
aliquid ſentit. Sciens, Sciens
qui alicuius indicio res
cognoſcit. ergo prudēs
per ſe: ſciens per alios.
¶ Viuus, videnſq; p. be
ne addidit videns. nam
viuus perit, qui & dor/
miens opprimitur. Vi/ Videns
dens autem, qui vigi/
lans vim patitur, & pe
rit. Nam videre pro vi/
gilare poſuit. vnde etiā
ſic Virgili. cum de ſilen Virgi.
tio dicat: Iamq; viden/
ti Sanguineis frontem
moris: & t. p. ergo vi/
uus non mortuus: vi/
dens & non dormiens.
¶ Captus: Salluſt. Sin Sallu.
captus prauis cupidini
bus. ¶ Quam q. m. per
ſeuerauit in tranſlatio/
ne, quam iamdudum
ſumpſit a bello. ¶ Si
ſapis: ideſt ſi ſapias. ad
inferiora iungendū eſt:
aliter non intelligitur.
¶ Noſtri fundi calami Calami
tas: proprie calamitatē tas
ruſtici grandinem di/
cunt: q comminuat ca Cala/
lamum: hoc eſt cumu/ mum
lum, ac ſegetem. ¶ In/
tercipit: proprie quaſi
totum capit. Plautus
in Aulularia: Quæ ſola interbibere Corinthienſem fon/
tem, & Pyrænеum poteſt.

Exclusit, reuocat, redeam? non ſi me obſecret. P.
Siquidem hercle poſſis, nihil prius, neq; fortius,
Verum ſi incipies, neq; perficies nauiter,
Atq; ubi pati non poteris, cum nemo expetet,
Infecta pace, ultro ad eam uenies, indicans
Te amare, & ferre non poſſe, actum eſt, ilicet
Periſti, eludet ubi te uictum ſenſerit. Ph.
Proin tu dum eſt tempus, etiam, atq; etiam cogita. P.
Here, quæ res in ſe neq; conſilium, neq; modum
Habet ullum, eam conſilio regere non potes.
In amore hæc omnia inſunt uitia, iniuriæ,
Suſpitiones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rurſum, incerta hæc ſi poſtules
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quam ſi des operam, ut cum ratione inſanias.
Et quod nunc tute tecum iratus cogitas,
Ego ne illam? quæ illum? quæ me? quæ non? ſine modo.
Mori ne malim, ſentiet qui uir ſiem.
Hæc uerba una mehercle falſa lacrumula,
Quam oculos terendo miſere, uix, ui, expreſſerit,
Reſtinguet, & te ultro accuſabit, & dabis ei
Vltro ſupplicium. Ph. o indignum facinus, nunc ego
Et illam ſceleſtam eſſe, & me miſerum ſentio,
Et tædet, & amore ardeo, & prudens, ſciens,
Viuus, uidenſq; pereo, nec quid agam ſcio. Pa.
Quid agas? niſi ut te redimas captum q̄ queas
Minimo, ſi nequeas paululo, at quanti queas,
Et ne te adflictes. Ph. ita ne ſuades? Pa. ſi ſapis,
Neq; præter q̄ quas ipſe amor moleſtias
Habet addas, & illas quas habet recte feras,
Sed ecca ipſa egreditur noſtri fundi calamitas,
Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit.

GVL. QVid igitur faciam &c. Hac prothaſi: ideſt in hoc
primo actu exemplum ponitur quantum ſuæ
poteſtatis non ſit, qui amat. Phæ. poſtq̄ multa
cogitauit Phædria, tandem in hęc verba pro/
Igitur rumpit. Igitur: ideſt deinde: vt vult Donatus. poteſt etiam
in ſua ſignificatione capi: quaſi poſt multa voluta ta dicat:
Igitur quid faciam: dubitat an cum reuocetur, redeat: an
eam deſerat: atq; dubitando hæc dicit, non eam: ideſt ire
non debeam, ne quidem: ideſt nec etiam nunc, cum acceſ/
ſor: ideſt aduocor. vltro: ideſt proprio motu meretricis: an
potius quaſi hoc eligat, comparem: ideſt conſtituam: ſiue
conſtituere me debeam, ita. i. eo pacto, non perpeti: ideſt
ferre, contumelias. i. illuſiones meretricum. iratus vno de
Comparate omnibus queritur ſimul. Comparare interdum ſignificat
conſtituere. vnde dici ſolet: Ita veterum moribus compara
Reuocare tum eſt. i. conſtitutum. Excluſit me. i. eiecit me, & reuocat:
non rogat: immo tanq̄ ſuperba reuocat, redeam: ideſt redi/
re debeam? Deliberat (vt dictum eſt) deinde conſtituit ſe
non rediturum: ne ſiquidē vehementiſſime rogetur. nō re/
dibo ſup. hoc affirmatiue dicit. ſi. i. quāuis. obſecret. i. me ve
hementer & obnixe roget. Par. hercle. i. per Herculē. ſi qui
dem. i. certe. poſſis facere ſup. vt nō redeas. nihil erit ſupple
prius: ideſt melius. nec fortius: ideſt validius. verū: ideſt ſed.
Nauiter ſi incipies, neq; perficies: ideſt perſeuerabis, nauiter: ideſt
fortiter.

ſortiter:& magno animo. inductus aūt eſt a naui (teſte Donato) a qua in altū nullū diuerſorium eſt, atq; vbi: ideſt cū, non poteris pati, quin eā viſas, venies vltro ad eā. pace. i. cōcordia. infecta. i. nondū facta. cum nemo expectet. i. ꝑter ſpem: ꝑter expectationē. indicās. i. oſtēdēs, te amare. i. amore eius capi. & nō poſſe ferre quin. ſ. ad eā venias, ſi hæc feceris actum eſt: a te. ſ. Cicero: Actū eſt de te niſi prouidea. illicet. i. ire licet: hac voce a ꝑcone prolata iudices de conſilio dimittebantur. ponit aūt eā vox ſemper in fine tranſactæ rei. periiſti. i. perditus es: neq; eſt amplius de tua ſalute vlla reliqua ſpes. eludet. i. ridebit te. vbi. i. cū. viderit te victum. Eludere enim proprie eſt gladiatorū, cū vicerint, nā victores victos eludunt. ſimiliter eludere finem ludo imponere.

Actū ē

Cice.

Illicet

Eludeſ

Phæ. proin. i. proinde: hoc eſt eā ꝓpter. tu Parmeno dū. i. quādiu. tp̄s eſt. i. cōmodū, ſeu opportunū. cogita ēt atq; ēt. i. iterū ac ſæpius tecū volue, quonā modo hoc inſano amore potero me exoluere. Par. here. i. dñe, non potes regere. i. moderari, conſilio. i. ſuaſione: & monitione alicuius, eā rem ſup. quæ res non habet in ſe conſilium. i. in qua dari bonū conſiliū nō poteſt, neq; habet modū vllum. i. vllam mēſurā & moderationē: qualis eſt inſanus amor. Nunc dño amāte, & ſui nō compote ſeruus eſt ſapiētior: quia non eſt amator, nec amans. vt idē in Andria: Facile cū valemus, recta conſilia ægrotis damus. Hæc omnia vitia. i. mala ſunt in amore. Dicimus enim ineſt huic rei: & in hac re. ſ. iniuriæ. i. iurgia: probra: cōtumeliæ: ſuſpitiones de riuali. ſ. inimicitiæ. i. diſcordiæ. induciç. i. itermiſſiones amoris. Induciç eni ſunt pax in paucos dies: vel q; in diē de nī: vel q; in aliquot otiū præbeant. bellum. i. certamē inter amātes. rurſum. i. denuo. eſt pax. i. cōcordia: reconciliatio. ſi poſtules. i. coneris. facere. i. reddere. hæc incerta. i. inſtabilia. certa. i. firma & ſtabilia. ratione. i. moderatiōe aliqua. nihilo plus agas. i. nō plus efficies. q̄ ſi des operam. i. labores. vt inſanias. i. inſanus ſis. cū ratione. i. cū vſu rationis. quod ē impoſſibile cū hæc inter ſe pugnent inſanire, & ratione vti. & quod: dictū ē ſup. vel (vt ait Dona.) quod pro quæ ſumat: & ad id qd̄ ſequit̄ referat̄. ſ. hæc verba. quod. i. quæ. tute. i. tumet. iratus cogitas tecum videlicet. ego ne. i. non. vlciſcar ſup. illam Thaidem. quæ recipit illū militē: quæ excluſit ſup. me. q̄ non admiſit me. ſ. ſine: a ſino is. modo. i. tātūmodo. q. d. linquatur mihi hoc: vt vlciſcar eā. malim me mori q̄. ſ. non vlciſci. ſentiet qui. i. qualis vir. ſiem. i. ſim. vel hercle: iurantis eſt, vel affirmantis: qd̄ ab eis ſic intelligebat̄: quaſi Hercule me iuuante (qd̄ a xp̄iano minime putē vſurpari debere: qui verum Deū vera colit religiōe: neq; Herculē, neq; alios, quos eluſa antiquitas pro Deis colebāt, quicq̄ habere deitatis putat: qm̄ oēs Dii gētiū Dæmonia) vna lachrymula falſa. i. ficta. quā lachrymulā ipſe exp̄ſſerit. i. quaſi premendo oculos emiſerit: vt cū exprimimus ſordes alicuius vlceris carnē ꝑmendo. miſere male: vt aduerbialiter ſumat̄: quaſi cū maximo labore, & maxima miſeria exp̄ſſerit. vix. i. difficulter. vi. i. violētia, & ſumma ope tergēdo oculos ſuos. vna ergo lachrymula reſtinguet. i. extinguet. hæc verba pridem, quę tecum cogitas. & accuſabis. i. culpabis te vltro nullo cogente. & dabis ei ſupplicium vltro. i. dabis pœnas ei: hoc eſt te ipſum punies: aut te ei puniendum offeres. Sumere de aliquo ſuppliciū, vel pœnas: ſignificat aliquē punire. dare vero pœnas vel ſuppliciū ſignificat puniri. ſi enim ab aliquo ſupplicium ſumatur: ipſe eſt qui dat ſuppliciū, a quo ſumit̄. Ph. o: exclamatiue, vel indignanter. facinus indignū: ideſt non admittendum: neq; impune ferendum. nūc. q. d. tarde. ego ſentio & illam Thaidem eſſe ſceleſtam. i. ſceleratam, & iniquam: & me eſſe miſerum. & me tædet. i. tædio afficior. & ardeo. i. vror. amore. i. inſania amoris. & prudens. i. mea intelligentia cognoſcens. & ſciens. i. alterius iudicio admonitus. Prudens enim per ſeſe aliquid ſentit: ſciens vero per aliorum admonitiones. pereo. i. occido. viuus: nō mortuus. & videns: ideſt vigilans non dormiens. neſcio quid agam: ideſt agere debeam. Par. quid agas: ideſt agere debeas. niſi vt redimas te q̄ minimo: pretio ſup. queas: ideſt quāto minimo poſſis pretio, te captum: ideſt in amore captiuum &

Tute

Hercle

Exprimere

Dare pœnas vel ſumere pœnas

irretitum. ſi nequeas te: redimere ſupple. paululo: ideſt admodum paruo pretio. at redimas te quāti queas: ideſt quāto pretio te poteris redimere. & ne. i. non. afflictes: ideſt torqueas: excrucies: cōmoueas te. Ph. ne. i. vtrum. ſuades: ideſt cōſulis ita. Par. ſi ſapis. i. ſi ſapiens es, facies. neq; addas moleſtias præter eas ſup. quas ipſe amor habet. recte feras eas moleſtias: quas habet. ſed ecca. i. ecce hic ipſa. calamitas. i. ipſa pernicies: ipſa tēpeſtas. noſtri fundi: ideſt noſtræ poſſeſſionis. egredit̄. i. exit foras: ſcilicet Thais: quæ eſt tanquam grando: quæ calamos fundi concutit: vnde ſequit̄ pauperies coloni. Calamitatē enim proprie ruſtici grandinē dicūt q; comminuat calamum: hoc eſt culmē, ac ſegetem. Subdit deinde quare ſit calamitas. nam hæc Thais intercipit: ideſt totum capit quod nos oportet capere. interdū etiam intercipere ſignificat ex inſidiis capere: vt latrones intercipiunt merces, quæ feruntur huc & illuc.

Q Vid igit̄. Incipit primus actus de pacificatione Phædriæ, & Thaidis. hęc pars tendit ad Eunuchum hoc modo: quia. ſ. in hac reconciliatione ꝓmittunt̄ munera Thaidi. i. Eunuchus & Aethiopiſſa. quod accipit iam adductum Chæreę pro Eunucho. & quia illa reconciliatio fuit cauſa promiſſionis & præparationis donorū: ideo ait quomodo facta ſit illa reconciliatio: tum propter leuitatem amātium: tum propter oblationē & cupiditatē donorū: ideo in hac priori ſcæna deſcribit̄ moralitas amatoris: & hoc p deliberationē Phędriæ, & Parmenonis illiua prudentiſſimi ſerui auctoritatē. Inducitur enim hic Phædria deliberans cū Parmenone qd de hac iniuria ſibi a meretrice illata cenſeat faciēdū: & Parmeno naturam amoris eddiſſerēs: vt in hac deliberatiōe: & amatoris deſcriptione videat̄ q̄dam commoditas ad pacificationē faciēdam. ſic iūge līam: Me dicit Phædria, excluſit heri Thais: & modo reducit: quid igit̄ fac. nū. i. nōquid. ibo modo ne. i. neq; etiam cum accerſor vltro. i. nullo interpellante pro me. Ecce vna pars deliberationis, quā ꝓmiſit: ſequitur alia. An potius comparē: ideſt confirmē. & cōſtituē me. i. animū meum vt ſim extra amorē. etiā hoc ponit æque pollēter. comparē dico: nō perpeti. i. ad hoc vt non amplius oporteat me pati contumelias meretricū. q enim ē in amore ſub meretricis contumeliis oportet viuere. ſed poſtquam extra materiam illā extra & contumelias illas: hoc eſt cōtumelia excluſit. & ecce oppoſitum, quia reuer. & iōre deā: dirigit ſibi vnā partē deliberationis: q. ſ. nō ibit. ſunt enim ſemper duæ ptes ad minus in deliberatione: more amatoris facit: qui iurat & ꝓmittit ſe reſiſtere amori: & in poſtea vna lachrymula totū deprimit ſacramētū. Siqdē poſſi a non ireτ nil nō eſſet prius. i. melius & vtilius & fortius quātū ad ꝓbitatē animi. vern. i. ſi incipies neq; ꝑficies. qd̄ nauiter. i. proprie oſtēdit qūo nō ꝑficier. ſ. atq; vbi pati nō poteris: qn̄ eas cū ne &c. cū hoc totū feceris, illic te eludet &c. ꝓinde. i. propterea: qa me eludet. & dū ē ip̄s. i. dū nōdū ſenſit me victū: cogitat de me qd ſit faciēdū. Ecce inſtabilitas amatoris: qui enim prius deliberauerat firmiter ſe non iturū: iam ponit ſe in alterius conſilio de eadē re. Here dicis vt cogitē & inueniā conſilium: ſed fruſtra cogitarē ad hoc: qa res nō patitur conſiliū. rē poteſt regi conſilio. Ecce vniuerſalis propoſitio aſſumptionē ſupponit: ſed in amore: neq; mēs: neq; cōſiliū: ergo nunc pōt regi conſilio. q; non ſit modus, neq; conſiliū per hos effectus pōt videri: q; hæc omnia vitia inſunt amori: qa cum amator deliberet cōſilio ſe habere bellū cū amica: perit ſtatim conſilium: qa ecce pax. Modus nō eſt in iſtis vitiis: quia vel vltra modum ſunt ſuſpitiōes: vel bellum vltra modum: & ſic in cæteris. Hoc adeo incerta: ideſt ſine conſilio & ſine men. ſi. pa. ſ. c. ratiōe ita vt inſanias. qui enim vult regere amorē: vult regere inſaniam. & hoc potes in te videre: qui q; nūc tute cogitas, dicēdo: Ego ne illā. ſ. digner aduētu meo: q̄ illum recepit: q̄ me. ſ. excluſit. Malim me mori, q̄ eam ad illam: hæc verba omnia reſtituet &c. Vere falſa, ca qū oculos ēt dabis ſuppliciū: qa verberabis: qui tū accepiſti iniuriam. O indignū: iam dolendo incipit flecti a ꝓpoſito. Prudens: q; bñ cognoſco naturā amoris: & tñ ardeo amo

SER.

re.ſciens:quare bene noni mihi ꝑcauere: niſi vt te redimas ab iſto dolore excluſionis pacificando te cū ea. Ar.i.ſaltem. quanti queas:vtrūq; enim dicimus: Et emi decē denariis: & decē denariorū:quaſi rem ſubdiuidens. ſi ſapis.i. ſi ſapiēs es,tu nō addas alias moleſtias rixam faciēdo. ꝑterquā.i.ꝑ ter illas, quas habet in ſe amor naturaliter: ac ſi dicat Satis moleſtiarum affert.nō oportet per diſcordiā alias apponere ꝑterq̄: q̄ ē adiectio ſyllabica. etiā præter hoc, ꝙ nō addes moleſtias amo ri: etiā illas quas hʒ in ſe amor. recte.i. patiē ter feras,calamitas,i.cō ſumptio. nā ꝙ nos &c.

DON. M Iſeram me vereor ne illud graui us tulerit Phædria, neue aliorſuʒ: aliorſuʒ in aliam partē: vt ſeor ſum,retrorſum dicitur.

Alior ſum

⸿ Quod h.in.n.e,hæc leuius: vt de facto ſuo loquens excluſit:reuo cat,inquit,redeat:nō ſi me obſecret.⸿ Tremo h. et amore nimio ni mi⁹ ignis effectū frigo ris reddit: vt ex frigo re nimio effectus ignis exiſtit.ſm illud qđ phy

Virgi, ſici aiūt.hinc & Virgi. Aut Boreæ penetrabi le frigus adurat.Inquit igitur.⸿ Tremo, hor reoq;, poſtquā aſpexi hanc: natura magni ca loris etiam horrorē in cutit: vt nimiæ febres.

⸿ Accede ad h.i. aptius ignem meretricem accipimus, q̄

Virgi, aram Apollinis.vel quia amator vritur. vt Virgi. At mihi ſeſe of.vl.m.i.A. vel quia auida & auara eſt alimentorum: vel ignis.⸿ Iam caleſces p.ſ.nunc: ſed intelligitur quo:ideſt de quo.& alibi: Quam nequid in illum.i.p.ſa.ſ.pacer. ⸿ Iā ca.p.ſ. nunc: ſed intelligitur plus ſatis q̄ horrueras. Hoc quidam putant. At mihi de his videtur eſſe, quæ a veteri bus geminabantur:vt plerīq; omnes: hoc eſt omnes.& ple raq; omnia.i.omnia. ſic & plus ſatis pro ſatis. ⸿ Quis h.l. non imperite intelligunt:ꝙ exiſtimabant meretricem etiā hoc ſimulareq; non præuiderit Phædriam. Nam & perſo næ,& dictis eius cæteris hoc conuenit:& tunc erunt gratio ſa omnia, quæ ſupra dixi.⸿ Cur n.r.in.via.ſ.quaſi parum fuerit introibas:ſatis mire additum recta.⸿ De excluſione verbum nullum:plus admirationis eſt: nec accuſationi:nec ſatiſfactioni locum reliquiſſe meretricem callida & diſſimu lata iniuria.⸿ Quid taces? & hoc callide:quaſi innocens ne ſuſpicetur quidem quid ſuccenſeat adoleſcens.⸿ Sane vero quia ſemper hæc mihi patēt fores:tolle ſane & vero & pro nunciandi adiumenta, vultumq; dicentis illatum eſt: vt in verbis non negatio, ſed confeſſio eſſe credatur. nam vero ſemper ironiæ cōuenit. vt Virgi. Egregiā vero laudem,& ſpolia ampla refertis.⸿ Aut quia ſum apud te primus: duo dixit, quæ dolent: q̄ clauſæ fores, & quia poſterior habet prelato milite.⸿ Aut quia ſum apud te primus:ſubauditur: Nō recta introiui.⸿ Miſſa hæc face:alia diſſimulatio & du rior poſt admonitionem,ſed bene intelligit: quia a meretri ce ridente mollitur:& oſculū porrigēte dici accipit.⸿ Quid miſſa: magna virtus poetæ eſt non ſententias ſolum de

conſuetudine,ac de medio tollere, & ponere in Comœdiis: verum etiam verba quedam ex cōmuni ſermone: quod ait nunc.⸿ Quid miſſa?o Thais Thais,vtinā eſſet mihi Pars æqua amoris tecum: vel amandi, vel non amandi.ſ.⸿ Ac p.ſ.pariter.i.ſimiliter. Sallu.Cū niſi pariter obuiam iretur. Sallu.

⸿ Ac p.ſ,vt hoc aut tibi doleret itidem, vt mihi dolet: aut ſi ambo amaremus.

Eiuſdem rationis.

THAIS MERETRIX. PHAEDRIA. PARMENO.

M Iſeram me vereor ne illud grauius Phædria
Tulerit neue aliorſum,atq; ego feci acceperit,
Quod heri intromiſſus non eſt. Ph. totus Parmeno
Tremo,horreoq;,poſtq̄ aſpexi hāc. Pa. bono aio es,
Accede ad ignem hunc,iam caleſces plus ſatis. Th.
Quis hic loquitur?hem tu ne eras hic mi Phædria?
Quid hic ſtabas?cur non recta introibas?Pa.cæterum
De excluſione uerbum nullum. Th.quid taces?Ph.
Sane quia uero hæc mihi patent ſemper fores,
Aut quia ſum apud te primus. Th.miſſa iſtæc face.Ph.
Quid miſſa?o Thais Thais,utinam eſſet mihi
Pars æqua amoris tecum,ac pariter fieret,ut
Aut hoc tibi doleret itidem,ut mihi dolet,
Aut ego iſtuc abs te factum nihil penderem. Th.
Ne crucia te obſecro anime mi Phædria,
Non pol quo quenquam plus amem,aut plus diligam,
Eo feci,ſet ita erat res,faciundum fuit.Pa.
Credo(ut fit)miſera præ amore excluſit hunc foras. Th.
Sicine ais Parmeno?age, ſed huc qua gratia
Te accerſi iuſſi,auſculta.Ph.fiat.Th.at dic mihi
Hoc primum,potin eſt hic tacere?Pa.ego ne?optume.
Verum heus tu hac lege tibi meam aſtringo fidem.
Quæ uera audiui taceo,& contineo optume.
Sin falſum,aut uanum,aut finctumſt,continuo palamſt.
Plenus rimarum ſum,hac,atq; illac perfluo.
Proin taceri ſi uis,uera dicito.Th.

⸿ Anime mi Phæ. mi vocatiuus eſt ab eo qđ eſt meus. vide q̄ fami liariter hoc idem repe tit blandimentuʒ. vult enim Terentius velut peculiare verbum hoc eſſe Thaidis: ideo to ties dictum eſt: Tu ne h.er.mi Phę.⸿ Ne cru ci.te ob. ani.mi Phæ. hæc rurſum niſi ample ctens adoleſcentē mu lier dixerit, videbitur Ne crucia ſine affectu dicere. ſed ſic dicit Ne crucia te in geſtu quaſi in eo etiam ipſa crucia retur. nam ideo ſubie cit anime mi:hoc ē ani mus meus. Aie mi

⸿ Non pol q.p.a.hoc totum nimis blande:& cum contre ctatione adoleſcētis di cit meretrix.⸿ Facien dum fu,legēdum:faciē dum:ſcribendum: totū hoc ſemper neceſſitati adiungitur. Virgi. Aut Virgi.

pa.t,ab.r.& alibi: Ar ma a.⸿ Credo(vt fit) m.p.a.ex.h.ſ.oratorie, ac facete additum mi ſera. & cum illa a deri uatione cauſæ argumē tetur:mire a Parmenone correpta eſt: Veriſimile non eſſet vt ſiquis quempiam amet, eundem poſſit excludere.⸿ Ex cluſit h.ſ. παρέργως δόχιαν. Intulit intuens puellam: & ei oſtendens Phædriam: vt oſtendat, q̄ falſa & repugnantia loquatur meretrix.⸿ Age,ſed h.q.g. T.a.i.au.corripiētis eſt modo age:non hortantis aduerbium.⸿ Te ac.i.a. hoc eſt quod ſupra ait: Non ea nunc quidem con.ac. vl.⸿ Dic m.meretriciam calliditatem commendat: quæ dictura eſt. ⸿ Ego ne?op.bene non expectauit ſeruus:vt pro ſe domi nus reſpondeat Thaidi.⸿ Verum h.e.h.l.e. aſtute ſeruus rependit Thaidi vicem.nam illa vt magnum voluit expe ctari,quod dictum eſt: iſte vt falſum contemnit.⸿ Meam a.ſ.promitto,quia vincula ſidei dicuntur.⸿ Quæ v.a.t.mi te vicem Parmeno reddidit meretrici. nam vt ſeruum diffi cile eſt tacere commiſſa:ita meretricem parum eſt vera di cere.⸿ Quæ ve.a.figura hæc παρέργως.⸿ Cōtineo op.pro prie a metaphora vaſorum tranſtulit verba.⸿ Sin f.aut v. a.ſ.e,c.p.e.falſum eſt quod tegitur,id quod factum eſt: va Falſum num quod fieri non poteſt:fictum quod non eſt factum,& Fictum fieri potuit,vel falſum eſt fictum mendacium ſimile veritas Vanum ti:vanum nec poſſibile nec veriſimile: fictum totum ſine vero,ſed veriſimile.Falſum loqui mendacis eſt.Fictum cal lidi.Vanum ſtulti.Falſum loqui culpæ eſt. Fictus virtutis. Vanum verecundiæ.Falſis decipimur. Fictis delectamur. Vana contemnimus.⸿ Hac,a.il.p.contra Continuo pa.e. p.r.r.ſ.⸿ Hac, atq; il. per. vilis atq; abiecta tranſlatio: & apta apud meretricem loquenti,tranſlata autē eſt ab aqua rio vaſe fictili.⸿ Proin t.ſi vis. v.d. vtrum taceri:aut tuum dictum:an impersonaliter:an infinito modo.

⸿ Samia

SAMIA Mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi. Pa.
Poteſt taceri hoc. Th. ibi tum matri paruolam
Puellam dono quidam mercator dedit,
Ex Attica hinc abreptam. Ph. ciuem ne? Th. arbitror.
Certum non ſcimus, matris nomen, & patris
Dicebat ipſa, patriam, & ſigna cætera
Neq; ſciebat, neq; per ætatem etiam potuerat.
Mercator hoc addebat, e prædonibus
Vnde emerat, ſe audiſſe abreptam e Sunio.
Mater ubi accepit, cœpit ſtudioſe omnia
Docere, educare, ita ut ſi eſſet filia.
Sororem pleriq; eſſe credebant meam.
Ego cum illo quo cum tum uno rem habebam hoſpite,
Abii huc, qui mihi reliquit hæc quæ habeo omnia. Pa.
Vtrunq; hoc falſum eſt, effluet. Th. qui iſtuc? Pa. quia
Neq; tu uno eras contenta, neq; ſolus dedit.
Nam hic quoq; bonam, magnamq; partem ad te attulit. Th.
Itaſt, ſed ſine me peruenire quo uolo.
Interea miles qui me amare occeperat,
In Cariam eſt profectus, te interea loci
Cognoui, tute ſcis poſt illa, q̃ intumum
Habeam te, & mea conſilia ut tibi credam omnia. Ph.
Ne hoc quidem tacebit Parmeno. P. oh. dubium ne id eſt? Th.
Hoc agite amabo, mater mea illic mortuaſt.
Nuper eius frater aliquantum ad rem eſt auidior.
Is ubi hanc forma uidet honeſta uirginem,
Et fidibus ſcire, pretium ſperans, ilico
Producit, uendit, forte fortuna adfuit
Hic meus amicus, emit eam, dono mihi
Imprudens harum rerum, ignaruſq; omnium,
Is uenit. poſtq̃ ſenſit me tecum quoq;

DON. ¶ Samia mihi m. ſ. puduit dicere Thaidi, meretrix mihi mater fuit: qd' tamē ſignificauit dicēdo Aliūde ciuem alibi habitaſſe. Nā ideo meretrices peregrinæ dictæ ſunt in Comœdiis: vt in Andria: Adeō eſt demēs ex peregrina. ¶ Poteſt taceri hoc: id veriſimile eſt: nec hoc ad laudē proficit: ſed ad dedecus meretricis. ¶ Pōt taceri hoc. ſ. peregrinam naſci meretricem. & ideo poteſt verū videri. ¶ Puellam dono quidā: ætas & ſexus ſunt amoris cā cur eam Thais puellā diligat. ¶ Puellam quidā mercator dono dedit: propter hoc oſtendit meretricē fuiſſe matrem: & dono eandem accipere puellā potuiſſe. ¶ Ex Attica hinc acceptā: qa Athenis eſt cōſtituta ſcæna. ¶ Arbitror: bene arbitror & nihil certi. quādo enim auſurus eſſet Parmeno adornare Chęream ad vitiandam hanc virginem, ſi præſciſſet ciuē eſſe. ¶ Matris nomen & patris dicebat ipſa: q̃ infantis memoriæ proxima ſunt. Nā qd prius ætas illam q̃ patrem, matremq; cognoſcet? ¶ Et ſigna cętera: ideſt domum, patriā, regionem. ¶ Neq; per ætatē etiam potuerat: hoc iō addidit: ne eſſet minus elegans, quæ neſciret. ¶ Mercator: hoc addebat ad matris. ſ. nomē, & patris: quod puella dicebat. ¶ Vnde emerat. i. a quibus. vt Virg. Genus vnde latinum, & Quomodo e Dauo audiui., & Cauſam dicere vnde prius petitur aurum. ¶ E Sunio: Sunium promontoriū eſt Athenienſium: & in eo rerum vænalium emporium eſt. ¶ Mater vbi accepit: hæc figura in narratione baſis dicitur: cum omnia pedetentim dicuntur inſtruendi gratia, vt nunc: Matri mercator dono dedit: Mater vbi accepit. & ſimul conuenit mulieri loquenti huiuſcemodi mora. ¶ Cœpit ſtudioſe omnia docere: mire, nam non docuit: ſed cœpit docere: .& vide q̃ ſatis muliebriter dixit: Mater vbi accepit: ſimpliciter an audiuit ingenuam: vt capiendi &c. a. t. b. ſed melius prius. ¶ Ita vt ſi eſſet ſ. ergo velut ſoror habenda eſſet Thaidis. & ideo ſequitur. ¶ Sororem pleriq; eſſe credebant meam: & oratorie cumulat dignitatem, & amorem puellæ: vt eius comparatione leniatur iniuria facta Phædriæ. ¶ Ego cum il. q. c. v. t. r. h. h. totum dixit: & q hoſpitem: & q rem habebat. & bene tunc: & non nunc. Nam nunc cum duobus. ¶ Quo cum v. h. ideſt cōſuetudinem, amorē. ¶ Hoſpite: ideſt Attico. ¶ Abii huc: ideſt Rhodo Athenas ſcilicet. ¶ Qui m. r. h. q. h. o. hoc ideo non tantundem obſequi exigat Phædria adeo contra Parmenonem. ¶ Vtrunq; h. f. eſt, eff. ipſe exponit hoc vtrunq; quid dicat. & contradicendum eſt: quia p̄ſens amator grauatur hoc dicto. ¶ Neq; tu v. c. quippe quæ admiſeris militē. ¶ Neq; ſolus dedit: quippe, quia nō oīa tua illius fuere mortui. ¶ Nam hic quoq;: non Phædria :ſed hic dixit: tangens illū quaſi inuito illo exprobret. ¶ Bonā, magnāq; partem ad te attulit: hæc dicitur aut ιοοσ τοσειſ: abs te petere & poſcere, nam potius bonam ſpeciem: magnā quātitatem, & nūc diſcretiue dictum eſt, nam alias bona pro magna, & multa accipimus. ¶ Ita eſt: non erat negandū meretrici quod dixit Parmeno ſatiſſacere cupiēti: & nō tacēti culpam in cōſciētia eſſe. ¶ Interea loci cognoui: oratorie priorem amatorē facit militē, q̃ Phædriā. nā poſterius dicit hōc cognitum per abſentiā militis. Ergo cum militi Phædria riualis ſupinductus ſit: conſequēs eſt, vt miles queri debuerit non Phędria. & propterea nihil errarū ſi ordine ſeruato miles īterpoſitus fuerit amatori poſtmodum cognito: & hoc ſine puella. & nimirum cauſa multū pro milite contra Phædriam valet. Sed vide meretricem: quia rem dixit perurentē. Quot & qualia blandimenta ſubiicit dicendo: Tute ſcis poſt illa q̃ intimū habeam te &c. ¶ Cognoui: proprie cognoui. ¶ Tute ſcis poſt illa q̃ intimum: figura. nam hoc ad narrationē nō pertinet. ¶ Et mea conſilia tibi vt credam omnia: ex præſenti actu ſumpſit argumentum: q eum nunc tanquam conſultorem adhibuerit, & bene credam, ſm illud: Potiu eſt hic tacere. ¶ Ne hoc quidem: ideſt hoc quoq; falſum eſt. ¶ Dubium ne: ideſt me non taciturum ſcilicet. ¶ Hoc a. a. pro aduerbio corripientis eſt poſitum: aut certe pro adhortatione audientiæ præbendæ, ſic Plau. Hoc agite ſi vultis ſpectatores. & conuenit velut nutu audientiam ſignificantis: & geſtu hoc ipſum adiuuari. ¶ Hoc agite: ideſt illud deſinite: & hoc attendite. ¶ Nuper eius frater: vt adhuc amore flagrare videatur, addidit nuper. ¶ Aliquantum ad rem eſt auidior: vultu accommodato ad reprehenſionem pronunciandum eſt. ¶ Ad rem auidior: proprie ad rem auidior: pecuniam modo dicit. ¶ Is vbi hanc forma vidit: ex aliena perſona vult oſtendere præter affectum quanti ſibi æſtimanda ſit: & quanto munere miles Phædriæ meruerat anteponi. ¶ Et fidi. ſci. vetuſte εχλειψισ. ¶ Pretiū ſperans: deeſt magnum: vt Stabulo frenoſas. ¶ Producit, ac vendit: nam proprie produci res vænales dicuntur. ¶ Forte fortuna: ideſt bona fortuna. ¶ Hic meus a. quia locus eſt meritorum: non iam miles: ſed meus amicus. vide enim quid ſequatur. ¶ Emit, inquit, eam: & dono mihi imprudens harum rerum: hic oſtenditur q̃ auidius hic faceret: ſi rem penitus noſſet. Simul etiam oſtenditur quanta ſecreta dicat Phædriæ: vtpote quæ riualis neſciat. ¶ Imprudens harum rerum, ignaruſq; omnium: prudentia naturalis eſt, ignaritas extrinſecus venit. Imprudēs per ſe: ignarus per alios. hoc eſt quod nec ſuſpicatus ſit, neq; ex aliquo audierit. ¶ Poſtq̃ me ſ. t. q. r. h. non dictum, ſed quaſi cælatum. ¶ Senſit m. t. q. r. h. magno pondere dixit tecum quoq;: tanq̃ traſcendi iuſta magis ſit cauſa militi, q̃ Phædriæ. Nam ſenſit: & tecū: & quoq; hic ſignificat.

Virgi. Sunio Plau. Prudentia Ignaritas

DON. ¶ Rem hr̃e: ſic dixit vt honeſta res impura dicat. ¶ Ne det ſedulo: ſedulo ſine dolo: hoc eſt impẽſe. ¶ Ait: ſemp ait dicimus: cum inuiſa nobis vel audientibus inaudita narramus alicuius. ¶ Si fidẽ hẽat: hoc ẽ ſi faciã aliqua: vñ credat ſe ſibi ꝑponi. ¶ Si fi. h. ſi credere cogat. i. ſi credat. vñ fideiuſſor dicit: hoc eſt auctor credẽdi. ¶ Se iri p. a. m. anaſtrophe verbo ꝑpoſitũ iri. neceſſaria implicatio in his q̃ dure dicta ſunt. ¶ Sed ego quantum ſuſpicor: alta, & acuta inuentio. Scit meretrix hoc ſolo amatores inimicos eẽ, quod idẽ diligunt. Magnifice igitur: vt riualis odium declinet: vult pſuadere Phædriæ nõ ſe amari, ſed virginem. ¶ Ad virgines animũ adiecit: cur hoc inferat: vt vel lædendi militis cauſa Phædria patiatur eum, quẽ amet: & nollet virginẽ dono dare. ¶ Etiam ne amplius: abunde Terentius, vt ſolet, res hmõi p eclypſim ſuã. ¶ Nihil nam quæſiui: nũc ergo optime purgauit Terẽti⁹: quos mox liberalibus nuptiis fuerat obſuturũ. Si vitiatã virgines duceret Cherea: neceſſario ergo defendit: tãquã q̃ honeſte nuptura eſt. ¶ Quãobrẽ cupio abducere: etiã hoc verbo gratificat Phædriæ, non enim accipere, vt ab inimico remunerante: ſed abducere, vt ab ſtulto & inexperto. ¶ Nunc ego eam mi Phæ. multæ ſunt cauſæ. Non indiligenter conſiderauerunt hanc meretricis orationem: q̃ illã inſtar controuerſiæ retulerunt, nam & principium eſt: Me miſeram vereor ne illud grauius Phædria tulerit, & narratio: Samia mihi m. f. & partitio cum cõfirmatione: vt Nũc ego iam mi Phędria multæ cauſæ, quãobrem cupio abducere: primum ꝙ ſoror eſt dicta &c. Reꝓhenſio quoq; Ego ne id timeo. & Ne non ex animo id miſera dico. & cõclutio per conqueſtionem: vt Quam ioco rem a me impetrare ab

Reddimus Reſtituimus te nequeo, biduum ſaltem vt concedas. ¶ Solum vt ſuis re. ac. r. reſtituimus his, qbus nos volumus: reddimus his, qui nos nolunt. ergo reſtituimus volentes: reddimus nolentibus: ſed in hac vtrunq; eſt. ¶ Sola ſ. h. h. n. ſola ad familiarium refertur abſentia. ¶ Habeo hic neminem: ad alienorũ amicitiã. poteſt enim ſola domi eſſe: habere tñ aliquẽ foris. & habeo hic neminẽ: plus ſonat q̃ neminem hic habeo. ſola ſum ab his, quos natura cõciliat per ſe. ¶ Habeo neminem: eorũ q volũtate iũgunt. ¶ Neq; amicũ: bñ hoc apud amato

Amator Amic⁹ res: an qa aliud ẽ amator & amicus. Amator ad tẽpus: amicus qui perpetuo amat. An quia in pñs poteſtate eſt Phædria. ¶ Quamobrem Phædria: ne in neceſſariis inopẽ videretur: in neceſſariis interponi non licet audientis nomen. ¶ Cupio aliquos parare amicos beneficio meo: hic oſtẽdit ſpecialiter cuiuſmodi amicos quærat: ne Phædriã contẽnere videat. ¶ Parare a. b. m. qui parant & alieno: ſed minus diligũt. ¶ Id a. ad. m. q. ſi. fa. bis id poſuit Adiuta me. Mira coactio ꝓ pñe excludit: Adiuta me dixit. ¶ Sine illũ: blãde ſine illũ, tanq̃ in manu eius ſit iniuriã nõ pati, & excludi militem. Nõ enim dixit: Fer aut patere: ſed ſine priores partes. ¶ Hoſce aliquot di. honeſte circũloquit: & oratorie ne dicat abi foras, atq; excludi te patere. ¶ Nihil rñdes: iã ſilẽtiũ accuſat: qa ſcit nihil reſpõſurũ cõtrarium, & ſatis blande nihil mihi dixit: tanquam cui debes amoris vicẽ. ¶ Egon q. facte exprimit illud: Amãtiũ ir ę r. a. e. ¶ Tandẽ p. v. doluit. i. ꝑſenſit dolorẽ: & tandẽ quaſi q̃ impatiens fuit. ¶ Tãdẽ pdoluit, vir es elegãter variauit pſonã ſecundã & tertiam. ¶ Vir es: non puer, ſed iã vir: q meretricẽ cõtẽnis. ¶ Paruula hinc eſt abre. edu. m. p. ſ. vide μιμησιν cum odio inductam & deprauatã pronũciatione ita: vt & nõ vitiarẽtur de induſtria ὁμοιοτέλευτα. Abrepta pro ſua ſoror eſt dicta. ¶ Hæc nũc v. ideſt falſe dicã: huc redeunt vt excludar. ¶ Niſi i. a. p. q̃ m. repudiaris cauſis, q̃s illa attulerat per deriuationẽ cauſæ hic aliud dicit eẽ cur repellat. ¶ Et iſtam nunc times, q̃ aduecta ẽ: adeo, inqt, amas militẽ: vt ẽt inuideas ſi quã amauerit. ¶ Talẽ præripiat tibi: ironia ſtomachantis amatoris. ¶ Quid te ergo aliud ſollicitat: quid eſt, inqt, ſi hoc nõ eſt. ¶ Nũ ſolus ille dona dat: ſed exigua: aut minus libenter, & ideo mentionẽ benignitatis adiecit. ¶ Nõ vbi meã benignitatẽ: ſed ille benignus eſt. ¶ Num vbi: num qui alicubi. Aut ſi nunc vbi legimus: erit aduerbiũ tẽporis: vt ſicubi: quo loco: qua in re. ¶ Nõ vbi meam benignitatem: intelligit ſe & dona obtuliſſe: & id benigne ſæpe feciſſe. nam pleriq; ignara dona ſunt: in quibus benignitas nõ apparet: q non in quãtitate rerũ eſt: ſed in felicitate ꝑſtantis. ¶ Claudier: claudi: aut claudicare. Sallu. Neq; enim ignorãtia claudit res: & nihil ſecordia claudebat. ¶ Non ne mi. vbi di. plus dixit vbi dixti cupere te: quaſi diceret Feciſti, vt emerẽ. Plus eſt enim id ꝑſtitiſſe: ꝙ quæ acceperis non auſa fuerit poſtulare. ¶ Cupe te: vult rem parui ꝑti ex illius cupiditate, & ſuo labore perpendi. ¶ Ex Aethi. nõ Aethiopiſſam: ſed honeſtius ex Aethiopia. ¶ Relictis rebus omnibus q̃ſiui: hæc iã oĩa in beneficiis cõſiderari ſolent. ¶ Quæſiui: vide quẽadmodũ exhibeat erũnas ſibi difficillimũ numerũ impoſuiſſe meretrices. Ex Aethiopia ancillulã, inquit, dixti te cupere. Quod ego feci, mire cæli, & Solis, ac pene orbis alterius. q̃ſiui enĩ nõ in promptu erat: deinde nõ petiſti, ſed dixiſti. nec velle te, ſed cupere. nõ nigrã, ſed ex Aethiopia. nec dedi, ſed relictis rebus omnibus q̃ſiui. Quid hic non exquiſitum: qa nõ ita exꝑſſum: vt nihil addi poſſit. ¶ Porro Eunuchũ: deinde: vel poſtea: vel multo poſt. ¶ Eunuchum velle: Eunuchos a Perſis inſtitutos putant ex captiuis Babyloniis. Etenim Ellanicus antiqor extat id habuiſſe. ¶ Porro Eunuchũ dixti velle: vide quẽadmodũ maius faciat: qđ ꝑſtitit nõ ſemel ipurat duo mãcipia: ſed primo puellã: deinde eunuchũ: qa ſolæ vtũtur his reginæ. illã, qa ex Aethiopia: hũc, qa ſolæ reginæ vtuntur. Quid tale Thaidi riualis dedit? Eunuchum.

Rem habere, fingit cauſſas, ne det ſedulo.
Ait ſi fidem habeat, ſe iri præpoſitum tibi
Apud me, ac non id metuat, ne ubi acceperim
Se ſe relinquam, uelle ſe illam mihi dare,
Verum id uereri, ſet ego quantum ſuſpicor
Ad uirginem animum adiecit. Ph. etiam ne amplius? Th.
Nihil, nam quæſiui nunc ego eam mi Phædria,
Multæ ſunt cauſſæ, quam ob rem cupio abducere.
Primum, quod ſoror eſt dicta, propterea ut ſuis
Reſtituam, ac reddam, ſola ſum, habeo hic neminem,
Neq; amicum, neq; cognatum, quam ob rem Phædria
Cupio aliquos parare amicos beneficio meo.
Id amabo adiuta me, quod id fiat facilius.
Sine illum prioris partis per hoſce aliquot dies
Aput me habere, nihil reſpondes? Ph. peſſuma.
Egon quidq̃ cum iſtis factis tibi reſpondeam? P.
Heu noſter, laudo, tandem perdoluit, uir es. Ph.
At ego neſciebam quorſum tu ires, paruola
Hinc eſt abrepta, eduxit mater pro ſua.
Soror dictaſt, cupio abducere, ut reddam ſuis.
Nempe omnia hæc nunc uerba huc redeunt, deniq;
Ego excludor, ille recipitur, qua gratia?
Niſi illum plus amas q̃ me, & iſtam nunc times
Quæ aduectaſt, ne illum talem præripiat tibi. Th.
Egon id timeo? Ph. quid te ergo aliud ſollicitat? cedo.
Num ſolus ille dona dat? nunc ubi meam
Benignitatem ſenſiſti in te claudier?
Non ne ubi mihi dixti cupere te ex Aethiopia
Ancillulam, relictis rebus omnibus
Quæſiui, porro Eunuchum dixti uelle te,

¶ Reginæ

Quia ſolæ utuntur his reginæ, repperi.
Heri minas uiginti pro ambobus dedi.
Tamen contemptus abs te, hæc habui in memoria,
Ob hæc facta abs te ſpernor. Th. quid iſtuc Phædria?
Quamquam illam cupio abducere, atq; hac re arbitror
Id fieri poſſe maxume, ueruntamen
Potius q̃ te inimicum habeam, faciam ut iuſſeris. Ph.
Vtinam iſtuc uerbum ex animo, ac uere diceres,
Potius q̃ te inimicum habeam, ſi iſtuc crederem
Syncere dici, quid uis poſſem perpeti. P.
Labaſcit uictus uno uerbo q̃ cito. Th.
Ego non ex animo miſera dico? q̃ ioco.
Rem uoluiſti a me tandem quin perfeceris.
Ego impetrare nequeo hoc abs te biduum
Saltem ut concedas ſolum. Ph. ſiquidem biduum,
Verum ne fiant iſti uiginti dies. Th.
Profecto non plus biduum, aut. Ph. aut? nihil moror. Th.
Non fiet hoc modo, ſine te exorem. Ph. ſcilicet
Faciundum eſt quod uis. Th. merito te amo. Ph. bene facis.
Rus ibo ibi hoc me macerabo biduum.
Ita facere certum eſt, mos gerundus eſt Thaidi.
Tu Parmeno huc fac illi adducantur. Pa. maxume. Ph.
In hoc biduum Thais Vale. Th. mi Phædria
Et tu nunquid uis aliud? Ph. ego ne quid uelim?

DON. ¶ Reginæ. i. dulces, ſed nõ eſt: quia ſolæ vtunt̃ his reginæ. Varie eunuchum dixit: & intulit his. vt ſi q̃ſquā ē: q ſe placere ſtudeat bonis q̃ plurimis: & minime multos læ-dere: in his poeta nomē p̃fitet̃ ſuū. ¶ Repperi: plus ē q̃ emi. Et vide q̃ propriis & ampliſſimis verbis vſus ē: q̃a & ancil-lā ex Aethiopia & eunuchū, illā q̃ſiui: & hunc repperi, neu-trū enī; hoꝝ facile poſitum erat: q̃a ſolæ vtū-tur his reginę. Nota cū eunuchū ſingulari nu-mero ꝓpoſuerit his ſub-iunxiſſe, ſed has nõ ad eunuchum retulit: ſed ad delitias aut quid ta-le: quia ſolæ vtūtur hu-iuſmodi deliciis, ſerui-tiiſq; reginæ. & orato-rie hic ſubdidit: quod & ancillula præter miſit: quia nulla Aethiopiſſa honeſta dici potuit. & reginas has modo diui-tes dicit. vt Phormio-ne: Regē me eſſe opor-tuit. ¶ Heri minas vi-ginti pro ambobus de-di: melius amborū. Re-centiora beneficia gra-uiora aduerſum ingra-tos ſunt: ergo a tempo-re inducitur exprobra-tio. ¶ Pro ambobus de-di: melius amborū. pre-tiū quaſi ſeparatim di-ceret: quantū in emeret ancillulas. deinde mox dicet̃: Hic ſunt tres minæ. nā cõſtat eunuchū ſolū emptum eſſe minis viginti: & ipſe Parmeno cõfitet̃ ſeni. ¶ Tamē cõ-temptus abs te: & hoc ſeruat̃ in beneficiis. Nā maiora ſunt ceſſantibus meritis corū, quibus p̄ſtantur. ¶ Ob hæc facta

Virgi. abs te ſpernor: ſic Virgi. Nos munera templis Quippe tuis ferimus: famāq; fouemus inani. & vel quas tulit cū interro-gatione: aut cū increpatione proferri põt. ¶ Ob hæc facta abs te ſpernor: hic duplex eſt ꝓnūciatio: vel per inuidioſam exprobrationē: vel per interrogationē, & melius indicati-uo modo q̃ interrogatiuo profert̃. hic enim eſt multo gra-uior illo. ¶ Qui iſtuc: hoc aduerbiū cõſentire incipiētis eſt. & ē eclypſis. deeſt enim rememoramus: aut qd tale. ¶ Quā q̃ illam cupio abducere: abducere dixit tanquā ab ſtulto: ne

Cicero per verum meritum, ſed per fraudē. Cice. Per vim, atq; do-lū abducta ab Rhodio tibicine. ¶ Atq; hac re arbitror: nõ dicit quia: hoc eſt ex te. Verumtamen ſcit meretrix conten-tione quadam negari: qua fingit ſe vinci vt adoleſcentem molliat: & ipſa cedit: vt & ille remittat ꝑtinaciam. ¶ Potius q̃ te inimicum habeam: hoc totum loquitur tanquā magis ipſa amet Phædriam, q̃ ab illo ametur. ¶ Te inimicum ha-beam: huic contrarium eſt: vt Te amicum habeam. ¶ Fa-ciam vt iuſſeris: nec voluntate: nec vultu conſentienti hęc meretrix agit: ſed callide tentat omnia. nam quia perſiſten-do non perficit, quod expectat: docet Phędriam etiam ip-ſum negligentius negare quod poſcitur. & adeo hoc ſubtile eſt: vt ſtatim impetrauit. peruulgatū eſt enim q̃ ſumma vi defenderis: cū extorqueret̃ hoc idem poſtmodum remitte-re remittēti. ¶ Vtinā iſtuc verbū: & iſtuc verbū ꝓ tota ſnīa. verbū ꝓ dicto: ſed proprie in ſnīa. vel enūciatio, quę vno ligat̃ & aſtringat̃ verbo. hoc verbū a veteribus dicebatur. ¶ Ex animo hęc vera diceres: certe eſt, q̃a qui ex aio dicat fallatur. tñ potius q̃ te inimicū habeā: tñ in aium Phędrię hoc deſcēdit: vt & iam repetat, qđ amica dixerit adulando.

Syncerum ¶ Syncere dici, qd vis poſſem perpeti: ſyncerę, purum, ſine fuco, & ſimplex: vt mel ſine cera. Bene ergo vt mel blandi-mentum meretricis dulce fatemur: ſed negat eſſe ſyncerū. ¶ Victus vno verbo: vt iſtuc verbū. & vno verbo (vt dixi-mus) ſic accipe. & verbū dictū intelligas: qđ verbo ample-ctit̃: & cõpletæ ſnīæ ꝓnūciationē qđ notat̃. ¶ Laba-ſcit: oīa inchoatiua triſyllaba fere media ꝓducta enūciant̃. ¶ Victus vno verbo: q̃ cito ait q illū falſa lachrymula vinci crediderat poſſe: plus factū eſt: vno victus ē verbo & cito. ¶ Ego ne iā ex aio miſera di-co: quod ſenſit multū valuiſſe hoc Thais in-culcat animo amici ſui. Et ego: vide quanta ſi-gnificet: conuenit hoc pronomē blāda multa exprobrāti. vt Virgi. Me ne fugis. ¶ Quā io-co a me voluiſti tandē: contra illud refert̃, qđ ait Phædria: Nõne vbi dixti cupe te. Sed hoc vehementius & diſer-tius: Non q̃ rem inquit noluiſti: ſed quod plus eſt rem. & non dixit ſe-rio: ſed ioco a facilita-te præſenteis. & voluiſti non etiā dixiſti. Mirā-dum obſequium ex vo-tu animi pendens. Non expectat imperiū vo-luptati mora ſit, dū iu-bet̃. Tū illud quod ait: Perfeceris, nõne pon-dus hoc verbi & potē-tiam Phędrię circa amicā: & illius obſequiū vehemēs & re-rum difficultatē: q̃ exortę ſint mõſtrat: atq; oēm obterit q̃-relā Phędrię. ¶ Ego Ipetrare hoc nequeo abs te: tu & ioco nõ petiſti eū perfeceris tamē: at ego impetrare nõ poſſum. ¶ Saltē vt cõcedas ſolū: argute additū & ſaltē & ſolum. & bene cõcedas: vt voluntatis ſit. Sic enim dixit ſupra: Sine il-lum priores partes hoſce aliquot di. &c. ¶ Verū ne fiāt iſti viginti dies: facete biduū decuplauit: & ſimul, q̃a ex eadem rõne ſunt viginti: ex qua duo: ex qua viginti: ducenti: duo-millia: & ſic deinceps. ¶ Profecto nõ plus biduū aut: apoſio-peſis ſecūda. ¶ Hoc mo. ſ. t. e. noue. nūc non de te exorē: ſed te exorē: & hoc abſolute. ¶ Faciundum quod vis: nõ quod oportet dicēdo multum addidit obſequio ſuo. ¶ Bene facis: in conſuetudinē venit: bñ facit & bñ feciſti. nõ iudicantis eſt, ſed gr̃as agentis. ¶ Merito te amo: bñ amoris mentionem ad auferendam ſuſpitionē contēptus Phędrię fecit. ¶ Rus ibo: & hoc amatoriū eſt odiſſe vrbē ſine amica. Nec dixit ibi ero: ſed ibi me macerabo. ¶ Hoc biduū: pronūciandū eſt bi-duum, ac ſi dixiſſet biēnio. ¶ Ita facere certum eſt: ex his ap-paret verbis q̃ ſibi amator hoc ægre imperet. ¶ Mos geren-dus eſt Thaidi: cū ꝓnūciatione & geſtu: vt oñdat q̃ viſ amo-ris ſit: vt Thaidi mos gerat̃. ¶ Huc fac illi adducantur: Eu-nuchus & ancilla, figurate illi, ſed p̄ualet genus maſculinū. Adducant̃ pro adducito eos. & bene adiectū eſt: ne relatis ob retentionem muneribus non procederet actus fabulæ. & ſimul, quia abſentia Phædriæ opus eſt: dū per Chæreā ludificat̃ meretrix. ¶ In hoc b. T. vale: nunc vale abſceſſus ſignificat, non ſalutationē. nam ſi mera ſalutatio eſt: biduo ſolum amicam valere optat, ſed ꝑſcribere conatur quāto tē-pore abfuturus ſit: & ſimul oſtēdat q̃ inuitus abſcedat. ¶ In hoc biduū Thais vale: accuſatiuo vtens caſu expreſſit ama-toris impatientiam: biduū dicēs pręſcripſit de tpe. ¶ Vale: maiorē vim hẽt ex dolore diſcedētis, q̃ obſequio ſalutātis. ¶ Et tu nunqd vis aliud? vale ſubaudiendū ſalutatoriū. & intelligēdū poſt oſculū dici: Nūqd vis aliud: q̃ſi recte factū.

Cum milite iſto præſens, abſens ut ſies.
Dies, noctesq; me ames, me deſideres,
Me ſomnies, me expectes, de me cogites,
Me ſperes, me te oblectes, mecum tota ſis,
Meus faxis poſtremo animus, quando ego ſum tuus. Th.
Me miſeram, forſitan hic mihi paruam habeat fidem,
Atq; ex aliarum ingeniis nunc me iudicet.
Ego pol quæ mihi ſum conſcia hoc certo ſcio,
Neq; me finxiſſe falſi quidq̃, neq; meo
Cordi eſſe quenquam cariorem hoc Phædria.
Et quicquid huius feci, cauſſa uirginis
Feci, nam me eius ſpero fratrem propemodum
Iam repperiſſe adoleſcentem adeo nobilem.
Et is hodie uenturum ad me conſtituit domum.
Concedam hinc intro, atq; expectabo dum uenit.

DON. Virgi. ¶ Cum milite iſto: bene additum quaſi odioſo, vt alibi: Iã vero mitte Demea tuam iſtam iracundiam. & Virgil. Aut quid petis iſtis. Hæc eniʒ pronomina ſpernẽtis ſunt, odiiq; monſtrantis. ¶ Pñs, abſens vt ſies, me deſideres: præſens abſens αὔξησις: qa plus eſt ab amore deſideriũ. ¶ Me expectes, me ſomnies: Epanaphora Epanaphora prima cũ amare & deſiderare ſit volũtatis, atq; ai & obſequii. Somniare ſatis a marone dictũ ẽ. ¶ Me ſperes: cũ me ſpectes iam dixerit: qd ſibi vult iterũ me ſperes. Spes Inter ſpẽ & ſpectationes hoc intereſt: qa ſpectatio certorũ ẽ: ſpes vero incertorũ. Et ſpectatio propinquarũ rerũ: ſpes longinquarũ. & ſpectatio deſtinat tẽpus: ſpes nõ deſtinat. An me ſperes idem facere, i. de te cogitare: vt ſic ſperas, credas, vt ſtatim, i. ſubito inuenies. Nã eius fratrẽ ſpero iã propemodũ repertiſſe. ¶ Me te o, ſeptimus caſus. ¶ Mecũ tota ſis: toto aio. Nã illã nũc animum dixit eſſe nõ corpus. ſimiliter quod ipſe ab eius corpore patiẽ: id vult militi eius mente cõtingere tanquã penitus excluſo ab amica. ¶ Quãdo e, i. animus. ſ. ¶ Me miſerã, ſ. h. m. p. h. ſ. recte Thais nunc partem argumenti exequitur tacitam apud Phædriam propter pręſentiã ſerui: quẽ poeta vult ita neſcire: vt audeat ad vitiandam virginẽ ſubornare Chæreã &c. ¶ Atq; ex aliarũ ingeniis nunc me iudicet: hic Terẽtius oſtẽdit virtutis ſuæ hoc eſſe: vt per vulgatas perſonas noue inducat: & tamẽ a cõſuetudine non recedat: vt puta meretricẽ bonã cũ facit, capiat tamẽ & delectet animũ ſpectatoris. ¶ Nec me finxiſſe quicq̃ falſi: aut dixiſſe debuit dicere: aut abũdat falſi: aut qa & vanũ aliquid fingi potuit, vt ſupra: Si vanũ & falſum: aut fictum eſt. ¶ Neq; meo cordi eſſe quẽq̃ cario. melius quẽq̃, q̃ ſi dixiſſet Militẽ quẽq̃ cariorẽ: quaſi meretrix, non carũ alterũ, ſed cariorẽ negat. ¶ Et quicquid feci huius: abſolute vt per eclypſim deſit res. In Hecyra: Ne quid ſit huius. in Heauto. Nihil me iſtius facturũ patri. vt Quid petis iſtis. ¶ Quicquid huius rei: ſubaudiendũ eſt q̃ eum excluſi foras. Speraĩ ¶ Spero propemodum: Adeo ideo propemodum, quia hominem nouit: ſed fratrem eſſe virginis nondum probauit. ¶ Adeo nobilẽ: adeo enim pro nimis poſitum eſt: aut pro expletiua particula. ¶ Atq; expecto dum veniat: futurum actum voluit promittere: non quod aliquis geſtus ſit expectandus.

GVI. Miſerã &c. Hic Thais adducta ratiõe, qua excluſerat Phædriã, eũ ſibi recõciliat: & vt biduũ rus abſcedat ſuis blãdimẽtis impetrat. Tha. me miſerã: pro interiectione dolẽtis ab aliquibus recipitur: vel intellige dico vel fateor me miſeraʒ & infelicẽ. vereor ne Phædria tulerit grauius, i. grauiter & moleſte. neue, i. vel, vt, i. q̃. acceperit, i. interp̃tatus fuerit, & cõceperit. aliorſum, i. in aliã partẽ. arg. i. q̃ ego feci. vereor ergo ne tulerit, vel acceperit illud q̃ nõ itro miſſus ẽ heri, i. admiſſus in domũ, ſed excluſus. Phæ. o Parmeno. tremo, i. tremulus ſum. & horreo, i. horrore concutior. totus, i. per oẽs ptes. poſtquã aſpexi hãc Thaidẽ p̃ amore nimio. Horrere interdũ ſignĩat frigere. Iuue. Et tũ cã horrẽti nõ reddere ſeruo. Et Perſi. Scis comitẽ horridulũ trita donare lacerna. ex frigore autẽ efficimur tremuli, & horridi: & aliq̃ ex nimio calore. Nimius eni ignis effectũ frigoris reddit: et ex frigore nimio effectꝰ ignis exiſtit: ſm illud qd̃ phyſici aiũt: Natura eni magni caloris ẽt horrorẽ icutit: vt nimię febres. q̃ aũt ex frigore nimio effectꝰ ignis exiſtat, ex Virgiliano liquet dicto: Aut Boreæ penetrabile frigus adurat. Par. ea:

ideſt ſis. bono animo, i. habeas bonũ animũ. accede, i. aduẽni ad hunc ignẽ, ſ. Thaidẽ: cuius amore te vt ignis adurit. iã, i. ſtatim. caleſces, i. calidus fies. plus ſatis, i. vltra q̃ ſatis ẽt ſiue ſupra modum. & ponitur ibi ſatis tanquã pro vno ablatiuo: velut ſi diceret plus ſufficiẽtia: quẽadmodum dicimus plus æquo. Dona. aũt ſentit plus ſatis tãtũ capi hic p ſatis: & ita plus abundare. Tha. qs loquitur hic. Hem o mi Phædria: ẽ blãdiẽtis vocatiuus. ne: ideſt vtrũ eras hic: q̃ſi nõ ante eũ percepiſſet ſimulatrix meretrix: qd, i. cur. ſtabas, i. imorabaris hic: cur nõ introibas recta via. elegãtius aũt ſupprimiẽ via q̃ apponatẽ. Cice. ad Pætũ: Cice. Recta eniʒ a porta domũ meã veniſſe. Item: Amicus vrbẽ igreſſus recta venit domũ meã: ideſt nuſquaʒ alio ſe ſum diuertit, ſed ſtatiʒ eodẽ viæ tenore domũ meã petiuit. Par. cæteruʒ, i. Cæterũ ſed. nullũ verbum: ideſt nullus ſermo fit de excluſione ipſius Phædriæ. Tha. quid, i. cur. tu Phædria taces, i. non loqueris. Saneuero Phę. ſane vero: hoc totum per ironiam dictuʒ eſt. vero enim particula ſæpe ironice ſignificat. vt Virgi. Virgi. Egregiam vero laudem &c. & quia hæ fores ſemper patent, i. apertæ ſunt mihi. aut quia ſum primus, i. p̃cipuus, & in maximo Primus honore habitus & pretio apud te. Tha. miſſa iſtæc face, i. omitte iſtæc quæ loqueris. Phæ. quid, i. cur. miſſa faciã ſcilicet: vel quid miſſa face dicis ſup. o Thais, Thais: vtinam æqua pars, i. æqualis portio amoris eſſet mihi tecum: ideſt vtinam æqualis eſſet noſter amor: ita q̃ tm̃ te redamarẽ, quantum me. & rurſus ſi me nõ amares: nec ego quoq; te. ac pariter, i. ſimiliter, vel æqualiter. fieret, i. efficeretur: vt aut hoc q̃, ſ. excluſus ſum. doleret tibi, i. te afficeret dolore, itidem, i. ſimiliter, vt dolet mihi, i. quantum mihi eſt dolori: Itidem aut afficit dolorem. aut nihil impenderem, i. nihil facerẽ. Pẽdere contẽnere nõ curarẽ iſtud factum abs te, i. excluſionẽ mei. Tha. Phædria anime mi: appoſitiue dictũ, i. quẽ per amorem Aie mi geſto in pectore meo: aut cuius animus meo iungiẽ p amorẽ: ita vt vnus eſſe animus meo videatur, vt dicimus duos amicos eſſe animam vnã in duobus viuentem corporibus. obſecro, i. p ſacra rogo. ne cruciare, i. noli te angere, & torquere tali dolore. Pol, i. per Pollucem. non feci id ſupple, i. non excluſi te eo, q̃ plus amẽ: aut plus diligam quenq; ideſt aliquem q̃ te. ſed res erat ita, i. negociuʒ id poſtulabat. faciendum fuit, i. oportuit facere ad eam rem aſſequendam quę parabatur. Par. credo tu miſera, i. afflicta amore eius, excluſiſti hunc Phædriã foras præ amore, i. tanto eius amore fragabas: vt eum excluſeris. vt fit, i. vt fieri ſolet. hoc aũt per ironiã dictum eſt: quaſi dicat non eſſe veriſimile: vt ſi quis quẽpiam amet: eundem poſſit excludere. Tha. o Parmeno ſicine, i. vtrũ ſic ais. age: ibi non eſt aduerbium hortãtis: ſed potius corripiẽtis. ſed auſculta qua gr̃a, i. q̃ cã. iuſſi, i. præcepi. te acceſſi, i. vocari. eſt eniʒ infinitiuus paſſiuus tertiæq; inflexionis. interdũ autẽ eſt quartæ: & tũc facit acceſſiri. Ph. fiat, i. auſcultabo. Tha. at, i. ſed dic mihi primũ hoc qd̃ ſequiẽ. hic, ſ. Parmeno ſeruus tuus. potin, i. potis ne: hoc eſt: eſt ne potens tacere. Par. Ego ne, q. d. dicis vtrũ ego poſſim tacere. deinde reſpõdet optime, i. poſſum tacere. verũ ideſt ſed. heus: aduerbiũ attentionem poſcentis. aſtringo, i. promitto, ſiue obligo (nam vincula fidei dicunẽ) aſtringo ergo tibi meã fidem: ideſt veritatem: conſtantiam: & fidelitatem: vel æquitatẽ. vel potius aſtrigo tibi fidem: ideſt ſancte promitto tibi me taciturum. hac lege, i. hac conditione: hoc conſilio quod ſequitur videlicet, taceo, i. ſecreta teneo.

non

non etiom ēs ea, quæ audiui vera. & cōtineo, i. me cohibeo
optime ne pateſiāt, q̄ vera audiui. vel potius eſt tranſlatū a
metaphora vaſorū: q̄ non pfluunt: ſed liquorē impoſitū cō
tinēt. ſic hō, qui nō eſt elinguis, & ſecreta cōmiſſa nō pdit,
cōtinere dr̃, Sin, i. ſed ſi. dictū tuū ſup. eſt falſum, aut vanū,
aut fictū. cōtinuo, i. ſtatim, ē palā, i. ſtatim vulgatū eſt, & pa
tefactū. Falſum eſt quo tegit̃ id qđ factū eſt: vanum eſt qđ
fieri nō pōt. fictū dicit̃ qđ nō eſt factū, & fieri potuit. vel fal
ſum eſt fictū mēdaciū ſimile veritati. Vanū: nec poſſibile ē,
nec veriſimile. Fictū eſt totū ſine vero vel veriſimile. Fal-
ſum loq mēdacis eſt: fictū callidi: vanū ſtulti. Falſum loq cul
pæ eſt: fictū virtutis: vanū verecūdiæ. Falſis decipimur: fi-
ctis delectamur: vanis offendimur: ſiue obtūdimur. ſuꝫ ple
nus rimarū, i. fiſſurarū, i. ex me nō vera dicta effluūt: vt per
Hac & illac per fluere — rimas vaſorū effluit liquor. Perfluo hac atq; illac. i. cōmiſſa
mihi reuelo ſine cōſideratione vlla cōmittentis ſi vera non
ſint: & eſt tranſlatio facta a vaſis perfluentibus, i. per rimas
liquorē emittētibus. Dicimus enim elegāter: Hoc vas per-
fluit: qđ inepte dr̃ vadit. ſ. proin, i. ea ꝓpter. ſi vis taceri, i. vt
taceat: impersonaliter legendo, vel per paſſiuū. ſi vis dicta
ſup. tua taceri, i. cælari: dicito vera. Tha. mr̃ fuit mihi Sa-
mia, i. ex Samo inſula. ea mater habitabat, i. cōmorabatur.
Rhodi: aduerbialiter, i. in ea vrbe remota a natali ſolo: per
qđ oſtēditur eā fuiſſe meretricē. Par. hoc pōt taceri: qa. i. eſt
veriſimile meretricē poſſe naſci ex peregrina, & quidē me-
retrice. Tha. tū, i. tūc, qdā mercator dedit dono matri meç
paruulā puellā, arreptā, i. ablatā. hinc, i. ex Attica, i. ex ea re
gione Græciæ, q̄ Attica nominat̃: vel ex vrbe Athenienſi.
Phæ. ne, i. vtrū, dedit ciuē Atticā, i. Atheniēſem. Tha. arbi-
tror, non ſcimus certū: ipſa dicebat nomē patris & matris,
neq; i. nō ſciebat: neq; etiā potuerat ſcire ſup. tūꝫ, i. tūc, per
ætatē, i. ætate permittēte, patriā & cæteri ſigna: vt domū:
regionē: & ſimilia. Mercator qui eā dederat: addebat hoc ſe
audiſſe e. i, a pdonibus. vñ, i. a quibus emerat eā. quid adde
bat, ipſam puellā ſup. fuiſſe abreptā, i. abductā per viꝫ e Su-
Suniū — nio, i. ex eo promontorio Athenienſiū: in quo rerū væna-
Emporium — lium emporiū, i. mercatus eſt: inflectit̃ aūt hoc Suniū Sunii
ſecūdę inflexionis. vbi, i. poſtquā. mater mea accepit dataꝫ
puellā, cœpit, i. incepit, docere eā oīa ſtudioſe, i. diligēter &
affectuoſe, cœpit inquā educare, i. nutrire eaꝫ. ita, i. eo mo-
do, vt, i. ſicut: ſi eſſet filia. pleriq; i. multi. credebant eaꝫ eſſe
ſororeꝫ meam. ego abii, i. diſceſſi ex Rhodo huc Athenas.
cum illo hoſpite, i. peregrino: alienigena: quis Attico, quo
cum, i. cum quo, vno, i. ſolo, tunc habebā rem, i. conſuetudi
nem: amorē: cōuerſationē, qui hoſpes reliquit mihi per te-
ſtamentū omnia hæc q̄ habeo, i. poſſideo. Par. hoc vtrūq;
Effluet — dictū ſup. eſt falſum. propterea effluet, i. reuelabitur: neq;
tacebitur: ſed a pectore noſtro exibit. Tha. qd, i. cur. iſtud
dicis, ſ. eſſe falſum. Par. rogas, i. petis: reſpōſio: quia neq; tu
eras contēta vno amatore; neq; ſolus ille hoſpes dedit tibi
omnia q̄ habes. nā quoq; i. etiā. hic Phædria attulit tibi bo
nam partem tuorū bonorū: quātū ad ſpēm & qualitateꝫ. &
magnā: quantū ad quantitatē. interdū tamē bonus capitur
pro magnus vel multus. Tha. eſt ita vt dicis, ſ. Phædriam
multis me affeciſſe donis. ſed ſine, i. patere: permitte. me p-
uenire quo volo, i. ad qđ narrādū tendo. interea, i. duꝫ hæc
aguntur. miles, qui occeperat, i. inceperat amare me. profe-
Interea loci — ctus eſt in Cariā, i. in eā prouinciaꝫ. interea loci (ponit̃ loci
ſoni aptioris gratia dūtaxat: vt dici ēt ſolet nuſquā gentiū:
nuſquā locorū: terrarū. ſunt enim hi genitiui loci: locorum:
terrarū: gentiū: adiectiones nihil ad ſenſum facientes) co-
gnoui te Phædriā. tute, i. tu met. ſcis poſt illa, i. omiſſis illis
rebus, ſ. q̄ prior me cœpit amare: & alia id genus. vel poſt
illa tēpora, ſ. qbus in Cariā eſt ꝓfectus. q̄, i. quātum. habeā
Intimus — te intimū, i. familiarē: ibi enim intimus poſitiuū naturā ha-
bet: poſſetq; cōparari intimus intimior: vt proximus proxi
mior. Phæ. ne quidem, i. nec ēt Parmeno tacebit hoc. Par.
ah ne, i. vtrū eſt dubiū me ne taciturū hoc: quaſi dicat non
Amabo blādientis — eſt dubitādum. Tha. amabo interiectio blādiētis Comicis
valde familiaris: quaſi dicat rogo vos p amorē. agite hoc, i.
illud definite: & hoc attendite: quod ſum dictura. hoc enim

dictum corripientis eſt: & vt audientia pbeatur, adhortan-
tis. mater mea mortua eſt nuper, i. nō multo tempore ante.
illic, i. Rhodi: vel in Caria. frater eius eſt aliquātulum aui-
dior, i. nimis cupidus. ad rem, i. ad pecuniā congerendam.
vbi, i. poſtquā. is vidit hāc virginē forma honeſta, i. haben
tem pulchritudinē honeſtā: & p ſe ferentē honeſtatē. & vi-
dit eā ſcire fidibus, i. eſſe peritam fidium pulſandorū: hoc ē
cithararū tāgendarū. Fides aūt fidis dicitur genus citharæ — Fides
(vt Feſt. inquit) ſic dictæ: q̄ inter ſe chordæ eius quātum — fidis
inter homines fides concordet. Inde fidicula diminutiuū, i. — Feſtus
parua cithara: aut chordula citharæ: ſed in plurali fidiculæ — Fidicu-
larū ſignificat tortorū. ipſe frater eius ſperans ptium ma- — la
gnum, ſ. ex vēditione illius puellæ. ilico, i. ſtatim. ꝓducit, i. — Fidicu-
vęnū eā, ſeu vęnalem proponit, ac vendit. forte fortuna, i. — læ
bona fortuna: ſeu caſu quodā bono. hic meus amicus, ſ. mi-
les. affuit, i. pſens fuit. emit eā ipſe imprudēs harū rerū, i.
ex ſe nō intelligēs has res. & ignarus omniū, i. neſcius om-
nium rerū: quia ab aliis non admonitus dedit eam puellā in
dono. Imprudens aliquis per ſe dicit̃: qui ex ſua intelligētia — Impru-
non cognoſcit. ignarus per alios: hoc eſt ab aliis nō admoni — dens
tus. Is miles venit Athenas poſtquā ſenſit quoq; i. etiā. me — Ignarus
habere tecū rem, i. amorem: conſuetudinē. fingit, i. cōmini- — Fingere
ſcitur: adinuenit: excogitat. cauſas, i. occaſiones. ne, i. vt nō. — Sedulo
det puellā ſedulo, i. impenſe: inſtanter: quaſi ſine dolo. Ait ſi — Ait
habeat fidē, i. ſi credat. ſe ꝑpoſitū iri, i. q̄ pferatur tibi apud
me: ita q̄ magis ſit amādus a me. Ait dicimus ſemper cum
vel inuiſa nobis aut audientibus narramus: aut vana dicta
alicuius recitamus. ac, i. &. ait inquā ſi nō metuat, i. timeat
id qđ ſequitur. ſ. ne, i. vt: hoc ē q̄. vbi, i. poſtquā acceperim
puellā ab eo milite. Ait ergo ſe velle dare illā puellā mihi.
verū, i. ſed. ait inquā ſe vereri id, i. timere qđ dictum eſt. ſed
quātum ego ſuſpicor, i. opinor. adiecit animū ad virginē, i.
virginē cœpit amare: & ad eius amorem animū applicuit.
Phæ. ēt ne, i. vtrum. amplius, i. vtrū vltra fecit q̄ animum
adiecit. Tha. nihil fecit ſup. amplius. nā quæſiui, i. inueſti-
gaui. nunc o mi Phædria multæ ſunt cauſæ quāobrem, i.
propter quas. cupio abducere, i. abſtrahere eam ab eo mili-
te. primū q̄, i. qa. dicta eſt ſoror mea. ꝑterea, i. inſuper: vt re — Reſtitu
ſtituā propria voluntate ducta: ac reddam parentibus vo- — ere &
lentibus. reſtituimus enim volentes: reddimus nolentibus. — reddere
ſum ſola, i. ſine familiaribus: & ſanguine iunctis. neminem
habeo hic eorū, ſ. qui volūtate ſua iunguntur. neminē ergo
habeo: neq; amicum: neq; cognatum. explicat q̄ dixit ſola
ſum, i. ſine cognatis. & habeo neminem: quia ſine amicis.
amator dicitur qui ad tempus amat: amicus qui perpetue. — Amicus
quāobrē o mi Phædria, cupio parare, i. acquirere. aliques — & ama-
amicos meo beneficio, ſ. reſtitutione filiæ. amabo: blādiētis — tor
eſt particula: vt dictum eſt. adiuta, i. adiuua: frequentatiuū — Amabo
pro principali. quo, i. vt. id, ſ. paratio amicorum fiat facilius. — blādien
ſine, i. permitte: a ſino is. illum militem habere priores par- — tis
tes, i. pręferri tibi: eſſe potiorem apud me per hoſce aliquot — Adiuta
dies. Nihil reſpōdes, ſ. mihi. Phæ. es peſſima. egon, i. vtrum — re
ego. reſpondeā quicquā cum iſtis, i. cum tuis factis: & iſtis
per contemptum dixit. Par. Heu noſter Phædria laudo te. ſ.
vel dictum tuū. tandem perdoluit, i. dolorem ſenſit Thais.
es vir, i. virilis non puer, qui meretricē contemnis. Phæ. at
ego neſciebā quorſum tu ires, i. quorſum tendebas: dicendo
ſup. hæc verba. puella ipſa abrepta, i. abducta eſt: & aſpor-
tata. hinc, i. ex Attica. paruula, i. cū eſſet adhuc parua. ma-
ter eduxit, i. educauit, & extra pueritiam duxit. pro ſua filia
ſup, i. tanquā ſuā filiā. dicta eſt ſoror: cupio abducere eā: vt
reddā ſuis parentibus. Nempe, i. profecto. hæc omnia ver-
ba nunc redeunt huc, i. recidunt: ſpectāt: pertinent ad hoc — Redire
vt concedam rus. Deniq; i. tādem excludor. ille, ſ. miles re- — huc
cipitur. qua gratia, i. qua cauſa. q. d. nulla alia niſi vt ames il
lum plus q̄ me. & times nunc iſtā puellā, quæ aduecta ē ex
Rhodo, ne præripiat, i. ſurripiat illum talem militem tibi:
ideſt ne eius amore implicatus te amplius non amet: qui ti-
mor magnum oſtendit amorem. Tha. egon, i. ego ne: ideſt
vtrum. timeo id quod dicis? Phæ. ergo quid aliud ſollicitat: — Sollici-
ideſt commouet ſollicitā: & anxiam reddit, cedo: ideſt dic. — tare

num.i.nunquid.iſte miles dat ſolus.i. donat tibi. nūc vbi.i.
Beni- nunquid alicubi.ſenſiſti.i.percepiſti. meam benignitatem:
gnitas ideſt liberalitatem benigne exercitatam. claudier.i. claudi
(paragoge) vel claudicare.in te.i.erga te.nōne vbi.i.poſt
quā.dixi:ideſt dixiſti.te cupere.i. deſiderare. ancillulam.i.
paruam ancillam.ex Aethiopia: ideſt Aethiopiſſam. q̄ſiui:
Porro ideſt inueſtigaui vnā.omnibus rebus relictis.i.omiſſis.por
ro:ideſt deinde:vel poſtea:aut multopoſt. dixti: ideſt dixi-
Eunu- ſti te velle Eunuchum.Eunuchus(vt vult Tortellius)eſt
chus qui virilibus exectus eſt.qa ſolæ reginæ.i. ſolæ diuites. rex
Tortel enim interdū pro diuite capitur.Iuuenalis Satyra prima:
lius Optima ſiluarū interea,pelagiq; vorabit Rex horū.Quia
ergo ſolæ reginę vtuntur his.i.huiuſcemodi Eunuchis.vel
his.i.huiuſmodi delitiis,ſeruitiiſq;.repperi.i.dedi tātā ope-
ram,vt vnum inuenerim.dedi heri minas viginti.i.illa ge-
nera nūmiſmatis.Nam(vt Priſcianus inquit de ponderibus
& mēſuris)mina Attica dragmas cōtinet octogintaquq;.
mina vero Graia nonaginta ſex.Latine autem dicitur mi-
na:ſed græce dicitꝰ mna.minas ergo viginti dedi.i.viginti li
bras:ita tamen vt tanti ſit libra, quanti diximus eſſe. tamē
ego contemptus.i.ſpretus abs te. habui hoc in memoriā.i.
in recordationem beneficii:quod in te contuli: vel vt con-
ferrem paraui. ſpernor abs te ob hæc facta.i. propter hæc
officia. Tha.quid.i.quare.te memoramur ſup.iſtud o Phæ
dria.quāquā.i.tametſi:quāuis.cupio abducere: tanquā ab
illo & per fraudem illam puellā,atq; arbitror id poſſe fie-
ri.i.poſſe eam abduci.maxime.i.p̄cipue hac re.ſ.biduū con
cedendo.verūtamen potius q̄ habeam te inimicum.i.infe-
ſtum mihi:faciam vt iuſſeris. & hoc totum Thais dicit:tā-
quā ipſa magis amet Phædriam,q̄ ab illo ametur.Phæ.vti
nam diceres iſtud verbum.i.iſtud dictum,vel ſniaȝ:ſed pro
ea proprie ſnia,vel enunciatione ponitur: q̄ vno ligatꝰ,vel
aſtringitur verbo.vtinam ergo diceres iſtud dictū ex aio.i.
ex animi affectione,ac vere.i.non ſimulate.& quod ē illud
dictum:videlicet Potius,q̄ te habeam inimicum. ſi crederē
iſtud dictū dici ſyncere.i.ſolide:integre:pure:ſimpliciter:ſi-
ne fuco,i.adulatione,& ſimulatiōe(Fucus enim dicitꝰ color
adulterinus.i.ſimulatus:nō verus)poſſem perpeti qduis.i.
quidlibet.q.d.paterer qcqd velles.Par.Hoc dicit Parmeno
apud ſe de Phædria.hic labaſcit.i.cadit aio,ſeu animus eum
deficit:& deiicitur ſtatim. victus.i. ſuperatus. vno verbo.i.
vno dicto.q̄ cito.i.quantum celeriter. & cum exclamatiōe
& diſtinctione eſt proferendum.Tha.egon.i. vtrū ego mi
ſera dico ex animo?q.d.dubitas veruȝ dixerim ex aio illud
dictum Potius,q̄ te inimicum habeam. tandē hic accelerat
reſponſum:vel aſſenſuȝ extorquet:quaſi ſine longis amba-
gibus dicas:quā rem voluiſti a me.ioco:aduerbium eſt:cui
contrarium eſt ſerio.q.d.quid a me nō modo poſtulaſti:ſed
dumtaxat voluiſti:& quidem non ſerio,ſed ioco:ideſt iocā-
do.quin.i.quā nō perfeceris.ego nequeo impetrare abs te:
vt ſaltem concedas.i. annuas: præſtes mihi. hoc ſolum bi-
duum:ideſt duorum dierum ſpatium.Phæ.ſi quidem: ideſt
ſi certe.biduum eſſet futurum:ſup. concederē ſubintellige.
Verum.i. ſed. vereor ſup.ne iſti duo dies fiant viginti dies.
Tha.profecto biduum erit ſup. vel fiet.nō plus.i.nō vltra,
vel amplius:aut apoſiopeſis eſt interuentu ſermonis Phæ-
driæ.Phæ.dixti.i.dixiſti aut.nihil moror.i.non dubito: cuȝ
aut dixeris quin plus biduo ſit futurum ſi conceſſero.Tha.
nō fiet hoc modo:ideſt hoc pacto vt putas.ſine.i.permitte
(a ſino is)vt ſupple exorem te:ideſt perſuadeam tibi:& te
in meā ſententiam inducam.Phæ.ſcilicet.i.certe. faciundū:
ideſt facere oportet amore cogente. quoduis.i. quodlibet.
Tha.amo te merito,qa meruiſti.Phæ.bene facis. ibo rus:
Mace- ideſt ad agros me conferam.ibi.i.ruri.macerabo.i.debilita-
rare bo:afflictabo:excruciabo me.hoc biduum.i.hoc ſpatio bi-
dui.Nomina aūt temporalia cum omnibus verbis pñt poni
aut in accuſatiuo,aut in ablatiuo: ſed per accuſatiuum ele-
gātius loquimur.certum eſt:ideſt deliberatum eſt mihi.me
ita facere:ideſt me macerare ruri hoc biduo.morigerandus
Morige eſt:ideſt oportet morigerari:ideſt obſequi & moreȝ gerere
tari Thaidi.o Parmeno tu fac vt ſup.illi.ſ.Eunuchus & Aethio
piſſa(vbi maſculinū genus præponderat fœminino)addu
cantur huc:ad Thaidem ſcilicet. Par.maxime: ideſt liben-
tiſſime.Phæ.o Thais vale in hoc biduum: quaſi dicat:a te
abſcedo ergo vſq; ad duos dies.Nam hic vale potius abſceſ
ſum ſignificat,q̄ ſalutationē.Tha.o mi Phædria:& tu nū-
quid.i.num vis aliquid aliud:ideſt non aliud petis a me fie-
ri interea q̄ biduum abieris. Phæ.ego ne.i. vtrum ego ve-
lim aliquid cum iſto milite:iſto dixit per contemptū.i.odio-
ſo:quaſi dicat:quid poſſem velle quamdiu riualis miles a te
præfertur: & tunc fit diſtinctio. deinde ſequitur idem ſup.
vt tu abſens.i.a me:qui ruri ero diſtans. ſies.i. ſis præſens,
per cogitationem:quoniam(vt Cicero inquit)non minus Cice.
noſtra ſunt,quæ mente complectimur:q̄ quæ oculis intue-
mur.Poſſet enim ſic fieri diſtinctio:Ego ne quid velim:ide
eſt vtrum petis ſup.quid velim.deinde ſubaudi veliȝ: vt tu
præſens cum iſto milite ſies:ideſt ſis abſens ab eo in me co-
gitando. ames me dies,noctesq;.i. luce ac tenebris.deſide-
res.i.requiras me: & mei deſiderio tenearis. ſomnies me.i.
per ſomnū me videre videaris:expectes me:cogites de me:
ſperes me.Expectare & ſperare ſic differūt: naȝ expectatio Expe-
eſt certorum:ſpes vero incertorum. Itē expectatio eſt pro- ctare &
pinquarum rerum:ſpes longinquarum. Itidem expectatio ſperare
deſtinat tempus:ſpes nō deſtinat.oblectes te:ideſt delecta-
tionem capias.me:ideſt memoria & recordatione mei. Eſt
enim me ſeptimus caſus:qui & ablatiuus eſt. ſis tota.i.toto
animo.mecū:per cogitationē.fac:ideſt da operā.vt poſtre-
mo.i.tandeȝ.ſis animus meus.i.vnanimis mecū: & velis ac
optes quod volo & opto.quando.i.quia. ſuȝ tuus animus:
ideſt a tua nō diſſentio volūtate:ita vt inter nos tanta ſit cō
iunctio animorum:vt vna vtriuſq; ſit voluntas:& quorſuȝ
alter animus feratur,corſum & alter ferri nō recuſet.Is eniȝ
eſt animus meus:qui animi mei cupiditati,ſeu mauis volū-
tati nō refragatur:ſed vnū,idemq; vtriuſq; eſt velle.Tha.
hic Thais conuertit ſermonem ad Parmenonem apud eū
de Phædria loquens.Me miſeram: dolentis interiectionis
vice fungitur hoc dictum Me miſeram: quaſi proh dolor.
vel ſi mauis:ſubaudi fateor,vel aſſero me miſeram. forſitā
hic Phædria habeat:ideſt habere poſſit.paruam fidē mihi:
ideſt parum mihi credat.atq; nunc iudicet me ex ingeniis:
ideſt moribus & naturis.aliarum: meretricum ſcilicet.pol:
iurantis eſt particula:qua mulieres vtebantur confirmatiu-
tæ quicquam,ego Thais:quæ ſcilicet Thais(quæ eniȝ re
fertur ad ego)ſum conſcia mihi: ideſt quæ noſco volunta-
tem meam:& quæ ſcio quidnam in pectore geſſē. ſcio cer-
te hoc:ideſt vere hoc noui,me neq; finxiſſe: ideſt ſimulaſſe
quicquam falſi:ideſt aliquod mendacium.neq; quenquā.i.
aliquem eſſe cariorem cordi meo. hoc Phædria: ideſt q̄ hic
Phædria:& quicquid feci eum excludendo:feci cauſa huius
virginis. Nam ſpero: ideſt confido,vel credo,me reperiſſe
propemodum:ideſt fere.fratrem eius:appoſitiue adoleſcē-
tem.adeo:ideſt valde,ſeu nimis. vel ſit particula expletiua:
ideſt certe nobilem.& is frater conſtituit.i.propoſuit ſe vē-
turum eſſe hodie domuȝ(aduerbialiter)ad me. concedā.i.
diſcedam.hinc.i.ex hoc loco.intro.i.in domum.atq; expe-
ctabo dum:ideſt quouſq;.venit.i.veniat.

MIſeram.Facta deliberatione Phędrię:& demo- SER.
lito aio eius ad reconciliationē: inducitur Thais
orās Phædriā:vt de excluſione veniā donet,ſe
excuſans:& ſic ad pacationeȝ paratꝰ.& hæc oia
idonea valde ſunt ad cōfirmādā cōcordiā:cū ex
vna parte Phædria ſit paratus,vt iaȝ audiuimus: ex altera
Thais veniā oret mediāte Parmenone: q̄ſi oium cōſcio &
mediatore: vt eius iudicio planius noteꝰ vtriuſq; pſonæ na-
tura & proprietas.venit ergo Thais ſecū cōquerēs de ex-
cluſione,Me mi.&c.grauius q̄ debeat ne ve aliorſum tule-
rit.ſ.ne putet me ppter aliā cām feciſſe.atq;.i.q̄.tremo amo
te:& tñ horreo eā.i.odio habeo eā.bono.i.cōſtāti ſis aio ne
ſentiāt te labare.& oportet te eſſe fortem.nā cū plus acceſ-
ſeris:plus & amabis,& iciiaberis.hoc dicit Accede &c.Cę-
terum.i.ſed.quid taces:qa nouerat Parmenonem magis ri
gidū eē:ideo libētius vertit ſe ad Phędriā.Sane Phędria ac
cepta

Octonarii, Senarii, & Septenarii, partim Trochaici.

PHAEDRIA. PARMENO.

ACTVS SECVNDVS.

FAc ita ut iuſſi deducanť iſti. P. faciã. Ph. at diligẽter. P.
Fiet. Ph. at mature. P. fiet. Ph. ſatine hoc mandatumſt
Ah rogitare quaſi difficile ſit. utinam (tibi? P.
Tam aliquid inuenire facile poſſis Phaedria
Quã hoc peribit. Ph. ego quoq; una pereo, qđ mihi eſt carius,
Ne iſtuc tam iniquo patiare animo. P. minime quin
Effectum dabo, ſed nunquid aliud imperas? Ph.
Munus noſtrum ornato uerbis quod poteris, &
Illum æmulum quod poteris ab ea pellito. P. (bo. P.
Memini, tam & ſi nullus moneas. Ph. ego rus ibo, atq; ibi mane
Cẽſeo. Ph. ſed heus tu. P. qd uis? Ph. cẽſen poſſe me obfirmarẽ, &
Perpeti ne redeam interea? P. te ne? non hercle arbitror.
Nã aut iã reuertẽr, aut mox noctu te adigẽt horſum iſomnia. Ph.
Opus faciam, ut defatiger uſq; ingratus ut dormiam. P.
Vigilabis laſſus, hoc plus facies. Ph. abi ſis, nihil dicis Parmeno.
Eiciunda hercle hæc eſt mollicies animi, nimis mihi indulgeo.
Tandem nõ ego illa careã, ſi ſit opus, uel totum triduum? P. hui
Vniuerſum triduum? uide quid agas. Ph. ſtat ſententia. P.
Di boni quod hoc morbi eſt? adeon homines immutarier
Ex amore, ut non cognoſcas eundem eſſe, hoc nemo fuit
Minus ineptus, magis ſeuerus quiſquam, nec magis continens.
Sed quis hic eſt qui huc pergat, at at hic qdẽ eſt paraſitus Gnato
Militis, ducit ſecum una uirginem huic dono papæ
Facie honeſta, mirum ni ego me turpiter hodie hic dabo,
Cũ meo decrepito hoc Eunucho, hæc ſuperat ipſam Thaidem.

cepta occaſione &c. fortitudine verbis Parmenonis auda/cius reſpõdet. ſane ideo nõ iratus: qa vero. i. in veritate &c. Non pol ego feci eo quo. i. ꝙ quenq̄ &c. aut deligã. i. ꝑligã. Sed hic vertit ſe ad Phædriam. Tacere, i. cælare nomẽ matris & patris: dicebat ipſa puella: patriã vero &c. Signa quibus cognoſci poſſet: neq; ſcit &c. Sunium eſt quædam villa iuxta Athenas. abſi hoc. i. Athenas. hoſpitem dicit Thraſonẽ. q. i. qũo eſt iſtuc falſum. poſt illa tẽpora hoc agite. i. deridete &c. Amabo: verbũ pro interiectione. fidibus. i. cithara. forte & ita forte ꝙ fortuna. i. cũ bono euẽtu. imprudẽs hanc rerũ ꝙ mater mea eã nutriſſet. verũ. i ſed. dicebat vereri. i. ne plus te diligerẽ. ipſemet rogabat vt eum tibi ꝑferrẽ: ſed ego quãtũ &c. etiã ne amplius ſcis niſi ſuſpitionẽ. vellet enim Phædria, vt Thraſo illi puellæ adhæſiſſet. Nihil aliud ideo ſuſpicor: nã quæſiui & denegaui vt ſuis parẽtibus reſtituã: quia ciuis Attica eſt: cũ hucuſq; fuiſſet perdita: & reddã gratis. quorſum vires ducẽdo par/uulã &c. nũc vbi. i. nũquid alicubi. me. b. i. latitarẽ tamẽ. quãuis cõtẽptus. i. excluſus eodẽ die habui in memoria: & emi. atq; ex hac re ſ. ſi ille haberet priores partes per aliquot dies apud me. ego non dico ex animo. ſ. potius q̃ loco rem voluiſti aliquã quin perficis. & ego nequeo hoc impetrare a te vt ſaltem cõcedas ſolum biduũ. ego ne. i. an quid veliſ. Me miſerã: ideo Thais remotis omnibus ſecũ loq inducit: vt oſtẽdat verũ eſſe qđ dixerat pũte Phædria de excluſione: qđ valet ad credendum firmam eſſe reconciliationem.

DON. FAc ita vt iuſſi. Iam amatorium vaniloquiũ, & vaniloquum continet iſta actio: nam & repetit quod iam dictum eſt: & id facete magis, & odioſe nimis. ¶ Rogitare q. d. ſ. deeſt vis: vel pergis. vt ſit rogitare pergis: vel teipſum reſpicis: vel hunc ſi aduerſus hæc dicit. vt ſit rogitare te: aut rogitare hunc. & diſtinctione interpoſita inferendũ vultuoſe: quaſi difficile ſit id quod mandat: ita & ineptiam nimiã circa hæc ſolliciti amatoris expreſſit. & oſtendit nihil eſſe facilius, q̃ deducere ad meretricem munera. cum cõtra ſit difficillimũ poſcenti aliquid non dare. ¶ Rogitare: ſubauditur te. Mirũ eſt quaſi ſit difficile complere quod iubes. ¶ Vtinam tã aliquid inuenire poſſis Phædria: inuenire. i. acquirere. vt in Heau. Sic patri cõmodo obſequare: & vt ſerues quod labore inuenerit. nam ideo a præcedenti etiã q̃ſtus dicuntur. ¶ Quam h. p. deeſt facile: vt ſit Facile hoc periit. ¶ Quod m. c. c. pro qui mihi ſuã carior. ſed ego dixit abſolute: occurrens huic pronomini qui. ¶ Quin eſ. d. qui pronomẽ. vt in Heau. Qui volo mentiare. ¶ Sed n. a. i. in his ſeruus nihil vult niſi coactus facere propter maiorẽ dñm. ſic & alibi: Iubes ne inquit rñdere Chærea? Rogo atq; impo. ¶ Munus noſtrũ ornato verbis: non dixit meũ, quaſi & Parmenonis ſit. ¶ Et iſtũ: deeſt moleſtũ, & odioſum. nam hoc ſignificat iſtum. ¶ Ab eo pellito: ab eius animo, & nõ pelli facito, ſed pellito. ¶ Memini tametſi nullus moneas: properat ſeruus capere vaniloquiũ domini. Nullus pro non, ſic in Hecyra: Nullus dixeris. Plau. i Trinũmo: Nullus credas. ¶ Ego rus ibo: & hoc iam dictũ eſt: ſed oſtẽdit q̃ olim intercipiat Phædria. ¶ Cenſen me poſſe arbitrari: vnde cenſores, qui morũ aliorũ ſumunt arbitriũ: ideo hunc putãt nõ eẽ ſere: quia ipſe deſiderat fieri. ¶ Poſſe o. & per. verba ſunt deſperantis non firmare, ſed obfirmare: nõ pati, ſed perpeti. ¶ Te ne: te qđ ait hanc vim habet: vt ſignificet perditũ amatorẽ Phædriã eſſe. ¶ Nã aut iã r. modo iam pro ſtatim. ¶ Mox n. t. a. hoc eſt ad vrbẽ agent. ¶ Inſomnia: vigiliæ. legitur & adiget: vt ſit inſomnia numeri ſingularis. ¶ Vt de. vſ. ordo eſt: Vſque defatiger. ¶ Ingratus vt d. id eſt etiã inuitus & coactus. nã ingratus non vltro ſignificat, qa vltronea grata ſunt: igrata quæ ab inimicis fiunt, ac recuſantibus. ¶ Nimis m. in. indulgeo me. ſic veteres: qđ nos mihi dicimus. alibi: Te indulgebãt: tibi dabãt. ¶ Tandẽ ne ego i. c. ſ. ſ. o. v. t. tri. ſic cœpit tanquã aliquid foret dicturus magnificũ. nõ autẽ eſt auſus: ſꝫ vere amator magnum hoc putat. ¶ Vel totum triduũ: magna profeſſio virtutis: cũ biduo ſit opus, triduo poſſe durare. & Totũ triduum dicat vniuerſum triduũ: ἱερονικος vniuerſum: quaſi triduũ in multo numero ſit. ¶ Vide q. a. ſic dicitur magna aggredientibus. ¶ Sententia ſtat: & vultu & geſtu magis ſpectabile qđ dixit ſtat ſententia: vel maxime eo, ꝙ tãto ſonitu hæc de ſe promittat Phædria cõtinuo rediturus: vel potius nõ acceſſurus ad villam. tm̃ aũt aberit, quãtum tẽporis opus eſt ad vitãdã virginẽ. ¶ Quid h. m. eſt: excuſatio amoris qñ nõ culpa, ſed morbus eſt. ¶ Adeon h. i. ex. a. vt nõ cognoſcas eũdẽ eſſe. more ſuo a plurali numero ad ſingularẽ ſe cõuertit. ¶ Ex a. v. n. c. e. e. nõ ſolent ſtulti induci adoleſcẽtes. & ideo ad amorẽ retulit ſtultitiã Phædriæ. ¶ Minus i. m. ſe. niſi enim hoc eſſet qđ eſſet: ꝙ illũ mulier præferret militi: aut quid relinqueretur proprium perſonæ militis: ſi & hic ſtolidus eſt. ¶ Magis ſeuerus quiſquã, nec magis continẽs: animaduerte vt amet Terentius magis addere poſitiuo, q̃ comparatiuum facere. nã neq; ſeuerior, neq; continentior tam voluit dicere, q̃ magis ſeuerum, & magis continentem. ¶ Hic eſt pa. g. hæc apud Menãdrum in Eunucho non ſunt: vt ipſe profeſſus eſt paraſiti & perſonam militis: ſed de Colace tranſlatæ ſunt. ¶ Facie honeſta: œconomia qua oſtenditur amaturus Chærea: ſi quidem harum Parmeno ipſe miratur. ¶ Facie honeſta: ſic Virgi. Et lætos oculis afflarat honores. & mox idẽ: ita Dii me ament honeſtus. ¶ Ni ego hodie me turpiter hic dabo: ni dabo pro dedero. Virgi. Quamuis ſolus auem cælo deiecit ab alto. ¶ Cũ meo decrepito Eunucho: facete [illegible] ad paraſitum retulit cum pulchro munere venientem. & præparatio eſt ad deducendum Chæream potius, q̃ defor/

Nullus pro nõ

Ingratus

Indulgeo me & mihi

mēm Eunuchum.¶ Decrepito hoc Eunu, decrepiti ſunt di
cti: quorū crepitu & plangore familiæ fuerant iā conclama
ta funera.¶ Hæc ſ.i. T. hoc ſi accipias: non tanquā vitupe
raturi Thaidē: ſed hyperbolicos eſt, ideo addidit ipſam: qua
ſi nimiæ pulchritudinis, & bene ipſam propter quā datur.

GVI, F Ac ita &c. Hæc actio continet amatoriū vaniloquiū, & vaniloquum. Nā in ea ſæpius repetitur, qđ iam dictuȝ eſt. Phæ. Fac ita. i. copa cto, vt iuſſi: ideſt impe
raui tibi, & commiſi. Iſti. i. Eunuchus & Aethiopiſſa (ſed
maſculinum ꝓponderauit fœminino) deducantur: ideſt ad
Thaidem ducātur. Par. faciam. Phæ. at. i. ſed. fac diligēter.
Par. fiet diligenter. ſ. Par. at. i. ſed. mature: ideſt tempeſtiue
fac. ſ. Par. fiet mature. Phæ. ſatin. i. ſatis ne, hoc eſt mādatū
. i. iniūctū tibi. Par. ah: idignātis eſt ꝑpter tam odioſam repe
titionē, mirū eſt ſup. te rogitare. i. ita inſtāter rogare: vcid ſi
at: q̄ſi ironice dr̄. ſit difficile. i. res difficilis ad meretricē mu
nera deducere. vtinā poſſis inuenire. i. acqrere tā facile ali
qd. q̄. i. quātū. facile hoc donū: qđ dari iubes. peribit. i. nihil
ſiet: & nihil æſtimabit̄ ab ea. ſ. vel q̄ facile hoc peribit intelli
ge. i. quātū facile hoc qđ Thais tibi promittit. peribit. i. nō
durabit, & euaneſcet. Ph. quoqꝫ. i. etiam. ego pereo. i. mole
ſtia amoris cōficior. vna. i. ſil̄. cum eo qđ dicis tam facile pe
riturū. Quod mihi carius eſt: Donatus vult capi hanc ſtru
cturā neutrā ꝑ maſculina, vt ſit ſenſus: Ego q mihi carior
ſum pereo vna cū eo dono: qđ dicis peritunꝫ. vel ſi vis ſac:
vt qđ totā clauſulā referat: vt ſæpe ſit, ita ꝙ ſit ſenſus: Ego
quoqꝫ vna peo. qđ. i. q̄ res. ſ. me pire. eſt mihi carius. i. ma
iori eſt mihi curę: & magis aīum meū tāgit, ſiue pungit. ne
patiare. i. noli pati iſtud, tā inquo aīo. i. tam ægre: quimmo
pareto volūtati meę. Par. minime. i. nō. patior. ſ. iniquo ani
mo. qn. i. qnimo. dabo effectū. i. ꝑducā in effectū, qđ iuſſiſti.
ſed nūqd iperas. i. ꝑcipis aliud, q̄ vt deducā donū tuū. Ph. or
nato. i. reddito. pulchꝝ & decorū munus nr̄m verbis. i. ali
quo ſermonis eloqo. quoad. i. inquātū poteris. & pelliro ab
ea illū æmulū. i. inuidū & riualē: adducēdo eum in inuidiam
Ahu Thaidis. Par. Ahu: iteriectio ad eū ſpectās, q incipit capere
& itelligere quorſū vergat. memini. i. in memoria habeo iā
recondiū quorſum ſpectes. tametſi. i. quāuis. nullus. i. non
(vt ſæpe ita interꝑtari ſolet) moneas. i. admoneas. Phæ.
ego ibo rus: aduerbialiter ponitur rus. atqꝫ manebo ibi. i.
ruri. Par. cenſeo. i. ea eſt mea ſnia: vt id efficias. Phæ. ſed he
us: vocātis eſt aduerbiū. tu Parmeno quid vis? Ph. cenſen
. i. arbitraris ne? Vn̄ cēſores, q morꝝ alienorū ſumunt arbitri
Cenſor um. Cenſen ergo. i. arbitraris ne. me poſſe affirmare. i. cōfir
mare: cōſtituere: ſtabilire aīum meū. ſ. & perpeti. i. tolerare
ne redeā. interea. i. quādiu. hæc mea iuſſa explebis? Par. te
ne. i. petis verū cēſeam te poſſe offirmare: vt nō redeas. her
cle. i. ꝑ Herculē. nō arbitror te poſſe offirmare &c. nam aut
reuertere. i. redibis. iā. i. ſtatim. aut mox. i. pauloꝑoſt. iſom
nia. i. viſa in ſomnis, vel vigiliæ: quāuis ꝑeo vigilia dicatur.
potius iſomnia inſomniæ primæ inflexiōis: & ꝑpterea ali
qui dicunt adiget: vt ſit ſingularis numeri. adigent. i. addu
cent: hoc eſt te ad vrbē agent. i. ducēt. vel lege adiget. i. im
pellet. horſū. i. verſus hāc vrbē. noctu. i. nocturno tp̄e. Phę.
Vſqꝫ p aſſidue faciā opus. i. operabo ruri, vt defatiger vſqꝫ. i. aſſidue. & vt
dormiā. i. ſomnū capiā. ingrat⁹. i. ēt inuitus: coactus. Nā in
grat⁹ nō vltro ſignificat: qa vltronea grata ſūt: igrata q̄ ini
micis ſiūt, ac repugnantib⁹. Par. tu laſſus. i. ope defatigat⁹.
vigilabis. i. ſomnū nō capies. facies. i. efficias. plus. i. maius
& difficilius. hoc: i ablatiuo. i. q̄ vigilare laſſus. Ph. Ah Par
meno nihil dicis. hæc mollicies. i. hęc effœminatio aī. ē eiici
unda. i. eruēda a nobis. Hercle. i. certe, vel per Herculeȝ. ni
mis. i. plus æquo. indulgeo me: antique pro indulgeo mihi:
hoc eſt nimis ſum benignus mihiipſi & facilis: & parco ni
mis mihi. tandē. i. vt ego maximū dicā. non caream. i. care
re poſſim illa ſi ſit opus, vel. i. ēt. triduū totum. i. integrū tri

Octonarii, Septenarii, ac Senarii Trochaici.

GNATO PARASITVS. PARMENO.

D Ii inmortales hoī homo q̄d præſtat! ſtulto intelligens

duum. Par. ridet Phædriā ſeruus. Hui: interiectio ridentis:
vel aliqd admirantis. carebis bene vniuerſum triduuȝ illa?
vide. i. cōſidera. quid agas. i. quid agendū ſuſcipias: q̄ſi rea
ardua ſit. Phæ. ſtat ſentētia. i. ea opinio eſt, & conſiliū mihi
placet, & apud me firmatū eſt, deliberatū, ac decretū. Par.
Dii boni: vocatiuus eſt, q. d. inuoco vos. qd hoc morbi ē. i.
qualis ē hic morbus &
inſania: nō auteȝ amor.
Adeō. i. eſt ne verꝝ ſup.
hoies adeo. i. tm̄. immu
tarier: ideſt mutari. ex
amore. i. ꝑp amorē. vt
cognoſcas. i. cognoſcat
aliqs: ſecūda pſona pro tertia: vt ſæpe ſit. non eundem eſſe
hoiem: q ante amorē erat: adeo imutatus eſt. & more ſuo a
plurali numero ad ſingularē ſe cōuertit. nemo fuit min⁹ in
eptus. i. prudētior. hoc. ſ. Phædria ante amorē. minus enim
vni poſitiuo iunctū reddit contrariā cōparatiui ſignificatio
nem. vt minus prudēs. i. ſtultior. minus ſtultus. i. prudētior.
Quiſquā. i. aliqs. nō fuit magis ſeuerus. i. grauis. neqꝫ magis
cōtinēs. i. a laſciuia ſibi cauens. Sed qs eſt hic q ꝑgit. i. ꝑſeq
tur iter ſuū huc. i. ad hanc partē. Atat: iteriectio metuentis,
vel oppreſſi ex ſeꝑato. qdem. i. certe. hic eſt Gnato. i. ſic ap
pellatus. paraſitus. i. qui adulatione victum q̄ritat: & ſic re Paraſitus
plere ventrem deſiderat. militis. ſ. Thraſonis. quem ille pa
raſitus ambit. i. vt ventrem impleat. duci ſecū huic. ſ. Thai
di. dono. i. pro dono vnā virginem. papæ: interiectio admi Papæ admirātia
rantis. facie honeſta. i. habētem faciē honeſtaȝ, & modeſtā.
Mirū erit ſup. ni. i. niſi. dabo. i. dedero: ſeu obtulero me. tur
piter. i. cū pudore meo. hic. i. in hoc loco. cum hoc meo Eu
nucho. i. virilibus executo. decrepito. i. ſenio iā cōfecto ad
modum. Decripiti autem dicti ſunt, quorū iam fuerāt con
clamata funera crepitu & plangore familiæ. hæc puella ſu
perat: ideſt vincit pulchritudine ipſam Thaidem.

F Ac ita. Phædria iducitur hic loq cū Parmenone: SER.
abſente Thaide: vt oſtēdat ex aīo velle ꝑfici qđ
promiſerat Thaidi. ſolēt enim amatores amica
bus talia promittere, q̄ nolunt ꝑficere: qđ valet
ad inducēdum Chæreā ſalſum Eunuchū: q s quā
to magis Parmeno dominū ſuū videt in munerū exhibitio
nem diligentē: tanto magis laborat dn̄i munera exornare.
ah mō. ſ. debes rogitare, q̄ facile hæc peribit: qa qdqd mere
trici daī inter amiſſa cōputaī. ergo nō eſt mirum ſi res meę
pereāt: qa vna quoqꝫ pereo. qđ. i. ego &c. ne iſtū ꝑ. tam. i. a.
ſ. quod res meas expēdo. nullus ꝑ non: nomē pro aduerbio.
nā aut iam corporaliter reuertere: aut ſomniādo. ſaragēt. i.
agent in viſione. huc. i. ad domū Thaidis. Inſomniū eſt q̄dā
ſpecies ſomnii (vt dicit Macro.) q̄ i ſolo ſomno hn̄t ſuū eēe
& nunquā extra, qa nihil ſign̄. qđ ꝑcipue ſolet amatoribus
cōtingere. intm̄ defatiget vſqꝫ dum dormiā: ingrat⁹. ſ. inui
tus vigilabis. & exiſtens laxus. plus hoc. i. ꝑpter hoc: qa la
pſus erit. facies. i. vigilabis: qa laſſitudo ipſa cā ſuæ memo
riæ reducēs te inde cogitare faciet. Vide qd agas: correcto
rie dicit. q. d. nimis difficilia ꝑmittis ēt. Dii boni: qm̄ Phæ
dria poſſet Parmenoni, vt munera Thaidi offerret, ꝑcipiſ
ſe: & tn̄ Parmeno vt ifidelis nollet obtēperare remoto Phę
dria. iducit̄ Parmeno de dn̄o ſuo loqns: & cōdolēs de miſe
ria ſua: vt ꝑ hoc itelligaī fideliter velle mādata dn̄i ſui adiple
re. qd hoc morbi eſt: de amore loqī. Adeo. ſ. cōſtat imutari
poſſe ex amore hoies. min⁹ iepi⁹. i. prudētior hic Phędria:
ſed qa iā accedit ad ſecūdū actum. huic. i. Thaidis. Mirꝫ niſi
ego me. h. i. in domo Thaidis. & cū eſt iā q̄dā cōmoditas ſe
quētis actus. ſ. vt qa Parmeno donū Thraſonis pulcherri
mū videt: ecōtra ſuū Eunuchū turpiſſimū itelligit: velit du
cere Chæreā pulchꝝ Eunuchū: ꝑ quē dn̄i ſui amorē apud
Thaidē firmet: & poſtpōaī Thraſo. ad hoc. n. fidelis deſcri
pt⁹ ē: vt dn̄i q̄rēdo vtilitatē, qđ poſſit elaboret.

D Ii immortales homini homo quid præſtat? In DON.
hac ſcæna non ſtans, ſed quaſi ambulās perſo
na inducit̄. Conſtitit tamen aliquātulum intuēs
ſpectatores: dū ſecum loquitur. Exprimit autē
paraſitum:

paraſitũ,& ſub eius verbis corruptos mores in aſſentatione oſtẽdit.pſus: vt honeſtæ quoq; pſonæ in eius culpa inuẽtæ ſint, vt alibi: Obſequiũ amicos, veritas odium parit. ¶ Dii imortales: hoc iã mire & pro ſeculi, ac tẽporũ rephẽſione ſatyrice Terẽtius: q apud eũ ſtultũ vocat ſimplicem paraſitus: & ſe intelligẽtẽ malũ. ¶ Dii imortales: admirãtis exclamatio ẽ cũ paraſiti geſticulatione. ¶ Dii h.h.q.p̃. morata narratio a ſuia incipi ſolet: q dr̃ ϖgoκυθιον. ¶ Homini h.q.p̃. alii diſtĩguũt, quid p̃ſtat ſtulto intelligẽs: alii ſtulto itelligẽs quid intereſt: qa ſic veteres loquebantur.

DON. ¶ Quid i. hoc admirãtis ẽ. & iõ ſic pnũciãdũ. ¶ Cõuenit h.a. conueniſſe nõ vidiſſe tm̃: ſed etiã collocutũ fuiſſe ſignificat. ¶ Mei loci, atq; ord. loci ingeniũ, ordinis pauperẽ. illud naturaliuꝫ: hoc fortunæ eſt: ¶ Quẽdã hominẽ haud impurũ: dixit prodigũ: ſed qa hoc ipſum pbat: nõ auarũ: nõ improbũ. & ſic laudamus eos in qbus nihil ẽ, qđ magnope pferamus. ¶ Itidẽ pr̃ia q abligurierat bona: hoc iocuiari vultu dr̃. & eleganter ex pſona paraſiti nõ culpa, qa comederit bona. ¶ Abligurierat: ſuauibus eſcis cõſumpſerat. nã ἀπὸ τοῦ λίχνου eſt ligurire: λίχνου Græci ſuaue appellãt. ¶ Video ſen. o q̃ bene video. poſtq̃ dixit cõueni: & ipſe mutauit & verbuꝫ. ¶ Sentũ: horridũ. ſentũ ad horrorẽ retulit. ¶ Squalliduꝫ: ad ſordes. ¶ Aegrũ: ad maciẽ. ¶ Pannis, anniſq; obſitũ: ad veſtitũ, & ad triſtitiã. Sed pãnis & annis morologiæ paraſitorum ſunt. ¶ Pãnis, anniſq; obſitũ: vel paraſitica vernalitate additũ eſt iocãti: vel qa hõ dixit: & eſt miſeriæ ſeniũ debitum. Vnde huic magis triſtitia, grauitaſq; diſplicuit aliena ſemp ab hominibus paraſitis. ¶ Anniſq; obſitũ: bene addidit annis: qa vt quiſq; miſer eſt, ita ſenex vr̃. ¶ Obſitum: vt ſentũ dixit. ¶ Obſitũ: metaphora ab agro. ¶ Quid iſtuc inq̃ ornati eſt: ſcire nos cõuenit cũ recto caſu pfertur interrogatio nõ eſſe cõtumelioſum. vt ſi dicas: Quis hic homo eſt? Si aũt per obliquũ, cõtẽptũ ſignificari: Quid hoc eſt hominis? quid mulieris? quid ornatus? ¶ Quid iſtuc inquã ornati eſt: ornatus eſt ad dedecus: & ad turpitudinem, vel ſimpliciter hoc accipe: vel ironicos. & ornati vt ſenati antiquus genitiuus. ¶ Quod h.p. nõ dixit id qđ erat comedi, aut conſumpſi. ¶ Hẽ quo r.ſ. vt habitũ ſuũ, vel corpus oſtẽdens hoc dicit. Nec quicquã hic niſi media cõſuetudine collocatũ eſt. ¶ Oẽs n.m.a.a.d. ſentẽtioſe, atq; mordaciter in mores. ¶ Hic e.i.c. hoc eſt illud: Hõ homini qd p̃ſtat ſtulto intelligẽs. nã paraſitice obiurgãtur tanquã in illo ſit qui miſer eſt. & alibi: Nã nemo illorũ quiſquã ad te venit: qn ita paret ſeſe: vt abs te blãditiis, q̃ minimo p̃tio ſuã voluptateꝫ expleat. & hoc proprie verbũ ad exprimẽdã humanitateꝫ & ignauiã factũ eſt. ¶ Vt ſpes nulla reliqua in te ſiet tibi: bñ quaſi qui rẽ a fortuna acceperit. ¶ Simul cuꝫ re. c.a. Virgi. Nec ſi miſeruꝫ fortuna Sinonẽ Finxit vanũ etiã, mẽdacẽq; improba finget. & Sallu. Neq; fortuna eget: quippe q̃ pbitatem: induſtriã: aliaſq; bonas artes: neq; dare: neq; arripere cuiq̃ poteſt. ergo hæc interrogatio increpantis eſt: nec deſiderat reſponſionem. Nam conſiliuꝫ in bonis animi: res in ptãte fortunę. ¶ Ex eodẽ loco: ex eadẽ fortuna. ¶ Qui color, nitor, veſtitus: hoc cõtra illud quod ait: Video ſentum. ¶ Color: ergo ad ſeniũ. ¶ Nitor: ad ſqualliduũ. ¶ Veſtitus: ad pãnis, anniſq; obſitũ. ¶ Habitudo cor. ad ægrum refertur. ¶ Oia: ad qđ habui pdidi. ¶ Neq; qcquã habeo: habeo ad mei loci, atq; ordinis hominẽ. ¶ Quæ habitudo: deeſt corporis. Plau. in Epidico: Corpulentior hercle, atq; habitior.

Virgi. — Sallu. — Plau.

Quid intereſt! hoc adeo ex hac re uenit in mentem mihi.
Conueni hodie aduenlens quendam mei loci hinc atq; ordinis
Hominem, haud impurum, itidẽ patria qui abligurierat bona.
Video ſentum, ſqualiidum, ægrum, pannis, anniſq; obſitum.
Quid iſtuc ornati eſt inquã! qm miſer quod habui perdidi, hem
Quo redactus ſum! omnes noti me atq; amici deſerunt.
Hic ego illum cõtempſi præ me, qd aio homo inq̃ ignauiſſime!
Itan paraſti te ut ſpes nulla reliqua in te eſſet tibi.
Simul conſilium cum re amiſiſti, uiden me ex eodẽ ortum loco,
Qui color, nitor, ueſtitus, quæ habitudo eſt corporis.
Omnia habeo, neq; quidquã habeo, nihil cum eſt, nihil deſit tñ.
At ego infelix, neq; ridiculus eſſe, neq; plagas pati
Poſſum, quid tu his rebus credis fieri, tota erras uia.
Olim iſti fuit generi quondam quæſtus apud ſæclum prius.
Hoc nouum eſt aucupium, ego adeo hanc primus inueni uiam.
Eſt genus hominum qui eſſe primos ſe omnium rerum uolunt,
Nec ſunt, hos conſector, hiſce ego non paro me ut rideant.
Sed his ultro adrideo, & eorum ingenia admiror ſimul.
Quidquid dicunt laudo, id rurſum ſi negant, laudo. id quoq;
Negat quis, nego, ait, aio. poſtremo imperaui ego met mihi
Omnia adſentari, is quæſtus nunc eſt multo uberrimus. P.
Scitũ hercle hominẽ, hic hoĩes prorſus ex ſtultis inſanos facit. G.
Dum hæc loquimur, interea loci ad macellum ubi aduenimus,

¶ Oia ha. ad induſtriã retulit: neq; qcq̃ habeo ad fortunæ culpã. & itẽ denuo fortunæ crimẽ. ¶ Cũ nihil eſt: ad ſuam laudẽ. ¶ Nihil deſit tñ: oia habeo nec qcquam habeo. Alterum horuꝫ neutrũ vt põt accedere: vtrũ nulli. ¶ Nihil cũ ẽ n.d.t. figura: vt apud Virgi. Sequiturq; ſequẽtes. & Cice. Cũ tacent, clamãt. ¶ At ego infe. ne. r. ideo trãſit: ἀπὸ ϖοιη ἐκ τιχον ϖϱοσ τοϖϱακοτιχον. ¶ At ego infe. n. r. vehemẽter inuectus eſt in tpa & mores poeta ſub hac perſona: in qua hominẽ ita inducit pœnitere pbitatis ſuę: vt ſe infelicẽ, nõ honeſtum dicat. & nõ volo, ſed nõ poſſuꝫ. ¶ Quid tu his re. c.ſ. dũ quis ridet: aut vapulat. ¶ Tota erras via: ϖαϱοιμιον p metaphorã. ¶ Apud ſæculũ p.ſ. cũ eſſent tẽpora meliora. ¶ Hoc nouũ eſt aucupium: vide quid interſit cum de illo quæſtus, hoc de aucupio: illud de ſapientibus, hoc de ſtultis. ¶ Inueni viam: adeo nouum eſt aucupium. ¶ Eſt genus h. quia multi ſunt huiuſmodi: non dixit Homines ſunt, ſed Eſt genus hominum. ¶ Hiſce ergo non paro me vt r. quia ille dixerat: Ego infelix: neq; ridiculus eſſe: neq; plagas pati poſſum. ¶ Sed his vltro arrideo: quid eſt: His arrideo: aut veluti pareo. i. exequor, venio. aut veluti dictis delector: atq; arrideo non ſicut in paraſitis fieri ſolet: vt is arrideatur a regibus: quin potius ipſi dictis, factiſq; arrideant alienis. hoc eſſe intelligendum etiam res ipſa indicat econtrario. naꝫ quod ait ſupra: His ego non p.m. vt ri. hoc econtrario oſtendit: quod ſubiiciatur ex dictis. ¶ Sed h. v.r. vltro verſa vice an prior: an etiam inſuper: hoc eſt vltro. ¶ Admiror ſimul: plus intulit, q̃ ſi laudo dixiſſet. ¶ Quicquid dñt la. non quod dicitur: ſed quicquid dñt. i. bene vel male. ne vel ſi intercluſa fuiſſet aſſentatio: non ſe impediuit quod contrarium laudauerit. ¶ Id rurſum ſi negant, laudo: id quoq; præclare Terẽtius: quod a Satyrico de aliis diceretur, id hic de ſe dicentem inducit facetius multo, q̃ ſi aliter feciſſet. Sed mores tẽporum: iam tum vitia: totum ſemper ad aſſentationem: qđ fere in pleriſq; fabulis monſtrat. vt eſt in Andria: Obſequiũ amicos, veritas odium parit. & in Adelphis: Quod te iſti facilem & feſtiuum putant: id non fieri ex vera cura: neq; adeo ex æquo & iuſto: ſed ex indulgendo, vel aſſentando, & largiendo mitior. ¶ Negat quis, nego: bene ſic dixit. negat & ait contraria ſunt. vt Plau. in Rudente: Vel tu ais, vel tu negas. ¶ Is quæſtus nunc eſt: q̃ ille apud ſæculum prius fuerat. & vide quemadmodum illiberalem vitam honeſtiore nomine nominauit aucupium: poſt etiam quæſtũ nominauerit hic inducens. ¶ Scitum hominem: mire Terentius longæ orationi interloquia quædaꝫ adhibet: vt faſtidium prolixitatis euitet: velut nunc Parmeno procul audiens Gnatonem hæc loquitur. ¶ Interea loci: duæ partes orationis cum cõiunctæ vnam fecerint, mutant accentum.

Virgi. — Cice.

DON. ℭ Concurrunt læti mihi obuiam: & multos & properos vno verbo oſtendit: & ex diuerſo ad ſe feſtinantes. ¶ Cupe-
Varro dinarii: Varro humana. rerum: Numerius equitius Cupes, inquit, & Anmanius Macellus ſingulari latrocinio multa loca habuerunt infeſta: his in exilium actis: publicata ſunt bona: & ædes, vbi habitabant, dirutæ: ex ea pecunia ſcha-læ Deû penatiû ædificatę ſunt: ibiq; factus fuit locus vbi venirent ea, quæ veſcendi cauſa in vrbes erât allata. Itaq; ab altero Macellus: ab altero Forû cupedinis appellatû eſt. ¶ Cupedinarii: omnes qui eſculenta & poculenta vendunt a rebus cupedinis ab alimêto Cupedinarii appellantur. & ipſe ſubiecit: qui accipiendi ſint Cupedinarii. ¶ Lanii: qui laniant pecora. vnde & laniſtæ dicti. q laniâdis pſunt gladiatoribus. Sic & macellû a mactandis pecoribus dictum. ¶ Piſcatores: q recentê piſcem pbent. ¶ Fartores: q inſitia & farcimina faciût. ¶ Ce-
Cetarii tarii: q cete. i. magnos piſces vendunt: & bolonas exercêt. ¶ Cetarii, coq; fartores: comicus. nam in palliata Romanas res loquit. ¶ Quibus & re ſalua: cum de meo impenderê. ¶ Et perdita profuerâ: cum de alieno mâticinor & impêdo. ¶ Sæpe: expletiuæ ſignificationis eſt. ¶ Ad cœnâ vocât: vtrû ad emêdam cœnam: an ad conuiuiû. ¶ Aduentum gratulâtur: accuſatiuû caſum pro datiuo: pro aduêtui gratulâtur. & aduêtus proprie ſpectatorum, neceſſariorumq; dicit. ¶ Ille vbi miſer, famelicus videt me: hic oſtendit quæ res coegerit ad diſcêdû. & ſimul vide ſm vulgi opinionê loqui paraſitum miſerû, & famelicû hominê honeſtis moribus pditû. ¶ Ille vbi miſer, famelicus videt me: vider vt ſentêtioſe demonſtrat malos ex bonis côtagione fieri exêplis in prauû pualêtibus. ¶ Videt me: hic pdeſſe & diſcere optat: qđ negabat ſe poſſe. ¶ In tanto honore: quia concurrût, ſalutant. Famelicus a fame & edendo dictum eſt: quaſi famedicus. ¶ Tam facile victum quærere: quia ad cœnâ vocât. ¶ Ibi: pro tûc. ¶ Homo: mire addidit homo: aut additum ſuperuacue hô. vt Donat habere viro decus. & Tu tñ in armis. ¶ Vt ſibi diſcere liceat: quaſi diſciplinâ aut artê tantû auctoritatis criminû felicitas ſumpſit. ¶ Diſcere id de me: magis de illo, & de me veteres dicebant, q̃ vt nos dicimus a me, aut ab alio. ¶ Sectari iuſſi: proprie. Nam & ſectæ philoſophorû ab eo dictæ ſunt. ¶ Ex ipſis: philoſophis. ſ. ¶ Ex ipſis voca. vt Pythagorica: Platonica. hoc igitur nô eſt conſequens ad illud quod vult dicere: niſi forte diſciplinâ pro diſciplinis poſuerit. ¶ Viden otium, & cibus quid faciat alienus: rurſus Parmeno & facetias dicit, & diſtinguit longiloquium paraſiti. ¶ Quid faciat: legitur & quid facit. vt ſit figura per modos: pro quid faciat. ¶ Hanc deducere: proprie. Nam ducitur quis ad ſupplicium: deducitur in lætitiam. ¶ Et rogare ad cœnam: vide paraſitum magis optare ad cœnam Thaidê vocari, q̃ munus capere. Thaidis & Thais legit. ¶ Salua res eſt: quia & ante hoſtium & triſtem: ideo ſalua res eſt.

Concurrunt læti mi obuiam Cupedenarii, Cetari, Lanij,
Coqui, Fartores, Piſcatores, Aucupes,
Quibus & re ſalua & perdita profueram, & proſum ſæpe,
Salutant, ad cœnam uocant, aduentum gratulantur.
Ille ubi miſer, famelicus uidet me eſſe in tanto honore,
Et tam facile uictum quærere, ibi homo cœpit me obſecrare,
Vt ſibi liceret diſcere id de me, ſectari iuſſi, ſi potis eſt.
Tanquam philoſophorum habent diſciplinæ ex ipſis
Vocabula, paraſiti itidem ut gnatonici uocentur. P.
Viden otium, & cibus quid faciat alienus. G. ſed ego ceſſo
Ad Thaidem hanc deducere, & rogitare ad cœnam ut ueniat,
Sed Parmenonem ante hoſtium Thaidis triſtem uideo
Riualis ſeruum, ſalua res eſt, nimirum hic homines frigent.
Nebulonem hûc certumſt ludere. P. iſce hoc munere arbitrâtur
Suam Thaidem eſſe. G. plurima ſalute Parmenonem
Summum ſuû impertit Gnato, quid agitur? P. ſtatur. G. uideo.
Nunqd nâ hic qđ nolis uides? P. te. G. credo an nunqd aliud? P.
Qui dum? G. qa triſtis es. P. nihil eqdê. G. ne ſis, ſed qd uidetur
Hoc tibi mancipium? P. non malum hercle. G. uro hominem.
P. ut falſus animi eſt. G.
Quâ hoc munus gratum Thaidi arbitrare eſſe? P. hoc nûc dicis
Electos hinc nos, OMNIVM RERVM HEVS uiciſſitudo
Sex ego te totos Parmeno hos menſes quietum reddâ, (eſt. G.
Ne ſurſum, deorſum curſitas, neue uſq; ad lucem uigiles.
Ecquid beo te? P. me ne? papæ. G. ſic ſoleo amicos. P. laudo. G.
Detineo te fortaſſe tu profecturus alio fueras. P.
Nuſquam. G. tum tu igitur paulû da mihi operæ, fac ut admitar
Ad illâ. P. age modo, nunc tibi patêt fores hæ, quia iſtâ ducis. G.

Nec valet ad lætitiâ q Parmeno eſt, ſed hoc riualis ſeruus. ¶ Salua res eſt: prouerbialiter. ¶ Nebulonem: vel fures: qa vel nebulas obiiciat: vel mollem vt nebulâ: vel inanê & vanum vt nebula eſt. ¶ Iſce: pro his: vetuſte. Virgi. His certe neq; amor cauſa eſt: vix oſſibus hærêt: qa iſce debebat dicere. ¶ Iſce hoc munere arbitrâtur: nô imerito Gnatonê deridet Parmeno: qui penitus nouit meretricis conſilium. ¶ Sûmum a eclypſis. ¶ Sûmum ſuû impertit Gnato: hæc tota locutio paraſiticæ elegantiæ & ſimul ironiæ plena eſt. nam & plurimam dicit ei ſalutem: quâ nec exiguam quidê velit continere. Sûmum dicit eum: quê nec lenis amicus ſit ſibi vt alibi: Parmenonem voco non ego re. ¶ Sûmum ſuû: q̃ venuſte: q ſûm ô amicû nô reſaluter Parmeno. ¶ Quid agitur: pro blandimento: non pro interrogatione nunc ponitur. vt Noſter qd fit. ¶ Quid agitur: ſtatur: pro qd agis: ſto. & facete: nam ſtat cû ingredi nô licet. ¶ An nunqd aliud cuſ iurgio: hic de illo reſpôdit: & ideo repetit dem Gnato. ¶ Quid dû: interrogat interrogantê, ne ipſe reſpôdeat. ¶ Nihil equidem: dicens nihil mutauit vultû Parmeno in lætitiam: ideo ille facete Gnato agêrẽ hoc ipſum Neſcis dixit: vt probaret triſtê fuiſſe. ¶ Nihil eqdem: pro non, infra nihil dixit: vt ſequeret ſeie. ¶ Hoc t. m. tapinoſis mancipiû dicit puellâ, aut virginem. ¶ Nô malus hercle: nimica laudatio. ¶ Vro hominem: ſibi hoc geſtu, & vultu paraſitico dicit. & vro pro eo quod eſt dolore angor. ¶ Vt falſus animi eſt: ſimiliter & Parmeno ſecum geſtu ſeruiliter. & animi pro animo. Antiptoſis veterum: qui ingêſ ex virium: & diues & opum abûdat dicere. ¶ Vt falſus animi eſt: ex hoc falſus animi eſt: q putat huiuſmodi munere capi poſſe Thaidê. ¶ Quam hoc munus gratum Thaidi: mire inſultat Gnato. quâto enim munus gratû fuerit, tâto erit riualis excluſior. ¶ Heus omniû rerum viciſſitudo eſt: vide locum, in quo rumpere dolor Parmenonis potuit, niſi commiſſa ſeruaret, vt cælaret Thaidis conſilium. ¶ Sex ego te totos Parmeno h. m. q. r. quid eſt totos: an diebus & noctibus: vtpote amatoris ſeruum. an per hoc ſine vlla ceſſatione & intermiſſione hos menſes: hos qui nunc aguntur. i. hoc tempore. ¶ Quietum reddam: facete quaſi hoc ipſe fecerit. & hoc eſt quod ait: Summum ſuû impertit Gnato Parmenonem: tanquâ amico conſulat. ¶ Ne ſurſum, deorſum curſites: qđ eſt laboris. ¶ Neue v. a. l. v. quod eſt exitii. ¶ Sic ſ. a. hoc eſt Eunuchos. ¶ Detineo te: valde teneo. ¶ Fortaſſe tu profecturus alio fueras: vult exprimere confeſſionê cur ad Thaidê veniret: ſed intrare nô poſſet. ¶ Paululû d. m. o. hoc quaſi ſupplicâtis vultu ad irriſionê dicitur. ¶ Paululû da mihi operæ: proprie ſic dicit Adiuua me. ſic in Adelphis: Hæc opera vt data ſit. ¶ Age modo, nunc hæ tibi patêt fores: ex eo quantû licere oportuit, oſtendit q̃ miſere nihil illi liceat Parmenoni. ¶ Quia iſtâ ducis: hoc quaſi ad Gnatonem: ſed lente, ac ſub lingua murmurat.

ℭ Num

Num quem auocari hinc uis, foras? P. ſine biduum hoc prætereat,
Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus,
Næ tu iſtas faxo calcibus ſæpe inſultabis fruſtra. G.
Etiam tu hic ſtas Parmeno? eho num nam tu hic relictus cuſtos,
Ne quis forte internuntius clam a milite ad iſtam curſitet? P.
Facete dictum, mira uero militi quæ placeant.
Sed uideo herilem filium minorem huc aduentare.
Miror quid ex Pyræo abierit, nam ibi cuſtos publice eſt nunc.
Non temere eſt, & properans uenit, neſcio quid circumſpectat.

DON. ¶ Num quenquã euocari hinc vis foras? q̃a ipſe intrare nõ pot. ¶ Sine biduum hoc prætereat: & hoc lentius, naz ſi aliter pronunciaueris, ſecreta produntur. ¶ Qui, mihi: non mihi dictũ eſt. ¶ Fortunatus: vt ipſe videris tibi. ¶ Næ tu iſtas faxo: næ valde. ¶ Næ tu iſtas faxo calcibus inſultabis fruſtra: Saluſt. Multos tñ ab adoleſcentia bonos iſultauit. ¶ Næ tu iſtas faxo calcibus: mira eloquẽtia: in vtraq; hyperbole expꝛeſſiſſima eſt. Nam neq; vno digitulo minus aliqd dici poteſt: neq; calcibus ſæpe & inſultabis: aut amplius: aut ingẽtius. ¶ Num nam hic: nam abundat: vt quidnam. ¶ Relictus cuſtos: bene relictus: quaſi ab excluſo. ¶ Ne quis forte internuncius: & his verbis datur intelligi paraſitum e domo meretricia egredi: proprie internuncius. ¶ Ne quis forte internuncius clam milite excat: & hoc facere: quaſi ipſe ſibi Thaidẽ totã vendicauerit: qd' miles facit. ¶ Facete dictum: ironice: quia infacete. ¶ Mira vero militi quæ placeãt: mira pro miræ. Virgi. Nota tibi. & eſt ironia. Quid miræ eſt, inquit, facete loqui eum, qui militi placeat. poteſt tamen & pluraliter intelligi. ¶ Sed video herilem filium: non poteſt Terentius Trophinium proprium dicere: & ideo herilem filium dicit. ¶ Miror quid ex Pyræo abierit: hic cã oſtenditur, cur poteſt ignotus eſſe vicinus: & pro Eunucho fingi. ¶ Miror: pro neſcio. ¶ Miror q̃d ex Pyræo abierit: vt ex Pyreo diſcederet: ſymbola amicorum: vt huc perueniret omiſſo negocio aſpectus virginis fecit. ¶ Nã ibi. c. p. aduerſus prædonum incurſus illic excubabat iuuentus Attica. Pyræum, vt Suniũ, Atticum eſt maritima, & acceſſu littoris pars clementior. ¶ Publice eſt: nunc ambigua diſtinctione poſitum eſt. ¶ Et pro. v. mire locuturum ante formauit: vt gentis verba ꝑcedant, verba habitum conſequantur. ¶ Non temere eſt: vt Virgi. Aut temere ẽ viſum.

Virgi.

GVI. Dii immortales &c. In hac ſcęna optime; atq; elegantiſſime paraſitoꝝ mores exprimũtur. Gnato. Dii imortales: exclamatio admirãtis. quid: idest quantũ. homo vnus præſtat .i. præferendus eſt alteri homini. ſ. quid. i. quantum. intelligens. i. prudens. intereſt. i. differt. a ſtulto. i. ab imprudenti. adeo. i. certe. hoc. i. hæc ſnia. venit mihi in mentem. i. ſubit animũ meum. ex hac re. i. ob hanc cãm. ego adueniens hodie conueni. i. ſum allocutus quendam hoiem. hinc mei loci. i. vel ex eodem loco oriundũ quo ego: vel eiuſdem generis: quaſi iiſdem natalibus hoꝝ: ita q alter non eſt ex maiori loco natus, q̃ alter. atq; mei ordinis. i. mei ſtatus: quantuz ad fortunas. q. d. pauperem: vt ego ſum. haud impurꝰ. i. nõ auarũ: qm̃ auaritia ſæpe dicitur ſordes: & auarus ſordidus. & bene non auarꝰ, qm̃ prodigus erat. Qui itidem. i. ſimiliter vt ego. obligurierat: ideſt ſuauibus cibis, ſeu epulis conſumpſerat. bona patria: ideſt quæ a patre relicta ſibi fuerãt. Et obligurio is verbum eſt a græco tractuz. Nam lyguron Græci ſuaue appellant. video. i. aſpicio. eum ſentum: ideſt horridum. Sentus ta tum dicitur a ſentibus: ideſt ſpinis. & eſt ille proprie qui geſtat veſtẽ vilem multis fruſtis compoſitam: cuius fruſta ſpinis colligãtur & coniunguntur. Virg. in tertio: Conſertum tegmen ſpinis, ac cætera grauis. video inquã eum ſquallidum. i. ſordidum: & alta ſordiũ congerie obductũ. Squallor enim eſt illuuies denſa & inculcata. Squallere enim dr̃ quicquid facie noua viſentibus incutit horrorem. video inquã ægrum. i. aio mœſtum. & obſitum. i. inculcatũ: circundatum: & quaſi ſuffarcinatũ. pannis .i. vilibus indumentis. & annis. i. ſenio. inquam. i. dixi. quid iſtuc ornati? pro ornatus ẽ. Antiqui ornati & ornatus in genitiuo dixerũt. ſenati & ſenatus. tumulti & tumultus. vt Priſci. probat exẽplis. Vbi eſt aduertendum: q ſi in caſu recto proferatur interrogatio non eſt contumelioſa. vt ſi dicas: Quis hic homo eſt. ſin autẽ in obliquo proferatur contemptus ſignificatur. vt ſi dicatur: Quid hoc eſt hois? quid mulieris? quid ornatus? Rñdit alter. Quoniam ego miſer: ideſt inops. pdidi: ideſt cõſumpſi. qd' habui: ſcilicet a patre meo. Hem: dolentis interiectio. quo. i. ad quem ſtatuz. redactus ſũ: ideſt deueni. omnes noti. i. cogniti. & amici: ideſt qui prius erant familiares, cum diues eſſem. deſerunt. i. derelinquunt me. hic: ideſt tunc. ego Gnato contẽpſi illum præ me: ideſt in comparatiõe mei: q̃ſi dicat: quamuis patrimoniũ conſumpſerim, ſicut & ipſe: tñ mea induſtria viuendi viã cõperi. inquã: ideſt dixi illi. quid? modus interrogandi. o homo ignauiſſime: ideſt ſine animoſitate: & qui totus animo cadis. Ita ne paraſti: ideſt diſpoſuiſti te, vt nulla ſpes ſit tibi reliqua: ideſt relicta, & ſuperſit tibi. in te. i. in tuo cõſilio, & induſtria. Amiſiſti conſiliũ. i. rationem, qua tibi conſulere debeas, ſimul. i. vna, cum re. i. ſubſtantia tua, ſeu patrimonio. viden. i. vides ne, me ortum ex eodẽ loco. qui. i. qualis. color eſt: mihi ſup. non enim vt tu ſentus ſuz. i. horridus aſpectu. qui nitor: ideſt qualis munditia eſt mihi. nõ eni vt tu ſquallidus ſum. qui veſtitus. i. quis cultus eſt mihi. non enim pannoſus ſum vt tu. quæ. i. qualis. eſt mihi habitudo corporis: ideſt aptitudo ſtatus corporis mei: quaſi dicat ſum vegeto corpore: viuido: & bene habito. Habeo omnia quãtum ad induſtriam. ſ. quia viuendi non deeſt mihi conſilium. neq; habeo quicquam fortunarum. ſ. tum. i. quãuis. nihil eſt mihi fortunaꝝ. nihil tamen deſit (a deſio). i. deficit, vel deeſt mihi: qm̃ viuendi ſemper habeo induſtriam. Reſpondet alter. At. i. ſed. ego infelix: neq; poſſum eſſe ridiculus. i. qui ab aliis ridear: & qui aliis ꝑbeam ridẽdi materiã. neq; poſſum pati. i. tolerare. plagas. i. vt vapulem. Rñdet Gnato. Quid credis tu fieri his rebus. i. dum quis ridetur, aut vapulat. erras tota via. i. prorſus te decipis & fallis. metaphora eſt a deuiantibus tracta. Olim. i. multum ante. fuit quondam q̃ſtus .i. lucrꝰ: & proprie nũmarium. iſti generi paraſitoꝝ. ſ. apud prius. i. ſuperius ſæculũ: hoc eſt cuꝫ eſſent tpa meliora. hoc aucupium. i. hoc vitæ q̃rendæ genus. eſt nouum. i. recens: nec diu vſurpatũ. Aucupium proprie eſt ars auium capiendaꝝ: nam aucupari ſignificat arte q̃dam aues inquirere. Inde transfertur ad alia: vt aucupari laudẽ: aucupari gloriam. adeo. i. certe. inueni pridem: hanc viã. i. hanc viuendi, & paraſitandi rõnem. Eſt. i. extat. genus. i. modus: ſpecies hominum. qui volunt ſe eſſe primos. i. ꝑcipuos oium rerum: nec tñ ſunt præcipui. conſector hos. i. tales. non paro. i. non præſto: non præbeo: non officio: non iſtruo me. hiſce. i. talibus. vt rideant. i. derideant me. ſed arrideo. i. applaudo, vel pareo. & aſſentior arridendo illis. vltro. i. non rogatus (quãuis Dona. dicat vltro. i. verſa vice, vel inſuper) & ſimul. i. & etiã. admiror: plus eſt q̃ laudo. ingenia. i. naturam: mores eorũ. q. d. laudo quicquid dicunt. rurſum. i. denuo, ſi negãt id qd' laudarunt, quoq;. i. etiam. laudo id quod negarũt. qs .i. aliquis negat: ego etiã nego. quis inquam ait. i. affirmat. ego etiam aio. i. affirmo. poſtremo. i. deniq;. imperaui mihi .i. induxi aium meum. aſſentari. i. comprobari oia aſſentiendo, & adulando. is quæſtus. i. illud aucupium: illæ vitæ modus: illud lucrum. eſt nunc vberrimus: ideſt copioſiſſimus. Par. hercle: audio ſupple. ſcitum hoiem: ideſt ſcientẽ. hic facit prorſus hoies inſanos ex ſtultis. i. ex inconſideratis. reddit inſanos. i. ſuę mentis non cõpotes: ſed deſipientes. Gna. Gnato proſequitur narrationẽ ſuam. Interea loci: abundat loci: vel ſoni cauſa adhibetur: ſicut interea tpis: nuſquaꝫ terrarum: nuſquã gentiũ: vbiuis loci: vbicunq; locorum. dum .i. quandiu loquimur hæc prædicta. vbi. i. poſtquam. adue

Obligurire

Sentus

Virgi.

Squallidus

Quæſtus

Aucupium

Vltro

nimus.i.acceſſimus.ad macellum .i. ad locum : vbi obſonia (.i.ea quæ veſcendi cauſa in vrbẽ eſſent allata:qualia ſunt omnia quæ adduntur pani & vino) vendebantur. Macellus enim & Cupes (vt Feſtus & Donatus referunt ex ſententia Varronis) duo Romani fuerunt:quorum ob latrocinium:vel (vt alii volunt) ob proditionem patriæ damnatorum ædes dirutæ:atq; ſolo æquatæ ſunt. In areis autẽ vbi ædes fuerant:vendi cœperunt obſonia.i.ea quæ adduntur pani & vino:ac propterea locus ille vocatus eſt macellum, vel forum Cupedinis:vt Feſtus inquit. Antiqui etiam cupedia in neutro plurali:vel cupedias in fœminino nominabãt lautiores cibos. Ait enĩ Gellius libro ſexto, capite.xiii. Cõſectabamus,inquit,ad cœnulam:nõ cupedias ciboꝝ, ſed argutias quæſtionum.cupedias poſuit pro cibis lautioribus. Cupedinarii autem dicti ſunt omnes,qui eſculenta & poculenta vendunt.vel (vt Seruius inquit) Cupedinarios vocant voluptatis & cupiditatis miniſtros,omnes ergo Cupedinarii læti concurrunt obuiam mihi.ſ.Cetarii.i.qui maiores piſces vendunt. Lanii.i.qui pecora laniant:quoꝝ officina dicitur laniena. Inde laniſtæ deducti ſunt, qui laniandis præſunt gladiatoribus. Coqui.i.qui obſoniorum decoquẽdorum curam gerunt. Fartores.i.qui farcimina faciũt:quos vulgus paſtillarios vocat,tametſi paſtillus ſit paruus panis & dulciarius. Horatius:Paſtillos Rufillus olet,itaq; quod dicitur paſtillus,deberet potius dici farcimen minis. Piſcatores.i.ii,qui recentem piſcem præbent. Aucupes.i.auium captores.ab auibus capiendis dicti:quibus tendunt inſidias. quibus Cupedinariis profueram & re.i.ſubſtantia, & patrimonio.ſalua.i.cum adhuc haberem patrimonium ſaluum. & re perdita.i.poſtquam rem meam conſumpſeram.quandoquidem manticinabar.i.furabar: vel doloſe agebam de alieno. manticinor aris, vel manticulor aris:ſignificat furari:vel doloſe agere.quaſi ergo dicat Cum de meo impenderem:& de alieno manticinabar illis:ſemper profueram, & profum.expletiua eſt hic,hæc particula. ſæpe ſalutant me: vocant ad cœnam. gratulantur aduentum .i. ob aduentum meum:vel accuſatiuus pro datiuo ponitur. Aduentus autẽ proprie expectatorum,neceſſarioꝝq; dicitur. vbi .i. poſtquã.ille miſer famelicus.i.fame cõfectus.a fame & edendo: quaſi famedicus.videt me eſſe in tanto honore. & videt me quærere victum.i.alimoniam.tam facile.i.tam leui via, & ratione.ibi.i.tunc.homo.ſ.ille miſer.cœpit obſecrare.i. vehementer,& quaſi per ſacra rogare me:.vt ſibi liceret diſcere id.ſ.artem paraſitãdi.de me.i.a me. antiqui enim magis de illo,& de me dicebant,q̃ ab illo, vel a me. iuſſi.i.præcepi. illum ſectari me.i.eſſe ſectatorem meum . & proprie:nã & ſectæ philoſophorum ab eo dictæ ſunt.ſi potis eſt.i.ſi põt: & eſt ei ingeniũ aptum. vt itidem.i.ſimiliter. paraſiti vocẽtur Gnatonici,a Gnatone paraſito.tanquã.i.veluti. diſciplinæ i.ſectæ philoſophoꝝ.habent vocabula ex ipſis philoſophis.ſ.Par. Parmeno interrumpit, & diſtinguit longiloquiũ paraſiti:neq; tñ ab eo ſentitur. viden.i. vides ne.qd otium.i.ſecuritas : hoc eſt curaꝝ vacuitas, & cibus alienus faciat:quaſi (vt Perſius inquit) Venter ſit artis magiſter. Gna.ſed ceſſo.i.nimis cunctor,& tardo.deducere hãc puellam ad Thaidem (ducitur quis ad ſuppliciũ : ſed deducitur in lætitiam) & ceſſo inquã.i.nimis cunctor rogare vt veniat ad cœnam.ſed video Parmenonem triſtẽ ante hoſtium Thaidis. ſeruuʒ:appoſitiue dictũ.i.qui eſt ſeruus. riualis.i. æmuli militis.ſ.Phædriȩ:qui Thraſonis riualis erat. res eſt ſalua:prouerbialiter dictuʒ.i.res bene ſe habet.nimirum.i. certe.hi homines frigẽt.i.ceſſant:remiſſi ſunt, & pigri:naʒ pigrum frigus dr̃.certum eſt mihi.i.conſtitui apud me,& de creui.eludere.i.decipere verbis:vel deridere hunc Nebulonem.ſ.Parmenonem. Nebulonẽ,inquit.i.vel furem: q; nebulas obiiciat, & tenebras ſequatur. vel mollem vt nebulã. vel inanem & vanũ vt nebula eſt. Par.iſce pro is:vetuſte.ſ. Gnato.arbitratur Thaidem eſſe ſuam hoc munere.ſ.illius puellæ. Gna. Gnato impertit plurima ſalute Parmenoneʒ ſuum ſummũ amicum:ſupple,quid agitur.i. quid fit a te.ſ. Par. Statur a me.ſ.ideſt ego ſto, neq; ambulo : ſed erectus ante hoſtium maneo. Gna. video a te.ſ.ſtari. nunquid nã: ideſt quid vides hic quod nolis videre.ſ.Par. video inquam te quem nolim videre. Gna.at.i.ſed. nunquid aliud vides .ſ.quod nolis præter me. Par. quid tum:ideſt quid tunc eẽt: ſi aliud viderem, quod nolim : vel quid deinde vis dicere. Gna.quid.i.cur es triſtis ? Par. quidem nihil: ideſt propter nullam rem ſum triſtis:vel cape nihil pro non. Gn. Ne ſis : ideſt noli eſſe triſtis.ſed quid:ideſt quæ res.hoc mancipiuʒ: ideſt hæc ſerua puella.videtur tibi.i.quid dicis de hoc mancipio. Par. Hercle non eſt malum mancipium.i.non eſt inuenuſtum,neq; deforme. Gna. vro:ideſt incendo hominẽʒ .ſ.Parmenonem.vel vro:ideſt dolore vro hominem. Par. vt:ideſt quantum,eſt falſus animi:pro animo, antiptoſis.i. quantum errat & deceptus eſt. Gna. Quam:ideſt quantuʒ. arbitraris.i.putas.hoc munus eſſe gratum Thaidi. Par. dices nunc nos:ſcilicet me & herum.eiectos hinc:ideſt ex domo Thaidis.hoc munere.ſ.heus viciſſitudo.i.permutatio: vel alterna mutatio omnium rerum eſt. Gn. O Parmeno ego reddam.i.efficiam te quietum hoſce ſex menſes totos: ideſt integros.ſine vlla intermiſſione:aut ceſſatione.ne curſites:ideſt frequenter curras.ſurſum deorſum.i.huc & illuc. neue.i.vel non.vt vigiles:immo vt dormias vſq; ad luceʒ: neq; noctem inſomnem ducas.ecquid : ideſt nunquid. beo te:ideſt te beatum facio. Par. Men:ideſt me ne beas. papæ: admirantis. Gna. ſoleo ſic beare:ſup.amicos. Par. laudo illud.ſ. Gna. detineo te:ideſt impedio te:& remoror. fortaſſe eras profecturus alio.i.in aliuʒ locum:aduerbium. Par. nuſquam.i.in nullum locum eram profecturus. Gn. igitur tũ: ideſt deinde.da mihi paululum operæ:ideſt parum adiuua me. vt admittar.i.introducar ad illam Thaidem. Par. age: hortantis particula.modo.i.tantummodo, vel nunc. fores patent : ideſt apertæ ſunt nunc tibi : quia ducis iſtam puellam. Gna. num.i.nunquid. vis quenquam.i.aliquem. euocari hic.i.ex domo.foras ad te.ſ. Par. ſine.i.permitte:aut expecta. q: ſup. hoc biduum : ideſt duorum dierum ſpatium. prȩtereat.i.traducatur,effluat. ſaxo.i.faciam . q; ſup. tu qui fortunatus.i.cui proſpere omnia cedunt.aperis mihi nunc fores vno digitulo.i.facillime. næ:ideſt valde,vel certe. inſultabis.i.pulſabis ſæpe. iſtas fores calcibus : ideſt pedibus : ſeu talis pedum.& quidem fruſtra.i.nequicquam : incaſſuʒ. dicimus inſulto tibi & te:inſulto foribus & fores. Gna. etiaʒ o Parmeno tu ſtas hic.q.d.non admitteris intro.eho : interiectio attentionem mouens. numnã.i.nunquid (nam ẽ ſyllabica adiectio:vt quidnã) es ſup. relictus a Phædria : ſup. cuſtos.i.ſpeculator, & prohibitor.ne forte quis.i.aliquis. internuncius.i.amantium miniſter:qui nũcia mutua defert. curſitet clam.i.ſecreto a milite ad iſtam Thaidem. Par. facete dictum:eſt ſup. ironice.ſ.quaſi infacete.i.inepte illud dictum eſſe intelligat. vero.i.ſed. mira.i.mirum: hoc eſt quid mirum eſt:ſup.ea facete eſſe dicta,quæ placeant militi:quaſi vero delicatas aures habeat in dignoſcendis facete dictis ab infacete dictis.hoc autem totum per ironiam intelligendum eſt. vel ea ſunt ſup. mira, q̃ placeant militi. Sed video filium herilem.i.filium heri mei.ſ.Chæream fratrem Phædriæ. minorem natu.i.iuniorem Phædria. aduentare.i. aduenire huc. miror.i.neſcio. quid.i.cur. abierit.i. diſceſſerit. ex Pyræo.i.ex oppido in Attica:quod oppiduʒ portus erat Athenienſium. pars enim illa maritima acceſſu litoris erat clementior,quare miror. nam eſt ibi.i. Pyræi. publice .i. ex publico. conſtitutus cuſtos aduerſus p̃donum incurſus. illic enim iuuentus Attica excubabat. nunc non temere eſt.i.inconſiderate hic ſup.q.d.non ſine cauſa & conſideratione : nunc eſt viſum ei huc venire,vel eſſe. &.i. etiam. venit huc properans.i.feſtinus. circumſpectat.i.circumluſtrando oculis omnia molitur,neſcio quid & parat.

Adueutus

Perſius

Ducere & deducere

Antiptoſis

Inſulto tibi & inſulto te

SER.

Dii Immortales. Incipit ſecũdus actus.de opportuna introductiõe Chæreȩ. Cũ introducẽdus ẽ Chȩrea ad domũ Thaidis p̃ Eunucho: iducunt̃ cõuenĩẽtes cauſæ:& multæ opportunitates.ſ. voluntas Parmenonis, & facultas illius volũtatis data a Chærea in hoc, q; amauit: & euacuatio domus Thaidis,quȩ in

ſingulis

ſingulis ſcænis explicabunť. ſed de voluntate Parmenonis prius dicēdū eſt. Volūtas enı̄ duabus de cauſis incitata eſt: vna ſupius notata eſt, vbi dicit: Mirū ne ego turpiter &c. Alia fuit: ꝙ deriſus ē a quodā viliſſimo leccatore. i. Gnatone: q̄ ducebat ad Thaidē datā a glorioſo milite pulchrā virginē. quapp̄ ꝑ indignatione cōpulſus pulchriorem Eunuchū, quē duceret, quæſiuit: vt dono militis poſſet æq̄pollere. Hic inducitur Gnato deriſurus Parmenonē: & vt Parmeno maiorē indignationē haberet, deſcribiť viliſſima eſſe pſona loquens ſecū, hoc mō audiēte Parmenone. intelligis. ſ. cuı̄ eſt adulator ſtultus: q̄ neſcit adulari. nec ſolū p̄ſtat: ſed etiā intereſt maxime. hinc. ſ. mei loci ordinis mei generis: vel meæ vitæ. haud impurū. i. bonū hominē: q̄ luxurioſe & pdigaliter viuēdo alligurit &c. parū vocat eū quantū ad ſe. ſentū: hiſpidum: ſquallidum: puluere obſitū. pā. i. pānoſum: & annis, quia rugoſus & decrepitus erat: qm̄ verba ſunt illius, q̄ inuenerat. hē: dolēdo dicit. oēs noti, atq̄ amici me deſerūt: nō debēt ibi eſſe inimici. p̄ me. i. ad comparationē mei. vt ſpes. ſ. ſi pecuniam amiſiſti etiam omnē ſpē, & fiduciā aliquid acquirēdi: & hoc eſt: nulla ſpes eſt reliqua. i. relicta in te tibi. i. ad opportunū. & per quod ſpes eſſet relicta oſtēdiť per cōſiliū: & hoc ponit interrogādo. ſimulatio &c. qui color: q̄ rubens præ craſſitudine. nitor in membris. quis veſtitus: vel nitor veſtitus: vt ſit genitiuus. q̄ habitudo: in pinguedine. omnia neceſſaria habeo: per adulationē. nec quicq̄ habeo de pprio. ac ego: ille miſer reſpōdet: ſūm ꝙ de verbis illius intellexerat. putabat enı̄ ꝙ ioculatorio officio: & patiēdo colaphos in domibus diuitū: hæc adeptus eſſet. verba Gnatonis. q̄d credis fieri. i. acq̄ri. his rebus. i. pp plagas: ac ſi dicat pro nihilo putaa me ſequi illā vitā: q̄a oı̄no eā dimiſi: & aggreſſus ſum aliā. habuerat enim diu hāc vitā. & ideo ille ruſticus putauit eū adhuc pſeuerare in eadē vita. iſti generi. i. generi Nebulonū. differentia eſt inter Paraſitū & Nebulonē. Paraſitus dr̄ pprie adulator: Nebulo, qui deuorat ſua & aliena bona. Gnato vero prius fuerat Nebulo: modo Paraſitus erat. aucupiū pōt vocari ōis fallacia. bene dixi nouū: q̄a ego inueni primus adeo ꝙ nullus ante. eſt genus: exponit aucupiū. eſt genus hominum ſ. glorioſi. Hiſce oibus me paro: & nō me paro: ita vt ipſi prius redeant. ſed his vl. ar. ſcitū: indignatio Parmenonis. Cupedinarii: generale vocabulū oīm de quocūq̄ ſuo officio acquirere cupiūt denarios: diuidit per partes. Cetarii. i. vendentes cete. Lanii. i. carnifices: q̄bus & re ſalua pfuerā: dum adhuc haberē mea patrimonia. & re perdita. ſ. poſtq̄ patria bona abligurii: per bona illorū: q̄bus adulabar, iterū pſui illis: q̄a dicebam: ah ille tales vendit piſces emere oportet. iuſſi ſectari me. i. imitari: & videre q̄ō me haberē: ſi potis erat adiſcere: & talia facere. ſed eo pacto vt ipſe: & non ſolum ipſe: immo oēs alii iſtā ſectā aſſumētes vocētur Gnatonici. itidem. i. ſimiliter. tanq̄ diſciplinæ: ideſt diſcipuli philoſophorū habeant vocabula ex ipſis philoſophis: vt Socratici: Platonici: ſic Gnatonici. frigere diciť res quæ eſt neglecta: vnde nullus etiā ſermonem facit. Iſce ac mu. iſce nominatiuus eſt pluralis interpoſitus p iſ: ſicut eſt, q dū. i. q̄ō: dū eſt adiectio ſyllabica: ac ſi dicat Q ūo pcipis neſcis. q. d. nec ego volo vt ſis triſtis. vro hol: hoc ſecū dicit. vt. i. q̄liter. eſt falſus aio. i. doloſus. q̄a q̄cq̄d dicit ad meum obprobriū dicit. q̄. i. q̄rū. arbitrare. i. arbitreris &c. hoc munere nō dices &c. laudo illud. ſ. nē. i. certe. faxo. i. faciā. inſultabis . i. impulſabis calcibus illas fores: & tunc fruſtra. & nunc. i. adhuc. munera. i. nunq̄d nā a milite. q̄a dixerat cū fiet: indignať ita Parmeno. dictū eſt facete. ſ. q̄a facetus eſt iſte ſeruus militis. & nō eſt mirū: ſi tā bonus ſeruus ē militi: q̄a mirās ſemp eſt. i. mirabilia ca, q̄ placēt militi. hoc totū ironice. Pyræū: ē villa ſuburbana iuxta Athenas: vbi erat pædagogus. i. cuſtos puerorū.

Octonarii, & Senarii Trochaici, & primus Monometer Catalecticus.

CHAEREA ADVLESCENS. PARMENO.

OCCIDI.
Neq̄ uirgo eſt uſq̄, neq̄ ego qui illā e cōſpectu amiſi meo,
Vbi q̄rā? ubi inueſtigē? quē pcōter? quā inſiſtā uiam?
Incertus ſum, una hæc ſpes ē, ubi ubi ē diu cælari pōt.
O faciem pulchram, deleo omnes dehinc ex animo mulieres,
Tædet harum cottidianarū formarum. P. ecce autem alterum
Neſcio quid de amore loquitur. o infortunatum ſenem.
Hic uero eſt qui ſi occeperit amare, ludum, iocumq̄
Dices fuiſſe illū alterum præut huius rabies quæ dabit. Ch.
Vt illum Di, Deæq̄ ſenium pdant, qui me hodie remoratus eſt.
Meq̄ adeo qui reſtiterim, tum autem qui illum nō flocciſecerim.

DON. Occidi neq̄ virgo ē vſquā. In hac ſcæna nouus amor adhuc ephebi: & conſiliū demōſtrādæ virginis demōſtrať: tāta virtute poetæ Comici: vt hoc cōmētū, nō q̄ſitum eſſe, ſed occurriſſe ſua ſpōte videať. ¶ Occidi. n. v. e. v. non habuit q̄d dicere debeat aliud ppe rās, & circūſpiciēs: niſi occidi. pduc mediā ſyllabā verbi huius, & cōtrariū ſignificat. ¶ Neq̄ ego, q̄ illā e cōſpectu amiſi meo: amatorie dū illā non inuenit: & ſe pdidit. ¶ Vbi q̄ram? hoc circūſpectātis eſt. ¶ Vbi inueſtigē? plus intulit. ¶ Quē percōter? hoc plus iterū, nā vbi nec veſtigia reperiuntur, ſupeſt interrogatio. ¶ Qua inſiſtā via? ſi nec q̄ interroget apparet, Quā inſiſtā viā, & qua via legiť. ¶ Vbi ubi eſt diu cælari nō pōt: ob nimiā. ſ. formæ gloriā. ¶ O faciē pulchrā: faciē mō nō partē corporis dicit: ſed totā ſpēm: q̄ apparet & cernıť. Virg. Quibus aſpera quōdā Viſa maris facies. Virgl. ¶ Deleo oēs dehinc aīo mulieres: mō argumentatus eſt: vt oſtēderet hūc grādē iā ephebū etiā amoris expertē nō fuiſſe. Sic alibi: Cū meipſum iā elegās formarū ſpectator ſiem, in hāc cōmotus ſum. ¶ Tædet q. ſ. hoc eſt leuiū & vſitatarum. eſt quippe huic cōtrariū: Noua figura oris papæ. ¶ Ecce aūt alterū: ſic dicimus, cū ppter alterū ex altero venit in mētē. ¶ Neſcio q̄d de amore loquitur: vt iādudū Phædria loquebatur. ¶ O infortunatū ſenē: hoc dicto p̄ſtruxit ad extūū fabulæ cataſtrophē. nam perturbatus ad Thaidem ingrediť hic ſenex per fallaciā Pythiæ, & inditium Parmenonis: atq̄ ita infirmabuntur nuptiæ virginis: quam ducet Chærea. ¶ Hic vero eſt: ſenex an Chærea: ſed ſenex potius. ¶ Hic vero: ſenex, ſ. qui eſt Chærea. ¶ Illum alterum p̄ut h. r. p̄ ex comparatione ergo proprie. & eſt integra locutio, & ordo eſt: Præ vt illa ſunt, q̄ huius rabies dabit. & bene dabit: quaſi de re violēta. vt Dabit ille ruinam. Præ ¶ Præut huius rabies: huc ex parte characteria inſciua quidem eſt perſonæ Chæreæ: quem moribus conuincit ſeruus ardentiorem in amore fieri poſſe ſimiliter accepetit. ¶ Præut huius rabies quæ dabit: & hic oſtendit iampridem mutū in res venereas Chæream. & magna poetæ cura eſt: ne incredibile videatur adoleſcentulum: qui pro Eunucho deduci potuerit, tam expedite virginē vitiaſſe. quo circa artifex ſummus: quod ætati non poteſt, naturæ attribuit Chæreæ: vt callidior ingenio: & ante annos amator non libidinē in ſeſe: ſed quandam rabiē deſignauerit in venereos appetitus. ¶ Vt illum: pro vel nam. ¶ Dii, deæq̄ omnes ſeniū perdāt: plus dixit ſenium, q̄ ſenē. nec mireris poſt ſeniū qui additū: ideo q̄a declinationē ad intellectū retulit. vt alibi: In Eunuchum ſuā. & ſenex ad ætatē refertur: ſeniū ad cōuitiū. ſic Lucilius ait: At quidē te ſeniū, atq̄ inſulæ ſophiſta. Lucilius ¶ Remoratus eſt: a remora piſciculo, qui & echeneis vocať, remoratus & remoratio dr̄. ¶ Tū aūt q̄ illū: tū aūt pro &. duas vult enim cauſas eē, cur ſeipſum Dii pdāt, vna ꝙ reſtiterit: altera ꝙ ſenē diuerſum diu pmāſerit a pſequēda virgīe. Et nota flocciſecerim, flocciſacere & contēnere, & non contēnere ſignificat: vt nunc. ¶ Qui illū non flocciſecerim: deeſt vel, vt ſit flocciſecerim.

DON. ¶ Quid tu triſtis? prouerbiale eſt in hominem perturbatum, & incerti vultus. ¶ Quid ne es alacris? aut velox: aut lætus eſt. nam alacris. l. litera per. d. poſita non triſtis: ideſt alacris intelligitur. ¶ Quid ne es alacris? & alacer & alacris dicitur. vt habes apud Virgil. Ergo alacris, cunctoſq; putans excedere pugna. ¶ Quid ne es alacris? alacris eſt mutatio quædam vultus geſtiẽtis in ſpẽ aliquã. ¶ Vnde is: modo ad qd venit ſignificat. ſed eo de loco ad locum veteres dicebãt: quod mox in ſubiectis ꝓbabitur. ¶ Quorſum eam: bene, quia proxime dixerat: Vbi quæram? vbi inueſtigem? quem percontter? quã inſiſtã viam icertus ſuꝫ. ¶ Ita ꝓrſus oblitus ſum mei: huic contrarium: Dum memor ipſe mei. ergo oblitus ſum mei inſanus. ¶ Quorſum eam: hinc (vt diximus) manifeſtum eſt ire & aduentũ ſignificare. ¶ Ita prorſus ſum oblitus mei: ꝓrſus: ideſt recte vel omnino. nam prorſus eſt porro verſum. i. ante verſum. hinc & proſa oratio, quam non inflexit cantilena. ¶ Hẽ: ſi cum h. Parmeno: ſi leniter Chærea. ¶ Oſtẽdens qui vir fies: non ſi quæſiſſet quidem qui vir fies: an debeat præſtare qui virum ſe ſit monſtraturus eſt. & vir modo non ad ſexum, vel ad ætatem dicitur: ſed ad laudem. ¶ Qui vir fies: in veteribus inuenitur. ¶ Sæpe pollicitum eſſe: pollicitum ꝙ promittentem vltro ſignificat dixit. & ſæpe pollicitum an neceſſe ſit pręſtare eum qui promiſerit. ¶ Chærea aliquid inueni? induxit mimeſin grammaticæ more ſuo: non contentus dicere: ꝙ pollicitus ſit tantum: ſed quomodo etiam, & quibus verbis. ¶ Modo quid ames: tantummodo, quaſi hæc mora ſit promiſſis complendis. ¶ Vtilitatem ego in ea re faciam, vt cognoſcas: an poſſit qui poſſe ſe affirmauit, plus eſt probaſſe ꝙ promiſerit, ꝗ oſtendere quid poſſit. ¶ Cum in cællula ad te: ſic dicit anus, quæ & acceperit beneficium. ¶ Patris penum omnem: ipſum penum, non ex eo aliquid. hyperbolicos. & hoc penus, & hic penus, & hæc penus veteres dixerunt. ergo & omnem, & omne legitur. ¶ Congerebam clanculum: λαθραιογεύφα. ¶ Age inepte: qui dubitas de promiſſis: an qui exprobres te multa eſſe largitum. ¶ Hoc hercle factum eſt: inueni quod amem. hoc quod debebat, inquit, de amore eſſe iam factum eſt amo. ¶ Promiſſa appareant: vtilitatem vt cognoſcam. ¶ Siue adeo digna res eſt: ſi perſona Parmenonis eſt, ſiue abundat: & pro expletiua coniunctione modo eſt. in quibuſdam intelligitur adeo: vt abunde: aut nimis ſignificet: vel ſatis. ¶ Siue adeo digna res eſt: ſi Chærea dicit, hic ordo & ſenſus eſt: Fac ſi vis nunc ſi adeo digna res eſt: vbi tu neruos intendas tuos: vt promiſſa appareant: vt ſis ſi vis: aut addatur id quod eſt: fac promiſſa appareant. ¶ Vbi tu neruos intendas tuos: vtrum obſcœne hoc tu ſeruus, an metaphoricos: vt vbi laborare, ac periclitare debeas. ſed melius legunt qui hoc totum ad perſonam applicant Chęreæ. & melius, ꝗ qui Parmenonem hoc putant loqui: Siue adeo digna res eſt. ¶ Haud ſimilis virgo eſt virginum noſtrarum: ciuiuꝫ ſcilicet terræ, ac patriæ noſtræ, vt Virgi.

Virgi.

Hoc penus

Hic penus

Hęc penus

Virgi.

Sed eccum Parmenonẽ ſalue. P. qd tu es triſtis, qd ue es alacris?
Vnde is? Ch. ego neſcio hercle, neq; unde eam, neq; quorſum
Eam, ita prorſum oblitus ſum mei. P.
Q ui quæſo? Ch. amo. P. hem. Ch. nunc te Parmeno oſtendes
qui uir fies.
Scis te mihi ſæpe pollicitum eſſe Chærea aliquid inueni
Modo qd' ames, in ea re utilitatẽ ego faciã, ut cognoſcas meam,
Cũ in cællulã ad te patris penum omne congerebã clanculũ. P.
Age inepte. Ch. hoc hercle factũ'ſt, fac ſis nũc ꝓmiſſa appareant.
Ipſa adeo digna res eſt, ubi tu neruos intendas tuos.
Haud ſimilis uirgo'ſt uirginum noſtrarum, quas matres ſtudent
Demiſſis humeris eſſe, uincto pectore, ut graciles ſient,
Si qua eſt habitior paulo, pugilem eſſe aiunt, deducunt cibum,
Tam & ſi bona'ſt natura, reddunt curatura iunceas.
Itaq; ergo amantur. P. quid tua iſtæc. Ch. noua figura oris. P.
papæ. Ch.
Color uerus, corpus ſolidum & ſucci plenum. P. anni? Ch. anni,
ſedecim. P.
Flos ipſe! Ch. hanc tu mihi uel ui, uel clam, uel precario
Fac tradas, mea nihil refert dum potiar modo. P.
Q uid uirgo, cuia eſt? Ch. neſcio hercle. P. unde eſt? Ch. tantundem. P. ubi habitat? Ch.
Ne id quidem. P. ubi uidiſti? Ch. in uia. P. qua ratione amiſti?
Ch. id equidem.

Sallu. Non eadem arboribus pendet vindemia noſtris. & Sallu. Noſtri fœda fuga. ¶ Quas matres ſtudent: hoc verbo oſtẽdit cultum induſtriæ: non pulchritudinem naturalẽ. ¶ Demiſſis humeris eſſe: antiqui enim Græci etiam virginibus ſuis præbebant palæſtram ad componẽda corpora. vel demiſſis humeris eſſe: liquide & molliter deductis: neq; extãtibus alæ in modum. ¶ Vincto pectore: ideſt caſtigato: ac tenui, & velut vincto. deeſt ergo velut. ¶ Graciles ſiẽt: a ſingulari gracilis venit declinatio. ¶ Demiſſis humeris eẽ, vincto pectore: non accipiendum eſt: quaſi hoc dicat: Ad hoc illas ſtudẽt matres demiſſis humeris eẽ, & vincto pectore, vt graciles ſient: quaſi hæc duo propter vnum illud ſiãt. ſed varie tria dixit: ne diceret aut ſtudent illas demiſſis humeris: & vinctuꝫ pectus: vt graciles ſiẽt. ¶ Si qua eſt habitior: inde & habitudo dicitur. vt Quæ habitudo eſt corporis: nam habilior aptior intelligitur. vt: Namq; humeris de more habilem ſuſpenderat arcum. ergo habitior legẽdũ eſt. ¶ Pugilem eſſe aiunt: laua in virgine. ¶ Deducunt cibum: mire vituperauit formam, quam accurauit fames: vt proprie deducunt. ¶ Tam etſi bona eſt natura: bona: ideſt plena: magna & pinguis. ¶ Reddunt: exhibent: perficiunt. ¶ Curatura: cura mẽtis: curatio medicinæ: curatura eſt diligentiæ. ¶ Iunceas: tenues & pallidas. ¶ Itaq; ergo amantur: itaq;, inquit, nemo illas amat, ironia eſt amantur: vt eo magis hæc amanda ſit, quæ naturæ beneficio, non fictis comptibus: aut induſtria facta eſt pulchra. ¶ Itaq; ergo amantur: atq; ita fit vt amentur: non naturæ merito, ſed induſtria. ¶ Quid tua iſtæc: recte, ſic enim ipſe dicet videlicet: At nihil ad noſtrã hanc. ¶ Noua figura oris: laudis genus eſt noua, quia dixerat Tædet quotidianarum harum formarum. ¶ Quid tua iſtæc: deeſt qualis eſt dic. ¶ Papæ: interiectio mira ſubito accipientis. ¶ Color verus: quia non de cura eſt, aut de ficto, ac de fuco: ſed naturalis. ¶ Corpus ſolidum: quia non vitiatum. ¶ Succi plenum: quia nemo deduxit cibũ. nam ſuccus eſt humor in corpore, qui coabundat in bene valentes. Virgi. Et ſuccus pecori: & lac ſubducitur agnis. Succus proprie quaſi ſugus: quem ſibi ex alimentis membra ſugunt: vt ſe repleant. ¶ Corpus ſolidum: plenum & forte: ideſt non flaccidum. ¶ Succi plenum: ſuccus eſt interior pinguitudo membrorum. ¶ Anni ſedecim: exinde vide quemadmodum ætatem virginis mutare poeta ex occaſione demonſtrauerit. ¶ Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario: hæc tria ſunt, quibus non rite res agitur: vel vi: vel clam: vel precario. ſine pretii mentione: quia virgo non meretrix: vel quia nulla ephebo ſpes eſt fallendi ſenis. ¶ Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario fac tradas: ſm ius locutus eſt: nam his tribus mala fide aliquid poſſidetur vi, clam, precario. ¶ Vi: quia virgo. ¶ Clam: quia cuſtoditur. ¶ Precario: quia pretium non habet Chærea. ¶ Mea nihil refert dum potiar: nõ hoc perſonæ attribuendum eſt, ſed effectui. non enim quia Chærea eſt: ſed quia amator de ſe cupit facere quemadmodum potiatur.

Habitudo

Habitior

Curatura

Curatio

Virgi.

Succus

Aduenlens mecum,ſtomachabar modo.neq́
Q uenquam ego eſſe homtnem arbitror,cui magis bonæ
Felicitates omnes aduerſæ fient.P.
Q uid hoc eſt ſcelerisʔ h.perii.P.quid factum eſtʔCh.rogasʔ
Patris cognatum,atq́ æqualem Archidemidem
Noſtinʔ P.quid ni.Ch.is dum ſequor hanc,fit mihi obuiam.P.
Incommode hercle.Ch.immo enimuero infelicitèr.
Nam incommoda alia ſunt dicenda armeno.
Illum liquet mihi deierare his menſibus
Sex uel ſeptem prorſum non uidiſſe proximis.
Niſi nunc cum minime uellem,minimeq́ opus fuit.
Eho nonne hoc monſtri ſimileſtʔquid aisʔP.maxume.Ch.
Continuo adcurrit ad me q̄ longe quidem,
Incuruus,tremulus,labiis demiſſis,gemens.
Heus heus dico tibi Chærea inquit,reſtiti.
Scin quid ego te uolebamʔdic cras eſt mihi
Iudicium,quid tumʔut diligenter nunties
Patri,aduocatus mane mihi eſſe ut meminerit.
Dum hæc dicit,abiit hora,rogo nunquid uelit.
Recte inquit,abeo.cum huc reſpicio ad uirginem,
Illa ſeſe interea commodum huc aduorterat
In hanc noſtram plateam.P.mirum ni hanc dicit modo,
Huic quæ dataſt dono.Ch.huc cum aduenio nulla erat.P.
Comites ſecuti ſcilicet ſunt uirginemʔCh.
Verum Paraſitus cum ancilla.P.iptaſt ſcilicet.
Deſine iam conclamatumſt.Ch.alias res agis.P.
Iſtuc ago quidem.Ch.noſtin quæ ſit dic mihi,aut

portat.⁋ Quid virgoʔcuia eſt:vtrum ſerua, vel filia.⁋ Ne
id quidem:pulchra varietas: Neſcio tantundem ne id qui-
dē.⁋ Qua ratione amiſti:figura ſyncope ꝓ amiſiſti.⁋ Qua
rōne amiſti:niſi remāſiſſet Chærea:& cōſecutus virginem
fuiſſet:aut vidiſſet quo deducta fuiſſet prius q̄ Parmenonē
cōueniret:nō ita ꝓcederet fabula: vt nūc procedit.irruiſſet
enim in cognitionē me
retricis iportunæ Chæ
rea:ne ꝓ Eunucho ad-
duceretur vlterius.⁋ Id
equidē aduenieñs: deeſt
ob:aut ꝓpter.vt ſit Ob
id:aut propter id.
DON. ⁋ Mecum,ſtomacha-
bar:bene mecum: quia
acriorem dolorē ſuſti-
net,qui ſibiipſi iraſci co
git.Mecū ergo:ꝓ apud
me, vel mihi.⁋ Homi-
nes eſſe arbitror: deeſt
q̄ me.⁋ Felicitates oēs
aduerſæ fient: felicitas
aduerſa eſt cuꝫ ex pro-
ſperitate, quod lædat,
naſcitur.⁋ Cui magis
bonæ felicitates:bonę:
magnæ: nouæ, dixit
autem magnas felicita
tes ſibi aduerſari: eo ꝙ
virginē tantæ pulchri
tudinis ex oculis amiſe
rit.nam vidiſſe eā tan-
tę felicitatis iudicat:ſed
amiſiſſe aduerſæ infeli-
citatis.&ꝙ bonę dixit:
vel magnæ:vel nimiæ
intelliguntur. vel epi-
theton eſt proprium &
perpetuum felicitatuꝫ.
⁋ Bonę felicitates:em-
phaſis eſt: eo ꝙ felicitates pluraliter poſuit. Epitheta autē
tribus de cauſis nominibus adduntur:diſcretionis:proprie-
tatis: ornatus. Diſcretionis: vt Phrygiæ molimur mon-
tibus Idæ. Proprietatis: vt Terribili impexum ſeta den-
tibus atris. Ornatus: vt Alma Venus τελεστική.⁋ Quid
ho: ſ.eſt: propter hoc quod patior inquit: nunc enim ſce-
lus dixit a ſene commiſſum.⁋ Archidemidem no. hoc ſic
pronunciandum eſt: vt appareat ex ipſo nomine ſtatim
odioſum neſcio quem occurriſſe ac permoleſtum.⁋ Quid
ni: correptio eſt ab ſe manifeſta inquirentis. eſt enim ſen-
ſus: Quid niſi: aut cur non nouerim. eſt enim quid ni: aut
quid niſi: aut cur non: quia veteres ni pro ne ponebant:&
ne pro non. vt Plau. Ni ſtulta ſis: pro ne.& Ne vult:pro nō
vult.⁋ Immo vero infeliciter: bene hoc interponitur, ꝙ
incredibile eſt παράδοξον: tardiorem amorem fuiſſe in in
ceſſu virginis.⁋ Nam incommoda alia ſunt dicenda: quæ
Liquet eſſe minora ſunt.ſ.aut ſimilia.⁋ Illum liquet mihi deierare: li-
quidum eſt conſtans,& manifeſtum,& certum eſt. Liquet:
Sallu. pro liquidum eſt.& claudit pro claudicat. vt apud Sallu. Ni
hil ſecordia claudebat.& eſt verbum iuris: quo vtebantur
iudices:cum amplius pronunciabant obſcuritate commoti
Deierare cauſæ,q̄ negocii ſimplicitate.⁋ Deierare: valde iurare: vt
demiror.& Deamo te Syre:ſi de producta legeris:ſi de cor
repta, Deos iurare intelligitur.⁋ Sex, vel ſeptem prorſus
non vidiſſe proximis:quia non vidiſſe dixit: proximis præ
teritis intelligimus. Proxima enim nobis:aut pręterita, aut
futura ſunt. Nam præſentia ea ſunt in quibus ſumus nunc.
⁋ Niſi nūc cum minime vellem:quia ſemper nolui:nūc mi-
nime vtpote adoleſcens ſenem.⁋ Quam longe quidem:be
ne longe dixit: quia non longe potuit dicere. aut ſubaudit
erat: vt ſit Quā lōge erat.⁋ Minime q.o.ſ.ſæpe enim vo-

lumus,tamē non eſt opus.⁋ Incuruus, tremulus, labiis de-
miſſis, gemens: vt omnia oſtendat in contrarium ſibi verſa
eſſe,cui ſum attribuit ſeni.⁋ Labiis demiſſis, gemens:labra
ſunt ſuperiora:labia inferiora. labræ aſinorum proprie di-
cuntur. Gemens autem ob continuam tuſſim. ſic Lucilius: Lucilius
Ante fores autem & triclinii limina, quidnam Grandæuus
gemebat.⁋ Incuruus:
valde curuus.ut ſic Vir Virgi.
gi. Turnus vt infractos
aduerſo Marte Lati-
nos. Infractos enim val
de fractos ſignificat.
nā in ꝓpoſitio nūc au-
get:nūc minuit dictio-
nem. Recte etiā defor-
mitatem ſcribit ſenis: q
præter ætatē poſt pul-
chram virginē fœdior
videbatur. & q̄ impor
tune omnia poſuerit vi
de:pro puella ſenex oc-
currit:ꝓ virgine incur-
uus,tremulus:pro pul-
chra labiis demiſſis, ge
mens.& cuꝫ amator ſit
inaniter adoleſcēti ipſe
iudicium loquitur: duꝫ
feſtinandum ſit remo-
ratur.⁋ Labii ſ.d. maio Labeones
ra labra. vnde labeo-
nes. Alii labia inferio-
ra: & labra ſuperiora.
⁋ Heus heus Chærea
tibi dico: Chæreaꝫ diſ-
ſimulantem ꝓterire in-
quit: nō adderet niſi vi
deret inquit. aliter, in-
quit,pronunciandū eſt:
hoc eſt concitate. nam
ſenis verba aliter pro-
ferenda ſunt.⁋ Scin quid ego volebam:hic oſtēdetur odio-
ſa tarditas ſenis apud feſtinantem Chæream, nam non di-
cit quid ſe promittit dicturum.⁋ Vt diligenter nuncies:di-
ligenter: nihil tam abundanter:nihil tam moraliter dici po
tuit.⁋ Cras eſt mihi iudicium:huic moræ etiam illud addi-
tur:ꝙ cum debeat dicere,quod velit: prius dicit, quod non
eſt neceſſarium,quare velit eſſe.⁋ Vt meminerit: non vt
ſit:ſed vt eſſe meminerit.ideo prolixitas dum hoc dat tem-
pus verbis:quæ non potuit:quamuis imitaretur exprime-
re.⁋ Rogo nunquid velit:hoc eſt ſignifico me abire. nam Rogo nunqd velit
abituri ne id dure facerent: nunquid vis dicebant iis, qui-
bus conſtitiſſent. quid eſt ergo nunquid velit: hoc eſt dico
quod abeuntes ſolent.⁋ Recte inquit: pro eo quod eſt ni-
hil & moraliter .⁋ Cum huc reſpicio:in hanc
partem.ſ.qua meretrix habitabat.⁋ Commodum:tantum
eſt quod vel ipſo,eodemq́ tempore cōmodum fuiſſet. vna
lex hoc ſignificat:vt ſi dicas eodem tēpore, quo hoc ageba
tur.⁋ Nam interea:nunc coniunctio accipienda eſt:no(vt
alias)pro aduerbio ponitur.⁋ In hāc noſtram plateam:re-
cte quia vicina eſt illis Thais,ad quam ducitur.⁋ Huc cuꝫ
aduenio nulla erat:etenim ingreſſa iam fuerat.⁋ Comites
ſecuti:ſcilicet virginem,interrogatiue quidem hoc dictum
eſt:nō vt neſcire videatur id quod quærit,ſed ad hoc quæ-
rere, vt quod ſit,confirmet.⁋ Verum p. verum modo pro
inceptiua eſt,non relatiua particula. vt in Andria: Verum
vidi Cantharam ſuffarcinatam.⁋ Iam conclamatum eſt: Conclamatiō ē
tranſactum,ac finitum. vt Conclamata corpora nihil reli-
qui iam habent ad vitæ officia.⁋ Conclamatum eſt:mani- Conclamare
feſtum ſignificat, in conclamatis funeribus nulla dilatio eſt
doloris & luctus, vnde Lucanus ait: Corpora nondum
Conclamata iacent.aut Conclamatum: ſatis deploratum,

Vidiſtin? P. uidi, noui, ſcio quo abducta ſit. Ch.
O Parmeno mi noſtin? P. noui. Ch. & ſcis ubi ſiet? P.
Huc deductaſt ad meretricem Thaidem, & dono dataſt. Ch.
Quis is eſt tam potens cum tāto munere hoc? P. miles Thraſo
Phædriæ riualis. Ch. duras fratris partes prædicas. P.
Immo ſi ſcias quod donum huic dono contra comparet,
Tum magis id dicas. Ch. qđ nam quæſo hercle? P. Eunuchum.
Ch. illum ne obſecro
Inhoneſtum hominem, quē mercatus eſt heri ſenē mulierē? P.
Iſtunc ipſum. Ch. homo quatietur certe cum dono foras.
Sed iſtam Thaidem non ſciui nobis uicinam. P. haud diuſt. Ch.
Perii, nunquam ne etiam me illam uidiſſe? ehodum dic mihi.
Eſt ne ut fertur forma? P. ſane. C. at nihil ad noſtram hāc. P. alia
res eſt. C.
Obſecro hercle Parmeno fac ut potiar. P. faciam ſedulo, ac
Dabo operā, adiuuabo, nunqd me aliud. C. qd nūc is, domū. P.
Vt mancipia hæc ita ut iuſſit frater deducam ad Thaidem. Ch.
O fortunatum iſtū Eunuchū, qui quidē in hanc detur domū. P.
Quid ita? Ch. rogitas? ſumma forma ſemper conſeruam domi
Videbit, colloquetur, aderit una in unis ædibus.
Cibum nonnunquā capiet cum ea, interdū propter dormiet. P.
Quid ſi nunc tu te fortunatus fias? Ch. quare Parmeno?
Reſponde. P. capias tu illius ueſtem. C. ueſtē? quid tū poſtea? P.
Pro illo te ducam. C. audio. P. te eſſe illum dicā. Ch. itellego. P.
Tu illis fruare commodis, quibus tu illum dicebas modo.
Cibum una capias, adſis, tangas, ludas, propter dormias.

ſatiſq; vociferatum eſt, quia dixerat: O infortunatum ſe. ſi & hic amare cœperit: tanquā dicat iam occiſum patrem tā dem ſcimus, iāq; defleemus. ¶ Ipſa eſt: ideſt formoſa vel pulchra. quia & ipſe dixerat: Hæc ſuperat ipſam Thaidem. ¶ Alias res agis. recte quia dixit ille: Iam cōclamatum eſt. ¶ Alias res agis: aut non intendis ad id quod dico, ſignificat: vt nulla ſit in eo attentio. aut nugatorias res agis: hoc ē iocaris. nam hinc natū eſt: Agite amabo: quaſi dicat vanas res agis.

DON. ¶ Scio quo abducta ſit: plus dixit quia interrogabatur credo. reſpō
Rñſio ſio interrogantis: nam properat vt dicturus ē ad deducendum Eunuchum ad Thaidem cū ancilla ex Aethiopia. ¶ Scio quo abducta ſit: ſecūda apoſiopeſis. ¶ Eho Par. ſ. amatorie ſatis reperiuntur quę ſemel dicta ſuffecerant. ¶ Huc deducta ad meretricem: & hoc cōfundit ſemel: cum aceruatim dicit: velut odio interrogantis ſæpius & feſtinatione ad mandata Phædriæ peragenda. ¶ Phædriæ ri. cum pronunciatione addendū: q magis doleat idē Phædriæ riualis. ¶ Duras partes fratris prædicas. ſ. contra æmulum & diuitem & largiſſimum. Et partes duras: metaphoricos ab actoribus ſcænicis. ¶ Comparet: hic iam oſtenditur miles illuſtrior per riualis dona, q̄ per ſua. & eſt qualitas cōpa
Cōparate ratiua. ¶ Comparet: pro emat: vt comparandum putet. ¶ Tum magis id dicas: duras partes fratris eſſe. ¶ Quidnā quæſo hercle: curioſitatem addit ita. ¶ Quæſo hercle: & vide q̄ molliter & ſine intellectu ſpectatoris ad argumenti ſpectati ordinē poeta perueniat: vt de Eunucho facta mentione conſilium naſcitur ſupponēdi Chæreæ. ¶ Eunuchum: mire Terentius primo ſimpliciter Eunucho nomen poſuit: huic quoq; detracturus. ¶ Inhoneſtum: fœdum, vt contra Facie honeſta: vt apud Virgi
Virgi. lium: Et lætos oculis afflarat honores. ¶ Hominem: opportune hominem dixit, tanq̄ incerti ſexus. ¶ Senem mulierē: non communi genere dixit ſenem: quippe, qui alibi ſeparauerit dicendo ſenex, atq; anus: ſed ſubdiſtinguendum eſt: vt ſit duplex vituperatio: vna ab ætate, qđ ait ſenex: altera a membrorum mollitie, qđ ait mulierem. ¶ Quatietur certe cum dono: mire cum dono, tanquam illi repulſæ cauſa donum futurum ſit. Tum deinde non reiicietur: ſed quatiet. Vide q̄ contumelioſe dictū ſit: Quatietur foras: vel verberibus impelletur foras: non expulſione, ſed detruſione. vel ſic dixit: Foras quatietur: vt deſit verſum, vt ſit Foras verſum verberabitur: vt verberetur & fugetur foras. nā & peruul
Feri canem foras gatæ conſuetudinis dictū eſt: Feri canem foras: hoc eſt feriēdo canem foras eiice. ¶ Sed iſtam Thaidem nō ſciui nobis vicinam: modo enim pro Eunucho veni et ſi nouit: aut notus eſt. & ſi mulierem adoleſcens ne nouit quidem ipſe: multo maxime neſcietur. ¶ Sed iſtam Thaidem non ſciui nobis vicinam: contra illud qđ meretrix vicina erat: haud diu eſt vicina. ſ. & eſt cauſa: cur verisimile ſit neſcire potuiſſe vicinam. & nota apud Terentium vicinas poni ſæpius adoleſcētibus meretrices: vt hic ſit prima amoris illecebra. ¶ Nunquā ne etiam me vidiſſe illam: artificioſe inculcat poeta vidiſſe. ¶ Eſt ne vt fertur forma: hoc propter illud quod ſupra diximus. ſed nimio lepore Terentiano iam illud agitur. Nam hic oſtēditur veriſimile eſſe p̄ Eunucho creditum apud vicinam meretricem Chæream: qui adeo ignotus ſit mulieri: vt ipſe eam nō nouerit: quod erat facilius & promptius. & additur color: qđ & illa non diu vicina eſt: & qđ adoleſcens primum in Pyręo commoratus eſt. ¶ Nihil ad noſtram hanc: moraliter noſtrā dixit p̄ meam. ¶ Alia Noſtrā
res eſt: non potuit melius vterq; ſuam gratiā reſeruare: nā illa & hic amantur. ¶ Faciam ſedulo: mire in promiſſis poſterioribus difficultas rei oſtenditur, cum primum Faciam dixerit. ¶ Nunquid me aliud vis: hoc dicere abeuntes ſolēt. & bene vis: quia feſtinat. & ſimul quia hinc naſcitur dolus fallēdæ meretricis. ¶ Vt mancipia hæc ita vt iuſſit frater deducas ad Thaidem: vide Terentium vt non quæſita eſſe hæc fallacia: ſed ipſa ſe obtuliſſe videt. ¶ O Fortunatum iſtum Eunuchū: iſtum ſæpe annotauimus: aut ad contēptum, aut ad odium referri, vt Virg. Aut quid petis iſtis. & iſta qdem non in
Virgi. tua magna voluntate. ¶ Qui quidem in hanc detur domū: quid facilius q̄ imitari velle qđ laudes. nec quiſquam niſi q cupit eligitur pro Eunucho: qui Eunuchum putat eſſe beatum. Vide q̄ molli deſcenſu ad hoc cōſilium peruenit. Rea enim hoc ſuggerit potius q̄ Parmeno. ideo, quia ſeruū hoc ſuadere Chæreæ nimis temerarium fuit. ¶ Quid ſi nunc tu te fortunatus fias: ſic videtur dicere Parmeno potius vt iocetur, q̄ vt fieri credat poſſe. Quidni ita potuit intelligere ſtatim ieiunus: ſed ad hoc interrogat vt ſpectator doceatur. ¶ Videbit, colloquetur, aderit vna: amatorie nimis quinq; lineas amoris executus eſt: adeoq; diligenter: vt etiam ordinem cuſtodierit. ¶ Videbit, colloquetur, aderit vna in vnis ædibus: mire amator non ſimul effudit hoc bonum: ſed particulatim digeſſit: vt maior voluptas futura eſſe noſcatur. ¶ Videbit, colloquetur &c. iſtæ enim ſunt amoris lineæ: & ſi eas modo omnes eſt perſecutus. ¶ Capias tu illius veſtē: non ſemel oſtenditur qđ futurum ſit: quia particulatim poteſt etiam: qđ turpe eſt iam mitti ad perſuaſiōem ſemel ingeſtū reſpicitur. ergo nō dixit pro Eunucho: ſed primo Capias illius veſtem. ¶ Tum: deinde hoc ipſum non aſpernāte dn̄o pergit ſeruus ad cætera q̄ audaciora ſunt. ¶ Veſtem: q̄ libenter audiat repetionem dictorum per interrogationem oſtendit Chærea. ¶ Audio: ideſt libenter hoc admitto, & conſentio. vt in Phormione: Audio & fateor. & contra Non audio. ¶ Intelligo: audio & intelligo vim mō non vſitatam exprimit: ſed ob conſentientis immodicum affectum. ¶ Cibū vna capies: bene ſeruus interturbauit ſupra dictas amandi lineas: & ordinem voluptatum quippe qui amare non nouerit. ¶ Cibum vna capies, adſis, tangas, ludas, prope dormias: & ſi ſatis erat ſuperior verſus: tamen in tentata ſunt amatori etiam ſigillatim hæc enumerataq; vna ſententia ſuperior verſus oſtenderat.

¶ Quādoqdē

Quandoquidem illarum neq; te quiſq̃ nouit, neq; ſcit qui ſies.
Præterea forma, ætas ipſa'ſt facile ut pro Eunucho probes. Ch.
Dixti pulchre, nunquam uidi melius conſilium dari.
Age eamus intro, nunc iam orna me, abduc, duc quātū potes. P.
Quid agis? iocabar equidē. Ch. garris. P. pṙi, qd ego egi miſer?
Quo trudis? perculeris iam tu me? tibi equidē dico mane. Ch.
Eamus. P. pgĩ? C. certū'ſt. P. uide ne nimiū callidū hoc ſit mō. C.
Non eſt profecto, ſine. P. at IN ME iſtæc cudetur faba, ah
Flagitium facinus? Ch. an id flagitiū'ſt ſi in domum meretriciam
Deducar, & illis crucibus, quæ nos, noſtramq; adoleſcentiam
Habent deſpicatā, & quæ nos ſemper omnibus cruciant modis.
Nunc referam gratiam, atq; eas itidem fallam, ut ab illis fallimur.
An potius hæc pati? ah æquum eſt fieri ut a me ludatur dolis.
Quod qui reſcierint, culpent? illud merito factum oēs putent. P.
Quid iſtic ſi certum'ſt eſt facere, faciam. Verum ne poſt conferas
Culpam in me. C. non faciam. P. iubes ne? Ch. iubes ne? iubeo,
cogo, atque impero. P.
Nunq̃ defugiam auctoritatem, ſequere Ch. Di uortant bene.

DON. ¶ Quādoquidem illarū: pro ex illis. ¶ Quiſq̃: quia quæq̃ dicere abſurdum eſt. ¶ Illarū quiſq̃: quiſq̃ multis exemplis probatur etiā fœminino genere veteres protuliſſe ita: vt in numeris & generibus hæc pnomina infinita ſunt. ¶ Neq; ſcit qui ſies: hoc ē qđ ſupra callide poeta pſtruxit. ¶ Præterea forma, atq; ætas ipſa eſt: deeſt in te. ¶ Facile vt p Eunucho probes: formā ſ. & ætatem. Formā, quia pulcher es. ætatē, quia ephebus. ¶ Facile vt pro Eunucho pbes: hunc fingas, atq; pſuadeas. vt in conſuetudine dicimus: Homo ſacrilegus pro innocente ſe pbauit. & Cice. Hoc tuis probabis. itaq; deeſt te: quod ſubaudiamus. vt ſit Pro Eunucho te probes. ¶ Probes: vt Migrantes cernas, aut probes perſuadeas. & ſimul honeſte non dixit quod erat rectum in Eunuchū probes, ſed pro Eunucho: ne eſſet contumelioſū in Chæream. ¶ Orna me nunc iam: hortatiue orna dixit: non deſpolia, aut exue me. ¶ Abduc: abducimur vnde volumus: ducimur quo nolumus. ¶ Quātum poteſ: deeſt cito. ¶ Quid agis: callide ſeruus non vult ſe auctorem videri tanti facinoris. ¶ Quo trud. Comici ſemper ea oſtenderunt fieri ab altero verbis alterius perſonę: quę oſtē diſſe ipſe non poterat: vt nūc manu agere per Chęreā, Parmenōne ipſo ducente cognoſcimus. ¶ Quo trudis: prębet ſe vi cogendum a domino ſeruum: quem compulit dictis. ¶ Perculeris iā tu me: peruerteris. vnde prouerbium: Bene plauſtrum perculit. ¶ Tibi quidē dico mane: ſigillatim iſta pronunciāda ſunt: ex quibus intelligitur non ceſſare Chęream: quin adhuc impellat, & trudat. ¶ Pergis ne: quaſi vero ioco dixerit, non ſerio. ¶ Me nimium calidum: periculoſum, ſed melius callidum legitur. ¶ Nimiū: prouerbiale: qa nimium propria vox eſt. ¶ Flagitium facinus: flagitiū more militari dicitur res flagitione: hoc ē increpatione digna. Nā flagitio ad ſtrepitum dicitur: vnde flāma & flagella. & flagitare. i. perſonare intelligimus dici. nā hęc omnia ſine ſonitu, crepituq; nō ſunt. ¶ An id flagitium eſt: an licet aut deceat vt prius q̃ liceat. ¶ At enim iſta in me cudet̃ faba. i. in me hoc malum recidet: in me hęc vindicabitur culpa: vt laborat ſolum in quo cuditur. i. batuitur faba cū ſiliquis exultur: & interdum etiā fuſtibus: vt in areis more ruſticorū, vel quod quidā male coctā fabā: & quę non maduerit: ſed dura permāſerit ſupra caput coq; velut ipſi fabę irati eius granum ſaxo cōminuunt: tum vniuerſum malum & omnis dolor ad coquū puenit. ſimile & alibi a pulmento pūerbiū eſt: Tute hoc intriſti tibi: hoc eſt excedēdū accingere. ¶ An id flagitiū eſt: Terētius laudat argumētū huius fabulę: in quo exēplum promit̃: quod pſit parentibus: obſit meretricibus. & ſimul deliberationibus tractās id faciēdū: vt ad domum meretriciam deducat̃. Hoc tale eſt: vt nulla lex prohibeat: vt defendat̃ quod licitū eſt. ¶ Et illis crucibus, quę nos, noſtramq; adoleſcentiā: hoc iā ad illud pertinet vt oſtēdat̃ decere. & primo a pſona eius cui fit. ¶ Habēt deſpicatā: contēptā: atq; deſpectam. & ita eſt parentheſis metaplaſmos: vel certe alterius verbi declinatio: ab eo quod ē cōſpicor, & deſpicor. Sallu. Cum interea Metellus monte digrediens cū exercitu conſpicat̃: dubius quidnā inſolita facies oſtēderet. ¶ Nunc iā r. g. non eas, inquit, laceſſam: ſed, qđ iuſtū eſt, vicem reddā: quaſi ipſe in aliis lęſus ſit. ¶ Vt ab his fallimur: non dixit alii fallunt̃. ¶ An potius hęc pati: æquū eſt fieri: illic viciſſitudo extat in pari dolos. ¶ Vt a me ludātur: ſyllepſis ſubaudit̃ pati. ¶ Q̃ď qui r. ex cōſequētibus argumētū. nā illud factū vituperatio ſequit̃: hoc approbatio. ¶ Illud m. f. o. p. bene non iudicent: qa & hoc ipſum nō ſatis exploratū eſt: vel meretricē fallere. ¶ Quid iſtic: aduerbiū eſt ægre cōcedētis. ¶ Facias: pro facito. ¶ Verū: deeſt vide. ¶ Verū ne p. c. c. in m. ſi ne prohibētis eſt, nihil deeſt. ſi percōtātis: vt ſit ne forte: deeſt timeo. ¶ Verū ne p. c. c. in m. in hoc negocio non auctor vult intereſſe: ſed ſeruus. ¶ Rogo a. i. euidenter oſtēdit plus eē imperare, q̃ iubere. ¶ Nunq̃ de. a. t. pro nō. vt: Nunq̃ hodie oēs moriemur inulti. ¶ Nunquā def. au. t. non, inquit, recuſabo facere: dum tu tamen auctor ſis facti.

Cicero

Abduci

Duci

Perculi

Salluſ.

Impera re

Iubere

GVI. Occidi &c. In hac ſcæna nouus amor Chęreæ ephebi oſtēdit̃: & cōſiliū potiēdæ virginis demonſtrat̃. Chæ. Chærea inducit̃ tanq̃ pperās: & circūſpiciēs videret ne puellā, cuius in amore exarſerat. Occidi: media breui ab ob & cado: pro morior. i. mortuus ſum, ſiue perii, ac pditus ſum. neq; virgo. i. puella ducta ad Thaidē. ē vſquā. i. in aliquo loco, quē aſpiciā. neq; ego ſum inquā vſquā. q. d. eā perdēdo me quoq; perdidi: & hoc amatorie. nā dum illā nō inuenit, ſeipſum perditū cēſet. neq; ego &c. incertus ſum vbi quærā. ſ. ego amiſi illā e cōſpectu meo. incertus ſum. i. dubius. vbi inueſtigē. i. per veſtigia eā ſequar. quē hominē percōter. i. neſcio quē interrogē: ſi veſtigia deſint. incertus etiā ſum qua via inſiſtā. i. qđ iter teneā: ſequēdo eā. hæc eſt ſpes mea. i. pcipua expectatio & fiducia. vbiubi. i. vbicunq; eſt, nō pōt celari diu pter nimiā formæ gloriā. o: admirātis eſt. faciē. i. formā totā ac facturā, & ſpēm totā: q̃ apparet & cernit̃. pulchrā. i. venuſtā. ibi pricula o: accuſatiuo iūgit̃ & admirātis ē, vt Virg. O Fortunatos n. b. ſi ſ. n. A. interdū etiā iungit̃ nominatiuo & vocatiuo: in qbus ſtructuris pñt ſubaudiri verba pro legētiū arbitrio. dehinc. i. a modo. deleo ex aio mulieres. i. aufero ex aio: & oblitero oēs mulieres alias ab hac puella. me tędet. i. tædio afficior. harū formarū: ideſt facierū, quotidianarū. i. leuiū & vſitatarū. Par. aſſ. i. ſ3. ecce in cōſpectu adeſt: tāquā repētinū malū. alter filius loquitur neſcio qd: p idignationē dici ſæpe ſolet neſcio qd: & per cōtēptū de amore exclamātis & dolētis eſt. ſenē. ſ. patrē horum iuuenū, Phædriæ & Chæreæ. infortunatū. i. infelicē. vero. i. ſed. hic. i. talis Chęrea ſup. eſt. Donatus tamen vult per hic intelligat̃ potius ſenex: malo tamē vt Chærea propter ſequens relatiuum (qui) non referendum ad ſenē: ſed ad Chæreā. qui. ſ. Chærea. ſi occeperit. i. inceperit amare. dices. i. diceret aliquis. illum alterū. ſ. Phædriā. fuiſſe ludum & iocū. Ludus eſt in facto: iocus in verbo. pręut illa erūt ſup. quæ rabies: ideſt inſania amoris huius Chęreę. dabit: ideſt mouebit. dici enim ſic eleganter ſolet: Hoc nō eſt niſi ludus & iocus: pręut illa ſunt, quę fecit alter. pręut illa ſunt: hoc eſt in comparatione eorum, quę alter fecit. Pre enim ſępe ſignificat in comparatione. vt Cicero ad Sulpitium: At contra nobis non tu quidē vacuus moleſtiis: ſed prę nobis beatus videris: ſcilicet prę nobis dixit, in comparatione & reſpectu noſtrum. Itaq; pręut particula non quidem pręppoſitio, ſed aduerbium: retinet ſignificationem illius pręppoſitionis præ, ſed caſui non ſeruit: & ea eſt ita vtendum: vt dictum eſt. Ch. vt: ideſt vtinam. Dii & Deę perdāt: ideſt de

Prçut

ſtruant.illum ſenium: ideſt illum ſenem:in quo dicto nõ re/
ſpexit genus:ſed intellectum tm̄,dixiſſet enim illud:at quia
ſenē intelligebat:dixit illũ. & ſenium appoſuit ad conuitiũ
ſenis illius cognati pr̄is:qui eũ detinuerat: qui retulit ad in/
tellectum non ad vocabulum.qui.ſ.ſenex.remoratus eſt.i.
Remo/ detinuit me hodie. Remoror remoraris ſignificat detineo
rari detines:diciturq; a remora remoræ:quod ſignificat piſcicu
lum echeneidē nomine naues remorantē. & adeo.i. valde,
vel certe. Dii & Deæ perdāt me,qui reſtiterim.i.ceſſauerim
ſequi virginem propter eũ.autem.i.ſed.tum: ideſt deinde.
vel cape illas particulas pro &:repetēdo Dii & Deæ ēt per/
Flocci/ dant me.qui non flocciſecerim:ideſt contempſerim illum ſe/
facere nem.ſed eccum:ideſt ecce prope video Parmenonem.dein
de vt acceſſit ad eum ſubinnxit:Salue Parmeno:ideſt ſaluus
ſis.Par.quid:ideſt cur.es triſtis:ideſt vultu mœſto.quid ne:
ideſt cur nõ.es alacris:ideſt lætus.vnde is:ideſt venis.aucto
Eo pve res enim & eo pro venio:& rurſus venio pro eo indifferēter
nio & vtuntur.Chæ.hercle ego neſcio,neq; vnde eã:ideſt veniã.
econtra ita prorſus:ideſt adeo omnino. ſum oblitus mei: ideſt adeo
totus ſum amoris inſania correptus.neq; ſcio ſup.quorſum:
Qui p ideſt verſus quã partē eam.Par.quæſo qui.i.quomodo:vel
qũo cur ita es tu oblitus.Chæ.amo:ideſt amore ſum correptus.
Par.hem: interiectio indignantis. Chæ. o Parmeno nunc
oſtendes qui:ideſt qualis. vir ſis:ideſt quantam poteſtatem
& virtutem habeas.vel quantum fidelis ſis promiſſis ſtan/
Pollice/ do.tu ſcis te pollicitum eſſe.i.ſponte tua mihi promiſiſſe:&
ri quidem in hæc verba,ſiue in hanc formam.& eſt mimeſis:
Mime/ quoniam non eſt contentus dicere quid ſit pollicitus:niſi ēt
ſis dicat quomodo:& quibus verbis.verba hæc ſunt:O Chæ/
rea inueni.i.excogita:elige.modo.i. tantummodo. aliquid
quod ames.i.quod ſit tibi cordi.ego Parmeno faciam vt tu
cognoſcas meam vtilitatem.i. quãtum ero tibi vtilis in ea
re:quam amabis.& ſcis inq̃ te eſſe id pollicitum. cum.i.qñ.
congerebã.i.vel coadunabam,vel comportabam ad te.clã
Conge culum.i.ſecreto:occulte.& quando congerebã ad te in cæl/
rere lulam.i.in aliquam camerulam:vel in alium locum domus
Cęlla aptum reponendis,claudēdiſq; rebus.Cęlla enim ab eo di/
Cęlla/ cta eſt: q eã clauſam eſſe cõueniat:ob ea quæ in ea cęlanī.
rium & cælla & cællariũ dicit a reponēdis,claudēdiſq; rebus eſcu
Cęllula lentis,& poculētis.itaq; cælla vel cællula a cælãdo rite dici
debet:q in ea cælenī repoſita.cũ ergo congerebã clanculũ
ad te in cællulã omnē penum patris.i. quicqd eſculentum,
& poculētũ pater habebat domi repoſitum longæ vſionis
Hyper/ cauſa: non aũt quotidiani vſus:& hyperbolicos eſt. Vete/
bolicos res aũt dixerũt & hoc penus & hic penus & hæc penus. Itē
& hoc penu indeclinabile.Par.o inepte qui.ſ.dubitas de p/
miſſis.vel iactas te multa largitũ.age: vel hortãtis ē,vt in/
ueniat aliquid quod amet:aut ſit verbũ.i.effice ergo: vt ali/
quid inuenias.Chæ. hercle hoc eſt factũ.ſ. inueni qđ amē.
Sis pro fac:ideſt effice.nunc ſis:ideſt ſi vis:ſicut capeſis:ideſt cape ſi
ſiuis vis.Perſius: Vide ſis:pro ſi vis.intellige ergo ſic:fac ſis:ideſt
Perſius ſi vis:vt ſupple ipſa promiſſa tua appareant nunc.ſi adeo:
ideſt certe,vel valde,aut ſatis digna res.vbi: ideſt in qua:tu
intendas neruos tuos.i.labores,ac pīcliteris.i. de tuis viri/
bus capias periculũ. Alii applicant illud dictum:Siue adeo
digna res eſt, Vbi tu neruos intēdas tuos ad pſonã Parme/
nonis:ſed melius(vt ſentit Donatus)totũ applicat̄ perſo/
næ Chæreæ.virgo illa haud.i.nõ. eſt ſimilis noſtrarũ vir/
ginum:ideſt virginũ noſtræ terræ & patriæ.Dicimus enim
Similis ſimilis huic & ſimilis huius.quas: ſcilicet virgines. noſtras
huic & matres ſtudēt:ideſt laborãt:dant operã.eſſe humeris demiſ/
huius ſis:ideſt habere demiſſos, & nõ extantes humeros. & quas
ſtudent eſſe pectore vincto:ideſt caſtigato:tenui:repreſſo:
cohibito:non permiſſo diſtendi:neq; diſluere.aliqui habēt
iuncto(ſed Donatus legit vincto, quē puto ſequēdum)vt
ſint graciles. Si qua eſt virgo paulo habitior.i. vegetior &
aptior.Inde habitudo corporis dicit:quaſi ſtatus eius & fa/
ctura ſeu aptitudo.vel cape hoc dictum ſicũ ſi qua eſt habi/
tior: ideſt ſi eſt aliquãto corpulentior, q̃ deceat puellam.&
eſt(quod barbare dicitur)ſi aliqua eſt in ſatis bono pūcto.
Gellius vbi diceretur recte:ſi qua ē habitior paulo, aut(vt Gellius
habet)ſi qua eſt corpore bene habito , ac vegeto. aiunt.i.
dicũt:matres,vel homines,eam eſſe pugilem: ideſt pugnæ
aptam:quod virorum potius eſt: cũ mulieres ſint imbecil/
les.etiam audire eſt colonos appellantes mulierem corpu/
lentam,ac robuſtam militē. matres inquã deducunt: ideſt
diminuunt illis puellis cibum,& dietam illis imponunt.ta/
metſi:ideſt quamuis.natura earum puellarũ eſt bona: ideſt
plena:magna & pinguis.reddunt:ideſt exhibent:perficiũt.
eas iunceas.i.tenues & pallidas.tali curatura.i.tali diligen/ Iũceus
tia. Nam curatio eſt medicinæ:curatura eſt diligētiæ. ergo
ita.i.eo pacto.amantur:per ironiam:quaſi dicat nemo illas
pallidas amat:quas curatura tales fecit: ſed eas potius,quas
natura. vel intellige ſine ironia.q.i.&.ergo amãtur ita:id/
eſt tali induſtria:& curatura efficiũtur:vt amentur, nõ na/
turæ beneficio.Par.qui:interrogandi modus eſt diſtinguē/
do a ſequentibus.deinde dic ſup.(vt ait Donatus)qualis ē
iſtæc.i.iſta puella tua, quam.ſ.amas.Chæ.noua:ideſt inau/
dita:inuſitata.forma.i.figura.venuſtas oris.i.faciei.eſt ſup.
illi.vel ſi vis ſint ablatiui caſus:& tunc ſic ordina:quia petie
rat Parmeno qualis eſſet,ſubdit:eſt ſup.noua forma oris.i.
habet nouam faciei figurã.Par.papæ: interiectio admirã/ Papę
tis venuſtatē virginis.Ch.color eius eſt ſup.verus.i. natu/ admira
ralis:nõ ex cura,nõ fuco.corpus eſt illi ſolidum.i.firmũ.ple/ tis
nũ,forte:non flaccidũ,non corruptũ curamētis vt noſtrarũ
virginũ.& corpus inquã eius eſt plenũ ſucci.i. humoris nõ
corrupti:quo animalis corpus alitur ac ſuſtētat̄. nã humor
in corpore aialis,q corruptus ē,dr̄ pus. Virgi. Et ſuccus pe/
cori,& lac ſubducit̄ agnis. Succus(vt ait Donatus)eſt hu/
mor in corpore:quo abũdãt bñ valētes.& dr̄ pprie quaſi ſu
gus:qm̄ illũ humorē mēbra ſibi ſugũt ex alimētis , vt ſe re/
pleãt. Deinde ſubdit: Succus eſt pinguitudo mēbrorũ. hæc
Donatus.dixit ergo Terētius ſucci plenũ:qa nemo deduxit
cibũ illi.Par.quot ſunt anni illi.Chæ.ſedecim. Par.flos ipſe
iuuētutis i ea ē ſup.cũ ſit ſedecim annos nata.Chæ.tu fac.i.
labora.vt tradas mihi hãc puellã: tractũ a iure ē.nã res vē/
dita tradi debet:vel alio modo cõtracta. & recte tradas:qa Trade/
ſubdit. vel vi.i. violētia:qa virgo ē. vel clã, qa cuſtodit̄. vel re
precario.i.p p̃ces:qa Chæreæ p̄tium deeſt. Hęc tria verba:
vi:clam:p̄cario:ex iure deducta ſunt: quibus nõ rite res agi
tur:& mala fide aliquid poſſidet̄:quia ſine p̄tii mētione.ni/
hil.i.non.refert mea.q.d.non curo qua via tradatur mihi.
dũmodo potiar:ideſt voto meo ea vtar. Par. quid: modus
interrogandi. virgo illa cuia eſt:ideſt cuius conditionis:ſer/
ua ne , an filia. & bene dixit cuia, nam tam ſerua , q̃ filia in
poteſtate ſunt aliena. Chę. Hercle neſcio cuia ſit. Par. vnde
eſt:ideſt ex quo loco eſt oriunda.Chæ.tantũdem ſcio ſupple
quãtum ſcio de eius conditione.Par.vbi habitat: ideſt mo/
ratur.Chæ.ne quidē.i.nec etiam.ſcio inquam id.ſ. vbi ha/
bitet:& eſt venuſta variatio reſponſionis: nunc neſcio:nũc
tantũdem:deniq; ne id quidem. Par. vbi vidiſti eam. Chę.
in via. Par. qua ratiõe.i.quo pacto.quomodo amiſti.i. ami Amiſti
ſiſti eam. Chę.equidem ego adueniens.i.accedēs huc. ſto/ p amiſiſti
machabar.i.indignabar.modo id.i.propter id.i.qa ſic mea
culpa amiſeram.mecum:ideſt apud me. neq; arbitror quē/ Stoma
quã.i.aliquē hominem eſſe, q̃ me ſup.cui omnes bonę feli/ chari
citates.i.boni ſucceſſus(& bonę,dixit Dona.poni pro ma/
gnę:nimię:vel nouę)ſint magis aduerſę:cum ex eis aliqd,
quod lędat, naſcatur. nam quod occurrerit ei felicitatis loco
putat:ſed quod amiſerat infelicitatis, & aduerſitatis. Et(vt
ait Dona.)Epitheta tribus de cauſis nominibus addunt̄.ſ. Epithe
cauſa diſcretionis:vt Phrygię molimur montibus Idę. aut ta trib⁹
proprietatis:vt Terribili impexum ſeta dentibus atris.aut de cau/
ornatus:vt Alma Venus. Pa. quid hic ſceleris ē : ideſt quod ſis iūcta
eſt hoc ſcelus:quod commiſſum ē a te, vel ab alio : vt ita ſis
infelix. Ch. perii.i.perditus ſum. Pa. quid eſt factum. Ch. ro
gas.i.quęris. noſtin.i.cognoſcis ne. Achimenidem cogna/
tum patris, atq; æqualem. Pa. quid ni.i.cur non. nouerim
ſup.nã quid ni ſignificat quid niſi: aut cur nõ. veteres enim
ni pro ne ponebãt:& ne pro nõ. Plau. Ni ſtulta ſis.i.non.& Ni p ne
Ne vult:p nõ vult. Ch. dũ.i.quãdiu ſequor hãc puellã. fit.i. & p nõ
efficit̄,offert̄, obuiã.i. in occurſum mihi. Par. hercle factus Plau.
eſt ſup.

eſt ſup. tibi obuiã incõmode. i. intẽpeſtiue, & importune. ſ.
Enim uero Ch. immo enimuero. i. ſed certe, infeliciter factus eſt obuiã
mihi. Nã o Parmeno alia infortunia. ſ. (quæ minora ſunt)
ſunt dicẽda incõmoda: non autẽ iſtud: ſed maxima quædã
Liq̃re ac noua infelicitas: & ſi quid grauius ẽ dici debet. liquet mi
hi. i. liquidum eſt, vel conſtans, vel manifeſtum, aut certũ ẽ
mihi, & (quod dici ſolet) paratus ſum, nã ſiquis cõſtituerit
aliquid facere: illud efficere eſt paratus. liquet mihi. i. para
tus ſum. deierare. i. valde iurare: ſi de producta legat̃: vel ſi
correpta legat̃: deierare itellige. i. Deos iurare paratus ſuz.
iurare me ſup. nõ vidiſſe illũ ſenẽ prorſus. i. oĩno. his ſex vel
ſeptẽ mẽſibus ꝓximis. i. ſupioribus aut p̃teritis. nã præte
rita & futura nobis ſunt ꝓxima: præſentia autẽ ea ſunt, in
quibus ſumus nũc. qđ aũt dici inepte ſolet illũ non vidi de
poſt ſex vel ſeptẽ mẽſes: diceret̃ recte, & elegãter ſequendo
Terẽtiũ: Illũ non vidi his ſex vel ſeptẽ mẽſibus ſupioribus
proximis, vel p̃teritis lapſis vel actis. niſi nũc cum. i. quo tẽ
pore, minime. i. non vellẽ vidiſſe eũ, & cum minime. i. non.
Eho idĩgnãtis fuit opus. i. neceſſe: neq; vtile. Eho: interiectio indignatio
nẽ, & animi paſſionẽ oſtẽdẽs: nõne hoc eſt ſimile moſtri. q.
d. nõne hoc eſt deforme admodũ, & velut portẽtum & ſpe
dum mõſtrum. i. ita pdidiſſe eam aduẽtu ſenis illius. qd ais
. i. quæ eſt in hac re opinio. Par. maxime. i. admodum eſt ſi
mile monſtri. Chæ. cõtinuo. i. ilico. accurrit. i. acceſſit ad me
curriculo. q̃ longe. i. quãtum longe. qđ dici ſolet Quantum
de longe. vel ſi vis ſubaudi q̃ longe erat. Accurrit ergo qdẽ
Incuruus . i. certe. incuruus. i. valde curuus. In eni nũc auget, nũc mi
nuit dictionẽ. tremulus. i. titubãs p̃ ſenio. labiis demiſſis. i.
In depreſſis: aut pẽdẽtibus. Labra ſunt ſupiora: labia vero in
Labrũ feriora: labræ aũt ſunt ꝓprie aſinorũ. A magnitudine labro
Labiũ rum dicunt̃ labeones: ſicut chilones improbius labrati dñr.
Chila nam chila græce labra ſunt improbiora moduz excedẽtia,
Chilones & propterea quidã piſces improbius labrati, chilones dñr.
ac currit inq̃ gemẽs. i. gemebũdus ꝓpter cõtinuã tuſſim. in
quit. i. dixit. o Chærea hens: vocãtis aduerbium eſt hens &
Chærea. ꝓcedẽte iterũ dixit ſenex: Heus dico tibi. vel intel
lige eũ vno tenore dixiſſe. reſtiti. i. cõſtiti: fixi gradũ: retinui
pedẽ. ſcin. i. ſcis ne qd ego volebã te: põt intelligi facere: vt
Si quid volebaz te facere. ſed melius ſupprimit q̃ addatur.
Gellius Gellius: Hoc te volebam neſcius ne eſſes. & elegãter dicit̃
Quid me vis. quod dici vulgo ſolet: Quid vis mihi dic. ver
bum eſt Chæreæ admonẽtis eũ vt dicat celeriter. Iudicium
eſt mihi cras. i. in ius vocatus ſum in craſtinuz. aut eſt mihi
negotiũ cras agendũ: ſeu agẽda eſt cõtrouerſia. Deinde ſub
dit Chærea, quidẽ tum. i. quid inde vis dicere ſi ſit iudiciũ.
Dixit ſenex: vt nũcies diligẽter p̃ri tuo: vt meminerit eſſe
aduocatus mihi cras mane, dum. i. quamdiu dicit hæc. hora
vna abiit. i. diſceſſit: trãſiit: traducta eſt. rogo. i. interrogo.
nunqd. i. verũ aliquid aliud velit. q. d. ſignifico me abeſſe di
cendo: quod abeuntes ſolẽt. nam abituri ne id dure facerẽt:
nunqd vis dicebãt iis, quibus cõſtiterãt. inq̃t ſenex recte: ꝓ
eo qđ eſt Nihil aliud volo. & quidẽ moraliter dictũ ẽ & gra
Carientiſmos tioſe vt ita loquat̃. eſt enim in his dictis cariẽtiſmos. abeo. i.
diſcedo. cũ reſpicio ad virginẽ huc. i. in hãc partẽ: i qua me
retrix Thais habitabat. Interea. i. dũ id agebat̃, illa puella
aduerterat, i. diuerterat. ſeſe cõmodũ. i. opportune: tẽpeſti
ue. vel vt ei viſum ſit cõmodũ. i. opportunũ & tẽpeſtiuũ. &
eo dicẽdi gñe vti ꝓpulchrũ ẽ. Nã iterdũ dici ſolet: Cũ vidit
bonũ ſuum collectis ſarcinulis, diſceſſit. elegãter ſic diceret̃:
Nactus opportunitatẽ diſceſſit. vel ſic: Ipſe aũt collectis cõ
Platea modũ ſarcinulis abſceſſit. Aduerterat ergo ſeſe huc. ſ. in hãc
noſtrã plateã: qa vicina erat illis Thais: ad quã deducebat̃:
quaſi dicat in hãc noſtrã vicinitatẽ diuerterat: qa in eadem
platea. i. in eadẽ planitie & amplo loco vrbis: multi & fre
quẽtes cõmorant̃: illicq; frequens vicinia eſſe ſolet. Par. Mi
rum eſt ni dicit hãc q̃ data eſt dono huic. ſ. Thaidi. modo. i.
pauloante. hic aũt dicẽdi modus ꝓmirũ ꝓpulcher eſt: vt ſi
ſic dicat̃ latine, qđ in ore populi ẽẽ ſolet: Edẽtes internẽs ſi nõ
Scilicet pro libenter edat, mirũ ni ſibi mortẽ cõſciſcat. Chæ. cũ aduenio huc nul
la erat. i. nõ erat hic puella. Par. ſcilicet comites ſecuti ſunt
virginẽ. ſ. hic ponit̃ pro eo qđ barbare dici ſolet libẽter. vt

in tali dicendi genere: Libẽter comites ſecuti ſunt eã. Chæ.
verũ: hæc particula verũ eſt hic inceptiua & nõ relatiua: vt
ſæpe fit. paraſitus. ſ. Gnato. eũ ancilla. i. paraſitus & ancil
la ſecuti ſunt eam. Par. ſcilicet. i. certe. ipſa eſt quam quæris.
deſine. i. ceſſa. iã conclamatum eſt. i. finitum eſt: vel tranſla
ctum. vt conclamata corpora nihil reliqui iam hñt ad vitæ
officia. Vel conclamatũ eſt. i. manifeſtũ eſt: vt in cõclamatis
funeribus nulla dilatio eſt doloris, & luctus. vnde Lucanus
ait: Corpora nondũ Conclamata iacẽt. Aut cõclamatũ ẽ. i.
ſatis deploratum eſt: ſatiſq; vociferatũ eſt. quia dixerat: O
infortunatũ ſenẽ: tanq̃ dicat iam occiſum patrem ꝓpter filii
vtriuſq; amorẽ. Ch. agis alias res. i. vel nõ intẽdis ad id qđ
dico occupatus in aliis rebus cogitandis: aut nugatorias &
vanas res agis. i. iocaris. Par. equidẽ. i. certe. ago iſtuc: hoc ẽ
intẽdo ad id qđ dicis. Chæ. dic mihi noſtin. i. cognoſcis ne:
quæ ſit illa puella. aut audiſtin. i. accepiſti ne ab aliquo, q̃
ſit. Par. vidi eã & noui. i. cognoſco eam. ſcio quo. i. in quem
locũ. ſit abducta. i. deducta. Chæ. eho mi Parmeno noſtin.
Par. noui. Chæ. & ſcis vbi ſit. Par. deducta eſt huc ad mere
tricẽ Thaidẽ: & data ẽ ei dono. Chæ. quia ẽ is homo tã po
tens cũ hoc tanto. i. tam egregio munere. Par. Thraſo mi
les amator Thaidis riualis Phædriæ. i. æmulus. Riuales enim dicunt̃ æmuli de eadẽ muliere: quaſi in vnũ amorem Riualis
deriuãtes. facta tranſlatione a feris beſtiis: quæ ſitiẽtes eũ ex
eodẽ riuulo hauſtum petunt, in p̃lium inuicẽ veniunt. Inde
in iure riuales vel corriuales dicunt̃: q in eodẽ riuo ius hñt:
& pro eo ſæpe contendunt. Chæ. prædicas. i. dicis. duras. i.
aſperas: acerbas. ptes. i. onera ſeu prouinciã aſperã fratris:
quaſi dicat fratri eſt res cum potẽti viro: propterea illi duræ
partes ſunt. pro eo enim quod dicitur Magnam mihi im
ponis prouinciã: diceret̃ recte Magnas, ſeu difficiles mihi
partes imponis. Par. immo enim: ideſt ſed certe, ſi ſcias qđ
donum frater tuus comparet: ideſt emat, aut comparandũ
putet. contra: ſupple hoc donum, vel contra. i. viciſſim, vel
ex oppoſito: vt ſit aduerbium. tum. i. tunc. magis dicas id:
ſcilicet duras Phædriæ eſſe partes: vt cum tam diuite & lar
go contendat donis, ſeu muneribus certet. Ch. hercle: ideſt
per Herculem. quæſo quodnam: ideſt quod donum compa
rat huic. Par. comparat Eunuchum. Ch. obſecro ne: ideſt
verum comparat illum hominem inhoneſtum: ideſt fœdũ.
ſenem: ideſt annoſum. muliebrem: ideſt effœminatũ: & qui
mollitiem habet membrorum, vt mulier. Ideo vituperat
ab ætate: q ait ſenem. & membrorum mollicie: cum ait mu
liebrem, quem: ſcilicet hominem. mercatus eſt: ideſt emit he
ri. Par. iſtum ipſum: comparat inq̃. Chæ. certe homo ille: Quatietur
ſcilicet frater. quatietur: ideſt trudetur, impelletur, vel fuga
bitur: & quidem verberibus foras. Dici etiam ſolet Feri ca
nem foras: ideſt feriendo foras canem eiice. ſed non ſciui iſtã
Thaidem eſſe vicinam nobis. Par. haud: ideſt non. diu eſt,
ex quo ſup. eſt vicina nobis. vbi diu eſt nomen: cum ſuppo
nat huic verbo eſt. Chæ. perii: ideſt perditus ſum. ne: ideſt
vtrum. eſt verum ſup. me nunquã vidiſſe illã: ſcilicet Thai
dem. ehodum: interiectio mouens attentionem. dic mihi. i.
reſponde mihi. ne: ideſt vtrum. eſt forma. i. habet pulchri
tudinem talem ſup. vt fertur: ideſt vt eſt rumor. Nam Ari
ſtotelis eſt ſciẽtiæ copia: debet reſolui per habeo: vt Priſcia. Priſcia.
ſentit: pro eo quod eſt: Ariſtoteles habet copiam ſcientiæ.
Par. ſane: ideſt certe. eſt forma inquam vt fertur: affirmat
enim ibi ſane. Chæ. at. i. ſed. nihil ad noſtram hanc puellã. i.
nihil eſt in comparatione huius puellæ. Par. alia res eſt de
hac, & de illa. q. d. lata eſt differentia. Chæ. o Parmeno ob
ſecro fac. i. elabora. vt potiar ea. i. voto meo vtar. Par. faciã
ſedulo: ideſt diligenter: inſtanter: quaſi ſine dolo. ac dabo Sedulo
operam. i. elaborabo. adiuuabo. i. fauebo. nunqd vis aliud:
hoc dicere abeuntes ſolent: quaſi alio properantes: & ver
bis finem optantes. Chæ. quo nũc is. i. vadis. Par. eo inquã
domum: vt deducam ad Thaidem hæc mãcipia: ideſt hos
ſeruos: quaſi manu capta: videlicet Eunuchum, & Aethio
piſſam. ita vt. i. ſicut. frater tuus. ſ. Phædria. iuſſit. i. præce
pit. Chæ. o iſtum Eunuchum (iſtum per contẽptum dixit,
& in odium) fortunatũ: ideſt felicẽ: quaſi dicat: reputo, ſeu

exiſtimo iſtum Eunuchũ felicẽ. qui quidẽ:ideſt certe, def.i.
mittatur dono in hãc domum Thaidis. Par. quid.i. cur ita
dicis eum fortunatum. Chæ. rogitas.i. interrogas? videbit
ſemp domi cõſeruã.ſ.puellã:q̃ erit conſerua illi:cum ipſe ſit
ſeruus. Videbit ergo conſeruã ſumma forma.i. habentẽ for
mã.i.pulchritudinẽ excellentẽ, colloquetur.i. ſimul loquet̃.
aderit:ideſt præſens erit, vel prope. vna:ideſt ſimul. in vnis
ædibus.i. in vna, eademq́ domo, nonnunq̃.i. interdum. ca-
piet cibum cum ea.i. cum ea comedet, interdũ dormiet pro-
pe.i. iuxta eã. Par. quid diceres ſup. ſi tute.i. tumet. nũc fias:
ideſt efficiaris. fortunatus.i. felix: vt ille Eunuchus. Ch. q̃re
Parmeno fictem fortunatus, reſponde. Par. capias veſtem
illius. Ch. veſtem capiã.ſ. quid tum.i. tunc fiet ſup. poſtea:
ideſt poſt captã veſtem. Par. ducã te ad Thaidem pro illo:
ideſt illius loco. Ch. audio.i. libenter hoc admitto, & cõſen-
tio. Par. dicam te eſſe illum Eunuchum. Ch. intelligo: ideſt
capio quo ſpectes. Par. tum: ideſt tunc, fruere.i. cũ delecta-
tione vteris. illis cõmodis.i. illis voluptatibus & opportuni-
tatibus, quibus com modis tu dicebas modo: ideſt pauloan
te, illum fruiturum.ſ. capias cibum vna.i. ſimul cum ea. ad-
ſis: ideſt præſens vel prope ſis. tãgas.i. attrectes. ludas.i. col
Quãdo ludas cum ea. dormias prope.i. iuxta eã. quãdoquidez: ideſt
quidem quia certe, neq́ quiſq̃: ideſt aliqua. Et quiſquã, quãuis ma-
Quiſq̃ i ſculini tãtum generis eſſe videatur, multis tamen exemplis
fœmini probatur a veteribus in fœminino genere eſſe poſitum: nã
no gñe quenq̃ abſurdum eſſet, quiſq̃ ergo illarum.i. ex illis mulier-
culis, non nouit te.i. non cognoſcit te, neq́ quiſq̃ ſcit.i. co-
gnoſcit. qui ſies.i. qui ſis, præterea.i. inſuper. forma.i. pul-
chritudo (quia pulcher es) & ætas (quia es ephebus) eſt
ipſa.i. talis, vt facile probes.i. pſuadeas: fingas: comprobes.
te pro Eunucho.i. perſuadeas te eſſe quaſi Eunuchuz. Ch.
Dixti.i. dixiſti. pulchre.i. feſtiue, ſeu feſtiuiter. nunq̃ vidi me
lius.i. excellentius conſilium dari. Age: hortantis eſt. eamus
intro nunc iam oro. orna me.i. indue me veſtem Eunuchi.
abduc.i. deduc. quãtum potes cito ſup. Par. quid ais? equidẽ
Garriõ iocabar.i. ioco dicebã ſupradicta. Ch. garris.i. nugaris: ver
ba mihi dare vis: vel ſutilibus verbis me illudere tetas. Par.
perii. qui ego miſer.i. infelix, egi.i. dixi vel feci. quo.i. in quẽ
locuz. trudis.i. impellis me. tu ia.i. ſtatim. perculeris (a per-
cello is perculi).i. peruerteris me: ſiue ad terram me deiece
ris: quaſi dicat ſi pergas me ſic trudere: ſtatim me peruerte-
ris.i. ad terrã deieceris tanq̃ plauſtrum aliquod euerſum: vt
verbis iuris vtar. Vnde prouerbium natum eſt: Bene plau-
ſtrum perculit: ſorte pro eo quod dici ſolet: Poſuit manum
ſuam in bono loco: vel cecidit, ſeu deuenit, & appulit in bo
num locum. Equidez dico tibi mane: nec proſequere quod
incipis. Chæ. eamus. Par. pergin: ideſt perſeueras ne in in-
cepto. Ch. certum eſt.i. conſtitutum eſt apud me pergere.
Par. vide ne hoc ſit modo nimis callidu ʒ.i. nimis callide ex-
cogitatum: quaſi dicat periculoſum. Ch. profecto.i. certe.
non eſt nimis callidum: cõſilium.ſ. ſine.i. quaſi dicat ipſe vi-
Iſtæc in deo. & quod inepte dici ſolet: Dimitte mihi facere. Par. at.i.
me cu- ſed. iſtæc faba cudetur in me (prouerbium eſt).i. hoc malũ
detur recidet in me: vel hæc culpa vindicabitur in me: ſicut terra
faba in qua cuditur.i. batuitur faba, cum ſiliquis exuitur, laborat
etenim cum fabæ fuſtibus.i. flagellis tunduntur in area mo
re ruſticorum: ipſa etiam area tunditur. Vel hoc prouerbiũ
inde natum eſt: q̃ quidã male coctam fabã: & quæ nõ ma-
duerit: ſed dura permanſerit ſupra caput coqui ſaxo commi
nuunt: tumq́ vniuerſum malum & omnis dolor ad coquũ
peruenit. Simile etiã alibi a pulmento prouerbium eſt: Tu
te hoc intriſti tibi.i. hoc malum tibi peperiſti. Ah: interie-
ctio dolentis. facinus hoc ſup. factum eſt: ſubaudi flagitiũ.i.
flagitione: hoc eſt increpatione dignum. Flagitium enim
Flagiti- more militaris dicitur res flagitione.i. increpatione digna.
um Nã flagitio ad ſtrepitũ dicitur: vnde flamma: flagella. flagi
Flãma tare.i. perſonare intelligimus dici. Nam hæc omnia ſine ſo-
Flagel- nitu, crepituq́ non ſunt. Quidam codices habent flagitiuz
lum facinus. verũ Donatus mihi velle videt̃ facinus dici. Chæ.
An id eſt flagitiũ.i. vituperatione dignum. ſi deducar in do
mum meretriciã.ſ. Thaidis. & referã gratiã: in malã partẽ

hic capitur referã gratiã.i. reddã ſiue rependã vices. illis cru
cibus.i. tormentis: vexationibus. quæ.ſ. cruces. habent nos
deſpicatos.i. contemptos. & habẽt inq̃ noſtrã adoleſcẽtiã.i.
iuuentutem. deſpicatã.i. contẽptam: deſpectam. Nam ſicut
conſpicor ſignificat conſpicio: ſic deſpicor ſignificat deſpi- Conſpicor
cio. ſed nunc deſpicatã capitur paſſiue: tanq̃ a communi. &
quæ cruces cruciant.i. torquent nos, omnibus modis.i. om- Deſpicor
nibus viis. An flagitium inq̃ eſt: vt referã illis crucibus gra
tiam, atq́ fallã.i. decipiã. itidẽ.i. viciſſim, vel eodem modo. Deſpectus
eaſdẽ cruces.i. meretrices: q̃ nos cruciãt. vt.i. quẽadmodũ.
nos adoleſcentes fallimur.i. captamur, atq́ decipimur ab il-
lis. an potius flagitiũ eſt inq̃ pati hæc, quæ fiunt a meretri-
cibus. ah æquum eſt.i. iuſtum eſt fieri: vt meretrices ludant̃
a me dolis.i. decipiãtur a me fraudulenter: hoc eſt qualicũq́
potero fraude. qđ.ſ. hæc pati. hi qui reſciuerint.i. ad quorũ
notitiã peruenerit. nulli culpent.i. criminentur. oẽs putent
illud.ſ. deluſas eſſe meretrices. eſſe factuz merito, qa bene
meruerũt. Par. quid iſtic dicis ſup. q.d. cur tã longũ ſermo-
nem producis: & eſt dictum ægre concedẽtis. ſi certũ eſt ti-
bi.i. ſi conſtituiſti facere illud. facias: pro facito. verum.i. ſed.
vide ſup. ne poſt.i. poſtea. conferas.i. conicias: reiicias cul-
pam in me: vbi ſi ne ſit prohibentis aduerbium nihil deeſt.
Chæ. non faciam.i. non conferã in te culpã. Par. ne.i. vtrũ.
iubes me ornare te, & deducere. Chę. petis ſup. an iubeo.i-
mo.i. ſed: cogo atq́ impero. Vbi ſatis liquet plus eſſe impe-
rare, q̃ iubere. Par. nunquam fugiam tuam auctoritatẽ.i.
tuã iuſſionem, vel non recuſabo facere: dũ tu tamen auctor
ſis facti. Sequere me. Chæ. Dii bñ vertãt quod agimus.ſ.
ideſt efficiãt vt ex hoc nobis bñ cõtingat: & quaſi in noſtrũ Dii bñ
bonũ vertãt: vel vt bono omine id efficiamus. Tractũ au- vertant
tẽ hoc eſt ab Hectore & Aiace. nã Hector dedit Aiaci gla-
dium, quo ſe Aiax poſtea interemit. Hector vero balthẽũ
accepit ab Aiace, quo circa muros patriæ tractus ẽ. poſtea
inde & illud Comicũ natũ eſt: Dii bñ vertãt quod agas. Ple
runq́ enim bona in peius, mala mutãtur in melius.

OCcidi. Incitata voluntate Parmenonis per de- SER.
luſionẽ paraſiti ad pulchriorẽ Eunuchũ ducen-
dum: adeſt facultas volũtatis.i. Chæreæ: qui di
ligit vnã puellã: & optat ſe duci pro Eunucho.
iſte Chærea viderat virginẽ, quã ducebat Gna
to: dũ de ſcholis veniret: in qua ſtatim incenſus: obuiatione
cuius ſenis eam amiſerat: vnde conquerendo venit dicens
hæc verba ſecum: Occidi neq́ virgo eſt vſquã: quãtum ad
me. ecce autem alterum fratrẽ ſenẽ vocat patrẽ Phædriæ,
& Chæreæ. huic Chærea eſt qui ſiet &c. illũ alterũ.i. Phæ
driam. præ vt huius r.i. comparatione horũ, q̃ dabit rabies
huius Chæreæ præ vt: vt eſt ibi ſyllabica adiectio. Vt.i. vtiũ
nã illum ſenem. flocciſecerim.i. puipẽderim. quid ita alacris
huc & illuc reſpiciẽdo. vnde is.i. venis. qui.i. quomodo. q̃ſo
age.i. eia. inepte qui impas mihi beneficia: ludẽdo dicit her
cle factum eſt.i. facta eſt prouiſio tua. & ideo facvt con. &c.
vincto corpore cum faſciis habitior.i. pinguior. & tametſi
natura eſt bona.i. pinguis: tamẽ reddunt ſiccas. illud bona
tractum a terra: quæ quãdo eſt pinguis dicit̃ bona & ferti-
lis. hæc talia verba Chæreæ exprimũt deſiderium aman-
tis: iſtęc tua qđ ẽ quod eſt pulchra. corpus ſolidũ.i. integrũ:
non claudum. & plenum ſucci: non macrũ.i. vt arripiamus
coram omnibus: vt clam ſicut poſtea habuit. nihil refert in
mea re quocũq́ mõ habeã: vel vi: vel pcario: dummodo.i.
modo quid hiſce qđ tibi venit. illum liquet certe delirare: &
liquet me non vidiſſe illum ſex mẽſibus pximis: vel ſeptẽ.
Dic inquit Chęrea: quid tum dicit Chęrea. conclamatũ ẽ:
ideſt diffinitum eſt. ſatis enim intelligo quę ſit illa: tractũ ẽ
a cauſis. Modo prędicas partes fratris duras: ideſt aſperas:
quia hoc munere expelleris foras. imo enim.i. certe. Eunu-
chũ ſenẽ mul.i. reuulſum: ſicut aliqua mulier vetula. mulie-
ri iõ cõparatur: qa imberbis erat. vel ſenẽ m. vocat Aethio
piſſam: ſed iſtã ipſe excluderet, ſed ego vellem recipi: quare
cõqueror: qa nõ noui Thaidem: vt illa opportunitate poſ-
ſem ad eam introire. & neſciui eam eſſe viciniam: quod eſſet
alia opportunitas. & hoc eſt: Sed iſtã &c. Perii: qa nõ noui
eam.

eam.& hoc dicit ſubinterrogando Nunq̃ putas.nã dico co-gnouiſſe:ſed ne ẽt vidiſſe:alia res eſt:qa aliquãtulũ ẽ vernia Thais.cõſeruã.i.eodẽ mõ ſeruã.ꝓpter.i.virũ dormiẽtẽ: qa hoc dicis Parmeno, quiſquã illarũ.i.quæq̃. Antiqui enim hic & hæc qs dicebãt.forma imberbia & ætas.i.pueritia.vt pubes.i.puberis.cõfuſa terminatio ẽ.vel vt pbes.ſ.ideſt adduc me ad Thaidem.

dimẽtum eſt:maſculini ſapiẽtia. Verbis in ſ.t.q.ſaltẽ mire adulat.hoc attribuit militi:qđ minime habet:vel verba: vel ſalẽ. Quod in te eſt:qđ tu habes:intelligis.qđ enĩ tenemus corpe,habemus aio:quodq̃ tdẽ aio habemus,intelligimus.habes pro intelligis.ſic dr: Accipe:hoc eſt habe.hẽs etiã.i.dicis.vt Sallu. Tarteſum Hiſpaniæ ciuitatẽ:quã nũc Tyrii mutato nomine gãditus hñt. Rex te e.i.o.ſ.geſt.vide incõditã propatione laudari ſe cupientia adeo: vt non ſinat verba ipleri. Q ñ pfecti mei.ſ. Vero c.o.ex. magis irridebis, ſi conſideres militẽ motũ eẽ: q crederet oẽm exercitũ,& conſilia ſub obtẽtu militis.ea ſtultitia ſcripſit breuiter comitẽ regiũ,acceptũq̃ iperatori,nã qui nũc credit exercitũ,credit & cõſilia. Virgi. Nulla m.ſi re.q.g.r. Seu pacẽ ſeu bella gerã:ti.m.r. Verborũq̃ fides. Cõſilia: Auxeſis: plus eſt conſilia,q̃ totus exercitus. Mirũ: melius per ironiã prõũciamus mirũ q.d. qs nõ crederet tali viro,ſed põt ẽt ſimp'iciter ꝑ admirantis geſtu accipi. Vbi ſatie.h.a.ne.ce.reipubl princepa duas res patit:hoies,& negocia.i.perſonas & res holum.aut negocii

Habere

Sallu.

quãto.i.quãto velocꝰ põt. Quid agis:licet ex volũtate Parmeno diſſer ſupradictũ conſiliũ:tñ ne a Phædria incurrerẽt ſuppliciũ:vult videri quaſi coactus facere. Chærea vrgebat eũ qđ pœnitebat promiſſi,q̃ redicit Parmeno: Quo trudis: quare me pcutis. pculeris.i.percuties me iã amplius.q.d.ſi pcuſſeris amplius.iaʒ ego repercutiã te, & hoc ẽ Tibi eq dẽ &c. pergin.i.an vis pergere. nimia callidũ: ideſt aſtutũ. ſine ipetrare a te nũ.i.certe. Iſtæc faba.i.ſupplicium recider ſup me. Faba vocatur quoddã genus tormẽti: quo verberabantur ſerui.ſ.ſcutica: q̃ in ſummitate corrigiarũ habet nodos ad modũ fabæ. & ꝑterea maximũ flagitiũ facimus.i. volumus facere.ſ.traditionẽ & nimiã fallaciã.

Senarii,& Septenarii nonnulli.

THRASO MILES. GNATO. PARMENO.
TERTIVS ACTVS.

Magnas uero agere gratias Thais mihi.Gn.
Ingentis. T.ain tu lætaſt?G.non tam ipſo quidem
Dono,q̃ abſte datum eſſe,id uero ſerio
Triumphat.P.hoc prouiſo ut ubi tempus fiet
Deducam,ſed eccum militem. T.eſt iſtuc datum
Profecto,ut grata mihi ſint quæ facio omnia.G.
Aduorti hercle animum. T.uel rex ſemper maximas
Mihi agebat quidquid feceram,aliis non item.G.
Labore alieno magno partam gloriam
Verbis ſæpe in ſe tranſmouet,qui habet ſalem
Quod in te eſt. T.habes.G.rex te ergo in oculis. T.ſcilicet.G.
Geſtire. T.uerum credere omnem exercitum,
Conſilia.G.mirum. T.tum ſicubi eum ſatietas
Hominum aut negoti.Si quando odium ceperat,
Requieſcere ubi uolebat,quaſi noſtin.G.ſcio.
Quaſi ubi illam expueret miſeriam ex animo. T.tenes.
Tum me conuiuam ſolum abducebat ſibi.G.hui
Regem elegantem narras. T.immo ſic homoſt
Perpaucorum hominum.G.immo nullorum arbitror
Si tecum uiuit. T.inuidere omnes mihi,
Mordere clanculum,ego floccipendere.
Illi inuidere miſere,uerum unus tamen,

Virgi.

Auxeſiſ

& referam gratiã illis crucibus.i.meretricibus: q̃ nos excruciant &c. An potius decet nos hæc,quæ nobis faciunt perpeti non. vel poſſumus dicere an potius.i. melius eſt nobis pati non,& ideo æquum eſt fieri vt a me.i.d.qui.i. dolũ illũ qui.ſ. culpent ne non illud merito &c. Immo impo: more imperatoris.quia dixerat impero, quod eſt magnæ perſonæ:dicit non effugiam tuam auctoritatem.

DON.

Magnas vero agere Th.g.m. Hic ſermo ſic prodit: vt & poſt cœnam inchoatus eſſe videatur. continet autem aſſentationem paraſiticam & ſtultitiam glorioſi militis. Agere: plus ſonat infinitiua modua finito. Ingentis: vide quantum adiiciat paraſitus. ille magnas dixit:hic reſpondit ingentis. Illa læta eſt:hic triumphat. Id vero ſerio: id ob id. vt:Id amabo adiuua me. Serio id:ob id amabo alias. at nunc idem parelcon productionis locus eſt, q̃ abs te datum eſt: maioris gratiæ tñ potuiſſe amoreʒ militis:vt meretrix minus lætaretur ob lucrũ. Triumphat:nunc militaribus dictis tangit militem paraſitus. Hoc prouiſo vt vbi tempus fiet:tertia perſona venit in ſcænã: ſed ſeparatim loquitur & ſecum. Sed eccum mi. iniurioſe militem honorifice proprio nomine dicitur. vt in ſubiectis: Audire vocem viſa ſum modo militis. Et iſtuc datum: fato de cæteroq̃ conceſſum. vt: Non dabitur regnis iſto prohibere Latinis. Vt grata.ſ.q.ſ.o. gratæ nobis aut res, aut perſonæ: ſed nunc res dicit. Aduerti her.a.approbat dictuʒ: & hoc ait animo. Vel rex mihi.ſ.gratias agebat.q̃ intempeſtiue miles ad regem trãſitum fecit:cũ de meretrice agatur. Quæ facio omnia: eclypſis: vel ſylepſis: vel rex. vt in Hecyra: Vel hic Pamphi.iurabat quo.ac q̃ ſancte. Vel rex m.ſ.a. ſubauditur gratias: ab eo quod ſupra dixit: Magnas vero age Th.g.m. Partam gloriam:ideſt quæ paritur.vt Victus æquo ſpumãtis acer. Qui ha.ſa.ſal neutraliter con-

Hoc ſal

Hic ſal

eos,qui gerunt:& ea q̃ gerũtur. Satietas h.a.n.o. ſi quãdo cœ.proprie reddidit.& decenter Hominum ſatietas negocii odiũ.non enim par erat reip. principẽ odio laborare. Quieſcere v.v.bono verbo vſus eſt. Nam ceſſat deſidioſus:requieſcit defeſſus. Quaſi v.grçce expreſſit ſtultitiam militis:qui ante vult intelligi quod ſentit, q̃ ipſe dicat. & proprie hoc morale eſt ſtolidi:ſiue ruditer loquentis. Quaſi v.apoſiopeſis:pro habes hoc. hoc eſt quod ſupra intelligit: Quaſi v.i.e.m.vbi pro quando. & in his & ſupra expueret.Expuere eſt cum faſtidio aliquid reiicere: & expellere.nam expuere eſt extra pus mittere.i.foras. Naʒ pus eſt omnis humor corpori oneroſus. Tum me conuiuam ſolum abducebat ſibi:hoc ſuperat:quis.ſ. eſſet magiſter magnarũ reruʒ.i.conſiliarius: voluptatibus quoq̃ regis principa eſſet. & vide quo ſignificatu dicatur me & conuiuam ſolum:& abducebat:nam non vocabat:& ſi quaſi non propter me:ſed vt ſibi bene eſſet. Tum me conuiuam.i. cum ſatietas hominũ eſſet,cum odiſſet negocia. Regẽ elegãtem narras:qui eligere ſciat:aut qui ipſe ſit eligẽdus. Perpaucorum h.aut qui paucis vtitur:aut qui de paucis eſt:aut qui paucis placet:hoc eſt bonis & ſapientibus,qui ſere pauci ſunt. Immo nullorum arbitror:hoc aduerſus: ne miles audiat. Poteſt tamẽ & aliter intelligi maxime cum milite. Inuidere omnes mihi: plus põt ad ſignificãdũ infinitum tẽpus, q̃ finitũ. Ego vero floccipendere:q̃ morderent clanculum: vel q̃ inuiderẽt. Conuiuã ſolũ abducebat:vt Solã nã perfidus ille.ſignificat aũt ſæpiuſculum factũ. Illi inuidere m.miſer enim ẽ cui animæ miſeria ineſt. Verum vnus: proprie vnus.nã vnus ex multis dicit̃.& mire facta nullius ponderis repetitio ad inertiã loquẽtia exprimendam. nam poſtq̃ dixit Inuidere oẽs mihi:repetit Inuidere miſere:cũ & impẽſe & miſere ſignificẽt.& mox tñ ſine vllo actu addidit Verum vnus tamen impenſe: vt plus ſit miſere, q̃ impẽſe.

Miſer

Vnus

Impenſe elephantis quem Indicis prçfecerat.
Is ubi moleſtus magis eſt, quæſo inquam Strato
Eo nees ferox quia habes imperium in belluas. G.
Pulchre me hercle dictum & ſapienter, papç.
Iugularas hominem, quid ille? T. mutus ilico. G.
Quid ni eſſet? P. Di ueſtram fidem hominem perditum,
Miſerumqꝫ, & illum ſacrilegum. T. quid illud Gnato,
Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuio,
Nunquid tibi dixi? G. nunquam, ſed narra obſecro.
Plus millies iam audiui. T. una in conuiuio
Erat hic quem dico Rhodius adoleſcentulus.
Forte habui ſcortum, cœpit ad id adludere,
Et me irridere, quid ais inquam homo impudens?
LEPVS TVTE ES, ET Pulpamētū q̃ris. G. ha, hç, hç. T.
Quid eſt? G. facete, lepide, laute, nihil ſupra,
Tuum obſecro ne hoc dictum erat? uetus credidi. T.
Audieras? G. ſçpe, & fertur imprimis. T. meumſt. G.
Dolet dictum imprudenti adoleſcenti & libero. P.
At te Di perdant. G. quid ille quæſo? T. perditus,
Riſu omnes qui aderant emoriri, denique
Metuebant omnes iam me. G. non iniuria. T.
Sed heus tu purgon ego me de iſtac Thaidi,
Quod eam me amare ſuſpicatur? G. nihilominus
Immo magis auge ſuſpitionem. T. cur? G. rogas?
Scin ſi quando illa mentionem Phædriç
Facit, aut ſi laudat, te ut male urat? T. ſentio. G.
Id ut ne fiat hçc res ſolaſt remedio,
Vbi nominabit Phçdriam, tu Pamphilam
Continuo, ſi quando illa dicit Phçdriam
Intromittamus commiſſatum, tu Pamphilam
Cantatum prouocemus, ſi laudabit hçc

DON. ¶ Elephātis q. In. p. & hoc ſtulte eū ad dignitatē ſumit, & ſi: pronūciat: vt magna eē pfectura videat hçc ipſa, & hoc a ſtolido milite ſic pfert: tanq̃ magnū hoiem velit eſſe, q ſibi inuideret. & Indicū προσ ατι διηχοτολην Maurorū: q & maiores ſunt. ¶ Is vbi m. m. more ſuo magis addidit ne diceret moleſtior. ¶ Q uçro iquā Stra. Strato nomē accōmodatum militi. ¶ Eo ne es ferox: cāle ē : iō ne es ſignificat. ¶ Quia hēs im. i. b. mire extulit imperiū i belluas. ſic Virgi. Illa ſe iactat in aula Aeolus: & clauſo ventorum carcere regnet. ¶ Pulchre m. h. dū immodica laudatione vertit ē ſi qd facete dictū eſt. ſuffi: cet e. n. pulchre qd eſt ſapiēter: qa & iugularas. ¶ Iugularas h. pulchre tāgit militē iugularas dicēdo, nō occideras: q̃ſi gladio non verbo vſus ſit. ¶ Mutꝰ ilico: tā hoc ſtultū eſt: q̃ ſi diceret ſtati nihil. Recte autē diceret: Ex illo mutꝰ fuit, tale eſt illud: Tacere feſtiat. ¶ Quid ni eēt: hoc eſt vt poſſet eē iugularas. ¶ Hoiem pditū: deeſt o. vt ſit O hoiem pditū, ſed ſic melius ſonat: maioris enī ſtuporis ē hoc mō pnūciatū. ¶ Hoiem perditū, miſerūqꝫ: vide quantum addiderit: qui non hominem ſimpliciter: ſed perditum & miſerū illum. nec malum, ſed ſacrilegū dixerit. ¶ Quo pacto Rhodium tetigerim: luxerim: Tāgere fatigauerī. nā tāgere cū multa: tū ēt hoc ſignāt. ¶ Nunquā ſed nar. ob. callide paraſitus intelligit ad hoc ſe iterrogarī, vt audire poſtulet. ¶ Plus millies audiui: hyperbole: aut ſuperſatura, vt ſequetur: aut ſubiacet: ſuperſuturū æquatur: millies ſubiacet. vt tantum nō millies conuenit ſtultū eundem: & immemorē eſſe, cui intelligentia nō eſt. ¶ Forte habui ſcortum: vide quēadmodū miles dum vult ad dictū ſuum peruenire: fatetur interim q̃ cōtēptius ſit, atqꝫ deriſus abdomen in corpore fœminarū patiens iuturç collus ſcortū dr̄. & dr̄ ſcortū: qa tūc aperiūtur dura coria dicta ſcorta. a parte ergo meretrices ſut ſcorta dr̄: vel αποτουσ καιρειν: quod grçce palpitare intelligit. quod illç faciūt ſaltādo aſſidue: vel potius criſſando vt Luca. ait, ob eā cauſā vt cōcitiorē Venerē exhibeāt viris: aut ſibi abigent conceptū: qd in vulua fœminç in ipſo coitu non ſe mouētis incidit. ¶ Lepus tute es, & p. q. lepus pro infamia multa ponit: vel q magis a poſteriore parte, hoc eſt armis, pulpamētū de ſe pbeat: cū in cōuiuio capit appoſitus vt Hora. ait: Fœcūdi leporis ſapiēs ſectabitur armos. Vel q venātur illū: & pſect antur canes: quos pro amatoribus allegorice intelligimus. vt ipſe Terē. ait: Ceruā videre fugere ſectari canes. vel q illum ſic fugiāt oēs: cōſtituant vt hunc libido effœminata. vel q a phyſicis dicatur incerti ſexus: ac eſſe modo mas, modo fœmina. ¶ Lepus tute es, & p. q. quod in re habes, hoc quæris in altero. eſt tropus in allegoria. ¶ Ha hæ hæ: paraſitus hic interiectione riſus addidit: quo magis tūc primum hoc audiſſe credatur. ¶ Quid eſt: hæc interrogatio geſtum, vultūqꝫ continet cuiuſdā alacris & certi, qui laudandus ſit. ¶ Facete: facetus ē, q facit verbis qđ vult. ¶ Lepide: lepidus qui politus eſt, aut λεπιοσ: ideſt lamina. ¶ Laute: lautus, qui mūdus & ſplēdidus eſt. ¶ Tuū ne ob, hoc dictum erat. & dicta & prouerbia & adagiōes, qui rem agāt Adagionca facetis hoibus aſcribūtur, & hoc laudis genus eſt ad potiores referre: qđ aliter pbatur dixiſſe. ¶ Vetus credidi: quia oīa vetera magna ſunt. ¶ Sçpe & fertur in primis: non ex ipſo: nam eſſet contrarium ſuperiori. ¶ Meū eſt: nō ſenſu tantūmodo, ſed verbis quoqꝫ ipſis agreſte eſt: qđ nunc dicit meuꝫ eſt. ¶ Dolet dictū imprudēti adoleſcētulo, & libero: deeſt mihi: vt ſit Dolet mihi. & dictū participium ē .i. quod dixiſti, addidit enī paraſitus quo grauius ſit dictū cōmiſerationē eius: in quē dictū eſt: vtpote īprudentem adoleſcentē in liberuꝫ. Scit enim hoies ſtultos malos videri velle: & inde paraſitum in iiſdem verſari, cū ait ſupra: Iugularas, hic dolet dictū imprudēti. ſ. q minime credere rati ſe pcuti poſſe conuitio: aut cuꝫ tali viro ſibi rem futurā. & ſic laudat militē: vt miſeratione iam dignꝰ ſit adoleſcēs: cum necnon infeſtat: vt etiam miſereri inimicorum vacet. ¶ At te Dii pdant: noue, inqt Parmeno, non cum ipſo: ſed de ipſo loquitur non audiente eo: ironicos Parmeno hic male fecit: At te Dii perdant inquit. ¶ Riſu omnes qui aderant emoriri: diſciplina eſt Comicis ſtultas ſententias, verbaqꝫ inuitioſa aſcribere ridiculis, imperitiſqꝫ perſonis. vt Plautus: Si Plau. bi diminuerem ſtipendium, inquit, ex perſona militis: itaqꝫ hic emoriri dixit: At vero Atticus adoleſcens in hæc. At te e. c. vide igitur poetam pro loco ac tēpore ſcire quid dicat. ¶ Metuebant o. i. n. ne cui diceret: Lepus tute es, & pulpamentum quæris. Aut eo ne es ferox: quia habes imperium in belluas. ¶ Non iniuria: hoc ſic pronuncia: quemadmodū illud ſupra: Quid ni eſſe. ¶ Purgem ego me de i. Th. œconomia ad litem futuram iter militem & Thaidē. ¶ Quod me e. a. ſ. eſt: quia appatet illam militi quoqꝫ oſtendiſſe qđ dixit Phædriæ. ¶ Immo auge magis ſuſpitionem: hæc erit cauſa reiiciendi militis. ¶ Scin ſiquando: monentis eſt dicere: ſcio, vel ſcito. ¶ Si quando illa mentionem: ſi quando & prima ſyllaba acui poteſt, & media: tamen variat ſententiam. ¶ Id vt ne fiat: modo ne non ſignificat. ¶ Hæc res ſ. eſt re. ſi te ſuſpicetur amare Pamphilam. ¶ Vbi n. Ph. & locuꝫ & tempus ſignificat. ¶ Tu Pamphilam continuo: hic magna œconomia eſt, quam Terentius præparat: quemadmodum iurgium iter Thaidem, militemqꝫ, & Gnatonem per ſuas partes ſerpat fabula. & bene cōtinuo: vt intelligat meretrix non tam Pamphilā amari, q̃ ſibi vicem dari. ¶ Pāphilam cantatum prouocemus: elegāter: quia ille foris eſt: hæc intus. ¶ Illum intromittamus, illam prouocemus: hæc eſt in verbis poetæ germana proprietas.

¶ T

DON. ¶ Tu huius cōtra: hic cōtra vicē ſignificat. ¶ Quod eā m. qđ Parmeno. aut abſolute qđ q̄ris. ¶ Siqdē me nō amaret: tūc illud ꝓdeſſet Gnatoni: his verſiculis perſonā militis & Gnatonis cōtinēs pro œconomia inducit: qđ veriſimile ſit facile militē ferre poſſe anteponi ſibi Phædriā: q ſemp intellexerit nō amari, nā ſi hoc tollas: aut excludendus eſt Phædria: aut ex dolore militis i hac fabula ſit exitus tragicus, hoc miles vt ſapiēs locutus ē: ergo meminiſſe cōuenit ridiculas perſonas non oino ſtultas: & excordes induci a poetis Comicis, nā nulla delectatio ē: vbi oino qđ deducit, nihil ſapit. Stultitia aūt ē in his q̄tuor modis: aut nō venire in mētē, qđ oportet: aut ſi venerit, nō tenere: aut bonū cōſiliū amittere: aut malū admittere. Vñ ergo vt hoc qđ cōmode miles viderat, nō tenuerit, totū ꝗ amiſerit. hoc aūt icirco iterpoſuit poeta: vt oſtēderet quid veneni haberet aſſentatio: p quā nō mō errātes decipiunt, ac ꝓcipites eunt: verū ēt ſapiētes interdū, ſaniꝗ euertunt. ¶ Q ñ il. q. tu d. e. hac ſola tollitur militi: qđ recte ſenſerat: nec perſuadet tñ ꝙ amet ab amica. ¶ Iādudum te amat: vel nimiū, vel valde, vł iāpridē. ¶ Q đ doleat: hoc ad illud refert: qđ dixit: Par pari referto: ꝙ eā mordeat. ¶ Metuat ne quādo iratus tute alio conferas: & hic locū ꝑ pſona poſuit: vt ne diceret ad aliam. ¶ At mi. iſtuc nō in m. v. ſic pronunciandū eſt: quaſi militi monſtri ſimile videatur ſapiens dictum: alii prius veniſſe in mentem, q̄ ſibi. ¶ Ridiculum: vel hominem, vel dictum ſignificamus. ¶ Cæterum hoc tu melius quanto inueniſſes Thraſo. ſ. ſi cogitaſſes.

Illius formam, tu huius contra, deniq;
Par pari referto, quod eam mordeat. T.
Siquidem amaret, tum iſtuc prodeſſet Gnato. ¶ G
Quando illud quod tu das expectat, atq; amat.
Iam dudum amat te, iam dudum illi facile ſit
Quod doleat, metuet ſemper quem ipſa nunc capit
Fructum ne quando iratus tu alio conferas. T.
Benedixti, ac mihi iſtuc non in mentem uenerat. G.
Ridiculum, non enim cogitaras, cæterum
Idem hoc tu te melius quanto inueniſſes Thraſo.

GVL. MAgnas &c. Hæc ſcæna cōtinet aſſentationē paraſiticā, & ſtultitiā glorioſi militis. Thraſo, vero hæc particula hic eſt inceptiua: vt Cice. incipit epiſtolā: Ego vero Serui vellem &c. Thais agere. i. agebat (ſed plus ſonat īfinitus modus, q̄ finitus) magnas gratias mihi. Gna. ingētes. i. immēſas: maximas: agebat inquā gratias. Thra. ain. i. dicis ne tu: ꝙ Thais eſt læta ob donū meum. ſ. Gna. quidē. i. certe: nō tā eſt læta inquā ipſo dono. i. propter donū. q̄ ꝙ. i. qa. datū eſt abs te: cuius amore lætatur. Vero. i. ſed. triumphat. i. more triumphantis ducis floret & lætatur. id. i. ob id. quod. ſ. abs te datum eſt ſerio. i. bono animo: nō ficte: neq; ioculariter, quod ſi ſit eſſe: intelligit ſentit, vel aliud verbū id genus. q. d. q̄ ꝙ. i. quia ſentit: vel ſcit abs te datū eſſe. Dixit aūt triumphat ꝓpter militē: ꝙ ex victoria militiæ parta triomphet. Par. hic tertia perſona venit in ſcænā: ſed ſeparatim loquitur & ſecū. prouiſo. i. procedo. ſignificat etiā ꝓuideo vel ꝓſpecto. vt vbi. i. quā io. tēpus ſit, adducā huic Eunuchū cū Aethiopiſſa. ſed eccū. i. ecce hic militē: per cōtēptū dixit. Thr. illud eſt datum mihi. i. fato, de cæteroq; conceſſum: vt oia ſint grata quæ facio. Gna. hercle aduerti animū. i. animaduerti: & percepi bene id tibi datuz eſſe: & annotaui: ſeu obſeruaui. Thr. vel. i. etiā. rex. ſ. imperator: & dux meus ſemp agebat mihi maximas gratias. quicquid. i. quācūq; rē effecerā. non itidē. i. non ſimiliter. aliis gratias agebat. Gna. is qui habet ſalē. i. vrbanitatē: faceriā: facundiam: ſapientiam. qđ. i. habere ſalē, eſt in te. ſæpe transfert. i. traducit in ſe. verbis. i. eloquentia ſua, gloriam magnā partā. i. quæ paritur. ſeu acquiritur. labore alieno. i. labore aliorū: qui nō ea ſunt facundia, qua tu es. Sal neutraliter cōdimentū eſt: maſculini ſapiētia: ſed ſæpius reperitur in bonis auctoribus tam in maſculino, q̄ in neutro: & quidē pro condimēto. non velim tñ negare qn vetuſtiſſimi aliq neutro ſint vſi. Thra. habes Cicero . i. intelligis. Cice. ad Lētulum: Habes de Vatinio: cognoſce de Craſſo. qđ enim tenemus corpore, habemus aio. Itē qđ animo habemus, illud intelligimus. Gna. ergo rex te habebat ſup. in oculis. i. in cōſpectu ſuo. Thra. ſcilicet. i. certe, me habebat ante cōſpectū ſuū. Gna. geſtire. i. geſtiebat: hoc eſt geſtibus lætitiā ſuam oſtēdebat de pñtia tua. Thra. verū. i. ſz. credere. i. cōmittebat mihi, oēm exercitū. i. omnē aciē. & cōſilia. i. arcana & ſecreta. Gna. mirū. i. vel nō eſt mirādum. vel mirū nō ē ſup. mihi. i. nō miror: & qdē p ironiā. q. d. qs non crederet tali viro. Vel ē admirātis dictū q. d. mirū ē qūo ſic vtaris eo familiariter. Thra. tu3. i. deinde. ſicubi. i. ſi alicubi. ſatietas hoīum cœperat eū. i. tædio hominū erat affectus. aut ſi qñ. i. ſi aliqñ: vel ſi forte, odiū negocii. i. moleſtiæ: curæ: vel laboris. vbi volebat. i. qñ cupiebat reqeſcere. & recte: nā ceſſat deſidioſus: requieſcit deſeſſus, quaſi noſti: apoſiopeſis. q. d. Habes iā & tenes aio qđ dicere volo. & iō nō eſt opus pfecte dicere. Gn. Apoſiopeſis ſcio. i. intelligo bñ quaſi. vbi. i. qñ. expueret. i. cū faſtidiū eiiceret. aio. i. ex mente ſua. illā miſeriā. i. moleſtiā ai. Expuere enim eſt cū faſtidio aliqd eiicere, & expellere. Nā expuere. i. Expuere extra pus mittere. Pus enim eſt omnis humor corporis one roſus. Th. tenes. i. intelligis. tū. i. tūc. abducebat ſibi me ſolū Pus cōuiuā. i. inuitatū ab eo ad epulas ſecū. Gna. hui: iterlectio geſtiētis: & quaſi admirātis. narras regē elegātē: vel q eligere ſciat, vel qui ipſe ſit eligēdus. Thr. immo ſic eſt hō ppaucorū hominū. i. qui paucis vtit: vel paucis placet. ſ. bonis & ſapiētibus: qui pauci ſunt. vel ē hō de paucis: vel pauci ſunt: aut rari inuētu, qui ſint eius ſimiles. &, qđ dici ſolet: Eſt ſingularis hō & nouus, q habet qđ paucis cōuenit. Gna. auerſus paraſitus hoc dicit, ne miles audiat. Immo arbitror nullorū hominū ipſum regem eſſe ſi tecū viuit. q. d. nulliſ eſſe eum ſimilē puto ſi tecum viuit: qm̄ nemo ſit præter eū, qui te ſecū vt conuiuam admittere dignaret propter tuā fatuitatē: cū ſis ita glorioſus, loquax, & nihili. Thra. miles non aduertit ad dictū paraſiti ſuæ iactantiæ adeo inſudans. oēs cōmilitones inuidere. i. inuidebāt mihi. mordere. i. mordebant & detrahebāt mihi. clanculū. i. ſecreto. ego floccipendere. i. contēnebā: ꝙ inuiderēt & morderent. illi inuidere. i. inuidebāt, miſere. i. cum miſeria & moleſtia ſua, & infeliciter. Nā ſe non alios inuidus igne coquit. Verum. i. ſed, tamē vnus ex inuidis impenſe. i. valde: vel vehementer: vel miſere inuidebat inquam: quem rex præfecerat elephantis (nā hic elephantus elephanti dicitur) indicis. i. de India profectis. vbi. i. cum. is eſt magis moleſtus. i. nimis me afficiens tædio. inquā. i. dico ei. o Strato: nomen accōmodatum militiæ. ne. i. vtrū. es ferox. i. terribilis & toruus. eo. i. ideo. ꝙ habes imperium in beluas. i. ſupra elephantos. Gna. dictū fuit ſup. pulchre: & feſtiue: lepide: & ſapienter. Papæ: interiectio admirantis tale dictum. iugularas hominem. i. attonitum, ac mutū reddideras eum: ac ſi iugulaſſes. i. occidiſſes Iugulare eum. Quid ille: reſpōdit ſup. Thr. ilico. i. ſtatim. mutus fuit: neq; quicquā addidit. Gna. quid ni. i. cur nō. eſſet mutus. ſ. Par. o Dii veſtrā fidē: imploro ſup. hoc eſt veſtrū auxilium imploro & opē. hominē perditū: vbi deeſt o: ſed ſic melius ſonat. maioris eſt enim ſtuporis ſic pronūciatū. i. o hominē perditū. i. in oē ſcelus datū, & miſerum infelicem. &. i. etiā, o illum ſacrilegum. i. neſariū: illum dixit elegāter ad maiorē expreſſionē. vel retulit illud ad Gnatonē ita: ꝙ vnam partē illius dicti referas ad Thraſone3: & alteram ad Paraſitum: quaſi vtrūq; vituperet. Thra. o Gnato quid: modus interrogandi, nunquid dixi tibi illud. ſ. quo pacto. i. qūo. retigerim. i. pupugerim: luſerim: fatigauerim in cōuiuio. Rhodiū. i. quendam adoleſcentem de Rhodo. Gna. nunquam dixiſti mihi: ſed obſecro narra. audiui plus millies: hoc dicit auerſus. Thra. hic adoleſcentulus Rhodius, quē3 dico. erat vna: ideſt ſimul in conuiuio. forte: idēſt caſu. habui ſcortum: idēſt

meretricem.cœpit.i.incepit.ludere ad id ſcortū.ſ. qđ habe
bā,& cœpit inquā irridere me.inquā.i.dixi, o hō impudēs
.i.effrons,& inuerecūnde:& q defricuiſti frontē qd ais? tute
.i.tumet.es lepus.i.pulpamētū:& q̄ris pulpamentū in alio:
hoc eſt:qđ in te habes:hoc in altero q̄ris,quaſi dicere velit:
Cice. Præſtas te aliis abſurdū,& vt ait Cice. Et aduerſus,& auer
Pulpa pæ ſus impudicus es.Pulpa pæ,& pulpamētū ti(vt vult Dona
tus)dr̄ caro q̄ manducatur:eo q pulſetur & concidať. & iō
Pulpa/mētum lepus hois pulpamētum eſt:qm̄ eius carne veſcatur hō.ſed
hic ſub eo dicto infamia fœda,multaq intelligiť quæ poti/
us eſt reticiēda,q̄ nimis pat efacienda.Gna.ha hæ hæ:inter
iectio in riſum effuſi.Thra.qd eſt?dictū fuit ſup.facete.i.fe/
ſtiue:vrbane.Nam facetus dr̄,qui facit verbis qđ vult.lepi
de.i.polite.Nā lepidus dr̄,qui politus eſt,vt.Lepſi græce.i.
lamia.laute.i.ſplendide:nitide.Lautus enim eſt,qui mun/
dus & ſplēdidus ē.nihil ſupra.i.nihil vltra dici poterat. vel
nihil ſupra,q̄ dici debebat,eſt dictū:vel nihil melius dici po
terat.obſecro ne.i.verū.hoc dictum erat tuum.i.a te inuē/
tum.credidi.i.iudicaui illud eſſe vetus:propterea qđ redo/
let antiqtatez:q̄ feſtiua erat & facera.& oīa vetera magna
ſunt:dicta & puerbia & adagiones,ſiue adagia facetis ho/
minibus aſcribūtur.Thra.audieras illud.ſ.dici aliqñ.Gna.
ſæpe audieram.ſ.& fertur.i.dr̄.in primis.i.inter prima &
pcipua dicta,quæ facetiā habēt.Thrs.illud dictū eſt meuz
.i.ex ingenio meo,& eloquētia profectum.dolet mihi ſup.
ideſt doleo illud.ſ.Tute lepus es &c.dictum eſſe (vt ſit par
ticipiū)adoleſcenti.ſ.illi Rhodio iuueni imprudēti.i.incau/
to:nō ſolum adoleſcenti,ſed etiā libero,qui nō eſt ſeruilis cō
ditionis:cuiq id dictū dicendū non erat.vel ſic intellige:vt
dictum ſit nomen.dictū.i.dicteriū meum. & ridiculū mor/
dax.ſ.Lepus tute es.dolet.i.dolori eſt:vel dolorē affert ado
leſcenti:& libero iprudēti.i.qui mini me crederet tali ſe poſ
ſe percuti conuitio:aut cū tali viro ſibi rem futuraz. Videť
velle Donatus hæc dicta ſuperius.ſ.Dictū dolet,eſſe Gna/
tonis:ſed melior eſt ſupior interptatio.Par. At Dii pdant:
ideſt deſtruant,te Thraſonē:qđ dictum ſecum profert Par
meno neſcius,vel ignoratus illic eē.Gna.q̄ſo quid ille ado/
leſcens rñdit ſup.Thra.perditus fuit ſup.i. periit: & totus
ſtupefactus & attonitus euaſit.oēs qui aderant.i.aſtabant.
emoriri.i.moriebātur.riſu.i.præ nimio riſu:aut præ nimia
ridendi cupiditate,deniq.i.ad ſummā.iam oēs metuebant
me:ne talia illis dicerem.Gna.nō iniuria.i.non ſine cauſa.
Thr.ſed heus tu:aduerbium vocātis:q̄ſi dicat tu adhuc hoc
audi.purgē.ſ.purgare ne debebo me.i.me excuſare.Thai/
di.i.apud Thaidem.de iſta puella.ſ.q.i.quia.ſuſpicata eſt
.i.opinata eſt.me militem amare eam puellam.ſ.Gna.ni/
hil minus facias.ſ.q̄ te purges.immo.i.ſed.magis auge ſu/
ſpitionem.i.fac vt magis ſuſpicetur.Thra.cur.i.quare id
faciam.Gna.rogas.i.interrogas.ſcin.i.ſcis ne:& monentis
eſt.ſiqñ.i.ſi forte:vel ſi aliqñ:& tunc eſt vocabulū compo/
ſitum habens accentū in prima.nam ſi ſint duæ particulæ,
ſolitas hñt ſignificationes ſuas,& ſolitos accentus.ſi quan/
do ergo illa Thais facit mentionē Phædriæ.i.ſermonē de
Phædria:aut ſi laudat Phædriam.vt male vrat.i.incendat
iracūdia:vel amore.Thra.ſentio.i.intelligo.Gna.hæc res
ſola.i.vnica.eſt remedio.i.ad remediū.ne faciat id.i.ne lau/
det Phædriam riualem.vbi locum & tp̄s ſignificat:ſed ca/
pe hic pro qñ.Thais nominabit Phædriam,continuo.i.ili/
co.nominato:ſupple Pamphilā illam puellam.ſiquando.i.
ſi forte dicet.intromittamus.i.introducamus,& admitta/
mus.Phædriam comeſſatum:qđ ſi ſit comeſſatū additur
vnum s.nam a comedo is comeſum fit comeſo as per ſim/
plex s.comeſſatū ergo.i.ad comedendum.nam intromitto
eſt verbū motum ad locū declarans.tu dicito ſup.prouoce/
mus:quaſi foras vocemus.Pamphilā cantatū.i.ad cantan/
dum.Si hæc Thais laudabit formā.i.pulchritudinē illius.
tu contra.i.e diuerſo:inuicem:viciſſim.laudato ſup.formā
huius.ſ.Pamphilæ.Deniq.i.ne plura perſequar.referto.i.
reddito.par pari.i.iniuriam iniuriæ accōmodato.quod.ſ.
referre par pari.mordeat.i.lædat:offendat:& tāgat:ſeu pū/
gat eam Thaidem.Thra.ſi quidem.i.ſi certe amaret me.

iſtud quod dicis,& mones tu Gnato prodeſſet:hoc dicto
oſtenditur nō prorſus ridicula fuiſſe perſonam militis,& ſtul/
ta.Stultitia aūt eſt in his quatuor modis:aut non venire in
mentem,quod oportet:aut ſi venerit,nō tenere:aut bonuz
conſilium amittere:aut malum admittere.Gna.qñ.i.quia.
Thais expectat.i.deſiderat (vt:Expectate venis.i.deſide
rate)atq qñ amat illud:qđ tu das iamdudū:vel iampridē:
vel nimis.aut valde amat te iādudum.i.ſtatim.vel ilico(vt
Iamdudum ſumite pœnas)facile fit illi Thaidi aliqd quod
doleat.recte dicimus enim Doleo hanc rem:doleo hac re:&
hæc res dolet mihi.Thais metuet ſemper ne qñ.i.ne forte:
vel ne aliqñ.tu iratus conferas alio:aduerbium loci pro no/
mine perſonam ſignificante:hoc eſt ne conuertas ad aliam
amicam.eum fructū.i.eam cōmoditatem:quem ipſa nunc
capit:ſubaudi abs te.Thra.dixti bene.at.i.ſed.iſtud nō ve/
nerat mihi in mentē.i.non aiaduerteram illud:vel non illud
cogitaueram.Gna.ridiculum:dr̄ per indignationem.i.o ri
dendum hoiem:qui es incōſideratus.Vel ridiculū neutri ge
neris:& caſus nominandi:vt ridiculum eſt ſupple.i.res ridē
da dictu:quaſi dicat non eſt veriſimile:q tu non cogitaue/
ras.vel pōt eſſe caſus vocandi, aut accuſandi, vt ſit ſenſus:
O ridiculum.i.aliquid dignum riſu.enim.i.certe.non cogi/
taras:ideſt dicis q non cogitaueras.cæterum.i.ſed.o Thra
ſo quāto melius tute.i.tu ipſe.inueniſſes:ideſt excogitaſſes
hoc idem:qđ.ſ.inueni:ſcilicet ſi cogitaſſes.

MAgnas vero.Poſt q̄ introductio Chæreę his ſu SER.
pradictis parata eſt:vult eū Parmeno ducere:
vt diſpoſuerat ſi conueniēter ita.ſ.vt leccatori,
qui eū dehoneſtauerat vna cū dño ſuo vicem re
tribuat.ad hoc enim Parmeno deberet labora/
re obtēperans pceptis dñi ſui:munera ſua ornet & cōmen/
det:& æmulum oino a domo Thaidis remoueat.Voluit
ergo munera illa in cōſpectu paraſiti:& ad maiorē idigna/
tionē etiam in conſpectu dñi ſui Thraſonis offerre:ne pro/
pter virginē putarent ſe meliorē locū apud Thaidē obtine
re.& in hoc nunc idonea eſt illa repītatio militis,& paraſi/
ti:qa ingerit Parmenoni maiorem feſtinantiā,& volunta/
tem ducendi.Sed qa iam perſonam leccatoris deſcripſerat:
& modo noua pſona introductionis fuerat:pmittit nouæ
perſonæ deſcriptionem:oſtendens militem illū glorioſum.
id vero ſerio triumphat:ideſt triumphando gloriatur:ſcili/
cet eſſe datum a te.Huc inducitur Parmeno:vt eos videat:
& ita inde ducendi opportunitatem ſibi arripiat.Non ē mi
rum ſi gratum ſit ei ex hoc,quia dedi:quoniā hoc datuz eſt
mihi a Diis g.&c.aduerti a,s.diu ē:quod bene percepi hoc
eſſe tibi datum a Diis.vel.i.etiam.rex ipſe cum quo etiam
in militia agebat mihi g &c.ſed aliis militibus non ita.Non
eſt mirum:quia ille,qui hunc ſalem.i.ſapientiaz.quæ eſt in
te:tranſmouet in ſe ſolis verbis gloriaz parts in alieno la.vt
ſi aliquando in expeditione rex retuliſſe totam virtutem,q̄
in bello parabatur gloriatione ſua,& iactantia ſibi aſcribe
bat.quia adeo eras ſapiens:ergo rex in oculis ſuis de te.non
perficit orationem,quia Thraſo interrumpet.ideo appo/
nit geſtire.i.geſtiebat.i.cupiebat.ſ.habere.verum.i.in veri
tate.credere.i.credebat.vel verū pro ſed:vt ita dicatur:Nō
ſolum habebat me in oculis:ſed etiam credebat exercitui.
Mirum hoc habes modo:quod tamen non eſt mirum,ſi tā
to viro exercitum commēdabar.Tunc ſicubi:ideſt ſi alicu/
bi.ceperat eum ſatias:pro ſatietas hominum:ſcilicet q fre/
quentia hominum ei eſſet tædioſa,aut odium:ideſt faſtidi/
um alicuius negocii.vbi.i.poſtquā.volebat requieſcere ve
lut quaſi noſtin reges ſolere:ſcilicet q deſiderant recreatio/
nem poſt faſtidium alicuius rei.& hoc ponit interrogādo:
quaſi noſtin:ac ſi dicat ſicut reges ſolent facere:& nō ne no
ſti hoc:quod ita ſoleant facere.nondum perfecta eſt oratio:
ſed ſubaudiendum eſt:Tum abducebat me ſecum conuiuā.
hanc partem orationis ſupple ipſe poſtea.Beneficio:quaſi
diceret abducebat.vbi expueret:ideſt excrearet.miſeriā il/
lam:ideſt illud faſtidiū ex animo:ac ſi diceret Vbi ſe recrea/
ret eiiciendo illam miſeriā.Tenes:ideſt bene intelligis:im/
mo dicis eleganter:immo homo per paucorum eſt ſic ſicut

rex ille

rex ille eſt.ſ.talis. verum.i.ſed. vnus impenſe.i. intentē. reprehendebat me.& is vbi.i.poſtquam.eſt magis mihi moleſtus,q̄ cæteri.inquam ei hoiem perditum:de Thraſone dicit.ſacrilegum vocat Gnatonē.quid iſtæ dicas illud eſſe.ſed ipſe cœpit iudere ad id.i.ad meū ſcortum.tu es lepus.ſ.tu es ſimilis lepori:q facis & pateris.& q̄ris pulpamērum.i. delectationē luxuriæ. Pulpa græce caro:inde pulpamentū.i. delectatio carnis.vetus credidi,cū inter alia puerbia ſæpe recitare audiuiſſem. dolet.i.pœnituit me.qd dixiſſem talia im.p.d.d.pſertim libero.i. nobili.qd ille dixit rogas ac ſi neſcires:qui melius itelligis q̄ ego. & eū te amar iamdudū facile fit.i.fieri poteſt,qd doleat. Non cogitaras certum:ideſt ſed ſi cogitaſſes quanto melius.

dit tanquā ad eam currēdum ſit:nā hoc ſignificat. Quid reſtas,q.d.quid ſtas:quaſi ſit cā properandi. Vbi vis nō moror,eamus ad cœnam:vbi vis retulit ad qd reſtas: non moror. Quaſi nunc e. mire nunc excā:quaſi iam prope acceſſurus:quippe qui iādudum procul ſteterit vbi vidi licet. Hem alteꝝ:vbi alterum non reſpectiue,ſed abſolute poſuit: ac ſi dixiſſet aliud dictū. vel alterum ſtultus. Ituran Tha.q. vt experiatur Thaidis aium:fingit neſcire quo eat. Hem Parmeno: vide dēphenſam meretricē velle blandimentis ſatiſfacere Parmenoni. Bene po.ſ. q bene fecit Parmeno: an q̄ ſi perturbata hæc loquitur etiā de nihilo blandiens:vtpote meretrix faceta:an q illuſerit cōuitia. Hodie:dulciter additum hodie: q̄ſi cum exceptiōe:quo ſe ſignificat non pperuo obſecuturā miliu:& vt quæ promiſerit biduum iam abſuturum Phædriam. Quid hūc v.v. ſi dixit ad militem, lædit pſentē. ſi ad amicum, lædit Parmenonem. mire igitur pnomen adinuenit. Video,& me t.opportune Parmeno fatetur odium militis: vt retrudat ab eo amorē Thaidis. Vbi vis d.a.t.nihil potuit exitioſius militi contingere,q̄ vt continuo riualis mitteret munus & poſterior,& coram ipſo. Dona adſunt t.a.P.cum illa ſub pronomine celauerit nomen militis:ex arte Parmeno pnunciauit A Phædria. Quid ſtamus:qd ſtamus ad moram refertur. Cur non i.h. vbi ſeruus riualis & Parmeno. Quid ſi.his verbis miles inſulſus dolere ſe indicat. Pace quod ſ.t.pace aut gratia,aut voluntate:& decſt eum.& ſic locutus eſt: quaſi bellum his verbis omnibus idixerit. Pace quod fiat tua. Dare huic quæ volumus,& cōuenire:proprie quia pax: datio:deditio:conuentio:colloquium militiæ verba ſunt. & inuidioſe ſic ait:quaſi per eum nō accipere dona liceat Thaidem,& ſic pronunciandum:vt ſubaudiatur vel,vt ſit vel dare:vel conuenire:vel colloqui:vt inter hoſtes ſolet. Sallu. Quæ pacta in conuentione non præſtitiſſent.& alibi: Cuius aduerſa voluptate:colloquio militibus permiſſo:corruptio facta paucorum:& exercitus Syllæ datus. Conuenire,& colloqui:ſic pronunciandum eſt: vt quaſi dicat: liceat per te miles:quod etiam inter hoſtes,& in bello licet. Dare h.q.v.hæc ſingula cū inuidia pronuncianda ſunt. Perpulchra credo: ironia de fiducia pulchræ virginis. Noſtris ſ.& his ſimilia:q horum ſimilia dicimus. Res indicabit:ſcit Eunuchi nomen poſſe contemni:& ideo videri vult potius,q̄ ſperni munera ſua.i.Chæream. Iubete iſtos foras exire,quos iuſſi,ocyus:cum fiducia & alto vultu pronunciat:& feſtinat,ne occupet miles prius abire,q̄ videat.& eſt ordo Ocyus exire. Procede tu h.bene procede dixit, non accede,aut veni:vt appareat dignitas i inceſſu. & callide ab inferiori incipiet munere:hoc eſt a puella ad Chæream venturus:ſimul vt a vero mancipio incipiens ad falſum ſine ſuſpitione tranſiret. Ex Aethiopia eſt v.h.quod Thais cupiebat.nam ſupra Cuperet ex Aethiopia vſq; adductum: vt longinquitas monſtraretur.& hoc eſt quod facit ſupra: Munus noſtrum ornato verbis quoad poteris. Hic ſ.t.m.callide munus ad pretium reuocauit: vt ad auaritiam cōuerteret meretricem: ne officio donantis gratia leniretur. & ideo non dixit tria dona:ſed tres minæ:q̄ſi iā vedēda ſint.

Senarii omnes. *Gnato*

THAIS. THRASO. PARME. PYTHIAS ANCILLA.

Audire uocem uiſa ſum modo militis,
Atq; eccum,ſalue mi Thraſo. T.o Thais mea,
Meum ſuauium quid agitur? ecquid nos amas
De fidicina iſtac? P.q̄ uenuſte quod dedit
Principium aduenienſ. Th.plurimum merito tuo.G.
Eamus ergo ad cœnam quid ſtas? P.hem alterum
Ex homine hunc natum dicas. Th.ubi uis non moror.P.
Adibo,atq; adſimulabo quaſi nunc exeam.
Ituran Thais quopiam es? Th.hem Parmeno,
Bene feciſti hodie itura. P.quo? T.quid,hunc uides? P.
Video & me tædet ubi uis dona adſunt tibi
A Phædria. Th.quid ſtamus? cur non imus hinc? P.
Quæſo hercle ut liceat pace quod fiat tua.
Dare huic quæ uolumus,conuenire & colloqui. Th.
Perpulchra credo dona,haud noſtris ſimilia. P.
Res indicabit,heus iubete iſtos foras
Exire, quos iuſſi,ocyus procede huc tu,
Ex Aethiopia eſt uſq; hæc. T.hic ſunt tres minæ. G.

DON. Audire vocē mō viſa ſum militis. Hic inducit multiplex cōcurſus diſſimiliū perſonarum:tñ virtute & conſilio poetæ diſcretaꝝ: vt confuſio nulla ſit facta ſermonis:ſimul ēt pro ſe cuiq; accommodata mire repñtatur ōro. Audire vocem modo viſa ſum militis:oēs ſenſus viſa dicitur ab eo,quod eſt certiſſimum oculoꝝ. ergo viſa ſum,ſenſi.vt Virgi. Viſæq; canes vlulare per vmbram Aduentante Dea. Salue mi Thraſo: quaſi cum nole militis apud illum Thraſo non honeſtum ſit.eſt quædā actio: cuius nomen honeſtum eſt.ſicut orator:philoſophus. quædā cuius nomen offenſum eſt:vt miles:lanarius. Meū ſuauium:tria ſunt oſculandi genera:Oſculū:baſium:& ſuauium. Oſcula officioꝝ ſunt:baſia pudicoꝝ affectuum: ſuauia libidinum,vel amoꝝ. Meum ſuauiū:cum oſcularetur dixit. Quid agitur:& hoc blādimenti genus eſt poſt oſculū:ſed duri eſt & agreſtis:infert enim. Ecquid nos amas: ecquid aliquantulum ne ſignificat:& nō illa primum intulit. Cicero in Catilinam:Ecquid attendis:ecqd aiaduertis horum ſilentiū: De fidicina iſtac:de propter: vt ſit propter fidicinam.& vide non puellam,ſed fidicinā,quaſi ab amatore dictam:& eo amatore,qui quaſi memor ſit artis,qua delectatur.& quia puella ſit æmula meretricis:nam meretricum eſt fidicinam eſſe. Quam venuſte quod d.p.bene rēphendit Parmeno.nam in beneficiis debet obliuiſci qui dedit: & meminiſſe qui accepit.eſt & grauis ironia:q̄ venuſte. Plurimum m.t.facete meretrix amorē ſuum nō ad auaritiam retulit:ſed ad officium.& cum de fidicina loquit, te amē: tum pcipue merito tuo. Alii ſic reſpondere intelligunt:vt ipſa de fidicina gr̄as agat.nam cum ille dixerit: Ecquid nos amas. illa rñdit Plurimum. Quod autem de fidicina dixit:illa hæc ſubiecit merito tuo.i.qm mereris dando eam. ſed melius ē: vt pter munus meritum dixerit:quāquam multi munus meritum ſuum intelligant.vt eſt illud Virgi. Quiq; ſui memores alios fecere merendo.i.gratos ſibi reddere munerando. Eamus ergo ad cœnam:decuit ergo paraſitum de cœna etiam importune admonere cum quadā emphaſi: velut magnæ rei. Hem alterū:bene alterum:qa duo ſunt. Hem alteꝝ:ſi hoc rēphendatur miles,alteꝝ dictum:ſi paraſitus, alterū hoiem. vult enim Parmeno & paraſito eſſe verſutior:qui & debet eſſe:cū peioris conditionis ſit. Ex homine h.n.d.recte rēphendit Parmeno duos,quoꝝ vnus de beneficio Thaidem exprobrat:alter pro beneficio cœnā oſten-

Vix. P. ubi tu es Dore? accede huc, hem Eunuchum tibi
Quam liberali facie, q̄ ætate integra. Th.
Ita me Di ament honeſtus eſt. P. quid tu ais Gnato?
Nunquid habes quod contemnas? quid tu autem Thraſo?
Tacent, ſatis laudant, FAC PERICVLVM in litteris,
Fac in palæſtra, in muſicis, quæ liberum
Scire æquum eſt adoleſcentem ſollertem dabo. T.
Ego illum Eunuchum ſi opus ſit uel ſobrius. P.
Atq; hæc qui miſit non ſibi ſoli poſtulat
Te uiuere, & ſua cauſſa excludi cæteros,
Neq; pugnas narrat, neq; cicatrices ſuas
Oſtentat, neq; tibi obſtat, quod quidam facit.
Verum ubi moleſtum non erit, ubi tu uoles,
Vbi tempus tibi erit ſat habet ſi tum recipitur. T.
Apparet hunc ſeruum eſſe domini pauperis,
Miſeriq;. G. nam hercle nemo poſſit, ſat ſcio
Qui haberet, qui pararet alium hunc perpeti. P.
Tace tu, quem ego eſſe puto infra omnes infimos
Homines, nam qui huic animum adſentari induxeris.
E flamma te petere cibum poſſe arbitror. T.
Iam ne imus? Th. hos prius introducam, & quæ uolo
Simul imperabo, poſtea continuo exeo. T.

¶ Ex Aethiopia eſt vſq;: hic oſtēdit quid ſit ex Aethiopia, addendo vſq;, vt ex longinquitate dignitas muneris ponderetur: & quid erit iam criminis in colore, quando ipſe dicere gloriatur, vnde ſit. & mire ab inferiore cœpit: vt auxeſim doni faceret in Chærea: & turpi pręcedente lenocinium compareт ſecuro pulchro. Vſq; modo aduerbium: vſq; de loco eſt, vt: Siculo ꝓſpexit ab vſq; Pachinno.

DON. ¶ Vix: vix aut difficile ſignificat: aut nō, vt ſit: Nec hoc. Lucil. Carcer vix carcere dignus. ¶ Vbi tu es D.? tanquā quærat: vt nomen indicet, quo audito magis diſſimulet Chęreā. ¶ Vbi tu es D.? ac vultu eo dicat: quo debuerat dicere: vt dicto æmulorum læſus: & confidentia deſtitutus: velut in eo ſe dūtaxat conſpectu Chæreæ confidens. ¶ En Eu. timide, poſtquam dixit Eunuchum tibi intuli: quia ſolæ his vtuntur reginę: quaſi dicat Eunuchū dixiſti te velle: Eunuchū tibi repperi. ¶ Quam l. f. non narratiue laudat, ſed per interrogationem, quæ maior fiducia eſt. ¶ Quam æt. int. i. qua florent puberes. vt Virgi. Atq; integer æui Aſcanius. ¶ Ita m. D. a. h. e. iurauit ideo vt nō amore Phædriæ: ſed veritate cogi ad laudandū videatur corā milite. ¶ Hoſ-

Virgi. neſtus eſt: pulcher. Virgi. Et lætos oculis afflarat honores. ¶ Nunquid h. q. con. habes pro inueniſti, plus eſt contēnas, q̄ vituperes, & deeſt in hoc: vt ſit: Nunquid habes quod in hoc contemnas. ¶ Tacet, ſatis laudat: taciturnitas confeſ-

Taciturnitas ſionis genus eſt: præſertim contra aduerſarii interrogationem, ideo tacere hoc vel quaſi laudis argumentū eſt: quia ſupra tacere vim pauit, ideo & ipſe ſic ait: Quid tu ais Gnato? Nunquid habes quod contemnas? Tacet, ſatis laudat. ¶ Et quid tu Thr. quia ſupra contempſerat puellā. ¶ Fac per. in litt. fac i. p. in m. ſi totum ſingulariter diceret, eſſet ασύστατον litera: palæſtra: muſica. ¶ Quæ liberos ſ. æ. e. quondam liberi pueri his artibus erudiebantur. & eſt figura eclypſis: deeſt enim his. ¶ Solertem ado. ideſt diſertum:

Horatius vtrum hunc ſolertem. vt Hora. Docte ſermonis vtriuſq; linguæ. An aſſumendum ſit his extrinſecus ſolertem: deeſt his. Solers quaſi totus ex arte conſiſtens: vt quod latinis verbis: quaſi ſolus in arte ſit. huic iners contrarium. nam ſolers quaſi dictus ab olon: quod eſt totum, cum enim totum ſenſiſſe dicimus. ¶ Ego illum Eunuchū ſi opus ſiet vel ſobrius: hoc vt militare eſt, ita importunum pſente Thaide: extra quā miles ſi ſaperet, nihil amatorie contemplari debuit. ſed & hoc accedit ad eius odium: pterquā q iam in ſuſpitione eſt amicæ ſuæ, q fidicinam magis diligat. & hoc mire: q nemo prior Eunuchū eſſe Chæreā, q̄ miles credidit. adeo ſtultus etiā nomine ſuo appellauiſſe ſtatim: Stulte miles. primo q; deꝫ conuitiū ipſi Eunucho facit: in quo poteſt iā lędere amicam, deinde atteſtatur hoc dicto pulchritudinē huius muneris. Quid igitur proficit: ſatis autē ioculare eſt: ſi cogitea Chæreā eſſe, qui hæc de ſe audiat, & tacere cogatur. ¶ Vel

Virgi. ſobrius: honeſta eclypſis propter mulieris pſentiā. vt Virg. Nouimus & qui te. & ipſe in Heauton. Qui ſe vidente amicam patiatur ſuam. hoc tamē miles coactus a Parmenone dicit: quia reprehenſus eſt tacuiſſe. ¶ Atq; hæc qui miſit: ideſt tanta munera. hoc enim hęc ſignificat. ¶ Non ſibi ſoli poſtulat: hoc eſt vt iſtum æmulum, quoad potes ab ea pelliro. ¶ Sua cauſa ex. ci. nihil potuit dici inuidioſius. nō enim dixit Phædriā, ſed cæteros: quaſi futuri amatores fuiſſent: niſi metuerent exemplum Phædriæ. ¶ Neq; pugnas narrat: deſcriptio militis tm̄ excepto nomine. ¶ Neq; cicatrices: inſigne felicitatis. nam apud meretricem quid aliud cicatrices valent. Nā cicatrices & ſi ſemp glorioſæ ſint, nō tamē etiaꝫ apud meretrices: quibus poſt pretiū fortuna placet. vt Salluſt. quoq; fatet: Hæc ſunt virtutis inſignia: de honeſtamento tamē eſſe corporis maxime læta baꝫ. ¶ Neq; ob. t. quin a te repellas amatores tuos. ¶ Quod q. ſ. quidem recte, nā & figuratum & aptum ſententiæ eſt: & contēptum indicat hoc verbuꝫ. ¶ Vbi m. n. e. ad ſuperiora retulit qd nunc dicit: ſcilicet. At non ſibi ſoli poſtulat te viuere: & ſua cauſa excludi cæteros: neque pugnas narrat. ¶ Vbi moleſtum non erit, vbi tu voles: an neq; tibi obſtat: vbi tempus tibi erit. & mire occupat animum meretricis: cum illaꝫ huius impulſu inducit fateri quicquid dure fecit excludēdo Phædriam. Hic igitur qui ſcit præcepta de beneficiis æſtimandis, intelligit oratorie in vtrāq; partem dicta omnia. ¶ Verum vbi m. vtrū tibi moleſtum an aliis: ſed aliis, quia illaturus eſt. ¶ Vbi t. t. e. non amatori, ſed vbi tu voles: non vt nunc, ſed vbi tempus tibi erit: iam eniꝫ in milite pateris. ¶ Sat h. ſi. t. r. his dictis & militem reppulit ab animo meretricis: & cōmendauit adoleſcentē. & perfecit ne iniuria videatur apud Thaidem, quæ ſponte ſuſceperat Phędriam. ¶ Apparet ſ. h. d. eſſe p. triſtiores enim ſunt ſerui pauperū: & ob hoc ipſum nequiores. & hoc melius erat: quāuis illud aliter paraſitus exponat. ¶ Domini p. m. bene additꝫ miſeri: quia non continuo pauper miſer eſt. ¶ Nam hercle nemo poſſet: ſm illud: Ait aio. approbat paraſitus quod miles dixit. & eſt ordo: Naꝫ hercle ſatis ſcio nemo poſſet hūc perpeti, qui haberet, qui pararet alium ſeruum. ¶ Nam hercle nemo poſſet: aliam cauſam ſubtiliorem aſſignat paraſitus, quæ præſupponit hanc: quam dixerat miles, qui haberet, qui pararet. Prius qui pronomen: ſequens aduerbium eſt. ¶ Quem ego eſſe infra infimos puto omnes homines: nam hæc ſententia vult illum hominem ſeruis etiam eſſe priorē: quia & ſeruus homo, vt in Phormione: Seruum hominem cauſam orare leges nō ſinunt. ¶ Qui adſentari huic animū induxeras: proprie. naꝫ animus inducit aduerſum obiectas difficultates. ¶ Ex flāma te petere cibum poſſe arbitror: petere cibum hoc eſt alimentum: vnde ſine damno, aut malo nihil poteſt auferri. ¶ Ex flāma: hoc intelligit non ex foco: aut ex medio igni: ſed ex famis incēdio. nā non intelligibile eſt, vt e foco cibū peteret, nā antiquū verbū eſt: Petere cibū e flāma. ¶ Ex flamma: mordaciter vtrūq; ſimul: vt neſciat quē prius vituperauerit: huius ne famē: an illius imanitatē, vel voraginē. & ſimul vide cōuitium redditum: vnde coniectū eſt idē de paupertate, & egeſtate. ¶ Iā ne imus: odium Parmenonis, & ſtomachum militis iſta indicat feſtinatio: & tota iā increpatio mota eſt. ¶ Poſt hæc cōtinuo exeo: legit & poſtea: & poſt. vt ſit p poſtea: & cōmodo poſtremo poſt.

¶ Ego hinc

Ego hinc abeo, ut iſtanc opperire. P. haud conuenit
Vna ire cum amica imperatorem in uiam. T.
Quod tibi ego multa dicam? domini ſimilis es. G.
Ha, ha, hæ. T. quid rides? G. iſtuc quod dixti modo,
Et illud de Rhodio dictum in mentem uenit.
Sed Thais exit. T. abi, præcurre ut ſint domi
Parata omnia. G. fiat. Th. diligenter Pythias
Fac cures, ſi Chremes huc forte aduenerit,
Vt ores, primum ut maneat, ſi id non commodum eſt
Vt redeat, ſi id non poterit, ad me adducito. Py.
Ita faciam. Th. quidquid aliud uolui dicere, hem
Curate iſtam diligenter uirginem,
Domi adſitis facite. T. eamus. Th. uos me ſequimini.

DON. ¶ Ego hinc abeo: conſequens erat vt offenderetur miles tam diligenter riualis munus ſuſcipiente meretrice. ¶ Vna ire cū a. Io. in vi. vide futuræ litis inter Thaidem & militem. ¶ Cū a. mirifice amicā dixit, nō meretricē. ¶ Imperatorē in v. congrue in milite, quaſi ipſe ſit ſub quo eſt. & hic ſeruet Parmeno, quid ſibi mandatuȝ eſt. & iſtum æmulū, quoad poterit ab ea pellito. & bñ mutat nomina hinc ad honoreȝ: hinc ad inuidiā. hanc nō meretricē, ſed amicā dixit, hūc nō militē, ſed imperatorem. ¶ Quid e. t. m. d. d. ſi. es: nō habuit aliud miles ſtultus. & redit ad illa, q̄ ſupra dixit: Paupis m. d. ¶ Similis es: ineptus iocus iniuriæ: in quo ſeruus vice dñi cōparaē. ¶ Quid r. & hoc eo vultu dicit: quaſi ſibi cōſcius ſit miles actū facere dicti cōuitii. nā non q̄ neſciat cām riſus, interrogauit quid riſerit: ſed ideo vt denuo laudeē. ¶ Et illud de Rho. di. hoc eſt illud: Eorū ingenia admiror ſimul & huic: vt appareret ſit amicior. ideo facilius ab amica, q̄ a paraſito ſepabit. ¶ Abi, præ. vt. ſ. d. nō dixit q̄. qa intelligiē. ¶ Fiat: faciā. vel fiet diceret ſeruus: liber vero fiat tanq̄ & ipſe iubeat ſibi: vt ſint parata domi. & hæc eclypſis ethica, in qua plus vultu ſignificaē, q̄ verbis. ¶ Si forte Ch. h. ad. m. v. œconomia ad litem futurā & exitum fabulæ: & hoc non audit miles. naȝ ſi audiret, nimis iraſceretur. ¶ Ad me ad. modo vbi ſum ſignificat. ¶ Quid a. v. d. hinc eſt illud Cice. Quanq̄ recte nō admones Polycretum eſſe dicebāt. ¶ Curate i. d. v. hæc res eſt, quæ faciet virginem cludi: in lectulo collocari: & obdormire. ¶ Curate d. v. ridiculum: cum contra euenturum ſit. ¶ Vos me ſe. ſunt puellæ, quæ ſequuntur.

GVI. Audire vocē &c. Hic inducitur multiplex concurſus diſſimiliū perſonarū: tamē virtute & cōſilio poetæ diſcretarū. Thais. viſa ſuȝ. i. ſenſi audire. modo. i. pauloante: vocē militis. atq̧ eccū. i. ecce hic eum: o mi Thraſo ſalue. Thr. o Thais mea amaſia. ſ. deinde cū oſcularetē, dixit meuȝ ſuauiū. i. meū baſium. Oſcula ſunt officiorū: baſia pudicorū: ſuauia libidinū vel amorū. quid agitur. Ecquid. i. verū. aliquātulum amas nos de hac fidicina. i. ꝓpter hác puellā peritā fidiū pulſandarū. Par. q̄. i. inquātū. venuſte. i. facete. incepi ſup. per ironiā rephendit dictū militis. qđ. i. quale principiū. ipſe adueniens. i. in aduētu ſuo dedit. Tha. plurimū te amo. ſ. merito tuo. i. beneficio tuo & ꝓſtito: vel qa bene mereris. vt ameris plurimū ex tuo ipſius officio. Meritū enim dr̄ bñficiū ſeu ꝓſtitū. Cice. ad Len. Tanta eſt enim magnitudo tuorū in me meritorū. i. ꝓſtitorū bñficiorū. Gna. ergo eamus ad cœnā. quid. i. cur. ſtas. i. moraris: quid tardas? Par. hē: indignātis. dicas hunc alterū ſtultū paraſitū Gnatonē, natum. i. ortū ex homine hoc. ſ. Thraſone: adeo bñ inter ſe cōueniūē. Thra. vbi. i. quādo. vis eamus ad cœnā. ſ. nō moror. i. non tardo: neq̧ reſto. Par. adibo eo ſup. i. ibo ad eos. atq̧ aſſimulabo. i. fingā. quaſi. i. velut. nūc exeā. i. egrediar prope acceſſurus, qui prius procul ſteti. o Thais ituran. i. itura ne es. quopiā. i. in aliquem locū. Tha. hē Parmeno pol. i. per Pollucem bene feciſti. quod vulgo dici ſolet: Tu habes bonā cauſam, ſeu rationē petēdi nunc hoc. bene ergo feciſti petendo: an quopiā ſup. ſim itura hodie. Par. quo. i. quare benefeci: vel repetit interrogās quo eat. Tha. quid? modus interrogandi hic cum ſtomacho. non vides hunc. ſ. militem. Par. video eum. ſ. & me tædet videre. ſ. eū. vbi vis. i. vbi libet: vel quādo vis. dona adſunt. i. prope ſunt tibi a Phædria. Thra. qd: ideſt cur. ſtamus: ideſt non imus: quod iterat, dicens. cur nō imus hinc. i. ex hoc loco. Par. hercle. i. per Herculem. q̄ſo. i. poſco: vt liceat per te dare huic Thaidi, quę volumus. liceat inq̄ cōuenire eā. i. alloq eā. colloq. i. cōicare cū ea de aliqbus. qđ. ſ. dare munera: conuenire: colloq. fiat cū ſup. pace tua. i. gratia & volūtate: & quaſi prius captata venia: & (qđ dici vulgo ſolet) neq̧ diſpliceat tibi. vel ita pmitte: vt ſine tua moleſtia fiat. Thr. credo te daturū ſup. perpulchra. i. valde pulchra dona: hoc dixit per ironiā. haud. i. non. ſimilia noſtris donis. ſ. Par. res. i. aſpectus rerū. indicabit. i. oſtēdet ꝓ ſint pulchra nec ne. Heus: aduerbiū vocantis. iubete. i. ꝓcipite. iſtos: ſcilicet Eunuchū, & Aethiopiſſaȝ. exire ocyus. i. velociter. quos iuſſi exire. q. d. facite vt properēt quos iuſſerā exire. tu. ſ. Aethiopiſſa. ꝓcede. i. veni vt appeas: ſiue ꝓdi huc, & ꝓgredere. hæc. ſ. Maura. eſt ex Aethiopia. i. Mauritania. Eſt aūt Aethiopia duplex: vna ad ortum Solis: altera ad occaſum. vſq̧ modo: aduerbiū ē vſq̧, & quidem de loco, vt Virgi. Siculo proſpexit ab vſq̧ Pachinno. poſuit autē vſq̧: vt longinquitatē loci monſtraret. igiē ſic aſtrue: Hæc eſt ex Aethiopia vſq̧. i. ex eo loco hucuſq̧ hæc deducta eſt. Thr. hic. i. in hac Maura. tres ſunt minæ. i. tres libræ fuerūt expoſitæ in ea emenda. Gna. vix. i. difficile: vel nō ſunt tres minæ. Par. o Dore vbi es tu, accede huc. deinde vt venit, ſubiūxit. En. i. ecce Eunuchū. tibi. i. pro te. q̄. i. quātū. eſt facie. i. forma, vel ſpecie. liberali. i. venuſta: ſicut contra auarus dicē ſordidus. q̄. i. quātū. eſt ætate integra. i. habet ætatē florētē: ſolidā: firmā: nihil paſſam detrimēti caloris naturalis. Tha. ita Dii ament me: iurātis eſt illud dictū: quaſi imꝓcātis ita ſe amari a Diis: vt illud qđ ſequiē eſt ex animo dictura. ſ. Thais. deinde ſubdit. honeſtus eſt. i. pulcherrimus. nam honor pro pulchritudine apud Virgi. inueniē. vt Lætos oculis afflarat honores. Par. o Gnato quid ais. nunquid habes. i. inueniſti. qđ cōtēnas in hoc ſup. Eunucho. aūt. i. ſed. o Thraſo qd ais. tacent: & ideo ſatis laudāt: quādo qdē taciturnitas cōfeſſionis genus ē. fac periculū. i. experiētiā: probationē: examina. in literis. i. doctrinis. in palæſtra. i. in luctādi arte. in muſicis. i. in arte muſica. dabo adoleſcentē. ſ. Eunuchū. ſolertē. i. diſertū: ornatū: ꝑditū. his ſup. q̄ æquum eſt. i. licet. liberū iuuenē. i. ingenuū. ſcire. i. callere. Quondā enim liberi pueri in his artibus erudiebātur. ſ. in literis: in palæſtra: & in muſica. Solers dicię quaſi totus in arte conſiſtens. diciturq̧ ab olon, qđ eſt totū: & ars artis, q̄ſi totus in arte. nā (vt ait Feſtus) olon lingua Grecorum ſignificat totū: integrū: vel ſolidū. Inde tela dicunē ſoliferrea. i. tota ex ferro. & ſolers totus in arte. Thr. ego indigne iactarē ſup. illū Eunuchū ſi ſit opus. vel. i. ēt. ſobrius. i. ieiunus: & fecit apoſiopeſim: propterea q̄ fœdiſſimū dictu erat, & indigniſſimū auditu. Sobrius eleganter ponię pro ieiuno, vt ſi dicam: Hoc ego illi facile dicerem vel ſobrius: vbi dicitur totus ieiunus. etiā dici ſolet: Hoc tibi ſobrius dico: hoc eſt ſerio tibi dico: ſciens & volens: nullo me cogente potu. Par. atq̧ is, qui miſit hæc. i. tanta munera. ſ. nō poſtulat te viuere ſoli ſibi. i. vt illū ſolū ames, & illi ſoli indulgeas. & non poſtulat cæteros amatores. ſ. excludi. i. eiici. ſua cauſa. i. propter ſe. neq̧ ipſe Phædria narrat. i. recitat pugnas: deſcriptio ē militis. neq̧ oſtētat. i. frequēter oſtēdit: & quaſi iactitat. ſuas cicatrices. i. vulneruȝ veſtigia, & indicia. neq̧ obſtat tibi. i. non tibi inſtat: vt amatores tuos repellat. qđ. i. quā rem totā ꝓſatam. quidā: pro contēptu hoc verbo exprimitur, & intelligię miles. quidā igię facit idem qđ miles efficit: cuius parco nomini. verū vbi. i. quando. moleſtū. i. res moleſta: & tædiū, ſiue moleſtiā afferes tibi. non erit: eſt enim hic moleſtum generis neutri. Vel poteſt intelligi: vbi

Feſtus Olon

Apoſiopeſis

Phædriam recipi nõ erit moleſtum tibi.i.nihil tibi afferret
tædii,neq; moleſtiæ. vbi.i.quãdo voles. vbi.i.quando.tps
.i.opportunitas tẽporis erit tibi.ſat haber.i.ſufficit ei. ſi eũ
.i.tũc,recipit.i.admittitur. Thr.apparet.i.viſum eſt obuiũ
hũc ſeruum.eſſe dñi pauperis,& miſeri.i. ſpectare ad dñm
pauperẽ,& miſeꝶ.i.miſeria aliqua afflictũ & calamitoſuʒ.
nõ eniʒ ſi pauper ſit ali
quis,cõtinuo eſt miſer.
qui pauca eniʒ põt,vel
poſſidet,pauper eſt: nõ
propterea miſer,ſi par
uo contẽtus ſit.Gn.her
cle.i.per Herculem. ſat
ſcio.i.ſatis mihi cõſtat.
ꝙ ſup.nemo poſſet per
peti.i.pati vel tolerare
hũc ſeruũ. q haberet.i.
ſciret viã & rationẽ &
modũ.q.i.qua via:quo
pacto:qua ratione: vel
mõ. pararet.i. cõpara-
tet ſibi aliũ ſeruũ. Par.
tu Gnato tace,quẽ.ſ.te
puto.i.exiſtimo.eſſe infra oẽs homines infimos.i. quẽ exi-
ſtimo eſſe vilioris cõditionis ipſis ſeruis.nã arbitror te poſ-
ſe petere cibũ.i.alimẽtũ.ex flãma.i.ex famis icẽdio. Poſſet
tamẽ fortaſſe nõ inepte dici,quãuis Dona.nõ placeat:puta
te ita ligurionẽ:voracẽ:ſeu epulonẽ:aut comedonẽ:vt etiã
ex medio igni:aut ex medio æſtu ollæ bullictis educere,ſeu
decerpere cibum nõ dubitares:adeo ventri deditus es:ita ꝙ
flãmę,vel ardoris moleſtia perpeti non renueres: dũmodo
gulæ tuæ inſeruires. Arbitror ergo te poſſe petere cibum e
Aium iducere flãma.qui induxeris animũ.i.qui ſuſceperis,vel imperaue-
ris tibi & perſuaſeris.aſſentari.i.adulari verbis tuis.huic.ſ.
militi. Thra. Thraſo hic ſtomachatur,i. indignatio militis
oſtẽdit hac feſtinatione,ne.i.verũ.imus.i.vadimus.iã.i.nũc
q.d.ſatis ne cũctati ſumus,ꝗ mox imus. Tha. prius.i. anꝗ
te comiter.introducã.i.in domũ ducã.hos.ſ. Eunuchum &
Aethiopiſſam:ſed in hac elocutione maſculinũ ꝑpõderauit
fœminino.& ſimul.i.& ẽt,prius imperabo.i.ꝑcipiã:q volo
fieri.ſ.ſed potius ſupprimiẽ ꝗ exprimaẽ.Poſtea.i.poſt illa fa
cta,ꝗ dixi me facturã.cõtinuo.i. ilico. exeo vt te ſequar ad
cœnã:quã mihi apud te dare cupis. Thr.tędio affectus mi
les inq: abeo.i.diſcedo.hic.i.ex hoc loco.tu Gnato oppire
(in ſcda impatiui).i.expecta hãc Thaidẽ, Par.nõ conue-
nit.i.nõ bñ quadrat:nõ eſt bñ cõſentaneũ, aut cõgruũ,im-
peratorẽ.i.eũ,q milites ſub ſe habet. ire.i.iter facere. vna.i.
ſimul,cũ amica in via. Thra.qd.i.cur. ego dicã tibi multa.
eſt ſimilis dñi.i.ſimiles dño habet mores.dicimus enim ſimi
lis dñi & ſimilis dño,Gn.ha ha hæ:interiectio ridẽtis eſt:&
ſtulte effuſi in riſum,qualis erat paſitus. Thra,Quid.i.cur
rides:vel ꝓpter quã rẽ rides. Gn.rideo ſup. iſtud.i.pp iſtud
q.d.ꝓpter tuũ dictũ.qđ mõ.i.pauloãte dixiſti. &.i.ẽe,illud
dictũ de Rhodio.ſ. Tute lepus es &c. venit mihi in mẽtẽ.i.
in memoriã.ſed Thais exit.i.egrediẽ a domo ſua: vt te ſe-
quaẽ in domũ tuam cœnatura. Thr.abi.i.diſcede. domum
ꝑcurre.i.ante nos curre:vt omnia ſint parata domi. Gna.
Faciam vel fiet & fiat fiat:nõ dixit faciã, vel fiet:ne videaẽ eius ſeruus: ſed fiat di-
xit:tanꝗ liber ipſe ſibi ꝑcipiat. Tha. o Pythia fac.i.da ope-
rã. vt cures.i.curę habeas.diligẽter.i.ſtudioſe.ſi forte.i.caſu
aliquo.Chremes aduenerit.i.acceſſerit huc.cures igitur vt
ores eũ primum.i.in primis:vt maneat me expectans.Sin
.i.ſed ſi.id.ſ.manere.nõ eſt cõmodum.i.vtile,vel opportu-
num ei,ores inquã vt redeat.ſi id non põt fieri vt.ſ.redeat:
adducito ad me. Pyth.ita faciam vt imperaſti. Tha. quid
aliud volui dicere quod nunc non venit in mentẽ. hoc mẽ-
te volutans,& memoria repetens quod erat oblita: inuẽto
eo qđ quærebat:erupit in hanc voculam. Hem:quaſi dicat
rediit in memoriam:& quaſi aliquid indignationis illa vo-
cula indicat:quin indignetur Thais fere illud eſſe oblitum,
nec imperatum,curate diligenter iſtam virginem:ideſt di-
ligenter curam habeatis huius virginis. facite.i.efficite. vt
ſup.adſitis.i.ꝑſentes ſitis domi : nec illi vos mo-
ueatis. Thra.eamus ad cœnã.ſ. in domũ meaʒ.
Tha. vos puellæ.ſ.pediſſequæ.ſequimini me.

Senarii omnes.

CHREMES. PYTHIAS ANCILLA.

Profecto quanto magis magiſq; cogito,
Nimirum dabit hæc Thais mihi magnum malum.
Ita me uideo ab ea aſtute labefactarier.
Iam tum cum primum iuſſit me ad ſe accerſier.
Roget quis,quid tibi cum ea? ne noram quidem.
Vbi ueni,cauſſam ut ibi manerem repperit.
Ait rem diuinam feciſſe,& rem ſeriam
Velle agere mecum,iam tum erat ſuſpicio
Dolo malo hæc fieri omnia,ipſa accumbere
Mecum,mihi ſeſe dare,ſermonem quærere.

Audire vocem. Data omnimoda opportunitate SER.
ducendi Chæreã:adducitur Thais:cui munera
offerantur corã æmu-
lis.Plurimuʒ.ſ. te amo.
hẽ alterum:ex hoc ipſo
nomine hũc ipſum na-
tuʒ putare potes: qa eũ
prius paraſitus eẽt adu
lãdo: iã Ganeo erat ad
gulã feſtinando.Quæ-
ſo hercle &c. ironiæ ꝗ
volumus.ſ.cõuenire &
colloq . diceret Dauus
illi:in colloquio curaue
rit ſi iraſcaris.Procede:
ad Aethiopiſſam dicit.
vſq; ex Aethiopia inte
rioi1 me. eũ vſq; aduer
biũ de loco. periculũ.i.
experimentũ.quẽ ſic conſtrue : Dabo adoleſcentẽ ſolertem
in his omnibus,ꝗ eſt æquũ ſcire liberis. addidit Thais:ego
.ſ.amabo iſtũ Eunuchuʒ.ſi ſiet ita opus.i. vtilis Eunuchus
iſte.ſ. ꝙ valeat in literis, & cæteris . vel ſi minus valeat in
omnibus illis.ſaltem ſit ſobrius.i.non iracundus:non teme
rarius. In aliis libris habetur Si ſciet opus illud : quod dicis
eum ſcire. Apparet miles:morem oſtẽdit glorioſi: quia de-
ſpicit Parmenonẽ,qui tã humiliter locutus eſt. Nemo poſ-
ſet hunc perpeti,qui haberet.qui.i.quomodo diligenter. ꝙ
Thais remouetur:ꝙ quædam ancillæ dominam ſequunẽ:
eſt maxima cõmoditas rei Chæreæ: vt ea quæ intendit pa-
rare poſſit,cum domus iſtis recedentibus nunc euacuetur.

Profecto q.m.m.q; c. Hæc perſona apud Me- DON.
nandrum adoleſcentis ruſtici eſt:& incõſequẽs
oratio:ſed conceditur ſecum loquentibus mul-
ta tranſcendere,quæ taciti intelligunt. Eſt eniʒ
integrum hoc modo. Profecto q.m.m.q; c.
nimirum intelligo, vel uenio. Nimirum da. Tha.m.m.
ma.poteſt autem nimirum & pro confirmatione accipi: vt
nihil deſit,vt nimirum ſine dubio:pro certo. Nimirum d.
h. Th.m.m.m. ſolue nimirum:& fac non eſt mirum,& ſta-
tim conſequens erit per aſyntheton tota ſentẽtia: quaſi di-
xerit non eſt mirũ:& ſub diſtinctione interpoſita mox in-
tulerit. Dabit h. Th.m.m.m. nam ni ne ſignificat: & ne
non.ni pro ne. Virgi. Læti diſcrimine paruo Ni teneant,ne Virgi.
pro non. Plautus:Ne vult inquit:pro non vult. Nimirum
d. Th.m.m.m. his verbis intelligitur ſe ſentire paulatim
labi in amorem meretricis: quãuis inuitum, & adhuc reti-
nentem mentem. Roget quis,quid tibi cum illa: prius in-
tulit,ꝗ interrogauit. Ne noram q.vbi v.c.vt ibi manerẽ
repperit. manerem modo non dormirem : ſed remanerem
ſignificat. Ait rem d.ſ.ſe,rem diuinam ſacrum ſignificat.
Et rem ſ.v.a.m.ſ. quæ non poſſit nunc agi cum opere-
tur. An rem ſeriam magis agẽdam tunc putabat, cum rem
diuinam feciſſet. Dolo m.h.o.ſ. dolus a lædendo dictus:
ideſt a dolando:ideſt minuẽdo,nã & δόλος græce laſio di-
citur. & dolones tæla quædam bellica: & dolare fabri lignũ
eſt aſcia ſcindere.quod autẽ addidit malo : aut archaiſmos
eſt,quia ſic in duodecim tabulis a veteribus ſcriptũ eſt. aut
epitheton doli eſt perpetuum.aut diaſtole eſt:quia eſt & bo
nus,quo a medentibus falli ægros, non tamen decipi Lu-
cre.poeta teſtatur. Accumbere mecũ: mecum penes me
ſignificat. Mihi d.ſ.non poteſt magis ſignificari profu-
ſa petulantia. Sermonem quære. ſermonem quærimus
quando non ſolum quod dicimus quærimus: verumetiam
quomodo alter nobis reſpondeat, & obloquatur.puta enim
deficientibus ſermocinandi cauſis:Quota ſit hora:& an ſa-
tis recte quis valuerit percontamur.

Quampridem

Vbi friget,huc euaſit,quam pridem pater
Mihi & mater mortui eſſent,dico iam diu.
Rus Sunii & quod habeam,& q̄ longe a mari.
Credo ei placere hoc,ſperat ſe a me auellere,
Poſtremo,& qua inde parua periſſet ſoror,
Et quis cum ea una,quid habuiſſet cum perit,
Et quis eam poſſet noſcere,hæc cur quæriret.
Niſi illa forte,quæ olim periit paruula
Soror,hanc ſe intendit eſſe,ut eſt audacia.
Verum ea ſi uiuit,annos nataſt ſedecim
Non maior! Thais q̄ ego ſum,maiuſculaſt.
Miſit porro orare ut uenirem ſerio,
Aut dicat quod uolt,aut moleſta ne ſiet.
Non hercle ueniam tertio,heus heus.Py.ecquis hic eſt!Ch.
Ego ſum Chremes.Py.o capitulum lepidiſſimum.Ch.
Dico ego mihi inſidias fieri.Py.Thais maximo
Te orabat opere,ut cras redires.Ch.rus eo.Py.
Fac amabo.Ch.non poſſum inquã.Py.at tu apud nos hic mane
Dum redeat ipſa.Ch.nihil minus.Py.cur mi Chremes!Ch.
Malam rem hinc ibis.Py.ſi iſtuc ita certumſt tibi,
Amabo ut illuc tranſeas,ubi illaſt.Ch.eo.Py.
Abi Dorias cito hunc deduce ad militem.

DON. ¶ Quampridem p.m.& m.m.e.hoc propter ætatem puellæ inquiſitum eſt. ¶ Huc euaſit:tanquã imprudẽter contenderit ad hanc inquiſitionẽ. ¶ Iam diu:iam olim. ¶ Et q̄ longe a mari:hoc ideo meretrix inquiſiuit:vt ſciret vtrũ rapina a prædonibus fuiſſet. ¶ Et q̄ inde parua periiſſet ſoror:qp pe ad mediterraneum locum:qui acceſſus eſſe potuit pyratis,ſed tamẽ nõ abhorret a ſuſpitiõe meretricis:quod & ſcire vellet: cuius prædii fundũ habeat Chremes:hoc eſt q̄ amœnum,vel q̄ maritimum. ¶ Hoc ſperat ſe p.a.m.a.bono vſus verbo auellere tanquã pertinaciter retinente. ¶ Quid h.cum p.pro quando:aut cum periret. ¶ Hæc cur q.& in geſtu,ac vultu id quod reſtat,oſtenditur.nam deeſt neſcio. ¶ Hanc ſe in.e.vt eſt a.proprie intendere eſt crimẽ in aduerſariũ iacere. ¶ Maiuſcula eſt:diminutiue dixit:vt oſtẽderet vtrãq; eſſe primæuã. ¶ Miſit p.o.p poſtea. ¶ Vt venirem ſerio:verũ vt venirem ſerie:an orare ſerio. ¶ Aut d.q.v.moleſta ne ſiet:pro q̄d velit.In Hecyra:Ac vide q̄ imerito ægritudo hęc oritur mihi abs te Soſtrata. ¶ Aut moleſta ne ſiet:aut hoc moraliter.nam cui hoc imperat:aut cũ quo hoc agit. ¶ Heus heus ecquis hic eſt:hæc ſeparatim pronuncianda ſunt:nam apparet inter hæc verba pulſatam ianuã perſonare. ¶ Ego ſum Chr.vide quantũ diſtet:ac varia ſit huius ruſticitas. ¶ Ego ſum Ch.a faceta meretricis diſciplina. ¶ O capitulum le.nã ruſticum eſſe ſtatim magis apparebit:vbi dixerit rus eo:& dico ego mihi inſidias fieri.blandimentum ruſticus inſidias putat. ¶ Rus eo:pro potiori negocio rus poſuit:& maiori negocio eſt,q̄ ſi diceret non huc venio. ¶ Non poſſum inquã plus ẽ q̄ volo. ¶ Dũ redeat ipſa:ipſa vel dña:vel ipſa,de qua agitur. ¶ Nihil minus:deeſt faciã. ¶ Malã in rẽ abi:hoc aduerbialiter dixit:quẽadmodũ dicimus domũ abis.& apparet illũ manu tactum eſſe,qui ſic iraſcitur:qa dixit Pythias:Cur mi Cremes:q.d.Cur meus ſic idignatus eſt adoleſcens.nam ab eo,q̄d eſt meus vocatiuus mi facit. ¶ Amabo vt i.t.v.il.e.vide non eſſe otioſum:q; oia prætẽtata ſunt potius,q̄ res importuna fieret:vt cũ ad militis domũ Chremes deduceretur:neq; enim hoc conueniebat perſonæ bacchanali:qm aut infacetum,& præter vſum:aut importunũ,ideo hoc ipſum Doriæ præcepit:vt illud trãſeas,vbi ea eſt,vt breuem viam demonſtraret:non eas,ſed tranſeas dixit. ¶ Amabo:interiectio eſt amantis:ſic verbum ſonat.

ab ea Thaide.iam tum:ideſt iam ex eo tempore.cum:ideſt quando.primum iuſſit:ideſt præcepit vel voluit,me acceſſier:ideſt acceſſi:hoc eſt appellari:vocari.domum:ideſt ad domum ſuam.quis:ideſt aliquis.roget:ideſt interroget.q̄d tibi cũ illa intercedit ſup.vel eſt:quaſi dicat:quid commercii habes,vel conſuetudinis cum illa?vel quid eges eius opera?vel quid tibi eſt illa opus?ne quidem:ideſt ne etiam.noram:ideſt noueram,illam ſupple:quaſi dicat:modo nihil mihi eſt cũ illa:ſed nec eam quidem noueram,cum iuſſit me acceſſi ad ſe domum.vbi:ideſt poſtquam veni.repperit cauſam:ideſt occaſionem,vt manerem:ideſt remanerem.vbi:ideſt domi ſuę.ait:ideſt dixit.ſe feciſſe rem diuinam:ideſt ſe feciſſe ſacrificium,ſeu ſacrum,& ait inquam ſe velle agere:ideſt loqui & cõmunicare mecum.rem ſeriam:ideſt magni põderis:non iocularia m.iam tum:ideſt ex eo tẽpore.ſuſpitio:ideſt opinio,& coniectura erat mihi.hæc omnia fieri dolo malo:ideſt mala calliditate.nã dolus malus(vt Labeo ait)dicit̃ omnis calliditas:fallacia:machinatio ad circumueniendum:fallendũ:decipiendum ve alterũ adhibitum.Nec ſine cauſa dolus malus dici ſolet:qm̃ veteres etiam dolum bonum dicebant.& pro ſolertia hoc nomẽ accipiebant:maxime ſi aduerſus hoſtem,latronemue quis machinatur.Dicitur autẽ(vt vult Donatus)vel a dolando.i.minuendo:vel a lædendo.nam dolus græce læſio dr̃ latine.& dolones tela quædam bellica:& dolare lignum eſt fabri.i.aſcia ſcindere.Dicitur etiam dolus malus:qa eſt & bonus:quo a medentibus falli ęgros,nõ decipi Lucr.poeta teſtatur.ipſa Thais accumbere:ideſt accumbebat:ideſt ad epulas:ſcilicet ſumendas mecum:vel more epulantium iuxta me ſedebat.dare:ideſt dabat.ſeſe:ideſt ſeipſam mihi:quibus ſignificatur profuſa petulantia.quærere:ideſt quærebat ſermonem:quaſi dicat inuitabat me ad reſpondendum:vt loquendi materiã inueniret.vbi:ideſt quando.friget:ideſt ceſſat:nec ſuppetunt ei verba,vt ſolebant.euaſit huc:ideſt in hæc verba erupit:ſiue huc peruenit:ſiue eo proceſſit,vt peteret quãpridem:ideſt quantum temporis eſſet,ex quo pater & mater eſſent mortui mihi.i.ad meum incõmodum:vel refert mihi ad patrem & matrẽ:quaſi dicat pater meus & mater mea.dico:ideſt reſpondeo,iam diu parẽtes meos:ſcilicet eſſe mortuos.ipſa Thais ſperat:ideſt credit.ſe poſſe auellere:ideſt extorquere:abſtrahere a me tanquam pertinaciter retinente:hoc ſcilicet,& q̄d rus:ideſt quem fundum Sunii habeam.& q̄:ideſt quantũ.longe:ideſt procul a mari habeam illud,vel ſit.Sunium autem eſt promontorium Athenienſium:& in eo rerum venalium emporium eſt.hic autem Sunii in genitiuo aduerbialiter poni recte poteſt.credo:ideſt puto.rus illud ſupple placere ei:ſcilicet Thaidi:& propterea ita de illo percontari.poſtremo.i.tandem.ſperat inquam ſe poſſe auellere hæc.ſ.quæ ſequuntur:videlicet.in qua die:ideſt in quo tẽpore.periiſſet.i.perdita fuiſſet.& quis perierat ſup.cũ ea.vel quis erat cum ea vna.i.ſimul:hoc eſt etiã ſperat poſſe auellere.q̄d habuiſſet.i.poſſediſſet.cum.i.qñ.periit.i.perdita fuit.& q̄s poſſet noſcere eã.i.agnoſcere:nam agnoſcimus vetera:cognoſcimus noua.Neſcio ſup.cur quęriret.i.pcõtetur hęc:

Res ſeria

Suſpitio

Agnoſcere & cognoſcere

GVL. Profecto quãto &c. Hæc perſona apud Menãdrum adoleſcẽtis eſt ruſtici:cuius oratio eſt inconſequens:ſed cõceditur ſecũ loquẽtibus multa tranſcẽdere,quæ taciti intelligũt.Chre.Profecto,i.certe.quãdo cogito:ideſt mente voluo,magis,magiſq;:ideſt intenſus.Nimirũ:ideſt certe:vel ſine dubio.inuenio ſup.vel intelligo,q; ſupple hæc Thais dabit mihi magnum malum:his verbis intelligitur ſe ſentire paulatim labi in amorem meretricis:quamuis inuitũ,& adhuc retinentem mentem.Nimirum dicitur quaſi non mirũ.Interdum enim in capitur pro non.ita:ideſt eo pacto,vel ideo.video:ideſt intelligo,me labefactarier(paragoge ẽ)ideſt perturbari:cõmoueri ſuis titillationibus malis:& corrumpi,cum prius mihi bona mens eſſet,aſtute:ideſt callide

niſi forte illa paruula ſoror, q̃ olim periit, itẽdit .i. ꝓponit: nititur oñdere ſe eẽ hãc, q̃ eſt apud Thaidẽ. Intẽdere ꝓprie eſt crimen in aduerſariũ iacere, vt audacia eſt mulieꝝ ſup. i. q̃ ſunt audacia mulieres. Veꝝ. i. ſed, ea ſoror ſi viuit. eſt nata ſedecim annos. i. habet ſedecim annos: vel eſt ætatis ſedecim annoꝝ. non eſt ſup. maior. i. maioris ætatis. Th. eſt maiuſcula. i. paulo maior, q̃ ego ſum. Maiuſculus la. lũ. a maius eſt diminutiuus: retinetq; prorſus ſtructurã ſimilẽ. oñdit aũt Chremes vtrãq; eſſe primæuas. Porro. i. poſtea (nam porro ſignificat ſed: lõge: certe: poſtea: vltra) Thais miſit orare: pro miſit ad me orandum, vt venirẽ ad eam ſerio. q.d. ꝓ re ſeria: vt prius dixerat. Eſt autẽ ſerio aduerbiũ: cuius cõtrariũ ẽ ioco. vel refert ſerio ad orare. q.d. miſit orare ſerio. i. cõſulto: dedita opera: omni ſemoto ioco: vt venirẽ ad ſe. aut dicat qd vult: pro velit. aut ne. i. non: prohibentis eſt. ſit moleſta. i. non me moleſtia afficiat. hercle non veniam tertio: ideſt (quod dici ſolet) tertia vice. heus: aduerbium vocantis. & hoc dicẽs pulſat ianuam. Py. hoc audiens Pythias dicit. ecquis. i. nũquid aliqs eſt hic, qui hoſtiũ pulſat. Ch. ego ſum Chremes. Py. o capitulum. i. paruũ caput: diminutiuum factum blandimẽti gratia. lepidiſſimum. i. facetiſſimum, vel iucundiſſimum: quaſi cuius aduentus plurimum ſit optatus: quod indicat o accuſatiuo iſtũ, nominatiuo, vel vocatiuo: q̃n capitulũ illic illorũ trium caſuum eſſe poteſt. Chre. ego dico inſidias. i. proditiones & fraudes & circũuentiones fieri mihi. Py. Thais orabat maximope: pro maximo opere. i. maxime, vel ſingulariter, vel vehementer: vt redires cras. Chre. eo rus. i. eo ad negociãdum: & operandum in agrum. vt meus mos eſt: quia ſum ruſticus. Py. amabo: amantis & bladientis eſt interiectio Comicis valde familiaris quaſi dicat: rogo te per amorẽ, fac quod peto. ſ. cras redi. Chre. inquaꝫ. i. dico tibi. non poſſum redire. Py. aut tu mane apud nos. duꝫ. i. quouſq;. ipſa Thais, vel domina redeat. Chre. nihil minus faciam ſup. ꝙ maneam. Py. o mi Chremes cur nihil minus facies: & intelligimus eum manu a Pythia tactum, vel propterea ꝙ vocatus ſit mi Chremes iraſcentem: ea ꝓpter ſubdit. Chre. abi. i. diſcede. hinc: ideſt a me. in malam rem: quaſi in malam fortunam: & (quod dici ſolet) vade in febrim quartanam. quidam codices habent Ibis: quaſi eam a ſe reiiciens, dicat Ibis in malam rem. Donatus legit Abis in malam rem: vultq; hoc aduerbialiter dici. Py. ſi iſtud. i. non redire. eſt iam tibi certum: ideſt conſtitutum. amabo: particula blandientis: quaſi rogo te per amorem. vt non tranſeas: ideſt per eam breuem viam te trãſferas. illuc: ideſt in domum militis: vbi illa Thais eſt. dixit autem tranſeas & nõ eas: vt breuem viam demonſtraret. Chre. eo: ideſt vado illuc. Py. o Doria ſerua deduc cito hunc ad militem: ideſt ad domum militis vbi eſt Thais.

SER. Profecto. Alia cõmoditas Chæreæ: cum enim Thais ſuperius dixiſſet Chremẽ fratrẽ puellæ venturũ: poſſet videri nocuiſſe Chæreę pñtia eius: ideo inducitur tñ vt remoueatur: & etiaꝫ Pythias gratia eius, qui eum remoueat. ſ. faciet eum duci ad domũ Thraſonis ad Thaida: & ſic magis domus euacuabitur. venit ergo Chremes admirans ſecũ: quare toties mãdetur a meretrice Thaide: timens ſe decipi ab ea: vt ex his verbis oſtendat ſe minus velle apud eã remanere. labefactarier. i. decipi iam tum cũ p. &c. ſ. ſi roget qs ante ait ſe feciſſe rem diuinam. i. bonã & vtilẽ. ſ. ꝙ ſororem illius quæſiuerat, & ideo rem. ſ. &c. iam tũ qa dicebat neſcio quã rem velle agere mecum familiariter erat. ſ. &c. ipſa accũbere. i. accũbebat mecum. mihi. i. ſuper me ſe ſe dabat quaſi cupiens: & rem cum ea haberet. hoc enim Chremeti videbatur. ſ. ſer. quærere. i. cupiens loquendi occaſionẽ reppertire. Vbi friget aio incendio amoris. quia videns me non curare huc. i. adhuc verba. tandẽ euaſit quærendo quãpridem p. &c. q̃rit vtrum rus. Sunii. ſ. vbi eſſet. & quidẽ habeã. ſ. in rure illo. & quã lõge ſit rus illud a mari: credo ei placere ſi iud rus. & ideo hoc. ſ. &c. Poſtremo quærit q̃ parua periiſſet: ideſt rapta fuiſſet ſoror. & qs cum ea: & quid ſigni habuiſſet: per quod poſſet cognoſci. & quis ſciret cognoſcere eã videret ſerio, aut dicat &c. edico quia vocauerat eum lepidiſſimum. co libenter ad eam.

Senarii, Septenarii, Quadrati Catalectici.

ANTIPHO ADVLESCENS.

Heri aliquot adoleſcentuli coimus in Pyræo,
In hunc diem ut de ſymbolis eſſemus, Chæreã ei rei
Præfecimus, dati annuli, locus, tempus cõſtitutumſt.
Præteriit tẽpus, quo in loco dictumſt, parari nihil eſt.
Homo ipſe nuſquamſt, neq; ſcio quid dicam, aut qd coniectem.
Nunc mihi hoc negoti cæteri dedere, illum ut quæram.
Idq; adeo uiſam ſi domiſt, ſed quis nam hinc a Thaide exit?
Is eſt, an non eſt? ipſus eſt. quid hoc hominis? qui hic ornatus eſt?
Quid illud mali eſt? nequeo ſatis mirari, neq; conicere,
Niſi quidquid eſt, procul hinc libet prius quid ſit, ſciſcitari.

DON. Heri aliquot adoleſcentuli coimus in Pyræo. In hoc prologuio inſinuatio pſonę eius eſt: cui narraturus eſt Chæreę: quæ a ſe poſt ſcænaꝫ facta ſunt. Fit aũt hoc populi cauſa: vt ſpectator auribus accipiat, qd ſubiicere oculis poeta nõ potuit. Coimus: coimus: cõſenſimus: ac pepigimus: ne ſit ſolœciſmus. In Pyræo: pro Pyrę ũ. Heri a. a. bene inuenta pſona eſt, cui narret Chærea, ne vnus diu loquatur: vt apud Menandrũ. Vt de ſymbolis eſſemus: Plau. in Menechmis: Minime eſſemus minore. non cum ſui diſpendio, ſed melius eſſemus ꝓducta litera. Præfecimus. i. συμαχοσ ιαρχειν fecimus. Dati annuli: nihil iterim de ſcorto apparet ephebo eſſe. Præteriit tẽps: quia tẽps conſtitutum eſt. Quo in loco: quia locus conſtitutus eſt. Homo ipſe: quia Chæreã ei rei præfecimus. Cæteri dedere: cæteri exceptis me, atq; illo. Quiſnam hic a Th. e. cauſa ſciſcitandi eſt admiratio de habitu cõmutato: & vix ſibi agnitus ẽ Chærea. Quid hoc hominis eſt? vide hanc longam narrationem poſſit audire: qui nondum amico narrat: & iam affectus pendet. Is eſt, an non eſt? ipſus eſt: vide an potuerit meretricem ignotam hoc habitu, atq; ornatu fallere: qui ab Antiphone vix agnoſcitur. Quid hoc h. eſt? ꝙ a Thaide ephebus exit. Qui hic ornatus? quia Eunuchi veſte idutus eſt. Quid illud mali eſt? ꝙ timidus egreditur. Quid ſit, ſciſcitari: ſciſcitari eſt occulta magis, & ſecretiora mirari, ac velle cognoſcere. vt Suſpenſi Euripylum ſciſcitatum oracula Phœbi.

GVL. Heri aliquot &c. In hoc ꝓloquio inſinuatio perſonæ eius eſt: cui narraturus eſt Chærea: quæ a ſe poſt. i. retro ſcænã facta ſunt. Fit aũt hoc populi cauſa: vt ſpectator auribꝰ accipiat, quod ſubiicere oculis poeta non potuit. Anti. Aliquot adoleſcentuli coim us. i. conſenſimus: pepigimus: conuenimus. & dr̃ coimus: pro coiuimus. heri in Pyrço. i. in vrbe Atticæ regionis: quæ erat portus Athenienſium. conſenſimus inquã in hunc diem vt eſſemus: ab edo es. i. comederemus. de ſymbolis: quaſi de portionibus collatis ab vno quoq; noſtrum. Quid aũt ſit ſymbolum ſatis abunde prius dictũ eſt. p̃fecimus. i. p̃poſuimus. Chæreã ei rei. ſ. vt eſſemus de ſymbolis. qui. ſ. colligeret ſymbola collata a ſingulis. annuli dati ſunt pro ſymbolis, quia deerant pecuniæ: vt nobiles adoleſcẽtes facere ſolẽt deficiente pecunia. locus cõſtitutus eſt, & deſtinatus vbi cœna parãda erat. tẽps erat conſtitutũ. i. determinatũ. tẽps p̃teriit. i. lapſuꝫ ẽ. nihil eſt parari. i. nihil eſt apparatus. in eo loco: ſup. in quo loco dictũ eſt. i. conſtitutũ eſt cœnam, vel prandiũ fore. ipſe hõ. ſ. Chærea. nuſquã eſt. i. non apparet: nuſquaꝫ offert̃ oculis. neq; ſcio quid dicam aut qd coniectem: ideſt quid poſſim coniectura conſequi, & cogitare. Nunc cæteri adoleſcẽtuli dederunt mihi hoc negocii. i.

hanc

hanc curam: hanc prouinciam, vt q̄ram illum.i. inueſtigē. ibo ad eum viſam.i. videbo: interdum ibo ad videndum, ſi eſt domi, ſed quiſnã.i. quis exit. hinc.i. ex hoc loco. a Thaide.i. a domo Thaidis, is eſt: ſcilicet Chærea: an non eſt, ita volutat ſit Chærea necne, quem videt. deinde eo attētius perſpecto confirmat. ipſus eſt, i. eſt ipſe Chærea. Quid hoc Quid hoc hominis ē hominis eſt. i. quis hic homo eſt. & bene hoc hominis: quaſi dicat: q nondũ pubes, ſed ephebus: & iam a Thaide meretrice exit. qd hoc ornatus eſt. i. cuiuſmodi eſt hic ornatus: quia hic Eunuchi veſte indutus eſt. quid illud mali eſt: qa. ſ. timidus egreditur. nequeo ſatis mirari. i. tantum mirari, quin adhuc ſit mirandum. neq̧ poſſum ſup. coniicere: ideſt cõiectura ſatis percipere quid ſit, niſi quicquid eſt. i. quicquid ſit mali. procul hinc: ideſt longe a me. q. d. ſibi totum. nihil mihi libet. i. velim prius ſciſcitari. i. inquirere tanquam nouum qd ſit. Sciſcitari Sciſcitari eſt occulta magis, & ſecretiora mirari, ac velle cognoſcere,

Octonarii, & Septenarii.

CHAEREA. ANTIPHO.

NVnquis hic eſt? nemo eſt, nunquis hinc me ſequitur? nemo homoſt.
Iam ne erũpere hoc licet mihi gaudiũ, proh Iuppiter
Nunc eſt profecto interfici, cum perpeti me poſſum,
Ne hoc gaudium contaminet uita ægritudine aliqua.
Sed neminem curioſum interuenire nunc mihi
Qui me ſequatur, quo quo eam rogitando obtundat, enecet.
Quid geſtiã, aut qd lætus ſim, quo pergã, unde emergã, ubi ſiem
Veſtitũ hunc nactus, quid mihi q̄rã, ſanus ſim, an ne inſaniã. A.
Adibo, atq̧ ab eo gratiam hanc quam uideo uelle inibo.
Chærea, quid eſt quod ſic geſtis? quidue ſibi hic ueſtitus quærit?
Quid eſt qd̓ lætus ſis? qd tibi uis? ſatin ſanus? qd me aſpectas?
Quid taces? Ch. o feſtus dies hominis, amice ſalue.
Nemo eſt, quem ego magis nunc cuperem uidere q̄ te. A.
Narra iſtuc q̄ſo qd ſiet. Ch. imo ego te obſecro hercle ut audias.
Noſtin hãc quã amat frater? A. noui, nēpe opinor Thaidē. Ch.
Iſtã ipſam. A. ſic cõmeminerã. Ch. q̄dam hodie eſt ei dono data
Virgo, quid ego eius tibi nunc faciē p̄dicem, aut laudē Antipho,
Cum ipſum me noris q̄ elegans formarum ſpectator ſiem?

SER. HEri aliquot. Incipit tertius actus de facto Chæreæ: qualiter ſit cognitum. Inducit enim ipſe Chremes Chæream referens totum: quod, & qualiter egit cum puella. nulla enim aptior perſona ad hoc referendũ adduci poſſet, q̄ illa, quæ omniũ conſcia erat. ſed quia erat cõuenıēs, vt ſibi ſoli referret, inducit etiam alia perſona idonea. ſ. quidam ſocius illius familiaris. aut ex ordine totum dicat: ſcilicet Antipho. & qua de cauſa obuius veniret prius oſtēdit, hoc modo: Heri aliquot coimus ad faciendum inter nos conuiuiũ, eſſemus: ideſt comederemus. annuli: ideſt vadimonia. locus conſtitutus in Pyræo: & tempus conuiuandi,

DON. NVnquis hic eſt? In hac ſcęna verba geſtum, vultumq̧ indicant exeuntis: cui obuia perſona obiicitur: ſub cuius occaſione ſpectatoribus geſta narrabuntur. ¶ Nunquis hic eſt? nemo eſt, nunquis h. m. ſ. duo meruit: ne quis obuius comprehenſor occurrat: & ne quis perſecutor exiſtat. ¶ Iam ne. e. h. l. m. g. erumpere quaſi actiuum verbum poſuit pro neutrali: vt ſi liceat mihi erumpere: quaſi exire mihi: pro a me. ¶ Nemo homo eſt: quãuis per nemo homo intelligatur: tamen addidit homo: vt veteres ſolent Nemo homo

Erumpere ¶ Erumpere: vtrum erumpere pro emittere poſuit: an erũpere pro exclamare, vt Erumpere vocem dicitur qui exclamat, nam Proh Iupiter dicturus eſt. ¶ Nunc eſt p. r. ordo, & ſenſus hic eſt: Nunc eſt profecto tempus cum me poſſis interfici. hoc autem cur ipſe dixerit, ſtatim ſubiicit cãm cum perpeti me poſſim. Vbi animaduertēdũ eſt: q ſi cũ cõiũcte legeris, qñ ſignificat: ſi ſeparate vero, dũ ſignificat. ¶ Nunc eſt pro, figurate, ac coniuncte lege ſine diſiunctione. ¶ Cõtaminet v. æ. a. mire vitæ crimē oſtendit: velut ipſa ſit campus, poſſeſſioq̧ fortunæ inſtabilis variorũ. ¶ Sed ne. c. i. n. m, apparatus ad intentionē futuræ narrationis dicit. ¶ Qui me ſ. id. cupit gaudens, quod triſtibus moleſtum eſt. nã contra Menedemus grauatur narrare quæ dolet. ¶ Obtundat: inſtat, ac repetat. obtũdat moleſtus, & tædioſus ſit. ¶ Enecet: quaſi enecet. ¶ Quid ge. deeſt quærens: vt ſit rogitãdo Obtundere

obtundat: enecet q̄rens quid geſtiam. Geſtire eſt motu corporis monſtrare quid ſentias. conſtat autem a pecudibus ad homines eſſe tranſlatum. Geſtire proprie eſt ſenſum corporis geſtu indicare: qd̓ magis brutorũ eſt animalium. Virgi. Et ſtudio in. v. g. l. ¶ Et quid l. ſ. propter qd. ¶ Vnde e. proprie dixit emergã: vt ex luſtris, atq̧ inhoneſtis locis: vtpote meretricis domo. Cice. At ne tũ quidē emerſiſti lutulēte q̄ſo ex naturæ tuæ ſordibus. ¶ Veſtitu3 hũc nactus: bene nactus dixit: vt qui nõ ſumeret, niſi ſuaſiſſet hæc occaſio. ¶ Adibo, atq̧ ab eo gratiam: ordo eſt: Adibo, ac ab eo gratiã hãc inibo. Gratia3 inire eſt dare beneficium: ac per hoc alicuius rei gratiã. i. amicitiam mereri. ſed hæc ē allocutio: Gratiã ab eo inibo: p̄ eius gratiam merebor. nam adeo amat Terentius ab eo, pro eius ponere. vt in Andria: Primum animaduertēda ab eo iniuria eſt. i. eius iniuria. Inire aũt gratiã eſt mereri gratiã. Plau. Iniet tñ ſolidã, & grandē gratiã. ¶ Quid eſt quod ſic geſtis? aut quid ſibi hic veſtitus q̄rit: facete repetit verba eius interrogationis: vt ſciat ſe iãpridem eſſe p̄ntem. ¶ Quid ſibi hic veſtitus q̄rit? facete & figurate dictũ eſt. ſic & alibi: Vt p̄noſcatis qd ſibi Eunuchus velit. ¶ Quid eſt qd̓ l. ſ. vide aliud eē geſtire: aliud lætum eſſe. ¶ Quid tibi vis? :quid mihi velim. ¶ Satin ſanus es? :ſanus ſu3 an veſanus. ¶ Quid me aſpectas? qd taces? his duabus interrogatiũculis deſcripſit vultũ dictari. ¶ O feſtus dies hois, amice ſalue: decet a ſalutatione incipe luculēte dicturũ. illud aũt veriſimile eſt: & percuſſum re noua: & audiēdi cupidũ imemorē extitiſſe ſalutandi. ¶ O fe. dies: verũ qui cã eſt feſti, ac læti diei: an qa ipſe tãtus ſit quantus ē feſtus dies. ¶ O f. d. pro bõ feſti diei, ſic dicit̃ ēt ſcelus homo. Ennius: O pietas. ¶ Amice ſalue, nemo ē omniũ, quē ego nõe magis: bene additũ magis: vt his amicis ſe antepoſitũ intelligat. quos cũ optet videre Chærea: tñ eũ magis adeo: vt aliis amicis antepoſitũ neminē cupit. ¶ Immo h. o. bonũ cõpendiũ ne multa diceret ad cõmēdandã, vt ſolet, narratione futurã. ¶ Immo h. o. vt: bene cõtulit verba: vt ex his appet quid agere velit. ille dixit q̄ſo, hic obſecro. ¶ Noſti h. q. a. ſ. quęrit an veriſimile ſit Antiphoni notã eē Thaidē, q̄ frater ipſe neſciuerit. ſed intelligere debemus mõ noticiã nõ vultus, ſed famæ poſitã eē: quã famã potuit ex Phædria Antipho ſcire. at vero aliã notitiã negauerat Chęrea ſibi fuiſſe cũ Thaide: hoc eſt viſus: vultus: oris: & corpis. ¶ Noui n. o. Thai. veriſimile ē hęc ſcit Antipho, qui adeo ſit familiaris Chæreæ. & eſt ordo hic: Noui nēpe opinor Tha. opinor Tha. optime: & ab illo tacitum: & ab hoc nomē oblatũ eſt: vt appareat quã nouerit: & quã poſſit aſſequi, q̄ dicent. ¶ Quid eius tibi ſ. p. a. l. p̄dicamus vt res ſunt: laudamus extollimus. vel p̄dicamus voce: laudamus argumentis. ¶ Quam elegans f. ſ. ſ. elegans eſt concertati & faſtidioſi iudicii, nõ quid placet facile. ¶ Quid ego eius tibi: ordo hic eſſe debet: Quid ego eius tibi nunc faciē p̄dicē, aut laudem Antipho, Cum meipſum noris, q̄ elegans formarum ſpectator ſiem. vt ſit ſenſus in hac cõmotus: vt ille qui ſolet, & ſcit formas eligere, ac faſtidire pro merito. ¶ Spectator: probator. vt Pecuniæ ſpectatores dicuntur.

Geſtire
Virgi.
Cicero
Grãm inire
Feſtus dies
Ennius
Laudare
Prædicare

In hac cōmotus ſum. A. ain tu? Ch. primam dices ſcio ſi uideris,
Quid multa uerba? amare cœpi, forte fortuna domi
Erat quidam Eunuchus, quem mercatus fuerat frater Thaidi,
Neq; is deductus etiam tum ad eam, ſubmonuit me Parmeno
Ibi ſeruus, qđ ego arripui. A. quid id eſt? C. tacitus, citius audies,
Vt ueſtem cum illo mutem, & pro illo iubeam me ducier. A.
Pro Eunuchon? C. ſic eſt. A. quid ex ea re tandē ut caperes com
modi? Ch.
Rogas? uiderē, audirem, eſſem una quā cū cupiebam Antipho.
Num parua cauſſa, ut parua ratio eſt? traditus ſum mulieri.
Illa ilico ubi me accepit, læta ad ſe adducit domum.
Cōmēdat uirginem. A. cui? tibi ne? Ch. mihi. A. ſatis tuto tñ. C.
Edicit, ne uir quiſq̄ ad eam adeat, & mihi ne abſcedam imperat.
In interiore parte ut maneam ſolus cum ſola, annuo,
Terram intuēs modeſte. A. miſer. C. ego inqt ad cœnā hinc eo,
Abducit ſecum ancillas, paucæ, quæ circum illam eſſent, manēt,
Nouitiæ puellæ, continuo hæ adornant ut lauet.
Adhortor properent, dum apparatur, uirgo in conclaui ſedet.
Suſpectans tabulā quādā pictam ubi inerat pictura hæc, Iouem
Quo pacto Danææ miſiſſe aiūt quondā in gremiū imbrē aureū.
Egomet quoq; id ſpectare cœpi, & quia conſimilem luſerat
Iam olim ille ludum, impendio magis animus gaudebat mihi,
Deum ſeſe in hominem conuertiſſe atq; per alienas tegulas
Veniſſe clanculum per impluuium fucum factum mulieri,
At quem Deum? qui templa cæli ſumma ſonitu concutit.
Ego homūcio hoc non facerem? ego illud uero ita feci ac lubens,
Dum hæc mecum reputo, accerſitur lauatum interea uirgo,
It, lauit, redit, deinde eam in lecto illæ collocant.
Sto expectans, ſiquid mihi impent uenit una, heus tu inqt Dore
Cape hoc flabellum, & uentulum huic ſic facito dum lauamus.

DON. ¶ In hac cōmotus ſum: non conſequens eſſet, ſi diceretur in hac commotum me ſcias, erit ordo, & ſenſus qui ſupra. ¶ Primam dices ſcio: fiduciam elegantiæ: & de aliis oculis iudicare. ¶ Quid multa verba? amare cœpi: ordine egit. nam prius eſt commoueri: inde amare, & bene non ante dicit quid agreſſus fuerit: niſi amoris mentione prælata: quo cogente nihil eſt infectū cupientibus. ¶ Submonuit me Parmeno: leniter monuit: & recte, quia arripui dictu rus eſt; & totum optime. nam vt nō erat boni adoleſcentis hanc technā repperire: ſic ab illo, quæ reperta fuit, plane veri amatoris arripere. ¶ Tacitus ſis, citius audies: in oratione ſolemus corripere extra ordinem percontātem. & bene celeritatē promiſit, qua facile tenetur auditor. & mire tanquam ſola interrogatio moræ ſit. ¶ Et pro illo iubeas illuc deducier: iubeam me dixit: tanquam inter honeſta ſit quod vile ſit, & turpe factum plerūq; perſeuerante impudentia releuat. ¶ Quid ex ea re tandem caperes commodi? tranſit a reprehenſione facti ad cām ipſius facti. ¶ Nū parua cauſa? aut parua ratio eſt ſic illata: interrogatio ē quaſi ad hāc annuere: & vult cōſentire Antipho ſit coactus. ¶ Læta vero ad ſe deducit domū: oīa mire: q; læta: q; dedit donū: q; cōmēdat virginē. Specta ſingularē & mirā virtutē poetæ: hic enim cōmēdādus eſt locus erroris initiū cōtinēs apud Thaidē cōuitium. ¶ Tibi ne? nō interrogat: ſed miratur. ¶ Satis tuto tamen: vtrum hoc etſi meretrix: tamē ſatis tuto agit: tamen & ſi Cherea, ſatis tuto tamē: quia nullus accedat alius.
Edicere Edictū ¶ Edicit: edicimus: iubemus: vel iure dicimus. Edicta enim imperatoria ſunt. ¶ Et mihi ne abſcedā impat: certe nullus vir accedit. ¶ Maneam ſolus: remaneam, pſeuerēq; in loco: ac per hoc ſuꝫ miſer: vtpote dono datus: & ſeruiens meretrici. & eſt ironia. ¶ Ego inquit ad cœnā hinc eo: ad impudētiā mulieris exprimēdā: quæ hoc die erit ſecura de Eunucho. ¶ Abducit ſecū ancillas: memoriter. nā dixerat abiens Vos me ſequimini. ¶ Paucæ, quæ circum illam eſſent: relictæ nōnullæ vt laudari poſſit ea virgo: quæ ſub vitii huius occaſione nuptura ē. Hoc eniꝫ totū ſic inducit poeta: vt nō abhorreat a legitimis nuptiis in ea præſertim, quæ vxor futura eſt. ¶ Manent: pro remanent. ¶ Nouitiæ puellæ: eclypſis nouitiæ & puellæ. ¶ Continuo hæc adornant vt: hæc
Hæc ꝓ hæ pluraliter pro hæ, vt in Phormione: Hæc illæ erant itiones. Adornāt aūt ex medio ſignificatu, ꝓ apparant. ¶ Duꝫ apparanť: impſonaliter dixit, & dū apparanť, ꝓ dū apparať, & ſedet, ꝓ ſedebat. ¶ Virgo in cōclaui ſedet: cōclaue ē ſeparatior locus in interioribus tectis; vel q; intra eū loca multa & cubicula clauſa ſint adherētia triclinio. ¶ Suſpectās quādā tabulā pictaꝫ: bñ accedit repente pictura ad ornamenta aggrediēdæ virginis: nō q2 nō ad hoc venerat Chærea: vt cōtinuo vitiaret puellā: ſed vt videret: audiret: eſſetq; vna: cum nihil amplius cogitaret auſus, incitatuſq; dum picturam cerneret. ¶ Iouem quo pa. mira inuentio, quia hæc pictura domui tribuitur meretricis aduerſus omnium pudicitiam amorū: contra parſimoniam: contra dignitatem: contra pudicitiā eſt. ¶ Iouem q. p. m. a. bene aūt, q2 fabula eſt: q2 taꝫ turpis Ioui, q̄ apta meretrici. ¶ Quo pa. D. q. m. a. q̄ aptior pictura domus meretricis ad amatorū illecebras: q̄ hæc, q̄ exēplum continet amoris. & amoris puellæ: & amoris ad Iouē pertinētis: & amoris gratuiti: nec parno ꝓpoſiti: ſed auro in gremium fluēte vænalis: tōq; in gremium Danae, ſe Iupiter, vt ſplēdidus imber illabitur: non ne videtur in meretrice ducente adoleſcentulos illam corporis partes, aucto re Ioue, velut in auratam, fuiſſe imbrem aureum, non rorem: vel pluuiā: ſed imbrē addidit ad auaritiā meretricis. ¶ Egomet quoq; ſpectare cœpi: moris ē ad oculos vertere quod videmus: & eum quem aſpicimus intueri. ¶ Iā olim ille ludū: bene non ſcelus, ſed ludum dixit. ¶ Impendio: ideſt magis, magiſq; luxerat. ¶ Etiā oliꝫ ille ludū: vt Hunc oro ſine me fu. an. fu. figura archaiſmos. ¶ Deū ſe in hominem cōuertiſſe: philoſophice nūc Terētius demonſtrauit quā cladeꝫ moribus hoīum, & ciuitatibus afferāt figmēta poetarū: cū exēpla ſcelerū afferant. ¶ Atq; in alienas tegulas: hic appet Iouē ſe patim auri fuiſſe picturā. ¶ Deū ſe ī hoieꝫ cōuertiſſe: verū, q2 Iupiter humana forma aurū iſundēs pictus erat in tabulis: an ꝓ Ioue aurū, an in hoiem, i. in hois audaciā, atq; flagitia. ¶ Atq; in alienas tegulas: ſatis Comico charactere locutus eſt, & ꝑmiſſo ſtylo. ¶ Veniſſe clāculū p. i. hæc oīa, nō vt difficilia factu, ſed humilia & Ioue digna ꝓferūtur: vt merito ſequať. ¶ Ego homūtio h. n. f. qđ nō ſolū Ioui, ſed ne hoi qdē, niſi furi aptū erat. ¶ Fucū factū. i. vt fucū faceret: hoc eſt inſidias & fraudē. Fucū: aſtutā fraudē: & mulieri ꝓ fœminæ. ¶ Qui tēpla cæli ſūma ſonitu cōcutit: aucto ritate pſonę: vt ſit in exēplis. ¶ Sonitu cōcutit: παρῳδία de Ennio. ¶ Tēpla cæli: ſcia tragica: ſed de induſtria nō errore. ¶ Ego homūtio h. n. f. oratorie vt Iouē extulit: ita detraxit ſibi. vtputa ille ē Deus, & magnus: ego nō homo, ſꝫ homuntio. ¶ Dū h. m. r. a. l. i. v. ſeruauit ordinē nuptiarū, & ꝓprio verbo, q̄ſi de nupta, dixit accerſiť. vt alibi: Quā mox virginē accerſo: nunc ipſe illā eſt habiturus vxorē. ¶ Dū h. m. r. hic oſtēdit nō ſibi primū hæc nūc in mente veniſſe: ſed tūc ēe cogitata fore: cū eēt in domo meretricis. ¶ It, lauit, redit: q2 his ſeparatim vtimur. ¶ Deinde eā in l. c. vide an aliquid deeſt ita legitimis nuptiis. nam & ipſum verbū collocarunt proprium eſt: & aſcribitur ꝓnubis. ¶ Sto ex. ſi. m. i. energia, non enim dixit ſtabam. ¶ Sto expe. deſiderās. Energia
& mire oē tēpus executus eſt, ſalua veritate. in qua Virgi. negligēs iuenit, cū poſt occiſum Mezētiū nō factā noctis mētione, ſtatim intulit: Oceanū interea ſurgēs Aurora reliqt. Virgi.

¶ Cape hoc

Vbi nos lauerimus,ſi uoles lauato,accipio triſtis. A.
Tum equidem iſtuc os tuum impudens uidere nimilum uellem,
Qui eſſet ſtatus,flabellum tenere te aſinum tantum. C.
Vix elocutaſt hoc,foras ſimul omnes proruunt ſe,
Abeunt lauatum,perſtrepunt,ita ut fit,domini ubi abſunt.
Interea ſomnus uirginem opprimit,ego limis aſpecto
Sic per flabellum clanculum,& ſimul alia circunſpecto
Satine explorata ſint,uideo eſſe peſſulum hoſtio obdo. A.
Quid tū? Ch. qd qd tū fatue? A. fateor. Ch. an ego occaſionem
Mihi oſtentatam tam breuem,tam optatam,tam inſperatam
Amitterem? tum pol ego is eſſem uere qui aſſimulabar. A.
Sane hercle ut dicis,ſed interim de ſymbolis quid actumſt? C.
Paratūſt. A. frugi es,ubi? domin? C. imo apud libertū Diſcū. A.
Perlongeſt,ſed tanto ocyus properemus,muta ueſtem. C.
Vbi mutem? perii,nam domo exulo,nunc metuo fratrem
Ne intus ſit,porro autem pater ne rure redierit iam. A.
Eamus ad me,ibi proxumumſt ubi mutes. Ch. recte dicis.
Eamus,& de iſtac ſimul re quo pacto porro poſſim
Potiri,conſilium uolo capere una tecum. A. fiat.

Flabellum ¶ Cape hoc flabellum,& ventulum: præclare non ſenſum: ſed verba ipſa per induxit: per quam puellaris error exprimitur. ¶ Ventulū huic ſic facito d.l. demōſtratiuum & geſtu explicandum. ¶ Cape hoc fla. q̄ particulatim cum qua diligētia iubet: quaſi nouitio & imperito.

DON. ¶ Vbi nos lauerimus, ſi voles lauato: vide vſum verbi tam cito variatū: dum lauamur: & vbi nos lauerimus. ¶ Accipio triſtis: ideſt triſti ſimilis. vt Namq; vt conſpectu in medio turbatus. ¶ Sic voles la. quaſi ſatiſfacientis eſt: cū ſolus illum relinquat cū virgine. ¶ Accipio t. bene triſtis tanquā aliud magis vellet: hoc eſt lauare, aut ludere. Metuit enim ne quod cupit ꝓdatur gaudio. ¶ Tum iſtuc os t. im. v. v. licet iocanti & amico conuitium iucunde facere.
Status Statura ¶ Quid eſſet ſt. ſtatura corpori aſcribitur: ſtatus ad habitum refertur, ergo ſtatus eſt ſcænici: ſtatura longitudo corporis. ¶ Flabellum t. t. a. t. quia hoc miniſterium delicatorum ſeruorū eſt. ¶ Omnes pro ſe: verbo neutrali quaſi actiuo vſus ē. ¶ Domini vbi ab. vbi & temporis & loci poteſt eſſe. ¶ Interea ſ. v. o. vtpote compreſſam ſomno: & oblectatam flabello: atq; ab Eunucho nihil metuentem. ¶ Ego l. aſ. limis ſi nominatiuus ſingularis eſt, tranſuerſus ſignificat: ſi ſeptimus pluralis, deeſt oculis. Nam limis eſt tranſuerſus: vnde limen
Limis Limen dicitur quoq;: quod ingredientibus, exeuntibuſq; tranſuerſuʒ eſt. Cum igitur diſſimulantur homines ſe videre quod vident: & non recta facie, ſed tranſuerſa intuentur, limes dicūtur aſpicere. ¶ Sic per fla. e. ſic eſt & neceſſario additum, nā & limis & per flabellum ſine demonſtratione parum intelligitur. ¶ Limis aſpecto: cum limi dicuntur obliqui generaliter: & hoc tamen proprie de oculis dicitur. ¶ Peſſuluʒ hoſtio obdo. ſ. vt admoueret, arceretq; auxilium virginis. ¶ Quid t. ſ. quid enim præter vitium ſupereſt: vbi amator eſt adoleſcens: & virgo dormiens, & in clauſo gutture explicata narratio eſt, quam audiētis curioſitas finit: & cuius in extrema parte maior attentio eſt. ¶ Fateor me fatuum: qui hoc quæſierim ſubauditur. ¶ An e. o. vide quanta dixerit: non voluntatem, ſed occaſionem: non animaduerſam, ſed oſtentatam: non hanc, ſed tantam: non anguſtā, ſed breuem: non appetitam, ſed exoptatā: nō repentinā, ſed inſperatā. aliud enim ſibi ꝓmiſerat, vt ſupra diximus: nō qd̄ pictura, occaſioq; pſuaſit. ¶ Tū pol ego is eſſem: Eunuchus .ſ. ¶ Sane hercle vt dicis: deeſt ita eſt. ¶ Sed interim de ſymbolis quid actum? bene memor eſt perſonæ, quam induxit poeta per hanc interrogationem: Sed interiʒ de ſymbolis?
Frugi ¶ Frugi es: vtilis & neceſſarius: vt fruges ſunt humanō generi. Frugi eſt ergo, in quo eſt aliquid, quod fruamur: ideſt vtamur. ¶ Diſcum: nomen eſt propriū. ¶ Sed ocyus pro. dixit pro ambulemus. ¶ Muta veſtē h. ad id qd̄ in domū Thaidis rediturus eſt Chremes. ¶ Vbi mutem? perii: vultu oſtendit qd̄ ſubaudiť neſcio. ¶ Nam domo exulo: deeſt ꝓpe: aut veluti. vt ſit ꝓpe
Exulo iaʒ exulo. Exulo duobus modis dr̄: & de loco in quo exul ē: & de loco in quo deiectus. ¶ Metuo frater n. i. ſ. cauſas oſtēdit cur modo penitus veluti exulet. ¶ Pater ne rure redierit: præparatur iam interuētus ſenis, & eſt zeugma ad ſuperiora: nam & hic metuo eſt ſubaudiendum. ¶ Ibi proximū eſt vbi muten: hoc ē domus mea. ¶ Recte dicis: ea ipſa verba quodammodo feſtinationem ſonāt. ¶ Quo pacto porro poſſim: poſtea, deinceps.

GVI. Nunquis &c. In hac ſcæna verba geſtum, vultumq; indicant exeūtis: cui obuia perſona obiicitur: ſub cuius occaſione ſpectatoribus geſtu narrabuntur. Ch. nunquis: ideſt nunquid aliquis. eſt hic apud me: ſcilicet qui mihi comprehenſor occurrat. Deinde nemine viſo, ſubdit: nemo eſt, nūquis ſequitur me hic: qui me ſcilicet perſequať. Poſtea nemine viſo, ſubiſigit: nemo homo eſt. i. nullus homo eſt, nemo enī iunctum cuʒ homo, idē eſt qd̄ nullus. vt Neminem vidi hominem. i. nullum. Deinde oſtendit ſe cupere ſummope re ſuum gaudium alicui communicare: ſed neminē interuenire videt, cui narret. Ne: ideſt vtrum, licet mihi iam: ideſt nunc. erumpere: ideſt exprimere: emittere: manifeſtare: prodere: meum gaudiuʒ: qd̄ cœpi in illa ſuppoſitione, cū. ſ. pro Eunucho fui ſuppoſitus. vel ſi vis capere (vt Dona. ait) erūpere neutraliter: pro exire. & tūc ſic aſtrue: Licet ne iam hoc, i. meum gaudium. erūpere. i. exire: prodire: elabi: euadere. mihi. i. a me. manifeſtādo: ſcilicet alteri. Dicimus enim erupit in hanc vocē: & hęc vox ex eius pectore erupit: quaſi exiuit. Proh Iupiter (vt
Proh Iupiter iraſcentis ait Seruius in. iii. Aenei.) iraſcētis exclamatio eſt. profecto: ideſt proculdubio. nunc tēpus eſt cum. i. quando: vel in quo tempore. & tunc aduerbium ponitur pro nomine: vt ſæpe fit. poſſum perpeti. i. ferre me interfici. ne. i. vt nō. hoc gaudium, qd̄ cepi. contaminet. i. inquinet: fœdet vitam meaʒ. aliqua ægritudine. i. aliquo crimine & paſſione. Nam cri
Crimē & paſſio men eſt animi ægritudo: quemadmodum & omnis animi paſſio. Sed neminem video nunc interuenire. i. interea venire. mihi. i. ad me. curioſum. i. minutiſſima quæq; exquirētem. a nimia enim cura curioſus dicitur: quoties plus diligē
Curioſus tiæ, q̄ oporteat, impendimus rebus vel noſtris, vel alienis. qui. i. curioſus homo ſequatur me. & iam obtūdat. i. inſtet, repetatimoleſtus, & tædioſus ſit rogitando. & qui inquam enecet. i. ſuis quæſtionibus, quaſi me mori faciat: vt vulgo dici ſolet, cum aliquis eſt nimis tædioſus: Mori me cogis tæ
Enecare dio, & quaſi enecas. qui ergo enecet quærens ſubaudi. quid geſtiam. i. quid motu corporis oſtēdam. Nam geſtire proprie eſt ſenſum. i. ſentētiam & cupiditatē corporis geſtu indicare: qd̄ magis brutorū eſt animalium. Virgi. Et ſtudio incaſſum videas geſtire lauandi. Aut q̄rens inquā qd. i. cur ſim lætus. & quo. i. in quē locū. pergā. i. iter ꝓſequar, & dirigā. vn̄. i. a quo loco. emergam. i. exeā, erūpā. & bene velu
Emergere ti ex luſtris & inhoneſtis locis. Cice. An ne tū quidē emerſiſti lutulēte quæſo ex naturæ tuæ ſordibus. quærēs inquam vbi nactus ſim. i. inuenerim. hūc veſtitū. i. talē cultū Eunuchi. quærēs inquā qd quærā mihi. i. quid mihi velim, quid poſtulē. q̄rens inquā an ſim ſanus. i. mētis cōpos, an ne. i. vel vtrū. inſaniā. i. deſipiā. ſim inſanus, & mētecaptus. An adibo eū. ſ. atq; inibo hāc gratiā ab eo. i. dabo illi hoc bn̄ficiū. quā. ſ. gratiā: hoc eſt qd̄ beneficiū. video tū ſup. velle q. d. offerā me illi: & interrogabo eū: vt poſſit ſuum gaudiū erū
Gratia pere: qd̄ habiturus eſt beneficii loco. Gratia enim interdū capiť pro beneficio. vn̄ referre gratiā. i. beneficiū compenſare alio beneficio. Interdū gratia dicitur amicitia: vn̄ inire gratiam alicuius eſt mereri amicitiam eius ꝓſtatione bene-

ficiorũ, & ita gratia acquirit̃ ꝑ gratiã.i.amicitiã,ꝑ bñficiũ.
inibo ergo gratiã ab eo:ꝓ eius:hoc eſt merebor amicitiam
eius hoc bñficiũ illi pſtãdo. Terẽtius aũt ſæpe amat ponere
ab eo ꝓ eius:vt ſatis prius dictũ ẽ. O Chærea: repetit An-
tipho verba interrogationis:vt Chærea ſciat eũ iãpridẽ cẽ
pñtẽ.qd eſt ꝙ ſic geſtis.i.ꝙ geſtũ corporis oſtẽdis. aut quid
hic veſtitus qrit ſibi.i.qd ſibi vult tale indumẽtũ,ſiue qd ſi-
gnificat.qd ẽ qꝺ.i.pp qꝺ ſis lętus. qd tibi vis.i.(qꝺ inepte
dici ſolet)qd oportet tibi.ſatis ne.i.vtrũ es ſatis ſanus.i.ſa-
tis bonæ mentis.qd.i.cur aſpectas me.qd.i.cur taces.Ch.o
feſtus dies hois.i.ſm Dona.hõ feſti diei.i.q ẽ cã feſti & læti
diei: vel q ſit tãtus quãtus eſt feſtus dies. Poſſet ẽt rite dici a
Chærea de ſeipſo,o ſeſtus dies hominis: videlicet mihi.q.
d.o dies mihi lætus iſtius hominis aduẽtu mihi amici.& ad
miratiue dictũ eſt hoc,vel exclamatiue,amice Antipho ſal
ue.i.ſis ſaluus.nemo omniũ.i.nullus ex omnibus eſt: quem
Quæſo ego nunc magis cuperẽ videre,q̃ te Antiphonẽ. An. qſo.i.
& obſe- rogo.narra.i.recita.qd iſtud ſit:ꝙ.ſ.geſtis:& ꝙ lętus es &c.
cro Chæ.imo.i.ſed.potius ego te obſecro.i.per ſacra rogo:qꝺ
plus eſt,q̃ qſo.hercle.i.per Herculẽ:iurãtis aduerbiũ.vt au-
dias.i.auſcultes dicta mea.noſtin.i. cognoſcis ne hãc mere
tricem:quã frater Phædria amat. An.nẽpe.i. certe noui,vt
opinor,amat inquã Thaidẽ.Chę.iſtam ipſam,i.iſtam met
Cõme- amat.ſ.An.ſic.i.eo modo. cõmemineram.i. recordabar, &
mini memoria tenebã.Chæ. hodie quædã virgo eſt data ei do-
no. An.quid.i.quare.ego nunc prædicẽ.i.narrem.aut lau-
dem.i.cõmẽdẽ tibi.faciem.i.formã,& ſpeciẽ eius, ſeu figu-
ram. Prædicamus res,vt ſunt, dicit Dona. laudamus vero
cum extollimus.vel ꝓdicamus voce:laudamus argumẽtis.
Quid ergo tibi prædicẽ.cũ noris.i.noueris: hoc eſt cogno-
ſcas.q̃.i.quãtum.ſim elegãs.i.aptus:accõmodatus ad eligẽ
das formas.ſpectator.i.probator.formarũ.i.facierũ.cõmo-
tus ſuꝫ.i.allectus primo aſpectu:& primo motu inuaſit me
titillatio formæ eius:ſeu incitatus ſuꝫ in hac.ſ.virgine. An.
ain.i.ais ne tu te eſſe cõmotũ in illa: & eam eſſe tãta forma.
Chæ.ſcio ꝙ dices eã eſſe primã.i.præſtantiſſimã forma:&
Quid vincẽtem cæteras ſi videris eã.quid multa verba inculco.ſ.
plura i- vel quid plura:vel quid verbis opus eſt,quæ verba poni ſo
culco lent, vbi qꝺ ꝑcipuum eſt venit ſubiungenduꝫ.cœpi amare
poſt.ſ.cõmotionẽ meã in ea.prius enim cõmouemur:dein-
de amamus.forte fortuna.i.caſu quodã:vt dici ſolet:aduer-
bium euentus.quidã Eunuchus erat domi fratris. quẽ Eu-
nuchum frater mercatus fuerat.i.emerat. Thaidi.i. ꝓpter
Thaidẽ.neq tũ.i.tũc.is Eunuchus deductus erat ad Thai
dem.ibi.i.tunc.Parmeno ſeruus ſubmonuit.i.ſciẽter & latẽ
Submo ter monuit me aliqd ſup.technæ, ſeu artis & verſutiæ.qꝺ
nere ali ego arripui.i.celeriter ipſo inuito rapui,& mihi vendicaui.
quid An.qd ideſt:Chæ.ſis tacitus.i. noli interrũpere ſermonẽ.
Tech- audies citius:hoc dictũ eſt corripiendo Antiphonẽ, qui ſer-
na monẽ interruperat. Subiungit demũ ſm ſuum ordinẽ:Sub
Arripe monuit inquã me vt mutẽ veſtẽ cũ illo Eunucho. & vt iu-
beaꝫ.i.vt præcipiã ſeruo Parmenoni,me deducier.i. dedu-
ci:per paragogen.illuc.i.ad Thaideꝫ.pro illo.i.illius loco.
An.pro Eunucho.i.loco Eunuchi.Chæ.ſic eſt. An.qd tan
Tandẽ dem:ibi tandẽ habet vrgens quiddã,& accelerãs.quid ergo
cõmodi.i.quid vtilitatis.caperes ex ea re.i.ex ea deductio-
ne.Ch.rogas.i.inquiris.videreꝫ.i.delectarer eius aſpectu.
audirem eius blãdos ſermones.eſſem.i. verſarer. vna.i.ſi-
mul.qua cum.i.cũ qua puella cupiebã eſſe.o Antipho nũ.i.
nunquid:quaſi dicat nõ eſt parua cauſa:aut parua rõ: qua-
re cuperẽ deducier.traditus ſum mulieri.ſ. Thaidi. vero.i.
ſed.ilico.i.cõtinuo.vbi.i.cum accepit me. illa læta.i. gaui-
Ad ſe ẽ ſa.deducit me domũ ad ſe.i.(quod vulgo dicitur,ſed nõ re-
penes ſe cte)penes ſe.nã ad ſe hic illud ſignificat.cõmẽdat.i. tradit.
mihi.i.fidei meæ. virginẽ.ſ.puellã. An. cui cõmendat virgi
nem ſup.ne.i. verũ tibi.Ch. mihi cõmendat inquã. An. ta-
men ſatis tuto.i.ſatis ſine periculo tibi cõmittit eã,q.d.peri
culoſiſſime:& hoc per ironiã dixit, vel ſatis tuto dicit, cum
nullus te pſente ſit acceſſurus alius: præſertim cum illius ſis
ſatis futurus ſollicitus.Chæ.edicit.i.iubet.nam edicimus.i.
iubemus & iure dicimus. edicta enim imperatoris ſunt,nec
quiſquã vir.i.aliquis vir,adeat.i.ingrediatur ad eã puellaꝫ.
& imperat mihi.ſ.Thais,poſtq̃ iuſſit oibus,mihi præcipue
imperauit,ne abſcedã.i.diſcedã ab ea.imperat inq̃ mihi vt
maneã.i.remaneã: perſeuerẽ in eo loco ſolus cum ſola. an-
nuo.i. quodã ſigno oſtendo me velle. intuens.i. aſpiciens.
modeſte.i.cum bono modo terram. An.miſer eras ſup. vt-
pote dono datus,& ſeruiens meretrici. Ch. inquit Thais,
ego eo hinc.i.ex hoc loco ad cœnam cũ milite:abducit ſecũ
ancillas.paucæ puellæ nouitiæ.i. adhuc nouæ, & rudes, &
imperitæ:quæ eſſent circa illã.ſ.virginẽ ſeruandã.manẽt.i.
remanent,continuo.i.ilico.hęc:pro hæ. vt in Phormione:
Hæc illæ erant.adornant.i.apparant. vt lauet.i.balnea ſu-
beat.adhortor.i.ſuadeo. vt properetur.i. celeriter fiat talis
apparatio:vel(vt alii codices habent)vt properet.ſ. puel-
la.dũ.i.quãdiu.apparatur.i.fit apparatus ille ad lauandum:
& apparatur dictũ eſt impersonaliter. virgo ſedet:pro ſede
bat.in conclaui.i.in loco ſecretiori domus. Eſt enim concla
ue ſecretior locus in interioribus tectis:vel ꝙ intra eũ locuꝫ
multa loca & cubicula clauſa ſint adhęrẽtia triclinio.ſuſpe-
ctans.i.ſuſum,vel ſurſum aſpiciẽs,quãdã tabulam pictam.
vbi.i.in qua tabula,hęc pictura inerat.quo pacto.i. modo.
Aiunt aiunt poetæ.ſ.& bene aiunt: quia fabula eſt. Iouem miſiſſe
quondã.i.iãpridem:olim.imbrẽ aureum.i. habẽtem aureas
guttas.in gremiũ Danae.i.illi puellæ. Nã Danae potius eſt
datiuus,q̃ genitiuus,niſi latina inflexione declinetur:& tũc
bene eẽt genitiuus. Quoq.i.ẽt. egomet cœpi ſpectare id.ſ.
tabulam pictã.& qa ille Iupiter iam olim.i. iãpridẽ. luſerat
ludũ conſimilẽ:qualẽ ludere conabar: videlicet fucum face-
re mulieri.impendio magis.i.multo magis animus gaude-
bat mihi.Deum.i.Iouẽ.conuertiſſe.i.mutaſſe.ſeſe.i. ſeipſum
in hominẽ.atq venisse clanculũ.i.ſecrete: latenter:aduer-
Tegu- biuꝫ eſt.in alienas tegulas.i.in tecta aliena:qꝺ furi ſoli aptũ
la erat.per impluuium. Varro ait,impluuium eſſe id qꝺ relu-
Implu- ctum erat in medio tecti:vt imbrem caperet deorſum,quo
uium impluebat. dictũ ſic impluuiũ a pluuia. Aſconius ẽt dicit,
impluuiũ eſſe locũ ſine tecto in ædibus, quo impluere im-
ber in domũ poſſit. veniſſe ergo per impluuiũ factum.i. vt
faceret:primũ ſupinũ.fucũ.i.inſidias:fraudẽ: furum aſtutiã.
mulieri:ꝓ fœminæ. At.i.ſed.quẽ Deũ animus inquã gau-
debat ſe conuertiſſe. Interrogat:deinde reſpõdet: illũ ſup.q
Varro concutit tẽpla cæli.i.loca cõſecrata Deo.&(vt Varro inter
ꝑtatur)tẽpla.i.atria cæli: ſeu alta tecta tonantis. qui ergo
cõcutit ſumma tẽpla.i.ſublimia atria cęli ſonitu:videlicet to
nitruũ. hoc autẽ ex Ennio deductũ eſt de induſtria:nõ erro
Homũ- re aliquo. Ego Chærea homũtio.i.quaſi, qui nõ ſum hõ in
tio cõparatiõe eius.nõ facerẽ.i.nõ efficerẽ.hæc q̃ fecit.ſ. vero.i.
Libens ſed.feci ita:vt ipſe.ac libens.i. cũ magna libidine & appeti-
tu. Interea dum reputo.i. conſidero hæc prædicta. mecũ.i.
apud me.accerſit.ſ.ideſt aduocatur ab ancillis : ea vadit ad
eas:lauit in balneo.ſ.rediit.i. reuerſa ẽ vbi ego erã. Deinde
Collo- illæ ancillæ collocarunt.i.diſpoſuerunt(quod verbũ aſcri-
care bitur ꝓnubis)eam puellã in lecto.ſto.i. erectus ſum:nõ ſe-
dens:expectans ſi quid imperent mihi ipſæ nouitiæ puellæ
(Donatus legit ſpectans.i. deſiderãs, vel aſpiciẽs)vna ex
illis.ſ.puellis. venit,inquit.i. dixit.heus: aduerbiũ vocantis.
Dore:nomẽ Eunuchi,cape hoc flabellũ.i. hoc inſtrumentũ
aptũ aut ad ventilãdũ.i. ventũ faciendum:aut ad abigendas
Flabrũ muſcas(dr̃ enim a flo flas. vel eſt diminutiuũ a flabrũ bri:
qꝺ a flãdo ſic nominat̃)& facito huic.ſ. puellæ. ventulũ.i.
paruum ventum. ſic.i. hoc pacto:vt tibi oſtendo.dũ.i. q̃diu
lauamus. vbi.i.quando lauerimus nos.lauato ſi voles.acci-
pio flabellum triſtis.i.vultu ſeuero.& quaſi mœſto.an equi
dem.i.certe.tũ.i.tunc.vellem nimium.i. valde cuperẽ. vide
re iſtud:per cõtẽptum dixit.os tuũ.i.tuam faciẽ.impudẽs.i.
inuerecundum.nimiũ inquã vellẽ videre.q.i.qualis.eẽt ſta-
tus tuus.i.tuus habitus:& modus te hñdi te.tm aſinũ.i. te q
es tã magnus aſinus.& hoc ꝑ contẽptũ dicit:cũ illud officiũ
& miniſteriũ ſit delicatorũ, & paruorũ ſeruorũ. Vellẽ ergo
videre te tam magnũ aſinũ tenere flabellũ.q.d. operæpñtiũ
fuiſſet te videre tã magnũ aſinũ facere miniſteriũ paruorũ,
& delicatorũ ſeruorũ. Ita eniꝫ loq fere ſolemus: cũ videmus
aliquem

Prorue re aliquem magnum adhuc puerilia opera exercere. Chæ. vix puella ſup. eſt locuta.i.effata hæc, quę dixi, omnes prorudūt ſeſe foras.i. omnes ſimul cum impetu ſe conferunt foras. vbi verbo neutrali pro actiuo eſt vſus. abeunt.i. diſcedunt lauatum. perſtrepunt.i. magnum ſtrepitum faciunt pedibus, manibus, vocibus confuſis. ita.i.eo modo, vt.i. quemadmodu3 fit. vbi.i.qñ vel in quo loco. domini abſunt.i.nō ſunt præſentes. interea.i. dum perſtrepūt. ſomnus opprimit.i. occupat virginem: cui ventulum faciebam. Ego aſpecto limis: ſi inflectatur hic & hæc limis & hoc lime. tūc eſt ſenſus: Ego limis.i. ego trāſuerſus: vnde limen dicitur: qđ ingredientibus & exeūtibus tranſuerſum eſt. Si vero inflectatur limus lima limum: tunc eſt ſenſus: Ego aſpecto limis oculis ſup.i. obliq̃ intuentibus. nam limi obliqui dicuntur generaliter, proprie tamē de oculis illud vocabulum dicitur. Cum autē homines diſſimulāt ſe videre, qđ vidēt: & non recta facie, ſed tranſuerſa intuenť: limes aſpicere dicunť. ego inq̄ aſpecto limis oculis, i. obliq̃ intuētibus, ſic.i. hoc modo: vt oſtēdo. clanculū.i. ſecreto. per flabellū.i. per ventilatoriū: vt ita dicam. & ſimul.i. ēt. circūſpecto.i. circūluſtro oculis, alia ſatin.i. verū ſint ſatis. explorata.i. certa. video omnia eſſe explorata inquā. obdo.i. oppono: quaſi contra do. peſſulū.i.

Obdaſ Peſſulū repagulum. obicē.i. illud.ſ. ligneū vel ferreū: quo ex interiori domo claudiť hoſtiū: diciturq̃ a pello is. Obdo, inqt, peſſulum hoſtio. vt.ſ. amoueret & arceret auxilium virginis. An. quid tū.i. deinde ſecutum eſt. Chæ. quid tum fatue.i.o fatue quæris quid tum ſit ſecutū. An. fateor me eſſe fatuū, qui quæſierim. Ch. an.i. verū. amitterē.i. amittere debeam: vel putas q̃ amitterē. occaſionē.i. opportunitatem. oſtentatā.i. oblatā mihi. tam breuē.i. tā parū duraturā. tā optatā.i. tam deſideratā tā inſperatā.i. tā præter ſpē mihi allatā. Pol.i. per Pollucē. ego eſſem vere is qui aſſimulabar.i. fingebar.i. ego eſſem vere Eunuchus: qui videbar eſſe cū nō eſſem. An. hercle.i. per Herculē. ſane.i. certe. eſt ſup. ita vt dicis. ſed interim.i. interea. qđ eſt actū de ſymbolis.i. de pecuniis: vel annulis collatis ad prandium parandū. Ch. paratum eſt.i. prandiū eſt apparatum: vel forſitā impersonaliter ſumi poſſet. An. es frugi.i. vtilis & neceſſarius: vt fruges ſunt humano generi. Frugi eſt ergo, in quo eſt aliquid, quo fruamur.i. vtamur. Vbi eſt paratum inq̄ domin: ideſt verum domi. Chæ. immo.i. ſed. apud libertum.i. manumiſſum. Diſcū: ideſt ſic nominatum: paratū eſt inq̄. An. eſt perlonge.i. valde longe. Chæ. ſed properemus.i. ambulemus (ait Dona.) vel feſtinemus. tāto ocyus.i. velocius. An. muta veſtem.i. depone illam, & ſume aliam. Ch. vbi mutē.i. vbi poſſim mutare, vel neſcio ſup. vbi mutē. perii.i. perditus ſum. nam exulo.i. prope iā eiectus a domo paterna. Nā exulat quis & de loco a quo deiectus ē: & in loco in quo exilium illi aſſignatum eſt. nunc metuo.i. vereor. ne frater.ſ.

Porro Phædria. ſit intus. porro.i. deinde. metuo inq̄ ne pater iam redierit rure.i. ex agris. An. eamus ad me.i. (quod barbare diciť) penes me: vel apud me (cū nec penes, vel apud ſequi poſſint verba motum ſignificātia).i. apud me proximū eſt domiciliū ſup. vbi.i. in quo. mutes.i. mutare poſſis. vel proximū in neutro genere ſume.i. res proxima ē.ſ. domus mea vbi mutes. Ch. dicis recte.i. bene dicis, eamus ad te: ſcilicet, & ſimul.i. etiā. volo capere cōſiliū.i. volo deliberare: cōſtituere vna tecū de iſtac puella, quo pacto.i. qua via. poſſi3 potiri ea: ſcilicet tāquā re optata. porro.i. poſtea, deinceps. An. fiat.i. efficiať vt vis.

N Vnquis. Introductio cōuenientiſ auditori.i. Chęreæ: q̃ libēter vult referre gaudēs ſūma lætitia de deſiderio perpetrato, dicens. Nūquis.i. nūquid eſt aliquis hic, qui me videat exire, qui me ſequatur.i. inſtet quærendo. q̄rens quid geſtias.i. faciā hos geſtus corporis. Feſtus ex nimio gaudio non potuit eū ſalutare, ſed pmiſit: o Antipho hodie eſt ſe ſtultitas Chæreæ. poſtea reuertitur ad ſalutationes. Ain tu ipſam ita eſſe pulchra3 forte: & tali forte: q̃ fortuna fuit.i. bonus euentus. deductus.ſ. erā. quod ſi ego arripui.i. arripiendo feci. quid.ſ. tu feciſti: vt aliquid cōmodi inde caperes. ſed vt qđ cōmodi inde caperes: feciſti ſatis deriſorie ſuſpectans quædam commoditas. quo pacto.i. modo. aiunt homines Iouem quondam miſiſſe ſeſe factum aureum imbrē in gremium Danaes. magis impēdio.i. impendioſe gaudebat mihi.i. Deum ſeſe in hominem.ſ. q̃ Deus ſeſe in hominem conuerterat, & per alienas tegulas veniſſet per impluuium. factum.i. facere. fucum.i. fallaciam. Impluuium dicitur foramen camini. fallacia diciť tinctura: quia omnis fallacia eſt fucus.i. tinctura: aliud oſtendens: aliud obtegēs dū dico. Atq̃ Deum: ac ſi dicat quēlibet Deum: ſed illum qui templa &c. & cum hoc feciſſet: ego homūtio &c. ego vero illud feci &c. anticipatio eſt: qui ſtatus eſſet te tenere: te dico exiſtentem tantūmodo aſinum. Limis.i. obliquis oculis, quaſi ſtrabo. limis eſt nominatiuus: vnde componitur ſublimis in vſu frequenti. ſublimia enim aliquando vultu aſpicimus. video eē.ſ. ſatis explorata. fateor me fatuus. Is: ideſt Eunuchus. Diſcum: proprium nomē. exulo propter dictas cauſas, quia nunc me &c. Proximum: qui in alio loco, ad me.i. ad meam domum.

SER.

Eiuſdem rationis.

DORIAS.

QVARTVS ACTVS.

ITa me Di bene ament quantum ego illum uidi, non
nihil timeo miſera
Ne q̄ ille hodie inſanus turbā faciat, aut uim Thaidi.
Nam poſtq̄ iſte aduenit Chremes adoleſcens frater
Militem rogat, ut illum admitti iubeat, ille continuo iraſci,
Neq̃ negare audere, Thais porro inſtare, ut hominem inuitet.
Id faciebat retinendi illius cauſa, quia illa quæ cupiebat
De ſorore eius indicare, ad eam rem tempus non erat.
Inuitat triſtis, manſit ibi, illa cum illo ſermonem ilico,
Miles uero ſibi putare adductum ante oculos æmulum,
Voluit facere contra huic ægre, heus inquit puer Pamphilam
Accerſe, ut delectet hic nos, illa exclamat minime gentium,
In conuiuium illam? miles tendere inde ad iurgium.
Interea aurum ſibi clam mulier demit, dat mihi ut auferam,
Hoc eſt ſigni, ubi primum poterit ſe illinc ſubducet ſcio.

ITa me Dii ament q.e.i. Ea perſona quæſita ē, DON. quæ terribilem credat militē: vt eo magis in experiendo vanus, ac ridiculus eſſe poſſet. ¶ Ita me D.a. hoc loco quid poſt ſcænam geſtum ſit: hoc eſt in cōuiuio militis, ancilla demonſtrat: vt quæ iā in proſcænio gerūtur, ex his poſſumus agnoſcere. ¶ Neq̃ i.h. illū & ille inſanus ſic afferť: vt omnibus inſuauis miles eſſe noſcať. ¶ Na3 poſtq̄ i.a. admonet quis.ſ. ſit Chremes. ¶ Militem r. & hoc quaſi de odioſo milite dixit, non Thraſone. ¶ Cōtinuo i.v. vt riuali. ¶ Neq̃ n.au. vt amicę poſcēti. ¶ inſtare vt h.i. vide imprudētiā meretricis: primū petit vt iubeat eū admitti: poſtea vt inuitet, qđ eſt maius. id faciebat retinendi illius cauſa: admonet ſpectatorem ne exiſtimet alteri riuali iniuriā fieri a Phædria. & ſimul ē hic relictus locus virginis agnoſcendæ. ¶ Inuitat t. manſit ibi Maneſ cum illa adoleſcens.ſ. & māſit pro remoratus eſt.i. recubuit. nec receſſit manſit ſignificat. Simile eſt māſit paſſus eſt. Sic Chremes māſit immoratus cōuiua: neceſſitate diſceſſit accipiēdus eſt. ¶ Triſtis: inuitus: nō libenter. vt cōtra Virgi. Virgi. Vobis lætus e.h.c.i.l.r. & accipio triſtis eodē modo. ¶ Sermonem o. ſermonem colloquium dicit. ¶ Miles vero p.a. o.ſ.a.æ. plus dixit adductum, q̄ admiſſum. & ſimul quia videbat furibundum Chremem: totum crimen reuocat ad

Senarii.

PHAEDRIA.

DVm rus eo,cœpi egomet mecum inter uias,
Ita ut fit ubi quid in animo eſt moleſtiæ,
Alian[illegible] ex alia cogitare,& ea omnia in
Peiorem partem, quid opuſt uerbis! dũ hæc reputo,
Præterii imprudens uillam longe iam abieram,
Cum ſenſi,redeo rurſum,male uero me habens,
Vbi ad ipſum ueni diuerticulum,conſtiti.
Occepi mecum cogitare,hem biduum hic
Manendumſt ſoli ſine illa! quid tum poſtea!
Nihil eſt,quid nihil ſi non tangendi copiaſt!
Eho ne uidendi quidem erit! ſi illud non licet,
Saltem hoc licebit,certe extrema linea
Amare,haud nihil eſt,uillam prætereo ſciens,
Sed quid hoc eſt,quod timida ſubito egreditur Pythias!

Thaidem.& hæc eſt cauſa vt cur a milite in eius domo nul-
lam rixã patiẽ Chremes.¶ Voluit ſ.c.h.æ. huic Thaidi nõ
adducto.¶ Heus inqt p.hic oſtẽdiẽ qđ ſupra apparatũ eſt,
¶ Accerſe Pa.nõ ꝓuoca,ſed accerſe:qa nõ aptũ militi.¶ Vt
del.h.nos.q.d.ꝙ hæc nõ faci.aſed delectare fidicinæ eſt: qa
ſupra de illa dixerat:Et fidibus ſcire.& bñ hic quaſi inſua-
uiter nunc tractemur.
¶ Illa ex.nõ rñdit,inqt,
ſed exclamat.¶ Mini-
me g.hoc magis mirũ
minime gentiũ: q̃ nuſq̃
gentiũ.¶ In cõ.illã:
.vt Cantãdo tu
illuʒ.¶ Illã:deeſt accer-
ſes,& eſt figura
.¶ Miles t.p-
prie dixit tẽdere : quod
ſignificat ptinacẽ cõtẽ-
tionem.vt Vaſto certa-
mine tendunt.¶ Inde
ad iu.ſubauditur ven-
tum eſt.¶ interea a.c.
ſ.m.d.ne aurũ pro vir-
gine, quod retinebat,
amitteret. vel aurum
demit; vt eſſet ad fugã
expeditior:vel ad rixã.
& opportune mulierẽ
dixit:nõ Thaidem: vt oſtẽderet malitiam ſexus hoc ſigni.
¶ Vbi p.p. ad quã :ẽ ſigni.Vtrũ hoc ſi-
gni q̃obrẽ metuã:ne quã ille hodie inſanus turbam faciat,
aut vim Thaidi,aut hoc eſt ſignuʒ:vnde ſcio vbi primum
poterit.¶ Se illinc ſub.erit igitur ſubaudiẽdum ſic: vnde &
quod,vt ſit Vnde ſir ſcio:vbi primum poterit.

GVI. ITa me &c.Quæſita eſt hic perſona,quæ & ter-
rrbilem credat militem: & ſimul demonſtret qd
poſt ſcænam geſtuʒ ſit in conuiuio militis. Do.
Dii ita me amẽt:iurãtis eſt dictio,q.d. ita amer
a Diis:vt dictura ſum verum.quantũ.i.inquã-
tum.vidi.i.cognoui illum militẽ.non nihil.i. aliquatenus:
ſiue aliquantulum.ego miſera.i.dolore afflicta,& timore.
timeo ne quã.i.ꝙ aliquam.turbam.i.turbationem, tumul-
tum.ille inſanus.i.miles.faciat.i. moueat hodie. aut timeo
inquã ꝙ faciat aliquam vim.i.violentiam Thaidi.Nã poſt
quam ille Chremes adoleſcens.i.iuuenis.frater virginis ad-
uenit ad domum militis: Thais rogat militem: vt miles iu-
beat illum:ſcilicet Chremetẽ.admitti:ideſt introduci in do-
dum & recipi.continuo.i.illico. ille miles iraſci : cœpit ſup.
vel iraſci pro iraſcebatur.neq; audere.i.audebat. negare.i.
renuere:ꝙ Chremes introduceretur:pſertim poſcẽte ama-
ſia.porro.i.deinde,vel poſtea.Thais inſtare.i.inſtabat:hoc
eſt vrgebat aſſiduis pcibus.vt inuitet.i. alliciat ad diſcũben-
dum hominem.ſ.Chremetem.Thais faciebat id.i. pcaba-
tur:vt inuitaret miles eum.cauſa retinendi illius.i. retinẽdi
illum Chremetem.quia non erat tempus.i. non erat tẽpe-
ſtiuum,& opportunum.ad eam rem,quam parabat.ſ. indi-
care.i.ſignificare : oſtendere de ſorore Chremetis.illa quæ
cupiebat indicare inq̃.miles ſup.inuitat Chremetẽ.triſtis.i.
inuitus,non libens.Chremes mãſit ibi.i.remoratus eſt: re-
mãſit:non receſſit.illa.ſ.Thais.ilico.i.ſtatim.occipit.i. in-
cipit.ſermonem.i.colloquium cũ illo.vero.i.ſed. miles pu-
æmulũ tare.i.putabat.æmulum.i.eiuſdem rei ſtudioſuʒ:hoc eſt ri-
ualẽ.adductum.i.adhibitum ſibi ante oculos.contra : ideſt
in oppoſitum.miles voluit facere ægre: ideſt moleſte. huic
Thaidi inquit ipſe miles.heus: vocatis eſt.accerſe: ideſt fac
venire:vel vade ad vocandum.aut voca Pamphilam:ideſt
virgineʒ quam dono dederat.vt delectet hic nos:fidibus.ſ.
canendo:qđ hæc Thais non facit.illa.ſ.Thais. exclamat
Minime gentium minime gentiũ.i.nequaq̃ gẽtiũ:terrarũ : locorũ.loci locorũ
tpis ſæpe ponũẽ vbi ad ſignificationẽ nihil faciũt: ſed dũ-
taxat ad vocalitatẽ.vt nuſquã terrarũ;nuſq̃ gẽtium;vbiuis

locorũ,ſʒ magis mirũ ẽ minime gẽtiũ,q̃ nuſquã gẽtiuʒ.Põt
itaq; eſſe diſtinctio hic.minime gẽtiũ.i.nequaquã.accerſa-
tur.ſ.deinde ſubdaẽ accerſes ſup.illã puellã in conuiuiũ.q.d.
es ſatis fatuus:vt velis accerſere eã in cõuiuiũ:& hoc inter-
rogãdo.vel põt intelligi cõtinue & affirmatiue minime gẽ-
tiũ.i.nequaq̃ accerſes ſup.illã in cõuiuiũ:qa videlicet phibe-
bo. miles tẽdere.i. pti- Tẽdeẽ
nacitet contẽdebat: vt
puer eã accerſeret. in-
de.i.deinde. vẽtũ ẽ ſup.
ad iurgiũ.i. ad rixã &
obiurgationẽ. interea
mulier.ſ.Thais.demit
ſibi claʒ.i.amouet a ſe.
tradit mihi aurum, ne
amittat aurũ qđ tene-
bat:aut vt eſſet ad rixã
expeditior, vẽ ad ſugã.
dat.i.tradit mihi.vt au-
ferã.i.aſportem. hoc ẽ
ſigni.i. hoc ſignum,&
coniectura. vnde ſup.
ſcio.ꝙ ſup. ſubducet ſe Subducere
.i.clam ſe ſubtrahat.il-
linc.i.ex domo militis.
vbi primum: ideſt cum
primum, poterit ſe ſub
ducere.ſ.

ITa me.Enarrato facto Chæreæ per conueniẽ- SER.
tes perſonas:neceſſarium erat:vt aliquo modo
comperiretur eſſe Chærea:vt hac occaſione ad
eam ducendam pertingeret. hæc eſt adhuc exe-
cutio tertii actus : quod notificatio eſt de facto
Chæreæ.ſ.vt ſciatis hoc feciſſe. ad hoc inueſtigandum con-
uenientes perſonæ cõueniunt.ſ.duæ ancillæ Thaidis, quæ
inquirant.& Phædria rediens de rure: per quem inquirãt.
Primum accedit Dorias ad inquiſitionem rediens.
DVm rus eo,cœpi egomet.Hic nũc cauſa narra- DON.
tur:cur ſtatim in vrbẽ redeat Phædria:q̃ diſceſ-
ſerat abſuturus biduũ ad tollẽdũ iurgiũ militis:
ſed importune redit.¶ Dũ rus eo,cœ.e. iaʒ tpſ
eſt reuocãdi in ſcænam Phædriam : poſtq̃ acta
ſunt omnia,q̃ illius abſentiam deſiderebãt.¶ Cœpi ego m.
ordo:Cœpi aliã rem ex alia re cogitare.¶ Inter vias: figu-
rate & noue inter vias.¶ Et ea oĩa in p.p. vtruʒ ſubaudiaẽ
cogitare:aut ibãt:aut vrgebant:aut quid tale.¶ Dum hæc
puto.i.exiſtimo. vt Virgil.Multa putans, ſortemq; animo Putare
miſeratus inquã.& eſt aphæreſis pro reputo.Putamus enĩ Reputa-
inſtãtia:reputamus pterita.¶ Vbi ad ipſum v.d.diuerticu- re
lum eſt, vbi iter de via flectitur.& proprie diuerticula dicũ- Diuerti-
tur in via,domicilia ad q̃ de itinere diuertendum ſit.¶ Cõ- culum
ſtiti:plus eſt nunc ſcientem ſteriſſe,q̃ pteriiſſe neſciẽtẽ.¶ Hẽ Hem
biduum hic manendum eſt: hem interiectio laborantis ani-
mi.¶ Biduum hic:pronuncia longum, nimiũq; temporis.
Tũ deinde hic,tanquã in loco ſolo,atq; triſti.¶ Soli ſine il-
la:aut ſine alio oblectamento.¶ Sine illa: ſatis amãter ſine
illa,iam cauſa eſt cur biduũ grauetur.¶ Loco triſti : cur ſo-
latium conquirendũ.Sunt autẽ qui idem putẽt Soli eſſe ſi-
ne illa:aut ſine illa exegeſis eius ſit:& ob hoc dicit ſoli.¶ Ni-
hil eſt,quid nihil ſi non:amantium diſputationes intermi-
ſceant qdam conſilia ſanæ mentis:q̃ tamẽ ſtatim reſurgẽtis
amoris ſæuitia deuincunẽ.¶ Eho ne v.q.e.eho ridicule ad-
ditũ:tanquã omnino nõ ſecũ loquaẽ,ſed cũ altero.¶ Salteʒ
hoc licebit:bñ bis dictũ licebit:licet q̃ſi de re magna loquaẽ.
totũ ergo amatorie.¶ Certe extrema linea:& hoc certe:qa
qnq; lineæ pfectæ ſunt ad amoreʒ:prima uiſus;ſecũda loqi
tertia tactus:q̃rta oſculi:qnta coitus,an ſic dixit extrema li-
nea:quẽadmodũ dicatur longis lineis quid fieri:ideſt de lon- Quinq;
ginquo.¶ Amare,haud nihil eſt:amare modo frui.i.amo- lineæ fa-
re dicit. Plautus in Bacchidibus: Prius adde per quem te ctæ ad
amare deſinam: & ſine te amem.¶ Villam præ.ſci.ſciens amorẽ
quidem:

quidem: ſed non minus amator q̄ prius. Sed qd h. q. ſ. t. e. p. ex huius verbis pſona in ſcænā veniens & locutura deſcribitur & timida. Timida: modo ægra: turbata: cōmota. Plau. Manē ex mari timide. ſed hic ipſe vxorē, iqt, Philomenā pauitare: neſcio q dixerīt timere. Timidū: aliud naturale: aliud euētus eſt. vt: Addit ſe ſociam, tim. ſuper. Aegle.

dic ſe ſociam, timidiſq; ſuperuenit Aegle.

D Vm rus. Ecce adducta eſt vna pſona: accedit & altera. ſ. Phædria: per quē lepus inueſtigabitur: & iueſtigatus reperietur. attribuit auctor redeundi cām ſimiliter de rure ita. Cū rus eo, cœpi mecū cogitare inter vias aliā rem ex alia re. i. vnā rē poſt aliam. Ita vt fit. vbi. i. poſtq̄. aliqd eſt moleſtię i aio: & ea oia. ſ. vertere i peiorē partem: quia nihil adeo pſperę in mētē puenire, qd in malus nō vertā. hem hic eſt mihi manēdū p biduū ſine illa: nō: ac ſi diceret non manebo: ſed ad vrbē redibo. Et ſi rediero qd tū poſtea: certe nihil faceres. Quid dixi nihil: certe aliqd erit: qa ſi nō eſt copia. eho ne. i. non erit copia viuēdi ſaltē: certe erit. qa ſi illd. i. tāgere n. l. ſaltē hoc. i. videre. & q̄ vtilitas diceret aliquis ſi videris. Magna: qa amare extrema linea, i. p extremā lineā. ſ. videndo, aut nihil ē. ſ. multū eſt. viſus eſt ulterior gradus amoris: & ideo dicit extrema linea. & talia cogitando cum prius imprudens villā trāſiſſem: mō præteriens ſciens: ideſt ſpontanea voluntate. SER.

Quadrati, Senarii, & Dimeter unus.

PYTHIAS. DORIS ANCILLAE. PHAEDRIA.

V Bi ego illum ſceleroſum miſera, atq; impiū inueniam? aut ubi quæram?
Hocine tā audax facinus facere [illegible]uſum. Ph. perii, hoc quid ſit uereor. Py.
Quin etiam inſuper, ſcelus, poſtquam ludificatuſt uirginem.
Veſtem omnē miſerę diſcidit, tum ipſam capillo conſcidit. Ph.
Hem. Py. qui nunc ſi detur mihi.
Vt ego unguibus facile illi in oculos inuolem uenefico? Ph.
Neſcio quid profecto abſente nobis turbatumſt domi,
Adibo, quid iſtuc? quid feſtinas, aut quem quærit Pythias? Py.
Hem Phędria, egon quē quærā? abi hinc quo dignus es cū donis
Tuis tam lepidis. Ph. quid iſtuc rei? Py.

D Vʒ rus etc. Hic oſtēdit narrat̃ cur ſtatim i vrbē redeat Phędria: qui diſceſſerat abſuturus biduū ad tollēdū iurgiū militis: ſed īportune redit. verum erat tp̄s reuocādi Phædriā in ſcænā: poſtq̄ facta ſunt oia, quæ illius abſentiā deſiderabant. Phæ. Phædria ſolus loqtur. cum eo rus egomet cœpi. i. icepi. cogitare mecū. i. mente voluntare. inter vias: ideſt iter eundum, vel in ipſis viis. aliam rem ex alia. i. nunc vnam rem, nunc aliā, vt etiā Cice. ad Pætum: Me quotidie aliud ex alio impetit. i. aliud
gi. poſt aliud. & Virgi. Nos alia ex aliis in fata vocamur. ita vt fit. i. quēadmodum fieri ſolet. vbi. i. cum. quid. i. aliquid. moleſtiæ. i. diſplicentiæ (vt ita loquar) eſt in animo. & cœpi inquā cogitare ea omnia in partē peiorem. i. deteriorē. qd ē opus verbis. i. quid attinet plura dicere: poſt dictū quid nūc ſubiungam. dū. i. quādiu. puto. i. exiſtimo: ſiue reputo hæc. & eſt aphæreſis: puto pro reputo. Putamus autē inſtantia: reputamus pterita. ego præterii: ideſt ptergreſſus ſum. imprudens. i. per imprudentiam: non cōſiderans viam quā ptranſibam. pterii ergo villā: ideſt domū agreſtē: quo ibam.
uro iam abierā. i. pertranſiuerā, longe. i. pcul illam villā. cū ſenſi. i. pcepi. redeo ruſum. i. reuertor: & eſt tautologia. vero. i. ſed. male habēs me. i. male ſanus: qa inſano vexatus amore. vbi. i. poſtquā. veni ad ipſum diuerticulum. i. ad ſemitā: qua de via diuertitur, ac deflectitur. nā diuerticulū (vt ait Dona.) ē vbi iter de via flectitur. & pprie diuerticula ſunt
ſliti in via domicilia, ad quæ de itinere diuertendum ſit. conſtiti. i. reſtiti illic: & fixi gradum cogitabundus totus. cœpi cogitare mecum: ideſt apud me hæc ſequentia. hem: interiectio laborātis animi. manēdum eſt. i. oportet manere. hic: ideſt in hac villa. biduū. i. ſpatio duorum dierū. manendum eſt mihi: ſup. ſoli. ſine illa. ſ. Thaide. hic quaſi i loco triſti. & biduum: quod tp̄s longum putat̃ amanti. Deinde intermiſſcet conſilium ſanæ mentis. quid tu poſtea. i. qd inde ſequetur ſi biduū manēdū ſit. nihil eſt manere. ſ. biduū. deinde reſurgens amor incitat eum vt dicat. quid nihil. i. quō dicis nihil eſſe biduum abeſſe. ſi non eſt copia. i. facultas tangendi. eho: ridicule additum: quaſi nō ſecum loquatur. ne quidem: ideſt nec etiā. copia inquā videndi erit. ſi illud nō licet. i. permittatur: hoc eſt tāgere. ſaltem hoc licebit. ſ. videre. certe. i. profecto. extrema linea: appoſitiue dictū. i. quod. ſ. videre. eſt linea extrema in amore. Quatuor eni ſunt lineæ in amore: prima viſus: ſecūda tactus: tertia oſculum: quarta opus. lineæ ergo extremæ ſunt viſus & opus. niſi dicatur extrema linea: quemadmodum dicitur longis lineis quid fieri. i. de longinquo. Amare. i. amore frui. haud nihil eſt: ideſt ē aliquid. prætereo villam ſciens. i. non imprudens: ſed non minus amator, q̄ prius. & ideo amore impellor ad repetēdam vrbem. Sed quid hoc eſt: his verbis perſona in ſcænam veniens & locutura deſcribitur & timida. ſed quid hoc ē: ideſt quid hoc ſibi vult. q Pythias egreditur: ideſt exit ſubito. timida: ideſt cōmota: ægra animo: ac turbata. Aliquid eſt timidum naturaliter. vt: Cum canibus timidi venient ad pocula damæ. Aliquid eſt etiam timidum ex euentu. vt: Ad

V Bi ego illū ſ. m. a. im. in. In hac ſcæna operæptiū eſt delectatiōis ſpectatoribus ex q̄rela ancillæ Thaidis, atq; errore Phędrię. Vbi ego illū: hoc initio oſtēditur tanq̄ pſequētē fugientē progreſſam eē pſonā. Sceleroſum miſera: ſceleroſus eſt multoꝝ: ſceleſtus vel vnius. Sceleroſus pprie auctor eſt ſceleris. Sceleratus in quo ſcelus ſit conſtitutū, vel cōmiſſum. Sceleroſum: accuſatio pſonæ. Sceleroſum, atq; ipiū: ſceleroſum in Thaide: impius in virgine. Audax fa. ſ. eē a. facinus facere figura archaiſmos. Hoc qd ſit vereor: pro duobus vnum dixit. ſ. vereor: pro & neſcio & vereor. Quinetiam inſuper: accuſatio facti. Scelus: ἀυξητικῶς, plus enim eſt ſcelus q̄ ſceleſtus: vt Luci. Carcer vix carcere dignus. Poſtq̄ l. e. v. argumentū ab his, q̄ ſunt poſt negocium geſta. & mire poſtquā ludificatus eſt. & cōcidit dixit: cum ille: videlicet dū virgo reluctat̃, hoc faceret. & mire expreſſit vitium illatū virgini ab eo qdem qui vitiare non poſſet: ſed tn̄ eiuſmodi ab adoleſcentulo: cuius ppter teneras adhuc vires ad explendū Venerem longiore noxa aduerſus virginem vtendū fuit. Nam iō pter occaſionem familiæ diſcedentis: tp̄s: locus: & cætera attributa negocio: etiā ſomnus virginem opprimens adiuuat Chæreā. & mire ludificatua potius q̄ cōplexua eſt: aut tale aliqd q amorē indicaret. Veſtem oēm m. d. adeo vt non amore fecerit, ſed iniuria. & vide vt ex hoc appareat multum virginē reluctatam eſſe. Tum ipſam c. c. multo melius, q̄ ſi diceret capillum illi conſcidit. Vt ego vnguibus facile illi oculos inuolem: nonne credis Pythiā id cōminari: qd̄ a virgine minus factum ſit: qa puella non potuit. Vnguibus: quibus armatur hic ſexus. In oculos: quaſi amatori. Venefico: mutanti homines: & ex virginibus mulieres faciētis. an venefico amatori: quia amor venenū occultū eſt. vt: Occultū inſpires ignem, fallaxq; veneno. & Longum bibebat amorem. Neſcio quid pro. a. n. t. d. aut ſubdiſtinguendum eſt, & ſubaudiendū me: aut archaiſmos figura eſt: Abſente nobis: pro nobis abſentibus. Pōpo. Sine ergo iſtuc pſente amicis inter cœnam. Varro in Marcellū: id pſente legatis omnibus exercitu pnunciat. Abſente no. cum ſic dicit prępoſitionem ponit abſente: ac ſi diceret coram amicia. Quid ſ. properan turbaris: & trepidas. Salu. Properantibus vel feſtinātibus in ſumma inopia per. Egō q. q. deeſt rogas.

DON. Sceleroſus Sceleratus Ouidi. Salu.

Rogas me? Eunuchum quē dediſti nobis quas turbas dedit?
Virginē quã heræ dederat dono miles, uitiauit. Ph. qd ais? Py.
Perii. Ph. temulēta es. Py. utinã ſic ſint, q mihi male uolunt. D.
Hau obſecro mea Pythias, quod iſtuc nam monſtrum fuit? Ph.
Inſanis, qui iſtuc facere Eunuchus potuit? Py. ego illum neſcio
Qui fuerit, hoc quod fecit res ipſa indicat.
Virgo ipſa lacrumat, neq; cum rogites quid ſit, audet dicere.
Ille autē bonus uir nuſquam apparet, etiam hoc miſera ſuſpicor,
Aliquid domo abeuntem abſtuliſſe. Ph. nequeo mirari ſatis
Quo ille abire ignauos poſſit longius, niſi ſi domum (D.
Forte ad nos redierit. Py. uiſe amabo nũ ibi ſit. Ph. iã ſaxo ſcies.
Peri obſecro tam infandum facinus mea tu ne audiui quidē. Py.
At pol ego amatores audieram eſſe mulierum eos maxumos,
Sed nihil poſſe, uerum miſerę non in mentem uenerat,
Nam illum aliquo concluſiſſem, neq; illi commiſiſſem uirginē,

DON. ¶ Eunuchũ q.d.n.q.t.de: aut ἀντίπτωσις eſt: caſus p caſu, vt Vrbem quam ſtatuo veſtra eſt, aut quem cum interrogatione pnunciãdũ: vt ſit qualē. Quidã volũt quem diſtinguere. q.d. qualē: ſed neſciunt hac figura multũ veteres vſos eſſe. Eunuchũ enim ad quem dediſti verbum retulit. nunc ergo addidit propter aliud aſſumendum extrinſecus is Eunuchus, nam quoties vno noie, aut pnomine diuerſæ declinationes comprehēdunt: neceſſe eſt, quod alteri accõmodatum fuerit, ab altero diſcrepare. vt Quē dediſti: quas turbas dedit: & quē & q̃ſi ſcilicet accipere, q̃ſi dixerit: Qualē Eunuchũ: & q̃les turbas. ¶ Quid ais? hoc admirantis eſt magis q̃ interrogantis. ¶ Temulēta es: ebria, a Temeto, quo nomine antiqui graue vinũ appellabãt: eo q tentaret mentē. i. labefactaret. Virgi. Tenuiſq; lageos Tentatura pedes olim, vinctura q; linguam. ¶ Vtinam ſic ſient qui mihi m.v. bene ſe non ebriam eſſe in maledictũ verbum probat. quaſi vero temulenta eſſe infelicitatis ſit proculdubio: quia nõ negat ſe eſſe ebriã, ſed non vino: verum malo ebriã vult intelligi. ¶ Hau obſecro m. P. mea: & tu: & amabo: & alia huiuſmodi mulieribus apta ſunt blandimenta. ¶ Quid iſtuc nam monſtri fuit? Mõſtrũ quippe monſtrum eſt omne contra naturã. ſi igitur Eunuchus eſt, & vitiauit virginem: contra rerum naturam factum eſt: & recte monſtrum eſt. & ordo eſt: Quidnã iſtuc monſtri fuit? qui iſtuc facere potuit Eunuchus. Iſtuc facere honeſtius apud puellam, q̃ ſi vitiare dixiſſet. & poteſt videri aliquid nutu ſignificare. ¶ Ego neſcio illum qui ſiet, hoc quod fecit: bene vitiauit Eunuchi nomen: vt vitiaſſe virginem obtinere poſſit. ¶ Virgo ipſa lachrymat: nunc oſtendit quid fecerit: & oſtendit argumentis. ¶ Neq; cum rogites q.ſ.a.d. quid ſi verberata eſſet: non puderet q̃ri, hæc autem iniuria apud virginem non habet nomen. ¶ Bonus vir: ironicos, non enim Eunuchus dixit. ¶ Iã nuſquam apparet: neſcias vtrum fuga eius quæratur, an culpa. conſtat hæc argumenta eſſe: q ipſe virginem vitiauerat. ¶ Bonus vir: bene vir, quia hoc illum eſſe cõtendit. ¶ Etiã miſera hoc ſuſ. bene: & quia ſuſpicatur virginem vitiatam. ¶ Nequeo mirari ſatis: bene hic omnes ſuſpitiones ad Eunuchum, quem nouit, reuocat: neſcit Chæream ſiquidem hũc eſſe. & mira locutio: pro eo quod eſt neſcio. Nequeo mirari ſatis Quo ille abire ignauus poſſit lõgius. ¶ Viſe amabo: ſi domi ſubaudiēdum eſt: aut num ſit quod dicis. ¶ Sed n.p. vt voluntas rei ſit & non facti. ¶ Verum m.n. in m.v. non nihil poſſe eos: ſed amatores eſſe maxumos, ad partem enim ſententiæ pertinet quod dicit: non in mentē venerat: non ad totũ, quod audiuiſſe ſe dudum etiam: niſi penitus negatiue conſideraueris controuerſia fuerit. ſi enim nihil poſſe audieras: quid eſt quod in mentem nõ venerit vt vitiares. ¶ At pol ego amatores mul. e. m. a. quod ipſum vitandum fuit. Neq; enim hoc ſatis eſt ad pudicitiam ſtuprũ vitiaſſe: cum impudica fieri vel ſolo oſculo poſſit: quã omnino integrã & illibatam velis. an verum non erit coniũctio: ſed nomen: vt illud quaſi falſum audiuerit: hoc autē quod verum inuentum eſt: non ipſa ſuſpicata ſit. Nam in mentem venire, non reminiſci tantum, ſed etiam cogitare ſignificat. Cicero Sic Cicero: In mentem t.n.v.c.p.ſ.i. non, cogitas: nõ ſuſpicaris. ¶ Verum miſeræ m. ſi verum pro coniunctione accipimus, ſubaudiendum erit Amatores mulierũ eos eſſe maximos. ¶ In mentem nõ venerat: non quod audieram: ſed quod hic facit: an non aliud in mentē venerat. nõ ſcilicet facturum fuiſſe quod fecit: non in mentem venerat. aut non erat cogitatũ: aut ab ea recordatum. ¶ Nam illum a.c. mire cõcluſiſſem dixit vt ſæuam feram, ſic alibi: Concluſam hic habet vxorem ſæuam. ¶ Neq; illi cõmiſiſſem virginem: ſi vel amatorem tantum meminiſſem.

GVI. VBi illũ &c. In hu° ſcenæ initio oſtendit pgreſſam eē perſonã ancillę Thaidis tãquã proſequentē fugientē. Pyt. Vbi. i. in quo loco. ego miſera inueniã illum. ſ. Chęreã. ſceleroſum. i. ſceleribus plenum: quia Thaidē, q ei credebat, illuſit. atq; impiũ. i. iniquum: & improbũ: in virginem. ſ. cui vim attulit. Sceleroſus eſt multorũ ſcelerũ. ſceleſtus vero ē vel (.i. ēt) vnius. Sceleroſus ē pprie auctor ſceleris. ſceleratus in quo ſcelus ſit conſtitutum, & commiſſum. aut. i. vel. vbi quęram illum ſceleroſum. Hocine: ideſt ne verum eſt, aut credibile. ipſum ſup. ſceleroſum eſſe auſum facere hoc tam audax. i. tam iportunũ facinus: & tã peruerſum ac petulans. perii. i. perdita ſum. Ph. vereor. i. & neſcio & timeo quid hoc ſit quod cõquerit Pythias. Py. qn ēt. i. atq; etiã. inſuper. i. pręterea. poſtq̃ ſcelus (p ſceleſtus: ſʒ auxeſis eſt, plus eſt eni ſcelus, q̃ ſceleſtus) ludificatus eſt. i. decepit, illuſit. virginē. i. puellam dono datã. diſcidit. i. diſrupit. oēm veſtem. i. totã veſtē illi virgini miſeræ. tum. i. deinde. conſcidit. i. lacerauit illam capillo. multo melius, q̃ ſi diceret capillũ illi conſcidit. Phæ. hem: interiectio indignantis. Py. qui. ſ. Eunuchus (continuat eni ſermonem ſuum Pythias) ſi: põt hic ſi capi pro vtinã: inde o ſi. vt ſit ſenſus: Vtinã nūc detur mihi vt inuolem. i. in modũ auis volantis celeriter ſaliam in capillos illi venefico. i. mutanti holes: & ex virginibus mulieres facienti. aut venefico. i. amatori. nã amor venenum occultũ eſt. Virgi. Occultũ inſpires ignē, fallaxq; veneno. Veneficus proprie dicitur, qui venena miſcet: & per illa alienę vitę iſidiatur. q alio noie dr intoxicator. vt ergo ego inuolē vnguibus. i. per vngues in capillos illi venefico. Phæ. profecto neſcio quid eſt turbatũ: ideſt perturbatũ domi. abſente nobis: ideſt nobis abſentibus: ſingularis p plurali. adibo. i. accedã ad eam. Quid iſtuc. i. iſtud ē ſup. qd ita q̃ris o Pythia. qd. i. cur. feſtinas. i. properas: turbaris: & trepidas? aut o Pythia: quē hominē ſupple quæris. i. inueſtigas & proſequeris? Py. hem: interiectio indignantis. rogas ſup. quē quęram? abi hinc. i. diſcede a nobis. quo. i. in quã partē. dignus ea abire. q. d. in malã rem cum tuis donis. tam illepidis. i. inuerecundis. Phę. quid iſtuc rei. i. quid iſta res ē? Py. rogas. i. interrogas me. is Eunuchus: ſupple quē Eunuchũ dediſti Thaidi. quas turbas. i. turbationes dedit nobis. quē admodũ dicimus: Sermonē quem audiſtis nõ eſt meus. Vrbem quã ſtatuo veſtra eſt, ſic etiam hic: Eunuchum quem dediſti. vbi vel Eunuchũ ponitur pro Eunuchus: caſus pro caſu. vel extrinſecus ſumitur, ſiue ſubauditur is Eunuchus pro vt interpretãt, placet. Alii capiunt interrogatiue quem pro qualē, vt ſit ſenſus: Quē. i. qualē Eunuchũ dediſti. q̃s. i. quales turbas dedit nobis. ipſe vitiauit. i. ſtuprauit & violauit virginē. quã miles Thraſo dederat heræ. i. dñæ Thaidi. dono. i. p dono. Phæ. quid ais? quaſi nõ credat aut intelligat. & eſt admirantis. Py. perii: ideſt perdita ſum. Phæ. ea temulenta. i. vino ingurgitata & ebria, a Temeto. quo nomine antiq graue vinũ appellabant: eo q tẽtaret mentē. i. labefactaret, ſiue perturbaret. Py. vtinam illi, qui mihi male volunt

le volunt

ſe volūt: ſic ſūt ebrii: ſup. vt ego ſum, q.d. nō nego me eſſe ebriā, at non vino: ſed malo & indignatione. Dor. hau: interiectio i[n]dignationē oſtēdens & dolorem: quia videbat alterā ancillā ſic dolentem. mea Pythias: mea blandimētū mulieri aptum eſt: & amabo: & mi: & alia id genus. quidnā .i. quid iſtud monſtri fuit, .i. quid fuit iſtud inopinatū, & cōtra naturā factū? quippe omne monſtrū ē qđ eſt cōtra naturā: ſeu ꝑtergredit naturæ modum. Nunc autē contra naturam factum eſt: ſi Eunuchus ſtuprauerit virginē. Phæ. inſanis .i. a tuo ſenſu deſtitueris, q.i. quō. Eunuchus potuit facere iſtud: hoc eſt virginem ſtuprare. Py. ego neſcio, .i. nō cognoſco illū qui ſit, qui ſtuprauerit virginē, .i. ſit Eunuchus, necne. res ipſa, .i. ipſe effectus. indicat, .i. liquido oſtendit hoc vitium: quod fecit virginem violādo. ipſa virgo lachrymat (pro lachrymatur) .i. eſt effuſa in lachrymas: neq; audet dicere quid ſit, nā hæc iniuria apud virginem nō habet nomen. cū rogitas. i. interroges eam. autē. i. ſed. ille bonus vir (bonus per ironiā. & bene vir: qa virū ſe eſſe oſtēdit, nō Eunuchū) nuſquā, .i. in nullo loco, apparet, .i. facit copiam ſui, ſeu præſto eſt. Etiam ego miſera ſuſpicor. .i. opinor hoc: videlicet ipſum Eunuchum abeuntē abſtuliſſe aliquid domo. .i. ex domo Thaidis. Phæ. nequeo ſatis mirari .i. neſcio. quo. .i. in quē locum. ille ignauus, & inualidus poſſet ire longius: niſi ſi forte rediit domum ad nos. .i. (quod dicitur vulgo) penes nos: ſed de eo dicendi genere ſatis eſt dictum. Py. amabo: blandimentum muliebre: quaſi rogo te per amorem. viſe. .i. vade ad videndum. num. .i. nunquid ſit domi. Phæ. iam. .i. ſtatim. faxo. .i. faciam: vt ſupple ſcias an illic ſit, necne. Do. perii o tu mea: blandimentum muliebre eſt. obſecro: ideſt quæſo. vidiſti ne ſupple: vel audiuiſti facinus: ideſt flagitium. tam infandum: ideſt tam deteſtandum, & abominandum. ego: quātum ad me ſpectat. ne quidem: ideſt nec etiā. audiui tale facinus ſcilicet. Py. at: ideſt ſed. audieram eos Eunuchos eſſe maximos amatores mulierum: ſed audieram eos nihil poſſe ita, ꝙ non deerat voluntas, ſed facultas. Verum. .i. ſed. nō venerat in mentem mihi miſeræ .i. ego miſera nō eram ſuſpicata: vel non cogitaueram eos eſſe: ſupple amatores mulierum maximos. In mentem venire nō ſolum ſignificat reminiſci: ſed etiam cogitare & ſuſpicari. nonnulli capiunt verum: vt ſit nomen, & ſit ſenſus: Audieram quidē eos nihil poſſe: tamen illud audieram falſum. verum autem. .i. veritas. non venerat mihi in mentē. .i. veritatem nō cogitaueram. nā concluſiſſem. .i. incluſiſſem, tāquam ſæuam feram. aliquo. .i. in aliquo bono loco: vel in aliquem locum trudendo concluſiſſem: nam in concludendo modus localis adeſſe intelligitur. neq; cōmiſiſſem. .i. credidiſſem: ſiue tradidiſſem. illi virginem. ſ. cuſtodiendam.

SER. Vbi ego. Ecce inducitur Pythias: quæ aliis ꝑmiſſis perſonis ignorantibus factum Eunuchi nūciet: & eas ad inquiſitionē ſecum cōpellat. Exit ergo de domo Thaidis attonita quærēs Eunuchum, qui aufugerat. Hocine tā audax facinus facere eſſe auſum. ſ. decuit. vt. .i. qualiter. ego inuolē. Neſcio quid turbatū eſt nobis domi abſente. ſ. me. Quid iſtuc? ſ. eſt.

Cum prius ſigillatim inductæ ſunt perſonæ ex diuerſis occaſionibus: ecce conueniunt: vt de inueſtigatione Eunuchi loquantur: & inuenire quis ſit elaborent. Perii: quia nō inueniam quis mihi credat. Temulenta es. .i. ebria. Tu certe inſanis: quia &c. Qui. .i. quomodo illuc &c. obſecro eſt verbum interiectionaliter poſitū. Sed nihil poteſſe: pro poſſe mulieri, facete. Poteſſe antique dictus. verū. .i. ſed. non venerat mihi in mentem. .i. in memoriam eos ita amare mulieres. Nam ſi veniſſet in mentem illum &c.

Senarii, Septenarii, & Octonarii.

PHAEDRIA. DORVS. PYTHIAS. DORIS.

EXi foras ſceleſte, at etiam reſtitas?
Fugitiue prodi, male conciliate. Do. obſecro. Ph. oh.
Illud uide os ut ſibi diſtorſit carnufex.
Quid huc tibi reditio eſt? quid ueſtis mutatio eſt?
Quid narras? paululum ſi ceſſaſſem Pythias,
Domi non offendiſſem, ita iam ornabat fugam. Py.
Habes ne hominē amabo? Ph. qđ ni habeā? Py. o factū bñ. Do.
Iſtuc pol uero bene. Py. ubi eſt? Ph. rogitas? non uides? Py.
Videā obſecro quē? Ph. hunc ſcilicet. Py. quis hic eſt homo? Ph.
Qui ad uos deductus hodie eſt. Py. hunc oculis ſuis
Noſtrarum nunquam quiſquam uidit Phædria. Ph.
Non uidit? Py. an tu hunc crediſti eſſe obſecro
Ad nos deductū? Ph. nam quem alium? habui neminē. Py. hau
Ne comparandus hic quidem ad illum eſt, ille erat
Honeſta facie, & liberali. Ph. ita uiſus eſt
Dudum, quia uaria ueſte exornatus fuit,
Nunc eo tibi uidetur fœdus, quia illam non habet. Py.
Tace obſecro, quaſi uero paulum interſiet,
Ad nos deductus hodie eſt aduleſcentulus,

DON. EXi foras ſceleſte at. e. r. ſ. Iucundus error: i quo nō dubitet Phædria ipſum eſſe, q quæritur, verū inſuper ſic aggreditur tanquā ſit ipſe ſceleſte: quale ē ſceleſtum appellari, qui nihil ſciat. Reſtitas: neceſſario reſtitas, qui miratꝰ ſe ꝑtrahi. Fugitiue: & ſceleſtū, & fugitiuū increpat: in hūc crimen transferēs Chæreæ. Prodi male conciliate: opportune adoleſcens hic exprobrat munus magno emptū: male magno ſignificat vt Plautus in Amphytrione: Hæc nox ſita ē exercēdo ſcorto cōducto male. ergo male cōciliate: magno empte ſignificat. nā omnis conuentio conciliatio nominatur: cōciliatū ergo magno emptum. Os vt ſibi diſtorſit: & hic memor adoleſcēs inſinuādi muneris, dicit illū ſibi os diſtorſiſſe. Os autē dicimus illi diſtorquere, quē natura pulchrū deturpamus. Quid tibi huc reditio eſt: elegāter ei reditio obiicit: qui re vera loco ſe non mouerit. Quid veſtis mutatio: ſic veteres. Plautus in Trinūmo: Quid tibi interrogatio, aut conſilium huc acceſſit. Cecilius: Quid tibi aucupatio. argumentū: aut de amore verificato ē patri. Paululū ſi ceſſaſſem Pythias: familiare eſt iratis auertere ſe ad aliā perſonam ab ea in quā cōmoueatur. Ita iā adornabat fugam: veſte mutatus. nam liberti veſtem habebat, vtpote Chæreæ: ſerui vero, atque Eunuchi depoſuerat. Ita iam adornabat: figura vt ſupra: Adornāt vt lauent. Habes ne hominē amabo: hæc omnia Pythias cernens Eunuchū dicit. Id enim erat iucundū: vt quærat illum quē videt. Quid ni habeam? quid ni: quid niſi: hoc eſt cur non habeam. Vbi vero eſt? Dorione non contemplata, dicit vbi eſt? quia non ipſum, ſed alterum nouit. Rogitas? non vides: ſtomachabatur vterq; errans mirifice. illa, ꝙ Eunuchum credidit, Chæream videns: hic, ꝙ Eunucho obiicit, quod commiſit Chærea pro eo: ſcilicet. hunc iam tangens Eunuchum dicit hoc Phędria. Hunc oculis ſuis noſtrarū nunq̄ quiſquam v. Phæ. archaiſmos eſt figura pro noſtrorum. vel noſtrarū: ideſt quæ familiæ noſtræ ſunt, vt parum ſit non vidiſſe Thaidem: niſi addatur: ne familiarium quidem vllam eſſe, quæ hunc viderit. Quiſquam: antiqua locutio eſt. Non vidit? totidem iiſdē verbis repetitur. & interrogatio admirantis: ſtuporem oſtendit etiam veluti cōſentientis. Nam qui alium? habui neminem: bene ad illud quod ait: An tu hunc? quaſi ex multis. Hau ne comparādus quidem eſt: hau interiectio eſt cōturbatæ fœminæ, nec conſtantis ſibi. Ille erat honeſta facie, ac liberali: erat quaſi demortuo: aut qui non eſt in domo Thaidis, quia fugit. Honeſta facie, ac liberali: cōmode deſcri- Plau.

ptus eſt Chaerea. ┌ Nunc eo tibi videtur fœdus: facete vi- detur fœdus: nõ enim eſt. ┌ Tace obſecro: apte dictum eſt Tace fœminino ſtomacho: quaſi impudenter aſſiſtenti for- mæ improbe: & argumenta inaniter, pertinaciterq́ inuo- canti. ┌ Tace obſecro: de conſuetudine dictum eſt tace. & bene additur obſecro: ne tace ipſum videatur iniuria.

tauris eſt: & adiuuat ex animo loquentem. ┌ Taces: & re- cte taces: quia metuit Chæream. ┌ Monſtrũ hominis: bene Eunucho dictus eſt monſtrũ hominis: hoc eſt nec mas, nec fœmina exiſtens: ſicut & ſupra Senẽ dixit mulierẽ. ┌ Quã dudum m. nota modo aperte pro præterito tẽpore dictum eſſe, i. quãdudum. nam qui viciauerat virgines non modo

Quem tu uero uidere uelles Phædria,
Hic eſt uetus, uietus, ueternoſus, ſenex,
Colore muſtellino. Ph. hem quæ hæc eſt fabula?
Eo redigis me, ut quid egerim egomet neſciam.
Eho tu emin ego te? Do. emiſti. Py. iube mihi denuo
Reſpondeat. Ph. roga. Py. ueniſtin hodie ad nos? negat.
At ille alter uenit annos natus ſedecim.
Quem ſecum adduxit Parmeno. Ph. agedum hoc mihi expedi.
Primum, iſtam quam habes, unde habes ueſtem? taces?
Monſtrum hominis, non dicturus? Do. uenit Chærea. Ph.
Frater ne? Do. ita. Ph. qñ? Do. hodie. Ph. q̃dudum? Do. mõ. Ph.
Qui cum? Do. cum Parmenone. Ph. noras ne eum prius? Do.
Non. Ph. unde igitur fratrem meum eſſe ſciebas? Do. Parmeno
Dicebat eum eſſe, is dedit mihi hanc. Ph. occidi. Do.
Meam ipſe induit, poſt una ambo abierunt foras. Py.
Iam ſatis credis me ſobriam eſſe, & nihil mentitam?
Iam ſatis certum eſt uirginem uitiatam eſſe? Ph. age nunc bellua.
Credis huic quod dicat? Py. quid iſti credã? res ipſa indicat. Ph.
Concede iſtuc paululum, audin etiam nunc paululum? ſat eſt,
Dic dum hoc rurſum, Chærea tuam ueſtem detraxit tibi? Do.
Factũ. P. & eaſt idut⁹? D. factũ. P. & p te huc deduct⁹? Do. ita. P.
Iuppiter magne, o ſceleſtũ, atq́ audacẽ hominem. Py. uæ mihi,
Etiam nunc non credis indignis nos eſſe irriſas modis? Ph.
Mirum ni tu credas quod iſte dicat, quid agam neſcio.
Heus tu negato rurſum, poſſum ne hodie ex te exculpere
Verum? uidiſtin fratrem Chæream? Do. non. Ph. nõ poteſt ſine
Malo fateri uideo. ſequere hac, modo negat.

DON. ℂ Quem tu videre vero velles Phædria: cõmota aduerſus Phædriam cogitur eũ laudare, cui irata ẽ. & ideo totuz callide. ┌ Quẽ te v. facete quaſi nec hunc, nec ipſum, qui miſit, cõſpectũ velit. ┌ Quẽ tu: quẽ talem. & breuiter forma eius laudata eſt cũ prolixius illius ſit deſcribenda deformitas. ┌ Quẽ t. v. v. vero pulchre. Pulcher enim eſt: cuius forma nec odiuz, nec conuitiũ cõmeruit. Luci. in Saty. Aethiopis facci ex facie delegeris. ┌ Quem t. v. quare tuiam qa iſta iã nõ velis videre. irata. ſ. ob vitiataz virginẽ. an tu quaſi ſpectator elegans formarũ: & qui amator ſis Thaidis. ┌ Hic eſt vetus, vietus, veternoſus, ſenex: ſic hoc totũ pnũciandũ, quaſi iraſcatur huic, pp̃ter quẽ laudauerit Chæreaz. ┌ Vietus: mollis, flaccidusq́. & flexibilia corpe, vñ & vimina vieta: vitesvietiores dicunt. & viere religare dr: quia vietis virgis religare poſſumus quodlibet. Lucre. Araneæ dixit vietã veſtẽ. i. putri mollitie pditã. ┌ Vetus: advituperationẽ modo, nõ ad laudẽ ponit. vt Veteris poetæ m. r. Vetus ẽ, cuius diminutiuũ eſt vetulus. ┌ Veternoſus: morbo vetere cõſectus. i. veterno: quales ſunt, q hydropẽ patiũtur. & recte: nã ſæpe Eunuchi in ſenecta veternoſi fiũt: & cito hoc laborant morbo. ┌ Senex: ex morbo, ægritudineq́ rugoſus. ┌ Senex: vtrũ ſenex: an quia ira videtur ob deformitatem. ┌ Colore m. errauit Terẽtius non intelligens Menandricum illud   :ait autem ſtellionem animal, quod lacertæ non diſſimile eſt, maculoſo corio, nãq́ ad id genus coloris facies exprimitur Eunuchõ: tũ quia plerîq́ lentiginoſi ſunt. hinc ergo errauit ideo, qa muſtella dr   .ergo ad hãc fionem ſequor, qui recte intellexit Terẽtiũ dicẽtẽ: muſtellino colore Eunuchũ dixiſſe coloratũ, velut ſub liuido colore: quia vere Eunuchi: aut ex cãdidiſſimis lentiginoſi fiũt, vt ex Gallis, & huiuſmodi occidẽtalibus: aut ex fuſcis ſubliuidi, vt ex Armeniis, & aliis orientalibus. ┌ Vt quid e. e. n. pro non meminerim: vel nõ agnoſcam. ┌ Eho t. e. e. te: irato ſtomacho ſic ait. & an hoc fecerit: vt ex alio conatur audire, quatenus hæc audiat: an

Cicero hæc fecerit dubitatiue. ┌ Mihi d. r. hoc eſt qđ Cice. in Rheto. ait contra firmã argumẽtationẽ, aut aliquã æque firmã, aut firmiorẽ opponimus: hęc ẽ aũt æque firma. Denuo aũt ad reſpõdeat ptinet: nõ ad mihi. ┌ Denuo t. iube vero mihi denuo intelligẽdũ ẽ. ┌ Roga: mire vtriuſq́ fiducia confertur. & apud vtrũq́ eſt veritas, cum vterq́ fallatur. ┌ At ille alter venit: bene inſtitit: quaſi ex parte iã obtinuerit Pythias. ┌ Agedũ h. m. ex. hęc Plautina ſunt: cũ in iiſdem longa ſit diſputatio. ſed mire a Terẽtio proferunt ad eius exẽplum: &, quod ẽ plus, carẽt Plautinis nugis. ┌ Agedũ: hor-

longe ante veſtẽ mutauit cũ Eunucho Phædriæ. ┌ Qui cũ: p̃poſitio cuz his dictionibus ſupponit: qui cũ, nobiſcũ, vobiſcũ: in cæteris vero oĩa vt ipſum nomen p̃ſcribit p̃ponitur: vt cũ amicis, cũ exercitu, cũ aduocatis. ┌ Vñ igit̃ fratrẽ meũ eſſe ſciebas: vtpote nouitius: q ex Pyræo rato diſceſſerit: & longo interuallo ĩ Aſtu venerit. & hę ſunt obliquæ interrogationes, qbus vti oratores videmus, cũ deriuare teſtimoniũ nituntur. & ideo ſic ait Phædria: vt fruſtrẽtur omnia quæ cõfeſſus ẽ Dorus: vult enim fratri eẽ cõſultum. ┌ Parmeno d. e. e. prope infirmatũ teſtimoniũ eſt. Quod enim ſic ait Parmeno: dicebat eũ eſſe, falſum eſſe põt. & mire ſic ait, vt: Sola mihi talia caſus Caſſandra canebat. Sic aũt dicimus quando non ſemel, quod factum fuerit, ſed ſæpius demonſtramus. ┌ Iã ſatis credis me ſobriã: qa ſupra dixit: Temulenta es. & quaſi grauẽ iniuriã hoc dicto paſſa ſit: & memoriter dictum retulit. vt: En ego victa ſitu. & Pulſus ego. ┌ Iam ſatis certum eſt virginem vitiatã: ordine agit: cum primũ de ſe, tum de aduerſario loquitur. ┌ Credis huic qđ dicat? a perſonæ qualitate derogat fidem: nã quid credendum eſt ſeruo Eunucho fugitiuo. ┌ Et quid ni iſti c. r. i. in hoc a perſona, quæ cũ vincebatur, oratorie ad factũ ſe retulit. ┌ Concede iſtuc p. ad ſe verſum dicit iſtuc: vt longe ſit a Pythia: Eunucho enim dixit Phædria. ┌ O ſceleſtũ, atq́ au. Chæreã ſcilicet, vel Parmenonẽ: ſed ſic pronunciandũ eſt: vt putet ancilla de Eunucho dici hoc ipſum, qui præſto eſt, ideo illa infert. ┌ Væ mihi e. n. n. c. væ mihi. hoc totũ Væ mihi quidam a Pythia vſq́ ad Irriſas modis, dici exiſtimant. ┌ Mirũ ni tu credas quod iſte dicat, neſcio: an ſerua quod ſeruus: an ſtulta quod ſtultus: an fœmina quod Eunuchus. ┌ Mirũ ni tu: clare dicit, quidam preſſius putant. ┌ Heus tu negato rurſum: non ad negationem pertinet, ſed ad interrogationem: vt ſit rurſus interrogatus. ┌ Rurſus retro: ideſt econtrario: ac per hoc contrariũ ſuperioribus dicito. ┌ Non poteſt ſine malo f. v. amplificatio & dilatio quæſtionis argumentum eſt nihil conſtitiſſe ad id quod pro pœna minatur: non tanq̃ iam incerto, ſed etiã falſo teſte. deinde ipſum fateri conſideramus: quale ſit, non eſt teſtis fateri, ſed rei. Igitur vt in illum culpã trãſferat vniuerſam fateri dixit, non indicare: vt ipſe reus non alieni facti teſtis eſſe dicatur. ┌ Non poteſt ſine malo: quaſi non hæc fuerit: nec illa confeſſio: in quibus nulla veritas ſit. ┌ Sequere hac: quaſi ad tormenta. ┌ Modo ait, modo negat: teſtis ab aduerſario conuincitur falſitatis: aut a ſeipſo ſi variauerit dicta priora: quia non potuere conuinci ab incõſtantia teſtis: præſidium defenſionis inquiſitum eſt.

Qui cũ præpoſitio

ℂ Ora met

Ora me. Do. obſecro te uero Phædria. Ph. i intro. Do. hoi, hei.
Alio pacto honeſte quo modo hinc abeam neſcio. (Ph.
Actumſt ſiquidem, tu me hic etiam nebulo ludificabere? Py.
Parmenonis tā ſcio eſſe hanc technā, q̄ me uiuere. Do. ſic eſt. Py.
Inueniam hodie parem ubi pol referam gratiam,
Sed nunc quid faciendum cenſes Dorias? Dori. de iſtac rogas
Virgine? Py. ita, utrum taceam an prædicem? Do. tu pol ſi ſapis,
Quod ſcis neſcis, neq; de iſtoc Eunucho, neq; de uitio uirginis.
Hac re & omni te turba euolues, & illi gratum feceris.
Id mō dic abiſſe Dorū. Py. ita faciam. Do. ſed uideon Chremē?
Thais iā aderit. Py. quid ita? Do. qa cū inde abeo, iā tū inceperat
Turba inter eos. Py. tu aufer aurū hoc, ego ſcibo ex hoc qd ſiet.

DON. ¶ Ora me: hoc lentius, vt ſit cauſa ſæuiendi. ¶ Obſecro te vero Phædria: bene vero, nam quia ille dixerat vt ſimularet preces: hic anxius vero addidit: oſtendēs vero ſe rogare & ex animo: nō vt ille videbat dolo. ¶ Intro: terribiliter dū modo eū ſubmoueat. ¶ Intro: verū intro domum ad Phædriā: an ad Thaidem, ſed non oportet ad Thaidē intelligi, ne cælandarū rerū iudex teneatur. ¶ Hoi hei: bene hoi hei. Ruſticum poſuit: vtpote & ſerui & noui tii, & eſt deploratio ab eis ſic dicta. ¶ Actuꝫ ē: ſiquidē hoc rurſus clare, & ſic dicit tanq̄ adhuc irat? Eunucho ſuo. ¶ Alio pa. honeſte cōtra officiū fuit mentiri; docuiſſe ſeruum: & aſfuiſſe mendatio liberalem adoleſcentuluꝫ. ſed vide quēadmodum defendatur animoſe: dum ſe mentiri coactum ſentit: dū conſulit honeſtati. Hanc autem cauſam longæ ſermocinationis ad hoc induxit artifex poeta: vt apud omnes iam certus ſit a Chærea vitiatam virginem, ne vllo errore impediantur vlterius nuptiæ, vel finis fabulæ differatur. ¶ Alio pacto h. nullo alio. ſ. niſi per hāc fallaciam. ¶ Parmenonis tā eſſe hanc t. q̄ me. v. ſc. deeſt magis: vt ſit magis ſcio, q̄ me viuere. ¶ Inueniam hodie pol parem: hæc eſt præœconomia ad futurum exitum fabulæ, nam dum ſe vlciſcitur Pythias, ſit indicium patri Chæreæ: & confirmantur nuptiæ. ¶ Vtrum ne taceam, an prædicem: tertium parelcon. abundat enim aut vtruꝫ: aut ne, aut certe hoc ſit figura πλεονασμός. ¶ Tu pol ſi ſapis, quod ſcis neſcias: non poſſumus neſcire quod ſcimus: ſed ita vt concordia diſcors.

Virgi. Vergi. Sequiturq; ſequentem. ¶ De Eunucho quod fuerit tu pol ſi ſapis, quod ſcis neſcias: videmus cur nolit poeta de vitio virginis continuo ſcire Thaidem: ne de improuiſo malo vehementius commoueatur, ac doleat: an vt ex eiuſdem virginis habitu, vultuq; iſta cognoſcat, quod eſt actuoſius. an quod proximum vero eſt: vt illam & Thais, & frater ignorantes vitiatam animoſius aduerſus militem defendant repetitum eam venientem cum tanto ſtrepitu ac minis. nam quo ore præterea diceret Thais Chremeti de ſororis pudore ſollicito, Educata eſt ita: vt teq;, illamq; dignum eſt: ſi ſciret eam virginem non eſſe de Eunucho: q Chærea ſit non Eunuchus. ¶ Quod ſcis n. de Eu. vnde in Heauton. Neſcias quod ſcis ſi ſapis: & hoc eſt quod dicitur. ¶ Quod ſcis, neſcias: prouerbiale eſt: & multum apud dialecticos tractatum. vt facio, & non facio. & amicus ſum, & non ſum. & audio, & non audio: & cætera huiuſmodi. ¶ De vitio virginis: q iam mulier facta ſit. ¶ Hac re & o. t. euol. te: cauſa quæſita cur ante iurgium cum milite Thais neſciat vitiatam virginem. ¶ Et illi gratum feceris: cui niſi virgini: cuius crimen vt ſupra a ſilentio texeris: præſertim tacentis iniuriam ſuam: & ſic dolentis amiſſam virginitatem: vt nec confeſſioneꝫ ſuæ calamitatis ſubire poſſit. ¶ Id modo dic abiſſe Dorum: id pro hoc, ſubiunctum pro præpoſitiuo. ¶ Thais iam aderit: bene dixit aderit. huic enim aderit Thais. ¶ Quia cum inde abeo: aliam cauſam ex alia ſuppoſuit: quaſi dicat: video cauſam.

GVI. Exi foras &c. Hic videri poteſt iucundus Phædriæ error: qui non dubitet ipſum eſſe, qui quæritur: eumq; ſic aggreditur, ac ſi eſſet ipſe. Phæ. Phædria exturbans, ac trahens Eunuchū foras inquit. ſcelefte: ideſt improbe: ſcelerate. exi foras. i. relinque domū meam. Et miſellus Eunuchus ſe trahi admirans, reſiſtebat trahenti, cui ſic ait Phædria, at etiam, i. & etiam cum ſcelere tuo es mihi repugnans: neq; exire vis. o fugitiue reſtitas, i. reſiſtis: remanes: neq; vis prodire foras. nam reſtito as a reſiſto frequentatiuum eſt: q reſiſto recta formatione facere debet reſtitū: cū præteritū & ſupinū mutuetur a ſto: cuius compoſita faciunt ſæpe ſupinū in itū: vt præſto præſtitū. Reſiſto autem interdum ſignificat repugnare, reluctari, interdū ſignificat remanere, ſiue figere gradū, neq; progredi: vt ſuperius viſum eſt. Poſſet etiā forſitan reſtito as a reſto as deduci. Sceleſtum aūt vocauit & fugitiuum: quod vitium: ſcilicet eſſe fugitiuum erat in ſeruo grauiſſimū: quod ſummo plectebatur ſupplicio. O male conciliate. i. o tu empte magno pretio: ſcilicet. nam male pro magno pretio hic capitur, Dona. teſte. Conciliate autem ſignificat hic empte vel comparate. nā interdum conciliare ſignificat cōparate. quod: ſcilicet comparare interdum ſignificat emere. Præterea omnis conuentio conciliatio nominatur. ergo o male conciliate: ideſt o nimis caro pretio empte: cum ſis nihil: & nullius frugis. pdi: ideſt exi foras. Dorus Eunuchus. obſecro: ideſt per ſacra rogo. noli ſup. ita me innocentē trahere. Phæ. eho: interiectio mouens attentionē Pythiæ. vide illud. ſ. vt: ideſt qualiter. carnifex ille. i. tortor: qui me iſtis curis & moleſtiis excarnificatur. diſtorſit ſibi os: ideſt os ſuum deturpauit torquendo os. reditio: ideſt reditus, ſiue reuerſio. huc: ideſt in domum meam. quid eſt: ideſt quid ſibi vult: quaſi dicat: ad quod propoſitū ex Thaidis domo huc rediiſti. mutatio veſtis quid ē. i. quid ſibi vult: quid ſignat. quid narras. i. quid dicis. Nūc vertit ſe ad perſonā Pythiæ. o Pythia ſi ceſſaſſ. m. i. ſi tardaſſem: ſeu moratus eſſem. paululum: ideſt aliquandiu. non offendiſſem. i. non inueniſſem eum: ſcilicet dom'. ita. i. hoc modo: vt videri poteſt, quia. ſ. veſtem ſuam depoſuit: & liberi veſteꝫ ſumpſit. vel ita: ideſt adeo. iā adornarat: ideſt apparauerat. fugā. i. diſceſſum celerem. Py. Pythia cernens Eunuchū hęc omnia dicit. id autem erat iucundum: vt quærat illum, quem videt. amabo particula blandientia eſt: quaſi rogo te per amorem. habeane. i. vtrum habea hominē, quem quæro: ſcilicet Eunuchū: qui male tractauit puellam. Ph. quid ni: ideſt quare nō habeam: quaſi dicat non vides. Py. o: exclamātis eſt: quaſi dicat q̄ benefactum eſt: ſi tu ſcilicet eū habeas. Dorias. vero: ideſt ſed. pol. i. per Pollucem. iſtud benefactum eſt inquam ſi habeas eum. Py. vbi eſt. Phæ. rogitas? non vides, aſpiciebat enim Dorum Eunuchum: ſed ſciebat non eſſe eum, quē quærebat. Py. obſecro: ideſt quæſo. quem videam: ideſt videre poſſim a me præcipue quæſitum. Phæ. tangens eum Phædria, inquit. ſcilicet: ideſt certe. videas hunc quem teneo. Py. obſecro. i. quæſo. quis eſt hic homo, quē tangis: & dicis eſſe eum, quem quærimus. Phæ. eſt is ſup. qui deductus eſt hodie ad vos. Py. nunq̄ quiſq̄: pro qua q̄: antique. nā quiſquā in vtroq; genere dicebatur. quiſq̄ noſtrū. i. noſtrarum: hoc eſt noſtræ familiæ: ſeu noſtrarum familiarū. vidit oculis ſuis (pleonaſmos) hunc, quem oſtendis Phædria. Phæ. non vidit: admirando, & indignādo inquit. Py. obſecro: quaſi per ſacra rogo: vt dicitur per tuam fidem. an credidiſti hunc eſſe deductū ad nos. Phæ. credidi ſup. nam: ideſt quippe: qui neminem alium habui ad vos deducēdū. Py. hau: interiectio conturbatæ fœminæ: nec conſtantis ſibi. ne quidem: ideſt non etiam. hic eſt comparandus ad illū: ſcilicet Chæream Eunuchi ſimulatorem. ille Chærea: ſcilicet. erat facie honeſta: & liberali: ideſt habebat facturā: formam: ſeu figuram: & præcipue oris honeſtam, & liberalē: hoc eſt pulchram & benignam. Phæ. ille Eunuchus viſus ē tibi ſup. dudum. i. pauloante. ita. i. talia: ſcilicet honeſta facie & liberali: quia fuit exornatus varia veſte. nonne videtur

tibi ſœ lus.i.deformis:turpis.eo.i.ea re,ſiue ideo:quis non
habet illam veſtem: quã prius habebat. Py. obſecro tace:
hoc fœminino ſtomacho dictũ eſt: & ne iniuria videaẽ ad-
dictũ eſt obſecro.q.d.noli obſecro contendere illum eſſe,quẽ
quæro:quia nulla ratione mihi potueris perſuadere : quaſi
Quaſi vero vero per ironiam dictum eſt:vt ſæpe ſolet,quæ duæ parti-
culæ hoc videtur ſignificare:videlicet: quaſi dicatur:ꝙ pau
lulum interſiet.i.ꝙ parua ſit differentia:cum tamẽ ſit latiſ-
ſima.adoleſcẽtulus deductus eſt hodie ad nos.ſ.vero : ideſt
ſed.talis ſup.quem tu Phædria velles videre:adeo facie eſt
Feſtus honeſta & liberali.hic:ſcilicet Dorus.ẽ vietus.i. mollis:flac
cidus:& flexilis corpore.Itẽ(ait Feſtus)lãguidus.i.ſine vi:
& naturalibus viribus priuatus. Nam viere ſignificat vin-
cire,ſeu ligare:inde vimina quibus aliquid vietur.i.ligaẽ.ve-
tus hic ad vituperationem ponitur:non ad laudeꝫ.i. vt pri-
us dictum eſt, carioſus, aut rancidus. A vetus diminutiuum
ſit vetulus. Veternoſus.i.morbo vetere confectus.i. veter
no:quales qui hydropem patiuntur.& recte: naꝫ ſæpe Eu-
nuchi in ſenecta veternoſi ſiũt.i. hydropici. ſenex.i. rugo-
ſus,ex morbo & ægritudine,eſt in quã colore muſtellino.i.
Muſtella habet colorẽ muſtellino colori ſimilem.i.ſubliuidũ. muſtel-
la autẽ dicitur longum mus. Dona. vult in Menandri fabu
la:vnde hæc traducta ẽ:eſſe ſtellioneꝫ animal videlicet: qđ
lacertæ nõ diſſimile eſt maculoſo corio,namq; id genus co-
loris facies exprimitur Eunuchorũ:quia pleriq; lentiginoſi
ſunt.i.maculoſi.nam lentigo ginis faciei eſt macula. Phæ.
hem:indignantis. quæ.i.qualis ; vel cuiuſmodi hæc fabula
eſt:quaſi hoc figmentũ:ſiue hæ nugæ: & ioculare aliquid.
redigis.i.reducis me.eo.i.in eum errorẽ. vt egomet neſciã
.i.non meminerim:ſiue non agnoſcã quid emerim. eho tu
Eunuche:eho eſt interiectio attentionẽ mouens: & reſpon
ſionẽ.ego emin.i.emi ne te Eunuchuꝫ: Dorus. Emiſti me.
Py.iube:vt ſup.reſpondeat,denuo.i.ſecũdo: qa reſpõdit ti-
bi.iube vt iterũ reſpõdeat mihi. Phæ.roga.i. interroga eũ.
Py.veniſtin.i.veniſti ne hodie ad nos: negat:hoc dicit Py-
thias de Eunucho, queꝫ interrogauit. At ille alter venit ad
nos natus ſedecim annos.i.ſedecimũ annũ agens:quẽ Par-
meno adduxit ſecũ.Phæ.agedũ:hortãtis eſt.primũ.i. in pri
mis,expedi.i.explica mihi hoc,vnde habes iſtã veſteꝫ,quã
habes,taces.i.nõ reſpõdes,o mõſtrũ hominis.i.deformitas
hominis:& ꝑtergrediẽs naturæ hominis modũ : cũ non ſis
nec mas,nec fœmina.nõ dicturus es.i.non es reſponſurus.
Do.Chærea venit.Phæ.ne.i. vtrũ. frater meus venerit.ſ.
Do.Ita.Phæ.quãdo.Do.Hodie. Phæ.q̃ dudũ.i.quãto an-
te venit.ſ.Do.mõ.i.pauloante.Phæ.qui cũ.i.cũ quo: vt no
biſcũ.i.cũ nobis.Do.cũ Parmenone.Phæ.ne.i.vtrũ.noras
.i.cognoueras.prius eũ fratrẽ cũ ſis nouitius. Do. nõ norã,
nec vnq̃ audiueram dicier.i.dici:quis eſſet Chærea frater.
Phæ.igitur vnde ſciebas eũ eſſe fratrẽ meũ. Has autẽ inter-
rogationes obliquas intermiſcet: vt fruſtretur omnia, q̃ cõ-
feſſus eſt Dorus. vult enim fratri eſſe conſultũ. Do.Parme-
no dicebat eum eſſe Chæreã fratrem tuũ:is dedit mihi hãc
veſtem.Phæ.occidi.i.perii.Do.ipſe Chærea induit meam
veſtem.poſt.i.deinde, vel poſtea. ambo.ſ. Chærea & Par-
meno,abierunt.i. diſceſſerunt. vna.i.ſimul foras. Py. ne.i.
vtrũ,credis iam ſatis me eſſe ſobriam.i.non temulentaꝫ: vt
prius dixeras.& credis inq̃ me nihil mentitã eſſe.i.falſo aſ-
firmaſſe tibi.iã ſatis eſt certum:ideſt exploratũ, virginẽ eſſe
vitiatam.i.ſtupratã.Phæ. age : hortantis eſt aduerbium. o
bellua.i.ſtolida mulier:& non ſatis conſiderata,credis nunc
huic.ſ. Eunucho ſeruo & fugitiuo. id ſup. quod dicat. Py.
quid.i.cur:vel quã rem credã iſti Eunucho,vel(vt alii ha-
bent) quid ni.i.cur non credã iſti.res ipſa.i.ipſe effectus.in-
dicat.i.declarat ſatis ſine aſſeueratione & teſtimonio. Phę.
Concedere cõcede.i.confer te Eunuchũ.paululũ.i.aliquãdiu.iſtuc.i.ad
me verſum.ẽt audin.i.audis ne hũc paululũ aliqd qđ dictu-
rus ſum.& dixit audin:ꝙ præ timore alter.ſ.Eunuchus.re-
fugiebat ꝓpinquare Phædriæ:& cũ acceſſit, ſubdixit.Phę.
ſat ẽ.i.ſufficit.q.d.ſatis prope es. & incipit interrogare vo-
ce ſubmiſſa.tu rurſum.i.denuo.dic.i.reſpõde hoc videlicet.
Chęrea detraxit.i.abſtulit tibi tuaꝫ veſtem. Dorus Eunu-
chus.factũ eſt ſup.ab eo Chęrea.Phę.& indutus eſt.ſ.Chę
rea eam veſtẽ:nam ſecundus actus remanet in paſſiuo cuꝫ
verbis vehemẽtis trãſitionis. Do. factũ eſt ſup. illud ab eo.
Phę.& deductus ẽ huc ad Thaidẽ: ſiue ad Thaidis domũ,
quã oſtendebat.pro te.i.loco tui.Do.ita deductus eſt.ſ.pro
me.Phę.o magne Iupiter:o hominẽ ſceleſtũ: atq; audacem
.i.temerariũ & importunũ:& petulantem,& hanc exclama
tionẽ facit de Chęrea: ſed hic pronunciat vt putet ancilla
de Eunucho dici.Py.Veh mihi miſerę.i.ego ſum bene inſe
lix, & miſera, & quaſi maledicta:cũ omnia accidãt mihi ita
aduerſa.etiã nõ credis nunc nos eſſe irriſas.i.illuſas. modis
indignis.i.inhoneſtis, & turpibus rationibus.Phę.mirũ eſt
ſup.ni tu credas illud ſup. quod iſte Eunuchus dicat : & iſte
per contemptũ dixit. Deinde ſubmiſſa voce dicit,neſcio qd
agam.i.agere debeam: vt fratris honorẽ tuear.heus tu:ad-
uerbium excitantis eſt ad negandum,rurſum: ideſt ecõtra-
rio,negato quod prius dixiſti. admonito Eunucho qd de-
beat reſpõdere,ſublata voce, vt audiat ancilla,interrogat.
ne.i.vtrũ. poſſuꝫ exculpere.i.extorquere(teſte Marcello) Marcellus
verum.i.veritatem. vidiſtin.i.vtrum vidiſti,Chęream fra-
trem. Do. non vidi:ſcilicet.Phę. video.i. facile perſpicio.ꝙ
ſup.hic Eunuchus non poteſt fateri:quod.ſ.verum eſt.ſine
malo:quaſi dicat ſine ſupplicio & tormẽtis.tu Dore ſeque-
re me hac.i.per hanc viam.ad tormenta:ſcilicet ſubeunda:
& hęc omnia ſimulantur ad excuſationẽ inueniendã Chę-
reę.modo.i.aliquando,ait.i.fatetur, modo.i. aliquãdo. ne-
gat.i.diffitetur,ora me.i.finge ꝙ tu ores me: ne te afficiam
ſupplicio. Do. o Phædria obſecro te, vero.i.certe:& quaſi
ex animo,oſtendit enim Eunuchus ſe auxiliũ rogare ex ani
mo,nõ vt illi videbatur dolo.Phę.i intro.i.ingredere in do
mũ ad tormenta ſubeunda. Do.hoi,hei: interiectiones do-
lẽtis,& deplorationẽ facientis.Phæ. neſcio quo modo abeã
.i.diſcedã.hinc.i.ex hoc loco. honeſte.i.cũ meo honore.alio
pacto.i.alia rõne,q̃ per hãc fallaciam. actũ eſt.i. factum eſt
Cicero (diciturq; ſemp de malo:cui vix medela adhiberi põt.Cice
ro in Epiſtolis: Actũ eſt de te:niſi prouides)ſiquidem.i.gą
ẽt,tu nebulo.i.futilis:inutilis:nullius frugis bonæ: nihili:le-
uis,ac vanus vt nebula.ludificabere.i.illudes: irridebis me
hic,Py.ſcio tam.i.tantum.hanc techinam : ideſt hanc artẽ:
hanc cautelam:hanc fallaciã,eſſe Parmenonis.i. prodiſſe a
Parmenone,q̃.i.quãtũ.ſcio me viuere.i.ꝙ ego viuo. Tech
na gręce:ars dicitur latine.inde technides.i.artifex.inde ca-
lotechnus.i.bonus artifex:& cacotechnus.i. malus artifex.
Doris ancilla,ſic eſt vt tu dicis Pythias. Py.pol.i. per Pollu
cem,inueniam hodie eum ſupple alicubi, vbi referã ei Par-
menoni parem gratiam.i.rependam ei vices. in malũ enim
ſæpe dicit referre gratiã.i.(qđ vulgo dicitur)reddere pla
citum. Sed nũc o Doris quid cẽſes faciẽdũ. Dor. rogas.i.in-
terrogas me. de iſtac virgine:quę ita fuit ſtuprata. Py. ita.i.
rogo de iſta virgine. vtrum ne:altera particula abũdat.ta-
ceam.i.celem.an prædicẽ.i.aperte dicã:& detegã facinus.
Do.pol ſi ſapis.i.ſi es ſapiẽs,neſcis.i.ignoras. quãtũ ad de-
tegẽdũ illud ſup.qđ ſcias apud te,referunẽ enim hęc verba
ad diuerſa:alioquin non caperent fidem;videlicet neſcis de
Eunucho,neq; de vitio.i. de ſtupro virginis: ꝙ iã ſit facta
mulier, Hac re.i.tua taciturnitate & ceſſatiõę.euolues.i.ex-
olues:explicabis:expedies:extricabis te.ab oi turba.i. ab oĩ
turbatione & iurgio.& gratũ feceris.i.gratũ facies: coniun
ctiuũ pro indicatiuo.illi.ſ.virginitatẽ ſilẽtio texeris amiſſaꝫ
Ouid. virginitatẽ:q̃ reparari nõ põt. Nã(vt inquit Ouidi.) Læſa
pudicitia deperit illa ſemel.i.irreuocabiliter. modo.i.tãtũ-
modo.dic id.ſ.Dorũ abeſſe.i.fugiſſe, ſeu diſceſſiſſe, Py. fa-
ciam ita vt mones.ſ.aut ſuades. Dor. ſed videon.i. vtrum
video.Chremẽ:declinaẽ eniꝫ Chremes Chremis,vel Chre
metis:& ita deinceps. Thais iã.i.ſtatim. aderit.i. adueniet,
vel præſens erit.Py.quid.i.cur.ita aderit.ſ.Thais.qa:ſcili-
cet:Chremẽ video.Dor.quia cũ abeo inde.i.ex domo mili-
tis.iam tum.i.tunc.turba.i.rixa,turbatio, iurgiũ.inceperat
inter eos.ſ.militem & Thaidem. Py. tu Dorias aufer hoc
aurũ.& ego ſcibo:pro ſciã.ex hoc:ſcilicet Chreme.quid ſiet
.i.quid ſit de turba incepta:& quomodo res ſeſe habeant.
Exi foras.

SER. EXi foras. Venit Phædria adducens verū Eunuchum: ſcilicet Dorū, putans illū dictum fuiſſe a Parmenone ad Thaidē. & illū eſſe, qui aufugerat. Hæc perſona valde neceſſaria eſt ad inueſtigationē Chæreæ: q̄a per eū Chærea hoc feciſſet, notificabiť. loquiť Phędria ad Eunuchū: quē pp fugā latitare credebat, dicēs. Exi ſceleſte: nō ſolū nō exis? at ēt reſtas fugitiue: qui aufugiſti dominā tuā, prodi. i. exi. male cōci. q̄a male tibi beneuolentiā acquirebas. Quid huc reditio ē? q. d. Cur dominaʒ tuam aufugiſti: & ad me rediſti. Quid veſtis m? habebat enim adhuc veſtem Chæreæ, non oſſi. i. inueniſſem. Ita iam adornarat. i. aptauerat fugam mutando hāc leuiorē veſtem. Quiſquā veſtrarū. i. quęquā. Eſt enim cōmunis generis apud antiquos. Nā certe credidi: nam quippe. Tace op. q̄ſi vero paulum interſiet. Ac ſi diceret: ibi differētia per veſtem haberi poteſt: vbi parum diſſimilitudinis eſt. ſed vbi tanta differētia eſt: ibi nulla per veſtes differentia notanda eſt. Adeo pulcher eſt: quem tu vidiſſe v. Sed hic eſt victus. i. fractus animus eundo. Vetus: per ætatem: veternoſus a morbo. veternus enim eſt morbus, qui ſi etiā iuuenes occupet, ſenes videri facit. Senex in habitu: in colore muſtellino dicit: quaſi pallido & ruffo ad modum muſtellæ. Natus ſedecim an. recta eſt, & bona hæc conſtructio: nec oportet ſubaudiri habens ſedecim annos. Iam ſatis: ſcilicet tu antea me vocabas temulentā. Iaʒ. i. modo ſatis credis me eſſe ſobriā. Age nūc be. i. ſtulta. Facta cognitione de Chærea: vult Phædria ſe aliquo modo ab illis expedire: quia hæc res ad eum, qui bona miſerat pertinere videbatur: ideo machinatur diſſuadere illi ne credat. & propterea Eunuchum cogit iterū denegare: qđ dixerat de Chærea. quapropter euʒ per ſe vocat ita. Concede iſtuc. i. in iſtā partē. Audis ne? etiam nunc. i. adhuc paululum concede: modo ſat eſt, dic dum mihi hoc rurſum vtrum ſit verū: quod confeſſus es coram illis. dic dum dū: eſt ibi adiectio ſyllabica. Veh mihi: Pythias exclamat illis conſiliantibus. Mirū eſt niſi tu credas: quaſi non debes credere. Quid agā enim: hoc dicit ſecū: poſtea vertit ſe ad Eunuchū tacite dicens: Heus negato rurſum: qđ de Chærea dixiſti. Poſſum ne? hoc dicit alta voce. Sequere hac. i. in domuʒ: vt te verberem: hoc minitatur ei coram illis. Ora me: tacite dicit. Alio p. hic oſtendit quare illud totum machinatus ſit loquens humili voce. Tu ne: hoc arte Parmenonis. Remanet Pythias cū Doria: & conqueritur de Parmenone, & minať ei: quæ cōminatio quandā opportunitatē quinto actui p̄parat. ibi enim terrebit Parmenonē: qui territus nūdiabit Lachi de dep̄henſo Chærea in domo meretricis. Vbi poſtquā veniet Laches: & rem inueniet: aliter fiet per eius conceſſionem: vt Chærea ducat virginem. Technam: ideſt fallaciā: & dicitur a tego tegis. omni turba: ideſt turbatione. Et illi: ideſt puellæ, quæ nollet ſe diffamari. i. gratiā feceris. Id modo. i. tantummodo dic. Sed videon: ad aliū actū iā accedit.

Octonarii.

CHREMES. PYTHIAS.

AT at data hercle uerba mihi ſunt, uicit uinum qđ bibi.
Ac dū accubabā, q̄ uidebar mihi eſſe pulchre ſobrius?
Poſtq̄ ſurrexi, neq; pes, neq; mens ſatis ſuum officium facit. Py.
Chreme. Ch. quis eſt? hem Pythias, uah quanto nunc formoſior
Videre mihi q̄ dudū. Py. certe tu quidē pol multo hilarior. Ch.
Verbum hercle hoc uerum eſt. SINE CERERE & Libero friget Venus.
Sed Thais multo ante uenit. Py. an abiit iam a milite? Ch.
Iam dudum ætatem, lites ſunt inter eos factæ maxumæ. Py.
Nihil dixit tū ut ſeq̄rere ſe ſc. Ch. nihil, niſi abiens mihi innuit. P.
Eho non ne id ſat erat? Ch. at neſciebam id dicere illam, niſi quia
Correxit miles, quod intellexi minus, nam me extruſit foras.
Sed eccam ipſam, miror ubi ego huic anteuorterim.

I. AT at data hercle verba mihi ſunt, vicit vinum. Hic ſemigrauis inducitur vino Chremes priorū memor: titubans in præſentibus, vt fere appoti ſolent. ¶ At at: interiectio eſt paulatim percepti, atq; intellecti mali. ¶ Data verba: fraus facta, dicta hercle verba a milite an a meretrice: cuius iampridem dolum malum in omni re ſuſpecto: an magis a vino: quaſi captioſo aliquo data verba ſunt: quia bibere dulce eſt: ebriū fieri turpiſſimum: adeo his quæ ſequuntur: quaſi ſubtilem fraudem ebrietatis inducit. Plau. de vino: Pedes captat primo luctator doloſus. Virgili. de vua: Tētatura pedes olim, vincturaq; linguā. ¶ At duʒ ac. hic verba data ſunt. ¶ Quā videbar m. e. p. ſo. nihil elegantius, non dixit videbar mihi tunc eſſe ſobrius: ſʒ hoc ipſum iaʒ erroris eſſet ac vinolentiæ accumulatio. videbar, inquit, mihi nimium ſobrius pulchre: fortiter: ac nimis. ¶ Neq; p. ad inceſſum. ¶ Neq; m. ad facta: ad dicta. ¶ Satis ſ. ſ. o. ſ. bene: nō enim omnino non facit, nā hæc inſani eſt: ſed non ſatiſfacit, quod ē ebrietatis. ¶ Quis eſt? hem P. :& ſatia miro exemplo mutatam credit: poſtquā ipſe mutatus eſt. ¶ Quāto nunc f. v. m. q̄ hoc multū Academicos iuuat: qui (vt aiūt) prout habiti fuerimus, atq; affecti: ita nobis aliud, atq; aliud videri: & ideo nihil certi comprehendi poſſe. ¶ Certe tu. p. q. & certe & pol: vt apparet hanc vere loqui, quæ ſobria eſt, illū vero ex vitio falſi, & honorifice, atq; vt ſobria: non dixit temulentior, aut laſciuior, ſed alacrior. ¶ Verbum h. h. verbum prouerbium. vt idem in Andria: Verbum illud verum vulgo quod dici ſolet. ¶ Sine Cerere & Baccho friget Venus: hoc ſi ad ſententiam reuoces, non conuenit ad ebrioſi petulantiam: quia ſic ante dictum eſt. Nam & improbior factus eſt. & cum tropice locutus ſit: tamen ordinem naturalem ſeruauit. Nam primum cibus: deinde potus: poſtremo libido Venerea. Friget autem: quia omnis eiuſmodi voluptas in calore ſanguinis conſtituta eſt: qui his rebus alitur: & friget proprie non adhæret, tranſlatum enim hoc prouerbium friget a picatione vaſorum: quæ frigidam picem non tenēt: cum alia multo meliora ſunt ad vſum frigida: vt ferrum, argentum, aurum, & cætera huiuſmodi. nam ſic alibi: vbi friget huc euaſit. & vide tres metonymias: Cererem: Liberum: Venerē. ¶ Sed Thais multo ante venit: interrogatiue pronunciādum hoc. & ſcias de his interrogationibus hanc ipſam eſſe: in quibus ita quærimus: vt qui interrogantur, reſponſuri nobis ſe neſcire videātur. ¶ Iamdudum ætatem: quia iamdudum infinitæ moræ eſt, addidit ætatem: vt oſtēdat multum abeſſe temporis: vt factum eſt. ¶ Iamdudum ætatem: pro longinquo tempore. Lucilius: Vt multos menſeſq;, dieſq;, non tamen ætatem. ætatem diu, longinquoq; tempore ac prolixo: vt eſt ætas. nam ſic dicimus de die: & dieculā aliquantulam moram. ¶ Nihil dixit tum vt ſequerere ſeſe: nihil pro non. Virgi. Deponunt animos a. n. m. ſ. e. ¶ Nihil niſi abiens mihi innuit: apparet & quaſi iratam diſceſſiſſe Thaidem a milite. & tamen ſic iratam: vt illi ira conſilium non ademerit. innuit, inquit, cum abiret. ¶ Eho nonne id ſat erat? adeo ſimplex hic inducitur adoleſcens: vt a Pythia reprehendi poſſet, nam quid opus fuit dicere, niſi innuit. ¶ Sed neſciebam id dicere illam: dicere pro velle, vel ſignificare. ſic alibi: Quaſi tu dicis factum id conſilio meo. ¶ Niſi quia correxit miles, quod intellexi minus. hoc videtur facetius & ſapientius: quod dici ab ebrio, ruſtico, & adoleſcente debuiſſet. hoc vitium tunc fit: cum poetæ ingenium ſuum in perſonas conferunt. ¶ Quod intellexi minus: veriſimile hunc tm̄ extruſum fuiſſe: non vapulaſſe: quia miles Thaidi magis, q̄ huic iraſcitur. ¶ Miror vbi e. h. ante, ideſt hanc præceſſerim. ¶ Vbi: in qua parte viæ.

GVI. At at data &c, Hic ſemigrauis inducitur vino Chremes priorū memor: titubans in pſentibus. Chr. Atat: interiectio eſt paulatim pcepti, atq́ intellecti mali. Hercle, i. per Herculem: iurantis eſt. verba ſunt mihi data. i. fraus mihi facta eſt, a vino: quaſi ab aliquo captioſo & doloſo. propterea Plau. de vino loquens, vocat vinū luctatorē doloſū: Vinū qđ bibi, vicit me. Ac dum. i. qn. accubabam. i. ad edendum ſedebam. Antiqui enim epulantes cubabant, ac cubito innitebant. q̄. i. quātū. videbar mihi. i. iudicabar a me ipſo. eē pulchre. i. nimis, vł fortiter. ſobrius. i. modeſtus: vel potius moderatus, poſtq̄ ſurrexi cōuiuio, neq́ pes, quantū ad inceſſum: neq́ mēs, quantū ad facta & dicta, facit ſatis ſuū officiū, i. id qđ efficere debet: vel qđ efficere ſolet, cum homo ſobrius eſt. Py. o Chreme. Chr. quid ē. deinde viſa Pythia, ſubdit: hem Pythia. Hem dixit. q. d. non videbam te. Vah: quādoq́ vah eſt interiectio gaudentis: vt hic. oſtēdit enim ibi gaudiū, & effuſionē in riſum. quādoq́ ſignificat deriſionem: vt in paſſione: Vah qui deſtruis tēplum Dei. quanto q. d. multo vel longe. quāto enim ibi dicit exclamādo, vide te. i. videris mihi. nunc formoſior. i. pulchrior. quādudū. i. pauloante. Py. certe quidē pol: hæ particulæ fere idē ſignificantes ſunt inculcatæ: vt apparet hanc vere loqui, quæ ſobria eſt. videris inq̄ mihi multo hilarior. i. alacrior, q̄ prius: ſcilicet, Chr. hercle hoc verbū. i. hoc dictum: hoc prouerbiū: hæc ſententia eſt vera. Venus. i. laſciuia. friget. i. ceſſat: vel nō adhæret. ſine Cerere & Baccho. i. ſine cibo, & potu. & ē metonymia: ponitur enim inuētor vel inuētrix pro re inuēta: vt Bacchus pro vino: Venus pro laſciuia: Ceres pro frumēto. Sed Thais venit multo ante interrogādo. q. d. vtrū Thais venerit multo ante. Py. an. i. vtrum. iam abiit a milite. Chre. iā dudum ætatē. i. longo ante tēpore. q. d. diu & longinquo tempore: vt eſt ætas. Nam ſic dicimus de die: nā dieculam aliquantulā morā dicimus. Nec mirum ſi dicamus ætatem in accuſatiuo. nam nomina temporalia: vel tendētia ad tēpus: vel diſtantiam poſſunt poni cum verbis omnibus: & in accuſatiuo & ablatiuo: ſed elegantius in accuſatiuo. Iamdudū ætatē. i. multo ante tēpore. iādudum enim infinitæ eſt moræ: & nūc paruā: nūc mediocrē: nunc magnam morā ſignificat. propterea addidit ætatem: vt oſtēdat multum abeſſe temporis ex quo factū eſt. Lites factæ ſunt maximæ inter eos. iādudum ætatem. i. longo ante tēpore. Py. nihil. i. non. dixit tum. i. tunc. vt ſeq̄reris ſeſe. i. ſeipſam. Chr. nihil. i. non dixit, niſi abiens. i. cū diſcederet. innuit. i. ſignum fecit mihi: vel oculis: vel digito: vel alio quouis modo. Py. eho nonne ſat erat, i. ſufficiebat. Chr. at. i. ſed. neſciebā illam Thaidē dicere. i. velle: vel ſignificare id. ſ. vt diſcederē. niſi miles correxit. i. corrigēdo me oſtendit. id qđ minus. i. nō intellexi. nam extruſit. i. exturbauit: impulit me foras. ſed eccā. i. ecce hic video ipſam. miror vbi. i. in qua parte viæ. anteuerterim huic. i. hanc pceſſerim. Nam anteuertere alicui, vel præuertere aliquem: ſignificat aliquem anteire, vel antecedere, vel per compēdia viarum eum antecedēdo, vel celeriori curſu pergredīedo. pōt enim forſitā anteuerto iūgi accuſatiuo: vt Anteuerti ſociū vł ſocio: ſequēdo hūc locū.

SER. At at, Hic incipit quartus actus de cognitione & liberatione virginis. Et ſicut tertius actus circa perſonam Chæreæ principaliter verſatur hoc modo: vt cognoſceretur ipſe fuiſſe falſus Eunuchus: qui virginem viciauerat, Ita iſte quartus actus principaliter circa perſonam virginis hoc modo, vt cognoſceretur eſſe ciuis: & fiet manumiſſa, & libera a poteſtate militis. Et cognoſcet præterea Thais vitium: qđ factum eſt in ea, quod totum tendit ad vtilitatem Eunuchi: cui omnes partes ſubſeruiunt: qm̄ cum ſit ciuis, & libera: & ſit ab eo eſſe vitiatam notificatum, hæc omnia ad eam ducendā iuuāt Eunuchū. Si enim aliquod horū deeſſet: fortaſſe nō habuiſſet eam vxorē. Ad quā cognitionem & liberationē inducunt cōuenīētes perſonæ: ſcilicet Chremes: cui Thais ſigna, quæ a prædonib9 ſcripta habuerat, oſtendat: & oſtenſa per Sophronā nutricē bene recognoſcat. Et ipſa Thais inducitur: q eā eſſe ciuem affirmet: & ſigna ſcripta oſtendat. Et ita valent hæ duæ perſonæ ad eam ciuem eſſe cognoſcendam. Eædem perſonæ valent ad manumiſſionem: qm̄ cum Thraſo puellam cum familia ſua a meretrice auferre veniret, Chremes, vt ſororem ſuam, iuuante Thaide, a manu militis liberabit. Ecce prior inducit Chremes lætus: & plus potus iuueniliter de conuiuio rediens: vt cum prius ſobrius a meretriciis dictis abhorreret: Baccho hilareſcente meretrici facile conſentiat, & ideo modo deſcribitur potus: & ita hilaris, ita ſecum loquens, At at data ſunt hæc mihi: vt, ſ. deceptus ſum: quia vltra cōmodū bibi: & hoc eſt Vinum quod biberam, Sed cum accubabā ſedens ad conuiuiū, nondum ſentiens me eſſe vino ſepultum. Quā. i. quātū videbar mihi ſobrius, Sed poſtq̄ ſurrexi a conuiuio, Neq́ pes: neq́ mens &c. Inducitur Pythias: vt Chremeti aliquid alacritatis addat: & occaſionem reditus inquirat. Iamdudum ætate, i. per ætatem, Nihil mihi dixit: niſi hoc tm̄: q abiēs. i. diſcedens a milite, innuit mihi: vt eam ſequerer, At neſciebā q propterea mihi innueret: hic deſcribit iuuenem non multum artibus meretriciis inſtructum. Ego neſciebam: niſi qa miles poſtea illud qđ ignorabam in me correxit: qđ minus per Thaidem intellexerā. Vere correxit in me. ſ. vere fecit me ſcire: cur Thais mihi innuiſſet: & quia extruſit. ſ. Miror vbi ego anteuerterim huic. i. verterim me ante hanc.

Octonarii, & Septenarii.

THAIS. CHREMES. PYTHIAS.

Credo equidem illum iam affuturum eſſe, ut illam a me eripiat, ſine
Vt ueniat, quid ſi illam digito attigerit uno, oculi ilico effodientur.
Vſq adeo ego illius ferre poſſum ineptias, & magnifica uerba,
Verba dum ſint, uerum enim ſi ad rē cōferentur uapulabit. Ch.
Thais ego iā dudū hic adſū. Th. o mi Chreme teipſum expecto,
Scin tu turbā hanc re ꝓpter eſſe factā! & adeo ad te attinere hanc
Oēm rē! Ch. ad me! qui quaſi iſtuc! Th. qa dū tibi ſororē ſtudeo
Reddere, & reſtituere, hæc atq́ huiuſmodi ſum multa paſſa. Ch.
Vbi eaſt. Th. domi apud me. Ch. hem. Th. quid eſt!

DON. Credo equidem illum iādudum affuturū. Vides ne ex ipſis apparere verbis, q̄ concitata & tecēa a litigio veniat Thais. Itaq́ nec nominat militem: nec virginem: ſed pronomine vtroq́ ſignificat: q̄ſi in medio cōſtituta negocio. ¶ Affuturum eſſe. i. aduenturum, vt Affuit & Mneſteus. ¶ Sine veniat. q. d. ſine nullis. & comminantis eſt: vt Sine modo. ¶ Atqui ſi. i. d. a. v, moris cōminantium eſt ad exiguum teuocare cōmiſſa: quæ ſe vlturos prædicent. ¶ Oculi ilico effodientur: & fœminæ minæ ſunt: & in libidinoſos q̄ maxime. nam hunc ſuſpicatur amatorem eſſe virginis. ſic & alibi: vt Ego vnguibus facile illi in oculos inuolem venefico. In oculos autē maxime ſæuire fœminas: & Tragœdiæ ſere omnes, & Comœdiæ proteſtantur. ¶ Vſq adeo illius e. f. p. in. & m. v. non dixit vſq adeo illum poſſum amare: ſed q̄ inſuauius iamdiu ſit, oſtendit, dicendo Ferre poſſum. & cito oſtendit, q̄ ſit amicitia militis: ineptias inqui & magnifica verba. ¶ Verba dū ſint: hoc eſt q̄ vim non admiſceant. ¶ Verum ſi ad rem con. v. ſi diſceſſerit a verbis: & rem experiri cœpit, vapulabit. & bona locutio: vt ſi dicas Verba ad tē cōtulit: hoc eſt agere, qđ dicebat, aggreſſus eſt. ¶ Ad me: qui quaſi iſtuc & ruſticus: & timidus: & pudens cōmotus eſt meretriculæ dicto. ¶ Hæc, atq́ h. m. ſum p, mulier facunda meretrix hæc imputat adoleſcenti, quæ vidit: & alia,

alia, quibus non interfuit. Reddere, & reſtituere: proprie redditur cupientibus: vt domino ſeruus. reſtituitur cupiēs: vt patriæ ciuis. & redditur & reſtituitur cupiens cupientibus: vt parenti filius. ergo in hac vtrunq; eſt, & reddi, & reſtitui. Hem: extimuit adoleſcens cū ſororem ſuam in domo meretricis eſſe audiuit: cui rei ſtatim occurrit Thais.

Educata eſt: ſubauditur domi apud me. Educata ita vt teq;, illaq; dignum eſt: bene purgauit quod ex faſtu meretricio ſpectabaſ: nō inquit vt me dignū eſt apud me ē. Quid aīa: recte, qa miſe apud meretricē liberaliter educatā. Hanc tibi dono do: melius dixit, q̄ dono: vt donum placidiua videatur, & pſtantius. Neq; repeto pro illa quicq̄ abs te precii: ex eo qd potuit iure facere beneficiū demonſtrauit oratorie: dicens ſerio non eſſe facturaſ. Et habetur, & refert Thais: qui habet apud ſe gratiam nondū retulit: retulit q deſtiteit habere. muliē ergo hic dixit: & habeſ gra, & refert: haberi tamē queſ ſenſum trāſtulit. Sallu. in bellū Iugurthinum:

Arma pecuniā ſume, vtere: & quoad vixeris nunq̄ redditā tibi gratiam imputaris: ſemper apud me integra erit. Ne priuſq̄ hanc a. a. Chr. hoc in Comœdia licet more vulgi dicere. cęterū nō poteſt amitti, qd nondū acceptū ſit: an quia iādudum ſumptum eſt. Nam haec ea eſt p. m. n. e. v. r. nō ad deterrēdū: ſed ad pparandū animū adoleſcētis haec dixit: quem audacem putat. aliter autē res ipſa eſt. nā mox Thais mutabit orationē, & dicet: Qui cū res ē tibi, peregrinus & minus potens, q̄ tu: minus notus. Abi, tu ciſtellam Pythias domo effer cū monumētis: monumenta ſunt q̄ Græci dicunt λει ψανχσ ϖαgγ αια. Viden tu illum Thais: longe videre timoris eſt indiciū. Vbi ſita eſt: trepidantes perſonas immiſcuit. In Riſco: ciſta pelle cōtecta: nomē Phrygium. Quantas copias: proprie dixit copias. nam ſic dicuntur legiones in vnū collectæ. conuenit tamē rudi & ruſtico adoleſcenti ſex homines copias dicere: militem. ſ. Paraſitum: Doracē: Syriſcū: Sigmalionem: Sangā. Num ſ. es mi h. formidoloſus & terribilis & timēdus intelligiſ. Apage: ſic Plau. in Trinū. Apage amor. Atq; ita o. eſt: vt nullus formidoloſus ſis. Metuo qualem tu me h. exi. videtur ebrius factus hic Chremes, & iā diſplicere nolle mulieri. nā iccirco fatetur ſe timere malam opinionem Thaidis de ſe. Sed metuo qualem noue dixit: pro metuo ne ignara ſis. Peregrinus eſt m. p. q̄ tu: q̄ poſtquam: tamen ipſa nō eloquitur. quid efficiatur ex eo, qd ait Peregrinus eſt minus potēs q̄ tu. bene ſic dixit: quia tardum fuit dicere: Ille impotens: tu potens &c. Sed tu quod c. p. ſ. a. e. oſtendere vult Terentius plures ſententias ad timiditatem congruere, q̄ ad audaciam. nā & mox dicturus eſt: Oia prius experiri, q̄ armis ſapiētē decet: qa ex prouidētia timor: ex audacia temeritas pueniţ. Stultū eſt fieri: nec fieri ſinere. & melius dixit, q̄ pati. hoc generale eſt. nam nōc admittere patefieri ſignificat. Malo e. n. pro. prouidere ne fiat. i. proſpicere: & cauere. ab eo quod præcedit, id quod ſeqmſ. Accepta iniuria: hic cā oſtēdiſ: cur illud malit. Tu abi, atq; ho. i. ob. pauidi conſilium nihil aliud continet poſt clauſtra, & fugā.

Educta ita ut teq; illaq; dignumſt. Ch. quid ais? Th. id qd res eſt.
Hanc tibi dono do, neq; repeto pro illa abſte quidq̄ pretii. Ch.
Et habeſ & refertur a me Thais tibi, ita uti merita es gratia. Th.
At enim caue ne prius qui hanc a me accipias amittas Chreme.
Nam hæc ea eſt, quam miles a me ui nunc ereptum uenit.
Abi, tu ciſtellam Pythias domo effer cum monumentis. Ch.
Vidē tu illū Thais? Py. ubi ſitaſt? T. in Riſco, odioſa ceſſas? Ch.
Militem ſecum ad te quantas copias adducere. T.
At at, num formidoloſus obſecro es mi homo? Ch. apageſis,
Egon formidoloſus? nemo eſt hominum qui uiuat minus. T.
Atq; ita opus ē. C. hau metuo, quē tu me eē hoiem exiſtumes? T.
Immo hoc cogitato, qui cum res tibi eſt, peregrinus eſt,
Minus potēs q̄ tu, minus notus, amicorū hic minus habens. Ch.
Scio iſtuc. SED TV QVOD CAVERE poſſis ſtultū amit
Malo ego nos pſpicere q̄ hūc ulciſci accepta iniuria. (tere eſt.
Tu abi, atq; hoſtiū obſera intus, dū ego hinc tranſcurro ad forū.
Volo ego adeſſe hic aduocatos nobis in turba hac. T. mane. Ch.
Melius ē. T. mane. Ch. omitte, iā iſtic adero. T. nihil opus ē iſtis
Hoc dic mō, ſororē illā tuā eſſe, & te paruā uirginē (Chreme.
Amiſiſſe, nunc cognoſſe, ſigna oſtende. Py. adſunt. T. cape.
Si uim faciet, in ius ducito hominem, intellextin? Ch. probe. T.
Fac hæc animo præſenti dicas. Ch. faciam. Th. tolle pallium.
Perii, huic ipſi eſt opus patrono, quem defenſorem paro.

nam fera eſt clauſtrum ianuæ. Dū ego h. tranſ. tranſcurro dixit non curro: vt proximitatē fori oſtenderet. Volo ego a. h. a. cupio non inquit, ſed volo. In turba hac: vide timidum turbam appellare, quā mulier non timet. Melius eſt: fugiēdi occaſionem hic cupit dari. Mane: hoc geſtu iam adiuuatur. Omitte me, iā adero: ex huius verbis apparet manu cōprehenſum eſſe adoleſcentem. Omitte m. iā a. quia cauſaſ probari nō videt: celeritatē redeūdi polliceſ. Nihil opus eſt iſtis: vtrū aduocatis: an iſtis omnibus quæ dixiſti. Virgi. Aut quid petis iſtis. Hoc modo dic ſ. eſſe il. t. ordine ē executus. primo vtrū perſona habet: dic ſororē, inquit, eſſe illas tuā. Vtrū negociū habet: & te paruam virginem amiſſam. Cur hodie agat. Nūc cognoſce: & vnde probet ſigna oſtēdet: & te paruā virginē amiſſam. hæc omnia ſic pronūcianda ſunt: vt & iuſta, & facta facilia demonſtrentur. Si vim ſ. in ius d. h. & recte, qa violēto ciuiliter reſiſti ſolet. Fac animo h. vt p. d. hæc nō dicerētur a Thaide, niſi in illius vultu pauor nimis appareret. Faciam: adiuuādum pronunciatione. faciā enim timide dictum eſt. Attolle palliū: his verbis Chremetis demonſtrauit nimis liberaliter pauidū adoleſcentuli animū. Attolle pallium: vel quia ſimplex eſt: vel quia eius palliū trahit Chremes. Perii, huic ipſi patrono opus eſt, quem defenſorem paro: hæc meretricis quærela rudem adoleſcentulum magis, & honeſte natum, q̄ culpandum eſſe demonſtrat.

Virgi.

Credo equidē &c. Hic apparet ex ipſis verbis, q̄ concitata & recens a litigio veniat Thais. itaq; nec nominat militē, nec virginē: ſed pnomine vtrūq; ſignificat: quaſi i medio cōſtituta negocio. Tha. eqnidē credo illū militē affuturū. i. aduēturū. Nā adeſſe iterdū ſignificat aduenire. vt Virgi. Huc ades. i. aduenias. iādudū. i. ſtatim: & hoc de futuro dr. vt Iādudum ſumite pœnas: quaſi ilico: vel nūc. vt eripiat. ſ. miles. illam. ſ. virginē a me. ſine. i. pmitte. vt. i. q; veniat: hoc ē dimitte eum venire: & eſt cōminantis dictum. vt Sine modo. atqui: ideſt ſed certe. ſi miles attigerit illam virginem digito vno. ilico oculi effodientur. i. extrahentur: euellentur: eruentur illi. & bene oculi: nam in oculis maxime ſæuire fœminas: & Tragœdiæ, & Comœdiæ proteſtanſ. vſq; adeo. i. certe: alias in tantum. ego poſſum ferre. i. pati: tolerare. ineptias. i. ſtultas viuēdi rationes. & verba magnifica. i. verba tumida: ſuperba: elata. vel verba qbus ſe iactitare ſolet. dum. i. dūmodo. ſint verba. i. dūmodo verbis non addātur verbera. Verū enim. i. ſed certe. ſi verba conferenſ. i. cōuertenſ. ad rē. i. ad effectū. q. d. ſi diſceſſerit a verbis, & rē experiri cœperit. vapulabit. i. cædeſ. Et elegans eſt locutio, ſi dicas Verba ad rē contulit: hoc eſt aggreſſus eſt agere qd dicebat. Chr. o Thais ego adſum hic. iādudū. i. diu eſt, ex quo ſum hic. Tha. o mi Chreme: blandiētis eſt. expecto teipſuſ. Scin. i. ſcis ne. hanc turbā. i. turbationeſ, rixam. eſſe factam propter te. & verū ſcis inquā hanc oēm rē. i. totam hanc cōtentionē. adeo: ideſt valde: vel certe. attinere ad te: ideſt ad te ſpectare: & tua intereſſe. Chre. Chremes commotus eſt

GVI.

meretricis dicto, dicis ſupple eam contentionẽ ad me ptine
re:indignãter eſt pferendum.qui.i.quo dicis hoc? vel quo
põt ad me attinere:quaſi ego iſtuc fecerim ſupple.i. quaſi cõ
mouerim hoc iurgium. Tha.qa dũ ſtudeo.i.laboro. redde-
re.i.reſtituere tibi ſororẽ:paſſa ſum hæc iurgia. atq̃ hmõi
multa.i.talia id genus. Proprie reddiẽ cupientibus, vt dño
ſeruus.reſtituitur cupiens,vt patriæ ciuis.reddiẽ & reſtituiẽ
cupiens cupientibus,vt parentibus filius.ergo io hãc virgi
nem vtrũq; eſt & reddi,& reſtitui.Chr. vbi ea .ſ. ſoror eſt.
Th.eſt domi apud me.Chre.hem:timentis eſt:& indigna-
tione percuſſi:qa audiuit ſorore3 eſſe in domo meretricia.
Th.qd eſt q̃ indignaris,& times.ſoror eſt educata.i.outri-
ta.apud me ſup.ita vti.i.ſicut.dignum eſt te, & illa ſorore,
eam ſupple educari.q.d.ita eſt educata ſicut honeſtũ eſt pro
te,& ſorore eã educari:& (vt vulgo dici ſolet) ſicut ad te,&
ad illa3 pertinet.& vbi quis diceret:Ego te tractaui lautius,
q̃ ad te pertinet:elegãtius diceretur Lautius te accepi, q̃ di-
gnus ſis:vel q̃ te ſit dignum.Chre.quid ais.q.d. mirum eſt
apud meretricem virginem liberaliter educari. Tha. dico
ſup.id quod res eſt.q.d.dico id qđ eſt verum.do tibi hãc ſo
rorem dono,nec repeto.i.non repoſco,quicq̃ pretii abs te
pro illa:qđ poſſem facere.Chr.O Thais gratia.i. memo-
ria,& recordatio beneficii accepti.habeẽ a me:& refertur.i.
redditur:vel rependiẽ.ita vti.i.ſicut.merita es.i. bene me-
ruiſti.Qui habet apud ſe grãm nondũ retulit:retulit autem
qui deſiſtit hr̃e.Vnde agere grãs dicimur verbis:referre gra
tiam facto,reddendo beneficiũ:& hr̃e gratiam,vel grãs in
aio.Th.at enim.i.ſed certe.o Chreme caue ne amittas hãc,
priuſquã accipias a me.Hoc ita dici in Comœdia licet mo-
re vulgi,cæterum non põt amitti,qđ nondũ ſit acceptum.
nam hæc puella eſt,quã miles venit nũc ereptum.i.vt eripi
at a me.tu Pythias abi.i.vade domum.affer domo.i.ex do-
mo.ciſtellã.i.ſcriniũ (vt ait Nonius) paratũ ad leges fereo-
Ciſta das.Nã (vt ait Varro) a ciſta fit ciſtula & ciſtella.& tã ciſta,
Ciſtula q̃ ciſtella inueniunẽ pro ſcrinio pool:in quo recõditæ leges
Ciſtella ferebanẽ.Cice.ad Herẽ.Ille nihilominus ciſtellã detulit. Et
paulopoſt:Pontes diſturbat:ciſtas deiicit.i.ſcrinia ferenda-
rum legũ parata.Interdũ ciſta eſt corbis.i.genus calathi ma
gni viminibus cõtexti.& fere ſcrinium legũ ferendarũ para
tum in modũ calathi erat contextum:aut parũ ab eo differe
bat.Affer ergo ciſtellã.i.ſcrinium.cũ monumẽtis.i.cum in-
ſtrumẽtis:ſeu lr̃is & memorialibus:q̃ lr̃æ forte mentionẽ fa
ciebãt de ſtatu eius.ſ.q̃ eẽt ciuis Attica:aut etiã q̃ lr̃æ erant
de hæreditate ſua.Chr.o Thais video.i.vides ne illũ mili-
tem,Py.vbi ciſtella eſt ſita.i.poſita & recondita.Tha. eſt ſi
ta in Riſco.i.vel in feneſtra parietis:vel in magna ciſta pel-
le cõtecta.Nam (vt inquit Seruius) Riſcus dr̃ feneſtra parua
in pariete poſita.Dona.autem dicit eſſe nomen Phrygium
ſignificans ciſtã pelle contectã.Nonius cõuenit cũ Seruio:
inquiẽs eſſe locũ in pariete anguſtum.O odioſa.i.exoſa , vel
moleſta.nam odium interdum capitur pro moleſtia: inde dr̃
odioſus.i.moleſtus.ceſſas.i.tardas:cunctaris.Chr. quãtas
copias.i.quãtas legiones.Nam copiæ in plurali dicũtur le-
giones in exercitum collectæ.video militẽ adducere ad te
.i.ad tibi nocendũ.Atat:interiectio metuentis.Tha. obſe-
cro o mi hõ:mi blandiẽtis eſt.nũ.i.nunqd es formidoloſus:
paſſiue hic capitur vt ait Dona.i.terribilis,ſeu timẽdus.in-
terdum capiẽ actiue:& ſignificat meticuloſum, & timidum.
Chr. Apageſis.i.apage:hoc eſt recede vel abi:ſicut apage-
te.i.abite vel recedite.verba ſunt Comica , vel aduerbia &
græca.Nonnulli dicũt apageſis pro pace:vel ſta in pace : aut
ſis ſanus & pacificus. Egon .i. ego ne ſum ſup. formidolo-
ſus.i.timidus,ſeu meticuloſus.Nemo omniũ eſt,qui minus
metuat q̃ ego.ſ.Th.atqui.i.ſed certe.ẽ opus ita : ideſt opus
eſt:vt non ſis meticuloſus,ſed animoſus.Chr.hau : interie-
ctio dolentis,ſeu metuentis:interdum indignantis & excla
mantis.metuo.q.d.ſollicitus ſum & anxius:qualẽ ho[…]nes
exiſtimes me eſſe.Tha.immo.i.ſed.cogita hoc [...]cum .i.
cum quo:qui enim eſt ablatiuus.res eſt tibi.i.[ne]gotium ha
bes:& cum quo es conflicturus,& manu[m c]onſerturus. miles
ſup.eſt peregrinus,i.alienigena:mi[n]us potens q̃ tu : minus

notus q̃ tu.eſt inquã habens hic minus amicorũ.i. non tot
amicos.quot.ſ.habes.Chr.ſcio iſtud,ſed ſtultũ eſt admitte-
re.i.pati fieri id ſup.quod poſſis cauere.i.vitare:& prohibe
re ne fiat,ſeu impedire.ego malo.i.potius volo.nos proſpi
cere.i.prouidere,cauere.q̃ vlciſci:ideſt punire hunc militẽ.
iniuria accepta.i.poſtquam erimus ab eo affecti iniuria:qua
ſi dicat longe melius eſt cauere iniuriam,q̃ accipere : & po-
ſtea vlciſci & vindicare. Tu Thais abi:atq̃ obſera:ideſt clau
de.intus.i.per partem interiorẽ.hoſtium:ideſt ianuã . Do-
natus dicit ſeram eſſe ianuæ clauſtrũ.dum.i.quamdiu . ego
tranſcurro hinc ad forũ, vel vænale, vel cauſarũ.vt illinc de
ducam adiutores. volo aduocatos.i.hoies paratos defende-
re nos:vt Laurẽ.ait.adeſſe.i.præſentes eſſe : vel ppe eſſe
hic:vel præſidio eſſe nobis.in hac turba.i.in hac turbatio-
ne & rixa. Tha.mane mane:ideſt noli ire quæſitũ aduoca-
tos.Chr.melius eſt.ſ.ire ad forũ. Tha.mane.i. ſiſte . Chre.
omitte.q.d.dimitte me.per qđ verbum innuitur Chreme-
tem fuiſſe cõprehenſum manu a Thaide.iam.i.ſtatim. ade
ro.i.pñſens ero hic.q.d.ſtatim rediero. Tha.o Chreme nihil
.i.nullatenus.eſt opus iſtis: p contemptum dixit.i. tuis ad-
uocatis:vel tuis oibus, quæ dixiſti.dic hoc modo: illam eſſe
tuam ſororẽ:& dic te amiſiſſe eã virginem paruam .i. cum
adhuc parua foret.dic inquã te cognoſce.i.cognouiſſe. nũc
oſtende ſigna,quibus perſuadeas eam eſſe tuam ſororẽ. Py.
adſunt.ſ.miles & ſui:hoc eſt adueniunt:vel iam prope ſunt.
Tha.cape hoiem.ſ.militem:hoc eſt comprehẽde eum.ſi fa-
ciat vim.i.violentiam.ducito in ius:hoc eſt deduc eũ ad iu-
dices:vt de eo fiat ius.intellextin.i.vtrum intellexiſti.Chre.
probe.i.recte intellexi.ſ. Tha.fac vt dicas hæc animo pñſen
ti.i.forti & præſtanti. Virgi.in quinto : Nunc ſi cui virtus,
animuſq; in pectore præſens.i.fortis. vt Seruius recte ſen
tit.Chre.faciam:& timide dictũ eſt a Chremete. Tha. at-
tolle.i.erige.palliũ tuum qđ.ſ. Thais.perii.i. perdita ſum .
opus eſt patrono.i. defenſore (nã patronus eſt qui accuſati
cauſam agit,ſeu defendit) huicipſi .i. huicmet adoleſcenti .
quem paro.i.diſpono defenſorem meũ:quaſi dicat iſte quẽ
paro meum defenſorem,eget ipſe defenſore : cum adeo ſit
ſimplex:vt quod pallium attollere deberet,illud trahat.

CRedo.Poſtquã inductus eſt Chremes idoneus, SER.
qui bene poſſit amplius credere Thaidi: induci
tur & Thais Chremeti ſororẽ ſuam inſinuatu
ram:& per hoc virginẽ ciuem eſſe cõprobabit.
Deſcribitur prius ea referẽte occaſio, q̃re rede-
at a milite. propter timorẽ militis,qui ad rapiendã puellã
feſtinat:cõtra quẽ ita pparat ſe ad eripiendã. Credo eqdem
illum militem iam aff.ſed ſine.i.permitte mõ vt veniat. At
qui.i.certe.vſq; adeo illius ineptias,& magnifica verba poſ
ſem ferre? nõ poſſum certe. verba qdem ferre poſſem: ſed dũ
ſunt verba.verũ.i.ſed.enim.i.certe o Thais ego:ecce cõue-
niunt pſonæ ad cognitionẽ faciendam. Ad me,qui.i.quo:q̃
ſi iſtuc.ſ.fecerim.hem: dolet Chremes:qa cũ audiat ſororẽ
ſuã cũ meretrice moratã fuiſſe: timet q̃ inhoneſte vixerit.
Quid eſt? ppẽdit Thais timorẽ Chremetis de ſorore: vnde
ſupponit excuſationẽ. Quid ais? gaudẽdum dicit poſtquã
eam honeſte ſe habuiſſe ait. Amittis Chremẽ per militem.
Abi tu:ecce hæc eſt cã illa quare Pythias remãſit . & in iſtia
ſcænis inducta eſt.ſ.vt monumẽta afferret . Ciſtellam vo-
co ſcriniũ. monumẽta dicit chartas vbi erant interſigna de
cognitione virginis, quæ forſitã de prædonibus aliquo pa
cto habuerat:vel aliũde quoquo modo. Vide tu illũ Thra
ſonẽ aduenientẽ:formidoloſum deſcribit iuuenẽ: vt propric
tatem iuuenilis pſonæ oſtendat. Duo enĩ facit poeta in Co
mœdia.ſ.q̃ & conuenientes partes.i.actus Comœdiæ at-
tribuit.Nec ideo tamẽ in partibus pprietates pſonarũ pmit-
tit.tota enim hæc materia moralitati ſubſeruit. Riſcus: ẽ va
ſculum de cortice factum: vbi apes mella ſua ædificant. Per
hoc notat paupertatem meretriciæ domus. Militẽ: nõdum
orationem finiuerat,cũ dixiſſet: Video tu illum. Thais , qa
interlocuta eſt modo perficit. Atq; vide adducere ſecum.q.
c.Num nunquid.ſ. Apageſis verbum defectiuũ: dr̃ etiã alibi
apagete,& eſt ex Romano ductũ: q̃ Romane dr̃: Sta in pa
ce,Immo

Septenarii,& Quadrati.

THRASO. GNATO. SANGA. CHREMES. THAIS.

Ancine ego ut ɔtumeliā tā iſignē ī me accipiā Gnato!
Mori me ſatius ē, Simalio, Donax, Syriſce, ſequimini,
Primum ædis expugnabo. Gna. recte. T. uirginem
eripiam. G. probe. T.
Male mulctabo ipſā. Gn. pulchre. T. i mediū huc agmē cū uectī
Donax, tu Simalio in ſiniſtrum cornu, tu Syriſce in dextrum.
Cedo alios, ubi Cēturio ē Sāga! & māipul⁹ fur! S. eccū adeſt. T.
Quid ignaue, peniculō pugnare qui iſtuc huc portas cogitas! S.
Ego ne! imperatoris uirtutem noueram, & uim militum.
Sine ſanguine hoc fieri non poſſe, quin abſtergerem uulnera! T.
Vbi alii! Sa. qui malum alii! ſolus Sannio ſeruat domi. T.
Tu hoſce iſtrue, hic ego ero poſt pricipia ide oib⁹ ſignū dabo. G.
Illud eſt ſapere, ut hoſce inſtruxit, ipſe ſibi cauit loco. Sa.
Idem hoc Pyrrhus factitauit. Ch. uidē tu Thais quā hic agit rē!
Nimirū conſilium illud rectum eſt, de occludendis ædibus. Th.
Sane qui tibi nunc uir uideatur eſſe, hic nebulo magnus eſt,
Ne metuas. T. quid uidetur! G. fundā tibi nunc nimis uellē dari,

ce. Immo noli cogitare qualē hominem exiſtimo: imo hoc cogitato: q illen nō eſt timendus. & hoc eſt ille: qui cū. i. cum quo. Scio iſtud: q reuera ſum potentior illo. ſed periculoſum eſt poſt acceptā iniuriam vindictam acquirere. & hoc eſt: ſed ſtultum eſt. Admittere qđ. i. recipere malum, quod poſſis cauere, ego malo, i. magis volo, nos pſpicere. i. vt nos pſpiciamus & puideamus nobis. q h. v. a. i. Et iō tu abi. & ob hoc m. Dū ego h. t. a. ſ. quia aliquos volo mihi aduocatos eſſe. ſ. aliquos auxiliarios. In hac turba. i. turbatiōe. Adſunt. ſ. ſigna. Ipſe enim iam attulerat. Pñti. i. audaci. qui enī timet: extra ſe fit ex nimio timore. Attolle palliū: erat impeditus veſtibus ſuis. Perii: hoc dicit ſecū.

Ancine ego ɔtumeliaʒ tā inſignē i m. g. a. Hic rurſus ineptí vanitas militis demonſtrat ad amicā: tanquā ad hoſtilē exercitū pergentis: irritato aīo: cōcitato curſu: vndāti chiamyde: trepidi & q̄tientis caput, & hæc verba pro hortatu imperatoris accipienda ſunt: qñquidē omnia de exercitu trāſferunt. ¶ Cōtumeliā: proprie: nō vt miles, ſed vt neq̄. ¶ Contumeliā in me a. G. apparet Gnatonē & dehortatorē eſſe certaminis: & ad pocula militē prouocare: maxime cuʒ videat perſuaſiſſe iſta cōſilia. vt hoc certamē mouerent. ¶ Mori m. ſ. eſt: ridicula pſumptio: tanq̄ aduerſus meretricē iurgia nunquā Thraſo ſumere auſus eſſet: niſi morte ppoſita. ergo velut mortis cōtēptū opus eſt ad raie præliū. ¶ Mori m. ſ. eſt: tāq̄ alter miles aduerſus mulierē audere nō poſſet: vel qa nihil: vel qa amator. ¶ Mori me. ſ. eſt: quaſi ille ſibi dicat moleſtū eſſe certamē: vel amicā nō eſſe lædendā. ¶ Tā inſignē: vt miles dixit: quia inſignia armorum ſunt. ¶ Simalio: hoc cōcite pronunciandū eſt. ¶ Sequimini: huiuſmodi militia per tumultū repente ſuſcipitur: & dicitur euocatio: vbi dux allo quatur ciues: Qui rempu. ſaluā vultis me ſequimini. vnde Virgi. ſic ait: Deſueta b. a. i. a. & alibi. I p̄. n. ſ. t. ¶ Primū æ. ex. debet hic eſſe vociferatio vna ad hoc: vt verbum militis cū quodā motu ingenti: & perimmanes minæ ſine vlla virerū: vanaq; cōminatione velle videatur ædes expugnare: cū ſortis ſit meretrix. ¶ Male mulctabo: vide ordineʒ belli: primo expugnatio mœniū: tū recuperatio captarū rerum: demū pœna prædonū. ¶ Pulchre: poſtquā nō obtinuit qđ volebat, Gnato aſſentatur ad omnia. vide aūt manifeſtam irriſionē ex ipſo genere laudādi, nā qđ ē rectū in expugnatione recti? quid in virginis ereptione pbitatis? qd in mala mulctanda muliere pulchritudinis? ſed hoc eſt qđ ait ſupra de ſeipſo paraſitus: Quicqd dicunt, laudo. ¶ In mediū huc ag. c. v. d. mire cōpoſita ad contēptū nomina legionariorū ſunt. nā Dorax ab arūdine veluti ſit inanis & fragilis nomē ſortitus ē. Simalio a ſimo: vel a ſimia deriuatū eſt ob fœditatē oris, vel naſi. Syriſcus iā diminutiuū ē a Syro. ¶ In mediū: huc ridicule ſatis armaturas ieties non putat aduerſus Thaidē idoneas: & ideo agmē cū vecte vult venire in mediū, aut iō cū vecte: qa ad expugnationē venit ædiū. ¶ Tu Simalio in ſ. cornu, Syriſce in d. hic agmē iſtituit. facetū aūt cū a rebus magnis res ridiculæ deriuent. ¶ Cedo a. non reliquos dixit: ſed alios quaſi multi ſint. ¶ Sanga: nec Sangarius ſaltē vt nomen eſſet. ¶ Manipulus furū: manipulus proprie eſt militis, cū Romani & Latini ſub nouo Centurione bellū aggreſſuri deputabantur, ſibi ſertū vel coronā ex manipulo herbæ, vel huiuſmodi cōficiebant, quē pro ſigno ſequebant. merito ergo Centurionē vidēs manipulū d. ſiderauit: hoc eſt coquū vidēs cōuiuas deſiderari qui apparauerat quoties locus affuit: vel quoties conuiuiū eſt inſtitutum. Alii manipulū ſ. coq diſcipulos dici putant. ¶ Eccū adeſt: pro ſe, ac pro diſcipulis Sanga. ¶ Quid ig. apparet coquū ad repētinū ſtrepitū ſic exiiſſe: vt ad arteʒ ſuam fuerat expeditus. ¶ Qui iſt. por. c. ego ne: hæc cā eſt. ¶ Imperatoris virtutē nouerā, & vim militū: hoc plus habebit ſalis, ſi ſic intellectū fuerit: vt Sāga vno, eodēq; pe & qi at, ſimulq; rideat, q. d. hoc nouerā fieri ſæpe iſʒ ſine ſāguine fieri nō poſſe. ſ. ¶ Quid igiť ſi hoc ſciebat vt abſtergeret vulnera: q̄ſi hoc fuerit auxiliu gen⁹. Quid hocē vnde vulnera? quorū vulnera virorū: q vtriuſq; partis an q magis ridiculuʒ ē ſuorū. ¶ Solus ſ. do. hæc figura *παρομοιον* dicť. ¶ Solus ſ. d. Virgi. Solā i. c. c. c. ¶ Solus ſ. d. pro remanet vt obſeruet. Virgi. nā ſeruat domū rectū erat: nō ſeruat domi: niſi pro cuſtodia intelligereť. vel ſeruat p ſedet: ab eo qđ ſequiť, id qđ pcedit. nā non ſeruat: niſi cui plus in eo loco ſederit. ¶ Qui malum: malū per parentheſim ſuauiter inſertur. Plau. in Epidi. Quem (malum) hæc impudentia. & non interponitur malū: niſi oculis conuerſis ad eūm, qui id qđ rephendimus, dixerit. Malum nunc interiectio eſt. ¶ Poſt p. magnifice ad riſum cōmouendū, nam dicere debuit poſt vos: & hunc locum ſibi optimū elegit: vt timidus. ¶ Poſt principia: militare dictum eſt: vt ambiguum militi: an extremo agmine ſit hic locus: an in medio. ¶ Inde o. ſ. tanq̄ non omnibus dari poſſit: ſi aliunde detur. ¶ Ipſis ſ. c. l. an loco ſimpliciter: quia poſt principia an loco opportune. Teren. in Adelphis: Pecuniam in loco n. i. m. e. l. an pro de loco. ¶ Idem hoc iam P. ſ. irridet quidem poeta. verūtamē oſtendit officiū imperatoris hoc eſſe: ne ſe in periculū proiciat. ſic Sallu. Et in prælíis actu promptus. & hoc totum quaſi in palliata: ſed conceſſum poetis fuit. Pyrrhus autem peritiſſimus ſtratagematon fuit: primuſq; qui quemadmodum ars & diſciplina per calculos in tabula traderetur oſtendit. ¶ Nimirum con. eſt de o. æ. illud rectum eſt. & noua locutio: & ſuperiori ſimilis. ¶ Nimirum dabit h. Th. m. m. m. pro ſine dubio rectum eſt. ¶ Sane qui t. n. v. eſſe: hic figurata locutio: & præterea hyperbaton intermixta. nam hic ordo eſt: Sane hic nebulo eſt ne metuas. an hic ordo & ſenſus: vt ſit dictum Ne metuas ſane. ¶ Qui tibi vir v. eſſe, h. n. m. eſt: & recte. nam dū obterretur adoleſcens & ætate militis, q iam vir eſt: & magnitudine, q magnus corpore: quæ vtraq; in illo uana eſſe meretrix vt experta denunciat. Nebulo autem vel inanis vel vanus: aut mollis: vt eſt nebula dicitur. & hoc ironicos dictum eſt, meretrix fruſtra metuentem corripiens Chremetem. ſane, inquit, nimis conſilium rectum eſt de occludendis ædibus. & deeſt non eſt, vt ſit Non eſt, qui tibi nunc vir videtur eſſe, hic nebulo magnus eſt. ſic & alibi: Si te in platea hac offendero: poſthac nihil eſt qđ dicas mihi ē: aliū quærebam: iter hac habui: periiſti: vt ſi non eſt quod dicas mihi. ¶ Quid tibi v. nō diceret miles: ſi ſtaret in ſentētia: ſed

Virgi.

Plautus

Sallu.

Vt tu illos procul ex occulto hinc cederes, facerent fugam. Th.
Sed eccam Thaidē ipſam uideo. G. q̄ mox irruimus. T. mane.
OMNIA PRIVS EXPERIRI q̄ armis ſapientem decet.
Q ui ſcis, an quæ iubeam ſine ui faciat? G. Di ueſtram fidem
Q uanti eſt ſapere, nūquā accedo, quin abs te abeam doctior. T.
Thais primū hoc mihi reſponde, cum tibi do iſtam uirginem,
Dixtin mihi hos dies ſoli dare te? Th. qd tū poſtea? T. rogitas?
Q uæ mihi ante oculos coram amatorem adduxiſti tuum? Th.
Q uid cum illo agas? T. & cum eo clam te ſubduxti te mihi. Th.
Libuit. T. Pamphilam ergo huc redde, niſi ui mauis eripi. Ch.
Tibi illā reddat? aut tu illā tāgas oium? Gna. ah qd ais? tace. Ch.
Q uid tu tibi uis? T. ego nō tangam meā? Ch. tuā aūt furcifer? G.
Caue ſis, neſcis cui maledicas uiro. Ch. non tu hinc abis?
Scin tu ut tibi res ſeſe habeat? ſi quidq̄ hodie hic turbæ cœperis,
Faciam ut huius loci, dieiq;, meiq; ſemper memineris. G.
Miſeret tui me, q hūc tantū hominem facias inimicum tibi. Ch.
Diminuam ego tibi caput hodie niſi abis. G. ain uero canis?
Sic ne agis? T. quis tu homo es? quid tibi uis? quid cum illa rei tibi eſt? Ch
Scibis, principio eam eſſe dico liberam. T. hem? C. ciuem Atticam. Th hui. Ch.
Meam ſororem. T. os durum. C. miles nunc adeo edico tibi, Ch

iam videtur timore mutatus. ⸿ Quid videſ: dubitandū eſt qd dictū ſit: qd videſ. Ego ſane hoc militē puto dicere: quē paulatim a violētis, atq; acribus principiis ad terrorē, deſidiāq; perducit timor. ⸿ Nam p. i. p. vtpote, q dicat: Sequimini, dum deniq; ppius deuentū poſt principia refert pedem: poſt iā nihil ipſe audet: ſed quærit conſiliū paraſiti. deniq; vbi quominus res gerēda eſt, dixit mane: & cōtinet irruentes. ad poſtremuꝫ diffuſus neſcit quid agat: ad paraſituꝫ ſpectās: Quid agimus, inquit. ⸿ Fundam tibi nūc: mire paraſitus hoc ait: vel quia militē nolle videt: vel quia nō audet īpugnare cōſiliū formidoloſum: & aptū metuēti dedit ſubtiliter tū. nam funda pugnāt, qui comminus nō poſſūt.

DON, ¶ Ex occulto: qui nō audet palā: ſed honeſtacā. nō quia timet, inqt, ſed vt fugiat, tanq̄ viſi hoſtes fugerint: non ſit tuiū accedere. ⸿ Fūdaꝫ tibi: non dixit haſtam, aut lāceā: ſed ſagittam, fundā: quæ nimiū lōge iactatur: vt ex hoc interuallo pauoreꝫ oſtenderet non audētis accedere. & mire tibi, tanq̄ ipſe paraſitus nec hoc audeat. Sūt autem qui putant hæc a Thaide ad Chremetē dici: ſed male. non enim conueniunt iſta meretricis dictis ſupioribus, niſi qa monet: neq; ex occulto dicit cōſtantiā ei dudum videri militis. & ipſum nō vidiſſe cū qua pugnaturus ſit: vt illos p cul ex occulto meretricem. ſ. cū ſuis. vt alibi: Hos prius intro ducant. ⸿ Facerent fugā: deeſt rurſus. vt ſit Rurſus facerēt fugam. vel aſyntheton illatū eſt. ⸿ Facerent ſ. deſiderat cōiunctionē enim. vt ſit Facerent enim fugaꝫ. ⸿ Vt cederes: pro cedēdo cogeres vt facerēt fugam. ⸿ Sed eccā t. i. eccaꝫ & ipſam: figura eſt emphaſis: quaſi eccā principem belli te ipſam contra quā pugnaturus eſt. ⸿ Quaꝫ mox irruimus: hoc paraſitus irridens militē dixit. & irruere ꝑprie dicitur, qui cū furore ꝑlium inrdit. ⸿ Oia prius ex. q̄ a. ſ. d. animaduerte quāta vim habeāt ad delectādum in Comœdiis ſeueræ ſniæ, cum a ridiculis pſonis pſerūtur. q̄le eſt apud Plau. vbi miles ſuā formā admirans ait: Nimia eſt miſeria: nimis

Quam mox pulchrū eſſe hoieꝫ. ⸿ Quā armis ſ. ἀνακόλουθον p q̄ arma. aut eclypſis eſt: ſi ſubaudiamus agere. & mire nō dixit me, ſed ſapientē: qd magis ridiculū eſt. ⸿ Qui ſcis an q. i. & mire non velim: ſed iubeā dixit. iubeā pro velim: vt Iubeo Chre. ⸿ Diu v. ſ. bona analogia. qui leuiora laudauerat, hic exclamare iā debet. & hoc eſt qd ſupra ait: Id rurſum ſi negat, laudo. Hic quoq; negat rurſum male pugnādum eſſe: q ſuperius retineri nō poterat: quin ī ꝑlium vel moriturus irrueret. ⸿ Dii veſtrā ſ. n. a. ad. t. q. a. d. mire egit pſonaꝫ admirantis per tertiā apoſtrophē ad Deos. ⸿ Dii v. ſ. ad ſe: pſū. ⸿ Quāti eſt. ſ. ad militem. ⸿ Nūquā accedo, qui ridicule paraſitus, Nunq̄ accedo ad te dixit: qui nūquaꝫ recedit. ⸿ Quin abs t. a. d. nimis impudēs aſſentatio ſe fieri doctiorē ex militis ſapientia. ⸿ Thais p. h. vide amiſſam intētionē repetēdę virginis. nō eni iā puellam: ſed pactū exigit vt amator. ⸿ Cū tibi do: p tibi darem. ⸿ Quid tum poſtea: aut dixi rūdendū erat: aut nō dixi. ſed vide cōtumaciā meretricis in contemptione pſonæ militis, q per interrogationē potius, q̄ per inductionē illū alloqui voluit. ⸿ Rogitas: cōtētionis genus interrogatiue. ⸿ Quæ mihi ante oculos corā: vtrūq; ſignificat vt inepti militis dictū ante oculos: minus eſt q̄ corā. Poteſt & ante oculos lōge intelligi: coram ꝓximitatem ſignificat. ⸿ Quid cū i. a. oino meretrix non putat illū idoneū: cui reddenda ſit oro, cuiq; ſe purget, adeo apud illam amicitiæ eius præſum eſt. nā errant qui dicerent, ſe velle militi recōciliari. ⸿ Et cum eo clam te ſ. m. inuidioſe & cū eo dictū eſt, nā (vt ſupra legimus) excluſit Chremetē. ⸿ Subduxti mihi: furti ſubtraxiſti mihi. Virgi. Et ſi dū. c. ſ. e. Virgi. ⸿ Libuit: ſupbuꝫ eſt & meretriciū verbuꝫ. ſic de Chilōe Cice. ait: Libēter ait ſe facturum. Cice. ⸿ Huc redde: idioma ē pro cōtumelia repoſcētis. ſic & in Hecy. Redderet d. h. e. ⸿ Niſi vi m. e. vtrū niſi p non & ſi: vt ſit ſi nō. ⸿ Tibi illam r. hic ſe primū interponit Chremes vt adoleſcētulus potuit iā fracto milite. ⸿ Aut tu i. t. o. aut vtrūque Chremes, nō qa dixit Niſi tibi mauis eripi, addidit Tu illā tāgas olum. & eſt apoſiopeſis ſcda. ſic aūt loq ſolent plus geſtu, q̄ verbis concti. ⸿ Quid tu t. tu recte ſcū Thaide enim loquebaſ, non cū hoc. ⸿ Ego nō tāgam meā: bñ addidit meam. huic enim ꝓbatur iniuſte dictū: Tu illam tangas. ⸿ Tuā a. ſ. incongrue vt iperitus adoleſcēs liberū ſeruilibus officiis ſagittat. ⸿ Caue ſis. n. c. m. aiaduerte paraſitū neq; tacere oino, ne defuiſſe patrono videaſ: neq; in alienā cauſa iraā in ſe tranſferre. ⸿ Non tu hi. a. hoc paſito: illud militi dixit Chremes. ⸿ Caue ſis: qa iperatiua verba ſūt velut cōtumelioſa: addebant veteres ſis: qd ſignificat ſi vis. ⸿ Tibi illā: magna vis in ꝓnoibus: & ſignificatio eſt. vt Cantando tu illū. ⸿ Scin tu: non paraſito, ſed militi dicit. ⸿ Faciam vt h. l. d. q; m. moris eſt magnas eē minas hoium meticuloſorꝫ. Specta ergo q̄ acriter timidus cōminet. ⸿ Huius loci, dieiq;, meiq;: loci in quo læſus: diei i quo caſus: meiq; a quo cæſus. ⸿ Miſeret me tui: hic paraſitus non quaſi monitor Chremeti rñdet. ⸿ Qui hūc t. h. ſ. i. t. ne nūc qdē paraſitus a militis aſſentatione diſcedit. ⸿ Diminuā e. c. t. h. n. a. ruſticus dixit caput tuū diminuā. q. d. diminuā tibi caput. ⸿ Ain ve. c. hoc verbo canis, impudētibus inimicis cōuitium fieri ſolet. nam militare dictū eſt in hoſtē canis. & apud Homerū pro graui cōtumelia in aduerſariū dr̄ τιμωρηθησόμενος μετελθεῖν ποτέ. ⸿ Quis tu hō es? quid tibi vis? ἐπιπλοκὴ figura eſt: vbi multa terribiliter interrogantur. vt: State viri: quæ cauſa viæ: q. v. e. ſ. a. ⸿ Scibis: non obſequēter: ſed figurate dr̄ ab irato. ⸿ Principio eſſe eā dico liberā: quo tollitur tuam videri. ⸿ Scis: & ſcies, & ſcibis dr̄ pro ꝓductione tertiæ cōiugationis. ⸿ Principio: in tria diuiſit officium defenſionis ſuæ: in aſſertoris principio eam eſſe liberam: in cognitoris ciuē Atticam: in fratris meā ſororem. & bonus eſt ordo: libera: ciuis: nobilis. ⸿ Ciuē Atticaꝫ: quo cē nogociū pōt ei fieri, q ſe pro dño geſſit in ciuem. ⸿ Hui: hē, & cætera hmōi generis ſane ſunt aduerſus eos, qbus iraſcimur. ⸿ Meam ſororē: quo conſtat ꝑſto eſſe ad defenſionem puellæ: q̄ſi ex oibus hoc ſit impudentius: q; & ſororem ſuā dicat. ⸿ Os durū: os ipudēs. & contra mollis frōtis dicūtur, qui ſunt reuerētes. ⸿ Nūc adeo edi. t. ſupbe quaſi militi. nā edictū ꝑtoris dr̄ & iperatoris. ⸿ Miles nunc adeo edico tibi: miles contumelioſe dixit. ab eis enim officiis, qui ſuo noie vocandi ſunt data vocabula, contumelioſa cenſentur. ſicut in Adelphis: Delibera hoc dum ego credo leno.

DON. ¶ Ne vim facias vllam in illā: ſeruauit pcepta meretricis adeovt meminerit: Si vim facit in ius ducito hoīem. ¶ Ego eo ad Sophroniā hoc lentius dixit: ad Thaidē Chremes. ¶ Prohibeo inq̄: non ſatis exercitate adoleſcēs totidem verbis dictum repetit militis. ¶ Audin tu: hic f.ſ.a. Gnato occaſionē finiendi litigii iamdudum quærit ob deſideriū m... ſæ & cibi. & ideo quaſi de iure cōſilium ſuggerit hōc reū militi eē poſſe, q paratus ſit alienū rē ſuā dicere. ¶ Audin tu: de eſt iniuſte pſiteri hoc eſt apud prætorē. ergo furti ſe alligat .i. reū ſe effīcit fraudis. nā metalepticos furtum p omni fraude, & dolo accipim⁹, & iniuria. ¶ Alligat: aſtringit: illiſqueat: & obnoxium facit. Omne igit̄ quod fraude fit, furtū eſt. ſic Virgi. Inſidias furta paro belli. & Dulcia furta .i. adulteria. Furto lætatus inani Diſtuli. Furtum duobus modis dr̄. vno: cum omne maleficium generaliter ſignificatur: altero res ſurrepta demonſtrat̄. nunc ergo maleficium eſt. ¶ Satis h. eſt t. ad repetendaꝫ .ſ. virginē: ſumendāq; iniuriæ vindictā. ¶ Quære q. r. & contempſit interrogantem: & inducit inimicitias profeſſione iracūdiæ, cum dicit: Indignū militē. ¶ Idē hoc t. a. Thais .ſ. idem .i. hoc qđ Chremes: & tanq̄ Chremem. & ipſam circūuenturus iterrogat: qđ illa intelligens malitioſe ait. ¶ Quære q rn̄deat: ſatis cōtumelioſe. Illud eni quærit̄, qđ difficile repperitur. ergo nō modo indignus es, inquit, cui ego rn̄deaꝫ: ſed vix inuenies, qui te dignū rn̄ſo iudicet. ¶ Quid nūc agimus: vide vt enarrauerit ſectio militis. primo dixit: Oia prius experiri q̄ a.ſ.d. poſt: Idem hoc tu ais Thais. & poſtremo: Quid nunc agimus. & lāguidi, atq; defeſſi eſt. ¶ Quid nunc a. vbi eſt illud quod ait: Primum ædes expugnabo &c. Sed vani impetus hunc exitum ſemper accipiunt. ¶ Quin r. quin modo: immo non habemus, inquit, ſed redeamus: vt irritos conatus vno verbo oſtenderet. ¶ Credin: ex parte conſentit, qui ſic interrogat. ¶ Credin: credere dubitantis eſt: certum eſſe fidentis. ¶ Vbi nolis c. v. plus intulit ſpe non reuocando verbum, quod expectabatur: hoc eſt volunt. ſed cupiunt: ergo variauit. non enim intulit volunt vltro. ¶ Bene putas: hoc
Virgi. eſt recte putas: ſapis vel intelligis. Virgili. Multa putans ſ. q. a. m. l. vel conſicis: vel putas diſputas: vel putas cogitas. ¶ Iam d. e. dimitti exercitus dicitur: vel pace facta: vel vexatis hoſtibus. ridicula ergo magnificentia dictui eſt: cum ſint facta deformia. ¶ Sāga i. v. ſ. d. m. d. ſ. q. mire in coquū, qui focum curat domi: quia milites vix fortiter pugnant, qui ſunt memores domorum. vide ergo q̄ vtrumq; Comicum ad ineundum prælium, reſq; bellicas. Dorax enim primus eſt ad res domeſticas. Sanga vero coquus qui viciſſim domi ſatagebat. ¶ Domi, fociq; ſ. v. v. m. domi & foci genitiui ſunt. Cecilius: Decoram domi. Plau. Quamquā domi c. op. t. ¶ Iamdudum a. eſt in. p. hic apperuit cām poeta cur & inuitus Gnato iret ad litē: & libens domum redeat. ¶ Frugi es: vtilis & neceſſarius. a frugibus, quæ q iis fruamur, dictæ ſunt: inde fructus & frumentum. Frui autem eſt veſci: a frumine, quæ eſt ſumma pars gulæ: a qua re etiā his, quæ nec cibo, nec poculo ſunt frui dicimus. vtpote rebus venereis, & delectatione odoris, viſus, auditus &c.

HAncine &c. Hic militis inepti vanitas demōſtratur: qui ad amicā, tanq̄ ad hoſtilem exercitū pergit irritato aīo. Thra. o Gnato, hancine .i. vtrū hanc contumeliā accipiam .i. patiar, tā inſignē .i. tam magnam, ſiue grauem: & hoc in malam partem, in me .i. contra me. ſatius eſt .i. melius eſt. mori, q̄ .ſ. talem pati contumeliā: ſed accipere contumeliā potius dicimus, q̄ pati. Miles incitato animo ſuos ſeruos vocat factus

Ne uim facias ullam in illam. [...] ego eo ad Sophroniam
Nutricem, ut eā adducā, & ſigna oſtendam hæc. Tr. tun phibeas
Meam ne tangam? C. prohibeo inquam. G. audin tu? hic furti ſe
alligat. C.
Satis hoc tibi eſt. Tr. Idē hoc tu ais? Th. quære q reſpōdeat. Tr.
Quid nūc agimus. G. qn redeamus, iā hæc tibi aderit ſupplicās
Vltro. T. credin? G. immo certe, noui ingenium mulierum.
NOLVNT VBI uelis, ubi nolis cupiunt ultro. T. bn̄ putas. G.
Iam dimitto exercitum. T. ubi uis. G. Sanga uti fortes decet
Milites, domiq;, fociq; fac uiciſſim ut memineris. S.
Iam dudum eſt aīus in patinis. G. frugi es. T. uos me hac ſeqmini.
(S

rus inſultatiōe Thaidi. Simalio: Dorax: Syriſce .i. vos ſerui ſequimini me. Simalio a ſimio, vel a ſimia deriuatum eſt ob fœditatē oris, vel naſi. Syriſcus diminutiuuꝫ eſt a Syro. Primum .i. in primis, expugnabo .i. pugnādo capiam. ædea .i. domū Thaidis. Gna. recte facies ſup. adulādo dicit hoc. Thr. [...] .i. abducam a Thaide virginē quam dono dedi. Gna. pbe facies ſup. quaſi dicat non improbe facies eripiendo virginē: pro qua mala tibi habetur, ac refertur grā. Thr. male .i. valde: & in malū eius. mulctabo .i. percutiā ipſaꝫ .ſ. Thaidem. Gna. pulchre facies eā mulctando. q. d. honeſte ac decēter. decet enim eā mulctari, quæ ſic eſt ingrata. & hæc oīa potius dicit aſſentando ineptiis militis, q̄ pbando. nam eo oīa paraſiti verba tendūt, vt gulæ indulgeatur, & venter impleatur. Thr. o Dorax concede ſuppie: vel veni huc. in medium agmen .i. in medium exercitum ordinatum. cū vecte .i. cum ferreo inſtrumento parietibus domoꝝ perfodiendis apto. Inde vecticularia vita dr̄ eorum, qui vectibus parietes perfodiunt alienos furandi grā. Cato: Vecticulariam vitam viuere eſt repēte largiter habere: repēte nihil. Et ita cū vellet expugnare ædes Thaidis, vectibus erat opus ad parietes quatiendos, ac frangendos. tu Simalio (nomē ſerui) concede inquā in cornu ſiniſtrum .i. in partē aciei ſiniſtrā. hic enim cornu p metaphoram dr̄ pro parte aciei tā dextra, q̄ ſiniſtra: hoc eſt p latere tam dextro, q̄ ſiniſtro. Et (vt inquit Strabo) cornu habet ſexagenos milites. Tu Syriſce cōcede inquā in dextrū cornu: hoc eſt in latus dextrū aciei, ſeu exercitus. Cedo .i. dic, ſeu nois. alios .i. reliquos ſeruos. vbi eſt Centurio .i. is qui centum pēſt militibus: & potius peditibus. Nā Centurio eſt peditū, Decurio vero eqtū. In exercitu miles Centurioni parebat: Cēturio Tribuno: Tribunus Legato: Legatus Cōſuli: ſed ſeorſum magiſter equitū ſolū Dictatori parebat. Quidā dicūt Centuriones aliqñ pfuiſſe quatuor manipulis: manipulū vero cōſtitiſſe ex centū prius: deinde ex ducētis militibus, dictoſq; manipulos a faſciculis paleaꝝ, quos manipulos dicimus. Nā adhuc paup populus Romanus pro vexillis manipulos paleaꝝ pertica ſuſpēſos ferre ſolebāt: vn̄ manipularis miles dictus eſt. Ouidius: Pertica geſtabat oliꝫ ſuſpēſa manipulos: Vnde manipularis noia miles habet. Varro Ouidi.
aūt inqt: Manipulos eē minimas manus .i. cateruas exercitus: q̄ vnū ſequūtur. Manipulus eni cōiungit plures manus. & Nonius: Manipuli ſūt manus militū: vel collecti viri ſic dicti: vt vult Donatus. Nam cū Romani & Latini ſub nouo Centurione bellū aggreſſuri deputabant̄: ſibi ſertuꝫ, vel coronā ex manipulo herbę cōficiebant: quā p ſigno ſeq̄bant̄. Nōnulli etiaꝫ volunt manipulos dici ſigniferos: qa ſub Romulo paup adhuc Romanus exercitus haſtis fecit manipulos illigari: & hos p ſignis tenebāt. Redeamus ad lr̄am. Vbi eſt Sanga ille, ſeruus: vbi eſt manipulus .i. caterua. furum .i. prædonum. vel manipulus (vt alii volūt) .i. ſignifer. Aliq hic manipulū furum, coqui diſcipulos dici putant: & q miles coquum videns, conuiuas deſiderat. Saga, eccum .i. ecce hic corā te Sanga adeſt: & in tertia perſona de ſeipſo loquitur. Thra. o ignaue: ideſt timide. quid: modus interrogandi. ne .i. verum. cogitas pugnare peniculo .i. ſpongia longa. Peniculus
qui: ſcilicet tu portas .i. afferas iſtunc peniculum. huc: ſcilicet Penis
in medium agmen. Penis (vt Feſtus ait) cauda vocabatur: vnde & offaꝫ porcinā cum cauda offaꝫ peniam dicebāt. Et etiā mēbrum virile: vt ait Seruius. Salluſtius: Aduker ganeo: manu: vētre: alea: pene: bona patria lacerauerat. hinc Sallu.
& peniculos dicimus, quibus calciamēta texuntur, q de caudarum extremitate fiunt. Sunt etiam peniculi ſpongiæ lon

gæ propter ſimilitudinẽ caudarũ appellatæ. Inuenio etiã penicilla in neutro, a peniculum li, pro inſtrumẽtis factis ex ſetis porcinis: quibus vtuntur pictores cum pingunt. quæ inſtrumẽta, ni quid me fallat, penicella vulgo vocant. San. ego ne: ideſt quæris ſup. verum cogitẽ pugna[illegible]eniculo. noueram virtutem: ideſt vires imperatoris: vi[illegible]t tuas: qui es Imperator huius certaminis. & nouera[illegible]m: ideſt vehementiã: acrimoniam militum. nouerã inquam hoc certamen: ſcilicet non poſſe fieri ſine ſanguine. qui: ideſt quomodo. abſtergerem: ideſt deſiccarem vulnera, & mundarẽ: niſi attuliſſem peniculum. vel niſi ponatur hoc totũ interrogatiue: ſic ſupple attuli: ſupple peniculũ. qui: ideſt vt. abſtergerem vulnera. Thra. vbi ſunt alii. Gna. malũ: hic eſt

Malum interiectio

interiectõ malum: & per parentheſim ſolum legendũ ſic. Malũ: quod vulgo dicitur mala gratia: qui alii ſunt ſupple. Plautus in Epidico: Quem malum hæc impudentia. vt ſi dicerem: Vnde malum mihi pecunias eſſe putas. quod vulgo dicitur: Vnde mala gratia putas mihi eſſe pecunias. Itẽ quid malum tibi vis, quod dicitur: Quid mala gratia: aut malæ gratiæ oportet tibi. Quod Ineptum eſt dicendi genus. Sed hic talia apponuntur: non vt approbentur: ſed potius vt reprobentur aliis dicendi modis ſurrogatis. Solus Sanio: ideſt ille ſeruus. ſeruat: ideſt cuſtodit domum. quod ſi ſit domi: intellige ſic. ſeruat: ideſt manet: aut ſedet domi: vt obſeruet eã. vel etiã cuſtodit domi. Thra. tu Gnato inſtrue: ideſt appara: vel ordina: aut diſpone: & informa hoſce milites. ego ero hic poſt principia: ideſt poſt primas legiones firmæ armaturę. Nã in acie bene inſtructa erãt mili-

Velites

tes agiles leuis armaturæ: qui velites dicebantur: qui velitabantur: ideſt agiliter pugnabant. quorum officium erat laceſſere pugnam: & quaſi prælii pręludium facere velitatione: ideſt probrorũ vltro, citroq; obiectione. Deinde laceſſita pugna ſecedebãt: aut in equos inſidebant ſua agilitate: inde veniebatur ad primas legiones firmæ armaturæ & robuſtæ: quæ dicebantur principia: quia illic erat principium reſiſtentiæ. Sequitur in litera. inde: ideſt ex toto loco. dabo ſignũ omnibus: aut ſonitu tubæ: ſeu claſſici: aut alio ſigno: aut vibratione vexilli: vel erectiõe: & alia re id genus. Gna. illud: ſcilicet ita ſibi cauere. eſt ſapere: ideſt eſſe ſapientẽ. vt .i. poſtquã. inſtruxit: ideſt apparauit hoſce milites, ac diſpo-

In loco pro opportune

ſuit. ipſus: ideſt ipſe. cauit ſibi. i. puidit: proſpexit ſibi. in loco. i. opportune. vt in Adelphis: Pecunia in loco &c. Pyr-

Strata-gemata

rhus rex Epirotarum peritiſſimus ſtratagematũ: ideſt aſtutiarum militiæ. factitauit: ideſt ſæpe fecit. hoc idem: ideſt ſibi opportune cauit, ac conſuluit. Chr. o Thais viden: ideſt vides ne. quam rem hic Thraſo miles agit. Nimirum: ideſt ſine dubio. illud conſilium: ideſt illa ſuaſio: vel illum propoſitũ. de occludendis ædibus: ideſt de obſeruanda domo. eſt rectum: ideſt recte ſuaſum & ſuſceptum. Tha. ſane: ideſt nimis, vel valde. conſilium inquam rectum eſt de occludẽdis ædibus: & hoc per ironiam dicit. qui: ideſt qualis vir nũc vi-

Nebulo

detur tibi. hic eſt nebulo. i. vanus: inanis: mollis vt nebula. magnus corpore: ſcilicet, & ſtatura: ſed mollis vt nebula. ne timeas. i. noli timere: quamuis ſit magnus & in ætate virili. Donatus autem ſubaudit non eſt: legendo affirmatiue, non interrogatiue ſic: Non eſt ſup. talis vir. qui: ideſt qualis videtur tibi. hic eſt magnus nebulo: ideſt magnus corpore & ſtatura: ſed mollis vt nebula: futilis & vanus: non virilis: neq; magnanimus: vt tibi videtur ne metuas. Thr. Gnato quid videtur tibi: ideſt quid iudicas de ineundo prælio: per quod oſtendit ſe iam timere. Gna. nunc vellem fundã: ideſt ſagittam. quæ: ſcilicet multum longe iactatur: non haſtam: neq; lanceam. Funda enim interdum dicitur inſtrumẽtum, quo

Funda Virgi.

rotantur, ſeu iaciuntur lapides. vt Seruius ait, Virgi. in Geor. Stupea torquentem balearis verbera fundæ. Interdum dicit̃ genus retis a fundẽdo: vt[illegible]Nonius. Virgi. in Geor. Atq; alius latum funda iam verberat amnem, & illud retis genus vulgo dicitur baca. Interdum funda ſignificat iaculum: ſiue miſſile aliquod: quod longe funditur. i. mittit̃. Inde funditores (vt Nonius ait) dicuntur qui fundis magnis dimicarit. Siſenna in. iii. hiſtoriarum: At poſt armatos funditores, & ſagittarios poſit. Nunc inquam vellem fundam dari tibi. vt tu cæderes: ideſt verberares, & vexares, ac oppugnares. illos: ſcilicet Thaidẽ & Chremẽ. procul hinc. i. lõge ab hoc loco. ex occulto. i. ex loco vbi non videreris. ipſi ſubaudi facerent fugam. i. darent terga, ſiue fugerẽt. Thra. ſed eccam: ideſt ecce hic video ipſam Thaidẽ. Gna. q̃ mox: ideſt quantum ſtatim, vel quanto poſt. irruimus: ideſt impetum facimus. nam irruere eſt cũ furore prælio inire. Thra. mane: ideſt ſiſte pedem. decet ſapiẽtem prius experiri: ideſt tentare. omnia: ideſt quærere & experiri omnia media. verbis: ideſt bona compoſitione & pactione verbis mitibus facta. q̃ armis: ideſt bello. Et eſt ſententia exornatio rhetorica. qui: ideſt quomodo. ſcis an faciat Thais ea, quæ iubeã: ideſt velim. ſine vi: ideſt ſine impetu, & violentia. Gna. Dii veſtram fidem: exclamatio eſt Comica: ideſt imploro: ſup. veſtram fidem: ideſt veſtrum auxilium: & veſtram opem. quanti eſt: ideſt quanti valet: quãtum eſt vtile. ſapere: ideſt eſſe ſapientem. nunquam accedo ad te, quin: ideſt q; non. abeam doctior: ideſt quin redeam ex cõſortio tuo doctior tanta es ſapiẽtia. eſt autẽ adulatio paraſitica. Thra. o Thais primum reſponde hoc mihi, quod ſequitur. cum do: ideſt cum darem tibi iſtam virginem. dixtin: ideſt promiſiſti ne. dare: ideſt exhibere. te hos dies: ideſt per hos dies (ſed elegantius omittitur præpoſitio: & elegantius in accuſatiuo dicitur. q̃ in ablatiuo) ſoli mihi, nõ etiam Chremi. Tha. qd tum: ideſt tunc poſtea feci ſupple. Thra. rogitas: ideſt petis quid feciſti. quæ ſcilicet tu adduxiſti mihi coram oculos tuũ amatorem: ſcilicet Chremetem: quẽ miles putauit eſſe ſuũ riualem. Tha. quid agas cum illo Chremete: quaſi dicat quam actionem ex ea re contra eum habere poſſis. vel fiat diſtinctio poſt quid eſt: & ſit interrogandi modus vt ſæpe fit. deinde ſubdatur agas cum illo de illa re: quaſi dicat: Loquare cum eo de ea re, non mecum. vel contendas cum illo tibi: quaſi dicat acerrime reſponſuro & verbo, & dimicatione. Thra. & ſubduxti: ideſt ſubtraxiſti te mihi. clã: ideſt furtim cum illo amatore. Tha. libuit: ideſt ſic mea fuit voluntas. Thra. ergo redde: ideſt reſtitue huc mihi Pamphilam: quia diſceſiſti a pacto: ideo nullum eſſe debet. vel conditionem donationis non impleuiſti: ideo donatio nullius momenti eſſe debet. ni: ideſt ſi non. vis illam: ſupple eripi: ideſt auferri a te. vi: ideſt violentia. Chre. dicis ſupple vt Thais reddat tibi illam Pamphilam. aut vt: ideſt q;. tu omnium tangas eam Pamphilam: nõ modo eripias eam: & eſt

Apoſiopeſia

apoſiopeſis. locutio namq; imperfecta eſt & conciſa. nãq; loqui ſolent plus geſtu, q̃ verbis conciti & cõmoti ira. Gna. ah: dolentis, vel deridentis. quid agis, vel quid ais: ideſt loqueris. tace: quaſi dicat neſcis cui viro male dicas. Chre. qd tu tibi vis: ideſt (quod inepte dicitur) quid oportet tibi. Thra. Egon: ideſt vtrum ego non tangam meam: ſcilicet

Furcifer

Pamphilam. Chre. o furcifer: ideſt verbero: & qui dignus es illa ignominia affici, vt furcam: ideſt patibulum feras circum vicinos more improbi ſerui. Gna. caue ſis: ideſt ſi vis: & eſt compoſitũ ex duobus corruptis. vt capeſis ex tribus: ideſt cape ſi vis. ſed talibus vti potius eſt poetarum, q̃ oratorum. neſcis cui viro tu nunc male dicas: ideſt contumeliã inferas. Chre. alloquitur hic militem inquiens. tu nõ abis: ideſt diſcedis. hinc: ideſt ex hoc loco. & minaciter cũ eo agit: quamuis tamen ſit meticuloſus. Sin: ideſt ſcis ne. vt: ideſt qualiter. res ſeſe habeat tibi: ideſt quantum ad te ſpectat: & in tuum malum: quaſi dicat ſcis ne quomodo res ſe habeãt, quantum ad te ſpectat, ſi quicquam turbæ: ideſt rixæ, turbationis. cœperis: ideſt concitaueris. hodie hic: ideſt in hoc loco. faciam: ideſt efficiam. vt memineris: ideſt recorderis huius loci, & dici. & memineris mei ſemper: ideſt omni tempore. Gna. me miſeret tui: ideſt miſericordia tui me mouet. qui: ſcilicet tu facis hunc: ſcilicet militem. tantum virũ. i. qui eſt tantus vir. inimicum. i. aduerſarium & maleuolum tibi. Chre. Chremes alloquit̃ iterũ militẽ. Ego diminuã. i. mutilabo hodie caput tuum, niſi abis. Gna. vero. i. ſed. o canis: ideſt impudẽs, acerbus vt canis. hoc verbo canis impudẽtibus inimicis conuitiũ fieri ſolet. Ain: ideſt dicis ne te diminutum

minuturũ

minuturū caput eius. ſic ais: ideſt ſic loqueris, aliſ ſic agis, ſed in idē redit. Thra. quis: ideſt qualis homo es: quid tibi vis? qđ dicitur: Quid oportet tibi inepte, quid rei eſt tibi cū illa puella. i. quod negocium ſeu cōmercium habes cum Pamphila: ꝙ ita loqueris acriter. Chre. ſcibis: pro ſcies. principio. i. in primis. dico eā eſſe liberā, non ſeruilis conditionis. Tha. hem: interiectio indignantis propter dictum illud. Chre. dico inquā eſſe ciuē Atticā. Thr. hui: interiectio deridentis. Chre. dico inquā eam eſſe ſororem meam. Thra. o os durum: ideſt os impudēs, qui talia effutit mendacia, & figmenta: ſicut contra mollis frontis dicuntur, qui ſunt reuerētes. Chre. o miles adeo. i. certe (miles autē contumelioſe dixit, vt fieri ſolet, cū vilis officii nomine aliquem vocamus) edico: ideſt præcipio: impero tibi tanquā prætor vel imperator militi. prætoris enim & imperatoris edicta ſunt. ne. i. ꝙ nō. facias vllam vim. i. vllā violentiam. in illam. i. contra illam puellam. Deinde conuertit ſermonē ſuū ad Thaidem, inquiens. ego eo ad Sophronā nutricem: puellæ ſcilicet: vt adducam eam nutricē, & oſtendam hæc ſigna ſororis meæ: quæ ſigna intelligimus oſtendiſſe Thaidi de ſorore ſua. Thra. ne: ideſt verum, tu prohibeas: ideſt impedias: ne tangam meam puellam, quam emi. Chr. inquam: ideſt iterum dico tibi. prohibeo. i. veto ne eā tangas. Gna. audin. i. audis ne: iniuſte ſcilicet. profiteri hic ſcilicet. Chr. vel hic tanquam apud prætorē alligat. i. aſtringit, illaqueat, & obnoxiū, ſeu reū facit ſe furti. i. fraudis: per metalepſin. nam omne quod fraude fit furtum eſt. Inde dulcia furta dicuntur adulteria. itaꝗ furtum accipimus pro omni fraude, dolo, & iniuria. Duobus autem modis dicitur furtum. Vno modo: cum omne maleficium generaliter ſignificatur. altero: cū res ſurrepta demonſtratur. nunc ergo furtum maleficiū eſt. Chre. ſatin. i. ſatis ne. hoc eſt tibi. i. ſufficit ne hoc tibi. Thra. alloquitur nunc Thaidem Thraſo. tu Thais: ais hoc idē quod. ſ. ipſe Chremes dicit. Tha. quære aliquē qui reſpondeat tibi: tanquā ſis indignus cui ego debeam reſpondere. & quære dixit contumelioſe. illud enim quæritur qđ difficile reperitur. ergo nō modo indignus es, inquit, cui ego reſpondeā: ſed vix inuenies qui te dignū reſponſo iudicet. Gna. quid agimus nunc: hoc dictum eſt languidi, atꝗ defeſſi. quin. i. immo. redeamus vnde venimus iā. i. ſtatim. hæc Thais aderit: ideſt aduenIet. ſupplicans vltro: ideſt ſponte ſua tibi. Thr. credin: ideſt credis ne. credere dubitantis eſt: certū eſſe fidentis. Gna. immo certe: ideſt ſed profecto. aderit ſupplicans tibi. noui: ideſt cognoſco. ingenium. i. naturam mulierum. vbi. i. quando. velis aliquid, nolunt. vbi: ideſt cum nolis. ipſæ cupiunt vltro illud: ſcilicet quod non vis. Thra. bene putas. i. recte cogitas, diſputas, vel iudicas. Gna. iā: ideſt ſtatim, vel nunc. dimitto exercitū. i. facio illi copiam abeundi: ſiue præbeo militibus cōmeatum. Nam dux dicitur dimittere milites ſuos: quando vltra illis ſtipendia dare non vult: ſed illis abeundi præſtat facultatem. Thra. vbi vis: ideſt quando vis: vel cū libet dimittere exercitū. nā Gnato per interrogationē dixerat Dimitto exercitum. Gna. o Sanga fac vt viciſſim: ideſt identidem, ſiue ſæpe cum quodam interuallo. memineris: ideſt recorderis. domi & foci: ideſt coquinæ. Focus proprie dicitur locus vbi ignis eſt. & quoniā coquina ſine igne eſſe nō pōt (cū a coquēdo dicatur) pręcipue quo tēpore aliquid decoquitur: ideo pro coquina rite poni pōt. San. iādudum animus eſt in patinis: ideſt pauloante incepi habere appetitū. & cogitare de patinis: ideſt de vaſis: in quibus edulia ponunt. & per vaſa oſtendit habere animū ad edulia, & iam eſurire. & eſt quod vulgo dicitur: Iſte ſemper habet cor ad coquinādum quis vult dicere aliquem velle ſemper comedere. vbi elegāter diceretur: Illi ſemper animus eſt in patinis. vel In patinis ſemper animum habet. Gn. es frugi. i. vtilis & neceſſarius. a frugibus, quæ dictę ſunt ꝙ his fruamur. Inde fructus & frumentū. Frui aūt eſt veſci: diciturꝗ a frumine, quæ eſt ſūma pars gulæ: a qua re etiam his frui dicimus, quæ nec cibi, nec pocula ſūt: vtpote amicitia, delectatione ſenſuū exteriorū, pariter ac īteriorū. Sā. vos ſequimini me hac. i. per hāc partē. Sāga enim coquus eſt: qui eſurientibus ſequēdus eſt: qualis ē paraſitus, qui ventrē implere cupit.

Os durum
Mollis frontis

Furtū

Senarii, & unus Catalecticus.

THAIS. PYTHIAS.

QVINTVS ACTVS.

PErgin ſceleſta mecum perplexe loqui,
Scio, neſcio, abiit, audiui, ego non adfui.
Non tu iſtuc mihi dictura aperte es quidquid eſt?
Virgo conſciſſa ueſte lacrumans obticet.

SER.

HAncine. Facta cognitione virginis ꝙ ciuis eſt: tēdit ad liberationem. Inducitur enim Thraſo cū familia ſua: qui eā eripere contēdat: & Chremes cū Thaide: qui eā defendat. Præmittit apparatū militis: quem facit ad ereptionē ita. O Gna. an. ſ. conueniēs eſt: vt ac. h. certū in me. Tā inſignē. i. tam apertā & diuulgatā omnibus. illud dicitur inſigne qđ eſt in ſigno omnibus: & quod omnes vident. Mulctabo. i. verberabo. Tu vade cum vecte. i. cū ferra hoſtii: quæ portas in medium agmē. Cedo. i. dic alios vbi Centurio meus o Sanga. Conſtituerat enim de leccatoribus quoſdā Centuriones. i. quoſdam duces. Loquitur enim glorioſus miles ad modum imperatoris. Fures dicebantur quædam para hominum: qui illicite & ſine domino viuebant in ciuitatibus de rapturis. Sanga dicit de ſe: ecce adeſt Sanga. Quid dignaue facis. ne. i. an cogitas pugnare cum peniculo. Tu dico qui huc ad pugnam portes iſtunc peniculum. Peniculus eſt genus oſſis cete: quod quēuis liquorem emittit, & recipit: ex quo ille diuidebat piperatam per ſcutellas: vel ſagimen de cacabo cōtrahebat, & colligebat. Ego ne quare huc portem quæris? Dicam tibi virtutem &c. ergo qui quomodo abſtergerem vulnera niſi cum peniculo. Malum: eſt interiectio. iſtuc eſt ſapere quod facit miles iſte. Quia vt: ideſt poſtq̄ hoſce &c. Sane ille qui tibi &c. Non minus: ac ſi diceret Tu pelegiſti tibi locum: modo non minus vellē tibi dari fundam, q̄ Thaidi. mox irruimus. i. irruemus. Mane. i. expecta. Experiri. ſ. conſilio. Qui. i. quomodo ſcis. Quid iſt poſtea factū eſt. Tu eam tangas omniū viliſſime. Placando dicit ah. Caueſis: quaſi vna pars. & tantundē quātū ſolum caue valet. & eſt Comicū verbū: ſicut apageſis. Non tu hic a. hæc dicit Gnatoni. Scin tu: hęc dicit militi. O canis. i. procax. ais tu: ꝙ mihi dimi. caput? Os durū: qui tibi talē ſororē adopras. Ego eo. hęc dicit Chremeti. Audiſti: iſte alligat. i. apparat ſe. furti. i. ad furtū cōprobandū. Quare vult probare ſororē ſuā te eſſe furatum ſibi. Alligare dicimus quando ſunt alligata aliqua circa eandē cauſam in placito: & nullus vult cedere. Furti eſt aduerbiū ſicut domi. Et nota ꝙ æque bene poſſet dici alligar ſe ſacrilegii: & cuiuſlibet alterius cauſæ. Sanga dicit Iam dimitto exercitum.

DON

PErgin ſ. m. per. l. Nunc demū virgo vitiata eſſe cognoſcitur a Thaide opportune: poſtq̄ magnopere & defenſa eſt & retenta: nā ſtatim cōſequentur nuptiæ eius, & Chæreæ, qui illam vitiauit. ¶ Perplexe l. ideo perplexe, quia ſtatuerat crimen virginis cælare. ¶ Scio n. a. au. mire ex dictis omnibus pauca decerpit, & oſtendit quid perplexe dixerit: & ſtomachum ſeruientis expreſſit: Domi ſcio fiere puellā: neſcio vitiatam: abiit Eunuchus: audi domi hoc admiſſum. ¶ Ego n. aſ. cum hæc fierēt. acriter iratorum eſt ea repetere, quæ proxime dixerint, quibus iraſcuntur. vt En ego v. ſ. e. ſ. ¶ Non tu i. a. m. d. es qui. eſt? non eſt hęc interrogatio. ¶ Virgo cō. ve. obti. hæc omnia rixam eſſe ſignificauerāt. ¶ Virgo obticet: tacemus conſilia. vt Nec tacui demēs. reticemus dolores. vt Ne vetere: ne retice. & obticemus quorū nos pudet. vt in Phor. Heu quidnam obticeſ.

Tacet
Reticet
Obticere

Eunuchus abiit, quam ob rem quid factum eſt taces? Py.
Quid tibi ego dicam miſera? illum Eunuchum negant
Fuiſſe. Th. quis fuit igitur? Py. iſte Chaerea. Th.
Qui Chaerea? Py. iſte ephebus frater Phaedriae. Th.
Quid ais uenefica? Py. atqui certo comperi. Th.
Quid is obſecro ad nos, aut quam ob rē adductuſt? Py. neſcio.
Niſi amaſſe credo Pamphilam. Th. hem miſera occidi
Infelix, ſiquidem tu iſtaec uera praedicas.
Num id lacrumat uirgo? Py. id opinor. T. quid ais ſacrilega?
Iſtucine interminata ſum hinc abiens tibi? Py.
Quid facerem, ita ut iuſſiſti ſoli credita eſt. T.
Sceleſta, lupo ouem commiſiſti, deſpudet,
Sic mihi data eſſe uerba, quid hominis illuc eſt? Py.
Hera mea tace obſecro, ſaluae ſumus.
Habemus hominem ipſum. Th. ubi is eſt? Py. hem ad ſiniſtrā,
Vides ne? Th. uideo. Py. comprehendi iube, quātū poteſt. Th.
Quid illo faciemus ſtulta? Py. quid faciam rogas?
Vide amabo, ſi non cum aſpicias os impudens
Videtur. Th. non eſt, tum quae eius confidentiaſt.

DON. ¶ Eunuchus a. nō Chaerea: ſed Eunuchus. non fugit: ſed abiit dixit. ¶ Quāobrē q. ſ. eſt t. haec aſyntheta inſtātis dn̄ę vultū, habitūq; demonſtrāt. ¶ Quis fuit igit: hęc minatiue pronuncianda ſunt: aut quia inuita indicat: aut dubitat de nomine ignoti: aut trepidat p timorē: aut vt nō videat ſciſſe, cum fuerit factū: aut qa nō libenter dicat eius nomen cui iraſcit. ſed ego agnoſco ancillarū cōſuetudinē, quae obliuioſae ſunt dominarū. ¶ Ephebus i. ſ. Phae. ephebus nomē ad aetatem retulit, non ad facinus commiſſuz. ¶ Iſte epheb⁹: cito oſtēdit cur iſte Eunuchus credit. ¶ Quid ais venefica? redit rurſum ad iracundiā: aptū conuitiū & Comicū in ancillas veneficas: vtpote venefica lupa: vipa: & ſacrilega &c. ¶ Quid is obſecro ad nos: non rogātis eſt obſecro, ſed dolentis. ¶ Niſi amaſſe c. p. deeſt ꝙ: vt ſit Niſi ꝙ. vt ſupra. ¶ Num id lachrymat virgo: vt ſupra: Id vero ſerio triūphat: p ob id. ¶ Id opinor: callide Pythias opinor dixit, cū ſciat. ¶ Quid ais ſacrilega: auxeſis. nam primo ſceleſta: deinde venefica: poſtremo ſacrilega. ¶ Iſtucine interminata ſum hinc abiens tibi: moraliter. ¶ Iſtucine i. ſ. pro non iſtuc tibi comminata ſuz. ¶ Iſtucine in. ſ. h. a. t. apparet haec poſt ſcaenam eſſe mandata. nam ſupra nō meminit: ſed dixerat tn̄: Hos prius introducam: & quae volo ſimul i. p. h. c. e. ¶ Quid facerem, ita vt iuſſeras ſoli credita eſt: dixerat enim prius Chaereae edicit ve. v. q. a. e. aderit. ¶ Iuſti ſyncope metaplaſmus pro iuſſiſti. ¶ Sceleſta ouem l. c. bene dilatū tot occaſionibus prouerbium perſonae Thaidis aſcriptuz eſt: continet enim foemineam reuerentiam meretricium ſenſum: reditq; rurſus ad minora conuitia: quia videt ſe eſſe cōuictam. & eſt prouerbiū: Ouem lupo commiſiſti. ¶ Sic mihi data verba: videtur plura fuiſſe dictura: niſi ſupueniſſet Chęrea. ¶ Quid illud h. eſt: per genitiuū caſum iniurioſe dr̄: per nominatiuū honorifice ¶ Quid i. h. eſt: nō cōtinuo agnoſcit hūc hoiem meretrix: qa etſi adhuc Eunuchi veſte indutus ē: attn̄ exuit. Spadonis inceſſuz, vultūq;, habitūq; mutauit: & p̄ter veſtē totus in Chaereā redit. ¶ Hera mea t. o. blande ac puellariter arridet. ¶ Tace: nō ſilentiū indicētis eſt: ſed ſecurā facientis, vt Tace egomet cōueniā ipſum. ¶ Habemus hominē: mire hominē dixit vt reū. ¶ Iube cōprehendi: pro cōprehēde: vt iubere velle ſignificat. ¶ Et quātum potes: deeſt cito. ¶ Quid illi faciemus: ſubaudit comprehenſo. ¶ Quid faciā r. moraliter expreſſit puellae ſtupentis verba: & non habētia quid reſpōdeat ad ea, q̄ dicta ſunt. ¶ Vide amabo, ſi nō cuz aſpicias os impudens videt: mire ab eo qđ reſpondere coeperat, ad aliud tranſit mirata confidentia Chaereae. i. nō ē. ¶ Tū quae eſt eius: non eſt impudens inquit: non eſt niſi ſimilis impudenti. ſic alibi: Veritas mea. ſic in eſt i. v. a. v. ſ.

GVL. PErgin &c. Nūc demū puella cognoſcit a Thaide eē ſtuprata: & qdē opportune poſtq̄ defenſa eſt: & retēta magnope. nā ſtatiz cōſequent nuptiae eius & Chaereae, q ei vim attulit. Tha. o ſceleſta. i. ſcelerata Pythias. pgin. i. pſeq̄ris ne loq mecū. pplexe. i. obſcure: inuolute: itricate: vt ſint aduerbia. Nā pplexus dr̄ diſtrictus: nutās: dubius: titubās: intricatus quorſum ſe cōferat. pgin ergo loqui mecū pplexe: dicēdo ſupple. ſcio puellā flere: deinde neſcio ſtupratā eſſe. abiit. ſ. Eunuchus, audiui domi hoc eē admiſſum & caetera, ego non affui. i. non interfui, cum eſt illi vis illata. Haec aſyntheta inſtantis dominae vultū, habitūq; demonſtrāt. nō eſt mihi dictura iſtuc quicquid eſt aperte. i. palā loquendo: & manifeſte: nō perplexe: & obſcure. virgo veſte cōſciſſa. i. habēs veſtem fractā. obticet. i. tacet. lachrymās. i. lachrymas emittens. tacemus conſilia: reticemus dolores: obticemus quorū nos pudet. Eunuchus abiit. i. diſceſſit. quāobrē. i. quare. taces. i. celas. id qđ eſt factū. i. admiſſum. Py. quid ego miſera dicā. negē. i. negare debeo illū: qui adductus eſt, fuiſſe Eunuchū. Tha. igitur ſi non fuit Eunuchus, q fuit. Py. iſte: per contēptum dixit iſte: Chaerea fuit ſcilicet. Tha. o q Chaerea fuit. Py. iſte ephebus. i. adoleſcēs ipubis frater Phaedriae. Tha. o venefica: ideſt o meretrix: qa omnis adultera eadē veneficia eſt. ſimiliter & omnis meretrix, quae ſuis illecebris tanquā veneno inficit amatores: ppterea inſanus amor interdum veneni appellatione deſignatur. Py. atqui. i. certe. cōperi: ideſt cognoui: ꝙ fuit frater Phaedriae. Tha. obſecro quaeſo quid. i. cur. & quamobrem: ideſt propter quam occaſionem. is Chaerea adductus eſt ad nos. Py. neſcio: niſi ꝙ ſup. credo eum amaſſe Pamphilam. ſed ſi ſit amaſſe, dic ſic: Neſcio cur adductus ſit: niſi quia ſupple amaſſet Pamphilam. & tunc ſubdatur credo. i. ita arbitror. Tha. hem: interiectio indignantis. ego miſera occidi: ideſt perii. infelix ſum ſup. & per ſe legendum eſt. ſi quidem: ideſt ſi certe. tu praedicas: ideſt narras. iſtaec. i. iſta, quae dicis vera. num. i. numquid. virgo lachrymat id: ideſt ob id? Py. opinor: ideſt ſuſpicor. id ſcilicet virginem ob id lachrymare. Tha. o ſacrilega: ideſt nefaria: impia: & ſceleroſa: quaſi quae ſacrū violauerit. quid ais iſtucine. i. nonne. ego abiens: ideſt diſcedens hinc. interminata ſum. i. cōminata ſum tibi iſtuc. qđ. ſ. conſtabat inter eas poſtq̄ in ſcaenam fuerat mandatum: vt forſitan ne quiſq̄ ad eam antecederet. Py. credita eſt: ideſt commiſſa eſt Eunucho ſoli. vt iuſti. i. iuſiſti. ideo quid facerem. i. quid facere aliud poſſem, q̄ tuis morem gerere mandatis: vel praepone quid facerē: vt in tenore textus ē. Tha. o ſceleſta. i. ſcelerata. cōmiſiſti. i. tradidiſti: credidiſti. ouem lupo: prouerbialiter dictū. q. d. virginem violatori cōmiſiſti: ſicut ſi ouis lupo deuorari committatur. diſpudet. i. maximo pudore afficior. verba ſic mihi data eē. i. ſic me deceptam. qđ illuc hois eſt. i. qs eſt ille hō Eunuchi veſte indutus. animaduertit enim Thais Chaereā: ſed nō cōtinuo agnouit propter veſtē. & hois dixit in genitiuo. nā per genitiuū iniurioſe dr̄: per nominatiuū vero honorifice. Py. o. hera. i. dn̄a mea. obſecro tace. i. eſto ſecura. nam illud tace nō eſt ſilentium indicentis, ſed ſecuram facientis. ſumus ſaluae. habemus hoiem ipſum. ſ. Chaereā tanq̄ reū. Tha. vbi is. ſ. Chaerea eſt. Py. hem: per indignationē. viden. i. vides ne eū ad ſiniſtram partem. ſ. Tha. video. Py. iube eum comprehēdi. i. capi. quanū potes. Tha. o ſtulta. i. incōſiderata: quid faciemus illi cōprehēſo. Py. rogas quid faciam? amabo: interiectio blandientis. q. d. quaeſo rogo te per amorē. vide ſi os eius non videt ipudens. i. inuerecūdum, cum aſpicias eum. Tha. nō eſt os eius impudēs. Py. tū. i. deinde vltra hoc qđ non erubeſcit, vide q̄. i. qualis. cōfidentia. i. nimia ſecuritas eſt. & eſt (qđ dr̄ inepte) Vide quomodo eſt aſſecuratus. Fiducia in bonū ſonat vt plurimū: confidētia vero in malum. Fiducia & confidentia

Perplexe

Pergin.

PErgin. Poſtq̄ oſtēſa eſt virgo eſſe ciuis, & manumiſſa ē a poteſtate militis: aliud reſtabat de virgine. ſ. vt Thais ſciret eā ita male a Chærea eſſe tractatā, quod valde (vt dixit) iuuat ad Eunuchū: vt eā habere poſſit: vt melius in alio actu patebit. Hic inducitur Pythias, quæ timide tñ detegit vitium puellæ: qđ ei conſiliata fuit ſupius Dorias, cū dixit: Si ſapis qđ ſcis neſcis. & qa ita aperte totā rem nō audebat explicare, ait Thais: Pergis ne ſce. m. per. o. dicēs: Scio. ſ. q̄ Eunuchus abiit. neſcio. ſ. qđ ille fecit. Ego audiui tamē ſtrepitū. Quid ais venefica: ſcilicet hoc nunq̄ fuit verū. Atq. i. certe: ego ita cōperi verū eſſe. Quid is Chærea venit ad nos? incredibile ēſt. aut ſi venit quāobrem? Illud ne ſuū tibi interminata. i. nōne prohibui illud: ne aliquis vir accederet ad eam. Diis. i. per Deos iuro. qđ pudet: vel diſpudet. i. olno pudet. Quid illud hominis ē. Iam accedit ad quintū actū. venit enim Chærea adhuc indutus veſte Eunuchi: quem illa proſpiciens admirādo ait: Quid illud &c. Vide amabo: ſi os illius nō videtur impudēs. i. ſine pudore: cū tu aſpicias. ac ſi diceret: Vide ſi os eius eſt pudēs. Cum tu aſpi. nō certe. Thais adhuc dicit attemperate vt meretrix: non eſt quod dicis impudens. Pythias: Vide tum ex altera parte quæ ſit eius &c.

Senarii, & unus Dimeter.

CHAEREA. THAIS. PYTHIAS.

APud Antiphonem uterq; mater, & pater,
Quaſi dedita opera domi erant, ut nullo modo
Introire poſſem, quin uiderent me, interim
Dum ante hoſtium ſto, notus mihi quidam obuiam
Venit, ubi uidi, ego met in pedes quantum queo,
In angiportum quoddam deſertum, inde item
In aliud, inde in aliud, ita miſerrimus
Fui fugitando, nequis me cognoſceret.
Sed eſt ne hæc Thais quam uideo? ipſaſt, ah hæreo.
Quid faciam, quid mea autem? quid faciet mihi? Th.
Adeamus, bone uir? Dore ſalue, dic mihi
Aufugiſtin? Ch. hera factum. Th. ſatin id tibi placet? Ch.
Non. Th. credin te impune abiturum? Ch. unam hanc noxiam
Mitte, ſi aliam unquam ullam admiſero, occidito. Th.
Num meam ſæuitiam ueritus es? Ch. non. Th. quid igitur? Ch.
Hanc metui ne me criminaretur tibi. Th.
Quid feceras? Ch. paululum quiddā. Th. paululum impudens?
An paulum hoc eſſe tibi uidetur, uirginem
Vitiare ciuem? Ch. conſeruam eſſe credidi. Py.
Conſeruam? uix me contineo quin inuolem in
Capillum, monſtrum, etiam ultro deriſum aduenit. Th.
Abi hinc inſana. Py. quid ita uero abeam,
Credo iſti quidquam furcifero.
Præſertim cum ſe ſeruum fateatur tuum? Th.
Miſſa hæc faciamus, non te dignum Chærea
Feciſti, nam ſi ego digna hac contumelia

APud Antiphonē vterq; p. & m. Etiā rediēs in viciniā ſuam cauſam reddit Chærea, cur nō mutauerit veſtē. Oportuit aūt, & de neceſſitate argumenti fuit Chæreā non mutaſſe veſtē: vt cū meretrix virginē a Chærea vitiatā audiret: & eū cū turpi habitu incedentem intueretur: eum reū vitiatæ virginis imputaret. Apud Antiphonē dixit: pro in domo eius. ¶ Vterq; p. & m. non vterq; pater, & vterq; mater: ſed vterq; parens: qa pater & mater quaſi dedita opera domi erant. Nō tam mirū ſi domi erāt: ſed illud magis mirū: q̄ in ea domus parte, qua in ædes introeundū erat adoleſcentulo: qui nullo modo introire poſſet. ſuperius cauſa cōtinet, cur nō mutauerit veſtē. inferius aūt, cur huc redierit. ¶ Quin v. m. quo modo: pro quo minus. ¶ Dum a. ho. ſ. Antiphonis. ſ. ¶ Notus m. q. o. v. an notus qui me poſſet agnoſcere: an qui me nouerit. i. amicus. ¶ Quātū queo: deeſt velociter. ¶ In angiportū: vide illū non vitaſſe ſub vna clauſula bis incidere in pedes. ¶ In angiportū: angiportū dicebāt vicū non paruū. angiportus ergo eſt via publica. ¶ Deſertū: deeſt fugiens. ¶ Ita miſerrimus fui. i. fatigatus: laſſus: & lāguidus ſum dū fugio. & honeſta locutio eſt: vt miſer amādo: miſer currendo. ¶ Neq; me co. nota improprie dictum pro agnoſceret. ¶ Sed eſt ne hęc Thais quā video: iampridē ipſe viſus, nūc primū videt. ¶ Hæreo: incertus remaneo, atq; defigor. Primus metus admit cōſiliū: ſed recogitatio reddit cōfidētiā. ¶ Hem quid m. h. a. m. ſ. colligit ſe rurſus ad impudentiam Chæreæ. & vide ſi non eadem eſt audacia in Chærea, quę in ſuſcipiendo facinore fuit. ¶ Quid m. a. q. m. ſ. opportune ſi confirmauit: qui ſe extimuiſſet, & fugiſſet: nihil nuptiæ promouerentur. ¶ Bone v. d. hoc totū figurate dicit, vt meretrix: & ſubtiliter. Nam ſcit Chæreā eſſe quē alloquitur, nō Eunuchū, hic & magna occaſio datur meretrici adeundi adoleſcentis, q̄ habitum non mutauit: & adhuc quaſi Eunuchus, & ſeruus ē. ¶ Bone v. d. ſal. maior obiurgatio eſt per hanc diſſimulationē Thaidis aduerſus Chæreā: quaſi illum id qđ ē appellet. ¶ Hera factum: nō potuit ſubtilius reſpōdere Chærea, q̄ accōmodare ſe interrogāti. ¶ Satin i. t. p. hoc poteſt nō figurate dici, ſed apte. ¶ Vnā hanc noxiā admittere: triſyllabo nomine noxiā dixit: quaſi noxā. ſic alibi dictū eſt: Dominā eſſe extra noxiā. ¶ Si a. ad. o. verba ſeruorum, quibus nihil horribile eſt poſt pœnas plagas. & non cædito, ſed occidito. & nō aliaā dixit, quaſi illa dixerit Adhuc irriſor es vti fugitiuus. ¶ Nū m. ſę. ve. es: vt fugeres. ¶ Hanc m. n. m. cri. ti. perfecte imitatus eſt verba fugitiuorū: quæ apud dños faciūt cōprehēſi. ¶ Vitiare ci. bo. bonā intulit ciuē: qđ plus eſt, q̄ virginē, auxeſis gradatim facta. Auxeſis ¶ Conſeruā eſſe credidi: ſed admirabiliter cōſeruam dixit, & hoc ipſum miſerabiliter pronūciādū eſt: tanq̄ miſerabiliter crediderit cōſeruam eſſe, q̄ ciuis erat: atq; eā quaſi cōſeruā vitiare debuerit. ¶ Cōſeruā: opportune ſtomachabatur Pythias facta mētione cōſeruę. ¶ Vix me cōtineo quin inuolē in capillū: minæ iſtæ proprie fœminarū ſunt & in ſe & in alios vnguibus ſæuiētiū. vt: Vnguibus ora ſoror fœdans, & pectora pugnis. ſed inuolē ab auibus tractū eſt. vt apud Virgi. Prædā pedibus circūuolat vncis. Ergo hoc geſtu & dicto & corpis motu eſt adiuuādū. Virgi. ¶ Inuolē in capillum: apparet more veterū intonſum eſſe. ¶ Etiā vltro deriſum aduenit: mire hoc addidit ad occaſionē ſaltem q̄ nō fugeret. ¶ Quid ita vero: debeā ſubauditur. Vero autē ironicos pronunciandū eſt. ſane debere dicimur pœnas pro iniuria ei, cui iniuriā fecerimus: quas ſe nō debiturā Chæreæ vt furcifero dicit Pythias: ſi illi cædē intulerit in ſeruili habitu conſtituto. ¶ Si id fecerim: ſi inuolauerim in capillum eius. ¶ Miſſa h. ſ. quæ hæc. ſ. iocularia & futilia. ¶ Non te dignū Chærea feciſti: artificioſe meretrix ab eo qđ licuit: ad id qđ opportuit tranſit. nec tractat quid ſit legitimū: ſed quid honeſtū. itaq; totam illā partē facti accuſandi omittit: & a ſuccedentibus perſonæ adoleſcentis obiurgat. Scit enim vno verbo obſtari poſſe. licuit mihi in domo meretricia. ſ. & cōtra meretricia: ne videatur irrationalis audacia illa: cuius a poeta inducta eſt. ¶ Non t. d. Ch. ſ. dignum pro digno: aut deeſt facinus. vt ſit Te nō dignū facinus feciſti: mira accuſatio mixta laudi & blādimēto. ¶ Nā ſi e. d. deeſt &. vt ſit ordo: Nā & ſi maxie. & bū additū eſt maxime: vt appeat q̄ & ſi digna pati ſit meretrix: nō tñ maxie digna pati Thais ē.

DON. ¶ At tu in.q.ſ.t.recte dixit. quattuor enī ſunt modi in huiuſmodi rebus ita: vt aut vterq; dignus ſit: aut vterq; indignus: aut alter dignus, alter indignus: aut cōtra. ¶ Neq; ædepol q.n.c.c.ſ. intelligit Thais amari virginē ab hoc: & ideo ſic ait: vt conciliet nuptias. nā ſatis ſigni eſt: q̄ Eunuchi habitum propter hāc ſumpſit. & vide quēadmodū ad captionem nuptiarū trāſeat: virgini. Cōmendamus nos cognitis: cōmittimus ignotis. ergo auxeſis eſt maioris officii fidei circa Thaidem. ¶ Te mi.m.e.r. adiectiui vim habet: ex animo ſupplicātis habitū adoleſcentis oſtendit. ¶ Emoriar, ſi nō h.v.d. vide amores adoleſcentuli: cui in ipſo flore nihil dulcius vita eſt: ipſaſ tñ deſpicere ſi ſibi vxor hæc nō datur. ¶ Tamē ſi pater. eclypſis, aut apoſiopeſis ſecūda.

Sum maxume, at tu indignus qui faceres tamen.
Neq; ædepol quid nunc conſilii capiam ſcio
De uirgine iſtac, ita conturbaſti mihi
Rationes omnes, ut eam non poſſim ſuis
Ita ut æquum fuerat, atq; ut ſtudui tradere.
Vt ſolidum parerem hoc mihi beneficium Chærea. Ch.
At nunc dehinc ſpero æternam inter nos gratiam.
Forte Thais, SAEPE EX HVIVSMODI re quapiam, &
Ex malo principio, magna familiaritas
Conflataſt. & quid ſi hoc quiſpiam uoluit Deus. Th.
Equidem pol in eam partem accipioq; & uolo. Ch.
Immo ita quæſo, unum hoc ſcito, contumeliæ
Non me feciſſe cauſa, ſed amoris. Th. ſcio.
Et pol propterea magis nunc ignoſco tibi.
Non adeo inhumano ingenio ſum Chærea,
Neq; tam imperita, ut quid amor ualeat neſciam. Ch.
Te quoq; iam Thais, ita me Di bene ament, amo. Py.
Tum pol tibi ab iſto hera cauendum intellego. Ch.
Non auſim. Py. nihil tibi quidquam credo. Th. deſinas. Ch.
Ego mi tuæ commendo, & committo fidei.
Nunc ego te in hac re mihi oro ut adiutrix ſies.
Te mihi patronam cupio Thais, te obſecro.
Emoriar, ſi non hanc uxorem duxero. Th.
Tamen ſi pater. Ch. Quid? ah uolet certo ſcio,
Ciuis modo hæc ſit. Th. paululum opperirier
Si uis, iam frater ipſe hic aderit uirginis.
Nutricem accerſitum iit, quæ illam aluit paruolam.
In cognoſcendo tu te ipſe aderis Chærea. Ch.
Ego uero maneo. Th. uis ne interea, dum is uenit,
Domi opperiamur, potius q̄ hic ante hoſtium? Ch.
Immo percupio. Py. quam tu rem actura obſecro es? Th.
Nam quid ita? Py. rogitas? hunc tu in ædis cogitas
Recipere poſthac? Th. cur non? Py. crede hoc meæ fidei,
Dabit hic aliquam pugnam denuo? Th. ahu, tace obſecro. Py.
Parum perſpexiſſe eius uidere audaciam. Ch.
Non faciam Pythias. Py. non pol credo Chærea
Niſi ſi commiſſum non erit. Ch. quin Pythias
Tu me ſeruato. Py. neq; pol ſeruandum tibi
Quidnam dare auſim, neq; te ſeruare. Th. apagete.
Adeſt optime ipſe frater. Ch. perii hercle, obſecro
Abeamus intro Thais, nolo me in uia
Cum hac ueſte uideat. Th. quā ob rē tandē? an quia pudet? Ch.
Id ipſum. Py. id ipſum? uirgo uero? Th. i præ, ſequor.
Tu iſtic mane ut Chremem introducas Pythias.

vt q̄d dicere nō audet Thais: oſtendat adoleſcenti coniecturis: quē tentat ſciēs amantē virginē: & viā oſtendit petēdę ſibi vxoris. ¶ Hoc m.h.Ch. blande nomē repetitū eſt Chærea. ¶ At n.d.ſ. nūc iā Chærea vera veris eq̄parās recedit a iocularibus. ¶ Sæpe ex h.re. hoc eſt turbulenta. ¶ Quapiā: quacunq;, vel aliqua. ¶ Quid ſi h.v.q.d. pleraq; repentinis impulſionibus nata, miriſq; prouentibus Deo aſcribi ſolēt. vt Virgi. Deſcēdo, ac ducente Deo flāmā inter & hoſtes. & Hic me digreſſū veſtris Deus appulit oris. & Salu. Vt tanta repēte mutatio nō ſine Deo videretur. ¶ Quid ſi h.q.v.d. vult amores intelligi Deū. ¶ Eqdē p.in.e.p.a.&.v. vt æterna inter nos ſit gratia. & ex malo principio cōpleatur magna familiaritas, & volo euenire ſubaudit: & eſt ſyllepſis tertia. ¶ Immo i.q. vtrū meretricem, an per os: quæſo enim vtrūq; accipi pōt: an q̄ſo vnum. ¶ Hoc ſ. ſcio: vn̄ ſcias Thais inepte queritur, cum ipſa rea dānet nōquā hanc conditionem ſubiturū Chæream: vt pro Eunucho etiā ſeruo ſe fingeret ſine amoris impulſu. ¶ Nūc i.t. q̄ culpa non ſit hominis, ſed amoris. ¶ Nō a. inhu.in.ſu. hoc eſt imitis non ſum quantū putas, vt: Nō obtuſa adeo geſtamus pectora Pœni. ¶ Neq; tam imperita, i. non experta. ¶ Vt quid a.v.n. non inhumana, q̄a homo: nō imperita, q̄a meretrix. & neq; tam imperita inquit, q.d. neq; tam pudica ſum: vt quid amor valeat neſciā. ¶ Te q. iam t. bene quoq;. nō enim iam hanc ita amat, vt negligat illam: ſed hanc illius cauſa. ¶ Pol ti. ab iſ.he. intel. facete tanq̄ ſoleant capillum ac veſtem conſcindere, qui amauerint. ¶ Non auſim: pro non audebo, & eſt verbū huius tpis: im̄ non auſim: vtrū ꝓpter ætatē: an ꝓpter fratrē ſuū Phædriā potius. ¶ Nihil ti. quicq̄: pareλcon quantū: aut nihil pro nō. ¶ Deſinas: pro eo q̄d ē deſine: aut deeſt fac, vt ſit: Fac deſinas. ¶ Ego me t.cō.& cō.fi. ſatis amatorie: vt appareat nūc maxime captū Chæream: ac mancipatū gnam dabit ille ruinam: Arboribuſq; ſ.ſ. ¶ Ahu ta. ob. ahu interiectio eſt perturbatæ mulieris: vt apud Græcos ευ. ¶ Parum perſpe. eius vi. an. parū ironia eſt: vt non ſenſiſſe, ſed perſpexiſſe dixit, iam non ſit experienda illius audacia, quæ perfecte cognita ſit. ¶ Non fa. Py. bene & moraliter appoſitum Pythias. ¶ Non pol cre. Chæ. ni. ſi cōmiſ. non e. iocularitet: vt ille Pythias dixit: ita hic Chærea. ¶ Quin Py. iterum nomen vultuoſe eſt additum: quin pro immo. ¶ Neq; pol ſ.t.q.d.au. totū iocularitet & geſticuloſe: vt puellam cū adoleſcentulo fabulari videas. ¶ Adeſt optime ipſe frater: optime opportune. & non eſt additum cuius frater: vtpote in re manifeſta. ¶ Nolo me in via cum h.v.v. ſubtiliter

¶ Ah quid volet certe ſcio: ah q̄d: deeſt dicat, ſed iſta omnia ad confirmationē valent. ¶ Ciuis mō.h.ſ. mire hic in votū conuerſus: qui timere potuit non ducturus vxorē. ¶ Paululum operiri ſi vis, iā ſ.i.a.v. adeo cito probari poteſt. ¶ Ego ve.m. vero modo conſentientis eſt aduerbium: alias confirmantis: alias coniunctio: alias particula ironiā iuuās. vt: Egregiam vero laudem, & ſpolia ampla refertis. ¶ Domi potius operiamur, q̄ hic a.h. nō ignara illecebrarū meretrix: non ſolum Chæreā retinet: verſutiaſ vocat, vbi ergo eſt. & ſatis callide interrogat, an velit, q̄ſi neſciat velle. ¶ Immo percupio: amatorie nō volo, ſed cupio. ¶ Hūc tu in ædes: pronomē in his plus valet q̄ accuſatio. ¶ Hūc tu in æ.c. mire cū ille iā velit: cogitas dixit volēs, vt nō cogitet. ¶ Cogitas m.a.e.r. per ancillæ verba vult oſtendere q̄ ſic tractandorū adoleſcentium experta meretrix. ¶ Poſt hac: poſt hoc factum: poſt hanc audaciā. ¶ Crede hoc meæ fi. puellariter dixit meæ fidei. ¶ Dabit hic a.p. pugnā pro ſtuprum dixit, vt: At non in Venerē ſegnes, nocturnaq; bella Terenti & ingēs facinus, vt Lucil. Vicimus o ſocii: magnam pugnauimus pugnam. Dabit aūt proprie ꝓ inducet, vt Ma

Auſim

liter

ſiter adoleſcēs, quia nihil profecerat dicēdo percupio: inuenit cauſam quā tandē ingredi poſſit. ¶ Quāobrem e. pro tamen. interrogatio hæc increpationē continet impudentiſſimi. ¶ An quia: hæc interrogatio irriſionis plena eſt in eū, quem nihil pudet. ¶ Idipſum: hoc veluti moleſto vultu dicitur adeo vt imitetur dictū, vultūq; eius Pythias. ¶ Virgo v. ironicos. nā ironia eſt. vt: Egregiā vero laudē. ¶ Virgo: quaſi quæ minime pudicitiæ ſtatū, ac verecundiā virginalis vereret̃. ¶ I præ, ſe. manifeſtum eſt cur meretrix docta capiendorū iuuenum ꝑire velit Chæreā, vt in cōſequendo ipſa ſit tardior. vult enim liberæ ſine arbitris cum puella eē colloquiū, & licitū amorem. niſi forte putamus Terētium hæc ſine cā feciſſe: q ſuit artificioſiſſimus poeta. nā neq; ipſa egredit̃ cum Chærea: neq; ingredi ſimul permitteret Pythiā. ¶ Tu iſtic mane vt Chremem itero. Py. relicta eſt Pythias ob multas cauſas: & in primis vt poſſit per eaz deluſus Parmeno pauore ſuo ſenem compellere ingredi ad meretricē: & præſentem fieri ad confirmandas nuptias.

APud &c. Hic Chærea reddit cām cur etiā rediens in viciniā ſuam non mutauerit veſtē. Chæ. apud Anthiphonē. i. domo Antiphonis. vterq; parēs. ſ. mr̃ & pater: & vterq; dixit, nam maſculinum ꝓponderat fœminino, erāt domi quaſi dedita opera. i. cōſulto: de induſtria: vt nullo modo poſſem introire. qn. i. ꝙ non. viderent me interim. i. dū hęc aguntur. dū ſto ante hoſtiū. qdam notus venit obuiā. i. in occurſum mihi. vbi. i. poſtquā. vidi eum. ſ. egomet dedi in pedes. i. cōuerti: conieci: ſeu contuli me quantū queo. in quoddā angiportū. i. vicū anguſtum, nec peruiū. deſertū. i. non frequētatum. Angiportum ti. neutrū: vel angiportus ti. maſculinus (vtrūq; enim dr̃) vicus ē anguſtus, nō peruius: vt Donatus & Seruius ſentiunt. vel iter cōpendiariū (ait Feſtus) in oppido: eo ꝙ ſit anguſtus portus. i. aditus ad portum. vel (ſm Varronē) dr̃ angiportū: ꝙ ſit anguſtum: & per quod nihil agi pōt præ nimia anguſtia: quaſi ab angēdo & portu: eo ꝙ talis anguſtia ſit inter portus. i. inter domos. naz portus quēadmodū & inſulas pro domibus veteres dixerūt. Multi codices hñt in pedes. & tūc ita dicendum eſt: Ego dedi: vel (vt alii hñt) erexi me in pedes. i. cœpi ꝓgredi: vel velociter ire. nā qui vult ire in pedes ſe erigit, vel dat. & quo cœpi ꝓgredi velociter in angiportuz quoddā deſertum &c. ꝙ ſi non eēt in: tunc facile eſſet dicere: Dedi pedes in angiportū. i. me cōtuli in vicum anguſtū: qui vernacula lingua venella dr̃: vel latine viculus. nā qui ſe confert aliquo illuc dat, ac dirigit pedes. Inde. i. ex eo angiporto. itē. i. ſimiliter. dedi pedes i aliū angiportū. ide. i. ex eo angiporto ſecūdo cōtuli me in aliud angiportum. ita. i. eo modo. fui miſerrimus fugitādo. i. fui fatigatus: laſſus: lāguidus: dum fugio. & eſt honeſta locutio: vt miſer amando: miſer loquēdo. nequis. i. vt nō aliquis. cognoſceret. i. agnoſceret: prius enim eū cognouerat. Agnoſcimus eniz vetera: cognoſcimus noua. ſed ne. i. vtrū. hæc mulier, quā video eſt Thais: deinde diligēter intuitus ſubdit: ipſa eſt Thais. hæreo. i. incertus remaneo, & defigor. primus enim metus adimit cōſiliū: ſed recogitatio reddit confidentiā. hæreo ergo. i. dubito quid faciam. autem. i. ſed. qd mea: hoc dicit vt hoc verbo Thais mitigetur: cū dicat eā ſuam. i. cui bene cupit. nō amicā: cū non eſſet proprii fratris riualis. qd inquā: repetit ad maiorē expreſſionē. faciet mihi: q. d. dubito ac neſcio prorſus quid mihi ſit factura. Tha. adeamus illū. i. eamus ad Eunuchum illum. ſ. Chæream indutū adhuc Eunuchi veſte. o bone vir (per ironiam) ſalue. dic mihi aufugiſtin. i. fuiſti ne fugitiuus: tanquā ſi eſſet ſeruus eū alloqtur ꝓpter veſtē, qua adhuc erat idutus. Chę. o hera. i. dña. factum ē ſup. i. aufugi. Tha. ſatin. i. verum ſatis. i. valde tibi placet aufugiſſe. ſ. Chæ. non placet. ſ. mihi. Tha. credin. i. credis ne hoc qđ ſeqtur. ſ. te abiturū impune. i. te euaſurū ſine punitione. Chæ. mitte. i. cognoſce, dimitte. hāc vnam. i. hanc ſolā. noxiā: pro noxā. i. culpā. an ſi vnquā admiſero. i. cōmiſero aliam noxam: occidito me. Tha. non veritus es. i. nō timuiſti meā ſæuitiam. Chæ. non veritus ſum. ſ. Tha. qd igit̃ veritus es. ſ. Chæ. metui hanc ancillam. ſ. ne. i. ꝙ. criminaretur me tibi. i. apud te. Th. qd feceras. Chæ. fecerā qddā. i. aliqd paululum. Tha. eho: interiectio hic indignātis. o ipudens. i. inuerecūde, dicis ſup. paululum te qddā feciſſe. an hoc. ſ. vitiare. i. ſtuprare virginē. bonam ciuem: appoſitiue dictū. hoc inq̃ videt̃ tibi eſſe paululum. i. paruæ æſtimatiōis, & parui criminis. Chę. credidi eā eſſe cōſeruam: & nō ciuem. i. putaui eam eē ſeruā cū Pythia & aliis. Py. indignata eſt ancilla, ꝙ dixerit ſe putaſſe eā eſſe cōſeruā: quaſi paululū eſſe diceret ancillis meretricis vim afferre. dicis ſup. te credidiſſe eam eſſe cōſeruam: vix cōtineo me qn. i. ꝙ non. inuolē. i. inſiliā velociter more volātis auis. de inuolo qđ dr̃ a vola volæ ſatis ſupra dictū eſt. vix inquā cōtineo me qn inuolē. i. inſiliā in capillū tuum. etiā mōſtruz. i. q ſtuprat virgines: cū tñ ſe ſimulet Eunuchū. Contra naturā eni eſt vt Eunuchus ſtuprū cōmittat, etiam monſtrum hoc aduenit deriſum. i. ad deridendū. vltro. i. ſponte, & per ſe. Tha. o inſana. i. non cōſiderata. abi. i. diſcede hinc. Py. vero: per ironiā dictū eſt. quid ita abeā. i. diſcedam. credon. i. vtrū credere debeo. quicquam. i. aliqd. iſti furcifero. i. iſti improbo ſeruo digno: qui furcam circa vicinos ferat in collo ignominiæ cā. ꝓſertim. i. præcipue, cum fateatur ſe eē ſeruū tuū. Th. miſſa faciamus. i. omittamus. hæc iocularia. ſ. & futilia. o Chærea nō feciſti dignū facinus. ſ. vel rem dignam te: in ablatiuo. i. nō feciſti debitum tuū: ſiue mauis nō es functus officio tuo: vel non feciſti quod te decebat: aut tibi erat honeſtū. nā ſi. i. quāuis. ſum maxime digna hac cōtumelia: qa meretrix. ſ. attamē tu es maxime indignus qui facerea. i. facere deberes, aut debuiſſes. neq; ædepol: iurantia eſt. ſcio qd cōſilii capiā nunc. i. quam deliberationē ſumam: ſiue qđ ꝓpoſitū ſuſcipiā de iſtac virgine. ita. i. adeo. conturbaſti. i. ꝑturbaſti: implicaſti: impediſti. oēs rōnes. i. oēs vias reddendæ eius, vt non poſſim tradere. i. offerre eā ſuis parentibus. ſ. ac ꝓpinquis ita. vt. i. ſicut. fuerat æquum. i. iuſtū, atq; vt. i. quēadmodū. ego ſtudui. i. laboraui. tradere eam. ſ. vt pararem. i. conciliarē: contraherē: acquirerē mihi. hoc beneficium ſolidū. i. integrum, & firmū, ac ſtabile reddēdo eam ſuis. Chæ. at. i. ſed. o Thais nūc ſpero grãm. i. beneuolētiam. fore. i. futurā eſſe. æternā dehinc. i. amodo: poſthac: in poſterum: in futurū: inter nos. ſæpe. i. plerūq;. ex hmōi. i. ex tali. quapiam. i. aliqua re. ſ. turbulenta. & ex malo principio magna familiaritas. i. conſuetudo, & cōiunctio, ſocietas, eſt cōflata. i. cōtracta: conciliata: parata: acqſita. qđ diceres ſup. ſi quiſpiā Deus. ſ. Cupido Deus amoris. voluit hoc ita. ſ. fieri: & inſtigauit vt fieret. Tha. eqdem. i. certe. pol: iurantia eſt. accipio. i. intelligo in eam partē, & volo euenire ſup. in eam partem in quā vt videlicet æterna inter nos ſit grã: & ex malo principio cōpleatur magna familiaritas. Chæ. immo. i. ſed. ita quæſo. i. rogo te vt fiat. vel q̃ſo Deos vt id velint. Scito hic vnum me non feciſſe cauſa contumeliæ: ſed cauſa amoris. Tha. ſcio te feciſſe cauſa amoris. & pol propterea nūc magis ignoſco tibi o Chærea. nō ſum ingenio adeo inhumano. i. nō ſum natura adeo imiti, & inſuaui, & quaſi ferina: vtpote cū ſim hō. neq; ſum tā imperita. i. nō experta. vel tam pudica, qa meretrix. vt neſciā quid amor valeat. i. qd amor poſſit: q ꝑfecto ad multa nefanda impellit. Chæ. o Thais quoq;. i. etiā iam te amo. ita Dii me bene amēt ſicut. ſ. eſt verū te a me amari. & eſt affirmādi, ac iurandi modus, quēadmodum: Sic viuat aīa mea: & alia id genus. Py. o hera. i. dña. pol intelligo. i. cenſeo. tibi cauendū eſſe. i. prudēdū tibi ab illo. ſ. Chærea: ne tibi quoq; vim afferat. Chę. non auſim. i. nō audebo ꝓpter fratrē. ſ. Phædriā, q eā amat. & ideo dicit nō amare Thaidē pro libidine: ſed ꝓpter eius benignitatē. & etiā cā illius puellæ, quā amat. Py. nihil. i. nō. credo tibi qcquā. i. tuis verbis fidē nō habeo. Tha. deſinas. i. deſine: hoc eſt ceſſa loq: vel intelliget̃ fac vt deſinas. Chę. nūc ego te oro Thaidem: vt ſis mihi adiutrix in hac re. i. vt ducā Pāphilā. ego cōmendo, & cōmitto. i. trado, credo me. tuæ fidei. i. fidelitati: & eſt auxeſis. nā cōmendo & cōmitto hic parū diſtant: niſi ꝙ cōmendamus nos cognitis: cōmittimus vero nos ignotis. o Thais capio. i. eligo te patronam mihi. i. capio te aduocatam, & mediatricē, ſeu protectricē: Auxeſis

vt & me cōmēdes & aduerſus obſiſtētes me defendas, quo
poſſis potiri illa, quā amo. & obſecro. i. p ſacra rogo: vt mihi
adſis in hoc negocio, emoriar. i. mortē oppetā: & nihil plus
ſignificat, q̄ primitiuū, ſi nō duxero hāc vxorē. ſ. Pāphilā.
Tha. tamē ſi pater nō volet ſup. & eſt eclypſis, vel apoſio
peſis facta p interruptionē a Chaerea factā: qui vno verbo
tam cito intellexit quid
dicere vellet Thais: &
illi obuiā iuit. Chae. qd
dicat ſup. Ah: interie
ctio geſtientis in ſpem.
certo ſcio q ſup. volet.
modo. i. dūmodo. haec
Pāphila ſit ciuis. Tha.
ſi vis opperirier: p ope
riri, paragoge. i. expe
ctare. iam. i. ſtatim. ipſe
frater virginis. ſ. Chre
mes. aderit. i. p̄ſto erit.
hic iuit accerſitū. i. ad
ductum, ſiue vocatum
nutricē. quae aluit illā virginē paruulā. i. cū adhuc paruula
foret. o Chęrea tu te ipſe. i. tutemet: aut te: aut ipſe, quātū ad
ſignificatū vacat. aderis. i. p̄ſto eris: cōparebis hic. in cognoſ
ſcēdo: paſſiue pōt capi. i. dū cognoſceretur a nutrice, vel ſi ca
piat̄ actiue, ſic intellige: Tute hic aderis in cognoſcēdo eā
. ſ. quaſi dicat interea magis, ac magis eā cognoſces. Chae.
Vero Veromodo eſt cōſentiētis aduerbiū: interdum cōfirmantis:
quādoq; eſt cōiunctio ſignificās ſed: interdū iuuat ironiā,
vt: Egregiā vero laudē, & ſpolia ampla refertis: Tuq; puer
q; tuus. ego maneo. i. opperior: vt voluiſti. Tha. ne. i. vere.
vis q ſup. opperiamur. i. expectemus aute fratrē domi po
tius, q̄ ante hoſtium. Interea. i. interim. dum is frater. ſ. ve
nit. Chae. immo. i. quinimmo, percupio. i. valde cupio illud.
Py. obſecro hera. ſ. quam rem es actura: quae ſic in domum
Chaeream vis deducere. Tha. quidnam. i. cur ita petis, qd
ſim actura. Py. rogitas, cogitas recipere hunc poſt hac. i.
amodo, in aedes. i. in domum tuam. Tha. cur non reciperē
ſup. Pyt. crede hoc meae fidei. i. habens hanc mihi fidem. i.
credulitatem. hic Chaerea dabit. i. inducet. denuo. i. rurſus.
Lucili⁹ aliquam pugnam. i. aliquod ſtuprum. Lucilius: Vicimus o
ſocii, & magnam pugnauimus pugnam. Tha. ahu: interie
ctio perturbatę mulieris. obſecro tace. Py. videre. i. videris
iudicaris. parum perſpexiſſe. i. parum clare cognouiſſe. au
daciam. i. temeritatem eius. ſ. Chaereae. Chae. Pythias non
faciam quod dicis. ſ. Py. o Chaerea pol: iurantis eſt. non cre
do te non facturum. niſi. i. praeterquā. ſi non commiſſum
erit tibi. i. ſi tibi non creditū erit. q. d. facies quod dico: prae
ſertim ſi tibi fuerit commiſſa puella. Nam ſi nihil tibi credi
tum, aut commiſſum fuerit: credo facile te nihil facturum:
cum non erit tibi copia facta. Committere enim interdum
ſignificat credere, ſeu tradere fidei alicuius quicquā: vt hic.
vbi commiſſum fuerit: impersonaliter dictuz eſt: quaſi pro
creditum fuerit: niſi intelligitur aliquid. & tunc commiſſuz
fuerit paſſiue capietur: quod in idem recidit. Chae. quin. i.
quinimmo, tu Pythias ſeruato. i. obſeruato me: an ſim quic
quam facturus. Py. pol neq; auſim. i. non audeam. dare tibi
quicquam. i. aliquid. ſeruandum. i. cuſtodiendum, neq; au
ſim ſeruare te. i. cuſtodiam tui gerere. Tha. Apagete. i. di
ſcedite, ac ceſſate ab his verbis, ipſe frater virginis. ſ. Chre
mes. adeſt. i. praeſto eſt. optime. i. opportune. Chę. hercle. i.
per Herculem. perii. i. perditus ſum. O Thais obſecro abea
mus intro. i. abſcedamus intra domum. nolo ſup. q videat
me in via cum hac veſte eunuchali. Tha. tandē. i. quaſi di
cat paucis reſponde: vt nunc ſit omnis dilationis finis. ha
bet enim tandē hic quiddā vrgens reſpōdere & accelerans.
quāobrem. i. quare non vis: vt te videat: vt &c. an. i. verus.
ideo ſup. quia te pudet. i. pudore afficeris & erubeſcis eē ita
indutus. Chae. idipſum eſt ſup. propter quod nolo vt me vi
deat: quia. ſ. me pudet. Py. dicis ſup. idipſum eſſe quia te pu
det, virgo vero eſt ſup. ironice capitur vero. q. d. virgo eſt
qui pudicitiam virginalem & ſeruat, & veneratur: & in
hoc ſenſu virgo in maſculino genere poni intelligitur. qd
ſi dicatur de puella, ſic intellige: Dicis te nolle ſic videri, qa
te pudet. ſ. virgo eſt puella quae tibi credita fuit: per ironiā
intelligendo: tanquā dicat: id male indicat te eſſe pudētem
qd feciſti. Tha. Chaerea ſup. i prae. i. praecede, ſequar te. O
Pythias tu mane iſtic,
vt introducas. i. intro
mittas Chremem.

Senarii omnes.

PYTHIAS. CHREMES. SOPHRONA.

Vidquid uenire in mentem nunc poſſit mihi
Quid nam? qui referam illi ſacrilego gratiam,
Qui hunc ſuppoſuit nobis? Ch. moue uero ocyus?
Te mea nutrix. So. moueo. Ch. uideo, ſed nihil promoues. Py.
Iam ne offendiſti ſigna nutrici? Ch. omnia. Py.
Amabo, quid ait? cognoſcit ne? Ch. ac memoriter. Py.
Bene aedepol narras, nam illi faueo uirgini,
Ite intro, iam dudum hera uos expectat domi.

Apud Antiphonē. Incipit de pacatione quintus act⁹. SER,
In hoc
enim actu & Thais &
Chaerea & Phędria &
Thraſo pacant: ſed ad
Chaereā principaliter
attinet tota mitigatio,
de aliis vero, ſicut i pri
ma Comoedia. qa gra
tia principalis materiae inducti ſunt. ſ. gratia Eunuchi: ad
quē exitū venerit dicendum fuit: ne quid indiſſolutū: & im
pacatum dimitteret auctor. Ad pacationem iſtam accedit
competenter Chaerea: & aliae conuenientes perſonae: quae
iſtam pacationez faciant. ſ. Thais, Chremes, & Laches, &
aliae: quae ſatis in ſingulis ſcaenis notabuntur. In hac prio
re ſcaena inducitur Chaerea, & Thais: qua occaſione ad do
mum Thaidis Chaerea diuertat prius praemittitur, inquit
Chaerea: Cum ego cauſa mutandi veſtem ad hanc domuz
Cliciphonis venirē: non itraui: quia pater & mater Anti
phonis &c. Egomet. ſ. dedi me. In pedes in Angiportū: An
giportum eſt aliquis vicus auguſtus: quaſi anguſtus portā
tibus: per quem aliquid portatur in vrbem. Ego fugiebam
infortuniū illud: ne aliquis me agnoſceret. Sed ecce in poe
nis dedi. Quia video taliter: & hoc ē: Sed eſt ne &c. Quid
autem intereſt in ea re. i. quid nocet ſi me inueniat. Parum
curo. Adeamus: deſcribitur hic moralitas meretricis, & iu
uenis: quia prius ridiculoſe conuenit: & diſſimulat Thais
ſe eū agnoſcere: & quaſi verū Eunuchū alloquit̄. Ille aūt ſi
militer ad modū veri Eunuchi ſe peccaſſe recognoſcēs ſup
pliciter reſpōdet. & hoc totū pertinet ad deſcriptionē iuue
nilis, & meretriciae cōſuetudinis: qa ita deriſorie, & iocoſe ſo
lent ſe aliqui iuuenes, & meretrices alloqui. Num meā. ſ. cre
debas me eſſe ſeruā? Credas iſti, qui adeo fallax eſt: q fatet̄
ſe tuū ſeruū, cū ſit liber. Miſſa: dimiſſa. iocoſa locutione re
dit ad rē. At ſi ego, qa meretrix ſum: ſum digna quae ita de
ludar. Attamē tu eras indignus &c. At nūc dicis: qa totum
per me conturbatū eſt. At potius ſpero &c. Quid dicis mo
do: ſi hoc quiſquā enim Deus in eā partem: vt tu ducas eā:
quod Chaerea inuenerat. Tum pol: cū tam cōmode & hu
militer loquar̄: intelligo eſſe cauēdū ab hoc: tamen quāuis
nos multū delecoraſti: ſi pater tuus voluerit concedo. Scio
volet: dūmodo haec ſit ciuis. hic potes videre, q ad hoc p
fuit eā inuentā fuiſſe ciuē. Nā quid ego certe cū introducaȝ:
nam quid. i. quare dicis. videre. i. videris. nō pol credo tibi
ſi introeas: niſi hoc ſit, q tibi nō cōmittat̄ virgo: qa quādiu
eſt tibi cōmiſſa, male peregiſti. & hoc eſt Nō pol credo tibi ſi
intromiſſus fueris: niſi ſi p niſi hoc ſit. qd nō erit cōmiſſuz
. ſ. q nulla cōmiſſio fiat de virgine: impſonaliter dictū eſt.

Vi: quid venire in mentem. In hoc loco cogitā DON
tis diſputatio eſt apud ſeipſam Pythiae: quaere
nus Parmenonem dolo poſſit vlciſci. ¶ Quid
nam: ſic Cicero: Quaenam quidnam referam. Cicero
¶ Qui: quo modo: vel vt. ¶ Qui hunc ſ. n. pro
prie ſuppoſuit, etiam vt ſubduci dicuntur, quae nolumus ad
mittere: ita ſupponi quae nō deſideramus. ſic Plau. Huc ſup
ponitur hircus vnctus nauſea. ¶ Moue vero nutrix: vero
pro interiectione poſuit ſtomachātis. ¶ Video, ſed nihil p
moues: hinc eſt illud Virgi. Illa gradū celerās ſtudio ppera Virgi.
bat anili. ſ. nō te celerabat, ſed ſtudio. ¶ Promoues: proficis.
¶ Amabo,

¶ Amabo, quid ait? cognoſcit ne: exhibitum ſpectatori eſt, quid poſt cœnam geratur. i. agnitio puellæ. ¶ At memoriter: plus intulit, q̄ interrogabatur, nā magna ſunt ſigna, in quibus anilis memoria nō erat. ¶ At memoriter: reſpōſionis breuitas attulit cōpēdiū perquirēti, ne plura interrogaret. ¶ Nā illi faueo virgini. q. d. illi faueo nō Chæreæ, & ſimul cauſa eſt cur illā viſciſci cupiat: quia: ſcilicet multum illi fauet.

¶ Virū bonū: ironia. ¶ Eccū Parmenonem icedere video: res odio dignior nouitate. ſ. inceſſus. ¶ Vide vt otioſus ſit: inuidet illi ſecuritatē, quē ſollicitū redditura eſt. non enim vlla alia erit vindicta poſt, præter iſtā. ¶ Vide vt otioſus ſit: vultu dicit, & geſtu eū eſſe ſecurū, & mire poeta lætū deſcribit: vt repēte oſtendat cōmotuȝ eſſe. ¶ Si Diis placet: propriū eſt exclamātis in dignitate alicuius rei. ¶ Spero me habere: pro habiturā. aut ſpero pro credo more ſuo. ¶ Meo mō. i. vt volo. ¶ Ibo intro v. d. c. ſ. elegāter deſatigate Parmenoneȝ nō neceſſarium putat, ſed ex occaſione, nam poſt dicit ſe ire intro: exitura autem vt ipſum in timorē conijciat.

video Parmenonē, virū bonū: per ironiā, & appoſitiue dictū. incedere huc. i. venire huc. viden. i. videsne. vt. i. qualiter. ſit otioſus. i. ſecurus, ſine ſollicitudine, & cura. ſi Diis placeat ſpero. i. credo, vel cōfido. me habere. i. ſcire, ac cognoſcere. Cice. ad Lentulū: Habes de Varinio, cognoſce de Craſſo, i. ſcis cognoſcis, vel habere. i. habiturā & nacturā. qui. i. quomodo: qua ratione, excruciē. i. affligam: afficiā hūc Parmenonē. meo more. i. meo modo: & ad votū meū. ibo intro. i. itra domū. vt certū ſciam de cognitione. i. de agnitiōe puellę a nutrice. poſt. i. poſtea, ſeu deinde. exibo. i. egrediar. atq; perterrebo hūc ſacrilegum. i. impiū: ſcilicet Parmenonem: & nefarium.

Virum bonum eccum Parmenonem incedere
Video, uide ut otioſus ſit, ſi Dis placet,
Spero me habere, qui hunc meo excruciem modo.
Ibo intro, de cognitione ut certum ſciam,
Poſt exibo, atq; hunc perterrebo ſacrilegum.

Eiuſdem rationis.

PARMENO. PYTHIAS.

Reuiſo quid nam Chærea hic rerum gerat.
Quod ſi aſtu rem tractauit, Di uoſtram fidem
Quantam, & q̄ ueram laudem capiet Parmeno.
Nā ut cōmittam quod ei amorem difficillimum, &
Cariſſimum ab meretrice auara, uirginem
Quam amabat, eam confeci ſine moleſtia,
Sine ſumptu, ſine diſpendio, tum hoc alterum,
Id uero eſt quod mihi puto palmarium,
Me repperiſſe, quo modo adoleſcentulus
Meretricum ingenia, & mores poſſet noſcere
Mature, ut cum cognorit, perpetuo oderit,
Quæ dum foris ſunt, nihil uidetur mundius,
Nec magis compoſitum quidquam, nec magis elegans,
Quæ cum amatore ſuo cum cœnant, liguriunt.

VI. Vicquid venire. In hoc loco eſt diſputatio Pythiæ cogitantis apud ſeipſam: quatenus. i. quomodo Parmenonē dolo poſſit vlciſci. Py. quid nam. i. quid eſt: interrogatiue legēdo. quicquid. i. quod: quicquid enim ſignificat omne quod: & interdū capitur pro quod tantū. quid eſt igitur qđ poſſit venire mihi in mentē. qui. i. quomodo, vel vt. referā gratiā. i. rependā vices. iſti ſacrilego. ſ. Parmenoni impio: nefario: ſeu improbo. qui ſuppoſuit. i. loco Eunuchi latenter adhibuit: vel adduxit nobis hūc Chæream. Iuuenalis: Suppoſitus venias, & falſo nomine poſcas. Subducitur quæ volumus admittere: ait Donatus. Supponuntur autē quæ non deſideramus. Nōnulli codices habēt Quid bis poſſum: quaſi ſit repetitio oſtendēdis indignationem, & vlciſcendi cupiditatem ſic: Quidquid poſſit venire mihi in mentem. Iterū quid nā poſſit inquā venire in mentē. qui. i. vt. referā gratiam iſti ſacrilego: qui ſuppoſuit nobis hūc Chæreā. Chre. o nutrix: hic vero ſtomachātis interiectio eſt. moue te ocyus. i. mouēdo te perge, & accelera citius. vult enim Chremes eā velocius ambulare: qđ nō pōt fieri, niſi ſe velocius moueat. So. moueo me. ſ. exerceo corpus meū, eundo q̄ maxie poſſum. Chre. video te. ſ. moueri. ſed nihil p̄moues. i. proficis. Nā quāuis maximo ſtudio te moueas: tamē nō ſatiſfacis meæ cupiditati: qđ nō eſt mirandū. Nā anus quāuis ſtudio properent, re tamē accelerare nequeūt propter ætatem ingraueſcentē. Promoueo aūt dicit quaſi procul te moueo, dicit ergo te moues: ſed nō procul te moues. Py. ne. i. verū: iā oſtēdiſti ſigna agnitionis virginis nutrici ſuæ. Chre. oſtendit ſup. omnia ſigna. Py. amabo. i. rogo te per amorē: blandientis eſt particula. qđ ait nutrix. ſ. ne. i. verū. cognouit ea ſigna. ſ. Chre. ac. i. etiā. cognoſcit ea: & quidē memoriter. q. d. ea ſigna firma adhuc anus memoria tenet. Py. ædepol. i. per ædē Pollucis. bene narras. i. p̄ſpere refers talia: nam faueo illi virgini. ite intro. i. in domū. iamdudū. i. iā ex multo tēpore. hera. i. domina, expectat vos domi. Eccū. i. ecce hic.

Vicqd &c. SBR. Inducitur Chremes frater virginis adducēs Sophronā: p quā recognoſcatur eſſe ciuis, qđ multū valet ad pacationem faciendam. ſ. vt Eunuchus virginē poſſit habere, quā cognitio per nutricem ideo fuit dilata in quītū actū: qa maximā partē & fere totā mitigationē faciet, vel q nō poterat hoc fieri ſine Lache patre Chęreæ, occaſio repperiť, qua inducit. Inducit aūt p Parmenonē, q erat cōſcius rei. Ob hoc Pythias iducit ſola: vt qualiter abſterreat Parmenonē machinet: quo terrore cōcuſſus inducet Lachē. & p̄terea ideo remanet: vt Chremetē introducat ad Thaidē. Ecce machinatio quā cogitat de Parmenone. ¶ Quid: qđ nūc p. n. in. m. ſ. quā fallaciā & vindictā poſſem inuenire cōtra illū peſſimū. Qui. i. quomodo. referā hūc Chæreā. Moues crolādo te: ſed nō promoues ambulādo.

Euiſo quid nā Chęrea h. r. a. q. ſ. a. r. t. Aſtu pro aſtute: modo aduerbiū eſt: & alias nomē. vt Iaȝ in Aſtu venit. DON. ¶ Dii veſtrā fidē: modo nō inuocantis, ſed admirantis. & eſt figura εκφωνησις facta. ¶ Nā vt alias o. q e. a. dicit, cū dicere deberet: Quid ei amorē & difficillimū & cariſſimū. ¶ Cōfeci: primo quaſi oblitus dicti ſuperioris tranſit ad virginē. deinde addit cauſam ex abūdāti: q dixiſſet amorem confeci: poſſet intelligi confeci, expediui, perfeci. aſt vero virginē confeci quid intelligimus: niſi hoc vnū, q inſultāter Parmeno cōfecit confectā virginē. q. d. ſuperatā, atq; deuictā, nam p̄prie hoc verbū cōuenit gladiatoribus his, qui grauiſſimis vulneribus occubuerūt. ſic Cice. in Catilinā: Gladiatori illi cōfecto, & ſaucio. Cōuenit ergo ſeruilibus verbis velut iocoſo verniliter iactanti rē confectā eſſe in puella virgine: & non exhiberi Chæreæ dānuȝ, vel negocium a meretrice auara. ¶ Virginē quā amabat: apoſiopeſis ſecūda. ¶ Difficillimū: quia virginē quā amabat. ¶ Cariſſimū: qa a meretrice auara. ¶ Id vero eſt: vero niſi ornatiuū eſſet nihil ſignificaret. ¶ Palmariū: palma dignū. ¶ Quomodo a. m. in. c. m. p. n. optime nō meretricis dixit, ſed potius meretricū. ¶ Mature: cito, & ante tēps. ¶ Vt cū c. ſuauiter nō nouerit, ſȝ cognouerit dixit: quod eſt plenū perſpicaciæ. ¶ Vt cū co. bene addidit mature. fere enīȝ cognouiſſe obfuit: ſed id ad illecebrā fuit: q cognitus eſt cito. ¶ Quæ dū foris ſunt: apud amātes. ſ. ¶ Videt n. m. bene videt: non enim ſunt. ¶ Videt n. m. c. g. n. e, bona varietas: nā hæc omnia per magis aduerbium

proferri:nec omnia per cōparatiuū gradū. ¶ Nec m.c.q.n.m.e.more ſuo ne diceret compoſitius,aut elegātius.vt ſupra:Hic nemo fuit minus ineptus,magis ſeuerus. ¶ Quæ c.a.ſ.c.c.vnū eſt ꝓpoſitio,alterū cōiūctio.& dicit̃ hęc figura liptotes: ¶ Liguriūt: αιτοτου λιγυρου ſm Græcos ſuaue intelligitur. Ligurire dicitur,q elegāter & more ſenū multo faſtidio ſuauiora quæq; deguſtat.

DON. ¶ Harū videre in.ordo erat videre igluuiē,ſordes,inopiā,q̃ inhoneſtæ ſint domi.i.cū ſolæ ſint:vt ignotæ atq; auidæ cibi:quę eū foris ſint cœnant.i. ¶ Quo p.ex i.cōpoſitū.aut deeſt madidu;:aut maceratū:aut emollitū.nam apparet ſordidū eis,& q̃ſi acre:vt durus vtere q panis,q ex iure heſterno ſit comedēdus.

Sallu. cui cōtrariū Sallu.fuit de delitiis militū loq̃ns: Panes enī in dies mercari inqt. ¶ Ex iure heſterno panē atrū vorēt:hoc ē (vt q̃dā volunt) ex antiq̄tate mucidū.q̄ſi panē mucidū heſterno iur̃ accipiētes degluūt. ¶ Ego poi te ꝑ iſtis dictis & factis vlciſcar ſcelus:miro artificio poetæ:& ab initio nō placat̃ Pythias:nec in gr̃am redit Chæreæ.& inſup nūc mire a Parmenone irritat̃ magis,vt p eā Parmeno terreat̃:adeo vt p eū ingredi ad Thaidē cogat̃ ſenex:& demū p ſenē nuptiæ confirment̃.hæc ergo artificibus & eruditis:cætera ſpectatoribus poeta exhibet.

GVI. REuiſo &c.Hic Parmeno Pythiā ſuis maledictis magis irritat:quā tamē non ſentit adeſſe,neq; maledicta audire.Par.reuiſo.i.redeo ad videndum,quidnā rerū.i.quas res Chærea agat.hic .i.apud Thaidē.q.ſ.Chærea.ſi tractauit.i.geſſit,agitauit,deduxit.rē.i.negociū.aſtu.i.aſtute,caute:hic ē aduerbium:alias aūt eſt nomē.vt Iam in Aſtu venit.& (vt inquit Tortellius) eſt nomē græcū:ſignificatq; apud poetas aſtutiā:cuius origo (vt ait Feſtus) ex græco vocabulo

Aſtus Aſtu deducit̃ur:quod oppidū ſeu vrbem indicat:in qua qui conuerſati aſſidue ſunt,cauti,atq; aſtuti eſſe videbant̃. Dii veſtram fidem:hic nō inuocantis eſt,ſed admirantis.quēadmodū cū dicit̃ admirando:Vir ille quāta Dii boni cum ſuauitate locutus eſt.vbi nos diceremus:Quanta bone Deus cum venuſtate eſt locutus.Verum cū eſt inuocātis,ſic intelligitur:O Dii imploro ſup.veſtrā fidem.i.veſtrā opem:ac veſtrum auxiliū:quantā laudem.i.quantum magnam.& q̃.i.quantum.veram.i.nō ſine cauſa Parmeno capiet:loquit̃ in tertia perſona de ſeipſo.Nam,vt omittam.i.(qđ dicit̃) excepto eo,qđ ſurripui.i.ſubtraxi furtim.ei.ſ.Chæreæ:hoc eſt ad eius voluptatem,a meretrice auara.i.habēdi cupida,amorem difficillimū.i.admoduʒ difficilem:vt Chærea ſuo nutu illo potiretur.& cariſſimū.i.quo ſi voluiſſet potiri maximum meretrici erat ꝓtium dandū.confeci.i.ſuperaui:vel deuici eam virginem:quā amabat.vt potiretur ea ſup.ſine moleſtia.Proprie hoc verbum conficio conuenit gladiatoribus:qui grauiſſimis cōfecti,& ſaucii vulneribus occubuerunt.Inde confectores ferarum,qui feras ſauciando trucidant.Poteſt etiam ſic intelligi textus:Confeci:ideſt perfeci expediui,vt Chærea potiretur:ideſt cuʒ deſiderio vteretur.eam virginem,quā amabat.Potior enim interdū iungitur accuſatiuo.Alibi:Patria potitur cōmoda.ſæpius tamen aut genitiuo iungitur,aut ablatiuo.Vel ſic intellige:Quā virginem Chærea amabat confeci.i.deuici eā:vt ipſe potiret̃ ea ſine moleſtia.i.impedimento,ac tædio,ſeu faſtidio.ſine ſumptu.i.impēſa.ſine diſpēdio.i.dāno,ac detrimēto.Aliq nō hñt vt potiret̃,& tunc ſic aſtruit̃ lr̃a:Cōfeci.i.deuici:ſuperaui ſine moleſtia:ſine ſumptu:& ſine diſpēdio eā virginē,quā amabat.Tū.i.deinde.hoc alterū.i.hæc altera res a me inuenta.vero.i.certe.eſt id qđ ego puto me reppeiſſe palmariū mihi.i.palma dignū.i.victoria,ſeu laude,ac ꝓmia victoriæ videlicet.qūo.i.qua via.adoleſcētulus poſſet noſcere mature.i.cito:& ante tēpus,ingenia.i.naturas.& mores.i.modos faciēdi meretricū.vt cū cognorit.i.cognouerit.ingenia earū.ſ.& mores.oderit.i.odio ꝑſequat̃.perpetuo.i.omni tpe,earum ingenia & mores.Quę meretrices dū.i.quādo.ſunt foris.ſ.apud amātes.nihil videt̃ mūdius.i.lautius:delicatius:cū tamē nō ſint.nec qcq̃.i.aliqđ.videt̃ magis cōpoſitū.i.ornatum.nec magis elegans.i.venuſtum,aptū,appoſitum,ſeu accomodatū:& (qđ vulgo dicit̃) magis ꝓpriū.q̃ meretrices cū.i.quādo.cœnāt cū amatore.ſ.ſuo.liguriūt.i.ſuauiora cū faſtidio deguſtāt.

QVINTVS ACTVS

Harum uidere ingluuiem,ſordes,inopiam,
Quam inhoneſtæ ſolæ ſint domi,atq; auidæ cibi,
Quo pacto ex iure heſterno panem atrum uorent.
Noſſe omnia hæc,ſalus eſt adoleſcentulis.Py.
Ego pol te pro iſtis dictis & factis,ſcelus,
Vlciſcar,ut ne impune in nos illuſeris.

Septenarii,ac Quadrati Trochaici.

PYTHIAS. PARMENO.

PRoh fidē Deū facinus fœdū,o infelicē adoleſcentulū.
O ſceleſtum Parmenonem,qui iſtum huc adduxit.Pa.quid eſt?Py.
Miſeret me,itaq; ut ne uiderē miſeriā huc effugi foras.
Quæ futura eē excēpla dicūt in illū indigna?Pa.o Iuppiter

Liguri te Ligurire enim dr̃ a verbo græco λυγοειν:qđ ſignificat ſuaue.Ligurire enī fert̃ ille,q elegāter & moroſe,cūq; multo faſtidio ſuauiora quæq; deguſtat.Nonius ēt dicit,ligurire eſſe deguſtare.inde abligurire.i.auide multa cōſumere.inde ligurriones,q ligurriētes,& ſuauiſſima edulia,ac pocula deguſtantes,eaq; vndiq; ſibi cōquirētes,patrimonia ſua cōſumpſerūt.Salus.i.ſalutare eſt,& vtile.ſiue ſalus.i.vtilitas maxime:qualis ſalus eſt adoleſcētulis.videre ingluuiē.i.vētris,ſeu gulæ voracitatē,& videre inq̃ ſordes.i.vel auaritiā (nā ſordidus dr̃ auarus) vel ſqualiorē:quo ſunt obſitæ apud ſe,ſalus eſt inq̃ videre inopiā.i.extremā paupertatē harū meretricū.& ſalus eſt inquā adoleſcētulis noſſe.i.cognoſcere,hæc oia videlicet.q̃.i.quātū.ſint inhoneſtę.i.turpes.ſolę.i.cū ſolę ſint domi:apud ſe.ſ.atq; quātū ſint auidę cibi.i.voraces.& quo pacto.i.qūo.vorēt.i.deglutiāt.panē atrū.i.vetuſtate mucidū:madidū ſup.maceratū,vl̃ mollitū.ex iure.i.ſucco pulpamētarii:qđ brodiū vulgo dicūt.heſterno.i.ꝓdiano.i.ꝓcedētis diei.Py.o ſcelus.i.ſceleſte,& ſceleribus plene.pol:iurantis eſt.ego vlciſcar.i.puniā te.ꝑ iſtis.i.tuis dictis:quæ pauloante protuliſti in nos.& ꝑ factis:quæ exercuiſti in puellam.vt ne.i.vt nō.illuſeris in nos.i.inuectus fueris in nos,impune.i.ſine pœna.Dicimus aūt illudo tibi cū datiuo:illudo te cū actō:& illudo in te quaſi inuehor in te.

SER. REuiſo.Inducit̃ Parmeno,vt decipiat̃,& abſterreat̃ a Pythia.vere maximam laudē capiā.Nā,vt omittā modo qđ ei Chęreę cōfeci.i.ꝑpetraui amorē ſuū a meretrice auara.ſ.virginē,quā amabat.eā dico cōfeci ſine moleſtia.i.ſine periculo:ſine ſumptu:ſine diſpēdio.i.ſine mora:vl̃ ſine ſumptu in aliis:ſine diſpendio in donis aliis.Tū.i.ꝑter illud eſt hoc aliud:& id alterū vero ē tale.Qui mihi puto palmariū.i.ꝓmiū:qđ recipiā in palmā,& gloriā.& qđ ſit illud ſupponit.ſ.me reperiſſe artē:qūo adoleſcētulus meretricū &c.Liguriūt.i.delicāter comedūt.Has imūditias meretricū potuit vidiſſe Chærea:qa cū verū Eunuchū eū eſſe putarēt:nihil in cōſpectu celauerūt eius.ergo minat̃ ei:qa totū audiuerat.

DON. PRoh Deū fidē facinus fœdū.Vim magnā oſtēdit Deorū implorās fidē:quaſi in hoc negocio nihil proſit humanū cōſiliū. ¶ Proh Deū fidē:ſimulata perturbatione ſui Parmenonē terret Pythias. ¶ Proh Deū fidē:hæc ſingula pronūcianda ſunt pauido,& attonito vultu. ¶ Fœdū:crudele.

Sallu. Sallu.Fœdi oculi. ¶ O infelicē adoleſcētulū:plus eſt miſeriam adoleſcentis dicere Pythiā,q̃ iraſci ei. ¶ O ſceleſtū Parmenonem

nonem:vt verba ſunt periit profecto miſer adoleſcẽs: cũ in
eo peccato iraſcit̃ Parmenoni Pythias, nõ Chæreæ. ¶ Mi-
ſeret me:hæc oĩa quaſi ſecũ loquit̃:& fingit ſe neſcire φ aſſi
Exẽpla ſtat Parmeno. ¶ Quæ futura eſſe dicunt exẽpla in eũ indi-
gna:graues pœnæ, quæ pñt cæteris documẽto eſſe exẽpla
dñr. ¶ Quæ futura dicũt i.e.modo per indigna: fœda, cru-
deliaq; ſignificat, vt At
φ illi miſerum:vt.

contenta. ¶ Sed ne.eſt h.dicere ſubaudiendũ eſt.vt ſit: Sed
neceſſe eſt dicere. & aſynteton. & inſerendũ eſt
qđ ſequitur:enim:propterea:vel quid tale.
PRoh Deũ. Hic Pythias ſimulata perturbatio- GVI.
ne ſui Parmenonẽ terret:atq; in principio vim
magnã oſtẽdit, Deorũ implorans fidem:quaſi
in hoc negocio nihil p
ſit humanum conſiliũ.

DON. ¶ Quæ illæc t.an quę
loquitur: an quæ oſten
dat ex vultu, ac dictis:
ſed appet ex vultu Py-
thiæ turbam dicere, vt
in Andria: Quid nam
p.e.v. vereor qđ ſiet o.
v.ſ.n.q.h.r.x.a. ¶ Ro-
gitas audaciſſime:totũ
hoc terribile ẽ in geſtu:
ac vultu Pythyæ:ac ni
mis vſitatum & fœmi-
ninum. ¶ Perdidiſti i.q.
a.p.e.artificioſe nõ ac-
cuſat q.d peccauerit ad-
uerſus Thaidem:qua-
ſi ex pœna adoleſcen-
tis plus doleat, q̃ ſibi ira
ſcitur Parmeno. ¶ Dũ
ſtu.d.v.n. bene ſtudes
dare:neq; enim dediſti.
¶ Quid ita:deeſt dicis.
vt ſit: Quid ita dicis.
¶ Scis eam ciuem h.e.
eam abundat, quemad
modum ſupra: Quam
amabat virginem, eam
confeci ſine moleſtia.

Quæ illæc turbaſt? num nã ego perii? adibo qđ iſtuc Pythias?
Quid ais? in quem exempla fient? Py. rogitas audaciſſime?
Perdidiſti iſtũ, quem adduxiſti pro Eunucho adoleſcentulum,
Dũ ſtudes dare uerba nobis. Pa. qđ ita? aut qđ factũſt? cedo. Py.
Dicam, uirginem iſtam Thaidi hodie quæ dono dataſt,
Scis eam hinc ciuem eſſe, & fratrem eius adprime nobilem? Pa.
Neſcio. Py. atqui ſic inuentaſt, eam iſte uitiauit miſer.
Ille ubi reſciuit factum frater uiolentiſſimus. Pa.
Quid nam fecit? Py. cõligauit primum eum miſeris nodis. Pa.
Hẽ conligauit? Py. atq; equidẽ orãte ut ne id faceret Thaide. Pa.
Quid ais? Py. nũc minatur facturum ſeſe id quod mœchis ſolet
Quod ego nunq̃ uidi fieri, neq; uelim. Pa. qua audacia
Tantũ facinus audet. Py. q̃d ita tm̃? Pa. an non hoc maximũſt?
Quis homo pro mœcho unquam uidit in domo meretricia
Deprehendi quenq̃? Py. neſcio. Pa. at ne hoc neſciatis Pythias
Dico, edico uobis, noſtrum eſſe illum herilem filium. Py. hem
Obſecro an is eſt? Pa. nequam in illum Thais uim fieri ſinat.
Atq; adeo autem cur non egomet introeo? Py. uide Parmeno
Quid agas, neq; illi proſis, & tu pereas, nam hoc putant,
Quidquid factumſt, ex te eſſe ortũ. Pa. quid igitur faciã miſer?
Quidue incipiam? ecce autem uideo rure redeuntem ſenem.
Dicam huic, an non? dicam hercle, & ſi mihi magnum malum
Scio paratum, ſed neceſſe eſt huic ut ſubueniat. Py. ſapis.
Ego abeo intro, tu iſti narrato omnem rem ordine ut factũ ſiet.

Py. Proh: iraſcentis ex-
clamatio eſt: & teſtan-
tis, ſeu inuocantis fidẽ
.i. opes & auxiliũ Deo-
rũ. imploro ſup. vel in-
uoco. fidem.i. opẽ. Deũ
.i. Deoruʒ. o facinus.i.
flagitium, ſeu factum.
fœdũ.i. crudele. Sallu.
Fœdi oculi.i. crudeles.
o:exclamantis eſt par-
ticula hic. adoleſcentu-
lum.ſ. Chæreã. infelicẽ
.i. miſerũ, & afflictum.
fingit enim eum graui-
ter apud Thaidẽ mul-
ctari. o Parmenonem
ſceleſtum.i. ſceleroſum:
qui adduxit illum ado-
leſcentulum huc: vt taʒ
grauiter puniret̃. Par.
quid eſt. Py. hæc Py-
thias ſecũ dixit, fingens
ſe neſcire φ Parmeno
aſſiſtat. me miſeret.i.
miſereor eius Chęrec.
& p̃ nimia crudelitate
commota mea viſcera

¶ Et fratrem e.a.p.n. hæc ad terroreʒ & gratiã aucta ſunt.
nam primo virginem poſuit:poſt ciuem:ad vltimum nobi-
lis ſororeʒ. ¶ Neſcio:perturbatus Parmeno nec negare po-
tuit:nec conſentire volebat:ſed quaſi defenſionis loco dixit
neſcio. ¶ Atqui ſic in.eſt:facile creditu qđ neſciat.ergo Py-
thias non laborat, vt ſuadeat ciuem eſſe. ¶ Atqui ſic in.eſt:
magnum horrorem incutit audienti:nõ accuſando, ſed mi-
ſerando Chæream. ¶ Frater v. hoc inuentum eſt quod da-
retur ad nobilẽ. ¶ Colligauit p.e. mira tarditas ad torquẽ-
dum Parmenonem:ſimul etiam relictus ad ſuccurrendum
locus. ¶ At qui equidem o.ne.id.ſ.t. adeo violentiſſimus.
& recte hoc additum ne ſperet auxilium ad Thaidẽ. ¶ Nũc
minatur ipſe:bene minatur:vt ſuccurri poſſit ei, qui nõ ſit
paſſus. ¶ Minatur p.ſ. deeſt facturum. ¶ Quod m.ſ. deeſt
fieri. ¶ Quid ita t. minus callide Pythias hunc dicit violen-
tum:& tamen iniuſtum, audaceq; dici nõ patitur:ſed defen
dit, vt magis terreat Parmenoneʒ. ¶ In domo m.d.q. cauſa
finalis virginem ciuẽ apud meretricem vitiauit: mercedem
offerri petitur ad ſuppliciũ. ¶ Neſcio: q̃ aſtute dixit neſcio:
ne laborans ad contradicendum amitteret fidem ſimplicis
perſonæ, ac vera dicentis. Vult enim magis iudicis officio
fungi, q̃ perſuadentis. ¶ Dico e.v. vt ſupra: Vbi
quærã. v.i. ¶ Dico: reip. ¶ Edico: omnibus tuis. ergo aduni
uerſos vtrũq; refert̃:& dico & edico. ¶ Obſecro an is ẽ: inſul-
tantis, vt in Phor. Hocine eras. nã ſciebat eũ eẽ. ¶ Nequã i.
e.t.ſ.v.ſ. q̃ bene prouidet Pythias: quæ equidẽ o.n.n.ſ.i.t.
¶ Neq; il. pro. & t.p. totũ hoc ad id addidit: vt ſenex intro-
mittat ad confirmandas nuptias: ſed poeta hoc agit perſo-
na neſciẽte. ¶ Quid ve inci. p̃ficimus mediocria: incipimus
ingentia. ¶ Ecce autẽ v.r.r.ſ. choragii eſt adminiſtratio: vt
opportune in p̃ſcæniũ. ¶ Dicã huic, an nõ: qđ nõ eſſet veri
ſimile niſi dubitaſſet. Quid eni ad Chæreã p̃tinet: ſi qđ ad
ipſum p̃tinet, dubitat. ¶ Scio paratũ ſ.n. eſt: hæc cã dubitã-
di fuit: φ hic Parmenonis: illic adoleſcẽtis p̃iculũ cernitur.
¶ Sapis: ſapis dicit nõ vides qđ futurũ ſit: ſʒ tamẽ deriſiſſe

ſunt. itaq;.i. ideo. ego miſera.i. afflicta videndo talia. effugi
.i. elapſa ſum huc: ſeu aufugi foras huc. vt ne.i. nõ. viderẽ id
.i. tale ſupplicium Chæreæ. Deinde Pythias exclamat in-
quiẽs. quæ exempla indigna.i. fœda: crudelia: & horrenda.
Th. Chremes, & ancillæ dicũt eſſe futura.i. faciẽda. in eum
Chæreã.i. erga eũ: vt cæteris ſit documẽto, ne quid tale at-
tentent: vbi futura a fio potius manat, q̃ a ſum: vt ſæpe fit.
quod vt credam adducor ex eo qđ ſequit̃: Quid ais: in quẽ
exempla fient, poſſet legi etiam ſine exclamatione: Aufugi
ne viderem id.ſ. quæ exempla indigna dicunt futura in eũ.
Vel ſic: Ne viderẽ indigna exẽpla, quæ dicunt eſſe futura in
eum Chæreã. Par. O Iupiter: talis exclamatio eſt, qualẽ fa-
cimus cũ turbati recurrimus ad Deum, dicentes: O Deus, q̃
.i. qualis. illæc: pro illa: cõpoſitum aut eſt ex illa & hæc. quę
ergo illæc turba.i. turbatio eſt, & cõmotio. nũnã.i. nũquid
nam: eſt parelcon, ſiue ſyllabica adiectio. Ego perii.i. perdi-
tus ſum, occidi: qui illius rei fuerim auctor, adibo. o Pythias
quid iſtud eſt ſup. quid ais: in quẽ.i. erga quẽ: vel in quo. exẽ
pla, nõ quidẽ imitanda, ſed fugiẽda, fient.i. efficiẽtur: vt cæ-
teri ſint ad iniuriã tardiores. Py. o audaciſſime.i. plene te-
meritatis & confidẽtiæ. rogitas.i. inquiris: in quẽ fient exẽ-
pla. perdidiſti.i. deſtruxiſti: pernicioſus illi fuiſti. perdidiſti
ergo iſtum adoleſcentulum.ſ. Chæreã. quẽ adduxti.i. addu
xiſti. pro Eunucho.i. loco Eunuchi. dum.i. quãdo. ſtudes.i.
das operam: laboras: conaris. dare verba nobis.i. decipere
nos. Par. quid.i. cur. ita dicis ſup. aut cedo.i. dic. quid factuʒ
eſt de Chærea. Py. dicam quid factum.ſ. ſcin.i. ſcis ne. eam
virginẽ, quæ hodie data eſt dono Thaidi. eſſe ciuem hinc
.i. ex hoc loco: hoc eſt ex Athenis. & ſcis fratreʒ eius: ſcilicet
Chremẽ. eſſe apprime.i. valde nobilem: Par. neſcio. Py. at
qui.i. ſed certe. inuenta eſt.i. comperta eſt. ſic.i. ciuis eſſe. hinc
iſte miſer.ſ. Chærea. vitiauit.i. ſtuprauit eã. ille frater vio-
lentiſſimus.i. impetuoſiſſimus: ſiue turbulentiſſimus. vbi.i.
quãdo. reſciuit.i. tãquã inopinatũ cognouit. Parmeno de- Reſcire
inde intercipit ſermonẽ petẽs. Par. q̃dnam.i. qđ fecit ille fra-

ter:& hoc petit vt acceleret ancillã, q̃ longiora narrat. Py. primũ.i.in primis,colligauit eũ.ſ.Chæreã, miſeris nodis. Par.colligauit?idignãdo & exclamando præ timore:& ira repetiuit idẽ verbũ a Pythia placatũ. Py. atq; eqdẽ fecit id.ſ. colligauit eũ. Thaide orante.i.quãuis Thais oraret, vt ne .i.vt nõ,faceret id.i.colligaret eũ.Par.qd ais? extupẽtis eſt, Py.nunc minitaſ.i.mi-natur.ſeſe facturũ porro.i.poſtea.id, qđ ſolet fieri ſup.mœchis.i.ſtupratoribus,aut adulteris:vt forte q abſcidet illi virilia,vel alia id genus efficiet. qđ.ſ. illud qđ fieri ſolet mœchis. ego Pythias.ſ.nunquã vidi fieri,neq; velim.i. neq; vellem vidiſſe fieri:vel neq; velim nunc fieri Chęreæ. Par. qua audacia Chremes audet.i.auderet admittit. tantũ facinus.i. tã enorme factum.Py. quid.i. cur.dicis ſup. ita tantũ facinus ipſum audere. Par.an.i.verũ. hoc facinus nõ videſ tibi maximũ,qs hõ vidit vnquã quẽquã.i.aliquẽ. deprehendi.i.opprimi:& cõprehendi in domo meretricia.p mœcho.i.pro ſtupratore, & adultero.Py.neſcio.Par.at.i.ſed.o Pythias ne.i.vt nõ.ſciatis.i.vt non ignoretis,dico .i. aſſero vobis,edico.i.ſignifico,ſeu notũ facio vobis. illum Chæream eẽ nr̃um filium herilẽ.i.filiũ heri.i.domini nr̃i:puta Lachis ſenis.Py.hem:indignãtis & dolẽtis.obſecro an.i.verũ eſt is:qui filius herilis eſt.Par.ne quã.i.non aliquam,vim.i. violentiã. Thais ſinat.i.pmittat fieri in eum:vbi ne põt capi vt ſit aduerbium prohibẽtis:vel põt capi pro vt nõ:& iũgi cũ p̃cedenti ſermone Parmenonis,ſic:Dico illum eſſe herilem filiũ:vt Thais nõ ſinat aliquã vim fieri in eum. atq; adeo.i.certe.cur egomet nõ eo intro defenſurus.ſ.eum. Py. o Parmeno vide.i.aſpice:conſidera,qd agas.i. agendum ſuſcipias videlicet. vide ne.i.vt:pro q.neq;.i. & nõ proſis illi Chæreæ.& tu pereas.i.occideris. nam putant.ſ. Chremes cum Thaide,& alii,qcquid factum eſt,eſſe ortum.i.prodiiſſe:pfectum eſſe,a te.i.a tua techna & arte.Par.igitur ego miſer perplexus,& anxius quid faciã.i.moliar.vel quid incipiam.i.initio faciendum:pficimus mediocria,incipimus ingentia. Aſt.i.ſed.ecce.i.in cõſpectu adeſt: tanquã repentinus ſit eius reditus,& inopinatus.video ſenẽ.i.patrẽ Chæreæ.ſ.Lachez.redeuntẽ rure.i.ex agro:vbi rure aduerbialiter,vel melius p aduerbio de loco poni cõſtat. Deliberat an debeat illi dicere,an nõ,Dicã huic ſeni: an non dicam.ſ. deinde eligit ſe dicturũ.hercle.i.per Herculem, ego dicam. & ſi.i.quãuis.ſcio magnum malũ mihi paratũ:ſed neceſſe eſt dicere ſup.vt ſubueniar.i.ſuccurrat.huic.i.filio ſuo Chæreæ.Py.ſapis.i.ſapiẽter dicis,ſeu loqueris.ego ab eo.i.diſcedo.intro.i. in domũ Thaidis.tu Parmeno narrato iſti ſeni omnem ordinem.i.totam ſeriem facti. vt:ideſt qualiter.factum ſit:ideſt quo pacto totum factum proceſſerit.

SER. Proh Deũ.Prorũpit in clamores fugiens: quaſi Chęrea intus eunuchizareſ.Exẽpla:ne alii adoleſcẽruli talia amplius aggrediant.ille frater.i. Chremes.vbi.i.poſtq̃.Q đ mœchis ſolet.ſ.eunuchizare.an ne illũ neſcitis. At hoc qđ dicã ne neſciatis.i.ignoretis. Dico vobis & edico:refer ſingula ſingulis.Dico qdem noſtrũ eſſe herilem filium:& hoc edico ne quam in illum vim Thais fieri ſinat. Vide:remouet eũ Pythias ne introeat.ſi enim intraret,non adduceret Lachẽ p pter quem adducendum opportuna fuit fallacia.

Senarii.

LACHES. PARMENO.

EX meo propinquo rure hoc capio commodi,
Neq; agri,neq; urbis odium me unquam percipit.
Vbi [illegible] cœpit fieri,commuto locum.
Sed eſt ne ille noſter Parmeno? & certe ipſus eſt.
Quem præſtolare Parmeno hic ante hoſtium? Pa.
Quis homo eſt? hem ſaluon te aduenire here gaudeo? La.
Quem præſtolare? Pa.perii,lingua hæret metu.La.
Hem quid eſt quod trepidas? ſatin ſalue? dic mihi.Pa.
Here primum te arbitrari quod res eſt uelim,
Quidquid huius factum eſt,culpa non factum eſt mea.La.
Quid? Par.recte ſane interrogaſti,oportuit
Rem prænarraſſe me.Emit quendam Phædria
Eunuchum quem dono huic daret.La.cui? Pa.Thaidi.La.
Emit? perii hercle,quanti? Pa.uiginti minis.La.
Actum eſt.Pa.tum quandam fidicinam amat hic Chęrea.La.
Hem,quid? amat? an ſcit iam ille quid meretrix ſiet?

EX meo ppinquo rure hoc capio cõmodi. Annotandũ,q huius ſenis nomẽ apud Terẽtium nõ eſt:apud Menãdrũ Simon diciſ. Ex m.p.r.hoc c.confirmaſ ſtatus mẽtis trepidãtis ſenis: vt appareat q̃ inopinato male omen fieri poſſit:qđ ipſum ſupius etiã in Parmenone ſeruatũ eſt, In paratis enim mẽtib⁹ mala maiora ſunt.ergo iã otioſus icedit ſenex:vt neq; mores icrepet:nec quicquam ſuſpiceſ mali:ſed agat grãs pximę villę, cuius beneficio nõ ſcit qd in vrbe agerẽt filii: & nunc adeſt vbi opus eſt poetæ. & vide hanc cãm fuiſſe cur nõ ad villã diuerterit:cũ oẽs villas comicas ſuburbanas eẽ:cõmoditatẽ ipſã nũc explicat & oſtẽdit. Neq; a,neq; vr.o.m.n.p.tragicus apparat⁹ delitias memorat, q periculũ cogniturus eſt. Odiũ vnq̃ me pcipit: faſtidiũ ex abũdãtia eſt. Vbi ſatietas cœpit: ſuffecerãt ad hãc ſentẽtiã duo ſupiores ii verſus:ſed energia ẽ ſenilis eloquii faceti & garruli. Simul cõmuto:mira breuitate duas res explicuit. Simul vbi ſatietas eſt:deeſt nã,vt ſit:Nã vbi ſatietas cœpit fieri.& cœpit p cœperit. Satietas:odiũ.ab eo quod p̃cedit id qđ ſeqtur. Sed ẽ ne nr̃ ille Parmeno?e.c.i.e.& dubitauit,& firmauit poſtea vtpote ſenex viſu iã languido,atq; oculis ætate defeſſis. Quẽ p̃ſtolare: Parmeno,inquit,noui:nõ cui p̃ſtolare,ſed quẽ dixit.aliter Tullius:Qui tibi ad forũ Aurelium p̃ſtolareſ.Præſtolari eſt p̃ſto eſſe & apparere:hoc ẽ obſequi. Quis h.e.quare qs hõ cum p̃uiderit venientẽ: vtrũ non vult videri p̃uidiſſe:ne qd fallaciæ paraſſe videatur.ſic & in Andria:Quaſi de iprouiſo r.ad.e,vel qa pturbatur exanimatus: qui dum qd apud Thaidem gerat,auſcultet:nõ videt ſenẽ ppius accedere,quẽ longe videat. an vero iccirco hoc fingit:qa qđ parabat dicere de Chęrea:poſtq̃ cõminus ventũ eſt,nõ audet loq. Lingua hæret me. Virgi.Et vox faucibus hæſit. Quid trepi. inſtãdũ eſt ſeni ad audiẽda, q̃ de facili nũquã fatereſ Parmeno. Satin ſal. ſalue integre: recte:cõmode.Plau.in Trinũmo.Beneuolẽs tuus,atq; amicus. Satin ſalue?dic m.nũc aduerbiũ eſt: pducta eſt e lr̃a. Sallu. Inde ortus ſ.p.v. Satin ſ. q̃ grati ducibus ſuis quãtis familiarib⁹ copiis agerẽtur. Here p.t.a.i.q.r. ẽ v,q ante narrationẽ cõfirmatio iduciſ cõtra morẽ & p̃cepta ẽ, ſed merito:qa pturbatus ẽ licet ſiſ,vt nõ poſſit dicere. Quicquid h.ſ.eſt:abſolute. vt ſupra: Et qcqd huius feci:cã virginis feci.aut deeſt rei: vt ſit huius rei, ſtomachoſe. Quid? itterrogat.qs enim ante crimẽ q̃ obiiciaſ,aut pponaſ, neget. Recte ſane i. Terẽtius ipſe ſe rephẽdit:nõ ordine factũ ẽ p timore & conſcia. Emit q.P.e.vide narrationẽ a neceſſariis & vrgẽtibus cœptã:nõ in ſe cõtinere:niſi q rei cõditio cogit fateri. Emit ingt e.q.d.h.d.nõ dixit cui dono daret: aliť ab amoris mẽtiõe cœpiſſet,deinde quẽdã ſignificat. huic more ſuo dixit potius,q̃ meretrici:qn ẽt iterrogatus Thaidi potius dicturus ẽ,q̃ vt nomẽ dicat,quo offendiſ ſenex. Eunuchi ẽt ſolius mẽtio nõ neceſſaria ẽ:qa dictur⁹ eſt p Eunucho deductũ Chæreã. Actũ ẽ:deſperãtis verbũ. Quãdã ſi.extẽuatio criminis ẽ: q virginẽ:q ciuẽ vitiauerit. Tũ q.ſ.mire ex neceſſario variauit.ille emit vt Eunuchũ mittat ad Thaidẽ:hic amat vt deduci ſe p Eunucho velit. Hẽ,qd a.hęc ſingula pnũciãda ſũt vt ſtuporẽ nimię idignatiõis oñdãt. An ſcit i.i.q.m.ſ.qa fidicina meretrix eſt.

DON. Virgi. Plau. Sallu.

An in Aſtu uenit,aliud ex alio malum!Pa.
Here ne me ſpectes,me impulſore hæc non facit.La.
Omitte de re dicere,ego te furcifer,
Si uiuo,ſed iſtuc quidquid eſt primum expedi.Pa.
Is pro illo Eunucho ad Thaidem hanc deductus eſt.La.
Pro Eunuchon!Pa.ſic eſt,hunc pro mœcho poſtea
Comprehendere intus,& conſtrinxere.La.occidi.Pa.
Audaciam meretricum ſpecta.La.nunquid eſt
Aliud mali,damni ue,quod non dixeris
Reliquum!Pa.tantum eſt.La.ceſſo huc intro irrumpere!Par.
Non dubium eſt quin mihi magnum ex hac re ſit malum,
Niſi quia neceſſum fuit hoc facere,id gaudeo
Propter me hiſce aliquid eſſe euenturum mali.
Nam iam diu aliquam cauſam quærebat ſenex,
Quam ob rem inſigne faceret aliquid,is nunc repperit.

DON. ¶ An in A.v.in Aſtu.i.in vrbē de Pyrço.¶ An in Aſtu venit:ſic Athenięſes vocabāt vrbē ſuā:vnde ipſi incolæ reuocanẽ.¶ Aliud ex alio m.h.ſeparatim dixit ſenex fixis in Parmenonē oculis.¶ Here ne me ſ.in.m.b.f.ipſum accuſat cōſciētia.nō enim qđ leuius eſt dixit me ſciēte, cū plus inferat me pulſore.¶ Ego te furci.ſi vi.modo ois facūdia comica: aut in cōmutatione eſt: aut in apparatu verborū.¶ Si viuo:apoſiopeſis:te vlciſcar:qa neceſſario ſequitẽ.¶ Sed i.q.eſt inuēta cā cur ſupplicia deferantẽ:donec vxorē ducat Chęrea:& ipſe purget Parmenonem ſm argumēta,q̄ ſibi ipſe proſpexit iuſſu, cōſiliūq̄ feciſſet: & impio herilis filii ſui Chæreæ.¶ Is pro e.ad Th.d.eſt:bene deductor ipſe ſilet.¶ Pro Eunucho: nō iterrogat,ſed exhorreſcit.¶ Hūc pro m.p. bene ſtuduit Terē.pro bis numero dicere:& pro Eunucho:& ꝓ mœcho:quaſi excuſatus dixit.nā vere in virginē Atticā:nō pro Eunucho, ſed mœchus.¶ Sic eſt,hūc pro mœcho poſtea: bū vtrūq̄: quia neq̄ Eunuchus eſt,q vitiauit virginē: neq̄ mœchus, qa in domo meretricia.& ſpecta q̄ oratorie tranſtulerit mēnonē vitiatæ virginis.Pro mœcho,inquit, vt culpā Chæreæ ſub meretricis accuſatione cælaret.¶ Hunc pro mœcho:bene totus pro:qa neq̄ Eunuchus, qui ephebus:neq̄ adulter,q amator.¶ Cōprehēdere intus,& cō,quo dicto vī ingētē inferri ſignāt Chæreæ.Cōprehēdere ſignificat ſtrictum aliquē in facinore deprehēſum.¶ Audacia meretricū ſpecta:maior emphaſis accuſationis ē per pluralē numerū, q̄ ſingularē.ſic alibi: An potius ita me cōparē nō ppeti meretricū cōtumelias.¶ Audaciā m.oratorie auertit irā ſenis a ſe,& a Chærea:atq̄ deriuat in meretricē.¶ Nūqd ē a.m.d.bene interrogat:qa oia inuitus ſeruus dicere videbaẽ: cū & dānū malū ſit de ꝓximo collatū,diſcernitẽ & dānū ademptionē Eunuchi:& malū ad cōprehēſum ptinet,& cōſtrictū Chæreā.¶ Ceſſo h.int.erū.in tantā formidinē cōiectus eſt ſenex:vt nō miretẽ: ꝙ tam cito nuptias firmet: & ephebi & virginis,q̄uis honeſte:tū qa ex ingēti metu: vł indiguo matrimōio filii vitā paciſci vellet.¶ Nō d.q.m.m m.ex.h.re ſi.ſuaue ē neſcire perſonas qđ agat poeta: ita nō piclitaturus

Neceſſe Parmeno.¶ Niſi qa neceſſe fuit hoc facere:neceſſe ē nomē.

Neceſſus Nā neceſſus:neceſſis:& neceſſitas:& neceſſum lectū ē.¶ Id g.ſ.vt ſuccurratẽ Chæreæ piclitāti.¶ Propter m.plus dixit,

Neceſſis q̄ ſi per me diceret.¶ Hiſce a.meretricibus nō adoleſcentibus.& itē pluraliter ſuo more.vt Audaciā meretricū ſpecta.& Nō ppeti meretricū cōtumelias.¶ Nā iādiu aliq̄ cām q̄rebat ſenex:nota cām pro occaſiōe.¶ Quāobrē aliquid inſigne face.hoc manifeſtius Menāder explicat iāpridē infeſtum meretrici ſenē poſt corruptū ab ea Phædriā:nunc demū ſe inuēta occaſione vindicaturū.¶ Quābbrē:q̄uis dixiſſet cām intulit quāobrē inſigne aliqđ magnū,& nobile facinus dicturus dixit.¶ Nūc r.ꝓuerbiū in eos,q ipſi ſe pdūt:qa ſenex nō facile capeẽ:niſi emitteret vocē roctu.

GVI. EX m'o &c.Hic primū itroducitẽ Laches ſenex, Phędrię ac Chęreę pr:oi cura vacās: vt poſtea relato ſcō p ordinē a Parmenone videatẽ turbatio,nā in paratis mētib⁹ mala maiora ſunt. La. capio,i.pcipio.hoc cōmodi,i.hāc cōmoditatē,& vtilitatē,ex meo rure,i.agello ꝓpiquo vrbi.ſ.ꝙ ſuo,neq̄,i.nō.vnq̄ odiū,i.tędiū:ſeu faſtidiū agri:neq̄ vrbis pcipit me.i.nunq̄ ſatietate ſuz defeſſus neq̄ agri:neq̄ vrbis.vbi.i.poſtq̄,vł qn̄.ſatietas,i.faſtidiū,vel tędiū:qđ ex abūdātia plerūq̄ naſciẽ.cœpit fieri,i.incepit capere me, cōmuto locū,i.diſcedo ab vno loco ad aliū.Sed ne.i.vtrū.ille,quē video ſup.eſt Parmeno ſeruus meus.deinde attētius viſo eo,ſubdit.certe ipſus: pro ipſe:vetuſte.eſt Parmeno.ſ.o Parmeno quē pſtolare.i.pſtolaris:hoc ē expectas.Dicimus pſtolor tibi,& pſtolor te.ſed ſæpius cū datiuo:Quē pſtolare hic añ hoſtiuz Thaidis meretricis,Par,qs homo ē,q me alloquiẽ.hē:interiectio pcipiētis quē prius non aduertebat.o here,i.tu dñe mi. gaudeo te aduenisse ſaluū.i.incolumē.La.quē pſtolare.i.quē expectas, vel manes.Præſtolari eni(vt Nonius inqt)eſt expectare,ſeu manere.Donā.aūt dicit pſtolari ſignificare pſto eſſe.Par.pii.i.occidi.lingua hæret.i.quaſi fixa manet,& imobilis, vt loq non poſſit, metu,i.p timore.Virgi.Et vox faucibus hæſit,La.hem:hic interiectio metuētis ē: ne qd mali ſit.qd.i.cur.trepidas.i.times.ſatin.i.ſatis ne.ſalue: aduerbiū hic.i.integre:recte:cōmode:incolumiter.te hēs.ſ.dic mihi.i.rñde mihi.vel ſatin.i.ſatis ne ſalue:itegre:recte: cōmode res ſe hñt ſup.domi.nūc dic mihi.Par.o here primū veliz te arbitrari id qđ res eſt.i.id qđ ē verū.ſ.qcqd huius rei ſup.factū ē:vez de ſuppoſitione Chæreæ.& eius dephēſiōe.nō ē factū mea culpa,i.meo vitio:& mea iprobitate.La. qd dicis factū ſup.Par.ſane.i.certe,vel valde.recte interrogaſti. oportuit me pnarrare.i.prius recitare.rē.i.ſcm ipſus,deinde icipit narrare ingens:Phædria emit quēdā Eunuchū,quem daret huic Thaidi dono.La.cui daret.ſ.Par. Thaidi daret. La.emit, hercle pii,q̄ti emit.ſ.ideſt q̄to ptio.Par.emit ſup.xx.minis,i.xx.libris.vt dcm̄ ē.La.actū eſt: hoc ē deſpantis dcm̄.q.d.actū ē de Phædria:pditus eſt:quaſi nō ſit reliqua ſuæ reſipiſcētię ſpes:eū ſit meretricis irretitus blādiciis.Par.tū.i.deinde,hic Chærea.ſ.filius alius.amat q̄dā fidicinā.i.canētē fide.i.cithara.ſ.virginē quā ſtuprauit.La.hē: dolētis vel idignātis & excādeſcētis.qđ modus iterrogādi ea,q̄ nō bū itellex imus:aut itellecta nō credimus. An.i.vtrū.ille Chærea ſcit iā qd ſit meretrix:an.i.vtrū.venit i Aſtu.i.in vrbē Athenas ex Pyrço.ē eni hic Aſtu nomē & ideclinabile,ſignatq̄ vrbē.Nā Athenięſes ſic vocabāt vrbē ſuā. Aſtu eniz græce

Aſtu vrbs dr̄ latine,Inde aſtu iuenitẽ ꝓ aſtucia & calliditate. nā q vrbes frequētarūt,vt plurimū aſtutiores ſunt. inuenitẽ autē & aſtus aſtus aſtui maſculini gñis:& aſtu ideclinabile neutri generis p aſtutia.Inde aſtut⁹.i.callidus. Aliud malū ex alio: hoc ſe patim ꝓtulit ſenex fixis in Parmenonē oculis, ſic aūt intellige:ecce ſup.aliud malū ex alio.i.aliud malū poſt aliđ.vel lege p appoſitionē iūgēdo pcedētibus,ſicq̄ qđ ſup.ſ.Chęreā amare,ē aliud malū ex alio,i.eſt malū ſup malū: qa primū malū ipſi ſeni erat ex Phædria:ſcđm ex Chærea. Par. o here.i. dñe. ne ſpectes.i. aſpicias me fixis oculis, vt facis indignabūdus.ipſe Chærea nō facit hoc.i.nō amat.me ipulſore.i.qa impellā eū ad id faciēdū,aut inducā.La. omitte.i.

Furcifer ceſſa.dicere.i.loq.de te.i.te excuſare.o furcifer.i. digne qui furcā feras circū vicinos ignominiæ cauſa illi alligatus.ego te puniā ſupple:& eſt apoſiopeſis:ſi viuo. ſed primū expedi.i.explica iſtud quicquid ſit.Par. is Chærea deductus eſt ad Thaidem pro illo Eunucho,qui fuerat emptus. La.pro Eunucho.i.vtrū pro eo deductus eſt:Par.ſic eſt.poſtea cōprehēdere.i.ceperunt hūc Chæreā.intus.i.in domo Thaidis.& conſtrinxerūt pro mœcho.i. tanq̄ eſſet mœchus, ſeu adulter.La.occidi.i.pii.Par.ſpecta.i.conſidera:vide audaciā meretricū.La.nunqd verū aliqd aliud mali, vel dāni eſt reliquū.i.reſtat:ſupeſt:ſuperat,qđ non dixeris. Mali autez dixit referēdo ad cōprehēſum & cōſtrictum Chæreaz.Dā

Septenarii, atq; nonnulli Quadrati.

PYTHIAS. PARMENO.

Nvnq̄ ædepol qdq̄ iā diu quod magis uellem euenire
Mihi euenit, q̄ qd' mō ſenex intro ad nos uenit errās.
Mihi ſolæ ridiculo fuit, quæ quid timeret ſciebā. Pa.
Quid hoc autemſt? Py. nunc id ,pdeo ut conueniā Parmenonē.
Sed ubi obſecroſt. Pa. me q̄rit hæc? Py. atq; eccum uideo, adibo.
Quid eſt inepta? quid tibi uis? quid rides? pergin? Py. pil (Pa.
Defeſſa iam ſum miſera de te ridendo. Pa. quid ita? Py. rogas?
Nunq̄ ædepol hominem ſtultiorem uidi, nec uidebo.
Ah non poſſum ſatis narrare quos ludos præbueris intus.
At etiam primo callidum & diſertum hominem credidi. Pa.
Quid? Py. ilico ne credere ea quæ dixi oportuit te?
An pœnitebat flagitii te auctore quod feciſſet
Aduleſcens, ni miſerum inſuper etiam patri indicares?
Nam quid illi credis animi tum fuiſſe, ubi ueſtem uidit
Illam eſſe eum indutum pater? quid eſt? iam ſcis te periſſe? Pa.
Hem quid dixti peſſuma? an mentita eſt? etiam rides?
Itan lepidum tibi uiſum eſt ſcelus nos irridere. Py. nimium. Pa.
Siqdē iſtuc ipune habueris. Py. uerū. Pa. reddā hercle. Py. credo.
Sed in diem iſtuc Parmeno eſt fortaſſe quod minitare.
Tu iam pendebis, qui ſtultum adoleſcentulum nobilitas
Flagitiis, & eundem indicas, uterq; in te exempla edent. Pa.
Nullus ſum. Py. hic ,pillo munere tibi honos eſt hitus, ab eo. Pa.
Ego met meo indicio miſer, quaſi Sorex hodie perii.

ni vero dixit referēdo ad emptionē Eunuchi, quæ facta eſt xx. minis. Par. tm̄. i. illud dūtaxat eſt, quod dixi. La. ceſſo. q. d. cur tardo, vel ceſſator. irrumpere. i. violenter ingredi. huc oſtēdebat locum. intro. i. intra domum Thaidis. Par. nō eſt dubiū quin magnū malum. i. ſuppliciū. ſit mihi ex hac re. i. propter hanc deductionē, & comprehenſionē, vel manifeſtationē facti. niſi quia fuit neceſſe. i. oportuit. facere hoc. i. manifeſtare rē patri: vt ſuccurreretur Chæreæ cōpre-
Neceſſe henſo. Eſt autē neceſſe nomē. nā neceſſus: neceſſis neceſſitas: & neceſſuʒ lectū eſt. gaudeo id. i. propter illud, qd' ſequitur. ſ. aliqd mali eſſe euēturū hiſce. ſ. meretricibus. ,ppter me. i. per me: ſeu me incitāte. naʒ ſenex. ſ. Laches. q̄rebat iādiu. i. a longo tēpore. aliquā cauſaʒ. i. occaſionē, quāobrem. i. ,ppter quā, faceret aliquid inſigne. i. aliqd' magnuʒ & nobile facinus. is. ſ. ſenex: nūc repperit cauſam ſcilicet: & eius facinoris faciendi.

SER. Ex meo. Inducit Laches rediēs d' rure: quē Parmeno cōpulſus dictis Pythię, quare filio ſuo ſuccurrere volenteʒ incitabit introire domū meretricis. Oportebat enim aliq̄ rē mirabilem fingere, qua domū meretriciā intraret. Si e[illegible] mādaret a Thaide, ſperneres eā vt meretricē: Chreme[illegible] fortaſſe nō nouerat; habet occaſionem redeundi de rure. Faſtidiū. ſ. ruſticanæ habitationis. Inducitur hic loquens more ſenuʒ laudans villam ſuam. Neq; odium agri. i. moleſtia de ruſticana habitatione: neq; vrbis: quia vbi. i. poſtquam &c. ſacias. i. ſacietas. Satis ne ſunt ſaluæ res noſtræ h[illegible] ,pmittit occaſionem anteq̄ dicat culpā. an venit Chæ[illegible] in aſtu, i. in aſtutia. Aliud malum. ſ. amor. ex alio. i. ex fratre. Ac ſi diceret cepit ipſe exemplum amandi a fratre. Comprehendere. i. cōphenderīt. Quāuis ſcio mihi magnum malum eucnturum; tamē gaudeo. ſ. aliquid mali euēturum hiſce. i. meretricibus. Per me. i. occaſionem m[e]i. Inſigne: ideſt malam & magnam moleſtiā illis facere optabat.

DON. Nvnq̄ æ. q. i. Pythias egredit' veluti irriſura Parmenonē, vt ipſa putat. Egredi aūt a poeta cogit' vt doceat populū qd' itus egerit ſenex. ergo pſona cachināns inducit' q̄rens Parmenonē, aſpectuq; eius ob nimiū riſum vix loq poſſe. Nunq̄ æ. q. rarū eſt euenire qd velis: & qd' maxie velis id rarū magis. Intro ad n. v. e. nō greſſu errans, nec via: ſed aio & opinione.
Solæ p ſoli Mihi ſ. r. f. ſingulariter dr̄ ſoli: nō recte ſolæ: ſed antiq ve alibi: Hoc ipſa i itiner' alterę dū narrat forte audiui. Quid hoc a. eſt: ridētē mirat' Parmeno. Nūc id p. pp id. Quid rides: pgin: ex huius verbis oſtēdit q̄ multū rideat petulās puella.
Peril Perii: ,pprie hoc verbū eſt aptū; quaſi ſit laſſa ridēdo. Nūquā p. h. ſt. v. rogitas q̄ſi narratura videbat': & redijt ad inſultationē. Quos ludos p. ex terrore & metu nimio ſenis credētis cōſtrictū filiū ſe offenſurū in domo meretricis. At etiā p. e. ae d. c. hæc oia ſic in ſcæna pronūciāda ſunt: vt riſu interrūpi verba puellæ videant': maioriſq; inſultationis ēē: ſi is quē ſatigata riſu eſt: itez dicat ſe ante de illo multū riſiſſe: qui ilico crediderit. non auteʒ hoc ideo dicit q perſonæ ſuæ fidem derogetːſed q res incredibilis fuerit: quā illi p ſuaſerit. aut certe ſi credēdū fuerit: nō aūt ſtatiʒ: necq examinata: neq; facta rei cognitiōe. Ilico ne cre. obiurgatio de tempore. An nō p. ſi. illud qd' ſupra a ſtulto: hoc qd' nūc dicit a malo fieri potuit. illud ab imprudēte: hoc, qd' peius eſt, a ſciēte. An non pœni. ſi. parum videbat'. ipſe alibi: Quātum hic opæ ſ. p. Plau. Plautus
in Trucuiēto: Pœniteret ne te q ancillam ſolam nimis erumpere. Ni miſerum inſuper p. in. duo obiicit: vnū q male conſuluerit: alterū q male prodiderit conſilia ſua. & bene idicares:
naʒ indiciū dicit' eius q vna peccauerit. Indiciū
Naʒ quid illa a. c. t. fuiſſe adoleſcēti. ſ. Ni miſerū e. i. p. i. ad inuidiā Parmenonis: miſerū dicit adoleſcentē eo modo, quo Iuno accuſans Venerē ait: An miſeros Troas a. o. Sic enim agimus, cum ab his, qui falſo rei ſūt, i actores culpā ſceleris remouem'. Quid eſt: iā ſ. t. p. hoc nō ſtupētibus, ac culpā patiētibus dr̄. He qd d. p. nūc demū itellexit Parmeno ſe eſſe deluſum. Etiā rides: appet eaʒ ex eius ſtomacho vehemētius cachinare. Nos irri. nos ſupbius dixit, q̄ ſi diceret me. Si quidē i. in. ſubaudit' tamē nimiū. Verū: irridētis interrogatio. Sed in diē i. Par. ſ. in longā dilatione. vnde dilatio eſt dicta diei ,platio. Tū iaʒ p. iā nimiam velocitatē ſignificat. De nobilitas fla. duas res ſignificat ſimul: & cogis flagitia facere: & facientē indicas. Vterq; e. in. t. æ. noua ac merita tormēta, q̄ pro exēplis narrant': aut quæ documēta ſint cæteris, ne delinquāt, exēpla dicūtur. & edent & edet legit'. ſi edent figuratū eſt. ſi edet recte. & plua eſt edet, q̄ dabit. Nullus ſum: hoc ſecū Parmeno. Hic p i. t. m. t. ē: ab eo ιεροινκασ, & μετωνυμικασ pro munere. & bonos numeri ſingularis, qui rumigerulis pberi ſolet. Egomet m. i. m. q. ſ. proprium ſoricum eſt: vel ſtridere clarius, q̄ mures: vel ſtrepere magis cum obrodunt friuola: ad quam vocem multi ſe intēdētes, quāuis per tenebras noctis, trāſfigunt eos. Plau. Cōfeſſorem te faciam ſoricia venia: quaſi ſorex. Plautus
Hodie: quia latere potuit: nec occidi ſi taceret.

GVI. Nvnquā &c. Hic Pythias egreditur veluti irriſura Parmenonem, vt ipſa putat. Egredi auteʒ a poeta cogitur: vt doceat populum quid intus egerit ſenex. ergo perſona cachinans. i. imoderate ridens, inducitur quærens Parmenonem, aſpectuq; eius ob nimium riſum vix loqui potēs. Py. ædepol nunquā quicquā euenit mihi iam diu. i. ex longo tēpore. qd' magis vellem euenire: dixit autem iādiu & nunquā, Nunq̄ iādiu
q. d. in longo temporis ſpatio nulla tēporis parte mihi euenire, qd' magis euenit. vellem q̄ hic. ſ. q modo. i. pauloāte. ſenex. ſ. Laches. venit intro. i. in domū. ad nos errans. i. allucinatus: nō quidē errās greſſu, aut via: ſed aio potius & opinione. is ſenex fuit mihi ridiculo. i. ioco. mihi ſolæ: p ſoli: nā antiq dicebāt in genitiuo ſoli ſolæ ſoli. & in datiuo ſolo ſolę ſolo: more cęterorū adiectiuorū. ridiculū dr̄ ſermo potius riſum mouēs, q̄ deriſum. q̄. ſ. ego Pythias. ſciebā qd timeret.

Par.

Par. Parmeno minatur ridētem Pythiā, inquiēs. aūt. i. ſed. ſiđ hoc eſt, q̄ hæc tātope ridet. Py. nūc prodeo. i. exeo i me/ diū. id. i. ꝓpter id. vt couenīā. i. alloq̄r Parmenonem. ſed ob ſecro vbi eſt Parmeno. Par. hæc. Pythias q̄rit me: & nō q̄rit ꝑ me: vt qdā literatores ſe recte cogitaſſe putāt. Pyt. atq ecceū. i. ecce hic video eum. ſ. ibo ad eū. Par. o inepta. i. fatua: quæ tāto cachino rides q̄ſi fatua. qd eſt? qd tibi vis. i. qd per tuū riſum ſignificas. vel (quod dicit inepte) qd oportet tibi cū tuo cachino & riſu effrenato. qd. i. cur rides. vel qd rides. i. quid derides ita cachinando . i. immoderate ridēdo. & cū videret eā magis etiā inualeſcētem & inſultantē riſu, ſubdit. pergin. i. vtrum non ceſſabis hodie, vel deſiſtes a tuo riſu. Py. perii: proprie dixit: q̄ſi ſit laſſa ridēdo. ego miſera. i. ego infelix & affecta tāto riſu. iā ſum defeſſa. i. defatigata. ridendo. i. deridēdo te. Par. qd. i. cur. ita me rides. Py. rogitas. i. īngris. Pol nunq̄ vidi hominē ſtultiorem te. i. q̄ tu ſis. nec videbo poſthac. Ah: interiectio ridentis. nam identidem Pythias loquēdo reſoluit in tm̄ riſum: vt loq nō poſſit. nō pōt ſatis. i. ſufficiēter narrari. quos ludos. i. iocos: q̄ ridicula: & quā materiā ridēdi ꝑbueris. intus. i. in domo Thaidis. At etiā. i. ſed etiā. primo. i. principio cum te icepi cognoſcere: credidi te ſup. eſſe hoīem callidū. i. aſtutū. ac diſertum. i. optime diſſerere potentem de re aliq̄. Par. quid eſt? Py. qd. q. d. petis quid ſit. ne. i. vtrum. te ſup. pœnitebat flagitii. i. vtrū tibi parum videbat̄ flagitiū. qđ adoleſcens. ſ. Chærea feciſſet. te auctore. i. te ſuadente & cōſulente. niſi etiā inſup. i. ꝓterea. indicares. i. ꝓderes ipſum Chæream miſerū patri ſuo. ſ. Lachi. bene aūt dixit indicares: nam indicium ē eius, qui vna peccauerit. nā quid animi. i. quem animū credis fuiſſe illi Chæreæ. vbi. i. quādo. pater. ſ. Laches. vidit eum eē indutum illam veſtē Eunuchi. Dicimus aūt recte: Ego ſum indutus hanc veſtem, vel hac veſte. qd eſt? modus interrogandi ridendo illū: qui prius non poterat intelligere, quod ei dicebat̄. iam. i. nūc. ſcis te periiſſe. i. male te habere: hoc autem dici ſolet nō ſtupētibus, ac culpā fatentibus. Par. hem: indignātis & dolētis. o peſſima. i. improbiſſima & petulantiſſima. quid dixti. i. dixiſti? nūc demum Parmeno intelligit ſe eſſe deluſum: an mentita es dicendo mihi, qđ prius dixeras. etiā. i. & cum hoc rides? Ex quo apparet eā ex huius ſtomacho vehementius cachinare. i. immoderate ridere. ne. i. vtrum. irridere. i. illudere nos. viſum eſt tibi ſcelus. i. flagitium. ita lepidum. i. ita feſtiuū & iucundū. vel poteſt ſcelus eē vocatiui caſus: & tunc aſtruit̄ littera. o ſcelus. i. o ſceleroſa mulier: q̄ videris digna, quæ voceris ſcelus ipſū. ne. i. vtrū. viſum eſt tibi ita lepidum: ideſt ita iucundum irridere nos. Py. nimirū. i. valde: vel plurimū viſum eſt mihi lepidum te irridere. Par. intellige ſic. potes Pythias bene dicere: q̄ nimium tibi lepidū viſum eſt nos irridere. ſi quidem. i. ſi certe. habueris impune. i. ſine pœna. i. ſi illud impune feras: nec propter illud puniaris. Py. ridendo eum Pythias ſubdit. verum. i. ſed. quid fiet ſup. contra me. vel quid facturum putas: qui me non laturā impune videris minitari. Par. hercle. i. per Herculem: iurantis eſt. reddā. i. rependā vices ſup. ſeu gratiā referā. & hoc in malam partem. Py. credo. i. facile perſuadeo ad id credendū: q̄ miranda facies. ſed o Parmeno iſtud quod minitare. i. minando polliceris: & dicis te facturum: fortaſſe dubitātis eſt. eſt in diem. i. in longā dilationem. Vnde dilatio eſt dicta diei ꝓlatio. tu Parmeno iam. i. nunc, aut ſtatim poſt. pendes pœnas ſupple. i. lues, & dabis pœnas meritas. qui denobilitas. i. infamas, ſeu deturpas. flagitiis. i. turpitudinibus. flagitione. i. increpatiōe dignis. iſtū adoleſcētulum. ſ. Chæream. ſtultū. i. inconſideratum, & in/

Indiciū Indicare

dicas. i. prodis. & (qđ non proprie dicit̄ hic) incuſas eūdē adoleſcētulum. ſ. vterq: ſcilicet pater & filius. edent. i. efficient, & quaſi publicabunt. exempla. i. documenta cæteris ſeruis: vt ſint tardiores ad inducēdos iuuenes ad malos mores. Poteſt etiā eē edet ſine figura, vt ſit: Vterq edet exempla in te. Par. nullus ſum. i. non ſum. perii. i. occidi, exanimatus ſū, & cōſternatus, ac ſi nullus eſſem. Py. hic. i. talis honos. habitus eſt. i. impēſus tibi a Chærea. vel talis honos habitus eſt tibi. i. a te ab eo. ſ. Chærea. pro illo munere. i. ꝓ deductione eius ad Thaidē loco Eunuchi: quod magni muneris loco repoſuit tunc. Par. egomet miſer perii hodie meo indicio: ideſt mea proditiōe & manifeſtatione, quam feci de Chærea patri ſuo. quaſi. i. velut. forex ſæpe perit ſuo īdicio & ſtridore. Propriū eſt foricū, qui ſunt in multis ſimiles muribus, & forſitan eiuſdē ſpeciei. proprium inq̄ eſt eorū vel ſtridere clarius, q̄ mures: vel magis ſtrepere cū obrodūt friuola. i. cruſtula: vel fruſtula: q̄ ex edulis fractia decidunt. a frio as, friuola dicunt̄: qđ ſignificat frāgo is. nā ex rebus fractis q̄cq̄d decidit friuolū dr̄: vt ex panibus cruſtula friuola dicunt̄. ſumit̄ etiā friuola pro minutis ſupellectilibus. Iuue. Iā friuola tranſfert Vcalegon. Ad vocē itaq foricū multi intendentes tranſfigunt eos, quāuis per tenebras noctis. Plau. Confeſſorem te faciam foricis venia.

Vnq̄. Inductis cōuenientibus ꝑſonis ad concordiā: tū quia ignoraremus qd iturus factū ſit a Lache, & aliis ſine concordia: ſine turbatio. inducit̄ Pythias exiens de domo: q̄ oia pacifica eē oſtendat, ex eo progredit̄ læta, & deridens Parmenonem. & ideo remāſit ꝑſona illa. ſ. Parmeno, cui illa totū referet, vt a priori timore remoueret. debent enim omnia in gaudiū finire. Pergis ne irridere me? At primo: ideſt prius credebam te quendā callidum eſſe. qd eſt modo? Ait: nonne pœnitebat te flagitii. i. culpæ. quod flagitium feciſſet adol. te auctore: ni inſuper etiā patri ſuo &c. Benedixi miſer: nā quid &c. Vel. ſ. impune habeo. ſed iſtuc qđ minitare eſt tibi in hunc diem futurū. Nobilitas. i. notum facis & diffamatum ſta. & præterea indicas eū Parmenonē. vterq. i. pr̄ & Chærea dent vitæ exēplum aliis ſeruis: q̄ ille ſeruus, qui ſic operabitur tale præmiū recipiet. hic ho. i. hoc ſuppliciū qđ inde recipiet pro illo m. ſ. quia huc eum adduxiſti: honos dicit ironice. Sorex dat occaſionē, vt interficiat̄ ꝑ hoc: q̄ mouet ſe de abſconſo, & venit in apertum. Sic & Parmeno ab hac culpa imunis eſſe poſſet, ſi quieſceret. Sed non quieuit, cum incitaret Chæream, dicens pro illo te ducam. SER.

Septenarii.

GNATO. THRASO.

Vid nūc, qua ſpe, aut quo conſilio huc imus? quid cœptas Thraſo? T.
Ego ne? ut Thaidi me dedam, & faciam quod iubeat. Gn. quid eſt? Th.
Qui minus q̄ Hercules ſeruiuit Omphale. Gn. exemplū placet,
Vtinam tibi commitigari uideam Sandalio caput.
Sed fores crepuere ab ea. Th. quid hoc autem eſt mali?
Hunc ego, nunquā uiderā, & iam hic quid nam properās ꝓſilit.

Vid nūc? qua ſpe? aut q. c. h. i. Reminiſcere hūc eſſe, qui ſupra militi dixerit de Thaide: Iādudū te amat, & rurſus: Iā tibi hæc aderit ſ. v. & hinc videbis, quos exitus habeat aſſentatio. nā idē militi auctor fuit ſummæ deſperationis. & animaduerte q̄ ſemper a mēſa Gnato inuitus abſtrahebatur. nam & ſupra cū ad litē venitur ex verbis Thaidis: manifeſtum eſt & Gnatonē inuitum ſequi. vbi dicit: Hancine ego cōtumeliā tam inſignē a. g. m. & bene ait qua ſpe: & quo cōſilio: tanq̄ oia expertus: & nec muneribus gratus: nec terroribus metuendus. ¶ Quid n. qua ſ. a paraſito intelligit̄ qd agat miles: ſed ad hoc inducitur interrogare ipſum militem: vt populus audiat quo conſilio veniat ad Thaidem. ¶ Quid n. qua ſ. ſumma deſperatio eſt apud militē recōciliādæ amicæ ad hoc, vt æquo aīo ferat admitti Phædriā, dū ipſe quoq recipiatur. nam ne vt erit ad finē fabulæ contriſtandus. ¶ Quid in. Thra. incipere magnorū facinorū eſt, & audaciæ. ¶ Vt Th. m. d. poſt inductionem belli, & iſtiu DON.

ctionem pugnæ, qd ſequatur niſi deditio ſuperatorꝫ. Et ſ.q.in.ppt ie. nam in deditione victores iubent: victi obſe-quuntur. Qui min.ꝙ H.ſ.O. hic Terẽtius exprimit cōſue tudinẽ: in ꝙ ignauis rōnes criminū & exempla ſuppeditant. nam ſic & ſupra de Pyrrho. Omphale: Lydiæ regina fuit: q Herculẽ ſibi ſeruiẽtem etiã ad lanificiū compulit: cū ipſe

nẽ, & Phædriã. & prius īducit Thraſo: talis qui libẽter velit cōcordiã: vt quoquo modo ſaltẽ in parte amoris Thaidis hēri poſſit. Inducit etiã Phædria, q & Thraſonem prius ab ſterreat: & Parmenonẽ lætificet: referẽdo ꝙ itus facta ſunt: & p Parmenonẽ nunciet fratri Phædriæ qđo pr̃ ſibi ſuam Thaidem copulauerit. Deinde cōuenietibus Thraſone &

Omphale calathum, & colū, cultuſq; fœmineos cũ ſagittis, & claua, leoniſque tegmine mutaſſet. Seruiuit Herc. Omphale: ſubaudit & ego ſeruiã Thaidi. Vtinam c.t.v.ſ.e. Cōmitari cōmitigari eſt tundẽdo deprimi, atq; deponi. Sandalio c. plus dixit caput, ꝙ aliã partẽ corporis: vt alibi diceret verberari. & mire calciamento caput. Perii, quid hoc autẽ mali eſt: Eunuchi habitu Chæream: ſʒ virili cōfidẽtia pdiſit: & militẽ velut nouꝰ riualis terret aſpectu. Hunc ego n. v. ideo Chæreã miratur.

Septenarii, & Octonarii.

CHAEREA. PARMENO. PHAEDRIA. GNATO. THRASO.

O Populares, ecquis me hodie uiuit fortunatior!
Nemo hercle quiſquã, nã in me plane Di prãtem ſuã
Omnem oſtendere, cui tam ſubito tot congruerint
commoda. Pa.
Quid hic lętus eſt? Ch. o Parmeno mi, o meaꝝ uoluptatũ oīum
Inuentor, inceptor, perfector, ſcin me in quibus ſim gaudiis!
Scis Pãphilã meã iuẽtã ciuẽ? Pa. audiui. Ch. ſcis ſpõſam mihi? P.
Bene, ita me Di ament factum. Gn. audin tu illum, quid ait? Ch.
rum autem Phædriæ
Meo fratri gaudeo amorẽ eſſe oẽm in tranquillo, unaſt domus.
Thais patri ſe commendauit in clientulam, & fidem
Nobis dedit ſe. Pa. fratris igitur Thais totaſt. Ch. ſcilicet. Pa.
Iam hoc aliud eſt quod gaudeamus, miles pelletur foras. Ch.
Frater ubi ubi eſt? fac ꝙ primũ hæc audiat. Pa. uiſam domũ. T.
Nunquid Gnato dubitas quin ego perpetuo perierim? Gn. ſine
Dubio opinor. Ch. quid cōmemorẽ primũ, aut laudẽ maxume?
Illum qui mihi dedit conſilium ut facerem, an me qui auſus ſim
Incipere? an fortunam collaudem, quæ gubernatrix fuit?

Phædria erit, iſte Chęrea & Gnato mediatrices pſonę ad cōcordiã. Qui. ſ. minus de re me huic, ꝙ Hercules. ſ. O. ex. pla. deriſorie dicit. Quid hoc aũt ẽ. ſ. ꝙ iterũ video aliũ riualẽ meum. putabat eni ꝙ iteꝝ iſte Chærea eẽt riualis eiꝰ, quẽ modo viderat exire: & locũ illum frequentare a Thaide.

DON. O Populares ecq; me v. h. ſ. Hic pſona Chæreæ eſt feruens gaudio: vt adoleſcẽtuli eſt in pſperis rebus. O populares: nõ mirũ ſi iſtane exultat nuprius: q iã dudũ ob id ſolũ ꝙ vitiauerat virginẽ lætabat. Nemo h.q. & iterrogauit, & rñdit ſibi. Nemo h.q. parel

GVI. Q Vid nunc &c. Hic paraſitus iducit interrogare militẽ, vt audiat populus, quo conſilio veniat miles ad Thaidem: vt videlicet poſt inſtructum bellum, tanꝙ victus ſe dedat, & eius volũtati morẽ gerat. Gn. quid. i. cur. nunc imus huc. i. in domũ Thaidis, aut ꝙ ſpe. i. ꝙ expectatione, & fiducia, aut quo cōſilio. i. qua mẽte: quo propoſito imus huc ad Thaidẽ, q. d. oia expertus es: nec muneribus gratus: nec terroribus metuẽdus. O Thraſo qd iceptas. i. faciendum ſuſcipis. incipere magnoꝝ facinorũ eſt, & audaciæ. Thr. ne. i. vtrũ. petis qd ego incepto: icepto inꝙ vel eo huc, vt dedam me Thaidi. i. tradaʒ me in Thaidis poteſtatẽ, & vt faciã id qđ iubeat. i. velit, & pcipiat. Gn. qd eſt qđ tu dicis ſup. hoc interrogat ꝙſi non poſſit credere militẽ, qui ſe fortẽ iactitat, in eã poſſe adduci ſentẽtiã. Thra. qn. i. cur minus, ſeruiã ſup. huic. ſ. Thaidi, ꝙ Hercules vir fortiſſimus ſeruiuit Omphale. i. reginæ Lydiæ: ꝙ Herculẽ ſibi ſeruiẽtẽ etiã ad lanificium cōpulit: cũ ipſa calathũ, & colũ, cultuſq; fœmineos cũ ſagittis, & claua, leoniſq; tegmine mutaſſet. Gn. exẽplũ tuũ placet mihi. i. pbo exẽplũ tuũ: qđ tibi propoſueris imitãdũ. vtinã videã caput cōmitigari. i. tundendo deprimi atq; de-
Cōmitigari poni tibi, ſandalio. i. illo genere calciamẽti. Dicitur nr̃a tempeſtate ſandalia illi calcei, qbus vtitur Papa, & epi i celebrãda miſſa: qbus nec pes totus tegit, nec nudus terræ allidit. Dicunt inſup qdã ſandaliũ eẽ pãnũ: quo operiũtur equi magnatũ: vt Papæ, cardinaliũ, & cæteroꝝ. Itẽ eſſe pannũ quo vulnera, vel corpora mortuoꝝ tegunt. Seru. aũt inqt: Sandaliũ eſſe genus calceoꝝ, vel caligarum alioꝝ. Sed qd fores ab ea Thaide. i. fores eius Thaidis. crepuerũt. i. patefactæ ſunt. & fores crepuerũt ab ea: eſt ſimili modo dictũ vt prius: Ab Andria eſt ancilla hęc: pro hęc eſt ancilla Andriç. Thr. Thraſo Eunuchi habitu Chæreã videt: a quo terret tanꝙ a nouo riuali. aũt. i. ſed. qd hoc mali eſt. i. qđ malũ ẽ iſtud. nũquã viderã hũc Chęreã. ſ. etiã qdnã. i. cur. pſilit. i. pdit, exit, prorũpit. hinc. i. ex domo Thaidis. pperans. i. feſtinans cũ ꝙdã confidẽtia virili. pperabat eni p gaudio ꝙrẽs Parmenonẽ: cui ſuũ gaudium ipartiret.

SER. Q Vid nunc. Facta cōcordatiõe de principali pte. i. Eunucho: reſtat vt aliæ partes ad bonũ exitum cōtrahãtur. Fit ergo cōcordia iter Thraſo-

con tertiũ. Cui t. ſ. t. cōtigere bona: tã ꝙlitatis & tã quãtitatis ẽ. Quid h. l. ẽ: iuẽta pſona ẽ ad quã geſta hæc narrat Chærea vt populus & miles iſtruant qd itus geſtũ ſit. Inuentor, i. inuenire ſapiẽtiæ eſt: icipere audaciæ: pficere cōſtantis. ergo plena laudatio ẽ. & cōſtat hoc Chęreã laudatiue dicere: nã in ſubditis ſolũ cōſilium attributurus eſt Parmeno. Scin m. i. q. ſ. g. ſylepſis. & nota ſcin me, cũ ſufficeret ſcin. ergo me abũdat. & ẽ figura αρχαισμος. Scis Pã. m. amatorie dixit meã. vel potius ſponſã meã, vel quã amo. Inuentã: cognitaʒ. Ciuẽ: deeſt eſſe. Scis. ſ. m. deeſt eſſe. & eſt ſponſam nũc participiũ. Audin t. q. h. a. hoc vultu mutato, & turbato dixit. Amorem o. i. t. bene ſib trãquillo: qa mari & tẽpeſtatibus omnis amicæ mobilitas, & inſtabilitas comparat. & Hora. Simplex mũditiis: heu quoties fidem, mutatoſq; Deos flebit, & aſpera nigris Aequora vẽtis emirabit inſolẽs: Qui nũc te fruit credulus aurea &c. Thais ſ. p. c. i. c. & ſ. hoc eſt qđ pſuit Phedrię: q a vna ẽ domus poſt Pãphilæ nuptias. In cli. & ſ. clientelã vt amet in fidẽ vt defendat. Frũs i. t. eſt t. bene tota: vt ne ex parte quidẽ ſit militis. Miles p. ſ. ſunt gaudia ex nr̃is bonis: ſunt gaudia ex alioꝝ malis: hoſtium aut inimicorũ. ergo vtrũq; genus gaudiorũ cōplexus eſt. Viſam do. bene domi ꝙrit amator excluſus: nã neq; ruri, neq; in foro ẽ. Perierim p. qa illud piiſſe ſupra tpale videbat. Qui e. n. p. p. hic iã militi, neq; ſeruiẽdi amicæ vt appet, pbet locus. Sine d. o. qa nũc qd ppetuo piiſſe. Quid eni opus hac exceptione eſt: qñ nemo ita perit: vt tpalr peat: & poſtea nõ ſit pditus. Correxit paſitus ſtulti dictũ militis: nõ illũ ppetuo: ſed ſine dubio periiſſe opinari rñdẽs, nõ eſt eni cōtrariũ: Id opinor te piiſſe ſine dubio: p certo piiſſe cōfirmat miles: vt poſt tãta munera ex deſperato ſupplex: ex ſupplice patiens riualis exiſtat. Quid c. p. diaporeſis oratoria familiaris laudãtibꝰ. Cice. Vñ igit potius icipiã. Hoc aũt fit: vbi oia & magna vidẽtur & paria. Illũ q. d. m. e. attribuuntur pſonis conſilia: facta: caſus: & orones. ergo hic laudat conſilium Parmenonis: factum Chæreç: caſus fortunæ, idẽq; euẽtum: oro ſenis. Illũ qui m. d. c. tria ſunt i vita hoium: cōſilia: facta: ſucceſſus. cōſiliũ ai ẽ, factũ corpis, ſucceſſus fortunæ. Illũ: Parmenonẽ. ſ.

Hora.

Diaporeſis
Cōſiliũ
Factũ
Succeſſus

Quæ tot res, tantas, tam opportune in unum concluſit diem,
An mei patris feſtiuitatem, & felicitatem? o Iuppiter
Serua obſecro hæc bona nobis. Ph. Di ueſtram fidẽ, incredibilia
Parmeno modo quę narrauit. ſed ubi eſt frater? C, ꝑſto adeſt. P.
Gaudeo. Ch. ſatis credo, nihil eſt Thaide tua dignius
Quod ametur, ita noſtræ omni eſt fautrix familiæ. Ph.
Mihi illã laudas? Th. perii, quãto minus ſpei ẽ, tanto magis amo.
Obſecro Gnato in te ſpes eſt. Gn. quid uis faciã? Th. perfice hoc
Precibus, ꝓtio, ut hæreã in parte aliqua tãdẽ apud Thaidem. G.
Difficile eſt. Th. ſi quid collibuit, noui te, hoc ſi effeceris,
Quod uis donum, & ꝓmiũ a me optato, id optatum feres. Gn.
Ita ne? Th. ſic erit. Gn. ſi efficio hoc poſtulo ut mihi tua domus
Te præſente, abſente pateat, inuocato ut ſit locus (dio?
Semp. Th. do fidẽ ita facturũ. Gn. accingar. Ph. quẽ ego hic au/
O Thraſo. T. ſaluete. Ph. tu fortaſſe quæ facta hic ſint neſcis? T.
Scio. Ph. cur ergo in his te ego conſpicor regionibus? T.
Vobis fretus. Ph. ſcis q̃ fretus? miles edico tibi,
Si te in platea offendero hac poſt unq̃, nihil ꝙ dicas mihi
Aliũ q̃rebã, iter hac habui, periſti. Gn. eia haud ſic decet. Ph.
Dictum eſt. Gn. nõ cognoſco ueſtrũ tã ſuperbum. Ph. ſic erit. G.
Prius audite paucis, quod cum dixero ſi placuerit,
Facitote. Ph. audiamus. Gn. tu concede paululum iſtuc Thraſo.
Principio ego uos credere ambos hoc mihi uehementer uelim,
Me huius quidquid facio, id facere maxume cauſa mea.
Verum ſi idem uobis prodeſt, uos non facere inſcitiaſt, Ph.

DON. ¶ Quæ tot r. t. t. o. i. v. c. d. bene tot res. q. d. Eunuchũ pro quo duceref: cõmẽdationem virginis: abſentiã meretricis: occaſionẽ vitii inſerẽdi: patris interuentũ nuptiis. ¶ An m. p. f. ẽt patri laus impartiẽda eſt, nã non erat tranſeundũ feſtiuitatẽ, qua & feſtiuus amatori nõ obſtitit: q̃ ignouit, vt facilis. vnde feſtiuitas in dictis: facilitas vero in animo, & factis.

Feſtiuitas
Facilitas

Feſtiuitatẽ lætitiam: vt Feſtiuus dies eſt. ¶ Dii v. f. cito interuenit Phędria, vtpote qui domi erat. ¶ Quæ nar. nimius affectus in vtranq; partẽ defectus orationis amat. eſt ergo eclypſis. deeſt enĩ gaudeo. ¶ Satis e. ſic dici nota gẽtibus ſolet. recte igitur huic dicitur, cui ſiũt nuptiæ, Gaudeo, & ille ſic reſpondet: vt amicis gratulãtibus decet. ¶ Satis e. credo autem ideo, q̃a multi ſe ſe fingunt congratulari, cũ inuideãt: gaudere, cum doleant. ¶ Mihi i. l. mihi. f. gaudenti, amatorie huic & mihi prõnũciatione iuuãdum eſt. ¶ Perii, quanto minus ſ. e. t. m. a. hic vero ẽ ardor inſuauiſſimus. vt Virgi. Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexin. q. d. & ꝓfecto ſic & ſapientes ſpe maxime ad amorẽ coguntur: ſtulti forma tantũ. ¶ Obſecro g. i. t. ſ. mire & quaſi deſperatis omnibus auxiliis, abiecta nimis ſupplicatio inducitur. nã & obſecro & Gnato id ſignificat: & in te ſpes ẽ. ¶ Quid vis f. non eſt hoc interrogãtis, ſed oſtendẽtis non eſſe quid faciat. ¶ Precibus præ. nihil militi ſupereſt præter ꝑces vt victo: & ꝓtium vt diuiti, nihil igiꝉ aliud optat, q̃ ſi eres eãti vt perſona Thaidis conueniri poſſit. ¶ Precibus pre. aſyntheta velut afflicta, & laſſa pronuncianda ſunt. ¶ Pretio varie quia alibi dixit ꝑcatio. ¶ Vt hæreã: vltimũ genus beneficii eſt. ¶ In partem a. nõ enim dixit vt æq̃ intelligatur. ¶ Tandẽ: nõ eſt aduerbiũ tẽporis: ſed nunc ſaltẽ ſignificat. ¶ Noui te i deeſt ꝑficere. ſed vbiq; plura geſta ſignificat miles vtpote inſaniſſimus. ¶ Difficile eſt: vultu & prõnũciatione, & aſſeueratione affirmandũ eſt. ¶ Siquidc. t. eſt eclypſis: ſiquid, pro ſi quidẽ collibitũ eſt efficis. ¶ Quod vis do. a. m. p. donũ ꝓmiũ eſt: & munus ꝓmium. ſed donum præmium Diis datur: munus ꝓmium hominibus. nã ſeparatim donũ Deorũ eſt. ꝓmium virorũ eſt fortiũ. munus hominũ. & donũ, munuſq; tã ante factũ, q̃ poſt factum datur: ꝓmium non niſi poſt factum. donũ eſt voluntariũ: ꝓmium debetur. omnia ergo συνετως pronunciauit: primo donũ. & ſic pręmium quaſi vnã partẽ orationis. ¶ Quoduis d. ꝓ. donũ vt a largo homine: ꝓmiũ vt a præclaro facinore. ¶ Quod vis d. p. a. o. i. o. ſ. donũ optato ob qḋ ꝓmium accipias. ¶ Præmium a me o. totũ militaliter. nã & optato dicitur: & optari a militibus: vt alibi. Virgi. Fortia optet qḋ volet ꝓmiũ. ¶ Si efficio ho. vt mi. t. do. te prę. te ab. pa. prouerbiale eſt: Præſente, abſente. vt ſurſum deorſum: vltro citro: & cætera huiuſmodi: fanda infanda: iuſta iniuſta: digna idigna: velit nolit. ¶ Inuocato v. ſ. l. ſem. inuocato nõ vocato ſignificat. In & auget & minuit dictionẽ, inuocato male intelligitur ꝑcibus vocato: cum ſit .i. etiam non inuitando, quin vltro venire debeat in ſuam domum. ¶ Do fidẽ: iuro, confirmo, ſpondeo. ¶ Accingar: non quia difficile eſt quod negauit ſuprã de ſuis votis paraſitus adductus eſt ad cœnandum: ideo & accingar dixit. ſic enim dicimus in magnis rebus ſuſcipiendis. vt Accingũt omnes operi. ¶ Saluete: ſupplex ſine gratia & timore, nõ inimicus & infeſtus. ¶ Tu fortaſſe q. f. h. ſ. n. hoc totum ſuperbe: ac minaciter inquit adoleſcens. ¶ Scio: cõpendium poetæ, ne rurſus eadẽ dicerenť. ¶ Conſpicor: cõmune verbum eſt conſpicor. ¶ Vobis f. & hoc ſtulte. quis enim & riualibus & inimicis fretũ ſe eſſe dicat. dei ανακολουθον, & vitioſa reſponſio ẽ, niſi enĩ addideris ſuꝫ, erit & ſolœciſmus conuenicns loquẽti impolito hoi. ¶ Scis q̃ f. ab ea ſubaudiẽdũ ẽ. ¶ Miles e. t. hoc contumelioſe. & proprie vt militi miles inq̃t: Edico tibi. ¶ Si te i. p. o. hoc eſt: ſi vel caſu inuenero. Et in platea, inquit, nõ circa meretricis fores. ¶ Nihil ẽ ꝙ d. nihil pro nõ. vt ſit: Non eſt ꝙ dicas mihi. i. nihil ẽ ꝙ dicas: pro vt dicas mihi. vt ſit ꝙ pro vt: aut quod pro quid. vt ſit dicas mihi: certum eſt autẽ ſic veteres locutos eẽ. ¶ Alium q. aut aliũ ꝑ quẽdã poſuit. vt ſit quẽdã q̃rebã. i. aliquẽ aut alium: hoc ẽ nõ queꝫ tu putas: hoc eſt aliũ, non Thaidem. ſed ſi aliam diceret: neq; cõmode, neq; loqueretur. prævalet enim maſculinum genus. ¶ Periſti: ordo eſt: Poſtquam in platea hac offendero periſti. ¶ Eia: interdum hortantis eſt. ergo nunc eia correctionem ſignificat. ¶ Non e. v. t. ſ. locutio annotanda mite laudauit: & perſuadere potuiſſet. ¶ Veſtrum t. ſ. non veſtrum ſuperbum. ¶ Veſtrum: ſcilicet abſolute. vt Pol Crito a. o. ergo ſubaudiamus vel ingenium, vel animum, vel morem, vel inſtitutum. ¶ Prius a. p. mira inſinuatione agit: qui non vt conſentiat: ſed vt audiant petit. & bene prius quaſi non obſtet: quo minus faciant quid velint. tum deinde ꝙ attentionem excitat, addidit paucis: deinde ſi placuerit. facilius enim flectitur cum quo non pugnamus, vt conſentiat. ¶ Prius a. quid: fiduciam oſtentat perſuaſoriam reꝫ dicturi. ¶ Audiamus: bene non faciamus, ſed audiamus dixit. nam prima oratoris impetratio in mala cauſa eſt audiri meruiſſe. ¶ Tu con. p. i. T. Thraſo hoc in bonam partem accepit: & ideo paret. putat enim vel turpem eſſe ſi humiliter precetur ſuo nomine: ſeq; audiente paraſitus, vel incongruũ ſibi eum præſens non a Gnatone laudeť. ¶ Iſtuc t. non ad ſe vocat: ſed locum oſtendit, quo abeat, atq; concedat. ¶ Principio e. v. a. videt neq; ſe odio haberi: neq; oſtẽdi animos audientium in militis nomine. hoc ergo oratorie pro eo homine: in quo offenditur eum: in quo non offenditur poſuit me. ¶ Huius q. ſ. id ſ. m. c. m. deeſt tãtum aut eſt: vt ſit me huiũ quicquid eſt quod facio: id facere maxime cauſa mea. hic a perſona diſceſſit: & rem non odioſaꝫ pro odioſa poſuit: ideſt paraſiticam pro æmuli amore, & commodo. ¶ Vtrum ſi idem vobis prodeſt: multum attulit ad perſuadendum non eſſe commodum militi admitti: ſed ſuum commodum & ipſorum eſſe commodum. ¶ Vos non id facere inſcitia eſt: oratorie & ſcḋm inſinuationis præcepta ſic dixit. nam remittendo, & dubitãdo magis flectit animos quaſi aperte, ac pertinaciter aſſeuerer.

Virgi.

Virgi.

Q uid id eſt?Gn.militem riualē ego recipiendum cenſeo.Ph.hē
Recipiendum?Gn.cogita modo,tu hercle cum illa Phædria
Et libenter uiuis,etenim bene libenter uictitas.
Et quod des paululum eſt,& neceſſe eſt multū accipere Thaidē;
Vt tuo amori ſuppeditare poſſit,ſine ſumptu tuo.
Ad omnia hæc,magis opportunus,nec magis ex uſu tuo
Nemo eſt.principio & habet quod det,& dat nemo largius.
Fatuus eſt,inſulſus,tardus,ſtertit noctesq; & dies.
Neq; iſtum metuas ne amet mulier,facile pellas ubi uelis.Ph.
Q uid agimus?Gn.præterea hoc etiam quod uel primum puto,
Accipit homo nemo melius prorſus,neq; prolixius.Ph.
Mirū ni illoc hoie quoquo pacto opus.Ch. idem arbitror.Gn.
Recte facitis,unum etiam hoc uos oro,ut me in ueſtrū gregem
Recipiatis.SATIS DIV hoc iā ſaxū uorſo.Ph.recipimus.Ch.
Ac libenter.Gn.at ego pro iſto Phædria,& tu Chærea
Hunc comedendū,& deridendū uobis propino.Ch.placet.Ph.
Dignus eſt.G.Thraſo ubi uis accede.Thr.obſecro te quid agi(mus?G.
Q uid?iſti te ignorabāt.poſtq̄ eis mores oſtēdi tuos,
Et collaudaui ſecundum facta & uirtutes tuas,
Impetraui.Thr.bene feciſti,gratiam habeo maxumam.
Nunq̄ etiam fui uſq̄ quin me omnes amarent plurimum.Gn.
Dixin ego in hoc eſſe uobis Atticam eloquentiam?Ph.
Nihil pter promiſſum eſt,ite hac,uos Valete,& PLAVDITE.

Ego calliopus recenſui

DON, ¶ Militē e.r.r.c.artificioſe ſatis ſemel intulit oē qđ durum dictu ad perſuadendū erat. nā q̄ militē & riualē dixit:ad eā rem valet,vt magis admittēdus ſit,q̄ excludēdus. & ſimul fiducia ſic dicētis parat animos ad audiēda q̄ dicet. ¶ Militē ego r.r.c.riuales dnr æmuli de mulieribus:facta trāſlatione nō a feris beſtiis:quæ ſitiētes,cū ex eodē riuulo hauſtū petūt, in ṗliū contra ſe

Cicero inuicē cōcitant.ſic Cice. Cælio:Sin erit ex illo fonte riualis inquit. &

Home, Home.G. ¶ Cenſeo:vide virtutē poetæ.nō enī dixit peto,ſed cenſeo:tanq̄ illis modo cōſular,neq; pro milite agat. ¶ Militem ego ri.cōſidera quo vultu hoc dicendum ſit,& intelliges & militē & riualē & recipiendum & ego cēſeo quāta ſignificāt.nō enī dixit Thraſonem,ſed militē:quod nomē ad ſtultitiā valet. non ſociū, ſed riualem: qđ oſtēdit q̄nq; riualis in meretrice capiendus eſt:hunc potius eligendum,non excludendū, ſed recipiendū dixit: vt & oſtēderet adeo prodeſſe:vt ēt de induſtria retinendus ſit.non volo aut rogo, ſed cēſeo: vt conſiliarius non paraſitus videat loq.nam q̄ ego addidit:nō dicto vſus ē,quo vti ſolēt,q plus in negocio vidēt.nam ſic in Phor. Viris c. Quæ ſi in rē tuā inuenerit:ego faciā ſedulo:hūc dixiſſe credo:ego amplius deliberādū cēſeo. ¶ Cogita mō:aut mō tm̄ mō ſignat:aut tpis ē aduerbiū.& ſimul incerta diſtinctio ē. ¶ Et lib.v.i.bonorū ciborū extat edax. ¶ Suppeditare p.ſ.t.aut ſuppeditare p ſuppeditari:aut deeſt ſe.vt: Accingūt oēs opi. ¶ Ad oia h.o.n.m.e.v.t.n. locutio eſt ex negatiua tertia.vt Agrū in his r.m.n.p.h. ¶ Ex vſu magis:p vtilior. ¶ Et mag.o.p opportunior. ¶ Nemo eſt:i hoc eſt opportunus ¶ Habet quod det: vt diues. ¶ Et dat n.l. vt liberalis. ¶ Fatuus ē h.e.ex vſu ſuo. ¶ Inſulſus:ſine ſale,& ſapientia: aut ſine ſaltu,& facilitate. ¶ Tardus:in Venerē.ſ. ¶ Stertit: plus dixit,q̄ dormit. ¶ Noctesq; d. plus ſignat, q̄ ſi diceret diebus & noctibus.vt hoc ipſo noie cōſiliarii auctoritas ineſſe

Fatuus videat. ¶ Fatuus:inepta loquēs,a fando fatuus dr:inde

Faunus Fauni fatui:& Nymphæ fatuæ dictæ ſunt.Fatui igit ſunt,q verbis,& dictis fatui ſunt.Inſulſi vero corde,& aio. ¶ Tardus:corpe & mēbris,quāquā & itellectu tardos vocam⁹:q ſtulti ſunt.ſed melius ē ſic intelligi:vt ea vitia videat dicere, quæ inamabilē faciāt:aut diuitē,largūq; amatorē. nam aut verba cōmēdat,vt Pēdetq; iterū narrātis ab ore,hinc fatuus eſt.aut ſapiētia gratum facit.vt Multa viri virtus aio,& hinc inſulſus ē.ſʒ mihi videt fatuū dicere tm̄ q glorieſ,& blādiri amicæ neſciat.Inſulſuʒ q nō ſit fallax,& cupidus coit⁹. Tardū,q nō facile explicet Venerē:q̄ res meretricibus odioſa eſt.Fatuus.i.inſulſus.Sunt q tardos aio putāt.Inſulſum dictis.ſed male:nā fatui quoq; Dii ſunt,q & Fauni dnr.& nō ſtulti,ſed multū fantes.i.loquētes.fatuus ē inſulſus.Hæc quæ nūc addidit:& nō ſuperioribus pendēt:ſed ſuperiora velant plurimū. nā qa diues,& liberalis potuit obeſſe riualibus:hæc oia bona in milite corrūpunt:q; fatuus:q; iſulſus: & cetera,q̄ ipſe pſequit. ¶ Fatuus,inſulſus:hæc bn̄ addunt, qa dixit:Et habet qđ det:& dat nemo largius.ob rē eā valebat vt amaret miles a meretrice:& pponēdus omnibus eēt. ſed ingrata ſunt mulieribus, maximeq; laſciuis hæc oia, q̄ ſubiicit fatuus & inſulſus.hoc p aceruo vitiorū cū q̄dam vultus iprobitate ꝓnū.iādū:quo magis res i medio poſita eſſe videat. ¶ Vbi velis:qū velis. ¶ Quid agimus:initiū cōſenſionis,dubitatio ē eius,q negauerit. Hoc ēt deeſt vel habet. ¶ Q d:ego paſitus.ſ. ¶ Primū p.primū puto q̄ſi paratus.

¶ Accipit hominē.accipit:paſcit:inuitat.vt Illos porticib⁹ rex accipiebat i amplis. Accipe

¶ Nemo melius pſus: horū alterū appat:& alterum indicat copiam. ¶ Mirus niſi illoc hoie q.p.o.e. facete dixit adoleſcens rei parcus:& qui putet amoreʒ ſine damno eſſe oportere: quiq; fallerit meretricē: non ſolum eiiciendum eſſe militem: ſed etiam quouis modo ſuſtinendum, ac perferendum. ¶ Mirū ni illoc homie quoquo: obtinuit paraſitus iam qđ negabat. prio deliberatuʒ: vt qđ agimus. poſt cōceſſuʒ: vt mirus niſi hoie,q.d. ac miſū hoc, inqr,eiuſmodi ē:vt ēt cū mala cōditiōe patiēdū ſit. ¶ Idē ego arbitror: ſane op⁹ fuit cōſenſione, pcipue Phædriæ,cuius res agitur,nā ita & ſeruata perſona eſt tarde conſentiētis amatoris. ¶ Recte factis:gratiarū actio eſt. ¶ Vnū ēt vos oro: ſubtiliter ēt paraſitus hic ſe adiungit,ſuaſq; pres circa hos agit. ¶ Satis diu iā hoc ſaxū voluo:vide queādmodū ſeruat ſe paulatim ēt in eorū aſſentationē ex vituperatione militis. ¶ Hoc ſaxū voluo:puerbiū in eos,q inextricabili labore afflicti ſunt.& bn̄ ſaxū de ſtulto milite ait.& ſeipſum Siſyphū Phædria ſecit. ¶ Hoc ſaxū voluo:velut Siſyphus apud inferos. ¶ Vt me in v.g.iā laudat:& nimis paraſitus eſt: ſi recorderis eūdē dixiſſe:Facete,lepide,laute n.ſ. ¶ At ego pro iſtoc Phæ. ſubaudiamus & ſum hic aliter: nō vt paraſitus ait. ¶ Phædria,& tu Chæ.ambos noiat: q̄ſi legibus paciſcant. ¶ Hūc comedēdū,&:cū cæteris rebus ſūmus poeta ēt fidē oſtendit amicitiæ paraſiticæ exēplo Gnatonis de milite loquēs hoc mō. ¶ Propino:facete ſic dixit vt paſitus:& vt,q de eo cōuiuio loqret. ¶ Dignus:hęc verba vltima lōgi ſermonis eiuſmodi ſunt:vt miles hæc audiēs laudatū ſe eē,& approbatū exiſtimet. ¶ Vbi vis:honorifice reuocat allegatū.cū iniuria dicēdū vbi vis:qa accede imparatiuū erat:& vbi niſi qū intellexeris vitiū ē. ¶ Iſti te ig.figura φιλολογία.ad vtrūq; eniʒ ptinet:& ad laudē,& ad mores oſtēdit:& hoc ambiguū. ¶ Secūdū fcā & virtutes tuas:& hoc amphiboliū.nā virtutes ironicos p vitiis poſuit.vt Neſcis q vir ſiet. & Ornatus eēs ex tuis virtutib⁹.fcā & virtutes pprie militib⁹ aſcribunt. ¶ Facta & v.amarior ē ironia in vitioſos hoies,q̄ veritas. ¶ Nūq̄ e.f.v.nunq̄ & locū,& tps ſignat. ¶ Vſq̄:locū magis.Nūq̄ p nō,Et nunq̄ vſq̄:p nō vſq̄.i.nuſq̄. ¶ Quin me o.ama.contrariū ſuperiori.qđ ē enim q̄ bn̄ nō fecerit qcq̄, ſi in illo eſt vt amet. ¶ Atticā elo.& hoc ironicos:vt illa q̄ ſupra Atticā dicit,verā,atq; germanā:qa excultior eloquētia dr Attica:& ſūmi oratores Attici appellati ſunt. ¶ Prætermiſſum eſt: & hoc anceps ē intellectu gemino ad vtrūq;. ¶ Ite h.quo vos ꝑmiſit paſitus:an ad meretricē:an ad cœnā militis: vt pmiſicar paſitus:an ad meretricē:an ad cœnā militis : vt pmiſie hoc ego credo,& cēſeo. ¶ Ite h.comeſſatū.ſ. ad militē, vel Thaidi,ſi cœnæ interfuit meretrix,qūo poſt acta ſunt oia. cū mētio noctis fcā nō ſit, oia poſt cœnā geſta ſunt : nō cōpleta p rixā cœna,nō ſuperfuit plurimū tēporis ad agendū.

O Populares

GVL.

O Populares &c. Hic pſona Chæreæ eſt ſeruēs gaudio: vt adoleſcētuli ē in pſpis rebus. Chę. Chærea inſane exultās pp nuptias, q̄s videt ſibi patas: in hęc verba pꝛorūpit alloquēs Parmenonē: vt populus & miles iſtruant qd int⁹ geſtū ſit. o populares. i. gratī & populo grati, ſeu fauorabiles. vel o vos q eſtis de pp̄lo: aut q hētis aurā. i. fauorē pp̄li: iudicetis an ſitis fortunatiores me. Ecqs. i. vtrū aliqs. viuit hodie. i. hoc tpe. fortunatior. i. felicior me. deīde ſibi rn̄det. hercle nemo qſq̄: abūdat qſq̄. nemo inq̄ eſt fortunatior me. nā plane. i. olo vel certe. Dii oñdere. i. pbuerūt: explicauerunt. oēm ſuā ptātē in me. i. erga me. cui. ſ. mihi. tot bona. i. tot pſpa. oīgerūt mihi tā ſubito. i. repēte. Par. qd. i. cur. hic. ſ. Chærea. ē letus. Chæ. o mi Parmeno. o inuētor, tāq̄ ſapiens. o inceptor, tāq̄ audax. o pfector, tāq̄ oſtās. oim mearū voluptatū. i. delitiarū. Sci. i. verū ſcis. me: abūdat me: i qb⁹ gaudiis ſim letis Pāphilā meā. i. quā amo. iuētā. i. cōptā eē ſup. ciuē: Atticā. ſ. q. d. igenuā. Par. audiui. i. accepi ita eē. ſ. Chę. ſcis Pāphilā eſſe ſpōſā. i. pmiſſā mihi. hic eni ſpōſus ſa. ſum deriuat. & eſt pticipiū. Par. Dii ita me amēt: modus eſt iurādi. q. d. ita me Dii amēt ſicut ex aīo dico hoc bū ſcm eſt. ſ. q tibi Pāphila pmiſſa eſt. Gn. audin. i. verū audis id: qd hic. ſ. Chærea ait. & hoc vultu mutato & turbato ait. Chæ. autē. i. ſed. tū. i. deīde. gaudeo oēm amorē eē frī meo i trāqllo. i. in tuto: ſine pturbatiōe vlla: aut otētiōe. & bū in trāqllo: nā mari & tēpeſtatibus ois amicæ mobilitas & iſtabilitas cōparat. vna ē domus. i. vnica eſt māſio frī & Thadi. Thais cōmēdauit. ſ. Lachi. i clītelā. i. ꝓtectionē, & defēſionē, ac pꝛocinīū: cū pr̄ ſit aduocat⁹. a clīēs dr̄ clīētela. Eſt aūt clīēs cōſultor, q pꝛonū ſeqtur ſeu aduocatū: vt ab eo cā ipſius clientis agat. & ita clīētela dr̄ illa defenſio: & illud pꝛocinīū. capiēt

Cliens
Clientela

pōt p illa amicitia, quā ociliat ſibi aduocatus cū clīētib⁹ cās eorum defendēdo. vt hic aduocatus multas hēt clīētelas. i. (qd inepte dr̄) multas practicas. Aliq codices hñt: Cōmēdauit ſe in clīētu'ā & tūc ſic itellige; cōmēdauit. i. tradidit: cōmiſit ſe in clīētulā. i. p clīētula & famula. pr̄i meo. i. cuius ſit pr̄ pꝛonus futurus. nā a clīēs ſit clīētulus la lū: vt mācipiū diceret. clīētulū in neutro faltē legi: ſatis clīētulus & clīētula. Th. inq̄ dedit ſe nobis in fidē. i. fidelitatē & beneuolētiā: vt eſſemus illi fideles: & bū illi cuperemus. Par. igit Thais eſt tota fratris tui. ſ. Phędrię. Chę. ſcʒ. i. certe. ipſa eſt tota eius. hic eni ſcʒ affirmatiue ſumit. Par. iā. i. nūc. hoc eſt aliud qd. i. ppter qd gaudemus. qa miles Thraſo pellet. i. exturbabitur foras. Chæ. tū. i. deīde. tu Parmeno fac q̄primū. i. citiſſime. vt frater. ſ. Phędria. audiat hæc. ſ. & amorē ſuū eē in trāqllo: & militē pelli foras. vbiubi eſt. i. vbicunq ſit. Pa. viſam. i. ibo ad vidēdū: an ſup. ſit domi. alii hñt domū: & tūc ē ſenſus: Viſam domū. i. ibo domū ad vidēdū. an inueniam eum. Thra. o Gnato nūquid dubitas. q. d. nō. qn. i. q non. ego nūc pierim. i. ſim pditus. ppetuo. i. ſine remedio. Gna. ſine dubio. i. pculdubio. opinor. i. mea eſt opinio. te periiſſe ppetuo. vel opinor te piiſſe ſine dubio: nō āt ppetuo. Chę. qd cōmemorē. i. expouā. aut laudē. i. cōmēdē. primū. i. ante cætera. maxime. i. plurimū. q. d. neſcio ex his rebus tā pſperis, q̄ cui pferre debeā. vtrū ſup. laudē illū. ſ. Parmenonē. qui mihi dedit cōſiliū vt facerem. i. vt deducerer ſuppoſitus ad Thaidem. an laudē me: qui auſus ſim incipe: ideſt inire tale factū. an collaudem. i. debeam collaudare. fortunā: ideſt ſucceſſum. q̄. ſ. fortuna. fuit gubernatrix: ideſt directrix. in eo facto. q. ſ. fortuna. concluſit: ideſt contulit: coniecit. tam opportune. i. tā apte: ita tempeſtiue. tot res & tātas: ideſt tam proſperas & tāti ponderis in vnum diem. an: ideſt vtrū. collaudē feſtiuitatē: ideſt ſermonis ſeu orationis lepiditatem, ac ſuauitatē. & facilitatē. i. benignitatē pr̄is, q & mihi amanti nō obſtitit: & vt facilis ignouit. vn̄ feſtiuitas in dictis eſt: facilitas vero in aīo & factis. Tria aūt ſunt in vita hominū: conſiliū: factū: ſucceſſus. Conſiliū eſt animi: factū corpis: ſucceſſus fortunæ. o Iupiter obſecro: quaſi p ſacra rogo. ſerua. i. conſerua nobis. hæc bona. i. has pſperitates. Dii &c. Hic introducit Phædria e domo ſua veniēs: vt fratri cōgaudeat. audierat eni q̄ geſta eſſent apud Thaidem ex Parmeno

Cōſiliū
Factus
Succeſſus

nis relatiōe. ibi etiā interuētu paraſiti, Thraſo miles in partē amoris meretricii admittit a Phædria. Phę. Dii vſam fidē: p admiratiōe eoꝝ, q̄ audiuit facta, et cōpit in exclamatiōnē hāc ad Deos factā: implorās de amore eoꝝ fidem. i. opē & auxiliū: vt ſatis eſt interpretatū. hic tn̄ pprie nō inuocat: ſed tm̄ admirat. vt ſolemus chriſtiani admirātes aliqd dicere: Bone Deus q̄ta pbitate vir ille viget. deinde ſubdit cām admiratiōis, ingens. q̄ incredibilia. i. maxima, & ſua magnitudine excedentia fidē Parmeno narrauit mō. i. pauloante. ſed vbi frater eſt. ſ. Chærea. Chæ. frater tuus. ſ. ego. adeſt pſto. i. pn̄s eſt, vel ppe, vel iuxta te. & loquit in tertia pſona de ſeipſo. Phæ. gaudeo & te adeſſe: & te res tuas ex ſnīa bene geſſiſſe. Chæ. ſatis credo te. ſ. gaudere mea gaudia. o frater nihil eſt dignius qd amet. i. nulla meretrix eſt dignior, q̄ amet hac Thaide tua amica. vbi vſus eſt Terē. oſone neutra p oſone fœminina ſuauitatis gr̄a. ita. i. adeo. eſt fautrix. i. fauorē pbens. nr̄æ familiæ. i. nr̄ę cognationi. Ph. hui: ridētis eſt interiectio hic: & amatorie dicta. laudas mihi illam Thaidē. q. d. mihi gaudēti: & q eā optime noui. Thr. Perii. q̄to minus ſpei ē mihi, tāto magis amo. i. amore capior. o Gnato obſecro te vt. ſ. me in hac re iuues. ſpes ē in te. q. d. nihil mihi ſpei eſt reliquū niſi in te ipſo. Gna. qd vis. i. cupis me facere. Deinde ſubiūgit. faciā ſi admonitus. ſ. fuero. qd velis efficiā, & laborabo morē gerere tuæ volūtati. Pōt etiā ſic ſumi iterrogatiue: Quid vis faciā. i. qd petis a me fieri: vel qd vis qd ego faciā: vel ſine iterrogatiōe ſic: Faciam qd vis: vt ſit cōpoſitū nomē: p faciā qdlibet. q. d. faciā qcqd volueris. Thra. pfice pcibus. i. pcatio. aut pcio. i. donis. hoc. ſ. vt hęreā. i. maneā. tādē. i. faltē (dicit Dona.) apud Thaidē. in aliq̄ parte. i. q ſit mihi aliquid loci faltē apd eā. Gna. id qd vis eſt difficile factu. ſ. Th. ſiqd collibuit tibi. i. ſiqd capeſſis, aut ſuſcipis faciendū: facile eſt pficere ſup. vel. i. facile factu ſup. Dona. vult ſi qd: p ſiqdē capi. vt ſit ſenſus: Si collibuit tibi pficere illud ſup. de quo locutus ſum prius. i. facile factu tibi. noui te. i. tuā induſtriā: ſi effeceris hoc. ſ. vt hæreā apud eā. optato a me qduis. i. qdlibet donū & pmiū. feres. i. hēbis. tolles a me id optatū. i. qd a me optaueris. Donū tn̄ aū factū, q̄ poſt factū dat, ſicut & munus. pmiū vero nō niſi poſt fcm̄. donū inſup volūtariū eſt: mun⁹ vero debet. Gna. ita ne. i. ita ferā a te donū & pmiū ſi effecero qd vis. Thra. ſic erit. i. ita fiet. Gna. ſi efficio hoc qd petis: poſtulo vt tua dom⁹ pateat. i. ſit apta mihi. & (qd vulgo dr̄) ſit ad meū pceptū. & te pn̄te. i. qn̄ tu eris pn̄s. & te abſente. i. cū fueris abſens. poſtulo inq̄ vt locus ſit ſemp. mihi inuocato. i. inuitato: ſi in augeat. qd ſi priuet, ſenſus eſt: Locus ſemp ſit mihi nō vocato. i. q̄uis nō ſim inuitatus: ſed mea ſpōte venerim. niſi qs velit inuocato futurū eſſe iperatiui. verū tn̄ lōge melior ē ſuperior expoſitio. Thr. do fidē. i. ſpōdeo: iuro: cōfirmo. futurū. i. quod erit ita vt petis. Gna. accingar. i. me parabo ad id: ac viribus vtar: ſiue (qd barbare dr̄) iplebo me ad faciendū. Accingar aūt dicimus in magnis rebus ſuſcipiēdis. Virg. Accingunt oēs opi. Phæ. quē hoiem audio hic. deinde aiaduerſo eo, ſeu perpto, ſubdit ſuperbe & minaciter: o Thraſo. Thra. ſaluete. i. ſalui eſtote. vos ambo frēs. ſ. Phædria & Chærea. Phæ. tu fortaſſe neſcis quę facta ſunt hic. Thr. ſcio ea. ſ. q̄ facta ſunt. Phę. ergo ſi tu ſcis. cur cōſpicor. i. video: cōſpicio. te in his regionibus. i. in his locis: in qbus moratur amica. Thr. ſum ſup. fretus. i. cōfiſus. vobis. i. veſtra amborū clemētia. Phæ. ſcin. i. ſcis ne. q̄. i. quātū. fretus. i. cōfiſus eē debeas nobis. vt ſi diceremus: Tam illo fretus eē debes, q̄ inimico & inuido. i. tm̄ illis debes cōfidere, q̄tū inimico. O miles: minaciter & acerbe hic cū milite agit. edico. i. pcipio tibi: vt dux edicit militib⁹ ſuis. ſi poſthac. i. poſtea: poſt hoc tps. offendero. i. inuenero te. vnq̄. i. aliquo tpe. in hac platea. i. plantie, & pte vrbis. nihil eſt. i. nō opoitet vt ſic loquar qd tu dicas mihi. vel eſt qd. i. ppter qd. dicas. i. dicere debeas mihi. q̄rebā aliū. i. nō illū quē putas: vbi maſculinum genus prævalet. quāuis fortiſſan intelligat poeta fœminaʒ forſitan dico. Nam quid phibet etiam rite intelligi maſculinum. vt ſi quis me rogaret: Quid mihi velleʒ: vel quē quærerē. rn̄derē de more: Nō illum quęro quem tu putas. Dicit

Virgi.

Fretus
pro confiſus

autẽ aliũ q̃rebã:nõ ꝑ alio: vt vulgus grãmaticorũ ſomniat.
Nihil eſt inquã qđ dicas mihi Habui iter hac.i. ꝑ hũc locũ:
hoc eſt mihi fuit hac eũdũ,ſeu trãſeundũ. Periſti.i.mortuus
Eia corrigẽtis es ſi hoc feceris,ſeu ꝑditus es. Gna.eia:interdũ hortãtis eſt,
nũc eia correctionẽ ſignat.haud.i.nõ.decet.i.nõ ẽ honeſtũ.
ſic velle facere.ſ. Phæ.dictũ eſt.i.ſic ſtat ſnia:certũ eſt. Gna.
nõ cognoſco vr̃m genus ſup.vel ingeniũ:vel morẽ:vel iſti-
tutũ:vel aium eſſe.ſup.tã ſuperbũ.i.tã inſolẽs:vt id efficere
nõ dubitetis.Phæ.ſic erit:vt dictũ ẽ. Gna.prius audite pau
cis.i.breui ſermone:qđ dicturus ſum. qđ cũ dixero.facito-
te.i.faciatis.ſi placuerit.i. ſederit aio vr̃o : & ſi viſum fuerit
bonũ.Phæ.audiamus qd dicat ſup.Gnato.o Thraſo cõce-
de.i.vade:vel cõfer te paululũ.iſtuc.i.in iſtũ locum: quẽ tibi
oſtẽdo.nõ eniʒ eũ ad ſe vocat:ſʒ locũ oſtẽdit:quo abeat,atq̃
cõcedat.Principio.i.i primis.ego vehemẽter volo vos am-
bos credere mihi hoc.i. hãc habere mihi fidẽ. qcqd.i. quã-
cũq̃ rẽ.huius.i.ex hac re faciã.me facere id maxime.i. ꝑci-
pue.mea cauſa.i.ꝑ mea vtilitate.verũ.i.ſed.ſi idẽ qđ faciã,
& dicã nũc ꝓdeſt vobis.inſcitia eſt.i.ſimplicitas: ignorãtia:
vel imprudẽtia eſt.vos nõ facere.i.ſi vos nõ faciatis. Phæ.
quid eſt:Gna.cẽſeo.i.iudico. militẽ riualẽ.i.æmulũ eiuſdeʒ
meretricis amatorẽ. Facta ẽ aũt nominis huius trãſlatio a
feris:q̃ ſitiẽtes cũ ex eodẽ riuulo hauſtũ petũt, in ꝑliũ cõtra
ſe inuicẽ cõcitanĩ.cẽſeo ergo riualẽ recipiũdũ.i.admittẽduʒ
in aliqua parte apud Thaidẽ.Phæ.Hẽ:indignãtis eſt:reci-
piũdũ videlicet cenſes. Repetit enim Phædria id verbũ qđ
ſibi accidit moleſtũ. Gn.mõ.i.tãtũmõ, vel nũc,cogita.i.cõ-
ſidera.hercle tu libẽter viuis.i.cõſuetudinẽ habes, & fami-
liaritatẽ viuẽdo cũ illa.etenim:vel ſit vnũ verbũ:pro q̃a.vel
ſint duo.i.& certe.bñ.i.valde.libẽter victitas.i.bonorũ cibo
rũ edax exiſtis cũ illa. & qđ des.i. dare poſſis. paululũ eſt.i.
paruulũ admodũ eſt.& neceſſe eſt Thaidẽ accipe multũ do
norũ.ſ.vt poſſit ſuppeditare ſe ſup.i.ſubminiſtrare ſe faciẽ-
do copiã ſui. aut vt poſſit incũbere.i. indulgere tuo amori,
ſe ſuppeditãdo tibi:& tuæ volũtati morẽ gerẽdo. & hoc ſi-
ne ſumptu tuo.i.ſine ipẽdio fortunarũ tuarũ:q̃ paucæ ſunt:
nec diu poſſent continuare.nemo eſt magis opportunus.i.
magis cõgruus.ac magis ex vſu tuo.i.vtilior tibi:nã ex vſu
ſignat ex vtilitate.vſus eniʒ interdũ ꝑ vtilitate capiĩ.nemo
eſt ergo magis ex vſu tuo ad hæc oia videlicet:vt ſine ſum-
ptu tuo:& victites cũ ea:& Thais multũ accipiat &c.Prin-
cipio.i.in primis.& hʒ qđ det.i.hʒ vñ poſſit munera ſacti-
tare,tanq̃ diues.& nemo dat largius.i.copioſius,velut libe
ralis.hæc aũt i eo bona corrũpunĩ.eo ꝙ fatuus.i.inepta lo-
quẽs:a fando.inſulſus.i.ſine ſale.i.ſapiẽtia, vel vrbanitate.
Id eniʒ ſal ſignãt.nã ſales ſunt facetiæ,ſeu vrbanitates.Inde
ſalſus hõ dr̃.i.vrbanus,facetus, lepide loquẽs. Inde iſulſus:
a mutata in v.quaſi nõ ſalſus.i.nõ vrbanus, aut facetus:ſed
potius inſipidus,& illepidus.eſt ẽt tardus.i.hebes:torpidus
corpore & membris:& forte intellectu & ingenio obtuſus.
Itaq̃(vt Dona.inqt)Fatui ſunt,q verbis & dictis fatui ſũt:
inſulſi vero q corde & aio. tardi aũt ſunt q corpe & mẽbris
torpidi ſunt:ẽt & intellectu tardos vocamus. Stertit.i.dor-
miẽs in ſomnũ ꝓrũpit.noctes & dies.i.diebus & noctibus:
vel die ac nocte:vel noctu, diuq̃ : aut luce, ac tenebris. iſta
eniʒ oia idẽ ſibi volũt. Neq̃ metuas.i. ne verearis.ne.i. vt,
& vt.i.ꝙ.mulier Thais amet iſtũ.ſ. militẽ: ꝑ contẽptũ dicit
iſtũ.facile pellas.i.repellas eũ ab ea.vbi.i.qñ:vel cum velis.
Phæ.qd agimus:initiũ hoc ẽ cõſenſiõis. Gna.ꝑterea.i. ꝑter
ea,q̃ dixi de eo hoc deeſt ſup.vel hʒ hoc qđ.vel.i.ẽt.puto.i.
reputo.primũ.i.ꝑcipuũ:q̃a paſitus,q cupio laute epulari &
replere vẽtrẽ.Nemo accipit.i.iuitat:excipit:tractat: paſcit.
Virgi. Virgi.Illos porticibus rex accipiebat in amplis.i. paſcebat,
tractabat.Nemo ergo accipit hominẽ aliquẽ ꝓrſus.i.omino.
melius.i.lautius:appatius.neq̃ ꝓlixius.i.largius:copioſi⁹.
Cice. nã ꝓlixus iterdũ ſignãt largũ.vt ſæpe Cice.hʒ i ſuis Epiſt.
Phæ.mirũ ẽ ſup.ni.i.ſi nõ.opus ẽ.i.ſi nõ indigemus.illo ho-
mine.ſ.milite.quoquo pacto.i.quocũq̃ mõ ſit opus.Chæ.
ego arbitror hoc idẽ.ſ.opus eẽ illo hoie.Gna. recte facitis:
ita videlicet iudicãdo:& in hoc gratuʒ quodãmõ ẽ actio.ẽt
oro vos vnũ.i.a vobis vnũ flagito,vel peto,nam oro duos
regere põt actõs. vt recipiatis.i.aſcribatis me.in vr̃m gre-
gẽ.i.in veſtrã cõitatẽ,ſeu in vr̃am ſocietateʒ, & catetuã:vt
ego ſim vnus ex numero vr̃o.iã ſatis diu.i.iã ſatis lõgo tpis
ſpatio, voluto hoc ſaxũ.i.deduco iſtã materiã: & ad hoc rẽ-
do:vt habeatis militẽ:cuius ſumptib⁹ meretricẽ foueatis:&
me in vr̃am recipiatis fidẽ & ſocietatẽ. Eſt enim ꝓuerbiũ in
eos, q inextricabili labore(.i.labore cuius exitũ videre non
pñt)afflicti ſunt.qđ a Siſypho latrone tractuʒ ẽ: q ꝑ ſup-
plicio æterno ſaxũ iextricabiliter apud Inferos voluit:neq̃
illius reuolutiõis exitũ videre põt. Vbi enim dici ſolet: Iãdiu
ſum in hoc labore:vel Iãpridẽ deduco iſtã materiã,diceret
elegãter:Iãdiu hoc ſaxũ voluo. Phæ.recipimus te Gnato-
nẽ in gregẽ noſtrũ.Chę.ac:ꝓ &.libẽter.i.libẽter recipimus
inquã te. Gn.at ego Gnato ꝓ iſtoc.i.iſta re:pro iſto bñficio
ꝙ me admittitis in gregẽ veſtrũ.o Phædria,& tu Chęrea.
ꝓpino.i.porrigo:offero vobis hũc militẽ comedẽdũ.i.quã-
tũ ad ſubſtãtiã ſuã,ac rẽ familiarẽ cõſumendũ.& deridẽdũ.i.
illudẽdũ.Propinare ſignificat potũ dare:ſiue aliquẽ prouo-
care potu. Et vbi dici ſolet Bibo tibi: dicendum latine foret
Propino tibi. Valerius lib.iii.ca.de fortitudine:Ridẽſq̃ ſer-
uo publico,q eã tradiderat Critiæ,inqt,propino. Chæ.pla
cet.i.volum⁹ vt aut recipiaĩ:aut derideaĩ:ac bonis euacue
tur.Phæ.dignus eſt q.ſ.comedaĩ ac rideaĩ: ſed noluit id eſ-
ferre:vt illa vltimis verbis ſublata voce enũciatis,exiſtimet
miles ſe laudatũ,& ꝓbatũ.Gna.o Thraſo accede, vbi.i.qñ
vis.Nã vbiuis aduerbiũ loci nõ habet hic locũ poſt verbuʒ
motũ ſignificans. Thra.obſecro te.i.te rogo.qd agimus.i.
quid facimus:qũo ſe habet res mea. Gna.qd.i. petis qd aga
mus.iſti.ſ.Phædria & Chærea.ignorabãt.i.nõ nouerãt te.
ſed poſtq̃ oſtẽdi mores tuos:amphibolũ. nã ſunt boni mo-
res,& mali.& poſtq̃ collaudaui te ſm facta.i.geſta & virtu
tes tuas.impetraui.i.obtinui,qđ volui. Ironice aũt hæc oia
dñr. Amarior enim eſt ironia in vitioſos hoies, q̃ veritas.
Thr.bñ feciſti, & habeo tibi maximã gratiã. etiã nunq̃ fui
vſquã.i.in aliquo loco(Dona.vult capi nunq̃ pro nõ.nihil
tñ ꝓhibet qn poſſit tpaliter ſumi)qn.i.ꝙ nõ.oẽs hoies ama
rint.i.amauerint me plurimũ. Gna. alloqtur Gnato Phæ-
driã & Chæreã.dixin.i.dixi ne vobis. eloquẽtiã.i.facũdiã.
Atticã.i.verã:germanã: venuſtã: excultã.eẽ.i. reſidere in
hoc milite:hoc dicit ꝑ ironiaʒ. Et bñ Atticã dicit:nã excul-
tior eloquẽtia dr̃ Attica : & ſũmi oratores Attici appellati
ſunt. Inde ẽt Attica Venus dr̃.i.venuſtas ſermonis: ac feſti-
uitas excultior:cuiuſmodi vigebat apud Atheniẽſes:quorũ
oratores oẽs dicẽdi Veneres ſectati ſunt. Gna.ite hac.i.per
hũc locũ,quẽ oſtẽdo.comeſſatũ.ſ.ad militẽ, vel ad Thaidẽ.
Vos ſpectatores valete. & plaudite.i.congratulamini poe-
tæ. Ego Calliopius Terẽtii defenſor. recenſui.i.recognoui
hãc Comœdiã Terentianã:& in ea meũ adhibui iudiciuʒ,
ac meam cenſuram:ſeu eam probaui.

SER. Populares.i.vicini de eodẽ populo. Ecce Chæ-
rea,& Parmeno:q̃a poſtq̃ Chærea vidit oia in-
tus eẽ firmata ad pacẽ,exiuit:& dicit lætus hęc
verba. Nemo:ꝓ nõ. Dii:auditis pacatiõibus a
Parmenone,Phædria venit gaudẽs. Incredibi-
lia ſunt q̃ narro. Par. Si qd collibuit te inuenire noui te poſ-
ſe. Inuocato.i.nõ vocato. Tu ſor. Phædria nõ vult eũ ſalu-
tare. Regionibus:q̃ſi ꝑtibus. Scis q.i. quãuis fretus. ꝑ Deũ
hoc mõ fretus miles edico &c. Nõ noſco v.g.t.ſ.placãdo di-
cit. Tu cõcede.i.remoue te. Tu viuis cũ illa,& libẽter.& ve
re dicis libẽter cũ illa:& ſplendide. Nã vbiq̃ victitas.i.ſoles
victitare,libẽter.i.cõuiuari ne dũ cũ illa.ſuppeditare.i.ſub-
ſeruire,& placare bene ornãdo ſe.& hoc neceſſarium.i. vti-
le eſt ſine tuo ſumptu. Ad hoc vt habeas quod des ſine tuo
ſumptu.nemo &c. Ex tuo vſu.i.ex vtilitate tua. Fatuus : &
quia ideo ꝙ largus eſt Thraſo dãdo,poſſet ei auferre Thai
dem,remouet ſuſpitionem. Fatuus in factis. inſulſus in di-
ctis &c.& ideo non metuas,ne.i.vt.iſtuʒ amet m. Præter-
ea alia commoditas eſt:ꝙ te honorifice ſuſcipiet quoties di-
uertes ad eum. Recte fa.ꝙ eum recipitis. Atticã : id eſt Græ-
cam,facetam.i.eloquentẽ. Laudat enim Thraſonẽ in præ-
ſentia eius. Ite hac conſiliatum ad Thaidem.

¶ IO.Calphurnii

¶IO. Calphurnii viri clariſſimi, In P. Sexti Terentii Heautontimorumenon examinata interpretatio.

CAL. IN militiã proficiſci. Hæc fabula Menãdri græca: q̃ facta a Terẽtio latina nomen idẽ obſeruauit: ne græci nominis euphoniam perderet: q Terentius minus laudis exiſtimaret propria ſcribere, q̃ græca trãſferre. Nomẽ habet a ſene ſeipſuz excruciãte ob filii abſentiã: quẽ amantẽ duritia ſua in militiã proficiſci cõpulerat. Heautontimorumenos: latine ſeipſum excruciãs interpretatur. Illud animaduertẽdũ: omnes Terẽtianas fabulas ex vtroq genere mixtas pter hãc. Nã Comœdię aut motoriæ ſunt: aut ſtatariæ: aut mixtæ. Motoriæ turbulẽtæ: ſtatariæ quietiores: mixtæ ex vtroq actu cõſiſtẽtes. In hac quæ plurimum delectat & actu, & ſtylo primę ptes ſunt Menedemi & Chremetis: ſecũdæ Clinię & Clitiphonis: tertiæ Syri: & ſic deinceps. Hæc etiã, vt cæteræ, quinq actus habet, prologũ cõcitatũ. Nã & ſe purgat: & in lædẽdis aduerſariis eſt occupatus. Argumẽtuz quoq nõ ſimplicis negocii hẽt: nec vnius adoleſcẽtis, vt in Hecyra: ſʒ duoꝝ, vt i cęteris fabulis.

GRAECA EST MENANDRV. ACTA LVdis megalenſibus. L. Cornelio Lentulo. L. Valerio Flacco ædilibus Curulib. Egit Ambiuius Turpio, Modos fecit Flaccus Claudius. acta primũ Tibiis imparibus, deinde duabus dextris, acta etiã tertia C. Cornelio. M. Iuuenio COSS.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Chremes ſenex.
Menedemus ſenex.
Clitipho adoleſcens.
Clinia adoleſcens.
Syrus ſeruus.
Dromo ſeruus.
Soſtrata matrona.
Bacchis meretrix.
Phrygia ancilla.
Antiphila.
Nutrix.

.C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Trimetri.

IN MILItiam proficiſci gnatum Cliniam
Amantem Antiphilam compulit durus pater,
Animiq ſeſe angebat facti pœnitens.
Mox ut reuerſus eſt, clam patre diuortitur
Ad Clitiphonem. is amabat ſcortũ Bacchidẽ.
Cum accerſiret cupitam Antiphilam,
Vt eius Bacchis uenit amica, ac ſeruolæ
Habitum gerens Antiphila, fictum id quo patrem
Suum cælaret Clitipho. hic technis Syri,
Decem minas meretriculæ auferta ſene.
Antiphila Clitiphonis repperitur ſoror,
Hanc Cliniam, aliam Clitipho uxorem accipit.

CHremes grauidæ vxori olim interminatus, ſi puellam pareret, nolle tolli. At illa dã anui Corinthiæ nutriẽdam dedit. hãc adultã Clinia, inuito patre, amare cœpit: cuius duritia, & aſſiduis iurgiis in militiã proficiſci cõpulſus ẽ. Poſtea facti patrẽ Menedemũ adeo pœnituit: vt oĩa vẽderet: & agrũ emeret: in eo ſe exerceret: vt ſic filii iniuriã vlciſceret. Paulopoſt reuertitur Clinia: & clã patre diuertit apud Clitiphonẽ: qui & ipſe amabat ſcortũ Bacchidem. Mittit accerſitũ cupitã Antiphilã Clinia: cum qua & Bacchis vna venit. hãc adoleſcẽtes Clinię amicã ſimulãt Syri technis. Antiphila ad matrẽ deducitur: cuius occaſiõe Syrus decem minas meretriculę aufert a Chremete. dhinc Antiphila Clitiphonis ſoror reperitur: & Cliniæ in vxorẽ datur. Chremes Bacchidẽ a Clitiphone amari animaduertit. Iraſcit, minatur: ſed Menedemo adhortãte filio ignoſcit: & aliã illi dat cõiugẽ. In primo actu de cõiunctione ſenum: videlicet Menedemi & Chremis ſimul, & de

amicitia & familiaritate adoleſcentiū: in qua Clitipho ardē/tiſſimus oſtēdit. Secūdus actus cōtinet: queādmodū adoleſcentes amicas receperint, ſimul & Syri callidum conſiliū. Tertius actus exprimit Syri fallacias in Chremē, vt Bacchis credat Cliniæ eſſe amicam: & Antiphilā araboni Bacchidi relictā eē putet pro argēto: qd̄ anū Corinthiā meretrici debere finxit. In q̄rto actu agiť de recognitione Antiphilæ: & de extorſione argenti, qd̄ Bacchidi Clitipho p̄miſerat. Quintus vero actus cōtinet omniū rerū cōuerſionē ad iucūdos exit⁹, patefacta cū ctis cognitiōe geſtorū: & queādmoduʒ Antiphilā vxorē Clinia duxerit. Clitī. vero dimiſſa Bacchi. aliā accepit.

pertinere videať: qa plures ptes in ea: tñ ipſe filius nō introductus ē: niſi ad dolorē p̄ris mitigādū. Et qcqd agiť de filio gr̄a p̄ris leniēdi adducit: iō eē principalis ps totius Comœdiæ dicēdus ē pr̄: q̄propter inde fabula nomē accepit. Argumētū breuiter in hac Comœdia p̄mittit: in q̄ breuiter materiā ſequētis operis delibat: vt lectoribus docilitatē faciat.

Trimetri omnes.

PROLOGVS.

NE cui ſit ueſtrum mirum, cur partis ſeni
Poeta dederit, quæ ſunt adoleſcentium.
Id primum dicam, deinde quod ueni eloquar.
Ex integra græca, integram Comœdiam
Hodie ſum acturus Heautontimorumenon.
Duplex quæ ex argumento facta eſt ſimplici.
Nouam eſſe oſtendi, & quæ eſſet, nunc qui ſcripſerit,

℄ Argumentum.

GVL. IN militiam &c. Pater. ſ. Menedemus. durus. i. acerbus: & (qd̄ inepte dr̄ in hac ſignificatiōe) rudis. cōpulit Cliniā gnatū. i. filiū ſuū. amātē. i. q amabat Antiphilā puellā. pficiſci in militiā. i. bellū. & ipſe Menedemus pœnitēs. i. pnia ductus, facti illius. i. talis duritiei. angebat ſeſe aīo. i. in aīo curas voluebat. vel ipſe pœnitēs facti aīo. i. ī aīo ſuo. angebat ſeſe. i. macerabat: ſeu excruciabat ſeip̄m. Mox. i. ſtatiʒ. vbi. i. poſtq̄. reuerſus clā p̄re. i. neſciente p̄re. diuertiť: p diuertit ſe. vel deflectit ad Clitiphonē. is Clitipho amabat ſcortū. i. meretricē Bacchidē. cū Clinia accerſeret Antiphilā cupitā. i. amatā. Bacchis venit vt. i. tāq̄ amica eius Cliniæ. ac Antiphila venit inq̄ gerēs habitū ſeruulæ. i. tāq̄ ancillę Bacchis. Id factū ē ſup. quo. i. vt. Clitipho cælaret p̄reʒ ſuū Chremetē. hic Clitipho auſert. i. extorquet a ſene. ſ. Chremete. meretriculę. i. p Bacchide: cui p̄miſerat d̄cē minas. i. d̄cē libras. technis. i. artib⁹ Syri. Antiphila reppiť ſoror Clitiphōis. Clinia accipit hāc. ſ. Antiphilā vxorē. Clitipho accipic aliā vxorē, dimiſſa Bacchide. nā ſi itelligeret Bacchidē, dixiſſʒ alterā.

SER. IN militiā. Materiā principalē notat, cū dicit Durus pr̄: & cām excruciationis p̄ponit, vbi dicit: Cōpulit natū Cliniā in militiā in Aſiā pr̄. Quare, qa amātē Antiphilæ. Et hoc qd̄ p̄miſſum ē: quaſi informis materia totius Comœdię. vñ. ſ. excruciatio nata eſt: & labor, de quo remouendo oēs partes Comœdiæ laborāt. Niſi enim illa cōpulſio fieret, textus fabulæ neceſſario periret. ppterea ſupponit qd ortū ſit de illa expulſiōe. Excruciatio valet: & hoc ē: & pe. ſa. an. ſe. aī. i. ī aīo: qd̄ aduerbialr̄ poſitū ē. Mox hic nota quodāmō primū actū. Primus enim actus eſt de coniūctione & familiaritate ſenū, & iuuenū: videlicet Chremetis & Menedemi: & Clitiphōis & Cliniæ. Cōiūctionē iuuenū hic deſignat cū dicit: Mox vt rediit &c. qd̄ ē pars primi actus: & p partē totū actū innuit. Is. i. Clitipho. Cū Clinia accu. Anti. q erat amica ei⁹. Bacchis venit. vt. i. quaſi amica eius. ſ. Cliniæ. & Antiphila venit. gerens ha. ſer. illius Bacchidis. ſ. quaſi ancilla eius. hic nota ſcdm actū. ſ. de adductione amicarū. fictū id totū fuit: quo Cli. ce. pa. ſe habere amicā. Hic concipe tertiū actū: qui eſt de deceptione Chremetis, cui pſuaſum ē a Syro. & machinatur vt crederet Bacchidē non eſſe amicā Clitiphonis, ſed Cliniæ. hic auſert a ſene Chremete decē minas meretricias. i. ad opus Bacchidis. Technis. i. fallaciis Syri. hic intellige quartum actum: qui eſt de ſolutione argenti.

CAL. NE cui veſtrū ſit mirū. Prologus cōcitatus: nā & ſe purgat: & aduerſarium acriter terret. Actor quoq; ex commodo ſuo, cur hanc Comœdiæ actionē ſuſcepit, cauſas affert. ¶ Partes ſeni: bonā dixit partes: nā cū Comœdia quoq; actus hēat: erat (vt inqt Pedianus) perſona primarū partiū: erat & ſecundarū: & ſic reliquarū. Cice. in Diuinatione: Vt in actoribus Græcis fieri videmus: ſepe illū, qui eſt ſecundarum, aut tertiarū partiū &c. Erant igitur partes ſenū: erant adoleſcētum. hinc tractū eſt: vt dicatur meę partes ſunt: tuæ partes ſunt. ¶ Quod veni: deeſt ppter. ¶ Ex in. g. Terētius Hecyrā & Phormionē ab Apollodoro tranſtulit: reliquas q̄tuor a Menandro. ¶ Et quæ e. i. quo nomine vocaretur.

GVL. CHremes & Menedemus duos filios habuerūt. Chremes Clitiphonē: & Menedemus Cliniā. Clitipho exarſit in Bacchidis meretricis amorē: Clinia āſt in Antiphilę, q̄ cū ea cōſidebat. Menedemus ægerrime ferens illud, iurgiis multis Cliniā i militiā ire cōpulit. deinde ad ſe reuerſus, & ſe orbū vidēs: omnia vendidit, & agrū emit, in quo ſe exerceret, ac maceraret: in ſeipſo filii iniuriā volēs vlciſci. Interea Clinia clā patre rediit, diuertitq; ad Clitiphonē, vbi cum acerſit Antiphilā, Bacchis vna cum ea venit cupiēte Clitiphone, Chremetiq; perſuaſum eſt eā eſſe Cliniæ amicā, quæ haberet puellā Antiphilā arabonis gratia: ob pecuniæ certæ ſūmā, quæ ei ab anu Corinthia debebat. Hæc autē pſuaſio a Syro callido ſeruo pdiit: effectūq; eſt vt a Chremete extorquerenť decē minæ: quas Clitipho promiſerat ipſi Bacchidi. Poſtea agnita eſt Antiphila eē ipſius Clitiphonis ſoror: quæ a matre fuerat tradita cuidā anui Corinthiæ ſecreto: propterea ꝙ Chremes vxori ſuæ fuerat interminatus, ſi puellā pareret, nolle tolli. Itaq; ipſa agnita data eſt Cliniæ in vxorē. Clitipho vero dimiſſa Bacchide, aliam accepit.

ASC. QVandoquidē (vt poſt finē opis dicturi ſumus) auctor ipſe Guido Iuuenalis operā noſtrā amiciſſime eſſlagitauit: quæ Cōmētaria in Terentiū properātī, vt inqt, ſtudio edita (quippe quo ipe infinitis laboribus īplexus eēt) recognoſceremus: noluimus in tā pia re difficiles nos exhibere. Nequis aūt eius q̄ plurima ſunt bn̄, & argute dicta a nobis deprauata putet: nō diximus eius dicta immutare: ſed ipſis fideliter impſſ. s noſtras annotatiūculas: quoties cōmodū videbitur, ſupaddere inſticuimus. Vt igiť ad rē ipſaʒ redeamus. In huius argumēti narratione, qd̄ dr̄: Bacchis vna cum ea venit cupiēte Clitiphone &c. ſic intelligo: Nō quidē vt in principio id cupiuerit Clitipho. Nā clā eo effectū eſt: ſed vbi conſiliū Syri intellexerat. Itē illud: Effectūq; eſt vt a Chremete extorquerenť decē minæ, quas Clitipho promiſerat Bacchidi. Poſtea agnita ē Antiphila &c. Nō intelliges: vt prius extorſerit minas illas q̄ agnita fuerat Antiphila. Voluit qdem eas extorq̄re Syrus: ſed eiuſmodi via quā intēdit: non placuit Chremeti. Poſtea vero q̄ Antiphila agnita erat filia Chremetis: abſtulit eas ab eo: propterea ꝙ Syrus honeſtū duxerat vt pro alimentis redderentur. Quod etiā Chremes atteſtatur: vt videre eſt. Credo ergo ab auctore poſitū fuiſſe non Poſtea: ſed Poſtq̄ agnita &c.

SER. FAbula iſta vocať Heautōtimorumenos. i. ſeip̄m excruciās: a quadā pſona. ſ. Menedemo ſeipſum excruciante ppter filii expulſionē. Erat enim in hac Comœdia principalis pars materiæ Menedemus: & oēs aliæ partes appoſitæ ppter Menedemū laborāt: qa & de labore eius tractať in principio. & finis ad hoc tēdit: vt ſibi reſtaureť filius: p quē ab illo labore & excruciatione retrahať. Et quāuis ad lineā magis fabula

℄ Cuis

CAL. ¶ Cula g. ſit: antique dictū. ¶ Has p. d. docet poeta: diſcie actoricedūt magiſtri. ¶ Oratorez v. m. e. n. P. officiū ꝓlogi ante narrationē rei ſemp ē, verūtū & poſt principiū fabulæ inducit: vt apud Plau. i milite glorioſo: & apud cęteros magnæ auctoritatis veteres poetas. ¶ Oratorē: ſic in prologo Hecyrę: Orator ad vos venio cū ornatu ꝓlogi. ¶ Oratorē: rat. ¶ Ni plus i. p. iuſtā rē petit: q̄ qdē niſi ab iniuſtis cōcedit. ¶ Qui n. f. l. c. in hoc notat aduerſarius, q decorū ꝑſonæ nō ſeruauerit. Quid enim magis ꝑter ſerui decorū: q̄ vt illi populus via decedat, & inſano ſeruiat. ¶ Date p. m. ſ. i. vt liceat ad exitū vſq; fabulæ ꝑpetuo ſtare: ne vez aliqua turba fiat: vt fieri ſolet aut ludis funalibus, aut gladiatorū. Tūc enim

oratorē audire oportere ius gētiū eſt. Oratorē nō licet iniuriā pati. Ne igit patiat iniuriā, nō ſe ꝓlogū, ſed oratorē nominat. Et orator eſt qui rogat: exorator qui impetrat. alibi Terentius: Orator ad vos venio, ſinite exorator ſiem. Et orator eſt, cui cā defendēda mandat. ¶ A fa. bñ facūdia dixit nō eloquentia. facūdus dr̄, q bene fari pōt. eloquēs, q & inuenit & dicit. ¶ Nā ꝙru. diſ. id qd maleuoli vitio dāt, ſibi laudi aſcribit. ſeq; exēplo ꝓſtātiſſimorū poetarū defendit, q idē factitauerunt. ¶ Diſtulerunt: diuulgauerunt. ¶ Autumat: opinat, dicit, cenſet. ¶ Habet b. ex. videlicet Plauti, Neuii, Ennii: quos auctores Terē. hēbat, vt in ꝓlogo Andriæ fatetur: Qui cum hūc ac. Neui. Plau. Enn. ac. quos hic nr̄ auctores hz. ¶ Tū ꝙ m. v. p. a natura maleuolus: a tpe, vel inuidia vetus: a ſigno æmulatiōis poeta. Vetus plerūq; ad laudē refert: interdū ad vituperationē. Vetus. i. cariosus: & q̄ſi rācidus. Maleuolus nō criminibus, ſed maledictis. ¶ Amicū, ingenio ſ. hoc idē refellit in ꝓlogo Adelphorū. Idq; laudez maximā ducit: qd̄ illi vehemēs maledictū exiſtimāt. Nā ꝙ iſti dicūt maleuoli hoies nobiles euz adiutare, aſſidueq; vna ſcribere: qd̄ illi maledictū vehemēs eſſe exiſtimāt: eā laudē hic ducit maximā: cū illis placeat, qbus vobis vniuerſis, & populo placēt.

Diſtulere

Autumare

Et cula greca ſit, ni partem maxumam
Exiſtimarem, ſcire ueſtrum id dicerem.
Nunc quam ob rem has partis didicerim paucis dabo.
Oratorem uoluit eſſe me, non Prologum,
Veſtrum iudicium fecit, me actorem dedit,
Sed hic actor tantum poterit a facundia,
Quantum ille potuit cogitare commode,
Qui orationem hanc ſcripſit, quam dicturus ſum.
Nam quod rumores diſtulerint maleuoli,
Multas contaminaſſe græcas, dum facit
Paucas latinas, factum hic eſſe id non negat,
Neq; ſe id pigere, & deinde facturum autumat.
Habet bonorum exemplum, quo exemplo ſibi
Licere id facere, quod illi fecerunt putat.
Tum quod maleuolus uetus poeta dictitat,
Repente ad ſtudium, hunc ſe applicaſſe muſicum
Amicum, ingenio fretum haud natura ſua.
Arbitrium ueſtrum, ueſtra exiſtimatio
Valebit, quam ob rem omnes uos oratos uolo,
Ne plus iniquum poſſit q̄ æquum oratio.
Facite æqui ſitis, date creſcendi copiam
Nouarum, qui ſpectandi faciunt copiam
Sine uitiis, ne ille pro ſe dictum exiſtumet,
Qui nuper fecit ſeruo currenti in uia
Deceſſe populum, cur inſano ſeruiat?
De illius peccatis plura dicet, cum dabit
Alias nouas, niſi finem maledictis facit.
Adeſte æquo animo, date poteſtatem mihi
Statariam, agere ut liceat per ſilentium,
Ne ſemper ſeruos currens, iratus ſenex,
Edax paraſitus, ſycophanta autem impudens,
Auarus leno, adſidue agendi ſint mihi,
Clamore ſummo, cum labore maxumo,
Mea cauſa cauſam hanc iuſtam eſſe animum inducite.
Vt aliqua pars laboris minuatur mihi,
Nam nunc nouas qui ſcribunt nihil parcunt ſeni,
Si qua laborioſa eſt, ad me curritur,
Sin lenis eſt, ad alium defertur gregem,
In hac eſt pura oratio, experimini
In utrancp partem ingenium quid poſſit meum,
Si nunquam auare pretium ſtatui arti meæ,
Et eum eſſe quæſtum in animum induxi maxumum,
Quam maxume ſeruire ueſtris commodis,
Exemplum ſtatuite in me, ut adoleſcentuli
Vobis placere ſtudeant, potius q̄ ſibi.

neceſſe ē relinq̄re Comœdiæ actionē. Et bñ dixit ſtatariā. Agi enī dr̄ fabula, cū recitat. ſtare, cū placet. Et ēt Comœdia q̄ dicit ſtataria, aut motoria: a ſtatariis actibus, vel motoriis. ¶ Ne ſ. i. c. exprimit varias ꝑſonas: q i Comœdiis introducunt, qbus ars Comica valde nobilitat. Inducit autē leno periurus: amator feruidus: ſeruulus callidus: & amica illudēs: & vxor inhibēs: & mater indulgēs: & patruus obiurgator: & ſodalis opitulator: & miles prȩliator: paraſiti edaces: parētes tenaces: & meretrices ꝓcaces. ¶ Mea cā: cauſam hāc iuſtā: paranomaſia. ¶ Si qua la. eſt: iuſtū etenīz ſeni in re laborioſa fauorē ꝓſtare. ¶ Ad a. g. gregē cū cōtēptu dixit: alios actores paruifaciēs. Gregē appellat ſcænicorū: turbā. Plau. in pl. Aſinariæ: Quę qdē mihi, atq; vobis res vertat bñ, atq; huic gregi. ¶ Eſt p. o. hoc ē nitida: q faciſe aſſenſum auditorum ineat. ¶ Si nunq̄ a. p. ſt. p hæc verba Terē. demōſtrat q̄ grauis actor ſit, q ſuas Comœdias probet. ſic Horatius: Et cū reſpondere conerisː Quæ grauis Aeſopus: q̄ doctus Roſcius agit. ¶ Et eū eē quæſtū: nō nunq̄ ſubaudit ſi, vt ſit: Et ſi eū q̄ſtū. ¶ Seruire v. cuz plus dixit cōmodis, q̄ ſi diceret voluptatibus.

Comœdia

¶ Hūc m. videlicet poetā elegātē. Muſicus latine dr̄ elegās: *μουσοσ* vero grȩce dr̄ ielegās. ¶ Muſicū: Quintilianus: Nā quis ignorat muſicē, vt de hac primū loquar, tm̄ illis iā antiqs tpibus nō ſtudii mō, verūetiā venerationis habuiſſe: vt iide muſici, & Vates, & ſapiētes iudicarent. & ille apud Ariſtophanē dicit ſe muſicā neſcire ꝑter lr̄as, muſicā appellat orbē doctrinæ: lr̄as ꝑma elemēta. Amicū: pro amicorū: vez Lęlii & Scipionis: quorum amicitia Terē. familiariſſime vſus ē. ¶ Arbitriū v. bñ arbitriū. nā arbiter dr̄ iudex: q totius rei habet arbitriū & facultatē. borū enī arbitrio & iudicio Comœdia cōmēdari potest

N E cui veſtrū. Hic ē prologus cōcitatus: nā & ſe purgat, & aduerſariū acriter terret. Actor quoq; ex cōmodo ſuo cur hāc Comœdiæ actionē ſuſcepit, cās affert. Actor loquit. i. ille qui Comœdiā eſt acturus. ne cui. i. vt nō alicui veſtrū qui auditis, ſit mirum, cur poeta dederit ptes. i. officiū ſeni. q. ſ. ptes. ſunt adoleſcētū. i. ſpectāt ad adoleſcētes. & per ſenē (vt ſentio) intelligit ſeipſum: q iā ſit ſenio cōfectus. Dicā primū id. ſ. quare dederit ptes. mihi ſeni agēdi hāc Comœdiā: cū tamē aptiores forent iuuenes. Deinde eloquar. i. inculto ſermone dicā. qd. i. propter qd̄: vel quare. veni. i. prodii in medium. Ego ſum acturus. i. recitaturus. hodie hāc Comœdiā integrā, trāſlatā

GVL.

ſup.ex integra græca Menãdri.Nã ex Menãdro omnes trã
ſtulit pter duas.ſ. Hecyrã & Phormionẽ: quas ex Apollo-
doro traduxit. Sũ ergo acturus hodie hãc Comœdiã noie
.ſ. Heautõtimorumenos:quæ dictio græca in latino ſonat
ſeipſum excruciãs.quæ.ſ.Comœdia,facta eſt duplex: ppter
ſenes & iuuenes:qa in ea introducunt̃ ex argumẽto ſimpli-
ci.i.ex materia vniformi. Oſtẽdi hãc Comœdiã eẽ nouã.i.
nouo modo traductã ex græco.& oſtẽdi quæ eẽt.i.quo no-
mine nũcuparet̃. Nunc ni.i.niſi.exiſtimarẽ maximã partẽ
veſtrũ ſcire,q ſcripſerit.i.cõpoſuerit.& cuia.i. cuius aucto-
ris ipſa græca ſit.dicerẽ id nunc dabo.i.dicã.paucis.i.breui
ſermone.quãobrẽ didiceritis has ptes.i.diſcẽdo eas ſuſcepis.
Poeta voluit me eſſe oratorẽ.i.oratione aliqd rogare ſtudẽ
tẽ.Orare enim eſt petere,ſeu rogare. ſed exorare eſt impe-
trare.Itẽ orator dr̃,q cauſas orat in foro. Itẽ dr̃ legatus, qui
ad pegrinas nationes mittit̃:vt oratione ſuã efficiat ſi poſ-
ſit,ne bellũ exoriat̃:ſed petita repetant̃.& qm oratori nõ li-
cet iniuriã facere:ideo actor ne pariat̃ iniuriã : nõ ſe plogũ,
ſed oratorẽ nominat. Nõ voluit inq̃ me eſſe plogũ.i.facientẽ
pfationẽ:ſiue plogũ:ſiue narrationẽ totius Comœdiæ ma
teriã.fecit ipſe poeta iudiciũ eſſe veſtrũ.i. voluit vt iudica-
retis:vel fecit id qđ cẽſebatis eſſe faciẽdũ:& veſtræ morem
geſſit volũtati.dedit.i.deſtinauit, exhibẽdo me vobis acto
rẽ.i.repñtatorẽ:ſeu pnunciatorẽ. Sed hic actor.ſ.ego:quem
poeta vobis dedit.tm poterit.i.cõſequet̃.a facũdia.i. ex or-
natu loquẽdi:ſeu ſuauitate pnũciãdi.quãtũ ille poeta valuit
cogitare.i.inuenire.cõmode.i.apte.q.d. actor facundia tm
valebit:ſeu poterit,quãtũ poeta inuẽtione cõmoda.q.ſ.poe-
ta.ſcripſit hãc orationẽ,quã ſum dicturus.i.facũde pnũcia-
turus.nã q.i.q aũtmodus rñdẽdi.maleuoli.i. iuidi & æmu
li.diſtulerũt.i.diuulgauerũt.rumores.i. ſermones i populo,
ſeu famã.ipſum poetã contaminaſſe.i.fœdaſſe:maculaſſe,
ex multis vnã faciẽdo,multas græcas Comœdias.dũ.i.qn.
fecit paucas latinas Comœdias. hic poeta nõ negat id eẽ fa
ctum.i.ex multis græcis paucas eſſe factas latinas. neg.i.
& nõ.i.nõ negat inquã ſe nõ pigere.i.nõ dolere.id.i.ob id.
& autumat.i.opinat̃:dicit:cẽſet ſe facturũ. Deide.i.poſtea.
id inquã.ſ.ſe facturus paucas latinas ex multis græcis. ipſe
poeta habet exẽplũ bonorũ.i.doctorũ:eruditorũ poetarum
Comicorũ.ſ. Neuii & Plauti & cæterorũ.quo exẽplo.ſ.qua
imitatione.putat licere ſibi facere id qđ illi fecerunt. Tũ.i.
Arbitrium deinde,arbitriũ veſtrũ.i.veſtrũ iudiciũ.veſtra exiſtimatio.i.
vſa ſnia.valebit.i.locũ ac põdus habebit:ſeu auctoritatẽ.in
Exiſtimatio eo ſup.qđ poeta.ſ.Luſcius Lauini⁹.maleuolus.i. malign⁹
ſuis maledictis & detractionibus. vetus.i. inueteratus i ſua
inuidia:& detrahẽdi,atq latrãdi cõſuetudine.d'ctat.i.iactit
tat.hũc muſicũ.i.hũc poetã elegãtẽ(nã a Muſis.i.a Camœ
nis,ſeu cantibus,& carminibus amœnis dr̃ muſicus. qualis
rite cẽſendus eſt poeta:q Muſis ẽ facer.eſt enim Muſarũ ſa-
Amuſos cerdos. Muſicus ergo latine dr̃ elegãs: ſicut amuſos græce
dr̃ inelegãs)qđ dictitat. Ergo hũc muſicũ ſe applicaſſe.i.ap-
puliſſe animũ,repẽte.i.ſubito ad ſtudiũ.fretũ.i.cõfiſuz.inge
nio.i.induſtria.amicũ.i.amicorũ:p ſyncopẽ.haud.i.nõ.fre-
Natura tum inq̃ natura ſua.i. ppria Minerua , ſeu pprio & ſuopte
ingenio:& (vt dici ſolet) pprio Marte. q̃re.i. quapropter.
volo vos oẽs oratos.i.oro vos oẽs.ne oratio.i. ſermo. ini-
quũ.i.iniquorũ, & improborũ,ac maleuolorũ.plus poſſit.i.
maiorẽ habeat auctoritatẽ.q̃ oratio æquũ.i. æquorũ: hoc
eſt bonorũ & iuſtorũ.facite.i.laborate.q ſup.ſitis æq.i.iuſti
iudices.date copiã.i.facultatẽ. creſcẽdi nouarũ.i. vt creſcãt
nouæ Comœdiæ.Nã genitiuus gerũdii ſingularis numeri
Plautus iũgit̃ genitiuo pluralis numeri.vt Plau.in captiui duo:Nõ
minãdi iſtorũ magis,q̃ edũdi copia. Similiter hic date copiã
creſcẽdi nouarũ.i.vt creſcãt nouæ.& date illã copiã his poe
tis:q faciũt copiã.i.facultatẽ.ſpectãdi.i.aſpiciẽdi. ſine vitiis
.i.ſine erroribus,ſeu erratis.Ne.i.nõ : prohibẽtis eſt.is.i.ille
poeta.nõ exiſtimet hoc dictũ eſſe ſup.pro ſe.i. gratia ſui,ſi-
ue ſua cauſa.Qui poeta nihil fecit.i.finxit ſuo poemate.po-
pulum deceſſiſſe.i.locũ dediſſe,ſeruo currenti in via: & per
hoc nõ ſeruauit decorũ. Cur.i.quare.populus ſeruiat.i.obe
diat:obſequat̃:cedat.iſano ſeruo.i.fatuo & deſipiẽti. Poeta
dicet plura de peccatis.i.erroribus ipſius poetæ.ſ.Luſcii.cũ
.i.qñ.dabit alias Comœdias nouas.niſi facit finem maledi-
ctis.i.detractionibus, ſeu cõuitiis & dictis cõtumelioſis, ac
mordacibus. Adeſte.i.intẽti eſtote,ac auxiliũ ferte:more ad
uocati:q cliẽti adeſt.i.pſidio illi eſt.æquo aio.i. bono aio:&
iuſte iudicãti ſine vlla affectione ſo quẽq̃ date poteſtatẽ: vt
mihi liceat p ſilẽtiũ.i.p taciturnitatẽ.agere.i.recitare. hanc
Comœdiã ſtatariã.i.quietã:q nõ eſt turbulẽta vt motoriæ.
nã Comœdiæ motoriæ ſunt turbulentæ:ſtatariæ aũt ſunt
quietiores. Itẽ mixtæ ex vtroq actu cõſiſtũt. alii dicũt Li-
ceat mihi agere hãc ſtatariã.i.ſtãdo ppetuo vſq ad fabulæ
exitũ ſine turba aliqua. Agi eniz dr̃ fabula,cuz recitat̃.ſtare
aũt,cũ placet. Ne.i.vt nõ.ſeruus currẽs ſit ſemp agẽdus. Itẽ
ne ſenex iratus ſit agẽdus ſemp. ne paraſitus edax.i. vorax
multi cibi,ſit ſemp agẽdus.ne ſycophanta.i.calũniator(de
quo ſatis prius dictũ eſt)impudẽs.i.inuerecundus, ſit ſemp
agẽdus.ne leno.i.fouens lenociniũ:hoc eſt puellarũ:& inter
dũ ppriæ vxoris venditor.auarus.i.cupidus hñdi. ne ergo
hi oẽs prius enumerati ſint aſſidue agẽdi.i.repñtãdi,ac recĩ
tandi.ſeni.i.mihi actori annoſo,cũ ſummo clamore.i. voci
feratione magna:cũ magno labore. vos ſpectatores induci
te animũ.i.impate vobis,ſiue pſuadete.mea cã.i. mea cõtẽ
platione,hanc cãm.ſ.me eſſe ſenẽ,iuſtã: vt aliq̃ pars laboris
minus ſit mihi.nã ii q nũc ſcribunt.i.cõdunt nouas Comœ-
dias.nihil.i. nullatenus.parcũt ſeni.i. mihi actori. ſi qua Co
mœdia.i.ſi aliqua.eſt laborioſa.i.regrẽs maximũ laborẽ in
ea agẽda,currit̃ ad me.i.ad me venit̃,vt eã agã. ſin.i.ſed ſi.ẽ
leuis.i.facilis actu. defert̃ ad aliũ gregẽ.i.ad alios actores nõ
egregios:& gregẽ p cõtẽptũ aliorũ actorũ dicit. In hac Co-
mœdia ſtataria eſt oratio pura.i.nitidus ſermo:& facile au-
ditorũ aſſenſuz inſens.experimini.i.periculũ facite.in vtrãq
partẽ.i.tã in Comœdiis leuibus,q̃ laborioſis.&. tã ſtatariis,
q̃ motoriis.qd meũ ingeniũ poſſit.i. quãtũ viriũ habeat in-
geniũ meũ in vtriſq recitãdis,ac pbãdis.hac re enim oſtẽ-
dit Terẽ.q̃ grauis actor ſit:qui ſuas Comœdias probet. Si
nunq̃ ſtetui.i.cõſtitui:pſcripſi:limitaui.auare pciũ.i.merce-
dẽ.arti meæ.i.meæ induſtriæ,& ſi induxi in animũ.i.ſi exi-
ſtimaui,ſi mihi pſus ſi.eũ q̃ſtũ.i.illud lucrũ.eẽ maximũ ſerui
re.i.obſeq:inſeruire.veſtris cõmodis:plus dixit, q̃ ſi dixiſſet
voluptatibus.cõmodis ergo.i.vtilitatibus.ſi ergo hæc feci.
ſtatuite.i.collocate exẽplũ in me.vt.i.q. adoleſcẽtuli.i.iuuẽ
culi:qn & ipſi in pſcæniũ ſunt pdituri agẽdi grã.ſtudeãt.i.
laborẽt.placere vobis potius q̃ ſibi.q.d.queadmodũ in arte
mea nõ delector lucello:ſed potius auditorũ voluptatibus
ſeruire cõtẽdo.ſic & ipſi adoleſcẽtuli potius inrũda gratiæ
veſtræ ſuam artem agendi exercebunt,q̃ quæſtus & lucri.
SER. NE qui ve.ſit. Prologus facit ſicut in aliis : in quo
ob latratus inuidorũ & detes obtũdat:captat ſi-
militer bñuolẽtiã ſupradictis quatuor modis.ſ.
a nra pſona:& aduerſarii &c. A nra pſona prius
incipit.ſ.a pſona Terẽtii,& Caliopii. Vtrũq enĩ
hic remordebat̃. Vitupabat̃ enim Terẽtius:qa fabulã ſuaz
recitãdã cuidã ſeni cãtori cõmiſerat:q in facũdia & clamore
populi ſufficere audiẽtiæ nõ poterat. Reprehendebat̃ & in
hoc ſenex ille.ſ. Calliopius, q officiũ nõ ſibi idoneũ aſſume-
re audebat. Quibus maledictis ſtatim venit obuiã dicens:
O Romani ne cui v.ſit in cur.po.ſ.Ter.dederit par. recita-
tionis:qui ſunt adul.mihi ſeni. Id primũ dicit, quare hoc ſe-
cit:qa hoc eſt illud qđ quaſi crimen aduerſarii nobis impo-
nũt. Deinde eloquar.i.pronũciabo illud qđ veni.ſ.eloqui.i.
pronũciare.ſ.Co.iſtã. Ac ſi dicat : facta excuſatione incipiã
propoſitũ meũ.Ideo dicit partes : qa diuerſæ partes erãt in
Theatro. Alias enim ptes habebãt vrſi: alias gladiatores:
alias recitatores.& has ptes recitatorũ dicebãt eẽ adoleſcẽ-
tiũ:qa ipſi plus poterãt & clamore & facũdia & melodia, q̃
ſenes. Ex integra:cũ propoſuiſſet ſe oſtẽdere quare Teren-
tius fabulã ſuã ſeni cõmiſiſſet.hoc qđ pmiſſum ẽ:nõ vr̃ va-
lere ad cãm.ſ.cũ mẽdacio Comœdiæ:quã pmittit. Hoc ipſo
ſum tamẽ maxima cã eſt:quare ſeni cõmiſiſſet cã:qa cũ bo-
na eſſet,bono recitatori cõmẽdãda erat: vt dicet in ſequẽti.
Si qua laborioſa eſt ad me curritur :& ideo ita cõmendat.

Ego ſum

Trimetri, & *Septenarius* unus, Dimeter Brachicatalecticus.

CHREMES. MENEDEMVS SENES.
PRIMVS ACTVS.

QVanquã hæc inter nos nuper notitia admodum eſt,
Inde adeo quod agrum in proximo hic mercatus es,
Nec rei fere ſane amplius quidquam fuit,
Tamen uel uirtus tua me, uel uicinitas
(Quod ego in propinqua parte amicitiæ puto)
Facit, ut te audacter moneam, & familiariter,
Quod mihi uidere præter ætatem tuam
Facere, & præter q̃ res te adhortatur tua.

Ego ſum homo ac. m. Co. ſ. perfectã ſine furto, ex inte. qđ ſicut Menander fecit eam integrã. i. perfectã: ita Terẽtius non minus integrã. i. perfectã tranſlatauit. Quæ Comœdia eſt ſimpli. ar. i. materia eadẽ facta. ẽ du. i. duplici oratione. ſ. græca & latina. Ecce oſtẽdi nouã eſſe: cũ dixi eam integram eſſe, & quæ eſſet. i. quo nomine vocaretur: cum dixit edunt. Qui aũt ſcripſerit in latino: & cuia ſit græca. i. & q in græco nunc dicere ad ani. ma. par. v. exi. ſci. nõ poteſt concludere extra. & qa bona eſt, tradidit eam Terẽ. mihi. Suppone iterũ & alias cãs: quare ſibi tradita eſt. & hoc eſt: Nũc iterũ dabo cãs aliis paucis verbis. Quã obrem d. has. p. ſ. recitationis. Bene dicit ſe dediſſe: qa antequã recitaſſet, oportebat eũ prouidere modos geſticulationũ: & pronunciationum: & a poeta addiſcere: quod ibi intellexiſſet, ideo voluit mihi tradere has partes: qa voluit me eſſe oratorẽ. i. deprecatorẽ. ſ. vt cum mea perſona cõmendabilis: & auctentica eſſet, po. Ro. deprecaretur eũ: vt partes poetæ tueretur, ne quid ibi poſſet detractio inuidorũ: nõ. ſ. voluit tãtũ eſſe prologũ. i. prolocutorẽ. i. recitatorẽ: ſicut alii ſunt: qui ſolũ modo recitant. Non enim aliorũ oratio locũ haberet in po. Ro. cuius nullius ſint apud eum. Iſte aũt electus erat a populo in cantorem: vt magiſter ſuper alios eſſet: & ſeudũ magiſterii illius haberet: & ideo vir magnæ auctoritatis apud populum erat. Prologus hic nõ eſt ſubſtantiuũ: ſed cõmune: plogus prologa. Et iterũ: alia cauſa quare me recitatorẽ fecit. Quis fecit veſtrũ iudiciũ. ſ. vos me elegiſtis cantorẽ, & actorẽ: ideo veſtræ electioni cõſentiendo dedit me actorẽ: ſed hic modo a ſe repellit illud qđ dicebant inuidi. ſ. q ſenex eſſet muſſitans: nõ poterat audiri: dico q me dedit actorẽ: & nõ puteris verũ eſſe qđ dicunt de me inuidi, ſed hic auctor t. p. a. ſ. i. in facundia differendo inquit. Ille te po. co. dictando quicquid intellexit ibi auctor, tutus ediſſerã recitator. Cogitare dico cõmode: hic laudat actorẽ Terẽtius: qa. ſ. nõ exequar illas maximas ſubtilitatẽs intelligentiæ: quæ vertebãtur in ſtultitiã: quæ illi inuidi ad inanẽ laudes ſequebant, ſed cõmode. i. vtiliter cogitat. ſ. illa quæ ſunt cõſideranda: & ſciẽda in humana vita. ille dico qui orationẽ hanc. i. hanc Co. &c. Nã hic captat beneuolentiã a re ipſa: remouendo criminationẽ illã, quam Comœdiis inuidi imponebant: & habet occaſionẽ cõtinuandi hoc modo. Bene dixi cõmode poetã cogitare: qa illud qđ vituberabile inducitur inuidis in Comœdiis eius non vituperandũ ducit iſte. & hoc eſt: Nam qui maleuoli diſt. i. diuerſis partibus. Tulerunt rumores: hos. ſ. rumores Terentiũ cõtaminaſſe: quãtas græcas multas, dũ ex eis facit Plau. Cõtaminationẽ vocabant illã cõmixtionẽ: quã faciebãt ex diuerſis partibus diuerſarũ Comœdiarũ. id. i. cõtaminaſſe fabulas, is non negat eſſe factũ: non tamẽ dicit hoc quantũ ad vocabulũ. ſ. q reuera cõtaminaſſe: ſed quãtũ ad rem contaminationis. Cõtaminatio enim ſignificat cõmixtionẽ: cõmixtionẽ nõ negat: qa nõ habet hoc pro peccato. Neq adhuc autumat. i. exiſtimat. id ſe pigere ſe facturum deinceps hoc idẽ: vtpote rem quæ imunis ẽ a culpa. Et merito nõ negat: habet enim bonorũ exemplar &c. tum aliud q vitiũ remouet: qđ imponebatur auctori: q nouiter acceſſerat ad Comœdias faciendas, & ideo nondũ ſatis firmus erat in illo genere ſcribẽdi: ſed fretus auxilio Scipionis & Lælii aggreſſus fuerat huiuſmodi opus. & hoc ẽ: Tũ ex altera parte. Veſtrũ iudiciũ. i. attẽta cõſideratione veſtra: & vt minus dicã: veſtra æſtimatio. i. leuis cognitio veſtra. valebit. ſ. diiudicare illud qđ maleuoli dict. i. frequẽter dicũt, ſe. i. Terẽ. rep. ad. ſe ap. & hũc Terẽ. eſſe fretũ ingenio m. a. eorũ amicorũ. i. quorũdam ſapientũ: Scipionis. ſ. & Lælii. & haud fretum natura ſua. i. ingenio. Muſica large accepta eſt vniuerſalis ſcientia dicta a Muſis: quæ præſcribunt omni ſciẽtię: inde muſicus dicitur ſapiẽs. In hoc. ſ. valebit iudicare: qa falſum eſt eũ fretũ eſſe ingenio ſuo inuenientis: & illos dominos ſatis nõ multum huius ſtudii curioſos. quare ab omnibus pmiſſis infert. Ecce: hic oſtendit qũo ſit orator. Iniquũ. i. iniquorum: & æquũ. i. æquorũ. Date Co. no. fabularũ. ſ. creſcẽdi. ſ. vt creſcant. Copiã dico date illis poetis: q boni ſũt. & hoc eſt: Qui faciat cop. ſpec. fabulas ſuas: qa ſine vitiis ſunt. Non abſcõdũt vt mali poetæ: qa opera ſua volũt ſemp latere. Ne ille: captat beneuolentiã a pſona aduerſarii, ſic iunge per quãdam ironiã: Dixi q faciant co. ſemper: quaſi ad differentiã, ſed tamẽ ne exiſtimet ideo eſſe dictũ pro ſe ille qui nu. ſ. po. diſerſſe: quaſi diſceſſiſſe. Ser. c. in v. fecerat enim Lauinius Comœdiam quãdam, in qua deſcripſerat ſeruũ inſanum diſcurrentẽ per vias: & ei quaſi alicui venerabili perſonæ populũ aſſurrexiſſe: & inclinaſſe: & dediſſe locũ. Hunc vituperat Terẽ. in illo qđ certe eſt vituperãdum: qa cur populus. Ser. in. tãgit iterũ eum latenter: cũ dicit de illius peccato &c. Date mihi po. vt liceat agere per ſilentiũ ſtatariã: ſtataria dicitur illa Comœdia, quæ eodẽ ſtatu vocis, & motu etiã corporis recitatur pro modo orationis. Nõ modo alte, nõ humiliter: qđ pertinet ad motoriã Comœdiã: ideo maxime in ſtataria eſt ſilẽtiũ expoſtulãdum: qa ſi turbatio fuerit, oportebit alta voce incipere recitare: & deinceps & ceſſante turba oportebit in eodẽ motu vocis remanere: qa ſtataria eundem modũ, quo incepta eſt, eũ vſq ad finẽ exigit ſemper: quare oportet quietari populũ: vt mediocri voce ſit ſibi agendum. Ideo dico p ſilentiũ: ne ſemper ſint agẽdi. i. recitãdi, ſicut hucuſq. Mihi ſeni aſſidue. i. æqualiter. Summo ei & in hac Comœdia: & in ſtatarius perſonæ illæ: quas pmiſit, nota proprietates cũ perſonis poſitas: ideo oportet intelligere tã in hac Comœdia, q̃ in aliis eſſe dictũ: qa omnes illæ perſonæ non poſſent notari in hac Comœdia. Et inducite animo hãc cauſam eẽ iuſtã. ſ. quod peto dicere mihi ſeni agere per ſilentiũ, ſaltem mea cauſa. i. gratia mea: qui ſenex ſum: & cõmẽdabilis apud vos. Sin leuis eſt. i. vilis: defertur ad alios recitatores: qui ſunt grex reſpectu paucorũ bonorũ. In hac, qa dixerat: Si qua laborioſa eſt ad me &c. & ſuperius integra. videtur deterrere auditorẽ: & auferre docilitatem propter nimiã grauitatem. Ideo dicit: Quãuis iſta Comœdia laborioſa & integra ſit: quãtum ad pprietates bene ſeruatas, & quãtum ad me recitatorẽ: tamẽ quãtũ ad vos non eſt difficilis, quia oratio ẽ pura, & ſimplex, & intelligibilis. In vtrãq partẽ. i. in leuibus, & grauibus: q ſæpius eſtis experti. Nũc experimini in hac leui: vel etiã difficili, quãtum ad proprietates bene ſeruatas. Hac cõditione dico vos mihi aduocatos. Si nũq̃ auare a verbis ſ. t. &c. præter cõmune ſeudũ ſeruire veſtris cõmodis. i. ratione vtilitati, & delectationi: quod vtrũq eſt in Comœdia: qa ibi eſt notitia moralitatis: & multum etiã delectat aures populi. Statuite in me exemplum aliis futuris recitatoribus: quia ſi viderint q me libenter, & honorifice accipiatis: ſtudebunt potius vt vobis placeant.

QVanq̃ hæc inter nos. Bene ex arte Comica ſenex opitulator inducitur: q & miſeria, & triſtitia alterius valde cõmouetur: ſimul amborum ſenũ cõiunctio, & familiaritas ad id quod ſecuturũ eſt, nõ parum accõmoda futura eſt. ſimul exprimitur a poeta mutua miſeratio: quæ inter ſenes eſſe ſolet: & oratio ſenilis prolixa. Quãquã hæc inter nos: exordium CAL.

eſt & oratori congruum. ꝙ enim exigua notitia, aut nuper incepta: vel nulla conſuetudo anteactæ vitæ facere prohibet: id vel virtus, vel propinquitas cogit. ¶ Vicinitas: vicinia non tam homines, qui eundem incolunt vicum ſignificat: ꝗ qui prope domum tuam habitant. Vicinitas autem non homines: ſed propinquitatem proprie vicinorum.

terfamilias, aut imperator: plus efficit ſua adhortatione, ꝗ opera. ¶ Tantū ne ab re t. eſt o. difficilis (vt inquit Cice.) eſt cura rerum alienarum. Nam ea magis percipimus, atq; ſentimus: quæ nobiſipſis, aut proſpera, aut aduerſa veniſt: ꝗ illa quæ cæteris, quæ quaſi longo interuallo interiecto videmus, aliter de illis ac de nobis iudicamus. Cic.

CAL. ¶ Nam proh Deum, atq; ho. fi. exclamatio vehemens eſt in eum, qui & ſenex, & diues ſe labore defatigat. & eo magis Chremes admirat huius laborem nondum intellecta cauſa. ¶ Vt conicio: ideſt coniecturam
Coniectura capio. hinc coniectura dicta eſt a coniectu. i. a directione quadam rationis ad veritatem. Vnde etiã ſomniorū, atq; omnium interpretes coniectores vocamus. ¶ Nemo: pro quiſquam. ¶ Tute illorum offi. f. nunc dicimus officiis fungeris.
Fūgor Fungor idem eſt quod officium, munusq; ago. vt Fungor magiſtratu: fungor legatione. ¶ Nunquã: deeſt nam. ¶ Tã mane: modo aduerbium, alibi nomen videtur. vt Iam mane nouum: iã clarū mane feneſtras intrat. ¶ Quin te in f. c. quin pro ꝙ nō hoc in loco: alias pro cur: non pro etiam: pro quare ponit. ¶ In fundo: ſuperius dixit: Agrum in proximo hic mercatus eſt. Fundus enim ab agro continetur, de quo Cicero in
Cice. quodam iocularí libello: Fundum vero vocat, quem poſſit mittere funda: Ni lapis exciderit, qua caua funda patet. ¶ Remittis, neq; te reſpicis: nihil ſignificantius de eo, qui nihil ſibi parat, nec ſui miſeretur, nã qui aliis remittit aliquid: ideſt condonat: is eſt facilis, & mitis naturæ. ¶ At n. d. antipophoræ re-
Pœnitet ſpondet. ¶ Pœnitet. i. parum videtur. Pœnitet enim eum, qui parum putat. alibi Terē. Noſtri noſmet pœnitet. Virgi. in Buco. Nec te pœniteat calamo t. l. Cice. ad filium: Quo ad te quantū proficias nō pœnitebit. ¶ Quod
Opera in opere faciūdo: opera eſt actio & perſona ipſa, quæ opus
Opus peragit. opus finis eſt, & fructus operæ. Nonnunquam
Virgi. opus pro opera videt accipi. Virgi. Mollibus e ſtratis opera ad fabrilia ſurgit. ¶ In illis exer. qui aliis præeſt aut pa-

Nam proh Deum, atq; hominum fidem, quid uis tibi?
Aut quid quæris? Annos ſexaginta natus es,
Aut plus eo, ut conicio, Agrum in his regionibus
Meliorem, neq; pretii maioris nemo habet.
Seruos compluris. proinde quaſi nemo ſiet,
Ita attente tu te illorum officia fungere.
Nunquam tam mane egredior, neq; tam ueſperi
Domum reuertor, quin te in fundo conſpicer,
Fodere, aut arare, aut aliquid ferre. deniq;
Nullum remittis tempus, neq; te reſpicis.
Hæc non uoluptati tibi eſſe, ſatis certe ſcio.
At enim dices, me quantum hic fiat operis pœnitet,
Quod in opere faciundo operæ conſumis tuæ.
Si ſumas in illis exercendis plus agas. Me.
Chreme tantum ne ab re tua'ſt otii tibi,
Aliena ut cures, ea nihil quæ ad te attinent? Ch.
HOMO SVM, HVMANI a me nihil alienum puto.
Vel me monere hoc, uel percontari puta.
Rectum eſt ego ut faciam, non ut deterream. Me.
Mihi ſic eſt uſus, tibi ut facto opus'ſt face. Ch.
An cuiquam eſt uſus homini ſe ut cruciet? Me. mihi. Ch.
Siquid laboris eſt, nollem, ſed quid iſtuc mali eſt?
Quæſo quid de te tantum meruiſti? Me. eheu. Ch.
Ne lacruma, atq; iſtuc quidquid eſt, fac me ut ſciam.
Ne retice, ne uerere, crede inquam mihi,
Aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero. Me.
Scire hoc uis? Ch. hac equidem cauſa qua dixi tibi. Me.
Dicetur. Ch. ut iſtos raſtros interea tamen
Depone, ne labora. Me. minime. Ch. quam rem agis? Me.
Sine me uacuum tempus ne quod dem mihi
Laboris. Ch. non ſinam inquam. Me. ah, non æquum facis. Ch.
Hui, tam graueis hos quæſo? Me. ſic meritum'ſt meum. Ch.
Nunc loquere. Me. filium unicum adoleſcentulum
Habeo, ah quod dixi habere me? immo habui Chreme.
Nunc habeam, nec ne incertum'ſt. Ch. quid ita iſtuc? Me. ſcies.
Eſt e Corintho hic aduena anus paupercula.
Eius filiam ille amare cœpit perdite,
Prope iam ut pro uxore haberet, hæc clam me omnia.
Vbi rem reſciui, cœpi non humanitus,
Neq; ut animum decuit ægrotum adoleſcentuli
Tractare, ſed ui & uia peruolgata patrum.
Cottidie accuſabam, hem tibi hæc diutius
Licere ſperas facere me uiuo patre?
Amicam ut habeas prope iam uxoris loco?
Erras ſi id credis, & me ignoras Clinia.
Ego te meum eſſe dici tantiſper uolo,
Dum quod te dignum'ſt facies, ſed ſi id non facis,
Ego quod me in te ſit facere dignum inuenero.
Nulla adeo ex te iſtuc fit, niſi ex nimio otio.

¶ Ab re tua: ideſt a negociis tuis familiaribus. dicitur etiã ab re tua contra vtilitatem tuam. ſicut a re tua: & e repu. i. pro re tua, & pro republica. ¶ Homo ſum hu. n. a. m. a. p. hoc ex Platonis ſententia, qui inquit: Ortus noſtri partē patria vendicare: parētē amicos. & (vt Stoicis placet) quæ in terris gignuntur ad vſum hominum omnia creãtur. Homines autem hominum cauſa generantur: vt ipſi inter ſe alii aliis prodeſſe poſſint. ¶ Percōtari: ideſt interrogare. Percontari ſuapte natura ad finem ſpectat coarguēdi. Interrogamus noſcendi gratia: percontamur vero arguendi. quãuis tamen vtroq; indifferenter vtamur. ¶ Vſus: mō opus ſignificat: alias vtile. ¶ Vt op. eſt fa. pro facere. ſic Salu. Nã & priuſquã incipias cōſulto, & vbi c. ma. fa. o. eſt. ¶ Mihi: non repugnat ſententiæ Chremetis: ſed ſe ſolũ meruiſſe dicit, vt crucietur. ¶ De te m. dicimus autem mereo & mereor. Mereor de te: confero vel bonum vel malum. ¶ Ne retice: bene retice. Nam reticemus dolores: obticemus pudenda: tacemus ſecreta. vt Nec tacui demens. In Eunucho: Virgo conſciſſa veſte lachrymans obticet. ¶ Aut c. a. c. a. re iu. his tribus adhibitis, qđ amplius in vera amicitia exoptãdum. ¶ Appone: in tempore: ſcilicet. ¶ Non ſi: in hæc magis geſtu exprimitur. ¶ Hui, tam g. apoſiopeſis: & admiratio ponderis raſtrorū, quibus ſenex vtitur. ¶ Perdite: bene perdite. Nam perditus eſt Perdit
qui in omne ſcelus eſt traditus. ¶ Animum æ. pro ægro dixit, nam animus æger: corpus vero ægrotum dicitur. Aeger
¶ Et via per p. patres bonis inſtitutis aliorũ exemplis nõnunqȝ minis filios ad virtutem adhortãtur. ¶ Tãtiſper vo. tantiſper poſtulat poſt ſe dum pro donec: ſiue ꝗdiu. Cice. In Cic.
carcerem

carcerem ductus:vt ibi eſſet tantiſper dum culeus,in quem deiectus deferretur,cõpararetur.Sunt qui accipiãt tãtiſper pro tantũmodo.ſunt qui pro interea. Liuius in lib. pri. ab vr.cõ. Tamen id imperium ei ad puberem ætatem incolume manſit:tantiſper tutela muliebri. Et tantiſper ſine dũ vſus eſt.hoc loco tantiſper pro tandiu accipitur.

Liuius

aliquid auferre.⸿ Produxi,ac vendidi: bene produxi. nam producere foras ducere ſignificat.Mar.Tul.in Frumentaria: Nemo tuorum amicorũ abs te productus:nemo interrogatus.hinc productores dicuntur,qui virgines abducũt, & eas ad quæſtũ exponũt. & proprie produci res vænales dicuntur.⸿ Talenta quidecim coegi:congeſſi:coadunaui.

Ego iſtuc ætatis non amori operam dabam,
Sed in Aſiam hinc abii propter pauperiem,
Atq; ibi ſimul rem,& gloriam armis belli repperi.
Poſtremo adeo res redit,adoleſcentulus
Sæpe eadem,& grauiter audiendo uictus eſt.
Putauit me ætate,& ſapientia
Plus ſcire & prouidere,q̃ ſeipſum ſibi.
In Aſiam ad regem militatum abiit Chreme.Ch.
Quid ais?Me.clam me profectus,menſis tris abeſt.Ch.
Ambo accuſandi,ſed ſi illud inceptum tamen
Animi eſt pudentis ſignum,& non inſtrenui.Me.
Vbi comperi ex his qui ei fuere conſcii,
Domum reuortor mœſtus,atq; animo fere
Perturbato,atq; incerto præ ægritudine,
Aſſido,accurrunt ſerui,ſoccos detrahunt,
Video alios feſtinare,lectos ſternere,
Cœnam apparare,pro ſe quiſq; ſedulo
Faciebat,quo illam mihi lenirent miſeriam.
Vbi uideo hæc,cœpi cogitare,hem,tot mea
Solius ſolliciti ſunt cauſa,ut me unum expleant?
Ancillæ tot me ueſtiant?ſumptus domi
Tantos ego ſolus faciam?ſed gnatum unicum
Quem pariter uti his decuit,aut etiam amplius,
Quod illa ætas magis ad hæc utenda idonea eſt,
Eum ego eieci hinc miſerum iniuſtitia mea.
Malo quidem me dignum quo uis deputem,
Si id faciam,nam uſq; dum ille uitam illam incolit
Inopem,carens patria ob meas iniurias.
Interea uſq; illi de me ſupplicium dabo.
Laborans,quærens,parcens,illi ſeruiens.
Ita facio prorſus,nihil relinquo in ædibus,
Nec uas,nec ueſtimentum,conraſi omnia,
Ancillas,ſeruos,niſi eos qui opere ruſtico
Faciundo,facile ſumptum exerceant ſuum.
Omnis produxi ac uendidi,inſcripſi ilico
Aedis mercede,quaſi talenta ad quindecim
Coegi.agrum hunc mercatus ſum,hic me exerceo.
Decreui tantiſper me minus iniuriæ
Chreme,meo gnato facere,dum fiam miſer,
Nec mihi fas eſſe ulla me uoluptate hic frui,
Niſi ubi ille huc ſaluos redierit meus particeps.Ch.
Ingenio te eſſe in liberos leni puto,
Et illum obſequentem,ſiquis recte,aut commode
Tractaret,uerum neq; tu illum ſatis noueras,
Nec te ille.hoc ibi fit,ubi non uere uiuitur.
Tu illum nunquam oſtendiſti quanti penderes,
Nec tibi ille eſt credere auſus quæ eſt æquum patri,
Quod ſi eſſet factum,hæc nunquam euenissent tibi.Me.
Ita res eſt,fateor,peccatum a me maxumum eſt.Ch.
Menedeme,at porro recte ſpero & illum tibi
Saluom affuturum eſſe hic confido propediem.Me.
Vtinam Di ita faxint.Ch.facient,ſed nunc ſi commodum eſt,
Dionyſia hic ſunt,hodie apud me ſis uolo.Me.

CAL. ⸿ Nõ amori o.d.bene ſenex iuxta Horatii p̃ceptũ laudator acti temporis inducitur.⸿ Propter pau.paupertas eſt mediocrium: pauperies mendicorum.⸿ Rem & g.hæc duo potiſſimum a militibus ſtrenuis cõparantur. Res tria notat:imperium,ſiue diuitias:item:& Veneres.⸿ Victus:nõ ceſſit,aut paruit:ſed quod eſt oppreſſi,victus eſt.⸿ Putauit me: clementiſſimus pater filiũ laudat, q̃ non pertinax in malis, vt multi fuerint.⸿ Vbi cõ.hæc oratio tota pathetica eſt.& bene comperi. Cõpertum eſt mihi & exploratum idem eſt quod ſcio per inueſtigationẽ.⸿ Accurrunt ſerui:tale illud in Andria: Accurrit, mediam mulierem amplectitur.⸿ Lectos ſternere:ex conſuetudine antiqua. lectulis enim ſtratis antiqui cœnitabant: vnde triclinium a tribus lectis dictum. Hora. Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos. Terentius in Adelphis: Lectulos ligneos dedit faciẽdos in ſolo vbi ponetis vos.⸿ Atq; incerto:fracto, vt dicimus, certo animo:id eſt forti & firmo.⸿ Præ ægritudine aſſideo: ſedemus deſidia. vt Sedeant, pecentq; Latini. Reſidemus otio.vt Iampridem reſides animo.ſ. Præſidemus rei commiſſæ, vt prouinciæ. Aſſidemus in re,quam frequenter agimus.⸿ Cœnam apparare: nil ſignificantius bene dicere potuit: qui voluptates,& commoda quæ aſpernatus gratia filii,narrat.Nam apparare eſt ad dignitatem quandam,ac verius pompam. Præparare vero eſt, quæ vtilia ſunt:aut fore credũtur.⸿ Eum ego eieci:eum abundat.⸿ Corraſi omnia:compilaui:vendidi,huic contrarium eſt abradere:& eſt per vim

Res

Tridinium

Hora.

hinc coactores argẽtariorũ dicuntur,qui pecunias cogũt.⸿ Decreui:plus eſt decernere,q̃ conſtituere. & eſt proprie decernere de rebus magnis certã proferre ſententiã.⸿ Voluptate frui:ſi parentes p̃ filiis elaborant:quis clementior hoc ſene: qui oĩa commoda abſente filio aſpernat.⸿ Frui:proprie eſt delectationẽ capere ex vſu.⸿ Ingenio te eſſe leni in liberos puto: liberos multitudinis numero dixit, cum Menedemus vnicum haberet filiũ.Cõſtat enim antiquos oratores, hiſtoricoſq;, aut carminum ſcriptores, etiã vnum filium, filiãue liberos multitudinis numero appellaſſe. In Hecyra liberos in ſignificatione vnius filiæ dixit:Qui illũ decreuerũt dignũ, ſuos cui liberos committerẽt. ſic Cice. En cui tuos liberos cõmittas.⸿ Quãti pẽderes: quanti illũ faceres. Tractũ ab antiqs, qui ante ſignatã pecuniã, æs & argẽtũ pẽdebãt.⸿ Nec tibi c.au. adoleſcẽtibus glorioſum eſt ſi & modeſtia vtunt, & pietate in parentes: vt nihil dicãt, aut faciant niſi conſilio parẽtum.⸿ Porro recte ſpero: porro eiuſdẽ ſignificatiõis,cuius vero & autem:pro quibus tamen poneri nõ poſſit.Significat & apud poetas lõge,certe,poſtea, vltra.⸿ Spero:pro credo vſitatũ ẽ:ſiue de p̃ſenti loquamur, ſiue de p̃terito.Similiter confido p credo: tũ in p̃terito, tũ in p̃ſenti, tũ in futuro.⸿ Propediẽ:cito.⸿ Vtinã Dii faxint:faxo futurũ tẽpus tantũ: vel(vt alii) promiſſiuũ modũ oſtẽdit.⸿ Dionyſia hic ſunt: hoc eſt Bacchanalia. Dionyſii autẽ, qui

Decernere

Cice.

Porro

Faxo

Dionyſia

& Bacchus dicitur, ſacra a pleriſq; Græciæ vrbibus tertio quoq; anno celebrabant.⸿ Si cõmodũ eſt.i.ſi tibi placet.

CAL. ¶ Quæſo: primā perſonam indicatiui habet dūtaxat, licet quęrere lectum ſit apud Salluſtiū & Tulliū. ¶ Vt diei tempus: tempus ſupra horam ſignificat, diei archaiſmo abundat. ¶ Nihil o. ſ. m. hoc eſt vocatore. Nam vocatores ꝓprie dicebantur, qui ad cœnas vocabant. ¶ Præſto ſum: ideſt eſt qđ adſum. nec alteri fere verbo cohæret: niſi verbo ſubſtātiuo: & huic ſimplici. nam pſto adſum magis poeticum eſt. ¶ Ego c. m. hoc eſt in mora detineo, a quibuſdā morari pro expectare exponitur. Sed mea ſola magis poetice, q̄ oratorie.

Non poſſum. Ch. cur non? quæſo tandem aliquantulum
Tibi parce, idem abſens facere te hoc uolt filius. Me.
Non conuenit qui illum ad laborem impulerim
Nunc me ipſum fugere. Ch. ſicine eſt ſententia? Me.
Sic. Ch. bene uale. Me. & tu. Ch. lacrumas excuſſit mihi,
Miſeretq; me eius, ſed ut diei tempus eſt,
Monere oportet me hunc uicinum Phaniam
Ad cœnam ut ueniat, ibo ut uiſam ſi domi eſt.
Nihil opus fuit monitore, iam dudum domi
Præſto apud me eſſe aiunt, egomet conuiuas moror.
Ibo adeo hinc intro, ſed quid crepuerunt fores?
Hinc a me quiſnam egreditur? huc conceſſero.

GVI. Q Vāquā &c. Hic ſenex Chremes iducitur: q alterius ſenis Menedemi triſtitia cōmouetur, Etiā amborum ſenum coniunctio multum ſequentibus rebus accōmodata eſſe cēſetur. Chre. quā quā hæc notitia admodū eſt. i. valde exrat: ſiue intercedit, nuper. i. nō multo ante tēpore inter nos. adeo. i. in tantum. q inde. i. ex tali notitia: ſiue propter talē notitiā, mercatus ſum. i. emi. hic in proximo. i. in hac vicinia. agrū. i. rus, & prædiuȝ. nec ſane. i. certe, quicq̄ rei. i. aliqua cauſa fere non fuit. amplius. i. non. fuit vltra illā notitiā: quæ videlicet res me induceret ad emendum illū agruȝ. vel quicq̄ rei non fuit amplius. i. maius, quo mouerer ad id emendū. tamē vel virtus tua. vel vicinitas. i. propinquitas: nam vicinia ſignificat homines, qui prope domū noſtrā habitant: ſed vicinitas eſt ipſa domorū propinquitas (qđ. ſ. eſſe vicinū, puto. i. reputo. eſſe ſup. in propinqua parte. i. in cōiuncta portione amicitiæ) tua inquā virtus & vicinitas facit. i. iducit me. vt moneā te audacter. i. libere & familiariter. eius ſup. qđ videris mihi facere ꝑter ætatem tuam. i. contra tuam ſenectutem, & ꝑterq̄ res tua. i. tua vtilitas. adhortatur. i. admonet: ſuadet: poſtulat: vt fiat. nam proh: exclamatio vehemens. imploro ſup. fidem. i. opem, & auxiliū. Deū. i. Deorū, atq; hominū. quid tibi vis. i. (qđ dicit̄) qđ oportet tibi. quid q̄ris. i. quid petis. natus es annos ſexaginta. i. habes ſexaginta annos. aut plus: eo numero ſcilicet. i. vltra eū numerum, vt cōiicio. i. coniecturo: hinc coniectura dicta eſt a cōiectu. i. a directione quadam rationis ad veritatē: vnde ſomniorum & omnium interpretes, coniectores dicuntur. nemo habet agrū meliorē. i. fertiliorem. neq; maioris ꝑtii. i. pluris valentem in his regionibus. & nemo habet complures. i. plures (compoſitū pro ſimplici) ſeruos. q̄ tu habes. ſ. ꝑinde. i. ideo. quaſi nemo ſit. i. quaſi neminē habeas. tute. i. tumet. fungeris officia illorū: nūc dicimus tantū fungi officiis: & nō fungi officia, vt hic. nunquā egredior tā mane: neq; reuertor domum tā veſperi. i. tam ſero, tam tarde. quin. i. qđ non. conſpicer. i. videā. te fodere in fundo. i. in parte agri tui. aut qn videā te arare: aut aliqđ facere in fundo inquā tuo. Deniq; nullum remittis. i. relaxas tēpus: quin ſemper labores. neq; reſpicis te. i. tui non ducis rationem: nec tuæ partis valetudini. ſcio ſatis certo: pro certe. hæc non eſſe tibi voluptati. i. ad delectationem. At. i. ſed. dicet me pœnitet. i. mihi paruȝ videtur quantū operis fiat hinc. i. mihi parū videtur eſſe de eo qđ fit hic a ſeruis meis, qui pro maiori parte diei ceſſatores ſunt: propterea ipſi operi manum liber admouere. ſi ſumas id ſup. operæ tuæ. i. id laboris, quod conſumis. i. conteris: perdis. in opere faciundo: ideſt in operādo in agro. ſi inquam ſumas id operæ in illis ſeruis exercendis: ideſt incitandis ad opus faciendum. plus agas: ideſt magis operareris, & (vt dici ſolet) plus lucrareris, ſeu lucri faceres: vel tuę vtilitati magis conſuleres. Me. o Chreme. ne: ideſt verum. tm otii: ideſt ceſſationis: vacationis: quietis. eſt tibi ab re tua: ideſt a tuis negociis familiaribus, vt cures aliena: ideſt res

aliorū, ſeu negocia. quæ nihil. i. nullatenus. attinent. i. ſpectant ad te. Chr. ego ſum homo: ergo ſociabilis per naturā: & non ſolū ad me, ſed ad aliuȝ iuuandum natus. puto nihil humani. i. nihil ſpectans ad hominem. eſſe alienum a me. i. a me abhorrens: & ad me non ſpectare. Puta me vel monere hoc: vt. ſ. non te ita excrucies. vel percontari. i. interrogare arguendi gratia. rectum. i. officioſuȝ eſt & honeſtum: vt ego faciā hoc ſupple. i. vt te admoneam, aut percōter. nō eſt meū ſup. vel non eſt mihi integruȝ, ſolutum, aut liberuȝ: aut ad me non ſpectat. vt deterreā. i. deflectaȝ te ab inſtituto propoſito: ſed meuȝ eſt te admonere, aut iterrogare. Mene. vſus eſt mihi. i. opus ē mihi, more Plautino: vel ſi vis capere vſum pro vtilitate. ſenſus eſt: Vtile eſt mihi ſic facere ſup. fac vt opus eſt tibi facto. i. facere: ablatiuus participii ꝑteriti temporis hic ponitur pro infinitiuo, vt Sallu. fecit: Priuſq̄ incipias cōſulto: & vbi c. m. o. e. ſ. ideſt cōſulere & facere. Chre. an. i. vtrum. vſus. i. opus, vel vtile eſt. cuiquā. i. alicui homini. vt cruciet. i. torqueat, affligat ſe? Me. mihi eſt vſus. ſ. vt me cruciē. Chr. ſi quid laboris. i. ſi aliquis in eo faciendo, qđ facis, labor eſt. nollē. i. recuſarē ferre. ſed quæſo. i. obſecro, quid iſtud mali eſt. i. quid ſibi vult iſtud maluȝ, qđ pateris. quid. i. in quo. tantū. i. tam grauiter, & taȝ ægre meruiſti de te. i. quid ita iratus es in te: aut de te male contentus: vt taȝ male de te merearis: ſeu male te tractes. mereo autē vel mereor de te eſt aliquid in te confero: vel bonū vel malū. Me. heu hoi: interiectio dolentis effuſe. Chr. ne lachryma. i. noli lachrymare, ſeu flere. atq; fac me: ſine neceſſitate ponit̄ me. fac ergo vt ſciam iſtue quicquid eſt. i. quæcūq; res ſit. ne reticee. i. noli celare quicquid eſt mihi. ſ. ne verere. i. noli timere: crede mihi. iuuero. i. adiuuabo te. aut conſolando, aut cōſilio. i. ſuaſu & datione conſilii. aut re. i. ipſo effectu. Me. vis ſcire hoc quicquid eſt. Chre. quidem. i. certe. volo ſcire hac cauſa. i. propter hanc cauſam, qua cauſa. i. propter quā cauſam. dixi tibi. ſ. vt te leuem labore. Me. dicetur tibi videlicet quicquid eſt. Ch. at. i. ſed. interea. i. dū tu dices. appone (aut depone). i. iuxta te pone: neq; ſuſpēſos teneas iſtos raſtros (dicimus raſtrum in ſingulari & raſtri in plurali. dicti autē ſunt a radendo, q terram radant) vel labora. i. noli te vexare: aut te ita labore conficere. interdum ne labora ſignificat ne cura: noli curare. Me. minime: ideſt non. apponā raſtros meos. Ch. quam rem: ideſt quid agis? te ita cruciando. Me. ſine: ideſt patere me laborare. ne: ideſt vt nō. dē mihi qđ. i. aliquod. tempus vacuum laboris: ideſt vt nullo tēpore ſim ſine labore meritis meis poſtulantibus. Ch. inquam. i. dico tibi. non ſinā: ideſt non patiar te: ita facere. Me. ah: dolentis eſt. non facis æquum. i. rem iuſtam. Ch. hui: cōmiſerātis eſt exclamatio. quæſo. i. obſecro, portas ſup. hos raſtros tā graues. i. tam ponderoſos. Me. meum meritum eſt ſic. i. qđ merui ſic poſtulat: vt tales geſtem raſtros. Ch. nunc loquere. i. explica cauſam. Me. habeo filium vnicū adoleſcētulum ah: dolētis eſt. quid. i. cur. dixi me habere. i. mo. i. ſed. habui filiū o Chreme, priuſq̄ mea culpa iret militiam. incertū eſt. i. dubium eſt: non conſtat. habeā necne nunc eum. i. (qđ dici ſolet, licet non ſatis recte) incertum eſt ſi habeā nunc, an nō. Ch. quid. i. cur. iſtud eſt ſup. ita videlicet vt non habeas filium. Me. ſcies. anus. i. vetula. aduena. i. peregrina: nō hinc oriunda: ſed e Corintho. i. ex ea vrbe Achaiæ. paupercula eſt. i. moratur hic, ſeu reſidet. ille. ſ. filius. cœpit amare filiā eius anus perdite: aduerbium. i. miſere: & nimis vehementer: & in perditionem morum ſuorū. prope. i. fere. iam vt haberet: ideſt teneret eam, & reputaret eam. pro vxore: ideſt tanquā

Percontari
Facto facere Sallu.
Miſere
Prope

tanquã ſi eſſet vxor. hæc oĩa fecit ſup. clam me.i. me neſciẽ
te, vbi.i. poſtquã. reſciui.i. tanq̃ inopinatum cognoui. id .ſ.
eum amore captũ: & habere eã pro vxore, cœpi.i. icepi. tra
ctare animũ adoleſcẽtuli non humaniter: aduerbiũ.i. nõ be
nigne, neq; ritu, ſeu more humano, neq; vt decuit.i. vt con
gruũ fuit tractare. aium ægrotũ.i. ægrũ: nam aius æger ẽ:
ſed corpus ægrotũ. ſed quotidie accuſabã eum vi.i. impetu,
& via peruulgata.i. modo, & more cõi. patrũ.i. parentũ, qui
bus ſunt iuiſi mali filiorũ mores. hæc aũt excuſandi mihi ſu
it via alloquẽdo filium, & dicendo. hem: indignãtis interie
ctio. ne.i. vtrum. ſperas.i. credis. tibi licere .i. pmitti facere.
hæc.i. talia, quæ facis. diutius.ſ. vt habeas amicã ppe iã lo
co vxoris me pſe viuo.i. viuẽte. o Clinia erras.i. falleris opi
nione tua. ſi credis id.ſ. vt tibi liceat diu. & ignoras me: ideſt
haud meũ noſti ſtomachum. ego volo te dici eſſe meũ .i. q
tu dicaris eſſe meus filius. tãtiſper.i. tãdiu, dum.i. donec: aut
quãdiu facies id qđ eſt dignũ te: in ablatiuo.i. quãdiu ſunge
ris tuo officio: aut facies qđ debes, qđ.i. ſed. vel qđ dignum
te ſi non facies, ego inuenero.i. excogitabo. qd ſit dignuʒ .i.
honeſtum, & æquũ. me facere in te.i. erga te, ſeu contra te.
Adeo
pcerte
Adeo.i. certe. ex nulla cauſa illud qđ efficis fit.i. efficiꝶ, niſi
.i. pterquã, ex nimio otio.i. ceſſatione, & requie ab opibus:
Nam diuturna qes vi.a.m. Res interdũ ſignificat imperiũ.
Interdũ diuitias. Aliqñ litem: quãdoq; Venerẽ: & quãdoq;
Illuc
ætatis
Cice.
alia multa. Ego Menedemus illuc ætatis.i. cũ eſſem iſta ęta
te, qua es. dicit eodẽ modo Cice. in epiſto. Id ætatis: pro ea
ætate, nõ dabam operã.i. nõ indulgebã amori. ſed abii.i. di
ſceſſi. hinc.i. ex pſis natali. in Aſiam.i. in eã puinciã, ſeu in
eam partẽ orbis. nam eſt Aſia tertia pars orbis: & puincia
in ea parte eiuſdẽ nois. propter pauperiẽ.i. qa erã pauper:
& vnuſquiſq; cupit pauperiẽ fugere tanquã magnũ malũ,
vt inquit Horatius. atq; ibi.i. in Aſia. reperi.i. adinueni, &
acquiſiui mihi. ſimul.i. pariter. rem.i. diuitias. & gloriam.i.
laudẽ, & honorẽ, cum armis.i. cum inſtrumentis belli.i. ad
bellũ faciendum. Alii codices nõ habẽt cum: & tunc armis
belli intelligaꝶ.i. per pclara geſta, quæ geſſi in bello. Poſtre
mo.i. tandẽ. res.i. negociũ de filio. rediit eo.i. ad hæc quę ſe
quuntur, ſeu ad hunc ſtatũ: hoc eſt tandẽ res eo deducta eſt:
vel res eo pceſſit: ſeu profecta eſt: ſeu rediit eo.i. ad talẽ ſta
tum, qui ſeqtur. Adoleſcentulus.i. filius. victus eſt .i. fractus
eſt: & a pposito malo amoris deflexus: audiendo ſæpe ea
dem conuitia .ſ. & probra. & grauiter.i. moleſte, & ægre.
audiendo inquã ea. Putauit.ſ. filius, me patrem plus ſcire &
prouidere ſibi, q̃ ſeipſum. ętate.i. propter ætatẽ: quia ſenex
erã. & beneuolentia.i. quia videbat me bene ſibi velle: & ita
laudat filiũ, qui in malo nõ fuerit pertinax: vt multi ſunt. O
Chremes abiit in Aſiam ad regẽ: Aſiæ.ſ. militatuʒ.i. ad mi
litandum: vel vt militaretur ſub eo. Chr. quid ais: admiran
tis eſt hoc dictum potius, q̃ interrogãtis. Me. profectus eſt
clã me.i. me neſciente. abeſt.i. abſens eſt. tres menſes.i. (qđ
inepte dꝶ) eſt abſens de poſt tres menſes. Ch. eſtis ſup. am
bo.i. tam tu, q̃ ipſe. accuſandi.i. culpãdi. & ſi.i. quãuis. tamẽ
illud inceptũ.i. inſtitutũ, ppoſitum filii tui. eſt ſignum animi
prudẽtis, & nõ iſtrenui: imo ſtrenui, & valentis, ſeu elati.
Me. vbi.i. poſtquã. cõperi.i. cognoui per inueſtigationẽ. ex
his.ſ. ſociis, qui fuere conſcii.i. participes eius. vel cõſcii.i. cõ
ſentiẽtes ei filio. reuertor domum mœſtus.i. triſtis. atq; ani
mo fere perturbato.i. penitus turbato, & cõmoto. atq; icer
to.i. pplexo. aſſideo.i. iuxta aliqd ſedeo: nam cõponiꝶ ex ad
(qđ eſt iuxta) & ſedeo: vel poniꝶ compoſitũ pro ſimplici.
præ ægritudine.i. p dolore animi. ſerui.i. famuli mei. accur
rũt.i. celeriter ad me veniunt: accurro eni cõponiꝶ ex ad &
curro. ii. detrahunt.i. deducũt a pedibus, ſeu diſſoluunt. ſoc
Soccus
Pedi
theca
cos.i. calceos: ſoccus calcei genus eſt dictus (vt aliq volũt)
quaſi ſaccus: quia calciationi ſit facilis: q̃les ſunt quas pedi
thecas vocant. Eo aũt calciamento Comœdiarum actores
vtebanꝶ: quẽadmodũ & cothurno Tragœdi: vſq; adeo vt
pro ſtylo Comico põni poſſit: quẽadmodũ cothurnus p ſty
lo tragico. Video alios ſeruos meos feſtinare ſternere.i. pa
rare lectos. Lectulis eni ſtratis antiq cœnitabant. Inde tri
cliniũ a tribus lectis dictũ. Horatius: Sæpe tribus lectis vi

deas cœnare q̃ternos. Video inquã alios feſtinare appara
re.i. laute parare cœnam: nã apparare eſt ad dignitatẽ quã
dam, ac veluti põpam. Præparare vero eſt quæ vtilia ſunt,
aut fore creduntur. quiſq; pro ſe.i. ex ſua parte: vel p virili
ſua: aut p qualitate roboris ſui. Virgi. in quto: Pro ſe quiſq;
viri. faciebat.i. efficiebat. ſedulo.i. inſtãter, ac ſine dolo. quo
.i. vt. leni rẽt.i. mitigarẽt. mihi illã miſeriam.i. calamitatem.
Vbi.i. poſtq̃. video hæc q faciebãt ſerui. cœpi cogitare.i. cõ
ſiderare. Hem: indignatiue & dolẽter. tot ſerui ſunt ſolliciti
.i. anxii, cauſa mei ſolius, vt expleãt me vnuʒ.i. vt mihi vni
ſatiſfaciãt cumulate: ac mihi morem gerãt. tot ancillæ veſti
ant me? q.d. non faciẽt. ego ſolus faciã tantos ſumptus.i. tã
ta impẽdia: ſiue tantas impẽſas domi? q.d. non faciã, ſed ego
eieci hinc mea iniuſtitia eũ gnatũ vnicũ miſerũq; quẽ gnatuʒ
decuit.i. decens fuit. vti pariter.i. æqualiter, vt ego his ſum
ptibus & ſeruis. aut etiã quẽ decuit vti amplius: q illa ætas
iuuenilis eſt magis idonea ad hæc vtẽda.i. ad vtẽdum his,
vel vt vtaꝶ his pdictis, vbi vtenda gerũdiuũ eſt nomẽ, qdẽ
.i. certe. depuẽ.i. valde putẽ: me eſſe dignum quouis.i. quo
libet malo.i. q̃libet afflictione. ſi faciaʒ id qđ dixi.ſ. ſi patiar
vt tot ſerui p me ſint ſolliciti: q tot ancillæ me veſtiãt: q tã
tos ſumptus faciã. quæ oĩa pdicta dixerat indignatiue? intel
ligẽs ſe non eẽ facturũ. Nam vſq;.i. aſſidue, dum.i. quouſq;
vel quãdiu. ille filius incolet.i. exercebit, vel ducet, vel aget,
aut frequẽtabit. illam vitã inopem.i. miſeraʒ. carens patria
.i. exul a patria. pter meas iniurias.i. cõtumelias. interea.i.
tãdiu. dabo illi vſq;.i. aſſidue. ſupplicium .i. pœnam de me.
laborans.i. laborãdo. quærẽs.i. acquirendo cum labore. par
cens.i. coarctans, & conſtringens ſolitũ victum: & tanquã
parcus fortunis parcendo: & eas reſeruãdo. ſeruiens.i. ſerui
endo illi conquirẽdo: & cõduplicãdo vndiq; illi diuitias mo
re boni ſerui. Dare alicui de ſe ſupplicium, ſignificat puni
re ſeipſum illius vice. hæc ſunt illa quæ ſenex faciẽda ſibi de
creuerat: nũc oſtendit ad rem verba acceſſiſſe: ſeu eſſe colla
ta, inquiens. facio ita vt deliberaui prorſus.i. oĩno. nihil re
linquo in ædibus.i. domi meæ. nec vas.ſ. relinquo, nec ve
ſtimentũ. corraſi.i. vndiq; coadunans & colligens vendidi
oĩa.ſ. ancillas, ſeruos. niſi.i. præter eos, q facile exercerẽt.i.
bene collocarent, & demererẽtur ſuum ſumptũ.i. pret eos,
qui (vt vulgo dici ſolet) bene implerent id qđ conſtarent
ſuo ſumptu in opere ruſtico faciũdo.i. in meditãdo in agros
ſiue in fodiendo: ſiue in arando: ſiue in aliis id genus. Cum
dicere volumus aliquem nil omnino tam paruum reliquiſ
ſe ex rebus ſuis, quod nõ alienauerit, recte dicemus: Omnia
corraſit: quaſi etiam raſerit parietes & cætera, ſi ex illis ra
dendis aliquid commodi potuerit conſequi. Interdum cor
radere (vt ait Dona.) ſignificat difficulter comparare. Te
ren. in Adel. Minas decem corradet alicũde.i. difficulter cõ
parabit. Abradere autẽ ſignificat per vim auferre. produxi
.i. expoſui venales, ſeu propoſui. nam producere ſignificat
foras ducere. Inde pductores dicũtur, q virgines abducũt,
& ad quæſtũ exponunt. ſic vẽdidi omnes ſeruos.ſ. meos. ili
co.i. protinus. inſcripſi .i. proſcripſi venales ædes, appo
nens inſcriptionem ad fores talem: Hæc domus eſt vena
lis: vel alia id genus. inſcripſi ergo ædes mercede: ideſt pre
tio. coegi.i. congeſſi: coadunaui. quaſi.i. prope quindecim
talenta. Talentum Athenienſe paruum conſtat ex .lx. mi
nis, ſiue libris. Talẽtum vero magnum conſtat ex octogin
tatribus, & quatuor vnciis. Eſt etiam talentum Euboicum:
quod Attico talento paulo minus eſt. Mercatus ſum.i. emi
hunc agrũ. hic.i. in hoc agro. exerceo.i. fatigo me. O Chre
me decreui: ideſt cõſtitui me facere minus iniuriæ meo gna
to. tantiſper.i. tam diu. dum: ideſt quamdiu. ſiam: ideſt effi
ciar. miſer: ideſt afflictus. Decernere pprie eſt de rebus ma
gnis certam proferre ſententiam. nec: ideſt & decreui non
eſſe fas: ideſt non licere. me frui hinc vlla voluptate: ideſt ali
quam capere voluptatem. niſi.i. præter q̃. vbi: ideſt poſt
quam, vel quãdo. ille: ſcilicet filius meus. particeps: ideſt hæ
res meus: quaſi nunc partem capiens bonorum meorũ, vel
etiam particeps: ideſt cui debeam credere omnia mea cõſi
lia, redierit.i. reuerſus fuerit, vt ſaluus.i. incolumis. Chr. pu

Appa
rare &
præpa
rare

Parcus

Dare
alicui
de ſe
ſuppli
um

Talẽtũ

to eſſe leni ingenio.i.te eſſe natura miti, & benigna, ac indul
gēti.in liberos.i.erga filiū.nā(vt Gellius ait)liberos dixe-
runt auctores numero multitudinis de vno tm̄ filio.qn,qd
lōge eſt mirabilius,de vnica filia. & puto illū filiū eſſe obſe-
quētē.i.officioſu3:morigeru3:obſeqoſum,ſi qs tractaret.i.
foueret eū,recte,ac cōmode.i.opportune,tēpeſtiue. Verū.i.
ſed,neq3 tu noueras.i. cognoſcebas.ſatis illum: ideſt mores
eius.neq3 ille ſatis nouerat.i.cognoſcebat.te.i. tuos mores.
hoc.ſ.vt mores ignorent.fit.i.efficitur, vel contingit.ibi.i.
tunc.vbi.i.quando.non viuitur.i. vita non agitur recte vt
decet. tu nunquā oſtēdiſti quāti pēderes.i.quā æſtimares:
aut quanti faceres illum filium. Tractū aūt ab antiquis,qui
Pēdere pœnas ante pecuniam ſignatā æs & argentū pendebant.i.ponde-
rabant. Inde pendere pœnas dicimus.i.dare, ſeu luere pœ-
nas. Na3 antiquorū pœnæ erant pecuniariæ. Inde pendere
dicimus æſtimare, ſiue liceri. Inde nihilipendere.i. nihiliſa-
cere. Inde paruipēdere:flocipēdere:magnipēdere. nec ille fi-
lius auſus eſt credere.i. cōmittere & impartire tibi. ſecreta
ſup.ſua,ſeu cōſilia.quæ æquū eſt.i.iuſtū eſt.filios ſup. crede
re.i.cōmittere patri:vt nihil moliant̄ parentibus inconſul-
tis. Quod ſi factū eſſet videlicet:vt & tu illi oſtēdiſſes quā-
ti eum faceres: & ille ſua tibi conſilia credidiſſet.nūquā hæc
veniſſent tibi.ſ.vt tu ita doleres: & filii præſentia priuatus
eſſes. Mene.eſt ita.i.eo modo,quo dicis res ſe habet.fateor
.i.profiteor ita eſſe.peccatū meū eſt maximū.i.grauiſſimū
erraui. Ch. O Menedeme.at porro.i.ſed certe. recte ſpero
.i.bona eſt mihi ſpes:ſeu recta ſpe ſum,& cōfido.i.credo.il-
Propediem lum filium affuturū eſſe.i.ꝙ aderit hic.propediē.i.breui:cū
ſcilicet iā prope eſt dies. Mene. vtinā Dii faxint:pro faciāt.
Chre.faciēt.i.efficiēt:vt tu redhibeas filiū nunc.ſi cōmodū
eſt.i.ſi tibi eſt opportunū & tēpeſtiuū:& nō moleſtū.voloq3
ſupple ſis hodie apud me:qa ſupple Dionyſia ſunt hic.i. in
hoc anno:hoc eſt nūc ſunt Bacchanalia, ſiue Orgia: q̄ ſunt
Bacchi ſacra,ſeu feſta:qui Bacchus vna ſuarū appellationū
dicitur Dionyſius. Eius autē ſacra a pleriſq3 Græciæ vrbi-
bus triēnio quoq3 celebrabātur. Me.nō poſſum.ſ.eſſe cōui-
ua apud te. Chr. cur nō potes eſſe apud me. quæſo.i. obſe-
cro.tandē.i.vno verbo:qd tātā vim habere apud te velis:
quantā ſi diu te rogaſſem:& illud foret vltimū. hoc eſt qd
poſtulat. Ch.parce aliquātulū tibi.i.aliquātulū tuos remit-
te,ſeu interſeca labores, ac interrūpe.filius abſens vult te fa-
cere hoc.i.vt parcas tibi. Me.nō cōuenit.i.nō eſt cōueniens
nūc me ipſum fugere laborē.qui.ſ.ego.impulerim.i.impe-
gerim,& intruſerim.illū filiū ad laborē ſumēdū. Chr. ſicine
.i.vtrū talis eſt ſentētia,& opinio tua. Me.ſic ē ſup. ſentētia
mea. Chr.bene vale.i.mane bene valēs & ſanus. Me.&.i.ēt.
tu Chremes bene vale.i.bene valens abi. Chr.excuſſit mihi
lachrymas.i. lachrymari me fecit.i. lachrymas in finibus
oculorū meorū oboriri fecit:quæ ex oculis manarunt, ac ſi
forēt excuſſæ. Nā excutere ſignificat cōmouēdo aliqd deii-
Excute te cere:vt Excute te de puluere.i. te mouēdo vehemēter deii-
ce a te puluerē.& me miſeret eius Menedemi.i.eius miſeri-
cordia teneor.ſed vt.i. quādiu.tēpus diei ē,me oportet mo-
nere.i.admonere:certiorē facere.hūc vicinū Phaniā nomi-
ne:vt veniat ad cœnā.ibo vt viſam.i. videā hic, alias eā ad
videndū ſi eſt domi. Deinde vt ſciuit eū iā eē domi ſuæ,ſub-
dit.nil.i.nō.fuit opus monitore.i. vocatore ad cœnā. aiūt
homines.ſ.ideſt dicūt eū pſto eſſe.i.adeſſe:promptū ſeu pa-
ratū eē,& cōparere.iādudū.i.ex aliquāto ante tpe.egomet
moror.i.in mora detineo.cōuiuas.i.eos, q ad cōuiuiū meū
venerūt:cū enim eos deberem expectare,me expectāt. Ibo
hinc.i.ex hoc loco.intro.i.in domū meā.ſed quid.i. cur. fo-
res crepuerūt.i.patefactæ ſunt & apertæ.quiſnā.i.quis.egre-
diť.i.exit,aut affluit. quēadmodu3 prius diximus eamus ad
Conceſſero me:pro eo qd barbare dici conſueuit: Eamus penes me.cō-
ceſſero.i.concedam: coniunctiuum pro indicatiuo: hoc eſt
me conferam:vel intrabo huc.i. in domū meā.
ASC. Vāquam &c. Quia textus habet Mercatus es:
quā lectionē ēt argumētū cōprobat. Vendide-
rat enim Menedemus omnia, q̄ voluptati eſſe
poſſent:atq3 agru3,in quo ſe cruciaret, emerat.
In quē nūc a Chremete cōueniť. Ordo talis eſt: Quāq̄ hæc
notitia eſt inter nos admodū.i.valde.nup.i.notitia. & (vt
Plau. Nupera Plau. diceret) nupa.& notitia inq̄ hæc ē adeo.i.pciſe.ide.i.
ex ea re.ꝙ.i.qa.mercatus es.i.tu Menedeme emiſti.hic.i.iu
xta me:& i pximo ad fundū meū. Nec ſane.i. certe. fere qcq̄
rei fuit amplius:vt.ſ.tui notitiā haberē:tm̄ vel tua virtus,ꝙ
vir: bonū te pſpicio: vel tua vicinitas,ꝙ te vicinū effectu3
video:facit me,vt ego audacter & familiariter te moneā.eo
pcipue,ꝙ.i.qa.videre.i.videris mihi facere pter tuā ætatē.
Illud aūt per parēthesim inſertū ſic aſtrue: Vel vicinitas in-
quā tua:quod videlicet eſſe vicinum,vel in vicinitate: ego
puto eſſe in ppinqua pte amicitiæ. Quia plus amicitię vi-
cinis bonis,ac neceſſariis,& affinibus: q̄ remotis debemus.
SER. Vāq̄. Primus actus eſt de coīūctione ſenum.ſ.
Chremetis & Menedemi. & iterū de cōiūctiōe
& familiaritate iuuenū.ſ. Clitiphonis & Cliniç.
Cū enim qntus actus, & exitus Comœdiæ ad
hoc tēdat:vt Antiphila det̄ Cliniæ, poſtq̄ fuerit
cognita eē filia Chremetis:neceſſariū erat, vt aliqua fami-
liaritas inter ſenes prius ſeruaretur: vt qn̄ illa filia Chreme
tis cognoſceret̄, Chremes adiuuādū Menedemū elaborās,
Cliniæ filiā ſuā nō negaret. Concordia iterum iuuenū vale
de fuit neceſſaria. Niſi enim Clinia Clitiphonē familiarem
haberet,nunq̄ ad eū diuerteret:& ſic Antiphila nō adduce-
ret̄:nec abducta recognoſceret̄. Propter qd quintus actus
periret. Inducit̄ ergo Chremes ſenex in hac ſcæna cōpatiēs
Menedemo propter abſentiā filii ſui ſe vltra modū excru-
cianti: & occaſionē laboris exquirēs: vt ea audita ad eū iu-
uandū ſe pparet:& more ſenis eū alloquit̄.ſ. de maturis re-
bus:nō de leuibus ad modū iuuenū,dicēs ita: O Menedeme
noua notitia nō ſolet hoīes facere valde inuicē curioſos alte
rius aduerſitatibus:& tm̄ hæc notitia, q̄ inter nos eſt: q̄q̄ ad-
modū eſt nup.i. valde nouiter habita:& qa noua poſſet eē.
Tamē qa aliqua cā maximi bn̄ficii poſſet eos inter ſe obno
xios reddere oſtēdit:qa ex leui cā orta eſt illa notitia.ſ.ex vi
cinitate tm̄,& hoc eſt: Et inter eſt notitia illa. Adeo.ſ. intm̄
ꝙ ex nulla alia cā, Idē dico ꝙ es mercatus hic in pxi.& bene
dixi adeo ex illa re tm̄:qa ex nulla alia re.& hoc dicit: Et ſa-
ne nō fuit quicq̄ res amplius:q̄ i illa vicinitas:quāuis inquā
hoc ſit,qd nō ſolet eē in aliis hoībus. Tamē vel virtus tua
facit me.i.cogit me. Sapiētis enim eſt virtutē: vt in alio dili
gat:vel vicinitas ſaltē. Ea enim apud antiquos pro magno
ducebať:qd ſæpe & notatū dicit. Quod ego in p.a.p. hoc.ſ.
cogit vt moneā te audacter: ſi aliqd eſt monēdū. Et ne hoc
propter temeritatem videretur facere:dicet & familiariter.
De hoc.ſ.moneo.ꝙ videre.i.videris.facere.i.laborare prę-
ter ætatē tuā,q̄ ſis ſenex. Et qa ſenex poſſet eſſe: & tm̄ coa-
ctus ex neceſſitate inopiæ,addit: Et pterquā ꝙ adhortatur
te tua res diues es:q̄ adiectio eſt ſyllabica. Et vere facis pter
ætatem. Nam proh Deum &c. Natus es.ſ.habens an.ſe. aut
plus:eo pbat,qa facit pter rē ſuam:quia nemo habet melio
rē agrum.i.fertiliorem &c. & ſeruos q̄plures: & tn̄ pinde,
quia habes ſeruos multos, fungeris officia ſeruorū. quæ cā
contraria:ꝙ ppterea laboret,qa multos habet. Ita dico fun
geris attente:quaſi nemo.i. nullus ſeruus ſiet tibi. Fungor
apud antiquos cōſtruebať cū accuſatiuo. Hoc nō:qa ille poſ
ſet pmittere hanc occaſionem laboris.ſ.quia eum delectat.
Vt multi qui ex labore delectari ſolēt: remouet illa3 cauſam
ita hoc non vo.&c. At dices:ponit iterū aliā cām: qua ſe ille
forſitan pręmuniret.ſ.ꝙ ideo appono manus:quia ſerui nō
ſufficiunt operi,quam poſtea deſtruit. & hoc eſt: At enim:
ideſt certe dices. Pœnitet me:ideſt doleo.quantum.i.q̄ pau-
xillum hic operis fiat.& ideo laboro. Quod hoc dices mihi.
Sed ego ex oppoſito dicam: quia illud quod tuæ operæ.i.
tui ſtudii conſumis in opere faciundo,& in laborādo. Si ſu-
mas.i. conſumas. in illis ſeruis exercendis, & exhortandis.
plus agas: ideſt proficias Chreme. Deſcribitur Menede-
mus durus,& nolens flecti. Tantum tua eſt ab re: ideſt de
tua re &c.ſ.ea quæ ni.&c. Homo:probat a toto: quia non
ſunt aliena. Homo ſum:ideſt humanus:& ideo nihil huma-
ni &c. Propterea puta me vel monere hoc, ſi aliquid eſt ibi
corrigendum:

corrigendum:vel percontari quare hoc facias. Si nihil eſt corrigendum:quia rectum eſt:Vt ego hoc modo faciam nō eſt .ſ.rectum: vt velim te deterrere. An aufert ei:quia non eſt vſus, He heu:poſtquā ei peccatum reduxit ad memoriā fle ctitur Menedemus & dolet. Ne retice:ne verere. Diuerſæ perſuaſiones ſunt:vt durum a dura excutiat ſententia. Aut

vt ex verbis eius verā eum habuiſſe de Menedemo cōpaſſionem faciamus: quare fidelius illum adiuuabit, ſi poterit. Ibo vt viſam: occaſionem diſcedēdi habet ad domū: vt Cliniā ibi repperiat. Nihil adhuc eſt quod vereare Cli. Hic Cliniæ, q ex Aſia redierat, ingens de amica ſollicitudo ex CAL.

Octonarii, & unus Dimeter Brachicatalecticus.

CLITIPHO ADVLESCENS. CHREMES. CLINIA.

Nihil adhuc eſt, quod uereare Clinia, haud quaquam etiam ceſſant,
Et illā ſimul cū nūcio tibi hic ego affuturā hodie ſcio.
Proin tu ſollicitudinem iſtam falſam quæ te excruciat
Qui cum loquitur filius? Cli. Cōmittas. Ch.
Pater adeſt quem uolui, adibo, pater opportune aduenis. Ch.
Quid eſt? Cli. hunc Menedemum noſtin noſtrum uicinū? Ch.
Probe. Cli. huic filiū ſcis eē? Ch. audiui in Aſia. Cli. nō eſt pater,
Apud nos eſt. Ch. quid ais? Cli. aduenientē e naui egredientē ilico
Adduxi ad cœnā, nā mihi magna cū eo iam inde uſq; a pueritia
Fuit ſemper familiaritas. Ch. uoluptatem magnam nuncias.
Quā uellē Menedemū inuitatū, ut nobiſcū eſſet hodie amplius,
Vt hanc lætitiam nec opinanti primus ei obicerem domi,
Atq; etiā nunc tempus eſt. Cli. caue faxis non eſt opus pater. Ch.
Quapropter. Cli. quia enim incertū eſt etiā quid ſe faciat, mō uenit,
Timet omnia, patris iram, & animum amicæ ſe erga ut ſit ſuæ.
Eā miſere amat, pp eā hæc turba, atq; abitio euenit. Ch. ſcio. Cli.
Nunc ſeruolū ad eā in urbē miſit. & ego noſtrū una Syrum. Ch.
Quid narrat? Cli. quid ille? ſe miſerum eē. Ch. miſerum? quem minus crederem.
Quid reliqui eſt, quin habeat q̄ quidem in hoīe dicuntur bona?
Parentis, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias,
ATQVE HAEC perinde ſunt, ut illius aīus qui ea poſſidet,
Qui uti ſcit ei bona, illi qui non utitur recte, mala. Cli.
Immo ille fuit ſenex importunus ſemper? & nunc nihil magis
Vereor, q̄ nequid in illum iratus plus ſatis faxit pater. Ch.
Ille ne? ſed reprimam me, nam in metu eſſe hunc illi eſt utile. Cli.
Quid tu te tecū? Ch. dicam, ut ut erat, manſum tamen oportuit.
Fortaſſe aliquanto iniquior erat, propter eius lubidinem
Pateretur, nam quem ferret, ſi parentem non ferret ſuum?
Huncine erat æquum ex illius amore, an illum ex huius uiuere?
Et quod illum inſimulat durum, id non eſt, nā parentum iniuriæ
Vniuſmodi ſunt ferme paulo qui eſt homo tolerabilis,
Scortari crebro nolunt, nolunt crebro conuiuarier,
Præbent exigue ſumptū, & atq; hæc ea ſunt tamē ad uirtutē oīa.
VERVM VBI animus ſemel ſe cupiditate deuinxit mala,
Neceſſe eſt Clitipho conſilia conſequi conſimilia, hoc
Scitumſt periculum ex aliis facere, tibi quod ex uſu fiet. Cli.
Ita credo. Ch. ego ibo hinc intro, ut uideam nobis qđ cœnæ fiet,
Tu ut tempus eſt diei, uideſis ne quo hinc abeas longius.

conſolando, ſi ſit irrecuperabile. Aut cōſilio, ſi reſtaurari poſſit. Aut re. .ſ. pecunia mea. hac quidem cauſa .ſ. vt viueret. Attamen: quamuis ſic opus laborare. Quam tu rem agis .ſ. non vis deponere. Sine me laborare: ne demtē pna vacuum laboris. Non æquum facis: ꝙ auferet raſtros. Sic eſt meritum: vt graues ſint ra ſtri: ironice. Inde maius peccatum: ꝙ eum fuga ui adoleſcentulum: quare moderatius tractandus eēt. Quid ita iſtud .ſ. per qđ amiſiſti. Hoc clam: ideſt faciebat. nō humaniter: ſed vi tractare cœpi dicendo ei: Hem tibi ne &c. Tantiſper .ſ. tantummodo. Sed ſi id nō facis quod eſt dignum te. Ego iueniam: quod eſt dignum me facere in te .ſ. priuabo te ab hereditate. Poſtremo Chreme adeo .ſ. ad id rediit res de filio meo. Poſtquam ita cauſatus ſum. Quid ais .q.d. cur nō detinebas. Ambo eſt is accu. ſed ille minus. & hoc ē: Etſi: ideſt quamuis. Inceptum illud ꝙ iuit filius in militiam. Tamen: quāuis in hoc quoq; ſit accuſādus animi ē &c. Mea cauſa ſolius .ſ. cauſa mei ſolius: quia mea intrinſecus genitiue ſignificat. Sed natum vnicum, quod ſupponis: parentheſis eſt, quem pariter &c. ideo repetit eum &c. Si id faciam .ſ. ſi ſine illo vtar his boniſ: ſed id non faciam. Nam &c. ita illa quæ dixi deliberaui apud me: & ita ſicut deliberaui prorſus facio: quia nihil &c. Exercēt ſuum ſumptū: & exercendo acquirunt ſuum ſumptum. Inſcripſi mercede: ideſt conduxi: & ita faciendo coegi: quaſi ad talēta quindecim. Tantiſper minus: & tāto minus iniuriæ. Et decreui nō eſſe fas me frui hic illa voluptate niſi &c. hoc tibi fit niſi nō vere. viuitur .ſ. aperte, ſed ſimulatorie: ſicuti tu non oſtendebas te eſſe leuem in filium: & ſicuti ille, qui non oſtendebat ſe obedientem in patrem. At porro hucuſq; male cōtingit: at in futuro ſpero illud quod recte eſt .ſ. proſpere tibi: ſcilicet cōfido illum propediem .ſ. ad præſens es &c. Dionyſia ſunt feſta Bacchi: qui colitur in Nyſa. non me ipſum .ſ. laborem fugæ: lachrymans ideo inducitur Chremes ſolus loquens:

primitur, accedit & ſodalis opitulator Clitipho: qui aduētum amici mira voluptate patri narrat. Nihil adhuc qđ vere. Cli. miſerat accerſitum Antiphilam: diſcruciabatur ꝙ nō rediret. Haudquaquam etiā ceſſat .ſ. non dū differūt aduentum. Sollicitudinem iſtam: bene ſollicitudinem dixit. Nam ſollicitudo eſt, quæ inhæret mētibus. Sollicitatio, quæ ab alio fit. Quid eſt: nō eſt interrogātis, ſed admirantis. Audiui in Aſia eſſe: recta eiuſcemodi eſt oratio per infinitum. Nam non latine dicitur: Audiui ꝙ in Aſia eſt. Miſerum? quem minus credere ē: minus hoc loco pro nō ponitur. Non eſt, inquit, credendum Cliniam eſſe miſerum: hoc ad ſequentia reſpicit .ſ. quid reliquum eſt quin habeat, quę quidem eē in homine dicuntur bona. Minus credere ē: pro nō credēdū eſt, huiuſcemodi locutio paſſim Latinis vſui eſt. Minus credere: Virgi. Nec ſit mihi credere tantum. Inuitatum: quē inuitauit: aut nūc inuitatum. Nec o. inſperatum enim gaudiū maius eſſe ſolet, quemadmodū & dolor acerbior, ſi nō opinanti obiicitur. Caue fa. volebat Chremes nunciare Menedemo rediſſe filium: ſed Clitipho prohibuit: ꝙ Cliniæ nondū patris voluntas eēt perſpecta. Incertum eſt: pro incertus eſt, de ſe faciat: pro ſibi faciat. quin habeat: pro ꝙ nō. Quæ quidem in homine dicitur bona .ſ. a vulgo. Cum tn̄ animi bona ſm philoſophos appellāda ſint. Et hoc illud quod ſupra dixit Chremes affirmat .ſ. Cliniam non eſſe miſerum. Perinde: ſimilitudinem ſignificat. Ille ne: ſermonem quem cœperat repreſſit: vt exemplo Cliniæ filius terreretur. Ille ne: hoc clara voce pronunciandum. Sed reprimam me: hæc ſubmiſſa voce protulit, ne audiret filius. Hunc: ſcilicet Cliniam. Vt erat: q̄ bene tuetur patrum partes: qui omnino a filiis tolerandi ſunt. Propter eius libidinem: vult cauſam Cliniæ videri deteriorem: vt oſtendat parentes filiis ob vitia eorum aſperiores eſſe. Nam quem ferret, ſi parentē nō

ferret ſuum:tale eſt illud:Cuius ſaluti cōſulet, qui ſuā negli-
git. ¶ Erat æquum:ab æquo ſuſcepit paternā defenſionē.
¶ Duꝫ, id enim nō eſt:aliud obiectum refellit:& a ſtatu dif
finitiuo cēſet p̄rem nō eſſe appellandum duꝫ, q̄ filios a vi-
tiis ſua ſeueritate deterret. ¶ Scortari:eſt frequenter ſcorta
ductitare. ¶ Conſeq̄ c.nā cuius aius in re mala ſemel corru-
ptus eſt, in dies fit peior. ¶ Cœnæ qd nobis:minus dixit, q̄
ſi dixiſſet:Quæ cœna. ſic illud:Quicquid h. hominis eſt, ali
ter exprimitur, q̄ ſi diceremus Quis hic homo eſt.

SVI. Nihil adhuc &c. Hic Cliniæ, qui ex Aſia redierat,
ingēs de amica ſollicitudo exprimit. Accedit &
ſodalis opitulator Clitipho, q̄ aduētū amicæ mi
ra voluptate patri narrat. Miſerat autē Clinia
acceſſitū Antiphilā:diſcrutiabaturq; q̄ nō redi
ret, cui ſic inquit Clitipho. Clit. O Clinia nihil eſt adhuc qd
,i, propter qd. vereare, i. timeas, non venturam Antiphilā:
hoc eſt nondū habes timendi materiam, ſeu occaſionē. qd
ſic dici non ſatis culte ſolet:Nihil eſt adhuc, de quo tu debe-
as timere. etiā haud quaq̄. i. nequaq̄. ceſſant. i. differunt ad-
uentū, & tardāt:& (quod dici ſolet) non morant̄ adhuc: ſeu
non morā faciunt. & ſcio illā Antiphilā hodie affuturaꝫ tibi
hic. ſimul. i. vna cū nuncio, q̄ iuit eam acceſſitū. Proin. i. pro
inde: hoc eſt ideo, mittas. i. dimittas. iſtam. i. tuam. ſollicitu
dinē falſam. i. ſine cauſa exiſtentē, q̄ ſollicitudo excruciat. i.
affligit te. Chr. qui cum. i. cum quo, filius meus. ſ. Clitipho
loquit̄. Cli. Pater adeſt. i. prope eſt, vel aduenit. quē patrem
volui adeſſe ſup. vel quē volui. i. optaui & deſideraui. vt qs
vult. i. quis me petit. adibo. i. ibo ad eum:vt decet filium pa-
trem adire. o pater tu aduenis. i. accedis. opportune. i. tem-
peſtiue: auſpicato:bonis auibus expectate venis. Chre. qd
illud eſt ꝑpter quod opportune aduenio. Clit. noſtin. i. no-
ſti ne. hūc Menedemū noſtrū vicinū. Chr. probe. i. bene: ſeu
recte noui eū. Cli. ſcis filiū eſſe huic. i. eum hr̄e filium. Chr.
audiui. i. accepi eū eſſe in Aſia:q̄d dici nō multum latine ſo-
Apud & penes | let:Audiui q̄ eſt in Aſia. Cli. o p̄r non ē in Aſia:ſed eſt apud
nos, recte. & nō eſt penes nos:nam penes nos eſt qcqd a no
bis poſſidet̄, & in nr̄a poteſtate eſt, vt Penes principē ſalus
noſtra eſt. i. in eius poteſtate. Chr. quid ais? īterrogat id qd
audiuit admirabūdus:neq; facile credens. Clit. ego abduxi
,i, deduxi. ilico. i. continuo. ad cœnā illum aduenientē. i. acce
dentē & applicantem, ſeu appellentē. egredientem. i. exeun
tem e naui:q̄ redibat ex Aſia. i. cū applicaret, & e naui egre-
deretur, ſtatim abduxi eū ad cœnam, nam familiaritas fuit
mihi ſemp cum eo iā inde vſq;. i. aſſidue. a pueritia. i. a tem
pore pueritiæ. i. iam ex eo tēpore cū ambo eſſemus pueri.
Chre. nuncias. i. narras. magnam voluptatē. i. magnā læti-
tiā. vt Cice. in Epi. Voluptatē habui nimiam. quid narrat. i.
Voluptas Cice. | quid noui refert:aut quid dicit? Clit. petis ſup. quid ille nar-
ret: narrat ſup. ſe eſſe miſeꝝ. i. infelicem. Chre. narrat ſe eſſe
miſerū, quem. i. qualē. ſ. miſeꝝ eſſe. minus eſt credere. i. nō
licet credere. ſicut cernere eſt. i. cernere licet. q. d. non eſt cre
dendum eū eſſe miſerū. q̄. i. quātū. vellem. i. optarē. Mene-
demū p̄rem eius eſſe inuitatū. i. vocatum ad cœnā, vt eſſet
nobiſcū hodie amplius. i. vltra. vellē eum eſſe inuitatum vt
Obiicere | obiicerem. i. offerrē. domi primus. i. ante cæteros, hanc læti
tiam ei patri. ſ. nec. i. nec etiam. opinanti. i. ſuſpicanti: quaſi
ꝑter ſpem ei accidat:quo maius gaudiū eſſe ſolet. atq; etiā
nūc tēpus eſt. i. adhuc ſatis matuꝝ eſt eū īuitare:& ideo mit
Faxis | tendus eſt, qui eū accerſat. Clit. ō p̄r caue faxis. i. vide ne fa-
cias:& ita habemus faxim faxis faxit & faxint:vt videre fa-
cile eſt:pro faciā cias ciat ciāt. nō eſt opus. i. nō eſt neceſſe:vt
inuitet̄. Ch. quapropter. i. cur nō eſt opus. Clit. q̄a etiā icer-
tum ēſt qd Clinia faciat. i. intēdat facere de ſe. q. d. neſcit quā
viam vult ipſe tenere. modo. i. paulo ante. adhuc venit. i. ap
pulit ex Aſia. timet oīa:videlicet timet iram p̄ris ſui:atq; ti
met aium amicæ ſuæ. vt. i. q̄ nō (vt aliqñ prius diximus ex
Vt pro q̄ non | Dona. ſentētia) aius amicæ. ſ. nō ſit erga ſe. i. timet ne ami
ca eū poſtergauerit:ac ne ei ex animo affluxerit. amat eam
amicam miſere. i. perdite:vehementer:& in ſuam miſeriā.
Hæc turba. i. hæc turbatio & diſcordia inter eum & patrē.
& hæc abitio. i. diſceſſio, ſeu profectio euenit propter eam
amicam. Dicitur autē abitio ab abeo is abitū abitu. v verſa | Abitio
in io fit abitio nis. i. diſceſſio. nam abire ſignificat diſcedere.
Chr. ſcio ꝑpter eam eū diſceſſiſſe a patre moleſtatuꝫ ſæpe.
Clit. nūc miſit ſeruulum in vrbē ad eam Antiphilā accerſen
dam. & ego miſi vna. i. ſimul. nr̄m Syrum ſeruum. ſ. Chre.
quid reliqui eſt. i. qd reſtat:quid relinquit̄:quid ſupereſt: qd
deeſt, ſeu abeſt. quin. i. q̄ non habeat ea, q̄ quidē. i. certe. di-
cunt̄. i. cenſent̄ a vulgo eſſe bona in hoie:cum tamē philo-
ſophi tm̄ animi bona cenſeāt appellanda. habet ergo ea, q̄
dicūtur bona. ſ. habet parētes, patrē, & matrē. habet patriā
incolumē. i. ſanā:& nō armis quaſſatā. habet amicos, quos
ſibi conciliauit. habet genus. i. natales bonæ conditionis &
ſortis: ſeu proſapiā mediocrem. habet cognatos. i. propin-
quos de cognatiōe ſua. habet diuitias. i. opes. atq; hæc om
nia, q̄ nec de ſe ſunt bona, neq; mala. perinde. i. ita, ſeu eiuſ-
modi ſunt. vt. i. qualis, vel cuiuſmodi. animus illius hoīs ē,
qui poſſidet ea quæ dicūtur bona a vulgo. Sunt inquā bo-
na ei, qui ſcit recte. i. vt decet, vti illis bonis. & ſunt mala ei,
qui nō vtitur recte illis, quæ dicuntur a vulgo bona. Clit.
immo. i. ſed. ille ſenex. ſ. Menedemus. fuit ſemper importu-
nus. i. acerbus: moleſtus: infeſtus: & (qd dici ſolet) male gra
tioſus: quaſi non opportunus. & nunc nihil magis vereor,
q̄ neqd. i. q̄ q̄ aliqd (nam hic ne ſignificat tm̄) q̄ ipſe p̄r: niſi
ſi mauis pater eē vocatiui caſus, referriq; ad Chremetem.
Nil magis iquā vereor, q̄ ne. i. q̄. ille ſenex. ſ. Menedemus. | Plus ſatis
iratus plus ſatis. i. plus æquo: ſeu plus q̄ decet. faxit. i. faciat
aliqd in illū Cliniam. Chre. ille ne. i. dicis te timere q̄ ille ſe-
nex ſup. faciat aliquid in illū. Deīde Chremes ſe repſſit per
apoſiopeſim:ne cōfirmaret Cliniam: videns bonū eē vt in
timore foueat̄. ſed reprimā. i. cohibebo me: neq; oſtendam
vltra eius patris teneritudinē in eum, nā vtile eſt illi. ſ. Me-
nedemo. hūc filiū ſuum eſſe. i. permanere in me. Clit. quia
dixerat Chremes reprimā me: interrogat filius. quid tute
,i, tumet, voluis ſup. aut cogitas tecū. i. apud te. Chr. dicam
vt vt. i. vtcūq;: ſiue q̄literēq; erat. i. qualitercūq; res ſe ha- | Māſuꝫ
bebat, tamen oportuit manſum. i. oportebat filiū manere.
vt Curabo adductū tuum Pamphilū: pro adducere, vt pri- | Adductum
us viſum eſt. fortaſſe. i. eſt poſſibile. q̄ pater erat aliquanto
iniquior. i. ſeuerior & acerbior æquo. propter libidinem. i.
propter laſciuiam eius filii: aut propter inordiatā, & teme
re ſuſceptā voluntatem eius. pateretur: ideſt pati debebat,
vel debuiſſet: vt faceres ſæpe pro facere debuiſſes. niſi ma-
uis ad patrē referri: quaſi dicat: debebat pater eius pati libi-
dinē: ſed ſuperior ſententia melior propter id quod ſequitur.
Nam quem hominē ferret. i. toleraret. ſi non ferret. i. patere
tur patrem ſuū. Tale & illud eſt in aliquo: Cuius ſaluti con
ſulet, qui ſuam negligit. Huncine: ideſt vtrum hunc filium.
æquuꝫ erat. i. decebat. viuere ex more. i. ex arbitrio illius. ſ.
patris. an erat æquū illum. ſ. patrem. viuere ex more huius
. ſ. filii. & id non eſt durū. i. aſperum, ſeu acerbum. aut tolera
tu difficile. ſ. qd inſimulat eum. i. incuſat mores. Nam iſimu
lare ſignificat accuſare ſeu incuſare: hoc eſt mores malos re | Inſimulare
prehēdere, vt Inſimulo illū ſuperbiæ. i. incuſo. Nam iniuriæ
parentū ferme ſunt vnius rationis, ſeu ſimilis. homo ille pa-
rens. ſ. qui eſt paulo. i. paululū. tolerabilis. i. dignus qui tole-
retur (nā tolerabilis paſſiue capi debet) non vult filium ſuū
ſup. ſcortari crebro. i. ſæpe: ſeu frequenter ſcorta ductitare.
Scortari enīꝫ (vt Varro inqt) eſt ſæpius meretriculā duce- | Scortū
re: quæ meretrix a pelle ſcortū appellatur: q̄ vt pellicula ſu- | Scortea
bigatur. Scortes enī pelles ſunt arietinæ. & ſcorta (vt Feſt.
inqt, & ſimiliter Varro) appellātur oīa ex pellibus facta, ſeu | Scortia
cortia. nō vult inquā parens tolerabilis filiū conuiuari cre-
bro: ideſt frequēter ſuæ meretrici celebrare conuiuium. Nā
conuiuor aris deponens verbū: aut ſignificat celebrare con | Conuiuari
uiuium: aut ad cōuiuium inuitare: aut etiā frequentare con-
uiuia. Nonius etiā dicit inueniri conuiuo pro conuiuor: pro
eo qd eſt ad cōuiuiū inuito. Pompo. in Māda: Si Calendis | Pōponius
cōuiuāt: Idibus cœnant foris. Ipſe bō tolerabilis inquā p̄bet
exigue. i. parce. ſumptū. i. impendia: quæ fiunt in celebran-
dis conuiuiis, & meretricibus fouēdis. atq; hæc oia, quæ fa
cit p̄r ſunt tum. i. tunc ad virtutē acquirendā: & ad omitten-
das tales

Dediniſcere Conſeq — das tales immodicias. verũ.i.ſed. vbi.i. poſtq̃. animus ſemel deuinxit.i.irretiuit:illigauit:annexuit ſe cupiditate aut libidinis, aut honoris, aut opũ. O Clitipho fili mi, neceſſe ẽ cõſequi.i.conſiderare. ſimilia conſilia.i.ſimilia propoſita: ſeu ſimilia ſuſcepta. qđ dicunt inepte aliqui interpꝛtati ſcitum: hoc eſt ſatum.i.ſcite, & docte, atq̃ prudenter ſactus, & hic capitur paſſiue: quãuis

huc ceſſant multũ. quid.i.inducit Chremes loquẽs cũ Clitiphone: vt per hoc ſciat Cliniã aduenisſe: & habeat copiam adiuuãdi Menedemũ. Iã inde.i.ab iſto die retro ſemper fuit vſq̃.i.aſſidue a pueritia. Amplius eẽ inuitatũ.i.maiori impreſſione, q̃ ego feci. Atq̃ etiã verũ.i. adhuc tẽpus eſt, quo poſſim eũ inuitare, Caue faxis.i. tu facias, quid de ſe faciat.

Scitus — ſcitus homo dicatur ſæpius, qui ſciens eſt. hoc ergo ſcitum eſt.i.facere

Periculum — periculũ.i.facere experientiã, ſeu ſumere experimentũ, aut cõſiliũ ex aliis, nã periculũ interdũ videtur pro conſilio capi. Cice.ad Trebatiũ Cor. Nihil audeo

Cice. — dicere, cuius periculo tu ſtultus es.i.conſilio. qđ .ſ.periculus ſactum ex aliis. ſit tibi ex vſu.i. vtilitate: hoc eſt ſit tibi vtile. Cli. credo.i. exiſtimo ita eſſe vt dicis ſup. Ch. eho ibo hic intro.i.in domũ. vt videã quid cœnæ: minus dicit, q̃ ſi dixiſſe: quæ cœna ſit nobis. qđ dici ſolet lepte:

Tetrametri.

GLITIPHO.
SECVNDVS ACTVS.

Vam iniqui ſunt patres in oẽs adoleſcentis iudices.
Qui æquũ eſſe cẽſent, nos iã a pueris ilicò naſci ſenes
Neq̃ illarum affines eſſe rerũ, quas fert adoleſcentia.
Ex ſua libidine moderãtur, nũc q̃ ẽ, nõ quæ olim fuit.
Mihi ſi unquam filius erit, næ ille facillime vtetur patre.
Nam & cognoſcendi, & ignoſcendi dabitur peccati locus.
Non vt meus, qui mihi per alium oſtendit ſuam ſententiam.
Perii. is mihi ubi adbibit plus paulo, ſua quæ narrat facinora.
Nunc ait periculum ex aliis facito tibi, quod ex uſu ſiet.
Aſtutus ne ille haud ſcit, quam mihi nunc ſurdo narret fabulam.
Magis nunc me amicæ dicta ſtimulant, da mihi, atq̃ affer mihi.
Cui quid reſpondeam nihil habeo, neq̃ me quiſq̃ eſt miſerior.
Nam hic Clinia, & ſi is ſuarum rerum ſatagit, attamen
Habet bene ac pudice eductam, & ignaram artis meretriciæ.

Turba.i.turbatio. Abitio.i. diſceſſio. Seruulum.i. Dromonẽ. quid narrat Clinia: pœniteret eũ abiiſſe. hic inducitur ſenex corrigens filium ſuũ latenter per exẽplũ Cliniæ: vt per hoc oſtẽdatur ſenex ignoraſſe amorẽ filii qđ multus valet ad cõſeqnẽtia. Si enim cognoſceret filiũ ſuũ amare: non veniret Bacchis: nec Antiphila in camera ad matrẽ duceret, & ſic nõ daret locus cognoſcẽdi eã. Miſerum: vult oſtẽdere q̃ Clinia non eſſet miſer ſi recte ſciret vti bonis ſuis. & ita quaſi p exẽplũ alterius intẽdit corrigere filium ſuũ: quem

prouidẽdo quid habemus ad cœnandũ. tu fili vt.i. quãdiu,
Vide — tẽpus diei eſt, vide.i.caue. ſis.i. ſi vis. ne quo.i. vt non in aliquẽ locũ. abeas.i. diſcedas. longius.i. nimis longe. hinc.i. ex
Sis pro ſi vis — hoc loco: qđ dici ſolet: Vide ne elõges te nimis de hoc loco.

ASC. Appellere & applicare — VT Lau. Val. ſentit, atq̃ oẽs fatemur: Appello & applico actiua verba ſunt: quocirca non dicea Nauis appulit, vel applicuit: ſed appulſa ẽ. Ideo q̃ credo ſublatum eſſe appoſitum iis verbis, vt in hac ſcæna: Aduenientem.i. accedẽtem & applicãtem: ſeu appellentem ſubaudi ſe, vel nauem. vel expone: Aduenientem.i. applicitum vel appulſum. vel tutius qđ ſit aduenire diſce. & pari modo paulopoſt.i. cũ applicaret, ſubaudi ſe. Similiter ibi: Modo venit.i. appulit, ſubaudi ſe: vel dic appulſus eſt. Similiter illud Chr. Miſerum: quẽ &c. quãuis reprehẽſione dignus nõ eſt (nõ enim reprehẽndere inſtitui) ſic quoq̃ intelligere potes: Miſerũ, inquit, ſe narret eſſe: quẽ minus eſt credere ſup. eſſe miſerum q̃ eũ: quippe qui talẽ habeat patrem. ſed illud ſubiicẽs ait q̃ vellẽ &c. & hoc modo dictio q̃ ponit interrogatiue. ſed priorẽ nõ dãno. Itẽ illud: Nõ eſt opus pater. opus.i. vtile & expediẽs: po-
Opus p vtili — tius q̃ neceſſe expoſuero. Multa ſiqdẽ fieri recte poſſunt: q̃ neceſſaria nõ ſunt. Item illud: Et q̃ inſimulat &c. ſic aſtruet Et q̃ Clinia inſimulat.i. falſo culpat. illũ.i. patrem ſuũ. durum.i. difficilẽ, & nimis ſeuerum. id non eſt ſup. vt dicit, vel verũ. Rationẽ ſubiungit, cuius ſenſus eſt: Si omnes parẽtes eiuſmodi ſunt: falſo vnũ ſuũ incuſat moroſitatis. Itẽ illud: Neceſſe eſt conſilia cõſequi ſimilia. plures intelligũt ſic: Vbi animus deuinxit ſemel ſe mala cupiditate. Neceſſe eſt conſilia ſimilia.i. mala conſequi.i. ſimul ſequi & naſci. qui ſenſus quadrare videtur illi: Atq̃ hæc ſunt tuꝫ ad virtutẽ omnia. Item & illud: Vt tempus diei eſt. accipiunt multi ſic: Vt tẽpus.i. ſm q̃ tempus diei eſt: quia tardum & veſpertinum.

SER. — NIhil. Poſtquã oſtendit Chremetem eſſe amicum Menedemi: & talem qui libenter iuuet, ſi occaſio veniat. Accedit ad concordiam, & coniunctionem iuuenum oſtendendam. Et ſicut ſenes inducuntur loquentes de maturis rebus: ſic iuuenes de iuuenilibus: ſicut de amoribus inuicem colloquentes. vnde ait ſic Clitipho ad Cliniã: O Clinia nihil adhuc ẽ, qđ vereare de amica. Miſerat enim Clinia Dromonẽ ſeruum ſuũ: & Syrũ ſeruũ Clitiphonis p Antiphila: q̃ qa morabat, videbat aliũ amatorẽ aſſumpſiſſe. haud q̃q̃ ẽ.i. ad-

eſt minus credere miſerum: ſi ſciret vti genus vocum ſuperiorem lineã genealogiæ: vt auos: attauos: proauos: cognatos: collaterales. in genere vt ſunt fratres & conſanguinei. Atqui hæc: iſta omnia bona ſunt: ſed tamẽ non ſunt bona male vtẽti. & hoc eſt. Atqui hæc perinde.i. taliter ſunt vt ẽ animus illius q.p.e. & vere vt animus: qa qui vti ſcit recte, ea ſunt bona. vti ea ẽ antiqua cõſtructio. In o. ipſa excuſati o ſignificat maximã amicitiã inter iuuenes. q.d. pereipio: q̃ huic imponis culpã imo patri eſt.i. imponẽda eſt. ille ne faciet. q.d. nõ faciet: ſed reprimã me. Nã hunc.i. Cliniã eſſe in metu eſt illi.i. filio meo vtile: vt ſimiliter timeat patrẽ. hoc dicit ſeruũ vt erat.ſ. pater ſuus. mãſum.i. manere o. pter libi. voluptatẽ eius. nã vere ſcio: qa non erat durus ſeuerus. nã p me: & p alios pſes hoc ſcio. & hoc ẽ: Nã iniuriæ pa: ẽ ũ oes ſunt vnius modi: iniurias voco quantũ ad filios iſtius.ſ. mõ ſunt. hol m.ſ. filiũ: q filius ẽ paulo tolerabilis: qđ ſtulte agit: qđ nõ põt tolerari a pñbus. illũ noluit ſcortari crebro.i. aſſidue. verũ q.d. ſed mõ ad nos redeamus. Aius vbi.i. poſtq̃. deuinxit ſeſe ſemel cupiditate alicuius inhoneſtatis: neceſſe eſt Clitipho & te & alios ſeq̃ cõſilia.i. vtilia. cõſimilia.i.a cõſimilibus accepta. nõ q̃ faciãt: ſed q̃ cõſimiles faciãt: ſed cõſiliũ ſibi aſſumãt. p cõſimiles.i. cõſiderãdo malũ euẽtũ eorũ. & hoc ſcitũ ẽ.i. ſapiẽtia ẽ. facere periculũ.i. pbamẽtũ ex aliis .ſ. qualiter eis accidiſſet. Tẽpus cœnæ iam idoneum, vide ſis. & videas ne quo &c. Vide ſis: ſis eſt adiectio ſyllabica.

QVã iniq ſ.p. Solus Clitipho pmãſit, qui de pſẽ cõqueritr: vt mos ẽ adoleſcẽtiũ, qui paterna pcepta moleſte ferũt. Nũc q̃ eſt huic illud cõtrariũ: ſed nũc ea exquirere iniqui patris eſt. Nã qđ añ hac fecit: nihil ad me attinet. Dũ tẽpus ad eã rẽ tulit: ſiul animũ vt expleret ſuũ. ¶ Ex ſ.l. libido ẽ quæq̃ voluptas temere ſuſcepta. Apud Sallu. in Cati. tamẽ in bonã partẽ capit: Magiſq̃ in decoris armis, & militaribus eq̃s: q̃ in ſcortis, & cõuiuiis libidinem habebant. ¶ Cognoſcẽdi & ignoſ. ex affectu eorũ loquitur: qui eũ alicui obnoxii ſint: aliũ hñt animũ, q̃ haberẽt ſi liberi eſſent. ¶ Per aliũ o.ſ.ſ. ſuperius ſed reprimã. nã in metu eẽ hũc illi ẽ vtile. ¶ Vbi adbibit: q̃ petulãs filius in patrẽ oſtẽdit: cuius pcepta cõtẽnit. ¶ Næ h.il. næ pcerto ponit. ¶ Da m.a.a. verba ſunt amicæ: q̃ magis Clitiphonẽ ſtimulãt, q̃ patris pcepta. ¶ Satagit: genitiuo iũgit. ¶ Satagit.i. anxi ẽ & curioſus ſuarũ rerũ. ¶ Pudice ed. qđ nos educare dicimus, antiq educẽ dixerũt.

CAL.

Libido

CAL. ¶ Procax: inſtās ī pétēdo. Virgi. Procacibus auſtris.i. impro bus, & īportune flātibus dixit. ¶ Procax: pcare poſcere eſt: vn̄ pcaces meretrices ab aſſidue poſcēdo, & pci vxorē poſ ſcētes in mrimoniū. ¶ Religio: metus, vel ſollicitudo. Terē. in Andria: Dignus cum tua religione ac odio, inde dies reli gioſi infames, vel infauſti dicti: quos ex cōtraria cā ppt ho minis diritatē reliquā.

amatores, tū.i. deinde, recte eſt.i. placet ei: & pbat q̄ dez ei .i. faciā ei munera. Nā religio.i. metus & ſollicitudo, eſt dice re nihil eſſe mihi.i. me nihil habere: qd̄ dem ei. Religio eni interdū capit̄ p metu: vt alibi in Andria: Dignus cū tua re ligiōe es odio, nodū in ſcirpo qris. religione iquit.i. metu & ſollicitudine: vt ait Nonius. Non pridē.i. non nup, neq par uo ante tpe. inueni hoc mali.i. nactus ſum hoc malū, & irretitus ī eo.ſ. in iſano eius pcacis me retricis amore. etiā neq̄ dū.i. & etiā nondū.i. nō adhuc, pr̄ meus ſcit me iſto malo laborare. Recte eſſe Religio Neq dū

Mea eſt potens, procax, magnifica, ſumptuoſa, nobilis.
Tum quod dem ei recte eſt, nam nihil eſſe mihi religio eſt dicere.
Hoc ego mali non pridem inueni, neq etiam dum ſcit pater.

Eiuſdem rationis.

CLINIA. CLITIPHO.

Si mihi ſecundæ res de amore meo eſſent, iam du-
dum ſcio.

GVL. Quam iniqui &c. Hic ſolus Clitipho pmanſit: q de pr̄e conqueritur: vt mos ē adoleſcētū, qui paterna pcepta moleſte ferunt. Clit. q̄.i. quātū, patres ſunt iniq.i. non æq: ſed acerbi & importuni. iu dices.i. cenſores. in oēs adoleſcētes.i. erga iuuenes oēs. q.d. eos nō rectū in eos hr̄e iudiciū: q cenſent æquū eſſe.i. rectū eſſe: & iuſtū, nos naſci ſe nes.i. hn̄tes mores ſeniles, & ſapiētes. ilico.i. cōtinuo. a pue ris: pro aduerbio ponit̄.i. a pueritia: vel ab ineunte ætate: vel ſtati vt pueri ſumus: aut cū primū pueri euadimus. neq .i. & nō. cēſent inq̄ eſſe æquū nos eſſe affines.i. pticipes: ſeu finitimos: & cōterminos: ac ppinquos, eaꝝ reꝝ, quas ado leſcētia.i. iuuenilis ætas, fert.i. affert, ſeu inducit. Ipſi patres moderant̄ nos.ſ. ideſt regūt nos: & iponūt habenas nobis: ſeu modū nobis adhibēt. ex ſua libidine.i. ex mero arbitrio & volūtate: ſiue recta ſit, ſiue non. Nā libido eſt q̄q volun
Sallu. tas temere ſuſcepta. interdū tn̄ capit̄ in bonā partem. Sallu. Magiſq in decoris armis, & militaribus eqs, q̄ in ſcortis & cōuiuiis libidinē habebāt. Moderant̄ ergo nos ex ſua libidi ne. quæ.ſ. libido. nūc eſt illis: nō q̄ libido fuit olim illis, cū iu
Næ.i. certe uenes eēnt, & q̄les ſumus. ſi filius erit vnquā mihi, nę.i. cer te. ille filius vtetur me pr̄e facillime.i. habebit me pr̄em be nignillimū, & plurimū illi indulgētē. Nā locus.i. facultas: oc caſio: opportunitas: cōmoditas. dabit̄ illi a me cognoſcendi multa, q̄ fiūt a iuuenibus in lubrico poſitis. & ignoſcendi.i. parcēdi pctis alienis. vel (vt alii hn̄t) peccāti.i. errāti. Nā q alias errauerit, errātibus ignoſcere nō renuit, & eoꝝ errata excuſare. Nō faciā ſup. filio meo. vt.i. ſicut, meus pr̄ mihi fa cit. q oſtēdit mihi ſuā ſniam.i. id qd̄ ſentit. p aliū.i. p exēplū alterius. Perii.i. pditus ſum, p̄ nimia eius importunitate, & moleſtia. Is pr̄ vbi.i. poſtq̄. adbibit.i. bibit: nihil plus ſignifi cat, niſi aliq̄tenus augeat ppoſitio. paulo plus.i. paulo largi us æquo, & vbi narrat ſua facinora.i. ſua pclara facta: p iro
Nunc.i. aliqn̄ niā dicit. nūc.i. aliqn̄. ait mihi facito piculū ex aliis.i. delige tibi, q imiteris exempla ex alioꝝ euētis. qd̄ piculū ſit tibi ex vſu.i. vtile vt prius dictū eſt. Ne.i. vtrū, ille pr̄ eſt aſtutus.i. cautus. q.d. minime. haud.i. non, ſcit quā fabulā.i. q̄s nugas (nā fabulæ loco habeo eius ſermonē) narrat mihi nūc ſurdo.i. nō attēdēti. dicta meæ amicæ magis ſtimulāt.i. ſollici tant me. Deinde ſubiūgit verba amicæ ſemper petētis: Da mihi munus.ſ. hoc vel illud. affer mihi aliqd noui. cui.ſ. ami cæ ita petēti, nihil habeo. neſcio qd rn̄deam.i. debeā reſpon dere. neq qſquā eſt miſerior me. Naꝫ hic Clinia &c.i. quis. ſatagit ſuaꝝ reꝝ.i. anxius & curioſus eſt eaꝝ faciēdaꝝ. atta
Satagit men habet amicā.ſ. eductā.i. educatā (nā qd̄ nos educare dicimus, antiq educere dicebat) bene.i. honeſte, & pudice.i. caſte, & probe. & habet eā ignarā.i. neſciā artis meretricię, ſeu verſutiæ meretricū. mea amica eſt potēs.i. vel robuſta,
Procax vel opulēta. pcax.i. aſſidue petēs. Procare eniꝫ (vt Pompe
Procare ius inqt) ſignificat poſcere. Inde procaces meretrices dictę ſunt ab aſſidue poſcēdo. Inde proci dicūtur vxorē in matri
Proci monium poſcentes. Itaq procax: ideſt petax: diſpoliatrix. magnifica.i. magnifice inſtructa ſupellectili: magnifice idu ta: magnifice epulās, & lauta: quærens cōuiuia: quæ oia ma gnum auri pondus poſcunt. ſumptuoſa.i. auida ſumptus.i.
Nobilis multa impēdens: & ppterea multa petens. nobilis.i. iſignis: in malā partē.i. multis nota: qa videlicet frequētes habeat

ASC. Propterea q̄ in textu habet̄: ſua qui narrat facinora, ſic intelligo: Is pr̄, q vbi adbibit pauloplus, q̄ æquū ſup. eſſe narrat mihi ſua facinora.i. facta iuuentæ, q̄ ſæpe deteſtāda ſunt. nūc.i. dū. ſenex, & ſobrius eſt, ait &c. q.d. inepte ſobri um alterius crimina dānare, q ſua ebrius pfitetur iactabun dus. Illud vero in fine: Tū qd̄ dem ei &c. ſic accipiendū pu to. Tū.i. deinde. illud qd̄ dem.i. donē vel donare poſſim. ei .i. Bacchidi. eſt recte: pro eo qd̄ eſt nihil. Quia eni ex verbis oia ſeruabāt: verebātur dicere ſibi nihil eē: aut ſe a nullo pe ti. Ideoq q̄renti pr̄i familias: Quis me vult? rn̄debat̄: Bona fortuna pr̄: p eo qd̄ eſt nullus. & q̄renti: Quid tibi eſt? rn̄de batur, vt Pāphilo in Hecyra: Recte mater: pro eo qd̄ eſt ni hil. Sic hoc loco: Tū qd̄ dem ei eſt recte: pro eo quod eſt ni hil. q.d. nihil eſt mihi.i. nihil habeo quod dem ei. ſed religio Religio eſt.i. metus & timor (dicitur enim religio a religādo: eo q̄ mentem metu quodā, ac obſeruādi ſtudio ligat) dicere ni hil eſſe mihi.i. q̄ nihil habeā. Item illud quod ſequitur: Hoc ego mali non pridem &c. Quia Valeñ. dicit pluſculum tem Pridem poris per pridem: q̄ per dudum ſignificari, bene quadraret & dudū ſi dixeris: Non pridem: ideſt non multo tempore. quod pa tet, quia addit: Neq etiam dum ſcit pater &c.

Quam iniqui. Incipit ſecūdus actus de adductio SER. ne amicaꝝ: ad q̄s neceſſariæ ſunt perſonæ ami corū, qui eas recipiant: & perſonæ ipſaꝝ, quæ adducantur: & ſerui, q adducant. Et vt oppor tuna ſit adductio illa, deſcribunt̄ prius iuuenes amantes, & deſiderantes eas: & tales q libēter eas recipiant. Secura eſt ergo adductio illarū: cū ita affectuoſi ſint ad eas illi, ad qd̄ adducunt̄. & prius inducit̄ in hoc actu Clitipho p fitens de amica ſua: qa nunquā adhuc dicturum nobis erat Clitiphonem habere amicam. vt cum deinceps de Bacchi de mentionem fecerit: ſciamus eſſe amicam eius. & tn̄ de cā (ſicut diximus) ita amans eā inducit̄: vt cū venerit, libenter ab eo recipiat̄. Quā iniqui. q.d. Pr̄ meus dehortatur me ab amore: ſed certe iniurioſe agit. Nec ideo me retrahēt ab illa pſuaſiones eius: & hæc eſt ſumma huius cœnæ: p quod ve hemens amator oſtēdit̄. Sed mihi: ideſt nōne mihi. næ.i. cer te. Locus cognoſcēdi.ſ. Iā diu dabo licentiā: donec per ſe co gnoſcat eē peccatū. & locus ign̄.ſ. ponā ei terminū ignoſcē di. Perii.i. mori poſſum præ indignatiōe. facinora de amo ribus ſuis. næ: ſcilicet certe. ſatagit rerū ſuarū.i. curioſus eſt circa amorē ſuū. Satagere eſt ſollicitari.ſ. ſatis agere. Tum .i. pterea. ppter hoc ſum miſer: qa cū illa recte.i. bene me ruiſſet: vt ei darē. nihil habeo: hoc dicit. Tum qd̄ dem &c. Religio: ideſt ad religioſos pertinet dicere nihil habeo. Nō pridem antequam amarem vnquam hoc: ideſt tantum ma li paſſus ſum: quantum modo patior. Neq etiam dum: qua ſi dicat quid erit poſtquam reſciuerit.

Si mihi ſecundæ res de amore. Hic mira amātis CAL. ſollicitudo exprimitur: cui ſpectanti hora, dies, annus videtur. ¶ Si mihi ſecundæ: amor res eſt ſuſpicionis plena. Torquetur igitur Clinia mo ra & dilatione amicæ Antiphilæ.

¶ Veniſſent.

CAL. ¶ Veniſſent: mulier, & ſeruus. ¶ Sed vereor ne m, bñ amã tis exprimit affectũ: qui ſemp oia in deterius ſuſpicaẽ. Vereor dicit: q rõnabiliter terreẽ. Formido: q ſine rõne. ¶ Mihi a. ex. augeri dẽ aius: qñ multa concurrunt: qbus flectiẽ in eã partẽ: in qua inclinatur. ¶ Occaſio l. æ. hæc loca ex arte rhetorica ẽt ad maioris rei cõfirmationẽ valerent. ¶ Occaſio l. ç. m. argumẽta deducuntur: aut a rebus, aut a perſonis. hęc enĩ cauſa: tps: locus: occaſio: inſtrumẽtum: modus &c. rerũ ſunt accidẽtaria pſonis deducũtur hoc mõ. Nã ſimiles parẽtibus, aut maioribus ſuis filii plerũq; creduntur. Et nõnunq̃ ad honeſte, turpiterq; viuẽdũ. Sic a natiõe quoq;, pria, ſexu, ętate, educatiõe, & diſciplina ſumunẽ. ¶ Mater, ſub imperio cuius eſt mala: Iuuenalis: Scilicet expectas vt tradat mẽ honeſtos, Aut alios mores, q̃ quos habet vtile porco: Filiolam turpi vetulæ producere turpem. ¶ Hei m, mi. hei datiuo iungitur, vt Virgi. Hei mihi qualis erat. heu vero accuſatiuo. vt alibi Terentius: Heu me miſerum. ¶ Mihi aius p. m. ſic fieri conſueuit: vt quoties aliqd expectamus: ea occurrant potius, quæ mẽtẽ noſtram ad cogitandũ aliquid mali trahant. ¶ Quãdo iſtuc erit: nõ põt credere ex nimia ſuſpitiõe venturã amicã. ¶ Nõ cogitas hinc longius abeſſe: Clitipho remouet ſuſpitionẽ ex animo Cliniæ: & locorum interuallo: & ex cultu mulierum, quæ maiorem temporis partẽ in ſe ornando conterunt. ¶ Clitipho timeo: vide nulla re arceri poſſe ſuſpitionẽ ex pectore amãtis: ¶ Eccum D. cum S. dicticos: & cũ geſtu nimiæ lætitiæ pronunciandum eſt.

Augeri aius

Heu hei

Virgi.

Veniſſent, ſed uereor me abſente ne mulier corrupta ſit.
Concurrunt multæ opiniones, quæ mihi animum exaugeant.
Locus, occaſio, ætas, mater, ſub imperio cuius eſt mala.
Cui nihil iã pter pciũ dulceſt. Clit. Clinia. Clin. hei miſero mihi.
Etiã caues ne uideat ſorte hinc te a pre aliqs exiens. Cli. (Clit.
Faciam, ſed neſcio quid profecto mihi animus pſagit mali. Clit.
Pergin iſtuc prius diiudicare, q̃ ſcis quid ueri ſiet. Clin.
Si nihil mali eſſet, iã hic adeſſent. Clit. iã aderũt. Cli. qñ iſtuc erit.
Non cogitas hinc lõgius abeſſe? & noſti[illegible] mores mulierũ. (Clit.
Dum moliuntur, dum comuntur annus eſt. Clin. o Clitipho
Timeo. Clit. reſpira, eccũ Dromonem cũ Syro una adſunt tibi.

⁂ Tetrametri, ac Trimetri, partim Legitimi, partim Septenarii, Trochaici.

SYRVS. DROMO SERVI. CLINIA. CLITIPHO ADVLESCENTES.

AIn tu. Dr. ſic ẽ. Sy. uerũ iter ea dũ ſermones cædimus
Illæ ſunt relictæ. Clit. mulier tibi adeſt, audin Clinia.
Clin. (pho. Clit.
Ego uero audio, nũc demum & uideo, & ualeo Clit-
Minime mirum, adeo impeditæ ſunt, ancillarum gregem
Ducunt ſecũ. Clin. pii, unde illi ſunt ancillæ? Cli. men rogas? Sy.
Non oportuit relictas, portant quid rerum. Clin. hei mihi. Sy.
Aurum, ueſtem, & ueſperaſcit, & non norunt uiam.
Factum a nobis ſtulte eſt, abi dum tu Dromo illis obuiam
Propere, qd ſtas? Clin. uæ miſero mihi, quãta de ſpe decidi. Clit.
Quid iſtuc? quæ res te ſollicitat autem? Clin. rogas quid ſiet?
Viden tu ancillas? aurum, ueſtem, quam ego cum una ancillula
Hic reliq. unde eã eſſe cẽſes? Clit. uah, nunc domũ intellego. Sy.
Di boni quid turbæſt? noſtræ ædes uix capient ſcio.
Quid comedent? quid ebibent? quid ſeni erit noſtro miſerius?

SVI. SI mihi &c. Hic mira amantis ſollicitudo exprimitur: cui expectanti hora dies, annus videẽ. Clit. ſi ſedæ res. i. pſpere ſuccedẽtes. eẽnt mihi de amore meo. i. quãtũ ad amorẽ ſpectat. iã dudũ. i. pauloante: vel cape p iãpridẽ. veniſſent. ſ. Antiphila, & ſerui, qui eã acceſſiuerũt. ſcio. i. non dubito, q iã veniſſent. ſed vereor ne mulier. ſ. Antiphila, corrupta ſit: ideſt ne pecuniarũ largitione ad aliũ diuerterit. hic. i. in hoc loco. me abſente. i. quãdiu fui abſens. multę opiniones concurrunt. i. ſimul in mẽtẽ veniũt: q̃ exaugeãt mihi animũ ad credẽdũ eã fuiſſe corruptã. Subdit ea, q̃ exaugẽt animũ ad id credendũ: videlicet occaſio. i. opportunitas: vt corrũpaẽ, quia formoſa, & multis forte iuuenibus placens, ac nota. locus: quia. ſ. eſt in eo loco, vbi aliæ petulantes. & ideo contagione facilis lapſu eſt. ætas: quia iuuenilis & flore iuuẽtutæ nitens, quæ plerũq; lubrica eſt. mala, & improba mater, ſub imperio. i. ſub poteſtate cuius eſt (hæc omnia exaugẽt aiũ ad credẽdum eã eſſe hic corruptam) cui. ſ. matri: ſub cuius eſt imperio. nihil eſt dulce. i. carũ: ſuaue: placens. pter pciũ. i. præter pecunias & mercedẽ. Clit. o Clinia: vocat eũ vt attẽdat qd dicere cupit. Cli. hei mihi miſero. i. ſentio me miſerum: & illud dictũ interiectionis vim obtinet. Clit. ẽt caue ne aliqs exiẽs a pre (vbi inepte dici ſolet de penes pres) videat te forte hic. Cli. faciã. i. cauebo. ſed pfecto. i. certe. aius pſagit. i. pnũciat: pdicit: pũtit: pdiuinat mihi neſcio qd mali. Clit. pgin. i. conaris ne, aut niteris, ſeu pſeq̃ris diiudicare iſtud prius, q̃ ſcias quid veri ſit in eo. Cli. ſi nihil mali eſſet, iã Antiphila adeſſet. i. pñs eẽt hic. Clit. iã mox. i. ſtatĩ. aderit hic. i. pſens erit hic. Clin. qñ iſtuc erit q aderit. Clit. nõ cogitas eã abeſſe. i. remotã eſſe. lõgius. i. multũ lõge. hinc. i. ex hoc loco. & noſtin. i. cognoſciane, mores. i. modos mulierũ. dũ. i. q̃diu. molliũtur. i. lenes, ſeu mollea cute efficiunẽ: ſiue dum fucanẽ. & dũ. i. q̃diu. comunẽ. i. pectunẽ. annus eſt. i. annũ vnũ cõterũt integrũ in lenienda, ſeu molliẽda cute ſua: & in pectẽdis capillis. Cli. o Clitipho timeo. Clit. reſpira. i. reſume vires: recrea te ieceſſa: a timore aium reuoca: ſeu reſume: collige te: ad te redi: reſurge a metu. eccũ. i. ecce hic ppe Dromonẽ vna cũ Syro. ipſi ſerui adſunt. i. appropiquant. i. ppe ſunt tibi.

Praeſagire

Reſpirare

SER. SI mihi. Inducto Clitiphõe curioſo de amore induciẽ Clinia: & talis, q libẽter recipiat ſuã. hic. i. in ciuitate vbi hitat amatores ſunt, corrupta ſit. Exaugeãt ad dolorẽ. occaſio, qa ego aberã. locus. i. ciuitas, vbi ẽ freq̃ntia iuuenũ. ætas, qa puellula iuuenis ẽ, mẽ amara: quæ. ſ. Anua nutrierat illam: quã putabat eſſe matrẽ eius. etiã. i. adhuc. caue vel aliter: caue inq̃ talẽ ſup. amicam. & etiã caue ne videat &c. Quando iſtuc erit: vide nimium affectum amoris.

CAL. AIn tu? Hæc ſcæna plena eſt timoris & ſuſpitiõis: ſed pſona ſeruilis vtriq; ſuccurrit. ¶ Ain tu: hoc ſic lege: vt itelligas multa verba pceſſiſſe. παρέμφασιν dẽ: qñ poeta ſignificat ſermonem alterius pſonę pceſſiſſe. ¶ Mulier: nõ Antiphila: aut amica. ſed ſic dixit, q̃ſi illi q deſperauerat reditura3. ¶ Ego v. a. verba ſunt reſpirãtis, & ad ſe redeuntis. ¶ Minime m. mulieres a natura tardæ in inceſſu ſunt: ſed hic addiẽ cauſa tarditatis. ¶ Minime m. ſ. ſi relictæ ſunt. ¶ Perii: Clitiphoni ſuſpitio, qđ amica corrupta ſit ab ancillarũ grege oritur. has enim ab aliis amatoribus eẽ putat. ¶ Portãt q. r. ob hoc nõ ẽ ſecurus Syrus: q mulieres relictę ſint. ¶ Et v. & n. n. v. eã cur nõ oportuit relictas, qs enim tutus ſi qd portat & in nocte, & in incerto itinere. ¶ Væ m. m. magis ſuſpicaẽ Clinia, q a Syro aurũ & veſtẽ audierit. ¶ Abi dũ: pelcõ. ¶ Vñ e. c. vñ eẽnt iſta tanq̃ notũ nõ explicuit. ¶ Quid tur. ẽ: pſona ſeruilis vtpote fidelis heri ipẽſis timet. ¶ Quid t. eſt: turba primũ pturbationẽ ſignat: inde turbo as: pturbo: deturbo. dehinc multitudinẽ: q ſere turbatione nõ vacat. ¶ Capiẽt: alias deligẽt ſignificat. Virgi. Aut capere, aut c. i. d. v.

Turba

Virgi. Capere

CAL. ¶ Eccos v. eccū eccā: eccos eccas: ellū ellā: ellos ellas: ab ec-
Eccum ce cōpoſita ſunt. & p aduerbium reſoluunt, nō p ꝓnoia. Ec
cū: ecce hic ſubintellige virū, de quo agebamus. Eccam: ec-
ce hic ſubintellige fœminam. ita ellum intellige: ecce illic vi
rum &c. ¶ O Iupiter: ſic exclamat dum putat ab amica eſſe
Errōes deceptū. ¶ Errans: hinc errones dicuntur. ¶ In ſumma in.
querela amatoria. con
ſueuerunt amatores ab
amica decepti comme-
morare, q̄ aduerſa cau-
ſa illi⁹ acciderint. ¶ Pu
det & m. recte q̄a poſt
pudorē ſolet conſequi
Pudet miſericordia. ¶ Pudet
Piget verecundiæ eſt: Piget
penitentiæ. Teren. in
Adel. Fratris me quidē
pudet, pigetq;. & bene
pudet de filio in patrē.
in And. Dum patris pu
dor. ¶ Cantabat: hoc ē
Canere frequenter dicebat. &
ſignāti⁹ dixit cātabat.
& antiqui canere ꝓ elo
qui dixerūt. ¶ Ab hac:
ſic dixit: q̄a nondū ap-
pulerat: & ſi ſuperius
me deſeruiſti dixerit.
¶ Hic de n. v. e. ſuperi-
us: Portant q̄d rerum,
& aurum, & veſtem di
xit. ¶ Videlicet: ſcʒ &
Videli- videlicet idē ſignifica-
cet re videntur quod cer-
Scilicet te. ſed habent vſum ſu-
um per amaritudinem
cum deriſu permixtaʒ.
Virgi. Virgi. Scilicet his ſupe
ris labor ē. Quin. Hoc
videlicet expectaſti.
¶ Ex i. r. ex ſignis quæ
dicturus eſt. ¶ Anus q.
d. eſt m. hoc contra il-
lud eſt, quod ſupra di-
ctum a Clinia: Mr̄ ſub
imperio cuius eſt ma-
la. ¶ Ea o. m. hoc dictū
eſt ne ab illa corruptaʒ
Alteræ amicam ſuſpicet. ¶ Al-
ꝑ alteri teræ d. n. antiquū ē. nos
alteri dicimus. ¶ Quæ
nam eſt al. interrogat,
quia nōdum intellexe-
rat amicam aduētare.
Prope- ¶ Propera: properat q
rare feſtinãter aliquid agit,
Virg. vel dicit. Virgil. Multa
forent, q̄ mox cælo pro
peranda ſereno Matu-
rare d. &c. ¶ Iam pri-
mū o. ſic incipit vt mul
ta pudicitiæ ſigna nar-
raturus. Liuius in pri-
mo ab vrbe condita: t
Iam primum omnium
ſatis cōſtat, & eſt prin-
cipium prolixi operis.

Sed uideo eccos, quos uolebā. Clin. o Iuppiter ubi nam eſt fides?
Dum ego propter te errans patria careo demens, tu interea loci
Collocupletaſti te Antiphila, & me in his deſeruiſti malis.
Propter quam in ſumma infania ſum, & meo patri minus ſum
obſequens.
Cuius nunc pudet me, & mi[illegible] qui harū mores cantabat mihi,
Monuiſſe fruſtra, neq; potui[illegible]uam ab hac me expellere,
Quod tū nunc faciam, tum cu[illegible] gratum mihi eſſe potuit nolui.
Nemo eſt miſerior me. Sy. hic de noſtris uerbis errat uidelicet,
Quæ hic ſumus loquuti, Clinia aliter tuū amorē atq; eſt accipis.
Nam & uita eſt eadem, & animus te erga idem ac fuit,
Quantum ex ipſa re coniecturam fecimus. Clin.
Quid eſt obſecro? nam mihi nunc nihil rerum omnium eſt
Quod malim, q̄ me hoc falſo ſuſpicarier. Sy.
Hoc primum ut ne quid huius rerum ignores, anus
Quæ eſt dicta mater eſſe ei antehac non fuit.
Ea obiit mortem, hoc ipſa in itinere alteræ
Dum narrat, forte audiui. Clit. quæ nam eſt altera? Sy.
Mane hoc quod cœpi primum enarrem o Clitipho,
Poſt iſtuc ueniam. Clit. propera. Sy. iamprimum omnium
Vbi uentum ad ædis eſt, Dromo pulſat fores,
Anus quædam prodit, hæc ubi aperuit hoſtium
Continuo hic ſe coniecit intro, ego conſequor.
Anus foribus obdit peſſulum, ad lanam redit.
Hinc ſciri potuit (aut nuſquam alibi) Clinia
Quo ſtudio uitam ſuam te abſente exegerit,
Vbi de improuiſo eſt interuentum mulieri.
Nam ea res redit, tum exiſtimandi copiam,
Cottidianæ uitæ conſuetudinem,
Quæ cuiuſq; ingenium ut ſit declarat maxume,
Texentem telam ſtudioſe ipſam offendimus,
Mediocriter ueſtitam ueſte lugubri,
Eius anuis cauſa opinor quæ erat mortua,
Sine auro tum ornatam, uti quæ ornantur ſibi,
Nulla mala re expolitam muliebri.
Capillus paſſus, prolixus, circum caput
Reiectus neglegenter, pax. Clin. Syre mi obſecro
Ne me in lætitiam fruſtra conicias. Sy. anus
Subtegmen nebat, præter ea una ancilla erat.
Ea texebat una pannis obſita,
Neglecta, immunda illuuie. Clit. ſi hæc ſunt Clinia
Vera ita uti credo, quis te eſt fortunatior?
Sin hanc quam dicit ſordidatam, & ſordidam,
Magnum hoc quoq; ſignum eſt, dominam eſſe extra noxiam,
Cum eius tam negleguntur internuntii,
Nam diſciplina eſt eiſdem munerarier
Ancillas primum ad dominas qui affectant uiam. Clit.
Perge obſecro te, & caue ne falſam gratiam
Studeas inire. quid ait ubi me nominas? Sy.
Vbi dicimus rediiſſe te, & rogare uti
Veniret ad te mulier, telam deſerit

¶ Anus qu. pro. in Eunucho de viliſſima perſona: Prodi fo
ras male cōcilitate. ¶ Ad lanam r. hæc ſigna ſunt pudice vi-
tam agentis. Sic in Andria: Primum hæc pudice vitā, par-
ce, ac duriter agebat: lana & tela victum quæritans. ¶ Vi
tam exegerit: aliter dicitur exigere fabulā: & exigere opus.
Significat enim traducere, expellere, & finire. ¶ Exiſtiman Exiſti-
di. i. iudicandi, æſtimare enim eſt cōſiderare: exiſtimare ve- mare
ro iudicare. Nam prius conſideramus ea, q̄ iudicanda ſunt. Æſti-
¶ Quæ cuiuſq; ingenium: in Andria: Nam qui cum inge- mare
niis conflictatur eiuſmodi &c. ¶ Offendimus: repperimus. Offen-
Offendere fere idem ē dere
quod repperire. ¶ Eius
anuis cauſa: M. Varro-
nem & P. Nigidium vi
ros Romāi generis do
ctiſſimos conſtat non
aliter locutos eē & ſcri-
pſiſſe, q̄ ſenatuis & do-
muis: qui eſt primus ca
ſus ab eo quod eſt ſena
tus, & domus. ¶ Ornā
tur ſibi: non vt placeāt
amatoribus. ¶ Nulla
m. re ex. hoc eſt non fu
catam. Mala enim a ſi- Mala
militudine mali: hoc eſt
pomi, nomen aſſūpſit.
Nam id eſt quod prę-
minet inter naſuʒ, ocu-
los, & buccaʒ: quod ro
tundum eſt, & in ſpecie
mali. ¶ Capillus: capil-
lum dicit more ſuo cri-
nem intortum. ¶ Ca-
pillus pexus: id eſt ſpar-
ſus. Virgi. Crinib⁹ Ilia
des paſſis. Sunt quæ-
dam verba quę a diuer
ſo veniunt pręſenti: ſed
in præterito confundū
tur, ſicuti a patior, ita a
pando paſſus deſcēdit.
ideo legendum eſt in
paſſione Chriſti: Qui
expaſſis manibus: non
expāſis, a vertor & ver
tor verſus ſum. ¶ Pan-
nis ob. ſic in Eunucho:
Pannis, anniſq; obſi-
tum. Ita pannis obſita
dicitur: vt ager obſitus
ſpinis. ¶ Immunda il.
proluuies & illuuies ſi-
gnificantiam habēt pa
rem, & immūditia eſt.
Virgi. Fœdiſſima ven
tris illuuies. ¶ Sordi-
datam & ſor. ſordidus
a natura dicitur: ſordi-
datus vero fit vrgente
neceſſitate, vt habitu
ſordidatā & veſte: cor-
pore ſordidam & illu-
uie. ¶ Sordidatam: re-
fertur ad illud pannis
obſita. ſordidam ad il-
lud neglecta immunda
illuuie. ¶ Extra noxiā: Noxia
hoc eſt culpam. Noxia
etiam ſignificat dānū.
Sueto. in Cæſare: Spu
ri namq; irridens: & vt falſum arguens: q̄ ſine vlla ſua no- Diſci-
xia Idus Martiæ eſſent. ¶ Nam diſciplina eſt: præceptum in plina
Arte amādi: vt amatores prius ancillas corrumpant. ¶ Affe Affe-
ctant: affectare eſt pronum animum ad faciendum habere. ctare

¶ Falſam

CAL. ¶ Falſam gr̃am.ſ.mentiendo. ¶ Opple os:nã & ex nimio gaudio interdũ lachrymę ꝑuenire ſolent. Apuleius: Tunc ego ſenſi naturaliter quoſdam affectus in cõtrariũ proue-nire:nam vt lachrymæ ſæpicule de gaudio ꝓdeunt: ita & in illo nimio pauore riſum nequiui continere. ¶ Age dum: age ſingularem numerũ deſiderat:agite pluralem:agedum vero vtrunq;. ¶ Quæ eſt illa altera: iterrogat non immemor verborũ Syri. O Clitipho poſt iſtuc veniã. ¶ Hem qd: hem interiectio eſt nouas res, & optime audi entis. ¶ Quo illam du-cis: hoc cum timore ꝓ-nunciãdum. Timet ne pater illius amicam co-gnoſcat. ¶ O impudentem andaciam: bene audaciã:quæ proprie eſt temeritas. ¶ Heus tu, non fit ſ.p. ſententia generalis quæ & ſeruis cõ uenit. ¶ Hoc vide:ſic dicere ſolemus his q res maximas aggrediũtur. ¶ Vbi paululuꝫ modo quid te ſ.verba proprie alicuius committẽtis alteri cũ periculo: vel res ſuas, vel ſalutem. ¶ At enim: ordo eſt: At enim ſi ſinas dicam. ¶ Ita res eſt: hæc nunc quaſi cuꝫ hæc oratio imperfecta eſt: vt pote a Clitiphone: qui impatiens audi-endi eſt interrupta. re-cuſat enim Clitipho pericula: & vult amica ſine his potiri: quod Syrus fieri poſſe negat: qa neceſſe ẽ:ſi amare vult: vt admittat pericula. Ergo ſubintelligenduꝫ eſt: ꝙ hic velit compos eſſe voti ſui ſine periculo: quemadmoduꝫ ſi aliquis ſine belli periculo velit cõſequi victoriã: aut aliquid tale. vt ſit prouerbiuꝫ vſitatum in ignauos, qui ſine labore conſequi vellent, qđ optãt. ¶ Ita res hęc: aut cõparationem quã dam voluit inducere: & non patitur Clitipho, qui negocium audire, & rem ſolum vult. aut quia hoc ſecus & contẽ nens dicit. ¶ Malum: aduerbium eſt interpoſitæ indignationis. ¶ Potis eſt: pro non poteſt. ¶ Vis p. potior a potis

fit. ſic in Eunucho: Nõ perpeti meretricũ cõtumelias. ¶ Harum d.c. hoc ſic infert Syrus: vt tandẽ velit cõſilium ſuum anteferri. ¶ Harũ d.c. aut velle pericula cũ amica: aut amittere eam vna cũ periculis. Cõdictio eſt actio in aliquẽ, vel denunciatio. Condicere enim priſca lingua eſt denunciare. Cõditio vero ſine c (vt hic eſt legendũ) eſt cum vno certam legem in ſe continens. Alibi Teren. Accepit conditionem, dehinc q.oc. Dicitur etiaꝫ bonæ cõditionis: ita vt referas ad fortunas: nõ ad mores. i. diues ẽ. Eſt etiam cõditio inter plura eligendæ ſortis oblata electio. ¶ Conditionum. i. optionũ: electionum. ¶ Quod vt efficerem: ſuperius: Vis quod des illis ef. Id efficimus, quod cũ magno conatu & molimine facimus, vixq; per nos finem accipit. ¶ Si quidem. Syrus repetit verbum Clitiphonis: ꝙ per eam dubitare videat. ¶ Aſſimulabimus amicam tuam huius eſſe: callide Clitiphonis amica Clinię eẽ ſimulatur: vt Antiphila ad Soſtrataꝫ deducatur: quæ poſt agnoſcẽt filia Chremetis. qua cognita & altero conſilio inuento a Syro extorquebit argentũ a Chremete: qđ Clitipho Bacchidi promiſerat. ¶ Dedecori eſt parum: turpe eſt habere vnã amicaꝫ, nedũ duas. ¶ Quid eo: cum interrogatione. q. d. tum ſi ad matrem deducetur. ¶ Fabulæ: recte fabulę: quia neq; veræ ſunt, neq; veriſimiles. ¶ Iſtiuſmodi ob. a. q̃ ſtulte amans inducitur credere Syrum: qui iocaturiaꝫ habere aliqd, quo potiatur amica ſine periculo. ¶ In aureꝫ vtramuis: loco prouerbii in eos, qui ſecuri & otioſi vitã ducunt. Talis ſentẽtia & apud Menandrum, quę latine ſic exprimitur: In aurem vtranq;: quandoquidẽ dotata ẽ, cubet. ¶ Quid ego nũc: dubius & circa pericula, & circa amicã quærit conſiliũ. ¶ Age modo: ſic pronunciandum eſt: vt Syrus diſcedat: & dicat amicæ Clitiphonis, vt domum reuertaẽ. ¶ Syre inq̃: trepide Syrum reuocari iam decedentem. ¶ Tum iſtuc ago: qđ cœpi. ſ. vt dicã amicæ vt domũ redeat. ¶ Verum hercle iſtuc eſt: verba creduli & trepidi amantis: & cõcedere volentis Syro: vt quid conſtituerit, peragat.

Condictio

Condicere

Conditio

Efficere

Continuo, & lacrumis oppler os totum ſibi,
Vt facile ſcires deſiderio id fieri tuo. Cl.
Præ gaudio (ita me Di ament) ubi ſim neſcio.
Ita timui. Clit. at ego nihil eſſe ſciebam Clinia.
Agedum uiciſſim Syre, dic quæ [illegible] era. Sy.
Adducimus tuam Bacchidem. [illegible] quid Bacchidem?
Eho, ſceleſte quo illam adducis? Sy. quo ego illam? ad nos ſcilicet. Cli.
Ad patrem ne? Sy. ad eum ipſum. Cli. o hominis impudentem
Audaciam. Sy. heus. Nõ fit ſine periclo facinus magnum & memorabile. Clit.
Hoc uide in mea uita tu tibi laudem is quæſitum ſcelus,
Vbi ſi paululum modo quid te fugerit ego perierim,
Quid illo facias? Sy. at enim. Clit. quid enim? Sy. ſi ſinas dicã. Cli. ſine. Clit.
Sino. Sy. ita res eſt, hæc nunc quaſi cum. Clit. quas malum ambages mihi
Narrare occipit? Cli. Syre, uerũ hic dicit, mitte iſta, ad rẽ redi. Sy.
Enimuero reticere nequeo, multis modis iniurius
Clitipho eſt, neq; ferri potis eſt. Cli. audiendum hercle eſt, tace.
Vis amare, uis potiri, uis quid des illi effici,
Tuum eſſe in potiundo periclum non uis, haud ſtulte ſapis.
Siquidem id ſapere eſt, uelle te id quod non poteſt contingere.
Aut hæc cum illis ſunt habenda, aut illa cum his amittenda ſunt.
Harum duarum conditionum nunc utram malis uide,
Et ſi conſilium quod cœpi, rectum eſſe & tutum ſcio.
Nam apud patrem tua amica tecum ſine metu ut ſit copiaſt.
Tum quod illi argentum es pollicitus, eadem hac inueniã uia.
Quod ut efficerem orando ſurdas iam auris reddideras mihi,
Quid aliud tibi uis? Clit. ſiquidem hoc fit. Sy. ſiquidem experiundo ſcies. Clit.
Age age cedo iſtuc tuũ conſilium quid id eſt? Sy. aſſimulabimus
Tuam amicam huius eſſe amicam. Clit. pulchre cedo quid hic faciet ſua?
An ea quoq; dicetur huius? ſi una hæc dedecori eſt parum? Sy.
Inimo ad tuã matrẽ deduceẽ. Clit. quid eo? Sy. lõgũ eſt Clitipho
Si tibi narrem quã ob rem id faciam, uera cauſſa eſt. Clit. fabulę,
Nihil ſatis firmi uideo, quam ob rem accipere hunc mihi expediat metum. Sy.
Mane, habeo aliud, ſi iſtuc metuis, quod ambo confiteamini
Sine periclo eẽ. Clit. hmôi obſecro aliquid repperi. Sy. maxume
Ibo obuiam, hinc dicam ut reuortantur domum. Clit. hem,
Quid dixti? Sy. ademptum tibi iam faxo omnem metum,
In aurem utramuis otioſe ut dormias. Clit.
Quid ego nunc? Cli. tu ne? quod boniſt. Clit. Syre dic modo
Verum. Sy. age modo, hodie ſero ac nequidquam uoles. Cli.
Datur modo fruare dum licet nam neſcias
Eius ſit poteſtas poſthac an nunquam tibi. Clit.
Syre inquam. Sy. perge porro tamen iſtuc ago. Clit.
Verum hercle iſtuc eſt, Syre, Syre inquam, heus heus Syre. Sy.

deſcẽdit: ideo illi in ſignificatione eſt ſimillimũ. Dicit enim Sum cõpos animi, aut rationis quod hæc habeo. ¶ Vis qđ d. i. ef. pro inueniri poſituꝫ. ¶ Haud ſt. ſa. ironicos. id enim velle ſine periculo: quod fieri non poteſt: eſt inſipientis. ¶ Aut hæc, ſ. pericula. ¶ Cum illis: inuidioſe illis: cũ in vna

CAL. ¶ Concaluit: bene de amore concaluit. In Eunucho: Accede ad hunc ignem, iam caleſces plus ſatis. ¶ Ne qd ac. ne qd. decet ob vel ppter. & eſt admonitio aliquid alicui trepide cõmittenti. ¶ Accuſandus: blande dixit accuſandus: nõ verberandus. ¶ Quaſi iſtic m. r. m. a. ſecu ius cõmittimus his, ad quos nõ minus ptinet qd agendũ, q̃ ad nos. ¶ Homini b. v. amabãt veteres de pximo ſimilia dicere. Cice. Minus carum putauit ſi de armario, q̃ de ſacrario fuiſſe ablatus. ¶ Hoi h. dicticos haec dixit ſeipſum oſtẽdens. ¶ Ne illa qd t. ſubaudi

Titubare timeo. Titubare pprie eſt pedibus nõ valentis ſiſtere: quales ſũt ebrii. ad aium quoq; trãſfert: quotiẽs ab aio verba diſſentiũt. Verẽ igit Clitipho, ne qd temere eſſũdat, quo ſe iudicet. ¶ Perdocta ẽ p. aut per poetice abundat: aut probe. ¶ Quę ſo. q. ſp. quos. i. quales amatores. Virg.

Virgil. Quos eg. ſũ to. iã d. m. ¶ Miſerus quẽ o. recte miſerũ dixit: vt oſtẽderet nõ admiſſum arte. ſ. meretricia. ¶ Inopia. ſ. ſui. Ouidi. Nitimur i vetitũ ſemper, cupimuſq; negata. ¶ Heus: hic heus admonentis. ¶ Vide ſis: blãdimẽtũ eſt, q̃ ſæpe addit verbo imperatiui modi. ¶ Vide ſ. ſi vis. & ides videt qd ſodes. ¶ Inuerſa v. oia ponit, q̃ ab amãte vecordia fieri ſolet. ¶ Inuerſa v. i. verba pp̃oſtere, & in cõtrariũ pnũciata. Eſt eni iuertere q̃ſi in cõtrariũ vertere, & prępoſtere verba pnunciare: vt pro lauo vola. ¶ Euerſas c. ceruix, ſeu ceruices poſterior pars colli: vbi origo eſt oibus neruis. vñ hõ duræ ceruicis dr, quaſi indomabilis: & quaſi duri capitis, & duræ mẽtis. ¶ Euerſas e. cõtrariũ eſt erectas ceruices. Et ſignat illũ flecti & domari ab amica. ¶ Ceruices: numero multitudinis dixit. Quintil. Ceruicẽ vr̃ Hortẽſius primus dixiſſe. Nã veteres plr̃ appellãt. ¶ Vide ſis: vultuoſe pnũciandũ eſt. ¶ Cur r. ipatientia amãtis oñdit. nã viſa amica Clitipho verba Syri obliuioni tradiderat. ¶ Apd p. obſuabo id qd me admonuiſti. ¶ At n. i. apoſiopeſis amãtis. vt ſit: Sine interi pauliſp cũ amica ludere. ¶ Nihilo m. vult Syr̃ cũ ppetuo modeſtũ: ne ſi iceperit nõ poſſit ſe abſtinere ẽt pſe vidente. ¶ Quid i. iſtinc p iſte.

tibi mulier, quam tantopere optabas, audin. i. virus audis ſeruos Clinia. Cli. vero. i. certe: vel ſed. ego nunc demum. i. nunc ſolum: vel tandẽ. video, audio, & valeo. i. ſanus ſum: cũ prius languerẽ præ timore: & quaſi cõſternatus eſſem: mei ſenſus ſua nõ recte exercebant officia. Sy. ſerui non vi deo tes adoleſcẽtes pergunt in ſermone incepto, ideo inqt Syrus. minime mirũ. i. nõ eſt mirãdũ ſi ſint relictæ. adeo. i. vel valdet vel in tm̃. ſunt impeditæ. i. retardatæ ab inceſſu veloci, cãs ſubdit. du cunt ſecũ gregẽ. i. cater uã. ancillarũ. i. famularũ. ac ſi duceretur vnus grex ouiũ. Clit. perii. i. perditus ſum, & ſaucius illo dicto. vnde ancillæ tã multæ ſunt illi. i. vnde tot acqſiuit ancillas. Cli. Men rogas. i. vtrũ me interrogas. Sy. nõ oportuit relictas: p relinquere: vt ſæpe actiũ & ablatiũ participiorũ p̃teriti tpis ponunt̃ pro infinitiuis. i. nõ oportebat relinquere eas. portant qd. i. aliqd rerum: hoc eſt aliquas res: q̃re nõ tanto incedũt ſine tutoribus. Cli. hei mihi: i terie ctio dolorẽ oñdẽs. Sy. pergit ſeruus in ſermone: quia dixerat portant qd rerũ. ſ. aurũ. veſtes. &. i. hoc accedit. q̃ veſperaſcit. i. veſpa fit: ſeu ad veſperã venitur. & ppterea non ẽtãt reſtiqnẽdæ. & non noue rũt. i. neſciunt viã. ſtulte factum eſt a nobis illud. ſ. q̃ eas reliquimus. tu Dromo abi dõ. i. vade.

Concaluit quid uis? Clit. redi redi. Sy. adſum, dic quid eſt?
Iam hoc quoq; negabis tibi placere. Clit. immo Syre,
Et me, & meum amorem, & famam permitto tibi.
Tu es iudex, ne quid accuſandus ſis uide. Sy.
Ridiculum eſt iſtuc me admonere Clitipho,
Quaſi iſtic minor mea res agatur, q̃ tua.
Hic ſiquid nobis forte aduerſi euenerit,
Tibi erunt parata uerba huic homini uerbera,
Quapropter neutiquam hæc res neglectum it mihi,
Sed iſtum exora, ut ſuam eſſe diſſimulet. Cli. ſcilicet
Facturum me eſſe, in eum iam res redit locum,
Vt ſit neceſſe. Clit. merito te amo Clinia. Clin.
Verum illa nequid titubet. Sy. perdocta eſt probe. Clin.
At hoc demiror qui tam facile potueris
Perſuadere illi, quæ ſolet quos ſpernere. Sy.
In tempore ad eam ueni quod rerum omnium eſt
Primum, nam miſerum quendam offendi militem,
Eius noctem orantem, hæc arte tractabat uirum,
Vt illius animum cupidum inopia incenderet,
Eademq; ut eſſet apud te ob hoc q̃ gratiſſima.
Sed heus tu uideſis, nequid imprudens ruas.
Patrem noſti ad has res q̃ ſit perſpicax.
Ego te autem noui q̃ eſſe ſoleas impotens,
Inuerſa uerba, euerſas ceruices tuas,
Gemitus, ſcreatus, tuſſis, riſus abſtine, Cli.
Laudabis. Sy. uideſis. Cli. tu te met mirabere. Sy.
Sed q̃ cito ſunt conſecutæ mulieres? Cli.
Vbi ſunt? cur retines? Sy. iam nunc hæc non eſt tua. Cli.
Scio apud patrem at nunc interim? Sy. nihilo magis. Cli.
Sine. Sy. non ſinam inquam. Cli. quæſo pauliſper. Sy. uero. Cli.
Saltem ſalutare. Sy. abeas ſi ſapis. Cli. eo
Quid iſtic? Sy. manebit. Cli. o hominem felicem. Sy. ambula.

Parelc. Abi dõ eſt parelcõ. i. adiectio ſyllabica. abi ergo ppere. i. celeriter. obuiã. i. in occurſu: aduerbiũ eſt. illis. ſ. mulieribus. qd. i. cur. ſtas. i. nõ vadis. pprie hoc dicit: vt eũ accelerare efficiat. Clin. Veh. mihi miſero. q. d. ſum maledictus & infelix. de q̃ta ſpe decidi. i. ſum fruſtratus & deiectus. Clit. quid iſtud ẽ. adũt. i. ſed. q̃ res ſollicitat. i. angit: ſollicitum reddit te. Cli. rogitas qd ſit. vidẽ. i. vides ne auiũ, veſtẽ, ancillas, eſſe ſup. illi puellæ: quã ego reliq hic cũ vna ancilla. vñ cenſes. i. iudicas eã ẽe illi. Clit. vah: irridẽtis, ſiue illudẽtis interiectio eſt. demũ. i. tandẽ. intelligo qd te ſollicitat. Sy. Dii boni qd turbæ eſt. i. quæ turba mulierũ. admirat̃ tantã cateruã: & ſe nis ſumptibus timet. Turba: primo dicit turbationẽ; inde pturbo, cõturbo. deinde multitudinẽ, q̃ fere perturbatione nõ vacat. ædes nr̃æ vix capient. i. recipiẽt eas: hoc eſt vix poterũt recipi in nr̃a domo, ſcio. i. nõ dubito: q̃ ædes noſtræ vix eas capient. deinde ſubdit admirando. quid comedent: qd bibẽt: qd erit miſerius noſtro ſene. i. Chremete. i. qd erit eo infelicius: q̃ tantã turbã parauerit. ſed eccos. i. ecce hic video eos, quos volebã videre: vel quos petebam. ſ. ambos adoleſcentes. Eccũ eccã, eccos eccas: ſignificat ecce hic eũ eã, eos eas. ellũ ellã, ellos ellas: ſignat ecce illic eũ eas, eos eas: & oia ſũt aduerbia ab ecce cõpoſita. Clit. o Iupiter: q̃ iura hoſpitalitatis curas. vbi nã. i. vbi eſt. fides. i. cõſtãtia & veritas, ſiue fidelitas, ac fiducia. dũ. i. q̃diu. ego demens. i. deſipiẽs careo pria. Errãs. i. pegrinabũdus p p te: qa tua cã a pria ſum expulſus verborum inceptatio. bus, o Antiphila, tu

GVI. A In tu &c. Hæc ſcæna plena eſt & ſuſpitionis, & timoris: ſed pſona ſeruili vtrigz ſuccurrit. Sero ui autẽ in fronte ſcænæ ex abrupto colloquuntur: tãquã pergẽtes in incepto colloquio: quod vitro, citroq; in via cõſerebant. Sy. ain tu. i. dicis tu verũ. qd autẽ dixerit Dromo: nõ eſt curandũ. nã iſte eſt abruptus ſermo ex cõi viæ colloquio. Dro. ſic eſt vt dico. Sy. verus. i. ſed. dum. i. quãdiu. ec dimus. i. cõmiſcemus. ſermones. i. colloqa. illæ mulieres ſunt relictæ. Cædere (vt vult Nonius) vltra cæteras ſignificatiões, interdum ſignificat cõmiſcere, allegatq; Lucilium dicentem: Tineæ oia cædunt. i. cõmiſcent: vt ipſe interpretatur. nñc ad hic ppoſito optime congruit. Clit. mulier adeſt tibi, i. ecce ppinquat

Cedere pro cõmiſcere

la.tu interea collocupletaſti.i.ditaſti te.i.locupletem te effe
ciſti.& deſeruiſti.i.dereliqſti,& habuiſti cõtẽptui me in his
malis.pp quã.ſ.te.ſum.i.verſor in ſumma infamia. & ſum
minus nõ obſequẽs meo prĩ Menedemo.cuius.ſ.pr̃is.nunc
me pudet & miſeret.i.verecũdia teneor & miſericordia eiꝰ
patris.qui cantabat.i.frequẽter inculcabat mihi. mores ha
rũ meretricũ:antiqui canere ꝓ eloqui capiebãt. Dolet ipſe
pr̃ ſe fruſtra monuiſſe me.vel potius ſic intellige: Illud ſup.
qđ ſequit̃.dolet mihi.i.eſt mihi dolori.ſ.eũ patrẽ monuiſſe
fruſtra.neq; potuiſſe vnq̃ expellere me.i.abducere: abſtra-
here me,ab hac.i.ab huius amore.qđ tñ nunc faciam.i. ab
ſtrahã me ab ea.nolui abſtrahere me ab ea.tũ.i.tunc.cum il
lud.ſ.me abſtrahere.potuit eſſe mihi gratũ.i.iucundũ.quia
tunc fuiſſem patri obſecutus,& eius morẽ geſſiſſem volun
tati.Nemo eſt miſerior me.Sy.hic Clinia errat.i. in errorẽ
labit̃.de nr̃is verbis.i.pp verba nr̃a.videlicet.i.certe.eis ver
bis quæ locuti ſumus hic.o Clinia accipis aliter tuũ amorẽ,
atq; eſt.i.q̃ ſe hẽt.nã & vita eius puellæ eſt eadẽ.i.modus vi
uẽdi eius eſt talis:qualis fuit.& aïus eius eſt.i.æqualis ſimi-
lis erga te: ac ſi ſicut fuit prius.q̃tũ cepimus cõiecturã ex ip
ſa re.i.ex ipſa rõne ſe hñdi,qua pr̨ ſe fert.Clin.obſecro qd
eſt,qđ dicis.nã nihil oium rerũ.i.nihil ex oĩbus rebus eſt mi
hi.ꝙ malim.i.potius velim.q̃ me ſuſpicarier.i. ſuſpicari.ſal
ſo.i.imerito.hoc.ſ.eã me deſeruiſſe &c.Sy.primũ.i. in pri-
mis.ſcito ſup.hoc qđ ſequit̃.vt neqd.i.vt nõ aliqd rerũ hu-
ius puellæ ignores.anus.i. vetula.quæ dicta eſt añ hac.i.añ
hoc tp̃s.mr̃ ei puellæ,nõ fuit mr̃ eius. Ea anus obiit mortẽ
.i.mortua eſt.forte audiui hoc.ſ.eã obiiſſe &c.dũ ipſa puel-
la narrat alteræ(more antiquo)ꝓ alteri.mulieri.ſ.in via.i.
interueniendũ.Cli.quæ nã altera eſt cui dicis eã narraſſe id.
hoc dicit,nã nõdũ intellexerat amicã Bacchidẽ aduẽtare cũ
Antiphila.Sy.mane.i.ſiſte interrogare:& me ſine ꝓgredi
quorſum volo.primũ.i.in primis.enarrẽ.i.dicã:recitẽ. hoc
qđ cœpi.i.inſtitui dicere.poſt.i.poſtea.o Clitipho veniam
illuc.i.cadã ſuper id quod iterrogas.Clit.Propera : ꝓperat
q feſtinãter aliqd agit,aut dicit. Sy.iam primũ oium:ſic ici-
Iam primũ om nium Liuius pit multa pudicitiæ ſigna narraturus. vt Liuius:Iã primuꝫ
oium ſatis cõſtat.Iã primũ oium.i in primis:ſiue in princi-
pio.nã principiũ eſt primũ oium.vel ſic intelligas:Iã primũ
oium.i.ecce primũ oium:qđ ſequit̃.vbi.i.cũ.ventũ eſt(im-
pſonaliter).i.puẽtũ eſt.& acceſſum,aut appulſuꝫ a nobis,
ad ædes.i.ad domũ puellæ.Dromo pulſat.i.pcutit.fores.i.
hoſtia domus.quædã anus pdit.i.exit e domo.vbi.i.poſtq̃.
hæc anus aperuit hoſtiũ.cõtinuo hic Dromo cõiecit.i.cum
impetu ingreſſus eſt.intro.i.in domũ.ego cõſequor eum&
ingredior.anus obdit.i.obiicit:opponit.peſſulũ.i.repagu-
lũ:ſiue obicẽ:ſeu obſtaculũ.foribus.i.hoſtio. De peſſulo ſu-
perius dictũ eſt.redit.i.reuertit̃.ad lanã.i.ad lanificiũ exercẽ
dũ.o Clinia potuit ſciri hinc.i.ex eo loco.haud vſq̃ alibi po
terat ſciri.quo ſtudio.i.qua induſtria,q̃ aï applicatione.exe
gerit.ſ.traduxerit vitã te abſẽte.Exigere itaq; vitã ſignifi-
cat traducere:exigere vero fabulã ſignat expellere , & non
admittere.vt Andria: An exigẽdę ſint nobis prius.Exige
re aũt opus ſignat finire opus inceptũ:ab ex & ago is cõpo
ſitũ eſſe cõſtat.Potuit itaq; ſcribi.vbi.i.qñ.interuẽtũ ẽ:imp
ſonaliter,i.inter tp̃s nõ expectatũ vẽtũ eſt.mulieri.i. ad mu
lierẽ.de improuiſo.i.ex inſperato:p̃ter ſpẽ : p̃ter opinionẽ:
p̃ter expectationẽ.nã ea res:videlicet talis interuẽtus ino-
pinatus,dedit tũ.i.tunc.copiã.i.facultatẽ. exiſtimãdi.i. iudi
cãdi.cõſuetudinẽ.i.cõuerſationẽ vitæ quotidianæ.quæ cõ-
ſuetudo quotidianæ vitæ maxime.i.maiorẽ in modũ.decla
rat.i.oſtẽdit re ipſa,nõ verbis.vt.i.qualꝭ. ingeniũ.i.natura
cuiuſq; ſit.offendimus.i.inuenimus.ipſam texẽtẽ.i.ordiẽtẽ
Tela telã:& filũ filo iungẽtẽ in telã. Tela aũt dr̃ ois pannus tã la-
neus,q̃ lineus.ſtudioſe.i.curioſe:diligẽter:attẽte: accurate,
offendimus inquã eaꝫ veſtitã veſte lugubri.i.luctuoſa. qua
.ſ.lugebat anũ defunctã.ppea ſubdit:Opinor eaꝫ fuiſſe ita
veſtitã,eã anuis.i. vetulæ,quæ erat mortua. Anuis hic legi
anuis debet in caſu gignẽdi.nã(vt Gellius inqt)antiqui dicebãt
ſenatus ſenatuis:domus domuis:ſic anus anuis ꝓ anus gtõ.
offendimus inquã eã tũ.i.tunc,ornatã bñ auro,ita.i.eo mõ,

vti.i.ſicut:vel queadmodũ.illæ mulieres,quæ ornãtur ſibi:
vt ſibi placeãt:nõ vt placeãt amatoribus. Honeſtæ eni mu
lieres reiiciunt veſtiũ ſordes,honeſteq; ſibi veſtiri cupiunt.
offendimus inquã malã.i.genã.pte.ſ.illã.q̃ rotũda ẽ in ſpe
cie mali inter oculos,naſum,& buccã.nulla:p nõ & vlla.nõ
expolitã.i.nõ fucatã.re muliebri.i.fuco,quo mulieres mol-
les vtunt̃ ad expurgandã cutẽ:ne rugeſcat:ſeu ſoluat̃ in ru
gas:qđ ſeneſcẽtibus contingit.capillus.i.capitis pilus: ſiue
crinis eius.erat ſup.paſſus.i.ſparſus:ſolutus p collũ.a pãdo
dis:qđ eſt extẽdo dis,explico as:quaſi extẽſus & explicatus.
erat inq̃ ꝓlixus.i.lõgus.erat inq̃ capillus eius paſſus:aduer
bium græcũ,vt ait Priſc.i.tñ mõ reiectus negligẽter circa
caput.Clit.o mi Syre obſecro ne coniicias.i. imittas me in
lætitiam.fruſtra.i.ſine cã.Sy.anus.i.vetula cũ qua viuebat:
& quidẽ laſciuiæ internũcia.nebat.i.filabat. ſubtegmẽ.i. fi-
lum:quod in tela texẽda ſtamẽ intercurrit.p̃terea.i. p̃ter eã
anum.vna ancillula erat.ea texebat.i.filũ filo iũgebat.vna
.i.ſimul.ancillula dico obſita.i.inuoluta:circũdata. pãnis.i.
vilibus indumẽtis,& craſſo filo cõtextis:inde pãnoſus vili
pãno indutus.ancillula inquã neglecta.i.abiecta : cõtẽpta:
ſpreta:nõ bñ,vt ſolent eiuſmodi ancillæ,apparata.imunda
.i.fœda.illuuie.i.ſorde.Clit.o Clinia ſi hæc ſunt vera ita,vt
credo.qs ẽ fortunatior.i.felicior te:in ablrõ.ſcin.i.ſcis ne.i.
cognoſcis ne,hanc ancillã,quã Syrus dicit ſordidatã,& ſor
didã.Sordidus aliqd dr̃ a natũra:ſordidatus vrgẽte neceſ-
ſitate.Quoq;.i.ẽt.hoc eſt magnũ ſignũ.dñam eẽ extra no-
xã.i.culpã.cũ internũcii eius.i.q nuncia ferũt ad amatores:
& referũt ad amatas:quas aliqui gamagogi dicũt a ducẽdis
mulieribus.vtrũ bñ necne ipſi viderint. cũ ergo internũcii
eius tã negligũtur.i.tã parũ apparãtur & curãtur:poſuit ãt
internunciũ maſculino.nã interdũ hñt puellos internũcios:
iterdũ puellas.& qa maſculinũ p̃ponderat fœminino : iõ in
maſculino poſuit viroſq; intelligẽdo.nã diſciplina.i.artis ẽ
meretricãdi.iiſdẽ.ſ.amatoribus.primũ ancillas meretricũ,
vel amaſiarũ,munerari.i.affici muneribus.quæ.ſ. ancillæ,
affectant.i.p̃parant:diſponũt:ꝓmpto aïo faciunt. viã.i.in
greſſum:acceſſuꝫ ad dñas ſuas. Affectare (vt inqt Feſtus) Feſtus
eſt ꝓnum aïum ad aliqd faciẽduꝫ hr̃e. Laurẽtius, inquit, af Laurẽ.
fectare eſt affectu & conatu alterius virtutẽ æmulari:quaꝫ
aſſequi nequeas refragãte natura. Seruius aũt hic interp̃ta Seruꝰ
tur: Affectant viã pro p̃parant.queadmodũ & illud Virgi Virg.
lianũ: Viãq; affectat olympo.i.(vt interp̃tat̃ ille) p̃parat ſi
bi diuinos honores,ſeu diſponit. Cli.obſecro te perge.i.pſe
quere in incepta narratione . tu Syre caue ne ſtudeas.i.de
induſtria labores.inire gr̃am falſam.i.captare meã bñuolẽ
tiam mẽdacio:nã ipſo reſcito gr̃a inita fruſtraberis . qd ait
ipſa Antiphila vbi.i.qñ.noias me.Sy.vbi.i.qñ.diximus te
rediiſſe,& te rogare,vt veniret ad te.ↄtinuo.i.ilico.mulier
.ſ.Antiphila . deſerit telã,quã texebat.& opplet.i.repplet.
ſibi totũ os.i.totam faciẽ lachrymis.vt.i.ita.ꝙ facile.i. cla-
re.ſcires id fieri tuo deſiderio.i.vt deſideras fieri.vel poſuit
tuo ꝓ tui:vt ſit deſiderio.i.amore tui:& cupiditate tui vidẽ
di.Cli.ita Dii me amẽt.verũ.ſ.dico:affirmantis id dictũ eſt.
neſcio vbi ſim.i.mei ſum oblitus:& extra me ſum p̃ gaudio
.i.nimio.ita.i.adeo.timui oppoſitũ ppea ex altero oppoſi-
to qđ optabã accedẽte in tantã inceſſi lætitiã.Clit.at.i.ſed.
ego ſciebã nihil eſſe o Clinia pp qđ d beres timere.o Syre
agedũ.i.eia.viciſſim.i.contra.vel rurſus dic quæ eſt illa alte
ra.Sy.adducimus Bacchidẽ tuam amicã.Clit. Hem:inter-
iectio indignãtis.quid:modus admirãtis.Bacchidem addu
citis.ſ.iterũ:hoc admirando pronunciandũ eſt.eho:interie-
ctio monentis attentionẽ:& vt ſiſtat̃ gradus poſcẽtis.o ſce
leſte.i.ſceleroſe:quo ducis illam Bacchidẽ.Sy.petis: ſupple
quo ducam illam.ſcilicet.i.certe.ad vos.i. (qđ dici ſolet,ſꝫ
inepte)penes vos.Clit.ne.i.vtrum.ducis illam ad patrẽ.i.
(vt ita dicam)penes patrẽ,quãuis barbare:ſed interpreta
tionis cauſa ponitur.Sy.duco illam ad eum ipſum,patrem
interpretando,vt prius.Clit.o audaciam.i. temeritatẽ.im-
pudentẽ.i.effrenatam.hois.ſ.Sy.Heus tu : aduerbium eſt
vocandi heus:& excitandi ad attendẽdum . facinus.i.factũ
magnũ.i.magni ponderis . & memorabile.i.ideſt dignum

memoria, non ſit ſine periculo. Et eſt ſola exornatio rethorica. Clit. vide. i. animaduerte: conſidera hoc qđ ſequitur. o tu ſceleroſe adeo: vt ipſum ſcelus dici poſſis, tu is. i. vadis: pgis. quæſitum. i. ad quærendã tibi laudeȝ. in mea vita. i. in vitæ meæ periculo. q̃quidem dicturus eſt: Perierim ſiqđ offendaſ, ſeu erretur. vbi. i. in qua via: ſiue faciẽdi ratione. ſi modo. i. tm̃modo, quid. i. aliquid. paululum. i. ẽt paruum admodum. fugerit te. i. ſi tm̃ modo paulum erraueris in ea techna exercenda, quam paras. perierim. i. eo tpe perditus ero: tempus pro tpe. quid facias in illo tpe. Sy. At enim. i. ſed certe. faciam ſup. quod intendo: vel non eſt periculum: vel nihil me fugiet: & ſimilia. nã Clitipho moræ impatiens eius ſermonẽ interrumpit, inquiens. Clit. quid enim. q. d. qd vis dicere cuȝ tu o enim. Sy. dicam ſi ſinas. i. pmittas: patiaris. Clin. tu Clitipho ſine. i. pmitte: vt pergat pditurus ſuũ cõſilium. Clit. Sino. i. facio tibi copiam, ſeu pmitto. Sy. Res eſt ita. i. ita ſe habet negociũ. hæc: an Bacchis, an Antiphila. incertũ eſt enim hic oratio impfecta a Clit. interrupta: nunc quaſi cũ qd velit dicere, deſiſt interruptione impediẽte: & iõ liberũ eſt vnicuiq; ſubaudire qđ placeat. Clit. quas malũ ambages occipit. i. incipit. narrare mihi. i. (qđ dici ſolet) quas malæ gſæ circultiones verboꝝ & ſermonũ inuolucra iſte incipit narrare mihi. Vbi malũ eſt aduerbium: vel interiectio interpoſitæ idignationis, de quo ſuperius ſatis apte diximꝰ. Clin. iſte. ſ. Clit. dicit veꝝ. mitte. i. omitte. iſta. i. tales ambages. atq; redi ad rem. i. ad iſtitutũ propoſitũ. Sy. enimuero. i. certe. nequeo reticere. i. nõ poſſum cõtinere qnd cã hoc: qđ mouet mihi ſtomachũ: videlicet q; Clit. eſt iniurius. i. infeſtus: inſenſus: ac nõ æquus: multis modis. neq; potis eſt. i. nõ põt. ferri. i. tolerari. vel nõ põt ferre ea q̃ dñr ei. neq; patientiã habere, donec narrauerim. Clin. hercle audiẽdũ eſt qđ dicat. ſ. tace Clitipho. Clit. qd eſt. Sy. vis amare. i. eſſe amans. vis potiri amata. ſ. (qđ inepte ſolet dici) vis gaudere amata. vt Rex potiẽ regno. vbi dicunt Rex gaudet regno. vis affici. i. inueniri aliqđ ſup. qđ des illi meretrici. nõ vis periculũ eſſe tuũ in potiundo. haud. i. nõ. ſtulte ſapis: ironice dicit. ſiquidẽ. i. quia. id eſt ſapere. ſ. velle cõtingere. i. aſſequi qđ nõ potes, vel ſi ſit põt, ſic intellige: Sapere p ironiã dicit velle id. i. illud optare: qđ non poteſt cõtingere. i. euenire. aut hæc pericula ſunt habẽda cũ illis. i. cũ his quę dicta ſunt: veȝ amare: potiri: inueniri qđ deſ. aut illa voluptaria. ſ. amare: potiri &c. ſunt amittẽda cũ illis periculis. nũc vide: cogita: examina vtrã. i. quã (ſi liceat dici) harũ duaꝝ cõditionũ. i. optionũ: electionũ, malis. i. potius velis. & ſi. i. quãuis. ſcio hoc cõſiliũ qđ cœpi. i. iniui: ſuſcepi. eẽ rectũ, & tutũ. i. abſq; periculo. Nã copia eſt. i. facultas ẽ: ſeu facile factu eſt. vt. i. q;. tua amica ſit tecũ apđ patrẽ ſine metu. tum. i. deinde poſt hoc. inueniã hac eadẽ via. i. hoc eodẽ modo: ſeu hac eadẽ rõne. argẽtũ: quod pollicitus es illi amicæ, quod vt efficerẽ. i. vt inuenirẽ argentũ: quod illi pollicitus es, orando. i. rogãdo. ẽt atq; ẽt reddideras mihi iam aures ſurdas. i. attonitas obtuſas: ſtupidas. qd aliud vis tibi? Cli. ſiquidẽ. i. ſi certe, hoc qđ dicis fit. Sy. dicis ſup. ſiquidẽ: & ppterea videris dubitare. ſcies id effici experiundo. i. cuȝ experieris re ipſa, qđ dico. Cli. age age: hortãtis eſt aduerbiũ geminatũ maioris cã exhortationis. cedo. i. dic iſtud cõſilium tuũ. qd ſi. ſ. cõſilium eſt. i. quale eſt. ſeu quod eſt illud tuũ cõſiliũ. Sy. aſſimulabimus. i. fingemus. tuam amicaȝ. ſ. Bacchidẽ, eſſe amicã huius Cliniæ. Cli. pulchre. i. iucunde excogitaſti ſeu dicis: ridendo eũ hoc dicit Clitipho. qd ſua amica faciet hic: an quoq; ea. ſ. Antiphila dicet eſſe amica huius Cliniæ. ſ. hæc vna. ſ. Antiphila. eſt paruȝ dedecori. i. affert dedecus. q. d. ſi hæc vna dedecus parit: quãtum eſſet illi dedecori ſi diceretur duas habere. Sy. immo. i. ſed. ipſa Antiphila deduceẽ ad matrẽ tuã. ſ. Soſtratam. Clit. quid. i. cur. deduceretur eo. i. ad matrẽ. Sy. o Clitipho lõgũ eſt ſi narrem tibi. q. d. longũ eſſet tibi a principio narrare. Verã cãm quãobrem. i. propter quã. faciã id. i. ſuadeam eaȝ deduci ad matrẽ. Clit. fabulæ ſunt ſup. i. nõ ſunt niſi nugæ, & iocularia verba, neq; verba veriſimilia: & ppterea ſunt fabulę. nihil ſatis firmi. i. nullã rem ſatis firmã, certã, ac ſtabilẽ in tuo cõſilio video: idẽſt intelligo eſſe. quãobrẽ: idẽſt ppter quã reȝ. expediat mihi: idẽſt ſit mihi vtile. accipere. i. ſubire hũc metũ. Sy. mane: idẽſt tace: audi quod dicturus ſum, & ſiſte verba tua. habeo: idẽſt ſcio aliud, ſi metuis iſtud: ſcilicet qđ ſuadeo, puta vt aſſimuletur tua eſſe huius: & ſua ad matreȝ deducatur: qđ videlicet illud quod habeo: ambo cõfiteamini eſſe ſine periculo. Cli. obſecro repperi aliqđ huiuſmodi: idẽſt tale quod cõfiteamur eſſe ſine periculo. Sy. maxime: idẽſt libentiſſime repperiã. ſ. ibo obuiã illis. ſ. mulieribus, dicaȝ eis vt reuertanẽ hinc: idẽſt ex hoc loco. domũ: idẽſt in ſedes ſuas: vnde venerũt, quãdo nõ vis eas recipi. Clit. Hem: indignantis eſt. qđ dixti: idẽſt dixiſti? Sy. iam faxo: idẽſt faciam. oẽm metum adeptũ: idẽſt ablatum. tibi: idẽſt a te. q. d. abſtergã ſtatim oẽm animi tui metum. nã dicã amicæ tuę: vt hinc domũ reuertaẽ. vt dormias otioſe: idẽſt tranquille: quiete: ſecure: abſq; ſollicitudine & metu. in vtrãuis aurem: idẽſt vt dormias quiete ſup vtrũlibet latus. aut ſup dextrũ: quod per dextrã aureȝ deſignatur. aut ſup ſiniſtrũ: quod p ſiniſtrã aurem declaratur in tali genere dicendi. Clit. Quid ago. i. qđ facio nunc. Dubius & perplexus quærit conſiliũ: timet pericula: & amicã ægerrime fert abſcedere. Sy. tu ne: idẽſt verũ peris quid agas? agis ſup. quod eſt boni: idẽſt qđ ſpectat ad viꝝ bonum. Nam boni eſt velle abſcedere laſciuas mulieres: & hoc totũ dicit ridendo eum. Cli. o Syre dic modo: idẽſt dic nunc mihi veꝝ. q. d. dic nunc vere qđ facere velis. Sy. age: hortantis eſt particula: qua ſe hortaẽ Syrus: vt obuiã mulieribus eat dicturus, vt reuertanẽ. dicam ſup. verũ modo. hodie ſero: idẽſt veſperi. ac nequicquã: idẽſt fruſtra voles. qm̃ ſtatim reuocabis voluntatẽ: & impedies quominus dicã verum: vt prius feciſti. vel ſi ne & quicquã ſint duo verba, ſic aſtrue: Ac ne: idẽſt nõ. voles: idẽſt non pmittes. quicquã dici ſcilicet a me. nam impedies, vt prius. Clit. Datur: idẽſt cõceditur tibi oſtendere veꝝ. fruare: idẽſt vtare ea facultate dicendi veri. dum: idẽſt quãdiu. licet: idẽſt pmittitur. nã neſcias an vnquã poteſtas eius. ſ. oſtendẽdi veri. ſit tibi poſt hac: idẽſt pmittaẽ tibi poſt hoc tẽpus. Interea Syrus ad mulieres ſe conferebat: queȝ abeuntem Clitipho primo paululum reuocat. Deinde ipſo caleſcente magis ac magis amore & Syro pgẽte vehemẽtiſſime reuocat. Clit. Syre inquã: idẽſt dico. hoc ita dicit: vt paulliſper eum retineat. Sy. perge: idẽſt proſequere in me reuocãdo quantũ voles. porro. i. ſed. tñ ago iſtuc. i. mulieribus eo obuiã amicam tuam remiſſurus. Quod vt vidit Clitipho Syrum pgentẽ in incepto: veritus ne ſuæ amicæ præſentiã amitteret, ſubiungit. Clit. hercle iſtud eſt verũ te ſtudere, vt amicã remittas. Syre Syre inq̃, heus heus Syre: aduerbium vocãtis eſt hæc particula heus. Sy. dicit hoc apud ſe Syrus. ipſe amator concaluit idẽſt amoris ardore exarſit: quapropter ſic me reuocauit vehementer. deinde reſpondet ei: quid vis. Clit. Redi redi: idẽſt reuertere: noli remittere amicã. Sy. adſum: idẽſt præſto ſum. hoc dixit poſteaquã paululum rediit: ac pp̃e Clitiphonẽ fuit. dic quid eſt propter qđ me reuocas. Iã: idẽſt ſtatim. quoq;: idẽſt ẽt. negabis hoc placere tibi: videlicet q; amica veniat, & non reuertatur. Cli. Immo o Syre pmitto: idẽſt cõmitto tibi, ſeu credo & trado tibi me Clitiphonẽ, & meum amorẽ, & famã meã. tu es iudex: idẽſt tuo arbitrio cõmitto me, & amorem, & famã. vide nequid: idẽſt ne in aliquo: vel propter aliqđ. ſis accuſandus: idẽſt reprehendendus. Sy. o Clitipho ridiculum eſt: idẽſt ſtultuȝ eſt: ac ridẽdũ te admonere me iſtud. Admoneo te hoc dicimus cũ duobus accuſatiuis. quaſi: idẽſt tanquã. dicere velis q; mea *Admonere* res minus agatur, q̃ tua. iſtic: idẽſt in ea fictione: quaſi dicat videris ita admonendo me putare: q; minus mihi ex ea re impẽdeat periculũ, q̃ tibi. vel q; id caute fieri minus mea intereſt: aut minus ad me ſpectet, q̃ ad te. Naȝ cum Horatius *Horatius* inquit: Nam tua res agitur paries cũ proximus ardet, intelligitur ſic: Tibi imminet periculũ proxime ardente vicino pariete. vel Negotiũ de incendio parietis vicini ad te pertinet. Nam res in eo dicẽdi genere capitur pro negocio. *Res* præterea hæc particula quaſi: hic capiẽ ironice, vt ſępe: pcipue cũ iungitur cum vero: etiã ſine vero, exemploꝝ plena ſunt

omnia,

omnia. Si forte aliquid aduerſi euenerit nobis hic.i.in hac fictione ſuſ cepta:hoc eſt:ſi forte quicquam in hac re non proſpere ſucceſſerit. verba erũt tibi parata ad me obiurgandũ. verbera erunt inquã parata huic homini.i.mihi. Nam hic dicitur de perſona loquentis iſte de perſona audientis: ille de perſona remota ab vtroq;. Quapropter hæc res, quam cogito facere. neutiq̃.i.nullatenus:nullo modo.eſt mihi neglectui.i.a me negligitur.immo eſt maxime mihi curæ.nã res mea agitur:& in ea periculum mihi cõe tecum impendet.ſed exora iſtunc.ſ.Cliniam:hoc eſt perſuade illi.vt aſſimulet.i.fingat.tuam amicã eſſe ſuam. Cli. Scilicet.i.profecto:certe.res redit in eum locum.i.negocium hoc in eum peruenit ſtatus: vel eo vſq; peruentum eſt in negocio iſto. vt neceſſe ſit me eſſe facturum.i.q faciam. Clit. o Clinia.merito.i.non iniuria.amo te. Cli. verum.i.ſed.nequid.i.nõ in aliquo illo.ſ.Bacchis.titubet.i.vacillet:ſed ſemper ſit ſtabilis & firma. vbi ne capitur prohibitiue neq; eſt opus intelligere timeo. Admonet autẽ Clinia:vt Bacchis nullatenus verbis ſuis, aut geſtus, aut vultu titubet.i.vacillet:ne forte deprehenderetur eam non eſſe ſuam. Sy. Bacchis eſt perdocta probe.i.eſt peritiſſima talium ſimulationũ:vbi probe capi põt p ſatis:aut rite:aut opportune. Cli. At hoc.i.præterea.demiror.i.valde miror. qui.i.quo.potueris perſuadere illi Bacchidi tam facile, vt.ſ.veniret.q̃ Bacchis ſolet ſpernere quoſ;p. oẽs. Sy. Veni ad eam in tempe.i.tempeſtiue & opportune.qd.ſ.venire ad aliquem tempeſtiue. eſt primũ.i.optimum præceptum omnium rerũ valentium ad obtinendum. Nam offendi.i.inueni ibi apud eam. quendam miſerum militem orantem.i.petentem.noctem eius.i.petentem eius copiam noctiurnam fieri ſibi. hæc Bacchis tractabat.i.fouebat.arte.i.aſtutia meretricia. virum.ſ.miſerum illum. vt incenderet.i.inflammaret animum illius militis.cupidum.i.amore captum:& ardore cupidinis. inopia.i. carẽtia ſui:quia inter fouendum eum, ſeu tractãdum non ſe morem geſturam promittebat. Nitimur aũt in vetitum ſemp, cupimuſq; negata. & vt inquam eadem eſſet q̃ gratiſſima .i.ẽt, atq; ẽt grata apud te, ob hoc.i.propter talem repulſionem militis. ſed heus tu:admonentis & vocantis eſt aduerbium:ac poſcentis attentionẽ. vide.i.caue. ſis.i.ſi vis. nequid .i.ne aliquantulum. ruas.i.labaris: erres.imprudens.i.incõſideratus:non ſ ites aſpiciens quid faciendum ſit. vel poteſt dici nequid.i.ne in aliquod dictum, aut factum ineptum. ruas.i.cum impetu incurras imprudens, inconſultus. Nouiſti patrem tuum. q̃.i.quantum ſit perſpicax.i. ſubtilis:aſtutus ad has res percipiendas.ſ.autem.i.ſed.noui te q̃ ſoleas eſſe impotens.i.tuorum appetituum minime moderator. Nam is impotens dicitur, qui ſuis affectibus, ac animi paſſionibus non põt modum adhibere, ac eas cohibere: ſed ab illis victus trahitur quocunq; ferant & rapiant eum. abſtine.i. ſiſte:cohibe:reprime. Verba inuerſa.i.in ambiguũ iactata, & in contrarium verſa, ſeu præpoſtere pronunciata. Abſtine inquam tuas ceruices euerſas.i. noli oſtendere colla tua
Ceruix indomita. Ceruix [illegible] eſt poſterior colli pars, ponitur pro ſuperbia, ſeu contumacia quadam, ac rigore mẽtis. vt Vir duræ ceruicis.i.indomabilis, & mentis rigorẽ præ ſe ferẽs, tanquam nemini caput inclinare velit. Euertere interdum ſignificat deſtruere: vt euertere vrbem.i.deſtruere:& eam demoliri:ac diſſipare:ac ẽt ſubuertere. Interdum euertere ſignificat proſternere, & iacere: vt quod ſtabat nunc pſtratum iaceat. & ab hac ſignificatione manauit pcedens. nam euertitur vrbs cum mœnia, quæ prius ſtabant, diruuntur. Item mulier quærẽs dragmam euertit totam domum.i.inquirendo illam omnia, quæ in domo ſunt, iacit huc & illuc, & a ſuo ordine dimouet. Item in iure ſæpe dicitur euerti
Screo plauſtrum, ſeu currus quãdo proſternit ad terram. Abſtine.
Screatus ingnã.i. cohibe. gemitus.i.ſuſpiria. ſcreatus.i.ſputa:a ſcreo as:quod ſignificat ſcreatus eiicere ex ore. abſtine inquã ruſſis.i.tuſſes:hoc eſt cõtuſiones pectoris, ac præcordiorũ. abſtine.i.cohibe tãdẽ riſus:ne ſoluaris:ſeu effundaris in riſus.
Hora. Vbi eſt notandum abſtineo verbũ poſſe iungi gtõ: vt apd Hora. abſtineo irarũ. Item accuſatiuo: vt hic. Itẽ ablõ: vt ſæpe. Poſſet tñ hæc ſtructura ita fieri: vt abſtineo non iungeretur accuſatiuo, repetẽdo noui ſic: Noui tua inuerſa verba:noui euerſas ceruices tuas:gemitus:ſcreatus:tuſſis:& riſus. vbi multa ponit Terẽ. quæ ab amante vecordi fieri ſolent. Clit. laudabis.i.probabis. meos geſtus.ſ.& mores me habendi: vbi tempus erit. Sy. vide ſis.i.ſi vis. Clit. tute met mirabere meas rationes me habendi. Sy. ſed q̃.i.quantum cito. mulieres conſecutæ ſunt. Clit. ibi impatientia amantis oſtenditur. Vbi ſunt mulieres:cur retines eas:neq; ſinis nos illarum præſentia delectari. Sy. iam nũc hæc Bacchis non eſt tua amica. Clit. ſcio q apud patrem non eſt mea. at .i.ſed. ſaltem nunc interim.i.interea priuſquam ad patrem eatur. ſine mea vt ſit. Sy. nihilo magis idẽ nõ plus eſt tua nunc, q̃ apud patrẽ. Clit. ſine.i.permitte. me delectari eius præſentia. Sy. inquam.i.dico tibi. nõ ſinam.i. non patiar. Clit. quæſo paulisper.i.paruo tempore. ſinas.ſ.me delectari eius præſentia. Sy. veto.i. prohibeo.ſ.te frui eius pñtia. Clit. ſaltẽ ſine.i.permitte.me ſalutare eam.i. vt eam ſalutẽ. Sy. abeas.i.diſcedas. ſi ſapis.i.(quod dr inepte) ſi facis qđ ſapiẽs. Clit. eo.i.diſcedo. quid iſt c.i.iſte Clinia. faciet.ſ. Sy. manebit.i.remanebit, non diſcedet. Clit. o hoiem felicem.i. dico hoiem.ſ.Cliniã plurimũ felicẽ:qui maneat cũ amica. Sy. ambula.i.ingredere viam:& perge, quãuis inuitus.

Atur fruare dũ licet. Plurimi ſic interpretãtur, vt Clinia ad Cliphonẽ id dicat de voluptate, qua in amicę præſentia fruat. Non aũt ad Syrũ de veritate, atq; ita dicãt: O Clitipho dat.i. Dei beneficio, vel fortunæ benignitate conceditur tibi frui amica. fac igit fruare.i.fruaris ea. dũ.i.donec. licet .i.licitũ eſt. Naz neſcias an vnquã poſthac.i.amodo. ſit tibi poteſtas eius:idẽ an vnquã poſthac ea potiri dabitur. ASC.

In eu. Poſtq̃ oſtendit illos eſſe tales, qui libenter amicas ſuas recipiant, reſtat vt adducantur. Sed quia Clit. ignorabat amicã ſuã adduci: præmittitur Syrus, qui illos inſtruit: qũo ſe hẽant erga illas:ne qñ venerint, incõſulte recipiant. Habet Syrus cãm vt eam pcedat. Ignorans tñ.ſ. dum erat intẽtus verbis Dromonis de rumoribus: qualr ibi fuerit dñs ſuus Clinia:vel de aliis rumoribus Aſiæ. Quibus auditis ſic dicit: Ain tu Dromo.ſ.ſic eẽ &c. Cedimus.i.damus viciſſim. Cũ Clitipho audiuiſſet, illæ relictæ ſunt:dixit Cliniæ. Mulier &c. Quid.i.aliqd rerũ. Quare nõ oportuit eſſe relictas: ne veniant fures, qui auferant. Cum tpſ ſit idoneũ latronibus, qa veſperaſcit. Abi dũ:dũ eſt adiectio ſyllabyca. Aurũ veſtẽ.ſ.illius q̃ ego &c. Vnde cẽſes hęc eſſe illi niſi ab amatoribus. Cuius patris nũc pudet me:q ppter me cruciatur:& dolet eũ monuiſſe me fruſtra. Ab hac.ſ. Antiphila. Gratũ mihi eſſe potuit:qa ſi tum pter patrẽ dimitterẽ, ipſe haberet mihi grãm. Hinc de.n.ver.er. quia nõ credit venire niſi ſuam:& putat oia illius etiã quæ enumerauimus. Hoc primum.ſ.audi. vt ne.i.nõ ignores. quid.i.aliqd &c. Ea obiit, quã timebas, ne hanc locaſſet. Cũ Syrus audiuiſſet in itinere: q Antiphila nõ eſſet eius anus filia, quæ eam nutrierat: cõcepit q eſſet filia Chremetis:& inde machinationẽ fallaciæ ſuæ iam confixerat. Sed noluit alicui reuelare. Alteræ .ſ.Bacchidi. Hinc potuit ſciri haud vſquã alibi: tã bene hoc potuit ſciri: quo ſtudio &c. Hinc.ſ. vbi.i.poſtq̃. de iprouiſo noſtrũ m. Nam ea res.ſ.q interuenimus ex improuiſo dedit &c. Quæ quotidiana vita declarat m. &c. Ornatã ſibi non amatori. & offendimus.i.inuenimus. Malã.i.maxillã eius. nõ expo. vlla in re veluti vnguẽto. Paſſus a pateo tes. Pax erat ibi:& nulla amatorũ colluctatio & rabies. Sordidatã ex cõſuetudine. & ſordidã ad horã: ſicut tũc quãdo aduenit Syrus. Cũ negligunt.i.tã negligẽter iduteæ ſunt eius interim ad amicos. Nam iiſdẽ.i.amatoribus. & diſciplina.i. mos. mun. anc. laudẽ.ſ.tuę machinationis:& tuę aſtutię. in mea vita.i.periculo meæ vitæ.ſ qa vis experiri igeniũ tuũ in meo periculo. vbi ſi.p.m.q te ſui.i.aliter q̃ cogitaſſes euenerit qd facies de illo cõſilio tuo. At epi.i.certe. voluit dicere: Nõ erit periculũ: ſed ille interrũpit verba. Ita res eſt: q̃ſi cum pr ſimilitudinẽ volebat loq cõtra hoc q ille Clitipho

ſine labore volebat habere amicā ſuā:quaſi ita res ē de te, quaſi cū aliqs ſine piculo belli vult victoriā adipiſci. Syre verū: hēc dicit nō d- bes loqui per ambages. Qui eni nō po teſt audire ipſam rē: vix poterit audire ſi militudinē. & ideo mitte ambages & redi ad rē. Eniucro.i.certe. Reticere ne queo: qđ ego improperē et ſtultitiā ſuā p ſimilitudinē. Aut

ola nox: vinū: amor: adoleſcētia ab impulſiōe pte dīr: nō a rōcinationis. Amatores colunt: n amatores. Amator fingi pōt: amās vere amat. Colūt: colere eſt iferioris pſo næ ad ſupiorē: nōnunq̄ ſupioris ad inferiorē. Virg. Poſt ha bita coluiſſe Samo. Nos pro. pſpicimus futura, diiudica mus pnua. Deſertæ viximus: ab his, q ob amorē frequē tes erant.

Amator
Amans
Diiudicare

hoc.i.mala cū illis.i.bo nis. Aut illa.i.bona cu his.i.malis. Pulchre vi detur. Immo. Cū enim Syrus nouiſſet eā eē fi liā Chremetis (vt dixi mus) eogitabat eā ali quo modo poſſe cogno ſci ſi duceret ad mrem: & ita poſſe a ſene argē tum extorquere. Quā obrē expediat me acci pere hūc metū.i. me po nere in tali periculo. O Clinia qd ago.q.d. qd laudas me facere? Syre dic verū: an poſſem i Iſ hēre ſine periculo. Age modo.ſ. pro nihilo me oras. Mi dat ubi: ergo fruare dū licet. Nam ne ſcias an poſt hac ſit ti bi pitās eius amicæ ha bendæ. An nūquā tibi ſit poſthac. Perge: ideſt dic qđ velis. verū here cle iſtud eſt.ſ. qđ ſequit. cum vid tuā huic hol.i. mihi. vt ſit neceſſe.i. tu ſtū & honeſtum: qa pro me multa feciſti. Per ſuadere illi: vt ſimulet amica q̄ ſolet. Quos.i. nobiles ſemp in tpe.ſ. opportuno. Quod.ſ. ē pus opportunum: vere in tpe. Nā miſerū &c. In pia incenderit.i. cu pidine ſui corpis. & vt eadem eſſet gratiſſima apud te. Ob hoc.ſ. qa ſe denegabat aliis cotam me. Vide ſis: eſt vna pr. Verbū: inuerſa verba.

Tetrametri.

BACCHIS. ANTIPHILA. CLINIA. SYRVS.

Edepol te mea Antiphila laudo, & fortunatā iudico.
Id cū ſtuduiſti iſti formæ mores ut conſimiles forent.
Minimeque (ita me Di ament) miror, ſi te ſibi quiſq;
expetit.
Nam mihi quale ingenium haberes, fuit indicio oratio.
Et cum ego mei nunc mecum in animo uitam tuam cōſidero,
Omniumq; adeo uoſtrarum uolgus quæ ab ſe ſegregant,
Et uos eſſe iſtiuſmodi & nos non eſſe haud mirabile ſt.
Nam expedit bonas eſſe uobis, nos quibus cum res eſt nō ſinūt.
Quippe forma impulſi noſtra nos amatores colunt.
Hæc ubi immutata eſt, illi ſuum animum alio conferunt.
Niſi proſpectum interea aliquid nobis eſt, deſertę uiuimus.
Vobis cum uno ſimul ubi ętatem agere decretum ſt uiro,
Cuius mos maxime eſt conſimilis uoſtrum, hi ſe ad uos applicāt,
Hoc beneficio utriq; ab utriſq; uero deuincimini.
Vt nunquam ulla amori ueſtro incidere poſſit calamitas. An.
Neſcio alias, me ſcio quidem ſemper feciſſe ſedulo,
Vt ex illius commodo, meum compararē comodū. Clin. uah.
Ergo mea Antiphila tu nunc ſola reducem me in patriam facis.
Nam dū abs te abſum, oēs mihi labores fuere quos cœpi leues,
Præter q̄ tui carendum quod erat. Sy. Credo. Clin. Syre, uix
ſuffero. Sy.
Hoccine me miſerum non licere meo modo ingenio frui?
Immo ut patrem tuum uidi eſſe habitū diu, etiā duras dabit. Bac.
Quis nam hic adoleſcēs eſt, qui intuetur nos? An. ah, retine me
obſecro. Ba.
Amabo, quid tibi eſt? An. diſperii. Ba. perii miſera, quid ſtupes
Antiphila? An. uideon Cliniam, an non? Ba. quem uides. Cli.
Salue anime mi. An. o mi expectate Clinia, ſalue. Cli. ut uales? An.
Saluum ueniſſe gaudeo. Clin. teneo ne te
Antiphila, maxume animo exoptata meo? Sy.
Ite intro, nam uos iam dudum expectat ſenex.

Incidere p.e. in Eunu. Noſtri fun di calamitas. Proprie calamitatē ruſtici gran dinem dicunt: q comminuat calamum: hoc eſt calamum ac ſegetē. Neſcio a. verba mu lieris commendantis ſe a fide in virum. Cō pararem: cōſtituerem. Vt alibi: Quam inique comparatū eſt. Vah: clamoſa iteriectio hoc in loco ad gaudiū ſpe ctat. Nec potuit vox ac cōmodatior dari ama tori p̄ nimio amore ſer me ... ad primū cum amica cōgreſſum. Dum abſum: pro abs eſſem. Credo: Syrus no ſe ſcio ... det ve... Cliniphōtē: qui cū loquebat: vt cū aliquo amb... abire cogeret. Vix tu. vix diffic... ſignificat: & ... pro nō po nitur. Ouidi. Vix Pria mus tāti, totaq; Troia fuit. Lucil. Carcer vix carcere dignus. Suf fero: ſuſtineo: alias ſup pono. Immo vt pa.t. v.e.h. cum nō poſſit p ſe Syrus Cliniphonem abigere: ad minas p̄us cōfugit, quē fingit ira tum. Vidi eſſe h. va rio mō hoies habiti, at q effecti eſſe pn̄t: qui bus (ſm Academicos) aliud, atq; aliud videt.

Vix
Ouidi.
Lucil.
Suffero

In quibus ſolet aliquid tangere de amica. Abſtine gemitus Syre &c. Sed q̄cito: poſt q̄ præparatū eſt: qualiter ſine reci pienda. Reſtat vt veniat. Eo.i. diſcedo. Iſtic: ideſt Clinia.

CAL.

Edepol te mea Antiphila. Nō potuit melius cō ditionem meretriciam exprimere, q̄ per ea, quæ meretrix eſſet: quæ tamē nomini meretricio fa uentium alibi reprehendantur meretrices, nihil aliud ex amore adoleſcentum quærere, q̄ pecu niæ extorſionem: hic quoq; iucunda amantium congreſ ſio ſignatiſſime exprimitur. Aedepol: per Caſtorem & Pollucē: ornatiua ſunt iurandi: apta fœminis. Iſti ſ.m. vt cō.ſ. mores enim pudici gratiores eſſe ſolēt in pulchro cor pore. Virg. Gratior & pul. v. in.c.v. Sibi quiſq; ex. recte experiri cū eā a pudicitia commēdet. Expetimus enim tm̄ ea, quæ honeſta ſunt, & plane bona: vnde de rebus expe tēdis a philoſophis ſcriptū, q̄.ſ. peti debēt. Oro tua: q dī xeris cū vno velle ætatē traducere. Antiq ēt paucis verbis orōnē dixere. Nā expedit v.e.h. qa eū ſolo viuitis. Nec pt eē verus amor: niſi inter duos, q ſibi iuicē fidē ſeruēt, iuxta il lud: Nec regna, nec tædæ sociū pati volūt. Quippe ſ.i. & hic amor eſt gra voluptatis tm̄. Et bene impulſi: nam hęc

Etiā duras d. ſubintelligendū eſt vel lites, vel partes. In Eunucho: Duras ptes fratris p̄dicas, & partes duras meta phoricos ab actoribus ſcænicis. vel ... hoc eſt du rū ſe p̄bebit. vel abſolute duras: vt dicimus Bonas ei dedit, vel dabit pœnas. Cice. Quāprimū aduentēs dedit. Intuit nos: ab eo qđ intueor intuet: & intuor intuitur. Ah, retine me ob. Antiphilæ p̄ nimia lætitia viſo Clinia aio male eſſe cœpit. Nā vt aius vna cū corpe nōnūq̄ deficit nimio mœ rore: & ſic iterdū nimio gaudio. Video Cli. an nō: tāta læ titia erat Antiphilæ: vt & ſi amatorē agnoſceret, de eo tn̄ dubitaret. Anime mi: mollis orō, & fœminea multis ipli cata blādimētis. Mi: vim blādimēti habet: nam ſignificat meus. Clinia ſal. illa ad maiorē gratiā amāiē ppi io noie appellauit. Salue: imō admirātis iteriectio eſt. Teneo n.t. p̄ nimio amicę deſiderio perit: cū dubitatione loquitur. Sunt qui legant: Teneo ne te: vt referatur ad fidem, ita vt dubitet an a ſe alienata ſit, an in fide perſiſtat.

GVL.

Edepol &c. Hic p meretricē optie cōditio mere tricia exprimit: ſimulq; amātiū cōgreſſio ſigna tiſſime repn̄tat. Bac. ædepol: iurātis ē aduerbiū, q̄ſi p ædē Pollucis. Per Caſtorē & Pollucē apud

vetuſtiſſimas

vetuſtiſſimas mulieres iurabant, o mea Antiphila, i. amica mea, laudo te, q̃ dixiſti te velle traducere vitã cũ vno ſolo, & iudico te fortunatã. i. felicẽ, cũ ſtuduiſti id qđ ſequiť. Studeo interdũ iungiť dtõ, cũ ſignat incũbo. Interdũ actõ, cum ſignificat magno ſtudio aliqd conari: vt hic, cuȝ ſtuduiſti. i. conata es: vcȝ vt mores forẽt cõſimiles. i. cõformes, iſti formæ, i. tuæ venuſtati. Nã in pulchro corpore pudici mores gratiores eſſe ſolent. Virgi. Gratior & pulchro v. in. c. v. & ita Dii ament me: affirmatio cũ iuramento, minime. i. nõ, miror ſi quiſq̃ expetit te ſibi. i. cupit hre te in vxorem: cum talibus pbis moribus ſis, vt vni fida eſſe velis. Expetimus enim bona tñ & honeſta, nam orõ tua. i. tuus ſermo. Antiqui etiã pauca verba orõnẽ dixerũt. orõ tua fuit mihi indicio. i. argumẽto: ſigno: & oñſioni, quale ingeniũ. i. qualẽ naturã hẽres: & cũ egomet cõſidero nũc mecũ in aio vitã tuã. & adeo. i. certe. dũ cõſidero vitã oium vrarũ. i. veſtri ſimiliũ iuuẽcularũ. quæ iuuẽculæ ſegregãt. i. ſeparant reiiciunt. ab ſe. i. a ſuo cõſortio & cõſuetudine. vulgus. i. amatorũ multitudinẽ: neq̃ pmiſcue quouſq̃ recipiũt. Haud. i. nõ, eſt mirabile & vos eẽ iſtiuſmodi. i. tales quales eſtis: & nos
Eſſe bonum & bono nõ eſſe ſiſ:s veſtri. Nã expedit. i. decet: cõmodũ eſt: vtile eſt vobis eſſe bonas. Vbi notãda eſt hęc ſtructura: Mihi expedit eſſe bonuȝ: & mihi expedit eſſe bono. Quinti. Cui eſſe
Quint. diſerto vacet. Illi ſup. amatores. qbuſcũ. i. cũ qbus, res ẽ nobis. i. cũ qbus hẽmus rẽ, ſeu conſuetudinẽ: & qbus copiã nři facimus: ſiue cũ qbus hẽmus cõmerciũ, & cõicationẽ. nõ ſinũt. i. nõ patiunť. nos eſſe tales, q̃les eſtis. qppe quia certe:
Quippe vbi qppe poniť ſine relatiuo: & ſine cũ cõiunctione. amatores impulſi. i. allecti: inducti. nřa forma. i. pulchritudine. colũt. i. freqnẽtãt nos. vbi. i. poſtq̃. hæc forma nřa eſt imutata. i. decorẽ ſuũ amiſit, & nitorẽ. illi amatores cõferũt animũ ſuũ alio. i. ad aliã amicã: ſeu ad rẽ aliã. niſi interea. i. dũ colimur: & durat nřa forma, aliqd eſt pſpectũ. i. puiſuȝ nobis: vtputa ſi nos pſpeximus nobis cõparãdo ab illis pecunias. viuimus. i. vitã agimus. deſertæ. i. derelictæ & abiectæ oibus. Decretũ eſt vobis. i. ſtatuiſtis: deliberaſtis; decreuiſtis. ætatẽ agere. i. traducere vitæ vřæ tps. ſimul. i. vna: ſeu pariter cũ vno viro. cuius viri mos. i. viuẽdi modus. eſt maxime. i. in primis: pcipue. cõſilis. i. cõformis. moribus vřm: p moribus vřis. Sicenĩ antiqs loq placuit: Mores vřm: p mores vři, vt recẽtioribus pls. hi. i. tales viri. applicãt ſe. i. adhi
Deuincire bẽt aios ad vos. vero. i. ſed. vterq̃. i. tã vir, q̃ vxor. deuincimini. i. obligamini. ab vtriſq̃. i. vltro, citroq̃. hoc bñficio. ſ. ſeruãdi mutuo fidẽ. q. d. ſic ambo obligatis vos mutuo bñficio intemeratæ fidei ſeruãdæ. & hoc dictũ ẽ illi ſiľ:: Vterq̃ vtriq̃ ſunt cordi. vbi Laurẽtius cõfirmat ab oratoribus potius eſſe dicẽdũ Vterq̃ alteri ẽ cordi. vt. i. ita. q̃ nulla calamitas. i. nulla miſeria, poſſit incidere vřo amori. Ant. neſcio alias. i. nõ cognoſco qd aliæ faciãt qdẽ. i. certe. ſcio me feciſſe ſemp ſedulo. i. iſtãter: ac ſine dolo, vt cõparẽ. i. cõtrahã: acqrã: & reputẽ meũ cõmodũ ex cõmodo illius. q. d. cõmodũ eius eſt mihi curæ nõ minori, q̃ meũ: mihiq̃ ita perſuadeo ex eius opportunitate mihi opportunitatẽ cõtingere. Cli. Clinia hoc audiẽs: q̃uis a iaduerſus a mulieribus. prũpit in exclamationeȝ, ingens. Vah: q̃ interiectio clamoſa hic ad gaudiũ ſpectat. ergo. q. d. lõge aliter eſt q̃ ſuſpicabar vt video. O Antiphila tu nũc ſola facis me reducẽ reuertentem incolumẽ poſt varia picula: quæ ſubii eũdo in Aſiã, ac
Reduces redeũdo. Nã (vt Seruius inqt) reduces dñr pprie, q pericula euadũt. Facis itaq̃ me reducẽ. i. defunctũ periculis: reuertentẽ in patriã. Nam dum abſum. i. longe ſum abs te. oẽs labores, quos cœpi, fuere mihi leues aſſidua tui cogitatione, & ſperãdo te reuiſiſcere aliqñ. pterqñã. i. niſi q̃ carendum erat tui. Antiq careo verbũ gtõ iungebant, necdũ ablatiuo. Sy. credo quod dicis eſſe ita vt aſſeris. Clit. o Syte vix: ideſt

Tetrametri, ac Trimetri.

CHREMES. MENEDEMVS.
TERTIVS ACTVS.

Lvceſcit, hoc iam cur ceſſo pulſare hoſtium
Vicini primum ex me ut ſciat ſibi filium
Rediſſe, & ſi adoleſcentem, hoc nolle intellego.

difficulter. ſuffero. i. ſuſtineo & moleſte fero: q̃ in ea ſum an Suffero
guſtia: vt mihi meo nõ liceat vti igenio. Hocine. i. hoc ne. i. verũ hoc eſt verũ ſup. vt interpretatur Laurentius: vel eſt ne hoc tolerãdum, nõ licere. i. nõ eſſe licitũ. modo. i. nũc. me miſerũ ſeui ingenio meo. i. cõplexione mea delectari: q̃ eſt pro Ingenium
na & pclũius ad voluptates. Sy. immo. i. ſed ẽt. vt. i. q̃tũ. vidi. i. potui cognoſcere patrẽ tuũ. habitũ. i. affectũ: diſpoſitũ. dabit tibi duras lites ſup. vel partes. i. dabit tibi aſpera officia: ideſt onera. ſi cognoueris te adhuc amare: & qdẽ diu dabit illas partes. ſ. aut lites. Bac. q̃ſnã. i. qs eſt hic adoleſcens. qui intuetur. i. aſpicit nos. An. Perſpiciens Antiphila eſſe amicũ, inquit. Ah: interiectio dolentis. obſecro te Bacchis retine me: ne cadam cõſternata: adeo amore amici repente percepii ſum perculſa. Bac. amabo: particula blandiẽtis: quaſi rogo te per amorẽ. quid eſt tibi. i. quid habes. Anti. ego miſera diſperii: præ nimio amore tota ſum attonita Diſperire
& mei impos. Bac. o Antiphila, quid. i. cur. ſtupes. i. ſtupida es, & conſternaris. An. videon. i. verum video. Cliniam an non? Bac. quem vides. Clin. o tu Antiphila mi anime. i. in cuius amore totus verſať animus meus, ſalue. An. Stupere
O mi Clinia expectate. i. diu deſiderate, ſalue. Cli. vt vales. i. qualiter te habes. Anti. gaudeo te aduenisse ſaluum. Cli. o Antiphila maxume expectata. i. deſiderata animo meo. ne. i. verum. teneo te. i. vtrum es adhuc mea: mihiq̃ fidem adhuc intemeratam conſeruas. Sy. ite intro in domũ Chremetis. Nam ſenex iamdudum expectat vos, vt cœnetur.

Aedepol. Cuȝ Antiphila ſuperius ſatis dictis Syri cõmendata fuiſſet: commendatur iterum verbis Bacchidis: vt d. ſiderãtius ab amico recipiatur. & deſcriptio vtriuſq̃ amicæ in hac ſcæna pprie oſtenditur. Bacchis perſonam meretricis tenet: & Antiphilæ amicæ legitimæ. Cõueniens erat enim: vt ſicut perſona vtriuſq̃ amici ſuperius deſcripta fuit: ſimiliter deſcriptionẽ vtriuſq̃ amicæ exequereť. Inducit ergo Bacchis ita laudãs Antiphilã. Aedepol &c. & oium nřaȝ. i. cõſimilium. quæ ſegregãt ab ſe vulgus. i. multitudinem hominũ. huiuſmodi bonas: & nos non eſſe haud mirabile. Nã expedit. i. vtile eſt vobis eẽ bonas: q̃ ppetuos amatores haberis. Sed nobis non ſinũt eſſe bonas illis: cũ qbus eſt nobis res: quia nõ ſunt amatores ppetui. & hoc dicit ibi: Quippe amatores impulſi: quãdiu ſinit nřa forma colũt nos. Sed vobis vbi. i. poſtq̃. eſt decretũ agere ætatẽ perpetuo ſimul cum vno viro: & cũ tali viro, mos cuius ſit cõſimilis veſtrũ. i. veſtroȝ morũ, tunc hi ſe applicãt ad vos: vt ppetuo vos habeant. & ita hoc beneficio. i. mutuo amore, vterq̃ deuincimini ab vtriſq̃ inſeparabili copula dilectionis. Nota q̃ hi plurale refertur ad ſingulare. ſ. vno: q̃a vno eſt ibi quaſi collectiuum. Neſcio: reſpondet Antiphila more ſimplicis non vituperans alias: vt ex illis cõmodũ meum p. c. ſ. vt qcquid eſt ei bonũ & mihi. Vah ergo: quia audio q̃ ſicut me diligis ergo &c. præterq̃ hoc qđ erat ea. tui: q̃ eſt ibi adiectio ſyllabica. O Syre hocine ingenio. ſ. decet. q. d. an decet non licere frui hoc ingenio. i. amica mea ita ingenioſa: & tam bene morigerata. meo modo. i. ſm voluntatem meam. Vix ſuffero hoc: immo adhuc oportet te pati multa. vt vidi. i. quãtũ vidi. Tuũ p. eſſe. ha. cõtra te: quia adhuc dabit. Duras: hic eſt ſubſtantiuum duræ: & ſignificat pœnas. Retine me hic: deſcribit amantem. Diſperii. i. per Deos perii. Vt: ideſt qualiter vales? Ita valeo: quia ſaluum &c.

Lvceſcit. Veri amici offm pulcherrime a Terẽ. in hac ſcęna exprimiť: in q̃ amicus amico ſimul & gaudii inſperati maximo cũ affectu nũciũ & cõſilium affere. ¶ Ceſſo: aliquis ceſſare dř. i. tardare ad aliqd celeriter peragendũ. Virgil. Ceſſas in vota, preceſq̃. Ceſſat deſidioſus, requieſcit defeſſus. CAL;

Verum cum uideam miſerum hunc tam excruciarier
Eius abitu, celem tam inſperatum gaudium,
Cum illi nihil pericli ex indicio ſiet?
Haud faciam. nam q̄ potero adiutabo ſenem,
Item ut filium amico, atq; æquali ſuo
Video inſeruire, & ſocium eſſe in negociis.
Nos quoq; ſenes eſt æquum ſenibus obſequi. Me.
Aut ego profecto ingenio egregie ad miſeriam
Natus ſum, aut illud falſum'ſt quod uolgo audio
Dici, DIEM ADIMERE ægritudinem hominibus.
Nam mihi quidem cottidie augeſcit magis
De filio ægritudo, & quanto diutius
Abeſt, magis cupio, tanto & magis deſidero. Ch.
Sed ipſum foras egreſſum uideo, adibo, alloquar.
Menedeme ſalue, nuncium apporto tibi,
Cuius te maxume fieri participem cupis. Me.
Nunquid nam de gnato meo audiſti Chreme? Ch.
Valet, atq; uiuit. Me. ubi nã eſt quæſo? Ch. apud me domi. Me.
Meus gnatus. Ch. ſic eſt. Me. uenit? Ch. certe. Me. Clinia
Meus uenit? Ch. dixi. Me. eamus, duc me ad eum obſecro. Ch.
Non uolt te ſcire ſe rediſſe, etiam & tuum
Conſpectum fugitat, propter peccatum, tum hoc timet
Ne tua duritia illa antiqua, etiam adaucta ſiet. Me.
Non tu ei dixiſti ut eſſem? Ch. nõ. Me. quã ob rẽ Chreme? Ch.
Quia peſſume iſtuc in te, atq; in illum conſulis,
Si te tam leni, & uicto eſſe animo oſtenderis. Me.
Non poſſum, ſatis iam, ſatis pater durus fui. Ch. ah,
Vehemens in utranq; partem Menedeme es nimis,
Aut largitate nimia, aut parſimonia.
In eandem fraudem ex hac re, atq; ex illa incides.
Primum olim potius, q̄ paterere filium
Commeare ad mulierculam, quæ paululo
Tum erat contenta, cuiq; erant grata omnia.
Perterruiſti hinc, ea coacta ingratis
Poſtilla cœpit uictum uolgo quærere.
Nunc cum ſine magno detrimento non poteſt
Haberi, quid uis dare cupis, nam ut tu ſcias,
Quam ea nunc inſtructa pulchre ad perniciem ſiet,
Primum, iam ancillas ſecum adduxit plus decem
Oneratas ueſte, atq; auro, Satrapes ſi ſiet
Amator, nunquam ſufferre eius ſumptus queat,
Nedum tu poſſis. Me. eſt ne ea intus? Ch. ſic rogas?

CAL. ¶ Miſerum hic citat affectu. Nam proprium veri eſt amici lætari rebus proſperis amici, & dolere aduerſis. ¶ Cum illi: deeſt præſertim. ¶ Nam quod potero: quod pro quantũ. ¶ Ex inditio: inditium proprie eſt oris & linguæ. ¶ Senẽ: plus habet affectus, q̄ ſi diceret Menedemũ. ¶ Nos quoq; ſenes eſt æ. ſ. ob. iuxta illud prouerbium vſitatiſſimum: Pares cum paribus facillime congreganeur. Naturaliter enim adoleſcẽtes adoleſcentibus: ſenes vero ſenibus potius inſeruiunt, & obſequuntur. ¶ Aut ego pfecto in. ex his duobus neceſſe eſt alterum tantum eſſe verum: ſed ſenex ex nimio filii deſiderio dubitat de eo, qd̄ omnibus approbatiſſimũ eſt. ¶ Ingenio: hoc eſt natura. Ingeniũ naturalis eſt ſapiẽtia. Saluſti. in Cati. Ingenium nemo ſine corpore exercebat. Ingeniũ quoq; veteres dixerunt: & ſua ſponte vel natura. Virgili. Georgi. lib. ii. Nunc locus aruorum ingenii, quæ robora cuiq;. ¶ Egregie ad miſ. egregius dicitur qd̄ ex grege eligitur. Sed hic egregie valde nimis. Non eſt ergo ad laudeʒ poſitum. ¶ Diem adi. hæ. h. Seruius Sulpitius ad Ciceronem: Nullus dolor eſt quem non longinquitas temporis minuat, atque molliat. ¶ Nuncium apporto tibi: nuncius & res ipſa & nuncius dicitur. ¶ Cuius maxime: bene maxime. quis enim nuncius illi gratior eſſe poterat q̄ filii. ¶ Nunqd de gnato meo: quia omnis illius ſollicitudo circa filiũ erat. idcirco ſtatim de eo ſuſpicatus eſt nondum facta mentione. ¶ Valet atq; viuit: hiſteron proteron i ſenſu eſt. Si enim valet, neceſſario viuit: non ſi viuit, valet. Ergo viuit, & valet dicendum erat. Et bene vtrunque iunxit. Nam multi viuunt, ſed non bene valent. ¶ Meus gnatus: magis cum admiratione, q̄ cum interrogatione legendum. ¶ Clinia meus venit: addidit & nomen, quod fieri conſueuit in his, quos diu optauimus, & nondum veniſſe credimus. ¶ Dixi: denunciatio eſt confirmandæ ſententiæ: nec mutanda eſt, tranſlata de foro & cauſidicis. Cice. Præco dixiſſe pronunciat. ¶ Dixi: hoc verbum in fine additum ſuperiora confirmat. & eſt proprium his, qui perorauerint cauſam. Quintilianus: Dixere quoq;, q̄q̄ id Antonius Ruffus ex diuerſo ponit exemplũ de pluribus patronis præco pronũciet. ¶ Dixi: ſic dixit: quaſi iam obtunderetur a Menedemo. ¶ Etiã tuum conſpectũ fugitat: plus eſt, q̄ fugit, & fugitat dixit: vt oſtenderet vehementer filium

Ingenium

timere. ¶ Non tu ei dixiſti vt eſſem? vt aliquando certam qualitatem ſignificat: & nonnunquam incertam. Alibi: Vt erat geſta. ¶ Quia peſſime iſtuc: conſiliũ & parentibus omnibus & filiis ſalubre. Patres enim nimia largitate & clemẽtia liberos corrumpunt. Illi vero nimia licentia deteriores facti, patribus mœrori, ſibi vero detrimento ſunt. ¶ Non poſſum: hoc eſt animi victi & clemẽtis. interdum ad nimiã indignationeʒ ſpectat: vt illud Satyrici: Non poſſum f. qui. g. vr. ¶ Ah, v. bene dixit vehemens de eo, qui nõ ſeruaret modum. Ve enim particula, ſicuti quædam alia, tum intentionem, tum minutioneʒ ſignificat. Ergo vehemens a mẽtis vi, atq; impetu dicitur. ¶ In eandem fraudem: fraus pro dolo, & pœna ab antiquis accipiebatur. ¶ Mulierculam: minus eſt, q̄ ſi diceret, aut mulierem, aut meretricẽ: vtpote quæ erat contenta paruo. & mulierculam dicitur cũ contemptu quaſi pauperculam. ¶ Coacta ingratis: hoc eſt iuita. Et bene coacta & ingratis. Nam aliquis ingratis dicitur aliquid facere, q inuitus & coactus præter voluntatem facit. Ingratis contra voluntatem: & eſt aduerbium. ¶ Poſtilla cœpit victum vulgo quærere: ſic in Andria: Lana & tela victum quęritans. Et recte victum: & nõ cibum protulit. Cibus eſt enim qui delicatis pbetur: victus in paruis, aridiſq; alimoniis eſt cõſtitutus. Virgi. Victum infelicẽ bac. l. c. ¶ Quærere: melius dixiſſet q̄ritare. Quærit enim qui ad plenum & perpetuũ reponit: quæritat qui vix quotidie inquirendo victũ inuenit. ¶ Poſtilla: antiquum eſt: nos autem dicimus poſtea. ¶ Sine magno in. id eſt damno. detrimentum (ſm Varronem) a detritu dicitur: q ea quę trita minoris pretii ſunt. Intertimentum: ab eo q duo quæ inter ſe trita & diminuta: a quo etiam intrigo dicta. ¶ Quid vis dare cupis: & hoc eſt nimiæ largitatis. ¶ Nunc: pro multo: alias, pro minimo eſt. & ſic dixit quod ſupra vehemens. in vtranq; partem ergo accipi poteſt pro qualitate ſententiæ. ¶ Primum iam ancillas: & hoc eſt ſignum illam probe inſtructam ad expilandum amatores. ¶ Satrapes: Satrapes a Græcis prouinciæ pręfectus dicitur. ¶ Nedum tu p. nedũ hoc loco negatiue ponitur, vt Nõ crederẽ tibi obolũ, nedum pro te effunderem ſanguinẽ. Iam Chremes Bacchidem credit Cliniæ eſſe amicam. Et obſerua Terentianam conſuetudinẽ, qui inducit nihil ſapere eos, qui falluntur.

Vehemens

Fraus

Virgil.

Poſtilla

Intertrimentum

Satrapes.

¶ Senſi

CAL. Senſi,nam ei unam cœnam,atq; eius comitibus
Dedi,quod ſi iterum mihi ſit danda,actum ſiet.
Nam ut alia omittam,pitiſſando modo mihi
Quid uini abſumpſit!ſic dicens,aſperum
Pater hoc eſt,aliud lenius,ſodes uide,
Releui dolia omnia,omnes ſerias.
Omnes ſollicitos habui,atq; hæc una nox,
Quid te futurum cenſes,quem aſſidue exedent!
Ita me Di amabunt,ut tuarum miſertumſt
Menedeme fortunarum.Me.faciat quod libet.
Sumat,conſumat,perdat,decretumſt pati,
Dum illum modo habeam mecum.Ch.ſi certum eſt tibi
Sic facere,id permagni referre arbitror.
Vt neſcientem ſentiat te id ſibi dare.Me.
Quid faciam!Ch.quiduis,potius q̄ quod cogitas,
Per alium quem uis ut des,falli te ſinas
Technis per ſeruulum,& ſi ſubſenſi id quoq;
Illos ibi eſſe,& id agere inter ſe clanculum.
Syrus cum illo ueſtro conſuſurrat,conferunt
Conſilia aduleſcentes,& tibi perdere
Talentum hoc pacto ſatius eſt,q̄ illo minam.
Non nunc pecunia agitur,ſed illud quo modo
Minimo periculo id demus aduleſcentulo.
Nam ſi ſemel tuum animum intellexerit,
Prius perditurum te tuam uitam,& prius
Pecuniam omnem,q̄ abſte amittas filium,hui,
Quantam feneſtram ad nequitiam pateſeceris!
Tibi autem porrò ut non ſit ſuaue uiuere.
NAM DETERIORES omnes ſumus licentia.
Quodcunq; inciderit in mentem uolet,neq; id
Putabit prauum,an rectum ſiet quod petet.
Tu rem perire,& ipſum non poteris pati.
Dare denegaris,ibit ad illum ilicò,
Quo maxume apud te ſe ualere ſentiet.
Abiturum ſe abſte eſſe ilicò minabitur.Me.
Videre uerum atq; ita,ut res eſt dicere.Ch.
Somnum hercle ego hac nocte oculis non uidi meis,
Dum id quæro,tibi qui filium reſtituerem.Me.
Cedo dextram,porro te idem oro ut facias Chreme.Ch.
Paratus ſum.Me.ſcin quid nunc te facere uolo!Ch.
Dic.Me.quod ſenſiſti illos me incipere fallere,
Id ut maturent facere.cupio illi dare
Quod uolt,cupio ipſum iam uidere.Ch.operam dabo,
Syrus eſt prehendendus,atq; adhortandus mihi.
A me neſcio quis exit,concede hinc domum,
Ne nos inter nos congruere ſentiant.
Paululum negocii mihi obſtat,Syrus,& Crito
Vicini noſtri hic ambigunt de finibus.
Me cepere arbitrum,ibo ac dicam,ut dixeram,
Operam daturum me hodie non poſſe his dare,
Continuò hic adero.Me.ita quæſo,Di uoſtram fidem
ITAN COMPARATAM eē hominū naturā oīum,

Senſi:hoc cum dolore dicere ſolemus in his, in quibus detrimentum ingens paſſi ſumus. Actum ſiet:actum eſt dicitur de ea re,de qua iam lata ſit ſententia. Et eſt verbum deſperātis. Pitiſſando modo mihi:bene pitiſſando, & releui dolia omnia. Nam pitiſſare proprie eſt parce vinum guſtare:quaſi tentādi gratia. Tale eſt verbum,quo Plau,vtitur,cyatiſſo.tale eſt & græciſſo. Pitiſſando: ideſt expreſſis labris expuendo dum ſaporē vini pbat. Sic h.d.aſ.i.auge. & ſm Pli.tria vini ſunt genera:auſterum, dulce: & tenue. Releui dolia o.ſ.vt inquit Pli. in Italia teſtina vino condendo maxime probatur Brutia: circa alpes ligneis vaſis condunt:circuliſque cingunt. Picantur autē protinus a Canis ortu: dehinc perfunduntur marina aqua aut ſalſa: ac leui cinere ſarmenti aſpergūtur. dum igitur vina aperiuntur,dolia relinuntur. Omnes ſ. ſeria dolium.&proprie vas fictile de limo oblōgū. Perſius:Et o ſi ſub raſtro creperet argenti ſeria dextro Hercule. Sollicitos habui:variis officiis & myſteriis diſtractos,nihil ſignificantius dicere potuit. Quid enim aliud eſt ſollicitare,q̄ ſuo loco mouere. Solum autem quo ſignificet loci quis dubitat:cum exules quoque dicātur loco patriæ ſuæ pulſi. Sollicitos igitur habui omnes domeſticos:qui hinc & inde adminiſtrando deſtinabantur. Sollicitus dicitur & qui ſollicitatur, & qui ſollicitat. Quem exedent:plus dixit,q̄ ſi cuius res dixiſſet. Sic me D.a.p ament. Vt me,tuarum m.eſt ſ.bene miſertum. Nam ſm nonnullos miſerari eſt flere & lamentari. Miſereri vero miſerationē alienis caſibus exhibere. Sumat, cōſumat, perdat:quis hoc pater indulgentior : ſed hoc contingere ſolet, dum vnicus ē gnatus. Sumat:accipiat. Alias ſumere eſt eligere. Sallu. in Iugurtha:Sumat aliquem ex populo monitorem officii ſui. Perdat:quod minus eſt,& quod finem conſumendi habet,tertio loco poſuit. Per alius quemuis vt des:quod ſalubrius præceptum parentibus dari poteſt,

Cyatiſſo
Græciſſo
Miſerari
Miſereri
Sumat
Sallu.

Nulla enim re adoleſcentes magis corrumpuntur,q̄ nimia parentum indulgentia. Technis.i.fallaciis. Subſenſi: recte ſubſenſi. Nam ſubtemperamentum eſt plenæ pronūciationis:vt ſubtriſtis,ſubridet:non ad plenum triſtis, aut ridet. Duabus rebus ſcimus:aut ratione,aut ſenſu:ergo ſenex dicit ſe ſenſiſſe ſeruulos fraudem parare. Quam abs te a.f.amittas p dimittas dixit. Nā quod nos dicimus dimitte : antiq etiam dicebant amitte. Virgi. Quiſqs es amiſſo h.iam.ob.g. Sallu. Factione amiſſa publico conſilio. Ad nequitiam:bene de adoleſcente nequitiam dixit. Nequitia enim eſt luxus vitæ prodigus,atq; effuſus. Ouidi. Nequitia eſt quæ te nō ſinit eſſe ſenem. Nā deteriores o.ſ.l. ſententia proprie ſeni cōueniens. & deteriores ſignantiſſime ptulit. deteriores eni homines licētia a bono ad malum vertuntur. Eſt enim peius a malo,qđ in vſu eſt & celeberrime frequentatur. Deterius vero a bono:vt minoris ſit merito q̄ qđ placet. Virgi.iii.Geor. Deterior donec paulatim, ac decolor ætas. Putabit: putamus inſtantia:reputamus præterita. Putare proprie purgare eſt. vnde & arbores, & vites putare dicimus. Hinc putare ē cogitare:quia cogitando ſuperflua mente recidimus. Et tum putare eius, qui ſimplicitate pectoris oberrauit. Cice. Non putauit, lapſus eſt. Minitabitur : minat etiam filius parenti, dū ſe charum animaduertit, & diſceſſus ſimulat. Qui:q̄uo. & ē ſermo Comicus. Reſtituerē:redditur cupiētibus, vt dño ſeruus, reſtituit cupiēs, vt patriæ ciuis. Et redditur & reſtituit cupiens cupiētibus, vt patri filius. Prehēdēdus:i Andria: Tuus pater modo me phendit. Prehendendus:deeſt ad: ſed ideo ptermiſit: q̄a dicturus erat adhortandus. Me c.a.arbiter dabat his,q de finibus regēdis ambigerēt. Dicit eni arbiter index qđ totius rei habeat arbitriū & facultatē. Boeti. Regendorum finiū arbitri eſſe dicunt, qui finalia litigia diſcernunt: vt ſi fuerit orta cōtentio de finibus corū dirimat arbitrio.

Amittere
Virgi.
Sallu.
Neqtia
Ouidi.
Virg.
Reſtituere
Reddere

CAL. Cicero ¶ Aliena vt m.v.&c.i.q̃ ſ.hinc illud Ciceronis lib.pri.Offi ciorū cōtrariū ē:Eſt.n.diffi:ilis cura rerū alienarū:q̃q̃ Terē tianus ille Chremes,humani nihil a ſe alienū putet.Sed tñ q̃a magis ea ꝑcipimus,atq; ſentimus:q̃ nobisipſis,aut pro ſpera,aut aduerſa eueniūt:q̃ illa q̃ a cæteris,q̃ q̃ſi lōgo inter uallo interiecto videmus:aliter de illis,ac de nobis iudica mus.¶ Diſſolui:exruſ ſaui:quaſi qui foret ꝑ miſſione ligatus ſua.

> Aliena melius ut uideant,& iudicent
> Q uam ſua.an eo fit,quia in re noſtra,aut gaudio
> Sumus præpediti nimio,aut ægritudine?
> Hic mihi quanto nunc plus ſapit,q̃ ego met mihi?Ch.
> Diſſolui me ocyus operam ut tibi darem.

GVI. [L]Vceſcit &c. Hic veri amici officiū in hac ſcena pulcherrime exprimitur:in qua amicus amico gaudii inſperati maximo cū affectu nunciū & conſiliū affert.Ch.luceſcit.i.lux fit:hoc eſt dies aduenit,cur.i.quare,iam ceſſo.i.tardo pulſare hoc hoſtiū vicini mei.ſ.Menedemi:vt ipſe ſciat primū ex me.i.a me,filiū rediiſſe ſibi.i.ad ſuū gaudium.&ſi.i.quã uis,intelligo adoleſcentē.ſ.Cliniã,nolle hoc.ſ.vt pr̃ ſciat eū veniſſe,verū.i.ſed,cum videã hunc.ſ.pr̃em miſerū.tam,i. adeo,cruciari.i.vexari.abitu.i.diſceſſu eius,cælē.i.debeam cælare.gaudiū tã inſperatū,cū nihil pericli ſit illi ex indicio .i.ex indicatiōe:& manifeſtatione.haud.i.nō.faciã.i.nō cæ labo gaudiū,nã adiuuabo ſenē.ſ.Menedemū.quoad.i.quã tum potero,vt.i.ſicut,video filiū meū inſeruire amico:atq; æquali ſuo.ſ.Cli.& video eū.ſ.filiū meū Clit.eſſe ſocium in negociis.ita.i.eo modo.quoq;.i.etiã.æquū eſt.i.iuſtū eſt, nos ſenes obſeq.i.inſeruire ſenibus.Me.ꝑfecto.i.certe.aut
Egregie ego Menede.ſum egregie.i.valde nimis.natus ingenio.i. natura mea.ad miſeriã.i.ad infelicitatē ſuſtinēdã.aut illud eſt falſum qđ audio dici:videlicet diē.i.tēpus.adimere.i.auferre,ægritudinē.i.mœrorē hoibus.Nam ægritudo.i.mœ
Aegritudo ror:mœſtitia ai (Aegritudo eni animi ē:ſed ægrotatio eſt corporis)ægritudo ergo.i.mœror:dolor ai.de filio.i.ex fi
Aegrotatio lio & cã filii,augeſcit.i.increſcit mihi magis quotidie.quan to diutius.i.lōgius,ipſe filius abeſt.i.abñs eſt,tanto magis cupio,& magis deſidero.i.eius deſiderio teneor.Chre.ſed video ipſum ſenē egreſſum foras.i.extra domū.ibo ad eū .ſ.atq; alloquar.i.ſermonē faciã cū eo.o Menedeme ſalue. apporto tibi nūciū.i.(qđ dicitur)nouū.Nūcius dr̃,qui nū ciat & res nūciata.pro re etiã nūciata nūciū in neutro reperitur.cuius.ſ.nūcii.maxime.i.maximope.cupis te fieri participē.i.te illo impartiri nuncio cupis ſummopere.Me.num quid nã.i.nōne aliq̃d.audiſti de gnato meo.ſ.Clinia.Chr.valet.i.ſanus eſt:atq; viuit.Me.quæſo vbinã.i.vbi eſt?Chre. eſt hic apud me domi meæ.Me.admirabundus hoc dicit. meus gnatus.i.meus filius.eſt inquã apud te.Chr.ſic eſt.i. ita eſt,Me.venit meus gnatus?Ch.certe.i.ſine dubio.Me. Clinia meus.i.meus filius venit?Chr.dixi.i.iã ſatis dixi eū veniſſe:ꝓpterea nō me vlterius obtūdas talibus ꝑcūctationibus.dixi aūt eſt verbū aptū ꝑorãtibus.i.finē orãdi facientibus.Me.eamus ad eū.ſ.obſecro duc me ad eū.Chre.non vult te ſcire.i.qđ tu ſcias ſe rediiſſe:etiã fugitat tuū conſpectū.ꝓp peccatū.i.ꝓp flagitiū ſuū:q̃a te offendit amori indulgēdo.tū.i.deinde,timet hoc ne.i.vt ꝓ q.tua duritia illa antiqua ēt nūc ſit adaucta.i.augmētata:ſeu icreuerit.Mene.tu nō dixiſti ei?vt.i.qualiter eēm:hoc ē qualiter me hrẽ.Ch. nō dixi.Me.o Chreme q̃obrē.i.q̃re nō dixiſti?Chr.q̃a peſſime cōſulis.i.ꝓuides:ꝓſpicis:ſeu ſuades iſtud,qđ ſequit̃.in te .i.in tuū futurū dolorē.& i filiū.i.i filii tui detrimētū.nã nimia indulgētia nocet.ſubdit aūt illud qđ peſſime cōſulit.ſ.ſi oñderis te eē aio tã leni.i.ſuaui:miti:benigno:idulgēti.&victo.i.fracto:abiecto:mollificato.Me.nō poſſū oñdere me illi aio leni & victo.ſatis iã ſatis:hæc replicatio magnã hēt vehemētiã.q.d.ſe vltra q̃ ſatis erat fuiſſe pr̃em durū.ſui iã ſatis ſatis pr̃ durus.i.ſeuerus:acerbus:inhumanus.Chr.ah interiectio dolentis.O Menedeme,es nimis vehemens.i. impetuoſus,acer.a vi mentis & impetu dicitur vehemens. in vtranq; partem:ideſt & in duritiam,& indulgētiam.q̃ñ vis eſſe durus excedis modū:cum vis eſſe indulgēs excedis

id qđ eſt ſatis.incides in eandē fraudē.i.eodē modo decipie ris.ex hac re,& illa:ſcilicet ex nimia largitate.i.indulgētia: aut ex nimia parſimonia.i.tenacitate ac duritia.primū.i.in primis.olim.i.multo añ tpe.ꝑterruiſti filiū.i.incuſſiſti filio terrorē.potius q̃ paterere.i.potius q̃ ꝑmitteres.eū cōmeare.i.ſe cōferre,ſeu transferre,aut traducere ſe ad mulierculã,q̃ tū.i.tūc,erat cōtenta pauculo.i.victu admodū tenui,vel pretio admodū paruo,& cui mulierculæ oia erãt grata.i.oia placebant,q̃ illi dabant̃.hinc.i.ex eo tēpore,ea muliercula coacta ingratis.i.inuita:ꝑter volūtatē. Commeare
Aliq̃s ingratus dr̃ aliquid facere (vt vult Dona.)q inuitus & coactus ꝑter volūtatē facit.vbi ingratis dr̃ vetuſte,tãq̃ foret tertiæ iflexionis.cœpit.i.icepit.poſtilla.i.poſtea q̃ ꝑterruiſti filiū ab ea, q̃rere.i.q̃ritare.Nã q̃rit,q ad plenū & ꝑpetuum reponit:q̃ritat,q vix quotidie ingrēdo victū inueniit.cœpit ergo q̃rere vulgo.i.paſſim,& in cōi,ſeu in mediū & in publicū,aut in ꝑpatulo.victū.i.alimoniã.vñ videlicet Poſſet inopē defendere vitã.cibus delicatis ꝑbet̃,victus in paruis,aridiſq; alimoniis eſt cōſtitutus.nūc.i.hoc tpe,cum illa muliercula nō pōt hri ſine tuo magno detrimēto.i.dãno,ac diſpēdio.Alii hñt intertrimēto:qđ in idē redit.Detrimētum (vt Varro ait)dr̃ a detritu.nã ea q̃ ſunt detrita minoris ſunt ꝑtii.ſilr̃ intertrimētū dr̃ ab eo,q duo inter ſe trita ſint,ac diminuta.cū ergo nūc nō poſſit hri ſine detrimento,cupis dare qđ vis.i. quodlibet,ſeu qđ petat̃.nã vt ſcias q̃ pulchre.i.nitide.ea.ſ. muliercula.nūc ſit iſtructa.i.apparata:ornata.ad ꝑniciem .i.ad dãnū tuū,& tui filii,& tui deſtructionē.primū.i.in primis,iam adduxit ſecū ancillas plus decē.i.plus q̃ decē.quēadmodū dicimus Adduxit ſecū magis decē hoīes.In q̃bus dictis magis & plus aduerbia ſunt:alioq̃n diceret̃ Adduxit ſecū magis decē:& non plus.Solemus tñ ſæpius apponere q̃.vt Adduxit ſecū plus q̃ ancillas decē:vel magis q̃ decem ancillas.Verū auctorū vſus ſemꝑ eſt ſequēdus.adduxit in q̃ ancillas plus decē.ornatas veſte.i.veſtimentis.atq; auro .i.monilibus aureis:vt zonis:ſeu cingulis hñtibus aureas fibulas.i.aurea firmacula.ſi ſatrapes:dr̃ etiã ſatrapa ꝑ eodē. dictio eſt ꝑſica,ſignãs ꝑfectū:vt ait Tortellius.ſi ergo ſatrapes.i.ꝑfectus ꝓuinciæ:cui ſunt abūde pecuniæ:ſit amator eius puellæ,nūq̃ q̃at.i.poſſit.ſufferre.i.ſuſtinere.ſumptus.i.impēdia eius.ne dū.i.ſolū.tu non inq̃ poſſis ſufferre eius ſumptus.Argumentū eſt a maiori ad minus:ſi nō poſſit maior,idē nec minor.Mene.i.vtrū.ea puella eſt intus? Chre.rogas.i.petis:an ſit intus?ſenſi.i.ſatis percepi eã eſſe intus apud me.nã dedi ei,atq; comitibus eius.i.ancillis pediſſeq̃s vnã cœnã.q.i.ſed.ſi iterū cœna ſit dãda.actū fiet: hoc dictū ſemꝑ in malã partē capit̃.Dicitur aūt de ea re,de qua iã ſit lata ſñia:& eſt verbū deſperãtis.Cice.Actū eſt de te:niſi ꝓuides.nã vt omittã alia.i.ꝑter alia,q̃ impēſa ſunt. mō.i.paulo ante.qđ vini.i.quantū vini.filius meus ſup.abſumpſit.i.abſorpſit:ſiue exhauſit.mihi.i.in meū detrimentū.pitiſſando.i.guſtãdo.nã pitiſſo as ſignãt parū vinū guſto,quaſi tentãdi grã.abſumpſit ergo multū vini dicens.i. dicēdo hoc qđ ſequit̃,ſic tali mō.O pr̃ hoc vinū eſt aſperū .i.nō ſuaue guſtui.aliud vinum eſt lenius.i.ſuauius:mitius: dulcius.ſodes.i.ſi audes:vox eſt hortantis (ait Dona.)vt amabo:rogo.vel ꝑcãtis:vt vult Seruius.Dr̃ aūt cōiuncte ſodes apud Comicos pro ſi audes.vt ſis pro ſi vis.capſis ꝓ cape ſi vis &c.vide.i.cōſidera quod dicturus ſum.releui.i. perforaui:vt dici vulgo ſolet.quæ perforatio fieri nō poterat,niſi prius auferretur aut lutū,aut limus,aut argilla,aut pix,aut reſina,aut gypſus:quibus linebantur dolia,ac picabantur,ſeu incruſtabantur.Linire enim eſt picare:ideſt pice aliquid linire:ſeu vngere:ſeu magis incruſtare:& alicui rei ſuppoſitum aliquid ſuperducere.vt parietem linimus calce,aut gypſo:ideſt incruſtamus.dolium linimus pice, aut argilla:ideſt eius rimulas obturamus bitumine aliquo. quemadmodum

Ingratus.i.inuitus
Quare te & q̃ritare
cibus & victus
Detrimentū
Pitiſſando
Sodes
Linire
Relinire

Tegere quēadmodū tegere ſignificat operire: & retegere ſignificat contrariū.ſ.tegmē auferre: ſic illinire ſignificat [illegible] dictū eſt, linire aliquo bitumine: & relinere ſignificat [illegible] hoc eſt bitumē detegere, ſeu amouere, quo aliqd prius linitū erat. & ita releui dolia oia, ſignat abſterſi lutū, vel terrā tenacē ab oibus doliis: vt ſocā coena vinū variū apponerē. pp aute pdictā ſignificationē linire ſignat ēt deturpare. Inde lituraræ.i.deturpatio facta atramēto ducēdo lineā per falſa ſcripta: vt fieri ſolet. releui inq̄ oēs ſerias.i.vaſa fictilia: in qbus vinum aſſeruabāt. nā ante vſum doliorū, q̄ lignea ſunt, ad vina cōſeruāda vaſis vtebant fictilibus, quæ ſeriæ dicebant. Inde

Seriola ſeriola læ. Perſius: Seriolæ veteris metuens deradere limū. Idē: [illegible] ſi ſub raſtro creperet argenti ſeria dextro Hercule. Vbi Perſius capit ſeriā p vaſe fictili repleto argēto & terra foſſo. Eſt enī ſeria vt volūt aliq̄ vas fictile de limo oblōgū. habui oēs ſeruos meos ſo[llici]tos.i.variis officiis, ac miſteriis diſtractos & occupatos. Feſtus, inqt, ſollicitare eſſe a loco ſuo mouere, a ſolū ſoli qd terrā ſignificat, & locū. & citos: qd eſt moueo es. Atq̄ hæc vna.i.vnica: & ſola nox fuit ſup.q.d. qd ſeciſſem ſi ſecūda nocte mihi paſcendi fuiſſet. quid cenſes te futurū.i.qd putas q̄ ſueris.q.d.inops &

Exedo miſer euadis: quē.ſ.te exedēt (ab es & edo es).i.corrodēt tuā ſubſtantiam: & bene viuendi facultates abſumendo. & acrius exedent [illegible] q̄ ſi diuiſſet exedent tuas res, aut tuas opes. O Mened[eme] [illegible] amabo [illegible] o amēt me ſi[illegible] cum mi miſerrū eſt [illegible] miſ[illegible] ſed miſeratione motus ſum tuarū fortunarū. [illegible] facit miſertum eſt: vt [illegible] ptæ um eſt. Me[illegible] filius.ſ.meus [illegible] odlibet .i.qd [illegible] bidiue.i. [illegible] ordinata volūtate.ſumat.i.ſ[illegible] pdat. & quātū [illegible] ſumet.i.abſumat: impēdat.pdat.id.i.rebus meis [illegible] ſolū v[illegible] ſed [illegible] labutatur eis: rē videlicet eū fructu d[illegible] d[illegible] de[illegible] tū eſt.i.conſtitui ac decreui [illegible] ferre.i[illegible] .ſ.æqu[illegible] dūmodo habeamus illū filiū meū. Chre.ſi certū eſt tibi.i.cōſtituiſti. & decreuiſti [illegible] ſic, vt dicis. ac[illegible] inter illud permagni referre.i.tibi & fil[io] maxime eſſe velle: & mu[ltū] ad rē tuam & illius ſpectare. vt ſentiat.i.iudicet te neſ[ci]entē: quaſi deceptū ſerui technis. dare ſibi id [illegible] tantā ind[illegible] ētū: quātam daturū te dicis. Mene. qd faciā? Chr. pe[illegible] qd facies: & qua via pcedes? ſa[illegible] ſup. qd vis.i.q[illegible] potius, q̄ id qd cogitas facere: videlicet vt des [illegible] qd dare [illegible] is. p aliquos quæuis.i.per q[uo]ſlibet, ſeu quoſcūq̄ volueris. Sinas.i.patiaris, te falli.i.deludi. technis.i.fallaciis. p ſeruulū [illegible] Etſi.i.q[uam]uis quoq̄ [illegible] ſubſenſi.i.aliq̄ modo percepi. id qd ſequit videlicet [illegible] ſeruos, & filios, eſſe ibi.i.domi meæ. ſubſen[illegible] [illegible] [illegible] gere.i.moliri. id.ſ.fraudē & technas: qbus te deludāt, [illegible] fallāt. clāculū.i.ſecreto inter ſe. Syrus ſeruus meus [illegible] ſuſurrat.i.ſubmiſſa voce colloqtur cū illo veſtro ſeruo. & [illegible] veſtro dixit: quaſi & patris ſit ſeruus, & herilis filii. adoleſcētes.i.filii nri. cōferūt.i.cōcitāt. [illegible] .i.ſuſcepta. pпoſita, ſeu inſtituta. Et ſatius eſt.i.melius eſt tibi. pdere.i.amittere. talentū.i.tale argēti pōdus. hoc pacto

Talētū .i.hoc mō, vt dico. Dictū eſt ſuperius talētū Atticū eſſe duplex: maius qd cōſtat ex quatuor & octoginta libris, vel eo circa: & minus qd cōſtat ex ſexaginta. melius eſt igit te hoc mō pdere talentū q̄ pdere minā.i.librā. illo mō.i.te pdēdo illi: & tuā illi indulgētiā oſtēdēdo. nūc.i.in hac pte. nō agit

Pecunia .i.nō tractatur. de pecunia.i.de quātitate pecuniæ: ſed illud tractatur. p mō demus id qd daturus es adoleſcētulo.i.filio tuo. minimo piculo.i.eo mō, quo minime vergat in eius pernicie. nā ſi ſemel intellexerit filius tuus eū aium.i.tuā volūtatē: videlicet te prius pditurū vitā tuā. & oēm pecuniam.i.oēm ſubſtantiā (nā noie pecuniæ oēs diuitiæ ſignificātur) priuſquā amittas.i.dimittas: ſeu eiicias filiū abs te.

Dimittere Antiqui enī vbi nūc dicimus dimittas: etiā & amittas dicebant. Virgil. Quiſquis es amiſſos hinc obliuiſcere Graios. q̄q̄ illic amiſſos poſſūt interptari perditos: nā eos amiſerat, qui eū deſeruerant. Hui: interiectio indignātis. quārā ſeneſtrā.i.q̄ magnū aditū. pateſeceris.i.parentē feceris. hoc eſt aperueris. ad nequitiā.i.luxū ac libidinē. Dr enī neqtia luxus vitæ pdigus, atq̄ effuſus. Ouidi. Neqtia eſt, q̄ te non ſinit eſſe ſenē. aūt.i.ſed. porro.i.certe. tantā inquā pateſeceris feneſtrā ad neqtiā. vt.i. q̄ non ſit tibi ſuaue, imo acerbū viuere. nā oēs ſumus deteriores.i.(vt Seruius interptat) minus boni. licentia.i.nimia libertate. cū quicqd libet h[abe]t. ideo licētia dr impunitas: cum impune facimus qcqd libet: nulla ſecuta rephenſiōe. vr tū deterior iterdū capi p peior. Cice. ad Caninū: Hoc alo, qui ſunt deteriores, hūc rogatis: q̄uis & ille p minus bono ſumi poſſit. filius tuus volet qdcunq̄.i.oē qd inciderit in mētem. neq̄ putabit.i.nō cōſiderabit. nō mente volutabit: an id qd in mentē veniet. ſit prauum.i.diſtortū: & a via rectæ viæ deuiā. an ſit rectū.i.cū virtute & officio faciendū. Nā (vt inqt Cice. ad Herēniū) rectū eſt qd cū virtute & officio fit. non putabit er[g]o an [illegible] verū id qd petet, ſit prauū, an rectū. vt nō poteris p[a]t[i] rem tuā.i.[tu]ā ſubſtātiā, & tua bona. & illū filiū pire.i.p[erire]: & in pnicie tuere. ſi denegaris.i.denegaueris dare. qd petet. ſ. illico ibit ad illū, q ſentiet ſe maxime valere.i.hr̄e maximā auctoritatē apud te. illico minabit ſe abiturū eſſe.i.ſe eē diſceſſurū. abs te.i.a tua ſocietate. Mene. videre.i.videris dicere verū. atq̄ vt.i.quēadmodū. res eſt.i.res ſe hēt. Ch. hercle: iurātis [illegible] ego nō vidi ſomnū hac nocte oculis meis. [illegible] q̄ diu. q̄ro.i.ingro.q.i.quo mō: qua via [illegible] ōne. reſtituere.i.re[d]derē. red[illegible] & reſtituit (vt ait Dona.) cupiens cu[illegible] p[illegible] vt pri filius, vt hic. Me. cedo.i.da. dextrā.i.manū tuā.

Ce[do] [illegible] verbū [illegible] defectiuū: duas tm̄ pſonas habens. ſecū Cedo das: in ſingulari numero, & in plurali pūtis impa[ratiui] vcz Cedite cedo & cedite: vt ſalue ſaluete. Cedo autē ſignat dic vel dar & cedite dicite vel date. qd ſignificet da vel date pbat Noni. vitēs dicto Ennii, cuius hæc verba ſūt: Cedite manus veſtrās: me[a]ſq̄ accipite.i.date manus v[eſtr]as, & accipite manus meas: vt [iun]ctis manibus cōfirmet ſœdus qd exēplū clarius poſſet adduci [illegible] o. Cedo igr̄ dextrā. nos e[nim], aut orat[io]n[e], aut cōfirmaturi qcq̄ [illegible] eius dextrā poſcere ſolemus. porro.i. ſed. o Chre. vt facias idem.[i.] reſtituas mihi filiū aliq[u]a via. Ch. ſum p[arat]us. Me. ſcin.i.ſcis ne. qd v[olo] [illegible] te facere.i. q[uo]d facias. Chr. dic. Me. quod.i.qa. ſenſiſti [illegible] ſti. illos velle [illegible] te fallere me, volo inq̄ te efficere, vt in[ſt]urēt [illegible] ſe ſti[illegible] ēt. pperēt facere id.i.me deciperē. cupio dare [illegible] vult: i[d] cupio v[ide]re eū. Ch. dabo operā vt m[illegible] rēt, & [illegible] videas. Syrus eſt apphēdendus.i.cōueniendus, & [illegible] ndus. atq̄ [illegible] eſt mihi adhortādu[s]: vt ſcilicet ded[illegible] ad ies & [illegible] iar: vt eius p[illegible] ſeficiaris. neſ.iō qs [ex]it.i. egredit. a me.i. [illegible] qd barbare dr [illegible] de penes me.i.de domo m[ea]. [illegible] Concedere de.i.cōfer te. abi.i.vade. hinc.i.ex hoc loco. [illegible] .i.domū. ne ſentiāt.i.pcipiāt. nos cōgruere.i.c[on]ue[ni]re, & [illegible] dr [illegible] ſa Cōgruere cere formā ac pactū inter nos. hoc paululū negocii. aliquid paruæ controuerſiæ: q̄ ſeqtur vicinos. obſtat mihi.i.[illegible] me: quominus domū eā. illud aūt negocii: hoc eſt Syrus & Crito vi[illegible] n[illegible] appoſitiue dictū. ambigūt.i.du[bitant] h[i]c. de finibus.i.de terminis agrorū ſuoꝝ. cepere.i.elegerūt: vt Cice. Aut capiēdus exilio locus. cepe[r]ūt ergo me arb[it]rū.i. iudicē: vt totius negocii habeā arbitriū, & facultatē. Arbiter enī eligit arbitrio litigātiū. ibo ad eos. a[tq] dicā me n[on] poſſe dare operā his.i.nō poſſe vacare ſuis negociis hod[ie]. vt.i.ſicut. dixerā.i.pmiſerā. me daturū operā eis. [illegible] ut pmiſerā me vacaturū eoꝝ cōtrouerſiæ. cōtinuo.i.ſtatim. adero.i.pſto ero hic. Me. q̄ſo.i.rogo: vt adſis ſtatim. deinde abeūte Chremete ſecū Menedemus dicit: Dii veſtrā opē imploro. ſ. itan.i.ita ne. eſt verū ſup. naturam hominū eſſe ita cōparatā.i.conſtitutā. vt videāt homines melius aliena.i. negocia aliorum, & iudicent: q̄ videant & iudicent ſua. An fit.i.contingit, vel efficitur eo, quia.i.ideo. q̄ ſumus ppediti.[i.] ipediti: quo minus recte iudicemus. in re noſtra.i.in noſtra cauſa: aut negocio: aut nimio gaudio: aut nimia ægritudine.i.dolore: nimio mœrore. Naꝫ ægritudo eſt mentis: ægrotatio corporis. Hic Chremes quāto plus.q.d. multo plus. ſapit mihi.i.pro vtilitate mea ſapiēter loquitur. q̄ ego met ſapiam mihi: ideſt pro mea vtilitate. Chre. iam redijt Chremes, dicitq̄ ſic. O Menedeme diſſolui: ideſt expediui: exolui: eripui me ab illis. ocyus.i.citoi comparatiuū pro poſitiuo, vt darem operam tibi.i.tuis rebus incumberem.

ASC.

Pitiſſando modo quid vini aſſumpſit:aſſumpſit inquã Bacchis amica Cliniæ:vt credebat Chremes,cum eſt Clitiphonis eſſet,nam vt de Clitiphone intelligas,non procedit,non etenim veriſimile eſt Chremetẽ illum ſeuerũ patrẽ tm̃ filio indulſiſſe. Præterea vult ꝓbare ſe ſenſiſſe illã eſſe intus .i.domi ſuę.ꝓpea q̃ tm̃ vini aſſumpſerit. Nec obſtat q̃ pr̃ dixit:Id enĩ venerationis cã patriſamilias ab oibus dicebatur. Potes ẽt nõ incõcinne illud, qđ ſequit,ſic aſtruere:Pr̃ hoc vinum qđ mõ guſtaui eſt aſperũ.vide.i.ꝓme:perquire ſodes.illud lenius &c. Illud vero: Et ſi ſubſenſi id quoq; illos ibi eſſe &c. mallẽ ſic interꝑtari: Et ſi.i.q̃q̃.ſubſenſi.i.ſecrete ſenſi:& percepi.illos.i.liberos, & ſeruos nr̃os.eſſe ibi.i.in ea re, quã dico:hoc eſt in deceptione tui, ſeu in te decipiẽdo ſollicitos. Nam mihi nõ fit veriſimile, vt de domo intelligat. Nõ enim ſubſenſit,ſed palam ſciuit eos eſſe domi ſuæ. Præterea Menedemus in eadẽ ſcæna exponit, vbi dicit:Quod ſenſiſti illos me incipere fallere &c.

SER.

Luceſcit &c. Incipit tertius actus de deceptione Chremetis iuuãtis Menedemũ. Dũ enĩ Chremes laborat reſtituere filiũ ſuum Menedemo, curãdo aliena ipſe decipit. Decipit enim Syrus ipſum duobus modis.ſ.& ut ſenex credat Bacchidẽ eſſe amicam Cliniæ, non Clitiphonis: & Antiphilã eſſe oppigneratã Bacchidi. Deceptio iſta partim tendit ad Mene.cui ſubſeruit maior pars Comœdię. Dũ enim ſimulatẽ Bacchi.amicam Clinię, retinetur amica Cliniæ apud matrẽ:qđ eſt cauſa recognitionis eius. Quod ſi periret de Bacchi.ſimulatio: periret & de Antiphila recognitio. Alia pars deceptionis tendit ad Clitiphonẽ:qui eſt ſecunda pars Comœdiæ. Quod enim creditur Antiphila Bacchidi oppignerata: valet ad extrahendũ argentum ad opus Clitiphonis. Prius deſcribitur Chremes, qualiter decipiatur.ſ.curãs alienam,& intendens iuuare Menedemũ. & hoc agitur ſolũmodo in hac ſcæna. Deinde inducitur,qui eum talem decipiat Syrus:& remoratio Clitiphonis ſupponitur:qđ valet ad opportunitatẽ deceptionis. Moralitatem ſeruat ſenũ hic Teren. Nõ enim poti,ſed ieiuni dant conſilia. & affectũ benignitatis oſtendit,cum dicit:Luceſcit &c.i.dieſcit. Adoleſcentem.i.Cliniam.h.n.verum adoleſcens quidẽ nollet: ſed ideo tñ non celabo. Tum quia ſenex propter eũ cruciatur:tum q̃ adoleſcens nullũ damnũ incurrit.& hoc eſt:Sed cũ videam &c. Abi tu.i.diſceſſione eius. Ita vt filium . ecce hic ſignificat Chremetẽ eſſe deceptũ de amica nati:quã credit eſſe Cliniæ. Aut ego:adducto Chremete . q cõſular & lætũ faciat Menedemũ:inducit ipſe Menedemus:cui conſilium detur:qui in verbis ſuis apparet eſſe deſolatũ:ſic circa ſeipm diſiungentẽ. Aut ego.q.d.multi hoies ſunt ominati naturaliter:vt ſemp miſeriã & laborẽ patiantur:& i his longitudo tpis nõ põt auferre illã ægritudinẽ. Itẽ ſunt alii,qui nõ ſunt nati ad miſeriam patiendam:quibus aufert illam,ſi contingat diuturnitas tpis:& ideo aliquid horum verũ eſt in me. Quia aut ego ſum natus.i. ominatus naturaliter ad miſeriam patiendam,& hoc egregie.i.pluſquã alius hõ: & hoc ingenioſe natus ſum. Aut ſi ego non ſum ominatus ad miſeriam patiendam.i.ſi miſeria non ineſt mihi naturalr: qđ verum eſt,tũc falſum eſt illud prouerbii: quod dicit vulgus.ſ.diem.i.longitudinẽ tpis.adimere.i.remouere. ægritudinẽ.i.triſtitiã hoibus:qui nõ ſunt nati ad miſeriam patiẽdã. Vel aliter, vt dicamus: Aut non eſſe diſiunctũ,ſed ſubdit:Ac ſi dicat vtrunq; verum eſt in me:& q̃ ſum natus ad

Senarii.

SYRVS. CHREMES.

Hac illac circumcurſa,inueniendum eſt tamen
Argentum,intendenda in ſenem fallacia. Ch.
Num me feſellit hoſce id ſtruere?uidelicet,
Ille Cliniæ ſeruus tardiuſculus eſt,
Idcirco huic noſtro tradita eſt prouincia. Sy.
Quis hic loquit?perii,nũ nã hæc audiuit? Ch. Syre. Sy. hẽ. Ch.
Quid tu iſtic? Sy. recte,quidem te demiror Chreme
Tam mane,qui heri tantum biberis. Ch. nihil nimis. Sy.
Nihil narras,uiſa uero eſt quod dici ſolet,
AQVILAE SENECTVS. Ch. eia: Sy. mulier commoda

miſeriam:& q̃ diuturnitas tpis non aufert mihi illã miſeriam. Ideo mihi vr̃ eſſe falſum. Non mihi quotidie &c. vt.i. qualiter. eſſem.ſ.non durus. Non poſſum.ſ. aliud:parco ẽs pepeci vel parſi:inde parſimonia. In eandem fraudẽ.i.conſimiles.cuius pa.i.in domũ filii tui. Vere in vtroq; peccaſti: q̃ primũ olim pp &c. Omnia erant ei grata.ſ.& magna & parua:hoc dicit de Bac. quã putabar eſſe amicã Cliniæ.huic.ſ.poſtq̃ pterruiſti.ea.ſ.amica coacta. Ingratis.i. aduerſitatibus. Poſt illa.ſ.tpa. vere,nõ ſine ma.dã. nã vt u &c. Satrapes lingua Syrorũ dr̃ pinceps. Pitiſſando:quaſi potiſſãdo:a poto potas. Vel tranſlatus eſt a græco. Dicunt.n. Græci pinizo nos adi pri ſſo. Releui.i.aperui remouendo ab illis corticẽ conglutinatam cũ pice.& inde dicit relinire,quaſi retro linire. Serias.i.ollas,quia ſeriatim diſponunt. & ſi dico vt ſinas te falli:q̃uis ſubſenſerim id quoq;.ſ. illos ibi eſſe in machinatione fallaciæ. Nam ſi &c. vere poſſet filius tuus ex hac ſnia ſumere ibi occaſionem nequię. Nam ẽt nos ſapiẽtes deteriores ſumus licẽtia: quia qđ cuiq; poſtq̃ licentiã habuerit,inciderit in mentẽ valet: & nõ putabit qđ petet:an ſit prauũ;an ſit rectũ. Põt ẽt legi qđ non ſit vnius talis ſnia, ſed de filio tm̃: qđ cuiq; de familia amicæ incidit in mentem:filius volet & poſcet a te: & in petendo nõ putabit filius:an ſit prauum,an rectũ. Scd̃m alios libros legit qđcunq;: vt de ſolo filio legat:Quodcunq; inciderit filio in mentẽ &c. Quẽ.i.per quẽ ſentiat filius ſe valere apud te. & tunc dicet ſe abiturũ.i.receſſurũ a te. In aliis libris legitur quẽ:& tunc non eſt ibi ſe. Cedo dextrã.i.ad pignus auxilii. & inſup ẽt oro te. Paulũ hoc negociũ: vt oſtẽdat Chremete eſſe valde ſollicitũ cã Mene.ꝓponit quoddã negociũ qđ ipſe ꝓmittit cã illius. Dii veſtrã fidẽ:inducit Menedemũ ꝑ ſe loquẽs:vt intelligat Chremẽtem expectare. ꝑitea in verbis ſuis oñdit talis q̃ Chremetẽ ſapientẽ iudicet:& cuius ↄſilio acqeſcere oio paratus. Et hoc facit ponẽdo vniuerſalem ſniam. Diſſolui: oſtẽdit Chremetẽ valde ſollicitũ circa Menedemũ: vt cũ adeo i alieni negocii ſollicitudine ſit poſitus:de amica filii nõ ꝑcogitans a Syro & filius decipiatur.

CAL.

Hac illac circumcurſa. Iucundus error, in quo heros in ſeruo decipitur:que; credit alteri fallaciã intendere, dũ ſibi tẽditur:& ſic eum aggreditur de fallacia in alterũ. ¶ Intendenda:verbũ a venatoribus tranſlatũ,qui retia intẽdunt ad feras capiendas:quia ergo parat ſenẽ fallere,intendenda dicit:vel a ſagittis,atq; arcu. ¶ In ſenem:cũ ſtomacho ſeruili ſenẽ dixit.in Andria:Quantũ intellexi mõ ſenis ſniam . ¶ Niſi me feſellit:idẽ ſuperius:Et ſi ſubſenſi id quoq; illos ibi ineſſe. & hic ẽ error:credit ſenẽ Menedemũ dum Syrus de Chremete ipſo intelligit. ¶ Prouincia:onus dr̃ cuiuſlibet rei gerendæ. N.i acquiſitæ bello longæ ab Italia regiones ꝓuinciæ dictæ ſunt a porro, vel a ꝓcul vincendo:ad quas ꝑtores,q a eũ officio mittebant,officia quoq; ꝓuincię vocant. ¶ Recte: ioco vult Syrus deflectere orõnẽ in aliud: & ſubterfugere heri reprehẽſionẽ. ¶ Tã mane:eclypſis,deeſt vigilare,aut qđ tale ¶ Aqlę ſenectus:Plinius de ebrio inqt:Hinc pallor, & genæ pẽdulę, oculorũ vlcera,tremulę manus. Diuus Hieronymus ad ꝑſidẽ de aqla inqt: Aqla qñ ſenuerit:grauãtur ipſius pennæ & oculi: quærit q; fontem:& erigit pennas:& colligit in ſe calorem:& ſic oculi eius ſanantur i & in fontem ſe ter mergit:& ita adiuuentã redit. ¶ Eia:eia interdum hortantis eſt:nunc correctionẽ ſignificat. ¶ Mulier cõ.a cõmẽdatione meretricis incipit vt melius perſuadeat Cliniã deperire hanc,cum ſit amica Clitiphonis.

Inten dere

Prouincia

Aqlę ſenectus Plinius

¶ Faceta

CAL. ¶ Faceta:bene demeretrice faceta dixit. Nam facetus eſt, qui facit verbis qđ vult. Pōt ēt referri ad corpus:vt ſignificatio vocabuli indicat. ¶ Ita nō vt olim: prætertea ſemper præſentibus pferuntur:& magis cōmendant. ¶ Aridū:trāſlatio a terra, quæ nihil pfert. ¶ Profugit:ſuplus:In Aſiam ad r.m.a.hinc pfugus dictus pprie, qui pcul a ſedibus ſuis vagat. ¶ Hoiem p.d. ambigue an de Dromone, an de Syro:a quo ante annotaret ſenuz vitia. Et ſecum hæc dixit. ¶ Syre tibi:& hic ſecū. ¶ Male: ideſt nimium. ¶ Seruaret ſenez: bene ſeruaret dixit de eo, qui penitus ſe pderet: & cōtinuis excruciaret laboribus. ¶ Difficilem:moroſum. ¶ Eho qſo:eho mō interiectio interrogātis:alias admirantis: alias ad ſe vocantis. ¶ In hoc loco.i.opportune. ¶ Quippe mag. ſæpe ægritud. ipſum fallere in tempore quidaȝ de officiis ſcribentes, rectum putauerūt. ¶ Serio:pōt aduerbiū & nomen eſſe. ¶ Quo libeat magis: ſubaudi: fallere. ¶ Aliquā fabricā:tranſlatio ab his, qui expugnaturi oppida, machinamenta belli ad id præparāt. ¶ Stolidus eſt:ſuperius: Ille Cliniæ ſeruus tardiuſculus eſt. Et proprie ſtolidus eſt, qui proxime accedit ad naturā, ſenſumq; pecudū. ¶ Calleo.i.experiendo ſcio. ¶ Nō eſt meū:in pmiſſiōe dicit nō in fallēdo. ¶ At heus tu facito: iam pudet fallaciç, quā mente conceperat:quo facilius mereat veniam ſi qđ ſtruxerit in herū. ¶ Sed ſiqđ neqđ, quæ: apoſiopeſis.q.d. ſiquid euenerit. ¶ Quç ſit eiꝰ ætas:q̃ amori eſt obnoxia. ¶ Et ne:pro valde.

cum tendunt arcus. Chr. non feſellit.i.me non latuit, ſeu bene mihi in mentē venit. hoſce ſeruos, & adoleſcentes, ſtruere.i.cōminiſci:fabricare:machinari id:hoc eſt vt pecunias a ſene habeant. Videlicet.i.certe. ille ſeruus Cliniæ.ſ. Dromo. eſt tardiuſculus.i. aliquanto tardior meo:vel aliquantū tardus & lētus. iccirco prouincia.i. onus quç rēdç pecuniç tradita ē huic nr̄o ſeruo.ſ. Syro. Prouincia dicit a porro:qđ eſt procul & vincēdo, naȝ oēs regiones longe ab Italia bello acquiſitæ prouinciæ dictæ ſunt:ad quas regēdaȝ magiſtratus cum officio mittebantur & onere:ea de re prouincia p oi onere ponit cuiuſlibet rei gerendæ. Sy. nondū pceperat ſeruus herū. qs loquit hic pri. nōnā.i. nūquid nā (aut pareiū ē) audiuit hęc, que dixi. Chre. Syre: vocat eū herus. Sy. hē: rn̄dēdi modus indignādo. Chre. qđ tu iſtic facis ſup. vel aliquid tale? Sy. eq̄dē recte ago ſcilicet:ideſt nihil mali. ſȝ o Chreme eđ miror (de auget hic) te ſurrexiſſe ſup. iā mane.q.ſ. tu. vn̄ biberis heri. Chre. nihil nimis feci.ſ. vel nihil.i. nō. bibi ſup. nimis. Sy. narras.i. dicis nihil te feciſſe nimis. vero.i. ſed.i te ſenectus aquilæ viſa ē. vt.ſ. plus biberis, q̄ comederis:quēadmodum aqla annoſa. qđ dici ſolet.i. qđ eſt pūerbium: qđ in ore populi habetur, ait eni Pli. lib. x. Natura. hiſto. hoc de aquilis: Oppetūt non ſenio, nec ægritudine: ſed fame in tm̄ ſuperiore accreſcēte roſtro, vt aduncitas aperiri non queat, igitur aquila tantum in ſenectute bibit: vel de præda ſanguinē ſugit: ex quo fit prouerbium

Struere

Et faceta hæc eſt meretrix. Ch. ſane idem eſt uiſa mihi. Sy.
Equidem hercle forma luculenta. Ch. ſic ſatis. Sy.
Ita non olim, ſed uti nunc ſane bona,
Minimeq; miror Clinia hanc ſi deperit.
Sed habet patrem quendam auidum, miſerum, atq; aridum.
Vicinum hunc noſtin? atqui ſi non diuitiis
Abundet gnatus eius profugit inopia.
Scin eſſe factum, ut dico? Ch. quid ego neſciam?
Hominem piſtrino dignum. Sy. quem? Ch. iſtum ſeruulum dico adoleſcentis. Sy. Syre tibi timui male. Ch.
Qui paſſus eſt id fieri? Sy. quid faceret? Ch. rogas?
Aliquid repperiret, fingeret fallacias.
Vnde eſſet adoleſcenti amicæ quod daret,
Atq; hunc difficilem inuitum ſeruaret ſenem. Sy.
Garris. Ch. hæc facta ab illo oportebat Syre. Sy.
Eho quæſo laudas heros, qui fallunt? Ch. loco,
Ego uero laudo. Sy. recte ſane. Ch. quippe
Magnarum ſæpe id remedium ægritudinum eſt.
Iam huic manſiſſet unicus gnatus domi. Sy.
Ioco an ſerio illæc dicat neſcio,
Niſi mihi quidem addit animum quo libeat magis. Ch.
Et nunc quid expectat Syre? an dum hinc denuo
Abeat, cum tolerare huius ſumptus non queat?
Nonne ad ſenem aliquam fabricam fingit? Sy. ſtolidus eſt. Ch.
At te adiutare oportet adoleſcentuli
Cauſa. Sy. facile equidem facere ſi iubes poſſum.
Etenim quo pacto id fieri ſoleat calleo. Ch.
Tanto hercle melior. Sy. non eſt mentiri meum. Ch.
Fac ergo. Sy. at heus tu facito dum eadem hæc memineris,
Siquid huius ſimile forte aliquando euenerit,
Vt ſunt humana, tuus ut faciat filius. Ch.
Non uſus ueniet ſpero. Sy. ſpero ego hercle quoq;,
Neq; eo nunc dico quod quidquam illum ſenſerim,
Sed ſiquid nequid, quæ ſit eius ætas uides.
Et ne ego te (ſi uſus ueniat) magnifice Chreme
Tractare poſſim. Ch. de iſtoc (cum uſus uenerit)
Videbimus quid opus ſit, nunc iſtuc age. Sy.
Nunquam commodius, q̄ nunc herum audiui loqui,
Nec cum malefacerem, crederem mihi impunius
Licere. quis nam a nobis egreditur foras?

Eho

Demirari

Calleré

Aquilæ ſenectꝰ

¶ Magnifice:bene magnifice dixit memor verborū Chremetis, qui ſupra dixit: Heros falli ſeruis aliquando eſſe remedium magnarum ægritudinuȝ. ¶ Tractare: ſuperius: Quo pacto id fieri ſoleat calleo. ¶ Quiſnam a nobis egreditur:paraſceue alterius ſcænæ.

GVI. HAc illac &c. Hic iucundus error cōtinetur, quo herus a ſeruo decipitur:quē credit alteri fallaciā intendere, dum ſibi tenditur:& ſic eum aggreditur de fallacia in alterum. Syrus circumcurſa hac illac:hoc dicit ſeruus ſecum admonens ſeipſum ſic. circumcurſa hac illac.i. curſita. hac.i. per hanc partē. & illac:ideſt per illam. Circumcurſare cōponitur a circuȝ & curſo:quaſi circum circa (vt dici ſolet) curſitare, tū quicqđ ſit inueniendum eſt argentum. fallacia.i. deceptio: aſtutia. eſt intendenda.i. exercenda. in ſenem:intelligit Chremetē: ſed Chremes intelligit eum dicere de Menedemo. Intendere pprie dn̄r venatores, cū retia feris capiēdis intēdunt:aut

Circūcurſare

in ſenes, qui plus bibunt q̄ comedunt. Chre. eia:interdum hortantis eſt, nunc corrigit. Sy. hæc meretrix, quæ eſt cuȝ Clinia:eſt mulier commoda:opportuna:elegans: non importuna. & faceta:ideſt feſtiua: & ſermone iucundo. Facetus dicitur, qui facit verbis qđ vult. vel poteſt ad formam corporis referri elegantē. Chr. ſane idem.i. ēt. viſa eſt mihi cōmoda &c. vel viſa eſt mihi ideȝ.ſ. eſſe faceta ac cōmoda. Sy. & qdem hercle.i. & certe per Herculē:eſt affirmatio cū iuramento. eſt inq̄ forma luculenta. Sy. forma eius eſt ſane .i. valde. bona, i. venuſta. nō vt olim:ſed vt nūc hoc dicit:q; ptereta ſolēt pſentibus magis cōmēdari, quod hic nō facit: nā eius formā pſentem laudat. & minime.i. nō miror. ſi Clinia deperit.i. ardēter amat hanc meretricē. nā amator eius amore, quā amat perire dr̄. Nā pditus eſt, q inſano ē raptus amore. Inde ventū eſt:vt dicamus depereo illam.i. ardēter & impatienter amo. ſed Clinia hēt quēdā prem.ſ. Menedemū, auidū.i. auarū:parcū: miſerū: qui nō audeat vti partis,

Eia corrigēdis

Luculētus

atq; aridū:tranſlatio a terra,quæ nihil ꝑducit. noſtin.i. co
gnoſcis ne.nūe vicinū tuū.ſ.Menedemū. At.i.ſed:q̄ſi pr̄ nō
Profu- abundat diuitiis.natus eius ꝑfugit.i.ꝑfugus fuit. Nā ꝑfu-
gus gus dr̄,q ꝑcul a ſedibus ſuis vagat̄.inopia.i.egeſtate.ſcis.i.
cognoſcis ne factū eſſe,vt dico.Chr.Chremes indignatus
eſt ꝙ tā male audiat de ſene vicino.q.d.i.cur.ego neſciam.i.
ignorē:& nō cognoſcā viciniū:& qđ factū ſit.o ſup. hoiem
dignū piſtrino.i.q detrudat̄,deputetur,& deſtinet̄ ad circū
agēdas molas truſatiles:vt hēt Gellius. hoc aūt dixit apud
ſe:ita tñ vt audiuerit ſeruus.Sy.quē dicis eſſe dignū piſtri
no.Chr.dico.i.intelligo.iſtū ſeruulū adoleſcentis.ſ.Dromo
nē.Sy.Syrus ſecum hoc ſuſurrat. o Syre male timui neqd
mali accideret tibi ex hac re:nā iā mihi neſcio qd p̄ſagiebat
aius mali.Chr.Chremes proſequit̄ dictū ſuum.q.ſ. ſeruu-
lus adoleſcentis.paſſus eſt id fieri:videlicet vt filius diſcede
ret:neq; eū retinuerit.Sy.qd faceret.i.(qđ dici ſolet)qd ip
ſe poterat.Chr.rogas?repperiret.i.excogitaret: cōminiſce
retur aliqd:fingeret fallacias.vnde.i.qbus fallaciis. aliquid
ſup.eēt adoleſceti,qđ daret amicæ ſuæ:atq; ipſe ſeruus ſer
uaret ſenē,qui penitus ſe pdit:& cōtinuis excruciat̄ labori-
bus.Sy.garris.i.nugaris,& fabulas depromis.Chre. o Sy
re oportebat hęc facta fuiſſe ab illo ſeruo.q.d.debebat hęc
quæ dixi facere.Sy.eho:mō interrogātis eſt particula: alias
admirātis:alias ad ſe vocantis.q̄ſo.i.obſecro.laudas eos ſer
uos,qui fallunt heros.i.dn̄os.Chr.vero:pro certe. ego lau
do tales fallentes heros in loco,cū eſt opportunū.& cum lo
cus.i.occaſio & opportunitas poſtulat.Sy.ſane recte facis,
uel dicis.Chr.qppe.i.quia certe.id.ſ.ſeruos fallere dn̄os.ſæ
pe eſt remedium magnaꝝ ægritudinū.i.doloꝝ: & mentis:
& aliqn̄ corporis.nā medici ægrotos fallūt.iam.i.tūc.ſi ſe-
felliſſet herū ſeruus.gnatus vnicus.ſ.Clinia.manſiſſet do-
mi huic ſeni.ſ.Menedemo:hoc eſt i gaudium eius.Sy.Syrus
hęc dicit apud ſe cōmentabundus.neſcio an ille ſenex dicat
Serio illæc.i.illa,quæ dicit.ioco.i.p ioci.an ſerio.i.ex aio:&(qđ
dicunt)ſcienter.niſi qdem.i.certe.addit aium.i.auget mihi
aium.quo.i.vt.magis libeat.i.magis placeat heros a ſeruis
decipi:qd vt videt,ſæuiat in me,& me in piſtrinum dedat.
Ch.& nūc o Syre qd ipſe ſeruus expectat?an expectat dum
.i.donec:quouſq;.filius abeat.i.diſcedat hic.denuo.i.iteꝝ.
cū filius nō queat.i.nō poſſit tolerare ſumptus huius mere
tricis.nōne ipſe ſeruus fingit.i.cōminiſcit̄:excogitat.aliquā
Cōmi- fabricā.i.aliquā aſtutiā:aliquā technā:aliq̄ machinationes
niſci ad ſenē decipiendū.ſ.tractū eſt aūt ab his,q expugnaturi op
pida,machinamenta belli ad id ꝑparant. Sy.ipſe ſeruus eſt
ſtolidus.i.totus fatuus & brutalis,neq; qcq̄ hns ↄſideratio
nis:quaſi qui ꝓprie accedat ad naturā,ſenſumq; pecudum.
Chre.at oportet te adiutare.i.adiuuare eum ſeruū cā adole
ſcentuli.ſ.Cliniæ.Sy.equidē facile poſſum facere.i. adiuta-
re ſeruum ad fabricā faciendam ſeni.ſi iubes.i.ſi vis, vel p̄ci
pis.etenim calleo.i.optime ſcio:vt qui in talibus iā fecerim
callū.quo pacto id ſoleat fieri.i.ſoleant ſenex decipi, & filii
retineri.Ch.hercle tāto melior es.i.aptior ſeruus: qui dn̄is
ſcias mederi.Sy.meum nō eſt.i.meus non eſt mos:ſeu meę
nō ſunt ptes:vel ad me nō expectat mētiri.Chre.ergo.i.qa
tu calles.fac.i.adiuta ad fallēdum ſenē.Sy.at.i.ſed. heus:ad
monētis hic eſt heus.tu facito.i.dato opam.dū.i.donec.me
mineris hæc eadē,quæ.ſ.p̄cipis me facere.ſiquid.i.ſi aliqd:
hoc eſt ſi forte euenerit aliqn̄.vt.i.ſicut:vel quēadmodum.
humana ſunt.i.ſe hn̄t:hoc eſt more humanitatis:& huma
nę fragilitatis:vt filius tuus faciat aliqd ſimile huius.i.ſimi
Similis le huic facto Cliniæ.nā ſimilis & datiuo iungit̄ & accuſati-
uo.Ch.Spero ꝙ ſup.non vſuueniet.i.ꝙ non eueniet. Nam
vſuuenire ſignificat euenire:vt ſæpe licet videre in Epiſto.
Ciceronianis.Sy.ego quoq; hercle ſpero non vſuuenturū:
neq; dico nunc eo:ꝙ ſenſerim quicq̄ in illum.i. pceperim ali
quid erga illū:ſed dico īdq̄.ne quid.i.vt nō aliqd.mihi dicas
ſup.ſiqd acciderit ſup.ſimile huius.hic enim eſt apoſiopeſis.
Vides quæ ſit eius ætas.q.d.amori eſt obnoxia.& dico ideq̄
hoc.i.te admoneo de filio anteq̄ accidat:vt caueas,vel pro
uideas filio tuo:& eum obſerues:ne ſit opus vt te fallam:&
te magnifice tractē,ne;i,vt non,poſſim tractare.i. vt non
hēam occaſionē tractandi.te magnifice.i.excellēter fallēdi
te:vt illi de pecuniis ꝓuideat̄.neq; video qua rōne hic ne ca
piat̄ p valde:cū ſenſus nō ꝓcedat:neq; ipſe ordo ſtructuræ
pati videat̄:vt liquet ſubtiliter inſpicienti.ſi vſuſueniat.i.ſi
accidat:vel ſi ſit opus.Ch.videbimus.i.cōſiderabimus. qd
opus ſit de iſtoc.i.de iſta re:quā times euenire filio.cum vſu
uenerit.i.cū acciderit. nunc age iſtuc.i.intēde fallacias ſeni.
Sy.nunq̄ audiui heꝝ.i.dn̄m.loq cōmodius.i.opportunius,
q̄ nūc.nec crederē mihi licere ipunius (ab ipune).ſ.cū ma-
iori ipunitate.cū malefacerē.i.cū aliqd mali molirer. nā tūc
hoies ipunitatē ſe conſecuturos ſperant longe maiorē,q̄ ef
fectu cōſequant̄.Quiſnam.i.quis. egreditur.i.exit foras.a
nobis.i.(qđ barbare dici ſolet)de penes nos:ſiue de domo
nr̄a.eſt hic paraſceue.i.ꝑparatio alterius ſcænæ.

REcte eqdē demiror &c.Hic quoq; accipies:Re ASC.
cte.i.p eo qđ ē nihil ago.& tunc addes:Chre-
me eqdē demiror &c.Itē illud: Atq; hōc diffici
lē inuitū ſeruaret ſenē. nō interp̄ter:ſeruaret.i.
ↄſeruaret ſenē &c.q penitus ſe pdit &c.Nō enī
voluit Chremes ſeruū ſcire:vt pp filiū pr̄ ille excruciet̄.Iō-
q; intelligā ſic:Atq; ſeruaret.i.doloſe & captioſe obſerua-
ret.illū difficilē inuitū ſenē.i.adoriret̄ illum:atq; illi nactus
opportunitatē,inſidias auferēdo pecuniā faceret.qđ decla
rat illud Syri qđ ſequit̄: Eho,q̄ſo laudas qui hero fallunt.
Itē in illo: Et ne ego te ſi vſuueniat &c.mallē cū Calphur-
nio diſceſſionē facere.& ne pro valde accipe,atq; ita inter-
pretari: Sed ſiqd eiuſmodi in filio aduenerit: vt vel te falli
expediat,qđ fieri poſſe ꝓbat dicēs:Quę ſit eius ætas vides.
Si igit̄ qd euenerit:ne quid ſup.mihi ſuccēſeas.& poſſim ne
.i.valde magnifice cū remedio:vel magnaꝝ ægritudinum
tractate te.Snia itaq; duas aſſertiōes hēt:alterā negatiuā:
hoc eſt ne quid ſuccēſeat.alterā affirmatiuā:vt poſſit valde
magnifice ſenē tractare ſi vſuuenerit.Itē qdē in ſniam Gui
donis,ſi in textu nō eſſet illud:Si vſuſueniat.Nā qui poſſet
dicere ꝙ vellet ſe nō poſſe ſenē magnifice tractare ſi vſuſue
niat:cū p̄ſertim id laudauerit ſenex. Ad qđ ſenſum dicit nō
ꝓcedere:mihi cōtra vr̄.dicit.n.Syrus:Neq; eo nūc dico,ſed
quid dixit?Nēpe tu facito eadē hæc memineris:qbus verbis
nō nitit̄ ſuadere:vt caueat ſenex ne decipiat̄:ſed vt magnifi
ce poſſit ille imponere ſi vſuuenerit.ſed hæc ſatis.

HAe illac.Poſtq̄ Chremetē oñdit eſſe intētum cir SER.
ca aliena ſollicitudine animi:q̄ōo filiū ſuum Me-
nedemo reſtituat conari quid fuit q̄dā opportu
nitas fallaciæ.Inducit̄ Syrus cōueniēs pſona ad
decipiēdū illum.In hoc fuit opportunitas:quia
dum ſenex alienis negociis ſtudebat,ꝓprius parum p̄caue-
bat.In ſcæna tn̄ aggredit̄ de Inſtigatione Syri ad fallaciā:
vt maiorē aium ad Menedemū decipiēdum aſſumat.& in-
de eſt occaſio quare augeat̄ aius Syri ad decipiēdum. Pro-
miſerat Chremes Menedemo:ꝙ Syrū compelleret iuuare
Dromonē ad fallacias Mene.& ecce Syrus offert̄,quē oret
Chremes vt decipiat Mened.vnde magis auget̄ aius Syro
ad ipſum Chre.decipiēdū.Hae illac: oſtendit voluntatē &
machinationē ſerui,dum ſecū inducit̄ loquēs. O Sy.mō dr
e cūcurſa deambulādo hac pte & illac,tn̄ inueniēdū &c. & iō
intēdenda eſt fallacia in ſenē dn̄m meū Chre. non qa Chre
mes audiuerat noiari ſenē:putabat ꝙ Syrus de Mene.hoc
diceret.& iō dici non ſeſ.&c.id.i.fallaciam.in ſenē.i.meum.
hoſce.i.Dromonē & Syrū.Prouincia:tractum eſt a cōſuli-
bus.nō:nā putabat Chremetē rē intellexiſſe vt erat. Iſtic:
in hoc loco. Tā mane.ſ.ſurrexiſſe.nihil.i. non nimis bibi.
Viſa eſt ſenectus tua ſenectus Aquilæ.i. renouata vt ſolet
renouari ſenectus Aquile.Mulier:incipit de Bacchide: vt
bn̄ aſſimulet amicā eſſe Cliniæ. Ita eſt pulchra nō vt olim
ſolet eſſe mulieres pulchræ:ſed vti nunc ſunt mulieres pul-
chræ.i.ſm pulchritudinē moderni tpis.ſane bona ē forma.
vel aliter ita eſt ſatis pulchra:& non tn̄ vt olim fuit pulchra:
qn̄ ſola pulchritudine appetebant̄.Deperit amādo hāc.Sed
hēt:facit cōplexionē duplicis ꝓpoſitionis:vt ex vtraq; cum
feriat. Ac ſi diceret:Menedemus aut ē auarus: aut ē paup.
Si eſt auarus:tunc filius eius ꝓfugit pro auaritia patris:qđ
eſt

eſt vituperium Menedemi. Sed ſi nõ eſt auarus: immo pauper: tunc filius eius fugit inopia: quod eſt iterum vituperium patris: qui adeo piger extiterat: quod nihil adipiſci aliquo negocio poterat. & hoc eſt: Habet patrem auidum. i. auarum: miſerum: ꝙ neqꝫ ſe, neqꝫ filium honorifice procurabat, conclude extra: & ideo aufugit filius: quod non curauit ponere: qꝛ iſta pars cõplexionis magis conſtans erat. De aliis: itẽ ge aſſumit, dixi: quia auarus. Atqui. i. ſed ſi his non abundet, dicit tunc na. &c. In aliis libris inuenitur: Et quaſi his diuitiis non ab. quæ ſentẽtia eſt planior. Quod neſcitẽ indignãdo. q. d. torum hoc ſcio. poſtea dicit de Syro humili voce homine piſt. d. qui talia dicit de tam honeſto homine: ſic vt ẽ Menedemus. Quem audiuerat enim Syrus: quãuis depreſſa voce protuliſſet. Quid Dromo paſſus eſt id fieri: ut aufugeret Clinia. debuiſſet enim decepiſſe Menedemum ſubtrahẽdo, quod daret Cliniæ. Magnarũ ægri. veluti Menedemo ẽ magna ægritudo de fuga filii: quam poſſet Dromo ademiſſe, ſi detinuiſſet Cliniã fallẽdo ſenem. Locum ſecuꝫ dicit, quolibet magis de ſe. i. cre. Ecce qa dum Chre. intendit ſuuare Menedemum inſinuãdo Syro vt eum deciperet: dat de ſe ipſo occaſionẽ decipiendi. Ad eum enim ſolum tẽdit deceptio: vt ſoluat argẽtũ Bacchi. quod exp̃. i. Dromo. An expectat dum. i. donec &c. eum pater non queat tolerare ſumptus i. prodigalitatem filii ſui. fabricam .i. fallaciam. facito duꝫ qũ: vt memineris hæc eadẽ. ſ. qđ fallacia eſt in patrẽ tendẽda propter filium. ſi aliquid ſimile huius rei euenerit in filio: idest de amore. ſ. vt faciat ſimile: idest amet. Sed ſi quid nequit facere, quo abſtinere ſe poſſit ab amore: memineris illa quæ iubes fieri pro Clitiphone. Neqꝫ mireris ſi veniat: ꝙ vides quæ ſit ætas eius.

Trochaici Octonarii, & Senarii mixti, & Dimeter unus.

CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

Quid iſtuc quæſo, qui iſtic mos eſt Clitipho? ita ne fieri oportet. Cli.
Quid ego feci? Ch. uidin ego te modo manum in ſinum huic meretrici
Inſerere? Sy. acta hæc res eſt, perii. Cli. me ne? Ch. hiſce oculis, ne nega.
Facis adeo indigne iniuriam illi, qui non abſtineas manum.
Nam iſtæc quidem contumelia eſt, hominẽ amicum recipere
Ad te, atqꝫ eius amicam ſubagitare, uel heri in conuiuio
Quam immodeſtus fuiſti? Sy. factum. Ch. q̃ moleſtus, ut equidem (ita me Di ament)
Metui quid futurum denicꝫ eſſet, noui ego amantium
Animos, aduortunt grauiter quæ non cenſeas. Cli. at mihi fides
Apud hunc eſt, nihil me iſtius facturum pater. Ch.
Eſto at certe concedas aliquo ab eorum ore aliquantiſper,
Multa fert libido, ea prohibet facere tua præſentia, ego de me
Facio coniecturam, nemo eſt meorum amicorum hodie, apud
Quem expromere omnia mea occulta Clitipho audeam.
Apud alium prohibet dignitas, apud alium ipſius facti piget.
Ne ineptus, ne proteruus uidear, quod illum facere credito.
Sed m̃rem intelligere utcunqꝫ, atqꝫ ubicũqꝫ opus ſit obſequi. Sy.
Quid iſtic narrat? Cli. perii. Sy. Clitipho, hæc ego præcipio tibi,
Hominis frugi & temperãtis functus officiũ. Cli. tace ſodes. Sy.
Recte ſane. Ch. Syre pudet me. Sy. credo neqꝫ id iniuria.
Quin mihi moleſtumſt. Cli. pergin hercle. Sy. uerũ dico quod uidetur. Cli.
Nõne accedã ad illos? Ch. eho quęſo una accedundi uia eſt. Sy.
Actumſt hic prius ſe indicarit, q̃ ego argentum effero, Chreme,
Vin tu homini ſtulto mihi auſcultare? Ch. qd faciã? Sy. iube hũc
Abire hinc aliquo. Cli. quo ego hinc abeam? Sy. quo lubet da illis locum.
Abi deãbulatũ. Cli. deambulatũ, quo? Sy. uah, quaſi deſit locus.
Abi ſane iſtac, iſtorſum, quouis. Ch. recte dicit cenſeo. Clit.
Di te eradicẽt Syre, qui me iſtinc extrudis. Sy. at tu pol tibi iſtas
Poſthac comprimito manus.
Cenſen uero? quid illum porro credis facturum Chreme?
Niſi eum quantum Di dãt tibi opis ſeruas, caſtigas, mones. Ch.
Ego iſtuc curabo. Sy. atqꝫ nũc here iſtic tibi adſeruandus eſt. Ch.
Fiet. Sy. ſi ſapias, nam mihi iam minus minuſqꝫ obtẽperat. Ch.
Quid tu? ecquid de illo quod dudum tecum egi, egiſti? Syre, aut
Repperiſti tibi quod placeat, an nondum etiam? Sy. de fallacia
Dicis? hem inueni nup quandã. Ch. frugi es, cedo qd id eſt? Sy.

CAL. Quid iſtuc quæſo. In hac ſcæna Syrus hero perſuadet: ꝙ multũ facit ad extorquendũ argẽtũ. Quid iſtuc: viderat Chremes filiũ ludentem cũ Bacchide, quã Cliniç eſſe credebat. Et bene expſſit obiurgationẽ paternã ſæpe repetendo. Huic meretrici: plus intulit, q̃ ſi dixiſſet mulieri. Acta hæc res: verbũ deſperãtis. Timebat enim Syrus ne ob hoc fallacia eius detegeret. Me ne: more filiorũ: qđ cõmiſerat patri audacter negat. Hiſce oculis: deicticos & cũ empha ſi. Facis adeo in. in. il. bene pater poſt obiurgationem ad admonitionẽ trãſit. Vel h. ingerit aliud male factũ, dum admonet: vt ſolent patres. Vt equidem m. vt pro quan torum: vel pro qualiter. Virgilius: Vt vidi, vt perii. Aduortunt gra. quia in amore omnia ſuſpecta ſũt. Mihi fides: arcta familiaritas: cum alter de altero in re venerea nihil ſuſpicatur. Eſto: verbum concedentis. Concedas aliquo: & hoc quærit Syrus: vt abigatur Clitipho ab amica, ne Chremes eius eẽ animaduertat. Ego de me ſ. c. patres conantur monere filios: aut ꝑprio exemplo, aut aliorum. Ne ineptus a. p. Cicero in .ii. de Oratore: Nã qui aut tempus quid poſtulet non videt: aut plura loquitur: aut ſe oſtẽtat: aut eorum quibuſcum eſt: vel dignitatis, vel commodi ratione non habet: aut denicꝫ in aliquo genere: aut inconcinnus: aut multus eſt: is ineptus eſſe dr̃. Proteruus dicitur importunus, qui alteri eſt impedimento: vel ſi per impotentiam mentis obuium cubito feriat, aut contumelia ſibi cedere cogat. Quid i. n. Syrus ſecum loquitur timẽs ſuç fallaciæ. Frugi: vtilis & neceſſarius. a frugibus, quæ ꝙ his fruamur dictæ ſunt. Inde fructus & frumẽtũ. Frui autem eſt veſci. a frumine, quæ eſt ſumma pars gulç. Sodes: eſt aduerbium blandientis. Quin mihi moleſtum eſt: quin pro etiam. Mihi: habet emphaſim. Mihi: qui nõ ſuꝫ pater. Pergin: ira ſcitur Clitipho ſeruum aduerſus ſe loq. Eho: hoc loco admonẽtis ẽ. Vna via. ſ. honeſta: nec te impudice agas. Actuꝫ eſt: ſemper deſperantibus hoc verbũ datur. Hic prius: hæc ſecum loquitur. Deambulatuꝫ, quo: bene impotentia amantis exprimitur: nec pater: nec Syrus: nec deliberatio ante facta remouere poterat Clitiphonem ab amica. At iſtas comprimito manus: ſubticet percuſſionem: ne ſurgat in Tragicum cothurnum. Abi ſane iſtac: cum geſtu & motu hæc pronũcianda. Te era. Sy. dum hæc cum indignatione ei profert, percuſſit Syrũ. Quid illum porro credis: vel indignatus ſeruus dicit: vel ſeruili more aſtute tractat herum. Quid tu: bene amato filio de fallacia erga Menedemum exquirit. De illo ſic dicere ſolent, qui de re aliqua peragenda inter ſe loquuntur.

Vt pro quantũ Virgili.
Frugi
Frui
Sodes
Quũ

CAL. ¶ Vt aliud ex a.in. multa eſſe fingit: vt veriſimilius ſit qđ finxerit. ¶ Peſſima hæc eſt meretrix: cõtrariũ illud qđ ſuperius dixit: Mulier commoda & facera hæc eſt meretrix. ſed hoc loco peſſimã appellat vtpote quæ teneat virginẽ, quã Syrus illi relictã arraboni fingit. & hæc eſt valẽs cã ad extorquẽdum argẽtum. ¶ Inceptet: incipere & inceptare magnorũ eſt facinorum, & audaciæ. In Eunucho: Quid inceptas Thraſo. ¶ Arraboni: pignori hoc loco itelligas. Arrabo dr̃ merces corolarii: & eſt qđ prius dat, vt reliquum reddatur. ¶ Mille dragmarũ: taſe & illud: Mille hominũ occiditur. Cicero in vi. in Antoniũ: Qui. L. Antonio mille nũmum ferret expenſum. In his & multis aliis mille numero ſingulari dictum eſt. De hoc multa Au. Gellius libro prio Noctium Atticarũ. ¶ Dubium ne id eſt: quod meretrix auara poſcat. ¶ Hui: hui, & cętera huiuſmodi gñis ſane ſunt aduerſus eos, qbus iraſcimur. ¶ Ibo d. ſe aſtutũ fingit ad decipiẽdũ Menedemũ. ſuperius: Ecenũ quo pacto id fieri ſolet calleo. ¶ Optata l. ita loqt̃ ille, q cuʒ alio loquit̃: & cui is aduerſat̃ in cõſilio de re peragẽda.

Dicam, uerum ut aliud ex alio incidit. Ch. quid nam Syre? Sy. peſſima hæc
Eſt meretrix. Ch. ita uidetur. Sy. immo ſi ſcias,
Vah, uideo quod inceptet facinus. Fuit quędam anus Corinthia
Hic, huic drachmarum hæc argẽti mille dederat mutuum. Ch.
Quid tum? Sy. ea mortuaſt, reliquit filiam aduleſcentulam,
Ea relicta huic arraboni eſt pro illo argento. Ch. intellego. Sy.
Hanc ſecum huc adduxit, ea quę eſt nunc ad uxorem tuam. Ch.
Quid tum? Sy. Clinia orat ſibi uti nunc det illam, illi tamen
Poſt daturum mille nũmum poſcit. Ch. & poſcit quidem? Sy. hui
Dubiũ ne id eſt? Ch. ego ſic putaui, quid nũc facere cogitas? Sy.
Ego ne? ad Menedemum ibo, dicam hanc eſſe captam e Caria,
Ditem, & nobilem, ſi redimat magnum ineſſe in ea lucrũ. Ch.
Erras. Sy. quid ita? Ch. pro Menedemo nũc tibi ego reſpondeo,
Nõ emo, quid ais? Sy. optata loquere. Ch. atqui nõ opus eſt. Sy.
Nõ opus eſt? Ch. nõ hercle uero. Sy. qd iſtuc, miror. Ch. iã ſcies,
Mane mane, quid eſt quod tam a nobis grauiter crepuere fores?

troq; agitare. tua pœnitentia ꝓhibet eos facere ea, q̃ affert libido, ego facio cõiecturã de me hodie. nemo eſt meorum amicoꝝ, apud quẽ o Clitipho audeã expromere. i. detegere. oia mea occulta. i. mea arcana. apud aliũ. i. ante alium. dignitas. i. auctoritas eius. prohibet ne ꝓteruus videar apud aliũ. me piget ipſius facti. i. doleo de ipſo facto, qđ admiſi turpiter, ne videar ineptus aut ꝓteruus. i. petulãs: & laſciuus: ac importunus: & impudẽs. qđ tredito illũ Cliniaʒ facere. i. credito ꝙ ante te timet: ne ꝓteruus videatur. ſed nr̃m eſt. i. debemus: ad nos ſpectant nr̃æ partes ſunt. intelligere. i. ſcire. obſequi. i. inſeruire. vtcũq;. i. qualitercũq;. atq; vbicunq;. i. quocunq; loco opus ſit. Sy. Syrus timẽs fallaciæ ſuæ apud ſe dicit. qd iſtic. ſ. Chremes narrat. Vel ſi ſit iſtuc, ſic intellige: q̃re narrat iſtđ. Clit. perii. Sy. o Clitipho. ego functus officium (aneq; pro officio) hominis frugi. i. vtilis, ac neceſſarii. ac temperantis. i. modeſti. ꝑcipio tibi hæc. i. hæc te doceo, vel admoneo: videlicet vt diſcedas aliquo. a quo conſilio longe alienus Clitipho illum ſermonẽ interrupit: nec audire voluit, ſed inquit. Clit. tace ſodes. i. ſi audes. Sy. ſane. i. valde. recte audeo tacere. Chr. o Syre me pudet. i. pudore afficior. filiũ nolle neq; mihi, neq; tibi credere. Sy. credo te pudere neque id iniuria. i. nõ immerito te pudet. qn. i. quimmo. id. ſ. qđ Clitipho facere non vult. eſt mihi moleſtum: qui nõ ſum pater. Clit. hercle pergin. i. proſequeris ne aduerſum me loqui? Sy. dico id qđ videt̃ verũ. Cli. nõne accedam ad illos. i. ad Cli. & Bac. Chre. Eho, q̃ſo: hic eho admonentis eſt, vna eſt via. i. vna eſt ratio accedendi ad eos: ne videlicet te immiſceas meretricum libidini & amori: ſed pudice agas oia. Sy. Syrus hæc apud ſe dicit. actum eſt: dictum deſperantium de re aliqua. hic. ſ. Clitipho. prius indicarit: pro idicabit: & (qđ dicitur) incuſabit: & prodet ſe. priuſquã effero. i. extraho: educo: extorqueo argentum a ſene: quod det meretrici. Deinde conuertit ſermonem ad Chremetẽ, inquiens: o Chreme vin. i. vis ne. auſcultare. i. credere: & aures præbere mihi homini ſtulto? Ch. quid faciam? Sy. iube hunc filium abire hinc? aliquo. l. in aliquem locum. Cli. quo. i. in quem locũ. ego abeã. i. diſcedã hinc? Sy. abeas ſup. quo lubet (pro libet). i. quo tu vis abire. da locum. i. cede paululuʒ illis Cliniæ & puellis: vt patri ſatisfacias. abi. i. vade. deambulatum. i. expatiatuʒ. Cli. dicis vt abeam deambulatum? quo ibo. ſ. deambulatũ. Sy. vah: interiectio irridentis: quaſi locus deſit: quo poſſis deambulare. ſane. i. certe. ab iſtac. i. per iſtam partem. iſtorſum. i. verſus partem iſtam. deniq; vade quouis. i. in quem libet locum. Chr. Syrus dicit recte cenſeo tibi ita faciendũ. Cli. O Syre Dii eradicent. i. extirpent, ſeu funditus, ac radicitus, ſtirpitus te euellant, & de medio tollant. qui extrudis. i. exturbas: eiicis inultum me hinc. Sy. At. i. ſed. tu comprimito tibi poſthac iſtas. i. tuas manus, quas in ſinum mulieri inſeruiſti: quare veniſti in ſuſpitionem patris. vel potius ſic intellige ita, vt legatur: Vt comprimas: quemadmoduʒ in aliquo codice legi ſic. At vero: ideſt: ſed certe: & alloquit̃ Chremetẽ. cẽſen. i. putas ne. vt. i. ꝙ. cõprimas tibi poſt hac iſtas manus. i. tuas manus. neq; extendas aliqñdo eas ad ſinum: caſtigationem. porro. i. deinde: quid o Chreme credis illum facturũ eſſe: niſi caſtigas: ſeruas: mones eũ. quãrũ opis. i. facultatis. Dii dẽt tibi. i. pro ea facultate: quãtã tibi Deus dabit. Chr. ego curabo. i. accurate efficiã. iſtđ. i. vt ſeruẽ eũ.

Sy. atqui

Expromere

GVI. Q Vid iſtuc &c. In hac ſcæna Syrus hero pſuadet id, quod multum facit ad extorquendum argentum. Chremes autem incipit ab obiurgatione filii: quẽ ſenſerat ludentem cum Bacchide, quã Cliniæ eſſe credebat. Chre. o Clitipho quæſo quid iſtuc quod feciſti. ſ. ſibi vult: ſeu ſignificat. quis. i. qualis. q. d. turpis. iſtic. i. iſte mos eſt ita ludere cum meretrice. ne. i. verũ. oportet ita fieri. Clit. quid ego feci? Chre. vidin. i. vidi ne ego. te inſerere. i. imponere manuʒ huic meretriculæ in ſinũ. Sy. Syrus apđ ſe dicit hoc. hæc res ẽ de hac re: quaſi fallaciæ fuerit illo facto obſtructus aditus. perii. i. perditus ſum. Clit. me ne? ideſt verum dicis me inſeruiſſe manum. Chre. vidi inquam te hiſce oculis. ne nega. i. noli negare. adeo. i. certe: vel valde. indigne. i. indecenter. facis iniuriam illi Cliniæ, qui non abſtineas manum. i. qui non reprimas manum tuam ab attrectatione amicę illius. Nã quidem. i. certe. iſta eſt contumelia: videlicet recipere. i. admittere. ad te. i. in domũ tuã amicum tuũ. atq; ſubagitare amicam eius. i. cum ea cõſuetudinẽ habere, ſiue ea abuti. Vel. i. etiam. q̃. i. quantũ. fuiſti immodeſtus in vino potando, vel (ut alii habent) in cõuiuio. q. d. multum fuiſti immodeſtus. Sy. factũ eſt. ſ. fatetur Syrus eum fuiſſe immodeſtum in vino, niſi etiam capiatur Factũ eſt: ſicut actũ eſt: vt ſit deſperantis dictũ. Chre. q̃. i. quãtum. moleſtus fuiſti ſup. i. tædio fus: poſt interrogationẽ reſpõdet ſibi. adeo ſup. fuiſti moleſtus. vt equidem (ita me Dii ament, vt ſup. dico verum: iurandi eſt & affirmãdi) vt equidem timui, qd deniq; eſſet futurũ. i. quid contingeret. timebam enim ne orireť inter nos contentio. nõ eſt opus, vt capiatur Vt pro quãtũ, vel qualiter: vt vult Calphur. ego noui animũ amantiũ. aduortunt. i. accipiũt. grauiter. i. iniquo aio & moleſte. ea, quæ nõ cenſeas. i. non iudices eos aduertere & ſuſpicari. Cli. at. i. ſed. fides eſt mihi apud hunc. i. hic adhibet mihi fidem, & cõfidit mihi: ſeu ea ſum auctoritate apud eũ, vt credam eum nihil facturũ iſtius, quod times. ſ. Ch. eſto. i. ſit ita ſane, ſeu fac ita eſſe. at certe. i. ſaltem. cõcedas. i. te conferas. aliquo: ideſt in aliquem locum. aliquantiſper: ideſt aliquandiu. ab ore: ideſt a conſpectu eorum. libido fert. i. affert. multa: ideſt multos geſtus. q. d. libido incitat amantes multa inter ſe vltro, ci-

Subagitare

Sy.atqui.i.ſed certe.o here.nūc ipſe filius eſt tibi adſeruan
dus.i.cuſtodiendus,& obſeruandus.Chr.fiet.i.obſeruabi-
tur.Sy.ſi ſapias.i.ſi ſapiēter agas eū adſeruabis.nam iā mi
nus,minuſq; obtēperat mihi.i.ſequitur conſilia mea:& mo
niciones.Chr.quid tu?modus interrogādi.ecquid.i.nunqd
egiſti aliquid de illo.quod dudū.i.pauloante.tecū.i.te roga
ui:vel tecū ſum locutus,& cōmunicaui.aut repperiſti aliqd
ſup.quod placeat tibi.an etiā nondū.i.non adhuc repperi-
ſti,vel egiſti.Sy.dicis.i.loqueris de fallacia ſeni intēdenda.
inuenta eſt fallacia.nuper inueni quādā fallaciā.Chr.es fru
gi.i.vtilis,neceſſarius,ne,erdū frugi dicit modeſtus.cedo:
ideſt dic.quid.i.qd̓ iueniſti.Sy.dicā.verū.i.ſed.vt.i.qualr.
aliud icidit ex alio.Ch.O Syre qdnā eſt.i.qd eſt ꝓpter qd̓
dicis aliud incidere ex alio.Sy.hæc meretrix eſt peſſima.
Ch.video ita.ſ.qd̓ ſit peſſima.Sy.Immo ſi ſcias q.ſ.ſit ma
Inceptat la,mirareris.Vide hoc facinus qd̓ inceptat:inceptare ma-
gnorū eſt factorū.Quædā anus.i.vetula.Corinthia.i.ex Co
Mille rintho vrbe,fuit hic.hæc meretrix dederat huic anui mille
dragmarū argenti.hic mille ſingularis eſt numeri:& ſub-
ſtantiuū.de quo multa Gellius.iungit̃ aūt ſemp genitiuo:
ꝓpterea qa ſubſtātiuū eſt.ſed mille adiectiuū & nūeri plura
Dragma lis ſubſtātiuo iūgit̃ i ſiſitudine gn̄is,caſus,& numeri.Drag
ma aūt eſt pōdus cōſtās(vt vult Priſ.)ex tribus ſcrupulis,
ſeu decē & octo ſiliquis.Sumit̃ & p gn̄e quodā monetæ:ꝓ
pterea q nūmiſmata antiqtus pōderabant̃.Hæc ergo me-
retrix dederat huic vetulæ mutuū.i.rōne mutui.mille drag
marū argenti.Chr.qd tū.i.qd inde ſecutum eſt.Sy.ea anus
mortua ē,reliqt filiā adoleſcētulā.ea.ſ.adoleſcētula.eſt reli
Arrabo cta huic.ſ.meretrici.arraboni.i.pro pignore.Arrabo enī
interdū capit̃ ꝓ pignore,vt hic.iterdū ēt & ꝓprie ſignat id
qd̓ pus dat̃:vt reliquū reddat̃:ſiue ſoluat̃.qd̓ idē ſignificat
arra rę.ea igit̃ relicta huic arraboni.i.pignori ꝓ illo argen
to,qd̓ illi mutuū dederat.Ch.itelligo.Sy.hęc meretrix ad
duxit ſecū hāc adoleſcētulā huc.& ea adoleſcētula ē nunc ad
.i.apud vxorē tuā.Ch.qd tū.i.qd ide vis inferre.Sy.Clinia
orat.i.vult.vti.i.vt illa meretrix:det nūc illā adoleſcentulā
ſibi.cū ipſe Clinia poſcit.i.flagitat.ſe daturū.i.ſe poſſe da-
re illi meretrici.poſt.i.poſtea.mille nūmū:qd̓ vetulæ dede
rat ipſa mutuū.Chr.& quidē poſcet ipſe Clinia.q.d.poſcit
multa,q̄ nō dabunt̃:& poſcet.Deinde hac reſpōſiōe idigna
tus Syrus ſubdit.Sy.Hui:interiectio indignātis:ne.i.verū
eſt dubiū qd poſcet.q.d.nihil dicis ad rē:qd̓ nō ſit ſcitū.Nā
nemo dubitat qn ipſe Clinia illius adoleſcētulæ cupidus:&
iā poſcat & poſcet.Iterū & ſæpius vt meretrici pecuniā ſol
uat:quo puella poſſit potiri.neq; hoc dictū(dubiū ne.i.)q̄
tū videre poſſum de meretrice dici nō intelligēdū eſt qcqd
dicat Calphurnius:qa nō cohæreret ſenſus:neq; cū antece
dēte:neq; cū cōſequēte.Chre.ego ſic putaui:q poſcat ſe da
turū illi mille nūmū:vt adoleſcētula potiat̃.ſed quid hoc ad
rē,qd cogitas facere.Sy.ego ne.i.verū petis:qd ego ſperē
me facturū.Deinde ſubdit.ibo ad Menedemum,dicā hāc
adoleſcentulā eſſe captā ex Caria.i.ex illa regione,ſeu pro
uincia,ditem.i.locupletē,& nobilē.& dicā magnum eſſe lu
crū in ea ſi redimat eā.ſ.& det mille nūmū.His ꝓdictis ver-
bis Syrus fingit ſuā eſſe calliditatē,qua dixerat ſe deceptu-
rū Menedemū:quā fallaciā confutat Chremes.Chr.Erras
ita volēs eū decipere.Sy.qd ita?i.cur dicis me errare.?Chr.
nunc rn̄deo tibi.i.recuſo tuas cautelas.pro Menedemo.i.lo
co Menedemi.hoc mō,cū ſermonē facies ei de emēda ea,di
cit,nō emo.i.nolo eā emere.qd agis.i.quid loqueris.alii qd
ais.q.d.dicet tibi Menedemus cur loqueris mihi de hac re.
vel Chremes iterrogat Syrū qd ad eā dicat reſpōſionē.Sy.
loquere optata.pōt dupliciter intelligi.vel loquere pro lo-
queris dicit̃,& eſt ſenſus:Dicis qd̓ tu vis,vel quæ tibi ſunt
cordi:vt dici ſæpe ſolet.vel loquere eſt imperatiuū:& tunc
eſt ſenſus:Dic ea q̄ ego opto,& accōmoda ſermones tuos
meis optatis.Chre.Atqui.i.certe,non eſt opus eā emere.ſ.
Sy.dicis q nō eſt opus?Chr.Hercle.i.per Herculē.vero.i.
certe nō eſt opus.& cōfirmauit id iuramēto.Sy.miror qd:
ideſt quare iſtud dicas ſup.Chr.iā.i.ſtatim.ſcies,q̄re iſtud
dicā.mane mane:quaſi ſiſte loqui & audi.ſed interrupit ſer
monem,q interea vidit vehementer fores ſuas crēpere.qd
eſt quod.i.ꝓpter qd̓.iam.i.nunc.fores crepuerunt.i.patue
runt:apertæ ſunt.grauiter.i.vehementer.a nobis.i.(qd̓
dicitur inepte)de penes nos.vel potius dixit:Quid eſt qd̓
fores a nobis:ideſt fores noſtræ grauiter crepuerunt.

IN illo:Eho quæſo vna accedēdi via eſt?neutri ASCē.
cōmētariorū aſſentio.Nā indignatus ſenex,q il
le ſuperbe ſatis dixerat:Nonne accedā ad illos:
hoc eſt:vis ne oīno me ſeclusum a cōſortio & ſo
dalitate amicorū.Cū ſtomacho reſpōdet:Eho
q̄ſo eſt ne vna.i.ſola via accedēdi ad amicos,qua tu accedis.
q.d.licet quidē accedere:ſed non iſtac via,immo honeſta.

QVid iſtud &c.Parato Syro,& bn̄ aīato ad deci- SER.
piendū,datur ei quędā opportunitas fallacię.ſ.
remotio Clit.a domo patris.Si eīn diutius Cli.
circa amicā verſari liceret,Incontinētia eius pa
ter fallaciā de amica deprehēderet.Eſt autē oc-
caſio inuenta,qua remoueat̃:qa pater eū cū illa ludētē inue
nerat:quā nō dubitabat amicā eſſe Cli.Acta res eſt.i.pater
perſenſit amicā eſſe nati.Illi.ſ.Cli.ſubagitare.i.latenter ſub
trahere.Vel.i.etiā heri.immo.i.incōtinēs factus eſt.i.perii.
moleſtus.Cli.Ita vt.i.q merui qd futurū eſſet.i.inter te & il
lū.ſ.ne Cli.iraſceretur.Aduertunt gra.i.accipiūt moleſte:
quia nō cenſuit grauiter accipienda eſſe.Eſſo q tibi credat:
tn̄ ꝓhibet digni.quia aliqua perſona autētica eſt,cuius ma-
ioritatē reuereor.Vtcūq;.i.poſt erit locus.Quid iſtic Cli.de
te narrat.q.d.quid de te audio?Ego ꝓcipio admodū magi-
ſtri vt ſis fructus &c.recte.i.ſane hoc dicit Ch.pergin hoc
de.ſ.iuuare eū in verbis.Quæſo eſt interiectionaliter poſi-
tū.Dii te eradicent:hoc dicēdo impingit.Sy.colaphū attu.
q.d.modo colaphizaſti me.At poſthac cōtineto manus,ne
me vlterius ferias.Cenſen vero Chr.quid iſte facit?Ideo cō
queritur de illo corā Ch.vt ſi aliquādo audiat pater de amo
re filii aliquid:rebellio iſtius ſit quædā excuſatio Sy.Quan
tum operis.i.virtutis.Atq; dicis curabo in futuro:atq; iam
in præſenti eſt opus,qd̓ tu.ſ.facis.hoc dicit ſubridendo,in-
nuens de quo velit loqui.Nā & ſtatim ſupponit.Ecce quidē
ideſt aliquid egiſti de illo conſilio,qd̓ egi tecū.ſ.de fallacia?
Dico egiſti:aut aliquid ſaltē repperiſti:an nondū &c.Dicā
verum:ſed ita dicam.vt.i.ſicut.aliud incidit ex alio:qa hoc
qd̓ inuenit,ita pēdet ex alio:qd̓ ſine illo non poteſt referri.
vult eū decipere hic:quare quærit quomodo poſſit ei dice-
re Anti.oppigneratam eſſe Bacc.qd̓ eſt pars fallaciæ:quia
hoc pacto vult argētum a ſene corradere.Incipit hic:Mere
trix eſt peſſima,& auara.i.nulli credēs etiā obolum ſine va
dimonio.hoc præmittit:vt melius credat eam oppignera-
tam:immo ſi ſcis.i.ſi ſcire vis hoc.i.q̄ ſit peſſima.Modo vi
de quod inceptat ſa.hoc dicit de illo:quod negabat eā dare
amico ſuo Cli.ſine pretio,vt dicet.hæc.i.Bacchis.illi.i.A-
nui.huic.i.Bacchidi relicta eſt.Arraboni.i.arræ:quia arra
bo arrabonis idem eſt quod arra.vel arra ſui boni.i.ſuę pe
cuniæ.Eaq; eſt modo apud vxorē.ſi ea deſcribitur cum co
gnita fuerit:non dicat nō eſſe illā,quæ oppignerata eſt:ita
non daret argētū.Clin.orat modo.poſtquā denūciauit ſe-
ni eam eſſe oppigneratā:quod prædicēdum erat:ne poſtq̄
agnita eſſet:diceret ſenex fictitium eſſe.Inuenit poſtea ali-
quā fallaciā,ineptā tamē:quā dicit ſe facturū Menede.Nō
enim curabat quā fallaciā diceret:ſed iueniſſe ſolūmodo ſe
ni illud de Bacchide perſuaderet.ſic lege literam.Cl.rogat
Bac.vt illā oppigeneratā ſibi ponet.ſed tamē quāuis ami-
cus ſit:qui poſtulat,poſcet poſt.i.vt det poſt illi.i.Bacchidi.
Mille nūmum.i.nūmorū.Illi eſt hic relatiuū:& quaſi vim re
ciproci habet.vel aliter quāuis ingratis poſtulet Clinia ab
illa:tamen poſcit Clinia patrē:ideſt promittit ſe poſcere pa
trem daturū ſibi mille nūmūm.non illi.i.ad opus meretricis:
& poſcet illa aliquid ab amico ſuo:vel poſcet Clinia patrem
ſuum.Quid non cogitas.ſ.te facere de iſta re.Lucrū:quia
carius poſſet reuendere.Optata loquere:ſm̄ hoc quod res
vtilis eſt,& optanda,& ſm̄ hoc quod homines ſolent cupe
re vtilia.Atqui non eſt opus:ideſt vult mihi.Iam ſcies:oc-
caſio quomodo ſeparentur.

CAL. Niſi me animus ſallit.: Hæc ſcæna Antiphonis recognitionem continet: ex qua inter virum & coniugem altercatio oritur: demum reconciliatio Simul Syri offertur alia ratio extorquendi argenti.

Inſcitia Inſciēs ⁋ Inſcitiam: inſcitia eſt ignorantia rerum. ⁋ Inſciens feci: venialis ſtatus. ⁋ Inſciens feci: prudens eſt, qui intelligentia ſua aliquid ſentit: ſciens, qui alicuius iudicio rem cognoſcit. Prudens per ſeſe: ſciens per alios. cuius contrariū inſciēs eſt, qui ignorat res. & imprudens, q non intellectum habet bonorum & malorum. ⁋ Imperium e. primus ponit peccatum quod cōtra edictum ſuum fecerit. ⁋ Sino: concedo: quia animus maternus plurimum veniæ meret.

Tetrametri, Septenarii, & Senarii mixti.

SOSTRATA. CHREMES. NVTRIX. SYRVS.
QVARTVS ACTVS.

Niſi me animus ſallit, hic profecto eſt annulus, quem ego ſuſpicor.
Is qui cum expoſita eſt gnata. Ch. quid uolt ſibi Syre hæc oratio? So.
Quid eſt? is ne tibi uī? Nu. dixi equidem ubi mihi oſtēdiſti ilico
Eum eſſe. So. at ut ſatis contemplata modo ſis mea nutrix. Nu. ſatis. So.
Abi iam nunc intro, atq; illa ſi iam lauerit mihi nuncia.
Hic ego uirum interea opperibor. Sy. te uolt, uideas quid uelit.
Neſcio qd triſtis eſt, non temere eſt, metuo quid ſiet. Ch. quid ſiet?
Nę iſta hercle magno iam conatu magnas nugas dixerit. So.
Ehem mi uir. Ch. ehem. mea uxor. So. te ipſum quæro. Ch. loquere quid uelis. S.
Primum hoc te oro, ne quid credas me aduerſum edictum tuū
Facere eſſe auſam. Chr. uin me iſtuc tibi (& ſi incredibile eſt) credere?
Credo. Sy. neſcio quid peccati portet hæc purgatio. So.
Meminiſtin me eſſe grauidam, & mihi maxumopere interminatum
Si puellam parerem nolle tolli? Ch. ſcio quid feceris.
Suſtuliſti. Sy. ſic eſt factum dña? ergo herus dāno auctus eſt. So.
Minime, ſed hic erat anus Corinthia haud impura, ei dedi
Exponendam. Ch. o Iuppiter tātam ineſſe animo inſcitiam? So.
Peri, quid ego feci? Ch. rogitas? So. ſi peccaui mi Chreme,
Inſciens feci. Ch. id equidem ego (etiam ſi tu neges) certo ſcio.
Te inſcientem, atq; imprudentem dicere, ac facere omnia.
Tot peccata in hac re oſtendis. nam iam primum ſi meum
Imperium exequi uoluiſſes, interemptam oportuit.
Non ſimulare mortem uerbis, re ipſa ſpem uitæ dare.
At id omitto, miſericordia, animus maternus, ſino.
Quam beneuero abs te proſpectum eſt, quid uoluiſti? cogita.
Nempe anui illi prodita abs te filia eſt pleniſſime,
Per te uel uti quæſtum faceret, uel uti ueniret palam.
Credo id cogitaſti, quid uis? ſatis eſt dum uiuat modo.
Quid cum illis agas? qui neq; ius, neq; bonum, atq; æquū ſciunt.
Melius, peius, proſit, obſit, nihil uident, niſi quod lubet? So.
Mi Chreme peccaui fateor, uincor, nunc te obſecro,
Quanto tuus eſt animus natu grauior, tanto ignoſcentior,
Vt meæ ſtultitiæ in iuſtitia tua ſit aliquid præſidii. Ch.
Scilicet equidem iſtuc factum ignoſcam, uerum Soſtrata
Male docet te mea facilitas multa, ſed iſtuc quicquid eſt?
Qua hoc occeptum eſt cauſa? loquere. So. ut ſtultæ & miſerę omnes ſumus
Religioſæ, cum exponendam do illi, de digito annulum
Detraho, & eum dico ut una cum puella exponeret
Si moreretur, ne expers partis eſſet de noſtris bonis. Ch.
Iſtuc recte conſeruaſti te, atq; illam. So. hic is eſt annulus. Ch.
Vnde habes? So. quam Bacchis ſecum adduxit adoleſcentulā. Sy. hem. Ch.
Quid ea narrat? So. ea lauatum dum it, ſeruandum mihi dedit
Annulum, non aduorti primo, ſed poſtquam aſpexi, ilico
Cognoui, ad te exilui. Ch. quid nunc ſuſpicare, aut inuenis
De illa? So. neſcio, niſi ut ex ipſa quæras unde hunc habuerit

Expo- nere ⁋ Expoſita: exponere eſt morti tradere & obiicere. ⁋ Quid v. Chr. ñ ſe loco mouerat. ⁋ Hęc

Oratio oratio: pauca verba veteres orationem quoq; dixerunt. ⁋ Dixi equidem: hęc ſic reſpondet, vt quæ nihil in hac dubii habeat. ⁋ At v. ſ. ſic dicimus in his rebus, de quibus dubitamus: & pcipue, quas iamdiu non

Cōtem plari Tēplū vidimus. ⁋ Contemplata: cōtemplari dictum eſt a templo: id eſt a loco, qui ab omni parte aſpici, vl ex quo omnis pars videri poteſt: quę antiqui templuz nominabant.

Multū Satis ⁋ Satis: multū infinitum eſt: ſatis vero finitum. ⁋ Te vult: ſignātius dictum, quam qrit: vt aſpectat. ⁋ Neſcio quid: deeſt ob, vl p peer. ⁋ Quid ſi, cum ſtomacho pronunciādum. ⁋ Hem mi v. a blandimento incipit. mi & vir plurimum blandimenti habent: & vir maritum ſignificat. viruz quoq; de animalibus poſſe dici Virgil. in Buc. oſtendit: Vir gregis ipſe caper. ⁋ Hem mi v. hæc repetitio a ſiſi indignātis eſt. ⁋ Primū te oro: a purgatione incipit: ne mulier contra edictum mariti feciſſe videatur.

Suſtule re ⁋ Suſtuliſti: educaſti. hoc in alia ſignificatione nonnūquā ponitur.

Tolle- re Iuue. Tollere: nutrire. Iuue. Tollere dulcem Cogitat hæredem. ⁋ Damno au. propter dotem, quæ datur. & recte dāno dixit: nam damnum

Dānū Malū rei eſt, malum vero hominis. Haud ipura cōmendatio pſonę: cui data exponēda: ne Chre. ab ea impudice filiam educatā ſuſpicet. impurus eſt aliquo vitio maculatus: & aliquando dicitur probus. ⁋ O Iupiter: terribilis exclamatio ſenis poſtquam audiuit filiā Anui datam exponēdam. ⁋ Ne eſſe: eclypſis ē, quæ dat̃ iratis, ſubauditur decet.

Prode- re Salluſt. Virgil. ⁋ Illi pro. ſignātiſſime prodita. Socii enim deſerere dicunt̃. Sall. Poſt defectionē ſociorū prodere parētes. Virg. Vnius ob iram Prodimur. Deſerere vero patroni. hinc milites patriæ deſertores dicuntur: q patriam deſerunt: quā defendere deberent. Virgil. Deſertorem Aſiæ. ⁋ Quid cum i. a. a. amatores deſignat, qui nihil penſi habent expertes iuris, & omnis æquitatis: ea ſola recta putant, quę illis libuerint. ⁋ Peccaui fateor: victa mariti argumentis crimē ſuuz fatetur. & quo magis mereatur veniā ſimplicitatis opiniones inire tentat. & hoc per deprecationem. ⁋ Ignoſcentior: in crimine ſic confeſſo vltimum remedium confugere ad iudicum miſericordiam. ⁋ Mea f. recte: quia cito vxori veniam dedit.

Facili- tas Clemē- tia Facilitas illius eſt, qui cito iram deponit. Clementia illius, qui nunquam iraſcitur. ⁋ Quaca. q̃ſi de magna re dixit. ⁋ Vt ſtul. & mi. o. ſu. vitupatio a ſexu, mulieres enim cōſueuerūt eſſe imperitiores viris: & multis ſuperſtitionibus detineri.

Reli- gioſi ⁋ Religioſæ: ſuperſtitioſæ. Religioſus etiam appellabatur is, qui nimia ſuperſtitioſa religione ſeſe alligauerat: vt hoc loco. ⁋ De n. b. & hæc erat ſuperſtitio. ⁋ Illud r. ironicos dictum. ⁋ Lauatum: ſm antiquos. nos dicimus lotum. Ouidi. Faſtorum. ii. Mane lauaturas ſ. p. a. ⁋ Exilui: oſtendit nimiam lætitiam de inuenta filia: ideo non dixit acceſſi.

⁋ Plus

CAL. ¶ Plus ſpei video: nolebat tā cito cognoſci filiā; ne occaſio præter peteret auferendi argentum. ¶ Plus ſpei: melius eſt: vt non ad Syrū referas, ſed ad Soſtratā. ¶ Mirū ni illa ſalua: non pōt credere periiſſe anū: qd̄ maxime vellet ob recognitionē Antiphilæ. ¶ Ego perii: quia recognita eſt antequā auferrem argentum. ¶ Si res non ſinit: nam prudentis eſt parere tempori.

Nihilominus ¶ Nihilominus: p non q̄ auctus diuitiis eſſet.

GVL. Niſi me ani. &c. Hæc ſcę. Antiphilæ recognitionem cōtinet: ex qua inter virū & coniugem altercatio oritur: demū reconciliatio. ſimul Syro offertur alia occaſio extorquēdi argētū. So. vxor eſt Chremetis alloquēs nutricē ſuā de agnoſcēdo annulo Antiphilę, cū quo fuerat expoſita. Niſi animus fallit me: pfecto hic eſt annulus. quem annulū ſuſpicor. i. opinor eſſe ſup. is annulus. qui cū. i. cū quo annulo. gnata. i. filia mea. expoſita eſt. i. morti obiecta. Nā exponere pueros ſignificat eos morti tradere. & obiicere: aut ſaltē periculo mortis eos obiicere: vt ſi poſſint viuant. vt cū ponit puer in fiſcella aliqua ſuper flumē, aut i nemoroſo aliquo loco deponit, victurus ſi poſſit. & ſic de cæteris id genus exponēdi rationibus. Chr. Chremes hoc audiēs, neq̄ tā aiaduerſus ab vxore alloquit ſeruū inquiēs: o Syre. quid hęc oro. i. hic ſermo vxoris. ſibi vult. i. ſignat. So. alloquit nutricē. qd eſt: oſtēdit ei. uel porrigit annulū dicēs: qd eſt: ne .i. verū. hic annulus videt tibi eſſe is, qui cū expoſita eſt Nutrix. eqdē dixi tibi ilico hūc annulū eſſe illū, q cū eſt expoſita. vbi. i. poſtquā. oſtēdiſti mihi. So. at vide mea nutrix. i. diligēter cōſidera eū. vt cōtēplata ſis. i. conſpexeris. ſatis. i. ſufficiēter. modo. i. nūc. i. (qd barbare dicitur) vt auiſaueris: ſatis aſpice bene eū. poteſt etiā intelligi: vide p caue, qd ſatis fuerit. modo cōtēplata ſum eū annulū: vt verius poſſit teſtificari. Nu. ſatis cōtēplata ſū. ſ. a tēplo dicit cōtēplor ris. Tēplū antiqui dicebāt locū, qui ab omni parte pōt aſpici: vel cuius ois pars videri pōt. So. iā. i. nūc abi intro. atq̄ nūcia. i. refer mihi. ſi illa Antiphila lauerit. i. (quod dicūt) balneauerit ſe iam. interea opperibor. i. expectabo hic. virum: Oppiri ideſt maritū. Sy. vxor ſup. vult te. i. te quærit: te petit: te expectat. vbi barbare dici ſolet: quærit p te. Videas qd velit. eſt triſtis neſcio qd. i. neſcio ppter qd. itelligit enim ob, aut Temere ppter. nō temere. i. nō incōſulte, nō incōſiderate: eſt triſtis. vel (vt alii volūt) ſine cā. metuo qd ſit. i. propter qd ſit triſtis. Chr. Metuis qd ſit ppter qd eſt triſtis? ne. i. certe. iſte p idignationē dicit. hercle dixerit. i. dicit: ɔiūctiuū p indicatiuo. magnas nugas. i. fabulas. vana & futilia cū magno conatu. vł metuo ſupple ne iſta dixerit. i. dicat mihi magnas &c. So. hem: interiectio applaudētis & blādientis. o mi vir. q. d. lętor aduētu tuo: vt tibi narrē q̄ acciderūt. Chre. hem mea vxor. hæc repetitio a ſimili indignātis eſt. So. q̄ro te ipſum: & hoc q̄ro pro te hoc. Chre. loquere. i. dic qd velis. So. primū. i. in primis oro te hoc. neq̄. i. vt non credas me eſſe auſam facere aliqd. aduerſum. i. ɔtra. edictū tuum. i. iuſſum, ſeu imperiū tuū. Chr. vis me credere tibi iſtud. i. q nihil fueris auſa aduerſum edictū meū. credo. i. in hoc morē gero tuæ volūtati. etſi. i. q̄uis. ſit incredibile te nihil eſſe auſam &c. Sy. hęc purgatio. i. hęc excuſatio portat neſcio qd pctī. So. meminiſti. i. recordaris. me eſſe grauidam. i. tenes memoria cū eſſem grauida. te maximopere. i. mirū imodū maxime. iterminatū eſſe mihi. i. minatū eſſe. nā interminari ſignāt minari, & q̄ſi minādo phibere. vt iterminat⁹ ſum ne faceres. i. phibui minas pponēdo. Meminiſti ergo te interminatū eē ſi parerē puellā. te nolle tolli. i. nolle vt nutriret, ſed exponeret. Chr. ſcio qd feceris? ſuſtuliſti. i. educaſti ɔtra iuſſum meū puellā. So. factū eſt ita. i. ſuſtuli. Sy. o dña

Si poteſt reperiri. Sy. interii, plus ſpei uideo q̄ uolo,
Nra eſt, ſi ita eſt. Ch. uiuit ne illa cui tu dederas? So. neſcio. Chr.
Quid renunciauit olim feciſſe? So. id quod iuſſeram. Ch.
Nomen mulieris cedo quod ſit, ut quæratur. So. Philtere. Sy.
Ipſa eſt, mirum ni illa ſalua eſt, & ego perii. Ch. Soſtrata
Sequere me intro hac. So. ut præter ſpem euenit, q̄ timui male.
Ne nunc animo ita eſſes duro, ut olim in tollenda Chreme. Ch.
NON LICET HOMINEM eſſe ſepe ita ut uolt, ſi res nō ſinit.
Nunc ita tempus eſt mihi, ut cupiam filiam, olim nihil minus.

ſi ſi: eſt factū, vt dicis. i. ſi ſuſtuliſti puellā. i. educaſti: attollo p educo, ſeu nutrio. ergo. i. itaq̄. herus. i. dñs meus. auct⁹ eſt dāno ppter dotē, quæ danda eſt. dicimus aūt Ego ſum auctus dāno: & dānū auctū eſt mihi pro eodem. vt dicimus augeo tibi diuitias: & augeo te diuitiis. & per paſſiuū: Tu augeris diuitiis: & diuitiæ augent tibi. So. minime. i. nō ſuſtuli puellā. ſed anus. i. vetula Corinthia. erat hic haud impura. i. non inhoneſta, neq̄ impudica. impurus enim dicit aliquo vitio maculat⁹. dedi. i. tradidi ei anui filiam meā exponēdam. i. mortis periculo: vel etiā ipſi morti obiiciendā. Chr. o Iupiter ne. i. verū, decet ſup. vel ē ne verū, vt interpretatur Laurē. tantā inſcitiā. i. ignorātiā eſſe in aio. q. d. putaretur ne tantā eſſe ignorāna in aliqua (vt aiūt) pſona. vt. ſ. pderet ſeipſam alteri in facinore, qd cælatiſſimū eſſe deberet. So. perii. i. perdita ſum: quid ego feci. Chr. at rogitas? So. o mi Chreme ſi peccaui. i. ſi erraui. feci id peccatū inſcitia. i. p imprudētiā. & nō cōſulto, aut dedita opera. Chr. quidem. i. certe. certo ſcio id quod ſequitur. ſ. te dicere, & facere oia, q̄ facis, aut dicis inſcientē: atq̄ imprudentem. i. per ignorantiam, & imprudētiam, ſeu ſtultitiā, & incōſiderationē. & ſi idest etiam ſi, vel q̄uis. tu neges: quaſi dicat etiā ſi negares: tu fateris: ſcio te dicere & facere oia per imprudētiā. Prudēs eſt, qui aliquid ſentit ſua intelligētia: ſciēs aūt dicitur, q alicuius iudicio rem cognoſcit, itaq̄ prudēs per ſe eſt, ſciens per alios. Contra imprudēs dicit, qui nō habet intellectū bonorū & malorū. Inſciēs aūt dicit, qui res ignorat, quas deberet cognoſcere. oſtēdis tot peccata. i. errata in hac re. nā iā primum ſi voluiſſes exequi. i. cōplere meū imperiū. oportuit interemptā eam puellā. i. oportuit interficī eam. non ponitur hic participiū pteriti tēporis p infinitiuo, vt aſſolet: puta interemptā pro interimi. id enim fit in duobus caſibus: actō & ablatiuo. nō oportuit linquā ſimulare mortē verbis. i. per verba. & dare ſpem vitæ. re ipſa. i. ipſo effectu: dando videlicet illi anui q poterat eā educare, neq̄ exponere. at. i. ſed. omitto id videlicet te debuiſſe exeq imperiū. Aius maternus miſericordia mouet. ſ. in fœtū. vel aius maternus eſt dignus miſericordis. i. meretur: vt ſui miſereamur: & venia plurimū dignus eſt. ſino. i. facile patior. illud nō valde ægre fero. q. ſ. nō expoſueris. Vero p ſed. q̄ bene: per ironiā. q. d. peſſime a te pſpectū eſt filiæ. i. prouidiſti filiæ, dādo eam lenę. proſpectū eſt: hic eſt imperſonale paſſiuæ vocis: qd aūt hʒ ablatiū mediāte a vel ab pſonę agētis: & poſt caſum ſui verbi. Eodē mō in Epiſtolis Cic. loquit. ait eni: Qd ſi meis tōnibus a te pſpectū eſſe intellexero: qd voluiſti facere de filia. q. d. voluiſti facere meretriculam. cogita i volūta mēte tua qd rūdeas. nēpe. i. certe. filia pdita eſt. i. decepta & data illi anui, & illi vetulæ. Feſtus dicit pdere eſſe dare & fallere. & bene hic capi pōt eo modo. interdū pdere ſignificat diſſerre, ſiue elongare: vt ita dicā. Virg. Prodimur, atq̄ Italis longe diſiungimur oris. Interdū ſignificat indicare qd deberet tegi: & per hoc fallere. vt pdidit me voce. i. indicauit: & (qd dicit inepte) incuſauit me. ppterea pditores dicuntur, q decipiūt indicādo qd cęlare deberēt. filia ergo abs te pdita eſt: q̄ſi cōmiſſa eſt illi anui, & p hoc decepta. veluti. i. tāq̄. planiſſima. i. oino vel clariſſime & manifeſtiſſime. faceret q̄ſtū. i. faceret lucrū turpiter corpe ſuo. & veluti vęniret. i. vēderet: a vęneo is. palā. i. publice plus offerēti. per te. i. p tuā pditionē. credo q ſup. cogitaſti id qd ſequit cū pdidiſti eam anui: ſit ſup. hæc filia mea. quiduis. i. qdlibet: ſiue faciat quæſtū corpi ſuo, ſiue ſerulat &c. ſatis. i. ſufficit, dūmodo viuat. qd cū ſit ita, dicit Chr. quid pōt tractari cū talibus imprudentibus. quid agas. i. quid agat aliqs: ſecūda pſona pro tertia: hoc eſt qd tractare, aut conferre, aut cōicare poſ

Tolle re

Proſpectum

ſit.atiquis cū illis.i.cum talibus vel viris vel mulieribus, q refert viros & mulieres:qa maſculinū præpōderat fœminiſio,qui neſciūt neq; ius.i.normā viuēdi,neq; bonū.i.honeſtū factu,neq; æquū.i.quod iuſtū eſt,& qui neſciūt inquam ſup.melius proſit,aut qd peius.i.magis. obſ.r.i.noceat nihil vident niſi id qđ lubet ꝓ libet.u pro i ponit aliqñ a poetis. So.o mi Chr.peccaui.i.erraui.fateor victa.ſ.tuis argumentis vincor.i.confutor:vt cognoſcā me peccaſſe, nunc obſecro te vt quāto tuus aius eſt grauior natu.i.peritior ꝓpter plures experiētias,q̃s potuiſti hr̄e plus q̄ ego,& bñ dicit grauior natu.nā maiores natu.i.ſeniores debēt eſſe grauiores.ſ.moderatiores & cōſtātiores:atq; prudentiores ob majorē experiētiā.pōt etiā hic capi grauior natu pro major natu.q.d.tuus aius potuit plura videre,q̄ meus:cū me natiuitate ꝓceſſeris.nā fere mariti ſunt natu grauiores ſeu maiores vxoribus ſuis.quāto ergo tuus aius eſt grauior natu.i.antiquior,tanto ſit ignoſcētior,i.prōptior ad ignoſcēdū & parcēdū.vt.i.ita.ꝙ tua iuſtitia ſit aliqd pręſidii.i.protectionis & auxilii meæ ſtultitiæ.i.meæ ſimplicitati.Chr. equidē.ſ.ambæ hæ particulæ capiunt affirmatiue ad maiorē cōprobationē:ignoſcā tibi iſtud factū.verum.i.ſed.o Soſtrata mea facilitas.i.benignitas,indulgētia multa,ſ.nimia & abūdās plus æquo,male docet te.i.male te inſtituit,nā ſi tibi eſſē paulo acerbior magis reb⁹ tuis agēdis ꝓſpiceres. poteſt etiā eſſe multa actūs pluralis ſic: mea facilitas male docet te multa.Facilis & clemēs ſic differūt.nā facilis eſt cuius ira cito ſoluit:clemēs aūt qui nunquā iraſcit.ſed q̄cquid iſtud eſt.i.q̄lecūq; fuerit factū iſtud de exponēda filia,loqre.i.dic.q̄ cā.i.q̄ occaſione.hoc.ſ.filiā eſſe inuētā acceptū ē.i.notū ē.So.vt.i.quēadmodū,oēs nos mulieres ſumus ſtulte.i.incōſideratę,miſerę.i.infelices.& religioſę.i.ſupſtitioſę.nā etiā apud antiquos (vt Gel.refert) religioſus dicebatur: q nimia ac ſupſtitioſa religione ſeſe alligauerat.cū.i.quo tēpore.do.i.trado illi anui filiā exponēdā.i.morti obiiciēdā. detraho.i.abduco annulū de digito meo:& dico vetulæ vt exponeret.i.eiiceret eū annulū vna cū puella.ne.i.vt.ſi nō moreret filia.nō eſſet expers.i.exors ſine pr̄e: aut forte de bonis nr̄is.Chr.iſtud feciſti ſup.recte:per ironiā dicit cōſeruaſti te:atq; illam.i.illo annulo tradito cōſeruaſti te:ne faceres cōtra religionē:& cōſeruaſti illā ne moreret. So.hic eſt is annulus.oſtēdit ei annulū quē dederat.Chr.vñ habes illū annulū.i.a quo recupaſti.So.habeo ſup.ex adoleſcētula: quā Bacchis adduxit ſecū.*Sy*. Syrus timet ne ſibi ꝑripiat auferēdi argēti occaſio agnitiōe filię.itaq; ingemit. Hem: dolētis eſt.Ch.qd ea Soſtrata narrat?So.ea Antiphila adoleſcentula dū it lauatū antique pro lotū.Ouid.Sacra lauaturas m.p.a.dedit mihi.i.tradidit:cōmiſit mihi annulū ſeruādū.i.vt eū ſeruarē.Primo.i.in principio.nō aduerti aiū.i.nō aiaduerti:neq; cōſideraui illū annulū,ſed poſtq̄ aſpexi.ilico.i.ſtatī cognoui.exiliui vel exilui.i.celeriter gaudēs, ſeu exultās exiui ad te.Chre.qd nūc ſuſpicaris.i.cōiicis: aut inuenis de illa adoleſcētula.So.neſcio niſi vt.ſ.ꝙ q̄ras ex ipſa,ex ꝑ a[…] vt ſæpe.i.q̄ras ab ipſa adoleſcētula vñ habuerit hunc a[…]lū.ſi pōt reppiri vñ.ſ.habuerit.*Sy*. Perii,video plus ſpe[…] q̄ volo de agnitiōe filię.ſi ita eſt:quēadmodū ꝓponit a Soſtrata de ea.ē nr̄a.i.filia heri:& heræ:ſeu de nr̄a familia.Chre.ne.i.verū illa anus:cui dederas eā viuit. So. neſcio an viuat.Chr. Quid illa vetula renūciauit.i.retulit tibi feciſſe oli.i.quōdā.cū ei dederas An.ſ.expoſuiſſe ſe diceret vti erat iuſſa.So.Renūciauit inq̄ ſe feciſſe id qđ iuſſerā.ſ.ſe expoſuiſſe filiā.Chr.Cedo.i.dic.qđ ſit nomē mulieris.i.anus.vt q̄rat.i.petat a vicinis:& noſcētib⁹.So.nomē ei Philtere:vel i ntō vel in dtō.Nā dicere poſſum:ē mihi nomē Guido & Guidoni,lrē & Guidonis.vt plerūq; legi.ſed ſæpius ꝑ noiatiuū loq̄mur:aut per datiuū:& quidē elegantius.*Sy*.ipa eſt anus.ſ.quā dicit,& q̄ Antiphila abducta eſt: qđ nouerat *Syrus*.nā iuerat ad q̄rēdas puellas domū eius. mirū eſt ſup.ni.i.niſi illa anus eſt ſalua.i.incolumis: ac non mortua:& ego *Syrus* perii:qm̄ auferēdę pecunię eſt mihi ꝑreptus locus.Ch.o.Soſtrata ſequere me intro.i.in domū. hac.i.ꝑ hāc viā.So.vt.i.q̄liter:vel quātū,euenit.i.accidit. præter ſpē.i.ex inſperato.vt.ſ.tu eſſeceteris ita placatus.q̄.i.q̄tū.male.i.miſere:ſeu valde timui.ne.i.vt.& vt.i.ꝙ eēs nūc aīo ita duro.i.ꝙ habere s nūc aium ita durū:inexorabilē.vt.i.ſicut.olim fuiſti in filia tollenda.i.exponenda.& tollenda de medio vel nutriēda:qm̄ eam nolebas nutrire.Ch. ſæpe nō licet hominē eſſe ita vt vult.ſi res.i.ſubſtātia:facultas nō ſinit:ideſt nō patit paupertie premente. nunc tēpus eſt mihi ita,vt cupiā.i.vt optē hr̄e filiā:qm̄ auctus ſū diuitiis.ſed olim.i.cū iuſſi exponēdā nihil minus erat mihi ſup. q̄ vt cuperē filiā paupie ꝑmēte:rebuſq; nō ſinētib⁹.neq; video cur ſit capiēdū nihilomin⁹ ꝓ nō:vt putat Calphurni⁹.

AD finē ſcęnę:Ipſa ē:miru ni illa ſalua eſt &c. Cōmētarius vterq; inq̄t:mire ni illa anus eſt ſalua. Ego vero nō de anu ſed de filia intelligo, vt ſit expoſitio:Mirū ē ni illa.i.filia ſit ſalua:& ego perierim.'Ratio autem q̄re de anu intellectum nolo eſt:ꝙ Syrus eā mortuā ſciuerat.Vñ ſupra dixit:Anus q̄ eſt dicta mater,& nō fuit,ea obiit mortē.Et paulopoſt:Oſtendimus mediocriter veſtitā veſte lugubri eius anus cā,vt opinor,q̄ erat mortua &c.Nō ergo iā dubitat an illa ſalua ſit:ſed de Antiphila loquit.Illud quoq; admonitos veli adoleſcentes ſæpe in expoſitione ꝓnominū ſublatū eſſe breuitatis gr̄a verbū expoſitiuū.i.vel ſimile quoduis.Nā (vt Ser. grāmaticus docte diſſerit) ꝓnomina nō cū nominibus (niſi emphaticos) ſed ꝓ ipſis nominibus ponunt.quocirca voluit illud primo Aenei.Illi natæ:ſic intelligi:vt illi ſit ꝓnomen:immo aduerbiū:qa illi natæ nō recte diceret. Tāētſi igitur inueneritis eiuſmodi expoſitiōes:illa anus:ipſe Chærea &c.non tamen ſic loquendum continuo cenſebitis.

NIſi.Incipit q̄rtus actus de cognitione filiæ:& auri extorſiōe,& in primis agetur de cognitione filiæ:poſtea quomō aurū extorqueat a ſene; vna pars tēdit ad Menedemū,qui principalem locum obtinet in comœdia.Alia ad Clit.qui eſt ſecundaria pars comœdiæ. Inducitur mater Soſtrata loquens cum nutrice:q̄ ſunt congruæ pſonæ in hac cognitione,& *Sy*.cum Chreme.Aū quē fiat nunciū cognitiōis. Nota ꝙ Chremes hāc natā iuſſerat necari:ſed mater fecit eam nutriri.Cū aūt Bacchis veniſſet ne dinoſceret amica Clitiæ ſed Cliniæ:cōmiſſa eſt Antiphila Soſtratæ:q̄ dū lauaretur cōmiſit annulū Soſtratæ:quē intuēs illa:& recognoſcēs ſic loquit cū nutrice. Exponi vocat ꝙ data eſt ad nutriendum cuidā anui:tñ q̄ſi proiecta a ſe:& q̄ſi non multū curioſa qd mō faceret:& dicit exponi:q̄ſi extra manū poni. At vide vt ſatis &c.videas qd ſcies. Syrus adiuuat partes Soſtratę:qa volebat ne cognitio ꝑteriret.Dicit ergo neſcio qd tibi.q.d. credēdū eſt.non enim vile eſt:ꝙ triſtis eſt.Ne.i.certe. Prio ꝑmittit excuſationē qđ nō falſa erat:ſed ſolūmō pacare virū intēdebat.ergo herus d.a.eſt:qa oportebit multa expendere q̄rendo ei maritū:hoc dicit Syrus q̄ſi aduerſando Soſtratæ:& ponēdo tñ Chremetē in via redimēdi.Si eni inuenieť filia:redimere oportebit:cū de q̄rēdo illi maritū nō ſit dubiū:vt ipſe Syrus nūc dicit.ergo herus &c.Minime Soſtrata rñdet ſm hoc qđ Syri verba intellexerat:putabat eū Syrū dixiſſe hoc de nutritura:ꝙ nutriēdo multa diſpendiſſet:& ideo dicit minime adauctus eſt in nutriendo.O Iuppiter.timebat enim ꝙ anus illa meretricē eā feciſſet.Nō ſolū peccaſti:ſed etiā rogitas qd peccaſti.Eſt enim ipudētia cū qs peccat & peccaſſe ſe diſſimulat:qñ qs feciſſet. Id equidē ad hæc Chr.verba:quia dixerat ꝙ iſciēs feciſſet,rñdet:Tu vere inſciēs es:& ſtolida. At id omitto,fuit enim miſericordia:fuit aius m.Et iō ſino:ſed ꝑter hoc vide q̄ bñ abs te ꝓſp. eſt hoc qđ vo.ſ.nutrire filiā cognitā mō.hæc.ſ.ꝙ eā tradidiſti tali:q̄ vænalē eā fecit.ita planiſſime a te ꝓdita eſt:veluti faceret q̄ſtū ꝑ te.i.iuſſu tuo:& veluti veniret palā:vt fieret vænalis.Sed credo id cogitaſti fortaſſe:qđ dicā ſatis eſt mihi quod vis tātūmodo viuat:& etiā aliud cogitaſti fortaſſe:ꝙ ſi aliqs eā corrūperet:poſtea cognitā ciuē lege coact⁹ eam duceret: ſed hæc cogitatio ſtulta fuit: quia ſi leccator aliquis corrupiſſet: leccatorem quis cogere poſſet: cum ſine lege,& ratione viuant leccatores. Et hoc eſt quod cū illis leccatoribus

(Marginal notes: Ius bonū & æquum — Facilis & clemens — ASCE. — SER.)

his leccatoribus agas.i.agendo proficies:qui neq; &c. Quāto grauior eſt:tanto fit ignoſcentior. Stulte, religioſe: ſtulte ponitur aduerbialiter. Conſeruaſti te.i.pietatem matria non deſeruiſti & illam:quia cum annulo inuenit: ne perire illam ſineret annulus effecit. Quid ea nar. de illo annulo. Si pa. repe. ab ea.i.ſcari. Perii plus ſpei v.q̃.v. quia ea quidem inueniri volebat:ſed nō tam cito. Quoniā modo timet q;.i. poſtquā ita inuenta eſt:& ita totum manifeſtū eſt. De Clinia ſtatim eam quærat:& detegat conſiliū de Bacc. putabat enim hoc pri⁹ efficere:vt Menedemus eam emeret, quaſi ad opus Clit. Tamen reuelato ei conſilio đ Clit. & poſtea paulatim ea cognita:redderetur ſuū Menedemo: qđ dediſſet Bac. de emptione: quod conſiliū i parte poſtea ſumpſit. Et ego pu. quia tam cito inuenta. eſſe noſtra: ideſt filia domini mei. vt:ideſt qualiter. præter ſpem euenit. ſi res non ſinit, non licet hominem eſſe vt vult. ego:quaſi dicat voluiſſem quidem nutriri quondam filiam:ſed res mea non patiebatur.

Octonarii Iambici.
SYRVS.

NIſi me animus fallit haud multum a me aberit infortunium.
Ita hac re in anguſtum oppido nunc coguntur copiæ meæ,
Niſi aliquid uideo ne eſſe amicam hanc gnati reſciſcat ſenex.
Nam quod ſperem de argento, aut poſſe poſtulem me fallere,
Nihil eſt, triumpho, ſi licet me latere tecto, abſcedere.
Crucior bolum tantum mihi ereptum tam ſubito e faucibus.
Quid agā? aut quid cōminiſcar? ratio de integro ineūdaſt mihi.
NIHIL TAM difficile, quin quærendo inueſtigari poſſiet.
Quid ſi hoc ſic incipiā nunc? nihil eſt, quid ſi ſic? tantūdē egero,
At ſic opinor, nō poteſt, immo optume, euge optumam habeo.
Retraham hercle opinor ad me illud idem fugitiuum argentum tamen.

CAL. NIſi m.a.f. Recognita Antiphila Syrus āxius nouū q̄rit ɔſiliū de extorquēda pecunia:& bn̄ liberātē de re aliq̄ exprimit. Eſt eni dialogiſmus acuti igenii i multa cogitatiōe verſantis. Copiæ meę:trāſlatio ſumpta ab īperatore:q iā pene fuſus ab hoſtibus ſe i aliquē tutiſſimū locū recepit. Copiæ: numero multitudinis. & [illegible] de exercitu dicunt. Sallu. Ex oī copia Catilinę. Virgil. Et q̄ ſit me circū copia luſtro. Triūpho ſ.m.l. verba ꝓprie ſeruoꝝ, quoties vidēt ſe qđ inceperāt ꝑpetrare nō poſſe. & ironicos legēdū. Bolum: trāſlatio ab aīalibus, q̄bus auferſ p̄da. Bolus apud Græcos ſi p o ſcribiſ, ſignat iactū retis. ſi p ω glebā terræ, vel fruſtū cuiuſq; rei. Cōminiſcar:fingā. ide comētū dr̄. Alibi: Atq; illis comentū placet. Nihil tā dif.. ſnia gn̄alis ſine certo auctore:q̄ ſeruis etiā cōuenit. Quid ſi ſic:qui aliqd incepturi ſunt multa proponere ſolēt:& affirmare & refellere qđ ſit faciēdū:vel relinquēdū. Tātūdē egero:hæc cōſultatio fit a Syro per ratiocinationē. Sic opi. bn̄ opinor. nā quæ opinamur putamus:q̄ putamus icerta ſunt. Euge: vox lætātis eius, q optimū inuenerit cōſiliū. Fugitiuū ar. facete & ilocaliter ſeruili more de argento, tanq̄ de hoie dixit.

Quæ putamus

GVI. NIſi me &c. Agnita filia Syrus nouū init cōſiliū de extorquēda pecunia. & hic de re aliqua q̄ſi deliberās rite exprimiſ. Sy. Syrus ſolus apud ſe ad hæc loquiſ: niſi aius fallit me. qui.ſ. præſagit mihi aliqd mali. infortuniū.i. infelix ſucceſſus: ſeu malus caſus: mala fortuna. haud.i.nō. multū aberit.i. lōge erit a me. ita.i.adeo. meæ copiæ.i. meæ legiones: meus exercitus:& ad ꝓpoſitū mei conat⁹. cogimur.i. cōpellimur nūc:cōſtringimur nūc. oppido:ideſt valde. in anguſtū.i. locū arctiſſimū. q.d. meus exercitus iā pene fuſus eſt. nā coactus eſt & īpulſus in anguſtias vbi cōtereſ facile: hoc ē mei conatus adeo repreſſi ſunt hac re.i. hac agnitione puellæ: vt facile poſſint cōtundi, atq; cōteri. q̄ eſt trāſlatio ſumpta a re militari. alii codices habēt: Ita meæ copiæ coguntſ.i. cōſtringuntſ in anguſto oppido.i. i aliqua munitiōe i quā me recipere neceſſe fuit. haud multū ergo aberit a me infortuniū. niſi ꝓuideo aliqd.i. niſi excogito aliquā technā. ne.i.vt non. ſenex Ch. nō reſciſcat.i. cognoſcat hanc Bacchidē eſſe amicā gnati Clit. nam nihil eſt q.i. propter quod ſperem: ideſt ſpem habeā, de argento extorquēdo.ſ. aut nihil eſt inquam propter quod poſtulem me poſſe fallere herum: ſcilicet Chremetem. Scilicet: per ironiam lege. quod dici ſolet: Deus ſciat. & triumpho: ideſt glorior: lætor more illius, qui triumphauit. me latere.i. deliteſcere. neq; audere emergere in lucem in conſpectu Clit. & triumpho inquam: ideſt me abſcedere tecto.i. relinquere tectum: vbi ſit filius quem meis pollicitis decepi. crucior: ideſt dolore affligor. tm̄ bolum.i. tātum morſum: ideſt tantam opportunitatem. eſſe ereptum: ſubductum: ſubtractū mihi. de faucibus: ideſt de gutture: vel ore: ac buccis. tam ſubito.i. tam repente. eſt autem hæc trāſlatio ſumpta ab animalibus: quibus eripiſ præda. quid agam: aut quid comminiſcar.i. fingam: excogitabo. Inde cōmentum: ideſt figmētū. ratio eſt mihi ineunda.i. inueniēdus eſt mihi modus. de integro.i. denuo. nam iam iniuerat vnā rōnē.i. excogitauerat vnum modū habendæ pecuniæ: quæ via tibi nō proceſſit. aliā inire.i. excogitare neceſſe fuit. deinde ſequiſ ſententia exornatio: ſiue color rhetoricus. nihil eſt tā difficile. qn.i. quod nō. poſſit inueſtigari.i. inueniri q̄rēdo. nā inueſtigare ſignat q̄rendo inuenire: vt ꝓbat Laurē. Nunc Syrus incipit deliberare:& idētidē ꝓponit:& ꝓpoſita refellit. tādē inuēta bona rōne erūpit in lętitiā. Quid erit ſup. ſi incipiā nūc hoc qđ.ſ. cogitabat tunc ſic.i. hoc pacto. deinde ſibi nō placere reſpōdet, nihil eſt.i. tale figmentū nullius eſt momenti. Quid erit inquā ſi ſic incipiā inquā, deinde cōfutat illud. egero tātūdē.i. tm̄ proficiā in hoc faciēdo q̄tum in alio præcedenti iā cōfutato. at.i.ſed. ſi iquā incipiā ſic quid erit? opinor.i. vt mea fert opinio. nō poteſt fieri ſic.ſ. vt tunc cogitabat. deinde illa rōne aliquādiu perſpecta cognouit eā eſſe bonā: & tunc ſe corrigit. immo.i.ſed. optime pōt fieri inq̄ hoc. euge: vox lætātis eſt eius: qui bonū inuenerit ɔſiliū. habeo.i. ſcio optimā rationē.ſ. extorquēdæ pecuniæ. hercle tm̄.i. q̄uis obſtructa ſit mihi altera via & occluſa. tm̄ hac via, vt opinor, retraham.i. reuocabo: reducā ad me illud idē argentū fugitiuū: q̄ me tantopere fugit: vt id aſſequi non poſſim. & de argēto iocularitet:& ſeruili more tanq̄ de homine dicit.

Latere

ASCĒ. ILlud: Nam q̄ de argento &c. ſic quidam interpretatus eſt: nec inepte meo quidem iudicio. Nā nihil eſt, quod ſperem me poſſe fallere herum: immo adhuc redactus ſum: vt triūphi loco habeam malum fugiſſe. ideoq; ait: Triumpho ſi licet me latere tecto, & abſcedere impunem. Si tamen textus habet non ſi licet, ſed ſcilicet, ironia eſt.

SER. NIſi. Facta cognitione filiæ trāſit ad aliā partem actionis iſtius.ſ. ad ſolutionē argēti. Ad hoc vſ Syrus cōueniēs pſona, q amiſſo priori conſilio cogaſ nouū inuenire cōſiliū ad extorquendum argentū. Et vn̄ cogaſ p̄mittit.ſ. ex timore: quia eſt ſibi cauēdū ne ſenex perſentiſcat fallaciā de filio. & ideo aliud cōſiliū fuit reperiēdū ad priorē fallaciā obtegēdam. & ad hoc perficiendum de argento: q̄ inceperat. ꝓpterea ita ſolus deliberat apud ſe. Niſi &c. Ita meæ copiæ: quas de ſene decipiēdo habebā. coguntſ i oppido.i. valde anguſtū. q.d. Cum mihi eſſet copia fallendi ſenem per inuentionē filiæ: & mō anguſtia tp̄is me coarctat: quia nō habeo tēpus ad explicandū quod cogitaueram. Cum tam cito ſit recognita filia ſenis. & q̄a nō poſſum efficere, qđ intēderā propter

breuitatē tpla:infortuniū iminet mihi niſi &c. Quia tota ſallacia mea cōperief niſi videro &c. & nō dico mō de argē to inueniēdo, Sed de hoc tm̄.ſ.ne eā eſſe am.&c. Nā nihil ē ꝙ de argēto ſperē:aut ꝙ poſtulē me poſſe fallere ſenē. Et iō triūphi &c. Crucior:iterū mutat volūtatē more cogitātis: & dico nihil eſt de argēto ꝙ ſperē. Sed per Deū crucior: & doleo t.m.e.a.ſau. Bolus eſt ꝙ vno morſu canis capere pōt: vel hō. Metaphorice dictū eſt iueſtigari.i.reperiri poſſit. Quod ſi hoc eſt. Cū diuerſa ſumat conſilia viciſſim eligit & repudiat. Tñ q̄uis ſugi. hoc erat cōſiliū ꝙ viderat: ꝙ oraret Clit. vt Bacchidē duceret ad domū patris: & ita cçlaref Chremeti eſſe amicam Clitiphonis. Sicꝙ facile educeret argentū per ſimulatam oppignerationē quam cœperat.

GAL.

Nvlla m.r.p. Nimia Cliniæ lætitia exprimit ꝺ recognita Antiphila: qua ꝓpeditus vix pōt adduci a Syro: vt Clitiphoni ſuccurrat. Ægritudinē aſ. tale & illud: Deoꝝ vitā adepti ſumus. Dedo me pa. plus dedere hoc loco q̄ obſeq. dedere ſe vult pri: quēadmodū in hoſtium ptārē hoſtes ſe dedūt. in Andria: Tibi pr̄ me dedo: q̄ ſi q velle cōtraria. & deditio i hoſte fieri ſolet. Frugalior.i.tēperatior. O mi Sy. a blādimēto incipit: vt faciunt q quicq̄ ſperatū conſecuti ſunt. Quidni: quidni ſi audierim. Meapte: cum ablatiuo, parelcon additum vt noſtrapte, Caro tamē poſuit mihipte ꝓ mihiipſe. Dignam q. h. amica & ſi impudica eſt: dummodo amatori placeat ab eo cōmēdat amore eum impellēte. Da te: duæ ptes orationis. Cicero: Da te hoi. Dare ē qd̕ reperas: dedere ē ad perpetuū. Damus & amicis: dedimus tm̄ hoſtibus. Nā amici iuſta & honeſta petitioi ſuccurrēdū eſt homini nequid illi incōmodi accidat. Amici: melius, q̄ ſi dixiſſet Clitiphōis. & amicus ai ē. Amator vero corporis. & amator eſt ad tempus: amicus qui perpetuo amat. Ne quid de amica: apoſiopeſis. O Iupiter: exclamatio terribilis pene ex nimio gaudio deſipientis. Nubet mihi: hinc omnis lætitia dependet. Interloquere: hoc loco inter non auget: quemadmodum in verbo intercipit: interbibit. eſt autē interloqui impedire: & interpellare loquentem. Fer me: ideſt tolera. tolerandus eſt, qui ex amore deſipit: quia amor & odium, vt teſtatur Aulus Gellius, duæ ſunt ferociſſimæ affectiones. Hercle vero: vero vt plurimum ironiæ conuenit. Virgil. Egregiaꝫ vero laudem, & ſpolia ampla refertis. Sane & vero: & pronunciandi adiumenta & in verbis negationem habent: licet confeſſionem afferre credantur. Hoc nō ages: ideſt audies, i Andria: Hocine agis. Inquaꝫ: verbum hoc vim interdum maximaꝫ habet ad adhortationem. Et videndum eſt: & vide: magna aggreſſuris dicitur. & inquam vtimur nonnunquam in repetitione ſupradictorum. Noſter: cum ſtomacho. Si abduxeris: recte abduxeris. Nam abducitur proprie qd̕ alienū. Quo ore: ſic dicimus quando aliquid pudendum cōmittimus. Appellabo: ſi dixero Bacchidē. Quinimmo: cautus ſeruus ea admonet, quç non erunt aduerſa nuptiis. Bonam atꝙ iuſtam: ironicos legendum. Vt cælet ſenem veſtrum: dicimus enim cælo tibi hanc rem: & cælo te hac re. cælo te de hac re intelligendū: cçlet ſenem de Bacchi. Prodis: prodere proprie ad parentes refertur. ſed nonnunquam ad eum, cui res alterius demandata eſt, & cuius conſilio alter regitur. alii legunt: Perdis huic conſilio. Palmā do: tranſlatio a victoribus, quib⁹ dabaf palma. cōtrarium eſt huic illud: Do manus. Meam eſſe credet: neceſſario ſi Chre. Bacch. gnati amicam non crediderit, Cliniæ eſſe crediderit. Committet: bene de filia committet dixit: quia proprie magna committimus: & ea ſm Donatum

Frugalior

Dare

Amator

Fer

Vero

Virgil.

Celo tibi hanc rem

Prodere

Tetrametri Trochaici, & Iambici, & ex his Catalectici, quidam Trimetri, ſeu Septenarii.

CLINIA. SYRVS.

Nvlla mihi res poſt hac poteſt iam interuenire tanta
Quæ mihi ægritudinem afferat, tanta hæc lætitia
 oborta eſt.
Dedo patri me nunc, iam ut frugalior ſim q̄ uolt. Sy.
Nihil me feſellit, cognita eſt quantum audio huius uerba.
Iſtuc tibi ex ſententia tua obtigiſſe lætor. Clin.
O mi Syre audiſtin obſecro? Sy. quid ni? qui uſꝙ una affue-
 rim. Clin.
Cui æque audiſti commodius quidquā eueniſſe? Sy. nulli. Clin.
Atꝙ ita me Di ament, ut ego nunc non tam meapte cauſa
Lætor, q̄ illius, quam ego ſcio eſſe honore quo uis dignam. Sy.
Ita credo, ſed nunc Clinia age, da te mihi uiciſſim,
Nam amici quoꝙ res eſt uidenda in tuto ut collocetur,
Ne quid de amica nunc ſenex. Clin. o Iuppiter. Sy. quieſce. Clin.
Antiphila mea nubet mihi. Sy. ſicine mihi interloquere? Clin.
Quid faciam Syre mi? gaudeo, fer me. S. fero hercle uero. Clin.
Deorum uitam adepti ſumus. Sy. fruſtra operam opinor hanc
 ſumo. Clin.
Loquere, audio. Sy. at iam hoc non ages. Clin. agam. Sy. uiden-
 dum eſt inquam,
Amici quoꝙ res Clinia tui in tuto ut collocetur,
Nam ſi nunc a nobis abis, & Bacchidem hic relinquis,
Noſter reſciſcet ilico eſſe amicam hanc Clitiphonis.
Si abduxeris cælabitur itidem, ut cælata adhuc eſt. Cli.
At enim iſtoc nihil eſt magis Syre meis nuptiis aduorſum.
Nā quo ore appellabo patrē? tenes qd dicam? Sy. quid ni. Clin.
Quid dicam? quam cauſam afferam? Sy. quin nolo mentiare,
Aperte ita ut res ſeſe habet narrato. Clin. quid ais? Sy. iubeo
Illam te amare, & uelle uxorem hanc eſſe Clitiphonis. Clin.
Bonam atꝙ iuſtam rem oppido imperas, & factu facilem.
Et ſcilicet iam me hoc uoles patrem exorare, ut cælet
Senem uoſtrum. Syr. immo ut recta uia rem narret ordine.
 Cli. hem,
Satin ſanus es, & ſobrius? tu quidem illum prodis plane.
Nam qui ille poterit eſſe in tuto, dic mihi? Sy.
Huic equidem conſilio palmam do, hic me magnifice effero,
Qui uim tantam in me, & poteſtatem habeam tantæ aſtutiæ
Vera dicendo, ut eos ambos fallam, ut cum narret ſenex
Veſter noſtro, iſtam eſſe amicam Gnati, non credat tamē. Clin.
At enim ſpem iſtoc pacto rurſum nuptiarum omnem eripis.
Nam dum amicam hanc meam eſſe credet, nō committet filiā.
Tu fortaſſe quid me fiat paruipendis, dum illi conſulas. Sy.
Quid? malum me tandem cenſes uelle id adſimularier?
Vnus eſt dies, dum argentum eripio, pax, nihil amplius. Clin.
Tantum ſat habes? quid tum quæſo ſi hoc pater reſciuerit? Sy.
Quid ſi redeo ad illos qui aiunt, QVID ſi nunc cælum
 ruat. Clin.
Metuo quid agam. Sy. metuis? quaſi non ea poteſtas ſit tua.
Quo uelis in tempore ut te exoluas, rem facias palam. Clin.
Age, age, traducatur Bacchis. Sy. optume ipſa exit foras.

Donatum:quæ ſalutem in dubio habent.¶ Quid malum:
malum interiectio eſt iraſcentis.¶ Me ætatem: poſuit pro
diu.alibi: Iamdudum ætatem lites factæ inter eos.¶ Vnus
eſt dies:aſſignat tempus pro ratione. non vult Chreme-
Pax ad tem diu credere Bacchidem Cliniæ eſſe amicam.¶ Pax:ad
uerbiũ uerbium comicum:& ſignificat tantum.¶ Si nunc cælum
ruat:verbum vſitatum in eos:qui ſubtimidi in re peragen
da ſemp dicere ſolẽt:Quid ſi hoc vel illud accideret.¶ Age
age:vox conſentientis: & qui victus eſt rationibus callidi
ſerui.¶ Optime exit:paraſceue eſt alterius ſcænæ.

GVI. NVlla mihi &c. Hic eni nimia Cliniæ lætitia ex-
primit recognita Antiphila:qua lætitia percul
ſus vix põt adduci a Syro:vt Clitiphoni ſuccur
rat. Cli. iã nulla tãta res põt interuenire mihi.i.
accidere:&,ꝙ dr̃, ſubuenire:licet nõ proprie in
eo ſignificatu.poſthac.i.poſt hoc tpᷤ:q̃ afferat mihi ægri-
tudinẽ.i.animi moleſtiã.tãta.i.adeo magna.hæc lętitia eſt
oborta.i.enata mihi vel erupit.nũc dedo me pr̃i.i.cõuerto
me,vel trado me totũ in patris poteſtatẽ hoſtiũ more:q de
victoria deſperãtes ſe in hoſtiũ poteſtate dedũt.vt.i.ita.ꝙ
Fruga- iã ſim frugalior.i.tẽperatior:modeſtior.q̃ vult.q.d. officio
lior meo & mea frugalitate eius volũtatẽ vincam.Sy.nihil ſeſel
lit:ideo bene dicebã:& vere:vel nõ erraui:cũ ita eſſe iudica
ui.nã hæc res non me fallit:quã nõ ignoro:ſeu quæ me nõ
latet:nõ p̃terit:nõ fugit.q̃tũ audio.i.intelligo.verba huius
Cliniæ. Antiphila agnita eſt.i.recognita a parentibus: hoc
adit apud ſe dixit:deinde cõuertit ſermonẽ ad Cliniã & inqt.
lætor iſtud obtigiſſe.i.cõtigiſſe:eueniſſe:ſucceſſiſſe tibi. ex
tua ſentẽtia.i.vt volebas.vbi dici inepte ſolet ad tuũ gratũ:
ad tuum placitũ.Cli.o mi Syre obſecro audiſti ne rem to-
tam:vt facta eſt de agnitione filiæ.Sy.quid ni.i.cur nõ au-
dierim:qui affuerim.vſq.i.aſſidue. vna.i.ſimul cũ parẽti-
bus.Cli.cui homini audiſti quicq̃ cõmodi.æq. ita eueniſ-
ſe:vt ſup.mihi.Sy.nulli audiui quicq̃ cõmodi eueniſſe.Cli.
atq ita me Dii amẽt:affirmãdi ſeu iurandi eſt hic modus ſa
tis comicis familiaris:hoc eſt Dii ament me ita:vt ego nũc
Mea- lætor:non tam meapte.i.mea ipſius, ſeu meamet cauſa.in
pte & uenit & meapte & meopte:ſuapte & ſuopte:tuapte & tuo-
meo- pte:noſtrapte & noſtropte:veſtrapte & veſtropte in tribus
pte cuꝫ generibus ſed dumtaxat in caſu ablatiuo.licet Cato poſuit
ſimilib⁹ mihipte pro mihiipſi. vt ego lætor nõ tam meapte cauſa:
Cato q̃ cauſa inquam illius.ſ. Antiphilæ.quam Antiphilam ſcio
eſſe dignam.quouis.i.quolibet honore.i.meruiſſe quemli-
bet honorẽ.Sy.credo ita eſſe vt ais:ſed o Clinia age nũc.i.
eia:hortantis eſt.viciſſim.i.ediuerſo:contra:vice tua.da te
mihi.i.obſequere mihi,& mihi morẽ gere:vt tibi ſum obſe
cutus.nam quoq.i.etiã.res.i. cauſa:negociũ amici.ſ. Cliti-
phonis.eſt videnda.i.prouidẽda.vt collocet̃.i.conſtituatur
in tuto:hoc eſt vt careat periculo culpatiõis & ignominiæ:
videlicet nequid:ideſt vt.ſenex Chremes nõ ſciat ſupple ali
quid nunc de amica:ideſt de Bacchide:ꝙ ſit Clitiphõis ami
ca.Cli.o Iupiter:exclamatio vehemẽs in Syrum tãquã ali-
quid dixiſſet quod videret̃ deſipienti vergere in nuptiarũ
impedimẽtũ.Sy.quieſce.i.ne iraſcaris ita.ſis quietus:& ex
pecta quæ reliqua ſunt.Cli.Antiphila mea nubet mihi.i.
mihi deſpõdebitur:& nuptiis copulabit̃.Sy.ſicine.i.verum
interloqueris.i.impedis:interpellas me loquentẽ,ſic inter-
loqueris,inquit,quaſi loqueris inter me.i.inter meũ ſermo
nẽ illũ interrũpendo:& in eius mediũ te interponẽdo.Clin.
o mi Syre quid faciã.gaudeo: hoc eſt nimio gaudii affectu
ſum percuſſus.fer.i.tolera.me.i.mea verba incõſiderata:&
modũ me habẽdi.Sy.hercle vero:ironice vero aliquid ha-
bet hic.fero.i.tolero te.Cli.ſumus adepti.i.ego ſum adept⁹
vitã Deorũ:quæ lætitiæ plena eſt:& felicitate:nulla admix
ta triſtitia.& eſt hyperbolicus ſermo: ab affectiõe p̃cedẽs.
Sy.opinor ꝙ ſup.fruſtra.i.inefficaciter.ſumo operam.i.ꝙ
Pœna vulgo dicitur,capio pœnã:cũ tamẽ pœna dũtaxat dicat̃ de
punitione.nã,vt vult Priſ.in primo,a pœna,œ diphthon-
go in u mutata deducitur punio: & ideo non eſt dicẽdum:
ſumpſi magnã pœnam pro te:ſed potius tua cauſa multos
cepi,ſeu ſumpſi labores,aut plurimũ tui cauſa laboraui,ope

ra aures dicitur operatio:labor:induſtria.ideo ſic intellige. Ope
fruſtra ſumo operã.i.fruſtra laboro ſermonem apud te face
re cum tu gaudio deſipiens aures mihi nõ p̃beas.Cli.loque
re audio te.ſ.i. aures p̃beo tuis ſermonibus.Sy.at.i.ſed.iaꝫ
.i.ſtatim.non ages hoc.i.nõ me audies.Cli.agã.i.te audiã.
Sy.inquã.i.dico.repeto qđ videndũ eſt.i.proſpiciendũ eſt.
vt quoq.i.etiã.res amici tui.ſ. Clitiphonis.collocet̃ i tuto:
vt expoſitũ eſt intellige.nã ſi nũc abis.i.diſcedis a nobis: &
relinquis hic Bacchidem ilico.i.ſtatim.noſter ſenex Chre
mes reſciſſet.i.cognoſcet tanq̃ rem inopinatã.hãc Bacchi-
dem eſſe amicã Clitiphonis.ſi abduxeris.i.ſi tecum duxe-
ris:& a nobis remoueris.itidẽ.i.ſimiliter.ipſa cęlabitur eſſe
amica eius.vt.i.ſicut.adhuc.i.hucuſq:ſeu hactenus cæla-
ta eſt.Cli.at enim.i.ſed certe.o Syre nihil eſt magis aduer Adhuc
ſum.i.contrariũ meis nuptiis.iſtoc.i.iſta re,quã mones.Nã
quo ore.i.qua fronte:quo aſpectu:quo vultu:q̃ facie appel- Os oris
labo patrẽ meũ:vbi dixero Bacchideꝫ:tenes.i.ſcis ne.quid
dicã.i.dicere debeã.Sy.quidni.i.cur nõ teneo:Cli.qđ dicã:
quã cauſam afferã patri:p̃pter quã abduxerim eã mecum.
Sy.petis ſup.quid dices:nolo ꝙ ſup.mẽtiare.narrato aper
te.i.clare.vt.i.quẽadmodũ res ſe habet.Cli.Quid ais.i.di-
cis.Sy.iubeo.i.volo.te amare.i.ꝙ tu ames illã Antiphilã.
& velle.i.ꝙ tu velis habere eã vxorẽ:& iubeo inquã te di-
cere ſup.patri tuo hãc.ſ.Bacchidẽ eſſe Clitiphonis.i.amari
a Clitiphõe.Cli.imperas.i.p̃cipis:ſuades.rem oppido.i.val Valde
de bonã:& honeſtã:per ironiã dicit.q.d.valde malã: & in-
honeſtã.& imperas inquã rẽ facilẽ factu.i.vt fiat:ironice le
gendo.& hæc particula & hic indignãter poni poteſt:vt ſi
quis dicat:Et quis eſt qui male de me loqui poſſit.ſ.hic po-
nitur ironice:quaſi qđ dici ſolet Deus ſciat. vt alibi:Id popu
lus curat.ſ.& Virgil.Scilicet is ſuperis labor eſt.iã voles me Scilicet
exorare patrẽ hoc.i.voles me perſuadere patri hoc. exoro Virgil.
enim te ſignificat perſuadeo tibi:& exoro vitam ſignificat
imperro .interdũ ambo accuſatiui.tam accuſatiuus perſo-
næ,q̃ rei iungunt̃ ſimul cũ eo:vt hic.voles ergo me exora-
re patrẽ hoc:vt pater meus cælet ſenẽ veſtrũ.ſ. Chremetẽ.
Dicimus enim cælo te hãc rẽ:cælo tibi hãc rem:cælo te hac
re:& cælo te de hac re.Sy.immo.i.ſed.ego volo vt recta
via narres oẽm rẽ ordine.i.per ordinẽ: & tractu:ac tenore
ſuo:nõ deflectẽdo a via recta.Cli.Hem:indignantis eſt.ſa
tis ne es ſanus.i.ſanæ mẽtis.aut ſobrius.i.non temulentus:
quidẽ.i.certe.prodis.i.quod dicũt inepte,tu incuſas illũ Cli
tiphonẽ.plane.i.clare:omnino.Nã dic mihi.qui.i.quo mo
do.ille Clitipho poterit eſſe in tuto.i.ſine periculo cogni-
tionis totius facti.ſi dixero patri meo eã eſſe Clitiphonis.
nam ſenex ſenem non cælabit.Sy.equidem:ironicos legat̃
equidem.do palmã huic cõſilio.i.aſſentio:more paciſcẽtiũ:
qui aſſentiẽtes palmã porrigunt:ſeu præſtãt.hic.i.in hac
fictione.Effero.i.extollo:eueho me.magnifice.i.excellen-
ter:&,qđ dici ſolet: Ego bñ hic me apparo.q.ſ.ego.habeã
tãtã vim.i.tãtã efficaciã in me.& qui habeã inquã poteſta
tẽ tantæ aſtutiæ.i.verſutię:cautelæ:doli dicẽdo vera.vt fal
lã.i.decipiam.ambos iuuenes.ſ.põt etiã referri ad ambos ſe
nes.vt.i.ita ꝙ.cũ.i.q̃uis.ſenex veſter.ſ.Menedemus. dicat
noſtro ſeni Chremeti iſtã.ſ.Bacchidẽ eſſe amicaꝫ gnati ſui
videlicet tuã.tñ nõ credat.i.reuera ſciat contrarium:quaſi di-
cat i quo decipietur:vel erit pulchra,vt dici ſolet,deceptio.
vbi quis vt credit nõ decipit̃.quod ita erit in tuo patre:quẽ
putas iri falſum.Cli.at enim:ideſt ſed certe. eripis.i.aufers
mihi rurſus.iſto pacto.i.iſto modo omnẽ ſpẽ nuptiarũ.Nã
dũ credet ipſe Chremes Bacchidem eſſe amicam meaꝫ. nõ
cõmittet.i.nõ credet:nõ tradet:nõ collocabit nuptui mihi
filiã ſuã Antiphilã.Fortaſſe tu Syre paruicuras.i.paruipẽ Parui-
dis:parũ curæ habes:quid fiet de me.dum.i.dũmodo.cõſu- curare
las.i.prouideas illi Clitiphoni.Sy.quid malũ eſt hic:inter-
rogatio iraſcentis: vt prius ſatis diximus.& eſt, quod dici
ſolet,quid malæ gratiæ:cenſes:ideſt putas me velle id:ſci-
licet de Bacchide.aſſimularier:ideſt fingi.tandem poſt mul
tum tẽporis:vel vſq ad multum temporis:vel ſi mauis ca-
pe tandẽ:vt habeat vrgens quiddam & accelerans:vt ſępe
oſtendit.deinde ſe non velle id diu aſſimulari vnus eſt dies.

pax.i.tātū modo aduerbium comicum. vt Priſcianus ha-
bet. nihil amplius.i.nihil vltra peto ſimulari præter vnum
diem. dum.ſ.q̄diu. eripio.i.aſtute ſubduco argentum: quod
Clitipho promiſit Bac. Cli. dicis vnum eſſe diem tantum:
per quod oſtendit pax ſignificare tantū: quod tibi parū vi-
Satis habes detur. ſatis habes.i.quod dici ſolet: tu habes bonum tēpus:
vel tibi ſufficit dū iſtum
diem habes: in quo ar-
gentū extorqueas. q̄ſo
quid tū.i.deinde. ſeque
tur ſup. ſi pater Cli. re-
ſciuerit hoc.i.hāc ſimu
lationem ad eū decipiē
dū. Sy. indignatus tot
repetitionibus Cliniæ
dicentis: ſi hoc, ſi illud
&c. vſus eſt verbo vſi-
tato in eos: qui ſubtimi-
di in re peragenda dice
re ſemper ſolēt: quid ſi
hoc: quid ſi illud accide
ret. & oſtendit ſuo re-
ſpōſo talia dicta eſſe ri-
dicula: qualia ſunt ea q̄
dicit. qd ſi redeo ad eos
qui amnt. quid ſi cęlum
ruat: ideſt labatur deor
ſum. quod dictum eſt ri
diculum dictu: & oſten
dens talia eſſe ridenda.
Cli. metuo quid agam. q.d. neſcio quid tuto debeam agere.
Sy. aufert ei talē metū dicens poſſe ſe exoluere tali metu cū
volet: cū tantopere patri ſit carus, metuis.i. dicis q̄ metuis:
quaſi hæc particula hic ponitur ironice: vt ſæpe.i. quaſi di
cas: quod poteſtas tua non ſit ea.i. tanta: vt exoluas.i. libe-
res te prorſus eo.ſ. metu: quo dicis te metuere: etiā in quo
tēpore velis te exoluere.ſ. deinde rogat eum vt ſuā detegat
volūtatē ſit facturus necne. facias palā.i. manifeſtes rem.i.
qđ facturus es: an ſit abducturus Bac. an nō. Cli. age age:
hortātis eſt. Bac. traducat.i. deducat ad me: vt cæler itidē:
vt adhuc cælata ē. Sy. optime. q.d. opportune ipſa Bacchis
exiit foras.i. e domo Chremetis: in qua erat. eſt aūt hoc di-
ctum paraſceue.i. præparatio ad ſequentem ſcænam.

ASCē. Q Vi æque audiſti &c. vbi textus habet commo
dius: & cōmētariū cōmodi. alii legūt cōmode.
vt ſit: cui audiſti æque cōmode quicq̄ eueniſſe?
Illa vero exclamatio: o Iupiter: potius geſtien
tis & exultantis, q̄ indignantis eſt. Nam ad Sy
ri verba animū non aduerterat. Qđ Syrus indicat dicens
quieſce: vt mihi auſcultes: & manifeſtius ſequentia indicāt.
Illud bonam atq; iuſtā &c. per ironiā legendū indicant ſe-
quentia. At illud vera dicēdo: vt eos ambos fallā: nullo mo-
do de iuuenibus intelligi poteſt. Nam alter iuuenū hoc au-
dit. p̄terea hoc argumenti eſt: quia Chremes putabit Me-
nedemum decipi: licet Menedemus vere dicet Bacchidem
Clit. amicam. non habebit fidē. itaq; decipietur. At vbi Me
nedemus a Chre. ſe deceptum putabit: tū primū capietur:
quā rē etiā Syrus per ſequētia declarat. Illud aūt: Rē facias
palā, intelligo: vt doceat Sy. quō ſe Clinia exoluat: vtpote
ſi faciat rē palā.i. oīa: quæ recta erant conſilia reuelet.

SER. N Vlla. Accepto ɔſilio inducitur Clinia vt Syrus
cum eo efficiat: quatinus ſecum Bacchidē qua
ſi ſuam amicam ad domū patris traducet. Do-
nec argentum extorqueat. Qui Clinia lætus
de cognitione amicæ ſuæ ſic loquitur gaudēs.
Nulla &c. Frugalior: ideſt potior. Da te nobis viciſſim.i. ſi
cut te iuuimus de amica: ſic nos adhuc iuues de cęlāda Bac-
chi. o Iupiter moderare gaudentis. Immoderate loquitur:
quia non attendit quid ſibi dicatur. Me interloqueris.i. in-
ter mea verba loqueris. Fero.ſ. inuitus. Etenim: ideſt certe.
nihil eſt magis aduerſum. is m. n. nam quo Ch. app. pa. vt
mihi poſcat filiam Chre. ſi putauerit hanc eſſe meretricem
meā. Iubeo te illā.i. Antiphilā te amare: & dicas etiā patri.
hanc aūt.i. Bacchidē nequaq̄ cęles eſſe Clitiphonis amicā.
&.ſ. q.d. tu modo vis: vt quā ego patri nihil taceam, exorē
deinceps eum: ne dicat Chremeti Bacchidem eſſe amicā fi
lii ſui. Immo pater tuus narret Chremeti &c. Nā qui: ideſt
quō. Do mihi palmam:
ideſt laudem & effectū
huic conſilio. Quid ma
lum eſt: interiectio. Cē
ſes me velle id aſſi. a te:
ideſt vt tu aſſimules.
Tandē.i. ſemper. q.d. p
vnum diē tantū iubeo
ſimulare. pax.i. tantū
vnus. ſi pater.i. Chre-
mes reſciuerit poſtea.
Redeo ad illos: vt ſicut
illi. Ita & ego dicā quid
ſi eſt &c.

Tetrametri, Trochaici, partim Catalectici nonnulli Iambici.

BACCHIS. CLINIA. SYRVS.
DROMO. PHRYGIA.

S Atis pol proterue me Syri promiſſa huc induxerūt.
Decem minas, quas mihi dare pollicitus eſt. quod ſi
is nunc me
Decepit, ſæpe obſecrās me ut ueniam, fruſtra ueniet.
Aut cum uenturam dixero, & conſtituero, cum is certe
Renunciarit, & Clitipho cum ſpe pendebit animi,
Decipiam, ac nō ueniam, Syrus mihi tergo pœnas pendet. Cli.
Satis ſcite promittit tibi. Sy. atqui tu hanc iocari credis?
Faciet niſi caueo. Ba. dormiunt, ego pol iſtos commouebo.
Mea Phrygia audiſtin modo, homo iſte quā uillam demōſtrauit
Charini. Ph. audiui. Ba. proximam eſſe huic fundo ad dextrā.
Ph. memini. Ba.
Curriculo percurre, apud eum miles, Dionyſia agitat. Sy.
Quid inceptat? Ba. dic me hic oppido eſſe inuitam, atq; ſeruari,
Verum aliquo pacto uerba his me daturam eſſe, & uenturā. Sy.

S Atis p. pro. CAL.
Reſtat ad
fallacias: &
ad extorquē
dum argen
tum: vt Bacchis irata a
Syro placet: & ad Me-
nedemū tranſeat. ⸿ Sa
tis p. meretricis cōque-
ſtio exprimit: cuius to-
ta indignatio dependet ex nō tradita pecunia. ⸿ Huc in. in-
ducitur aliquis cū verbis alterius decipitur. In Andria: Vi-
de quo me inducas. ⸿ Promiſſa: Cice. promiſſa tua memo- Cicero
ria teneas. aliter accipit cū dicimus promiſſa barba: nā pro- Promit
mittere eſt polliceri: & ad magnitudinē nutrire. Plau. Capil tere
lum promittā. ⸿ Pollicitus: pollicemur magis ſpōte: p̄mitti
mus rogati. ⸿ Promiſſa: dicitur promiſſum & promiſſio. Promiſ
promiſſio & pollicitatio eandem vim habent. ſed pollicita ſum
tio maioris aſſeuerationis eſt. ⸿ Veniā ſ. v. pulchra permu Promiſ
tatio eiuſdē verbi per tēpora, quæ cōuenit iratis. ⸿ Spe p. ſio
a. qđ eſt corporis ad cruciatū animi tranſtulit: ſupra viſum
eſt, q̄ torqueant amātes in amicarū expectatione. ⸿ Ac nō
v. mira meretricis calliditas exprimitur: iam excogitauit:
quēadmodū Syrus videatur apud Clitiphonē vanus & mē
dax: ex quo ab illo verberet. ⸿ Mihi: in meam vltionē. Vir
gil. Poſt mihi non ſimili pœna cōmiſſa luetis. ⸿ Pendet p.
perſoluet. Virgi. Tum pendetē pœnas Teu. &c. ⸿ Satis ſ. Virgil.
hoc cum riſu pronunciandum. ⸿ Scite: pulchre. In Andria: Pēdere
Scitus puer n.e. ⸿ Promittit ſ. uenturam. ⸿ Hanc e.c. hanc
& ad contemptum: & ad odium dixit. habent enim iſta p-
nomina quādam emphaſim. ⸿ Pol iſtos c. bene iſtos quaſi
odioſos. In Eunucho: Cum milite iſto. Virgi. Aut quid pe Virgil.
tis iſtis. hęc enim pronomina ſpernentis ſunt, odiumq; mō-
ſtrātis. ⸿ Dormiūt: otioſi ſunt: negligētes. ⸿ Mea Phrygia:
hoc eſt proprie meretricis vltro excludere amātē: & aliū re-
cipere: vel ſe ad aliū cōferre. ⸿ Phrygia: nomē a regione: ſi-
cuti Leſbia: Andria: Samia. ⸿ Quā villam: villa domus in
agris: quo ruſtici res vehūt: & euehūt. Virgil. Et iam ſum- Virgil.
ma p. v. c. ſ. vteret Varronis teſtimonio ex primo de re ru-
ſtica ad fundaniam: niſi notus eſſet. ⸿ Ad d. inducit memo
rem meretricē: nec oblitā vbi ſit: & qd agat amans. nā hu-
iuſcemodi mulieres nil aliud agunt: nil aliud curant: q̄ quō
aliquid ab amantibus extorqueant. ⸿ Curriculo: hoc loco
aduerbiū: alias nomen. ⸿ Apud e. m. hic eſt, de quo ſuperi-
Syrus: Nā miſerū quēdā offendit ibi militē eius noctē oran
tē: hęc arte tractabat virū. ⸿ Agitat Dio. aliter agitāt acci
pitur cū dicimus agitat cōuiuia & Dionyſia. & aliter cum
dicimus agitat vicia. Iuue. Hęc e. n. a. v. d. i. ⸿ Quid hęc in.
tanquā de magno facinore dixit. nam inceptare & incipere
magnorū eſt facinorū. ⸿ Aſſeruari: cuſtodiri: vel melius ſu-
ſpitioſe obſeruari, vt illud Virgi. Q d. ſ. e. m. & ſy. ſer. Virgil.

⸿ Mane

CAL. ¶ Mane m. hæc ſingula verba ſi diligenter notes, Syri magnā trepidationē indicāt: cū ſtatim de argento mentionē fecit: quo lis oīs depēdebat inter Syrū, & Bacchidē. ¶ Quin ꝓ immo hoc loco ponit. ¶ Quin: repetit Bacchis Syri verbum: vt mos eſt iratorū. ¶ Non e. in. fingit ſe nō magnopere curare: vt habeat argentū: quēadmodū faciūt hi, qui deſeſſi ſunt diu petēdo aliquid. ¶ Sodes: blandiētis aduerbiū. ¶ Quā rē n. ſ. in Andria: Vbi eſt illic ſcelus. & ad itellectū non ad verba redigit, nā ſcelus ſceleſtus intelligit: & plus dixit, q̄ ſceleſte. vt: Tu nihil niſi ſ. es. Martia. Nō vitioſus homo es Zoile: ſed vitium. ¶ Eho: ridicule additum. vel ſit eo loci aduerbium. ¶ Argentum cudo: iocalariter dixit. cudit enim pecunia dū imprimitur. ¶ Quaſi. In Andria: Adeon vobis videmur eē idoneç: in quibus ſic illudatis. illudo in te & ſeptimo caſu: & illudo in te actō dicimus: ſed i ſuperuacuū eſt: vt ſit quibus. dr quoq; illudo te tibi. ¶ Non t. eſt: ſic dicit qn̄ aliquid ſit non ſine magna ratione. ¶ Hic: in hac re: vt ad Menedemū traducat. & eſt cū interrogatione legēdū ita: vt neget nō veniſſe ea gr̄a. ¶ Eatur: cito flectit: & q̄a mulier & meretrix: quæ trahit minimo lucello. ¶ Quā ob rē: Dromo vtpote tardiuſculus non intelligit Syri conſilium, de eo ſuperius: Ille Cli. ſeruus tardiuſculus eſt. ¶ Dānū: dānū rei eſt: malū vero hominis. ꝓſoluet Chremes argētū ex fallacia Syri: qđ erit maius dānū, q̄ ſi permanſiſſet meretrix. ¶ Tu ne. q. ſ. in Eunucho: Tu. pol ſi ſa. q. ſ. non poſſum neſcire qđ ſcimus: ſed ita vt Concordia diſcors. Virg. Sequiturq; ſe, ¶ Neſcis qđ ſ. ſ. ſ. hoc eſt qđ dicit: qđ ſcis neſcis: prouerbiale eſt & multū apud dialecticos tractatum: vt facio & non facio: & amicus ſum: & nō ſum: & audio & non audio: & cætera huiuſmodi.

Martia. Virgil.

Perii hercle, Bacchis mane mane, quo mittis iſtanc quæſo?
Iube maneat. B. abi. Sy. qn ē paratū argētū. B. qn ego maneo. S.
Atqui iam dabitur. Bacc. ut lubet, num ego inſto? Sy. at ſcin quid
ſodes? Ba.
Quid? Sy. trāſeundum eſt nunc tibi ad Menedemū, & tua pōpa
Eo traducenda eſt. Ba. quam rem agis? ſcelus. Sy. egon? argentum cudo,
Quod tibi dem. Ba. dignam, me putas quam illudas? S. non eſt
temere. Ba.
Etiā ne tecū hic res mihi eſt? Sy. minime, tuum tibi reddo. Ba.
Eatur. Sy. ſequere hac, heus Dromo. Dr. quis me uolt. S. Syrus.
Dr. quid eſt rei? Sy.
Ancillas omnis Bacchidis traduce huc ad uos propere. Dr.
Quam ob rem? Sy. ne quæras, & ferant quæ ſecū huc attulerūt.
Sperabit ſumptum ſibi ſenex leuatum eſſe harum abitu.
Næ haud ille ſcit hoc paululum lucri, quantum ei
Dāni apportet, tu neſcis qđ ſcis Dromo, ſi ſapies, Dr. mutū dices.

fallas. Sy. atq; .i. ſed certe, tu credis hanc Bacchidem iocari .i. ioco dicere: illa faciet id qđ minatur, niſi cauero. i. niſi ꝓuidero: vt illi pecunia extorqueatur. Bac. dormiunt. i. ſunt otioſi & negligentes, Clinia & Sy. neq; de pecunia prouident. &. q. d. ſurdos agunt, vt Cice. in epiſtolis: Non omnibus dormio. i. non i omnes ſurdus ſum. Pol. ego cōmouebo .i. excitabo iſtos: per cōtēptum. i. Syrū & Clin. o Phrygia mea famula. & eſt nomē a regione. audiſti ne mō. i. pauloāte. quā villā. i. quam domū agreſtē, Carini. i. illius viri. iſte hō de quo conſtabat inter eaa demōſtrauit. Phrygia famula. Audiui. Bacc. Nō ne inquam audiſti eam villā eſſe proximā huic fundo. i. huic p̄dio. Fundus ē pars agri: nā ager vnus multos continet fundos. ſed hoc eſt ſatis inculcatum ad dextrā: ideſt dextrorſum. i. verſus partem dextram. Phry. Memini. i. recordor. eum demonſtraſſe ita. Bac. percurre. i. valde curre. curriculo. i. celerrime: ita vt ſit aduerbiū: vel ſit ablatiuus a curriculū pro curſu. vñ Gel. Nōne is curriculo & oleū petis. ideo elegāter dicimus: venit ad me curriculo. i. quod dici ſolet, toto curſu. Miles, de quo prius dictum eſt, qui noctē vnā Bacchidis orabat: agitat. i. celebrat. Dionyſia. i. orgia Bacchi: hoc eſt feſta Bacchi: quę Bacchanalia etiā dicunt. apud eū hoiem. ſ. qui demōſtrauit villā. Sy. Quid hęc Bacchis incepeat. i. de nouo molitur & parat. Bac. dic me eſſe hic & aſſeruari. ſ. detineri: & ſuſpitio ſe obſeruari hic, oppido. i. valde. inuitā. i. male contentā, & contra voluntatem. verum. i. ſed. dic me eſſe daturā verba his. i. decepturam hos: qui hic me habēt aliquo pacto. i. aliquo mō. & dic me venturam. i. ituram ad eū. Sy. perii hercle: o Bacchis mane mane, quo mittis iſtā Phrygiam quęſo iube q; ſup. ipſa maneāt. i. nō eat illuc quo iuſſa eſt. Bacc. abi. i. diſcede Phrygia: quo te iuſſi. Sy. quin. i. quimmo. argentum eſt paratū. Bac. Quin. i. quinimmo ego maneo hic .q. d. Quid dicis: vt maneā: non vides me manere: & idem verbum. ſ. quin repetit more iratorū. Sy. atqui. i. ſed certe. iam. i. ſtatim, dabitur tibi argētū. ſ. Bac. vt iubet. i. quemadmodū tu vis: detur necne nō curo amplius. Nū. i. nunquid. inſto. i. vrgeo vt des. q. d. non. Sy. at. i. ſed. ſcis ne ſodes: blādientis verbum; quaſi ſi audes quid facias. Bac. Quid: faciā. ſ. Sy. eſt tibi tranſeundum. i. te oportet trāſire ad Menedemū. & tua pōpa. i. tuus comitatus ancillarū eſt tibi traducēda eo. i. ad Menedemū. Bac. O ſcelus. i. o tu ſceleſte. ſ; vocauit nomine vitii: vt eius improbitatē aggrauet. quā rē agis .i. qd moliris: aut quid dicis. Sy. ego cudo. i. extorqueo argentum ægerrime: quaſi ſi ego fabricarem illud. nam proprie cuditur argentū dum imprimitur. quod argentū dem: .i. tradam tibi. Bac. putas me eſſe dignā, quam illudas: ideſt irrideas. Dicimus autem illudo te, & tibi, & in te. tā in accuſatiuo, q̄ in ablatiuo. Sy. hoc qđ molior. ſ. non eſt temere. i. non paratur inconſulte: ſed ingenioſe. Bac. etiā ne. i. vtrum. res eſt mihi tecum hic. i. habeo hic tecū negocii quicq̄. Sy. minime. i. nō habes negociū mecū: ſ; reddo tibi tuū. i. qđ tibi eſt ꝓmiſſum. Bac. eat. Hic eſt conſenſio Bacchidis vt ad Menedemū eat. Eat, inquit, imperſonaliter. q. d. a me & a meis ancillis eat eo. Sy. ſequere me Bacchis hac. heus: vocātis particula: o Dromo ſerue. Dro. Quis vult me. i. quis me petit. Sy. Syrus eſt q te vult. Dro. qđ rei eſt. i. quę res de nouo obtigit. Sy. traduce: pro tradue. ꝓpere. i. feſtinanter hinc ad vos ois, i. oēs ancillas Bacchidis. Dro, quam ob rē

Fūdus & ager. Percurrere. Dionyſia. Oppido.

GVI. Satis pol &c. In hac ſcæna vt Syri fallacia explicatur & pecunia extorqueat Bacchis irata a Syro placat: & ad Menedemū trāſit. Bac. pol: ideſt per Pollucē, ſatis proterue. i. ſatis iniurioſe, ſeu contumelioſe: aut ſatis ridicule: ac irriſorie: aut etiā ſatis importune. ꝓmiſſa. i. ꝓmiſſiones Syri. adduxerat me huc ad Clitiphonē: ꝓpter ſupple decē minas. i. libras: quas pollicitus eſt, i. ſponte promiſit dare mihi. Promittimus rogati: pollicemur vltronei. ꝓmittere etiā ſignificat aliqn̄ ad magnitudinē nutrire. vt ꝓmiſſa barba. i. ꝓlixa: q̄ſi procul miſſa. Qđ. i. ſed. ſi is Syrus nūc deceperit me: ſępe veniet ſæpe fruſtra. i. incaſſum: obſecrās me: vt veniam ad Clitiphonē. aut cū dixero. i. ꝓmiſero. & cōſtituero. i. confirmauero: quaſi ſtatuero eū eo me venturā. i. q; veniam. cū. i. qn̄. is Syrus renūciarit. i. retulerit ei Clitiphoni. certe. i. pro certo. & cū. i. qn̄. Clitipho pēdebit animi. i. ſollicitus erit & anxius ſpe. i. expectatiōe: vt ſunt ii, qui expectāt: qbus expectatio maximā afferet anxietatē. Dicimus aūt ꝓprie animo pendeo. i. ſum ſollicitus: vel dubius: quaſi ſuſpēſum animum gerens. Figurate aūt interdū dicitur pēdeo animi: ſicut pręſtans animi. diſcrucior animi ꝓ alo. Gellius ad Ciceronē: Neſcio, ego qdē vehemēter animi pēdeo. fortaſſis ēt interpretari poſſet: cū pēdebit. i. erit in ſuſpēſo ſpe ai. decipiā ego Bacchis: ac nō veniā: vt ego ꝓmiſerā. Sy. pēdet. i. dabit: luet: patiet poenas. tergo ſuo. i. ſuo dorſo. mihi. i. in vltionē iniuriæ meæ. Dicimus enī pēdes mihi poenas. vł dabis. i. ꝓſolues. & poenis tuis mihi ſatiſfacies. Cli. Bacchis ꝓmittit tibi ſcite. i. pulchre ſe affecturā: vt poenas luas ſi eam

Proterue

ideſt quare traducam. Sy, ne quęras, i. noli quęrere, & ipſę ancillæ ferant, i. afferant ea, quæ attulerunt huc ſecum. ſenex Chremes ſpetabit ſumptum, i. impendium, eſſe leuatū ſibi, i. diminutum, abitu, i. diſceſſu harum muliercularū. Nę, i. certe, ille ſenex haud, i. non ſcit q̄tum damni hoc paululū lucri apportet, i. afferat ei. Tu Dromo neſcis id, i. actu non aduertis ad illud quod ſcis, i. quod mēte tua tenes, nā multa ſcire nos experimur ad quæ non oī tēpore aduertimus: ſed illorū admoniti paululū facile recordamur. ſi ſapies, i. ſi eris ſapiēs: vel ſapiēter ages. Dro. tu dices me eē mutū: adeo ſum taciturus: neq; verbo℞ q̄cq̄ emiſſur⁹.

ASCĒ. Illud Satis ſcite ꝓmittit tibi. Multi de Syro intelligunt: vt ſit ad Bacchidē (non intelligentem tamen) cū irriſione dictum, o Bacchis Syrus promittit tibi ſatis ſcite tamē. Et qa Syrus itelligebat id ironicos, & cum irriſione dictuꝫ ſubdit: Atqui tu hanc &c. In expoſitiōe illius: Ego pol iſtos cōmouebo: vbi erat Clitiphonē feci Cliniā: quia Clitipho abſens verbo Bacchidis excitari non potuit. Et ad finem ſcænæ vbi repperi: Traduce huc ad nos properere textus quē primū legi habuit: Traduce hinc ad vos: atq; ita legēduꝫ quoq; iudico. Nā cū Bacchis apd̄ Syri dn̄os fit: q; poſſet Sy. dicere: traduce huc ad nos. Pręſertiꝫ cū Dromo ſit Menedemi ſeruus: quo traducēda erat Bacchis. At illud: Tu neſcis id qd̄ ſcis Dromo: mallē ſic interp̄tari vt vulgo dici ſolet: nō me tū vidiſti Dro. tu neſcis. i. geras te taciturnū pinde atq; neſcias qd̄ ſcis: hoc eſt diſſimulato quod ſcis. Nā quod actu non animaduerterit: ſatis abſurde intelligitur. Cū maxime memorem eſſe expediat eum, qui callide diſſimulat.

SER. Satis. Iam conceſſo a Clinia q̄ Bacchidem pro ſua duceret ad domum patris, ecce Bacchis offertur ꝯuenienter: & talis quæ pecuniā exciperet: & iraſcatur de dilatione ita: vt pro ea accipienda permittat ſe duci quolibet. Syrus enim promiſerat ſibi q̄ in domo Chremetis reciperet decem minas: quas Clitipho promiſerat. Ecce quomodo iraſcit̄ Bacchis de argento aduerſus Syrū: & minatur eiū quadā machinatione trāſcūdi ad militē quēdā: & ſic magis angit̄ Sy. vt q̄rat argētū ad eam retinēdā. Promiſſa. i. decē minæ q̄s &c. quidem. i. & ſi is nunc me decē fruſtra veniet ad me ſæpe obſecrans: vt venīā ad Chti. Et certe cuꝫ is. i. Sy. reū. Cliphoni. & cum Clitipho pen. ſpe mei. i. poſitus in ſuſpēdio expectabit me: tūc decipiā. Audiſti quā villā demōſtrauit: demonſtrauit villam Carini. Et audiſti illam eſſe proximā huic. ¶ Apud eum: ſcilicet Carinum: ponit nomen villæ loco nominis ipſius villæ. Dicis quin eſt paratū argētum: & quin ego. Vt lubet: quia ego non rogo te: angitur Syrus p hanc ambitionem: vt certiorem eam faciat de argēto. Etiā ne, q. d. promiſi quidem me venturam ad domum Chremetis. Sed hic. i. in domo Menedemi eſt mihi res. i. ꝯuentio tecum: vt tecum hoc pepigiſſem. Senex. i. Chremes. abitu. i. abitiōe harū. nę. i. certe. Haud ſcit li paululū lu. de diſceſſiōe q̄tū d. &c. Tu neſcis qd̄ ſcis. ſ. dicas te nihil ide ſcire æq̄ oīa taceas.

CAL. Ita me Dii amabunt. Hic eſt trāſacta Sy. fallacia: & tandeꝫ extorquetur argentum, & idē eſt Chre. qui fuit in prima comœdiæ parte, miſeretur enim Menedemi, & eius vicem dolet credēs Bacchidem Clinię amicam eſſe. ¶ Tātū m. ꝓprius dixiſſet dāni: niſi ad ægritudinē animi referas. ¶ Illācine: hoc ē, quod ſupra dixi, iſta ꝓnomina afferre cōtemptum & odium. ¶ Cuꝫ. i. f. cuꝫ ſtomacho dixit id quod ſuperius facete Syrus pōpam appellauit. ¶ Ita me Dii: vix in primis explebile deſiderū illius rei eſt, quā diu optauimus: ſed eius poſtea i dies paulatim nos ſatietas capit. ¶ Nec f. m. quod plus ē & ad ꝓdigalitatē accedit. ¶ Eccum: in Andria: Atq; eccum vi. ſuperius dixi: eccū ellū reſolui per aduerbia: nō p ꝓnomina: ſꝫ tamē ſm Don. Eccū quaſi ecce eū veteres dixerunt. Eccū ellū. quod apertius ſignificat ecce eum, ecce illum. ¶ Ceſſo h. a. quaſi de improuiſo alloq: aggredi. In Andr. Hic ſi me imparatū nunc adortus eſſet. Adoriri dicit̄, qui ex inſidiis repēte inuadit. dictū ab eo q̄ corpora aggrediētiū exurgant ſubito: atq; increſcant. ¶ Hem: interiectio lętitiæ: alias perturbati. ¶ Te m. i. Lau. Val. vir oium nr̄ę ætatis eruditiſſimus dicit dudū & iādudū de paruo tp̄e dici vnius horæ: aut ſemis horæ: aut duarū hora℞: vel ad ſummū quatuor. ſed Do. illud Terētianū exponēs: iādudū ætatē inter eos factę lites: ſic inquit: qa iādudū finitę morę eſt: addit ætatē: vt oſtēdat multū abiiſſe tp̄is: vt factū eſt. Iādudū ætatē ꝓ lōginquo tēpore. Lucil. Vt m̄ſū mēſeſq;, dieſq; nō tm̄ ætatē: ætatē diu, longinquoq; tp̄e ac ꝓlixo: vt eſt ætas: & q̄ ſequunt̄. ¶ Videre eg. colligit hoc ex verbis Syri: a quo exoptaret̄. credebat enim ſenex ſe a ſeruo nō optari: niſi gr̄a fallaciæ in Menedemū. ¶ Ac ſ. r. ſecure eū magna audacia ꝓnūciat: & plus eſt, q̄ ſi diceret feci. ¶ Bona h. hercle ornatiua particula. In Andria: Puer hercle eſt. hoc loco pōt eē & firmatiua. ¶ Caput d. magni blādimēti ſignū: qd̄ fit quoties i re optata domino ſeruus ex ſnīa obſequit̄. ¶ Boni a. non dicit qd: vt eū lætiorē reddat, & i ſpe magni boni detineat. ¶ Non h. v. negat ſe gl̄iari: & ſe veridicū faret̄: vt hi q re magna peracta fingūt ſe nō gl̄iari: vt ſint maioris fidei & auctātis. ¶ Tui. C. hoc ē q̄ ſupi⁹ Syr⁹: Q d vi tātā i me & ptātē habeā tātę ē aſtutię vera dicēdo: vt eos ābos fallā. Inferi⁹ Ch. ñ credet Menedemo Bacchidē Clitiphōis eē amicā. ¶ Immo ſ. ſ. ſic dixit: ne q ſuſpicaret̄ a Chremete dictū nimiū inq̄: nō ſerio, ſꝫ ioco. ¶ Tuā v. ſ. neq; ſi Menedemo crediturus eſt Chremes, cū dicet iſeri⁹: Et illū aiūt velle vxorē. ¶ Iubebit p. i. petimus aliq̄d ꝓcario: poſcimus ipioe: poſtulamus iure.

Adoriri

Lau. Val.

Duduꝫ Iamdudum

Lucil.

Iambici Senarii.

CHREMES. SYRVS.

Ita me Dii amabunt, ut nunc Menedemi vicem
Miſeret me, tantum deueniſſe ad eum mali.
Illancine mulierem alere cum illa familia!
Et ſi ſcio hoſce aliquot dies non ſentiet,
(Ita magno deſiderio fuit ei filius)
Verum ubi uidebit tantos ſibi ſumptus domi
Cottidianos fieri, nec fieri modum,
Optabit rurſum ut abeat ab ſe filius.
Syrū optume eccū. Sy. ceſſo hūc adoriri! Ch. Syre. Sy. hem. Ch.
Quid eſt! Sy. te mihi ipſum iamdudum exoptabam dari. Ch.
Videre egiſſe iam neſcio quid cum ſene. Sy.
De illo quod dudum! dictum ac factum reddidi. Ch.
Bona fide! Sy. bona hercle. Ch. non poſſum pati
Quin tibi caput demulceam, accede huc Syre.
Faciam boni tibi aliquid pro iſta re, ac lubens. Sy.
At ſi ſcias q̄ ſcite in mentem uenerit. Ch.
Vah, gloriare eueniſſe ex ſententia! Sy.
Non hercle, uero uerum dico. Ch. dic quid eſt. Sy.
Tui Clitiphonis eſſe amicam hanc Bacchidem
Menedemo dixit Clinia, & ea gratia
Secum adduxiſſe, ne tu id perſentiſceres. Ch.
Probe. Sy. dic ſodes. Ch. nimium inquam. Sy. immo ſic ſatis.
Sed porro auſculta quod supereſt fallaciæ.
Se ſe ipſe dicet tuam uidiſſe filiam.
Eius ſibi complacitam formam, poſtquam aſpexerit,
Hanc ſe cupere uxorem. Ch. modon quæ inuenta eſt! Sy.
Eam & quidem iubebit poſci. Ch. quam ob rem iſtuc Syre!

¶ Prorſus

Nam prorſus nihil intellego. *Sy.* Vah. tardus es. Ch.
Fortaſſe. *Sy.* argentum dabitur ei ad nuptias,
Aurum, atq; ueſtem, qui, tenes ne? Ch. comparet? *Sy.*
Id ipſum. Ch. at illi ego neq; do, nec ſpondeo, *Sy.*
Nō, quam ob rem? Ch. quam ob rē? me rogas? hoi? *Sy.* ut lubet.
Non ego perpetuo dicebam, ut illam illi dares,
Verum ut ſimulares. Ch. non mea ſt ſimulatio,
Ita tu iſtaec tua miſceto, ne me admiſceas,
Egon cui daturus non ſim ut ei deſpondeam? *Sy.*
Credebam. Ch. minime. *Sy.* ſcite poterat fieri.
Et ego hoc quia dudum tu tantopere iuſſeras.
Eo coepi. Ch. credo. *Sy.* caeterum equidem iſtuc Chreme
Aequi, boniq; facio. Ch. atqui tum maxume
Volo te dare operam ut fiat, uerum alia uia. *Sy.*
Fiat, quęratur aliud. ſed illud quod tibi
Dixi de argento, quod iſta debet Bacchidi,
Id nunc reddendum eſt illi, neq; tu ſcilicet
Illuc confugies, quid mea? num mihi datum eſt?
Num iuſſi? num illa oppignerare filiam
Meam me inuito potuit? uerum illud Chreme
Dicunt. IVS SVMMVM, SAEPE SVMMA malicia ē. Ch.
Haud faciam. *Sy.* immo aliis ſcilicet, tibi non licet.
Omnes te in lauta, & bene acta parte putant. Ch.
Quin egomet iam ad eam deferam. *Sy.* immo, filium
Iube potius. Ch. quam ob rem? *Sy.* quia enim in eum ſuſpitio eſt
Tranſlata amoris. Ch. quid tum? *Sy.* quia uidebitur
Magis ueriſimile id eſſe, cum hic illi dabit,
Et ſimul facilius conficiam ego quod uolo.
Ipſe adeo adeſt, abi, affer argentum. Ch. effero.

CAL. ¶ Prorſus n. i. prorſus ꝑ eo qđ eſt oīno. ſunt qui cōſtrictio nē velint. vel prorſus certe: recte: vere. & dr̄ q̄ſi porro verſus. nā ꝓſum eſt porro verſum. i. an̄ verſum. hinc & ꝓſaica oṙo quā nō inflexit cātilena. ¶ Hui. t. e. interiectio mirātis: & hoc cū geſtu ſeruili & leuiori pſonæ cōgrue dictum. ¶ Argētū d. ſ. a Menedemo. iſterius Chremes nō immemor verborū Syri Menedemo dicēt: Et illū aiūt vel le vxorē: vt eū deſpōderim des: qui aurū & veſtē: atq; alia q̄ op⁹ ſunt, cōparet. ¶ Qui: ꝓ quo. ¶ Nō ſ. ꝓprie dixit ſpōdet pr̄ puellæ: deſpōdet pr̄ adoleſcētis. i An. Placuit d. ¶ Fugitiuo d. a cōditiōe pſonę Cliniaȝ vitupat. nā fugitiui ꝓprie ſerui. vn̄ in ędicto ædiliū curuliū Titulus eſt ſeruoꝝ ſingulorum: Qui fugitiuus erroue ſit: noxaue ſolutus non ſit. ¶ Hoi ſu. dr̄ hō fugitiuus: & ſuus fugitiuus: nō fugitiuus ſeruus: qa tunc eſt ſuperfluum: vt teſtatr̄ Quin. Ergo dicēdū ſeru⁹ fugitiu⁹, vł̄ fugitiu⁹ ſine additamēto. ¶ Nō e. p. Virgil. Cōnubio i. ſ. p. d. illa dat̄ ꝓpe tuo, q̄ oēs annos cū marito exigit. ¶ Tua m. verba ꝓbi viri: q̄ n̄ vult adhęrere ꝯſilio alteri⁹ i re nō ꝓbabili. ¶ Cui d. n. ſ. argumētū ab ęquo: nō æquū: nō leges ipſę ꝯcedūt: vt qs pr̄ filiā alicui ſpōdeat: dein de denegat. ¶ Iſtuc Chr. in re nō ꝓbabili vult inire opinionē optimi ſerui: qui dn̄o bona fide morē gerat: & ꝓ viribus obſequatur. ¶ Fiat, quę. al. aſtute & callide in oībus aſſentit̄ hero: quia iam lenibus verbis extorquebit argentū. ¶ Eo n. conſu. i. ad rationes: q̄s ſtatim callide ſubiicit. magna vis eſt perſuaſionis qn̄ prius amouemus ea: q̄ is reſpōderet a quo aliquid petimus. ¶ Me i. o. hæc pro Chremete eſſent. & iure nō tenetur reddere id argentum. ¶ In l. p. non decet eum qui lautæ vitæ ſit, & ſplendidæ in omnibus iuris rigorem obſeruare: nam qui ad vnguem ius ſeruāt aſperi, difficiles, & tenaces multis videntur. ¶ Egomet: ſenex gloriæ cupidus adeo flectitur verbis Syri: vt ad meretricem cum argēto feſtinare cupiat. ¶ Simul e. hoc loco pro efficiā ponitur: quo ſæpius in hac ſignificatione Cice. vtitur. ab hoc confectum proprie verbum conuenit gladiatoribus his: qui grauiſſimis vulneribus occubuerunt. Cicero in Catili. Gladiatori illi confecto & ſaucio.

Spōdere

Deſpōdere

GVI. Ita me Dii ament &c. Hic Syri fallacia ſuum ſortitur effectum: & tandem a Chremete extorquetur argentum. Ch. Dii ament me ita, vt me miſeret: ideſt miſericordia moueat vicē Menedemi: ideſt propter fortunam Menedemi. vel potius vicem Menedemi: ideſt loco Menedemi. Eodem genere dicendi Cice. vtitur ad Lentulum: Noſtram, inquit, vicem vltus eſt ipſe ſeſe: ideſt puniuit ſeipſum. vice: ideſt loco noſtri. Itaq; ſic contioua: Dii me ament ita: vt me miſeret vicem pro vice: hoc eſt loco Menede. quaſi dicat cauſa ſua me miſeret tātum mali deueniſſe ad eū: vt tāta illa familia ſit aliena. Illacine. i. vtruȝ oportet ſup. aut neceſſe: ſeu opus eſt alere illā ne: per contemptum & odium dicit per illā mu-

lierem Bacchidē. cū illa familia. i. cū tanto comitatu ancillarū. etſi. i. q̄uis ſcio ꝙ ſup. Menedemus nō ſentiet onus vn̄. ſ. hoſce aliquot dies. i. ꝑ aliquot dies prios. ita. i. adeo fili⁹ fuit ei magno deſiderio. i. adeo deſiderauit filiū. verū. i. ſed. vbi. i. qn̄. viderit tātos ſumptus quotidianos. i. impēſas quotidie faciēdas. fieri ſibi domi. nec videbit modū i. finē fieri. rurſum denuo optabit: vt filius abeat: ideſt diſcedat ab ſe: ideſt (quod dicit inepte) de penes ſe. Eccum: ideſt ecce hic ꝓpe Syrus optime: ideſt tēpeſtiue: opportune. *Sy.* ceſſo, i. qđ moror: quid tardo. adoriri. i. aggredi verbis hūc Chremetē. Ch. o Syre: vocādo ꝓnūciādū. *Sy.* hem: hic eſt vox lætitiæ: interduȝ ꝑturbati. Ch. qđ ē propter qđ me velis, & gaudeas mea ꝑn̄tia. *Sy.* iaȝ dudū. i. lōgo an̄ tpe exoptabā te dari. i. offerri obuiū mihi. Ch. Videre. i. videris: cēſeris: iudicaris: egiſſe nam neſcio qđ cū ſene Menedemo eū decipiēdo, vt ego poſtulaueraȝ. *Sy.* dicis me egiſſe aliqd de illo. i. de illa re: vȝ de eo decipiēdo. qđ dudū. i. paulo ante vł̄, ſm̄ Donatū, lōge ante ſubaudi cōicaueramus: vel aliqd tale. naȝ hic ē diſtiguēdū. Deinde ſubde: Reddidi dictū ac factum. i. & dixi & feci: vel vt dixi ſic effeci. Reddere ē ēm aliqd dcm̄ eſt illud dicere: & reddere factum eſt facere. Solemus enim ſic dicere: Hoc tali die factum reddam. i. hoc a me tali die fiet. Ch. Bona. i. bona ne fide. i. vere ne dicis? nam fides eſt, vt Cice. inquit, dictorum, conuentorūq; cōſtantia & veritas. *Sy.* hercle dico ſup. bona fide: & iurādo dictū comprobat. Ch. nō poſſum pati. i. nō poſſum ꝯtinere. quin. i. ꝙ nō. demulceā. i. ſuauiter attrectē tibi caput. O Syre accede huc. i. ad me: vt tibi caput demulceam: & te aliquo munere donem. faciam tibi aliquid boni pro iſta rē. i. pro iſta fallacia. ac lubens. i. bono animo. *Sy.* at: ideſt ſed. ſi ſcias q̄. i. q̄ꝫ eum. ſcite. i. pulchre: ingenioſe: ſubtiliter venerit mihi in menteȝ illud. ſ. quod poſtea eſt dicturus. nam interrupit ſermoneȝ Chremes. Chr. Vah: irridentis interiectio eſt hic: ſed tamē ioco cum illudit: non ſerio. gloriare. i. gloria te extollis. eueniſſe ex ſententia: ideſt ꝙ euenerit tibi: vt volebas. *Syr.* vero. i. ſed, hercle non glorior. ſ. dico verum: ideſt veritatem. Ch. Dic quid eſt. *Sy.* Clinia dixit Menedemo hanc Bacchidem eſſe amicam Clitiphonis filii tui: & dixit inq̄ ſe Cliniā adduxiſſe ſecum eam, ea gratia: ideſt ea cauſa. ne. i. vt non. perſentiſceres id: ideſt vt non perciperes. Nam a perſentio tis adiuncta co fit perſentiſco: quod regit accuſatiuum vt ſuum verbum: quia etiam pro primitiuo hic ponitur. Chr. Probe. i. recte. excogitatum eſt. ſ. aut aliquid tale. *Sy.* Dic ſodes: ideſt ſi audes: blandientis particula: quaſi dicat ſȝ dic ſine fictione. Chr. inquam: ideſt dico tibi. ꝙ nimium. i. pluri mum, vel valde probe actum eſt. *Sy.* immo. i. ſed. ſatis ꝓbe ſic actum eſt. ſed porro. i. deinde: poſtea auſculta id ſup. fallaciæ. quod ſupereſt: ideſt quod reſtat: quod reliquuȝ eſt. ipſe Clinia dicit ſeſe: ideſt ſeipſum vidiſſe tuam filiam Antiphilam. dicet etiā formā: ideſt pulchritudinē eius cōplacitā

Reddere

Fides

Cicero

eſſe.i.cōplacuiſſe ſibi.nā cōplaceo in ꝑterito facit cōplacui: & cōplacitus ſum ꝑ eodē ſenſu. dicet etiā ſe cupere hāc filiā tuā vxorē.i.pro vxore ſua:poſtq̄ aſpexerit eā.ſ.hoc ē ſe vel le eā vxorē hr̄e:ex quo eā aſpexit.Chr.modon.i.verū dicis illū cupere hanc filiā:q̄ mō.i.pauloante inuēta eſt?Sy.eam dico.ſ.quæ inuēta eſt:vel eā cupit.& quidē.i.& etiā,vel cer te,iubebit poſci.i.peti: ideſt faciet:vt ꝑ aliquos a te petatur.Chr.q̄ob rē.i.quare o Syre dicis ſup.iſtud.nā prorſus.i. oino,nihil itelligo.i.nō bene capio quorſuꝫ ſpe ctent tua verba,aut q̄d ſibi velint.Sy.Hui:in terieċtio indignātis Sy ri herū non intelligere. es tardus.i.hebes:& ob tuſus ingenio,q me ca pere non potes.Ch.for taſſe.i.poſſibile eſt me eē tardū.Sy.argētū da tur ei Cliniç.q:in abla tiuo.i.quo argēto:com paret.i.quærat.aurū.i.annulos aureos:cęteraq̄ aurea.po ſuit tantum materiā pro materiato vt dicunt.atq̄ quo cō paret veſtē.i.indumenta ad nuptias honeſte celebrādas.cō paret.i.emat ſibi talia.nihil impedio quid ad me.Sy.idip ſum eſt ſup.conſentiendo dicit.q.d.illud tātum eſt vt cōpa ret quæ ſibi volet te nō impediente cū nihil ad te.Ch.at.i. ſed.ego Chremes,neq̄ do,neq̄ ſpondeo.i.promitto futu ram ſponſam filiā meā illi Cliniæ.Sy.non?dicis te nō ſpon dere velle illi.admirat̄ hoc Syrus:deinde interrogat:q̄obrē .i.quare.non ſpondes.Ch.Interrogas me q̄obrē nō ſpōdeā dare illā filiā meā hm̄oi fugitiuo.ſ.Cliniæ:qui more fugiti ui ſerui patrē reliquit.Sy.fac ſup.vt lubet,ego non dicebā vt tu dares eā illi perpetuo.i.vt totā vitā cū eo exigeret.Ve rum.i.ſed.dicebam vt ſimulares te illā dare ei.Ch.ſimula tio.i.fictio,non mea eſt.i.non me decet,qui vir grauis ſuꝫ. tu miſceto.i.confundito,iſtęc.i.tuas technas & fallacias,ita ne.i.vt nō admiſceas me.i.vt nō me interponas,ſeu inuol uas.vis ſup.vt deſpōdeam filiam meam ſup.ei Cliniæ:cui ego non ſim daturus.q.d.non faciā.Sy.credebā te velle id facere.Ch.minime.i.non volo ſup.illud.Sy.id ſup.poterat fieri ſcite.i.pulchre:ac ingenioſe:& quaſi ſciēter.Nā ſcitus dicit̄ qui ſciēs eſt.& ego cœpi.i.incepi hoc ꝓpoſitū:& hoc vaframentū,eo.i.ideo.quia dudū tu iuſſeras.i.volueras tā topere.vt.ſ.ſimulationē aliquā quacunq̄ via inuenirē,qua deciperetur Menede.Ch.Credo te id accepiſſe eā ob rem: quia tātopere iuſſeram.Sy.cæterum.i.ſed.equidem.i.cer te.facio iſtud æqui & boni.i.facio iſtud bona æquitate:tāq̄ bonus ſeruus domino in oībus gerēs morē.Dicimus autē iſtud æqui & boni facio:pro eo ꝙ eſt facio iſtud æquū & bo num:vt dicimus iſtud rei facis:ꝑ facis iſtā rē.nam æqui & boni hic vt ſubſtantiua in neutro genere capi debēt.Chr. atqui.i.ſed certe.tum.i.deinde cōſequenter maxime volo te dare operā:vt ſimulatio & fallacia fiat in Menedemū.verū .i.ſed.volo id fieri alia via.i.alia ratione,ſiue alio mō.Sy. fiat alia via.ſ.ego ſum contentus.ſed aliud.i.alius modus. quærat̄.i.excogitet̄,& aptus inueniat̄.ſed illud q̄d dixi ti bi de argēto:ꝙ iſta.i.tua filia debet Bacchidi:ꝙ videlicet ab anu corinthia,q̄ mortua eſt,data illi fuit pignori.id argētū nūc eſt reddēdū tibi.i.a te.i.te oportet reddere.neq̄ ſcilicet .i.certe.nūc cōfugias.i.recurras.eo.i.ad has rōnes:q̄ ſequū tur:dicendo quid mea intereſt ſup.i.quid ad me ſpectat de iſto argento.nū.i.nunquid.argētū datum eſt mihi.q.d.nō. nū.i.nūq̄d iuſſi vt daret̄.q.d.nō.nū illa anus corīthia potuit oppignerare.i.pro pignore dare filiā meā me inuito.i.no lēte.o Chr.hoies dicūt vulgo illud dictū verū.i.veritati cō ſentaneū:videlicet ꝙ ſummū ius.i.nimius rigor iuris.eſt ſæ pe ſūma malitia.i.(vt.Cice.inq̄t i Offi.)ſūma iniuria.Ch. haud.i.nō faciā:hoc eſt nō cōfugiā ad eas rōnes ſummi iu ris.Sy.immo.i.ſi licet.i.ſi fas eſt aliis hominibus:vt ſequā tur iuris rigorē:tibi tn̄ nō licet:ꝓpterea ꝙ oēs hoīes putāt: ideſt reputāt te eſſe in ꝓte hominū lauta.i.ſplēdida.& bene .i.valde aucta virtutibus.ſ.& vitæ probitate,quēadmodū dicimus macte virtute:quaſi magis aucte virtute.i.ꝑ vir tutē.& melius aucta le git̄ q̄ acta:& ita in mul tis codicibus fas eſt iue nire.Chr.quin.i.quim mo.iſ.i.nunc,egomet deferā decē minas ad eā Bacchidē:q̄cito perſua ſus eſt gloriæ cupidus. Sy.immo potius iube filiū deferre ad eā.Chr. quāobrē.i.q̄re iubes fi liū deferre illud.Sy.cul .i.certe.quia ſuſpicio a moris eſt trāſlata i hūc filiū tuū:q putat̄ a Me nedemo eē amator Bac chidis.Ch.q̄d tū.i.quid inde ſequit̄:ſi trāſlata ē in eum amoris ſuſpicio.Sy.quia magis veriſimile videbit̄ id eſſe.i.eū amare eā.cum.i.quando.hic filius dabit illi Bac chidi argentum.& ſimul.i.& etiā.ꝯficiā.i.efficiā:ꝑficiā faci lius id q̄d ego volo efficere:hoc eſt facilius decipiā Menede mū.adeo.i.certe.ipſe Clinia adeſt.i.aduenit.o Chreme abi .i.vade domū:& affer argētū.Chre.affero argentū.ſ.vel ef fero:ideſt educo ex capſa vt feratur:quaſi extra fero.

Ta.Deducta Bacchide adducitur Chr.qui ſol uat argentum,vicem,quia modo in vice ſua,ſi cut ego paſcet eas. Illacine.ſ.oportebit.Videre .i.videris.bona fide.ſ.dicis hoc.Ac ſi diceret:ē verum quod dicis.Non hercle glorior.Sed ve ritatē dic.Dic ſodes feci probe.Immo ſatis non nimiū.nō dicet vt perpetuo dares:ſed ad horam ꝓmitteres.Non eſt mea ſimul.ſ.non pertinet tali homini ſimulare:& mentiri. Tibi eſt malum & graue.Cæterū.i.ſed.ego facio iſtud æq & boni:pro recto & bono.Recta ꝯſtructio eſt.Atq.i.cer te.Tum maxime:q̄a eſt æquum & bonū.Volo te.d.o.vt fiat.Sed alia via q̄ me intermiſcendo.Eo:ideſt ad idem,vt dicas.Quod man.r.ſi ipſi accommodauit argentum.Num .i.nunquid mihi fuit datum illud argentum.num iuſſi vt da ret.hoc poſſes dicere.Verum:ideſt ſed.illud dicit vulgo.Sū mum:ideſt totum ius ſuum exequi.eſt:ideſt reputat̄ ſ.M. non enim reſpicit ad cauſam:ſed ad factum. SER.

Trimetri Iambici.

CLITIPHO. SYRVS.

NVLLA EST TAM FACILIS Res,quin diffi cilis ſiet,
Quam inuitus facias.uel me hæc deambulatio,
Quam non laborioſa ad languorem dedit.
Nec quid q̄ magis nunc metuo,q̄ ne denuo
Miſer aliquo extrudar hinc,ne accedam ad Bacchidem.
Vt te omnes equidem Di,Deæq̄ quantum eſt Syre
Cum iſtoc inuento,cumq̄ incepto perdiunt.
Huiuſmodi mihi res ſemper comminiſcere,
Vbi me excarnufices.Sy.i tu hinc quo dignus es,
Quam pene tua me perdidit proteruitas.Clit.

NVlla eſt tam f.r.Hic exprimitur amātis incon ſtantia:qui ob nimium amorem Syro in re ſua iraſcitur:dehinc paulo momēto illū demulcet. ℣ Quin:pro ꝙ nō.℣ Difficilis:huic illud ꝯtra rium:Nihil difficile homini volēti.℣ Vel m.h. vel modo non eſt diſiunctiua coniunctio:ſed pro etiā poſi ta.vt apud Virgi.Vel Priamo miſeranda m.℣ Hæc d.quę facilis & non laborioſa.nā deambulatio homini potius vo luptatem,q̄ laborem affert.℣ Vt o.q.d.improuidus adole ſcens non conſiderat quid a Syro in rē ſuā peractum ſit:ſed omnia ad voluptatē ſuā refert.℣ Iſtoc:cū ꝯtēptu:atq̄ odio hæc ꝓnunciant̄.℣ Metuo:q̄ſi de magno facinore.nā ince ptum & inceptare:& incipere magnorū eſt facinorū.℣ Per diunt:& antiquū eſt,& Plautinū.℣ Cōminiſcere:ꝓ cōmini ſceris.i.fingis.hinc cōmētū.alibi:Atq̄ ipſis cōmentū plac. ℣ Excarnifices:terribiliter excarnifices dixit:hoc ē crucies. Excarnificare deductū ē a carnifice.Carnifex eſt q carnes ex hoie facit.nā caro dicta eſt eo q̄ careat aīa.& caro ꝓprie dicit̄ mortuorū.Virgil.Et corpora luce c.vel caro ſic dicta quaſi cado.Virg.Belloq̄ caduci Dardanidæ:q̄ iā.ſ.ſine aīa ſit & cadat.℣ I tu h.ſecure exclamat:ꝙ iā extorſerit argen tū.℣ Proteruitas:importunitas:vel petulātia.ꝓteruitas le uior eſt q̄dā cōtumelia:ꝓcacitas maior:petulātia maxia. CAL. Cōmi niſcere Excar nificare Carni fex

Ita

Vellem hercle factum, ita meritus. *Sy.* meritus? quo modo?
Ne me iſtuc ex te prius audiuiſſe gaudeo,
Quam argentum haberes, quod daturus iam fui. *Clit.*
Quid igitur tibi nis dicam? abiiſti, mihi
Amicam adduxti, quam non liceat tangere. *Sy.*
Iam non ſum iratus, ſed ſcin ubi nunc ſit tibi
Tua Bacchis? *Clit.* apud nos. *Sy.* nō. *Clit.* ubi igitur. *Sy.* apud Cliniam. *Clit.*
Perii. *Sy.* bono animo es, iam argentum ad eam deferes,
Quod ei pollicitus. *Clit.* garris, unde id? *Sy.* a tuo patre. *Clit.*
Ludis fortaſſe me. *Sy.* ipſa re experibere. *Clit.*
Ne ego fortunatus homo ſum, deamo te Syre. *Sy.*
Qua cauſa id fiat obſecundato in loco,
Sed pater egreditur, caue quidq̄ admiratus ſies,
Quod imperabit facito, loquitor paucula.

CAL. Mereri & pmereri Virgil. ¶ Ita m. mereri qs bonū & malū, & mereri & pmereri ē pſtare bñficiū. Virg. Quiq; ſui memores a ſ. m. & idē: Nunq̄ regina negabo Promeritā. ¶ Ex te. p. a. ſic fingimus qñ ſumus collaturi bñficiū in aliquē. & qcq̄ audimus, qđ nō placeat, hec tñ nos iſenſos reddat. ¶ Nō l. r. nimius eſt ardor in adoleſcēte: cū videat amicā: nec tñ tāgēdi facultas dat. ¶ Iā n. ſ. i. nō pōt p nimia lætitia diutius reticere qđ fecerit. ¶ Iratus: iratus eſt ex cā: iracundus ex moribus. ¶ Sin v. n. ſ. hæc interrogatio gaudētis ē: & cui oia ex voto ſucceſſerint. ¶ Perii: hæc vox eſt amātis aliquid mali ſuſpicantis. ¶ Iā a. tā nimiā velocitatē ſignat. ¶ Deferes: alia ſignificatiōe accipitur illđ Olympiadis ad Alexādrū: Amabo inquit mi fili qeſcas, neq; deferas me hic delatorī. ¶ Garris tāq̄ auis. vnde garrulus. & garrire is dicit, qui inaniter loqtur. ¶ Experibere: antiquū eſt. nos dicimus experire. Iuuena. Experiar quid ɔcedat in illis eſt. ¶ Ne e. ne. i. valde: ¶ Deamo te Sy. i. valde amo. de hoc loco auget. alias diminuit. ¶ Qua cā id fiat: vt argētū habeamus, qđ ad Bacchidē deferas. ¶ Obſecūdato in loco: obſecundare eſt omnia ad alterius nutū facere. ¶ Paucula: dixit paucula non pauca: & ſic maiorem vim admonitio iſta habitura eſt. nam paucula coram patre loquitur Clit.

(Margin: Iratus Iracundus — Garrire Garrulus — Deamo — Obſecūdare)

GVL. Nulla &c. Hic appet amātis inconſtātia: q ob nimiū amorem Syro I te ſua iraſcit: deinde paulo momēto illū demulcet. Cli. nulla ē res tā facilis, quā facias. i. faciat aliqs inuitus. i. ɔtra volūtatē. qn. i. q̄ nā vel q nō (vt q ſit cōiūctio) ſit difficilis, vel ſic: Nulla eſt res tā facilis. i. tm facilis, q nō ſit difficilis, quā rē facias inuitus. vel. i. etiā. hæc deābulatio, q ſolet afferre recreationē. q̄. i. q̄tū. nō laborioſa. i. nō habens laborē, dedit me ad lāguorē. i. ad moleſtiā, & tædiū ac mœrorē. nec nūc metuo qcq̄. i. aliqd magis. q̄ ne. i. vt: p q. ego miſer excludar. i. emittar: eiiciar. denuo. i. iterū. hinc. i. ex hoc loco, vbi eſt amica. quēadmodū prius fui eiectus. ne. i. vt nō. accedā. i. adeā ad Bacchi. o Syre. vt. i. vtinā. Dii & Deę oēs pdiſſ: antiquū p perdāt. i. deſtruāt te. cū iſtoc: p cōceptū, & odiū dixit. cū iſto tuo inuēto. i. cū tuo figmēto, ſeu cū illa tua inuētiōe: & cū iſto tuo Icepto. i. cōſilio inito, ſeu inſtituto p poſito, q̄tū eſt. i. q̄tū licet. i. q̄tū eſt poſſibile: q̄tū vel fieri poteſt: vt te dedāt. Nā eſt ſæpe ponit pro licet. vel ſic lege: Vtinā Dii & Deæ oēs q̄tū eſt. i. q̄tū Deoꝝ & Deaꝝ eſt: hoc eſt q̄tū magnū ē ɔſortiū ſeu cōtubernium Deoꝝ & Deaꝝ perdāt te cū tuo icepto &c. q. d. oēs Dii & Deæ quotquot ſunt te perdant. tu cōminiſceris. i. tu fingis: excogitas: adinuenis ſemp huiuſmodi. i. tales res. vbi. i. in quibus: aduerbiū p nomine, excarnifices. i. excrucies: affligas me. Excarnificare dicimus actiue vt hic. & excarnificari vt ſit deponēs verbū vel cōe: vt Priſ. inquit. & fit a carnifex eis: q ſic dicit q ex homine carnē faciat: qa caro ꝓprie ē mortuoꝝ dicta: q careat aia. vł a cado is, q remota aia cadat. Inde caduci. i. mortui. Virgil. Belloq; caduci. i. mortui. Inde etiā cadauer. Syrus. Tu i. i. vade. quo. i. in quā rē, vel partē tu es dignus ire. q. d. abi in malā rē: vt meruiſti. q̄. i. q̄tū. pene. i. prope: aduerbiū. tua ꝓteruitas. i. tua importunitas: tua petulātia pdidit. i. deſtruxit: vaſtauit me vt dicunt. Cli. hercle vellē factū eſſe: vt ſ. mea ꝓteruitas te perdidiſſet vt ais. ita. i. adeo, vel ſic meritus es. i. dignus er, qui perdaris. Sy. ais q meritus ſū perdi. quo mō. i. qua rōne: ne. i. certe, vel valde. gaudeo me audiuiſſe ex te: p abs te. iſtud conuitiū. ſ. priuſquā haberes argentum: quod dare tibi volebam. Clit. igitur quid vis vt dicā tibi aliud, q̄ qđ dixi: cū nō dederis mihi occaſionem aliter dicēdi. nā abiiſti. i. fuiſti ad Bacchidē. adduxiſti mihi amicā Bacchidē: quā nō liceat tāgere. Sy. ridibūdus ait: nō ſum iā iratus. ſꝫ ſcin. i. ſcis ne vbi nūc Bacchis tua amica ſit tibi. Clitipho, ē apud nos. i. qđ dr̄ penes nos nō recte. nā penes eſt q̄ſi in manu ac poteſtate eſſe. Sy. nō eſt inquā apud te. Cli. vbi eſt ergo. Sy. ē apud Cliniā. Clit. pii. iā mali qđ ſuſpicat. nā ab amātibus oia ſunt ſuſpecta, q̄ ſūt I amicas. Sy. es. i. ſis. bono aio. i. habeas bonū aium. &, qđ dici ſolet, facias bonum vultū. iā. i. ſtatiꝫ. deferes argētū ad eā: qđ argentū pollicitus es. i. pmiſiſti ei. Cli. garris. i. nugatorie, inaniter loqris: tractū ab auibus. vñ garrulus. vñ. i. a quo id argentū extorquebit ſup. Sy. extorquebit inquā a pr̄e tuo. Cli. fortaſſe ludis. i. derides me. Sy. expibere: antiq̄ p expire. te ipſa. i. ipſo effectu. Cli. ne. i. certe vel valde: ſū hō fortunatus. i. felix, o Syre deamo. i. valde amo (nā hic de auget) te. Sy. expiere inq̄. ita eni ē repetēdū: vt videat̄ Syri ſermo ɔtinuari ſic: expiere te ipſa q̄ cā. i. ꝓpter quā cām id fiat: q habeamus argētū a pr̄e tuo: tū eſt mihi obtēperet, ideo ſubdit. obſecūdato. i. facito ad nutū meū. in loco. i. qñ locus. i. occaſio, ſeu opportunitas poſtulabit. nā obſecūdare eſt oia ad alterius nutū facere. ideo Deus ſecūdat res nr̄as; qñ efficit: vt nr̄is optatis reſpōdeāt. hic ergo obſecūdato cōmēta mea ſup. i. accōmoda, ſeu ɔforma te meis inuētionibus: vbi tp̄s ac locus erit. ſed pr̄ tuus egredit̄: caue admiratus ſis qcq̄. i. vide ne quicq̄ cū admiratione laudes. ne dep̄hēdaris amās. dicimus aūt caue ſis admiratus ſine negatione. & caue ne ſis admiratus cū negatiōe in eūdē ſenſum penitus: vt caue cadas. facito id ſup. qđ pater imperabit. loquere. i. dicito, paucula. i. admodum pauca verba.

ASC. Si in illo: Vel me hęc deambulatio: q̄ nō laborioſa ad lāgnorē dedit. melior eſt lectio cōmētarii: vt ſit q̄ nō laborioſa: pꝫ apud ipſum interpretatio. At ſi vt plurimi legūt: q̄ n̄ laborioſa &c. nos quoq; legerimus ſic, aſtruemus cū Calphurnio. Vel. i. etiā. hæc deābulatio: q̄ deambulatio nō eſt laborioſa ſi non innitus ſup. ambules. dedit me ad laborē: qa inuitus ambulaui. Audiui tertiā lectionē nō minus bonā: in qua nō erat illud me: hoc modo: Vel hæc deambulatio quæ laborioſa non dedit ad laborē meū. q. d. nulla nō dedit: hoc ē omnia laborioſa dedit &c. Sicut apud Virg. in Buc. Hæc eadē vt ſciret, quid non faciebat Amintas? & in illo Aenei. Quē non incuſaui amens, hominumq;, deorumq;.

SER. Nulla. Poſtq̄ paratꝰ eſt Chremes: q donet argentū: vt magis ſit iocularis hęc deceptio Chr. inducit̄ ipſe filius q recipiat a pr̄e: & det Bacchidi. Cū ſuperius fuiſſet miſſus deambulatū. Vt licentius tractaret̄ deceptio. Poſtq̄ pacta eſt redit dicēs: Nulla &c. vel. i. etiā. hinc. i. a domo pr̄is. O Dii quātum Deoꝝ ē. Cōminiſceris. i. cōmētaris, vel ē factū. ſ. vt pditus eēs. qa ita. Quid igit̄. Poſtq̄ audiuit mētionē de argēto pœnitet: & moderatius loquit̄. Iā poſtq̄ Syrus videt eū pœnitere: moderat̄ iræ ſuæ. q. d. rectā q̄rimoniā facis: & ideo iam nō ſumit cōtra te. Vbi nūc ſit tua Bacchis. Per hoc dedit intelligere, q eſſet in domo, vbi eā dimiſerat. ſed ne eū terreret: dicit tibi tñ. i. adoptiuum vbicunq; ſit. garris. i. me ludis. Deamo te. i. valde amo te. Intenſiuū eſt de. Qua cā dicis: qa me amas mō. Tu ergo obſecū. i. recōpēſato mihi aliquāto retribuēdo meritū: q cā. ſ. vt remunerea id ſeruitiū mō fiat: caue ne ſis attonitus qñ pr̄ dabit tibi argētū q̄ſi admiratus.

CAL. VBi nunc eſt Clit. Egredit̃ Chremes cū argento. ¶ Eccū m.i. Syrus ſubiicit verba Clit.q̃ pr̃i rñ-
Inquā deat. ¶ Inq̃:raro alibi p̃ter inq̃: & inquit reperi-
ri⁹. Inq̃.i.dic. ¶ Pleraq; o. hic adiectio in prio
poſita eſt loco. adiectioẽs vero aut i pria parte
orōnis:aut in vltiā adiciuūt:hic ergo pleraq; ex abūdātia

pro dote.ita q̃ dotis regit̃ ab illo actō talenta.talentū enim dotis recte dr̃.q̃.i.q̃tū mlta iniuſta ac praua.i.nō recta. fiūt moribus.i.p mores & cōſuetudines hominū:q̃les ſunt tales pecuniarū cōſumptiōes in liberis & educādis & collocādis. nūc aliqs ſpōſus ſeu gener eſt mihi inueniēdus oibus rebus:idest oibus alus negociis relictus.cui.ſ.genero.dē bona mea inuēta.i.parta. labore: idest opa corporis mei & induſtria mentis.

Trimetri omnes.

CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

VBi Clitipho nunc eſt? Sy. eccum me inquam. Cli. ecce
cum hic tibi. Ch.
Quid rei eſſet, dixtin huic? Sy. dixi pleraq; omnia. Chre.
Cape hoc argentum, ac defer. Sy. I, quid ſtas lapis?
Quin accipis? Clit. cedo ſane. Sy. ſequere hac me ocyus,
Tu hic nos dum eximus interea opperibere.
Nam nihil eſt illic quod moremur diutius. Ch.
Minas quidem iam decem habet a me filia,
Quas pro alimentis eſſe nunc duco datas.
Haſce ornamentis conſequentur alteræ.
Porro hæc talenta dotis apposcunt duo.
QVAM MVLTA INIVSTA, ac praua fiunt moribus?
Mihi nunc relictis omnibus, inueniendus eſt
Aliquis, labore inuenta mea cui dem bona.

Trimetri omnes.

MENEDEMVS. CHREMES.

MVlto omnium nunc me fortunatiſſimum
Factum puto eſſe gnate, cum te intellego
Reſipiſſe. Chre. ut errat. Mene. teipſum quærebam
Chreme.
Serua, quod in te eſt filium, & me, & familiam. Chr.
Cedo, quid uis faciam? Me. inueniſti hodie filiam? Ch.
Quid tum? Me. hanc ſibi dare uolt uxorem Clinia. Ch.
Quæſo quid tum hominis es? Me. quid eſt? Ch. iā ne oblitus es
Inter nos quid ſit dictum de fallacia,
Vt ea uia abs te argentum auferretur? Me. ſcio. Ch.
Ea res nunc agitur ipſa. Me. quid dixti Chreme? Ch.
Erraui. Ch. ſic res acta eſt. Me. quanta ſpe decidi? Ch.
Et quidem hæc quæ apud te eſt, Clitiphonis eſt
Amica. Me. ita aiunt. Ch. & tu credis? Me. omnia. Ch.
Et illum aiunt uelle uxorem, ut cum deſponderim,
Des qui aurum, ac ueſtem, atq; alia, quæ opus ſunt, comparet. M.

poſitū ē.oia neceſſario addit nō i vitio:ſicut itereaioci:iteribi. ¶ Quid ſt.i.hoc dētū i ignauū: illa vero caudex:ſtipes:
Quin aſin⁹ i ſtultū. ¶ Qui:p cur nō. ¶ Oppibere:antiquū ē:ſicut expibere. ¶ Minas q. inducitur tenax ſenex circa rē ſolli-citus:q cōqueriť de dānoq̃d illi accidērat de inuēta filia. ¶ Pro a.credi derat anū illi oppignerasse filiam Bacchidi.
Alteræ ¶ Alterę:idest totidem. ¶ Porro: mō aduerbiū
Hæc p hæ ordis:alias t pis. ¶ Hę e.hę plur aliter p hæ. In Eunu.Cōtinuo hæc adornant,vt lauent. In Phor.Hę illę deerant itiōes. ¶ Talēta d.in ſequētib⁹ dicet ¶ Duo t. p re nſa ergo dcreui eē facis. ¶ Relictis r. poſtpoſitis oibus aliis nego ciis. ¶ Labore inuentæ proprie parata.

GVI. VBi Clit.&c. Hic Chremes cū argēto egredit: & Syr⁹ Cliti phonē admonet quid debeat rñdere pr̃i. Ch. vbi ē nūc Clitipho? Sy. tu Cli.inq̃.i.dic:rñde,eccū.i.ecce hic me. Cli.eccū.i.ecce adſum ſup. hic: tibi:hoc ē hic adſuz tibi morem gerere paratus. Ch.dixtin: verum dixiſti huic filio meo, quid rei:idest q̃ res eſſet: qua propter mitterem hoc argētum. Sy.dixi pleraq; omnia:pleraq; abundat:vt i Andria etiā dictū eſt. Additiones interdū p̃ponunť vt hic.interdū poſtponunť vt iterea ioci:iteribi. Ch.cape hoc argentū,ac defer ad Bacchidē. Sy.hei:hic idignātis ē pticula.o la-
Lapis pis.i.o dure igenio.qd.i.cur ſtas:cur no accipis argētū. La-
Caudex pis dr̃ i ignauū.illa vero caudex:ſtipes:aſin⁹ dicunť i ſtultū.
Stipes Cli.ſane.i.certe.cedo.i.vado,vel obſequor. Sy.ſeq̃re me hac nūc ocyus.i.cito.cōparatiuū p poſitiuo. Tu Chreme iterea.i.dū ibim⁹.oppibere:vetuſte p oppieris nos.i.expectabis nos hic.dū.i.q̃diu.eximus.i.egredimur laturi argētū ad Bacchidē.nā nihil eſt qd.i.pp qd moremur iſtic vbi ē Bacchis.diutius.i multū diu. Ch.apud ſe Chremes nūerat ſumpt⁹ p filia:& iā factos:& poſt faciēdos.qdē.i.certe.iā filia hз a me decē minas.i.decē libras.q̃s minas duco.i.puto nūc eſſe datas p alimētis.i.nutrimētis.alterę decē minę cōſequenť haſce.i.has p̃dictas decē.p ornamētis.i.indumentis.porro.i.deinde.hæc.i.hæ minæ prædictæ p alimentis & ornamētis.adpoſcēt.i.adſciſcēt:ſiue adiūgēt ſibi duo talēta.i.duo talia pondera:de quibus ſuperius dictū eſt.dotis.i.

ASCE. VBi:Cedo ſane:nō itelligo cedo.i.diſcedo vel vado:ſed quia Syrus (q, vt moris eſt, pecuniā a Ch. accepat: ppterea q Cli: pimū cūctabať) dixerat quin accipis: Dixit Cli. ad Syrū.cedo.i.da: porrige ſane:quaſi dicat ſine iſta obiurgatione.

SER. VBi dicis. Poſtq̃ iſtructus e a Syro fili⁹, qui ſine admiratiōe, & callide ſuſcipiat argētū a pr̃e,q tradat filio ſuo:vt deferat & Syro. Inq̃.i.dic ei.dixi plura: immo oia etiā ſicut ſunt. Cedo.i.cōcede vt deferam:poſtq̃ iubetis. Seq̃re cito:amouet euz a puella pr̃is:ne quid admiraret:vel minus caute diceret. Minas decēз iā hз filia. Sed nō curo. Sed q̃a duco &c.hi al.i.i nutriēdo eā tātūdē diſpēſaſſem haſce:q̃ſi mō mitto. porro.i.deiceps. hic p̃miſſa.ſ.x.&.x. minę app̃.&c. Ecce q̃ multa praua veniūt ex malis moribus. ſicut iſta q̃ mihi cōtigūt malis moribus⁹ vxoris meę. Quæ quondā noluit parere meo p̃cepto. relictis r. meis.ſ.huic ſoli rei me oportebit intendere:vt quærā aliquē:cui dem bona mea cum filia. Deſcribit in his verbis auarum Chremetē:& dolentem de pecunia quam pro filia diſpendet:vt tāto libentius eam donet Cliniæ, Qui nō multum pecuniæ cum ea poſtulabit. Et hæc verba ſunt quę dā cōmoditas ſequentis Actus. Præterea ad hoc valet:q̃ ſolus loquitur: vt ſciamus ipſum expectare Menedemū veniētē ad eum.

CAL. MVlto o.m.n.f. Hic ē iucūda expoſitio erroris ſenis de verbis Syri:q Menedemū credit decipi, dū ipſe decipiť. ¶ Vt e. Virg. Vt vidi, vt pii. ¶ Fi-
Virgi. liū:filiū prius noiauit:in quo ois cura priſerat. ¶ Quęſo:mō obiurgatoriū ē. ¶ Quid h.e. in Eunuc. Quid iſtuc inq̃ ornati eſt? ſcire nos conuenit:cuз recto caſu pfert interrogatio nō eſſe cōtumelioſuз. vt ſi dicas: Quis hic hō eſt? ſi aūt in obliquo cōtēptū ſignat:vt qd hoc eſt hois? qd mulieris? qd ornatus? ¶ Ea r.n.a. & ex hoc credit eos inter ſe finxiſſe Cliniā amare Antiphilā. ¶ Sic res a.eſt:vt decipiaris. ¶ Et h.q.cū cōtēptu iterrogat:nā & hoc fictū eē credit. ¶ Ita a.ita aiūt de re dicimus,quā volumus eſſe falſam.

¶ Id eſt

CAL. ¶ Id eſt ꝑ. fingit ſe credere amico, quē fictū cognouerat. Gratus pari ¶ Gauiſus:bū filio gauiſus dixit:qa gaudemus ꝓpriis:gratulamur alienis. ¶ Miſer:miſer vitu ē:miſeria aiç. ¶ Amittere:ꝑ dimittere more antiquo. ¶ Aegre:ſic diſtingue: vt Chremes hāc vocē Menedemi ſubrideat:quippe ꝙ filius nō ſit vlla in re timēdus. ¶ Indulges:nullū magis propriū verbū inuenire potuiſſet de pr̄e:q oia filio pmittit. ¶ Inceptū:nā qđ ſemel iceptū nō pōt facile omitti. ¶ Deſpōſam: & hoc eſt qđ Cliniæ magis placiturū eſt. ¶ Hē: mō interiectio lætātis: alias iraſcētis. ¶ Tanto o. qa ſi accepit filius deſpōſatā Anti. q̄primus expoſcet argentū ad ornamenta coemenda. ¶ Nç:ꝑ valde. & hoc ꝓprie Terē. eſt. Propediem ¶ Propediē:tpis aduerbiū: & ſignificat cito. ¶ Obſaturabere. i. nimiaʒ de filio capies ſacietatē. qđ eſt corpis ad aiuʒ trāſtulit: & ſic plus hoc verbo intulit:q̄ ſi iueniſſet ꝓpriū verbū. Poſtulare ¶ Poſtulēt:tanq̄ iure:qa iure aliqd poſtulamus. ¶ Te ſciē. recte ſciente. naʒ Prudēs ſciens eſt qui alicuius indicio rem agnoſcit:prudens qui intelligentia ſua aliquid ſentit. ergo ſciens eſt per alios.

Id eſt profecto, id amicæ dabitur. Ch. ſcilicet
Daturum. Me. uah, fruſtra igitur gauiſus miſer.
Quid uis tamen iam malo, quam hunc amittere,
Quid nunc renunciem abs te reſponſum Chreme?
Ne ſentiat me ſenſiſſe, atq; ægre ferat? Ch.
Aegre? nimium illi Menedeme indulges. Me. ſine.
Inceptum eſt, perfice hoc mihi perpetuo Chreme. Ch.
Dic conueniſſe, egiſſe te de nuptiis. Me.
Dicam, quid deinde? Ch. me facturum eſſe omnia,
Generum placere, poſtremo etiam ſi uoles,
Deſponſam quoq; eſſe dicito. Me. hem iſtuc uolueram. Ch.
Tanto ocyus te ut poſcat, & tu id quod cupis,
Quam ocyſſime ut des. Me. cupio. Ch. næ tu propediem
(Vt iſtam rem uideo) iſtius obſaturabere.
Sed hæc ita ut ſunt, cautim, & paulatim dabis
Si ſapies. Me. faciam. Ch. abi intro, uide quid poſtulent.
Ego domi ero ſi quid me uoles. Me. ſane uolo,
Nam te ſciente faciam quidquid egero.

ita ſe hʒ. id argētū dabiẗ amicç. i. illi cuius amore tenetẗ. qđ putat nūc eſſe Bac. Ch. ſcilicet. i. certe credas ſup. eū daturū amicç. Me vah: interiectio irridētis ſeipſum: q nō potuerit ſua ſpōte talē aiaduertere fallaciā. igiẗ ego miſer fruſtra gauiſus ſum: ꝙ putarim filiū reſipuiſſe. tū iaʒ malo amittere, i. pdere, qdvis, i. q̄cūq̄ rē, vel rē q̄libet, q̄ amittere hūc filiū. o Chr. qd nūc renunciē. i. referā reſpōſum eſſe abs te, ne ſentiat, i. percipiat. me ſenſiſſe, i. percepiſſe illā fallaciā, atq; ægreferat, i. moleſte: difficulter: turbato aio ſeferat. Chre. times ſup. ne ægreferat? o Me. nimium. i. vltra q̄ ſatis eſt. in Indulgere dulges. i. pmittis illi q̄ cūq; vult. Mene. ſine. i. patere: pmitte. inceptū eſt, i. iā incepi indulgere: vel iā a te iceptū eſt mihi fauere. o Ch. perfice hoc mihi ppetuo: aduerbiū. i. cōtinue. vt iceptū eſt, pgito. Chre. dic illi te cōueniſſe. i. vel allocutū eſſe me ſup. vel cōtcaſſe mecuʒ. dicinq̄ te egiſſe. i. feciſſe mētionē de nup. Cōuenire interdū ſignificat paciſci: vt Cōueni te Conueniſſe cū ꝑ denario diurno. interdū ſignificat alloqui: vt te ɔueni re cupio. i. alloq. īterdū ſignificat caſu iuenire: vt Cic. ad L. Cicero Quē cū ɔueniſſet. i. caſu iueniſſet. quōq; ēt ſignīt placere: nec q controuerſia eē: vt Hoc ɔuenit iter nos. i. de hoc iter nos nulla ē ɔtrouerſia. Itē dicere ſolemus, cū de hoc negocio deliberaremus. tādē cōuenit. i. placuit deliberātibus: vt res in craſtinū deferreẗ. Alias hʒ ſignificantias ꝑ locis. hic aūt elige tibi quā velis. Me. dicā illud qđ dicis. ſed deinde. i. poſtea qd dicā. Chr. dic me eē facturū oia. dic ēt generū maritū filiæ placere mihi. vel placere eū eē ſup. generū mihi. Poſtremo ēt ſi voles quoq;. i. ēt. dicito filiā eſſe deſpōſam. i. pmiſſam in mr̄imoniū ſibi. a deſpōdeo tis paſſiuo fit deſpōſus ſa, ſum. pticipiū. Me. hem. hic lætātis eſt interiectio. volueram. i. optauerā, vt ducerē iſtud. ſ. filiā tuā eſſe deſpōſam ſibi. Chr. dic illi illa: vt tāto ocyus. i. velocius: citius: poſcat te argētū. ſ. & vt des illi q̄ ocyſſime. i. citiſſime id argentū qđ cupis dare. Me. cupio reuera dare qđ poſcet. Ch. nç. i. certe vẗ valde. tu obſaturabere. i. ſatur eris: vel defeſſus eris ſatietate iſtius filii tui ꝓpediē. i. cito. vt. i. q̄tū. video iſtā rē. i. ſumptū: quē es facturus. ſed vt. i. q̄liter cūq; iſtęc ſunt. i. quocūq; mō iſta oia, q̄ dicimus, ſe habeāt: ſiue ſit fallacia: ſiue nō. ſi ſapies. i. ſapiēter agere vis, dabis argētū cautim. i. callide: verſute: & tibi cauēdo. & paulatim. i. nō multū ſimul. ſed ꝑ particulas. Me. faciā qđ dicis & paulatim dabo. Ch. abi. i. diſcede, intro. ſ. i domū: vide qđ poſtulent. ego ero domi ſiqd voles me. i. ſi mea opera egebis: ſiqd voles me facere. Me. ſane. i. certe vel valde volo. nam quidquid egero faciam te ſciente: ideſt faciam vt ſcias. ſeu faciam te certiorem.

GVI. Mvlto &c. Hic iucūda expoſitio erroris ſenis cōtinetur: qui Mene. credit decipi: cū ipſe decipiẗ. Me. o gnate. i. o fili. Cli. puto me factū eſſe nūc multo fortunatiſſimū. i. feliciſſimū oium hominum: cū ego intelligo. i. cognoſco te reſipuiſſe. i. in bonā viuendi vitā rediiſſe: &, qđ dici ſolet, te emēdaſſe viuēdi rōnē. Reſipiſcere enim eſt ad priorē mētis ſtatum, vel ad meliorē redire. Ch. vt. i. quātū errat. i. q̄tū falliẗ: q eū putat reſipuiſſe. Me. o Chr. quærebā. i. petebā. te ipſum. i. temet. ſerua me patrē: & filiū Cli. & familiā. i. totā domum meā: vt vxorē & famulos. qđ. ſ. nos ſeruare eſt in te. i. in tua poteſtate. nā ſi dederis filiā tuā filio meo: & eū mihi retinebis: & me a cruciatu liberabis: & familiā fouebis integram: quā ſim diſſipaturus ſi iterū abeat filius. Chr. cedo. i. dic. qd vis vt ſup. faciā. Me. hodie inueniſti filiā. Chr. quid tū. i. qd inde ſi inuenerim: vis vt ſequaẗ. Me. Cli. vult hāc filiā dari ſibi vxorē. Ch. quæſo: hoc dictū eſt obiurgatoriū. quid ho Quid hois es minis es? per cōtēptū dicimus quid hois es ꝑ gtm̄. ſed ꝑ nominatiuū ſine cōtēptu: vt qs hō es. q. d. q̄lis hō es: q hoc nō dubitas poſcere: vt filiā deſpōdeā vni fugitiuo: & q amicam habeat Bacchidē. nā Chremes illā putat eſſe ipſius amicā. Me. petis quid hois ſim: q̄ſi indignatus ſe ita verbis a Chremete deprimi. Ch. ne. i. vtrū iā oblitus es qd ſit dictū inter nos de fallacia faciēda. ſ. per ſeruū vt argētū auferretur abs te. Me. ſcio quid ſit dictū de fallacia. Chr. nūc ea ipſa res agitur. i. tractaẗ: hoc eſt fallacia ita tractaẗ: quā tu putas eſſe i ēſeriā. Me. o Chreme quid dixiſti? pculſus eſt dicto Ch. q dicat tm̄ eſſe fallaciā id quod agitur ad extorquēdū argentū. erraui. i. falſus ſum. res acta eſt ſic. i. taliter: vt deciperer. de quanta ſpe cecidi. i. deturbatus ſum: deiectus ſum tuis verbis. Ch. & quidē hęc Bacchis: quç eſt apud te eſt. i. fingiẗ eē amica Cli. Me. ita aiūt. ſ. filius & ſerui. Ch. & tu credis eā eē amicā Clit. Me. credo oia q̄ dicūt mihi. Chr. & aiūt illū Cli. filiū tuū velle. i. petere optare vxorē, vt eū deſpōderi. i. ſpōſam dederim filiā, ſeu ſpopōderim me daturū filiā in matrimoniū. dico des. i. tradas argētū: vt prius dictum eſt. qui. i. quo argēto, cōparet. i. coemat ſibi auꝛ & ornamēta aurea: vt ānulos &c. & veſtē. i. veſtimēta. atq; alia. i. alia ornamēta, q̄ ſunt opus. i. q̄ requirūẗ ad nuptias. Me. profecto. i. res

ASCE. Bi: Quæſo quid hominis es: dicit id qdē Chr. ꝑ cōtēptū iucundū: ſed nō eo ꝙ iniuſte filio fugitiuo vxorem Mene. petiuerat. Nam poſtea dicturus eſt Chr. generum ſibi placere. ſed quia incōſiderate petierat quippe, qui meminiſſe debebat quid de fallacia actum eſſet. In cuius rei memoriam pauliſper rediēs Me. dicit. Quid: ideſt propter quid rogitas qd hominis ſim. & Chr. Iam ne &c. Illud vero (tameiſi non multum ad ſententiam faciat) non tacebo pluſculis locis in cōmentariis ſui, & ſuus, & non reciproce poſita. In quibus velim lectores eſſe cautiores: vt hoc loco: vbi dicitur: Dicito filiā eſſe deſponſam: ideſt promiſſam in matrimoniuʒ ſibi: dicerem ei: ideſt ipſi: aut omittereʒ: aut certe dicito filio:

Septenarii, partim Senarii Iambici.

MENEDEMVS. CHREMES.

QVINTVS ACTVS.

Ego me non tam aſtutum, neq; ita perſpicacem eſſe id
certo ſcio,
Sed hic adiutor meus, & monitor, & præmonſtrator
Chremes
Hoc mihi præſtat, in me quid uis harum rerum conuenit,
Quæ ſunt dicta in ſtultum, cadauer, ſtipes, aſinus, plumbeus,
In illum nil poteſt, nam exuperat eius ſtultitia hæc omnia. Ch.
Ohe, iam deſine Deos uxor gratulando obtundere,
Tuam eſſe inuentam gnatam, niſi illos ex tuo ingenio iudicas,
Vt nihil credas intelligere, niſi idem dictum eſt centies.
Sed quid interim illic iam eundum gnatus ceſſat cum Syro! Me.
Quos ais homines Chremes ceſſare! Ch. ehem, Menedeme
aduenis!
Dic mihi, Cliniæ quæ dixi nunciauiſtin! Me. omnia. Ch.
Quid ait! Mene. gaudere adeo occepit, quaſi qui cupiunt nu-
ptias. Ch.
Ah, ah, hæ. Me. quid riſiſti! Ch. ſerui uenere in mentem Syri
Calliditates. Me. Ita ne! Ch. uoltus quoq; hominum fingit
ſcelus. M.
Gnatus quod ſe aſſimulat, lætum id dicis! Ch. id. Me. idem
iſtuc mihi
Venit in mentem. Ch. ueterator. Me. magis ſi magis noris, putes
Ita rem eſſe. Ch. ain tu! Me. quin tu auſculta. Ch. mane, hoc pri-
us ſcire expeto
Quid perdideris, nam ubi deſponſam nunciaſti filio,
Continuo inieciſſe uerba tibi Dromonem, ſcilicet
Sponſæ ueſtē, aurum, ancillas, opus eſſe argentum ut dares. M.
Non. Ch. quid non! Me. non inquam. Ch. neq; ipſe natus! Me.
nihil prorſus Chreme.
Magis unum etiam inſtare, ut hodie fiant nuptię. Ch.
Mira narras, quid Syrus meus! ne is qdem quicq̄! Me. nihil. C.
Quā ob rē! Me. neſcio eqdē, ſed te miror, quia alia tā plane ſcias.
Sed ille tuus quoq; Syrus idem mire finxit filium,
Vt ne paululum quidem ſubolat amicam eſſe hāc Cliniæ. Ch.
Quid ais! Me. mitto iā oſculari, atq; āplexari, id nihil puto. Ch.
Quid eſt, quod amplius ſimuletur! Me. uah. C. quid eſt! Me. au-
di modo,
Eſt mihi in ultimis concluue ædibus quoddam retro.
Huc eſt intro latus lectus, ueſtimentis ſtratus eſt. Ch.
Quid poſtq̄ hoc ē factū! Me. dictū factū, huc abiit Clitipho. Ch.
Solus! Me. ſolus. Ch. timeo. Me. Bacchis conſecutaſt ilico. Ch.
Sola! Me. ſola. Ch. perii. Me. ubi abiere, intro, operuere hoſti-
um. Ch. hem,

SER. ſciat filiā meā deſponſam ſibi. ſilr in ſequēti: vt dicerē iſtud: ſcilicet filiā eſſe deſpōſam ſibi, dicētem ego ipſi, Vito. In hac ſcæna eſt conſumatio totius deceptionis Chr. Cū enim machinatione & calliditate Syri deceptus crederet Bac. eſſe amicam Cli. & Anti. eſſe ei oppigneratā: inſup etiā eadē deceptione argētū perſoluiſſet: oſtenditur hic quātū ex illis omnibus deceptus ſit. ſ. intātū: vt non ſolūmodo illo errore ſit implicatus: ſʒ etiā Mene. a veritate, qua adhuc tenebat: retrahēſ eūdem errorē credēdū iducat. Inducitur ergo Mene. portans ſecū veritatē. credebat enim ſicut Chr. nihil eum celauerat illā Bacchi. eē amicam Cli. & Anti. ex veritate filiā Chr. vñ dicit filio ſuo Cli. qui eum rogauerat: vt poſceret filiā Chr. o nate nūc pu. &c. Vt. i. q̄liter. ea res. i. fallacia. nūc agiř i poſtulatiōe iſta. cōparare lingua quotīdiā eſt emere, idē pſecto qd dicis. tūc id at, dabiř a Sy. datur Bacchi. & q̄uis hoc ſit fallacia: qduis tñ. Et cū hoc ſit fallacia qd nunc rem. &c. iō aliqd ē tendēciādū ne ſentiat me ſenſiſſe fallaciam: & poſtea ægreferat. Perfice hoc. i. auxilium vt cœpiſti. Perpetuo. i. aſſidue: vbi opus fuerit mihi. Deſpōſam. i. pmiſſaʒ certa cōuētiōe dotis. Ideo. ſ. vis vt tāto ocyꝰ te poſcat: ne certe: vt rē. ſ. te eē largū: & profuſum iſtius: ſcilicet filii tui. Quid poſtulēt ad nuptias. Si quid m. Nec eñi aliquid agebat ſine cōſilio iſtiꝰ Chremetis.

CAL. Ego me non tam aſtutū. Quia ad exitus pperat fabula: fallacia detegiř p Menede. & Cli. Ant. deſponſabitur. & eſt operepretiuʒ videre ſenem, qui antea monebat, indigere admonitione. Ego me: vt inſultat ſenex: dū alterius ſtultitiā & tarditateʒ ludibrio habet. Nō tā. a. hæc iactatiōis cuiuſdā ſpecies eſt: fingere ſe non aſtutū: dū videt alterū ſtultitiorē. Adiutor: cū riſu hæc pronunciāda. & adiutor ꝓprie in re bona: impulſor in re mala. Caud:x, ſtipes, aſinus: iſta iniurioſe dicuntur in ſtultū & hebetioris ingenii hominē: quēadmodū ignauū lapidē appellamus: q̄uis tñ idē ſit: ſed hoc plus eſt. Ohe: interiectio eſt ad ſatietatē vſq; ad faſtidiū deſignās. Obtundere: obtūdit qui ſæpe repetēdo dicit. Obtūdere eſt tranſlatū a fabris: qui ſępe repetunt tūdendo aliquid malleo: & idē obtundūt & hebetāt. Ceſſat cū Syro: bñ ceſſat tanq̄ deſidioſus. nā ceſſant deſidioſi, requieſcūt deſeſſi. Hem m. a. ſic dixit tanq̄ expectatus. & aduētus ꝓprie expectatorū, neceſſariorūq; dicitur. Quaſi q. c. in Andria: Ita cū diſcedo ab eo: vt qui ſe enim ſ. d. Ah, ah: vox nimii cachini, & accōmodata Chr. qui credebat Mene. decipi in filio: & aſſimulare illuʒ petere vxorē. Ita ne: ſic lege: vt quaſi eludat Chre. qui paſſus ſit ſe a ſeruo decipi. Fingit: format: ſi triſtes ſunt lætos reddit. fingere proprie eſt figuli, qui formas ducit ex luto. Se aſſi. refertur ad id: Vultus fingit bolum. Venit i. m. ſic dicit: qa ſcit ab illo deceptum Chre. Veterator: vetus eſt in aſtutia. Ita rem eſ. vultuoſe pronunciandum. quod ſi Chr. ſciret ſe a Syro deceptum: vere illum veteratoreʒ appellaret. Mane: deceptus Chr. aliter percipit verba Menede. q̄ ipſe loquatuř: & ab illo imprudēs eluditur. Nō: ridicula negatio. illa vero virgiliana amara: Non, verum Egonis. Quid non: cum admiratione repetit non. Hodie cō. incipit paulatim detegi fallacia. nā hoc ſignum eſt Cli. nō falſo velle Anti. Ne is quidem q. apoſiopeſis admirantis. hoc magis mirum videtur: q; nec Syr. verba iniecerit ad extorquendum argentum. Alia tam plane ſcias: pulchra ironia in eum, qui deceptus ſit. Ille Syrus: quaſi dicat quem tantum veteratorem putas. Filium ſ. refert ad id quod Chre. ſupra dixit: Vultus quoq; hominuʒ fingit ſcelus. Suboleat: tractum a ſenſu odorādi. Quid ais: nonnunquam perturbati intercessoris eſt dicere quid ais: ſed hoc loco metuētis eſt: non interrogantis. Mitto o. color rhetoricus. Oſculari: hæc eſt quarta amoris linea. nam ſunt quinq;: prima viſus: ſecunda colloquii: tertia tactus: quarta oſculi: quinta coitus. Id n. p. ſic dicimus quando habemus aliud maius ad confirmanduʒ. Concluue: in Eunucho: Virgo in Concluui ſedet. Eſt autem Concluue ſeparatior locus in interioribus tectis. vel q; intra eum loca multa & cubicula clauſa ſint adhærētia Triclinio. Sola: hoc magnum argumentum quintæ lineæ: q; ſola cum ſolo fuerit.

Ceſſat — Aduētus — Fingere — Virgil. — Subolere — Lineæ amoris — Concluue — Ohe — Obtundere

Quid

CAL. ¶ Quid ni: eſt quid niſi ⸿ Familia: hoc loco p re familiari ponit. vñ i iudiciũ venie d' lite familiæ hercîſcũdę. i. hęreditatis. Cicero in lib. de Oratore: ſdẽ hercîſcũdę familiæ cãm agere nõ poſſit. ⸿ Operã d. a. ſ. facere dictũ a ſene. ⸿ Si dat: ſuſpẽdẽdũ: & eſt eclyſis q. d. neſcio. ⸿ Dubiũ id r. eſt: nã credit Chr. ſe eẽ deceptũ. ⸿ Amicã par. ſu. ſubaudi ſubagitari. (Cicero)

amẽs. ⸿ Quid ais: ais dicimus de his, qui vana loquantur. (Ais) ⸿ Fiat: conceſſio irati aduerſus pertinacẽ. ⸿ Dicis: qa liberi verbis obiurgandi ſunt: ſerui vero verberibus puniendi. ⸿ Adeo d. hoc vernili more ſenũ iratorũ lege, & intellige contrariũ. ⸿ Viduæ m. bene perſonam abiectam delegit: q ludibrio habentur, & quia mulier: & quia viro orbata.

& eſt honeſta eclypſis i re turpi. Virg. Nouim? & q te. ⸿ Quid ni: pro cur nõ. & hęc verba pprie ſũt deridẽtis. ⸿ Ni e. l. ſupius. nã exuperat eius ſtultitia hęc oĩa. & plus ẽ q̃ caudex: ſtipes: aſinus. ⸿ Nã tã: apoſiopeſis irati ſenis. Virgil. Quos e. ⸿ Te ne i. loq: Virg. Mene i. d. v. ⸿ Aliis c. d. hic illud Ser. Sul. ad Cice. Deniq; noli te obliuiſci Ci. eẽ, & eũ q aliis ↄſueueris pcipe & dare conſi. ⸿ Flagitiũ: facinus. flagitiũ more militari dicit res flagitiõſa: hoc ẽ icrepatiõe digna. nã flagitare eſt pſonare i flagitiũ: flãmã: & flagella: q hęc ñ ſiũt ſine ſonitu & crepitu. ⸿ Immo a. hoc terribiliter pnũciã dũ. & verba pprie rigida & aſpera patris. ⸿ Quouis g. gẽtiũ ſi fine: ſuperflua adiunctio. ſic interea loci. dat tñ quãdã auxeſim pronunciãti. ⸿ Si per. pſeuerẽ. alias pergere ẽ ire. ⸿ Vere a. r. q. d. id qđ tu Mene. abſentia filii exercebas: hoc eſt rẽ ruſticam: id ego inopia facere cogar. ⸿ Quot incom. ſatis comice dixit. nam hoc nomẽ leue qđdã ſignificat. vt in Eunu. Immo enim inſcliciter. nam incõmoda alia ſunt d. pro. ⸿ Capies: alibi: Inimicitias capere. Capere proprie dicimus cum id qđ in nobis eſt, aſſumimus. vnde capere p eligere ponitur. ⸿ Niſi qđ eſt: honeſte petit. qđ officium eſt probi & modeſti viri. ⸿ Et affines: vxoris cognati ſũt: affines mariti. vnde multi gradus ſunt: & veluti rami propinquitatis in affinitate & cognatiõe diſpoſiti. ⸿ Quid o. ſic dixit: quaſi puderet Chre. dicere: q parua dos videretur.

(Virgil. Seru? Sulpi. Flagitium Flagitare Flãma Flagellum Capere Tacere Reticere Obticere Perſius)

Clinia hæc fieri uidebat? Me. quid ni, mecum una ſimul. Ch.
Filii amica eſt Bacchis Menedeme occidi. Me.
Quam ob rem? Ch. decem dierum uix mihi eſt familia. Me.
Quid iſtuc times? quod ille operam amico dat ſuo? Ch.
Immo amicæ. Me. ſi dat. Ch. an dubium id tibi eſt?
Quenquam ne animo tam communi eſſe aut leni putas,
Qui ſe uidente amicam patiatur ſuam? Me. ah, ah, hæ.
Quid ni, quo uerba facilius dentur mihi? Ch.
Derides? merito mihi nunc ego ſuccenſeo.
Quot res dedere, ubi poſſem perſentiſcere,
Ni eſſem lapis, quæ uidi? uæ miſero mihi, an ne illud haud
Inultũ (ſi uiuo) ferent, nã tã. Me. nõ tu te cohibes? nõ te reſpicis?
Non tibi exempli ſatis ſum? Ch. præ iracundia
Menedeme, non ſum apud me. Me. te ne iſtuc loqui?
NONNE ID FLAGITIVMST te aliis conſilium dare,
Foris ſapere, tibi non poſſe auxiliarier? Ch.
Quid faciam? Me. id quod me feciſſe aiebas parum,
Fac te eſſe patrem ſentiat, fac ut audeat,
Tibi credere omnia, abs te petere, & poſcere,
Ne quam aliam quærat copiam, ac te deſerat. Ch.
Immo abeat potius multo quo uis gentium,
Quam hic per flagitium, ad inopiam redigat patrem.
Nam ſi illi pergam ſuppeditare ſumptibus
Menedeme, mihi illæc uere ad raſtros res redit. Me.
Quot incommoda tibi in hac rẽ capies niſi caues?
Difficilem oſtendis te eſſe, & ignoſces tamen
Poſt, & id erit ingratum. Ch. ah neſcis q̃ doleam. Me. ut lubet.
Quid hoc quod uolo, ut illa nubat noſtro, niſi quid eſt
Quod mauis? Ch. immo & gener, & affines placent. Me.
Quid dotis dicam te dixiſſe filio?
Quid obticuiſti? Ch. dotis? Me. ita dico. Ch. ah. Me. Chreme,
Ne quid uereare, ſi minus nihil dos nos mouet. Ch.
Duo talenta pro re noſtra ego eſſe decreui ſatis.
Sed ita dicto opus eſt, ſi me uis ſaluum eſſe, & rem, & filium
Me mea omnia bona doti dixiſſe illi. Me. quam rem agis? Ch.
Id mirari te ſimulato, & illum rogitato ſimul,
Quam ob rem id faciam. Me. quin ego uero quam ob rem id
facias neſcio. Ch.
Ego ne(ut eius animum, qui nunc luxuria, & laſciuia
Diffluit, retundam, redigam, ut quo ſe uortat neſciat. Me.
Quid agis? C. mitte, ac ſine me in hac re gerere mihi morem.
M. ſino.
Ita ne uis? Chre. ita. Me. fiat. Chre. age iam ut uxorem acceſſat,
paret.
Hic ita ut liberos eſt æquom dictis confutabitur.
Sed Syrum. Me. quid eum? Ch. ego ne(ſi uiuo adeo exornatum dabo,
Adeo depexum, uſq; dum uiuat, meminerit ſemper mei.
Qui ſibi me pro ridiculo, ac delectamento putat.
Non (ita me Di ament) auderet hæc facere uiduæ mulieri, quæ
in me fecit.

GVI. EGo me &c. Hic detegitur per Mene. fallacia: vt An. Cli. deſpondeat: vbi ſenes ſe mutuis ludibriis illudunt vltro, citroq; eo vſq; donec apte loquẽs Me. oſtẽdit ba. eſſe Cli. amicã, non Cli. Mene. ego e. p certe. ſcio id qđ ſequit: videlicet me nõ eſſe tã aſtutũ. i. cautũ, callidũ. & perſpicacẽ. i. ſubtilẽ. q. d. ſcio me non eſſe multũ aſtutũ & ſubtilẽ. nã interdũ tã & q̃ ſeparatim. i. vbi ſibi non correſpõdẽt: hñt ſignificatiõnẽ vehemẽtiæ: vt Lau. ait. eo mõ recte tam p multũ hic capi põt. nã nõ vult dicere ſe nõ eſſe tã aſtutũ, q̃ Chr. quẽ dicturus ẽ lõge ſtultiorẽ ſe: niſi qa dicit Ch. eo pſtare ſibi. ſꝫ itelligimus id dictũ eẽ per quãdã iactationẽ: cũ tñ ↄtrariũ itelligat. Sed hic Ch. adiutor meus. i. fautor. & monitor. i. ſuaſor. & pmõſtrator. i. q mihi futura pmõſtrat de filio. pſtat mihi hoc. i. hac re: hoc ẽ excellit me i hoc. Dicim? eñ pſto tibi igenii acumine: vel pſto te acumine igenii. i. excello. dicit ergo ſe excelli Chr. i hoc qđ ſeqt. nã i ſe tãquã i ſtultũ multũ multa verba dici põt: ſꝫ i Ch. nihil illorũ recte dici põt: cũ lõge i eũ acerbiora verba ↄferri deberẽt. Hoc aũt totũ dicit q ſe per iactationẽ cõtrariũ volẽs intelligi. Quid vis. i. qdlibet hariũ rerũ, q̃ ſequũtur. ↄuenit. i. cõgruit, dici ſup. i me. i. cõtra me. q̃ dicta. i. q̃ vocabula. ſunt. i. cõiiciunt. in ſtultũ. i. incõſideratũ, vel q̃. ſ. res. ſunt dicta. i. ſunt quędã trãſlatio & modi dicẽdi, in ſtultũ dicta autem hæc ſunt. caudex. i. tabula, vel truncus. ſtipes. i. colũna dura, vel trũcus. aſinus. i. tardus. plumbeus. i. durus, vt blũbũ. Caudex, vel codex (nã au diphthõgus ſæpe mutat in o: vt plauſtrum ploſtrũ) dicitur, vt vult tam Seruius q̃ Feſtus, tabula & quidẽ craſſior, ſeu mauis

(Laurẽ. Præſto tibi & te. Caudex Stipes Aſinus)

nam tacemus cõſilia: reticemus dolores: obticemus quorum nos pudet. ⸿ Pro re no. tacite rẽ ſuã extenuat. ⸿ Quã rem agis: hoc eſt q̃ſi pturbati interceſſoris. ⸿ Illũ rogi. pulchra admonitio vt pterrefaciat filiũ. ⸿ Diffluit: Perſius: Diffluentes

groſſior. Inde publicæ tabulæ codices dicunt̃. Inde etiã co/
dicilli per diminutionẽ. de quibus lõga eſt in iure ciuili men
Caudicariæ naues tio. Caudicariæ etiã naues dicunt̃ ex tabulis craſſioribus fa
ctæ. Dicit etiã Sen. (vt Ser. refert) antiquos caudicẽ ap/
pellaſſe cõtextũ pluriũ tabularũ. A quibuſdã etiã caudex di
cit̃ truncus arboris: aut eius craſſior ramus. Dicit enim Gel/
lius: Prothagorã interdũ tãquã baiulũ candices lignorũ ſi/
mul colligatos pro illis faſcibus lignorũ, quos baiuli ferunt
in vrbe Piſca. Nihil horũ verborũ põt cõuenire ſup. vel cõ/
gruere in eũ. i. contra eũ, nã ſtultitia eius Chr. exuperat. i.
trãſcẽdit hæc oĩa dicta. Chr. ohe: interiectio eſt ſatietatem
vſq; ad faſtidiũ deſignãs. Chr. vxorẽ alloquit̃ tãdiu p̃cibus
Deos obtũdere ob inuẽtã filiã. vxor Soſtrata iã deſine ob/
tũdere. i. moleſtia afficere Deos toties gratias repetendo,
gratulãdo ipſis Diis. i. aut gratias illis agẽdo: vel applaudẽ
do illis: aut tibi gratulãdo corã eis: tuã natã eſſe inuentã. ob
tũdere ſignat ꝓprie hebetare, trãſfert̃ aũt ad ſignificãdum
moleſtiã incutere: & tædiũ ſeu faſtidiũ nimis aliqd inculcan
do. Cice. i Ep̃ſis: Cupio r. n. o. trãſlatũ eſt a fabris, q ſæpe re
petũt tundẽdo. i. percutiẽdo aliqd malleo. niſi iudicas. i. cen
ſes. illos Deos ex tuo ingenio. i. ex tua natura. vt. i. ita. ꝙ cre
das eos intelligere. niſi idẽ ſit dictũ i. niſi eadẽ res dicat̃ cen
ties: numerũ finitũ pro numero infinito. Sed interim. i. in/
terea. qd. i. cur. gnatus Clit. eũ Sy. ceſſat. i. tardat: moratur:
morã facit. illic. i. apud Cli. tãdudũ. i. tãto tẽpore. Mene. hic
Men. incipit alloqui Ch. vt fallaciam detegat. o Chr. quos
hoies ais ceſſare. i. morari: & eſſe deſidioſos. Chr. hem: pri
cula oñdẽs gaudiũ de aduẽtu. o Mene: aduenis? dic mihi nũ
ciaſti oe Cli. ea, q̃ dixi. Me. nũciaui oĩa q̃ dixiſti. Chre. quid
ait Cli. ſ. Me. occepit. i. incepit. adeo. i. tm, vel valde gaude
Quaſi ꝓ tanq̃ re. q̃ſi. i. tãq̃. illi ſup. q cupiſſit nuptias. i. ducere vxorẽ. Chr.
ha. ha. hæ: vox eſt nimii cachinni eius, q credebat Me. deci
pi in filio tãquã q ficte peteret vxorẽ. Mene. qd. i. cur riſiſti?
Chre. calliditates. i. aſtutiæ Syri ſerui mei, q̃s exercuit. ſ. in
te. venerũt in mẽtẽ, & ꝓpterea riſi. Me. ita ne eſt. ſ. vt callidi
tates ſuas in me exercuerit. q. d. nõ: immo potius in te exer/
cuit. Chr. quoq; . i. etiã. vultus. i. frõs: aſpectus hoium, & fa
Cicero cies. fingit. i. diſſimulat: format ſcelus. Nã (vt ait Cic. i Epi
ſtolis) In fr. & v. ſi f. ſ. Me. dicis. i. itelligis id qd̃ ſequit̃. ſ. ꝙ
natus aſſimulat. i. fingit ſe eſſe lætũ. Ch. id dico. ſ. Me. Iidẽ
. i. ſic iſtud: qd̃ dicis. venit mihi in mẽtẽ. ſic dicit ridẽdo eũ
q̃ſi quẽ ſciat a ſeruo ſuo deceptũ. Ch. veterator. i. Sy. ẽ ſup.
in aſtutia inueteratus. q ita te deceperit. Mene. magis pu/
Veterator tes rẽ eſſe ita. i. ſeruũ eſſe veteratorẽ. ſi. m. n. i. noſcas eũ. ſ.
vel, id qd̃ fecit. Chre. ain tu. i. dicis tu eũ eſſe veteratorẽ vl/
tra q̃ norim. Mene. qn. i. qnimmo, tu auſculta. Ch. mane. i.
tace. noli narrare qd̃ velis. prius expeto ſcire hoc. i. qd̃ per
dideris: videlicet qd a te extorſerit. nã vbi. i. poſtquã. nũcia
ſti filio filiã meã ſup. eſſe deſpõſam. i. ꝓmiſſam a me. nõne
eſt verũ ſup. Dro. ſeruũ filii tui. continuo. i. ilico. iniecſſe tibi
verba. i. dixiſſe tibi hæc ſequẽtia. ſ. opus eſſe. i. eſſe neceſſe.
vt dares veſtẽ ſpõſæ. i. filiæ deſpõſatæ filio tuo. & vt dares
aurũ: ancillas: argẽtũ. Me. nõ iniecit mihi talia verba. Chr.
quid. i. cur dicis nõ. q. d. cur negas. Me. nõ inquã. i. iterũ di/
co, & cõfirmo tibi eũ nõ inieciſſe verba talia. Chre. neq; ipſe
natus iniecit inquã. Me. o Ch. nihil prorſus petiit magis. i.
potius. inſtare. i. inſtabat: vrgebat. vt hodie nuptiæ cõfice/
rent̃. i. agerent̃: celebrarent̃. Ch. narras mira. qd? modus in
terrogãdi. Sy. meus ſeruus ne qdẽ. i. nec etiã. is petiit inquã
quicquã. i. aliqd. Me. nihil petiit. ſ. Ch. quãobrẽ. i. q̃re nihil
petiit. Mene. equidẽ neſcio q̃re. Sed miror te neſcire illud:
q ſcias tã plane. i. tã clare. alia. i. alias res. ſed ille idẽ. i. ille met
tuus Sy. mire. i. mirabiliter. finxit. i. formauit filiũ meũ. vt
Fingere ne qdẽ. i. nec etiã. paululũ. i. parũ. ſuboleat. i. vt nec etiã pau
xilũ appareat. vel paululũ ſentiat̃ id quod ſequit̃: videlicet
hãc Bac. eſſe amicã Cli. qd̃ ſuboleat. dixi id tractũ eſſe a ſen
ſu odorãdi. q. d. ne minimus qdẽ odor amoris Clit. in Bac. i
mediũ potuit emergere. Ch. qd ais. perculſo illo dicto Ch.
incidit in timorẽ de filio ſuo. Me. iã. i. nunc. mitto. i. omitto.
hæc. ſ. oſculari. i. dare oſcula Bac. amplexari. nihil puto. i. re
puto. id. ſ. oſculari & amplexari. in cõparatione eius, quod
ſequitur. Ch. quid eſt quod ſimuletur. i. quod fingatur am/
plius: vbi ventũ eſt ad oſcula, & amplexus. Nã quinq; ſunt
amoris lineæ: prima viſus: ſecunda colloquiũ: tertia tactus:
quarta oſcula: qnta exitus in opus. Me. vah: interiectio irri
dentis. Ch. quid eſt. Me. modo quoddã conclaue. i. q̃dã came
ra ſecretior, retro. i. in quodã receſſu. in vltimis ædibus. i.
in fine, ſeu in vltima parte domus. Cõclaue conclauis neutrũ
ſignificat ſecretiorẽ locũ in interioribus tectis: vel ꝙ intra
eũ multa loca clauſa ſunt: vel cubilia adhærentia triclinio.
Feſtus aũt ait conclauia dici loca, q̃ vna claue clauduntur. Cice. Feſtus Cicero
aũt in Ora. cepit conclaue pro triclinio: in quo epulabãtur cõ
uiuæ loquẽs de Simo. qui cũ eſſet euocatus a duobus iuue
nibus ad ianuã: Interea conclaue, inquit, in quo epulabat̃ Sco
pas, ſup cõuiuas corruit. Vale. aũt vocat illũ locũ triclinium Valeri⁹
cũ de eodẽ Simo. faceret ſermonẽ in capite de miraculis. le/
ctus intro latus eſt. i. lectus portatus eſt intra illud conclaue. il
le lectus ſtratus eſt. i. paratus: ornatus veſtimẽtis. Chre. qd
ſecutũ eſt? ſup. poſtquã hoc eſt factũ. Me. id qd ſequit̃ dictũ Dictũ ac factũ
eſt ac factũ: vel melius æque cito factũ eſt hoc. ac. i. ſicut di/
ctũ. & hoc ſermone celeritas facti idicat̃. factũ aũt hoc Cliti
pho abiit. i. receſſit. huc. i. in cõclaue. Vel intellige ſic dictum
ac factũ. i. qd̃ dici vulgo ſolet: ſtatim dictũ, ſtatim factũ. Cli
tipho abiit huc. i. in cõclaue. Illud aũt dicẽdi genus dictũ ac
factũ vim habet cuiuſdã aut aduerbii, aut interiectionis. qd̃
quidẽ ſumptũ eſt a cõi loquẽdi mõ: neq; adhiberi debet ver
bũ: qm̃ eo addito vim ſuã ꝑdere videt̃. melius eſt igit̃ vt ꝑ
aduerbio aut interiectione ſumat̃. vt Me miſerũ. vt Proh
Deũ, atq; hoium fidẽ. vt malũ. vt alia multa. Ch. abiit iquã
ſolus. Me. ſolus abiit. Ch. timeo ne qd mali ſit. Me. Bacchis
cõſecuta eſt eũ ilico. Ch. ſola ne eſt cõſecuta? Me. ſola eſt cõ
ſecuta. Chr. perii. i. perditus ſum. Me. vbi. i. poſtquã. abie/
re intro. i. introierũt. operuere. i. clauſerũt hoſtiũ: ab obſtan/
do dicit̃. ſicut aperio ſignificat recludo: vt hic. Chr. hem: in
teriectio indignãtis. Cli. videbat hoc fieri ab eis. ſ. introire
& operire hoſtiũ. Men. qd. i. cur nõ vidiſſet. videbat inquã
talia vna ſimul mecũ. vna & ſimul idẽ fere ſignificãt: ſed hic
ponit̃ altera earũ particularũ ad ornatũ vt ſonorior reddat̃
orõ. Ch. o Menedeme Bacchis eſt amica filii Clitiphonis.
occidi. i. perii: media breui: ab ob & cado cadis. Me. quã ob
rẽ. i. q̃re occidiſti. Ch. vix familia. i. res familiaris decẽ dierũ Familia
eſt mihi. i. vix habeo ſumptus & penũ, ſeu mauis ꝓuiſionẽ
(vt ita dicã) pro decẽ diebus. q. d. ſe eſſe exhauſtũ & pecu/
niis a filio: & ſumptibus a puellis: q multa impẽderũt apud
eũ. Familia etiã interdũ capit̃ ꝓ hæreditate. Inde in iure ſæ
pe fit mẽtio de iudicio familiæ herciſcũdæ. i. hæreditatis di/
uidundæ. Interdũ cõplectit̃ oẽs domeſticos: & p̃cipue ſer/
uos & ancillas: alioſq; in eadẽ domo cõtentos ſub eodẽ pa/
trefamilias: vt liberos. inde filiusfamilias appellat̃ filius ad/
huc i p̃ris poteſtate reſidẽs. Me. qd. i. cur. times iſtud quod
ſequit̃: videlicet ꝙ ille dat operã. i. inſeruit: incũbit: vacat:
deditus eſt amico ſuo Cliniæ. Chre. immo timeo ꝙ amicæ
dat operã. ſ. Bacchidi. Me. ſi dat. i. ſi eſt verũ ꝙ det operam
amicæ. q. d. nõ ſatis eſt certum. Chre. an id. i. eũ incumbere
amicæ eſt dubiũ tibi. putas quẽquã: ideſt aliquem eſſe ani/
mo tam comuni. i. largo: dedito oibus. & leni. i. ſuaui: patiẽ
ti. quod ſit comi: intellige poni pro benigno & mãſueto.
nam comes hoies dicunt̃, qui errantibus viã oſtendunt be/
nigne, ac non grauati. Putas ergo aliquẽ habere animũ ita
lenẽ, & comẽ: qui patiatur amicã ſuã ſeduci ſup. vel aliqd ta
le. ſe vidente. i. in conſpectu ſuo. eſt autem honeſta eclypſis
in re turpi. Me. ah: hic quaſi ridentis eſt particula. quid ni. i.
cur non id fiat ab eis. quo. i. vt. verba dentur mihi facilius:
ideſt vt facilius decipiar. Chre. derides. i. me ludis: & ludi/
brio tibi ſum. merito. i. non iniuria. ſuccẽſeo. i. iraſcor mihi
nunc. quot res. i. quot argumẽta, & ſigna huius mali dede/
re. i. tribuerũt mihi. vbi. i. in quibus. poſſem perſentiſcere. i.
percipere ea, quæ vidi. quorſum. ſ. ſpectarent. niſi eſſem la/
pis. i. durus intellectu: ac nõ facile intelligẽs ꝓpe manifeſta.
at ne. i. certe. haud. i. nõ. ferẽt illud facinus inultũ. i. nõ puni/
tum: nõ vindicatũ ſi viuo. nã iã: apoſiopeſis per interruptio
nẽ colloquentis facta. q. d. nã iã. i. ex hoc tpe exhæredo eũ

aut aliquid

aut aliquid tale, neq; eſt multum curandum quid voluerit dicere. Me. tu non cohibes te. i. tu nō reprimis animū tuū: neq; temperas: ſeu non tibi moderaris. non reſpicis te. i. nō habes rationem tuæ prudentiæ, & honeſtatis. ego nō ſum ſatis exempli. i. ſufficiēs exemplum tibi: quaſi dicat: immo. Chre. o Menedeme nō ſum apud me. i. non ſum mei compos: non facio de me quod volo: vt dici ſolet. præ iracūdia: ideſt adeo ſum ira commotus. Me. ne. i. verum. decet ſupplece loqui iſtud. q. d. non. Nonne id quod ſequitur eſt flagitium. i. flagitione: hoc eſt increpatione dignum: videlicet te dare conſilium aliis. & te inquam ſapere. i. eſſe ſapientē. foris. i. apud alios. & non poſſe auxiliari tibi. i. tibi cōſulere & moderari. Ch. quid faciam? Me. fac ſupple id quod aiebas: ideſt dicebas. me parum feciſſe. i. quod dicebas me non ſufficienter effeciſſe in filium. fac q; ſupple ſentiat te eſſe patrē: fac vt audeat credere. i. cōmittere tibi omnia ſua. ſ. conſilia: hoc eſt vt audeat conſiderare tibi de oibus ſuis conſiliis: & fac inquā vt audeat petere abs te. petere inquā cū humilitate. & poſcere quod. ſ. ſit honeſtū. fac inquā ne q̄rat quā. i. aliquā aliā. copiā. i. facultatē: opportunitatē: familiaritatē. Nam interdū facere copiā ſui: eſt quaſi ſe familiarē exhibere: & p̄ſentiā ſuā nō denegare. interdū ſignificat concedere facultatē. Fac ergo ne q̄rat aliā familiaritatem. ac deſerat. i. derelinquat te. Chr. immo. i. ſed. multo. i. longe. malo. i. potius volo, q; ſup. abeat. i. diſcedat. quovis gentiū. i. quocūq; volet. q̄ q; redigat. i. deducat patrē. ſ. Me. ad inopiā. i. pauperiē. per flagitiū. i. per nequitiā, ſeu libidinē ſuā flagitione dignā. Nā o Menedeme. ſi pergā. i. pſeuerē. ſuppeditare. i. ſubminiſtrare. ſumptus. i. impendia ad ſoluendā meretricē. Dicimus enim elegāter: Nō poſſum tibi diu ſumptus ſuppeditare. i. adminiſtrare ea q̄ impēdes. Multi codices habent Sūptibus: qđ nō multū placet, niſi ſic dicas: Si pergā ſuppeditare illi filio. i. inſeruire: indulgere illi ſumptibus dādis ſcilicet. vel ſumptibus. i. per ſumptus: & quātū ad ſumptus ſpectat. Illæc. q̄ſi illa hæc res. i. illa neceſſitas. redit mihi ad raſtros: ſcilicet exercendos. i. ad rem ruſticā agitandā. q. d. id quod tu abſentia filii exercebas: hoc ego inopia afficere cogar. Me. Quot incōmoda. q. d. multas moleſtias. capies. i. ſumes tibi: vel iunge tibi cū incōmoda: ita vt quot ſubſtantiue capiaſ: & incōmoda adiectiue. Quot ergo incōmoda tibi ſumes in hac re, niſi caues. i. niſi tibi conſulis. oſtendis te eſſe difficilē. i. moroſum in filiū: & inexorabilem: & tū ignoſces illi. poſt: aduerbiū. i. poſtea. & id. ſ. ignoſcere poſt. erit ingratum. i. moleſtum. Ch. Ah: interiectio dolentis. neſcis q̄. i. q̄tū. doleā. i. dolore ſim affectus. Me. vt lubet. i. quātūuis doleas: tamē ignoſcas. Deinde conuertit Menedemus ſermonē ad cōiugiū faciendū Cliniæ: & Antiphilæ. Quid? modus interrogādi. vt ſæpe in Epiſtolis Ciceronianis. hoc quod volo ſcilicet: vt illa filia tua nubat. i. cedat in coniugiū noſtro filio. fiat ſubaudi: aut aliquid tale. niſi quid. i. aliquid eſt, quod tu mauis. i. potius vis: q̄ſi dicat honeſte peto nolens impedire quin alteri tradas: ſi videas te melius filię tuę cōſulturum. Chre. immo. i. ſed. & gener futurus: ſcilicet Clinia. & affines. i. parentes eius: ſeu cognati: qui ſunt affines filiæ. Nam affinis eſt propinquus in gradu propter nuptias. Placent mihi. i. ſunt mihi ex animi ſentētia. Mene. quid dotis. i. donationis pro vxore. nam dos ab vxore datur viro: ſicut contra donatio propter nuptias fit a viro in vxorem. quā ergo dotem dicam filio meo te dixiſſe. i. deſtinaſſe: ordinaſſe. Deinde cū taceret Chremes: ſubiūgit. quid. i. cur. obticuiſti? tacemus conſilia: reticemus dolores: obticemus quorum nos pudet. Chremes. petis quid dotis dicam pro filia. Mene. dico ita. Chremes. ah: interiectio dolētis & exclamantis. Menedemus. nequid vereare. i. ne aliquatenus, ſeu aliquāculum timeas, ſi minus. i. ſi non dederis dotē. vel ſi minus dotis dederis: hoc eſt ſi paruulam etiā dixeris dotem, dos nihil. i. nullatenus. mouet. i. ducit nos: vt dici ſolet. Chr. ergo decreui. i. conſtitui. duo talenta. i. duo talia pondera: de quibus dictum eſt. eſſe ſatis. i. ſufficere. pro re noſtra. i. pro facultate noſtra: ſeu pro ratione rei familiaris noſtræ. Sed ſi vis me eſſe ſaluum, ſi vis inquam rem. i. ſubſtā

Dos & dōatio pp nuptias

Res

tiam meam eſſe ſaluam: & filium meum eſſe ſaluum. opus eſt dictu. i. neceſſe eſt: vt dicatur filio. me dixiſſe. i. deſtinaſſe illi filiæ. doti. i. pro dote. omnia bona mea. Me. quam rem agis. Chr. ſimulato. i. fingito. te mirari id propter illud: qđ dixerim illi doti omnia. & ſimul: ideſt & etiam. rogitato. i. interrogato illum. quāobrem. i. quare faciam id. Me. quin. i. quinimmo. vero. i. certe. egomet neſcio. i. non bene intelligo. quid. i. cur facias id. Ch. ne. i. verum. dicis te neſcire cur ego faciam? facio ſup. vt retundā. i. reprimā animū illius filii. qui nūc diffluit. i. diſſolutus eſt luxuria. & laſciuia. i. petulantia. Luxuria a luxu. i. ſuperfluitate deriuaſ. Laſciuia aūt deſignat quādā petulātiam, & importunitatē flagitione dignam: nimis exultando & delectando in ſua turpitudine. hæc tū differentia non obſeruatur: ſed indifferēter illis duobus vtimur pro eodem ſignificato. & ego facio id inquā vt redigam. i. deducā eum in eū ſtatū ſup. vt. i. q; neſciat quo. i. in quā partē vertat ſe. Me. o Chreme quid agis. i. quid facis, vel loqueris? Ch. mitte. i. omitte inquirere. ac ſine. i. p̄mitte me. morē gerere mihi. i. ſatiſfacere animo meo: vl ſacere arbitrio meo in hac re. Me. ſino. i. non impedio. ne. i. vtrum vis. ita. ſ. vt ei dicam quod dixiſti. Ch. ita volo. ſ. Me. fiat. Chr. age. i. effice. vt iam. i. ex hoc tēpore. accerſat. i. adhibeat: aduocet cōparem ſibi: & eligat vxorem. ſ. Clitipho. & paret. i. p̄paret ſe ad reſpondēdum ſup. hic. i. ante me. vt æquū eſt. i. iuſtum. liberos reſpondere ſup. parentibus. ipſe filius confutabitur. i. conuincetur. dictis. i. per dicta. nō autem verberibus: vt ſeruus. ſed Syrum puniam ſup. apoſiopeſis eſt præ iracundia. Me. quid? modus interrogandi. eū punies ſup. Chre. petis ſup. ne. i. verum. ego puniam ſup. eum. q. d. rogitas. Deinde ſubiungit affirmationem. ſi viuo dabo. i. reddam eum Syrum. adeo. i. ita. exornatū. i. ita pręparatum: vt dici ſolet. & adeo. i. ita. depexum. i. compiumt quaſi dicat adeo comam ſuam depectam, atq; traham. vt ſup. vſq;. i. aſſidue. vel vſq; dum. i. quādiu viuat. ſemp mei meminerit. i. recordabitur mei. qui Syrus putat. i. reputat. me eſſe ſibi pro ridiculo. i. pro ludibrio. & delectamento: ideſt putat me eſſe hominem: & quē rideat: ſeu illudat: & in quo fallendo delectetur. Dii ita me ament: vt dico ſupple verū, eſtq; iurandi modus. ipſe Syrus non auderet facere viduæ mulieri, quæ ſe vlciſci non poteſt hæc: ideſt has illuſiones. quæ fecit: ideſt exercuit. in me: ideſt erga, vel contra me.

PRincipium huius ſcænæ ſane ingenioſe interpretatur Calphur. Vt (enim inquit) inſultat ſenex: dum alterius ſtultitiam & tarditatem ludibrio habet &c. Itaq; ipſa vultuoſe pronunciāda ſunt: & cum ſtomacho in Chremetem. Quo circa ſic quoq; interpretari libeat: Ego certo ſcio me non eſſe tā. i. vehementer: vel multū aſtutū & perſpicacē: ſed hic adiutor: & monitor: & p̄monſtrator. Chre. p̄ſtat. i. p̄terſufficit: prominiſtrat mihi hoc: videlicet eſſe aſtutū & perſpicacem. q. d. per me quidem hebes ſum: ſed per monitorem fio perſpicax. quod irriſorie dicit patet ex ſequenti verbo. Poterit tū ſnia auctoris noſtri cōprobari. Illud vero: Sed ille tuus quoq; Syrus idē mire finxit filiū &c. nō intelligēs de Clinia locutū: aliter enim inepte poſtea ſubiunxiſſet Clinię. nā debuiſſet dixiſſe eius vel ipſius. ordo ergo melior eſt: Idē ille tuus Syrus. quoq;. i. etiam. finxit. i. inſtituit: inſtruxit filiū tuū Clit. mire. vt ne paulū quidem ſuboleat mihi ſup. i. percipiatur a me hanc (de Bac. loquiſ) eſſe amicam Cliniæ. Quia palam permiſit Bac. cū Clit. dormire vidente Menedemo. Quod vero hoc vult dicere Menedemus patet, quia interrogatus: Quid ais? r̄ſidet: Mitto iā oſculari &c. Illud in fine ipſius ſcænę: Age iā vxorē vt accerſat p̄paret ſe: de Clinia dictū volunt. ſequēs de Clit. Illud in Cōmētariis. q. d. Adeo comā ſuam depectā &c. ſine dubio trāſcribentiū vitio inuerſum eſt. Nā ſcio auctorem non dixiſſe tam expreſſe ſuam pro eius, vel ipſius.

EGo. Mitigatio omnium ſupradictorū in hoc vltimo actu efficitur. habet enim Clinia amicā ſuam filiam Chremetis: quā exoptabat. & Clitipho dimiſſa meretrice ducit aliam: vt ſic gra

ASCĒ.

SER.

tiam patris reciperet. ſed quia Chremes nunquã daret Cliniæ filiam ſuam: dum eum meretricio amore occupatum crederet. Nec Menedemum oraret: vt ad corrigendum filium ſuum de Bacchide iuuaret: vtpote eum, quem immunem illa ſtulticia putabat, Ideo neceſſarium erat: vt veritas alio modo detegeretur. Propterea inuẽta occaſione affert talia ſigna Menedem⁹: per quæ Chremeti veritas omni modo innoteſcat. Cum enim ipſe, vt inſcius, ea non intelligat: accurrit ad Chremetem: vt quid dicãt ſigna ei indicet. Quia prius aliud in eis intelligebat. Et erit in hac priori ſcæna prima compoſitio de Clinia: & amica ſua. Et ſicut Chremes ſuperius a veritate Menedemum diſtraxerat: ſic Menedemus hic Chremetẽ a deceptione ad veritatem deducet. Non tamen q̃ veritatem ipſe adhuc ſciat: ſed de veritate ſermocinando cum Chremete, percipiet Chremes veritatẽ in verbis eius. Ego ſcio me non tam aſtutus, vt eſt hic meus ad. Chr. nec perſp. id eſt prouidentem. Et ideo de omnibus neceſſariis recurrendum eſt ad illum: quia non poſſum aſtutia mea intelligere quæ video illos machinari. Præſtat: id eſt per me in hoc ſtat: id eſt prę ualet mihi. Non dico ſapientia, quæ maxima eſt: ſed etiã ſtulticia exuperat hæc omnia: vt nequaquam poſſint dici in eum: ſcilicet ſtulticia eius valet ſapientiam multorum. Ohe: efferetur Chremes ea cauſa: quia exibat de domo ſua cum auſcultare non poſſet tantas preces vxoris de inuenta filia. Ita ne: ſcilicet venere. Ideo venere, quia vultus: ſcilicet quo modo gaudium ſimulent. Dicis tu q̃ fingit vultus: hoc dicis tu ideo q̃ meum natum &c. Magis putes eſſe iſta rem: id eſt puram veritatem: quod ſimulant: ſi magis noris eas adeo ſimulant. Ain tu ita eos callide ſimulare. Qui perdideris: id eſt quantum. Sed te demiror neſcire. Illud neſcio. Sed hoc ſcio q̃ Syrus mire ſuboleat: id eſt appareat: ſcilicet q̃ nec etiam olere poteſt. Amplius q̃ amplexus: & oſcula. Dictum eſt inter eos neſcio quid: & factum vna mecum ſimul videbat. Cum ita multa ponantur inſimul ad eandem coniunctionem ſignificandam. Sicut eſt: vna mecum ſimul ad maiorem expreſſionem coniunctionis ſit: quia notat & in eodem tempore & eodem loco & ſimilia. Dat operam amico: id eſt gratiam Cliniæ: tam bene ſimulat illam eſſe amicã Pam. ſi dat: ſcilicet operã amicæ: tunc debes timere. Quid: id eſt quare faceret hæc: ni propterea quo verba &c. Modo me derides. Tamen ſenex ille dicebat ex ſimplicitate. Nũc ego ſuccenſeo hęc mihi: id eſt reprehendo me: quia permulta poſſem comperire: & hoc eſt: q̃ res mihi dedere opportunitatẽ. vbi: id eſt in qua. quæ: id eſt quanta vidi. At ne: id eſt certe. Nam iam: ſcilicet puniam. Te ne: ſcilicet decet loqui. Petere ex debito: poſcere ex precibus. multo malo: id eſt magis volo. Illęc res: id eſt ſuppeditare ſumptum. Vere redit, i facit me redire ad rã. Ideo dicit vere: quia Menedemus non vere: id eſt non propter inopiam redactus eſt. Sed ficte ex duro ingenio ad laborem: & id ei: ſcilicet filio ing. cum erit: id eſt ſine gratibus. Modo fac vt lubet: ſed quid de hoc quod volo &c. dico q̃ nolo niſi quod eſt quod malis: ſcilicet q̃ meliorem quæras gratiam. Dixiſſe: ſcilicet dare illi Cliniç. Simulato coraʒ filio meo te. mi. id eſt quare faciã hoc. & rogitato: id eſt interrogato eam: quia id tam abhominabile i eſt faciam: ſcilicet in qua rẽ quid peccauit i me. ego ne quare hic: id eſt Cliti pho confutabitur.

Iambici Tetrametri, Trimetri pauci,
Trochaici admixti.

CLITIPHO. MENEDEMVS.
CHREMES. SYRVS.

ITa ne tandem quæſo eſt Menedeme, ut pater
Tam in breui ſpatio omnem deiecerit animum patris!
Quod nam ob facinus! quid ego tantum ſceleris admiſi miſer!
Volgo faciunt. Me. ſcio tibi eſſe hoc grauius multo, ac durius
Cui fit, uerum ego haud minus ægre patior id, qui neſcio,
Nec rationem capio, niſi quod tibi bene ex animo uolo. Cli.
Hic patrem aſtare aiebas! Me. eccum. Chre. quid me incuſas Clitipho!
Quidquid ego huius feci, tibi proſpexi, & ſtultitiæ tuæ.
Vbi te uidi animo eſſe omiſſo, & ſuauia in præſentia,
Quæ eſſent prima habere, neq; conſulere in longitudinem.
Cœpi rationem, ut neq; tu egeres, neq; ut hæc poſſes perdere.
Vbi cui decuit, primo tibi non licuit per te nihil dare.
Abii ad proximos, tibi qui erant, eis commiſi, & credidi.
Ibi tuæ ſtultitiæ ſemper erit præſidium Clitipho.
Victus, ueſtitus, quo in tectum te receptes. Cli. hei mihi. Ch.
Satius eſt, q̃ te ipſo hærede hæc poſſidere Bacchidem. Sy.
Diſperii, ſceleſtus, quantas turbas conciui inſciens! Clit.
EMORI CVPIO. Ch. prius quæſo diſce quid ſit uiuere,
Vbi ſcies, ſi diſplicebit uita, tum iſtoc utitor. Sy.
Here licet ne! Ch. loquere. Sy. at tuto. Ch. loquere. Sy. quæ iſta eſt prauitas,
Quæue amentia eſt, quod peccaui ego id obeſſe huic. Ch. ilicet
Ne te admiſce, nemo accuſat Syre te, nec tu aram tibi,

ITa ne tandem. Reſtat ad tranquillitatem rerum omnium: vt Clitipho verbis patris perterritus ſ viam redeat: & vxoreʒ ducat. ⁋ Ita ne: ſic incipit: vt qui ſe a patre abdicatum putet. ⁋ Tandem: hic expletiua coniunctio. Cice. Quouſq; tandem abutere Cati. p. n. alias ponitur pro tamen: vt ſ nquam ciuitatem tandem arbitrare te viuere. nonnunquam pro ſaltem. ⁋ Admiſi: auxeſis eſt: plus eſt admittere, q̃ facere. alibi: Hæc admittere indigna. ⁋ Vulgo faciũt: ad purgationem peccati. ſi nihil aliud habemus: argumentum ab exemplo aliorum ſummus, qui idem factitauerũt, ſed multo magis valet, ſi ab exemplo omnium ſumitur. ⁋ Haud minus ægre: verum amicum agit Menedemus: qui æquum ex incommodo amici dolorem capit. ⁋ Quid me incuſas: bene incuſas: quia filio maior eſt pater. ⁋ Quicquid ego huius feci: huius abſolute. vt per eclypſim deſit rei. In Hecyra: Ne quid ſit huius oratio. alibi: Nihil me iſtius facturuʒ patri. ⁋ Ego huius feci: ſemper grauis inceptio orationis, quæ exordium ſumit a pronomine. ⁋ Animo omiſſo: negligenti. alibi: Ac enim metuas ne ab re ſint omiſſiores paulo. ⁋ Et ſuauia Quæ eſſent prima habere: Salluſtius: Quæ prima mortales ducunt. & primus modo ad laudem: non ad ordinem pertinet. In Eunucho: Nihil prius, neq; fortius. ⁋ Ad proximos: bene ad proximos: ad quos ſpectat poſt filium hæreditas. ⁋ Receptes: alibi: Meum receptes filium. & frequentatiuo vſus eſt: quod non raro, ſed frequenter poterit ſe recipere. ⁋ Viuere: cum virtute, & ratione intelligas. ⁋ Vita: hoc loco actus & mores. In Phormione: Quem ego viderim in vita optimum: id eſt in actu, & in moribus. ⁋ Quæ iſta eſt prauitas: deriuatio criminis in ſe eſt. Et bene optimi ſerui fungit officio. ⁋ Ilicet e. v. t. ilicet ſemper finem rei ſignificat: vt actum eſt. ⁋ Ilicet: per ſyncopen: quod ſignificat ire licet. ſic iudices de conſilio dimittebant ſuprema dicta: cum præco pronũciaſſet Ilicet. ergo increpatio eſt: quia interloquendo impedit Chremetem. ⁋ Nec tu aram: ara præſidiũ. miſeri ad aram vt tuti ſint, confugere ſolent. Ouidius: Vnica præſidis ara reperta meis.

CAL.

Salluſt.

⸿Neque

CAL. Precari Deprecari Fames ¶ Neq; precatorem alibi: Ad precatorem abeam. & precari aliquando idem quod deprecari: hoc eſt a ſe crimen depellere. hinc deprecatio. ¶ Nihil ſ. ſuccenſere is dicitur: qui cum amare debeat, læſus iraſcitur. ¶ Vt p.e.ſ. quod eſt extremum miſeriarum. ¶ Ad ſororem: finxerat Chremes ſe omnia ei tradere. ¶ Etiam ſa. fames apud antiquiſſimos in quinta declinatione nominum variabatur: ex quo fame poteſt eſſe genitiuus caſus: qa C.Cæſar (C.Cæſar) i lib. de analogia huius die, & huius ſpecie dicendum putat. Salluſt. (Salluſt.) in Iugurt. Vix decima parte die reliqua. vel ſit ſeptimus caſus. ¶ Eſuri turos ſatis: per apro ſdochia qñ aliter reſpondemus, q̃ expectatur. ¶ Nõ eſſe ho᷑: quaſi cũ odio horum dixit. & eo magis, q nec te filiũ dixit. ¶ Dũ i.ſ.ſ. ſatis veri ſimilis ratio adoleſcenti imprudenti, & parũ prouido: ideo ſtatiꝫ ſubijcit eſt veriſimile. ¶ Iratum (Iratus) p. bene iratũ ob peccatuꝫ. Iratus eſt qui ex aliqua re laceſſitus iraſcit. Iracundus (Iracundus) ex praua, vel nulla cauſa. ¶ Matres omnes: alia ratio cur dixerit: Nõ eſſe te horum arbitror. ¶ Id nõ fit: mater tibi nõ eſt adiutrix. & hoc prope veriſimilis. ¶ Ad miſericordiã: quia parentes veris filijs cito ignoſcunt. ¶ In mi. ſpe ſi. nam ſi non ſe eſſe filiuꝫ crediderit: eo miſerabilior videbiẽ patri: & citius ad miſericordiam commouebitur. ¶ Quid autem hoc: vox eſt timentis.

Neq; p̃catorem paratis. *Sy*. qd agis? Ch. nihil ſucceſeo nec tibi,
Nec huic, nec uos, eſt æquom quod facio mihi. *Sy*.
Abiit, ac rogaſſe uellẽ. Clit. qd? *Sy*. unde mihi peterem cibum,
Ita nos abalienauit, tibi iam eſſe ad ſororem intellego. Clit.
Adeon rem rediſſe, ut periculum etiam fame mihi ſit Syre. *Sy*.
Mõ liceat uiuere, eſt ſpes. Cli. quæ? *Sy*. nos eſuriturus ſatis. Cli.
Irrides in re tanta, neq; me quidquam conſilio adiuuas? *Sy*.
Immo, & ibi nũc ſum, & uſq; dudum id egi, dum loquitur pater,
Et quantum ego intelligere poſſum. Clit. quid? *Sy*. non aberit longius. Cli.
Quid id ergo? *Sy*. ſic ẽ, nõ eẽ te ho᷑ arbitror. Cli. q̃d iſtuc Syre?
Satis ſanus es? *Sy*. ego dicam quod mihi in mentẽ, tu diiudica.
Dum iſtis fuiſti ſolus, dum nulla alia delectatio,
Quæ propior eſſet te, indulgebant, tibi dabant, nunc filia
Poſtquã eſt inuẽta uera, inuẽta eſt cauſſa, qua te expellerent. Cli.
Eſt uerisimile. *Sy*. an tu ob pc̃tũ hoc eſſe illũ iratum putas? Cli.
Non arbitror. *Sy*. nunc aliud ſpecta, MATRES OMNES FILIIS
In peccato adiutrices, auxilio in paterna iniuria
Solẽt eſſe, id nõ fit. Cli. uera dicis, qd ergo nũc faciam Syre? *Sy*.
Suſpitionem iſtam ex illis quære, rem profer palam.
Si non eſt uerum, ad miſericordiam ambos adduces cito,
Aut ſcibis cuius ſis. Cli. recte ſuades, faciam. *Sy*.
Sat recte hoc mihi nunc in mentem uenit.
Namq; adulescens q̃ in minima ſpe ſitus erit, tam
Facillime patris pacem in leges conficiet ſuas.
Etiam haud ſcio an ne uxorem ducat, ac Syro nil gratiæ.
Quid hoc aũt eſt? ſenex exit foras, ego fugio, ob hoc qd̃ factũſt.
Miror non iuſſiſſe illico arripi me, hinc nunc ad Menedemum
Pergã, cum mihi precatorẽ paro, ſeni noſtro fidei nihil habeo.

GVI. Ita ne &c. Vt trãqllitas re᷑ oĩum habeaẽ: reliquũ eſt: vt filius Clit. verbis pr̃is pterritus i viã redeat, ac vxorẽ ducat. Relatu aũt Menedemi ſe a pr̃e eſſe abdicatũ putat: & ſic inqt Cli. o Menedeme q̃ſo tãdẽ: hęc pricula hꝫ aliqd vrgẽs, & accelerãs, q.d. paucis rñde: ac ſi eſſent vltima verba: nec me lõgis exordiis detineto, ne. i. vtrũ eſt ita. vt pr̃ eiecerit omnẽ aium pr̃is. i. oẽm bñuolẽtiã pr̃nã, de me. i. a me. q.d. eſt ita: q pr̃ auerterit a me ſuã bñuolẽtiã. i tã breui ſpatio. i. tã paruo tpe. ob qd̃nã facinus. i. ppter qd̃ factũ malũ ita auertit bñuolẽtiã a me. vt me abdicaret. i. priuaret hæreditate. qd tñ ſceleris. i. qd̃ tã graue ſcelus. ego miſer. i. iſelix. admiſi. i. omiſi: ſeci: iuuenes ſup. mihi æq̃les faciũt. vulgo. i. vt plurimũ: paſſiꝫ. id qd ſeci ſup. & ita ſe tutaẽ alieno exẽplo. Nã qd̃ exẽplo fit: id ẽt iure fieri putãt: vt ait Cice. i Epiſto. Me. ſcio hoc qd fecit pr̃ eẽ multo grauius. i. moleſtius. & durius. i. aſperius: acerbius tibi Clit. cui. ſ. tibi ſit illud: qm̃ id te ppius tãgit: ſiue tua magis refert. verũ. i. ſed. ego patior. i. fero id qd̃ fecit tibi pr̃. haud. i. nõ. minus ægre. i. nõ min⁹ moleſte: ſiue nõ minus difficulter. q̃ tu. ſ. ego inquã, qui neſcio id pp qd̃ fecit. & q nõ capio. i. nõ intelligo. rationẽ. i. modũ faciẽdi: aut occaſionẽ: ſeu nõ capio rõnẽ aliã ferendi moleſte: niſi q bñ volo tibi. i. opto tibi multa bona. & qdẽ ex aio. i. nõ ficte. Clit. aiebas. i. dicebas. pr̃em meũ adſtare. i. ppe eẽ. Me. eccũ. i. ecce hic eũ. ſ. Ch. o Clitipho fili. qd. i. cur. incuſas me .i. mores meo᷑: & meũ faciẽdi modũ rephẽdis. Nã(vt vulLau.) incuſare eſt mores alicuius reprehendere. quicquid huius. i. quicquid huius rei. nam hic huius eſt neutri generis. feci. i. effeci. proſpexi. i. conſului: prouidi tibi. & tuæ ſtultitię. i. inconſiderationi. vbi. i. poſtquam. vidi te eſſe animo omiſſo. i. negligenti: hoc eſt cũ vidi te animũ negligẽtẽ: & omittentẽ facere, quæ debebas, & vbi vidi te habere. i. reputare. prima. i. pręcipua: & in primo loco, ea ſupple q̃ eſſent ſuauia. i. dulcia tibi. in præſentia. i. pro tẽpore p̃ſenti. ſ. voluptates: quæ licet in p̃ſentia ſint ſuaues: ſemp tamẽ ſecũ iunctã habẽt penitentiaꝫ. & vbi vidi te non cõſulere. i. prouidere. in longitudinẽ. i. in tẽpus futurũ lõge. ee pi rationẽ. i. iniui viaꝫ inueni modum. vt. i. q. neq; tu egeres. i. indigeres neceſſariis. & vt nõ poſſes perdere. i. dilapidare: alienare. hęc. idest mea bona: quibus te priuaui, ſeu abdicaui. Vbi .i. poſtquã, vel qñ. primo. i. in principio. nõ licuit mihi per te. i. tu nõ permiſiſti tuis moribus obſiſtẽtibus: vel tui mores non poſtularunt me dare tibi bona mea: ſcilicet cui. ſ. tibi. decuit. i. iuſtum fuit me dare. ſ. bona mea: quia iure debebas mihi ſuccedere: niſi obſtitiſſent mores. abiit idest me conuerti ad proximos tibi: puta ad ſororem: & futuruꝫ eius maritum. qui erant. i. q extabant. & hoc dicit propter filiã, quę extabat adhuc: quã tamen parentes putabãt non viuere: ſeu non extare. cõmiſi. i. cõmendaui fidei. & credidi. i. cum fiducia tradidi bona mea. ſ. eis proximis tuis. ibi. i. apud eos proximos. o Clitipho præſidium. i. adiumẽtum: protectio: prouiſio quædã, & quaſi profugiũ tuæ ſtultitiæ ſemper erit illic: vt dictũ eſt apud eos. oſtendit deinde quod ſit illud p̃ſidiũ ſtultitiæ. ſ. victus. i. alimonia ad vitam ſuſtentandã. & veſtitus. i. cultus, ſiue ornatus ad tegẽdum corpus. quo. i. vel vt, vel in quẽ locũ. receptes te. i. frequenter recipias: ſeu (vt dicũt) retrahas te. in tectũ. i. in domicilĩũ, & quaſi hoſpitiũ. Clit. hei mihi. i. dolor mihi ineſt. Ch. ſatius eſt. i. melius eſt. me. ſ. diſpoſuiſſe ita de meis bonis, q̃ Bacchidem poſſidere hæc bona. te ipſo hærede. i. ſi tu eſſes hæres, nã oĩa illi eſſes daturus. *Sy*. Diſperii. i. vario mõ ſuꝫ perditus, quãtas turbas. i. quãtas turbatiões. ego ſceleſtus .i. malus. cõciui. i. cõcitaui: cõmoui. inſciẽs. i. per imprudentiã. Dicĩ autẽ cõcieo concies ſecũdæ inflexionis: vel a ɔcio is quartæ: q̃ ambo idẽ ſignificãt. Cli. cupio emori. i. mori: e nihil addit ad ſignificationẽ. Chr. q̃ſo. i. obſecro. prius diſce qd ſit viuere cũ ratione. ſ. & virtute. vbi. i. poſtquã. ſcies qd ſit viuere. ſi vita. i. modus tuus viuẽdi diſplicebit tibi. vtitor iſtoc. i. iſta re: quã tibi reliq. ſ. victu & veſtitu & tecto apud ſororẽ. *Sy*. o Chr. i. tu dñe. ne. i. vtrũ. licet. i. permittiẽ mihi a te loq ſup. Ch. loquere. *Sy*. at. i. ſed. licet ne loqui tuto. i. ſi ne periculo. Ch. loquere. *Sy*. q̃. i. qualis. iſta. i. tua. prauitas: idẽſt diſtortũ iudiciũ: ſeu non rectũ. v. i. q eſt iſta amentia. i. inſania. id obeſſe. i. q id obſit. i. noceat huic filio. quod ego *Syrus* peccaui. i. admiſi. Ch. ilicet. i. ire licet: defectiuũ vero

Cõciui

bum:& ſemper finẽ rei demõſtrat:ſicut actũ eſt. ſic autẽ de conſilio iudices dimittebant̃:cũ ꝓco pronũciaſſet ilicet. hic ergo hoc verbo Ch. reiicit Syrũ:q ſe imiſcere volebat:vt a filio crimẽ depelleret, dicẽs:Potes bñ tacere:qm in vanũ loqueris. iã eĩn actũ eſt & cõclamatũ, nã efficere nõ poteris: vt filius nõ ſit abdicatus. ne admiſce te. i. noli te interponere in hoc negocio mihi cũ filio cõi. nec pararis:pro parauer is. i. nõli parare tibi arã ſup quã ꝑces ſundãtur:ſicut ſundũtur Deo ſuper aras. neq; pates tibi ꝑcatorẽ. i. deprecatoreꝫ ꝓ te:ſeu intercesſorẽ:q te eripiat a pœnis:qm nullis ꝑcibus ſum loco relicturus. Vel dicit:Nõ eſt opus, vt q̃ras deprecatorẽ:qm nihil tibi dico:ſed abſcedo oia relinquẽs. Sy. quid ait? Ch. nihil. ſ. non:vel in nullo, ſuccẽſeo. i. iraſcor (quãuis tñ læſus ſim) nec tibi, nec huic Clitiphoni. nec eſt æquũ. i. iuſtũ vos increpare:ſiue dare vitio mihi id qd̓ facio, vel nõ æquũ vos facere mihi qd̓ facio mihi. Sy. Chremes abiit. i. diſceſſit:relinquẽs oia ſua bona ſorori tuæ. vellẽ rogaſſe. i. interrogaſſe eũ. ſ. Clit. qd velles rogaſſe. Sy. vellẽ interrogaſſe eũ. vñ. i. a quo. peterẽ mihi cibũ. i. qs mihi eſſet cibum ſuppeditaturus:cũ tu ſolus habeas victũ & veſtitũ & tectũ apud ſororẽ. ita. i. eo modo, dãdo oia ſorori. alienauit nos. i. me. ibi:hoc eſt a te, nã nõ reliq̃t vñ poſſes me ſuſtẽtare, iaꝫ intelligo me eſſe alienatũ ſup. vel trãſlatũ ad ſcororẽ:q̃ oiuꝫ bonorũ ita eſt hæres effecta. naꝫ ſerui alienabant̃, ſicut & res cæteræ. Clit. adeon. i. eſt ne verũ. rẽ adeo rediſſe. i. rẽ & fortunã meã redactã eſſe in eũ ſtatũ:vt o Syre etiã periculũ famei:pro famis. ſit mihi. Antiq̃ declinabãt fames ei ſm quintã inflexionẽ. nos aũt fames is ſm tertiã. Inſuper vetuſtiſſimi genitiuũ ſingularẽ quītç interdũ terminabãt in es. vt Virgil. Libra dies, ſomniq; pares. dies pro diei poſuit Virg. interdũ in e:vt facies. genitiuo facies, facie, vel faciei. itẽ & fa cei. Caeſar eĩn in libro de Analogia:huius die:& huius ſpecie dicẽdũ putat. Poſſet tñ hic eſſe ablt̃iũs tertiç ita aſtruẽdo: vt periculũ ſit mihi ſame. i. per famẽ:vel de fame:ſeu eſurie & inedia. Sy. mõ. i. dũmodo. liceat. i. permittat̃. nos viuere. i. ꝙ nos viuamus. eſt ſpes. i. remanet aliq̃ expectatio. Cli. q̃ ſpes eſt reliq̃. Sy. ſpes eſt nos eſſe ſatis eſuriturus. i. ꝙ nos ſatis eſuriemus. Clit. irrides in tãta re, neq; adiuuas me qcq̃. i. in aliquo, ſeu aliquãtulũ, cõſilii. i. per cõſiliũ? Sy. immo. i. ſed. & nũc ſum ibi tãquã paratus te adiuuare. & vſq;. i. aſſidue. dudũ. i. pauloante. egi id. i. effeci vt te iuuarẽ cõſilio. dũ. i. quãdiu. pater loquit̃. i. facit ſermonẽ tecũ. & quãtũ ego poſſum intelligere. deinde interrupit ſermonẽ Cli. dicens. Clit. qd vis dicere. ſ. qa dixiſti ꝙ quãtum potes intelligere. Sy. perficit qd̓ dicere inceperat. pr̃ nõ aberit. i. non abſens erit. lõgius. i. diutius:vel minus lõge. q. d. pater q ſimulauit ſe abſcedere:& relinquere proximis ſua oia non erit abſens diu. hçc eĩn fictio eſt vt depellaris a domo paterna. Clit. ergo ſi nõ vere pr̃ diſceſſerit:qd eſt ꝑpter qd̓ id facit. ſ. Sy. ſic eſt. i. ita ſe res habet:vt ſum dicturus. arbitror te non eſſe filiũ ſup. horum. i. Chremetis & Soſtratæ. Clit. o Syre. qd. i. cur dicis ſup. iſtud. ſatin. i. ſatis ne. es ſanus. i. mentis cõpos? Sy. ego dicã id quod eſt mihi in mẽte. tu diiudica. i. reuolue apud te:& ɔſidera an verũ ſit qd̓ dicã. dũ. i. quãdiu. fuiſti ſolus. i. vnicus. iſtis. i. patri & matri. dum. i. quãdiu. nulla alia fuit delectatio illis. q̃ delectatio eſſet propior. i. ꝑpinquior. q̃ delectatio quã de te capiebãt. Idulgebãt. i. faciles erãt tibi promittentes multa q̃ volebas. dabãt. i. dona faciebãt tibi. nunc poſtquã filia eſt inuẽta. vera cã. i. occaſio eſt inuẽta. q̃ videlicet cã. expellerẽt. i. eiicerẽt te. Clit. id qd̓ dicis eſt veri ſimile. i. probabile:& imaginẽ quãdã habet veritatis. Syr. an putas illũ patreꝫ eſſe iratũ tibi ob peccatũ hoc:videlicet ꝙ Bacchidẽ ſciuit te amare? Clit. nõ arbitror eum eſſe ob id iratũ. Sy. nũc ſpecta. i. cõſidera:aĩaduerte aliud. oẽs m̃res ſolent eſſe adiutrices filiis ſuis in peccato. i. qñ filii errauerint. ipſç inquã matres ſolẽt eſſe auxilio. i. ſolẽt ꝑbere auxilium filiis. in iniuria paterna. i. qñ pater eſt iniurioſus:& nõ cum æquitate agit in filios. id nõ fit. i. nunc tu vides ꝙ m̃r nõ eſt tibi adiutrix. Cli. dicis verũ:prius aũt dicebat eũ dixiſſe aliquid veriſimile. o Syre ergo cũ ita expellar:qd faciã. Sy. q̃re ex illis. i. percunctare ab illis parentibus, illã ſuſpitionẽ:

Virgil.

Suꝫ ibi

Vſq;

Duduꝫ

Diiudicare

ideſt iſtã opinionẽ:quæ turbat tuã mẽtẽ:videlicet an ſis eorũ filius necne. profer palã. i. dic illis plane. rem totã vt eſt. i. tuã ſuſpitionẽ:& q̃re adductus ſis in eã opinionẽ. ſi non eſt verũ. i. ſi falſo ſuſpicaris te non eſſe filiũ eorũ. cito adduces ambos parẽtes ad miſericordiã. i. vt miſereant̃ tui. aut ſi eſt verũ te nõ eſſe eorũ filiũ. ſcibis:pro ſcies:antique. cuius ſis filius. ſ. eorũ relatu. Clit. ſuades. i. ɔſulis recte:faciã quod ſuades. Sy. hoc venit mihi in mẽtẽ. ſatis recte commendat ſuã inuẽtionẽ. nãq; adoleſcẽs. i. iuuenis. inquã. i. quantũ. minima ſpe erit ſitus. i. collocatus:cõſtitutus. nã hic inflectit̃ ſitus ta tũ. i. ſituatus ta tũ. i. tñ faciliſſime cõficiet pacẽ patris. i. inibit pacẽ cũ pr̃e. in ſuas leges. i. ſm eas leges & cõditiones q̃s dare patri voluerit in ea pace ineũda. nã cũ pax inter aliquos cõficit̃:lex aliq̃. aut cõditio in ea facienda ſolet allegari. i. adhiberi. ſenſus ergo illius orationis eſt:Filius cõponet pacẽ cũ pr̃e pro ſuo arbitrio:& ſm eas leges, aut conditiones pacis, q̃s voluerit. Etiã haud. i. nõ ſcio. an ne. i. vtrũ. ipſe Chr. diſcedẽs, & patriã relinquẽs ducat vxorẽ ſecum. ſ. Soſtratã. At. i. ſed. nihil gr̃ç. i. iucũditatis. erit Syro. ſ. mihi. i. tu Clitipho ita tibi parẽtes recõciliabis, vt dico. ego autẽ nihil ſum gratiæ apud illos habiturus:hoc eſt nullo modo illis potero gratus eſſe. aũt. i. ſed. qd hoc eſt? vox hæc timẽtis eſt. q. d. quid video, ſenex. ſ. Chremes exit foras. ego ſugio, miror eũ ſenẽ nõ iuſſiſſe ilico me arripi. i. celeriter comprehendi. ob hoc factũ. i. ꝑpter id qd̓ factũ eſt. nũc pergam hinc ad Menedemũ. paro. i. diſpono, vel cõparo, vel propono mihi eũ ꝑcatorẽ. i. deprecatorẽ ꝑ me & intercesſorẽ. nihil fidei habeo ſeni noſtrõ. i. patri tuo:hoc eſt nullatenus cõfido Chremeti:vel non credo ſatis illi quicquid dicat.

Situs

ASCẼ.

ILlud: Vbi cui decuit primo. ſic intelligunt: Vbi. i. poſteaq̃. nõ licuit mihi ꝑ te. i. ꝑꝑ tuos mores: dare tibi neceſſaria:atq; q̃bus egeres:tibi inquã cui primo. i. ꝑcipue. decuit me dare vtpote filio familias. abii ad proximos &c. Ego vero potius dixero:Vbi nõ licuit mihi dare tibi, cui primo decuit per te. i. ſine alterius intercesſione: abii ad proximos &c. Illud autẽ:Prius quæſo diſce qd ſit viuere &c. ſic intelligenduꝫ ſane puto:Clitipho prius q̃ emori cupias:diſce qd ſit viuere (viuere eĩn dicit̃ qui virtutẽ & honeſtatẽ amplectit̃. Nã improborũ vita quaſi mors eſt) diſce ergo qd ſit viuere. & vbi. i. poſtquã. ſcies qd ſit vita. i. modus & actus viuẽdi. tũ. i. tũc. vtitor iſtuc qd̓ dicis te cupe emori. q. d. ſi ſcires viuere, non cuperes mori. Neq; vero ꝓcedere videt̃ qd̓ Cõmẽtariũ habet:Nã ſi vita diſplicuerit:q poſſit vel victu, & veſtitu &c.

SER.

ITa ne. Dare eſt Antiphila Cliniç:cuius dationis cũ hanc habuiſſet Chremes occaſioneꝫ. qm a meretricio amore mũdũ eũ intellexerat:propterea itẽ, vt filiũ ſuũ corrigeret, libentius fecit: & ſic facta illa cõpoſitiõe de Clinia:tẽdit ad cõpoſitionẽ Clitipho, vt dimiſſa meretrice gratiã patris acquirat:ducẽdo alia vxorẽ. Modo prius inuẽta occaſione correctionis terrefaciẽdus eſt:vt correctionẽ pr̃is libentius recipiat. Ecce inducitur talis, q nũcio Menedemi ſe corrigi patiatur:antequã a bonis pr̃is ſe expertẽ fieri permittat. Vulgo. i. vſualiter faciũt hoc alii iuuenes. i. amãt ſicut ego. Scio ſatis:ꝙ tibi cui ſit, eſt grauius q̃ mihi. ſed tñ ego haud minꝰ ægre patior q̃tũ ego dico ꝙ neſcio, nec capio:quare doleas m. n. h. q. t. qcquid huius rei facio. ſ. ꝙ do oia bona mea Cliniæ. Omiſſo. i. laxo aio. quẽ. ſ. nõ referẽda bis. & poſtquam vidi te habere prima. i. ꝑcipua. & maxime amare q̃ eſſent ſuauia. In ꝑſentia. i. i ꝑſenti tpe:veluti ſcortari:peccare cœpi &c. Cœpi dico rationẽ vbi. i. poſtquã nõ licuit mihi dare tibi, cui primo. i. maxime decuit. & de hoc qd̓ nõ licuit. fuit per te. i. per tuã culpã. Tu cupis mori vt dicis:ſed prius diſce qd ſit viuere. i. bonã vitã agere. qd̓ ſolũ viuere licet dicere pauca, q̃ eſt:Seruus cũ viderat tantũ malum ex fraude ſua proceſſiſſe:vult in ſe retorquere culpã:vt minori malo ſuo maius malũ iuuenis Clitipho. diſturbaret. Dignius eĩn erat vt ſeruus recipiendo colaphum per ſe factum eſſe diceret:q̃ iuuenis tantam iram patris ſentiret. ilicet. q. d. nõ duco modo te in cauſa, Poſtea dicit ſecum:nec tu nihil. q. d.

neutrum

neutrum modo reprehẽdo:& facio libitum meum:quia dono bona mea:cui volo:de qua nihil ad vos. Et quod facitis non reprehendam. Nec eſt æquum vos id quod facio mihi .ſ. ſuccẽſere.i. vt me vituperetis inde. Abiit:pertetrefacto Clitiphone inueniendum eſt conſilium quomodo reconcilietur patri. Et ſunt ad hoc conuenientes perſonæ Syrus, qui det conſilium:Clitipho, cui detur. Vah:deſperãtis eſt, quærere an ab eo vnũ amplius mihi p.c. quia ita nos alienauit mõ a ſe, ſed quãtus ſis ab eo alienatus: intellexit eẽ ad ſe. Adeõ .i. ad id rem iſtam. Modo ludit ſeruus:vt iocularoriis verbis alleuiet triſtitiaȝ iuuenis. Immo quamuis ludo.i. in conſilio, dum.i. quãdiu loquitur pater. Sic eſt bonuȝ conſilium:hoc dicit deliberãdo apud ſe:& exaltat poſtea vocem, & qđ ſit illud aperit. Non arbitror te eſſe filium horũ.ſ. Chremetis & Soſtratæ. Nunc aliud ſpectat quod ſimiliter eſt probatio huius rei. qđ .ſ. non eſt filius eorum. matres entes adiutrices filiis ſuis in pec. ſolent eſſe aux. i pa. in. ſed id nõ fit modo. Aut ſaltẽ ſcibis cuius filius ſis. hoc.ſ. conſilium. hic inducitur *Syrus* loquens ſolus laudans illud conſilium:& quomodo ipſe ſit perterritus. Ideo recte venis in m̃. nãq; adol. in quanta minima ſpe ſitus erit ſe eſſe filium illorum. Tam facillime conſi. per ſe pa. patris in ſuas k.i. iuxta voluntatem ſuam: quia proculdubio iſte mouebitur ad miſericordiam, etiam aliud prǫuidendũ eſt. haud ſcio an Clinia vxorem ducat filiam ſenis. Ac ita vile erit gratiæ Syro. q.d. ſtultus ſum:quia nõ appono manus in his nuptiis:vt ineam gratiam Cliniæ, qui aduerſus herum meum iratum, mihi ſit patronus. Quid hoc auteȝ eſt: ꝙ ita euaſi ſenem, q.d. cum tantum peccaſſem: miror quare herus iam nõ ſuſpendit me. Sed ecce exit foras:ego quãuis euaſi. Adhuc fugio.i. fugere debeo, quia quod non fecit, facere poteſt, ſi me viderit:quia adeo ſcio eum aſperum eſſe. ꝙ miror illud quod factum eſt.ſ. non iuſſiſſe.

Ain tu:pro ais ne. & eſt per contrarium verbum. No ſtris inimicis fiet:hæc imprecatio ſic vſurpatur ab Ouidio, vt illius propria ſit. Conuinces:ve...ũ iudicii eſt. In iudiciis conuicti proprie dicuntur, qui cauſa ceciderũt. Tui ſimilis:nam plerunq; filii conſimiles ſunt parentum moribus. Quam ſeuerus:nam facie ipſa videtur quandam ꝓbitarem oſtẽdere:re vero alius eſt.

Eiuſdem rationis, præter Dimetrum unum.

SOSTRATA. CHREMES.

PRofecto niſi caues tu homo, aliquid gnato conficies mali,
Idq; adeo miror, quo modo tam ineptum quidquã potuerit tibi
Venire in mẽtẽ mi uir. Ch. oh pergin mulier eſſe? ullam ne ego
Rem unquam in uita mea uolui, quin tu in ea re mihi aduerſatrix fueris Soſtrata?
At ſi rogitem iam quid eſt quod peccem, aut quam ob rem hoc faciam neſcias,
In qua re nunc tam confidenter reſtas ſtulta? So. ego neſcio. Ch.
Immo ſcis potius, q̃ quidem redeat ad integrum hæc eadem oratio. So.
Oh, iniquus es, qui me tacere de re tanta poſtules. Ch.
Non poſtulo, iam loquere, nihilominus ego hoc faciã tamẽ. So.
Facies? Ch. uerum. So. non uides quãtum mali ex ea re excites,
Subditũ ſe ſuſpicaſ. Ch. ſubditũ ain tu? So. certe inq̃ mi uir. Ch.
Confitere tuum non eſſe. So. ah, obſecro te, iſtuc inimicis ſiet,
Egon confitear meum non eſſe filium, qui ſit meus? Ch.
Quid metuis? non ne cum uelis conuincas illum eſſe tuum? So.
Quod filia eſt inuenta. Ch. non, ſed quod magis credendũ ſiet,
Id quod eſt conſimilis moribus,
Conuinces facile ex te natum, nam tui ſimilis eſt probe.
Nam illi nihil uitii eſt relictum, quin id itidem ſit tibi.
Tum præterea talem niſi tu nulla pareret filium,
Sed ipſe egreditur, q̃ ſeuerus, rem cum uideas, cenſeas.

CAL. PRofecto niſi caues. In hac ſcæna continetur imago quædam diſſidii inter virum & vxorẽ:qui natura moroſi, atq; difficiles ſunt. Tu homo:cum reprehenſione & ſtomacho ꝓnunciandum. Ineptum q. bene ineptũ, nã ineptũ eſt quod a quouis reprehẽditur. Venire in m. venire in mẽtem veteres nõ recordationis cauſa tantũ:ſed etiam recogitationis, conſiderationiſq; poſuerunt. Pergin m. ſic ſolẽt mariti vxoribus dicere:cũ illæ aduerſant̃. & eſt energia ſenilis. Quod p. notat mulierum imprudentiã & imperitiã: quæ vtplurimũ ignorãt, quæ praua, aut recta ſunt. Tã c. recte cõfidẽter, nam confidentia ſæpius in malam: fiducia vero in bonã partẽ accipitur. Alibi:O ingentem confidentiã. Cic. Quoniam confidens mala cõſuetudine loquendi in vitio ponit̃. d:ctũ verbũ a confidendo, qđ laudis eſt. Neſcio:ſic lege vt intelligas cõtrariũ. De re tã. ſ. in ꝑiculo filii. Subditũ ſe, i. ſuppoſitũ, Iuue. Trãſco ſuppoſitos,

GVI. PRofecto n. &c. Hic exprimit̃ q̃ſi imago diſſidii inter virum & vxorem:qui natura moroſi ſunt, ac difficiles. So. homo:ꝑ contemptum & cuȝ ſtomacho eſt pronunciãdum. non eſt dignata hiſce te:o vir vel coniux profecto niſi tu caues.i. ꝓuides, conficies.i. procurabis:comparabis aliq̃d mali gnato: ideſt filio .ſ. Clitiphoni. & adeo: ideſt valde: miror quo modo o mi vir.i. o mi coniux. nunc redit ad lenitatem diſcedente paulatim indignatione. q̃c quã.i. aliquid. tã ineptũ .i. ab omnibꝰ improbatum. potuerit venire in mentẽ tibi.i. occurrere tuæ voluntati faciendũ. Chr. oh:interiectio indignantis, & ridentis. pergin.i. ꝑſequeris ne eẽ mulier.i. mulieris partes exercere, & officiuȝ: quæ ſemper vult loqui: & marito repugnare. ne.i. certe. nullam rem volui vnquã in vita mea. quin.i. ꝙ nõ, tu Soſtrata fueris aduerſatrix.i. contraria mihi in ea re, quam volebã, at.i. ſed. ſi iam.i. nũc. rogitẽ.i. interrogem te quid eſt. qđ.i. in quo, peccẽȝ.i. errẽ. aut quãobrẽ.i. quare. faciã id.i. ita ſim acerbus filio neſcias reſpondere. ſ. o ſtulta.i. imprudẽs. in qua re nunc reſtas.i. reſiſtis:repugnas mihi. tam confidenter.i. tam audacter & temere. nã fiducia ſæpius in bonũ capitur:confidentia autem in malum. So. neſcio:ſic legendũ eſt: vt contrariũ intelligatur. Ch. immo.i. ſed potius ſcis. quidem.i. certe. q̃.i. quãtũ. eadẽ oratio redeat ad integrũ.i. potius ſcis ſæpius eaſdem orationes inculcare, ac petere:vt more muliebri ſemper habeas verba in ore, ac ſemper loquaris. cũ enim idem ſermo repetitur iterum ad integrum redit. nam reintegratur qđ prius prolatum erat. propterea idẽ eadẽ oratio redire ad integrum dicitur. So. oh:indignantis eſt. tu es iniquus.i. non æquitatis rõnẽ hñs. qui poſtules.i. velis me tacere de tanta re.ſ. de periculo filii. Ch. non poſtulo.i. non peto vt taceas: iã loquere quãtũ voles:nihilominus tñ ego faciã hoc quod inſtitui. So. facies:indignabũda repetit verbũ. Ch. verũ.i. ſed faciã. vel verũ.i. certe faciam. vel ſi eſſet nomẽ:ita intelligeret̃:Verum dico ſup. vel verũ erit ꝙ faciam inſtitutum. Soſt. non vides.i. non conſideras. quãtũ mali excites.i. moueas ex ea re:quã moliris illũ abducẽdo ſimulate. ipſe filius ſuſpicatur.i. putat. ſe eſſe ſubditum.i. non verum filium: ſȝ tantũ ſuppoſitum:ſeu ſubdititiũ:vt faciũt mulieres, quæ parere non pñt:& vt placeant maritis:ſe grauidas fingunt:& aliquarum inopum mulierum filios ſupponunt:ac pro ſuis edunt. Iuue. Tranſco ſuppoſitos &c. Chr. ſuſpicatur inquã ſe ſubditum. ain tu.i. dicis ne? Soſtra. o mi vir.i. cõiux. certe

Aditegrũ redire orationẽ

Iuue.

inqua m.ſ.dico ꝙ ſuſpicatur ſe ſubditum.Chre.confiteri.i.dic:eum non eſſe tuum filiuȝ.ſ.So.ah:interiectio dolentis.obſecro te:modus blandientis & miſericordiam mouentis.iſtud.ſ.negare proprium filium.ſit inimicis noſtris:imprecatio eſt.q.d.hoc malum apud nos non habeat locum:ſed transferatur potius ad inimicos:quibus ab inimicis omnia mala deſiderantur. ne:idest verum.cõfiteat eũ non eſſe filium meum:qui ſit meus filius.Chr.quid metuis.i.qd times confiteri eum non eſſe filium? metuis inquam ne non.i.ꝙ nõ.conuincas.i.poſſis ꝓbare illuȝ eſſe tuum filium cũ velis?So.vis ſup.me non metuere confiteri eum non eſſe filium:eo ꝙ filia eſt inuenta.& ita ſine hærede non ſim futura.Chr.non.i.non eaȝ ob rem dico.ſed dico quo:idest vt.id.ſ.eũ eſſe tuũ:ſit magis credendũ eo.ꝙ ipſe eſt conſimilis.i.conueniens tuis moribus.facile conuinces eũ eſſe natum ex te.nam ipſe eſt ſimilis tui probe:idest recte.Dicimus ſimilis tui cum genitiuo,cum morum ſimilitudinem,aut doctrinæ oſtẽdimus.ſed dicimus ſimilis tibi cum datiuo, cum qualitatẽ ſimilẽ oſtẽdere laboramus.nam nihil vitii.i.mali moris.eſt relictũ a parẽte illi.quin.i.ꝙ non.itidẽ.i.ſimiliter ſit tibi.tum.i.deinde.præterea.i.præter ea,quæ dicta ſunt.nulla mulier pateretur filium talem.i.talium morum niſi tu.Sed ipſe Clitipho egredit.i.exit.q̃.i.quantũ.ſeuerus:idest præ ſe ferens probitatẽ,& morum grauitatem.cum videas rem:idest rei veritatẽ cognoſcas.cenſeas:idest tunc iudices de eius moribus,quales ſint.nam longe alius eſt re ipſa q̃ vultu præ ſe ferat.nam Frontis nulla fides.

Similis tui & tibi

SER.

Profecto.Poſtquã datum eſt cõſilium quomodo poſſit Clitipho reconciliari patri:oſtendit effectum conſilii.Et prius cõmouetur mater audita ſuſpicione filii:vt ipſa cõmota patrem frangat ad miſericordiã:repꝛſentando ei ipſam ſuſpitionẽ nati ſui.Putabat enim mater patreȝ ex veritate omnia ſua bona filiæ dediſſe.poſtea & interueniẽte Menedemo eius ꝑcatu,& matris fiet concordia.O homo:ad maritum loquitur.Aliquid mali:quia vel aufugiet:vel infirmitatem incurret ex dolore.Am,ineptum.ſ.vt filium exhæreditares.Pergis ne.Ecce mulier quaſi ſtulta.Tu modo aduerſaris.At ſi rogitem iam quid eſt:quod pecceȝ in hac re.Aut q̃re facerẽ:neſcit in qua re tm̃ mihi reſtas.Ac ſi rei intẽtionẽ nouiſſes.Ego neſcio.q.d.iam volo vt mihi dicas.Immo cũ Chremes audiuiſſet illã conſiliũ velle ſcire:cui nequaquã dicendũ erat:quia ſtulta erat.vult potius fateri eam ſcire:q̃ oporteat de integro ei repetere.& ideo dicit:Dicis qa neſcis:imo ſcis.i.fateor te ſcire potius q̃ red.oratio ad in.i.ad principiũ.ſ.potius q̃ oporteat me narrare.ſubditũ.i.ſuppoſitũ,& aliunde aſſumptũ.Q ꝺ filia:ludẽdo cũ ſene hoc dicit.q.d.forſitan dicis me poſſe probare eũ eſſe filiũ meũ:per hoc ꝙ filia mea eſt inuenta:quia ſi filiã habeo:certũ eſt ꝙ nõ ſum ſterilis:& ita poterit ꝓbari meus filius.Nõ deridet eã ſilr ſenex.q.d.non dico per hoc poſſe ꝓbari:ſed ꝑ huius quo.i.per qꝺ magis credibile ſciet.ſ.id:quaſi ꝑ id conuinces eum natũ ex te:ꝙ ſimilis eſt tuis moribus.Nulla.ſ.fœmina,

Eiuſdem numeri.

CLITIPHO. SOSTRATA. CHREMES.

SI unquã ullũ fuit tẽpus mater,cum ego uoluptati tibi
Fuerim,dictus filius tuus tua uoluntate,obſecro
Eius ut memineris,atq; inopis nũc te miſereſcat mei,
Q ꝺ peto,& uolo parẽtes meos ut cõmoſtres mihi.
Obſecro mi gnate,ne iſtuc in animum inducas tuum,
Alienũ eſſe te.Cli.ſum.So.miſerã me,hocine quæſiſti obſecro?
Ita mihi,atq; huic ſis ſuperſtes,ut ex me,atq; hoc natus es.
Et caue poſthac(ſi me amas)unq̃ iſtuc uerbũ ex te audiã.Ch.
At ego(ſi me metuis)mores caue in te eſſe iſtos ſentiam.Clit.
Quos?Ch.ſi ſcire uis ego dicam,gerro,iners,fraus,heluo,
Ganeo,damnoſus,crede,& noſtrum te eſſe credito.Clit.
Non ſunt hæc iam parentis dicta.Ch.non ſi ex capite ſis meo
Natus,item ut aiunt Mineruam eſſe ex Ioue,ea cauſa magis
Patiar Clitipho flagitiis tuis me infamem fieri.So.
Di iſtæc ꝓhibeãt.Ch.Deos neſcio,ego qꝺ potero enitar ſedulo.
Quæris id,quod habes,parentes.qꝺ abeſt,non quæris,patri
Quod modo obſequare,& ut ſerues quod labore inuenerit.
Non mihi per fallacias adducere ante oculos?pudet
Dicere hac præſente uerbum turpe,at te illud nullo modo
Facere piguit.Clit.eheu q̃ ego,nunc totus diſpliceo mihi,
Quam pudet,neq; quod principiũ incipiam ad placandũ ſcio.

CAL.

SI ullũ unquã fuit tꝑs.Adhuc filius matrẽ ſollicitã reddit:dũ petit vt parentes cõmonſtret,& ex hoc facilius perueniẽt ad trãqllitatẽ oium rerũ.ꝑterea ſeueritas & obiurgatio pr̃na oſtẽdit ob filii impudentiã.Tua volũtate:q̃ſi innuit illã de induſtria illũ voluiſſe appellari filium.Quod pe.& v.peto inquit q̃ſi precario.nam proprie aliqd ꝑcario petere dicimur.Obſecro te mi.verba proprie matris deſperatæ.Sum:hęc vox ſimplex terribiliter pronũciatẽ.Huic ſis ſu.mos iurãdi antiquus parentũ.& bñ inducit mater mitior patre:& q̃ adiutrix ſit in paterna iniuria filio.Si me a.hæc verba blãdientis mris ſunt:& q̃ valde de filio ſollicita ſit.Si m.m.matri dat verba ſuauia:patri vero aſpera.illa inquit ſi me amas:hic ſi me metuis.Gerro i.ſ.gerrones leues,& inepti.hæc dicunt in abiectiſſimum queq;,& nullius ꝑtii hoiem.Gerro:hinc cõgerere:qꝺ a gerra ducitur.nam gerræ nugæ proprie ſunt:vt Põpeio placet.alii dicunt a congerẽdo deduci.Plau.in Perſa:Iã pol ille hic aderit:credo congerro m.Heluo:vorax.Catulus in Cęſarem:An parum heluatus eſt.Ganeo:veteres Ganeum meretricum tabernaȝ dixerunt:κατὰ γῆς:qꝺ ipſa ſit in terra.hinc Ganeo deducitur,qui meretrices ſequitur.Damnoſus:recte hoc poſtremum cum ſuperioribus cõuenit.Parentis.ſ.qui filium amet.Non ſi ex capite ſis m.hæc ingenti clamore pronuncianda.& his oſtẽdit Chremes filium non debere abiicere ſpem patris:& ſi ab eo verba aſpera audit.Aiunt:bene aiunt de re fabuloſa & ficta.Deos neſcio:modus loquendi ꝑſertim iratorum.Enitar:ne infamis fiam.Inuenerit.i.acquiſiuerit,alibi:Labore inuenta mea cuidem bona.Adducere:apoſiopeſis honeſta.Noluit dicere meretricem præſente matre.

Ganeo Ganeũ

GVI.

SI vnq̃ &c.Hic filius magis reddit ſollicitã mreȝ poſcẽs ſibi parentes monſtrari:q̃ re facilius ad rerũ oium tranquillitatẽ perueniẽt.Clit.o mr.ſi vnquã nullũ tꝑs fuit cũ.i.i quo.ego dictus.i.appellatus filius tuus.tua volũtate.i.te volẽte me dici filiũ:veluti me ſuppoſueris.fui tibi voluptati.i.fui tibi lætitiæ & delectationi:cũ audires me vocari filiũ tuũ.obſecro.vt.i.ꝙ.memineris.i.recorderis eius tꝑis.atq; nũc te miſereſcat.i.te miſeret.mei inopis.i.mei qui ſum inops,& infelix,ac miſer.habemus miſeret miſerebat:& miſereſcit miſereſcebat in eadẽ ſignificatiõe:ſunt q; eiuſdẽ naturę.habemus ẽt pſonale miſereſco is.Virg.His lachrymis vitam damus,& miſereſcimus vltro.vt.i.ita.ꝙ demõſtres mihi parẽtes meos.qꝺ.ſ.demõſtrare mihi parẽtes.peto.i.ꝑcario poſco.& volo.i.cupio.Soſt.o mi gnate obſecro.ne.i.ꝙ nõ.inducas in tuũ animũ.i.nõ tibi perſuadeas iſtud:videlicet eſſe alienũ.i.ſuppoſitũ:& non ꝓpriũ filiũ.Clit.ſum alienus.So.me miſeram:per exclamationẽ prę dolore dr̃.q.d.dico:vel verũ eſt me miſerã eſſe:qꝺ dictũ interiectionis vice fungitur.obſecro hocine.i.vtrum hoc.quęſiſti.i.vtrũ hoc inueniſti:excogitaſti:ſeu ſomniaſti(vt dici ſolet)vt mihi dolorẽ incuteres,vel quæſiſti hoc.i.inueſtigaſti,& interrogaſti hoc ab aliquibus,

Miſeceret Virgil.

ab aliquibus, eſſes ne filius proprius, non ſuppoſitus, dein/de confirmat eum eſſe filium modo iurandi antiquo paren/tũ, ita. i. eo modo, ſis ſuperſtes. i. ſuperuiuens (vt ita dicaʒ) mihi: atq; huic patri, vt. i. ſicut, natus es ex me matre: atq; hoc Chremete patre, & poſthac. i. in poſterum, caue. i. fuge (ſi me amas) ne ſup. audiã vnquaʒ ex te iſtud verbũ, iſtud per contemptum dixit. Vbi animaduerte idem prorſus dici p hęc duo dicta: caue audiaʒ, & caue ne audiam: vt idem dicitur per caue cadas, & caue ne cadas. Ch. at. i. ſed, ſi metuis: ideſt ti/mes me: caue ne: ſuppl. ego, ſentiã. i. percipiam iſtos. q. d. pditos ac ma/los mores eſſe in te. Cli. quos mores. ſ. dicis eſſe in me: ſeu me cauere ne ſint in me. Ch. ſi vis ſci/re illos mores, ego dicã, caue ne ſis gerro. i. nu/gator (vt Seruī. inq̃t) a gerendo. Vnde nugi/gerulus, dicimus: q nu/gas gerit. vel (vt No/nius & Feſtus) a gerris. Nam gerræ ſunt nugæ & ineptiæ & contem/ptus. ſic dictæ (vt Fe/ſtus refert) q cũ Athe/nienſes Syracuſas obſi/derent: & crebro ceras poſcerent: irridentes Si/culi gerras clamabant. q̃ gerræ prius dicebant (vt ideʒ Feſtus ait) cra/tes vimineę. pp̃ter tamen illam irriſionẽ Siculoꝝ factũ eſt: vt gerræ pro nugis & cõtẽptu dicant. A Gerro noie fit cõ/poſitũ congerro nis: vel (vt alii etiã dicunt) cõgerrius: qđ ſignificat eũ, qui cũ alio gerrone eaſdẽ exercet nugas. caue ſis iners. i. otioſus: ignauus: ſine arte: & induſtria viuẽdi: vt vult Seruius. caue ſis fraus. i. fraudulosus, ſeu fraudulẽtus, ſeu culpabilis. Nã (vt inquit Vulpianus) fraus eſt ipſa no/xa. i. culpa: & q̃ſi q̃dã pparatio pœnę. interdũ etiã p pœna capit in iure: vt ait Seruius. Itẽ & fraus p periculo poni in uenit: vt erit illa res fraudi. i. piculo. Hęc Seruius. Ponit au/tẽ hic fraus p fraudulofo: vt alibi ſcelus p ſcelerato. caue ſis Heluo. i. vorator inſatiabilis: vt inquit Seruius: ſeu immo/derate bona ſua cõſumens: vt inq̃t Feſtus. Inde heluor aris. i. effundere bona ſua luxurioſe ac imoderate. caue ſis Ga/neo. i. laſciuus meretricũ ſecutor: ac frequẽtator. nã Ganeũ ganei (vt inquit Feſtus) antiqui dixerũt locũ abditũ: ac ve/lut ſub terra. pp̃terea meretricũ tabernã ipſi antiq̃ Ganeũ vocarũt: q i terra ſit abdita. vnde (vt ait Nonius) Ganeo/nes dicti ſunt a Ganeis: ſicut Popinones a Popinis: q̃ ſunt loca vinolẽta: ac libidini apta. caue ſis dãnoſus. i. dãni qđ tuis parẽtibus afferẽs: vt iã feciſti extorquẽdo a me p ſeruũ decẽ minas Bacchi. Crede meis p̃ceptis. ſ. & credito te eſſe noſtrũ filiũ. ſ. q. d. tantiſper te meũ dici volo: dũ qđ te dignũ eſt facias: & meis p̃ceptis te accommodes. Clit. hæc. i. talia verba. nõ ſunt dicti parẽtis. i. nõ ſolẽt pcedere a vero patre. q. d. male tuis verbis oſtẽdis te eſſe mihi patrẽ. nã verus pa/ter nũquã tales infert cõtumelias filio. Chr. o Clit. ego non magis patiar me fieri infamẽ. i. infamatũ: ignominioſum: malę famæ. tuis flagitiis. i. pp̃ter tua ſcelera flagitione di/gna. ea cauſa. i. pp̃ter eã cauſam: quia ſis filius meus: etiã ſi natus ſis ex meo capite. Itẽ. i. ſiũr. vt. i. ſicut. aiunt. ſ. poetæ. Mineruam. i. Palladẽ. eſſe nataʒ ex Ioue. i. ex capite Iouis. Minerua dicitur Dea ingenii, & artium inuentrix. Itẽ poni

Tetrametri, & Septenarii.

MENEDEMVS. CHREMES. CLITIPHO. SOSTRATA.

ENimuero Chremes nimis grauiter cruciat adoleſcẽtulum,
Nimiſq; inhumane, exeo ergo, ut pacem conciliem, optume
Ipſos uideo. Ch. ehem, Menedeme cur non accerſi iubes
Filiam, & quod dixi dotis firmas? So. mi uir te obſecro
Ne facias. Cli. pater obſecro mihi ignoſcas. Me. da ueniam Chreme,
Sine te exorẽ. Ch. egon mea bona ut dem Bacchidi dono? ſciẽs
Non faciã. Me. at id nos non ſinemus. Cli. ſi me uiuũ uis pater,
Ignoſce. So. age Chremes. Me. age quæſo, ne tã offirma te Chremes. Ch.
Quid iſtic? uideo non licere ut cœperam hoc pertendere. Me.
Facis ut te decet. Ch. ea lege hoc adeo faciam, ſi faciat
Quod ego hunc æquom cenſeo. Cli. pater, oĩa faciã, ĩpera. Ch.
Vxorẽ ut ducas. Cli. pater. Ch. nihil audio. Me. ad me recipio,
Faciet. Ch. nihil etiam audio ipſum. Cli. perii. So. an dubitas Clitipho. Ch.
Immo utrum uolt. Me. faciet omnia. So. hæc dum incipias grauia ſunt,
Dumq; ignores, ubi cognoris facilia. Cli. faciam pater. So.
Nate mi, ego pol tibi dabo puellã lepidam, quam tu facile ames,

turpro ipſo ingenio, & aliquando pro natura. So. Dii pro/hibeant. i. impediant iſtæc: videlicet quo minus fias infa/mis propter filii flagitia. Ch. neſcio Deos: modus loquẽdi iratorum præcipue: qui Dei cogitationem non habẽt. ego enitar: ideſt conabor. ſedulo: ideſt inſtanter: vehementer: attente: ne fiam infamis. quod: ſcilicet eniti ſedulo: pote/ro facere ſup. vel quoad. i. in quãtũ potero. tu quęris id qđ habes: vi/delicet parẽtis: pro parẽtes. nõ q̃ris id quod ab/eſt tibi: videlicet quo/modo obſequare. i. cõ/placeas patri. & non q̃/ris. vt. i. qualiter. ſerues id boni. ſ. quod pr̃ tuus. ſ. ego. inuenerit. i. acq̃/ſierit. labore: ideſt ſudo/re corporis ſui. non eru/buiſti ſupple adducere mihi Bacchi. ſ. ſʒ tacuit coram matre. ante ocu/los. i. ante conſpectum meũ. per fallacias. i. per aſtutias ducẽdo eaʒ eſſe amicam Cliniæ. & fecit apoſiopeſim propter id quod ſubdit. pudet me. i. pudore afficior. dice/re verbum. i. vocabulũ turpe: vtputa te addu/xiſſe meretricem: vel ali/quid tale. hac præſente. i. in præſentia matris tuæ. at. i. ſed. nullo mo/do te piguit. i. non fuit tibi moleſtum: ſiue non dubitaſti facere id quod turpe fuit. Cli. heu: interiectio dolentis. q̃: ideſt q̃tum. ego nunc totus diſpliceo mihi: q̃: ideſt q̃tum. me pudet id feciſ/ſe. neq; ſcio quod principium incipiam ad placãdum: ideſt leniendum: mitigandum patrem.

SI vnquam. Accedit Clitipho oraturus: & ta/lis q correctionẽ patris recipiat. & hoc ſatis cõ/uenienter. Poſtquã enim cõmotus aliquãtulus fuit: & flexus a duritia dictis vxoris ſuæ. Acce/dit & filius, q magis eũ flectat p̃cibus. Timẽs ergo patrẽ non auſus eſt eũ aggredi prius: ſed matrem tan/tum alloquitur: manẽs adhuc in eadem ſuſpitione dicit ita: Si vnquam fuit tempus &c. Obſecro vt memineris eius tẽ/poris. At ego: quaſi dicat ipſamet moneo te: vt non dicas te eſſe alienum. At ego moneo hoc tantũ: caue vt &c. Ger/ro: ideſt otioſus. Fraus. i. fraudulentus. Heluo. i. edax. ab he/luo luis. Ganeo. i. libidinoſus. quia Ganeæ ſunt vię ſubter/raneæ meretricum: vbi cum leccatoribus habitant. Addu/cunt. ſ. meretricem ante oculos. ſed noluit dicere meretricẽ: ſcilicet tam turpe verbum de fœmina coram fœmina. SER.

ENimuero Ch. Interuenit perſona, cuius gratia pax cõciliatur: ita vt omnia tranquilla ſint, & cõpoſita put Comœdię finis poſtulat. ¶ Enim uero: nõnunquã principiũ eſt aliquid per irã di/cturi. ¶ Accerſi: bene accerſi: quia proprie ac/cerſitur vxor dum ad virum ducitur. ¶ Ne facias: hæc time/bat ne omnia bona illi traderet. ¶ Obſecro: nil ſignificãti?. nam orare eſt placidos petere: obſecrare vero iratos roga/re. ¶ Sciens: quod peius eſſet, q̃ ſi neſciret. ¶ Si me viuum vis: hoc ſolo verbo poterat placare patrem. nam pater filii vitam omnibus rebus anteponit. ¶ Pertendere: in Eunu/cho: Si incipies: neq; pertendes nauiter. alii legunt Perpen/dere. ¶ Nihil audio: auerſus & indignatus Chremes hoc di/xit. ¶ Immo vtrum vult: permiſſio patris ironica. CAL.

Filiam Phanocratæ noſtri. Clit. ruſam ne? illam uirginem
Cæſiam, ſparſo ore, adunco naſo? non poſſum pater. Ch.
Eia ut elegans eſt, credas animum tibi eſſe. So. aliam dabo. Clit.
Quid iſtuc? quādoquidē ducēda eſt, egomet habeo ꝓpemodū
Quam uolo. So. nūc laudo gnate. Clit. Archonidis filiam. So.
Perplacet. Cli. pater hoc nunc reſtat. Ch. quid? Clit. Syro igno-
ſcas uolo,
Quæ mea cauſa fecit. Ch. fiat. uos Valete. ET PLAVDITE.

CAL. ℂ Ruſam: de ruſo colore Aulus Gellius in ſecundo noctiū Atticarum multa verba facit. ℂ Cæſiam: idem Gellius inquit: Noſtris autem Latinis veteribus cæſia dicta eſt, quæ a Græcis glaucopis dicitur, vt Nigidius ait. De colore cęli quaſi cælia. Dantur cæſii oculi Mineruæ, cærulei Neptuno. ℂ Elegans: hic ad formā refertur: ſed ſæpius ad orationē & ad verba. ℂ Sparſo ore, naſo aduco: hæc duo nimium arguūt deformitatē: & adiuuant Clitiphonem in recuſatione. Indecēs naſus vituperatur, ſed magis in muliere. ℂ Nō poſſum pater: plus patrē commouit, q̄ ſi dixiſſet nolo. ℂ Vt ele. eſt: In Eunucho: Regem elegantē narras. i. q eligere ſciat. & hoc a patre dictū nō irato, ſed placato. ℂ Aium tibi eē: verba apta ei, q ſibi multū tribuit.

GVI. Nimuero Chremes &c. Hic interuenit perſona, cuius gratia pax conciliatur ita: vt omnia tranquilla ſint & compoſita prout Comœdię finis poſtulat. Mene. primo hoc loquitur Menedemus ſolus apud ſe. Eniuero. i. certe. Chremes cruciat. i. vexat. verbis. ſ. contumelioſis. nimis grauiter. i. nimis acerbe. adoleſcētulum: videlicet Clitiphonem. & cruciat eum nimis inhumane. i. crudeliter, ſeu ferociter. ergo cum ita ſit, exeo. i. egredior ad eos, vt conciliem. i. cōponam pacem. video ipſos optime. i. opportune. Ch. hem: interiectio percipientis eum quē volebat. o Mene. cur nō iubes filiam meam accerſi. i. aduocari. vt ſit tibi nurus. Ac-
Accerſi cerſitur proprie vxor dum ad virum ducitur. & cur inquā non firmas. i. cōfirmas: ratificas (vt aiunt) id dotis. i. eam dotem, quā dixi. i. deſtinaui filiæ. So. putat Soſtrata id qd̄ erat fictum eſſe verum: timebatq; ne pater penitus exhæredaret filiū omnia tribuens filię. o mi vir obſecro te ne facias id. q. d. ne des oia filiæ. Cli. pater obſecro vt ignoſcas mihi. Mene. o Chre. da veniam. i. parce illi. ſine. i. permitte, q exorē te. i. tibi perſuadeā vt ei ignoſcas. Ch. ne. i. vtrū. petis ſup. vt ego dem dono Bacchidi mea bona. & quidem ſciēs. i. nō p imprudētiā. nō faciam. i. nō dabo ſciēs illi bona. Mene. at. i. ſed. nō ſinemus. i. impediemus ne dent̄ Bacchi. Cli. pr̄ ignoſce ſi vis me viuū. i. ſi cupis vt viuā. So. o Chr. age. i. fac qd̄ petit̄. age ſit aduerbiū hortantis. q. d. age ignoſce ei. Mene. o Chre. quæſo age. i. fac qd̄ petit̄. ſ. ignoſce illi. ne obfirma tā. i. tantum. te. i. noli te tā obſtinatū oſtende-
Obſtirmare re. ille em̄ dicit̄ ſe obfirmare in aliquo ꝓpoſito: qui obſtinate ac pertinaciter i illo pſeuerat tāquā imobilis truncus. Ch. qd iſtud eſt. q. d. qd hoc ſibi vult. video nō licere mihi pertē-
Pertendere dere. i. perficere hoc. vt. i. ſicut. cœperā. i. inceperā. q. d. video me nō poſſe pficere, ſeu pergere i ꝓpoſito, qd̄ inſtituerā, & dicitur pertēdere hoc quaſi tēdere. i. pgredi: procedere per hoc ꝓpoſitum. Mene. facis vt te decet facere. i. vt tibi honeſtum eſt facere. Ch. adeo. i. certe. faciā hoc. i. mutabo conſiliū, & illi ignoſcā. ea lege. i. ea cōditione. ſi faciat id qd̄ ego cenſeo æquum eſſe. i. iuſtum eſſe hūc Clit. facere ſup. Clit. o pr̄ faciā oia. impera. i. p̄cipe mihi obſecuturo. Chre. cenſeo inquā vt ducas vxorē. Cli. o pater: tm̄ hoc dicit verbum nō ſtatim volens dare reſponſum: tāquā prius deliberaturus. Ch. nihil audio ex eo bonæ rūſionis. Me. at. i. ſed. recipio in me. i. promitto, qd̄ dici ſolet, in conſciētia mea. q ſup. faciet. i. vxorē ducet. Hoc dicēdi genere in me recipio
Cicero ſępius Cice. vtit̄ in ſuis Epiſtolis: & p̄cipue cōmēdaticiis: vt cernere facile eſt. Nemo em̄ negat recipere interdū ſumi p promittere. Ch. ēt. q. d. adhuc nihil. i. nō audio ipſum, vel nihil audio ipſum reſpōdēre. Clit. perii. i. perditus ſum. So. an. i. vtrum. o Clitipho dubitas. i. nō audes ducere vxorē. Ch. imo. i. ſed. vtrū vult ducere vxorē petere debes. Me. faciet oia quæ imperabis. So. hæc. ſ. ſe parare ad nuptias: ducere vxorē &c. ſunt grauia. i. moleſtia: difficilia. dū. i. quādiu incipias. & dum. i. quādiu. ignores. i. ſis ignarus matrimonii. vbi. i. poſtquā. cognoueris quid ſit, erūt hæc oia facilia. Cli. o pater faciam. i. ducam vxorē. So. o mi gnate. pol: iurantis eſt. dabo tibi puellā lepidā. i. ſermone ſuauē: feſtiuaq; quam tu facile ames. ſ. filiaq Phanocratæ noſtri: aut amici aut vicini. Cli. ne. i. vtrū. dabis illā virginē ruſam. color ruſus & ruber (vt in Gellio habetur) idē eſt. dabis illam virginem cæ-
ſiā. i. viridē. & talis coloris, qualis eſt color cęli. vnde Gellio atteſtante) cæſia dicit̄ ſpecies viridis coloris: quaſi cælia: q talis ſit color cęli. dabis virginē ore ſparſo. i. facie lata, vt etiam ipſo ore lato, i. habentē os ſparſum & latum, ſeu extentum. & naſo adunco. i. habentē naſum coruum. o pater nō poſſum ducere eam. ſ. Ch. eia: int hortantis aduerbiū. vt. i. quātū, vel qualiter. ipſa elegans. i. apta: formoſa. cōmēdat eā filio: vt amet eā. Elegans hic refertur ad formā: ſed ſæpius ad orationē & verba. credas animum eſſe ibi. i. in ea puella. i. credas q habet animū & quidē prudentem. vel credas. i. reputes, animū tuū eſſe ibi. i. in amore eius. nam ſatis pulchra eſt q̄ placeri & (vt dici vulgo ſolet) nulli ſunt amores deformes. So. dabo tibi aliā. Clit. quid iſtuc eſt ſupple q tātopere laboratur ad eligēdā mihi vnam. quidem. i. certe. quādo. i. quia. & (quod dicit̄) poſtquā vxor ducenda eſt. egomet. i. ego ipſe. habeo. i. ſcio. propemodū. i. fere eam ſup. quam volo ducere vxorem: & quę eſt mihi cordi, & ex animi ſententia. So. o gnate nunc laudo te. Clit. habeo inquam filiam Archonidis: ideſt illius vicini, quam. ſ. volo. So. perplacet: ideſt valde placet mihi: vt tu ducas illam. Clit. o pater hoc vnum: ideſt hoc ſolum. reſtat: ideſt reliquum eſt. Chre. Quid eſt quod reſtat. Clit. volo q ignoſcas Syro ſeruo: ideſt remittas illi ea ſupple quæ fecit. mea cauſa: ideſt propter me. Chr. fiat: ideſt ignoſcatur ei. Valete vos ſpectatores & plaudite: ideſt manus iungite ſimul. ſic Poetæ congratulantes. ego Calliopius: ideſt Poetæ defenſor. recenſui: ideſt recognoui hanc Comœdiā: & iudicii mei cenſuram adhibui: vel (vt alii volunt) recitaui.

ASCĒ. Illud: Clit. pr̄ Chr. Nihil audio &c. ſic quoq; intelligi pōt: vt Clitipho voluiſſet dixiſſe: Pater aliud qd̄ vis oneris impone: vel da mihi ſpatiū & inane tēpus: Dū mea me victū doceat fortuna dolere: aut ſiſe quoduis verbum. Sed Chremes id veritus, ſubiūgit: Nihil audio: hoc eſt nullā excuſationē ſuſcepturus ſum. Ideoq; Mene. ait: ad me recipio, faciet. & ꝓpterea addit Chremes: Nihil etiā audio te ſup. o Menedeme: ſed audio ipſum Clitiphonē auſcultans an promittet quæ poſtulo. aliter enim veniā daturus non erat. Illud vero: Eia vt elegans eſt: per amaram increpationē dictum intelligo: non quidē de filia: ſed de Clitiphone. vt ſit: Eia. q. d. videte obſecro. vt. i. quātū. elegans. i. curioſus & delitioſus ſit filius meus. credas animū eius. i. volūtatē eſſe ibi in re: videlicet vxoria: vel in vxore ducēda. q. d. difficilem ſe exhibet, nē vxorem ducat. At ita dictio elegans: quæ (vt docet Gellius) apud maiores noſtros in malam partem accipiebatur: hic quoq; reprehenſionē habet: nec multū abhorret ab illo in Eunucho: Quā elegās ſpectator formarū ſiem.

SER. Nimuero. Inducit̄ Menedemus: q vt totā rem ſciebat: rē totā ꝯfinxerat: ponēdo pacē i oibus. Ne facias de dote. Ad id nos non ſi. dare. ſ. Bacchidi bona tua: qa eā & ſeruabimus: & corrigemus. Video: hic itellige veniā: & ideo dicit Mene. facis vt decet. de hoc. ſ. q das veniā. Ad me recipio. q. d. accipio eū in manū: & cogā eū facere. ſ. vt aliā vxorē ducat. Cæſiā. i. lenticuloſam. Elegās eſt. i. proſpector mulierum. Ibi. i. in Bacchide. Quid eſt iſtud: de quo concertamus: certe indicabo de voluntate mea: quando quidem &c.

ℂ Aelii

¶ Aelii Donati grammatici Cla. in Sexti P. Terentii Afri Adelphos interpretatio,

ACTA LVDIS FVNERALIB. Q. FAB.

Max. P. Corne. Africano. Aed. cur. egere. L. Attilius Præneſtinus. Minutius Protinus. Modos fecit Flacus Claudi. Tibiis Sarranis facta græca Menandru. L. Anicio. M. Cornelio.

COSS.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Mitio ſenex.	Soſtrata matrona.
Demea ſenex.	Cantara nutrix.
Sannio leno.	Geta ſeruus.
Aeſchinus adoleſcens.	Hegio ſenex.
Syrus ſeruus.	Dromo ſeruus.
Cteſipho adoleſcens.	

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Senarii omnes.

DVOS CVM haberet Demea adoleſcentulos,
Dat Mitioni fratri adoptandum Aeſchinum,
Sed Cteſiphonem retinet. hunc Citharistriæ
Lepore captum, ſub duro ac triſti patre
Frater celabat Aeſchinus, famamq; rei
Amoris in ſe transferebat, deniq;
Fidicinam lenoni eripuit, uitiauerat
Idem Aeſchinus ciuem Atticam pauperculam,
Fidemq; dederat, hanc ſibi uxorem fore.
Demea iurgare, & grauiter ferre, mox tamen
Vt ueritas patefacta eſt, ducit Aeſchinus
Vitiatam, potitur Cteſipho Citharistriam.

DON. STorax nō rediit hac nocte a cœna Aeſchinus? Hæc fabula Adelphi palliata: vt ipſum indicat nomen. ex plurali numero: cum ſit vna, ex maſculino genere: cum ſit Comœdia, & græca lingua cum ſit: latina cenſetur. Potuit eam Terentius fratres dicere: ſʒ vt græci nominis euphoniam perderet: & præterea togata videretur ad ſummū non ſtatim intelligeretur Menandri eſſe: quod Teren. in primis lectorem ſcire cupit: minus exiſtimans laudis propriam ſcribere, q̄ græcā tranſferre. Eſt igitur Menandri & fratrum a facto, quibus argumentū nitit, nomen accipit. Huius tota actio cū ſit mixta ex vtroq; genere: vt fere Terentianæ omnes præter Heauton. tamē maiori ex parte motoria eſt. Nam ſtatarios locos perpaucos habet: prodeſt aūt & delectat actu & ſtylo, In hac primę partes ſunt (vt quidā putāt) Demeę: vt quidā Syri. qđ ſi eſt vt primas Syrus habeat: ſecūdę Demeę erūt: tertię Mitionis, & ſic deinceps, ſʒ q̄ etiam ſunt qui putant primas Mitioni dādas: ſecūdas Syro: tertias Demeæ. Nā qđ ait Terē. Senes, qui primi veniēt: nō ad partes, quas dicimus, ſʒ ad ordinē ptinet executionū perſonarū. Hęc etiā, vt cætera hmōi Poemata, quinq; actus habeat neceſſe eſt: choris diuiſis a græcis poetis. qđ & ſi retinēdi cauſa iā inconditi ſpectatoris minime diſtinguunt latini Comici metuētes. ſ. ne quis faſtidioſus finito actu: velut admonitus abeūdi: reliquę Comœdiæ fiat cōtemptor & ſurgat: tn̄ a doctis veteribus diſcreti, atq; diſiuncti ſunt: vt mox aperiemus poſt argumēti narrationē. In hac ꝓlogus aliquāto lenior inducit: qui magis etiā in ſe purgando, q̄ in aduerſariis lædēdis eſt occupatus. Protheſis ē turbulēta: epitaſis clamoſa: cataſtrophos lenis. Quarum partiū rōnē diligentius i principio ꝓpoſuimus: cū de Comœdia q̄dā diceremus. Hęc ſane acta eſt ludis ſcænicis funebribus. L. Aemi. Pau. agētibus L. ā. & L. Tur. qui cū ſuis gregibus etiā tn̄ pſonati agebāt. Modu lata eſt aūt tibiis dextris, i. lydiis ob ſeriā grauitatē: q̄ fere in

omnibus Comœdiis vtimur. Hic Poeta ſæpe tñ mutatis p
ſcænã modis cãtica mutauit: qđ ſignificat titulus ſcęnę: ha
bẽs ſubiectis pſonis lrãs. d. m. c. ſ. ĩtẽ deuerbia ab hiſtrioni/
bus crebro pnũciata ſunt: q̃ ſignificãt. d. &. m. lrĩs ſm perſo
narũ noia pſcriptis in eo loco: vbi incipit ſcæna. Annoiãdũ
ſane q̃ hæc fabula cũ non habeat: hoc eſt perſonã
ad argumentũ nihil attineat quæq̃ ſic aſſumpta extrinſe/
cus: vt eſt in Andria Soſia. hanc dicũt ex Terentianis ſecũ
do loco actã etiã cũ rudi noie poetæ: itaq̃ ſic pnunciatam
Adelphe Terenti: nõ Terenti Adelphe. qđ adhuc magis
de fabulæ nomine poeta, q̃ de poetæ noie fabula cõmenda
tur. In hac quidem ſpectatur: quid interſit inter ruſticaʒ &
vrbanam vitam: & inter aſperam & cælibem: & veri mari
ti, patriſq̃ per adoptionem facti. quibus prępoſitis ad exẽ
plum vitanda perinde, fugiendaq̃ Terentius monſtrans
artificis poetæ per totam fabulam obtinet laudem.

EX duobus Atticis fratribus: alter qdẽ Demea
nomine rus coluit: vxorem duxit: filios ſuſcepit
duos Aeſchinum, & Cteſiphonẽ. At alter Mi
tio noie vxorẽ nõ duxit: & filios procreare no/
luit: ſed ſibi filium fratris Aeſchinuʒ adoptauit:
atq̃ ita idulgẽter eduxit a paruulo: vt effuſe luxuriatus ado
leſcẽs ad poſtremũ ciuẽ Atticã virginẽ vitiaret: captus amo
re eius. Quo facto etiã cũ matre puelię pepigit nuptias eiuſ
dẽ, quã vitiauit, cũ rẽ geſtã ad prẽs, a quo adoptatus fuerat,
conſcientiã: iãiamq̃ perlaturus eſſet: pcibus Cteſiphonis
fratris ſui: qui cũ apud durũ patrẽ atq̃ agreſtẽ Demeã par/
cius, atq̃ arctius haberet, impulſus eſt: vt idẽ a lenõe rape/
ret meretricẽ, quo facto multiplici errore cõplet fabula. Nã
Demea cũ hoc ipſo. i. cũ Mitione litigabat: tãquã cũ eo, qui
corrupit adoleſcẽtẽ adoptatũ in mores perditos: neſciẽs ſibi
filiũ Cteſiphonẽ eſſe corruptũ: eluditurq̃ a Syro & My/
tione per totã fabulã: & matrẽ puellæ iã decimo mẽſe poſt
raptũ virginis: & exactis a puero mẽſibus: credit ſibi ipſi ra
puiſſe meretricẽ. quæ perturbatio cito in trãquillũ redacta
eſt. Nã re cõpleta de vitio virginis: Mitio dat ciuem Aeſchi
no, quã cõcupiuerat: eiuſq̃ matrẽ accipit. deprehẽſo vero
Cteſiphõe i amorẽ meretricis: primo iraſcit Demea: poſt
lenit: atq̃ hñdæ eius meretricis licẽtiã pbet. ¶ Primus actus
hæc ɔtinet: Mitiõis ſolius verba: & poſt eiuſdẽ & Demeæ
iurgiũ. ¶ Secũdus actus hæc cõtinet: Lenonis alterã rixã ad/
uerſus Aeſchinũ pro puella: eiuſdẽ apud Syrũ querelas: læ/
titiã Cteſiphonis: obſeſſionẽ amicæ: & eiuſdẽ grãrũ actio
nes apud Aeſchinũ. ¶ Tertius actus hæc cõtinet: trepidatio/
nẽ matris Soſtratæ: & Cãtaræ nutricis ob parturiẽtẽ Pam
philã vitiatã ab Aeſchino: Getã nũciantẽ dñæ ſuæ per er/
rorẽ: q̃ ſibi rapuerit Cteſipho meretricẽ: reditũ in ſcænaʒ
Demeæ: eiuſdẽq̃ cũ Syro ludificãte cũ ſermocinatione: in/
teruẽtũ Hegionis cũ querela apud eundẽ Demeã de facto
Aeſchini & cõſolatione Soſtratæ. ¶ Quartus actus hæc cõti
net: Cteſiphonis cũ Syro colloquiũ per eũ deluſi Demeę:
eiuſdẽ i ſcænã interuẽtũ: atq̃ ſecũdã fruſtrationẽ p Syrũ: fa
ctũ Mitionis cũ Hegione ſermonẽ: q̃relã Aeſchini de reb⁹
ſuis: eiuſdẽq̃ cũ Mitiõe patre faceriſſimã diſceptationẽ: De
meę reditũ i ſcænã ex errore in quẽ eũ ɔiecerat Syrus: & re
uocatũ cũ fratre eiuſdẽ: pceſſionẽ in ſcænã temulenti Syri.
¶ Quintus actus hęc ɔtinet: depħẽſionẽ Cteſiphonis cum
meretrice: tertiũ cũ Mitiõe iurgiũ: Demeę, eiuſdẽq̃ vitę pri
ſtinę correptionẽ: & p eũ multa i Comœdia noua: hoc eſt
blãdimẽtũ circa Aeſchinũ: & affabilitatẽ circa Getã: ɔcilia/
tionẽ Syri & vxoris eius: & veniã circa Cteſiphonẽ, pmiſ
ſionẽq̃ hñdæ meretricis. Seruat aũt per totã fabulã mitis
Mitio: ſęuus Demea: Leno auarus: callidus Syrus: timidus
Cteſipho: liberalis Aeſchin⁹: pauidę mulieres: grauis He
gio. In diuidẽdis actibus fabulę idẽtidẽ meminerimus: pri/
mũ paginę dinumerationẽ neq̃ Græcos, neq̃ Latinos ſer
uaſſe: cũ eius diſtributio hmõi rõnẽ habeat: vt vbi attẽtior
ſpectator eſſe potuerit, lõgior actus ſit. vbi faſtidioſior, bre
uior, atq̃ cõſtrictior. Deinde etiam illud in eundem actuʒ
poſſe conijci: & tres, & quatuor ſcænas introeuntium, atq̃
exeuntiuʒ perſonarũ. E[...]cta autem hæc vna eſt de duabus
cauſis Adelphi Menandri: & commorientibus difficilis.

¶ Adelphorum Argumenti narratio.

HAnc Comœdiã Adelphos vocãt. i. fratres. Nã GVI.
Adelphos gręce, dr frater latie. nec iniuria. Nã Adel/
in ea ɔtinet duos fuiſſe fratres: Demeã & Mitio phos
nẽ: quoꝝ alter Mitio vitã elegit cælibẽ: alter ve
ro Demea duxit vxorẽ: ex q̃ ſuſtulit duos filios:
Aeſchinũ & Cteſiphonẽ: e qbus Aeſchinũ adoptauit Mi/
tio, & delicate educauit. Alter aũt a pře ſatis dure exercita/
tus eſt i ope ruſtico: q eñ exarſit i quãdã Citharistriã cuiuſ/
dã lenonis: q̃ potiri ſuo nutu nõ poterat. Aeſchinus autem
quãdã ciuẽ Atticã paupie pſſam ſtuprauit: ea qdeʒ lege, vt
eã eſſet ducturus i vxorẽ. Hic Aeſchinus fratrẽ q̃ maxime
poterat, celabat: totũq̃ fratris amorẽ i ſe ɔuertebat: ne De
mea pr durus i eũ grauiter excãdeſceret: vt erat pater ſatis
acerbus fratri. itaq̃ a Lenone abſtulit illã Fidicinã: quo ea
liberius potiret. Quæ vbi reſcita ſunt, Demea ira percitus
prius multas cõmouit cũ frẽ turbas: deinde ipſo placato, &
Aeſchinus Atticã puellã duxit vxorẽ: & Cteſipho Fidici/
næ hñdę licẽtiã ẽ cõſecutus. Eſt aũt hęc Comœdia ex vtro
q̃ gñe mixta: vʒ ſtatario & motorio: vt ſatis liqdo cõſtabit.
Ex græca aũt Menãdri eſt trãſlata: in q̃ quidẽ ſpectat: quid
interſit inter ruſticã, & vrbanã vitã: & inter aſperam & cæ
libem: & inter vitam veri patris, & per adoptionẽ facti.

ADelphe vocat iſta Comœdia. & ẽ græcũ voca/ SER.
bulũ: qđ iterpretat fratres. Duo em fratres ſunt
principalis pars iſtius Comœdię. ſ. Mitio & De
mea. Iſti duo fratres in moribus diſſentiebãt val
de. & dũ diuerſa & oia cõtraria ſequerent: tñ q̃ſi
per diuerſos tramites in errorẽ pcipitabant. Vnus em eoꝝ
. ſ. Demea dũ auſterus, & durus corrector i filios exiſteret,
modũ duriciei excedebat. alter vero. ſ. Mitio: dum lenis, &
mollis exiſtẽs: quaſi differre a fratre ſtuderet: in immodera/
taʒ declinabat mollicię. Ille erat pr durus filios nimis aſpere
corrigẽdo, Iſte erat patruus lenis nimis facile nepotibus cõ
donãdo. Tendit ergo ad hũc finẽ Comœdia: vt de duo cõ/
trariis, ſ. de nimis duro: & nimis molli: vnũ mediũ cõtẽpera
tũ de vtroq̃ reddat. vt qui nimis durus erat, cõdeſcẽdendo
molli molleſcat. & qui nimis mollis erat, cõdureſcat. Itaq̃
fit vt qui prius adeo differebant diuerſa ſequẽdo: non cõue
niant ad eũdẽ terminũ ſibiinuicẽ obuiãdo. Cõuenieter igit
ſunt noia ſortiti: vt cũ Mitio, qa mitis erat, ille vocaretur:
ſic ille demẽs, Demea nũcuparet. Data quia tota Comœ/
dia iſta tẽdit ad perſonarũ deſcriptionẽ. ſ. ad nimis mollem:
& nimis durũ deſcribendũ. qđ ſi aliqd negociũ: vt de factis
Aeſchini, & Cteſiphonis interponat totũ ſit pp̃ter molli
ciẽ: vel duriciẽ deſcribẽdã illarũ pſonarũ. Sępe em deſcribit
negociũ pp pſonas: vt hic. ſępe pſona pp negociũ oſtẽdẽ/
dũ: vt pſona Catilinæ i Salluſtio p deſcriptionẽ cõtaminat
pp̃ter negociũ. ſ. vt tale negociũ. i. cõiurationẽ feciſſe credi
bile videat. Funebres dũt ludi, q funeribus nobiliũ fiebant:
vel in anniuerſalibus eorum ſingulis annis reſtituebant: vt
Aeneas fecit i morte pr̃is ſui. Sarranis a pplo, q eas iuenit.
Argumẽtũ qđ ſequit nõ fuit ab auctore cõpoſitũ: vt ipſe in
plogo ſuo atteſtat, dicẽs: Ne expectetis argumẽtũ. qs autẽ
fecit: qs ve appoſuerit q̃ſitũ ſatis eſt: & adhuc ſub iudice lis
eſt. & nõ eſt factũ regulariter: vt actus ordinaliter notatos
hic ſicut in aliis poſſis inuenire. Duos &c. Demea iurgare
de vtroq̃ filio vitas: de Cteſiphõe latẽs ſub ſpẽ Aeſchini.

¶ Adelphorum Argumentum.

DVos cũ haberet &c. Cũ Demea haberet duos GVI.
adoleſcẽtulos. i. duos iuuenes filios. dat. i. conce
dit. fratri ſuo Mitioni Aeſchinũ filiũ adoptãdũ
. i. aſſumẽdũ in filiũ: ſed retinet Cteſiphonẽ al/
terũ filiũ ſuũ. Frater Aeſchinus cælauit. i. occul
tauit hũc Cteſiphonẽ, captũ. i. deceptũ. lepore. i. feſtiuo ſer
mone, & alliciẽti, ſeu ẽt elegãtia formę. Citharistrię. i. cuiuſ
dã Fidicinę, q̃ cithara canere ſolebat. & eũ qdẽ cęlauit ita ca
ptũ ſub pře Demea duro. i. aſpero, ac triſti. i. ſeuero: auſte/
ro. & ita trãſferebat in Aeſchinũ famã amoris illi⁹ Cithari
ſtrię. Denique eripuit Fidicinã illã Citharistriã Lenõi. i. puel
larum

larum venditori.idē Aeſchinus vitiauerat.i.ſtuprauerat ci
uē Atticā paupculā.& dederat fidē.i.ſancte ꝓmiſerat.hāc
puellā fore.i.futurā eē vxorē ſibi. Demea iurgare.i.obiur
gabat Mitionē fratrē,& Aeſchinū filiū.& ferre.i.ferebat,
grauiter.i.moleſte & idignato aīo.Tū mō.i.ſtatim, vbi.i.
poſtq̄.veritas eſt pateſacta.i.reſcita & liq̄facta. Aeſchinus
ducit vxorem.i.capit in
vxorē virginē ciuē At
ticā, vitiatā.i.ſtupratā
a ſe.Cteſipho potitur
Citharistria.i.hꝫ Citha
riſtriā ſuo arbitrio. pri
us Demea patre ſuo du
Exoratus ro exorato.i. perſuaſo:
inducto vt daret licen
tiam potiundæ eius.

oratorie hic crimē impigit.Qui vobis vniuerſis,& ꝓpło
placēt:vniuerſis q in ea cā ſunt dicit,ꝓpło q ēt ꝑerat thea
tro.i.vniuerſam vrbē.In bello:Scipionis.In otio:Furii
Pii.In negocio.ſ.Læ.ſapiētis.In agēdo partē oñdent:
Hic enim iā ſenes accipiēdi eſſent:imo potius cæte
ræ pſonę:ſꝫ ipſi ſenes i ſtatario charactere partē aperiēt:in
motorio partē oſtēdēt.
Nā duo agēdi ſunt prin
cipales modi: motori⁹
.ſ.& ſtatari⁹.ex qb⁹ ille
tertius naſcit:q dr̄ My
ctos .Aequani
mitas: fauor,& ꝓpitius
aīus,& deeſt veſtra.

Eiuſdem numeri.

PROLOGVS.

Oſtquam Poeta ſenſit ſcripturam ſuam
Ab iniquis obſeruari,& aduerſarios
Rapere in peiorem partem,quam acturi ſumus,
Indicio de ſe ipſe erit,uos eritis iudices,
Laudin an uitio duci factum oporteat.
Synaphothniſcontes Diphili Comœdia eſt.
Eam commorientes Plautus fecit fabulam,
In græca adoleſcens eſt,qui lenoni eripuit
Meretricem,in prima fabula,cum Plautus locum
Reliquit integrum,cum hic locum ſumpſit ſibi
In Adelphos,uerbum de uerbo expreſſum extulit,
Eam nos acturi ſumus nouam,pernoſcite,
Furtum ne factum exiſtimetis,an locum
Reprehenſum,qui præteritus negligentia eſt.
Nam quod iſti dicunt maleuoli homines,nobiles
Eum adiutare,aſſiduecꝫ una ſcribere,
Quod illi maledictum uehemens exiſtumant,
Eam laudem hic duxit maxumam,cum illis placet,
Qui uobis uniuerſis,& populo placent,
Quorum opera in bello,in otio,in negotio,
Suo quiſq; tempore uſus eſt ſine ſuperbia.
Dehinc ne expectetis argumentum fabulæ,
Senes qui primi uenient,hi partem aperient,
In agendo partem oſtendent,facite æquanimitas
Poetæ ad ſcribendum augeat induſtriam.

DON.
Poſtq̄ Oſtq̄ P.ſ.
ſē.ſ.poſt
quā ꝑ quo
niā.cuius
reciprocū:
Plaut⁹ quū ꝑ poſtq̄.Pla.in Au
lu.Q in is morit,ita ani
do igenio fuit.Poſtq̄
ſenſit:ꝑ ſēſiſſet.Scri
pturā ſuā:indifferenter
ois q aliquid ſcripſiſſet,
ſcriptor a veteribus di
cebat.Ab ini.inimi
cis.vt Saxis vitioſis ini
Obſeruatio qui.Obſeruari: obſer
uatio ad honorē refert.
Obſeruare vt Obſeruat regē non
ſic Aegyptus & i.l.n.p.
q.a.m.h.o.ſꝫ nūc obſer
uari captari ſignificat,
& audiri.Obſeruari er
go & honorari & capta
ri & audiri ſignificat.vt
Plaut⁹ Plau. Obſeruat orarer
vt blāde palpetur mu
lieri.Obſeruari & Rā.i peiorē ptē:varietas ꝑ gn̄a verbo
Rapere rū.& vtriqꝫ ſniç apte iſigimus ſcripturā ſuā.Rape i peio
rē partē.i.vitio dare:vituperare.Indicio:mire de ſe expſſit
ſimplicitatē verā dicturus:eū indicaturū ſe dixit nō narra
Indicate turū.& indicio erit ꝑ idixerit.Indicio:de ſe idicat is,q de
ſe volēs aliqd & aliis ēt ꝓdit: ſed ꝯfitet q de ſe tm̄:& adhuc
Confiteri inuitus qdnā ꝓmulgat.Vos eri.iu.bn̄,qa apud iudices iu
diciū ꝓfitent,q accuſatorē adiuuēt.Laudin,an vitio:me
diū infert:vt appeat ſi crimē nō ſit,laudē debere eſſe.Sy
naphothniſcōtes D.C.ē:nec numeri,nec gn̄a reſpicienda ſūt
ꝯtra ſnias,rēqꝫ ipſam.Eā cō.Pl,f.f.apud Gręcos Drama
ſicaput latino more fabula dr̄:cuius ſpēs ſunt Tragœdia:
Comœdiaqꝫ:Togata:Tabernaria:Prętextata:Crepida
ta:Attelana: Myctos:Hyntonica.In g.a.ē:Diphili.ſ.q̄ſi
diceret:Quidā adoleſcēs ē,q lenōi eripuit meretricē.In p.
f.hoc ē i pria pte:vt dicimus i primis digitis.nō eīn aut ſcdā
Sumpſit aut tertia fabula eſt.Reliqt inte.cū aliū trāſferret.Sum
ſibi pſit ſibi:libere tulit:hoc eſt nō furatus eſt,vt Sume pf.In
Adelphis:latine declinauit.Verbū de.v.e.e.hæc appro
batio eſt de grę co eſſe ſublatū:nō de Plauto:vt dicit aduer
ſarius.Extulit:mire nō dixit trāſtulit,ſꝫ extulit:vt ornaſ
ſe gręca videat latino ſtylo.Eā nos a.Adelphos.ſ.No
uā:veterē gręcā eſſe intelligimus.Furtū ne factū: hoc eſt
vitio ducit.An locū r.hoc eſt laudi ducit.Negligentia
eſt:Plauti.ſ.cui æmulari nūc exoptat.Negligētia rep̄hen
ſum:retortū:reſumptū.Nā qđ iſti d.nā incipiendi vim hꝫ
mō,vt:Nam ego hanc machærā meā dico.Homines no
Pacuuius biles:vt Sci. Afri.& Læliū ſapientē:& Furiū Pium.Eum
adiuuare:legit & adiutare.Pacuuius in Chreſe:Adiuta mi
hi,Aſſiduecꝫ vna ſcribere:nō ſic dicit aduerſarie, Verum

GVI.
Oſtq̄ Poe
ta ſēſit &c.
Poſtquā.i.
qm̄ , ſicut
ꝯtra apud
Plautū,qm̄ poni iuenit
ꝑ poſtquā.Poeta.i.Te
rē.ſenſit.i.percepit.ſcri
pturā ſuā.i.ſuū Poema
(ois enim q aliqd ſcri
pſit idifferēter ſcriptor
a veteribus dicebat)ob
ſeruari.i.vſitari:diligen
ter recognoſci,& exa
minari.ab iniquis.i.ini
micis.& poſtq̄ cogno
uit aduerſarios.i. ſuos
æmulos.rapere.i.trahe
re,in peiore partē.i.vi
tuperiū.& quaſi vitupe
rare & vitio dare ſcri
pturā ſuam ſeu Comœ
diā.quā.ſ.Comœdiā.
ſumus acturi.i.pronun
ciaturi,& recitaturi, ac
repręſentaturi.&,quod
dicit, ſunt luſuri. Ipſe
Poeta erit idicio.i.erit idex & ꝓditor de ſeipſo.:Indicat eīn
q aliqd aliis ꝓdit,ꝯfitet,q inuitus de ſe aliqd ꝓmulgat. vos
ſpectatores eritis iudices,i.iudicabitis.ne.i.vtrū.oporteat
factū.i.id qđ fecit Poeta trāſferēdo gręcā,duci.i.dari,ver
ti,aut exiſtimari,& reputari,& aſcribi laudi,an vitio.i.vitu
peratiōi.Synaphothniſcōtes Diphili.i.talis Comœdia gręca
ē.Nomē illius Comœdię ē totū gręcū.Plau. fecit eā græ
cā fabulā.i.Comœdiā latinā.dictā cōmoriētes noīe a latio
vt licet videre apud Plau.In fabula gręca ē adoleſcēs,q eri
pit.i.aufert.meretricē lenoni.i.puellarū vēditori.In pria fa
bula.i.i pria pte fabulę.Plau.reliqt eū locū de ereptiōe me
retricis integrū.i.intactū:liberū alteri:q eū tractaret.Poeta
ſumpſit ſibi eū locū.i.qđ dicunt,eū paſſum in Adel.i.tradu
xit i ſuā Comœdiā vocatā a duobus fratribus.& ſumpſit,
inquit,hoc eſt libere tulit:nec furatus eſt. extulit quaſi ex
tra tulit e græca eā latino ſtylo ornās,extulit inquā verbū
latinū.i.expſſum:q̄ſi detractū ac deriuatū:ſeu mauis dedu
ctū de verbo gręco:vt oſtēdat Poetā nō ſumpſiſſe de Plau.
Nos.i.ego.cū meis gregibus:q mecū pſonati ſunt acturi.ſu
mus acturi eā fabulā nouā.i.nouo ſtylo trāſlatā.q̄ ſi prius
nō fuerat traducta.Pernoſcite vos ſpectatores.i.pfecte vi Pernoſcere
dere,ne.i.vtrū.exiſtimetis furtū eſſe factū de Plau.an exiſti
metis locū Comœdię:q p̄teritus eſt.i.p̄termiſſus eſt.negli
gētia.i.incuria Plauti.eē rep̄henſum.i.reſumptū. Nā qđ,i.
qđ aūt.iſti maleuoli.i.inuidi.dicūt hoies nobiles.ſ.Scipio.
Af.Læ.ſapiētē,& Fu.Piū.adiutare.i.adiuuare.ſæpe eū Poe
tā,& eos ſcribere.i.cōponere aſſidue.vna.i.ſimul cū eo.hic
Poeta ducit.i.exiſtimat eā laudē eſſe maximā ei⁹ ſup.qđ il
li exiſtimāt eē maledictū.i.ꝯuiciū:ſeu obprobriū vehemēs.
eē.i,qm̄.placet illis nobilibus,q placēt vobis vniuerſis au

ditoribus in cauea theatri ſpectātibus:& qui placēt toti populo, quorū nobiliū quiſq; tpe ſuo vſus eſt opa,i.operatione,& induſtria ſine ſuperbia,q.d.qſq; libēter eorum opera vtebat.in bello,i.tpe belli:vt opera Scipionis,in otio,i.in pace:vt opera Furii Pil.in negocio,i.in accuſationibus,& cauſis criminalibus:in quibus multi ſunt vſi opera Lælii ſapientis. Dehinc,i.conſequēter.ne,i.vt non,expectetis argumētum,i.materiam fabulę,ſenes,ſ.Mitio,& Demea:qui veniēt in pſcęnio pmi.aperient.i.explicabunt vnā partem argumēti,cęteri actores:& ēt ipſi ſenes oſtēdēt partem argumēti i agēdo.i.inter recitādū:ſeu in pgreſſu fabulæ agēdæ. Vos ſpectatores facite.i.curate vt ſup.veſtra æquanimitas,i.fauor:ppitius aius.augeat induſtriam,i.diligentiā poetæ.ad ſcribendum:ideſt ad componendas fabulas.

SER. Rologū facit ſicut in aliis reſpōdēdo inuidorū detractionibus.& captat beneuolētiā Po.Ro. Supra notatis q̄tuor modis. A pſona ſua:quā noiat poetā. Ab aduerſariorum:quos dicit inuiquos. Ab auditorū:quos dicit ſibi placere iudices. A re ipſa:quā excuſat a vitio.in ſuperioribus Comœdiis imitatus,eſt tm̄ Menā.in hac etiā imitaŕ Cōteſdiphilū,qui q̄uis etiā a Menādro.titulo teſtāte,hic habeat materiā:tn̄ partē quādā habet a Cōteſdiphilo:q fecit quādā fabulā:q̄ vocaŕ Synaphones. Quā cū trāſferret Plautus partē ptermiſit.ſ.de lenone,& de rapina Cithariſtriæ. hanc vero partē Terē.in ſuā trāſtulit Adelphon.vn̄ inuidi nō ɔſiderātes vtrū Plau.cū locū ptteriſſet,an nō:ſed ad hoc tātūmodo:q pars erat illius fabulæ:quā Plautus trāſtulerat:vocabāt eū furē:quaſi de Comœdia Plauti illā partē furatus eēt. Et hoc eſt de quo in prologo vult ſe excuſare. Vel dicaŕ q in hac nō imitaŕ niſi Cōteſdiphilū(teſte Donato)qui cū plures fecerit græcas:Adelphon fecit,& Synaphones. Plautus trāſtulit Synaphones:& Terē.Adelphon,& partē illā de lenone,& Cithariſtria:quā ptermiſerat Plau.iſte poſuit in ſua. Poſtquā:cauſale eſt.i.ex hac cauſa:qa ſenſit obſer.ſ.cōtra rectū ſeruari:ſi aliqd ibi poſſent inuenire:qd vituperareŕ. Et hoc faciebāt in prima recitatione:q̄ erat ante magiſtratus. In pe.partē quā deberēt rapere illam cō.q̄ actus. Nō mittet p ſe aliū placitatorē:ſed ipſemet erit indicio &c. Cū dicat ipſe erit idicio:ſignificat:qa eā recitari faciet.& ſic erit indicio vtrū ſit vituperabilis ſua Comœdia. Ipſe indicabit de ſe:& vos eritis iudices de hoc.ſ.an id factū qd ſequitur:qd ipſi vitupérāt in hac fabula.op.du.lau.an.v.v. Mō. Incipit oſtēdere qd ſit illud:qd vituperāt. Synaph.eſt Cōmorientes.ɔtra eā fabulā fecit.i.trāſtulit Plautus.& voc.cōmo. qa hoc idē ſonat Synaphones in gręco. De duobus eī ibi agiŕ fratribus:quoꝝ vita & mors de alterius pēdebat. In græcā & quia latinæ trāſlatæ a Græcis vocanŕ græcæ:cōparatione illarū:quæ nō ſunt trāſlatæ. Ideo addit:in prima fabula gręca.ſ.in nō trāſlata eſt adol. Eum locū ptermiſſum a Plauto. hic.i. Terē.aſſ.ſibi.in Adel.i.i iſtā aliā fabulā ſumptā a Menādro:vel Cōteſdiphilo:& diuerſa a cōmorię.oino. Et cum illa locū accepiſſet:bn̄ & pprie de græco extraxit.& hoc eſt verbū de verbo ex.extra.qd tn̄ verba eadē trāſtuliſſet,ſed ſnias. Ponit eī hic verba ſnias. Aliter eī trāſlator eēt nō poeta:qd rephēdit i poet.Hor. Et qa iſta pars noua ē de q̄ diſceptabaŕ apud inuidos:ergo tota fabula noua eſt:qa de aliis partibus non dubitabaŕ. Et hoc eſt eā Adel.nos &c. Et ideo exiſtimetis an ſit factū furtū:necne. Et hoc dicit æquiſ polléter. An potius exiſtimetis locū rephenſum.i.retro diſmiſſum a Plauto. Ab iſto phenſum.i.acceptū. Quod ita eſt verū:ppter hoc enim inuidi vocabāt eum furē:qa videbāt partē illius fabulæ:quā trāſtulit Plautus hūc tractaſſe. Non attēdentes eū locū Plautū pteriſſe. Naꝫ qd,q.d.de furto eſt accuſandus:qd rogaui vt pernoſceretis. Nā illud aliud qd imputēt vitio.ſ.hoies nobiles &c. hic ducit laudē illud qd referēdū eſt ad adiutare,& non ad ſcribere:qa de iuuamine ſcribēdi nō fuit neceſſe ponere excuſationē. Notū eſt enim oībus q Lælius & Scipio neſcirēt facere Comœdiā vnā:cuꝫ ad alia intēti eſſent. In bello cōtra hoſtes. In pace tutādo leges. In negocio.i.i placito alicuius,vel aliā cā. Per vniuerſis notat maiores:p pplo minores. ſine ſuperbia illorū nobiliū:q ide nūquā ſuperbierūt. In agēdo.i.i loquēdo:& p ſe & inuicē aperiēt partem materiæ. Aut partem oſtendent.i.inuenēt:quia Mitio primus agēdo per ſe ſolus oſtendit primū actū principalē:a quo pendent alii.ſ.deſcriptionē duritiei fratris,& ſuæ lenitatis. Poſtea agendo cum Demea tractabiliter ſi de vtraq; perſona:& per iſtā deſcriptionem partes ſequentes aliquātulū inuenēŕ. hoc,ſ.inde inuenetur,quod Aeſchinus peccat,vel Ctibēſi.quomodo Mitio habebit ſe de peccato illo.ſ.vt lenis:Demea vero vt durus. Omnia enim(vt dixi)negocia pertinent ad deſcriptionem harum duarum perſonarum. Modo facite vt æquani.a perſona aud. Induſtriam:ideſt ſcientiam poetæ ad ſcribendum.

Senarii omnes.

MITIO.

PRIMVS ACTVS.

STorax non redilt hac nocte a cœna Aeſchinus!
Neq; ſeruulorum quiſquam qui aduorſum ierant!
Profecto hoc uere dicunt,ſi abſis uſpiam,aut
Vbi ſi ceſſes,euenite ea ſatius eſt,
Quæ in te uxor dicit,& quæ in animo cogitat
Irata,q̄ illa,quæ parentes propitii,
Vxor ſi ceſſes,aut te amare cogitat,

DON. STorax nō redijt hac nocte. Noia pſonaꝝ i Comœdiis dūtaxat hr̄e debēt rōnē,& ethymologiā. Etenim abſurdū ē Comicū aperte argumēta cōfringere:vel nomē pſonę incōgruū dare.vel officiū qd ſit a noie diuerſum. Hic ſeruus fidelis Parmeno. Infidelis:vel Syrus,vł Geta,vł miles Thraſo,vel Palęmō. Iuuenis Pāphi.matrona Myrthina:& puer & ab odore Storax:& a ludo:& a geſticulatione Circus. Et ſtem ſimilia in quibus ſummū poetæ vitiū,ſi qd econtrario repugnās contrariū,diuerſumq; ptulerit.niſi per antiphraſim nomē impoſuit iocularitervt Miſargyrites in Plauto diciŕ trapezita.& fere hoc mō apud alios a poetis noia componūtur deſcribenda per antiphraſim:quod deſignat Storax. Primæ partes ſicut in prologo ipſe promiſit a ſenibus agunŕ:quorū cōtētio ad argumēta relata:vita aſpera cū leni:& pater comis cū ſeueriſſimo cōparaŕ. Storax: Storacem vocauit nō Aeſchinū:quo tacēte puerū,i.Aeſchinum abſentē credit:qa ſerui adoleſcētibus præſtolanŕ.vt in Andria:Obſeruabā mane illorū ſeruulos v.aut abeūtes.ſed qa fieri poterat vt dn̄o abſente adeſſet Storax,commodiſſime adiecit:Neq; ſeruuloꝝ quiſquā qui aduorſum ierant. Storax nō redijt h.n.a:hoc alii interrogatiue:alii pronunciatiue proferunt:ſed magis pronunciatiue dicendū:neq; ſeruulorū ppter Storacē:quē abeſſe nō reſpōdēdo intelleximus. Quia aduorſum:pprie locutus eſt.nā aduerſatores dr̄r. Ierant:pducte pnūciādo:quod nos addita u,iuerant dicimus. Tale eſt illud Virg.Nos abiiſſe rati. Profecto hoc v.d.hoc abſolute,nā addidit. Si abſis vſpiā:abūdat vſpiā:aut deeſt pfectus:aut qd raie. aut vſpiā ſignat ſicut nuſpiā:& i loco & ad locū. Si abſis vſpiā,aut vbi ſi ceſſes:ſi abſia ad parētes ppitios. Si ceſſes ad vxorē iratam refert i deſertorē. Vxor:ſubaudiēdū eſt dicit. Irata.ſ.vxor. Quæ i aioīoē qd ſentimus:aut cogitamus:aut dicimus:vtrūq; p oratore eſt:ſed & illa q̄ in cogitatione eſt:hæc diciŕ:q̄ in verbis eſt cōſtituta. Virg. Et multi iā mihi crudele canebāt Artificis ſcelus:&t.v.v. Et ipſe alibi: Nūc ſiqs eſt q hoc dicat:aut ſic cogitet. Quā i.q.p.erudite nō addidit in quem dicat:ſcit nomina vxoris & parētum eſſe. Vxor ſi c.q̄re nō ſi abſis:an qa iuſtius ceſſanti q̄ abſēti ſuccēſemus:an qa irata vxor ſi ceſſes. Aut te amare cogitat.

Storax

Miſargyrites.

Virgil.

Vſpiā

Virgil.

Aut te te amari,aut potare,aut animo obſequi.
Tibi bene eſſe ſoli,cum ſibi ſit male.
Ego quia non rediit filius,quæ cogito! &
Quibus nunc ſollicitor rebus!ne aut ille alſerit,
Aut uſpiam ceciderit,aut perfregerit aliquid.
Vah,quenquam ne hominem in animo inſtituere,
Aut parare quod ſit carius,q̃ ipſe eſt ſibi!
Atqui ex me hic non natus eſt,ſed ex fratre.is adeo
Diſſimili ſtudio eſt,iam inde ab adoleſcentia.
Ego hanc clementem uitam urbanam,atq; otium
Sequutus ſum, ET QVOD FORTVNATVM iſti putãt
Vxorem nunquam habui.ille contra hæc omnia,
Ruri agere uitam,ſemper parce,ac duriter
Se habere,uxorem duxit,nati filii
Duo ſunt,inde ego hunc maiorem,adoptaui mihi.
Eduxi a paruulo,habui,amaui pro meo.
In eo me oblecto,ſolum id eſt carum mihi.
Ille ut idem contra me habeat facio ſedulo.
Do,permitto,non neceſſe habeo omnia
Pro meo iure agere,poſtremo alii clanculum
Patre quæ faciunt,quæ fert adoleſcentia,
Ea ne me celet,conſuefeci filium.
NAM QVI MENTIRI, aut fallere inſueuerit patrem,aut
Audebit tanto magis audebit cæteros.
PVDORE,ET LIBERALITATE liberos
Retinere ſatius eſſe credo,q̃ metu.
Hæc fratri mecum non conueniunt,neq; placent.
Venit ſæpe ad me clamitans,quid agis Mitio!

re cogitat:ephexegeſis eum .⸿ Aut te amare cogitat: aut minus peccari eſt amori proprio cedere,q̃ alieno amori obſequi.nulla re impellente:ſine vxore:potare:aut velle delitias:ergo auxeſis eſt,niſi forte hoc putamus dictũ: Aut te amare:aut tete amari cogitat:cum duo propoſuerit, alterum ſumpſit,nam cum dixiſſet: Quæ in te vxor dicit: & quæ in animo cogitat:ſeculit: Aut tete amari:& ego quia non rediit filius: quæ cogito: aut amare cogitat: aut tete amari: q a te amare dixerat: cito intulit: Quod certum eſt.

DON. ⸿ Aut tete amari: & q illud te dixerat: hoc geminauit.& tete dixit tanquã ſignificantius. Aut aio obſeq. ⸿ Ego q a n.r.f.plus eſt qđ dixit ego:q̃ ſi diceret pater. ⸿ Quæ cogito:& quibus:& hoc ſic pronunciandum eſt:vt horrere videantur ipſa cogitationes ſuam. ⸿ Ego q a non re.fil.anacolutoni non enim pater dicit. ⸿ Quibus nunc ſollicitor rebus:hoc eſt q̃ malis:& non vexor bonis. ⸿ Ne aut ille alſerit:vide q̃ teneri ſit amoris hic timor in iuuene præſertim. ⸿ Aut vſpiam: vſpiam & in loco.& ad locum ſignificat. ⸿ Ceciderit,aut per.ali.ſuſgendum:vt non ſolum ceciderit,ſed etiam perfregerit.hæc ſunt quæ ſibi nemo euenire velit. ⸿ Ne aut ille alſerit, Aut vſpiam ceciderit:nimium tenere amat:q hæc in iuuene pertimeſcit: quæ circa infantulos cauere ſolent. ⸿ Quenquam ne hominem:ſic dicimus de ea re quam miramur fere ab omnibus fieri. ⸿ Quam ipſe eſt ſibi:tãquam duo ſint:ſed hoc poetæ comico licet. ⸿ Atqui hic ex me natus non eſt:quaſi dicat ex me non eſt:ſed ſic afficior ſicut pater ſi genuiſſem. ⸿ Ex me natus:quaſi dicat non eſt meus: ſed ex fratre:hoc eſt omnino non alienus eſt. ⸿ Is adeo:trãſit ad argumentum ſubtilimus. ⸿ Adeo : aut abundat : aut nimium ſignificat.vt in Eunucho: Adoleſcentem adeo nobilem. ⸿ Ego hanc clementem vitam vrbanam: .

Clemẽs Clementem vitam:figura ipſa. Vitam clemẽtem dicimus: quæ clementes facit. Clemens autem eſt qui colit mẽtem. ⸿ Atq; otium:ideſt vrbanus. ⸿ Secutus ſum:bene ſecutus: quaſi magiſtram recte,beateq; viuẽdi. ⸿ Et quod fortuna-

Cælebs tum iſti putant.ſ.qui cælibem quaſi cælitem dicunt.& ites Græci:ap ud quos ſunt huiuſmodi ſniæ .Fortunatum iſti putant:me vtiq; vxorem non ducere.dicit aũt Romanis id videri:quos ſpectatores habet Menander: . ⸿ Quod ſ.p.quidã putat ſic pronunciandũ: Et quod fortunatum iſti putant vxorem.& hæc bona:& continuata locutio eſt,& putant bene dicit is:cui diſplicet aliena ſnia . Iſti autem.ſ.hi qui a me diſſentiũt. ⸿ Vxorẽ nũquã habui:ſi nõ habeo dixiſſet:poterat videri habuiſſe. ⸿ Ruri a.v. contra hæc oia ſuffecerat breuitas:ſed ſubiunxit fratris deſcriptionem:vt verbis ipſis malam vitæ cõditionẽ oſtẽdat. ⸿ Semper p.ac.d.ſemper licet incertam diſtinctionem habeat:tñ recte additũ eſt:quia vel ruri agere voluptatis eſt: parce ac duriter ſe habere virtutis.ſed ſemper ad vitiũ:parce autem

ad ſeruandum:duriter vero ad laborem referendũ eſt. ⸿ Ruri a.v.ſ.p.ac,d,ſe habere variauit vt in Andria. ⸿ Vxorem duxit: recte duxit nõ ducere,ſemel enim hoc fecit Demea. ⸿ Vxorem dux. varie per modos diſcurrit. ⸿ Vxorẽ duxit: adiuuandum pronunciatione eſt:ne ſingula vtrinq; aſſecuti videantur. Nã ſic in fine fabulæ ait Demea: Vxores duxi: quam ibi miſeriam vidi. ⸿ Nati fi.alia cura, ⸿ Inde ego h.ma,a,m. mire inde ſubiungit: cũ perſonas prætulerit.ſic alibi: A prędonibus, vnde emerat,ſe audiſſe abreptam e.ſ. ⸿ Inde ego: nunc inde pro ex qbus: & mihi abundat.& bene hunc dixit: quia de ipſo loquebatur. ⸿ Eduxi a.p.quod nos educare dicimus:educere veteres dicebant.vt Educet filuis regem,regiſq; parentem. ⸿ Habui a.p.m.& cum multa dicantur:hoc ſolũ verum eſt: habui:credidi:duxi:exiſtimaui.vt alibi: Semp eius dicta eſt hæc, atq; habita ſoror . ſic itaq; habeantur:dicantur.& ergo pro meo ſubaudiẽdum eſt bis:vt habui p meo: & amaui p meo. ⸿ In eo me oble.ſ.e.m. abſolute vtrunq;:& in eo & ſolum. ⸿ In eo:q̃ſi in ea re . ⸿ Solũ id mihi carum : plus ſignificat, q̃ ſi diceret ſolus is ẽ carus mihi. ⸿ In eo me oblecto:noue dixit:pro eo

Inde

Educere pro educare

me oblecto. ⸿ Facio ſe.ſecus a dolo:ideſt ſine dolo,& impẽſe. ⸿ Ille vt:faciat. ⸿ Idẽ:ſimiliter. ⸿ Cõtra:viciſſim. Plau. Vt illa illum contra qui eſt amoris cultor optimus. ⸿ Do, permitto:do ſumptum:permitto delicta. ⸿ Non neceſ.h.o. pro.m.i.a.&.ſ.nõ neceſſe eſt patrem ſæuire: quia pater eſt. Inter ius & æquitatem hoc intereſt:ius eſt quod omnia recta & inflexibilia exigit. Aequitas eſt quæ pro iure multũ remittit.ergo hic ſenſus:Non licet etiam,ſi non neceſſe eſt, ſæuũ eſſe patrẽ. & mire oſtendit ius ſuũ niſi neceſſitate nõ eſſe ſeruandum. ⸿ Poſtremo a.c,non alii patres:ſed alii adoleſcentes. ⸿ Quæ fert:veniã addidit ſtatim:peccata adoleſcentibus ob ætatem remouendo.& vide q̃ breuiter,q̃ pudice,& q̃ innocenter locutus eſt. ⸿ Ea ne me celet,conſuefeci filium:tribus enim vtitur modis:natura:conſuetudine:& ratione. ⸿ Nã qui mentiri, aut fallere:ſeparatim ſubaudiendum mentiri. ⸿ Cæteros:quia iam deceperit patrem. ⸿ Pudore,ac liberalitate:pudore ad filios retulit:liberalitate ad parentes. Argumẽtum a coniugatis. Liberalitate, inquit,regẽdi ſunt ꝓpter qđ liberi dicunt. Liberalitatẽ autem bonitatẽ dicit. ⸿ Retinere ſatius eſſe puto:bñ retinere:quia retinet,qui aduerſum aliquem tenet,retinere ergo a vitiis .ſ. Nã etiã vitia filios tenent:quos non retinẽt pres a vitiis. ⸿ Hæc fratri mecũ nõ cõueniũt:noua locutio.& non conueniunt pro non congruũt:ac per hoc in his ego & frater diſſentimus:& diſſimiles ſumus. ⸿ Venit ad me ſępe clamitãs:importunitatẽ odioſam oſtẽdit ad me dicẽdo:& incõditã aſſiduitatẽ addẽdo ſępe, & cõgrue:poſtq̃ ſępe dixit: adiecit aptius verbũ non dicẽs clamãs,ſed clamitãs. ⸿ Quid agis Mitio:reminiſcere lectionẽ:& inuenies iterrogationẽ huiuſmodi:vel inuẽctionis principio conuenire,vel obiurgationis.

Sedulo

Contra p viciſſim Plaut.

Ius & æqtas

Liberalitas

Hoc tibi mecũ non cõueniũt

Cur perdis adoleſcentem nobis? cur amat?
Cur potat? cur tu his rebus ſumptus ſuggeris?
Veſtitu nimio indulges, nimium ineptus es.
Nimium ipſe durus eſt præter equom, & bonum.
ET ERRAT LONGE MEA QVIDEM SENTENTIA,
Qui imperium credat grauius eſſe, aut ſtabilius
Vi quod fit, q̃ illud quod amicitia adiungitur.
Mea eſt ſic ratio, & ſic animum induco meum.
MALO COACTVS qui ſuum officium facit.
Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cauet.
Si ſperat fore clam rurſum ad ingenium redit.
Ille quem beneficio adiungas, ex animo facit,
Studet par referre præſens, abſenſq;, idem erit.
HOC PATRIVM EST, potius conſuefacere filium,
Sua ſponte recte facere, q̃ alieno metu.
Hoc pater, ac dominus intereſt, hoc qui nequit,
Fateatur ſe neſcire imperare liberis.
Sed eſt ne hic ipſus de quo agebam? & certe is eſt.
Neſcio quid triſtem uideo, credo iam (ut ſolet)
Iurgabit ſaluum te aduenire Demea. gaudemus.
Gaudemus præiungitur in ſcanſione ſubſequẽti uerſiculo.

DON. ¶ Cur perdis adoleſcẽtẽ: recte nobis additũ ẽ, & æthicos, vt alibi: Pſaltriã nobis, ſi Diis placet, parauit. ¶ Cur a.c. p. vide quẽadmodũ vt duorũ obiurgatorẽ oſtẽdat Demeã: cũ ab eo ea diſcant̃ in crimẽ vocari: q̃ aut ætatis ſunt: vt cur amat? aut naturæ: vt cur potat? aut pietatis: vt cur tu his rebus ſumptũ ſuggeris? &c. ¶ Cur amat? cur potat? cur amat ad illud refert qd' ait ſupra: Do pmitto, nã permitto delicta intelligimus ex amore. ¶ Cur potat? ad illud qd' ait: Do ſumptũ. ¶ Nimium impetus eſt: vtrũq; duræ & nimiũ & impetus eſt. ¶ Præter æquũ & bonũ: potuit & nõ addi præter æquũ & bonũ. ¶ Et errat lõge: melius ẽ lõge ſimpliciter accipiẽdum: vt locale ſit, q̃ valde. ¶ Mea quidẽ ſ. modeſte addidit mea qdẽ ſbiaine quis hoc p præcepto dici exiſtimet. ¶ Qui imperiũ credat: vtrũ cuilibet, an Demeæ tantũ. ¶ Grauius eſſe, atq; ſtabilius: grauius ad vim: ſtabilius ad tempus refert̃. ¶ Vi qd' fit .i. metu hęc malo. ¶ Fit quod vi, q̃ illud qd' amicitia: illud qd' vi fit huic adiũgitur qd' amicitia.

Grauiꝰ

Stabilius

¶ Mea ſic eſt ratio, & ſic a.i.m. mea ſic rõ eſt ad ſuperiora pertinet cõfirmãda. ¶ Sic animũ induco meũ: ad ea ptinet q̃ dicturus eſt. ¶ Mea ſic eſt rõ: iterũ modeſte & ſic animũ induco meum. Senilis macrologia. ¶ Malo coactus: duo dicit & malo & coactus. ¶ Qui officiũ ſuũ: .i. qui recte facit. Officiũ aũt dicit̃ q̃ſi efficiũ: ab efficiẽdo: quod vnicuiq; perſonæ congruit. ¶ Dũ id reſcitũ iri: quod facit. ſ. ¶ Tãtiſper: pro quaſi tm̃. vt pauliſper: paululũ. & parũper: quaſi parũ dictũ eſt. ¶ Tãtiſper cauet: peccare ſubaudiendũ eſt. Nã totũ eclypticos, & obſcure dictũ. & bñ cauet q̃ſi malũ. ¶ Si ſperat fore clã: iterũ qd' facit ſubaudiendũ. ¶ Rurſum ad i. r. mire nõ intulit cauet: ſꝫ ad ingeniũ redit. & rurſum ẽ retrouerſum: vt prſus prius verſus. ¶ Ille quẽ bñficio adiũgas: non beneficio adiunctus: vt ſupra malo coactus. ¶ Ille quẽ beneficio adiungas: ille malo: hic beneficio coactus. hic adiũctus: ille dũ reſcitũ iri credit. ¶ Tãtiſper ca. & hic pñs, abſenſq; idẽ erit: & id pñs, abſenſq; nõ ad aliquẽ locũ, ſed ad cuſtodẽ retulit & monitorẽ. ¶ Ille quẽ beneficio: contra illud qd' ait: Malo coactus. ¶ Ex aio facit: officiũ. ſ. ¶ Studet par referre. i. bene p̃ſenſq; abſenſq; idem erit. cõtra illud: Si ſperat fore clã: rurſum ad ingeniũ redit. ¶ Hoc pa. eſſe: potius ſuperius a re tractũ eſt. & hoc iã a pſona dicitur argumẽtũ. ¶ Cõſuefacere: nõ cogere, ſed conſuefacere. ¶ Quã ali. metu: vide quẽadmodũ ſuũ ad indulgẽtiã affectũ reuocat optime diſciplinę. ¶ Hoc pr̃, ac dñs: a dr̃ia pſonæ & offõꝝ. ¶ Intereſt: dr̃ia ẽ. ¶ Hoc q neq; lõge melius negt: q̃ ſi diceret nõ vult. ¶ Fateat̃ ne. ſe: hoc ẽ indicat ſe melius cõſulere: & volẽtẽ hoc exercere neſcire iperare liberis. oratoriç q̃ſi artis ſit idulgẽtiſſime agere. ¶ Imparei mõ nõ ad ſupbiã: ſed ad regẽdũ ẽ referẽdũ. ¶ Neſcire iperare: deeſt ſe. ¶ Sed ne ẽ ipſus de quo: ſupuenit de quo ſermo eſt: vt factis dicta oñdant̃. ¶ Et certe ia ẽ: bñ nunc cõfirmat ipm eẽ eũ, eũ ppior ẽ. ipm a lõge cõſpectũ ſento verãte: non bñ cognoſcẽs: ac l dubiũ. ¶ Neſcio qd triſtẽ video: cõfonis apparatu ex vultu oſtẽdit. vt Stetit acri fixa dolore: Tũc q̃ſſana caput hãc effudit pectore vocẽ. ¶ Neſcio qd: deeſt ppter. vt ſit: Neſcio ppter qd. ¶ Credo iã, vt ſolet: cauſa cur

Offin

Tantiſper

Pauliſper

Rurſuꝫ

Prorſus

Intereſt

cũ æquo aio frater ferat, vt ſolet, inqt. ¶ Saluũ te aduenire Demea, gaudemus: vt aſperior oñdat̃ Demea etiã ſalutat̃ ab eo, quẽ obiurgaturus eſt.

GVI.

Storax &c. Hic Mitio ſe plurimũ eſſe ſollicitũ oñdit de filio Aeſchino adoptiuo: quẽ nõ rediiſſe a cœna reſciuit. Mi. o Storax ſerue: ſic dicte ab odore. Nã ſtorax genus eſt aromatis, vt Plinius ait. hũc aũt Storacẽ nõ videbat corã: ſed vocabat, vt ſciret vbi nã eſſet dñs eius Aeſchinus: cui ſeruiebat volente Mitiõe. quo ſeruo nõ rñdẽte: ſubdidit pnũciatiue potius, q̃ iterrogatiue: vt vult Do. q̃ſi ſecũ cõquerẽs loquit̃: Aeſchinꝰ nõ redit hac nocte a cœna, neq; qſquã .i. aliqs ſeruulorũ, qui ierãt. i. iuerãt. aduerſuꝫ. i. obuiã illi: redit inquã. Profecto. i. certe: vere hoies ſup. dicũt hoc vulgo ſup. tãquam hoc dictũ ſæpe in ore populo ſit. Si abſis: ſecũda perſona p tertia. i. ſi ſit aliquis abſens. vſpiã. i. vſquã: hoc eſt in aliquo loco. Nam nuſquã & nuſpiã: & vſquã & vſpiaꝫ: quæ idẽ ſignificãt: dicũtur & in loco & ad locũ. aut ſi ceſſes. i. ſi ſis otioſus. ibi. i. vbi tu ſis abñs. ſatius eſt. i. melius eſt ea mala euenire. i. cõtingere tibi: q̃ mala vxor dicit in te. i. cõtra te. & q̃ mala ipſa irata cogitat in aio: q̃ illa mala euenire tibi: q̃ parẽtes propitii. i. benigni in aio inquã ſuo cogitãt. Si ceſſes. i. ſis ceſſator & otioſus alicubi. vxor aut cogitat te amare. i. amore alicuius puellæ eſſe captuꝫ. aut cogitat tete. i. teipſum. amari. i. per amorẽ ab aliqua detineri. aut cogitat te potare. i. potui indulgere. atq; cogitat te obſequi. i. morẽ gerere. aio tuo. i. explere tuũ aium oblectatione aliqua, q̃ cupiueris. & cogitat bñ eſſe tibi ſoli cũ male ſit ſibi. i. cogitat q̃ ſolus tuas capis delitias: quo tẽpore male ſe habet vxor. In oibus aũt his p̃dictis Mitio videt̃ aliquẽ alloq: cũ tñ ſolus loquat̃: & ſecunda perſona vtit̃ pro tertia. Ego Mitio q̃ cogito: q.d. mala tm̃. i. q̃s habeo cogitatiões malas. ſ. & hoc lege interrogatiue: & ea oia cogito eã ob rẽ: q̃a filius nõ redit. & nũc qbus rebus malis. ſ. ſollicitor. i. vexor, anxius ſum & ſollicitus: interrogatiue etiã pronũciãdo, & exclamatiue. Deinde ſubiũgit qbus rebus ſollicitet̃. ſ. his malis rebus videlicet. ne. i. vt pro q̃. aut ille Aeſchinus alſerit. i. frixerit: ſeu frigus nimiũ ſitipaſſus: pp qd' male habuerit: neq; redire potuerit. Nam morborũ frigus potiſſimũ eſt gñatiuũ. Sollicitor inquã ne .i. q̃. aut ceciderit vſpiã. i. in aliqd' p̃cipitiũ. Nã etiã vſpiã ad locũ dr̃. aut q̃ fregerit aliqd'. i. habeat aliqd' mẽbrũ fractũ. Nã, vt Lauren. Val. habet, fregi brachiũ ſignificat habeo brachiũ fractũ, ſilr fregi nauẽ. i. nauis mea fracta eſt. Vah: interiectio irridẽtis ſe. ne. i. vtrũ. vere eſt ſup. quẽq̃. i. aliquẽ hoiem. inſtituere in aio. i. pponere ſibi: aut collocare in mẽte. aut parare. i. cõparare: cõciliare: cõtrahere: acquirere: ſeu i aio diſponere aliqd'. qd' ſit carius. i. dilectius, q̃ ipſe homo qui inſtituit eſt carus ſibi ipſi? atq hic Aeſchinus non eſt natus ex me. i. non eſt filius meus naturalis. ſed ex fratre. Is. ſ. frater Demea. eſt ſtudio. i. voluntate & animi applicatiõe. adeo. i. valde. ſeu nimiũ diſſimili. i. diuerſa. iam inde. i. iaꝫ ex eo tpe: qd' ſequit̃. ſ. ab adoleſcẽtia. i. a iuuẽtute. ego ſecutus ſum. i. amaui tanq̃ magiſtrã bñ, beateq; viuẽdi: vt diſcipuli ſequũtur p̃ceptoris documẽta, qbus adhæreãt. propterea

Storax

Aduerſum

Nuſq̃

Nuſpiã

Vſquaꝫ

Vſpiaꝫ

Algere

Inſtituere

Parare

Studiũ

ſectatores

ſectatores dñr. Ego ergo ſecutus ſum hanc vitã vrbanã.i.
hunc modũ viuẽdi in vrbe. clemẽtẽ.i.q̃ reddit hoies clemẽ
tes. vt Pallida mors. Dr̃ eñ clemẽs q colit mẽtem:qđ maxi
me fit in vrbibus. atq; ſecutus ſum otiũ vrbanũ.i. ſecurita
tẽ, ſeu trãquillitatẽ vrbis. & nũquã habui vxorẽ:ſed vixi vitã
cælibẽ. qđ.i.nõ ducere vxorẽ. iſti.i. hi q a me diſſentiũt. pu
tãt eẽ fortunatũ.i. plurimũ felicitatis habẽs:& ꝓpterea vo
cãt hãc vitã cælibẽ quaſi cælitẽ. ille frater cõtra.i.e diuerſo.
niſi vis iũgere cõtra hæc oia p̃dicta:ſed melius eſt, vt ſic di
cat: Ille cõtra elegit ſup. hæc oia:ſiue ſecutus eſt hæc oia, q̃
ſequunt: videlicet agere vitã.i. viuere. ruri: in datiuo aduer
bialiter.i. in agris. & habere ſe.i. ſe gerere, ſemp parce.i. te
naciter: quãtũ ad ſeruãdũ. ac duriter.i. aſpe, acerbe: quãtum
ad laborẽ. Ipſe frater duxit vxorẽ, duo filii nati ſunt ex eo &
vxore, quã duxit. inde.i. ex qb⁹ filiis (vt vult Dona.) ego
adoptaui mihi.i. aſſumpſi mihi i filiũ. hũc maiorẽ.ſ. Aeſchi
nũ; q eſt maior natu. eduxi.i. educaui: nutriui eũ. a puulo.i.
ex eo tpe, quo adhuc puulus erat, q.d. ab ineũte ætate. & po
nit a paruulo loco aduerbii. Vbi nos educare dicimus: vete
res educere dicebãt. habui.i. credidi: duxi: exiſtimaui: repu
taui eũ. p meo.i. ac ſi eſſet ex me natus. amaui.i. carũ habui
p meo. oblecto me.i. capio meã delectationẽ i eo. Dicimus
Oblecto hac re & in hac re tñ oblecto me hac re potius, q̃ i hac re. id ſolũ.i. ea res ſola.
eſt cara mihi: plus ſignat, q̃ ſi diceret Solus is ẽ carus mihi.
Sępe aũt vtimur orone neutra ꝓ orone maſculina aut fœ
minina. facio.i. laboro. ſedulo.i. ſecus a dolo: ſine dolo: inſtã
Sedulo ter: impẽſe: vehementer. vt iſtẽ.i. ſilr. cõtra.i. viciſſim. ille Ae
ſchinus habeat.i. reputet ꝓ ſuo prẽ. do.i. tribuo ſumptus. p̃
mitto (alii permitto).i. relinquo pręterire, vt dicũt, multa
Agere p meo iure delicta. nõ habeo neceſſe.i. nõ exigit neceſſitas agere oia ꝓ
iure meo.i. ſm auctoritatẽ meã in eũ: & cõceſſam ab oibus
libertatẽ. Inter ius & æquitatẽ hoc intereſt. Nam ius eſt qđ
Ius oia recta & inflexibilia exigit. æquitas eſt q̃ de iure multũ
Aequitas remittit. & ita hic eſt ſenſus: Nõ licet etiã, ſi nõ neceſſe ẽ, ſæ
uũ eſſe patrẽ. & mire oſtẽdit ius ſuũ, niſi neceſſitate nõ eſſe
ſeruãdũ. Poſtremo.i. tãdẽ: deniq;. cõſueſeci filiũ.ſ. Aeſchinũ.
ne.i. vt nõ. cælet me ea facta; q̃ adoleſcẽtia.i. iuuenilis ætas.
fert.i. affert ipſis adoleſcẽtibus. q̃ facta adoleſcẽtiæ: alii ado
leſcẽtes faciũt clãculũ patres.i. clã patres: hoc eſt patrib⁹ ne
Clã & clãculũ cũ actõ ſcientibus. Nã clã iungit & accuſatiuo & ablõ: vt Dona. ac
Priſ. teſtant. Inde deriuatũ clãculũ ſapit naturã primitiui:
quẽadmodũ ꝓxime ſuplatiuũ a ꝓpe inuenit ſeruire actõ.
vt Proxime vrbẽ: ſicut ꝓpe particula, a q̃ deſcẽdit. Nã q mẽ
tiri.i. ille qui nõ timebit patrem: minus timebit cæteros.ſ. a
Retinere patre quẽ debet timere. Credo ſatius eſſe.i. melius eſſe. reti
nere.i. reprimere. liberos a vitiis.ſ. pudore.i. verecundia: &
Liberalitas hoc referendo ad liberos. & liberalitate.i. bonitate & beni
gnitate: hoc referẽdo ad patres. q̃ metu.i. timore. Hæc.i. hi
Conuenire modi retinẽdi liberos. nõ cõueniũt.i. non cõgruũt fratri me
cũ: neq; placẽt ipſi: hoc eſt in hoc diſſentimus, ac diſſimiles
hoc mihi tecũ ſumus. Nã hoc mihi cõuenit tecũ: ſignat de hoc nõ eſt inter
nos cõtrouerſia. frater venit ad me ſæpe clamitãs.i. impor
Clamitare tune clamãs. o Mitio frater qd agis.i. qd facis? aut qd dicis?
vtrũq; eñ ſignificat ago. cur perdis.i. tua indulgẽtia i pdi
Perdere ques ſibi tionẽ deducis. nobis.i. in dedecus vtriuſq; noſtrũ, adoleſcen
tẽ Aeſchinũ. cur amat.i. amore captus eſt? cur potat.i. potu
ſe ingurgitat? cur ſuggeris.i. ſubminiſtras: ſuppeditas. ſum
Suggerere ptũ.i. impẽſam. oibus rebus faciẽdis.ſ. idulges.i. operã das:
inſeruis: incũbis. nimio veſtitu: ꝓ veſtitui. Nã datiuũ q̃rtæ
Veſtitu pro veſtitui multi priſci i u exire oñderũt. Virg. Parce metu Cytherea:
ꝓ metui. nã cũ dctũs ſæpe ſoleat fieri a gtõ remota: ex gtõ
Virgil. q̃rtæ ablata s dtũs remanet i u terminatus. ergo nimiũ idul
ges veſtitui filii.ſ. ideſt tu nimis das operã: vt ipſe filius niti
de veſtiat. eſ nimiũ.i. ſupra q̃ decet. ineptus.i. nõ bñ cõgru⁹
vtilitati filii. Nũc Mitio de fratre ſuo ſuam adhibet ſniam in
quiẽs: Ipſe pr̃ Demea ẽ nimiũ durus.i. aſper: auſterus. p̃ter
æquũ & bonũ.i. vltra q̃ æqtas, q̃ de iuris rigore mlta remit
tit, vt̃ poſtulare: & ſilr vltra q̃ bonitas, ſeu benigna Iuſtitia
Longe regtit. & qdẽ.i. & certe. ille lõge.i. abũde & valde. errat. q.d.
longe, lateq; errore ducit. mea ſnia.i. meo iudicio. q credat
Graui⁹ impetũ eſſe grauius.i. maioris auctoritatis: quãtũ ad vim.
& ſtabilius.i. firmius: quãtũ ad tps. qđ imperiũ fit.i. efficit,
ſeu exercet. vi.i. violẽtia: metu malo. q̃ illud imperiũ quod
adiũgit.i. acquirit: cõciliat. amicitia.i. bñuolẽtia. Mea rõ.i. Ratio
meus modus: mea intellectio. ſic eſt.i. eſt talis. & induco ani Inducere aium
mũ meũ ſic.i. ſic mihi perſuadeo. ꝙ ſup. hõ coactus.i. cõpul
ſus. malo.i. metu, aut violẽtia. q facit ſuũ officiũ.i. q facit id
qđ debet. cauet.i. vitat. peccare ſup. tantiſper.i. tãdiu. dũ.i.
quãdiu. credit id qđ facit reſcitũ iri.i. ꝙ ſciet. Si aũt ipſe coa
ctus malo ſperat.i. credit id qđ facere vult. fore.i. futurum
eſſe. clã.i. ſecretũ. Sicut eñ dicimus palã eſt.i. manifeſtũ eſt:
ſic dicimus clã eſt.i. ſecretũ eſt, & abditũ. Rurſum.i. iterum: Rurſus
quaſi retro verſum. ſicut ꝓrſus prius verſum. redit.i. ingre Ingenium
ditur. ad ingeniũ.i. ad naturã ſuã deprauatã: ſeu ad pdiros
mores ſuos. Ille hõ, vel iuuenis. quẽ adiũgas.i. allicias tibi: Adiungere
deuicas: obliges tibi: & retineas. bñficio.i. aliquo merito. fa
cit officiũ inquã ex aio.i. ex volũtate. ſtudet.i. dat operã: co
nat: laborat. referre par.i. rñdere bñficiis acceptis. ipſe iuue
nis p̃ſens & abſens.i. in p̃ſentia & abſentia ſui cuſtodis: ſeu
monitoris. erit idẽ.i. nõ mutabit: ſemper bñ pget bñficio &
honeſtate allectus. hoc qđ ſequit eſt patriũ.i. officiũ patris:
& ad patrẽ ſpectãs. alii patrũ habẽt: ſed in idẽ redit. Hoc er
go eſt patriũ.i. ſpectat ad patrẽ: videlicet cõſuefacere filiũ.i. Eſſe patrium
eũ reddere cõſuetũ. recte.i. bene facere. ſua ſpõte.i. per ſeip
ſum. potius, q̃ metu alieno.i. q̃ metu alterius: puta monito
ris, aut cuſtodis, aut patrui. Pater, atq; dñs intereſt.i. differt. Intereſt
hoc.i. hac re videlicet, vel cogẽdo metu ſubditos: & ſic eſt
dñs, qui cogit ſeruos. vel bñficiis adiũgẽdo: & ſic eſt pr̃, qa
fungit officio paterno. Vel ſic intellige impersonaliter. in
tereſt.i. differẽtia eſt. an aliquis ſit ſup. pater, an dñs. hoc.i.
hac re: vt expoſitũ eſt. Is qui nequit hoc facere.ſ. videlicet
adiũgere beneficiis ſuis: & allicere ad bene viuẽdũ. fateat ſe
neſcire.i. ꝙ neſcit. imperare liberis.i. liberos regere: & illis
moderari. His ſic dictis a ſe ſolo Mitione, ſupuenit de quo
ſermo erat: vt factis dicta oſtendant. Sed ne.i. verũ eſt. hic
ipſus: pro ipſe antique.ſ. Demea. de quo aiebã.i. loquebar.
& certe eſt is, de quo loquebar. hoc dixit eũ proptus vidit
eũ. video eũ triſtẽ neſcio quid.i. propter neſcio qd. credo ꝙ
ſup. iam.i. ſtatim. iurgabit.i. rixabitur: increpabit me, vt ſo
let.i. vt mos eius eſt. O Demea frater gaudemus te aduenĩ
re ſaluum: ideſt tua ſalute lætamur, & tuo aduentu.

STorax. Incipit primus actus: qui eſt de mora SER.
litate ſenũ.ſ. de nimia mollicie Mitiõis: & imo
derata duritia Demeæ. Et in hac prima ſcæna
cũ de vtriuſq; pſonæ moribus deſcriptio cõſtet:
magis verſat circa Mitionis lenitatem, q̃ circa
Demeæ aſperitatẽ. Itẽ ecõuerſo in alia ſcæna plus fit mẽtio
de duro Demea, q̃ de Mitione. Ecce deſcribit primo mollis
perſona: & in ſua nimietate molliciei oſtẽdit icurrere vitiũ.
Cũ eñ frater ſuus Demea filiũ ſuũ ad nutriẽdũ tradidiſſet:
nõ tñ illũ nõ corrigebat: ſed etiã ad meretricũ conuiuia ire
cõſentiebat: & ne male illuc ei cõtigiſſet: nõ ſine dolore ex
pectabat. qa eñ in nocte nõ redierat: neq; ſerui quos obuiã
miſerat, cõquerẽdo ſic loquit ad Storacẽ cuſtodẽ pueri, vel
ianitorẽ. O Storax &c. a ſcęna iuuenũ & meretricũ. Aduer
ſum eũ.i. obuiã. Profecto timeo de illo: & timor meus circa
mala verſatur. & hoc eſt ſniæ ſumma: ſed per prouerbia ita
eã obnubilat. Ac ſi diceret: Amica ſi timet de amico: ma
la ſemp, & aduerſa ſuſpicat. Si inimicus, ſemper cogitat &
timet inimico ꝓſpera cõtingere. Et dat exẽplũ de vxore qñ
eſt q̃ſi inimica marito: & de ꝓpitiis parẽtib⁹. Et hoc eſt: Si
tu aliqs abſis vſpiã.i. in aliquo loco. ſatius.i. melius. eſt tibi
euenire ea, quę timet inimicus: q̃ ea, q̃ timet amicus. Et hoc
oſtẽdit i pte ea.ſ. q̃ i te dicit vxor, qñ irata: & ideo inimica,
q̃ illa q̃ ꝓpitii parẽtes: qa vxor cogitat te amare &c. Nunc
attribuit ſibi partẽ parentũ, vbi dicit: Ego q. alſerit.i. mor
tuus ſit. Vah: cũ hoc habeat cõe cũ aliis parẽtibus: i hoc dif
fert: qa plus diligit Aeſchinum, q̃ ſeipſum. Et ecce hic nimia
mollicies deſcribit, & hoc eſt quẽquã ne aliũ.ſ. cõſtat cõſtitue
re i aio ſuo: aut ẽt pare qđ minus eſt tale quid: qđ ſit ei &c.
Atq de d. nõ deb. & m. ea. eſſe: qa nõ eſt meus filius: ſed fra
tris. Is fr. Ecce accedit ad moralitatẽ Demeæ, Clementẽ.i.

lenẽ contra duri fratris: vitã vrbanã cõtra ruſticanã: otium cõtra laborẽ. Quod.i. hr̃e vxorem. Iſti.i. tales. ſicut fr̃ meus pu. for. Ille Aeſchinus. vt idẽ.i. eandẽ dilectionem erga me &c. Do pecuniã: ſi peccat praemitto: qa non habeo neceſſe .i. nõ duco eſſe vtile & conueniẽs agere oia p meo iure.ſ. ſi ius & cauſam habeã iudicandi in eum peccatũ, quod idem agã ſ3 ius meũ. & cũ p oibus noxis puniaȝ. Et poſtremo ↄſueſeci filiũ ne me celet ea, quae ſtu͂dent alii iuuenes clanculũ pr̃es. q̃.ſ. fert adol. Pudore.ſ. donec per ſe habeant pudorẽ. & liberalitate & largitate viuent q̃ſi liberi: nõ quaſi ſerui ſub timore. Et certe ipſe nimiũ durus eſt frater meus p̃ter aequũ. Nã non eſt viſum vt patres ita cõſtringant filios: & praeter bonum hoc q̃rũ ad puere. Nam peior fit puer qui nimis conſtringit̃. Grauius.i. fortius: & ſtabilius: q̃d ad tp̃is diuturnitatem. p̃ſtatum iri.i. obſeruari magiſtro: vł dño ſuo.ſ. an faciat officiũ ſuuȝ cauet tantiſper: ſed ſi ſciat fore clam.i. non obſeruari.i. Demea non reſalutat: vtpote qui ſuae potius irae obiurgando ſatiſfacere feſtinabat.

Sed vide qua pompa, qua vociferatiõe dilatatur accuſatio Demeae de moribus Aeſchini: nihil niſi inania referentis. ⁋ Fores ef. atq̧ i ae. ir. A. hęc ſingula conſiderãda ſunt. & bene dicit alienas: quia ſi lenonis diceret, parua reſideret. ⁋ Ipſum d. iterum ſupreſſa eſt infamis perſona. ⁋ Atq̧ o. f. m. aut familiam pro ſeruis lenonis dicit: aut pro meretricibus. ⁋ Mulctauit: lacerauit: mutilauit: molliuitq̧: atq̧ diſſoluit. vnde Mulciber a mulctando: q̃ſi mulctiber. ⁋ Vſq̧ a. m. magna inuidia caedis mortis mentiõe, quae tamẽ nulla accidit. ⁋ Eripuit mulierẽ Quã amabat: oia magno colore: & accuſatorie dicta ſũt. & hoc maxime q lenonẽ & meretriceȝ non dixit cõtemptu: faciẽs atrocitatẽ, perſonarumq̧ vilitatẽ reticens. ⁋ Mulierẽ e. non abduxit, ſ3 eripuit. ⁋ Clamãt adiudicatio ex auctoritate rumoris. ⁋ Hoc, aduenienti quot m. M. D. q̃ſi dicat: diſplicet omnibus, & multi eum accuſant, nec tamen lenonis querelae mentio fit. Vide oratorem. hic auteȝ vel articulus vel aduerbium loci eſt. ⁋ In ore ẽ oi po. Salluſt. In ore gẽtibus agens. ⁋ Populo ciuitati. ⁋ Si cõſe. ex. eſt: tãquã non ſit ↄferendũ. ⁋ Non fratrem vidit operã dare: ſatis comice hoc infert̃ legẽtibus argumẽtũ. Nam magis in culpa ille ipſe eſt, quẽ laudat. ⁋ Rei dare o. nõ amori. ⁋ Ruri eſſe: nõ in vrbe. ⁋ Parcũ: nõ prodigum. ⁋ Sobriũ: non inſanũ. Parcũ ac ſobrium contra illud: Cur amat? cur potat? ⁋ Rei dare operã: q̧equã facere. Poeta haec oia falſa & econtrario facit Demeã credere. ⁋ Nullũ huius ſimile factũ: hac eſt admiratione Mitio tangit: quaſi ipſius culpa ſit fratris natura. ⁋ Nullũ huius ſimile: hoc cuȝ admiratione indignantis pronũciãdum eſt: & ardẽtibus in Mitione oculis. & ſubaudiẽdũ eſt eſſe, aut inuenire. ⁋ Hęc cũ illi Mitio Dico: illi pro in illũ. Et tibi pro in te. ⁋ Tu illũ corrũpi ſinis: deeſt nã. & ſeruẽtius aſyntheton dr̃: & hoc tibi. & tunc pronũciandũ eſt intento digito, & infeſtis in Mitionẽ oculis. Nam hoc agi ſtomacho aduerſum diſſimulatores ſolet. ⁋ Tu i. c. ſ. mitius mõ dixit ſinis corrũpi, mox vehemẽti⁹ dicet: An laudi putas fore ſi perdideris natũ. ⁋ Homine impe. n. q. in. eſt: miro ſtomacho apud ipſum de ipſo: tanq̃ de altero loquit̃. ⁋ Nihil rectũ p. pprie putat. Nã hoc verbũ imperitorũ eſt. Ordo eſt: Qui nihil rectũ putat, niſi qđ ipſe fecit. & eſt .hoc em̃ pprĩũ ruſticorũ eſt: atq̧ ipſe itorũ. ⁋ Quia tu De. i. hõ imperitus. ⁋ Haec male iudicas: pari virtute haec leniter dicta ſunt: qa ſupiora vehemẽter. ⁋ Non eſt flagitiũ: non peccatũ negare ſic: ſed flagitiũ non eſſe oſtendit: & ideo ſubindignãter pnũciandu3. vt ſi dicat: Scortari quidẽ adoleſcentulũ: delictũ eſt: ſed non flagitiuȝ. Veniae locus nõ tã in facto, q̃ in perſona ↄſtitutus eſt. ⁋ Nõ eſt flagitiũ mi. c. a. ſ. mire mitis & oratorie ad haec quę inuidioſe dicta ſunt. Nã qđ ait: Ille eripuit mulierẽ, quam amabat: hic ſcortũ: qđ & irruit in aedes alienas: quaſi ex vino ſuteus potare: qđ cũ aliis graue propoſitũ: hoc ſolũ dicẽdo lenę reddidit: ideo fores effregit. ⁋ Mihi crede: quaſi iperito dicit mihi crede. nõ em̃ me intellige. qđ imitatus Cice. Sic cęlũ exagitat: magna ſunt (mihi crede) noli hęc cõtẽnere. hic em̃ & auctoritas dicẽtis: & cõtẽptus oſtendit̃ audientis.

Senarii.

DEMEA. MITIO.

Em opportune teipſum quaerito. MI.
Quid triſtis es? De. rogites me? ubi nobis Aeſchin⁹
Siet? quid triſtis ego ſum? MI. dixin hoc fore?
Quid is fecit? De. quid ille fecerit? quem neq̧ pudet
Quidquã, neq̧ metuit quenquam, neq̧ legem putat
Tenere ſe ullam, nam illa, quae antehac facta ſunt
Omitto, modo quid deſignauit? MI. quid nam id eſt? De.
Fores effregit, atq̧ in aedis irruit
Alienas, ipſum dominum, atq̧ omnem familiam
Mulctauit uſq̧ ad mortem, eripuit mulierem
Quam amabat. clamant omnes indigniſſime
Factum eſſe hoc, aduenienti quot mihi Mitio
Dixere? in ore eſt omni populo. denique
Si conferendum exemplum eſt, non fratrem uide t-
Rei dare operam, ruri eſſe parcum ac ſobrium?
Nullum huius ſimile factum, haec cum illi Mitio
Dico, tibi dico, tu illum corrumpi ſinis. MI.
HOMINE IMPERITO nunquam quidquam iniuſtius,
Qui niſi quod ipſe fecit, nihil rectum putat. De.
Quorſum iſtuc? MI. quia tu Demea haec male iudicas.
Non eſt flagitium (mihi crede) adoleſcentulum

DON. Em opportune teipſuȝ q̃rito. In hoc actu diuerſi hoies: diuerſi pr̃es: & diuerſa ſtudia pponunt̃: hic lenis: hic amarus: hic facetus: hic impolitus: hic facilis: hic ptinax & difficilis i delictis. ⁋ Hẽ op. teipſum q̃ melius q̃ Menãder: cũ hic illũ ad iurgiũ pr̃opriorẽ, q̃ ad reſalutãdũ fecit. ⁋ Quid t. es: bñ iter rogat. potuit em̃ non iratus frater quaerere. ⁋ Vbi n. e. ſ. q̃ſi quaedã cauſa ſit triſtitiae. ⁋ Dixin h. ſ. credo iã, vt ſolet, obiurgabit. ⁋ Quid ille ſ. aiaduertendũ vt interrogatus iterroget more indignãtiũ. qđ ideo facit: quia videt Mitionem eo vultu interrogare: vt videatur minus reprehẽdere culpam Aeſchini. ⁋ Quẽ neq̧ p. quicquã, nec m. q. varie p caſus diſcurritur. ⁋ Quẽ neq̧ p. q. contra illud qđ alibi patet dicit: Erubuit ſalua res eſt. ⁋ Quẽ neq̧ p. magno ordine accuſauit: non, inquit, pudore mouet̃ patrũ: non metu parentum: non timore legũ: ergo gradatim oratorie proceſſit. ⁋ Tenere ſe vllã: bñ tenere: qa legẽ. & eſt oratoria. ⁋ Nã illa quae añ hac: ols mira accuſatio duo tẽpora recipit: praeteritũ ab ante geſtis: & p̃ſens ab his. quę obiiciuntur. ergo vtrunq̧ mira breuitate perſtrinxit. ⁋ Modo quid d. deſignare eſt rem nouam facere in vtrãq̧ partẽ & bonam & malã. Nam & deſignatores dicti, qui ludis funebribus p̃ſunt. Credo ob eã cauſam q ipſis ludis multa fiant noua & ſpectacula ſimul: vt iam turba retineat̃: quae fuerat aut in ſpectaculis: aut in litibus. ⁋ Modo quid d. puto ego per ſignationem: contractionem: aut conductionẽ populi vnũ intelligit. hoc enim ↄtingit ei: qui aliquo flagitio populi in ſe oculos & ora ↄuertit: & ſpectaculo eſt vulgo: quẽadmodũ deſignatores: qui ludis funebribus multitudinẽ retinent. ⁋ Deſignauit: hoc verbum apud veteres duas res ſignificabat. & enim praue & recte facta, deſignata dicebantur. ⁋ Quidnã i. & hoc etiam contẽtioſe interrogat Mitio. ⁋ Fores ef. haec ſingula magna cũ vociferatione inferenda ſunt. Stomachat̃ em̃ aduerſus male iterrogãtẽ. ⁋ Fores e. a. i ae. ir. totum quidem vnum crimẽ eſt: Rapuit meretricẽ.

Deſignare

Deſignatores

Salluſt.

⁋ Neq̧

DON, ¶ Neq; potare, neq; fores effrigere, h.ſ.n.e.n.t.ſ. qa dixit: Qui nili qđ ipſe facit nihil rectū putat. ¶ Nō ſi æ. nō volū tas prohibuit: ſed neceſſitas. & ideo nulla laus. ¶ Quod tū feciſti ino. nota feciſti in eo qđ ſignificat non feciſti. ¶ Iniu riū eſt: quia nihil quicquā iniuſtius hoie imperito. ¶ Vñ id

Ennius ſ. fieri producta prima ſyllabā. Ennius: Minime noie fieri paruū. ¶ Tu i.t. ſi eſſes hō: multū pgreſſus eſt accuſans accuſantē. naʒ ſi eēt vñ fieri qdnā poſſet qđ fiat: non neceſſa rio oñs eſt: ſed pbabiliter admittiẽ apud oratores. Nō eñ oēs, q hñt vñ faciāt, continuo faciunt.

ſi gratis forte fuerit ad amicā admiſſus. & totū hoc legendū eſt. & mire fortaſſe dicit: vt pater indulgens: & credens adoleſcētem poſſe etiā amari ab amica. Nō enim affirmauit vt diceret excludetẽ foras. ¶ Fores effregit: reſtituentur: peruenit ad præſens crimen, illa enim ante acta fuerūt. ¶ Reſarcietur: te abundat. ¶ Et vnde hæc: fieri iterūʒ ſubaudiendum eſt.

Scortari, neq; potare non eſt, neq; fores
Effringere, hæc ſi neq; ego, neq; tu fecimus,
Non ſuit egeſtas facere nos. tu nunc tibi
Id laudi ducis, quod tum feciſti inopia.
Iniurium eſt, nam ſi eſſet unde id fieret,
Faceremus, & tu illum tuum (ſi eſſes homo)
Sineres nunc facere, dum per ætatem licet.
Potius q̃ ubi te expectatum eieciſſet foras,
Alieniori ætate, poſt faceret tamen. De.
Proh Iuppiter tu homo adiges me ad inſaniam.
Non eſt flagitium facere hæc adulcſcentulum? Mi. ah,
Auſculta, ne me obtundas de hac re ſæpius.
Tuum filium dediſti adoptandum mihi.
Is meus eſt factus, ſi quid peccat Demea.
Mihi peccat, ego ibi maximam partem feram.
Obſonat, potat, olet unguenta de meo.
Amat? dabitur a me argentum, dum erit commodum.
Vbi non erit, fortaſſe excludetur foras.
Fores effregit? reſtituentur, diſcidit
Veſtem? reſarcietur, eſt Dis gratia
Et unde hæc fiant, & adhuc non moleſta ſunt.
Poſtremo aut deſine, aut cedo quemuis arbitrum.
Te plura in hac re peccare oſtendam. De. hei mihi
Pater eſſe diſce ab his qui uere ſciunt. Mi.
Natura tu illi pater es, conſiliis ego. De.
Tum conſulis quidquam? Mi. ah, ſi pergis abiero. De.
Sicine agis? Mi. an ego toties de eadem re audiam? De.
Curæ eſt mihi. Mi. & mihi curæ eſt, uerum Demea
Curemus æquam utriq; partem, tu alterum,
Ego item alterum, nam ambos curare, propemodum
Repoſcere illum eſt quem dediſti. De. ah, ah Mitio. Mi.
Mihi ſic uidetur. De. quid iſtuc? tibi ſi iſtuc placet,
Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet.
Nam ſi uerbum unum poſthac. Mi. rurſum Demea
Iraſcere? De. an non credis? repeton quem dedi?
Aegre eſt, alienus non ſum, ſi obſto, hem deſino.
Vnum uis curem, curo, & eſt Dis gratia,

Expectatus ¶ Expectatum: odioſum & malæ vitæ. nam filiis parentes aut amabiles ſunt: aut expectati. amabiles boni: expectati mali: quorum mors in dies ſingulos expectanda ſit. nam expe

Expectare ctamus añ diē: ſpamus ad diē, vñ auidior intelligit: q expectat, q̃ ille q ſperat. ¶ Eieciſſet ſ. nō dixit amiſiſſet: vt quidē abiciendū. ¶ Quā v.t. ex. eo rem produxit: vt ipſe magis videat cōſulere diſciplię q̃ Demeę. ¶ Alieniori ætate poſt fac. ra. anacolutō, deeſt enim quāuis. & faceret vltimum magnaʒ vim habet. Nihil eñ pdeſt: inſuper obeſſet retinere ab iſtis filiū iuuenem. ¶ Alieniori: pro aliena dicens, cōparatiuū gradū pro poſitiuo poſuit. ¶ Proh Iu. tragica exclamatio. & bñ tāquam ipſe reprehenderet Demeaʒ adiecit. ¶ Tu hō r.m.a.i. & tu hō dicens negat ille familiaritatē. ¶ Non eſt f.ſ. hic moraliter indignatio expſſa eſt iiſdē verbis, q̃ frater

¶ Er a. n.m.ſ. quia nō flagitiū adoleſcentem ſcortari. ¶ Pr̃ d. eē ab il. ſuperbū fuiſſet a me dicere. melius ergo ab eis dcm̃ eſt. ¶ Naʒ t.i.p.es, conſiliis ego: vrbane. Mitio conſilius ſubiunxit, plus eñ valet ad laudē ɔſiliū q̃ natura. & ſimul oſtēdit Poeta verbis Mitiōis q non natura, ſed affectu ſit pater, nullū patrē eē ſapiētē: cum non poſſit ſine pturbatione pfrui his, q amat: quē patreʒ eſſe ɔſiliū fecerat: nō natura: hoc eſt q filiū adoptauerit. Et mire tu natura: cū ſingulariter dixerit, pluraliter intulit cōſiliis ego. ¶ Tu cō.q. aptior ɔtumelia: & ſequitur denūciatio diſcedendi. ¶ Tu ne cō.q. qa dixit cōſiliis pater ego ſuʒ a cōiugatis argumentatus. rñdit tu ɔſulis qcq̃: qa cōſultādo cōſilia dñr & cōſultores. ¶ Si pgis a. vt Donec me flumie viuo Abluero. ¶ Si p. a. archaiſmos p abibo. & hoc geſtu abeūtis: vt abituri prōūciantur. ¶ Sicine agis: recte, qa iam abibat: q̃ſi reuocantis correctio eſt. ¶ An ego t. hoc cōuerſum intelligas dicere. ¶ Audiam: deeſt te: ſed exprimere durum fuit. & hoc eſt obtundere. ¶ Curæ eſt mihi: Aeſchinus. ſ.

dixerat repetitis. ¶ Ne me ob. ne me ſępe & moleſte iterpel

Obtundere les. nā obtundere eſt aliqd ſępe odioſe repetere. ¶ Tuū ſ.d. a. mira argumētatio p ἐπαγωγὴν: q̃ inductio ab oratoribus dr̃: cū per iterrogationē puenimus ad id qđ volumus cōcludēdū. ¶ Is m. eſt fa. q̃ſi cōfeſſionis genus ſit aduerſarium tenuiſſe: ſic pgrediẽ. ¶ Siqd p. D. cōcluſio dubiæ rei: aut a nō dubiis ſumpta: .Interpoſuit Demea: & repetitum eſt peccat. ¶ Ego i. m. partē ferā: errāt qui putāt illi eſſe pronomen: cū ſit aduerbiū loci. vt Illi mea triſtia facta, Degeneremq; Neoptolemū narrare memēto. Illi ergo ibi. i. vbi ille peccat. quare quidā etiā li ſyllabā diſcretionis cauſa: vt locū ſignificet, corripiūt. Et maximā partē optime dicit: nō eñ vniuerſum: & non ſolū pars Aeſchini eſt: ſed maxima: quia hic magis eſt: cuius filius cœpit eſſe p adoptionē. ¶ Ferā: ſuſtinebo: tolerabo. ¶ Olet v. a ſummo ad imū ppoſita ſoluūtur, & mira varietas eſt olet vnguenta: ne diceret obſonat: potat: vngiẽ ne ſi, hæc eſſe rōnes palæſtricę: nō luxurię dicerentur. ¶ Amat: cur amat. ¶ Dū e.c. dare. ſ. ibi vbi non erit argentū. ſ. ſed cōmodū dare ſubaudiēdū eſt. ¶ Fortaſſe excludeẽ foras: hoc ita ptulit, q.d. nihil ſibi deperiſſe

¶ Curemus æquam vtriq;: proprie vtriq; & æquā: quaſi particeps fratris. ¶ Propemodum: niſi addidiſſet propemodū: falſa videreẽ eſſe ſnia. ¶ Ah Mi. religioſe cōmotus ē: ac veluti accuſatio eſt perfidiæ. & ideo exclamat: & dolēs trāſit in iracundiam: cōceſſionēq; dicitur. ¶ Mihi ſic videtur: rationabiliter non eſt ſic dixit: ſed ſic videtur. non vult enim verum eſſe. ¶ Quid iſtuc: deeſt loquor: aut reſiſto. nā proprie ſignificatio eſt ſententia ſua diſcedentis. ¶ Profundat, perdat figura. Virgil. I ſequere Italiā ventis: pete regna per vndas. ¶ Profundat, per. hæc ſic pronunciāda ſunt: vt oſtendatur geſtu nolle quod loquitur. ¶ Si v.p. deeſt tibi fecero: aut tale huiuſmodi. ¶ Rurſum: quaſi rurſum curans. ¶ Iraſceris: an non credis: iraſci. ſ. ¶ Repeton q.d. ruſticani ſtomachi eſt repetere ſemper verba quę inimicus alius audierit. ¶ Repeton q. de. minus erat ſi Aeſchinū diceret: ſed plus eſt quem dedi. ¶ Aegre eſt: quaſi dictū ſit: Quid ergo loqueris: quid ergo eſt: cur ægre ē: ¶ Quia alienus non ſum: mire alienus non ſum, quaſi timeat dicere pater ſum. ¶ Alienus non ſum: ſatis cum ſtomacho: quaſi dicat ſi patrem me eſſe iam non licet: alienus non ſum. Virgil.

DON. ¶ Iſte tuus:memoriter iſte tuus ad illud qđ dixerat:Meus eſt factus. ¶ Iſte tu.iſte ſentiet:quātus ſit:quātūcūq ames eū:hoc eſt vt decipiaẽ per indulgētiā tuā. ¶ Iſte ſentiet:ſentire multi pro malo poſuere,vt ipſe alibi:Sic rogas:ſenſi nā vnā ei cœnam,atq eius comitibus dedi. ¶ Iſte tuus,iſte ſentiet,Poſterius,n.i.ſ.q̄ hoc poſterius.etenī Demea ſatis hoc graue exiſtimat dictū in eū:qui non prouideat i futurū:& acti⁹ q̄ pater eſt. ¶ Nec nihil: non nihil.nota figura ē conueniens placidiſſimo ſeni:qui repħēdendo adoleſcentē moderatus eſt. ¶ Nec nihil:apparet Terentium fauere leuiſſimis precibus. vnde ſubiecit etiam rationē facti Mitioni ſeni. ¶ Nec hęc o.ſ.q.d.t. bū a Mitione hoc dicitur:quia indulgētioris eſt plura ſcire,& ſupra: Ea ne me cęlet conſueſeci filium.& hic ſenſus eſt:Nec contemnenda ſunt:quæ dicit:nec omnia tamē:hoc eſt nō ſola ſunt:q̄ dicit:ſed multa alia.& ordo eſt:Hæc tamē nō nihil moleſta placidiſſime:neq nihil dixit:& nō nihil maluit repetere:q̄ q̄ vehementer iracundiā demonſtraret.eſt enim altera ¶ Non nihil m.h.ſ. m.optime Poeta Mitionē fecit cōmotū:ne ſi oīno immobilis eſſet:nō indulgere adoptiuo filio:ſed oīno eū non curare videreẽ.ſic in eū ſeruat placidū aiuz.vt tñ retineat patris affectum. ¶ Illi:Demeæ.ſ.aut illi.i.ibi vbi Demea litigabat. ¶ Sed oſtēdere me ægre:conſtat ægre me pati,nam aliter nō erat patiens. ¶ Nā ita eſt hō:hō dixit moraliter.ſic enim de his dicimus,quos parce reprehendimus.vt alibi: Vt hō eſt,ita morē geras. ¶ Cū p.i.cū volo placare. ¶ Verū ſi au. argumētū a ɔtrario.nā placarē ɔtrariū irritātibus,augentibuſq iracundia. ¶ Aut adiutor eius ſim iracūdiæ:

vt ſit mitis repħēſio.nā a gtō caſu actūs aſſumptus eſt. ¶ Et ſi Aeſchinus Nōnullā in hac re:turſus vt ſit mitis repħēſio,& hoc ipſo grauius:nā etſi:& nōnullam nobis tēperamēto ſunt poſita. ¶ Quā hic nō amauit meretricē:aut c.n.d. Quā nō:& cui:nō ea tñ hæc ſunt:ve nō graui ſono accuſationis pferanẽ:ſed ſolā repħēſionē cōtinēt.aliqd vero admirādū eſt:qđ addit meretricū: vt oſtēdat Mitionis hoc ſolum adhuc ſciētis nihil de vitiata virgine. ¶ Quā hic nō ama.meretri.& hoc cuz venia &:de fenſione,nā colere meretricē nō eſt flagitiū:& ſimul ē vitiatæ virginis ignarus oñdiẽ Mitio. ¶ Nō dedit aliqd:aliqd di

Credo cēdo pmiſit vel meretricē,vel numerū. ¶ Credo iā oiuz tędebat:parēthēſis puto.& etenim addimus ad ea,q̄ apud nos parū certa ſunt:aut credo.Credo.i.puto. ¶ Dixit ſe vxorē v.d.mirū eſt apud Terē.cur etiā per perſonas indicet argumēta.Nā cū Mitio ſciat amari ab Aeſchino ciuē virginē: tñ dicit:Credo iā oinm tædebat.& dixit ſe vxorē velle ducere,ſic ex pte magna tēdit neſciū argumētū:ideo qa veriſimile eſt amātiſſimū Aeſchini Mitionē oēs ſcire affect⁹ adoleſcētis & ɔſuetudinis:vt appet.Pręterea coactū eū ex pte fateri vitiatū ex amore Aeſchinū & pudore ipeditū:tātūq hoc dixiſſe:qđ honeſte potuit:velle ſe vxorē ducere dixiſſe malēs:q̄ velle tacuiſſe ɔfuſum. ¶ Sperabā iam d.a.recte ſperabā pro gaudebā.ſic etiā dicimus cū quē erraſſe nos cernimus.& mire nō dixit ſpabā illū iā correptū:ſ; mitis ſenex tot ætati tribuit:nihil filio. ¶ Deſerbuiſſe a.ſeruat ppoſitū circa ætatis veniā. ¶ Deſerbuiſſe:q̄ſi deorſum a feruore tenuiſſe.legitur & deſeruiſſe. ¶ Ecce aūt de in.niſi qc.apoſiopeſis pria:qa ñ vult credere. ¶ Niſi qc.ē:deeſt qa.vt ſit:Niſi qa.& ē ſenſus:Niſi qa nō temere credo:& volo ſcire qcqd ē.

Cum ita eſt ut uolo & eſt iſte,tuus ipſe ſentiet.
Poſterius,nolo in illum grauius dicere.Mi.
Nec nihil,neq omnia hæc ſunt quæ dicit,tamen
Non nihil moleſta hæc ſunt mihi,ſed oſtendere
Me ægre pati illi nolui,nam itaſt homo.
Cum placeo,aduerſor ſedulo,& deterreo,
Tamen uix humane patitur,uerum ſi augeam,
Aut etiam adiutor ſim eius iracundiæ,
Inſaniam profecto cum illo,& ſi Aeſchinus
Nonnullam in hac re nobis facit iniuriam.
Quam hic non amauit meretricem?aut cui non dedit
Aliquid?poſtremo nuper credo iam omnium
Tædebat,dixit uelle uxorem ducere.
Sperabam iam deſeruiſſe adoleſcentiam.
Gaudebam,ecce autem de integro,niſi quidquid eſt,
Volo ſcire,atq hominem conuenire,ſi apud forum iſt.

GVI. Hem opportune &c.In hoc actu diuerſi hoīes:& diuerſi patres:& diuerſa ſtudia proponuntur. hic lenis:hic amarus:hic facetus:hic impolitus: hic facilis:hic ptinax:& difficilis in delictis. Demea.Hem:hæc particula oſtendit affectū quærentis.opportune,i.tēpeſtiue & mature:& quaſi expectate venis ſup.q̄rito teipſum.Mitio.quid.i.cur,vel propter quid es triſtis:De.rogas.i.interrogas me.quid.i.cur.ego ſiz triſtis.vbi.i.cū. Aeſchinus ſiet nobis.i.cū habeamus Aeſchinū tam perditis moribus: vt nobis ſit dedecori.q.d.non eſt rogandum cur ſim triſtis:pſertim vbi habeamus adoleſcētem nobis dedecus afferentez.Vel ſic intellige.rogas me vbi.i.in quo loco Aeſchinus ſit:quē conſeruare deberes:& ſcire vbi verſari ſit ſolitus:ea pter quid opus eſt petere.qd.i.cur.ego ſim triſtis.q.d.non alia eſt mihi cauſa triſtitiæ niſi ipſe.Mi.Dixi.i.nō bene dixi.hoc fore.i.futurū eſſe:videlicet vt frater obiurgaret.Et hoc dicit ad populuz.Deinde conuertit ſe ad fratrē inquiens.quid fecit Aeſchinus:De,petis quid ille fecerit:vel quid putas illū feciſſe,quē neq quicquā.i.aliquid.pudet.i.pudore afficit.vbi pudet eſt perſonale verbū:cū ante ſe noiatiuū habeat:poſt ſe vero caſum illum habet:quē ante ſe haberet ſi eſſet imperſonale.qd fecerit inquā ille.qui nō metuit quēquā.i.aliquē.neq.i.& qui,non putat ſe tenere.i.obſeruare.vllā legē.i.vllā normā bñ viuēdi.nā oīno illa q̄ facta ſunt ab eo antehac.i.ante hoc tps.qd modo deſignauit.i.qd nouę rei fecit:Nā deſignare eſt rē nouā facere,ſiue bonā ſiue malā.vñ deſignatores dicunẽ,q ludis funebribus pſunt:q in eis ludis multa fiūt noua:& ſpectanda.ide deſignatores & hi dici pñt:q ſuo flagitio oculos populi & ora in ſe cōuertūt:& ſpectaculo ſunt vulgo:qđ retineant populum ſuo flagitio:vt deſignatores ludis funebribus multitudinē retinebāt.Veteres et praue & recte facta deſignata dicebāt.Mi.quid nā.i.quid eſt id qđ deſignauit.ſ.De.ipſe Aeſchinus effregit.i.diſiecit:diſrupit:fregit.ſores.i.hoſtia.atq irruit.i.irrupit:ſiue per violētiā & impetū introiuit.in ædes alienas.i.in domū lenonis.mulctauit.i.lacerauit:mutilauit:molliuit:diſſoluit.vñ Mulciber a mulctādo:quaſi mulctiber.Mulctauit ergo ipſum dominū domus.ſ.lenonē:atq omnē familiā ipſius lenonis:videlicet ſeruos vel puellas.& mulctauit quidē vſq ad mortē.i.vſq ad cōſinū mortis:quāuis mors nō ſit ɔſecuta.hoc diciẽ ad exaggerationē.eripuit.i.rapiēdo abduxit a Lenone mulierē:quā amabat.oēs vidētes clamāt.i.vociferātur.hoc.i.talem irruptionē & mutilationē.factū eſſe indigniſſime.i.inhoneſtiſſime,qđ factū o Mitio oēs illi dixerūt mihi aduenīēti.i.cuz venire ad te.Alii codices habēt:quot p te:& cū hoc hñt amici.tūc ſic intellige:o Mitio quot amici.q.d.maximus numerus amicoꝝ:q dolēt meo dolore:dixerūt mihi aduenienti. id factū eſt i ore oi populo.i.toti ciuitati:hoc eſt nemo ex ciuibus eſt,q neſciat.denique.i.tādē.ſi exēplū eſt ɔferendū.i.cōparādū.q.d.Aeſchinū nō eē dignū.q cū.i.cū quo ſi ɔferaẽ. ſed lōge decipiẽ Demea:vt putauit in argumēto.Aeſchin⁹ nō videt fratrē.ſ.Cteſiphonē.dare operaz.i.incūbere.rei.i.operi,nō amori.nō videt eū eē parcū.i.moderati vſus,& tenuis:nō pdigū,vt Aeſchin⁹ eſt.& ſobriū.i.moderatiuī ctus:nō biboſum,vt Aeſchinus ē,nō videt inquā.q.d.imo videt,nullū ſcīn illi⁹ eē,vt inueniri.& ſiſſe facti hui⁹.ſ.Aeſ. Nā ſiſſe huius dicim⁹,& ſiſſe huic.niſi quis velit dicere:Nōne videt

Deſignatores

Deſignata

Siſſe huius & huic

videt nullū factū huius fratris eſſe ſimile facto fratris ſui o
Mitio frater.cū.i.qñ.dico hæc illi.i.cōtra illū.dico tibi.i.in
te.tu ſinis.i.pateris.illū Aeſ.quē adoptaſti,corrūpi,i.laſciuū
fieri:& deprauari. Mi.nūquā quicquā.i.aliqd.ē iniuſtius.i.
iniquius:intolerabilius:& magis iniuſte iudicans.hoie im
Imperitus perito.i.q̄ ſit homo imperitus,& ruſticus,ac inexpertus. q
hō imperitus nihil putat rectū:niſi qͦ ipſe fecit. De.quorſum
iſtuc ſpectat.i.ad qd̄ propoſitū dicis iſtud. Mi.quia tu
Demea iudicas hæc oia facta iuuenis male,i.nō ſm æqui
tatē.Crede mihi non eſt flagitiū:nō cōtēdit Mitio nō eē pec
catū:ſed dicit nō eſſe flagitiū.i.crimē dignū flagitione:ideſt
acerba increpatione.cū tamē(pace eius dixerim)nō ſit ve
rū:q̄ñquidē tales adoleſcentuli nō modo ſunt increpādi:ſed
etiā duris verberibus flagitādi:ppterea iuuenis lector non
ſequaris hæc comica dicta:ſed tāquā e medijs vepribus ro
ſam decerpas.qd̄ ſi eius faciēdi ſis imperitus prorſus omit
tas:ne ſpinarū acumine penetreris ad viuū.Multa eñ ſunt
quæ longe melius eſt neſcire q̄ ſcire:vt ait Aug.Sed ad rem
Scortari redeamus,nō eſt flagitiū adoleſcētulū ſcortari.i.ſcortū duce
re,ſiue ſeq.nā(vt Varro ait)ſatis prius dictū eſt ſcortari:
& ſæpius ſcortū ducere.capit̃ etiā.pro luxuriari & laſciuia
effluere.neqꝫ eſt flagitiū inquā adoleſcētulū potare.i.biba
cē eſſe:cū reuera ſit flagitioſiſſimū.neqꝫ eſt flagitium adole
ſcētulū effringere,i.rūpere.fores.i.hoſtia meretricū.ſed per
fidē qd ſi hoc turpe nō eſt:ſi neqꝫ ego,neqꝫ tu fecimus hæc
pdicta:& eſt cōceptio perſonarū:in qua prima ɔcipit ſecun
dā:adiūcto verbo primæ perſonæ pluralis numeri.ſi ergo
nō fecimus q̄ fecit Aeſ.egeſtas,i.penuria rei familiaris,non
ſiuit,i.pmiſit.nos facere ea.q.d.nō phibuit volūtas:ſed ne
ceſſitas.& ideo nulla laus eſt. Tu Demea nūc ducis,i.exiſti
mas:reputas,tibi laudi.i.ad laudē tibi vertis id.vel tu dicis:
ideſt putas id eſſe ſup.tibi laudi.qd̄ feciſti inopia,i.paupe
rie preſſus.& qd eſt illud qd̄ feciſti:videlicet qd̄ nō feciſti ta
lia:q̄ nūc Aeſchinus:ſed illa vitaſti preſſus egeſtate.iniuriū
eſt.i.iniuſtū eſt:iniquū:immeritū.te dare tibi laudi qd̄ coa
ctus feciſti.q.d.nō iure:neqꝫ merito id tibi tribuis laudi,pro
pterea bñ dixit Mitio:Nihil ē iniuſtius impito:q̄lis eſt De
mea.nā ſi eēt.i.ſi ſuppeteret:abūdaret:vel ſi haberemꝰ vñ
.i.q mediāte id fieret.i.illū qd̄ Aeſchinus fecit,efficeret̃:face
remus qd̄ fecit.puta ſi adeſſet ætas iuuenilis:ſi parētes ppi
tij ſumptū ſuppeditātes.& tu Demea ſi eſſes hō pitus.ſ.re
rū,& modi viuēdi iuuenīliter,ſineres.i.pmitteres nūc.tuuꝫ
filiū facere qd̄ facit Aeſchinus.dū.i.quādiu,licet p ætatē.i.
q̄diu ætas patit̃:& nō tāta rephēſiōe digna eſt:quāta foret
ſi eſſet maturior.nā eſt q̄ſi p mōſtro ludere velle ſenē,po
tius q̄ qd̄ tū ipſe filius faceret:id qd̄ nunc facit Aeſchinus.
poſt.i.poſtea:aduerbiū.alieniori ætate:cōparatiuū p poſiti
uo.i.ætate aliena a talibus iuuenilibus ineptijs:& plurimū
induceris.vbi.i.qñ.eieciſſet foras te patrē expectatū.i.odio
ſum:nō amatū a filio ppter tuā in eū duritiā.q.d.potius q̄
faceret iuueniles ineptias i aliena ætate:poſtq̄ eſſes p mor
tē tuā eiectus foras.i.expulſus a dñatione in eū.Expectati
Expectatus parētes dñr odioſi:quoꝝ mors quotidie expectat̃.nā filijs
parētes aut amabiles ſunt,aut expectati.amabiles boni:ex
pectati mali:quoꝝ mors idies magis expectat̃,& exoptat̃.
nā expectamꝰ añ diē:ſperamꝰ ad diē.vñ auidior expectat,
q̄ ille qui ſperat.Demea hic acriter rephēdit Mitionē:neqꝫ
immerito:vt q falſa detulerit:& male iuuenū aios inſtitue
rit:q nimis ſunt pcliues ad libidinē.proh Iupiter:tragica ex
clamatio eſt rephēdētis Mitionē:& i eū excādeſcētis.Virg.
Virgil. Proh Iuppiter ibit,& ita dicēs teſtari Iouē vl̃:& inuocare ad
uerſum illū,i quē iraſcit̃.vt dicere ſolemus exclamātes:Bo
ne Deus quāta iprobitate mūdus abūdat. Tu hō Mitio re
diges me.i.deduces me.ad inſaniā.i.ad mētis hebetudinē&
excæcationē.dicis ſup.qd̄ nō eſt flagitiū.i.crimē increpatio
ne dignū.adoleſcētulū facere hæc turpia.i.ſi adoleſcētulus
hæc turpia cōmittat,hæc dicit exclamādo in dictū Mitiōis:
cui procul dubio remis,velisqꝫ(vt aiūt)reclamari dignū ē:&
qdē ab oibus.Mi.ah:hæc interiectio indignātis:& ægre fe
rētis talia verba.auſculta.i.audi,q̄ dicturus ſum.nec obtun
das,i.noli me moleſtare:aut mihi moleſtus,ſeu tædioſus eē
ſæpius.i.nimis ſæpe.de hac re.i.de facto Aeſchini. Obtun
dere eſt aliqd ſæpe odioſe repetere.dediſti mihi filiū tuū Ae
ſchinū adoptādū.i.aſſumēdū i filiū.is filius eſt factus.i.effe
ctus meus filius per adoptionē.o Demea ſi ipſe peccat.i.er
rat.qd.i.in aliquo.peccat mihi.i.ad meum dedecus. Tale il
lud Cice.in Epiſtolis:Si qd offenderit,ſibi totū,nihil tibi of Cicero
fenderit.ego Mitio illi:aduerbiū loci,dicit Dona.i.ibi.ſiue
illic vbi peccabit:vel illi p tūc aduerbiū tpis.quēadmodū &
olli pro illi apud Virg.exponitur ſæpe p tūc a Seruio,ſi re
cte memini.illi ergo,i.tūc qñ peccabit,ego Mitio ferā,i.ſu
ſtinebo:tolerabo maximā partē dedecoris:quia nūc i meā
eſt traductus familiā,tu aūt ipſa adoptione eius cura libera
tus es:ea ppter maxima pars dedecoris mihi ferēda incum
bit.Ipſe Aeſchinus obſonat.i.cōuiuia frequētat.Nā Feſtus,
inquit,obſonitare eſſe frequēter obſonare,ſignificat autē
cōuenire,dicitur aūt obſoniū(vt prius dictū eſt)quicquid
in comedēdo addit̃ pani & vino.Inde obſono obſonas neu
trū:vel obſonor obſonaris deponēs p eodē.i.vel cōuiuere
(vt Feſtus ait)vel cōuiuia frequētare & celebrare.& opipa
re.i.laute viuere.potat.i.biboſus eſt:ſeu bibax & vino ſe ob
ruit,& ingurgitat.& delicata,ac ſuauia quæritat vina.olet
vnguēta.i.vnguētorū odore fragrat,qd̄ eſt molliū viroꝝ
& effœminatorū & laſciuorū in cute curāda laborātiū. Di
cimus aūt olere vnguēta:olere aromata cū accuſatiuo:quē
admodū dicimus ſapit mel.i.habet ſaporē mellis. figuratā
enim locutionem palā eſt.olet ergo vnguenta de meo.i.de
meis pecunijs.amat.i.amori idulget,& amore captus ē.ar
gentū dabit̃ a me.dū.i.qñ.erit comodū.i.erit opportunuꝫ
dare ſup.ibi.vbi,i.qñ,vel in quo loco,nō erit argētū.ſ.q.d.
dabo argētū dū opportunū erit dare ibi.vbi nō erit:fortaſſe
ipſe Aeſchinus excludet̃ foras.i.vel nō admittet̃:vel iam ad
miſſus eiicietur vbi nō erit argētū,& fortaſſe dixit:qm̄ eē pōt
vt gratis amet & gratis admittat̃ ob eius formæ elegantiā.
ita legit Donatus vt dictū eſt.Poſſet tamē forſitā nō inepte
ita diſtingui:Dabit̃ a me argētum dū erit opportunū dare.
deinde vbi nō erit argentū:fortaſſe Aeſchinus excludet̃ fo
ras.neqꝫ poterit ſuū tenorē deducere ſine pecunijs.Aeſchi
nus effregit.i.rupit:demolitus eſt:diruit fores lenonis.ſ.di Effringere
citur aūt effringo is ab ex & frāgo:quo verbo iuriſcōſulti ſę
pe vtunt̃.habet̃ enim titulo lib.lxvii.Pādectaꝝ de effracto
ribus:& expilatoribus.ipſæ fores effractæ reſtituent̃.i.re
ficient̃:& in priſtinū ſtatū reſtaurabunt̃.Aeſchinus diſcidit
.i.diſrupit:vl̃ diſſecuit veſtē.Illa reſarciet̃.i.reparabit̃:reſue
tur:reficiet̃:reſtaurabit̃:emendabit̃.gratia habet̃ ſup.a me
dijs.Eſt mihi ſup.i.ego habeo:ego poſſideo:& extat mihi.
&.i.etiā.vel ponit̃ hic geminādo.vt Et terris iactatus &
alto.eſt ergo mihi vñ hæc fiāt:vñ diruta reſarciant̃:& repa
rentur.q.d.ſi iſta ſint reſarcienda:adhuc diuina gr̃a habeo
vnde hęc fiāt.Sic etiā nobis liceret loq:habeo(Deo gr̃as)
vnde inopem poſſim deducere vitā.alij dicūt habeo(Deo
gratias)vnde poſſim viuere,& tūc intelligitur ago ſup.ſed
cū eſt gr̃a:intelligit̃ habet̃:vel habēda eſt.& ea q fecit Ae
ſchinus adhuc.i.huculqꝫ.nō ſunt moleſta mihi.i.mihi non
diſplicent.Poſtremo.i.tādē,aut deſine.i.ceſſa me obiurga
re.aut cedo.i.dic:vel da.quēuis.i.quēlibet:quēcunqꝫ volue
ris.arbitrū.i.iudicē:qui noſtræ diſceptationi modum impo
nat:& ſm te,aut ſm me ferat ſententiā.Arbiter eſt iudex ele Arbiter
ctus arbitrio litigātiū:cuius arbitrio ɔmittit̃ litis deciſio ac
terminatio.oſtēdā.i.cōuincam:ɔfutabo te.peccare plura.i.
oſtendā te errare in pluribus.in hac re.i.i hoc negocio.Cū
dicimus:tu plura peccas,q̄ ego:improprius ſermo eſt:quia
ita debet intelligi:Peccas in pluribus,q̄ ego:vt prius eſt ex
poſitū.nā pecco eſt verbū neutrū abſolutuꝫ:qd̄ actō pprie
iungi non pōt.:Hei mihi.i.proh dolor.diſce eſſe patrem cū ſis
cælebs ab illis pr̃ibus.q ſciūt vere.i.qui ſciunt re ipſa qd ſit
pater:ſeu qd ſit eē patrē.Mi.tu Demea es pater illi Aeſchi
no,natura.i.generatione naturali,quæ natura dicit̃ vis in Natura
ſita rebus de ſimilibus ſimilia procreās.q.d.tu es illi pater na
turalis.ſed ego ſum pr̃ illi ɔſilijs.i.ſuaſionibus:adhortatio
nibus.q.d.tu genuiſti eum:ego vero educaui illū:& q̄ ſint
illi facienda ſuadeo.Demea.tu Mitio.ne:ideſt non.conſulis:

ideſt ſuades ei quicquã.i.aliquid.qđ ſup.ſit ei vtile, aut honeſtum. Mit. ah: interiectio dolentis propter contumeliam illatam: videlicet ꝙ nihil honeſti illi ɔſuleret. Si pergis.i.ſi perſeueras in ɔtumelia irriganda. ego abiero.i.abibo, diſcedam: ɔiunctiuũ pro indicatiuo. Demea. ſicine agis?i.vtrũ ſic diſcedis: neꝙ ficte loqueris? hoc dictum quaſi reuocãtis correptio eſt: iam enim abibat. Mi. ɔuerſus Mitio, & retro aſpiciens inquit. an.i.verum audiã te ſup. toties: quaſi obtundendo de eadẽ re. De. Aeſchinus eſt mihi curæ.i.ad me ſpectat. Mi. &.i.etiam. ipſe mihi curæ eſt. Verũ.i.ſed.o Demea. vterꝙ.i.ego & tu. curemus æquã partẽ.i.habeamus curã æqualis vtriuſꝙ partis. tu Demea cures alterum filiũ.ſ.Cteſiphonẽ. Item.i.ſimiliter. ego Mitio alterũ curẽ.ſ.Aeſchinũ.nã curare ambos.i.curã habere amborũ. propemodũ.i.ſere.ẽ.i.æqualet. repoſcere.i.repetere illũ, quẽ dediſti mihi ĩ adoptionẽ.ſ.Aeſchinũ. De. ah: interiectio dolẽtis. o Mitio: exclamat dolẽs ac cõmotus ob id qđ dixerit Mitio illũ velle repoſcere qđ dedit. Mi. ſic vr̃ mihi.ſ.te velle repoſcere. De. qd.i.cur. loquor ſup. iſtud, vel qd reſiſto. aut ſi ſit iſtic. dicaŕ qd iſtic.i.iſtic frater: per ɔtẽptũ loquitur filio. aut dicit: Si iſtud quod filius facit: vel ſi iſtud quod cõminiſceris.ſ.me velle repoſcere: placet tibi. Aeſchinus profundat.i.prodigat: cõſumat: luxurioſe alliguriat oĩa. perdat.i.perditum ſe reddat: aut amittat quicquid illi poteſt contingere. pereat.i.pdaŕ. nihil attinet ad me.i.nihil ad me ſpectat. iã.i.ex hoc tẽpore. aut præterea ſi fecero ſup. poſthac.i.poſt hoc tẽpus. vnũ verbũ.i.ſi dixero tibi ne vnũ verbũ quidẽ, & eſt apoſiopeſis.q.d. ero bene immemor: aut aliqd tale. Mi. o Demea, rurſum.i.iterũ. iraſceris.i.ira cõcitaris. De. an.i. vtrũ non credis me iraſci.ſ.q.d. mihi iraſcendi materia.ſ. dictum quod ſequitur. repeton.i.repeto ne.i.dicis tu ꝙ repeto illũ filiũ: quem dedi in adoptionẽ: indignanter dixit. illud ægre.i.moleſte perperã eſt dictũ ſup. qm non ſum alienus: ideſt extraneus filio. etiã ſi non eſſem pater: poſſem tñ ob ppinquitatẽ eius bonos mores curare. ægre ergo, ſeu moleſte, ſeu difficulter dictũ. quaſi latu ſit difficile mihi patri. Si obſto.i.ſi reſiſto moribus Aeſchini. volebat aliquid ſubiungere vt prius: vt nõ facio vltra debitum: vel non abhorreo ab officio: vel aliquid tale, ſed correxit ſubiĩgens. iã deſino.i.deſiſto toties iſta inculcare: vel fruſtra ĩ mediũ depromere. vis ꝙ ſup. curem vnũ.ſ.Cteſiphonẽ: curo.q.d. bene volo: & iã deſino aliũ curare. eſt gratia Diis.i.Diis habeŕ a me gratia: & ſum Deo obligatus: ſiue eius beneficio deuinctus. cum.i.quãdo. ita eſt vt volo.i.cũ res optatis reſpõdet. opto enim vt a cura illius filii efficiar liber: quod mihi contigit te faciẽte. iſte tuus filius adoptiuus Aeſchinus: per cõtemptũ dixit. ſentiet.i.percipiet. poſterius.i.malũ ſequens. quod.ſ.ſequeŕ ex nimia tua indulgẽtia. & poſterius dixit ꝓ poſterũ: cõparatiuũ pro poſitiuo.q.d. ſentiet quantus ſis, & quãtũ ames eũ. qui.ſ.eſt decipiendus ex tua nimia in eũ indulgẽtia. Poſterius enĩ raro diciŕ ſequẽs: vt poſtera dies.i. ſequẽs, vel poteſt capi poſterius pro poſt: ideſt filius ſentiet poſtea qualis ſit. Nolo dicere grauius.i.peius: deterius in illum filiũ. Mit. hæc apud ſe Mitio dicit abſente Demea.ſ.& non hæc mala de Aeſchi. quæ dicit Demea nõ ſunt nihil.i. non ſunt oĩno falſa: immo ſunt aliqd. nec.i.& non. oĩa quæ dicit ſunt.i.veritatẽ habẽt: quia quod eſt falſum nihil eſt.q.d. nõ oĩa quæ dicit Demea ſunt vera: nec oĩno falſa: immo aliqua ſunt: & aliqua nõ ſunt. tñ.i.quãuis. non oĩa ſunt vera. tñ hæc quæ fecit Aeſc. nõ nihil.i.aliquãtulũ. ſunt moleſta mihi.i.mihi diſplicent: ſed nolui oſtẽdere illi Demeę me ægre.i.moleſte, ſeu difficulter. pati.i.ferre. illa quæ fecit filius. nã ita.i.talibus moribus homo ille eſt. cum.i.qñ. placo.i.volo placare eum. aduerſor.i.cõtradico illi. ſedulo.i.inſtãter: vehemẽter: & quaſi ſine dolo. & deterreo.i.diuerto: deflecto eum ab ea opinione: quã concepit de eo: ꝓpter quas iraſcitur. tñ.i.quãuis abſtergere velim irã a ſe. tamẽ vix patiŕ.i.fert: tolerat id qđ facio. humane.i.modeſte: benigne: patienter: æquo aio. Verũ.i.ſed. ſi augeã iracũdiam eius.ſ. aut ẽt ſi ſim adiutor.i.fautor iracũdiæ eius: ita ꝙ aſſentiar illi in ira ſua: dicãꝙ eũ recte iraſci. profecto.i.certe. inſaniã:

Humane

Verbum eſt hic.i.ſim inſanus: vel deſipiens: ſeu deſipiſcam. cum illo.i.amore eius. & ſi.i.quamuis. Aeſchinus facit nõbis nõnullam.i.aliquam iniuriam in hac re videlicet: ꝙ effregit fores &c. tamẽ vltra hoc: quam meretricem ipſe non amauit? quaſi dicat exarſit in multas: aut cui meretrici non dedit aliquid? muneris.ſ. Poſtremo.i.(quod dicunt) finaliter. nuper: ideſt non multo tempore a nunc. Credo.i.puto. ꝙ ſupple iam.i.tunc. eum tædebat.i.ipſe efficiebatur tędio omnium meretricum: dicit ſe velle ducere vxorem. ſperabã.i.credebam. adoleſcentiam.i.lubricitatem adoleſcentiæ. iã deferbuiſſe.i.refrixiſſe: ſiue feruorem priſtinum reliquiſſe. alii legunt Deſeruiſſe. & tunc ſic aſtrue: Sperabam eum deſeruiſſe adoleſcentiam: ideſt motus adoleſcentię. vel ediuerſo: Sperabam adoleſcentiam deſeruiſſe eum. gaudebam.ſ. adoleſcentiam deferbuiſſe. autem: ideſt ſed. ecce quaſi repẽtinum propoſitum. de integro: ideſt denuo. volo ſcire quicquid eſt. atꝙ conuenire.i.alloqui. hominem.ſ.Aeſchinũ. ſi eſt apud forum: vęnale, vel cauſarum ambiguũ eſt: deinde lege per parẽtheſim, & per apoſiopeſim. niſi.i.niſi quia non temere credo quæ de eo dicuntur. ita enim interpretatur Donatus: & quidem recte, vt mea fert ſententia.

Deferbuiſſe

QVia in illo verbo Mitionis: Nõ eſt flagitiũ (mihi crede) adoleſcentulũ ſcortari &c. iudicio Cõmentarii Poeta contra mores probos ſentit: & certe cõtra chriſtianæ religionis honeſtatẽ. Ne nimis ſeueri ſumus in Poetã cenſores: pauca q̃ ipſe Poeta melius ſi adeſſet, excuſaret: in purgationem eius adducam. Sciemus ergo poetas (vt monet Horatius) pręcipue in genere grãmaticæ: hoc eſt actiuo: vbi poeta nõ loquitur: ſed perſonæ introductę: & etiã mixto quãtũ ad partes actiuã. Solet proferre theſis, ſiue poſitiones, nõ ex ſua: ſed ex loquẽtis ſnia: vt verbi gratia. Quãuis Dido Virgiliana ab amatore decepta dicat: Nuſquã tuta fides: non continuo ſequiŕ Virgiliũ id quoꝙ ſenſiſſe. Similiter hoc loco: licet Mitio leni & clemẽti ingenio natus putet nõ eſſe flagitium adoleſcẽtulum ſcortari: nõ ideo ſequiŕ Terentium id ſenſiſſe. Verũ dices: Importune Terentius eam ſententiã a Mitione in eo cœtu ꝓferri ſinit. Vñ libentius dixero hãc ſniam etiã Terentii fuiſſe. Verũ locutũ eſſe Mitionẽ pro inſtitutis, & moribus eius ſæculi: quo nõ erat flagitiũ. Nã & Cato (vt auctor eſt Horatius) ſeueriſſimus morũ cenſor dixit: Quoties natura inueſtigaret: æquum eſſe iuuenes ad proſtibula deſcẽdere: ne videlicet grauius in nuptã: aut virginem: aut Veſtalẽ peccarẽt. Verum quia hoc religioni noſtræ non ſatiſfacit. Dicã ne Mitionẽ quidem hoc verbum protuliſſe: vt iuuenes ad licentiam talem adhortaretur: ſed quo Demeam nimis triſtem & rigidum virum a ſeueritate nimia dehortareŕ. Expedit eñ interdũ (nã honeſtũ nũquã eſt) patres ignoſcere delictis filiorũ. qđ ſi Menedemus feciſſet, nunquã illi filius profugus fuiſſet. Quod vero Mitio non ſentiat omnino licitũ eſſe ſcortari: ſed dũtaxat dixerit: quo Demeæ ſæuitiam domaret: ipſe in fine confitetur. vbi inquit abſente Demea: Nec nihil, nec omnia &c. Vbi manifeſte oſtendit: quare talem ſententiã protulerit. Dicamus ergo cũ Iuuenale Cõmẽtario improbã eſſe ſententiã: ſed caſtigatã ab ipſo auctore: itaꝙ nihil eſt quod illi vitio demus.

ASG.

HEm. Inducitur in hac ſcæna Demea: vt verbis ipſius eiuſdẽ deſcribaŕ duritia ſua. Et ſicut alia ſcæna propria fuit de perſona molli: tamen partim interpoſitis quibuſdã de duro. Sic iſta ſcæna proprie duri perſonã deſcribit: & ſecũdario de perſona molli agit. Rogitas quid triſtis ego ſim: vbi ſiet Aeſchinus nobis.i.ad noſtrum dedecus.q.d. ſi ſcias vbi ſiet Aeſchinus, noſcis & quare ſim triſtis. Dicit ſecum, Dixi in hoc fore.ſ.ꝙ iurgaret. Exaltat vocem. Quid is fecit. Nã dico ꝙ non ſeruat modo vllam legẽ. Nam omitto ꝑte. Modo quid ſignauit.i.quod inſigne & diuulgatum fecit. Et hoc quod dixere mihi aduenienti: eſt in ore omni populo. Date operam huic rei: quã fecit Aeſchinus. Videt turi eſſe hominem. Nullus tam peſſimã impietatem facit: vt ſępe ſtultus. Iudicas eſſe mala: ſed nõ eſt ſña. ad. ſcor. Et quia videt eum

SER.

murmurare

murmurare, repetit negationem dicens: Non eſt. & poſtea ſubdit: Neq̧ ſla. eſt effrin. ſ. Homo ſi in iuuẽtute noſtra, ne q̧ ego, neq̧ &c. Et illum tuum. i. Cteſiphonẽ. ſ. ſi homo: ideſt humanus eſſes, ſineres facere quæ ætas expetit: dum licet per ætatẽ. & alia facere ſineres dico mõ potius, q̃ poſt, q̃uis corrigas eum faceret tñ, & quod peius eſt in ætate alieniori. i. per ſecta ætate: quæ eſt aliena iuuenilibus actis, faceret dico. Vbi. i. poſtquã. eieciſſet te. i. correctionem tuaȝ foras: negligens illã vlterius. te dico ſatis exp̃ſſi vſquã velles molleſcere. Dũ erit cõmoduȝ. ſ. quod mihi placuerit: & dare potero. Eſt. ſ. pecunia vnde hæc fiant: & inde ſic dus gratia. Cedo. i. ad aliquem ar. qui iudicet inter me & te. ego ſtatim tep. &c. Si pergis. ſ. iraſci. Et qũo æquã parteȝ ſupponit. Tu alterum &c. Propemodum eſt vna pars. Ah Mitio: dolet Demea: q̧ Mitio ſibi iproperat q̧ filiuȝ quem dediſſet, velit auferre. Mihi ſic. i. quod ꝓpter filiũ auferendum hoc facis. Si vllum verbum. ſ. fecero peream. An non credis q̧ in veritate dedi tibi filium. Certe non debuiſſes ſuſpicari hoc: qa nõ ſum alienus. i. nõ muto q̧ cũ dedi tibi. Si obſto vlterius de filio tuo: tũc. ſ. pereã. Nec n. inducitur Mitio ſolus loquẽs ad maiorem ſuã lenitatẽ oſtẽdẽdam: qui cũ Demeã intelligeret in parte iuſta admonere: tñ a mollicie ſua non deficiebat. Neç oia hæc quæ dicit Demea: nihil ſunt: nec oia hæc q̃ dicit aliquid ſunt. q. d. nec oia ſunt vera: nec oĩa ſunt falſa. Sed ille: ideſt Demeæ. nolui oñdere me pati ægre. ſ. q̧ moleſta ſunt nihil illa aliquantulũ: q̃ Aeſchinus facit. Nã ita. i. talis eſt hõ Demea: q̧ cõplaceo eũ mitibus verbis: vel cũ aduerſor aſperis: & cum deterreo: tñ vix h. pa. quin inſaniat de auditis factis Aeſchini. Augeã conſentiendo. Adiutor ad vlciſcẽdũ. Cũ multo magis inſaniret: & ego cũ eo profecto inſaniaȝ. licet Aeſchinus in hac re ſit vituperabilis. & ideo res expeteret: vt patri conſentirẽ. Nuper credebã: q̧ omniũ tæderet. & pœniteret de oĩbus iſtis ſtultitiis: quia volebat accipere vxorem. Ecce de integro incipit. Lenocinia voluit dicere. Sed quia rem adhuc ignorat: qualiter aut quare ſit facta ab Aeſchino: ſicuti multum mitis pater non vult vituperare. Sed ponit inducias ſic. Incipit dico lenocinia. & hæc ego nõ dicerem: niſi quia volo ſcire ab eo prius omnia.

iam ilico. factum: conſiſte. nam iam & ilico: alterum tẽpori adiungitur: alterum loco. At cõſiſtere eſt audacter & cõſtanter ſtare. vt Conſtitit in digitos extẽplo erectus vterq̧. ¶ Iſtam inuitis o. deeſt adducam. ¶ Ego iſtam inui. oibus: bona eclypſis. nemo em̃ plene loquit, qui luctatur. ¶ Quã quam ſit ſ. tamen non cõmittet: anacoluton primum. nam cum propoſuiſſet quãquã: non ſubiecit tãtũ. ¶ Nunquã: pro nõ. Virgil. Nunquaȝ hodie occ moriemur inulti. ¶ Iterum vt vap. minaciter Poeta priorem litem ſuſtulit dicendo iteruȝ: vt non eadem lis eſſet: de qua ſupra Demea queſtus eſt: ſed iſtaurata naſcatur. ¶ Cõmittet: perficiet. ſed hoc ꝓprie de illicitis & puniendis facinoribus dicimus. & ſimul hic oſtendit Comicus adoleſcens credere Lenoni inuitum ſe noxam intuliſſe. & id qđ fecerit feciſſe Lenonis culpa, non ſua. ¶ Leno ſum: Leno terribiliter prounciãdum eſt, quaſi qui dicat: Cui ſupplex eris. ſed ex argumento eſt, q̧ cõtẽnit Aeſc. minas Lenonis: vtpote, q iam vxorem decreuerat ducere. ¶ Scio: hic ſic reſpõdit: quaſi in Lenone monitio capitis tantũ conſiſteret. ¶ Fide quiſquã o. fides in cõcipiendis cõminationibus denũciatio cõminantis eſt. ¶ Huius n. ſ. figurate ergo. ¶ Quod te purges. i. purgationem tuã. Huius autẽ dictũ eſt: vt Aut ſtipulã: vel floccũ mouet ratã: mouerat aũt ſummũ digitũ. ¶ Ego m. i. per hoc eſt lenocinium. ¶ Meum ius: meam libertatẽ: meã vindictã. Nã vt illa iniuria eſt, quę fit innoxio: ita ius vindicta illa, quę ſic redditur reo. ¶ Perſequar: vlciſcar. Cice. Tu dũ tuas iniurias per te id quod non põt perſequi conaris. ¶ Huius n. ſ. Cice. Nec tantillũ quidẽ cõmotus eſt. ¶ Neq̧ tu ſolues verbis v. q. in r. m. & ſolues: lues: perſolues. i. ſatisfacies: ac te purgabis. ¶ Re ma. acuendũ eſt re. & ſignificanter proferendum. ibi enim eadem eſt ſententia. & plus dixit re maleſeceris, q̃ iniuriam feceris. ¶ Noui e. v. h. eclypſis. deeſt enim verba. ¶ Iuſiurãdum d. hoc eſt iurabimus te eſſe indignum, cui iniuria fiat huiuſmodi. aut ſeparatim iuſiurandum dabitur: & ſeparatim te eſſe indignum iniuria hac: & ſic melius. verba enim ſatisfaciũt: cum res colitur in generalibus cauſis: nam ſæpe iræ ac lites iureiurãdo ſunt terminatę. ¶ Indignũ in. comice indignũ & indignus. ¶ Abi p̃ſt. aut abi p̃ſtrenue. i. prior: aut abi p̃ſtrenue. i. prçi. vt. i. p̃ſequar. aut p̃ſtrenue: vt Prędiuitis vrbe Latini. ¶ Abi p̃. magna enim cõtentio Lenonis innuitur non reſpondiſſe Aeſchinũ ad ea quæ dixerat. ¶ Cæterum h. n. ſ. nihil pro non. legit & nihili. ¶ At e. n. ſ. enim inceptiua particula apud veteres fuit: ſed & cõuenit perturbationi. ¶ Nimium i. a. quaſi ex cõtumacia Lenonis appareat, q̃ multũ abierit. ¶ Propter h. iuxta hũc. Virgil. Templũ de marmore ponã Propter aquã. ¶ Hem, ſic vomire Comicus ex alterius verbis quid faciet alter oſtendit. ¶ Quin p. e. an pugnus a pugna ſit dict⁹: an ab illo pugna. ¶ Pugnus conti. i. veſtigium litigantis. ¶ Iſtuc v. e. expreſſe oſtendit pauperioris loquacem contumaciam vſq̧ ad pericula cædis. ¶ Iſtuc volo ergo: hoc illo dicente ſeruus Lenonẽ verberat. ¶ Hem ſerua: neſcias cui dicat hęc Aeſchinus: an Lenoni: an ſeruo. ſeruo magis eſt veriſimile.

Iambici Trochaici Tetrametri mixti.

SANNIO LENO. AESCHINVS.

SECVNDVS ACTVS.

Obſecro populares ferte miſero, atq̧ innocẽti auxiliũ,
Subuenite inopi. Aeſ. otioſe, nũc iam ilico hic ꝯſiſte.
Quid reſpectas? nihil periclist, nunquam dum ego adero hic te tanget. San.
Ego iſtam inuitis omnibus. Ae.
Quãquã eſt ſceleſtus nõ cõmittet hodie unq̃ iterũ ut uapulet. Sã.
Aeſchine audi, ne te ignarum fuiſſe dicas meorum morum,
Leno ego ſum. Aeſ. ſcio. Sã. at ita, ut uſquã fuit fide q̃ſq̃ optuma.
Tu quod te poſterius purges, hanc iniuriam mihi nolle
Factam eſſe, huius non faciã, crede hoc, ego meũ ius proſequar,
Neq̧ tu uerbis ſolues unquam, quod mihi re maleſeceris.
Noui ego ueſtra hæc, nollem factum, iuſiurandũ dabitur, te eſſe
Indignũ iniuria hac, idignis cũ ego met ſim accepto modis. Ae.
Abi p̃ſtrenue, ac fores aperi. San. cæterũ hoc nihil facis. Aeſc.
I intro nũc iam. San. at enim nõ ſinã. Ae. accede illuc Parmeno,
Nimiũ iſtoc abiſti, hic ꝓpter hũc aſſiſte. San. hem, ſic uolo. Aeſ.
Caue nunc iam oculos a meis oculis quoquam dimoueas tuos.
Ne mora ſit ſi innuerim, qn pugnus cõtinuo ĩ mala hæreat. San.
Iſtuc uolo ergo ipſum experiri. Aeſ. hem ſerua, omitte mulierẽ. S.

DON. Obſecro p. Popularitas in oĩs rei cõſortiũ ſumitur, nũc aũt populares ciues dicit: & hoc eſt qđ veteres quiritari dicebãt Quirites conclamari. ¶ Obſecro po. ſ. m. atq̧ in. a. hic exẽplũ eſt cõtumelioſi per potẽtiã diuitis: & in pernitiẽ ſuam pauperis & cõtumacis. ¶ Subuenite inopi: vide q̃ poſteriora ſunt ad incẽdendũ populũ: primo miſerũ: poſt innocẽtẽ: ad vltimum inopem poſuit. & primo ferte auxilium: poſt ſubuenite. & totum hoc principium a beneuolentia ſumiť: quæ cõparať ex inuidia potentiæ Aeſchini. nam contraria in Aeſchino eſſe vult itelligi. ¶ Miſero atq̧ i. a. ſ. tria ſunt: miſer: innocens: inops. ¶ Otioſe nunc iam: ſecure ſignificat. nam niſi qui ſecurus eſt, otioſus non eſt. ¶ Ilico m. locũ non tempus ſignificat. ¶ Otioſe iam ilico cõſiſte: ſimul ſuperauit modum: tempus: locum: factũ. modũ: otioſe, tẽpus:

Virgil. Ius Cicero Virgil.

DON, ¶ Geminabit niſi caues: hoc cõminãtis eſt: nõ iubentis ſerire. ſed quia longe ſtat Parmeno: gemina putauit dictuʒ: & geminabit ſubaudiẽdũ eſt plagam. ¶ Geminabit n. c. nõ ſingularẽ pugnã: & vnã dabit: ſed geminabit, q. d. geminatoq;, duplicatoq; numero inſeret. ¶ Hei m. Leno pulſatur non iniuria. conuenienter Poeta audiorẽ Parmenonẽ male ſcens maleficium non putat Lenonis eſſe purgandũ. Ad rẽ autẽ ad negociũ, de quo agiť, dicit. ¶ Quã rẽ? quã adduxiſti: res eñ pecunia intelligiť: vel id pro quo pecunia danda eſt. ¶ Quo redeã? ad quã euertiſti domum? quia fores effregit: atq; in aedes irruit alienas. ¶ Id quod ad te at. quod tibi prodeſt: & cõmodum eſt. ¶ Cupio: ille vis dixit: hic cupio.

faciendi inducit: cum ſupra dominũ inuitũ oſtẽderet cogi ad inferendã iniuriã. ¶ In iſtã p. potius pec. vt verberes nõ iuſſus potius, q̃ iuſſus verberes. ¶ Nunc iam: duae partes ſunt. & bene iam. quia iero & poſt plagas. & verũ hoc Lenoni vt abeat: an puellae vt introeat dicit. ſed ſcetius eſt ſi Lenoni intelligas dici: quaſi hoc factũ ſit qđ noluerit vt vapulet: & iã etiã tardatis neceſſario ẽ. vt Virgil. iã melior: iam dura parens. ¶ Regnũ ne Aeſchine: iniquitas moraliter exclamatio: & ardẽtior ad plagas. ¶ Regnum ne Aeſchine hic tu poſſides: bene hic. i. Athenis vbi grauiꝰ crimen eſt dominari velle. Nã tyranni ibi ſemper oppreſſi ſunt & maxime proximi. ¶ Si poſſiderem: oſtendentis in inuidiã. ¶ Ornatus eſſes ex t. v. cito oſtẽdit quãtũ a ſe lõge ſit regnũ: q diceret ornari potuiſſe Lenonẽ. ¶ Ex virtutibus tuis: ſic veteres per ironiã virtutes pro flagitiis dicebant.

Virgil.

O facinꝰ idignũ. Ae. gemiabit niſi caues. S. hei miſo mihi. Aeſ.
Non innueram, uerum in iſtam partem potius peccato tamen.
Inũc iã. Sã. qd hoc rei ẽ? regnũ ne Aeſchie hic tu poſſides? Aeſ.
Si poſſiderem, ornatus eſſes ex tuis uirtutibus. San.
Quid tibi rei mecum eſt? Aeſ. nihil. San. quid? noſtin, qui ſim?
Aeſ. non deſidero. San.
Tetigin tui quidquam? Aeſ. ſi attigiſſes ferres infortunium. Sã.
Qui tibi magis licet meam habere, pro qua ego argẽtum dedi?
Reſponde. Aeſ. ante aedis non feciſſe erit melius hic conuitium.
Nam ſi moleſtus pergis eſſe, iam intro arripere, atq; ibi
Vſq; ad necem opperiere loris. San. loris liber? Ae. ſic erit. San.
O hoiem impurũ, hicine libertatẽ aiunt aequã eſſe oĩbus? Aeſc.
Si ſatis iam debacchatus es Leno, audi ſi uis nunc iam. San.
Egon debacchatus ſum in te, an tu in me? Aeſc. omitte iſta, atq;
ad rem redi. San.
Quã rẽ? quo redeã? A. iã ne me uis dicere, id qđ ad te attinet? S.
Cupio, mõ aequi aliqd. Aeſ. uah, leno iniq me nõ uolt loqui. Sã.
Leno ſum, fateor, pernities communis adoleſcentium.
Periurus, peſtis, tamen tibi a me nulla eſt orta iniuria. Aeſ.
Nam hercle etiam id reſtat. San. illuc quaeſo redi quo coepiſti,
Aeſchine. Aeſ.
Minis uiginti tu illam emiſti, quae res tibi uertat male
Argẽti tãtũ tibi dabitur. San. quid, ſi ego tibi illã nolo uendere?
Coges me? Aeſ. minĩe. S. nãq; id metui. Ae. neq; uẽdũdã cẽſeo.
Quae liberaſt, nam ego illam liberali aſſero cauſa manu.
Nunc uide utrum uis argentum accipe, an cãm meditari tuam.
Delibera hoc, dũ ego redeo leno. San proh ſupreme Iuppiter.
Minime miror, qui inſanire occipiunt ex iniuria.
Domo me eripuit, uerberauit, me inuito abduxit meam.
Ob malefacta haec tantidem emptam poſtulat ſibi tradier.
Homini miſero plus quingentos colaphos infregit mihi.

¶ Aequi m. a. ſubaudiatur dicas. ¶ Vah, Leno: Leno nomẽ ſacrileguʒ & iniuſtũ. Leno iniquitatẽ agitat: Leno iniuſtitiae patrocinať. hoc totum ironicos pronũciãdũ eſt. ¶ Leno ſuʒ: figura . ¶ Orta ẽ: ſi orta, coepta. ¶ Illuc q̃ſo redi q. c. figurate. rectũ eñ erat vñ coepiſti. Niſi forte quo ſit pronomen modo accipiendũ: vt ſit a quo. & bene memor et dixiſſe Aeſc. Mitte iſtaec, atq; ad res redi. ¶ Quae res tibi v. m. ebſiciit cõtumeliam: quaſi & hoc multum ſit inimicũ. Verbũ nus dicit Deus, q rebus ad opinata reuerentibus peſt. ¶ Saepe antes male cedit qđ bonũ putať. & hoc eſt male vertiſſe: vt ille gladius, qui muneri datus: admiſſi culũ fuit reginae perenntis. de quo Virgilius: En ſeruo q; reliſtit Dardanium non hos quaeſitũ munus &c. ¶ Quid ſit r. i. n. v. hęc maioris ſtõ ſtomachi: & ideo ſtultiora. nã qđ iaʒ amiſit, venditurum ſe negat. ¶ Quid ſi n. noue dictũ eſt. & .

Ortus

Virgil.

Lucil. ... gitiis dicebant. Lucil. Aio, an virtutibus. ¶ Quid tibi rei mecũ eſt? hoc quia verberatus eſt dicit: nũquid tibi do. ¶ Nihil: non quia ſibi nihil debeatur facere: ſed quia ipſe abſtulit: & nihil vult a ſe reperi. ¶ Quid? noſtin qui ſiem: proprie. ſic enim dicit: qui nihil quicquã debet non me nouit. nõ q ignorať: ſed q in iure non cernatur. ¶ Si attigiſſes ferres: plus dixit attigiſſe, q̃ tetigiſſes. eſt enim multo minus attingere, q̃ tangere. ¶ Qui tibi magis licet: hic nõ tam ratiocinatio eſt, q̃ exclamatio per dolorem. ¶ Meã habere, p qua egomeã ſufficeret, ſed magna moralitate additũ pro q̃ argentum dedi ad vociferationẽ. ſimul etiã oſtẽdit Leno qd repetat. ¶ Quid tibi m. ſi mihi in quã nõ licet attingere tuã: cur tibi non licet meã nõ tãgere, ſed habere. & habere virũ domi in conſuetudine eſt corrumpere, an ſtuprare intelligimus. ¶ Ante aedes n. f. nõ erat qđ ad hoc iuſte reſpõdet: vt conuitiũ dicat: qđ verũ eſt. ¶ Loris liber? lora apud veteres laura dicebanť a laura triũ florũ: ſub qua mos erat captiuos vincire duciq; per pompam. ideo autẽ vt cõditionis reminiſcantur, loris caeduntur mancipia. Nã mãcipia dicũtur q manu capta ſunt: ſerui qui ſeruati ſunt: cũ eos occidi oporteret iure belli. vnde Virgil. ſic inducit captiuũ rogatẽ: Per patrios m. per. ſ. ſ. t. ¶ Hicine l. ſ. Athenis. ¶ O hoiem: ſic veteres impurum generaliter pro improbo ponebant. vt in eadem hac fabula: Perſuaſit ille impurus ſat ſcio. ¶ Aequa omnibus: quaſi diceret: vbi non eſt quando Aeſchinus loquitur, & bene omnibus: ne lenones quidem videantur excepti. ¶ Mitte iſtaec, atq; ad rem redi: ſuperbe adoleſcentis. Menãdri

Lorum

Virgil.

¶ Quid ſi n. coges me? põt aũt dici: Qui ſi nolo coges me? ¶ Minime: ironia. ¶ Nãq; id m. ironia contumax: & ridicula in eo: qđ iã amiſit id de quo dixit ſe cogi nõ poſſe. ¶ Nã e. l. i. ordo eſt: Ego liberali cã manu aſſero. & ſunt iuris verba a qbus etiã aſſertores dicunť vindices alienae libertatis. Nã & cã ipſa liberalis dicitur, q̃ actionẽ in ſe cõtinet libertatis. ¶ Pro ſ. l. hęc locutio ad hoc inducta: vt ex verbis Lenonis appareat, q̃ facile mitis fieri poſſit, & qđ vis libenter acciperet. ¶ Proh ſupreme Iupiter: ſupremũ nunc dicit ſummũ ab eo qđ eſt ſuper. Virg. Rex ipſe Iouis de gente ſuprema A. a. e. n. t. v. d. e. l. m. t. r. Si nõ hoies: a pſona & plebei & Lenonis & vim paſſi Ioneʒ ipſum cõtinuo perſequiť: vt quotidie videmus ab omnibus eius loci & ordinis fieri. ¶ Minime miror, qui inſanire occipiũt ex iniuria: ſenſus hic eſt: Inſanos fieri per iniuriã pleroſq; mirabar: ſed iam non miror: poſtq̃ ego ipſe per iniuriã, quam ſum paſſus, inſanire compellor adeo: vt exclamem Proh ſupreme Iupiter. & ſimul aduerte vigilantem Poetã: vt vbicunq; in Comoedia vocem tragicã extulerit: ſtatim perſonã inſanã id dicere faciat. ſic & ſupra: Proh Iuppiter tu homo me redigis ad inſaniã. ¶ Me inuito abduxit meam: honeſtioris perſonae haec querela ſufficeret: abduxit meã. ſed leno bene addidit me inuito. nam abducuntur meretrices abſq; voluntate lenonum. & decora locutio eſt per eclypſim: Me inuito abduxit: ideo non eñ addidit puellã, aut quid tale. ¶ Tantidem emptã: legiť & totidẽ emptã. ¶ Poſtulat ſ. d. b. m. ſm illud Menãdri ... ¶ Homini miſero plus qngentos colaphos contumelioſa

Verum enim quando bene promeruit, fiat, ſuum ius poſtular.
Age iam cupio, ſi modo argentum reddat, ſed ego hoc ariolor.
Vbi me dixero dare tanti, teſtis faciet ilico
Vendidiſſe me, de argento ſomnium, mox cras redi.
Id quoq; poſſum ferre ſi modo reddar, quãquam iniuriumſt.
Verum cogito id, qđ res eſt, quando eum quæſtum occeperis
Accipiunda, & muſitanda iniuria adoleſcentiumſt.
Sed nemo dabit, fruſtra egomet mecum has rationes deputo.

contumelioſa cædes colaphis innuitur, & indigna Lenoni. Qui & infregit: vt illudens hoc feciſſe Aeſ. videatᷓ: cū ſo
Infregit nitu colaphizatū ſignificat. Infregit aūt illiſit: inflixit, vt ſit ſenſus: Inflixit homini miſero pluſquā qngentos colaphos: & flebiliter pronūciādū eſt. hoc enim exprimit: vt incuſet ī alieno facto fortunā ſuā, & vide quãtum hoc diſtat ab illo, quod ſupra dicebat: ipſum iſtuc volo experiri: hoc q̄a ſolus eſt: illud q̄a cum aduerſario.

DON. Bene promeruit: bene multū. Promeruit: adiuuit: profuit, cui contrarius eſt commeruit. Nā mereri & promereri eſt pſtare beneficiū.
Virgil. Virg. Quiq; ſui memores alios fecere merendo, & Nūquā regina negabo Promeritā. Vbi me dixero tanti dare: recte dixit. vbi eñ captio interceſſerit pretii, iam exceptionis actio ſublata erit, & ptiū debebiť. Mox cras r. trāſit ad mimeticō. Id quoq; pati poſſum: id mox cras redi. i. morā. Quãquã iniuriū eſt: vendere quod nobis eſt. ſ. Id, qđ res eſt: pro id quod verū eſt, bona locutio. Q̄ñ eū q̄ſtū occeperis: vt ī Andria: Deinde q̄ſtū occepit. Muſitāda: patiēda: cōſiderāda cū ſilentio. & vt in amatore pu-
Muſitate tanda: ac p hoc pferēda. Muſitare eñ pprie eſt diſſimulādi cauſa tacere. dictū vel a muto: vel ab m. q lr̄a eſt nimiū preſſæ vocis: ac pene nullius: adeo vt ſola omniū cū inter vocales inciderit, atteraᷓ, atq; ſubſidat. hinc Virgili. Muſat rex ipſe Latinus. Fruſtra egomet mecum: præparationis genus ad accipiendas minas totius ſummæ deſperationis.

GVI. Obſecro &c. Hic exēplū pponiᷓ cōtumelioſi diuitis per potētiā: & pauperis ɔtumacis ī perniciē ſuā, nitiᷓ aūt pſuadere Aeſ. ſe inuitū intuliſſe iniuriā Sānioni lenoni: ſed fuiſſe impulſum illius culpa, intelligēdū aūt eſt Parmenonē ſeruū morē gerētē Aeſ. luctatū eſſe cū Lenone: vt tādē eriperet puel-
Popularis la: cuius extorquēdæ Aeſchinus cupidus erat. Sā. o populares. i. o vos ciues. popularis interdū diciᷓ fauitor. interdum
Gratioſus cui fauetᷓ: vt gratioſus: q. ſ. dat operā: vt captet aurā. i. fauorē popularē: q & aurarius dr̄. Interdū dr̄ aliqs popularis: q eſt de populo, interdū eſt denoīatiuū ſignificās rē ad populū pertinētē. obſecro ferte auxiliū. i. ferte opē. Auxiliū do, fe-
Opem fero roq; dicimus. opē fero tm̄ dici licet. ferte ergo auxiliū. i. auxiliamini. mihi miſero. i. afflicto: infelici: atq; innocēti. i. q nō meruerim vapulare. ſubuenite. i. ſuccurrite. mihi inopi. i. pauperi admodū: q̄ſi ſine terra inops dr̄. & plus eſt, q̄ pauper. Aeſ. iā nūc. i. iā hoc ipſo tpe. tu Leno ɔſiſte. i. mane, conſtāter: & audacter. ſta ilico. i. cōtinuo. hic. i. in hoc loco, otioſe. i. ſecure: q̄a otiū p ſecuritate poniᷓ. nā niſi, q ſecurus eſt, otioſus eſt. Donatus vult ilico hic locū ſignare nō tp̄s, ſed nō bñ video q̄ſo bñ cohærēt hic & illic: q duo eſſent aduerbia de eodē dicta. qđ ſi nō eſſet hic aduerbiū: ilico pro illic bñ haberet locū. dicēdo otioſe: oſtēdit ſe imperaſſe modū. dicēdo iam nūc: imperauit tp̄s. dicēdo hic vel illic: oñdit ſe imperaſſe locū. & dicēdo cōſiſte: oſtēdit ſe imperaſſe factū. qđ reſpectas. i. frequēter reſpicis: hoc ē poſt te aſpicis. timebat ne a tergo alter veniret, q eū cæderet. Nihil ē pericli. i. nullū eſt periculū. q. d. tua culpa & ɔtumacia efficis vt vapules. nūquā. i. nō. tāget te Par. ſ. dū. i. quādiu, adero. i. pñs ero hic. Sā. luctaᷓ Sānio leno cū eripiētibus puellā ingens. Age abducā ſup. iſtā puellā. inuitis oibus. i. (qđ barbare dicit) male gratibus oium. Aeſ. hoc dicit Parmenoni: q eū iā mulctauerat. q̄ q̄. i. q̄uis. ipſe Leno eſt ſceleſtus. i. ſceleratus: improbus: peruerſus. tñ ſup. nō cōmittet. i. nō efficiet (ſed pprie dr̄ de illicitis cōmittere ī hoc ſignificato) hodie vnquā. i. nullo tpe: ſeu tpis parte. vt. i. q. vapulet. i. cædaᷓ iterū. p qđ eū oſtēdit iā ſemel vapulaſſe. Sā. o Aeſ. audi ne dicas te fuiſſe ignarū. i. neſciū. meorꝫ morꝫ. i. meorꝫ modorꝫ viuēdi. ego ſum Leno, q redimis puellas: q̄s ſibi q̄ſtū turpiſſimū facere cogat. Aeſ. ſcio te eſſe Lenonē. Sā. autē. i. ſed. ſum leno fide. i. veritate. ita. i. tā optima. vt. i. ſicut. qſquā. i. aliqs. fuit vſq̄. i. in aliquo loco. q. d. qđ polliceor me facturꝫ: illud ego facio citra oēꝫ dubitationē. nō faciā. i. nō patiar. qđ purges. i. excuſes. poſterius. i. vlterius: poſtea: cōſequēter. & ponitur cōparatiuū p poſitiuo: vꝫ pro poſtere, quod ſignificat poſt: vel cōſequēter. nō faciā ergo qđ purges te huius: vt ſit neutri gn̄is. i. huius rei eā ſup. videlicet te nolle hāc iniuriā eſſe factā mihi. i. q tu dicas: q tu non fueris auctor huius meæ vapulationis, & ablationis puellæ: q̄m Aeſchinus nō eū cædebat, ſed Parmeno. vel non faciaꝫ. i. nō permittā. q tu purges te nolle hāc iniuriā huius. ſ. puellæ ereptæ: eſſe mihi factā. alii habēt huius quicq̄. & tūc eſt ſenſus: Non faciā quicq̄. i. aliqd. huius. i. de hoc. qđ. i. ppter qđ. purges te nolle hanc iniuriā eſſe mihi factā. crede hoc. i. habeas hoc perſuaſum: & exploratū. ego perſequar. i. vlciſcar: vſq; ad finē cauſæ proſequar. ius meū. i. meā libertatē lenoniā. vel perſequar meā vindictā. Nā vt iniuria eſt, q̄ fit innoxio: ſic ius eſt qđ redditᷓ reo. neq; tu ſolues vnquaꝫ Ius
. i. nūquā lues: perſolues: ſatisfacies: purgabis. verbis. i. per verba, id qđ feceris mihi male. i. iniq. re. i. ipſo effectu: & vi mihi illata. ego noui veſtra verba. ſ. hæc. nollē. i. vellē. hoc nō eſſe factū. iuſiurādū. i. ſacramētū. dabiᷓ. i. iureiurādo affirmabiᷓ: imperſonaliter. te eſſe indignū hac iniuria. i. te nō eſſe eū, cui debeat fieri talis iniuria: vt vꝫ accuſeris talē iniuriā intuliſſe mihi. cū egomet ſim acceptus. i. tractatus. indignis modis. i. inhoneſto mō, & indigno: qui a tali iuuene ingenuo admitterecᷓ, ſeu fieret. vel te eſſe indignū hac iniuria. i. q deberes facere hāc iniuriā. Aeſ. abi pſtrenue. i. prē: pcede: antei domū ex hoc loco. vel pſtrenue ſit vnū verbuꝫ: vt pdiues. & tūc ſic lege. abi. i. diſcede hic, pſtrenue. i. valde diligēter. nā ſtrenuus hō eſt diligens. & validus. ac magnanimus. poſſet etiā forſitan pſtrenue eē vocatiuus: ſed melius eſt vt ſit aduerbiū. abi ergo & aperi fores domus tuę: vbi eſt puella quā volumus abducere. Sā. cæterū. i. ſed. nihil. i. nō. facis hoc. i. non eo perueniſti vt hoc poſſis facere: vꝫ vt tibi fores aperiā. vel nihil facis. i. nihil pficis hoc: in ablt̄ō. i. per hoc: q ita mecū minaciter & impioſe agis. Aeſc. iā nūc. i. ex hoc ipſo tpe. tu Par. I. i. vade. abi intro. i. ī domū. Sā. eteniꝫ. i. ſed certe. nō ſinā. i. nō patiar: vt ipſe ſeruus Par. eat intro: vt pcipis. Aeſ. Par. ſerue mi accede illuc. i. vade: cōfer te ad locū vbi Leno eſt. aſſiſte. i. (qđ dr̄) tene te. hic. i. ī hoc loco: quē tibi oñdo. ppter hūc. i. iuxta hūc Lenonē: vt ſit patꝰ illū mulctare ſi ſit opus. Sā. hē: iterīectio idignātis: & ɔtumacis. ſic volo vt. ſ. mihi aſſiſtat: q̄ſi ɔtumax pp pericula cędis nō deterreᷓ. Aeſc. tu Par. ſerue caue iaꝫ ne ſup. dimoueas. i. vertas. quoq̄. i. ī aliq̄ ptē: vl ī aliquē locū oculos tuos a meis oculis. ne. i. vt nō. ſit mora. i. tardatio. qn. i. q nō. pugnus. i. manus clauſa. hæreat. i. adhæreat: admoueaᷓ. cōtinuo. i. ilico. ī mala. i. in gena Lenonis. ſ. Mala eñ ē illa pars faciei pope oculos: q̄ more mali. i. pomi, ē rotūda. caue ergo q nō ſit mora qn pugnus hęreat ī mala eius. ſi innuerim: ab innuo is. i. ſi feceriꝫ tibi ſignū. Sā. ergo q̄a tu ita pcipis: volo experiri ipſum Parmenonē. i. de eo facere piculū: an audeat facere. qđ iubes Aeſ. hem: hic interiectio metuētis ne puellā abducat Leno. ſerua tu Par. i. ɔſerua: ptege: tuerae: defende puellā. & cū Leno nimis acer eēt ad eā abducēdā, ſubdit. omitte mulierē. i. dimitte mulierē: & ſubaudi cæde Lenonē. qđ ſi de Lenone illud dictū itelligaᷓ, ſic itellige. hē: admonētis. tu Leno ſerua te. i. nō patiaris ita te mutilari. omitte puellā. i. patere vt eā abducamus: & ita euades. Sā. O facinus miſerū: exclamādo pferatur: hoc eſt Vos populares videte facinus miſeratione dignum. Aeſc. ipſe Parmeno geminabit. i. duplicabit plagaꝫ ſup. ſiue inſtaurabit denuo verbera. ni-

ſi caues.i.niſi conſulis:& prouides tibi dando petita. Sã.cũ geminaſſet Parmeno exclamat Leno. hei:interiectio dolẽtis miſeriam. deeſt o.i.o miſeriam.i.ſuſtineo ſup.afflictionẽ miſerabilem. Aeſ.non innueram.i.nõ fecerã tibi ſignũ Parmeno:vt geminares,ſed geminaſti. verũtamẽ.i.ſed tamẽ. potius peccato:in futuro imperatiui.i.errato. vt verberes eum non iuſſus:quia peccat ſeruus plus imperato faciẽs.qd tamẽ volebat Aeſchinus.ideo inquit potius pctõ eũ cædendo.in iſtã partẽ.i.ſm hãc partẽ i qua nõ innuerim,neq; iuſſerim.nã erãt duæ partes:vʒ iubere & nõ iubere:innuere & nõ innuere:ideo dixit In iſtã partẽ potius pctõ &c. O iã nũc.i.i.abi.q.d.ſero & poſt verbera.vbi iã tarditatis incuſatio eſt.põt etiã ſed nõ æq; bene referri ad puellã,quam iubeat introire:vt eã cõmodius eripiat. Sã.Quid hoc rei ẽ.i. qualis eſt hæc res:vel qd hoc ſibi vult:'o Aeſ.ne.i.vtrũ.poſſides hic regnũ:'vtrũ dñatis hic:& exerces tyrãnidẽ.hic.i.i ciuitate libera.ſ.Athenaꝶ:in q̃ tyrãni ſemp oppreſſi ſunt. Aeſ.Si poſſiderẽ hic regnũ.i.reꝶ potirer:& oia meo regerenẽ arbitrio.tu Leno eſſe ornatus.i.tu bñficiũ a me cõſequereris.ex tuis virtutibus.i.ſm tuas virtutes.ſed cũ in te nullæ ſint:ſed vitia:nõ mõ non ornaberia a me:ſed etiã pro tuis flagitiis grauiſſimas pœnas lueres. Sã.Quid rei.i.quç res.ẽ tibi mecũ.i.qd negocii mecũ habes.vel q̃d i me actionis habes:aut qd tibi debeo:'Aeſ.nihil rei inq̃ ẽ mihi tecũ.q.d.nihil tecũ negocii hre cupio:pſertim cũ in meũ redũdaret dedecus. Sã.Quid:'modus interrogãdi Comicis familiaris. noſtin.ſ.ſcis ne q ſim.i.q̃lis vir ſim:'Aeſ.nõ deſidero noſſe qualis ſis. Sã.tetigi ne.i.vtrũ tetigi lædẽdi gr̃a.quicq̃.i.aliquid.tui.i.ex tuo corpore. Lõge em intereſt ſi qs dicat:tetigi aliqd tuũ:& tetigi aliqd tui. Nã prius ſignat me tetigiſſe aliqd:qd tuũ erat:vt librũ:veſtimẽtũ:vel aliud. ſʒ tetigi aliquid tui:ſignificat me tetigiſſe aliquot ex mẽbris corporis: vel aliquã corporis tui particulã. Aeſc.ſi attigiſſes.i.leniter tetigiſſes:qd minus multo eſt,q̃ tetigiſſes. ferres.i.portares:ſuſtineres:patereris.infortuniũ.i.infelicitatẽ:peſſimum ſucceſſum.q.d.tecũ peſſime agereẽ. Sã.rñde.qui.i.cur:vel qũo magis licet tibi hre meã puellã:p qua dedi argẽtũ,q̃ liceret mihi hre tuã,ſi haberes:'Vel quia dixerat ſi attigiſſes, dicit nũc Sã.Si mihi nõ licet attingere aliquid tui:q magis tibi licet:nõ modo meã attingere,ſed etiã hre. Aeſc.melius erit tibi ſup.Lenoni.nõ feciſſe mihi hoc cõuitiũ.i.hãc cõtumeliã:hoc maledictũ:hoc improperiũ:hoc dedecus:hoc pbrũ,ſeu obprobriũ.ante ædes.i.ante domũ.puta in medio vico:qm̃ locus aggrauat ɔuiciũ.Nã.i.ſed.ſicut nã qd:p eo qd aũt.ſi perges.i.ſi pſeuerabis:pſequeris.eſſe moleſtus.i. faſtidioſus:tædioſus.iam.i.ſtatim.abripiere.i.ab hoc loco rapieris.intro.i.in interiorẽ domũ.atq; operiere.i.obrueire:cooperiris.loris.i.ſcuticis:funiculis de corio factis:gbus cædebanẽ mãcipia:vt cõditionis reminiſcerenẽ. Dñr autẽ mãcipia q manucapta ſunt ab hoſtibus:ſed ſerui dicunẽ q̃ſi

Lorum ſeruati:cũ eoa iure belli liceret occidere. Atq; ergo operiere loris.i.totus obrueris loris:cũ vapulabis.ſ.vſq; ad necem.i. internictiõnẽ. vſq;.i.ad mortẽ. Sã.minitaris q ſup.ego liber.i.nõ ſeruilis cõditionis opeciar loris,gs ſerui cædi ſolẽt. Aeſ.ſic erit vt dico.ſ.qa loris vapulabis. Sã:O hoiem impurũ.i.iprobũ:more antiquo.ſ.dico te ẽẽ hoiem improbũ.ſed exclamatio:quã ſic interpretor:vt ſatisfaciã aliqbus:q niſi videãt vñ regimina dependeant (vt eoꝶ verbis vtar) ſuo ipſorũ alo morẽ gerere,ſatiſfacere eiẽ nõ pñt:ea pp̃ter cũm pfeſſionis nr̃æ officio videamus incũbere:vt quãplurimis ſatisfiat:ſic familiariter interpretãdũ duximus. Sed ad rem redeamus. Hicine.i.vtrũ.hoies aiũt.i.dicũt vetẽ ſup.libertatẽ.i.facultatẽ liberã agẽdi quodlibet.eſſe æquã.ſ.æqualẽ: parẽ oibus incolis.hic.i.Athenis:'q.d.vt video iter te & me nõ vẽ æq̃:cũ tu pulſes:ego vapulo tñ.& meã poſſideas:neq; mihi tñ gcq̃ liceat attingere. Aeſ.O leno Sanio,ſi iã ſatis debacchatus es.i.inſaniuiſti:deſipuiſti.a Baccho dr̃ bacchor aris:inde debacchor cõpoſitũ:in quo de auget non minuit.Iã audi ſi vis. San.ne.i.vtrũ.ego debacchatus ſum.i. inſaniui:ſæuiui verbis & verberibus.in te.i.contra te.an tu Aeſchine debacchatus es,i.ſæuitiã exercuiſti:tãquam bacchans & furibũdus.in me.i.cõtra me. Aeſ.mitte.i.omitte: miſſa fac iſta.per cõtẽptũ dicit:q̃ſi inepta.atq; redi ad rẽ.i. ad negociũ,de quo agiẽ. Sã.quã rẽ omittã ſup.cũ rẽ ipſam .ſ.puellã abduxeris.nã res pecunia intelligiẽ:vel id pro quo pecunia danda eſt.quo.i.ad quẽ locũ redeã:pſertim cũ domus meæ fores effregeris. Aeſc.ne.i.vtrũ.iã.i.nunc vis me dicere.i.q ego dicã.id qd attinet ad te.i.tibi pdeſt,& commodũ eſt. Sã.cupio,vt dicas qd ad me attinet.mõ.i.dũmodo.dicas ſup.aliquid æqui.i.aliquid quod nõ mõ ſit vtile:ſʒ etiã iuſtũ,ac honeſtũ. Aeſ.Vah:interiectio ridentis.leno.i. puellarũ redẽptor ac vẽditor:q̃ſi nomẽ ſacrilegũ eſt,& iniuſtũ. Leno ergo nõ vult me loq iniqua.i.iniuſta,inhoneſta .q.d.mirũ eſt lenonẽ pſocinari iuſtitiæ.hoc totũ ironice pnunciandũ eſt. Sã.Fateor q ſum leno pnities:appoſitiue dictũ.i.qui ſum deſtructio:perditio cõis.i.publica lues.adoleſcẽtũ.i.iuuenũ.& ſum inquã peſtis.i.lues:corruptio:peſtilentia.adoleſcentibus inquã perituris.i.perdẽdis:qui ſequũtur viã perditionis,& interitus animæ.tñ.i.quãuis ſim leno.tñ nulla iniuria eſt orta.i.incepta tibi & nata a me.i.per me.vel ex meo facto. Aeſ.Nã hercle.i.per Herculẽ:ẽt cum hoc qd dixi te Lenonẽ.id reſtat.i.id qd tu dixiſti reliquuʒ eſt:vʒ te eſſe pniciẽ cõem adoleſcẽtũ,& peſtẽ perituris. Sã. q̃ſo.i.poſtulo.o Aeſc.redi illuc.i.reuertere ad illud ppoſitũ. quo.i.a quo negocio vel ppoſito.tu cœpiſti.i.icepiſti. Aeſ. tu Leno emiſti illã puellã.xx.minis.i.viginti libris.tãtũ argẽti.i.tãta pecunia.ſ.viginti minæ.dabiẽ tibi pro illa.q̃ res .i.q̃ datio argẽti.male vertat tibi.i.in tuũ malũ cedat:ſeu in tuã cedat & cõuertaẽ perniciẽ.dixerunt veteres Vertũnum eſſe Deũ:q rebus ad opinata reuertẽtibus pẽeſſet. Sæpe aũt male cedit:qd bonũ putaẽ:& hoc ẽ male vertiſſe. Sã.Quid facies ſup.vt dices:ſi nolo vẽdere tibi illã puellã:quã tñ iã eripuerat Aeſchinus,coges.i.cõpelles me vẽdere.ſ. Aeſ.Minime.i.nõ cogã te.Nã longe melius eſt mihi eã ſine pecuniis hre. Sã.peio ſup.ita,nãq; metui id.ſ.ne me cogeres vendere.& eſt ironia cõtumax & ridicula. Aeſc.Neq; cenſeo eam puellã eſſe venũdandã.i.vendẽdã.q.ſ.puella.eſt libera.i.nõ ſeruilis ɔditiõis. Nã ego aſſero.i.vindico:aſſeuero:reſtituo illã in libertatẽ manu mea.ſ. Nã aſſertores,ſeu vindices manũ capiebãt quẽ aſſerebant in libertatẽ,vel in ſeruitutẽm. quẽadmodũ fecit Marcus Claudius Appii Claudii cliens:q aſſerere volẽs in ſeruitutẽ filiaʒ Virginei plebei viri:iniecit manũ in eã ſuã ſeruã ex ſerua natã appellãs,ita hic Aeſ.aſſerere volẽs in libertatẽ puellã:iniecit in eã manũ liberã eam eſſe aſſeuerãs. Bñ ergo,inqt,aſſero manu mea illã cã liberali.i.per cãm ɔtinẽtẽ actionẽ libertatis. Eſt em̃ cã liberalis cõtrouerſia q̃ ɔtinet in ſe actionem libertatis. De q̃ lõge,latẽq; agiẽ lib.xl. Pãdectarũ.titulo de liberali cã. Dicimus autẽ aſſero te i libertatẽ,vel in ſeruitutẽ.i.vindico,ſiue aſſeuero,ſiue reſtituo te in libertatẽ:cũ diceretis falſo ſeruus.vel redigo te in ſeruitutẽ,cũ falſo te aſſeuerares liberũ. In eodẽ titulo de cã liberali legi hoc dicẽdi genus aſſeuerare ſe ex libertinitate in ingenuitatẽ:p aſſerere vel vẽdicare:vt etiaʒ dicere poſſumus aſſeuerare ſe ex ſeruitute i libertatẽ.ab aſſerẽdo dicunẽ aſſertores ſæpius vindices libertatis:quãuis & forſitan dici poſſent aſſertores ſeruitutis.qdni:'cũ aſſerere in ſeruitutẽ ex libertate dicamus. Inde eiuſmodi aſſertiones.i.reſtitutiões i libertatẽ,aũt ſeruitutẽ dñr vindiciæ arũ; Vindiciæ vel a vĩdicãdo:vel a Vĩdicio Vitelliorũ ſeruo:q vindicta.i. virga ptoria primus libertate donatus eſt. Inde dñr vindiciæ libertatis:vel ſm libertatẽ vindiciæ ſeruitutis:vel ſm ſeruitutẽ. Inde iudex aliqs,vt fecit Appius Claudius,decemuir dr̃ proferre:decernere:vel dicere vindicias ſeruitutis:vel ſm ſeruitutẽ & ppinq.vt fecit Virgilius pr̃ vna cũ aliis cognatis dñr poſtulare:vt vindiciç libertatis:vel ſm libertatẽ puellç agitatç i cã liberali pnũciãẽ. Sic ergo aſtrue literã:Ego aſſero manu mea illã cã liberali.i. vel i cõtrouerſia de libertate:vel p cãm liberalẽ intelligẽdo p actionẽ libertatis:quã ɔtinet in ſe cã liberalis. Nũc vide.i.ɔſidera.delibera:vtrũ vis accipe argẽtum.ſ.xx.minas.an vis meditari.i. exercere:tutari:defendere cauſaʒ tuã.i.tuã partem.l.tuum iubi hãc cã liberali:quã i te puto itẽdere o Leno.delibera.i.

Male vertere

mente

mente voluta. hoc. ſ. an vis accipere argentum: an meditari cauſam tuã. dũ. i. quãdiu redeo. Sã. proh: ſupreme. i. ſumme Iupiter: exclamatio eſt iraſcẽtis, & quaſi Iouẽ ꝓteſtãtis, q. d. o ſumme Iupiter te inuoco in auxiliũ meũ: vel imploro opem tuã: vel teſtor fidem tuam: vel aliquid tale. eſt autem exclamatio tragica: in quã cum Poeta incidit: perſonã inſanientem introducit. vt prius: Proh Iupiter tu homo redigis me ad inſaniam. & hic. i. nunc. minime. i. non, miror eos ſupple qui occipiunt. i. incipiunt. inſanire. i. fieri inſanos. ex iniuria. i. poſt acceptã iniuriã: quaſi dicat Mirabar prius pleroſq; inſanos fieri per iniuriam: ſed iam non miror: poſtquam ego ipſe per iniuriam quã ſum paſſus inſanire cõpellor: adeo: vt exclamẽ proh ſupreme Iupiter. Subdit iniurias quas accepit ab Aeſ. Ipſe Aeſchin⁹ eripuit. i. extraxit per vim me. domo. i. e domo: vel a domo mea. Dicimus autẽ eripio te malis cũ datiuo: & a malis cũ ablã. ipſe Aeſc. vulnerauit. i. ſauciauit me. abduxit. i. violẽter eripuit meam puellã. me inuito. i. contra meã voluntatẽ. ipſe Aeſ. poſtulat eã puellã emptã tãtidẽ. i. viginti minis. tradier: paragoge. i. dari ſibi. vel poſtulat eam emptam dari ſibi tantidem. i. pro eodem pretio quo empta eſt. Tantũdẽ dicitur in noiatiuo & acũ. & tãtidẽ in genitiuo abſq; caſibus aliis. & poſtulat eam dari ſibi tãtidem. ob. i. ꝓpter haec maleſacta: quae in me exercuit. Donatus ait legi in aliquibus codicib⁹ Totidẽ. ipſe Aeſ. infregit. i. cũ ſonitu illiſit: inflixit: incuſſit. mihi homini miſero. i. infelici & afflicto. plus quingẽtos colaphos. i. pluſquã quingentas alapas. Inde colaphizo as. i. alapis aliquẽ caedere. Dicimus autẽ elegãter: Incuſſi, vel infregi, vel illiſi, aut inflixi illi colaphũ: pro eo, quod dicit, dedi illi alapam. Iuuena. Nos colaphũ incutimus lambẽti cruſtula ſeruo. Verũ. i. ſed. enim. i. certe. qñ. i. quia. bene. i. multũ. promeruit. i. adiuuit: profuit. cui cõtrarium eſt cõmeruit.

Cõmeteri

Nã merere ſeu mereri: & ꝓmerere ſeu ꝓmereri: ſignificat ꝓſtare bñficiũ, cõmetere autẽ vel cõmereri ſignãt cõtrariũ. Verũ ergo qa bñ ꝓmeruit. i. qa multũ meruit: vt puellã haberet: hoc dicit p ironiã. fiat. i. hẽat eã. ipſe poſtulat ſuũ ius. i. ſuũ meritũ. vel poſſet dici. ſuũ ius. i. ſuũ meritũ poſtulat: vt eã habeat. & hoc etiã p ironiã eſt ꝓnũciãdũ. niſi velit intelligere eũ adiuuiſſe eũ i eo ꝙ repreſſerit idẽtidẽ Parmenonẽ cędentẽ eũ lenonẽ. Haec aũt oia leno volutat apud ſe cogitabundus, & varias rationes agitãs. Age: aduerbiũ hortãtis ſeipſum. iam. i. nunc. cupio accipere argẽtũ. vel cupio eũ habere eã. ſi modo. i. ea lege. ſi reddat. i. reſtituat argẽtũ: qđ pro ea dedi. ſed ego ariolor. i. diuino: auguror: ſuſpicor: opinor. inde ariolatores, vt inquit Feſtus, dicunt cõiectores. i. diuini, ſeu diuinatores.

Ariolatores

Ego itaq; ariolor. i. ſuſpicor. & diuino hoc qđ ſequit. poſtquã. i. vbi dixero me dare puellã: ſupple tanti. i. pro tanto pretio: videlicet. xx. minarũ. Vbi aduerte tãti poni in genitiuo cũ verbo nõ tẽdente ad pretium ſaltem proxime: quãuis remote ad pretiũ aliquatenus tendat. Ilico Aeſchinus faciet teſtes. i. capiet teſtes (vt dici ſolet) de vẽditione facta. & tunc debebit pretiũ. teſtes inquã faciet me vendidiſſe puellã. de argento. i. quãtũ ad argentũ reddendũ ſpectat. Somniũ erit ſup. i. nihil erit tandem: nihil ſoluet: neq; inueniet: quẽadmodũ cũ aliquis ſomniat ſe accepiſſe pecunias: tandẽ cũ expergiſcitur nihil inuenit in manibus ſuis. Mox. i. ſtatim. dicet mihi quaerẽti pecunias haec verba. redi. i. reuertere cras: & ita procraſtinabit de die in diẽ. quoq;. i. ẽt. poſſum ferre. i. tolerare. id. ſ. redi cras: ſi mõ reddat argẽtũ debitũ. quãquam. i. quãuis. id ſup. eſt iniurium: ideſt quãquã differre ſolutionẽ eſt inferre iniuriã: & vexare ſuũ creditorẽ tot acceſſibus: & reditibus. Vel (vt ait Donatus) quãquã iniuriũ eſt. i. moleſtũ & ab iniuria ꝓfectum cogi vẽdere qđ nolis. verũ. i. ſed. cogito id qđ res eſt. i. id qđ eſt verũ. qñ. i. poſtquã. occeperis. i. inceperis. q̃ſtũ facere. i. quaerere ſic lucella per lenoniã artẽ. iniuria. i. moleſtia adoleſcentũ. eſt accipiẽda. i. ſuſtinẽda: patienda: toleranda. & muſitãda. i. cõſiderãda cũ ſilentio: & in aio reputãda: ac per hoc pſerẽda. Muſitare enĩ proprie a muſare eſt frequẽtatiuum: ſignificatq; diſſimulãdi cauſa tacere. dictũ vel a muto: vel ab m: q̃ litera eſt nimiũ preſſae vocis, ac pene nullius, adeo vt ſola omniũ cũ inter vocales inciderit, atteratur, atq; ſubſidat. Virg. Muſat rex ipſe Latinus. i. tacet cã diſſimulãdi. Deinde redit ad ſe inquiens: Sed nemo dabit iniuriã: ſcilicet ita vt non erit opus muſitare. & ideo fruſtra: ideſt incaſſum. reputo: ideſt cogito: voluto. mecum: ideſt apud me: & in animo meo. has rationes. i. hos faciendi modos: de quibus dictum eſt: puta de inferenda iniuria: aut de non ſoluendo debito.

Nam hercle etiã id reſtat: ſic intelligo: Nã hercle id. ſ. intuliſſe mihi iniuriã. reſtat. i. reliquum eſt: quod non feciſti: facturus tñ es. Nouiſſimã autẽ oium ſniam ſic intelligo: Sed nemo dabit haec. i. tñ q̃ti emi puellam. & ita fruſtra deputo mecum has rationes: quibus iudico ſufferendas eſſe iniurias illatas: poſtquam pecuniam habuero debitam. ASCẽ.

Obſecro. Incipit ſecũdus Actus: q eſt de re Cteſiphonis ſub ſpẽ Aeſchini. Poſtq̃ deſcripſit perſonam vtriuſq;: hanc nimis durã: accedit ad negocia: q̃ tamẽ oſtendẽt effectũ: vel lenitatis: vel aſperitatis. Et hoc primũ negociũ a priori actu quodãmodo pẽdet. Cũ. ſ. Demea vltra modũ durus deſcribatur: vt in priori actu oſtẽſum eſt: neceſſario cõſequitur: vt filius duri occulte faciat ſi quid mali aggredit. Ita ꝙ nõ per ſe: ſed per aliũ res ſua agitet. Durus enim pater, ſi reſciret, non pateret. Itẽ de lenitate alterius cõſequitur: vt filius oia palam peccata: nõ ſolũ ſua: ſed etiam alterius ſuo nomini libere aſcribat. Conuenienter igitur res Cteſiphonis ſub ſpẽ Aeſchini tractabitur in hoc actu: qui de patris cõfidẽs lenitate: rapit Citharſtriã a Lenone, quaſi ad opus ſuũ. Ecce inducitur in hac ſcaena Leno: cui Citharſtria auferat: & Aeſchinus cũ ſeruo ſuo Par. qui auferat. Cõtra quos ita exclamat Leno. O populares. i. o vos vicini mei: qui eſtis de eodẽ populo. miſero per plagas. In nõ. quia ſine cauſa inopia a ꝑſono. Otioſe. i. fruſtra, q̃ſi de nihilo: qa nõ eſt adhuc ꝙ multũ doleas. Tũc vertit ſe ad Par. o Par. iã intro hic. i. iuxta Lenonẽ iſtũ cõſiſte: vt eũ cõſerues. Parmeno coepit timere eũ. Ideo dicit qđ reſp. Accede ſecurus ſum. Nota qa alios aſſultus in eũ fecerat: vbi antea eum verberauerat Aeſchi. Poſtquã leno recognoſcit: qa Aeſchinus poteſtatẽ habebat eũ verberãdi, ſi vellet: transfert ſe ad ꝓces: & cõminat ei de officio ſuo, ꝙ ſit Leno. Iuuenes aũt ideo nõ audẽt ꝑturbare Lenones: ne irati a meretricibus eos elõgarẽt: q̃s emptas adducebãt, & vẽdebãt. & in hoc hoie deſcribit proprietas Lenonis. Quia ita de talibus ſolẽt Lenones iuuenibus comminari: & ideo dicit audi. Ego ſum Leno: & poſſum tibi nocere in meo officio. Meorũ morũ. ſ. ſi me nouiſſes Lenonẽ: nũq̃ attigiſſes. In hoc deſcribit ꝓprietas iuuenũ, q ſolũmõ ad pñs poſſint hẽre qđ velint: q̃re poſtea aliquã excuſationẽ leuẽ hñt. Scio & nõ curo. At & non quilibet. At &c. fide opt. i. q bene noui amicũ meũ iuuare in officio meo. Et huius rei qđ dicas purgãdo te hãc iniuriã: nolle mihi a te eẽ factã. hui⁹ inquã rei aliqd nõ faciã. i. aliqd qđ ad rẽ pertineat. i. ad hãc excuſationẽ. ſ. non faciã veniã: ſed perſequar meũ ius: vt tibi male refaciã. Noui haec veſtra dicta, Nollẽ eſſe factũ: & ſi vis faciam tibi fidem per iuſiurandum: ꝙ non eſſes dignus hac cõtu. Poſtquã tu Par. non audes ei aſſiſtere: abi ꝓſt. &c. Tn hoc ꝓcipis ſeruo. Cęterũ. i. ſed. tu ipſe etiã nihil. i. nõ fa. hic o Par. i. intro. At enim. i. certe. Accede: poſtquã videt qđ Par. nõ audet frãgere fores: ꝓcipit iterũ vt eũ obſeruaret: & ipſe inuadet domũ. Accede illum. Par. timide acceſſerat: & nimis erat remotus ab eo. Ideo dicit. Nimiũ abiiſti. i. ſeparaſti ab iſtuc. Si volo vt in ciuitate me ita affligas cõtumeliis. Iſtuc volo. Intellige interim Aeſc. domũ irrupiſſe: & puellã abſtraxiſſe. Ad quã auferendã manũ cum Sãnio porrigeret, percuſſit eũ Par. dicẽs: Hem ſerua mõ. Hei mihi. tũc iterũ percuſſerat eũ Parm. Nõ modo iuſſerã vt ferires. Tu mõ in hoc peccaſti: quod percuſſiſti. Sed potius pec. in iſtã aliã. Par. quã tibi iniunxi. ſ. in tenẽdo eũ, q̃ i verberãdo. Iterũ coepit cogitare ꝙ palã in medio vico malum erat hoiem ita tenere. iubet Par. diſcedere. Tũ, q̃uis inſſi vt eũ teneres. I nũc iã. ſ. diſcede domũ. Noſtin: q̃ſi iterũ minatur ei ex officio. Tui. i. tuae rei. Añ. q. d. Tu mõ conuicia/ SER.

ris mihi dicẽdo, Regnũ ne habes: & cętera talia. & hoc ſortaſſe ꝓpterea: qa es añ domũ tuã. Sed tñ hic añ ædes tuas non erit, melius. i. ſecurius &c. Loris. i. vinculũ. operiere. i. ligaberis. vt videaris opertus loris. i. hicine. i. i ciuitate. Si ſamõ vult eũ mitigare cũ habeat puellã. Aliqd æqui. i. æquitatis. i. qđ nõ ſit nimis paruũ, qđ mihi offeres. Id etiã reſtat

pulauit: qđ abſtulit illi Syrus: dicẽdo eũ nõ verberatũ eſſe, ſꝫ potius cõcertaſſe. & ꝓprie dixit cõcertationẽ ipſiuꝫ actũ. nã certamẽ eſt res ipſa, de q̃ certat: vt eũ colũbã ſagitta feriat: vtrũ prior decurrat ad metas. Vñ Virg. Velocis iaculi c. e. p. l. n. v. at vero certatio ipſe actus, cõtẽtioq; certãtiũ ẽ. ¶ Ille v. v. vel vſq; defeſſi. & eſt vſq; aduerbiuꝫ ſignificans Certatio Certamen Virgil. Vſq

Tetrametri Septenarii. & Senarii.
SYRVS. SANNIO.

TAce, egomet conueniam ipſum, cupide accipiat faxo, atq; etiam
Bene dicat ſecum eſſe actum, quid iſtuc Sannio? qđ te audio?
Neſcio quid concertaſſe cum hero? Sã. nunquam uidi iniquius
Certationem comparatam, q̃ quæ hæc hodie inter nos fuit.
Ego uapulando, ille uerberando, uſq; ambo defeſſi ſumus. Sy.
Tua culpa. Sã. qd agerẽ? Sy. adoleſcẽti morẽ geſtũ oportuit. Sã.
Quid potui melius, q̃ hodie uſq̃ os ꝓbui? Sy. age, ſcis qd loq̃r?
PECVniã in loco negligere maximũ interdũ eſt lucrũ. Sã. hui. Sy.
Metuiſti, ſi nunc de tuo tute conceſſiſſes paululum, atq;
Adoleſcenti eſſes morigeratus, hominum homo ſtultiſſime,
Ne nõ tibi iſtuc fœneraret. Sã. EGO SPEM ꝓtio non emo. Sy.
Nunquam rem facies, abi, neſcis ineſcare homines Sannio. San.
Credo iſtuc melius eſſe, uerum ego nunquam adeo aſtutus fui,
Quin quidquid poſſem, mallem auferre potius in ꝓſentia. Sy.
Age, noui tuũ animũ, quaſi iam uſquam tibi ſint uiginti minæ,
Dum huic obſequare. præterea autem te aiunt proficiſci Cyprũ.
San. hem. Sy.
Coemiſſe hinc quæ illuc ueheres multa, nauẽ cõductã, hoc ſcio.
Animus tibi pendet, ubi illinc ſpero redieris, tamẽ hoc ages. Sã.

. q. d. tu alios iuuenes decepiſti. Id. i. de me ẽt reſtat vt decipiar a te. q. d. quia tantæ es iniquitatis: q; euitare nõ potero quin me decipias. Nãq; id m. ir. neq; fingit eã liberã eſſe: vt faciat deſperate Leno. & abſterreat eum. Naꝫ aſſero manu mea illã eẽ liberam. cauſaꝫ. ſ. q; põt ita legitime agere cãm ſuã. ſic quilibet liber vel libera. homini. ſ. mihi miſero meruit ir. fiat. i. habeat eã. ſuũ ius poſtulat. ſ. qd iuuenes attinet huiuſmodi rapinas facere. Sed ego ariolor: ideſt dubito vtruꝫ habiturus ſim argẽtũ, an non. Mox dicet cras redi. Id quoq; . i. differre in craſtinum p. ſ. ſi. m. &c. Verũ. i. ſꝫ. modo cogito id qđ res eſt. i. veritatẽ: q; qui habet hoc vitæ officiuꝫ. i. lenociniũ. oportet pati huiuſmodi cõtumelias.

aut diu: aut multum. ¶ Tua c. põt & ntũs & abltũs caſus eẽ. ſi ntũs: deeſt eſt. & ſi abltũs: deeſt factũ eſt. ¶ Adoleſcẽti m. g. o. ab ætate adiunat ſnia loco: ideo adoleſcẽti dixit, nõ Aeſc. & morẽ gerere ꝓprie lenonis & meretricis. vñ & ipſe ſic rñdet: vt non fugiens dicat: vſq; os ꝓbui. ¶ Adoleſcenti m. g. o. cũ emphaſi adoleſcẽti ꝓnũciadũ eſt. i. q facilius aſſentatione caperetur. ¶ Quid potui melius: ſubaudit mores gerere. & hoc ſubtiliter leno: cũ morẽ gerẽdum fuiſſe in meretricis pretio dixerit Syr⁹. ¶ Qui h. hodie añt non tp̃s ſignificat: ſed iracũdã eloquentiã ac ſtomachuꝫ. vt Virg. Nũquã omnes hodie moriemur inulti. ¶ Age: modo age corripientis eſt aduerbium. ¶ Scis quid loq. legitur

& hoc eſt: o tu aliqs qñ inceperis eũ, quẽ perſequor. Ideo ponit q̃ſtũ & nõ officiũ, qa lenonũ & meretricũ officiũ dicit̃ q̃ſtus: cũ ſemper intẽdat ad q̃ſtũ. ſed dico, qa libẽter recipiã argentũ, ſi non &c. Nota quia ideo ſolus inducit̃ loquens: vt deliberatione ſua talis reddatur: qui argentum libenter recipiat: & Ctheſiphonis res tandem proſpera fiat.

DON. TAce, e. c. i. In hac ſcæna actus eſt exẽplũ cõtinẽs vitæ auarorũ: qui ſæpe in dãnũ ipſius auaritiæ rõnibus ruũt: ſimul ẽt duorũ inter ſe neq̃ hoium ſpectãda q̃dã viciſſim & doloſa captio ẽ. ¶ Tace, e. c. i. tace ſi ꝓ aduerbio, oibus dr̃. ſi ꝓ verbo, dr̃ Ctheſiphoni maxĩe ſollicito & ſupplicanti oibus ob metũ pr̃is. ¶ Iã adſ: non tarditatis eſt, ſed ꝓparationis ſignat. ¶ Bñ dicat ſecũ eſſe actũ: actũ recte additũ eſt. nã multa cupide accipimus: ita tñ vt male nobiſcũ eſſe dicamus actuꝫ. ¶ Quid i. S. eſt; illud ſupra poſt ſcęnã: hoc iã ꝓſcęnio dr̃. & vide q̃ igenioſe Terẽ. q ſupra ab Aeſ. lenonis noie facit Sã. vocari: vtpote ab hoie irrogãti & feroci ad ætatẽ & negociũ hõc blãde circũuenientẽ: honorificẽtius iducit cũ lenone loq. & Sã. eũ vocare. Sane q l ſordidis ꝓfeſſionibus agũt vitã: honorifice noie ꝓprio appellãs: ſꝫ q in ſplẽdidis artibus ſunt cõſtituti, gaudẽt artis noie nũcupari: vt Imperator: orator: philoſophus. ſic & in Eunucho: Audire vocẽ viſa ſum militis: apud ſe loquẽs meretrix. & poſtq̃ illũ cõminus videt: Salue mi Thraſo, inqt, nõ ſalue miles, qđ erat duriſſimuꝫ. & mox irata. perſonat: Miles nũc adeo dico tibi. ¶ Neſcio qd cõ. cũ hero argute poſiteũ neſcio quid. vult em̃ ex illo audire vt nãciſcat̃ initiũ: qđ perſuadendũ cœpit. ¶ Cõcertaſſe: œconomia. honorifice nomẽ tractat: vt placidũ ſibi reddat. & vt eũ faciat ad cõtẽnẽdã pecuniã liberalẽ. nã honeſtas adimit auaritiã. ¶ Concertationẽ comparatam: quia ille concertaſſe dixit, nõ ceſſum eſſe. ¶ Cõparatã: ꝓprie. alias cõſtitutã. & cõparatã ad dictũ Syri refert: qui ait ꝯcertationẽ fuiſſe parẽ: faciens Aeſchinum & lenonem, nam Sannio vult ſibi deberi pro eo quod va

& Scis qui loquar. ¶ Maximũ in. eſt lu. bñ additũ eſt interdum: non enim ſemper. ¶ Si nũc de t. iure cõ. bene tuo iure: ne diceret: Nõ erat res mea quã vænalẽ habui. aut de tuo iure de lenonia duritia. vt alibi: Meo iure vtar: vt potior ſit, q prior ad dandũ ſit. ¶ Ne nõ ti. fœ. iſtuc fœneratũ eſt: eum lucro redditũ & multiplicatum. Fœneraret ergo non Aeſchinus, ſed ipſa res in qua fœneratio eſt. ¶ Ego ſpem pre. non emo: contra: Pecuniã in loco negligere maximũ interdũ lucrũ eſt. ¶ Nunquã rem ſa. ſm perſonã ſerui: leno qcqd agit, ad lucrũ refert. & ſic lucri genus dicimus eſſe Syrus a lenone: quẽadmodũ perſuadet. & nota rẽ, & litẽ, & negociũ meretricis, & patrimoniũ, & omnẽ pecuniã noiari. ¶ Nunquã rẽ fa. ſm perſonã ſerui lenonẽ Syrus hortat̃ eũ ipſum ad lucrũ excitans: nõ ad honeſtatẽ. ¶ Neſcis ine. h. Sã. metaphora ab aucupibus: qui auibus capiẽdis effundũt cibũ. ¶ Credo iſtuc me. e. vide comicũ errorẽ vtriuſq; perſonæ: & callidi lenonis: & captioſiſſimi ſerui. ¶ Age: age nunc verbuꝫ eſt ſignificãs dic: qa proprie eſt: vt conſentiãt perſuadenti. ¶ Tuũ a. deeſt liberalẽ. ¶ Quaſi iã vſq; ti. ſenſus: Quaſi numeres: vt aliquo deducas. Et in aliis æſtimationẽ cõſtituas. & ſi nõ velis penitus cõtẽnas viginti minas, dũmõ huic obſequi velis. ¶ Quaſi iã vſq; ti. ſint: & euꝫ non profecturũ dixit, ſed iã proficiſci. & non ab vno dicit ſe audiuiſſe: ne negaret: ſed aiunt inquit. ¶ Præterea añt: archaiſmos eſt figura. Nã veteres libẽter cõiũctiões multiplicabãt. ¶ Emiſſe hic quæ i. nuſquã hoc oſtẽdit alias Terẽtius: ſed apparet ex confeſſione lenonis vera hæc oia eſſe. & mira varietas eſt proficiſci: emiſſe: conductã. ne diceret proficiſci: emere: & cõducere nauẽ. & ꝯductã nauim addidit: vt dilationẽ res hr̃e nõ poſſit. ¶ Hoc ſcio a. t. p. hoc & correpte legi põt: vt articulus demõſtratiuus ſit. & ꝓducte vt ſignificet aut hãc terram aut hũc locũ. i. Cyprũ. ¶ Vbi il. ſpe. re. ex ſpe ſua vult Syrus oſtẽdere: qđ leno debebat ſperare. i. non ſe accepturum modo. ¶ Tum hoc ages: hoc eſt exiges debitum. nam hoc agere dicimus eum, qui inſtat negocio ſuo. Fœnerare Ineſcare Agere

¶ Nuſquam

DON. ¶ Nuſquā pedē: quia exclamatio eſt: oratio per apoſiopeſim nō cōplet. ¶ Inieci ſcru. h. hoc leno nō audit. ſimul eñ dicit cū ille clamat. & ideo ſimul legi nō pōt. & hic oſtendit Syrus: φ haec cōſilio locutus ſit. ¶ Quę pot. Cy. hāc inſulā dictā: vel φ Veneri ſacrata ſit. vt Hora. Sic te Diua potens Cypri. vel qḋ mercatus in ea ſit. vt idē: Nūquā dimoueas vt trabe Cypria Myrtoū pauidus nauta ſecet mare. ¶ Illud vi. dicit.

Cypr⁹ Hora.

¶ Hei mihi etiā de ſorte nūc venio miſer in dubiū: ſors eſt ſumma cui extrinſecus requirit̃ fœnus, ergo ſorte dicit de ptio: quo empta eſt. i. vigīti minis. & vide illū dānum potius exclamare, q̄ iniuria. ¶ Nūc v. in d. i. in periculū. Virg. Nec ti. de. in du. o. ¶ Oēs d. i. iniuria lenoni tūc dolet: cū ad. ē cta dāno eſt, vt ſupra: Muſitāda, & accipiēda eſt q̄ſtū occiperis. vt ideirco enumeratis contumeliis adiecit.

Sors Virgil. In dubium

Nuſquā pedē, perii hercle, hac illi ſpe hoc inceperunt. *Sy.* timet,
Inieci ſcrupulum homini. *San.* o ſcelera, illuc uide
Vt in ipſo articulo oppreſſit, emptæ mulieris
Complures, & item hinc alia quæ porto Cyprum.
Niſi eo ad mercatum ueniam, damnum maximum'ſt.
Nunc ſi hoc omittam, actum agam, ubi illinc rediero
Nihil eſt. refrixerit res, nunc demum uenis?
Cur paſſus? ubi eras? ut ſit ſatius perdere,
Quam aut hic nunc manere tam diu, aut tum perſequi. *Sy.*
Iam ne enumeraſti, quod ad te rediturum putes? *San.*
Hocine illo dignum'ſt? hocine incipere Aeſchinum?
Per oppreſſionem ut hanc mihi eripere poſtulet? *Sy.*
Labaſcit, unum hoc habeo, uide ſi ſatis placet,
Potius q̄ uenias in periculum Sannio,
Serues ne, an perdas totum, diuiduum face.
Minas decem corradet alicunde. *San.* hei mihi.
Etiam de ſorte nunc uenio in dubium miſer.
Pudet nihil, omnes dentes labefecit mihi.
Præterea colaphis tuber eſt totum caput.
Etiam inſuper defraudat? nuſquam abeo. *Sy.* ut lubet,
Nunquid uis quin abeam? *San.* immo hercle hoc quæſo *Syre*,
Vt ut hæc ſunt facta, potiuſquam lites ſequar.
Meum mihi reddatur, ſaltem quanti emptaſt *Syre*.
Scio non te uſum antehac amicitia mea.
Memorem me dices eſſe, & gratum. *Sy.* ſedulo
Faciam, ſed Cteſiphonem uideo, lætus eſt
De amica. *San.* quid quod te oro? *Sy.* paul ſper mane.

¶ Vt illo articulo oppſſit: metaphora perſeuerans a ſcrupulo. i. lapillo: qui nos in calceo latēs plerūq; lædit. ¶ Et oppreſſit: vel Aeſc. vel res ipſa, quam ſubiicit: id eſt qḋ ait Emptę mulieres complures &c. ¶ Itē hinc alia: in lenonis mercibus. ¶ Mulieres complures: ſylepſis. ¶ Emptę: legitur & empta. ¶ Niſi eo ad mer. v. eo nūc aduerbium eſt loci. i. Cyprū. Mercat⁹ aūt locū & tēps ſignificat. ¶ Dānū ma. eſt: q̄a & hoc dānū mulieris in ptio eſt. ¶ Nunc ſi hæc omitto: qḋ damnū eſt. ſ. hoc aūt dicit negociū cum Aeſchino. ¶ Actū agā: puerbiū. i. nihil agā. qḋ eñ i iure ſemel iudicatū fuerit: reſcidi & iterum agi nō poteſt. ſic i Phor. Actū aiunt ne agas. ¶ Nihil eſt: noue nihil eſt p nulla ſpes eſt. ¶ Refrixerit: pro refrigeſcit. ¶ Vt ſit ſa. per. per hyperbolem hoc accipe, nā nō cōuenit perſonæ lenonicæ dāna cōtēnere. ¶ Hic ma. dū non nauigo. ¶ Tū pſ. cū rediero. ¶ Iā ne enu. finxit Syrus ſe non intellexiſſe quod apud ſeipſum leno locutus ſit adeo: vt illi aliud ait, q̄ ille ſecū diſputauerit. ¶ Id qḋ ad te rediturū pu. hoc dicto eñ illū accepturū ſignificat, quātū dederat i puellā. Nā hoc ad nos redit: qḋ a nobis abierit. dicēdo rediturū: oſtēdit ſup. xx. minas nihil illū ſperare oportere. ſic eñ ſupra: Minis. xx. ni illā emiſti: quæ res tibi vertat male. ¶ Hocine il. indi. eſt: huiuſmodi cōploratio ſummā deſperationē lenonis oſtēdit. ¶ Hocine inc. q̄ſi de magno facinore dixit. vt in Heauton. Vide qḋ inceptet facinus. ¶ Aeſchinū: cū laudatione dixit: quaſi quē nō deceat maleſacere. & vide q̄ oīa experiat̃ potens & miſer ob recuperādā rē ſuā. ¶ Vt h. m. e. p. nō dicit de qua: q̄a de illo ſermo eſt. ¶ Poſtulet: velit: aut ſperet. Cice. Vt tpibus r. p. cedat nūc poſtulandum, i. cupiendū: aut expectandū. ¶ Eripere p. dixit non eripuerit: tāquā nō ad hoc fecerit. & ſic loquūtur, q nolunt circa ſe perſeuerare iniuriā. ¶ Labaſcit h. per ſe dr. & ꝓprie dicit labaſcit: vt & ſuā inſtantiā & cūctationē tarde incipientis cōſenſire mōſtraret. Nā inchoatiuū verbū eſt. & eſt metaphora ab arbore ſiccāte facta: q̄ multis ſuccīſa ictibus ferri: tandē incipit in caſum pōderis, ruinamq; minitari. ¶ Hoc v. h. hoc clare, & ſubaudiēdū eſt qḋ dicā vel dicere. ¶ Vide ſi ſa. p. non placet dixit: ſed ſatis placet: veluti magnū cōſiliū prohibiturus. ¶ Potius q̄ v. i. p. oratorie cōparatione peiorē dicit hoc eſſe qḋ ſuggerit eligēdū. ¶ Diuiduū fa. hoc eſt diuide, figura macrologia. Diuiduū a diuiſione. Dimidium a dimenſione dicimus. ¶ Minas d. ſcit illū. xx. poſſe accipe: ſz ideirco agit: vt oportet leno qḋ paulo añ nolebat. ¶ Corradet a. aliūde dictū ē: q̄ſi nō hūeris. nā nec ipſa i promptu ſunt.

Mercatus

Actum agam

Poſtulet

Cicero

Labaſco

Diuiduum

Dimidium

¶ Etiā inſ. def. vide vt eadem, quæ dixit ſupra repetat: ſed ardētiꝰ tū & cum auxeſi. Sic & Virg. In mar⁹ repetit, q. d. ſ. ¶ Colaphis tuber eſt totū caput: Tuber ē gen⁹ cibi collectū ex tumētibus, & q̄ſi prægnātibus hærenis. plus aūt hoc, q̄ ſupra dixit. Supra enim dixit: Plus quingentos colaphos infregit mihi. hic vero: Colaphis tuber eſt totum caput. ¶ Etiam inſ. def. auxeſis apta lenoni auaro. nā honeſtior perſona non hunc ordinē ſeceſſat. ¶ Defraudat: fraude decipiat. ¶ Nuſquā abeo: hoc dictū vim habet cōminātis: niſi illud eū cōtēptu ſuſcepit Syrus. ¶ Vt lubet: negligēter rñdet vt roget̃ a lenone. ¶ Nūquid vis qn. h. hæc ē plena locutio. nec nūqd vis deſiderat ſupplemētū: & hoc vti dicto adoleſcētes ſolēt.

Virgil. Tuber

¶ Quin: nūc q̄re ſignāt. ¶ Immo her. h. q. vt. h. ſ. ipſe ſibi ſatiſfaciat. ¶ Vt eni: quoquo mō ſignāt diuerticulū ad ꝑces faciēs. ¶ Potius q̄ l. ſ. quia dixerat Aeſ. nūc verū vis argentum accipere ean cām meditari tuā. ¶ Meū mi. r. ſorte, quā ſolā ſupra recuſabat: & oratorie, nō eñ qḋ emi dixit: ſed iuidioſe meū mihi reddat ſaltē. narū eſt aūt a captiuis ſaltē, q nihil aliud ꝑter ſalutē auctorē petant. ¶ Scio te. n. v. a. h. a mea: figura p quā oñdit ſe fideſ c qḋ ꝓmittit. Virgil. Scio m. e. d. e. v. ¶ Memorē me di. figurate inducta ꝓmiſſio pręmiorū. & bū vtrūq; narrat. nō cōtinuo q memor eſt, ēt gratus eſt. Memor eñ eſt, q apud ſe meminit: gratus, q meruit hoc vocari, dū vicē reddit. nā multi ſunt memores, ingrati tñ. ¶ Sedulo f. ſic ꝓmittit: vt nihil ſuū intereſſe credat. ¶ Sedulo: de induſtria: ſine dolo. ¶ Sed Cth. v. l. ē D. a. apparatus i ꝓſcęnio pſonarū: tū cōſulto cōſilio finguntur a Poeta tāq̄ ſuperueniāt aliis rebus i medio poſitis: q̄ ipſarū interuētu finiant̃. & mire q̄ſi ex argumēto ſit: vt futuri actus ſui anteq̄ loq incipiāt, deſcribant̃. ¶ Lętus eſt De a. hoc lętius & ſummiſſe. ¶ Quid te oro: deeſt agis. & deeſt ego. ¶ Quid te o. aut ſiqd: aut ꝑpter qḋ ſubītelligimus. vt ſit: Quid mihi nō. reſpōdes de eo ꝑpter qḋ te oro: aut ſiqd te oro. & q̄ bñ faſtidioſum lenonē facit Syrus vt optās: ille deſperando. xx. minas accipiat. nā & ſupra nō intendenti dicit toties in vno ſenſu hoc idē Syrus. ¶ De a. pōt & interrogatiue pronunciari.

TAce egomet &c. In hac ſcæna duorū nequā hominū ſpectari pōt q̄dā captio doloſa, pariterq; auarorū vita attingit̃. q ſæpe i dānū ipſius auaritiæ rōnibus ruūt. Sy. Syrus ſeruus primo alloquit̃ Cteſiphonē. deinde cōuertit ſermonē ad Sā. & q̄a Cteſipho maxime ſollicitus erat ob metū patris: ideo dicit illi ſeruus. tace. i. noli q̄relas ꝑducere: ſed potius eas ſiſte, egomet cōueniā. i. alloq̄r. ipſum lenonē, iā, i, ſta

GVI.

tim,ſaxo,i.faciã,reperiẽ etiã faxim ꝑ fecerim.Faciã ergo ꝙ
ſup.accipiat pecunias:& ſit ɔtẽtus.neq; ɔqueraẽ cupide.i.
libẽter:atq; etiã faciã ꝙ dicat bñ actũ eſſe ſecũ.i.bñ ſibi con
tigiſſe:& ſe eſſe feliciſſimũ & fortunatiſſimũ in hoc nego-
cio.Deinde acta opportunitate aggrediẽ leno Sãnio,quid
iſtud eſt.i.ſibi vult.ꝙ audio te ɔcertaſſe.i.ɔtẽdiſſe.cũ hero
.i.dño.& qdẽ vſq; eo:vt ad manus ſit peruẽtũ.neſcio qd.i.
neſcio ꝓpter quã cauſam.Sã.Nunq̃ vidi certationẽ cõpara
Cõpa-tatus tã.i.cõcitatã:cõmotã:contractã.iniquius.i.iniuſtius.Certa
tio eſt actus,cõtẽtioq; certãtiũ:ſed certamen eſt res ipſa,de
Certatio & certamen q̃ certaẽ.interdũ tñ diligẽs lector certamẽ ꝑ certatione in-
ueniet.Nũquã inquã vidi certationẽ cõparatã iniquius:q̃
hæc certatio:q̃ fuit hodie inter nos.ambo.i.ego & ipſe Aeſ.
defeſſi ſumus.i.defatigati.ego defeſſus ſum ſup.vapulãdo:
in paſſiua ſignificatiõe.i.dũ verberarer.ille Aeſ.defeſſus eſt
Vſq; ꝑ diu verberãdo.vſq;.i.diumultũ:vel aſſidue.& eſt aduerbium.
Sy.tua culpa fuit ſup.q̃ effecit vt ita vapulares.vel id factũ
eſt tua culpa:in ablto.i.per tuã culpã.Sã.Quid agerẽ?ideſt
agere poſſem?Sy.oportuit morẽ geſtum:ꝑ gerere.i.opor
tuit morẽ gerere:ſeu obtẽperari adoleſcenti Aeſchino.Sã.
Qui.i.quo potui melius morẽ gerere.q̃ ꝓbui.i.obtuli.os.i.
Hodie faciẽ percutiẽdã.ſ.hodie.vſq;.i.aſſidue.Hodie hic nõ tẽpus
Virgil. ſignificat:ſed iracũdiã:eloquẽtiã:ac ſtomachũ.Virg.Nunq̃
hodie oẽs moriemur inulti.Sy.age:hic corripiẽtis ẽ aduer-
biũ.ſcis qd loquar:interdũ maximũ eſt lucrũ negligere pe-
cuniã.in loco.i.vbi opportunitas poſtulat.Locus ẽm ſæpe
poni inueniẽ pro opportunitate:ſeu occaſiõe.q.d.interdũ
cõmodũ eſt pecuniã negligere:ſed nõ ſemper:vt i hac pte.
Sã.Hui:interiectio ridẽtis:q̃ſi leno rideat dicta ſerui & ɔtẽ
nat.Sy.Si nũc cõceſſiſſes paululũ de tuo iure.i.ſi paululum
De iure ſuo paululũ cedere tuũ ius ꝓtermiſiſſes.tuũ ius,dicit Dona.hic tuã lenoniã au
ritiã.Vel ſic intellige:Si paululũ non habuiſſes rõnẽ tui iu-
ris:qd eſt nõ vẽdere tuã rẽ:ſi nolis ita:ꝙ fortunã ꝓſentem
eſſes ſecutus capiẽdo pecunias ab adoleſcẽte:& illi morem
gerẽdo.Dici autẽ ſæpenumero ſolet:Interdũ neceſſe eſt de
ſuo iure ɔcedere.i.q̃ſi ſuũ ius relinquere:& ſeq fortunã pręſentẽ,q̃ offerẽ:vt hic,ita vt nõ ſit ſemper ſequẽdus iuris ri-
gor:ſed interdũ ab eodẽ declinãdũ,atq; deflectẽdũ.Dici ẽt
ſolet vulgo:Multũ de ſuo iure dimiſit ire.vbi etiã dicẽdũ:
Multũ de ſuo iure conceſſit.Sed ad tenorẽ tex.redeamus.
Atq; ſi morigeratus eſſes.i.morẽ geſſiſſes,& obtẽperaſſes
adoleſcẽti Aeſ.Morigeror aris deponẽs:& morem gerere
idẽ ſignificãt.ſi hæc feciſſes,metuiſti o tu homo ſtultiſſime
hominũ,ne.i.ꝙ.iſtud argentũ.ſ.qd potuiſſes hre:ſi paulu-
lũ de tuo iure ɔceſſiſſes.nõ fœneraret tibi.i.nõ afferret:nõ
pareret tibi.fœnus.i.lucrũ.Nã(vt ait Dona.)aliquid dici
tur fœneratũ:qd cũ lucro redditũ eſt,atq; multiplicatũ.In-
Fœnerare terdũ tñ fœnerare actiuum:& fœnerari deponẽs ſignat da-
ri alicui pecunias ad vſurã,i.q̃ ab accipiente cũ lucro reddã-
Fœnerari tur,& multiplicenẽ.Præterea fœneror aris interdũ eſt paſ-
ſiuũ a fœnero.interdũ ſignificat accipere ad vſurã.vt ſi ita
dicã:Ego a Ioãne ſum fœneratus pecunias:qui multis aliis
fœnerat:pecunias inquã.Itaq; talis eſt ſenſus:Tu tua aua
ritia ductus noluiſti capere pecunias tibi nũc oblatas.& ita
tunc occaſione calua in dãnũ incidiſti.& hoc feciſti metuẽs:
ꝙ ea pecunia nõ afferret tibi lucrũ:quẽadmodũ tibi quoti-
die attuliſſet ipſa puella q̃ſtum faciẽdo tibi.Sã.ego nõ emo
ſpẽ.i.expectationẽ futuri boni,vel lucri.ꝓtio.ſ.negligẽdo
pecuniã,quã hrẽ ꝓſentẽ poſſim.ɔtra dictum ſerui,qui dixe
rat:Interdũ eſſe cõmodũ in loco pecuniã negligere ſpe:vi-
Facere rem delicet futuri boni.Sy.nũquã facies rẽ.i.nunq̃ accumulabis
diuitias:nũquã augebis rẽ familiarẽ,ſeu ſubſtãtiã:ſeu nun-
quã ɔgreges peculiũ pingue:vel nũquã congregabis pecu
nias,aut lucrũ non facies,& vtilitatẽ,ſeu cõmodũ.Nã & li-
tẽ & meretricis negociũ & lucrũ & cõmodũ & patrimoniũ &
omnẽ pecuniã noiari rẽ:aium aduerti ex ſcripturis põt.O
Sãnio abl.i.diſcede a tua pfeſſione ſordida,quã neſcis exer
cere.neſcis ineſcare.i.arte & aſtutia fallere,ſeu decipere,&
Ineſcare irretire hoies.Tractũ eſt aũt ab aucupibus:qui per eſcas ef
fuſas in terra aues capiũt.Ideo dr̃:Auceps aues ineſcauit.i.
ſparſit eſcas:vt illic cõſidãt aues,reticuliſq; irretiãtur.Sã.
Credo iſtud,qd dicis.eſſe melius.i.eſſe cõmodius,& apti⁹.
Verũ.i.ſed.ego nũquã fui adeo.i.ita.aſtutus.i.callidus,cau
tus.quin.i.ꝙ nõ.mallẽ potius(eligẽtis hic eſt)auferre.i.ar
ripere.in ꝓſentia.i.ſine dilatione,q̃ in futuro.quicqd.i.om
ne qd poſſẽ auferre,ſeu celeriter arripere.vel quicqd poſ-
ſẽ.i.quãcũq; rẽ poſſẽ facere:ſed ſuperior ſnia melior.Sy.
Age:hic verbũ eſt:& ſignificat dic.põt forſitã nõ inepte di Age
ci aduerbiũ hortãtis.Nã hic hortaẽ lenonem vt attẽdat ad
verba ſua:& ea exaudiat,ac perſuadẽti cõſentiat.Noui tuũ
animũ liberalẽ.ſ.qui ſup.cõtẽnas argẽtũ ꝑ puella arrepta.
q̃ſi.i.tãquã.iam.xx.minæ.i.viginti libræ.ſint tibi.i.q̃ſi iã
habeas.xx.minas cõſtitutas & aſſignatas.vſquã.i.i aliquo
loco.q.d.noui tuũ aium ſic liberalẽ:ꝙ nõ cures iſtas.xx.mi
nas repetere ab Aeſchino:aut Cteſiphone.ſed iã eaꝝ æſti
mationẽ tibi cõſtitueris,& aſſignaueris in aliis mercibus:in
qbus ſis recuperaturus iſtas minas perditas.dũ.i.dũmõ.ob
ſequaris.i.impẽdas obſequiũ.& facias(vt dicit)placituꝫ:
inepte tñ.huic.ſ.adoleſcẽti.aũt.i.ſed.ꝓterea.i.inſuper.præ
terea ꝓdicta aiũr hoies.ſ.hoc eſt ferẽ:diciẽ:rumor eſt,te ꝓfi
ciſci.i.q̃ſi iã arripuiſſe iter.Cyprũ.i.in illã inſulã Veneri ɔſe
cratã.q.d.vis illuc ducere puellas hic emptas:qbus illic q̃ſtũ
facias.vbi Venus coliẽ.i.libido exerceẽ.propterea ars illic
lenonia locũ hꝫ:vel etiã proficiſci dr̃ potiſſimũ in Cyprũ ꝙ
mercatus in ea vigeat,& negociatio exerceaẽ.Sã.hem:in-
teriectio indignãtis & ſtomachãtis ob inuẽtionẽ iſtã.Sy.ꝓ
ſeqẽ qd inceperat Syrus:quo loquente dixerat leno hem,
Aiũt inq̃ te coemiſſe.i.emiſſe:cõparaſſe.hic.i.ex Athenis.
multa ſup.mercimonia,ſeu vęnalia,q̃ veheres hinc illuc.i. Vehere
in Cyprũ.bñ ãt dixit veheres:q̃a vehunẽ ꝓprie:q̃ naui por
tanẽ.vñ vectores.Aiũt ẽt nauim ɔductã.i.retẽtã ꝑ ꝓtio ꝓ
miſſo q̃ tuas ſis vecturus.ſcio.i.noui.hoc.i.hãc rẽ:vel hũc
locũ.ſ.Cyprũ:vt iterpretaẽ Dona.vel dic ſcio:ꝙ ſup.aius
pẽdet tibi.i.ꝙ aius eſt iã totus ꝓnus:ꝓpẽſus:& inclinat⁹ ad
eũ locũ Cypꝝ adeũdũ,ac ꝓpterea iã nõ curet repetere iſtas
minas.& aliq codices hñt hic:q̃ſi iã i eo loco eſſet eius aius
ꝑ cognitionẽ.vbi.i.qñ,vel poſtq̃.redieris illinc ex Cypro. Hoc agere
vt ſup.ſpero.i.credo & opto.tũ.i.tũc.ages hoc.i.exiges de-
bitũ.nã hoc agere dicimus eũ,q inſtat negocio ſuo.Sã.Nuſ
quã pedẽ moueo ſup.vel ꝓfero:hoc eſt nuſquã nõ ſolũ va-
do:ſed nec moueo pedẽ qdẽ:qd minus ẽ q̃ ire.Herdepit.i.
ꝑditus ſum.illi adoleſcẽtes inceperũt hoc.i.ɔſiliũ inierũt a
me eripiẽdi puellã meã.hac ſpe.ſ.q̃a ſperauerũt me ꝓfectu
rũ Cyprũ.Sy.hoc dixit Sy.q̃diu exclamabat leno.& dicit
ſummiſſe,vt nõ audiaẽ:Leno timet.inieci.i.immiſi:incuſſi.
ſcrupulũ.i.moleſtiã:ſollicitudinẽ:& aſpitatẽ hoi.ſ.lenoni.
Scrupus:ide ſcrupulus dr̃ lapillus breuis & aſper latẽs i cal Scrupulus
ceo:igerẽſq; moleſtiã & ſollicitudinẽ ſua aſperitate.de eo ſa
tis prius dictũ ẽ.Sã.O ſcelera!exclamatio,admiror ſup.ſce
lera hoꝝ hoium.Vide.i.ɔſidera illud qd ſeqẽ,vt.i.q̃r ipſe
Aeſchinus,vel res ipſa,quã ſubdit.ſ.qd res ſuas iã hꝫ coem
ptas.opꝓſſit.i.lęſit me.i ipſo articulo.i.i ipſo(vt ita dicã)
pũcto:quo mihi ad mercatũ erat eũdum.cõplures.i.multę
mulieres ſũt emptę.& itẽ.i.ſilr.alia ſunt coẽpta:q̃ porto,hic
.i.ex Athenis Cypꝝ.Niſi venio.i.vado:eo.Nã eo ꝓuenio: Venio ꝑ vado
& ediuerſo ſępe poni iuenit.niſi venio eo.i.Cypꝝ.Eſt ẽim
hic eo aduerbiũ ad locũ.ad mercatũ.i.ad vęnũdandas mer-
ces meas.Mercatus ãt q̃rtę iflexiõis ſignat locũ mercatu- Mercatus
ræ exercẽdę deſtinatũ.Itẽ mercatus ſignat tꝑs in quo hoies
i aliq̃ loca cõfluũt ad negociãdũ,& mercaturã exercẽdã.Ita
q; elegãter dicimus:Vado ad mercatũ i Hiſpaniã:i vbi dñt
vado i mercaturã.Niſi ergo vado eo ad mercatũ damnum
maximũ eſt mihi.ſ.i.multũ damni facio non eundo nunc:ſi
omittã hoc negociũ.ſ.cũ Aeſ.agã actũ.i.nihil agã:prouer-
biũ eſt.nã qd in te ſemel iudicatũ fuerit:id reſcindi & iterũ
agi ſeu retractari nõ põt.vbi.i.poſtquam.rediero illic.i.ex
Cypro.nihil eſt.i.nulla eſt reliq̃ ſpes.res.i.totũ negociũ de Refrigere
hac oppreſſione.refrixerit.i.iã deſinerit eſſe recẽs:iã defer-
buerit.iã non erit noua:ſed iã obſoleta:& reiecta,dicetur q;
mihi ſup.a iudicibus.nunc demũ.i.tandem:ſero:poſt tem-
pus venis ad agendũ de re iam ſopita:cur paſſus es tãdiu te
opprimi:nec itẽderis actionẽ,ſeu cur fuiſti negligẽs,& re-
miſſus.

miſſus, ac nimis patiẽs: q iniuriã hucuſq in corde portaue-ris. Vbi erras: cũ tẽps erat agẽdi. vt.i.ita. φ ſatius erit.i. me-lius erit pdere ptiũ puellę, q aut manere hic tãdiu.i. tãto tẽ pore: quo nõ nauigo: aut pſequi ius meũ i iudicio. tũ.i. tũc, cũ rediero. Sy. Syrus fingit ſe nõ intellexiſſe oia iſta, q̃ locu-tus eſt leno: illiq aliud ꝓponit. ne.i. vtrũ. iã enumeraſti.i. cõ

Tetrametri Iambici.

CTHESIPHO. SYRVS.

ABs quis hoie (cũ opus eſt) bñficiũ accipere gaudeas.

putaſti. id qd putes re-diturũ ad te.ſ. ptiũ puel-lę: quod tibi redibit: qm̃ prius tua burſa eſt pfe-ctũ, cũ eã emiſti. Sã. nec ideſt verũ. hoc.ſ. qd ſe-quit eſt dignũ illo Aeſ. q.d. nõ decet iuuenẽ i hęc mala ꝓrũpere. hocine.i. vtrũ. de-cet ſup. Aeſ. iuuenẽ igenue icipere hoc.i. i ſua iuuẽtute icipe male facere. q.d. nõ decet. deide ſubdit φ eũ dedecet: vz vt poſtulet Aeſ.i. velit, aut ſperet, aut expectet. eripe.i. auferre. abducere mihi hãc.i. meã puellã. p oppſſionẽ.i. p ↄſſionẽ & offenſionẽ. & p ipetũ, ac violẽtiã opprimẽdo me emptorẽ. Sy. dicit ſeruus hoc verbũ apud ſe idicãs illũ lenonẽ iã remitti: neq ita eſſe iſtãtẽ vt prius. leno labaſcit.i. aius ca-

Labaſcere dit: vt Ciceronianis verbis vtar: ita φ ei⁹ aius idinat & cor ruit. habeo dicere ſup. vl qd dicã hoc vnũ.i. hoc tm̃. vide.i. ↄſidera: delibera ſi ſatis placet. ut.i. vtrũ. ſerues.i. velis ſalua re, & recupare, ſeu ↄſeruare. an pdas totũ.i. puellã & ptiũ potius q̃ venias i piculũ. face: p fac. diuiduũ.i. fac diuiſionẽ:

Diuiduum hoc ẽ diuide. & declinat hoc diuiduũ dui. habemus ẽt diui-duus a um. dimidiũ aũt dr a dio ẽſione. diuide ergo illas vi-

Dimidium ginti minas p mediũ. ipſe Aeſ. nõ hñs pecunias de ſe corra-

Corradere det.i. difficulter ↄtrahet: cõpabit: abducet: auellet: extorque-bit: eximet: abſtrahet. aliũde.i. ab alio loco: vel ab alia occa-

Abradere ſione. decẽ minas: q̃ ſunt p pte media. Abradere ſignat per vĩz auferre. Sã. hei mihi.i. dolore afficior. ẽt nũc ego miſer

Sors venio i dubiũ.i. i piculũ. de ſorte.i. q̃tũ ad ſortẽ.i. ſũmã puci palẽ, q̃ empta ẽ puella: vz. xx. minaꝝ. ſors eñ ẽ ſũma: cui ex-trinſecus reqrit fœnus: ait Don. nihil pudet eũ ſup. vl nihil .i. nõ, vel nequaq̃ pudet eũ male facere. ſ. Aeſc. q.d. nullate-

Labefacere nus erubeſcit male agere. Labefecit.i. labare: hoc ẽ ruere fe-cit: & decidere: ac fregit mihi oẽs dẽtes. pterea.i. iſup. totuz caput meũ ẽ tãquã ſup. tuber.i. tã q̃ illud genus cibi naſcẽtis

Tuber itra terrã: qd ruſtici truffam vocãt. Eſt aũt tuber (vt ait Do na.) genus cibi collectũ ex tumẽtibus, & q̃ſi pgnãtibus are nis. Nũc ergo dicit totũ caput meũ eſt ita tumẽs & iflatũ, vt tuber. colaphis.i. p alapas. q.d. ex frequentia colaphoꝝ to tũ meũ caput ẽ turgidũ, & iflatũ. ẽt iſuper.i. pter pdicta. de fraudat.i. deradit: deterit: p fraudẽ deducit de ptio a me da-to p puella. ac ꝓpterea nuſquã abeo.i. nõ pficiſcor i aliquẽ locũ ad mercatũ: ſed agã aduerſus Aeſ. Sy. vt lubet.i. quem admodũ vis facito: tuo ipſius arbitrio relinquo. q.d. nõ cu-ro. deide fingẽs velle diſcedere inqt. nũqd vis aliqd aliud a me ſcire, vel mihi dicere. qn.i. qnimo. abeã.i. diſcedã. poſtq̃ interrogauit nunqd vellet: ſtatim ſubdit: & q̃ſi corrigẽdo ſe inquiẽs: melius eſſe vt diſcedat. Don. dicit ibi capi qn p q̃re. & tũc eẽt ſenſus: q̃re diſcedã. Sã. Immo.i. ſz. hercle q̃ſo hoc qd ſeqt o Syr. vtut.i. vtcũq.i. q̃litercũq, ſeu q̃ſo hęc ſctã ſũt ab Aeſ. q.d. dimiſſ s oibus offenſis. meũ.i. res mea: hoc ẽ vl puella, vl ptiũ reddat mihi poti⁹. q̃ ſeq̃r lites.i. poti⁹ q̃ li-

Saltem tigem⁹, & agã i Aeſ. ſaltẽ. q. ſalutẽ. hęc pticula nata eſt a ca petuis, q cæteris reb⁹ deſperatis ad minus (vt dici ſolet) ſa lutẽ petit. ſaltẽ inquã reddat mihi tm̃ quãtũ.i. q̃to ptio em pta ẽ.ſ. puella. Syre ſcio te nõ eſſe vſum añ hac.i. añ hoc tpſ mea amicitia: ſi hoc feceris: dices me eẽ memorẽ recordãdo

Memor bñficiũ & gratũ repẽdẽdo: ſeu gr̃az referẽdo. nã memor ẽ, q apud ſe meminit: gratus, q vicẽ reddit, ſeu vices repẽdit. mſ

Gratus ti ãt ſunt memores, igrati tñ. Sy. faciã ſedulo.i. laborabo ve hemẽter: iſtãter: de iduſtria: ſine dolo: vt ibi tuũ reddat. ſed video Cteſiphonẽ. pparatio ad aliã ſcęnã ẽ. deide lẽtius & ſummiſſe ſubdit. ipſe lęt⁹ ẽ de amica.i. ꝓpter amicã, q̃ poti tus ẽ. Sã. qa leno videbat l aliũ occupatũ Syꝝ: timuit ne nõ itellexiſſet, qd eũ rogauerat: & ideo eũ interrogat: qdnã ſit illud qd rogauerit: vt faciat piculũ teneat Syrus memoria,

necne. quid eſt ſup. qd oro te: nã oro regit duos actõs.i. qd Paulisp eſt qd te facere velis: Sy. mane.i. ſiſte verba: de Parũp ſine loq: tace: expecta: hẽas patiẽtiã. paulisper.i. Aliquãtiſper aliquãdiu. nã parũper: paulisper: aliquãtiſper: dũ Tãtiſp taxat dñr de tpe. ſilr & tãtiſper qd eſt tãdiu. Dumtaxat ILlud: Credo illud melius eſſe &c. Sannio dicit ir ASCẽ. ridẽdo ſolam Sy. dicẽs: Ego credo iſtud, qd di cis, cõcedere de iure ſuo & differre ſolutionẽ eẽ melius ad ineſcãdũ ho mines: & ad multum lu crãdũ. verũ ego nũquã fui ita aſtutus (aſtutia vz, quã Syrus intẽdebat, cũ ſe multo ſagacius ſentire putetur) quin.i. qd nõ. mallẽ potius i præ ſentia auferre quicquid poſſẽz: q̃ expectare ſpe maioris lu cri: vt faciũt ineſcatores. Illud qd textus habet: Minas decẽ corradet alicunde.i. in aliquo. melius puto q̃ aliunde.

HAec. Inducit Syrus, qui Sãnionẽ iã deliberatio SER. ne ſua aliquãtulũ promotũ ad hoc, vt argẽtũ re cipiat magis calliditate ſua ad argenti deſideriũ cõmoueat. Ita vt cũ ſummã pecuniæ, quã dede rat, redderet Aeſchin⁹, btm̃ ſe iudicet. Et hoc fa cit Syrus iſtigatione Aeſchini eũ orãtis. Cui ita rñdet. Tacere &c. Age: callide eũ tractat. Prius pſuadet vt cõdonet: po ſtea vt dimidiũ recipiat: vt ita ſe beatũ iudicet, ſi totũ ad vlti mũ poſſit hr̃e. Nunquã facies rẽ tuã.i. vtilitatẽ: qa ſtolidus es. Abi.i. fuge hic. quo neſcis.i. neſcit &c. Credo iſtud.i. in-eſcare. noui tuũ a.s. nõ amas ſpẽ: ſed velles hr̃e illud qd pro ea dediſti. & ideo tu.ſ. ſi ſecurus: quaſi vſquã.i. i aliquo loco ſint tibi. xx. minę. Dũ.i. tãtũmõ. obſeq̃re huic.i. dñõ meo.i. facias qd ipſe expetit. q.d. cũ ſolũmodo ingras ſummã, quã dediſti: ſecurus potes eẽ, q̃ſi iã haberes. & ideo dñm meũ no li inqetare. Preterea illud eſt iterũ: q̃re debes recipere ſum-mã pecuniæ tuæ: qa feſtinas ad Cyprũ. Hem: dolet Sãnio-eos pſenſiſſe iturũ Cyprũ. Coemiſſe multa.i. meretrices. h.i. ad Cyprũ pẽdet tibi aius. Vbi illinc. q.d. interim dimit-te ſi vis: quia ſpero poſtquã redieris illinc.i. a Cypro. tñ hoc ages.i. rẽ tuã exiges: ſciebat tñ φ hoc nollet. Nuſquã pedẽ .ſ. ferã. Poſtea ait ſecũ. perii hac ſpe: qa audiuerũt me iturũ &c. Timet: ſecũ ait hoc. O ſæcula: ſecũ ait hoc. vt.i. q̃liter. oppreſſit me.ſ. Aeſ. vel Syrus. In ipſo art.i. in momẽto tẽ-poris: quo iturus erã ad Cyprũ: niſi venio eo.i. ad Cyprũ. Nũc ſi hoc omittã.i. exigere rẽ meã. Agã.i. dicã. eſſe actum .i. amiſſum. Dicẽs mihi ita. Nũc demũ venis. Ad hoc redit res: vt ſit ſatius perdere totum: q̃ aut nũc.i. in pñti manere. Tã diu, donec placitũ deducat: & ita dimittere iter Cypri: vbi maximũ vtilitatis eſſet. Aut tũ.i. poſtquã rediero pſeq placitũ: cũ q̃ſſa eẽt illa placitatio. Cũ Sy. videret eũ ita ſecũ murmurare ait. Iã ne &c. Redditurã.i. reddendã. q.d. deli beraſti apud te quãtum inde recipias. hocine incipere.ſ. de-cuit, ait eũ. Labaſcit. Poſtea exaltat vocẽ. vnuz hoc callide eũ tractat more mercatoris: qa dimidium offert: vbi btm̃ ſe iudicet: ſi poſtea totũ recipiat. q.d. quare ducerẽ te p ambages: hoc vnũ habeo ad vltimũ: qd tibi dicã. Fac dimidũ ſum mã tuæ pecuniæ: vt dimidiũ recipias potius, q̃ venias i pe riculũ.i. in iudiciũ. vbi dubiũ eſt an perdas totũ: an ſerues to tũ, ẽt de ſorte.i. de capitali cẽſu. Inſuper defraudat.ſ. rẽ meã. Nuſquã abeo: immo placitabo. Nũqnid vis.ſ. aliud q̃ dicas mi. Quin ecce abeaz.i. abibo. Immo. iã flectit leno ad pces faciendas: cum videat ſummã capitalis diminui: & orat ſal-tẽ ſummã illã ſibi reddi: & accumulat pces promiſſiõe: quã dicat: Syre ſcio &c. Vtut.i. quãtũcũq iniurioſe ſunt factæ.

ABs quis hoie (cũ ẽ o) b. ac. g. In hac ſcęna gratiarũ DON. actio eſt ex pſona: & eius q pſtitit: & eius cui pſtitũ ẽ: & ex ipſius pmii quãtitate. Nã oẽ qd ge-rit, aut i rebus eſt: aut i pſonis: aut in tributis eo rũ. ¶ Abs q. h. bene ſic cœpit dicturus o frater frater. & q ſm regulã dixit: quia dicimus quibus. cæterum a quo qs facit: & nõ qbus. & incerta diſtinctio ẽ: vel qd bñ-ficiũ opus eſt accipere: hoc vetus eſt: & illud communiter.

Verũ eni uero id demũ iuuat, ſiquẽ æquom eſt bñfacere is facit.
O frater frater quid ego nunc te laudem? ſatis certe ſcio.
Nũquã ita magnifice quidquã dicam, id uirtus quin ſuperet tua.
Itaq; unã hanc rem me habere præter alios præcipuã arbitror,
Fratrẽ homini neminẽ eſſe primarũ artiũ magis principẽ. Sy.
O Cthefipho. Ct. o Syre, Aeſchinus ubi eſt? Sy. ellum, te expectat domi. Ct. hem. Sy.
Quid eſt? Ct. quid ſit? illius opera Syre nunc uiuo, feſtiuũ caput,
Qui omnia ſibi poſt putarit eſſe præ meo commodo,
Maledicta, famam, meum amorem, & peccatum in ſe tranſtulit.
Nihil pote ſupra, ſed quis nã foris crepuit? Sy. mane mane, ipſe exit foras,

DON. Virgil. ¶ Id demũ iuuat: oſtẽdit plus eſſe qđ iuuat, q̃ gaudiũ. ¶ Is bñfacit: bñ ſubaudiẽdũ eſt bis numero: o frater frater. Virg. Ee fratrẽ ne. d. ſ. Vnũ relatũ eſt ad appellationẽ: alterum ad laudẽ, & ſubdiſtinguendũ: vt videat̃ qſiuiſſe quod vltra diceret: & plus inuenire ſe nõ potuiſſe q̃ frater. ¶ Quid ego nunc te? quid propter quid, & nũc te additũ eſt de ſuperfluo, vt: Tu nunc e. a. ſ. l. ¶ Quid ego nunc te? quia laus genus cauſæ eſt qđ nõ adhibet̃, niſi dubiæ rei. ¶ Quid ego nunc te? diſtinguendũ quid autẽ: pro vt quid. ¶ Nunquã: deeſt qđ, vt ſit qđ nũquã ita magnifice, duplex eſt cã omittẽdæ laudis: ſi res aut nimium mala eſt: aut nimium bona. ¶ Id virtus quin ſuperet tua: bona periphraſis: Virtus tua potius, q̃ tu. ¶ Itaq; Vnã hanc rẽ me hře: & ſubiũctiuũ eſſe põt correpta media ſyllaba, & ꝑpoſitiuũ producta eadẽ ſyllaba, aut ſit: Itaq; fratrẽ. Noue dixit vnã rẽ: ſed ego puto fratrẽ: nõ ſubdiſtinguẽdũ: ſed legendum cõtexte vſq; ad principẽ, nã ſi diſtinxeris fratrẽ: erit bis arbitror ſubaudiendũ: & ſupra & infra, qđ ſi fratrẽ inferioribus iunxeris: & cũ admiratione pronunciabit̃: & ſubaudiet̃ q̃ mihi. Hanc ſane locutionẽ ſcire debemus per pſonã elaborãtẽ ſic dictã, nam & nimiũ gaudet: & ruſticus adoleſcẽs eſt: q laudare conatur Aeſchinũ q̃ſi titubãs & pene balbutiẽs. ¶ Hominẽ neminẽ: noue auribus noſtris: ſed veteri cõſuerudine locutus eſt, nã
Nemo hoiem cũ neminẽ: hoiem ſignĩet: q̃d opus fuit dicere hominẽ neminẽ: ſed (vt diximus) figura eſt archaiſmos. ¶ O Cthefi. o. mire accepit gaudiũ ſignificãs. ¶ O Cthe. o Syre: hic vt ꝓrudens. hic qui vt non puiderit o dicens o dicit: O Syre Aeſchinus vbi eſt? bene ſtatĩ de illo cui agebat̃ grãs, loqui cœpit. ¶ Sed ellũ: ecce illũ: pronomẽ vel aduerbiũ demõſtrantis, aliqui interrogatiue legũt: vt ſit Ellũ dicis? ¶ Te expedo. vt ſit ellũ pronomẽ. i. illũ. nã & iliũ & ellũ & ollũ veteres dixerũt. ¶ Domi: aduerbiũ eſt in loco. ¶ Hem: aduerbium
Hem eſt lætantis. ¶ Feſtiuũ ca. huic cõtrarius ſenſus eſt: Ridiculũ caput. Alii pneãt feſtiuũ caput non Aeſchinũ intelligendũ: ſed orõnis, quã hꝫ Cthefipho agẽs grãs fratri. Ita in Eunucho: Quã venuſte: qđ dedit principiũ adueniẽs. qđ ſi eſt nihil põ: ſupra hãc laudationẽ: nã ſupra factũ erit accipiendũ: ſed male. nã caput Aeſchini: intelligo ipſum Aeſc. vt in toto pars ſit per ſynecdochẽ: in q̃ figura & pars pro toto ponẽda eſt: q̃ aut eminet ex toto: aut maioris pẽti eſt ad id qđ agit̃. cæterũ qđ ipſum ſeruatũ a bonis auctoribus ſi ſi exẽpla ſynecdoches penitus ꝯſiderare ſtudes, ſic inuenies. ¶ Illius opera: dicẽdo opa corporeũ laborẽ Aeſc. oñdit: & religionẽ, vt: Annua magnæ Sacra refer Cereri lætis operatus in herbis. ¶ Quid ſit: deeſt q̃ris. ſed ẽ admirãtis magis, q̃ interrogãtis. ¶ Illius o. n. v. mirã amplificationẽ beneficiorũ. nõ dixit illius opera vitã habeo: ſed, quod ſatis graue & ſatis amatoriũ, illius opera nũc viuo. ¶ Quin omnia: admiratiue additũ quin. ſic pnũciãdo quto parelcon vſus eſt vſq; ad maledictũ, famã. ¶ Maledictũ, fa. aut Mitiõis aut Demeæ: aut populi. nã ſi aliter acceperis idẽ maledictũ videbit̃, & mala fama. ¶ Præ m. cõ. i. cauſa mei cõmodi. vt in Eunucho: Hic ego illũ contempſi p me. i. mei cõparatione. ¶ Meũ a. & pcm: de rapiẽda meretrice & amãda. maledictũ & pctm cũ dixiſſet oĩa: duo tñ intulit: maledictũ & famã. vt Oia Mercurio ſimilis vocẽq;, colorẽq;. & hoc vt ſit defectus quidã intelligendus ex affectu gratias agentis. ¶ In ſe tranſtulit: pulchra q̃ erepeura eſt Soſtrata circa Aeſchinũ: quẽadmodũ errauit Demea eo q ab illo credit amari meretricẽ. ¶ Nihil pote. ſupra: eclypſis p admirationẽ eſt,
Pote ſubaudiẽdũ eñ eſt, vel eſſe, vel dici, & pote p potis: vt ma

ge pro magis: ¶ Quidnã fores crepuit? crepuit ſreſonuit, vñ decrepiti dicti ſunt clamoſi ſenes. ¶ Fores: ſingularis numeri noĩatiui caſus. ¶ Mane Decrepiti
mane. gaudẽtis eſt hoc dictũ: nõ operiri iubẽtis.

ABs &c. Hic cõtinet̃ Aeſchini cõmẽdatio a fratre GVL.
Cthefiphone facta: & veluti gratiarũ actio pro eo bñficio, quo Aeſchinus eũ affecit: & eripiẽdo illi amicã: & cã eius ſubeũdo famę periculũ. Cthefi. loquit̃ prio hęc ſecũ reminiſcens beneficiorum & beneuolẽtiæ fratris: & eius affectionem in ſe laudans. gaudeas: ſecũda perſona ꝓ tertia: quaſi gaudeatur impersonaliter diceret̃. vel ſic: gaudeas. i. gaudeat aliqs. q. d. fateor ꝙ gaudiũ eſt. accipere beneficiũ. i. (qđ dicunt) placitũ recipere. abs quiuis. i. abs quolibet homine. nã quiuis hic eſt ablatiuus ſingularis. quis enim facit a quo vel a q in ablatiuo: vt oibus liquet. cũ. i. qñ. opus eſt. i. cũ eget̃ beneficio alieno. verũ enimuero. i. certe. id. ſ. beneficiũ accipere cũ opus eſt, demũ. i. ſolũ. iuuat. i. nõ ſolũ affert gaudiũ: ſed etiã delectationẽ. qđ nõ facit id qđ prius dictũ eſt: videlicet abs quiuis homine beneficiũ accipere cum opus eſt, ſi is benefacit, quẽ æquũ eſt. i. decet benefacere: vt puta fratrem. o frater frater: prius eſt vocantis: poſterius eſt laudis. quid: id eſt cur. ego nũc laudẽ te ſatis. certe ſcio ꝙ ſup. nũquã dicã quicquã. i. aliquid. ita magnifice. i. ita ſublimi & graui ſtylo. quin. i. q. tua virtus nõ ſupereſt. i. nõ excedat. id qđ. ſ. dixero magnifice. itaq;. i. ideo. vel ſint duo verba. i. & ita. arbitror. i. puto, me habere hanc vnam rem pcipuam. pter alios. i. vltra cæteros: videlicet neminẽ hominẽ. i. nullũ hoiem. fratrẽ. i. qui ſit frater. eſſe magis alicui ſup. q̃ mihi principẽ: appoſitiue dictũ. i. qui ſit princeps. primarũ artiũ. i. optimarũ virtutũ: vt puta, qui magis colat pietatẽ fraternã. primus eñ
ſignificat aliquãdo optimus. vt Primus Danaum: pro optimus: vt interpretatur Priſcianus. Itẽ artes ſæpe a Ciceroẽ Primus Ars
ponunt̃ pro virtutibus. Sy. offert ſe nũc Syrus Cthefiphoni. O Cthefipho: hoc vocantis eſt & incitantis ad ſe reſpiciẽdũ. Cthefi. o Syre: vſus eſt eodẽ genere dicendi: q̃ſi oblitus quid dixiſſet Syrus: adeo erat gaudio elatus. & hoc dictũ eſt vultu hilari, & gratulabũdo ob aduentũ eius. Vbi eſt Ae-
ſchinus. Sy. ellum. i. ecce ille eſt. expectat te domi. Cthefi. Ellum
Hem: hic eſt aduerbiũ lętantis. Sy. quid eſt ꝓpter qđ gaudes. Cthefi. o Syre petis quid ſit: nũc viuo cũ prius languerem: modo habita ea, quã deperibã. opera. i. induſtria: labo-
re: operatione illius Aeſchini. o caput feſtiuũ. i. lepidum iu- Feſtiu?
cundũ: elegans: aptũ. cuius cõtrarium eſt ridiculum caput: vbi ponitur pars pro toto. i. o Aeſchinũ feſtiuũ. i. dico Aeſchinũ lepidũ: iucundũ. qui putauit oĩa incommoda eſſe ſibi poſtponẽda. i. cõtemnẽda a ſe. q̃ autẽ ſint incõmoda ſubdit: videlicet putauit cõtẽnẽda maledicta. i. contumelias: conuicia: probra: improperia. famã. i. malũ nomẽ. præ meo commodo. i. comparatione mei cõmodi. trãſtulit in ſe. i. aſcripſit
ſibi meũ amorẽ & peccatũ de rapienda puella. nihil pote. i.
non poſſibile erat ſup. facere aliquid ſupra. i. vltra, q̃ fecit. Pote
Perſi. Qui pote vis dicam: pote dixit pro poſſibile. alii habent: Nihil ſupra poteſt. tũc eſt ſenſus: Nihil vltra poteſt fieri vel aliqđ poſtulari. Sed quis nã fores crepuit. i. pulſauit:
vñ decrepiti dicti ſunt clamoſi ſenes. Sy. mane mane: gau- Decrepiti
dentis eſt hoc dictum: non inuitantis expectare.

IBi: Fratrẽ hoiem &c. textus, quẽ cũ Cõmẽtario ASC.
hoc offendi, habuerat hoi: ſed iuxta mẽtẽ Donati, & etiam Cõmẽtatoris feci hoiem. ordo autẽ ſatis argute collectus eſt a Guidone noſtro. Verum Donatus, vt eſt acri vir ingenio, contexte

atq;

Tetrametri Iambici.

AESCHINVS. SANNIO. CTHESIPHO. SYRVS.

VBi eſt ille ſacrilegus? San. men quærit? num quid nā affert? occidi.
Nihil uideo. Aeſc. ehem opportune teipſum quęri/to, quid fit Cthesipho?
In tuto eſt omnis res, omitte uere triſtitiam tuam. Cthe.
Ego illam facile uero omitto, qui quidem te habeam fratrem.
O mi Aeſchine, o mi germane, ah uereor coram in os te lauda/re amplius.
Ne id aſſentādi magis, q̄ q̄d habeam gratum facere exiſtumes.
Age inepte, quaſi nunc non norimus nos inter nos Cthesipho.
Sed hoc mihi dolet, nos pene ſero ſciſſe, & pene rē in eū locum
Rediſſe, ut ſi omnes cuperent, nihil tibi poſſent auxiliarier. Cth.
Pudebat. Aeſc. ah ſtultitia'ſt iſtæc non pudor, tam ob paruolam
Rē pene ex p̄ria, turpe dictu, deos quæſo ut iſtæc ꝓhibeāt. Cth.
Peccaui. Aeſ. quid ait tādem nobis Sannio? Sy. iā mitis ē. Aeſ.
Ego ad forū ibo, ut hūc abſoluā, tu intro ad illam Cthesipho. San.
Syre iſta. Sy. eamus, nāq; hic ꝓperat in Cyprū. San. ne tam qdē,
Q uāuis etiam maneo otioſus hic. Sy. reddetur, ne time. San.
At ut omne reddat. Sy. omne reddet, tace modo, ac ſeq̄re hac.
San. ſequor. Cthe.

atq; continue legendum cenſet: & tanquā ex languēti adoleſcentis ruſtici animo orationem eſſe prolatā. Si aūt relatiuum ſubaudire velimus: vt ſæpe in Virg. vt primo Aenei. Vrbs antiqua fuit Tyrii tenuere coloni: ſubaudi quam. & in eodē: Eſt in ſeceſſu lōgo locus inſula portum Efficit obiectu laterū. Et rurſus in eodem: Eſt locus Heſperiā &c. ſubaudi quam. Si inquam ſic hoc loco, ſubaudiat̄ relatiuum quo, ordo ē: Arbitror me h̄re hanc rem præcipuam fratrē .ſ. quo neminem. i. nullum hominem arbitror magis principem primarum artium. ſed Donato ſuffragor.

SER. ABs quiuis. Inducitur Cthesipho: tū quia res eius agitur, vnde gaudere debet: tū etiā vt eius ſollicitatiōe citius ſoluatur argētū. Ecce præmittit̄ gaudēs loquēdo ſecū, quaſi ad ſecundā perſonam. Et hæc eſt ſumma. A quocunq; accipias beneficium gaudendum eſt tibi: ſed tum potius ſi ab amico recipias. Et hoc eſt abs quiuis &c. Et qa hoc dicat ſupponit. o frater præcipuam rem .ſ. fratrē. Primas artes vocat q; ſtrenuus erat i meretricibus rapiēdis: & i oībus lenociniis faciēdis. Hem: gaudēdo dicit.

DON. VBi eſt ille ſacrilegus. Mire Aeſchinus ſeruat aduerſus Lenonē ſuperbiā: qua oſtēdit̄ tanto alienior eſſe aio ab amoribus meretricis: quāto audacior in Lenonē. Men q̄rit? nūquid nam affert? ſperat nūc Leno ſe aliqd accepturū ꝓpter conuitium. vt alibi: Minas viginti tu illam emiſti, quæ tibi res vertat male, argenti tantū dabit̄. & vide quātā ferat leno pro lucro iniuriā. qui ſacrilegi noīe ſignificari non ſolū nō dolet: ſed etiā cupit. Opportune aūt men q̄rit? & cū quadā geſticulatione & ſubſaltatione ſperātis Lenonis ad hoc ſe q̄ri, vt accipiat, pronunciandū. Occidi, nihil video: occidi non quia ſacrilegus dictus eſt: ſed quia nihil accipit. & ſimul geſtū conſidera loquētis ex verbis. Occidi, nihil video: mire hoc verbo apparet in vultu Lenonis & ſpē motiuā: & extinctū gaudiū. iam & ſpta eclypſis hæc dicētis: Occidi nihil video: neq; addit proferri: aut quid tale. Hem: interiectio repentinæ rei. Opportune te ipſum q̄rito: aſyntheton: deeſt veniſſe. non enim ſequenti nectitur. Quid fit Cthesipho: quid fit blādū initiū eſt. nō enim interrogat cū ipſe dicat: In tuto eſt oīs res. mox ipſe in ſubditis iā hæc addidit præter naturā quæſtionis. qd fit: qd agit̄. In tuto eſt oīs res: quaſi amatorioē dixit negocium de amica. & an omnis res & Lenonis iurgiū: & ſuſpitio patris Demeæ ſimul. Omitte vero: vero abūdat. vt correptū eſt iādudū nō omittētis. Ego vero illā hercle omitto: apparet nunc nō primū dici Cthesiphoni ab Aeſchino: Omitte triſtitiā tuā: nec nō primū reſpōſum omitto. & ideo additū ē hercle vero: qa nūc demū data ē plena ſecuritas. Triſtitiā tuā: ſic dixit q̄ſi nimiā. Qui qdē te habeā fratrē: acuendū te. O mi germane: mi meus: ſed vocatiuo dixit caſu. Corā te: corā ad ipſum pertinet, qui laudat: & alios, qui audiūt: te ad ipſum, qui laudat̄. nā corā laudat, qui non tacet apud alios. & hoc agit nō per ep̄ſtm, ſed pſe p̄ns. In os: q apud ipſuꝫ loquit̄ quē collaudat. Laudare: amplius q̄ laudauit.

Ne id aſſentandi: antiqua eclypſis, deeſt enim cā. & vtrūꝫ ab ea cauſa: an ab ipſa lite ſic dicitur. Ne id aſſentandi: adulandi. Specta ſi nō ruſticus adoleſcens eſt: & puriſſimę ſimplicitatis adeo: vt etiam velle laudare fratrem nimio pudore nō poſſit: hoc ſolo: quia præſens eſt cum illū nimiū laudauerit abſentem. Qui quod habeam gratum: varie. nō eñ intulit q̄s gratias agentī. Qui: qa, alii legunt q̄. Age inepte: nō eſt iniuria, quia maior frater eſt blanda dicturus. Hoc m. d. mihi dolet pro doleo. & dolet bis ſubaudiendum eſt. & pene in eūꝫ locū inſinuatio beneficii ex periculo difficultatis ob tempus. Vt ſi oēs cuperent: non ſi ego tantūmodo aduerſa tibus. Pudebat: deeſt fateri. Stultitia eſt iſtæc: hoc. ſ. fateri ei qui ipſe patri nunquaꝫ quicquam cælauerit. Tam ob par. ergo diminutiuis adiungit̄ tā particula: & deeſt periſe: ſed tacet̄. Tā ob paruulā rem. i. meretricem. & bene hic Aeſchinus quaſi qui maiora expertus ſit. i. vitium virginis. Pene a. p. deeſt fugere: quia amatores Comici cito cōminātur patriam ſe deſerturos vt amicā ſequātur. Pene e. p. [Greek] Menander mori illū voluiſſe fingit, Tere. fugere. Turpe dictu: te fugere. ſ. & deeſt eſt. Vt Dii iſtæc ꝓhibeāt. i. exiliū, fugamq; p̄riç. Peccaui: approbauit ex periculo magnitudinē beneficii. Quid ait tādē nobis: additū eſt nobis. i. ait nō intelligendū eſt. Iā mi. eſt: quia debacchatus eſt ſupra Leno: iā mitis ē dixit. Ego ad forū: tūc eñ in foro de menſe ſcriptura magis q̄ ex arca: domoq; vel ciſta pecunia numerabat̄. Vt hūc ab. ideſt vt hunc reddito ſibi p̄tio dimittā. nā velut ligati ſunt, qb⁹ debet̄ aliqd: dūr ēt ſerui illi ſolui, q cū debitores p̄tiorꝫ fuerūt, pecuniā reddūt debitā. eſt ergo abſoluā: p a me ſoluā. an iocat̄ in triſtitia Lenonis: q illū cū barba lenonia, & mœſto vultu ſequit̄ tāquā reus. Tu intro ad illā Cthesip. bona eclypſis ſignificās lętitiā potiūdę meretricis. Syre iſta: iā Syrus nō vt adiuuet, ſed vt inſtātet adiuuet, rogat̄. Eamus nāq; hic pro. hoc clamat Syrus: vt beneficiū oſtēdat ſane. & vt rurſus Lenonē de profectione cōterreat. Ne tā cito quidē: in hoc a Lenone incōſtanter dr̄: vt qui turbatione metuētis magnū dānū poſſet oſtēdi. Ne tā ei. q. tā pro tātū. aut tam pro tamē. & deeſt dicas me ꝓperare: aut ꝓpero. vt ſit etiā aduerbiū hortātis, nō cōſentiētis. Quāuis e. pro quātūuis. Etiā: p̄ticula vtrūq; cōſentiētis. aduerbiū eſt an cōiūctio: qa ſignificat & ꝓperare ſe: & nō in tātū q; negligat q̄d ſibi debet̄. Maneo oti. h. hoc ſeparatim inferendū eſt: q̄ſi p̄tinaciter aſſeuerātē lenonē inſtaturū ſe: & clamationē facere denotet̄. Maneo otio. hic: dixit enim propero: vbi rurſum cōſenſerat in Syri verba ꝓperaſſe dicētis. Reddet̄, ne time: q̄d deſperauerat Leno Syro oſtēdit ſeruo: vt omne reddat propter illud q̄d dixerat diuiduū face. & probatū eſt: cōpletūq; q̄d ait cupide accipiat ſaxo. & hoc ipſum cū trepida & vultuoſa ſupplicatione pronūciādū eſt. Tacę mō, ac ſequere hac: ſic ait Syrus: quaſi nūc lenonē doceat: q̄ritans nō perdendi. & totū cū ſupercilio præſtātis magnum beneficiū dicit. Sequor: hoc verbo Leno ſatis commitigatus oſtenditur.

Aſſentare

Hūc ab ſoluam

DON. ¶ Heus he. Sy. ex argumento eſt oſtēdere: quātum timeat Cteſipho ſæuū patrē. ¶ Heus heus: vox eſt de lōginquo reuocātis. ¶ Obſecro te her. ſatis māſuete quaſi Lenonem: aut nō poſſū ruſticum: aut nō audet dicere: hominem dixit. ¶ Iſtū impu. auariſſimū: & totū cum execratione Lenonis. ¶ Quāprimū abſol. ne ſi magis irritatus fiet: velut clamet .ſ. & ꝓprie de Lenone: quē irritari dicit: vt ca-

Irritat i Lucil.

nē. Nā irritari ꝓprie canes dīt. Lucilius de lr̄a R. Irritata canis: quod hō quāplurima dictat. Lenonē āt timet Cteſiphovt ruſticus: vt ſub patre duro: vt amator. ¶ Aliqua ad pa. hic ꝓuehat nō dicit qd; ſed nōs intelligimus raptū puellæ ſignificari. ¶ Aliqua ad p. proprie ſecretū latēs latici cōparatur. interea vas clauſum exiſtenti cū effunditur, manat. ſic alibi ex cōmittēdis ſecretis loquēs: Plenus, inquit, rimarū ſum: hac atq; illac perfluo. ¶ Atq; ego nūc per. peri. quaſi & nūc ſe periiſſe ſentiat: ſed nūc perpetuo. ¶ Nō fiet, bo. aīo eſto: vt illi liberalis timor eſt: ita in Syro ſeruilis cōfidentia. ¶ Tu cū illa te intus ob. moraliter illa dictū eſt, vt Daē ne illa hodie Pāphilo. & illa quidē mea erit. ¶ Tu cū illa te intus oble. honeſte explicauit turpe factū. ¶ Et l. ſt. iu. ſeruus mihil tā Comicū niſi inuitus adeo: vt totū ſuperbe ac magnifice loquatur.

Cōuertere

¶ Cōuertā me do. cōuertam magnifice dictū. verbum eſt nō magni molīminis, & agminis ingētis. nā cōuertere ſe dicit, quē pōpa prçcedit: vt imperator proprie conuertit exercitū. & hoc ſpectatur: vt moribus arrogātes ſerui ſint, cum lçtantur. ¶ Ita q. q. h. ſ. volunt quidem & hunc verſum Syri perſonæ adiungendum: ſed Cteſipho. verba eſſe ex ſubditis planum eſt, cū dixit Hūc diem mi Syre cupio: & vt cœpi perpetuum in lætitia degere.

GVI.

VBi eſt &c. Hic continet fratrū duorū colloquiū: Lenonis ſolutio p Syrū redditis pecuniis. Aeſc. vbi eſt ille ſacrilegus. i. ille nefarius Leno. San. putat Leno ſe q̄ri, vt pecunias accipiat, vt erat auariſſimus. Men. i. vtrū. q̄rit me? & nō q̄rit p me: vt īſatores aliq putāt. nūquidnā. i. nōne aliqd. effert. i. affert. qd ſim habiturus. deinde vbi aſpexit diligēter ſubdit. occidi. i. perii. nihil video eū afferr̄: vt pecuniā mihi reddat. Aeſch. hem: interiectio hic repētinę rei oſtēſiua. opportune. i. tēpeſtiue. aduenisti ſup. q̄ro reipſm: & nō q̄ro ꝓ te. o Cteſipho qd fit. i. qd agiē: hoc additū eſt p̄ter naturā q̄onis. ois res. i. totū negociū: & de amica & de Lenōis iurgio: & de ſuſpitione p̄ris. eſt i tuto. i. extra piculū. vero: hic p̄icula corripiētis eſt. omitte tuā triſtitiā. Ctheſi. ego vero facile omitto illā triſtitiā. q. ſ. ego. qdē. i. certe. habeā te fratrē. q. d. ita mihi ꝓpriū cui morē debeo gerer̄. o mi Aeſchine: o mi germane. i. frater vterine. ah: interiectio dolentis ſe nō audere prorūpere in eius laudes. vereor laudare te amplius. i. vlterius. in nos. i. apud te: in cōſpectu tuo: ante faciē tuā. corā. i. in p̄ntia tot auditorū. vel corā. i. p̄ntialr̄. vt ſic dicā: nō pter eā ſām. ne exiſtimes. i. iudices. me facere id. i. te laudare magis cā ſup. aſſentādi. i. adulādi: blandiēdi. q̄cqd habeā gratū beneficiū a te mihi ipenſum. ſ. Aeſch. o iepte nō eſt iniuria: q̄a eſt maior frater.

Age hortantis

age: vel hortātis eſt aduerbiū & deterrētis ab illa opinione nō audēdi laudare eū. vel ſit verbū. q. d. dic qd velis: q̄m nō ſuȝ id putaturus: qd exiſtimas & times. q̄ſi nūc. i. nūc primū adhuc, norimus. i. cognouerimus. nos īter nos. i. mutuo: inuicē: hoc eſt times ne putē te aſſentari: q̄ſi nūc primū venerimus in cognitionē alter alterius. Sed

Dolet hoc mihi

hoc qd ſequiē dolet mihi. i. ꝓpter qd qd ſequiē doleo: & idigne fero, nos ſciſſe de tuo amore. pene. i. fere. ſero. i. poſt tēpus: quo ſcire debebamus. & dolet mihi inquā nos: vel rem ſeu negociū. pene. i. fere. rediiſſe: ꝓ perueniſſe. in eū locū. i. in eū ſtatū. vt ſi oēs cuperēt auxiliari tibi. nihil. i. non: vel nequaquam: poſſent auxiliari tibi. Cthe. me ſup. pudebat faterī. ſ. amorē meū. Aeſchi. ah: interiectio oſtendens depre-

Heus heus Syre. *Sy*. hē. qd eſt? Cth. obſecro hercle hoīem iſtum
Quāprimū abſoluitote, ne ſi magis irritatus ſiet, (impuriſſimū
Aliqua ad patrē hoc ꝑmanet, atq; ego tūc perpetuo perierim. *Sy*.
Non fiet, bono animo eſto, tu cum illa te intus oblecta interim,
Et lectulos iube ſterni nobis, & parari cætera.
Ego iam tranſacta re conuortam me domū cum obſonio. Cth.
Ita quæſo, quādo hoc bene ſucceſſit, hilarē hūc ſumamus diem.

henſam, ſeu cōparatā eſſe cauſam cælationis. Illæc res ſup. videlicet cælaſſe ob id. eſt ſtultitia. i. incōſideratio: ſecordia quædā. nō aūt eſt pudor, q in iuuenibus eſt ꝓbandus. turpe dictū eſt. i. pudēdū ad dicēdū: vel vt dicāē. te ſup. velle perire, aut pene. i. fere fugere ex p̄tia. ob id. i. ꝓpter rē. ſ. puellā amatā. tā paruulā. i. tam parui momēti & pōderis. vt. i. vel nā, vel q̄ſo ſup. vt. Dii phibeāt. i. auertāt a te. iſtæc. i. exiliū, fugāq; patriæ. Cthe. peccaui. i. nō recte feci. cælādo meæ triſtitiæ cauſam Aeſch. Sānio leno qd tādē ait. i. breuibus dic qd dicit Sānio nobis. addītū eſt (vt ſolēt) mihi & tibi: vbi neq; ad me, neq; ad te, neq; ad quēquā referuntur: ſed orationē dūtaxat ornāt & explent ſonū. *Sy*. iaȝ Leno eſt mitis: qui prius erat aſper. Aeſchi. ego ibo ad forū, vt abſoluā

Abſoluere

hūc. i. vel vt ſatisfaciā ei: & quaſi dimittā a me reddito ſibi p̄tio: cui habēdo tātopere inhiat, & quaſi vt a me ſoluā: ita vt nō amplius ſit alligatus ad iſtud debitū exigendū. vel ridet Lenonē ſequentē eū cū barba lenonia, & mœſto vultu: tāquā eſſet reus: qui rogaret abſolui inſtando iudicibus. tu Cteſipho ingredere ſup. i. in domū. ad illā. ſ. puellā viſendā. Sā. o Syre inſta. i. vrge: & ſollicita Aeſchinū vt mihi ſatisfiat. *Sy*. dicit hoc Aeſchino: eamus ad forū. forū. ſ. prout dixerat Aeſchinus ſe iturū. nāq; hic. ſ. Leno. properat. i. ire feſtinat, vel proficiſci accelerat. in Cyprū. i. in eā inſulā. Sā. quidē. i. certe. ne dicas ſup. me properare. tā. i. tātum: timet enim ne eo dicto Aeſchinus auertatur a ſoluēdo. etiā maneo hic otioſus. i. ſine occupatione. quāuis. i. quātūuis, ſiue

Quāuis

quātūlibet. *Sy*. argentū ſeu pretiū puellæ. reddeē. i. reſtituetur tibi. ne time. i. noli timere. San. at. i. ſed. inſtāt inquā vt reddat oē. i. totū p̄tiū integrū. timet enim ꝓpter id quod dixerat diuiduū facc. *Sy*. Aeſchinus reddet omne p̄tiū. mō. i. tātūmō. tace, ac ſequere me. hac. i. per hūc locū. San. ſequor te. ſ. hac. Cteſipho. heus heus: vox hæc eſt reuocātis ex lōginquo. o Syre: reuocātis eſt o Syre. hem: interiectio oſtēdens repētinā reuocationē. qd eſt? Cteſi. hercle. i. per Herculē obſecro te. abſoluitote tu & Aeſch. i. (quod dicit barbare) eōlētate, ſiue cōtentatote iſtū: per cōtemptū dixit. hominē impuriſſimū. i. ſordidiſſimū, auariſſimē. quāprimū. i. citiſſime. ne. i. præ timore. q (vt ità dicam) ſi ſit magis irritatus. i. ad iram cōmotus: canum more: qui proprie dicuntur irritari. ne ergo hoc. i. iſte raptus puellæ. permanet. i. perfluat: futurū eſt optatiui: a permano permanas: qd eſt ꝑfluo is. ne inquā hoc effundaē ad patrē Dem. aliqua: aduerbiū per locū. i. per aliquā viam, ſeu aliqua ratione. Secretū enim cōparatur aquæ intra vas clauſæ exiſtenti: quę cū effundiē manat. atq; nunc. ſ. quādo permanauerit ad patrē. ego perierim. i. perditus fuerim. perpetuo. i. in perpetuū. & (qd dici vulgo ſolet) ne ego nouiſſime depingar. nā ſe iaȝ aliquātiſper periiſſe fateē, ſeu innuit. *Sy*. non fiet illud. i. nō permanabit ad patrē factū hoc. eſto bono aīo. i. habeas bonū animū. & (qd dici vulgo ſolet) facies bonū vultū: non fiet qd times. interim. i. interea: dum hæc ageē. tu Cteſi. oblecta te intus cū illa puella. dicimus oblecto me hac re vna cū ſocio. i. capio delectationē in hac re: puta in ſtudio cū ſocio meo. & iube lectulos diſcubitorios. ſ. in quibus accumbentes cœnitabāt veteres. ſterni. i. parari nobis. & iube cætera. i. reliqua præter lectos, quę ſunt neceſſaria ad cōuiuiū celebrādū. parari. i. apparari. re trāſacta. i. pacata lite: aut pacato, ſeu cōpoſito, ac finito negocio de raptu puellæ. cōuertā. i. recipiā: referā me domū. cū obſonio. i. cū eduliis. q̄ addunē vltra panē & vinū. & (quod vulgo vocant) Pytanciam. Cteſi. quæſo ita vt ſup. ſumamus hūc diē hilarē. i. vt hilari animo, atq; vultu hunc diē tranſigamus: & eum perpetuū in lætitia degamus. quādo. i. quia: vel poſtquam. bene ſucceſſit. i. proſpere contingit: videlicet vt Leno nō moueret turbas: ſȝ & ſolueret, & amata potiremur.

Irritari

Permano as

Aliq̄ aduerbiū

Depingi nouiſſime

Oblectare

Vbi eſt

SER. VBi eſt. Inducit Aeſchinus, cur frater ſuus cōgaudeat de re ſua: & oret eū vt quātocitius Lenoni reddat argentū. Ne per hoc aliquo modo fama de amica ſua ad aures patris defluat. Hem. ſ.o. Ctheſi. oportet &c. In os. i. in pſentiā: & pene i eū locū. q. d. pene adducta eſt ad Cypruȝ: antequā mihi ſis confeſſus amorē tuum.
Pene e patria. voluiſti. ſ. fugere, cum nec poteras eā habere: nec audebas incipere. Vt iſte pbi. i. te fugere. tu. ſ. vade. Namq; hic volebat dicere: vnde Leno doleret ne eaȝ quid cito ibo ad Cypruȝ: quāuis ſim otioſus ſi hic remanſero, per hoc manet. i. defluat. Iube ſterni lectos ad comedendum.

Iambici ut ſuperiores.

SOSRATA. CANTARA.
TERTIVS ACTVS.

OBſecro mea nutrix, quid nunc fiet? Cau. quid fiet rogas? recte
Aedepol ſpero. So. modo dolores mea tu occipiunt primulum. Can.
Iam nūc times quaſi nūquā adfueris, nūquā tu te pepereris? So.
Miſerā me neminē habeo, ſolæ ſumus, Geta autem hic nō adeſt.
Nec quē ad obſtetricem mittā, nec qui accerſat Aeſchinum. Cā.
Pol is quidē iam hic aderit, nam nūquam unū intermittit diem,
Quin ſemp ueniat. So. ſolus mearū miſeriarū eſt remediū. Cā.
E re nata melius fieri haud potuit, q̄ factum eſt hera.
Quando uitium oblatum eſt, quod ad illū attinet potiſſimum.
Talem tali genere, atq; animo natum ex tanta familia. So.
Ita pol eſt, ut dicis, ſaluos nobis Deos quæſo ut ſiet.

DON. OBſecro m. n. Hęc ſcæna Tragœdiæ ordinē ſeruat. Naȝ Tragœdia in tria diuiditur: Expectationem: Geſtum: & Exituȝ. Hic quoq; expectatio eſt: in Getæ nūcio geſtus: in planctu Soſtratæ exitus. ¶ Obſecro m. n. hic demōſtrat quid ſit maternus affectus: q̄ grata in dn̄o ſeruoꝝ fides ſit. Eundēq; laborē, & dolorem eſſe ex falſis & veris malis. ¶ Obſecro m. n. perſonę aut ſuis verbis, aut aliorū inſinuant. ex ſuis vt nūc perſona Soſtratæ, ex alienis vt Mitio. Aeſchini perſona ex Mitionis oratiōe ac Demeę. ¶ Obſecro mea nutrix, qd nūc fiet? mea pro blādimento ponit. ¶ Quid nūc fiet? iploratio eſt magis trepidātis, q̄ ignorātia, & iterrogatio. naq; illius nutrix: & quippe anicula eſt: ſed nō ſapientior nutrix eſt, q̄ dn̄a ſua. ipſum etiā qd dicit Nutrix honorificū eſt. vt Anna c. m. n. h. ſ. ſ. Sūt eī noīa ad aliqd: qbus nos tn̄ velimus ap-
Modo pellari. vt magiſter: medicus: orator. ¶ Modo dolores mea tu occipiūt primulū: euidēter hic mō tpīs pn̄tis aduerbium eſt: ſine quo nō pgredit colloquiū fœminarum, & maxime trepidantiū. ¶ Primulū: initiū & ipſa origo doloꝝ diminutiue eſt, Nō eī primū, ſed primulū dixit. ¶ Nūquā tute pe. vide pparationē doloris: nihil mali adhuc ſecutū eſt, & iam ſic turbat Soſtrata. ¶ Iā nunc ti. quaſi nunquā affueris n. t. p. docte duo ppoſuit: qb⁹ experiētes, ſciēteſq; rerū ſumus:
Virgil. videre & pati. Virg. ſic: Quiq; ſ. m. n. e. t. q. p. m. mus. Tute aūt p tu: parelcon. qd ſi reſciſcat tu facit tute: & tutemet: & tutemetipſe. ¶ Solæ ſu. cū hoc nō ſinglaritatis ſitu mire ſolę pluraliter dixit. ¶ Neminē habe. ſolæ ſumus g. a. h. non. a. muliebriter querit & ex perturbatione ſua exiſtimās: metus multa facit ea, quę pauca ſunt. ¶ Geta aūt hic nō adeſt: hic apparatio eſt: vt oſtendat abſens qui ſuperuēturus eſt. ¶ Nec quem ad ob. mit. deeſt habeo. ſed qui in cōſuetudine eſt ſic loqui: cū ad vtrūq; nobis: nō alterutrū deeſſe cōque-
Nūquā rimur. ¶ Nūquā: pro nō eſt. ¶ Semper: nō ad omne tp̄s retulit: ſed oēs dies. ſm qd ait: Nā vnū nūquā intermittit diē. ¶ Solus m. m. bona locutio. ¶ Miſerā me: propriū eſt mu-
Virgil. lierū cum loquunt: aut aliis blāditi. vt Anna cara mihi n. h. ſ. aut ſe cōmiſerari. vt Miſere hoc tamē vnū Exequere Anna mihi. nā oīa muliebria ſunt: quibus pro malis ingētibus quaſi in aceruū rediguntur. Et enumerant nullius momenti querelæ. ¶ Neminē habeo: quid enim opus eſt: aut cur nūc quereris. ¶ Solæ ſumus: nunquam pluraliter ſolæ. ¶ Geta hic non adeſt: veniet. ¶ Nec quē ad obſtetricē mittam, nec qui accerſat Aeſchinum: habeo ſubauditur. & magis a trepidante, q̄ a rationabili dicitur. nam refellit hoc totum nutrix Cantara. ¶ Heræ natæ: ſic improprie dicimus de his, quæ contra voluntatem noſtram acciderunt: vt nūc vitiū virginis. ergo heræ natæ ſic eius dedit haud malus eſt, & ſic maluit dicere: quā nō Aeſchino culpā: ſȝ potius caſui attributam vellet. Eſt aūt ordo: Nihil potuit melius heræ natæ fieri, q̄ qd eſt hera: aut quādoquidē vitiāda erat virgo: ab eo vitiaret, q erat expetēdus ad matrimoniū. Senſus eīn hic: Quod eſt malū: vim fieri virgini: ſed ex cōditione eius, q̄ vitiata ſit: nihil potuit melius euenire, q̄ q cōtingit vt ab eo vitiaretur: cuius nos nō pœniteret. intelligere autē debemus: & ficsi & eſſe venit & cōtingit dicit. ¶ Melius fieri haud potuit: ſi fieri pro euenire acceperis: erit conſecutio locutionis. ſi nō minus: deerit quantum intelligo. ¶ Quādo vitiū oblatū eſt: hoc eſt heræ natæ. ¶ Oblatū eſt: oblatū dicitur qd offertur inuito. ¶ Vitiū oblatuȝ eſt: quod ad illū attinet potiſſimū: quaſi vitiuȝ oblatū ſit potiſſimum: hoc eſt bonū. ſed ex perſona eius, qui factū eſt. Oblatū
Illud aūt dicit Aeſchinus. ſ. potiſſimū aūt ſuperlatiuū eſt ab Potis
eo qd eſt potis & potius. Sic eī facit potis & potius potiſ- Potius
ſimū. & qd mō exceptionē ſignificat: p Aeſchino ſignifi- Potiſſimum
cat. vt ſit Quod ad illū attinet. i. Aeſchinū. ¶ Tali genere:
laus ante illū talē & tali aīo. in illo & genus: iam & adviuos Genus
pertinet: familia ad defunctos. Alii genus ad nobilitatē re- Familia
ferūt: familiā ad copias. vn̄ & pr̄familias dicit: vt ſit ex tāta familia: ex tā diuite domo. Hæc oīs exultatio tragica ē gaudioꝝ introductio ante funeſtiſſimū nūciū. ¶ Talē. ſ. a corpore, a forma, a pulchritudine. ¶ Tali gn̄e. i. ab his q̄ extrinſecus ſunt. i. ab honeſtate gn̄is: atq; ex aīo. i. ſapiētia: modeſtia. hoc mō igit nihil pętermiſit i laude. Salu. Nobis Deos q̄ſo vt ſit: quia talis eſt nihil ad vota pter ſalutē opus eſt.

GVI. OBſecro &c. Hic introducit Soſtrata matrona cōpatiēs vna cū nutrice filiæ ſuæ: quæ ex Aeſchi. effecta grauida: iam parturiebat. nā (vt in argumēto dictū eſt) virginē Atticaȝ filiā ciuis pauperis Aeſc. cōpreſſit ea lege: vt iureiurādo ſpōderet ſe illā ducturū vxorē. Soſtrata mater. o mea nutrix Cātara. obſecro quid nūc fiet. i. quo modo res ſe habebit, quātū ad partū filię ſpectat. Cātara. rogas. i. iterrogas. quid fiet? Aedepol ſpero. i. cōfido. q ſup. recte fiet res. i. res bn̄ ſe habebit: & filia ſalua pariet. Soſtrata, o tu mea: blan- Primulum
dientis eſt dictū more fœmineo. modo. i. nūc. primulū: diminutiuū a primū aduerbio. dolores pariendi occipiunt ipſi filiæ. Cātara. iā nūc times q̄ſi. i. tāquā. nūquā affueris. i. interfueris parturienti mulieri: ſiue q̄ſi nunquā tuleris opem parięti, & q̄ſi nūquam tute. i. tumet. pepereris. i. partū feceris. Soſtrata. me miſerā: exclamātis eſt dictū. i. dico me miſerā. vel certū eſt ſup. me miſerā: vel aliqd tale. neminē habeo mecū: ſumus ſolæ. Gæta. i. ſeruus nr̄. nō adeſt. i. nō eſt præſens, nec habeo ſup. quē mittā ad obſtetricē. i. ad mulierez: q̄ adeſſe ſolet: ſeu ferre opē parturięti. nec habeo aliquē: qui accerſat. i. qui aduocet Aeſchinū: vel eat advocandum Aeſchinū. Cātara. pol: iurātis eſt. quidē. i. certe. iā. i. ſtatim. ade- Intermittere
rit. i. pſens erit hic. nam nūquā intermittit. i. omittit: interrūpit: ptermittit vnū diē. qn. i. qd nō. ſemper. i. per oēs dies veniat. Soſtrata. ipſe ſolus Aeſchinus eſt remediū. i. medela. mearū miſeriarū. i. mearū calamitatū. Cātara. o hera. i. o dn̄a Soſtra. haud. i. nō. potuit melius. i. opportunius. fieri: ideſt euenire. gnatæ. i. filiæ tuæ. heræ. i. dn̄æ meæ. q̄ factū eſt. i. q̄ euenit. qn̄ vitium. i. ſtuprū. oblatū eſt ipſi filiæ: tāquā Oblatū
inuitæ: ppterea dixit oblatū, quod vitiuȝ attinet. i. ſpectat.

potiſſimum.i.principaliſſime,ſeu præcipue ad illũ Aeſchi-
Tali genere atq; aio num.talẽ.i.tam bene mutatũ.tali genere.i.tali nobilitate pro ſapiæ,tali aio.i.tali affectione in te & filiã.natũ ex tanta familia.i.ex tam diuite domo.vel talem intellige quãtum ad bona corporis:puta tam formoſum ſeu pulchrũ.& tali genere quãtũ ad bona fortunæ:hoc eſt tali generis honeſtate. & tali animo quantum ad bona animę:puta tali ſapientia:aut modeſtia &c.So.pol eſt ita: ideſt veritas ita ſe habet vt dicis.q̃ſo Deos: vt ipſe ſit nobis ſaluus: ideſt icolumis nobis ſeruetur.Nam cũ talis ſit, nihil ad vota p̃ter ſalutem opus eſt.

Tetrametri Iambici,& Dimeter unus.

GETA. SOSTRATA. CANTARA.

NVnc illud eſt,qđ ſi omnes oĩa ſua conſilia conferant,
Atq; huic malo ſalutem quærant,auxilii nihil afferãt.
Q đ mihiq;,heręq;,filięq; herili eſt,uæ miſero mihi,
Tot res repẽte circumuallant,unde emergi non põt,
Vis,egeſtas,iniuſtitia,ſolitudo,infamia.
Hocine ſæculũ,o ſcelera,o genera ſacrilega,o hoĩem impiũ. So.
Me miſerã qd nã eſt,qđ ſic uideo timidũ,& ꝓperãtẽ Getã?Ge.
Q uem neq; fides,neq; iuſiurandum,neq; illum miſericordia
Repreſſit,neq; reflexit,neq; q partus inſtabat prope,
Cui miſeræ indigne per uim uitium obtulerat.So.nõ intelligo
Satis q̃ loquat̃.Can.ꝓpius obſecro accedamus Soſtrata.Ge.ah,
Me miſerum uix ſum compos animi,ita ardeo iracundia.
Nihil eſt,quod malim q̃ illam totam familiam dari mihi obuiã.
Vt irant hanc in eos euomã omnẽ,dũ ægritudo hæc eſt recens,
Satis mihi id habeam ſupplicii,dum illos ulciſcar modo.

SER. OBſecro m. Hactenus deducta ẽ res Cteſiphonis ſub ſpecie Aeſchini. Modo incidit tertius actus de vna re Aeſch.ſ.de ciue paupercula:quã vitiauerat:& quę de eo grauida erat facta.Sic diſponitur actus iſte:& pendet ex ſuperiori:vt audito illo raptu,quem fecerat Aeſchinus de Cithariſtria quaſi per ſe:& tamẽ gratia fratris dolor diffundatur in matrem virginis:& totã illam familiã. ſed tamen prius oſtendit illi familiæ eſſe dolorem de partu virginis:vt poſtea superueniente dolore de raptu augmẽtetur cum crederent Aeſchinum ad opus ſuum rapuiſſe:vt derelicta priori amica ei adhęreret.Inducitur ergo Soſtrata mater virginis conquerens cũ Cãtara nutrice ipſius virginis de partu filiæ ſuæ:quid nũc fiet de filia mea pariente. Ita paues q̃ſi nunquã aſ.parientibus &c.Hic.ſ.Aeſchinus. Nam nunquam intermittit:vt ſi modo intermittat:maior habeatur ſuſpitio.O hera haud melius potuit fieri natę alicuius heræ,q̃ factum eſt.ſ.tuæ de hoc,vitium eſt obl.ideſt illatum a tam nobili viro.& hoc eſt q vitium ad illum attinet.ſ.Aeſch.Tam potis & talem:quia ſi modo eſſe ducere eam repudiaret:legibus cogeretur,quæ niſi hoc ſibi contigiſſet:alicui ignobili nupſiſſet.& pauperi genere:quantum ad ſuperiorem lineam.Familia:quantum ad coæquales.

DON. NVnc iſtuc eſt,q ſi oĩa.Hic locus ſm artem Comicã ſeruũ currentẽ exprimit:& nunciantẽ mala.Maxima itaq; pars ſcænę motoria eſt:ſignificat aũt nunc tale negocium eſt:nunc tale periculum eſt:aut vero,cũ ſignificationẽ tẽporis habet:vt ſi diceret qñ,aut quo tpe.¶ Nũc iſtuc:vitium periculum an tempus.eſt enim eclypſis.¶ Quod ſi oẽs oia ſua cõ-
Cicero ſilia:omnes oia.hinc Cice.Omnes in hoc iudicio conferẽt oia.¶ Salutẽ q̃rant:non remedium vt ægro:ſed pereuntis ſalutẽ.& noue dicit malo ſalutem:pro contra malũ.¶ Auxilii nihil efferant:mire de proximo repertum eſt.i.conferant & afferãt:hoc cõuenit p̃ſertim ſtomacho minus verba curãtis.ſic ſupra:Oẽs oia.¶ Quod mihi,herę q;,fili.heri.mira ſeruo fides:cũ primũ ſe ponat in herili malo:& poſt ſe matrẽ:i vltimo puellã.¶ Quod mihi,heræq;,filięq; herili:eſt aſyntethon ſecundũ vt oia ſecũ.¶ Vę m.m.tot res re-
Circũuallare pente circumuallant ſe circa nos:& ſtipant ſe inuicẽ.Nã circũuallamus nos,& alios:tñ rara locutio eſt.Et circũuallant
Salluſt. dixit veluti inimica acies cõtra nos,& ideo addidit.¶ Vn-
Cicero de emergi nõ põt:cũ impreſſio eſt hoſtiũ ſic dicit.vt Sallu.
Mergo mergor Preſſi vndiq; multitudine.Cice.Q ui ſemper p̃munt̃:& nũquã emergũt.& emergi nouiũ ẽ emergo dr̃ nõ emergor:
Emergo ſed ideo vſus,q a extra cõpoſitionẽ & mergo & mergor facit.¶ Vnde emergi nõ poteſt:vnde abſolute:an deeſt illud. an vnde:pro ex quibus.¶ Vis,egeſtas,ſo,inſa.hę res ſunt, quæ circumuallant:vis illata:egeſtas ipſius puellæ:iniuſtitia:iudicium illius temporis:ſolitudo a defenſoribus:infamia ab his,qui credunt pretio vitiatam.Nam & in ſubditis ſic habes:Quando conſcia mihi ſum:neq; pretium:neq; rẽ vllam interceſſiſſe.¶ Hocine ſæculum:queſturus de homine ſęculũ accuſat prius:vt a tempore mores increpet,& ecõtrario,Sæcula in oibus rebus laudantur.vt Quæ tam lęta tulerũt Sęcula.¶ Hocine ſæculum,o ſcelera,o genera ſacrilega,o hominem impurũ:moris eſt nimis dolentibus in- Virgil.
cuſare alia ex aliis.Virgil.Cũ cõplexa ſui corpus miſerabile nati Atq; Deos,atq; aſtra vocat crudelia mr̃.& Quẽ nõ incuſaui demẽs ho.q;.D.¶ O hominem impurum:Aeſchinum.ſ.& hoc nam ſemper vltimum ponimus eum,cui maxime iraſcimur.vt in Andria poſt accuſatum ſocerũ,vituperatam & ſpõſam:Nã quid ego dicam de patre.& in Phormione:Ita ne tandem vxorem duxit ſ.ſ.& poſt multa:Facinus audax o Geta monitor vnde illa vix tãdẽ inquit.¶ Video timidum & properantem Getam:timidum perturba-
tum.non enim timet,ſed dolet.Sic Plau.in Bacchidibus: Plaut.
Nam vt ex mari timido.¶ Quem neq; fides,neq; iuſiurandum:ordo eſt:Hominem impurum:quem neq; fides:neq; iuſiurandum exaggerat crimen admiſſum.¶ Quem neq; ſ.quia promiſit.¶ Neq; iuſiurãdũ:quia iurauit.¶ Neq; miſericordia:quia vim intulit.¶ Neq; illum:ſecundum parelcon.nam abundat illum,vt Nunc dextra ingeminans ictũ: nunc ille ſiniſtrum.& eius videlicet miſericordia,quã amauit.¶ Neq; repreſſit:ne auderet.¶ Neq; reflexit:ne faceret.
& ſic hoc dictũ eſt:vt Virg.Nunc fletu ingemuit n.n.l.ſ.o. Virgil.
d.a.m.a.e.& c.ſ.non potuit reprimi ne faceret ſaltem:vt i peccando eſſet mitior:debuit cõmoueri:ſed melius quod ſupia.¶ Neq; quod partus inſtabat prope: .Nõ enim addidit mariti,ſed patris ſcelus.¶ Quid miſeræ:deeſt et. ¶ Indigne:impie:crudeliter.vt Virgi.Quæ cauſa digna ſ.ſ.¶ Non intelligo:ad hoc Soſtrata ignorãs inducit̃:vt malo nuncio repente feriatur.& quia oportuit ipſam priorem loqui,præſens loquitur:Quæ autem non eſt prodenda tã ſuauis: dolentis ad iraſcentem.icirco non audit Geta conſeruus:ne ob illam loqui deſinat.¶ Satis quæ loquitur:icirco nec audit eam ſeruus:nec videtur ab eo Soſtrata.¶ Vix ſum compos animi:aut vix tandem:aut vix nõ.
vt:Carcer vix carcere dignus.¶ Compos animi ẽ compe- Cõpos
tentis animi:vel ſani animi.cui cõtrarium eſt impos animi. Salluſt.Neq; animo:neq; lingua ſatis competere:cum de amente Septimio loqueretur.Alii compotem animi compoſitum animum intelligunt.¶ Quam illam totam familiam:hic nunc tam culpa familiæ,q̃ ſcelus Aeſchini oſtenditur:propter quem omnes cruciandi ſunt.¶ Iram hãc:hãc interdum pro qualitate:interdũ pro quantitate accipimus: interdum pro vtroq;.Vt:Tuaq; hanc animam effundere dextra.Et:Hunc ego te Euryale aſpicio.ſed nunc pro vtro-
q; hanc dixit.Vt Salluſt.deſcripto Celtiberi,ait:Hanc igi- Salluſt.
tur redarguit Tarcliuius.¶ Satis id mihi habeam ſupplicii:moraliter loquitur.nam fere cum quiſq; ſibi iraſcitur: videtur fortis tanquam plus qui audet.¶ Dum illos vlciſcar modo:verum hanc eſſe vindictam:quæ ex recentis vitii flagitiis properat.Sic Virgil.Te Turne,ſ.c.n.q.

¶ Seni

Seni aĩam primum extinguerem ipſi,qui illud produxit ſcelus.
Tum autẽ Syrũ impulſorẽ,uah,quibus illum lacerarem modis!
Sublimem medium arriperẽ,& capite primũ in terrã ſtatuerem,
Vt cerebro diſpergat uiam.
Adoleſcenti ipſi eriperem oculos,poſthac præcipitem darem.
Cæteros ruerem,agerem,raperem,tunderem,& proſternerẽ.
Sed ceſſo herã hoc malo ĩpartiri,ꝓpere.So.reuocemus,Geta.G.
Hem,quiſquis es ſine me.So.ego ſum Soſtrata.Ge.ubi eaſt? te-ipſam quærito,
Te expecto,oppido opportune te obtuliſti mihi obuiam
Hera.So.quid eſt?quid trepidas?Ge.hei mihi.So.quid feſtinas mi Geta?
Aiur ... prius.So.quid iſtuc prius ergo eſt?Ge.perimus.
Ac... eloquere obſecro qd ſit.G.iã.So.quid iã Geta?Ge.
Aeſ... So.quid ergo is?Ge.alienus eſt a nr̃a familia.So.hẽ
Perii,quare?Ge amare occepit aliam.So.uæ miſeræ mihi.Ge.
Neq; id occulte fert,a Lenone ipſus eripuit palã.So. (So.ah,
Satin hoc certe?Ge.certe,hiſce oculis ego met uidi Soſtrata.
Me miſerã,quid credas iam?aut cui credas?noſtrum Aeſchinũ,
Noſtram uitam omnium,in quo noſtræ ſpes,omneſq; opes ſitæ
Erant,qui ſine hac iurabat ſe unum nunquam uicturum diem,
Qui ſe in ſui gremio poſiturum puerum dicebat,patrem
Ita obſecraturum,ut liceret ſibi hanc uxorem ducere.Ge.
Hera,lacrumas mitte,ac potius quod ad hanc rem opus eſt porro conſule.
Patiamur ne,an narremus cuiquã?S.hau,hau mi hõ ſanus ne es?
An hoc ꝓferẽdũ tibi uſq̃ eſſe uidet?Ge.mihi quidem nõ placet.
Iam primum illum alieno animo a nobis eſſe res ipſa indicat.
Nunc ſi hoc palam proferemus,ille infitias ibit ſat ſcio.
Tua fama,& gnatæ uita in dubium ueniet,tum ſi maxume
Fateatur,cum amet aliam,non eſt utile hanc illi dari.

DON. ¶ Seni animam primum extinguerem:bene extinguerẽ: quia ignis eſt.Igneus eſt olli vigor,& cæleſtis origo.& primum addidit:q̃ ordinem ſignificat:nunc enim adiecturus eſt multa ſubiacenda monſtrantur,vt Cui fracta prius crura, brachiaq;.¶ Verum in Aeſch.totum promouens oſtenditur:etiam per aliena ſupplicia:maxime per Syrum impulſorem cauſæ pœnæ.

¶ Vah,quibus illum lacerarem modis:hic voluntas immodica oſtenditur pœnã promerentis poſcẽtis. Et nota eſt Syrum dixerit:addidiſſe nutus de ſupercilio. ¶ Illum ſublimem:iſta pœna.¶ Statuerem vt cerebro diſpergat viaz: & cerebrum & via diſpergi poteſt:adeo videtur ambiguus.vt apud Virgi. Virgiliũ:Enſemq; c.ſ.ſ. Parq; m. Aliter.n. dicitur:Spargite humuz folijs. Aliter:Sparſerat & latices ſimulatos fontis Auerni. ¶ Adoleſcenti ipſi eriperem oculos:bene oculos amoris indices adiutoreſq; flagitii ¶ Poſt hæc præcipitem darez:grauior pœna cæcitatis:non præuidere quo cadat. ¶ Cæteros ruerem:ruerem Salluſt. actiuã vim habet, Salluſt.in ſecundo:Ictu eorum qui flumine ruebant,necabantur. Ruere enim eſt toto corpore vti ad impellendum. Quod faciunt,qui ipſi præcipites alios proſternunt.inde ſues ruere di Virgi. cuntur.Virgi.Ipſe ruit, dentesq; Sabellicus e.ſ.& Horatius:Hæc rabioſa fugit canis:ac lutulenta ruit ſus. ¶ Tunderem,& proſternerem:vide q̃ fortis ſibi videatur,qui dolet & iraſcitur. ¶ Agerẽ:ꝓſequerer:promouerem. Virgil.Curſu parant iſta g.& agit ventos,i.nimia celeritate proſequitur:vt pene occupar,ꝓueniq;.¶ Ego ſum Soſtrata:hæc ideo inducitur:vt veriſimile ſit ſupra non viſam Soſtratam:quãdo etiam vix nunc agnoſcitur ab irato.¶ Teipſam expecto:incerta diſtinctio: vtrum te expecto oppido,opportune ſit dicẽdum. An expectare ſit impatienter cupere:& ſine ꝓſcriptione ipſis ſperare iuxta certum tempus. Vnde apparet:At te expecto:quæ per ſe nimium eſt:non eſſe iungendum oppido. ¶ Quid feſtinas mi Geta?Probus aſſignat hoc Soſtratæ. Aſper non vult ad oĩa ſeruũ reſpõdere,ſed nutricem putat hoc loqui. ¶ Quid feſtinas?ꝑturbatus & cõmotus dixit ꝓrſus acta cõmota,feſſo anhelauit ob perturbationẽ:& contentum curſum.¶ Animum recipe:qđ in lectione geſtu oſtendi minime potuit:id ex verbis Soſtratæ oſtẽditur in Geta.Nã ideo dicitur animũ recipe:quia ille pro anhelitu crebriora verba cõtinuare nõ poſſit.¶ Perimus,actũ eſt:iã bina verba agũtur.¶ Perimus,actum eſt:verba ſunt deſperationis. Nam actũ dr̃ in ea,de qua iã lata ſit ſnĩa.¶ Eloquere obſecro te: bene eloquere.nam conantur tm̃ qđ nec explicatur:nec intelligitur,cui vitio cõtraria virtus eſt eloquentia.tam plus hic geſtu,q̃ dicta agitur:q(vt ſupra diximus) & laſſus eſt qui nunciat:& integrat dolor nuncii:eſt apud illã loquitur: ad quã maxime calamitas pertinet,qđ dolore vox pleruq; ſubtrahitur:atq; ſingultus.& ſimul dat ſignum perditarum rerũ.¶ Veh mihi miſeræ:interponitur,mulieris affectus nouo nuncio.¶ Amare occepit aliam:ꝓpriũs eſt amare occepit,q̃ amat. Nam in eo quod dicit occepit,argumenta mali metuenda ſignificat:vt in principiis quæ actum reſpiciunt non ſtatim monitionem inſpectaur.& occepit magnũ facinus dixit. ¶ A Lenone ipſus eripuit:ſic nunciat:vt victura peiora ſint.& his argumentis vult probare:q̃ immodice amauit Aeſchinus:qui pluſq̃ virginẽ: id:plus quod pudor nec hortatur,nec conſulit, amat.Quis autem magis potuit impudens eſſe:q̃ qui poſt honeſtum amorẽ ab Lenõe amet: hoc etenim ſignat meretricem. Ergo non honeſtum:ſed a Lenone. non per aliũ:ſed ipſus. nec emit,aut abduxit: ſed ob impatientiã valde amantis eripuit. ¶ Neq; id occulte:vt q̃ celare factus,tanq̃ ſatiſfacturus vxori videretur,ſed palam. ¶ Satin hoc certe? magnis malis non ſtatim creditur.Hoc ergo ex dolore dixit:q̃ ſtupet audiens:non quia nõ habet fidem. ¶ Hiſce oculis: aſſeuerantis. ¶ Ah,ah:interiectio eſt flentis. ¶ Me miſeram quid iam credas? mira affectio. Nam lachrymæ non ſinunt finire ſenſuz.¶ Quid credas? aut cui credas? fides aut perſonę qualitate ſeruatur:ſi grauis perſona eſt:cui credatur.aut ipſius rei qualitate:ſi ea res creditur:in qua fallere cui creditur:aut non poteſt:aut nõ debet.hic ergo mire in vtroq; iam fidem dixit nullam eſſe & in perſona & in re. quod Virgi.tranſtulit,breuiſq; dixit:Nuſquaz tuta fides:hoc Virgi. eſt nec in re,nec in pſona.Et hic ipſe in Heauton.Proh iuppiter ubi nam eſt fides? ¶ Noſtrũ Aeſchinum,noſtrã vitã: ἐλλειπτικῶς oĩa:quia fletus impedit verba.deeſt autẽ hoc feciſſe:vel quid tale eſt.¶ Sitæ erant:ſitæ perſonæ.nam ſitum eſt quicquid loco ſuo poſitum non euertitur. ¶ Qui ſe in ſuo gremio poſiturum puerum:dixit ſi puer naſceretur: non quia marem naſci diuinabat.ad votum ergo cupientis retulit puerum:non quia neceſſe eſſet marem naſci,& hæc omnia magno ſtupore dicuntur ad exaggerandam perfidiã illius,cui creditur:& dolorem eorum,qui crediderũt.¶ Hera,lachrymas mitte,ac potius ad hanc rem quod opus eſt: hinc Virgi.Non lachrymis h.t.e.ſ.i.ſentit autẽ non lachrymis agendum:ſed conſilio opus eſt.¶ Porro proſpice:porro in reliquum:deinde vel in futurum.porro enim ordinis & temporis aduerbium eſt:non cõiunctio.¶ An mi homo ſanus ne es:hoc ex perſona nutricis legendum eſt,illa enim diſſimulãdam rem putat.¶ Mi:pro meus.¶ An proferendum hoc tibi videtur:tua fama,& gnatæ vita.ſ.tibi.n.crimini erit vitiatam eſſe filiã:illi etiam oberit.& vtrum vitã ſalutem dicit.¶ In dubium:in periculũ. ¶ Fateatur:vitiaſſe In dubium filiam.& complexio diſpleuros oratorijs:in qua quod ſenſeris tollis,cogeriſq; qđ ex altera parte ſit:hoc eſt conticere,

DON. ¶ Quapropter quoquo pacto: congrue: & pro perſona q̄ pro muliere hoc dictū eſt: eāq; in malis cōſtantē eſſe demon ſtrat. ¶ Non faciā: non faciā dixit pro nō tacebo: quaſi tace re aliquā actionē habeat. ſed moralis ſignatio eſt & cōis oī bus: ſicut aduocatū dicimus male feciſſe cū tacuerit. ¶ Peio re res in loco eſſe non pōt: ſatis argute Poeta inter Getā & Soſtratam ſuias ex per

a quibus rebus. nō pōt emergi: capiēdo impersonaliter. i. a nobis euadi non pōt ſeu erūpi: vt locutio intelligat impſo naliter. ita q̄ emergi ſit īfinitiuus huius verbi impersonalia emergit emergebat. Dona. tñ vult emergi eē infinitiuū ab emergor eris deponēti. vt ſit ſenſus. vī. i. a qbus rebus. nul lus vīm pōt emergi. i. erūpere. res aūt ſūt hae. vis. i. violētia illata puellae. egeſtas. i.

Q uapp quoquo pacto celato eſt opus. So. ah minime gētium.
Nō faciā. Ge. quid agis? S. pferā. G. hē, mea Soſtrata uide quam
Peiore res loco nō pōt eſſe, q̄ in quo nūc ſita eſt. (rē agas. So.
Primum indotata eſt, tum praeterea quae ſecunda ei dos erat
Periit, pro uirgine dari nuptum non poteſt, hoc reliquom eſt.
Si inficias ibit, teſtis mecum eſt annulus, quem amiſerat.
Poſtremo qñ ego cōſcia mihi ſum, a me culpā eſſe hanc procul,
Neq; pretium, neq; rem ullam intercessiſſe, illam aut me indi
gnam Geta experiar. Ge.
Q uid iſtuc? accedo, ut melius dicas. So. tu quantum potes
Abi, atq; Hegioni cognato huius rem omnem na[rr]ato ordine.
Nam is noſtro Simulo fuit ſummus, & nos c[olu]it maxime. Ge.
Nam hercle alius nemo reſpicit nos. So. p[ro]pe[ra] tu mea Cantara,
Curre, obſtetricē arceſſe, ut cum opus ſit, ne in mo[ra nob]is ſiet.

turbatione facit: q̄ū in quo nūc iſta eſſet cā ni hil timēdū. ¶ Primum idotata eſt: rō ſubiecta eſt cum & idotatā: pau perē nō dicit. ¶ Tum q̄ ſecunda dos ei erat: vi delicet dari pro virgi ne nuptū: & incerta di ſtinctio eſt. etenim erat bis ſubaudiendū. Dari aūt nuptū non pōt ſum gendū: ſed pro virgine dari nuptū diſtinguen dū eſt. vt pro virgine. i. virgo. vt nūc plane eſt pro noua. i. noua. hac ergo nec virgo, nec pro virgine nubere pōt. nō virgo: quia viciata eſt. nec pro vir gine: qa res diffamata eſt. ¶ Si īficias ibit: ſi negabit. ¶ Te ſtis eſt mecum annulus: locutio hęc ſic capienda eſt: hoc eſt annulus pro me teſtis. vel ſic: Annulus mecū teſtes ſumus: ſed melius quod ſupra. ¶ Poſtremo quando ego cōſcia mi hi ſum: qñ pro qm. vel qū pro quidem. ¶ Neq; rē vllā: hoc eſt internunciū: pactum: donū: aut pmiſſum. & bñ totū exe cratiue dixit: vt alii facinore abhorreant. ¶ Illam: filiam. ſ. ¶ Experiar: apud iudices agā. ¶ Quid iſtuc? verbū ē ægre cōſentientis. q. d. qd reſiſtā. ¶ Accedo, vt melius dicas. i. vt conſentiā veluti melius potēs ſis dicere. ¶ Quantum potes . i. cito abi. ¶ Atq; Hegioni: apud Menandrū Soſtratae fra ter inducit. ¶ Huius: filiae ſuae. ſ. ¶ Simulo: nomen patris puellae diminutiuū a Simo: vel Simone. & nota nomē i pal liata fabula latine diminutiuum. ¶ Simulo fuit ſummus: an ad cognatū: an ad amicū refert. An abſolute ponit. vt i Eu nucho: Plurima ſalute ſummū ſuū impartit Gnato. ¶ Et nos coluit maxime: & miſerabilius coluit dictū eſt, quaſi diceret

Virgil. colit. Virgi. Per caput h. i. p. q. p. a. ſ. Colere. n. & maioribus & minoribus cōuenit. vt Poſthabita coluiſſe Samo. ¶ Nos: monoſyllabū finit vulnuoſam exprimēs pronūciationem. ¶ Tu mea Cantara: triſtis ac ſeriae foeminae blādimentum eſt mea, potiuſq̄ pnomē poſſeſſiuum. deeſt. n. cara, vel qd tale, quo addito pronomen ſtaret mea. ¶ Curre: mire dictū eſt ancillę curre. ¶ Vt cum opus ſit. i. cū adeſſe cœperit par tus. ¶ Ne in mora nobis ſiet: locutio qualis ſupra.

GVI. Nunc &c. Hic exprimit̄ ſeruus fidelis, & currens, & mala nūcians, refert. n. Aeſch. amore alieno captum, deſertāq; virginem Atticā, quā ſtupra uerat ea lege vt eam duceret vxorē. Geta. Nūc illuc eſt. i. negociū iſtud de ducenda virgine pro tempore pñti ita ſe hēt: vel iſtud piculū deſerēdae virginis: aut iſtud tēps nunc eſt eiuſmodi: q̄ ſi oēs hoies cōferant. i. cō gregent oia ſua cōſilia. q̄rant. i. ſtudeant: laborent. inuenire ſalutē. i. remediū ſalutis. huic malo. i. contra hoc malum. ſ. q̄ Aeſ. alieno ſuccūbit amori: & eſt virginis ſtupratae deſertor. nihil afferant aliqd adiumēti huic malo inquā. i. cōtra hoc malū. qd malū eſt mihi ſeruo & herae. ſ. Soſtratae. & filiae herili. i. filiae ex hera mea: q̄ nūc partui pxia ē ex ope Aeſ. Veh: interiectio execrātis: quae iūgit̄ datiuo. Veh mihi mi ſero. i. ego miſer ſum maledictus, & infelix. tot res malae. ſ.

Circum uallare. circūuallant. i. circundant: circūueniunt nos. ſ. tanq̄ inimica acies: q̄ vallo circūdat: aut ſtipat ſe circa hoſtes. aut circum uenit: & circūcludit vallo ipſos hoſtes: ne poſſūt aufugere. ergo circūuallāt. i. vel ſe muniūt aduerſum nos: vel nos cir cumueniunt nobis moleſtiā inferētes, repēte. i. ſubito. vī. i.

neceſſitas: inopia ipſius puellae. iniuſticia. i. ma lū iudicium huius tpis. Solitudo: ideſt deſertio ſeu derelictio a defenſo ribus. q. d. erit ſolitudo puellae a defenſoribus: propterea q̄ inops eſt: nec hēt vnde conducat operas aduocatorū. in famia. i. ignominia ab his: qui credūt puellam eſſe ſtupratā ptio. hoci ne. i. vtrū hoc ſaeculum eſt ſup. tale: vel tales ſūt hoies huius ſaeculi. i. hu ius durationis hominū: huius aetatis: huius tē peſtatis. O ſcelera: exclamatio. i. miror tot ſcelera & flagi tia eſſe hac tēpeſtate. o gratria hoium. ſ. ſacrilega. i. nefaria: & impia. i. dico talia genera hoium: qui talia agūt eſſe ſacri lega. o hoiem. ſ. Aeſchinū. impurū. i. foedum: turpē: inhone ſtum. vel ipiū. i. iniuſtū erga Deū: qui Deū ante oculos non pponit: hoc eſt dico hoiem illū eſſe turpē & inhoneſtū. So. me miſerā: exclamatio eſt interiectiōis vice fungēs. q. d. ſup. me inſcitē & mihi iminere aliqd miſeriç. qd ē qd. i. pp qd. video Getā ſeruū ſic timidū. i. perturbatū. & ſic pperātē. i. feſtinantē. Ge. Geta Soſtratae exclamationē nō audiuit: iō pgit in ſermōe ſuo. & iō ſic iūge cū illo qd dixerat: o hoiem impurū. quē. ſ. Aeſchi. neq; fides. i. pmiſſio facta, neq; iuſiu randū: quo iurauit ſe ducturū eā, neq; miſericordia. i. cōpaſ ſio: aut q̄ ei vim intulit: aut q̄ eam amauit: & illi pbro fuit. Q uae ergo illū: abundat illū: neq; &c. nō repſſit. i. nō cohi buit: ne auderet id moliri. neque reflexit. i. reuocauit: retra xit: ne id faceret grande facinus: neq; id repſſit cū qd debat deterrere eū ab eo faciendo: videlicet q̄ ptus eius puellae in ſtabat. i. iminebat: futurus erat ppe: ſeu appropinquabat. cui puellae miſerae. i. q̄ miſera fuit pp illud vitiū. ipſe Aeſch. obtulerat ipſi iniuriae. ſ. vitiū. i. ſtuprū. per vim. i. p violētiā.

Indigne indigne. i. impie & crudeliter. alii codices loco cui hñt q: ſed tūc eſt intelligendū q Aeſc. obtulerat ei ſup. miſerę &c. So. nō ſatis intelligo. q̄. i. quas res. vel q̄ verba loquat̄. Cā. o So ſtrata obſecro q̄ ſup. accedamus. i. adeamus. ppius: a prope cōparatiuū aduerbiū. i. ppinquius: pximus. Interdū. n. pxi mus ſungit̄ vice poſitiui, & cōparationē hēt. Geta. ah: inter iectio dolentis. me miſerū. i. dico vel fateor. q. d. ſum bñ mi ſer. vix. i. q̄ſi. nō ſum cōpos ai. i. ſanae mētis: ſeu ſani ai. ſicut

Cōpos animi dicimus cōpos mētis pro ſanę mētis: vel cōpotētis ai: ſeu cō poſiti ai: vt alii volunt. quae oia ferme in idem recidūt. Eius aūt contrariū eſt impos ai: vel nō ſanae mētis: vel ipotētis: & incōpoſiti ai: vel qui ſuo aīo nō potit̄. vt ſunt iracūdi: qui vehemēti appetitui nequeūt moderari: & iō nō ſunt cōpo tes ai. vel ſui. i. nō potiunt̄ arbitratu ſuo, vel ſeipſis, vel ſuis ais. Cōpos ēt inuenit̄ iūgi ablrō. Sallu. Neq; aio: neq; ligua ſatis cōpos. Vix ergo ſum cōpos ai. ita. i. adeo. ardeo. i. vror: incēdor. iracūdia. i. ai perturbatione, & ſanguinis ebullitiōe. Nihil eſt qd malim. i. potius cupiā: q̄ illā totā familiā a qua ducit originē Aeſ. & ipſum Aeſ. ſimul: qui ē de illa familia. dari obuiā mihi. i. occurrere mihi. vt euomā. i. eiiciā. hāc oēs irā. i. (qd vulgo dici ſolet) vt deiraſcar i eos, q ſunt de illa fa milia. dū. i. q̄diu. hęc aegritudo. i. haec mētis meae iracūdia. Nam aegritudo mētis eſt ipſius perturbatio, & cōmotio. dū inquā haec aegritudo eſt recēs. i. noua. Nam paulatim lapſu tpis efferueſcit ira: quę cū recens eſſet, erat vehemētiſſima.

habeam

habeam ſatis id ſupplicii.i.illud ſupplicio mihi:hoc eſt illud ſupplicio ſatis ſit:ſeu ſufficiat mihi:vel ſufficiens mihi habebo de eis ſupplicio.dūmodo vlciſcar.i.dū mō puniā,vel vindicē illos de illa familia mihi inuiſa. Primū,i.in primis,extinguerem aiam ſeni.i.ſuffocarē ſenē.& dixit extinguerē:propterea q ab antiqs putabaſ aia eſſe ignis:q extingui praecipue dr.

Primū

Primū ergo extinguerē aiam ipſi ſeni Demeae.q produxit,i.genuit.illud ſcelus.i.illū ſceleroſum filiū.autē.i.ſed,cū.i.deinde.vah qbus modis,q.d.acerbis:aſpis . lacerarē.i.dilaniarē.Syꝝ ſeruū impulſorē.i.ſuaſorē vehemētē:qui nō ſolū videaſ ſuadere:ſed ēt ipellere.Vbi haec interiectio vah (q̄ ſaepius eſt irridētis)hic oſidit vehemētiā affectus in Syrum,& voluntatē imodicā.arriperē.i.celeriter & cū impetu caperē,cū mediū,i.per mediū corpis. ſublimē.i.in altum ſublimatū:vt caderet grauius.& ſtatuerē.i.proſternerē:vel imitterē i terrā,primū:aduerbiū,i.primo.capite.i.p caput.deinde reliquo corpe ſequēte,q.d.pcipitē cū darē capite primū in terra ſtatuto,vt diſpgat.i.in diuerſis ptibus ſpargat,ſeu pfundat viā.ſ.cerebro.i.effuſione ſanguinis e ſuo capite pcedētis:vel effuſione ipſius cerebri.Poſſet ēt forſitā dici diſpgat viā.i.diffindat viā:& faciat foueā in via pcuſſione capitis ſui:q̄ foſſa fieret diſpergēdo terrā huc & illuc.eriperem.i.eruerē:effoderē:extraherem oculos ipſi adoleſcēti.ſ.Aeſchino:qbus amore puellae captus eſt. Poſthac.i.poſtea:poſt illud factū,darē eū pcipitem.i.pcipitarē:deiicere eū ab aliquo editiore loco:qd facile eſſet factu erutis oculis,ruerem.i.cū impetu pſternerē:ipellerē caeteros de illa familia.ruere hic habet actiuā ſignationē:ſignificatq toto corpore vti ad ipellendū.qd faciunt q pcipites alios proſternunt.

Tūdere

Tunderē.i.cōtererē:fabroꝝ more:qui malleis tundūt ſaepe incudē ictus repetētes.agerē.i.agitarē:verſarē:volutarē:nimia celeritate pſequerer:atq promouerē.raperem.i.raptim:ac pperanter illos cōprehēderē.proſternerē.i.deturbarem:in terra deiicerē.ſed ceſſo.i.deſiſto iſta inaſſum minitari,malo.i.potius volo.impertire.i.participē facere heram meā Soſtratā.hoc.i.hac re inauſta,ac infelici. Dicimus.n.

Impꝛio

impꝛio tibi cōſilia mea:& impꝛio te cōſiliis meis.i.tibi communico mea cōſilia.Malo inquā impertire eam pperē.i.properāter:feſtināter.Deinde icipit domū verſus ire.So.reuocemus eū.ſ.Deide vocat eū ſuo noie.Ge.hem:vbi hem vocātis eſt aduerbiū:ſeu mauis interiectio.Cū.n.aliquē vocamus eminus poſitū,dicimus:Ioā.hau.Ge.Quiſqs es.i.quicūqs ſis.ſine.i.pmitte.me ire ad impartiēdā heram hoc malo euētu.& hoc dicit nōdū ea aiaduerſa.So.ego ſuꝫ Soſtrata.Ge.vbi eſt ea Soſtrata:q̄ cognita ſubdit.qrito te ipſā:expecto te.o hera obtulisti te obuiā:aduerbium.i.in occurſuꝫ mihi.oppido.i.valde:aduerbiū intendēdi,oppido opportune,i.valde apte.So.qd eſt.qd.i.cur:vel pp̄ter qd.trepidas.i.times:ſeu timorē prae te fera:neq tibi ſatis cōſtat.qn imo inceſſus tuus mō citus:mō tardus:more pturbatu& aio agitati.Ge.hei mihi.i.doleo:dolor mihi ineſt:afficior dolore:ptentat dolor pectus.So.o mi Geta.qd.i.cur.feſtinas.i.cur es ita cōmotus:& pturbatus:& anhelās more feſtinātis vſq adeo:vt crebriora verba cōtinuare nō poſſis prae anhelitu nimio.& pp̄terea recipe.i.reſume:reuoca aium:& incipe ſpirare:neq ita aio cadas.Ge.pꝛſus.i.oino.perſimus.ſ.quod ſeqtur.ſed illud proſeq nō potuit prae anhelitu nimio.So.ergo qd iſtud prorſus eſt.i.ſibi vult:quid vis dicere prorſus eſſe.Ge.prorſus perimus.i.perditi ſumus:actū eſt.verba haec ſunt deſpationis.Nam actū eſt dr̄ in ea re,de qua ſit iam lata ſnia.So.obſecro te eloquere.i.bono ſermone & tali vt itelligaris.detege qd ſit illud pp qd es ita turbatus.Ge.anhelans Geta & ſingultus emittēs dicit.iā.i.ſtatim eloqr.So.o Geta qd dicis ſup.iam te facturū.vel quare dicis iam:nihil aliud addēs ſed impeditus ſingultibus crebris.Ge.Aeſchinus eſt alienus &c.vt poſtea ſeqtur:ſed ſuſpirio interpellatus dictarat dixit Aeſchinus.So.ergo qd is Aeſchinus fecit ſup.Ge.adge nunc cuꝫ Aeſchinus quod ſolū dixerat ſic:Aeſchinus ē alienus.i.remotus & alienatus noſtra familia:ita vt quē ſperabamus futurū tibi generū ita de familia:nūc alienatū a filia tua cernimus.So.hem:dolentis interiectio.perii.i.perdita ſum.quare eſt ſup.alienus.Ge.occepit.i.incepit amare aliam puellā.So.Veh mihi miſerae.i.ego miſera ſum maledicta & infelix prorſus ita:vt videar eſſe maledicta a Deo.Ge.neq fert occulte:ideſt nō caelat id.ſ.ſe amare aliā.ipſus:pro ipſe.eripuit.i.abduxit:abſtulit.palam.i.manifeſte,a Lenone.i.turpi viro puellaꝝ redēptore.So.ne.i.verū.ſcis hoc certo:aduerbiū.i.(quod dici ſolet)oino p vero.Ge.certe o Soſtrata egomet vidi hiſce oculis:hoc ponit maioris aſſeuerationis gr̄a.So.ah,ah(interiectio eſt flentis)me miſerā.i.dico vel fateor me infelicē.iā nūc quid credas.i.cui ſermoni adhaereas nunc:vel cui rei acqeſcas iam:cui homini ſup.credas.i.cōfidas.Eſt ne verū ſup.noſtꝝ Aeſchinum ita familiarē exiſtentē.noſtrā oium vitā.i.noſtraꝫ vitae futurae ſpeꝫ:vel ita carū:vt eſt nobis cara vita.Eſt ne ergo veꝝ illuꝫ feciſſe talia ſup.eſt.n.eclypticus ſermo aptus perturbatis.in quo Aeſchino noſtrę ſpes.i.expectationes.& noſtrae oēs opes.i.noſtrae facultates.erant ſitae.i.poſitae:collocatae.Nam ſitū eſt quicquid in loco ſuo poſitū nō euertitur.qui.ſ.Aeſchinus.iurabat ſe nunquā viſurum vnū dieꝫ ſine hac.i.ſine filia noſtra.qui Aeſchinus dicebat ſe poſiturum puerū(cuius partus iminet)in gremio ſuo.i.ſupra genua ſua more matrū.qui inquā dicebat ſe oblectaturū.i.rogaturum obnixe patrē ita.vt.i.q.liceret ſibi ducere hanc filiam meā vxorē.i.in vxorē,Dicimus enim duxi filiam illaꝫ vxorē:vel duxi i vxorē.Ge.o hera.i.o tu dña Soſtrata.mitte.i.dimitte.lachrymas.i.noli flere amplius.ac potius cōſule.i.conſilio proſpice,ſeu prouide.porro.i.in reliquū:in futurum:deinde.nā porro hic eſt tpis,aut ordinis aduerbiuꝫ,non cōiunctio.Conſule ergo de eo ſup.quod eſt opus.i.qd eſt neceſſariū ad hanc rem:vel cōſule in reliquū,quod.ſ.cōſilio prouidere in reliquū.eſt opus.i.neceſſariū ad hāc rem.ſentit aūt non lachrymis eſſe agendum,vbi cōſilio opus eſt.Deinde interrogat Geta.ne.i.veruꝫ.patiamur.i.feramus:aequo aio,an narremus cuipiā.i.alicui hoc quod nobis factum eſt ab Aeſchino.vel pōt iungi cū pcedēte ſic.porro.i.deinde.cōſule:ideſt cōſulta.delibera.ne.i.verū patiamur.an narremus cuipiā.i.alicui.Deinde ſubiūge.quod.ſ.cōſulere,an narremus cuipiā eſt opus ad hanc rem.Can.hau,hau:interiectio indignātis.o mi homo,ne.i.verū.ſanus es.i.mentis cōpos.an.i.verū.hoc factū.i.Aeſchini.vr̄ tibi eſſe proferendum.i.diuulgādū.vſquā.i.in aliquo loco.Ge.quidem.i.certe.nō placet mihi.i.nō eſt mea ſentētia vt vſqua proferatur.iam.i.nūc.primū.i.in primis.res ipſa.i.ipſe effectus.indicat.i.pdit:manifeſtat illū Aeſ.eſſe alieno aio.i.hñe aium alienū.i.alienatū a nobis.nunc ſi proferemus palā.i.ſi publicamus hoc ſtuprū.ſ.puellae.Ille Aeſchi.inficias ibit.i.negabit.ſat ſcio.i.nō dubito,& ſatis perſpicio.& negabit tuā famam.i.tuū nomen.& vitā gnatae.i.ſalutē filiae tuae quā iaꝫ pertulit.& ita ſi hoc reſciuerit eſſe publicatū:dolore perculſa poterit extremū claudere diē.tua ergo fama & vita gnatae veniet in dubiū.i.in periculū.Tum.i.deinde.ſi maxime fateatur.i.ſi aſſertiue(vt dicūt)cōfiteatur ſtupraſſe filiaꝫ.nō eſt vtile hanc.ſ.filiā tuā dari illi nuptui:cum amet aliam ab ea:& ita nō poſſet bene viuere cū eo:qui amore alterius teneaſ.Quapropter.i.quāobrē,opus tacito.i.tacere.vel cęlato.i.caelare.vt Sallu.Priuſq̄ incipias cōſulto:& vbi conſulueris,mature facto opus ē.igiſ cęlare quoquo pacto.i.quocunqs modo caelari poſſit.So.ah:interiectio dolentis.minime gentiū.i.nullatenus opus eſt inquā tacere.vbi gentium genitiuus poniſ cū minime:non neceſſitate ſignificationis:ſed ornatus gr̄a & ſonoritatis,vt ēt dicimus nuſq̄ gentium:terrarū:locoꝝ.Deinde ſubdit.nō faciam.i.nō tacebo.Ge.quid ais? So.proferā.i.diuulgabo.facinus vitii.Et iō quid prius dicebaſ:Hau mi hō ſanus es,Dona.vult ex pſona nutricis legēdū eſſe:quae rē diſſimulādā putat.Ge.hem:interiectio dolētis.o mea hera.ſ.Soſtrata.vide.i.diligēter cōſidera.quā rem agas.i.qd facias.So.res non pōt eſſe peiore loco.i.in peiore ſtatu,q̄ in quo loco.i.ſtatu.nunc eſt ſita.i.poſita:cōſtituta:collocata.q.d.peius accidere non poteſt,q̄ iā acciderit.primum.i.in primis.ipſa eſt indotata.i.ſine dote.tum.i.deinde.pterea.i.inſup.dos quae erat ei ſecūda:vide

Sallust.

Minime

licet virginitas, periit.i.prætera eſt:& cõſumpta: nunquã reditura. Nam (ait Ouidius) Læſa pudicicia: deperit illa ſemel, ipſa nõ poteſt dari nuptum.i.non poteſt collocari: vel nubere pro virgine.i.tanquã virgo, cum non ſit: & multo
Daſ nuptum filiam minus cum erit diffamata. Dicimus dare nuptũ filiam: admittere ſpectatum: dare vænum ædes, quæ verba, quãuis motum non ſignificent eundi de loco ad locũ, tamẽ iunguntur primo ſupino, nã (vt dicunt) in ſe latentẽ motũ obtinent. præterea id dicendi genus ab auctoribus eſt vſurpatum. Hic reliquum eſt.i.reſtat. ſi ipſe Aeſchinus ibit inficias.i.negabit. annulus eſt teſtis mecũ.i.vel annulus, qui eſt teſtis apud me: vel annulus eſt teſtis pro me: aut ergo mecum annulum eius, qui teſtificabitur.i.approbabit factũ ipſum cũ videbitur, quem.ſ. annulũ. Ipſe Aeſchinus amiſerat. Poſtremo.i.deniq;. quando.i.quia. ego ſum cõſcia mihi.i.ſum mihi ipſi teſtis. & ſcio apud me hanc culpã de ſtupro filiæ.ſ.eſſe procul.i.lõge.a me.i.me nõ cõſenſiſſe vllo pacto. & qm̃ ſuʒ inquã mihi cõſcia. neq;.i.nõ.pretiũ interceſſiſſe.i.interueniſſe. neq; rem vllam.i.neq; nuncium, neq; donũ, neq; pactũ, neq; promiſſum interceſſiſſe.i.interueniſſe: aut interpoſitũ eſſe. O Geta experiar.i.probabo agendo apud iudices illam filiã. aut experiar inquã illam indignam me.i.male reſpõdentẽ moribus meis: & degenerantẽ. & propterea indignã, quæ me habeat matrẽ. Vel poteſt referri ad culpam dicendo. aut experiar.i.probabo apud iudices agẽdo illam culpam eſſe indignam me.i.nõ dignã: quæ imputetur mihi. qa dixit iam illam culpã eſſe procul a ſe ita: vt non dicatur fuiſſe lena filiæ. Ge. quid.i.cur. dicis ſup. iſtud: cũ non ſit dicendum. accedo.i.appropinquo tibi. vt dicas melius.i.ſermonẽ aptiorẽ loquaris. So. tu Geta. quantũ potes.i.cito. abi.i.diſcede. atq; enarrato.i.recitato. ordine.i.per ordinem. eodẽ ductu & tenore: quo facta eſt, oẽm rem.i.totũ factũ Hegioni cognato huius filiæ meæ. Nam is Hegio fuit ſummus amicus ſup. vel familiaris: vel i magno honore habitus nr̃o Simulo.i.marito meo. Simulus eſt diminutiuũ (vt dicit Dona.) a Simõe vel Simo. & coluit.i.amauit: frequẽtauit: ſociauit. maxime.i.valde plurimũ nos. q.d. plurimus illi nobiſcũ fuit vſus: conſuetudo: ac cõuerſatio. Ge. bene dicis vt id narrem Hegioni. nam hercle.i.per Herculeʒ. nemo reſpicit nos.i. nemo pter eum fauet nobis. aut habet curam noſtri: vt dici
Reſpicere mus Deũ reſpicere nos: cũ noſtri miſeretꝭ: & nos non aſpernatur: ſed benigne exaudit. So. o mea Cantara.i.o nutrix mea cara: & eſt muliebre blandimentũ. propera.i.accelera: curre. accerſe.i.vade ad vocãdum: vel voca. vel (quod dicunt) fac venire, obſtetricẽ.i.mulierẽ parturientibus opem ferentem. vt ne.i.vt nõ. ſit nobis in mora.i.vt non tardet: cunctetur. cum opus ſit eam adeſſe.ſ.parturienti.

ASCI. TIBi: Noſtram vitam omniũ: offendimus in textu cum his Commentariis coimpreſſo: Noſtrarũ vitam omnium: ſed Guido recte cõfiſus exemplaribus, noſtrã legit. Nã latinitas (aut verius ſententia) id expoſtulat. Similiter in illo quod paulopoſt ſequitur: vbi erat In gremio ſui: fecimus in gremio ſuo: eiſdem de cauſis. Item illud: Hau mi homo ſanus ne es? cum Dona. vt Commentarius etiam poſtea cõfitetꝭ, Cantaræ nutrici aſcripſimus. quæ ideo dico: quoniam nos exẽpla integra reddituros polliciti ſumus. Illud vero: Illam aut me indignã Geta experiar, Sic itellige: O Geta ego experiar agẽdo apud iudices: illam.ſ. gnatã meã eſſe indignã hac contumelia: probãdo videlicet illi eſſe vim oblatam: & fidem datã, aut ſi non potero id facile probare: probauero certe me eſſe indignã tali contumelia: quæ nullo modo cõſenſerim: nec cõſcia fuerim ſceleris: vt ipſa declarat per verbũ præcedens. Illud nouiſſime, qd̃ Soſtrata dicit: Properas

Senarii omnes.

DEMEA.

DIſperii, Cteſiphonem audiui filium
Vna affuiſſe in raptione cum Aeſchino.
Id miſero reſtat mihi mali, ſi illum poteſt
Qui alicui rei eſt etiam eum ad nequitiã adducere.
Vbi ego illum quæram? credo abductum in Ganeum

ad Getam dictum puto: & ſequentia ad nutricem.

NVnc illud. Oſtenſo dolore de partu: adeſt Geta: SER.
qui viſa rapina: quam fecerat Aeſchinus de Ctariſtria nũciat dñæ ſuæ: vnde prior dolor magis augumentatꝭ. Nam cũ ſolus ipſe Aeſchinus remedium miſeriarum eis eſſet: eo alienato in deſperationem adducẽtur. In primis oſtẽditur ſeruus iſte fidelis eſſe dominæ ſuæ: cũ ita doleat de eius infortunio: & detrimẽto dicẽs: Nũc illud eſt.i.contingit. qđ ſi &c. emergi a nobis. hæ.ſ. ſunt res: Vis quæ illata eſt nobis ab Aeſchino. Egeſtas quæ eſt in nobis. Iniuſtitia iudicum ſi volemus ire in cauſam. Solitudo: quia non habemus patronum. Infamia matris, quæ dicetur vendidiſſe filiam: & infamiã natæ, quę meretrix reputabitꝭ. Hocine.i.tale eſt moleſtũ. O ſcel. iſtius ſæculi: o genera hominũ ſacrilega: quæ ſunt in hoc tali ſæculo. O hominem.i.Aeſchinum. Hic deſcendit a generali ad ſpecialẽ. repreſſit ab hoc ſcelere: neq; etiã reflexit: vt aliquandiu differret. vel repreſſit quantũ ad fidem, & iuſiurandum. reflexit quantũ ad miſericordiã. Neq; partus virginis. Cui miſeræ &c. modo.ſ. quã vindictã ꝓpriis manibus aſſumerẽ hoc modo. Seni Mitioni. Produxit.i.nutriuit. Illud ſce.i.illũ ſcelerosum. Adol. Aeſ. prorſus Geta inducitꝭ præ nimio dolore: & impulſione curſus ſingulas dictiones proferre. Quid iã credas: quãtũ ad verba. Aut cui.ſ.homini credas? noſtrũ Aeſc. ſubaudi dicis hoc feciſſe patres.ſ. Mitionẽ: & Demeã. Ibit in inficias.i.in negationes. Solum plurale inuenitꝭ inficiæ inficiarũ. & vita.i.victus natę veniet in du. qa nõ inueniet amplius qui eã ducat. Ah. Ecce mater mutat voluntatẽ. non ſa.i.non celabo. Secunda dos.i.virginitas, & hoc eſt.ſ. non patet da. nup. pro virg. Et cũ tot infortunia contigiſſent nobis: hoc reliquum eſt. Si ibit &c. Annulus quẽ ipſe amiſit in concubitu. hanc culpã.ſ. neq; pretiũ &c.ſ. non poterit dicere ꝙ in pretiũ aliquid accepiſſẽt: Vel aliquo modo ei conſenſiſſem. Et ideo experiar.ſ. probare in placito illaʒ: aut probet me indignam hac iniuria. Quid iſtic.i.certe. accedo.i.deſidero: vt melius Di: quia iſta cauſa non videtur eſſe bona. Quid iſtic eſt aduerbium affirmandi. vt eſt: ibi accede vt me. di. & dicit accedere: quãtum ad intellectum. cognato huius virginis ex parte patris. Simulus vocatus eſt pater virginis maritus Soſtratæ.

DIſperii, Ctheſiphonem audiui filium. Hic oſtẽditur, ꝙ ſeueri homines, ac recti, & honeſti, tenaces, vel ridiculi ſunt: vel odio habentur quo quo acceſſerint. Magno autem affectu: & quaſi damnatis addidit filium: quaſi cauſam redderet cur dixerat Diſperii. ¶ Vna affuiſſe in raptione cum Aeſchi. œconomia in qua oſtenditur quantum commouebitur Demea ipſa re comperta: cum ex parua rei ſuſpitiõe tm̃ ſe afficiat. Raptio autem ad perſonam refertur. Rapina ad rem. Raptus ad ſtuprũ ſi proprie volumus loqui. ¶ Id m.re, bene reſtat: itanq̃ iam ſummum malum ſit Aeſchinũ eſſe corruptum. & miſero mihi: quaſi, qui nihil neſciat: nihil curante Mitione. ¶ illum ſi poteſt: non dubitat velle. & ideo dici poteſt. ¶ Qui alicuius rei: recte enim hoc ſupra dixit: Non, fratrẽ rei dare operam: ruri eſſe parcũ ac ſobrium. ¶ Etiã eũ ad nequitiã abducere: quaſi inuitũ dixit nõ vocare, ſed abducere. ducimus enĩʒ volẽtes, ſed abducimus inuitos. Nequitia enĩ ꝓprie libidinoſæ inertia dicta eſt: ꝙ nihil queat nulliq; rei apta ſit, vñ & nugæ ꝙ nihil agant: vel nõ agẽdo. ¶ Vbi ego illũ quęrã? c.a. nõ iſſe, ſed abductũ eẽ: q̃ſi adhuc culpa nõ ſit illius. ¶ In Ganeũ: veteres Ganeũ meretricũ tabernã dixerunt ... ꝙ ipſa ſit in terra: non vt cœnaculũ ſuperius. vnde taberna quaſi trabea: a validioribus dicta trabibus: quibus ſuperiora ſuſpenſa ſunt.
DON.
Raptio
Rapia
Raptus
Neqtia
Nugæ
Ganeũ

¶ Perſuaſit

DON. ¶ Perſuaſit ille impu. ſuademus facilia: perſuademus diffi-
Perſuadere cilia, & ſuadere facientis eſt: perſuadere perficientis. Impurus
pro improbo ponitur apud Teren. & hic quoq; excuſata voluntas eſt Ctheſiphonis: cui a maiore, & improbo fratre ingeſta ſit pſuaſione negocia. ¶ Sed eccum Syrum, ire vi. ire & abire & venire ſignat. ¶ Ire video: ire ꝓ venire, vt Nec vero Aeneā: nec ſum laetatus eūtē. ¶ Atq; hercle hic de g. figura. ¶ Hic de grege illo ē: ordo vel bonorum vel malorum grex dicitur: & grauiū, vt equeſter ordo: ſenatorius ordo. Etiā grex vel bonorū vel malorū eſt, vt Cice. In his bonis g. o. al. oēs impuri, impudici, q̃ verſant. ¶ Quaeritare: inſtanter q̃rere. ¶ Carnifex: ꝓ Ganeo poſitus eſt. ¶ Non oſtēdam me id velle, ſ. ſcire vbi ſit.

Aliquo, perſuaſit ille impurus, ſat ſcio.
Sed eccum Syrum, ire uideo, hinc ſcibo iam ubi ſiet.
Atq; hercle hic de grege illo eſt, ſi me ſenſerit
Eum quaeritare, nunquam dicet carnufex.
Non oſtendam me id uelle.

Eiuſdem numeri ſunt. Primus uerſus ſuperiori connectitur.

SYRVS. DEMEA.

OMnem rem modo ſeni
Q uo pacto ſe haberet enarramus ordine.
Nihil quidquam uidi laetius. De. proh Iuppiter
Hominis ſtultitiam. Sy. collaudauit filium,
Mihi (qui dediſſem conſilium) egit gratias. De.
Diſrumpor. Sy. argentum adnumerauit ilico,
Dedit praeterea in ſumptum dimidium minae.
Id diſtributum ſane eſt ex ſententia. De. hem,
Huic mandes, ſiquid recte curatum uelis. Sy.
Ehem Demea, haud aſpexeram te, quid agitur? De.
Q uid agatur? uoſtram nequeo mirari ſatis
Rationem. Sy. eſt hercle inepta, ne dicam dolo, atq;
Abſurda, piſcis caeteros purga Dromo.
Congrum iſtum maximum in aqua ſinito ludere
Pauliſper, ubi ego uenero exoſſabitur.
Prius nolo. De. haeccine flagitia? Sy. mihi quidem non placent.

GVI. Diſperii &c. Hic oſtēdit quātum Demea cōmouebitur ipſa re cōperta, cū ex parua rei ſuſpitione tm̄ ſe affligat. De. Demea ſolus hęc ſceū loquit, ingens. diſperii. i. variis modis perditus ſum: & infortunatus. audiui Cteſiphonē filiū affuiſſe in raptione. i. abductiōe: ſeu in violēta ablatiōe puellae vna cū Aeſchino. Id mali. ſ. vt alter filius corrūpat laſciuia, reſtat. i. reliquum eſt. mihi miſero. i. infelici. Deinde ſubdit. id mali qd̄ reſtat. ſ. ſi etiā Aeſchinus pōt abducere. i. inuitū deducere: attrahere. ad nequitiā. i. libidinē: laſciuiā. eūdē illū. i. eū ipſum. ſ. Cteſiphonē. qui eſt alicuius rei. i. qui alicui rei dat operā: ſeu qui aliquid negocii facit: aut qui eſt alicuius ꝓfeſſor artis. Raptio refert ad perſonā: rapina ad rē: raptus ad ſtuprū. Inſuper ducimus volētes: abducimus inuitos. Nequitia libidinoſa inertia dicta eſt: ꝙ nihil queat: nulliq; rei apta ſit. vñ & nugae: q̃ſi nihil agētes dictae ſunt. Vbi. ſ. in quo loco. q̃rā illū. ſ. Cteſiphonē. credo eū abductū. i. inuitū deductū. aliquo. i. in aliquē locū. putat in Ganeū. i. in Lupanar: ſeu Proſtibulū. Nā Ganeū veteres meretricū tabernā dixerūt: ꝙ ipſa ſit in terra: nō vt coenacula ſuperius. vñ taberna dicitur: quaſi trabea a validioribus dicta trabibus: qb⁹ ſupiora ſuſpēſa ſunt. Inde Ganeo dr̄ Ganeorum frequētator. Aeſchinus ille impurus. i. improbus, perſuaſit. i. induxit eū. ſat ſcio. i. nō dubito: facile pſpicio. Suadere eſt in actu: perſuadere vero in effectu. Sed eccū. i. ecce hic prope video. Syrū ſeruū ire. i. venire. Nā ire, & abire, & venire ſignificat. hinc. i. exinde, vel ex hoc loco, aut ex hoc Syro. iā. i. nūc. ſcibo. i. ſciā (antique) vbi ſit Cteſipho. atq; hercle hic Syrus eſt de illo grege. i. de illa ſodalitate: ſeu ex numero taliū gregaliū: ſeu ſodaliū. vel eſt ex illo grege. i. ex illo ordine voluptuoſorum: quibus inſeruit. ſi ipſe Syrus ſenſerit. i. perceperit. me quaeritare. i. inſtāter quaerere eū Cteſiphonē. ipſe carnifex. i. ipſe tortor: & qui me excarnificat & dolore afficit: vel ponit ꝓ Ganeone: hoc eſt ille Ganeo: & laſciuus nūquā dicet vbi ſit Aeſchinus. Propterea non oſtendā me velle id: hoc eſt ſcire vbi ſit Aeſchinus.

SER. Diſperii. Quia tota Comoedia debet ſubuenire deſcriptioni perſonarum. Ideo in hac perturbatione vides Demeam vt maius malum ſemper inueniat: & nulla triſtitia eum pertereat.

Et nota quia Mitio nullatenus inducitur in hoc actu: ſed iſtum in alio, qui eſt de mitigatione. Conueniēs enim eſt vt in perturbatiōibus durus inducatur: quatenus duritia eius magis appareat. Et lenis in mitigationibus: vt lenitas eius ois pacificet. Habet Demea occaſionē veniēdi ad domum Mitionis: quia audiuerat filiū ſuum Cteſipho. raptioni interfuiſſe: a q̄ domo vbi laetitia erit & gaudiū & conuiuia: vt removeat, prius inducit: vt remotus poſtea ſit obui⁹ Hegioni. vt quia fas non erat laetitiae: & cōuiuiis in domo Mitionis eum intereſſe ab illo: audiat rumores de Aeſ. & perturbet: & agāt inter ſe de re huius act⁹. In hac priori ſcaena oſtēdit ſolūmodo occaſio aduentus eius. Alicuius rei. i. ꝓfeſ. ſcenū. ſecū ad neq. Credo illū Cth. eſſe abductū aliquo in Ganeo. i. aliqd̄ lenocinū. Ganeū ponit ꝓ lenocinio: quia hic Ganeus huius ganei dr̄ via ſubterranea, vbi habitant meretrices, vñ Ganea dr̄ meretrix: & Ganeo Leno.

DON. Omnem rem Quo pacto ſe haberet enarramus ordie. Hoc recte: quia dixerat Mitioni ſic: Quicqd eſt volo ſcire: atq; hoiem cōuenire, ſi apud forū eſt. & enarramus: ꝓ enarrauimus. vt Ois humo ſumat Neptunia Troia. & ordine bñ: qa ſimpliciter fatet. Fallax aūt & captioſa narratio eſt qd̄ timemus fateri. ¶ Nihil quicquā v. l. quartū parelcon. ¶ Hominis ſtultitiā. ſ. qa lactat ignorās vbi Aeſchinus ſit. ¶ Collaudauit: plus additum eſt, non enim ſolum non accuſauit: ſed & collaudauit. ¶ Diſrūpor: mire his enim verbis cōmouet: collaudauit & egit gratias. & vide auxeſim ſtomachi reſeruatā. ¶ Argentum enumerauit: contra illud eſt: Cur tu his verbis ſumptū ſuggeris? ¶ Id diſtributum ſane eſt ex ſentētia: diſtribuiū in diuerſa tribuū. i. diſpartitū per pulmentaria. ¶ Huic mandes ſiqd recte curatū velis: ironia eſt maioris ſtomachi: qa ille dixit ex ſnia diſtributum: vt indicat Demea nō diſtributum: dilapidatū. ſic alibi: Columen familiae bone cuſtos ſalue. ¶ He Demea: hē interiectio eſt cōmoti, & q̄ſi pculſi re ſubita: & noua. ¶ Quid agit: blādiētis eſt: nō interrogantis. vt alibi: Quid fit? quid agitur? ¶ Nequeo mirari ſatis: mira ſunt & illa quę vehemēter praua ſunt. & ideo mirari ꝓ hortari, & reprehēdere poſitū eſt. & ratione dixit malā: cū non ſit ratio niſi bona: ſed hic loquitur populus. ¶ Eſt hercle: in hoc ad ſenē. ¶ Ne dicam d. ne mentiar. i. ex contrario dicere videar: ſed vt ſedulo dicā. ¶ Atq; abſurda: ineptū eſt ſtultum tantū: abſurdū qd̄ & ſtultū eſt: & in ipſa ſtultitia diuerſum: & quaſi repugnās ſibi. ſic ergo locutus eſt: vt videatur ineptā rationē ad Aeſ. referre. Abſurda ad Mitionē, quem iam fieri ſtultū contrariū ſenectuti eſt. ¶ Congrum m. iſt. diaſtole: quia erant alii nō maximi. vt e cōtrario: Anguiſq; minor: qa eſt maior. Nā iſtū qd̄ ait dicticon eſt, vt eſt in oſtēdere digito quē dicat. ¶ In aqua ſinito l. p. ſic oſtēdit bñ obſonaſſe, qui viuos attulit piſces: nā nō ludit piſcis niſi viuus. ¶ Volo prius: ſupbe & ꝓ auctoritate nō dicit oportet: ſed volo: ſubauditur enim purgari eum: & nihil ex mora corruptelae acceſſurum piſci ex eo oſtendit, quod ait ludere: hoc

Mirari

eſt viuere:& non læſum viuere,non em̃ dicit natare:qđ ēt poſſunt lãguidi piſces. Ipſe iſup planũ fecit, qđ ſit purgari,
Purga dicendo exoſſabiť. Purga igiť exoſſa ſignãt. nõ (vt quidã)
exoſſa exoſſabiť,comedeť.⁋ Mihi quidẽ nõ placēt:plus hoc ad ſe nẽ.& vide q̃ totũ ſuperbe,& cõfidenter dixerit ob amicitiã omniũ dñoꝝ:excepto vno Demea,quẽ tñ de illis otẽnit.

læ repetit.⁋ Sinerẽ:ironicos interrogat.⁋ Totis ſex m.totis quaſi longi ſint:ideſt integri.vt ne vnũ quidẽ diem minus a ſex menſibus ſciat ꝙ cœpturus ſit filius:nimis comica & moralis aſſentatio.⁋ Quã ille quicquã cœ.multum dixit:& ante ſex mẽſes:& olfeciſſem:ſed priuſquã cœpit non olfecit.& totũ ridicule. Nã quid olfeciſſet:qui nõdũ quicquã

DON. ⁋ Salſamenta:hoc ad diſcipulũ. Salſamenta, aut ſalſi piſces ſunt,aut laridum.⁋ Salſamenta hęc Stephanio:in tota Comœdia opera dãda eſt:vt ſtomachetur Demea:excepto ꝙ ſeipſe i fine cõmutat.hæc ergo cã eſt:q̃re Syrus quoq; illi obiciť magnifice inferẽs ſe:vt luxurioſum, licentẽq; ſeruum:pſertim,q adoleſcẽtum pædagogus fuerit.⁋ Verũ ſtudio ne:aut ordo eſt: Verũ ne,aut eſt parelcõ tertiũ.aut vero per eclypſim accipiť.q.d.vtruz eſt.aut verũ verſum eſt. Quod qui accipit verũ ſtudio ne ſubdiſtiguat, & ſeparet a ſequẽtibus neceſſe eſt.aut verũ ſuperuacuũ ẽ,aut ne, aut certe: figura eſt:pro vtrum ne.⁋ Studio ne id ſibi hꝫ:ſi ſciẽs lædit filium.⁋ Laudi putat:qa decipit.⁋ Si perdiderit gnatũ:& magno affectu:non dixit Aeſch.& mire non addidit:cuius natũ.⁋ Veh miſero mihi:hoc eſt qđ ſupra dixit: Aegre ẽ,alienus nõ

Et clanio ſæpe,ſalſamenta hæc Stephanio
Fac macerentur pulchre. De. Di uoſtram fidem
Vtrum ſtudio ne id ſibi habet,an laudi putat
Fore,ſi perdiderit gnatum,uæ miſero mihi,
Videre uideor iam diem illum,cum hinc egens
Profugiet aliquo militatum. Sy. o Demea.
ISTVC EST SAPERE,non quod ante pedes modoſt
Videre,ſed etiam illa quæ futura ſunt
Proſpicere. De. quid? iſtæc iam penes uos Pſaltria eſt? Sy.
Eſt iam intus. De. eho,an domi eſt habiturus? Sy. credo,ut eſt
Dementia. De. hæccine fieri flagitia? Sy. inepta lenitas
Patris,& facilitas praua. De. fratris me quidem
Pudet,pigetq;. Sy. nimium inter uos Demea,
Ac non quia ades præſens dico hoc,pernimium intereſt.
Tu quantus quantus,nihil niſi ſapientia es.
Ille ſ..tilis,ſomnium,ſineres uero illum tuum
Facere hæc? De. ſinerem illum? an non ſex totis menſibus
Prius olfeciſſem,q̃ ille quidquam cœperit? Sy.
Vigilantiam tuam tu mihi narras? De. ſic ſiet
Modo,ut nũc eſt quæſo. Sy. ut quiſquã ſuum uolt eſſe,itaſt. De.
Quid eum uidiſtin hodie? Sy. tuum ne filium?
Abigam huc rus,iamdudum aliquid ruri agere arbitror. De.
Satin ſcis ibi eũ eſſe? Sy. oh,qui egomet produxi. De. optume ẽ.
Metui ne hæreret hic. Sy. atq; iratum admodum. De.
Quid autem? Sy. adortus iurgio fratrem apud forum
De Pſaltria iſtac. De. ain uero? Sy. uah,nihil reticuit.
Nam ut numerabatur forte argentum,interuenit
Homo de improuiſo,cœpit clamare,Aeſchine
Hæccine flagitia facere te? hæc te admittere
Indigna genere noſtro? De. oh,lacrumo gaudio. Sy.

ſcire cœpiſſet:cuiuſque naribus nihil oblectum
Nares fuiſſet. Nam ideo nares a naritate dictæ ſunt:ꝙ nos odoratu doceant pſto & prope eſſe, quod adhuc oculi non vidẽt. ⁋ Vigilantiam tuam tu m. n.i. quam maxime ſcio. ⁋ Sic ſiet M.vt n. eſt: nõ dicit qui,ſed reſpice ad argumẽtum:& videbis hęc optãtẽ Demeam. ⁋ Vt quiſq; ſuũ v.e.i.eſt:hæ ſniæ ſemp ſunt hyperbolicæ:& pſonis ridiculæ. Plaut.
Plau. in Milite glorioſo: Nimia eſt miſeria, nimis pulchrũ eſſe hominez. ⁋ Quid euz vidiſtin h. quid eũ:initiũ interrogationis futuræ de perſona. Sic in Heau. Sed Syrum quid ne mecuz. ⁋ Tuum ne f.hoc clare tuum ne filium. Moris eſt,vt q cogitat qđ rñdeat interrogationi, remoretur. ⁋ Abigam: hoc lẽtius. & abigã dixit: vñ abactores dicti ſunt. Cic.i Ver. Quaꝝ greges iſtum abigẽdos curaſſe. ⁋ Iãdudum aliquid r. hoc clare aliquid ruri agere arbitror:hoc

ſum.⁋ Videre videor iã illũ diẽ:illũ dixit quaſi quẽdã triſtẽ ac funeſtũ.⁋ Qđ ante pedes eſt videre:hoc ſumpſit Poeta de illo in Syrũ promulgato ancillę dicto:Quod ante pedes eſt nõ videt:cęli ſcrutať plagas:ſed etiã illa quę futura ſunt. magis ridicula eſt aſſentatio,ſi quis maxime laudetur,quibus maxime caret.⁋ Quid iſtæc iam penes vos Pſaltria ẽ: dicendo iſtæc oſtẽdit iamdudũ ſe hac indignari.⁋ Eſt iam intus:vt ęllum:confidẽs:catus.⁋ An domi eſt habiturus:pprie quia haberi vxor diciť:& haberi mulier cũ coit.⁋ Credo vt ẽſt dementis:ſic in Eunu. Eã ſe incedit eſſe v.e.eſt dementia.& nominatiuus caſus eſſe poteſt & ablatiuus.ſi abſolutiuus:pditus ,aut quid tale ſubaudimus.ſed melius nominatiuum accipimus caſum.⁋ Inepta lenitas patris,& facilitas:ad ignoſcendũ.ſic quidã.ſed ego lenitatẽ ad Mitionem refero:qui hæc leniter patiť.facilitatẽ ad Aeſ.cui hæc per licentiam facilitas datur. Prauũ autẽ eſt qđ & ipſum lædit fa
Prauuꝫ ciẽtẽ.Malũ qđ alios im.⁋ Fratris meꝫ q.m.p.n.pudet in his quæ turpiter facit:piget in his q̃ cũ dãno ac malo,pude
Pigere re etiam ad dedecus:pigere ad dolorem refertur.pudet qđ turpe eſt:piget quod dolet.⁋ Nimium inter vos Demea: nũc enim redditum eſt quod ſupra dicebatur , & præterea repetẽda nimiũ confirmauit.ſuperius dictum & nõ ſoluit.⁋ Tu quãtus.i.quãtuluſcunq;. ⁋ Nihil niſi ſa.ridicule prius:prius additũ nihil:q̃ quicquaꝫ laudis nomine,deinde ſi ſapiens dixiſſet:non tanta eſſet irriſio: ſed ſtultus.⁋ Nihil niſi ſa.es,ille ſomnium:ne tu ſapiens,ſed ſapientia.nec ille ſomniculoſus , ſed ſomnium , hyperbole.⁋ Sineres illuꝫ t.ab argumẽto ſabu

plus eſt,q̃ illic eſſe.vult em̃ cuꝫ laude eius loq.vt ſupra:Rei dare operã:ruri eẽ parcũ ac ſobriũ,& agere pprie dixit:nã
Ager ab agẽdo ager dictus eſt:ꝙ in eo multa agẽda ſunt.⁋ Quẽ egomet pro,mutata ppoſitione:nõ deduxi:ſed pduxi dixit .i.porro duxi.⁋ Metui ne hę.& hæc tranſlatio vt ſubleuet Cteſiphonẽ:ita Aeſch.inuidioſa eſt.nã hæret nõ aio:nec volũtate:ſed viſco decipiẽtis aucupis.⁋ Quid a.qđ q̃re:vel ob quam cauſam. Virgil. Quid veniat.cui cõtrariũ in ſigni
Virgil. ficatione:Id qđ te oro.⁋ Nihil r.mirũ em̃ minorẽ fratrem nõ pepercisse maiori:nec tacuiſſe qcquid erat opus.⁋ Cœpit cl.κοινόν totum:& cœpit & clamare.& qđ ſequiť adortus iurgio eſt. Aggredimur de longinquo:adorimur ex inſidiis:& ex proximo.nam adoriri eſt aliquem oriri.i.exurgere.⁋ De Pſaltria iſtac:hic mire ſenẽ imitatus eſt,& memoriter,qa ille dixerat:Quid iſta etiam Pſaltria apud nos. ⁋ Interuenit hõ de improuiſo:interuenire eſt medio negocio,q̃ſi ex inſidiis ſupuenire:& opprimere in ipſo actu eos,qui rẽ celatã vellẽt.& vide q̃ oratorie narret geſtionẽ rei, quæ nũquã facta ſit.⁋ Aeſchine hæccine flagitia facere te? fides eſt:& accuſatio a perſona,& vide põdus in noĩe Aeſ. ⁋ Hæc admittere:auxeſis,naꝫ plus eſt admittere,q̃ facere, hæc admittere indigna pronũ eſt:hæc ſtatim credere Demeam de eo,quem ſuperius laudauerit:& non videt fratrẽ rei dare operam:ruri eſſe parcuꝫ & ſobriũ,vnde mira Poetæ arte:& initia,& media,& poſtrema ſibi cõgruũt,atq; reſpondent.⁋ Lachrymo præ gaudio:imoderata lætitia maxime parentum lachrymas habet,recte ergo additum eſt gaudio:quia lachrymæ ſolum mœrorem ſignificant.

⁋ Non tu

DON. ❡Non tu hoc ar. per. ſed vitā tuā: hęc figura oratoria dicitur, & ſimul oſteditur nō eſſe mediocre quod factum eſt. ❡Hui: q̄ſi admiret̃ ipſe quæ narrat. ❡Syre pręceptorum plenus eſt iſtorū: vide Demeam nō deſinere culpam Aeſh. in Mitionem conferre: cum more cōtrario præceptorum ſuorum vult eſſe q̄ ſapit Ctheſipho, & eoꝝ quę

cis. vt eſt: Obſequiū amicos, veritas odiū parit. & hæc ſubmodo velut q̄rela demiſſa voce proferēda eſt. ❡Mentē nobis meliorē dari: vis reſpōdit agreſti feritate, non reſpōdendū erat recte aut valeas. ſed hic ne vel abſiena blandus eſſet pro ſalutationibus ipſis amaras ſupponit. & memento etiā hunc eūdē inſultatū relinquere: qui aduenīēs pauloante: nec ſalutauerat: nec reſalutauerat fratrem. Meliorem aūt ꝓ bono, ac tolerabili poſuit. non enim bonā credit, vt meliorem optet. Virgil. Dii meliora piis e. m. r. p. n. ❡Tu rus hic abis: Vult Syrus noſſe an eat. nam quid agis addidit hortando: vt q̄ primum abeat. ❡Tu tus h. a. qui conſuetudinis memor ē: animaduertit has interrogationes non inquirendi cauſa poni: ſed admonitionis loco eſſe apud eos, quos velimus abſcedere. Sic igitur interrogat, vt hortatur: & ſic pronunciat, vt fiat & approbetur quod facit. ❡Quādo is q. noua locutio is quamobrem: ꝓ is ꝓpter quā. & ſic alibi: In eo me oblecto: ſolum id eſt carum mihi. ❡Illum c. v. vnū cuꝫ exceptione. & tū ſic loquitur: vt appareat illū nō poſſe ſibi imperare obliuionem Aeſchini. nam iccirco addidit. ❡Quādo ita vult fra. de iſtoc ipſe viderit: amare cœperit: & ideo tenet. nam ambos amare propemodum repoſcere illū, quem dediſti. ❡Quis illic, quem video procul: eſt ne Hegio? inuenta cauſa eſt, cur non abeat Demea propter reliquam fabulæ partem. & ſimul aliud additur, quo indignetur. bene autē dubitat & familiam ciuem: & multum abſens a conſpectu ciuium. ❡Nę illiuſmodi magna nobis ciuium penuria eſt: nę valde. ❡Illiuſmodi: cuiuſmodi ē Hegio, i. qualis: & magna œconomia. Senex laudat̃ vt poſtulationi eius ſtatim adſit fides. ❡Haud ſcio mali quid ortum ex hoc ſit publice: verū hoc optandum eſt ne moriatur: an eſt teſtimonium vitę hominis nūquam obfuturi reipublicæ. ❡Vbi etiam huius generis: paucos ac raros bonos. nā reliquias pro relictis paucis dixit: ideo reſtare etiam dictum eſt. ❡Viuere etiam nūc libet: ex hac delectatione oſtenditur Demea: & q̄ peccantibus ſit amarus ac ſęuus: & q̄ facile accuſationi huius, tāquā graui teſtimonio crediturus ſit Demea: & quantum doliturus ſuper Aeſhinum: qui diſpliceat talibus viris.

Virgil.

Dis licet. vt alibi: Non tu argentum perdis. ❡Hui: interiectio mirantis eſt. ❡Domi habuit vnde diſceret: vnde, i. de quo. ❡Fit ſedulo: dictū eſt. ❡Fit ſedulo: ſine dolo. i. inſtāter: quia neglıgētes doloſi dicuntur. ❡Inſpicere, i. in ſ. v. h. verum videndus, an recte ſpeculandum induxerit: cum alienas vitas dicit inſpiciendas eſſe. niſi forte hæc ad cauſam admonendi ſpeculi: non ad effectum referemus. nā cauſa inſpiciendi ſpeculi emendatio eſt vultus: effectus formæ per imaginē reſultātis. ❡Hoc laudi eſt, hoc vitio datur: non phice: ſed ciuiliter monet. nō enim dixit hoc bonum: ſed hoc laudi eſt. nec hoc malū: ſed vitio datur. ergo vt idiota & Comicus patet: non vt ſapiēs & pręceptor. ❡Callide: callidus dictus eſt, qui exercet doctos. callidus dicitur qui callidū ſibi vſus artis direxerit. ❡Iſtæc res eſt: non quā rem gerit Mitio. nō enim vellem agit. & ſignificat hoc verū, hoc vtile ē. ❡Porro aūt: ꝓprie delinitus erat Demea contra inſtitutum argumēti. artificioſe igit̃ Poeta ſubiecit ex perſona ſerui: vnde illum ad amaritudinem ꝓuocat. Porro: aūt: aut vero: & hmōi principia narrationū ſunt: qbus ſupiora ſequētibus cōnectunt̃. ❡Nā id nobis t. fl. eſt: nō dixit pctm irridēs ſenē: ſed flagitiū. & qd ē flagitiū: corrūpi piſces vel talia. ❡Quod q. qd poſſum. ſed ſic maluit dicere: vt alludentē ſe de ſua arte feciſſet Syrus. & de hac re oſtēdere nihil ab illo dici ſerio. ❡Q d q. a coquendo ſumpſit. ſic & infra: Sedulo moneo q̄ poſſum ꝓ mea ſapiētia. & Cice. dictū refere in eū, q coq filius fecū cauſas agebat: Tu quoq; aderas huic cauſę. Nā apud veteres coquus nō p c. lrā n: ſed p q. ſcribebat̃. ❡Ad eūdē iſtūc p. m. argumētatio ad deridēdū Demeā oīus, q̄ ſerio ille ſupra dixerat. ❡Hoc falſum eſt, hoc aduſtū: hæc cōtexte & oīſcte dn̄r: qa nō viciſſim Syro aſſentat̃ ſenex. ❡Pro m. ſ. ſapientia dixit: qa cōdimētū guſtu ac ſapore tēperant coci. ❡Inſpicere i. & mo. qd opus ſ. fiet: & hic ſpeculū non ad imaginē vultus: ſed ad cōuiuiū ꝯtrapoſitæ rei retulit. ❡Nos q̄ ſ. nō coci, ſed Mitio, Aeſchinus facimus. an nos ꝓ dn̄o poſuit. an nos pro ego & melius. ❡Sentio: cū dilatione: & vultuoſe dicēdū ſentio. ❡Verū quid ſ. qd facias pro qd faciat vnuſquiſq;. ❡Vt homo eſt ita morē geras: aptū prouerbiū ſic ſeruus, an ami

Cicero

Non tu hoc argentum perdis, ſed uitam tuam. De.
Saluos ſit, ſpero eſt ſimilis maiorum ſuorum. Sy. hui. De.
Syre præceptorum plenus iſtorum ille. Sy.
Philoſophos domi habuit, unde diſceret. De. fit ſedulo,
Nihil prætermitto, conſuefacio, denique
INSPICERE, tanquam in ſpeculum, uitas hominum
Iubeo, atque ex aliis ſumere exemplum ſibi.
Hoc facito. Sy. recte ſane. De. hoc fugito. Sy. callide. De.
Hoc laudi eſt. Sy. iſtæc res eſt. De. hoc uitio datur. Sy.
Probiſſime. De. porro autem. Sy. non hercle otium eſt
Nunc mihi auſcultandi, piſcis ex ſententia
Nactus ſum, hi mihi ne corrumpantur cautioſt.
Nam id nobis tam flagitiumſt, q̄ illa Demea
Non facere uobis, quæ modo dixti, & quod queo
Conſeruis ad eundem iſtis præcipio modum.
Hoc ſalſumſt, hoc aduſtumſt, hoc lautumſt parum,
Illud recte, iterum ſic memento, ſedulo
Moneo, quæ poſſum pro mea ſapientia.
Poſtremo tanquam in ſpeculum, in patinas Demea
Inſpicere iubeo, & moneo quid facto uſus ſiet.
Inepta hæc eſſe nos quæ facimus ſentio.
Verum quid facias? ut homoſt ita morem geras.
Nunquid uis? De. mentem uobis meliorem dari. Sy.
Tu rus hinc abis? De. recte. Sy. nam quid tu hic agas?
Vbi ſiquid bene præcipias nemo obtemperat? De.
Ego uero hinc abeo, quando is, quam ob rem huc ueneram,
Rus abiit, illum curo unum, ille ad me attinet.
Quando ita uolt frater, de iſtoc ipſe uiderit.
Sed quis illic eſt, quem procul uideo? eſt ne hic Hegio,
Tribulis noſter? ſi ſatis cerno, is hercleſt, uah, homo
Amicus nobis iam inde a puero Dii boni,
Næ illiuſmodi iam nobis magna ciuium
Penuriaſt, homo antiqua uirtute, ac fide.
Haud ſcio mali quid ortum ex hoc ſit publice.
Quam gaudeo, ubi etiam huius generis reliquias
Reſtare uideo, uah, uiuere etiam nunc libet.
Opperiar hominem hic, ut ſalutem, & colloquar.

Næ. i. valde

OMnē rē &c. Hic Syrus Ctheſiphonē apud Demeā cōmēdat: & Aeſchinū ſimul ac Mitionē, q illi ſuppeditet ſumptus ꝓbro ꝓſequit̃. Sy. Syrus tāquā nō vidēs Demeā hęc loquit̃. & Demea ea audiēs verba tacite ſua intermiſcet: vt cernere eſt. modo, i. pauloāte. enarramus: ꝓ enarrauimus.

GVI.

ſeni.ſ.Mitioni.oẽm rem.i.totũ negociũ & factuȝ Aeſchini
de rõne puellæ:quã ſenex ſcire volebat.Enarrauimus ergo
ſeni ordine.i.per ordinẽ:vti erat facta:oẽm rẽ.quo pacto:
ideſt q̃liter.ſe haberet.i.q̃liter exiſteret.nihil.i.nõ.vidi qcq̃
.i.aliqd.lætius ſene.ſ.nũq̃ vidi lætiorẽ cõ:eũ ei narrauiſſe-
mus.eſt em̃ neutra oratio ꝓ maſculina.De.Proh Iupiter:
iraſcẽtis exclamatio: vt ſolemus exclamare: Bone Deus
quãta ſcelera.q.d.O Iupiter teſtor te ſup.vel aliqd tale:q̃ſi
Voco te in teſtimoniũ:ꝙ ita nõ deberet fieri.ſtultitiaȝ hoïs:
deeſt o:hoc eſt miror ſup.plurimũ ſtultitiã hoïs illius.ſ.Mi-
tionis:q lætaꝫ de improbitate filii adoptiui. Sy.pſequitur
ſermonẽ ſecũ nõ vides Demeaȝ.Mitio collaudauit.i.ſimul
cũ lętitia ſua laudauit filiũ Aeſchinũ.egit mihi grãs:q dedi
Diſrũpi
id ↄſiliũ:vt ita res fieret:quẽadmodũ narrabã ei.De.Diſrũ-
por.i.differor:diſtrahor:dilanior:dilaceror dolorib⁹.Sy.ili-
co.i.ſtatim.ipſe Mitio adnumerauit.i.cõputauit nobis ar-
gentũ:quo erat opus.ꝑterea.i.vltra hoc.dedit dimidiũ mi-
næ.i.dimidiã partẽ libræ.Dimidiũ enim neutri eſt generis
hic.recte autẽ dicere poſſumus:Dedit dimidiatã minã:aut
dimidiã partẽ minæ:aut dimidiũ minæ.ſane.i.certe.id di-
Diſtribuere
midium minæ eſt diſtributũ.i.in diuerſa tributum:hoc eſt
diſpartitũ per pulmẽtaria.ex ſnia.i.ex arbitratu:ſeu ex arbi-
trio noſtro:vt volumus ſm votũ,ac deſideriũ noſtrũ.De.
hem:interiectio dolẽtis:ſeu indignãtis:& hic ironiã oſtẽdẽ-
tis.mãdes.i.cõmittas:credas:tradas.huic.ſ.Mitioni,vl' Ae-
ſchino, immo & vtriq; ſeni tradas filiũ: Aeſchino vero ar-
gentũ diſpẽdendũ:immo vero diſſipãdũ.Mãdes ergo huic
Curat⁹ recte
ſiquid.i.ſi velis aliqd.eſſe recte.i.vt decet.curatũ.i.cura ac
ſtudio cuſtoditũ,ſeu accurate conſeruatũ.Sy.Hem:interie-
ctio hic cõmoti,& q̃ſi perculſi re ſubita & noua.O Demea.
haud.i.nõ aſpexeram te.quid agiꝫ.i.qd fit:blãdiẽtis eſt nõ in-
terrogãtis.De.petis ſup.quid agaꝫ.nequeo.i.nõ poſſuȝ.ſa-
tis mirari.i.cũ admiratione horrere,ac reprehẽdere veſtrã
rationẽ malã.ſ.ideſt veſtrũ modũ viuẽdi nõ ſatis probãdũ.
Sy.Hercle ne dicã.i.loquare.dolo.i.fraude,mendacio.i.ne
mentiar.ſed ſedulo loquar.i.ſine dolo.noſtra ratio viuendi
Ineptus eſt
eſt inepta.i.ſtulta:& temeraria:ſeu incõſiderata:ac male cõ-
gruens.& abſurda.i.ſibi repugnãs:& in ipſa ſtultitia diuer-
Abſurdus
ſa.Nã abſurdũ dicitur qd ſtultũ eſt:& in ipſa ſtultitia diuer-
ſum,& q̃ſi ſibi repugnãs:neq; bñ ſibi cohęrẽs:aut q̃drãs.o
Congrus
Dromo:nomẽ eſt ſerui.purga.i.mũda:exiſcera cæteros pi-
ſces ab iſto cõgro.vero.i.ſed.ſinito iſtũ cõgrũ maximũ:q̃
ſunt alii nõ maximi.ſinito ergo iſtũ maximũ cõgrũ.i.piſcẽ
illũ de gñe cõgrorꝫ:vel(ſi mauis)de ſpecie.ſinito inquã.i.
ꝑmittito,illũ ludere.i.viuere,& ſe d̃ducere.paulũp.i.aliquã-
diu.puo tpe iã q̃. Vbi.i.cũ,vel poſtquã ego venero.ipſe cõ-
Exoſſare
grus exoſſabit.i.purgabit,ſicut & alii.Exoſſare enĩ hoc eſt
purgare:& q̃ſi oſſa remouere de obſonio: vt auferre ſpinas
ex piſcibus:& ipſos exoſſare.Inde exoſſatus ager dr̃ lapidi-
bus purgatus:qa lapides ſunt oſſa terræ magnæ parẽtis, vt
ait Ouid.in Trãsforma.Volo prius.i.ante cæteros purga-
ri q̃ iſtũ.De.hæcine.i.vtrum hæc.flagitia.i.hæc vitia flagi-
tione.i.increpatiõe digna.ſunt ſup.faciẽda:aut ferẽda. Sy.
quidẽ.i.certe.flagitia nõ placẽt mihi.& ſæpe clamo.i.voci-
fero.o Stephanio:nomẽ ſerui:& q̃ſi diſcipuli ipſius Syri in
Salſamenta
parãdis cibis.fac.i.effice.ꝙ ſup.hæc ſalſamẽta.i.hæc obſo-
nia ſalita:vȝ piſces ſalſi.& aridũ,ſeu laridũ:aut ſuccida:q idẽ
Laridũ
ſignificãt.ſ.lardũ.Salſamenta(vt dicit Dona.)aut ſalſi pi-
Lardus
ſces ſunt:aut laridũ.Hæc ergo in hæc ſalſamẽta macerentur
Succida
pulchre.i.recte,vt decet,mollificenꝫ:ſeu(qd dici ſolet)de-
ſalenꝫ.Macerare enĩ ſignat interdũ debilitare,& tenuare:
Macerare
vt macerare corpus.Interdũ mollificare:vt macerare qd
eſt rigidũ & durum.Itẽ macerare ſignificat conterere.q ſi-
gnificationes pene in idẽ redeunt.Macerare ſignificat affi-
cere dolore:vt Mille modis me diſcipuli macerãt.Ouid.in
Ouidi.
Epi.Maceror interdũ qd ſim tibi cã doloris.Maceror,inqt,
ꝑ dolore afficior.De.Dii,iploro ſup.veſtrã fidẽ.i.veſtram
opẽ.vere ne.i.verũ ſicut.an ne ꝓ verũ.ponunꝫ enĩ duę par-
ticulę:vbi altera ſufficeret,niſi vis cape ne ꝓ certe,verũ ergo
Mitio hȝ.i.reputat ſibi id.ſ.ꝑdere filiũ.ſtudio.i.ad ſtudiũ &
ai applicationẽ,ſeu vacationẽ:& ad tædii ſolamen:ita ꝙ ex

induſtria & dedita opa:& ꝓprio ſtudio eius ꝑditioni inſtat
& vacet.an putat fore.i.futurũ eſſe.ſibi laudi.i.ad laudẽ.ſi
perdiderit gnatũ.i.ſi cã fuerit ꝑditionis nati ſubminiſtrãdo
ſumptus.Vah mihi miſero.i.ego miſer ſuȝ tãq̃ maledictus,
& Deo inuiſus.iã videor videre:vbi barbare dicũt:videtur
mihi ꝙ ego iã video illũ diẽ q̃ſi triſtẽ & funeſtũ.cum.i.quo
die:& quo tpe.ipſe Aeſ.egẽs.i.egenus:penuria preſſus.ꝓfu-
giet.i.lõge diſcedet.hinc.i.ex hoc loco.aliquo.i.in aliquem
locũ.militatũ.i.ad militãdũ:ſeu merẽdũ:& ad ſtipẽdia faciẽ-
da.Sy.iſtud qd ſequiꝫ eſt ſapere.i.ſapiẽtiã hr̃e & oſtẽdere:
vȝ videre cõſiderare.nõ mõ.i.nõ ſolũ,id qd eſt añ pedes.i.
qd eſt pñs.ſed ẽt ꝓſpicere.i.ꝓuidere:& a lõge aſpicere illa
q ſunt futura.De.qd.i.cur.iſtæc:q̃ſi iſta hæc.Pſaltria.i.can-
tatrix:vel amatrix hiſtrionũ in ſcænis cantantiũ.eſt iam.i.
nũc.penes vos.vel penes poſuit pro apud.vel recte penes
vos dixit de ea:q in eorꝫ manu & q̃ſi ptãte eſſet,quã eripue- Penes
rant a Lenone.Pſaltria,dicit Tortellius apud Romanos di- Pſaltria
cebaꝫ illa,q ſequebaꝫ & amabat hiſtriones.& deducitũ a pſal-
lo qd eſt cãto.Nã illi quos eiuſmodi fœmina amabat:quo-
tidie in ſcænis cãtare ſolebãt.põt tñ nũc capi ꝓ cãtatrice ac
tibicina & meretrice:qm̃ eiuſmodi mulierculæ.petulantes
cantilenis laſciuis:& de moribus ſolẽt reſonare tanquã Sire-
nes:quo ſuis amatorculis placeãt:& illos in ſui amorẽ inflã-
ment:& per hoc decipiãt.Sy.Pſaltria eſt iam intus.intero-
rogatiue ꝓferẽdo.De.qa Syrus dixit iam:ac ꝓpterea colle-
git Demea eã futurã qd Crito neſciebat.& ideo q̃ſi depre-
hẽſa veritate & nouo motu perculſus inqt.Eho:interiectio
oſtẽdẽs aliqd eſſe ſubtiliter deprehẽſum:vel attẽtionẽ mo-
uẽs:an ipſe Aeſchinus eſt habiturus eã Pſaltriam domi:tã-
quã foret vxor.Sy.credo eũ eſſe domi habiturũ.vt.i.cuiuſ-
modi.dementia eius eſt.vel ſit ablatiuus,ſic intellige:vt ipſe
Aeſchinus eſt demẽtia agitatus ſup.hoc eſt tãta eſt ſtultitia Demen-
eius:vel adeo eſt inſanus:& male ſibi cõſulẽs:& animi im- tia
potẽs:ſenſuq; bono deſtitut⁹.De.hæcine.i.verũ decet ſup.
hæc flagitia fieri? Sy.Lenitas.i.indulgẽtia pr̃is ad ꝑmittẽ-
dũ.inepta.i.ſtulta:incõſiderata:& facilitas ipſius ad ignoſcẽ-
dum.praua.i.pernitioſa:& ſibi & filio. Prauũ eſt qd etiam Prauus
ipſum lædit facientẽ.malũ vero qd alios tm̃ lædit.Lenitas & malũ
ergo patris:& eius facilitas facit ſup.hæc flagitia:vel eſt cã
taliũ flagitiorũ.De.quidẽ.i.certe.me pudet & piget fratris Pudet
.i.verecũdor & doleo ꝓpter fratrẽ:qui adeo male conſulat & piget
& ſibi & filio.Pudet dr̃ in his,q̃ turpiter fiunt:piget aũt in
his,quæ cũ dãno ac malo.Pudere ẽt ad dedecus:pigere ad
dolorẽ refertꝫ.Pudet qd turpe eſt:piget qd dolet.Sy.o De-
mea nimiũ & pernimiũ:immo valde nimiũ.q.d.valde mul-
tũ,aut perplurimũ.& nimiũ repetẽdo cõfirmat dictũ:& au-
get.vel nimiũ ergo aut diſtãtia intereſt.i.lata eſt differen-
tia.inter vos.i.inter te & fratrẽ.ac.i.& non dico hoc:quia
ades:cõpoſitũ ꝓ ſimplici.i.es pñs.tu Demea quãtuſquãtus
.i.quãtuſcũq;:ſicut quotquot quotcũq;:qſqs quicũq;:& in
iure memini me legiſſe qualiſqualis ꝓ qualiſcũq;.itẽ vtut
ꝓ vtcũq;.vbiubi pro vbicũq;.quãtuluſcunq; ergo es,nihil
es niſi ſapiẽtia.ille Mitio frater eſt ſomniuȝ.i.aliqd futile &
vanũ & inutile:quale eſt ſomniũ.& eſt hyperbole:nã dicit Hyper-
Demeã nõ eſſe ſapientẽ:ſed eſſe ipſam ſapientiã.ꝑterea di- bole
cit Mitionẽ eſſe ſomniũ:& quaſi ipſam vanitatẽ:nedũ va-
nũ & ſomniatorẽ.Aliqui legũt:Ille eſt ſomnus.q.d.Mitio-
nẽ nõ ſolũ eſſe ſomniculoſum:ſed ẽt ipſum ſomnũ.itaq; ait
Dona.vero.i.ſed.ſineres.i.ſinere ac pati debuiſſes:illũ tuũ
Aeſchinũ facere hæc quæ fecit:interrogat per ironiã cõtra-
riũ intelligẽs.De.petis ſup.ſinerẽ.i.verũ tolerare debuiſſeȝ
illũ facere talia.quaſi aut ante olfeciſſem.i.ſenſiſſem more Olface-
odoriſequi canis:qui qd nõdũ videꝫ oculis:iam docet odo- re
ratu:aut præſto:aut ꝓpe eſſe.ꝓptereaq; nares dr̃ a gnari- Odo-
tate.i.ſagacitate & olfaciẽdi facultate:quæ nõdũ adſunt ꝑ- ſequus
ſentia.Quaſi ergo aut nõ olfeciſſem ipſum hęc eſſe facturꝫ
ſex totis.i.integris mẽſibus:priuſq̃ ille Aeſchinus cœperit.i.
incẽperit quicquã iſtorũ flagitiorꝫ.Sy.tu Demea narras mihi
tuã vigilãtiã.i.tuã vigiliã:ac diligẽtẽ obſeruationẽ filii.quã
.ſ.maxime ſcio.De.q̃ſo.i.opto:ꝙ ſup.ita ſit.i.res ita ſe ha-
beat.vt.i.ſicut.nũc eſt.i.ſicut dicit nũc ſe habere:qñ mihi
non eſt

non eſt habita fides:neq; mihi eſt aſſenſum:cum iãdiu olfe‑
ciſſez:huicq; malo mederi voluiſſez.propterea ſit ita ſane,
vt nunc eſt volo.ita indignari dicere ſolemus : vbi nr̃æ ad‑
monitioni & cõſilio nõ eſt relictus locus. Sy.ſnia color rhe
toricus.i.q̃ſq quiſq; vult ſuum.i.rem ſuam:vel filium ſuuz
eſſe:ita eſt ea res.i.eo modo ea res:vel is filius ſe hẽt. & hoc
dicit propter Mitionem:qui vult ſaliẽ:qui non malum du‑
cit adoleſcẽtulum ſcortari: vt prius dixit:q̃uis abſurdum ſit
dictum.& ideo cũ facile patiatur eum Aeſchinum eſſe laſci
uum:ſit laſciuius oportet.dici etiaz vulgo ſolet:Quãti eſt ho
mo,tãti eſt ſua poſſeſſio. De.quid?modus interrogãdi Co‑
micis familiaris,eſtq; initium interrogationis futuræ de p‑
ſona Cthesiphonis. vidiſtin.i.vidiſti ne eũ.ſ.Cthesiphonẽ
hodie. Sy.ne.i.vtrum.peris an viderim ſiliũ tuũ Cthesipho
Abigere nem. De.abigã.i.expellã,ſeu fugabo:tanq̃ pecudẽ: non vt
hoiem mittam.abigã ergo eum hic.i.ex hoc loco.rus:in ac‑
cuſatiuo aduerbialiter ad locũ.i.bene mittã hic eum in agrũ
ad meditãdum.i.ſe exercẽdum. Sy.arbitror eum filium age
Agere re.i.operari.ruri.i.in agro:in datiuo pro aduerbio i loco po
nitur.iãdudum.i.tãpridem:& iam lõgo ante tẽpore.agere:
bene dixit.nã ab agendo dr̃ ager:q in eo multa ſunt agẽda.
De.ſatin.i.vtrũ ſatis.i.pro certo,ſcis eum filium eſſe ibi.i.ru
ri. Sy.oh:interiectio indignãtis:q ei nõ credatur.ſcio ſatis
eum ibi eſſe,quem egomet.i.ego ipſe.produxi.i.porro du‑
xi:huius deduxi:& ſum eũ comitatus cũ iret. De.optime.i.
optime ſe res habet:vel filius eſt optime illic.metui ne.i.vt:
& vt pro q.hæreret.i.adhæreret:& aſſentiẽdo huic Aeſ.ir
Hęrere retiretur.nam hæret:nõ animo,nec volũtate:ſed viſco de‑
cipiẽtis aucupis. Sy.atq; pduxi inquã eum rus admoduz.i.
valde iratũ. De.aũt.i.ſed.quid.i.cur erat iratus. Sy.adortus
Adoriri eſt.i.aggreſſus eſt fratrem Aeſc.ſeu inſultauit & affecit iur‑
& aggredi gio.i.iurgatione:lite:increpatione.apud forum:vel vænaſ‑
ſe vel cautarũ.aggredimur de lõginquo & apte : adorimur
ex inſidiis & ex proximo.dicit̃ enim adoriri quaſi ad aliquẽ
oriri.i.exurgere. Adortus eſt ergo iurgio.i.obiurgatus eſt:
& increpauit fratrẽ apud forũ.de iſtac Pſaltria i.pp̃ter hanc
meretriculã.qd ſit Pſaltria:iam eſt expoſitũ. De.vero.i.ſed.
ain.i.dicis ne ſerio. Sy.vah:interiectio irridẽtis ſenẽ ita diſ‑
ficilẽ ad credenduz.Cthesipho.nihil reticuit.i.nihil cælauit
fratri.quinimo aperte eſt eũ criminatus:q̃uis eſſet natu mi‑
nor.nã vt.i.qñ.forte argentũ numerabat̃:reccẽſebat̃ ab Ae‑
ſchino;ut daret Pſaltrię.hõ.ſ.Cthesipho.interuenit.i.interci
Interuenire dit.de improuiſo.i.ex inſperato:aduerbiũ.p̃ter ſpẽ : p̃ter expe‑
ctationem.cœpit.i.incepit clamare.o Aeſchine. hæcine.i.
verũ decet ſup.te facere hęc flagitia?interuenire eſt medio
negocio q̃ſi ex inſidiis ſuperuenire:& opprimere i ipſo actu
eos,qui rẽ cælatã vellent.decet ne inquã te admittere : plus
Admittere eſt q̃ facere.i.te cõmittere hæc flagitia indigna nr̃o gñe.i.
inhoneſta nr̃æ cognationi. De.oh,oh:interiectio hic lętã‑
tis.lachrymo.i.lachrymas emitto.dicimus etiã lachrymor
deponẽs.prę gaudio.i.tãtũ eſt mihi gaudiũ. Sy.clamare in
quã cœpit:vel dixit fratri.tu nõ pdis.i.amittis hoc argẽtũ.
ſed pdis.i.inquinas:amittis vitã tuã:qa aut exceſſu nimio,
ſeu crapula pibis : aut laſciuia ad vltimã inopiã deduceris.
Itẽ ſi nõ cito moriaris,in lãguore deduces vitã ignominio‑
ſam.qua vita viuere:nõ eſt viuere:ſed potius perire ac pdi.
De.ipſe filius ſit ſaluus.i.maneat icolumis,& bñ ſe hẽat, &
ſit bñdictus.ſpero.i.credo.q ſup.eſt ſiĺis ſuorũ maiorũ.i.ſuo
rũ p̃deceſſorũ ac parentũ.dicimus ſiĺis illi,& ſiĺis illius . ſed
ſiĺis illi cũ dr̃ : innuit̃ ſiĺitudo in re corporea : aut in colore.
ſed cũ dr̃ ſiĺis illius:oſtẽdit̃ ſiĺitudo in moribus : i doctrinis:
& cęteris incorpeis ac ſpũalibus. Sy.hui:interiectio admirã
tis:q̃ſi admiret̃ Syr⁹ q̃ narrat Demea. De.o Syre.ille Cthe
ſipho eſt plenus iſtorũ.i.taliũ p̃ceptorũ.i.documẽtorũ. Sy.
ipſe filius habuit phõs.i.ſapiẽtes:amatores ſapiẽtiæ & bo‑
nitatis domi.vñ.i.a qbus.diſceret.i.bonos mores ſibi acqui
reret. De.ſit.i.agit̃:impſonaliter.in eo.ſ.erudiẽdo.ſedulo.i.
inſtãter:q̃ſi ſine dolo.nã negligẽtes doloſi dñr.itaq; ſit ſedu
lo:ſignat idẽ qd laborat̃ vehemẽter in eo erudiẽdo.nihil p̃
termitto.i.nihil omitto:qd ei vtile fore putẽ.cõſuefacio.i.aſ
ſuetũ efficio in bonis moribusq; ex aſſuefactiõe ducit̃ ori‑
ginẽ. Deniq;.i.tãdẽ.iubeo eũ inſpicere.i.diligẽter cõſidera
re. vitas.i.viuẽdi modos hominũ.tanq̃ i ſpeculo.i.ſicut vr̃
habitudo faciei in ſpeculo:ſic vitas hoium volo illũ aiaduer
tere.atq; iubeo illũ ſumere ſibi exemplũ ex aliis.i.ex aliorũ
moribus dicẽdo ei ſup.facito hoc:qa bonũ & laudabile. Sy.
ſane.i.pfecto.recte mones ſup.vel facis. De.dico illi etiam
fugito.i.caueto hoc:quia vitio dari ſolet. Sy.callide.i.aſtu‑
te facis ſup.Callidus eſt qui exercet doctos:& qui callidũ ac Callid⁹
tis vſum ſibi induxit. De.dico etiã ei.hoc eſt laudi.i.ad lau‑
dẽ efficiẽtis:& pp̃terea faciẽdũ. Sy.iſtæc res eſt.i.iſta eſt vti Res
litas:vel iſtud eſt cõmodũ.nã res ſæpe pro cõmodo & vtili‑
tate ponit̃. De.dico etiã ei hoc factũ.dat̃ vitio.i.vertit̃ in vi
tuperiũ. Sy.pbiſſime.i.rectiſſime . dicis ſup. vel aliqd tale.
De.porro aũt.i.ſed certe.& qm̃ eſt principiũ futuræ narra
tionis:quo pricipio ſupiora ſequẽtibus conectunt̃:pp̃terea
audiẽdo defatigatus interrupit ſermonẽ & inquit. Sy.hercle
nunc non eſt mihi otiũ.i.nõ habeo facultatẽ auſcultandi ea,
quæ incipis dicere.nã nactus ſuz.i.inueni:atq; comparaui
mihi piſces.ex ſnia.i.vt volebã.qui bene rñdẽt votis meis.
cautio.i.prouiſio.eſt mihi.i.mihi incũbit.ne hi piſces corrũ
pãtur.i.cõtrahãt corruptionis aliqd.nã o Demea id.ſ.q piſ‑
ces corrũpi ſinant̃.eſt nobis tã.i.tm̃.flagitiũ.i.delictũ.omiſ‑
ſum flagitione.i.increpatione dignũ.q̃.i.q̃tum.flagitiũ eſt
nobis.i.nobis dñis bonã vitã agẽtib⁹.nõ facere illã,q̃ tu De Ad pro
mea dixti mõ.i.pauloante.& præcipio ad.i.iuſta i ſtunc eun iuſta
dem modũ.cõſeruis.i.aliis,qui me cum ſeruiunt:quibus tñ
p̃ſum,quod.ſ.p̃cipere ita conſeruis. queo.i.poſſum facere.
deinde ſubdit modũ præcipiẽdi.hoc obſonium eſt ſalſum.i.
nimio ſale cõditum.hoc aliud eſt aduſtũ.i.exuſtũ:cõbuſtuz.
hoc aliud eſt parũ.i.non ſatis:ſeu nõ multũ.lautũ.i. mundũ,
& munde paratũ.illud obſoniũ eſt recte lautũ.ſ.& paratuz.
dico alicui ex cõſeruis.memẽto.i.ſis memor.parare ſup.ite‑
rum.i.ſecũdo:ſeu alias.ſic.i.hoc mõ;vt te doceo. Moneo.i.
doceo cõſeruos.ſedulo.i.diligẽter.ea quæ poſſuz monere.
pro mea ſapiẽtia.i.ſm̃ ſciẽtiã meam cõdiendi cibos & efficiẽ
di eos ſapidos.pp̃terea ſapiẽtiam dixit:qa quoqui,ſeu quo
quinam veteres per q.nõ per c.ſcribebant. nunc aũt inole‑
uit vſus vt per c.ſcribat̃. nam inq̃ coci temperãt guſtu ac ſa‑
p̃ore cõdimentũ. Poſtremo.i.tandẽ.iubeo eos cõſeruos in‑
ſpicere i patinas.i.in vaſa coquaria:ſed p̃cipue patula ac la‑
ta:quales ſunt catini:quos diſcos vocãt:ſartagines:lebetes:
ſeu ahena &c.iubeo ergo & moneo.i.admoneo:doceo eos
cõſeruos inſpicere in pannas tanq̃ in ſpeculũ:& ſubdit quid
iubeat eos inſpicere.id.ſ.quod ſit opus facto.i.facere:vt ſæ
pe expoſitũ eſt.& his oĩbus dictis egregie ſeruus illudit De
meam.ſentio.i.pcipio.hæc,quæ nos facimus.i.quę ego fa
cio.eſſe inepta.i.abſurda:ſtulta:& non honeſta . verũ.i.ſed.
qd facias.i.faciat vnuſqſq;:ſecunda pſona pro tertia.vt.i.ſi‑
cut,& cuiuſmodi,qbuſue moribus.hõ aliquis eſt ita.i.eo mõ
morẽ geras:etiã ſecunda pſona pro tertia.i.morẽ gerat:cõ‑
placeat:obſequatur aliquis:præcipue ſi velit ſeruare incolu
mem amicitiã. eſt aũt prouerbiũ aptum aut ſeruis,aut ami
cis.q.d.qualis eſt dñs:talis ſit ſeruus oportet. Itẽ qualis ho‑
mo eſt:taliter illi mos gerẽdus eſt. Quod quidẽ prouerbiuz
nõ eſt ſequẽdũ.nã regula amicitiæ eſt:vt nec amicos roge‑
mus res turpes:nec faciamus rogari.nunquid.i.nõne aliqd
aliud vis q̃ dicere mihi illa quę dixiſti.ita dicere ſolemus cu
pientes aliquos a nobis abire:& finẽ ſermoni facere deſide‑
rantes. De.opto ſup.mentẽ meliorẽ.i.bonaz vel tolerabilẽ.
poſuit.n.cõparatiuũ pro poſitiuo:nam non vult fateri eo‑
rum mentem fuiſſe aliquãtulum bonã. opto inquã mẽtem
meliorez dari vobis. Sy.tu abis.i.diſcedis.hinc rus:ideſt ad
agros:nã in vrbe erat. De.recte.i.bene putas.nã reuera hic
recta rus abeo. Sy.q.d.abeas libere rus.nã quid agas hic in
vrbe.vbi.i.in qua vrbe.ſi qd pręcipias bñ.i.recte moneas.
nemo obtẽperat.i.obſequitur:obedit. De.vero.i.certe.ego
abeo hinc.qñ.i.quia:& (qd dicũt nõ recte)poſtq̃.is.ſ.Cthe‑
ſipho q̃obrẽ.i.pp quẽ venerã huc,abiit rus.i.iuit ad opan‑
dum in agrũ. Curo.i.curæ habeo.illũ vnũ.i.illũ ſolũ ac p̃ci
puũ.ille Cthesipho attinet ad me.i.mea intereſt:& ad me ſpe
ctat.qñ.i.(qd dicũt) poſtq̃.frater Mitio vult ita.ſ.me cura

re hōc.& ipſe ſuū curabit de iſto.i.(qđ dici ſolet) quātū ad reſpectū iſtius, ipſe frater viderit, qđ inepte dici ſolet, ego

Ipſe viderit

me refero.i.ſuo ipſius relinquo arbitrio. Sed qs eſt illic.i.ille homo procul quē video? ne.i.verū. eſt Hegio noſter tri-

Tribuſ

bulis.i.de tribu nrā: hoc eſt ſimilis noſtri quātū ad mores viuēdi: & nobis amicitia iunctus: quēadmodū inter ſe neceſſitudine iuncti eſſe ſolēt: qui de eadē tribu ſunt. hercle is eſt Hegio ſi ſatis cerno.i.ſi ſatis adhuc habeo viſus acutū. vah: hic ridētis eſt interiectio, & exultātis p̄ aduētu amici. is eſt homo amicus nobis iā inde a puero.i.iaʒ ab ineunte ætate: cū vʒ adhuc pueri eſſemus. Dii boni: exclamatio eſt pp paucitatē bonoꝝ. nę.i.certe, vel valde. magna penuria.i.magnus defectus: magna egeſtas: carētia: raritas. eſt iam nobis ciuium illiuſmodi.i.taliū: cuiuſmodi ē iſte. Eſt ſup. hō virtute.i.honeſtate vitæ, ac fide.i.veritate & fidelitate. antiqua.i.qua antiqui pollebāt: hoc eſt redolet ſuis ꝓbatis moribus antiquitatē. haud ſcio.i.nō noui. qd.i.aliquid. vel cape ꝓprie noui. nō neſcio qd mali ſit ortū.i.acciderit. publicę rei.ſ.ex hoc homine: vt qui nunq̄ reipubli. aliquo pacto obfuerit. vel dicit neſcio quid mali ſit ortū reipubli. ex hoc.i.qd mali impendeat: ſeu immineat reipubli. ex hoc uiro: ſi moriať ſup. quaſi ſit optādū: vt nō moriať. q̄.i.quātū gaudeo.q.d.multū. vbi.i.quādo. etiā.l.adhuc. video reliquias.i.paucos reliquos, ſeu relictos. huius generis.i.tales qualis ipſe eſt. Vah: hic eſt lætantis interiectio: etiā nūc libet viuere. opperiar.i.expectabo hic hoieʒ Hegionē. vt ſalutē: verbū a ſaluto as.i.ſalute impartiam eum. & vt colloquar.i.colloquium familiare cum eo habeam.

ASCē.

Illud: Hē huic mādes, ſi quid recte curatū velis, Dona. de Syro dictū itelligit: & rectius, mea quidē ſnia, q̄ de Mitiōe aut Aeſchino. Quia eni Syrus iactitabat diſtributū eē ex ſnia id dimidiū minę. Per ironiā dicit Demea: Hē huic.i. Syro mādes &c.q.d. q nō diſtribuat: ſed dilapidet potius. Illud puer aduerte: vbi dť: Mihi qdē non placet, & clamo ſæpe. Syrus dicit ſe indignabundū clamāre ꝯtra ineptias domus & dñi, nō qdē dicēdo: Salſamenta hæc ſtephanio &c. hoc totū.n. nō determinat illud verbū clamo: ſed Syrus, qui ſe pluris facere ſignificauit negociū ſuū, q̄ præſentiam Demeæ: diuertit ſermonem ſuum ab ipſo ad conſeruum, cui id dicit.

SER.

Omnem rem. Poſtq̄ oſtenſa eſt occaſio aduētus eius: inducit cum eo conueniens perſona.ſ. Syrus de foro veniēs: vbi piſces, & quæ opus erāt cōuiuio, emerat: qui cum ſua calliditate a domo Mitionis remoueat: & ſic fiat obuius Hegioni. ne ſi domum intraret Cteſi. filium ſuū cum amica inueniret. Seni.i. Mitioni: hunc primū verſum aliter accipit De. q̄ diceret Syrus. Dicebat.n. Mitionem lætari de hoc, q̄ ꝗpus Cteſi. rapuerat ſub ſpē Aeſch. vt frater De. deciperet. Demea vero de reuera Aeſch. intendebat lætari. Ho. ſtul.i. Mitionis. nequeo mirari. debuit dicere ſtultitiam veſtram. Sed iron. poſuit rōnem. Piſces: ſic loquitur Sy. vt eū remoueat a domo. Ille.n. ad domū, vbi talis lætitia eſſet, non accederet. & etiā eū magis dolere facit. Hocine flagi.ſ. debet fieri: & ſæpe clamo iraſcendo contra eos. propter hoc cōuertit ſe ad Cteſi. pręcipiens.n. de ſalſamētis corā ſene, vt doleat. Salſamenta dicit confectiones piperis: & huiuſmodi. vtrū horū duoruʒ habet Mitio.i. an id quod adducit filium meum perniciem. habet ſibi ſtudio.ſ.q̄ in hoc ſtudeat: quaſi non habens aliud officiū factum: vbi ſtudium ſuum exerceat. An putas id ſibi fore laudi: q̄ ide filiū perdiderit laude-

tur. Cū hinc egēs.ſ. Aeſ. Iſtud eſt ſapere.ſ.nō modo.i.tātūmō videre qđ eſt in p̄nti. Sed etiā &c. Quid iſtæc.ſ.vrā Githariſtria.ſ.facit. eſt ne apud vos hocine fieri.i.decuit. hoc facit lenitas p̄ris oia cōdonādo: & facilitas oia permittēdo. Nō ſolū nimiū: ſed etiā per nimiū itereſt. Tuū.ſ.Cth. modo.i.tātū modo ſic fiet ſemp mea vigilātia. vt nūc eſt in p̄ſenti.

Senarii omnes.

HEGIO.GETA.DEMEA.PAMPHILA.

PRo Dii Immortales, facinus indignum, Geta ſi ſic
eſt factum.
Quid narras? Ge. ſic eſt factum. He. ex illan familia
Tam inliberale facinus eſſe ortum? o Aeſchine
Pol haud paternum iſtuc dediſti. De. uidelicet
De Pſaltria hac audiuit, id illi nunc dolet,
Alieno pater is nihilipendit, hei mihi
Vtinam hic prope adeſſet alicubi, atq; audiret hæc. He.
Ni facient quæ illos æquomſt, haud ſic auferent. Ge.
In te ſpes omnis Hegio nobis ſita eſt.

Quid autem erat iratus. Non tu hoc arg. ad huc verba Cth. ad Aeſ. dicēs: Hoc facito qđ laudi eſt: hoc fugito qđ vitio dať. Non otium eſt. De. adhuc referre volebat, qualiter illū inſtruxiſſet. ſed Sy. volens eū remouere a domo dicit: Non eſt otiuʒ. Nā in nobis.ſ. ſicut tu putas flagitiū eſſe corrūpi aliqueʒ in malis moribus: ita nobis.ſ. & conſimilibus: vel mihi & illis de domo fratris tui putamus eſſe flagitium corrumpi piſces: vel aliquē alium cibuʒ: quem procurare debeamus. Ad iſtūc modum: ad quem tu doces filium tuū: ego dico ſic: dicens illis: hæc ſalſa &c. Item ſic memento benefacere in aliis prandiis modo vt benefeciſti. In patinas tan. in ſpec.ſ. vt ita ſint mundæ: quatinus reſulgeant ſicuti ſpeculum. & eſt certum illud quod dixerat de filio: Deniq; inſpicere &c. Sentio quid eſſe incepta quæ facit. verū.i.ſed. quis tu: vel aliquid facias ſi eſſes ſeruus huiuſmodi hois. ingēs mo. tu gereres mo. vt homo eſt.ſ. ſm hoc dñs tuus vellet. Sed quis illic eſt.i. ille remotus a domo Mitionis: iam ſit obuius Hegioni. Tribulis.i. de eadem tribu. næ.i.certe. haud ſcio aliqd mali ex hoc eſſe ortū publice.i. ita quod vulgatū eſſet. vel legitur cito ita: haud cito.i.non leuiter ſit.i.eſſet ortum. & ex hoc &c. Ideo inducitur laudare illum Hegionem: vt commēdatio perſonæ faciat magis credibilia ſua verba: quæ referret de Aeſchino.

DON.

PRoh Dii immortales facinus. Hæc ſcæna fideʒ amici circa diffinitā maturitatē ſenilis orōnis: & accuſationē eius, quē lædere nolit ipſe accuſator cōtinet. ¶ Indignū facinus qđ narras Geta: non ergo apud ſpectatores iterū fuerunt dicenda, quæ dicta ſunt. illud tamē admirandū eiuſmodi Heginnis verba induci: qualia eſſe debuerāt tm̄ pręlaudati viri eiuſdeʒ Hegionis ac Demeæ. ¶ Quid narras: mirātis eſt, nō interrogātis. ¶ O Aeſchine pol haud paternū: mira maturitas, in qua neſcias verū magis iniuriam illatā orbæ virgini: an Aeſchinum peccaſſe plus dolet. ſeruať.n. in Hegione q̄ vir bonus ſit & amicus. ¶ Tam illiberale factū.i.non odiſſe, cui ſuccenſeas: laudare hoies: factum reprehendere. ¶ Haud paternū iſtuc dediſti: deeſt facinus: & tu p̄feciſti. ſed ſic dicit in re magna. vt Dabit ille ruinas Arboribus. ¶ De Pſaltria hac audiuit: ſic errat Demea: vt intelligatur quātū debeat iraſci i his, q̄ inopinata audiet. ¶ Videlicet. De Pſaltria hac audiuit: videlicet confirmatiuuʒ eſt: vt videlicet videre licet: ſic ſcilicet ſcire licet: ilicet ire licet. ¶ Is nihilipendit: is abundat. vt in Heauton. Perit, is mihi vt abibit plus paulo ſua quæ narrat facinora: aut is pro ipſe: ſubiectiuum pronomen minus q̄ finituʒ. ¶ Vtinā h.p.a. quaſi nōe crediderit ſibi dicenti: In ore eſt omni populo. ¶ Haud ſic a. ſicut accepimus. ¶ Haud ſ.a. an factū ſuum auferēt ſic: aut ſi correxerint culpā: non ſilētium tacituros ipſos: vel ipſum quod factū eſt, & niſi, ſi nō ſignificat, dicticon ē. ¶ Quę il.æ. eſt: ſubauditur ad ſuperiora per ſylepſim intellectum. ¶ Haud ſic au.i. leniter abibunt: vel ſubtrahent culpam. ¶ Haud ſic auferent: ciuilis, & matura cōminatio, & eſt ſic dictū demonſtratio geſtum continēs leuiſſimæ, ac paruæ, immo magnę ſignificationis. ¶ In te ſp.o. He. vt narratio nō fuerit neceſſaria: ita preces i nterponendæ ſunt.

Videlicet Scilicet

¶ Tu

DON. Patronus Parens ¶ Tu es patronus, tu es parens: patronus aũt temporale nomẽ eſt defenſoris: aut certe appellatio eſt: per quã oſtẽditur: ꝙ illi vultus & obſequiũ debeat̃. eſt enim nomẽ ad aliquid. parens autẽ veri amoris nomẽ eſt: & aequali loco continet interpretationẽ. & vide q̃ vigilãter Poeta ſimpliciter matronã de abſẽte Hegiõe loquẽtẽ iduceret. Coluit nos dixit: cũ pterea ſeruus ẽt ſupplex ad pſentẽ loquit̃: Tu es patronus inqt. ¶ Ille m.n.t.c.ſ. ſeruus magnũ veritatis idiciũ addidit dicẽdo moriẽs: nõ vera loquit̃, & ingẽtia. vnde in iure vltima iudicia certiora ſunt. ſic & alibi: Mihi in manũ dat, mors cõtinuo ipſaȝ occupat. ¶ Si tu d.p. pprie quaſi patronus. nã Socius deficit ſocius deficit: parẽs prodit: patron⁹ deſerit. ſic Parens prodit Sal. Poſt defectionẽ ſociorũ & relatũ. Virgil. Pronus deſerit Vnius ob irã pdimur. & Virgil. pdidiſti & te & illã miſerã: & gnatũ qui qdẽ interſuit. Plau. Qui liberos hñt eos deſerũt. hic & milites, q defenſores p̃riae deberẽt eẽ, deſertores eſſe dicũtur. haec oia magnã vim habẽt: ſed per ſingulas partes orationis cõſiderentur ad cõmouenduȝ p̃cibus Hegionẽ. ¶ Et tu es patronus: ab honeſto tu es pronus: parẽs a iuſto. ¶ Si tu deſe. q. & huic rei maxime reſpõdet: oratorieq̧ illũ maxime commouit. vt En ego victa ſitu. & Tu pulſus, ego alii perimus rũſuȝ putat. ¶ Satis pie poſſe: deeſt facere. ¶ Neq̧ me ſa.p.p.a. honeſta locutio: q̃ ſignãt qcqd fecerit p pietatis debito: illi merito paꝝ eẽ. ſenſus aũt hic: Neq̧ faciã qđ nefas eſt: vt vos deſerã: nec ipſum qđ facio ſatis piũ ẽ p tãta neceſſitudine. & bñ addidit ſatis: vt & ſapiẽs nõ tamẽ ſatis. ¶ Saluere He.p.l. ita puidit Demea, ñ puiſus ẽ: qa nõ oportuiſt illũ audire q loqueret̃ Hegio: & ex illius iã verbis indignationẽ moueri. Iubeo aũt volo ſignãt: ab eo qđ ſeqt̃ id qđ p̃cedit: nõ iubemus em̃ niſi qđ voluerimus. & ẽ Homericũ . ¶ Maior filius tuus Aeſ. artificioſa poſtulatio i q̃ ſtatim Demea diceret: nihil ad ſe hãc q̃relã ptinere: qppe q Ctheſiphonẽ curare debeat: infert̃ cã cur nõ diſſimulet pf: qa filius, q maior eſt: qa Aeſ. ſiqd eſt in eo noie caritatis: qa fratri adoptiuus: qa bonus & liberalis: & cõtra haec quibus laudatus eſt fecit: ſed neq̧ boni: q̃ſi id qđ eſt velit qđ eẽ debet: qa neq̧ liberali functus eſt officio boni viri. quaerẽduȝ inter bonũ & liberalẽ quid interſit: nã bonus eſt, qui nõ nocet: liberalis, q etiã pdeſt. an bonus, q nõ peccat i facto: liberalis, q nec i verbo. ¶ Quidni. i. qdnã . Quidni plus in ſe habet, q̃ nouerã. nã q̃ſi corripit dubitãtẽ dicẽdo qdni: vt ſubaudiat̃ nouerã. ¶ Filiã eius virginẽ: vides quantũ valet iniuria: vel dignitas perſonaꝝ: q nõ cõtentus facinore perſonã credidit pponẽdã. ¶ Hem: interiectio eſt iratiue vehemẽter: quippe q aliud vitiũ audiebat praeter crimina q̃ ſciebat. ¶ Quod ẽ g. qa illud graue. ¶ An qcq̃ eſt ẽt a. amplius q̃riſ catis. nõ ideo nõdũ ẽt audis qđ ẽ grauiſſimũ. ¶ Amplius. i. mai⁹. ¶ Perſuaſit nox, am. vi. ado. Plau. i Bacch. Quid hoc illecebrioſius fieri põt: nox: mulier: vinũ hoibus: qđ hoc illecebroſius homini adoleſcẽtulo. & haec oia ab impulſiõis parte dicunt̃: nõ rõcinatiõe. & ideo & pſuaſit dixit. nã iſtãs perſuaſio impulſio dr̃. Vt ipſe alibi: Dũ i du. ẽ aius pa. mo. vel il. impel. ¶ Humanũ eſt: nihil tãdẽ ea ſumptũ conſuetu

Iubeo

Bonum

Quidni

Amplius

Plautus

Te ſolum habemus, tu es patronus, tu pater,
Ille tibi moriens nos commendauit ſenex.
Si deſeris tu perimus. He. caue dixeris.
Neq̧ faciam, neq̧ me ſatis pie poſſe arbitror. De.
Adibo ſaluere Hegionem plurimum
Iubeo. He. te quaerebam ipſum, ſalue Demea. De.
Quid autem? He. maior filius tuus Aeſchinus,
Quem fratri adoptandum dediſti, neq̧ boni,
Neq̧ liberalis functus eſt officium uiri. De.
Quid iſtuc? He. noſtrum amicum noras Simulum,
Atq̧ aequalem? He. quidni? He. filiam eius uirginem
Vitiauit. De. hem. He. mane, non dum audiſti Demea
Quod eſt grauiſſimum. De. an quidquã eſt etiam amplius? He.
Vero amplius, nam hoc quidem ferundum aliquo modoſt.
Perſuaſit nox, amor, uinum, adoleſcentia.
Humanumſt, ubi ſcit factum, ad matrem uirginis
Venit ipſus ultro, lacrumans, orans, obſecrans,
Fidem dans, iurans ſe illam ducturum domum.
Ignotumſt, tacitumſt, creditumſt. uirgo ex eo
Compreſſu grauida facta eſt, menſis hic decimus eſt.
Ille bonus uir nobis Pſaltriam (ſi Dis placet)
Parauit, qui cum uiuat, illam deſerat. De.
Pro certon tu iſtaec dicis? He. mater uirginis
In medio eſt, ipſa uirgo, res ipſa, hic Geta

dine eſt: qđ nõ humanũ. & hoc dicere ſolemus: vbi peccatũ quidẽ nõ negamus: ſed tolerabile eſſe dicimus. ¶ Perſuaſit n. am. vi. ad. haec inferunt ; vt multa videãtur. ¶ Vinũ: plus dixit q̃ ſi vinolẽtiã diceret. vt Tu nihil niſi ſapiẽtia es. Ille ſomniũ. proximũ huic & ſimile eſt in Hecyra: Cũ virgine vna adoleſcẽs vt cubuerit, plus potius ſe abſtinere vt potuerit: non veriſimile dicis: neq̧ verũ. Virg. Bacchus & ad culpã cauſas dedit. ¶ Vbi ſc. ſ. i. itelligit & ſentit qđ ſupra ſuture peccauerit. & quia qui impulſione peccat: nõ peccat rõcinatione: hic locus illi rei occurrit: cur ergo tacuiſti? ¶ Orans, obſecrãs: orare eſt placidos petere: obſecrare iratos rogare. ¶ Venit ip. vl. l. mire ad matrẽ venit vltro lachrymans: neqđ leniter aut mollius mulier tuliſſe, aut prope pactionẽ iniſſe videret̃. ¶ Ignotũ eſt t, eſt c. aſyntbetõ: vt ſolet p ſyntonomiã ſic loqtur. vt Imus, venimus, videmus. Ignotũ eſt ãt ꝙ vltro venerat, & lachrymãs. at tacitũ eſt q̃ orabat, & obſecrabat̃. at creditũ ꝙ ſidẽ dabat, & iurabat. & honeſtius imperſonaliter, q̃ ignouimus & tacuimus. ignotũ aũt ꝙ vltro venerat. ¶ Virgo e.e.c.g. eſt: haec addidit ex viliore vſu: vt inhoneſta patientia virginis ad cõceptũ libido peruenerit. & pterea, qa & hoc potuit dici: Ille qdẽ vitiauit virginẽ: ſed qđ ſi ex alio cõcepit poſtea: q̃ iã grauida facta eſt. icdrco & a vitio virginis tẽpus oſtendit: vt cũ facto ratio cõueniret. ¶ Ille b. vir: ironia indignitatis in loco addita eſt verbis ardentibus. ¶ Ille b. vir n. P. ſi D. p. cõcluſio accuſationis. & bonus vir ironia quidẽ eſt ab eo poſita: qui indignetur virũ bonũ eſſe debuiſſe: qui nõ ſit. vt ſupra: Neq̧ boni, neq̧ liberalis functus eſt officio. & ſimul cõſidera quo nomine Aeſchinũ vocet: virũ appellans .ſ. qui vult eius caetera eſſe promiſſa. & qui illũ iã pridẽ vi deri maritũ velit. Nobis aũt ex abundanti ad indignationẽ relatũ eſt. ¶ Si Diis placet: bene interpoſitũ ad inuidiã. ¶ Si Diis placet. ſ. per quos iuratũ eſt. ¶ Pſaltriam. i. ſic enim dicimus. & eſt cõſuetudinis peruulgatae. ¶ Illã deſerat. i. cui cõtrariũ dum viuat obſtrictus eſt, & deſerat virginẽ. ¶ Pro certon tu iſtaec dicis? hoc ideo non dicit: quia fidẽ non habeat narranti: ſed quia mira ſunt ſcelera. ¶ Mater virginis in medio eſt: terribiliter ſatis in medio eſt: quaſi retineri nõ potuit: nec cohiberi quin reȝ pbet. Et pterea cũ argumẽtoꝝ genera duo ſunt: nõ ſie i rebus manifeſtis. hoc ergo ſublatis ſuperciliis dicenduȝ eſt in medio. nã lentius erat, ſi diceret: Praeſto eſt virgo q̃ in Aeſ. reũ teſtis, & crimẽ eſt. & ideo addit. ¶ Res ipſa. i. põdus vteri exactis ad pariẽdũ menſibus. ¶ Praeterea vt c.e.ſ. ad hęc intelligamus aliter dici non inertẽ Socratẽ: aliter nõ inertẽ ſeruũ ſeruilis: aliter non malum Scipionem eſſe: aliter non malum ſeruum eſſe. ¶ Praeterea v.c. an captus quãtũ capit̃ animus ſeruulus: tantũ non malus neq̧ iners Geta. an captus quẽadmodũ ſaepius aucupium in ſeruis habendis bonum euenit. vt in captu auium: vel piſcium: vel ferarũ plurimũ fortuna dominatur. & hoc ideo, qa ſeruũ venire bonũ non ratione, aut natura: ſed caſu: vtpote in re rariſſima. vt ſicut captus eſt ſeruorum, & euentus eſt in ſeruis ſuis.

Virgil.

Orare obſecrare

DON. Captus eſt ſeruorum Afranius Nō malus

℄ Captus eſt ſeruorum.i.vt ſe habet conditio ſeruorum. Afranius in Simulante: Vt is ſeruorum captus eſt, facillime domo, atq; noſtra familia procendit. Ego captus fortē intelligo. ¶ Non malus.i.fidelis. ¶ Neq; iners.i.artē habēs, oratorie futurū teſtē, & iudicē laudat: ſed ne improbe facere videatur, parcius id facit. Nō enim dixit bonus & ſolers: ſed quod in ſeruo ſufficit: Nō malus, neq; iners. & pręferendi Getę hæc maxima cauſa eſt: ne quod permittere videatur in ſeruo pauperis atroci⁹ fiat, & ſimul: vt hæc . :non contriſtet Getā, quem prius laudat dicturus: Hunc abduce, vince, q̄re rē. ¶ Alit i.ſ. duas res docet: & vñ hæ viuāt, qđ teſtimoniū pudiciciæ eſt: & grauē teſtem poſſe eſſe Getā. ¶ Solus: incerta diſtinctio ē ſolus: ſed melius & ſolus omnem familiā ſuſtentat. hoc verbo tenuis victus oſtenditur: qđ bene frugi eſſe mōſtrat i fœminis. ¶ Hūc abduce, vin. quę. r. non multū permittit: vtpote de alieno ſeruo: adeo Ge. plus de ſe largiret. ipſe tamen tria poſuit: vt multa videretur dicere. ¶ Hunc ab. vt Tu voluiſſe amari luſcorū edice maniplis. Nā poſtea e litera huiuſmodi verbis aucta eſt. ¶ Hūc ab. v. bono ordie: & abduce ad hoc illud vt nemo poſſit intercedere: & vince ne ſolutus vt ſciat ſi verum ſeruus accuſet. ¶ Quære rē: latenter præter vincula etiā tormenta ſignificauit. nam hoc quęre rem: pete rem i veritatem ſignificat. ¶ Immo hercle extorque: .& bene ipſe de ſe plus apertius, q̄ largitur. ¶ Extorque: multum dixit non torque: ſed extorque. torquemus enim hoiem: extorquemus veritatē. ¶ Pudet: aduerſus hoc dicit & pturbatus Demea, maioris erit pōderis: Pudet dictū, ſi me nec adſ das, nec ſubaudias. ¶ Differor d. diuellor: diſcrutior: dilaceror, & proprie hoc genus quęrelæ conuenit parturienti. & cui viſcera diſtendunt: & ei quæ inexpertū dolorem nunc primum ſentiat. ¶ Iuno Lucina fer opem: bona procuratio Poetæ: vt & vox parturientis pro teſtimon is ſuccedat ad inſtā mandū Demeā, & nota puellas, quæ in Comœdiis honeſtę ſunt, & ex amore dñt: aut nullā in ſe ſcænam eſſe: aut rariſſimam vocem. ¶ Fer opē: partui. ¶ Serua me obſecro: parturientem. duas eñi res poſcit hæc p̄catio: naſcentis & parturientis ſalutē. ¶ Num nam quæſo illa parturit? illa. ſ. de qua ſermo eſt. Quid eñi opus fuerat noie. ¶ Illęc fidem nunc veſtram: hæc oratoria ϖλασιο eſt. nō enim vere rogat: ſed videtur hoc facere, & implorare eſt in malis poſitus cū ploratu aliquē rogare. ¶ Quid vos ius cogit, id volūtate: artificioſe: ne totū ſimpliciter agendo diffidere cauſę videatur. ius igitur legū intelligitur. ¶ Deos quæſo, vt vobis decet: hoc eſt quod dixit: non vt puellæ vtile eſt: ſed vt vobis placet. ¶ Vobis decet: ὑμῖν πρέπει. & deeſt facere. ¶ Sin aliter animus eſt: officium amici exequitur in reddenda cauſa: cur aduerſarius futurus ſit. ¶ Ego Demea. ſ. v. d. h. non dixit id qđ eſt vos vlciſcar: ſed hanc defendā. ¶ Atq; illum m. idonea cā eſt aduerſus viuos: querimoniā faciēdo p mortuo. ſ. quaſi in iure & officio ſuo locutus ſit: & exaggerauit culpā in Aeſ. qui videbat in vno & eodē facinore viuos, mortuoſq; læſiſſe. ¶ Cognatus m. erat: cauſa expoſita, iā agit Hegio de perſona ſua verū recte faciat: vt quā perſonā inducit oſtendat habiturus: cum amicitiarū duo genera ſunt. vnū neceſſariū. i. ppinquitas ſanguinis: alterū voluntarium, quo nobis etiam alieniſſimi coniunguntur. Mitionē ſibi ac Demeā & viuos & voluntarios tm̄ amicos eē. Simulū vero mortuū: & non ſolū voluntate: ſed neceſſitate amicū fuiſſe coniunctū. in q̄ re & illis nō deerit: & his purgatus. ¶ Sed & co. m. erat: vultu adiuuat: qa coniunctione inceptiua ſumpſit exordium. ¶ Cognatus mihi erat: officia multa contra officium vnum Demeæ amicitiæ ac Mitionis. ¶ Paupertatē vna pertulimus: .& quia magis coniungit malorū ɔſortium, q̄ bonorum. ¶ Nitar, faciā, experiar, deniq; Aiam: ſic dicit ne dicat vindicabo. quod vult magis ſignificatū eē, q̄ dictū. & ne ei diceret: Nihil poteris quod ad incipiēdū ſufficit, dixit. ¶ Experiar, Animā relinquā: modeſta continuatio. prius quod ſibi poſſit conuenire dixit, q̄ qđ paſſurus ſit Aeſchinus. ¶ Fratrem cō. he. vultuoſe pronunciandū qđ addidit Hegio. q. d. res in manu fratris eſſe cōſtituta, non mea. ¶ Quid mihi reſpōdes: reſpōdere proprie dicitur eū lis intēdit. reſpōdere eñi eſt priorem alloqui: qſi reſpōdere verba fundere. vt Fūditq; hæc ore querelas. Reſpōdere: poſteriore loco dicere. ¶ Sed Demea hoc tu facito: .ſupra habitæ cōminationis. ¶ Quam vos facillime agitis. vt & ſupra: Facilē victū paret. & vide q̄ oratorie laudis ſumpſerit argumenta ſuadendę. ¶ Aequo animo æ. n. Opor. bñ dixit æquo aio: quia potentior & fortior contra naturā eſt æquitas. ¶ Redito: proſequebatur ad eundē: quēadmodū apparet ex verbis. ¶ Decet te facere: ſollicita obſequela Hegionis vltima i loquēdo. oſtēdit impotentiorem perſonam contra Aeſc. quo magis gaudiū creſcit Comœdiæ: quando tali ac tanto pauperior puella: ſed tñ cupita iungeſ. ¶ Non me indi. quia dixerat: Ipſe ſentiet poſterius. & nimis dura compoſitio eſt: ſed apta iraſcēti. ¶ Vtinam hoc modo ſit de. vtinam deſperandi vim habet. ¶ Hoc. i. negocium. i. in raptum virginis. ¶ Defunctum: finitum. i. vt non peiora committat. ¶ Defunctum: finitū. i. ne vlterius peccet Aeſ. ¶ Nimia il. li. quā illidat Mitio. ¶ Profecto euadet: per ardua & iterrupta veniet. ¶ Hoc euomam: non effundā: ſed euomam. vtpote q̄ me ægrum faciunt: quibus me leuabo: cum lāguor ille egeſtus ſit, nam euomam hoc tranſlationē ſignificat.

Duo genera amicitiarum

Torquere Extorquere Differor

Reſpōdere

Defunctus

Præterea, ut captus eſt ſeruulorum, non malus,
Neq; iners, aliter alit illas, ſolus omnem familiam
Suſtentat, nunc abduce, uince, quære rem. Ge.
Immo hercle extorque, niſi ita factum ſit Demea.
Poſtremo non negabit, coram ipſo cedo. De.
Pudet, ne quid agam, neq; quid huic reſpondeam
Scio (INTVS) Pa. miſeram me, differor doloribus.
Iuno Lucina fer opem, ſerua me obſecro. He. hem.
Num nam illa quæſo parturit? Ge. certe Hegio. He. hem,
Illæc fidem nunc ueſtram implorat Demea.
Quod uos ius cogit, id uoluntate impetret.
Hæc primum ut fiant Deos quæſo, ut uobis decet.
Sin aliter animus ueſter eſt, ego Demea
Summa ui hanc defendam, atq; illum mortuum.
Cognatus mihi erat, una a pueris paruoli
Sumus educati, una ſemper militiæ, & domi
Fuimus, paupertatem una pertulimus grauem.
Quapropter nitar, faciam, experiar, deniq;
Animam relinquam potius, q̄ illas deſeram.
Quid mihi reſpondes? De. fratrem conueniam Hegio,
Is quod mihi de hac re dederit conſilium, id exequar. He.
Sed Demea hoc tu facito tecum animo cogites,
Quam uos facillime agitis, q̄ eſtis maxumi,
Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tam maxume uos æquo animo æqua noſcere
Oportet, ſi uos uoltis perhiberi probos. De.
Redito, fient, quæ fieri æquom ſit omnia. He.
Decet te facere, Geta duc me ad Soſtratam. De.
Non me indicente hæc fiunt, ut utinam hoc ſit modo
Defunctum, uerum nimia illæc licentia,
Profecto euadet in aliquod magnum malum.
Ibo, ac requiram fratrem, ut in eum hæc euomam. He.

℄ Bono

DON, ¶ Bono aïo ſ. ſ. So. hi ſex verſus in quibuſdā nō ferunř in
hac ſcæna. iā videř locutę Soſtratę Hegio rñdere. Pōt tñ
& ipſe incipere tāquā qui & rē nouerit, & mœrore eius mo
neař. ¶ Bono a. ſ. ſ. S. meminiſſe debemus quod dixit: Duc
me in ad. ſ. & hoc intro in pſcænio eſt. non poſt ſcænā:
nā aliud ſignificat eamus intro: vbi diciř intus deſpōdebiř:
intus tranſigeř: ſi quid
eſt qđ re ſtet. illud enī
interius agiř extra oē
pſcæniū. ¶ Fac ſ. S. ſis
honorifice addiř verbo:
ne qđ imperatiuo
mō pronūciař ſupbū.
deductū eſt aūt a ſenat
tuſcōſulto formulare:

Bono animo fac ſis Soſtrata, & iſtam, quod potes
Conſolere, ego Mitionem ſi apud forum ſt
Conueniam, atq; ut res geſta ſt narrabo ordine,
Si eſt facturus, ut ſit officium ſuum
Faciat, ſin aliter de hac re eſt eius ſententia
Reſpondeat mihi, ut quid agam quamprimum ſciam.

vbi aliqd ſenatuſcō. iniungit, addit ſi eis videař. ¶ Et i. q. p.
quia vox ipſa triſtis & circa triſtem filiā quod potes dixit.
¶ Fac con. duas res dixit: quas & ordinis locutus eſt: & tu
bonum habe animum inquit: & filiam fac habere. ¶ Ego
Mitionem: quia Demeam iam vidit. ¶ Si eſt functus offi
cium: hoc dicendo promittit eū eſſe facturū. nam facile eſt
vnūquęq; ſuo officio fungi. ¶ Vt quid agam quāprimum:
mature, neq; cōminatur, neq; ſegnem oſtendit ſe fore.

GVI. PRoh &c. Hic cōtineř qrimonia Hegionis co
gnati Soſtra. dolētis filiā cognatæ adeo male
ab Aeſc. tractatā eſſe: ac tandē, vt putabāt, de
ſertā adeo eſſe: cū tamen ita nō eſſet. Verū ita
cōiiciebāt multis argumētis falſis tñ. Hegio,
Proh: iraſcētis exclamatio: & Deorū pſtatio. o Dii immor
tales: inuocātis eſt dictum: & in teſtimonium vocātis ipſos
Deos. facinus indignum. i. o factū inhoneſtū & indecens:
& eſt exclamatio i vituperationē facti. q. d. miror illud ma
gnū facinus eſſe cōmiſſum vel aliqđ tale. o Geta ſerue co
gnatæ meæ Soſtratæ, quid narras? non interrogantis eſt,
ſed admirantis indignitatē facti. Ge. ſic factū eſt vt dico. ſ.
He. ex illan. i. ex illa ne hoc eſt verū decet? quaſi dicat nō.
facinus. i. flagitiū. tam illiberale. i. tam indignū. homine li
Illiberale bero, qualis eſt Aeſch. vel tam inhoneſtū. nam quod libera
le eſt, iuſtum eſt, & decet: ſed illiberale dedecet. Eſt ne ergo
honeſtū facinus tam illiberale. i. tam deteſtandū, & ſeruile
ac inhoneſtū. eſſe ortum. i. emerſiſſe ex illa per eminētiā. ſ.
ex tam honeſta familia: ex qua ducit originē Aeſchinus. o
Aeſchine: alloquitur abſentē. pol haud. i. non. dediſti. i. per
Dare ſcelus feciſti: perpetraſti iſtud facinus paternū. i. ex paterno exē
plo: vel ad exemplū patris: vel permiſſione patris Demeę:
Prīnum qui adeo honeſtus eſt. De. videlicet. i. certe: quaſi videre li
Videlicet cet. ſicut ſcilicet, ſcire licet. Hegio audiuit de hac Pſaltria. i.
Scilicet de hac puella rapta ab Aeſchino. i. quod dici ſolet, Hegio
audiuit loqui de hac Pſaltria: in quo dicto nō eſt addendū
neq; loqui, neq; dici: vt aliqui ſunt arbitrati. id. i. illud factū
Aeſchini. nunc dolet. ſ. diſplicet. illi alieno. i. qui nō eſt de fa
milia noſtra. ſ. Hegioni. dicimus tuus caſus dolet mihi: &
Dolet mihi hic caſus & hūc caſum ego doleo caſum tuū: vel caſu tuo: vel ob: aut pпter caſum
tuum. is pater. ſ. Mitio: qui eſt pater Aeſchi. adoptiuus. ni
hilipendit. i. non curat: pro nihilo habet illud factū, qđ do
let alieno. hei mihi. i. ab dolore cōcutior: vtinā ipſe pater eſ
ſet hic pпe alicubi. i. in aliquo loco: atq; vtinā audiret hæc
quæ dicunř ab Hegione. He. niſi. i. ſi nō. parentes Aeſchi
Niſi p ſi non ni: & Aeſchinus faciet ea, quæ æquum eſt. i. iuſtū eſt: & de
cet illos facere. haud. ſ. non. auferent ſic. i. nō ita leuiter abi
bunt: ſeu euadent: aut remanebunt: ſiue non ita ſubducent
culpā: neq; eam operient ſilentio. nā eā rem non ſum tacit
turus: & hęc oia loquitur Hegio cū Geta, nondū enim ani
maduertit Demeā. Ge. o Hegio: ois ſpes ē nobis ſita. i. po
ſita: collocata in te. hēmus te ſolū: in quo ſpes reponamus.
Patronus tu es patronus. i. defenſor, eſt aūt appellatio & nomē tēpo
rale ab honeſto. tu es parens. i. tanq̄ pater: cui curæ ſimus.
Parens & eſt nomen amoris & iuſto. ille ſenex. ſ. pater puellæ: mari
tus Soſtratæ. ſ. Simulus: moriens. i. cū moreret, eſſetq; in
mortis articulo; quādo ſola vera & ingētia dicunř, cōmēda

uit nos tibi. ſi tu deſeris. i. derelinquis nos. inde deſertores
milites dicunř: qui deſerūt patriā: quā debēt tutari. ſi ergo Deſertores
tu deſeris. perimus. i. perditi ſumus. He. caue dixeris. i. caue
ne dixeris. me deſerturū eſſe vos: quoniā neq; faciā. i. nō de
ſerā vos: neq; arbitror me poſſe facere ſatis pie. i. quin vide
ar pеſſime impius. nā pii debemus eſſe i parētes. i. in ſangui
ne nobis iunctos: aut
neceſſitudine. pcipue
aūt pii eſſe debemus in
Deum. Demea. adibo
eū. i. ibo ad Hegionē.
deinde ſalutat. iubeo. i.
volo: pcedens pſequē
te. nā iubemus quę fie
ri volumus. iubeo er
go plurimū Hegionē ſaluere. i. ſaluū eſſe, & incolumē: aut Salueř
iubeo eū ſalutari. nā Cic. inquit: Et ſaluebis a meo Cicero Cicero
ne. ſaluebis inquit pro ſalutaberis. He. o: aduerbium optā
tis: quęrebā teipſum o Demea. ſalue. i. ſaluus ſis: & talis eſt
reſpōſio: qualis aggreſſio, ſeu iceptio. De. aūt. i. ſed. quid eſt
ſup. aut qđ agitur, qđ diciř. He. filius tuus maior: qa tantū
duo erant. ideo maior inqt. ſ. Aeſ. quē dediſti fratri adoptā
dum. i. aſſumendū in filiū. neq;. i. nō eſt functus officiū. ora
tores dicerēt officio in ablrō. nō eſt ergo functus offm viri
boni nec liberalis. Dona. ponit eā diām. nā bonus, inquit, Bonus & liberalis
hic intelligiř: qui nemini nocet. liberalis vero, qui aliis pro
deſt: vel bonus diciř, qui nō peccat: ſed liberalis, q nō peccat
etiā i verbo. ſed hę dnę nō ſemper obſeruanř. nā (vt Cice. Cicero
& Valerius inquiūt) bonus innumerabilibus officiis cōtineř: Valeri⁹
cuiuſmodi aut rarū, aut nullū purū hoiem inuenies. De. qđ
iſtud eſt: qđ tu dicis? declara liqdius. He. noras. i. cognoſce Aeqlis
bas bñ Simulū amicū noſtrū. atq; æqualem. i. multū noſtri
ſimilē. De. qdni. i. cur nō. bene norā eū: cū fuiſſet mihi ami
ciſſimus. He. Aeſchin⁹ vitiauit. i. ſtuprauit: deflorauit filiā
eius virginē. De. hem: interiectio eſt vehemēter irati: vt q
hoc nōdū audierat. He. mane. i. auſculta: hēas patiētię qcq̄
vt reliq̄ audias. & dicit mane: q alter ſe cōmouebat adeo:
vt audire eum non potuiſſet. o Demea nōdum. i. nō adhuc
audiſti id vitiū: qđ eſt grauiſſimū. i. enormiſſimū. & ferēdū
grauius cæteris eius flagitiis. De. an. i. vtrū. quicq̄. i. aliqd.
eſt amplius. i. maius. & vltra id qđ iam tetigiſti. He. vero. i.
certe. eſt aliqđ amplius. nā quidē. i. certe. hoc videlicet qđ Vero p certe
ipſe fecit in virginē amore impulſus. eſt aliquo mō ferēdū
ſ. tolerādum. nox. i. tēporis opportunitas. amor. ſ. ardor &
furor amoris. vinū. i. violētia. nā vt inqt Vir. Bacchus & Virg.
ad culpā cauſas dedit. & Valerius: Proximus a Libero pře Valeri⁹
ad incōceſſam Venerē gradus eſt. adoleſcentia. i. iuuenilis
ætas, quæ lubrica perſępe eſt. pſuaſit. i. impulit ad id faciē
dū qđ fecit. id ſup. eſt humanū. i. ab humana fragilitate in
citatū. vbi. i. qñ. Aeſchinus ſcit. i. itelligit: ſentit ſe peccaſſe
vim afferēdo virgini. ipſe venit ad matrē virginis. ſ. Soſtra
tā vltro promittens: iurans ſe Aeſchinū ducturū domū illā
puellā. i. ſe capturū eam in vxorē. nā maritus ducere ſolet
domū ſuam vxorē: cū eam ſibi copulatā cōiugio habuerit:
ignotū eſt ab ignoſciř ignoſcebař verbo impſonali: indultū
eſt, ſi liceat ita dici, cū potius indulgeo futura reſpiciat: non
præterita. ignotū eſt igiř ei. ſ. Aeſchino. pпterea qa ſic ora Ignoſcere
bat. tacitū eſt a taceř tacebař. i. nihil eſt reuelatū: ſilētiū ſer
uatū eſt. creditū eſt ei. ſ. hoc eſt cōfiſus eſt ei. Vir. O formoſe Indulgere
puer nimiū ne crede colori. i. cōfide. vel creditū eſt ei. i. fides
eſt habita ſuis pollicitis. virgo facta ē grauida ex eo cōpreſ Credere
ſu. i. ex ea compreſſione virginis. hic mēſis eſt decimus: ex
quo Aeſchinus cōpreſſit eā: & iā ipſa parturit, & puerperio Virg.
laborat. Ille vir bonus per ironiā: qui deberet eſſe cū nō ſit
ſ. Aeſchinus: parauit. i. acqſiuit & ſuper induxit nobis. i. ad
noſtrum dolorē & dedecus Pſaltriā illam puellā: quā abdu
xit a lenone: ſi Diis placet: ad inuidiā. i. maleuolētiā cōciliā
dā hoc interpoſuit. q. d. id fecit Deos offendēdo: per quos
iurauit ſe ducturū noſtrā filiam domū, vt dictū eſt. parauit
inquā nobis Pſaltriā, qui cum. i. cum qua: abitūs eſt qui ſoc

minimi generis. viuat. i. vitã agat. & deſerat. i. deſertã reddat illã filiã Simuli amici nr̃i, quã cõpreſſit. De. pro certõ. i. pro certo ne: hoc eſt verũ dicis iſtæc facinora Aeſchini. pro certo. i. pro vero & explorato: ſeu ꝑ re certa & explorata. mr̃ virginis. ſ. Soſtrata. eſt i medio. i. pſto eſt: & i aperto teſtificatura de hac re. & bñ dixit in medio: quaſi retineri mr̃ nõ potuerit: quin prodiret in mediũ: hoc eſt in lucẽ, ſiue in apertũ & crimen Aeſchi. ꝓmulgaret, ſeu proderet. Deinde ſubdit, virgo ipſa. i. virgomet ſtuprata & grauida eſt inq̃. in medio. i. in luce. & quaſi nõ deliteſcens: nec abſcõſa: ſed facili inuẽtu cũ teſtimonio opus erit. & ideo eſt i medio ſignificat eſt in ꝓmptu: eſt pſto. res ipſa. i. ipſuꝫ crimẽ: ſeu pondus vteri exactis ad pariẽdũ mẽſibus. eſt inq̃ in medio. i. eſt in ꝓmptu: eſt in apto: eſt pſto. qđ eni eſt i medio loci alicuius: nõ eſt abſconſum: vt in corona hoium ſedentiũ: qui ſtat in medio circũ: multũ eſt i luce & in ꝓmptu. Inde ventũ eſt: vt dicamus prodire in mediũ: tollere aliquẽ de medio: qđ poſterius ſignificat remouere aliquẽ de hac luce interficiendo eũ. Præterea. i. pter ea: quæ dicta ſunt. hic Geta pſens nõ malus. i. bonus & fidelis, nõ iners. i. nõ ſine arte: imo ſolers & induſtrius. vt. i. q̃tuꝫ. captus. i. capacitas ſeruulorũ eſt: & declinat̃ hic captus tus tui: hoc eſt q̃tum ſerui hñt põt capacitatẽ bonitatis & artis: vel quãtũ ſe habet cõditio ſeruorũ: ſeu ſcḋm ꝙ ſerui põt ac ſolẽt eẽ boni, fideles, ac ſolertes. Hic ergo Geta talis: vt dictũ eſt: inq̃ i medio vt teſtificet̃ de hac re ſi ſit opus: ꝙ ſit bonũ & ſolers: liqdo cõſtat hac re: ꝙ ipſe alit. i. nutrit illas matrẽ & filiã: quę rẽdo victũ vñ hę viuãt. ipſe ſolus ſuſtẽtat. i. fouet: &, qđ barbare dici ſolet, internet oẽm familiã. i. totã domũ: ſeu totã rem domeſticã & familiarẽ. O Demea, abduce ꝓ abduc. i. rape tecũ, etiã ſi nolit, hũc Getã in aliquẽ locũ: vbi tu poſſis etiã ꝑ tormẽta extorq̃re veritatẽ. vinci. i. liga, a vincio vicis. Eſt eni ſeda imparatiui pſona. q̃re. i. pete per q̃ões: quas vt i iure habet̃ titulo de q̃onibus ſæpe comitant̃ tormẽta: & ideo q̃re rẽ. i. inq̃re veritatẽ ab eo ẽt ꝑ tormẽta. Ge. Immo. i. ſꝫ. hercle extorq̃: parcius dixit qđ inuehebat̃ ꝑ verbũ q̃re. i. torquẽdo me elice veritatẽ. Nã torq̃mus hoiem: extorq̃mus veritatẽ. niſi ita factũ ẽ: vt ipe dicit Hegio meo relatu. Poſtremo. i. deniq̃. ipſe Aeſchinus nõ negabit. cedo. i. dic: hoc facinus corã ipſo Aeſchino: & videbis eũ nõ negaturũ. Demea, pudet me ſ. i. pudore afficior ob tã indignũ & turpe factũ. nec ſcio quid agã. i. agere debeã. nec ſcio qd rñdeaꝫ. i. debeã rñdere huic Hegioni. Ge. Pãphila filia Soſtratę parturiẽs clamat intus. Miſerã me differor &c. Hic Hegio oñdit Demeę ſe defenſurũ etiã ad mortẽ vſq; cognati ſui defuncti filiã: ſeq; nõ cõmiſſurũ: vt ita res eiuſmodi auferat̃: ſed actũrũ i iudicio vt, qđ æquũ eſt, afficiat̃. Miſerã me: interiectio dolẽtis. Fungit̃ hoc dicto vice interiectionis: hoc eſt dico me miſerã, ſeu ſateor: aut aliqd tale. differor. i. diuellor: diſcrutior: dilanior. doloribus. i. ꝑ dolores ptus. O Iuno Luci. i. lucẽ pbens natis: qa pbes pturiẽtibus. fer opẽ. i. auxiliũ ptui ſiue naſcẽti vt ſaluus ſit. obſecro ſerua me parturiẽtẽ: vt euadã ex hoc puerpio ſalua. He. Nũnã. i. nũqd. nã. n. eſt adiectio ſyllabę. q̃ſo nunqd illa pturit. Ge. o Hegio certe. i. vere. parturit. i. in puerperio laborat. Parturire. n. eſt partũ deſiderare. He. Hem: interiectio cõpatiẽtis: o De. illæc. i. illa hæc. i. illa ipſa nũc implorat. i. cõplorat: rogat: poſcit. nr̃am fidẽ. i. nr̃m auxiliũ. Nã fides interdũ capit̃ ꝓ ope, ſeu auxilio. vt i eo dcõe Dii vr̃am fidẽ. Implorare eſt aliquẽ in malis poſitũ cũ ploratu rogare. Deide rogat Hegio: vt res. i. cõnubiũ fiat ſine coactione. Ipſa Pãphila ipetret. i. aſſequat̃. volũtate vr̃a. i. bono aio vr̃o: & cũ beneuolẽtia vr̃a. id. ſ. cõiugiũ cũ Aeſchino. qđ cõiugiũ ius. i. æqtas legũ. ſ. cogit vos: vt. ſ. aſſequat̃: vel cogit vos facere vel cõplere. pmũ. i. i pmis. q̃ſo. i. rogo Deos: vt hęc q̃ peto fiant. vt. i. queadmodũ. id ſup. ſ. vt hęc fiant. decet vos. i. eſt vobis honeſtũ. alii hñt vobis: & tũc eſt antique dictũ. qđ tñ frequens eſt apud comicos: & pcipue apud Plau. qđ Do. dicit eẽ gręce dictũ. Sin. i. ſed ſi. aius vr̃ eſt aliter. i. ſi aliter vultis. ſ. vt hæc nõ fiãt o De. ego Hegio defendã hãc puellã. ſũma vi. i. ſũma ope: ſumma potẽtia: & viribus oibus. & defẽdã illũ cognatũ meũ ſimul mortuũ. i. qui mortuus eſt. & bñ. nã i liberis parẽtes defuncti vident̃ viuere ac defendi: cũ liberi defendunt̃. ipſe mortuus erat mihi cognat⁹. i. gẽtilis me⁹ de cognatiõe mea. nos puuli. i. cũ eſſem⁹ adhuc puuli. educati ſumus. i. nutriti ſum⁹. vna. i. ſimul. a pueris: vice aduerbii ponit̃. quo caremus. i. ab ineũte ætate: ab incunabulis ipſis: a teneris annis: a teneris (vt græci dicũt) vnguiculis: a primis tpibus ætatis. Alii hñt a pueris puulis: ſed in idẽ redit. Fuimus. i. verſati ſumus. ſemper vna. i. ſimul. militiæ. i. belli tpe. & ponit̃ i gtõ aduerbialiter. & domi. i. pacis tpe: q eſt gtũs aduerbialr̃ ponit̃. ptulimus. i. paſſi ſumus. pauptatẽ grauẽ. i. moleſtã: & grauãtẽ nos. vna. i. ſimul. quapp. i. ꝓpter q̃s res. nitar. i. moliar: conabor. nec ſolũ conabor: ſed re ipſa faciã. ſed quid faciã vult intelligi ſe vlturũ eſſe in iudicio illã iniuriã. expiar. i. agã: ꝓſequar ius puellæ in iudicio. ſępe. n. iuenire fas eſt expiri pro agere in iudicio. deniq; ad extremũ potius reliquã animã. i. moriar. & eſt (qđ dici ſolet) moriar i pœna: vel in ꝓſecutione potius, q̃ deſerã illã puellã Demea. qd rñdes mihi. i. qd ſcḋo, ſeu poſteriore loco dicis. Rñdere ꝓprie dr̃ cũ lis intẽdit̃. eſt. n. rñdere priorẽ alloq: quaſi rñdere ſit verba fundere. vt Funditq; has ore q̃relas. Rñdere eſt poſteriore loco dicere. hæc Do. De. o Hegio cõueniã. i. alloquar fratrẽ. ſ. Mitionẽ. ego ſequar. i. tenebo: & imitabor id cõſiliuꝫ. qđ cõſiliũ is frater dederit mihi de hac re. i. de hoc negocio. He. ſed o Demea facito hoc qđ ſequit̃: videlicet vt cogites tecũ aio tuo hoc qđ ſequit̃. ſ. ꝙ q̃. i. quãtũ. vos agitis. i. viuitis (nã agere vitã viuer̃ ẽ) qđ facillime. i. ſine magno labore. qa ẽ vobis abũde vñ viuatis. & q̃. i. quãtũ. eſtis maxie. i. valde potẽtes. & dites. i. diuites. & fortunati. i. felices: ac fortunis affluẽtes: vobiſq; fortuna riſit: & q̃ maxime eſtis nobiles. tã. i. tñ. maxie opꝫ vos noſcere. i. itelligere. æqua. i. ea, quæ ſunt iuſta & ſcḋm æqtatẽ. æquo aio. i. ꝓmpta volũtate. ſi vultis vos phiberi. i. iudicari. hẽri bonos. i. nemini iniuriã faciẽtes. De. redito. i. reuertitor: noli pſequi in itinere incepto: quo te cõferebas ad Mitionẽ & Aeſchinũ: oia quę æquũ eſt fieri fiẽt. He. te decet. i. tibi eſt honeſtũ facere: vt oia fiant: quę æqua ſunt. Cõuertit ſermonẽ ad ſeruũ, Geta, duc me ad Soſtratã. De. hæc flagitia nõ fiunt ab Aeſchino me indicẽte: hoc eſt me iubẽte, aut cõſentiẽte. Indicere proprie dr̃ de bellis, quaſi bellũ denũciare. vtinã. i. qđ dicũt, placeat Deo. & hẽt vim deſperãdi: ꝙ hoc negociũ ſeu flagitiũ de violatione virginis ſit defunctũ. i. finitũ: vltimũ. poſt qđ nõ ſit aliud ita vt Aeſ. nõ vlterius peccet: ſeu peiora cõmittat. verũ. i. ſed. hęc nimia licẽtia: quę dat̃ illi a Mitione. profecto. i. certe. euadet. i. quaſi per abrupta & ardua veniet I aliquod magnũ malũ. ibo. i. pergã vlterius. & exquirã. i. diligẽter inquirã fratrẽ Mitionẽ. vt euomã. i. effundã: eiiciaꝫ hęc flagitia in eũ. i. cõtra eũ: vtpote quæ me ægrũ faciunt: quibus me leuabo: cũ lãguor iſte eiectus erit. Nã euomam dici per tranſlationẽ: certo certius eſt. Bono aio: loquit̃ Hegio. o Soſtrata fac ſis bono aio. i. da ope: ã tu habeas bonũ animũ. & fac ꝙ ſup. cõſolare. i. cõſoleris iſtaꝫ filiã tuã. qđ. ſ. cõſolari eaꝫ potes facere. hoc aũt dicit Hegio poſtea q̃ peruenit ad Soſtratã. Ego conueniã. i. alloquar Mitionẽ ſi eſt apud forũ: an vęnale: an cauſarꝫ incertũ eſt. atq; narrabo. i. recitabo. ordine. i. per ordinẽ. vt. i. q̃õ. res geſta eſt. i. totũ negociũ ꝓceſſit. Si ipſe Mitio ẽ facturus. i. facer̃ velit. vt. i. ꝙ offim ſuuꝫ ſit. i. debitũ ſuũ cõſtet: appareat: exeat. faciat id ſup. qđ petã. ſin. i. ſed ſi. ſnia eius Mitionis eſt aliter de hac re: ita vt nõ velit parere petitis. rñdeat mihi. i. det mihi rñſum vt ſciam. q̃primũ. i. citiſſime: mature. quid agã. i. quid agere debeam. ſi via etiã: ſubiunge q̃primũ verbo agã.

ILlud. Vbi ſcit factũ ad matrẽ virginis venit &c. cõmẽtarius nõ ita legit: qa nõ interpꝫtat̃ dictionẽ factũ: ſi text⁹ hr̃e dẽat: Vbi ſcit ad matrẽ virginis &c. cũ tñ alii textus hẽant: Vbi ſic factuꝫ: ſubaudi ẽ ab Aeſchino. Q đ ſi textus recte hẽt: Vbi ſcit factũ, ſnia ẽ: Vbi. i. poſtq̃: Aeſchin⁹ ſcit. i. dignoſcit factũ. i. pctĩ magnitudinẽ, grauiſſimũ. n. erat vitiare ciuẽ Atticam.

Prodire in medium & de medio tollere

Captus

Torquere & extorquere

Eniti

Facere

Expiri

Rñdere

Agere

Perhiberi

Indicere

Euadere

Exquirere

Atticam. Quod antea: vel quia ebrius: vel virginem ciuem eſſe ignorauerat: non ſciuit.

SER. PRoh Dii. Demea decepto de amica Cteſiphonis: & turbato de re falſa Aeſchi. inducit̄ He. q enarrat rē verā Aeſchini: vt magis demētia Demeę amplieȝ. huic Heg. Ge. totā rē Aeſchi. narrauerat: q̄liter virginē vitiauerit: & Citharistriā rapuerit: Geta ideo ī hac ſcena adhibet̄: vt qđ dixerit Hegio teſtificet̄. Ex illa ſa. ſ. d:uit. haud pa. tū. ſ. nō patrizas ī hoc. Alieno dolet: & pſis. ſ. Mitioni non dolet: qui magis deberet ı haud ſic auferret. ſ. impune: ſenex. ſ. Simulus. Caue dixeris. ſ. dicas: hoc. ſ. me vos deſerturū: quia neq̄ faciā hoc. ſ. nō deſerā vos: & ſi hoc facerē impius eſſem: & hoc eſt. Neq̄ me ſa. iubeo. i. opto. Atq̄ æq̄lē in ætate. vero. i. ī veritate amplius eſt. Vere ferēdum eſt: quia perſuaſit nox &c. Et ideo eſt humanū: ſed hoc qđ ſequitur grauius eſt. Quia vbi. i. poſtq̄. fit ſa. &c. ductu rū domum in cōiugiū ppterea ignotū ē ei. i. condonatū. & tacitū. i. cælatū. & creditū ꝓmiſſ. ōi eius. Propterea virgo ex eo &c. & cū oīa iſta nobis feciſſet. Ecce ille bo. vir iſo. Si Diis placet. ſed Diis nunquā placebit: q̄ illam Pſaltriā ꝑpetuo habeat. Quia nos eū per cauſam nobis acquiremus: qui cū. i. cū qua viuat. Illam aliā. i. noſtram deſeruit. Mater virginis eſt in me. i. palam: quæ parata eſt hoc ꝓbare: & ipſa res: q̄a peperit. Præterea iſte Geta nō in aliis ſicuti eſt captus. i. poſſibilitas ſeruulo℞. ſ. inquātū ſerui malitiā poſſunt deuitare. Captus eſt hic ſubſtantiuū: & accipit̄ pro capacitate: & eſt quartæ declinationis. Hunc talem abduce tecū: euinci. i. liga eū: vt fateat̄ veritatē: non ſolū me vinci: ſed ēt extorque tormētis: niſi ita ſit. Poſtremo ipſe Aeſch. inō negabit corā me tātū modo. Cedo. i. da me coram ipſo. i. in pſentia eius. Me miſerā: vox parientis. illęc. i. Pamphila. nunc. i. in hoc ipſo clamore. iplo. n. ſi. & ideo qđ ex iure debetis facere, faciatis ex voluntate. ſ. vt iſta impetret a vobis ne deſerat̄ a filio ſuo. Mor. i. Simulū. ſed Demea. q. d. ne expectes fratrem: ſed etiam tu ꝓuide in aīo tuo quātum facillime vos agitis oīa: quę vultis in hac ciuitate: & per qđ agāt ſupponit. ſ. quātum vos eſtis potētes &c. Tā maxime vos oportet illud ignoſcere: quod æquū eſt: ſi vos in eadē probitate manere vultis. Redito. ſ. domū. decet: hoc dicit ad Demeam. poſtea conuertit ſe ad Getam. Non me indicente. ſ. quia non indixi. i. ꝓcepi vt fierent. Defunctū. i. euacuatum: & impetratum hoc malum aliquātulum tolerabile eſt: ſed iſta licet quam mei permittit mi &c. Bono animo: Hegio loquēs cum Soſtrata deliberat ſe iturum ad Mitionem: & eſt quaſi quædam adaptatio ſequentis actus. vt ſciam quid agā. ſ. an oporteat me inire cauſam: an pacifice agere velit.

DON. AIn patrem hinc abiiſſe rus? Hic oſtenditur timiditas boni adoleſcētuli: & vertiſſe ad peccādum ex delicti cōſcientia: & reuerētia parentis: apparet: vt eſt mos verorū patrum circa filios, Syro Demeā deſcribente. Ain patrem hinc abiiſſe rus? cōpendio oſtēdit̄ qđ ſit iā locuturus Syrus. Hūc autē maxime aliqđ opis facere credo: vide quaſi verbo℞

Tetrametri Iambici Trochaici mixti, & Dimeter unus.

CTHESIPHO. SYRVS.

QVARTVS ACTVS.

AIn patrē hinc abiiſſe rus? S. iam dudum. Ct. dic ſodes.
S. apud uillam iſt.
Nunc eum maxume operis aliquid facere credo. Ct. utinam quidem.
Quod cum ſalute eius fiat, ita ſe defatigarit uelim,
Vt triduo hoc perpetuo prorſus electo nequeat ſurgere. Sy.
Ita fiat, & iſtoc ſiquid potis eſt rectius. Ct. ita nam hunc diem
Miſere nimis cupio, ut cœpi perpetuum in lætitia degere.
Et illud rus nulla alia cauſſa tam male odi, niſi quia
Propeſt, quod ſi abeſſet longius,
Prius nox oppreſſiſſet illic, q̄ huc reuerti poſſet iterum.
Nunc ubi me illic non uidebit iam huc recurret ſat ſcio.
Rogabit me, ubi fuerim, quem ego hodie toto non uidi die,
Quid dicā? Sy. nihil ne ī mēteſt? Ct. Nūq̄ q̄dq̄. Sy. tāto nequior
Cliens, amicus, hoſpes, nemo eſt uobis? Ct. ſunt, quid poſtea? Sy.
Hiſce opa ut data ſit. Ct. q̄ nō data ſit? non pōt fieri. S. poteſt. Ct.
Interdiu, ſed ſi hic pernocto, cauſſæ quid dicam Syre? Sy.
Vah, q̄ uellem etiam noctu amicis operam mos eſſet dari.
Quin tu otioſus es, ego illius ſenſum pulchre calleo.

Syri eſſe de opere loqui. ſic enim dicit & Demeæ: ſed illud falſo, hoc ſerio. Vtinā quidē apud villā ſit: ſubaudiendus & diſtinguendū antequā inferat̄, qđ ſequit̄. Quod. c. ſ. e. ſ. hoc eſt non odiſſe patrē: ſed tantū timere ex proprio delicto: ſeruat̄ enim in eo & amor filii, & amoris affectus. Vt triduo. h. per. quātū ſufficiat amatori: etenim nō opus erat perpetuo dicere ſi triduū dixiſſet. Et iſtoc ſiquid potis eſt r. deēſt addi. nam ſi mortem ſignificaret: nō cōueniret adoleſcētē ita dicere. videt̄ enī plus tpis optaſſe lāgori. Nā hūc diē miſere nimis cupio: moriat̄. ſ. & adhuc aduerſus ſeruū debet dicere: ne indecorū adoleſcentis pſonæ ſit hæc ita dixiſſe: q̄uis eiuſmodi adoleſcētes idueāt comici: vt Neuius in Tribaſelo: Deos q̄ſo vt adiuuent, & patrē & matrē meos. Neuiua Miſere nimis cupio: nimis abundat more Comico℞: q hoc dicto aſſeueratione inculcant. Cupio, vt e. p. i. l. d. qui & ſupra: Ita quæſo & q̄n bñ ſucceſſit: hilarē hūc ſumam? diē. Et il. r. nulla alia cā tam male odi. mire oſtendit oīa ex delictis in prauū verti: adeo vt miſerā putet adoleſcēs ſuburbanam villā: quare cæteri delectant̄. illud ergo tanquam cum deteſtatione dixit: & male & nimis miſere: nam nimiū & malū miſerū qꝫ eſt ſcḋm illam ſentētiā: Ne quid nimis. Quid ſi abeſſet lōgius: amori magis q̄ rei cōſulit adoleſcens. Iā huc recurret: mire de ſene recurrit dixit: vt eius inſtantiā demonſtraret. Nihil ne in mente eſt: ſi hoc accipiendū eſt: vt adoleſcenti libero malitiā putemus: non ſapientia deeſſe: in hac re adeo magiſter eſt ſeruus. Tāto nequior: ſic hoc dictū eſt: vt e contrario dicimus: tanto melior. Nunquam quidquam: parelcon pro nunquam. i. non. Nunq̄ Quicq̄ Cliens, amicus, hoſpes, nemo eſt: vide magiſtrū ad nequitiā vt ſimplici adoleſcenti mentiendi viam demonſtret: & honeſtū tenet afferre argumētū ad mēdaciū propter clientem amicū: aut hoſpitē in vrbe ceſſare viſum: qđ ſic intelligie rudis ac ruſticus adoleſcens. Cliens a. h. ne. eſt v. mire ſic interrogauit: vt qui agreſtes, inhumanoſq̄ reprehendat: & inſatiabiles alis ꝓpter aſperitatem ruſtici ſenis. Laudarier t. a. l. quod a Demea dicitur ī omnes parentes dici putat. nā nemo tā aſper eſt pater: vt non ſtatim miteſcat laudato filio. Virgil. enim nō dixit elegātē indolē: ſed virtutes. ſunt aūt pfecti ſapientis vel diui alicuius: & bñ eū ſtupore reſpōdet meas: oñdēa q̄ nullæ eſſent. Quæ nō data ſit? nō pōt fieri. a ſuperiore ſubauditur veniat in mentem. i. cogita dari potuiſſe; & datam dicit. Quæ non data ſit: hic de facto quæſtio eſt; in qua quidem diſputant quædam tunc impoſſibilia intelligi quādo facta ſint. cū aūt non fiunt: non modo non fieri: ſed nec poſſibilia quidem eſſe dicenda: qui locus dicit̄. Poteſt: iterū ſubauditur: vt data ſit: velut, credat̄ data. Interdiu: bene quia amatori maxime noctu opus eſt. Vah, q̄ vellē etiā noctu: hoc vtriuſq̄ pſonæ cōuenit: ſed melius a Syro: & facetius dicit̄. & quidā totū Cteſiphoni aſſignant: Ah: vſq̄ interdiu: & q̄ vellē: proprie dicimus in his quæ non videmus fieri. bene igit̄ deficiente argumēto cū aliud nō inueniret in vota cōuerſus eſt: vnde vident̄ magis hæc verba Cteſiphonis eſſe. Calleo: callide ſcio.

DON. ¶ Cũ ſ.m.tertia cõiugatione dixit:vt efferuere dicit̃ corre pta media ſyllaba. ¶ Quomodo:miratur qui timet eũ,quẽ iſte cõtẽnit. ¶ Meas:tuas:cũ geſtu pronunciare debemus: vt intelligat̃ irriſio. ¶ Quaſi puero g.deeſt prę: vt ſit præ gaudio. ¶ Lupus in fa.ſilentii inditio eſt i hoc ꝓuerbio:atq̃ eiuſmodi ſiletio:vel in ipſo verbo:vt ipſa fabula cõticeſcat. Quod lupũ vidiſſe homines dicimus: qui repente obmutuerũt: qđ fere iis euenit,quos prior viderit lupus: vt cũ cogitatione in qua fuerint:etiam voce & verbis careant,Sic Theocritus

Virgil. & Virg. Vox quoq̃ Moerin ipſa fugit: lupi Moerin videre priores. Alii putant ex nutricũ fabulis natos pueros ludificatos terrore lupi:paulatim capta venientis vſq̃ ad limẽ cubiculi:nam falſum eſt, quod dicit̃,interueniſſe lupũ neuiana: fabulæ alimonio Remi & Romuli:dũ in theatro agerentur. ¶ Fuge modo intro:nõ dixit vel abi,vel vade:ſed fuge tãta celeritate opus eſt. ¶ Siqd rogabit? nuſquã tu me: magna virtute Tere.rudẽ,ſimplicẽ,timidũq̃ inducit De.ab initio: vt is ſit:qui mox opprimeret̃ cũ meretrice accũbẽs interuẽtu patris ob imprudentiam, & ruſticitatem ſuam. ¶ Nuſq̃ tu me:familiaris eclypſis: & apta properanti:quare hęc omnia oppreſſa voce cum celeritate pronuncianda ſunt.

Cũ feruit maxume,tã placidũ,q̃ ouẽ reddo. Ct. quo modo? Sy.
Laudarier te audit libenter,facio te apud illum Deum,
Virtutes narro. Ct. meas? Sy. tuas,hoĩ ilico lacrumæ cadunt,
Quaſi puero gaudio,hem tibi autem. Ct. quid nam eſt? Sy.
LVPVS IN FABVLA. Ct.
Pater eſt? Sy. ipſus eſt. Ct. Syre quid agimus? Sy. fuge modo intro,
ego uidero. Ct.
Siquid rogabit? nuſquã tu me,audiſtin? Sy. Potin ut deſinas?

GVI. Ain patrẽ &c. Hic adoleſcẽtis reuerentia in patrẽ oſtendit̃ timẽtis ne factũ ſuum a pře Demea deprehendat̃: & tandẽ in itã př exeat,atq̃ ꝓſpat. Ct. o Syre. ain,i.dicis ne,prẽm,ſ.Demeã.abiiſſe ,i.diſceſſiſſe,hinc.i.ex hoc loco.rus.i.i agrũ: in villã:ad opus. Sy. iãdudũ,i.multo añ tpe abiit rus.q.d.eſt lõgũ tpꝰ ex quo abiit. Ct. dic ſodes.i.ſi audes.q.d.dic affirmatiue,& ꝑ certo:abierit nec ne. Sy. ipſe př eſt apud villã ,i.apud domũ agreſtẽ.q.d.iam ruri eſt & in ꝑdio.aũt.i.ſed. nũc credo eũ maxime facere aliqđ opis.i.puto eũ nũc maxime aliqđ opari. Ct. qđẽ.i.certe. vtinã ſit ſup.apud villã: ita vult Dona. Deinde ſubiũge. velim ſup.patrẽ ita deſatigari .i.delaſſari.qđ tñ.ſ.deſatigari fiat cũ ſalute eius.ſ.ita tñ: vt nõ moriat̃ ex illa deſatigatione. Alii hñt deſatigarit.i.velĩ qđ př deſatigarit ſe operãdo:qđ tñ fiat cũ ſalute ſua.ita vt inde.i.ex lãguore illo mors nõ ſit ſecuta. vt ꝓrſus.i.oino.nequeat.i.nõ poſſit.ſurgere e cubili.i.ex lecto.hoc triduo perpetuo.i.intra hoc triduũ ſequẽs ꝑpetuũ.i.cõtinuũ.ita vt his tribus diebus ſequẽtibus omnino e cubili nequeat exurgere. Si ita fiat.i.ita afficiat̃ vt optas.& optãtis eſt hoc dictũ. Et ſiquid.ſ.ſi aliquid.rectius.i.apertius:cõmodius tibi.iſtuc.i.iſto triduo:puta q̃triduũ:aut etiã plus ipis.potis eſt.i.põt: ſeu potẽs eſt addi ſup.dicit Dona.fiat inquã vel addat̃. vbi potis eſt capiẽdũ ſimplr ꝓ põt.alioqn pote eſt foret dicẽdũ; cũ ꝑcedat ſubſtãtiuũ neutrũ:niſi ponat̃ genus ꝓ genere:ſitq̃ ſynthcſis.cuiuſmodi eſt: Triſte lupus ſtabulis. anſer ſœta. Cthe.ita.i.eo mõ.fiat inquã vt optas.nã cupio nimis miſere.i.nimis vehemẽter:aut nimis infeliciter,& in miſeriaꝫ meã.degere.i.viuere:ſeu agere:tranſigere:aut traducere: hũc diẽ i lętitia.vt.i.quẽadmodũ.cœpi.i.icepi,& nulla alia cã.ſ.ꝓpter nullã aliã cãm.odi.i.odio ꝓſequor.tã male.i.taꝫ valde:tã vehemẽter.illud rus.i.illã villã ſuburbanã:niſi qa illud rus eſt ꝓpe vrbẽ.ſ.hic tñ ꝓpe eſt aduerbiũ:ſed addito caſu eſt ꝑpoſitio.qđ:ꝓ ſed. vel qđ rus ſi abeſſet.i.remotũ eẽt, lõgius.priꝰ nox oppſſiſſet.i.qđ dici ſolet,cepiſſet eũ illic.ſ.ruri.q̃ poſſet reuerti iterũ.i.denuo.huc i vrbẽ ad me q̃rẽdũ. Nũc nõ ſignificat ibi tpš:ſed oñdit ouerſionẽ ab alio dicto ad aliud. vbi.i.qñ.ille př nõ videbit me illic.i.ruri.iã.i.tũc. recurret.i.celeriter redibit huc.ſat.i.ſatis ſcio:hoc eſt ꝑ certo ſcio:& nõ ambigo:qn ſit recurſurus. rogabit.i.iterrogabit me vbi fuerim:quẽ patrẽ ego nõ vidi hodie.toto die.i. die integro:& cœtera.q.př hodie nõ vidit me,qđ dicaꝫ? idest

quid reſpõdebo. Sy. ne.i.verũ.nihil eſt i mẽte:hoc eſt nihil reſpõſionis reſidet i mẽte tua: Ct. nũq̃.i.nõ.qcq̃ eſt in mente: vel ſit parelcon vt vult Do. Sy. es tãto nequor.i.deterior. quãto,ſ.minus habes ſciẽtię & cautelę,q̃ tibi poſſis cauere. Vel tãto es nequior.i.tãto minoris momẽti: quãto minus habes cautionis. Nemo,i.nullus.eſt vobis(alii nobis)cliẽs .i.cuius cauſa ſit defendenda, & tutãdæ partes ſint. Nã cliẽs eſt qui opera patroni ſeu aduocati egens eũ ſequit̃: vt ſua ab eo cauſa defendatur. In clientela. P. Vatinius ad Cice. P. Vatinius cliẽs ad te venit,q. ꝓ ſe cauſaꝫ dicere vult. **Cicero** Nemo inq̃ eſt vobis amicus,i.neceſſitudine iunctus:cuius amicitiæ venia dãda eſt,& mos gerendus. nemo vobis hoſpes.i.amicus externus. Vnde hoſpitiũ dicit̃ ius amicitiæ:qđ eſt inter amicos externos:qui externa loca peragrãtes ſolẽt alii alios amice i hoſpitiũ recipere. Ct. ſunt cliẽtes,amici,& hoſpites:qd poſtea:i.qd inde vis deducere ſi tales adſint nobis. Sy. dic patri rogãti te vbinam fueris.vt.i.ꝙ.opa data ſit a te.i.ꝙ tu incubueris & intenderis(vt ita dicã)tota die hiſce.i.talibꝰ amicis &c. Ct. nõ põt fieri: vt ſup.opa veniat in mẽtẽ:quæ opa non ſit data. vel nõ poteſt fieri: vt opa credat̃ ſup.data:quę non fuerit data. Sy. põt fieri inquã vt credat̃ data:quæ data non fuerit. Ct. Fateor ſup.ꝙ põt opa credi data:quæ data nõ fuerit.inter **Interdiu** diu.i.de die:vt,ita dicã. Nam interdiu & diu pro de die ideꝫ ſignificant. Quidã tñ dicũt interdiu ſignificare inter medii diei tpš:qđ nõ impedit:qn aliud ſignificet vna cum illo.ſed ſi pernocto,i.ſi ꝑmaneo hic tota nocte: neq̃ domũ redeã. qđ cauſæ.i.quã excuſationẽ dicã. Syrus. vah:interiectio ridentis.i.deridentis.q̃.i.q̃tum vellẽ,q.d.multũ: vt etiaꝫ mos eſſet operã dari amicis,etiã noctu.i.tpe nocturno,nõ ſolũ interdiu:& hoc ſermone ridet adoleſcẽtem nõ malitioſum. quin,i.cur nõ.eſt otioſus.i.ſecurus:ſine cura.nam otiũ capitur pro ſecuritate, vel otioſus a metu.i.ſine timore,ego calleo.i.callide & optime cognoſco ſenſum illius patris tui pulchre.i.optime.noui mores eius: qđ dicunt cõditionẽ ſuam. vel pulchre noui eius aium,ſeu mentẽ,quin.i.qñ.feruet vel feruit.nã & feruo es:& feruo is dicimus.qñ ergo feruet maxime.i.maxime & vehemẽter excãdeſcit,& æſtuat ita: nec iniuria. Nã ita eſt ebulitio ſanguinis circa cor. Reddo.i.efficio illũ patrẽ.tã.i.tãtũ.placidũ.i.trãquillũ:quietũ:pacatum:mitẽ.q̃.i.quãtũ reddere ouem: vel videmus ouem placidaꝫ & mitẽ. Ct. quomodo:i.qua rõne ita mitigas:eũ admirat̃. Sy. př audit libẽter te laudari.facio te Deũ apud illum patrem.i.extollo te laudibus ad cælũ vſq̃:ac ſi laudarẽ Deum narro virtutes. Ct. admiratus,ꝙ cũ nullæ eſſent virtutes in ſe:tñ narrent̃ a Sy.dixit. Narras virtutes meas,an alterius. Sy. narro inquã tuas virtutes. ilico.i.ſtatim,vt ſum in narratione tuarũ laudũ.lachrymæ cadunt homini.i.patri tuo. quaſi.i.tanquã caderent puero:qui facile ꝓrũpit in lachrymas:& cadunt illi non præ triſtitia:ſed gaudio.i.prę nimia gaudii abũdantia.& hęc dicens ſenſit venire Demeã:tũcq̃ prorupit in hãc vocẽ. Hem:interiectio dolentis de inopinato aduẽtu patris.aũt.i.ſed.tibi Cteſiphoni tacendum eſt ſup.aut deliteſcẽdũ:aut aliqd tale.eſt enim eclypſis,vel apoſiopeſis. Cthe. quidnã eſt.i.quid eſt quod vides: ꝓpter qđ ita cõmotus. Sy. Lupus eſt in fabula.i.tacẽdũ eſt. hoc enim prouerbio ſilentiũ inducit̃.nam hoies,qui repẽte obmutuerunt lupũ vidiſſe dicimus:propterea ꝙ fere euenit his hominibus:quos prior lupus viderit:ſeu anhelitu ſuo fœtido cõcuſſerit: vt obmuteſcant & raucian̄t:ſeu rauci efficiantur vſq̃ adeo vt clamare nequeãt:neq̃ lupum voce ſua abigere. Virg. in Buco. Vox quoq̃ Moerin ipſa fugit:lupi Moerin videre priores. **Virgil.** Cthe. ne,i.verũ př aduenit ſup. Sy. ipſus ,i.ipſe př,adeſt iquã,ſeu aduenit. Ct. Syre qd agimꝰ,i.qd faciamus

cimus vt huic periculo medeamur. Sy. modo.i.tātūmodo. ſuge intro.i.in domum:in qua eſt recōdita puella.ego videro.i.experiar euentū:vel potius ego videro.i.pmitte mihi totum negociū:ſuſtinebo aduentum patris & iurgia. & eſt qđ dici ſolet vulgo: Dimitte mihi facere.vel etiā eſt id qđ dicūt inepte:Reporta, ſeu refer te mihi. Nā vbi dicūt:Refero me tibi,iā dximus eſſe dicendum:tu videris.ſic etiam vbi dicūt: Refer te mihi, dicendū eſt:ego ipſe videro. Cteſipho. Siquid.i.ſi aliqđ. rogabit.i. petet. de me.ſ.& ē eclypſis familiaris feſtinanti. ſimiliter & in eo quod ſequtur.ſi rogabit aliquid: dic ſupple ꝙ tu nuſquā: ideſt in nullo loco: vidiſti ſupple me:vel aliqđ tale. Audiſtin.i.audiuiſti ne.id quod tibi dixi. Sy.potin.i.vtrum potis es:ſeu potes efficere ſup.vel imperare tibi. vt deſinas.i.deſiſtas:ceſſes loqui,& iculcare verba mihi ex paucis facile intelligenti.

villa eſt:neceſſario ſenē ad reliquos actus fabulæ voluit ab vrbe diſcedere perſonę ſenilis memor.nam & arduum fuerat dum redit,& cruciabile:ne fatigatio eius in tragœdiam tranſiliret.Recte igitur inuenit a mercenario in vrbe narratum ruri non eſſe Ctheſiphonem:aut vbi perſona eſt adoleſcentis:& proficiſcitur ad villam: & continuo redit. vt in Eunuc.Phædria : Et a villa.vtruꝫ a pro de poſitum eſt:vt ſit devilla. an deeſt veniſſe:vt ſit a villa vidi veniſſe mercenarium. ¶ Nec quid agam ſcio:Verum fratrē an filium magis quæram.nam ſenex querulus ita dicit eſſe incōmodi ſibi:ꝙ fratrem non inueniat:ꝙ Ctheſipho ruri non ſit:ꝙ vtrū in vrbe maneat:an ad villā abeat ipſe neſciat. ¶ Verum modo:Veruꝫ nomen non eſt:ſed aduerbiū.i.vere. ¶ Perii, qn tu bono animo es: hæc Ctheſiphonis perturbatio huc rēdit poetæ arte:vt deprehendatur cum amica filius repēte ingreſſo ſene.nūc quin ꝓ quinimmo poſitum eſt.

Pares ſuperioribus.

DEMEA. CTHESIPHO. SYRVS.

Ne ego homo ſum infelix!primum fratrem nuſquam
inuenio gentium.
Præterea aūt dum illum quæro,a uilla mercenarium
Vidi,is filium negat eſſe ruri,nec qd agam ſcio.Ct.
Syre.Sy.quid ais!Ct.men quærit!Sy.
Verum.Ct.perii.Sy.quin tu animo bono es.De.
Quid hoc malum infelicitatis!nequeo ſatis diſcernere,
Niſi me credo huic eſſe natum rei ferundis miſeriis.
Primus ſentio mala noſtra,primus reſciſco omnia,
Primus porro obnuntio,ægre ſolus ſiquid fit fero.Sy.
Rideo hunc,primum ait ſe ſcire,is ſolus neſcit omnia.De.
Nunc redeo,ſi forte frater redierit uiſo.Ct.Syre.
Obſecro,uide ne ille huc prorſus ſe irruat.Sy.etiam taces!
Ego cauebo.Ct.nūquā hercle hodie ego iſtuc committam tibi.
Nam me in cællā aliquā cum illa concludam,id tutiſſimūſt.Sy.
Age,tamē ego hūc amouebo.De.ſed eccū ſceleratū Syrum.Sy.

SER. A In pa. Incipit quartus actus de ſedationē & mitigatione rei Aeſchini: nec hoc nos lædat:ꝙ actus iſte mitigatio vocatur:cum in vltimo actu ſoleāt mitigationes tractari:quia iſta non eſt principalis mitigatio comœdiæ. Cū enim comœdia principaliter de pſonis duri & mollis agat: duritiæ & molliciei cōtēperatio & mitigatio principalis: q̄ ideo in vltimo actu tractabitur:ſed iſta eſt quaſi quædam alia pars comœdiæ. In hac mitigatione inducuntur conuenientes perſonę.ſ. Hegio, qui oret. & Mitio, qui oratis acquieſcat:cuius deprecatio eſt:vt Aeſch.ducat ciuem vitiatam:ſed quia erat durus & importunus:ſi itereſſet huic mitigationi:totā rē perturbaret:ideo prius remouendus erat: vt a cōuenientibus perſonis pacifice:& nullo repugnāte res ageretur:& iſta remotio pmiſſa eſt:ad quē remouendū inducunt cōuenientes perſonæ.i.Syrus,& Ctheſipho:qui inſtiget Sy.vt patrē remoueat.Syrus qui occaſionem remouendi inueniat.& ab hac inſtigatione incipit. A in pa.&c. Dic ſodes eſt verū ꝙ abiit?vtinā quod quidē fiat.cum ſal.e. q.d.nolo vt aliqđ detrimētū ei contingat.Ita de.ſa.ſe.ſab. &c.Ita fiat vt dicis: & fiat rectius iſtoc.ſ.ꝙ aliquod grauius impedimētū ſibi accidat:ſi quid eſt potis.i.poſſibiliter cōtingere grauius.Potis eſt nomē pro aduerbio.Quid dicam excuſationis?nō enim erat aſtutus in mētiēdo:quia hæc eſt ſimplicitas adoleſcentis.Interdiu.i.interim dum dies.ſi hic moraret.poſſet ꝑtendi hæc cauſa.vah verū eſt quod dicis otioſus.i.ne ſis ſolicitus:quia ego expediam.hem tibi au.ſ. caue.Lupus eſt in fabula.Metaphorice loquitur:quia ſicut lupus ex improuiſo viſus ſolet auferre vocem confabulantibus:quia facit hoīes raucos:ſic Demea pſens illis aufert vocem.i.diſſipat colloquium ſuū.Nuſquā tu me dic te vidiſſe.

DON. Ne ego infelix homo ſum?in hoc actu exēplū eſt neminē facilius,q̄ optimū quēqꝫ falli:atqꝫ deludi:vt Virgil.ait.& ne valde ſignificat:vt Ne illi vehementer errant:Cice.in Catilinaꝫ:Ne ego ſum homo infelix.vide initiū cōueniēs ꝑpetuo mœrori Demeę ꝑ totā fabulā:aut diſperii dicit:aut defeſſus ſum:aut aliqđ tale ſemp quo queraẗ.ita tn̄ vt cū augmento ſit miſeria:quotieſcūqꝫ preſſerit.nam plus eſt qđ nūc dixit: Ne ego ſum qui diſperii. ¶ Nuſquā inuenio g.abūdat gentiū. ¶ A villa mercena. Vi.ſapientiſſime Terē.& ſi ꝓxima

(margin: Virgil. Cicero)

ſitum eſt. ¶ Quid hoc malum infelicitatis?abundat maluꝫ. Quid hoc malū infelicitatis?deeſt deteſtor. ¶ Quid hoc infelicitatis ſit?nequeo diſcernere:hic autem malum pro interiectione poſitum.& eſt dictum quaſi o malū.& eſt dictū anxii hominis,& perturbati. ¶ Niſi me credo:pro niſi quia iā ſupereſt,vt me credā.hic eni ſenſus eſt i hmōi locutione: Niſi me credo huic eſſe natū. Niſi me:noua locutio pro niſi qa credo:& huic rei pōt ſubtrahi incolumis ſenſus. vt Niſi me credo natū eſſe ferēdis miſeriis:ergo huic rei ſubdiſtinguēdū:& ſic inferendū ferendis miſeriis, ergo huic rei ꝑ ad hanc rem. ¶ Primus:

¶ Primus ſentio mala:ridiculum errori Demeæ.& primus ad ordinē:ſolus ad numerū dicit. ¶ Primus porro obnuncio:qui malā rem nunciat, obnunciat:qui bonā,annunciat. Obnūtiare nam ꝓprie obnūciare dicunẗ augures:qui aliqd mali ominis,ſæuumqꝫ viderint.ergo obnūcio malum imminēs: q̄ſi malū omen nūcio.inde enim in ethymologia huiuſce verbi eſt. ¶ Aegre ſolus ſi qd ē fero:praue.ſ. ¶ Is ſolus neſcit oia: & bñ ſolus:vtpote de multis:qa eū ſciat Mitio:Sy. Aeſchi. Cthe.populus:hic ſolus fallit. ¶ Si forte ſ.r.v.pro ſi redit. ¶ Intro ſe i.pro.neutrū verbū quaſi actiuū:vt ſi irruat prorſus. ¶ Vide ne ille h.iam metuit qđ futurū eſt.& cū neutrū ſit irruat,noue itulit ſe:ſed quaſi pręterea ſic dixit irruat de eo:q tāquā pugnaturus ſit.vt in Eunu. Quā mox irruim?t aut tanq̄ de ſue v.ſ.vt Horatius:Hęc lutulēta ruit ſus v.e.i. & Virg.Ipſe ruit,dentesqꝫ ſ.e.ſ. ¶ Etiā taces:antique pro tace.ſic in Andria:Etiā vt hoc rñdes ꝓ reſpōde. Eſt ergo arreptius ſignificatū. ¶ Hodie ego iſtuc comittam tibi quod ago.i.cōplexum mulieris. ¶ Nā me in cællā aliquā cum illa concludā:id egit ſtulte adoleſcēs:vt ibi deprehendatur:vbi cōcluſus eſt:ſed ſic ipſe egit:vt poſſit ſubterfugere nō deprehenſus cōſpectū patris. ¶ In cęllā a.cū illa:legaẗ figuratiue: vt dicimus in locū pro in loco. ¶ In cællā cō.nō in cælla ait mire:aut recluſum,rotūqꝫ locū ſubiret. Cællā.ſ.quā ob ea, quæ in ipſa cęlanẗ clauſam eſſe cōueniet.nā & cælla & cęllaria a reponēdis,cælādiſqꝫ rebus eſculētis,& poculētis dicitur. ¶ Age,tn̄ ego hūc a.mire amouebo dixit:non deterrebo,nā ꝓprie amoueẗ ſaxū de loco,in quo verbo ſignificat īminere ſibi magnū laborē i hoc opere:& vide auxeſim.ſupra Vt pecudē abigā herū dixit.mō Vt ſaxū amouebo inqt.

Non hercle hic quidem durare quiſquam ſi ſic fit poteſt.
Scire equidem uolo quot mihi ſint dn̄i,quæ hæc eſt miſeria?De.
Quid ille gannit?quid uolt,q̄d ais bone uir?eſt frater domi?Sy.
Quid malum,bone uir mihi narras? equidem perii. De. quid
tibi eſt.Sy.
Rogitas?Cthesipho me pugnis miſerum,& iſtam Pſaltriam
Vſq; occidit.De.hem,quid narras? Sy.hem, uide ut diſcidit la
brum.D.
Quã ob rẽ?Sy.me impulſore hãc emptã eſſe ait.De.nõ tu eum
Rus hinc modo ꝓdiſſe aiebas?Sy.factũ,uerũ uenit poſt iſaniẽs.
Nihil pepercit,non puduiſſe uerberare hominem ſenem,
Quem ego modo puerũ tantillũ in manibus geſtaui meis.De.
Laudo te Cthesipho,patriſſas,abi,uirum te iudico.Sy.
Laudas ne?ille continebit poſthac ſi ſapiet manus.De.
Fortiter.Sy.per quã,quia miſeram mulierem,& me ſeruolum,
Qui referire non audebam,uicit,hui,perfortiter.De.
Non potuit melius,idem ſenſit quod ego te eſſe huic rei caput.
Sed eſt ne frater intus?Sy.nõ eſt.De.ubi illum quærã cogito.Sy.
Scio ubi ſit,uerũ hodie nũquã mõſtrabo. De.hem quid ais? Sy.
Ita.De.diminuetur tibi quidẽ iam cerebrũ.Sy.at nomen neſcio
Illius hominis,ſed locum noui ubi ſit.De.dic ergo locum.Sy.
Noſti porticũ apud macellũ hãc deorſum?De.q̄dni nouerĩ?Sy.
Præterito hac recta platea ſurſum,ubi eo ueneris,
Cliuos deorſum uorſum eſt,hac te præcipitato,poſtea
Eſt ad hanc manum ſacellum,ibi angiportum propter eſt.De.
Quo nam?Sy.illic ubi etiam caprificus magna eſt, noſtin? De.
noui.Sy.hac pergito.De.
Id quidem angiportum non eſt perulum.Sy.uerum hercle,uah,
Cenſen hominem me eſſe?erraui,in porticum rurſum redi.
Sane hac multo propius ibis,& minor eſt erratio.
Scin Cratini huius ditis ædes?De.ſcio.Sy.ubi eas præterieris,

DON. ℂ Non hercle hic q.d.q.ſi ſ.ſ.poteſt:nimis moraliter exp̄ſſa verba ſunt ſerui verberatum ſe indicantis: quis non ex verbis ſeruum verberatum intelligat:& ſeruũ recẽter verberatum:& ſeruum ſugam cõminantem.mire autem non ego:ſed quiſquã dixit.nec ꝑmanere:ſed durare.nã hoc verbum perferendis malis conuenit:vt Virgi. Durate,& voſmet rebus ſeruate ſecũdis. [Virgil.] hæc aio ſic dixit q̄ſi non videat Demeam. ℂ Quot ſunt mihi domini:& hic apparet nõ a legitimo domino verberatum eſſe. ℂ Quæ hæc eſt miſeria?deeſt quam patior. & quaſi cõploratio quędã flebilis poſt q̄relas. ℂ Quid ille gannit?gannire eſt proprie veluti plorat⁹ vapulantiũ. ℂ Q̄d malum?hic malum pro interiectione abundat. ℂ Cthesipho me pugnis miſerum, & iſtam Pſaltriã vſq; occidit:mire interiecit miſerũ. & neceſſario vſq; ad mortem addidit:vt oſtẽderet occidi nimię cædis verbum:nũc occiſiõis itelligi oportere. ℂ Vſq; occidit: prope occidit:aut vſq; ꝑ valde ẽ. occidit pro vehementer cecidit. nã occidere & præoccidere ad cædẽ referebant̃ apud veteres. [Occidere ꝑ cædere] ℂ Vſq; occidit: nũc enim occiſus loquit̃. ℂ Hem vide, vt diſcidit labrũ: nõ oſtendit,ſed videt̃ oſtẽdere ſeni parum iam vidẽti & intra os. ℂ Hem vide,vt diſcidit labrum: A ſemper mediã longam a cædendo accipit:ego mediã breuẽ a ſcindendo. ℂ Non tu rus eum prodiſſe aiebas: mire Teren.ſeipſos qui fallunt̃ ex aliqua parte cautos facit:vt eo delectabilius ſpectatoribus procedant doli,aut delectatio,namq; gratia eſt non ſtultiſſimus falli. ℂ Non t.r.e.p.a.memoriter ſenex non ſolũ quid ſibi dixerit Syrus pauloante:ſed quibus verbis dixerit,refert. nã ſic dixerat:Quẽ egomet ꝑduxi. ℂ Verũ v.p.in ſa.nũc prodixit iratũ admodum:nũc non iratum prędicat:ſed inſanũ. ℂ Nihil pepercit:vt ſupra nihil reticuit. ſic dicimus in his,quę poſt expectationem geſta ſunt. ℂ Verberare hominẽ ſenẽ:miſerũ ſit de ætate id q̄d de cõditione non poterat. ℂ Quẽ ego m.p.addidit ætati inuidiã &: meritũ recẽs. hoc eſt enim q̄d dicit modo:Et tãtillũ.dicticon eſt. videtur enim inane fingere quẽ paruulũ. ℂ Laudo te Cthe.pa.facile inductus eſt ſenex varietate fraudis & doli.nã Syrus ſupra vt laudãs,nõ vt vituperãs Cthe.& nũc vt accuſans idẽ perficit,atq; ꝑſuadet. ℂ Patrizas:auxeſis.nã,vt ſupra dixerat,ſpero eſt ſilis maiorꝫ ſuorꝫ.hic ɔfirmat q̄d ſpare ſe dixerat. & virũ te iudico inq̄t:nõ adoleſcẽtulũ.hoc eni ad ætatẽ & probitatẽ,nõ ad ſexũ refert̃. Patrizas adẽ q̄ bene inuẽtuꝫ ſit inanẽ ſe dicere:nõne videt̃ ibi ſtultiſſimus cũ huiuſmodi laudare,nõ modo ſe nõ laudare vellet:q̄d odioſum eſt etiã filiũ apud intelligentes vituperare videat̃, ſiquidẽ nõ ſolũ hic ſtultus:ſed etiã ille:q̄a patrizas inq̄t. Patrizas tã ſecurus eſt:vt ſe laudet. & abi addidit,q.d.non eſt quod iam demoreris perfectus eſt. ℂ Laudo te Cthesi,hic totus verſus mire doloſum oſtendit ſenem. ℂ Ne il.cõ.poſthac ſa.ma. comminatio eſt ſubtilis & paratior,velut ſerui. ℂ Per quam ni. ironia. ℂ Et me ſeruulũ:oratorie non ſeruũ:ſed ſeruulũ cuꝫ ſit ſenex. ℂ Non audebã:hoc eſt non poteram. ℂ Hui perforti. hoc geſtu ſeruuli & nimis leuiori perſonę congrue dictum eſt. ℂ Non potuit melius.i.laudo te Cthe.& deeſt ſenſit idem quod ego:ideſt patrizas:virũ te iudico. ℂ Sed eſt ne frater intus? reſpondens vt nõ ſit reſpondit. ℂ Verum hodie nunquã mõſtrabo:volens ſenẽ auidius q̄rere:ꝙ hic ardor ſemper paratiſſimus:credẽtes etiam fallit:& fingit ſe nolle dicere. ℂ Hodie aũt:aũt abundat. vt Nunquã omnes hodie moriemur inulti. Aut nunquã hodie pro nullo tẽpore huius diei: q̄a nunquã per ſe generale eſt. ℂ Diminuet̃ iam tibi cerebrũ quidẽ:comminationis genus verba ipſa indicant: vt appareat ſenẽ baculum ſuſtuliſſe. ℂ At no.ne il. ho.ſed lo.no. vbi ſit:recte quaſi hominẽ diceret non erraturũ a grata perſona hominis & vbi habitet cogito: ſi notus eſſet ignot⁹ nulla cauſa quęrẽdi ſupereſſet. ℂ Dic ergo locũ: dic ergo quaſi inuitum coegerit ergo ſemp adim⁹:vt hortemur tarde id facientes, vt Virgi. Ergo age care pater ceruici im.n. [Virgil.] ℂ Noſti n p.a.m.conuenit ruſtico in vrbe neſcire:& ideo ſic interrogatur a ſeruo. ℂ Hac deorſum:bene hac deorſum:q̄a non eſt vnũ. ℂ Hæc recta:ꝓprie hac parte vt manu viã oſtendere videat̃. ℂ Quidni norĩ:correptiue q̄dni: ꝓ q̄d nĩſi.etenim quãuis ruſticus:tñ eſt ciuis De. ℂ Vbi eo.v.c.d.v.h.te preci.hoc lentius aliqui legũt:aliqui clarius:vt ſit p̄cipitato:cito deſcẽde. ℂ Ad hanc manũ: dr̄ in quo nõ permanet certũ dextrũ: nec certũ ſiniſtrũ:& ideo ꝑficit in errorẽ. vult enim ſeruus hęc ſigna eſſe perplexa. Et ſacellũ,vt Varro ait,ſacra cælla eſt. ℂ Propter:ꝓpe.vt Virg. Tẽplũ de marmore ponam Propter aquã. [Virgil.] Et Lucre.Propter a.r.ſ.r.a.al. ℂ Vbi e.c.m. eſt:in hoc Homerꝫ imitatus eſt:q dicit Caprificũ ꝓpe Troiana mœnia cõſtitutã. ℂ Hac pergito:non ito:ſed q̄a lõguꝫ eſt pergito. ℂ Id q̄dẽ a.i.anguſta & curua via q̄ſi angiportus:vt angina:aut anguſtia. Alii q̄d iter portus ſit locus anguſtus:hoc eſt inter domos:vel portus:vel inſulas veterea dixerũt,& obſeruat terẽtianã cõſuetudinẽ:in q̄ iducit nihil ſape eos,q fallunt̃. ℂ Cẽſen me hoiẽꝫ eſſe?errauí:calliditas eſt maxime dep̄rehẽſum mẽdaciũ nõ defendere, ſed fateri: vt opinionẽ ſimplicitatis acq̄rat. Vides igit̃ vt ipſe ſibi ſuccẽſeat tanquã iprudẽs errauerit:nõ doloſus impulerit interrogãtẽ:& mire ſe negat hoiem:tanquã hõ corde ſit nõ corpore. ℂ Sane hac multo ꝓpius ibis:q̄ſi erraſſe profuerit illa via:& ſane ꝑ ſatis,ac valde. q ſanus eſt idẽ & validus. ℂ Minor eſt erratio:erratio eſt pecudꝫ:error animi eſt,& loci in quo erratur. ℂ Cratini huius ditis ædes: congrue nomen inuenit diuitis. ℂ Cratini:ἀπὸ τοῦ κράτους.i.a potentia.

ℂ Ad

Ad ſiniſtram hac recta platea, ubi ad Dianæ ueneris,
Ito ad dextram, priuſquā ad portam uenias, apud ipſum lacum
Eſt Piſtrilla, & ex aduerſum eſt fabrica, ibi eſt. De. qd ibi facit? Sy.
Lectulos in Sole ilignels pedibus faciundos dedit,
Vbi potetis uos. De. ſane bene, ſed ceſſo ad eum pergere. Sy.
I ſane, ego te exercebo hodie ut dignus es ſilicernium.
Aeſchinus otioſe ceſſat, prandium corrumpitur,
Cteſipho autem in amore eſt totus, ego iam proſpiciam mihi.
Nam iam adibo, atq́ꝫ unūquodq́ꝫ quod quidem erit belliſſimū
Carpam, & cyathos ſorbillans paulatim hunc producam diem.

DON. ¶ Ad ſiniſtraꝫ hac: deeſt ito. figura eclypſis. ¶ Vbi ad d. v. ſic abſolute dicebat: non addito tēplum. Sallu. Ad Iouis mā dem noſtra. ¶ Priuſquā ad p. v. portā dicēdo oſtēdit vſque ad muros: finēq́ꝫ ciuitatis erraturū. Porta aūt ab aratro por tando dicta eſt: ꝙ in eo loco coloniæ auctor & cōditor ſub iūctis vacca & tauro: aratrū quo vrbē deſignat, ſuſpēdit ma nu: ne imprimat ſulco: vbi ciuitatis aditus re linquēdi ſunt. ¶ Apud ipſum lacū: credibiliter addidit lacū. nā Varro docet ſemper lacū por tis additū: ſed ob vſum iumentorū exeuntium & introeuntiū: vt præ terea & aduerſum ho ſtilē ignē portis de pro ximo ſubueniret. ¶ Eſt pi. veteres abſolute di cebant piſtrinam: vt lu trinā & medicinā ad tabernā referētes. nā piſtrino piſtrina noo cōuenit: & ſimulata diminutiua diuerſa ſunt a genere: noīa prima & poſitionis veterana: vt eſt in his ſcutū ſcutel la: caois canicula. ¶ Lectulos in Sole ilig. p. f. d. in vrbe cō uiuiū: aut in Sole, aut in vmbra ꝓ cōditione tpis inſtrueba tur. repēte igitur interrogatus qđ minime opinabaꝛ q̄ſituꝛ rū ſenem arripuit ſtatim lectulos. & qa potuit ſenex dicere: mētiris, nō habet lectulos: addidit ex tpe in Sole. & ne eos quoq́ꝫ hīc diceret: addidit iligneis pedibus faciūdos: ſed ge ſtu actoris adiutū eſt: q̄ſi eodē tpe ſeruus & q̄rat quid dicat, & reſpōdeat. ¶ Vbi potetis vos: incerta perſona eſt: nā Sy. vel De. hoc dictū īīgi pōt. ¶ Recte ſane: hic ironia eſt, non approbatio. ¶ I ſane: aut abūdat ſane: aut inferioribus iūgi tur. ¶ Otioſe Aeſ. ceſſat, prandiuꝫ corrūpitur: aſyndeton. deeſt &c. ¶ Prādiū corrumpitur: vt cocus dixit: qui ſciat cō ditionē quādā magis ſeruētē placere. ¶ Ego iā proſpiciam mihi: iā interdū ſignificat feſtinationē: vt nūc interdū ad de ſcribēdā ponit, & increpādā morā. vt Melior iā Diua præ cor. Et Vos quoq́ꝫ pgameç iā ſ. c. p. g. Diiq́ꝫ d. o. & proſpi ciā mihi dixit: tāqua hoc ſentiāt alii: q ſua agunt negocia: & ego illoꝝ exēplo cōſulā mihi. & bñ proſpiciā: q̄ſi nō prāſu rus: niſi ꝓuideor mihi. ¶ Silicerniū: cœna q̄ inferꝛ diis Ma nibus: ꝙ eā ſilētes cernāt. i. vmbræ poſſideāt: vel ꝙ q hęc i ferāt, cernāt: neq́ꝫ deguſtēt. Nā de his q̄ libanꝛ inferis quiſq́ꝫ comederit, aut biberit, funeſtaꝛ. & erit ſilicerniū ſenex: q iā tāq́ꝫ ſilētib⁹, vmbriſq́ꝫ cernēdus ſit, & ſic eſt melius q̄ vt qdā Xenophāta iterp̄tat: putās Xenophāta ſic nos ſilicernium intelligere: hoc eſt ſilicē cernētē ſenē dū incuruus eſt: vel dū ſtratæ ſaxo viæ itētus: & ſarcophagi iāiam appropiquātis ſibi. ¶ Cteſipho aūt ī amore ē totus: nō potuit plus dici de incognita hac nimia voluptate. ¶ Belliſſimū: ꝓprie belliſſi mū dixit: vñ hmōi ad irritādā gulā cibi bellaria dñr. ¶ Car pā: mō eligā: aliās lędā ſignificat. vt Carpit enī vires paula tim v. q. v. ſ. Alias fruar: vt Carpamus dū mane nouū: dum gramina canēt. & Perſi⁹: Geoio carpam⁹ dulcia. i. fruamur reb⁹ dulcib⁹. ¶ Paulati hūc ꝓducā: bono verbo vſus eſt ad metaphorā tāq̄ vel morientis diei. vt eſt: Nec te tu ſ. m. pro.

Silicernium

Perſius

GVI. NE ego &c. Hic exēplū cōtineꝛ neminem facilius q̄ optimū quēquā falli, atq́ꝫ deludi. Etenim iteꝝ deludiꝛ Demea a Sy. De. ne. i. certe, vel valde. ego ſum homo infelix. primū. i. in primis. nuſq̄ gētiū: abūdat gētiū: vt ſuperius dictū eſt. ſono riorē tamē reddit orationē. i. in nullo loco inuenio fratrem Mitionē. ꝑterea. i. inſup. dū. i. qñ: vel q̄diu quęro illū fratrē. vidi mercenariū. i. operariū aliquē mercede coductū: ſeu ꝑ ꝑmio aliquid faciētē. Mercenarius enim diciꝛ hō mercede conductus ad aliqd agendū. vidi ergo mercenariū a villa. i. de villa: hoc eſt q eſt de ſuburbanis vbi villa mea eſt. vel vi di mercenariū redeūtē ſup. a villa. vel veniſſe a villa. i. a do mo agreſti: vbi forſitan ꝓ mercede operabaꝛ. is mercena rius negat filiū. ſ. Cteſiphonē eſſe ruri, nec ſcio qd agaꝫ. i.

agere debeā. ſ. vtrum fratrem, an filiū magis quęrā. Cthe. o Syre: vocātis eſt. Sy. quid ais. i. qd dicis? alii qd eſt. Cthe. Men. i. mene. i. verū. quęrit. i. petit vel iueſtigat me? Sy. ve rū. i. ſed, vel certe. ipſe quærit te. Cteſipho. peri. i. ꝑditus ſum. Sy. quin. i. cur tu nō es aio bono. i. cur nō habes aium bonū. i. cur non es otioſus a metu, & cura, ſeu ſolicitudine. q. d. q̄ quo te ſolicitas? De. Demea ſolus loqui tur, necdum aiaduertit Syrū. Nequeo ſatis di ſcernere: ideſt diiudica re, quid hoc infelicita tis ſit. i. quæ ſit hæc in felicitas. Malum: hæc vox ꝑ interiectiōe po niꝛ dolētis & exclamā tis pręe dolore & animi nimia perturbatione: atq́ꝫ āxietate. q. d. poſt quā dixit nequeo ſatis diſcernere cuiuſmodi ſit hæc infelicitas: deinde exclamat. o malū. i. infortuniū grāde & moleſtū mihi. vel pōt etiā ſic di ci: vt prius ſæpe eſt dictū: qd malū. i. qđ dici ſolet, qd malæ gr̄æ: vel quæ mala gr̄a: ita vt ſit exclamatio, & indignatio nis oſtēſio. Deinde ſubdaꝛ: nequeo diſcernere hāc infelicita tē: vnde videlicet ꝓcedat: niſi quia ſup. credo me eſſe natum huic rei. i. ad hāc rē. ſ. ferundis. i. patiēdis: tolerādis miſeriis. i. ad tolerādas & patiēdas miſerias: & calamitates. Ego pri mus ante alios ſentio. i. pcipio. nr̄a mala. i. īfortunia. ego ꝓ mus reſciſco aio. i. cognoſco prius aio, q̄ facta ſunt. porro. i. deinde. ego primus obnūcio. i. malū iminēs nūcio: & q̄ſi ma lū omen nuncio: qui enim mala nūciat, obnūciat: qui vero bona, annūciat. Nam proprie dicunꝛ obnunciare augures: qui aliquid mali ominis, ſæuūq́ꝫ viderint. ego ſolus fero. i. patior. ægre. i. moleſte: idigno aio. ſi qd. i. ſi aliqd ſit. Sy. vi debat eum Syrus & audiebat: ſed ab eo nō videbaꝛ. rideo. i. derideo hūc: vel rideo ꝓpter hunc De. primū. i. in primis ait ſe ſcire oīa: vel ait ſe primū ſcire oīa. is Demea ſolus ne ſcit oīa, quę fiunt. nā Mitio ſcit quomodo res ſe habeat: ſi militer Syrus: ſilr Cthe. & Aeſchi. De. nūc redeo in domū fratris. Viſo. i. eo ad videndū: ſi forte frater Mitio redierit. Cth. o Syre obſecro. i. per ſacra rogo. vide. i. ꝓuide. ne. i. q. ille pr̄ prorſus. i. oīno. non irruat. i. impetuoſe inſerat ſe. huc. i. in hāc domū: in qua ego ſum. & vſus eſt verbo neutro tā quā verbo actiuo: dicendo irruat ſe. Sy. etiā. i. adhuc nonne taces: pro tace. ego cauebo. i. ꝓuidebo: ne id fiat. Cthe. her cle nūquā. i. nō cōmittā. i. nō iniūgā tibi hodie iſtud qđ tibi iniunxi. ſ. vt caueres ne pr̄ irrueret ſe huc. & hoc dicit pro pterea ꝙ Syrus indignabaꝛ toties ſibi iculcari: qđ recte no uerat. Dona. tamē dicit nunquam hodie. i. nullo tpe huius diei. Cōmittā. i. credā: tradā tibi iſtud qđ ago. ſ. cōplexum mulieris. verū mihi ſuperior ſoīa magis placet. nam conclu dam me cū illa. i. vna cū illa claudā me in aliquā cællā. i. in aliquā camerā ſecretiorē: vbi cælari poſſim. vñ cælla & cęl lariū a reponēdis, cælādiſq́ꝫ rebus diciꝛ: eſculētis ꝑſertim & poculētis. ait Dona. id. ſ. me cōcludere in aliqua cælla cum illa. eſt tutiſſimū. i. ſine periculo deprehēſionis, ſeu oppreſ ſionis. Sy. age. i. fac qđ dicis. cōclude te cū illa. tñ quāuis te bene abſcōdas: & nō ſit maxime opus depulſiōe eius: tñ ego amouebo. i. cū labore & difficultate abducā hūc patrem. & bene dixit amouebo nō deterrebo, nā ꝓprie amoueꝛ ſaxuꝫ de loco aliquo. & quidē nō ſine labore. De. ſed eccum. i. ecce hic prope Syrū. ſceleratū. i. flagitioſum: ſcelere cōtaminatū. Sy. fingit ſe eſſe recēs. i. recēter veberatū a Cteſiphōe in quiens plorādo ſimulare. hercle: iurātis eſt. ſi ſic fit. i. ſi tā ta ſæuitia exerceaꝛ in ſeruos. quidē. i. certe. quiſquā. i. aliqs. nō pōt durare. i. diu ꝑmanere & ꝑſeuerare hic. quimo ē fu giturus. bene inqt durare. nā id verbū cōuenit ꝑferēdis ma lis. Virgi. Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecūdis. Equidē volo ſcire quot ſunt mihi dñi. i. quot habeo dños: q̄ eſt hec miſeria, quā patior. ſ. De. qd gānit ille, i. quid deplorat ille:

Obnunciare

Durare

Virgil.

quid conquerit͂ur. gannire eſt proprie vulpium:& trãſfere-
tur ad ploratus vapulantiũ. quid vult ille:o bone vir:p iro-
niam. quid ais:eſt ne frater meus domi. Sy. quid malũ. i. qd
malæ gratiæ:vt dici vulgo ſolet. vbi malũ pro iteriectione
ponitur:vt prius dictũ eſt. i. quod dici ſolet, cur in mala gra
tia, narras. i. dicis mihi bone vir. equidẽ perii. i. ſum perdi-
tus præ nimiis ictibus. De. quid eſt tibi. i. qd habes:Sy. ro-
giras. i. interrogas. quid ſit mihi. Cthesipho vſqꝫ occidit. i.
prope interfecit me miſerũ. & iſtã Pſaltriã. i. iſtã puellã tibi-
Vſqꝫ cinã:cantatricẽ. pugnis. i. ictib⁹ pugnis factis. vel Cth. vſqꝫ
.i. valde, ſeu vehemẽter occidit. i. cæcidit:verberauit. nã oc
cidere & pręoccidere:ad cædẽ referebantur apud veteres.
De. hem:hic eſt interiectio admirantis: vel timentis. quid
narras. i. quid dicis:Sy. hem:hic eſt dolentis. vide vt. i. qua
liter. Cthesi. diſcidit. i. diſrupit:conquaſſauit:fregit labrum
meum. oſtendebat aũt ſeni, qui iã caligabat oculis. De. quã
obrem. i. quare ita diſcidit labrum tibi:Sy. ait hanc Pſaltriã
eſſe emptam me impulſore. i. me ſuadente. De. non. i. non-
ne:q. d. ita aiebas. i. dicebas. eũ prodiiſſe. i. abiiſſe:exiuiſſe.
hinc. i. ab vrbe rus:in accuſatiuo aduerbialiter. i. in agrũ ad
operandũ. modo. i. pauloante. Sy. factũ eſt. i. prodiit rus ve
dixerã. verũ. i. ſed. poſt. i. poſtea. venit in vrbem inſaniẽs. i.
non ſolũ iratus vehemẽter vt prius:ſed mentis impos & de
mens:& non ſanæ mentis. nihil. i. in nullo:vel non: vel nul
latenus. pepercit. i. reparauit ab ictibus:nõ puduit ſe verbe
rare hoiem. ſ. me ſenem annoſum. i. nõ erubuit cædere me
ſeruũ tã annoſum, quẽ. ſ. Cthe. ego geſtaui. i. portaui. mo-
do. i. pauloante. puerũ tantillũ. i. cũ eſſet puer tãtillus: quan
tillũ tu ſcis eum fuiſſe, cũ a me geſtaret. & dicendo Tantil-
lum:oſtendit ei digito vel manu menſurã:& quãtitatẽ eius,
qua erat cum a ſe geſtaret. De. O Cthe. laudo te. ſ. & hoc di
cit ad abſentẽ. patrizas. i. patrem. ſ. me imitaris & ſequeris:
hoc eſt redoles mores paternos:quos effingis ad viuũ. abi:
ideſt diſcede quo vis. iudico te virũ. i. ſcientem moderari ti-
bi:ita vt poſſis tuorũ eſſe moderator conſiliorũ:& ita eiuſ-
modi es:qui quo velis valeas abire. Sy. ne. i. vtrũ laudas eũ
q me cæciderit. ille Cthesipho cõtinebit manus. i. tempera
bit manus a verberibus mihi infligẽdis. poſthac. i. poſt hoc
tẽpus. ſi ſapiet. i. ſi ſit ſapiens. cõminatur ſeruus vel fugas,
vel repercuſſionẽ. De. egit ſup. vel fecit fortiter. i. ſtrenue te
cædendo & Pſaltriã. Sy. per q̃ nimis. i. valde multum forti
ter egit. ſ. per ironiã hoc dicit:qui. ſ. Cthesipho. vicit. i. ſupe
rauit. mulierẽ Pſaltriam miſeram:quæ imbellis eſt, & cala-
mitoſa. & vicit me ſeruulũ ſenẽ. qui non audebã. i. qui non
erã auſus:nec poterã præ ſenio referire. i. retũdere ictus, &
repercutere percutiẽtẽ. hui:interiectio deridẽtis. pfortiter
ſe geſſit. ſ. per ironiã. De. ipſe nõ potuit melius facere ſup. q̃
fecit:vel nõ potuit melius fieri ſup. q̃ factũ eſt. ipſe filius ſen
ſit idẽ qđ ego ſenſi. i. eandẽ habuit ſniam quã ego habui:
videlicet te eſſe caput. i. te principalẽ huic rei. i. huic coemo
ptioni Pſaltriæ. ſed ne. i. vtrum. frater eius Mitio eſt intus.
Sy. non eſt intus ipſe Mitio. De. cogito vbi quærã illũ. Sy.
ſcio vbi ſit. verũ. i. ſed. nunquã hodie. i. nullo huius diei tpe
monſtrabo vbinã ſit. De. hem:indignãtis. quid ais:Sy. ita
dico vt audiſti me hodie non mõſtraturum vbi ſit frater. &
hoc facit: vt magis accendat Demea ad inueſtigandũ vbi
ſit:& deinde requirat latius. De. ſuſtuliſſe baculum Demea
his verbis oſtẽdit. quidẽ. i. certe. cerebrũ iam diminuet tibi
.q. d. tanto ictu percutiã caput tuũ hoc baculo:vt cerebrũ
franget:& ita diminuet. Sy. at. i. ſed. neſcio nomen illius ho
minis apud quẽ eſt. ſed noui. i. ſcio locũ. vbi. i. in quo ſit. De.
Ergo ergo dic locum. ergo addimus: vt hortemur tarde facientes.
Sy. noſtin. i. ſcis ne. porticũ. i. domus partẽ:quæ veſtit, ſeu
operit fores, colũniſqꝫ ſuſtentat:q̃ſi portæ cuſtos:vt qdã vo
lũt. noſtin ergo porticũ apud macellũ. i. apud locum in quo
venduntur obſonia. ſic dictũ a Macello quodã ciue:cuius do-
mus funditus deleta fuit:ac ſolo æquata:i cuius area cœpta
ſunt obſonia vẽdi. noſtin inquã porticũ apud macellũ deor
ſum. i. verſus inferiorẽ partẽ, ſeu in ipſa inferiori pte. hac. i.
per hãc partẽ. oſtẽdebat autẽ illi Syrus hæc oia digito. De.
quidni. i. cur nõ:vel qđ noui ſup. niſi nouerim illã porticũ:

Sy. præterito. i. tranſi:vel trãſeas. ſurſum. i. verſus ſuperio
rem partẽ:ſeu ad ipſam partẽ ſuperiorem. hac platea. i. hac
planicie:quã tibi oſtẽdo. recta. i. recto itinere, ſeu recta via:
ſed nõ debet apponi via. ſic enim dicere ſolemus: Recta iui
domũ tuã. i. non declinãdo:neqꝫ ad hos:neqꝫ ad illos. vbi. i.
poſtquã. veneris. i. acceſſeris. eo. i. ad eum locũ. eſt clitus. i.
paruus collis & facilis. eſt deorſum verſum. i. verſus partẽ
inferiorẽ. pręcipitato te. i. cito deſcẽde. hac. i. per hunc locũ.
poſtea. i. deinde. ſacellũ. i. paruũ tẽplũ:quaſi ſacra cęlla. eſt ad
hanc manũ, quã ei oſtẽdebat. angiportũ. i. anguſtus vicu-
lus:ab angendo dictus. eſt ppter. i. prope. Vir. Templum
de marmore ponã Propter aquã. i. ppe aquã. De. quodnã:
ideſt qđ angiportũ dicis eſſe prope:Sy. dico eſſe angipor-
tũ illic:vbi etiã eſt magna caprificus. i. illud genus ficus ſil-
ueſtris:nunquam maturos fructus habẽtis:ſed ſua oia loca,
in quibus naſcit͂, penetrantis. Noſtin. i. ſcis vbinã dicã. De.
noui locũ illũ. ſ. Sy. pergito hac. i. per eũ locũ. non ito dixit,
ſed pergito:quia lõgũ eſt iter. De. quidẽ. i. certe. id angipor
tũ. i. anguſta & curua via. nõ eſt peruiũ. i. facile vt illac tran
ſeatur:vel quia non patet exitus, cũ ingreſſus fuerit intro.
Angiportus vel Angiportum (vtrũqꝫ enim dicit͂) eſt (vt
vult Dona.) anguſta & curua via:q̃ſi anguſtus portus vel
anguſtia. Alii dicunt q inter portus ſit locus anguſtus: hoc
eſt iter domos:quas portus vel iſulas veteres dixerũt. Sy.
hercle verũ eſt ſup. ſ. angiportũ non eſſe peruiũ. Vah:inter
iectio ridẽtis ſeipſum q errauerit. Cẽſen. i. putas ne me eſſe
hominẽ:qui ſic errauerim per imprudẽtiã. q. d. ego ſum be
ne beſtia. erraui. i. ego non bene te docui viã:fateor. rurſus
redi in porticũ illã, quã iam tibi dixi. ſane. i. certe: vel ſane Sane
pro ſatis aut valde, nã qui ſanus eſt, idẽ & validus. ibi multo
propius. i. multo propinquius, & breuius. hac. i. per hanc
viã, ſeu per hunc locũ. & erratio. i. deuiatio eſt minor. Erra Erratio
tio eſt pecudum:error eſt animi & loci:in quo errat͂. ſcin. i.
ſcis ne. ædes. i. domũ huius ditis. i. diuitis Cratini. ſic noiati Error
a cratos. i. a potẽtia. De. ſcio vbinã ſint eius ædes. Sy. vbi. i.
poſtquã. pterieris. i. trãſieris eas ædes. ito ad ſiniſtrã, manũ,
vel pię recta. i. recto greſſu. hac platea. i. p hãc planiciem.
vbi. i. qñ, vel poſt q̃ veneris ad tẽplũ: ſup. Dianæ:ito ad dex
trã. priuſq. i. añq̃ venias ad portã vrbis. ſ. Porta dicta eſt ab Porta
aratro portãdo:vt ſatis eſt notũ. Piſtrilla. i. paruũ piſtrinum: Piſtrilla
hoc eſt taberna, ſeu officina in q̃ pinſit͂. i. terit:ſeu cõtundit͂
frumẽtũ truſatili mola:q̃ vel ab eqs, vel a viris circũagit͂. Pi
ſtrilla aũt a piſtrino diminutiuũ nõ ſeruat genus:vt terebra
bræ:& terebellũ li. Piſtrilla ergo eſt apud lacũ. i. apud aqua
toriũ equorũ. Nã Varro docet ſemper lacũ portis additũ ob
vſum iumẽtorũ introeũtiũ, & exeuntiũ:atqꝫ vt aduerſus ho
ſtilẽ ignẽ portis de pximo ſubueniret͂. & fabrica. i. locus &
officina in quo fabricat͂. i. fit opus, ſeu aliqđ artificiũ exer-
ceret͂. eſt ex aduerſo. i. ex oppoſito. Mitio:frater tuus eſt ibi
.i. in eo loco. De. qđ facit ibi:Sy. dedit. i. tradidit:cõmiſit le-
ctulos faciũdos iligneis pedibus. i. hñtes pedes ex ilice arbo
re ſpecie q̃rcus. vbi. i. in qbus lectulis. vos:tu, & ipſe. potetis
.i. cõpotetis:ſimul bibatis i Sole. i. i aprico: i loco Soli expo
ſito, & Sole calefacto. In vrbe eni cõuiuiũ:aut i Sole:aut in
vmbra p cõditiõe tpis inſtruebat͂. De. ſane recte. i. valde re
cte facit. eſt aũt ironia nõ approbatio. ſed ceſſo. i. nimis tar
do:nimis cũctor:moror pgere. i. me oferre ad eũ. & bñ pge
re:qa iã icepit iter ad eũ qrẽdũ fratrẽ. Sy. I. i. vade. Deinde
Sy. vidẽs eũ eũtẽ inqt ridẽdo apud ſe. o ſilicerniũ. i. o tu ſe- Silicernium
nex:q iã ſilẽtibus, vmbriſqꝫ cernẽdus ſis. nã cœna iſert͂ Diis
Manib⁹:q eã ſilẽtes cernãt. i. vmbrę poſſideãt:vel q q hęc
inferãt, cernãt:neqꝫ deguſtẽt. Nã de his, q̃ libant͂ iferis: qſqs
comederit, funeſtat͂. neqꝫ pbat Do. illã iterp̃tationẽ i q hr̃
ſilicerniũ, dici ſenẽ ſilicẽ cernentẽ:dũ ſenex vel incuruus eſt:
vel ſtratę ſaxo vię intentus: ac ſarcophago iãiã appropin-
quanti ſibi. o ſilicerniũ ergo ego te exercebo. i. te agitabo:
te vexabo hodie. vt. i. ſicut. dignus es, q exercearis. Aeſchi-
nus & Cthesipho ſua agũt negocia. ego cõſulã mihi illorũ
exẽplo. Aeſ. ceſſat. i. eſt i qete:ſine labore:ẽ ceſſator:& labo
ris vacuus, otioſe. i. ſecure:ſine ſolicitudine:qa qui ſolicitus
eſt, ceſſator ac otioſus eſſe nõ ſolet, prãdiũ corrũpitur. i. qđ
dici

dici vulgo ſolet, prãdiũ deuaſtat: vbi corrũpit̃ deberet dici. aſt. i. ſed. Cthetipho eſt totus i amore. i. ol cogitatiõe intẽtus amori. Ego iã nũc ꝑpeſpicia. i. ꝓuidebo: cõſulã mihi. Iam particula īterdũ ſigñat feſtinationẽ vt nũc: interdũ ponitur ad deſcribendũ & increpãdũ morã. vt Melior iã diua precor. Nã. i. quia. iã. i. nũc. adibo. i. ibo ad locũ cõuiuii: atq; carpã: mõ eligam: alias euellã: alias lædã: alias fruar: & alias pro locis vario modo. carpam ergo. i. eligã vnũquodq; ex obſonis: capiendo qđ mihi bonũ fore videbit̃. qđ. ſ. carpere vnũ qđq; erit belliſſimũ. i. admodũ bonũ. Nã bellus là lõ eſt diminutiuũ a bonus nã nõ. bellus ergo dr̃ ſatis bonꝰ. & hic ꝓprie belliſſimũ dixit: nã hmõi ad irritãdam gulas cibi bellaria dñr. & ego ſorbillãs. i. parũ abſorbẽs: ſeu hauriens. cyathos. i. cyphos: pducã iang̃ ille: q̃ iãiam eſt moriturus: cui ꝓducit̃ tps vitæ. producã. i. deducã: ꝓtrahã. paulatim . i. ſenſiꝫ. hõc diẽ. i. pſentẽ diẽ. Sorbillo ſorbillas eſt diminutiuum a ſorbeo, q̃ſi parũ ſorbeo.

Iam

Carpe

Belius

Belliſſimum

Bellaria

Sorbillo

Iambici Terametri.

MITIO. HEGIO.

Ego in hac re nihil reperio, quam ob rem lauder tantopere Hegio.
Meũ officium facio, quod peccatum a nobis ortum ſit corrigo.
Niſi me in illo credidiſti eſſe hoĩum numero, qui ita putant
Sibi fieri iniuriam, ultro ſi quam fecere ipſi expoſtulant,
Et ultro accuſant, id quia non eſt a me factum, agis gratias. He.
Ah, minime, nunquam te aliter, atq; es in animum induxi meũ.
Sed quæſo, ut una mecum ad matrem uirginis eas Mitio.
Atq; iſtæc eadem quæ mihi dixti, tu te dicas mulieri.
Suſpitionem hanc propter fratrem eius eſſe & illã pſaltriã. Mi.
Si ita æquũ cenſes, aut ſi ita opus eſt facto, eamus. He. bene facis,
Nam & illi animum iam releuabis, quæ dolore, ac miſeria
Tabeſcit, & tuo officio fueris functus, ſed ſi aliter putas,
Egomet narrabo q̃ mihi dixti. Mi. immo ego ibo. He. bene facis.
OMNES quibus res ſunt minus ſecundę, magis ſunt neſcio quo modo
Suſpitioſi ad contumeliam, omnia accipiunt magis
Propter ſuam impotentiam, ſe ſemper credunt negligi.
Quapropter te ipſum purgare ipſis coram placabilius eſt. Mi.
Et recte, & uerũ dicis. He. ſequere me ergo hac intro. Mi. maxume.

ſenſus eſt maniſeſtus: ſed obſcura ſunt verba: & eorũ collatio, & diſtinctio, nã icertũ vtrũ expoſtulãt itelligẽdũ ſit: an ſi q̃ pro vna pte orõnis accipi oporteat. ¶ Vltro accuſant: vltro nũc praue & puerſe. ¶ Id qa nõ eſt a me factũ: hęc interrogatio q̃ſi ſubtiſit vultu eſt pſerẽda. ¶ Ah minime: nõ minime ago: ſed minime te credo eſſe illorũ mor. ¶ Quæſo, vt v. m. ſeruiat: audẽdo mecũ. ¶ Vt me cũ e, quippe ad incognitam matremfamilias. ¶ Tu te dicas m. in nomine oſtẽdit cur hęc ipſe dicat, mulieri inquit nimis pauidę, ac diffidẽti. ¶ Suſpitionẽ hãc ꝓpter fratrẽ eius eſſe: ol. mis breuiter ac ſuccinctẽ: & vt oportuit inter ſciẽtes. ¶ Et ipſam Pſaltriã ꝓpter fratreꝫ eius: eſſe ſubaudiendum eſt. ¶ Si ita æquũ cenſes: a iuſto & vtili eſt tota ſententia. & ſane hi verſus deſunt: quos multa exẽplaria nõ habent. ¶ Nã & i. a. r. & deinceps illi maluit dicere, q̃ nurui adhuc diuitẽ reueritus. ¶ Dolore ac. m. dolore parturientes miſeria in iuria ab Aeſchino accepta. ¶ Sed ſ. a. p. artificioſe remittendo quod petebat, extorſit magis. ¶ Immo ego i, hoc aduerbio qđ ait immo; oſtẽdit ſe ꝓpte agere & inſtanter quod ꝓmiſit. ¶ Minus ſecũdæ: dicere ſic maluit ne miſere diceret. ¶ Magis ſunt ne, quomodo: hæc eſt vehementia nulla palã ratione. ¶ Accipiunt ma. mire additũ magis: cũ poſſit ſenſus & ſine hoc eſſe integer. ¶ Propter i. in. infirmitatẽ: & rurſus noluit humilitatem aut miſeriam dicere. ¶ Negligi: legit̃ & claudicare. ¶ Quapropter t. p. v trũ te ipſum vna pars orationis ſit: an diuiſe accipiẽdũ. vt ſit te Mitionẽ ipſum Aeſc. purgare. ¶ Corã p. & corã pſentes & coram præſentibus: & corã indiget adiectione: palã nõ indiget. & preterea corã ad certas perſonas refertur: palã generaliter dicitur. ¶ Et re. & ve. di. recte ad verba retulit: verũ ad rẽ atq; ſniam. Poteſt enim recte & falſum dici: dũmodo nullo vitio verborũ, nominũq; dicat. Quanq̃ & ipſum falſere in tempore quidã de officiis ſcribẽtes rectũ putent.

SER.

Et ego. Poſtq̃ inductus eſt Syrus: q remoueat̃: induci: De. qui per Sy. remoueat̃: habẽs occaſionẽ inueniẽdi, dũ q̃rit. Mi. vere eſt q te quærit. Aegre cũ oia ſciam: nullus eſt, qui ægre ferat: niſi ego ſolus. ſolus nõ ſcit oia: qa veritatẽ ignorat: hoc dicit q̃ ignorabat Cthe. amare Pſaltriã. etiam taces, i. tacere debes. nõ. cõ. ti. i. tuæ ſecuritati, & prudẽtię: nã me &c. Age. i. te abſcõde. nõ. h. de. ſimulat ſe verberatũ a Cthe. Si ſic ſit . i. ſi vnuſquiſq; ita nos verberet, Quid malũ eſt: iteriectio. Nõ. i. nõne. ſ. debuit puduiſſe &c. abi. i. perſeuera in bonitate: ſicut cœpiſti. fortiter. ſ. fecit. non potuit melius. ſ. facere. qa nõ potuit vindicare in alio. Scio qđe vbi ſit: ſed non me neſcio &c. ſi nomẽ diceret citius ille perquiſiiſſet: vel ſe falli percepiſſet: illiceſt. Angiportũ illud vbi nõ ſolũ eſt ſacellũ: ſed etiã caprificus magna. Verũ hercle dicis. Sed nõ eſt miſerũ ſi deceptus ſum: qa ꝑpter verberationẽ ſenſum amiſi. & ideo dicit cenſ. &c. vide q̃ callide decipit. Sic enim mẽdaciũ corrigit: vt fallaciã ille nõ percipiat. Redi imper. Redire dicit quãtũ ad narrationẽ. Sane hac via quã volo mõſtrat̃. ꝓnus ibis: q̃ alia quã demõſtrauerã. hac recta platea. ſ. vade: & poſtq̃ veneris ad Dianæ. ſ. tẽplũ. ito &c. Ibi eſt lacus: & apud eũ lacũ eſt piſtrina. i. molẽdinũ. Lacũ ei indicabat: vt domũ, quę erat ante illũ poſtea indicaret. Ex aduerſuꝫ: eſt aduerbiũ. In fabrica illa dedit lectulos faciẽdos iligneis pe. . i. de ilice: Vbi. i. in qbus. Vos. i. tu & frater. poteris i Sole. i. i æſtate. ſane. i. valde bñ factũ: q̃ tã cito lectos ꝑparat, ironice dicit. Ego te: ſecũ loq̃t. Silicernũ. i. icuruus & iclinatus q̃ ſi cernẽs ſilices. i. terrã. & cyathos diuerſi nectaris Spr. &c.

DON.

Ego in hac re ni re. Hęc ſcæna eſt plena ſniarũ ſenilium ad officia demonſtranda. ¶ Tantopere: vim aduerbialem in ſe cõtinet. nã ſignificat nimis. ¶ Quod peccatum a nobis ortũ eſt corrigo: ſi diceret pctm̃ eſt a nobis ꝑticipiũ fuiſſet. nũc qa ortũ addidit: nomẽ eſt. Nõq̃. n. eadẽ pars orõnis iũgi, niſi p aſyntheton põt. ¶ Si quã fecere: hic diſtingue: & ſe paratiꝫ iſer, ipſi expoſtulãt. ¶ Si quã fecere ipi expoſtulãt:

GVI.

Ego in hoc &c. Hæc ſcæna eſt plena ſniarũ ſenilĩũ ad officia demõſtrãda. Mi. O Hegio ego nihil reperio in hac re. i. in hoc negocio: i hac materia de coniugio Aeſ. & Pã. qđ fieri debere & dico & volo. q obrẽ. i. pp qđ. lauder. i. laudibus afficiar a te. tãtopere. i. tã vehemẽter. nimis facio officiũ meũ . i. id qđ teneor facere. Corrigo. i. emẽdo pctm̃: qđ eſt ortũ . i. pfectũ a nobis. i. ab Aeſc. cuius pctm̃ etiã in meũ dedecus redũdat: niſi credidiſti me eſſe in numero illorũ hoiuꝫ: q putãt iniuriã ſibi fieri ita. i. hoc pacto vꝫ. vltro. i. ſua imaginatione: ſua ſpõte: nemine laceſſente. vt multi ſunt: q ſe vident aliquos ſibi mutua cõſilia ipartiẽtes: putãt eos de ſe ſermones facere iprobos. ſed ſi quã. i. ſi aliqua iniuriã. fecere. i. feceriñt alicui, ipſi expoſtulãt. i. cõquerunt. & vltro. i. puerſe, ſeu praue accuſant. i. obiurgãt eos: qbus iniuriã fecerũt. agis grãs mihi: qa id nõ eſt factũ a me vꝫ: qa nõ expoſtulaui, necte accuſaui. He. ah: interiectio dolẽtis. minĩe. i. nõ eã ob rẽ te laudo: aut tibi ago grãs. nũq̃ iduxi te i aium meũ. aliter. i. alio mõ. atq;. i. q̃ es. Sꝫ q̃ſo o Mitio vt eas. i. venias vna mecũ ad matrẽ virgis, atq; tute. i. tumet, dicas mulieri

Expo

ſtular

Vltro

Soſtratæ matri filiæ iſtæc.i.iſta hæc eadē verba, quæ di⸗xiſti mihi:hæc ſunt verba.ſ.hāc ſuſpitionē,quę dicit q Ae⸗ſchi.amet Pſaltriā,quā abduxit a lenone:& illā Pſaltriā eſſe propter fratrē eius Aeſ.ſ.propter Ctheſi.Mi.ſi cēſes.i.iudi cas.æquū.i.iuſtū eſſe ita facere:aut ſi opus eſt facto,i.face re ita.i.vt dicis, eamus ad mulierē.He.Benefacis ire volēs ad eā.nā & iā releuabis .i.recreabis:refocilla⸗bis,vt ita dicā,reſtaura bis:reficies:reparabis: eriges animū illi mulie ri vel Pam.filię,vel So ſtratæ matri.mulier ta⸗beſcit.i.deficit:cōficit̃: perit:diminuit̃ dolore .i.pre dolore:aut partu rientis:aut rei ſic cōtingē tis:ac miſeria.i.p̄ iſelici⸗tate pp iniuriā ab Ae⸗ſchino acceptam.& ſun ctus fueris:cōiūctiuū p īdicatiuo.i.fūgeris, tuo officio.i.facies qd̄ face re debes.ſed ſi putas ali ter eſſe faciēdū:neq te velle ire:egomet narra bo mulieri ea, q̄ dixiſti mihi.Mi.immo.i.ſed. ego ibo ad eam: & ipſe narrabo, He.bn̄ facis: oēs hoies qbus res ſunt minus ſecūdę.i.proſpe rę:puta q ſunt i miſeria aliq,ac calamitate. ne⸗ſcio quo mō ſūt magis ſuſpitioſi.i.pleni ſuſpi⸗tionibus:hoc eſt magis ſuſpicantur de malo ali quo q̄ alii. ipſi accipiūt .i.interpretant̃ magis oia dicta,vel fctā ad cō tumeliā.i.iniuriā:q̄ alii credūt ſe ſemper negli gi.i.cōtemni ,ppter ſuā impotētiā:hoc eſt infirmitatē,quapropter hoc qd̄ ſequitur eſt placabilius.i.aptius ad placādū te Mitionē.purgare.i.ex cuſare ipſis mulieribus ipſum Aeſ.corā.i.in earū cōſpectu: vel in earū p̄ſentia. Mi.dicis & recte & verū.Recte ad ver ba retulit. verum ad rem & ſententiam. He.ergo ſequere me intro.i.in domum Soſtratæ.hac.i.per hanc viam. Mi. maxime.i.libentiſſime te ſequar &c.

SER. Ego. Poſtquā remotus eſt De.qui rē perturba⸗ret:inducit̃ Mi.cū Hegione & mitis & facilis: nec in aliqua re Hegioni repugnās:ſed faciens vt Aeſ.ducat corruptā virginē.Et cum Hegio laudaret eū de tāta facilitate:& beneuolētia:reſpōdet Mitio ſic.Ego &c.Et nota q q̄ preces Hegionis ad Mit.non ſint ſcriptæ in lib.In hoc ipſo maior notat̃ Mi.facilitas:cuius cō ceſſio primū ponit̃ q̄ preces:qa etiā ſine p̄cibus videt̃ leui⸗ter acquieſcere. Quāobrē lauder dico:niſi reputas me eſſe de numero illorū:qui ita.ſ.ſi aliquā fecere iniuriā putant in hoc ſibi fieri iniuriā:veritatē pręuaricātes,& tūc ipſi expo ſtulāt illā iniuriā clamorē faciendo,Mini me puto te eſſe de numero illorę q.n.&c.Tu iuſtū facis:ſed quęſo qd̄ dicas.ſ. hāc ſuſpitionē ,ppter fratrē eius eſſe.ſ.Ct.& ,ppter illā Pſal triā,quā diligebat.Sed ſi aliter putas.i.ſi eſt impeditus alio negocio.Ego &c.Minus ſecūdæ.i.aduerſę.

DON. Diſcrutior ai.Idē huic loco amantis modice iuuenis & ſenis facit:& indulgētis ac le pidiſſimi pſis.¶ Diſcrutior ai fi⸗ Virg. gura,vt Virg.O pſtās iuuenis,¶ Obiici:,pprie:

Tetrametri Senarii mixti,& unus Trochaicus Catalecticus.

AESCHINVS.

Diſcrutior animi,hocine deimprouiſo mali mihi obici
Tātū,ut neq quid me faciā,neq quid agā certū ſiet!
Mēbra metu debilia ſunt, animus timore obſtupuit,
Pectore conſiſtere nihil conſilii quit,uah,
Quo modo me ex hac expediam turba
Tanta!nunc ſuſpitio de me incidit,neq ea immerito,
Soſtrata credit mihi me Pſaltriam hanc emiſſe,id anus
Mihi inditium fecit.
Nam ut hinc forte ea ad obſtetricem erat miſſa,ubi illā uidi, illico
Accedo,rogito,Pamphila quid agat,iam partus adſiet,
Eo ne obſtetricem accerſat,illa exclamat,abi,abi, iam Aeſchine
Satis diu uerba dediſti nobis,ſatis adhuc tua fruſtrataſt fides.
Hem quid iſtuc obſecro inquamſt?ualeas,habeas illā quæ placet.
Senſi ilico id illas ſuſpicari,ſed me depreſſi tamen,
Nequid de fratre garrulæ illi dicerem,ac fieret palam.
Nunquid faciam!dicam fratris eſſe hanc,quod minime opuſt
Vſquam efferri,age,mitto,fieri potis eſt,ut nequa exeat,
Ipſum id metuo ut credant,tot concurrunt uериſimilia,
Ego met rapui,ipſe ego met ſolui argentum, ad me abducta eſt domum.
Hæc adeo mea culpa fateor fieri,non me hanc rem patri
Vt erat geſta indicaſſe,exoraſſem ut eam ducerem.
Ceſſatum uſq adhuc eſt,nūc iam porro Aeſchine expergiſcere.
Nunc hoc primū eſt,ad illas ibo ut purgem me, accedā ad fores,
Perii,horreſco miſer,ubi pultare haſce occipio fores.
Heus,heus,Aeſchinus ego ſum, aperite aliquis actutum hoſtiū.
Prodit neſcio quis,concedam huc.

Connectitur ſequenti.

quia inopināti obiici dicit̃:qa in vtrāq partē:& quos an⸗te quis videt,q̄ expectauerit,quo verbo magnitudo dolo⸗ris oſtendit̃ ex improuiſo incōmodo.¶ Hocine deiprouiſo mali:hæc verba repētino nūcio pculſo indicāt Aeſ.,ppe di⸗uortiū ſtare:& irā circa ſe Soſtratæ:& eius filiæ ob raptum meretricis.¶ Vt neq qd de me faciā:plus ē qd de me faciā. illud de rebus: hoc de ipſo hoie intellegitur. ¶ Nec qd agam certum eſt:pro certū ſit:niſi for te ſignificet o q̄:vt o q̄. ¶ Membra m.d.ſ.me⸗tus patris:timor diuor⸗tii.¶ Tanta n.ſ.modo oſtenditur cauſa trepi⸗dationis Aeſchini.¶ Id a.m.indi.ſ.illa anus cui Soſtrata dixerat cur⸗re:obſtetricem accerſe. ¶ Naȝ vt h.ſ.e.ad.o.e. m.apparet inter cętera anū dixiſſe ad obſtetri cē ſe amiſſam:an vltro ſuſpicatus hoc eſt Aeſ. hic autē addendo oſten dit ſe ante fores Soſtra tæ ſtare.vt alibi:Ex An dro cō migrauit huic vi cinæ.¶ Vbi vi.ſunt qui addāt ſuperuacue hāc, & legūt hanc vbi vidi. ¶ Pamphila q.a.i.p.a. amatoria iterrogatio: qa mōſtrat Aeſe.curæ ſibi eſſe res oēs.¶ Illa excla.& nō reſpondet: ſed exclamat,& bn̄ vim addidit ad exclamatio⸗nē ſuiſſe.ergo a vocis ſo no exclamat,non a ver bis.¶ Abi,abi Aſc.i.ſ.d. v.d.verba dum vſq de ciperet̃.¶ Hē qd iſtud o.i.eſt: hem interiectio eſt nouas res & optime audientis.¶ Valeas,habeas illam: quaſi recedat & longe abſit.vt in Andria: Valeāt qui inter nos diſſidiū quęrūt.¶ Garrulę:vtpote auis.¶ Ac fieret p. Demeæ.ſ.cui minę opus fuit.¶ Nūe qd faciā:figura. ¶ Vt nequa exeat:vt Cum ſpumeus Amnis exit:poſitaſq euicit gurgite moles.¶ Id ipſum m.ipſuȝ qd̄ fratri rapuit. & vt pro ne non poſuit.¶ Tot cō.v.vt mea eſſe credatur. ¶ Ad me ab.eſt d.proprie non dixit adducta:ſed abducta. abducit̃ enim alienū.vt in Heau.Abducimus tuā Bacchi⸗dē.¶ Ad me domū:aūt moraliter dixit pro ad domuȝ meā. an ideo ad me:quia & illic luctatus leno eſt in retinenda cō tra Aeſ.puella.¶ Vt er.ge.indicaſſe.i.ſimile geſta erat. vt eni certā qualitatē ſignificat:vt incertā,q.d.ſicut quō male bene.¶ Exoraſſe vt eā d.ſic.n.,pmiſerat ſe Soſtratę ſactu⸗rū.¶ Nunc porro Aeſ.expergiſcere:ſic & alibi: Enim vero Daue nihil loci eſt ſegnitię,neq ſecordiæ. legit̃ etiā qd̄ eſt correptiuū interdū.¶ Nūc hoc primū: ab eo qd̄ rogandus eſt pater.¶ Accedā ad fores:Soſtratæ.ſ.¶ Horreſco ſemp: ſatis amatorie:nā nimiū ſemper eſt calor:& frigus recedit a corpore.vt Totus pmaneo:tremo:horreoq:poſtq̄ aſpe xi hāc.¶ Aperite aliquis actutū hoſtiū: vim pluralē habet aliqs:quāuis ſingulari dicat̃. nō eſt eni aliqs niſi de multis. recte ergo aperite aliqs:& noue:nā veteribus non placet il lud vbi ſunt diſtinctiōes:vnde aperite eſt vna:altera aliqs. ¶ Actutū hoſtiū:vt aſſumatur rurſus aperite.,pprie enim veteres qs,& aliquis,& quiſquā nō obſeruabāt,quo gene⸗re,aut quo numero declinaret,eſt ergo figura archaiſmos. Aliquis

Diſcrutior

GVI. DIſcrutior animi &c. Hic Aeſch. ſuas effundit q̄rimonias dolēs ſe eē ſuſpectū a Soſtrata & Pā. de amore Pſaltriç, quā fratri rapuit. Aeſ. hic ſolus loquit̄. Diſcrutior animi ꝓ aīo: caſus ꝓ caſu: vt in ep̄lis Ciceronis: Pēdeo aī. Et Virg. O
Cicero Virg. ꝑſtās animi iuuenis. Diſcrutior aī. i. aīus meus cruciat̄ variis cogitationibus & q̄dē diſplicētibus. cōponit̄ enim a dis
Diſcrutior & crucior q̄ſi vario mō crucior in aīo meo. hocine. i. eſt ne verū q̄ſi nō poſſit credere. ē ne verū ſup. hoc malū. i. hoc malū. hoc infortuniū obiici. i. iponi: iputari: impropari mihi tātū. i. adeo magnū & moleſtū mihi: vt neq̄ ſit certū mihi. i. nō ſit deliberatū apud me: vel vt neſciā ꝓ certo qd faciā. i. facere debeā de me. nec certū ſit inq̄ quid agā. i. qd mihi ſit agēdū vt huic malo medeat. Mēbra mea ſūt debilia. i. debilitata. metu. i. p̄ timore & diuortii faciēdi cū Pā. & p̄ timore pr̄is. nihil cōſilii. i. nihil deliberatiōis: vel boni remedii & ꝓpoſiti. quit. i. potuit. cōſiſtere. i. cōſidere: reſidere i pectore meo. cōſiſtere eni īterdū ſignat morari & cōſidere. Iuue.
Cōſiſtere Iuuenalis E de vbi cōſiſtat i qua te q̄ro ꝓſeucha. Vah: iteriectio indignātis & dolētis: ac ſeip̄m & ſuā ſtultitiā deridētis. quo mō. i. quo pacto. expediaʒ me. i. me explicabo. ex hac turba. i. ex hac turbatiōe, & ex his tricis ſeu inuolucris. tāta. i. adeo magna. ſuſpitio. i. mala opinio de me. icidit. i. cōtingit. neq̄. i. ea nō icidit inq̄ imerito. i. nō iniuria. Soſtrata mater Pā. credit me emiſſe mihi. i. pro me hanc Pſaltriā. anus. i. vetula. miſſa ad obſtetricē q̄rēdā fecit mihi id indiciū: hoc eſt ſignauit mihi ſuſpitionē icidiſſe de me. nā vt. i. dū, vel poſtq̄ ea anus erat miſſa ad obſtetricē accerſendā. hinc. i. ex hoc loco: i quo ego ſum: vʒ ante fores Soſtratç. vbi. i. in quo loco. ſ. ante fores. vidi eā anū. ſ. nā hic vbi ꝓ poſtq̄ capi nō debet. iā. n. vt eſt expoſitū ꝓ poſtq̄: & ita vana foret repetitio. & ē ſenſus: Poſtq̄ erat miſſa ad obſtetricē ex hoc loco: i quo vidi eā. ilico. i. ſtatim. accedo ad eā. i. venio ad eā. rogito. i. iterrogo qd Pāphila puella agat. ne. i. vtrū. partus adſit. i. ꝓpe ſit. & rogito inq̄ ne. i. vtrū. accerſat. i. eat ad vocādū obſtetricē. eo. i. eā ob rē: vʒ q̄a partus adeſt. illa anus exclamat
Exclamare . i. effrenata voce & ſonitu magno vocis clamat, ſeu loq̄t: nō āī rn̄det o Aeſchie. iā oñdit carditatē: q̄ſi bonū eēt vt citi⁹ abiiſſes. abi abi. i. vade vade. noli vlterius verba dare vt feciſti hacten⁹. dediſti ſatis diu nobis verba. i. decipiſti nos
Adhuc tuis verbis: q̄ nihil hn̄t effect⁹. ſatis adhuc. i. hucuſq̄. tua fides. i. tua ꝓmiſſio quā tā ſctē ſatere videbaris: cū tn̄ figmētis plen⁹ eēs. fides ergo tua ſatis hucuſq̄ fruſtrata ē nos. i. decepit nos. hē: iteriectio res nouas audietis. inq̄. i. dico vel dixi. obſecro qd iſtud eſt: qd̄. ſ. tu anus dicis. illa aūt pgēs i itinere ſuo dixit mihi valeas. i. abſcedas a nobis. hēas illā. i. puellā. q̄ placet tibi. i. q̄ eſt tibi cordi. ilico. i. ſtatiʒ, vt dixit illud
Valeas ꝓ abſcedas mihi. ſenſi. i. pcepi illas mulieres adſuſpicari. i. habere ſuſpitionē de me. Dicimus adſuſpicor: quēadmoduʒ dicimus addubito: qd̄ cōpoſituʒ nihil addit vltra ſimplex niſi augeat. & ad illas ſuſpicati temeſis eſt facta pp̄ car mē. ſed tn̄ rep̄ſſi me. i. me cohibui: nec volui auferre illā ſuſpitionē detegendo amorē fratris. rep̄ſſi inq̄ me. ne qd. i. vt nō aliqd dicereʒ illi garrulæ. i. illi vetulæ loq̄ci ac verboſç. de frē. i. de amore frīno. ac. i. & ne illud de amore frīs fieret palaʒ. i. publicaret̄ ab illa vetula, ſeu fieret manifeſtū Demeæ: cui minime fuit op⁹ manifeſtare illd̄. nūc qd faciā: deliberat ſolus apd̄ ſe. dicā hāc Pſaltriā eſſe frīs Ctho. id qd̄ ꝓ qd̄. vt ſępe apud Ci. reſerto q̄ totā clauſulā p̄teritā. i. q̄ res: vʒ hāc eſſe frīs: minie. i. nō ē op⁹ efferri. i. publicari: ꝓdire i lucē: q̄ſi extra ferri. vſq̄. i. i aliquē locū, vſq̄ dr̄ & in loco & ad locū. Age: aduerbiū hortātis ſeip̄m i deliberādo. omitto. i. p̄termitto: excipio illud: vʒ nō eē op⁹ hoc efferri: vʒ hāc eē frīs. vel omitto. i. relinquo iſtā opinionē de ꝓdendo frē: q̄ mihi nō placet. potis ē. i. pōe (vt p̄us eſt expoſitū) fieri. i. effici. vt ne. i. q̄ nō illud de frē exeat. i. erūpat i lucē: q̄. i. aliq̄ rōne & via. vbi q̄ capit̄ ꝓ aliq̄: aduerbio ꝑ locū. vbi hoc totū potis ē fieri &c. pōt capi iterrogatiue vel affirmatiue ſm varias ꝯſideratiōes. Metuo vt. i. ne nō: hoc ē q̄ nō, vt Don. vult. metuo ergo q̄ mulieres nō credāt idipſum. ſ. me eripuiſſe Pſaltriā frī: & nō mihi q̄m vellē eas ſcire & credere: & ita nō ſuſpicari de me, & id q̄dē vellē ſine ꝓditione fratris ſi fieri potis eſſet, vt iā dixit. Deide argumētat̄ i oppoſitū ingens multa veriſimilia eū opprimere, vt credat̄ rapuiſſe ſibi. Tot veriſīa. i. tot ꝓbabilia: ſeu ꝓbabiles rōnes. ſimiles veri. i. ſilitudineʒ hn̄tes veritatis. cōcurrūt. i. cōgerunt̄ aduerſuʒ me. egomet. i. ego ipſe rapui Pſaltriā a lenone. egomet ipſe: autologia eſt. nā met & ipſe ideʒ ſignant. ſolui. i. numeraui ꝓ ſolutione Pſaltriæ. argētū. i. p̄tiū ipſi lenoni. abducta eſt. i. ipſa rapta violēter deducta eſt ad me domū. i. in domū: i qua reſideo. vbi domuʒ ponit̄ aduerbialr̄. adeo. i. certe. fateor hæc fieri mea culpa. i. cōfiteor q̄ iminet mihi periculū diuortii. cuʒ Pā. & q̄ in eius & matris ſum maleuolētia: ſeu q̄ ſubiui eaꝝ odia. mea culpa hæc. ſ. q̄ ſequit̄: vʒ me nō idicaſſe. i. q̄ nō idicauerim: & patefecerim hāc rē de raptu Pſaltriæ ꝓ fratre. patri. ſ. Mitioni: q̄ eſt adoptiuus pr̄. vt. i. quēadmodū. ea res erat geſta. i. facta. exoraſſeʒ. i. ipetraſſeʒ: obtinuiſſeʒ. vt. i. q̄. ducerē. i. hērē in vxorē eā. ſ. Pā. Ceſſatū eſt: iperſonaliter dictū a ceſſat̄ ceſſabat̄. i. fuit negligētia in nobis: & otioſitas: ac ſegnities: ſeu cūctatio: noxia. vſq̄ adhuc. i. hactenus: ſiue hucuſq̄. vel ſi mauis ceſſatū eſt vſq̄. i. aſſidue ſemp̄ adhuc. i. hucuſq̄. nūc porro. i. ex hoc nūc i futurū: ſeu poſt hac. o Aeſchine: alloquit̄ ſeip̄m. expgiſcere. i. excita teipſuʒ, ne q̄ amplius ceſſes & ſis otioſus. expgiſcor eris ē verbū depo nēs abſolutū: & q̄ſi paſſiuç ſignatiōis. nā expergiſcit̄ q̄ ſua ſpōte a ſōno excitat̄. expgiſcit aūt, q̄ ab alio e ſomno excutit̄, ſiue reſoluit̄. nūc hoc qd̄ ſeq̄t eſt p̄mū: poſt tn̄ illud qd̄ rogādus eſt pr̄. ibo ad illas mulieres: illud eſt qd̄ p̄mū dicit. vt purgē me. i. me excuſē reiiciēdo a me crimē i fratrē ſecreto tn̄. accedā. i. adueniā. ad fores. i. ad hoſtiū domus Soſtratæ. perii. i. ꝑditus ſum amore. ſ. eius Pā. quā timeo mihi eripi. ſemp ego miſer horreſco. i. cōtremiſco, ac cōmoueor, ſeu frigeſco. nā horrere īterdū ſignat frigere. Iuue. Et horrēti tu.
Iuuenalis non red. ſer. Pet. Scis co. ho. t. do. la. horreſco ergo. i. horri
Horrere dus fio & trepidus totus more amatoꝝ: q̄ voluptate aduētāte: & corpus inuadēte, trepidare incipiūt, ac trepiduli efficiunt̄. vbi. i. qn̄. occipio pulſare. i. pcutere. haſce. i. has fores
Actutū . i. hoc hoſtiū amatç. heus heus: aduerbiū vocātis repetitū.
Actuarius ego ſum Aeſ. aprite hoſtiū actutū. i. cito: celeriter. aduerbiū tp̄is dictū ab iactu. i. a celeritate: vn̄ actuariæ naues dn̄t. i. celeres ac celeriter p maria currētes. aperite actutū hoſtiū: gn̄aliter hoc eſt dictū. Deide deſcēdit ad particularia. aliq̄s apiat ſup. actutū hoſtiū: ſed Dona. dicit iſtas diſtinctiōes ſic factas nō placuiſſe veteribus. eſt tn̄ aſtruēda lr̄a vt ſingulç quç q̄ cōnexiōes intelligant̄. pōt & ſic aſtrui ſm Don. aliq̄s ex vobis multis: apite hoſtiū. aliq̄s enim vt idē ait, hēt vim pluralē, q̄uis ſingulariter dicat̄. nō eſt eni aliq̄s niſi de multis. Eſt aūt ꝓlepſis figura cōſtructiōis: q̄ſi ſi diceret̄: ſtudeatis aliq̄s orōnē hn̄dā: q̄ſi aliq̄s ex vobis: ſeu q̄libet ex vobis ſtudeat orationi habēdæ: nō curo q̄s vr̄m ſtudeat dūmodo ſciat̄ ab aliquo. neſcio quid ꝓdit. i. exit veniēs ad aperiēda fores: q̄ ſunt lōge a penetralibus domus. cōcedā. i. me cōferā. hoc. i. huc: aduerbiū ad locū ſicut illoc pro illuc antiq̄.

ASCē. VBi cōmentator legit: Senſi ilico illas adſuſpicari &c. textus plurimi: & etiā is quē cum eius primū cōmēto cōpreſſum vidimus habēt: Senſi ilico ad illas ſuſpicari &c. illud autē maioris momēti eſt. Nō me hāc patri rē (vt erat geſta) idicaſſe: cōmētarius vult vt intelligat̄ de raptu Pſaltriæ: ſed nō ꝓcedit. Quia eā rē omnē Mitio ſciebat. Vnde prius dictuʒ eſt: Oēm rē ſeni quo pacto hēret: enarramus ordine & reliqua. vbi Mitio poſtq̄ oia q̄ ad Pſaltriç raptū ptinet ēt pceperat, argētū ſoluerat. Nō ergo de ea re loq̄t. Sed de opp̄ſſione virginis: qd̄ i ſequēti ſcęna declarabit̄: vbi dicit̄: Q n̄ q̄dē hoc nūquā mihi ipſe voluit credere &c.

SER. DIſcrutior. Poſtquā inductæ ſunt conuenientes perſonæ Mi. & Hegio: q̄ de pacatione rei Aeſchini agerēt: inducitur & ipſe Aeſchi. cuius res agitur: & habet occaſionē veniēdi ad domum puellæ: vbi Mi. & Hegio erāt pro pace illa cōficiēda. audierat. ſ. p Cantarā nutricē Pāphi. & mr̄em eius triſtari de raptu Citharistriæ: quā amicam eius eſſe ſuſpicabatur: vnde

ita cōquerit. Diſcrutior animi.i.in aio. hocine mali.ſ.credere obiici mihi.malū dico tātū:vt neq̃ &c.anus.i.Cātara. & rogito an iaȝ par.&c.& an eo.i.pp id ob.ae hem inq̃ ei qd iſtud eſt:& illa reſpōdet.valeas &c. Sed reprehēdi.i.repſſi me: quia noluit ei exponere huius eſſe factū gratia fratris: ne qd &c. Age modo omitto.ſ.dicere aliqd de fratre,qua.i. aliqua via: aliq̃ parte.

& aduocatum dicendo alienum negocium demonſtrauit: nam & ſibi nō vacat.ſi enim mulieribus addidiſſet: potuit aliquod ſperari. ¶ Quid:deeſt ait:vt ſit quid ait. ¶ Ego tibi dicam:ſenile eſt: nam id iam dicendum fuit. & hoc emphaſim habet vilis rei:quæ facile dici poſſit:vel nō cælanda ſit. ¶ Mulieres paupeculæ; non potuit magis cælare

Potis dicit quaſi poſſibile:qa ſm antiquos dicebatur hic & hæc & hoc potis.vel pro poſſibiliter:nomen pro aduerbio. Poſſibile qdē eſſet cęlari:ſed mihi eſſet nociuū:quia eandem ſuſpitionē apud So.incurremus,quā prius. & hoc eſt idipſuȝ qd prius credebāt de me.m.vt.c.& habēt ſatis occaſionem ſuſpitionis:quia tot cōcurrūt &c.hoc adeo ꝙ in talē ſuſpitionē: & tale periculū decidi fateor fieri mea culpa:quia patri meo reuelaſſe totuȝ debuiſſem:& ſic eo exorato eam duxiſſem.& hoc eſt:non ne.ſ.oportuit expergiſcere vt diceas patri:ſed hoc primū faciendū eſt ab illis &c. Actuum.i.celeriter.

Tetrametri & Trimetri mixti,Iambici & Trochaici.

MITIO. AESCHINVS.

ITa ut dixi Soſtrata
Facito,ego Aeſchinum conueniam,ut quo modo
acta hæc ſint ſciat.
Sed quis hoſtium hoc pulſauit? Aeſc.pater hercle eſt,
perii.Mi.Aeſchine.Aeſ.
Quid huic hic negotiſt?Mi.tunc has pepuliſti fores?
Tacet,cur non ludo hunc aliquantiſper?melius eſt
Quandoquidem hoc nunquam mihi ipſe uoluit credere.
Nihil mihi reſpondes?Aeſ.non equidem iſtas,quod ſciam.Mi.
Ita,nam mirabar quid hic negoti eſſet tibi.
Erubuit,ſalua res eſt.Aeſ.dic ſodes pater,
Tibi uero quid iſtic eſt rei?Mi.nihil mihi quidem.
Amicus quidam me a foro abduxit modo
Huc aduocatum ſibi.Aeſ.quid?Mi.ego dicam tibi.
Habitant hic quædam mulieres pauperculæ,
Vt opinor has non noſſe te,& certo ſcio,
Neq̃ enim diu huc commigrarunt.Aeſ.quid tum poſtea?Mi.
Virgo eſt cum matre.Aeſ.perge.Mi.hæc uirgo orbaſt patre.
Hic meus amicus illi genere eſt proximus,
Huic leges cogunt nubere hanc.Aeſ.perii.Mi.quid eſt?Aeſ.
Nihil recte,perge.Mi.is uenit,ut ſecum aduchat,
Nam habitat Mileti.Aeſ.hem,uirginem ut ſecum aduchat?Mi.
Sic eſt.Aeſ.Miletum uſq̃ obſecro?Mi.ita.Aeſ.animo maleſt.

dignitatem formæ & ætatis puellā:quæ amatur ab Aeſchino,q̃ vt eam primo cum codem nomine matrem nominaret, deinde communiter diceret de ambabus vniuerſa, quibus cōtemni debeant. ¶ Mulieres pauperculæ: pauperculæ addidit vt magis deſperet Aeſchinum impetrare poſſe has nuptias a patre: & item quædam vt ignobiles demonſtrarentur. & totum hoc cū obiectione pronunciandū eſt.& quædam & pauperculæ dicendo: adimit omnem ſpem nuptiarum. nam quædam ignobilem iudicat: pauper indotatam. quid enim remanet: quod ſperet Aeſchinus. ¶ Pauperculę: ne pauperes ſaltem. ¶ Et certe ſcio: parum dixit inquit. ¶ Opinor: vel adeo obſcuræ ſint & nullius pretii.

DON.

ITa vt dixi So.ſa. Hic apparet Mitionem iaȝ multa dixiſſe. ¶ Facito: iubet vt vel ſecuræ ſint: vel adornēt nuptias. ¶ Ego Aeſ.mire occurſurus Aeſchino, Aeſchinū q̃rit. ¶ Pr̄ h.eſt:quid eſt hoc ꝙ Mitio timetur,an quia illi nō eſt cōfeſſus. oſtendit autem poeta tantundem pudorem poſſe aut amplius,q̃ timorem. ¶ Quid huic enim eſt: alius timor ꝙ hinc egreditur pater. ¶ Tu ne has pepuliſti fores: ſic cœpit interrogare:vt negocia in locum præbeat. & nota pepuliſti: elatum verbum: & tragico cothurno magis,q̃ loquelæ comicæ accomodatum. ¶ Tacet:hoc apud ſe loquitur Mitio. ¶ Melius eſt:ludere non bonum eſt: ſed melius: & hoc meliore affectu dixit,q̃ diceret dignus eſt. ¶ Hoc mihi nunquam voluit credere:contra illud quod ait: Deniq̃ alii clanculum patre quæ faciunt: quæ fert adoleſcentia: ea ne me cælet conſueſeci filium. Credere autem magno affectu dixit:nō enim cōfiteretur vt patri: ſed crederet aut parenti,aut ſodali ſuo. ¶ Non equidem iſtas: deeſt pulſaui. ¶ Quam ſciam:quantum ſcio. ¶ Ita,nam mirabar quid t.negocii eſſet.i.accepit negationem Mitio vt laudare Aeſchinum poſſit. ¶ Erubuit,ſalua res eſt:nimis paterna ſententia.& econtrario Simo in Andria:Vide num eius color pudoris ſignum vſquā indicat. & quanti affectus eſt:nō dixiſſe erubuit,ſaluus eſt:ſed ſalua res. nōne videtur res eius omnis in Aeſchino conſtituta eodem animo. ſed ſupra dixit:In eo me oblecto:ſolum id eſt carū mihi:non enim ſolū intulit qd ſpectabat: ſed abſolute quaſi ex omnibus ſolum id eſt inquit. ¶ Nihil mihi qui.mihi.i.proprię rei.& callida negatione cœpit:vt illi adimat cōfitendi locū ac fiduciā:ſimulq̃ fiat ei deſperatio ducēdæ eius:cuius mētio tam cōtēptam ab ipſo tractatu. ¶ Amicus qdā me a foro:hic incipit mendacium mixtum vero, nā amicus quidā me a foro verū eſt:huc aduocatū falſum.ſed huc & quidam modo emphaſim habent leuis negocii: & in quo nec magnæ perſonę:nec res difficiles operæ:aut lōgæ occupationis habent.

¶ Vt opinor has non noſſe te: potuit recte dicere & hoc: Vt opinor has non noſti: ſed illud vetuſtius opinor has noſti.ſed illud opinor has nō noſſe te:aut te abundat:aut deeſt vt. Magnum autem crimen eſt in forma vicinæ puellæ incognitam eſſe adoleſcēti de proximo.& quia ſcit hunc eſſe de quo dixerit:quā hic non amauit meretricē:aut cui non dedit aliquid.ſubdit cauſam ne dignitatis,pudoriſq̃ eſſet:& eam incognitam Aeſchino non eſſe dixiſſet:neq̃ enim huc diu inquit commigrauerunt:&, vt opinor,mire ipſe ſibi ſumit,atq̃ confirmat quod nondum ille conſęſſus eſt. ¶ Quid tamen p.grauiſſime proditur Aeſchinus amator: cum ſedulo diſſimulet. ¶ Virgo cum m.eſt: vult Mitio ſic audire Aeſchinum tanquam alieniſſimum:& ideo velut inſcius facti diligentius narrat. Virginem autem archaiſmos pro muliere dixit. ¶ Perge:vide inſtantius interrogantē q̃ per cōtrarium decuit. ¶ Hic m.a.q̃ qui me aduocatū abduxit de foro. ¶ Huic leges c.n.nō permittūt dixit,nec iubent:ſed cogunt ad perturbandū Aeſchinū:& recte.alia enim ſinunt leges:alia cogunt fieri.& ne eſſet quo reſiſteretur illi:vult vt mulieres a lege cogantur. ¶ Perii:hoc audit Mitio:ſed diſſimulat. ¶ Et recte.i.recte ꝙ perii:& nihil magis comicū. & vide triſyllabū artifitioſe eſſe ſubiectū:vt q pii: dixit vix vt locutus fuiſſe videat. ¶ Venit is vt ſ.a.aliud peius i amatā:vt nec Athenis ſaltem alteri nuberet. ¶ Nā habitat M. Mileti.& eſt aduerbiū locale. ¶ Hē virginē vt ſ.a.hic acrius cōmoueri producit adoleſcēs,vt affectu fateatur:qd verbis negat. ¶ Sic eſt,Miletū vſq̃ obſecro:ita,aio male eſt:ille oblitus ſui ſic indignat: vt in re ꝓpria: hic rurſus callide vultu vtitur:tanq̃ aliena narrātis. ¶ Miletū vſq̃ obſecro:bū vſq̃.nā Miletos colonia eſt Athenienſiū in Ponto. ¶ Aio male eſt: male fieri dr̄: cū dicti alicuius mœroris pculſus aius,nō ſuſtinet corpus,ſeqtur q̃ ruina mēbrorū,

Mile/tos Animo male fieri

Quid

DON. ¶ Quid i.a. nō ſtatim credit Aeſchinus pudicā matrēfamilias ſtatim conſentire nuptias nouas viri ignoti. ¶ Quid i.c. poſſe dicere ſubaudiēdū. nihil enim dicū ſubaudiēdū: & ſic intelligēdū nihil nō q̄ taceāt: ſed q̄ nihil cōfirmātis hēat id qd̄ dicit. ¶ Cōmēta mater eſt: nō dixit qd̄ dicat: & iā cōmēta dicit. i. fallaciam cōfinxiſſe veriſimile cōminiſci. ¶ Ex alio vi. iā de primo tangit Aeſchinū ¶ Priorē eſſe illum: mire tractat etiā ptes. ¶ Nōne haec iuſta videnī tibi eſſe. ſ. illa q̄ amicus tuus dixerat: quaſi haec audires. ¶ Iuſta t. iuſta quae poſtea audiſti: q̄ſi illa quę pro Lēnio dicebas prius: aut ſi hoc nō eſt: q̄re q̄ ſic poſtea. poſtea ſic abdūceret: quomodo interdum hodie de ſtomacho adiicitur loquētis: vt vulgus dicit: Amicene & nos q̄ ſi.a. ¶ Non: vultuoſe pronunciādū eſt nō. ¶ An il. h. ab. hic tanq̄ ſingultus platuri eſt: nā ſic pnunciādū pater: quaſi hoc ad ſupplicandū dicat. ¶ Factū a vobis duriter: nō dure & crudeliter: ſed quaſi dura mente. i. inflexibili: quod graeci dicunt . ¶ Immiſericorditer: nota tot ſyllabarum aduerbiū: atq; inſuper compoſitū: & cū cōiunctione prolatum. ¶ Illiberaliter: auxeſis. nam multa duriter: etiā ſi opus ſit immiſericorditer quoq; & facienda ſunt & patiēda: ſi ita ratio & cauſa rogat: & nō ſit illiberale. i. nō multū: atq; inhoneſtū ¶ Si eſt di. pater ma. aperte. i. apertius: q̄a iā apertū fuerat duriter & miſericorditer. & bene pſſatus eſt ne cōtumax aduerſus matrē videreī. ¶ Illiberaliter: iniuſte: iclemēter: nō bene: q̄a liberalis bonus dicit. ¶ Quāobrē: delectari magis cupiens Mitio vult Aeſc. protrahere ad defenſionē ſui. ¶ Fore anim. m. quid de ſe plus diceret ſi factus fateretur. ¶ Qui illi cōſueuit: legit & illā. & dicebant veteres hāc rem cōſueuit; .Vt Plautus: Vt clādeſtine & celet cōſuetudo: & affectu maiori nō amorē allegauit: ſed qd̄ eſt cōmune cū bonis, & multo iuſtius cōſuetudinē. ¶ Qui infelix: nō qui: ſed quū infelix. & nō aduꝫ: ſed miſerā dixit: & ita affectu pduntq̄ vt alienus vult loqui. ¶ Pręſens p. e. adiuuate ſignificationē haec ex abūdāti addita. vt illū abſens abſentem auditq; videtq;. & Fratrē ne deſere frater. Gellius in Exitoſtori. Haec catetua plena gladiatoria: cū filium ſibi alius, ſocius ſocium. & totus hic locus tranſlatus eſt a Vir. in. iiii. Aen. Q uis tibi tū di. c. t. ſenſus? ¶ Iſtuc: deeſt dicis. ¶ Quis de. latēter obiurgat Aeſ. rē ſine pře geſſiſſe. & dř figura . ¶ Quis d. q̄a nō interfuit pr. ¶ Quis d. q̄a rapuit anteq̄ peteret. ¶ Q n̄ nu. quia nuptię nō factae ſunt. & nupſit moleſte additū: q̄ſi aliena ſit: quę nō legib⁹ dicta ſit. ¶ Auctor his r. q. eſt: ablatō caſu non hēt ū. & Salu. Qui nūc romanus imperat auctor p. x. n. ¶ His rebus auctor q̄s eſt: iterū obiurgat: q̄a nō interfuit pr: & agit ſic dolens: velut ſibi minus amoris pbitū fuerit Mitio: vt ſe in his quantum amor patiaī, videaī vlciſci: quoq; ſibi negociū nō cōſiteat Aeſc. ¶ An ſedere o. ſedere pprie ignauae ceſſatiōis, vt

Illiberaliter — Plau. — Gellius — Sallu. — Sedere

Q uid ipſe? quid aiunt? Mi. quid iſtas cenſes? nihil enim
Commenta mater eſt, eſſe ex alio uiro
Neſcio quo puerum natum, neq; eum nominat.
Priorem eſſe illum, non oportere huic dari. Aeſ.
Eho non ne haec iuſta tibi uidentur poſtea? Mi.
Non. Aeſ. obſecro non? an illam hinc abducet pater? Mi.
Q uid ni illam abducat? Aeſ. factum a uobis duriter,
Immiſericorditerq;, atq; etiam ſi eſt pater
Dicendum magis aperte, illiberaliter. Mi.
Q uam ob rem? Aeſ. rogas me? quid illi tandem creditis
Fore animi miſero, qui cum illa conſueuit prius,
Q ui infelix (haud ſcio an illam nunc miſere amat)
Cum hanc ſibi uidebit praeſens praeſenti eripi,
Abduci ab oculis? facinus indignum pater. Mi.
Q ua ratione iſtuc? quis deſpondit? quis dedit?
Cui quando nupſit? auctor his rebus quis eſt?
Cur duxit alienam? Aeſ. an ſedere oportuit
Domi uirginem tam grandem, dum cognatus hinc
Illinc ueniret expectantem? haec mi pater
Te dicere aequom fuit, & id defendere. Mi.
Ridiculum, aduorſum ne illum cauſam dicerem,
Cui ueneram aduocatus, ſed quid iſta Aeſchine
Noſtra? aut quid nobis cum illis abeamus, quid eſt?
Q uid lacrumas? Aeſ. pater obſecro, auſculta. Mi. Aeſchine audiui omnia,
Et ſcio, nam te amo, quo magis quae agis curae ſunt mihi. Aeſ.
Ita uelim me promerentem ames, dum uiuas mi pater,
Vt me hoc delictum admiſiſſe in me id mihi uehementer dolet,
Et me tui pudet. Mi. credo hercle, nam ingenium noui tuum
Liberale, ſed uereor ne indiligens nimium fies.

Sedeāt, ſpectētq; Latini. & qd ſedes veteres: quid ſpectas. ¶ Cur d. a. verū filiā, an quę poſſit eſſe. nā oēs alienas filias dicunt. ¶ Tā grā. grandē ad aetatē veteres retulerūt: nō ad corpus: & in parte aetatis dicit grandis: nō in tota vita: niſi ſibi addatur natu: vt Grādis natu parens adductus ad ſupplicium: & grādis infans: & grādis puer: & grandis ephebus: & grandis virgo recte dř: & vnde ſit Aeſc. an grandē ſic fingit ignoram: an q̄a dixit pater: Comēta mater eſt eſſe alio viro: neſcio quem puerū natū: ergo & illa grādis: & ſeruus Mileſius: qui rūc virginē petit cum iam alteri data ſit: vel nupta ſit alteri. ¶ Dum co. hinc illinc veni. puerbialiter hinc illinc. ¶ Et id defendere: non potuit magis amatorie: & magis puerilīter loqui: q̄ vt non contentus ait haec dicere te aequum fuit: & addere: & id defendere. patet autem qualis effectus eſt: cum etiā patri ob aliā cauſam blanditū & ipſe nunc ſimulat. ¶ Ridicule: vocatiuus eſt caſus ab eo qd̄ eſt ridiculus. ¶ Quid iſtaec Aeſchine noſtra: haec vltima deſperatio: & Aeſchinum in cōfeſſionē protrahet: & in finē fallaciae ſ. neꝫ deducet. & bene quidē nřa dixit. Memor eſt enim ſe reſpōdiſſe Aeſchino interroganti: Tibi vero qd̄ iſtuc rei eſt? nihil mihi quidē. otium autem hoc ſenex ad id redigit: nō tam vt torqueret Aeſchinum: q̄ vt maius faceret beneficium ſuum exponēdo: in quo pene periculo amor eius incideret. ¶ Quid eſt? quid lachrymas? quaſi repente animaduertit flentem: & quaſi cauſam omnem neſciat, ſic inquirit. ¶ Ah Aeſchine: modo non exhibuiſſet perſonam patris: niſi pietate victus pati filium nollet confeſſione torqueri. Virg. Nec plura querentē Paſſa Venus m. ſ. i. d. e. bene ergo intelligunt: qui ſic accipiunt porrectum adhuc fuiſſe Mitionem: niſi victus affectu fallaciam proieciſſet. ¶ Nam te amo: bene addidit nam te amo &c nam & inuidis & inimicis notū eſt ſcire quid agamus. ¶ Ita velim me promerentem: q̄ pie additum eſt promerentem: tanquā illic ſit votū Aeſchini: cum poſſit pater etiam immeritum amare: & animaduertendū eſt optionē ſemper ſequi: vel ſtatim: vel ex interuallo: nam maxime in huiuſmodi confirmationibus. ſic Cice. Ita velim mihi Deos propitios: vt cum illius temporis mihi venit in mentem &c. Velim autem pro volo antiquitus dicitur. ¶ Admiſiſſe in me: adiectū eſt. ¶ Et me tui pudet: ambiguum quidam hoc dictū putant: ſed apparet adoleſcentē propter ſuum peccatum dicere: nō q̄ quicquā turpe fecerit patri. ¶ Ne indiligens nimiū fies: nō ergo ingratus ſi negligens Aeſchinus ſit: nec negligēs, ſed indiligens: nec in alterum, ſed in ſe deliquit. Mirae clementiae genus eſt: aut omnino ignoſcere: aut crimē in leuius cōmutare. nā tota obiurgatio ita amica eſt. vt non multum a blandimento diſcrepet: magiſq; pficiat apud audientē vt vult Teren. Quanq̄ illa ſit aſpera atq; perfracta.

Virg. — Cicero

In qua ciuitate tandem te arbitrare uiuere?
Virginem uitiaſti, quam te ius non erat tangere.
Iam id peccatum primum magnum, at humanum tamen.
Fecere alii ſæpe, item boni, at poſtquam id euenit, cedo.
Nunquid circumſpexti? aut nunquid tute proſpexti tibi
Quid fieret? qua fieret? ſi te ipſum mihi puduit dicere,
Qua reſciſcerem, hæc dum dubitas, menſes abierunt decem.
Prodidiſti, & te, & illam miſerā, & gnatū, quod quidē in te fuit.
Quid credebas? dormienti hæc tibi confecturos Deos?
Et illam ſine tua opera in cubiculum iri deductum domum?
Nolim cæterarum rerum te ſocordem eodem modo,
Bono animo es, duces uxorem hanc. Aeſ. hem. Mi. bono animo es inquam. Aeſ. pater
Obſecro nū ludis tu nūc me? Mi. ego te? quā ob rē. Aeſ. neſcio.
Niſi quia tam miſere hoc eſſe cupio uerū, eo uereor magis. Mi.
Abi domum, ac deos comprecare, ut uxorē accerſas, abi. Aeſ.
Quid? iam ne uxorem? Mi. iam. Aeſ. iam? Mi. iam quantū potes. Aeſ. Di me pater
Omnes oderint, ni magis te, q̄ oculos nunc amo meos. Mi.
Quid? q̄ illam? Aeſ. æque. Mi. perbenigne. Aeſ. quid? ille ubi eſt Mileſius? Mi.
Abiit, periit, nauem aſcendit, ſed cur ceſſas? Aeſ. abi pater.
Tu potius Deos comprecare, nam tibi eos certe ſcio,
Quo uir melior multo es q̄ ego, obtemperaturos magis. Mi.
Ego eo intro, ut quæ opus ſunt parētur, tu fac ut dixi ſi ſapis. Aeſ.

DON. ¶ In qua ciuitate tandē te arbitrare viuere? cōmunē locū
inducit a loco: a perſona: a facto: a tēpore. ¶ In qua ciuita-
te: aliter pronunciandū eſt. i. expreſſe ac leniter: ne faciat illud
Tullianū: Proh Dii immortales: vbi nā gentiū ſumus? quā
rempublicā hēmus? in qua vrbe viuimus? & tandē pro ta-
mē. ¶ In qua ciuitate: hoc eſt oblitus es Athenis te eſſe: vbi
viuit legibus. vide oēs
ſentētias poni accuſato
rias: & nihil amoris. iſti
ſunt orationum colores
difficillimi: ſed elabora-
uit Terē. Mitionē face
re leniter accuſantē: &
inducere Demeā duriſ-
ſime blandientem. ¶ In
qua ciuitate: qđ obiur-
gat Mitio magni amo-
ris eſt: & neceſſaria pro
perſona aſſentatio. nō
enim cōuenit patrem:
etiā nimis et diligentē
filiū eius pēerire pecca-
ta. ¶ Virginē vitiaſti: vi
de & rem dici: & abeſſe
tragicā iclamationē: &
oſtendi delictum: & ad
veniā feſtinari. nā ſta-
tim dicet: id peccatū pri
mū eſſe magnum: at hu
manū tñ: & tota pronun
ciatio i huiuſmodi ver-
bis ſummiſſa debetur.
¶ Fecere alii, itē ſ. b. mo
ris eſt exemplo lenire,
qđ purgare nō poſſis.
¶ Fecere alii, itē ſæpe
boni: conſolatio ab exē
plo: & boni nō cū facerēt: ſed alias boni. ¶ At poſtq̄ id eue-
nit: inquit non cōmiſſum eſt nihil ignoſcentius dici potuit.
Circunſpicim⁹ ¶ Nō quid circūſpexti: pro circūſpexiſti. Circūſpi
cimus pręſentia: pſpicimus futura. ¶ Quid fieret. i. qua ra
Proſpicimus tione. ¶ Quo fieret, & qua ratione. i. quibus adminiculis:
vel per quas perſonas. ¶ Si teipſum mihi. q. d. optime addi
tū eſt: quaſi non debuerit Aeſchinū apud Mitionē pudere.
¶ Qua reſciſcerē: qua. i. per quos & ad oia ſubaudit nunqd
Abire circūſpexti. ¶ Qua r. deeſt re vel ratione. ¶ Mēſes abierūt:
mire abierunt. q. d. te ceſſante mēſes ceſſere. & locutus eſt
vi incuſationis a tēpore. & abire dicit, quod paulatim nos
deſerit. hoc autē ex partu intelligit. ¶ Prodidiſti te & illā mi
Sallu. ſerā: Sallu. Quod in familia noſtra fuit pręſtitū: vt in omni
Cicero bus bellis adeſſent nobis. & Cice. Senator t. p. quod in no-
bis fuit iacuit: & pernoctauit in publico. ¶ Prodidiſti te & i.
m. vide feſtiuū ſenem quantū ſe adoleſcenti accōmodet: nō
enim illum quem cauſa depoſcit: ſed amatoriū ordinē fecit
prius dicēdo: prodidiſti te & illā. ¶ Tu etiā gnatū: vt ex aio
Prodeſ eius amare videat id qđ gratū eſt. ¶ Prodidiſti: decipiſti. vt
Virg. Virg. Vnius ob i. pro. ¶ Quod quidē in te fuit: pro id quod
in te erat. i. quantū in officio tuo ſpei & auxilii, partiumq;
tuarū fuit: vel quātū ad te ſpectabat. & hic eſt illud qđ obſe
quētiſſimus pater vult oia per ſe eſſe correpta. ¶ Dormiē-
ti hæc tibi confecturos Deos: q̄ mitis, q̄ facera obiurgatio:
videt ſatis Mitio ille eſſe: qui ante ſcriptus eſt. ¶ Quid cre-
debas? dor. tibi cōfe. Deos: incerta diſtinctio. nā & per ſe qd:
& qd credebas legi poteſt. & velut per hoc ſubaccuſet Ae-
ſchinus. ¶ Hæc ſibi cōfecturos Deos: & quæ
ſunt qui de ceſſantibus pręſtare nō poſſit ſequēti verſu do
cet: ne videatur de Diis male ſenſiſſe. ¶ Dormienti: multo
melius: q̄ ſi diceret ceſſanti: & nō facturos: ſed qđ plenū eſt
confecturos. & mire Deos ponit in eo negocio: quod ipſe
pręſtat: tanq̄ hic ſe & Deos excuſet: quod non fecerit Aeſ-
chino q̄ volebat, etiā dormienti. ¶ Et illā ſine tua opera in
cubiculū iri: iri deductū domū. ordo eſt: deductū
iri. ¶ Nolim cęterarū rerū te ſecordē: & tanq̄ nihil imperio-
ſe ac pro auctoritate patria fiat: Nolim, inqt, te ſecordē cæ-
terarū rerum eſſe: non dixit ne ſis ſecors. ¶ Bono aio es: ap
paret flēti hęc dicta oia eſſe: & hæc decuit verecundū ado-
leſcētē: & ex vi tātæ orationis: & metu amittēdæ amatę ni-
mium puellæ, & es mo
do imperatiui modi eſt
tēporis pſentis: nā eſto
futuri eſt. ¶ Duces vxo
rē: datur i vltima obiur
gatione & breuiter: &
plena ſecuritas. ¶ Hē:
ſingultiētis fletu & gau
dio dixit hem. ¶ Obſe-
cro num ludis nūc me?
mœſtus amatoris ani-
mus ludentē ſenē loqui
credidit vera dicētem.
ſed qa optata ſunt hęc:
vt alluderet nūc putat.
& ob hanc cauſam di-
xit: Ludis tu me nunc:
non qđ eā ante luſerit.
¶ Ego te quā ob rē? ma
gna vis pronominum
cur nō ludat: qbus & ac
ceſſit cōſideratio rei. nā
primo ego: deinde te:
deinde cauſę ppoſitio:
& recte ludis. eſt enim
amātē in falſum metū
cōiicere imminēte lętis
tia. quęlibet vero ſęuiſ-
tia inimici in falſum gau
dium quenquā impelle
re ſub alicuiusmœroris
aduentū fac optat: & ideo negat ſe Mitio in hac parte luſu-
rū Aeſchinū: qui nō in aliis luſerit. ¶ Quia tā miſere hoc cu
pio eſſe verū: verū p nimis: quia nimia miſeria. vt Nequid
nimis miſerū. hoc enim putāt q virtutes mediocritates eſſe
dixerūt. ¶ Neſcio: ridiculo ſe dixit neſcio: quaſi nō ſit ratio:
q̄re nō credat patri: q̄uis ſubiecerit cauſam. ¶ Abi domū, ac
Deos cōprecare: magnus inſtitutor ſui beneficii eſt: qa Diis
petendū eſſe dicit qđ ipſe pſtabit: an qa ordinatiōis fuerat
prius rē diuinā facere: & ſic vxorē accerſiri. & bene repeti-
tū eſt abi: quaſi hęrenti, morātiq;. vt Vos iſtæc intro aufer
te, abite. ¶ Quid: iā vxorē: acceſſit ad bñficiū tēpus, & ideo
iam quaſi geſtiēs repetit adoleſcēs. ¶ Quantū potes. i. cito:
aut quantū poteſt: deeſt iſſe. ¶ Quid? q̄ illā: cōmēdat ſe Mi
tio & familiariorē amatorē facit: mentionē faciēdo ſæpius
de amica in vxorē ducenda. ¶ Ni magis te, q̄ oculos amo
meos: mire ni addidit, & eleganter inuentū eſt: q in ſe ama
tor multum diligat. i. oculos. vt in Eunucho: Adoleſcēti ip-
ſi eripere oculos. i. ipſos de qbus amat. Atq; ſic infert hoc
quaſi dubitando inuenerit. & perbenigne multum putat:
quia amator hoc dixit: ergo benigne large: & per abūdat.
¶ Quid? ille vbi eſt Mileſius: nō amat ſi ſtatim timere deſi-
Virg. nit. vnde Virg. Omnia t. t. ſ. t. a. ¶ Abiit, nauē aſcēdit: facete
abiit: ne diceret mētitus ſum, atq; ita dixit: vt infantibus nu
trices de turriculis dicere ſolent: quas cū ipſæ confinxerint
abolitas volunt: poſtquā illas videt nimiū pauperes. & mi-
hi videt ridēs hæc dixiſſe: vt intelligat Aeſchinus Mitionē
ioco fuiſſe mentitū. ¶ Tibi obtēperaturos magis: mira ſen
tentia obſequi Deos bonis: quaſi bonis hoibus multum de
beant: & in executionē precādi Deos vndiq; facultas nata
ſit: patrē ſine aſſentatione laudare nō eſt iniurioſum ad pa
trem referre deprecationē Deorum: ſed magis honorabile.
Virg. nā tale eſt apud Virg. Tu genitor c. ſ. m. p. p. vt ipſe patrē
putet. hic Deos. ¶ Ego eo intro, vt quæ opus ſint parene-
tur, tu fac vt dixi ſi ſapis: hic verſus in quibuſdā nō inuenit.

¶ Quid

DON. ¶ Quid hoc eſt negocii.i.patrē eē:& mirātis hęc & laudā
tis orō eſt:& bñ videt̃ huiōi pr̃em Terētius ꝓbare.¶ Quí
magis morē gerere:q̃ modo q̃ reꝗua rōne.¶ Hic nō amā
dus eſt:omnia perfecit hic pater vt amet̃,& laudetur,& fo
neat̃.¶ Magnā mihi iniecit ſua cōmoditate curā:mira ſen
tētia:mala nobis ēt de bonis naſci:an bonus parēs magnæ
curæ eſt filio.¶ Sciens
cauebo: facere qđ no
lit.ſ.¶ Sed ceſſo ire in
tro,ne ī mora meis nu
ptiis egomet ſiē: bene
vt potē obiurgatus.

Quid hoc eſt negoti? hoc eſt patrem eſſe? aut hoc eſt filiū eſſe?
Si frater,aut ſodalis eſſet,qui magis morem gereret?
Hic non amandus,hicine non geſtandus in ſinuſt? hem,
Itaq; adeo magnam mihi iniecit ſua commoditate curam,
Ne ſorte imprudens faciam quod nolit,ſciens cauebo.
Sed ceſſo ire intro,ne mora meis nuptiis egomet ſiem.

GVI. ITa ſcēt.
Hic Aeſch.
luditur a pa
tre Mitione:q̃ variis modis oſtēdit Pamphilā
ab alio ī matrimoniū ductū iri:quo nō par̃ do
lore concutitur Aeſch.qui ſummopere eā deperibat:ſed id
cēlauerat pr̃em:tandē illū eūdē pater explet gaudio recipi
ens ab Aeſch.puellā īr1 ductū. Mi.o Soſtrata.faciro ita, vt
dixi:vel tu & filia facite ita, vt dixi . p qđ apparet Mitionē
iā multa dixiſſe,ego cōueniā.i.alloquar Aeſchinū : vt ſciat
q̃do hęc de nuptiis:& de cōiugio ipſius:& tuę filię ſint acta
.i.ſint trāſacta:& pacta. Sed q̃s pulſauit.i.pcuſſit hoc ho
ſtiū:hoc dixit cū appropinquaret foribus: quas pulſari au
dierat Aeſ.hercle pr̃ eſt.ſ.Mitio pr̃ adoptiuus eſt hic intra
domū.tā ego facile pſpicio ipſius ſermone. Mi.o Aeſchine:
vocando eū. Aeſ.qd negodi.i.quod negociū eſt huic.ſ.Mi
tioni:per indignationē dixit.i.qđ negociū habet iſte hic.i.
Perpel- in domo Soſtratæ,Mi.ne.i.vtrum.tu pepuliſti.i.percuſſi
lere ſti. Inde pulſo as frequētatiuum. has fores.i.hoc hoſtium?
Deinde cū non reſpōderet Aeſchi.ſubdit ſubmiſſa voce &
apud ſe,tacet.i.taciturus eſt:obmutuit,Cur nō ludo.i.illu
do hūc Aeſch.aliquātiſper.i.aliquādiu. Melius eſt.i.operæ
pretiū eſt:vt a me ludat̃.quādoqdē.i.q̃a certe.nunq̃ voluit
Crede- credere.i.cōmittere:ſecreto dicere:ac detegere. Irē ipartire
re mihi hoc videlicet amorē filiæ Soſtratæ. hæc priora dixit
apud ſe.deinde ſubdit alloquendo Aeſchinum.nihil rūdes
Pulſare mihi. Aeſc.Equidē.i.certe:ſeu ego quidē non pulſaui ſup.
iſtas fores.q̃ ſciā.i.quantū ſcio.alii habēt quod ſciam:qđ in
idē redit.ſed Do.vult q̃ ſciam pro quantū ſcio. Mi.itā.i.ita
ne:ideſt eſt ne ita vt ais.ſ.te fores nō pepuliſſe.id ego dice
bā ſup.Nā.i.q̃a.mirabar qd negocii eſſet tibi hic . vbi dici
inepte ſolet:qd haberes agēdū hic. Deinde ſubdit apud ſe.
Erubuit.i.verecundatus eſt:& rubore ē ſuffuſus . ſalua res
eſt.i.res bñ ſe hēt.nā rubor eſt virtutis color.& ita magnū
Perfri- eſt argumentū nondū pfricuiſſe frontē:oēm depoſuiſſe pu
care frō dorē. Aeſ.O pr̃ die ſodes.i.dic ſi audes:& ſi tibi cordi eſt.&
tem eſt comicū verbū blandienti aptiſſimum:& iam familiari
ter loqui incipiēti. Vero.i.ſed.quid rei:ideſt qđ negocii eſt
tibi iſtic.i.apud Soſtratam.vbi dicerent barbari: qd habes
agendū. Mi.quidē.i.certe.nihil mihi eſt iſtic.i.nihil habeo
negocii.ſeu,vt barbare loquar,nihil habeo agendum illic.
quidem.i.certe.vel quidā amicus.i.vnus ex amicis meis.
abduxit.i.deduxit. remouit me a foro modo:ideſt paulo
ante.& deduxit me huc ad Soſtratam aduocatum ſibi.i.in
terceſſorē:& mediatorē pro ſe videlicet : vt oia de nuptiis
filiæ & ipſius tranſigerentur meo beneficio: ac mea inter
ceſſione. Nam aduocatus dicit̃,qui cauſam alicuius agit.ita
q̃ faciens eius eſt interceſſor apud iudicē & mediator . eſt
etiam oīs homo defendere alium paratus: vt teſtatur Lau.
Sic ergo aſtrue:Modo.i.pauloante , amicus abduxit me.i.
abſtraxit me huc foro:tanquā aduocatū ſibi:ideſt vt ſibi eſ
ſem aduocatus: vt iā eſt expoſitū. Aeſ.Quid.i.cur.abduxit
te aduocatū ſibi.i.in q̃ re vult te eſſe ſibi aduocatū. Mi.ego
dicā tibi. q̄dam mulieres pauperculæ habitant.i.morātur.
hic.i.in his tectis.opinor te non noſſe has mulieres. & cer
to ſcio:ideſt non dubito:& vere ſcio te non noſſe eas.enim
.i.quia.non diu.i.non ex longo tpe. cōmigrarūt huc.i.ce
perunt hic ſedes:& huc ad morandū venerūt. Aeſc.quid tū
.i.tūc poſtea ſecutū eſt.vel qd ex eo vis inferre. Mi. Virgo
eſt cū matre. Aeſch.pge.i.pſequere i narratione tua. Mi.
hæc virgo eſt orba pr̃e.i.caret pr̃e. Orbus dr̃ aliqua re ca- Orbus
ra priuatus:vt parēs dr̃ liberis orbus. & cōtra liberi dicun
tur orbi parēte. hic meus amicus eſt ꝓximus illi virgini.i. Mulier
mulieri.nā iā corrupta erat.eſt ꝓximus genere,i.cognatio
ne ipſa. leges cogunt
hanc puellā nubere.i.
nuptui collocari huic
amico, Aeſ.peri.i.perdi
tus ſum. hoc audit Mi
tio : ſed diſſimulat. Mi.
quid eſt qđ tu dicis. nā
alter ſummiſſa voce di
xerat. Aeſ.nihil eſt.ſ.re
cte res ſe hȝ:ſed hoc diſſimulāter dr̃.perge.i.pſequere nar
rando. Mi. Is amicus venit vt aduehat ſecū.i.quaſi naui ve Adue-
hat. Nā vectores dicūtur,qui naui vehunt̃ ꝓ pretio. Et bñ here
aduehat.nā ipſe habitat.i.morat̃.Mileti.i.in vrbe Ionię:q̃ Mileti
eſt Athenienſium colonia.& Mileti gtū eſt aduerbialiter
poſitus.i.ꝓ aduerbio in loco. Aeſc.hē:dolentis interiectio:
& cōmoti vehemēter.dicis eū veniſſe ſup. vt aduehat ſecū
virginē.i.mulierē.nā iam corrupta erat. Mi. Sic eſt.i.verū
eam ob rē veniſſe vt abduceret. Aeſc.Obſecro.i.obnixe pe
to:vt dicas mihi an venerit:vt aduehat virginē ſecū vſq;
Miletū.i.vſq; in eam vrbē: vnde Mileſiæ lanæ p̃tioſæ eſſe
dr̃r a Vir. Mi.ita venit vt abducat eam Miletū vſq; . Aeſ.
Male ē animo meo.i.aius meus eſt æger dolore:moleſtiaſ
ac paſſiōibus variis:q̄bus cōflictat̃ animus:nā vt dicimus
bñ eſt mihi.i.ſum ſanus.& male eſt mihi.i.ſuȝ ægrotus: ſic
dicimus bñ eſt aio.i.ſum lætus : neq; afflictus morbis ani
mi:q̃ paſſiōes ſunt.& male eſt aio.i.ſum ægritudine animi Male eſ
vexatus.& (vt inq̃t Do.)male eſſe aio dr̃ cū dicti alicuius ſe aio
mœrore pculſus aius eſt:ita vt corpus nō ſuſtineat̃:ſequa
turq; ruina membrorū.qd ipſæ mulieres aiunt. Mi.qd cen
ſes.i.putas mulieres poſſe dicere ſup.eni.i.certe:vel q̃a ni Cōmē-
hil dicunt.niſ Soſtrata cōmenta eſt:a cōminiſcor eris.i.ad ta eſt
inuenit:excogitauit veriſimilē.ſ.fallaciam: videlicet puerū
eſſe natum ex alio viro:neſcio ex quo viro natus ſit.vel ſic
miſer:puerū eſſe natū ex alio neſcio quo viro: ſed in idē re
uertit̃.neq; ipſa mater nolat eum virū ex quo natus eſt pu
er.Cōmenta eſt inquā:vel dixit illū virū : ex quo natus eſt
filius.eſſe priorem:ideſt cui potius ſit collocanda puella. &
ait non oportere filiā dari huic amico meo. Aeſch.eho:in
teriectio audiētis quod optabat.nonne hæc quę dixit So
ſtrata.ſ.illū,ex quo natus eſt puer eſſe priorē & pręferēdū:
nōne ea videntur tibi iuſta.poſtea.i.poſtquā dicta ſunt: &
ea cōſideraſti:vel q̃ poſtremo loco dixiſti. Mi.non vidētur
mihi iuſta. Aeſch.obſecro nō.i.dicis non videri illa tibi iu
ſta.& hoc non vultuoſe eſt pronunciandū. An.i.verū.o pr̃
verū ipſe amicus tuus abducet.i.abſtrahet illam . hinc.i.ex
hoc loco. Mi.q̄dni.i.cur nō abducat illā. Aeſch.id ſup.ſ.trā
ſactio:& pactio de nuptiis:factū eſt a nobis duriter.i.dura
mente & inflexibili:& non dure ac crudeliter.& imiſericor
diter.i.auſtere:aſpere:ſine miſericordia,ſed cū rigore, atq;
etiā o pr̃ ſi dicendū.i.ſi licet dicere magis aperte.i.clarius:
apertius.factū inquā eſt a nobis illiberaliter.i.iniuſte: icle Illibera
menter:non bñ,q̃a liberalis bonus dr̃. Mi.quāobrē.i.qua liter
re eſt ita factū a nobis illiberaliter. Aeſch. Rogas me.i.in
terrogas . quare tandē.i.ſine lōgis ambagibus & verborū
circuitiōibus. qd animi.i.quē animū.creditis fore.i.futurū
eē illi miſero.q cōſueuit.i.cōſuetudinē & conuerſationē ha
buit prius cū illa puella. Dona.legit cōſueuit illi vel illam.
nā veteres hanc rē cōſuēui dictarunt. q infelix ꝓpter hanc
ſurreptionē. haud ſcio.i.neſcio an amat nunc illā puellam
miſere.i.valde:& in miſeriā ſuā ac ifelicitatē. quid ergo illi
animi creditis fore, cū.i.q̄ñ.ipſe præſens videbit hāc puel Præ-
lā eripi.i.abduci ſibi pñti. vel cape pñs aduerbialiter ꝓ co ſens
rā:quo etiā mō capi pōt.Cice.ad Curionē: Pñs tecū egi.i. Cicero
ſum collocutus tecū. Appoſuit aūt : neſcio an illā tūc amat:

Vt tolleret ſuſpitionē de ſeipſo:qa nimis aperte fuerat locu-
tus:& ex affectu præ nimio amore,& qd animi crederis illi
fore:cū ipſe videbit hanc puellā abduci.i.auferri, ab oculis
ſuis.i.a cōſpectu ſuo.o pater facinus.i.factū veſtrū. eſt indi
gnū.i.ihoneſtū:& nō dignū qd a vobis fieri debuiſſet. Mi.
q̄ rōne.i.quomō: vel q̄ cauſa dicis illud.qs deſpōdit.i.pmi-
ſit illam ei quem defendis.quis dedit illam puellā.q.d.pri-
us rapta eſt,q̄ daret:cui homini deſpōſata eſt ſup.aut data?
qñ nupſit.i.data eſt nuptui illi,quē tātopere defendis.diſſi
mulat enim Mitio ſe noſſe Aeſchinū fuiſſe illū,qui eam ſtu
prauerit.eū tamen latēter obiurgat q ſine patre rem geſſe
rit.quis eſt auctor his rebus.i.quis præeſt ſeu præfuit his
rebus faciendis videlicet tráſactionibus:& pactionibus de
cōnubio puellæ:cum illo quē defendit. cur ipſe quē miſerū
dicis,duxit.i.cepit in vxorem,alienam.i.eam,quæ ſibi non
erat deſpōſata:neq data:ac ideo aliena? Aeſc.an.i.vtrum.
oportuit virginē tā grandem.i.tātæ ætatis,quātę eſt:inde
Sedere grādis natu,i.annoſus.Oportuit ergo virginē tā grādē ſe
dere,i.ceſſare:otioſam eſſe:torpere domi expectantē.dum
.i.quouſq.ſ.cognatus.i.aliqs de cognatione veniret hinc
illinc:puerbialiter dictum,i.ex hac aut illa parte.o mi pa-
ter æquum fuit te dicere hæc.i.honeſtum erat vt diceres
hæc quæ dixi.ſ.ea nō debuiſſe iamdiu ſedere domi.&c.&
æquū fuit inquā te defendere id.ſ.qd non oportuit eā tam
grandē ſedere domi expectantē:dum hinc illinc veniret co
gnatus.Mi.o ridicule.i.deridēde.qui.ſ.dignus es,qui ridea
ris cum tuis verbis abſurdis & ſtultis.ne.i.verum.dicerem
.i.dicere debebā cām aduerſus,vel aduerſum(vtrūq enim
dicit)aduerſus illū.i.amicū.cui.i.ad cuius defenſionē. ve-
neram aduocatus.i.interceſſor futurus:& auxiliari ſeu de-
fendere paratus.ſed o Aeſchine qd iſta facta: & iſta nego-
cia de hac puella interſunt ſup.noſtra:in ablatiuo fœmini-
no:ideſt quid ad nos ſpectāt: aut quid nobis cū illis.i.quid
negocii:quid cōmercii habemus cum illis: atq(quod dici
inepte ſolet)quid habemus agēdū de illis mulieribus,& ne
gociis ſuis.abeamus.i.diſcedamus.vt autē hoc dixit:aiad-
uertit repēte eū flentē:tuncq ſubiunxit:quid eſt? qd.i.cur.
lachrymas.i.fles.Aeſch.o pater obſecro auſculta.i.audi:
Mi.non eſt paſſus pater filium torqueri in cōfitendo crimi
ne ſuo:propterea inquit:audiui oia:noli detegere.& nō ſo
lum audiui:ſed ſcio oia quō ſe habeāt.nā amo te quo.i.qua
re.ſ.quia te amo:vel quo pro quāto: ſed melius eſt vt capia
tur q̄ re.ea,quę agis ſunt magis mihi curæ. Aeſc.velim.i.
Prome volo vtinā o pr ita ames pmerētē.i.bene merētē & dignū,
teri qa te amet.nā pmeremur bona tantū.dū.i.q̄diu viuas.vt
.i.ſicut id qd ſequit.ſ.me admiſiſſe in me.i.cōmittēdo rece
piſſe in me.hoc delictum de virginis ſtupro,dolet vehemē
ter mihi.i eſt mihi maximo dolori : ſiue affert mihi dolorē
maximū:& ita inq̄ me ames.vt.i.ſicut,me pudet tui.i.pro
pter te.qm pudore afficior:q ſim tibi cauſa pudoris : quia
aliqd.ſ.iſamiæ mea cauſa cōtraxeris pter crimē meū.Mi.
hercle credo te pudere facti & mei.nāq noui.i.cognoſco.
ingeniū tuū.i.naturā tuā,eſſe ſup.liberale.i.bonū, quia li-
Libera beralis bonus,ſed vereor.i.timeo.ne.i.vt p q.ſis nimiū in
lis diligēs.i.incurius:negligēs.tādē.i.ſine multis verbis reſpō
de:vel cōſidera:nā hic tādē habet qddā vrgēs,& accelerās.
Dona.vult capi pro tamē.in qua ciuitate.i.l qua cōmunita
te.arbitrare.i.putas te viuere. viuis eni i ciuitate Athenię
ſi:vbi legibus viuit. Vitiaſti.i.ſtupraſti:& corrupiſti virgi-
nem ciuē:quā virginē ius nō erat.i.non licebat te tangere:
quod ſine cōparatione minus eſt,q̄ ſtuprare. iāprimū.i.in
primis.id peccatū eſt magnū.i.enorme.attamē.i.ſed tamē.
eſt humanū.i.a fragilitate humana defluxū:quę variis ludi
tur cōcupiſcentiis.ſæpe.i.plerūq.alii boni:nō tunc cū face
Item rent:ſed alias:fecerūt itē.i.ſimiliter vt tu.at.i.ſed. poſtquā
id euenit.i.contigit tibi hoc facere,cedo,i.dic.nunqd.i.nū-
Circun quid aliquid circūſpexiſti,i.conſideraſti tanquā pſens. Cir
ſpicere cūſpicimus pſentia:pſpicimus futura.aut nunqd tu te.i.tu
& pſpi met.pſpexiſti tibi.i.puidiſti tibi: tanq̄ de futuro videlicet.
cere quid fieret,i.factu bonū eſſet,quo modo,i.qua ratione : q̄
via:qbus adminiculis:qbus perſonis fieret illud qd eſſet fa-
ciēdum:ſi teipſum puduit dicere mihi.qua.i.per quos. vel
qua.i.q̄ re:qua via:qua ratione,reſciſcerē.i.cognoſcerē:qd
feceras. nunqd inquā circūſpexiſti qd te factūrū putares:
dū te ita pudebat.dū.i.quādiu.dubitas.i.non audes hæc di
cere mihi.decem mēſes abierunt.i.fluxerunt.prodidiſti.i.
decepiſti te & illam puellam miſerā.& pdidiſti.i.decepiſti.
natū.i.filiū:quē ex ea ſuſtuliſti.qd quidē in te fuit.i.quan-
tum ad te ſpectauit:hoc eſt decepti eſtis tu & gnatus & ma
ter tantū: quātū poteratis decipi per tuā negligētiā: quiuis
quantū ad te ſpectauit:oino officiū tuū deſuit:& eſt elegās
dicendi modus. vbi quis diceret quantū potui & debui ad-
iuui eum,elegātius ſic : Quod quidē in me fuit adiumentū
illi ſuppeditaui. Similiter vbi dici ſolet: Quantum potuiſti
pauperē me reddidiſti,elegātius ſic : Quod quidē in te fuit Quod i
ad inopiā redactus ſum.Similiter hic qd in te fuit.i.quan- te fuit
tum potuit fieri per tuā indiligentiā proditus es. item ma-
ter:item natus ex ea.Quid? modus interrogādi : & melius
eſt vt fiat hic diſtinctio ac ſcortū legat. Credebas Deos cō
fecturos.i.ad plenū facturos hæc.i.vt tibi crimen ignoſce Confi-
retur:& cōnubia tranſigerentur. & credebas illā puellā de cere
ductū in futurū:infinitiui paſſiui.i.deducendam eſſe : ideſt
credebas q illa deduceretur,in futuro tibi dormienti : ideſt
ceſſanti & non vigilanti in tuis negociis.& deducerētur er
go domum aduerbialiter ad locū. & in quā partē domus?
in cubiculū:ideſt in cameram:in qua dormire ſoles: & quæ
vxore habita diceret thalamus : in quo eſt lectus genialis,
Credebas inq̄ vt hoc fieret ſine tua operatione : ideſt ſine
tuo labore:& ſine tua induſtria ac diligentia.Noli : ideſt nō
volo te eſſe ſecordē.i.imprudētem:improuidum: incōſide-
ratum:ignauum cæterarū rerum:ideſt in aliis rebus, & ne-
gociis,eodem modo quo.ſ.fuiſti in hoc negocio,Secors di Secors
citur quaſi ſeorſum, aut ſemotū a corde,i.vel a fortitudine Corda-
& audacia: vel a prudentia. Nam cordati homines dicunt tus
ſapientes,aut prudentes: propterea ſecordes nō immerito
dicuntur imprudentes. Et quoniā inter hæc dicēda flebat
Aeſchinus:ideo ſubdit ſecuritatem.es,i.ſis:ſecunda perſo-
na imperatiui ſingularis,bono animo,i.habeas bonū ani-
mum,&(quod dici ſolet)facias bonū vultum.duces hanc
puellam vxorem.i.habebis eam in vxorē. Aeſchi. Hem:
interiectio emiſſa eſt a ſingultiente fletu & gaudio. Mi,in-
quā.i.dico tibi es.i.ſis bono animo, Aeſch,o pater obſecro
te,num:ideſt nunquid,quaſi optet negatiuā reſponſionē.
tu ludis : ideſt illudis:derides me ; ludificas me tuis verbis
nunc:quaſi prius non luſeris.Mi.petis vtrum ego ludā te?
quamobrem:ideſt quare luderē te:vel quare petis.Aeſchi,
Neſcio qua ratione nō credo tibi.Ideo.i.eam ob rē magis
vereor:quia cupio tam miſere.i.tā nimis : vel vehemēter:
vel obnixe dictū tuū ſup.eſſe verū:vel quia cupio tā miſe-
re verū eſſe me illā ducturū vxorē. Miſere interdū capitur Miſere
pro valde:& quidē vbi eſt aliquid miſeriæ:vt in cupiēre ni
mis eſt paſſionis aliquid:qd eſt aio moleſtū. nā eſſe nimis:
a virtute recedit.Mi.abi domū, ac cōprecare Deos.i.pces
effunde Diis:tanquam ante ſit res diuina facienda : deinde
vxor accerſenda. vt accerſas : ideſt aduoces: venire facias
ad te vxorē,deinde quaſi hærenti Aeſchino & morāti re-
petit abi.i.fac quod eſt tibi iam dictum. Aeſch,qd? modus
interrogādi.iā ne,i.vtrū iam nunc ducā vxorem.Mi.iam:
ideſt nūc.duces vxorem. Aeſch,iam.i.nūc ducā:quaſi præ
gaudio tantæ ſuæ felicitatis ſæpius repetit.Mi.iam duces
quantū potes:ideſt cito,& q̄celerrime fieri poteſt a te. Vel
poteſt referri id ad quod prius dixerat abi. & tunc eſt ſen-
ſus:Abi inquam quantum potes,i.q̄celerrime potes abire:
vel quātū poteſt a te fieri:vel a te abiri:& abſcedi per imp-
ſonale verbū. Aeſchi,o pater. Dii oēs oderint,i.odio habe-
ant me,hic eni ponit pro odiāt:ſi haberemus,ni.i,niſi.ego
magis amo te nūc q̄ oculos meos. Mi.qd? modus interro-
gādi. amas ſup.me magis q̄ illā Pamphilā, Aeſch.æque,i.
ita æqualiter te amo:atq illā. Mi.perbenigne.i.valde be-
nigne:ſeu valde large:plixe:ac liberaliter me amas:ſi illam
æquo

æquo, q̄tum ad tuum amorē in me & eam. Aeſ. Quid? mo‑
dus interrogandi. vbi eſt ille Mileſius. i. vir de Mileto: qui
ad eam ducendā venerat. Mi. abiit. i. diſceſſit. periit. i. mul‑
tum perditus fuit mēte: ac ſaucius in corde: vt cognouit te
illam ducturum: aſcendit nauem, qua veheretur Miletum.
ſed cur ceſſas. i. moraris: cūctaris: tardas: nec mihi obſeque‑
ris abeundo: & Deos cō‑
precando: vt acceſſas
vxorē. Aeſchi. o pater
abi. i. diſcede tu potius,
q̄ ego. comprecare De
os precibus. nam certo
ſcio eos Deos magis
obtemperaturos. i. mo‑
rē geſturos tibi. quo. i.
quāto. es vir multo me
lior q̄ ego. Mi. ego eo i
tro in domū: vt ea quæ
ſunt opus. i. quę ſunt re
quiſita & neceſſaria ad nuptias. parentur. i. apparentur. Di
cimus hæc ſunt mihi opus: & opus eſt mihi his rebus: vt ſa‑
tis eſt manifeſtum. Tu Aeſchine fac (vt dixi) ſi ſapis. Aeſ.
admiratur Aeſchinus benignitatem patris: pariter & lau‑
dat, quid hoc negocii eſt. i. quid ſibi vult hoc negocium: ad‑
mirando dicit: cum totū negocium inter patrem & filium
agatur ita benigne, hoc. ſ. quod pater erga me facit. eſt. i. ſi‑
gnificat, ne ipſum ſup. eſſe patrē. i. vti ſeueritate patris. q. d.
nō: cum benignitate ſodalis potius vtatur. aut hoc quod. ſ.
ego facio ita familiariter agendo cum patre. eſt ne. i. vtrum
ſignificat, me eſſe filium. i. vti timore filiali: quo ſolent an‑
gi filii apud parētes de vitiis reſpōſuri. ſi pater meus eēt fra
ter: aut ſodalis. i. cōuictor pari familiaritate vtens: & qui ſo‑
leret velut familiaris ſocius mecū in menſa victitare. qui. i.
quo mō: qua rōne: qua re, magis morē gereret. i. magis cō‑
placeret, q̄ cōplaceat. Non. i. nōne. q. d. ſic. hic. ſ. pater talis.
eſt amādus. i. amore dignus. hicine. i. vtrum hic pr̄. non eſt
geſtādus. i. fouēdus: portādus. in ſinu. i. inter brachia. ſi q̄n
debilitate cōfectus egeret vt portaretur: qui cum ſit talis, di
gnus eſt qui geſtari deberet in amplexu brachioꝝ. Hem: in
teriectio admirātis vel anxii ac timētis offendere. itaq̧. i. &
ſic: ſi ſint duo verba. vel ideo: ſi vnū. iniecit mihi. i. incuſſit:
intulit: irrogauit mihi. adeo. i. valde. magnā curā. i. ſollicitu
dinem. ſua cōmoditate. i. ſua opportunitate: ſua mititate ac
benignitate: ſua bonitate & clemētia. ne. i. & non faciam: in
optatiuo. forte. i. caſu aliquo. imprudens. i. per imprudētiā.
id ſup. quod nolit me facere. ego ſciens. i. aīaduertēs: & at‑
tendēs. cauebo. i. p̄uidebo. ne quid faciam qd̄ nolit. ſed ceſ‑
ſo. i. nimis tardo ire intro: & ideo celeriter vado. ne. i. vt nō,
egomet ſim mora. i. ſim retardatio meis nuptiis.

Opus eſſe mihi hæc & his

ASCē,

Illud riſum Mitionis: Abiit, periit, nauē aſcen‑
dit (vt Dona. argute iterp̄tat̄) ridēti ore dictū
eſt: vt intelligat Aeſchinus Mitionem ioco, non
ſerio de Mileſio id dixiſſe: q̄m is nullus fuerat.

SER,

Ita vt d. Adducto Aeſchino vt Pāphilæ ſe ex‑
purget: inducitur Mitio, qui ei gaudiū iſtius rei
impartiat: vxorē ducturū denūciās: vt ſic oīno
res mitigetur. Tacet: hoc dicit ſecū. cur ēt ludo
hoc fingens me quaſi totū ignorare. Ita eſt ꝙ tu
neſcis: qui pulſauit fores. Erubuit: ſecum dicit. Salua res eſt:
ſcilicet erubeſcentia. ſignificat eum bonum futurum. Male
mihi in animo: hoc dicit ſecum. Quid ipſæ mulieres aiunt?
alta voce hoc dicit. Nihil enim. i. certe dicebant: quod ad rē
pertineat. Nam hoc tantum dicebat mater eſſe ex alio &c.
Et dicit illum virum eſſe priorem. ſ. ꝙ prior habuit rem cū
ea. Et ideo huic. i. cognato. cui: quaſi dicat quis eſt ille iuue
nis: & quando nupſit? Sed quid iſta in noſtra re. ſ. referunt
hoc delictum. ſ. qui cęlaui. Me tui pudet. ſ. erga te habeo pu
dorē. In qua computabas te viuere? quaſi dicat nō in qua‑
libet ciuitate: ſed Athenis vbi minime hoc poſſes: quia hic
eſt lege vetitum nō tangere ciuem. & hoc dicit virginē &c.
Multa peccata in hac te apparent: & iam in principio id
primum peccatum eſt magnum. Sed tamen hu. i. tolerabi‑
le. Nunquid circumſpexti. i. cogitaſti, apud te quātum eſſet
illud quod feceras. An nunquid prop. i. prouidiſti tibi quid
ſi. i. an duceres illam: an non. & ſi cogitaſti te ducturū: pro‑
uidiſti qua ratione fieret hoc cum tu mihi illud cælaſſes. &
hoc eſt: Si te mihi &c. Num illudis? hoc ideo dicit: quia ſupe
rius eū illuſerat. Quid:
ſcilicet dicis? diligis me
pluſquā illam. Ego eo:
quaſi dicat nō ſum otio
ſus ad dep̄candū Deos:
ſed tu fac vt dixi. i. de‑
precare. Itaq̧ quia tam
bonus eſt: facit me ſibi
obnoxium, & curioſum.
Ne faciam impru. tale
quid quod nolit ſciens:
ideſt poſtquā reſciuerit.
vel aliter ne faciam im‑
pru. quod nolit. Nam ſciens bene cauebo.

Senarii omnes.

DEMEA.

Defeſſus ſum ambulandó, ut Syre te cum tua
Monſtratione magnus perdat Iuppiter,
Perreptaui uſq; omne oppidū ad portam, ad lacum,
Quo non, neq; illic fabrica ulla erat, & neq; fratrē hō
Vidiſſe ſe aiebat quiſquam, nunc uero domi
Certum obſidere eſt uſq; donec redierit.

DON,

Defeſſus ſum ambulando. Hic exemplum indu‑
citur ſæui patris ex affectu vero: & ob hoc in‑
uiſi omnibus. Non autē eum amare vult: quē
ipſe amare inducitur. nā neq; ſibi: neq; cuiquā
alii: ſed filio tm̄ conſultum cupit. De autē val‑
de ſignificat. ⁋ Vt Syre te cū tua monſtratione: vt pro vti‑
nam. & hæc oīa anhelans dixit. ⁋ Te cū tua: adhuc nō cre‑
dit in errorē ſe miſſum fuiſſe. ⁋ Te cum tua monſtratione:
. ⁋ Te cū tua monſtratione perreptaui vſq; oē
oppidum: tardus inceſſus non perambulatio: ſed p̄reptatio
dicitur. ⁋ Ad portam, ad lacum, quo non: mire propinquio
ra omiſit: vtpote porticum: macellū: Cratini ædes: templū
Dianæ. & vltima poſuit: vt q̄tum peragrauerit, demonſtra
ret. ⁋ Ad lacum: facit Poeta memorem: inducit ſenem quo
rum minime opus fuit meminiſſe. ⁋ Quo non: duobus di‑
ctis quo non addidit: quaſi & ad dicēdum laſſus appareat.
⁋ Certū obſidere eſt vſq; donec redierit. p̄prie obſidere di‑
xit. conuenit enim & irato & repente aggreſſuro, & abeo
quod eſt obſideo obſidere facit. p̄ducta media ſyllaba: ab eo
quod eſt obſido: obſidere facit eadem ſyllaba correpta.

Perreptare

Obſidere

GVI,

Defeſſus &c. Hic Demea, quem inſtituerat Sy‑
rus vt quæreret fratrem per vrbem, totus de‑
feſſus hic conqueritur de Syro: ꝙ non ſignate
monſtrauerit locum: in quo eſſet frater. De. ſo‑
lus anhelans ſecum loq̄tur. Defeſſus ſum. i. val‑
de feſſus ſum ambulando. vt. i. vtinā. o Syre. magnus Iupi‑
ter perdat. i. deſtruat te cum tua monſtratione. ego perre‑
ptaui. i. lento paſſu inceſſi: quia ſenex. per totum oppidū. i.
per totam vrbem Athenarum. vſq;. i. continue: ſine vlla in
termiſſione laboris: nullaq; q̄ete interiecta: vel vſq; ad por‑
tam: vſq; ad lacum: quem mihi dixerat Syrus. quo. i. in quē
locum vrbis non perrepaui inquam. vel ſic dicas. quo. i. in
quo loco vrbis. ſ. ad portam & lacum quæ non erant. neq;
vlla fabrica. i. officina fabri. neq; quiſquam homo aiebat ſe
vidiſſe fratrem Mitionem. & hoc modo aſtruendo tres ne‑
gationes non plus efficiunt, q̄ duæ. Vero. i. ſed. nunc certū
eſt mihi. ſ. ideſt deliberatum eſt apud me, & decretum. obſi‑
dere. i. ſedere: tanq̄ in aliqua obſidione. domi. i. in domo fra
tris. vſq;. i. aſſidue: continue. donec. i. quouſq;. frater redie‑
rit. i. ſit reuerſus. & bene obſidere, inquit, tanquam iratus ſit
fratri: & repente eum aggreſſurus cum primū venerit. Re‑
ptare ſignificat tarde incedere, ſeu lento paſſu ambulare: vt
faciūt ſenes amplius ingredi nō valētes. tardus enim īceſſus
non perambulatio: ſed perreptatio dici debet.

Vſq;

Reptare

SER,

Defeſſus ſum. Poſtq̄ res Aeſchini cōuenientibus
pſonis mitigata eſt: inducit̄ Demea vt q̄liter de
hac re ſe hēat, oñdat̄: & ita p hoc negociū, ſicut
in aliis qualitas eius duritiæ oſtēdat̄. Habet oc‑
caſionē veniēdi: q̄a cū deceptus mōſtratione Syri fratrē nō
inueniat, redit domū: vt eū ibi p̄ſtoletur. & cum ſe deceptus
intelligat: ſic maledicit Syro, vt. i. vtinā &c. Quo nō. ſ. fui.

DON. IBo, illis dicam. In hac ſcæna eſt exēplū intempe
ſtiuç obiurgationis: & per hęc ridiculæ. ¶ Ibo,
i. d. moris eſt ſenū loqui: vel ſenex: vel maxie ali
quid ex aio agentes. ¶ Illis d. Soſtratæ & filiæ.
¶ Fero a. fl. a. t. i. b. magno ſonitu ac ingēti oſtē
ſione futurç accuſationis eſt. Magna ſunt eni oia: & fero: &
alia flagitia: & ingētia.
& quod ironicos boni
illius adoleſcentis dicit.
& alia flagitia: non in-
quit: proclamatū eſt bo
ni illius adoleſcentis iro
nia: quæ ſemp amarius
ponit, q̄ criminatio ma
Ecce niſeſta. ¶ Ecce aūt: ecce
dicit cum repente triſte
aliqd rebus interuenit
lætis: aut certe quando
cū alid agit, aliud emer
Virgil. git nouū. vt Virg. Ecce
autē gemini a Tenedo
trāquilla p alta Horre-
ſco referēs. & Ecce tra-
hebat paſſis Priameia
virgo. & Ci. Ecce āt re
Cicero. pente ebrio Diomene,
eſurientibus cunctis &c.
¶ Noua: recētia: an mi-
ra & magna. vt Pollio
& ipſe facit noua carmi
na. ¶ Neſcis q vir fiet:
ironia. nā vir ad laudē
ſumi ſolet. vt alibi: Virū
te iudico. ¶ Scio: ſatis
ridicule: ne quod ille cu
pit abneget Mitio. vel
vt cōſentiendo iracun-
diā Demeæ acriorē fie-
ri poſſibilē ſibi mitiga-
re q̄at. nā ſcio ad nego-
cii totius geſtionē retu
lit: & non ad illud quod
ait: Neſcis qui vir fiet.
¶ Eho, ſcis, & p. iā & il-
li iraſcit non Aeſchino.
¶ Non m. q. alii volunt
Mitionē dicere: Nō ma-
lū quidē. alii Demeam.
¶ Puer na. eſt, Dii bene
vertāt: hic bono exem
plo iducit Mitio iraſcē
tem iuſte Demeā leni-
ter ferre: cui exanimato ob mœrorem nō cōuenit inclemē-
ter ire obuiam: cum poſſit in tempore obiurgari poſtquam
deſtomachatus fuerit. & vide q̄ facete: cum ille puer natus
eſt: ad argumentū mali attulerit: hic reſpondit quemadmo
dum ſolent illi: quibus puellā naſci metuentibus, nunciare
puerum natū eſſe. nā in omnibus, quæ cupite venerint: Dii
bene vertant dici ſolet: quia ſæpe hoies ea optauerūt, quæ
aliis aliter q̄ expectauerūt, cōtigiſſent. Quam poteſtatem
rerū vertendū ſemet vtranq; partē Vertūno Deo ſupereſ-
ſe veteres exiſtimauerūt. ¶ Virgo ni. h. vult rem ſine reme
dio videri: quia ſcit poſſe nuptiis finiri ſollicitudinē. & vide
amaritudinē Demeæ cōtra omnes: vt nec virgini ipſe par-
cat. ¶ Audiui: & cum reſpondendū: quaſi leue ſit
quod admiſſum eſt. ¶ Indotata eſt, & ducēda. ſ. niſi dānatus
ſit Aeſchinus. & hoc verbū neceſſitatis vim hēt. vt Pacem
Troiano ab rege petēdū. ¶ Quid n. ſ. more iraſcentiū cum
ipſe ſciuerit qd futurū ſit, Mitionē interrogat. & hmōi iter-
rogatio ſm figurā ſuā nō hēt rnſionem: ſed Mitio ſic rndit:
quaſi ſimplr ingrēti. ¶ Illinc h. t. u. virginē, quæ et cū viro
fuit, vocat. Virgi. Ab virgo infelix. ¶ Proh Iupiter iſtocine **Virgil.**
pacto fieri oportet: ph Iupiter tragice adiecit Mitionē ver
ſus. ¶ Iſtocine p. ad ipſum Mitionē reſpiciēs dixit. ¶ Si non
re. i. t. d. nūc rē pro veritate poſuit. ¶ Simulare c. eſt h. non
hoc dixit: qa hois eſt mētiri: ſed qa ſæpe iracūdiæ ſimulatio
cuſtodia diſciplinæ eſt. ¶ Iā d. r. c. eſt ſ. n. ne diceret deſpon **Spon-**
dit: compoſuit facto. & **dere**
deſpondet puellam qui
petit: ſpōdet a quo peti
tur. recte ergo ſocer fu
turꝰ deſpōdidit. ¶ Hęc
m. ſ. h. bene repetit ho-
minis. ille enī dixerat:
Simulare certe eſt ho-
minis. ¶ Cæterum t. p.
ſ. M. nihil aliud vole-
bat Demea, q̄ vt ſæui-
ret Mitio: qđ impetra
re nō potuit: etiā ad eā
dem ſniam de paruita-
te: & profecto Aeſchi-
ni. ¶ Si ll. qđ m. opus ē
ſa, vt ſi opus ē iactu: an
iactu nō cadit: icerta di
ſtinctio eſt. ¶ Ita eſt vi
ta hoium, quaſi cū lu.
te. rectū erat ſi diceret:
Ita vita eſt hoium: quē
admodū teſſeris ludet:
aut quēadmodū ludus ē
teſſerarū. nota ergo ge
nus locutionis. ¶ Illud
qđ ce. ſor. vt ar. id cor.
ars adhibenda pro for-
tuna eſt. nō enim ſi ma
le iactus ceciderit deſe-
rendus eſt ludus. & nūc
ſorte pro fortuna intel
ligendū. ¶ Corrector:
quia dixit arte vt corri
gas. ſed moris eſt ira-
tis ab vltimo verbo cō
tradicentis incipere.
¶ Neq; eſt, neq; illā ſa-
ne ſtudeo vēdere: i ſcru
pulo verſatur Mitio: in
quo eligit ineptus poti
us videri, q̄ pdat Cthe
ſiphonem patri: cur nō
poſſet dicere: nō eſt Ae
ſchini amica: ſed cælan
da eſt culpa Cteſipho
nis. ¶ Ita me Dii ament, vt ego video tuā ineptiā: ordo eſt
Ita me Dii ament te facturum credo: vt habeas qui cū can
tites. ipſe feſellit nō inquirēdo interiorem cauſam retentæ
in domo meretricis. mire autē cantites: quaſi turpius ſit cā-
tare ſenē cū Pſaltria, q̄ coire. ¶ Et noua nup. eadē h. d. alius
audiet diceret. ſed o magna in verbis elegantia. vide enim
quā vim ſignificet diſcet. & ideo nō vxor, ſed noua nupta:
quā ad omnia docilē ipſum indicat nomē. ¶ Hilarum: vetu
Hilarū ſte non hilarem. ¶ Tu inter eas re. du. ſal. luſus eſt natus ab
eo fune, quo introductus equus ligneus in Troiam eſt: cū
cōnexis manibus funem chorū ducūt ſaltantes. hoc a qbuſ-
dā dicitur. ſed ego puto manu cōſertos choros more puello
rum, puellarūq; cātantes reſtim dicere exiſtimari. & id ma
xime cōuenire ad exagitandā importunitatem ſenis veluti
pueros imitātis. ſimul ēt iſte: quia i cōnexu manuū laſciuus
ac petulās adimit diſcretionē, cōditionēq; dignitatis ætatis
inter meretricē: nouā nuptā: & ſenē. & hoc quēadmodū di-
ctū eſt: ſed quāto ſtomacho credas: iam ab Aeſchino receſ-
ſum eſt: & tranſitum ad Mitionis luxuriam deſcribendā.

Senarii.

MITIO. DEMEA.

IBo, illis dicam nullam eſſe in nobis moram. De.
Sed eccum ipſum, te iamdudum quçro Mitio. Mi.
Quid nam? De. fero alia flagitia ad te ingentia
Boni illius adulſcentis. Mi. ecce autem. De. noua,
Capitalia. Mi. ohe, iam. De. ah neſcis qui uir ſit. Mi. ſcio. De.
Ah, ſtulte tu de Pſaltria me ſomnias agere.
Hoc peccatum eſt in uirginem ciuem. Mi. ſcio. De.
Eho, ſcis & patere? Mi. Quid ni patiar? De. dic mihi,
Non clamas? non inſanis? Mi. non, malum quidem. De.
Puer natus eſt. Mi. Di bene uortant. De. uirgo nihil habet. Mi.
Audiui. De. & ducenda indotata'ſt. Mi. ſcilicet. De.
Quid nunc futurum'ſt? Mi. id enim quod res ipſa fert,
Illinc hunc transferretur uirgo. De. o Iuppiter,
Iſtocine pacto oportet? Mi. quid faciam amplius? De.
Quid facias rogitas? ſi non re ipſa tibi iſtuc dolet.
Simulare certe eſt hominis. Mi. quin iam uirginem
Deſpondi, res compoſita eſt, fiunt nuptiæ,
Dempſi metum omnem, hæc magis ſunt hominis. De. cæterū
Placet tibi factum Mitio? Mi. non, ſi queam
Mutare, nunc cum non queo, æquo animo fero.
ITA VITAST HOMINVM, quaſi cum ludas teſſeris.
Si illud quod eſt maxume opus iactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas. De.
Corrector, nempe tua arte uiginti minæ
Pro Pſaltria periere, quæ quantum poteſt
Aliquo abiicienda eſt, ſi non pretio, uel gratis. Mi.
Neq; eſt, neq; illam ſane ſtudeo uendere. De.
Quid igitur facies? Mi. domi erit. De. proh Diuum fidem,
Meretrix, & materfamilias erit una in domo? Mi.
Cur non? De. ſanum ne te credis eſſe? Mi. equidē arbitror. De.
Ita me Di ament, ut uideo ego tuam ineptiam,
Facturum credo, ut habeas qui cum cantites. Mi.
Cur non: De. & noua nupta eadem hæc diſcet? Mi. ſcilicet. De.
Tu inter eas reſtim ductans ſaltabis? Mi. probe.
Et tu nobiſcum una, ſi opus ſit. De. hei mihi.

Clam

DON, ¶ Iam vero omitte Demea: mire vrbanitatē expſſit vltro obiurgātis, ꝗ obiurgatus eſt. ¶ Tuā iſtāc iracūdiā: nam ira Ira Iracundia de cā: iracūdia de vitio multū iraſcentis. ¶ Atqȝ vti decet hilarū, & lubentē: bn̄ addidit lubētē. multi eni hilares ſe ſimulantes, nō lubētes ſunt. ¶ Facte: nō dixit eſto: ſed elaborā vt eſſe poſſis. ¶ Hācine vitā? hoſce mores? hāc demētiā? eclypticos oia: vtpote ſtomachatus ſecū loquēs. deeſt eni eē: aut qd tale. ¶ Domus ſumptuoſa: domus.i.hoies. ¶ Si ipſa cupiat Salus, Seruare prſus nō poterit hāc familiā: Plau. .Plaut⁹: Libēriorē te faciā, ꝗ̄ libentia. eſt eni ¶ Et ipſa Salus ſi cupiat prſus ſeruare non poterit hanc familiaȝ: hinc licet æſtimare quantū & coloris & grauitatis apud Teren. ſit ad mutationē lætitia. nam vide quātum creuerit a ſuperioribus vt ſic finiret.

Non te hæc pudent? Mi. iam uero omitte Demea
Tuam iſtanc iracundiam, atqȝ ita uti decet
Hilarum, ac lubentem fac te in nati nuptiis.
Ego hos conueniam, poſt huc redeo. De. o Iuppiter,
Hancine uitam? hoſcine mores? hanc dementiam?
Vxor ſine dote ueniet, intus Pſaltria eſt.
Domus ſumptuoſa, adoleſcens luxu perditus.
Senex delirans, ipſa ſi cupiat Salus,
Seruare prorſus non poteſt hanc familiam.

GVI, IBo, illis &c. In hac ſcæna eſt exēplū intēpeſtiuæ obiurgationis: & p hoc ridiculæ. Mi. ibo: ad Soſtratā, dicā illis: mr̄i & filiæ, nullā eē morā in nobis.i. me & filio. De. ɔſtituerat diu illic domi obſidere. ſed interea vidit fratrē, dixitqȝ. ſed eccū.i. ecce hic ꝓpe ipſum fratrē. o Mitio q̄ro te: & nō q̄ro pro te. iādudu ȝ.i. ex multo ante tpe. Mi. qdnam.i. cur q̄rebas me? De. fero.i. affero: & in pectore geſto recōdita. alia flagitia ingentia.i. enormia illius boni adoleſcētis: boni dixit p ironiā: quē flagitioſiſſimū itelligat. Mi. aſt.i. ſed. ecce.i. adeſt repētinū malū & turbatio gaudii. Ecce dr̄ cū repēte aliqd triſte rebus interuenit lætis. aut certe: qn̄ cū aliud agit̃: aliud emergit nouum. De. fero inq̄ flagitia noua.i. recentia: vel mira: ſeu magna, & capitalia.i. pp q̄, ꝗ cōmiſit, dignus ſit capite plecti. Mi. ohe: interiectio oſtēdēs tædiū afferri. iā.i. nūc. deſine.i. deſiſte. iſta inculcare & loq. De. ah: interiectio dolētis. ne ſcis qui.i. q̄lis vir ſit. Mi. ſcio ꝗ vir ſit. De. ah: hic q̄ſi ridētis eſt. o ſtulte.i. incōſiderate. & tu ſomnias me agere.i. loqui de Pſaltria: q̄ ſuit rapta a Lenone. hoc pctm̄.i. flagitium hoc: qd̄ ſero. eſt.i. extat. in virginē.i. erga, vel ɔtra virginē ciuē Atticā. ſ. ac ppea graue & capitale p leges. Mi. ſcio ēt illud. De. eho: interiectio iraſcētis: nūc eni ipſi Mitioni iraſcit̃, nō ſolū Aeſchino. Scis.i. cognoſcis. illud flagitiū eſſe factū. & pa tere.i. pateris, ſeu pmittis, & fers. q. d. nō deberes. Mi. qdni.i. cur nō patiar: pſertim cū mederi nō poſſim. De. dic mihi nō clamas.i. vociferas aduerſus Aeſchinū: iurgiis & improperiis. nō inſanis.i. nō verteris in furiā: cum hęc cernis. Mi. nō quidē.i. nō ēt, dico ſup. illi Aſchino, malū verbū.i. moleſtum aliquid. & nō malim: vt legi in aliqbus codicibus. nā Donatus maluȝ dicit: nec ēt cohæret ſenſus. De. puer natus eſt ex Pāphila. ſ. Mi. Dii bn̄ vertāt.i. (qd̄ dici ſolet) bn̄ poſſit euenire: ſeu bn̄, feliciterqȝ eueniat. vel Dii agāt. plerūqȝ eni bona in peius: mala mutant̃ i melius. De. virgo Pāphila nihil hēt.i. eſt pauper. Mi. audiui.i. intellexi eā nihil hēre. De. & ipſa virgo eſt ducēda.i. capiēda in vxorē. indotata.i. ſine dote. Mi. ſcilicet.i. certe. eſt ducēda indotata. De. qd nūc eſt futurū de hac re. Mi. enim.i. certe. id eſt futuruȝ. qd̄ ipſa res.i. ipſa neceſſitas. fert.i. affert, & poſtulat, ſeu copellit. Virgo.i. ipſa Pāphila, q̄ pus erat virgo: anteq̄ ab Aeſchino ſtupraret. trāſferet̃.i. traducet̃. illic.i. ex domo ſua. huc.i. in domū nraȝ. De. Proh Iupiter: iraſcētis exclamatio tragica potius, q̄ comica: q̄ſi ſit: Teſtor te Iouē id ita fieri nō debere. Iſtocine.i. verū oportet fieri ſup. nuptias iſto pacto.i. iſto modo: queȝ dicis ēt ſine dote. Mi. qd faciam amplius.i. vltra q̄ feci: vel quid pter nuptias a me fieri pōt. De. rogitas.i. petis. qd facias. ſi iſtud. ſ. nuptias fieri indotatas. nō dolet tibi.i. non eſt tibi dolori. re uera, vel re ipſa.i. ipſo effectu: & in rei veritate. Donatus tn̄ dicit ibi rē capi pro vtilitate. Si ergo re uera tibi iſtud non dolet, certe.i. ſaltēȝ. eſt hominis.i. ſpectat ad hoiem: & ɔgruū & decēs & licitū eſt homini, ſimulare.i. fingere dolorem. Vnde Virg. Spē vultu ſ. p. a. c. d. in tali re Virgil. gr̄a vtilitatis ſui ꝓpinqui: nō quia hois dicat eſſe mētiri: ſed q̄a ſæpe iracūda ſimulatio cuſtodia eſt diſciplinæ. Mi. qn.i. quinimo: imo vero: ſeu atqȝ ēt. iam deſpōdi.i. tanq̄ ſocer futurus filio meo petiui illā filiā. deſpōdet enim puellā ꝗ petit: Deſpōdere ſpōdet aūt a quo petit̃: inde ſequunt̃ ſponſalia & ſponſus & Spōdere ſpōſa & actiōes ex ſpōſo: vt ait Gellius. res.i. Res negociū de cōiugio. eſt cōpoſita.i. pacta: trāſacta: confecta: nuptiæ ſiunt. dempſi: pteritum a demo is.i. abſterſi oēm metū. Hæc q̄ facta ſūt: magis ſunt hois.i. magis decēt hoiem & ſpectāt. q̄ id quod dixiſti. ſ. ſimulare. Nam ſimulatio & mendaciū non cadunt in virū bonū. De. cæterū.i. ſed. o Mitio. factū iſtud de ɔiuge indotata placet ne tibi.i. pbas tu illud? Mi. nō placet mihi ſi q̄am.i. ſi poſſim mutare nūc: cum nō queo mutare. fero æquo animo.i. patiēter: neqȝ me ob id excruciādū duco. vita hoium eſt ita.i. eiuſmodi. vt corrigas.i. corrigat aliquis: ſecūda perſona pro tertia: hoc eſt vt aliquis in rectum reducat. arte.i. calliditate: cōſilio. id quod accidit ſup. quaſi.i. tanq̄. cuȝ ludas teſſeris.i. talis. ſi illud qd̄ maxime opus eſt.i. quod plurimū reqritur ad hoc vt lucrificat. non cadit in alueolo. iactu.i. proiectione teſſeræ. vel nō gi poteſt iactu cum opus ſit: Si illud quod opus eſt iactu nō cadit, opta tibi lector vtrūuis. ita eſt ſup. ludus. vt tu corrigas inquā arte.i. aſtutia: calliditate: conſilio: induſtria illud quod forte cecidit iactu teſſeræ: neqȝ ſtatim propterea deſerendus eſt ludus. & ideo, vt recte intelligatur, ſic dicēdū eſt: Ita eſt vita hoium vt corrigas.i. emēdes. id quod accidit arte.i. conſilio & induſtria: quaſi cum ludas teſſeris: ſi iactu teſſeræ illud quod maxime opus eſt non cadit, ita eſt ſup. ludus vt corrigas arte, quod forte cecidit. De. corrector.i. dicis eſſe corrigendū arte quod accidit. o corrector. q. d. qualis corrector tu es, ridēdo eſt: qualis emēdator illius in quo eſt erratum. nēpe.i. certe. tua arte.i. tuo cōſilio, & tua correctione. viginti minæ.i. libræ. xx. pētie.i. pditæ fuerūt pro Pſaltria: quæ Pſaltria eſt abiiciēda.i. detrudēda: eiiciēda. aliquo.i. in aliquē locū. q̄tum pōt.i. q̄celerrime pōt abiici. vel quantuȝ fieri pōt vt abiiciat̃. ſi non ptio eſt abiicienda.i. ſi non vēdatur alicui, qui det pcium, quo cōſtitit. vel.i. ſaltē. vel etiā gratis.i. ſine ptio: aut venditione, eſt aliquo eiicienda accedēte noua nupta. Mi. neqȝ eſt.i. neqȝ expedit. neqȝ ſane.i. certe. ſtudeo.i. volo: cupio: laboro vēdere illā. vel ſic: Neqȝ ē abiiciēda gratis: neqȝ ſtudeo vēdere illā. De. igit̃ qd facias ex illa? M. ipſa erit domi meæ. De. proh fidē Diuū.i. Diuoꝝ.i. imploro ſup. fidē.i. opem Diuorū. meretrix, & materfamilias.i. vxor honeſta: quā ab aliis mores diſcernunt. erit vna.i. ſimul: cōgregandi aduerbiuȝ eſt: in domo. vel melius, erit in vna domo.i. ſub vno tecto. Mi. cur nō erit in vna domo meretrix & mrfamilias. De. ne.i. verū, credis te eſſe ſanū.i. ſanæ mētis, ſeu animi cōpotē, qui talia dicis. Mi. eqdem arbitror me eſſe ſanū. De. ita Dii ament me: iurātis eſt, & aſſeuerātis eſt. credo te eſſe facturū. ſ. vt vna ſint i domo, vt habeas qui cū.i. cū qua, cantites.i. frequēter cantes more puellorū, cū iā ſis ſenex. vt.i. q̄tuȝ. ego video.i. pſpicio. tuā ineptiam.i. tuā fatuitatē: & incōſiderationem. Mi. cur non facerem. ſ. De. & noua nupta diſcet hæc eadē, q̄ ſient a Pſaltria. Mi. ſcilicet.i. certe. diſcet illa eadē. De. tu ductās.i. frequēter ducens, & agitās. reſtim.i. funē. ſaltabis.i. (qd̄ dicunt) tripudiabis inter eas. ſ. nurū & Pſaltriā: more pueloꝝ & puellarū: qui cōnexis manibus choros ducētes reſtim ducere exiſtimātur. Alii dicūt hunc luſuȝ eē natū ab eo fune: quo in Troiā ductus equus ligneus in Troiā eſt: cū cōnexis manibus fune choꝝ ducūt ſaltātes. Reſtis facit reſtē vel reſtim in accuſatiuo ſingulari: qd̄ vnicuiqȝ liquet. Mi. pbe.i. pulchre id faciam, & tu ſaltabis vna nobiſcuȝ ſi ſit opus. De. hei mihi.i.

dolor ineſt mihi:vel dolore afficior ob hãc rem. Hæc dicta tua:vel hæc inhoneſta facta,non pudent te.i.nõ afficiũt te pudore?interrogatiue legendo,vbi pudent pſonale eſt verbum a pudeo es:hẽtq; accuſatiuũ poſt ſe,vt Hoc pudet me
Iã vero .i.affert mihi pudorẽ. Mi.o Demea,iam vero.i.ptere i,vel ſed,nunc omitte,i,amoue:dimitte a te,iſtanc,i,iſtã hanc ita

des h.ſ.an tu ſapia.qa dixit ſupra: Tu quantus es nihil niſi ſapiẽtia es. Fundes:vtrũ ſine vlla ceſſatione pferes:an p- Funde-
des,ſm illud:Nã qd tu hic agis:vbi ſiqd boni pcipias,nemo re
obtẽperat. Dis qdẽ eſſes Demea:ab eo qđ eſt Dis ditis dites facit. Quãobre?qd feci?nihil nõcẽ Syro niſi ſimplex & purũ ob ebrietatẽ.& vide quãobrem?qd feci?dicere:nõ

Senarii.

SYRVS. DEMEA.
QVINTVS ACTVS.

AEdepol Syriſce te curaſti molliter,
Lauteq; munus adminiſtraſti tuum.
Abi,ſed poſtquam intus ſum omnium rerum ſatur,
Prodeambulare,huic libitum eſt.De.illud ſis uide
Exemplum diſciplinæ:Sy.ecce autem hic adeſt ſenex
Noſter,quid ſit?quid tu es triſtis?De.ohe ſcelus.Sy.
Eho,iam tu uerba fundis hic ſapientia.De.
Tun ſi meus eſſes.Sy.Dis quidem eſſes Demea,
Ac tuam rem conſtabiliſſes.De.exemplum omnibus
Curarem,ut eſſes.Sy.quam ob rem?quid feci?De.rogas?
In ipſa turba,atq; in peccato maxumo,
Quod uix ſedatum ſatis eſt,potaſti ſcelus,quaſi
Re bene geſta.Sy.ſane nollem hunc exitum.

euudiã tuã,Ira(ait Donatus)eſt de cã:iracundia vero ẽ de vitio
Ira & Iracundia multum iraſcẽtis,atq; fac.i.labora efficere te hilarũ:pro hilarẽ:antique.nam antiqui dictitarũt
Hilarus hilarus ta rũ,ac lubentem.i.boni animi in nuptiis gnati tui.ita vti decet,i.honeſtũ eſt te eſſe hilarẽ & lubẽtem. ego cõueniã.i.alloquar hos quos ei oſtẽdebat:quoſq; alloqui volebat.poſt,i,deinde:redeo huc ad te.De.o Iupiter.hãcine.i.vtrũ decet ſup.hanc vitam eſſe ſup.vel agi:vel duci.hoſcine.i.vtrũ decet.hos.i.tales mores pditos.eſſe.i.perſeuerare in hoibus.decet ne inquã hanc dementiã.i.hanc inſaniam.eſſe ſubaudi.vxor venier ſine dote.Pſaltria eſt intus,domus.i,familia:hoc eſt hoies de familia.eſt ſumptuo-
Dom⁹ ſa.i.auida ſumptus:& multa conſumens:ac expẽdens.adoleſcens Aeſchi.eſt perditus.luxu.i.libidine & laſciuia.ſenex.ſ.Mitio.eſt delirans:ideſt deſipiens:& a recta lira,ſeu a recto tramite diſcedens.Si ipſa Salus:quaſi quæ ſit Dea:quẽadmodum Concordia:Victoria:Pax &c.cupiat ſeruare:id eſt ſaluare:conſeruare.incolumem hanc familiam.prorſus:ideſt omnino,poterit ſeruare eam inquam.

SER. IBo,dicã illis.i.matri & filiç moram de nuptiis.capitalia.i.digna puniri capite.malis quidẽ.ſ.tibi auferri oculos,quin iſaniẽtem vt tu facis. Scilicet:aduerbiũ affirmãdi. Quid nũc futurũ eſt.q.d.morienẽ fame.ideni.i.certe.q̃ res.i.euẽtus attulerit.ſimulare.ſ.dolorem ad correctionẽ filii. Factuʒ quidẽ modo eſt.cæterum.i.ſed.placet tibi.correctot:deriſorie.periere q; fruſtra empta eſt:cũ ille aliam ducat.quãtũ.i.q̃ cito põt abiici,ſiue ptio põt reuendi.vt hẽas qui cũ.i.cũ qua.latenter & deriſorie tangit eũ ad opus pprium velle retinere.reſtim.i.funes.hilarũ:dicit ſm antiquos:qa ſicut dr imbecillus & imbecillis:vnanimus vnanimis:ſic hilarus hilaris.

DON. AEdepol Syriſce. Hic exemplũ inducit licẽtiæ ſeruorum ſubmiſſi dñõ. Aedepol Syriſce te curaſti molliter:quia detexit Ctheſiphonem i iam oportet vt ebrius inducaẽ Syrus:per cuius fallacias fegatur adeo,vt Syriſcũ ſe dicat nõ Syrum. Molliter:delicate. Lauteq; munus ad-
Mollis ter. miniſtraſti tuũ:vt qcqd eſſet belliſſimũ carperes:cyathoſq; ſorbillares:aut minus ſeruile eſſes,& biberes. Abi:verbũ vel ſibi,vel alteri cũ laudatione blãdientis.nã ſic dicũt,qui iam cõpotes ſunt votorũ omniũ:pfectiq; in rebus vniuerſis. Prodeambulare:nota duas ppoſitiones vni dictioni adiunctas,vt Pede proſubigit terrã .& opportune ad delitias exprimendas hoc verbũ poſuit.Nã pducere ſignũ deambulare ſignificat.nã deambulare etiã intus poteſt. Exemplũ diſciplinæ:qa vnus ex multis reliqs:an qa ſenior & impar:& ita pædagogus,vt ipſe ait:Quẽ ego puerum tãtillũ in manibus geſtaui meis. Quid fit?qd tu es triſtis?mire ad ſecuritatẽ ebrius hæc expſſit:nõquid enim ptimeſcit interuentũ ſenis:vt ſolebat Sy,aut quicquã pcauet. Iam tu:tamẽ ſubaudiẽ,iãq; ipſius irã oblitus eſt:vt cum cum ſæuũ ſciat,cãm triſtitiæ eius ingrat. Tu verba fun-

eſſe ebrii Syri. In ipſa turba:nõ minus ridicula importunitas Demeæ eſt,q̃ ebrietas Syri:qui aduerſum temulentũ tantæ grauitatis oratione pſonat:vt ex dicentis vultu,verbis:& ex audientis habitu & ſtupore magnam voluptatẽ percipiant ſpectatores.vides eni quãto pondere verborum cũ ebrio litiget. Potaſti ſcelus:nõ quod plus videt ſenex q̃ obiicitur oculis:ſed oratorie potaſtis dixit:cum vnum ebrium cernat.propter illud,qđ ait Exemplum diſciplinæ:quaſi in omnibus ſit qđ in vno tũc aſpicit. Virgi.Et crimine ab vno Diſce oẽs. Sane nollẽ Virgil.
hũc exitũ:& hoc dicto oblitus omniũ rerũ eſt nihil rñdiſſe Demeæ per fallaciam:ſed tantummodo ponit qđ exierit.

AEdepol &c. Hic ebrius inducit Syrus adeo,vt GVI.
Syriſcum ſe dicat,non Syrum. Alloqtur primo ſeipſm.o Syriſce.ædepol:iurãdi aduerbium,curaſti,i,tractaſti te,molliter.i.delicate,& adminiſtraſti,i,exercuiſti.laute.i,oppipare:abunde:delicate,tuum munus.i,tuũ officiũ:edẽdo quicqd eſſet lautuʒ:& cyathos ſorbillando. Abi:ſibiipſi dicit cũ blãdientis laudatione,nam ſic dicunt,qui iam cõpotes ſunt votorũ omnium,perfectiq; ſibi viuẽt in rebus vniuerſis,poſtq̃ ſum itus ſatur,i,ingurgitatus:refertus:repletus,omniũ rerum.i.omnium ferculorũ.libitũ eſt,i.placitũ eſt:ſiue placuit.idem enim ſunt libitũ eſt & libuit:placitum & placuit. poſſet hic forſitã libitũ eſt capi pro pñti.i.placet:tanquã libitum eſſet nomẽ:quẽadmodũ & placitũ,vt dicimus dictiones impoſitas fuiſſe ad placitũ:tuncq; cũ diceret:Hoc eſt placitum meum:nomẽ eſt placitũ,ſic exiſtimo reuera hic ita capiendum libitũ:vt ſit nomẽ,& tũc ſenſus eſt pñtis ſic:Eſt libitũ meum,i.eſt placitũ meũ:vt ita dicaʒ.pdeambulare.i.perreptare.huc.i.ad hũc locũ,quẽ oſtendebat.vbi in hoc verbo pdeambulare:duæ ppoſitiones vni dictioni adiũguntẽ.vt Virgil.Pede pſubigit terrã.Demea.vide.i.conſidera,ſiaduerte illud qđ ſequitẽ:videlicet q; ſup.ſis exẽplũ diſciplinæ aliis cõſeruis:quos ætate præcurris:ſic eos exemplo diſciplinæ:& boni modi viuendi pcedere debes,& bene ait diſciplinæ.vult eniʒ Demea vt alii diſcãt ex eo quo nã mõ ſit honeſte ſeruiendũ.Sy.autẽ.i.ſed.ecce noſter ſenex.ſ.Demea.adeſt hic.quid fit?qđ agitur?quid.i.cur es tu triſtis?Demea.ohe:interiectio affectũ tædio & indignatione ppter ebrium ſeruum inepte colloquentẽ cũ viro honeſto.Scelus.i.o ſcelerate ſerue?Sy.eho:iteriectio hic quaſi ridẽtis,iã.i,ſtatim,o ſapiencia,ridet eũ.iam tu fundes.i.ſine ceſſatione pferes:aut etiã i vanũ pdes hic verba:cũ nemo tibi ſit obtẽperaturus.De.ſi tu eſſes meus ſeruus.deide iterrupit ſermonẽ ſeruus.Sy.eſſes Dis.i.diues:hic & hæc Dis ditis.ſi tuus eſſem.ſ.o De.ac ſtabiliſſes.i.ↄfirmaſſes:corroboraſſes:ſiue cõſolidaſſes:& auxiſſes,rẽ tuã.i.tuã reʒ familiarẽ:ſiue tuã ſubſtãtiã.De.proſequitẽ qđ inceperat.ſi tu eſſes meus:curarem vt eſſes exemplũ oibus aliis ſeruis,ne inebriarẽtur.Sy.quãobrẽ.i.q̃re?qd feci?De.rogas.i.petis,o ſcelus.i.ſcelerate ſerue.potaſtis:q̃ſi cæteri ſerui vna potarint:vel quia aliis eſſe exem-

plum

plum deberet, ſatis ergo potaſtis, i. bibiſtis, i ipſa turba, i. in ipſa turbatione: & in maxio pctõ, qđ pctm̃ vix, i. q̃ſi, nõdũ eſt ſedatũ, i. pacatũ. & potaſtis ergo q̃ſi re bene geſta, i. quaſi res bñ ſe habuiſſet, nec fuiſſet crime admiſſu: vt fuit, q. d. veſtra ebrietas oñdit vos nõ eẽ ſollicitos de factis filiorũ: quibus pedagogi cõmiſſi eſtis. Sy. ſane, i. certe, nollem hõc exitum, i. vellẽ non exiuiſſe hunc ad deambulandum: quoniam Demeę iurgia non ſubiiſſem.

re non potuit, demiſſo & deſperanti vultu quid factũ ſit dicit: & abiiſſe prõũciat. ¶ Aedepol c. h. ſ. c. cũ inopinatus ſupuenit: vt oia ſic offendat: queadmodũ q comeſſatũ ingredit: qa comeſſatoris eſt ſupuenire ad ſcortum: & vociferare aliqd in iocularẽ ſtrepitũ: quare ſalſe totũ ad Demeam cõtulit. ¶ Praeſertim Cthe, bona exceptio: vt appareat omnibus incõmodum: & huic & Aeſ. ſed pręcipue Cteſiphoni. ¶ Niſi dum hæ ſi. t. non quæ iam ſunt. ſed quæ erunt. ¶ Hoc villi, i. vini. Vt vnus vllus: aſinus aſellus: vanus vallus: vinum villum.

Senarii.

DROMO. SYRVS. DEMEA.

Eus heus Syre, rogat te Cteſipho ut redeas. *Sy.* abi.
De. (carnufex
Q uid Cteſiphonem hic narrat? *Sy.* nihil. De. eho
Eſt Cteſipho intus? *Sy.* nõ eſt. De. cur hic noiat? *Sy.*
Eſt alius quidam paraſitaſter paruolus.
Noſtin? De. iã ſcibo. *Sy.* quid agis? quo abis? De. mitte me. *Sy.*
Noli inquam. De. non manum abſtines Magiſtia?
An tibi mauis cerebrum diſpergi hic? *Sy.* abiit.
Aedepol comeſſatorem haud ſane commodum,
Præſertim Cteſiphoni, quid ego nunc agam?
Niſi dum hæ ſileſcunt turbæ, interea in angulum
Aliquo abeam? atq; edormiſcam hoc uilli? ſic agam.

ASCẼ. Vod Demea dicit: Illud vide ſis exẽplũ diſciplinæ: nõ intelligo ad Syrum: ſed de Syro cũ irriſione dictũ, nõdum eni aderat Syrus. Ordo ergo eſt: Vide ſis, i. ſi vis: hoc eſt conſideret aliqs illud exemplũ diſciplinæ, i. Syrum: quẽ quaſi exẽplum pbentem eo q ſenior iã eſſet, alii imitari debeant. Illud aũt: Ohe iam tu verba hic fundes ſapientia: tãẽtſi Dona, quoq; dubitet an poſſit intelligi vt Demea dicatur ſapientia. Magis ſtructurę verborũ quadrat, vt ordo ſit: O De. fundes tu hic ſapia verba. Q đ ſiquid improprietatis in ſermone putes: id maxime laudi dandũ eſt Poetæ: q ↄgruã ſeruo ſemiebrio locutionẽ aptauit. Vnde & Plau. vt ſtulti militis perſonæ ſermo cõueniat: ſibi ſine reciprocatione ab eo prolatum inducit: Sibi dinumerem ſtipendium.

GV. Eus Syre &c. Hic aduentu cuiuſdã paraſiti, ſiue comeſſatoris dẽphẽſus eẽ oſtẽditur Cthe. a patre ſuo De. Dro. heus: aduerbium vocandi. o Syre, Cteſipho rogat te: vt redeas ad ſe: vñ ebrius veniſti. Sy. idignatus q nominaſſet Cthe. corã pr̃e per imprudẽtiam dixit. abi. i. vade in malam rem. De. quid. i. cur, hic paraſitus narrat Cthe. i. noiat eum. Sy. Nihil. i. nihil narrat inq̃: neſcit quid dicat. De. eho: interiectio dẽphẽdentis aliquid alterius imprudẽtia. carnifex. i. tortor: qui me excrucias: & mori me deniq; cogis tuis iprobitatibus. Cteſipho eſt ne intus? Sy. non eſt intus. De. cur hic Dromo nomiat eum? Sy. eſt alius quidã paraſitaſter. i. imitator paraſitorũ paruulus. per qđ oſtẽditur paraſitaſter non eſſe diminutiuũ nomen: ſed potius imitatiuũ. Noſtin. i. cognoſcis ne eum. De. Iã. i. nunc. ſcibo. i. ſciam. ſit intus necne. Sy. Quid ais? quo abis? De. mitte. i. dimitte me. impediebat enim eũ ne iret. Sy. inq̃. i. dico tibi: noli ire. ſ. De. o Magiſtia. hic & hæc magiſtia declinat in prima inflexiõe. i. malus & neq̃ ſeruus, vel ancilla. Ee (vt inqt Ser.) eſt ſeruus ſępenumero verberibus cæſus & cædi dignus. a maſtico verbo græco: quod ſignificat cædo. Nõ abſtines manũ. i. nõ tẽperas: non ↄtines: non amoues manum a me retinẽdo. ſ. ſeu nõ cohibes: nõ reprimis: non cõpeſcis manũ a me impediendo: itterrogatiue proferẽdo. An mauis. i. potius vis. cerebrũ diſpergi. i. diffundi: frãgi tibi hic ictu huius baculi: quem tenebat ſenex. Sy. abiit. ſ. ſenex. i. euaſit mihi e manibus: & hoc dicit triſti vultu. Aedepol: iurantis eſt. ſane. i. certe: vel valde dico ſup. vel conſtat. comeſſatorẽ. i. iſtum paraſitum, cuius inepta prõũciatione deprehenſus eſt, ſeu oppreſſus Cteſipho. cõſtat haud. i. non. fuiſſe ſup. ſane. i. valde. commodũ. i. cõſentaneũ: opportunũ. præſertim. i. pcipue Cteſiphoni: q eius aduẽtu eſt dephẽſus. Alii intelligũt comeſſatorẽ dici de Demea: q veluti comeſſator inopinatus ſupuenit: & oia turbauit. Quid ego agã nũc? niſi dũ. i. q̃diu. hæ turbæ. i. hæ turbationes: quæ iã nõ ſunt: ſed ſtatim futuræ ſunt. ſileſcũt. i. pacatæ efficiũtur: ſiue dũ ad trãquillũ res redeunt. interea abeã. i. diſcedã. abdã me aliquo. i. in aliquẽ locum: puta in angulũ aliquẽ. atq; illic edormiſcam. i. exhalam dormiendo. hoc villi. i. hoc pauculũ vinũ: qđ adbibi nimiũ. vinũ villũ facit p diminutionẽ: ſicut vnus vllus: aſinus aſellus. deinde tanq̃ id apud ſe certum ſit ac deliberatum, ſubdit. Sic agã. i. abdam in angulum: & edormiſcã hoc villũ &c.

Paraſitaſter. Maſtico

SER. Edepol. Incipit quintus actus: qui eſt de conueniẽtia & cõtẽperantia moralitatis ſenum. oſtẽdetur enim qualiter vnus cõtẽperetur p alterũ: q duritia De. contẽperatur p mollitiẽ Mitionis: & ecõuerſo lenitas Mitionis aliq̃tulũ exaſperabit duritie Demeæ. & ſic diſcordia moralitatis ſenũ prius ↄtraria ſequẽtium: dũ ad vnũ mediũ conueniũt, oino ſedabitur: & prius tẽperãtia Demeæ oſtẽdetur. habet aũt occaſiones lenitatis ex hoc q pſenſit amorẽ Cteſipho. In quo etiam aliud pſenſit. ſ. filiũ a quo diligi ſe ſup oia credebat, ſe pr̃em deuitare, & hr̃e odio ↄpter duritiẽ: per quã eũ ſemp intelligat ſibi puenire triſtitiã, & inſortuniũ: incipiet eã poſtponere. vt aũt filiũ ſuũ cũ amica iueniat: efficit p ebrietatẽ Syri: qa ipſe (ſicut ſupius dixit) quõdã Aeſ. otioſe ceſſat. & Cteſipho i amore eſt. Ego pſpiciã mihi, poſtq̃ intus oium rerũ ſatur fuit: egredit deambulatũ ita dicẽs: Aedepol &c. Cũ autem egreſſus eẽt: & oia in turba eẽnt: Cteſipho miſit quẽdã puerũ p Syro: q puer reuocãdo Syrũ pñte Demea noiabit Cteſiphonẽ: quo audito pr̃ in domũ irruet. Syriſcus ẽ græcũ diminutiuũ. Ego dico recedas: & nõ ſolũ hoc faciam: ſed libitũ eſt huc deambulatũ &c. Proh: interiectio ructãtis odorẽ pipatæ. Vide ſis. i. videas illud exẽplum diſcipuli. ſ. q a tali magiſtro accipiant filii exẽplũ. Eſſes exemplũ alius ſeruis: ne quis filios dnorum ſic male educet. ſane ſecum ait.

DON. Eus Syre. Quam clare dicat oſtẽditur, ex eo, qđ præmiſit heus anteq̃ loqueretur. ¶ Cteſipho: mire additũ nomen eſt: cum aut ſine hoc aut p pronomẽ intelligi poſſit Cteſipho. ¶ Vt redeas dicendo oſtẽdit & illum inter pocula a quo egreſſus eſt ebrius. ¶ Eſt alius q. p. p. nõ alius paraſitaſter, ſed alius Cteſipho: quaſi non duo, ſed multi ſunt Cteſiphones. & hoc ſic prõũciandum eſt, vt & ſimul, & q̃rat, & dicat noſtin: quaſi Sycophanta nunc addidit noſtin. nã veteratoris eſt in mẽtiẽtes confidere. ¶ Quid agis? quo abis? hoc iam ebrio cõuenit: non illi quẽ cognouimus Syrũ. nam qđ retinet ſenẽ ↄfeſſionis genus eſt. ¶ Nõ ma. ab. ma. ẽt inieciſſe manũ vt teneret Demeã ex ipſius verbis cernit. ¶ An tibi mauis c. d. h. vt appet baculo minat. ¶ Abiit qa phibebat.

SER. Eus. Egreſſo Syro per ſuam loquacitatem habebat voluntatẽ deambulandi: & inducto cum illo Demea, reuocat eũ Dromo ad Cteſiphonem nominãdo eum. Abi: quaſi tace. Magiſtia eſt dependens corrigia balthei. haud ſane dedicõ, quaſi dicat malo omine tantum comedi hodie: & maximo malo Cteſiphonis: qa per ebrietatem meam, quem modo ita ex improuiſo proſiliuiſſem, res manifeſtata eſt.

ON. PArata a nobis ſunt ita u.d.S. In hac ſcæna col latio eſt pſonarũ. mitis ac ſæui. Parata a no. ſ. de verbis abitis vult oñdere Poeta quã oĩo oñdẽ Soſtrata hũerit ingreſſus Mitio. & vide quas interpoſuerit prio: Parata a nobis, & q̃ nõ dixit: ſed (vt dixi) dicẽdo ſignat ſe dixiſſe oia. Deinde cui maxime iraſcitur: & propter quẽ deteſtabatur omnia. Tale eſt apud Virg. Oia vel mediũ fiat mare. ante oia accu ſat: vt indignãtẽ. vt Quem nõ incuſaui amens hominũq; Deũq;. & Atq; Deos, atq; aſtra vocat. c. m. Hem tibi: nulli enim tibi Mitio loquitur. Id nũc clamat: id ob id. Paratæ lites: videt & ipſe pertimuiſſe di

Vbi vis fiãt nuptiæ: vel qd tale: aut omiſit: aut dicturus hoc ipſũ audit vehementius fores eſſe pulſatas. & qd agebat, abiecit. Quiſnã a me p. a me mõ: ideſt meas. Tã grauiter: qa irati omnia cõcite faciunt: cũ pulſandæ foras eſſent exituro fores: Demea ſic eas pulſauit: vt & iis ipſis iraſci videretur. Hei mihi q. ſ. quid agã: aut q. c. aut q. O. c. o. t. o. m. N. multũ labo rauit Teren. vt analogiã ſeruaret in dolore Demeæ: quo maior de bet in Ctie. rephenſio eſſe: q̃ in delictis Aeſc. Et nota q vbi nõ inue nit quod dignũ loqueret: ab interiectiõe cœpit: Hei mihi. & adhuc qño pro rei magnitudine oratio parua eſſet: Quid faciam inquit. In alieno indignatus eſt, in ſuo qd faciam inquit. In alieno litigauit, hic ait: quid agã? In alieno clamauit & queſtus eſt, hic in ſuo reliquitur: & praeter . In Aeſchini peccato Mitionẽ accuſauit, in Cteſip. elementa cum Diis oĩbus ac toto mundo. Mira auxeſis quam imitatur Virg. in Orpheo poſt amiſſam rur ſus Eurydicen: Quid faceret, inqt, oia enim cõſumpſerat pri mus dolor: qualẽ rapta bis cõiuge ferret. nã qd pter omnes

Senarii omnes.

MITIO. DEMEA.

PArata a nobis ſunt ita ut dixi Soſtrata
Vbi uis. quis nã a me pepulit tã grauiter fores? De.
Hei mihi quid faciam? quid clamem? aut querar?
O cœlum, o terra, o maria Neptuni. Mi. hem tibi.
Reſciuit omnem rem, id nunc clamat ſcilicet,
Paratæ lites, ſuccurrendum eſt. De. eccum adeſt
Communis corruptela, noſtrorum liberũm. Mi.
Tandem reprime iracundiam, atq; ad te redi. De.
Repreſſi, redii, mitto maledicta omnia,
Rem ipſam putemus, dictum inter nos hoc fuit,
Ex te adeo eſt ortum, ne tu curares meum,
Ne ue ego tuum, reſponde. Mi. factum eſt, non nego. De.
Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?
Cur emis amicam Mitio? nam qui minus
Mihi idem ius æquum eſt eſſe, quam mecum eſt tibi?
Quando ego tuum non curo, ne cura meum. Mi.
Non æquum dicis. De. non? Mi. nã uetus uerbũ hoc quidem eſt.
COMMVNIA ESSE AMICORVM inter ſe omnia. De.
Facete, nunc demum iſtæc nata oratio eſt. Mi.
Auſculta paucis, niſi moleſtum eſt Demea.
Principio ſi id te mordet ſumptum filii
Quem faciunt, quæſo facito, hæc tecum cogites.
Tu illos duos olim pro re tollebas tua.
Quod ſatis putabas tua bona ambobus fore,

cendo. ſ. paratæ lites. ſed vt rurſus confirmet ſe, ſuccurrendũ eſt ait: Succurrendum eſt Cteſiphoni. ſ. Communis corruptela noſtrorũ liberorum: maior accuſatio eſt iſta, q̃ prior: quippe cũ iam modo de ambobus accuſetur Mitio, nõ de vno. Tandem reprime iracũdiam: mire quia rephendere nequit iraſcentẽ: nimietatem reprehẽdit nati. & ira de cauſa eſt: iracundia de moribus. Atq; ad te redi: qa ira ab eo quod eſt ire dicitur: eo q a ſe eat, qui iraſcitur & furit. Et ad te redi pprie dixit. Virgil. Verũ vbi vidi nulla ſ. r. ſ. ad ſe redit. & Cice. Redit ad ſe, & mores ſuos. Repreſſi, redii: nõ qdẽ, ſed quod geſtu dicatur ſpecta, & videbis neq; repreſſiſſe adhuc iracundiam, neq; ad ſe rediſſe Demeã: ſed q̃ mira, pſpicuaque moralitas in huiuſmodi rebus ẽ, apparet. Rem ipſam putemus: videtur paulo citius deſtomachatus q̃ res etiã incerta expoſcebat: ſed hoc morale dicitur. nam fuſte irati omiſſa ſæuitia ad ratiocinationes ſæpe feſtinant: & præterea illud accedit: quod non inuenit: quod iam condigne dicat ſimul: qa etiam increpatus eſt a fratre: qd apud ſe iam nõ ſit per iracũdiã vehemẽtẽ. Rẽ ipſam putemus: tractemus: purgemus. nã & hinc putamina purgamenta dicta ſunt, vt Plau. in Capti. ait: Nucleum amiſi: retinui pignoris putamina. & Virg. Multa putans inquit. Putare pprie eſt falſa & infructifera a veris & fertilibus reſecare: vñ arborum purgatores putatores dicuntur. Et remcãm ipſius litis oſtẽdit. vt Mitte iſta, atq; ad rem redi. Ne tu curares meũ: nam ambos curare ppemodũ repoſcere illũ eſt, quem dediſti. Factum eſt: apparet Mitionem minutim qdem fateri: ſed facete cõtẽnere obiecta. Cur emis a. M. inclamatio iſta nois magnam inuidiã ſignat. vt Regnũ ne Aeſchi. hic poſſides? & Pacẽ te poſcimus omnes Turne. Nã q. m. m. id. i. æ. eſt eſſe: aut nã aut qui abũdat. & eſt ordo: Qui minus æquum eſt eſſe idẽ ius mihi. qui ergo quare vel cur ſignificat. Nã vetus hoc q. u. eſt: cõfidenter non repetiuit: non habens rationem, quã ſubiiceret: niſi illi prouerbium veniſſet in mentem, nam quia ſe videt in malam cãm incidiſſe totũ vernaliter & facete agit: & ſubiicit æquitatẽ: vbi iuſto ſe tueri nõ poteſt: quia tñ a Demea cõuincitur dicendo: Nũc demum iſtæc oratio nata: vt oñdat illũ perturbatũ contraria protuliſſe dictis ſuis ſuperioribus. Cõia e. a. i. ſ. o. inter Pythagoricos ortũ dicitur. Facete, nũc d. i. o. n. alii totũ iungũt: alii ſeparãt & bene. Nata eſt: naſci dicimus de rebus repẽtinis. vt ſupra: Heræ natæ melius fieri h. p. q̃ ſ. eſt h. Auſculta paucis, niſi moleſtũ eſt Demea: in duas partes diuidit perſuaſio: nihil paſſurum Demeã dãni: nihil corruptelæ.

Virgil. terras: atq; inferos loci remanebat: qd nõ lugeret: per quẽ fletum Manes quaſi oẽs primis luctibus impleret & lachrymis: qa numina voce mouerunt: cui nec ita qdem inexperta remanſerat. & vide hic gradus doloris & iracũdiæ in tantũ autem: vt iam creſcere nõ poſſint. Quippe in initio fabulæ tñ triſtis eſt Demea: nam ſic audiuit a Mitione: quia triſtis eſt: & ipſe rogitat me vbi noſter Aeſchi. fiet: Quid triſtis e. ſ. vide mox præcedit in peius. vt ſic incipiat: Diſperii, Cteſiphonem audiui filiũ vna fuiſſe in raptione cũ Aeſch. inde poſtea dicit: Ne ego homo ſum iſelix. ad poſtremũ: Hei mihi q. ſ. q. cla. & in naturali quodã mõ: poſtq̃ ſũmus furor ad extrema puenit: repẽte ſenex mutatur, & mitis. O cœlũ, o t. o m. N. Neptunus, qa medius ſit inter cœlum & inferos, dum vtriuſq; regni particeps eſt, habetur elementorũ oium potior. nã ideo tridentẽ habet pro numero trium elemẽtorum. vt apud Virg. icirco dicit: Iam cœlũ, terrãq; m. ſ. n. u. Miſcere. & apud Homerum ſic idem: . Et hoc eſt quod ait Horatius in Arte poetica: Interdũ tñ & vocẽ Comœdia tollit, in hæc tria rerum natura diuiditur. vt Principio mare, ac terras, c. q;. p. & per hoc totũ mundũ accuſauit. O cœlũ, o terra, o maria Neptuni: verũ de eo elementa inuocauit: q Diis quoq; iraſcit q in his cõmorant: vt dolentes ſolent. aut qa Deos eſſe nõ pudet: ideo hæc oia Neptuni dicit: qa ſic dicturus eſſet Neptuni fiat: niſi intercederet pſona Mitionis: quem videns ad aliud cõuerſus deſiit diluuium: & interitum rebus optare cœpit obiecto fratre:

Et me

Et me tum uxorem credidiſti ſcilicet
Ducturum,eandem illam rationem antiquam obtine.
Conſerua,quære,parce,fac quamplurimum
Illis relinquas,gloriam tu iſtam tibi obtine.
Mea,quæ præter ſpem euenere,utantur fine.
De ſumma nihil decidet.quod hinc acceſſeris,
Id de lucro putato eſſe,omnia hæc ſi uoles
In animo uere cogitare Demea,
Et mihi,& tibi,& illis dempſeris moleſtiam.De.
Mitto rem,conſuetudinem ipſorum.Mi.mane.
Scio,iſtuc ibam,MVLTA IN HOMINE Demea
Signa inſunt,ex quibus coniectura facile fit,
Duo cum idem faciunt,ſæpe ut poſſis dicere,
Hoc licet impune facere huic,illi non licet,
Non quod diſſimilis res ſit,ſed quod is qui facit,
Quæ ego eſſe in illis uideo ut confidam fore,ita
Vt uolumus,uideo,ſapere,intel.igere eos in loco
Vereri,inter ſe amare,ſcire liberum
Ingenium,atq; animum,quo uis illos tu die
Reducas,at enim metuas,ne ab re ſint tamen
Omiſſiores paulo,o noſter Demea
Ad omnia alias ætate ſapimus rectius.
Solum unum hoc uitium affert ſenectus hominibus,
ATTENTIORES ſumus ad rem omnes,q̃ ſat eſt,
Quod illos ſat ætas acuet.De.ne nimium modo
Bonæ tuæ iſtæ nos rationes Mitio,
Et tuus iſte animus æquos ſubuortant.Mi.tace,
Non fiet,mitte iam iſtæc,da te hodie mihi,
Exporge frontem.De.ſcilicet,ita tempus fert,
Faciundum'ſt,cæterum rus cum filio
Cum prima luce ibo hinc.Mi.immo de nocte cenſeo.
Hodie modo hilarum fac te.De.& iſtam Pſaltriam
Vna illuc mecum hinc abſtraham.Mi.pugnaueris.

DON. ¶ Et me t.u.c.d.ſ. ¶ Conſerua,quære,p.ſ.
q̃.i.r.hoc ſic pronũciandum:vt appareat hanc ipſam volu-
ptatem diſplicere Mitioni.¶ Conſerua,parce:quære noua:
parce omnibus.¶ Principio ſi id mordet te ſumptum filii
Quem faciunt:figuratiua locutio eſt.vt Eunuchũ quem de
diſti nobis,quas turbas dedit.¶ Quæſo:modo obiurgato-
riũ eſt quæſo.¶ Pro re
tua:pro patrimonii tui
q̃litate.¶ Vtãtur fine:
aut deeſt his:vt ſit his
vtantur.aut antique lo
cutus eſt.¶ De ſũma ni.
decidet rei tuę.ſ.¶ Mit
to rẽ:pecuniã.& eſt hęc
exclamatio moralis ni-
mis aduerſuʒ tardos,ac
non intelligẽtes hoies.
¶ Dẽpſeris:pro demes.
¶ Cõſuetudinẽ ipſorũ:
loquor,aut qd tale ſub-
audiendum.¶ Mitto
rem,conſuetudinem ip
ſorum:vel ab vtilitate,
vel ab honeſtate trãſtu
lit:vel a rebus ad illos
ipſos,de quibus agitur.
Cauetur eniʒ ne aut rẽ
perdãt,aut ipſi pereãt.
¶ Mane,ſcio,iſtuc ibã:
moralis & faceta cor-
reptio continens in ſe
latẽter blãdimẽtũ,quo
leniat auditor.¶ At eni
metuas,ne ab re ſint tñ
O.p.oratorie paulo,nã
nõ omiſſiores fore De-
mea:ſed plurimum cre
dit,& metuit vel a re,
Omiſſiores vel a primõio.¶ Omiſ-
ſiores:neglıgẽtiores.ſic
i Heau.Vbi te vidi aio
eſſe omiſſo.¶ O nr̃ D.
blãda & cũ quodã com
plexu eius,q reprehen-
ditur,icuſatio:& de mo
re ſublata.& ſi hoc di-
xit:tanquã dicturus eſſet:Multa te latẽt:ſimplex homo es.
nam huiuſmodi ſententia latenter quandam dicentis au-
ctoritatem,fiduciãq; deſignat.¶ Multa in h.D.ſ.in,obſcu-
riſſimus ſenſus & re & verbis.¶ Duo c.i.ſ.obſcure locutus
eſt.cum ſit ſenſus:Duo idem faciũt:quod vni licet facere:al
teri nõ licet.¶ Sæpe u.p.d.melius eſt ſæpe ad ſuperiora con
iungere,nam poſſunt duo idem etiã caſu:non vt ſimilitudi
nem facere videantur:tunc ergo erit ſignum ſæpe idem fa-
ciunt.Dicere aũt poſuit pro intelligere,& ſcire,ab eo quod
præcedit id quod ſequitur.vt Fœneratum iſtuc beneficiuʒ
pulchre tibi dices.& Memorem me dices eſſe & gratũ.Nõ
q; diſſimilis res ſit:an quia huic licet.¶ Quæ ego in illis eſ-
ſe video:ordo & ſenſus hic eſt:Multa in homine Demea ſi
gna inſunt:ex quibus cõiectura facile fit:quæ illis ineſſe vi-
deo.¶ Vt confidam fore,ita Vt volumus:duo cum idem fa
ciunt:nam ambo & ſapiunt & intelligunt:& loco vterẽtur:
non ingenii vitium,ſed ætatis eſt.¶ Intelligere in loco ve-
reri:nõ in loco intelligere,ſed in loco vereri.¶ Inter ſe ama
re:cito dixit inter ſe:quod eſt cum alter alterũ inuicẽ amat.
¶ At enim metuas: ad priorem tractatũ pertinens:
qui eſt habitus de cõſuetudine rei familiaris.¶ Ne ab re ta-
men ſint omiſſiores paulo:quia amãt:potant:olent vnguẽ
ta.¶ Ad alia omnia ætate ſapimus rectius:præterquam ad
auaritiam.& per hoc quod optas liberis vitium ſenectutis
eſt.¶ Attentiores ſumus ad rem omnes:proprie attentio-
res reddit omiſſioribus.ſupra enim dixerat:Ne ab re tamẽ
ſint omiſſiores paulo.¶ Quam ſat eſt:quaſi dicat attentos
nos eſſe nimium crimen.¶ Quod illos ſat æ.a.metaphori-
cos acuet.¶ Ne ni.Bo.tuæ iſtæ nos rationes Mitio,Et tuus
iſte animus æquus ſubuertant:ne valde ſubuertant infra le-
gendum eſt.ſi ne pro non coniunctione:ſubuertãt ergo le-
gendum ita:vt ſubau-
diamus timeo,vel ali-
quid tale.Tuæ iſtæ q;
ait,ſignificationem ha
bent nulliuſmodi ratio
nem & ineptam.nã ap
paret non eas probare
ab eo qui ſic loqtur vt
ſupra:Iam vero omitte
Demea tuam iſtam ira
cundiam.¶ Tace,non
fiet:tace nunc po-
ſitum eſt:quaſi diceret
non ſubuertet:ne dixe-
ris qđ mali ominis ver-
bum eſt.¶ Da te hodie
m.accommoda teipſuʒ
voluntati meæ.nam in
animum trãſtulit quod
eſt corporis.vt i Eunu.
Mihi ſeſe dare:ſermo-
nẽ quærere.Cice.Cer-
uiculam iactaturum:& Cicero
populo ſe accommoda
re.¶ Da te hodie mihi:
ſi non vis,inquit,pro-
pter te:vel propter me
mitis eſto.¶ Exporge
frontem:quia contra in
verbo dicitur.& verbo
iſto oſtenditur quanto
conatu opus ſit ad ex-
plicandum tantam con
tractionem ſenectutis,
& ſeueritatis.¶ Scili-
cet,ita fert tempus,fa-
ciũdum eſt:vide ſic nõ
hoc ſit quod Græci
dicunt.nam & ſi
ita tempus fert faciun-
dum dicẽdo,oſtẽdit ſe magis cogi neceſſitatibus:vt paulo
ſit tranquillior.& cum tanta difficultate promittit:tanquã
mala ſubiturus ſit:atq; adeo maiorẽ partem ſecum diſputat
neceſſario hoc velit:faciundũ eſt vt ſit lætior:& hoc q̃a tem
pus fert.¶ Cæterum rus cras cum filio Cũ primo lucu ibo
hinc:hoc ideo facit quaſi gaudere interim non poſſit:niſi ſe
vicinæ ſæuitiæ,proximitate ſoletur.¶ Faciundũ eſt:ſatis mi-
ſere tanq̃ neceſſitate cogatur ad gaudẽdũ agreſtis ſenex
.¶ Ibo hinc:tanq̃ de malo loco.¶ De nocte:abun
dat.¶ Primo lucu:apoſiopeſis.Nã cuʒ primo lucu veteres Primo lucu
dicebãt lucũ pro luce:pro Sole ponẽtes.ergo cũ primo lu-
cu:cũ primũ Sol cœperit illuceſcere.¶ Cũ primo lucu:vete
res maſculino genere dicebãt lucẽ.¶ Fac te:eodẽ verbo vti
tur quo iãdudũ:vt laborẽ ad lætitiã ſe cõuertentis oñdat.i.
elabora vt ſis hilaris.¶ Et iſtam Pſaltriã Vna illuc mecum
abſtrahã:vide ſingulas ſyllabas imbutas amaritudine ruſti
ca,atq; agreſti.nam odiũ ſignificat Pſaltria ſæuitiaʒ in no-
men eius:quã delitioſam eſſe oportet.& vna mecũ quã cuʒ
adoleſcẽtibus eſſe cõuenerat.& illuc ad quẽ locũ Pſaltriã ſe-
cũ ire cõpellit.deinde ne vel in itinere pœna ceſſet:Cũ filio
ibo hinc inqt.¶ Illuc vero abſtrahã:nã illuc eo animo dixit
quo ſupra Ibo hinc.& apparet illũ quaſi mãcipiũ ducturuʒ
puellã nõ vt Fidicinã.¶ Mecũ hic abſtrahã:nõ abducã:ſed
(qđ eſt ſæuiẽtis)abſtrahã.¶ Pugnaueris:magnam rẽ fece
ris.ſic Lucil.Vicimus oriũ:& magnã pugnauimus pugnã. Lucil.

DON. ¶ Eo pacto prorſus illic alligaris filiũ: hæc cũ riſu dicit Mitio. & ligare eſt iniicere alicui vincula. quia vero dicit alligari ad aliquid ſine quo eſſe nõ poſſit: ergo ad amicã ꝓprie alligari adoleſcentẽ dixit amatorẽ. ¶ Prorſus: aut certe: recte: ac vere ſignificat. ¶ Vt il. ſer. ad tuendũ illũ: hoc eſt non iam filiũ: ſed illã ſerua: in qua vtrũq; retinuerit. ¶ Ego iſtuc videro: hoc eſt vti illaꝫ ſerues. ¶ Coquendo, & molẽdo ſit ſaxo: ne ametur. ſ. ¶ Atq; il. ſa. ple. ſumi, ac pol. quippe molere prius eſt q̃ coquere. ſed coquere prius poſuit: quo pulchritudo magis fœdatur, an qa prius torreatꝰ triticũ, vt

Virgil. tundi poſſit. vt Virgil. Et torrere parant ſi. & f. ſ. ¶ Coquẽdo, molendo ſit ſaxo, ꝑter hæc octaua. ¶ Meridie ipſo: cũ Sol vehemẽtior eſt. & nomen facit de aduerbio. & meridiẽ dixerunt veteres quaſi medidiem, r pro d. poſitum eſt: & propter cognationẽ harũ inter ſe literarũ. ¶ Vt ſti. coll. quod ſub Sole fieri neceſſe eſt. ¶ Tam ex. re. atque atram: .& dixit reddã pro faciam: & excoctã ad tenuitatẽ ſiccati coloris. ¶ Atram: ad colorẽ retulit. & vide q̃ aſpera, q̃q; ingrata clauſula ſit: quaſi ſæuidici ſenis finit oratio. ¶ Placet nũc mihi vi. ſa. non cõtradixit ne rurſus prouocet, timet enim ſuaſor ne lætitia prouocet ad iurgiũ. ¶ Atq; equi. fi. ſuadet lætitia non: ſed etiam rem ducere cogit inuitum. ¶ Derides? fortunatus qui iſtoc animo fies: hoc verbũ vultu Demeæ ſic profertur: vt ſubriſiſſe videatur inuitus: ſed rurſus. ¶ Ego ſen. amare, ſeuereq; dixit. & ridet qui ſimpliciter ridet: deridet qui cũ alterius irriſione & contemptu ridet. ¶ Fortunatus qui iſtoc aio fies: nõ laudãtis eſt quod ait fortunatus: ſed moraliter reprehendẽtis. vt ſi dicas cũ te aliqd cura offenderit: Fortunatos ſtultos qui nihil ſentiant. hoc quoq; dicit in Eunu. At ego infelix, neq; ridiculus eſſe, neq; plagas pati poſſum. ¶ Iam iã deſ. & hic velut neceſſitatem quærit imponi ſibi. ¶ Et ei rei cui opus eſt: & cui rei credis niſi nuptiis: hoc eſt ludo lætitiæ: voto: & gaudio nuptiali. ¶ Hũc ſumamus diẽ: nõ accipiamus, ſed impẽdamus, & cõſumamus. vñ & ſumptũ dicimus pecuniã, q̃ inſumẽda eſt.

Eo pacto prorſum illic alligaris filium.
Modo facito, ut illam ſerues. De. ego iſtuc uidero,
Atq; illi ſaullæ plena ſumi, ac pollinis.
Coquendo ſit ſaxo, & molendo, præter hæc
Meridie ipſo faciam, ut ſtipulam colligat.
Tam excoctam reddam, atq; atram, q̃ carbo eſt. Mi. placet
Nunc mihi uidere ſapere, atq; equidem filium,
Tum etiam ſi nolit cogas, ut cum illa una cubet. De.
Derides? fortunatus qui iſtoc animo ſies
Ego ſentio. Mi. ah, pergiſne? De. iam deſino. Mi.
I ergo intro, & cui opus eſt rei, ei rei hilarẽ hũc ſumamus diem.

GVL. Parata &c. In hac ſcęna eſt collatio. i. comparatio: cõgregatio duarũ perſonarũ: mitis ac ſæui, ſeu terribilis & auſteri. Mi. o Soſtrata. oĩa parata ſũt a nobis ita, vt dixi. vbi vis q; ſup. fiant nuptiæ. q̃ſnã pepulit. i. pulſauit: ꝑcuſſit, tã grauiter fores a me. i. fores meas. dicimus eni accepi lr̃as a te: ꝑ accepi tuas lr̃as. De. hei mihi: præ dolore nimio hoc dicit. quid faciã? qd clamẽ? aut quid querar. i. cõquerar de fratre: cũ ego mea indulgẽtia veniã criminãdus. O cælũ, o terra, o maria Neptuni. i. maria qbus præeſt Neptunus? exclamationes ſunt & inuocationes elemẽtorũ: quaſi totũ mũdũ accuſet: vel Diis iraſcatꝰ, q in illis ſunt elemẽtis. Tria autẽ elemẽta tm̃ inuocat q̃ caduca ſunt & inferiora. & ita cælũ capiendũ eſt pro aere. Videriq; põt diluuium, & interitũ rebus optare ita, vt Virgiliano more dicere velit: Oia vel mediũ fiãt mare. Mi. hem: interiectio dolẽtis. ipſe Demea reſciuit tibi oẽm rem. i. totum negociũ: totũ figmẽtũ de emptione Pſaltriæ pro filio: vbi tibi ad nullũ rrfertꝰ: vt fieri ſæpe ſolet i mihi & tibi. vt En tibi fores crepuerũt. Tu mihi ſemper dormis. i talibus locutionibus mihi & tibi: nec ad me, nec ad te, nec ad quẽquã referuntꝰ. Scilicet. i. certe. nũc clamat id. i. ob illud, qa reſciuit rẽ oẽm. Lites. i. iurgia. ſũt paratæ ipſi Ctheſ. & mihi etiã. ſuccurrẽdũ eſt. i. oportet ſuccurrere ei filio eiꝰ. De. eccũ. i. ecce hic. cõis corruptela. i. deprauatio: corruptio nr̃orũ liberorũ: nõ vnius tm̃: ſed duorũ. adeſt. i. in prõptu ẽ: ſeu palã eſt. vbi cõis dicit quaſi vtriq; cõtingẽs: & vtrũq; cõtaminãs, ſeu corrũpẽs. nã ꝓprie cõe dr̃ de duobus: interdũ etiã de pluribus. vt Hoc eſt mihi cõe tecũ. i. tibi mecũ conuenit, vel mihi tecũ. Mitio. tãdẽ. i. poſt lõgã tui vexationem. reprime iracũdiã. ira ẽ de cã: iracũdia de moribus. atq; redi ad te: hoc eſt recollige te: redi ad lenitatẽ: placa teipſum. & bene redi ad te: qa ira dr̃ ab eo qđ eſt ire: eo q; a ſe eat q iraſcitꝰ, & furit. & iõ qñ placatꝰ, aut reſipiſcit, ad ſe redire dicitꝰ. De. repreſſi. i. compeſcui iracũdiã. redii ad me. i. placatus ſum. mitto: id eſt omitto. oia maledicta. i. oia ꝓbra: improperia: iurgia, putemus. i. tractemus: purgemus. rẽ ipſam. i. cãm ipſius litis. nã putare ꝓprie eſt falſa, & infructifera ve ris & fertilibus reſecare. vñ arborũ purgatores putatores dicuntur. hinc & putamina purgamẽta dicta ſũt. Hoc quod ſequitur poſtea. i. ne cures res &c. fuit dictũ inter nos. & adeo. i. certe. illud ortũ eſt. t. ꝓceſſit ex te: qui illud dixiſti videlicet. ne. i. q; tu non curares. i. curæ haberes meũ filiũ. neue. i. & ego. nõ curarẽ ſup. tuum filiũ. reſpõde an hoc ſuerit dictum necne. Mi. factum eſt. i. illud a me ꝓceſſit dictũ, non nego. De. Cur nũc filius meus potat apud te? cur recipis meũ filium in domũ tuam ad potandũ & laſciuiendũ? O Mitio, cur emis amicam meo filio? Nam qui. i. cur: vel quare. minus. i. nõ. eſt æquum. i. nõ licet: non decet: non eſt iuſtum. idem ius eſſe mihi. i. q; habeã idẽ ius. quod ius æquuꝫ eſt tibi eſſe. i. quod ius tibi licet habere: quaſi peiori cõditione ſim ego, q̃ tu ſis. ita q; (vt vult Dona.) ſit textus: Nam qui minus mihi idẽ ius æquum eſt eſſe, quod æquũ eſt tibi. quando. i. (quod dicunt) poſtquã. ego nõ curo tuũ filium. ne cura. i. noli curare meũ. Mi. nõ dicis æquum. i. non dicis quod æquum ſit, & iuſtũ dicere. De. nõ? dicis quod nõ dico æquũ. Mi. nã quidẽ. i. certe. hoc verbũ. i. hoc dictũ: hoc prouerbiũ. eſt vetus. i. tritũ. Oia amicorũ eẽ cõia inter ſe. i. eſſe cõicanda vbi opus eſt. qđ ꝓuerbiũ inter Pythagoreos ortũ dr̃. De. facete. i. vrbane. illud eſt dictũ a te. nunc demũ iſtæc orõ nata eſt: quaſi repẽtina & ſubito exorta. ſ. amicorũ oia eſſe cõia. cũ videlicet nõ haberes qd rñdere poſſes: quaſi videratꝰ eũ iam cõuictũ a Demea. Mi. auſculta paucis. i. breui ſermõe o Demea. niſi eſt moleſtũ. i. ſi fiat ſine moleſtia tua: hoc eſt ſi tibi placet: vel cordi eſt. principio. i. in primis. ſi id qđ faciũt filii: vel id qđ facio ꝓ filiis ſuppeditãdo ſumptus. mordet te. i. te offendit, ac lædit. q̃ſo. i. obſecro: & eſt obiurgatoriũ. facito ſumptũ. i. ipẽſam, quã tui filii faciũt. cogites tecũ hæc q̃ ſequuntꝰ. tu olim tollebas. i. educabas: nutriebas illos filios tuos. pro re tua. t. ſcḋm facultatẽ tuã: & ſcḋm qualitatem tui pr̃imonii: qđ p rẽ ſæpe ſignificatꝰ. q;. i. qa. putabas bona tua ſatis fore. i. ſufficientia fore ambobus filiis tuis. & rũ. i. tũc. ſcilicet. i. certe. credidiſti me ducturũ fuiſſe. i. q; ego ducerẽ vxorẽ. nunc obtine. i. hẽas. eandẽ illã rõnẽ. i. cõſiderationẽ. antiquã. i. quã prius hẽbas. cõſerua. i. cuſtodi tã acq ſita. q̃re. i. acqre noua. parce: a parco is. i. oibus parcis: vtere modice. fac. i. effice. vt ſup. relinquas illis q̃plurimũ bonorũ: ſcilicet. i. quã plurima bona. obtine tibi. i. habe tibi iſtãc gloriã: iſtã laudẽ de tollendis, & educãdis, ac ditandis filiis tuis. ſine. i. patere: ꝑmitte. q; ſup. ipſi filii tui vtantꝰ mea. i. vtãtur meis rebus: a. hoc antique. Dona. legit vtãtur his rebus. ſ. q̃ euenere. ꝑter ſpẽ. i. ꝑter expectationẽ & opiõnẽ tuã. nã cũ putares me vxorẽ ducturũ: nõ expectabas a me bona ꝓ filiis. Nihil decidet. i. diminuet. de ſũma rei tuę. ſ. q. d. nihil tibi cõſtabit. putato id eẽ de lucro qđ acceſſerit. i. adiũctũ vel additũ erit. hinc. i. ex meis bonis. q. d. qđ tuis filiis accedet ex me de lucro id putato: ꝑſertim cũ ante putares nihil eſſe acceſſurũ illis. o De. ſi voles cogitare in animo vere hęc omnia quæ dico. dempſeris. i. demes. moleſtiã. i. diſplicentiã. & mihi & tibi & illis. ſ. filiis. De. mitto. i. omitto. rẽ. i. pecuniã.

loquor

loquor ſup. vel doleo, ſeu defleo conſuetudinẽ ipſoꝝ.i. vel malã cõuerſationẽ, vel deprauatos mores.q.d.non me mouet pecuniç ↄſumptio quãtũ moꝝ deprauatio. Mi.nũc Mitio interrũpit ſermonẽ Demeç, inquiẽs, Mane.i.tace: noli ꝑgere in eo qđ incepiſti dicere.ſcio.i.intelligo: qđ velis dicere.ibam iſtuc.i.niſi interrupiſſes meum ſermonẽ: pergebã ad illud dicendũ: qđ dicere te velle intelligo, o De. multa ſunt ſigna in hoie.ex qbus ſignis ↄiectura.i.ↄiectatio: præſenſio futuræ ꝓbitatis ſit facile, vt ſæpe.i.ſicut plerũq3.cũ.i.qñ, duo hoies faciũt idẽ.i.eãdẽ actionẽ.poſſis dicere.i.intelligere: ſcire: ſentire.licet huic facere hoc impune.i.ſine punitione: & criminatione: & reprehẽſione, & poſſis dicere Nõ licet illi facere hoc ĩpune: nõ hęc eſt diuerſitas talis: eo ꝙ res q̃ fit ab eis ſit diſſimilis, ſed ꝙ.i.qa.is q facit eã eſt diſſimilis inquã.q̃ ſigna ꝓdicta inhęrẽtia hoĩbus: qbus mores futuri poſſunt ↄiectari. video.i.ſentio eẽ i illis filiis tuis. vt.i.ita ꝙ cõfidã.i.certiſſime credã vel ſperem ita fore. vt volumus.i.eos nr̃is votis i poſterũ ſuis ꝓbatis moribus rñſuros. Hæc ſunt ſigna, video eos ſapere, video eos itelligere.i.intelligẽtes eſſe qd faciãt i rẽ ſuã, video eos vereri.i.timere.I loco.i.vbi eſt opus & cõmodũ, ſeu opportunũ. video eos amare inter ſe.i.mutuo amore ſe ꝓſequi.dicimus elegãter amamus inter nos: ꝓ amamus nos inter nos. amatis inter vos: pro amatis vos iter vos. amãt inter ſe: ꝓ amãt ſe inter ſe. video inquã eos ſcire.i.eſſe ſciẽtes, vel video eos ſcire liberũ ingeniũ.i.liberã naturã ſuã. video aium eoꝝ liberũ inq̃. alii hñt ſcire eſt.i.ſcire licet.i.põt cognoſcere q̃lquã ingeniũ liberu3 & aium. tu reducas.i.reducere poſſis: & reuocare in bona3 viã vitę illos filios. quo die tu vis.i.quo tpe eos velis reuocare: nõ ſunt priuaces i malis. at eñ.i.ſed certe, metuas ne.i.ꝙ tñ.ſint paulo omiſſiores.i.negligẽtiores.ab re.i.a pr̃imonio cõſeruãdo, & augẽdo. ſeu ne ſint tardiores ad ſuam vtilitatẽ cõquirẽdã. omiſſus ſa ſum inuenit ꝓ negligẽti & tardo, q.ſ.mlta omittit, q̃ facere deberet. timet ergo ne ſint negligẽtiores ab re: quia potãt: amãt: & olẽt vnguẽta. o nr̃ Demea fr̃ & amice. ſapimus.i.ſapiẽtes ſumus: & intelligimus rectius: ſeu ſentimus rectius. ætate.i.per ætatẽ noſtrã ſenectutis. ad oĩa alia.i.ad oẽs alias res: ꝑterq̃.ſ.ad auaritiã. Senectus affert hoĩbus hoc vnũ ſolũ vitiũ auaritiæ vc3: ꝙ nos oẽs ſenes ſumus attẽtiores.i.diligentiores: curioſiores: magis an.xii ad rẽ.i.ad pecuniã ↄgerẽdã. q̃ ſat ẽ.i.q̃ ẽ æquũ & ſufficiẽs.qđ.ſ. vt ſint attẽtiores ad rẽ. ætas.i.creſcẽtes anni. ſatis acuet.i.incitabit illos: metaphora eſt ſatis acuet. De. o Mitio vereor ſup.ne.i.ꝙ.iſtę tuę bonę rõnes: & iſte tuus aius æquus.i.iuſtus, & pius in nos. ſubuertãt.i.latenter deflectãt: & cõuertãt nos. mõ.i.nũc: vel paulopoſt. nimiũ.i.ſupra q̃ ſatis eſt. Vel lege ſubuertãt.i.deiiciãt nos a ſeueritate nr̃a, q̃ vti in filios erat aius. Alii legũt ne ꝓ certe vel valde: nõ ſubaudiẽdo vereor. ſed potior ſoia ſupior eſt. Mi. tace nõ fiet.i.nõ ſubuerteris nimiũ vt times. iã.i.nũc. mitte.i.omitte iſtæc, q̃ tu times. da te.i.accõmoda te. mihi.i.volũtati meæ. hodie.q.d.morẽ mihi geras hodie tñ. exporge: ꝓ exporrige.i.explica frõtẽ: quã cõtraxiſti triſtitia.q.d.exhilara te, & faciẽ tuã hodie amore mei. De. ſcilicet.i.certe. tẽpus.i.tpis cõditio: hoc eſt tẽpus nuptiaꝝ filii. fert ita.i.ita poſtulat. vt.ſ.frõs exporrigat. faciundũ eſt.i.facere neceſſe eſt. Cæterũ.i.ſed. qcqd faciã hodie. ibo cras hinc.i.ex hac vrbe. rus.i.in agrũ ad operãdũ. vbi rus ponit̃ aduerbialiter. & ibo cũ filio & quidẽ cũ primo lucu. hoc̃ primũ (vt Gellius ait) dilucula
Lucus bit. vel cũ primũ Sol cœpit illuceſcere. Veteres dicebant lucus lucus lucui q̃rtæ declinationis & maſculini gñis ꝓ luce, lucẽ ipſam ꝓ Sole ponẽtes. Ergo cũ primo lucu.i.cũ primũ cœperit Sol luceſcere. Mi. imo.i.ſed. cẽſeo ꝙ ſup.eas rus de nocte.q.d.nõ impediã qn eas ẽt noctu. dũmõ hũc diẽ lætũ trãſigamus. modo.i.tãtũmodo. hodie fac.i.exhibe. te hilarẽ.ſ.vultuoſu3: lętabũdũ. De. & ego abſtrahã.i.cũ aſperitate, ſeu acerbitate abducã. iſtã Pſaltriã hinc.i.ex hac vrbe. illuc.i.rus. vna.i.ſimul mecũ. Mi. pugnaueris.i.rẽ magnã feceris.
Lucil. Sic Lucil. Vicimus otiũ: & magnã pugnauimus pugnã, eo pacto.i.eo mõ illã abducendo tecũ. Alligaris.i.alligabis: cõiũctiuũ pro indicatiuo, prorſum.i.oio: vel recte: certe: vere. filium tuũ illic.i.ruri cũ Pſaltria aderit. Ligare eſt alicui vincula inicere. ſed aliqs dicit̃ alligari ad aliqd ſine quo eẽ nõ põt, vt amator ad amicã. Mõ.i.tãtũmõ. facito.i.efficito: vt ſerues illã.ſ.Pſaltriã. Nã illã ſeruãdo, filium quoq3 retinebis. De. ego videro iſtud.i.(qđ dici ſolet) dimitte mihi facere de hoc.ſ.vt illã ſeruẽ. Itẽ (qđ dici ſolet inepte) Refer te mihi de hoc: ſicut dicimus tu videris vbi dici ſolet: Ego me refero tibi. Atq3 illi Pſaltriæ ſaxo.i.faciã.ꝙ ſupple ſit plena fauillæ.i.ſcintillæ extinctæ & deſertæ ab igne: & ꝙ ſit plena fumi coquẽdo panes.ſ. vel fruges torrendo vt molantur. At ſaxo inquã vt ipſa ſit plena pollinis.i.farinæ tenuis & minutæ: q̃ volitat ex mola cũ molitur: quã ruſtici fatuã farinam vocãt. qua farinula & molitores, ſiue piſtores ſunt toti obruti & cãdidati. Faciã ergo vt ſit talis molẽdo.i.piſendo: frangendo fruges mola. præter hæc.i.vltra iſta q̃ dixi. faciã vt colligat ſtipulã.i.culmũ ſegetũ in ipſo meridie: q̃ſi i ipſo feruore & æſtu Solis: quo videlicet tẽpore Sol eſt vehementior. ego reddã.i.efficiã ipſam. tã.i.tantũ. excoctã.i.tãtũ a Sole deſiccatã. atq3 atrã.i.nigrã. propter feruorẽ. q̃.i.quãtũ. carbo eſt excoctus & ater. Mi. nunc placet mihi videre.i.delector cum video. ſapere.i.ſapiẽtes homines eſſe: hoc eſt cũ video ſapiẽtiã a te exerceri. atq3 etiã tũ.i.tunc. cogas filiũ: vt cubet vna cũ ea Pſaltria etiã ſi nolit. De. derides. Ridere dicitur, qui ſimpliciter ridet. deridet vero qui cũ alterius irriſione & cõtẽptu ridet. ego ſentio.i.ego percipio. ꝙ ſup. es fortunatus.i.felix. qui ſis iſto animo.i.q habes iſtũ animũ, quẽ habes. Ita ſolemus dicere cũ cuca nos offendit: Fortunatos eſſe ſtultos qui nihil ſentiãt. Mi. pergis ne.i.ꝓcedis'ne in tuis iurgiis: & in tua triſtitia. De. iamiam.i.nunc nunc. deſino.i.ceſſo: deſiſto verba iniucũda dicere. Mi. perge.i.vade. intro.i.in domum. & ſumamus.i.impendamus: Sumamus
conſumamus: vnde & ſumptũ dicimus pecuniã quæ inſumendã eſt. Sumamus ergo diem hilarem ei rei: ſcilicet ludo lętitię: voto: gaudio nuptiali: cui rei opus eſt diem inſumi ſcilicet. vel cui eſt: ideſt licet ſumere inquam hunc diem.

PArata. Oblata cã, q̃ ſe duritia ſua a filio deuiari SER.
& haberi odio perſentiat, inducitur Mitio qui eũ ſua lenitate demulceat. habet aũt occaſionẽ illi obuiandi Mitio. Nã quia promiſit Soſtratę ſe dicturũ Aeſchino: poſtquã eũ allocutus eſt, reuertitur: vt nũciet Soſtratæ Aeſchinũ: & alia omnia fere parata ad nuptias. Demea aũt furibundus, quia Ctheſipho reparat de domo, proſilibat iratus. habet.i.veh tibi paratæ ſunt lites in Cth. Ideo ſuccurrẽdũ eſt ei. Eccus Mitionẽ. Ad te redi.i.ad rationẽ: quia es extra te per iracũdiã. Repreſſi. Iã accedit ad lenitatẽ: qđ per hoc ſignificat̃: quia cũ ſuperꝰ vltra modũ & de nihilo cauſaret: iã illã nimietatẽ ſæuitię dimittit. & ad hoc, de quo merito incuſare eũ põt. Et ſic põt videri: ꝙ etiã illud vñ merito iraſci põt, poſtponet̃, & fiet mitis. Ipſam rẽ.i.veritatẽ. Mõ incipit. Dictu3 &c. & qa ex te ortũ eſt. ideo tu maxie non debuiſſes in primis violaſſe. Reſponde mihi de hac re. Facete dixiſti: deriſorie. Tu dicis vetus: ſed certe mõ comiter eã inuenisti. Pricipio ſi id mordet te.ſ.ſumptus: qm ſa.ſi, q̃ſo hoc cogita ꝓ re tua.ſ.ſm q̃titatẽ pecunię tuę: & ita ꝓ re tua: qđ tu putabas i.intẽdebas eos ita continere ne diſpargerẽt rem tuã: q̃tenus ſufficeret ex illis poſt mortẽ tuã: ꝑterea nõ ſperabas ꝙ mea hæreditas ad te & eos rediret: qa eũ ere. &c. Scilicet: eſt aduerbiũ affirmãdi. Et cũ olim hoc itẽderes: nũc illud idẽ facias. & hoc ẽ: q̃re &c. Et obtine tibi iſtã gloriã.q.d. iactare te potes: ꝙ de alieno marſupio volũtates filioꝝ adimpleuiſti. hãc.ſ.gl̃iam. Sine &c. Et ꝑter hoc ꝙ illis ſuppedito ſumptus ſi aliqd i hęreditatẽ illis relinquã. id depu. &c. hoc dicit hic.i.ex meo cẽſu. Cũ Mitio videat illũ ire recta via: ꝓuenit verba eius dicẽs. Scio &c. ita põt fieri ↄiectura: vt ſæpe poſſis dicere: cũ duo fa. idẽ hoc licet fa. &c. Quę ergo aſſumptio. Sapere naturaliter. Intelligere dicta ab aliis. Scire eſt.i.licet ſcire. Ing.i.intellectũ illorũ eſſe liberũ. atq3 aium.i.volũtatẽ. Ita vt redit quo tpe vis &c. At eñ diceret Demea verũ eſt, ꝙ a meretricibus: & a magnis vitiis poſſent retrahi: ſed a ꝓdigalitate nunquã ad hoc reſpondet, omiſſiores.i.negligentiores.

ne ſubuertant nos a veritate.i.decipiant:ne dicas probibe ri.Ita pugnaueris,i.vinces:antecedens pro cōſequēti: quia pugna ꝑpter victoriā fit. Ego iſtaec video:hic reſpōdet ad hoc qđ ille dixerat Illā ſerues.poſtea redit ad inceptū. Abſtrahā ad rus.atq; illic.i.in rure.pollinis.i.farinae.vt oibus cū cauſa turpi:& ſic habebit illam odio. Ideo ita eam diſplicabilem ei faciam.ꝙ derides dicendo:ꝙ ſic alligabo filium meū ſi eā abduxero mecum.Iſtoc a.ſ.tā patiēti quod ego ſentio.Pergis ne iraſci:iraſcebat̃ Demea đ hoc ꝙ & Mitio eū deſierat: vbi dixit eo pacto &c.

ba tranſeant. ¶ Clemens,placidus:clemens eſt circa recte agentes:placidus etiam circa delinquentes,& clementis eſt nulli laedere os:placidi arridere omnibus,& clemēs aio:placidus vultu.Et nulli laedere os adeo:vt nulli ſe contriſtē faciat.& haec eſt figura ... icum recurri mus per ea,quae diximus ... oia repetita ſunt. ¶ Ego ille agreſtis:bene addidit ille:quaſi iam notus in hoc ipſo ꝙ ſerus,atq; agreſtis,& ſaeuus factus eſt. ¶ Triſtis:animo. ¶ Truculētus:vultu.& aliter dici pōt vt triſtis ſit qui dolet:truculentus qui terret. & tō auxeſis mira per iſta decurrit. ¶ Duxi vxorem:pēdet duxi vxorē: ſed etiā cū magno ſignificatu addēdū eſt,maiore enim pōdere ſubtrahitur cōiunctio.nā duxi etiā vxorē dicendum fuit. ¶ Quā ibi miſeriam non vidi:ibi,inquit,q̄ſi vxor locus ſit.& hoc iine coniūctione,vti mala quae enumerat multa videantur. ¶ Alia cura:non altera. ¶ Patria potit̃ cōmoda:actō caſu extulit:quod nos ablatiuo dicimus.i.patrio potitur cōmodo. Actiꝰ in Clytemneſtra: Seras potiunt̃ plagas. ¶ Illum diligunt,apud illū ſunt ambo,ego deſertus ſum:hic oſtēdit Teren.verū patrē & moleſtiorē,& odioſum eē magis adoleſcentibus. ¶ Illū vt v.o.ſyleplis.nam ſic veteres loquebantur:nos vero dicimus:Illi optant:non illum optant. ¶ Illum:Mitionē. ¶ Nunc experiamur:magis comice pluraliter experiamur dixit,q̄ ſi diceret experiar. ¶ Quando huc prouocat:nō addidit quis:ſed intelligimus Mitionem ſignificari. ¶ Si id fit dando,aut obſequendo:bene naturam ſecutus eſt: qui artem ignorat,putans agi veris omnia deberi:non agi dando & obſequendo. ¶ Si id fit:ideſt iam a liberis ſi magnipēdor. ¶ Nō poſterioris feram:ſubauditur partes,aut nō partiſaciā:ideſt non vincar a Mitione,& tranſlatio eſt a partibus hiſtrionum in fabula. ¶ Non poſterioris ferā:primus in eo erō,inquit,in dādo:atq; obſequēdo. ¶ Deerit,id mea minime refert:vide remanere in Demea nō penitus eiectā ſecuritatem. ¶ Ne abeas longius: hic oſtendit Poeta q̄ abſurde blandus conetur eſſe,q̄ non ſoleat.& q̄ modica ſit repentina largitas: vbi animus a parcitate nimia in contrarium vitium profuſiones excurrerit.

Tetrametri.

DEMEA.

NVNQVAM ita quiſquam bene ſubducta ratione ad uitam fuit,
Quin res,aetas,uſus ſemper aliquid adportet noui,
Aliquid moneat,ut illa,quae te ſcire credas,neſcias,
Et quae tibi putaris prima in experiundo repudies,
Qđ mihi nunc euenit,nā ego uitā durā,quam uixi uſq; adhuc,
Prope iam excurſo ſpatio,mitto,id quam ob rem re ipſa repperi
FACILITATE,nihil homini eſſe melius,neq; clementia.
Id eſſe uerum ex me,atq; ex fratre,cui uis facile eſt noſcere.
Ille ſuam ſemper egit uitam in otio,in conuiuiis.
Clemens,placidus,nulli laedere os,arridere omnibus.
Sibi uixit,ſibi ſumptum fecit,omnes bene dicunt,amant,
Ego ille agreſtis,ſaeuus,triſtis,parcus,truculentus,tenax,
Duxi uxorem,quam ibi miſeriam uidi!nati filii
Alta cura,porro autem dum ſtudeo illis,ut quamplurimum
Facerem,contriui in quaerundo uitam,atq; aetatem meam.
Nunc exacta aetate,hoc fructi pro labore ab his fero
Odium.ille alter ſine labore patria potitur commoda.
Illum amant,me fugitant,illi credunt conſilia omnia.
Illum diligunt,apud illum ſunt ambo,ego deſertus ſum.
Illum ut uiuat optant,meam autem mortem expectant,ſcilicet
Ita eos meo labore eductos maximo,hic fecit ſuos
Paulo ſumptu,miſeriam omnem ego capio,hic potitur gaudia.
Age age,nunc experiamur contra haec quid ego poſſiem
Blande dicere,aut benigne facere,quando eo prouocat,
Ego quoq; a meis me amari,& magnipendi poſtulo.
Si id fit dando,atq; obſequendo,non poſterioris feram,
Deerit,id mea minime refert,qui ſum natu maxumus.

DON. Nunquā ita quiſquā bene ſubducta ratiōe. In hac ſcaena exemplū inducitur hominum,qui virtutū taedio deſerūt ob contēptū eius:qđ apud omnes ſaeuū eſſe vitioſum ſit.& adeo fauet Terē. clemētioribus,ac mitiſſimis patribus:vt hunc quoq; adducat ad ſententiam Mitionis:non tamen hoc ſentientē ꝙ ita fieri oportet: ſed ꝙ ita res cogat. Vult em̄ naturalē ineſſe veris patribus acrimoniā,ſed eā ſemper inuidioſam eſſe adoleſcentibus. ¶ Bene ſubducta ratione:bene diſpoſita:bene computata. Ducere eſt digitis cōputare, ſeducere eſt quem apud alium & palā deducere.ſed ſubducere eſt apud ſeipſū,& ſecreto deducere:quo magis in verbo iſto maioris attētionis & diligentię ſignum eſt. ¶ Quin res:quin modo cur nō ſignificat. ¶ Quin res,aetas,vſus:tria poſuit ex quibus res pro experientia ponitur.& hoc dicit ſe eſſe mutatum.nam mox dicet:Re ipſa repperi Facilitate,nihil eſſe homini melius,nec clemētia. ¶ Aliquid moneat:ſyleplis eſt per caſus,& ſubauditur em̄ quem. ¶ Quae tibi putaris prima:vt alias eligēda,q̄ & primo loco ponēda,ac per hoc optima. ¶ Vitā duram cum vixi:archaiſmos.vt Lucilius:Magnam pugnauimus pugnam. ¶ Nam ego vitam duram,quam vixi vſq; adhuc:prius dixit quid faciat,q̄ cur faciat. ¶ Prope iam excurſo ſpatio:ideſt ad calcem miſſo propter ipſos decurſus,metaſq; viuendi. & eſt metaphora ſumpta a curſoribus. ¶ Excurſo ſpatio:ideſt in ſumma ſenectute. ¶ Id quamobrem re ipſa repperi:quia ſecū loquitur:ideo multa reticet: & deeſt faciam.& ſi quis quaerat & dicat facilitatem: iam facilem ſe infert. Inter facilitatem & clementiam hoc intereſt:facilis enim cuius ira cito ſoluitur:clemens qui non iraſcitur. ¶ Ille ſuam ſemper egit vitam:hic iam quaſi comparatiua qualitas inducitur de vtroq;.& vt ille in initio fabulae locutus eſt,ſic hic in fine loquitur. ¶ Clemens,placidus, nulli laedere:mira varietas & in locis,& in partibus orationis.& clemens eſt qui colit mentem ſuam:nec eā vexat iraſcendo. ¶ Nulli laedere os,arridere omnibus:voluptatis affectus eſt duplex. aut enim ex quiete voluptas eſt: aut ex aliquo actu. ergo hic vtrumq; complexus eſt: ideſt nullum praeſentem laedere. & vide q̄ graece a nominibus ver

GVI. Nunquā quiſquā &c. In hac ſcęna exēplū inducitur hominum:qui virtutē taedio deſerunt ob cōtemptū eius:ꝙ apud oēs ſaeuū eſſe vitioſum ſit.& adeo fauet Teren.clementioribus,ac mitiſſimis patribus:vt hunc quoq; adducat ad ſententiā Mitionis.nō tamē hoc ſentiētē:ꝙ ita fieri oportet:ſʒ ꝙ ita res cogat.vult enim naturalem ineſſe veris patribus acrimoniā:ſed eā ſemper inuidioſā adoleſcētibus. Demea ſolus hic loquitur in tota ſcaena. Nūquā quiſquam fuit rōne ita bene ſubducta,i.nunquā aliqs habuit mēſurā,viā,modum ita diſpoſitum:cōputatū:& quaſi (vt ita dicam) calculatum,ad

latum. ad vitam.i.ad viuendũ:ſeu ad vitã degendam. Ducere eſt digitis cõputare. ſeducere eſt quẽ apud aliũ & palã deducere. ſed ſubducere eſt apud ſeipſum & ſecreto deducere:quo magis in verbo maioris attẽtionis & diligẽtię ſignũ eſt. Nũquã ergo quiſquã habuit rationẽ ita bene diſpoſitã ad viuẽdũ, qn.i.q nõ. res.i.experiẽtia. ætas.i.ætatis conditio. vſus.i.exercitatio in modo viuendi. apportet.i.afferat ſemper aliqd noui, qđ prius erat ignotũ, & qn inquã res: ætas:vſus. moneat.i.edoceat ſemp aliqd: vt ita q neſcias illa q credas te ſcire. & vt repudies.i.recuſes:reiicias.i.expiẽdo.i.in exercẽdo:in ꝓbando re ipſa. ea quæ putaris.i.putaueris. eſſe tibi prima.i.ꝑcipua:eligẽda:primo loco ponẽda: ac per hæc optima. qđ videlicet neſcire quæ credebã: ſcire repudiare q prima mihi putabã:euenit mihi nũc. Nam ego mitto.i.omitto. vitã purã.i.plenã acrimoniæ:aſperã:incultã. ſpatio.i.curſu vitæ meæ. ꝓpe.i.fere. iam excurſo.i.traducto & ad calcẽ miſſo ꝑpter iſtos decurſus, metaſq viuendi. & eſt metaphora a curſoribus:qui in ſpatio currunt ad certas metas. Ergo excurſo ſpatio.i.in ſumma ſenectute. omitto ergo vitã in ipſa ſenectute. quam.ſ. vitam vixi vſq adhuc.i.huculq:hactenus:vſq ad hoc tẽpus. Dicimus viuo vitã: vt pugno pugnã:certo certamẽ. Etenim (vt ait Donatus) Demea hic ſecum loquit̃:ideo multa reticet vt hic id: quãobrẽ ſic intellige (vt vult Dona.) ſubaudiendo:& ſiqs qrat, quãobrẽ.i.qre. faciã ſup. id.i.dimittã priſtinã vitã. reſpõdẽdo ſup. q repperi.i.deprehendi. re ipſa.i.ipſo affectu, & ipſa experiẽtia, nihil eſſe melius homini. facilitate.i.benignitate. neq clementia.i.inirafcentia. quo verbo vtitur Gellius. Facilis ſic differt a clemente. Nã facilis eſt cuius ira cito ſoluit̃: clemẽs q nõ iraſcit̃. facile eſt cuiuis.i.cuilibet. noſcere.i.eſſe verũ: vʒ nihil eſſe melius facilitate & clemẽtia. ex me & fratre.i.ex cõſideratione & cõparatione mei & fratris Mitionis. ille frater ſemper egit vitã.i.traduxit tempus vitæ. in otio.i.trãquillitate:in ſecuritate:in pace:in vacatione a labore. egit etiã vitã in conuiuiis.i.in ſodalitatibus viuendo cum æqualibus ſuis, ſeu gregalibus: vt Ciceroniano verbo vtar. egit inquã vitã ipſe clemẽs.i.quaſi colẽs mẽtẽ: neq eã vexãs iraſcẽdo. Placidus.i.trãquillus. ſed clemẽs eſt circa recte agẽtes:placidus etiã circa delinquẽtes. Item clemẽs aio:placidus vultu. Clemẽs ergo nulli lædere os.i.nulli ꝑſentẽ offendere. qđ fit cũ verbo aliqđ moleſtum ꝑſentibus prodit ex pectore. Cũ enim aliquis ꝑſena moleſtia ſermonis afficit̃:tunc os.i.facies, vultus offendit̃, ſeu læditur. qđ ſatis patet. nã ſi eo ſermõe pungat̃:ſtatim os eius rubore perfundi cernit̃, qđ illi moleſtã affert paſſionẽ. clemẽs autem eſt nulli eo modo os lædere. egit inquã vitam placidus arridere oibus.i.paratus:ſeu diſpoſitus, & pacatus ad arridendũ oibus quibuſcũq: illi eſt viuẽdũ. Arridemus alicui, cũ riſu noſtro illi benignitatẽ noſtrã, ſeu fauorẽ, aut cõſenſum oſtẽdimus, aut deniq beneuolẽtiam. Hæ aũt ſtructuræ: clemens:nulli lædere os.i.ad nulli lædendũ os:& placidus arridere.i.ad arridendũ ſunt ſiſes illis: Et cãtare pares, & reſpõdere parati.i.pares ad cantandũ, & pares ad reſpondẽdum. niſi quis velit capere lædere pro lædebat:aut arridere ꝑ arridebat. Dicit etiã Donatus: Nulli lædere os ita intelligi: vt nulli ſe cõtriſtẽ faciat:ſed oibus arrideat. Ipſe frater vixit ſibi.i.vixit pro ſe morẽ gerẽdo ſibi:neq ſe excruciando. Aut vixit ſibi nõ ducẽdo vxorẽ:ad cuius nutu viueret. ſumptũ fecit ſibi.i.ſumptuoſus fuit cũ amicis:laute, familiariter, & ſodaliter viuẽdo:ſi dicere fas ſit, oẽs bñ dicunt.i.bñ loquunt̃ de eo:oẽs amãt eũ. Ego exiſtens ille: vt Virgil. Ille ego qui quondã &c. ille dixit qſi tã ex ſæuitia & aſperitate notus, ego ille agreſtis.i.inurbanus ſermone & incultus. ſæuus.i.ferus:crudelis. triſtis.i.mœſtus:ſeuerus:auſterus, parcus.i.paruus in ſumptu faciẽdo. truculẽtus.i.terribilis ipſo aſpectu. Triſtis em dr̃ aio:truculẽtus vultu. Vel triſtis q dolet: truculẽtus qui terret. Ego inquã ille tenax.i.nimis tenẽs ea q largiri deberẽ:& mihi & aliis. duxi vxorem, vbi frater cęlebs vixit. quã miſeriam nõ vidi.i.nõ ſenſi. ibi.i.in cõiugio. Nã nati ſunt filii duo.ſ. Ctheſipho & Aeſ. exiſtẽtes alia cura.i. alia ſollicitudo mihi allata, alia inquã a multis aliis curis: quia dixit: Quã ibi miſeriã non vidi. Porro aũt.i.ſed certe: aut deinde. dũ.i.quãdiu. ſtudeo.i.do operã, laboro. vt facerẽ.i.accumularẽ illis natis quãplurimũ bonoꝝ ſcilicet:ideſt quãplurimas fortunas:& quãplurima fortunæ bona. Contriui.i.cõſumpſi vitã:atq ætatẽ meã. inquirẽdo.i.in acqrendo illis diuitias. Nunc ætate mea exacta.i.ꝯfecta:finita: abſoluta. fero.i.re porto, hoc fructi.i.hũc fructũ pro labore meo ab his filiis.ſ.odiũ:qa me odio proſequunt̃. Fructi dixit in genitiuo vetuſte ꝑ fructus:ſicut inuenitur apud vetuſtos tumulti pro tumultus:ſenati pro ſenatus:& ita de aliis oibus nominibus q̃rtę inflexionis hr̃i põt. Ille alter.ſ. Mitio frater. potit̃ cõmoda patria: a patrius patria patriũ denoĩatiuo a patre.i.delectat̃ cõmodis, & fructibus, ſeu delectationibus, quibus frui ſolent felices pr̃es in ſuis liberis. in q oratione potior iungit̃ actõ vetuſte:cũ iungi ſoleat aut ablrõ, aut genitiuo. Deinde ſubdit illa cõmoda qbus potit̃ Mitio. Filii mei amãt illũ. fugitant me.i.frequẽter fugiũt. ipſi credũt.i.cõmittũt:impartiũt:cõicant illi Mitioni. oia cõſilia.i.oia arcana: ꝓpoſita:decreta:deliberationes ſuas. Diligũt illũ fratrẽ. ſunt ambo apud illũ fratrẽ. ego ſum deſertus.i.derelictus ab his tãquã cõtemptui habitus. optãt illũ fratrem vt viuat.i.optãt vt ille frater viuat: modus dicẽdi veterum eſt. Aũt.i.ſed. expectãt.i.optãt. vt Expectate venis. mortẽ meã. Scilicet.i.certe. hic frater fecit eos filios ita eductos:ꝑ educatos:& nutritos maximo meo labore. fecit ita ſuos paululo ſumptu.i.parua impẽſa. ego capio oium miſeriam. hic frater potitur gaudia: hic iterũ actõ iungit̃. potitur.i.fruit̃ gaudiis:& delectationibus ex beneuolẽtia filioꝝ procedentibus. age age:adhortatur ſeipſum ad imitãdos mores fratris benignos. nũc experiamur:pro experiar.i.faciam periculũ. contra hoc.i.contra auſteritatẽ, ac duritiã meã:& terribiles mores meos. Vel contra hæc quæ facit frater: vt filii mei me amẽt potius q̃ illũ. Vel ſic. nunc cõtra.i.e diuerſo:viciſſim: vt ſit aduerbiũ. experiamur hæc quę ſequũtur: videlicet quid poſſim dicere. blãde.i.leniter. aut quid poſſim facere benigne.i.liberaliter: vel mãſuete. qñ.i.quia:& (qđ dicũt) poſtquã. ipſe frater ꝓuocat.i.incitat me. eo:aduerbiũ ad locũ.i.ad id experiendũ: vʒ qđ dicere blãde:aut benigne facere poſſim. quoq.i.etiã: poſtulo me amari a meis filiis.ſ. & magnipẽdi.i.magnifieri.i.magni æſtimari:& (qđ barbare dicũt) multũ appretiari. Si id.i.vt amer, & magnifiã. fit.i.efficitur. dando.i.largiẽdo illis. & obſequẽdo.i.cõplacẽdo:idulgẽdo:morẽ gerẽdo illis. poſthac.i.a modo: poſt hoc tẽpus. nõ ferã.i.non agã: vel nõ patiar: aut nõ gerã partes ſup. poſteriores.i.meũ officiũ in eos ab alio non vincet̃. alii habet poſterioris. & tũc ſic intellige: Non ferã partes.i.officia poſterioris: hoc eſt nõ fungar officio minoris & ſequentis alium: tãquã ab eo victi. q.d. non vincar a Mitio. dando & obſequendo:ſed in ea re primus ero:non poſterioris munere fungẽs. eſt enim trãſlatio ſumpta a partibus hiſtrionũ in fabula. Deinde ſubdit: Tamẽ aliqd habes ſeueritatis: q̃ſi ſeueritas non ſit penitus euomita. id qđ ſequit̃ deerit.i.deficiet in hac benignitate quã ſuſcipio.ſ. qđ minime.i.nõ. refert mea.i.qđ non ſpectat ad me. nõ me decet ita.ſ. demittere me. vt obſequar & blãdiar natis ꝑſertim. qui.ſ. ego: refertur enim ad mea: quãtũ ad intellectũ primitiui. ſum maximus natu.i.ſum ſenior ipſo Mitione. vel qui ſuʒ maximus natu ſine cõparatione.i.qui iã annoſus ſeu annis admoduʒ cõfectus. Vel ſic põt intelligi: Deerit.i.erit defectus. in hac re quã ſuſpicio: cũ ab ea ſim nimis alienus natura mea. Verũ nõ curo: qa nõ erit q me arguat & rep̃hẽdat: cũ ſim maximus natu. Sic ergo aſtrue: Deerit.i.erit defectus i hac mutatione rõnis vitæ. Id defectus qđ erit minime refert meã: ideſt ad me nõ ſpectat: nõ vergit i dedecus meũ: nihil curo: nullatenus intereſt mea: q ſum maximus natu.

ILlud ad finẽ ſcęnę: Deerit id mea mime refert, ſic itelligo: vt Demea ſibi obiecerit. q.d. fortaſſe dicet mihi aliqs: ſi dare & obſeq ꝑgis Demea deerit tibi facultas & p̃rãs. vel certe deerit.i.nõ ſatis erit tibi: qa res tua diminuet̃ nimiũ. Ad hoc reſpondet Demea: Id mea mime refert: an.ſ. multę mihi ſint opes: an

Facilis & clemens

Gregales

Partes ferre poſteriores

ASCE.

Trimetri.
SYRVS. DEMEA.

Eus Demea, rogat frater ne abeas longius. De.
Q uis hōſo Syre noſter, ſalue, quid fit? qd, agitur? Sy.
Recte. De. optumeſt, iam nūc hæc tria primū addidi
Præter naturam, o noſter, quid fit? quid agitur?
Seruom haud illiberalem præbes te, & tibi
Lubens bene faxim. Sy. gratiam habeo. De. atqui Syre
Hoc uerumſt, & ipſa re experiere prope diem.

Eiuſdem rationis.
GETA. DEMEA.

Era ego hinc ad eos prouiſam, q̄ mox uirginem
Acceſſant, ſed eccum Demeam, ſaluos ſies. De.
Oh, qui uocare? Ge. Geta. De. Geta, maxumi
Pretii eſſe te hominem iudicaui animo meo hodie.
Nam is mihi eſt profecto ſeruus ſpectatus ſatis,
Cui dominus curæſt, ita ut tibi ſenſi Geta.
Et tibi ob eam rem, ſiquid uſus uenerit,
Lubens bene faxim, meditor eſſe affabilis,
Et bene procedit. Ge. bonus es, cum hæc exiſtumas. De.
Paulatim plebem primulum facio meam.

pauce. q̄ppe q ſum maximus natu: & ita pauciſſimis egeā.

SER. Vnq̄. Quia Demea hic cōmotus pp filiū: cuius odiū p duritiā ſuā incurrerat: hinc pp pſuaſiones fratris aliquantulū deflexus: deliberat apud ſe duritiā priſcā ſe oīno depoſiturū. Et pmittit multas rationes prius: q̄re duritia ſit deponenda. Subducta. ſ. a vitiis. i. bñ iſtituta: qa q ad ſtatū bonę vitæ ſe vult cōfirmare: oportet vt a vitiis ſubducat. i. retrahat ſe. Res. i. ipedimēta reg. Aetas. i. diuturnitas tēporis: ſicut in De. Vſus vitæ ſicut in Mi. pōt videri. qa cū ipſe habeat talē vſum vitæ ſuæ: vt ab oībus diligat. hoc ipſum Demeæ aliqd noui apportabat: vt duritiā dimitteret. Nulli lædere. i. nulli læſionē icutiebat. Eo. i. ad lenē vitā me prouocat frater: vel res poſteriores. ſ. partes dilectionis, natu maior, & ideo nō diu victurus.

DON. Eus De. ro. frat. ne a. lō. Vt apparet iā edormiuit crapulā Syrus. & ſatis moraliter dixit frē: nec addidit tuus. deeſt enī tuus. ❡ O Syre noſter, ſalue, quid fit? iam nō hæc blāda: ſed dura ſunt. nā ſalue dixit ei: nō ſolum quē ſæpe viderit: ſed cū quo toties litigauerit. & quid fit, & qd agitur interrogat: cū ſciat hic q̄ ſi ſpernat actus eius: bñ rñdet. hæ eñ interrogationes de ſalute: atq; incolumitate eius ſunt qui interrogat. ❡ Hæc tria: deeſt verba. ❡ Præter naturā: dixit: q̄ſi diceret: pter ɔſuetudinē. ❡ Optime eſt, iam nūc hæc tria primum addidi Præter naturam, o noſter, qd fit: qd agit: hoc expreſſius dictū eſt. ❡ Seruum ha. illiberalē: dura & importuna repēte cōmutatio ex tanta vituperatione in laudē Syri oſtēdit cōtra naturā ſuam niti Demeā. ❡ Præbes te. i. te oſtēdis factis pbans. ❡ Et tibi lubens bñ faxim: & bene ad quā rē adiectū eſt: an & bene hoc addidit. Quis eñ credat tā ſubitis poſt ſęuitiā blandimētis: niſi factis quæq; vera oſtendant. ❡ Et t. l. b. f. & additū eſt vt oſtēdat hanc eſſe ſniam: nō ſolū te laudo: ſed etiā iuuo: illud dicēdo: hoc faciendo. ❡ Et tibi l. b. f. poteſt hoc & ſic intelligi: Bene tibi faxim & lubens. multi enim bene: ſed non ex animo faciunt, omnia ergo addidit quæ placidum oſtendant ipſum, atq; clementem. ❡ Atqui Syre: atqui abundat per parelcon. ❡ Syre: aſſeueratio eſt non credentis. ❡ Hoc verum eſt: quaſi falſum fuerit illud quod iurgabat: & hoc ſit verum quod nunc dicit. ❡ Propediem: ,nam propediem aduerbium eſt temporis: vt ſi diceret cito.

Præbeſ te ſe

Propediem

GVI. Eus Demea &c. Hic oſtendit Poeta q̄ abſurde blandus conetur eſſe qui non ſoleat: & q̄ immodica ſit repētina largitas: vbi aius a parcitate nimia in contrariū vitium profuſionis excurrerit. Apparet autē Syrū iam crapulam edormiuiſſe. Sy. Heus: aduerbium vocandi. o Demea frater tuus. ſ. Mitio rogat ne. i. q̄ non, abeas. i. diſcedas longius: & (quod dici ſolet) q̄ nō elonges te. De. quis eſt ſup. homo qui me vocat. deinde viſo ſeruo inquit. o Sy. ſalue. quid fit: quid agitur: Sy. recte fit: recte agitur. i. bene ſe res habēt. & (quod dicunt) totum bene vadit. inepte: ſane: & abſurde. De. optime eſt. i. optime res ſe habet. Iam nunc addidi primum. i. in primis. hæc tria verba quæ ſequūtur. pter naturā. i. præter cōſuetudinē meā. Nā ſemper ante hac fui ſeuerus & imāſuetus. Subdit illa tria verba, q̄ pter naturā dixit. ſ. o nr: eſt primū verbū. quid fit: ſecūdū. qd agit: tertiū. Præbes. i. pſtas: exhibes te ſeruum. haud illiberalem: ideſt non improbum. immo æquum, iuſtum, ac bonum. Nam liberalis eſt bonus, & bñ faxim. i. bñ faciam tibi. lubens. i. bono aio. Inueniſ etiā faxim pro fecerim: vt teſtatur Nonius. Sy. habeo gratias. i. pro beneuolentia tua ſum tibi deuinctus, ſiue obligatus. De. atqui. i. ſed certe, o Syre: hoc qd dico me tibi benefacturū eſt verū. & experiere. i. pbabis. re ipſa. i. p effectu. ppedies. i. cito: breui tempore: quaſi iā prope ſit dies.

Liberalis

Faxim

Atqui

SER. Eus. Facta deliberatione lenitatis: ecce effectꝰ q̄ prius ſe oſtendit lenem in ſeruos: poſtea in iuuenes. Syrū autem hac occaſiōe cōuenit: quia Mitio timēs ne frater deſiperet a pmiſſo, mittit poſt eū Syrum, qui reuocat. optime eſt: ideſt qḋ modo dixi. hoc ſecum exaltat vocem ſer. &c.

DON. Era ego hinc ad hos prouiſam. Ad hos: Mitionē & Aeſchi. ſ. Prouiſo duas res ſignificat: procedo, & video. ❡ Sed ec. hoc apud ſe. ❡ O q̄ v. hac interiectione vtimur vbi ex interuallo notos videmus. ❡ O q̄ v. poſt hoc noie vocatu ſerus non habuit quod diceret: & ideo ſubiecit q̄ vocare. Virgil. O q̄ te memorē virgo: nāq; haud tibi vultus Mortalis: o Dea certe: an Phœbi ſoror: an Nympharū ſāguinis vna. Moris eſt autē inferiorē proprio noie vocari: ſi blādiri velis. ſed hic hominis oblitus dum dubitat, & inquirit, inhæſit pronomini. ❡ Animo meo: hoc eſt ſm animi mei ſniam. & quātū ad aium pertinet. ❡ Nā is mihi eſt pfecto ſeruus: in hoc laudādo: qa nō laborat, ſubiecit ſpecialiter merita eius. aut (vt exiſtimo) nihil habuit quod diceret: niſi laudem ſine vllius facti mentione. ❡ Mihi. i. quātū ad iudiciū meum pertinet. ❡ Cui dñs curæ eſt: cum hic dña habeat dñium dixit: quia pualet maſculinū. Virg. Deſcēdo ac ducente Deo flāmas inter & hoſtis Expedior. & pterea ſnia generalis inducit: cū nullū ſpecialiter dominium ſignificat. ❡ Ita vt tibi ſenſi Geta: maximū delinimētū infert eū noie vocās: quod tātū ſuperioribus eſt. & vide q̄ grate, poſtquā ipſe dixit, nomine appellauit Getā. ❡ Et tibi ob eā rem, ſi quid vſus euenerit: & tibi ſiquid. vtrū queadmodū aliis: aut quēadmodum Syro. ❡ Et tibi ob eam rem, ſi quid vſus euenerit: defectus quidā ruſtici eſt: pter naturam blandientis cogi dicta repetere ſine gratia, hæ autem promiſſiones ad hoc pmittūtur: vt cū in ſubiectis agi a Demea huiuſmodi res cœpit: non ſit abſurdum ſpectatoribus Demeam tam cito eſſe mutatum. ❡ Meditor eſſe affabilis: ſic hoc locutus: vt illud ſupra: Iam nūc tria hæc addidi pter naturā: o noſter, ſal. q. f. q. a. ❡ Paulatim plebē: moraliter interiorē turbā plebē dixit. i. vt in vrbe vulgus: ita in familia ſeruos. & ſit tranſlatio ab his, q honores doloſe: ac nō p merito petūt, ambitioſiq; ſunt. ❡ Plebem prim. faci. me. hoc eſt mihi fauentē. vt econtrario Virgil. Vadimus immixti Danais haud numine noſtro.

Virgil.

Virgil.

Hera

Eiuſdem numeri.

AESCHINVS. DEMEA. SYRVS. GETA.

Ccidunt me quidem dum nimis ſanctas nuptias
Studẽt facere, in apparando totũ conſumunt diẽ. De.
Quid agit Aeſchine? Aeſ. hẽ p̃r mi, tu hic eras? De.
Tuus hercle uero, & animo, & natura pater,
Qui te amat pluſquam hoſce oculos, ſed cur non domum
Vxorem accerſis? Aeſ. cupio, uerum hoc mihi mora eſt
Tibicina, & Hymenæum qui cantent. De. eho
Vin tu huic ſeni auſcultare? Aeſ. quid? De. miſſa hæc face.
Hymenæum, turbam, lampadas, tibicinas,
Atq; hanc in horto maceriam iube dirui
Quantum poteſt, hac transfer, unam fac domum.
Traduc, & matrem, & familiam omnem ad nos. Aeſ. placet
Pater lepidiſſime. De. euge, iam lepidus uocor.
Fratris ædes fient peruiæ, turbam domum adducet,
Et ſumptum admittet, multa, quid mea?
Ego lepidus ineo gratiam, iube nunc iam
Dinumeret Babylo ille uiginti minas.
Syre ceſſas ire, ac facere? Sy. quid ago? De. dirue,
Tu illas abi & traduce. Ge. Di tibi Demea
Bene faciant, cum te uideo noſtræ familiæ
Tam ex animo factum uelle. De. dignos arbitror.
Quid tu ais? Aeſ. ſic opinor. De. multo rectius eſt
Quam illam puerperam, nunc duci huc per uiam
Aegrotam. Aeſ. nihil enim uidi melius mi pater. De.
Sic ſoleo, ſed eccum Mitio egreditur foras.

GVI. Era ego &c. Hic Demea obuiũ Getã blãde ni-tur cõpellere, & eius inſiſtit laudibus. Geta. o hera. i. o dña mea Soſtrata mater puellę nuptu ræ. prouiſam. i. procedã. hinc. i. ex hoc loco. ad hos. ſ. ad Mitionẽ, & Aeſchinũ. Vel prouiſam. i. ibo ad videndũ hinc ad hos. q̃. i. quãtũ. mox. i. quãtũ cito: quãtum ſtatim: quanto poſt. accerſant. i. aduocent: venire ad ſe faciãt virginẽ. Sed eccum De-meam. i. ecce hic prope De. ſis ſaluus. De. oh: hac interiectiõe vtimur: vbi ex interuallo notos videmus. q. i. quo mõ: quo noĩe vocaris? Ge. vocor ſupple Geta. De. vocaris Geta? Hodie iudicaui aio meo. i. ſm aĩ mei ſniam. te eſſe hominem maximi p̃cii. i. plurimi æſtimãdũ. Nam p̃fecto. i. certe. is ſeruus eſt ſatis ſpectatus. i. ſatis p̃batus. mihi. i. q̃tum ad iudiciũ meum p̃tinet. cui ſeruo dñs eſt curæ. ita vt o Geta ſenſi. i. p̃cepi dñam ſup. tuã eſſe tibi curæ. ſed dñm dixit in maſculino: qa maſculinũ p̃põderat fœminino. Et ob eã rẽ. i. p̃pter eã cãm. qa es fidelis ſeruus. ſi qd vſus. i. ſi aliqd vtilitatis. euenerit. i. acciderit: cõtingerit: i quo poſſim tibi p̃deſſe. bñ faxim. i. bñ faciã tibi, & qdẽ bono aio. Vel ſi capiat vſus p̃ opus (vt ſępe ſit apud Plautũ) ſic intellige. Si quid vſus euenerit. i. ſi quid opus fuerit: ſeu ſi qua neceſſitas cõtigerit: vbi ſit opus opera mea: bene faciã tibi & quidẽ lubẽs. Aut ſic intellige: Si qd vſuuenerit. i. qd euenerit. Nam ſæpe in Epiſtolis Ciceronianis inuenias vſuuenire pro euenire. Ipſe eñ ad Appiũ ſic inquit: Cũ p̃ſertim mihi vſuuenturũ nõ arbitrer: vt ego quoq; abs te defendẽdus eſſem. Itaq; ſic aſtrue: Eã ob rẽ ſi qd vſuuenerit. i. ſi quid cõtigerit in quo mea opera vti poſſis: lubẽs bene faciã tibi. Ego meditor. i. conor: ſtudeo: laboro: exerceo me: molior. eſſe affabilis. i. ſermone ſuauis & benignus: quaſi facilis: quẽ poſſit vnuſquiſq; affari. i. alloqui. & bene p̃cedit. i. bñ ſuccedit: quaſi porro. i. p̃cul cedit, & p̃greditr. Ergo ſic intellige: Et ipſa meditatio ſeu exercitatio bene procedit: bene ſe habet: nõ remittitr: ſed progreditur lõgius. Dicimus etiã: Illa ratio nõ procedit. i. non valet: nõ probat propoſitũ. Et digeſtis de incẽdio: Quẽadmodũ ergo procedit qd Labeo ſcribit. i. quomodo illud habet apparentiam veritatis, aut auctoritatis. Meditor ergo eſſe affabilis. & bene procedit. i. in ea meditatione bene me habeo vſq; eo vt res magis, magiſq; procedit. i. vt efficiar in dies magis affabilis. Ge. tu es bonus cũ exiſtimas. i. iudicas hęc de me quę dixiſti. De. Paulatim. i. ſenſim. facio. i. efficio: reddo. primulũ. i. nunc primum. plebem meã. i. mihi fauentẽ. Nam plebs mãſuetis fauere ſolet, & auſteris aduerſari.

SER. Era. Inducitr iterũ Geta alius ſeruus cui blãdiatr. Nã quia nimis morabatr, timuit Soſtrata ne mutaret aium a nuptiis, quam ita alloquitur Geta ſeruus. Ego hera hinc ad hos &c. Et iam video vnũ de illis hoc ibi: ſed eccum &c. qui: ideſt quo modo vocare. Meditor: hoc ſecum: Paulatim: hoc ſecum.

DON. Occidũt me quidẽ. Adoleſcẽs & Demea inter ſe affabiles, imaginẽ præbẽt & q̃ dulcis ſit iunioribus aſſentatio, & q̃ ingrata cẽſura: dixit. Occidũt me: p̃ nimis lædũt, & cruciant. Dũ nimis ſanctas nuptias: & nimis & ſanctas ridicule additũ eſt in ea ducẽda, q̃ iam peperit. nã ſanctũ eſt qd oi obſeruatione inuiolatum eſt. & bñ additum eſt nimis: qa nimiũ pro vitio ponitr. iuxta illã ſniam: Ne qd nimis. Occidũt me q dẽ: quidẽ pro expectatione eſt: tãquam in hac mora nullus alius occidatr: niſi q amat. i. ego. Quid agitur Aeſchine: hã ipſe docuit qd ſit: & q agitr: blandimentũ eſſe. vt ipſe: iam nũc hęc tria p. a. p. n. o. n. q. ſ. q. a. Hẽ p̃r: non ſine cõſternatione reſpõdet Aeſ. & ſic blande interrogat, & miti vultu. nã & i p̃rouiſo obiectus eſt Demea & inſperanti. Tuus h. v. & aio, & na. p̃r: totũ eripuit Mitioni: cui nec aium qdẽ reliquit. Qui t. a. p. q̃. h. o. magis comicum q̃ amo. Sed cur n. d. v. q. a. bñ ſubiecit q̃ volenti eſſe credebat. Verum h. m. m. eſt Tibicina, & Hymenæũ: hoc eſt qd ait Nimis ſctãs nuptias ſtudent facere. Hymenæum quidã Liberi & Veneris filiũ dicũt eſſe: qui primus certas nuptias inſtituerit: ideo per laudẽ cantatur in virginalibus nuptiis ob huiuſmodi meritũ. Alii virũ fortem Atticũ dicũt fuiſſe: qui raptas a p̃donibus virgines: oppreſſis latronibus intactas patriæ reſtituerit. Alii q hymẽ dicatr mẽbrana quędã: qua eſt munita virginitas, q primo diſrũpitur coitu, Hymenæum putant. Alii hymnũ vocari virginaliũ nuptiarũ. ergo ſic accipe Hymenæũ in nuptiis, quẽadmodũ in funere, vel in ſacris hymnũ. Vin tu huic ſeni auſcultare: ſeni cõtemnẽs ſeipſum dicit: de hoc ſolum aſſerens: cauſas cur audiẽdũ ſit: q ſit ſenex. & totum hoc apparet lætiſſimo vultu dici. Turbas, lãpadas, tibicinas: bene totũ pluraliter: vt q ſic rep̃hẽdit multa. Plau. Quid tu mihi paraſitos inſos qd ſumma nos ſummaſſe. hoc igitur vultu pronũciãda ſunt: vt appareat ea diſplicere dicẽti. Atq; hanc in horto maceriã i. di. maceries dicitur paries nõ alicuius demacerata. Euge, iam lepidus vo. apparet Demeã experiẽdi cã aſſentari: nõ qd animo facit. Fratri ædes fient peruiæ: elegãtius q̃ fratris. Ineo gratiã: in gratiã eo: hoc eſt amicos cõparo. Ego lepidus: irridẽs adoleſcẽtis animũ ſic inquit. Iube nũc iã: inſultãtis eſt verbum: iubet tãquam p̃ſtet Mitioni. hoc dicit De. aut apud ſe dicit hoc iube: q̃ſi inſultãtes dicere ſolemus nũc minari: hũc aſſiſtere: quẽ afflictum tenemus. ita & Mitioni Demea dicit iube nunc. Iube nũc iã Dinumeret ille Babylo viginti mi. nimis morale eũ de abſente tanq̃ de p̃ſente agimus. Eſt aũt iube nũc iam figura, etiã apud Plau. frequẽtiſſima. Iube nũc iam: iube ſic dicit: quẽadmodũ ſupra: Illi cui æquus aius nemo adeſſe alicui diceret. Dinumeret: dinumeret dixit: q̃ſi multũ numeret. Illi: cui illi: Cteſiphoni, Lenoni, an Aeſchino, an Syro: Babylo: an fratrẽ Babylonẽ liberalis

Plaut.

Maceries

gatē ob nimiā vocē:an Aeſc. nimis prodigū. Syre ceſſas
introire, ac facere: dicit. Dirue: hoc vultu dicitur
Facere adhortante. Cū te video noſtræ familiæ ex aio factū vel
ex aio le: ex aio aliquid facere eſt id facere quod ille i aio ſuo velit:
aut certe ex tota mēte pſtare nō perfunctorie: ſed ex aio fa
ctū in elligere debemus: vt ſit ex aio q̄ ex ſnia. Dignos
arbitror: multa d. ſunt: & vos: & eſſe: & qui ſiāt. Quid tu
ais? eo vultu dr̄: qd tu ais? quo videmus loq eos, q incerto
gāt geſticulāte vultu qd ſentiāt de cōſilio ſuo, quos ſciunt
approbaturos eſſe. Sic ſoleo: pōt ironia videri, quippe q̄n
tale conſiliū probat Demea, quod probaret adoleſcens.
GVI. Ccidūt &c. Hic Aeſ. & De. iter ſe affabiles: ima
ginem præbēt & q̄ dulcis ſit iunioribus aſſenta
tio, & q̄ ingrata cetura. Aeſ. qdē. i. certe: & oſtē
dit expectationē & tædiū. Mitio & pr̄ Demea
occidūt me. i. nimis lædūt & cruciāt: & (qd dici
ſolet) faciūt me mori. dū. i. q̄n: vel quādiu. ſtudēt. i. dant ope
ram: laborāt: moliunt. facere. i. celebrare. nuptias nimis ſan
ctas. i. nimis integras: caſtas: pudicas, cū iam peperit puella
nubēs, nā ſanctū eſt qd in omni obſeruatione inuiolatū eſt.
ipſi cōſumūt. i. conterūt: traducūt totū diē. in apparando. i.
præparandis nuptiis cū magno apparatu. De. o Aeſchine,
Agere qd agitur. i. qd dicitur. Nā agere interdū ſignificat loqui. q. d.
quis ſermo habet a te. Aeſ. Hem: interiectio deprehenſi, &
inſperātis aduentū alterius, o mi pr̄: blandiēdo. tun. i. tu ne
eras hic: cū. ſ. pdicta loqueret: & q̄reret apud me? De. qa fi
lius dixerat pr̄ mi: pr̄ reſpōdet. hercle. i. per Herculem, ego
ſum ſup. tuus pr̄. & aio. i. affectione paterna. & natura. i. ge
neratione: qd nō ineſt Mitioni. eſt bn̄ tibi pr̄ aio: ſed nō na
turalis eſt pr̄: qa pater (loquit de ſeipſo in tertia perſona)
amat te pluſquā hoſce. i. hos ſuos oculos. Sed q̄ſo cur nō ac
cerſis, i. aduocas: facis venire vxorē tuā, domū, i. in domum
tuā: ſeu in domū pr̄is tui adoptiui. Aeſ. cupio accerſi domū
vxorē, verum. i. ſed: hoc quod ſequit. eſt mihi mora. i. affert
mihi morā: videlicet Tibicina. i. mulier tibicinā cāere ſo
lita in nuptiis, & ille muſicus, q canat Hymenęū. i. hymnū
Hyme virginaliū nuptiarū. Hymenæū quidā Liberi & Veneris fi
næum liū dicūt eſſe: qui primus certas nuptias inſtituerit: & p lau
dē cantatur in nuptiis ob huiuſmodi meritū. Alii virū fortē
Atticū dicūt fuiſſe: qui raptas a pdonibus virgines, oppreſ
ſis latronibus, intactas patriæ reſtituerit. Alii Hymenęum
dici putant: q hymen dicatur mēbrana q̄dā in virgine: qua
eſt munita virginitas. & p his ſignificatis potius pfert in
maſculino hic Hymenæus Hymenæi. Alii volunt hymnū
virginaliū nuptiarū vocari Hymenęū: ſed forſitan potius
in neutro genere. q̄q̄ nihil prohibet, quin & in maſculino:
ſed auctoritati acquieſcēdū eſt. Hymenęos aūt in plurali ſę
pe Virgi. ponit pro nuptiis ſeu connubiis. De. eho: interie
ctio mouēs, ſeu captās attētionē. Vin. i. vis ne, auſcultare. i.
obedire. huic ſeni. i. mihi q ſum ſenex. Aeſ. qd. i. cur auſcul
tabo tibi. aut qd. i. in que vis me auſcultare tibi. Demiſſa fa
ce. i. dimitte: omitte. hęc q̄ ſequunt. ſ. turbā. i. multitudinē
cōuiuarū. Donatus vult turbas in plurali dici. Item omitte
Hymenęū. i. hymnū nuptialē, omitte lāpadas. i. lucernas: fa
Ouid. culas nuptiales, ſeu tædas. vt Ouid. in Trāſformatis: Tæ
Virgil. das exoſa iugales: ſeu funalia q̄ adhibebant in nuptiis. Virg.
Maceries Et noctē funalia vincūt, omitte tibicinas. i. tibia canēdi pe
ritas. atq; iube hanc maceriē. i. hunc parietē. dirui. i. diſſipa
ri: diſiici: demoliri, ſi paſſiue capi poſſit. in horto: holitorio
. ſ. vbi naſcunt herbæ, quibus veſcimur. quātū potes. i. q̄ ce
lerrime potes efficere. vel ſi ſit quātū pōt. i. q̄ celerrime fie
ri pōt. tranſfer. i. traduc ad nos hāc vxorē tuā, de qua eſt ſer
mo. fac domū vnā. i. vel fac vnā familiā de matre & filia &
te cū tota familia noſtra. vel fac vnā domū. i. diruendo mu
ros interſecātes domos veſtras: effice vt ſit tāquam vna do
mus: ita q eatur de domo in domum: ac ſi eſſet vna. traduc
. i. trāſpone: tranſire fac matrē Soſtratā. & oēm familiam. i.
etiā ſeruos ipſos ad nos. nā de filia iā dixerat transfer hanc.
Aeſ. o pr̄ lepidiſſime. i. iucundiſſime: ſuauiſſime. placet qd
dicis & ſuades. De. eia: interiectio gaudentis, ſeu imperātis
lætitiā exerceri: & hoc quando ſemel tantū ponit, qd ſi ge
minetur: oſtēdit cōtrariū: dolorē videlicet & deriſionē. iam
vocor lepidus. i. ſuauis ſermone & iucundus. Hęc aūt dicit
nō Aeſchi. ſed vel apud ſe: vel Syro ſeruo irridēs adoleſcen
tis aium. ædes. i. domus, fiēt fratri peruię. i. tranſitu faciles:
a peruius a um. Aeſchinus adducet turbā. i. multitudine fœ
minarū. domū. i. in domū. & admittet. i. adhibebit: recipiet:
adiūget: apponet. multā ad ſumptū. i. efficiet vt mult[?] ſum
ptus & longe maior ſolito fiat. ille enim adhibet multa ad
ſumptum: qui curat vt creſcat ſumptus & impenſa. qd mea
intereſt. ſ. id eſt q̄n creuerit ſumptus. quid ego curo? quid ad
me ſpectat: aut attinet? nā hęc oia fient ſumptu eius, cuius
Aeſchi. eſt filius. ego lepidus. i. exiſtēs ſuauis ſermone, ineo
gratiā. i. eo in gratiā: hoc eſt amicos cōparo. inire enim gra
tiam alicuius eſt cōciliare ſibi alicuius amicitiā. Nūc iube iā,
q ille Babylo. i. vel frater. ſ. Mitio: quē ob nimiā liberalita
tē Babylonē vocat. aut Aeſ. q nimis ſit prodigus. Iube er
go: irriſorie hoc dicit apud ſe de abſente: tāquā ſi eſſet præ
ſens. quid? iube vt ille Babylo dinumeret. i. multū numeret.
viginti minas. i. viginti libras: & hoc dicere videtur abſen
ti fratri: qui (vt ſupra patuit) iuſſit Lenoni innumerari vi
ginti minas pro puella Ctheſ. amica, & quem iuſſit hoc face
re? nēpe Aeſchinū: qui p fratre laborabat: quē nūc Demea
Babylonē vocat. Deinde cōuertit ſermonē ad Syrū ſubla
ta voce, dicēs. O Syre ceſſas. i. nimis tardas ire ad diruēdū
murū, ac facere. i. diruere ipſam maceriā: vel pōt eſſe inter
rogatio. q̄re negligis, aut tardas ire. i. facere quod iuſſus es.
Sy. quid agam? De. tu dirue. i. diſſipa. illa. ſ. quæ tibi dicta
ſunt: videlicet maceriā: & alia quæ illi oſtēdebat. abſ ad mu
lieres. & traduc. i. trāſfer illas ad nos. Ge. o Demea. Dii be
ne faxint. i. bene faciāt tibi. cū. i. quia: vel q̄n. video te tā vel
le factū. i. facere. ex aio. i. ex voto: ex ſnia noſtrę familiæ. ſ.
Soſtratæ: & filiæ eius: & cæterorū de familia. vel ſic cum vi
deo te tā velle ex aio. i. cupere ex tota mēte factū (vt ſit no
mē). i. negociū nr̄æ familię. i. cū video te tā exoptare cōple
tionē negocii familiæ noſtræ, & cōmodū. De. arbitror voa
ſup. eſſe dignos: quibus ſup. talia fiant: videlicet vt maceria
diruat. cōuertit ad Aeſ. ſermonē ſuū. o Aeſc. quid ais de hac
re? q. d. nōne eſt illa familia digna, cui tali mo cōſulat. Aeſc.
ſic opinor. i. talis eſt mea opinio. De. multo rectius eſt ma
ceriā. ſ. dirui, & illac traduci vxorē. q̄ illā puellā puerperā. i.
nō multo ante partu liberatā. duci nūc ægrotā. i. debilē ad
hūc: & male valentē. pter dolores partus. duci ergo huc. i.
ad nos. p viā. i. p vicū. ſed deducat p hortū. & maceria rū
pat. Aeſc. em. i. certe. o mi pr̄. nihil vidi melius. i. pſtantius q̄
tuū cōſiliū. De. ſoleo ſic cōſulere: vel ſic ſuadere bn̄. & hoc di
cit ironice: cū tale conſiliū ſuū minime probaret. Sy. eccū. i.
ecce hic. Mitio egreditur foras. i. exit a domo.
Oc vltimū: Sic ſoleo. nō ironice: ſed ficte, ſimu
ASCE. late, & captioſe dictū puto. Nam vbi ironia vti
mur: cōtrariū eius qd dicimus, ēt ab eo de quo
vel adloqmur, intelligi volumus. hic vero De
mea, vt beneuolētiā capiet, officioſum ſe ſignificare nitit.
Ccidunt. Ecce poſt ſeruos inducitur iuuenis. i.
SER. filius ſuus Aeſ. cui blandiat, quia aūt properan
ti aio nihil ſatis feſtinat, Aeſchinus cōmotus de
tanta mora nuptiarū ita cōqueritur. Occidunt
me &c. ioculator qui canat Hymenæū ſeni ni
hil. hac parte. i. per maceriam inſtactā. Admittet frater &c.
ad hoc enim deinceps tendet Demea: vt faciā recognoſce
re ſtultitiam ſuam de hoc quod vltra modū effluebat: quia
cum Mi. adeo ſit lenis: non potuit corrigere ſtultitiā ſuam:
niſi nimia diffuſione. Ad quā diffuſione per itētionē impel
lit eū De. donec ſe male facere ſentiat: vt poſtea fiat magis
parcus: & non tā facilis. Iube: exaltat vocē. Babylo erat ca
merarius Mi. qui ſeruabat loculos & expenſas. benefactum
enim. ſ. illud bene qd ſupra eſt reſume. Inducitur Mi. vt fra
ter ei blandiat: & laborat vt aliquātulū eū exaſperet ſuæ du
ritiæ quodā modo cōformet: qui faciet dando ei ſtulta cōſi
lia: & multa de ſuis diſpartire pſuadēdo: vt cū ſe ille i nimia
amiſſione ſtultū cognouerit: contrahat largitatem ſuam.
Syrus dixerat ei q De. iuſſerat dirui maceriam. Ad hoc ait.
Iube

Trimetri,& Tetrametri mixti.

MITIO. DEMEA. AESCHINVS.

IVbet frater?ubi is eſt?tu ne iubes hoc Demea?De.
Ego uero iubeo,& in hac re,& aliis omnibus
Quam maxume unam facere nos hanc familiam,
Colere,adiuuare,adiungere.Aeſ.ita quæſo pater,
Haud aliter cenſeo.De.immo hercle ita nobis decet.
Primum huius uxoris eſt mater.Mi.eſt,quid poſtea?De.
Proba,& modeſta.Mi.ita aiunt.De.natu grandior.Mi.
Scio.De.parere iam diu per annos hæc non poteſt.
Nec qui eam reſpiciat quiſquam eſt,ſola eſt.Mi.quam hic rem agit?De.
Hanc te æquom eſt ducere,& te operam ut fiat dare.Mi.
Me ducere autem?De.te.Mi.me?De.te inquã.Mi.ineptis.De.ſi
Tu ſis homo,hic faciet.Aeſ.mi pater.Mi.quid tu
Huic aſine auſcultas?De.nihil agis,fieri aliter
Non poteſt.Mi.deliras.Aeſ.ſine te exorem mi pater.Mi.
Inſanis?aufer te.De.age,da ueniam filio.Mi.ſatin ſanus es?ego
Nouus maritus anno demum quinto,& ſexageſimo
Fiam,atq; anum decrepitã ducã,id ne eſtis auctores mihi?Aeſ.
Fac,promiſi ego illis.Mi.promiſti autẽ?de te largitor puer.De.
Age,quid ſi qd te maius oret?Mi.quaſi hoc nõ ſit maxumũ.De.
Age,da ueniam,Aeſchi.ne grauare.De.fac,promitte.Mi.non omittis?Aeſ.
Nõ,niſi exorẽ.Mi.uis eſt hæc quidẽ.De.age,prolixe Mitio.Mi.
Et ſi hoc mihi prauũ,ineptum,abſurdum,atq; alienũ a uita mea
Videatur,ſi uos tantopere iſtuc uultis fiat.Aeſ.bene facis.
Merito te amo.De.uerũ qd ego dicã,hoc cũ ſit quod uolo?Aeſ.
Quid nunc?quid reſtat?Hegio his eſt cognatus proxumus,
Affinis nobis,pauper,bene nos aliquid facere illi decet.Mi.

DON. IVbet frater. Apparet Mitionem dixiſſe cur diruis?Sy.reſpõdiſſe quia hoc iubet frater tuus. ¶ Iubet frater:dirui maceriã.ſ. ¶ Tu ne iubes hoc Demea?interrogatiue pronunciandum totum,ita erit vna perſona.& breuiter oſtẽditur ex huius verbis quid prior dixerit Sy,& mirũ initium:ne prooemio opus eẽ Demeæ ad profitendã mutationem voluntatis. ¶ Hac re:materiæ deſiectione. ¶ Et i aliis omnibus:niſi in nuptiis ſenilibus. ¶ Iube:tollere ſubauditur per ¶ Colere,adiuuare,adiungere:colere ad Sy.pertinet:adiuuare ad Hegionem:adiũgere ad Soſtratam.& adnotãdũ colĩ ſuperiori.vt Virgil. Poſthabita coluiſſe Samo:hic illius arma. (Virgil.) ¶ Immo hercle ita nobis decet:antiqui ſic addebant nobis decet:ſed ſimpliciter dicebant. ¶ Primum huius vxoris eſt mater:incipit a perſuaſione:ſed latenter ita:vt ea quæ propoſito conſilio dicẽda erant ante demõſtrauit,q̃ dicat quid fieri velit.& hoc ſemper fit ab oratoribus i his cauſis:in quibus incipere non oportet propter turpitudinem:aut incommoditatem rei:quę perſuadenda eſt. Conſidera adeo apud Virgi.vbi perſuadet Iris matribus vt naues ſuas incẽdant:& inuenies hoc ipſum cõſilium vltimũ poni poſt argumenta quamplurima:Quin a.&m.i.ſ.ex.v.p.& initiũ a poſſibili factum eſt.nã dicit Huius vxoris eſt mater proba & modeſta:proba ſibi:& modeſta apud alios,& vide laudes cõſiliatoribus inuentas & vſitatas. (Virgi.) ¶ Ita aiunt:hoc iã reſpõdet.q.d.quid mea? ¶ Scio:adhuc Mitio nõ intelligit quo res tẽdat:ſed tñ vultu quodam admirantis cur hoc dicat,reſpondet. ¶ Parere hæc iamdiu non poteſt:recte ne contra filios perſuadere videat. ¶ Per annos non poteſt:bene per annos;quia non ſterilis. ¶ Hãc te æquũ eſt ducere:te Mitio ſcilicet:& te operam vt fiat dare:te Aeſchine:nam ad illum cõuerſus a Mitione eſt.& q̃re Aeſchinũ operam dare æquũ eſt,ſ.vt proſit ſocrui. ¶ Parere iamdiu hæc per annos non poteſt:hoc autem addidit:ne contra filios perſuadere videatur nuptias:ſi illis cohęredes eſſe procreãdos ſuadet. ¶ Me ducere autem?magna vis in pronominibus poſita eſt.nam me ille dicit ſic:quaſi quẽ minime deceat. ¶ Te:ille ſic reſpõdet:q̃ſi quẽ maxime oporteat. ¶ Ineptis:verbum eſt qd' facit ineptio ineptis ineptit. ¶ Si tu ſis homo:no ſi es:ſed ſis dixit:q̃ſi in eo ſe hoiem ſit Aeſchinus probaturus. ¶ Si tu ſis homo:Aeſchine ſi ſis pſi eſſe volueris:& ſi credi hõ volueris. ¶ Si tu ſis hõ:hic ſacete & mire coegit Aeſchinũ ad perſuadendũ.non eñ dixit Si tu ſis homo perſuadet:ſed ſic faciat:vt ab illo nõ factuz,ſed effectum exigeret. ¶ Quid tu aũt huic aſine auſcultas?aptũ conuitiũ grãdi & ſatuo. ¶ Mi pater:mi vocatiuus caſus eſt ab eo qd' eſt meus. ¶ Fieri aliter nõ põt:a neceſſario. ¶ Delirãs:pprio vocabulo vſus eſt tãquã loquaci. ¶ Inſanis:au,congrue ſeni deliras inquit:iuueni inſanis & aufer te:vel manum.nam rogans mentem admouet.ſ.dicẽs mi pater. ¶ Aufer:aut te deeſt:aut manum:aut pro eo qd' eſt abi:aut ſit aufer rem. ¶ Ego nouus maritus:apud Menandrum ſenex de nuptiis non grauatur. ¶ Ego nouus maritus anno demum quinto & ſexageſimo fiam,atq; anũ decrepitaz ducã:hic deeſt & quis & quid & qñ & quomodo,vt ſit:Quis ego:quid nouus maritus:quando anno demum quinto & ſexageſimo:quomodo anum decrepitam ducã. ¶ Atq; anum decrepitaz ducam:hoc facete addidit tanquam faciendũ hoc eẽt:ſi puella duceret ſeni. ¶ Anno demum quinto & ſexageſimo:hæc ætas eſt (vt Varro ait) etiam Comicorum ſenum.& demum aduerbiuz tarditatis eſt. ¶ Id ne eſtis mihi auctores:hoc eſt perſuaſores.vt Virgili. Aucto.g.o.a. (Virgi.) ¶ Decrepitam:decrepitam aut ſtomacho anili & iracundo:aut decrepitam obtuſi animi & laſſæ ſenectutis:aut decrepitam cui ſępe moribundæ crepuerit planctu familia.i.clamauerit. (Decrepitam) ¶ Largitor:verbuz eſt imperatiui modi futuri temporis. ¶ De te largitor puer:acutꝰ de te dictum eſt,q̃ de tuo.& bene in eum qui promiſerat puellæ coniunctionem ſuam. ¶ Da veniam:præſta beneficiũ cõcede quod petitur. ¶ Ne grauere:ne te difficilẽ præbeas:quia grauem ſe dicitur pſtare:qui id facile nõ pręſtat in beneficio quod poteſt. ¶ Da veniam,ne grauere,fac,promitte:altrinſecus agentium,fatigantiumq; verba ſunt. ¶ Age prolixe Mitio:aut age prolixe:ideſt age,benigne ſm veteres:aut per ¶ Age:correptiuum eſt:vt ad prolixe ſubaudiatur:noſter eſt:aut qd tale.vt Mitio:velut inſuaui dictum ſit. (Prolixe) ¶ Et ſi hoc mihi prauum:prauum ſi anum ducit nullo commodo ſuo. ¶ Ineptum:qui non voto filiorum ducat vxorem. ¶ Abſurdum:homini,qui nunquam duxerit:& nũquam ducere voluerit.& ſeni duci vxorem,quæ adoleſcẽti ducta non ſit. ¶ Si vos tantopere iſtuc vultis fiat:cur hic non vertitur de voluntate Soſtratę. An quia illam conſentire neceſſe eſt:vel propter paupertatem:vel ob amorem filiæ ſuæ. ¶ Si vos tantopere iſtuc vultis fiat:ridicule dixit:& comice vxorem ſe ducere,non quia velit:aut debeat:ſed vt obſequatur iubẽtibus. ¶ Hoc cum ſit,quod volo:perficitur,inquit,quod volo.vt ſupra:Demum recipiam Mitio:& ego ineo gratiam. ¶ Quid nunc,quid reſtat?pro quid ſequitur.aut quid reſtat tanquam reliquiarum priorem:aut propter hoc minimuz. ¶ Hegio eſt cognatus proximus:commendatione perſonæ quaſi notæ etiam Mitioni ob merita ſua.& bene addidit proximus,nã multi gradus,& veluti rami ſunt propinquitatis in affinitate & cognatione diſpoſiti. ¶ Affinis nobis:recte,nã vxoris cognati,mariti affines ſunt. (Affinis) ¶ Pauper:iam hoc nomine apparet aliquid flagitari.

Q uid facere?De.Agelli hic ſub urbe ē paululū qd locitas foris,
Huic demus qui fruatur.Mi.paululum id aūt?De.ſi multum ſit
Faciundū eſt,pro patre huic eſt,bonus eſt,noſter eſt,recte datur.
Poſtremo non meum illud uerbum facio,quod tu Mitio,
Bene,& ſapiēter dixti dudum, VITIVM Cōmune oīum eſt,
Q d' nimiū ad rē in ſenecta attētī ſumus,hanc maculā nos decet
Effugere,dictum eſt uere,& re ipſa fieri oportet.Mi.
Q uid iſtuc?dabitur quidem,quando hic uolt.Aeſ.
Mi pater.De.nunc tu mihi es germanus pariter
Corpore,& animo.Mi.gaudeo.De.SVO SIBI HVNC
GLADIO IVGVLO.

DON. ¶ Quod locitas foras:foras dixit,locū pro perſona ponēs .q.d.neſcio cui alieno,ſic & nos dicimus:Audi qd dicit. Ecce hac p ecce hic. Cicero Cice.Hic tū alius ex alia parte.deeſt ergo aliquid.vt ſit:Q d' locitas foras verſum.aut ſi foris:foris poſito,i.alieno.¶ Sub vrbe eſt agelli paululū:totū cum cōtē ptione pronūciandū.¶ Huic demus qui fruaſ:alaſ.i.q fructum capiat nō pprietate potiaſ.propterea ergo & quaſi de iure dixit fruaſ.eſt aūt fruaſ alaſ: Frumē qa frumē dr̄ ſumma gula:per quā cibus lingua demittit in vētrē.¶ Bonus eſt,nr̄ eſt,re.daſ. hortantis & multa cōgerētis: Noſter eſt bñ addidit:nā quod dixit:Pro pr̄e huic bonus eſt:potuit rñderi: quid mea recte daſ?quaſi nō queraſ an dandum ſit: ſed illud ſolū erit an recte queratur.¶ Bonus eſt,nr̄ eſt:oia vultuoſe tanquā inuidiā parſimoniæ facit Mitioni.& plus ſignificat noſter,q̄ ſi addaſ:quid noſter.¶ Nō illud ſ.nunc verbū pro poſuit:qd' vno ſtringitur verbo. Ergo Verbū p ſnia verbū breuis ſnia.¶ Nō m.illud verbū ſ.nota verbū p ſnia. vt Vno verbo dic ſi qd eſt quod me velis.& Miſerā me qd' verbum audio.verbum dixit verā ſniam.naʒ verba eſſe a veritate dicta teſtatur Varro.¶ Hanc maculā n.d.eſ.maculam dicit irridens opinionē Mitionis:quia parſimoniam maculā putet.& ſimul auxit primo vitiū:deinde maculā dicendo.¶ Suo ſibi gladio hunc iugulo:allegoria non ſuo,ſed ſuo ſibi:moraliter & vt veteres ſolent loqui.

GVL. IVbet &c.Hic Mitio variis ſermōibus a Demea & Aeſchino pſuadeſ,vt Soſtratā vxorē ducat. Mi.Mitio vidēs Syrū diruētē maceriā,interrogauit:quidnam ita dirueret?reſpōderat aūt Syrus ſe id facere iuſſu fratris Demeæ. Deinde ſic incipit Mitio:Dicis q frater Demea iubet?vbi eſt fr̄.deinde viſo fratre ſubdit.ne.i.vtrū,o De.iubes hoc.i.maceriam dirui.De.vero.i.certe:vel ſed.ego iubeo vt diruaſ maceria: vel maceries quītæ inflexionis.iubeo inq̄.i.volo.nos.ſ.me & te & Hegionē & Syʀ facere q̄ maxime poterimus.ſ.aut arctiſſime hāc familiā tuā.& colere.i.amare:ſeu hr̄e in reuerētia q̄tū ad Syrū:& adiuuare quātū ad Hegionē,q rē adiuuat.& adiūgere.i.p affinitatē coiūgere nobis hāc familiaʒ Soſtratę & filiæ.&.i.ptim.hac re.i.diruptione macerię.& .i.ptim oibus aliis rebus:qbus poterimus ea adiuuare & adiūgere.& familiā vna cū nr̄a facere.Aeſc.o pr̄.q̄ſo ita.i.ita poſtulo vt fiat.Mi.haud aliter cēſeo.i.eſt mea opinio eadē prſus.De.imo.i.ſed.hercle:iurātis eſt.decet nobis ita fieri .i.vt fiat vna familia nobiſcū.antiq iūgebāt decet dtō:recētiores vero actō.vt Vos decet ita fieri.Primū.i.in primis. ipſa Soſtrata eſt mr̄ vxoris huius Aeſ.Mi.qd poſtea.i.quid deinde vis cōcludere ſi eſt mr̄ vxoris huius.De.ipſa eſt pba.i.honeſta:q̄tū ad ſe & vitā ſuā.& eſt modeſta.i.hñs honeſtū modū erga alios:&(qd' dñt inepte)hʒ pulchrā manutētionē.Mi.ita aiūt.q.d.qd mea refert,ſi eſt pba & modeſta:vt aiūt hoies.De.eſt grādior natu.i.eſt iā multū annoſa:& annis ɔfecta ac plena.Mi.ſcio eā eſſe natu grādiorē.i. grādęuā.De.hęc Soſtrata iādiu.i.iā ex lōgo tpe.nō poteſt parere.i.hr̄e natos.p annos.i.nō pmittētibus annis mſ̄cis. & eſt elegās dicēdi modus,ſi ſic dicaſ:Aetas nō patitur hāc mulierē parere.elegātius:Huic mulieri parere p ætatē non licet.vel Hęc mulier p ætatē,ſeu p ānos parere.nō pōt, aut neq̄t.Nec eſt qſquā q reſpiciat eā ad cōcupiſcēdā eā:vel ad reuocādā eā ne nubat:ipſa eſt ſola. Mi.quā rē hic agit.i.qd iſte loquiſ:qd moliſ:qd parat:quorſum tendit:aut eius ſpectant,aut pertinent verba.De.æquū eſt te Mitionē ducere hāc.deinde cōuerſus ad Aeſ.ſubdit.& æquū ē te Aeſchinū dare operam.i.laborare.vt ſic fiat.i.vt pr̄ tuus adoptiuus ducat eam ī vxorē.Mi.aūt.i.ſed dicis æquū eſſe me ducere hāc admirabūdus hoc dicit.De.dico bonū eſſe te ducere eā Soſtratā.Mi.credere non pōt fratrē eſſe in ea ſnia.dicis inq̄ bonū eſſe me ducere.De.inquā.i.dico iterū te ducere eā ee bonum.Mitio.ineptis.i.inſanis:deſipis:efficeris ineptus,& ſtultus:vel tu effutis tuas ineptias.& eſt verbū neutrū q̄rtę inflexionis declinatū ineptio ineptis inepiui. ineptire q̄ſi ineptus fieri, aut ineptus eſſe.De.alloquiſ Aeſchinū.ſi ſis.i. ſi eſſe volueris hō:aut ſi credi volueris hō.hic.ſ. Mitio.faciat:ideſt ducat hāc So.ſocrū tuā. Aeſ. o mi pater:blādiſ ei.q. d.obtempera petitis:ſʒ interrupit Mitio ei? ſermonē:increpās eū.Mi. autē.i.ſed,o aſine:apū cōuiuū grandi & fatuo. quid.i.cur.auſcultas.i.obedis:pbes aures huic patri tuo naturali Demeæ in hac re.De.nihil agis.i.nihil pficis ita alienum ab ea re te pſtando:nō pōt fieri aliter,quin eaʒ ducas. Mi.deliras.i.deuias:diſcedis a recta mēte:& tuo deſtitueris bono ſenſu.Aeſ.o mi pater.ſine.i.permitte.vt ſup.exorem te.i.te vincā perſuaſione mea:ſeu tibi perſuadeā.Mi.inſanis.i.inſanū te oſtēdis:deſipis.De.age:hortātis aduerbiuʒ. q̄ſo.i.rogo te.da veniā filio.i.pſta illi hoc bñficium:cōcede qd' petit.Mi.ſatin.i.ſatis ne es ſanus.i.mentis cōpos. ego fiā.i.efficiar.demū.q.d.tarde.eſt enim hic aduerbiū tarditatis.ego ne fiā demū maritus nouus.i.nouus nuptus:nouus ſponſus.anno.v.&.lx.i.cū ſim natus quinq; &.lx.annos. vbi minor numerus maiori pficiſ.atq; ducā.i.capiā i vxorē.anū.i.vetulā.decrepitam.i.vltimæ ſenectutis:vel qa ſtomacho,ſeu aio ſit anili,& iracundo.& ideo valde crepat.i. Crepat iurgia effutit:& clamat.vel qa ſit obtuſi animi,& læſæ ſenectutis.vel qd' ſæpe familia ſua crepuerit plāctu.i.clamauerit ſibi moribūdæ.vel(vt Feſtus inquit)dr̄ q pp̄ter nimiā ſenectutē nec mouere ſe poteſt:nec vllū facere crepitū. Feſtus ne.i.vtrū.eſtis mihi auctores.i.ſuaſores,ſeu diſſuaſores. id .i.ad id faciendū.ſ.ad ducendā anū decrepitā.vel.i.pp̄ter illa incōmoda,q̄ dixi.eſtis mihi auctores.i.cōſulitis mihi.Eleganter enim dicit:Tibi ſum auctor vt hoc facias.i.tibi ſuadeo:ſeu cōſulo vt hoc facias.ita eñ ait Cice.in ſuis Epiſto. Auctorea eſſe primi libri ad Lentulū:Tibi tñ ſum auctor:vt ſi quibus rebus poſſis:eū tibi ordinē aut recōcilies,aut mitiges. eſt eñ penultima clauſula ipſius Cice.in penul.Epi.pri.lib.ad Lētulū.Aeſ.o pr̄.fac qd' rogamus.ego pmiſi illis.ſ.Soſtratæ Cicero & Hegioni & filię.te.ſ.facturʒ:& ſocrū i vxorē ducturum. Mi.aūt.i.ſed.pmiſiſti illis id de me.o puer.i.tu adhuc iprudēs:& pauca exptus.largitor:i futuro iperatiui.i.fac pmiſſiones tuas:& tuas largitiones,ſeu largitates de te:& nō de me.De.age:hic age correptiuū eſt.qd facias ſup.vel dicas. ſi filius Aeſ.oret te aliqd maius.i.petat a te aliqd maius.vbi oro more ſuo iūgiſ duobus accuſatiuis.Mi.q̄ſi.i.(qd' dici ſolet).q.d.q hoc qd' petit nō ſit maximū.De.da veniā.i.pſta hoc bñficiū:& cōcede qd' petiſ:ſiue indulge petēti:& pmitte te exorari.Aeſ.ne grauere.i.ne tibi ſit graue:ac moleſtū id facere:vel ne te difficilē,& inexorabilē pſtes in hac re. Grauis nā grauē ſe pbet,q id facile nō pſtat i bñficio qd pt.De.fac qd petiſ:ſaltē pmitte te facturʒ.Mi.nō omittis.i.nō ceſſas: nō deſiſtis hoc ſuadere.Aeſ.nō omittā ſup.niſi exorē te.i.p ſuadeā tibi.Mi.qdē.i.certe.hęc efflagitatio eſt vis.i.violentia:coactio:ipulſio.De.o Mitio age.i.erūpe in actionē.plixe.i.benigne:liberaliter: large.Mi.&ſi.i.quis.hoc.ſ.ducere Prolixe anū vr̄ mihi prauū.i.diſtortū:nō rectū.ineptū.i.ſtultū:indecens.abſurdū.i.incōueniēs:inconſentaneū:incōgruū.& alienū.i.abhorrēs:remotū:diſſidēs:diſcrepans a vita mea:quā ſemper trāſegi cælibē.Si tātopere.i.tā vehemēter.vultis.i. cupitis.hoc videlicet vt ducam vxorem,fiat.i.cōſentio.nō mea ſponte

mea ſponte:ſed vt nobis ſatiſfaciam. Aeſchi. bene facis cum vis qđ petimus. merito.i.nõ ſine cauſa, amo te qa bene me ruiſti. De. vez.i.ſed. quid ego dicam:cũ.i.quia, vel quãdo hoc qđ volo fit. qd nunc:modus interrogãdi.q.d. qd nunc agendũ eſt:quid reſtat.i.quid ſequit̃, vel qd reliquũ eſt: qđ non fuerit obtentũ: vel quod petatur, deinde animaduertit aliquid eſſe petenduȝ: quod ſubdit. Hegio eſt

Proximus cognatus ꝓximus his Soſtratę & filię, eſt aũt

Affinis & cognatus affinis.i.propinquus ꝑ per nuptias nobis, pauper.i.qui non abundat diuitiis. decet.i.honeſtum eſt, nos bene facere illi aliquid.i.per aliquid: vel in aliquo. vel bene decet nos facere illi aliquid.i.aliquod bonum: vt dicunt. Proximus dixit & affinis & cognatus: nã multi ſũt gradus & veluti rami propinquitatis in affinitate & cognatione diſpoſiti, inſuper cognati vxoris ſunt affines mariti: & ediuerſo. Mi. qd decet inquã nos facere illi. De. paululũ agelli.i.poſſeſſiũculę: ꝑdioli. ẽ hic ſub vrbe .i.i ſuburbanis. qđ paululũ agelli locitas.i.frequẽter locas: vel capiat̃ ꝓ primitiuo. foris.i.neſcio cui alieno & foris poſito, locũ aũt poſuit pro pſona. demus huic Hegioni pauperi hunc agellũ: qui, vel ſit ablt̃ũ pro quo. fruat̃.i.alatur. vel

Fruor qui.i.vt. fruat̃.i.alatur illo, vel qui ſit nt̃ũ. ſic demus huic Hegioni: qui.ſ. Hegio. fruat̃.i.alatur illo, fruatur dixit pro alatur: ſine fructu vtatur: nõ ꝓprietate potiat̃, a frumine dici videtur: qa frumen dicit̃ ſumma gula: per quã lingua ci

Frumẽ bũ demittit i ventrẽ. Mi. aũt.i.ſed. dicis ſup. id eſſe paululũ: quod illic eſt. De. etiã ſi multũ ſit illud qđ eſt agelli: tamen faciundum eſt.i.facere oportet: videlicet vt eo fruatur. ipſe Hegio eſt huic.ſ. filię: vel etiã Soſtratę pro patre.i.loco patris quantũ ad affectionem. praeterea ipſe eſt vir bonus: ac propterea alendus eſt, etiã noſter.i.nobis affinitate iũctus. recte datur.i.recte collocatur apud eum beneficiũ: cum bonus ſit & noſter. poſtremo.i.tandẽ. facio illud verbum.i.illud dictũ: illam breuem ſententiã loquor: & in medium effero. non meũ.i.nõ ex me inuentũ: neq; primo profectũ. qđ verbũ.i.dictum. tu Mitio dixiſti dudũ.i.pauloante. bene: ideſt iuſte & cum aequitate, & ſapienter.i.cũ magna ſapientia: hoc eſt verbũ illud tuum. vitium quod ſequit̃ eſt commune omniũ.i.omnes longe lateq; corrũpit, & cõtaminat. Dicimus aũt cõmune oibus & cõmune oium cũ datiuo & genitiuo. tale eſt vitiũ.ſ.q; in ſenecta.i.tẽpore vel aetate ſenectutis. ſumus nimiũ attenti.i.plus aequo incũbẽtes: inhiantes. ad rem.i.ad pecuniã cõgerendã: & rem familiarẽ augẽdaȝ: ſeu ad ſingularẽ vtilitatẽ. nos decet effugere.i.vitare: euadere. hanc maculã.i.hanc labem cupiditatis. nã ſordes auari hominis dicunt̃. & ſordidus ipſe auarus. id verbũ eſt

Verbum Varro vere dictũ: & bene dixit vere: nã (vt teſtat̃ Varro) verba a veritate dicta ſũt. & oportet id verbũ fieri ipſa re.i.deduci ad effectũ ita: vt nõ verbotenus ſit dictũ. Mi. quid iſtud eſt.ſ. hoc dicit videns ſe victũ ꝓpriis verbis. quidẽ.i.certe. ille agellus dabitur Hegioni. Aeſchi. o mi pater: blandientis eſt dictum: & vultuoſe applaudentis. De. nunc es mihi germanus.i.frater vterinus: & animo & corpore.i.quantũ ad animus & corpus es alter ego. nã reſpõdes omnibus votis meis. dicit̃ enim frater: quaſi fere alter. Mi. gaudeo eſſe tibi ſic gratum vt talia dicas. De. iugulo.i.occido: neco hũc fratrem gladio ſuo ſibi. ita gaudebant loqui veteres: ait Don. eſt aũt allegoria: hoc eſt propriis verbis ſuis eum vinco: & ſupero: & deturbo de ſua ſententia & conuerto in meã. Cũ etiam videmus aliquem contra ſe locutum: & in verba ſibi noxia erupiſſe: vel quando ſe prodidit ſuis verbis: dicimus recte ille ſuo ſibi gladio ſe iugulauit. in quo dicto non eſt opus addere ſibi: niſi quis antiquitatem velit imitari.

Tetrametri mixti. Et primus ſuperiori coniungitur.

SYRVS. DEMEA. MITIO. AESCHINVS.

Factum eſt, quod iuſſi Demea. De.
Frugi homo es aedepol hodie mea quidem ſententia
Iudico Syrum fieri eſſe aequũ liberũ. Mi. iſtũc liberũ!
Quodnam ob factum! De. multa. Sy. o noſter Demea, aedepol uir bonus es,
Ego iſtos uobis uſq; a pueris curaui ambos ſedulo,
Docui, monui, bene praecepi ſemper quae potui omnia. De.
Res apparet, & quidem porro haec obſonare, cum fide
Scortum adducere, apparare de die conuiuium.
Non mediocris hois haec ſunt officia. Sy. o lepidum caput. De.
Poſtremo hodie in Pſaltria iſta emunda. hic adiutor fuit,
Hic curauit, prodeſſe aequum eſt, alii meliores erunt.
Denique hic uult fieri. Mi. uin tu hoc fieri! Aeſ. cupio. Mi. ſiquidẽ
Tu uis Syre eho accede huc ad me, liber eſto. Sy. bene facis.
Omnibus gratiam habeo, & ſcorſum tibi praeterea Demea. De.

ASC. Illud. Age prolixe Mitio. praeter expoſitiones, q̃s Donatus affert: dictũ mihi vr̃ a Demea: quo ſolemus dicere ad eos: qui qđ lubentes faciũt rogati volunt: vt ſit Mitio age ꝓlixe.i.exhibe te difficilem & inexorabilem in re, quã tu aperte tamẽ voluntarie facies.

SER. Iubet frater & te Aeſchin. dare operã vt ſi. Ineptio.i. ineptis.i. deſipe. Age q̃ſi euge ꝓlixe Mi. verũ cũ ꝑ hoc nõ poſſit eũ abſtinere a ſtultitia ſua. De. cogitat iterũ alia. q.d. putabã q; per hoc ſe ille ſtultũ intelligeret. vez.i.ſed. aliud oportet me pſuadere vſq; dũ ſe ſtultũ ſentiat. locitas.i.cẽducis. huic.i. virgini, dictũ eſt, q.d. nõ mẽtiaris modo: qa vere.i.pfecto dictũ eſt a te. hic Aeſ. Gaudeo ſecũ. ſuo ſibi.i.ꝓprio gladio. qa perſuadẽdo ei multã diſpoſitionẽ ſuarũ rerũ. & impellẽdo eũ in ſuos mores nimiũ faciles adducã eũ ad hoc vt ſuo gladio.i.nimiũ agendo ſuã facilitatem ſe ſtultiſſimũ percipiat: & hoc eſt iugulabo.

DON. Factũ eſt quod iuſſiſti Demea: ideſt dirupta eſt maceria. ¶ Frugi hõ es: vtilis vt fruges. ¶ Ergo aedepol hodie qui.iu.ſ.Sy.fi.li. hoc eſt iamdudũ quod ꝓmiſerat Syro: ſed nũc opportune. videt̃ enim modo meritũ pręceſſiſſe. ¶ Et ſniam iudicor multa oratorie maluit generaliter dicere, q̃ quaerere ſpecialiter: quod inuenire nõ poſſit. Et Mitio ſingulariter vnum quęrit: hic pluraliter multa reſpõdet. ¶ Quodnaȝ ob factũ.i.iure. aſcribi enim cauſas manumiſſis in iure formula eſt. ¶ Aedepol vir bonus: iurat bonũ: quia pręter opinionẽ eſt. ¶ Ergo iſtos vobis vſq; a pueris: itelligit Syrus laborantẽ pro ſe Demeã non habere quid dicat: & ideo ipſe proſequit̃ ordinem meritoȝ: ſed quẽ apparet pędagogum fuiſſe. ¶ Docui, monui, bene p̃cepi: ridicule additur: ſed tamẽ cõſuetudine: quia imputant̃ etiã facta praue pro bonis. ¶ Quae potui oia: bene quae potuit: quaſi plura vellet. ¶ Res apparet: mire irridet Demea: ſic tñ vt ſerio agere videat̃. ¶ Apparare de die cõuiuiũ.i.repente: neq; ante pręḋictũ: nec pridie conſtitutũ. ¶ Poſtremo hodie in Pſaltria iſtac emunda: & hoc totũ ſerio dicit̃: vt magis ridiculũ videat̃. ¶ Hic adiutor fuit: in re bona adiutores: in re mala

Adiutor impulſores dicunt̃. ergo hic adiutor dicit̃ a nõ iraſcẽte: a criminante aũt & irato impulſor. ¶ Hic adiutor fuit, hic curauit: de more repetitũ eſt hic cũ dicit̃: Hic adiutor fuit, hic curauit. Sic enim ſolemus onerare mentẽ audientis eius, quẽ laudamus: deinde qđ p̃ſtitit: qui & officiũ corporis, vt adiutor: & curã animi p̃buit, vt cõſultor. ¶ Denique hic u.ſ. abutitur Demea ſciens prodigã voluntatẽ adoleſcẽtuli. ¶ Syre accede huc ad me: vtrũ vt eũdẽ manumittat: an vt palã fieri iubet propius accedens iuris publici conſuetudinẽ ludens. & vide q̃ comicã manumiſſionẽ q̃ facete induxerit, atq; cõdigne. ¶ Et ſcorſuȝ tibi p̃terea Demea: & fecit Demeę pluſ q̃ volebat. nã quia conabat̃ amari: pręfert̃ et his q amant̃.

Gaudeo. Aeſ. & ego. *Sy*. credo, utinā hoc perpetuū fiat gaudiū,
Phrygiam ut uxorem meā, una mecum uideam liberam. De.
Optumam quidē mulierem. *Sy*. equidē tuo nepoti huius filio
Hodie primam mammam dedit hæc. De. hercle uero ſerio
Siquidē prima dedit, haud dubiū quin emitti æquum ſiet. Mi.
Ob eā rē? De. ob eā, poſtremo a me argētū quāti eſt ſumito. *Sy*.
Di tibi Demea oro omnes ſemper omnia optata offerant. Mi.
Syre proceſſiſti hodie pulchre. De. ſiquidem porro. Mitio
Tu tuum officium facies, atq; huic aliquid paululum præ manu
Dederis unde utatur, reddet tibi cito. Mi. iſtoc uilius. Aeſ.
Frugi homo eſt. *Sy*. reddam hercle, da modo. Aeſ. age pater.
Mi. poſt conſulam. De.
Faciet. *Sy*. o uir optume. Aeſ. o mi pater feſtiuiſſime. Mi.
Quid iſtuc? quæ res tam repente mores mutauit tuos?
Quod proluuium? quæ iſtæc ſubita eſt largitas? De. dicam tibi.
Vt id oſtenderem, quod te iſti facilem, & feſtiuum putant,
Id non fieri ex uera uita, neq; adeo ex æquo & bono,
Sed ex aſſentando, indulgendo, & largiendo Mitio.
Nunc adeo ſi ob eam rem uobis mea uita inuiſa eſt Aeſchine.
Quia non iſta prorſus iniuſta omnia omnino obſequor.
Miſſa facio, effundite, emittite, facite quod uobis lubet.
Sed ſi id uultis potius, quæ uos propter adoleſcentiam
Minus uidetis, magis impenſe cupitis, conſulitis parum,
Hæc reprehendere & corrigere me, & obſecundare in loco,
Ecce me qui id faciam uobis. Aeſ. tibi pater permittimus.
Plus ſcis quid facto opus eſt, ſed de fratre quid fiet? De. ſino
Habeat, in iſtac finem faciat. Aeſ. Iſtuc recte.

PLAVDITE.

DON. ❧ Gaudeo & ego: gratulantiū Syro hęc verba ſunt: qbus de more ille credo r̄ndet. ❡ Vtinā hoc ppetuū fiat gaudiū: integrū: ſolidū: & nuſquā interruptū. ❡ Phrygiam vxorē meā: vt ipſe Sy. ita vxor Phrygia ſm veteres: q ſeruis nomina a nationibus imponebant. ❡ Vna mecū videam liberam: hoc ſic pronunciandū eſt: quaſi gaudeat ſe cōcordatū Demeę: qd cū vltero cogitat habuiſſe, pene oblitus fuit. ❡ Hodie primā m. d. h. ridiculū meretricū ſiquidem oportuerit primā eſſe quācunq; an qa cā eſt: qua ingenii dicūtur ſerio a nutricibus liberis educādi. ❡ Hercle v. ſe. aduerbia ſunt cōfirmatiua. ❡ Ob eā rē: hoc eo vultu dici: quo rem velut excutimus: & oſtēdimus momēti eſſe nullius. ❡ Argētum q. eſt ſu. quāto pretio valet. ❡ Argentum quāti eſt ſumito: hoc verbo vtimur vt faciūt, qui perſuadere aliquid cupiūt. ❡ Dii tibi De. o. ſemp optata offerant omnes oia: antiqua elegantia & figurata. ❡ Proceſſiſti h. p. nunc vere pulchre pceſſit Sy. ❡ Siqdem t. o. ſ. hoc eſt vt patroni eſt libertū nō deſeras: ſed vt alias manumiſſum. Plau. Facis melius q̄ pars lenonū: qui libertos hn̄t: & eos deſerunt. ❡ Vñ v. vtaẽ viuat: vnde vſura vita dicit̃. vt Vnius vſura more gladiatoris iſti non dediſſet: an vnde alatur de quo vſumfructūq; capiat: & cuius tibi ſortē reddat. & hoc melius, nam ideo addidit: reddet tibi cito. ❡ Iſtuc vi. hoc egit Teren. vt cōuerſis officiis vſq; adeo ꝓdigum faceret Demeam: donec parem redderet Mitionē. ❡ Iſtuc vi. quaſi nihil minus. negocio enim eſt flocci oſtendētis: aut qd tale cum eclypſi: qua ſubaudit̃ quicquā: & nō dabo. ❡ Faciet: ne quid negatū in fine fabulæ videat̃: addidit De. ſ. faciet. & faciet hoc potens. ſ. qd irridens dixit: quaſi de prodigo dicere videat̃. & mire faciet: quia nec credibile erat ſtatim cōſenſurū: quia negauerat: & ꝓpterea negatio eſſe in fine non debuit. ❡ Quid iſtuc: quæ res tam repente mores mutauit tuos: ai aduertendū eſt qua calliditate Terentius quęrens finē fabulæ, cōplere lętitiā per ipſum Demitur in vniuerſos: qui in tota comœdia triſtis ac ſęuus interturbauit: & vociferatus eſt. ❡ Quod proluuiū: pluuium quod græci .i. promptus animus ad largiendū. ❡ Subita eſt largitas: repentina: ac per hoc ipſa eſt ingrata: & immoderata: vt euenit cū ex nimis parcis nō largi, liberales: ſed effuſi, prodigiq; reddunt̃. ❡ Vt id oſtenderē: abūdat id: nam eſt prout. ❡ Quod te iſti facilem & feſtiuū putāt: multū detraxit Mitioni dicendo te iſti putant: per qd ſignificatur errare adoleſcens: & hunc non eſſe feſtiuū, & facilē putāt: bene in poſtremo dignitas pſonæ huius ſeruata eſt: vt perpetuo commutata videretur. vt truculentus apud Plau. Indulgēdo ante dicēdo: indulgentiā ad meā culpam ſcribi denuo. ❡ Et largiēdo Mi. ſeuere additū eſt nome verbis ex aio plorantis. ❡ Quia nō. i. pro. o. oino obſequor: ꝓuerbiales ſunt hmōi locutiones: fanda nefanda: digna indigna: velis nolis: fas nefas. ❡ Effundite: ad Aeſc. ptinet. ❡ Emittite: ad Cteſi. ❡ Facite: ad oēs. ❡ Facite quod v. l. prope rediit rurſus ad amaritudinē priſtinā: hæc eſt figura, q̄ inuitos nos pmittere oſtendimus qd volumus fieri. ❡ Quæ v. pro. a. m. v. hic oſtēdit Terē. magis De. ſimulaſſe mutatos mores, q̄ mutauiſſe. ❡ Minus v. magis impenſe cupitis, cōſulitis parū: minus: magis: parū. ❡ Hęc re. & cor. & ob. in lo. trib9 tria reddunt̃: & vtraq; illā in malas partes ſupiora: hæc in bonam quæ inferiora ſunt. nō tantū. n. culpæ eſt minus prouidere, q̄ impēſe: nec tantū mali eſt impēſe cupere, quātum parū cōſulere. Irā reprehēdere bonū eſt: melius corrigere: optimum ſecūdare. nā qui reꝑhendit nō cōtinuo corrigit: q corrigit nō ilico ſecundat. i. lætiſſimum reddit, & fideliſſimū. Alii ſecūdare obſequi dictū putāt: & ideo additū eſt in loco: quaſi nō ſemper faciendū, ſic ergo obſecundare: i. vel in melius cōuertere: vel obſequi intelligimus. ❡ Tibi pater p. noluit Teren. ab amoribus filiorum ppetuo repulſum patrē. ❡ Sino Hẽat, in iſtac finē faciat: hęc quidē permiſſio eſt: ſed exceptionē i ſe cōtinet: & eſt quodā ſtomacho: & velut minaci denunciatione pfertur. ❡ In i. f. fa. hoc eſt aut ne aliam amet: aut ne alteram cōparet: ne poſt ipſam luxuriet cura alterius. ❡ Recte: bene & Mitio nō diſceſſit de propoſito ſuo: qui vt peccaſſe alias oſtenderet fratrē ob nimiam aſperitatē: cum expectatione quadā laudans verba eius iſtuc recte dixit: quaſi diceret nō vt cætera: & ſimul repoſuit ei, qui ſupra dixerat: Quod te iſti facilem, & feſtiuum putant.

GVI. Actus &c. Hic oia fine iucūdo claudunt̃: vbi & ſeruis libertas donat̃: & ambobus filiis optatæ vxores cōceduntur. Sy. o De. id qd iuſſiſti eſt factum. ſ. maceria diruta eſt. De. tu es hō frugi. i. vtilis vt fruges. interdū ſignificat modeſtū. ædepol ego iudico æquū eſſe. i. iuſtū. quidē. i. certe. mea ſnia. i. meo iudicio: mea opinione. Syrū ſeruū fieri. i. effici. hodie liberū. i. manumitti: ac libertate donari. Mi. dicis æquū eſſe iſtunc Syrum fieri liberū: interrogatiue legendū eſt. deinde ſubdit. ob. i. pp. qd nō factū. i. pp qd factū æquū eſt eū fieri liberū. De. ob ſup. multa. i. pp multas cās. Sy. o noſter De. ædepol es vir bonus, ego curaui vobis. i. curæ habui: cuſtodiui: adminiſtraui: moderatus ſum tanquā pędagogus iſtos ambos: Cteſiphonē & Aeſc. vſq. i. aſſidue: ſine intermiſſione, a pueris. i. ab ineūte ætate: ſeu cū adhuc pueri eſſent. docui. i. inſtitui: erudiui eos ſedulo. i. inſtāter: quaſi ſine dolo. monui. i. admonui eos qd facere deberēt. ſemp bn̄ pcepi. i. docui: vl iuſſi tanq̄ cuſtos eorū oia q̄ potui pcipere. De. res. i. effectus. appet. i. ante oculos res eſt i propru: & hoc dicit ridēdo eū. & qdē porro. i. certe: particulæ ſunt expletiuæ dictū affirmātes. hæc officia, q̄ ſequunt̃. ſunt hois nō mediocris. i. ſpectāt ad maximū hoiem: & magni momēti p ironiā dixit.

dixit. hæc aũt ſunt officia: videlicet obſonare. i. prouidre de obſoniis, i. de omnibus eduliis p̃ter panẽ & vinũ. cũ fide. i. fideliter. ꝓuidere de obſoniis eſt officiũ magni viri. nã obſonor obſonaris, vel obſono obſonas (vtrũq; eni dicit̃) ſigni-
Obſonare ficat vel emere obſonia: vel prouidere de obſoniis: quas pitãtias vocant, vt ſi diceremus: Hic ſeruus optime obſonare nouit. i. ſcit bene emere obſonia: neq; decipit̃ in emendo. in-
Obſonator de obſonator dici poſſet, vbi pitãtiariũ dicunt: qui videlicet de obſoniis prouidet: & eorũ quærendorũ curã habet. hæc ſunt officia: obſonare fideliter: abducere. i. rapere a lenone: ſcortũ. i. meretricẽ. ĩtẽ appare. i. parare: diſponere côuiuiũ de die. i. repente. nõ ante p̃dictũ: aut pridie cõſtitutũ. Sy. o caput lepidũ. i. o homo iucũde & feſtiue: ſeu vrbane. nam caput præcipuã partẽ ponit pro hoie toto. De. poſtremo. i. tãdẽ. hic ſeruus fuit hodie adiutor in iſta Pſaltria emũda: pro emẽda. i. in emẽdo iſtã puellam cantatricẽ. hic ſeruus curauit. i. curã animi p̃buit vt cõparet̃ Pſaltria: & bono mõ haberet̃. æquũ eſt. i. bonũ eſt: ac decet ꝓdeſſe ei. nam alii ſerui hoc facto erunt meliores. nã dabũt operam: vt bene ſeruiẽtes ſint libertatẽ cõſecuturi more iſti⁹. Deniq; hic Aeſ. vult hoc fieri. i. vult vt libertate ſeruus donet̃. Mi. vin. i. vtrum vis tu hoc fieri. hoc dicit Aeſc. le etrogãs cupiat id fieri necne. Aeſc. cupio id fieri. Mi. ſiquidẽ. i. qm̃ tu vis. eho: interiectio admonẽtis: & attentionẽ incitãtis. o Syre accede huc ad me: deinde vt acceſſit: eũ manumiſit, inquiẽs: Eſto liber. verba ſunt iuris: quibus manumitti t̃ ſeruus. Sy. o Mitio benefacis: q me manumittis. habeo gratiaꝫ. i. ſum deuinctus: ſeu obligatus oibus. & p̃terea. i. pręter alios. o De. gratiam habeo tibi ſeorſum. i. ſeparatim: p̃cipue: particulariter. De. gaudeo q liber ſis. Aeſ. &. i. ego Aeſ. gaudeo. Sy. credo q ambo gaudetis mea libertate. vtinã hoc gaudiũ fiat perpetuũ. i. integrũ: ſolidũ: & nuſquã interruptũ. vt. i. ita, vel quatenus. videã meam vxorẽ. ſ. Phrygiã. i. ſic appellatã a natione, liberã vna mecũ. De. quidẽ. i. certe. cognoui, vel inueni eam ſup. optimã mulierẽ: vel optas ſup. videre vxorẽ tuam optimã mulierẽ liberam: vel conſtat eſſe optimã mulierẽ. Sy. & quidẽ: ideſt certe. hæc vxor mea dedit hodie primam mãmã tuo nepoti filio huius Aeſc. filii tui. De. hercle vero. i. at certe. ſerio. i. remoto ioco: extra iocũ. ſiquidẽ. i. ſi certe. vxor tua dedit p̃mã mãmã filio hui⁹. haud. i. nõ ẽ dubiũ: qn ſit æquũ. i. iuſtũ. eã emitti. i. extra ſ̃uitutẽ mitti. Mi. ob eam rẽ. i. dicis æquũ eſſe eã emitti ꝓpter eã cauſam. q. d. non eſt cauſa ſufficiẽs. De. ob eã inquã rẽ æquũ eã emitti. poſtremo ſi nõ vis id facere liberaliter. ſumito a me argentũ quãti eſt: ideſt quãto p̃tio ipſa Phrygia valet. Sy. o De. oẽs Dii ferãt: ideſt p̃ſtent & afferãt ſemper tibi oĩa optata. i. deſiderata ti-
Procedere bi. Mi. o Sy. pulchre ꝓceſſiſti hodie. i. bñ (vt ita dicã) ꝓſperaſti hodie: vel ad magnũ bonũ prouectus es hodie: q te & vxorẽ manumitti obtinuiſti. De. atq; ſiquidẽ. i. ſi certe, dederis huic Syro aliqd paululũ præ manu: quo vtat̃. i. alat̃: de quo vſumfru. capiat: & cuius tibi ſortẽ reddat. porro. i. ꝓculdubio. ſi hoc feceris: facies tuuꝫ officiũ. i. qđ decet facere
Prę manu patronũ. Vbi aĩaduerte p̃ manu poſſe exponi: quẽadmoduꝫ p̃ me. i. in cõparatione mei. vt Tu es prę me beatus, ait Ci-
Prę me Cicero ce. i. in cõparatiõe mei. & tũc ſic iũgas cũ paululũ: Si dederis huic aliqd paululũ. i. aliqd qđ eſt res parua. p̃ manu. i. in cõparatione potẽtiæ tuæ: & tuæ liberalitatis: ac promptitudinis tuę in dãdo. vel ſi intelligat̃ prę manu: pro in prõptu: vt dici vulgo ſolet: ſemp habet hæc verba. vel leges prę manibus pro in prõptu: recte an inepte ipſi viderint. qđ ſi eſt ita funget̃ cũ dederis. vt ſit: Si dederis ei in prõptu aliqd paululũ. aut ſi qs velit interp̃tari prę pro añ, ſic: Si dederis ei præ manu. i. añ manũ. vt dici vulgo ſolet: Vult me hoc dare ante manũ: qđ etiã legẽtiũ iudicio relinquo. nã præ pro ante nõ inueni: niſi in cõpoſitione. vt p̃dico: p̃pono. inuenio etiaꝫ p̃ in tali dicẽdi gñe: Lachrymatus eſt prę gaudio: p̃ timore receſſit: p̃ nimia multitudine exire nõ potuit. & in iam dicto mõ videlicet ſic: Prę multis ſumus felices. i. in cõparatione multorũ. De illo aũt gñe dicẽdi vſitato hr̃e prę manibus aliquid. i. in prõptu: fateor me nõ legiſſe: neq; Priſcianus aſſignans ſignificationes huius ꝑticulæ p̃ponit alias a p̃dictis: niſi q etiã præ in cõpoſitione auget & adhibet maiorẽ vehemẽtiã, q̃ p. capitur q; ꝑ valde: vt p̃potẽs: p̃diues: p̃clarus &c. Si itaq; dederis ei aliqd quo vtat̃ & fungeris officio patroni: & reddet tibi ſortẽ & vſurã cito. i. propediẽ. Mi. ego ſup. nõ dabo qcq̃: vel nihil dabo ei. etiã vilius. i. minus vel minoris valoris. iſtoc. i. iſta re viliſſima, quã ei oſtendebat. Aeſc. q̃uis neges te daturũ qcq̃: tñ ipſe eſt nõ frugi. i. bonus: vtilis: ac modeſtus. Sy. hercle reddã ſortẽ: cui⁹ vtar fructu. da. i. p̃be, p̃ſta. mõ. i. vel tãtũmodo: vel mõ ꝑ nũc. vt ſit tpis aduerbiũ. Aeſ. o pr̃ age. i. fac qđ petit. i. da mõ. Mi. ego conſulã. i. deliberabo poſt. nã cõſulere iterdũ ſignificat cõſulta- Cõſulere
re, ſeu deliberare: vt Laurẽtius ſentit. De. ipſe Mitio faciet qđ petitur. Sy. o optime vir. de Demea dicit, vel de Mitio. Aeſ. o pr̃ feſtiuiſſime. i. iucũdiſſime: lepidiſſime. Mi. qd iſtud eſt: modus interrogãdi. q̃ res mutauit tã repẽte. i. tã ſubito tuos mores. qđ proluuiũ. i. qs prõptus aius ad largiẽdũ. pro luuiũ dixit pro ꝓfuſione. q. d. q eſt iſta ꝓfuſio & ꝓdigalitas tua. q eſt iſta. i. tua largitas. ſubita. i. ſubito tibi exorta. cum prius parcus eſſes. De. dicã tibi quare mutaueriꝫ mores: vt oſtenderẽ id. ſ. q iſti filii mei putãt te facilẽ. i. benignũ. & feſtiuũ. i. iucũdũ. vel iſti poteſt eſſe datiuus ſingularis: ſicut vt oſtẽderẽ tibi. d. ſ. q hoies putãt te eſſe facilẽ & feſtiuũ iſti filio. Aeſc. non fieri ex vera vita. i. ex vero mõ viuẽdi. imo vero fieri ex fallaci vita: & deceptiua: vt ſic dicã. & vt oñderẽ id nõ fieri ex æquo & bono. i. ſm̃ qđ eſt æquũ & bonũ: ſed fieri ex aſſentando. i. blandiẽdo verbis. & ex indulgendo. i. plus æquo ꝑmittẽdo: ſiue cõcedẽdo. & ex largiẽdo. i. ex nimia largitione, quia eſt corruptio doĩs facta. nũc adeo. i. cer- Largitio
te: vel valde. ſi o Aeſchine mea vita eſt vobis filiis meis inuiſa. i. exoſa. ob eam rẽ. i. propterea. qa nõ obſequor oino. i. quia obſequẽdo vobis nõ ꝑmitto prorſus iſta oia iniuſta, q̃ ꝑmittit frater. miſſa facio. i. omitto oia: & vobis dilapidãda relinquo. effundite. i. diſpergite. emittite. i. extra manus veſtras mittite. bona vobis acq̃ſita luxurioſe viuẽdo & ꝑdendo ſubſtantiã veſtrã, facite quod libet vobis: ꝑmiſſio plena amaritudinis. Sed ſi potius vultis id. ſ. me reprehendere. i. improbare, corrigere. i. emẽdare: caſtigare: recta facere: & obſecũdare. i. in melius cõuertere. vel (vt alii volũt) obſeq. in loco, i. vbi opportunũ & cõmodũ erit: ſiue in opportunitate & occaſione. Vel dic obſecũdare. i. ꝓſpera facere hęc q̃ vos minus videtis. i. minus cõſideratis, q̃ deberetis. vel minus pro nõ capiat̃. & q̃ cupitis magis impẽſe. i. magis obnixe: magis acriter, ſeu vehemẽter, q̃ eſt æquũ. & quę paruꝫ cõſulitis. i. nõ ſatis ꝓuidetis, ſeu ꝓſpicitis. ecce me. i. habetis me in prõptu & ante oculos. qui. ſ. ego. faciã vobis id: hoc eſt reprehẽdã: corrigã: & obſecũdabo. Aeſchi. o pr̃ permittimus tibi. i. tuæ voluntati ac diſpoſitioni relinquimus, ſcis pluſquã nos. ſ. quid eſt opus facto. i. facere. Sed quid fiet de fratre. i. de Cteſiphõe. De. ſino. i. permitto q ſup. habeat Pſaltriam. ſ. faciat finem. i. modũ ſuo amori: & ſuæ libidini faciat in iſtac. i. in Pſaltria. Aeſ. iſtuc recte fit ſup. vel dicit̃. Valete. i. diſcedite incolumes. plaudite. i. cõgratulamini poetæ & actoribus. ego Calliopius. i. poetæ defenſor, recenſui. i. recognoui hãc Comœdiã: vel (vt alii volũt) recitaui.

FActũ eſt. Inducit̃ Sy. vt liberet̃ ſeruitute. Deſtructa eni maceria reuertit̃ nũciãs ſe obtẽperaſſe p̃- SER.
cepto Demeę, eo qđ quãuis hęc ſint mala, tamẽ ad laudẽ Syri dicit. cũ fide. i. fideliter. quia nihil inde ſurripiebas ſibi furto. vel ſcortũ cũ fide. i. cũ corde. hic Aeſc. vult vere ſerio dico. ſi qd pri. &c. emitti manumiſſione. Poſtremo ſi nõ vis eam liberare: reddaꝫ tibi argentũ: qđ pro ea dediſti. præ manu. i. ad p̃ſens dederis Mitio: qa poſtq̃ lucratus erit: reddet tibi tuũ capitale: & cũ ita De. poſtq̃ ſpoliauit Mi. ab agro & ſeruo: vellet etiã eũ ſpoliare pecunia: ſic rñdet Mi. Iſtoc eſt vilius. ſ. dare pecuniam: eſt valde vile quantũ ad ea quæ iam feci rogatu ſuo: & ideo fortaſſe iſtud faciã. Faciet. hęc dicit ad Sy. quid iã recognoſcit Mi. ſtultitiã ſuam, & dureſcit dicã. Poſtq̃ videt eũ De. a lenitate ſua ſtulta remotũ eſſe: aperit ei totã rẽ: qua intentione hæc ei perſuaſiſſet. ex quo: quia non obſequor. i. concedo iſta quę vos facitis prorſus iniuſta: tũc miſſaꝫ faciet illã.

¶ Aelii Donati grammatici clariſ. in Sex. P. Teren. Afri Phormionem Commentarium.

DON. POſtq̃ poeta vet⁹ poetã nõ poteſt. Hanc comœdiã (manifeſtum eſt) ꝑus ab Apollodoro ſub alio nomine: hoc eſt ſub Epidicazomene græce ſcriptam eſſe: quam latine a Teren. Phormionem. Quamobrẽ nulla dubitatio eſt hãc ſolam eſſe: cui nomen poeta mutauerit: & errare eos, q in hãc Phormionem paraſitum putãt a formula litis, quã intenderit nominatũ: cum græca lingua le⁹ ẽt⁹ Spartheus: & Stramẽ nauticum ſic dicat, a cuius rei vel capacitate vel vtilitate etiã ab Apollodoro paraſitus Phormionis noĩe nuncupatur. Hæc igitur tota motoria eſt: quaſi & ĩ affectibus ꝯſtituta pene maioribus, q̃ comicus ſtylus poſceret: niſi q arte poetę oĩa moderata ſunt. Primas in ea parte (vt ipſe poeta ꝓfeſſus eſt) tenet Phormio. Secundas Geta. Tertias Demipho. Subinde cæteri prout in proceſſu oſtẽdit. Prologus Phormionis nimis cõcitatus eſt adeo: vt ipſe ſemet veluti reprehendat ob hãc ipſam peruicacĩã: & ſimul argumentum ſuæ purgationis inducat. Atq in ea: cuiũ & Prothaſis: & Epithaſis: & Cataſtrophe magni molimĩis & negocii ſint: a variis leporibus aſperguntur: vt etiam rerũ triſtium grauitatẽ poeta lepidus comica ſerenitate trãquillet. Hæc acta eſt ludis Megalenſibus, Lucio Cornelio Merula ædili curuli. & L. Poſthumio Albino: agentibus Lucio Caſſio Attilio. & L. Ambiuio, modos faciente Flacco Claudii filio: tibiis ſerranis: totaq de verbis facetiſſimis: & geſtum deſiderantibus ſcænicum: & ſuauiſſimis ornata cãticis fuit: editaq eſt quarto loco M. Vale. & Cnæ. Fannio COSS. Perſona etiam in huius Prothaſi: non vna eſt, ſed duę: quarum altera extra argumẽtum poſita eſt, cui narratur fabula: altera in argumẽto, quæ narrat fabulam. Argumentum quoq non ſimplicis negocii habet: nec vnius adoleſcentis, vt in Hecyra: ſed duorum, vt in cæteris fabulis. Scire enim conuenit vno die tranſigi Phormionem: non vt in Heautontimo, duobus prologis correpte

ACTA LVDIS ROMANIS L. POSTVMIO

Albino. L. Cornelio Merula. Aedi. cur. egere. L. Ambiuius Turpio. L. Atilius Prænestinus. Modos fecit Flaccus Claudi. Tibiis imparibus, tota Græca Apollodoru. Epidi Cazomenos facta. Quarto Cn. Fannio. M. Valerio COSS.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Phermio paraſitus.	Geta ſeruus.
Chremes ſenex.	Sophroona nutrix.
Demipho ſenex.	Dorio leno.
Phædria adoleſcens.	Hegio aduocatus.
Antipho adoleſcens.	Cratinus aduocatus.
Dauus ſeruus.	Crito aduocatus.

.C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Senarii.

CHremetis frater abierat peregre Demipho
Relicto Athenis Antiphone filio.
Chremes clã habebat Lẽni uxorem, & filiam,
Athenis aliam coniugem, & amantem unice
Gnatum fidicinam, mater e Lemno aduenit
Athenas, moritũ, uirgo ſola, aberat Chremes.
Funus procurat, ibi eam uiſam Antipho
Cum amaret, opera paraſiti uxorem accipit.
Pater, & Chremes reuerſi fremere, dein minas
Triginta dant paraſito, ut illam coniugem
Haberet ipſe, argento hoc emitur fidicina,
Vxorem retinet Antipho a patruo agnitam.

correpte dicitur, non producte nam officium prologi ante narrationem rei quidem ſemper eſt. Verumtamen & poſt principium fabulę inducitur: vt apud Plautum in Milite glorioſo: & apud cæteros magnæ auctoritatis veteres poetas.

C Vm Chremes Demiphonis frater: adſcito ſibi ad fallaciam nomine q Stilphonem ſe dici fecerat: duas eodem tẽpore habuiſſet vxores: Athenis diuitem: pauperem Lemni. Ex diuite ſuſtulit filium, qui dictus eſt Phędria. ex paupere furtim ſuſcipit atq; educauit filiam Phaniũ noie: eamq; cõſilio cum fratre habito deſtinauit filio ſuo Antiphoni vxorẽ dare: quibus cõplacitis vno tempore profecti Athenis. Demipho in Siciliam: Chremes Lemnũ ad accerſendã filiã: quæ iam illinc cum matre nauigauerat: occaſionem dederunt amandi adoleſcentibus. Nam ſtatim Phædria Cithariſtriã ſub lenone cœpit ardere. Antipho illam filiam Phaniũ deſponſatã ſibi neſciẽs neſcientẽ. Mox vt Athenas venit: nec patrem repperit: falſo duplici eius noie: matrem mortuã dũ lamentatur adamauit: conſilioq; & opera paraſiti ſm leges Athenienſiũ: q̃q̃ ſibi cognata eſſet: tanquã in iure vinctus: & velut coactus eã accepit vxorẽ per abſentiã patris: q cũ veniſſet: & vellet eã expellere: primo confutatus per impudentiã paraſiti: poſt cũ ſuo fratre ſic decipit̃: vt dũ eã credidit ab Antiphone poſſe diſiungi: eam paraſitus ipſe ducat vxorẽ: & dat ducturo. xxx. minas pſentis dotis puellæ nomine: quas Phormio acceptas Phædriæ dedit: ille Lenoni ad Cithariſtriã redimẽdã. quibus geſtis tandem Chremes agnoſcit filiã ſuam coniunctã eſſe fratris filio. Quare dum mutato cõſilio, xxx. minas a Phormione per rixã conatur exigere: per eundem proditus vxoris ſuæ Nauſiſtratæ eſt. & ita libidinis reus: non ante veniã meruit a matrefamilias: q̃ & . xxx. minarũ: & amoris Cithariſtrię veniã dediſſet filio. Primus actus in colloquio Daui & Getæ: per quos diſcit populus argumentũ. Secũdus actus cõtinet aduentũ ſenis turbulentũ: & eiuſdẽ iurgiũ aduerſus Getam & Phædriã. Tertio actui attribuit̃ litigium ſenis & Phormionis: tum conſultatio cũ aduocatis: tũ Antiphonis in ſcænam reditus: colloquiũq; cũ Geta: tũ Lenonis & Phædriæ colluctatio: tum adhortatio Getæ de inueniẽdo argẽto ad redimendã Phædriæ Cithariſtriã. Quartũ actum iſta concelebrant: aduentus Chremetis: eiuſdẽ cũ fratre deliberatio per errorẽ de eiicienda Phania: Getę verba de fallẽdis ſenibus: Antiphonis oratio apud ſemetipſum de amore tractantis: Getæ rurſus cũ ſenibus callida: & mox cũ Antiphone de eadem cauſa ſimplex diſputatio: ſenũ inter ſe colloquium de expulſione mulieris: & ad extremũ verba Chremetis agnoſcentis nutricem: ac per eam filiam cum Antiphone coniũctam. In quinto actu per Demiphonis errorem Phormio accipit argentũ dotis noie: & conuenit̃ Nauſiſtrata: vt exire domo cõpellat Phaniũ: permiſſamq; vt vxor habeatur: per Getam Antiphoni & Phormioni nunciat̃. quæ cũ ita nupta ſit: expoſcit̃ argẽtũ a Phormione per rixã ſenũ: a quibus ille oppreſſus rem omnem aperit Nauſiſtratę. ad quod primum irata: vt in tali re vxor: mox leniter in fine fabulæ & tutiſſimum a patris iracundia præſtat Phædriam.

℄ Phormionis Argumentum.

GVI. C Hremes & Demipho fratres fuerunt: quorum Chremes fert̃ habuiſſe duas vxores: alterã diuitẽ Athenis: alterã pauperẽ Lemni. i. i illa inſula patria Vulcani. ex diuite ſuſtulit filiũ Phædriã noie, ex paupere vero ſuſcepit filiam Phanium noie. Cõuenerat aũt Chre. cũ fratre Demiphone: qui vnũ filiũ Antiphonem habebat: vt daret̃ nuptui Phanium Antiphoni: ita vt res ad exitũ deduceret̃. Demipho iuit in Siciliã: & Chr. Lemnũ ad accerſendã filiã. Interea mater & filia venerũt Athenas quęrẽdi Chr. gratia: neq; eum inuenerũt: q apud vxorẽ pauperem dicebat ſe noiari Stilphonẽ. & apud diuitẽ Chr. pinde petẽtibus Stilphonem nemo oſtẽdere potuit: morit̃ illic paulopoſt mr̃ remanente filia ſola: i cuius amorẽ forte Antipho exarſit: & opera paraſiti eã duxit in vxorẽ. Vbi aũt redierunt ambo ſenes: inuenerunt Antiphonẽ duxiſſe vxorẽ in abſentia ſua: neq; ſciebãt eam eſſe Phaniũ. Nã Chremes, vt eam genuerat: aut certe ex teneris annis eam non viderat. indignati ſenes admodũ dederunt operã vt diſiungerent̃: & vt eam Phormio paraſitus duceret vxorẽ. Dedit Chremes Phormiõi noie dotis. xxx. minas: quas Phormio paraſitus dedit Phæ. gratia cõparandæ Cithariſtriæ a Lenone, quã vehemẽter amabat. Interea Phaniũ agnoſcit̃ filia Ch. & mutatũ eſt cõſilium, ac nuptiæ cõfirmatæ. quo facto cœpit Chr. repetere ſuas minas a Phormione: quas iã Leno poſſidebat. Vt aũt vidit Phormio Chre. ſic acerbe exigẽtẽ, prodidit eũ Nauſiſtratæ propriæ vxori: quã Athenas habebat. itaq; ſenex libidinis reus ab ea vxore nõ ante veniã meruit, q̃ & triginta minarũ, & amoris Cithariſtriæ veniã dediſſet filio. Dicitur aũt hæc fabula Phormio: quo vocabulo lingua gręca ſtramẽ nauticũ ſignificat. a cuius vtilitate paraſitus ab Apollodoro Phormionis nomine nuncupatur, eſtq; tota motoria: & quaſi in affectibus conſtituta: vt ſatis liquebit in progreſſu.

C Omœdia iſta, quare vocet̃ Phormio, ipſe Poeta in prologo nõ tacet. argumentũ facit: Chremes, & Demipho fuerũt fratres: & vterq; habebat vxorẽ Athenis & filiũ. Demipho habebat filiũ Antiphonẽ: Chr. vero Phæ. iſte Chre. neſciente cõiuge ſua, habebat Lẽni aliã vxorẽ & filiã. quod tamen Demiphoni vt fratri ſuo Chremes totũ maniſ ſtauit: & cũ eo effecit: vt Antipho filiam ſuã: quaſi filiã alterius in coniugẽ acciperet. Poſtquã vero de hoc inter ſenes cõuẽtũ eſt: Chremes Lẽnõ: vt eã adducat: quaſi alterius filiã proficiſcit̃: Demipho vero in Siciliã ad quẽdã amicũ ſuũ: qui eũ mãdauerat: vt aliquid ad opus nuptiarũ corradere poſſet. Interim abeunte Chre. vxor eius, quę Lẽni erat, Athenas cũ filia ſua venit: ibiq; moritur. Antipho vero filius Demiphonis, abeunte patre Siciliã, in procurando funere matris aſpexit filiã, & amauit: quã cõſilio Phormionis paraſiti patre abſente duxit. Phæ. quoq; abſente Chr. quãdã Fidicinã adamauit. Demipho vero poſtquã reuerſus eſt: minis & obiurgatione Phormionẽ obtũdẽs: vxorẽ illã filio auferre conatus eſt. Sed reuerſo Ch. ipſe cũ eo hoc efficiũt cum Phormione: vt dote accepta eã duceret. Phormio vero accipiẽs argẽtũ dedit Phæ. ad Fidicinã emẽdã. Interea cognita illa filia eſſe eius Ch. Antiphoni dimittit̃. In primis actus de amore vtriuſq; iuuenis abſentibus pr̃ibus icepto, q eſt pmus in hac comœdia deſignat̃: abſentiã notat cum dicit abierat peregre i Siciliã: & iterũ abierat Ch. Q d' aũt dicit Chr, dã. ba. Le. vx. eſt q̃ſi ſchema materiæ, amorẽ Phæ. notat, cum dicit: amãtẽ Fidici. Demiphonis abſentiã, cũ dicit: virgo ſola pcurat funus matris. Ch. n. aberat: & ideo ſola, & ibi. i. i funere eã v. an. &c. Paraſiti. i. Phormionis. Secũdus actus eſt de iurgio Demiphonis: & notat̃ ibi: pr̃ reuerſus fremere . i. ba. Et Ch. etiam hoc nõ eſt de actu. Tertius vero actus nõ eſt ibi apte: niſi per imitationẽ: q eſt de inueniẽdo argẽto ad opus Phę. per ſequẽtẽ vero actũ qui eſt ibi de ſoluẽdo argẽto: poteſt & de inueniẽdo intelligi, cũ dicit: argẽto emitur. Quintus actus de mitigatione quam notat vxoris.

C Hremetis frater &c. Demipho frater Chr. aberat: ideſt remotus erat ab vrbe Athenis. peregre: aduerbiũ. i. longe. Antiphone filio ſuo relicto Athenis. Chr. habebat vxorẽ clam: ideſt ſecreto. neſciente Nauſiſtrata propria vxore. SER.
Lemni: in genitiuo aduerbialiter. i. in Lemno inſula vna ex Cycladibus patria Vulcani: ac habebat filiã. ſ. Phaniũ, ſicut Glyceriũ: ex alia vxore. ſ. Habebat inquã Athenis. i. in vrbe Athenarũ aliã coniugẽ. i. aliã vxorem. & habebat ex illa vxore natũ. i. filium. ſ. Phædriam. amantem vnice. i. ſingulariter. Fidicinam. ſ. Cithariſtriam. Mater Phanii filię aduenit Athenas ex Lemno inſula. ipſa mater morit̃ Athenis. virgo mãſit ſola. Chre. aberat. i. abſens erat. virgo pcurat funus. i. exequias matris mortuę. ibi. i. in tali pcuratione: cũ Antipho amaret eã viſam illic. accipit eam vxorẽ opa. i. induſtria paraſiti Phormionis. pr̃ Antiphonis. ſ. Demipho:

& Chr. reuerſi. fremere. i. voce confuſa cœperunt oſtēdere ſuā indignationē: vel fremere pro fremebāt accipe. Deinde dant ipſi ſenes. xxx. minas. i. xxx. libras paraſito: vt habe- ret illā coniugem. i. puellam acceptam ab Antiphone. Fidi cina amata a Phæ. emitur hoc argento. xxx. minarū. Anti pho retinet vxorem agnitam a patruo. ſ. Chremete.

de quod ait noua: hoc ſignificat: omnia carmina nouitate ipſa cōmendari etiā ſi nullius momenti ſunt. ¶ Actoris o. ſt. vna opera & ſuffragiū ſcænicorū cōparat: & lędit aduerſa- riū. ¶ Minus m. a. noue dictū. ¶ Minus m. a. vt cū dicimus: minus multo audacter. ¶ Qui hoc dicat, aut ſic cogitet: omne quod in mētē venit, aut cogitamus, aut dicimus. vt Virgi. Et mihi iā mul- ti crudele canebant A. ſ. & t. v. v. hic ſenſus ē: Nūc ſi quis eſt, qui hoc dicat: aut cenſeat. Im- probus eſt Teren. qui omnes ꝓlogos de ma- ledictis habeat. is hoc reſponſum ſibi aduer- ſarium coegiſſe qui ꝓ- uocauerit. Nā quid fa- ceret Terē. cum de pal ma artis muſicæ certā- dū videat eē ſibi. ¶ La- ceſſiſſet priori aut laceſ ſiſſet abundat: aut ꝑor. ¶ Nullū inuenire prolo gum: prologum modo non hominē ſed verba ſignificat. ¶ Nouus: hic qđ ſupra præmiſit ve- teri ſuppoſuit nouum. ¶ Niſi haberet c. m. mi- re haberet q̄ſi dubium nō ſit maledicēdū eſſe. ¶ Is ſibi re. h. h. in me. huic rei ꝑ q̄litate ſ[illegible]det aduerſarius cogere, vt ſic agat. ¶ In me p. o. e. po. ſenſus hic eſt: In- uenire inqt: ſed maluit eū de palma certādum ſit: aduerſario reſpōde- re lædenti. Verū orato rie manifeſta ſoluer nō curauit: hoc eſt inueni- re. & hoc eni ſubiiciēdū

DON. POſtquam poeta ve- tus poetas nō poteſt. Hoc initiū ad deſtructionē pſonæ aduerſarii ſumit cōiun ctum cū inſinuatione perſonæ Terentianæ. ¶ Poſtquā poeta vetus poetā non poteſt: nota poſtquā apud veteres nō præterito modo: ſed etiam præſenti adiūgi: vt poſtquā nos Ama- ryllis habet Galatea re liquit. Quāquā ſunt q pro q̄m accipi velint. ¶ Poſtq̄ poeta ve. po. non pōt: qui iādiu eſt, nō qui iādiu fuit. ergo vt vinū vetus: non ve- tus Ennius. ¶ Poſtquā poeta v. p. iucunda re- petitio. vt Diua deam. Et Notos pueri puer indue v. ¶ Poſtq̄ poe- ta v. p. non pōt: primū per primū ita vt extrinſe- cus nouū audiri poetā oporteat. ¶ Retrahere a ſtudio: ſic loquitur q̄ſi rem ſcænicam magis lædere voluerit Luſci⁹ q̄ Teren. ¶ Tranſde- re: tradere. veteres ſo-

Senarii.

PROLOGVS.

POſtq̄ poeta uetus poetam non poteſt
Retrahere a ſtudio, & tradere hominem in otium,
Maledictis deterrere ne ſcribat parat.
Qui ita dictitat, quas antea fecit fabulas
Tenui eſſe oratione, & ſcriptura leui.
Quia nuſquam fecit inſanum adoleſcentulum,
Ceruam uidere, fugere, & ſectari canes,
Et eam plorare, orare ut ſubueniat ſibi.
Quod ſi intelligeret cūm ſtetit olim noua
Actoris opera magis ſtetiſſe q̄ ſua,
Minus multo audacter, q̄ nunc lædit læderet,
Et magis placerent quas feciſſet fabulas.
Nunc ſiquis eſt, qui hoc dicat, aut ſic cogitet,
Vetus ſi poeta non laceſſiſſet prior,
Nullum inuenire prologum potuiſſet nouus
Quem diceret, niſi haberet cui malediceret.
Is ſibi reſponſum hoc habeat, in medio omnibus
Palmam eſſe poſitam, qui artem tractant muſicam.
Ille ad famem, hunc ab ſtudio ſtuduit reiicere.
Hic reſpondere uoluit non laceſſere.
Bene dictis ſi certaſſet, audiſſet bene.
Quod ab ipſo allatumſt, ſibi eſſe id relatum putet.
De illo iam finem faciam dicundi mihi,
Peccandi cum ipſe de ſe finem non facit.
Nunc quid uelim animum attendite, apporto nouam
Epidicazomenon, quam uocant Comœdiam
Græci, Latini Phormionem nominant.

Tranſdere nantius quod nos leuius dicimus tradere. vt trāſlatum: nos tralatū: e cōtrario. ¶ Et tran. ho. comice & venuſte inſeruit hominē. vt Leuius ter hinc anus cōſeruatā c. a. t. id dedit h. v. d. c. dempſerat. ¶ Maledictis de. ſenſus hic eſt: Ipſe ſe in- quit aduerſarius fatetur victū: quia rebus excluſus ad ver ba delapſus eſt. ¶ Maledictis d. deeſt eum. vt Quarū quæ forma pulcherrima Deiopeiam. ¶ Qui ita dictitat: impu- dentiam oſtendit per frequentatiuū verbum. ¶ Quas ante hac fe. fa. & hic lentū facit: qui ꝑterita ingerat: & de quibus iam ſit iudicatum in melius. ¶ Tenui eſſe oratione & ſcri. le. iperitū inducit criminatorē: qui hoc obiiciat: qđ propriū debet eſſe comici ſtyli. Reuera aūt hoc deterior Menandro Teren. iudicabat: qđ nimia ſublimi oratione vteret. quod ipſum nūc purgat dicēs in tragœdia altiora trāſire poſſe: qa nunquā inſanū ſcripſit adoleſcētē: ideo videmur ſenes, tenueſq; inqt: quia in comœdia ꝓdigia facta ſunt, in tragœ diis cōcitamus. & callide hic nō ſolum errori Luſcii obuiat reprehendētis: ſed etiā imperite ſcripſiſſe ipſum oſtēdit Lu ſcium Lauiniū. ¶ Scripſit: legit & fecit. ¶ Adoleſcentulus: vt comicā pſonā oſtēderet artificioſe iminuit adoleſcētulū: quo magis pſona a ſublimitate diſceſſiſſet. ¶ Ceruā videre fu. & ſe. ca. ambiguitas ꝑ accuſatiuū caſum pſeuerās vſque ad vltimum de induſtria factū eſt. vt ēt ipſa pplexitas odioſa ſit. ¶ Et eā plorare, orare vt ſubueniat ſibi: hęc oīs piphra- ſis tragica eſt: & ideo in comœdia vitioſe inducit̄. ¶ Cū ſte tit o. n. bū hoc poſitū eſt. potuit eni rīderi: cur igit̄ ſtet r: & nō exacta eſt a populo. ¶ Cū ſtetit o. n. recte olim. q. d. cū adhuc Terē. nō ſcriberet penuria meliorū eſt ꝓbata. dein-

fuit oībus: vt nouis & veteribus poetis. Palmā pro eā certa minis poſuit. & ideo nō eſſe mirādū ſi pugnant qbus cauſa certaminis ꝓſto eſt. ¶ Qui artē t. Vir. Nec quicqd vbiq; eſt Gentis Dardanię m. qui. ſ. qui orbē: & Comœdias ſcribūt. ¶ Ille ad famē, hunc ab ſtudio: hinc maxime incipit ſoluere qđ ſibi ſuperius ipſe ꝓpoſuit. ¶ Ille ad fa. h. ab. ſtu. qđ eſt enim, inqt, poetā vituperare: niſi ad famē reiicere. nā poetę ꝓbi ſuas vēdebāt fabulas: & harū ꝑtiis alebant̄. ¶ Ille ad. f. h. a. ſt. cur laceſſitus reſpōdet: certamē eſt inqt. ¶ Ab ſtudio ſtuduit rei. vetuſte: & vt ſufferat ludū & pugnā pu- gnauit. ¶ Bū dictis ſi cer. tā hoc bū certaſſet. & qa ſupra di xit: In medio o. p. eſſe. p. q. d. quicqd in certamē venerit te neo vincēdos æmulos eſſe. ¶ Si certaſſet: ꝓuocaſſet. ab eo qđ ꝑcedit id qđ ſequit̄. Vir. Nec te certaſſe ꝑoīē Pœ niteat. ¶ Audiſſet bū: bū audire eſt bū dici, laudari. ¶ Qđ ab illo al. eſt. i. maledictū. ¶ Quod ab illo al. eſt, ſibi id eſſe re. pu. prouerbiale eſt: quod dedit: recepit: & geminauit l. vt Reliquias Danaum. ¶ De illo iam finem faciam: dicendi mihi. ¶ Peccandi c. ip. de ſe idem eſt. & de ſe ꝓprie poſitum eſt: & ꝑterea amphibologia. ¶ Peccandi: maledi- cendi. an peccādi: cū ipſe de ſe finē, non prius, inquit, ego de illo finē faciā, q̄ ipſe de ſe. & prius eſt dicēdi ego faciam, q̄ il- le peccādi finē. ¶ Non facit: pro nō faciat. vt mirum ni ego- met turpiter, ego hodie dabo. ¶ Nunc qd velim: animū attē dite: deeſt q̄titis. vt ſit: Nunc velim q̄ratis. animū attēdite. ¶ Apporto nouā ἐπιδικαζομένην: nouā latinā dicit epidica zomenē. ¶ Quā comœdiā vocant: hic manifeſte erat Te- rē. nā hæc fabula, quā trāſtulit, Epidicazomene dicta eſt a puella

puella: de qua iudiciũ eſt: cuius ſit fabula Epidicazomene eiuſdem Apollodori. Debuit ergo dicere Epidicazomenẽ græce: latine Phormionẽ. Nã Phormionẽ tegiculũ dicũt græci: a quo inſterniť pauimẽtũ. vñ Phormio correpta prima ſyllaba apud Apollodorũ eſt, nõ ergo Phormio a formula, vt quidã putãt, dictũ eſt, & inde paraſitus viliſſimæ cõditionis nomen acceperit.

cepiſſet. Si ergo intelligeret eã ſtetiſſe. i. placuiſſe. magis. i. potius. opa. i. induſtria. actoris. i. recitatoris & luſoris (vt ita dicã) q̃ ſua opa. i. q̃ ſua induſtria: qua fuiſſet vſus in ea cõponẽda. læderet ipſe poeta vetus. i. morderet: carperet: taxaret: offenderet noſtrũ poetã multo minus audacter, q̃ nunc lædit, & fabulæ ſup. quas fabulas feciſſet: magis placerent,

DON. ℂ Quia partes pri. qui aget: primas nũc maximas: ad actorẽ eni retulit. Cicero Cice. Sæpe illũ q eſt ſecũdarum, aut tertiarũ partiũ. ℙ Phormionẽ: ſi a formula eſſet nomẽ comœdiæ primam produceremus ſyllabã: ſi a Phormione corripere debemus. ℙ Per quẽ res

Quia primas partis qui aget, is erit Phormio
Paraſitus, per quem res agetur maxume.
Voluntas ueſtra ſi ad poetam acceſſerit,
Date operam, adeſte æquo animo per ſilentium,
Ne ſimili utamur fortuna, atq; uſi ſumus,
Cum per tumultum noſter grex motus loco eſt,
Quem actoris uirtus nobis reſtituit locum,
Bonitaſq; ueſtra adiutans, atq; æquanimitas.

vel ſi vis intellige caſuz pro caſu ſit: & fabulas: ideſt fabulæ quas &c. Nunc ſi quis eſt qui dicat hoc quod ſequitur: aut q cogitet ſic. i. hoc modo qui ſequiť. Si vetus poeta Lauinius nõ laceſſiſſet. i. prouocaſſet, prior: vacat prior. nam nemo laceſſet: niſi prior prouocet & irritet. nouus poeta noſter nullũ potuiſſet inuenire. i. excogitare. prologũ. i. proloquiũ: pfationẽ. non enim prologus hic hominẽ ſignificat: vt in Heautõ. ſed verba, quẽ prologum diceret. i. apte cõponeret, vel eloqueretur: niſi haberet hominẽ cui malediceret. Is qui taliter cogitat, & dedit: habeat ſibi hoc reſpõſum. i. vel hãc reſponſionẽ: vt rñſum ſit neutri gñis & ſubſtãtiuũ: vel vt reſpõſum ſit participiũ pteriti. vel habeat. i. putet, hoc rñſum eſſe ſibi: per paſſiuũ verbũ. deinde ſubdit rñſionẽ: videlicet palmã. i. cauſaz certaminis: puta ptiũ victoriæ eſſe poſitã in medio. i. i cõi oibus: qui tractãt: ideſt exercẽt, artẽ muſicã. i. artẽ poeticã: cui præſunt Muſæ. q. d. non eſt mirãdũ ſi hi pugnãt, qbus cauſa certaminis pſto eſt. Ille vetus poeta ſtuduit. i. laborauit: conatus eſt reticere. i. repellere: retrudere hunc poetã noſtrũ a ſtudio componẽdi. ad famẽ. i. ad eſuriẽ. quæ illi fuerat ſubeũda: niſi ſua induſtria cõpoſuiſſet fabulas: quas ædilibus vẽderet: vñ victũ quæritaret. Hic poeta noſter voluit rñdere maledictis: nõ voluit laceſſere: ſi poeta vetus certaſſet. i. puocaſſet, ab eo qd pcedit id qd ſequiť. bñdictis. i. bonis ſermonibus & beneuolis, audiſſet bñ. i. laudatus a poeta noſtro fuiſſet. Nã bñ audire eſt bñ dici & laudari: contra male audire vituperari. Sallu. in Ciceronẽ: Vt ſi qd voluptatis maledicẽdo ceperis: eam male audiẽdo amittas, qd ſi nõ ſint eadẽ verba: eſt ſaltẽ eadẽ ſnia. Ipſe poeta vetus putet id qd allatũ eſt ab ipſo. i. id qd maledictũ eſt ab eo. eſſe relatũ ſibi. i. retortũ i ſe. q. d. qd dedit recepit. iam. i. nunc: vel ſtatim. faciã. i. ſtatuaz mihi finẽ dicẽdi de illo. cum: pro quãuis. ipſe nõ facit pro faciat: ait Dona. de ſe finem peccandi: ideſt maledicẽdi: vel errandi. nunc attendite. i. attẽtũ pſtate animũ: hoc eſt diligenter, qd Dona. vult intelligi, quæratis. Apporto nouam comœdiã: quã græci vocant Epidicazomenẽ a puella: de q̃ iudiciũ eſt. Latini nominãt illã comœdiã Phormionẽ: a ſtramento, quo inſterniť pauimẽtũ vñ paraſitus viliſſimæ cõditionis nomẽ accepit. Latini ergo nominãt Phormionez: qa Phormio paraſitus per quẽ agiť res, maxime. i. pcipue: ideſt a quo materia & deductio fabulæ pcipue pcedit, erit is, qui aget primas partes. i. pcipua officia, & ſumma i toto fabulæ pgreſſu. ſi veſtra volũtas. i. veſter fauor acceſſerit ad poetã noſtrũ. date operã vt. ſ. intelligatis, q̃ dicenť: & attendatis ad ea quæ fiẽt. adeſte. i. pſidio ſitis, vt ſolẽt eſſe aduocati. vel intẽti eſtote æquo aĩo per ſilẽtiũ. ne. i. vt non. vtamur ſimili fortuna. i. infortunio, atq;. i. ſicut vſi ſumus, cum noſter grex. i. noſtra multitudo, & caterua actoruz. motus eſt loco. i. perdidit locũ ſibi ab ædilibus deſtinatũ. locus hic eſt diſtributio tempoꝝ: quæ cuiq; in ſpectaculũ venturo attribuunť ab ædilibus. Vnde loco motus diciť, q ſuas horas non obtinuerit inter pcedẽtes & cõſecuturos. ergo proprie dixit ſic & Cicero: Loco ille motus eſt, cum ex vrbe expulſus eſt. quẽ locũ turbatũ virtus actoris. i. hiſtrionis reſtituit nobis. Nã actor toties excluſus animũ nõ abiecit: ſed agere perſeuerauit. ideo virtus eſt. & quem locũ inquã bonitas veſtra, atq; æq̃nimitas adiutãs. i. frequẽter adiuuãs & fauens reſtituit inquã nobis. Bonitas attẽditur generali i omnibus

Cicero | Salluſt. | Bonitas

ge. m. quia primæ partes etiã aliud ſignificant. nõ ergo nũc primũ actũ dicit: ſed ſummas partes. & bene maxime: quia & per alios. ℙ Volũtas v. ſi. ad p. a. d. o. ſi volũtas acceſſerit: pro ſi faueritis: noue ſic volũtatẽ pro fauore poſuit. ℙ Adeſte: æquo aĩo: nunc ppoſitio eſt. ℙ Ne ſimili v. for. atq; vſi ſumus: ne populũ læderet: fortunã maluit accuſare. ℙ Cum per tu. nr: apparet Hecyrã ante Phormionem actam eſſe: cui cõtingit id qd q̃riť populũ ſubaccuſans. ℙ Noſter grex m. eſt. l. locus eſt diſtributio tẽporũ: quæ cuiq; in ſpectaculũ vẽturo attribuunť ab ædilibus: vñ loco motus diciť: q ſuas horas nõ obtinuerit inter pcedẽtes & cõſecuturos: ergo pprie ſic. & Cice. Loco ille motus eſt cũ ex vrbe pulſus. ℙ Quem a. v. qui excluſus toties aium nõ abiecerit: ſed perſeuauerit agere: ideo virtus eſt. ℙ Reſtituit locũ: bñ repetiuit locũ: vt amphibologiã vitaret: ne quem tumultũ dicere videreť. ℙ Bonitaſq; vra ad. at. æqua. bonitas in oibus generaliter rebus eſt: æquanimitas i ſpectãdo. aũ bonitas i pbãdis his q̃ bona ſunt: æq̃nimitas in ignoſcẽdis vitiis, atq; delictis. & tatologia eſt, aũ bonitas circa oẽs: æquanimitas circa Teren. ℙ Bonitaſq; v. vt totũ actori tribuẽs: nihil populo preter culpã reliquiſſe videreť: honoris cauſa hoc addidit: quia ſm veteres adiutans dicere maluerit, q̃ adiuuans.

GVI. POſtquã poeta &c. Hoc initiũ ad deſtructiones perſonæ aduerſarii ſumiť cõiũctim cũ inſinuatione Terentianæ. Loquiť aũt poetæ defenſor, q cũ ſuoꝝ actoꝝ grege eſt acturus comœdiã. Poſtq̃ poeta vetus. ſ. Luſcius Lauinius. vetus. i. carioſus: quaſi rãcidus: vel q iam lõgo tpe poeta fuit. nõ põt retrahere. i. reuocare inuitũ poetã Teren. a ſtudio cõponẽdaꝝ comœdiaꝝ: vbi eſt opus vehemẽti ſtudio. & poſtquã non põt tranſdere: vetuſte pro tradere. i. transferre: traducere: couertere hominẽ. ſ. Teren. in otium. i. in vacationẽ ſtudii & ceſſationẽ laboris. parat. i. molitur. ſ. poeta vetus, deterrere. i. deflectere: dehortari: diſſuadere. maledictis: ideſt cõtumeliis: ſeu cõtumelioſis carptionibus, ſeu reprehẽſionibus. ne. i. vt non. ſcribat. i. comœdias componat. q poeta vetus ita dictat. i. frequẽter iactat, fabulas. i. comœdias: q̃s poeta noſter facit, ante hac. i. ante hoc tps eſſe oratione tenui: quãtũ ad ſnias: ſeu ſenſuz ac prolatũ. & eſſe ſcriptura leui. i. non eſſe cõpoſitas verbis grauibus ac exq̃ſitis: ſed leuibus & facilibus. Nã ſcribit qui verba adhibet, inqt Dona. ppterea ſcriptura eſt in verbis. Et quidẽ reprehẽdit illud qd cõgruit comœdiæ. Nã ſi ſublimi oratiõe vtereť: poeta: tranſiret in tragicũ ſtylũ: quẽadmodũ fecit Luſcius Lauinius. Dictat ergo fabulas poetæ noſtri: eſſe tenui orone, & leui ſcriptura: quia poeta noſter nuſquã. i. in nullo loco ſuarum comœdiaꝝ ſcripſit id qd Luſcius ſcripſit inepte: videlicet adoleſcentulũ inſanũ. i. furibundũ. videre ceruã fugere: & videre canes ſectari eam ceruã: & videre eam ceruã plorare & orare: vt ipſe adoleſcẽtulus ſubueniat ſibi ceruæ. Quod. i. ſed. ſi intelligeret ipſe poeta vetus, cum. i. quãdo. fabula eius noua: & propterea placens. ſtetit. i. placuit ſm Seruiũ. olim. i. iãpridẽ: cũ erat ſcriptorũ penuria: nec dũ ſcribere poeta in

Stare

rebus:æquanimitas in ſpectãdo, aut bonitas hic intelligit̃ in pbãdis his quæ bona ſunt:æquanimitas in ignoſcendis vitiis,atq; delictis,aut bonitas refert̃ ad oẽs: æquanimitas ad Terẽ. Ex hoc colligit̃ Hecyrã actã añ Phormionẽ:propterea aliqui codices ſic hñt Hecyrã Phormioni ꝑpoſitam: ſed tñ nõ ſequit̃ eã fuiſſe prius ſcriptã, & compoſitam.

primas.ſ.plurimas & maximas. Voluiſtis,q.d.audiſtis comœdiæ:& ſi in ipſa recitatione fabulç veſtra vo.ad po.ſ.ſi vos delectabit date &c. Noſter grex perſonarũ:& recitatorum: quẽ locũ poſtea reſti.nobis virtus,i.bonitas. Actoris,i.Teren.ſ.quia noueratis bonum eſſe actorem:atq; etiam reſtituit bonitas:& ipſa rectitudo:& hoc eſt æquanimitas.

Senarii.

PHORMIO. DAVVS.
PRIMVS ACTVS.

AMicus ſummus meus,& popularis Geta
Heri ad me uenit,erat ei de ratiuncula
Iam pridem apud me reliquum pauxillulum
Nummorum,id ut conficerem,confeci,affero.
Nam herilem filium eius duxiſſe audio
Vxorem,ei credo munus hoc corraditur.
QVAM inique comparatum eſt,hi qui minus habent,
Vt ſemper aliquid addant ditioribus!

SER. POſtquã. In hoc prologo ſicut in aliis reſpõdet aduerſariis ſuis:& captat beneuolentiã a ſua perſona & aduerſarii. Vetus poeta.ſ.Lauinius.poetam.ſ.Terẽ.qui Lauinius vituperãdo Terẽ. dictitat.i.vbiq; & frequenter dicit has fabulas:quas Teren.añ hac fecit. eſſe tenui orõne, & leui ſcriptura. poſſet enim oratio,i.modus locutionis eſſe humilis. & tamẽ ſcriptura magis cõſtructionibus:& impeditus poſſet eſſe difficilis, vt Sermones Horatii: quãuis de humili genere loquẽdi ſint cõpoſiti:tñ in multis locis aliquãtulũ ſunt intricati. quod laudandũ eſt in comœdiis hoc ipſi vituperãt. Comœdia enim togata humili oratione ſcribi debet. Tragœdia añt graui,quia cõtaminat perſonã aduerſarii imponẽdo ei quod a ſe remouet.q.d.ideo Terentiũ vituperat aduerſarius:quia non ſcribit tã ſapiẽter vt ille Lauinius:hoc ẽ nuſquã: vt ille Lau. iſanũ adole. videre fugere ceruã:& videre canes ſectari eã:& eã plorare ante ado.& orare eũ vt ſubueniat ſibi.i.liberet a canibus:quæ materia nõ eſt cõueniens comœdiis:quia comœdia debet cõſtare ex materia non vera:ſed veriſimili. Illud añt de puero nõ fuit argumẽtũ:ſed fabula:quæ neq; eſt vera,neq; veriſimilis:quod ille talis reprehẽdit Teren.fabulas,qd:ideſt ſed.ſi intelligeret,i.i mẽtem recolligeret fabulã ſuã cũ ſit noua:magis ſteriſſet opera.i.ſtudio & cõmẽdatione,auctoris.i.recitatoris:ꝗ ſua opera.i.ipſius factoris ſi hoc inquã,intelliget:multo minus a.lçderet Terẽ.tã bonum poetã,qui nũc lçdit:& magis placerẽt ei bonæ ſabulæ:quas Terẽ.feciſſet:ꝗ modo placerent. Nunc iterũ aliã obiectionẽ aduerſariorũ debilẽ frangit. Dicebant enim Terẽ.ſi aduerſarius nõ haberet prologis faciẽdis:materia deficeret: quis eũ in oibus prologis maledictis Lauinius reſpõdeat:videt̃ neſcire facere prologos niſi laceſſitus. Hanc obiectionẽ ipſe ponit:vt deſtruat ita. Nũc ſi qs eſt,qui hoc dicat:aut ſi non dicit:ſed cogitat tantũ hoc.ſ. vetus &c. Nouus.i.Terẽ.prologũ quẽ diceret.i.vllam materiã,vnde prologũ faceret:niſi haberet cui reſpõderet debuit dicere.ſed ipſi aduerſarii vocãt maledicere:& ideo dicit niſi haberet cui malis.ſi inquã hoc dicat:aliqs is talis habeat a nobis hoc reſpõſum oibus,qui tractant artem muſicam.i. quãlibet ſciẽtiã in medio.i.comuni.palmã.i.materiã:quæ eſt cauſa palmç auctoris.& ideo ponit palmã pro materia. itaq; poſſet ex aliqua materia prologũ inuenire.& cũ cæteras materias cõmunes habeat:quia iſtã de aduerſariis paratam & idoneã inuenit:placuit ei iſtam in prologis ponere: & hoc eſt ille &c.& ideo voluit rñdere:ideſt facere.inde prologum. Oſtendit per oppoſitum:q; quia maledixit maledicta recepit:quia ſcriben.&c. De illo.q.d.maledixi illi in ꝓlogis:quia putabam vt ſe corrigeret. Sed poſtquam video eſſe incorrigibilem & obſtinatum facio finem &c. Sapiens enim eſt vt cuꝫ ſub ſpecie correctionis errantem increpare debeat:ſi viderit induratũ a correctione ceſſare:& quia feci de hoc finem nunc q.v.&c. Epidicazomenon quare vocet̃: ad græcos eant, qui ſcire cupiunt. Latini.ſ.Teren.& Ego: Calliopius:& alii nominant Phormionẽ.& quare ſupponit: nõ quia ſit principalis pars huius comœdiç in materia: qa filii tãtũ ſunt in argumẽto pars principalis: ſed qa is &c.

DON. AMicus ſummus me⁹ & popularis. Quod in oĩbus fere comœdiis:in qb⁹ perplexa argumẽta ſunt, fieri ſolet:id i hac quoq; Teren.ſeruat: vt προτατικον προσωπον: ideſt perſonam extra argumẽtum inducat:cui dũ ob hoc ipſum:vel q.vti aliena tota fabula eſt geſta res narrat̃: diſcat populus textum ex cõtinẽtia rerũ:ſitq; inſtructus ad cætera. ¶ Amicus me.ſum. in hac ſcæna,quæ docendi,atq; inſtruẽdi ſpectationis cauſa inducitur:mire extrinſecus lepores,facetiç q; cernuntur, & ſales comici. Id enim eſt artis poeticæ:vt cuꝫ narrationi argumenti detur opera:iam tamẽ res agi,& comœdia ſpectari videat̃. ¶ Amicus ſummus meus:inſinuatio perſonç: eius,quæ inducitur ad audiendũ.& vide ſeruũ oſtendi Dauũ:& nõ oſtendi cuius ſeruus ſit. ¶ Amicus ſummus meus: cauſa cur in ſcænam procedat Dauus. ¶ Amicus: a voluntate. ¶ Popularis:a fortuna. Popularis eiuſdem conditionis,generiſq;. Salluſt. Popularis ſui ſceleris.& popularis populo amatus eſt.& popularis ciuis:popularis humilis eſt:popularis vilis,populoq; factus. vt ſi quis dicat ſordidum popularem ciuem. ¶ Amicus ſum.me. Dauus extra duas familias inducitur: quç in hac ſunt fabula: alienus ac per hoc ignarus cui narret Geta argumentum. ¶ Heri ad m.v.propter cognationem e.& i.literarum:non dubitauerunt antiqui & here & heri dicere:& mane & mani:& veſpere & veſperi. ¶ Erat ei de ratiuncula:deeſt nam.ſed mire ſubtractũ eſt. ¶ Erat ei de ra.opportuna diminutio in re ſeruili ratiũcula & pauxillulũ. ¶ Erat ei de ra.moraliter litem intulit. ¶ Erat ei magis ei facetum & comicum eſt, cum aſyntheτos infertur,ꝗ ſi diceret:nam erat ei. ¶ Iampridem apud me re.de argento ſumitur cauſa colloquii.nam debuit,inquit, Getæ.& ille met exigit vt numeretur dominis ob nuptias factas. ¶ Pauxillulum:quartus gradus diminutionis: paulum:paululum:pauxillum:pauxillulum. ¶ Id vt.c.eclypſis prima.& conficerem proprie:nam fieri pecunia dicebatur. Salluſtius: Quç pecunia ad Hiſpanienſe bellum f.e. ¶ Conficerem:quia in promptu non erat. ¶ Confeci,affero:bene quaſi reddendi mora habere cauſa fuerit. ¶ Nam he.ſ.trophimon dicunt:atq; haud ſcio an latini quoq; alumnum dicere potuerunt, niſi hoc mallent. ¶ Nam h.f.e.d.a.mire applicat argumento. ¶ Ei m.h.c. mire heri quidem fuerũt nuptiæ:ſed adhuc munus corraditur:quia in nuptiis etiam ſe prima dies inſtauratione voti habet:vt i funere nonus dies: quo enim talia concluduntur. ¶ Ei credo:vxori.ſ. ¶ Munus hoc corraditur:hoc pecuniæ.ſ.munus erit:& eſt figura epexegeſis. ¶ Credo:pro vere ſcio.& ei an vxori,an abſolute:vt ſit ei rei. ¶ Corraditur:apta in verbo difficultas. vt in Adelphis: Minas decẽ corradet alicunde.& Corraſi omnia. ¶ Quam i.c.eſt:miro idiotiſmo morem pro lege conqueritur. ¶ Comparatum:conſtitutum ei legi:& his qui minus habẽt.& ditioribus dixit:ne diceret ſerui dominis. Vult enim latius patere:& quod dicit & generalẽ eſſe ſentẽtiam. ¶ Quam i.c.eſt,h.qui m.h.garrulos ſeruos & ſententioſos amat comœdia:triſtes,& parce loquentes tragœdia. ¶ Vt ſ.a.a.mire non dent,ſed addant.& non aliquando,ſed ſemper. ¶ Ditioribus:pro minus pauperibus.

Salluſt.

Here & heri
Mane & mani
Veſpere & veſperi

¶ Quod

Quod ille unciatim uix de dimenſo ſuo
Suum defraudans Genium comparſit miſer,
Id illa uniuerſum abripiet,haud exiſtumans
Quanto labore partum,porro autem Geta
Ferietur alio munere ubi hera pepererit.
Porro alio autem ubi erit puero natalis dies,
Vbi initiabunt,omne hoc mater auferet.
Puer cauſſa erit mittundi,ſed uideon Getam?

DON. ¶ Quod ille:docte ad ſingularē numerū tranſit a plurali. ¶ Quod il.redit ad Getam. ¶ Vnciatim:ſic veteres multa vnciatim: cum expēſa pecunia ferretur more veterū: non vt nunc annumeraretur. Aſſis libra erat: eiuſq; partes vnciæ. rurſus vnciæ duodecima pars libella dicebatur. merito ergo nō per ſingulos ſextertios: neq; per ſingulos denarios: neq; per ſingulos aſſes: ſed id qđ hyperbolicos minimum fuit: p ſingulas vincias vnciatim dixit. Cicero: Quis Volcario ſi ſua ſponte veniſſet, vnā libellā dediſſet. ¶ Vnciatim vix: potuit & vnciatim & cito cōflari peculiū: vt multa pauxillatim: ſed cito fiunt maxima. merito ergo additū ē vix. ſed qđ ſi & vnciatim: & vix: & tñ de lucro: de dimēſo ſuo inqt: qui ſi ex abūdanti eſt ſuū defraudās Geniū. deinde nō acqſiuit: ſed cōparſit: & ad poſtremū miſer: vt iniqtas cōſuetudinis cōploratione finiret. ¶ De di.ſ.ſerui quaternos modios accipiebant frumenti in mēſe: & id dimēſum dicebat. & vtrū a mēſe: an a metiendo icertū eſt. ¶ Suū d. G. genialia curare dr̄ qui viuit lautius. ¶ Id illa: nupta.ſ. ¶ Vniuerſum a. magna virtus pene in ſingulis ſyllabis. cōtra illud qđ ait: illi illa retulit vnciatim vix & de dimēſo ſuo. ¶ Vniuerſum: cōtra qđ ait: munus corradirur. ¶ Arripiet. cōtra ſuū defraudans geniū, & comparſit miſer. ¶ Haud exi. q.l.ſ.p. haud exiſtimās, vel itelliges, vel recogitās, ac reputans. ¶ Haud exi. pro æſtimans. ¶ Quāto l.p. ſit: hoc ſic pnunciādū eſt: quaſi nūc ei venerit in mētem ſæpius paſſurū Getā: quod ſemel tolerare grauiſſimū iudicauerit. ¶ Quāto l. vt Relliquias Troia ex ardēte rec. ¶ Partū: pprie dr̄ partū de eo qđ labore quæſitū eſt: qa nullus partus ſine dolore eſt, ac labor. ¶ Porro g. ad paupertatē retulit ferieſ. nā & plaga: & dānū: & res ſanguis noſter dr̄. ¶ Ferieſ a. m. ſignificātet nō fungeſ muneſ. ſʒ ferieſ dixit. ¶ Ferieſ a. m. ex cōſuetudine ferieſ. nā & plagā, dānum, & ſumptū ſanguinē noſtrū dicimus. ¶ Vbi h. p. quæ ſupra illa dicta eſt. ¶ Porro a. a. & alio qđ dicit pro multis pnunciādum eſt. ¶ Vbi h. p. n. d. cū adiectione tpis cuiuſlibet natalis dies d: xit: cuiuſlibet natalis melius dr: vt natalis & natale aſtrū, ſed Virgi. ſeruiens pſonæ ruſticę: Meus eſt natalis Iola, inqt, nec addidit dies. ¶ Vbi in. hoc vultuoſe pnunciādū. ¶ Vbi in. vt quidā cibo & potu: vt quidā ſacris: vbi ita legunt apud Var. initiari pueros edulię, & poticæ, & cubæ Diuis edendi & potandi & cubādi: vt primū a lacte & a cunis transfertur. qđ Virg. Nec d. h. m. d. n. d. c. eſt. hoc adnotauit Probus: ſed Terē. Apollodorū ſequiſ: apud quē legitur: In iſula Samotracū a certo tpe pueros initiari more Atheniēſium. qđ vt in palliata pbandū eſt magis. ¶ Vbi ini. hoc inferēdū eſt: nō quaſi hoc ſolū ſit: quaſi defatigatus ſit enumerando occaſiones dandorū munerū. ¶ Oē hoc m. a. hoc retulit ad offerentis irriſionē: q putat ſe puero dare. ¶ Mater a. an. nutrix: an vera mr̄. ¶ Puer c. e. m. pprie dixit mittūdi de muneribus. ¶ Sed v. G. locutus oſtdit Getā. ¶ Sed uideon Getā: apparet poetā nihil putaſſe amplius addendū ad inſinuandū populo perſonā Daui: & ideo iā induxit exeuntem Getam: vt ſit cauſa cōmutandæ orationis.

Virgil.

GVI. Amicus &c. Hic perſona Daui itroducit: cui poſſit Geta ſeruus Demiphonis narrare fabulę totius argumentū: & ita introducit, quaſi mutuas acceperit a Geta pecunias: quas nūc repetere inſtat Geta: vt eas det pro filio vxori, quam filius dñi ſui. ſ. Antipho duxerat in patris abſētia. Da. Geta ſummus amicus meus: & hoc a volūtate. & popularis, i. eiuſdē cōditionis & generis, ſiue cognationis. vt Sallu. Popularis ſui ſceleris. interdū popularis dicit populo gratus, ſiue a populo amatus, interdū popularis dr̄ humilis cōditionis, interdum dr̄ vilis, ac de pp̄ſo factus. vt ſi qs dicat vilē, ſeu abiectus ciue popularē. Amicus ergo Geta venit heri vel here (vtrūq; n. dictū inuenit pp cognationē e & i literarū: vt mane & mani: veſpere & veſperi.) Venit ergo ad me heri. nā ſubaudi pauxillulū. dicimus paulū: paululū: pauxillū: & pauxillulū. Pauxillulū nūmorū erat ei Getę apud me iampridē. i. olim. reliquū. i. vel relictū, vel de reſiduo. de ratiūcula. i. de quadā ſupputatione, ſiue (qđ dicunt) ex quodā cōputo: qđ fecimus inter nos: vel ex quadā cōuentione: ſeu ex quodā cōtractulo: ſiue ex quodā (vt dicūt) tractaculo inter nos deducto ſiue ēt ex aliquo negociolo iter nos cōi. Venit inq̄ ad me vt cōficerē. i. facerē: nā fieri pecunia dicebaſ. Sallu. Quę pecunia ad bellū hiſpaniēſe Marcello facta erat. vt ergo cōficerē poteſt itelligi: rogauit me ſup. vt ego cōficerē. i. cōquirerē: ſeu cōgererē id pauxillulū nūmorū: qđ erat ei reliquū ex ratiūcula. cōfeci. i. cōquiſiui, ac ſi feciſſem eā pecuniā: q nō erat in pmptu. affero id pauxillulū nūmorū. nā audio. i. intelligo. filiū herileʒ. i. filiū heri. i. dñi eius. ſ. Getę duxiſſe vxorē. Credo. i. vere ſcio: q ſup. hoc munus taliū peculiolū cōtradiſ. i. totū radēdo: & nihil relinquēdo auferetur: extorquetur: aut difficulter cōparatur ei vel vxori. vel ei rei. ſ. dictioni vxoris. q̄. i. quantū. inique. i. iniuſte. cōparatū eſt. i. cōſtitutū eſt: vt hi qui minus habent: addant ſemper aliquid diuitioribus: antique pro ditioribus. i. minus pauperibus: vt hic capitur. illa vxor arripiet. i. ad ſe rapiet: & attrahet: abradet. vniuerſum illud. i. totū illud ſimul: qđ ille miſer Geta defraudās ſuū Geniū. i. parce viuens & tenuiter. ille enim dicit defraudare Geniuʒ qui tenuiter ac parce viuit. ſicut cōtra indulgere Genio ſignificat voluptuoſe viuere: atq; laute. Item genialia (dicit Dona.) curare dr̄, q viuit lautius. neq; imerito. nā Geniū naturæ Deū dñt: ſiue Deū gñationis: cui ſacrificabatur dūtaxat diei natali. in cuius Dei ſacrificio tñ (vt Ser. tngt) licebat voluptatibus operā dare: cū in aliis ſacrificiis eēt caſtitatis obſuatio. Vir. in Bu. Phyllida mitte m. m. eſt n. Iola: Cū faciā vi. p ſ. i. v. ppea Geniū p voluptate capi pōt, & lautitia cōuiuii. vñ genialis lectus dictus eſt voluptuoſus: & cōiuialis: vt teſtaſ Ser. qđ ergo ille miſer defraudās ſuū Geniū cōparſit: pteritū a cōpco cis. qđ cōponiſ a cō, & pco is. cōparſit ergo. i. cōgeſſit: pce cuſtodiuit: ac ſeruauit. vix. i. ęgre: difficulter. vnciatim. i. nō p ſingulos ſextertios, aut denarios, aut aſſes: ſed (qđ minimū fuit) p ſingulas vncias. aſſis. n. libra eſt, eiuſq; ptes vncię. Vncię aūt duodecima ps libella dicebaſ. apud veteres. n. pecunia pēdebaſ: nō, vt nūc, numerabaſ. Cōparſit ergo vix vnciatim. i. paulatim, q̄ſi p ſtipes, de dimēſo ſuo. i. reſeruādo de portione ſua. q̄ abſtinebat plerūq; vt peculiū ſibi cōflaret. ſerui. n. ſingulis mēſibus q̄ternos modios. i. q̄ſdā mēſurulas frumēti accipiebāt. & id dimēſum dicebaſ: aut a mēſe: aut a metiēdo & verius. Nā illis frumentū certa mēſura dimēſum tradebaſ. Vxor ergo illa accipiet vniuerſuʒ: haud exiſtimās. p ęſtimās. i. nō ɔſiderās q̄to labore id peculiū ſit ptū. i. acqſitū. & bñ qa nullus ptus ſine dolore ac labore aūt. i. ſed. porro. i. certe, vel deinde. Geta ferieſ. i. onerabiſ: pmeſ: ɔ̄utieſ. alio muneſ. i. alio dono: vt oneſ donādi al' d' donū. & bñ ferieſ: nā & plagā, dānū, & ſūptū, ſiue rē nr̄āʒ ſāguinē nr̄ʒ dicim'. vbi. i. qñ. hera. i. vxor herilis filii pepererit. aūt. i. ſʒ. Ge. porro. i. deide ferieſ alio muneſ. vbi. i. qñ: tpis aduerbiū. dies natalis. i. natalitius erit puero: vbi natalis ē adiectiuū. ſed cū Vir. dicit: Me' ē natalis Iola: ē ſubſtātiuū. ſʒ vbi. i. qñ. parentes: ſup. initiabūt. i. dicabūt. ɔſecrabūt: addicēt: deuouebūt: deſtinabūt aliqb' ſacris q. d. Ge. ferieſ alio mūere. hic. n. vbi initiabūt ē vultuoſe pnūciādū: q̄ſi cū tędio. Legiſ apđ Apollod. quē hic poeta nr̄ ſeqt: In iſula Samotracū a certo tpe pueros initiari more Athe. ſed apđ Var. legiſ pueros initiari edulię, & potię, & cubę:

Sallu.

Virg. hoc eſt Diuis edendi, potādi, & cubandi: vbi primū a lacte, & a cunis transferuntur. Virg. Nec.d.h.m.d.c.eſt. Mater, vel nutrix, vel vera mater. auferet.i.arripiet hęc oīa munera data a Geta. puer erit cauſa mittundi: pro mittendi illa munera: quia ita illudeſ Ge. qui pueri gratia dabit: qđ tolletur a matre. Sed videon.i.video ne Getā: tunc poeta inducit Getam exeuntē: vt ſit cauſa commutandæ orationis.

Trimetri Iambici.

GETA. DAVVS.

SIquis mę quæret rufus. Da. præſtoſt, deſine. Ge. oh
At ego obuiam conabar tibi Daue. Da. accipe, hem
Lectumſt, conueniet numerus quantum debui. Ge.
Amo te, & non neglexiſſe habeo gratiam. Da.
Præſertim ut nunc ſunt mores, adeo res redit.
Siquis quid reddit magna habendaſt gratia.
Sed quid tu es triſtis! Ge. ego ne! neſcis quo in metu, &
Quanto in periculo ſimus! Da. quid iſtuc eſt! Ge. ſcies,
Modo ut tacere poſſis. Da. abi ſis inſciens.
Cuius tu fidem in pecunia perſpexeris.
Verere uerba ei credere, ubi quid mihi lucri eſt
Te fallere! Ge. ergo auſculta. Da. hanc operam tibi dico. Ge.
Senis noſtri Daue fratrem maiorem Chremem

SER. AMicus. Iſte pmus actus eſt de rebus iuuenuʒ: q̄s abſētibus patribus fecerunt: ſcilicet ſub cuſtode Ge. & impulſu Phormionis. Agitur enim i hoc actu de Phædria, quo mō ipſe amauit abſente patre ſidicinam: agitur etiā de Antiphone, quo modo illā, quæ ſibi promiſſa erat, a fortuitu amauit: & inſtinctu Phor. etiaʒ duxit. Harum rerum præteritarum narratio idoneis perſonis: ſcilicet vilibus attribuitur: quia viles perſonę poſſunt reloqui peccata. Inducitur ergo Geta valde conueniēs perſona: quia ſupra alios de omnibus iſtis curioſus erat: ſub quo cuſtode vterq; pater filios dimiſerat. Inducitur etiā conueniens perſona cui referat. ſ. Dau. quidā: qui fidelis in hac prima oſtendiť per pecuniā: quā fideliter reddidit. qui enim fidelis eſt i pecunia: erit & in verbis tacēdis: de qbus nullū proficuū, ſi falleret, haberet. ſic ergo fidelis deliberat apud ſe de redditione pecunię. Popularis de eodē populo: vel de eadē pgenie. de reci. ſ. de paruo capitali: & illud erat pau. &c. Nota fidelitatem ſerui qui nec i antiquo debito: & paruo: & de parua cōputatiōe: cum enim paruū eſſet: & a lōgo tēpore cōmiſſum: poſſet leuiter cælaſſe herilē eius. i. heri eius: quod tum ad intrinſecā ſignificationē ita cōſtruiť. Ita dico corradiť. q̄. i. ſic cōparatū eſt hoc. ſ. vt hi, qui m. &c. q. d. hic eſt ſimile perſic. quod dolendo dicit vxor Antiphonis. De demenſo ſuo. i. de menſura pbendæ ſuæ. Geniū. i. naturā ſuaʒ: quia plus erigeret natura ad ſuſtinēdū: elegāter dixit ferieť. Grauis enim percuſſio eſt pauperis. cū ingrata oblatio muneris. porro autē alio. i. tertio vbi erit p. &c. ſolebant enim antiqui octauum diem pueri natalem cōſtituere: & eo die ſingulis annis lętū conuiuiū parare: ſicut Iudæi in octaua die circūcidunt. vbi initiabiť. p. ſolebant enim in illo octauo die initia dare puero amici vel bouem, vel ouem, vel aliud munus.

DON. SIquis me quęrit rufus. Mira fide poeta deſideratū Getæ oſtēdit Dauū. ſiquidē ipſum loquiť a quo reddi ſibi debitū ſperat. ¶ Si qs me q. r. apoſiopeſis ſecūda. nā apparet plura dicturus fuiſſe. ¶ Prēſto eſt, deſine: tertia pſona de ſe loquēs vſus eſt: qa tale nomē prętulit. ¶ At e. o. co. t. D. conabar abſolute: an eclypſis eſt: vt deſit ire. & eſt aduerbiū loci obuiam. ¶ Accipe: puenit petitionē dicendo accipe: & hoc cum geſtu offerentis diciť. & hoc eſt quod ait: cōfeci, affero. ¶ Lectum eſt: abſolute. naʒ nō dicit qđ, aut verū debitū, an
Lu.li.² argentū lectū. Lucili. Lecti oēs acticon hoc eſt. ¶ Lectum eſt, cōueniet numerus: ordinē ſeruauit. prius eniʒ q̄litas, deinde numerus pecunię ſpectari ſolet. ¶ Lectū eſt, cōueniet numerus q̄tū debui: quippe tribus modis debitum pecuniarum ſoluiť: penſione: ſpectatione: numero. ſic circa lectum eſt, cōueniet numerus quantū debui poſituʒ eſt. ¶ Lectum eſt lectum bonū, vel ſplendidū, vt Arma Sereſtus Lecta refert humeris. quāuis quidā putāt lecta ab eo qđ eſt lego dicta. ¶ Quantū de. pro debitū tibi a me eſt. ¶ Amo te, & nō neg. amat q̄ reddiderit pecuniā. Agit gratias q̄ diligēter:

& quare vtrum, quia dictum non fefellit: an quia lectū attulerit in numero congruenti. & recte dixit: nam redditio debita hoc agit vt iam gratias agamus. ¶ Amo te, & non neg. h. gratiā: hoc pro gratiarū actione poniť: & oſtendiť vere neceſſariam fuiſſe pecuniā. ¶ Non neglexiſſe: in Andria: Et id gratum fuiſſe aduerſum te habeo gratiā. ¶ Præſertim vt nūc ſunt mores: ſic & illud dictum eſt: Namq; hoc tēpore: Obſequiū amicos, veritas odium parit: qa cōſuetudinis imago eſt vituperare pſentia. ¶ Ad hoc res redit: figurate pro ita loqueris. ¶ Ad hoc res rediit: dixit, & proprie rediiſſe res dicitur: cū aliquid peius ab expectatione cōtingit. ¶ Si qs quid reddit, magna habenda eſt gratia .i. & ſi nō rē magnā: tamē magna habēda eſt gratia. hoc enim ſignificat quid reddit. ¶ Si quis quid reddit: in hoc qui interrogatiue pronunciauerit parū belle explicat cōceptam ſniam. ¶ Habenda eſt gratia: deeſt enim. ¶ Sed quid tu es triſtis: hic admonemur omnē ab initio ſermonem Getę: quaſi ſatagentis & anxii pronunciari: accōmodatis pręſertim ad vultū verbis. nā & ſi quis me quęrit: & at ego obuiā tibi conabar Daue: & amo te: nō neglexiſſe: habeo gratiā: in ſe quoddā cōtradictionis animi, occupatiq; ſignū habent. ¶ Sed quid tu es triſtis: ſed particula tranſitum ſignificat ad mentionē alterius rei. ¶ Sed quid tu es triſtis: ego ne: neſcis quo in metu: deſcenſus ad argumentum ab eo ſermone: qui extrinſecus a poeta informatus eſt iaʒ manifeſtus apparet. ¶ Ego ne: neſcis: apoſiopeſis comœdiæ. ¶ Neſcis quo in metu, & quāto in periculo: pronūciantis & interrogātis eſſe poteſt. ¶ Neſcis quo in metu: duę perturbationū bigę ſunt: a malo vna: & cupiditis altera. ergo a malo bigis pſentis tēporis periculū eſſe dicimus: & futuri metū. ¶ Neſcis quo in metu: pnunciatiue magis, q̄ percōtatiue afferendū eſt. Sic. n. ſolemus de magnis rebus dicere. ¶ Neſcis quo i metu, & q. in p. ſ. vix alterū ſuſtineri pōt earū, q̄ vtrāq; poſuit nūc metus & periculū. ¶ Quid iſtuc eſt: ſ. c. hūc ſcire: & narrandi non erit locus. neceſſario igitur ignarus inducitur Dauus. ¶ Modo vt tacere poſſis: vt pro ne nō. qđ ſi eſt: ſub audiendū eſt vide: aut qđ tale. ¶ Modo vt tacere poſſis: vere argumentū eſt cælari id qđ Antipho nō coactus: ſed volēs duxit vxorē. ¶ Modo vt tacere poſſis: mō p tātūmō, vt Modo Iuppiter adſit. ¶ Abi ſis inſciēs: nūc pro inſcito poſuit. vel inſciētē modo ſtultū dicit: alias ignarū. ¶ Cuius tu f. i p. p. ſentētioſe dixit: quaſi in oibus credendū ſit ſeruaturū fidem eſſe eū: qui in pecunia ſeruauerit. & hoc ideo interpoſuit: ne lōgus eſſet: dum perſuadet: vt dicat quēadmodū in aliis fabulis. ¶ Cuius tu f. i p. q. proprie locutus eſt de pecunia & fidē dando: & credere. nā fides eſt eorū, qbus datur: creditores dicuntur q dāt. ¶ In pecunia: a maiore ad minus. ¶ Perſpexeris: nō inſpexeris: ſed pſpexeris, qđ plus eſt, dixit. ¶ Verere ei. v. c. verba cū pnunciatione dicit: vt oñdat multū diſtare inter pecuniā & verba. ¶ Vbi qd m. l. e. te. ſ. a cōiectura: cui & bene, quia ſeruus nihil de honeſtate dicit. ¶ Vbi quid: ſignificātius dixit, q̄ ſi diceret nihil. ¶ Ergo a. ergo nunc velut increpatio eſt tarde facientis: qa hic igitur obloquendo impediuerat narraturū ergo dixit. Sic Virgi. Virgil.
Ergo a. c. p. c. imp. n. ¶ Hanc operā t. d. auſcultādi & audiēdi. plus eſt dico: qm̄ diciť perpetuo: datur ad tēps. ¶ Senis nr̄i D. fr. dicēdo ſenis oſtēdit & adoleſcentē ſe dnm hre: dicēdo noſtri oſtendiť & alienū fore: dicendo fratrē non vnum eſſe monſtrauit: dando maiorē etiā minoris fecit indiciū. ſic argumenti

gumenti partem maximã nõdum narrans iam in ipſa interrogatione tranſegit. Hæc autem omnia propter populum ſic arguunt̃ ideo: vt ille aliquid videat: ne ſit opus pluribus verbis. ¶ Senis n.d.e.ſ. mirũ cõpẽdiũ narrationis quaſi per interrogationẽ fecit: ne ex alio repeteret. Sic Virgil. Fando a.ſi.ſ.r.p. Ad a.b.n.p.& i.ſ.g.& i Eunu. Noſtin hãc quam amat frater. Virgil.

¶ Nam quæ in.eſt: ad hoc dictũ & ſuperioris perſonæ eſſe poteſt & alterius. ¶ Aduerſus ſti.e. παρελκον cum eclypſi. deeſt enim iactare. ſtimulum pro domino adoleſcente poſuit. ¶ Calces: modo calces: nõ partes plantæ, ſed percuſſiones pedum, plagaſq̃ ſignificat. Aliter Virgi. Calceq̃ terit iã calce Diores. ¶ Sciſti vti foro: ſm illos negociatores: qui Virgil.

DON. ¶ Quidni? quid? eius gnatum Phæ. nõ dixit quid Phæ. ſed addidit eius gnatum: vt magis docere, q̃ interrogare videretur. ¶ Quid? eius gn. Phæ. deeſt noſtin. ¶ Tanquã te: o varietas illud quidni, tanquã te. ¶ Euenit a.ſ.ſ. iter: nõ inuenit iter: ſed euenit vt iter eſſet: ¶ Simul: vno tempore. ¶ Illi Lẽnum vt iret: recte tacetur cur Chre. ieriti & dicitur cur Demi. vtrunq̃ pro argumento eſt. ¶ Ad hoſpitẽ antiquũ: ſic Vir. Vetereq̃ a.a.a. hoc autẽ addidit: vt eẽt idonea cauſa nauigãdi ſeni. ¶ Senẽ p.e. p. epiſtolas dãdo oſtendit eũ nõ ſemel ſcripſiſſe. ¶ Pellexit: induxit. Sic Virgil. Pellacis Vlyſſi. ¶ Modo nõ m.a. puerbialis hyperbole facta per exceptionẽ: aut ſuperlationẽ: aut æquam collationẽ. Eiuſmodi ẽ illud Demoſte. ¶ Modo nõ m.a. Salluſ. Maria m.p.c.

Noſtin? Da. quid ni? Ge. quid? eius gnatum Phædriam? Da.
Tanquam te. Ge. euenit ſenibus ambobus ſimul
Iter, illi in Lemnum ut iret, noſtro in Ciliciam
Ad hoſpitem antiquom, is ſenem per epiſtolas
Pellexit, modo non montis auri pollicens. Da.
Cui tanta erat res, & ſupererat? Ge. deſinas.
Sic eſt ingenium. Da. oh regem me eſſe oportuit. Ge.
Abeuntes ambo hinc tum ſenes, me filiis
Relinquunt quaſi magiſtrum. Da. o Geta prouinciam
Cepiſti duram. Ge. mihi uſu uenit hoc ſcio.
Memini relinqui me Deo irato meo.
Cœpi aduerſari primo, quid uerbis opuſt?
Seni fidelis dum ſum ſcapulas perdidi. Da.
Venere in mentẽ iſtæc mihi, NAM Q VAE INSCITIAST
Aduorſum ſtimulum calces. Ge. cœpi his omnia
Facere, obſequi quæ uellent. Da. SCISTI VTI FORO. Ge.
Noſter mali nihil quidquam primo, hic Phædria
Continuo quandam nactus eſt puellulam
Citharistriam, hanc amare cœpit perdite.
Ea ſeruiebat Lenoni impuriſſimo,
Neq̃ erat quod daretur quidquam, id curarant patres.
Reſtabat aliud nihil, niſi oculos paſcere,
Sectari in ludum, ducere, & reducere.
Nos otioſi operam dabamus Phædriæ.
In quo hæc diſcebat ludo, ex aduorſum ei loco
Tonſtrina erat quædam, hic ſolebamus fere
Plerunq̃ eam opperiri, dum inde iret domum.
Interea dum ſedemus illi, interuenit

ante locũ cõmercii non præſcribũt quãto vendant, quæ aduehũt: ſed ſm annonã fori: quam deprehẽderunt: cõſiliũ de vẽdendis: aut nõ vẽdẽdis mercibus ſumũt. ¶ Sciſti vti foro: forum pro tribus intelligit̃: loco: tẽpore: & perſona. Sciſti, inquit, his vti. & eſt vulgare prouerbiũ. ſenſus autẽ hic eſt: Sciſti, inqt, quid facere te oportet. ¶ Primo hic Phædria: bene additus primo: qa nõ ppetuo. ¶ Noſter nihil m. qui. quartũ parelcon: vt in Hecyra: Nã nemo q̃ſq̃ illorũ t.ſ.a.v. ¶ Noſter ni. m.q. Phę. qui nõ noſter. ¶ Continuo quãdam: bene continuo: quaſi vix expectauerit pfectionẽ patris. ¶ Puellulã Citharistriam: iſtis noibus hic agit: vt cauſa amoris & ex ætate: & ex arte puellę videret̃. nã ideo puellulam dicit. ¶ Occepit amare perditus: legit̃ & perdite, & amare perdite: vt puta puellã & Citharistriam. ¶ Ea ſeruiebat lenoni: & honeſte & cito dixit. ¶ Seruiebat lenoni impuriſſimo: & quare non fuiſſet libera: & cuius fuiſſet ancilla: & qualis hominis fuerit demõſtrauit. Magna pręparatio ad rerum difficultatẽ imminẽtium puella Citharistria: auarus leno: amator perditus inopia. ¶ Id curant patres: expedite dixit patres. ſi enim patrẽ eius tãtũ dixiſſet: reſtabat vt ei per patruũ filiũ ſuccurreret̃: ideo dixit ambos nõ habuiſſe: niſi oculos paſcere. hoc enim ſolum erat: q̃ leno nõ venderet. ¶ Sectari in ludũ, ducere, & reducere: bene cauillatus eſt: vt iocularitet in adoleſcentẽ, cui ætas ad ſectãdos philoſophos apta erat. hic ẽt philoſophorũ ſectę. ſed ſectari pprie eſt vt taurus bucculã: vt aries ouem. Virgi. Trahit ſ.q. voluptas. ¶ Reducere: ſylepſis. a ludo eni ſubaudit̃. ¶ Nos oc. op. d. cũ typo dixit nos: velut magr̃m excuſans obſequẽtẽ ei, cui cuſtos ſit datus: & ideo addidit otioſi. ¶ Nos otioſi: relatio ad illud q̃ mox otioſi nõ erunt. ¶ Nos oti. o. d. aut ad pudorẽ ſumit̃ hoc pnomẽ i ſingulari numero, aut ad dignitatẽ: ſed nõ poteſt nos: & ppterea typos ẽ dixiſſe nos. ¶ Nos o.o.d. Apollodorus. ¶ Operã d. P. illi amicæ: nos illi. ¶ In q. h.d.l. figurate. ¶ In q. h.d.l. ex aduerſo ei loco: additũ ei loco, legit̃ & ilico: & adnotatur ex abũdanti additũ, vt apud veteres multa ſunt. ¶ Ex ad. ei lo. parelcõ quartũ. ¶ Tonſtrina erat: apta ſedes otioſis. ¶ Tonſtrina e.q. parelcõ tertium quædã. ¶ Hic ſo. ſ.p. parelcõ tertiũ. ¶ Fere p. dõ l.i.d. ad ſe. ſ. iret domũ pro rediret, vel certe iret: parelcõ figura. ¶ Dũ ſe. proprie ſedemus & in tõſtrina. ¶ Illi in. illi p ibi. vt illi mea triſtitia facta. Et nota illi: pro illic. ¶ Interuenit a. qui. l. Apollodorus tonſorẽ ipſum nunciũ facit: qui dicat ſe nup puellę comã obductã abſtuliſſe. qđ ſcito mutaſſe Ter. ne externis moribus ſpectatorem Romanũ offenderet.

¶ Modo nõ m. a. p. more veterũ, quia hoſpites hoſpitibus multa donabant. ¶ Cui tanta e.r. cui dat iunſ caſus eſt, dño ne tuo inqt pollicebat̃ hoc. ¶ Cui t.r.e. deeſt eũ: vt ſit eũ pellexit. ¶ Cui r.t.e. & ſic plus eſt ſupereſſe, q̃ eſſe. ¶ Deſinas ſ.e. ing. neceſſaria ẽ ad fabulæ περίστασιν auaritia Demiphonis: vt maiore piculo illo abſente duxerit filius indotatã. nam mox dicturus eſt: Ille ne indotatam: atq̃ ignobilẽ daret illi. ¶ Sic eſt in. recte, nõ. n. inqt fortuna auarus eſt: ſed natura. ¶ Sic eſt in. o. an dñi, ſed magis domini. ¶ Oh regẽ me eſſe oportuit: oſtdit ei pauperũ affectiones: qui ſe ſolos vti diuitiis ſcire aiũt, ſi eas hẽant. ¶ Regẽ me e. o. acue me. ¶ Abeũtes a.h.t. huic. & eſt ordo: hic relinquũt filiis. ¶ Relinquũt. i. nõ ſecũ abducũt. ¶ Quaſi m. bñ quaſi qui nõ cõplebit hoc ipſum: nec vult eſſe. ¶ Magr̃m: ſic latini quem gręci pędagoguʒ appellant. ¶ Filiis: ppter filios. ¶ Geta p.c.d. acqſitę bello lõge ab Italia regiones pũincię dictę ſunt a porro vel pcul vincẽdo: ad quas pretores, qa cuʒ officio mittebant̃, officia quoq̃ pũincię noiant̃. ¶ O Geta pro. ſplẽdide pũinciã dixit. ¶ Memini r.m.d.i.m. ſic Virgi. Nec Dii texere Cupetum Aenea veniẽte. In hoc aſper: ſed mihi vr̃ ad hoc addixiſſe meo ne eſſet amphibolõ: cui diceret irato Deo. Neuius in Stalagmonis: A Deo meo ppitio meus hõ eſt. ¶ Memini r.m.d.i.m. dño dicit: an vero Deo, & bñ meo: ne eẽt amphibolõ. nec ſic dixit: Memini relinq. vt i Andria: Memini me videre. & Memini me fieri Dauũ. Ennius. ¶ Quid verbis o. eſt: repẽte infert̃: qđ opus eſt verbis: & ſatis moraliter. ¶ Seni fidelis ſum: fidus eſt amicus: fidelis eſt ſeruus. ¶ Scapulas pdidi: plus eſt pdidi: q̃ ſi diceret dolui, & bene tetulit: fidelis enim officiũ ſeruare aliqd. ¶ Venere in m. m. venire in mentẽ nõ ad recordationẽ tm̃ dr̃: ſed ad reputationẽ, & intelligentiã. Virgil.

DON. ❡Nos mirarier: recte, mirũ enim in adoleſcẽtibus lachrymæ, vt cõtra Triſtiſq; ſenectus. ¶ Nos mirarier: vt ſolam, nã Perfidus ille Te colere. ¶ Rogamus q.ſ.q; lachrymet. nõ quid ſit ipſe vt ſtulti putãt. ¶ Nunquã æque in.a.m. mire oſtendit ſemper ſibi hoc viſum qđ dicit: ſed nunq̃ æque. ¶ Paupertas m.o.v.eſt: ſtatim fit mẽtio paupertatis: vt ſit dus: quaſi extra ipſam, eſt enim qđ dicit nudus pes: & capillus paſſus eſt, tale eſt apud Vir. Illũ autẽ quãuis aries ſic cãdidus ipſe Nigra ſubeſt nudo tantũ: cui lingua palato Reiicie. ſic alibi de arbore: Tum fortes late ramos & brachia tẽdens Huc illuc media ipſa ingẽtẽ ſuſtinet vmbrã. & Ipſe arduus. ¶ Capillus p.n.p. facetius q̃ ſi pluraliter dixiſſet. Vir. Virg.

causa fallaciæ Phormionis. ¶ Modo q.v.v. bñ quandã, ne ob familiaritatem laudare videref. ¶ Huic vi. aduerbiũ in hoc loco eſt: cuius ad locum huic Vicinĩã: & ſtatim ꝓximitas inſinuaf: vt ſit ſpes & cauſa viuẽdi. ¶ Miſeram: ab effectu. & ſubdiſtinguendũ eſt: vt ad virginẽ referatur. ¶ Lamentari m.a ꝓbitate, quæ piis attribuif. & lamentari mortuã: ambiguitas: ſed ſenſu manifeſta. ¶ Et ſi.e. ſita appoſita. Sallu. Cũ
Sallu. adiectione poſita eſt cũ prædixero poſitum inſulæ. & hoc eſt reciprocum eſt. ¶ Et ſita e.e.a. expoſitio paupertatis: & q̃ facile virgo videri poſſit. ¶ Neq; n.n.v. auxeſis fit: qa res minuif creſcit ſoia. Sallu. Non
Sallu. repugnantibus modo: ſed ne editis quidẽ a.b. e.m. ¶ Neq; v. anaphora. ¶ Neq; n. neq; vi.

Adulescens quidam lacrumans, nos mirarier.
Rogamus quid ſit, nunq̃ æque inquit ac modo
PAVPERTAS mihi onus uiſumſt, & miſerum, & graue.
Modo quandam uidi uirginem huic uiciniæ
Miſeram, ſuam matrem lamentari mortuam.
Ea ſita erat ex aduorſo, neq; illi beneuolens,
Neq; notus, neq; cognatus, extra unam aniculam,
Quiſquam aderat, qui adiutaret funus, miſertumſt.
Virgo ipſa facie egregia, quid uerbis opuſt?
Commorat omnes nos, ibi continuo Antipho;
Voltis ne eamus uiſere? alius cenſeo,
Eamus, duc nos ſodes, imus, uenimus,
Videmus, uirgo pulchra, & quo magis diceres,
Nihil aderat adiumenti ad pulchritudinem.
Capillus paſſus, nudus pes, ipſa horrida.
Lacrumæ, ueſtitus turpis, ut ni uis boni
In ipſa ineſſet forma, hæc formam extinguerent.
Ille qui illam amabat Fidicinam, tantummodo:
Satis inquit ſcitaſt, noſter uero? Da. iam ſcio
Amare cœpit. Ge. ſcin quam, quo euadat uide.
Poſtridie ad anum recta pergit, obſecrat,
Vt ſibi eius faciat copiam, illa enim ſe negat,
Neq; eum æquom ait facere, illam ciuem eſſe Atticam
Bonam, bonis prognatam, ſi uxorem uelit
Lege id licere facere, ſin aliter negat.

Quibus facer erit in ꝑlia ſuetus Ferre manũ. ¶ Lachrymæ, veſtitus turpis: aſyntheton tertiũ. ¶ Vt ni vis bo. plus eſt vis boni, q̃ bonum. ¶ Vt ni vis bo. In i.in. b.ſ. veteres ignẽ & calorem quendam quaſi feruorem dixerunt formam, & ideo fornaces: forcipes: formam: & formoſos: ex quibus ignis amoris exoritur. Laudandus eſt ergo Terẽ. proprietate ſeruata: qui cum formam prætuliſſet, ſubiecit extinguere. Ergo & Vir. ſic ait: At Virg. mihi ſeſe offert vltro meus ignis Amyn. ¶ In ipſa i.ſ. hæc formam extinguerent: figura πλοκή. Aliud enim ſupra: aliud infra forma repetita ſignificat. ¶ In i. in.ſ. geminauit pręꝑoſitiones, vt alibi: In amore hæc omnia inſunt vitia. ¶ Extinguerent: bene extinguerent: quia

¶ Extra vnã a. hæc prę̃ſtruuntur: vt ſit ſpes potiendæ virginis. ¶ Ne n.n.v. hæc deſcriptio paupertatis adiuuat argumentum: vt viſere audeant & adoleſcentes virginem: & amet Antipho. ¶ Qui ad. fu. ipſum officium funus dixit. ¶ Miſertum eſt: hoc eſt miſertus ſum eius, & hoc videtur oſtendiſſe cũ lachrymauerit. ¶ Virgo i.f.e. a forma indignatio. ¶ Virgo i. bene ipſa quia quæ ſupra dixit nõ ad ipſam: ſed ad euentũ eius pertinebãt. ¶ Quid v.o. eſt: ſic dicit Teren. vbi ad effectũ ꝑperat. ¶ Cõmorat o.n. figura ſyncope pro cõmouerat. & bene oẽs: qa res ad Antiphonẽ tantũ ſpectat. ¶ Ibi c.a. An. hic reddit nomẽ adoleſcentis: & eſt .¶ Vultis ne.e.v. vt Populare penates Venimus. ¶ Vultis ne e. ipſe hortari inducif, q amaturus eſt. ¶ Alius cenſeo, Ea. Phędria, vel quilibet. ¶ Virgo p. bene nõ dixit videmus virginẽ pulchrã: ſed .¶ Virgo p. illud. n. frigidius: hoc eſt cõcitatius. ¶ Et q. ma. di. diceres pro crede

Dicere Plaut? res, vt audacter dicito ſępe Plautus. ¶ Alius cẽ. E. duc nos ſ. imus, ve. hęc oia diuerſi dicũt. & apparet tot eſſe hoies: quot per mimiſim κομμάτα demõſtratur relatiõe grãmatica. Modo quãdam vidi virginẽ: vide ſic agi: vt nõ tã morte mulieris, q̃ ſolitudine pulchrę virginis moueaf affectus. Simul & ea deſcribi quæ matronæ futurę magis cõueniãt, q̃ quæ temere amãda ſit. Nã hic obitus fœminæ ad comicũ exitũ ſpectat: qñquidẽ plus ex eius morte ſecuritatis, q̃ moleſtiæ ſentiat argumentũ. ¶ Nihil a. ꝓprie aderat. adeſt
Adeſt enim id qđ adiuuat. ¶ Capillus p. ſingularẽ numerũ ꝓ plurali poſuit. Sic & alibi: Capillus plexus, ꝓlixus, circũ caput reiectus neglĩgẽter. ¶ Paſſus: temere diſperſus. Vt Pars magna m. a græca oratione ꝓfluxit hęc dictio. ¶ Ipſa h. & la. ad luctum pertinẽt. ¶ Nudus pes, & veſtitus turpis: ad pauperiem. ¶ Imus, venimus, videmus, virgo pulchra: κομμάτα κατὰ βραχιλογίαν: virgo pulchra ἀσύνδετον καταπληκτικόν: duo ingentia: & virgo & pulchra. ¶ Imus, venimus, Vide. v. p. aſyntheton primum per .¶ Capillus, nu

ab igne & calore forma dicta eſt. ¶ Ille qui i.a. bene illã, qa iã ſupra inſinuauit perſonã Citharĩſtrię. ¶ Ille qui il. a. ratio cur amauerit virginẽ. ¶ Fidicinã: ſupra Citharĩſtriã, ergo indifferẽter. ¶ Tantũmodo S.i. ſenſus eſt: Laudauit tãtũmodo nõ etiã captus in amorẽ. ¶ Satis inquit ſcita: magna laus formam amanti aliã placuiſſe. ¶ Noſter vero: apoſiopeſis. iii. q̃ ſuccurrit quoties verba rebus minora ſunt. ¶ Satis in. ſci. ſ. bella, vt i Andria: Scitus puer eſt natus Pãphilo. ¶ Amare c. ille inqt laudauit tñ, hic amare cœpit. & bñ cœpit nõ amauit: vt oñdat vim amoris nõ parũ eſſe: & rẽ quæ ſemel ſuſcipi poſſit. ¶ Scin: apoſiopeſis, qua in narrationibus in cõpendiũ Terẽ. vti ſolet. ¶ Scin quã: amare cœpit ſubaudif. ¶ Quo e. v. euadat: perueniat. naʒ euadere Euadere eſt põſt obſtantia venire. ¶ Poſtridie ad a. re. pergit: hoc ꝓſtruens aniculæ intulit: de qua nullã ſupra mẽtionẽ fecerat. & bñ memor & virginis & honeſtę nõ ipſaʒ adiri facit: ſed anũ. neq; ab ipſa perit fructũ voluptatis: ex cuius perſona maior deſperatio naſcebaf: ſed a nutrice potius per quã ſua deri puellæ poſſe credif quicqd libet. ¶ Poſtridie ad anum r. emphaticos ad anũ ſtatim: vt qui poſt habuerit oia alia. ¶ Recta: qa nõ per nunciũ. ¶ Vt ſibi e.f.c. vide vt nihil de virgine ſperet: quia oia ab anicula petat. ¶ Illa e. ſe n. copiã facturã ſubauditur. ¶ Neq; e. æ. ait fa. quod peteret. ¶ Illã c. A. illã cum emphaſi dixit. q.d. quã ſic cõtemnãt. ¶ Ciuẽ b. eſſe: ciuẽ, quod ad iura pertinet: bonã, qđ ad ipſam pertinet. ¶ Bonã: nõ vilẽ: qa boni nõ viles ſunt. vnde ſuperlatiuus gradus optimates facit: qa bonus melior optimus dr. Optimates ¶ Bonis pro. q; a maioribus eius. ¶ Si vxorem velit: recte ſubiunxit ſi vxorẽ velit: poſtq̃ in virginẽ eã ꝓtulit, quę ſolent ornare nuptias. ¶ Lege id licere facere: incerta diſtinctio eſt: verũ vxorẽ velit lege: an lege id licere facere. ¶ Sin ali. n. & pudice anus & tamen illecebroſe licere facere dixit: quod ille impudentius petit: vt ſibi eius faciat copiã. ¶ Sin a. n. ſylepſis facta ex eo quod ſequitur facere.

❡Noſter

Noſter quid ageret neſcire, & illam ducere
Cupiebat, & metuebat abſentem patrem. Da.
Non ſi rediſſet pater ei ueniam daret? Ge.
Ille ne indotatam uirginem, atq; ignobilem
Daret illi? nunquam faceret. Da. quid fit deniq;? Ge.
Quid fiet? eſt paraſitus quidam Phormio.
Homo confidens, qui illum Di omnes perdiunt. Da.
Quid is fecit? Ge. hoc conſilium quod dicam dedit.
LEX EST, ut orbae qui ſint genere proximi
His nubant & illos ducere eadem haec lex iubet.
Ego te cognatum dicam, & tibi ſcribam dicam,
Paternum amicum me aſſimulabo uirginis.
Ad iudices ueniemus, qui fuerit pater,
Quae mater, qui cognata tibi ſit, omnia haec
Confingam, quod erit mihi bonum, atq; commodum.
Cum tu horum nihil refelles uincam ſcilicet.
Pater aderit, mihi paratae lites, quid mea?
Illa quidem noſtra erit. Da. iocularem audaciam. Ge.
Perſuaſit homini, factumſt, uentumſt, uincimur.
Duxit. Da. quid narras? Ge. hoc quod audis. Da. o Geta
Quid te futurumſt? Ge. neſcio hercle, unum hoc ſcio.
Quod fors feret, feremus aequo animo. Da. placet.

DON. ¶ Noſter qđ ageret neſcire: ꝓpoſita deliberatio, cuius tamen altera pars vincet: nã dicturus eſt per abſentiã patris. ¶ Quid ageret neſcire: p neſciebat. ſed recte ſic ait: q a ſub-
Me tuo & timeo iuncturus eſt cupiebat & metuebat. metuebat ꝓprie. metuimus enim eos qui nos amãt. timemus etiã inimicos. ¶ Illã d. Cupiebat & metuebat: vide ambiguitatẽ quã ſequẽtia non cogunt. ¶ Nõ ſi rediſſet ei pater veniam daret: bene interrogat Dauus. hoc enĩ ſperari ne poſſit, nõ opus erat fraudibus Phormiõis. ¶ Nõ ſi re.e.p.v. ſi pro
Virg. cũ rediſſet. Virg. Praeterea ſi nona dies m.a.a.e. ¶ Ille ne in. vir. emphaticos ille de quo dixerat: Deſinas: ſic eſt in geniũ. & ſi ꝓpter ſpẽ lucri nauigauerat ſenex, inſinuandũ igitur fuit: hoc enim erit omne periculũ fabulae. Ex ordine Terẽ. prius inſinuauit perſonam ſenis: vt grauiora fierẽt, quae de timebãt nuptias. ¶ Ille ne ind. vir. atq; ignobilẽ: duo dixit & indotatã & ignobilẽ. hęc.n. duo principaliter petunt: q̃-
Quatuor in ſponſis uis ſint q̃tuor, q̃ in his ſpõſis q̃runt: forma: probitas: dos: nobilitas. & manifeſtum eſt cur de forma & probitate nihil dicat: quippe cum deſuper magnopere ea laudauerit in puella. ¶ Virginẽ: ſimpliciter accipimus virginẽ: an ſubaudiamus quãuis, vt ſit: quãuis virginẽ. ¶ Daret il. bono affectu dixit daret illi. filius enim familiae non tam ducit vxorẽ, q̃ a patre accipit: quippe cũ patri cõmittat puella potius in huiuſmodi conditionibus, q̃ marito. ¶ Daret il. n. faceret: apoſiopeſis ſecũda. hic enim nõ trãſit ad aliud: ſed inſiſtit incepto. vt & per interrogationẽ diceret: Daret illi. & per rñſionẽ inferre nunq̃ faceret. & nota nunq̃ p nõ in maiorẽ negationis ſignationẽ poni ſemp. ¶ Daret illi: mire daret: vt oſtẽderet nihil eſſe ptãtis in filio. ¶ Quid fiet deniq;: more ſuo Terẽ. deniq; poſuit in fine ſenſus: & eſt aduerbiũ ordinis, ſic in Hea. Fodere: aut arare: aut aliqd facere deniq;. vt ſit deniq;: vel deinde, vel ad poſtremũ. ¶ Quid ſ. deeſt rogitas. & ẽ apoſiopeſis. ¶ Eſt p.q. Phormio: Phormio nõ a formula, ſed a Phormione dr̃ Spartheo: quẽ nos errorẽ dicimus triuialiter: & p cõſuetudine. ¶ Quid is ſ. ſeruat affectus triſtis. vt ſupra ait: Sed qđ tu es triſtis? ¶ Cõfidẽs hõ: hõ comice dictũ: nã qs ignoret paraſitũ hoiem eſſe. ¶ Cõfidens: hic cõfidẽs p improbo, audaci, ac temerario poſuit, vt O ingentẽ cõfidẽtiã. ¶ Qui illũ: qui vtinã eſt, vt Luc. in. ii. Qui te Mõtane malũ ad cętera pgit. aut p hoc cõſiliũ qđ dicta dedit. ¶ Qui i. id. o. p. q aut expletiuũ eſt: aut ꝓnomẽ. incipiẽs Phormionẽ deſcibere cohorruit cõſideratiõe eius: & in hanc vocẽ: quaſi cõfuſus erupit: hoc aũt certũ genus eſt: . ¶ Quid is ſ. correxit interrogationẽ errantẽ: vt rediret ad ntũm caſuz: qui aberrauerat: & illũ dixerat. ¶ Lex haec eſt: lex vt i palliata recte ponit: nã grecorũ fuit, & iõ l Andria ſic ait: Inopia & cognatorũ negligẽtia coacta eſt. ¶ Lex eſt: alia cã narrationi interponit: & dr̃ . ¶ Lex eſt: a cã litis, potuit enĩ dici nõ hñs cãm. ¶ Hoc cõſiliũ qđ dicã dedit, vt orbę q.ſ.g.pro. orba ꝓxima nubat, orbã ꝓximus ducat: atticũ ius eſt. & eſt ordo: Lex eſt vt orbę his nubant. ¶ Eadẽ h.l.i. nõ duas res iubet hęc vna lex: ſed puellis pmittit nubere: cognatos cogit ducere. ¶ Eandẽ h.l.i. bñ iubet. minorẽ.n. vim habet ea lex, quę aliqd permittit: q̃ illa, quae aliqd iubet. ¶ Et il. d. bene additũ, nihil.n. ad rem ſi ducendi neceſſitas nõ fuiſſet. ¶ Ego te c.d.&.t.ſc. dicaz: a perſona iuſtũ quoq; agit. potuit enim dici quid mecũ eſt tibi. ¶ Ego te c.d.&t.ſ. hęc narratio eſt, quã dicit Tullius cõſtitutã: Et ipſe tibi vni parcã: inquit in Tulli? Verrinis. repente enim tranſit ad verba perſonarũ ab eaz deſcriptione: ſed hoc ipſum ad cõmouendos auditores valet plurimus. ¶ Et t.ſ.a denunciatione in perſonaz ne diceret: nõ mihi denunciaſti. ¶ Et t.ſ. dicam: Cice. Scribit Eraſclio dica. ſupra verbuz: infra nomen eſt totidẽ literis aduerſo accentu. ¶ Dicam p.a.a.m. ea dicit a pſona legãtis. Potuit enim apponi perſonã nõ habẽs: qui fuerit pater: qui hic ꝓnomen eſt, iſta quomodo ſignificat. ¶ Quę mater virginis. ſ. qui cognata tibi ſit: qui quomodo, ex qua ratione. ¶ Omnia hęc c. omnia hęc nõ ex abũdãti poſuit: ſed oratorie quaſi iam multa. eſt & areha ſmos: nam poſt enumerationẽ veteres hęc dicebãt. Salu. in Iugur. Haec oia ꝓ ſidio adſunt: Sallu. quod erit totũ confingã. ¶ Quod erit m.b.a.e. quod mihi inquit fauſtũ, ac felix erit: hoc eſt confingere atq; mentiri. ¶ Quod erit m.b.a.c. totum ioculariter paraſitus quippe: qui confingam dicit: quaſi non ſolum erubuerit de falſiloquio: ſed quaſi praeclari facinoris inceptionem etiam auſpicatus ſit: omenq; ſuſceperit dicendo: quod erit mihi bonum, atq; commodum. ſic enim veteres: Quod fauſtum, felixq; ſit dicebãt aliquid aggreſſuri. ¶ Cum tu horum nihil refelles vincam. ſ. hoc interrogatorie pronunciandum eſt. ¶ Refelles: refutabis: redargues. nam prorſus refellere eſt redarguere falſitatẽ. Refellere ¶ Pater aderit, mihi paratae lites, quid mea? mire quo maxime aliter metueret hic pro ridicula re cõtempſit. ¶ Pater aderit, & paratae lites: exquiſite autem ſubiectũ eſt, cum ſupra dixerit: Mihi paratae lites, quid mea. pater & lites Antiphoni formidanda iſta ſint: ridicula paraſito. ¶ Illa qui. n. e, κοινῶς . ¶ Noſtra: cũ Antiphonis tantum eſſe debeat. ¶ Iocularem a. : hoc eſt minime iocularem: an quae ex ludo & ioco in periculum veniat. ¶ Perſuaſit h. hic iam de Antiphone queritur, cui perſuaſum ſit. ¶ Factum eſt: adeo audax Phormio. ¶ Verum eſt: expexegeſis quomodo factum eſt. ¶ Ventũ eſt, vincimur, duxit: iocularẽ audaciaz. & deeſt audio ex te: aut dicis. ¶ Factum eſt, ventum eſt, vincimur duxit: ἀσύνδετον vt ſupra: Imus, venimus. ¶ Factũ eſt, vẽtũ ẽ, vícimur, duxit: clamat hoc Teren. vt It, lauit, redit. imus, venimus, videmus. & funus interim ꝓcedit, ſequimur, ad ſepulchruz venimus, in ignẽ poſita eſt, flet. his nõ modo breuis & co- mis narratio eſt: ſed etiã auditoris animũ ad id quod reſtat intendit. ¶ Quod n. admirantis vox eſt: nõ interrogantis. ¶ Hoc quod a. ſic pronuncia: quaſi periturũ contempleris Getã: etiã cum ſub incerto interitu defleat. ¶ O Geta q. de te ſ. eſt ſ. qui magiſter relictus ſis Antiphoni. ¶ Neſcio h.v.h.ſ.q.ſ.ſ.ſ. ethicos deſperatione rerum fortis eſt ſeruus: & ſimul vigilauit poeta: ne ſi & haec eiularet: res tota migraret in tragoediã ¶ Quod ſ.ſ.ſ.ae.a. graues ſententię ex perſona ſeruorũ: cũ dicunt ridiculae ſunt: & eo cõſilio interponũtur. ¶ Feremus aequo ani. hoc ſm ſeruos qui futura contẽnunt. & mirę meritũ culpae ſuae ad fortunam retulit.

DON. ¶ Hem i.eſt v.o.cōpendium cōſolationis quod hic libēter accepit: & ideo ſtatim approbat. ¶ In me o.ſ.m.eſt: quomodo an ſtrenue vt ſe defendat: an vt patiēs ſit plagarū. ¶ Ad pre.a. bene poeta omnia tractat: q̄ in tali re tacenda ſeruo eſſent: niſi aliud poſceret argumentū. ¶ Ad pre.a. ſic in Heautō. Nec tutorem tibi: nec precatorē pararis. ¶ Qui mi. ſic oret: ideſt pro me oret.

Hem iſtuc uiri eſt officiū. Ge. In me omnis ſpes eſt mihi. Da.
Laudo. Ge. ad precatorem abeam, credo qui mihi
Sic oret, nunc omitte quæſo hunc, cæterum
Poſthac ſi quidquam nihil precor, tantum modo
Non addit, ubi ego hinc abiero, uel occidito. Da.
Quid ille pædagogus, qui Cithariſtriam,
Quid rei gerit? Ge. ſic tenuiter. Da. non multum habet
Quod det fortaſſe? Ge. immo nihil niſi ſpem meram. Da.
Pater eius redit an non? Ge. nondum. Da. quid? ſenem
Quoad expectatis ueſtrum? Ge. non certum ſcio.
Sed epiſtolam ab eo allatam eſſe audiui modo,
Et ad portitores eſſe delatam, hanc petam. Da.
Nunquid Geta aliud me uis? Ge. ut bene ſit tibi.
Puer heus, nemon huc prodit? cape, da hoc Dorcio.

¶ Nunc a.q.h. ειρωνεια dicitur vbi non verba modo: verū etiā geſtū, vocēq; fingamus alienam. ¶ Nunc a.q.h. qđ nos dicimus dimitte, antiqui etiam dicebant amitte. Virgi. Et amiſſos h.i.o. graios. & Sallu. Pactione amiſſa publico legato. ¶ Poſthac ſi.q.ni.pre. facile impetrat qui non oia extorquet. ergo ars precatoria eſt mitigare præſentia: futura permittere. Simul etiā, quia omnis cauſa in hoc eſt: ne videatur ſeruus ob impunitatem in delictis amplius peccaturus. ¶ Poſthac ſi q. vt ſolet eleganter per eclypſim: & ſimul non ſit tantūdem peccauerit: ſed ſi vel minimū, tale eſt & illud: Si ſenſero hodie quicq̄ te in nuptiis fallaciæ conari. & Si quicq̄ inuenias, occidito. ¶ Nihil pre. nihil pro nō: ſed plena negatio. ¶ Vbi e.h.a. hic oſtendit nullum peccatorē ex alo poſtulare veniam ſeruo. ¶ Vel oc. vel pro etiā occidito: tu tantū cædere volebas: ego dicā etiam occidito. ¶ Quid p.i. qui Ci. moraliter quęrit volēs audire de Phædria. poſtquā de Antiphone cognouit: maxime, quia hæc interrogatio reſpōſionē elicit: qua ſpectator inſtruit ad cognoſcēda cetera. ¶ Quid pędagogus ille, qui Ci. quia dixit ſectari: in ludū ducere, & reducere: & q̄a puellam dixit ab ætate: pędagogus eſt ille ait, qui Cithariſtriā: Phędria. ſ. qui neq; abſcedit a cuſtodia puellę: neq; illā ipſe cōtingit. ¶ Qui Cithariſtriā: eclypſis. ſectaſ: amat: vel quid tale ſubaudiendū eſt. ¶ Sic tenuiter i. δεικτικως ſic dicendū eſt cum aliquo geſtu. ¶ Non multū hēt, quod det fortaſſe: cum cōmiſeratione amatoris adoleſcētis pronūciandū eſt. ¶ Immo nihil niſi ſ.m. bene ſpē: quia amat, nemo enim cū ſpē nō habet, nō amat. ¶ Meram: ſolā. ¶ Pater eius redit an non? Chremes. ſ. ¶ Nondū: quia venit, tam nō plena negatio eſt. ¶ Quid? ſenē quoad expectatis veſtrū? aiaduertite quid ſecundū morē quotidianū tum dici: cum ſit tranſitus a mentione alterius rei ad alteram. ſic & ſupra: Quid pędagogus ille. ¶ Quoad expectatis: quoad q̄diu. & recte locutus eſt: quia aduētus finis eſt expectationis. ¶ Sed epiſtolā ab eo a.e.a. mire paratur inopinatus ſubito aduētus ſenis: nam ipſe veniet: cuius epiſtolā ſe parat. ¶ Ad portitores eſſe delatā: more veterū magiſtri tributorū. i. publicaꝫ operā in portu dabant inferendarū rerū: & efferendarū vectigal exigētes. ¶ Ad portitores: ad eos qui in portu ſunt. ex quo mote hoc dixerit vide: attico, an romano. ¶ Nunqđ Geta aliud me vis? abſq; illo quod argento tibi a me opus fuit. ¶ Vt bene ſit tibi: αντιειρωνικως pro nihili. ¶ Puer heus, nemō huc prodit? moralis expreſſio. nam eos vocat, quibus initio egrediens dicebat: Siquis me quęrit rufus. ¶ Cape, da hoc Dorcio: κωφον πρόσωπον loquitur. ¶ Dorcio: Dorcium fœmininum nomen eſt: vt Planeſium: Glycerium.

Amitte p dimitte Virg. Sallu.

Merus ra rum

Quoad

Dorciū

GVL. Siquis &c. Hic deſcēdit ad narrationē argumēti nacta opportunitate Daui narrationē audituri. Ge. Vt hic alloqui Geta aliquē de familia dñi ſui: mādās illi: vt ſiqs eū q̄reret: ſuā abſētiā excuſaret: exit aūt q̄ſi obuiā itur⁹ Dauo: a quo pecunias expectabat: quas pro filio herili daret. Siquis. i. ſi aliqs. rufus. i. ruſo colore ſuffuſus: quæret me: & nō quęret pro me: vt dici ſolet, & tūc fecit apoſiopeſim: q̄a interceptus eſt ſermo eius a Demea: de quo loqui videbaſ. mandans vt ſi rufus, puta Dauus, quęreret: diceret ſe pdiiſſe illi obuiā: qđ audiēs Dauus reſpōdit in tertia perſona de ſe loquens. Da. Dauus pſto eſt. i. ppe eſt: vel aduenit. deſine. i. noli ire ei obuiā: ſiſte gradū. Ge. Oh: interiectio oſtendentis lętitiā de aduentu, O Daue. at. i. ſed. ego conabar ire ſup. obuiam tibi. i. in occurſum tibi. & eſt obuiā aduerbium loci. Da. accipe debitū ſup. Hē: interiectio oſtēdentis officiū ſuum. Lectum eſt. i. argentū qđ aſtero eſt lectū. i. bonū vel ſplendidum: ſiue electū ex multitudine ita: vt nullus ſit nummus adulterin⁹. numerus argēti cōueniet. i. ſine cōtrouerſia erit tātus ſup. quātū numerū ego debui. i. in quāto numero pecuniæ tibi debitor fui. Ge. amo te: q. ſ. reddideris pecunias debitas. & habeo gratiam. i. (quod barbare dicūt) ſcio tibi bonum gratum. te non neglexiſſe. i. non fuiſſe negligentem in pecunia conficienda & afferenda. vel non neglexiſſe. i. curæ habuiſſe hanc rem. vel q̄ nō contempſeris, & parum curaueris reddere debitum tēpore neceſſitatis. Da. res ad hoc redit. i. tuus ſermo ad hoc tendit, vel ſpectat, vel tu ita loqueris. præſertim: ideſt præcipue. vt. i. ſicut. vel cuiuſmodi mores. i. (vt ita dicam) conditiones hominum: ſeu conſuetudines ſunt nunc. ſi quis: ideſt ſi aliquis. reddit quid. i. aliquid. magna gratia eſt habenda. i. oportet (vt dici ſolet) ſcire gratum etiam, atq; etiam. ſed quid: ideſt cur, vel propter quid es tu triſtis? Ge. ne. i. vtrum petis ſup. quare ego ſim triſtis, neſcis in quanto metu de futuro malo: & in quanto periculo de eminenti malo ſimus. hoc autem dictum poteſt legi aut interrogatiue: aut pronunciatiue: ſiue confirmatiue. Da. Quid illud eſt? ppter quod dicis te eſſe in magno metu ac periculo. Ge. Scies modo. i. tantūmodo. vt. i. ita q̄ poſſis tacere. q. d. Ego tibi dicā dūtaxat ea lege ſi illud poſſis cęlare. Da. abi: modus increpandi. q. d. nō es dignus: qui ſis amicus alicui. ſis inſciens. i. inſcitus: ſtultus: incōſideratus: ignarus: quaſi neſciens qđ ſit officii inter amicos. Vereris. i. times. credere. i. cōmittere cælanda verba ei. ſ. mihi: cuius tu perſpexeris. i. clare & plane cognoueris, ſeu pbaueris. fidem. i. cōſtantiā & veritatē in pecunia quā mihi cōmiſeras: quāq; iuſte in tua neceſſitate reſtitui. Fides eſt dictorum, couentorūq; cōſtantia & veritas: ſiue eſt mandatoruꝫ fida executio. Times ergo credere verba ei, cuius fideꝫ perſpexeris in pecunia. vbi. i. in qua creditione verboꝝ: qđ lucri eſt mihi fallere te. q. d. nihil. ſecus auteꝫ de pecunia. Ge. Ergo nunc. ergo eſt velut increpatio tarde facientis: q̄a hic obloquendo impediuerat narraturū. Ergo auſculta. i. audi, quę ſum dicturus. Da. dico. i. do tibi perpetuo: quēadmodū cū aliquid dicaſ. i. dedicaſ: cōſecratur: perpetuo datur. Dico as declinatur hic. Dico tibi hanc operā audiendi ſcilicet: ſeu auſcultandi. Datur aliqđ ad tēpus: dicatur autē perpetuo. Ge. o Daue noſtin. i. cognoſcis ne Chremetē maiorē fratrē noſtri ſenis. ſ. Demiphonis? Da. quidni. i. cur nō bene noui. Ge. qđ? modus interrogandi. noſtin inquā Phædriā natū: ideſt filiuꝫ eius Chremetis. Da. noui ſup. tanquā te. i. æque ac noui te: ita ſicut te noui. Ge. iter. i. neceſſitas eundi peregre. euenit ſimul ambobus ſenibus, Chremeti & Demiphoni. vel (vt vult Dona.) euenit q̄ ſup. iter eſſet ambobus ſenibus. i. q̄ ambo ſenes haberēt eundū. vt. i. ita q̄ iter eſſet illi: ſcilicet Chremeti. i. ita q̄ haberet eundum in Lēnum inſulam vnam ex Cycladibus. & vt eſſet iter noſtruꝫ. i. vt noſter haberet eundum in Siciliæ regionem, ad hoſpitē antiquum, i. ad veterem amicuꝫ externum. Alii codices habēt:

Fides

Dico as

Dari & Dicari

Euenit

Euenit iter ſimul ambobus ſenibus.ſ.euenit illi Chremeti:
vt iret in Lēnum:& noſtro Demiphoni vt iret in Siciliã:
Pellice- ſed in idem recidit. Is antiquus hoſpes pellexit.i.frauduleu
re ter induxit.nam pellicere eſt in fraudē inducere:ſeu per blā
Pellax ditias decipere. Inde pellax pellacis.i.fallax per blanditias
Pella- decipiens.inde pellacia.i.fallacia: vt vult Seruius. Pellexit
cia ergo ſenē.i.Demiphonē per epiſtolas pollicens. nō modo:
ideſt non ſolū montes auri:ſed maiora:qđ eſt hyperbolicū.
Modo Vel pellexit eum modo.i.pauloante per epiſtolas:non pol
licens montes auri.i.nō promittens magna praemia. tamē
ipſe herus meus auarus ꝓpter lucella parua non dubitauit
ſubire periculū nauigandi. Promittere maria & montes eſt
antiquū prouerbiū in eos, qui temere magna promittere
ſolent. ſimiliter hic polliceri montes auri dicit per hyperbo
lem prouerbialē factam per exceptionē, aut ſuperlationeʒ.
aut aequam collationē. Inuenio interdum tamē modo pro
fere apud Valeriū:modo etiam interdū capitur pro tantū:
& tunc eſſet ſenſus: Pollicens fere mōtes auri. tūcꝙ adhuc
eſſet hyperbolicus ſermo:ſed nō eo modo quo prius eſt di-
ctum. Da. hoc ſup. pollicebat dño tuo. cui tanta res.i.tanta
copia rei familiaris erat. & ſupererat.i.ſuperabat: ſeu ſuper
abundabat. Ge. deſinas.i.nō vltra inquiras. ſic.i.eo modo.
vel tale ingenium.i.natura dñi mei auari eſt: vt oīa poſtpo
Rex.i. nat lucro. Da. oh:interiectio admirantis: vel bene de ſe ſen
diues tientis. oportuit me regem eſſe.i.diuitē. Nam ſaepe Hora.
Hora. appellat diuites reges. q.d. Si fuiſſem diues ſciuiſſem bñ di
uitiis vti. Ge. cū.i.tūc. ambo ſenes abeuntes hinc relinquūt
Prouin me hic:q̃ſi magiſtrū.i.pędagogū filiis ſuis. Da. o Geta ce-
cia piſti prouinciā duram.i.onus difficile: ſiue difficile officiū.
nam regiones acq̃ſitae bello longe ab Italia ꝓuinciae dictę
ſunt a porro vel ꝓcul vincendo: ad quas ꝑtores, qui cū offi
cio mittebant, officia quoq; ꝓuincię nominant. Ge. hoc.ſ.
Vſuue- quod ceperim duram prouinciā. vſuuenit mihi.i.mihi eue
nire nit. naʒ vſuuenire ſignificat euenire: vt prius dixi. ſcio.i.ſa
tis pſpicio id mihi cōtigiſſe. Memini.i.intellexi bñ me relin
qui Deo meo.i.dño meo:qui quaſi Deus timet a me ſeruo,
& cui teneor eſſe fidelis. irato primo ꝓpter filiū dñi:qui me
caecidit reluctantē ſibi:tum ꝓpter Demiphonē, qui cū redi
bit, mihi iraſcet vehemēter. vel memini me relinqui filiis:
tanq̃ ſi relictus fuiſſem Deo meo irato mihi: q̃a, quēadmo
dum iratus Deus punit: ſic & filii mei erāt caeſuri: ſi nō mo
rigerarer. primo.i.in principio. coepi.i.incepi. aduerſari.i.
reſiſtere illis cum in amorē inciderēt; qđ eſt opus verbis.i.
opus detinere diem lōgo ſermone. dum.i.quādiu. ſum fide
Fid⁹ & lis ſeni.ſ.Demiphoni. fidus eſt amicus: fidelis eſt ſeruus. per
fidelis didi.i.amiſi. ſcapulas.i.humeros: hoc eſt adeo fuerunt ver-
Scapu- beribus attritae ſcapulae: vt me eas nō habere, ſed pdidiſſe
lae putarem. Da. iſtę quę dicis: vel quę ſequunt. venere mihi
Venire in mētē.i.cōſiderata ſunt a me: vel redacta i memoriā. ve-
in mētē nire enim in mentē non ad recordationē tantū dicitur ſed ad
reputationē & intelligētiā. nāq;.i.q̃a. inſcitia.i.ſtultitia eſt,
& ſimplicitas ſtulta iactare ſup. calces.i.ꝑcuſſiōes pedū: ac
plagas (vt vult Do.) alias partes plātae demōſtrat: interdū
& pedes per ſynecdochē. ſtultum eſt ergo iactare calces ad
uerſus ſtimulū: prouerbiū. q.d. hic ſtultū eſt reluctari.i.re-
calcitrare cōtra Antiphonē filiū herilē. Ge. coepi.i.incepi.
facere.i.iocoſe obſequi.i. obſequendo cōplere his filiis oia
Vel ſo- quae vellent. Da. ſciſti pro ſciuiſti. vti foro: ꝓuerbiale eſt.i.
ro ſciuiſti quid te facere oportebat ſm illos negociatores: qui
ante locum cōmercii nō pſcribunt quāti vendant: quę ad-
uehunt: ſed ſm annonā fori: quā deprehenderunt cōſiliū
de vendēdis aut nō vendēdis mercibus ineunt. Ge. nō.ſ.
Antipho. primo.i.in principio. nihil.i.nō. quicq̃ mali fecit
ſup. vel cōmiſit: ſed cōtinuo hic Phędria. qui nō eſt noſter.
nactus eſt.i.inuenit quādā puellā Citharistriā.i.Fidicinā.
coepit amare hanc puellā. perdite.i.miſere, & in pditionē,
ac perniciē ſuaʒ. ea puella ſeruiebat lenoni.i.curatori puel-
larū ac venditori. impuriſſimo.i.turpiſſimo. neq; quicquā
erat apud Phędriā q̃d daret lenoni ob preciū illius puellae.
Patres: Chremes & Demipho. curarāt.i.effecerāt: id vide

licet ne quid filii ſui haberent: quo poſſent puellas emere a
lenonibus. nihil aliud reſtabat.i.reliquū erat: ſiue remane-
bat illis filius. niſi.i.ꝑter q̃. hoc.ſ. paſcere.i.ſatiare oculos. ſe-
ctari.i.comitari puellā in ludū.i.in locū exercitii: in quo di- Ludus
ſcebat artē muſicā. naʒ oīs locus exercitii: qui gręce ſchola
dr̄: latine dr̄ ludus: vt Aſconius ait, ac Seruius. Inde ludus Aſco-
literarius ſchola grāmatices dr̄. inde ludi magiſter: qui lr̄as nius
docet: & prima rudimēta. nihil inquā reſtabat: niſi hoc vi-
delicet ducere.i.pſtare comitatū ei puellae eunti ad ludū. & Ducere
reducere.i.pſtare comitatū ipſi ex ludo redeūti. nos.i.ego, & redu
& Antipho. otioſi.i.inertes. nulli arti: aut induſtriae vacan cere
tes: aut labori. dabamus operā.i.fauebamus: ſiue incūbeba
mus Phędriae: parati illū adiuuare ſi fuiſſet opus. in quo lu
do.i.i qua ſchola muſicae haec Citharistria diſcebat. quędā
tonſtrina.i.officina tonſoria erat ex aduerſo.i.ex oppoſito Tōſtri
ei loco exercitii.ſ.& ludo: hoc eſt erat e regione: ſiue i ꝯſpe- na
ctu illius loci: in quo diſcebat. hic.i.in ea tonſtrina. fere.i.vt Eregio
plurimū. plerūq;.i.ſaepenumero: ſed alterū abūdat. naʒ hic ne
fere & plerūq; idem pene declarāt. plerūq; ergo ſolebamus
opperiri.i.expectare eam puellā illic. dum.i.quouſq;. ipſa
puella rediret inde.i.ex ludo. domū.i.in domū lenonis cu-
ius erat. interea dum.i.quādiu. ſedemus illi: pro illic. quidā
adoleſcens lachrymans interuenit. nos mirarier.i.mirabā-
mur: vel coepimus ſup. mirarier: pro mirari p paragogen.
rogamus.i.petimus. qđ ſit ꝓpter qđ lachrymet. ipſe adole
ſcens inq̃t. nunq̃ paupertas viſum eſt mihi aeque.i.ita onus.
ac.i.ſicut nūc. & bñ dixit paupertas viſuʒ eſt onus. quāuis &
paupertas viſa eſt onus dici poſſet: ſed magis eſt vt cōſequē-
ti cōgruat, q̃ antecedēti ſubſtantiuo. nunq̃ ergo paupertas
viſum eſt mihi onus miſerū.i.multa miſeria repletū & infe
licitate. & graue.i.moleſtū. modo.i.pauloante. vidi huic vi
ciniae.i.in hac vicinia. nā vicinia cōplectitur hoies inter ſe
vicinos: ac ꝓpinquos. vicinitas vero eſt domorꝫ ꝓpinq̃tas. Vicinia
Dona. vult huic viciniae in hoc loco eſſe aduerbiū oſtēdens & Vici-
locū vbi eam viderit. Vidi ergo modo huic viciniae quādā nitas
virginē miſerā lamentari.i.voce querula & triſti deflere.i.
lugere ſuā matrē mortuā. ea virgo erat ſita.i.collocata: ap-
poſita: ſtans; ſituata. ex aduerſo.i.e regiōe matris mortuae:
ſiue ex oppoſito ad locuʒ: vbi iacebat mortua mr̄ eius. vbi
ex aduerſo eſt aduerbiū loci: quēadmodū e regiōe: ex oppo Ex ad-
ſito: e diuerſo: e cōtrario. neq; quiſquā.i.aliq̃s. beneuolēs.i. uerſo
beneuolus, & amic⁹ acq̃ſitus. neq; notus q̃ſquā.i.q̃ſquā de
ſua noticia. neq; cognatus.i.aliq̃s de cognatiōe ſua. aderat
.i.ad auxiliū eius erat ad celebrandū funus matris. & ideo
ſubdit: nō aderat ergo q̃ſq̃, q adiuuaret funus.i.auxiliaret
ei ad celebrandū funus.i.ipſum officium exequiarum extra
vnā aniculā.i.ꝑter vnā vetulā. Miſertū eſt.i.miſertus ſum
eius puellae: vt ait Do. eſt tñ miſertū pręteritū ab impſonali
miſerebat. ſicut a taedebat pęſum eſt. eius aūt ſtructura ta
lis eſt. me ſup. miſertū eſt eius.ſ. ſicut me pudet tui. virgo ip
ſa erat ſup. facie.i.factura: forma. egregia.i.illuſtri: elegāti.
pulchra.i.habebat pulchrā faciē. qđ opus eſt verbis.i.qua-
re diu imorer in eius mirāda pulchritudine. ſic ait Teren.
vbi ad effectū ꝓperat. ipſa virgo ſua facie cōmorat.i.cōmo
uerat, ícitauerat ad amorē & cōcupiſcentiā nos oēs: qui eā
videbamus. ibi.i.tunc. cōtinuo.i.ilico. Antipho inq̃t.ſ. ne.i.
verū vultis q; ſup. eamus viſeſ.i.ad viſendū eā. Eſt aūt ſtru
ctura antiqua & gręca. vt Vir. Populaſ penates Venimus. Virg.
alius puta Phędria: vel qlibet inq̃t cēſeo.i.iudico nobis eē
eundū ad eam. eamus dicit forſitan aliq̃s tertius. deinde ſo- Sodes
des quaſi ſi audes: verbū comicū duc nos. & hoc dr̄ illi: qui
attulerat tale nūcium de virgine. imus.i.ingredimur viaʒ:
& procedimus. venimus: ideſt applicamus ad locuʒ: ad quē
tēdebamus. videmus.i.aſpicimus virginē. virgo erat ſup.
pulchra. & quo.i.vt. magis diceres.i.crederes eam eſſe pul
chraʒ. nihil adiumētū.i.auxilii. aderat.i.auxilio erat ad pul
chritudinē virginis. capillus eius erat ſup. paſſus.i.temere
diſparſus: ſolutus: ſparſus per collum. & ponitur ſingularis
pro plurali.i.capilli eius erant paſſi a pādo is. pes eius erat
nudus ſine calceis.i.pedes eius erant nudi. ipſa virgo erat

horrida.i.ſqualida prę dolore,& inculta.lachrymæ erãt in
eius facie:quæ eam deturpabant,turpis veſtitus i.habitus
ſordidus:& pãnoſus erant ei. vt.i.ita.ꝙ ni.i.niſi.vis.i.vehe
mẽtia:& natura boni illius naturalis.pulchritudo enim eſt
bonum naturale.i.a natura datũ.ineſſe in ipſa forma.i.pul
Ineſt huic rei & i hac re chritudine.dicimus ineſt huic rei & in hac re.hęc pdicta.ſ.
ſolutio crinis:nuditas pedum:lachrymę:veſtis turpis extin
guerent.i.ſuffocarent formã.& bene extinguerent.nã ve
teres dixerunt formã.i.pulchritudinẽ eſſe ignẽ ſeu calorem
quẽdã:& quaſi feruorẽ:ꝙ ex ea tanq̃ ex ignis feruore incẽ
Forma derẽtur iuuenes ad amorẽ:& ideo dixerunt fornaces:forci
For ceps pes:formũ:& formoſos:ex quibus ignis amoris exoritur.
ergo extinguerent formã:quę ab igneo calore dicta eſt.nã
Foruus foruus antiquum ſignificat calidus da dũ.vnde forceps (vt ait
Seruius)ꝙ eo inſtrumẽto ea,quę ſunt forua.i.calida capiũ
tur.ille Phædria,qa amabat illam Fidicinã,quã prius dixit
Citharistriam:propterea indifferenter vti poſſumus Fidi
cina & Citharistria.ille inquã inquit.i.dixit.tantũmodo ſa
tis ſcita eſt.i.ſatis bella (vt ait Dona.) hoc eſt ſatis bonæ
formæ & faciei.vbi magna eſt laus formam illam placuiſſe
ipſi:quia aliam amabat:nõ tamẽ exarſit in amorẽ eius:ſed
tantũmodo eã laudauit.vero:ideſt ſed.noſter Antipho cœ
pit ſupple amare:ſed intercepit ſermonem Dauus inquiẽs.
Da.iam ſcio.i.itelligo:videlicet cœpit amare.Ge.ſin:ideſt
ſcis ne quã cœperit amare.& eſt apoſiopeſis,qua aliquãdo
ſuccurrit quoties verba rebus minora ſunt.interdũ illa vtit
Terentius in narrationibus cõpendii gratia.vide.i.intelli
ge:attende.quo euadat.i.quo pueniat id qđ incepi.nã eua
dere eſt per obſtantia venire.Poſtridie:ideſt die ſequẽti ipſe
Antipho pergit recta:intelligit via:ſed nõ eſt apponendũ:
hoc eſt recte iuit ad anum nõ declinãdo aliorſum.obſecrat:
ideſt inſtanter rogat anum illam:vt faciat ſibi copiam eius
virginis.i.vt poſſet ea potiri ad voluptatẽ.illa anus negat
ſe facturã copiam eius virginis.neq.i.& ait eum Antipho
nez nõ facere æquũ.i.rem iuſtã.quod.ſ.peteret ſibi fieri co
piam eius.ait inquã illã virginẽ eſſe ciuem Atticã bonã.i.
nõ vilem:quia boni nõ viles ſunt.vnde ſuplatiuus gradus
optimates fecit.ex bonus fit melior optimus:ſic optimas
tis a ſuperlatiuo.& ait inquã eam eſſe prognatã:ideſt pro
fectam.bonis.i.a bonis maioribus:& nõ cõtemptibilibus.
ait inquã ſi Antipho velit vxorẽ lege:ideſt ſm legẽ:& ſm
legitimas nuptias.vel iunge legi cũ ſeqnẽtibus.ſi velit vxo
rem ait licere lege:ideſt per legem facere id quod petit.ſ.co
piam virginis.Sin:ideſt ſed ſi.aliter velit copiam fieri ſibi
virginis:negat ſupple facturã.noſter Antipho neſcire.i.ne
ſciebat.quid ageret:ideſt agere deberet.& cupiebat ducere
illam.i.capere in vxorem.& metuebat patrẽ abſentem.Me
tuimus eos,qui nos amant:timemus inimicos.Da.nũ.i.nũ
quid.ſi pater rediiſſet.i.cum pater reuerſus eſſet.daret ei fi
lio veniã ſi eam in abſentia duxiſſet.Geta.petis vtrum ille:
Empha ſis per emphaſim:auarus vir & nobilis daret virginẽ indotatã
.i.dote carentẽ:atq ignobilẽ illi filio ſuo?& bñ daret dixit:
vt oſtenderet nihil eſſe prãtis in filio.deinde ſubdit reſpon
ſionem:nunquã faceret.i.nunquã illi daret talez q̃uis.virgi
nem.Da.deniq.i.deinde:vel ad poſtremũ quid fiet de hac
re ſic incepta.Ge.rogas ſup.quid fiet.eſt quidã paraſitus.i.
vir iocularis quęrens implere ventrẽ ſuis iocis & adulatio
nibus.eſt ergo paraſitus noie Phormio,exiſtens homo cõfi
Qu p vtinam dẽs.i.improbus:audax:ac temerarius.qui.i.vtinã.oẽs Dii
perdãt.i.deſtruant illũ.vel qui ſit pronomẽ:& ſit apoſiope
ſis ſup.quin ſic eſt homo cõfidens qui dedit ſup.tale cõſiliũ
qđ ſum dicturus:ſed cõſideratione improbitatis eius Geta
cõſuſus prupit in eam vocẽ.Dii oẽs illũ perdant:& qui reli
quit ſuſpenſum.Da.qd is paraſitus fecit.Ge.ipſe dedit hoc
conſiliũ quod dicã:& hoc dicto explicat,qđ omiſerat:tale
conſiliũ.lex eſt.i.ius atticũ:vt virgines orbę.i.pupillę parẽ
Orbus tibus priuatæ (nã orbus dicit,qui aliqua re cara priuatus
eſt:interdũ & p orphano capit̃ ait Laurẽ.) orbę ergo.i.or
phanæ.nubãt.i.nuptui tradant his,qui ſint proximi gene
re.i.cognatiõe.& hęc eadẽ lex attica iubet.i.pcipit:& cogit
illos pximos ducere.i.in vxores capere.illas orbas ſibi co
gnatas.illa ergo permittit:vt orbæ cognatis nubãt.& illa
eadẽ iubet & pcipit cognatos eas ducere.ego inquit para
ſitus dicam te cognatũ virginis:& ſcribã tibi dicam.i.denũ
ciationẽ ſiue admonitionẽ:& quaſi citationem ne dici poſ
ſet tibi nõ eſſe denunciatũ te cognatũ eius eſſe.Eſt aũt hęc
dica cæ nomẽ ſignificans chartã:in qua cõtinetur denũcia Dica dicæ
tio facta alicui:ſeu admonitio:& quaſi citatio.&(vt quidã
volunt)capi põt pro ſyngrapha:in qua cõtinet̃ ſumma de
biti:& nomẽ et debentis.Aſſimulabo.i.fingã.me eſſe ami
cũ paternũ virginis.i.me eſſe amicũ patris virginis.venie
mus ad iudices.i.in cõſpectũ iudicũ.confingã.i.cõminiſcar
hæc omnia mẽdacia:videlicet eum cõfingam:qui fuerit pa
ter virginis.& cõfingã etiã qui.i.quo mõ:qua ratione ipſa
virgo ſit tibi cognata.quod.ſ.cõfingere hæc:atq mentiri
erit mihi bonum:& cõmodum.i.quod veteres dicebãt fau
ſtum & felix cũ aliquid erant aggreſſuri.cõmodum etiã põt Cõmo dum
capi pro opportuno & tempeſtiuo.q d.mihi erit opportu
num & tempeſtiuũ hoc facere:cũ tu nihil horũ,quæ cõfin
gam,refelles.i.refutabis:redargues.nam refellere eſt falſita
tem redarguere.ſcilicet.i.certe.vincã.i.efficiam ppoſitũ.
pater.ſ.Demipho.aderit.i.aduenlet.lites ſũt paratæ mihi:
ideſt cõtentiones forenſes:ſeu actiones cauſarum:& cõtro
uerſiæ ſunt paratę mihi.nam pater litigabit aduerſuz me:
ſed id nihil facio:dũmodo nihil horum refellas.qd mea in
tereſt ſup.ſeu refert:ideſt qd curo ſi mihi lites parentur.qui
dem.i.certe.illa virgo erit noſtra:naz in iudicio vincemus
ne dubites.Da.audio ſup.ex te:vel dicis audaciam iocularẽ
.i.quæ ex ludo & ioco in periculũ velit:vel audaciã vnius
ioculatoris & nebulonis.Ge.ipſe paraſitus perſuaſit homi
ni.ſ.Antiphoni.ita eſſe faciẽdum:& recte fieri poſſe.factũ
eſt.i.denũciatio facta eſt Antiphoni.dixit paraſitus qs fuiſ
ſet pater:quæ mater:qñ fuerit cognata &c.ventũ eſt ad iu
dices.ſ.vincimur:ideſt ſuperamur i cauſa:& a cauſa noſtra
cadimus.& ideo Antipho duxit iam in vxorẽ.Da.qd nar
ras:miraſ,nõ interrogat tanquã credere nõ poſſit.Ge.nar
ro.i.dico:cõmemoro hoc qđ audis.Da.o Geta qd eſt futu
rum de te.i.qd tibi continget:aut qd futurũ eſt tibi:aut qd
de te fiet.timet Dauus plurimũ Getæ:cuius futurũ cernit
periculum.Ge.hercle neſcio quid de me ſit futurũ:ſcio hoc
vnũ videlicet.feremus.i.portabimus:patiemur æquo aio
Fors .i.nõ decidẽti in triſtitiã.quicquid.i.omne quod.fors.i.for
tuna.feret.i.afferet.Da.placet mihi dictũ tuũ.hem:interie
ctio dolentis infortuniũ Getæ.iſtud eſt officiũ viri.i.id face
re debet vir fortis:vt.ſ.æquo aio ferat quæ acciderint.Ge.
ois ſpes eſt mihi in me.i.in mea ſolertia:ſeu in meo cõſilio:
aut vt ſtrenue me defendã:aut vt fugiã:aut vt patiens ſim
plagarum.Da.laudo ꝙ in te ſpez ſolũ reponis:nec ab aliis
expectas qđ per te agere potes.Ge.abeã.i.abibo:diſcedã.
ad precatorẽ.i.ad itercęſſorẽ:qui vt ſup.credo.oret mihi.i.
pro me.ſic.i.in hęc verba:quę ſequunt:& eſt mimiſis.nũc
quæſo omitte pro dimitte:hunc ſeruũ Getã.vbi enim nos
dicimus dimitte:antiqui dicebãt omitte:vt Donatus teſta
tur.Cęterum:ideſt ſed.ſi quicquam admittat ſupple ſceleris
etiã minimi poſthac.nihil:ideſt nequaquã.precor:ideſt pe
to:vt ignoſcas illi ſecundo.Deinde repete qui ſic:Qui ne
quaz precator non addat:ideſt non adhibeat in precatione
ſua.tantũmodo:ideſt duntaxat.id quod ſequitur:videlicet
ſi quicquam admiſerit poſthac.vbi:ideſt poſquaz.abiero
hinc:ideſt a te diſceſſero.vel:ideſt etiam non modo cędito:
ſed etiam occidito ſi velis.vbi oſtẽditur nullum precatorẽ
poſtulare veniaz ſeruo ex animo:ſed tantũ vt ſeruo morẽ
gerat.Da.Quid:interrogandi modus tritus apud poetas
& oratores.Ille pędagogus.ſ.Phędria,quem dicit pędago
gum eo,ꝙ(vt prius dixit)ſectatur puellam:quã ducit i lu
dum muſicæ & reducit.neq abſcedit ab eius cuſtodia:ideo
eius pędagogus eſſe videtur.Ille ergo pædagogus,qui ſe
ctatur ſupple vel amat Citharistriam:ideſt Fidicinam puel
lam,quid rei:ideſt quã rem,gerit:ideſt facit.Ge.gerit ſe ſup
ple tenuiter.i.exiliter:modice:parce.ſic:ideſt hoc modo:
vt illi

vt illi oſtendebat geſtu ſuo. Da. fortaſſe ipſe Phædria non habet multum.i.abundantē rē familiarē quod det pro Citharistria emūda a lenone. Ge. immo.i.ſed. nihil habet niſi meram ſpem.i.ſolam expectationē: vt ea aliquādo potiaꝛ. nam merus rarum dicitur ſolus la lū. inde merula auis quædam ſolitaria. inde merum vinum ſoluꝫ.i.ſine aqua. Da. pater eius Phædriæ.ſ. Chremes. redit an non? Ge. Nondum.i.non adhuc rediit. Da. Quid? interrogandi modus aptus mutationi faciendæ de re vna in aliam. quoad.i.quouſque: vel quādiu expectatis veſtrū ſenem.i. Demiphonē. Ge. Nō ſcio certo.i.non ſcio pro certo: vel pro vero: vt aiūt. ſed audiui epiſtolam eſſe allatam: ab afferor afferris: ab eo Demiphone. modo.i.pauloante. & audiui inquā eſſe delatam ad

Portitores portitores.i.ad cuſtodes portuum: qui portum obſidentes: ſeu in portu exiſtētes omnia ſciſcitanꝛ: ne forte aut pecuniæ regno exportērur: aut literæ noxiæ ad inimicos deferanꝛ: quibus ſuper re aliqua admoneantur. ſunt etiam portitores qui traducunt hoīes aquas: & vehunt nauigio: ſeu qui conducunt vectigalia: ſeu fructus pecuniarios portus: & illos a tranſeuntibus exigunt. inde

Portorium portotium dicitur vectigal portus, ſiue merces quæ daꝛ traiectoribus, qui portitores dicuntur. Petā a portitoribus hanc epiſtolam. Da. nunquid.i. vtrum o Geta vis me aliquid aliud. eleganter volo cum duobus accuſatiuis ponitur in tali genere dicendi. quid me vult ille: ſic etiā vis me aliquid aliud.i.vis tu mihi dicere: vel me facere pro te aliquid aliud: ab eo qd' tibi feci: pecunias debitas tibi offerendo. Ge. volo ſup. tantū vt bene ſit

Carientiſmos tibi.i.bene tibi cōtingat: & eſt carientiſmos. nā honeſtius id reſpondit, q̄ ſi dixiſſet nihil te volo. his dictis diſceſſit Dauus. Geta aūt aliquē ſeruū vocat, qui capiat pecunias receptas, quas det ancillæ. heus: aduerbiū vocādi. o puer: ideſt o ſerue. Geta enim quāuis ſeruus eſſet: præerat tamen aliis ſeruis minoribus. deinde cum neminem videret venientē, ſubdit, nemon.i. vtrum nemo. prodit.i.exit: emergit: accedit: prorumpit huc ad me. quo dicto venit ſeruus: cui dixit cape has pecunias. da.i.trade. hoc.i.hoc argentuꝫ. Dorcio: ideſt illi mulieri: ancillæ forſitan. Nam Dorcium tū dicitur ſicut Glycerium. eſt enim Dorcium fœminæ nomen.

ASCE. ILlud: Memini relinqui Deo irato meo. Tāetſi Donatus dubitet an dño: an vero Deo dicat: ego veriſimilius puto: vt de ipſo vero Deo intelligas. Nā nihil cōſtat aut herū, aut filium herilē ſucceſſiſſe: dū ille abiret ſeruo ſuo. Neq; potuit dicere de eo quē iratū iri autumat: q̄ illo irato relictus ſit. Ceterū antiqui quoties proſpere quicquā euenerat, aut acceperant, Diis auſpicibus id eueniſſe arbitrabantur. vnde illud in quarto Aeneid. Diis equideꝫ auſpicibus reor, &

Virgil. Iunone ſecunda Huc vento iliacas curſum tenuiſſe carinas. Contra qñ mali quicquā obuenerat, Deo irato id factū credebant. vnde in ſecūdo Aenei. Sed nihil inuitis fas quēquā

Virgil. Horatius fidere Diuis. Sic etiā Hora. in ſecundo Sermone de pariete quē fruſtra & incaſſuꝫ cōſtruxerat dicit: Immeritusq; laborat Iratis natus paries Diis atq; poetis. Pari modo, q̄a Geta ad malū ſuū relictus erat cuſtos: dicit ſe relictuꝫ eſſe Deo irato ſuo. q.d. Genio ſuo: & Deo quē peculiarē naſcēdo ſortiebaꝛ. Memini aūt non accipiꝛ pro eo, qd' eſt intellexi: ſed

Memini Cicero memori & dolēti mēte recognito. Iuxta illud Ciceronianū: Cui placet obliuiſciꝛ: cui dolet meminit. & illud Virgilianū

Virgil. in ſexto: At mimiū meminiſſe neceſſe eſt. Expone ergo ſic: Memini.i.cū mœrore reminiſcor me relinqui.i.q̄ reliquor hic Deo meo irato.i.ad malū, & incōmodū meū: quale ſolet euenire Deo irato. Itē illud aduerbiū: Inſcitia eſt: aduerſum ſtimulū calces. licet Donatus etiā per eclypſim dictuꝫ velit: vt dictio calces ſit nomē. Malim ſine eclyſi (q̄a dura eſſet) accipias: vt ſit verbū a calco calcas. vt ſit: Inſcitia eſt calces.i. qd' aliqs calcet: vel ſi tu calces.i.recalcitres aduerſum ſtimulū. Et illud qd' paulopoſt ſequiꝛ: Cœpi his oia facere. Text⁹ oēs hñt facere. Cōmētū vero Guidonis habet facete. Praeterea illud: Cōmorat oēs nos. Nō itelliges cōmotos ad cōcupiſcētiaꝫ puellæ: ſed ad cōmiſeratione. Nā paulopoſt ſequiꝛ in textu ſolum Antiphonem eam amaſſe & concupiuiſſe.

SER. SI quis. Oſtenſo Dauo fideli amico: cui conſiliuꝫ poſſet cōmitti: offertur Geta qui faciat narrationem. Præſto eſt rufus. Accipe. & q̄a videbat eum timentem q̄ argentum non eſſet purum, vel totum ait: hem quid times. Lectū.i.lectum eſt.i.purū eſt argentū: & numerus ponderis cōueniet: & nō neglexiſſe q̄ orani. h.g. Præſertim nunc.i. in hoc tpe habes gratiā: vt ſunt.i.ſ. qd' ſunt &c. q.d. quia modo ſunt hoies nequiſſimi. Inſciens ſis.i.ſtultus ſis: qui putas me nō poſſe cælare. Vbi.i.in quibus verbis. quid lucri eſt te fal. vel vbi.i. in qua pecunia eſt. quid.i. aliquid lucri fallere te. Dico.i.dedo. Quid noſtin ēt eius narū Ph. Ambobus ſenibus Demiphoni, & Chremeti euenit, ſimul etiā. Illi.i.Chremeti euenit vt eſſet iter in Lēno. nr̄o.i. Demiphoni vt eſſet iter in Siciliā. Nr̄o iō dicit: q̄a ipſe erat ꝓprius ſeruus Demipho, & ꝓprius cuſtos filii: quāuis & Chremes rogaſſet eū de filio, pollicēa non modo.i.tantūmodo mōtes: ſed etiā plus. Deſinas. q.d. non ideo dico q̄ habeat aureos m. ſed quia ſic eſt ingenium hominū: quia multo plus q̄ habeāt ꝓmittūt. In vſu eſt hoc q̄ dura ſemper patiar. Aduerſari corrigēdo. Scapulas perdi. quia me vſq; adeo verberauerūt. Iſta: e q̄ te verberentur feciſti vti ſor. Metaphora eſt. mercator qui nō poteſt ad libitum ſuū pānū emere: facit qd' poteſt. ſic tu: quia nequis eos corrigere: facias qd' potes. noſter domicellus.i. Antipho. cuius prius cuſtos erā. nihil mali in principio fecit: ſed hic Phędria c. &c. p̄res bene eiurāt: q̄ huic meretrici nō dareꝛ quicquā. q.d. oia ſubtraxerāt ab eius poteſtate: qd' poſſet dare. Ludū vocat domū vbi diſcebat quotidie citharizare. nihil aliud reſtat, q̄ ſectari eā.i.cōducere eā vſq; ad domū: vbi diſcedat. nos.i.ego, & Antipho dabamus operā ei.ſ. pergebamus tota die cū eo ei loco.i.quo, cū debuit dicere loco, dicit ludo: quia locus ille erat locus ludi. eius inquā loco ī quo ludo hęc dicebat. Exaduerſum. vna pars eſt aduerbialis ſignificationis. Erat Tonſtrina. hic.i.in Tonſtrina illa plerunq;.i. multis vicibus. non dicā multis ita abſolute: ſed fere multis. Nos mirabamur quare flebat: quia nō eſt iuuenis flere: ſed gaudere inquit iuuenis ille nūquam. Ex aduerſo matri ſuæ miſertuꝫ eſt mihi: q̄lla virgo &c. quid eſt opus verbis: hoc dicit Geta. cōmemorat.i. commemorauerat iuuenis ille. Ibi ait: & cū Antipho. Alius.i. Phædria ait. duc: hoc dicitur ad iuuenē. Paſſus detectus. Ita viliter erat: ornata enim niſi vis boni.i.bonitatis.i.decoris &c. hæc turpia. Satis ſcita.i. faceta eſt. Erat enim eius alio animus. veſter.i. Antipho. vero eſt ſuſpēſiua oratio. Poſtridie aduerbiū. Illa enim.i.certe. Ei dicebat eam non eſſe æquū facere hoc in talē virginem: quia ait illa &c. Sed ſi vix neſcire.i.neſciebat. nū.i.non neſi rediſſet. quid iſtud: qui tendit ad ſequentē orationem: ſed non potuit eam perficere donec eum excōmunicaſſet, voluit enim dicere: qui hoc conſilium, quod dicam, dedit. Ecce conſilium. lex eſt, inquit, vt orbæ &c. tibi ſcribā dicā: vt te accuſem in cauſa de hoc: qui cognatus es: & nō vis eā ducere. Dica dicæ eſt charta in qua ſcribebatur accuſatio alicuius. & cauſa dabatur ei in manu ab accuſatore: qd' ſignum accuſationis. Par.i.amicum patris virginis: & tamē cognatū. Qui.i.quomodo cognoſcit. Quod erit mihi bonū i cauſa: cū nihil re.i.cōtradiceres: & ita vincā. mihi tunc ſunt paratæ li. ſed quid mea refert ſi litigauerit tunc demū. Iocularē: vti de ioculatores poſſunt facere cantilenā. Iſtud eſt officium viri.i.probi hois. Fere.ſ.æquo aio qd' ferendum eſt. ideo dico q̄ in me eſt ſpes: quia an abeā ego ad p̄catorē. Nō q̄a nō fideliter orant p̄catores ita.ſ.modo dñæ. Omitte q. deberet nō.i.quādiu ſum in p̄ñtia tua: poſthac q̄ſi poſtquā diſceſſero: & vt reus nō cōperiat addit: ſi quicquaꝫ amplius peccauerit: nihil p̄cor de alio peccato, ita fraudulēter orat p̄cator: ſed tantūmodo non addit hoc.i.nō ita aperte dicit: vt addat hoc: vbi hinc abiero. vel.i.etiā ſi vis occ. quin vis æq; pollēter hoc idē dicat. Pædagogum vocat Phædriaꝫ: quia tota die ſequitur illam: ſicut pædagogus puerū. & eſſe larā: ideſt eſſe datam ad portitores.ſ.ad illos: qui ſunt in portu a mercatoribus: qui eam attulerunt. Puer: puerum vocat de domo: cui tradat argentū. Dorcius erat dapifer nuptiaꝝ.

DON. Adeon rem rediiſſe, vt qui mihi conſultū optime velit eſſe. In hac ſcæna color vitæ eſt eorū, qui quicquid immodice cōcupiuerunt, ſpernūt poſt quā venerit: quod aptiore ſcia oſtendit dicendo: Noſtri noſmet pœnitet. Adeon res rediiſſe, vt q m. cōparatiua qualitas in hac ſcęna eſt inter Antiphonis vitam, & Phædrię, genus cauſæ demonſtratiuū: contendūt autem vter magis miſer ſit. Vt qui mihi conſultū o.v.e.P. mira ſententia, qua oſtendit adoleſcentulos in peccatis nemi nem magis metuere, q̄ eos a quibus maxime diligunt: ſimulq; inducitur rerū imminentium ꝓſtructio: in qua ſicut audax inducitur Phędria: vt defenſor futurus ſit timidus Antipho. Patrem vt extimeſcā: ſcienda pronunciatio in eo quod ait patrem: vt qui futurus ſit, hoc eni magis mirum eſt: ideo patrē timet: quia cōſultū optime velit. Vbi in mētem eius aduen. i venit: nota venire i mē tem veteres non recordationis cauſa tantum: ſed etiā recog tationis, cōſiderationiſq; poſuiſ ſe. Vbi in mētē eius aduēti venit: ſic veteres genitiuo caſu proferebāt in mentē venire. Fac tibi pater ne legis auxiliū veniat in mētem. Aduentivenit: multipliciter de clinat & aduētus. ſic & in Andria: Nihil ornati: nihil tumul tu. Venit: legiſ & aduenit. Incogitans: temerarius: improbus: nō cogitās, inquit, in vſu eſt: an non eodem modo cogitans. Ita expectarē vt par fuit: nota expectarē nunc opperiter: alias ſperatem. Quid iſtuc eſt: hæc interrogatio ſtomachoſa eſt: extenuate volētis merū fratris, diuerſa enim ſentit ob diuerſum amoris euentū. Qui tā audacis facinoris mihi conſcius ſis: ꝓprie ad terrorē, qui de facinore loquiſ conſciū dixit. Rogitas: quitā audacis facinoris: bñ timēs inducit Antipho: vt ſit cā fugiēndi. ad hoc eni fugiet ne ad dimittēdā cōiugē cogat a pr̄e ante errorē fabulæ pa tefactū. Q uod vtinā Phormioni: gratiſſime nō Phormio ni ſuccēſſet: ſed Phormionis inuento. & vide vt & ipſe ſe cul pa ſubtrahat. Quod vtinā: & familiare eſt initia accuſare rerū, quos alicuius negocii pœnitet. Vtinā Phormioni in, vetus elocutio vtinā. Vt Ennius in Medea: Vtinā ne i ne more Pelio vnquā cęcidiſſet ad terrā trabes. & ne pro nō ac cipiendū. Neu me cupidū eo im. bñ hoc addidit ad excuſationē. potuit enim dici nō cōſentire. Eo impuliſſet: eo ad vxorē ducēdā: an eo in tātū. Quod mihi principiū eſt ma li: bñ q̄ſi caput mali nō in amore ſit, ſed in nuptiis. Nō potius eſſem: more hoium loquiſ. credit eni ex cōſequēti ſatietate quod potuerit abſtinere a moribus ſuis. Non potius eſſem: antipophora. Vt Verū anceps pugnæ ferat fortuna fuiſſet. hic eni vtraq; pars ponit. Nō potius eſſem: potuiſ ges nō vi illa: ſed potiti voluiſſet, poſuiſſet. Fuiſſet tamen illud ægre aliquot dies: quidā totū interrogatiue pronunciāt: Nempe fuiſſet t.i.c.m.a.d. At nō q.c.h.a. aium: ama torie loquiſ Antipho. Errant q putāt eū pœnitere ſui deſiderii. nā ſi hoc eſt: nec maritus firmus videbiſ fore, ſed hoc dicit: facilius fuiſſe abſtinere virgine intacta, q̄ ea cū qua iā cōſueuerit. & ideo ſubiūgit: Dū expecto q̄ mox veniat, qui hanc mihi adimat cōſuetudinē. Audio: audio per ironias

Cicero

Incogitans

Ennius

Octonarii, & unus Dimeter.

ANTIPHO. PHAEDRIA.

Adeon rē rediiſſe, ut qui mihi cōſultū optume uelit eſſe Phædria, patrem ut extimeſcam, ubi in mentem eius aduenti uenit!

Quid ni fuiſſem incogitans, ita eum expectarem, ut par fuit. Phæ.

Quid iſtuc eſt? Ant. rogitas? qui tam audacis facinoris mihi cōſcius ſis?

Quod utinam ne Phormioni id ſuadere in mentem incidiſſet,

Ne me cupidum eo cōpuliſſet, quod mihi principium eſt mali.

Non potius eſſem, fuiſſet tum illos mihi ægre aliquot dies.

At non cottidiana cura hæc angeret animum. Ph. audio. An.

Dū expecto q̄ mox ueniat, q adimat hāc mihi cōſuetudinē. Ph.

Aliis quia deſit, quod amant ægreſt, tibi quia ſupereſt dolet.

Amore abundas Antipho.

Nam tua quidem hercle certo uita hæc expetenda, optādaq; eſt.

Ita me Di bene ament, ut mihi liceat tam diu q amo frui.

Iam depaciſci mortem cupio, tu conicito cætera.

Quid ego ex hac inopia nunc capiam, & quid tu ex iſtac copia.

Vt ne addam, qđ ſine ſumptu ingenuam, liberalem nactus es,

Quod habes ita ut uoluiſti uxorem ſine mala fama, palam

dicitur modo a cōtinente dictū Antiphonis. Audio: omnia deridet Phædria cupiens fructum amoris vel periculis adipiſci. eſt ergo audio ironia: pro nō audio: hoc eſt ſi nihil dicis. Dum expecto q̄ m. v. non quando, ſed q̄ cito: quia timet. Qui adimat h. n. c. mire non amorē: tanquā amo te carere potuerit: conſuetudine poſſit. Et nota proprietates dicti: nā cōſuetudo ſpecialiter de coitu df. Aliis quia deſit, qđ amant: magnificentius aliis dixit, q̄ ſi diceret mihi. Tibi quia ſupereſt do. laborauit vt oſtenderet plus dolet, q̄ ægre eſt. & ideo inſanum ait Antiphonem: quia in ea fortuna poſitus: quæ aduerſa & contraria eſt: idem patiaſ quod miſer. & eſt figura: . Nam ad vtrunq; ægre eſt ſuſſicere potuit. ſcire autem debemus pronunciatiue, & per interrogatio nē hoc ipſum ꝓnūciari poſſe. Amore ab. An. hoc ſic ꝓnunciandum: quēadmodum ſolet cū ſtomacho dici vitupe tanti cibū: vt plenoven tre eſt. vult enim oſtēde re ſatietatis hoc eſſe, nō ratiocinationis: qđ nō ſe q̄rit Antipho. Tibi quia ſupereſt, i. eo qđ deſideres abundas, ordo eſt: tibi dolet. Amore abundas Antipho: ab undare dicitur, qui ſuc ceſſu ꝓſpero affluit. Lucil. lib. tertio: Ille alter abundans cuſ ſeptem in locum Hiſpanus r.a.r.p. Amore abundas Antipho: cum pronunciatione infert. Nam tua quidē hercle hæc vita certe: bene certe, quia ſupra oia cum ironia dixit. Vita hæc expetēda: vita dixit vt oſtēderet etiā ſi nō felicitas, ſed vita dicatur optāda eſſe. vita aūt & mors ſignificat & animū: & alimētū: & ſpatiū viuēdi: & fortunā accidētem viuentibus vt modo. Expetēda, optādaq;: & proprie dixit expetenda, optandaq;. Omnia enim quæ amamus: aut induſtria, aut voto ꝓueniūt: hoc eſt aut in nobis ſunt, aut in fortuna poſita. Ita me Dii bene amēt, vt mihi liceat: neceſſario iurat: quia qđ dicturus eſt ſolis amatoribus vī eſſe credēdū. Ita me Dii bene amēt, vt mihi liceat tādiu quod amo frui: opportunus locus in quo oſtēdit q̄ magno amore ſit poſſeſſus Phędria: cui par impēdit argumētū. Tādiu qđ amo frui: qui diu vxore fruiſ Antipho. an tādiu dictum q̄ tātū diu & tātiſper: hoc eſt vel tātillo tpe. Q ď amo fr. deeſt eo. vt ſit eo quod amo frui. Iā depaciſci m. pactione tranſigere. Tu coniicito cætera: aut cætera abundat: aut deeſt per. vt ſit per cætera. Quid ego ex h. in. n. c. in fortunū. Et quid tu ex iſtac c. fructū ac felicitatē. Vt ne addā: paralyſis figura: in qua velut abundāti enumeratur adiecta. Ingenuā, & liberalē: hoc natalū: id morū eſt. Vt ne addam: vt ne: qđ græci . Quod habes ita vt voluiſti: voluiſti vt ſubdiſtinguendum eſt: & ſic legendum: Vxorē enim etit, vt voluiſti vxorem bona pręparatio vxoris futuræ. Sine mala fama, palam: multi ſuperius iungunt palam ſine ſumptu: ingenuam: liberalē: contra eam quæ patiſ. iſta poſuit oia huius in amore copiam ſuam, inopiam. Huius deſiderium nullo conſtitiſſe ſumptu, ſibi a lenone emendam puellam. Huius ingenuas: ſuam ſeruam. huius liberalem ſuam Cithariſtriā. hic nactū eſſe: ſe ſectari: tātū huius vxorem amicam ſuā: huius amorem maritalem eſſe: ſuum velut prodigi velut ſcortatoris.

Coſuetudo

Abundare

Lucilius

Ni vnum

Beatus, ni unum hoc deſit, animus qui modeſte iſtæc ferat.
Quod ſi tibi res ſit cū eo Lenone, quo cum mihi eſt, tū ſentias.
ITA plerique igenio ſumus omnes, noſtri noſmet poenitet. An.
At tu mihi contra nunc uidere fortunatus Phædria,
Cui deintegro eſt poteſtas etiam conſulendi quid uelis.
Retinere, amare, amittere, ego in eum incidi infelix locum,
Vt neque mihi eius ſit amittendi, nec retinendi copia.
Sed quid hoc eſt? uideon ego Getam currentem aduenire huc?
Is eſt ipſus, hei timeo miſer, quam hic mihi nunc rem nuntiet.

DON. ¶ Ni unum hoc deſit, alius qui modeſte iſtęc ferat: modeſte moderate. Sallu. lib. ii. Modeſtus ad oia alia: niſi ad dñationē. [Modeſte] ¶ Modeſte: cū modo. ¶ Quod ſi tibi res cū Lenone ſit: & modo nō cōnexiua vel inceptiua cōiūctio eſt. Sallu. li. ii. Et poni fere aduerſus a.n.c.m. ¶ Sētias: ſic alibi: Sic rogas ſenſi. ¶ Ita plerique ingenio ſ.o.n.n.p. parelcon tertiū. in Andr. Quod plerique oēs faciūt adoleſcentuli. & eſt archaiſmos: vt Accede ad ignē hunc, iam caleſces plus ſatis. ¶ Cui deintegro p. deinceps an de integro. i. de integris rebus. ¶ Nři n.p. poenitet eū: q parū putat. ergo ipſi nos ingr nřa contēnimus. ſic in Heau. At .n. dices me quantū hic operis fiat, poenitet.

¶ Retinere, amittere, amare: an cōiūcte legēdū eſt qđ velis retinere: vt duo ſint amare, amittere: qa & infra duo reddit. ¶ Vt neque mihi ſit amittēdi, neque retinēdi copia: amittēdi ꝓpter amorē: retinēdi propter patrem. [Hei] ¶ Et hei: interiectio [Iuuena.] ingemiſcentis eſt: vt Hei mihi quantū præſidiū Auſoniæ, [Virg.] & Quantum tu perdis Iule. ¶ Hei timeo miſer: q̃ recte iā timet: quia in metum ſemper eſt præſaga mali mens.

GVI. ADeon &c. In hac ſcæna eſt cōparatio inter Antiphonis vitā & Phædriæ. cōtendūt eni vter magis miſer ſit. Simul oſtendit color vitæ eorū: qui quicquid immodice cōcupiuerint: ſpernūt poſtq̃ illud euenerit. An. Adeon. i. adeo ne: hoc eſt: eſt [Adeon] ne verū rē ad eo rediiſſe. i. ad eū ſtatū perueniſſe. vel adeo [Accidiſſe] .i. rē tā peſſime accidiſſe. nam res rediiſſe dicitur: cū aliquid peius expectatione contigerit: vt o Phędria extimeſcam. i. timeam patrē: qui velit cōſultum eſſe. i. prouiſum eſſe: per imperſonale. i. qui velit vt cōſulatur. i. proſpiciat: ſeu prouideatur optime mihi. vt ergo extimeſcam eū tibi. i. quando [Venire in mētē] venit mihi in mentē. aduenti. i. aduentus. eius patris. i. quādo cōſidero, ſeu mente voluo patris aduentū. Vbi eſt aduertendū veteres poſuiſſe venire in mentē: nō tantū cauſa recordationis: ſed etiā recogitationis: ſeu cōſiderationis. Inſuper dicimus recte: Hęc res venit mihi in mentē: & huius rei venit mihi i mentē, in qua ſtructura intelligit hic nominatiuus recordatio. vt Recordatio huius rei venit mihi in mentem. Præterea poetę interdum vtuntur genitiuis ſecundæ inflexionis pro genitiuis quartæ: vt tumulti pro tu- [Aduēti pro aduentus] multus: ſenati pro ſenatus: & hic aduenti pro aduentus: & alibi ornati pro ornatus. qđ pro ſed. ni. i. ſi. non fuiſſem incogitans. i. temerarius: incōſideratus. expectarē. i. opperirer: alias ſperarē eū patrē. vt. i. ſicut. par fuit. i. decuit eū expectare. Phæ. quia iſtud eſt? ſtomachoſe hoc interrogat, & per contemptū. q.d. eū præ ſe eſſe palā beatū. An rogitas qd ſit q ſcis cōſcius mihi. i. mihi particeps facinoris. i. facti. tam audacis. i. tā temere cōmiſſi: hoc eſt qui mecū ſcias: vel ſcias quēadmodū ego facinus admiſerim tam audax: vt videlicet vxorē duxerim mea libidine i abſentia patris, qđ .i. ſed. vtinam ne. i. nō. incidiſſet in mentē Phormioni. i. vtinam Phormio nōn cogitaſſet, ſeu intellectū habuiſſet, aut animum. ſuadere. i. cōſulere id quod ſuaſit: per cuius conſilium ita duxi vxorē, neu. i. & vtinā Phormio nō impuliſſet .i. intruſiſſet me cupidū amatorē, eo. i. ad id faciendum. ſ. ad ducendam vxorē: quod eſt mihi principiū. i. caput. initium mali mei. i. meę iſelicitatis, nā ſi me nō impuliſſet: nō eſſē potitus amata. ſ. i. nō eſſem aſſecutus rem amatam: ſed nō fuiſſet voti ac rei optatæ cōpos. Vel intellige hoc mō: ſi nō eſſem potitus re cupita, tum. i. tunc. illud. ſ. nō potiri fuiſſet mihi ægre. i. fuiſſet mihi graue: moleſtū: ac toleratu difficile, vel illud ægre mihi fuiſſet. i. moleſte: ac difficulter mihi accidiſſet: & (quod barbare dici ſolet) tunc fuiſſet mihi magnū malū: ſi nō eſſem potitus. fuiſſet ergo mihi ægre per aliquot dies, at pro ſalte. i. quāuis fuiſſet mihi graue p dies aliquot: tamē ſaltem hæc cura. i. hęc ſolicitudo quotidiana: ideſt qua quotidie conficior. non angeret. i. affligeret: anguſtiaret animū meū. dū. i. quādiu expecto. q̃ mox. i. quā cito: ideſt quātū cōtinuo pater veniat, qui adimat. i. auferat: eripiat mihi hāc conſuetudinē. i. hāc cōuerſationē iam vſum frequētē: quē cū ea habui, nā conſuetudo interdū ſignificat conuerſationem tā bonam, q̃ malā. interdum enim deſignat libidinis cōmerciū. Phæ. audio: per ironiā dicit. q.d. nihil dicis. ſed hoc verbū debeat interſeri ante illud: dū expecto quod noui facere ne interrūperem ſtructurā perpetuā, ſeu cōtinuā. Deide ſubdit: hic Phædria ægre eſt. i. graue: difficile: ac moleſtū eſt aliis amantibus a te: quia id qđ amāt deſit: [Deſit] ideſt deficit. Virgil. Lac mihi non æſtate nouū, nec frigore [Virg.] deſit: pro deeſt: ſeu deficit. dolet tibi. i. eſt tibi dolori. vel id ſup. quod ſequitur, dolet tibi. i. affert tibi dolorē: videlicet q id ſupple qđ amas ſupereſt. i. abundat: affluit tibi: & quidē vſque ad ſuperfluitatē. nā interdum ſupereſſe eſt ſuperabun- [Super eſſe] dare ac ſuperfluū eſſe: vt refert Gellius ex Varronis ſententia. o Antipho abūdas. i. expleris: ſatiaris amore, vel i amore affluis re amata: ac propterea voluptatibꝰ expletus i hęc verba prorumpis: quēadmodū cum ſtomacho homini negligenti cibū dicere ſolemus: Nimis es ingurgitatus, aut ea nimiū pleno ventre &c. Nam hercle: iurantis eſt: quidē ex plerſonum: certe affirmat. & hæc vita tua. i. fortuna tibi viuenti conceſſa eſt expetenda: tāquā bona: quia in legitimo matrimonio. & optāda tanquā ſuauis ac iucūda ac delectationibus nō vacua. vita interdū viuendi mores ſignificat: ſi- [Vita] ue modus: interdū animā: quādoque alimētū: aliquando ſpatiū viuendi: & denique fortunā viuētibus accidētē: vt hic. Dii ament me ita bene: modus eſt iurādi. vt ſup. cupio iā depaciſci. i. pactione trāſigere: ſeu ſubire mortem, vt mihi liceat frui eo ſup. qđ amo. i. re amata. tādiu. i. vel tantūdiu: quātū [Tādiu] tu: ſeu tāto tēpore quāto tu. aut tādiu. i. tātillo tēpore. q.d. ēt paruo tēpore: qđ quidē ſolis amatoribus videt eſſe credēdū. ꝓpterea prius iurauit q̃ id affirmaret. tu Antipho cōiicito. i. cōiecturā colligito. cætera. i. reliqua: quæ ſubdit videlicet. quid ego capiā ex hac inopia. i. ex hac carētia rei optatæ: puta cōiicito me capere infortuniū: & moleſtiā: & dolorem eximiū. & cōiicito inq̃ quid tu capis ſup. ex iſta copia. i. ex iſta facultate & ꝑſentia: ſed affluentia rei optatæ. vt ne .i. vt nō. addā. i. adiungā. eſt aūt occupatio. negat enim ſe [Occupatio] adiecturū qđ addit: vt inquā nō addam hęc. ſ. q nactus es. i. inueniſti ſine magno labore. & vt ait ſine ſumptu: ſine magna mercede: aut impenſa. virginē ingenuā. i. liberis parētibus ortā. liberalem: quo ad mores. i. bonam: honeſtam. liberalis bonus eſt: cum liberalitas ſit pars iuſtitiæ: a qua bo- [Liberalis] nus denominat. vt non addam inquā quod habes palam .i. manifeſte: & ex ſententia iudicum. vxorē ſine mala fama .i. ſine malo noie: & ſine vlla ignominiæ nota. Ita vt voluiſti. i. ſm votū tuum. beatus. i. felix es ſup. cū quo palā iungi poteſt: ſic tu es palam. i. manifeſte felix. i. clarū eſt: ſeu manifeſtum ac certū eſt: q tu es beatus. niſi hoc vnū. i. hoc ſolū deſit: videlicet aius qui ferat. i. toleret: ſubſtineat. modeſte .i. moderate: & cū modo. iſtæc. i. iſta cōmoda, q̃ tibi cōtigerūt. q. i. ſed, ſi res ſit tibi cū Lenone. i. ſi habeas negociū: & (quod barbare dicunt) ad faciēdum cum Lenone puellarū venditore, qui cū. i. cū quo, eſt mihi res, i. cū quo habeo negociū: & (vt dicūt) ad faciēdū. tū. i. tūc. ſentias. i. percipias, quantū. ſ. ſit moleſtiæ illi: cui cū talibus eſt negociū. plerique oēs ſumus ingenio. i. habemus talem naturā: & (quod dicunt) talē conditionē. ac ſumus ingenio. i. talis naturę: vbi plerique abūdat: & omnes ponitur neceſſario. vt in Andria: Quod plerique oēs faciunt adoleſcentuli. Omnes ergo tali

Pœnitere — Horatius — Ouidi'

ſumus ingenio videlicet noſmet pœnitet noſtri.i.nos ipſi noſtra contẽnimus ſeu paruꝫ videtur nobis tales eſſe, quales ſumus. Naꝫ pœniret eũ qui parũ putat: & cui parũ videtur: vel qui parui quicquã æſtimat. vult ergo dicere vnicuiq; ſuam ſortẽ diſplicere: & alienã meliorẽ putare. Iuxta Horatii ſniam: Qui fit Mecœnas: vt nemo quã ſibi ſortẽ, Seu rõ dederit, ſeu ſors obiecerit illa Contentus viuat, laudet diuerſa ſequentes. Et Ouid. Fertilior ſeges eſt alienis ſemp i agris: Vicinũq; pecus grãdius vber habet. An. at.i.ſed. o Phędria cõtra.i.diuerſo. vi deris mihi fortunatus .i.felix. tui ptãs.i.facultas eſt de integro.i.vel deinceps: vel melius de integris rebus: aut integre & libere. ẽt conſulẽdi.i.cõſultandi: hoc eſt deliberandi. quid velis retinere.i.reſeruare tibi tanq̃ ſceleſtum. quid velis amittere.i.demittere a te eius ſatietate conſecuta. Ego infelix incidi.i.caſu quodã deueni in eum locuꝫ.i.in eum ſtatum: vt neq; ſit mihi copia.i.vt nõ habeam facultatem: neq; amittẽdi eius quod amo: amore impediente: neq; retinendi eius.i.retinẽdi illud qđ amo propter patrem: qui mihi mox hanc cõſuetudinem eſt ademptururus. Deinde animaduertit currentem Getã, & territus ait. Sed quid hoc eſt quod video. Videon .i. vtrum video Getam currentem aduenire huc. eo accuratius viſo ſubdit. Ipſus eſt: pro ipſe eſt. Geta. Hem: interiectio ingemiſcentis. ego miſer.i.infelix timeo: quam rem nunc nunciet.i.afferat: denunciet mihi Antiphoni.

Incidere

SER. ADeon. Adhuc immoratur in eodẽ actu: & oſtendit quid ſequatur de vtraq; re iuuenum: quia de amore Antiph. qui vxorẽ duxerat. abſente patre, ſequitur ei timor: vt timeat patris aduentũ. de amore Phædriæ: qui nihil efficaciæ habere poterat, ſequitur ei dolor: dum quod cupit non habet. Geta vero ſequitur & timor patris, qui ei filium commendauerat, & tamen prouidẽtia quomodo hoc poſſit expediri, quod factum eſt de Antiphone. In hac vero ſcæna deſcribitur Antipho: timens Phædria dolens dum optat. Adeon, ſ. decuit rem.i.ſtultitiam meã rediiſſe: vt modo extimeſcam .i.vt propter ſtultitiam meam oporteat me extimeſcere patrem: & vere propter ſtultitiã oportebit extimeſcere: quia pater meus dico, qui velit: ſemper mihi oportet eſſe cõſul: & ideo timendus eſt. Tunc. ſ.extimeſcam: vbi venit in mẽtem meã aduentus eius patris.i.mentio de aduentu patris. Secundũ aduẽtus eſt gratus, qui m.i.ſ.ſi nõ &c. ne pro nõ. quod.i.quæ perſuaſio Phormionis. eſt principiũ mali. dices, quia aliter potitus ea nõ fuiſſet. Quę cura, quia ſi nõ potitus eſſem. Illud fuiſſet ægre a.d. Cõ. cura de patris timore. Audio.q.d.ſi ſic mihi eueniſſet gauderẽ potius. Cupio dep.i.paciſci morte.ſ.vellem ꝓpterea mori liceat frui amore: qđ amo. Tandiu, q̃diu tu es vſus. Nõ cõiicito. conſidera cætera hæc.ſ.qđ ego &c. Ita dico cõiicito qđ ego capiã ex inopia: & qđ tu ex copia: vt modo nõ addã iſta alia, quę magna ſunt. Cõſulendi qđ retinere velis.ſ.an amare eam: an amittere: vt neq; mihi ius ſit: ita dꝫ hẽri i libris.

DON. NVllus es Geta, niſi iam tibi aliquod conſilium. In hac ſcæna ſerui currentis officiũ eſt: tendẽs ad pturbationẽ Antiphonis, quẽ oportet abeſſe conſpectui patris vſq; ad cognitionem re

Tetrametri partim Trimetri, & Dimetri tres.

GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA.

NVllus es Geta, niſi aliquod iam tibi conſilium celere
reppereris.
Ita nunc imparatum ſubito tãta te impendent mala,
Quæ neq; uti deuitem ſcio, neq; quo modo me inde extraham,
(Nam non poteſt celari noſtra diutius iam audacia)
Quæ ſi non aſtu prouidentur, me aut herum peſſundabũt. An.
Quidnam ille cõmotus uenit? Ge. tum temporis punctũ mihi
Ad hanc rem eſt, herus adeſt. An. quid iſtud mali eſt? Ge.
Quod cum audierit, quod eius remedium inueniam iracũdiæ?
Loquar ne? incendam, taceã, inſtigẽ? purgem me? laterem lauẽ.
Eheu me miſerũ cũ mihi paueo, tum Antipho me excruciat ai.
Eius me miſeret, ei nunc timeo, is nunc me retinet, nam abſque
eo eſſet,
Recte ego mihi uidiſſem, & ſenis eſſem ultus iracundiam.
Aliqd cõuaſaſſem, atq; hinc me cõiicerẽ protinã in pedes. An.
Quam hic fugam, aut furtum parat? Ge.

rum: & καταστροφὴν fabulæ. ¶ Conſilium celere: neutrale dicit. ¶ Subito tanta te impẽdent mala: accuſatiuo caſu impendent. pro in te pendent mala cũ ſupra: Nullus es Geta dixerit. hic tranſitũ fecit ad primã perſonam. ¶ Quæ neq; vti deuitem: ruina aut deuitãda eſt: aut extrahenda ſunt ex ea corpora quæ oppreſſa ſunt. ¶ Nã n.p.c. n.d.t.au. hn noſtra i quã ipſe partem maximam culpæ ſuæ tenet: vt magiſter. ¶ Deuitem: cum totque irruant: inde extraham cum irruerint. ¶ Celari: Nigidius q̃rit verum plenuꝫ ſit an expreſſum. ¶ Quidnã ille c.v. modo cõmotus perturbatus: atq; conterritus. ¶ Quidnam ille c. hoc oſtendit poeta: iccirco cõfuſum Getaꝫ: vt inde eius metu Antipho terreat. ¶ Tum t.m. punctum: punctũ pro momento. vt Lucil. in.xiii. Puncto vna hora: & qui quoq; inua ſit. ¶ Punctum: anguſtiſſimum ſpatiũ. ¶ Ad hanc rem: ad deliberandum quod ago. ¶ Herus adeſt: vultu triſti & ſuperciliis arduis hoc dicendum eſt. ¶ Quid iſtud mali: miſere pręſto herus adeſt. ¶ Quid iſtud mali eſt: poſuit ex perſona Antiphonis cui pro calamitate eſt patris aduentus. ¶ Quod cũ a.ſ.q vxorem duxit Antipho. ¶ Quod eius r. plus eſt q̃ ſi diceret nullum. ¶ Quod cũ audiuerit, q eius remediũ inueniã: bene nõ addit qđ. ſecũ enim loquit. ¶ Quod eius remediũ inueniã: proprie remediũ quaſi iracũdia morbus ſit. ¶ Loquar ne: incendã: qa iracũdia ignis eſt. ¶ Taceam, inſtigẽ: inſtigari proprie fera dicit. ¶ Purgẽ, laterem lauẽ: παροιμία. ¶ Loquar ne: taceam, inſtigẽ: ¶ Loquar ne, incendã: duo ſunt quę fieri in peccando ſolent aut loqui: aut tacere. ſed quid vult ſibi. purgẽ ne: cum idẽ ſit loquar: an quia poteſt purgatio, & per defenſorẽ & patronũ induci: ſicquidã putant: ſed melius eſt hoc & perturbarę & ſeruilis imperterritæq; pſonæ verba ſine arte eſſe: & vim ſignificari nõ habent. ¶ Tum mihi pauco: iũ pręter q̃: qđ ſignificat modo. ¶ Tũ Antipho me excruciat an. mi: pro eo qđ eſt pter Antiphonẽ me excrucior aio. ſic in Hecyra: Fecit ai vt icertus foret gener eius viſu. veteres figurabant hanc locutionem. ¶ Eius me miſeret, ei nunc timeo: miſeret me pteritorũ: timeo de futuris. ¶ Eius me miſeret, ei nunc timeo, is nũc retinet, nã abſq; eo eſſet: figura polyptoton: eius ei. ¶ Nunc retinet me: ſi retinet quõ excruciat. ¶ Nam abſq; e.e. ſi ad eũ res nõ pertineret.i.meũ iantũmodo pctm̃ ect hoc ipm. ¶ Recte ego m.v.& ſe.e.v. ira. facete ſeruus occaſiõe melioris cõditionis eſſe exiſtimat fugæ: eã tanquã ſibi peccãti & libertatis genus pſtare poſſet & pdaꝫ. ¶ Recte e.m.v. & dicimus vide tibi: & videre vobis: & recte vidiſſeꝫ pro ꝓuidiſſeꝫ. ¶ Et ſenis e.v. ira. ſenis maluit q̃ dñi dicere: vt in ipſo noĩe & hortamentũ impune fugiẽdi appeat. Et ſimul qa nõ iram, ſed iracũdiã dicturus eſſet. nã ira de cã: iracũdia de moribus. ¶ Et ſenis e.v.i. nõ dixit euaſiſſem: ſed vltus eſſem. Faciunt enim ſerui fugiendo: vt dominos pœniteat iratos fuiſſe. ¶ Vltus eſſeꝫ: ſic Virgi. Vlta virum. ¶ Aliquid conuaſaſſem: figuratum eſt a colligẽdis vaſis. ¶ Hinc me e.pro.in.p. recte ego mihi vidiſſe protinus in pedes ꝓtinam fuit. ſic Nigidius legit. ¶ Quam h.ſ. coniicerem in pedes. ¶ Aut furtum p. aliquid conuaſaſſem. ¶ Quam hic fugam, aut f.p. iucunda κακολογία. Prius enim furtum, q̃ fuga occurrere debuit. Virgi.

¶ Sed

DON. ¶ Sed vbi An.r.ſed pro ergo.vt ſit:ergo vbi Antiphonem
Salluſt. reperiam.an ſed finis ſuperioris ſententię eſt,vt Salluſtius: Sed Metellus in vlteriore prouincia. ¶ Reperiam:ſi alicubi ceſſat. ¶ Aut q̄ q̄ in.v.ſi alicubi ambulet.omnis enim qui q̄ritur,aut ceſſat,aut ambulat. ¶ Te nominat:ad hoc dictus auditur Geta:& ipſe non videt adoleſcentes:vt plus illis terroris incutiat: dum ſecum loquitur. ¶ Neſcio quid m.h.n.ex.m.diſerte locutus eſt:neſcio qd magnum hoc nūcio ex pecto malum:p eo qđ eſt neſcio qđ magnum malum hunc mihi nunciaturū arbitror. ¶ Domus ire:hoc nos ἐλλειπτικῶς dicimus domū pergam. ¶ Vbi plurimum eſt:oſtēdit ab nūcio ſe domū pergere.& ſic videtur deliberaſſe: quare ibi plurimum eſt ſ.propter amorē vxoris ſuæ. ¶ Sanus ne es,, reuocemus ho.comice & moraliter addidit hominem. ¶ Sta ilico: ille reuocemus hominē dixit:hic nō progredi iuſſit. ¶ Satis p imperio quiſquis es: hic oſtēdit culpę conſcientia nullā auctoritatē: reliqua in magiſtro Geta. ¶ Satis pro imperio.i. imperioſe. ¶ Cedo,qd p.o. atq; id ſi.p.v.ex. mire expreſſit affectum de timore properantis. ¶ Cedo,quid p.o. vt ſi vera feras:ſi magna rependam.nam ferre & portare de negociis maioribus dicitur. ¶ Verbo expedi:de vno. ¶ Eloquere:alter oſtendit qd eſt verbo expedi dicendo eloquere. ¶ Modo apud p.or.dicturus Geta prçuentus eſt ab eo quem timor intelligētem fecerat. ¶ Hem:proprie & ſuam cuiq; perſonæ exhibuit celeritatem ex pſagio metuenti Antiphoni:& tarditatem intellectus quieti pectoris ſecuro Phædrię. ¶ Quid agam:iā fiet Antipho:& adhuc non intelligit Phędria. ¶ Huius patrem v.m.p.t.reddit vtriq; proprium:vt ille, qui timebat. paucis intelligeret: & qua ſecurus erat pluribus edoceret. ¶ Nam quod ego huic nunc ſubito:nam vt ſubiunctiua cō iunctio eſt ſuperiori dicto:quod ait quid agā. aut anaſtrophe eſt:nā qđ pro quodnā. ¶ Huic ſubito exitio remediū: ſubito aduerbium & nomen eſt.Cum ſubito aſſurgens fluctu nimboſus Orion. ¶ Inueniam miſer:cū ego ſupra dixerit:emphaticos addit miſer. ¶ Qđ ſi eo m.f.r.tragice amator hoc negocium fortunas oēs dixit eſſe. ¶ Fortunę r. bene redeunt: quaſi in peius & a proceſſu retro in deterius. ¶ Phanium abs te vt diſtrahar:amatoria παρφασις per apoſtrophen. ¶ Abs te vt diſtrahar:non dixit a me diſtraharis.& vide verbum vim cohærentis oſtendere. ¶ Nulla eſt mihi vita ex.nulla pro non:aut nullius conditionis.q.d.ne Deorū quidem vita mihi dulcis eſt ſine te. ¶ Nulla eſt mihi vita expetenda:ſine Phanio. ¶ Tanto magis te aduigilare:ad vim auctiuam nūc habet:vt ad laudabile: admirabile. ¶ Fortis fortuna adiuuat:πληθυντικόν:& fortis accuſatiuus pluralis eſt. ¶ Non ſum apud me:id agit(vt ſupra diximus)quemadmodum Antipho pſens non ſit: quem neq; conuenit contra patrem aliquid dicere:neq; rurſum pręſentem opprimi a patre ex argumento eſt. ¶ Atqui opus eſt

Sed ubi Antiphonem reperiā? aut qua quærere inſiſtā uia? Ph.
Te noīat. An. neſcio qđ magnū hoc nūcio expecto malum. Ph.
Ah ſanus ne es? Ge. domū ire pergā, ibi plurimū eſt. Ph. reuocemus
Hominem. An. ſta ilico. Ge. hem.
Satis pro imperio quiſquis es. An. Geta. Ge. ipſe eſt quem uolui obuiam. An.
Cedo, quid portas obſecro? atq; id (ſi potes) uerbo expedi. Ge.
Faciam. An. eloquere. Ge. modo apud portū. An. meū ne? Ge.
Intellexti n. An. occidi. Ge. hem. An.
Quid agam? Ph. quid ais? Ge. huius patrem uidiſſe me patruum tuum. An.
Nam qđ ego huic nunc ſubito exitio remediū inueniam miſer?
Quod ſi eo meæ fortunæ redeunt Phanium abs te ut diſtrahar,
Nulla eſt mihi uita expetēda. Ge. ergo iſtæc cum ita ſint Antipho.
Tanto magis te aduigilare æquū eſt, FOrtis fortuna adiuuat. An.
Nō ſum apud me. Ge. atq; opꝰ ē nūc cū maxime ut ſis Antipho.
Nam ſi te ſenſerit timidum pater eſſe, arbitrabitur
Cōmeruiſſe culpā. Ph. hoc uerū eſt. An. nō poſſum īmutarier. G.
Quid faceres, ſi aliquid grauius tibi nunc faciundum foret? An.
Cū hoc nō poſſum, illud minus poſſē. G. nihil eſt Phędria, ilicet
Quid conterimus operam fruſtra? quin habeam? Ph. & quidē ego. An. obſecro.
Quid ſi aſſimulabo ſatin ē? G. garris. An. uoltū cōtēplamini, hē.
Satin ſic eſt? Ge. non. An. quid ſi ſic? Ge. propemodum. An. qd ſi ſic eſt? Ge. ſat eſt.
Hem iſtuc ſerua, & uerbum uerbo par pari ut reſpondeas
Ne te iratus ſuis ſæuidicis dictis protelet. An. ſcio. Ge.
Vi coactum te eſſe, inuitum, lege, iudicio, tenes?

nunc q̄ maxime vt ſis Antipho:apud te ſubauditur. ¶ Nā ſi ſenſerit te timidum pater eſſe,arbitrabitur Commeruiſſe culpam:ſic Salluſtius in hiſtoria: Ita fiducia q̄ argumentis Salluſt. purgatiores dimittuntur. ¶ Nam ſi ſenſerit te ti.timidum pro timentem.vt Addit ſe ſociam,timidiſq; ſuperuenit Aegle. Virgil. ¶ Cōmeruiſſe culpam:Pro cōmiſiſſe. ¶ Hoc verum eſt:congrue ſit:vt & Ge.& Phæ.audaciores ſint:q & abſq; amore ſunt. & hoc oportet obiici pro Antiphone irato ſeni. ¶ Nō p.im. vim negantis hoc habet quod ait immutarier.oſtēdit enim naturæ ſuę timiditatem nullis adhortatiōibus eiī ci poſſe. ¶ Quid faceres, ſi al.g.t.n.fa.foret: bene grauius,quia hoc graue:vt videas ipſam hortationē vim habere concedētis graue eē quod geritur. ¶ Cum hoc nō p.i.m.p.hoc intulit .Nam videbatur hac interrogatione adduci poſſe ad ſentētiā percōtantis,& hæc ars ē dialectica cōtra ἐπακτικοῖς male reſpondēdo callidæ interrogatiōis interrumpamus argumētū. ¶ Hoc nihil eſt Ph.ilicet:verū hoc relatiuū:an hoc eſt contemptu pro hic Antipho. ¶ Nihil eſt:ſic Cice.in Verrinis:Et ſi hoc Cicero neſcio quidem nugatorem ſciebas pro hunc. ¶ Ilicet:ſemper ilicet finem rei ſignificat:vt actū eſt. ¶ Ilicet:p er ſyncopē.ſic iudices de conſilio dimittebant ſuprema dicta:cum præco pronunciaſſet:quod ſignificat pro ire licet. ¶ Quin abea: hic terrore commouet Antiphonem. & quin dicit pro cur nō ne. ¶ Et quidem ego:ordo:Et ego quidem:& deeſt abeo. ¶ Quid ſi:audacem. ¶ Obſecro qd ſi aſſimulabo ſatin eſt:adeo morale vitium eſt ex conſcientia pauor:vt ipſe quoq; Antipho nitatur contra:neq; quicquā promoueat. ¶ Satin ſ.eſt:hic locus auctoris magis eſt, q̄ lectoris.oſtenditur enim conari ad ſimulandā audaciam: quo magis ridicula formidoloſa pſona eſt. ¶ Propemodū: & hoc non plenæ conſenſionis eſt quod ait propemodum. ¶ Sat eſt:non dixit bene eſt:ſed ſat eſt. & vide vix ad hoc ipſum eſſe peruentū. ¶ Hem i.ſ.& verbum verbo,par pari vt reſpōdeas:dicendo ſerua:oſtendit iam incipere depetire: qđ finxit atq; ſimulauit audaciæ. ¶ Hem iſtuc ſerua,& verbum v.p.p.animaduerte & quid doceat, & cōmachinetur artifex poeta:qui debitū reddat rebus atq; perſonis. ¶ Verbum verbo,par pari:duo dixit:non tantum verbum verbo: ſed par pari. ¶ Ne te ir.ſuis ſæ.di.cauſalem vim habet quod ait iratus:hoc eſt qui ob pſentē irā vehementius tecū agat. ¶ Protelet:& protelum a pro & cedendo dictū eſt:quod eſt ante & trahere. Alii aſſiduo telorum iactu exiſtimant dici. vt Luca. Vndiq; protelo plagarū cōtinnatio:hoc eſt tenetur. Luca. ¶ Protelet:protrahat:pueniat:exagitet. ¶ Vi coactum eſſe te:mira breuitas in quo tota defenſio cōtinetur:& ſubauditur ſic rūdeas:aut quid tale. ¶ Inuitum:bene id repetit ad confirmandam memoriam trepidantis.non enim diuerſa ſunt:ſed repetuntur vt teneri poſſit id quod cauſæ opus eſt.Nā vi coactum eſſe idem ſignificat qđ inuitū.an ideo vi

coactum inuitum iīgendum eſt:quia interdū & ipſi nos cogimur etiā ꝓpria voluntate.vt ꝑie in Andria: Tu coactus tua volūtate es.⸿ Scio:apparet hoc verbū eo vultu dici: vt manifeſtū ſit abſenti animo eſſe cū eo quo loquitur.⸿ Tenes:exquiſite addidit tenes:vt appareat Antiphonem vultu oſtendere:ꝙ horum nihil perturbatus aduertat.

Sed quis hic eſt ſenex quem uideo in ultima platea? An.ipſus eſt.
Non poſſum adeſſe.Ge.ah quid ais?quo abis Antipho? mane.
Mane inquam.An.egomet me noui,& peccatum meum.
Vobis commendo Phanium,& uitam meam.Ph.
Geta quid nunc fiet?Ge.tu iam lites audies,
Ego plectar pendens,niſi quid me fefellit.
Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus,
Id nos metipſos facere oportet Phædria.Ph.
Aufer,mihi oportet,quin tu quod faciam impera.Ge.
Meminiſtin olim ut fuerit ueſtra oratio,
In re incipiunda ad defendendam noxiam,
Iuſtam illam cauſſam facilem,uincibilem,optumam.Ph.
Memini.Ge.hem nunc ipſaſt opus,aut ſi quid poteſt
Meliore,& callidiore.Ph.fiet ſedulo.Ge.
Nunc prior adito tu,ego in inſidiis hic ero
Succenturiatus,ſi quid deficies.Ge.age.

DON. ⸿ Sed qs hic ſenex ē? ſed(vt diximus)trāſit ſignificatū ad aliā rē,q̄ ad eā q̄ agebaᷣ.⸿ Que vi.in vl.pla.ſic dixit vltima platea: quēadmodū Virg.Imas obſedere fores.⸿ Ipſus eſt:& q̄r timidior eſt:& quia poſtea de proximo ipſe agnoſcit magis.⸿ Non poſſum ad.apparet ex cōſpectu pr̄is magis cōfundi,q̄ ex nūcio aduētus eius filium.⸿ Quo abis Anti.ſic Vir.Quo fugis Aenea.& Quem fugitis ſocii.Sic enī loquī:q vult oſtēdere conditionē locoꝝ in qua ꝑuerſo modo alius petatur:alius linquaᷣ.⸿ Mane mane inquā:ois hęc hn̄t ſingularē vim in ſe reuocātia.⸿ Ah qd agis:& ꝑturbati intercęſſoris eſt dicere qd agis,vt alibi:Mea Gly.qd agis?cur te is ꝑditū?Egomet noui me,& pctm̄ meū:duo dixit:& hoiem paruidū:& pctm̄ graue.⸿ Vobis cō.Pha.& vi.meam: contra duob⁹ duo retulit:me,& pctm̄ meū.⸿ Phaniū,& vitā meā:& aiaduerte ꝙ amator prius ponit Phaniū,q̄ vitam ſuam.⸿ Geta qd nūc fiet:apparet hęc ſic ꝓnūciāda q̄ſi a deſtituto dicaᷣt.⸿ Tu iā li.au,ego pl.pen.nō itulit qd q̄rebantur:ſed verba ſunt hois deſperantis.⸿ Tu iam l.a.e.p.p.tu audies:ego verberabor.vt alibi: Tibi erūt parata verba:huic demū verbera.qđ ipſum mire:tu nō facies lites,ſed audies.⸿ Ego ple.pē.plectar:feriar.vnde & plectrū plagæ dictæ.⸿ Sed qđ mō hic nos:deeſt tū:vt ſit ſed tū.⸿ Id nos fac.o.q̄a nos ſupra dixit i ſignatiōe act⁹ ꝓprii ipſos addit.⸿ Aufer,mihi ops: addidit mihi.& ſine hoc enī plena ſñia eſt.⸿ Quin tu qđ f.i.mire ad oia paratū ſe idicat:q impera dixit ſeruo.⸿ Meminiſti o.v.f.n.o.mire & cōſilio & orone cōpēdioſus eſt:quo magis Phę.ꝓpriis ꝯſiliis,ac domeſticis ꝑmoueret.⸿ Vt fuerit n.o,vt magis excitaret,nō mō nr̄a dixit,ſed vr̄a.⸿ In re i,icipiūda ꝓprie:q̄ſi diceret magna dixit.ſic alibi:Vide qđ inceptet facinus.⸿ Ad de.no.noxiam nūc culpā:alias pœnā.& eſt epētheſis ab eo,qđ eſt noxā:& hoc factū eſt ꝓpter lābū.⸿ Iuſtā illā cauſam,facilē,vincibilē,optimā:cōſidera ſingula,& inuenies & naturali ordine,& ꝑ auxeſim dicta:cām ꝓ defenſiōe poſuit,& vincibilē,q̄ facile vincat.⸿ Nūc i.o.e.ſi m.& c.bn̄ callidiore:q̄a tūc ꝑſuaſio fuit:nūc ipſum ꝑliū.⸿ Fiet ſe.pat el cō ſedulo,nā ſuffecerat fiet.⸿ Nūc primo adito tu:adito q̄ſi ad ꝑliū.Vir.Nec quā quā ex agmine tāto Audet adire virū.⸿ Ego i in.h.ero:tota metaphora de re militari eſt.⸿ Succēturiat⁹:ſuccēturiari dr̄:q explēdę centurię gr̄a ſubiiciūt ſe ad ſupplemētū ordinū:& eſt tranſlatio a re militari.⸿ Age:potuit dicere vero aut ita:ſȝ age dixit:qđ verbū vim hortātis maximā ꝑbet.

GVI. Nullus es &c. In hac ſcęna ſerui currentis officiū eſt tēdēs ad perturbationē Ant.quem oportet abeſſe ꝯſpectui patris vſq; ad rerū cognitionē,& fabulæ cōuerſionē.Ge.primū Geta hæc ſecū loquiᷣ.o Geta:de ſeipſo.Nullus es,i.perdit⁹ es,ſiue periiſti.Nā nullus ſuȝ ſignificat q̄ſi nō ſum,ſe periī,nullus es ergo niſi repereris.i.inueneris tibi aliqđ cōſiliuȝ.celere.i.velociter inuētū.Declinaturq; hic celer hęc celeris hoc celere.tāta.i.adeo tanta.mala.i.infortunia.ipēdēt ſubito te imparatū.i.improuiſum,i.adeo tā magna mala pēdēt in te.i.futura ſunt tibi.Vbi impendeo impendes accuſatiuo fungitur.quēadmodū enim dicimus:Multa mala manēt te.i.futura ſunt tibi:ita dicimus multa mala impēdēt te.i.futura ſunt tibi:& tibi impendēt ſeu imminēt.q̄ mala neq; ſcio vti.i.q̄liter.deuitē.i.euadā:caueā:arceā.nec ſcio quomodo abſtrahā.i.eruā:educā:extrahā me.inde.i.ex illis malis ſi in illa incidero.Nā nr̄a audacia.i.temeritas de tali cōiugio ſic temere facto:non pōt iam celari diutius,q mala ſi nō ꝓuidenᷣ.i.ꝓuide cauenᷣ.aſtu.i.aſtute:& tūc eſt aduerbiū:interdum eſt nomē q̄rtæ inflexionis:& tunc ſignificat aſtutiā ab Aſtu vrbe:i q̄ qui verſati ſunt cautiores efficiunᷣ.peſſundabūt,i.ſuppeditabūt:opprimēt me aut heruȝ.i.herilē filiuȝ.vel(vt alii habēt)haud heꝝ.i.nō peſſundabūt dn̄m.An.Quidnā.i.cur vel propter qd.ille Geta venit cōmotus.i.perturbat⁹ ꝯterritus?Geta aūt nōdū videt iuuenes:ſed ꝑgit i ſermone ſuo.Ge.tū.i.deinde,pūctū tpis.i.momentū:ſeu breuiſſimū tps eſt mihi:hoc eſt mihi reſtat ad hanc rē.i.ad deliberādū qd mihi in hac re ſit agēdū?Nā herus.i.dn̄s meus,adeſt.i.ꝓpe eſt:vel aduenit,nā poſtea ſe eū vidiſſe in portu dicit.An.Quid illud mali eſt?Ge.Quod factū.ſ.ꝙ vxorē duxit Antipho:cū ipſe herus audierit?qđ remediū.i.quā medelā inueniā iracūdiæ eius:q̄ſi iracūdia ſit animi morbus:dixit qđ remediū inueniā.ne.i.vtrū.loquar.i.faciā ne ſermonē cū eo:an tacebo.vtrū incēdā.i.incitabo:inflāmabo eius iracūdiā:q̄a iracūdia ignis eſt.vtrū taceā.i.ſileā.vtrū inſtigē:ab inſtigo as.i.irritē:vel ſtimulē eius iracūdiā.vtrū purgē.i.excuſeȝ me.Deinde hoc nō placet ſibi:ꝙ ſic purget apud eū:qui ſuis purgatiōibus nullū penitus ſit locū relicturus:ꝓpterea ſubdit lauē laterē.i.operā perdā ſi id fecero.poſſet & forſitā lauē laterē legi interrogatiue:vt cætera ꝓcedētia.Heu:interiectio doloris.me miſerū.i.fateor,vel dico,vel ſentio me infelicē.eū.i.partim:vel multū paueo mihi.i.timeo ne quid mali accidat mihi.tū.i.multo magis Antipho excruciat me ai:ꝓ aio.i.me curis cōficit:& aio me fauciat:atq; torq̄t.me Getā miſeret eius Antiphōis.i.miſericordia ducor i eū.nūc timeo ei.i.metuo ne qd ei ſiniſtri accidat.is Antipho retinet.i.remoraᷣ me:q eſſem fugiturus:niſi res ad eū ꝑtineret.Nā recte eſſet.i.bn̄ ſe res haberet.abſq; eo Antiphōe.i.ſi ad eū nō res ꝑtineret:ſed meū tātūmodo pctm̄ eſſet.Ego vidiſſeȝ.i.ꝓuidiſſem:cōſuluiſſem mihi fuga.ſ.& diſceſſu.& vltus eſſem.i.puniuiſſem,ſiue vindicaſſem iracūdiā ſenis.i.domini mei.ira de cā eſt:iracūdia aūt de moribus.& bn̄ vltus eſſeȝ:nā ſerui fugiendo faciūt vt dn̄os pœniteat iratos fuiſſe.conuaſaſſem.i.furto collegiſſeȝ aliqd.nā ꝯuaſare ſignificat oia furto colligere:vt Nonius inqt,tractū,ſeu figuratum a colligēdis vaſis,atq; prius ilico cōiicerē me in pedes.i.diſcederē:fugerē hinc q̄ſi celeriter:& cū impetu exurgereȝ ſup pedes fugę faciēdę gr̄a.An.Quā fugā,i.quē diſceſſuȝ:aut qđ furtū:qs dixit cōuaſaſſem,hic.ſ.Geta,parat.i.moliᷣ.& hęc dicit Antipho Phędrię cognato.Ge.ſed.Dona.vult ꝑ ergo accipi.vt ſit ſenſus:Ergo vbi q̄ras Antiphonē:aut q̄ via iſtā.i.ꝑſeuerē:ſiue pergā:aut ꝑſequar q̄rere eū.ſ.Phæ.Ge.noiat te.i.de tuo noie loqᷣ.An.expecto:neſcio qđ magnū malū hoc nūcio.i.vel ab hoc nūcio Geta,vel hac infelici nūciatione:quā eſt allaturus:hoc eſt neſcio qđ magnū maluȝ hūc mihi nunciaturū arbitror.Ph.qs Phædria vidit Antiphonē ira cōmotū ob timorē nūcii mali:ꝓpterea eū familiariter carpit inquiēs cōdolēdo ſocio,Ah:interiectio dolētis.

neidest

ne.i.vtrum.ſanus es.i.es tu compos tui:vis nũc deſipiſcere: inſanis ne?nõ habes aliquid ſapientię qđ hic exhibeas.Ge. nondũ vidit iuuenes.pergã.i.proſequar:cõtendã:conabor ire domũ.ſępe dicimus pergo domum:ſed eclypticos eſt,ait Dona.vt propero domũ:cũ plenũ ſit pergo ire domũ:& propero ire domũ.ſæpius tamẽ oratores ꝓpero Romã:aut ꝓpero illuc dicunt,non addẽdo ire.Pergo itaq; ire domũ.vbi .i.in qua domo.plurimũ eſt.i.vbi frequẽter eſt ꝓpter amorẽ vxoris ſuæ.alii habẽt ibi:& tũc eſt ſenſus:Ipſe Antipho eſt plurimũ.ſ.domi.Phę.reuocemus hominẽ Getã.An.tu Geta ſta.i.ceſſa ire ilico:nã ſtare ẽ nõ ire.Ge.loqueris ſup.ſatis ꝓ iperio.i.ſatis impioſe:ſeu pro imperio qđ habes.qſquis es.i.quicũq; ſis:necdũ animaduertit eſſe Antiphonem. An.Geta actus eſt.Ge.aſpiciẽs Geta vidit eum,& inquit ipſe eſt Antipho,quẽ Antiphonẽ volui obuiam mihi fieri ſup.i.cui volui obuiare.ſed verbo non ſępe oratores viuntur:ſed aduerbio potius obuiã.vt te obuiã volebam.i.volebã ꝙ mihi fieres obuius.An.obſecro.cedo.i.dic.qd portas. Ferre & portare de negociis maioribus dñr.atq; expedi.i. explica.verbo vno ſup.i.breuibus,ſeu paucis.qd portes nũcii.ſ.ſi potes:hoc dicit ꝓpter timorẽ & dolorẽ ipediẽtẽ.Ge. faciã.i.expediã vno verbo.An.eloq̃re.i.expedi eloquẽter qd portes.Ge.vidi pr̃em ſup.mõ.i.pauloante.apud portũ, q applicauerat ex mari.An.ne.i.verũ.vidiſti meũ pr̃eʒ Demiphonẽ.Ge.itellextin.i.nunqd itellexiſti me,dixiſti patrẽ tuũ aut certe innuiſſe.An.Occidi.i.perii.Ge.hẽ:iteriectio indignãtis:aut dolẽtis.An.Quid agã.Ph.Quid ais Geta.ſ. Ge.dico ſup.me vidiſſe patrẽ huius Antiphonis patruum tuũ.i.q eſt tuus auũculus.ſed ꝓprie patruũ,qa ex parte patris.nã auũculus eſt ex parte mr̃is.An.nã qđ:anaſtrophe ꝓ quodnã.i.qđ remediũ ego miſer inueniam huic exitio.i. huic pnicici:huic peſti:huic malo:huic excidio:huic pditiõi & infortunio.ſubito:a ſubitus.i.repẽtino.Nã eſt datiuus & ablatiuus nois ſubitus:& iterdũ aduerbiũ.Q đ.i.ſed.ſi meę fortunæ.i.mei euẽtus:mei caſus:ac ſucceſſus.redeũt eo.i.in eũ ſtatũ:hoc eſt reuertunť:q̃ſi in peius:& a ꝓceſſu retro i deterius.O Phaniũ:nomẽ vxoris:cõuertit ſermonẽ ad eã per apoſtrophẽ.abſtrahar.i.abducar:eruar.abs te.i.a ſocietate tua.nulla vita etiã optima eſt mihi experenda:qa ſine te viuere nõ potero.Ge.Ergo o Antipho cũ iſtęc ſint ita.i.cũ tãtopere timeas ab ea diſtrahi:tãto magis æquũ eſt te aduigilare.i.accurate vigilare:& inſudare:vt tibi eã cõſerues.fortuna adiuuat fortes.id qđ apđ Vir.dici ſolet:Audaces fortuna iuuat.An.nõ ſuʒ apud me.i.nõ ſum mei cõpos:ſeu mẽtis ſanæ:ſeu neſcio qd agã:deeſt mihi cõſiliũ:nõ habeo animũ. Ge.atq.i.ſed certe.o Antipho.nũc q̃ maxime.i.potiſſimũ. nũc eſt opus vt ſis apud te.i.vt ſis aioſus & prudẽs:& ſanę mẽtis.nã ſi pr̃ Demipho ſenſerit te eſſe timidũ.i.timẽtẽ.arbitrabiť.i.putabit.te ſup.cõmeruiſſe.i.cõmiſiſſe.culpã.i.flagitiũ.qđ eſt flagitiõe.i.increpatiõe dignũ.& ita efficiet pr̃: vt abſtraharis ab ea,q̃ culpa quadã duxeris,& nõ ai cõſtantis affectu.Phę.hoc eſt verũ.i.qđ tu dicis Geta.An.nõ poſſum imutari.i.nõ poſſum effici intrepidus:nõ poſſum effici fortis,vel audax:meapte eni natura talis ſum.Ge.Quid faceres ſiqd.i.ſi aliq̃d aliud.grauius.i.moleſtius.foret nũc faciũdũ tibi.An.Cũ nõ poſſum hoc facere:qđ eſt minus graue.ſ.eſſe aio forti,& excelſo:minus poſſ̃ʒ illud qđ eẽt grauius ac moleſtius.Ge.Phędria hoc qđ Antipho dicit nihil eſt.i.nullius eſt momẽti.Vel poniť oĩo neutra ꝓ maſculina ſic.hoc nihil eſt.i.hic Anti.eſt nihil.i.nullius momẽti.ilicet .i.ire licet.q.d.abeũdũ eſt.ſemp eni ilicet finẽ rei ſignificat: quẽadmodũ actũ ẽ.ilicet aũt diciť p ſyncopẽ,q̃ſi ire licet.ſic eni iudices de cõſilio dimittebanť:cũ p̃co ꝓnũciaſſet ſuprema.ſ.ilicet.qd.i.cur.cõterimus fruſtra.i.incaſſum.operã.i. laborẽ noſtrũ in eo admonẽdo.qn.i.cur nõ.abeo.i.cur nõ diſcedo.iterrogãdo,& terrorẽ Antiphoni incutiẽdo.Vel ſi capiať affirmatiue,intelligiť ſic.qn.i.qnimo.abeã.i.diſcedã .q.d.qd tu hic ſis acturus neſcio:ipſe aũt ſuʒ diſceſſurꝰ.Ph. & qdẽ.i.& certe.ego abeo ſup.vel diſcedo.An.Obſecro:reuocãtis dictũ eſt,q videret eos abeũtes.Quid?modus iterrogãdi.ſi aſſimulabo.i.ſi fingã me eſſe forti aio:ſatin.i.ſatis ne eſt.i.verũ ſufficit.Ge.garris.i.nugaris.An.cõtẽplamini vultũ.i.cõſiderate faciẽ meã:& videte e mergar ne triſtitiæ ſignũ.Hem:iteriectio oſtendẽtis vultũ hilarẽ fictũ.ſatis ne eſt.i.nonne ſufficit ſic aſſimulare.Ge.non ſatis eſt ſic.An. Quid?modus interrogãdi:vel qd dices:vel erit:ſi ſic aſſimulẽ:vt oſtẽdebat ei.Ge.ꝓpemodũ.i.fere ſatis ſic erit.An.qd erit ſup.ſi ſic aſſimulẽ.Ge.ſaltẽ.Deinde agnouit iã vultũ redeuntẽ in priſtinũ ſtatum,ſubdit.hem:admonẽtis eſt.ſerua iſtud qđ oſtẽdiſti:de quo dixit ſat eſt.& ſerua inquã iſtud.i. diligenter hoc retine.vt reſpõdeas.i.repẽdas:referas par pari,& verbũ verbo.i.ſimili ſimile.ne ipſe pater iratus.i.commotus i te.protelet.i.ꝑtrahat:ꝓueniat:exagitet ſuis dictis ſæuis.i.terribilibus.A ꝓtelo diciť hoc ꝓtelũ ꝓteli ꝓ tenore ac tractu:q̃ſi ſit q̃dã ꝓtractio.Protelare,dicit Feſtus,ſignificat propellere a græco,thelothẽ:qđ ſignificat lõge.Item Nonius ait:protelare eſt ꝑcutere:ꝑturbare:iterdũ excludere:& qñq; adiuuare.An.ſcio.i.intelligo ſic eſſe faciendũ ne id cõtingat.Ge.Fac reſpõdeas ſup.te inuitũ.i.renuentẽ.eſſe coactũ vi.i.violẽtia.& coactũ lege.i.per legẽ.& iudicio.i.ꝑ ſniam iudicis:quã in te tulit.tenes.i.intelligis qđ dico tibi reſpõdẽdũ?Sed qs eſt hic ſenex:quẽ video in vltima platea .i.in fine,in extremitate plateę.An ipſe eſt pr̃.ſ.nõ poſſum adeſſe.i.ſuſtinere aduẽtũ eius:& cõparare ſeu ſubire vultũ eius.Ge.ah:interiectio dolẽtis.quid agis.i.quid facis.alter enim fugiebat.o Antipho quo abis,i.quo diſcedis.mane.i. ſiſte pedẽ.inq̃.i.iterũ dico tibi mane:ſiſte gradũ:fige veſtigia:nec ꝓgredere vlterius.Ant.egomet noui me timidũ.ſ. & noui pctm̃ meũ graue.ſ.& puniẽdũ.cõmẽdo vobis Phaniũ vxorẽ:& cõmẽdo vitã meã:vt me excuſetis:& meę honeſtati cõſulatis:ac vt nõ ab ea diſtrahar:qa tũc nulla ẽ mihi vita expetẽda.Phæ.O Geta qd fiet nũc abeũte Antiphone?Ge.tu iã.i.mox.audies lites.i.iurgia.ego pẽdẽs.i.ſuſpẽſus ad furcã.plectar.i.feriar:verberabor:puniar.vñ plectrũ a plectẽdo.i.feriẽdo dř.inde & plagæ dictę ſunt.põt ẽt ſic intelligi:Ego pẽdẽs.i.luẽs pœnas ſup.plectar.i.verberabor & feriar.& qdẽ ita fiet niſi qd.i.aliquid.fefellerit me.i.male niſi intellexerim & mẽte cõceperim.nã hęc res fallit me,ſignificat hanc rem ignoro:ſeu huius rei ſum neſcius.Sed tñ o Phędria oportet noſmetipſos facere id.ſ.eſſe forti aio:qđ .ſ.eſſe aio forti,monuimus.i.admonuimus.mõ.i.pauloãte. Antiphonẽ hic.i.in hoc loco:vbi moneo iungiť cũ duobus accuſatiuis:qđ eſt ſatis notũ fieri poſſe.Phæ.quia Geta dixerat noſmet oportet:& ſecũ iũxerat Phædriã.ideo Phædria dicit:auſer oportet mihi.q.d.noli me iungere tecũ:qn immo ipera id qđ faciã:adeo ſe ad oia paratũ indicat:vt impera dixerit ſeruo.Ge.Meminiſti.i.recordaris:tenes memoria.vt.i.q̃liter.olim.i.aliqñ.oĩo nr̃a fuerit incidẽda in re.i. in narratione ipſius cauſę:ſiue in materia & argumẽto:ſeu viſceribus cauſę:videlicet cũ Geta moneret Antiphonẽ:vt rñderet accuſationibus pr̃nis ſe inuitũ eſſe coactũ in lege, ac iudicio.ad defendẽdã noxã pro noxiã:p epẽtheſiʒ ꝓpter Iãbũ:hoc ẽ ad defendẽdũ culpã.alias noxa ſignificat pœnã. & ad defendẽdã.i.cõprobãdã.illã cãm.i.illã defenſionẽ.eſſe ſup.iuſtã & facilẽ.i.nõ difficilẽ,neq; inuolutã.& vincibilẽ.i. q facile vicat:ait Dona.& optimã.i.cõmodiſſimã:ſeu aptiſſimã & æqſſimã,vel põt ſic intelligi:Meminiſti iquã illã cãʒ .i.defenſionẽ iuſtã,facilẽ,vincibilẽ,& optimã.Phę.Memini.i.ſum memor illius defenſionis.Ge.Hem:nunc opus eſt ipſa defenſiõe:& ſiqd potes inuenire.ſ.& excogitare.opus eſt defenſiõe meliore callidiore.i.ſutiliore,ꝑſpicaciore.Ph. Fiet.i.laborabiť:dabiť opa.ſedulo.i.inſtãter,ſine dolo.Ge. nũc tu adito prior.i.ſubito prior cõſpectũ eius:tãq̃ ſis ꝑliuʒ aditurus.ego ero hic ſuccẽturiatus.i.ſuccurrere,ac ſupplere defectũ paratus.inſidiis.i.per inſidias & fraudes.nã inſidiæ ſunt deceptiões,& fraudes.ide inſidioſos hoies ſubdolos dicimus.Succẽturiati dñr:q explẽdæ cẽturiæ gr̃a ſubiiciũt ſe ad ſupplementũ ordinũ.& eſt trãſlatio a re militari. nã Geta itelligit ſe ex iſidiis ſuccurſurũ Phędriæ ſi ſit opꝰ: nõ ad infeſtãdũ pr̃em Antiphonis:ſed ad defendẽdã culpã. Ego ergo ero hic ſuccenturiatus ſi quid.i.ſi in aliquo deficies.i.obſtupeſces:& nõ perſeuerabis i defenſione.Ph.age:

Inſidiæ

vel fac quod dicis:vel ſit aduerbium hortātis.

ASCE. ILlud:Loquar ne incendā:taceā:inſtigē &c. neꝗquaquā intelligo:vt dubitet Gera an iſtiget herū:ſic enim nō qrat remediū eius iracūdiæ. Accipio autē ſic:Quod remediū inueniā eius iracundiæ,loquar ne,i.debeā ne loqui,q.d.nō.nā ſi loquar incendam,i.inflāmabo iracundia virū. An taceam:q.d.nō,qa ſic inſtigē ipſum ad iracundiā;an purgē me? excuſando videlicet q̄ facta ſunt non culpa mea facta.q.d.non,qa ſic lauē laterem:hoc eſt fruſtra laborē:ſicut qui lauando laterē,vt eum dealbet,operā perdit. nā lauando rubrior fit. nō ergo oia interrogatiue leges.Illud ad finē: Aufer mihi oportet.nō ſignificat noli me iſtigere tecum:immo cōtrariū potius.dictū enim hoc vult Phę.Ne dicas mihi hoc factum oportet:ſed dic qd vis faciā. Expone ergo ſic: Aufer mihi,i.a me: hoc eſt ne dicas mihi amplius: oportet hoc:vel hoc facere:quin tu &c.

Octonarii,Senarii,unus Catalecticus,& unus Hipermeter.

DEMIPHO. GETA. PHAEDRIA.

SECVNDVS ACTVS.

ITa ne tandem uxorem duxit Antipho iniuſſu meo?
Nec meum imperium(age mitto imperium)nō ſimultatem meam.
Reuereri?ſaltem non pudere?o facinus audax,o Geta
Monitor.Ge.uix tandem.De.quid mihi dicent?aut quam cauſſam reperient?
Demiror?Ge.atq reppi iā,aliud cura.De.an ne hoc dicent mihi
Inuitus feci,lex coegit,audio,& fateor.Ge.placet.De.
Verum ſcientem,tacitum,cauſſam tradere aduerſariis.
Etiam ne id lex coegit?Ph.illud durū.Ge.ego expediā,ſine.De.
Incertum eſt quid agā,qa p̄ter ſpē,atq icredibile hoc mihi obtigit,
Ita ſum irritatus,animum ut nequeam ad cogitādum inſtituere.
QVAM OB REM omnes cum ſecūdæ res ſunt maxume,
Tū maxume meditari ſecū oportet,quo pacto aduorſam ærūnā
Pericla,dāna,exilia,peregre rediens ſemper cogitet, (erāt,
Aut filii peccatum,aut uxoris mortem,aut morbum filiæ.

SER. NVllus.Poſtquā deſcripſit iuuenes:vnum timentem:alium dolentem: deſcribit Getam ſolicitū: & huic rei cum timore prouidentem,redit de portu vbi audierat aduentum domini ſui.Celerei neutrum.Impendent.i.ſuper me pendent. Quæ neq ſcio:qualiter eum nō intromittēdo me de defenſione Antiphonis.vel ſi me intromitto adiuuando eum,neſcio quomodo me extrahā.ide me peſſundet ſi iuuero Antiphonē,aut herū:niſi iuuero laterē lauādo:qa ſic non poteſt lauari:quod munda ſit aqua.ſic nō purgare me poſſem⁹:vt mihi crederet.animi.i.aio.cōuaſiſſem.i.inuaſiſſe3.hinc atq inde rapiendi.Nā ideo dico ego quid agā:nā qd' ego immutarier ab iſto vultu:hoc nihil eſt qd' dicit iſte. Eamus o Phædria.i.vadēqa quid currimus.hic o noſtra.Poſtquam non vult credere nobis protelet.i.procul elōget a mēte tua eū dictis ſuis ſæuidicis.i.crudelibus.Nō poſſum.remouendus eſt Antipho vt virgini ſeni fiat inefficax.Non eſt auſus imperare:ſed dicit imoderatius & perſuaſorie oportet. Aufer mihi.i.a me.iſtud quod dicis oportet:& impera ſecure. Meminiſti:mō p̄ſtruit eum quo mō debeat reſpondere.hic eſt ſenſus:ſicut in principio antequā iſtā duceret conſtitueram⁹:q ſi ſenex veniret reſpōdēdū eſſet:ſit m[illegible]dixeras.& hoc eſt.Memini vt.i.q̄liter.fuerit veſtra oratio ad noxā defendēdā in re incipiēda.i.antequā res inciperet.& memini illā cauſam inuenimu⁹ p Phormionē.Cauſam dico iuſtā, qa iuſtū eſt:q poſtq̄ an iudices cōuictus eſt,eā duceret.Facilē ad faciēdū,& vincēdū.Succēſet.Cēturię dnr choortes Cēturionū.Quędā ponebanť in frōte belli.Alię i ſubſidiis: vt cū deficerēt poteſtatis ſubuenire ér.& dicebanť ſuccēturiati: q̄ſi in loco Cēturiarū,q deficiūt.Siſr hic dicić ſuccēturiatus: qui ſubueniēs ſi defecerit Phædria coram Demiphone.

DON. ITa ne tādē vxorē duxit Antipho iniuſſu meo. In hac ſcæna accuſatio eſt & contradictio per remotiuā qualitatē:ergo controuerſia.Ita ne tandem v.d.An.hic exemplum vitę eſt:in quo ſpectatur nullam eſſe tam iuſtam & gratā iracundiam patris:quin & fiducia defenſoris & interuallo temporis euaneſcat.Ita ne tā.v.d.non potuit vehementius incipere:vt ipſe crimen quod obiicit miraretť.Ita ne t,v,d.tandem hic expletiua conturbatio.vt Cicero:Quouſque tandem abutere Catilina.Ita ne t.hic totus verſus in hoc eſt:an factū ſit:qd' factū ſit:& a quo factū ſit:& in cuius iniuria factum ſit.Nec meū imperium: quā non ſequit:ſed intulit enim age,vt ſubaudiať reuereri. ſic Lucre.Nōne videre.Age mit,i.nō ſimultatē.vt Virg. Cuius ob auſpiciū'iſauſtū,moreſq ſiniſtros. Age m.legiť & iect. Simultatē:iurgium contentionem.Non pu.hoc abſolutū eſt:& nulli anxiū.Non pu. Nigidius adnotauit,neminē videri pudere aū delictū.Vix tādē:cōuenit hoc dictū ei,q iāpridē ſe male audiri putat.& ideo ſero videť ad hūc ſenē perueniſſe: cū ille metuēs ſe primū ad accuſationē crederetur.an vix tādē ad hoc pertinet:quia ille monitor dixit.q.d.vix tāde3 factu3 eſt: vt me ſenex laudare cœpiſſet:quia monitor.& vix in contrariū dixerit:tū nomē eſt laudis.Vix tāde3: ironia q̄ſi pene mei oblitus eſt,an quia tarde ad ſuū peruenit ſenē:quē ille ob cōſciētiam a ſe cepturū eſſe credebat.Quid m.d.aut quam ca.re.dicent ſi negare voluerint:cauſam reperiēt ſi purgare.ome enim crimen a defenſore aut negatur,aut purgať. Demiror:p neſcio.nā admirationē ignorātiā facit.Atqui reppeti iā,a.c.coanimo hoc dixit:quo ſupra dixit tādē. & cū ille pluraliter reperiēt dixerit:hic ſingulariter repperi reſpōdit:q̄ſi in ſe dolo ſit crimē.Inuitus feci,lex coegit: bene poeta iā ſcire facit ſenē,qd' iſti dicturi ſunt:vt videať frangi poſſe:qui iam partē defenſionis admittit.Illud durum:illud durū dicit,quia ſupra:atqui repperi iā aliam cauſam reſpondit.Illud durū,ego expediā,ſine:vide p̄parationē futurę defenſiōis,quā niſi hoc modo Terē.intuliſſet: incredibile videreť ſubito ſedatū ſenē.Incertum eſt quid agam:nō nihil.iam fracta indignatio eſt cū his verbis:non iam ira:ſed admodū mœror eſt.Quia p̄.ſ.a.i.hoc: Virg. Hūc ego ſi potui t.ſ.d.Atq incre.hoc m.o.grauius eſt incredibile,q̄ p̄ter ſpem:& ideo poſterius & in actu eſt.Obtigit:pro accidit.ob cuius reciprocū eſt:ſi quis bonum accidiſſe dicat:non obtigiſſe.Ita ſum irritatus p̄uocatus: in irā impulſus:hoc eſt cōmotus & perturbatus.Animus vt nequeam ad cogitā.inſtituere:bene inſtituere dixit:quo verbo quies oſtendiť cogitatiuæ mentis:quæ nūc nō adeſt. Cum ſe.r.ſ.ma.Tū maxime.vt Nudus ara:fere nudus.& bona ſententia:Tū maxime ſapiēti metuendū:quo tempore maxime ſecurus eſt ſtultus.Meditari o.ſ.bene additum ſecū.inſane enim videbit'hoc palā agere.Aduerſam æ.ſ. ob aduerſam.Pericula,dā.e.pe.re.ſ.c.Aut fi.pec.aut vx. m.ſuperiora aſyntheta inferioribus intermixta ſunt coniūctionibus intermixtis.Salluſt.Nam quidem Pyrrho Hannibale æquor,& terra.Peregre re.ſemper co.mire a genere ad ſpeciem non ſemel trāſit.Nā cū dicit peregre rediēs de ſe loquitur:ſed latēter.Semper co.a ſingulari ad pluralē trāſit.ſupra dixit:Omnes & ſi cogites nūc.& eſt ordo:Semper peregre rediens quicunq peregre redit.Aut fi.pe.a. v.m.a.m,fi.quia iratus filio:nō potuit tamē dicere filii mortem.conuenit autem ſeni vxoris mortē nō putare magnū incōmodum.Aut fi.p,a.v.m.aut mor.fi.varie poſt enumerationem concluſam cætera intulit.Virg.Sed neq Medorum ſiluæ ditiſſima terra,N,p,g,a,a.l,i,c,n.b.n.i.t.q.

Tandē Cicero

Virgil.

Demiror

Salluſt.

Virgil.

DON. ¶ Cõmunia eſſe hæc, fi. poſ. ordo eſt: Semper cogites cõmunia eſſe: & fieri poſſe, ſ. peccatũ filii: vxoris morte: filiæ morbũ. ¶ Cõmunia eſſe: cõmune eſt quod accidere oibus poteſt. ¶ Quicqd prę. ſ. e. omne deputare id eſſe in lucro: vide iam ſenẽ factum nõ culpã filii magnã dicere: ſed ideo indignanti: q nõ crediderit peccatũ: in quo ipſe reprehendat ſe: qđ a pcatoribus dici ſolebat. hæc dicit cõmunia eſſe, & fieri poſſe. ¶ Herũ anteeo ſa. legitur anteeo: ſed pronunciandũ anteeo pro anteeã. ¶ Meditata ſunt mi. oia mea incõ. nimis comice nõ clades, aut ærũnas poſuit ſeruus, ſed incõmoda: Molere in piſtrinõ, vapulare, habere compedes, &c. cum hoc nomẽ leue quoddã ſignificat. vt in Eunu. Immo enim infeliciter. nã incõmoda alia ſunt dicenda Parme. ¶ Herus ſi re. ſi autẽ pro cũ: ſeruiliter. vt dubitet ex voto ſuo: vtrũ dñs redeat an non: qđ cupit. ¶ Molendũ vſ. in p. ſacete ſecurus enumerat vniuerſa ſupplicia ſuæ cõditionis: excepta cruce de furca: quarũ pœnã verbis extenuare nõ potuit. ¶ Habendæ c. vitioſam locutionẽ ſeruili perſonæ dedit Teren. nã itegrum eſſet ſi diceret habendas compedes. vnde quidã non eſſe: ſed vſq; legunt. ¶ Opus ru. fa. varie molendũ: vapulãdum: cõpedes h. opus f. & ſupra verba gerundia ſunt: & infra participia. ¶ Horũ qui. n. a. n. recte addidit aio. Omne. n. quicquid acciderit nouũ erit, ſed nõ aio. ¶ Horũ q. n. parelcon quartũ. ¶ Horũ n. qui. ac. aio nouũ: tale eſt illud ſapiẽtis Aeneæ: Nõ vlla laborũ O virgo noua mi facies, inopinaue ſurgit. & Arma parẽt animis: & ſpe pſumite bellũ. & Hunc ego ſi potui tantũ ſperare dolorẽ. ¶ Quicquid prę̨ter ſpẽ euenerit, id deputabo eſſe in lucro: totidẽ verbis vſus, quot ſenex ad irriſionem eius. ſic & in Adelphis: Inſpicere, tãquã in ſpeculũ in patinas Demea iubeo: omne id deputabo eſſe in lucro. hoc idem ſenex non oportere fieri dixit, qđ hic fecit: ergo ſapiẽtior Gera. ¶ Sed quid ceſſas hoies adire: bene adire quaſi terribilẽ & pugnaturũ. vt Audet adire virũ. & hoies comice addidit. ¶ Et blãde in prin. al. recte monuit nõ perpetuo blãde: ſed in principio agendũ ſm prę̨ceptum Socratis: qui ait . ¶ Phædriã mei fratris: hæc verba oſtẽdunt qđ miti pectore ſuſpicatur Phæ. ¶ Mi patrue ſalue: mi vim blãdimenti habet. nã ſignificat meus. ¶ Salue, ſed v. eſt A. bene expreſſit promptum aium alligandũ partim addita ſalute: & potius ad ſurgiũ peruertẽdo. ¶ Saluũ te ad. eclypſis vel apoſiopeſis. gaudeo enim ſubaudiť. quod niſi acceperis: nõ itelliges cur hic reſponderit credo. ¶ Saluũ te ad. iracundiã frangere conať obſequio & mora. ¶ Saluum te ad. altera ſalutatio ad leniẽdum: & ad criminis diſſolutionem. ſed & tertio addit: ſatin omnia ex ſententia. ¶ Vellem equidẽ: hic enim oratorie diſſimulat: atq; ita: quaſi ſenex nõ iratus quærat: ſed de ſalute ſolicitus ſit Antiphonis. ¶ Credo, hoc reſponde mihi: hoc incerta diſtinctione pronunciať: ſed ſatin oia ex ſnia: quod vulgo oia recte. & deeſt quęris, aut qđ tale. ¶ Vellẽ eqdẽ: ſemper hoc verbũ dolẽtis eſt, ac negãtis euenire quod voti ſit. ¶ Quid iſtuc eſt? magnã vim habet contra irã huiuſmodi interrogatio. ¶ Bonas me a. mire cõſuetudinẽ expreſſit dicẽdo bonas. ¶ Me a. ſumma criminis. ¶ Bonas me ab. hic cõfeciſtis nuptias: crimẽ in duobus eſſe demõſtrat: q nõ bonas, & abſente pr̃e. ¶ Eho an id ſ. n. il. hac tẽdebat interrogatio: vt tã integris rebus admirareť iraſci ſenẽ. ¶ Artificẽ p. ironia. nam nõ eſt artifex: cuius reprehẽditur locus. ¶ Geſtio: plus geſtio, q̃ volo. ¶ Dari M. in c. nõ dixit venire vt filiũ: ſed dari vt reum. ¶ Lenem p. illũ ſ. omne artificium poetæ in media patris iracundia mẽtionẽ lenitatis induxit: vt oſtẽdat q placari facile poſſet. ¶ Lenẽ p. i. ſ. a. nota antitheton. nõ. n. leni aſperrimũ, ſed acerrimũ reddidit: & mutauit gradũ poſitiuo ſuperlatiuũ opponere. ¶ Lenẽ p. il. ſ. ſic Virg. Quantũ mutatus ab illo Hectore. ¶ Atq nihil ſ. p. ſumma contradictionis. & nõ dixit leniter peccãt: ſed nihil fecit. neq; qđ punias: ſ; qđ ſuccẽſeas id qđ leniſſimũ ẽ. ¶ Ecce aũt ſi. o. ecce aũt vox eſt apta his, q̃ noua & improuiſa aio accidũt. ſic Vir. Ecce autẽ gemini a Tenedo trãquilla per alta. ¶ Similia oia, oẽs cõ. more ſtomachantis oia & oẽs de his dicit: quæ ad duos pertinet. ¶ Vnũ co. oẽs noris: iterũ non duos: ſed oẽs. & varie cognoris. ¶ Vnũ co. o. n. oẽs. ſic Virgi. Et crimine ab vno Diſce oẽs. ¶ Hic in noxia eſt, ille ad defendendã cauſam adeſt: hoc Demipho nõ ſine quadã dilectione dixit: quã tamẽ premit ob iram pſentem. ¶ Cũ ille a. hic præſto eſt: huic loco reddiderit Cice. illum locum in Verrinis: Qui ciues Romani erant, ſi Siculi eſſent: tũ ſi eorũ legibus dari oporteret Siculi, q ciues Romani eſſent. nã ſubaudiť ad qui ciues Romani erant, iudices dabãtur: ad Siculi eſſent, ſubauditur ei. ¶ Cũ il. a. . Nã & ſic ſubaudiẽdum eſt in noxia. ¶ Hic prę. e. ad defendendã cauſam ſubaudiť. ¶ Probe ho. ſ. i. d. ſenex ideo imprudẽs: qa neſcit amore Citharistriæ captũ eſſe Phædriã. ¶ Imprudens: modo neſciẽs. ¶ Nã ni hæc ita eſſent cũ illo haud ſtares Phæ. vide quẽadmodũ iam pſtruat poeta ad ea quę futura ſunt ad adiuuandũ amorẽ Phædriæ. ¶ Cum illo haud ſtares Phę. cũ Antiphone. ſ. cũ illo: pro illo. i eius parte ſtamus: pro quo facimus. ſic Virgi. Iuppiter hic ſtat. ¶ Si eſt patrue culpam Antipho vt in ſe admiſerit: principiũ per inſinuationẽ ſubtilẽ: & honeſta locutio. ¶ Si eſt vi admiſerit: pro ſi admiſit. ¶ Si eſt p. e. vt Antipho: adhortatoriũ . ¶ In ſe admiſerit: bono ornatu addidit in ſe: cũ & ſine hoc planũ videri poſſit. & hic eſt quẽ Cic. ſuccũ orationis appellat. ¶ Ex qua re minus rei, aut famę fo. nota hic cõparatiua qualitas eſt pauperis: neq; ſtrenui. & docuit in negocio nuptiarũ duabus rebus cõſuli, rei & famę: hoc eſt facultatibus dotis, honeſtatiq; natalũ. Ex qua re minus forte hæc tractatio eſt criminis oratoria: in qua defenſor accuſat crimẽ, reũq; purgat. ¶ Minus rei, aut famæ: venuſte inſeriũ rei cũ ppoſuiſſet: & culpã minus rei foret, qa pauperẽ. Famæ, qa ignobilem. ¶ Obtemperans: cõſulens: prouidens: moderatus. vt Iam ſubitum curuis male temperat vnda carinis.

Virgil.

Cicero

Communia eſſe hæc, fieri poſſe, ut ne quid animo ſit nouum.
Quidquid pt̃er ſpẽ eueniat, omne id deputare eſſe in lucro. Ge.
O Phædria incredibile eſt, quanto herum anteeo ſapientia.
Meditata mihi ſunt omnia mea incommoda, herus ſi redierit,
Vſq; molendum eſſe piſtrino, uapulandum, habendæ cõpedes,
Opus ruri faciũdũ, horũ nihil quidquam accidet animo nouum,
Quidquid præter ſpem eueniet, omne id deputabo in lucro.
Sed quid ceſſas hominẽ adire, & blãde in principio alloqui? De.
Phædriam mei fratris uideo filium mihi ire obuiam. Ph.
Mi patrue ſalue. De. ſalue, ſed ubi eſt Antipho? Ph.
Saluum te uenire. De. credo, hoc reſponde mihi. Ph.
Valet, hic eſt, ſed ſatin omnia ex ſententia? De.
Vellem quidem. Ph. quid iſtuc? De. rogitas Phædria?
Bonas me abſente hic confeciſtis nuptias. Ph.
Eho an id ſuccenſes nunc illi? Ge. o artificem probum. De.
Ego ne illi non ſuccenſeam? ipſum geſtio dari
Mihi in conſpectum, nunc ſua culpa ut ſciat
Lenem patrem, illum factum me eſſe acerrimum. Ph.
Atqui nihil fecit patrue quod ſuccenſeas. De.
Ecce autem ſimilia omnia, omnes congruunt.
Vnum cognoris, omnes noris. Ph. haud itaſt. De.
Hic in noxia eſt, ille ad defendendam cauſſam adeſt.
Cum ille abeſt, hic præſto eſt, tradunt operas mutuas. Ge.
Probe eorum facta imprudens depinxit ſenex. De.
Nam ni hæc ita eſſent cũ illo haud modo ſtares Phædria. Ph.
Si eſt patrue culpam ut Antipho in ſe admiſerit,
Ex qua re minus rei foret, aut famæ temperans.

DON. ¶ Non c.d.q.q.m.ſ.f. rhetoricum theorema in huiuſmodi exceptionibus: quo vti ſolet, qui propoſitæ cauſæ fiduciã gerit, ſi hoc, aut illud: non oro veniã: nõ deprecor pœnam. ¶ Quin q.m. ſit: quin hunc defenſorẽ magis & nõ iudicẽ dicam. ſed hic colligiẗ patrocinãtis auctoritas. nõ enim dixit qđ voluerit: ſed meritus ſit manente eo: ſi peccauit tamen.

¶ Sed ſiquis ſ.m.ſ.f. forte quaſi nẽ defenſurus: ſed ſimul cauſam cogniturus aduenerit: nõ contẽnit verũ eſſe qđ dicit: ne ſolicitũ faciat ad cre-
Virgil. dendũ. ſic apud Virgil. Sinõ: Dum vela darẽt, ſi forte dediſſent. ¶ Sed ſiquis ſ. bene ſe adiungit ad crimen: vt leuet culpã. ¶ Inſidias noſtræ fecit adoleſcentiæ: mire niſi dicas: dixit vt diu comparata cauſa per ignorantiã, doloq́ capti videãtur adoleſcentiæ opportunæ ætatis commemoratio. ¶ Noſtra ne culpa eſt, an iudicum Q.ſ.p.in. potẽtior facta ſnia eſt:

¶ Noſtra ne culpa an iu. duplex methateſis. altera in accuſatorẽ: altera in iudices. & bene miſcuit perſonam: vt reum ſubleuet: & ſuo merito, & multitudine reorum.

Non cauſſam dico, quin quod meritus eſt ferat.
Sed ſiquis forte malitia fretus ſua
Inſidias noſtræ fecit adoleſcentiæ,
Ac uicit, noſtran ea culpa eſt! an iudicum!
Qui ſæpe propter inuidiam adimunt diuiti!
Aut propter miſericordiam addunt pauperi! Ge.
Ni noſſem cauſſam crederem hunc uera loqui. De.
An quiſquam iudex eſt qui poſſit noſcere
Tua iuſta, ubi tu te uerbum non reſpondeas,
Ita ut ille fecit! Ph. functus adoleſcentuli eſt
Officium liberalis, poſtquam ad iudices
Venturreſt, non potuit cogitata proloqui,
Ita eum tum timidum obſtupefecit pudor. Ge.
Laudo hunc, ſed ceſſo adire quamprimum ſenem!
Here ſalue, ſaluum te aduenïſſe gaudeo. De. oh
Bone cuſtos ſalue, columen uero familiæ,
Cui commendaui filium hinc abiens meum. Ge.
Iam dudum te omnis nos accuſare audio
Immerito, & me omnium horum immeritiſſimo.
Nam quid me in hac re facere uoluiſti tibi!
SERVVM HOMINEM cauſſam orare leges nõ ſinunt,
Neq; teſtimonii dictio eſt. De. mitto omnia. adde
Iſtuc imprudens, timuit adoleſcens, ſino.
Tu ſeruus, uerum ſi cognata eſt maxume,

¶ Noſtra ne culpa a.i. mire aſſurrexit in fiduciã defenſoris. nam ſupra cum de Antiphone dixerit: nunc intulit noſtra. ¶ Qui ſæpe propter inuidiam adimunt diuiti: votum alterari qui inuident. ¶ Aut propter miſericordiã addunt pauperi: poſteriorem cauſam honeſtiorem poſuit: ne non Antiphonez defendere, ſed accuſare iudices videreẗ. ¶ Aut propter miſericordiam: primũ antithetum: & oratori naturaz iudicũ expediuit. ¶ Ni noſſem cauſam credere vera hunc loqui: ſuauiſſime laudauit oratorẽ: qui oia ad perſuadendum idonea adnotans ſolum non adduxit ad credẽdum. ¶ Ni noſſem cauſam c.v.h.l. obliq; poeta ſe laudauit. ¶ An quiſquã iudex eſt qui p.n.t.v.t.n.r. apparet iã perſuaſum ſeni eſſe verum aduerſarium fuiſſe Phormionẽ ſubiectum, atq; appoſitum Sycophantã: vnde ad aliud trãſit: vt accuſet ſegnitiẽ in reſpondendo: quę lenior culpa eſt ita: vt credẽtibus mos eſt paulatim ſe in ſingula extorquentur e manibus. ¶ Tua iuſta: deſerte magis & abſolute iuſta quaſi aliter diceret. ¶ Vbi tute verbum: non dixit parũ dicas: ſed verbum. ¶ Ita vt ille fecit: vnde ſit. an hic poetę virtus eſt: q; omnia ante inducit cognouiſſe: ne l ſcęna hęc, vt noua audiens tragicis moribus inſaniret. ¶ Functus adoleſcentuli eſt officiũ: oratoris crimẽ quod obiectum eſt: non purgauit modo: ſed etiam ad laudem cõuertit: quod rhetores dicunt. & hoc de Apollodoro. ¶ Functus adoleſcentuli officium liberalis: d riuatio cauſæ. & eſt venialis ſtatus. ¶ Functus a.o.l. ingenioſe nõ negauit hoc crimen occaſione laudis de confeſſione ſumpturus. ¶ Officium liberalis. potenter officius nominat: quod ille crimen appellat. & nota functus officiũ accuſatiuo caſu: quod nos ablatiuo. ¶ Poſtquam ad iu. V.e. non p.c.p. hęc apud oratores dicitur: hoc eſt trãſlatio cauſæ facti, quem vulgo colorem nominant. ¶ Nõ potuit cogitata proloqui: ergo quod cogitauit induſtrię eſt: quod nihil dixit pudoris. ¶ Ita eum tum t. timidum perturbatũ Getam. ¶ Laudo hũc, ſed ceſſo adire: ſatis defenſionis vbi Geta iã adire nõ timeat dominũ. ¶ Here ſalue, ſaluũ te ad. g. principium a beneuolentia. & vide vernilitatem aptiſſimã ſeruo callido. Credas ne hunc eſſe, qui ſupra dixerit: Herus ſi redierit: molendũ eſſe in piſtrino: vapulandũ. ¶ O bone c.ſ. q̃ ab initio. ſ. modus ſeruatus eſt ſeni: ne idem nunc eſt, qui ſupra dixit: o Geta monitor. q̃q̃ auxeſi plus ſignificat, qui dixit bone cuſtos, q̃ q; ſupra monitor. ¶ Columen v.ſ. columẽ: an columen columnã: vnde columellæ apud veteres dicti ſerui maioris domus. Luci. xxii. Ser- Lucil.
uus neq; infidus dño: neq; inutilis: q̃q̃ Lucilii columellæ hic ſitus: tu verbo hunc m.n. an columine ciuitatiſq; cõtinebatur. Hora. contra Hora.
pro columine colũnam iniurioſe: Ne pede proruas ſtantem colũnam. Ennius. x. Regni verſatum ſummã vero colũnam. Columen vero ſumma: ſuſtentatio: vel decus. vnde columnæ dictæ. & moralis auxeſi ironia. ¶ Cui cõ. ſ.h.a.m. duplex accuſatio eſt de eo, qđ feret. hęc conueniunt in eas pſonas, quas ſpectare non opportuerit. ¶ Iamdudũ te o.n. ac. au. Im. vide q̃ in his verbis etiam vultus quidã ſerui cõtumacis appareat & verſute mali. & hoc eſt qđ dixerat: Ego in inſidiis hic ero ſuccenturiatus. ¶ Immerito oium horũ immeritiſſimũ: tui. impudentię ſupereſt vt non ſolũ ſe: ſed alios etiã defendat. ¶ Horum: cõmertio: ¶ Horum: & ſic nos hãc & hunc dicimus. ¶ Nã qđ me in hac re voluiſti facere: bona exceptione locutus eſt: q̃ ſi in aliis oia fecerit. ¶ Immerito: vt paruo: ſalſo. de aduerbiis eſt in o definentibus. ¶ In hac re voluiſti tibi: q̃ cõtẽnat iram dñi vide: vt hoc ipſo purgatior videaẗ. & hic apparet qđ addidit tibi. Sic. n. dicere ſolemus: Quid tibi vis faciam: cũ alieno negocio fruſtra nos oſtẽdimus laborare. ¶ Seruũ h.c.l.o. nõ ſi. hoc nõ quaſi ignorãti dixit: ſed ſtomachoſe admonet: velut ſtultũ: qui rez manifeſtã nõ cogitet. ¶ Seruũ h.c.l.o. nõ ſi. venuſte hoiem. Sallu. in Iu- Salluſt.
gurtha: Cuz interim Hyẽpſal reperiẗ occultans ſe in tugurio mulieris ancillę. ¶ Seruũ. h.e.l. mire extenuauit cõditionem ſuã dicẽdo: nõ me, ſed ſeruũ: & addendo hoiem moraliter locutus eſt. ſic Virgi. Venerat antiq; Corithi de finibus Virgil.
Acron Graius hõ. ¶ Cauſaz orare leges: nõ improprie. ſic Vir. Orabunt cãs melius. ¶ Neq; te. di. eſt: vis ſcire, inquit, quã non liceat ſeruo pro dño: ne teſtis loco produci poteſt. ¶ Neq; t.d.ẽ: varie. nõ. n. dixit: neq; teſtimoniũ diceẗ. ¶ Mitto oia: & iã perdidit ſenex qđ videbaẗ validũ ad accuſationẽ: ita gradatim illa ſingula ſubduntẗ: & accuſationis impetus euaneſcit. ¶ Adde iſtuc imprudẽs, timuit adoleſcẽs: hęc nõne verba cauſalẽ ad argumẽtãdũ vim habẽt. ¶ Mitto, ſino: vim habẽt cõtra voluntatẽ cõcedẽtis. ¶ Imprudens, t.a. ſi. & ſingula pnunciãda vt plura videanẗ. ¶ Tu ſeruus, verũ ſi cognata eſt maxime: ſub obtẽtu huius ppoſitionis inq̃ pars legis oſtendiẗ: iã poeta pparat locũ fallaciæ Phormiõis de dote accipiẽda. ¶ Verũ ſi cognata eſt maxie: addidit maxime, nã ſiue eſt cognata: ſiue nõ recepit: hoc eſt nõ dẗ maxime cognata: & cognata minime: ſed aut eſt, aut nõ eſt. alii ſic ordinant: Nõ fuit neceſſe maxime habere, alii: ſed id qđ lex iubet, maxime dotẽ daretis.

¶ Sed

DON. ¶ Sed qđ lex iubet dotem daretis:id quod lex iubet ordo.
Virgil. ſic Virg. Verũ id qđ multo tute ipſe fatebere maius. ¶ Quę
reret aliũ virum: quęreret q̄ idoneũ eſt ad ſignificationem
odiorũ, Vir. Quærat ſi fœdera Turnus. ¶ Qua ratione in
opē potius d. etiā ducebat magno ſonitu intulit: qđ minus
momēti habet aduerſus eos qui accuſant, q̄ illa ſuperiora.

¶ Deuertar: bene deuertar quaſi de via. ¶ Atq; aliquos
mihi amicos aduocabo: iam pręparat ridiculam aduocatio
nem, quæ plures adhibendo iuriſconſultos incertior redde
tur. ¶ Amicos aduocabo: amicos & pro teſtib⁹ & pro aduo
catis veteres poſuerũt. ¶ Adſient: proprie adſient. Adeſſe
enim dicuntur aduocati. ¶ Vt ne: ideſt pro non.

¶ Inopem potius duce
bat domũ: inopē & po-
tius ducebat ſubdiſtin-
guendũ eſt. ¶ Nõ ratio,
verũ argētum deerat:
hoc ita ludibũdus abſol
uit Geta: vt etiā quaſi
iocũ rñdeat. ¶ Alicun-
de, nihil eſt dictu faci-
lius: hoc q̄ſi ſubridens,
& auerſo ab illo vultu
ꝓnũciauit Geta: qđ ge
nus actionis ſecuritate
oſtēdit hois manifeſta
dicētis. ¶ Alicunde: De
mipho alicunde ad fa-
cilitatem retulit. & hoc
ſic intelligi fingunt: vt
quaſi nõ habēs ipſe De
mipho de proximo: a
quo dicere incipiat di-
xerit alicunde nihil eſt
dictu facilius: & mire
(vt ſolet) ꝓuerbio vno

Non fuit neceſſe habere, ſed id quod lex iubet
Dotem daretis, quæreret alium uirum.
Qua ratione inopem potius ducebat domum? Ge.
Non ratio, uerum argentum deerat. De. ſumeret
Alicunde. Ge. alicunde? nihil eſt dictu facilius. De.
Poſtremo ſi nullo alio pacto, uel fœnore. Ge.
Hui dixti pulchre, ſiquidem quiſquam crederet
Te uiuo. De. non? non ſic futurumſt, non poteſt.
Ego ne illam cum illo ut patiar nuptam unum diem?
Nihil ſuaue meritumſt, hominem commoſtrarier
Mihi iſtum uolo, aut ubi habitet demonſtrarier. Ge.
Nempe Phormionem. De. iſtum patronum mulieris? Ge.
Iam faxo hic aderit. De. Antipho ubi nunc eſt? Ph. foris. De.
Abi Phaedria, eum require, atq; adduce huc. Ph. eo
Recta uia equidem illuc. Ge. nempe ad Pamphilam. De.
At ego Deos penatis hinc ſalutatum domum
Deuortar, inde ibo ad forum, atq; aliquot mihi
Amicos aduocabo ad hanc rem qui adſient,
Vt ne imparatus ſim cum aduenıat Phormio.

ITa ne &c. GVI.
In hac ſcæ-
na accuſatio
eſt, & cõtra
dictio: vbi
vitę exēplum oſtendit:
ĩ quo ſpectat nullā eſſe
eā iuſtā: & gratā iracun
diā pr̃is: quin & fiducia
defenſoris: & interual-
lo tpis euaneſcat. De.
ita ne tandem eſt ſup. i.
eſt ne ita tandē. hęc pti
cula tandē habet quid-
dā vrgēs & accelerās vt
vult Laur. Donatus di
cit eſſe expletiuā parti-
culā. Eſt ne ita tandem:
ꝙ Antipho duxit vxo-
rem iniuſſu meo. i. ſine
auctoritate mea. vel ne
.i. verũ tandē Antipho
ita duxit vxorē iniuſſu
meo. nec pro &c. & pro

diſſoluit totá intētionē. vt in Heauton. Quid ſi hoc pater
reſciuerit. Quid ſi redeo ad illos qui aiunt. Quid ſi nũc cæ-
lum ruat. ¶ Poſtremo, ſi nullo al. p. vel fœnore: oſtēdit ſe-
nex hæc perdere: cũ ab his alia tranſcēdit excluſus. ¶ Dixit
pulchre, ſiquidē quiſquā crederet: vide ſi nõ laboret ad re-
ſpõdendũ Ge. ſiquidē illi per ironiā reſpondit. ¶ Crederet:
pecuniā cõmitteret. ¶ Nõ: nõ ſic futurũ eſt, nõ poteſt: hic
iam palmæ locus eſt debitæ poetæ. Siquidē vt oia obiece-
rit Demipho: & oia ſoluerit Geta: quibus actis ſola irratio
nabilis exclamatio relinquit̃ ſeni. ¶ Non: nõ ſic futurũ eſt,
nõ poteſt: moralis abnegatio frequēti repetitione firmata.
¶ Ego ne illam cũ illo vt patiar nuptā: hic eſt de quo ſupra
dictũ eſt: Ille ne indotatā virginē, atq; ignobilem dare illi
nunquā faceret. ¶ Ego ne illam cũ illo vt patiar nuptā: hic
iam pręſtruit̃ q̄ facile. xxx. minas perditurus ſit Demipho:
dum illam vult excludere. ¶ Nihil ſuaue meritũ eſt: ordo &
ſenſus hic eſt: Nihil mihi mercedis ſuaue eſt: vt ego illā cũ
illo nuptā ferā ſuaue. meritũ enim ſuauē mercedeʒ ſignat.
¶ Nihil ſuaue eſt meritũ, hoiem cõmonſtrarier: bono ordi-
ne peruenit ad Phormionē: a quo magis cõſutabit̃. ¶ Aut
vbi habitet demõſtrarier: mire rñdit q̄ hic ſenex contēnat
Phormionē modo: a quo mox ſuperabit̃. ¶ Iſtum patronũ
mulieris: hic & cõtemptũ aduerſarii & ſui fiduciā monſtrat.
¶ Antipho vbi nũc eſt: mitius nũc quærit vbi ſit Antipho:
& verũ amatæ adhęreat ſubtiliter quærit. qđ ſeruus intel
ligens rñdit: foris. ¶ Iam faxo huc aderit: Vir. Haud ſibi cũ
Danais eſſe faxo & pube pelaſga. ¶ Foris: foris dixit cũ fu-
giſſe eũ ſciat. ¶ Abi Ph. eũ require, atq; adduce huc: oppor
tuna & aperta ſimplicitas attribuit̃ Demiphōi nihil tale de
Phæ. ſuſpicāti. ¶ Eo re. v. qui. illo: & amatorē oñdit Phæ.
& ſimul id agit: ne i cõſpectũ pr̃is veniat Antipho. ¶ Nēpe
ad Pam. niſi hoc Geta dixiſſet: nõ intelligerēt ſpectatores
quid dixiſſet Phæ. ¶ At ego Deos penates, hinc ſalutatũ
domũ deuertar: nulla mētio fit vxoris apud Demiphonem,
non enim cõuenit argumento: vt habeat: neq; quid in Sici
lia geſſerit demonſtrat̃: ideo quia iam dictũ eſt noſter in Si
cilia ad hoſpitē antiquũ: cauſa enim quæſita eſt: cur abeſſet
duʒ vxorē ducat Antipho: & cauſa ex argēto, i. auaritia: &
quo minus videatur pati virũ pauperē: qui ob ſpē lucri ab
Attica in Siciliam nauigarit. ¶ Hinc ſalutatum i ab hoc lo
co. ¶ Salutatũ: adoratũ: qđ eſt primũ poſt redditaʒ ꝑcem.

nē: & o facinus audax. i. temere admiſſum. ſ. nõ revereri im
periũ meũ. age: hortātis eſt ſeipſuʒ ad aliud cogitādũ. omit
to imperiũ. i. dēpto imperio iterũ exclamari pōt: o facinus
audax. nõ revereri. i. non timere. meā ſimultatē. i. iurgiũ &
cõtentionē ſaltē. nõ pudere. i. nõ affici pudore: quo reuoca-
ret̃ a tali ꝓpoſito. Vel ſic intellige: ita ne tandē Antipho du
xit vxorē iniuſſu meo: nec curauit ſup. revereri meũ iperiũ
.i. habere eā reuerentiā mihi: vt meũ iperiũ expectaret. age
omitto impiũ: nõ curauit revereri: q̄ſi ꝓ timere meā ſimul
tatē, nõ curauit pudere, i. pudore deterreri ab icepto ita vt
pudere ſit a pſonali: nõ ab impſonali: vt ſatis liq̄t. o facinus
audax. o Geta monitor. i. pędagogus: director: pręceptor
eius. q. d. puniēdus es acerrime. Ge. vix tādē. i. deniq;. poſt
multa verba ad nomē meũ puenit. & pene eſt oblitus nois
mei. De. Nõdũ Demipho videt eos: ſed ſolus loquit̃. demi-
ror. i. neſcio, nā admirationē ignorātia facit. neſcio qd dicē
mihi. ſ. Geta & fili⁹, aut quā cāʒ. i. quā defenſionē: vel excu
ſationē reperiēt. i. excogitabũt. Ge. atq. i. ſʒ certe. iā repperi
cāʒ. ſ. cura iā aliud. i. noli de eo eſſe ſolicitus: ſed ad rē aliā cõ
fer curā tuā. De. an ne: ꝓ vtrũ dicent mihi hoc. ſ. feci. i. duxi
vxorē. iuitus. i. nolēs. lex cogit vt eā ducerē. audio. i. intelli-
go: & fateor legē coegiſſe Ge. taciturnũ: nõ repugnātē tra
dere cām, i. offerre victoriā i cā aduerſariis. i. cõtrariis i illa
cā, ſeu cõtrouerſia. Phæ. illud qđ replicuit ſenex eſt durũ. i.
difficile: ſolutũ. Ge. ſine. i. permitte mihi. ego expediā. i. ego
exoluā illũ nodũ: ne timeas: nā illi obiectiõi ſatiſfaciā. De. i-
certũ eſt mihi. i. neſcio qd agā: qa hoc infortuniũ ꝙ. ſ. filius
duxit vxorē. obtigit. i. accidit mihi tanq̄ malũ. nā de bono
dixiſſet accidit. obtigit mihi ergo ꝑter ſpē. i. pręter expecta
tionē & timorē. Nā illud nõ timebā. & obtigit mihi icredibi
le. i. tale qđ nunq̄ fuiſſem crediturus. ſ. filiũ fuiſſe vxorē du-
cturũ i mea abſētia. ſuʒ ita. i. adeo. irritatus. i. ꝓuocat⁹: i irā
ipulſus: cõmotus: pturbatus: vt nequeā iſtituere. i. iducere:
diſponere aium meũ ad cogitādũ. i. ad cõſiderādũ & cõſultā
dũ: quo pacto ſit hoc ferēdũ: & qd de hoc ſit faciēdũ. q̄obrē
.i. quapp oportet oēs hoies meditari. i. reuoluere ſecũ: & q̄
ſi exercere i mēte, quo pacto. i. quo mõ. ipſi hoies ferāt. i. ſu
ſtineāt: portēt: patiant̃: tolerēt erũnā. i. calamitatē. aduerſaʒ
.i. moleſtam: aut vacat aduerſam: vt ait Do. aut melius eſt
erũnæ epirheton. & quo pacto ferāt dānũ: picula: & cętera
incõmoda. maxime. i. ꝑcipue, tũ. i. tũc. cũ. i. quādo, res ſunt

ſecundæ.i.proſperę:bene ſuccedentes:& ex animi ſnia. tũ aliq̃s rediens peregre.i.a lõginqs regionibus diſtãtibus:ac lõge remotis:peregre enim ſignificat lõge. ſemper cogites.i.cõſideres hæc quæ ſequunt̃.eſſe cõia:& poſſe fieri.ſ.aut peccatũ filii:aut mortẽ vxoris:aut morbũ filię. & ea cogitẽs.vt neqd.i.vt nõ aliqd ſit nouũ aio tuo.i.impremeditatũ:iprouiſum.deputato.i.valde puta:& deſtina:iudica:exiſtima:vel reputa.vel ſi vis expone p futurũ:quẽadmodũ ẽ futuri tẽporis. reputa iquã id oẽ quicqd.i.qđ eueniat p̃ter ſpẽ eſſe.in lucro.i.accidiſſe ex abũdanti vltra id qđ timebas futurũ.Ge.o.Phædria incredibile eſt quãtũ anteeã.i.antecellã:ſuperẽ:vincã herũ meũ ſapiẽtia.i.per ſapiẽtiã.oĩa mea incõmoda.i.infortunia.ſunt mihi.i.a me.meditata.i.peruiſa.vbi meditata paſſiue capit̃ tanq̃ veniẽs a verbo cõmuni:q̃lia ſunt multa alia.Si herus meus redierit:ſi p cũ redierit herus:ſed loquit̃ ſm votũ ſuum:velle enim eũ nõ eſſe rediturũ:& ideo dixit ſi.herus.n.iã redierat:ſed nõdũ erat auditus ab eis.eſt mihi molendũ.i.neceſſe mihi erit molere.vſq.i.aſſidue.in piſtrino.i.(qđ noſtri dicũt)ĩ molẽdino.nã locus erat in quo circũuagabant̃ molę truſatiles:& ita frumẽta pinſebant̃.i.molebant̃.eſt mihi vapulãdũ.i.me oportet vapulare.i.cędi,ac verberari.nã vapulare eſt cędi ſiue verberibus affici:cũ ſit neutrũ paſſiuũ.cõpedes.i.vincula:cathenæ colligãtes ant pedes,aut crura,ſiue tibias,aut alia corporis mẽbra. Dicunt̃ enim cõpedes (vt ait Nonius) non a pedibus,ſed ab impedimẽto. Inde cõpedio is.i.colligare & colligãdo aliqd impedire.inde cõpeditus,ſiue impeditus & ꝑpeditus.cõpedes ergo ſunt habẽdę.i.ſum cõpediendus:& colligandus cõpedibus.opus eſt mihi faciũdũ.i.me oportebit operari dure & ægre.ruri:aduerbialiter pro i agro.molendũ,& valupandũ:gerundiua ſunt verba,ſed habẽda:& faciundũ ſunt participia.nihil.i.nõ quicq̃ horũ prędictorũ incõmodorũ accidet nouum.aio deputabo id omne eſſe in lucro.quicqd.i.qđ eueniet p̃ter ſpẽ.ſed quid.i.cur.ceſſas.i.tardas:cunctaris:moraris adire hoiem Demiphonẽ.& bene adire,tanquã terribilẽ & pugnaturũ.& qd ceſſas alloq hoiem blãde.i.ſuauiter:lenibus verbis in principio.De.video Phædriã filiũ fratris mei Chremetis ire.i.venire mihi obuiã:aduerbiũ eſt.Phę.o mi patrue ſalue.De.ſalue:vides q tã qui adit,q̃ qui adit̃ dicit ſalue. Sed vbi eſt Antipho? Phę.gaudeo ſup.te aduenire ſaluũ. De.credo te gaudere mea ſalute.rñde mihi hoc.Phę.Antipho valet.i.eſt incolumis.ipſe eſt hic.i.in hac parte vrbis,vel in hoc vico:qa qui ꝓpe eſt,pñs eſſe videt̃.ſed ſatin.i.quęris ſup.ne.i.vtrũ.oia ſint ſup.ſatis ex ſnia.i.ſatis ad votũ:& ſatis bene ſe habeant oia? De.equidẽ vellẽ oia eſſe ſatis ex ſnia:& ſm votũ meũ. Phę.quid iſtud eſt ꝓpter qđ triſtis es. De.o Phædria rogitas.conſeciſtis.i.celebraſtis,& exegiſtis bonãs nuptias:per ironiã.me abſente.i.in abſentia mea.Phæ.eho:interiectio deprehendẽtis cãm iuſtitię:an tu nunc ſuccenſes.i.iraſceris illi.id.i.pp nuptias.Ge.o artificẽ probũ:per ironiã.q.d.audio prouũ artificem,ſeu opificẽ defendere alterius cãm:cuꝫ tamẽ cõtrariũ intelligat.De.egon.i.ego ne.nõ ſuccenſeã.i.debeo ſuccenſere illi filio? geſtio:plus eſt q̃ volo.i.cupio:& quidẽ cũ geſtu oſtendẽdo:videlicet geſtibus cupiditatẽ.geſtio.i.vehemẽter cupio.ipſum filiũ dari:nõ venire tanq̃ filium:ſed dari tanq̃ reum mihi in conſpectum.i.ante oculos meos:vt ſciat ſua culpa.i.per ſuã culpam.illum partẽ leniſſimũ.i.benigniſſimũ prius.ſ.me.eſſe factũ acerrimũ.i.aſperrimum & duriſſimũ & vehementiſſimũ.Phæ.atqui.i.ſed certe.o patrue nihil filius fecit.qđ.i.ꝓpter qđ.ſuccẽſeas.i.iraſcaris illi.De.at.i.ſed.ecce:particula oſtẽdens aliqd nouũ & improuiſum aio accidere.ecce oia ſimilia:in noiatiuo.i.adſunt:apparẽt oia ſimilia inter Phędriã & Antiphonẽ.oẽs:de duobus dixit per indignationẽ.congruunt.i.cõcordant bene ſimul.cognoris.i.ſi cognoueris vnum.noris.i.cognoſces,vel cognouiſti oẽs.Phę.haud.i.non.eſt ita vt ais.De.hic.ſ.Antipho.eſt in noxia:pro noxa.i.in culpa.ille.ſ.Phædria adeſt:p̃ſidio eſt:ſeu paratus eſt:& p̃ſto ad defendendã cauſam alterius:cũ ille Anti.deeſt.hic p̃ſto.i.pñs parat eũ defendere.ipſi trahũt operas mutuas.i.mutuo ſe adiuuãt: hoc eſt adiuuant alter alterũ.Ge.ſenex Demipho probe.i.recte.depinxit.i.deſcripſit facta iuuenum.imprudens.i.neſciẽs,ſeu per imprudẽtiã.q.ſ.neſciret amorẽ Cithariſtriæ. De.nã ni.i.niſi.iſta eſſent.i.niſi iuueretis alter alterũ.o Phędria non ſtares cum illo Antiphone.i.pro illo:hoc eſt pro illius defenſione.nã in eius parte ſtamus:pro quo facimus. Ph.o patrue ſi eſt hoc ſup.ſ.vt.i.q Antipho admiſerit:q̃ſi tecepetit in ſe cõmittendo culpã:hoc eſt ſi Antipho admiſit culpã &c,eſt culpandus.ex qua re.i.ex qua admiſſione culpæ.foret.i.eſſet.minus.i.nõ ſatis.tẽperans.i.conſulens:ꝓudẽs:moderatus.vel(vt alii habẽt)obtẽperãs.rei.i.vtilitati ſuę quãtũ ad facultates dotis.vel rei.i.rei familiari bonis ſubſtãtię ſuæ,aut famæ.i.honeſtati natalĩũ.puta qui accipit & pauperẽ & ignobilẽ.nã in negocio nuptiaꝶ duabus rebus cõſuli oportet.ſ.rei & famæ:hoc eſt facultatibus dotis,honeſtatiq natalĩũ.Si admiſit ergo culpã:nõ dico cauſam.quin.i.q nõ:vel ꝓpter quã.nõ ferat.i.ſuſtineat:patiat̃ id qđ meritus ſit ferre,ſ.ꝓpter ſuã culpã,ſed ſi forte qs.i.aliqs.fretus.i.cõfiſus.ſua malitia.i.iprobitate & aſtutia maligna.fecit inſidias.i.ꝓditiones & fraudes nrę adoleſcẽtiæ.i.iuuentuti.ac vicit.i.obtinuit in cauſa.ne.i.vtrũ.ea culpa.i.illud crimẽ eſt noſtrũ:an eſt culpa iudicũ:qui iudices ſæpę adimũt.i.auferũt diuiti ꝓpter inuidiã:inuidẽt enim illi tantas copias,pauperi aũt nunq̃ inuidet̃.aut qui iudices addũt pauperi aliquid,de quo eſt cõtrouerſia apud eos pp miſericordiã,qua mouent̃ in pauperẽ.Ge.ni.i.niſi.noſſem.i.cognoſcerẽ.cãm.i.totũ negociũ.crederẽ hũc Phædriã loq vera:in neutro genere.i.res veras.De.an.i.vtrũ.quiſquã.i.aliquis.eſt iudex:qui poſſit noſcere tua:i neutro genere.i.res tuas:ſeu negocia tua:& ea quæ ad te pertinent.eſſe iuſta.i.æqua.vbi.i.quãdo.tute.i.tumet.nõ rñdeas.i.rñſum nõ des.ita.vt.i.ſicut.ille filius meus fecit.Phæ.functus eſt officiũ:vetuſte pro officio.adoleſcẽtuli liberalis.i.boni & verecũdi:ſeu ingenui:ac p̃ ſe ferentis bonã naturæ indolẽ & ingenuitatẽ,poſtquã ventũ eſt.i.peruẽtũ eſt:iperſonaliter dictũ:ad iudices.ipſe nõ potuit ꝓloqui.i.proferre in lucẽ.cogitata.i.mẽtis cõceptus.ita.i.adeo.pudor.i.verecũdia obſtupefecit eũ.vel intellige qd ceſſo adire:quaſi qd tardo:& dubito adire.q̃ primũ.i.citiſſime ſenẽ Demiphonẽ? Deinde in hoc dicto conceſſit ad ſenẽ & ſalutauit eũ.o here ſalue:gaudeo te aduenisse ſaluũ.De.o bone cuſtos:per ironiã.q.d.o iprobe pędagoge.ſed columẽ.i.ſuſtentaculũ,ſiue ſuſtẽtatio,fama,decus familię nrę.ſ.& hoc p ironiã dictũ eſt.cui.ſ.tibi ego hic abiẽs.cõmendaui.i.tradidi fidei filiũ meũ.Ge.audio.i.intelligo te.tãdudũ.i.pauloante accuſare nos oẽs.imerito.i.ſine cã.& audio te accuſare me imeritiſſimo oiuꝫ.i.q vnus ex oibus minime merui accuſari.Nã qd voluiſti me facere tibi in hac re.i.in hoc negocio.leges nõ ſinũt.i.nõ patiunt̃.hoieꝫ ſeruũ orare cãm.i.e rõne defendere,vł agere cãm alicuius.ſ.neq dictio teſtimonii.i.facultas dicẽdi teſtimoniũ.nõ eſt ſeruo homini.Dictio teſtimonii eſt facultas dicẽdi teſtimoniũ:quẽadmodũ factio teſtamẽti eſt teſtamẽti faciẽdi facultas.De.mitto.i.omitto:miſſa facio oia iſta quæ dicis.adde iſtud q.ſ.adoleſcẽs imprudẽs.i.per iprudentiã.timuit.i.fuit timidus:nec vllũ verbũ proloqui potuit.ſino.i.omitto ẽe & fateor:q tu es ſeruus:& multa facere per leges vetitus.Verũ.i.ſed.ſi puella ducta in vxorẽ eſt cognata.i.de cognatione.nõ fuit maxie.i.vrgẽtiſſime.neceſſe.i.neceſſariũ.hr̃e eã i vxorẽ.ſed daretis.i.dare debebatis dotẽ ipſi cognatæ.id qđ.i.qđ:vt ſępe apud Cice.videlicet dare dotẽ lex iubet.vel daretis id.ſ.dotẽ:qđ lex iubet dari.cognata q̃reret aliũ virũ.i.maritũ ſi dediſſetis ei doteꝫ.qua rõne.i.pp quã rõnẽ potius ducebat domũ:aduerbialiter.inopẽ.i.pauperẽ puellã.Ge.ratio quę ducebat eã domũ:nõ deerat,ſed argentũ pro dote deerat.De.ſumeret.i.ſumere debuiſſet vel dicat,alicunde.i.ex aliquo loco:ex aliqua rõne.Ge.dicis q ſumeret alicũde,nihil eſt facilius dictu.i.ad dicendũ,vel vt dicat̃,q̃ illud qđ dixiſti ſumeret alicũde.De.poſtremo.i.tandẽ.ſi nullo alio pacto.i.nullo alio mõ poterat habere:vel ſumere.vel.i.ſaltẽ.ſumeret fœnore.i.per fœnus ac vſurã:vel ex fœnore.Ge.hui:interiectio deridẽtis.dixiſti pulchre.i.iucunde,&

Cõpedes

Oẽs de duobus

Dictio teſtimonii

Septenarii Iambici.

PHORMIO, GETA.

ITa ne patris ais conſpectum ueritũ hinc abiiſſe? Ge. admodum. Ph.
Phanium relictam ſolã? Ge. ſic. Ph. & iratũ ſenẽ? Ge.
Oppido. Ph. ad te ſumma ſolũ Phormio rerũ redit.
Tu te hoc intriſti, tibi omne eſt exedendum, accingere. Ge.
Obſecro te. Ph. ſi rogabit? Ge. in te ſpes eſt. Ph. ecce res.
Quid ſi reddet? Ge. tu ĩpuliſti. Ph. ſic opinor. Ge. ſubueni. Ph.

tunde, & commode, ac vetuſte, locutus es ſiquidẽ: ideſt ſi certe, quiſquã: ideſt aliquis, crederet: ideſt pecuniã cõmitteret, te viuo, i. quãdiu viuis. De. dicis q̃ nõ crederet quiſquã me viuo: vtcũq; res ſeſe habeat, nõ ſic futurũ eſt: vt perpetuo eam habeat vxorem, non poteſt vel fieri, vel mihi perſuaderi: vt ſi futurũ ſit, ne: ideſt vtrum, decet ſup. vt ego patiar illam puellã nuptã eſſe cum illo filio meo, etiã vnũ diem, vel vno die: vtrunq; enim dici recte poteſt. Dona. aũt ſic iungit hoc cũ ſ: quẽte. Nihil eſt mihi meritũ ſuaue, i. nulla ẽ mihi merces dulcis, & iucunda: vt patiar illã eſſe nuptã cum illo: etiã vnũ diem, poſſet tamen & quidẽ nõ abſurde dici: Nihil ſuaue meritũ eſt ab his: qui hoc fecerũt, i. hi q̃ hoc fecerũt, nihil ſuaue meruerũt, i. nõ ſunt digni: quibus cũ benigne & ſuauiter agaẽ: ſed acerbe potius & aſpere. Nã ſi dicimus recte merui aliqd ſuaue: quidni recte dicaẽ: aliqd ſuaue meritũ eſt a me; per paſſiuũ qd hic puto cõgrue fieri. q. d. nihil ſuaue ab huius rei cõditiõibus meritũ eſt ira: vt idigno illo facto ſe pbuerit: qbus benignitatis aliqd tribuaẽ. volo iſtũ hoiẽ: qui fuit pronus puellæ. cõmoſtrari mihi. i. oñdi mihi. aut volo demõſtrari mihi. vbi habitet. i. moreẽ: cõſtat: aut frequẽtet. Ge. nẽpe. i. certe. vis Phormio demõſtrari tibi interrogãdo. De. volo iſtũ: per contẽptũ dixit pronũ. i. defenſorẽ mulieris demõſtrari mihi. Ge. iã ſaxo, i. faciã. q̃ ſup. aderit. i. pñs erit hic. De. vbi eſt nũc Antipho filius? Phę. ipſe eſt foris. i. abeſt ab hoc loco: & ab hac vicinia. De. o. Phędria abi. i. vade: requirẽ Antiphonẽ. & adduce pro adduc. Phę. eqdẽ eo illuc: nõ ad Antiphonẽ: ſed ad amicã. ſed voluit dicere ne itelligereẽ a ſene. recta via: ſæpe nõ apponiẽ via: ſed ſupprimiẽ elegãter. Ge. nẽpe vadis ſupple ad Pãphilã amicã: & hoc dicit: vt ſpectatores noſcant quorſuũ eat. De. at ego diuertar. .i. de via deflectar. hinc. i. ab hoc loco domũ: aduerbialiter. ſalutatum. i. ad ſalutandũ: hoc eſt adorandũ Deos penates. i. Deos peculiares, ſeu domeſticos, & familiares. ide. i. deide. ibo ad forũ cauſarũ ſcilicet: nõ vænale: vt ſemp fere intelligit Terẽtius. atq; aduocabo. i. adhibebo mihi aliquot amicos. i. aduocatos. amici eni pro teſtibus & aduocatis apud veteres ponebãtur. qui amici adſint. i. pręſidio ſint mihi ad hanc rem. i. ad hoc negocium. vt ne: ideſt vt non. ſim impãratus: ideſt improuiſus: ſiue non paratus: cum Phormio paraſitus adueniat: qui harum nuptiarum actor fuit.

ASCẽ. ILlud qd in textu eſt: quãti heræ anteeo ſapiẽtia non puto oĩno mendoſum: ſed cõmentarius legit quãtũ. Exẽplũ vero nrm hz: quãto herũ anteeo: atq; id approbo. Inſequẽtis vero dicti expoſitiõe, qd Donatus dicit: herus ſi redierit: ſi pro cũ ſeruiliter dici: vt dubiret ex voto ſuo vtrũ domũ redeat an nõ: qd quidem poſterius cupit. Non puto intelligẽdũ: vt cõmẽtarius intellexit, nõ enim loquiẽ de tpe pñti: & propterea nihil facit contra eiuſmodi dictũ q̃ iam redierat Demipho: Imo hoc dicit herus meus dicit futura quæ euenire poſſunt eſſe homini puidẽda: i qua re multo ſagacior ſum ipſo ſiquidẽ: quod ipſe faciendũ dicit effici. nã dum adhuc abſens eſſet: cogitaui hæc mecũ: ſi herus redierit: molẽdum mihi eſſe in piſtrino &c. in quo pro latinitate aiaduertes: vt Donatus auctor eſt. Si i textu eſt molẽdũ mihi eſſe in piſtrino: vapulandũ: habendæ cõpedes &c. vitioſam locutionem poeta ſeruili perſonæ dedit. Nã integrũ (inquit eſſent) ſi diceret habendas cõpedes: vnde quidã nõ eſſe: ſed vſq; legunt. Illud nõ ratio: verũ argentũ deerat, ſic capio: Ratio qua efficeret ne duceret eã nõ deerat: hoc eſt rationis fuit: vt nõ duceret eam inopem: ſed argẽtũ deerat: quo deficiente: non potuit efficere, quominus eam duceret.

SER. ITa ne. Incipit ſecundus actus: qui eſt de litigio ſenis inefficaci: ſicut prior actus eſt iuuenũ: ita iſte proprie ſenis. ſ. Demiphonis: qui cum audiuiſſet filium ſuum vxorẽ duxiſſe increpat: inſanit. Ad hãc inſaniã conſtringendã inducunẽ cõuenientes perſonæ: prius nepos ſuus Phædria: qui aliquantulũ demoliat irã ſenis: poſtea Geta: ad vltimũ Phormio: qui veſaniã ſenis cõuincat penitus: & ſiue cõſilio aduocato geſti quiſſeret. Senex cum veniſſet ad portũ dixit ei quidã q̃ vxorẽ duxerat filius, non credit: & item alius, non credebat adhuc. Poſtea multi alii: quare iam credit dicens: Ita tandẽ poſtq̃ multi dixerũt mihi. Similiter: ideſt duriciam meam: ideſt debuit reuereri. Simultas dicitur a nomine: quod eſt ſimultum ſimuliſ: quod proprie ſignificat frontem durã arietis. vix tendam. ſ. ero monitor: quia paratus ſum tueri partes illius cum in primia voluiſſem. Audio: & cõcedo q̃ lex poſſet cogere. Anteeo ſapi. qd modo dicit omnes hoĩes debere, ego feci: quia prouidi oĩa mala: quæ poſſunt mihi euenire. Ecce oĩa ſunt ſimilia. ſ. iſte eſt ſimilis Antipho. vere eſtis ſimiles. Nam niſi hoc: ſed ſi qs vt Pho. An ſunt iudices inde criminãdi: imo filius meus: quia cum taceret in cauſa: quo verũ iuſtã cãm vel iniuſtã haberet ſcire poſſet, & hoc eſt: An quiſquã &c. functus. ſ. pudibundus fuit: Imei itiſſimo aduerbiũ eſt: neq; dictio mihi eſt teſtimoniũ ſcilicet: vt dicam teſtimoniũ: nõ ſit. Poſtquã ſenex videt ſe nullã rationẽ habere de cauſa illa: transfert ſe ad minas & irã: hoiem qui hoc potuit, efficeret. & probare. Phædriæ dicit in aure. nempe.

DON. ITa ne pñis ais conſpectũ veritũ hinc abiiſſe? In hac ſcæna de paraſitis viliſſimoribus Terẽtius proponit imaginẽ vitę: vt in Eunu. de poñcoribus & his qui nuper proceſſerint. i. de aſſentatoribus. Aiaduertẽdũ aũt hmõi genus hoiũm magis a Terẽtio lacerari. ¶ Ita ne patris ais conſpectũ veritũ hinc abiiſſe: adhuc narraẽ fabula de Terentio, & Ambiuio ebrio: q actuturus hãc fabulã oſcitãs temulẽter: atq; aurẽ minimo inſcalpens digitulo: hos Terentio pronunciauit verſus: quibus auditis exclamauit poeta ſe talẽ cũ ſcriberet cogitaſſe paraſitũ: & ex indignatione qua eũ ſaturũ: potuq; deprehẽderat delinitũ: ſtatim hæc labia lingens vt ebrius: vt ructãs: vt potu ſatur pnunciauit actor bonus. ¶ Admodum: admodũ annuẽdi vim hz dũtaxat modo: & ſubaudiẽ veritũ. ¶ Phanium relictã ſolam: ſubaudiẽ ais. ¶ Oppido: nõ animo, ſed iratũ intellige. ¶ Iratum ſenẽ: iterum ſubauditur ais. ¶ Ad te ſolũ ſumma Phormio r. r. t. h. intriſti: ideo velut expergefactus ad has cauſas accedat Phormio: quia non diu ſolicitum conuenit eſſe paraſitum: nec quicq̃ aliud niſi de conuiuio: vel propter conuiuiũ cogitare adeo nihil a Geta cogitatur: modo etiam negociorũ Antiphonis negligẽs eſt, atq; ſecurus. ¶ Tu te intriſti hoc, tibi omne exedendum: apta paraſito: quæ de cibo eſt. hoc autem inter ruſticos de alliato mortario dici ſolet. & bene intriſti, proprie enim intrita diciẽ huiuſmodi cibus. ¶ Accingere: appara te, atq; expedi. ¶ Ecce rem, quid ſi reddet: totũ hoc quaſi alia gens paraſitus: vt ex hoc appareat qd intereſt inter audaciam Sycophantæ improbi, & patriſfamilias perturbatione minime litigioſi. nam ille in bona cauſa aduocatos q̃rit: & ipſe ſolicitus in toto actu eſt. hic in puncto temporis ſe ad calumniam præparauit. ¶ Quid ſi. r. bene iam ad illud reſpicit fabula: quod futurum eſt propter Phædriam. ¶ Sic opinor, non id tu impuliſti: hoc pertinet ad id quod ſecum tacitus voluit Phormio. ¶ Quid ſi reddet: hoc eſt quando reſpondebit an mulierem reddat.

Admodum

Accingere

Cedo ſenem,iam inſtructa ſunt mihi corde conſilia omnia.Ge.
Quid ages?Ph.quid uis niſi ut maneat Phanium,atq; ex crimi
ne hoc
Antiphonē eripiam,atq; in me omnem iram deriuē ſenis?Ge.
O uir fortis,atq; amicus,uerum hoc ſæpe Phormio
Vereor,ne iſtæc fortitudo in neruum erumpat deniq;.Ph.ah
Non ita eſt,factum eſt periculum,iam pedum uiſa eſt uia.
Quot me cenſes homines iam deuerberaſſe uſq; ad necem
Hoſpites,tum ciues?quo magis noui tanto ſæpius.
Cedo dum en unq̄ iniuriarum audiſti mihi ſcriptā dicam?Ge.
Quid iſtuc?Ph.quia non rete Accipitri tenditur,neq; Miluo,
Qui male faciunt nobis,illis qui nihil mali faciunt tenditur,
Quia enim in illis fructus eſt,in his opera luditur,
Aliis aliunde eſt periculum,unde aliquid abradi poteſt.
Mihi ſciunt nihil eſſe,dices ducent damnatum domum.
Alere nolunt hominem edacem,& ſapiunt mea quidē ſententia.
Pro maleficio ſi beneficium ſummum nolunt reddere.Ge.
Non poteſt ſatis pro merito ab illo tibi referri gratia.Ph.
Immo enim nemo ſatis pro merito gratiam regi refert.
Tene ad ſymbolum uenire unctum,atq; lautum e balneis,
Otioſum ab animo,cum ille & cura,& ſumptu abſumitur,
Dum tibi fit quod placeat,ille ringitur,tu rideas.

DON. Cedo ſenem: hic alii excluſiſſe torporē ſomni inducunt
paraſitū:alii tranſglutiſſe quod in ore mādebat: quaſi hoc
in ore fuerit ad vincendum ſenem. Cedo ſenem:nō par/
num vulgua molimen impēdet:cum ſenex dicat hoīem cō/
monſtrari:paraſitus dicat cedo ſenē. Quid agis:non in/
terrogantis,ſed metuentis hoc dictum eſt. Quid vis niſi
vt maneat Phaniū,at/
q; ex crimine hoc Anti
phonem eripiam at.in
m.o.i.d.ſ.tria ꝓmittit:
in quibus omnibus cā
Antiphonis eſt cōſtitu
ta. Atq; ex crimine:
ſic dixi ex crimine eri/
piaꝫ: quaſi ex incēdio.
conſidera trium reruꝫ
quas promittit gradus
per auxeſim eſſe ſepa/
ratos. Phaniū:vxorē
.ſ.Antiphonis. Anti
phonem eripiam:bene
eripiā dixit: quod cau/
ſam ſigñat doli: pro eo
quod tenebaſ oppreſ/
ſus. Virgi. Tu ne hinc
Virg. ſpo.indute meorū Eri/
piaſ mihi. In me om
nem irā deriuem ſenis:
deriuatio dicitur infle/
Deriuatio xiō criminis:ab eo ad
quem ꝑtinebat: ad cuꝫ
ad quē nō ꝑtinet. O
vir fortis,atq; amicus:
ordinem laudauit.plus
eſt enim amicus,q̄ vir fortis.& apparet aduerſum Getā ex
clamaſſe:qd maiorē vim haber,quaſi amice dixiſſet. O
vir fortis,atq; amicus:utrūm pro vocatiuo poſuit. Verū
hoc ſæpe Phormio:bene ſæpe addidit: vt ſniam faceret de
ſpeciali dicto. Vereor, ne iſtęc fortitudo in neruū erūpat:
quid iſtęc nimiū audax.ſ.& couenit hoc dictū Getę:qui &
ſupra dixerat:Eſt paraſitus quidē Phormio:homo cōfidēs:
qui illū Dii perdant. Verū hoc ſępe Phormio vereor,ne
iſtæc fortitudo i ner.erū,ex cōſuetudine Romana dixit:qa
ſæpe in neruū cōiiciebanſ ex aliquo maleficio in carcerem
miſſi.quod prouerbiū a ſagittariis natū eſt:q immodera/
te plerunq; oēs vires adducendo arcū:nō telum incitēt, ſed
neruum rūpunt:quod ſæpe fortius ferientes neruū ſibi ali/
quem lædant.ergo fortitudine nimia ſæpe vinci:ſępe deci
pi cōtingit. In neruū erūpat deniq;:modo paralecta Te/
rentiana conſuetudine:qui hanc particulā in vltima ponit
ſnia. Iam pedum viſa eſt via:pedū pro pedibus. viſa pro
ꝓuiſa.& totum metaphori/
cos. Quot me cenſes hoīes iam deuerberaſſe vſq; ad ne/
cem:paraſitice totū tranſlationibus loquiſ hmōi. eſt.n.ius
vmbraticorū hoium,& ſcurrilis oſo. Hoſpites, tū ciues:
deeſt enim ac ſupra tū,& bñ poſteris poſuit id quod
maius eſt. Cedo dū en vnq̄ iniuriarū audiſti mihi ſcriptā
dicam:plus eſt hoc per interrogationē intuliſſe,q̄ ſi diceret
nunq̄ mihi ſcripta eſt iniuriarū. Iniuriarum ſcriptā dicā:
Tulli. acyrologia.ſic.n.& Tullius: Scribiſ Heraclito dica. Dice,
Dica cauſa eſt gręce quę ſit latine dica:vt acte acta:vt Calliope
Calliopa. Quid iſtuc:interrogare dicitur.& fingiſ Geta
vt paraſitica progrediatur oratio. Quia non rete accipi/
tri tenditur,neq; miluo: rurſus per allegoriā eloquitur pa/
raſitus:vt totum triuiale ſit:a conuiuiis, eſciſq; tranſlatum.
Quia non rete ac.t,neq; m.legiſ & tēnit.hꝫ eni n lr̄a cū
d.coionē. Qui male faciūt nob.ore,& vnguibus.ſ. Illis
qui nihil faciunt tendiſ:nō ſic accipe: nihil faciunt.q.d.nec
bñ,nec male:ſꝫ cū legeris ſubaudito nobis male. Quia.n.
In illis fructus eſt:parelcon tertiū:quo aut qua eniꝫ ſic ſub/
iungitur,aut eniꝫ ipſum ſuperuacuū eſt: In illis fructus eſt
qui nihil faciūt nobis male. Quis enim in illis fructus eſt:
fructus cibus:quia frumē dicitur tractus gulę,quo cibus in Frumē
aluum demittitur. In illis opera luditur:qui male faciunt Ludiē
nobis. Luditur:exterreſ.an illuditur.i.fruſtratur. Aliis
alicunde eſt periculū,vnde aliquid abradi poteſt: vtruꝫ hīc
ſenſus eſt,quaſi dixerit:Aliud alius periculū affertur:a qui/
bus auferri pōt.an alii
alicunde eſt periclitan/
tur,q̄ cæduntur. eſt.n.
illis cā pericli:non quæ
vī:ſed quę ab his aliqd
auferre poteſt. Vnde
aliquid abradi: abradi Abradi
per vim auferri. Mi/
hi ſciunt nihil eſſe:rei.ſ.
Dānatum domū du/
cēt:ꝑmius,ſ,quo obæ/
rati cum ſoluendo non
eēnt:manu capiebanſ.
Ducent dānatum do
muꝫ:vſus eſt verbis ad
extenuandū pœnaꝫ:&
rem ad cōmodum trāſ
ferēdam, nam qd obæ
rati:inimicuꝫ eſt.id pa/
raſitus maxie optat du
ci ab aliquo domū. ad/
dit aurē damnatum q̄ſi
qui irrideat genus dā/
nationis:in qua victor
paſcere compellitur: &
paſcitur victus. Ale/
re n.h.e.ſenſus eſt:ſciūt
edacem, & ideo nollēt
alere.& hoc ſic pronunciandū:vt facete totū videaſ illatū:
quando accuſatus ſit ſub huiuſmodi pœna:nec accuſari ab
aliquo queriſ.neq; dānari hoiem edacē ſe ſignificat. Sa/
piunt:ſibi cōſulunt. Pro maleficio ſi b.paraſitice benefi/
ciū ſummū dixit alere. Pro maleficio:pro iniuria. Red/
dere:retribuere:reponere. Nō poteſt ſatis ꝓ merito ab il
lo tibi referri gratia:multū ꝓmittit Ge.paraſito:cū dicat ni
hil futurū qd pro merito poſcit. Nō poteſt ſatis pro meri
to ab illo:huiuſmodi ſniam infert poeta parētheſi cū his,q̄
voluit inferre. Ab illo tibi referri gratia,Immo enim ſatis
nemo gratiā:nō ab eo qui te dānatum duxerit:ſed ab Anti
phone de quo ſermo eſt. Immo enim ſatis grām pro me
rito regi refert:bene paraſitus qcquid ꝑſtas debere ſe dicit.
& eſt ꝓpriū perſonę inferioris. Vir. Tu mihi qdcunq; hoc Virg.
regni,tu ſceptra,Iouēq; Concilias i.d.c.a.di. Gratiā:vi/
cem. Nemo ꝓ merito ſatis r.g.rex al as regnator: alias
dñs:alias diues ſignificat:ſed nunc rex nomē hꝫ nois ad ali Rex
qd dicti:ad ſignificādū paraſitū,vt eni paraſitus regis eſt:
& libertus patroni:ſic ecōtrario rex paraſiti eſt, & pr̄onus li
berti. Quod ſi nō eſſet non nemo tm̄modo:ſed ne paraſi/
tus diceret. Te ne ad ſymbolū venire vnctū, atq; la.e b.
nondum ab Apollodoro:ſed e Sexto ſatis
tranſlata ſunt oia:quippe ſine cura lætus latus : cum aduē/
nis iſtis malis expedito brachio:alacer:celſus:lupino im/
petu expectans:mox cum alterius obligurias bona:qd cen
ſes dñis eſſe animi:proh Diuuꝫ fidē ille triſtis cibū dum ſer
uat tu ridens voras. Te ne ad ſym,ve,& hoc nomen con
ſtat inter paraſitos confictū:atq; compoſitum eſſe.cōtra il
lud in Andria:Symbolū dedit,cœnauit. Otioſum ab ani
mo: addidit,cū ſufficeret aio. Cum ille e.& ſ,a.cu
ra in apparando:ſumptu in comedēdo. Dum tibi ſ.q.p.
acuenda vox in eo,qd ait tibi:& hoc eminenter adiectū eſt
nō ſui cura:ſed cōuiuarū:vt gereret illū, qui vocat. Ille r.
t.r.poetico lepore iiſdē ſyllabis diuerſa ſignificantia pro ſe
inuicē poſuit:ringit,& rideas. Ille r.tu r.varie:nā ꝓnun
ciatiuū cōiunctiuo miſcuit.nō enim dixit ringaſ: ringi eſt Ringi
ſtomachari.tracta eſt enim trāſlatio a canibus latraturis.

Prior

DON. ¶ Prior b. prior decũbas: hoc ad procacitatem paraſitorũ retulit. ¶ Prior decũbas: ſic alibi: Mature veniunt, diſcũbitur inq̃. ¶ Cœna a. dubia: & hoc adeo paraſitũ verbũ eſt: vt id nõ intelligat Ge. ¶ Quid iſtuc v. eſt: vt itelligat ꝓpꝰ idcirco, & nõ intelligit: & vult doceri Ge. oñdit autẽ poeta pro vnaquaq; re verba ꝓpria eſſe: neq; cõia cũ his, qui diuerſi ſunt actus. ¶ Vbi tu dubitas quid ſu. po. non potius, ſed potiſſimum dixit: vt in re oia aliis alia mõſtraret potiora. Plautus Plau. Statum eſt in lecto, ſi quid de ſumma petas. ¶ Hæc cũ ratione ineas: intelligas: æſtimes. ¶ Quam ſint ſua. & q̃ cara ſint: nihil philoſophatus eſt poeta oſtendendo multis ſuauia eſſe, quæ cara ſint, ¶ Cara: magni pretii. ¶ Ea quæ ꝑbeat nõ tu hũc hẽas plane pñtẽ Deũ: hoc eſt qđ ait: Immo enim vero ſatis: nemo ſatis pro merito gratiã regi refert. ¶ Nõ tu hunc h. p. ꝑ. D. pñtes Dii ſunt: vel qui ſtatim ꝑſtant: vel qui coluntur, & vident: vt Sol & Luna. alii pñtem pro potẽtiſſimo accipiũt: Virgil. vt Virgi. Quo non pñtius vllũ. ¶ Senex a. v. qđ: interuenit ſenex vltimo quidẽ. qđ eſt extra argumẽtũ per inuentionẽ dici potuit conſumptum eſt. ¶ Vide quid agas: nõ terrẽtis eſt, ſed excitantis. ¶ Prima coitio a. eſt: tranſlatio eſt a ꝑlio, nam & cõgredi milites & coire dñr. ¶ Si eã ſuſtinueris: multũ de illo exigit: quãdo nõ dicit ſi eã repuleris: ſed potius ſi eam ſuſtinueris. ¶ Poſt illã iam vt lubet ludas licet: in officio militari omne negocium, vel pugna, vel ludus eſt.

Prior bibas, prior decumbas, cœna dubia apponitur. Ge.
Quid iſtuc uerbi eſt? Ph. ubi tu dubites quid ſumas potiſſimũ.
Hæc cum ratione ineas, q̃ ſint ſuauia, & q̃ cara ſint,
Ea qui præbet non tu hunc habeas plane præſentẽ Deum? Ge.
Senex adeſt, uide quid agas, prima coitio eſt acerrima.
Si eam ſubſtinueris, poſt illam iam ut lubet ludas licet.

GVI. ITa ne &c. In hac ſcæna de paraſitis viliorib9 Terẽ. ꝓponit imaginẽ vitæ. vt in Eunu. de poritoribus: ſiue de aſſentatoribus. Phor. Ne. i. vtrũ, Geta ais. i. dicis ita. ſ. Antiphonẽ veritũ. i. q; timuit cõſpectũ patris, abiiſſe. i. diſceſſiſſe. hinc. i. ex hoc loco. Ge. admodũ. i. dico eũ admodũ. id valde veritum abiiſſe. vbi admodũ annuẽdi vim habet, & firmandi. Phor. ais inquã Phaniũ. i. quã duxit vxorẽ, ſicut Glyceriũ in fœminino genere. eſſe relictã ſolã. Ge. ſic aio ſup. Phanium ſolã relictam. Phor. & is inquã ſenẽ Demiphonẽ iratũ. Oppido Ge. oppido. i. aio eũ eſſe valde iratũ. nã oppido eſt valde. Phor. o Phormio: alloquit̃ ſeipſũ. ſumma: vt ſit ſubſtãtiuũ. i. caput: principale: capitale ſtatus rerũ. i. horũ negociorũ. redit. i. recidit: retorquet̃ ad ſe ſolũ. tute. i. tumet. intriſti Intero pro intriuiſti: ab intero is intriui intritũ. i. tu machinatus es: tu molitus es: ſeu fabricatus es hoc. i. hoc cõiugiũ. & bene intriſti: qa eſt paraſitus: qui omnino refert ad ea, q̃ ſunt cõuiuii. nã inter ruſticos hoc verbũ dicit̃ de allio: ſiue aliqua herba i mortario cõtrita. ꝓpter aũt cibus eiuſmodi ita intritus vocat̃ itrita. & ꝓpterea ꝑſeuerãs i trãſlatiõe, ſubdit id Exedo oẽ qđ itriſti eſt tibi exedẽdũ. i. comedẽdũ: ab exedo is: qđ ab ex & edo cõpoſitũ eſt. Accingere. i. appara te, atq; expedi. & ab eo loco tute itriſti, videt̃ poſſe dici ad Ge. a Phormione. nã cũ dixiſſet Phormio accingere, ſubdit Geta. Ge. obſecro te Phormionẽ: q̃ſi roget eũ: ne reiiciat i ſe crimẽ: ſed potius ſuſtineat nõ ita i culpa futurus. Phor. ſi Demipho rogitabit. i. iterrogabit ſup hac re. Ge. ois ſpes eſt repoſita i te. Phor. ecce res. i. adeſt negociũ ipm: ſeu materia litis: & litis modus. qđ rñdebit ſup. Antipho ſi reddet mulierẽ. ſ. Ge. dicet ſup. q; tu Phormio ipuliſti eũ ad id faciẽdũ. Ph. opinor. i. puto. ſic eũ rñſurum. Ge. ſubueni. i. ſuccurre ei Antipho. & mihi. Phor. cedo. i. da ſenẽ i cõſpectũ meũ: vt illi rñdeã iã oia cõſilia. i. oẽs viæ & modi: qb9 ſenẽ illudã. ſũt iã iſtructa. i. appata: ꝑſto ſũt mihi i corde. Ge. qđ ages tuis cõſiliis. Phor. qđ me vis ageſ aliđ: niſi vt Phaniũ maneat Antiphõi. atq; vt eripiã. i. liberẽ. Antiphonẽ ab hoc crĩe. atq; vt deriuẽ. i. traducã: trãſferã: iflectã: cõuertã i me oẽs irã pris: deriuatio dr̃ inflexio criis: ab eo ad quẽ ptinebat: ad eũ ad quẽ nõ ptinet. Erũpere in neruum Ge. o vir fortis, atq; amic9 ꝓ amico: ntũs ꝓ vctõ. vere. i. ſed o Phormio vereor. i. timeo. ſæpe hoc. ſ. ne. i. q; iſtęc fortitudo. i. tã audax ai conatus, deniq;. i. ad extremũ, erũpat in neruũ. i. reddidet: vergat in tuũ detrimentũ. i. vt forſitã detrudaris i carcerẽ. nã ex Romana cõſuetudine ſæpe in neruũ cõiiciebant̃ ex aliquo maleficio in carcerẽ miſſi. qđ prouerbium a ſagittariis natũ eſt i q; i moderate plerũq; oẽs vires adducẽdo arcũ non telũ incitent: ſed neruum rũpant: vel q; ſæpe fortius ferientis neruũ ſibi aliquẽ lædant, ergo fortitudine ſæpe vinci, ſæpe decipi cõtingit. Phor. ah: interiectio dolẽtis: vel indignantis. non eſt ita vt dicis. periculũ factũ eſt. i. experientia facta eſt. iã via pedũ eſt viſa. i. puiſa: qua auſugiã ſi res cogat. vel ſic intellige. via eſt iã viſa pedũ. i. pedibus & fugę celeri. quot hoies cẽſes. i. putas me deuerberaſſe: de auget. vſq; ad necẽ. i. vſq; ad mortẽ, tum ciues: tum hoſpites. i. partim ciues & domeſticos: partim peregrinos ſiue aduenas & alienigenas. quo. i. quãto magis. noui. i. cognoui eos. tãto ſæpius deuerberaui ſup. vel quãto magis noſco eos: tanto magis ſoleo deuerberare eos. Cedo dum: parelcon pro cedo. i. dic tu Ge. an. i. (Cedo dum) verũ. audiſti vnquã dicã. i. cauſam: tabellã: libellũ iniuriarũ ſcriptam fuiſſe mihi: declinatur autẽ hęc dica ę. & per acy- (Parelcõ) rologiã capitur hic pro cauſa. poteſt tamẽ hic recte p tabel- (Dica cę) la & chartula ac libello iniuriarũ dici. de eo aũt in ſuperioribus iam dictũ eſt. Ge. quid. i. cur. iſtud eſt q; nunquã agitur in te iniuriarũ: vel vnde iſtud eſt. Phor. qa rete nõ tenditur accipitri: hic accipiter pitris declinatur. nec miluo. i. illis auibus rapacibus: qui accipiter & miluus male faciunt nobis. i. qui ſunt nobis moleſti & noxii. Rete aũt tendit̃ illis auibus: (Fruct9) quę nihil mali faciũt nobis. quia enim. i. quia certe. fructus hic. i. cibus. nã frumẽ dicit̃ tractus gulæ, quo cibus in aluũ dimittitur. qa ergo fructus eſt in illis, quę nihil mali faciũt. opera. i. labor: induſtria. ludit. i. perditur: fruſtratur: illudit̃ in illis rapacibus auibus: quæ eſui nõ ſunt idoneæ. periculũ eſt. i. imminet. aliunde. i. ex alia cauſa aliis hominibus. vnde. i. a quibus, aliquid poteſt abradi. i. per vim auferri, & extorqueri. ſciunt hoies illi quos deuerbero. nihil eſſe mihi. i. me habere. dices. i. tu Geta poſſes dicere: q; ipſi ducent me domũ. i. in domũ ſuã. dãnatum. i. addictũ: deſtinatum: aſtrictum illis, quibus nõ ſum ſoluẽdo pro iniuriis reparandis, ſed rñdeo q; ipſi volunt alere. i. nutrire. me hoiem edacẽ. i. multi cibi. & quidẽ ſapiunt. i. ſapiẽter agũt. & recte ſibi cõſulunt mea ſnĩa. i. meo iudicio. i. vt iudico ſit. nolunt reddere. i. retribuere: reponere ſummũ beneficiũ. ſ. alere paraſitũ pro maleficio. i. pro iniuria illata ſibi. Ge. gr̃a. i. meritũ bñficiũ par nõ poteſt ſatis referri. i. repẽdi tibi ab illo Antiphone: pro quo ita laboras. pro merito. i. pro bñficio ꝑſtito, & in eũ collato. Phor. imo enim. i. ſed certe. nemo paraſitus. ſ. refert ſatis gratiã. i. vicẽ. regi. i. diuiti ꝓ merito ſuo in paraſitum alendo eũ. ſicut ꝑſonus liberti dr̃, & libertus ꝑſoni: ſic rex paraſiti, & paraſitus regis. (Rex) Rex interdũ capit̃ pro regnatore: interdũ pro dño: nõnunq̃ ꝓ diuite. ne. i. vtrũ. potes ſupple referre ſatis gratiã ꝓ hoc merito: videlicet te venire vnctũ vnguẽtis more maiorũ. lotũ. i. ablutũ e balneis ad ſymbolũ. i. cœnã. ad quã cõparandã ꝓpter multi contulerũt: de quo ſatis ꝓius dictũ eſt. & te venire otioſum. i. ſecurũ ab aio: ab vacat: hoc eſt tranquilli animi & quieti. cũ. i. qñ. ille rex diues abſumit̃. i. conficit̃. cura. i. ſolicitudine in apparando. & ſumptu. i. impenſa abſumẽdo bona ſua. dũ. i. q̃diu. ſit. i. pa- (Abſumi) rat̃ id qđ placeat tibi. & cũ ille rex ringitur: verbũ deponẽs. i. ſtomachatur: indignat̃: iraſcit̃. tractũ a canibus. itaq; ringi dicit̃, q iraſcẽdo geſtus & modos imitat̃ canũ ringentiũ: oſtendendo. ſ. dentes: criſpãdo naſum: rugãdo frontẽ: & in acrẽ ſonitũ prorũpendo. (Rictus) Inde rictus rictus ctui. i. vel oris aptio, ſed i brutis: vel ipſum os brutorũ: qđ muſellũ vulgo noiant. cũ ergo ille diues ringit̃: tu rideas: bibas prior: ante ipſum decũbas. i. ſedeas ad mẽſam: & in toro recũbas prior ante eum. cœna dubia. i. adeo ampla: & ferculis varia: vt quẽ cui cibum perferas, ignores, ſeu dubius ſis. cœna ergo

dubia apponitur.i.menſis adhibet̃.Ge.nõ intelligens Geta quid ſibi velit dubia cœna,ſubiungit:qd iſtud verbi eſt.i.quid ſibi vult hoc verbũ vʒ cœna dubia?Ph.vbi.i.qñ.dubites qd ciborũ potiſſimũ.i.pręcipue:principaliſſime:& pter

Si ieas alios cibos ſumas,tunc dr̃ cœna dubia. Si ineas.i.itelligas:æſtimes:cõſideres hęc merita regis,vel fercula cœnę,cum rõne.i.vti par eſt & decens.q̃ i.q̃tum.ea fercula ſint ſuauia.i.dulcia guſtu.& quantũ ſint cara.i.magni p̃tii.non interrogando.q.d.ita nõ hẽas.i.nõ reputes hunc regẽ:qui prębeat ea fercula eſſe plane prorſus Deũ.i.tanquã Deũ:cui referri gratia nõ poſſit.p̃ſentẽ.i.vel ppitiũ vel potẽtiſſimũ & efficaciſſimũ. vel p̃ſenteʒ.i.qui ſtatim p̃ſtet: vel qui colatur & videat̃ vt Sol & Luna. Ge.ſenex Demipho adeſt, vide quid agas.i.ſis paratus recte rñdere.incitantis.n.eſt dictum illud, nõ terrentis.prima coitio:a coeo

Coitio is tum tu fit coitio onis.i.primus ɔgreſſus: prima cõſertio manuũ.eſt acerrima.i.vehemẽtiſſima:trãſlatio eſt a pręlio. Nam & cõgredi milites & coire dicuntur. ſi ſuſtineris.i.ſi ſuſtentaueris: ſeu toleraueris eam non ſuccumbendo poſt illam coitionem.licet.i.permittitur tibi q̃ ſup.ludas:ideſt illudas ſenem iam.vt iubet.i.vt placet tibi.

SER. Ta ne.Inducit̃ Phor.qui oĩno veſaniaʒ litigio ɔ̃ſtringat.Sed imitatiõe Ge.qui eũ adducebat ortus cõfirmat̃:vt ſeni iraſcenti reſiſtere poſſit.Poſtq̃ de ſuis malefactis magnã ſumet cõfidentiã.vt ritũ.Anti.admodũ veritũ.oppido iratum dico.Intriuiſti.i.maſticauiſti.Si rogabit hæc verba Phor.prie ita legi q̃ nõ rñdeant verbis Ge.hoc mõ Phor.deliberat apud ſe.q̃uo ſe in cã hẽat.& Geta interi incitatiões ſuas non omittit.Dicit ergo Phor.apud ſe:ſi rogabit ſenex q̃re hoc fecerim de filio:vel q̃uo ſ.iſtã eſſe cognatã dicã.Ecce ſuʒ in re.i.in placito.Audi ſi velis ſcire q̃re hoc feci.Sed qd faciam:ſi redderet vxorẽ.ſic opinor me rñdere.vel ſic opinor qd det.Cædo:p̃uiſis rationibus ſecũ q̃bus ſenẽ aggrediat̃,inquit alte:Cædo.i.verbero & cõuinco.ſenẽ meis ſentẽtiis.nã iã mihi &c.vel ſi volumusq̃ verba paraſiti rñdeãt verbis Ge.Obſecro te inquit Ge.vt iuues Anti.rñdet Phor.faciã ſi rogabit.Ge.te certe rogat:qa in te eſt ſpes Phor.Ecce ergo:qa rogat adſuʒ in re.i.I cã:vt eũ defendã.Sed ſi ſenex reddet vxorẽ,qd erit tum?Ge.certe neſcio.tu bñ p̃uide:qa impuliſti eũ ducere.Phor.ideo dico ſi reddet:qa ſic opinor q̃ reddet Geta:tu ſubueni ne ipſe amittat.Phor.ne time:quia cædo ſenẽ rationibus meis:qm iam mihi &c.in neruũ.i.mollicie:& flexibilitatẽ:qa neruus eſt flexibilis & mollis.vel aliter tractum eſt a ſagittariis:qui aliquãdo arcũ cũ tota virtute arcuant cõtra hoſtem rũpunt:vel lædũt ſibi neruum brachii vel digiti:& ſic deficiunt a propoſito.Similiter de meo:ne cũ dominũ meũ velis obſidere totis nixibus animi iſto forſitã cadat in defectũ.periculũ.i.experimentũ.quomodo cõuincã ſenẽ:tractũ eſt a curſore:qui pręteudat curſum.& hãc metaphorã exequit̃ ita.Iã viſa eſt via pe.di.cã.i.accuſationẽ.Illiſq ni.ſ.veluti colub.qn.n.i.certe.Aliis adaptat ſimilitudinẽ ab illo Anti,immo non debet referre

Senarii omnes.

DEMIPHO. GETA. PHORMIO.

Nunquam cuiquam contumelioſius
Audiſtis factam iniuriam,q̃ hæc eſt mihi?
Adeſte quæſo.Ge.iratus eſt.Ph.quin tu hoc ages?
Iam ego hũc agitabo, proh Deum immortaliũ fidẽ,
Negat Phanium eſſe hanc ſibi cognatam Demipho?
Hanc Demipho negat eſſe cognatam?Ge.negat.Ph.
Neq̃ eius patrem ſe ſcire qui fuerit?Ge.negat.De.
Ipſum eſſe opinor de quo agebam,ſequimini.Ph.
Nec Stilphonem ipſum ſcire qui fuerit?Ge.negat.Ph.
Quia egens relicta eſt miſera,ignoratur parens,
Negligitur ipſa,uide auaritia quid facit.Ge.
Si herum inſimulabis malitiæ,male audies.De.
O audaciam,etiam me ultro accuſatum aduenit.Ph.
Nam iam adoleſcenti nihil eſt quod ſuccenſeam.
Si illum minus norat,quippe homo iam grandior
Pauper,cui opera uita erat,ruri fere
Se continebat,ibi agrum de noſtro patre
Colendum habebat,ſæpe interea mihi ſenex
Narrabat ſe hunc negligere cognatum ſuum.
At quem uirum?quem ego uiderim in uita optumum.Ge.
Videas te,atq̃ illum ut narras.Ph.abi in malam crucem.

g̃ras:qa tãta mihi fecit q̃ nõ ſolũ eſt dñs meus:ſed etiã rex:qa an eſt parũ.Quid iſtud verbi eſt qd̃ dicis dubia cœna.Phor.expoñ.vbi.i.in qua cœna &c.

EN vnquã cuiquã c.A.ſ.i.In hac ſcęna,vt rhetoribus placet,veluti quadã cõtrouerſia eſt:quæ vno tẽpore ex vtraq̃ parte tractat̃.vt ſiquis dicat:legẽ eſſe,ne de eadẽ re bis agat̃.& itẽ vt orbã p̃ximus ducat.qdaʒ abſente patre ſub hoc nomine vxorẽ coactus erit ducere:vult illã pater aduenieñ eiicere matrimonio:cõtra dicitur.Meminiſſe autẽ debemus in omni cõtẽtione ea maxime dici,q̃ ſimplici patrifamilias & calumnioſo Sycophãtæ,improbiſſimoq̃ paraſito cõgrue poeta miſcet inter ſe. En vnquam cu.c.a.ſ.i.iam inſtructi ſunt aduocati:& recte.longũ enim fuerat oĩa hęc poſt ſcænam geri. En vnq̃:en.n.hẽt vĩ idignatiõis poſt enarratã iniuriã. Quã hæc mihi:facta iniuria ſubaudit̃. Adeſte quęſo:interim aduocati inducunt̃:& ridicule tacent:peius poſtea locuturi.& adeſſe pprie:adeſſe enim cauſæ pprie dicũtur patroni & amici. Iratus eſt:hoc ad excitandũ Phormionẽ dicit̃. Quin tu hoc ages?annuit vt taceat:& ſignificat ſilentiũ. Iam ego hũc:modo iã celeritatis eſt ſignũ:hũc cũ contẽptu dixit. Agitabo:perturbabo. Proh D.im.eclypſis:deeſt fidẽ:aut quid tale.Cice.in Oeconomico:

Cicero Quid igitur proh Deũ immortaliũ:primũ eã docebas quæſo. Proh Deum im.artificioſe prior exclamat:vt Demipho,qui iniuriã paſſus eſt:vltro impetũ accuſationis incurrat. Adeſte q̃ſo:pprie aduocatis dixit.& qa ipſe pperantius pergit:rogat,vt aſſeq̃rent̃. Sequimini me:ſeq̃mini dixit qui pperantius & cõcitatiore gradu pgit iratus & parẽs paret.nã vt variaret parẽtẽ dixit,quẽ ſupra dixerat patrẽ.patrẽ ergo dixit puellæ a Demiphone ignorari. Negligitur ipſa:qa ignoret parentes puellæ id ignorare ſe dicat:& tñ ipſe nõ negligat puellã:vel vtrũq̃ cõqueſtus eſt. Vide quid a.fa.hæc cõuerſus ad circulum & coronã circumſtantiũ dixit,& cõqueſtus eſt.nulla.n.re magis pp̃l's cõcitatur,q̃ ſiquis egenũ cõtẽnat:& inde bonis inuidet:& malos extollunt.Salluſtius:Vide auaritia.pprie vide ſtoma

Saluſt. chantibus cõuenit:qui indignatiõe cogunĩ quaſi cũ aliquo colloqui.ſic in Adel.Illud ſis,vide exẽpluʒ diſciplinæ. Si

Inſimulare herũ inſi.inſimulare eſt crimẽ igerere.Inſimulatio eſt & falſi & veri criminis incuſatio.inſimulo gtõ iungit̃.ſic Cice.

Inſimulatio Nihil corũ,quæ Galli inſimulabãt,negarũt. Male audies.ſ.a me. O audaciam:hęc exclamatio oſtendit q̃ abſente pr̃e offenderit filius. Nihil eſt q.ſ.ſuccenſere dicimus eũ,

Succenſere qui cũ amare debeat læſus iraſcit̃.vide q̃ veteratorie oſtendat cõtradixiſſe adoleſcentẽ. Cui in o.v.e.opa pro metu poſuit.& opa hic abſleũs caſus eſt. Ruri fere ſe cõ.cõtinere dr̃,q cõtra voluptatẽ ſe cõtinet. Sæpe interea mi.ſe.n.habet miſeriã otioſa narratio. Quẽ ego vi.in vi.op.mõ in vita,in actu,in moribus. Videas te,atq̃ il.vt n.hoc eſt parentẽ te illi exiſtimo,atq̃ illuʒ tibi:an potius ſeruus ſcies hãc p̃ſonã fingi:vel certe etiã mortuũ hoiem induci.male p̃cat paraſito:vt ẽt ipſe ſit:aut nuſq̃ ſit vt fictus:aut pereat vt mortuus,

vt mortuus.an ſic accipiendū:vt ſeruus obmiſſa voce hoc
per iocum dixerit:Tm in vita te videas optimum, quantū
fuit ille quem narras.an ſic intelligendum:vt ſeruus hoc di
cat:Si optimuſ eſt victū opera quęrere:& in alio agro eſſe,
videas atq; illum vidiſti quē ad hunc modum narras viue
re,& alluſit ad illud quod ait: Q uem ego vi.in vi.opt.nam
eum ita exiſtimareſ,vt
i vita optimū iudicarē.

dicendi ſūt.⁋ Vt nar.deeſt vidiſti.ſicenim illum non vera
dicere.⁋ In ma.c.aduerbialiter:vt Huic viciniæ.⁋ Quem
e.v.in vita op.in actu,ac moribus.& in vita:hoc eſt cum vi
ueret:& quod a viuo fit.⁋ Videas te,a.i.v.n. melius hoc
clare dictum a ſeruo accipimus:vt defendiſſe dominum vi
deretur.⁋ Ob hanc in.pro filia ipſius.⁋ Quam is aſ.tam

DON, ⁋ Nōquā tam gr. hoc
non quaſi timidus:ſed
quaſi religioſus & fide
lis loquitur Phormio.
⁋ Ob hanc:tanq̄ præ
ſens mulier.de qua liſ ē.
ſic demonſtratiua parti
cula vſus eſt dicēdo hāc.
Capere ⁋ Inimicitias ca.cape
re dicimus,cuꝫ id quod
in nobis ē, aſſumimus,
vnde capere pro eligen
do ponitur.⁋ Quam is
aſpernatur: quam
eniꝫ ſupra reuocauit ad
puellaꝫ referēs,vt Quē
regno Heſperio frau
Sallu, do.& Sallu.Nam Syllę
dominationem aude
bat,& interpoſitis qui
buſdam:Neq; eſt offen
ſus dominationem Syl
læ.⁋ Illiberaliter:apud

Nam ni ita eum exiſtimaſſem,nunquam tam grauis
Ob hanc inimicitias caperem in noſtram familiam,
Q uam is aſpernatur,nunc tam illiberaliter.Ge.
Pergin hero abſenti male loqui impuriſſime?Ph.
Dignum aūt hoc illo eſt.Ge.ain tandem carcer?De.Geta.Ge.
Bonorum extortor,legum contortor.De.Geta.Ph.
Reſpōdo.Ge.quis homo eſt?ehem.De.tace.Ge.abſenti tibi
Te indignas,ſeq; dignas contumelias
Nunquam ceſſauit dicere hodie.De.ohe deſine.
Adoleſcens primum abs te hoc bona uenia expeto,
Si tibi placere potis eſt mihi ut reſpondeas,
Q uem amicum tuum ais fuiſſe iſtum,explana mihi,
Et qui cognatum me ſibi eſſe diceret.Ph.
Perinde expiſcare quaſi non noſſes.De.noſſem.Ph.ita.De.
Ego me nego,tu qui ais redige in memoriam.Ph.
Eho tu ſobrinum tuum non noras?De.enecas.
Dic nomen.Ph.nomen?maxume.De.quid nunc taces?Ph.
Peri hercle,nomen perdidi.De.hem,quid ais?Ph.Geta.
Si meminiſti quod olim dictum eſt ſubiice,hem.
Non dico quaſi non noris,tentatum aduenis.De.

il.aſpernari eſt auerti:
non ſolum,corpore:ſed Aſper
etiam animo,aſpernari nari
recuſare,auertere, non
agnoſcere.eſt autem di
ctum ab aſpero.⁋ Per
gin male loqui:pro ma
le dicere.& quærit Pro
bus quis ante Terē.di
xerit.⁋ Impuriſſime:i
probiſſime.⁋ Hero ab
ſente:argute autem ab
ſente:vt videatur fide
lior qui defendat abſen
tem:qđ præſtans argu
mentū eſt id animo ha
buiſſe Getam etiā pere
grinante domino.⁋ Di
gnum autē hoc illo eſt:
non negat male loqui:
ſed hoc eſſe dignum cō
tendit malo homine.
⁋ Ain:
nota eſt,quæ ſeparat
e,ab n,& interimit s lite

veteres illiberaliter dicebant factum:ſi quis exceſſiſſet om
ne genus malefici.ſic in Adelphis:Factum vobis duriter,
immiſericorditerq;,atq; æquum ſic eſt dicere magis aperte il
liberaliter.vides amore auxeſis pro magno hic vltimū po
ni.⁋ O audaciam:hic iam oſtēditur perſuaſum eſſe Demi
phoni:& vim adhibitā filio ſuo vxorem ducere. vno,cum
hunc audacē appellat:altero q dicit etiā:quem coniunctio
eſt Antiphonē cōplectitur,& ſic accuſat.⁋ Nam iam ad.n.
e.q.ſ.ſic ſubtiliter ac latenter purgatur a Phormione,nā cū
dicit nihil eſt quod ſuccēſeā adoleſcenti:oſtēditur adhuc ſuc
cēſiſſe,& inimica fuiſſe animo.cumq; addidit: Si illū minus
norat:oſtenditur cōtradixiſſe ſibi:& reſtitiſſe iudicio, & ſic
dicit:q ſi adoleſcēs non agnoſcens puellā veniā meruit:pa
ter negata cognata ferre non poſſit.⁋ Si il.m.n.nō dixit nō
norat,ſed minus norat,quaſi & ipſe noſſe debuerit.⁋ Quip
pe homo:repēte tranſit ad noīatiuū: cum ſupra dixerit illū.
& deeſt erat quod aſſumitur ab inferiore.⁋ Iā grādior: hic
cōparatiuus nō habet ſignificationē:qđ magis,ſiue minus
a poſitiuo ſignificet, vt Iam ſenior, ſed cruda Deo,u.q.ſ.
⁋ Quippe homo iam grandior:argumentalis narratio dr:
quæ non ſubiecta eſt ad fidem faciēdam:& cōſtituendā per
ſonam defenſoris.& grandior non grandis:quaſi qui dicat
grandior fuit q̄ vt illū adoleſcens optime noſſe poſſet.⁋ Iā
Grādis gran.proprie grandis ad ſpecieꝫ refertur ætatis:vt grandis
puer:& grandis natu ſenex dicit.⁋ Cui o.v.e.hic oſtendit
q̄ pauper fuerit.& opera ablatiui caſus eſt,& vita nomina
tiui.⁋ Ruri ſ.i.ruri operā faciendo quęrebat cibum.& bene
addidit fere,non enim ſemper:ſed plerūq; ruri fere ſe conti
nebat.expreſſe oſtendit miſeriā hominis:qui in vrbe natus
interdixerat ſibi acceſſus eius ob pudorem inopiæ.nā hoc
Cōtenti ſignificat continebat:vnde cōtenti domini in malis curan
tes.hoc autē veteres faciebant nobiles:cum ad paupertatē
redacti eſſent.⁋ Colendum h.Virgil.Conductamq; pater
tellure ſerebat.⁋ Sæpe.i.m.ſ.ti,miſerabiliter & inſidioſe po
ſitum ſenex.& maiore fide q̄ narrabat dixit non querebā
tur.& vide congeſtionem argumentorum.& ordo eſt:Sę
pe narrabat ſenex.⁋ Se h.n.c.amphibologia.ſed in ſenſu
diſſoluitur.⁋ Cognatum ſuum:hoc eſt crimen, & cauſa eſt
quod cognatum addidit.⁋ At q.v.qualitas iniuriæ ad di
gnitateꝫ perſonæ.multi enim tales ſunt:vt cognatione ab

ræ ſonum.eſt enim integrum ais ne.⁋ Ain tādē carcer:nō
carcerarium,ſed carcerem aſperius appellauit.ſic Lucilius:
Carcer vix carcere dignus.& vix pro non.⁋ Bonoꝝ extor Lucil.
tor,l.c.ingenioſe de ipſo negocio ſunt inuenta conuitia: &
fingit illi criminandi cā:& de negocio.⁋ Reſponde: timuit
Poeta ne huiuſmodi vociferatio Getæ quaſi veram diſcor
diam apud populū fingeret.& ideo facit iaꝫ a Phor.ipſum
admoneri.⁋ Quis h.eſt:hem:mire ſeruus finxit ſe nō vidiſ
ſe ſenē:vt ea quæ dixerit in Phormi.ſyncere dixiſſe creda
tur.& mira diſſimulatione addidit homo: vt videat nihil
de p̄ſentia dn̄i cogitaſſe.⁋ Abſenti tibi:nūc fidelis opa eſt:
ſi abſens aliquis defendat.hoc ergo cōfirmat,velut indican
do.ſic in Andria:O Chreme pro tempore huc aduenis,au
ſculta.⁋ Seq; dignas cō.i.quas ipſe debet audire.⁋ Deſi
ne:iponit ſilentium Getæ:quaſi validiora dicturus ſit.& ſu
pra:Tace dixit ſenex.⁋ Ohe iā deſine:hac voce oſ̄dit plus Ohe
iuſto pro ſe locutū videri Getā.nam ohe: interiectio eſt ſa
tietatē vſq; ad faſtidiū deſignās.⁋ Proide:ita ſimilitudinis Proide
aduerbiū eſt modo:nō cōiunctio.vt Proinde tona eloquio
ſolitū tibi.⁋ Adoleſcens primū abs te:eſt auctoritas hęc in
ſenibus:vt qui minoris ætatis fuerit:illos appellatione pue
ri,vel adoleſcentis,vel iuuenis appellēt.etiam oſtēdit æta
tem:vt hoc de nomine illi quidē detrahant ſibi:non aucto
ritatem tribuat.ſic Virg.O præſtās animi iuuenis,quantū
ipſe ſ.&c.⁋ Bona venia:ſine ira,ſine diſcordia.⁋ Si tibi pla
cere potis eſt:pro pōt.⁋ Mihi vt rn̄deas:bene mihi:vtpote
patri adoleſcentis,vel dn̄o Getæ,vel etiā ſeni.& verbū eſt
ſcrupuloſe aliqd interrogatiuū.ſic Virg.Mihi hæc edicere Virgi.
vera roganti.& Dic mihi Damœta cuium pecus?⁋ Queꝫ Idem
ami.ais fu.ais dicimus de his,qui vana loquūtur.dicere aūt
de his,qui validiora.⁋ Explana:manifeſta:expone.⁋ Et q Expla
co.qui qūo:vnde.⁋ Proinde expiſcare quaſi nō noris:expi nate
ſcari eſt diligētiſſime quærere vbi nam piſces lateant.ergo Expi
verbū eſt tractū a piſcatoribus.⁋ Ego me n.q.t.ſubauditur ſcari
ad omnia noſſe.⁋ Eho tu ſobri.t.populari quadam,vulga
riq; fatigatione:vtpote obſcura reſpondit.⁋ Nomē maxi
me:falſa nō habet memoriam.hic ergo deeſt neſcio,vel ne
ceſſarium eſt.⁋ Quid nūc taces:vrget ſenex:quia intelligit
eum nomen neſcire.⁋ Subiice:ſuggere.⁋ Nō dico q.v.n.t.
mire.nam videtur arte cælare id quod inuitus neſciebat.

DON. ⁋ Stilpho: ſyleplis. nā redit ad nominatiuū: eſt vtiq̄ Stilpho: vt rurſus ad accuſatiuū: Noueras Stilphonē. ſ. ⁋ At ſi talentum rem: more Romanorū, apud quos hæreditas pecuniæ erat talentum, aut quod dixerat more Græcorū admiſcuit. ⁋ Qui mi. co. ſchema . ⁋ Quā l. ſ. aut q̃ te: aut bis poſuit q̃. quod genus figuræ primo ſchemati eſt cōtrarium. vt in Heautonti.

hic riſu deſtruxit quod prætendebat ſenex. ⁋ Homo ſua. præſcriptio cum iam alterum factum ſit, fieri vtrunq̄ non poſſe. ⁋ An ne h. q. e. a. q. i. p. e. quia enim a lege, recitat tantum id quod a lege ſcriptum. ⁋ Ita ne tā. q. itidem maiora argumenta ſunt, quæ interrogatione proferuntur. ⁋ Vbi abu. ſis: ſcriptum & voluntas. Vtimur cum honore: abutimur cum iniuria.

Vti
Abuti

Propter q̃ in ſumma infamia ſis: & meo patri minus obſequens. Itē Cœpi rōnes, vt neq̄ tu egeres, neq̄ hoc poſſes perdere. ⁋ Stilphonem in. no. figura epitrocaſmos. eſt autē epitrocaſmos verborū ſuper ſe inuicem effuſio: vel ſupmēſio: quæ ſit aduerſarii cauſa turbandi, ſ. Conuincam ſi neges. Virgi. Non longe, ſ. hoſtes Quærendi nobis circunſtant vndiq̄ muros. Imus in aduerſos: qd ceſſas? ⁋ At ſi ta. rem: illud fecit. ⁋ Ita vt dicis, ego tum ſi a. ita ſit, inquit, vt dicis auarus & ſuperbus, vide ſenem de iniuria non agere: quia iuſte confidit, & nititur cauſæ. plerunque enim hac cōſtantia animi ſulciuntur, qui iuri confidunt: ac contra, qui nullo iure freti ſunt, litigant ad iniurias proſiliunt: vt his ſaltem perturbent aduerſarium, qui iure non valent. cōdono igitur tibi omne contumeliæ genus. ⁋ Ego tum ſi. ad. deeſt ad iudicium. vt ſit: Cū ad iudicium veniſſem. ⁋ Qui mi. co. qui vnde, quomodo. ⁋ Heus noſter re. Geta ſic laudat ſenem: vt opter vincere Phormionē. ⁋ Heus noſter re. plaudit ſibi Teren. ſuppoſita perſona: quaſi recte dixiſſet. ⁋ Iudicibus: quibus probaui iudicibus inquit. ⁋ Filius cur non re. refellere eſt arguendo falſum oſtendere. ⁋ Cuius de ſtulti. di. vt di. compendium conuitiorum eſt nihil inuenire pro magna iniuris quod reſpondeas.

Epitrocaſmos
Virgil.
Refellere

Egon autem tento? Ge. Stilpho: Ph. atq̄ adeo quid mea?
Stilphoſt. De. quem dixti? Ph. Stilphonem inquā noueras? De.
Neq̄ ego illum noram, nec mihi cognatus fuit
Quiſquam iſtoc nomine. Ph. ita ne? non te horum pudet?
At ſi talentum rem reliquiſſet decem. De.
Di tibi malefaciant. Ph. primus eſſes, memoriter
Progeniem veſtram uſq̄ ab auo, atq̄ atauo proferens. De.
Ita ut dicis, ego tum ſi aduenìſſem, qui mihi
Cognata eſſet dicerem, itidem tu face, cedo
Qui eſt cognata? Ge. heu noſter recte, heus tu caue. Ph.
Dilucide expediui, quibus me oportuit
Iudicibus. tum ſi id falſum fuerat, filius
Cur non refellit? De. filium narras mihi?
Cuius de ſtultitia dici ut dignumſt non poteſt. Ph.
At tu qui ſapiens es magiſtratus adi,
Iudicium de eadem cauſſa iterum ut reddant tibi.
Quando quidem ſolus regnas, & ſoli licet
Hic de eadem cauſſa bis iudicium adipiſcier. De.
Et ſi mihi facta iniuriaſt, uerum tamen
Potius q̃ lites ſecter, aut q̃ te audiam.
Itidem ut cognata ſi ſit, id quod lex iubet,
Dotem dare, abduce hanc, minas quinq̄ accipe. Ph.
Ah, ah, hæ, homo ſuauis. De. quid eſt? num iniquom poſtulo?
An ne hoc quidem adipiſcar ego, quod ius publicumſt? Ph.
Ita ne tandem q̃ſo, uirginē ciuē inde ut meretricē ubi abuſus ſis,
Mercedem dare lex iubet ei, atq̄ amittere.
An ut nequid turpe ciuis in ſe admitteret
Propter egeſtatem, proxumo iuſſaſt dari.
Vt cum uno ætatem degeret, quod tu uetas? De.
Ita proxumo quidem, at nos unde, aut quam ob rem? Ph. ohe
Actum aiunt, ne agas. De. non agam? immo haud deſinam
Donec perfecero hoc. Ph. ineptis. De. ſine modo. Ph.
Poſtremo tecum nihil rei nobis Demiphoſt.
Tuus eſt damnatus gnatus non tu, nam tua
Præterierat iam ad ducendum ætas. De. omnia hæc
Illum putato, quæ ego nunc dico dicere.
Aut quidem cum uxore hac ipſum prohibeo domo. Ge.
Iratus eſt. Ph. tu te idem feceris melius. De.
Itan es paratus facere me aduorſum omnia
Infelix? Ph. metuit hic nos, tam & ſi ſedulo
Diſſimulat. Ge. bene habent tibi principia. Ph. quin quod eſt
Ferundum feras, tuis factis dignum feceris,
Vt amici inter nos ſimus. De. egon tuam expetam
Amicitiam, aut te uiſum, aut auditum uelim? Ph.
Si concordabis cum illa, habebis quæ tuam
Senectutem oblectet, reſpice ætatem tuam. De.
Te oblectet, tibi habe. Ph. minue uero iram. De. hoc age,
Satis iam uerborumſt, niſi tu properas mulierem

⁋ Atq̄ amit. bene amittere: quia finis cupiditatis amiſſio eſt. ⁋ An vt nequid t. in. ſ. a. idoneum teſtimonium bonorū eſſe natalium ciuem dixiſſe. nā apud veteres peregrinæ mulieres in meretricū numero habebantur. ſic ipſe alibi: Adeon eſt demēs ex peregrina. & alibi: Samia mater fuit: ea habitabat Rhodi. & Parmeno cōprobans reſpondit: Poteſt taceri hoc. i. meretricem matrem te habuiſſe. ⁋ An vt nequid t. in ſe ad. a voluntate. ⁋ Vt eum v. æta. de. qd enim eſt pudicitia, niſi vnius ſcientia viri. ⁋ Actum aiunt, ne a. actū dicimus cum prouerbium ſignificamus. acta res eſt, de qua ſententia prolata ſit. ⁋ Donec p. hoc Virgili. Donec me flumine viuo Abluero. ⁋ Perfecero: pro pficiam. ⁋ Ineptis: vt a ſapiētia ſapis dicimus ita ab ineptia ineptis. ⁋ Sine modo: hæc minātis ſunt verba. & bene imitatus eſt modum comminantis. ⁋ Tuus eſt dan. ludit Phormio, cum dicit non tu. & cōtemptibiliorem in hac cauſa ſibi ſenem q̃ Antiphonem fuiſſe dicit: ſimulatq̄ ætatem in illo eſſe deſpectā. ⁋ Tu te i. m. ſ. quidam ſic intelligunt: Tute idē meius feceris: vt ſenex potius exeat, q̃ eiiciat filium, artificioſe autem loquitur Phormio: vt adimat ſuſpitionē ſeni cōſenſionis, & conuentionis inter paraſitum & filiū. ⁋ Tuus eſt g. nō tu: pro voluntate concedentis eſt probatio ſententiæ. ⁋ Illum p. quæ

Actum aiunt
Virgil.
Sapis
Ineptis

⁋ Quādo quidem ſo. re. quoniam regnum ſolutum legibus eſt: & opprimens libertatem. ſic alibi: Regnum ne hic Aeſch. poſſides. ⁋ Hic de ea. cauſa: hic videlicet apud Athenas vbi libertas cōmunis eſt. ⁋ Id quod lex iu. id pro obſid dotem dare. ⁋ Abduce h. mi. q. a. modo id agit quod reprehendit a filio non eſſe factum. ⁋ Dotem da. ne quæreret alium, & dotē voluit cuſtodem eſſe pudoris. ⁋ Ah, ah, hæ:

n. d. d. diffinitiue reſpondit. ⁋ Cum vx. hac, i. tali. ⁋ Tute i. m. ſ. locus eſt hic: vt oſtendat Phormio de compacto egiſſe cum Antiphone. ⁋ Sedulo: ſine dolo, inſtanter. ⁋ Diſſimulat: fingit, mentitur. ⁋ Quin quod eſt. ſ. ſ. cur non, inqt, accōmodas neceſſitati voluntatem: quæ tuam ſenectutem oblectet, non te, ſed ſenectutem tuā. ⁋ Minue v. i. cōtinentis eſt iracundia: diſſuadētis eſt ira. ⁋ Hoc a. annuentis eſt.

Sedulo
Diſſimulare

DON, ¶ Dixi Ph. dixi ſolet dicere pacta cā. ¶ Dixi De. mire cō-
minationē & ferocitatē eius imitatus eſt ſimili verbo. ¶ Si-
quid o. ſ. d. m. hæc repētina diſceſſio habet aliquā maiorem
ligaturi denunciationē. & bene breuiter ne multiloquio in-
ſringeretur ſuperior cōminatio. ¶ Hāc tibi c. additū prono-
men eſt: quaſi notam oibus diceret. ¶ Phaniū hāc eſſe ſibi c.
magno ingenio Terē.
imprudentiā calūniato-
ris expreſſit. nā & pri-
or incipit: & prior accu-
ſat. & quia nō poteſt di-
cere expellit Phanium
Demipho: negat co-

Adducere, ego illam eiiciam, dixi Phormio. Ph.
Si tu illam attigeris, ſecus q̄ dignum ſt liberam,
Dicam impingam tibi grandem, dixi Demipho.
Siquid opus fuerit, heus domo me. Ge. intellego.

gnatam inquit. negare vna opa Geta in duplici verſat do-
lo. nam & audiente iam ſene ſe eius defenſorē tanq̄ abſentis
aſſimulat: & irritat ad vociferationē Phormionē: quam cla-
mandi vlterius cauſam non habet ſi taceret Geta. ¶ Neq;
e. p. ſ. ſ. q. ſ. ambiguitas, quæ tamē ſenſu diſcernit. ¶ Cogna-
tam de. hæc eſt flagitatio, quæ etiā tumultuoſe nomen per-
ſequitur, atq; exagitat. ideo callidus Sycophanta patriſſa-
milias propriū nomen: non ſolum inuidioſe ſe inſert: ſed ēt
repetit. ¶ Nec Stilphonē ipſum: hæc aſſeueratio mētis mu-
tata veritate. ¶ Negat: ſylepſis prima. nam extrinſecus au-
diendū eſt pater. ¶ Sequimini: apparet Demiphonē, vt pa-
tremfamilias perturbari nō mediocriter: quippe q & aduo-
catos cōquiſiuerit aduerſus hominē ſine aduocatis agentē,
& progredi non audeat niſi illi ſequātur. ¶ Nec Stil. ipſum
ſ. q. ſ. multi calūniatores clamandi cauſa dicūt & vociferādi:
vt ipſum ſtrepitu terreant. ¶ Nec Stilphonē ipſum: tātūdē
quod ſupra. ¶ Neq; eius patrē: ſcire debemus hoc nomē nō
fictum a paraſito: ſed auditum a puella: q vxor ducta ſit di-
ci: quia egēs relicta ſit miſera: cōmunis locus in auaritia ge-
neralitate approbatior. Facilius enī hoc de omnibus, q̄ de
Demiphone credatur. & ideo ignoratur dixit, & negligit:
non ignorat, & negligit Demipho. ¶ ignoratur: nō agno-
ſcitur. ignoratur quod fingitur. hoc enim ſignificat modo.

GVI. EN vnquam &c. In hac ſcæna habetur contro-
uerſia inter Demiphonem & paraſitū nuptiis
factis in abſentia p̄ris: q pater cupit ſummope-
re a filio puellam abiici: quod impedire initur
Phormio paraſitus. De. En. i. verum: & vim ha-
bet indignationis. vos mei aduocati audiſtis vnquam iniu-
riam factam eſſe contumelioſius. i. iniurioſius: & cū maiori
contumelia. cuiquā. i. alicui homini, q̄ hęc iniuria eſt facta
mihi. quæſo adeſte. i. tanquā patroni & amici præſidio ſi-
tis mihi, & auxilio. Ge. Demipho eſt iratus. Phor. qn. i. quí
immo. tu Geta age hoc. i. fac quod tu nunc facis. ſ. tace. nam
eo loquente alter tacebat, & ideo hoc dicto ſilentiū innuit.
iam hic eſt ſceleratius ſignū. ego agitabo. i. perturbabo: cō-
Succu-tere
mouebo: verſabo: ſuccutiam (vt dicunt) hūc: per contēptū
dicitur. i. ſenem. Proh Deum: ideſt Deorū imortalium, fidē
imploro ſup. Demipho negat. i. eſt ne verum: q Demipho
negat hāc Phanium eſſe cognatam ſibi. & iterum repetit:
oſtendens maiorem indignationem: & maiorem exclama-
tionem: Demipho negat hanc ſibi cognatam. Ge. ipſe ne-
gat ſine dubio. Phor. neq;: pro & non: ſubaudi verū ne eſt:
aut dicit ne ſe non ſcire. i. non cognoſcere patrem eius Pha-
nii qui fuerit: vel qui fuerit pater eius: vel de cognatione ſe-
nis. vel ille modus dicēdi ponitur pro hoc: Eſt ne verū ſe ne-
ſcire qui fuerit pater eius puellę. Ge. negat ſe ſcire qui fuerit
pater eius. De. opinor ipſum eſſe Phormionem: de quo aie-
bam, alloqtur ſuos aduocatos hoc dicens, cum animaduer-
tit paraſitum. ſequimini me properantē ad eum conuenien-
dum. Ph. Nec. i. & non: ſubaudi dicit ſe non ſcire ipſum Stil-
phonem (quem Phormio fingit eſſe patrē puellæ) q fue-
rit. idem loquendi genus vti prius. i. dicit ſe non ſcire, q fue-
rit ipſe Stilpho. Ge. negat ſe ſcire qui fuerit Stilpho. Ph. qa
ipſa miſera puella relicta eſt egena. i. inops. propterea pa-
rens. i. pater eius. ignoratur a ſuis propinquis. ipſa autem
puella negligitur, quia pauper & egena: nec ab aliquo reco-
gnoſci amice poteſt ſine lite: vide quid auaritia facit. Ge. Si

inſimulabis. i. ſi accuſabis. Nam inſimulare eſt crimen inge- Simula-tio
rere. & inſimulatio eſt falſi, vel veri criminis īcuſatio. & in-
ſimulari genitiuo iūgitur. Si inſimulabis herum meum ma-
litiæ. i. improbitatis. male audies a me. i. ego quoq; te accu-
ſabo: & probra tibi ingeram, ac cōuitia. De. o audaciam. i.
miror tātam ineſſe homini iſti temeritatem. etiam ipſe ad-
uenit accuſatum me vl-
tro: ideſt non laceſſitus.
Phor. nondum herus a
Phormione compella-
tur. Nam nihil eſt iā qd
. i. propter quod. ſuccen-
ſeam. i. iraſcar adoleſcē-
ti Antiphoni: q in hac re repugnauerit. ſi minus. i. ſi nō. no-
uerat illum Stilphonē puellæ patrē. quippe, quia certe ho-
mo. ſ. pater, puellæ, erat ſup. iam grandior. i. grādęuus: grā-
dis natu: comparatiuum pro poſitiuo. Grandis autē ſæpe Grādis
dicitur de ætate: vt Grandior Neſtore dicitur qui Neſtorē
vincit ætate. ergo iam homo erat ſenex: erat pauper. cui vi-
ta erat. i. ſuſtentabatur opera: in ablatiuo. i. induſtria. labo-
re corporis. i. per laborem ſuarū manuum. vel cui vita erat
. i. cōſiſtebat. in opera. i. in manuali operatione: & quotidia-
nis lucellis. ipſe fere. i. vt plurimū: & (quod dicūt) cōmuni-
ter. cōtinebat ſe ruri. i. viuebat in agris operi inſudans aſſi-
duo. Cōtinere dicitur, qui cōtra voluptatem ſe cōtinet: vn-
de cōtenti dicūtur in malis durantes. Ibi. i. ruri. ipſe habebat
agrū colendū. i. arandū. de noſtro patre. i. conduxerat illum
agrum quem coleret ex patre noſtro: partem illi fructuum
daturus: aut pecuniæ ſummam ſoluturus. interea. i. dum vi-
ueret ita ægre victum quæritans. ſæpe ipſe ſenex. i. iā gran-
dis & grauis annis. narrabat mihi hunc ſuum cognatum. ſ.
Demiphonē negligere ſe q pauper eſſet. at. i. ſed. quē virū
Demipho negligebat ſup. interrogat: deinde ſibiipſi reſpō-
det. negligebat virum optimum in vita. i. in actu & mori-
bus. quē virū viderim. i. quē cognouerim. vel in vita dic pro
cum viueret. Ge. videas. i. aſpicias bene. vt. i. qualiter. nar-
ras. i. p̄dices te Phormionē, atq; illū Stilphonē. q. d. aſpice
quō te iactites & illum laudes. Ph. abi. i. diſcede: faceſſe hic
in malam crucē. q. d. (quod dici ſolet) vade ad patibulum.
Nā ni. i. niſi. exiſtimaſſem. i. iudicaſſem. eum Antiphonē eſ-
ſe ita. i. optimū in vita: nunquā caperem inimicitias. i. cōtē-
tiones: diſcordias: ſimultates. tam graues. i. moleſtas. i. con-
tra noſtram familiā. ob hanc. i. propter hanc puellam Pha-
nium: quā familiam noſtrā is Demipho aſpernat: recuſat:
auertit: contemnit: non agnoſcit. Aſpernari enim ſignificat
non ſolum corpore auertere: ſed etiā animo. eſt autem du-
ctum ab aſpero. Capere dicimur cū id quod in nobis eſt, aſ-
ſumimus. vnde, capere pro eligēdo ponitur. quā ergo fami-
liam is Demipho aſpernatur nunc tam illiberaliter. i. tā ini-
que: tam iniuſte: tam inhumane. Illiberaliter dicebant factū Factus
ſiquis exceſſiſſet omne genus maleficii. Ge. o impuriſſime illibera-
. i. improbiſſime. pergin. i. perſeueras ne. male loqui. i. male liter
dicere. hero abſenti. i. domino meo in abſentia eius. Phæ.
hoc. ſ. male dictum: aut vt male dicatur. eſt dignum illo he-
ro tuo. i. dignus eſt cui male dicatur. Ge. O carcer. i. carcere
digne: & qui dignus es, qui in carcerem detrudaris. ain. i. di-
cis ne. tandem dominū meum eſſe contumelia dignum: vbi
tandē habet quiddam vrgens & accelerans. De. vocat De-
mipho ſummiſſa voce Getā ſic inquiens: o Geta. Ge. Ge-
ta cū nō audiēs pergit in incepto ſermone, qui dixerat: Ais
tu tandē carcer. extortor. i. excruciator: vexator. bonorū. i. Extor-tor
iuſtorū virorum. & cōtortor. i. cōturbator legū ciuiliū. De.
o Geta. Ph. reſponde illi: hoc dicit voce ſummiſſa. Ge. quis Contor-tor
eſt ille homo: qui me vocat. deinde cōuerſus: & animaduer-
ſo ſene inqt. Hem: interiectio hic agnoſcentis vocantē. De.
tace. Ge. hic paraſitus nūquā ceſſauit dicere tibi abſenti cō-
tumelias indignas te. i. quas non meruiſti. & dignas ſe. i. q̄s
ipſe debet audire. De. Ohe: interiectio eſt ſatietatē vſq; ad
faſtidium deſignans: quaſi oſtendat Getā plus iuſto pro ſe
locutum videri: proinde illi ſilentium imponit, inquiens, o
Geta: deſine: ideſt deſiſte ab his probris, Deinde ſe cōuertit

ad paraſitum, dicens, O adoleſcens Phormio. Senes ſolent eos, qui minoris ſunt ætatis appellatione iuuenis, vel pueri, vel adoleſcentis nuncupare: ideo vocat paraſitum adoleſcentem: ait Dona. Primũ, i. in primis: ante oia, peto abs te cum bona venia, i. ſine ira, & diſcordia: ſed cum bona pace & tranquillitate: atq; facultate ex te prius petita. peto hæc quæ ſequuntur, reſpõdeas mihi ſi potis eſt, i. poteſt. placere tibi. i. tibi eſſe cordi: quẽ hominẽ ais fuiſſe iſtum amicum tuum: cuius cauſam tantopere egiſti aduerſus filium. & ais dixit tanquã de eo, qui vana loquat̃. dicere enim dicit̃ de his, qui validiora loquũtur. Explana. i. manifeſta: expone mihi. &. i. etiã. qui. i. quo: vel vñ. diceret me eſſe cognatũ ſibi. Ph. proinde: pro perinde. i. ita. expiſcare: pro expiſcaris. i. inquiris diligenter, quaſi. i. tãquã. ſi nõ noſſes. i. cognouiſſes. alii noris. i. quaſi nõ noueris. Expiſcari eſt diligenter quærere vbi nã piſces lateãt. De. dicis ſup. q noſſem. i. nouiſſes eũ: vel ais tu me perinde expiſcari: ac ſi nõ nouiſſem. Phor. ita dico. De. Ego nego me noſſe ſup. iſtũ tuũ amicũ: quẽ mihi cognatũ fuiſſe dicis. tu Phormio qui ais me noſſe aliqñ eũ. redige. i. reduc in memoriã mihi. Phor. Eho: interiectio defatigationẽ quandã oſtendens, atq; illuſionẽ, q nõ nouerit ſenex ſuos cognatos, tu nõ noras. i. noueras. dũ viueret tuũ cõſobrinũ. i. ex ſorore matris tuæ natũ. De. Enecas. i. (qđ dicit̃) cogis me mori talia dicẽdo. Dic nomen. i. dic quo nomine vocabat̃: aut quod erat ei nomẽ. Phor. vis vt dicã nomen. dicam maxime. i. libentiſſime. De. Quid? cur taces. i. cur nõ dicis nũc nomẽ eius. Phor. Hercle perii: perdidi nomen. i. ſum nominis oblitus: & hoc dicit ſummiſſa voce ad Getã. De. Hem: interiectio indignãtis, vel deprehendentis maliciã. quid ais? Phor. O Geta ſi meminiſti. i. ſi recordaris illius nominis quod dictum eſt olim. ſubiice. i. ſuggere: ſubminiſtra. Deinde inuẽta alia dilatione ĩdignãter ſubdit. hẽ: nõ dico tibi nomẽ. i. nolo tibi dicere nomẽ: quaſi per ironiã dicitur. non noris. i. quaſi neſcias nomẽ eius cognati. aduenis tentatũ. i. ad tentãdũ, ſiue ad experiendũ ſciamus id necne: cum optime tute teneas. De. Egon. i. verũ ne. dicis qđ ego tento. i. facio periculũ de tua notitia ſimulate iſta quæres? q. d. non tẽto. Ge. Sũmiſſa voce Geta ſubiicit nomen eſſe Stilphonẽ, dicens. Stilpho eſt ſup. nomen defuncti cognati. Phor. atq;. i. certe. quid mea refert ſup. eius nomẽ proferre. i. quid ad me ſpectat dicere nomen eius. Deinde indignanter ſubdit nomẽ eius, tanquã ſubito inuentũ. Stilpho eſt nomen eius: ſiue Stilpho eſt cognatus. De. Quẽ dixiſti: ideſt quem hominem protuliſti vel nolaſti. Phor. inquã. i. iterum dico tibi noueras Stilphonẽ. De. neq; noram: ideſt noueram illum Stilphonẽ: neq; quiſquã fuit mihi cognatus iſto. i. tali nõie Stilphonis. i. qui habuerit talẽ appellationẽ. Phor. ita ne. i. verũ ita eſt vt dicis: vel ita dicis? non te pudet horum. i. non afficeris pudore dicẽdo talia verba? At. i. ſed. ſi ille cognatus reliquiſſet rem. i. ſubſtãtiã ſuam. i. hæreditatem decẽ talentũ: pro talentorũ per ſyncopẽ. Talentũ (vt vult Seruius per varias gentes) pondus eſt variũ. ſed apud Romanos talẽtũ eſt ſeptuaginta librarũ: vt ex Plau. collegiſſe ſe teſtatur. Deinde intercipit ſermonẽ ſenex ſummiſſa voce, dicens. De. Dii maleſaciant tibi. Phor. Proſequit̃ inceptum ſermonẽ. i. ſi reliquiſſet hæreditatem decem talentorum, tu Demipho eſſes primus proferẽs. i. narrans. memoriter. i. (qđ dicunt inepte) corde tenus. q. d. ſine aliquibus ſcriptis. progeniẽ. i. ſobolẽ: genealogiã veſtrã. vſq;. i. eodẽ tenore, & ductu. ab auo atq; atauo. i. a remotis maioribus longe repetendis: vbi vſq; eſt aduerbiũ. De. Ego ſum ſup. ita auarus ac ſuperbus vt dicis? eſto quãuis nõ ſit verum ſi ego aduenĩſſem ad iudicia. tũ. i. tũc cũ diſceptatũ eſt de hac cognatiõe. ego dicerẽ qui. i. quo mõ: vel vnde eſſet mihi cognata illa puella. itidẽ. i. ſimiliter. cũ tu affueris fac id qđ effeceres videlicet. cedo. i. dic. qui. i. vnde. ea eſt mihi cognata. Ge. En. i. ecce. q. d. Iam video te diſceptantẽ mi here. Recte repugnas vel dicis ſup. Heus: aduerbiũ vocãtis: ſeu incitantis. tu caue. i. prouide tibi: & ab illo cauere ſtude. Phor. Ego expediui. i. explicui. dilucide. i. clare. iudicibus quibus oportuit me expedire: quomodo eſſet tibi cognata. ſi tũ. i. tunc

vel deine: id quod dixi iudicibus fuerat falſũ. cur filius tuus non refellit: in præterito. i. non recriminatus eſt: nõ cõfutauit illud eſſe falſum. Nã refellere eſt arguẽdo falſum oſtẽdere. De. Narras mihi filium. i. loqueris mihi de filio: de ſtultitia cuius filii nõ põt dici: vt dignũ ẽ dici. i. nõ põt ab aliquo dici, qđ eius ſtulticia meruit vt diceretur. Ph. At tu Demipho, qui es ſapiens. adi magiſtratus. i. vade ad hoĩes in officio cõſtitutos, puta ad iudices: vt ipſi magiſtratus reddant tibi. iterũ. i. ſecũdo. iudiciũ. i. ſniam de eadẽ cã. quãdoquidem. i. quia certe. tu ſolus ſine alio regnas. i. more regũ ſolutus es legibus: & libertates opprimis. & tibi ſoli licet adipiſci. i. aſſequi: obtinere. hic. i. Athenis: vbi leges vigent & libertas. bis. i. iterũ. iudicium. i. ſentẽtiã de eadẽ cauſa. & hæc oia per ironiã ſunt dicta. De. Etſi. i. quãuis. iniuria eſt mihi facta. verũtamẽ potius eſt ſup. ſiue ſatius eſt mihi dare: dotẽ. ſ. id qđ lex iubet. vel id. i. ppter id: qđ lex iubet. itidẽ. i. ſic. vt. i. ſicut. ſi ſit vere cognata mea. Potius eſt ergo id facere, q̃ ſecter. i. exerceã. lites. i. cõtrouerſias: negocia: cauſas. aut q̃ audiã te ita blatterantẽ, & mihi detrahentẽ. Abduce. i. tecũ reduc in domũ tuã hanc puellã. accipe pro dote quinq; minas. i. quinq; libras. Ph. Ah ah hæ: hic riſu deſtruit qđ prætẽdebat ſenex. hõ ſuauis. i. iucũdus ac lepidus. es ſup. ridendo hoc dicit. De. Quid eſt propter qđ rides. Num. i. nũquid. q. d. non poſtulo iniquũ. i. rem iniuſtã. an. i. verũ. ne quidem. i. nec etiã. adipiſcar. i. obtinebo id quod eſt ius publicũ. i. totius cõmunitatis. Phor. Queſo ne. i. verum. tandẽ eſt ſup. ita vt ſequat̃. vel ſic. ne. i. verũ. tandẽ lex iubet ita. ſ. dare mercedẽ ei. ſ. cui Phanio vxori Antiphonis. & amittere. i. a ſe dimittere. vł amittere. i. perdere eã. itidẽ. i. ſimiliter. vt: ſiue vbi. i. quando. abuſus ſis. i. aliquis abuſus ſit. meretricẽ: pro meretrice: quã ſoluit & a ſe emittit. Vtimur cũ honore: abutimur cum iniuria. vbi abutor iungitur accuſatiuo more antiquo: vt Diomedes teſtatur. vel poteſt aſtrui: Verum lex iubet dare ei Phanio ciuí mercedẽ: & amittere a ſe itidẽ. vt. i. tanquã meretricẽ. vbi. i. qñ abuſus ſis ea. & melior eſt iſta ſtructura meo iudicio. An. i. verũ. ciuis: in fœminino. ſ. Phaniũ puella. iuſſa eſt dari proximo. i. ſuo cognato. vt nequid. i. vt non aliquid. admitteret in ſe turpe. i. inhoneſtum: puta aliquid laſciuiæ. propter egeſtatẽ. i. ppter inopiam, & penuriã victus. vt degeret ætatẽ. i. vt traduceret vitæ ſuæ tẽpus cũ vno viro. & bene. nã pudicitia eſt vnius ſciẽtia viri: ait Dona. qđ. ſ. vt degat ætatẽ cũ vno. vetas. i. impedis. De. quidem. i. certe. iuſſa eſt dari ita (vt dicis) proximo: per ironiã dicit. at vnde. i. ex qua occaſione. nos ſumus ei proximi. aut quãobrẽ. i. quare ſumus ei proximi. Phor. Ohe: interiectio hoĩs affecti faſtidio ob inculcata, & repetita ſæpius ſilia. Aiunt. i. dicũt. hoĩes. i. ita fert̃: ita dr̃: hæc ponunt̃. vbi prouerbiũ eſt: ne agas actũ. i. ne retractes qđ iã eſt cõfectũ, iudicatũ, & cõcluſum. Acta res eſt, de qua ſnia plata eſt. De. Non agã actũ. immo. i. ſed. nõ deſinã. i. nõ ceſſabo. donec. i. quouſq;. perfecero hoc. i. donec deduxero hoc negociũ ad exitũ. Ph. ineptis. i. inſanis: efficeris ineptus: & deſipiſcis. & (qđ dicit̃) tu agis ſtultũ. Nã vt a ſapiẽtia ſapis dicimus: ita ab ineptia ineptis. declinatur autẽ ineptio ineptis ineptiui ineptire. De. Sine modo: verba ſunt cominatoria: q̃ſi (qđ dici ſolet) Dimitte mihi facere: & videbis quid ego ſum facturus. quaſi ſine. i. permitte. modo. i. tãtũmodo. i. patiẽtiã habe tantũmodo: & videbis quid faciam tandẽ. Phor. Poſtremo: aduerbium. i. deniq;. O Demipho. nihil rei. i. negocii. eſt nobis tecum. i. (qđ inepte dici ſolet) nihil habemus ad faciendum tecum. vbi etiã dicẽdum: Nil nobis rei, aut negocii tecũ eſt. tuus gnatus. i. tuus filius Antipho. eſt dãnatus vt ducat Phaniũ. nõ tu es dãnatus ad id faciendũ. nã tua ætas iam pterierat ad ducẽdũ. i. ad vxorẽ capiẽdã. iã nõ idoneus es ppter ætatẽ. De. Ego puto illũ filiũ meũ dicere oia hæc, q̃ dico nũc. aut ſi nõ dicat idem. quidem. i. certe. phibeo ipſum filiũ domo. i. a domo meã eiiciã, ſeu arcebo ne ingrediatur cũ hac vxore Phanio. Ge. ſubmiſſa voce dicit. herus meus eſt iratus. Phor. tute. i. tumet. melius: ideſt magis congrue, & conuenienter. feceris: ideſt facies idem quod tu dicis: videlicet prohibebis ipſum domo vna cũ vxore &c. qđ dici ſolet.

Aio & dico

Expiſcari

Subijcere

Pudicitia

dici ſolet:melius erit q̄ tu facias illud qđ minaris.quaſi oſtē/dat ſeſe nihil habere cōuentionis cū Antiphone. De.o infelix.i.infauſte mihi.itan.i.vtrū paratus es facere ita oia.aduerſum me.i.cōtra me.vel facere me aduerſum oia.i.cōtra oia.Phor.ſūmiſſa voce alloqtur Getā.hic ſenex metuit nos, tametſi.i.q̄uis.diſſimulat.i.fingit:ac mentit̄.ſedulo.i.inſtāter:quaſi ſine dolo.Ge.bene habent.i.bn̄ ſe res habent, principia ſunt ſup.tibi.i.tu habes bona principia ad cætera cōſequenda:ad quæ niteris,atq; tendis.Phor.Quin.i.quinimmo.feras.i.toleres:ſuſtineas æquo animo.id qđ eſt ferendū.i.tolerandū.feceris:ideſt efficies.tuis factis.i.per tua facta.dignum.i.rem dignā:vt ſimus amici inter nos. De.egon.i.vtrum ego.expetam.i.deſiderem.optē tuā amicitiā.q.d.non.aut vtrum velim.aut viſum.i.videre.aut auditum.i.audire te.q.d.non.Phor.concordabis.i.ſi concorditer viues cū illa nuru tua.habebis nurum quæ oblectet.i.conſoletur:foueat tuam ſenectutē.Reſpice ætatem tuam.i.rationē habeas ætatis tuę.De.Ipſa oblectet te nō me.habe tibi.i.cape eam pro te:quoniam mihi non eſt cordi.Phor.vero:ideſt ſed.minue iram:contemnendo dicit.q.d.(quod dici ſolet)& amore Dei cōpeſcere irā:vel:nō iraſci.Demea age hoc quod dixi.ſ.habe eā tibi,& abduc a nobis.Iam ſatis verborū eſt:ideſt ſufficiūt ea,quæ dicta ſunt,niſi tu properes abducere.i.auferre a nobis mulierem Phanium,ego eiiciā illam.o Phormio,ego dixi vno verbo qđ volebam.Phor.Si tu attigeris illam puellam ſecus.i.aliter,q̄ dignum eſt.i.q̄ decet liberam mulierem attingi.ego impingam.i.impellam:illidam:ſuſcitabo tibi grandem dicam:a dica dicæ.i.magnam cauſam,ſeu controuerſiam,ſeu magnum libellum iniuriarum:vt prius dictū eſt.O Demipho dixi quēadmodum prius dixerās.Deinde vocat Getam recedendo.hens:aduerbiū vocantis.ſi quid fuerit opus præſentia mea.i.ſi in aliquo fuerit mea pñtia opus.iuenies ſup.me domo.i.in domo.Ge.intelligo.i.capio quid velis.

ASCĕ. ILlud:Si inſimulabis herum meum auaritiæ:rectius puto,q̄ quod commētarium exponit malitiæ:propterea quod prædictū erat:Vide auaritia quid facit &c.

SER, EN vnquā.Inducto Phormione:& cōfirmato vt ſenis litigio audacter obſiſtat:offert̄ ſenex ipſe adducens ſecum multos aduocatos.& exorans eos:vt fideliter interſint cauſæ ſuæ:q̄ volebat illam non eſſe cognatam ſuā probare.Illa alloquitur amicos.En vnquā &c.Iniuria:quod cū nō ſit cognata:data eſt filio.Qui Geta ſemper incitabat Phormionem ad hoc ille.quin tu hoc ages ſemper.ſ.non dimittes me incitare.Proh Deū.alte vt audiat ſenex.negabat ille nec Stilp.Stilpho vocabatur Chremes apud Lemnon.ſed qđ ibi obſcure dixerat:hoc per nomen melius declarat:quod audiuerat a puella.Inſimu.i.falſo imponens.ſenem reprehēdo,qa ignorat cognatū ſuum.Nam adol.&c.Quia ille ſe continebat ruri:ideo non eſt mirū ſi non vidit eum.De noſtro pa.i.de ſeudo patris.habet̄ cogn̄.i.Demipho.Videas:excōmunicat eum Geta coram ſene.videas te adhuc.atq;.i.ſic illū dicis te vidiſſe pauperē,& deſertum:vt narras eū pauperē.Ita eſſe eū,i.cognatū ſenis.Ad hanc puellam,quā puellā is

Senarii.

DEMIPHO.GETA.HEGIO.CRATINVS.CRITO.

QVanta me cura,& ſollicitudine afficit
Gnatus,qui me,ſeq; hiſce impediuit nuptiis.
Neq; mihi in conſpectum prodit,ut ſaltem ſciam
Quid de hac re dicat,quid ue ſit ſententiæ.
Abi tu uiſe redierit ne iam,an non dum domum.Ge.
Eo.De.uidetis quo in loco res hæc ſiet.
Quid ago?dic Hegio.He.ego Cratinum cenſeo
Si tibi uidetur.De.dic Cratine.Cra.me ne uis?De.
Te.Cra.ego quæ in rem tuam ſint ea uelim facias,mihi
Sic hoc uidetur,quod filius te abſente hic
Egit,reſtitui in integrum æquomſt,& bonum,
Et hic impetrabis,dixi.De.dic nunc Hegio.He.
Ego ſedulo hunc dixiſſe credo,uerum itaſt.
QVOT HOMINES,TOT Sententiæ,ſuus cuiq; mos eſt.
Mihi non uidetur quod ſit factum legibus
Reſcindi poſſe,& turpe inceptuſt.De.dic Crito.Cri.
Ego amplius deliberandum cenſeo.

Demi.carcere.ſ.dignus,extortor.i.detractor bonoꝝ hominum.cōtor.i.p̄uaricator le.iam deſine.q.d.ne mihi narres:quia audiui oia.Adoleſcēs ad Phor.dicit.Si potis eſt.i.poſſibile tibi placere hoc quod tu dicis.& qui.i.oīno.Perinde.i.taliter.Perinde eſt ſimilitudinis:& proinde cauſalis.Geta ſi memi.hoc ſuauiter dicit,& ne interea taceret dicit:Hem nō dico quid mea refert ſi dicare ſic quod oblitus erat.Poſtq̄ ſcit corrigi:vt ne neſciſſe ille percipiat.x.talentū.i.talentorum.Primus.ſ.cognatus eſſes.ita vt dicis,ſic conſtrue:Face modo.ſ.cedo.i.dic.qui.i.qūo.eſt cognata.Cedo inquam itidē.i.ſimiliter:vt ego dicerem.qui.i.qūo.Ea eſſet mihi cognata.Si aduenissem in cauſā illā:vbi tu decepiſti Antipho.dicerem inquam ita:vt tu dicis.Dixerat enim Pho.coram iudicibus:quod ſi Demi.intereſſet,nō negaret hāc eſſe cognatam.Dilu.q.d.ego non computabo modo iterū genus:quia dilucide exp.i.computaui illis quibus me oportet.ſ.iudicibus.At tu.q.d.vocas eum ſtultum:at tu qui ſapiens es:vis modo repetere cām quod eſt maior ſtultitia a.h.ibi.adim.&c.abduce hanc vxorem:& accipe quinq; minas.itidem.i.ſimiliter:vt ſi ſit cognata.ſ.ad quod lex iubet:videlicet dare dotē.homo ſuauis:ideſt miſericors:qui gratis vis dare dotem.q.d.in hoc ſatis apparet tuā eſſe cognatam.aliter enim nunquam offerres dotē.ita neide legibus locutus erat Demipho.de legibus reſp̄.q.d.ita quidem lex iubet dare dotem:ſed non corruptæ:cum illa iam nupſerit dare pro ea dotem:non eſt dos:ſed pretiū ſtupri.& hoc eſt:Ita'ne lex iubet dare ei non dicam dotem:ſed mercedem.i.pretium ſtupri.vbi.i.poſtq̄.tu ſis abuſus ciuem itidē vt meretricem:atq; emittere illam.Certe hoc non iubet.Mō contrariam ſententiā:an potius iuſſa eſt in lege ei.da.prox.propter ege.ne ipſa aliquid turpe:quaſi meretrix in ſe adm̄.certe hoc non iubet.Sed tu negas.An nos vnde proximi:aut ſi non eſt proxima.quāobrem.i.propter quā dotē duceremus.dn̄e audi.Hoies aiūt ne agas actum.ſ.ne repetas cauſam,quæ acta eſt.Dānatus.i.victus ſi mecum agis & cū filio:quia oia hæc &c.Aut ſi non dixerit &c.bene habēt ſuauiter.Siquid.ad Ge.diſcedens dicit:Domo me inuenies.

QVanta me cura, & ſollicitudine affecit gnatus. DON. Cura eſt in ſpe bonoꝝ:ſollicitudo in metu malorum.¶ Quāta me cura,& ſollicitu.hæc deliberatiua eſt in q̄ aduocati ſunt:quoꝝ vnus ſuadet:alter diſſuadet:tertius,qui ſe alterutri addere debuiſſet:eiuſmodi ſententiā dicit:vt rurſum deliberatione opus eſſe videat̄.¶ Ego Cra.cen.pōt ergo diſtingui:vt ſubaudiat̄ ego dicam.¶ Quæ in r.t.ſ.bene principio: beneuolentiā ſuam cōmendauit:& ſic conſilium dedit æquū eſſe ab honeſto:& bonū ab vtili.& id impetrabis a poſſibili.& breuiter deliberatiue tres locos tetigit:iuſtum:vtile:& poſſibile.¶ Ego ſ.h.d.c,artificioſe pſonam reprehendit ſn̄iam r.prehēſurus:vt ſi inimicus ſit:adimat auctoritatē ſentētiæ ſuæ.¶ Verū ita eſt:ſubiunxit locū apocryſeo oratorie:vt inuidis contradicturus occurreret.¶ Mihi non u.a poſſibili.¶ Quod ſit ſ.l.hic alio ordine & loco ſuaſorie tetigit:primum a poſſibili:ſecundū ab honeſto:& turpe inceptu eſt.ab honeſto.m.literam prætermiſit per artem:quæ vbi non poteſt fieri,fruſtra ſectatur.

DON. ¶ Res magna eſt:cā ampliãdi ſniam. ⁋ Incertior ſu3 m.q̃ d.ex tribus enim vnus ſuaſit:alter diſſuaſit:tertius nihil dixit. ⁋ In tpe huc ſe.re. Salluſtius: Maxime ferocia regis Mithridatis in tempore bellaturi.

bus factū.eſt turpe incepeu.i.ad incipiēdū,vel vt incipiat. De.o Crito dic.i.eloquere.qd.ſ.agã:Cri.ego cẽſeo eſſe deliberãdū.i.cõſulendū.amplius.i.latius,& accuratius.i.iudico eſſe opus ampliori deliberatiõe.res.i.materia : negociū: cã:ↄtrouerſia.eſt magna.i.magni põderis ac momẽti.He. nunqd.i.nõne aliqd aliud vis nos facere ſup.q̃ qđ dictū eſt. abire cupiens cum videat nõ eſſe vltra ſua opꝰ opera.De.pbe.i.recte. feciſtis:p ironiã dicit.q. d.optime cõſultaſtis.ſ. ſum multo incertior.i. magis in dubio.q̃ dudū .i.paulo ante,q̃ dixiſſet is veſtras ſnias.Ge.rediit Geta dicens filium non rediiſſe.domeſtici negãt filiū rediiſſe.i.dicunt q᷑ non rediit.De. frater Chremes eſt mihi expcctãdus.exequar .i.faciã:cõplebo:pagã id cõſiliū,qđ is frꝛ dederit mihi.de hac re.i.de his nuptiis.ibo percunctatū.i.īqſitū ad portū maris,q̃ rediturus ẽ nauigio.quoad.i.quouſq̄.recipiat ſe.i.ſe reducat,ac referat domū. Ge.at ego q̃ram Antiphonem vt ſciat,q̃ acta ſint.hic.i.in hoc loco: vbi ẽ diſceptatū de hac re.ſed eccum.i.ecce hic prope video ip̄m Antiphonẽ.recipe ſe.i.ſe referre huc.in tpe.i.mane:tempeſtiue : cõgrue: auſpicato,ac bona hora quod dici ſolet.dicit aūt hoc ſeorſum a ſane.

Res magna eſt.He.nunquid nos uis? De.feciſtis probe.
Incertior ſum multo q̃ dudum.Ge.negant
Rediſſe.De.frater eſt expectandus mihi.
Is quod mihi dederit de hac re conſilium id exequar.
Percontatum ibo ad portum quoad ſe recipiat.Ge.
At ego Antiphonem quæram,ut quæ acta hic ſunt ſciat.
Sed eccum ipſum uideo in tempore huc ſe recipere.

Tetrametri omnes.

ANTIPHO.GETA.

TERTIVS ACTVS.

Enimuero Antipho multis modis cum iſtoc animo
es uituperandus,
Ita ne hinc abiſſe,& uitã tuã tutandam aliis dediſſe?
Alios tuam rem crediſti magis q̃ te aĩaduerſuros?
Nam ut ut erant alia,illi certe quæ nunc domi tuæ eſt cõſuleres,
Nequid propter tuam fidem decepta pateretur mali.
Cuius nunc miſeræ ſpes,opeſq̄ ſunt in te uno omnes ſitæ.Ge.
Equidem here nos iam dudum hic te abſentem incuſamus,
qui abieris.An.
Te ipſum q̃rebã.Ge.ſed ea cauſſa nihilo magis defecimus.An.
Loquere obſecro,quonam in loco ſunt res,& fortunæ meæ?
Nunquid patri ſubolet? Ge.nihil etiã.An.& quid ſpei porro eſt?
Ge.neſcio.An.ah.Ge.
Niſi q᷑ Phędria haud ceſſauit p te eniti.An.nihil fecit noui.Ge.
Tum Phormio itidẽ hac re ut in aliis hoiem ſtrenuũ ꝓbuit.An.
Quid is fecit? Ge.cõfutauit uerbis admodũ iratũ patrem.An.
Heu Phormio.Ge.ego quod potui porro.An.mi Geta omnis
uos amo.Ge.
Sic habent principia ſeſe ut dico,adhuc tranquilla res eſt.
Manſuruſq̄ patruum pater eſt,dum huc adueniat.An.quid eũ?
Ge.ut aiebat.
De eius conſilio uelle ſeſe facere quod ad hanc rem attinet.An.

GVI. Quanta me &c. Hæc eſt deliberatio in qua aduocati ſunt:quorũ vnus ſuadet:alter diſſuadet:tertius eiuſmodi ſniam dicit:vt rurſu3 deliberatione opus eſſe videaſ.De.quanta cura:exclamando loge. & quanta ſollicitudine. q.d.magna.gnatus meus:ſcilicet Antipho.afficit me.

Cura Sollicitudo

Cura eſt in ſpe bonoꝝ:ſollicitudo i metu maiorū.Qui.ſ.filius. impediuit.i.intricauit: inuoluit: implicuit me & ſe,hiſce nuptiis,i.per has nuptias,neq̄ filius ipſe ꝓdit.i.emergit : eõ paret mihi.in ↄſpectu: ideſt ante oculos: vt ſaltem ſciam qd dicat ipſe de hac re.i.de his nuptiis.ve.i.vel.quid ſniæ ſit ei.i.quã habeat ſententiã & opinionem de hac re.tu Geta abi viſe ,i.vade ad vidẽdum.ne ,i.verũ.filius iam redierit domũ.an nõdum.i. nõ adhuc redierit.Ge. eo.i.vado ad videndũ. De.vos aduocati videtis in quo loco.i.in quo ſtatu hæc res ſit.ſ.negocium de nuptiis.o Hegio dic quid ago.i.agere debeo.He.ego cenſeo.i.iudico.Cratinum debere ſup.prius dicere ſi tibi videtur.i.bonū & decens eſſe iudices.De. o Cratine dic quid agere debeo.Cra.ne.i.verũ vis me dicere.De.volo ſup.te dicere,Cra.ego velim.i.volo:q᷑ facias ea quæ ſint in rem tuam .i.in tuã vtilitatẽ:hoc eſt quę ſint tibi vtilia.hoc qđ ſequit̃, videt̃ mihi ſic.i.eſt mea opinio.& ſnia talis.æquū eſt.i.honeſtum ac iuſtū.& bonū.i.vtile eſt id quod filius egit hic.i. Athenis.te abſente reſtitui in integrũ.i.reduci in arbitrium tuũ.& eſſe irritũ:perinde ac ſi nihil factũ eſſet ita: vt tibi integrũ ſit ac liberum defendere cauſam : vt prius potuiſſes. vel ſic intellige: Aequum & bonũ eſt te ſup.vel filiũ reſtitui in integrũ.i.in libertatẽ & arbitriũ huius rei non faciendæ. qui.i.q̃a,filius egit id te abſente.qui modus dicendi ex iure ſumptus eſt:vt liquet digeſtis de in integrũ reſtitutione. Et tu Demipho impetrabis.i.obtinebis id.ſ.vt reſtituaris:vel reſtituat̃ in integrũ.dixi.i.ſententiã meã ſum elocutus.qđ verbũ in fine orationũ apponi cõſueuit.nã dicere ſignificat accõmodate,appoſiteq̄ loqui.Inde dictio dr̃ oratio feſtiua atq̄ diſerta.De.o Hegio.dic nũc quid agere debeo.dic.i.eloquere.He.ego credo hũc Cratinũ dixiſſe ſedulo.i.inſtanter:& ſine dolo:& quaſi ſerio.verum.i.ſed.ita eſt.i.ita res ſe hẽt.vel ſit verũ nomẽ ſic ita eſt verũ.i.hoc ꝓuerbiũ verum eſt.ſ.Tot ſũt ſniæ.i.opiniões.quot ſunt hoies.Cuiq̄.i.vnicuiq̄.ſuus mos.i.ꝓprius modus eſt.nõ videt̃ mihi.i.nõ eſt mea ſnia.id qđ ſit factũ.i.iudicatũ.legibus.i.ſm leges.poſſe reſcindi.i.retractari:& irritũ fieri,& id.ſ.reſcindere legi-

SER. Quãta.Cum ſenex aliq̃tulũ ſit conuictus verbis Phormionis:& factus incertus qd de vxore faciat.Ecce in cõſilio amicorũ magis dubius reddet̃:& ſic litigiũ ſuũ oino ineſſicax erit:ne illã abiiciat:vult prius remouere Geta3:ne huic interſit cõſilio.Videtis:ad amicos loqtur.ego c.nota quia amici de hac re nõ multũ ſolliciti ſunt.cũ vnus ita alii rnſionẽ cõſilii attribuat.Sedulo.i.priuata amicitia.verum.i.ſed. ita eſt q̃nquidẽ iſti duo dubitãt.Ego amplius &c.ſe.probe ironice.negant redi.vt incertior ſi qd faciat,renũciat ei Geta non rediſſe Antiphonẽ,cuius ſniam volebat audire.

DON Enimuero Antipho m.m.c.i.a.Cũ iſtoc animo: pro huius ai.Ennius:Optima cum pulchris ais Romana iuuentus. ⁋ Ita ne hinc ab.& vi.tu. vt inuidiſſe Deos patriæ u.a.a.o.o.Et ſeruon fortunas meas cõmiſiſſe ſutili. ⁋ Alios tuã rem:ab infinitiuo ad indicatiuũ tranſitũ fecit. ⁋ Crediſti:pro putaſti. ⁋ Pateretur m.legit & potiret:quia poti-ri fuit.Plau.Hoſtium potitus eſt. ⁋ Spes,opeſq̄ ſunt: hæc quidẽ de his quæ amãt .⁋ Spes,op.ſunt : vt Res,fideſq̄ vſq̄ adieris:mollius q̃ fugeris. ⁋ Sed ea cauſa: qua aberis. ⁋ Nunqd patri ſubolet:coueniẽtia ſua & Phormionis dicit. ⁋ Cõfutauit: verbis conuicit:vt ſi diceret refutauit.ſed refutatio in re eſt:cõfutatio in perſona. ⁋ Heu Ph.de ſe mediocriter per eclypſim moraliter ſatis. ⁋ Ego qđ p.p,ordine primo dũm:poſt Ph.vltimum ſe poſuit.

Ennius

Credid[...]

¶ Huc

DON. ¶ Huc ſaluũ patruũ: Geta non optat ſaluũ patruũ venire ſm Apollodorũ. & oſtēdit nō cōgruere ſalutē eius cũ incōmodo ſuo. at non dicit malũ eſſe incōmodũ ſibi: ſed tm̃ magni terroris plenũ aduētũ patrui. ¶ Palæſtra exit foras: būi palæſtrā eius dixit Lenonis domum: quo eſt exercitus amator aſſidue. Plau. Abſtine a palæſtra vbi demens deſudat. hio: quod attinet ad hanc rem de nuptiis iſtis. vel vt: pro vt pote. vel quia aiebat ſe velle facere &c. An. O Geta, quantus metus eſt mihi. i. quantum timeo patruum meum. i. fratrem patris. venire nunc huc ſaluum. i. incolumē. nā vt audio. i. intelligo. aut viuam: aut moriar. per vnam. i. ſolā ſententiā eius: quia ſine Phanio non potero viuere. Geta. Phędria adeſt. i. aduenit. tibi. i. ad tuum ſolatium. An. vtinaȝ adeſſet. Ge. eccum. i. eccce hic euȝ. ſ. exit. i. egreditur foras. a ſua palæſtra. i. a domo Lenonis in q̃ ipſe amator aſſidue exercitatus eſt. Plau. Abſtine a palæſtra vbi demēs deſudat. Plau.

Quantus metus eſt mihi uenire huc ſaluũ nunc patruum Geta!
Nam per eius unam (ut audio) aut uiuā, an moriar ſentētiā. Ge.
Phædria tibi adeſt. An. ubi nā! G. eccũ a ſua palæſtra exit foras.

Tetrametri, præter unum qui eſt Senarius.

PHAEDRIA. DORIO. ANTIPHO. GETA.

Dorio audi obſecro. Do. non audio. Phę. parumper.
Do. quin omitte me. Ph.
Audi quod dicam. Do. at enim tædet iam audire eadem millies. Ph.
At nunc dicam quod lubenter audias. Do. loquere, audio. Ph.
Nequeo te exorare ut maneas triduum hoc, quo nunc abis! Do.
Mirabar ſi tu mihi quidquam afferres noui. An.
Hei metuo Lenonē neqd ſuo ſuat capiti. Ge. idē ego metuo. Ph.
Non mihi credis! Do. ariolare. Ph. ſin fidē do! Do. fabulæ. Ph.
Fœneratum iſtuc beneficium tibi pulchre dices. Do. logi. Ph.
Crede mihi gaudebis facto, uerũ hercle hoc ē. Do. ſomniũ. Ph.
Experire, non eſt longum. Do. cantilenam eandem canis. Ph.

Plau. GVI. Enimuero &c. Hic Antipho ſe incuſat q̃ abierit: & ſimil Getam de rebus oibus interrogat. An. alloquitur ſeipſum. Enimuero. i. certe. tu Antipho cuȝ iſtoc aio. i. tu Antipho iſtius animi: vel habens iſtum animũ. es vituperādus multis modis. Ita ne decet ſup. te hic abiiſſe. i. diſceſſiſſe. & dediſſe. i. cōmiſiſſe. tuam vitaȝ tutandā. i. defendendā. aliis. ſ. Phædriæ, & Getæ, & Phormioni. & būi vitam dixit, nā ſi abſtrahatur ab vxore: putat ſe non poſſe viuere: ſed mortis periculum eſſe ſubiturũ. & decet te crediſſe. i. putaſſe. alios. ſ. Phædriā &c. magis aīaduerſuros. i. habituros curæ. rem tuā. i. tuũ negociũ, q̃ te. Nam vtut. i. vtcũqȝ: hoc eſt qualitercũqȝ. alia: i neutro genere. i. reliqua, quæ debuiſſent curare. erāt. i. ſe habebāt. certe. i. ſaltē. cōſuleres. i. proſpicere, ſeu prouidere debebas illi Phanio: q̃ nūc eſt domi tuæ. nequid. i. ne aliquid malii. pſa decepta ꝓpter tuā fidē. i. per tuā promiſſione pateretur. Cuius Phanii nūc. i. hoc tempore. miſerę. i. infelicis. omnes opes. i. facultates. ſunt ſitæ. i. poſitæ: collocatæ in te vno. i. ſolo. Ge. Equideȝ o here. i. domine. iamdudum. i. pauloante. incuſamus hic. i. criminamur: culpamus: redarguimus te abſentem. qui abieris. i. diſceſſeris. An. quærebā teipſum. Ge. proſequitur inceptum ſermonē. ſed ea cauſa. i. eo q̃ abieris. nihilo plus defecimus. i. ſuccubuimus: defatigati ſumus in defenſionē tui. An. obſecro loquere. i. dic. in quo loco. i. in quo ſtatu. res. i. negocia. & fortunæ meæ. i. mea infortunia: vel mei euētus ſunt. nunquid ſubdolet. i. aliquantulum dolet. patri meo q̃ abierim: neqȝ ſubierim eius conſpectum. Ge. etiam nihil. i. nullatenus: nullo modo dolet ei q̃ abieris: quia ex hoc conſiderat te nimio patris timore non audere ſubire cōſpectũ eius. An. & porro: ideſt deinde. quid ſpei eſt. Ge. neſcio quid ſperem. An. ah: interiectio dolentis. Ge. neſcio niſi q̃ ſup. Phædria non ceſſauit eniti: ideſt conari: laborare ꝓ te. An. nihil noui fecit ipſe Phædria: quoniam ſolitus eſt hoc facere. vel quia ſoleo pro eo idem facere. vel quia nihil mihi obtinuit noui ſuo nixu. Ge. tum: ideſt deinde. Phormio præbuit: ideſt præſtitit: oſtendit: exhibuit. ſe hominem ſtrenuũ. i. acrem: fortem. itidem: ideſt ſimiliter. in hac re. vt. i. ſicuti. i. ſicuti in aliis rebus. An. qdis paraſitus fecit. Ge. ipſe confutauit uerbis. i. conuicit per verba patrem. admodum: ideſt valde iratum. Anti. heu: interiectio hic oſtendit admirationem facti Phormionis: & approbationem. propterea ſubditur. o Phor. quaſi dicat multum tibi debeo: aut aliquid tale. Ge. porro. i. deinde, vel certe. ego feci ſup. qđ potui. An. o mi Geta amo vos omnes. Ge. principia obtinendi voti ſic ſe habent: vt dico ita: q̃ confutatus eſt ſenex, adhuc res eſt tranquilla. i. negocium nihil habet turbationis. & pater manſurus eſt. i. expectaturus eſt. patruum. ſ. Chremetē patrem Phædriæ. dum. i. quouſqȝ adueniat huc. An. Quid. i. cur. manſurus eſt eum pater. Geta. vt aiebar. i. prout dicebat. velle. i. volebat. ſe facere de conſilio eius. i. ex eius conſi

Confutauit

ASCĚ. Illud in gloſſematibus. Nunqđ ſubdolet patri: nō recte acceptuȝ puto. melius auteȝ quod textus habet: ſubolet. Nam ſi ſubdolet legas: falſum erit reſponſum Getæ dicētis: Nihil etiaȝ: immo nihil peius, atqȝ grauius doluit ſeni q̃ factum Antiphonis. lege ergo cuȝ textu: Nunquid patri ſubolet. i. nunquid pater factum meũ ſubſenſit: ac primulus percipit: hoc eſt ſcit ne pater meapte voluntate ad eam ducendam compulſum. Neqȝ de habitu Antiphonis loquit̃ vt patet ex eo: quod dicit: Loquere obſecro: quo nam in loco ſunt res & fortunæ meæ. quod ſi ambitione eius loquatur: nihilominus falſo reſpōderet Geta: quia pater grauius paſſus eſt eum non comparuiſſe.

SER. Enimuero. Incipit tertius actus de inueniendo argēto ad opus Phædriæ: ſicut alius actus fuit de re Antiphonis: ſic iſte de re Phædriæ. Phædria (vt dictum eſt) nullam copiam de amica poterat habere: cum pecuniam, qua Lenoneȝ pacaret, non haberet: nullatenus poterat inuenire. quare ergo agitur in hoc actu conſilium, vnde argentum poſſit ad opus eius corradi. Ad qđ inducuntur conuenientes perſonæ: Antipho. ſ. frater: cuius cauſam Phædria cum Demiphone bene egerat, & erga eum promeritus fuerat: vt iſte cauſam eius ſimiliter tractaret. Inducitur & Geta, qui Antiphonis imitatione conſilium illud inueniat. Præmittitur in hac ſcæna meritum Phædrię: vt illo merito Antipho poſtea commotus Getam compellat conſilium inuenire. Habet autem Antipho occaſionem redeundi: vt rem ſuā quomodo ſit tractata intelligat: vituperans ſe de animi timiditate, q̃ receſſiſſet. O Antipho multis &c. Nunquid ſubolet. i. apparet patri fallacia noſtra: q̃ mea volūtate ſit factũ: quid ſpei in futuro. Neſcio: niſi hoc tantum quod Phædria. Ecce meritum Phædriæ. heu: gaudēdo dicit quaſi euge. Palæſtram vocat domum: vbi illa Fidicina diſcebat. ideo dicit palæſtram: quia colluctabatur in acquirenda amica.

DON. Dorio audi obſecro. Hęc ſcęna i petitione eſt q̃ ſæpe admittit deliberatiuũ locũ. ¶ Dorio audi obſecro: ſunt qui ſic legunt, vt Dorio Phędriæ dicat: Audi Leno obſecro. iterū Phędria. ¶ Qui omitte me: quin mō corripiēdi vim habet: vel imperādi. vt Quin age, qn aliquid. ¶ Suo ſuat capiti: deeſt, ſuat autē appingat, affigat. ¶ Suo ſuat capiti: apoſiopeſis ſuo capiti dixit: eũ dicturus eſſet Phædriæ. vt Dardaniqȝ rogum capitis. ¶ Fœneratum: ab vſu. ¶ Fœneratũ iſtuc beneficium. i. ei a te fœneratũ. ¶ Verũ hercle hoc eſt: bene ipſe dictum ſuum confirmauit. ¶ Cantilenam eandem canis: ita dicitur vetus & vulgata cantio. Suat

DON. Tu mihi cognat⁹:ab honeſto. Tu mihi parēs,tu ami/cus:ſecunda apoſiopeſis. Phaleratis dictis:honeſtis,atqꝫ ornatis:qa dixit Tu mihi cognatus,tu parēs, & q̄ſi Leno irridet honeſtatē & deſpicit. Miſeriū eſt:ironia. Hei ve ris vincor:hoc ſibi dicit adoleſcēs. Neqꝫ Antipho alia cū occupatus eſſet ſollicitudine:hic dolet Phædria:qꝫ in eadē re laborauit Antipho.i. in amore,qꝺqꝫ amare cōtigerit. Neqꝫ Antipho alia:a minore aliq̄ ſollicitudine,q̄ hæc eſt, quā nūc gerit in alia:ꝓter hāc quam de me gerit.ordo & ſenſus hic ē: Neqꝫ tuꝫ eſſet mihi hoc obiectum malū:cū Antipho alia ſollicitudine eēt occupatus leni qua/piā:nō hac de nuptiis, q̄ eſt grauiſſima. Vnquam vſus venit:opus aut neceſſe fuit. Auribus teneo lupū:græcuꝫ prouerbiū. Leno fies:eclypſis.deeſt vniuerſa. Aere emptam ſuo:bene ſuo q̄ſi de tertia perſona. Cōduplicauerit:cōiūctiuū ꝓ indicatiuo.i.ꝯduplicabit:hoc eſt alter fœneratuꝫ iſtud beneficiū pulchre tibi dices. Nihil ferentē,flētē: vſitatū veteribus. Tibi q. eſſe o.di.hic olim futuri tēporis. Nā Leno de accipienda ab adoleſcēte pecunia diē cōſtitue/rat:& inuēta meliori cōditione acceperat tēpus cū adoleſcēte ꝓſcriptū. Iam ea prætetiit:interrogatiue ꝓnunciandū. Nō verū hęc antecessit:vrbane Leno hęc anteceſſit:vt alii putāt meretrix vēdita:vt alii dies Lenoni q̄ ꝯſtitutū fuit. An aperte Leno ꝑfidus mētitur.vnde ſequitur:Nō pudet vanitatis: ergo plus eſt anteceſſit, q̄ præterilt. Iā non pudet vanitatis:apparet ſupra Lenonē de perfidia anticipati tēporis eſſe cōfeſſum. Mea lege vtar:lenonia ſcilicet:in qua ſemper cōmodū ē prius,q̄ fides.

dicam id quod audies libēter. Do.loquere.audio te.i.ꝓbeo tibi aures. Ph.nequeo exorare te.i.perſuadere tibi.vt maneas.i.expectes.hoc triduum.i.ſpatium trium dierum,neqꝫ tradas puellam alteri volenti dare pecuniā præſentē.qꝺ cuꝫ audiret Leno diſcedere cœpit: quaſi nihil noui audiēs. ideo ſubdit Phę,quo abis:ideſt diſcedis nunc? Do.mirabar ſi tu afferres mihi qcq̄ noui. An.hei:interiectio dolentis. metuo Lenonē.i.redemptorē puellarū,quas poſtea vendat.ne ſuat:a ſuo is.i.aſſuat: appingat : adiungat : affigat : apponat. ſuo capiti.i.ne in eaꝫ ſe inducat ſententiam:vt puellā alteri tradat,futurus Phædriæ maximo dolori. vel ne ſuat aliquid capiti Phędrię, vt vult dicere Donatus .i.ne aliqd apponat capiti.i.vitæ Phædriæ.i. ne aliqd faciat quo langueſcat Phædriā ꝑ dolore.vel tādē ne impingat aliquid capiti Phædriæ.i.ne illū verberet, aut fuſtiget,nā videbat eos a longe decertātes. nam Leno linquere eū volebat,& Phędria retinebat.Ge.ego timeo ideꝫ.ſ.quod tu metuis. Phæ.non credis mihi. Dor.ariolare:in ſecūda imperatiui: ab ariolor aris verbo deponēti.i. diuina.nam ariolari eſt diuinare:ab aris dictū. Ph.ſin.i.ſed ſi.do fideꝫ .i.facio tibi ſanctā promiſſionē.nam dare fidē eſt ſancte ꝓmittere. Dor.fabulę.i.nugę.ſūt oēs tuæ promiſſiones. Phæ.dices iſtud beneficium quod feceris expectando triduū.eſſe fœneratuꝫ tibi.i.a te mihi ſup.pulchre.i.cōmode, & venuſte.nam ſum tibi gratiā relaturus:& qdem cuꝫ fœnore & augmēto:tanquā ſi illud beneficiū mihi fœneraueris. Dor.Logi.i.ridicula.ſunt ſup.tua verba,ſeu dicta contemnēda:fabulæ:nugæ.& declinaꝛ logi logorū logos:ſed in ſingulari dicitur logos:qꝺ eſt græcū.& ita logi logorum a græco ſermone eſt,vt inquit Nonius. Cice.pro Gallo bene exponit quid ſit logi logorū:Ego te certe ſcio oēs logos,qui ludi dicti ſunt,animaduertiſſe. Phæ.credo mihi gaudebis.i.propter illud factū ſi expectaueris.vel gaudebis facto pro facere,aut feciſſe.hercle:iurantis eſt:hoc eſt verū.ſ.te gauiſurū facto.& ita dictū ſuum confirmauit. Dor.ſomnium eſt ſup ple quod tu dicis.q.d.non plus habet momenti tuuꝫ dictū, q̄ ſomnium. Phæ.experire.i.proba:fac experientiam,ſiue periculum.non eſt lōgum tempus quod peto.ſ.triduū hoc. Do.canis.i.cantas,eandem cantilenam,i.nihil noui affers: in iiſdem ſtas nugis,& logis. Phæ.tu eris mihi cognatus ſi hoc feceris.tu eris mihi parens.i.tanquā pater.tu eris mihi amicus. Do.modo tu garris.i.nugaris:vana effuris,& nullius pōderis,

Tu mihi cognatus,tu parens,tu amicus. Do.garris modo. Ph.
Adeon ingenio te eſſe duro,atqꝫ inexorabili,
Vt neqꝫ miſericordia,neqꝫ precibus molliri queas? Do.
Adeon te eſſe incogitantem,atqꝫ impudentem Phædria,
Vt phaleratis dictis ſeducas me,& meam ductes gratis? An.
Miſeritumſt. Ph.hei ueris uincor. Ge.q̄ uterqꝫ eſt ſimilis ſui. Ph.
Neqꝫ uellem Antipho alia cum occupatus eſſet ſollicitudine
Tum hoc eſſe mihi obiectum malum. An.ah,quid iſtuc autem eſt Phædria. Ph. (mi eſt,
O fortunatiſſime Antipho. An.ego ne? Ph.cui quod amas do
Nec eū huiuſmodi unquā uſus uenit ut conflictares malo. An.
Mihin domiſt?immo q̄d' aiūt,AVRIBVS TENEO lupum.
Nā neqꝫ quo mō a me amittā inuenio,aut uti retineā ſcio. Do.
Ipſum iſtuc mihi in hoc eſt. An.eia ne parum Leno ſies,
Nunquid hic cōfecit? Ph. hicine?quod homo inhumaniſſimus
Pamphilā meā uēdidit. Ge.quid uēdidit? An.ain uendidit? Ph.
Vendidit. Do.q̄ indignū facinus,ancillā ære emptam ſuo. Ph.
Nequeo exorare ut maneat,& cum illo ut mutet fidem
Triduū hoc,dū id quod eſt proxumū ab amicis argētū auſero.
Si non tum dedero unam præterea horā,ne oppertus ſies. Do.
Obtundis. An.haud longum id quod orat Dorio,exoret ſine.
Idem hoc tibi quod bene ꝓmeritus fueris conduplicauerit. Do.
Verba iſtæc ſunt. An.Pamphilam ne hac urbe priuari ſines?
Tum præterea horum amorem diſtrahi poterin pati? Do.
Neqꝫ ego,neqꝫ tu. Ge.Di tibi oēs id quod eſt dignū duint. Do.
Ego te compluris aduorſum ingenium meum menſes tuli
Pollicitantē,& nihil ferentem,flentem,& nūc cōtra hæc omnia
Repperi,qui det,neqꝫ lacrumet,da locum melioribus. An.
Certe hercle ſi ſatis commemini,tibi quidem olim eſt dies,
Quam ad dares huic præſtituta. Ph.factū. Do.num ego iſtuc nego? An.
Iam ne ea ꝑteriit? Do.nō uerū ei hæc anteceſſit. An.non pudet
Vanitatis? Do.minime,dū ob rē. Ge.ſterquilinium. Ph. Dorio
Ita ne tandem facere oportet? Do.ſic ſum,ſi placeo utere. An.
Sicine hunc decipis? Do.imo enī uero Antipho hic me decipit.
Nam hic me huiuſmodi ſciebat eſſe,ego hūc eſſe aliter credidi.
Is me feſellit,ego iſti nihilo ſum aliter ac fui.
Sed ut ut hæc ſunt,tamē hoc faciam,cras mane argentum mihi
Miles ſe dare dixit,ſi mihi prior tu attuleris Phædria,
Mea lege utar,ut potior ſit qui prior ad dandumſt. Vale.

GVI. Dorio &c. In hac ſcæna Phædria petit a lenone Dorione:vt aliquādiu expectet:neqꝫ det militi Pāphilā,quā illi vēdidit:ꝓpterea qꝫ Phę.nō afferebat pecunias pro emptione illius puellæ. pollicetꝛ em ſe intra triduū allaturū quicqd ē pollicitus:& quidē cū fœnore:alioqin ſe facile paſſurū,vt puella eripiatur ſibi:& militi tradatꝛ pretiū dāti. Ph.o Dorio leno obſecro audi. Do.non audio,nam tu non affers niſi nugas,nec nūmos profers. Ph.audi parūper,i.paruo tēpore, Do.quin.i.quinimmo:& habet vim corripiendi vel impe/randi.omitte me.i.(qꝺ dicitꝛ) dimitte me in pace.tenebat enim eum ne puellā militi traderet. Ph.audi quid dicā. Do. at enim.i.ſed certe.iam tædet me.i.tædio affectus ſum.audire eadem.i.eaſdem res.millies.i.mille vicibus. Ph.at nūc

Logi logorū Cicero

llus pōderis. Ph. adeon. i. vtrū eſt verū. te eſſe ingenio adeo duro. i. te habere naturā & mores ita duros. & inexorabiles .i. inflexibiles: imperſuaſibiles, a quibus, vel a quo ingenio .i. natura tua, nihil poteſt exorari. i. obtineri, ſeu impetrari. es ergo natura ita dura: vt nequeas mollici. i. mulceri: mitigari: mollis fieri: & exorabilis: facilis: ſuauis: ac manſuetus: neq̧ miſericordia: neq̧ ꝓcibus. Do. adeon. i. eſt ne verū. vel decet ne te eſſe adeo incogitantē. i. inconſideratū: atq̧ īprudentē. vt ſeducas. i. decipias me. dictis phaleratis. i. ornatis: a phaleræ rarum tractum eſt phaleratus ta tum. & vt duectes. i. ducas tecum meā puellā. gratis. i. ſine ꝑtio & mercede. An. Lenonem ſup. miſertū eſt Phædriæ. i. Leno habuit miſericordiā de Phæ. & ironia eſt. dicit Dona. quaſi longe abſit a miſerendo Leno. Declinatur autē miſeret miſerebat miſertum eſt, vel miſertum fuit: ſicut tædet tædebat pertæſum eſt, vel fuit. Ph. hei: interiectio dolētia & coniūcti. vincor verbis. i. confutor. Ge. q̄. i. q̄tū. vterq̧: Leno. ſ. & Phæ. eſt ſimilis ſui. i. ſuis vtens moribus: & (qd' dici ſolet inepte) ſunt bene de ſuo vultu, cum dicendum eſſet: Sunt multum ſui ſimiles: quaſi ſuis (pro ſe quiſq̧) vtens moribus. Ph. dolet Phæ. non poſſe ſibi contingere: vt potiatur puella eo tēpore, quo Antipho eſt occupatus alia ſollicitudine maiore: cuius comparatione minus ſibi malū illud exprobraretur. neq̧ hoc malum de emptione puellæ eſſet mihi obiectum: ideſt exprobratum. tum. i. tunc, cum Antipho eſſet occupatus. i. detentus alia ſollicitudine grauiore: qa de nuptiis. An. quia de Antiphone fecit Phædria mentionē: ideo ſubdit. O Phæ. qd iſtud eſt de quo loqueris, & es ſollicitus? Ph. o Antipho fortunatiſſime. i. feliciſſime. An. ne. i. vtrū. ego ſum fortunatiſſimus. Ph. continuat Phæ. ſermonē. cui. ſ. tibi. id quod amas eſt domi. nec vſus venit. i. opus, aut neceſſe fuit (nam vſus ſæpe capitur pro opus) nūquā tibi vt conflictares. i. frequenter confligeres: ſeu decertares. cum huiuſmodi malo homine. ſ. Lenone. An. mihin. i. vtrū dicis q̧ id qd' amo eſt mihi domi. immo teneo lupū auribus. i. per aures: prouerbiū eſt (ideo ſubdit: quod hoīes vulgo aiūt) de illis, qui ſunt perplexi & diſtricti, quod ſtatim ſubdit. nam neq̧ inuenio quomodo amittam a me eam vxorē. i. qua via reiiciam a me vetante lege. neq̧ ſcio vti. i. qualiter. retineā eā mecū nolente patre. Do. iſtud ipſum quod tu dicis eſſe tibi in vxore: eſt mihi in hoc Phædria. nā nō ſcio qua via euꝫ a me reiiciā: & qua via retineā, cū deſint nūmi. vel in hoc dicit: ꝓ in hoc negocio de emptione puellæ Pamphilæ. An. Eia: hortātis. nūquid, q. d. nō hic. ſ. Phędria. ꝯfecit. i. effecit. ne. i. vt nō. ſis parū Leno. q. d. nōne eſt verū: qd' Phędria effecit: vt ſis parū Leno. i. vt nō multū vēdideris puellā ei. Ille eſt parū Leno, qui parū vēdit puellas: cū iī ſoleāt Lenones, q̄ maxime pñt, eas vēditare: & vt plurimū cariſſimo ꝓtio. & hoc dicebat Antipho ad Lenonē: q dixerat idē ſibi eē in Phæ. qd' erat Antiphoni in Phanio. q. d. ſcio q̄re hoc dicas: q̧ veꝫ nō vēdideris puellā quāti volebas vēdere. deinde excipit ſermonē Phedria. Ph. hicine. i. vtrū petis an cōſecerim ne hic eēt parū Leno, eo q̧ ipſe. ſ. Leno. inhumaniſſimus. i. crudeliſſimus hō. vēdidit meā Pāphilā amicā. Ge. qd. i. cur. vēdidit. An. ain. i. dicis ne q̧ vēdidit. Ph. vēdidit. Do. q̄ idignū facinus. i. quātū magnū malū: ꝑ ironiā dicit. vendere ancillā. i. ſeruā emptā. ſuo ære. i. ſuis pecuniis. Ph. nequeo exorare. i. obtinere. vt maneat. i. expectet. & mutet .i. variet. fidē. i. promiſſionē ſuā cū illo cui vēdidit. hoc triduū. i. dūtaxat ꝑ hoc ſpatiū triū dierū. dū. i. q̄diu. aufero. i. extorqueo ab amicis id argētum: qd' eſt ꝓmiſſum illi a me. Si nō dedero argētū ꝓmiſſum. tū. i. tūc. nec oppertus ſis. i. ne

Oppe-
nor

opperiaris: hoc ē expectes: ab opperior oppereris oppert⁹ ſum, vel fui. ꝑterea. i. vltra triduū. ne qdē. i. ne ēt. vnā horā .i. per ſpatiū vnius horæ. Do. obtūdis me ſup. i. mihi moleſtus es: & tædio afficis tuis ſermonibus. An. o Dorio Leno. id tēpus qd' orat. i. petit. nō eſt longū. ſine. i. ꝑmitte. q̧ ſup.

Prome
reri &
cōmes-
teri

exoret. i. obtineat: īpetret qd' petit. idē Phę. ꝯduplicauerit: ꝓ cōduplicabit: cōiunctiuū ꝓ indicatiuo. tibi hoc ꝑmiū qd' bū promeritus fueris. i. qd' bene merueris. naꝫ ꝓmeremur ſeu ꝓmeremus bona tm̄: cōmeremus aūt nō commeremur

mala. Do. iſtęc quæ dicis ſunt verba. i. deceptiones. vt Verba dat ois amās. vel ſunt verba, q̄ verbotenus dūtaxat afferunt: nullā ad rem, ſeu nullū ad effectū ꝓceſſura. Ant. ne. i. vtrū. ſines. i. patieris. Pāphilā priuari hac vrbe: & abduci a milite in lōginquas regiones. tū. i. deinde: ꝑterea: īſuper. poteris ne pati amorē horū Pāphilæ, & Phædriæ (ſed maſculinū prępōdeest fœminino) diſtrahi. i. diſſipari: diſiūgi: dirimi. Do. neq̧ ego potero: neq̧ tu poteris pati eoꝝ amorē diſtrahi, vel ſit cōceptio: neq̧ ego: neq̧ tu poterimus pati &c. Ge. oēs Dii dūt. i. dēt tibi. id qd' eſt dignū. i. id qd̄ meruiſti. & hoc ꝑpter illud, qd' dixit: Neq̧ ego: neq̧ tu. q̄ verba oia poſſent accipi in partē deteriorē. Do. ego tuli. i. tolerani. cōplures. i. multos mēſes. aduerſum. i. cōtra. ingeniuꝫ meū. i. meā naturā. te Phędriā pollicitantē. i. ſępe ꝓmittentē. & nihil ferentē. i. dantē, ſeu afferētē. tuli te inquā flentē: vt ſine pecuniis me moueres ad miſerationē. nūc ꝯtra. i. ediuerſo. repperi aliquē qui det oia. neq̧ lachrymet. i. lachrymas effundat vt tu. da locū melioribus. i. ditioribus te. An. hercle: iurantis eſt. certe ſi ego ſatis cōmemini. i. ſi bū recordor: & memoria repeto. dies eſt olim præſtituta. i. præfinita tibi. qua die dares. i. dare debebas. ꝑtium puellæ huic. ſ. Lenoni. Phæ. factū eſt. i. tēpus fuerat mihi ꝑſtitutum. Do. ego nō nego iſtud. ſ. q̧ dies fuerit mihi præſtituta. An. ne. i. vtrū. iam ipſa dies. i. ipſum tp̄s. ꝑterit. i. euaſit. Do. nō præteriit dies. verū. i. ſed. hæc dies anteceſſit ei diei præſtitutę. & lex eſt lenonia ſemꝑ paratior puellā vēdicare quicquid ꝑfinitū ſit. An. nō pudet vanitatis. i. nō te erubeſcis mētiri, ac mēdacio fallere fidē. nā vanitas eſt mēdaciū. Do. minime. i. nō me pudet. dū. i. dūmodo, vel q̄diu. mēdaciū ſit ob rem. i. ꝑpter vtilitatē. Ge. o ſterquiliniū. i. ſordes ipſa: nedum ſordidus. Phę. o Dorio tandē. i. ſine lōgo ſermone reſpōde. ne. i. vtrū. oportet te facere ita: vt ſis ita mēdax. Do. ego ſum ſic .i. ea mēte & ea cōditione: & talibus moribus: ſi talibus moribus placeo tibi: vtere me. ſ. An. ſicine. i. vtrū ſic decipis hūc Phæ. Do. immo. i. ſed. enimuero. i. certe Antipho. hic Phædria decipit me. nā hic Phædria ſciebat me eſſe huiuſmodi .i. taliū moꝝ. ego credidi hunc Phædriam eſſe aliter. i. alio modo ſe habere ita, vt nō eſſet ita pecuniis vacuus. iſ Phę. feſellit me. ego nihilo ſum alter. i. alia mente, aliiſue moribus. ac. i. q̄. fui prius. q. d. nihilo. i. in nullo ſum nunc mutatus ab eo quod prius fui. ſed vt. i. qualitercunq̧. hæc q̄ dico ſunt. i. ſe habent. tamē ego faciā hoc. i. tradā militi puellaꝫ. miles dixit ſe dare: pro daturū eſſe mihi cras mane argētū. ſi o Phædria attuleris mihi argentū. & prior. i. ante militē. vtar mea lege. i. mea conſuetudine: meo iure: ſeu more lenonio. vt is ſit potior. i. melioris cōditionis: qui eſt prior ad dādū pecunias. Lex aūt lenonia ē i q̄ prius cōmodū ē, q̄ fides.

℄ Illud quod dicit Dorio: Ariolare: credo potius indicatiui modi: quaſi dicat nugaris, & friuola dicis. ASCĒ.

DOrio. Inducitur hic Phæ. orās Lenonē, q volebat vendere amicā eius: vt ſaltem induciaret triduo. hoc ideo fit: vt Antipho curioſitate fratris ſui, & anxietate magis compellat Getaꝫ de argento. quo nūc abis: diſcedebat em̄ poſtq̄ de induciis audiuit loqui. ſuat. i. addat aliquid lucrū ſuo capiti: ideſt capitali. ſ. ne quid plus velit habere, q̄ dediſſet. Adeon .ſ. decet. vincor veris. verū enim eſt qd' dicit me nihil dare niſi verba. q̄ vterq̧ frater eſt ſimilis ſui: qa ſicut nūc Antipho optat adiuuare Phædriā: ſic Phę. multū laborauit pro eo cōtra Demiphonē. Praeterea debet mihi ideo dare inducias: qa ſi ſciret Antipho mihi opus eſſe argēto iuuaret me. Sed cū occupatus &c. Vel aliter vt loquit̄ ad ſe: & cōtinuatur ad illud eſſe expeditū: vt me iuuaret. Malo hm̄oi. i. Lenone tali. mihin ē do. q. d. nō eſt firmiter domi. q tenet lupū auribus: neq̧ audet eū tenere: neq̧ audet euꝫ dimittere: ne remordeat i eodē erat Ant. de amica q liber expoſuit. Nam neq̧ &c. Iſtuc ipſum ꝓuerbiū eſt mihi ī hoc. i. Phę. qa neq̧ ſcio qūo retineā eū, q nihil hꝫ, qd' donet. neq̧ qūo abigam eū, q me tā ſtudioſe orat. eia ne parꝰ ſies Leno. q. d. nimis es mō Leno: q oimō tēdis ad deceptionē. nē qd hic ꝯfecit. & vt mutet fidē ꝯuētiōis cū illo cui vēdidit. Amici neſcio q ꝑmiſ- SER.

ſerãt ei argẽtũ.ne etiã vnã ſies opertus.i.ne expectes.Neq ego,neq tu poterimus pati:ironice.q.d.tã bñ tu q̃ ego:qa cũ tuã habeas parũ de aliis curas.ingeniũ.i.cõſuetudinẽ.eer te.i.poſtquã.nõ põt eã mollire ꝑcibus:ſumat fingẽdo occa ſionẽ de ↄuẽtione dicẽs tibi &c.Neq ego:non negat Leno poſuiſſe terminũ:qa ſi mentiat̃ officiũ ſuũ facit. vani.i.men dacii.non pudet mẽtiri ꝓpter rem.i.vtilitatem meã.ſi ta.pla.tali metu terre.imo me decipit: quia cũ ſim Leno ſi mẽ tiar nõ decipio:qa oẽs ſciũt hoc meũ eſſe offi ciũ:ſed cũ ille ſit libera lis hõ:cuius nõ eſt mẽti ri,ſi mẽtitur decipit.& hoc eſt.Nam hic Phæ. mẽtitus fuerat ei ſæpiꝰ de promiſſo argẽto:tñ hoc faciã pro Phæ.qꝺ ſequit̃.hæc eſt lex mea vt potior ſit &c.

ſuaues hoies:qui errãti comiter præſtãt viã nõ grauati.qn .i.quimmo.cũ.i.qñ,vel qm.opus eſt.i.neceſſe ẽ.expiamur .i.tẽtemus.reddere ei ruſus.i.cõtra.aduerſum beneficium .i.vicẽ repẽdere ei ꝑ beneficio:& q̃ſi paria cũ eo facere.Ge. Equidem ſcio hoc eſſe æquum.i.decẽs,& iuſtum:vt repen dant ei vices.An.ergo,qa eſt æquũ.age.i.da operã,& ex perire:ac de tuis viribꝰ fac periculũ,tu ſolus po tes ſeruare hunc:ne aut pereat præ deſiderio, & amore:aut abſcedat puellam ſecuturus.Ge. quid faciã?vt eum ſer uẽ.An.inuenias argen tũ.Ge.cupio iuenire ei: ſed edoce vñ inueniam id argẽtũ.An.pr̃ adeſt .i.prope eſt,hic.i.Athe nis:a quo facile ſi velis tuis calliditatibus pote ris ꝗequã extorquere. Ge.ſcio patrẽ adeſſe.ſꝫ qd tũ?ideſt qd ex eo ve lis iferre.An.Ah:inter iectio ridẽtis.dictũ.i.id qꝺ dictum eſt.ſat eſt.i. ſufficit ſapiẽti.vel ẽ ge nerale prouerbiũ.dictũ .i.breuis ſermo,& quaſi quædã admonitio.ſat eſt.i.ſufficit ſapienti.qꝺ etiã vulgo dici ſolet:Bo no intelligẽti pauca ſuf ficiunt.Ge.ne.i.vtrum eſt ita vt ais.vt mihi ſat ſit quod dixeris.An.ita eſt vt dico.Ge.hercle ſa ne.i.certe,vł valde.pul chre.i.venuſte,& feſti ue,lepide.ſuades.i.mo nes.& ſub hæc verba di ſcedebat Antipho.ideo dixit Geta.etiã tu abis hic.i.ex hoc loco:quaſi mihi ſoli negociũ relin quens.non triumpho: vt ſit verbum.i.nõ glo rior:non lætor.ſi nihil mali nanciſcor.i.acqui ro:inuenio ex tuis nu ptiis.ni.i.niſi.etiã nunc iubes.i.vis.me quære re crucẽ.i.ſuppliciũ vlti mũ,quod ſit de me i cru ce ſumẽdũ.in malo.i.in incõmodo,ac i infortu nio:ſeu maliciã & ipro bitatẽ cã huius.ſ.Phæ driæ.An.hic Geta dicit verũ.Ph.o Geta qd?modus inter rogãdi.ego ſum alienus a vobis.i.ſum ne extraneus ꝓ quo nõ debeans laborare.q.d.nõ ſum.An.haud.i.non,puto te Phædriã eſſe;alienum a nobis:immo nobis curç eẽ debere. Sed ne.i.verũ parũ eſt?q ſenex Dempho ſuccẽſet.i.iraſcit̃ iure nũc nobis.ni.i.niſi.etiã inueſtigemus.i.incitemus:ſti mulemus.vt nullus locus relinquat̃ ꝓci.i.vt ꝓces nõ admit tantur:ſed cõtẽptui habeantur.Qui enim iam repulſam ſe mel paſſus eſt:non ei patet locus ad rurſus poſtulandũ.Ph. alius.ſ.miles.abducet hinc ab oculis meis illam Pamphilã in locum ignotũ.Hem:interiectio dolentis & flentis ac ge mentis,igit̃ quia eſt abducenda amica.dum licet.i.dum po teſtis,& dum adſum,i.pñs ſũ:nõ diu futurus.O Antipho, vos duo

Tetrametri,ut ſuperiores,& Dimeter unus.

PHAEDRIA. ANTIPHO. GETA.

Vid faciam?unde ego nunc tam ſubito huic argen-
tum inueniam miſer?
Cui minus nihiloſt,qd ſi hic potuiſſet nũc exorarier,
Triduum hoc promiſſum fuerat.An.ita ne hunc pa
tiemur Geta
Fieri miſerum?qui me dudum ut dixi adiuuerit comiter,
Quin cum opuſt beneficiũ rurſum ei experiamur reddere?Ge.
Scio equidem hoc eſſe æquom.An.age ergo,ſolus ſeruare hũc
potes.Ge.
Quid faciã?An.inuenias argẽtũ.Ge.cupio,ſed id uñ edoce.A.
Pr̃ adeſt hic.Ge.ſcio,ſed qd tũ?An.ah,dictũ ſapienti ſat eſt.Ge.
Ita ne?An.ita.Ge.ſane hercle pulchre ſuades,etiã tu hinc abis?
Non triumpho ex nuptiis tuis ſi nihil nanciſcor mali,
Ni etiã nũc me huius cauſſa q̃rere in malo iubeas crucem?An.
Verum hic dicit.Ph.quid?ego uobis Geta alienus ſum?Ge.
haud puto,
Sed parum ne eſt,quod omnibus nunc nobis ſuccenſet ſenex,
Ne inſtigemus etiam,ut nullus locus relinquatur preci.Ph.
Alius ab oculis meis illam in ignotum hinc abducet locũ?hem.
Dum igitur licet,dumq adſum,loquimini mecum Antipho.
Cõtẽplamini me.An.quã ob rẽ?aut quidnã facturus cedo.Ph.
Quo quo hinc aſportabitur terrarum certumſt perſequi,
Aut perire.An.Di bene uortant quid agas,pedetentim tñ.An.
Vide ſiquid opis potes afferre huic.G.ſiquid,quid?An.quære
obſecro,
Nequid plus minus ue ſaxit quod nos poſt pigeat Geta.Ge.
Quæro,ſaluos eſt ut opinor,uerum enim metuo malum.An.
Noli metuere,una tecum bona,malaq tolerabimus.Ge.
Quãtũ opus eſt tibi argẽti?loquere.Ph.ſolæ triginta minæ.Ge.
Triginta?hui percaraſt Phædria.Ph.iſtæc uero uilis eſt.Ge.
Age age,inuentas reddam.Ph.o lepidum caput.Ge.
Aufer te hinc.Ph.iam opus eſt.Ge.iam feres.
Sed opus eſt mihi Phormionẽ ad hanc rem adiutorẽ dari.An.
Præſtoſt audaciſſime,oneris quid uis impone,& feret.
Solus eſt hõ amico amicus.Ge.eamus ergo ad eum ocyus.Ph.
Abi,dic præſto ut ſit domi.An.
Nunqd eſt qd opa mea uobis opus ſit?Ge.nihil,uerũ abi domũ,
Et illã miſeram,quã ego nunc intus ſcio eſſe exanimatam metu
Conſolare,ceſſas?An.nihil eſt æque quod faciam lubens.Ph.
Qua uia iſtuc facies?Ge.dicam in itinere,mõ te hinc amoue.

DON. Vid facias? Oeconomia ad futurũ exitus Comœdiæ. Minus nihilo:hyperbole. Adiuuerit:Fm ↄ pronũciari debet.ad iuuerit comiter.Veteres dixerũt. Quid faciã? comiter:quãuis vterq intelligat qꝺ alteruter dicat:diſſimulãt tamẽ. Etiã tu hinc abis?vt Etiã ſi qua tibi vis i malo aliud malũ. Relinquatur preci:bene ꝓci. Pedetẽtim:caute a pedibus,& tẽtãdo.tamen hoc quidã ſic accipiunt: tanquã Getę dicat Antipho:vt caute aggrediat̃ ſenẽ fallere. Iſta vero vilis ẽ:amatorie. Solus eſt hõ amicus ami.παροιμια.Apollodorus:παντοτ ευπραττει φιλειν τους φιλους.

GVI. Vid faciam &c.Hic admonet̃ Geta de ratiõe aliqua inuẽda,qua poſſit argẽtum Lenoni promiſſum cito extorqri.Phæ.Quid faciam.vñ.i.a qua ratione,ſeu a quo hoie.ego miſer inueniam nũc argentũ promiſſum huic Lenoni tã ſubito.cui.ſ. mihi.minus nihilo.i.minus q̃ nihil eſt mihi.i.q minus habeo q̃ nihil:hyperbole.qꝺ.i.ſed.ſi hic Leno potuiſſet exorari.i.perſuaderi:induci in noſtrã ſniam.triduũ hoc.i.hos tres dies.dicere eñ recte poſſumꝰ exoraui te hoc biduũ.& tu exoratus es a me hoc biduũ.i.te inducẽdo in meã ſniam obtinui hoc biduũ,vel hoc biduũ a te pſuaſo ipetratũ.hoc argẽtũ ꝓmiſſum fuerat mihi:quo illi ſatiſfeciſſem,vel hoc biduũ fuerat pus mihi ꝓmiſſũ ab eo.An.o Geta.ne.i.vtrũ.patiemur eũ Phę.fieri ita miſerũ.q Phędria dudũ.i.paulo añ:vt dixiſti mihi.adiuuerit me comiter.i.benigne:ſuauiter nõ grauate:ſeu ęgre:ſꝫ facile,nã comes ſũt benigni:faciles:

Minus nihilo Hyperbole

vos duo loquimini mecū nouiſſima verba.ſ.vale ſalue &c. & cōtēplamini me.i.aſpicite me extremū poſt hoc tp̄s forſi tan vltra nō viſuri. An.quāobrē.i.q̄re te cōtēplabimur.aut quidnā.i.qd es facturus?cedo.i.dic.Ph.quoquo.i.quocūq; terrarū:vacat terrarū:vt locorū:gētiū:quātū ad ſniam : ſuo tū lepore nō caret.quocūq; terrarū.i.in quēcūq; locū Pāphi la aſportabit.i.abducetur,hinc.i.ex hac vrbe. certū eſt.i.deliberatum eſt:ſeu ↄſtitui.pſequi.i. vſq; ad locū,quo ibit ſequi,aut certū eſt perire .i.mori i via.Ge.Dii bene vortāt.i.in tuā vtilitatē & felicitat ēvertār, ac proſperitates:q̄ſi ſecundent aut fortunēt id quod agas.i.facias,vel dicas.tn agito ſup.q̄ ꝑponia pedetētim.i.caute:a pedibus& tētando, vel pedetentim cape ꝑ ſenſim, ſiue paulatim. An.vide ſiquid opis.i. ſi aliqd auxilii potes afferre huic.ſ.Phædriæ. Ge.dicis ſiquid opis afferre poſſis.ſed qd opis poſſum afferre tuo iudicio. An.obſecro quære: idest inueſtiga. neqd.i. non aliqd.faxit.i.faciat plus vel minus.quod poſtea pigeat nos.i.ſit nobis moleſtiæ & dolori:vbi pigeat eſt perſonale.Ge.quæro an aliquid poſſim.Deinde ex cogitato modo extorquēdæ pecuniæ,ſubdit: Salu⁹ ē Phędria.vt opinor.i.vt mea fert opinio.& bñ ſaluus dicit̄,q putabat inde ſuā ſaluā ſalutē depēdere.Verū eni.i.ſꝫ certe.metuo maluꝫ .i.infortuniū:qđ mihi ex eo accidere pōt.vel malū.i.ſupplicīū,& tormētū.An.noli metuere:tolerabimus vna tecū bona & mala.Ge.quātū argēti eſt tibi opus.i.quanto argēto eges.loquere?ideſt dic.Ph.triginta minæ.i.libræ.ſunt ſolæ mihi opus.Ge.dicis triginta minas eſſe tibi opus?Hui:interiectio ridētis:vel admirātis quātitatē pretii.o Phædria ipſa eſt percara.i.nimis cara:vel valde.Ph. Vero.i.ſed.iſta .i.talis puella.& tātæ formę ē vilis.i.cōparāda paruo ꝑtio. i cōparatiōe ſuæ venuſtatis.Ge.age:hortātis eſt aduerbiū. Nā his verbis Geta hortat̄ Phędriā vt bono ſit aio.Dabo .i.tradā tibi ipſas minas triginta inuētas.Ph.o caput lepidū.i.iucūde:ſerene:& feſtiue.& tūc caput ponit ꝑ toto ipſo hoie.vel cape o lepidū caput:a quo eſt excogitata hūdę pecuniæ via.Ge.aufer te.i.amoue te hinc Phę.Iā eſt opus vt auferā me hinc.Ge.Iā.i.ſtatim.feres pecunias ad Dorionē lenonē.ſed opus eſt Phor.dari mihi adiutorē ad hanc rē.i. ad extorquēdas pecunias. An.ipſe Phormio eſt p̄ſto.i.paratus eſt ad omnia:& cōparet vbi volumus.vel præſto eſt: ideſt adeſt expeditus,& prōptus.Impone ei qduis oneris: ideſt quodlibet onus audaciſſime:vt ſit aduerbium:ideſt liberrime:ſine timore vllo.& ipſe Phormio feret illud onus. ipſe ſolus eſt amicus ſuo amico:q̄ſi dicat pauci ſunt ita amici ſuis amicis.Ge.ergo ea nus ocyus:ideſt velocitet:comparatiuum pro poſitiuo.ad eum Phor.Phæ.abi dic Phormioni:vt præſto ſit.i.vt adſit:vt appareat domi.An.Nunqd.i. verū eſt aliquid.quod.i.ad quod faciendū.opus ſit vobis.i. egeatis.opa mea.i.induſtria,ac labore.Ge.Nihil eſt:i quo ſit opus opera tua.Verum,i.ſed,abi domum:aduerbialiter ponitur domū.& cōſolare illā vxorē tuam:ſcilicet Phaniū miſerā:quā ego ſcio nūc eſſe exanimatā.i.conſternatā:perturbatā metu.ceſſas corripiēdo.i.tardas abire domū ad eā conſolandam?An.nihil eſt quod faciā æque.i.ita libens:vt q̄ abeam domum.Ph.interrogat Getā Phędria.qua via: ideſt quo modo,facies iſtud.i.inuenies minas triginta.Ge. dicā tibi in itinere.modo:ideſt tantummodo, amoue te hinc.

Senarii.

DEMIPHO. CHREMES.
QVARTVS ACTVS.

QVid?qua ꝑfectus cauſſa hinc es Lemnū Chremes?
Adduxtin tecū filiā?Ch.nō.De.quid ita non?Chr.
Poſtquam uidet me eius mater hic eſſe diutius,
Simul autem non manebat ætas uirginis
Meam neglegentiam,ipſam cum omni familia
Ad me profectam eſſe aiebant.De.quid illic tam diu
Quæſo igitur commorabare,ubi id audiueras?Ch.
Pol me detinuit morbus.De.unde?aut qui?Ch.rogas?
SENECTVS IPSA EST morbus,ſed ueniſſe eas
Saluas audiui ex nauita qui illas uexerat.De.
Quid gnato obtigerit me abſente audiſtin Chremes?Ch.
Quod quidem me factum conſilii incertum facit,
Nam hanc conditionem ſi cui tulero extrario,
Quo pacto aut unde mihi ſit dicendum ordineſt.
Te mihi fidelem eſſe æque,atq; ego met ſum mihi
Scibam,ille ſi me alienus affinem uolet
Tacebit,dum intercedet familiaritas.
Sin ſpreuerit me,plus q̄ opus eſt ſcito,ſciet.
Vereorq;,ne uxor aliqua hoc reſciſcat mea.
Quod ſi fit,ut me excutiam,atq; egrediar domo.
Id reſtat,nam ego meorum ſolus ſum meus.De.
Scio ita eſſe,& iſtæc mihi res ſollicitudiniſt.
Neq; defeciſcar unquam,ego experiar,
Donec tibi id quod pollicitus ſum effecero.

SER. QVid faciaſ. Poſtquā & per meritū Phædriæ: &per curioſitatis eius anguſtiā cōmotus eſt Antipho,vt fratreſ inuet:cōmouet̄ etiā adhuc & querimoniis eius.& ſicut precibus vtriuſq; cogit̄ Geta quærere argentū.Ecce cōqueritur Phędria. Quid faciā &c.pulchre:ironice.abis.i.abires ne hinc:& ne dimitteres.ſi cut abiiſti a præſentia patris:cum de tua re debuiſſes diſſerere:& me dimiſiſti impeditꝰ.In hoc malo:qđ ꝑpter te habeo.Dii bene vertāt iraſcēdo:ſed tñ ſi mihi credis p iſtud facies prius cōſulēdo:an debeas ꝑpter meretricem aufugere:ne plus de malo: minus de bono.Saluus eſt vt o.Ecce conſilium inuenerat.iſta vero eſt vilis:cuꝫ pro tantulo ꝑtio detur:& ſit tam pulchra.Præſto eſt:quantam aſtutiam.Abi:ideſt præcede:& dic Phormioni vt me expectet domi.

DON. QVid?qua profe.c.h.e.Narratio ſimplex.¶ Senectus ipſa eſt m.Apollodorus: το γηρας εστιν αυτο νοσημα.¶ Hāc c.ſi tu.quia per cōditionē alicui dicimus.¶ Te mi.ſ.e.æ.mire admixtum ante completā ſentētiā de extraneo:te mihi fidelē eſſe &c.¶ Tacebit,dū intercedet ſa.incertū qn̄ ꝑditus in ſe dicat ante,aut poſt nuptias.¶ Vt me excutiaꝫ:legitur & excutiat.¶ Meorum ſ.ſ.m.μονος των εμων ειμι εμος Apollodorus.¶ Quod p.l.eſ.Virgi.Donec m.flu.v.Ablu.

GVL. QVid &c.Hic cōtinet̄ fratrū iam annis cōfectorū cōgreſſio:atq; de nuptiis ipſis mutua cōſultatio.De.Quid?modus interrogandi ex abrupto,ac repēte,& ex inſperato.o Ch.q̄ cā.i.propter quā cauſaꝫ.ꝑfectus es hinc.i.ex Athenis. Lēnū.i.inſulā in quā ꝑcipitatus fuit Vulcanus.& Lēnū ponitur aduerbialiter ſine ꝑpoſitione tāquā nomē loci ꝑpriū. adduxiſti ne filiā Phaniū tecū?Chr.nō adduxi.De.Quid.i. cur?ita nō adduxiſti.vel cur ita dicis?q̄ nō adduxiſti.Chre. Poſtq̄ mr̄ eius filię meę videt me eſſe hinc Athenis diutius .i.nimis diu.aūt.i.ſꝫ.ſimul.i.cū hoc.ætas virginis filię meæ iam viripotētis.non manebat.i.non expectabat meam negligentiā.i.tardationē:quia nimis morabar hic:neq; ſatis diligenter cōſulebā nuptiis filiæ meę.aiebāt Lemni hoies ipſam matrē profectā eſſe ad me Athenas cū oi familia,& cū filia,& famulis.De.q̄ſo igit̄.i.qa venerat Athenas.q̄.i. cur.ↄmorabare.i.ↄſiſtebas:manebas tādiu illic Lēni.vbi.i. poſtq̄.audiueras id.ſ.matrē cū familia Athenas verſus eſſe iter igreſſas?Ch.Pol.i.p ædē Pollucis:iurātis ē.morbꝰ deti

nuit me.i.impediuit quo minus citius venirē. De. vnde.i.a
q̄ occaſione præſſerat ille morbus. aut q̄.i. vel quomodo te
inuaſerat ille morbus. aut qui.i. quis erat ille morbus: aut
febris: aut quiuis alius. Ch. rogas q̄ fuerit ille morbus. ipſa
ſenectus eſt morbus: quia multa ſenē circūueniunt incōmo
da. ſed audiui ex nauta, qui vexerat illas.i. qui nauigio illas
adduxerat pro ꝑtio, eas
veniſſe ſaluas.i. incolu-
mes. De. o Chreme. au
diſti ne quid obtigerit
tāquā malū gnaro meo
Antiphoni, me abſente
.i. cū eſſem abſens. Ch.
qdē.i. certe. audiui ſup.
qđ factū facit me incer
Dubii consilii tū.i. dubiū. cōſilii.i. facit
me incertæ deliberatio-
nis. Nā qđ cōſilii ꝑ nu-
ptiis filiæ meæ capiā in
certus ſum: vbi incertū
iungitur gtō forſitan pro
abito. vt Pendeo ai pro
animo, vt in octauo li-
Cicero bro Epiſt. Cice. Icē exe
cutor animi ꝑaio. Nā ſi
tulero.i. obtulero: po-
ſuero. hāc cōditionē.i.
hanc pactionē: quā tibi
tuli: alicui extraneo: q
ſit ducturus filiā cū tali cōditione: vt.ſ. me non prodat, aut
vxori meæ, aut aliis. dicendū eſt mihi ordine quo pacto.i.
quo modo. aut vnde.i. a qua occaſione. illa filia ſit mihi. ſe-
cus aūt eſt de extraneo. Ille alienus ſi volet me affinē.i. pro
pinquū per nuptias filiæ, tacebit.i. nō prodet me. dū.i. quā
diu. familiaritas intercedet.i. quādiu erit iter nos amicitia.
ſin.i. ſed. ſpreuerit.i. cōtēpſerit me. ſciet tūc plus q̄ opus eſt
ſcito.i. ſcire.i. mihi eſſet opus tūc, vt nō tāta ſciret de mei vt
me nō ꝑderet. & vereor.i. timeo. ne mea vxor reſciſcat.i.
cognoſcat hoc.ſ. me hr̄e filiā aliūde. aliqua.i. aliqua via: ſi-
ue aliqua ratione, & cauſa. Quod.ſ. me habere filiā aliūde,
ſi mea vxor ſcit, id reſtat.i. reliquū eſt. id qđ ſequitur videlicet.
Excutere excutiā.i. eiiciā: exturbē me: atq; egrediar domo: aduerbia-
liter: pro aduerbio de loco. Nā ego ſolus meoꝝ.i. ego ſolus
Sum meus ex meis. ſum meus.i. i mea poteſtate & arbitrio. q.d. Nemo
meoꝝ eſt audiēs dictis meis: & ideo qui ꝑ me ſtabit nemo
erit: ſed exturbabor cōtinuo. vel ego ſolus ſum meus.i. ſum
occultus: nemini ex meis credo cōſilia mea: ſed apud me ta
citus ea recōdo. De. Scio eſſe ita vt dicis. & ideo iſtæc res.i.
vt filius meus filiā tuā ſecreto ducat. eſt mihi ſollicitudini.
Neq; defetiſcar.i. defatigabor: deficiā: deſiſtam: ceſſabo vn-
quā. experiri.i. tētare: probare: piculū oium facere. donec.i.
quouſq;. effecero id qđ ſum pollicitus.i. promiſi vltro tibi
Defetiscor fratri. Defetiſcor ſceris tertiæ inflexionis & verbū depo-
nēs cōponitur a de & fatiſcor fatiſceris: in qua cōpoſitione
mutatur a in e, facitq; defeſſus ſum vel fui in præterito mu
tato: & defeſſum in ſupino: vt teſtatur Priſcia. in quo verbo
Fatiscere mutatū eſt genus, nā fatiſco is, a quo cōponi videtur, neutruz
eſt: & defetiſcor deponens: qđ nō eſt mirandū. Nam conſpi
cor aris deponens eſt: & primæ coniugationis: & eius ſim-
plex ſpecio actiuū & tertiæ. Eſt aūt defetiſci: defatigari: de-
ficere. Nā qui admodū fatigati ſunt: ſolēt fatiſcere.i. aperiri:
& oſcitare præ nimia laſſitudine: atq; illa ſucceſſiuo ſingul-
tu ductare. Forſitan etiā dici poſſet fatiſcor eſſe quaſi for-
mæ inchoatiuæ a fateor. hinc enim moueor, vt dicam q̄ fa
teor facit faſſum: & ſimiliter defetiſcor facit defeſſum mu-
tata a in e. ſicut in præſenti. fatiſco autem caret ſupino: nec
forſan abſurdum eſt ita aſſerere. Nam qui deficit, aut defa-
tigatus eſt, valde fatetur ſe vlteriori labori parem non eſſe.
Defetiscor Omnes tn̄ codices habent defeciſcor per e. qđ in caſtigatiſ-
ſimo quoq; Priſcia. volumine ita inueni. qđ forſitan tunc
dici poſſet a de priuatiue capta: & facio is: vt proficiſcor
(teſte Priſcia.) dicitur a pro & facio. Nā qui defeſſus eſt, face
re qđ inſtituerat deſiſtit, ac ceſſat. quia tn̄ facit defeſſum &
non defectū: vt proficiſcor facit profectū: nō auſim libere aſ
ſerere. Conſpicor tn̄ facit cōſpicatum: quāuis ſpectum facit
ſimplex. Et ita magis tertiæ ſententiæ accedo, atq; aſſen-
tior: tibiq; lectori iudicium liberum relinquo.

Senarii.

GETA.

EGo hominem callidiorem uidi neminem
Quam Phormionem, uenio ad hominē, ut dicerē,
Argento opus eſſe, & id quo pacto fieret.
Vix dum dimidium dixeram, intellexerat,
Gaudebat, me laudabat, quærebat ſenem.
Dis gratias agebat, tempus ſibi dari,
Vbi Phædriæ ſe oſtenderet nihilominus
Amicum eſſe q̄ Antiphoni, hominem ad forum
Iuſſi opperiri, eo me eſſe adducturum ſenem.
Sed eccum ipſum, quis eſt ulterior? at at Phædriæ
Pater uenit, ſed quid pertimui autem bellua?
An quia quos fallam pro uno duo ſunt mihi dati?
Commodius eſſe opinor duplici ſpe utier.
Petam hinc unde a primo inſtitui, is ſi dat ſat eſt.
Si ab eo nihil fiet, tum hunc adoriar hoſpitem.

QVid. Incipit SER.
quartus a-
ctus de ſolu
tione argē-
ti. Poſtquā
cōſiliū de inueniēdo ar-
gēto Geta adnigilante
inuētū eſt. Ecce inducū-
tur duo ſenes, q calliditate Getæ decepti argē
tum illud exoluāt. Dicet
enim Phor. paratū eſſe,
qui vxorē illā ducat: ſi
dos triginta minaꝝ tri-
buatur: qđ audiētes ſenes
libēter ꝑſoluēt. Et ecce
Demi. alloquitur fratrem
veniens de portu: quęſ-
tēs de filia ſua: quā debe
bat adducere: vt non ſit
adducta: vt ꝑpter illaz
Chremes facilius argen
tū dari faciat. & idõ i hoc
actu valde neceſſario inducēdus erat: vt qđ Demi. auarus
ſoluere nollet, ipſe ſolueret. Quid: & q̄a noluit eā noiare, ſta
tim dicit Ita q̄ profectus &c. Aut q morbus ideo ſum incer
tus: quia non audebo ita alii dicere, vt tibi: q̄ ſit filia mea. &
hoc eſt. Nā hāc cōdi.i. cōuētionē de filia dāda ſi obtulero.i.
alicui. ex cōtrario.i. extraneo. ſtatim dicēdū ē mihi ordine:
quo pacto habeā iſtā filiā. Sed tibi ideo dixerā: q̄a tu fr̄ i &
fidelis meus eras: plus q̄ opus eſt: q̄a dedecoraret me i prope
rādo mihi: q̄ ſibi reuelaſſem etiā illa, q̄ nō eēnt vera. hoc di
cit plus q̄ &c. Bn̄ dico q̄ ſolus egrediar: q̄a de meis rebus ni
hil audebo auferre. & hoc eſt nihil. nā ego morum &c. Q đ
pollicitus ſum de filia tua vt detur filio meo.

VEnio ad h. venuſte repetitū hoiez. Hūc ado. DON.
ho. aſtute hoſpitē de eo, q ſupuenit. nomē apiū
imprudēti regꝫ: atq; alieno ab eaꝝ ſciētia. Sallu
ſtius: Vitā ſicuti peregrinantes tranſigere &c.

EGo hoiem &c. Hic Geta apud ſe cōſiderat para GVL.
ſiti calliditatē: q ſtatim intellexit quanã rōne ex
torqueri pecunia poſſet. Ge. ego neminem ho
minē.i. nullū hoiem. Nā & nemo interdū capitur,
tātūz pro nullus. Vt nemo hō eſt: nullus hō eſt.
Nullū ergo hoiem vidi callidiorē.i. aſtutiorē: magis triū in
fallēdo, q̄ Phormionē. Venio.i. accedo. ad hoiem Phormio
nē vt dicerē ei eſſe opus argēto ꝑ Phędria. & vt dicerē quo
pacto id fieret.ſ. pecunia haberet. Vix dum.i. vix adhuc: ad
uerbiū tēporis. ſiue nōdū nō adhuc dixerā dimidiā partem
eius qđ dicere volebā. intellexerat qđ.ſ. mihi vel. ē. & quor
ſum tēderē gaudebat. ipſe Phormio laudabat me. q̄rebat ſe
nē Demiphonē: vt illū falleret. agebat grãs Diis tp̄s dari ſi
bi.i. opportunitatē ſibi offerri. vbi.i. in quo tpe. vel qñ (eſt
enim hic tp̄is aduerbiū, nō loci) Phor. oſtēderet ſe eſſe nihi
lominus.i. æque amicū Phędrię, q̄ Antiphoni. iuſſi.i. volui
hominē Phor. opperiri.i. expectare ad forū. pollicitus ſum
ſupple, vel dixi me adducturū eſſe ſenē.i. Demi. eo.i. ad fo
rū. Sed eccū.i. ecce hic prope ipſum ſenem. Deinde vidit al
terum cū eo: ideo ſubdit. quis eſt vlterior.i. quis eſt ex abun
dãti: vel quis eſt ꝑter eū, ſiue vltra eū. deinde diligentius
viſo patre Phædriæ, ſubdit. atat: interiectio timētis. pater
Phædriæ venit. Deinde vt collegit ſe, cognouit nō eſſe ita
timendū, ſed aūt: vacat aūt: vel ponitur pro certe. quid ego
bellua.i. inconſideratus veluti bellua. timui. q.d. nihil ē qđ
mihi timendum ſit. An.i. vtrum timui, quia duo ſenes ſunt
mihi dati

mihi dati.i.oblati.pro vno.i.loco vnius.quos ambos fallã: ideſt decipiã. Opinor eſſe commodius:ideſt opportunius. vti duplici ſpe.i.habere ſpem duplicem fallendi hunc, & illum:vt ſaltem ab alterutro pecunia extorqueatur. Petam hinc.i.ab hoc ſene Demi.vnde:ideſt a quo.inſtitui.i.incepi. primo:ideſt a principio. Si is ſenex Demi.dat argentũ.ſat eſt.i.ſufficit.ſi nihil fiet.i.nihil ĩpetrabit ab hoc Demi.tum.i.tunc. vel (vt alii habẽt) tamen. adoriar.i.p inſidias aggrediar petendo hunc hoſpitem.ſ.Chremem. qui ſuperuenit aliunde tanquã hoſpes, & iprudens rerum actaruʒ:& alienus ab earũ ſciẽtia.

SER. Ego hoiesʒ. Poſtq̃ inducti ſunt ſenes, q exoluãt argẽtũ. offert Ge. q fallaciis ſuis illud extrahat:afferens de Phor. nuncium: qui vxorem libenter recipiet:ſi dos illa ſibi attribuatur, quæ conueniẽs de hac re:& huius conſilii faciens participem: dimiſerat apud forum ſenem expectãtem qđ ſolus inductus refert. Geta. Vix di.dix.ſ.q ſi vxorem duceret:poſſet haberi argentum, quærebat ſtatim ſenem cupiens vxorem ducere. hominem:ideſt Phor. Ego bellua:ideſt ſtultus. timeo ego de proficio meo:quia vterq; in hoc eſt modo mihi neceſſarius:vt cum vnuʒ fallere non potero:aliũ fallam. & hoc eſt. An.timui, qa &c. petã hinc: ideſt a Demiphone.

DON. Expecto q̃ mox recipiat ſe Geta. Ad errorem cumulanduʒ perſona Demi. interponitur:atq; ei abducto metu admittendę vxoris maior vis fiat repẽtinę lętitię.

Volupe ⁋ Volupe eſt: hoc voluptatis nomen eſt: vt hoc facul facultatis. ſic eniʒ veteres per apocopẽ loquebantur.

Cõpluria ⁋ Compluria: ſm regulã locutus eſt. nam hoc complure & hæc compluria. ſic veteres: qđ noſtri dẽpta ſyllaba complura dicũt. ſic dicendo

Cato Cato originum: Vana nec loco cõpluria,

Cicero, Cicero in Protagora: Confirmanda genera compluria. Credo quia veteres hoc plure: non hoc plus dicebant.

Cõmodum ⁋ Commodum: commoda æſtimatio eſt temporis: commodum tantum, quod Lucilius: Quod mihi commodum eſt:aut vna veſtimenta repoſueram.

Cõmoda ⁋ Is qui iſtam: apoſiopeſis tertia: deeſt obtruſit nobis:aut defendit:aut quid tale. ⁋ Fugitans litiũ:genitiuo caſu vim nominis habet fugitãs: iunctũ accuſatiuo vim participii. ⁋ Fugitans litium:quaſi quod vult in domino facere:id iã in eo eſſe dicit præparans hominem ad contemptũ pecuniæ, quæ poſcetur ſtatim.

Dari in manũ ⁋ Dari tibi in manum:datur enim qui ſeparatim accipit ſine arbitro, aut interprete: vt præuaricator, aut iudex corruptus. ⁋ Hæc hinc faciat: pro hinc ſe faciat: ideſt abeat. vt hinc ſe faciat: & huc accedat ſignificat. ⁋ Hęc hinc facеſſat: ideſt procedat: alias faciat. ergo duas res ſignificat hoc vnuʒ verbum:an hinc faceſſat:prouerbialiter: quaſi hinc faciat.

Plau. Plau. Argẽtum hinc facite. Huc te fac dicitur: pro huc accede. ⁋ Aliam partẽ & ſi non totum vel aliquam partem.

Verba cõmutari ⁋ Verba hodie inter vos: ſic dicebant iurgium ſignificantes. proprie verba commutari eſt qđ altercari dicimus. ⁋ Quid: nimium: quantũcunq; apud quoſdã diuerſę pſonę cũ verbis ſingulis. ⁋ Parui retulit:nihil intereſuit:vel parum interfuit:ideſt nihil profuit. ⁋ Nõ ſuſcepiſſe, inuenta eſt quæ doteʒ petat: in græca fabula ſenex hoc dicit:quod intereſt me non ſuſcepiſſe filiã: ſi modo dos dabitᷣ alię. ⁋ Sed mihi:parentheſis prima. ⁋ Sed mihi opus eſt:indicio doli ē. nam antequã petat petendi cauſam ingerit. ⁋ Quæ afferret, qui diſſoluerem: quia ſi opum cauſa habẽdam dotatã q̃reret: minor eſſet neceſſitas captãda cũ opulẽtioris æs aliẽnũ addidit: vix ei nihil opponi põt. ⁋ Ab hac ac.q.ſp. & mire accipio nõ accepturus ſum. & diffinitũ mõ ponit: ne ſũma dotis ſuperſit diſputatio.

Senarii.

ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO.

Expecto q̃ mox recipiat huc ſe ſe Geta.
Sed patruum cum patre uideo aſtantem, hei mihi,
Quã timeo aduentus huius quo impellat patrẽ. Ge.
Adibo hoſce, o noſter Chremes. Ch. ſalue Geta. Ge.
Venire ſaluum uolupeſt. Ch. credo. Ge. quid agitur? Ch.
Multa aduenienti ut fit, noua hic compluria. Ge.
Ita de Antiphone audiſtin quæ facta? Ch. omnia. Ge.
Tun dixeras huic facinus indignum Chreme
Sic eſt circum iri? De. cum hoc id agebam commodum. Ge.
Nam hercle ego quoq; id mecum agitans ſedulo.
Inueni opinor remedium huic rei. De. quid Geta?
Quod remedium? Ge. ut abi abs te, fit forte obuiam
Mihi Phormio. Ch. qui Phormio? Ge. is, qui iſtã. Chr. ſcio. Ge.
Viſum eſt mihi ut eius tentarem ſententiam.
Prehendo hominem ſolum, cur non inquam Phormio
Vides inter uos ſic, hæc potius cum bona
Vt componantur gratia, q̃ cum mala?
Herus liberalis eſt, & fugitans litium.
Nam cæteri quidem hercle amici omnes modo
Vno ore auctores fuere, ut præcipitem hanc daret. An.
Quid hic cœptat? aut quo euadet hodie? Ge. an legibus
Daturum pœnas dices ſi illam eiecerit?
Iam id exploratum eſt, eia ſudabis ſatis.
Si cum illo inceptas homine, ea eloquentia eſt.
Verum pone eſſe uictum eum, at tandem tamen
Non capitis eius res agitur, ſed pecuniæ.
Poſtquam hominem his uerbis mollirier ſentio.
Soli ſumus nunc hic inquam eho die quid uelis dari
Tibi in manum, ut herus his deſiſtat litibus.
Hæc hinc faceſſat, tu moleſtus ne ſies. An.
Satin illi Di ſunt propitii? Ge. nam ſat ſcio.
Si tu aliquam partem æqui, boniq; dixeris.
Vt eſt ille bonus uir, tria non commutabitis
Verba hodie inter uos. De. quis te iſtæc iuſſit loqui? Ch.
Immo non potuit melius peruenirier
Eo quo nos uolumus. An. occidi. De. perge eloqui. Ge.
Ad primo homo inſanibat. De. cedo quid poſtulat? Ge.
Quid? nimium, quantum libuit. De. dic. Ge. ſi quis daret
Talentum magnum. De. immo malũ hercle, ut nihil pudet? Ge.
Quod dixi adeo ei, quæſo quid ſi filiam
Suam unicam locaret? parui retulit
Non ſuſcepiſſe, inuenta eſt quæ dotem petat.
Vt ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias
Hæc deniq; eius fuit poſtrema oratio.
Ego inquit a principio amici filiam
Ita ut æquom fuerat uolui uxorem ducere.
Nam mihi ueniebat in mentem eius incommodum
In ſeruitutem pauperem ad ditem dari.
Sed mihi opus erat, ut aperte tibi nunc fabuler,
Aliquantum quæ afferret, qui diſſoluerem
Quæ debeo, etiam nunc ſi uolt Demipho
Dare, quantum ab hac accipio, quæ ſponſat mihi.
Nullam mihi malim q̃ iſtanc uxorem dari. An.

Vtrum ſtultitia facere ego hunc,an malitia
Dicam,ſcientem,an imprudentem,incertus ſum.De.
Quid ſi animam debet!Ge.ager oppoſitus eſt pignori
Ob decem minas inquit.De.age age,iam ducat,dabo.Ge.
Aediculæ item ſunt ob decem alias.De.hoi hui
Nimiumſt.Ch.ne clama,petito haſce a me decem.Ge.
Vxori emunda ancillulaſt,tum autem pluſcula
Supellectile opus eſt,opus eſt ſumptu ad nuptias.
His rebus ſane pone inquit decem minas.De.
Sexcentas perinde potius ſcribito iam mihi dicas,
Nihil do,impuratus me ille ut etiam irrideat!Ch.
Quæſo ego dabo,quieſce,tu modo filius
Fac ut illam ducat,nos quam volumus.An.hei mihi
Geta,occidiſti me tuis fallaciis.Ch.
Mea cauſſa eiicitur,me hoc æquomſt amittere.Ge.
Quantum potes me certiorem inquit face.
Si illam dant,hanc ut amittam ne incertus ſiem.
Nam illi mihi dotem iam conſtituerunt dare.Ch.
Iam accipiat,illis repudium renunciet,
Hanc ducat.De.quæ quidem illi res uortat male.Ch.
Opportune adeo nunc argentum mecum attuli.
Fructum quem Lemni uxoris reddunt prædia.
Id ſumam uxori,tibi opus eſſe dixero.

DON, ℭ Vtrum ſtultitia facere:parelcon tertium.hoc idē eñ va let vtrū qđ an. ⁋ Dicā,ſcientē,an i.antithetō ſecūdū,nam ſcienti imprudentē reddidit. ⁋ Quid ſi aiam debet:græcum prouerbiū ſpreuit. τιολειτιν ψυχνοφειλει. ⁋ Ager oppoſitus eſt pi,d,m.aſtute non protinus triginta minas dixit:ſed paulatim colligit:vt partibus congeſtis in ſumma ſenex minus grauetur,nam ſi ſemel diceret,deterreret parciſſimum ſenem:denią additis decem minis ſtatim reſpōdet dabo:conceduntˀ ab alio,de reliquis decem minis ſup.eſt dubitatio nō difficilis ad dandum. ⁋ Sūptu:ad nuptias opˀ ſubauditur. ⁋ Sane i,d,m,bene ſane:quaſi quidē plus exigat:ſed cōtemptus ſit. ⁋ Sexcētas p.p.ſ.m.i.d.ꝓſpicere hic licet cōſuetudinē vtriuſq; ſermonis,naꝫ Apol.d,c,dixit ꝓ multis,& vt apud Græcos c.ita apđ nos.d.c.dicere pro multis vſitatū eſt,Cice.Sexcenta poſſuꝫ decreta ꝓferre. ⁋ Mea cau,ei,me hoc eſt æquum amittere:ratio cur ipſe viginti dare debeat minas dāte Demi,decē. ⁋ Quantum p.m.c,feſtinat Ge.ſcit enim dixiſſe Lenonē Mea lege vtar:vt potior ſit,q prior ad dādū eſt. ⁋ Quæ quidē r.i,v.m,nō deſinit Poeta oſtēdere auaritiā Demi,qui nec ideo libēter fert dari aliqđ Phor.quia ſic cōmodū rei ē.Virgil.Hoc illi qđ nūc bene vertat m.æ. ⁋ Mecū ar.a.comicū argentū ꝓſto,& cū additur cur ꝓſto:& vnde ſit ſimul iracundiæ vxoris,& iurgio præparatur locus. ⁋ Fructum q.L,& Lēni & Lēno legitur. ⁋ Reddūt præ,ſchema ephexegeſis. ⁋ Id ſu,non fructū,ſed argētū. ⁋ Id ſu.impendam.vnde & ſumptus dictus. ⁋ Vxori,t.o.e.d.bene eſſe nō fuiſſet:ne iam repetendum videretur opus eſſe dixero:adiūctū pro pronunciatiuo.vt in Eunuc.Perculeris iam tu me.

Apollodorus

Cicero

Virgil.

GVI, EXpecto &c.Hic a Geta texitur fallacia,qua allucinatus ſenex trigita minas ſit daturus Phormioni,vt vxorē Antiphonis alteri locet.interea dabitur ſumma Phædriæ:interuentuq; nutricis Phaniū a patre ſuo agnoſceť:& Antiphoni relinquetur.An,Antipho hæc ſecū ratū loquitur.Expecto q̄.i,quātū,mox,i,cito,vel ſtatim,Geta recipiat ſeſe.i.ſe retrahat ad me:ſiue ſe referat.Sed video patruū.ſ.fratrem patris mei:& patrem Phędrię ſtantē cū patre.Hei mihi:interiectio dolētis dtō iuncta.q̄.i.q̄tū.timeo.q.d,multū.quo.i.in quam ſniam:vel opinionē:ſeu in quā partē aduētus huius patrui impellat.i.inducat patrem.Ge.adibo hoſce.ſ.Demiphonē,& Chremetem:hoc ad ſeipſum dicit.Deinde accedens ad eos inquit:O noſter Chremes.Deinde intercepit ſermonē Chremes.Chr.Geta ſalue.Ge.ſubdit quod omiſerat,volupe eſt.i.voluptas eſt,vel voluptatis cuiuſdā loco eſt:te venire ſaluū.Volupe nomē eſt voluptatis:ſicut facul pro facultate inueniť,& pro faculter,Nā veteres ſic loqui ꝑ apocopē gaudebant.Ch,credo tibi eſſe voluptati aduentū meū.Ge.qđ agiť?Ch.multa fuerūt ſup.noua vt fit,i,contingere ſolet.mihi aduenięti,i.cum venirē.hic,i.Athenis.cōpluria.i.ꝑmulta ſunt ſup.noua,& recte cōpluria dicimus,Nā hoc cōplure & hęc cōpluria veteres dictitarunt:q̄a hoc plure:nō hoc plus dicebāt.hæc Donatus.Ge.ita comprobat hac particula dictū Chre.Audiſtin,i,vtruꝫ accepiſti ea quę facta ſunt de Antiphone.Chre.Audiui oia.Ge,tun,i,tu ne,o Demipho dixeras huic Chremeti,quæ facta erāt.o Chreme facinus idignū.i.nefariū ſcelus,eſt hic,i.eo mō.circūiri.i.circūuenire:decipi:falli.De,agebā,i,loquebar:cōferebā:cōicabā,id,i.facinus indignū cū hoc fratre meo,commodū,i,nacta opportunitate:ita vt cōmodū vice aduerbii fungatur ſignificantis opportune.Dicimˀ eñ elegāter:Tu cōmoduꝫ diuertiſti,i,commode:opportune:in tpe quo debebas:& bñ æſtimato ac ɔſiderato tēpore.Terē,in Eunucho.Virgo ſeſe interea cōmodū huc aduertat in hāc noſtrā plateā.cōmoduꝫ.i,(qđ dici ſolet)qñ vidit bonū ſuū:vł ſuā opportunitatē.Ge,Nā hercle ego quoq;.i,etiam.agitās mecū.i,voluēs verſans:volutans:conſiderās apud me id facinus.ſedulo.i.inſtanter:ſine dolo,inueni remedium huic rei:vt non admittatur vxor Antiphōis.De.o Geta quid inueniſti ſup.quod remediū ſup.excogitaſti?Ge.vt.i.poſtquā.abii,i.diſceſſi abs te.forte Phormio fit obuiam:aduerbiū.i,in occurſum mihi Getæ.Chre.qui Phormio?ſuit,ſ.tibi obuius.Ge,is ſuit Phormio.qui obtruſit ſup.nobis iſtā puellā.Ch,ſcio,i.intelligo.Ge.Viſum eſt mihi.i.cōmodū eſſe iudicaui.vt q̄ pertentarē.i.experirer.ſniam.i.opinioneꝫ eius Phormionis.prendo.i.cōprehēdo:tāquam familiariter locuturus:& cogniturus hominē Phormionē.ſolū.i.ſine arbitris:ſeu interpretibus.inquā.i.dico illi.o Phormio,cur nō vides.i.aiaduertis:prouides:vt ſi fieri poſſit ſup.hæc negocia de iſtis nuptiis potius cōponanť.i.tranſigantur:cōcordentur:parceň inter vos.cū bona gratia.i.cum beneuolētia.q̄ cū mala gratia.i,cū maleuolentia.vel ſic ſi velis.cur nō vides ſi vt.i.ſi aliquo modo:ſiue aliqua ratione:& via:hæc potius cōponanť inter vos cū bona gr̃a &c.Herus,i.dñs.eſt liberalis.ſ.Demipho,& fugitās litiū.i.iurgioꝝ:vbi fugitās vim nois habet cū gtō iungať.nā quidē hercle,i.per Herculem.cæteri oēs amici ipſius Demi.fuerūt mō.i.pauloante.vno ore.i.vna oium voce:vno ɔſenſu.auctores.i.ſuaſores.vt Demi.daret hāc vxorē ꝓcipitē.i.exturbaret eā ac ꝓcipitaret de thalamo filii ſui eā poſt hac nō redituram.An.Antipho hęc audiens:negtū apparēs ſubinde verba interponit.Quid hic Ge.cœptat.i.incipit facere.aut quo,i,in quē exitū:ſeu effectū.ipſe euadet.i.erūpet:pueniet hodie.Ge.ꝓſequiť ſermonē Ge.q̄ſi alloquať Phormionē,ſic eñ refert q̄ſi ſic fuerit cū eo locutus,an.i.verū,tu Phor.dices dñm daturū pœnas,i.puniētū iri.legibus.i.ꝑ leges.ſi eiecerit.i.exturbauerit illā e domo ſua.Iā id qđ dices.ſ.eū daturū pœnas,eſt exploratū.i.certū.& bñ ꝓuiſum ac ɔſtitutū,Eia:aduerbiū hortātis:vt potius velit cōponi oia,q̄ in ɔtētionē deſcēdere.ſatis ſudabis.i.laborabis incaſſum:& quidē vehemēter.ſi inceptas.i.ſi incipias litigare cū illo hoie.ſ.dño meo.ea.i.tāta.ipſe dñs ē eloquētia.i.tātā habet eloquētiā:vel tāta eloquētia pollet:vł ea eloquētia eius eſt.i.talis eſt eius eloquētia:vt ea eloquentia ſint caſus uti.vere.i.ſed.pone.i.finge:fac:eſto:ſit ita:fac ue(vbi dicit)poſito caſu.eū dñm eſſe victum i cā.i.eſto q̄ eſſet victus.attñ tādē.i.vt vno verbo dicā qđ ſentio.res.i.negociū.capitis.i,vitę eius,nō agiť,i.nō tractať.ſed tātum res pecuniæ

Prēdere

Sive

res pecuniæ agit̃:ita vt ſola eſſet mulcta pecuniaria. Poſtq̃ ſentio.i.pcipio hoiem Phormionẽ, molliri.i.mitigari:moleſcere:& mollior fieri his verbis,q̃ dixi.inquã.i.dixi nunc, ſumus ſoli.i.ſine arbitris.i.in hoc loco.eo.i.ea re.ſ.quia ſumus ſoli.dic qd velis dari tibi in manũ.i.pecunia pſenti.vt herus deſiſtat.i.ceſſet:ſuperſedeat.his litibus.i.ab his iurgiis.& vt hęc puella faceſſat hinc.i.diſcedat:recedat:abeat.

Faceſſere

hinc.i.ex domo heri. Faceſſo interdũ ſignificat facio. Inde faceſſere negociũ.i.exhibere ſollicitudinẽ,& curã. Interdũ ſignificat ire ad faciendũ. Interdũ ſignificat diſcedere.nam qui diſcedit ab aliquo loco:remotũ ſe facit ab illo. e diuerſo faceſſere huc:ſignificat accedere ad hũc locũ. vt ſi diceret: Fac te huc:idẽ eſt ac ſi diceret:accede huc,ideo fac te hinc:ſignificat diſcede hinc:ſicut fac te huc:ſignificat huc accede. & qd inquã velis tibi dari.ne.i.vt nõ.ſis moleſtus.i.vt nihil moleſtiæ hero afferas in his rebus. An.ſatis ne Dii ſunt ꝓpicii.i.benigne fauẽtes:ſecũdi.q.d.nõne Dii ſunt illi multũ benigni ac faciles,qui patiant̃ eũ ita egregie mẽtiri:vel qui ſit aio quietus:nec(vt dicit̃)multis agitatus curis.videtur enim nihil eſſe ſollicitus:qui talia & excogitat & recitando iſiſtit. Ge.pſequit̃ inceptũ ſermonẽ,nã ſat ſcio ſi tu Phormio dixeris aliquã partẽ boni & æqui.i.aliqd bonũ æquitate ſubnixũ.i.aliquid qd̃ vtile & honeſtũ videat̃,vt ille herus eſt vir bonus.i.iuſtus.i.q̃ bonitate eſt vir ille:vel pro ea bonitate q̃ eſt:ſeu q̃ ſua viri eſt ꝓbitas.nõ cõmutabitis hodie tria verba inter vos.i.nõ altercabimini diu ſimul vltro, citroq;.nã verba cõmutare eſt qd̃ altercari dicimus.nam altercãdo vltro,citroq; verba cõiectant̃,& cõmutantur. De. quis iuſſit te Getã loqui iſtęc cũ Phormione? Ch.immo nõ potuit melius.i.aptius perueniri:in verbo imperſonali.eo: aduerbiũ ad locũ.i.ad eũ ſtatũ,quo.i.ad quẽ,nos volumus peruenire. Anti.occidi.i.perii. De.perge.i.perſeuera:proſequere loqui. Ge. At primo.i.in principio,hõ Phor.inſaniebat.i.furebat̃:cũ ei iſta dicerẽ. De.cedo.i.dic.quid poſtulat nõ ſie moleſtus:& vt puella faceſſat. Ge.petis quid poſtulet.poſtulat nimiũ.i.immoderatũ pretiũ,ſiue munus:videlicet tãtũ poſtulat quãtum libuit ſibi. De.dic quid poſtulet. Ge.dicit forſitan ſe facturũ ſiquis daret ei talentũ magnũ:qd̃ cõſtat ex octoginta libris vt ſupra. De.immo hercle ſiquis daret ei malũ.i.incõmodũ:aut ſuppliciũ:aut tormentũ:hoc dicit indignatus immoderationę petẽtis.q.d.ſe mali illi dare magnũ,q̃ tm̃ pretiũ.vt.i.qualiter.quomõ interrogãdo. nihil pudet vel te vel illũ hoc dicere ſup. Ge.q;.i.ſed.adeo.i. certe.dixi ei id qd̃ ſequit̃.vł adeo.i.certe:hoc eſt ſup.quod dixi.quęſo.i.peto a te.qd peteres ſup.ſi ipſe her⁹ locaret.i. daret nuptui filiã ſuã vnicã.i.ſolã.rñdit ſup.ꝙ parui retulit .i.paruꝫ ꝓfuit:vel parũ interfuit:ſeu parua fuit cõmoditas. nõ ſuſcepiſſe.i.nõ genuiſſe aliã filiaꝫ:ſiue nõ habuiſſe aliam filiã præter vnicã:cũ inuenta ſit alia propinqua,q̃ petit dotem,qualis fuit Phanidiquæ per leges petit a cognato dotẽ,qua alicui poſſit locari.ergo ſic aſtrue:Inuẽta eſt.i.acceſſit:emerſit in lucẽ vna cognata:quę petat dotẽ. Vt redeã.i. vt veniã.

Redire Cicero

vt Cice. Ad Chriſippi laqueos reuertamur.i.veniamus,accedamus. vt accedã ergo ad pauca.i.ad ſermonẽ breuiuſculũ.ac vt omittã ineptias.i.fatuitates:incõſiderata dicta illius.deniq;.i.poſt multa.hęc fuit poſtrema oro eius .i.vltimus mecũ ſermo.inquit.i.dixit,ſic.ego Phor.iam a principio volui ducere filiã amici vxorẽ.i.capere eã in vxorẽ.vt fuerat æquũ.i.honeſtũ,& æquitati cõgruũ. Nã incommodũ eius veniebat mihi in mẽtẽ:videlicet pauperẽ puellã dari.i.traduci:transferri ad diuitẽ maritũ.in ſeruituteꝫ.i.in oẽm ſubiectionẽ,qm̃ ꝓpter paupertatẽ vxor redditur magis obnoxia:& veluti ſerua coiugi ſuo diuiti:ſic diues vxor ↄtra. Sed vt nũc aperte fabuler.i.vernaliter loquar tibi.erat mihi opus illa vxore:q̃ afferret aliquãtũ.i.dotẽ alicui⁹ quãtitatis.qui.i.vt.vel q̃ ſit abſcũs.i.a quo aliquãto.vel q.i.vñ.

Diſſoluere

diſſoluerẽ.i.diuerſis ſoluerẽ ea quę debeo.etiaꝫ ſi nunc Demipho vult dare tantũ quãtũ accipio pñti pecunia ab hac filia,q̃ eſt mihi ſponſa.i.ꝓmiſſa.nullaꝫ filiã malim dari mihi vxorẽ,q̃ iſtanc filiã amici. An. Antipho hęc ſolus loquitur. ego ſum incertus vtrũ dicã hũc Getã facere id qd̃ facit ſtultitia.i.per ſtultitiã.an malitia.i.per malitiã.& vtrũ dicã eũ facere id ſcientẽ.i.de induſtria.an imprudentẽ.i.per imprudentiã & incõſiderationẽ. De.quia Geta dixerat Phor.dixiſſe ſibi fuiſſe opus vxore,quę afferret vñ diſſolueret,quę deberet.nunc per ꝓuerbiũ loquit̃ Demipho.qd ſi animam debet.i.quid dicas ſup.vel cẽſeas:vel eſt modus interrogandi.ſi Phor.debet nõ ſolũ pecunias,ſed etiã vitã.aiam em̃ ꝓ vita intellige. Ge. Geta videns per illud ꝓuerbiũ ſenẽ velle ſcire quidnã deberet:neq; ita in obſcuro velle promittere ſe diſſoluturũ debita:oſtendit q̃ ſint debita Phor. inquiens, ager eſt oppoſitus pignori.i.oppigneratus: hoc eſt datus in pignus.ob.i.ꝓpter.decẽ minas.i.libras. De.age age:hortãtis eſt.iã.i.nunc.ipſe Phor.ducat Phaniũ.ego dabo illas minas decẽ:& agrũ repignerabo. Ge.itẽ.i.ſilr̃. ædiculæ.i. domuncula eius.ſunt daię ſup.vel poſitæ pignori ob alias decẽ minas. De. Hui:interiectio ridẽtis,vel indignantis.nimiũ eſt.ſ.ſoluere viginti minas. Ch.ne clama.i.noli clamare.petito a me haſce decẽ minas. Ge.ancillula.i.parua ancilla.eſt emẽda vxori.tũ.i.deinde.opus eſſe ſupellectile pluſcula.i.paulo maiore,& ampliore,& numeroſiore.i.opus eſt paulo pluribus vtẽſilib⁹.opus eſt inquã ſumptũ ad nuptias faciẽdas,inquit Phor.ſane:i hac particula ↄcedẽtis eſt.q.d. ſit ita vt vis.pone.i.ſupputa decẽ minas.his rebus.i.pro his rebus ꝑdictis.ſ.pro ſupellectile pluſcula. De.proinde.i.pro hac re potius.ſcribito.i.ſcribat mihi ipſe Phor.ducẽtas vel ſexcẽtas dicas.i.cauſas,vel libellos & cõtrouerſias. De dica ſatis iam dictũ eſt.

Dica dicæ

nihil do.i.nihil volo illi dare.ne.i.vtrũ.ille eſt ſup.ita impuratus.i.impurus:improbus:immũdus:inhoneſtus factus.vt etiã irrideat.i.illudat ſeniores. Chr.qſo .i.obſecro.tu modo.i.tãtũmodo.quieſce.i.noli te turbare. ego dabo illas decẽ minas,& ita erũt viginti,quas ſum daturus.fac vt filius tuus ducat illã.ſ.filiã meã:quam nos volumus eũ ducere. An.hei mihi.i.dolore afficior.o Geta occidiſti me tuis fallaciis.i.aſtutiis & fraudibus. Chr.ipſa puella eiicitur mea cauſa.i.amore mei emittitur a domo fratris:vt filius eius ducat filiã meã.æquũ eſt.i.iuſtũ eſt.me amittere hoc.i.has viginti minas. Ge. Phor.inqt in hæc verba,o Ge.fac me certiorẽ ſi parẽtes Antiphonis dãt illã puellam mihi cũ dote.vt amittã.i.a me reiiciã,ac repellaꝫ hãc q̃ iam mihi ſpõſa eſt,ne ſim incertus.nã illi parẽtes eius conſtituerunt.i.deſtinauerũt dare mihi dotẽ. Chr.iã.i.nunc,vel ſtatim.accipiet ꝓmiſſam dotẽ,renũciet.i.ſignificet illis parentibus alterius.repudiũ.i.recuſationẽ eius puellæ.ducat hãc puellã in vxorẽ. De.q̃ res.i.q̃ dos.male vortat illi.i.q̃ i ſuã cõuertat̃ pnitiẽ. Ch.adeo.i.certe.attuli nunc opportune.i.(qd̃ dr̃)bñ ad pñctũ.argẽtũ meũ.ſ.fructũ.i.reddituũ,queꝫ ꝑdia.i.poſſeſſiões vxoris meę reddũt.vñ redditus. Lẽni.i. Lẽno iſula.ſumã.i.impẽdã:inde ſumptus.ſumã id argẽtũ. dixero.i.dicã vxori meę:cũ quęret ſuas pecunias,opus eſſe tibi illis.i.te egere illis:& ita me tradidiſſe tibi eas mutuas.

Opportune

Sumere Sũptus

SER.

EXpecto. Inducit̃ in hac ſcęna Antipho auſcultator tm̃:vt cũ audiat Phor.dari vxorẽ,& dari argẽtũ:timeat & dubitet de vxore ſua.ſed qa conſcius eſt cõſilii de argẽto Phę.melius & facilius poſſit a Geta poſtea mitigari,& perſuaderi:ne hoc ex veritate credat fieri. Hoc neceſſariũ erat i hoc actu: qa niſi ita audiuiſſet,& ꝑnotatum ſibi fuiſſet,ſtatim ſuſſurret:clamaret cupiẽs ſuã oibus modis retinere:& ita machinatiõi huic noceret,& cũ ſuperius miſiſſet Getã per Phor. expectãdo eũ,dicit hęc verba. Expectet:multa noua ſunt mihi relata aduenienti in aliis locis,ſed hic.i.in ciuitate iſta cõplura,q̃ in aliis. o Demipho tu ne &c.circuiri:decipi nos a leccatore illo Phor. Nã eſt mirũ ſi nõ agis,nã ego etiã inde agebã. Cur nõ vides inter vos.i.inter te & Demi.ſic vt hęc.ſ.de tua vxore.cõpo.i.mitigent̃ cũ bona gr̃a.qd̃ fieret ſi eã duceres potius,q̃ cũ mala gratia.qd̃ fiet ſi eam te etiã inuito ꝑficiat.& bñ potes cum bona gratia cõponere:quia herus &c.hic cogitãs eſt nomẽ:cũ cõſtruat̃ cum gtõ.mala quidem faciet gr̃a niſi prouides. Nã cæteri a.&c. quo.i.ad quẽ exitũ.euadẽt iſta verba Getæ.o Phor.dices tu illũ Demi,daturum pœnas.ſ.ꝙ punietur:ſi contra legẽ faciet,iam

id totum explo.i.prouiſum eſt. verū.i.ſed. pone.i.finge mo do eſſe victū in cauſa:legibus tñ pro pecunia ſe parabit nō capite. & ita vt dñs faceſſat.i.faciat hoc libēter. hic.ſ.de hac re.q.d.talia pete q̄ dñs faciat libēter. & ne tu ſies m. Statim .q.d.eſt inſanus:& oēs Dii ſunt illi contrarii. Aliquā partē pecuniæ:q̄ non ſit vltra modū:ſed æqui & boni, quis notat proprietatē auari ſenis: ſed Chr. qui ob hoc inductus fuit:eſt paratus qui mitigat:immo benefecit: quia nō melius potuit peruenire. eo.i. ad illud:ad qđ nos volumus.ſ.ad hoc q̄ filiā meam habeat Ant. Magnū talētū obtinet centū quinquagita vncias. Rē more callidi vēditoris aggrauat: vt qñ de minori pecunia mētionē facit:libēter tribuāt. vt ſicut nihil pu.eū qđ .ſ.quia nimius petebat dixi adeo ei:& inquam ei quod plus daret ſi ſi. &c. Tunc ille parui retulit.i.appretiatus ē parate ſe nō ſuſc. Illā quia inuenta &c. Petat do. a parentibus ſuis:quā cū ea accipiam.ſi.amici.i. Stilphonis. Adm.ſ. Antiphonē, iuxta illud: Si qua velis apte nubere, nube pari. Incertus ſum vtrum dicā iſtū Getam facere hęc.ſtultitiam.ſ. q̄ adeo ſit ſtultus: q̄ eū male mihi machinet, neſciat eſſe malum. An malis.ſ.q̄ propria volūtate mihi noceat. Expo nit ſe.&c. animā.ſ.q̄ talia feciſſet vn̄ mortē meruiſſet. Peride.i.taliter: ſicut cōportas mihi triginta minas, ſcribito.i. ſcribere & cōputare potes ſexcentas. & iam dicas.ſ.vt dem: ſed certe nihil do. Impuratus.i.impurus. & dixit Phormio: o Geta quantū.i.q̄ cito potes. Nam illi.i.parentes alterius vxoris. Fructum. Iſte Chremes habebat patrimonia vxoris ſuæ Nauſiſtratæ Lemni. Vnde paſcebat alteram vxorem:modo rediens de Lemno afferebat cenſum, quem de prædiis collegerat. Inde dicit argentum. at.ſ.fructum quē &c. Modo id argentum, vt dem paraſito ſumam. & poſtea dixerat vxori meæ tibi eſſe opus. o frater.ſ.quod tibi præſtui.

Senarii.

ANTIPHO. GETA.

GEta. Ge. hem. An. quid egiſti? Ge. emunxi argento ſenes. An.
Satin id eſt? Ge. neſcio hercle, tātum iuſſus ſum. An.
Eho uerbero, aliud mihi reſpondes ac rogo. Ge.
Quid ergo narras? An. quid ego narrem? opera tua
Ad reſtim mihi quidem res rediit planiſſume.
Vtte quidem omnes Dii, Deæq́, ſuperi, inferi
Malis exemplis perdant, hem ſi quid uelis
Huic mandes, quod quidem recte curatum uelis, qui te ad ſcopulum e tranquillo auferet
Quid minus utibile fuit, q̄ hoc ulcus tangere,
Aut nominare uxorem? iniecta eſt ſpes patri
Poſſe illam extrudi, cedo, nunc porro Phormio
Dotem ſi accipiet, uxor ducenda eſt domum.
Quid fiet? Ge. non enim ducet. An. noui, cæterum
Cum argentum repetent, noſtra cauſſa ſcilicet
In neruum potius ibit. Ge. NIHIL EST ANTIPHO
Quin male narrando poſſit deprauarier.
Tu id quod boni eſt excerpis, dicis quod mali eſt.
Audi nunc contra iam, ſi argentum acceperit,
Ducenda eſt uxor ut ais, concedo tibi.
Spatium quidem tandem apparandis nuptiis,
Vocandi, ſacrificandi dabitur paululum.
Interea amici quod polliciti ſunt dabunt
Argentū, id iſtis reddet. An. quā ob rē? aut qđ dicet? Ge. rogas?
Quot res poſt illa monſtra euenere mihi?
Introiit in ædes ater alienus canis.
Anguis per impluuium decidit de tegulis.
Gallina cecinit, interdixit hariolus.
Haruſpex uetuit ante brumam autem noui
Negocii incipere, quę cauſſa ſt iuſtiſſima,
Hæc fient. An. ut modo fiant. Ge. fient, me uide.
Pater exit, abi, dic eſſe argentum Phædriæ.

DON. EMunxi ar. ſe. Mire eū econtrario dicatur emūctus homo:elegans & facetus, vt Hora. de Lu
Hora. cilio: Facetus emūctæ naris inquit. ¶ Satin id eſt? hoc eſt: Id ne tibi videtur ſatis eſſe ad miſerias meas: quaſi inimico diceret, vt dicere ſolemus: Aut bene habet nūc: aut feciſti certe qđ voluiſti: ideo aūt ſub ambiguo locutus eſt: vt nequaquā poſſet aliter interpretari a Geta, qui reſpōdet Neſcio hercle, tātum iuſſus
Satin ſum. ¶ Satin id eſt? recte eſt. ¶ Vlcus t. tangere pūerbiale: non ironicos dixit. ¶ In neruū p. i. decipiet, a pūerbio tracto a ſagittariis: eū vis, conatuſq́ tendētis arcū nō in volatum teli: ſed in ruptionē nerui expedit. ¶ Tu id qđ boni eſt excerpis: honeſte excerpis dixit, & attēde quēadmodū dicat excerpis bona, quibus nō vtat. ¶ Ante b. arte irriſit holes Terē. quibus religio ſit aggredi negociū aliqđ diebus excreſcētibus. ¶ Gallina cecinit: obſtetricus eſt, in qua domo gallina canat, ſuperſtitē marito eſſe vxorē. ¶ Interdixit ha. hariolus eſt qui diuina mēte vaticinat. dictus hariolus q̄ſi fariolus a faris & a fando, h enim pro f. & item f. pro h. in multis locutiōibus mutabantur. an ab halando: nam halitu ſolēt excludere: velut mortaleſq́ animam, vt diuinā recipiāt. vnde & vocē eiuſmodi dabāt, q̄ eſt œ. qđ œ ſonū exhalādi vim p̄ſtat. ¶ Ante b. antequā dies decreſcere incipiāt. ¶ Haruſpex vetuit: haruſpex ab haruga noiatur. nā haruga dicitur hoſtia ab hara, in q̄ pecora includunt. Plaut⁹: Ruſticus hirc⁹ hara muſtellaria. ¶ Fient, me vide: reſpice. i. vultus mei fiduciā gere, nō aliter latini: ſiquidē qa nullū periculū eſt. ¶ Me vide: qa in iure ſuā promittit, & interponit fidem. quod nos dicim⁹: Me habes, me vides, reſpice. Hariolus Añ brumam Haruſpex Haruga Hara Plau.

GVI. GEta &c. Hic Antipho totus perturbat⁹ Getam alloquitur, ſuper eo quod fecerat: ac tandem lenit ipſe Antipho a ſeruo Geta. An. o Geta: vocatiuus eſt Geta. hem: interiectio aiaduertentis. An. quid eſt. Geta. emūxi. i. euacuaui: purgaui ſenes: Demiphonem. ſ. & fratrē argento. Interdum emūctus hō dicit elegans & facetus. An. ne. i. vtrū. id qđ feciſti ē ſatis rectū ſup. vſ recte factū. Ge. her de neſcio an ſit ſatis rectū. ego iuſſus ſum facere tātū. i. dūtaxat. hoc. ſ. extorquere pecunias. An. eho: ad monētis interiectio & excādeſcētis. o verbero. i. digne verberibus multis: & declinatur verbero verberonis, reſpōdes mihi aliud. ac. i. q̄. rogo. i. peto. Ge. ergo quid narras? Anti. petis ſup. quid ego narrē? quidē. i. certe. res. i. negocium. redit mihi planiſſime. i. redibit mihi manifeſtiſſime. ad reſtī: ideſt ad ſuſpendium. i. ad chordam, qua mihi parem ſuſpendium. Nam reſtis chorda eſt. q. d. res tota eo redacta eſt: vt de ſuſpendio poſſim cogitare. & quidem tua opera. i. tua induſtria & tuo facto. vt. i. vtinam. Dii & Deę oēs. tā ſuperi. i. cæleſtes, q̄ inferi. i. infernales, perdāt. i. deſtruant te. exemplis malis. i. in exempla aliorū, quæ ſint tibi mala & noxia. hem: interiectio dolentis, vel indignantis. mandes. i. cōmittas: per ironiā. huic Getæ. ſi quod habes ſup. qđ velis curatū. i. qđ velis factū eſſe. recte. i. vt decet. mādes ergo huic, qui auferat. i. abducat te. ad ſcopulū. i. editum ſiue eminentem locū, vnde te des præcipitem. vel in ſcopulum. i. in tēpeſtatē & perturbationem, ac periculum. nā ſæpe in ſcopulis. i. rupibus marinis acutis naues periclitant. e tranquillo. i. ex quieto loco & ſtatu, quid fuit minus vtile. i. inutilius. q̄ tangere. Emunctus Verbero Reſtis

q̃ tangere.i.attingere:attractare. hoc vlcus.i.hunc locum noſtrę materię periculoſum & lędẽtẽ:ſi tangat̃ ſicut vlcus. eſt aũt dictũ prouerbiale. aut quid fuit vtilius q̃ noiare vxorẽ.i.facere mẽtionẽ de illa. ſpes.i.expectatio. eſt iniecta.i.indita patri.illã vxorẽ poſſe extrudi.i.expelli a viro. cedo.i.dic. porro.i.deinde.ſi nũc Phormio accipiet dotẽ, vxor ẽ ducenda domum.i.in domũ iure m̃rimonii:qd fiet tũc. Ge. eñ.i.certe. Phormio nõ ducet eã. An. noui.i.ſcio. cæterũ.i.ſed.cũ ſenes repetent argentũ. ſcilicet.i.certe. poti⁹ ipſe Phormio ibit in neruũ.i.nimis conando decipiet̃ nr̃a cauſa: more illius ſagittarii:q magno conatu tendẽs arcũ ſæpe neruũ frãgit: & ita ſuo ĩpulſu fruſtratur ac decipit̃. vel ibit in neruũ poteſt capi.ꝑ cõiicietur ĩ vincula, & ĩ carcerẽ potius detrudetur veſtra cauſa. Ge. o Antipho nihil ẽ quin.i.qd non. poſſit deprauari male narrando illud.i. peruertendo veritatẽ. tu excerpis.i. extrahis: euellis: extorques: elicis id boni: quod eſt in hac re: & dicis id mali quod in ea re eſt nunc. iam audi contra.i. viciſſim id qd ſum dicturus: ſi Phormio acceperit argẽtũ. vxor eſt ducẽda vt ais. cõcedo tibi fateor: hoc eſt tibi aſſentior. quidẽ.i.certe. ſpatiũ tandẽ vocãdi ad nuptias, & ſacrificandi pro nuptiis, vt res ꝓſpere cedãt. dabit̃ paulũ.

Ire in neruũ

Antipho indignando, ſed Geta alio mõ accipit. Satin tibi eſt.ſ.ꝙ Phor. iuuas. & mihi noces voluit dicere, ſed cũ Geta intelligeret ꝙ de argẽto q̃reret: aliter reſpõdet. Neſcio ſi ſit ſatis id argẽtũ qd habeo: ſed tm̃ petere fui iuſſus a Phæ. Ego verbero.i.dignus verbere. Multa eñ verba ponũtur pro nominibus: vt lanio: verbero: comedo: palpo. vt.i. vtinam. Malis exẽplũ.i.vt ſis malis exemplũ. hoc vlcus: ſcʒ de abiectione vxoris: quã ſicuti eſt periculoſum aliqd letale vulnus duriter tãgere: ſic loqui de vxore mea corã patre nocuũ mihi eſſet noiare. cedo nunc.i.dic mihi noui: ꝙ non vult ducere: ſed neceſſe erit vt vel argentũ reddat: vel vxorẽ recipiat. hoc ibi cæterum &c. In neruũ.i. debilitatem, & diſſidium. Tu illud nõ conſideras hac re quod bonum eſt: ſed tantũmõ dicis ꝙ malũ eſt: ſed tamen audi nunc contra hoc malũ. Concedo tibi ꝙ ducẽda ſit: ſʒ prius dabitur a ſenibus Phor. ſpa. vocãdi amicos. Interea amici Phædriæ. Id ille Phor. quã igitur ob rem accipit argẽtũ: niſi eam ducat. q.d. dicet ſenibus. dicet poſt illa tpa.ſ. qd ꝓmiſi me ducturũ &c. quot res entes mõſtra.e. quę prohibẽt ducere. Aruſpex ab auibus, vetuit incipere.i. aliqd noui, ante brumã.i. hyemẽ. vel aruſpex vetuit ante brumã. aliqd eñ ne. in.i. ſceris non eſt bonũ. Cã iuſtiſſima dimittẽdi.ſ. tũc fieret hęc. ꝙ dimittet eã: vt tm̃ fiãt hęc. nõ curo plus ſiet: ſʒ me vide.i. ad me reſpice: qa pr̃ ex. vel me vide.i. ĩ me ɔfide: & tũc fiẽt: ſʒ ecce pr̃.

Octonarii omnes.

DEMIPHO. GETA. CHREMES.

Vietus eſt inquã, ego curabo nequid uerborum dñr.
Hoc temere nunquam amittam ego a me, quin mihi teſtis adhibeam
Cum dem, & quam ob rem dem commemorabo. Ge. ut cautus eſt, ubi nihil opuſt. Ch.
Atq; ita opus factoſt, at matura, dum libido eadem hęc manet.
Nam ſi altera illa magis inſtabit, forſitan nos reiiciat. Ge.
Rem ipſam putaſti. De. duc me ad eum ergo. G. non moror.
Ch. ubi hoc egeris.
Tranſito ad uxorem meã, ut conueniat hanc priuſq̃ hinc abeat
Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne ſuccenſeat.
Et magis eſſe illum idoneum, qui ipſi ſit familiarior.
Nos noſtro officio nihil egreſſos eſſe, quantum is uoluerit
Datum eſſe dotis. D. quid tua (malum) id refert? Ch. magni
Demipho. De.
Non ſat eſt tuum te officium feciſſe, ſi nõ id fama approbat. Ch.
Volo ipſius quoq; uoluntate fieri hoc, ne ſe eiectam ꝑdicet. De.
Idẽ ego iſtuc facere poſſũ. Ch. mulier mulieri magis ɔgruet. D.
Rogabo. Ch. ubi nunc illas ego repperire poſſim cogito.

Id nuptiis apparãdis.i. ad apparandas nuptias. Interea dũ hæc agent̃ amici Phædrię dabũt argentũ. qd.ſ. ſe daturos polliciti ſunt.i. promiſerũt. Iſte Phormio reddet id argẽtũ iſtis ſenibus. An. quãobrẽ.i. q̃re reddet: aut qd dicet illis: q̃re.ſ. nõ ducat. Ge. rogas.i. inquiris tu. dicet ſup. hoc qd ſequitur. quot res. q.d. multæ euenerũt mihi poſt illa mõſtra.i. poſt illa prima auſpicia pro nuptiis captata: in quibus captãdis apparuerãt mõſtra. hæc ſunt illa q̃ eueniunt. alienus canis.i. nõ noſter. ater.i. niger. introiuit ædes noſtras.i. domũ nr̃am. anguis.i. ſerpẽs. decidit.i. deorſum cecidit. ꝑ impluuiũ.i. per locũ nõ coopertũ in medio tecti. Eſt eñ impluuiũ (ait Varro) id qd relictũ erat in medio tecti: vt lucẽ caperet deorſum, quo impluebat. dictum vtiq; a pluuia. Anguis itaq; decidit de tegulis ꝑ impluuiũ, gallina cecinit. hariolus.i. diuinator. iterdixit.i. ꝓhibuit ne ducerẽ vxorẽ. Hariolus eſt q diuina mẽte vaticinat̃: dictus q̃ſi fariolus: a faris & a fando: aut ab halãdo: nã halitum ſolet excludere velut mortalẽ aiam: vt diuinã recipiãt. vñ [illegible] hmõi dabãt: q̃ eſt hoc ꝙ hoc ſolũ exhalãdi vim pr̃ſtat. haruſpex.i. inſpector hoſtiarũ & diuinator.i. extiſpicum. nã haruſpex dr̃ ab haruga.i. hoſtia: cuius iſpiciebant̃ exta. q̃ haruga dr̃ ab hara: i q̃ cõcludit̃ & ſeruat̃ hoſtia. Hara eñ eſt ſtabulũ: in quo pecora includunt̃. haruſpex ergo vetuit incipe aliqd noui negocii. añ brumã.i. añ q̃ dies decreſcere incipiãt. Bruma dr̃ illa pars hyemis: in q̃ dies ſunt breuiores, a bromin.i. a breuitate dierũ. quæ cã.i. excuſatio: vel q̃ occaſio nõ ducẽdi vxorẽ. eſt iuſtiſſima.i. digna quę admittat̃. hęc q̃ dixi fient. An. vt.i. vtinã fiãt mõ. Ge. fiẽt ſine dubio. vide me.i. aſpice vult⁹ mei fiduciã. pr̃ tuus exit. abi.i. diſcede. dic Phædriæ argentum eſſe inuẽtum: vt bono aio ſit.

Decidere Impluuium

Bromin

SER. Geta. Quare Antipho aliquãtulum dubius erat factus de dictis Getæ, & iratus: inducitur Geta, q eũ mitiget. Quid modo egiſti: hoc dicebat

GVL. Vietus &c. Hic Demipho conſulit, qua via certiore Phormioni tradat ſuas pecunias. De. inq̃.i. dico tibi Chremeti. eſto.i. ſis. qetus.i. ſecurus, ſine ſollicitudine. ego curabo.i. efficiam. ne qd verborũ.i. ne aliquas deceptiones Phormio: & ſui fautores. dñt.i. dent. Dare enim verba decipere eſt. ego nunquã amittam a me.i. non patiar exire e manibus meis hoc argentum. temere.i. inconſulte. nam amitto hic ponit̃ quaſi ꝓ a me emitto: nũquã ergo amittã. qn.i. ꝙ nõ. adhibeam.i. aduocẽ mihi teſtes. cui dem.i. tradã hoc argentũ. & cõmemorabo.i. faciã mentionẽ, quã ob rẽ.i. q̃ ratione & occaſione dem illud argẽtũ. Ge. vt.i. q̃uã. Demipho eſt cautus. vbi nihil.i. nõ eſt opus ſup. eſſe cautũ: nã potius deberet eſſe cautus in nõ dando, & in agnoſcendo fallaciã. Ch. atq; opus eſt facto.i. facere ita vt dicis. at matura.i. feſtina cum maturitate. dũ.i. quãdiu. hęc libido.i. hęc volũtas hois incerti & leuis. manet eadẽ.i. in eodẽ tenore. naʒ ſi illa altera: quam dicit ſibi ſpõſam: magis inſtabit.i. vrgebit inſtãtius. forſitan reiiciat.i. repellat. nos.i. noſtrũ negociũ. & noſtram cõditionẽ: ſeu pactionẽ. Ge. putaſti.i. diſputaſti (dicit Donatus).i. cõſideraſti. rem ipſaʒ.i. id quod eſt. De. ergo Geta duc me ad eum Phormio. Ge. non moror.i. non ſum in mora. vel in me mora non eſt. Chre. vbi.i. poſtquã. egeris hoc.i. dederis Phormioni argentũ p̃ſentibus teſtibus. trãſito.i. transfer te ad vxorem meam. vt conueniat.i. alloquat̃ hanc vxorem Antiphonis, priuſquã abit.i. diſcedit. hinc.i. ex hoc loco. Dicat vxor mea, nos te & me dare eam nuptũ.i. collocare in matrimoniuʒ Phormioni. Dicimus dare nuptum & dare vænum: vbi do ponitur cum primo ſupino: ſed hoc non ſępe fit. Et dicat ne ſuccenſeat.i. iraſcatur illum

Putare

Dare nuptuʒ & vęnũ

Phormionem eſſe magis idoneum: qui ſit familiarior ipſi puellæ. dicat inquam nos. nihil. i. in nullo. egreſſos eſſe noſtro officio. i. diſceſſiſſe a noſtro officio: vel ptergreſſos eſſe noſtrum officium. dicat inquã tantum dotis datũ eſſe: quantum is Phor. voluerit. De. quid malum id refert tua. i. (qđ dici ſolet barbare) quod malę gratiæ habes tu agendũ de hoc. nam id refert mea ſignat illud ad me ſpectare. malũ aũt illic interpoſitum eſt interiectio: qđ plerunq́ in noſtro ſermone põt cõgruere. vt cũ dicunt: Quid malę gr̃æ talibus rebus te immiſces, dicẽdũ eſſet: Quid rebus malũ id genus te interponere iuuat. Ch. o Demipho id magni refert noſtra. i. illud multũ ſpectat ad noſtrã honeſtatẽ. De. non ſat eſt. i. nõ ſufficit feciſſe offm̃ tuũ. ſi fama nõ approbat. i. cõfirmat id quod feciſti. Chre. volo quoq́. i. etiã. hæc. i. hãc ſeparationẽ. fieri voluntate ipſius puellæ. ne. i. vt nõ. ꝑdicet. i. aperte iactet ſe eſſe eiectã a nobis. De. ego poſſum facere iſtud idem qđ vis a tua vxore effici. Ch. mulier magis cõgruit mulieri, q̃ vir. De. rogabo vxorẽ tuã, vt id faciat. Chre. ego cogito vbi ego nũc poſſim repperire illas. ſ. filiã & aliã vxorẽ, q̃ venit ex Lemno. (Malũ)

(SER.) Victus eſto. Paratis omnibus neceſſariis nihil aliđ reſtat, niſi vt ſoluaĩ argentũ. ideo inducit Demipho, qui illud deferat Phor. Chremes aũt hũc inſtigat vt feſtinaret argentũ ſoluere. cui dicit Demi. Bone vir fruſtra me ita feſtinas: qa nõ dabo niſi appoſitis teſtibus. Aut q̃obrez. ſ. vt ducat vxorem. vt. i. qualiter. ẽ cautus. vbi nõ opus eſt: quia Phor. nũquã negabit, neq́ in hoc vigebat fallacia. hãc. i. vxorem Anti. & placet eam ne clamet nos eſſe iniurioſos. dicat ei nos dare illam nuptum. i. nubere Phor. ne hoc nobis ſuccenſeat: & dicat nos non eſſe egreſ. &c. Maluz: interiectio. vel ſuccenſeat: vel non: niſi id fa. appro. i. niſi inde lauderis iſtuc. ſ. conſolari eam. illas. ſ. vxorem & filiã meã. hæc dicit remanens ſolus. & eſt quædam opportunitas & apparitio ſequentis actus: qui eſt de re mitiganda propter filiam reꝑtam: ideo ꝑmittitur ſollicitus: vt filiaz facilius inueniat.

Octonarii, & quidam Quadrati, penultima longa.

SOPHRONA. CHREMES.

QVINTVS ACTVS.

QVid agam? quem mihi amicum inueniam miſera? aut cui conſilia

Hæc referam? aut unde nunc mihi auxilium petam?

Nam uereor hera ne ob meum ſuaſum indigne iniuria afficiatur.

Ita patrem adoleſcentis facta hæc tolerare audio uiolenter. Ch.

Nam quæ hæc eſt anus exanimata, a fratre q̃ egreſſaſt meo? So.

Quod ut facerem egeſtas me impulit, cũ ſcirẽ infirmas nuptias

Haſce eſſe, ut id conſulerem, interea uita ut in tuto foret. Ch.

Certo ædepol (niſi me aius fallit), aut parum oculi proſpiciunt.

Meæ nutricẽ gnatæ uideo. So. neq́ ille inueſtigaĩ. Ch. qđ agã? S.

Qui eſt eius pater. Ch. adeon, an maneo, dum ea quæ loquitur magis cognoſco? So.

Quod ſi eũ nũc repperire poſſim nihil eſt qđ uerear. Ch. eaſt ipſa.

Colloquar. So. quis hic loquitur? Chre. Sophrona. So. & meum nomen nominat. Ch.

Reſpice ad me. S. Di obſecro uos, eſt ne hic Stilpho? Ch. nõ. So. negas? Ch.

Concede hinc a foribus paululum iſtorſum ſodes Sophrona.

Ne me iſtoc poſthac noĩe appellaris. So. quid? non es obſecro.

Quã ſemper te eſſe dictitaſti? Ch. ẽ. S. qđ has metuis fores? Ch.

Concluſam hic habeo uxorem ſæuam, uerum iſtoc de nomine

Eo perperam olim dixi, ne uos forte imprudentes foris

Effutiretis, atq́ id porro aliqua uxor mea reſciſceret. So.

Hem iſtoc pol nos te hic inuenire miſeræ nunq̃ potuimus. Ch.

Eho dic mihi quid tibi rei eſt cum familia hac, unde exis?

Aut ubi illæ ſunt? S. miſeram me. C. hem quid eſt? uiuunt ne? S. uiuit gnata.

Matrem ipſam ex ægritudine miſeram mors conſecuta eſt. Ch.

Male factũ. So. ego autẽ quæ eſſem anus deſerta, egens, ignota,

Vt potui uirginem nuptum locaui huic adoleſcenti,

Harum qui eſt dñs ædium. C. Antiphoni ne? S. hem iſti ipſi. C.

Quid? duas ne is uxores habet? S. hau obſecro unam quidem ille hanc ſolam. Ch.

Quid illa altera q̃ dicitur cognata? So. hæc eſt. Ch. quid ais? So.

Compoſito factumſt, quo modo hanc amans habere poſſet

Sine dote. Ch. Di uoſtram fidem, q̃ ſæpe forte temere

Eueniunt, quæ non audeas optare, offendi aduenienss.

Qui cum uolebam, atq́ ut uolebam collocatam filiam.

Quod nos ambo opere maximo dabamus ut fieret operam.

Sine noſtra cura maxuma, ſua cura hæc ſola fecit. So.

Nunc quid facto eſt opus uide, pater adoleſcentis uenit.

Eumq́ animo iniquo hoc oppido ferre aiunt. Ch. nihil periclist.

Sed per Deos atq́ hoĩes meã eſſe hãc caue reſciſcat quiſquã. So.

Nemo ex me ſcibit. Ch. ſequere me, cætera intus audies.

(DON.) AVdio violẽter: qđ Græci dicũt ἄυτως. Naz q̃ hæc anus eſt: ἀναστροφη. vt Quis te iuuenũ cõfidentiſſime noſtras. Sed figura hæc apta commotis eſt aliqua re noua. A fratre: pro domo fratris. vt Iaz proximus ardet Vcalegon. Egeſtas me impulit: venialis ſtatus. Interea vita in tuto foret: compẽſatiua qualitas. Niſi me animus fallit: nam viſa vel corporis, vel animi ſunt: hoc eſt rõnis, vł ſenſus. Meũ no. mire ſuũ nomẽ. ille agnoſcit: illa diſſimulat. Paululum iſtor. nunc paululum aduerbiũ eſt: alias nomen. Quem ſemper te eẽ dictitaſti: eſſe pro nominari antiquorũ more dixit. Cõcluſam hic habeo vxorem ſæuã: illaturus ſæuã bene cõcluſam ꝑtulit: vt ſi diceret ſæuam. Effutiretis: eloqueremini, euacuaretis. Effutiretis ab eo quod eſt effundo. tranſlatio ẽ a vaſe futili nomine: quod patulo ore: fundo acuto inſtabile nihil præ ſe continet. & futilis diciĩ eiuſmodi vt nihil intra ſe contineat, & ſemper inanis ſit. Ex ægritudine: iſirmitate, ac morbo. Ex ęgritudine m. cõ. eſt: bñ moderatus ẽ: vt neq́ nimis ægreſcerat: neq́ rurſum .& hæc eſt œconomia. ne in eadem vrbe duæ vxores plus mali ex ſollicitudine afferãt Chremeti, q̃ ea alterius morte triſtitiæ. neq́ in Comœdia poſſunt nimis miſerabiles mortes eſſe: ne res in Tragœdiã trãſeat. Deſertaz e. ig. ſingula ꝑnũciãda ſunt argumẽta. hæc. n. ad venialẽ ſtatũ ꝑferũtur. Cõpoſito fa. ẽ: ſic veteres: nos ex cõpoſito. vt Cõpoſito rũpit vocẽ, & me dẽſtinat aræ. Quæ n. a. o. pro quę nõ audeat qs, vt facile pro eunucho probes. Offendi ad. pro cũ aduenissem. vt Ipſe nem² linquẽs patriũ, ſaltuſq́ l. quia lingua latina deficit hac declinatione. Hæc ſola fecit: i. ſi hic legerimus, Antiphonẽ intelligimus: ſi hæc, Sophronã. Sed p Deos: adiurationis genus eſt. (Effutire) (Compoſito) (Per Deos)

(GVI.) QVid &c. Hic continetĩ nutricis agnitio facta a Chremete: & contra agnitio Chre. a nutrice. So. qđ agã? quẽ hoĩem ego miſer inueniã amicũ mihi? aut cui referã. i. recitabo. hæc cõſilia. i. hęc ſecreta & arcana:

Quadrati Octonarii penultima longa.

DEMIPHO. GETA.

NOſtrapte culpa facimus, ut malos expediat eſſe,
Dum nimiũ dici nos bonos ſtudemus, & benignos.
Ita fugias, ne ꝑter CASAM qđ aiũt. nõ ne id ſat erat
Accipere ab illo iniuriã! etiã argẽtũ eſt ultro obiectũ.

& arcana: ſeu propoſita incepta contra heram meam. aut vnde petam auxilium mihi, nam vereor ne. i. q;. hera. i. domina. ſ. puella vxor Antiphonis, afficiatur iniuria indigne, i. turpiter: indecenter: inhoneſte, ob. i. propter, meum ſuaſum: hic ſuaſus quartæ inflexionis. i. propter meam ſuaſionem & meũ conſiliũ, ita. i. adeo, violẽter audio patrẽ adoleſcentis. ſ. Demi. tolerare facta. i. nuptias ſic cõtractas. Chr. quænã. i. quæ eſt. anus. i. vetula. exanimata. i. perturbata: cõmota: perterrita. q̃ modo. i. pauloãte. egreſſa eſt. i. exiuit. a fratre. i. a domo fratris. So. pergit non vidẽs Chremetem. quod vt facerẽ. i. vt ſuaderem eas fieri nuptias, egeſtas, i. neceſſitas, impulit. i. monuit me, cum ſcirem haſce. i. tales nuptias, eſſe infirmas. i. non ſtabiles: neq; firmas. & impulit me vt conſulerẽ. i. ſuaderem, id. i. nuptias fieri ad hunc finẽ, vt interea. i. quãdiu, q̃reret pater. vita. i. honeſtas vitæ puellæ, foret. i. eſſet. in tuto. i. ſine periculo. Chr. certe ædepol: iurantis eſt, niſi animus fallit me: aut niſi oculi mei parũ proſpiciũt. i. a longe vident parũ recte, video nutricem meæ gnatæ. i. meæ filiæ. So. Neq; ille. ſ. qui eſt pater eius, non inueſtigatur. i. inueſtigando non inuenitur. Ch. Quid agam? So. continuat quod inceperat, dixerat enim neq; inueſtigatur. & ſubdit, qui eſt pater eius. Chr. Adeon. i. verum adeo. eam, i. eo ad eã: an maneo. dum. i. quouſq;. magis. i. amplius. cognoſcã illam, quæ loquit̃. So. q;. i. ſed. ſi nũc poſſim repperire eum patrem, nihil eſt qđ verear. Chr. ea ipſa eſt nutrix filiæ, colloquar. i. cũ ea loquar. So. quis loquitur hic? Chr. Sophrona. So. & quis hic nominat nomẽ meum? Chr. reſpice. i. retro aſpice ad me. So. o Dii obſecro vos, ne. i. vtrũ. hic homo eſt Stilpho: alio nomine Chremes? Ch. nõ eſt Stilpho. So. negas eſſe Stilphonẽ? Ch. o Sophrona concede. i. confer te: diſcede. ſodes. i. ſi audes, hinc a foribus vbi tu es, iſtorſum. i. verſus iſtã partẽ. ne appellaſſes: pro ne appellaueris: tẽpus pro tempore. poſthac. i. poſt hoc tẽpus iſto noĩe Stilphonis. So. quid. i. cur non te appellẽ? obſecro Stilpho. non es ille quẽ dictitaſti. i. frequẽter dixiſti eẽ. Ch. eſt. i. Stilpho eſt is quẽ eſſe dictitauit. So. quid. i. cur. metuiſti has fores, a quibus iubes me diſcedere? Ch. habeo vxorem cõcluſam. i. clauſam ſe continentẽ hic in illis ædibus. ſæuam. i. terribilẽ. Verum. i. ſed. dixi. i. mẽtionem feci. olim. i. multo ante. perperam. i. male & falſo de hoc noĩe Stilphonis. eo. i. ea re: eam ob rem, ne forte vos effutiretis. i. eloqueremini: effunderetis: euacuaretis: enarraretis. imprudẽtes: ideſt per imprudentiã. foris. i. in lucẽ: extra pectus. atq; ego eo dixi. ne porro. i. deĩde: poſtea. vxor mea reſciſceret. i. ſciret. id. i. fictionẽ meã. aliqua. i. aliquo modo: aliqua via, ſeu ratione. vel aliqua. i. per aliquã ex nobis. Effutire ſignificat effundere, & trãſlatio a vaſe futili quod patulo ore: fundo acuto inſtabile nihil per ſe cõtinet. So. hem: interiectio dolẽtis, vel indignãtis. Iſtoc. i. iſta re: ſiue propter iſtam cauſam: quia timebas ne effutiremus foris. Pol: iurãtis. eſſmos miſeræ. i. infelices. nunquã potuimus inuenire te hic. Chr. eho: interiectio correpti timore nouo, dic mihi quid rei eſt tibi. i. quã rẽ. i. qđ negociũ habes: ſiue cõmerciũ cũ hac familia. vnde. i. a q̃ familia. tu exis. i. egrederis. aut dic mihi: vbi ſunt illæ. ſ. mater & filia. So. me miſerã. i. o me infelicẽ: vox exclamãtis. Ch. hem: dolẽtis. quid eſt. ꝓpter quod ita exclamas. ne. i. vtrum viuũt. So. gnata. i. filia viuit. mors conſecuta eſt matrẽ ipſam miſerã. ex ægritudine. i. ex infirmitate, ac morbo. Chr. male factum eſt ſup. i. infeliciter accidit. So. ſed ego Sophrona quę eſſem anus. i. annoſa. deſerta. i. derelicta: deſtituta auxilio. egẽs. i. egena. ignota. i. alienigena: incognita. locaui nuptũ. i. dedi nuptui virginẽ huic adoleſcenti: qui eſt dñs harũ ædiũ. Ch. ne. i. vtrum. locaſti eam nuptum Antiphoni. So. Hem: interiectio dolentis. iſti ipſi dedi nuptum eã. Ch. quid dicis ſup. admirando hoc interrogat. vel eſt modus interrogandi. ne. i. vtrũ. is Antipho habet duas vxores. So. Hau: interiectio dolẽtis, vel tædio obtuſæ, obſecro, q. d. noli quæſo amplius me interrogare ſup hac re, quidem. i. certe. ille Antipho habet hanc vnam ſolã. Ch. quid faciet: vel quæ eſt illa altera: quæ dicitur cognata. So. ergo hæc filia tua eſt, quæ cognata. Chr. Quid ais? admirabundus hoc dicit. So. factum eſt. i. effectum eſt, cõpoſito. i. ex cõpoſitione: ſiue ex pactione: ſiue ex pacto. quo modo. i. q̃ via. Antipho amans poſſet habere hanc filiã tuam ſine dote. Ch. o Dii imploro ſup. veſtram fidem. i. veſtrã opẽ: ſeu veſtrũ auxiliũ. q̃. i. q̃tum. ſępe aliqua ſup. forte. i. caſu aliquo eueniũt. temere. i. incõſiderate. quæ nõ audeas. i. non audeat aliquis optare. ego aduenĩẽs. i. cum aduenissem, offendi. i. inueni. filiã collocatã. i. nuptui datã illi. qui cum. i. cum quo. ego volebã eam collocari. atq; inueni eã collocatã vt. i. eo mõ, quo volebã. Quod vt fieret. i. vt filia illi nuptui daret̃, nos ambo. i. ego & frater, dabamus operam. i. laborabamus, maximo opere. i. maximo molimine: ſiue maximo conatu. hæc ſola Sophrona (alloquitur ſeipſum admirabũdus) fecit id quod dabamus operã vt fieret. ſua cura maxima. i. ſua diligentia: ſiue cura noſtra maxima. So. nunc vide quid eſt opus facto. i. facere. pater adoleſcentis. ſ. Antiphonis. venit. ſ. Demipho. & aiunt. i. fama eſt. eũ ferre hoc. i. iſtam collocationem. animo oppido. i. valde. iniquo. i. male contento. hoc aũt dicit: nã nõ audiuit Chremete exclamãtẽ apud ſe ab illo loco, Dii veſtrã fidẽ. Ch. Nihil pericli eſt. i. nullũ eſt periculũ in hac re: res in tuto eſt. ſed per Deos, atq; hoĩes obteſtor te, vel adiuro. caue ne ſup. quiſq̃. i. aliqs. reſciſcat. i. ſciat. hanc. i. filiã eſſe meã. So. nemo ſcibit. i. ſciet (antique) ex me. i. a me. Chr. Sequere me. audies cætera. i. reliqua quæ tibi non dixi. intus. i. in domo.

Effutire

Oppido

ASCẽ. VBi Guido noſter legit: Nõ obſecro is es quem ſemp te eſſe dictitaſti. Chr. Eſt &c. malim cum aliis exẽplis legere hem, nã abſurda aliter eſſet pſonę mutatio. Eſt aũt metuẽtis: qđ ſequẽs indicat verbũ. Itẽ vbi idẽ legit: Cõpoſito factum eſt: quo modo hãc &c. plura exẽplaria habẽt, q. d. ideo &c.

SER. QVid agã. Incipit qntus actus de mitigatiõe totius negocii vtriuſq; filii: nõ q; illis aliqd addat: ſed vnuſqſq; qđ hꝫ, retineat. Anti. duxerat vxorem eandẽ: hanc Phædria amicã habeat, quã emerat: nec ſoluat argẽtũ. ꝑmittitur cauſa mitigationis Antiphonis. i. recognitio puellæ. inducunt̃ ad recognitionẽ illã conuenientes perſonæ. ſ. nutrix puellæ Sophrona, & Chre. anus illa habet occaſionẽ exeundi a domo Demi. ſ. curioſitatẽ illã, quã de dominella ſua habebat: cui ſenex machinabat̃ abiectionem, vnde ait: Quid agã. Nãq; eſt adhuc: continuat qđ dixerat: vbi ego illas &c. q. d. ideo dico cogito inuenire: nam video anum quæ poterit dicere. quod. ſ. vt darem eam Anti. vt ſa. e. mi. eum. i. q̃uis ſcirẽ. & ideo tales nup. feci &c. Interea q̃diu pater aberat: ſi ita ſua foret in tuto. ſ. ne a leccatoribus raperetur. inueſtigatur. i. inuenitur, qui eſt pater. appellaſis. i. appelles. vna pars eſt. hic. i. in domo iſta. Perperam. i. fraudulenter, & mendoſe. eo. i. propterea ne vxorem duceret &c. Aliqua. i. aliquo modo, hęc ergo expletiua compoſitio: ideſt per figmentum.

DON. ITa fugias: prouerbium ita fugito. ¶ Ne præter caſam: hoc eſt ne ꝑtermittas caſam tuam, quæ ſit tibi tutiſſimum receptaculum: aut ita fugias, ne præter caſam: vbi cuſtodiri mage, & præbẽdi fur & mulctari verberibus poteſt. aut verbum erat furem exagitantis: & interea prouidentis: ne ante caſam tranſeat: ne in prætereundo etiam inde aliquis rapiat. Queritur de ſe ſenex, qui dum auari infamiam fugerat, ſtulti reprehenſionem incidiſſet.

DON. ¶ Dum aliquid: vetuſte. ¶ Modo vt hoc cōſilio poſſit diſcedi, vt iſtā ducat: ne pœniteat dn̄s pecuniā dediſſe, errorē
Vorſuram facere — ſeruus inieciт. ¶ Vorſurā ſol. creditorē mutas. ¶ Vorſuram ſol. vorſuram facere dicitur qui æs alienum ex ære alieno ſoluat. Dicitur etiam vorſuram facere: cuʒ minore fœnore acceptā quis pecuniā, maiorē occupat. ¶ Malū in diem:

Vt ſit qui uiuat, dum aliquid aliud flagitii conficiat. Ge.
Planiſſume. De. is nūc præmiumſt qui recta praua faciunt. Ge.
Veriſſume. De. ut ſtultiſſume quidem illi rem geſſerimus. Ge.
Modo ut hoc conſilio poſſit diſcedi, ut iſtam ducat. De.
Etiā ne id dubiumſt? Ge. haud ſcio, hercle ut homoſt, an mutet
Animum. De. hem mutet aūt? Ge. neſcio, uerū ſi forte dico. De.
Ita faciam, ut frater cenſuit, ut uxorem huc eius adducam
Cum iſta, ut loquatur, Geta abi, prænuncia hanc uenturam. Ge.
Argentum inuentumſt Phædriæ, de iurgio ſiletur.
Prouiſum eſt ne in præſentia hæc hinc abeat, quid nunc porro
Quid fiet? in eodem luto hæſitas, uorſuram ſolues
Geta, præſens quod fuerat malum in diem abiit, plagæ creſcunt
Niſi proſpicis, nunc hinc domum ibo, ac Phanium edocebo,
Nequid uereatur Phormionem, aut eius orationem.

GVL. plagæ creſcunt. NOſtrapte culpa &c. Hic ſenex de ſeipſo conqueritur: q̄ dū auari infamiaʒ fugerat: in ſtulti reprehēſionem inciderit: eūq̄ pœnitet pecuniam dediſſe. De. nos nimis benigni fecimus noſtrapte. i. noſtra ꝓpria culpa. i. (qđ dicūt) per noſtrum defectum. etiā expediat. i. ſit vtile, aliquibus ſup. eſſe malos: qa ex malitia cōſequūtur a nobis pecunias, dū. i. qn̄. ſtudemus. i. damus operā, nimiū nos dici bonos, & benignos. i. liberales & māſuetos. Ita fugias. i. ſic fugiat aliquis. ne. i. q̄ nō. fugias in quā p̄ter caſam. i. p̄ter domiciliū tuū: quo tibi nullus eſt tutius receptaculū. quod aiūt. i. qđ in ore populo eſt: cuʒ ſit iam tritum ſermone prouerbiū. q. d. ita effluas in dando: vt tn̄ modū nō p̄tergrediaris: vel ita largiaris: vt tamen rationē habeas domus tuę. vel ita te profundas: vt tn̄ dona apud te retineas: & in tua poteſtate: neq̄ vllū pœnitentiæ locū relinquas. vel ita fugias. i. decedas a tenacitate tua, vel parcitate, ſeu parſimonia. vt tn̄ nō exeas caſam tuā. i. vt tn̄ in teipſo: & in pectore tuo volutes attētius quid dandū ſit: & quid nō. Nōne. q. d. ita id quod ſequit̃. ſat erat. i. ſufficiebat. ſ. accipere iniuriā ab eo. i. pati tale improbitatē vt decepit filium. etiam. i. cum. hoc argentum eſt obiectū. i. oblatū. vltro. i. ſine rogatu eius. vt ſit. i. vt habeat Phormio. qua: i ablatiuo. i. qua re: vel quo argento: ſiue vn̄ viuat. dū. i. quo uſq̄, vel q̄diu. conficiat. i. cōminiſcatur: fabricetur: moliat̃. aliquid aliud flagitii. i. aliquod aliud malum. Ge. planiſſime. i. certiſſime: ſiue apertiſſime: verū eſt quod dicis: ſiue omnino. Nā plane ſignificat omnino: certe: & aperte. De. nūc p̄miū. i. merces. eſt his hoibus, qui faciūt recta praua. i. q re-cta reddūt obliqua & tortuoſa. Ge. veriſſime dicis ſup. De. vt. i. q̄tum. ſtultiſſime. i. incōſideratiſſime. geſſimus. i. fecimus illi Phormioni, rem ſuā. i. ſuā cōmoditatē: & (quod dicunt) factum ſuū: & caſum ſuū, vt ita dicam. Ge. Modo. i. tātūmodo. vt. i. vtinam. poſſit diſcedi (ambo ſunt imperſonalia). i. poſſit euadi. hoc conſilio. i. hac lege, & cōditione. ducat iſtā. i. eā capiat in vxorē. De. ne. i. vtrū. ē t ideſt dubiū: videlicet diſceſſum iri cōſilio: vt eā ducat. Ge. Haud ſcio an mutet animū. vt homo eſt. i. ſicut mores humanos habet. naʒ hominis mutabilis eſt animus. vel vt homo eſt. i. p eis moribus, qbus eſt. neſcio ſit mutaturus animū necne. De. hem: dolētis & indignātis. autem. i. ſed. dubitas ſup. an mutet animū. Ge. neſcio an ſit mutaturus. verū. i. ſed. dico hoc ſi forte cōrigeret eū mutare animū. De. faciā ita. i. ſicut frater meus cēſuit: vt adducā vxorē eius fratris huc: vt loquat̃ cū iſta puella. o Geta abi. p̄nuncia. i. ante nuncia. hanc venturam eſſe. i. dic puellæ vxorem Chremetis venturam eſſe ad eam. Ge. hic apud ſe Geta loquitur. argentū eſt inuētuʒ Phædriæ. i. pro Phædria. ſilet̃. i. nulla fit mentio. de iurgio. i. de lite facienda propter tale cōiugiū. prouiſum eſt. i. cautum eſt. ne. i. q̄ nō. hæc puella abeat. i. diſcedat hinc. in præ-
In p̄ſentiarum — ſentia. i. hoc tēpore præſenti. Dicimus in p̄ſentia ſicut & in p̄ſentiarum pro aduerbio p̄ſentis temporis. porro. i. deinde. nunquid? modus interrogandi: ſubiungit quid fiet. hæſi-
Hæſitare — tas. i. frequenter hæres: ſeu fixus es: & volutaris in eodē luto. q. d. verſaris in eodē periculo, poſſet forſitan capi hæſitas pro dubitas: & perplexus es: diſtrictus: ſeu implicitus: & inuolutus eodē luto. o Geta: alloquitur ſeipſum. ſolues vorſuram. i. lues, ſeu pendes pœnā, pro vorſura. i. pro diſſolutione æris alieni facta alio ære alieno. Nā vorſurā facere dicitur, qui æs alienuʒ ex ære alieno ſoluat: & q̄ſi creditorē mutet. Dicit̃ etiā vorſuram facere: cū minore fœnore acceptā quis pecuniā, maiorē occupat. malū meuʒ quod fuerat p̄ſens. i. imminēs: nō dilatuʒ i aliud tēpus. nūc abiit. i. dilatū eſt. in diē. i. in terminuʒ aliquē deputatū. vel in diē. i. vſq̄ ad aliquē diē mihi incertum. o Geta plagæ futuræ creſcunt. i. augent̃ malis accidentibus. niſi proſpicis. i. p̄uides. nunc ibo hinc domū: vbi eſt Phaniū: & docebo Phaniū vxorē Antiphonis: ne quid. i. vt non aliquo mō, vel in aliquo. vereat̃. i. timeat Phormionē. aut orationē. i. ſermonem eius Phormionis.

SER. NOſtrapte. Hic tēdit ad rē Phædriæ mitigandā. ſ. vt non reddatur amplius argentū: tn̄ quædā interponunt̃ de re Anti. ſ. vt Demipho ſciat: vt Ge. & Antipho hoc idē cōperiat: q̄ Phaniū inuenta eſt filia Chre. ſed hæc oia interponuntur gratia Phędriæ. Iā in principio adducitur Demipho: vt adducat Nauſiſtratam ad puellā (vt dictū erat) placandā. qđ erit quædā opportunitas: quare nō reddat̃ argentū. Audiet enim talia maritū ſuū loquētē: quæ poſtea valebūt vt verbis Phor. credat̃ de vxore Chremetis quā habebat Lemni. venit ergo Demipho cū Ge. de foro ɔquerēs de argēto qđ perſoluerat. Ita nos boni facimus noſtrapte. expediat. i. pſit eſſe malos. dū enim volumus ſeruare bonitatē noſtram ne quis vituperet nos per vrbē: damus pecuniā noſtrā iniquis: licet immerito vt malā famā extinguamus: ſicut ego modo Phormioni. Bonos quātū ad famā. Benignos quantum ad filiū: cuius vtilitati ſtudemus. ſed hęc eſt maxima ſtultitia: q̄ pro nihilo pecuniā noſtrā amittimus: donec vis aliqua cogat. & hoc eſt: Aiunt hoies. fugias. i. fugere debes vitiū, vel culpā, vel infamiā: ſed ita q̄ nō p̄ter caſam. ſ. nullus timere debet: donec ſit &c. quia ſtultū eſt cū dic t aiūt: oſtēdit eē prouerbiū. Nō ne id ſat mali erat: qđ paſſi eramus. ſ. accipere inimicitiā ab i.lo Phor. de hoc qđ cōpulit filiū meū ducere vxorem. immo etiā modo argētū ſine aliqua coactione ei obiectū. i. datū a nobis. & illud argētū adhuc nocebit: qa q̄diu deuorabit illud machinatur: quomodo aliud auferat. & hoc eſt ideo. ſ. obiectū eſt: vt ſit ei. qui. i. quō viuat. dū aliquid flagitii. i. fallaciç. conficiat. i. inueniat. his hoibus eſt p̄miū. Nos geſſimus rem vt ſtultiſſimi non debuiſſemus dare: donec neceſſariū eſſet. Modo quia Geta & Phor. diſpoſuerant reddere pecuniā iſtā: poſt q̄ Phędria haberet argentū ab amicis. iam incipit illud p̄dicere apud ſenes Geta dicens modo. vt. i. vtinā. dubium quin ducat eam. neſcio ſic dico verum. vxorē Nauſiſtratam. Ge. ſecum argentum &c. quid fiet in futuro. adhuc hæres in eodem luto. i. malo: niſi prouideas quō ſit expediendū de argēto. verſuram. i. verſutiam tuā ſolues: qa inde punieris. hoc em̄ tantū feciſti: q̄ p̄ſens malū dilatū eſt in alium diem. Vereat̃ Phor. ſ. ſi audiat q̄ Phor. eā debeat ducere: vel ſi ipſe loquit̃ cū ea: quaſi ducturus ne multum curet: quia fictum erit. hæc deliberatio Getæ multum valet ad rem Phædriæ, & Antiphonis ſecūdario: quia cum ita ſit curioſus de argēto: laborauit vt ſciat conſilium de cognitione puellæ. & erit origo machinationis Phormionis: vt faciat argentum corradi a ſenibus.

Agedum

DON. Gedum vt ſoles Nauſiſtrata. Diuitis vxoris de marito licẽtius cõquerẽtis hæc allocutio eſt cuꝫ diſpoſitione futurarũ turbarũ. Ac dudum re opitulata es: ſupra enim dixerat Chremes: Id ſumã vxori tibi opus eſſe dixero. Statim capiebat: ſtatim ꝑpetuo: æqualiter: & quaſi vno ſtatu. Plau. Ita ſtatĩ ſtãt ſigna. Vin ſa. q. hoc totũ pro vna ꝑſona qdã legũt. Fi ſia a. n. hoc ẽ tua. Cõmodũ eſſe in o. & circa illũ q duxit: & circa illã quæ ducta eſt: & circa te ſocer. Perliberalis ui. eſt q. u. m. ordo: Perliberalis viſa eſt mihi.

Octonarii, & Quadrati mixti.

DEMIPHO. NAVSISTRATA. CHREMES.

Gedũ ut ſoles Nauſiſtrata, fac ut illa placetur nobis.
Vt ſua uoluntate id quod eſt faciundum faciat. Na. faciam. De.
Pariter nunc opera me adiuues, ac dudum re opitulata es. Na.
Factum uolo, ac pol queo minus uiri culpa, q̃ me dignum ſt. De.
Quid autem? Na. quia pol mei patris bene parta indiligenter
Tutatur, nam ex his prædiis talenta argenti bina
Statim capiebat, HEM uir uiro quid ꝑſtat? De. bina quæſo? Na.
Ac rebus uilioribus multo, tamen duo talenta. De. hui. Na.
Quid hæc uidentur? De. ſcilicet Na. utrum me natam uellem,
Ego oſtenderẽ. De. certo ſcio. Na. quo pacto? De. parce ſodes,
Vt poſſis cum illa, ne te adoleſcens mulier defatiget. Na.
Faciam ut iubes, ſed meum uirum abs te exire uideo. Ch. hem, Demipho.
Iam illi datum eſt argentum? De. curaui illico. Ch. nollẽ datum.
Hei uideo uxorẽ pene pluſq̃ ſat erat. De. cur nolles Chreme? Ch.
Iam recte. De. quid tu? ecquid locutus cum iſta es, quam ob rem hanc ducimus? Ch.
Tranſegi. De. qd ait tãdem? Ch. adduci nõ poteſt. De. quid nõ poteſt? Ch.
Quia uterq; utriq; eſt cordi. De. qd iſtuc nr̃a? Ch. magni, ꝑter
Hæc, cognatam cõperi eſſe nobis. De. quid deliras? Ch. ſic erit,
Nõ temere dico, redi mecũ in memoriã. De. ſatin ſanus es? Na.
Hau obſecro uide ne in cognatã pecces. De. nõ eſt. Ch. ne nega.
Pr̃is nomẽ aliud dictũ eſt, hoc tu erraſti. D. nõ norat p̃rem? Ch.
Norat. De. cur aliud dixit? Ch. nũnq̃ ne hodie concedes mihi,
Neq; intelleges? De. ſi tu nihil narres? Chre. pergis? Nau. miror quid hoc ſiet. De.
Equidem hercle neſcio. Ch. uin ſcire? at ita me ſeruet Iuppiter,
Vt propior illi q̃ ego ſum, ac tu nemo ſt. De. Di ueſtram fidem.
Eamus ad ipſam una omnes nos, aut ſcire, aut neſcire hoc uolo. Ch. ah. De.
Quid id eſt? Ch. ita ne paruã mihi fidem eſſe apud te. De. uin me credere?
Vin ſatis quæſitum mihi iſtuc eſſe? age fiat, quid illa filia
Amici noſtri? qd futurũ ſt? Ch. recte. De. hãc igitẽ mittimus? Ch.
Quid ni. De. illa maneat. Chre. ſic. De. ire igitur tibi licet Nauſiſtrata. Nau.
Sic pol commodius eſſe in omnis arbitror, q̃ ut cœperas
Manere hanc, nam perliberalis uiſa ſt cum uidi mihi. De.
Quid iſtuc negotii ſt? C. iã ne oppuit hoſtiũ? D. iã. C. o Iuppiter,
Di nos reſpiciunt, gnatam inueni nuptã cum tuo filio. De. hem.
Quo pacto id potuit? C. nõ ſatis tutus ẽ ad narrãdũ hic locus. D.
At tu intro abi. Ch. heus ne filii noſtri quidem hoc reſiſcãt uolo.

GVL. Gedũ &c. Hęc allocutio eſt diuitia vxoris de marito licẽtius cõquerentis cũ diſpoſitione futurarũ turbarum. De. o Nauſiſtrata. agedũ: aduerbiũ hortantis. vt ſoles. i. ſicut ɔſueuiſti de me bñ mereri. fac vt illa puella placeẽ. i. mitigeẽ: leniaẽ nobis. vt faciat id qđ eſt faciendũ. i. diſcedat & nubat Phormioni. ſua volũtate. i. nõ inuite. Nau. Faciã. i. placabo illã. De. nũc adiuuas me opa tua. i. tuo labore, ac induſtria. pariter. i. æq;. ac. i. ſicut. opitulata es. i. auxiliata es. dudũ. i. paulo ante. re. i. ipſo effectu, vel bõis tuis, & tua re familiari: mutuas mihi dando pecũias: vel aliqd tale faciẽdo. Vel lege ſic. pariter. i. etiã. nũc adiuuas me opa. ac: pro &. dudũ opitulata es mihi re &c. Nau. volo factũ. i. facere. ac pol: iurãtis eſt. minus queo. i. minus poſſum facere. culpa. i. (qđ dicimus) defectu. viri. i. mariti mei. q̃ dignũ eſt me. i. q̃ me decet: aut q̃ mihi eſt: vel q̃ merui. De. autẽ. i. ſ;. qd. i. cur. minus potes q̃ par eſt, q̃ meruiſti. Na. qa pol vir meus tutaẽ. i. defendit: cõſeruat. indiligẽter. i. pigre: negligenter. bene parta. i. iuſte acq̃ſita bona p̃ris mei. nã pr̃ ſtatim ſine mora capiebat. i. recipiebat. bina talenta argẽti. i. ſingulis annis duo argenti talẽta. ex his p̃diis. i. poſſeſſionibus quas mihi reliqt. Hem: dolẽtis & requirentis ſeu deſiderãtis patrẽ. qd. i. quãtũ: vel in quo. vir vnus p̃ſtat alteri viro. i. quãtũ alius aliũ excellit: nã pr̃ lõge p̃ſtantior erat iure meo. De. q̃ſo. i. obſecro. capiebat pr̃ bina talẽta. i. quotãnis duo. Nau. ac. i. &. rebus multo vilioribus. i. quãuis res eſſent multo viliores: & minoris locarenẽ, q̃ nunc: tamẽ capiebat inquã pr̃ duo talẽta per ſingulos. ſ. annos. De. Hui: admirãtis hic eſt, nã penſionis quãtitatẽ admiraẽ. Nau. qd hæc videnẽ tibi. i. qd exiſtimas hæc duo talẽta annua eſſe. q. d. nõne illa talẽta videnẽ tibi eẽ magnũ qddã. De. ſcilicet. i. certe, talẽta hæc videnẽ ſup. mihi magnũ quoddã. Nau. vellẽ me eſſe natã virũ. i. vellẽ fuiſſe ſexus virilis, ego oſtẽderẽ hæc talẽta quãti eſſent: qa ea multiplicarem induſtria: vel oſtẽderẽ hæc talenta eſſe magnum aliqd: vel oſtẽderem bina talenta debere hẽri ex p̃rimonio meo. De. Certo ſcio. i. mihi eſt exploratũ, ꝙ oſtenderes. Nau. quo pacto. i. quo mõ ſcis? vel quo modo oſtenderem tuo iudicio? De. ſodes. i. ſi audes. pce verbis ſup. i. ceſſa mecũ: vt poſſis loq diutius cũ illa puella. ne. i. vt nõ. mulier illa adoleſcẽs. i. iuuenis. defatiget. i. te defatigatã reddat ſermone ſuo: adeo vt illi r̃ndere par eſſe nõ poſſis. Na. faciam vt iubes. i. vis. ſed video meũ virũ. i. cõiugem. exire abs te. i. ex tua domo. Chr. Heme interiectio dolentis, & timẽtis. o Demipho. argẽtũ eſt iam datum illi Phormioni. De. ilico. i. ſtatĩ. curaui vt daretur. Ch. nollẽ datum eſſe argentũ. i. vellẽ ꝙ non eſſet datũ. Hei: dolentis. video vxorẽ pene. i. fere. pluſquam ſat erat. i. ſufficiebat. De. o Chremes, cur nolles datũ eſſe argentũ. Ch. iam recte ſe habẽt res ſup. De. Quid tu dicis ſup. ecqd. i. nunqd. locutus es aliqd cum iſta puella. quãobrẽ. i. quare. ducimus hanc vxorẽ tuã, ſi iam es allocutus eam puellam. Chr. trãſegi. i. cõcordaui: pacaui oia. De. auertens ſe Demipho admirabũdus ait: Quid tandẽ ait ipſe frater meus: q̃ſi aſſiſtentes alloquaẽ. Ch. puella non pot abduci. i. expelli a tua domo: neq; abſtrahi a filio tuo. De. qui. i. cur, vel quo modo, ipſa nõ poteſt abduci. Ch. qa vterq; eſt cordi vtriq;. i. ſibi mutuo placẽt. vbi maſculino vſus eſt: qa maſculinũ ꝑponderat fœminino. Oratores in tali dicẽdi genere dicere ſolẽt: Vterq; alteri eſt cordi. De. qd iſtuc noſtra intereſt. i. qd ad nos ptinet, ſi vterq; alteri eſt cordi. vbi dicunt barbari: Quid habemus agẽdũ. Ch. magni illud intereſt noſtra. i. illud multum ad nos ſpectat. Id eni pluſq̃ manifeſtũ eſt dici ſolere: Magni vel parui mea refert: vel intereſt. ꝑter hæc. i. vltra hoc: ꝙ vterq; alteri ẽ cordi, cõperi. i. facile ꝑſpexi: cognoui p inueſtigationẽ: ſiue

Sodes

Ecquid

inueni,eam eſſe nobis cognatã.i.gentilẽ:& de cognatione noſtra.De.Quid.i.cur,deliras.i.deſipis:ineptis: iſanis.vel qd deliras.i.delirarrēta pſers in medium.Ch.Sic erit.i.inueniet ur tandem cognata.nõ dico hoc temere.i.incõſulte:incõſiderate:ſine cã.redi in memoriã mecũ.i.recordare me cum pteritorũ,quæ cõtulimus inter nos:vel recollige te:redi ad te:ſiue repete memoria ea, de qbus aliquãdo verba fecimus.mecũ.i. quẽadmodum ego reuertor ad memoriã exercẽdam.De.Satin.i.ſatis ne.es ſanua .i.ſanæ mẽtis:ſeu mentis cõpos.Nau.Hau:interiectio oſtẽdẽs faſtidioſum eſſe qd dicit.obſecro caue.i.puide.ne pecces.i.erres.in cognatã.i.in agnationẽ cognatæ.De.non eſt ipſa cognara.Chre.ne nega.i.noli negare.aliud nomẽ pris eius dictũ eſt.q.d.pater eius voluit ſe vocari alio noie.hoc dicit vt oñderet illi ſe eſſe patrẽ eius:quemadmodũ prius cõicauerat rẽ totã cum eo,tu erraſti hoc.i.hac muratione nois.De.ipſa nõ norat.i.nouerat patrẽ.De.cur pr dixit aliud nomẽ.i.cur mutauit nomẽ:& voluit ſe vocari alio noie?Ch.ne.i.verũ,nũq̃ ocedea.i.acqeſces:aſſenties hodie mihi.neq; intelliges qd mihi veli.De.ſi tu nihil narras.i.ſi tu nihil explices:qũo itelligã.Ch.interrũpit ſermonẽ ingens.pgis.i.pſequeris teluctãdo mihi.Nau.miror qd hoc eſt,q̃ Demipho nõ potes itelligere:ſic nec ego ipſa.De.equidẽ hercle:iurãtis eſt.neſcio qd hoc ſcit.Chr.vis ne ſcire qd ſit?Iupiter ita me ſeruet:iurandi modus eſt.vt.i.ſicut.nemo.i.nullus hõ.eſt ppior.i.ppinqor ſanguine ipſo illi puellæ,q̃ ego ſum,ac tu es:zeugma eſt a medio.De.O Dii imploro veſtrã fidem.i.opem & auxiliũ.nos oẽs eamus vna.i.ſimul.ad ipſam puellã,volo ſcire hoc.i.iſtã cognationẽ:aut neſcire penitus.Ch.ah:dolẽtis interiectio.De.quid eſt qd ita doles.Ch.Ita ne.i.eſt ne verũ.fidẽ.i.auctoritatẽ:credulitatẽ:veritatẽ.eſſe mihi ita patuã apud te.i.hẽs mihi tã parũ fidei:vt te exorari nõ poſſim:vt hoc mihi credas.De.vis me credere hoc:vis iſtud eſſe ſatis quæſitũ.i.inqſitũ.mihi.i.a me?Age:hortãtis eſt aduerbiũ.fiat.i.credat a me.Quid?modus interrogandi.illa eſt ſup.filia amici nři?hoc volutat ſecũ.deinde ſubdit:qd futurũ eſt ex hac cognatione?Chr.recte futurũ eſt ſup.i.pſpere oia cedẽt.De.Igit.mittimus.i.remittimus domũ.vel omittimus:miſſam faciamus hic vxorẽ tuam,quam ducebamus.Ch.quidni.i.cur nõ mittamus eã.De.illa vxor tua maneat.i.non veniat ad puellã:interrogatiue pnuncia.Ch.ſic.i.ita maneat.De.O Nauſi.igit:q̃a res ſic ſe hñt.licet tibi.i.potes.ire.i.redire domũ.Nau.pol arbitror cõmodius.i.vtilius.eẽ in oẽs.i.erga oẽs,vel pro oibus.hãc puellã manere:neq; adduci,q̃ vt.i.ſicut.cœpas.i.incepas.curare vt eiicereť.Nam cũ vidi eã.ipſa viſa eſt mihi pliberalis.i.valde honeſta,& bona,ac benigna.De.qd iſtud negocii.i.iſtud totũ negocium eſt.i.quid hoc totũ qd dixiſti ſibi vult.nõdũ eni intelligit Demi.Ch.

Operire

ne.i.verũ,vxor mea iã operuit.i.clauſit(cuius oppoſitũ eſt aperuit.i.recluſit)hoſtiũ.i.ianuã.De.iã operuit.ne timeas audiri ab ea.Ch.o Iupiter.Dii reſpiciunt nos.i.ſunt nobis ppitii & fautores.inueni gnatã nuptã cũ filio tuo.De.hẽ:interiectio intelligentis qd diu q̃ſiuerat.quo pacto.i.q̃ via id potuit fieri?Chr.locus iſte non eſt ſatis tutus ad narrandum qũo potuit fieri.De.at.i.ſed.tu abi.i.diſcede.intro.i.in domũ meã.Ch.heus:aduerbium vocantis:& monentis attẽtionẽ.volo ne qdem.i.vt nec etiã.filii noſtri reſciſcãt.i.ſciant:cognoſcant hoc.i.quo pacto id potuerit fieri.

Concedere

ASCẽ. ¶ Ad principium ſcænæ,vbi offendes:Opera tua me adiuuat.In aliis eſt adiuues.

SER. Agedum.Ecce Demipho,q adducat Nauſiſtratã.inducit̃ etiã Chremes denuncians Demiphoni cognitionem filiæ:qui talia verba pferet:vnde vxor eius aliquã ſuſpitionẽ cõcipere poſſit:quatenus eũ deinceps de re audiet Phor.eũ accuſantẽ credat.Nũc adiuua me opa verborum ſicut re.i.pecunia mea opitulata:quã.ſ.maritus tuus mihi mutuauit:eã quã de pdiis Lẽni apportauit.illud tangit quod dixerat ei Chremes:De pecunia factũ volo q̃ res mea tibi valeat.At pol minus queo iuuare te & alios,q̃ eſt dignũ meũ Chreme.& hæc culpa viri m.q res meas male pcurat.q.d.i.q̃re culpa viri.Ex his pdiis q̃ ſunt Lẽni viro.i.pater marito.Ac ẽt de aliis rebus multo viliorib⁹,q̃ de pdiis tñ duo.qd.i,q̃ bona pdia.Ego oſtenderẽ quo pacto.ſ.res eſſent tractandæ parce.notat fœmineũ morẽ garrulitatis:quæ multo plura adhuc diceret:ſed Demipho corrigit eã.parce ſo.te deſatigare loquendo:vt poſſis ſufficere loquẽdo cũ illa.hei mihi video vxo.pe.[illegible]ocutus ſum plus q̃ ſatis eſt:ſi dixiſſem de filia inuenta q[illegible]:iam dicã recte.i.alio tpe.Intus cum iſta Phanio,hanc [illegible]auſiſtratã.totum tranſegi.i.perfeci oia:qui bene põt vterq; vtriuſq;.quia.ſ.Anti.& Phaniũ ſic ſe diligunt:vt ſeparari nolint.qd iſtunc refert noſtro:velint an nolint?magni refert.Nõ temere dico.q.d.bene potes intelligere vnde ſermo iſte.Redi in memoriam illius rei quare dixi.Caue in cogñ.i.ſi veſtra cognata non eiiciatis:non eſt cogñ.Patris.n.ſ.Stilpho non erat nomen ſui patris.nũ.no.pa.i.nomẽ patris.Concedes.i.credes q̃ ſit cogñ.Si tu nihil nar.concedere.Neſcio quid hoc eſt ne dum tu pã.nolebat ire Chre.pro vxo.Nauſi.Ita ne q̃ nolis credere verbis meis:quid illa filia.a n.quã diſpoſueramus dare Anti.hanc ſibi mitte.ſ.filiam tuam:& illa q̃ eſt domi maneat ire.i.recedere ad domum tuam.in oẽs ex vtraq; parte cõmodius,q̃ ita vt cœperas.ſ.manere hanc:viſa eſt in nuptiis.id potuit.ſ.fieri.

Quadrati ut ſuperiores.

ANTIPHO.

Factus ſum,ut ut meæ res ſeſe habent fratri obtigiſſe quod uolt.
Quam ſcitumſt eiuſmodi parare in aio cupiditates,
Quibus cum res aduerſæ ſient,paulo mederi poſſis.
Hic ſimul argentum repperit,cura ſeſe expediuit.
Ego nullo poſſum remedio me euoluere ex his turbis.
Quin ſi hoc cęletur in metu,ſin pateſit in probro ſiem.
Neq; me domum nunc reciperem,ni mihi eſſet ſpes oſtenta
Huiuſce habendæ,ſed ubi nam Getam inuenire poſſum?
Vt rogem quod tempus conueniundi patris me capere iubeat?

DON. Lætus ſum:Antiphõis pſona ẽ.¶ Parare i ani.venuſte addidit rſt aio.Ennius i.vi.Sed qd ego hic in aio lamẽtor.¶ Cũ res ad.ſi.eũ deſideratæ fuerint,i.cũ harũ pecuniæ fuerit.¶ In pbro ſiem:apud pfem.ſ.¶ Si hoc cælet in metu,ſi n ἀνακόλουθον quarta:cũ pꝑoſuiſſet ſi hoc cæleť:intulit ſin pateſit.

GVL. Lætus ſum &c.Hic Antipho apud ſe conqueritur:q̃ ea ſuſceperit:qbus exolui non poſſit:vbi res aduerſæ vrgẽt.& ſimul oſtẽdit ſe geſtire in aliquã ſpem.Anti.Vt vt.i.vtcunq;.i.qualitercũq;.res meæ.i.mea negocia ſeſe hñt.lætus ſum id obtigiſſe fratri meo Phæ.quẽ vt frẽm diligo.qd vult.ſ.argentũ ad Pãphilã redimendã.q̃.i.quãtũ.ſcitũ eſt.i.ſcite,ſeu ſapienter factũ,parare.i.cõtrahere in aio ſuo.eiuſmodi.i.tales cupiditates,quas cũ res ſint aduerſæ.i.cũ fortuna male operatis rñdeat.poſſis.i.poſſit aliquis,paulo.i.aliquãtulũ:ſiue aliquatenus.mederi.i.medellã,ſeu remediũ adhibere.ſimul.i.poſtq̃.hic Phædria repperit argentũ,expediuit.i.exoluit ſe,cura.i.ſollicitudine.ego Antipho nullo remedio poſſum euoluere.i.expedire:explicare me.ex iſtis turbis.i.pturbationibus.qn.i.q̃ nõ.ſi hoc qd ſimulatũ eſt.cælet̃.i.occulteť pri ſup.ſim in metu:ne pr moleſte ferẽs abducat aliqua ratione amatã meã.ſin.i.ſed ſi.hoc inquã qd ſimulatũ eſt.pateſit.i.aperiať:reueleť:detegať.nõ poſſum inquã euoluere me,qn ſim in pbro.i.in culpa apud patrẽ.neq; nũc reciperem.i.retraherem:referrẽ me domum.niſi ſpes huiuſce Phanii,habendæ.i.habendi hãc Phaniũ.eſſet oſtentata.

oſtentata: ideſt præſtita: exhibita mihi. ſed vbinam: ideſt vbi poſſum inuenire Getã, vt rogẽ. i. petã ab eo. qđ tẽpus: ideſt quã opportunitatẽ. cõueniendi patris: ideſt alloquẽdi patrem meũ, iubeat: ideſt velit. me capere: ideſt eligere.

lus loquebaẽ: vidit Phormionẽ: & inqt apud ſe. Sed Phormio eſt. i. adeſt. deide accedẽs ad eũ inqt. qd ais? Phor. petia qd dicã? admirãdo dicit hoc: vel iterrogãdo. deide occupat Antipho. An. quidnã Phę. eſt facturus? quo pacto. i. q̃ via. ait ſe velle ſumere ſatietatẽ. i. tędiũ, ſiue expletionẽ amoris? Phor. ipſe acturus ẽ. i. repntaturus ẽ. ptes tuas. i. totũ offm. vicıſſim. i. (vt ita dicã) ſua vice, vel p vices, & quaſi alternati. An. q̃s partes meas acturus ẽ. Phor. vt fugitet. i. frequẽter fugiat. patrem. i. pris conſpectũ. rogauit te vt rurſum tu ageres. i. defenderes: ſuſtineres cãm ſuã. & vt diceres. i. orationem hẽres, & ſermonẽ appoſitũ pro ſe faceres. nã qui dicit: appoſite, accommodateq; loquiẽ. nã ipſe Phæ. eſt potaturus. i. debet potare apud me. ego dicã ſenibus: Demiphoni, & Chremeti, me ire Sunium. i. in eũ locũ: de quo prius dictũ eſt. ad mercatũ. i. negociãdi gr̃a, ſiue exercẽdæ mercaturæ (& declinaẽ hic mercatus tus tui: a mercor ris: qđ eſt emo is.) dicã ergo ſenibus me ire ad mercatũ emptum. i. ad emẽdã. ancillulã. i. ancillã paruã: quã Geta ſeruus dixit ſenibus mihi eẽ opus. dudũ. i. pauloante, ne ipſi ſenes credãt me cõficere. i. conſumere: ipẽdere ſuũ argẽtũ: cũ nõ videãt me hic. ſed hoſtium concrepuit abs te. i. hoſtiũ tuum patefactũ eſt, vel aptũ eſt. & bene cõcrepuit. q. d. audiui hoſtium crepãs: ideſt ſtridens: & reſonãs cum aperiretur, & pateſieret, nam eiuſmodi crepitus eſt ſignum apertionis hoſtii.

SER. Lætus ſum. Hãc cognitionẽ poſtq̃ vterq; ſenex iam ſciuerat, oportebat ipſum Antiphonẽ reſciſcere, vt ſecurus de Vxore fieret: tũ principaliter ad rẽ Phædrię tendit. Intererit enim Phormio huic relatiõi, quam faciet Geta Antiphoni: vt accepta tamẽ occaſione conſilii ſui laboret: vt argentũ deinceps non reſoluatur, inducunẽ ad hanc cognitionẽ audiendam hinc Antipho: inde Phormio: & poſtea Geta relator. Antipho prius accedit: hũs occaſionẽ. ſ. vt Getã q̃reret: q eũ viſiſſet fratri ſuo tam ſucceſſiſſe de pecunia, dicit ita: Lætus ſum pp fratrẽ. vt vt. i. q̃litercunq; . ſ. aſpere res meæ ſe habeãt, q̃ ſcirã fratrem laudat, q̃s cupiditates poſſis mederi: cũ illę cœperint eſſe aduerſæ: vt frater meus emit: nõ duxit amicã: qđ latẽter agere põt ad libitũ ſuum. & ſi res illa cœpit eẽ aduerſa: qđ. ſ. veniat i audientiã pris: quocũq; modo voluerit: vt de ancilla poterit ſe expedire: ſi hoc cæleẽ qđ ſit factuʒ fallacia Phormionis & mea volũtate, ero i metu vt mõ ſuʒ: ne aliquo caſu perſentiat pater, in probro: q̃a dicat patreʒ feſelliſſe cum ſine dote vxoreʒ cœperim huiuſce Phanũ hũdæ per dilationẽ Phor. q ſpatiũ poſtulabit. Conueniendi. i. loquendo cũ pre. quẽ. ſ. non conueni poſtq̃ rediit.

Octonarii.

PHORMIO. ANTIPHO.

ARgentum accepi, tradidi Lenoni, abduxi mulierem,
Curaui, propria ea Phædria ut potiretur, nam emiſſaſt manu,
Nunc una res reſtat mihi, quæ etiã cõficiunda otium
A ſenibus ad potãdum ut habeã, nã aliquot hos ſumã dies. An.
Sed Phormioſt, quid ais? Ph. quid? An. quid nam nunc facturus Phædria?
Quo pacto ſatietatem amoris ait ſe uelle ſumere? Ph.
Viciſſim partis tuas acturus eſt. An. quas? Ph. ut fugitet prẽm.
Te ſuam rogauit rurſum ut ageres cauſſam, ut pro ſe diceres.
Nam potaturus eſt apud me, ego me ire ſenibus Sunium
Dicam ad mercatũ, ancillulã emptum, quã dudum dixit Geta,
Ne cum hic non uideant me cõficere credant argentum ſuum.
Sed hoſtiũ cõcrepuit abs te. An. uide qs egrediatur. Ph. Getaſt.

Octonarii, Quadrati, & Senarii nonnulli.

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

O Fortuna, o fors fortuna quantis commoditatibus,
Quã ſubito hero meo Antiphoni ope ueſtra hunc onerastis diem? An.
Quidnam hic ſibi uolt? Ge. noſq; amicos eius exonerastis metu,
Sed ego nunc mihi ceſſo, qui non humerum hũc onero pallio.
Atq; hoiem ppero inuenire, ut hæc quæ contigerint ſciat? An.
Num tu intellegis quid hic narret? Ph. nũ tu? An. nihil. Ph. tandem ego. Ge.
Ad Lenonẽ hinc ire pgã, ibi nũc ſũt. An. heus Geta. Ge. hẽ tibi,
Num mirum, aut nouum eſt reuocari curſum cum inſtitueris?
An. Geta. Ge.
Pergin hercle, tu nunq̃ tuo odio uinces me. An. nõ manes. Ge.

DON. ARgentum accepi. Iactantia hic inducitur Phormionis: & quaſi ois prouenisse lætetur. Propria ea Phædria: Virg. in primo: Connubio iungam ſtabili, propriamq; dicabo. Viciſſim p. t. a. eſt: ẽm illud quod dictum eſt: Reddunt operas mutuas. Te ſuã rogauit rurſuʒ vt age. p. iterum ſubaudiamus. & eſt zeugma a ſuperiori.

Virgil.

GVI. ARgẽtũ &c. Hic iactantia inducitẽ Phormionis: qui tanq̃ paraſitus ſe egregie bibiturũ pollicẽẽ. Phor. Accepi argẽtũ a Demiphone: tradidi illud Lenoni puellæ venditori. abduxi. i. mecum abduxi a lenonia domo. mulierẽ Pam. ſ. quæ iaʒ virgo nõ erat: pcipue cũ eſſet in tali loco. curaui. i. effeci. vt Phædria potireẽ ea puella ppria. i. ſibi cũ nemine cõi. nam emiſſa eſt manu. i. manumiſſa. i. libertina facta: cũ prius eẽt empta tanq̃ ſerua: vel exiuit ptãtẽ Lenonis. nũc vna res reſtat. i. eſt reliqua mihi. q̃ res cõficienda. i. pficiẽda & ad effectũ pducẽda. ſ. vt hẽam. i. ipetrẽ. a ſenibus. ſ. Demiphone & fratre. otiũ. i. ſpatiũ tpis ad potãdũ. priuſq̃ abducã mihi Phaniũ: pro q̃ abducẽda dederũt pecunias. Nã ſumã. i. ipẽdam: cõſumã: traducã hos aliquot dies. An. Antipho q prius lo

SER. ARgentũ. Inducitur Phormio, vt audiat illã eſſe filiã Chremetis. Et per hoc ſi ſenes ab eo argentum petiuerunt: ſed illud dicturũ de Chremete: vt ſic argentũ ei cõdonetur: habet occaſionem veniendi. ſ. vt quærat ſpatium a ſenibus: quod ſuperius dixerat Geta. Poſtq̃ enim accepit pecuniã a Geta: & dedit per Fidicinã: venire quęrere inducias a ſenibus fingẽs ſe ire ad mercatum: vt hoc modo habeat licẽtiã aliquot diebus ad optandũ. & hoc notat vbi dicit: Argentũ acc. vt potiretur ea. ſ. amica. quaſi ppria emiſſa manu. i. liberata a poteſtate Lenonis: cuius ancilla erat otiũ ad potandũ. Non ideo ad potandũ: q; ita ſtabilitet ſe ante ſenes dicturuʒ. Sed cum ſolus eſſet veritatẽ apud ſe poterat diſponere. viciſſim, quas partes dicat ipſe expri. conficere: ideſt deſtruere.

DON. O Fors fortuna. Fortuna dicta eſt icerta re: Fors fortuna euẽtus fortunæ bonus. Fors fortuna: aliud fortuna eſt: aliud fors fortuna. Nã fors fortuna eſt cuius diem feſtum colunt: qui arte aliqua viuunt. huius ædes trans Tyberim eſt. Hun: onero pal. recte, quia palliata fabula non togata. Pergit her. poteſt diſtingui hic pergit: & coniuncte legi hercle. Nunquam tu hodie me vin. vapulabis ideo.

DON. Id quidem iam fiet:id quod ſibi dici audiuit minitatur. & conueniens error feſtinantis. Sine controuerſia: ſine ambiguitate. Si te delibutū gaudio reddo:ad animū trāſtulit qđ eſt corporis, nam delibutus vnctus dicitur. Vt modo argētū:vide narrationē cœptā vnde opus eſt. Mittit herus me ad vxorē tuam:conuerſus ad Antiphonē hoc dicit. Pulcherrimum facinus a,huiuſmodi locos poetæ actoribus indulgent:qđ in his actoris commendatio. Patruus tuus pater eſt inuentus Phanio vxori tuę:vt Sallu.in primo: Liberis eius auunculus erat. Atq; hercle ego quoq; illam audiui fabulā:Plau.i Milite glorioſo:Nam hoc columnatim poetæ eſſe mandaui barbaro. Curas adimere argentariā:varietas prælud endi adimendi occaſio eſt.

gnatus ſe reuocari ſeſtinū.nā putabat aliū quēlibet ab Antiphone reuocare eū,ideo inqt. Hem:iterlectio indignātis. num.i.nunquid.q.d.non eſt tibi miruȝ.i.nō eſt tibi magni momēti:aut magnæ curæ,aut nouū.i.inuſitatū,cū ſum reuocari.i.retrahi.cū inſtitueris.i.inceperis curſum.vel eſt ſecunda perſona pro tertia.An.Geta:vocātis eſt.Ge.hercle ipſe q vocat me pgit.i. perſeuerat vocare me. hoc aūt dicit intereūdū nō retro aſpiciēs.nunq̄ vinces me.i.nūq̄ hodie pſuadebis mihi vt ad te eam.tuo odio.i.tua moleſtia & tædio.nā odiū interdū ponit̄ pro tædio & moleſtia. Inde odioſus.i.tædioſus:moleſtus: & improbus:ſeu importunus.q.d.nō vinces me tua iportunitate,& iſtātia.An.nō manes.i.nō ſiſtis gradum: hoc dicit indignabūdus & minabūdus.

Vapulabis.An.id tibi quidem iam fiet niſi reſiſtis uerbero.Ge.
Familiariorē oportet eſſe hūc qui minitatur malū,ſed is ne eſt,
Quem quæro,an non?ipſus eſt.Ph.congredere actutum.An.
quid eſt?Ge.
Omnium quātū eſt qui uiuant hominū homo honoratiſſime.
Nam ſine controuerſia a Dis ſolus diligere Antipho.An.
Ita uelim,ſed qui iſtuc credam ita eſſe mihi dici uelim.Ge.
Satin eſt,ſi te delibutum gaudio reddo?An.enicas.Ph.
Quin tu hinc pollicitationes aufer,& quod fers cedo.Ge.oh,
Tu quoq; hic aderas Phormio?Ph.aderam,ſed ceſſas?Ge.
accipe hem.
Vt modo argentum tibi dedimus apud forum recta domum
Sumus profecti,interea mittit herus me ad uxorem tuam.An.
Quā ob rē.Ge.omitto ploqui,nā nihil ad hāc rē eſt Antipho.
Vbi in Gynæceum ire occipio,puer ad me accurrit Mida.
Pone apprehendit pallio,reſupinat,reſpicio,rogo
Quā ob rē retineat me,ait eſſe uetitū intro ad heram accedere.
Sophrona modo fratrē huc inquit ſenis introduxit Chremem,
Eumq; nunc eſſe intus cum illis,hoc ubi ego audiui,ad fores
Suſpenſo gradu placide ire perrexi,acceſſi,aſtiti,
Animā compreſſi,aurem admoui,ita animum cœpi attendere.
Hoc modo ſermonē captās.An.heu Geta.Ge.hic pulcherrimū
Facinus audiui,itaq; pene hercle exclamaui gaudio.Ph.
Quod?Ge.qđ nā arbitrare?An.neſcio.Ge.atq; mirificiſſimū.
Patruus tuus pater eſt inuentus Phanio uxori tuæ.An.hem
Quid ais?Ge.cū eius cōſueuit olim matre in Lēno clāculū.Ph.
Somniū utin hæc ignoraret ſuum patrem?Ge.aliquid credito
Phormio eſſe cauſſæ,ſed me cenſen potuiſſe omnia
Intellegere extra hoſtium,intus quæ inter ſe ipſi egerint?Ph.
Atq; hercle ego quoq; illā audiui fabulā.Ge.immo etiam dabo
Quo magis credas,patruus interea inde huc egreditur foras.
Haud multo poſt cum patre idem recipit ſe intro denuo.
Ait uterq; tibi poteſtatem eius habendæ dare.
Deniq; ego ſum miſſus te ut requirerem,atq; adducerem.An.
Hem quin ergo?rape me,qđ ceſſas?Ge.fecero.An.o mi Phormio
Vale.Ph.Vale Antipho,bene ita me Di ament factū gaudeo.

GVI. O Fortuna, o &c.Hic Antiphoni a Geta nunciatur Phaniū inuētam eſſe filiam Chremetis patrui ſui: qđ magnæ felicitatis loco ducēdū putat.Ge.o Fortuna.i.o Dea mutabilitatis.o fors fortuna: ideſt bonus fortunæ euentus:cuius diē feſtum colunt:q arte aliqua viuunt.huius ædes facta trans Tyberi erat.Fortuna aūt icerta eſt tā ad bonū euētum,q̄ ad malum,quātis cōmoditatibus:ideſt opportunitatibus.& q̄.i.quātū ſubito:hæc legūtur admiratiue.honoraſtis.i.decoraſtis hūc diē Antiphoni noſtro,veſtra ope.i.veſtro auxilio & numine ac fauore?An.qd naȝ hic Geta ſibi vult.i.qd vult dicere ita admirabundus?Ge.Geta eum nō audiebat:ſed pgebat in ſua admiratione,& vos fortuna:& fors fortuna exoneraſtis.i.alleuaſtis nos amicos eius Antiphonis metu,quo afficiebamur eius cauſa.Deinde ad ſe rediens,cōſiderans̄q; ſibi eſſe potius quærēdū Antiphonē:cui hæc narret,q̄ ita in admiratione ceſſandū & morandū:ideo ſubdit.ſed nūc ceſſo:ideſt moror:tardo:cūctor.mihi.i.vel in dedecus meū,& crimē,vel mihi generaliter ponit̄.vt Tu mihi ſemper dormis.Sed ergo nūc ceſſo.i.ſum ceſſator & otioſus:& quideȝ increpandus,qui nō onero hunc.i.meum humeruȝ.pallio: ideſt qui nō replico palliū meū in humerum:vt agilior ſim ad viā faciendā,atq; qui inquā nō propero.i.feſtino,inuenire hoiem.i.Antiphonē:vt ſciat hæc,quæ cōtigerint.An.tu nō intelligis?qd hic Geta narret.i.dicat ſecū.Ph.nō.i.nō quid en intelligis?An.nihil.i.nō intelligo,vel nihil.i.ne minimū qdē intelligo qd dicat.Ph.ego itelligo tādem quātū qd dicat.Ge.Pergā ire.i.cōtendā ire,vel pſequar:pſeuerabo ire hinc ad Lenonē nūc.ipi ſūt ibi apud Lenonē.An.reuocat eū iā arripiētē iter ad Lenonē.Heus:aduerbiū vocātis.Geta:vocatiuus eſt.Ge.Geta poſt ſe nō reſpexit idignatus ſe reuocari ſeſtinū.

Ge.Vapulabis.i.poſſes bene adeo inſtare,vt vapulares.i.verberaueris:ſeu verberib⁹ afficeris.An.qdē.i.certe.id qđ minitaris.iā.i.ſtatim.fiet tibi.i.vapulabis.niſi tu verbero.i.dignus verberibus (hic verbero onis) reſiſtis:ideſt reprimis gradū.Ge.hoc audiens cognouit eſſe aliquē,q impioſe loqueretur,ideo ſubdit,oportet hunc,qui ita loquit̄ eſſe familiariorē.i.intimiorē in nr̄a familia,q̄ ego.nā minat̄ malū.i.verbera.Sed ne.i.verū.eſt is quē quæro.ſ.Antipho.an non eſt.Deinde viſo eo dicit.ipſe ē quē quæro.Pho.Geta cōgredere (a con & gradior deris).i.cōcede.huc actutū.i.cito: celeriter.Dicitur eni ab actu.i.celeritate:vnde actuariæ naues dicuntur celeres.i.celeriter per mare tranſeuntes.An.Quid eſt?qđ ita vehemēter gaudes,& admiraris.Ge.o homo honoratiſſime omniū hominū,qui viuant,quātū eſt.i.quātū licet pro tua cōditione,vel quātū eſt hominū.ſ.ideſt quātacūq; fuerit hominū multitudo.nā o Antipho ſolus diligere.i.diligeris:amaris a Diis.ſine controuerſia.i.ſine ambiguitate.An.velim ita diligi a Diis.ſed velim.i.volo.dici mihi.i.q̄ dicat̄ mihi.qui.i.quo mō:vel cur credā eſſe ita vt dicis.Ge.ſatin.i.nō ne ſatis eſt tibi,ſi reddo.i.afficio te delibutū.i.pfuſum gaudio:vbi ad animū trāſtulit qđ eſt corporis.nā delibutus dr̄ vnctus.An.enecas.i.occidis:mori me cogis:q ita animū meū ſuſpēſuȝ teneas.Pho.qn.i.qn imo.tu aufer hinc.i.hinc amoue.pollicitatiōes.i.noli ita pollicitari bona Antiphoni,ſed cedo.i.dic.qđ fers.i.affers:vel geſtas in pectore.Ge.quoq;.i.etiaȝ.oh Phormio tu aderas hic?vbi oh eſt interiectio aiaduertētis prius nō viſum,nec perceptū.Ph.aderaȝ hic.ſed inter hæc dicēda ceſſas.i.in mora es:tardas:moraris detegere rem Antiphoni.Ge.accipe.i.audi:intellige.hem:interiectio eſt iuſſientis:vt narrationi ſit aptior.vt.i.poſtquam,modo.i.pauloante.dedimus tibi Phormio

Reſiſte
Cōgredi
Actutū

nitego,

Senarii.

PHORMIO.

Tantam fortunam de improuiſo eſſe his datam,
Summa eludendi occaſio eſt mihi nunc ſenes,
Et Phædriæ curam adimere argentariam,
Ne cuiquam ſuorum æqualium ſupplex ſiet.
Nam idem hoc argentum ita ut ingratis eſt datum
His datum erit, hoc qui cogam re ipſa repperi,
Nunc geſtus mihi, voltuſq; eſt capiundus nouus.
Sed hinc concedam in angiportum hoc proxumum.
Inde hiſce oſtendam me, ubi erunt egreſſi foras,
Quo me aſſimulaueram ire ad mercatum, non eo.

ni:ego, & Demipho argentũ apud forum. Profecti ſumus ego, & Demipho domũ, recta.i.eodẽ tenore nuſquã diuertendo, interea o Antipho herus.i.dominus meus, miſit me ad vxorẽ tuã.ſ.Phaniũ. An.quãobrem.i.quare miſitte ad eã. Ge.omitto.i.deſiſto, ploqui.i.lõgo ſermõe vti, nã o Antipho nihil eſt i ea miſſiõe ad hãc rẽ.i.ad hoc ꝓpoſitũ. vbi .i.cuz.occipio.i.incipio. ire ad Gynnecium.i.in locũ ædium ſecretuz:in quo ſabulantur inter ſe mulieres. Eſt eni Gynneciũ (ait Tortellius) locus i ædibus ſolis mulieribus ad habitãdum datus. Deducitur enim a gynecon.i.a mulieribus. puer.i.ſeruus.ſ.Mida noie:forte ſic dictus, ꝙ Phrygius eẽt. occurrit ad me pone i aduerſbiũ.i.retro. apphendit .i.capit me. pallio.i.per palliũ. reſupinat me in

Pone aduerſbium

Supiſnus

quã.i.reducit me in dorſum. nã ſupinus vel reſupinus dicitur, qui in dorſo iacet. qđ qui faciunt fere negligentes ſunt, molles, aut laſciui:ideo ſupinus pro molli ponit, & laſciuo. item pro pigro, negligẽti, & otioſo. itẽ ponitur interdũ pro elato ſiue ſupbo:ꝓpterea ꝙ tales ſuperbi ſolent nõ demittere caput tanquã humiles:ſed reſupinare & extollere tanq̃ tumidi. Perſius:Italo quod humeris ſupinus fregit Heminas. Vnde ſupinare & reſupinare ſignificant aliquem ſupinum: ſiue reſupinuz reddere, vt hic. reſupinat me.i.reducit me in tergum: & (qđ vulgo dicitur) reuerſat me. reſpicio .i.retro aſpicio. rogo.i.interrogo. quãobrem.i.quare retineat me. ait.i.reſpondet. vetitum eſſe.i.prohibitũ. accedere.i.adire:ingredi intro. ad heram.i.Phanium. inquit etiaz ille ſeruus modo.i.pauloante. Sophrona nutrix introduxit huc.i.in Gynnecium. Chremem fratrem ſenis.ſ.Demiphonis, & inquit eũ fratrẽ eſſe nunc intus intra Gynneciũ cũ illis.i.Sophro.& Pha. vbi.i.poſtq̃. ego audiui hoc. prexi.i.pſeueraui ire. placide.i.tranquille:ſine ſtrepitu: ac tumultu. gradu.i.greſſu:paſſu. ſuſpenſo.i.molli ac tenero:ſuſtẽtato: & leniter terræ impreſſo. ad fores acceſſi.i.applicui ad illas fores: ſiue mauis adueni. aſtiti (ab aſto as).i.iuxta fores ſteti. cõpreſſi.i.cohibui:repreſſi i compeſcui. animã.i.ſpirituz: anhelitũ:flatũ ne audirer. admoui.i.adhibui:appropinquaui:appoſui aurem ad illas fores:vt audirẽ. ita eo modo admotis auribus cœpi.i.incepi. attendere.i.arrigere:aduertere animum ad intelligendum qđ dicebatur. captans.i.alliciens:attrahens:frequenter capiens ſermonem. hoc modo .i.ita faciendo: vt dixi. An.o Geta euge:interiectio lętitiæ eſt, qua Antipho Getam inuitat ad lætitiam:vt reliqua pſequatur læranter. Ge.hic.i.tunc. audiui facinus.i.factum. pulcherrimũ.i.iucundiſſimũ. itaq;.i.ideo. hercle exclamaui pene.i.fere. gaudio.i.præ nimia lætitia. An.qđ facinus audiſti? Ge.qđnam.i.quod facinus. arbitrare.i.putas me audiuiſſe illic. An.neſcio quod facinus audieris. Ge.atqui.i.ſed certe. audiui facinus mirificiſſimum:pro mirificẽtiſſimũ.i. mirifice factum:vbi Poeta recto ſuperlatiuo vſus eſt a poſitiuo mirificus mirifica mirificũ. Patruus tuus.ſ.Chremes. inuentus eſt pater Phanio.i.illi puellæ tuæ vxori. An.Hẽ: admirãtis & lætãtis interiectio. quid ais? hoc dicit ſibi vix perſuadens ita eſſe. Ge.patruus tuus olim.i.lõgo ante tpe. conſueuit:ideſt habuit commercium amoris cũ matre eius Phanii. clanculũ.i.ſecreto. in Lemno.i.in illa inſula. Phor. ſomnium eſt ſup.i.illud eſt phantaſma & vanum dictũ:tã quam dormiendo ſomniatum. vtin.i.vti ne.i.vtrum ita cõuenit cum matre eius. vel.i.vt hæc puella non cognoſceret patrem ſuum. Ge.o Phormio. credito aliquid cauſæ eſſe. ſed cenſen.i.cenſes ne me potuiſſe intelligere omnia extra hoſtiũ, q̃ ipſi.ſ.Chremes, Sophrona, & Phaniũ, egerint.i.

Admoſuere

dixerint inter ſe intus in Gynnecio. Ph.atq; hercle ego quoq; audiui illã fabulã.i.illud fabuloſum dictũ. Ge.immo etiã.i. ſed etiã. dabo.i.dicã etiam hoc, quo.i.vt magis credas. Interea dũ hæc agunt, patruus egredit.i.exit. inde.i.ex Gynecio foras. hinc.i.in hunc locũ:in quo erã. haud.i.nõ. multo poſt.i.nõ lõgo tpe poſt. idẽ patruus recipit.i.retrahit:refert ſe. denuo.i.rurſus: iterũ. intro.i.in Gynneciũ cum patre tuo Demiphone. vterq; pſ.ſ. & patruus. ait ſe dare tibi poteſtatẽ hñdæ eius .i.habẽdi eã in vxorez. Deniq;.i.tandem, ego miſſus ſum vt requirerẽ.i.inueſtigarẽ te:atq; vt adducerẽ te ad eos. An.hem:interiectio indignãtis:qđ non ducat celeriter. ergo cum debeas me ducere. qn (increpatiue videt hic capi) pro qnimmo. rape me.i.celeriter cape me:vt ducar ad eos. qđ ceſſas.i.tardas: moraris:cur non acceleras gradum. Ge.fecero.i.faciã: coniunctiuum pro indicatiuo. An.o mi Phormio vale.i.remane cũ ſanitate. Phor. Antipho vale.i.diſcede ſalute comite. Deinde cũ receſſiſſent: cœpit Phormio ſecũ hæc dicere. Ita Dii ament me, vt ex animo dico: iurandi modus eſt. bene factũ eſt.i.bene ſucceſſit ac proſpere. gaudeo tantã felicitatem, & ſucceſſum pſperũ, eſſe datũ his iuuenibus: Antiphoni.ſ.& Phædriæ. de improuiſo (aduerbium).i.ex inſperato:pręter ſpem:pter expectationẽ. Sũma occaſio.i.opportunitas. eludẽdi.i.decipiendi ſenes. eſt nunc mihi.i.ego habeo nũc ſũmã facultatẽ eludendi ſenes. & eſt inq̃ mihi occaſio adimere:pro adimẽdi:ſed varietatẽ amauit Poeta.i.auferendi:abſtergẽdi Phædriæ. curã argentariã.i.anxietatẽ, & ſollicitudinẽ de argẽto iſto reddendo:quo redemit puellam. ne.i.ut non. ſit ſupplex.i.ſupplicans. cuiq̃.i.alicui. ſuorum æqualium.i.ſuorũ gregaliũ & ſodalium:vt illi mutuo darent illã ſummã, q̃ redderet ſenibus:cũ nollet ducere vxorem Phormio. nã hoc idẽ argẽtũ datũ erit ſine reſtitutione ita vt datũ eſt his ingratis ſenibus:vel ipſis inuitis. vel datũ erit ab his ingratis ſenibus.i.imemoribus beneficiorũ ſibi factorum taliter iungendo liberos ſuos matrimonio felici. ego repperi.i.excogitaui. qui.i.quo modo. cogaz hoc fieri reipſa.i.ipſo effectu: videlicet vt argẽtũ ſit datũ vt datum eſt ſine vlla reſtitutiõe. Nũc geſtus.i.modus me hñdi. & vultus.i.indiciũ volũtatis eſt mihi capiendus. nouus.i.alius ab aſſueto. Sed cõcedã.i.me cõferaz. hinc.i.ex hoc loco. in hoc angiportũ ꝓximũ.i.in hunc vicũ anguſtũ, nec peruiũ. inde .i.poſtea. oſtẽdã.i.patefaciam me his ſenibus. vbi.i.poſtq̃. ipſi erunt egreſſi foras.i.extra domum. non eo.i.nõ vado. mercatũ.i.negociandũ. eo ſup. in eum locũ. quo.i.in quẽ locum. aſſimularã (pro aſſimulauerã).i.finxeram me ire.

O Fortuna. Accedit Geta, qui referat ea, quæ de cognitione vxoris Antiphonis in domo patris audierat. Talis Fortuna quæ eſt ſors fortuna .i.pſpera fortuna. ope veſtra. o vos Dii:ſubaudiendũ eſt oneraſtis.i.impleuiſtis. Exonero pallio vt melius curram. Num.i.nõ ne mirum eſt cum aliquis reuocarit te ab aliquo, cum tu currere inſtituas, niſi reſiſtis o tu verbero. Congredere illũ.i.ſequere.o An. actutum.i. velociter. A Diis ſolus diligere.i.diligeris. delibutum.i.vnctũ. omitto modo ꝓloqui:quãobrẽ memor ſit. Gynneciũ: locus vbi mulieres habitant:vt tonſtrina. quia gyneca interpretat fœmina:ideo vetitum, quia Sophrona &c. Eum.ſ. Chre. cũ duabus. heus gaudendũ. Somniũ eſt quod dicis.ſ. vt ignoraret hæc ſuum patrem.ſ.poſſet eſſe aliquid cauſæ quare ignorabat. Rape:ideſt rapiẽdo duc me. Ingratis his ideſt ſenibus, quo me dicam ꝙ non cogam. SER.

DON. PRiuſquam dilapidet:diſperdat. ¶ Viſam, vt quod:apoſiopeſis ſecūda. ¶ Ne non id facerē: quod recepiſſem ſe. & deeſt ad me. vt in Heauton. Non ad meretricem faciet. ¶ Adhuc curaui: addidit adhuc: cuius potuiſſet ſine hoc integer ſenſus eē. ¶ Que t. d. c. m. incuſa. noua locutio: Coram me incuſaueras: nō qui huc me incuſaueras. Coraꝫ me incuſaueras belle: vt ſi quid neget, contra ſeipſum ſentire videatur. ¶ Satin ſuperbe illuditis me?: & datiuuꝫ & accuſatiuum caſum regit illudo. ¶ Rurſum iube argē. Phor. reſ. reſcribi, reddi, ſeu per mēſe ſcripturam. ¶ Iube reſcribi: quoniam ad numerationem pecuniæ antecedit ſcriptura. Reſcribere dicebāt pro renunciare. & ſic īſert: ne ego pſcripſi: porro illis quibus debui. hæc eſt ergo figura in qua ſecunda de primis ſignificantiam ſumunt. ¶ Iube, reſcribi: per ſcripturam, i. per menſem ſcripturam dari: vnde hodie daī chirographus domo exactis ne mēſe ſcriptura. ¶ Ne ego pſcripſi: multi per ſcripturam reddi: multi dedit, vt apud Virgil. Dedi- (Virgil.) tur hic ſubito Troiana per agmina rumor. ¶ Quin tu mihi argentum cedo: hoc ab vtroꝙ cum clamore dici accipiendum eſt. ¶ In ius ambula: ad iudicem eamus. ſ. nam ius p loco. (Cicero) Cice. Quin te i iure cōſpicio. ¶ Enimuero ſi porro odioſi eſſe: vultu iuuandum eſt: & pnunciatione hoc tam minaciter ſuſpenditur enimuero. ¶ Enimuero: principium eſt aliquid per irā dicturi. hic tū alius ex alia parte enimuero hoc ferret. & ferre dotatis ablatiuo. vt in Eun. Habeo alia multa, quę nunc condonabuntur. ¶ Indotatis: hoc eſt vt Phanio. ¶ Etiaꝫ dotatis ſoleo: vt Nauſiſtratæ. ¶ Nullus ſum: perii: mortuus ſum. ¶ Sepultus ſum: auxeſis, nam plus eſt nullus ſuꝫ, q̄ perii. ¶ Quid vis tibi, argentum quod habes condonamus tibi: vis iterum ſubaudiendū eſt: vt ſi vis argentum quod habes. & eſt aſyntheton inferendum. ¶ Condonamus tibi: ſic eſt illud apud Virgil. (Virgil.) Vultis & his mecū pariter cōſidere regnis, Vrbem quā ſtatuo veſtra eſt. ¶ Malū (Maluꝫ) ergo ſi eme ludificamini: malum aduerbium eſt īterpoſitæ indignationis. ¶ Volo, nolo: primo ſingula ſeparatim: deinde ſimul vtraque pronūcianda ſunt. ¶ Animo virili: a neceſſario adhortatur. ¶ Noſtro vlciſci modo: ingenio frui. ¶ Hi gladiatorio animo parato ad periculum: hoc eſt ita perdito, ac temerario: vt non ſibi caueant, dummodo vulnerent. vt Salluſtius: Auidus (Sallu.) altera alterum ſauciare, q̄ ſemet tegeř. ¶ Ad me affectant viam: affectant viam plenum: quod nos eclypticos. ¶ Et placari poſſit: vt pro ne non. ¶ Cū e medio exceſſit: pro quia exceſſit: & additum, & ad rationem dici comicum eſt. ¶ Aſtute aggredimini: ironia. & p (Aggredi) prie aggredi accedere ad dimicandum eſt. bene ergo ſeruauit translationem a gladiatoribus ceptam. ¶ Ain tu: modo ad Chremetem cum inuectione cōuerſus eſt. ¶ Lautum peccatum tuum: vt lauem maculam. ¶ Lachrymis ſi extillaueris: extillare eſt guttare ex corpore: & extillare ipſum corpus guttatim finiri, ergo quaſi totum in lachrymas conuertu: & ex toto extillare corpore. ¶ Publicitus ſcelus: ideſt publica cura, atque conſilio. ¶ In ſolas terras: ſignanter Virgili. (Virgil.) Parthorūꝫ & ſolis exegit montibus æuum. & Salluſtius in primo: (Sallu.) Solis vlis. ¶ In ius eamus: ad prætoris ſellam. modo enim locuꝫ ſignificat. ¶ In ius, huc quid iubet: apparet paraſitum ad domum ſenis Chremetis, non ad forum abſtrahere litem. ¶ Etenim ſolus: pro at poſuit, vt turbatum oſtenderet. ſic alibi: Etenim non ſinam. ¶ Vna iniuria eſt: ideſt actio

Trimetri.

DEMIPHO. PHORMIO. CHREMES.

DIs magnas merito gratias habeo, atq; ago,
Quando euenere hæc nobis frater proſpere,
Quantum poteſt nunc conueniundus Phormio eſt,
Priuſquam dilapidet noſtras triginta minas
Vt auferamus. Ph. Demiphonem ſi domi eſt
Viſam, ut quod. De. at nos ad te ibamus Phormio. Ph.
De eadem hac fortaſſe cauſſa? De. ita hercle. Ph. credidi.
Quid ad me ibatis? ridiculum, an uerebamini
Ne non id facerem quod recepiſſem ſemel?
Heus heus, quanta quanta hæc mea paupertas eſt, tamen adhuc
Curaui unum hoc quidem, ut mihi eſſet fides. Ch.
Eſt ne ita (ut dixi) liberalis? De. oppido. Ph.
Itaq; adeo ad uos uenio nunciatum Demipho,
Paratum me eſſe, ubi uoltis uxorem dare.
Nam omnis poſthabui res mihi, ita ut par fuit,
Poſtquam tantopere id uos uelle animum aduorteram. De.
At hic dehortatus eſt me, ne illam tibi darem.
Nam qui erit rumor populi inquit, ſi id feceris?
Olim cum honeſte potuit tum non eſt data.
Nunc uiduam extrudi turpe eſt, ferme eadem omnia
Quæ tu te dudum coram me incuſaueras. Ph.
Satin ſuperbe illuditis me? De. qui? Ph. rogas?
Quia ne alteram quidem illam potero ducere.
Nam quo ore redibo ad eam quam contempſerim? Ch.
Tum autem Antiphonem uideo ab ſeſe amittere,
Inuitum eam inique. De. tum autem uideo filium
Inuitum ſane mulierem ab ſe amittere.
Sed tranſi ſodes ad forum, atq; illud mihi
Argentum iube rurſum reſcribi Phormio. Ph.
Quid? ne ego perſcripſi porro illis quibus debui? De.
Quid igitur fiet? Ph. ſi uis mihi uxorem dare
Quam deſpondiſti, ducam, ſin eſt ut uelis
Manere illam apud te, dos hic maneat Demipho.
Nam non eſt æquom me propter uos decipi.
Cum ego ueſtri honoris cauſſa repudium alteri
Remiſerim, quæ tantundem dotis dabat. De.
I in malam rem hinc cum iſtac magnificentia
Fugitiue, etiam nunc credis te ignorarier,
Aut tua facta adeo? Ph. irritor. De. tun hanc duceres
Si tibi data eſſet? Ph. fac periculum. De. ut filius
Cum illa habitet apud te, hoc ueſtrum conſilium fuit. Ph.
Quæſo quid narras? De. quin tu mihi argentum cedo. Ph.
Imnio uero tu uxorem cedo. De. in ius ambula. Ph.
In ius enimuero, ſi porro eſſe odioſi pergitis. De.
Quid facies? Ph. ego ne? me uos indotatis modo,
Patrocinari fortaſſe arbitramini,
Etiam dotatis ſoleo. Ch. quid id noſtra?. Ph. nihil.
Hic quandam noram, cuius uir uxorē. Ch. hem. De. q̄d eſt? Ph.
Lemni habuit aliam. Ch. nullus ſum. Ph. ex qua filiam
Suſcepit, & eam clam educat. Ch. ſepultus ſum. Ph.
Hæc adeo illi ego iam denarrabo. Ch. obſecro
Ne facias. Ph. oh tun is eras? De. ut ludos facit. Ch.
Miſſum te facimus. Ph. fabulæ. Ch. quid uis tibi?
Argentum quod habes condonamus te. Ph. audio.

actio iniuriarum ex lege altera quam feciſti dotatæ vxori. ¶ Lege agito ergo: lege agito dicebat ei, cuius intentio cō-
Plaut⁹ temptibilis aduerſario videbatur. Plau. in Aulularia: Lege agito: ci cœnam coque. ¶ Pugnos in ventrem ingere: vrbane in ventrem: quaſi paraſito, an ventrem totum paraſitū
Lucili. dicit, vt Lucilius in. ii. Viuite cauponrs: comedones: viuite ventres, quod noſtro tēpore non eſt in vſu. An ſimpliciter, quia qui reſiſtit ne ſequaē collo trahētem: obtorto ore pādum ſe facit: & ventum proiicit cū in ventre feritur, curuatur, & ſequitur.

GVI. Diis &c. Hic cōtinetur contentio Phormionis & ſenum: & totius ſimulatiōis detectio. indignatus enim Phormio narrare parat omnia Nauſiſtratæ vxori Chremetis: quonam videlicet modo Chremes ſuſtulerit clam filiam ex muliere quadam Lemnia. De. merito, i. iure habeo magnas gratias. i. multum ſum deuinctus & obnoxius Diis: atq; ris ago magnas gratias. Habere
Haberē gratias agere & referre gratias eſt in animo: agere vero gratias eſt verbis. quod. ſ. barbare dicitur, regratiari. quādo. i. quia, o frater hæc omnia euenerunt nobis proſpere. i. feliciter, nunc Phor. eſt conueniendus: ideſt alloquendus, quantum poteſt fieri ſup. i. quoad eius fieri poteſt: vel melius quantum celeriter poteſt cōuenīri. vt auferamus ab eo noſtras triginta minas. i. noſtras triginta libras. priuſquā dilapidet: ideſt diſperdat: diſſipet eas. Phor. viſam. i. ibo ad videndum Demiphonem ſi eſt domi: vt expleam ſupple quod promiſi: vel aliquid tale. nam apoſiopeſis eſt. De. Phormio nos ibamus ad te. Phor. fortaſſe veniebatis ad me de eadem cauſa: ideſt propter eandem cauſam: propter quam ego contendebam. De. hercle ita: ideſt ibamus de eadem cauſa. Phor. credidi: ideſt nō dubitaui: ꝙ de ea cauſa ad me veniretis: tanquam meæ fidei diffidentes. ridiculum: ideſt res eſt ridicula, & ridenda. ꝙ ſcilicet ad me veniretis de eadem cauſa. An: ideſt vtrum veremini, ne non: ideſt ꝙ non, facerem id quod recepiſſem: ideſt promiſiſſem. ſemel: ideſt irreuocabiliter. Heus heus: particula vocantis eſt: & monentis attentionem: vel exclamantis. quātacunq;: ideſt quantacunq; magna hęc mea paupertas eſt, tamen adhuc: ideſt hucuſq;, vel etiam. curaui quidem hoc vnum: videlicet vt fides eſſet mihi: ideſt vt eſſem fidelis, & verax: vel vt crederetur mihi, Ch. Chremes iterrogat fra-

Quid uos malum ergo me ſic ludificamini,
Inepti ueſtra puerili ſententia!
Nolo, uolo, uolo, nolo, ruſum cedo, cape,
Quod dictum indictumſt, quod modo erat ratū, irritumſt. Ch.
Quo pacto, aut unde hæc hic reſciuit! De. neſcio,
Niſi me dixiſſe nemini id certo ſcio. Ch.
Monſtri ita me Di amēt ſimile. Ph. inieci ſcrupulum. De. hem,
Hicine ut a nobis hoc tantum argenti auferat
Tam aperte irridens! emori hercle ſatius eſt,
Animo uirili, præſentiq; ut ſis para.
Vides peccatum tuum eſſe elatum foras,
Neq; iam id cælare poſſe te uxorem tuam. „“
Nunc quod ipſa ex aliis auditura ſit Chreme,
Id nos met indicare placabilius eſt.
Tum hunc impuratum poterimus noſtro modo
Vlciſci. Ph. at at, niſi mihi proſpicio hæreo, „“
Hi gladiatorio animo ad me affectant uiam. Ch.
At uereor ut placari poſſit. De. bono animo es.
Ego redigam uos in gratiam hoc fretus Chreme,
Cum de medio exceſſit, unde hæc ſuſceptaſt tibi! Ph.
Ita ne agitis mecum! ſatis aſtute aggredimini!
Non hercle ex re iſtius me inſtigaſti Demipho.
An tu ubi peregre tibi quod libitum fuit feceris,
Neq; huius ſis ueritus fœminæ primariæ,
Quin nouo modo ei faceres contumelias.
Venias nunc precibus lautum peccatum tuum! „“
Hiſce ego dictis illam ita tibi incenſam dabo,
Vt ne reſtinguas lacrumis ſi exſtillaueris. De.
Malum quod iſti Dii, Deæq; omnes duint.
Tanta ne affectum hominem quenquam eſſe audacia!
Non ne hoc publicitus ſcelus hinc deportarier
In ſolas terras! Ch. in id redactus ſum loci, „“
Vt quid agam cum illo neſciam prorſus. De. ego ſcio.
In ius eamus. Ph. in ius! huc ſiquid lubet. De.
Aſſequere, ac retine, dum ego hinc ſeruos euoco. Ch.
Etenim nequeo ſolus, accurre huc. Ph. una iniuriaſt
Tecum. Ch. lege agito ergo. Ph. altera eſt tecum Chreme. De.
Rape hunc. Ph. ita me agitis! enimuero uoceſt opus.
Nauſiſtrata exi. Ch. os opprime. De. impurum uide
Quantum ualet. Ph. Nauſiſtrata inquam. Ch. non taces! Ph.
Taceam. De. niſi ſequitur, pugnos in uentrem ingere. Ph.
Vel oculum exculpe, eſt ubi uos ulciſcar locus.

trem de puella, quam viſitauerant: & ita dicit vt non audiatur a Phormione. ne: ideſt vtrum. Phaniuȝ eſt ita liberalis. i. benigna, & bonæ indolis: vt dixi. De. oppido: ideſt valde, eſt liberalis. Phor. itaq; o Demipho venio ad vos nunciatum. i. vt nūciem. me paratum eſſe ad ducēdā vxorem. vbi. i. quando, vultis dare vxorem. ſ. Phanium: quam promiſi me ducturuȝ. Nā poſthabui mihi. i. poſt poſui mihi. omnes res ita vt par fuit. i. decuit. poſtquam aduerteraȝ animum. i. animaduerteram. vos velle tantopere. i. tam vehemēter, vt ducerem eam vxorem. De. at. i. ſed. hic Chremes dehortatus eſt: ideſt diuertit: deflexit: deterruit me, ne: ideſt vt non. darē tibi illam Phanium. Nam inquit hic frater. qui. i. qualis. erit rumor: ideſt murmuratio populi. ſi tu Demipho feceris id: ideſt ſi tu dederis ei Phaniū. ipſa non data eſt ei olim. tum: ideſt tunc. cum. i. quando. potuit honeſte dari. Nunc turpe eſt. i. inhoneſtum eſt. eam viduam: ideſt orbataȝ viro primo: quaſi a viro iduam. i. diuiſam. extrudi. i. eiici violenter a domo prioris mariti. ferme: ideſt fere. hic Chremes dixit mihi omnia: vel incuſauit. quæ tute. i. tumet. incuſaueras. i. reprehenderas. corā me. i. in conſpectu meo. dudum. i. pauloante. Phor. Satin. i. ſatis ne. illuditis. i. irridetis me ſuperbe. Dici poteſt illudo te, vel illudo tibi. De. Qui
Illudere te i. cur, vel quo modo te illudimus. Phor. Rogas. i. interrogas: quo modo me illudatis. qa ne quideȝ: ideſt nec etiam. potero ducere illā alteram, quam eram ducturus. nam quo ore. i. qua fronte. redibo ad eam ſponſam, quā contempſeram. Ch. Suggerit hæc Chremes Demiphoni voce ſuppreſſa, ne audiatur a Phormione. autē. i. ſed. tum: ideſt deinde. video Antiphonē filium tuum inuitum: ideſt nolentem. amittere: ideſt abiicere a ſeſe eā puellam. iniq;: ideſt contra æquitatem, naȝ non eſt æquum eos ſeiungere: cum vterq; alteri ſit cordi. De. Demipho eadeȝ verba dicit, quæ fuerunt ei ſuggeſta a fratre. autem. i. ſed. tamen: ideſt deinde. video filium. ſane. i. valde. inuitum. i. nolentem. amittere. i. abiicere a ſe mulierem. ſ. Phanium. Sed ſodes. i. ſi audes. tu Phormio trāſi: ideſt tranſfer te ad forū. atq; iube rurſum illud argentum quod dedi. reſcribi: ideſt reddi: quaſi dare per ſcripturam. Reſcribere enim dicebant
Reſcribere pro remunerare. Nam ad numerationem pecuniæ antecedit ſcriptura, vnde hodie datur chirographus domo exa-

ctis. Phor. Quod argentum vis tibi reſcribi. ne. i. certe. ego
præſcripſi. i. dedi per ſcripturā. porro. i. poſtea. illud argen-
tum illis, qbus debui: vel debitor fui: vel debui pſcribere. i.
p ſcripturā tradere. De. igr cū tu pſcripſeris: qd fiet. Phor.
Si vis dare mihi vxorē, quā d. ſpōdiſti. i. pmiſiſti, ducam in
vxorē. ſin. i. ſed ſi. eſt ita. vt. i. q. velis illā manere apud te o
Demipho. ois dos maneat hic. i. apud me. nā nō eſt ęquum
. i. iuſtū. me decipi pter vos. cū ego remiſerim repudiū. i.
libellū repudii. alteræ: pro alteri (antique) cā honoris ve-
ſtri. quæ. ſ. illa, quā repudiaui. dabat tātūdē. i. tm dotis. De.
O fugitiue. i. o tu æquali ſupplicio plectende vt ſeruus fugi
tiuus. I: ideſt vade. hinc. i. ex hoc loco. in malā rē. i. in infor-
tuniū aliqd malū: & incōmodū: vt dici ſolet. i. in febrē quar
tanā. i. in malā crucē. i. ad patibulū. cū iſtac magnificētia. i.
Magnificentia
cū tua magniloquētia, & magnitudine ſumptus. Nam ma-
gnificus ſpectari etiā in magnis ſumptibus ſolet. etiā nunc
credis te & tua facta adeo. i. ita ignorari: vt iſta debeas face
re nobis. Phor. Irritor. i. incendor in iram: ſeu irritor ad ira
ſcendū. De. tun. i. tu ne. duceres. i. caperes in vxorem hanc
puellā. ſi eſſet data tibi. q. d. non. Phor. fac periculū. i. expe-
rientiā. i. periclitare an ſim ego ducturus. De. hoc. i. tale. fu
it cōſiliū veſtrū. i. ppoſitū. vt filius Antipho habitet. i. mo-
retur. apud te cū illa. Phor. quæſo qd narras. i. dicis? De. qn
Cedo pro da
. i. qnimo. cedo. i. da mihi argentū tibi datū. Phor. imouero
. i. ſed potius. tu cedo. i. da mihi vxorē pmiſſam. De. ambu
la in ius. i. in locū vbi ptor ius reddit. Nā hic ius pro loco po
nit vbi ius a ptore redditur: vt Digeſtis de iuſtitia & iure. l.
Ius
Paulus. Ideo in ius ambula: qſi ad iudicem eamus. Phor. di
cis vt ambulē in ius? enimuero. i. certe. ambula ſup. in ius in
detrimētū veſtrū. ſi porro. i. ſi poſtea. pgitis. i. pſeueratis: p
ſequimini. eſſe odioſi. i. moleſti: ab odio pro moleſtia. De.
Odioſi
qd facies? Phor. ne. i. vtrum. petis qd ego faciā, vos fortaſſe
arbitramini. i. putatis. me patrocinari. i. adeſſe, ſeu prę ſidio
eē. modo. i. tm mō. indotatis puellis. i. ſine dote: vt de Pha-
nio feci: cui patrocinatus ſum. i. cuius cāz defendi, & ptexi.
Etiā ſoleo patrocinari. i. auxiliari. dotatis. i. hñtibus dotē:
vt Nauſiſtratæ: quā ſcio ita eludi a marito ſuo: & a te fratre
eius. Ch. qd. i. in quo. id. ſ. te patrocinari dotatis. intereſt ſup.
nr̄a. i. ad nos attinet. Phor. nihil veſtra intereſt. Deinde inci-
pit aptius loqui. Norā. i. cognoſcebā, ſiue cognouerā aliqñ
hic quandā vxorē. cuius vir. i. maritus. habuit aliā Lemni.
ſed ſermo interruptus eſt a Chremete. Chre. hem: interie-
ctio indignātis. De. quid eſt? ppter qd ita idignaris. Phor.
pficit qd inceperat. Norā hic quādā vxorem: cuius vir ha-
buit aliā vxorē Lemni. i. in illa inſula. Chr. nullus ſum. i. pe
rii. Phor. ex qua vxore ſuſcepit. i. ſuſtulit filiā. & educat. i. nu
trit eā. clam. i. ſecreto. Chre. ſum ſepultus. i. iā de me factū
eſt. Phor. adeon. i. certe. ego iā denarrabo. i. recitabo ad lō
gū illi vxori hæc, q̄ prius dixi. Chre. obſecro ne facias. i. no-
li ei narrare. Phor. eho: interiectio percipiētis & deprehen
dentis. tun. i. tu ne is eras, qui talia geſſit. De. vt. i. qualiter.
ipſe Phormio facit ludos. i. exhibet populo ſpectacula mo-
tu ſuo & geſtu. vel qualiter ludos facit. i. ſuis verbis ridicu-
lis nos illudit. Chr. facimus te miſſum. i. te dimittimus: tan
q̄ futilē ac vanū. Phor. fabulæ. i. nugæ ſunt ſup. q. d. vultis
vos ſubterfugere ita veritatem cōuertendo in fabulas. q. d.
non fiet. Chre. qd vis tibi. i. quid quæris habere vt taceas.
vis ſup. vt cōdonemus tibi argentū qd habes. vel affirma
tiue ait. cōdonamus tibi argentū qd iam habes. Phor. au-
dio. i. intelligo vos. ergo cū cōdoneris mihi. qd. i. cur. malū
. i. (qd dicitur) quid malæ grǽ (eſt eni hic malū aduerbiū
interpoſitæ idignationis) vos inepti. i. incōſiderati: & inſul
ſi. ludificamini. i. illuditis: irridetis me. ſic veſtra ſnia pueri-
lis. i. indigna viris ſenibus: & ſolis pueris accōmodata. Dein
de deliberat: capiat necne oblatū munus & taceat. Nolo ta-
cere pro tali munere. Deinde attētius re cōſiderata ſubdit
volo. i. ſum contentus id facere pro munere tali. Deinde ſi-
mul & turbulenter pnunciandū eſt volo, nolo: quaſi paruo
tpe cōtrarias habuerit opiniōes. rurſum. i. iterū. cedo. i. dic
alloquitur ſeipſum. q. d. dic potius Nauſiſtratæ talia, quę di
cta ſunt. Deinde. Immo cape munus oblatū, id quod eſt di-
ctum modo. i. pauloante. eſt indictum. i. habetur pro nō di-
cto: & (quod dici ſolet) eſt dedictū: ſeu mauis retractū. &
id quod modo. i. pauloante. erat ratum. i. firmum in ppoſi
to. eſt nūc irritū. i. nō ratū, ſed varium. Eiuſmodi fiunt in de
liberationibus faciendis & conſiliis capiendis. nā tunc ſæpe
mens, animuſq; in varias diſtrahitur ſnias. Chre. quo pa-
cto: aut vnde. i. a qua occaſione. hic Phormio reſciuit. i. re-
cognouit. hæc quæ dixit. De. neſcio vnde reſciuerit. niſi:
voluit aliud adiungere: ſed quia nō ſibi placuit: neq; verū
putauit: fecit apoſiopeſim: & ad aliud diuertit. certo ſcio me
nemini dixiſſe id qd ipſe dixit. Vel ſic. neſcio vnde ſciuerit.
niſi. i. præterq̄. q ſup. ſcio certo me nemini dixiſſe id. Chre.
ita Dii amēt me: vt ex aio dico. id videt̃ eſſe ſimile monſtri
. i. videtur aliqd eſſe ſimile monſtri. i. videt̃ eſſe aliqd præ-
tergrediens naturæ modū: q vir ille reſciuerit nemine re-
ferente. Phor. inieci. i. incuſſi. ſcrupulū. i. anxietatē: ſollicitu
Scrupus
dinem. Nam ſcrupus: ideſt ſcrupulus: lapillus eſt breuis &
Scrupulus
aſper: qui preſſus pede ſollicitudinē creat. inde rem ſcrupu
loſam dicimus: quæ aliquid habet aſperi. inde ſcrupeus ea
Scrupeus
eum. i. aſper ra rū. De. Hem: indignātis Interiectio. hicne
. i. verum decēs eſt ſup. vt hic Phormio. auferat a nobis hoc
tm̄ argēti. i. hoc pōdus argenti tm̄. irridēs. i. cū irrideat, vel
irridēdo. tam aperte. i. tam euidēter. hercle ſatius eſt. i. me-
lius eſt. emori. i. morti occumbere. para. i. accinge te. vt ſis
animo virili & pñti. i. habeas aium virilem & pręſtantem.
Præſenſanimus
Nā pręſens aius dr̄ pręſtans & efficax. Vides o Chreme tu
um peccatū, qd cōmiſiſti Lēni. eſſe elatū. i. platū: emiſſum:
perlatū. foras. i. in lucē: in mediū: in apricū: ſub diuū. nec. i.
& nō. vides te nō poſſe iam cælare tuā vxorē id qd ſit nūc
auditura ex aliis. placabilius eſt. i. ſatius eſt ad placandū eā.
noſmetipſos indicare. i. prodere: manifeſtare: detegere ipſi
vxori id peccatū. tum. i. tūc: vel deinde. poterimus vlciſci. i.
punire hūc Phormionē. noſtro modo. i. noſtro arbitrio: &
quātum volemus: & eo modo, quo cupiemus. Phor. Atat:
interiectio timoris. niſi pſpicio. i. puideo: caueo mihi. hæ-
Hærere
reo. i. dubius ſum: & pplexus ſum. vel hæreo. i. adhæreo ca
ptioni: & retibus niſi caueo mihi. i. capior, vel captus ſuz ni
ſi mihi puideo: vt lepus qui caſſibus hæret. Hi: Demipho
& Chremes affectāt. i. cupide quærūt. viā. i. acceſſum: ap-
Animo gladiatorius
pulſum ad me capiendū. aio gladiatorio. i. parato ad peri-
culū: hoc eſt ita pdito ac temerario: vt nō ſibi caueāt, dūmo
do vulnerēt. Chr. at. i. ſz. vereor vt. i. q nō. poſſit placari. ſ.
vxor mea. De. es. i. ſis. bono aio. i. hēas bonū aium. ne time
as o Chreme. ego redigā. i. reducā vos: te & vxorē. in gra-
tiā. i. in amicitiā & beneuolētiā. fretus. i. confiſus. hoc. i. hac
re, quæ ſeqtur. ſ. cū. i. qa. illa mulier vnde. i. ex qua. hæc filia
eſt ſuſcepta tibi. i. a te. exceſſit e medio. i. mortua eſt: & ex
hoc ſæculo migrauit. Phor. ita ne. i. verū. ſic agitis mecū. i.
ſic me tractatis. aggredimini ne: ſatis aſtute hoc dicit p iro
niā. Aggredi pprie eſt accedere ad pugnādū, ſeu dimican-
dū. hercle o Demipho nō inſtigaſti. i. nō incitaſti me: ſeu ir
ritaſti me. ex re. i. ad vtilitatē. iſtius. ſ. Chremetis. Deinde cō
uerſus ad Chremetē ait. Ain. i. ais ne. tādē tu. i. dicis ne ve-
rū. q vbi. i. poſtq̄. feceris peregre. i. lōge: remote. id qd fuit
libitū tibi. i. id qd libuit tibi, neq; veritus ſis huic fœminæ
primariæ. i. q̄ e de primariis: & optimatibus vrbis. ita ſup-
ple qn: ideſt qd nō. faceres ei contumelias. i. iniurias nouo
mō. Ais ne ergo qd venies nūc lautū. i. ad lauādū: ſeu pur-
gādum: expiandū peccatū tuū mihi. precibus. i. per preces.
ego dabo. i. reddā tibi illā vxorem: ita incenſam. i. inflāma-
tā his dictis meis: quæ ſim illi dicturus. vt ne. i. nō. reſtin-
guas. i. extinguas: hoc eſt places (a placeo places) illā ſic in
cēſam. etiā ſi extillaueris lachrymis. i. etiā ſi totus in lachry-
mas cōuertaris, vel guttatim ſtillaris. De. O ſup. malū. i. in-
fortuniū peſſimū. qd malū vtinā Dii, & Deæ oēs. diunt. i.
dent iſti Phormioni. ne. i. vtrū eſt verū. quenq̄. i. aliquē ho-
minē. eſſe affectū. i. ſuffuſum. tāta audacia, quāta eſt paraſi-
tus iſte affectus? Nōne eſt verum inq̄ hoc ſcelus. i. hoc pecca
tum tuum, qui meus frater es. deportari a paraſito publici-
tus. i. publice: vel i publica cura & cōſilio. hinc: ideſt ex hoc
loco. in ſolas terras: ideſt in terras deſertas: vel in inſulas re
motas:

motas:aut in vltimas terras. Chre. ſum redactus. i. perductus ſum. in id loci. i. in eum ſtatum: in eam anguſtiã: ſiue in eum locum anguſtũ. vt prorſum: vel prorſus. i. omnino, ne ſciã quid agã cũ illo Phormione. i. quid paciſcar cũ eo: aut conueniã. De. ego ſcio. i. nõ dubito. te eſſe multũ anxiũ: tẽ eſt. Eamus in ius. i. in locũ: in quo ius a p̃tore reddi ſolet: ſiue ad ſellam p̃toris. modo enim ius locũ ſignificat. Phor. dicis vt eam? in ius? ſi qd libet. i. ſi aliquo modo tibi placet. eamus in ius huc. i. i domum Chremetis. De. alloquitur fratrẽ vt cõprehẽdat Phormionẽ. aſſequere. i. ita pſequere eum: vt cõprehẽdas. retine eum cõprehẽſuz vt ducatur in ius. dũ. i. q̃diu. euoco ſeruos huc: vt eum retineãt. Chre. Enim. i. at, vel certe. nequeo retinere eũ ſolus. accurre huc. i. accede celeriter. Phor. vna iniuria. i. vna actio iniuriarũ eſt mihi tecũ. De. ergo ſi ſit tibi mecuz iniuria. agito lege. i. perſeq̃re ius tuũ per legẽ. q. d. cõtẽno tuã actionẽ. Nã lege agito dicebat ei: cuius intẽtio tõtempnibilis aduerſario videbat̃.

Nonne operę pretiũ ſup. vel dignũ eſt hoc ſcelus. i. hunc ſceleſtum hominẽ deportari publicitus. i. publica condemnatiõe. in terras ſolas. i. deſertas: & Sole vel frigore obſeſſas: vbi q̃primũ pereat. Itẽ ſi illud vltimũ totius ſcænæ cũ Guidone legis: Niſi ſequit̃ pugnos in vẽtrẽ ingere: vel oculum exclude. Phor. Eſt vbi &c. patet per eundẽ expoſitio. At ſi vt in textu, quem cũ eis Commentariis offendimus legeris ſic. Phor. Vel oculuz exclude, eſt vbi vos vlciſcar locus. Minãtera Phormione dictum eſt. Vt ſic: Vel: ideſt etiã. exclude mihi oculũ: non ſolũ pugnos ingere in ventrem: hoc eſt Tãetſi oculos mihi excluſeris, eſt vbi vos vlciſcar locus.

Senarii, & Octonarii.

NAVSISTRATA. CHREMES. PHORMIO. DEMIPHO.

Vi noĩat me? Ch. hem. Nau. qd iſtuc turbę ẽ obſecro
Mi uir? Ph. hem quid nunc obticuiſti? Nau. quis hic
homoſt?
Non mihi reſpondes? Ph. hicine ut tibi reſpondeat,
Qui hercle ubi ſit neſcit? Ch. caue iſti quidquam credas. Ph.
Abi, tange, ſi non totus friget, me ènica. Ch.
Nihil eſt. Nau. quid ergo eſt, quid iſtic narrat? Ph. iam ſcies.
Auſculta. Ch. pergin credere? Nau. quid ergo obſecro
Huic credam, qui nihil dixit? Ph. delirat miſer
Timore. Nau. non pol temereſt quod tu tam times. Ch.
Egon timeo? Ph. recte ſane, quando nihil times,
Et hoc nihil eſt quod ego dico, tu narra. De. ſcelus
Tibi narret? Ph. eho tu factumſt, abs te ſedulo
Pro fratre. Na. mi uir non mihi narras? Ch. at. Na. quid at? Ch.
Non opus eſt dicto. Ph. tibi quidem, at ſcito huic opuſt
In Lemno. Ch. hem quid ais? De. non taces? Ph. clam te, Chre.
hei mihi. Ph.

SER. Iis. Ecce in hac ſcæna côueniũt pſonæ: ſcilicet Demipho, Chremes, Phormio: inter quas fit deceptio de argẽto. Habeo. i. debeo. Ago. i. reddo. De eadẽ cauſa: de q̃ ibã ad vos, recepiſſem. i. incepiſſem ſemel. q̃. i. quã tuncunq;. Eſt ne Chre. n. m. int. at. loquitur de filia. At hic. i. Chremes: quia inquit quærit &c. olim in principio antequã data eſſet Demiphoni: tamen non eſt data Phor. Eadem. ſ. de cognatione: quã ita ignorabam. Inq; in aurem Demiphoni dicit. Magnificentia. ſ. q̃ dicis tibi dari dotem ab aliis. tu ne hanc: ideſt noſtram quaſi nunquã habuiſti voluntatẽ ducendi. Quid narras. q. d. ego conſentirem talia in domo mea. in ius di. &c. minatur Chremeti. vos me. q. d. ego auxiliatus ſum indotatæ. ſ. Phanium. ſimiliter iuuare poſſum dotatã: ſcilicet Nauſiſtratam referendo ei vitam mariti. & hoc eſt: Vos putatis fortaſſe. nec modo. i. tantũmodo. patrocinari. i. auxiliari indotatis: ſed ego etiam ſoleo patrocinari dotatis. ſed hic. i. in hac vicinia &c. facit nos. ſ. i. n. ſ. nos deridet: qui ita gratis ſe putat argentum habere. Fabulæ ſunt q̃ ita condonatis modo mihi: quia forſitan cras idem repetetis. Audio: ſed nõ credo. ergo quando quidem modo quæritis condonatis: quate ita ludificamini vos inepti: modo dicentes volo: modo nolo argentum. malum: eſt interiectio. Neſcio niſi hoc tãtum ſcio. hic ne. i. decet: iraſcitur ſenex. animo virili. ſ. cõfitendo hoc vxori tuę. habeo. ſ. in luto. Vereor. i. dubito. ve p. p. Cũ e medio exceſſit. ſ. alia vxor. ſ. mortua ſit alia vxor vnde filia hæc ſuſcepta eſt. Nũ: ideſt non ne me prior inſtigaſti ex re iſtius. ſ. modi. ſ. de vxore ducenda. Aiin conuertit ſe ad Chremetem. Tanta ne. ſ. putas &c. Nũ ne. ſ. decuit. hoc ſcelus: ideſt hunc ſceleſtum. deportarier. i. proiici. in ſolas terras. i. deſertas. publicitus. i. facta concione plebis. Eamus in ius: ſed huc. i. in domum vxoris Chremetis: ſi quid iubet cauſari. hoc dicendo feſtinabat ad domum illius. Vna iniuria eſt tecum de hoc quod me arripuiſti. ergo quia te arripuit. Agito ſi placet in cauſa: lege ironice. hoc dicens percuſſit eum. tecum quare me percuſſiſti. Vide impurus q̃tus valet in viribus. niſi ſequitur. ſ. pugnus. nunquam tacebit. ingere ergo pugnos in u. vbi vos in lo. ideſt habeo aliquẽ locum vlciſcendi me in vos: ſi Deo placuerit.

Phor. o Chreme. altera iniuria. i. altera actio iniuriarũ eſt tecũ: quia iniuriã feciſti dotatæ vxori. De. rapere. i. celeriter cape hũc paraſituz. Phor. ne. i. verũ. ita agitis: ideſt ita me vi tractatis? enimuero. i. certe. opus eſt voce. i. vociferatiõe. Deinde clamat. o Nauſiſtrata exi. i. egredere e domo. Chr. alloquitur fratrẽ dicẽs. opprime. i. cõpeſce: obtura ei os ne loquat̃. vel põt hoc dici paraſito admonẽs vt taceat. De. vide impurũ: ideſt hunc improbũ virum. quãtũ valet. i. quantum poteſt. Phor. inquã. i. iterum dico. Nauſiſtrata exi. Cre. non taces? Phor. dicis vt taceã? q. d. non faciam. De. niſi ipſe paraſitus ſequitur te: vt eatur in ius: ſed vult remanere domi tuæ: vt deregat omnia vxori. Ingere: ideſt immitte: infer violenter pugnos in ventrem eius. vel exclude: ideſt erue illi oculum. Ph. locus eſt: ideſt locus adeſt. vbi: ideſt in quo loco. vlciſcar. ſ. puniam vos: vel vindictam de vobis ſumam.

ASCẽ. Illud: Eſt ne ita (vt dixi) liberalis, de Phormione dictum eſt: non de Phanio. Quia enim Phormio dixerat: Ridiculũ: an veremini &c. iõ Chremes non ſine arte ac liberalitate ipſum cõmendat. Artis etenim eſt: vt qualem quẽuis eſſe velimus: talem eũ p̃dicemus: vt videre eſt apud doctos. Importuna aũt eſſet locutio: ſi de Phanio dictũ velis. Illud autem: Vt ludos facit: non interpretaret. i. qualiter ſpectacula exhibet populo. Nam qui in Comœdiis loquuntur: non ita introducuntur: quaſi populo fabulã agant: ſed perinde atq; rem ipſam gerant: ideoq; prę ter prologum nihil ad populum, vel de populo ſpectanti geritur. Intelligo autẽ: Vt ludos facit: ideſt vide vt nos illuſos habet. Item illud: Sic ludificamini inepti veſtra puerili ſententia nolo, volo: nõ eſt deliberantis Phormionis quid facere debeat: ſed ridẽtis puerilem Chremetis ſententiam & inconſtantiam, qui aliquãdo dixerit: Nolo argentum condonare. & iterum Volo ſupple argentum condonare, & rurſum Cape argentum pro dote neptis. & iterum Cedo. i. da & redde argentum: quod pro ea accepiſti, & ita reliqua. Item illud: Nonne hoc publicitus ſcelus &c, non de peccato Chremetis: ſed de ſceleſto Phormione dictum eſt: quem dignum dicit: qui in ſolas terras relegetur: ne reipu. detrimentum inferat. Ordo igit̃ eſt:

DON. Vis nominat me? Hic velut controuerſia eſt in qua reus fit maritus malæ tractatiõis. & eſt ſtatus qualitatis venialis. ¶ Delirat miſer timore: vtrũq; & delirat & timore. nam deliratio ſenectuti conuenit: timor conſcientiæ.

DON. ¶ Mi homo Dii melius duint: quærit Probus an matrona tam familiariter mi homo recte dicat aliena: ſed fruſtra, nã fœminarum oratio eſt, & ſi non blanditur, blanda eſt. ¶ Quid agimus? facete additum. ¶ Vbi mihi: eleganter inſertum mihi. vt in Heauton, Is mihi vbi abibit plus paulo ſua, quæ narrat facinora. ¶ Ad vxores ventum eſt, tunc fiunt ſenes: eleganter fieri dixit generaliter inuidioſius, q̃ ſi vnum accuſaret ſenem. ¶ Ego Nauſiſtrata: qualitas venialis a conceſſa actione. ¶ Verba fiunt mortuo: non eſt paſſus paraſitus, vt totam ſententiã ſenex explicaret. ¶ Nam neq; negligentia tua, neq; odio id fecit tuo: locus in hac cauſa principali eſt: & id in duo diuiſit: nec negligentia circa te: nec odio inquit factus. præterea & præſto addidit defenſionem. ¶ Vinolentus: ab ætate eius: a parte criminis: a diminutione, contemptuq; pellicis: ab euentu: ab animo facientis: q̃ mortua eſt, poſtremo & precibus & periloguum quod fecit: admonens illam orationem mãſuetudinis ſuę. ¶ Vinolẽtus: ab imprudentia defenſio. ¶ Ab hinc annos quindecim: a tempore defenſio. ¶ Eam compreſſit: qđ interdum eſt non amoris, ſed iniuriæ. & nõ attigit: poſtea ita facti pœnituit. ¶ Aequo animo Vt feras: hic locus eſt. id eum, quod futurum ſit, facilius eñ ignoſcitur nõ vltra peccaturis. ¶ Defungier: deſũgi deſinere. ¶ Porro minus: quia dixit ab hinc annos quindecim. ¶ Senectus ſi verecundos facit: modeſte & grauiter. ¶ Quid mihi hic affers: callidius vſa eſt ad vltimum: conuerſa ad ipſum defenſorẽ mariti. ¶ Quid mihi hic affers: de qua vi contradictionis exultat paraſitus: tanquam confecto, mortuoq; ad neciſario ſuo. ¶ Exequias Chremeti: bono ordine. primo delirat miſer timore: poſt verba fiũt mortuo: ad vltimũ exequias Chremeti: delirat: moriſ: & feratur. ¶ Age nũc, Phormionem qui volet laceſſito: Virgi. Degeneremq; Neoptolemum narrare memento. ¶ Faxo tali eum mactatum: ſuſmo pro eo qđ eſt eum: ſic frequenter veteres. Ennius: Omnea corde patrem præbent, animoq; benigno Circũfuſus. ¶ Ignoſce, orat, cõfitetur, purgat: verba venialis ſtatus ſunt: ignoſce, cõfitetur. ¶ Tu tuum nomẽ dic: bene dicit tuum. & pro nomine vtitur: quia nõ habet nomen. nam potentiorum blandimentuʒ circa inferiores hoc fuit: vt nomen eorũ q̃rerent: & cum audiuiſſent, ipſis nõibus eos cõpellarent ſtatim. tale eſt in Adelphis: Qui vocare Geta hominem maximi p̃tii &c. ¶ Veſtræ familiæ: hoc ꝓpter Antiphonis amicitiam dixit amicus. ¶ Et tuo ſũmus Phędriæ: amicus iterum ſubaudiendum. ¶ Vin primuʒ hodie facere: facete ex perſona paraſitica beneficii optio facta eſt, qđ promiſerat mulier. ¶ Sed vbi eſt iudex: ad illũ eñ mulieris illata ſentẽtia eſt: vt cum ita agitur tuta ſunt marito oĩa: & per ironiaʒ, ridicule dicitur ea quæ irata erat: vel irritata erat. ¶ Iudex noſter: nihil facetius q̃ iudicem capi aduerſus crimen voluptatis paternæ: & amatorem filiuʒ: & fratrem Antiphonis: cui nubet furtiua filia. ¶ Iudex nr̃: terribilis. ſ. cẽſor paternarũ deliciarũ. Vides igitur hic conſultã vxoris iracundiã.

Margin: Virgil. Ennius

Vxorem duxit. Nau. mi homo Di melius duint. Ph.
Si factum'ſt. Nau. perii miſera. Ph. & inde filiam
Suſcepit iam unam dum tu dormis. Ch. quid agimus? Nau.
Proh Di immortalis, facinus miſerandum, & malum. Ph.
Hoc actum'ſt. Nau. an quicquã hodie eſt factum indignius?
Qui mihi ubi ad uxores uentum'ſt, tum fiunt ſenes.
Demipho te appello, nam me cum hoc diſtædet loqui.
Hæcine erant itiones crebræ, & manſiones diutinæ
Lemni? hæccine erat quæ noſtros fructus minuit utilitas? De.
Ego Nauſiſtrata eſſe in hac re culpam meritam non nego,
Sed ea, quæ ſit ignoſcenda. Ph. uerba fiunt mortuo. De.
Nam neq; neglegentia tua, neq; id odio fecit tuo.
Vinolentus fere ab hinc annos quindecim mulierculam
Eam compreſſit, unde hæc nata'ſt, neq; poſt illã unquam attigit.
Ea mortem obiit, e medio abiit, qui fuit in re hac ſcrupulus,
Quã ob rẽ te oro, ut alia tua facta ſunt, æquo aio hoc feras. Na.
Quid ego æquo animo? cupio miſera in hac re iam defungier.
Sed quid ſperem? ætate porro minus peccaturum putem?
Iam tum erat ſenex, ſenectus ſi uerecundos facit.
An mea forma, atq; ætas nunc magis expetenda eſt Demipho?
Quid mihi affers, quam ob rem expectem, aut ſperem porro
non fore? Ph.
Exequias Chremeti, quibus eſt commodum, ire iam tẽpus eſt,
Sic dabo, age nunc, age Phormionem qui uolet laceſſito,
Faxo tali eum mactatum, atq; hic eſt infortunio.
Redeat ſane in gratiam, iam ſupplicii ſatis eſt mihi.
Habet hæc ei quod dum uiuat uſq; ad aurem obganniat. Nau.
An meo merito credo, quid ego nunc commemorem tibi
Demipho
Singillatim, qualis in hunc fuerim? De. noui æ que omnia
Tecũ. Nau. merito'n hoc meo uidetur factũ? De. minime gẽtiũ
Verum quando iam accuſando fieri infectum non poteſt,
Ignoſce, orat, confitetur, purgat, quid uis amplius? Ph.
Enimuero prius q̃ hæc dat ueniã, mihi proſpiciã, & Phædriæ.
Heus Nauſiſtrata prius q̃ huic reſpondes temere, audi. Nauſi.
quid eſt? Ph.
Ego minas triginta per fallaciam ab illo abſtuli.
Eas dedi tuo gnato, is pro ſua amica Lenoni dedit. Ch.
Hem quid ais? Nau. adeon hoc indignum tibi uidetur, filius
Homo adoleſcens ſi habet unam amicam, tu uxores duas
Nihil pudere? quo ore illum obiurgabis? reſponde mihi. De.
Faciet ut uoles. Nau. immo ut iam ſcias meam ſententiam,
Neq; ego ignoſco, neq; promitto quicquam, neq; reſpondeo,
Priuſquam gnatum uideo, eius iudicio permitto omnia.
Quod is iubebit faciam. Ph. mulier ſapiẽs es Nauſiſtrata. Nau.
Satis tibi eſt? Ph. immo uero pulchre diſcedo, & probe,
Et præter ſpem. Nau. tuum nomen dic quod eſt. Ph. mihin?
Phormio ueſtræ familiæ hercle amicus, & tuo ſummus Phædriæ. Nau.
Phormio, at ego ecaſtor poſthac tibi quod potero, & quæ uoles
Faciãq;, & dicã. Ph. benigne dicis. Nau. pol meritum'ſt tuũ. Ph.
Vin primum hodie facere quod ego gaudeam Nauſiſtrata?
Et quod tuo uiro oculi doleant? Nau. cupio. Ph. me ad cœnam uoca. Nau.
Pol uero uoco. De. eamus intro hinc. Ch. fiat, ſed ubi eſt Phędria
Iudex noſter. Ph. iam hic faxo aderit.

VOS VALETE, ET PLAVDITE.

Margin: Defungier

GVL. Quis nominat &c. Hic velut controuerſia eſt: in qua maritus fit reus malæ tractationis. & eſt ſtatus qualitatis venialis. Nauſi. Quis nominat: ideſt appellat me Nauſiſtratam? Ch. Hem: interiectio dolentis, ſiue indignantis. Nau. o mi vir: ideſt mi marite, qd iſtud turbæ eſt? ideſt quid ſibi vult turbatio & rixa? Phor. hem: interiectio irritantis vel indignãtis. quid. i. cur. tu Chremes obticuiſti: ab obticeo obtices, i. tacuiſti nunc neq;

neq; reſpōdiſti tuæ vxori. Nau. quis: ideſt qualis hic homo
eſt? (hoc dicit de Chremete) non reſpōdes mihi. Phor. Hi-
cine: ideſt vtrum petis vt hic Chremes reſpondeat tibi: qui
hercle neſcit vbi ſit pr̨ nimio timore: ne tu reſciſcas eius ſce
lus. De. tu Nauſiſtrata caue ne credas quicquā iſti: iſti per cō
temptū dixit de Phormione. Phor. tu Nauſiſtrata abi. i. ac
cede ad eum. tange: ideſt attrecta eum. eneca me: ideſt me
occide. ſi ipſe Chremes non friget: ideſt non eſt frigidus to
tus præ nimio timore. Chre. nihil eſt de eo quod iſte Phor
mio loquitur. Nau. ergo ſi nihil eſt de eo quod ipſe dicit. qd
eſt ꝙ iſtic: ideſt iſte hic paraſitus. narret: ideſt dicat: quaſi di
cat quid ergo ſibi volunt eius narrationes. Phor. Iam: ideſt
ſtatim. ſcies quid ſit quod narrem, auſculta. Chre. Pergin. i.
pergis ne: hoc eſt perſeueras ne, credere dictis eius? Nauſi.
obſecro quid credaʒ huic Phormioni: qui nihil dixit. Phor.
ille miſer: ideſt infelix Chremes. delirat: ideſt deſipit: deuiat:
errat: neſcit quid faciat. timore: ideſt pr̨ nimio metu. Nau.
pol: iurantis. id non eſt temere: ideſt inconſiderate: incon-
ſulte: ſine cauſa: ꝙ tu times. tam: ideſt tātum. Chre. Egoni:
ideſt ego ne timeo: ideſt vtrum dicis ꝙ ego timeo? Phor. ſa
ne: ideſt certe, vel valde. recte facis ſupple: vel dicis. quan-
do: ideſt quia. vel ſit temporis aduerbium. nihil times: ideſt
times. ſcelus: ideſt peccatum tuum: quod nihil eſt. &. i. etiā.
hoc quod dico nihil eſt: quia narro tuum peccatū quod eſt
nihil. Vel intellige Phormionem per irriſionem dicere ſane
recte facis: quando nihil times: etiam hoc quod dico nihil
eſt: quaſi dicat: quāuis id nihil ſit: tamen tibi non eſt parum
moleſtię allaturum. tu ipſe narra: ideſt refer id quod eſt. De.
dicis ſup. ꝙ frater meus narret tibi ſcelus: ideſt peccatū ſuū.
vel vocat Phormionem ſcelus dicendo. o ſcelus: ideſt o ſce
lerate. dicis ꝙ narret tibi id quod tu vis eum narrare: quaſi
dicat: nō dignaretur homini tam nihili id referre. Ph. Eho:
interiectio hic irridentis. dicis tu ſupple a te factuʒ eſt: ideſt
tu feciſti. ſedulo: ideſt inſtanter. pro fratre: ideſt pro defen-
ſione fratris tui Chremetis. Nau. o mi vir: ideſt mi marite
(melius eſt enim vt hoc dicatur Chremeti, q̄ Phormioni)
non narras mihi: interrogando lege: q̄ſi dicat: non vis mihi
narrare quid iſte Phormio narret? Chre. at: turbatus Chre
mes aliud dicere nequit. Nau. quid at: ideſt quid tibi vis dicē
do at. Chre. Non eſt opus dicto: ideſt dicere id quod eſt in-
ter nos. Phor. quidem: ideſt certe. non eſt opus tibi dicto. i.
dicere. at: ideſt ſed. opus eſt huic vxori tuæ. ſcito: ideſt ſcire
quod a te commiſſum eſt. Deinde incipit narrare dicens.
In Lemno: ideſt in illa inſula: ſequitur poſtea, duxit vxo-
rem clam te: ideſt te neſciente: ſed interpoſitæ ſunt interlo-
cutiones. Chre. Hem: interiectio indignātis. quid ais: ideſt
quid dicis. De. non taces? indignando hoc dicit. Phor. pro-
cedit in narratione. clam te: ideſt te neſciente duxit vxorē.
Chre. hei mihi: ideſt dolore afficior. Phor. vxorem duxit.
eſt completio clauſulæ. Nau. o mi homo. Dii melius duint:
ideſt Dii dent meliora nobis, q̄ ſcilicet ea quæ dicis, quę mo
leſta ſunt nobis. Phor. ſic factum eſt vt dico: quia duxit vxo
reʒ. Nau. ego miſera perii: ideſt perdita ſum. Phor. & inde:
ideſt ex ea vxore. ſuſcepit: ideſt ſuſtulit: habuit iam vnaʒ fi
liam: ſcilicet Phaniū. dum: ideſt q̄diu. tu dormis: ideſt q̄diu
nō cogitas in eiuſmodi rebus. Chre. quid agimus: ideſt qd
dicimus: aut facimus: ſiue quid eſt faciendum? hoc dicit fra-
tri Demiphoni. Nau. proh: exclamatio eſt cum indignatio-
ne. o Dii immortales facinus hoc eſt ſup. indignum: ideſt ne
fandum: & quod fieri non debebat, & malū. alii codices ha
bent Miſerandum & malum. Phor. hoc factum eſt quod di
co: confirmat dictum ſuum. Nau. an quicquam hodie eſt fa
ctum indignius. i. iniquius: inhoneſtius, q̄ factum eſt mihi.
vbi: ideſt poſtquā. ventum eſt ad vxores plures habendas.
tum: ideſt tunc. ipſi mariti fiunt ſenes. Deinde conuertit ſuū
ſermonē ad Demiphonem, inquiens. o Demipho appello
te: ideſt vel voco te in teſteʒ: vel te compello, ſeu alloquor.
Diſtæ- nam me diſtædet. i. valde, vel plurimum me tędet loqui eū
dere hoc ipſo viro meo. Hæcine: ideſt vtrūʒ. hæ: ideſt tales. erāt
Itiones itiones: ideſt profectiones (ab eo is itum itu. u in o mutata
fit itio nis) crebræ: ideſt frequentes. & vtrum hæ erant mā

ſiones: ideſt commorationes Lemni: in genitiuo aduerbia
liter: ideſt apud Lemnum. Hæcine: ideſt vtrum hęc erat ea
vtilitas: quæ minuebat noſtros fructus: ideſt noſtros reddi
tus annuos. De. o Nauſiſtrata. ego non nequeo culpaʒ eſſe
meritam: ideſt culpam eſſe commiſſam in hac re. ſed eaʒ. i.
talem culpam. quæ ſit agnoſcenda: ideſt excuſanda. Phor.
verba fiunt mortuo: prouerbiale eſt: ideſt tua verba ſunt fu
tilia & vana: atq; huiuſmodi vt ſi fierent alicui mortuo: q̄ſi
dicat: videris alloqui aliquem nihil intelligentem: ac nihil
ſentientem: velut mortuus nihil ſentit. vel intellige ſine p-
uerbio: verba fiunt Chremeti tanquam mortuo: nā poſtea
dicturus eſt exequias, quibus eſt commodum &c. De. eſt ea
culpa ignoſcenda. nam neq; fecit id: ideſt non ſuſcepit filiā
ex muliere Lemni. a negligentia tui: ideſt quia negligeret
te. neq; odio tui: ideſt quia te proſequeretur odio. ipſe vino
lentus: ideſt ebrius: vino obrutus: & ingurgitatus. compreſ
ſit eam mulierem ab hinc quindecim annos: ideſt iam ex eo
tempore ſunt tranſacti quindecim anni & eſt talis modus
loquendi, qualis in Andria: Abhinc triennium mulier quę Ab hic
dam commigrauit huic noſtræ viciniæ &c. nam ab hinc di triēniū
citur de præterito: & dehinc de futuro. compreſſit ergo eā
mulierculā. vnde: ideſt ex qua. hęc filia nata eſt: ſcilicet Pha
nium. neq; vnquam poſt: ideſt poſtea: poſt illud tempus at
tigit illam mulierculam. ea mulier obiit mortem: ideſt iuit
ad mortem: ideſt peregit morteʒ: ideſt mortua eſt. Scrupu
lus: ideſt anxietas: ſollicitudo: dubietas. qui ſcrupulus fuit in
hac re: ideſt inter Chremetem & mulierem Lemniaʒ. abiit
e medio: ideſt penitus remotus eſt ab humanis rebus mu-
lieris obitu. quamobrē oro te Nauſiſtrata: vt feras hoc ſce-
lus æquo animo. vt: ideſt ſicut. alia tua facta ſunt æqua &
moderatione plena. Nau. quid: ideſt cur ego ferā æquo ani
mo tale facinus. vel quid: ideſt quam rem feram æquo ani-
mo. vtrum: ſcilicet dignum illud ſit quod æquo animo fera
tur: quaſi dicat: non ego miſera cupio defungi vita ſupple:
ideſt mori. vel deſinere in hac re: ideſt in hac moleſtia, ſeu i
hoc facinore. vel cupio defungi moleſtia ſupple in hac re. i.
cupio finire moleſtiam huius facti. nam defunctus morbis
dicitur, qui finiuit morbos. ſed qui: ideſt cur: vel quo modo.
ſperem: ideſt habeam ſpem. ipſum non vltra erraturum ſi
ignouero. porro: ideſt deinde. qui inquam: ideſt quomodo.
putem ipſum minus: ideſt non peccaturū. ætate: ideſt pro-
pter ſenectutem. iam tum: ideſt iam eo tēpore, quo ipſe cō-
preſſit eaʒ. erat ſenex. ſi ſenectus facit homines verecūdos: Verecū
ideſt temperatos: continentes: modeſtos: iuſtæ reprehenſio dus
nis timidos. nam verecundia eſt iuſtę reprehēſionis timor. Verecū
an o Demipho mea forma. i. mea pulchritudo: atq; mea æ dia
tas bona. eſt magis nūc expetenda mihi: quia nūc maritus
meus ſit factus verecūdus propter ſenectutem: quaſi dicat:
nihil eſt propter quod id expetem: cum etiam ſenex impu-
dicus ſit. tu Demipho, qui virum meum defendis: quid nūc
affers mihi? quamobrem. i. propter quod expecteʒ, aut ſpe
rem. porro. i. poſtea. meum maritum non fore talē. ſ. impu-
dicum? Phor. iam tempus eſt ire exequias. i. ire ad exequen
das inferias: ideſt ſacrificia: vel obſequia p mortuis: Chre-
meti, quem prius dixit delirare. deinde mortuum eſſe, cum
dixit verba fiunt mortuo. tertio afferri ad rogum, vt ei exe
quię perſoluantur. iam ergo tempus eſt ire exequias Chre
meti illis, quibus commodum eſt: ideſt opportunum eſt ire
exequias. Dicimus autem ire exequias alicui, ſicut ire ſup- Ire exe
petias: ideſt ire ad auxilium. ſic dabo: ideſt ſic dicam ſingu- quias &
lis audientibus. nunc age age: ideſt eia: hortantis eſt, qui vo ſuppe-
let laceſſito: ideſt laceſſitat: irritet: propter Phormionem. ſ. tias
me. faxo: ideſt faciam eum, qui laceſſiuerit me. mactatū. i. Dare
vel oppreſſum, vel magis auctū: per ironiam. tali infortu-
nio. i. tali infelicitate. atq;. i. ſicut. hic Chremes eſt macta-
tus infortunio graui. ſane hic permiſſiue capitur. q. d. nihil
nunc impedio. redeat Chremes in gratiā. i. placet ſibi vxo
rem. iam ſatis ſupplicii eſt mihi. i. ſatis ſumpſi de eo ſuppli-
cii: vel ſatis eum vltus ſum. hæc eius habet materiā vel ar-
gumentū. quod. i. propter quod. obganniat. i. oblatret: im-
murmuret; obiiciat ei ad aurem. vſq;. i. aſſidue. dum. i. q̄diu

Obgānire

viuat. Obgannire eſt contra gannientem gannire: ideſt cōtra rixantem rixari: & contra murmurantem murmurare. Gannire autem proprie eſt vulpium, ſicut mugire boum: ſed ſæpe per metaphoram dicitur: quemadmodum alia pene innumerabilia. Na. an. i. vtrum. maritus meus fecit illud indignum facinus meo marito: ideſt quia meruerim vt fieret mihi talis iniuria propter culpam meam: qua in eum nimis fuerim indulgēs. credo: ideſt ita arbitror ꝙ merito meo id factum ſit o Demipho. quid: ideſt cur. nunc commemorem: ideſt recitem tibi. ſigillatim: ideſt ſeorſum: ſeparatim. qualis: ideſt cuiuſmodi. fuerim in hunc: ideſt erga hunc virum meum. De. ego noui æque: ideſt æqualiter. omnia tecum: ideſt quemadmodū & tu. vel noui omnia fuiſſe illi māſueta tecum. Nau. ne: ideſt virum. hoc videtur factum meo marito: ideſt quia ſic meruerim? De. minime gētium: ideſt nequaquam. vbi gētium nihil facit ad ſignificationem: ſed tantum ad voculationem: ſiue ad aptiorem ſonum clauſulæ faciendum. verum: ideſt ſed. quando: ideſt quia. accuſando: ideſt reprehendendo: damnando id factum. ipſum non poteſt fieri infectum: ideſt non factum. ignoſce illi, nā ipſe orat vt ignoſcas: confitetur ſcelus. humiliter purgat: ideſt leuat: excuſat illud ſcelus: quod vinolentus id fecerit. & iam ab hinc multos annos &c. quid vis amplius: ideſt quid vltra poſtulas ab eo: vt faciat? Phor. ī̄mmo vero. i. certe. priuſq̄ hæc Nauſiſtrata dat veniam. proſpiciam: ideſt conſulā prouide mihi & Phædriæ. heus: vocantis eſt aduerbium. o Nauſiſtrata prius: ideſt antequam. reſpondes huic Demiphoni, vel Chremeti temere: ideſt inconſulte: inconſiderate, audi id quod ſum dicturus. Nau. quid eſt qđ vis me audire. Phor. ego abſtuli: ideſt extorſi ab illo viro tuo. per fallaciam: ideſt per aſtutiam: & deceptionem. xxx. minas: ideſt. xxx. libras. dedi: ideſt tradidi eas minas gnato tuo: ſcilicet Phædriæ. is filius tuus dedit eas Lenoni: ideſt puellarum venditori. pro ſua amica: ideſt pro emptione ſuæ amicæ. Ch. hem: dolentis vel indignantis interiectio eſt. quid ais? Nau. id videtur tibi adeo indignum: ideſt ita deteſtabile. ſi filius exiſtens homo adoleſcens: ideſt iuuenis. habet vnam amicam: & tu habeas duas vxores. nihil: ideſt non. te pudet: hoc eſt non erubeſcis reprehendere illud. reſponde mihi quo ore: ideſt qua fronte: qua audacia: quo vultu. obiurgabis: ideſt vituperabis: corripies illum filium tuū. De. Chremes faciet vt. ideſt ſicut voles. Nau. immo: ideſt ſed. vt iā: ideſt nunc. ſcias meā ſententiam: ideſt meam opinionem. ego neq; ignoſco illi viro meo. neq; promitto quicquam: ideſt aliquid. neq; reſpondeo petitionibus tuis priuſquam videro natum Phædriam. permitto: ideſt relinquo: refero omnia ad hanc rem ſpectantia. iudicio eius faciam id quod is filius meus iubebit. Phor. o Nauſiſtrata es mulier ſapiens. Nau. ſatis ne tibi eſt: ideſt nonne ſufficit tibi Phormio de eo quod feci. Phor. immo vero: ideſt ſed certe. diſcedo pulchre: ideſt honeſte: & cum honore meo. & probe: ideſt commode: laudabiliter. & præter ſpem: ideſt præter expectationem: ſeu præter id qđ ſperabam. Nau. tu dic quod eſt tuum nomē. Phor. Mihin: ideſt petis ne quod eſt nomen mihi. Phormio eſt mihi nomē. hercle vocor Phormio amicus veſtræ familiæ. & ſummus: ideſt præcipuus amicus tuo filio Phædriæ. Nau. eſt ergo tibi nomen Phormio? at: ideſt ſed. ecaſtor: ideſt per ædē Caſtoris: vel per Caſtorē. & eſt iurandi modus mulieribus antiquis tritus. ego faciam & dicam poſt hac tibi id qđ potero: & ea q̄ voles. Phor. dicis: ideſt loqueris benigne. Nau. pol: ideſt per Pollucem. tuum meritum eſt vt ita tibi dicatur: ideſt merita tua poſtulant: vt in te benignitatem exhibeam. Phor. o Nauſiſtrata vin: ideſt vis ne facere hodie aliquid. quod: ideſt propter quod hodie primum gaudeas. & quod: ideſt propter quod. oculi doleant tuo viro Chremeti, cum me videbit. Nau. Cupio id facere. Phor. vere paraſitum agit: voca me ad cœnam. Nau. vero: ideſt ſed. pol ego voco te ad cœnam. De. eamus intro hinc: ideſt ex hoc loco. Ch. fiat: ideſt eamus intro. ſed vbi eſt Phædria filius meus. noſter iudex: ideſt noſter arbiter: noſter cēſor: cuius arbitrio mater eius omnia repoſuit & reliquit. & per ironiam ridicule hoc dicitur. Phor. faxo: ideſt faciam quod ſupple iam: ideſt ſtatim. aderit: ideſt præſens erit hic. Valete: ideſt diſcedite cū incolumitate. & plaudite: ideſt congratulamini Poetæ plaudēdo manibus. Ego Calliopius Poetę defenſor introductus recenſui: ideſt recognoui diligenter hanc totam Comœdiam: vel recitaui vna cum grege meorū actorū.

ASCE.

ILlud: Nō pol temere &c. ſic itelligo: Quia Nauſiſtrata viderat Chremetem tremebundum, dixit ipſum non ſine cauſa timere. Chremes autem qui diſſimulare conabatur figurate interrogat. Egon timeo: quaſi dicat minime gentium timeo: quia non eſt quod timeam in hac re. Ad quod Phormio ſatis dicaciter inquit: Recte ſane ſupple tibi eſt. quando: ideſt quandoquidem. tu nihil: ideſt nullam rē vel minime times. & hoc quod ego dico eſt nihil: ideſt nullius momenti: neq; quod quis timere debeat: narra tu. ad quod Demipho volens ſignificare nihil mali eſſe in facto Chremetis: at Phormionem indignum eſſe, cui narretur. Interrogat amare. ſcelus: ideſt homo ſceleſte dicis: ꝙ narret Chremes vir bonus & nobilis: tibi homini nihili, & perdite. Neq; accipi velim: nihil pro peccato Chremetis: nec ſcelus. Nā Demipho nolit concedere aliquod ſcelus in Chremetis facto eſſe. Item illud dum: in verbo dum tu dormis: non puto accipi pro donec, ſeu quādiu: ſed pro quando, ſeu quo tēpore. Illud autem: An mea forma atq; ætas nunc magis expetenda eſt Demipho &c. ſic potius intelligo vt dicatur ꝑ figuratam interrogationem: quæ negatiuam deſiderat reſponſionem. vt ſi putas: ꝙ vir nunc magis oblectabit ſe forma mea, q̄ olim: cum multo pulchrior eram: quaſi dicat & ideo ſi olim aſpernatus eſt eam cum melior erat: multo magis poſt hac deſpiciet eam. Et propter ea aſſerendum puto ſic: O Demipho an mea forma, atq; ætas eſt nunc cum vetula, & deformior ſum magis expetenda viro meo, q̄ olim dum melior erat, & eam contempſit. Item melior videtur mihi lectio in textu: Faxo tali ſit mactatus infortunio &c. q̄ in Commentario: Faxo tali mactatum infortunio.

ON.

SER.

QVis no. Ecce Nauſiſtrata, quę neſciendo vitam mariti ſui per Phormionem faciat arguntum cōdonari Phædriæ filio ſuo. Quis hic de Phormione quærit. hicine ſcilicet quæris vt tibi &c. Caue Nauſiſtrata. Abi: ideſt accede ad Chremetem: & tange friget timore. Delirat qui prohibet credere. Recte ſane dicis: qui non times: & quando quidē, enim &c. Eho: quaſi dicat tibi ne eſt credendum: quia ante factum eſt ſedulo: ideſt priuate. at pro fratre tuo: ſcilicet tu pro fratre laboras: & ideo non eſt tibi credendum. Tibi: ſcilicet nō opus eſt dicto. In Lemno: hic icipit referre. Quid agimus: timendo dicit. actum non poteſt eſſe infectum. an quic. eſt ſa. indi. ab illis: quaſi dicat nihil, & ſi hoc eſt in quo magis poſſint videri eſſe nequam, & improbi ſenſiſti: q̄ ex hoc: quomodo cædebant me duriter. Sed cum veniſſet vxor: fit q̄ſi ſeuera: & quaſi me nō tetigiſſet: hoc eſt quod dicit: qui poſtquam adduxit &c. Te appello: ideſt tibi loquor. Dis: ideſt per Deos. Itiones: ab eo is. Vtilitas: quia dicebat ſe tradidiſſe mercatoribus pecuniam illam: quæ de prædiis procedebat: vt lucro capitali augeretur: cum tamē eam vxori daret meritam: paſſiue. ſed ea: ideſt talia verba quæ facis huic fiunt mortuo: quia non curat, nec audit perſuaſiones tuas. Negligētia tua: ꝙ ſcilicet te neglexiſſet. vt al. t. f. ſ. ſcilicet ſicut es proba & fortis in aliis patiendis: ſic hoc feras æquo animo. Defungier: ideſt mori in hac. ſi quid ſperem de futuro. minus ætate: ideſt propter ætatem: ideſt ſenectutem: iā tunc erat ſenex. quid inde diceret aliquis multum: ſi quidem ſenectus verecundos facit: ideſt debet facere. ad hunc potes videre ꝙ non corrigetur in futuro. Quia an mea forma magis eſt expetenda in futuro: ſcilicet erit pulchritudo mea maior. ita futuro: propter quam mihi alliciatur. quid rationis mihi affers: quam ob rem &c. Exequias feci Chremeti: ideſt Chremetem iam interfeci. quibus exequiis factis eſt modo mihi commodum tempus me: quaſi dicat Quibus poſſem modo.

¶ Actus

Aelii Donati grammatici in P. Sexti Terentii Afri Hecyram examinata interpretatio.

ACTA LVDIS MEGALENSIBVS SEXTO IVLIO Cn. Cornelio Dolobella. AEdil. curul. Modos fecit Flaccus Clau. tibiis paribus tota græca Menandru facta eſt. Acta primo ſine prologo. Data ſecundo. Cn. Octauio. T. Manlio Coſſ. relata eſt Lucio Aemilio Paulo ludis funeralib. non eſt placita. Tertio relata. Q. Fuluio. L. Marco ædilib. curulib. egit. L. Ambiuius. L. Sergius Turpio. placuit.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Philotis meretrix.	Phidippus ſenex.
Syra anus.	Pamphilus adoleſcens.
Parmeno ſeruus.	Myrrhina mulier.
Laches ſenex.	Soſia ſeruus.
Soſtrata mulier.	Bacchis meretrix.

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Senarii.

Xorem duxit Pamphilus Philomenam,
Cui quondam ignorans uirgini uitium obtulit,
Eiuſq; per uim quem detraxit annulum
Dederat amicæ Bacchidi meretriculæ,
Dein profectus in Imbrũ eſt, nuptã haud attigit.
Hanc mř utero grauidã cõperit, ne id ſciat ſocrus
Vt ægram ad ſe transfert, reuenit Pamphilus,
Deprehendit, partum celat, uxorem tamen
Recipere non uolt, pater incuſat Bacchidis
Amorem, dum ſe purgat Bacchis, annulum
Mater uitiatæ forte agnoſcit Myrrhina,
Vxorem recepit Pamphilus cum filio.

DON. Ecyra ẽ huic nomen fabulę, hęc eſt data ẽ. Hæc fabula Apollodori dicitur eſſe græca. Nã & ipſa & Phor. ab eodẽ dicunt̃ eſſe trãſlatæ: cum reliquæ quatuor ſint Menãdri. Hecyra autẽ dicitur ideo, quia per ſocrus & ſoceros in ea aguntur multa. Nam & hecyros & hecyra ſoceri nomen, ſocruſq; ſignificant. Eſt autem mixta motoriis actib⁹: ac ſtatariis: multumq; ſententiarum & figurarum continet in toto ſtylo. Vnde eũ delectet plurimum: non minus vtilitatis affert ſpectatoribus. Atq; in hac primæ partes ſunt Lachetis: ſecundæ Pãphili: tertiæ Phidippi: quartę Parmenonis: & deinceps aliarum perſonarum, quæ his adiunctæ ſunt. Diuiſa eſt autem vt cæteræ quinq; actibus legitimis: quos ĩ ſubditis diſtinguemus. In hac prologus eſt: & multiplex & rhetoricus nimis: propterea quod ſæpe excluſa hæc Comœdia diligentiſſima defenſione indigebat: atq; in hac prothaſis turbulẽta eſt: epithaſis mollior: lenis cataſtrophe. Acta ſane eſt ludis Megalenſibus. Sex. Iu. C. Rabirio ædilibus curulibus. Egitq; L. Ambiuius: modulatus eſt eã Flac. Clau. tibiis paribus. Tota græca eſt facta, & edita quto loco. Cn. Octauio. T. Manlio COSS. Cantica & deuerbia ſũmo ĩ hac fauore ſuſcepta ſunt: προτατικα προσωπα, i. extra argumẽtũ duę ſunt Philotidis & Syræ. In tota Comœdia hoc agitur: vt res nouæ fiant: hęc tamen abhorreant a cõſuetudine. Inducuntur enim beneuolæ ſocrus: verecũda nurus: leniſſimus in vxorem maritus: & idẽ filius deditus mři ſuę: meretrix bona. Vitiatã in tenebris ante nuptias cuĩ annulus extorſerat meretricem amãs: dũ ignorat Pãphilus duxit vxorem grauidam ex compreſſu ſuo: quam peregre profectus cum reliquiſſet domi, rediẽs parientem offendit furtim, & apud matrem ſuam. Quare commotus dum repudium inuitis parentibus: & cauſam repudii neſciẽtibus parat per

meretricẽ apud quã annulus inuẽtus eſt: cognoſcit tandem & a ſe uitiatã vxorẽ: & ex ſe natũ filiũ. Primus actus: Colloquiũ continet meretricis Philotidis: ac lenæ Syræ cũ Parme. vt per harũ perſonas, q̃ πρότατικαὶ dicunt: argumẽtũ ſpectator diſcat. Secũdi actus tenor in hoc eſt: Immeritam vxorẽ veluti malã ſocrũ accuſat Laches: & cõuenit Phidippũ de eadẽ cauſa ſtatim: poſt quarũ colloquiũ cõqueſtio inducitur Soſtratæ: ꝙ falſum crimen, inuidioſumq; ſuſtineat. Tertio actui hęc aſcribunt: Cõqueſtio Pãphili peregre reuerſi de amore ſuo circa vxorẽ: parturitio Philomenæ: Soſtratæ verba ſuper ægritudinẽ nurus: quã morbo credit afflictã: fletus Pãphili errãtis, cũ putat nõ ex ſe filiũ natũ eſſe: colloquiũ Parmenonis cũ pueris a naui venientibus: vt mox loquant cũ ipſo: a quo in arcẽ mittit. Item Lachetis, Phidippiq;, & Pãphili verba de recõciliãda illi cõiuge: & eorũ inuicẽ litigioſa diſſenſio. Quartũ actũ hæc cõplet: Perturbatio Myrrhinæ ex interuẽtu mariti: & eiuſdẽ cũ eo nimis callida, ac muliebris aſtutiæ diſceptatio: Soſtratæ, Pãphili, Lachetiſq; colloquiũ. inclamatio patris & ſoceri aduerſus Pãphilũ vxorẽ recuſantẽ: cõuẽtionẽ meretricis pmittẽtis ſe iuſiurãdũ matronis exhibiturã de nõ admiſſo ad ſe Pãphilo. In quĩto actu: Bacchidis narratio de nuptiis geſtis: & colloquiũ cũ Parmenone inducit: quẽ nũciũ mittit ad Pãphilum: Pãphiliq; ad vltimũ actio gratiarũ apud ipſam Bacchidẽ. Docet aũt Varro neq; in hac fabula: neq; in aliis eſſe mirãdũ: ꝙ actus impares ſcęnarum, paginarumq; ſint numero: cũ hęc attributio in rerũ deſcriptione: nõ in numero verſuũ cõſtituta ſit: nõ apud Latinos mõ: verũ ẽt apud Grçcos ipſos.

GVI. Argu. Hecyræ

PHilomenã virginẽ olim cõpreſſerat Pãphilus in tenebris. tanq̃ meretricẽ: a qua puella detraxerat annulũ, quẽ dederat Bacchidi meretriculę. Deinde pceſſu tpis Pãphilus exarſit i amorẽ puellę, quã ignorabat eſſe i tenebris a ſeipſo cõpreſſam, ſtimulanteq; amore eã duxit in vxorẽ: iã grauidã ex illo cõpreſſu facto in tenebris: ipſo quidem ignorãte. Quã vbi duxit: priuſq̃ ingrederet ad eã, pegre pfectus eſt. interea mr̃ puellæ ad ſe reuocauit filiã: vt furtim domi pareret: fieq; ſocrui partus cęlaret. interim rediit Pãphilus: eãq; pariẽtẽ apud matrẽ dephẽdit: q̃re multũ cõmotus abſq; detectione partus vxori repudiũ mittere parat. parentibus ſuis neſciẽtibus q̃nã id faceret. Tãdẽ p Bacchidẽ meretricẽ: apud quã annulus inuẽtus eſt: cognoſcit Pãphilus & a ſe vitiatã vxorẽ: & ex ſe natũ filiũ. Nomẽ fabulę huius eſt Hecyra: ꝙ multa fiãt i ea p ſoceros & ſocrus. i. p pr̃es & mr̃es nuruũ.

Hecyra Hecyros

Hecyros eñ grçce dr̃ ſocer: Hecyra aũt ſocrus. Eſt pterea Apollodori græca: queadmodũ & Phormio. nã cæteræ q̃tuor ex Menãdri fabulis trãſlatę ſunt. Eſt etiã mixta motoriis actibus & ſtatariis: multũ ſniarũ & figurarũ cõtinetur in toto ſtylo: vñ eũ delectet plurimũ, nõ minus vtilitatis afferr ſpectatoribus. In ea prologus eſt multiplex & rhetoricus nimis: ppterea ꝙ ſæpe excluſa hæc Comœdia defenſiõe diligẽtiſſima idigebat. pſonę ptaticę. i. pſonę extra argumẽtũ duę ſunt: Philotidis, & Syrę. Primę aũt ptes ſunt Lachetis: ſecũdæ Pãphili: tertię Phidippi: q̃rtæ Parmenonis: & deinde altarum perſonarũ, quæ his addũctę ſunt.

ASCĒ.

IN huius argumẽti narratione pauca ſunt, q̃ ipſe aliter dicerẽ: pꝓterea ꝙ nõ recte pcedere videntur. Et primũ qḋ dicit puellã compreſſiſſe, tanq̃ meretricẽ: nõ cohæret illi qḋ Bacchis i. penultima ſcæna dictura eſt: Hõ ſe fatet in via: virginẽ neſcio quã cõpreſſiſſe &c. ſciebat ergo Pãphilus virginem eſſe: ꝙ ſi meretricẽ putaſſet, non ſtaret œconomia. vt tã facilitur induceretur ad eredẽdũ puerulũ ex ſe natũ. Itẽ quod ſequitur: A quo puella &c. ſi latinitas ſtat: vt ſit A quo Pãphilo puella detraxerat annulum: falſa eſt ſnia. lege ergo: A qua puella &c. & ita auctorẽ edidiſſe non dubito. Præterea ꝙ dicit Pãphilum exarſiſſe in amorẽ eiuſdẽ puellæ: & eam ſtimulo amoris duxiſſe: eſt contra id quod in prima ſcæna dicit Parmeno: Tundendo atq; odio deniq; effecit ſenex & reliqua. Itẽ cõtra ea quę Pãphilus ipſe profitet. Similiter & Laches. In ſcęna: Tibi quoq; ædepol: vbi dicit Impulſu duxiſti meo &c. Item quod dicitur: Priuſquam ingrederetur ad eam peregre profectus eſt. Non procedit. Nam Myrrhina dictura eſt: concedẽte & recitãte Pamphilo, vbi ſic ũ loquitur: Nam aiunt tecum poſt duobus occubuiſſe eam mẽſibus. Verum quidem eſt quod dicit Parmeno in prima ſcæna Pamphilum abſtinuiſſe in principio, ſed nõ ſemper. vnde ipſe Pãphilus in ſcæna: Nequeo meatum &c. Nam olim illi ſoli credidi ea me abſtinuiſſe in principio cum data eſt.

SER.

HEcyra nuncupat hęc fabula: & interpretatur ſocrus, quia cũ moralitates in Comœdiis pter negocia tractent: moralitas ſocruũ in hac Comœdia deſcribetur: licet quãtũ ad negociũ: & argumentũ Pamphi. pars ſit huius Comœdiæ principalis. oſtenditur enim per iſtas: & q̃ malæ ſint oẽs ſocrus erga nurus, & erga generos: quãuis ſub falſa criminatione iſtarũ, & q̃ bonæ aliq̃n appareãt: qm̃ licet Soſtrata immerito culparet de expulſione Philomenæ. & Myrrhina de reductione odio generi ſui Pãphili: tñ in criminatione iſtarũ, licet iniuſta: quid ſoleãt facere ſocrus in nurus: vel generos odio. ſ. hr̃e pari nõ poſſe: diſſidium inter eos q̃rere. hęc oĩa hic notificant. pterea tñ bonitas Soſtratæ in nurum ſuã: & Myrrhinæ in generũ ſuũ Pãphilũ apparebit ex hoc aũt: ꝙ immerito accuſatur: datur intelligere ꝙ diſcordiã inter ſe, & litigiũ naturaliter omni die machinant: maxime per hoc cũ ſine culpa ſua accuſent. Argumẽtũ pręmittit, vt in aliis.

GVI.

VXorẽ duxit &c. Pãphilus duxit Philomenã vxorẽ: cui Philomenæ virgini. quondam. i. lõgo añ tpe. ipſe Pãphilus ignorãs. i. neſciẽs eſſe virginem illã. obtulit vitiũ. i. ſtuprũ ei attulit. & dederat amicę Pãphili. ſ. Bacchidi meretriculę annulum eius Pãphili. quem detraxit. i. de digito eius traxit. per vim. i. violenter. Dein. i. deinde. Pãphilus pfectus eſt i Imbrũ. i. in eũ locũ remotum ab vxore ſua. haud. i. non. attigit ſuam nuptã antequã iret. i. ad eam non eſt ingreſſus, q̃ vere nõ poterat ex eo eẽ grauida. vero. i. ſed. mater eius puellæ. trãſfert ad ſe hãc puellam grauidam vtero. i. fructũ habentẽ in vtero. vt. i. tãquã. ægram. i. ægrotam. ne ſocrus id ſciat. Pãphilus reuertit ex Imbro. dephẽdit. i. reſciuit totũ factũ. celat partũ. ſ. nõ reuelat alicui partum puellæ: tñ noluit recipere vxorẽ. Pater puellæ incuſat. i. vituperat: dat vitio: vertit crimini. amorẽ Bacchidis. i. amorẽ quẽ habebat Pãphilus eũ Bacchide. nam putabat eã eſſe cauſam repudii. dũ Bacchis purgat. i. excuſat ſe. mater Myrrhina nõie mr̃ puellę. agnoſcit. i. recognoſcit. forte annulum vitiatę. i. ſtupratę filiæ ſuæ. Pamphilus recipit vxorem vna cũ filio.

ASCĒ.

QVemadmodũ (modo diximus) Argumẽtũ huius fabulæ ab interprete non oĩno integre acceptum videt: itaq; in argumẽtũ textus illud quõdam, & illud ignorãs non determinat dictionẽ virgini: ſed obtulit. dic ergo: Cui videlicet Philomenę virgini Pãphilus ignorãs: ꝙ Philomena eſſet: obtulit quondã vitiũ &c. ꝙ ſi ignoraſſet virginẽ eſſe, diceret: Cui quondã ignorãs virginẽ vitiũ obtulit. Falſum pterea eſt quod dicit Pamphilo detractũ annulum: immo Pãphilus ipſe detraxerat Philomenę annulũ: quẽ dederat Bacchidi. Dic ergo eiuſq; &c. ꝙ pro &. Pamphilus dederat amicę ſuæ Bacchidi meretriculæ annulum eius videlicet Philomenæ: quẽ detraxit per vim. ꝙ vero Pamphilus, nõ Philomena detraxerat: videre licet in penultima ſcęna: vbi Bacchis omnẽ rẽ aperit. Præterea ipſa Myrrhina in ſcæna quę incipit: Perii qd agã &c. apertiſſime dicit: Neq; detractum ei tum quicquã eſt: qui poſſit noſcere qui ſiet: ipſe eripuit vi in digito quẽ habuit virgini abiẽs annulum. Quod vero textus dicit: Nuptã nõ attulit, intellige diebus nuptiarum: dum reuera nupta. i. obnubilata pudoris gr̃a fuerat.

SER.

VXorẽ duxit Pãphi. &c. Illud quod ponit in ipſo principio argumenti eſt q̃ſi ſchema: & materia: q̃ ñ oẽs ptes Comœdię originẽ hñt: q̃a tota Comœdia ex ignorãtia pẽdet: quã ignorãtiã notat. cũ dicit: Cui quõdã &c. Si. n. ppalatũ foret & cognitũ q; Pã. vxori, quã duxerat, vim prius intuliſſet: & pgnãs ex eo fuiſſet: omnes

ſet:omnes partes Comœdiæ periſſent. Quia nec Philomena ad domum patris tranſferretur. Nec ſocrus de diſſidio vituperaretur. Nec Pam. cognito partu vxorem renuere: & alia omnia, quæ in Comœdia tunc tm̃ locum perdidiſſent. De quinto actu quõ nõ inde pẽdeat nõ reticet, qui. ſ. eſt de mitigatione totius perturbationis, cum dicit: Eiuſq; imperium &c. Niſi enim ablatus fuiſſet: nulla mitigatio huius rei extitiſſet. Primum actum Comœdię quodãmodo p̃libat, cum dicit: Deinde profectus in &c. Nup. h. At hæc enim ſunt illa peccata, quæ i primo actu rememorabũtur. Primus enim actus eſt de narratione peccatorum Pamphili. & profectus eſt in Imbrum: locum habet: niſi enĩ abeſſet Pamphilus illa nõ traduceretur ad matrẽ: & ſic non poſſet partus cælari: ſed ſtatim Pamphi. recognita eã abiiceret: & ita partes fabulæ perirent. Quod dicit nuptam h. &c, intelligendum eſt quod in principio qñ duxit: q̃ poſt duobus menſibus exactis antequã ad Imbrum p̃ficiſceretur: cum repudiaret eã: Bacchis rem habuiſſe cum ea in ſequentibus inuenies. Secundus actus nõ ponitur: qui eſt de falſa opinione odii, quæ refuſa eſt in Soſtratã. Sed quodammodo innuitur per cauſam præmiſſam, vbi dictũ eſt: Socrus vt ægram &c. Hoc enim quia adducta eſt, fuit cauſa criminationis Soſtratę. Tertius actus manifeſtus eſt de cognoſcendo partu: & eo cælando: & vxore repudianda, cum dicat: Reuenit Pamphilus.

Eiuſdem rationis.

PROLOGVS.

Hecyra eſt huic nomen fabulæ, hæc cum data eſt
Noua, nouum interuenit uitium, & calamitas,
Vt neq; ſpectari, neq; cognoſci potuerit.
Ita populus ſtudio ſtupidus, in funambulo
Animum occuparat, nunc hæc plane eſt pro noua,
Et is qui ſcripſit hanc, ob eam rem noluit
Iterum referre, ut iterum poſſit uendere,
Alias cognoſtis eius, quæſo hanc noſcite.
Orator ad uos uenio ornatu prologi.
Sinite exorator ſim, eodem ut iure uti ſenem
Liceat, quo iure ſim uſus adoleſcentior.
Nouas qui exactas feci ut inueteraſcerent,
Ne cum Poeta ſcriptura euaneſceret,
In his quas primum Cecili didici nouas.

DON. Hecyra huic eſt nomen fabulæ. A nomine cœpit incognitam probare: & ideo ſpectãdum. Hecyra eſt h. n. f. nominatiuo caſu figurauit: cuꝫ in vſu ſit vt datiuo dicamus: quamuis præſto ſint exempla: quibus veteres per omnes fere caſus hoc genus locutionis enunciabant. Hecyra eſt h. n. f. hęc primo data eſt ſine prologo ludis Megalẽſibus: quos Sex. Iulius, & Cor. Dolobella ediderũt, ſed occupato populi ſtudio funambuli diſplicuit. poſtremo data eſt ludis funebribus Læ, Aemilii Pauli: quos fecerunt Quintus Fabius Maximus, & Cornelius Africanus. tunc quoq; non peracta eſt per ſtudiũ populi circa gladiatores. Tertio ad poſtremum introducta. Q. Ful. L. Mar. ædilibus virtute actorum. L. Ambiuii: &. L. Turpionis eſt commendata. Hecyra eſt huic nomen fa. totus hic prologus ſubtilem quæſtionẽ continet ob hoc: ne aperte populum nõ fabulæ reum faciat: & facile reuocet in fauorem. Hęc cũ data eſt Noua: ita dicitur data eſt fabula: vt dicta eſt cœna: datum eſt prandium. & edidit a dato deſcendit. Hæc cũ data eſt N. n. in. ſic & Homerus , Et dari dicitur fabula, cum agitur: ſtare cum placet. Hæc cum data eſt N. n. in. ſylepſis prima, deeſt enim huic. & eſt figura paranomaſia. Noua, nouũ vitium, & calamitas: bene ſm̃ augurem, Vitiũ eſt enim ſi tonet tantum: vitium & calamitas ſi tonet & grãdinet: ſimul & etiam fulminet. Vitium, & calamitas: vitium tranſlatũ eſt ab augurio: & vitio creati dicuntur conſules. Calamitas: dicitur clades: quia clamatur, vt aliud ſit grandinis culmum frangentis, aliud furti: vt dolis malis. ſic Probus: Vt neq; ſpectari vitium: q͛ nõ ſpectata eſt calamitas: q͛ non cognita. Vt neq; ſpectari, neq; cognoſci mira defenſio ſi quidem non iudicio Comœdia exacta eſt: ſi ſpectari, cognoſciq; nõ potuerit cognituris. ſ. ſi audiretur. Vt neq; ſpectari, neq; co. ideo theatrũ: ideo ſpectatores: ideo actores. & maior pars in geſtu, q̃ in verbis cognoſci, vel p̃bari, vel ſciri: an Hecyra ſciri dicatur: quæ ſcita ſit in nomine. Ita populus ſtudio ſtupidus: a deriuatione cauſæ: non quia mala eſt, inquit, incluſa eſt: ſed quia populus funambuli admiratione obſtupuit. quod infra de gladiatoribus dicet ad cõmutationem cauſæ inducendã. Ita po. ſt. hic excuſat & populus, qui neq; iudicauit de fabula: neq; tamẽ ſtulte errauit. Stupidus: pro ſtupens. vt Timidusque ſ. u. a. Pro noua: recte. iã enim nõ eſt noua. Et is q ſcripſit hanc ob eam rez. ſ. ob eam cauſaꝫ: quaſi dicat non iterum acta eſt ſine cauſa. cur ergo nõ poſt funambulum relata eſt: ſi illi ceſſarent: in qua maluit auarum populum Poeta inducere, q̃ ſuo operi diffidenteꝫ. Iterum referre: ſuperuacuũ eſt. Vt poſſet iterum vẽ. aliis. ſ. ludis. hoc (vt diximus) ad laudeꝫ fabulæ refertur: poſtq̃ tm̃ fiduciæ Poetæ dedit. Alias co. eius, q. h. no. mire illi fauorem petit ex aliis, quæ ſpectatori notæ ſunt eiuſdem Poetę: quaſi hæc omnino nota ſit. vt in Andria: Quę omnium prima eſt. aliter ait enim vt pernoſcatis: & qd ſpei ſit reliquuꝫ: quas faciet &c. Orator ad vos ve. cũ or. pro. Sinite: magna arte hic prologus ſcriptus eſt: & nimis oratorie. nam toties expulſa fabula quomodo honeſte reuocari potuit in proſcænium: niſi primo ipſa imprudentia p̃duci profiteretur: & deinde actor petitiſſimus ipſe ab illius probaret & Poetam & Comœdiaꝫ; cuius auctoritas elucet ex verbis: cum deinde ſubtiliter nouo poetæ a vetuſto, & magnæ auctoritatis Cecilio peteretur exemplum: fauor expeteretur ingenioſiſſime. Nam quod rudi Terẽtio contingit, occidiſſe memoratur veteri Cecilio. quod huic ſemel, illi ſæpe. quod huic in aliis nũquam, hoc illi fere in omnibus. qđ huic Hecyra & acta & probata eſt & certa: illi partim exacta eſt, partimq; vix probata. itaq; his omnibus argumentis id actum eſt: vt neq; deſperandum ſit de Terẽtio: q͛ expulſus eſt. vt nihilominus illi tantum attribuendum ſit: vt aut pro Cecilio magno tũc poetæ: aut vltro melior etiam eſſe poſſit. Hic autem. L. Ambiuius hiſtrio fuit actor Comœdiarum. Orator ad u. u. oratoreꝫ audiri oportere iugẽtium eſt: oratorem non licet iniuriam pati. ideo ergo ne expellatur: non ſe prologum: ſed oratorem nominat. Plau. Impia ſecrete oratorem verberas. Eodem iu. vti ſe. L. vt Me liceat caſus miſereri i. a. Sinite ex. ſim: orator eſt duꝫ rogat: exorator cum impetrauerit, ita illud dicentis: hoc iã affectus ſignificationem habet. & orator eſt, cui cauſa defendenda mandatur. Quo iu. ſum u. a. tanquã aliud agẽs refert exempla: quibus oſtendat turpe non eſſe Terentio excluſam eſſe vnam illius fabulam: cum multorum poetarum multæ exactæ ſint: & in his Cecilii: cuius hoc tempore magna auctoritas fuit. Adoleſcentior: hæc comparatio minus a poſitiuo ſonat: & vim diminutiuam exprimit. vt Iam ſenior ſed cruda D. u. q. ſ. Nouas qui ex. f. vt inueteraſcerent: . & inueteraſcerent agerentur denuo: quia dum acta eſt noua dicitur fabula. Inueteraſcerent: in conſuetudinem venirent: ſpectarentur: amarentur. Exactas: expulſas. Ne cum P. ſc. cauſa facti honeſtior eſt: non ſe poetæ vnius: ſed ipſius Poematis cauſa laborare. In his quas pri. Ce. didici nouas: a ſimili argumentum: quod fit per comparationem artificioſam, & oratoriam rerum, ac perſonarum.

Stupidus

Datur fabula

Stat fabula

Vitium

Calamitas

Orator

Exorator

Inueteraſcerẽt

DON. ¶ Partim ſum e. vide plus eſſe in exemplo, ſiquidē partim exacta: ſunt Cecilii fabulæ: partim vix admiſſę: cū vna Hecyra excluſa ſit. & eſt ſenſus: Aut diſplicui inquit: aut aliquibus vix placui. ¶ Partim ſ. e. e. pro in aliis, aut timidis. & ſimul ſplēdida locutio eſt. partim aduerbiū eſt: & propriæ locutionis eſt, nā fabulæ aut agi dicuntur, aut ſtare. ¶ Quare ſciebam dubiā fortunā: nō igitur Poetæ culpa: ſed caſus eſt, nam ideo fortunā euentū retulit. ¶ Spe incerta, cer. mihi: ſententioſe & verū: nā vbi certa ſpes eſt: nihil opus eſt labore certo ac vehemēti. ¶ Spe incerta: pro ſpei incertæ: an deeſt incertæ. ¶ Certū: honeſta figura, quæ dr̄ ¶ Eaſdē exactas cœpi: difficultatem facti, & molimen oſtendit ab eodē Cecilio. ſ. ¶ Nouas ſtudioſe, ne illum ab ſtudio: ¶ Ne illum ab ſt. iterū cā honeſtaris. ¶ Perfeci vt ſpectarent: attēde quātum pōdus hēat: q̄ non feci dixit: ſed potius pfeci: vt molē difficultatis oñderet. ¶ Vbi ſunt pla. nota participiū ſine verbo. ¶ Ita Poetā re. in l. mire nō Cecilium, ſed poetā, vt hoc gñaliter populo pſtitiſſe, nō vni hoi videat. ¶ Vbi ſunt cognitæ. ſ. elegans pmiſſio. & hanc placiturā ſi cognoſcat. & eſt cōiectura a futuro tempore. ¶ Reſtitui in locum: qa remotū & excluſum dixit: pprie iam remotū geminauit ſm antiquos, qui omnes in verbis liquidas duplicabāt.

Placitus.

Partim ſum earum exactus, partim uix ſteti.
Quia ſciebam dubiam fortunam eſſe ſcænicam,
Spe incerta, certum mihi laborem ſuſtuli.
Eaſdem agere cœpi, ut ab eodem alias diſcerem
Nouas ſtudioſe, ne illum ab ſtudio abducerem.
Perfeci ut ſpectarentur, ubi ſunt cognitæ,
Placitæ ſunt, ita Poetam reſtitui in locum
Prope iam remotum iniuria aduerſarium
Ab ſtudio, atq; ab labore, atq; ab arte muſica.
Quod ſi ſcripturam ſpreuiſſem in præſentia,
Et in deterrendo uoluiſſem operam ſumere,
Vt in otio eſſet, potiuſquam in negocio.
Deterruiſſem facile, ne alias ſcriberet.
Nunc quid petam mea cauſſa, æquo animo attendite.
Hecyram ad uos refero, quam mihi per ſilentium
Nunquam agere licitum eſt, ita eam oppreſſit calamitas.
Eam calamitatem ueſtra intellegentia
Sedabit, ſi erit adiutrix noſtræ induſtriæ.
Cum primum eam agere cœpi pugilum gloria,
Funambuli eodem acceſſit expectatio,
Comitum conuentus, ſtrepitus, clamor mulierum
Fecere, ut ante tempus exirem foras.
Vetere in noua cœpi uti conſuetudine,
In experiundo ut eſſem, refero denuo.
Primo actu placeo, cum interea rumor uenit
Datum iri gladiatores, populus conuolat.
Tumultuant, clamant, pugnant de loco.
Ego interea meum non potui tutari locum.
Nunc turba nulla eſt, otium, & ſilentium eſt.
Agendi tempus mihi datum eſt, uobis datur
Poteſtas condecorandi ludos ſcænicos.
Nolite ſinere per uos artem muſicam
Recidere ad paucos, facite ut ueſtra auctoritas
Meæ auctoritati fautrix, adiutrix q; ſit,

acceſſit expecta. narratio cur excluſa ſit. hęc enī non Poetę culpa deiecta eſt: nec iudicio populi. & ideo nūc admittēda eſt. ¶ Pugilū g. ſ. a. e. ¶ Pugilū g. comitū cōuentus: expectatio: deſideriū. vt Virgi. Expectate venis. ¶ Funābuli e. duplex eā ad vnā excluſionē adhibetur. ¶ Comitū c. verū eos comites dicit, q ſunt pugilū aſſertores: an ſeruos, q dños ſequuntur: an ſtudiū certātium diuerſis fauētium. ¶ Clamor mu. bene mulierū, non enim timet eas, q̄bus ſuffragari, vel reſragari nō licet in theatro. ¶ Vt ante. t. e. ſ. ne grauē paſſus videat̄ iniuriā. ¶ Pugilum gl. pugil dictus eſt a pugna: & pugna a pugno. Veteres nāq; ante vſum ferri, & armorū, pugnis & calcibus, ac morſibus, corporumq; luctatione certabant. ¶ Vetere: primum vetere: vt in noua cœpi vti conſuetudine: niſi nouam Comœdiā intellexeris: nō erit apta ſnia. naʒ & ſupra dixit: Nunc hæc plane eſt pro noua. An a Terētio noua ideo dictum eſt: quia nunquā alias excluſus eſt. & bene vetereʒ: vt oſtendat turpe non eſſe quod & aliis poetis ſæpe contigerit. ¶ Refero de. aut vetere abundat: aut de nuo. ¶ Primo a. p. rationabiliter dixit primo: quia quinq; ſunt actus partes fabulæ. ¶ Placeo: ſtudeo. placeo dixit, pro eo, quod eſt fabula placet. aut Terētius, &c.

¶ A ſtudio, atq; labore: bene oſtendit ſe populo profuiſſe. cæterū Poetam ad laborem reuocando, atq; artem: habetur intentio: commote audiendum eſt. vt Hic portus alii effodiunt, hic alta thea. ſ. l. a. i. c. r. e. ſ. d. a. ſ. ¶ In præſentia: ſtatim vt a populo eiiciebatur. ¶ Vt in o. e. p. q̄ in nego. ex ipſis rerum nominibus oſtendit facilitatem deterrēdi. ¶ Nunc quid petam mea cauſa: bene petā mea cauſa: quaſi orator. ¶ Mea cauſa, æquo animo: commēdatio perſonæ lenis per aliam perſonam grauem ſm præcepta in rhetoricis. ¶ Hecyram ad vos refero: a cauſa pricipium narrationis inducit. ¶ Hecyram ad vos refero: principium a principali quęſtione: an cognita ſit: & an ſpectanda ſit. ¶ Quam mihi: a perſona dicentis. ¶ Ita oppreſſit c. hoc ſucceſſit pro illo qd' eſt a pſona aduerſariorū: ſimul ad fortunam retulit culpam populi. nō enim dixit quod pſlo erat. ¶ Ita oppreſſit eā calamitas: eaʒ calamitatē repetit: ne nos fabulam illā dicere putaremus. ¶ Veſtra intelligentia ſedabit: primo cū perſona noſtræ induſtriæ: rurſus cū ſua. & bene periphraſi vſus eſt: ne diceret nos vobis. ¶ Cū primum eam a. c. iam hic narratio ſubtilis inducit̄. & vt non lædat populū: & vt defendat Poetā. ¶ Pugilū gloria: pugiles & eſſe glorioſos: vt minus turpe ſit a anhelatos eos ee, ſic Virgi. Magnis eū viri. e. n. e. o. q. d. m. q. ſ. m. t. ſ. g. p. &c. hæc eſt gloria. ¶ Pugilū glo. funābuli

Virgil.

mire nō diu, inquit, pependit iudicium: ſed ſtatim placuit. vt quod ſequitur nō iudicio, ſed perturbatione factum ſit. ¶ Cum interea r. u. D. iri: hoc abhorret a noſtra conſuetudine. verū tamē apud antiquos gladiatores in theatro ſpectabantur. ¶ Datum iri: datum iri dixit: vt fabulam cōmendet. vt & oia ſpectatori & populo dicantur. ¶ Non p. r. l. facete repetit locū. ¶ Nunc t. nulla eſt: tumultuant, turba. i. pugnant. ¶ Silentium: clamant. ¶ Nunc t. nulla eſt: turbā retulit ad id quod ſupra dixit: Populus c. t. ¶ Otiū: ad illud quod repugnāt de loco. ¶ Silentium: ad illud quod dixit clamor mulierū. ¶ Otium: ¶ Nūc t. nn. eſt, otium, & ſilentiū: quæ adhortatio per enumerationē ad tempus eſt. ¶ Mihi d. ab ædilibus. ſ. ¶ Vobis p. d. e. l. ſc. quaſi ad aliqd agat populus cum ſpectet. ¶ Nolite ſinere per vos: ¶ Artem muſicam: oratorie: quaſi non Terentii cauſa agatur: ſed artis muſicę. ¶ Meæ auct. quia iam ſenex eſt. ¶ Fautrix, adiu. ſit: commendatio qua Terent. probo. & eſt figura analogia. vult autem ſe eſſe auctoritatis: vt & populo placere iam debeat, qui ipſi placet.

¶ Si nunq̄

Si nunquum auare ſtatui pretium arti meæ,
Et eum eſſe quæſtum, in animum induxi meum
Quam maxume ſeruire uoſtris commodis.
Sinite impetrare, me qui in tutelam meam
Studium ſuum, & ſe in ueſtram commiſit fidem.
Ne eum circumuentum inique iniqui irrideant.
Mea cauſſa cauſſam hanc accipite, & date ſilentium,
Vt libeat ſcribere alias, mihiq; ut diſcere
Nouas expediat, poſthac pretio emptas meo.

DON. ¶ Si nūq̄ auare: cōmēdatio ab anteactis. i. a perſonę attributis. ⁋ Si nunq̄ auare: a meritis defenſoris argumentū ad laudē fabulæ. ⁋ Si nunq̄ auare: per hæc verba Teren. vult demōſtrare, q̄ grauis auctor ſit: ita ſuas Comœdias ꝓbet, ſic Hora. Ea cū reſpōdere coneris, Quę grauis Aeſopus, q̄ doctus Roſcius egit. ⁋ Et eū eſſe quæſtū, in animū induxi: modo nōnunq̄ ſubaudi tur etſi. vt ſit: Etſi eum eſſe &c. ⁋ Et eū eſſe q̄ſtū, in animū induxi ve ſtris cōmodis: plus dixit commodis, q̄ ſi diceret voluptatibus. ⁋ Quæſtū maximū q̄ maxime inique iniqui: ⁋ Sinite impetrare me, qui in tutelā meā: ordo eſt: Sinite impetrare ne eū circūuentū inique iniqui. ⁋ In tutelā meā St. ſ. & ſe inve. cō. ſi. in tutelā meā. i. quaſi oratori cauſam dixit. ⁋ Mea cā cauſam hāc accipite: oratorie. ſic eīn fit cū pſona ꝑ perſona ad commēdationē affert. ⁋ Et date ſilētiū: quaſi fabulę ac Poetæ. ⁋ Mea cā cām: paranomaſia. ⁋ Vt libeat ſcribere alias: oratorie. ⁋ Mihiq; vt ſ. mihi ꝓprie dicit. docet enim Poeta ꝙ merito ipſe dici debeat ſcænicus. ⁋ Nouas expediat poſthac: ab vtili argumētatio ē. & bn̄ ve expediat tanq̄ facturus ſit: & ſi nō expedierit: dū q̄ſtū maximū ſeruire ppt̃o putat. ⁋ Pretio emptas meo: æſtimatiōe a me facta q̄tū ædiles darēt: & ꝓinde me piclitante: ſi abiecta fabula a me p̃tiū, qd̄ Poetę numerauerit, repetāt. ergo meo a me ſcō: a me ſtatuto. nā q̄do alibi dixit: Poſtq̄ ædiles emerāt, & bn̄ vt ſequat̃ ppt̃s iudiciū eius, cui æſtimare vere fabulæ onus cōpoſuerit. ⁋ Pretio e. m. vt q̄dā volūt periculo.

GVI. HEcyra eſt &c. Hic ꝓlogus eſt multiplex & rhetoricę obſeruās diſciplinę. nā hęc Comœdia ſępe reiecta alieno populi ſtudio diligētiſſima defenſione indigebat. L. Ambiuius, & L. Turpio hiſtriones hāc fabulā egerūt. Qui aūt hic loquitur. L. eſt Amb. Poetæ partes defendēs: & popularē auram captās vehemēter. Ordo eſt: Hecyra: q̄ſi ſocrus. eſt nomē. i. appellatio huic fabulę. cū. i. qn̄. hęc fabula data eſt. i. exhibita eſt populo. & edita noua. i. cū prius nō fuiſſet acta. Dari dicitur fabula qn̄ agit̃. Vnde edere a do das cōponit̃: qd̄ ſignificat exhibere ad ſpectaculū. Inde munerū. ſ. ludorū editores dn̄r. ſtare aūt dicit̃ qn̄ placet. Cum ergo data eſt noua nouūz: paranomaſia eſt in textu: & ſerie in his verbis noua nouū. nouūz vitiū. i. nouū erratū: ſiue nouus error: & noua culpa ſpectatorꝝ. & calamitas. i. miſeria: infortuniū: infelicitas interuenit. vt. i. ita. ꝙ neq; hæc fabula potuerit ſpectari. i. aſpici a ſpectatoribus: neq; cognoſci ita. i. in tātū. populus ſtupidus. i. ſtupēs: & quaſi aio raptus. ſtudio. i. attētiōe: vel animi applicatiōe ad alia. occupauerat aium in funābulo. i. i ſpectādo hoie gradiēte ſup funē. bn̄ ſpectari dictum eſt. nā maior actionis pars in geſtu apto cōſiſtit q̄ ſpectat̃. Inde ſpectatores dicunt̃. Itē theatrū & actores ſpectacula. Vitiū p̃terea eſt ſi tonet tm̄: calamitas aūt eſt ſi grādinet, & fulminet. Calamitas eīn eſt clades q̄ culmi ſegetū frangunt̃: vn̄ penuria ſequit̃ & erūna. Inde calamitoſus miſer: infelix. Nūc hæc fabula, quā ſum acturus. eſt plane. i. oino. ꝓ noua. i. tanq̄ noua: q̄uis reuera noua nō ſit: cū alias edita ꝓ parte fuerit. & is Poeta q ſcripſit. i. cōpoſuit hāc fabulā. voluit iterū referre (iterū vacat). i. recitare: vel exhibere eā: & ꝓponere ædilibus. ob eā rē. i. ob eā cauſam: vt poſſit vēdere eā. iterū. i. ſcd̃o. cognoſtis. i. cognouiſtis. alias fabulas eius Poetæ. q̄ſo nūc noſcite hanc fabulā, ego venio ad vos orator. i. tanq̄ legatus aliq̄d rogaturus: & in cōſpectu vr̃o or̃onē habiturus. ornatu. i. in habitu. ꝓlogi. i. eius q ꝓlogū. i. p̃fationē aliquā, aut prologuiū: & q̄ſi p̃ludiū habiturus eſt. nā ꝓlogus interdū capit̃ ꝓ ipſa p̃fatione: interdū pro eo, q eāz facit p̃fationē: vt hic. Sic ideo oratorē nō ꝓlogū nominat, ne expellatur. nā iure gentiū oratorez audiri oportet: nullāq; iniuriā pati. venio itaq; ad vos orator. ſinite. i. permittite. ꝙ ſim exorator. i. impetrator: obtētor petiti. nā orator dicit̃ q̄diu rogat: exorator aūt eū impetrauerit. orator etiā ē cui cauſa defendēda mandat̃. vt liceat. i. permittat̃ me Lucium Ambiuiū ſenē vti. i. gaudere. eodē iure. i. eadē auctoritate, quo iure ego adoleſcentior. i. iunior: vel multū iuuenis. vel cape cōparatiuū ꝓ poſitiuo. vſus ſum. hoc aūt cōparatiuum adoleſcētior: & ſimiliter iunior minus a poſitiuo ſonat: & viz diminutiuā exprimit. nā qui iunior eſt: minoris eſt ætatis, q̄ q̄ iuuenis ē. Si accurate tn̄ inſpiciamus cōparatiuum ſuperat ſuū poſitiuū in ea qualitate in qua fit cōparatio, liceat ergo me ſenē vti eodē iure: quo ego adoleſcentior ſum vſi. s. qui. ſ. ego. feci. i. effeci. nouas fabulas exactas. i. excluſas: vt inueteraſcerēt. i. in cōſuetudinē venirēt: ſpectarent̃: amarētur: iterū agerent̃. inueteraſcūt eīn fabulę dū iterū aguntur. & id feci amore Poematis: nedū Poetæ, ne. i. vt nō. ſcriptura. i. cū Poema. euaneſceret. i. deficeret. cū Poeta. i. cū auctore. in his fabulis Cecilii. i. illius veteris poetę Comici: quas nouas didici, vt eas agerē. partim. i. pro parte: vel in aliquibus earū fabularꝝ. exactus ſum. i. excluſus ſum: & q̄ſi extra actionē miſſus. partim. i. pro parte: vel in aliquibus. vix. i. fere. nō ſteti. i. fere nō, vl̃ ſaltē cū magna difficultate placui. Stare etiā dicunt̃ fabulæ qn̄ placēt. Partim: licet aduerbiūz ſit: tn̄ ſæpe poni inuenit̃ quaſi ꝓ noie: immo & interdū admittit præpoſitionē: vt late Au. Gel. teſtatur: qui ait libro nono capite. xiii. Partim hoium venerūt: plerūq; dicit̃. qd̄ ſignificat pars hominū venit. i. quidā hoies venerūt. nā partim hoc in loco aduerbiū eſt: nec in caſus inclinat̃: ſicut cum partim hoium dici pōt. i. cū quibuſdā hominibus: vel cū q̄dā parte hominū. Quintus Claudius inſolētius iūxit partiz cum ſubſtantiuo: tanq̄ eſſet adiectiuū, inquiens: Cū partim copiis hominū: pro cū aliquibus copiis hominū. Non ergo hic eſt mirum, ſi interpretemur. Partim ergo ſūm exactus, partim vix ſteti. i. placui. vt ſic ſtat ſnīa: pro placet. & id totū ſuſtinui: quia ſciebā fortunā ſcænicā eſſe dubiā. i. cauſam theatralē & euētū ſcænarū eſſe dubiū & incertū. nā alii habent bonā fortunā in ſcænicis. i. in theatris: in pſcæniis fabulas agēdo: alii malaz. Suſtuli mihi. i. abſtuli: amoui a me. laborē certū. i. indubitabilē. ſpe incerta: ꝓ ſpei incertæ. q. d. amoui a me certū laborē ſpei incertę. i. qui labor nullius ſpei certæ erat: cū non eſſet dubiū quin labor eſſet. cœpi. i. incepi: quaſi cū magno molimine agere. i. (quod dici ſolet) ludere eaſdē fabulas Cecilii. vt diſcerē. i. cōprehenderē ab eodē Cecilio. ſtudioſe. i. accurate: diligenter: attente alias fabulas nouas. ne. i. vt nō. abducerē. i. dimouerē: deterrerem: dehortarer: deflecterē illū Ceciliū a ſtudio ſcribēdi fabulas, & incūbēdi literis. perfeci. i. impetraui magna mole, ac difficultate: vt ipſæ fabulæ ſpectarent̃ a populo. vbi. i. poſtquā. cognitæ ſunt. i. intellectę diligenter. placitæ ſunt. i. placuerūt. nam placeo placui facit in præterito: & placitus ſum: ſicut prandeo prandi & pranſus ſum. ita eo mō reſtitui poetam Cecilium in locum. i. in priſtinū ſitum: ſeu ſtatū ſcribendi. ꝓpe. i. fere. iam remotū. ſ. poetā excluſum. iniuria. i. iniquitate: improbitate aduerſariorū. vnde remotū a ſtudio, & labore, & ab arte muſica. i. ab arte poetica. nā Cice. Poemata vocat Muſas māſuetiores, libro primo ad Lentulum. & muſicus ea cum a Muſa poſſeſſiuum eſt. ideo ars muſica eſt ars Muſarū: quarum poetæ dicunt̃ eſſe ſacerdotes. ꝙ. i. ſed. ſi ſpreuiſſem. i. cōtēpſiſſem. ſcripturam. i. Poema. in p̃ſentia. i. tūc tēporis: quod tunc erat præſens. vel in præſentia. i. ſtatim vt ea ſcriptura eiiciebatur. & ſic voluiſſem ſumere operam. i. ſumere laborē: ſiue laborare, in deterrendo. i. dehor-

tando, & deflectendo, ac diſſuadēdo illū a ſtudio. vt potius ipſe eſſet. i. viueret, in otio. i. i quiete: ſine labore. q̄ in negocio. i. in tāto labore ſtudii. facile deterruiſſe3 eū poetā. ne. i. vt nō. ſcriberet. i. cōponeret alias fabulas. nūc attēdite. i. cōſiderate: attēdite æquo aio, mea cā. i cōtēplatione mei: qd petā. i. quid rogē vos tanq̄ orator. refero. i. reporto ad vos. Hecyrā. i. hāc fabulā ſic a ſocru noiatā: quā Hecyrā nunq̄ licitū eſt. i. nūquā licuit mihi (nā in p̄terito dicit̃ licuit vel licitū eſt p eodē). i. quā nūquā potui per ſilentiū agere. i. exhibere. & (qd̄ dicit̃) ludere. ita. i. in tantū. calamitas. i. multū infortuniū: infelicitas: malus euētus. oppreſſit. i. obruit eā fabulā. veſtra intelligētia. i. veſtra prudētia: & ad eam cognoſcēdā attētio. ſedabit. i. placabit: mitigabit eā calamitatē. ſi ipſa intelligētia veſtra erit adiutrix noſtræ induſtriæ. i. noſtræ diligētiæ & operę. cū primū. i. ſtatim: vt cœpi agere eā Comœdiā. gloria pugilū. i. certantiū. acceſſit. i. adhibita eſt. vel adiūcta eſt: hoc eſt pugiles glorioſi acceſſerunt. Pugiles dicunt̃ a pugna: & pugna dicitur a pugno. nā veteres ante vſum ferri & armorū pugnis, & calcibus, & morſibus, corporūq; luctatione certabāt. expectatio. i. deſideriū. funābuli. i. gradiētis ſuper funē. acceſſit. i. addita eſt, vel aduenit. eodē. i. ad eūdē locū. vbi inceperā agere hāc fabula3. conuētus. i. cōcurſus. comitū. i. vel ſectator̃, qui pugilibus aſſentant̃: vel ſeruorū, qui dn̄os ſequunt̃. ſtrepitus. i. pedu3 tumultus: ſiue manuū ſe mutuo collidētiū. clamor. i. vociferatio mulierū. hęc oia. ſ. cōuentus comitū: ſtrepitus: clamor mulierū. fecere. i. effecerūt. vt exirē foras. i. extra theatrum & proſcæniū. ante tēpus. i. ante cōpletā fabulæ actionē. cœpi vti cōſuetudine vetere. i. qua vſus erā olim. i. in Cecilii fabulis: quaq; alii multi ſunt vſi in noua fabula: ſiue Comœdia Hecyra: in q̄ primo excluſus eſt Poeta. Nam in aliis Comœdiis nūquā fuerat excluſus. ſed hoc fecit nō culpa Poetæ: ſed ſtudiū ſpectatorū: qui citius vana q̄ vtilia ſectari didicere. vt eſſem. i. vt inſiſterē: immorarer: verſarer. in experiendo. i. in periculo faciēdo: ſiue in periclitādo: probādoq; an actioni quietus poſſet dari locus. vel vt eſſem experiendo. i. vt poſſem experiri: vt dicimus Nō ſum ſoluēdo. i. ſoluere nō poſſum. Denuo. i. iterū. refero. i. reporto in proſcęniū fabulā: & tūc re vel denuo vacat. vel refero. i. ppono fabulā: vel recito, & eam ante oculos pono. denuo. i. iterū: & tūc nihil vacat. Placeo ſpectatoribus primo actu. i. i prima parte Comœdiæ: q̄ diuidit̃ in quinq; actus. vel placeo dixit p fabula placet. interea cū rumor venit. i. ſermo in populo factus eſt. gladiatores. i. eos qui enſibus digladiantur. datum iri. i. exhibēdos eſſe & edēdos. populus conuolat. i. celeriter currit ad eos ſpectādos. illi de populo tumultuāt. i. tumultū faciūt. clamāt. i. vociferant̃. pugnāt. i. certāt: cōtēdūt. de loco. i. propter locū habēdū ad ſpectādū. Interea. i. dū id facerēt. ego non potui tutari. i. ſeruare: defendere meū locū: in quo agebā Comœdiā: quinimo mihi fuit exeūdū pp̄ter tumultū & cōtētionē populi. Nūc nulla turba. i. nulla turbatio eſt. otiū. i. trāquillitas: quies. & ſilētiū. i. taciturnitas: nullus tumultus eſt. tēpus. i. opportunitas agēdi Comœdia3 hanc: eſt mihi datū ab ædilibus. poteſtas datur vobis cōdecorādi. i. vno cōſenſu honeſtādi: ſi ſit a decoro as media breui. vel pulchrificādi (vt ſic dicā) ſi a decoro ſit media lōga. ludos ſcęnicos. i. ludos theatrales: qui in ſcænis agūt. Nolite ſinere. i. pati artē Poeticam. recidere. i. reduci: peruenire (a re & cado is) ad paucos paruos, q2 nō fauetis poetis potis. facite vt veſtra auctoritas. i. exiſtimatio: reputatio. ſit fautrix: ideſt fauorē p̄bēs, & adiutrix. i. adiutoriū p̄ſtās. meæ auctoritati. i. exiſtimationi, q̄ de me habetur: qui iā ſum ſenex. Si nunquā ſtatui. i. cōſtitui: deſtinaui. p̄tiū arti meæ. ſ. arti hiſtrioniæ. auare. i. cupide. & ſi induxi i aiūm. i. ſi imperaui: aut pſuaſi mihi. eū q̄ſtū. i. illud lucrū eſſe maximū: videlicet ſeruire. i. obſeq: incūbere. vr̄is cōmodis. i. vtilitatibus. ſinite. i. pmittatis. me ipetrare. i. obtinere. ne. i. vt nō. iniqui. i. iniuſti æſtimatores. irrideāt inique. i. improbe & iniuſte. eu3 poetā circūuētū. i. vel opp̄ſſum a maledictis per ſua maledicta: vel deceptū & dolo interceptū. qui poeta cōmiſit. i. credidit: depoſuit ſuū ſtudiū. in meā tutelā. i. i meā defenſionē, & curā. & qui cōmiſit ſe in veſtrā fidē. i. beneuolētiā, & auctoritatē. Accipite. i. capeſcite: ſuſcipite defendēdā: & habete cōmēdatā. hāc cām. i. hāc partē poetæ aduerſus maledicos. Vel accipite. i. bono aio & æquo iudicio cognoſcite. Vel accipite. i. gratiā habete. hāc cauſam. i. hāc per quā ego excluſus redeo. & quidē facite mea cauſa. i. cōtēplatiōe mei. & date ſilētiū. i. (qd̄ dicunt) faciatis pacē. vt libeat poetæ. vel ſi ſit aliis. i. libeat aliis poetis. ſcribere. i. cōponere alias fabulas. & vt expediat. i. ſit vtile mihi. diſcere nouas fabulas: quas in cōſpectu vr̄o agam, emptas ab ædilibus. ſ. p̄tio meo. i. a me facto & ſtatuto: hoc eſt æſtimatiōe a me facta q̄tū ædiles darēt. Alii exponūt emptas p̄tio meo. i. periculo meo. i. ad periculū meū, & dānū ſi nō admitterentur: aut nō placerent populo: ita vt ædiles damni facerent aliquid.

FAcit prologū vt in p̄miſſis: in quo captat beneuolentiā a pſona ſua, & auditorū: & p̄cipue a re ipſa. aduerſariis vero nō reſpōdet: quia huic recitationi impedimēto nō fuerūt: ſed populū quodāmō inculpat. Hæc em̄ Comœdia cū bis occepta eſſet agi: nūquā niſi tertio potuit pfiniri. Intēdit ergo i hoc plogo populū exorare: ne deinceps pturbationē faciat huius Comœdiæ recitationi: ne aliā attuliſſe noua3 a populo expectaret̃. Nolat eā in principio. q. d. affero vobis Comœdiā: ſed hæc eſt Hecyra: quā bis incepit recitare. & hoc fuit cum priua data eſt noua: & ideo mō recipiēdo eſt: quia licet pars vna recitata eſſet: tñ nō ideo mō minus recitanda eſt. noua data eſt dico: ſed nouū. i. inſolitū vitium. nouum ideo dicit: quia nulla adeo diſturbata fuit. vitiū quātū ad populū. calamitas quātū ad Comœdiā. iāta dico calamitas: vt neq; ſp. & ideo nō cogn̄. ita po. ecce vitiū: & q̄uis aliis vitiis incepta ſit agi: tñ nūc pla. &c. Remouet poetam a crimine auaritiæ: ne pp̄ter hoc eū recitare iterū putēt: vt velint vēdere: quia prima recitatione licet imperfecta eſſet: datū eſt ei de cōmuni ærario: ſiue more Romanor̃ p̄miū pro oblata Comœdia. & hoc eſt: Et his qui ſcripſit &c. Sed pp̄terea ne pereat magna veſtra vtilitas, ſi iſtā Comœdiā nō noueritis: & q; hic ſit veſtra vtilitas: poteſtis ex hoc ſcire: q; cognoſtis alias eius fabulas: ad quarū exēplū: ne dubitetis iſtā eſſe nouā. & ideo vult ne vos p̄terea huius cognitio: nō pp̄ter pecuniā: q2 non poſſum eſſe orator in Comœdia. ideo venio orator cū or. pl. i. defenſiōe: quā plogus hr̄e debet. Nā paratus ſū3 defendere poetā: ſiqd imponit̃: q; dicit æqpol. orator ad vos ve. or. pl. Et iō rogo vt hāc cognoſcatis q̄tenus ſim exorator. i. impetrator. ita. ſ. ſim exorator vt eundē ſtatū nūc teneā in iſta: quē tenui in Comœdiis Cecilii. ſ. vt ſicut in iuuētute: oēs Comœdias q̄s incepi: licētiā a vobis finiēdi impetraui. ſic & mō i ſenectute: q̄ ſim maioris auctoritatis idē ius hr̄e liceat. & quo iure intelligat: ipſe etiā ſupponit: ita me dico liceat: qui in iuuentute fabulas nouas, & exactas. i. pfectas. & bonas feci cū nouę eſſent. vt inue. i. reciperent̃ i auctoritate: & in vſu apud populū haberent̃. illa nō dr̄ inueteraſcere: q̄ vel non pōt recitari p aliquo impedimēto: vel recitata nō frequentat̃, ſed vaneſcit. vel qui nouas: & ēt exactas. i. extra actas. i. expulſas & neglectas: feci vt p mea auctoritate reciperent̃: & inue. qd̄ in his Comœdiis feci: q̄s primū di. q2 iuuenis primū illas recitaui. partim ear̃. i. i pte ear̃ ſum exactus. i. recitādo de loco meo extra actus. i. expulſus: vel per funābulū: vel alio ipedimēto. partim. i. in parte ſteti qdē: q; nō ſum expulſus. ſed vix ptim earū dicit: q2 aduerbiū cōſtruit̃ cū eo caſu: cū quo nomē: ſicut dignus p̄mio: & digne p̄mio. vel exactus dicat̃ in actiua ſignificatiōe: q̄s exactus ſum partē ear̃. i. exegi ſine ipedimēto. & tñ q̄uis ſum exactus. i. expulſus i pte Comœdiar̃ Cecilii: tñ ſuſtuli. i. ſoſcepi mihi iter̃ laborē certū: q2 eaſdē in q̄bus expulſus fuerā, cœpi iterū agere. i. recitare, laborē qde3 certū ſuſtuli: ſed ſpe incerta: quia neſciebā an poſſem pficere an non. & quare incertā præmittit: q2 neſciebā for. ſc. i. theatralē du. ideo cœpi agere vt ab eodē &c. Et nō ſolū cœpta: ſed etiā perfeci vt ſp. pp̄terea ne illū ſine ſpectarentur. abdu. i. ſeparē actu. & illæ etiā quæ erāt expulſæ poſtquam ſunt cog. pla. ſc. ita adaptatio ſimilitudinis: ſicut Ceciliū: ita

reſtitui

Condecorare

reſtitui Terētiū. ſtudium vocat applicationē animi: laborem corporis: artē in quālibet ſciētia: q̄ oīs ſcientia aſcribit̃ Muſis. vel pōt hoc totum legi de Cecilio, quod ſi a ɔtrario oſtēdit q̄ poetā loco reſtituiſſe. Nūc ita laboraui in aliis p̄ vtilitate cōi: nūc vero q̄ p. & e. eodē. i. ad theatrū. comitus, i. ſeruorū: & leccatorū. cum vidiſſem & in prima Ceci. non poſſet pſici. cœpi vti. v. cōſu. ſ. illa qua vſus ſum in veteribus & p̄teritis. & quæ ſit illa cōſu. ſupponit. vt eſſem in experimento. ſ. vt iterū & iterū experirer: an poſſet pſici. & ideo refero denuo. Tempus mihi. ſ. & ego ſum otioſus, ſcænicos ludos vocat perſonas, quæ vadunt & veniunt. reci. ad pau. quia niſi vos recipiatis Comœdias cū ſilētio: pauci erūt, qui ſcribāt auct. auctoritati. ſ. ſenes ſenis ſapientes ſapienti. Sinite ipetrare me ſi illi poetæ: qui in t. &c. hāc cauſam. ſ. auſcultare, vt dixi, iſtā Comœdiā. mea cauſa. i. pro meo amore. meo pretio. i. labore ſummo: & ſtudio maximo ſcitas a me: qa multū laboro in diſcendo.

Senarii.

PHILOTIS MERETRIX. SYRA ANVS.
PRIMVS ACTVS.

PERPOL QVAM PAVCOS reperias meretricibus
Fideles euenire amatores Syra.
Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchidi
Quam ſancte, ut quiuis facile poſſet credere,
Nunquam illa uiua ducturum uxorem domum.
Hem duxit. *Sy.* ergo propterea te ſedulo
Et moneo, & hortor, ne cuiuſquam te miſereat,
Quin ſpolies, mutiles, laceres quenquam nacta ſis. Ph.
Vt ni eximium neminem habeam? *Sy:* neminem.
Nam nemo illorum quiſquam ſcito ad te uenit,
Quin ita paret ſeſe abs te ut blanditiis ſuis,
Quam minimo pretio ſuam uoluptatem expleat.
Hiſcine tu amabo non contra inſidiabere? Ph.
Tamen eandem pol eſſe omnibus iniurium eſt. *Sy.*
Iniurium eſt autem ulciſci aduerſarios?
Aut qua uia capiunt te illi, eadem ipſos capi?
Eheu me miſeram, cur non aut iſtæc mihi
Aetas & forma eſt, aut tibi hæc ſententia?

eſt non minimā partem auferre: mutilare aliqd detrahere, ſine quo res eſſe non poſſit: lacerare aūt, cū oīno nō habeas quas imminuas. ¶ Mutiles: iminuas. vñ mutuli dicti ſunt boues, aut capri ſine cornibus. nā male multi putāt dici: q̄ inde Mulciber Vulcanus: q̄ ſit mutilatus, ac debilis. nã proprie Mulciber dictus eſt: q̄ oia mulceat. i. molliat ac vincat. ¶ Vt ni eximium ne. vt ni pro vt ne: & perſeuerat in allegoria. nã eximia pecora dicuntur, q̄ a grege excerpta ſūt ad vſus dominorū ſuorū; vt vberius paſcant̃. Sȝ proprie eximii ſunt porci maiores, qui ad ſacrificādū electi ſūt. Etenī boues, qui ad hoc electi ſunt, egregii dicunt̃: & oues lectæ. Virg. Mactant lectas de more bidentes. ita & porci eximii. ¶ Vt ni eximium: deeſt cenſes. vt ſit: Cenſes vt ni eximium neminem habeam, vel certe mones vt ni eximiū, i. ita eximium & ſeparatum ex omnibus. Proprie eximius porcus eſt exemptus a grege, aut ſignat⁹ macula, aut nota. ¶ Habeam: deeſt cēſes: aut vis: aut mones.

DON. PErpol q̄ paucos reperias meretricibus fideles. Nouū genere hic vtraq̄ πρότατικὰ πρόσωπα inducit. nam & Philotis & Syra non pertinēt ad argumētū fabulæ. Hæc aūt maluit Terē. q̄ aut per prologū narret argumētū, aut inducerēt loqui. ¶ Perpol q̄ pau. r. hæc perſona Terētii more extrinſecus aſſumitur: vt ſic poſt q̄ argumenti obſcuritatē effugiat. ¶ Perpol p. animaduertendū eſt in hac fabula Teren. bonā meretricem induxiſſe ne id cōtra morē videat̃ facere: etiā aliā meretricē non malā inducere: vt id exēplis fiat tritius, & viſu veriſimile. ¶ Perpol q̄ pa. ordo eſt: perpol q̄ paucos reperias: nā perpol nō eſt latinū: ſed perquā. i. nimis. ¶ Quam paucos: quidā non paucos ſed paucis legūt. ſic enim Apollodorus: . ¶ Reperias: aptū verbū ad raritatē. & ideo non dixit pauci ſunt: ſed paucos reperias, ſi quos quæras. non aūt reperit̃, niſi quod quærit̃. non quærit̃, niſi qđ præſto non ſit. ¶ Fideles: huiuſmodi ſententiā rhetores vocant. & mire non eſſe, ſed euenire dixit: vt nō rōnis, ſed caſus ſit id qđ rariſſimū eſt. ¶ Fideles: fidi i maximis: fideles in minoribus negociis. ¶ Vel hic P. tranſit a generali ſnia ad ſpālem. ¶ Vel: nūc, vt alias, vel cōiūctio diſiūctiua eſt: alias correptionē ſignificat, vt apud Cic. Vel optimā me ſane vitā. etiā Virg. Carmina vel c. p. d. l. aut vel vt modo. ¶ Iurabat q. B. Quam ſan. tria ſunt: q iurabat: & quoties: & q̄ ſancte, quod totū de more amatorum & meretricū dixit: quæ iureiurādo teneant quos lege nō poſſunt. ¶ Vt quiſq̄: nō modo Bacchis quæ amica erat. ¶ Nūquā illa v. d. vxo. ita . i. iurās. primo iurabat: Nunq̄ illa viua vxorē ductur̄ū. ¶ En duxit: prońūcia vt mirantē oſtēdas. ¶ Ergo pro. mō ergo affectū exprimit reprehendētis tarde ſibi cōſentientē. ſic Virgi. Ergo age cate pater ceruici imponere noſtræ. ¶ Propterea te ſedulo: ſedulo: inſtāter: & ex animo: & ſine dolo. ¶ En duxit: en aduerbium demōſtrantis eſt, vt En alter. ¶ Et moneo, & hortor: monemus conſilio: hortamur impulſu. ¶ Nec cuiuſquam miſereat: deeſt te. ¶ Quin ſpolies, mutiles, laceres: quin pro minus. & magna perſuaſio eſt ad malefaciēdū. ¶ Spolies: ſpoliare

¶ Nam nemo quiſquā: parelcon tertium: nā abūdat qſquā. ¶ Scito ad te ven. bene additū eſt ſcito: & moraliter acutius p̄nunciandū. eſt eñ verbū illorū, qui familiares corrigunt. ¶ Quin ita p. hoc verbū paret aduerſum munificos & ſegnes ſumit̃. vt alibi: An paraſti te: vt ſpes n. t. t. ſ. t. ¶ Abs te: pro ex te. ¶ Suam vt ex. bene expleat: qa contrariū meretrici eſt amatorē voluptate ſatiari. ¶ Hiſcine tu: . i. talibus. & vide ſi pulchra meretrix puella eſt. ¶ Inſidiabere: inſidiare malū eſt: ſed contra inſidiari iuſtū eſt. ¶ Tñ pol e. i. & idem aliter: & vehemētius intulit. nā peius eſt eandē eſſe oibus, q̄ nullū excipere. ¶ Iniuriū: iniquū. aūt indignantis modo ſignificatio, & vim aduerbii habet. ¶ Vlciſci ad. de more aduerſarios mutato noie poſuit. durū enim fuerat ſi amatores diceret. ¶ Qua te via captēt illi qui te captēt ſæpe: tu eos vel ſemel capere. ¶ Heu me miſeram: bene, quia non perſuaſit, ſed affectū doloris expreſſit. intelligitur eñ ex vultu eius non ea perſuaſiſſe quod noluit. ¶ Heu me miſeram, c. n. a. i. m. æ. & f. e. : quod reliquū ſit: quia quod perſuadere volebat, non potuit. Et bene nota, quia vtrunq̄ non habet, & mire econtrario deſcripta eſt deformitas: bene & formam & voluntatem malam gerentis. ¶ Aut tibi hæc ſententia: dicticos, ſimulq̄ oſtendit ſecundum: difficile deformem reppetiri bonum.

GVL. PErpol &c. Hic duę mulieres: altera meretrix. ſ. Philotis: altera lena. ſ. Syra, introducunt̃ p̄taticæ perſonæ nihil attinentes ad argumētū fabulæ: quæ indignant̃ Pāphilū reliquiſſe Bacchidē meretricē, quā amabat: & adhęſiſſe vxori. Philotis. O Syra lena, pol: iurātis eſt aduerbiū. reperias. i. inuenias, ſi tu quęras. per q̄ paucos. i. valde paucos amatores. euenire fideles meretricibus. Fidi dicunt̃ i maximis negociis: fideles in minoribus. vel (vt ait Dona.) poteſt forſitan hoc non abſurde capi pro etiā. hic Pāphilus quoties & q̄. i. quātū. ſancte. i. firme: integre: religioſe. ita ſup. vti. i. vt. quis. i. qlibet. poſſet facile credere. iurabat Bacchidi meretrici ſe nunquā ductur̄ū domum vxorē illa Bacchide viua: ideſt quādiu viueret. En. i. ecce: demōſtrantis eſt cum indi

Fidus & fidelis

gnatione, duxit vxorē Pam. Syra lena. Ergo: mō hęc particula ergo oſtēdit affectū reprehēdētis: ꝓpterea quia pauci īuemunť fideles. & moneo tanquā cōſilio: & hortor tāquam impulſu te Philotim, ſedulo, i. inſtanter: ex animo: & quaſi ſine dolo: ne. i. vt non, te miſereat cuiuſquā, i. non habeas miſericordiā de aliquo amatore, quin, i. quominus: vel

ſciat, cū familiaris extitiſſet dño ſuo Pam. Narratio talium rerum ſatis cōpetēter datur vilibus perſonis: tum quia graues perſonæ nō debēt ſine magna cauſa induci: vnde hoc nec d. i. n. d. v. n. i. iſta Philotiū erat ſocia Bacchidis: quę rediens de ſolidarus cōpatiebatur Bacchidi ſociæ ſuæ dolens de ea quā deſertam audiebat: coquerens cum quadam ve

Senarii.

PARMENO. PHILOTIS. SYRA.

Senex ſi quæret me modo, iſſe dicito
Ad portum percontatum aduentum Pamphili.
Audin quid dicam Scirte? ſi quæret me uti
Tum dicas, ſi non quæret, nullus dixeris.
Alias ut uti poſſim cauſſa hac integra.
Sed uideo ego Philotium? unde hæc aduenit?
Philotis ſalue multum. Ph. o ſalue Parmeno. *Sy.*
Salue mecaſtor Parmeno. Pa. & tu ædepol Syra.
Dic mihi Philotis ubi te oblectaſti tam diu? Ph.
Minime equidem me oblectaui, quæ cum milite

ꝙ non. ſpolies, i. exuas, non tantum minimam quāq; partem auferas: idem eſt ſpoliare. mutiles, i. imminuas & detrahas aliquid: ne quores eſſe non poſſit. Vnde mutili dicti ſunt boues, aut capri ſine cornibus, non aſt inde dicitur Vulcanus Mulciber: vt aliqui putāt: ſed potius a mulceo: ꝙ oia molliat ignis, ac vincat. laceres, i. ita lanies: ita expiles: ita diſcerpas: vt omnino vitra nō habeas, qđ minuas quin ſpolies, ergo mutiles & laceres quēcūq;, i. omnem amatorē, quem nacta ſis, i. quem inueneris: & allexeris: & quaſi arripueris tuis illecebris. Phi. vtin. i. vti ne, i. vtrū ita lacerabo oēs, vti, i. vt, neminē habeam eximium, i. præcipuum, quem amem, & minus tractem. Alii habent vt ni, & tunc ſic leges: Cenſes ſup. vis, vel mones vt neminem habeam, ni, i. niſi, præcipuum & ſeparatum ex omnibus, proprie eximius porcus eſt exēptus a grege, atq; ſignatus macula aut nota. *Sy.* neminem habeas eximium, cuius te miſereſcat. Nam ſcito ꝙ ſup. nemo quiſquā (vacat quiſquam) venit ad te, quin, i. qui non, ita pręparet, i. diſponat ſeſe, vt expleat, i. satiet abs te ſuā voluptatē, ſuis blāditiis, i. ſuis ſermonibus blādis, q̄ minimo, i. admodū paruo pretio: vel q̄ minimo pretio poſſit. Amabo: particula blandientis: quaſi rogo te per amorē, hiſcine virum tu non inſidiabere, i. non tendes inſidias, & deceptiones, hiſce, i. talibus amatoribus: vel talibus fraudibus. contra (aduerbium), i. ex aduerſo: ex oppoſito. Phi. tamen quicquid dicas pol iniurium eſt, i. iniquum eſt, meretricē eſſe eandem, i. æqualis affectionis omnibus. Sy. antem: hic habet ſignificationem indignantis & vim aduerbii, iniurium eſt, i. dicis ꝙ eſt iniquum eſſe eandem omnibus: ſed a te peto, eſt ne iniurium vlciſci: ideſt punire aduerſarios: & vindictam de eis ſumere: aut eſt ne iniurium ipſos amatores capi, i. dolo capi. eadem via, i. eadē ratione, ſiue eodē modo, qua via illi amatores capient: ideſt ſæpe capiant: ſæpe decipiant te. Eheu: interiectio Lenę dolentis ſe non poſſe perſuadere meretrici, vt id faciat, quod ſuadet. & ſimul deſiderantis habere eam formam, qua id facere poſſet: quoniam ei non deeſt voluntas. me miſeram: fungitur hoc dicto vice interiectionis: quaſi dicat me infelicem fateor. cur iſtæc, i. tua ætas. & forma, i. pulchritudo, nō eſt mihi Lenæ: ideſt venditrici puellarum, ſicut Leno. aut cur hæc: ideſt mea ſententia: ideſt mea opinio. non eſt tibi.

SER. Per pol. Cum oſtēſurus eſſet & moralitatem ſocruū. ſ. qualiter maledicant ſemp vel in nurus, vel in generos: ex hoc per Soſtratā, quæ videbať cauſa diſſidii, & per Myrrhinā, q̄ videbať tendere ad hoc, vt filiam ſuam Pam. auferret: quoniā quædā erant iam pacta ante illam diſcordiam, quę ſcienda erant priuſquā de ſuſpitione illa ſocruum tractaret: ideo in iſto primo actu eſt narratio pactorum Pā. ſ. quō dimiſerit Bacchidem meretricē. & quō vxorē, quā inuitus duxit, odio haberet. & quō nō attigit eā in principio. quō iterū dimiſſa Bacchide ei adhęſit. & qualiter eo ꝓfecto, Philomena ad matrē traducta eſt. ad huiuſmodi rumores referēdos cōuenientes perſonæ inducunť. ſ. Philotiū meretrix talis, quæ libēter vt meretrix audiat noua, & callide inquirat: & Parmeno ſeruus garrulus, q libenter diffundat omnia, q̄

tula Syra in hac prima. Quæ & deſcribitur meretrix eſſe & amica Bacchidis vt conuenientior ſit perſona ad inquirenda illa, quæ ad eam pertinent. & Pam. dicit ꝙ Syra loquens de Pam. perpol &c. Qua. l. i. etiā hic pa. &c. Illa. i. Bacchide vita. Hem: dolentis eſt. ſpolies auferēdo res ſuas. mutiles eum dedecorando amiſſis ſuis. laceres macerando corpore: vt male poenitēdo: & cogitando non ſit ſine cura. quēq;. i. quēcūq; nacta ſis &c. dicis vt neminē amicum habeam in eximium ſcilicet: qui ſit mihi eximius & dilectior ꝓ cæteris. eandem. i. iniquam & durā eſſe oibus iniuriiſquauis nobis inſidi. adhuc ei ſeruebat caro, qa iuuenis.

DON. Senex ſi quærat me modo, iſſe dicito Ad portū: Hoc ſeruus dixit in ſcænam de proſcęnio reſpiciens. Senex ſi quærat: duæ cōiunctiuæ ſunt in hac ſcæna: aut verę ſunt nuptiæ: & an veriſſimile ſit abſtinere potuiſſe adoleſcentem a virgine ſibi nuptū tradita. Senex ſi quærat me: magis expreſſit conſuetudinem dicendo ſenex, q̄ ſi diceret dominus maior. Senex ſi quærat me: vt ex verbis ſuis tam meretrix, q̄ lena deſcripta eſt: ita & Parmeno ipſe qualis ſit oſtēditur ex ſua ſibi locutione. exeundi autem cauſa de argumento ſumitur: quia Pamphilus abſens fit: & expectatur in dies eius aduentus. Percontatum aduentum Pamphi. honeſtam cauſam dixit. i. poſt Pamphili aduentum. & percūctatum & percontatum ſcribitur: ſed percontatum a conto dicitur, quo nautæ vtuntur ad loca inueſtiganda nauibus opportuna. ſi vero percunctatum ab eo ꝙ a cunctis perquiratur, dicitur. Senex ſi quærat me modo, iſſe dicito Ad portum: hæc omnia ſubmiſſa, & veloci pronunciatione afferēda ſunt. hæc enim deſiderant huiuſmodi verba: vtpote & ſerui & feſtinātis. Audin quid dicam Sy. audis modo ſentis, intelligis. vt Virg. Progeniem ſed enim Troiano a ſanguine duci Audierat. itē alibi: Neq; audit o. h. Audin qd dicam: audin modo aduertis Syre: inducitur. Audin quid dicam Syre: conuenit nomen ſeruo puero: quod eſt geſtire, & ludere. Nullus: pro nō. Alias vt vti poſſim: inter alias & alia hoc intereſt: q alias alio tpe ſignificat: alia alter. vt Per alia integra nō dicta. Sed video n Philotim: mire inuenta eſt cauſa narrandi: ideo quia peregre venit meretrix alia quaſi Athenis omnia eſſe ſciret. Sed video n ego Philotium: ſic ſolet dubitare, qui aduenientibus ipſis, quos poſt multū tēporis interuallum videt. Vnde hæc ad. ex quodam contemptu eius hę ſit Parmeno. Salue mecaſtor Parmeno: olim ſalutātes addebāt iuſiurādū: vt hoc ſedulo facere viderenť. Me aut adiectio eſt, & abūdat: aut poſitū eſt pro vna ſyllaba: vt Græci dicunt. Et tu ædepol Syra: irriſit ad caſtor addendo ædepol. & quod illa Parmeno: ille hic addidit Syra. Syra: ſupra veteres legerūt ꝓponētes: vt miſſus Syrus. Vbi Philotis te o. vide licētiā: ſupra Philotiū: hic Philotis dixit. Oblectaſti tādiu: facete dictū meretrici: non vbi fuiſti: ſed vbi te oblectaſti. Minime me equidē oblectaui: me acutius proferendū eſt: & reſpōdet,

Percontari

Virgil.

Corinthum

Corinthum hinc ſum profecta inhumaniſſimo;
Biennium ibi perpetuum miſera illum pertuli. Pa.
Aedepol te deſiderium Athenarum arbitror
Philotim cepiſſe ſaepe, & te tuum
Conſilium contempſiſſe. Ph. non dici poteſt
Quam cupida eram huc redeundi, & abeundi a milite,
Voſq; hic uidendi, antiqua ut conſuetudine
Agitarem inter uos libere conuiuium.
Nam illic haud licebat niſi praefinito loqui
Quae illi placerent. Pa. haud opinor commode
Finem ſtatuiſſe orationi militem. Ph.
Sed quid hoc negoti eſt modo quae haec narrauit mihi
Hic intus Bacchis? quod ego nunquam credidi
Fore, ut hac ille uiua poſſet animum inducere
Vxorem habere. Pa. habere autē? Ph. eho tu an non habet. Pa.
Habet, ſed firmae hae uereor ut ſint nuptiae. Ph.
Ita Di Deaeq; faxint, ſi in rem eſt Bacchidis.
Sed qui iſtuc credam ita eſſe? dic mihi Parmeno. Pa.
Non eſt opus prolato, hoc percunctarier
Deſiſte. Ph. nempe ea cauſſa ut ne id fiat palam
Ita me Di bene ament, haud propterea te rogo
Vt hoc proferam, ſed ut tacita mecum gaudeam. Pa.
Nunquam dices tam commode, ut tergum meum
Tuam in fidem committam. Ph. ah noli Parmeno,
Quaſi tu non multo malis narrare hoc mihi,
Quam ego quae percontér ſcire. Pa. uera haec praedicat.
Et illud mihi maxumum uitium eſt, ſi mihi fidem
Das, te tacituram dicam. Ph. ad ingenium redis.
Fidē do, loquere. Pa. auſculta. Ph. iſtic ſum. Pa. hanc Bacchidē
Amabat ut cum maxume tum Pamphilus,
Cum pater uxorem ut ducat orare occipit,

DON. ¶ Corinthum hinc ſum pfecta: hinc magnū oſtēdit dolorē habere Philotim: ꝙ relictis Athenis Corinthi habitauerit. ¶ Hinc ſuȝ profecta inhumaniſſimo: multa dixit: & milite: & hinc: & inhumaniſſimo. ¶ Inhumaniſſimo: quid potuit de milite dici, niſi ſuperlatiuo, nāq; oīs miles inhumanus: hic vero inhumaniſſimus. ¶ Corinthū hinc ſum profecta: haec argumenta ſunt: an oblectare potuerit a pſona, quia miles inhumaniſſimus: a loco ꝙ huc pfecta: a tempore ꝙ biennium: a re iniuria quā intulit. ¶ Biēnium ibi perpetuuȝ: vt continuationē ſui caſus oſtenderet perpetuū dixit. ¶ Miſera: mulieris interpoſitio. ¶ Tot illū tuli: nō cū illo fui: ſed tuli: adeo non me oblectaui. ¶ Deſideriū Athenarū: ꝙ Corinthum profecta es. ¶ Athenarum arbitror: quod dixit hinc ante Athenarū. & amphibologia. ¶ Te deſideriuȝ cepiſſe: ꝙ cū milite inhumaniſſimo. ¶ Et cōſiliū contempſiſſe: plenitudinē eſſe non poſſeſſaȝ. ¶ Huc redeūdi: iterum loco abeundi a milite: a pſona. ¶ Voſq; hinc viden. oratorie vnam rem in tria diuiſit: huc redeundi: abeundi a milite: voſq; videndi: vt diceret huc veniēdi. ¶ Niſi pfinito lo. a tēpore. hic oſtendit quid dixit ſupra tuli: & quid ſit agitare: & conuiuium libere. ¶ Agitarem inter vos lib. con. inter agere & agitare hoc intereſt: ꝙ agere eſt aliquid vel neceſſariū facere: agitare voluntariū. ergo agitarē exercerem. ¶ Nam illic haud licebat niſi prę. legitur & illi, vt ſit circūflexus accentus: & ſignificat illic, vt Illi mea triſtitia. & abſolutuȝ eſt. ¶ Praefinito: deeſt tempore, aut quid tale. ¶ Niſi praefinito loqui illi q. p. duo dixit: & praefinito: & q̄ illi placerent. vt neq; quantum velles: neq; quod velles diceres. ¶ Haud opi. co. commode pro blāde: & bene. vt Nūquam tam diceres cōmode finem ſtatuiſſe orationi. ¶ Militē: argute militem, qui quaſi inimicus ſit orationi, quae i pace plurimum poteſt. ¶ Quid hoc negotii eſt modo q̄ narrauit haec: argumentū nunc deſcēdit. in Phormione: Quid tu es triſtis. praelatis ſcilicet allocutionibus: & ſeparataruȝ & permixtarum perſonarum: ne ieiune ad argumentū veniens: non aegre fabulam ſe narrare videretur. ¶ Quid hoc negocii: bene addidit negocii: vt augeret inuidiaȝ facti. nā potuit dicere: Quid hoc eſt. ſed (vt diximus) ad inuidiā & magnitudinem rei Negocii dixit. ¶ Quae narrauit mihi: q̄ qualia. ſ. & quanta. Modo quae narrauit mihi legēdum eſt: vt ſit qualia & quanta & hoc. ¶ Quod e. n. c. hoc totum cū inuidia pronūciando ex animo meretricis, quae facinus indignum nuptias putat. ¶ Vt ille hac viua poſſet: mire oſtēdit ex iiſdem verbis eandē hanc eſſe, quā ſupra dixit: nunq̄ illa viua vxorem ducturum. ¶ Poſſet animum inducere: quaſi in rem duram & inanem. ¶ Habere autem: oſtendit pronunciatione qđ proprie eſt, vt non habeat. ¶ Sed firmae hae vereor vt ſint nup. bñ pro perſona ſerui, q vult dominū vxoriū magis eſſe, q̄ amatorē Bacchidis. ¶ Vt: ne nō. ¶ Sed firmae hae vereor: aīaduerte Terē. in nuptiis hoc ſeruare: vtrū firmas, an infirmas dicat nuptias. ¶ Si in rem eſt Bacchidis: bene additū Si in rē eſt Bacchidis: vt oſtenderet ſe nō malignitatis, ſed beneuolētiae cā talia vota ſuſcipere. ¶ In rem: pro vtilitate. ab re contra vtilitateȝ. ¶ Sed qui iſtuc credaȝ? nuptias eſſe infirmas. ¶ Sed qui iſtuc credam ita eſſe? dic mihi Par. a ſuperiore voto excuſauit crimen curioſitatis; iam videtur poſt Bacchidem audire velle. ¶ Nō eſt opus hoc plato, percunctarier deſiſte: vide q̄ conueniēter Poeta cum indagat: vt narranteȝ Parmenonē inducat: tamen multis diuerticulis morales facetias interuexit. ¶ Nō eſt o. h. pro. p. d. incerta diſtinctio vtrum prolato hoc, an hoc percunctarier. ¶ Ita me Di bene amabunt: pro amēt. vt Donec regina ſacerdos M. g. g. p. d. i. p. ¶ Vt h. p. pdā Bacchidi. ſ. vel cuilibet. ¶ Mecum g. mecuȝ infra me. Virg. Haec ſecū. ¶ Nunquam d. tā c. haec pronūciatio eiuſmodi eſſe debet: vt ex ea appareat prope deletum Parmenonem vix ſe poſſe cōtinere, qn narret. ¶ Nūquā d. tam c. q̄ſi ex parte labefactus eſt. ſic ēm loquiē. ¶ Ah noli Parmeno: artificioſe ſe fingit audire nolle vt tacitura credatur, ſi audierit: quia curioſitas eſt ſignum loquacitatis. ſic Horatius: Percunctatorem fugito, nam garrulus idem eſt. ¶ Quaſi tu non multo malis: deeſt ita dicis. vt ſit Ita dicis quaſi. & nunc Philotis non eſt inſtātiore hac calliditate: vt magis ſeruum ad dicendum prouocet. ¶ Quam ego percontér ſcire: eclypſis. deeſt enim ita grauaris dicere. aut ita negas te locuturum. ¶ Et illud v. m. eſt m. ſerulle vitium eſt tacere non poſſe. ¶ Et illud maxu. vit. hoc lentius apud ſe ſe: illud clare ſi mihi fidem das: etiam alia ſe habere vitia exceptione ſignificans in hoc quod dicit: Illud mihi. ¶ Si fidē das: animaduertere dilationibus etiam ſpectatorem ſuſpēdi, quo libentius audiat. ¶ Si mihi fidem das: fideliter prodes. ¶ Ad ingenium redis: quia a ſe diſceſſerat, ſi taceret. Cicero: Redit ad ſe. ¶ Hanc Bacchidem amabat vt cum maxime: eiuſmodi haec tota narratio: vt defenſionem adoleſcentis continere videatur: ꝙ meretricem amicam neceſſitate coactus deſeruerit. mire igitur vnde quaeſtio eſt, inde coepit: amabat inquit Bacchidem. ſic & in ſecundo Virgi. an fortiores Graeci Troianis: Fracti bello, fatiſq; repulſi d. ¶ Bacchidem amabat: ordo eſt & ſenſus: Hanc Bacchidem vt amabat Pamphilus: tum cū maxime amabat: pater vxorem vt ducat orare occipit. & vt poſitum pro quemadmodum: & maxime bis numero ſubauditur: & cum maxime vna pars orationis eſt: & cum maxime pro nimis. ¶ Cum pater: cum modo aduerbium eſt pro quando. ¶ Orare occipit: maxima neceſſitas eſt: vt oret pater.

Agere

DON, ℭ Et hæc cõmunia omniũ: quid ſi iniuſtũ eſt quod oraba-tur: oſtendit iuſtum & frequẽtatũ quod dicebatur: Pater ſe ſenẽ eſſe dicere, omnẽ cauſam adoleſcẽtis ſenex amputauit pro ſuo ſenili cõmodo rogãs. potuiſſet eni3 adoleſcens dice re: Quã pro me curã geris hãc precor o. pro. me. d. ¶ Senẽ e. d. illud poſſe agere: amat contra vtilitatem ſuã: ſed ne po-

repetit nomen. ¶ At te Dii Deæq3: obtinuit vt perſuaſit ſeruus. nam iam meretrix ſeni iraſcit, non Pamphilo. ¶ Cum o. cum inſtantia, ac moleſtia. ¶ Vt ad p. r. tanq̃ multa ſint, quæ de Pãphili amore dici poſſent. ¶ Vt ad p. r. præceptum oratorium in longa narratione p veritatis inquiſitione, reddit eum auditorem acriores, quẽ

tetat filius contra vtili tatem patris: ergo vt co geret pater, ſuam cãm interponebat. ¶ Præſi-diũ velle ſe: præſidium ſenectutis ſobolem, & ſucceſſionẽ dicit. ¶ Sed p. p. a. in. tria dixit: & a-crius: & pater: & inſtat. ¶ Pudori an ne amori: anacoluton. ¶ Ille pri-mo ſe negare: vtrum deeſt ducere: an negare ſe nuptias. ¶ Sed poſtq̃ pater acrius iſtat: poſtq̃ inquit, pater acrius in-ſtat: non compulſus eſt Pamphilus: ſed tantu3 deliberauit. ¶ Pater in-ſtat: maior vis eſt cũ pa ter inſtat, q̃ cum rogat. ¶ Pudori an ne amori obſe. ma. ſic oſtendit in vtrãq3 partem: vt in ani mo honeſti adoleſcen-tis pudor amorẽ nihilo minus vicere debuiſſet. ¶ Pudori an ne amori: latens excuſationis ra-tio explicata eſt. Pudo-ri patris. ſ. Amori mere tricis. ¶ Tundendo, at q3 odio: tundere eſt ſæ-pius ide3 appetere. trãſ-latio a fabrorũ malleo. ¶ Odio: aſſiduitate. at-tendenda eſt difficultas

Et hæc communia omnium quæ ſunt patrum
Se ſenem eſſe dicere, illum autem eſſe unicum
Præſidium uelle ſe ſenectuti ſuæ.
Ille primo ſe negare, ſed poſtquam acrius
Pater inſtat, fecit animi ut incertus foret,
Pudori an ne amori obſequeretur magis.
Tundendo, atq3 odio denique effecit ſenex.
Deſpondit ei gnatam huius uicini proxumi.
Vſq3 illud uiſum eſt Pamphilo neutiquam graue,
Donec iam in ipſis nuptiis, poſtquam uidet
Paratas, nec moram ullam quin ducat dari.
Ibi demum ita ægre tulit, ut ipſam Bacchidem
Si adeſſet, credo eius commiſereſceret.
Vbicunq3 datum erat ſpatium ſolitudinis,
Vt colloqui mecum una poſſet, Parmeno
Perii, quid ego egi! in quod me conieci malum!
Non potero hoc ferre Parmeno, perii miſer. Ph.
At te Di Deæq3 perduint cum iſtoc odio Laches. Par.
Vt ad pauca redeam, uxorem deducit domum.
Nocte illa prima uirginem non attigit.
Quæ conſecutaſt nox, eam nihilo magis. Ph.
Quid ais? cum uirgine una adoleſcens cubuerit,
Plus potis ſe illa abſtinere ut potuerit!
Non ueriſimile dicis, nec uerum arbitror. Par.
Credo ita uideri tibi, nam nemo ad te uenit,
Niſi cupiens tui, ille inuitus illam duxerat. Ph.
Quid deinde fit? Par. diebus ſane pauculis
Poſt Pamphilus me ſolum ſeducit foras,
Narratq3, ut uirgo a ſe integra etiam tum fiet,
Seq3, antequam eam uxorem duxiſſet domum,

ſpes finis recipit fatiga-tus. ¶ Vxorẽ d. d. vxor dicitur vel ab vngẽdis poſtibus, & figenda la-na. i. q2 cum puellæ nu-berent, maritorum po-ſtes vngebant, ibiq3 la-nam figebant: vel q2 lo-tos maritos ipſæ vnge-bant, cuius rei teſtis En nius: Exin Tarquinius bona fœmina lauit, & vnxit. ¶ Nocte illa pri-ma: pronunciandu3 eſt illa prima. q. d. plena de ſiderii: plena cupidita-tis. ſimiliter addidit vir-ginẽ: & expreſſe nõ atti git nocte illa prima. q. d. vel plena amoris: vel plena dulcedinis. vt mi rũ ſit quod infertur nõ tactã virginem. & hic argumentum eſt: quan-ta fecerit Pamphilus er-ga amicã ſuam. ¶ Vir-ginem non at. virgine3 emphaſis eſt. q. d. non amatã, virginẽ tamen. & non dixit Nõ amplexus eſt: ſed ne attigit q-dẽ. ¶ Quæ cõ. eſt nox, eam: primam nocte3. ſ. ¶ Nihilo magis: quaſi i nihilo poſſit eſſe ma-gis: aut mi9, aut nihilo magis aſſeuerationis.

vniuſcuiuſq3 verbi. ¶ Tundẽdo, a. o. d. ef. deniq3 temporis longitudinẽ ſignificat. vt efficimus quod cum magno co-natu & molimine facimus: vixq3 p nos fidẽ accepit. ¶ Tũ-dẽdo, atq3 odio: mire interpoſuit mores ad poſtremũ cõfeſ-ſurus vxorẽ ductã. primo inqt negauit. poſt deliberauit: ad poſtremũ duxit. nõ inquit ipſe: ſed effecit hoc ſenex. ita mu tationẽ perſonæ totã voluntatẽ adoleſcẽtis abſoluit. ¶ De niq3 effecit: oratorie tẽpus appoſuit. nam hoc ſignificat de-niq3. ¶ Odio: hoc eſt inſtãtia. ¶ Deſpondit ei gn. vide: non hic dici duxit vxorẽ Pam. ſed totum ad patrẽ referri. ¶ Neu tiquã: nõ minus. ¶ Donec iam in ip. nota locutionem ſenſu magis, q̃ uerbis manifeſtã. ¶ Donec iam in ip. n. deeſt poſi-tus: cõſtitutus: velut doluit & ægre tulit. aut repetere debe mus: ſic in ipſis nuptiis: in mentionẽ nuptiarum efferueſcit ainus amatoris. ¶ Nec m. v. quin d. vel nec aliquã diecułã, vł dilationẽ videt ad nuptias. ¶ Quin: quominus. ¶ Ibi d. de-niq3 poſtremo. & mire additũ eſt ibi: quia male pẽdebat in ipſis nuptiis. & ſic eſt quaſi dixiſſet in ipſis inquam nuptiis. ¶ Demum i. æ. vt ip. B. ſi. a. hoc hyperbolicũ eſt. Virg. Vel Priamo miſeranda. ¶ Vt ip. B. q̃ nunc accuſatrix eſt. & eſt argumentũ ab animo. ¶ Aegre tulit: idem Virgi. Quis ta-lia f. M. ¶ Credo ibi: pro eum. ¶ Vt c. p. v. m. pareleon terẽ-tium. & argumẽtum a perſona: q2 ait mecum Parmeno. ar-gumentum a dictis: q2 ait Parmeno, moraliter & antono-maſiace nomen reperit: & ſignificanter fecit non addendo dicebat. & ſic dramaticon & diematicon eſt tranſeundo. & mire interpoſuit nomen: vt affectum doloris oſtẽderet, ſic Virg. Anna c. a. ¶ Parmeno, perii miſer.

¶ Quid ais? cum v. v. inuenit quaſi ſemper in Terẽ. vna. i. ſimul vno loco. ¶ Cum virgine: a perſona. ¶ Vna: a loco. Vna
¶ Adoleſcẽs: a perſona. ¶ Cubuerit: ad habitum & occaſio nẽ. ¶ Plus po. ab impulſione & ex accidẽtibus. ¶ Cũ virgi. vna ado. argumẽta in cõiecturam neceſſario poſita, qbus Teren. ex vtraq3 parte diſputans purgat: ne quis illũ ſtulte hæc poſuiſſe iudica ret. hoc enim tarde credit meretrix, argumẽtis ne a Parme none vincatur. hinc eſt quod ait Hora. Vincere Cecilius gra- Hora.
uitate, Terentius arte. ¶ Non ve. peruerſa. prius eſt enim verum: deinde veriſimile. & ideo ſic dixit: q2 eſt ſæpe non veriſimile. veritamẽ vt Deos p alieno cõmo do mori voluiſſe. ¶ Nõ ve. di. hoc iam plus eſt tãtũ amator amaſſe Bacchidẽ, quãtum non poſſet credi. ¶ Credo ita vi deri tibi, nã nemo venit ad te: magno compendio vſus eſt: non oſtendẽs cur hoc falſum ſit q2 putet meretrix: ſed cur hoc putet. ita ex eius perſona refellitur quod obiicit. ¶ Ille inuitus: inuitus dicẽdo quaſi admonet iterũ, iterũq3. vt Vir Virgil.
gil. Italiã nõ ſpõte ſequor. ¶ Quid d. f. interponit perſona ad exitum feſtinans, vt alibi: Quã metui quorſum euadas. ¶ Diebus ſa. pa. hic exitus eſt. ¶ Poſt Pamphi. m. ne teſtis quiſquã & arbiter ſecretorum interueniat. ¶ Me ſolũ ſe. fo. familiaris in ſeruo iactantia de dominorum familiaritate. ſimul quia decens eſt: vt per eum quid geſtum ſit ſpectato res ſciant. ¶ Narratq3, vt virgo ab ſe: hoc eſt illud quod ſu-pra dixerat: Nocte illa prima virginem nõ attigit. ¶ Seq3, antequam eam v. d. bonus color purgationis. diceret enĩ3 Quare ſi illam odio habebat, ducebat vxorem.

ℭ Tolerare

DON. Tolerare Quin

¶ Tolerare poſſe:tolerare verbũ eſt mala patientis. ¶ Decreuerim:ſtatuerim, & defixerim. ¶ Quã d.me nõ po.apoſtrophe ¶ Eã lu.h.honeſto verbo & pudoris pleno vſus eſt. & nouẽ pro vitiari. ¶ Quin:quominus. ¶ Integrã,i.honeſtã.nõ em dixit ſpoliatã virginẽ,aut mulierem. ¶ Vt accepi a ſuis:vigilãter qd' eſt integrã ſpecificat,i.talẽ, qualẽ accepi a ſuis. Potuit enim vitiatam accepiſſe:vt ſæpe euenit. ergo nõ abundat:vt accepi a ſuis:ſed habet ſignificationẽ. ¶ Pius, & pudicũ ing.erga meretricẽ piũ:pudicum erga virginẽ,cogit piũ dicere Pã,quẽ periturus putabat. ¶ Pium, & pu.in.nar.an ſimul erga virginẽ & piũ & pudicuʒ:an piũ erga meretricẽ:pudicum erga virginem. ¶ Hoc ego p.verba Pãphili ſunt:nõ(vt qdam putãt)ad perſonã Parmenonis referentes. ¶ Hoc ego p.moreʒ.ſ.meretricis. ¶ Cui tu n.d.v,nõc viri culpę vxoris. ¶ Abiturã:abiturã morã ſigñat, & poſtremã tarditatem:itaq; poſtremo,vł ſero abiturã. ¶ Quid in.exultãtis eſt & geſtiẽtis audire. ¶ Intereaiter eos dies. ¶ Sʒ vt f.p.h.a.p.alienatuʒ dixit, vt in Phor.Quid ego vobis ge.alienus ſũ.nã qũo alienũ ſi amabat ſe dixiſſet. ¶ Poſtq̃ h.a,oratorie nõ iã Bacchidẽ excuſat:quã a veriſimili cã vult oſtendere:q; ipſe fuit in Pã.durior. ¶ Alienũ ab ſe.v.,i.maritũ.nã hoc nomẽ a meretricibus alienum eſt. ¶ Maligna m.maligna difficilis,malignus eſt qui difficultatẽ ſui oſtẽdit. ¶ Procax:diſpoliatrix & petax. Procare em̃ eſt petere. Virg. Procacibus Auſtris,i.impudẽtibus.nã qui multum petit impudẽs eſt, & procax. vnde & proci dicti ſunt,qui filias alienas in matrimoniũ petierũt. ¶ Atqui ea res mul.ma.legitur & atq;. ¶ Non ædepol mirum:obtinuit quod volebat Parmeno. nam credit Philotis iniuriam factaʒ Pam. ¶ Atq; ea r.m.m.opportune cõcitacius Pam.defendit Parmeno:poſtq̃ Philotis inducta eſt:vt fateretur iniuriaʒ factam. ¶ Et hãc, q.d.e.vxorem modeſtam. ¶ Et i.meretricẽ malam. ¶ Et il. & h.q.d.e.illam quæ meretrix eſſet. Hanc,i.vxorẽ. ¶ Cognouit:diligentius & attẽtius conſiderauit. nam agnoſcere eſt diligenter & attente conſiderare. ¶ Cognouit ſatis: bene ſatis ex ipſius moribus & meretricis. ¶ Ad ex.q̃ſi ad imaginẽ, & collationẽ, & ſpeciẽ cõparationis. ¶ Exiſtimãs: intelligẽs. ¶ Hæc vti i.l.in.qualitas cõparatiua. ¶ Pudens m.hæc cõtra vitia meretricia poſuit:pudẽs hæc:illa ꝓcax: modeſta hæc:illa maligna,reliqua vero ſuperaddunt̃ ornamenta vxoris,matronæq; laudes. ¶ Incõmoda,at.in,callide laudata vxore nõ repetit vitia meretricis apud meretricẽ, & ſimul cõtẽtus de vxoris laudibus vitiũ meretricis itelligit. ¶ Incõmoda a.i.v.o.ſ.figura eclypſis. ¶ Tegere:hoc ẽ pluſq̃ ferre, & tegere q; meretricẽ amaret, & plus dixit tegere, q̃ cælare. ¶ Tegere cõ.hoc dixit:vt nõ ſolũ cuiq̃ non ediceret:ſed & ne qs ſciret. ¶ Hic a.Pã.oratorie dixit. non em̃ Pã.dixit:ſed animũ Pam. ¶ Vxoris mi.amphibologia. ¶ Hic aius:hic ꝓ tũ. Virg. Hic aius g.a.m.h. ¶ Vxoris mi.recte:quia ex miſericordia amor naſcit̃. ſic & i Phor. Miſerũ eſt virgo ipſa facie egregia. Virgil. Heu quibus ille ia.f. ¶ Partim vict.hu.iniu.qualitas relatiua ad ea. ¶ Deuinctus,p.v.de ꝓximo repetiuit Parmeno. ¶ Deuictus,victus paulatim ei.eſt:adeo eſt tardus amor Pã. & magnus:vt etiã poſt iniurias difficile diſcedat. ¶ Elapſus:eſt aius,non Pã. ¶ Poſtq̃ p.i.n.ẽ:an ſibi par:an abſolute bonũ,vt dicim⁹: Sic par ẽ facere te ergo:aut tibi: aut vxori,i.liberali fœminę. ¶ Par i.n.eſt:par ingeniũ eãdẽ volũtatẽ. Sallu. Quos eadẽ odiſſe: & eadem metuere in vnũ coegit. Idem alibi: Nã idẽ v.a.i.n e.d.ſ.a.e. ¶ Interea in Im.m.c.ſ. bñ cã ambitionis Pam. narratur. ¶ Cognatus ſe.bñ qd' ait ſenex.nam acerbum funus nõ cõueniebat fabulæ i Comœdia:itaq; apud Teren. aut meretrix moleſta: aut ex duabus vna vxor moritur : aut ſenex.ita ex hmõi morib⁹:vel incõmodũ vitat̃:vel lucrũ inſuper naſcitur : vt nõ ſie cauſa legẽdi. ¶ Horũ: & maluit horũ,q̃ dominorũ dicere. ¶ Ea ad h.r.p legẽ hę.verbo iuris vſus eſt.ea em̃ legitima eſt hæreditas,q̃ familiæ debebatur. ¶ Eo am.nõ iã vxorẽ:nõ iam amicã. ¶ Inuitũ Pã.inuitũ receſſiſſe vis verbi demonſtrat. nã ꝓprie extrudere dr̃,qui manibus expellit.ſed hic trãſlatione vſus:vt oñderet tñ importunitatis verbũ ſeni fuiſſe, quãta impulſio manuũ efficere potuiſſet. ¶ Extrudit:verbũ neceſſitatis. ¶ Relinqt:ineptia pñtis tpis.legit̃ & reliqt. ¶ Relinquit c.m.ꝑparatio ad futurũ errorẽ. ¶ Nã.ſ.R.ab.ſeſe:nã hic inceptiua particula.vt Nã meus cõſeruus eſt hõ vt magni pretii. Plau.in Milite glo. ¶ Rus abdidit ſ:ſe:verbũ reprehẽdẽtis ſenẽ:quod ſeſe abdidit dixit. ¶ Huc ra.in vrbem commeat:huc bene dixit:vt oſtendat Parmenoneʒ in vrbe eſſe:mira œconomia.fac enim præſentẽ: & nullus error in fabula eſt. ¶ Commeat:cõmeare eſt abeſſe inde vbi te eſſe oporteat,ergo hoc dicto oſtendit q̃ raro ad vrbẽ veniat ſenex. quippe commeatus eſt ex aliqua commoratione temporalis abſceſſus. ¶ Quid a.h.in.bene vſq; adhuc ſuſpẽſa narratio eſt. & in hac interrogatione quaſi ſubſtomachabatur Philotis decepta:q; nihil videat infirmitatis i nuptiis quas optauerat. ¶ Quid a.h.n.triſtior meretrix dixit. ¶ Nunc audi.ſic ait quaſi iamdudum audire cupienti quaſi moleſtam percontatricem. ¶ Bene c.ſ.ſane bene pro multũ. & ſane ſatis valide:quia qui validus eſt,ſanus eſt. ¶ Miris modis:miris exemplis. ¶ Interim Miris modis odiſſe: huc Parmenonem Poeta paſſus eſt dicere cætera actibus

Tegere Virgil. Virgil. Interea Procace Virgil. Proci Cognoſcere Extrudere Plau. Cõmeare Sane

Speraſſe eas tolerare poſſe nuptias.
Sed quam decreuerim me non poſſe diutius
Habere,eam ludibrio nolo haberi Parmeno.
Quin integram itidem reddam,ut accepi a ſuis.
Neq; honeſtum mihi,neq; utile ipſi uirgini eſt. Ph.
Pium,ac pudicum ingenium narras Pamphili. Par.
Hoc ego proferre incommodum eſſe mihi arbitror,
Reddi patri autem,cui tu nihil dicas uitii
Superbum eſt,ſed illam ſpero,ubi hoc cognouerit,
Non poſſe ſe mecum eſſe abituram denique. Ph.
Quid interea?ibat ne ad Bacchidem? Par. cottidie
Sed ut fit,poſtquam hunc alienum ab ſeſe uidet
Maligna multo,& magis procax facta ilico eſt. Ph.
Non ædepol mirum. Par. atqui ea res multo maxume
Diſiunxit illum ab illa,poſtquam & ipſe ſeſe
Et illam,& hanc,quæ domi erat cognouit ſatis,
Ad exemplum ambarum mores earum exiſtumans,
Hæc ita uti liberali eſſe ingenio decet,
Pudens,modeſta,incommoda,atq; iniurias
Viri omnis ferre,& tegere contumelias.
Hic animus partim uxoris miſericordia
Deuinctus,partim uictus huiuſce iniuriis,
Paulatim elapſus Bacchidi,atq; huic tranſtulit
Amorem,poſtquam par ingenium nactus eſt.
Interea in Imbro moritur cognatus ſenex
Horum,ea ad hos redibat lege hæreditas.
Eo amantem inuitum Pamphilum extrudit pater.
Reliquit cum matre hic uxorem,nam ſenex
Rus abdidit ſeſe,huc raro in urbem commeat. Ph.
Quid adhuc habent infirmitatis nuptiæ? Par.
Nunc audies,primum dies compluſculos
Bene conueniebat ſane inter eas,interim
Miris modis odiſſe cœpit Soſtratam,
Neq; lites ullæ inter eas poſtulatio

ſeruaturus. ¶ Interim m.m. mire ad finẽ Comediç reg ex-planatio reſeruat. nãq; ſi q̃ras: fallit Parmeno eſt nõ odio ſocrus: ſed pudore ſterilitatẽ aduerſus ſocrũ Philomenã aſſimulauerat. ¶ Interim: mõ repẽte. & ẽ aduerbiũ tpis. ¶ Poſtulatio: expoſtulatio: q̃rela. ſed ꝓprie expoſtulatio ẽ apud illũ ipſum, qui peccauerit: poſtulatio de illo apud alterum.

Poſtulatio

Expoſtulatio

Nunquam. Ph. quid igitur? Par. ſiquando ad eam acceſſerat
Confabulatum, fugere e conſpectu ilico
Videre nolle, deniq; ubi non quit pati
Simulat ſe a matre accerſi ad rem diuinam, abit,
Vbi illic dies eſt compluris accerſi iubet,
Dixere cauſſam, tunc neſcio quam, iterum iubet,
Nemo remiſit, poſtquam accerſiuit ſæpius
Aegram eſſe ſimulant mulierem, noſtra ilico
It uiſere ad eam, admiſit nemo, hoc ubi ſenex
Reſciuit, heri ea cauſſa rure huc aduenit,
Patrem continuo conuenit Philumenæ.
Quid egerint inter ſe nondum etiam ſcio,
Niſi ſane curæ eſt quorſum euenturum hoc ſiet,
Habes omnem rem, pergam quo cœpi hoc iter. Ph.
Et quidem ego, nam conſtitui cum quodam hoſpite
Me eſſe illum conuenturam. Par. Dii uortant bene
Quod agas. Phi. Vale. Par. & tu bene uale Philotis.

DON. ¶ Quid igitur: igit recte dixit ſi hoc nõ fuit. ¶ Quid igit Cõ. fugere e c. i. bñ e conſpectu: vtpote q̃ caueret grauida intelliges: ſi tñ ſubiũgimus videre nolle: ve ignorãtia Parmenonis appareat: qa argumẽtũ odiorũ credidit: qḋ Philomena neq; videri vellet: neq; videre. ¶ Fugere e cõ. il. ne videretur. ¶ Videre n. ne videret. ¶ Deniq; v. n. q. p. pati & ſuſtinere intelligi poteſt hoc loco. vtrũ poſt non potuit ſuſtinere ſocrũ: aut poſtquã illã ſocrus ferre nõ potuit: ſie ſe cælantẽ nurũ. poteſt etiã ſic intelligi: Vt non potuit argumẽta odii ſui ipſa nurus pati: & cõtinere, migrauit ad ſocrũ. ¶ Non qui. p. tolerare aut tolerari: quia patior cõmune eſt. nam patior te & a te dicimus. ¶ Abiit: proprie abiit: quia nõ expectauit vt mitteretur. ¶ Vbi il. di. eſt: dies nõ diebus eſt dixit. ¶ Accerſi iu. nõ addidit quæ: quia intelligitur. ¶ Dixere c. t. n. q. quia nullius momenti ac falſam. ¶ Nemo re. hic iam apertius odium videt: vbi nec iam fingitur cauſa. ¶ Poſtq̃ ac. ſubaudit noſtri. i. miſſi ſunt a ſocru. ¶ It viſere: vt Populate Penates Venimus. ¶ Poſtq̃ ac. i. miſſi ſunt. & mira varietas. ¶ It vi. ad eã: viſere officii eſt: videre quærentis aliquẽ. ¶ Admiſit ne. inuidioſa etiã ipſa pronunciatio eſt. ¶ Hoc vbi ſe. Re. ſcimus quæ ad nos deferũtur: reſcimus relata. ¶ Heri ea cauſa: bene ea cauſa, quippe qui ſe ruri abdidiſſet. ¶ Nondũ etiã ſcio: parelcon tertiũ: ſcio: ſcire & deeſt ſcire. & eſt eum. ¶ Nondũ etiã: recte ſeruauit reliq; partibus fabulç pendulum & attentum ſpectatorẽ. ¶ Niſi ſane curç eſt quorſum euenturũ hoc ſi. bene, quia curioſus eſt Parmeno, & idem garrulus, nam per totã fabulã talis inducetur. ¶ Quorſum euẽ. i deeſt ſcire. ¶ Habes oẽm rẽ: q̃ſi dicat quã audire expetiſti. ¶ Pergã quo cœ. hoc it. pergam vt tenderet iter. ¶ Quo cœ. h. it. ad portũ. ſ. ¶ Nã cõ. cũ q. hoſ. dicit cauſam cur in reliq̃ fabula nõ appear pſona huius meretricis. ¶ Cõſtitui: cõſtitui ꝓprie. nã cõſtitutũ de hmõi rebus dicit cõuenire, & conſtituere. & hmõi rebus apud extraneos meretrices agũt. ¶ Dii v. bñ qḋ a. ſępe enĩ res eueniũt aliter, q̃ volumus: & ideo Vertũnus colitur: qui pęeſt rebus vertẽtibus.

GVI. Senex ſi &c. Hic rite Parmeno ſeruus: occaſionẽ nactus eſt narrãdi argumẽti Philotidi meretrici peregre veniẽti. Par. loquit Syrũ cõſeruũ: vt eũ hero petẽti excuſet. Si ſenex. ſ. Laches q̃ret me. dicito me mõ. i. pauloãte. iuiſſe ad portũ percũctatũ. i. interrogatũ aduẽtũ Pãphili: qui peregre in Imbrũ profectus eſt: cuius aduẽtu i dies magis expectauit. Percunctor ſi per u ſcribatur, dicitur a per & cũctus cuncta cunctũ: eo q a cunctis aliquid perquirat. at ſi per o ſcribat, tunc a conto dicit inſtrumẽto nauis: quo nautæ vtunt ad loca nauibus opportuna. ea aũt pertica interdũ a nautis inueſtigatur quantç ſit profunditatis aqua fluualis. Interdũ etiã piſcatores per illas perticas ſub ripis piſces inquirũt: & compellunt ad retia aquatica. O Syre conſerue, audis ne. i. intelligis ne: aut ſentis: aut aduertis quid dicam, Vti: ideſt vt dicas me iuiſſe ad portũ. tũ. i. tũc. ſi quæret me ſenex. aliq codices habẽt Vt itũ: & tũc forte poſſet ſic dici: vt dicas itũ eẽ per infinitiuũ impersonalis verbi. & tunc intelligitur a me. ſic dicas: a me itũ eſſe. i. me iuiſſe ad portũ: ſi q̃ret ſenex. ſed prior ſnia melior. Si ſenex nõ q̃ret me nullus. i. nõ. vt ſæpe nullus ſum: pro quaſi non ſum, & perii. nullus itaq; dixeris: pro non dicas. vt poſſiſ vti alias. i. alio tẽpore. hac cauſa. i. hac excuſatione. itegra. i. nõ alias dicta. Sed videõ ne Philotim meretricem. vñ: ideſt ex quo loco. hæc meretrix aduenit. i. huc redit Athenas. O Philotis ſalue multũ. i. multum ſis ſalua, & incolumis. Ph. o: optantis aduerbiũ. Parmeno ſalue: ideſt ſaluus ſis. Sy. o ecaſtor: iurãtis aduerbiũ ẽ: quaſi p ædẽ Caſtoris: ſicut ædepol p ædẽ Pollucis. mi Parmeno ſalue. Par. ædepol &. i. etiã. tu Syra iena deformis: tu ſalue. ridicule autem hoc dicit. Conuertit ſermonẽ ad Philotim. tu Philotis dic mihi vbi oblectaſti te tãdiu. i. tãto tẽpore. vbi vulgo dici ſolet: vbi ſpaciatus es tãdiũ. Dicimus oblecto me hac re. Phi. equidẽ minime. i. nõ oblectaui me. quæ. ſ. ego. profecta ſum hinc. i. ex Athenis. Corinthum. i. vrbẽ illã. cũ milite inhumaniſſimo. i. immitiſſimo: auſteriſſimo: ferociſſimo: immaniſſimo. ibi. ſ. Corinthi. ego miſera tuli. i. paſſa ſum: toleraui: ſuſtinui illum. i. mores eius. biẽniũ. i. ſpatio duorũ annorũ. perpetuũ. i. cõtinuũ: totũ ſine intermiſſione. Par. Aedepol arbitror deſideriũ. i. requiſitionẽ. Athenarũ cepiſſe ſæpe Philotim. i. puto te ſæpe deſideraſſe, & requiſiuiſſe Athenas. Dicimus vrbis deſideriũ cepit me: tenuit me: affecit me: quẽadmodum dicere ſolemus: Me cepit odiũ: vel tędiũ: vł ſatietas vrbis. Et arbitror inquã te ſępe cõtẽpſiſſe. i. improbaſſe. tuũ cõſiliũ. i. tuũ ꝓpoſitũ, & deliberationẽ: qua illuc iueras. vbi dicimus ſępe: Poſt diſceſſum meum me pœnituit cõſilii mei, dicere poſſumus Poſt meã ab vrbe profectionẽ plerunq; meũ cõtempſi, aut improbaui cõſiliũ: vel meũ mihi cõſiliũ diſplicuit. Phi. non poteſt dici q̃. i. quãtũ. eram cupida redeũdi huc Athenas. & abeũdi. i. diſcedẽdi a milite: & vidẽdi vos hic Athenis. vt antiqua cõſuetudine. i. ſm vetuſtã cõſuetudinẽ. aut ſi vis cape cõſuetudinẽ pro cõuerſatione, & familiaritate. vt ergo agitarẽ. i. celebrarẽ: exercerẽ inter vos cõuiuium. libere. i. ſine ſubiectione: & in libertate. mea antiqua conſuetudine. i. eo modo quo ſolebamus. Nã haud. i. non. licebat illic. i. Corinthi apud militẽ loq ea, q̃ placerẽt illi militi. niſi pfinito. i. determinato: certo: pſcripto: limitato: aſſignato tpe ac deſtinato. Par. haud. i. nõ. opinor militẽ ſtatuiſſe. i. cõſtituiſſe: limitaſſe: aſſignaſſe: pfiniuiſſe: deſtinaſſe. finẽ. i. terminũ: modũ. tuæ orõni. i. tuo ſermoni: ita vt vltra illũ terminum tibi deſtinatũ. nõ tibi loqui liceret cõmode. i. apte: accõmode: p tua cupiditate. Nã tui ſimiles ſæpe ſunt loquaces & petulãtes. ideo nõ cõmode. i. blãde: vel ex voto: ſiue ex animi ſnia pfinitur ſuç orationi modus. Phi. de ſeẽſus nũc fieri incipit ad argumẽti narrationẽ. Sed quid negocii eſt. i. quid hoc ẽ, qḋ mihi dictũ eſt. & adhibuit negocii ad inuidiã: & magnitudinẽ rei oſtẽdẽdã. Quæ: exclamatiue. i. q̃lia & quãta Bacchis meretrix narrauit mihi mõ. i. pauloante. hic intus. i. in eo loco vbi erant. Deinde exclamatione facta ſubdit. narrauit inquam mihi illud quod nunquã credidi. i. putaui. fore: ideſt futurum eſſe. ſ. vt hac Bacchide viua. i. viuente. Pãphilus poſſet inducere animũ. i. poſſet ſibi perſuadere, aut impetrare, aut velle habere vxorẽ. Par. autẽ: hic habet ſignificationem

Oblecto

Perpetuus

Autem

cationē indignantis.q.d.quid dicis eũ habere vxorē:prope eſt vt nõ habeat.& illud hīc aũt debet pronũciatiue adiuuari.qđ dictũ abſciſſum eſt ex fine orationis Philotis:qđ faciũt ſæpe indignãtes & improbãtes dictũ alterius. Phi. Eho:hic intericctio geſtientis in ſpem ob auditũ verbũ.tu reſpõde ſup.an Pãphilus nõ habet vxorē:Par.habet vxorē.ſed vereor vt.i.ꝙ nõ.hæ nuptiæ ſint firmæ.i.ſtabiles:ꝑmanſurę:ratæ.Phi.Dii & Deę ſaxint.i.faciant.ita.i.vt nõ ſint firmę nuptiæ.ſi illud.ſ.nuptias nõ fore firmas.eſt in rē.i.vergit in vtilitatē Bacchidis.Nã res ſæpe capit̃ pro vtilitate:vt e re mea:e re tua &c.i.ad meã & tuã vtilitatē:hoc eſt in rē meã.i.hoc eſt mihi vtile.Ab re vero ſignificat contra vtilitatē:vt Video ab re futurũ ſi hoc feceris.i.video futurũ illud cõtra vtilitatē.ſed tu Parmeno dic mihi,q.i.quomodo:vel cur.credã iſtud eſſe ita.i.nuptias nõ eſſe firmas. Par,nõ eſt opus.i.nõ eſt expediēs.prolato.i.ꝓferre:q̃re nõ ſint futuræ firmæ nuptiæ,deſiſte.i.ceſſa.percũctari.i.inquirere nimis curioſe.hoc.ſ.q̃re nõ ſint futurę firmæ nuptiæ. Phi.Nempe.i.certe.nõ eſt opus prolato ea cã.i.ꝓpter eam cauſam.vt ne.i.vt nõ.id.i.quare nõ firmæ ſint futuræ nuptiæ,fiet palã.i.fiat manifeſtũ.Dii bene amēt me ita vt dico verũ:modus eſt iurãdi.nõ rogo te.i.nõ interrogo,propterea.i.ꝓpter eã cauſam,vt ꝓferã.i.vel publicē,vel prodã Bacchidi,aut cuilibet,ſed propterea te rogo vt ego Philotis gaudeã tacita.i.taciturna.mecũ.i.intra me.Par.nũquã dices tã cõmode.i.tã apte.vt cõmittam.i.credã.tergũ meũ:ideſt dorſum meũ,in tuã fidē.i.in tuã fiduciã,ſeu fidelitatē:veritatē:ac conſtantiã:aut in tuã ꝓmiſſionē.Phi.ah:interiectio dolentis.o Parmeno noli dicere ſup.talia. Dicis enim ſup.q̃ ſi tu nõ multo malis.i.potius velis,narrare hoc mihi,q̃ ego velim ſup.ſcire ea q̃ percunčter.i.inquiram,q.d.fingis te nõ velle narrare mihi.ſed tñ cũ ſerui oẽs ſint loquaces:tu oſtẽdis tua curioſitate te multo magis velle narrare id mihi,q̃ ego velim id ſcire qđ peto,ipſe enĩ ſeruus ſua curioſitate oſtẽdebat ſignũ loquacitatis.nam (vt inquit Hora.)Percũctatorē fugito:nã garrulus idē eſt,vel ſic itellige: Noli Parmeno dicere ſup,talia.nã dicis ſup.q̃ ſi tu nõ malis narrare hoc mihi,q̃ ego pcũcter,i.q̃ ego petã ſcire.q.d.quicqd fingas mľto magis cupid⁹ es narrãdi id mihi,q̃ ego ſciẽdi:cũ ab igenio ſeruoꝝ eẽs diſceſſurus ſi faceres aliter,Par.lentius hoc ſummiſſe intra ſe loquit̃.Hæc mulier ꝑdicat.i.narrat.vera.i.ea,q̃ vera ſunt,& illud.ſ.tacere non poſſe.eſt mihi maximũ vitiũ.i.maximũ probrũ.Deinde hoc clare dicit.Si das:pro ſi des,mihi fidē.i.ſi mihi ſancte promittas te taciturã:dicã quod percũctaris ſcire,Phi. Hoc apud ſe,aut cõuerſa ad ſpectatores ait,ſeruus redit ad ingeniũ.i.ad naturã ſeruoꝝ:q̃ eſt tacere nõ poſſe:a qua videbat̃ diſceſſiſſe. Deinde cõuertit ſermonē ad ſeruũ,do fidē.i.promitto me taciturã,loquere.i.narra qđ ego peto.Par.auſculta.i.audi. Phi.ſum iſtic:pro hic.i.ſum hic parata ad audiendum , vel ſum iſtic.i.tota verſor in audiendo quid ſis dicturus.Par. vt.i.quemadmodum.Pamphilus cũ maxime:vna pars orationis pro,valde ſeu nimis:ait Dona.amabat hanc Bacchidem.tum.i.tunc,maxime inquã amabat eam.cum.i.quando,pater occipit orare:vt ipſe Pãphilus ducat vxorē , & cũ inquã occipit pater dicere hæc quæ ſunt cõmunia omnium patrum.i.quæ ab omnibus patribus dici ſolent.ſ.ſe patrem eſſe ſenē.ſed illũ.ſ.filiũ,eſſe vnicũ.i.ſine fratribus.& ſe ſenē velle illũ filiũ eſſe præſidiũ.i.ſubleuamē:auxilium ſuæ ſenectuti.hæc ꝓdicta ſunt,quę patres dicere ſolent,Ille &c.hac tota narratione huc tendit̃:vt oſtendatur Pãphilus neceſſitate coactus amicam Bacchidem deſeruiſſe.Ille Pamphilus primo negare.i.negabat : vel cœpit negare ſe ducturum vxorē.ſed poſtquam pater inſtat.i.vrget:importunus eſt:& vehemens,acrius.i.vehemētius.pater efficit vt filius foret.i.eſſet.incertus animi:pro animo.i.dubius quid eſſet ſibi faciẽdũ.ne.i.vtrũ.magis obſequeretur.i.faueret:obediret.pudori.i.honeſtati,& verecundiæ,qua afficeret̃ a pr̃e:ſi ei nõ foret obſecutus,an magis obſequeret̃.i.reſpõderet amori Bacchidis ſpreto pudore patris.Deniq̃.i.poſt multa,ſenex Laches pater Pãphili effecit.i.quaſi magno conatu & molimine fecit.Nam efficimus quod magno conatu & molimine facimus:vixq̃ per nos finē accepit,tũdēdo.i.ſæpius rogãdo: & quaſi moleſtia afficiendo & tędio:ac ſæpe inculcãdo.Nã tundere proprie eſt ſæpius idem appetere, ac ferire.tranſlatio a fabroꝝ malleo.inde obtũdere dicitur moleſtia ac tædio afficere.Cice.in Epiſto.Cupio te verbis non obtundere.Atq̃ fecit inquã odio.i.aſſiduitate:improbitate:ſiue importunitate:inſtantia.inde odioſus:ideſt moleſtus:importunus:inſtans.Senex ergo effecit tundendo & odio:vt filius ſup.magis obſequeret̃ pudori,q̃ amori.Deſpondit.i.ſponſam fieri curauit ei Pamphilo,gnatam.i.filiam vnius vicini proximi.illud.ſ.deſponderi ſibi eam filiã,viſum eſt Pamphilo vſq̃.i.aſſidue.neutiquam.i.nullo modo.vel nõ nimis graue.i.moleſtum,& difficile toleratu,donec.i.quouſq̃.iã in ipſis nuptiis.i.in ipſa mentione nuptiarum:vel donec ipſe poſitus:aut conſtitutus in ipſis nuptiis. poſtquã videt nuptias paratas,nec videt vllam mora dari.i.neq̃ vllũ ſpatiũ:ne dieculam quidē,aut dilationē aliquam dari ſibi.quin.i.ꝙ non.ducat.i.capiat eã in vxorē.ibi i.tũc.demum.i.deniq̃:poſtremo.tulit ita ægre.i.ita moleſte, & difficulter,vt.i.ꝙ.ibi.i.tũc.ipſam Bacchidē accuſatricē commiſereſceret eius Pãphili.i.ꝙ ipſamet Bacchis miſereretur eius.ſi adeſſet.i.ſi ꝑſens eſſet,credo.i.ita arbitror:& mea ẽ talis opinio.cõmiſereſcit commiſereſcebat eſt impersonale verbũ ante ſe volēs habere actm̃:& poſt ſe infinitiuum,aut genitiuũ.vbicũq̃.i.in quocũq̃ loco.ſpatiũ ſolitudinis.i.in quo poteramus eſſe ſoli remotis arbitris.datũ erat.i.cõceſſum.vt.i.ita ꝙ poſſet loqui.vna.i.ſimul mecũ.dicebat ſup.o Parmeno perii.i.perditus ſum , quid ego ita aſſentiendo deſponſationi iſti.in quod malũ.i.in quod infortuniũ.conieci me.i.me ꝑcipitem egi,o Parmeno non potero ferre.i.portare:ſuſtinere:tolerare:pati hoc,ego miſer perii.Phi.at.i.ſed.o Laches.Dii & Deę perdiũt.i.perdãt:deſtruãt te.cũ iſto.i.tuo(per cõtēptũ dictũ eſt iſto)odio.i.inſtãtia,& moleſtia.Par.vt redeã ad pauca.i.paucis abſoluam narrationē.& veniã tantũ ad pauca narranda:quaſi longe alia dici de Pamphilo poſſent.Pãphilus duxit vxorē domũ:vxor dicitur ab vngendo:nã nubentes vngebant maritorum poſtes:ibiq̃ lanã figebãt.Pamphilus non attigit virginem illa nocte prima plena amoris & ſuauitatis.Nihilomagis ipſe Pãphilus attigit eã ea ſup.nocte:q̃ nox eſt cõſecuta nocte prima,Phi.quid ais:nõ põt illud credere.dicis ꝙ adoleſcens cubuerit vna cũ virgine.plus potis.i.magis potens,ab impulſione,q̃ eſſet virgo,vt.i.qualiter,ipſe potuerit abſtinere ſe illa virgine:nõ dicis veriſimile.i.probabile:& qđ nec ſpeciem quidē habeat veritatis,neq̃ arbitror verũ eſſe qđ dicis.Par,credo ita videri tibi.i.te ita iudicare illud quod dixi non eſſe verũ:immo nec veriſimile,nam nemo venit ad te niſi cupiens.i.cupidus amator tui,ille Pã.duxerat illã inuitus.i.nolēs.Phi.quid fit deinde.i.quid cõſequēter efficitur: poſtquã non attigit illã. Par,ſane.i.certe,vel valde.paucis diebus poſt:aduerbiũ eſt poſt,Pã.ſeducit.i.ſeorſum ab arbitris ducit me ſolũ.i.ſine teſtibus,& arbitris,& narrat vt.i.q̃liter,virgo ſit etiã tũc integra.i.incorrupta:intacta ab eo. & narrat inquã ſe ſperaſſe poſſe tolerare.i.pati:ſuſtinere.tolerare verbum eſt mala patientis,eas nuptias antequam duxiſſet domũ eam vxorē.Sed o Parmeno:ſubdit verba Pãphili,neq̃ eſt honeſtum mihi:neq̃ vtile ipſi virgini:eã virginem haberi ludibrio.i.ſtuprari:vel illudi a me,quin.i.ꝙ non,reddã eã integram.i.intactã a me,itidē.i.ſimiliter:eodem modo,vt.i.quēadmodũ,accepi eam a ſuis parentibus.quã virginē decreuerim.i.ſtatuerim:defixerim,me nõ poſſe habere.i.tenere mecũ,diutius.i.multũ diu. Phi.narras.i.dicis,ingeniũ.i.naturam Pãphili.pium erga meretricē.& pudicũ.i.caſtum erga virginē.Par.pergit verba Pamphili referēs,arbitror eſſe mihi incõmodum proferre hoc.i.dicere hoc qđ nũc dixi:videlicet me velle integrã reddere eam. Dona.exponit hoc.ſ.morē meretricis.aũt.i.ſed.ſuperbum eſt.i.illud eſt ſuperbię.eam puellã reddi pr̃i.cui pr̃i nihil vitii dicas.i.nihil culpæ vxoriæ referas.ſed ſpero illam vxorem meã deniq̃.i.tãdē,abiturã.i.diſceſſuram,vbi.i.qñ,ipſa

Effice-re

Obtun-dere

Cicero

Cõmi-ſereſcit

Sane

cognouerit hoc,ſ.ſe nõ poſſe eſſe mecũ.Phi.interea.i.inter
eos dies.quid faciebat ſup.ne.i.verũ.ipſe Pamphi.ibat ad
Bacchide amicam?Par.ibat quotidie.ſed vt fit.i.ſicut fieri
ſolet,& moris eſt.poſtquã videt hunc Pamphilum alienũ
.i.alienatum ab ſe ꝑpter matrimoniũ,nã nomen mariti eſt
multum alienum a meretricibus,ilico ipſa Bacchis facta eſt
multo magis maligna.i.multo magis difficilis,nam mali-
gna dr̃,q difficultatẽ ſui oſtẽdit,& facta eſt multo magis
ꝓcax.i.petax:petulãs:iportuna:diſpoliatrix.Procare enim
eſt petere,Virg.Procacibus Auſtris.i.impudẽtibus,nã qui
multũ petit impudẽs eſt,& procax,vñ & proci dicti ſunt,
q filias alienas in matrimoniũ petierũt.Phi.ædepol nõ eſt
mirũ,ſi ipſa ſit facta magis ꝓcax ꝑpter id qđ fecit Pãphi.
Atqui fidẽ datã nõ pręſtando.Par.atqui.i.ſed certe.alii hñt atq.
Multo maxie ea res.i.talis malignitas & ꝓcacitas.multo maxime.i.lõge
vehemẽtiſſime.diſiũxit illũ Pãphi.ab illa Bacchide.poſtquã
cognouit.i.diligẽtius,& attẽtius cõſiderauit ſatis.quãtum
ſat erat ſeſe.i.ſeipſum.i.mores proprios.& illã Bacchidem
.i.mores meretricis,& hanc vxorem.i.mores vxoris:quæ
vxor erat domi.exiſtimãs.ſ.Pam.intelligens mores earũ
Bacchidis & Philomenæ,ad exemplum.i.ad imaginẽ,ſiue
ad collationẽ:aut cõparationẽ,ſeu ſpeciem comparationis
Pudẽs & modeſta hoc modo.Hæc vxor pudens.i.verecũda.modeſta.i.tem-
perata,ita.i.eo modo,vti.i.ſicut,decet.i.honeſtũ eſt,inge-
nio liberali.i.bonę naturæ mulieri eẽ.ferre.i.ferebat æquo
aĩo,oĩa incõmoda.i.oẽs importunitates,atq oẽs iniuri a.i.
iniuſtitias.viri.i.mariti ſui.ſ.Pãphili.tegere.i.tegebat cõtu-
melias.i.nõ ſolum celabat,neq reuelabat:ſed efficiebat ne
Hic ꝓ tunc eiuſmodi cõtumeliæ ab aliquo reſciſcerent.Poſtquã ergo
Pam.hęc oĩa cõtulit.i.cõparauit,hic.i.tũc.aĩus eius.i.ipſe-
met.partim.i.pro parte aliq̃.deuictus.i.multũ motus mi-
ſericordia vxoris ſuæ.partim.i.ex altera parte,victus.i.de
flexus & ſeparatus.iniuria.i.improbitate:malignitate hu-
ius meretricis.elapſus eſt.ſ.aĩus Pãphili.i.latenter euaſit a
Bacchide:atq ipſe aĩus trãſtulit amorẽ huc vxori Philo-
menę.poſtq̃ nactus eſt.i.inuenit.ingeniũ par ſibi ſup.i.eã-
dẽ volũtatẽ vel naturã.vel poſtquã inuenit par.i.bonũ in-
geniũ.i.bonã naturã ſuæ vxoris.interea.i.dũ hęc gerũtur.
ſenex qdã cognatus.i.de cognatione horũ.ſ.Pãphili & pa-
tris ſui,morit̃ i Imbro,i.in eo loco.hęreditas.i.ſucceſſio,re-
dibat.i.attinebat:ſpectabat ad hos,Pã.& patrẽ.legi.i.per
legẽ.pater Laches extrudit.i.quaſi manibus expelit.eo.i.
in Imbrũ Pã.filiũ.inuitũ.i.nolentẽ,qa amantẽ.i.amore ſuę
vxoris captũ.Pã.religt hic vxorẽ cũ matre ſua.nã ſenex.ſ.
pr̃ eius Laches.abdidit.i.abſcõdẽdo ſe cõtulit rus.i.i agros
meditãdi gr̃a.i.opetãdi.cõmeat.i.redit raro huc in vrbem
Athenarũ.Cõmeare eſt abeſſe inde vbi te eſſe oporteat.In
de cõmeatus dr̃ ex aliq̃ cã tpalis abſceſſus.Phi.quid infir-
mitatis.i.quã inſtabilitatẽ nuptiæ habẽt adhuc.i.hactenus
.q.d.nihil ex tuis verbis infirmitatis eſſe colligitur adhuc.
Par.nũc audies.i.cognoſces.primũ.i.in principio.ſane be-
ne.i.valde bene:vel multum.conueniebat inter eas.i.nulla
erat cõtrouerſia inter Soſtratã matrẽ Pãphili & Philome-
nã.Dicimus elegãter aliqñ:Optime inter nos conueniebat
.i.nihil erat cõtrouerſię inter nos.vbi cõueniebat eſt imper
ſonale verbũ.ſed cũ dicimus hoc cõuenit inter nos.i.de hoc
nulla eſt inter nos cõtrouerſia,perſonale verbũ eſt.Interim
.i.repẽte:ait Dona.Philomena cœpit odiſſe:ꝓ odire,ſi ha-
beremus,Soſtratã matrẽ Pamphili.miris modis.i.mirabili
bus exẽplis.neq tñ vllæ lites.i.vlla iurgia erãt inter eas,nũ
quã poſtulatio.i.q̃rela,ſeu interpoſitio querelarũ erat inter
eas.Expoſtulatio eſt q̃rela interpoſita apud illũ,q peccaue
rit.poſtulatio vero eſt de aliquo apud alterũ interpoſita q̃-
rela.Phi.igit̃ ſi hoc nõ fuit.i.ſi lites nõ habuerunt,quid fuit
aliud iter eas?Par.ſi qñ.i.aliquãdo:vel ſi forte.Soſtrata ac-
ceſſerat ad eam Philomenã cõfabulatũ:primum ſupinũ.i.vt
cõfabularet̃,ſeu colloqueret̃ cũ ea:& cum ea familiariter cõ
ferret aliq̃,& communicaret,ilico ipſa Philomena fugere.i.
fugiebat e cõſpectu eius Soſtratę,ne videretur ab ea,nolle
.i.nolebat videre ipſam Soſtratã.deniq.i.poſtquã.nõ qui
uit.i.nõ potuit.pati.i.tolerare.inſtãtiã Soſtratæ,vel nequi-
uit pati.i.tolerari a Soſtrata.quia(vt ait Dona.)patior ẽ
cõmune verbum.nã patior te & a te dicimus.ſimulat.i.fin
git ſe Philomenã.accerſi.i.aduocari a matre ſua.ad rem di
uinã.i.ad ſacrificiũ faciendũ forte ſuæ genti hęreditariũ vt
ſæpe fiebat.abiit.i.diſceſſit:neq expectauit vt mitteretur.
vbi.i.poſtq̃.ipſa Philomena eſt illic.i.apud matrẽ.cõplures
dies.i.multis diebus.Soſtrata iubet eã Philomenã accerſir
ideſt aduocari.Tũc mater & filia & ancillæ dixerũt.neſcio
quã cauſam q̃ nõ poſſet redire Philomena.iterũ.i.ſecũdo.
Soſtrata iubet eã Philomenã accerſi.i.aduocari.nemo.i.
nullus,aut nulla remiſit Philomenã.poſtquã miſſi a Soſtra
ta accerſunt.i.aduocãt eam ſæpius.ſimulãt mulierẽ Philo-
menã eſſe ægrã.i.ægrotã.ilico nr̃a Soſtrata hera meãt vl
ſere:ꝑit ad viſendũ:vel viſit eã Philomenã.viſere eſt offi-
cii:videre q̃rẽtis aliquẽ.nemo admiſit.i.introduxit Soſtra-
tã ad eã Philomenã.vbi.i.poſtquã.ſenex Laches reſciuit
.i.cognouit hoc per relationẽ.Nã ſcimus q̃ ad nos deferun
tur:reſcimus relata.Heri ipſe ſenex aduenit huc rure.i.ex
agris.ea cauſa.i.ꝑpter eã cauſam.cõtinuo.i.ilico,ipſe cõue
nit.i.allocut⁹ patrẽ Philomenę.etiã nũdũ.i.nõ adhuc ſcio,
quid egerint.i.fecerint:qđue fuerint locuti.niſi.i.pręterquã,
q ſane.i.certe,vel valde.eſt mihi curæ ſcire ſup.quorſum.i.
in quã partẽ.hoc negociũ ſit euẽturũ.i.ꝓceſſurũ.habes.i.te-
nes:intelligis oẽm rẽ quã audire expetiſti.pergã.i.ꝓſequar
hoc iter.quo itinere cœpi ire.ſ.ad portũ.vel pergã.i.perſe-
uerabo ire ſup.eo.quo.i.in quẽ locũ.ſ.ad portũ.cœpi iter.i.
ſum iter ingreſſus.Phi.& qdẽ.i.& certe.ego pergã quoquo
cœpi iter.nã cõſtitui.i.cõueni.cũ quodã hoſpite.i.amico ex
terno,me eſſe cõuẽturã.i.allocuturã illũ hoſpitem.Par.Dii
bene vertãt.i.approbẽt bene:& recte dirigant id qđ agas.
ſæpe enim res eueniũt aliter,q̃ volumus:& plerunq bona
in peius:mala mutantur in melius.& ideo Volturnus,vel
(vt dicunt alii)Vertũnus colit̃:q præeſt rebus vertẽtibus.
Phi.o Parmeno vale.Par.& tu Philotiũ:nomẽ ꝓdũ & pro
tẽſum blãdimẽti gr̃a:ſicut Glyceriũ.ẽt tu Philotiũ bñ vale.

SER.
Senex.Poſtq̃ oſtẽſa eſt Philo.eſſe amicã Bacchi
dis:cũ de eius deſertiõe doluiſſet.Poſſumus ſci
re:q ſi haberet a quo poſſet q̃rere de Bacchi-
de,q̃reret.Inducit̃ ergo Parmeno ſeruus gar-
rulus:q nihil cęlet:ſed reuelabit oĩa de Pãphi-
lo.habet aũt occaſionẽ exeũdi,ei obuiã:qa.ſ.vult ire percõ-
ctari ad portũ:an Pamphilus adhuc rediſſet.ſed Poeta ita
tractat negociũ vt ꝓprietas nõ obliuiſcat̃ perſonar̃:qa ec-
ce notare potes in principio huius ſcænæ ꝓprietatẽ ſerui:
q q̃rit occaſionẽ otiãdi.Sicut eñ voluit deſcribere prius me
retricularẽ perſonã:q̃ libẽter noua audiret:ita pmittit ſerui
lis perſonę deſcriptionẽ garrulũ:q oĩa diffundat:vt ſic cõue
nire merito poſtea faciat.exiẽs de domo loquit̃ ad Syrũ in
tus.ſi ſenex.i.Laches,alias.i.alio tpe.Philotiũ cũ ad eã lo-
queret̃:q̃ſi ꝑpter venerationẽ nõ dixit cõmitiuã.Salue ita
mi caſtor.ſ.adiuuet vt anti.cõ.a gi.li.ideo dico libere:nam
illic pfinito a milite.haud cõmode q̃iũ ad te:qa vos mulie-
res ſemp eſtis garrulę:ſed hoc neg.eſt q̃.i.q̃ta hr̃e:aut.q.d.
nõ habet:qa illud hr̃e eſt q̃ſi non hr̃e.hr̃e Ba.ſi iſta dimiſſa
nõ ducat alterã:ſed Ba.amet:nõ eſt.aliter nõ eẽt ſeruus gar
rulus:niſi faceret ſe pcari de re:quã ipſe magis optabat pro
palare,nollet:cũ rogãdo nõ poſſet aliqd extrahere:trãſfert ſe
ad veritatẽ:& vincit iprobãdo ei:vera li.p.ſecũ.Ad inge.ſe
cũ.Hãc Ba.amabat tũ Pã.&c.ita dico amabat:vt amabat
cũ maxie vnq̃ amauit,& occipit dicere &c.Pudori pr̃is an
amori Bac,donec i tp.nup.quia interim ibat ad Bacchi.ſed
poſtquã videt &c.Aiebat mihi Par.peru.cum iſto odio qđ
dixerat ſuperbius ibi:Tũdẽdo,atq odio &c.Quid ais:nõ
eſt credibile.Ad m.die adole.aliqs cubuerit vna cũ virgine
etiã ſi plus potis.i.potẽs in abſtinẽtia iſta eſſet.ita vt po.ab
ſti.ab illa.Vel ſed eſt plus potus legitur ita:cubuerit dico p-
ſertim cum eſſet plus æquo potus:vt innuptus.ſed q̃ tunc
iſta ait mihi Par.conſtrue ita:duxi vxorem:ſed neq hone
ſtum mihi:ideſt neq vtile eſt virgini eam habere ludibrio
.ſ.eam me corrumpere.quin itidẽ.i.ſimiliter.reddam inte-
gram.i.virginem,ſuis parentibus:vt accepi integrã.eã di-

co haberi ludibrio,quã decreuerim me nõ poſſe diutius ha bere.Pã in Bacchidem.Pudicum in virginem.Ego adhuc: verba Pam.propalare hoc quod nunquam eam attigi.In commodum eſt mihi.i.turpe.Patri ſ.Phidippo.Illam dico cui &c.ſuperbã.i.crudele eſt:ſʒ hoc modo:vel hic modo nõ poſſum me expedire.ſed ſpero illam abi,ex ſua parte,poſt quã hoc cogñ.i.nõ poſſe mecum eſſe:& ita me expediam:poſtquã co gnouit & ſe:quia ad mo dum probi viri deberet viuere.& illam Bacchi. q̃ meretrix eſſet.& hãc .i.vxorem ſuam:q̃ pa tiens & benigna eſſet. exiſtimans.i.cõſiderãs apud ſeniores earũ amo barum,ſ.vnã alii cõpa rãdo.& q̃ hæc.ſ.vxor pudens ita vt decet eſſe pudentem.Liberali ani mo,& mõ ferre.i.ſbat incommoda viri &c.cũ hæc inquam eſſet hu ius Pã.animus par.&c. partes vict.huius:ideſt Bacchi.Amantem iam vxorem:bene dixi cum matre.naʒ ſenex:q̃ ab fuit ſenex commodita tem fecit ad cęlandum partum:cum illa poſſet abire ad matrem.Quid .q.d.tu dicebas nõ eſſe firmas nuptias:ſed in iſtis dictis quid infirmi tatis.h.n.iter eas.i.So ſtratam & Philo.poſtu latio.i.querimonia de iniuria.ſ.nullam iniuriã expoſtulabat:vna ab alia acceſſerat Soſtrata ad eam Phil. iubet Soſtrata eaʒ acceſſiri niſi ſane curę eſt mihi:ſcilicet ſci re quorſum:ſcilicet niſi inquiram.Conſtitui conuẽtionem cum quodam ho.me conue.illum.ſ.me locuturam eum.

litiam Soſtrata ex his colligit iniuriam paſſam nurum per coniecturam.Et ei ludo(ſi quis eſt)magiſtram:magna amplificatio criminis.dubitat an ſit ludus malitiæ:& magi ſtram nõ dubitat Soſtratam:ſed certe ſcio inquit.Me mi ſeram:& hæc quæ ab exclamatione cœpit ad miſericordiã ſpectat defendentis oratio.Quæ nunc quãobrem accu ſer neſcio:oratorie pro ſe loquitur.mulieres q̃ dem maioris innocen tię eſt neſcire crimen,q̃ defendere.& his verbis oſtẽditur ſine noxa eſſe & Philomenam,non ſo lum hanc quę loquitur Soſtratam.Itaq;:mo do duæ partes ſunt ora tionis.Nõ,ita me Dii bene ament mõ mi La. ches:non eſt blandien tia:ſed eius,qui periclite tur innoxius.Nõ,ita me Dii a. per iuſiurandũ non ita me Dii ament. animaduertendũ vete res non minus eupho niſmon in verbis,q̃ ca cephaton neglexiſſe v e lut hic:ita me Dii bene ament.Dum.pro.ſe militer odit vxorem:cu ius amor obſtabilis fuit i adoleſcẽtia.Dii ma la pro.vt vna nos age re.Poſtmodũ re.hæc figura ab oratoribus voca tur:in qua aliquid pro mittimus iudicibus pro baturos:cum metuimus ne quid illis temere perſuaſum ſit. Poſtmodũ r.fiducia innocentiæ.Reſcire eſt quod de in duſtria celatur:vix argumentum vix agnoſcitur.An q̃ quã pro iſtis factis:amare

Tetrametri,Senarii,& Septenarii nonnulli.

LACHES. SOSTRATA.

SECVNDVS ACTVS.

PROH DEVM ATQVE HOMINVM FI dem quod hoc genus eſt,quæ hæc coniuratio
Vt oẽs mulieres eadẽ æque ſtudeãt,nolintq; omnia,
Neq; declinatam quicquam ab aliarum ingenio ul lam reperias.
ITAQVE adeo uno animo omnes Socrus oderunt nurus,
Viris eſſe aduorſas æque ſtudium eſt,ſimilis pertinacia eſt,
In eodem omnes mihi uidentur ludo doctæ ad malitiam,
Et ei ludo ſi ullus eſt,magiſtram hanc eſſe ſatis certo ſcio.So.
Me miſeram,quæ nunc quam ob rem accuſer neſcio.La.hem
Tu neſcis?So.Non,ita me Di bene ament mi Laches.
La.Di mala prohibeant.So.
Ita q̃ una inter nos agere ætatẽ liceat.La.Di mala prohibeant.So.
Me q̃ abs te immerito eſſe accuſatã poſtmodum reſciſes.La.ſcio
Te immerito?an quicquã pro iſtis factis dignum te dici poteſt,
Quæ me,& te,& familiã omnẽ dedecoras,filio luctum paras?
Tum autem ex amicis inimici,ut ſint nobis affines facis,
Qui illum decreuerunt dignum ſuos cui liberos committerent.
Tu ſola exhorrere quæ perturbas hæc,tua impudẽtia.So.ego ne?La.
Tu inquam mulier,quę me omnino lapidẽ haud hoiem putas.
An quia ruri eſſe crebro ſoleo,neſcire arbitramini
Quo quiſq; pacto hic uitam ueſtrorum exigat?
Multo melius hic quæ fiunt,q̃ illic ubi ſum aſſidue ſcio,

DON. Roh Deum atq; hominũ fidẽ.In hac ſcæna ac cuſatio ſocrus eſt,quæ ſe cõiecturaliter defen dit,dicẽs nihil a ſe factũ i pnicíẽ nurus.Proh h.ſ.ab exclamatiõe cœpta ſcęna eſt.ſenex em eſt difficilis & iratus.Q̃d h.g.eſt,q.e.h.e. conat Terẽtius aduerſus famã ſocrũ bonã reperire.& inci pit a generali exclamatione:quo vehemẽtior ſit accuſatio: paulatimq; ad gñale crimẽ deſcẽdit.Quod hoc genus h. accuſatio a pſona cui accidit ex ſexu,q̃ ſocrus eſt.Cõiura
Confeſſio tio:cõfeſſio bonæ rei eſt:coniuratio malæ.& inde coniura tio Catilinę dicta eſt.Quæ cõ.hæc:accuſatio a re.Ve
Coniuratio omnes mulieres æque ſtu.bono argumento vtitur:Lę ſibi nurũ,quia ſocrus es:& nulla ſocrus diligit nurum.Vt oẽs m,accuſatio a cauſa eadẽ.Studeãt:maioris operis eſt ſtu dere,q̃ velle.Neq; declinatã quicquã.i.flexã vel inflexã: ab eo q̃d declinauerit:ne parũ vel diuerſam ſe diſſimilẽ di xiſſet:vt eſt illud tumultũ inflexit.Itaq; adeo v.a.neſcias an ex ſola hac:vel adeo ex hac ſcęna nomen fabulę ſit inuẽ tũ.Itaq;:a neceſſaria ſnia eſt amphibologia ad deſcriben dam vtranq; perſonã.Viris eſſe ad.aliud argumẽtũ.Læ ſiſti nurum,vt mihi aduerſarei:nã ſocrus & oẽs mulieres aduerſabunť viris.Similis pertinacia eſt: nam ſtudiũ & bonũ eſt:ptinacia vero nõnũquã mala. Aeq; ſtudiũ eſt:dedita opera volũtatis hominis eſt atten tior,atq; impẽſior.In eo denig; o.m.v.tria in accuſatio ne poſuit:ex quibus duo ſunt cõmunia.vnũ ipſius,q̃ mulier eſt,& q̃ ſocrus,cõmunia q̃ ipſa ſpecialiter magiſtra ad ma

Quæ me,& te, & ſ.iam ſic accuſat quanti iam pbaueris crimẽ.& eſt ampli ficatio.Quæ me,& te,& ſ.hæc exaggeratio eſt quæ appellatur,cum ex vno maleficio multa fiunt ab oratoribus crimina.Dedecoras:dedecoratur q̃d ho neſtum,aut turpatur honeſtum eſt corporale. Cui ſuos li beros cõmit.nota liberos in ſignificatione vnius filię.Di gnum cui:loco multum ſonant & accuſatorio ſtrepitu:nec maſculinum genus,nec fœmininũ poſuit,nec vnã,ſed libe ros.Sic Cice.Ein cui liberos committas.& habemus em li beros omnes de puella.Dignum:ſic dixit vt honoris ge nus ſic accipere vxoreʒ metuiſſe.Tu ſola exor.emergis: reperiris.verbum hic impudentiã notat.Cice.Exortus eſt ſeruus qui dum eſt in aculeo a.n.p.e.a.ſ.Exorere:exiſtis. Exoriri dicitur qui expectãs inuadit aliquẽ.Tu inquam m.q.me:tu mulier emphaſim malitiæ habet.& omnino ex preſſio cõſuetudinis:& ad imaginationẽ:& lapis nunquaʒ vtilis:niſi ad templum vel cælum:quem magis ad iniuriaʒ delegit.nam melius q̃ lapis.vt Virg.Saxaq; ſubnectare hu meris.Tu inquam mulier:& Virgil.Varium & mutabi le ſemper Fœmina.Lapidem non h.ſufficere lapidẽ pu tas:ſed de ſtomacho:non hominem additum eſt.Plau.He rus meus elephanti corio circũtectus eſt,non ſuo.Nõ ho minem p. ſic Apollodorus. An quia ruri creb.eſſe:memor ſui eſt,q dixerat:Rus abis. Quo pacto quiſquam ve.veſtrorum pro veſtrum:ſic ve teres.Multo m.h.q.ſunt vſus eſt,vt in Adel. Aut non prius ſex menſibus olfeciſſem.

Reſcire
Dedecoratur
Turpatur
Cicero
Cicero
Exoriri
Virgil.

DON. ¶ Ideoq; vt vos m.do.eri.mire confirmat vnde ſciat: ne ſuſpitioſe crimen obiicere videretur. & bene mihi: qa commoditas familię ad hunc redundatura eſt. ¶ Pridem quidē a.c.o.tu.Phi. primo obiurgatio eſt Soſtratæ cur nō amet nurum. ſecundo eſt cur non ametur a nuru. tertio cur vſq; adeo puella nupta deſerat domū. ¶ Minimeq; adeo miru: ¶ Haud e.d.mi.L. mi Laches dixit, quaſi grauiſſimum accuſatorem arguens. & quaſi fatigata & delaſſata eius inclamationibus: non ergo blandientis eſt modo mi: ſed inuidioſe rogitantis. ¶ Gaudeo, ita me Dii a.q; ſimilis filius non ſit: an q; talem vxorem habeat: quam nec inimica accuſare poſſit. & gnati cauſa dixit: quia talem vxorem habens ſua cauſa quid gaudeat nō habet.

ſatis amare pro merito dicit odium cōtra meritum, amoremq;. ſimul excuſat nurū quæ oderat talem ſocrum. & ſimul præuenit quod ſi nō læſa eſt: ſed odio me habet. ¶ Sed non cre. adeo: id eſt obſcurā fuiſſe. ¶ Illa hic maneret post acrem inuectionē ſeipſam mi ſeratur: vt inuidiam duræ idinationis in ipſaſ cōuertat. ſic in Andria: Age nunc iam ego pol h.v.t.o.e.q.ſ.p. & continuo Chr. Pietatē nati non te miſeret mei c. e.l.o.t.e. ¶ Quā imme. æ.h.o.m.a.te So. poſtquā de iniuria dixit de pſona eius, cuius fama eſt: id eſt cum ægritudo hæc oritur: & magnitudinē rei ſignificat: & repētinum impetū, vt ſupra: Tu ſola exorere. ¶ Rus ha.a. quia dixit ſenex rus abdidit. ¶ Sꝫ eū. vo. ne diceretur qđ

Ideoq; ut uos mihi domi eritis, proinde ego ero fama foris.
Iam pridem equidem audiui cœpiſſe odiū tui Philumenam.
Minimeq; adeo mirum, & ni id feciſſet, magis mirum foret.
Sed non credidi adeo, ut etiam totam hanc odiſſet domum,
Quod ſi ſciſſem illa hic maneret potius, tu hinc iſſes foras.
At uide quā immerito ægritudo hæc oritū mihi abs te Soſtrata.
Rus habitatum abii, concedens uobis, & rei ſeruiens.
Sumptus ueſtros, otiumq;, ut noſtra res poſſet pati,
Meo labori haud parcens præter æquum, atq; ætatem meam.
Non te pro his curaſſe rebus nequid ægre eſſet mihi! So.
Non mea opera, neq; pol culpa euenit. La. immo maxume.
Sola hic fuiſti, in te omnis hæret culpa, ſola Soſtrata
Quæ hic erant curares, cum ego uos ſolui curis cæteris.
Cum puella anum ſuſcepiſſe inimicitias non pudet!
Illius dices culpa factum. So. haud equidem dico mi Laches. La.
Gaudeo (ita me Di ament) gnati cauſſa, nam de te quidem
Satis ſcio, peccando detrimenti nihil fieri poteſt. So.
Qui ſcis an ea cauſſa mi uir me odiſſe aſſimularit!
Vt cum matre una plus eſſet. La. quid ais! non ſigni ſat eſt,
Quod heri nemo uoluit uiſentem te ad eam intromittere. So.
Enim laſſam oppido tum aiebāt, eo ad eā nō admiſſa ſum. La.
Tuos eſſe illi mores morbum magis, q̄ ullam aliā rem arbitror,
Et merito adeo, nam ueſtrarum nulla eſt, quin gnatum uelit
Ducere uxorem, & quæ uobis placita conditio eſt datur.
Vbi duxere impulſu ueſtro, ueſtro impulſu eaſdem exigunt.

¶ Naꝫ de te qui. ſa. ſcio. i. nihil detrimenti ſit ſi tu pecces idem: nūquam dicit peior fieri potes: ſed es eadē. ſic Cicero: Eſt idē Verres qui fuit ſemper. ¶ Peccādo de. ſeruat, inqt, numerum peccatorum: ne ſit illud copiæ detrimētum: ſed cum plurimus delinquas: tantundem ſemper admittis. ¶ Peccando de. hic ſenſus obſcurus eſt: attamen hoc dum quantuncunq; ſceleris admiſeris. i. quantuncunq; peccaueris: nihil de tua æſtimatione minuitur: nihil de pudore derogatur: eadem, quæ fuiſti es: quia maior fieri nō potes. ſic Cice. Eſt idem Verres qui fuit ſemper. ¶ Peccādo de. quidam hanc putāt ironiaꝫ: quaſi dicat: qđ ex nullo peccato tuo dānuꝫ pati poſſumus, ſed male. ¶ Qui ſcis? an ea cauſa mi. u. defenſio a deriuatione cauſæ: in qua oſtenditur non hanc eſſe quam obiicit cauſam ſenex: cur abierit nurus ad matrem ſuam. ¶ Vt cum matre eſſet: deeſt tua. ¶ Vt cū matrē eſſet: plus vna dixit. i. diu, ac maiorē partem. ¶ Quod heri nemo voluit: bene affirmauit defenſionem ſenex, dicendo: Si propter matrem abiit: cur tu excluſa es, cum venires? ¶ Enim laſſam eam oppido: infirmius defenditur ſocrus: vt error ſenis vſq; ad cataſtrophen perſeueret. ¶ Enim laſſaꝫ eam oppido: enim quid duxit. ſuperuacua ponitur interdū hæc coniunctio pro altera coniunctione. ¶ Oppido: valde. tranſlatio a ruſticis, qui interrogati quemadmodum fruges venirent: reſpondebant oppido. i. quæ ſibi & oppido ſufficere potuiſſent. ¶ Eo: propterea. ¶ Tuos eſſe ego illi mores: acerbiſſime inſtitit ſenex: & accuſationi vxoris & defenſioni nurus. ſiquidem hoc ſenſu dicat nurum ne mendacii culpam incurreret: quæ vero ægrotat ex moribus malæ ſocrus. ¶ Nam veſtrarum nulla eſt: pro veſtrum. hoc enim ab eo, quod eſt veſter. ¶ Quin gnatum velit: quin quæ nō. ¶ Et quæ vo. pl. eſt c. d. imago hic quædam argumētationis quæ dicitur ανάγκης αρχιτέλους: quod latine dicitur ab initio ad finem. & vt generaliter cœpit inuectionem: ita generaliter concluſit in ſocrum. & eſt ſenſus: Eo improbius illas, quas elegeritis, odiſtis. ¶ Vbi du. ip. ve. bene verba eadem ſtomachoſe, & ſignificanter repetiuit: vt improbitas ex proximo appareat impulſu. ¶ Vbi du. ip. videtur (vt ſupra diximus) hæc tota ſcena ad hoc interpoſita: vt fabulæ nomen hinc intelligeremus inuentum. ¶ Impulſu: impudētia ſocrus impulſus repetitio demōſtrauit. ¶ Impulſu ue. ſic in Heauton. Non ſcortari crebro.

Cicero

Oppido

Impulſu

fit voluptatis cauſa: vobis melius pluraliter, q̄ ſi diceret tibi. ¶ Veſtros ſum. ot. ſumptus veſtros. idē quod alibi: Otium uitam vrbanā: vel quod nihil acquiris. vt in Adelphis: Hanc ego dementem uitam vrbanam. ¶ Concedens u. & rei ſ. concedens vobis. i. vt vos in vrbe eſſetis. ¶ Rei ſer. res ſeruit diuitibus, quia abundant. rei ſeruiunt pauperes, quia coartant ſe ad anguſtias rei. ita ergo res pro qualitate ſua & ſeruit, & ei rei ſeruitur. Hora. Imperata vt ſ.c.p. cinque. ¶ Otiūq;: hic amorē quaſi nihil agentibus. ¶ Vt noſtra res poſ. mediocris. ſ. vt comici patriſfamilias. ¶ Pręter æ.a. ęta. m. præter æquū: qa vos eſtis dñi: vel quia vos fruiminı eiuſ ego doluerim. ¶ Aetatē: quia ſenex. Virgil. Vires vltra ſ.ſ. ¶ Nō te pro his cu. re. mirus ſenſus. pro his, inqt, tot rebus vnū & facilem redderes ¶ Curaſſe ne quid æ.e.mi. & te: ſic pronunciandū. q.d. & ſi alii non curarent, curare debuiſti. ¶ Nō mea o.u.n.c. vellet dicere: Nurus culpę eſſet mihi. ſed melius dixit Non mea: ne accuſando confirmaret qđ dixit ſenex: Oēs ſocrus oderūt nurus. ¶ Neq; pol e.u. bene addidit: ne pol culpa venit. potuit enim vt nō fieret ipſa iniuria: ſed tamē permiſit fieri. mire tamen nec accuſat nurū. Videt vnū dixiſſe opera & culpa: & tamen nō eſt idem. opera eſt enim ſi ſcientes læſerimus: culpa ſi neſcientes. quorū alterū ſceleris: alterū ſtultitiæ eſt. ¶ Sola hic fu. noua oratio. & deeſt enim: vt ſit: Sola enim fuiſti: quod ad filiā & maritū pertinet. nā nō ſola cum qua nurus: ſola quātum pertinet ad regendam domū: cæterū & filius & nurus erāt: ſed ſola. i. ſine me. ¶ In te ois hæ. cul. ſi eſt in nuru iniuria aliqua: in te ois tū Soſtrata. ¶ Soſtrata: optime geminauit ſola more iraſcentiū: nondū nomen poſuit. & Soſtrata addidit ad amaritudinē inclamantis. ¶ Cū ego ſ.u.c.c. vos pro te. vt Deſiſte m.e.t. ¶ Cū pu. anū ſu. ini. hoc dicit tanq̄ conceſſerit et nurū inīq̄ eſſe. ¶ Cū ego vos ſol. noua figura Solui vos. ¶ Dices ſi. cul. ſa. puenit defenſionē: & eā ſic pnunciauit vt crimen. ¶ Cū pu. puellā blāde dixit: ita hanc cū amaritudine anum.

Virgil.

GVL. PRoh &c. Hic accuſatio ſocrus eſt, q̄ læſerit nurū. Socrus aūt cōiecturaliť ſe defendit, dicēs nihil a ſe factū eē in pnicię nur⁹. La. proh: iraſcētis exclamatio, imploro ſup. fidē. i. opē, & auxilium.

ſum.Deum ꝓ Deorū:atq; hominū.quod.i.quale.cuiuſmo
di eſt hoc genus:muliebre.ſ.eſt.accuſatio enim eſt a ſexu.q̃
.i.qualis hæc cōiuratio.i.cōſpiratio:cōſenſus:cōcordia:in
malum eſt.conſenſio bonę rei eſt.coniuratio malę.vt.i.q.
oēs mulieres æque.i.pariter.vel ita ſtudeāt.i.ſtudioſe mo
liantur:tentent:atq; cupiāt ea.i.eaſdem res:puta lædere nu
rus & odiſſe.ſtudere maioris eſt operis,q̃ velle:ideo hic ſtu
deant rite capi pōt pro ſtudioſe cupiant:& vt oēs mulieres
æque nolint.i.recuſent omnia:quę ſup.viri velint vel nu
rus.neq; reperias.i.inueniat aliqs:ſecūda perſona pro ter
tia.vllam mulierem declinatam.i.inflexam,ſeu recedentē,
quicquā.i.in aliquo:ſeu aliquatenus.ab ingenio.i.a natura
aliarū mulierū.Itaq;.i.ideo:vel ſint duæ partes.omnes ſo
crus.i.omnes matres maritorū.oderūt.i.odio proſequun
tur.nurus.i.vxores ſuorū filiorum.adeo pro valde.vno ani
mo.i.animo valde ſimili:& conſentienti.æque.i.ita,vel tā
ſeu tātum.ſtudium eſt.i.dedita opera & attēta voluntas,ac
Pertinacia impenſa.& ſimilis pertinacia.i.obſtinatio & perſeuerantia
in malo eſt oibus.ſ.mulieribus.eſſe aduerſas.i.aduerſari vi
ris.& oēs mulieres videnť mihi doctæ.i.inſtructæ:eruditæ
ad malitiā.in eodē ludo.i.in eadē ſchola malitiæ.Et ſcio ſa
tis certo.i.ſatis explorato hanc vxorē meā eſſe magiſtram
ei ludo.i.illi ſcholæ malitiæ:ſi vllus eſt malitiæ ludus.ma
gna eſt criminis amplificatio dū dubitat ſenex an ſit mali
tiæ ludus.So.me miſerā:exclamatio eſt tertia.q.d.poſſum
dicere me eſſe infelicē.quæ.ſ.ego neſcio.quāobrem.i.pro
pter quā cauſam.accuſer a viro meo nūc.La.hem:indignā
tis interiectio:& irridentis.tu neſcis q̃re accuſeris.q.d.opti
me noſti:ſed ſimulare te iuuat.So.o mi Laches:non hic mi
blādientis eſt:ſed eius qui periclitetur innoxius.Dii ita amēt
Agere ætatē me:vt dico verū:me neſcire quare accuſer.ꝗ.i.& ita.liceat
nos agere ætatē.i.vita fungi inter nos:& ſimul traducere
vitæ tēpus:vt verum dico me neſcire quare accuſer:ſuntq;
modi iurādi ſatis triti.La.Dii.prohibeāt mala:quaſi dicat:
non eſſet magnum mihi malum:ſi tu mihi eripereris ne
poſſem tecū agere ætatē:& hoc dicit per quandā irriſionē:
vt dici cōſueuit vulgo:Deus ſeruet nos a malo per quandā
irriſionē.So.& reſciſſes.i.cognoſces.Reſcimus qđ de indu
ſtria cælatur.poſtmodū.i.poſtea.me Soſtratā eſſe accuſatā
abs te immerito.i.ſine cauſa.La.ſcio te immerito eſſe accu
ſatam.q.d.ſcio te nō eſſe tātū accuſatā quātum meruiſti.&
ideo immerito.i.non ſm meritū es accuſata.an.i.vtrū,quic
quā.i.aliquid.pōt dici de te dignū.i.prout merita es.ꝓ iſtis
factis.i.pro tuis improbitatibus.iſtis poſuit per cōtemptū.
quæ.ſ.tu.dedecoras.i.deturpas:dehoneſtas:infamas me,&
te,& familiā.i.famulos & domū totā.& paras.i.acquiris vel
procuras.luctū.i.mœrorē filio Pāphilo.aūt.i.ſed.tū.i.dein
de.facis vt affines.i.propinqui noſtri propter nuptias ſint
nobis inimici ex amicis.i.cū prius eſſent amici nobis.q affi
nes decreuerunt.i.ſtatuerunt illum filium dignum.cui filio
cōmitterēt.i.collocarent:traderent fidei:ſeu crederent ſuos
liberos.i.ſuā filiā:vbi liberi in plurali in ſignificatiōe vnius
filiæ vſurpatur.tu Soſtrata exoreris.i.emergis:exiſtis:re
periris ſola.quæ.ſ.tu perturbes hæc.i.has amicitias,& mu
tua cōmercia:ſeu mutuas neceſſitudines.tua impudētia.i.
tua importunitate.Exoriri dicitur qui expectans aliquē in
uadit.declinaturq; tam ſm tertiā coiugationē,q̃ ſm quar
tā.So.ego ne.i.dicis ne:ꝙ ego perturbaui omnes affinita
tes?La.inquā.i.dico,vel repeto:ꝙ tu mulier hęc omnia ꝑ
turbaſti.quæ.ſ.tu putas oino me eſſe lapidē.i.inſenſibilem,
Rus nō hominē.an.i.verū.quia ſoleo eſſe ruri.i.in agris.crebro
.i.ſæpe.rus dicit (vt aliqui volūt) a rurſum:ꝙ rurſum quot
annis,vel alternis ſit colēdū:ſi velimus fructū nobis afferri
Veſtrorum ab illo.arbitramini.i.putatis me neſcire.quo pacto.i.quo
modo.quiſq; veſtrorum:pro quiſq; veſtrū.exigat.i.agat:tra
ducat vitā.hic.i.in hoc loco domi:vbi dixit quiſq; veſtrorum
maſculino vſus eſt:qđ præpōderat fœminino.intelligebat
enim ſenex non ſolū de vxore:ſed & de filio:& de cætera fa
milia domi relicta.Scio multo melius ea quę fiūt hic domi:
q̃ ea quæ fiūt illic.ſ.ruri:vbi ego ſum aſſidue.ideo.i.eā ob rē
quia,vt.i.ſicut,vos de familia mea eritis mihi.i.ad meū de
cus vel dedecus domi.proinde:diſſyllabū.i.ita ego ero foris
puta in agris.fama.i.in fama & rumore tali:qualē mihi cō
parauerītis domi.q.d.in me redundatura eſt familiæ fama
turpis & honeſta.equidē audiui iāpridē Philomenā nurū
noſtrā cepiſſe.i.cōcepiſſe odiū tui.hū tui:nam hic paſſio de
ſignaṫ.& minime.i.nō.eſt adeo.i.valde mirū.ſi ceperit tui
odiū.& ni.i.niſi.Philomena feciſſet id.i.niſi cepiſſet odiū
tui:foret magis mirū cū tu ſis eiuſmodi moribus:qui pariāt
facile odiū.ſed nō credidi hucuſq; eā ſup.cepiſſe adeo.i.tan
tū odiū tui.vt etiā odiſſet.i.odiret.ſi haberemus hāc totam
domum.i.meam totā familiā:& locū ipſum.qđ.ſ.eam fuiſ
ſe concepturam tātū odiū tui.ſi ſciſſem.i.ſciuiſſem.illa nu Concepere
rus maneret potiꝰ hic domi meę.tu Soſtrata iſſes.i.iuiſſes.
hinc.i.ex hac domo foras.At.i.ſed.o So.vide.i.conſidera
nūc,q̃.i.quātū.immerito.i.ſine cauſa:vt prius dicebas.hęc
ægritudo.i.animi moleſtia & dolor.oriť mihi abs te,abii.i.
me contuli.rus.i.in agro.habitatū.i.ad habitandū,cōcedēs
vobis.i.vobis morē gerēs,vel permittēs:vt in vrbe eſſetis.
& ſeruiēs.i.cōſulēs.incūbēs rei.i.vtilitati rei familiaris.rea
ſeruit diuitibus:qa abundat eis.pauperes aūt rei ſeruiūt:qa
ſe coartant ad anguſtias rei:& meſſetenus propria viuunt.
id autē faciebam vt noſtra res.i.noſtra ſubſtantia:noſtrum
peculiū.poſſet pati.i.tolerare:ſuſtinere.veſtros ſumptus.i.
veſtras impēſas.& veſtrū otiū.i.vel vitā vrbanā quietā &
ſecurā:vel vacationē veſtrā a labore:vel amorē quaſi nihil
agētibus.abii inquā habitatū non parcens labori meo:vbi
dicunt non parcens pœnę meæ:& non timēs pœnā meā.
præter æquū.i.contra id quod æquum eſt:videlicet vt vos
eſſetis domi.& ego laborarem ruri.& vos frueremini:ego
vero dolerē.& ꝑter ætatē.i.contra rationē ætatis meæ:qa
ſum ſenex.vide inquā te nō curaſſe.i.effeciſſe.pro his rebꝰ
.i.cōtēplatione horū laborū meorū.ne quid.i.vt nō aliquid.
eſſet mihi ægre.i.moleſte:& difficulter ferēdū.Alii inter
rogatiue legūt:qđ minus placet.So.non venit.i.non eue
nit vt nurus relinqueret hāc domū.mea opera.i.mea ope
ratione,& ſtudio.neq; pol mea culpa.i.(quod barbare di Opera
cunt in hoc ſenſu) meo defectu.Opera eſt ſi ſciētes læſeri &culpa
mus:culpa vero eſt ſi neſciētes offenderimus.quorū alterū
eſt ſceleris:alterū ſtultitię.addidit pol:aduerbiū iurādi:vt di
ctum ſuū certius cōprobaret.La.immo.i.ſed,maxime.i.ꝑ
cipue.euenit opera tua:vt totū factū ſit qđ video.tu fuiſti
hic ſola.i.ſine me:& ſola habēs regimē totius domus,pro
pterea ois culpa hæret.i.fixa eſt:repoſita eſt in te.tu ſola cu
rares.i.curabas:coniunctiuū pro indicatiuo.ea quæ erant
hic.i.domi curāda.cum.i.quādo.ego ſolui.i.exſolui:libera
ui vos pro te:ait Donatus.cæteris curis.i.ſolicitudinibus
aliis.puta operādi aliquid manibus ꝓpriis.nō pudet te anū
.i.vetulā.ſuſcepiſſe inimicitias cū puella Pamphila:quæ de
buiſſes vſa eſſe ſapientia:& nō curaſſe hęc indigna tua æta
te.dices.i.reſpondebis (occurrit obiectioni) id factū eſſe ꝙ
fuerint inimicitię:vel ꝙ diſceſſerit ſua culpa.ſ.puellę.So.eq
dem o mi Laches:ibi mi nō eſt blandientis:ſed inuidioſe ro
gantis.equidē non dico id factum culpa puellæ.La.ita me
Dii ament:vt verum & ex animo dico.gaudeo cauſa filiꝫ
vel quia non ſit ſimilis matri:aut quia talē habeat vxorē:
quæ nec ab inimicitia quidem poſſit accuſari.nam de te.i.
quantū ad te attinet.ſatis ſcio ꝙ ſupple nihil detrimēti:ideſt
nulla diminutio,aut derogatio,de tuo pudore,aut de tua
æſtimatione poteſt fieri peccando.i.quantūcunq; peccaue
ris:qm̄ peior fieri nō poteſt:ſed ſemper es eadē.So.o mi vir
.i.mi marite.qui.i.quo modo ſcis.an aſſimulauerit:ideſt fin
xerit.ſe odiſſe me.i.odio proſequi me.ea cauſa.i.eā ob rē.
vt eſſet plus.i.diutius.vna.i.ſimul.cū matre ſua.La.qd ais
.q.d.nihil dicis quod procedat.nō ſatis ſigni.i.nō eſt ſignū
ſufficiens:ꝙ nemo voluit admittere.i.introducere heri ad
eam Pamphilā.te Soſtratam neſcientē.i.euntē ad viſendū
eam.So.enim.i.certe,vel qa.nō admiſerunt me:quia aiebāt
eam.tū.i.tunc.oppido.i.valde.laſſam.i.defatigatā morbo:
ac ꝓpterea quieſcere.neq; tunc eſſe adeundā eo.i.ꝓpter ea
nō admiſſa ſum ad eā Pāphilā.La.arbitror tuos mores acer
bos & duros toleratu:eſſe magis morbū illi puellæ,q̃ vllā

aliam rem.q.d.ægrotat ex moribus tuis malis,quibus acer be cõtriſtat.& a d:o.i.certe, vel valde.merito.i.nõ ſine cau ſa tuis malis moribus ægrotat.nã nulla veſtrarum:pro ve ſtrum eſt.q uin.i.quæ non.velit filium ſuũ ducere.& condi tio.i.optio:electio:pactio: q̃ vobis placita eſt : pro placuit (nã placeo facit plcuit vel placitus ſum in preterito)datur vobis.q.d.improbe il las odiſtis, q̃s elegeri tis.ipſe vbi.i.poſtquã.fi lii duxerũt illas vxores, quas elegiſtis, impulſu veſtro.i.veſtra inſtan tia.ipſi exigũt.i.exclu dũt:quaſi extra agũt.& exturbant:eiiciũt:amit tũt a ſe ipulſu & veſtro

Exigere

qd̃ eſt nurus : veſtros mores nequeat pferre.

patur:quia de te enim cum peior eſſe non poſſis:quid ais al ſi milaueris:quaſi non ſatis appareat quod verum odium ſit in hoc quod he.&c.enim:quaſi dicat propter odium. ſed quia erat nimis ægra : quæ pla.eſt conditio : ſcilicet q̃ non datur aliqua vxor:niſi veſtro iudicio. Sed poſtea exigunt: ideſt extra agunt:& expellunt veſtro impulſu.

ASC. Illud i Tu ſola Soſtrata, quæ hic erant curares:non puto accipiẽdum vt curares ſit poſitũ p eo qd̃ ẽ curabas:ſed(vt ſæpe is modus capi ſolet)p eo qd̃ curare debeas.nã ſi curabat Soſtrata : qd ſi bi vult ſenex.Dicit er go:qa ego vos qui i vr be manebatis ſolui cæ teris curis: tu Soſtrata debebas ſaltem ea curare,quæ in vrbe curanda erant &c.

Tetrametri quadrati.

PHIDIPPVS. LACHES. SOSTRATA.

ET ſi ſcio ego Philumena meum eſſe ius,ut te cogam·
Quæ ego imperem facere,ego tamen patrio animo
uictus,faciam
Vt tibi concedam,neq; tuæ libidini aduerſabor.La.
Atq; eccũ Phidippũ optume uideo,ex hoc iam ſcibo quid ſiet.
Phidippe,& ſi ego meis oĩbus ſcio me eſſe apprime obſequentẽ,
Sed non adeo ut facilitas mea illorum corrumpat animos.
Quod ſi tu idẽ faceres,magis in rẽ & noſtrã,& uoſtram id eſſet.
Nunc uideo in illarum poteſtate eſſe te.Ph.eia uero.La.
Adii te heri de filia,ut ueni itidem incertum amiſiſti.
Haud ita decet,ſi perpetuam uis eſſe affinitatem hanc
Cælare te iras,ſiquid eſt peccatum a nobis profer.
Aut ea refellendo,aut purgando uobis corrigemus,
Te iudice ipſo,ſin eaſt cauſſa retinendi apud uos
Quia ægra eſt,te mihi iniuriam facere arbitror Phidippe.
Si metuis,ſatis ne tu meæ domi curetur diligenter.
At(ita me Di ament)haud tibi hoc concedo,& ſi illi pater es,
Vt tu illam ſaluam magis uelis,q̃ ego,id adeo gnati cauſſa

ET ſi ſcio Phi.meum ius eſſe. In hac ſcæna moralis al locutio Phidippi ad fi liã mitiſſim i patris co lorem oſtẽdẽs. ¶ Et ſi ſcio ego:appa ret & hic multa prius patri ſuo Philomenã locutã fuiſ ſe:ergo hæc reſponſio, nõ principium. ¶ Vt te cogã:etiam inuitã. ſcio ego meũ ius eẽ vt te co gã hocidẽ i Adelphis: Non neceſſe habeo. DON.

¶ Patrio a. vi.benevi ctus:qa nõ rõne facio: victus eſt vndecunq; q recidit a iute.tale eſt in Adelph. Non enim h. Victus

¶ Neq; tuæ li.libido eſt q̃libet voluntas temere ſuſcepta:& bñ libidini. eſt eni nõ æquũ eſſe aio mariti obeſſe nuptã:& ſic enim pro voluntate poſuit libidinẽ:tñ ſubaccuſauit hoc noĩe. ¶ Optime ex.h.i.ſ.legit & hic:locale aduerbiũ & q̃ſi cõminatur vxori modo ſe inuenturã ipſa peccaſſe nõ mirũ. Quid ſiet:vtrũ qd ſit rei:an qd ſiet nurus: vtrũ innocẽs:an iniqua,& videt hoc Soſtrata dicere:nam vicini ſunt iter ſe pximi Laches & Phidippus. ¶ Phidippe & ſi e.m.expoſtu latio Lachetis apud Phidippũ accuſationẽ continentis: tã quã cauſam iniuriarum intendat. ¶ Apprime: vehemẽtiſſi me. ¶ Scio eſſe ab.ob.principiũ a perſona eius eſt quo agit & ſua:& an vtile ſit minus obſequi hoiem ſuis. ¶ Sed nõ a. vt m.f.facilitas indulgẽtia. ¶ Sed non a. vt m.f.deeſt tñ : & eſt anacoluthon tertiũ. ¶ Eia ve.modo aduerbiũ corripiẽ tis. ¶ Eia ve.pareleon. ¶ Nunc vi.iucũde tẽperat eius cul pam quem accuſat:cum dicat illũ coactũ a ſuis facere ſibi in iurias. ¶ Adii te he.de fi.narratio:& memoriter petas qa di xit:Heri ea cã t.h.a.p.c.e. ¶ Itidẽ in.a.pro dimiſiſti & idẽ quid eſt:ad id iterũ amiſiſti : aut ad te incertus veni.Iungendũ ergo:vt veni.i.vt ſit:vt veni amiſi ſti quidẽ incertũ.incertum inquit veni:incertus a re receſſi. ¶ Haud i.d.non vſq; adeo decet:eſt cõfirmatio. ¶ Haud i. d.bene additũ eſt ita:ſi enim cęlãdę nõ vſq; adeo: vt diſcor diã pariãt. ¶ Aut ea re,aut purgãdo refellit qui negat:pur Libido

SER. PRoh Deum.Poſtq̃ pmiſſa ſunt preterita,que erant neceſſaria.Incipit ſecundus actus de cul pa diſſidii falſo refundenda in Soſtratã:vt per hoc moralitas ſocrum deſcribitur. Licet enim Soſtrata immerito criminet odioſe nurũ ſuas: & malis moribus ſuis eam a domo ſua expuliſſe. Tamẽ p hoc quid ſoleant male ſocrus in nurus ſuas machinari deſi gnatur. Ecce inducuntur conuenientes perſonæ & ſatis au ctorizabiles. ſ. Laches maritus eius:& Phidippus pater vir ginis qui imponat ei hoc crimen:& credant hoc totum ma lum eam cõmouiſſe.ipſa vero inducitur vt innoxia. poſtea vituperabitur alia ſocrus. Sed iſte actus modo eſt Soſtratę. Quod genus mulierũ eſt:hoc de malis ſocribus dicit. pari ter iluderet eam:& pariter nolũt eadẽ omnia,bene dixi om nes:quia neq; vna eſt excipienda:& hoc eſt:neq; decli.&c. & cũ in oĩbus moribus cõueniãt,Itaq; in hoc quod oẽs ſo crus &c.& non ſolum in eiſdem moribus curuæ. Sed etiã ſunt ſibi primaces:& hoc eſt.Simi.pertina.& eũ ita ſint per tin.ſunt etiã ita callidę:q̃ nullus põt eas talia feciſſe cõpro bare:& hoc eſt doctæ ad ma. Ludũ vocat ſicut illis videt: quia magna ex hoc eis eſt iucunditas. Malitia q̃tũ ad patiẽ tes. Et cũ oẽs ita ſint pertinaces: mea vxor eſt peior ſuper oẽs:& hoc eſt & ei ludo. Dii mala phibeãt. Cõtra hoc qd̃ illa pluribus malis ſe deuouebat.ſi feciſſet hoc : quaſi dicat volo quod Dii omnia mala a nobis auertant:ſed tamẽ nõ: ideo minus credo te feciſſe.Scio tamẽ imerito:põderoſe:& ironice hoc dicit. Nec finita eſt oratio. Volebat eni ei d cere multa turpia:ſed ſe repreſſit. Addit ideo.an quicquam &c. liberos.i.filiã:plurale pro ſingulari. Exorere:ideſt naſceris: inſurgis quæ perturbãt.ideo ſcio quæ vos facitis:quia quo cunq; modo viuitis:vel bene vel male: ego recipiam : vel laudem:vel vituperium:& hic eſt ero fama ſo,quã immeri to cum ego panem & vinum lucrer laborãdo. Vnde vos vi uitis.hoc dicit.Rus abii &c. Vere i te eſt ois culpa:quia nõ tãtũ:ne p te fieret.debuiſſes iuraſſe:ſed ne p aliũ fieret:hoc ibi.quæ hic er.cu.&c.Ce.cu.i neceſſariis q̃rendis. Te anũ. nam de te,q.d.de illa gaudendum:& curandum ne corrum

gat qui idem fatet:& ſic defendit.ergo refellimus per cõie ctură:purgamus per cæteros ſtatus. ¶ Te iu.ipſo: Virgil. Pandens a.m.ſ.i.e,quid enim eſt te ipſo:niſi,ſ.reo culpæ:& tibi ipſi arctius fauenti:vel qa mea ſperes vnicus. ¶ Vobis cor.plus dixit vobis q̃ tibi. ¶ Scin ea cã,r.a.v,reprehẽſio, ¶ Arbitror Phidi.bene addit nomen excitans audientem, ¶ At ita me Dii a.h.addidit iuſiurandũ:vix enim credibile eſt tantũdem amare ſocerũ,quãtum patrem. ¶ Vt meæ d. c.d.vt ne non:& iungendũ eſt ſatis diligenter.non eni me lius ſatis. ¶ Et ſi illi pater es:Saluſt.in.i.lib. Et liberis eius auunculus eras. ¶ Et ſi tu illi pater es:cõpendiũ attulit. Vir gil.Heu fuge nate Dea:hoc enim ſentit:q̃q̃ natus de Dea ſis:fuge tamẽ. ¶ Id adeo g.honeſto amori nurus rõnẽ ſub iecit piam:nam non continuo rectũ eſt nimis amari a ſoce ro nurum:niſi poſt filium diligatur. bene ergo gnati cau ſa,incredibile eſt enim patrem non patris pietate ſuperari.

Refellere
Purgare
Virgil.
Saluſt.
Virgil.

¶ Quem

DON. ¶ Quem ego in. & cauſaʒ ſui amoris oſtēdit: & mariti nullam erga coniugem culpam: quippe qui amat: & a Parmenone dictum eo amante. ¶ Quem ego in. haud m. q̄ ſe ip. m. hic ſubtiliter oneratur culpa nurus ſiquidem indignus iniuriam faciat ſocero & marito. ¶ Neq; a. c. m. eſt, quā e. ingenioſe poeta iam pręparat cauſam ſimulaturo ob hanc rem iracundiam Pamphilo. ¶ Hanc p. q̄ il. h. r. hic ſubtiliter et timorē iniecit iracundię mariti. ¶ Laches & d. v. prīcipiū ſimiliter a perſonis eſt factū. ¶ Laches & di. v. remotiuo ſtatu agit Phidippus ꝑ perſona ſua: nam in filiam remouet culpam: cur non redeat: & relatiuam ſimul tentas q̄litateʒ. pōt enim videri eā iniuriā ſocrus ad hanc volūtatē eſſe cōpulſam. ¶ Laches & di. ve. ab eo cœpit quo maxime notus eſt. & qđ in primis purgandū ſibi fuit: ne ſuſpectam voluntatem: aut diligentiam habere videatur affiniū: & cū affectu quodam & gemitu dixit Laches: quod ille ait Phidippe. & vñ a nomine cœpit: vt cōſentire illi videat: & diligentiam qđ ille ait: Sin metuis ſatis vt meæ &c. ¶ Veſtrā: melius q̄ tuam, cū ille dixerit de te tantū. & benignitatem qđ ait: Haud tibi ↄcedo: & ſi illi pater es: vt tu illam &c. & diligentiam veſtram & benignitatem: ad vtrumq; diligentiā: q̄a dixit vt me domi curentur. diligentiam: benignitatē: quia dixit: haud tibi concedo: & ſi illi pater es: vt illam magis velis, q̄ ego. ¶ Et quæ d. o. e. vt d. quod iurauit & dixit ꝙ gnati cauſa: & qđ addidit: ꝙ illam amet Pamphilus.

IV ¶ Et te hoc mihi cupio credere: melius, q̄ ſi & hic iuraret. ¶ Et te hoc mihi cu. cre. bene colligit ex viciſſitudine quod volebat. ¶ Si facere po. hic remotio. ¶ Si facere poſſim vl. mo. mollius dixit, q̄ ſi: & hoc enim vult intelligi nolo: & nō

Eho poſſum facere. ¶ Eho nunc quidnam accuſat virum: geſticulatio quædam ſecretiora quærentis. ſæpe enim de maritis puellæ parentibus quæri ſolent aliquid eiuſmodi qđ ſolis ipſis cōmittendum eſt. ¶ Eho n. q. ac. v. eho: interiectio ponentis aurem ꝓpiorem. nam illa quęrit quæ ſolēt de maritis puellæ matribus queri. ¶ Nam poſtquā at. inſtiti vt viderem. & an deſit animum: vt ſi attendi animum. nō enim plenum eſt: ſed nondum aduerti enim oculos aut animum ſubauditur. ¶ Sancte adiurat: ad nunc auctiuū eſt: ſignificat enim valde. ¶ Non poſſe a. v. Pam. ſ. a. bene hic addidit verba Philomenæ ad quæ Phidippus cū diceret: Et ſi ſcio ego Philomenam m. i. e. &c. ¶ Non poſſe a. v. p. ſ. a. magnifice ↄtra illud quod Laches dixit ægre laturum Pamphilus: & ita locutus eſt: quaſi hoc Pamphilo gratius eſſe debeat. ¶ Perdurare: proprie & muliebriter dixit. ¶ Aliud fortaſſe: aliud enim eſt, ſic dixit ne diceret. ſed coge vt redeat. & mollius dixit aliis, q̄ tibi dixiſſet. ¶ Ego ſum animo leni: hoc cōtra illud quod primum dictum eſt: vt ſi ego me omnibus. ſ. a. d. p. o. ¶ Animo leni: hoc eſt plenum: nam animo leni vt dicimus proſertur. ¶ Non poſſum: concluſio. ¶ Ego ſuʒ animo leni: qualitas venialis. ¶ Hem Soſtrata: quæ dixiſti non mea opera, neq; pol e. e. ¶ Heu me miſerā: ad ſe redire toties quaſi delaſſata conqueritur. ¶ Certum eſt ne iſtuc: quod Philomena non redeat. ¶ Nunquid vis: diſcedentis verbum. ¶ Tranſire: cito ire.

Quem ego intellexi illam haud minus q̄ ſeipſum magnificare.
Neq; adeo me clam eſt, quam eſſe eum grauiter laturum credā,
Hoc ſi reſciuerit, eo domū ſtudeo hęc priuſq̄ ille huc redeat. Ph.
Laches, & diligentiam ueſtram, & benignitatem
Noui, & quæ dicis omnia eſſe ut dicis animum induco,
Et te mihi hoc cupio credere, illam ad uos redire ſtudeo,
Si facere poſſim ullo modo. La. quæ res te facere id prohibet?
Eho nunquid nam accuſat uirum? Ph. minime, nā poſtq̄ attēdi
Magis, & ui cœpi cogere ut rediret, ſancte adiurat
Non poſſe apud uos Pamphilo abſente perdurare.
Aliud fortaſſe aliis uitii eſt, ego ſum animo leni natus.
Nō poſſū aduorſari meis. La. hē Soſtrata. So. heu me miſerā. L.
Certū ne eſt iſtuc? Ph. nūc quidem ut uidetur, ſed nunc quid uis?
Nam eſt quod me forū tranſire iam oportet. La. eo tecum una.

GVI. Et ſi ſcio &c. Hic Laches Pamphili pater cōuenit Phidippū patrē Philomenę ſup nurus ſuæ reditu: quā Phidippus negat perdurare poſſe apud ſocerū abſēte Pāphilo. In primis aūt Phidippus alloqtur filiā: qua allocutiōe mitiſſim⁹ eſſe pater oſtēditur: qui multū de ſuo iure remittat. Phidi, o Philomena filia. & ſi. i. q̄uis, ſcio meū ius eſſe. i. mihi incumbere: ad me ſpectare. vt cogam te facere eaiquæ ego imperem. i. præcipiam tibi. tamen ego victus. i. perſuaſus: mollitus, aio patrio. i. affectu patris. victus eſt qui vndecūq; recedit a iure. faciā. i. imperabo mihi. vt concedā. i. morē gerā tibi. neq; aduerſaoor. i. reluctabor: repugnabo: obuiam ibo tuæ voluntati: etiā immoderate & temere ſuſceptæ. Libido eſt quæ libet volūtas temere ſuſcepta: ſiue cupiditas immoderata. La. Hoc iungendum eſt cū eo quod dixit in fine ſuperioris ſcænæ: veſtro impulſu eadem exigunt: deinde animaduertit Phidippum exeuntē: ideo ſubdit. atq; eccuʒ. i. ecce hic video Phidippum. optime. i. opportuniſſime. Quidā codices habent totū qđ habet a principio ſcænæ attributum perſonę Lachis. Iam. i. nūc. ſcibo: antiq; pro ſciam. ex hoc. i. ab hoc Phidippo. qd ſit. i. quid rei ſit de hoc ꝓpter quod incuſo vxorem. vel quid ſit nurus: an innocens: an iniqua. deinde verbis aggreditur Phidippum ſic. o Phidippe etſi. i. quāuis. ego ſcio me eſſe apprime. i. vehementiſſime. obſequentem. i. obedientem: indulgentē omnibus meis. i. omnibus de cognatione mea: vel liberis: vel alioquin propinquis. ſed tamen ſup. non adeo. i. non tantum ſcio me eſſe illis obſequentem. vt mea facilitas. i. indulgentia: mollis permiſſio. corrumpat. i. deprauet animos illorum. ſ. meorum. Quod, i. ſed. vel quod idem, i. quod ipſum a me factū. ſi tu faceres id etiam magis in rem veſtrā: & in rem noſtrā. i. illud eſſet magis vtile vobis & nobis: q̄ id quod facis. veſtrā & noſtram dicuntur in plurali propter familiā vtriuſq; quā intelligit. nunc video te Phidippum eſſe in poteſtate illarū fœminarum. i. vxoris & filię. i. te agitari & moueri earum arbitrio. Phi. Eia vero. i. age vero. eſt autē hic eia aduerbiū corripiētis. & vero eſt ſyllabica adiectio, ſeu parelcon. Corripit autem eum hoc modo. Eia vero: quaſi intelligat ſemper aliquid iurgii habes? La. adii te, i. iui ad te heri. de filia. i. propter filiam. amiſiſti. i. dimiſiſti: remiſiſti: quaſi a te miſiſti. me itidem. i. ſimiliter incertum. vt: ideſt ſicut. ego veni haud ita. i. non vſq; adeo. decet: ideſt inhoneſtum eſt. te cælare. i. occultare. iras tuas: ideſt cauſas tuæ iracundiæ. ſi vis hanc affinitatem eſſe perpetuam. i. ſi vis vt diu ſimus permanſori affines: quaſi diuortium minetur illi de filia ſua. ſi quid: ideſt ſi i aliquo errauerimus. vbi nota ſtructuram anterioris partis verbi impersonalis paſſiuæ vocis: quale hic peccatur: peccabatur: peccatum eſt: vel peccatum fuit. Naʒ ante ſe vult ablatiuum caſum cū præpoſitione a vel ab perſonæ agentis: poſt ſe vero caſum ſui verbi. vt Cicero ad Lētulum: Eius orationi vehementer ab omnibus reclamatuʒ eſt. ſimiliter hic: Si in aliquo a nobis peccatum ı pro ſi nos peccauimus in aliquo. proſer. i. emitte in lucem ea ı in quibus eſt peccatum. corrigemus vobis. i. emendabimus: ad rectitudinem reducemus ea reſellendo. i. negādo illa. aut purgando: ideſt excuſando. Reſellit qui negat: purgat qui ideʒ fatetur, & ſe defendit. ergo reſellimus per coniecturaʒ: purgamus per cæteros ſtatus. & ea corrigimus te ipſo iudice: ideſt iudicante. Sin: ideſt ſed ſi. cauſa retinendi eam puellā apud vos eſt ea. i. talis. quia ea puella eſt ægra. i. male valēs. o Phi. arbitror te facere mihi iniuriam ſi metuis. vt pro ne non: ideſt ꝙ non ſatis diligēter. ipſa puella curetur. i. tractetur domi meæ. at: ideſt ſed. Diiamenti me ita vt verum dico. haud. i. non. concedo tibi hoc. i. hoc tibi aſcribi non patior. & ſi: ideſt quāuis. es pater illi puellæ. vt tu magis velis illam filiam ſaluam: ideſt incolumē, q̄ ego volo. adeo: ideſt.

Cōcede re

Scibo

certe, id volo cauſa nati, ſ. Pamphili: quem filium intellexi magnificare, i. plurimi æſtimare illam filiã tuam, haud minus, i. nõ minus, q̃ ſeipſum. neq; adeo, i. certe. id quod ſequitur eſt clam me, i. a me ignoratum. Nam res quæ clam me eſt: a me neſcitur, in quo dicto me poteſt eſſe vel accuſatiui vel ablatiui caſus, vtriq; enim caſui ſeruit clam præpoſitio: vt auctoribus placet. Non ergo ignoro, i. nõ me latet, q̃. i. q̃tum. grauiter, i. moleſte. credam eum Pamphilũ laturũ eſſe: vxorem receſſiſſe ſi reſcierit hoc, ſ. vxorẽ ſuam reliquiſſe domum veſtram. eo domum, ſtudeo, i. cupio ſummopere: aut do operam: ſiue laboro, vt ſup. hæc Philomena prius redeat in domum meã, q̃ ille Pãphil⁹ redeat huc ab Imbro: quo peregre eſt profectus. Phi. O Laches noui, i. compertum habeo & diligentiam veſtram & benignitatem, & induco animum, i. mihi perſuadeo omnia eſſe ita vt dicis. & cupio te credere mihi hoc quod ſequitur: videlicet ꝙ ſtudeo, i. do operã: illam redire ad vos ſi vllo modo poſſum facere vt redeat. La. quæ res prohibet, i. impedit, te facere id, i. vt redeat ad nos. Eho: interiectio hic ponentis aurem propiorem: ancilla quærit, quæ ſolent de maritis puellæ parentibus queri. Nunquid nam: ideſt nonne in aliquo accuſat: ideſt improbat, virum: ideſt maritum ſuum Pamphilum. Phi. minime, i. non accuſat virum, nam poſtquam attendi magis, i. diligentius rem conſideraui, vel poſtquã magis attendi animum ſupple, i. poſtquam ad eam rem adhibui ingenium: & (quod dici ſolet) poſtquã magis poſui in capite meo. & poſtquam cœpi vrgere, i. inſtare. vi, i. violentia: vt rediret in domũ veſtra,

Adiurate adiurat, i. valde iurat, ad enim ibi pro valde capitur; ſancte: ideſt firme. ſe non poſſe perdurare, i. permanere apud nos. Pamphilo abſente, i. in abſentia Pamphili. fortaſſe aliud vitii, i. aliud vitium eſt aliis hominibus: qđ mihi non eſt. Nã ego ſum natus, i. ego ſum a natura, animo leui, i. miti: ſuaui: benigno, non poſſem aduerſari, i. repugnare meis ſubditis, puta liberis, vel aliis. La. hem: indignãtis eſt interiectio. o Soſtrata, q. d. huius rei auctor es. auctor em̃ eſt cõis generis. So. heu: dolẽtis interiectio, me miſeram: exclamatio eſt. q. d. fateor me eſſe infelicem: quæ in tantam venerim ſuſpitionem. La. ne, i. vtrum, iſtud eſt certum, i. exploratũ & cõſtitutum: ꝙ Philomenam non redeat. Phi. quidem, i. certe, certũ eſt ꝙ nunc nõ redeat vt videt̃. i. q̃tum poſſum perſpicere, ſed nunqd, i. nõne aliquid aliud vis. diſcedentis verbũ eſt. Nam eſt aliquid ſup. qđ propter: ideſt quod iam oportet me tranſire: ideſt cito ire ad forum cauſarum, nõ vẽnale.

SER. ET ſi. Inducitur Phidippus pater virginis, qui ſimiliter imprimat Soſtratæ latenter culpam diſſidii: & compellit Lachem credere, veniens de domo loquitur ad filiam, quæ nolebat redire ita. Et ſi, i. licet ſcio Phidippe: incuſat eum de hoc: ꝙ nimium eſt lenis: quia non cogit filiam redire ne duret diſſidium inter virum & vxorem hæc ita dicit. Quamuis ego quidẽ ſim lenis erga meos, & facilis: tamẽ non conſentirem eis tale quid: quod permittis fieri a tuis: ſed pro tamen: ea vero modo iraſcere: vt veni incertus. Refellendo, i. negando per iuſiurandũ: aut ſi non poſſumus negare emẽdabimus tuo iudicio: hoc dicit purgando, i. emendando. ſi metuis: ideſt ſi metuendo dubitas. at times ne: ego diligenter procurrã: ſed nõ cõcedo tibi hoc verũ eſſe: vt tu &c. eo, i. propter id: accuſat virũ quaſi domeſtice. Fortaſſe aliud vitium: quaſi ad alium pertinet hæc culpa, q̃ ad virum: de Soſtrata dicit: vñ hic Lachem Soſtrata: certe ne eſt iſtud quod non remittere: ſed nunquid vis ſcilicet aliud.

Similes ſuperioribus.

SOSTRATA.

AEdepol ne nos mulieres ſumus, æque oẽs inuiſæ uiris
Propter paucas, quæ omnes faciunt dignæ, ut uideamur malo.
Nam (ita me Di ament) quod me accuſat, nunc uir ſum extra noxiam,
Sed non facile eſt expurgatu, ita animum induxerunt, ſocrus
Omnis eſſe iniquas, haud pol me quidem, nam nunquã ſecus
Habui illam, ac ſi ex me eſſet nata, nec qui hoc mihi eueniat ſcio,
Niſi pol filium multis modis iam expecto ut redeat domum.

AEdepol ne nos ſumus mulieres, æ. o. inuiſæ. In hac ſcæna eſt allocutio: qua inducitur ſecum loquens anus per quam orationem mores eius: & animus mitis intelligi poſſ. e. Aeque: comicus παρεμιον, & vide ſententiam defenſorem accuſaturum ſocium continẽtem contra illud quod ait: Ita vno animo o. ſ. v. Officium enim boni poetæ ẽ nullum genus hominũ ſpecialiter lędere. Sic Virgil. Quod ſæpe malæ legere nouercæ. i. nõ omnes nouercæ: ſed tãtum malæ. Aedepol n. n. ſumus: Laches generaliter icuſauit ſocrus: hæc plurimas defendit cauſas: æque enim iniq; nõ oẽs ſumus malæ. Nã ita me Dii ament: bene iurat. nam ſine iureiurando incredibile eſt ſit bona norus. Quod me accuſat: deeſt in eo: vt ſit in eo qđ me accuſat. Nunc vir ſum extra noxam: nã quod poſt ꝙ ſocrus omnes iniquas eſſe intelligitur: quibus iniquas: ideſt nuribus: quia ſocrus nomẽ eſt ad aliquid dictum. Ita animum indux. inducere animum eſt ita tenere vt amittant. i. perſuadere animo ſuo. Haud pol me quidem eſſe: iniquã ſubaudiendum a ſuperiore eſt. vt ſit: pol pro plene iureiurãdo. Haud pol me quidem. ſubaudiẽdum ſcio eſſe: aut noui & eſſe: aut tale quid: Fm :quæ familiaris eſt his, qui ſecum loquuntur. Nec hoc qui mihi eueniat: qui vnde. Multis modis vehementer iam expecto vt redeat: quia nihil in matre eſt expectare filium ni certo redeat additum multis modis.

GVI. AEdepol &c. Hic inducitur ſecum loquẽns anus: per quã orationẽ mores eius animus mitis intelligi poſſit. A edepol: iurandi. ne, i. certe. nos omnes mulieres ſumus æque, i. æqualiter. inuiſæ, i. odioſæ: exoſæ viris, i. maritis. propter paucas ſ. aliquas mulieres, quę faciunt vt nos omnes videamur dignæ malo, i. infortunio: miſeria: calamitate, Alii legunt totum hoc interrogatiue: & tunc capiunt ne pro verũ: ſed ſuperior ſuia melior. Nam Dii ament me ita: vt ſup. dico verũ. ſum extra noxã, i. culpã. in eo ſup. qđ, i. ꝓpter qđ. vir, i. maritus meus accuſat me nũc. Sed id cuius me accuſat: non eſt facile expurgatu, i. ad expurgãdũ: vel vt expurget. nam viri ſup. ita animũ induxerunt, i. ita aio ſuo perſuaſerunt. oẽs ſocrus, i. oẽs matres maritorũ eſſe iniquas nuribus ſuis, ſ. ſocrus, dicitur relatiue ad nurũ: vel ad generũ. nõ enim dicitur ſocrus ad filiũ: vel filiã: ſed mater vocitatur. ad generũ autẽ vel nurũ quorũ non eſt mater, dr̃ ſocrus. pol: iurandi aduerbium. quidem, i. certe ſcio: vel noui. haud, i. nõ, me fuiſſe iniquã nurui. Nã nũquã habui, i. tractaui illam nurum meã. ſecus, i. aliter. ac ſi, i. quaſi ipſa eſſet nata ex me. nec ſcio qui: ideſt vnde. hoc malum euenit mihi. niſi ꝙ pol, i. per Pollucẽ. iam expecto multis modis, i. vehementer filium Pã. vt redeat domum: quaſi dicat: neſcio vnde hoc mihi cõtingat: niſi ꝙ vehementer expecto filium: vt redeat: qui me & certiorem reddat ſuper huiuſce rei occaſione: & me his miſeriis liberet: atq; eripiat rẽ totam elucidando.

SER. AEdepol. Inducitur Soſtrata ſola nobis confitens ſe non eſſe culpabilẽ illud criminis: qđ ſibi imponebatur: vt veritatem ſciamus. quamuis enim ſe coram marito plurimum excuſaſſet: poſſe tñ credi vera eſſe culpa: & corã marito confiteri nõ auderet: propter paucas quæ faciunt cũ ſint malæ: vt oẽs videamur malæ: haud pol me. ſ. poſſunt dicere iniquã. nec q: ideſt quo mõ. hoc mihi conueniet ſcio. ſ. ꝙ eã dilexi: neſcio ad quem euentũ mihi proueniet: donec filius meus redeat: vt ab eo quæram cauſam huius diſſidii, & hoc ibi: niſi pol.

Nemini

Tetrametri, Senarii, & Dimeter unus.

PAMPHILVS. PARMENO. MYRRHINA.
TERTIVS ACTVS.

Nemini ego plura acerba eſſe credo ex amore homini unquam oblata
Quam mihi, heu me infelicem, hancine ego uitam parſi perdere!
Hácine cauſſa ego eram tantopere cupidus redeundi domum!
Cui quanto fuerat præſtabilius, ubi uis gentium agere ætatem
Quam huc redire! atq; hæc ita eſſe miſerum me reſciſcere!
Nam nos omnes, quibus eſt alicunde aliquis obiectus labos,
Omne qđ eſt interea tẽpus, priuſquã id reſcitumſt lucroſt. Pa.
At ſic, citius qui te expedias his ærumnis reperias.
Si non rediſſes, hæ iræ factæ eſſent multo ampliores.
Sed nunc aduentum tuum ambas Pamphile ſcio reuerituras.
Rem cognoſces, iram expedies, rurſum in gratiam reſtitues.
Leuia ſunt hæc, quæ tu pergrauia eſſe in animum induxti tuum. Pam.
Quid conſolare me! an quiſquã uſquã gentiũ eſt æque miſer!
Priuſquã hãc uxorem duxi, habebã alibi animũ amori deditũ
Iam in hac re ut taceam, cuiuis facile ſcitu q̃ fuerim miſer.
Tamen nũquã auſus ſum recuſare eã, quã mihi obtrudit pater.
Vix me illinc abſtraxi, atq; ĩpeditũ in ea expediui animũ meũ,
Vixq; huc contuleram, hem noua res oritaſt, porro ab hac quæ me abſtrahat.
Tum matrẽ ex ea re, aut me uxorẽ in culpa inuenturũ arbitror,
Quod cum ita eſſe inuenero, qđ reſtat porro niſi ut fiã miſer!
Nam matris ferre iniurias me Parmeno pietas iubet.
Tum uxori obnoxius ſum, ita olim ſuo me ingenio pertulit.
Tot meas iniurias quæ nunquam ullo patefecit loco.
Sed magnum neſcio quid neceſſe eſt eueniſſe Parmeno.
Vnde ira inter eas interceſſit, quæ tam permanſit diu. Pa.
Haud quidẽ hercle parumſt, ſi uis uero uerã rationem exequi.

DON. Nemini ego plura acerba. Hic allocutio eſt p cõqueſtionẽ: & bene non ſe amatoribus mo: ſed infelicibus amatoribus cõparauit: & principiuʒ eſt a ſumma totius mali. ⁋ Nemini p.a. ab eo loco cõqueſtionis in quo dicitur: qđ nulli fere talia aduerſa contigerint. ⁋ Nemini e.p.a. nimis conturbati & tragici in hac ſcæna dolores eſſent nõ comici: niſi adderet ex amore acerba credo eſſe. ⁋ Ex a. acerba dupliciter euenerunt Pamphilo: ex præterito de meretrice: ex p̃nti de vxore. ⁋ Heu me in. ab ipſa ſimplici exclamatione. ⁋ Hácine c.v. ab eo q̃ ab aduerſis ad aduerſa delatus ſit. ⁋ Parſi p. ſi parco conſeruo parſi facit: parco veniam do pepercí: modo ergo contí*Continui*nui abſtinui ſignificat. ⁋ Cupidus re. do. ab eo quod contra ſpem contingit malũ. ⁋ Heu me in. lachrymans hoc dicit. ⁋ Vbiuis gen. a. magna deteſtatio p̃ntis loci eligere q̃uis terram, *Virgil.* vel quãuis gentiũ, q̃ eã in qua eſt. Virgil. Tollite me Teucri, quaſcũq; abducite terras. & gentium abundat hic, & bñ ybi vis gentium agere ætatẽ, quia ſupra dixerat: Hancine ego vitaʒ parſi, nimis eñ tragicũ fieret: ſatius erat in matri perire. ⁋ Atq; hæc i. e. m. m. r. qđ ait lachrymãtis eſt. Reſciſcere eſt vix reperire: qđ de induſtria quærat cælatũ. ⁋ Naʒ nos o. qui. eſt a. aut deeſt apud: vt ſit apud nos oẽs: aut nos oẽs pro nobis oĩbus. nã nos oẽs ratio ſupioris ſenſus: & deeſt apud, aut penes, aut qđ tale. ⁋ Nã nos oẽs quibus eſt: conſtat hanc ſetulit enim lucri eſt, non ad nos omnes, ſed a quibus eſt alicunde: vt ſit ordo: Nam quibus eſt alicunde aliquis obiectus labor lucri eſt tempus: hoc eſt nos omnes. ⁋ Nam nobis quibus *Tulli?* alicunde: hac figura vſus eſt etiam Tulli. pro Murena: Præter q̃ ne ſepulchrum ac beatum putaret ei quoq; carmen compoſitum eſt: nam ille datiuum caſum ſubiecit: cum præpoſuiſſet nominatiuum: & totuʒ Apollodori eſt: qui ſic ait: ⁋ Quibus eſt alicunde: hoc genus allocutionis abſolutum dicitur. Tale eſt apud Virgiliũ: Craſtina lux mea ſi non irrita dicta putaris. In. g. e. ſ. c. a. ⁋ Reſcitum eſt: ſic: ſed ſic. ⁋ At ſic, citius qui te: at hoc modo quod veniſti: & diſcordias eſſe didiciſti: celerius reperire poteris: quomodo ærumnis te abſoluas, & bene expedias ærumnis: aut enim ſoluunt nos curæ abeuntes: aut impediunt: & ligant aduenientes, vt Soluite me Teucri, ſ.c. ⁋ At ſic citius qui: ſententia cõtraria: nam ſupra ſic collegit: ſi ignorare mala ſua vnicuiq; bonum eſt: ſequitur vt malum ſit ea cito cognouiſſe, infra ſic: ſi malis ſuis ſuccurrere vnicuiq; q̃ plurimum bonum eſt: ſequitur vt ea cito cognouiſſe ſit per q̃ optimum. ⁋ Sed nũc aduentũ tuũ ambas p. r. ne accuſare alterã altera audeat. ⁋ Rem cognoſces: melius eſt rem, q̃ litẽ. ⁋ Rem cognoſces, iram expedies, r. in g. r. tricolor ſententia: & bono ordine vſus. prius enim fit querela: deinde ponit iracũdia: poſtremo reditur in conſilium. ⁋ Leuia ſunt, q̃ tu. pgrauia eſſe: genus cõſolationis nõ a ſubſtãtia: ſed a q̃litate, non dicis non eſſe cauſam ſollicitudinis: ſed leuẽ dicit. ⁋ Quæ tu pergrauia eſſe: bñ addidit: tum cõtra leuia nõ grauia: ſed pergrauia leuia ſunt a q̃litate. ⁋ Quæ tu in aĩum in. pſuaſiſti tibi. ⁋ Quid conſolare me, an q̃ſquã vſq;: vt ſoleti vero amore ipſa cõſolatione ægreſcit dolor: & ingenioſe: nõ inquit verũ dicis: ſed conſolaris me: & hoc ipſo oſtendis ſcire teq; miſer ſuʒ. ⁋ Priuſq̃ hãc vxorẽ duxi: hoc refert ad illud caput in quo ait: Nemini plura e. a. c. e. c. a, &c. ⁋ Priuſquã hãc vxorẽ duxi: ante rem. ⁋ Habebam alibi animũ amori deditum: an miſer ſit in amore: añ rẽ: in re: & poſt rem. ⁋ Habebã alibi: grauiꝰ dixit alibi: q̃ ſi i meretrice diceret: & maluit alibi dicere, q̃ ad meretricẽ. ⁋ Quã mi. ob. recte eni dici potuit qđo vxorem duxit ſi amabat: & bene obtrudit: quia inuito, ſic alibi: Aliqđ m. a. e. q. n. o. d. i. a. m. t. obtrudit pro obtrudebat: energia tẽporis. ⁋ Vix me illic ex. vix vel multis modis: vel ſtati ſignificat. ⁋ Atq; ex. a. m. curæ, vt diximus, aut ligant: aut ſoluũt. vt Vir*Virgil.*gil. Quæ mihi r. e. v. e. m. ſ. a. amatoriæ enim curæ vincula dicunt. Vixq; huic maluit, q̃ vxorem ducere. ⁋ Hem no. r. o. p. porro deinde: & vim habet deinde modo implicationem continuarum miſeriarum referentis. ⁋ Quæ cum ita eſſe: poſtremo quid reſtat porro niſi vt fiam miſer: ordinẽ ſeruauit allocutionis: in quo a præteritis: a præſentibus: a futuris inducitur perſonæ loquentis oratio. ⁋ Niſi vt fiam porro: porro poſtea: vel in poſtremum: alii coniunctionem putãt. ⁋ Pietas: hæc apte quia ferre dixit: addidit iubet. ⁋ Tũ vxo. ob. ſum. matris cum dixiſſet: nõ intulit vxoris. ſed mutauit caſus. ⁋ Ita olim ſuo inge. olim ad diuturnitatem retulit: non ad ſpatiũ præteriti temporis. ⁋ Tot meas iniurias: hæ ſunt iniuriæ quas ſupra dixit: Nocte illa p. v. n. a. q. c. e. n. e. n. magis. & deinde: Quid i. i. n. a. b. c. ⁋ Tot meas in. aliam vim habet quod dixit me pertulit: aliam quod adiecit iniurias meas: aliam quod reticuit: non dixit quas: ſed quæ vt ad omnia: non ad iniurias referat extrema concluſio. ⁋ Sed magnũ neſcio quid neceſſe eſt: bene de ambabus ſentiẽs putat magnam cauſam eſſe, quæ iram fecerit: & iram diuturnam. ⁋ Quæ tã permanſit diu: & a re, & a tẽpore. ⁋ Haud q̃deʒ hercle parum eſt: ſeruilis ratio & ſordida: & non his reſpõdens omnibus quæ dixit Pamphilus: ſed tantum nouiſſimæ partis. ⁋ Si vis vero veram rationem: vero vel nomẽ eſt: vel coniunctio: vel aduerbium.

DON. ¶ Non maxumas, quæ maxumæ ſunt interdũ iræ, iniurias Faciunt: non iras: non iræ iniurias. Sed hic faciunt dixit: ſm ſuperiorem rationem increpans errorem Pamphili: qui de iure magnitudine æſtimet iniuriæ quantitatem: alii faciunt: probant: oſtendũt: intelligũt: caute dixit interdũ. plerunq; enim hic parum ſubaudiẽdũ. Viſæq; canes vllulare per vmbram. ¶ Vxorẽ Ph. pauitare neſcio qd: pauere & timere & ad corporis & ad animi perturbationem veteres inferebant. Plau. in Bacchidibus: Nã & ex mari timida. ecce ergo pauitare ægrotare: qa ſic horruiſſe: ac palpitare venis. ¶ Quia non poterã vna omnia: deeſt dicere. ¶ Nullus ſum: rurſus ſe infelicem & miſerũ appellauit. Hic nullus ſuz.

Neceſſe eſt eueniſſe: vel euenit: nã cõſequẽs ſententia tollit: quod ille dixit neceſſe eſt. ¶ Non ma. q. q. m. ſenſus ẽ: In quo primum nõ iræ iniurias faciunt accipiendum eſt: ſecũdũ nõ maximas maximæ faciũt pro oſtendunt. ¶ Cum de eadem cauſa: obſcurauit elocutionem ſuã ſed conuenit ſeruo hæc humilitas rationis. naz plenum erat ſi diceret. ¶ Nã ſæpe eſt quibus in rebus alius ne iratus q. eſt: cum de eiſdez rebus eſt. i. ſ. a. Eſt autem pro venit dixit. & eſt ordo: Cũ ideo quãdo in quibus rebus alius ne iratus eſt: de eadem cauſa eſt iracundus factus inimiciſſimus. ¶ Iracũdus factꝰ inimiciſſimus: iratus eſt, qui ex aliqua re laceſſitus iraſcitur. Iracundus, q ex parua, vel leue cauſa præcedente iraſcit. ¶ Pueri inter ſeſe argumentũ a ſimili: qa poſt. ¶ Itidem: interrogat. ¶ Quia enim qui eos gubernat animus: ¶ Infirmus eſt: iſta conuenit ſeruo. ¶ Itidem. illæ mulieres ſunt. f. v. p. artificioſe a perſona: a

Non maxumas, quæ maxumæ ſunt interdum iræ, Iniurias
Faciunt, nam ſæpe eſt in quibus rebus alius ne iratus quidẽ eſt,
Cum de eadem cauſſa eſt iracundus factus inimiciſſimus.
PVERI inter ſeſe ꝗ pro leuibus noxis iras gerunt?
Quapropter? quia enim qui eos gubernat aius infirmũ gerũt.
Itidem illæ mulieres ſunt ferme, ut pueri leui ſententia.
Fortaſſe unum aliquod uerbum inter eas irã hãc cõciuerit. Pã.
Abi Parmeno intro, ac me ueniſſe nuncia. Par. Hem quid hoc eſt? Pam. tace.
Trepidari ſentio, curſari ſurſum, prorſum, agedum ad fores
Accede propius. Par. hem ſenſiſtin? Pam. noli fabularier.
Proh Iuppiter clamorem audio. Par. tute loqueris, me uetas? Mv.
Tace obſecro mea gnata. Pã. matris uox uiſa Philumenæ.
Nullus ſum. Par. qui dũ? Pam. quia perii. Par. quam ob rẽ. Pã.
Neſcio quod magnum malum
Profecto Parmeno me cælas. Par. uxorem Philumenam
Pauitare neſcio quid dixerunt id ſi forte eſt neſcio. Pam.
Interii, cur mihi id non dixti? Par. quia nõ poterã una oĩa. Pã.
Quid morbi eſt? Par. neſcio. Pam. quid? nemon medicum adduxit? Par. neſcio. Pam.
Ceſſo hinc ire intro, ut hoc ꝗprimũ quidquid eſt certũ ſciam?
Quonam modo Philumena mea nunc te offendam affectã?
Nã ſi periculũ ullũ in te eſt, periiſſe me una haud dubiũ eſt. Pa.
Non uſus facto eſt mihi nunc hunc intro ſequi,
Nam inuiſos omnis nos eſſe illis ſentio.
Heri nemo uoluit Soſtratam intro admittere.
Si forte morbus amplior factus ſiet,
Quod ſane nolim maxume heri cauſſa mei,
Seruom ilico introiſſe dicent Soſtratæ
Aliquid tuliſſe comminiſcentur mali,
Capiti atq; ætati illorum morbus qui auctus ſiet.
Hera in crimen ueniet, ego uero in magnum malum.

¶ Quia non poteram vna omnia: cum ſtomacho prõũciauit: & deeſt dicere. ¶ Nemõ medicum adduxit. ſ. ex quo ſcire poſſes. ¶ Neſcio: perturbat? Parmeno idem repetit verbũ, & aptus eſt perſonę ſeruili. ¶ Ceſſo hinc ire intro: in vultu colloquiũ. ſic autez agit poeta: ve grauẽ morbũ in vxore ſuſpectãs maritus protinus ingrediat: vt partum improuiſus offendat. ¶ Quonã mõ Philomena: amatorie. Sic in Phormiõe: Quod ſi meæ fortunæ redeunt Phanium abs te v. d. n. e. ¶ Nam ſi periculus vllum in te ineſt: multum dixit: ſi in te periculum ineſt: me periiſſe nõ dubito. tantus autem affectus non eſt mariti tantũ: ſed amatoris quoq;. ¶ Nam ſi p. v. nõ permiſit amor dicere peritũ ram: ſed periculũ. ¶ Offendam affectã: laſſam: poſſeſſamq; morbo: ab eo quod eſt affici: vnde affectus dicuntur poſt quos afficimur. ¶ Non vſus eſt facto: vide artificem Teren. quẽadmodũ alias per Pamphilum: alias per ipſum Parmenonem inuenit quẽadmodũ neſciatur a cęteris virginẽ ante nuptias ab ipſo Pamphilo vitiatam eſſe. ¶ Non vſus: non vtile. ¶ Facto eſt: facto abũdat. nam inuiſos omnes eſſe ſentio: acute eiuſq; odii cãm repperit: quę vel hominẽ curioſum contineret: quæq; non Parmenonẽ modo, ſed mox etiã Soſtratam arceat ab ingreſſu. ¶ Heri nemo voluit Soſtratam: quaſi aliũ diceret: vñ intelligis. ¶ Heri nemo voluit Soſtratam: argumentum odii. ¶ Maxime heri cauſa: & bene maxime: qui & poſt ipſam vel poſt inuidiã ſocrus non vult fieri grauiorẽ morbũ. ¶ Seruũ introire ilico: mire vt crimінoſius, ſuſpitioſiuſq; ſit non Lachetis: aut Pã. ſeruũ: ſed Soſtratæ. nec Parmenonẽ ſaltẽ. ¶ Cõminiſcentur: dicent: confixerint. ¶ Capiti, atq; ætati. i. bene maluit. maluit illorum ꝙ puellæ dicere: qd' vtiq; intelligitur. ¶ Qui: vnde. ¶ Hera: ideſt Soſtrata. ¶ In lite, ego vero in magnum malum: in queſtionis tormenta.

ſimilitudine pueri: a facto iras gerũt: ab accidẽtibus ſimilitudinis. ¶ Aius infirmus: a collatione pſonę mulieris accidẽtiũ leui ſniæ: a facto. ¶ Fortaſſe vnũ aliqd verbũ inter eas irã h. c. qua ſnia totũ hoc ſublatũ eſt qd' ait: Irã h. c. ¶ Sed magnũ neſcio qd neceſſe eſt P. v. i. i. ſic Plau. Fortaſſe te amare ſuſpicauere. nam veteres infinitiuo modo adiũgebãt fortaſſe. ¶ Cõciuerit: cõmouerit. ¶ Quã pro leuibus n. i. interrogatiue noxis: iniuriis: culpis. ¶ Itidẽ i. m. ſexus alius adiungenũ: & ſenſus idẽ eſt & mire ſimilitudinẽ continet ad id qd' agitur. ¶ Irã hanc conciuerit: legit & conſciuiſſe: & cõſciuiſſe eſt rẽ nouã feciſſe. Cõſciuit: decreuit: fecit. ¶ Et curſari ſurſum, prorſum: rurſum proprie retro. ante ſignificat. & eſt prouerbiale vt dicimus ſurſum deorſum: intro foras: hac illac: & ſimilia. gręci ... ¶ Sẽtio trepidari, & curſari: trepidatio ad vocẽ refert loquẽtiũ: curſatio ad ſonũ pedũ. & trepidat ab his, qui morbũ patiũt: curſat ab his, qui captũ ſciunt. ¶ Tute loqueris, me vetas: mire expreſſus eſt mos auſcultantiũ. ¶ Tace obſecro mea gnata: non ſolũ hic Iuno lucina nõ inducitur: ſed etiã ſilẽtium parturienti inſuper imponitur: quia furtiua conceptio eſt: & tamẽ eiuſmodi verba ſunt matris: vt dũtaxat ſcientibus manifeſtum ſit Pamphilo verbũ & Parmenoni tanquam ægram cotinentis filiã videãt. ¶ Tace obſecro mea gnata: conceptus furtim cõuenit naſci. ¶ Quia periĩ: ſatis amatorie. ¶ Mris v. v. eſt: oĩa hæc quæ ſenſu percipi poſſunt viſa dicimus. Virg.

NEmini ego. Hic allocutio eſt per conqueſtionem. & bene non ſe amatoribus modo: ſed infelicibus amatoribus comparauit: & principium eſt a ſumma totius mali. Pã. Credo nemini homini. i. nulli homini. plura acerba. i. plura grauia & moleſta oblata eſſe vnquã ꝙ mihi. Heu me infelicẽ: recte. nã heu actũ iungi debet, eſt aũt exclamatio. q. d. pb dolor maxime ſum infelix. Hancine, i. vtrũ, parſi. i. cõtinuit abſtinui:

Conſciuiſſe
Rurſuz
Trepidatur
Viſta
ſa ſum
Virgil.
Plaut.

abſtinui:non ſuſtinui,perdere.i.amittere.hanc.i.vitã: meã
Parco — vitam ſic infelicem. Si parco ſignificat cõſeruo:facit parſi:
parſi & — inde Parſimonia.ſi vero ſignificat veniam do:facit peper-
peperci — ei.hic autem ſignificat cõtinui,vel abſtinui. Hancine: ideſt
Parſi-monia — vtrũ hac cauſa.i.ꝓpter hãc cauſam,erã tãtopere.i.tã cupi
dus redeũdi domum,cui.ſ.mihi.ꝓſtabilius.i.ſatius:vel me-
lius fuerat agere ætatẽ.i.viuere.vbiuis gentiũ: abũdat hic
gentiũ.i.in quolibet alio loco ab iſto:ꝙ̃ me redire huc: atq;
ꝙ̃ me miſerũ reſciſcere,hæc eſſe ita.i.talis eſſe lites inter pa
trem,& matrem,& vxorẽ diſceſſiſſe.Nã omne tẽpus quod
eſt inter ea.i.inter illud ſpatiũ:priuſquã id qđ affert labo-
rẽ.reſcitũ eſt.i.eſt cõpertũ:venit in cognitionem,eſt lucro.i.
ad lucrũ:vel pro lucro,nos oẽs.i.vel apud nos oẽs: vel nos
oẽs pro nobis oibus poſitũ eſt:vt ſit caſus pro caſu.qbus.ſ.
Obiectus — nobis oibus.aliquis labor eſt obiectus.i.oblatus:appoſit⁹.
alicunde.i.ex aliquo loco:ſiue ex aliqua occaſione.Par.At:
ideſt ſed.reperias citius ſic.i.hoc modo qđ rediiſti:& diſcor
dias eſſe didiciſti.qui.i.quomõ.expedias te.i.exoluas te his
erumnis.i.his calamitatibus:ſi nõ rediiſſes.hæ irę inter ma
trem & vxorẽ eſſent factæ multo grauiores. Sed nũc o Pã
phile ſcio ambas,matrẽ & vxorẽ.reuerituras tuũ aduentũ:
ideſt habituras reuerẽtiã tuo aduẽtui:ita vt altera alterã ac
Expedire — cuſare non audeat,cognoſces rẽ.i.controuerſiã,& totũ ne
gociũ.expedies.i.explicabis:diſſolues trã:rurſum reſtitues
eas in gratiã.i.in beneuolentiã alterius in alteram.ſiue ma-
uis vtriuſq; in alteram.illa ſunt leuia.i.facilia:parua:nõ ma
gnæ quãtitatis:aut magni momẽti.tu induxiſti in animum
tuũ.i.quæ tibi perſuaſiſti eſſe pergrauia.i.admodũ magni
ponderis:& magnæ grauitatis.Pam.quid.i.cur.conſolaris
me?an quiſquã.i.aliquis.eſt æque.i.tam miſer,ꝙ̃ ego ſup.
vſquã gentium:abundat gentiũ.i.in aliquo loco orbis ter
rarũ.prius ꝙ̃ duxi hanc vxorẽ.habebã animũ deditũ.i.val-
de datũ amori.alibi.i.in alia muliere.noluit dicere in mere-
trice Bacchide.iam nunc eſto ſup.vt.i.ꝙ taceã.tamen eſt fa
cile ſcitu.i.ad ſciendũ.cuiuis.i.cuilibet.q.i.quantum. fuerim
miſer in hac re vxoria.ſ.ꝙ ſi vis iungere:tamẽ cũ auſus ſum
repete ſuperiora:vt quãuis habebam animũ deditũ amori
Obtrudere — alibi:tamen nunquã auſus ſum recuſare eam vxorẽ,quam
pater meus obtrudit:vel legit Dona.i.obtrudebat:hoc eſt
quaſi obiiciebat,vel offerebat mihi inuito.ſ.quod ſi ſit ob-
trudit:pro obtruſit accipiendũ.nam iã enim vxorẽ pater
obtruſerat.vix abſtraxi.i.abduxi:eripui me illic.i.ex amo-
re eius meretricio:atq; expediui animũ meũ impeditũ i ea:
ideſt in amore eius meretricis.& vix contulerã.i.conuerte
rã animũ meũ huc.i.ad amorẽ huius Philomenæ.hem:in-
teriectio exclamãtis:indignãtis:& dolentis.noua res.ſ.diſ-
ſenſio amicorũ inter matrẽ & vxorẽ.orta eſt.i.emerſit.por
ro.i.poſtea:ſiue deinde.ꝙ̃ res abſtrahat.i.ſeparet.me.i.ani-
mum meum:ab hac vxore mea.tum.i.deinde.arbitror me
inuenturũ matrẽ,aut vxorem in culpa.ex ea re.i.ex ea diſ-
ſenſione & controuerſia:ꝙ.ſ.matrẽ aut vxorẽ eſſe in culpa
Porro — cum inuenero eſſe ita.quid reſtat.i.qd reliquum eſt.niſi vt
porro.i.poſtea:vel in poſtremũ fiam miſer?Nam o Parme
no pietas.i.affectus pius in matrem.iubet.i.cogit & impe
Perferre — rat:aut vult me ferre.i.tolerare iniurias matris.tum.i.dein
de.ſum obnoxius.i.deuinctus:obligatus vxori.ita.i.adeo.
ꝑtulit.i.vſq; ad finẽ tolerauit.ſuſtinuit me.i.mores meos.
olim.i.diu.ſuo ingenio.i.ſua manſueta natura.pertulit in-
quã tot iniurias meas.i.quibus eam affeci.quæ oia.ſ.a ſe to
lerata nunquã patefecit.i.nũquã declarauit:detexit: prodi
dit:diuulgauit in vllo loco:ſed ſemper reticuit.ſed o Parme
no neceſſe eſt neſcio quid magnum eueniſſe.vnde.i.a qua
magna re.ira intercesſit.i.interpoſita eſt:vel interuenit:in-
cidit inter eas.ſ.matrem & vxorẽ.quę ira permanſit tãdiu:
ideſt tãto tpe.Par.hercle quidẽ.i.certe.haud.i.non.eſt par
uum.i.res parua:& parua occaſio.vnde.i.a qua ira inter-
Vero — ceſſit inter eas.vero.i.ſed.vel certe:aut ſi ſit datiuus a verũ
Veram exeq̃ rationem — veri.ſic aſtrue.ſi vis exequi.i.peragere:ꝓſtare.vero.i.veri-
tati.verã rationẽ.i.verã argumentationẽ,ſeu ratiocinatio
nem.Interdũ iræ quæ ſunt maximæ.non faciunt.i.nõ oſtẽ-
dunt:non probant maximas iniurias.q.d.non conſequens

eſt propterea inter aliquos putare maximas eſſe iniurias:ꝙ
maximæ ſint inter eos iræ. Nam.i.quia.ſæpe eſt.i.contin- — Nã pro quia
git.cũ.i.qñ.iracũdus homo.i.parua vel nulla cauſa præce-
dẽte iratus factus eſt inimiciſſimus de eadẽ cã.i.ꝓpter eãdẽ
cauſam:in iis rebus,in qbus alius qui nõ eſt ita iracũdus.ne — Iratus
quidẽ.i.nõ etiã.eſt iratus.Iratus eſt,qui ex aliqua re laceſſi- — & iracũdus
tus iraſcit:iracundus aũt,qui ex parua vel nulla cauſa ꝑcedẽ
te iraſcit. Vel ſic aſtrue.ſæpe eſt.i.contingit.cũ.i.quãdo.in
iis rebus,in qbus alius.ne qdem eſt iratus.i.iracũdus eſt fa-
ctus inimiciſſimus.de eadẽ cã.i.ꝓpter eãdẽ cãm: ꝓpter quã
ne iratus quidẽ alius fuit.Proh:exclamatio.q̃.i.quãtũ.leui-
bus.i.paruis.noxiis pro noxis.i.culpis: iniuriis.pueri gerũt
.i.exercẽt iras inter ſe.q.d.a ſimili ꝓ paruis culpis mulieres
inter ſe graues iras gerere ſolent.Pam.Quapropter.i.qua
re ita pueri pro re parua graues iras gerunt.Par.quia enim
.i.quia certe.pueri gerunt.i.geſtãt animũ infirmũ.i.nõ ſta-
bilem:nõ conſtantem.qui aius gubernat.i.deducit eos pue
ros.Alii interrogationẽ illam quapropter tribuunt Parme
noni ſeipſum interrogãti.& deinde ſibi reſpõdenti.Itidẽ.i.
ſimiliter.illę mulieres ſunt ferme.i.ꝓpemodũ.leui ſnia.i.in-
cõſtanti opinione pueri.i.in morẽ puerorũ.Fortaſſe vnum
aliquod verbũ conciuerit:a concio cõcies. vel cõcio conci- — Concio
quartæ:quæ duo facit conciui & concitũ.i.commouerit.
Alii legunt cõſciuerit a cõſcio is,ſeu cõſciſco is.i.quaſi rem
nouam fecerit:ſed melior ſuperior ſnia.Pam.O Par.abi in-
tro.i.in domũ:in qua eſt Philomena apud matrem ſuam: ac
nuncia me veniſſe.Par.Hem:interiectio inopinati aliquid
audiẽtis.& ibi mos exprimit auſcultantiũ: quid hoc eſt qđ
audio.ſ.Pã.tace & auſculta diligẽter.Par.ſentio.i.percipio.
trepidari.in verbo impſonali.i.voce tremula timorẽ oſten — Trepidari
di:& refert trepidatio ad vocẽ loquẽtiũ.& ſentio inquã cur
ſari.impſonaliter dictũ.i.ꝙ curſatur.ſurſum.i.in altũ.pror-
ſum.i.retro.rurſum.i.ante, Antiq(vt Feſtus inqt)ꝓrſum
ponebant pro retro:cui aſtipulat dicens: Prorſum rurſum — Surſum & prorſum
poni ꝓuerbialiter pro retro ante:quẽadmodũ dicimus ſur-
ſum deorſum:intro foras:hac illac:& ſimilia.Pam. Agedũ:
ideſt eia:hortãtis ẽ.accede ꝓpius.i.ꝓpinquus ad fores. Par.
hem:iteriectio depꝛhẽdẽtis aliqd.ſenſiſti ne.i.percepiſti ne
id qđ audiui.nam tũc ambo erant ad fores & auſcultabant
quid fieret intus.Pã.Noli fabulari.i.noli loqui:deinde audi
to clamore ait.Proh:iraſcentis exclamatio,vel audiẽtis in-
dignũ aliquid.Iupiter fidẽ ſup.imploro tuã.Vt exclamat di
cendo:Proh Iupiter:vt exclamare ſolemus:Bone Deus.ſi-
ne alia appoſitione. Tace &c. Hic poſt auſcultationem ex
ipſis gemitibus parientis Philomenæ ſuſpicatus eſt Pãphi-
lus morbo aliquo vxorẽ affectã eſſe:ꝓpterea conquerit ſe
id cælatũ eſſe a Parmenone.In primis Myrrhina mr̃ puel-
læ admonet parientẽ:vt taceat.qđ dictũ auditũ eſt ab au-
ſcultãtib⁹ Pãphilo & Parmenone.Myr.O mea gnata Phi
lomena.obſecro tace ne hoc furtũ reſciſcatur.Pã.vox ma-
tris Philomenæ.i.matris vxoris meæ.ſ.Myrrhinæ.viſa eſt
mihi.i.a me ꝑcepta.Nã oia quæ ſenſu percipi pñt viſa dici
mus.nullus ſum.i.perii vel miſer ſum & infelix.vbi nullus
capit pro nõ.q.d.Non ſum.i.adeo ſum conſternatus dolo-
re:vt ſim nec ne ignorẽ.vel vt videar nõ eſſe.Par.Qui dũ:
dũ parelcon eſt.i.cur nullus es?Pam.quia perii.i.dolore ſum
confectus.Par.quãobrem periiſti.Pam.o Parmeno.profe
cto mei propinqui & affines cælãt me neſcio qđ magnum
malum.Dicimus cælo te hãc rem & hac re:& cęlo tibi hãc
rem.Par.dixerũt affines,ſeu ꝓpinqui tui vxorem Philome
nam pauitare.i.pauere:timere neſcio qd.Pauere veteres re
ferebant ad corporis & animi perturbationẽ. Si forte.i.ꝓ-
pter qđ audis clamãtẽ Philomenam & matrẽ obſecrantẽ:
vt taceat:neſcio.Pam.interii:quaſi perditus ſum.cur nõ di
xiſti mihi id.ſ.eã.ſ.pauitare neſcio quid forſitã morbi. Par.
non dixi tibi:quia non poteram dicere tibi vna.ſ.ſimul oia.
Pam.quid morbi eſt illi.ſ.ideſt quo laborat morbo?Par.ne
ſcio.Pam.Quid?modus interrogãdi vel cur neſcis?nemõ
.i.verum nemo.adduxit medicum:ex quo ſcire potuiſſes.
Par.Neſcio an aliquis medicum adduxerit.Pam.ceſſo.i.ni
mis tardo ire hinc intro in domum ſocrus:vt ſciam certum:

Q uadrati, Septenarii Penultima longa.

SOSTRATA. PARMENO. PAMPHILVS.

N Eſcio quid iādudum hic audio tumultuari miſera.
Male metuo ne Philumenæ magis morbus aggra-
ueſcat.
Q uod te Aeſculapi, & te Salus neqd ſit huius oro.
Nunc ad eam uiſam. Par. heus Soſtrata. So. hem. Par. iterum
iſtinc excludere. So.
Ehem Parmeno tun hic eras? peril, quid faciam miſera.
Non uiſam uxorē Pamphili cū in proxumo hic ſit ægra? Par.
Non uiſas, nec mittas quidem uiſendi cauſſa quenquam,

ideſt pro certo, quāprimū. i. citiſſime hoc gequid eſt. O Philomena mea quonāmō offendā. i. inueniā in reditu meo te affectā. i. laſſam: poſſeſſam a morbo: ab eo qđ eſt affici. Vñ affectus dicunt poſt quos afficimur. Nā. i. certe. ſi periculū vllū eſt in te, haud. i. nō eſt dubiū, me periiſſe. i. piculū ſubiiſſe: vel me interiiſſe, vna. i. ſimul tecū. Par. nō eſt mihi vſus. i. non eſt mihi utile vel opus. facto. i. facere id ſup. quod ſequitur. ſ. ſequi hunc Pamphilum. intro. i. in domum. Donatus vult facto abundare, & ſtatim iungi: nō eſt mihi vſus ſequi &c. Nam ſentio nos omnes de domo Soſtratæ eſſe inuiſos: ideſt exoſos illis matri & filię. heri nemo voluit intromittere. i. admittere: & introducere Soſtratam matrem Pamphili: ſi forte morbus factus. ſit amplior. i. grauior. quē. ſ. morbū eſſe factū ampliorē. ſane. i. certe vel valde. nolim maxime. i. præcipue. nolim cauſa mei heri. i. mei dñi. ſ. Pamphili. dicent illico ſi morbus ingraueſcat ſeruū Soſtratæ. ſ. me introiiſſe. cōminiſcent. i. cōfingēt: excogitabūt. ſeruū tuliſſe. i. attuliſſe. aliquid mali capiti. i. vitæ, atq; ætati illorū: maluit dicere q̄ illarū: q̄uis tñ intelligat Philomenam: & forſitan eius matrem: quibus malum imprecatur. qui. i. vnde. vel a quo malo a ſeruo allato, morbus auctus ſit. i. creuerit: vbi q vel eſt aduerbium: aut ablatiuus ſingularis. tunc hera Soſtrata veniet in crimen. i. in culpam & criminabitur. ego vero veniam in magnum malum: puta in quæſtionis tormenta.

ASCĒ. O Miſſum eſt in expoſitiōe hic Par. tute. i. tu ipſe Pamphile loqueris. & ſupple vetas: ideſt prohibes me ſubaudi loqui. Iteʒ vbi in textu eſt: quia enim (qui eos gubernat) animum infirmum gerunt: alii cum Donato legunt: quia (qui eos gubernat animus) infirmum gerunt.

SER. N Emini. Incipit tertius actus: qui eſt Pāphili. talem enim habet materiam: vt partum cognoſcat Pā. ſed cælet bene: vxorē aūt repudiet. Rediens enim de Imbro & dolens de vxore quę a ſocru diſceſſerat: cū partū percipiet ex ſe eē nō credet: qa ſi ſeptē erāt mēſes ex quo eam duxerat: cum poſt duos non attigiſſet: ſicut ipſa mater poſtea refert: nō reſtabant niſi quinq; menſes poſt concubitum: quare cū nolint eā recipere ex miſericordia: tñ ſtudebit partum cælare. In hoc itaq; actu Pāphili erunt hæc tria: cognitio veritatis: repudiū vxoris: cælatio cōceptionis: illi exeunti de naui Par. vxoris diſſidiuʒ retulerat: vñ ita conſequitur. Nemini &c. acerba. i. aduerſitates: qa cum propter iſtam amorē Bacchidis euitaſſet: nūc tamē hāc non habeo: quam amabā. ſic ergo inter duo nec vnū habeo. hancine parſi. i. peperci pdere in mari: qui tanto ſtudio mihi a periculo pcauebā hac cauſa: vt cognoſcerē hæc multa: qa enim iſtud malum prius occurrit ei: videt ſibi iſtud fuiſſe cā: quare reuerſus ſit. Præſta. i. melius q̄ huc redire: atq; q̄ me ſeruum reſciſcere hæc ita eſſe in diſ. Nā ideo eſſet melius me agere. e. in alio loco: vt dum hęc neſcireʒ mala: eſſet mihi illud tempus mihi lucro: & hoc eſt quod dicit vniuerſaliter. Nam &c. Obiectus. i. ſūtus ſia. At ſit &c. o here pœnitet te rediiſſe: at ſit quod rediiſti: quia tu &c. rē. i. cauſam iræ cognoſces. Poſtea irā iſtā exp. perg. i. valde grauia: priuſquam oſtendit quod ſuperius dixit: multa eueniſſe acerba ex amore: quia & i priori amore: & in iſto male contingit ſibi: hoc dicit priuſquā &c. In hac re. i. in priori amore. hem: cum hanc amare iam incepiſſem: tum aliud malum: quia aut matrem aut vxorem: quas vtraſq; diligo: culpabilē inueniā. Matrē autem oportebit pati: nec aduerſari illi: ſed fauere quod iubet pi, & hoc eſt. Nam matris: & vxoris autem beneuolētia ſuadet: vt eā diligam: in quo ero matri contrarius: hoc ibi. Tum vxori &c. Manſ. in. dum ei durus eſſem cum Bacchi. plus adhuc amarem. Sed mag. cum neutri aduerſari velim: neſcio qd faciā. Sed hoc tātum ſcio quod neſcio quidē magnum. i. q̄ magna cā &c. q. d. Magna fuit cā cum tanta ſit ira ſecuta. haud equideʒ. ſ. fuit magnum: hercle par eſt. i. cā. Ei ſicut ex leui cauſa maxima ira aliquando naſcitur: ſic leuiter finitur: & non ſolet generare magnū malum: hoc verūq; oſtendit in verſu ſequēti. ſ. & q; irę naſcuntur ſæpe ex leui cauſa: & q; non ſolēt efficere maximuʒ. & hoc dicit: Si vis vero exequi veram rationem hoc inuenies: q; interdum q̄ ſunt max. non ſa. max. m. i. dāna. Et quare hoc: quia natæ ſunt ex leui cauſa. nam ſæpe eſt: ideſt contingit in aliquibus rebus q; alius non eſt iratus inde: cum tamen de eadem cauſa alius exiſtens iracundus facit. eſt: ideſt quamuis cauſa ſit leuis. De hac re exēplificat in pueris. Pueri inter &c. Quia enim: ideſt certe. gerunt animum infirmum. qui animus &c. intro: ideſt in domum Philomenæ. quid: ideſt quomodo. quia pu. iraſcentis & perturbati eſt. ſic reſpondere vxorem: quaſi dicat: noli timere: quia ego dicam quid eſt: dixerunt nobis eam pauitare: ideſt tremere. neſcio quid: ideſt propter neſcio queʒ morbum. Interii: ſi infirma eſt. Cur id &c. quonam modo dicebat hoc introeūdo in domum: quaſi dicat: neſcio adhuc an magnum te vexet malum: an paruum. ſed ſi eſt magnum: hoc eſt periculum. ſ. non vſus remouetur Parmenone ſi introire partum cognoſceret: quem cælari oportebat: habet autem neceſſario non introire propter odium illarum qđ timebat. Si modo intrarem & for. m. a. ſ ſ. parentheſis: q; ſane enim cauſa ilico dicent ſer. Soſt. in. Et tunc aliqđ mali. i. aliquas potiones & venena: quin me attuliſſe. qui: ideſt quomodo: ideſt per quod malum morbus illius ſit auctus. ideo dicit capiti atq; etiam: quia bonus pater & mater infirmari videntur: ſi filius vel filia infirmant. Tunc hera. v. &c. Quia dicent illam me miſiſſe. Ego in magnum malū: quia enim me pugnis cæderent.

N Eſcio quid iamdudum audio h. t. In hac ſcæna quaſi quædam deliberatio eſt continens ſuaſionis: diſſuaſioniſq; partes: quas in ſubditis cōſiderabimus. hic qui animis vicini ſunt magis morbus grauior fiat. proprie: quia morbi graues ſunt dicti. Virgil. Vbi aut morbi graues. Salluſt. Morbi graues ob inediam inſolitam neſcientibus. Male metuo ne Ph. magis inſtat Terētius bonam ſocrum facere: q̄ vt bonam meretricem faciat. Quod te Aeſculapi, & te: deeſt poſt: vt ſit poſt quod. Nūc ad eam viſam: ſic Virgi. Reſpice ad hæc. Hem: interiectio eſt nouas res audientis. Heus So. vide quemadmodum per ſemetipſum: per Parmenonem arceatur Soſtrata: quę neq; deeſſe poteſt officiuʒ: neq; ingredi poſt ſocrū inducitur. Iterum ne iſtinc e. bene iterum: vt illi pudorem incuteret de repetitione iniuriæ: & memoriter. Iam enim dixit noſtra ilico i. t. v. a. a. v. & ſimul vide q̄ vehementius ad iniuriam ſonet excludi, q̄ non admitti. Hem Parmeno: hem interiectio eſt eius, quæ commota ſit noua re. Non viſam vxorem Pamphili: vt dixit ſupra ſeruum Soſtrata non Parmenonē: ſic vxorem Pamphili dixit magis, q̄ Philomenam: vt animum & officium eiuſdē ſocrus & matris breuiter demonſtraret nō auſus: Hem vnam rem Soſtrata conſuluit: hic de duabus. namq; & illam non vult ingredi: & cauet ne ipſe mittatur: & bene quēquam ne aperte pro ſe loqui videatur.

DON. Virgil. Salluſt. Virgil. Hem

Nam

DON. ¶ Nam qui amat cui odio ipſus eſt: aliã cauſam ſubiũxit: quia durum fuerat ipſi Soſtratæ dici: quod ſupra dictũ eſt. ¶ Nã qui amat: cã a ſententia morali. deeſt cã, vel cũ. ¶ Et illi mo. affert: bene adiecit ne quid amet hoc dicat: laborem dũ promereat, quẽ amat. ¶ Tum filius tuus: alia cã ab euẽtu. Videre ¶ Videre vt v.q.a. quod ſupra viſere, an viſere officii eſt apud ægros: videre cognitionis. & ideo additum: quid agat. ¶ An venit P. bene imitatur affectum. ¶ Hem: interiectio fœminina, ac matronalis. ¶ Ex corde ex. geminauit præpoſitionem. ¶ Laborẽ inanẽ ipſus capit, & illi moleſtiã affert: hoc validiſſimum ad diſſuadendum fuit. ¶ Nunc huc introire volo: cur ſi venit Pãphilus non ſit introeundũ cã narrat. ¶ Nã ſi remittent quidpiam: verbum actiuũ quaſi neutrũ poſuit. ¶ Philomenæ dolores: grammaticos errat. non enim vere dolor morbi eſt: cum ſit partus. ¶ Scio continuo ſola ſoli: vt Haud credo inuiſus c.a.v.c. & ſic ſola ſoli dicitur: quomodo præſens præſenti, Virgil. ſic Virgilius: Illũ habens a.a.q.v. vnde ortum eſt tertium. ¶ Quæ inter vos interuenit: melius ſic, q̃ ſi diceret: quæ illi feceris. ¶ Quam triſtis eſt: locuturi Pamphili. ¶ O mi gnate: ordo eſt: O mi gnate gaudeo te ſaluum veniſſe: ſed intercedit Pamphilus triſtis. ¶ Saluan Ph. eſt: cito probat Pamphilo ſe amare nurum, cũ poſt ſalutationẽ nihil prius, q̃ de ſalute vxoris inquirat. ¶ Saluan Ph. eſt: mire obuiam ſibi exeuntem filium nihil aliud niſi de Philomena interrogauit: vt oſtenderet eius morbum curæ ſibi eſſe. ¶ Meliuſcula eſt, verum eſt: verum eſt quantum ad morbum pertinet. ¶ Meliuſcula eſt: hoc ad morbum, & ad euentũ partitudinis. ¶ Verum eſt: ita non mentitur Pamphilus matri. ¶ Vtinam iſtuc Dii faxint: diligentiore officio loquitur: vt rea apud filium ſocrus. ¶ Quid tu igitur l. locum iræ igitur ſignificat: ſi ita eſt: quare ergo tu triſtis es? ¶ Recte mater: ſic dicimus cum ſine iniuria interrogãtis aliqd reticemus: & bene additum mater [illegible] duritia reticentiæ blando nomine molliretur. alii recte [illegible] iunt: vt intelligant nihil eſt mali. ¶ Quid fuit tumul[illegible] quæ ſic declinauerunt: tumul- Salluſt. ti: ſenati. vt Salluſt. Decem[illegible] ad[illegible]nati ſit. ¶ Eſto dic mihi: dic verbum eſt inſtantis [illegible]re: & curioſe interrogantis. Virgil. Dic mihi Damœt[illegible]: cuium pecus. ¶ Dolor repente inuaſit: proprie inuaſit: quia repente. ¶ Ita factum eſt: moris eſt aſſentari ad dicta interrogantium: qui quæ vera ſunt cælant. ¶ Ita aiunt: bene aiunt aſcripſit ſi falſum ſit in ipſis aſcribatur mendacium. ¶ Ita aiunt: in hac tota interrogatione & reſponſione colorem induxit ſecretum ægre obiurgantis. ¶ Ita aiunt: religioſe mendacium ad rumorem retulit: aiunt inquit ne ipſe falſum dicere videretur. ¶ I ſodes intro: ne ingrediatur mater ad ſoceros. & ideo dicit: I ſodes intro. & apparet intro dicentem manu annuere: vt domũ redeat: & ſimul quo magis faciat reddit cauſam. ¶ Cõſequar te iam mea mater: adiecit & tp̃s iã. ¶ Mea: neceſſario additũ. Mea mr̃, & ſodes: qa intro dictũ eſt. ¶ Fiat: abiens dixit hoc mr̃ fiat: ne oia iuſſis alienis parere videaẽ q̃ ſi iperamus & nos: q̃ nos ipſi facturi ſumus. ¶ Tu pueris curre Par. ꝓbabilis cã: q̃ obligat ẽt Parmenonẽ dũ iuuet cã pueris occurrere: & ſimul notandum q̧ in hac fabula ridicule vexaẽ vſq; ad vltimũ ſeruus: & ablegatur: cum ſit & piger & curioſus. ¶ Atq; his onera adiuta: locutio antiqua figura: & eſt pro ipſo onera portantes. ¶ Atq; his onera adiuta. Quid? non ſciunt ipſi viam domum qua redeant: iam vide quemadmodum ſeruetur Parmenoni perſona loquacis: curioſi: pigri. ¶ Domum: aduerbiale eſt. ¶ Domum qua redeãt: quaſi locum ſignificet: videẽ reliquũ præceptum ſeruus nõ audiuiſſe, ſed audiuit. ¶ Qua quomodo Qua itelligamus. i. quemadmodum onus portent de naui, & quid fieret, & qua fieret. ¶ Ceſſas? de induſtria omnes obligauit ſuos: vt non audirẽt, q̃ intus poſt ſcænã ſunt acta: quæ tñ populo eſt narraturus.

NAM QVI amat cui odio ipſus eſt, bis facere ſtulte dico,
Laborem inanem ipſus capit, & illi moleſtiam affert.
Tum autem filius introiit, uidere ut uenit quid agat. So.
Quid ais? an uenit Pãphilus? Pa. uenit. So. Dis habeo gratias.
Hem iſtoc uerbo animus mihi redit, & cura ex corde exceſſit. Pa.
Iam ea te cauſſa maxume huc nunc introire nolo.
Nam ſi remittent quidpiam Philumenam dolores,
Omnem rem narrabit ſcio continuo ſola ſoli,
Quæ inter uos interuenit, unde ortumſt initium iræ,
Atq; eccum uideo ipſum egredi, quam triſtis eſt. So. o mi gnate? Pam.
Mea mater ſalue. So. gaudeo ueniſſe ſaluum, ſaluan
Philumena eſt? Pã. meliuſcula eſt. So. utinã iſtuc ita Dii faxint.
Quid tu igitur lacrumas? quid es nunc tam triſtis? Pam. recte mater. So.
Quid fuit tumulti? dic mihi, an dolor repente inuaſit? Pam.
Ita factumſt. Soſt. quid morbi eſt? Pam. febris. So. cottidiana? Pa. ita aiunt.
I ſodes intro, conſequar iam te mea mater. So. fiat. Pam.
Tu pueris curre Parmeno obuiam, atq; his onera adiuta. Pa.
Quid? non ſciunt ipſi uiam domũ qua redeant? Pam. ceſſas?

NEſcio &c. GVI. Hic continetur egreſſus triſtis Pãphili ex domo ſocrus: apud quã deprehendit repentino aduentu ſuo furtiuũ partum vxoris: quẽ tamen q̃ maxime poteſt cælare ſtudet, & protegere. So. Ego miſera audio iãdudũ. i. pauloante. neſcio qd tumultuari. i. facere tumultus. hic. i. in domo Phidippi patris Philomenæ. ſiue audio neſcio quid tumultuari: ideſt audio neſcio quid faciens tumultũ &c. quod in idẽ recidit. male: ideſt valde, & quaſi in malum meum, ſiue in ſollicitudinẽ meã. metuo ne morbus magis aggraueſcat: ideſt grauior fiat: ſiue efficiatur Philomenæ. quod: ideſt propter qd: vel poſt quod. o Aeſculapi: Deus medicinæ Apollinis fili. & o Salus: ideſt Dea ſanitatis. oro te ne quid. i. vt nihil huius ſit. i. eueniat. ſ. non aggraueſcat illi morbus. nunc viſam ad eã. i. ibo ad eam videndam. Par. heus: aduerbiũ vocandi. o Soſtrata: vocat eam vt deterreat ab eundo. So. Hem: interiectio eſt res nouas audientis. Par. excludere: in futuro indicatiui paſſiui: ideſt non admitteris intro. iterum. i. ſecundo. nã iam ſemel fuiſti excluſa. vehementius autem ſonat excludi, q̃ non admitti. So. hem: interiectio eſt eius, quæ commota ſit noua re. o Parmeno. tun. i. tu ne eras hic. perii. i. perdita ſum. quid ergo miſera faciam? non viſam: ideſt non ibo ad videndam vxorem Pamphili: cum ipſa ſit ægra. i. male habens. hic. ſ. in proximo loco. Viſere officii eſt apud ægros: Viſere & videre videre cognitionis. Par. non viſas: ideſt non eas ad eam videndã. nec quidem. i. nec etiã. mittas quemquam. i. aliquẽ cauſa viſendi eã. nã dico vel duco. i. puto illũ facere bis ſtulte q amat illã: cui ipſe eſt odio. nam ipſe capit laborẽ inanẽ: ideſt vanũ: nullius effectus. & affert moleſtiam. i. tædiũ illi quam amat. ſ. a qua non amatur. tũ. i. deinde. & eſt alia cauſa q̃re introire nõ debeas. nam filius tuus introiit videre: figura græca. i. ingreſſus eſt: vt videret quid ipſa agat. vt. i. poſtquã. vel cũprimũ venit. So. qd ais: an Pam. venit? Par. venit. So. habeo gr̃as Diis q. ſ. venerit. hem: interiectio fœminina, ac matronalis. aĩus redit mihi iſto verbo. i. tuo dicto de aduentu filii. & cura. i. anxietas. exceſſit. i. exiuit ex corde. Par. ita. i. ꝓterea. nolo te nũc intro ire. hic maxime. i. ꝑcipue. ea cã. i. pp eã cãm, q̃ ſequiẽ. nã ſi dolores remittent Remittere . i. relinquẽt: exonerẽt: relaxẽt. qdpiã. i. in aliquo: vel aliquãtulũ Philomenã. Dona. legit Philomenæ: qd melius eẽ puto. nã dolores non remittunt: ſed potius remittuntur. & ait verbũ hic actiuũ quaſi neutrũ poſitũ eſſe ſic: Si dolores re

mittent.i.ceſſabunt:relaxabunt:alleuiabunt: Philomenæ. quippiā.i.in aliqua parte:aliquātū.ſcio:ꝙ cōtinuo ipſa ſola narrabit ipſi Pāphilo ſoli.i.remotis arbitris.omnē rē.i.totā rei ſeriem:ſiue totū tenorem eius rei:quæ res interuenit inter vos.i.inter te & eā. vnde.i.a qua re.initiū.i.principiū iræ veſtræ:ortū eſt.atq; eccum.i.ecce hic video ipſum Pāphilum,egredi:ideſt exire de domo ſocrus ſuæ. q̄.i.quantum eſt triſtis? So.o mi gnate Pamphile.ſ.q.d. gaudeo te ſaluum aduenisse. Pam.o mea mater ſalue.So.perficit qđ omiſerat. gaudeo te veniſſe ſaluū. ne: ideſt vtrum. Philomena vxor tua eſt ſalua.i. ſana:incolumis.& dicitur in textu ſaluan pro ſalua ne.Vt vidē: ideſt vides ne.Pam.Pamphilus volens cælare partum & fugere mendacium:caute reſpōdet inquiēs: ipſa Philomena eſt meliuſcula:ideſt aliquanto melius ſe hn̄s q̄ prius. meliuſculus a cōparatiuo diminutiuum eſt.So. vtinā Dii faxit .i.faciāt iſtud:ſcilicet vt meliuſcula ſit.ita.i.quēadmodum dicis, igitur ſi ita eſt.quid.i.cur.lachrymas, habemus lachrymo as: & lachrymor aris:aut quid.i.cur es tam triſtis? Pā.o mater recte interrogas:ſic dicimus eū ſine iniuria interrogātis aliquid reticemus.& bene addidit mater:Vt duritia reticentiæ blādo noīe molliret.alii ſic capiūt recte: vt intelligār nihil mali eſt.So.qđ tumulti ꝑ tumultus:ſic antiq̄ ī gtō dicebāt. vt tumulti ꝑ tumultus:ſenati ꝑ ſenatus &c.qđ ergo tumulti fuit ſup.inter vos ſup.dic mihi an dolor inuaſit.i.arripuit te repēte.& ꝓprie inuaſit,qa repēte.Pa.factū eſt ita.i.repēte dolor me inuaſit.So.quid morbi eſt Philomenæ.ſ.Pā.febris eſt ei:nō mētit.nā pertēies nō ſunt ſine febri.So.quotidianā.i.quotidiana ne:hoc eſt vtrum febris continua eſt ei. Pā.ita aiūt.i.ita dicūt:ita rumor eſt vulgo.Sodes:aduerbiū comicū & blādieti accōmodatū:q̄ſi ſi audes.I:ideſt vade.intro.i.in domū tuā:vnde tu venis.nō enim vult eā ingredi ad Phi.o mea mr̄ iā conſeq̄r te ī domū veſtrā.So.mr̄ abiēs dixit fiat:q̄ſi ſibi ipſi id imperās nō ſolū filio parēs.Pam.obligat ad portū Pā.ſeruū ne audiat q̄ totus poſt ſcænam ſunt acta:q̄ eū populo eſt narraturus.o Parme.curre obuiā.i.in occurſum.pueris.i.ſeruis afferentibus onera de ſucceſſione cognati mortui:ꝓpter quod miſſus fuerat Pamphilus.atq; adiuta.i.adiuua his ſeruis onera.i.adiuua ſeruos onera portantes.ſimiliter Gellius eſt locutus inquiēs: Et nobis hanc meſſem adiuuent.Par.quid?interrogandi modus per indignationē & irriſionē.ipſi ſerui nō ſciūt viā qua.i.per quam viā redeāt domū:aduerbialiter.Pā.ceſſas.i.tardas:cūctaris ire:quo dico.q.d.iam illic eſſe deberes:& ita tēpus conteris.

Meliuſculus

Adiuua re onus

SER. Neſcio.Quoniam Soſtrata ſępius conabatur intrare ad ægram nurum: quia vicina erat: cum partus propinquus eſſet:nullo mō adeſſe oportebat:ne ergo aliquando receptam fuiſſe dubitemus:ideo inducitur vt per Par.remoueatur. & poſtea ambo per filium remouebuntur. Ne quid ſit huius.i.augmentatæ infirmitatis. Aeſculapius eſt Deus medicinæ. Hic in proximo.i.hic prope in nr̄a vicinia. Tū pręterea non debes intrare:quia tuus filius &c.& qa ve.iā ea tecan.&c.quia cōſiliabitur eū illa priuatim: cuius conſilio nō debes ineſſe:& hoc eſt.nam ſi re,omnē rem quæ inter nos, vnde.i.ex qua re.i.intro.vult eam remouere intro,i.ad domū tuā,tu vero o Parmeno pueris venientibus de portu cur.ob.& his.ſ.ferre onera adiuua.

Tetrametri,& Septenarii Penultima longa, & Senarii pauci.

PAMPHILVS.

Nequeo mearum rerū initium ullū inuenire idoneū,
Vnde exordiar narrare,quæ nec opinanti accidūt,
Partim q̄ pſpexi his oculis,partim q̄ accepi auribus,
Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.
Nam modo me intro ut corripui timidus,alio ſuſpicans
Morbo me uiſurum affectam,ac ſenſi eſſe uxorem,hei mihi
Poſtquam me aſpexere ancillæ aduenisſe,ilico omnes ſimul
Lætæ exclamant,uenit,id quod me derepente aſpexerant.
Sed continuo uoltum earum ſenſi immutari omnium,
Quia tam incommode illis fors obtulerat aduentum meum.
Vna illarum forte interea propere præcurrit nuncians
Me ueniſſe,ego eius uidendi cupidus,recta conſequor.
Poſtquam introii,extemplo eius morbum cognoui miſer.
Nam neq; ut celari poſſet,tempus,ſpatium ullum dabat.
Neq; uoce alia,ac res monebat ipſa poterat conqueri.
Poſtquā aſpexi,oh facinus indignum inquā,& corripui ilico,
Me inde lacrumans,incredibili re,atq; atroci percitus,
Mater conſequitur,iam ut limen exirem ad genua accidit
Lacrumans miſera,miſertum eſt,profecto hoc ſic eſt ut puto

DON. Nequeo mearum rerū initiū vllum inuenire idoneum. In hac ſcæna ꝯqueſtio eſt ad deliberationem deſcendens:an habeat Pamphilus: an excludat vxorem : in qua tota oratio Pāphili ad argumentum ſpectans amatoria magis, q̄ maritalis eſt.nā aliter non perueniretur ad vltimā cognitionem omnium rerum : niſi adoleſcens furtiuū conceptū vxoris,& partum aliquanto leuius, q̄ coniugalis dolor expetit, tolerauiſſet. ¶ Nequeo mearum rerum:hæc eſt homerica illa. ¶ Nequeo m.r.in. hoc principiuꝫ magna. onerat:vt oſtendant ærumnæ & multę & graues. ¶ Idoneum : aptum : conueniens. ¶ Vnde:a quo. ¶ Partim quæ p.h.his quaſi miſeris:vel intellige quibus pſpexi vel audiui mala : an ſic dictum eſt:vt apud Virg. Vocemq; his auribus h. ¶ Qua me propter exanimatum: inter exanimatum & exanimum hoc intereſt: exanimatus eſt conterritus:conturbatus,vt:Sed quidnam Pam.exanimatum video.& Virgil. Exanimata ſ.i.m. Exanimus eſt occiſus.vt Virgil. Corpus vbi exanimum p.v.a. ¶ Me intro vt corripui:ingreſſus ſum. ¶ Timidus:pro timens,nomen loco participii. ¶ Morbo me viſurum affectam:quia & hic morbus eſt. ¶ Hei mihi:interiectio dolentis eſt. Virgi. Eloquar:an ſileam.& dicitur hæc figura ¶ Hei mihi: mire interpoſuit ¶ Id quod me repente:deeſt poſt, vt ſit poſt id: ac per hoc ideo. ¶ Id quod me repente a.cauſa cur lætæ exclamauerint i id ergo ob id. ¶ Sed continuo vultum earum ſenſi immutari omnium:mire Pamphilus etiam ancillarum metu impellitur vt alienum naſci puerum ſuſpicetur : ne vllo modo in memoriam redeat: hanc ſe puellā vel huiuſmodi vitiaſſe. ¶ Vultum earū:q̄ viderint. ¶ Fors obtulerat:offerri dicuntur tam bona, q̄ mala:ſi inſperata [illegible]iantur aſpectibus. ¶ Obtulerat:oblatū dicit in morbi [illegible]tē quicquid expectationē ꝑuenit. ¶ Ego etiam ne[illegible]pidus:non erit plena vis repentini doloris:ſi tertius [illegible]centis ſuſpicatur. & ideo addidit:Ego eius vidend. ¶ C[illegible]us. ¶ Recta cōſequor: abſolute & ſine obiectione. non [illegible]m addidit omnia. ¶ Extemplo eius morbū:morbū mitiori aio:q̄ vitium dixit: aut probrū.& recte,quia dixit:Alio me ſuſpicans m.n.a.q̄ ſ.e.v. ¶ Spatium:moram. ¶ Ac res monebat:partus. ¶ O facinus indignum:facinus indignum non ad illā:hoc eſt Philomenā:ſed ad auctorē vitii refertur. ¶ Et corripui ilico:ardens.ſ.dolore.& eſt cauſa cur cito exierit. ¶ Lachrymans: non furens,ſed lachrymans.nō iratus,ſed miſertus. ¶ Atq; atroci:vehementi. ¶ Mater conſequitur,iam cum ſ.e.oſtēdit affectum miſericordiæ ſuæ:matrem potius dicendo, q̄ ¶ Myrrhinam.& addēdo miſeram miſertum:vt recte ſupra dictum ſit:de illa pium.& p.i.n. ¶ Ad genua accidit:accidere eſt geſtu corporis oſtendere in humilitate cadentis poſt:quod eſt iuxta & cadere. Salluſtius autē ſine præpoſitione dixit:Qua accidam,aut quo. ¶ Lachrymans miſerabiliter ſe habens. ¶ Miſertum eſt:hoc ipſe ſibi.

Idone?

Virgil.

Exanimatus

Virgil.

Accidere

¶ Omnibus

DON. ¶ Omnibus nobis, vt res dant ſ.i.m.a. mire dixit dāt ſeſe, Homerus: .Sed hic ſeſe ex illo & validius dixit. & eſt hæc catholica ſnia. Apollodorus: .¶ O Pāphile mi abs te q̄obrē: a noie & blandimento mire ſecreta confi⸗

Virgil. tetur. vt Virgil. Anna fatebor eñ miſeri poſt facta Sichęi. A principio idem elaborauit: vt aduerſus pudorem ↄſcien

nō poſt duos. eſt enim antipophora. poſt duos ſtatim vt nupta ſit. ſed poſtquā nupta eſt: poſt duos mēſes nuptiarū: vt ſint quinq; mēſes. & hinc apparet ante duos menſes priuſq̄ nuberet vitiata: quatuor mēſibus cū Pāphilo fuiſſe: ex quibus duobus poſterioribus amatā eſſe: reliquis tribus peregrinatū fuiſſe Pāphilū. ¶ An poſt duobus: pro poſt duos.

Omnibus nobis, ut res dāt ſeſe, ita magni, atq; humiles ſumus.
Hanc habere orationem mecum a principio inſtituit.
O mi Pamphile abs re quā ob rem hæc abierit cauſſam uides,
Nam uitium eſt oblatum uirgini olim ab neſcio quo improbo.
Nunc huc confugit, te, atq; alios partum ut cælaret ſuum.
Sed cum orata eius reminiſcor, nequeo quin lacrumem miſer.
Quæq; fors fortuna inquit, nobis quæ te hodie obtulit.
Per eam te obſecramus ambæ, ſi ius, ſi fas eſt uti.
Aduorſa eius per te tecta, tacitaq; apud omnes ſient,
Si unquā erga te animo eſſe amico ſenſiſti, eam mi Pamphile
Sine labore hanc gratiam te uti ſibi des pro illa nunc rogat.
Cæterum de reducenda id facias quod in rem ſit tuam
Parturire eam, neq; grauidam eſſe ex te ſolus conſcius es.
Nam aiunt tecum poſt duobus concubuiſſe eam menſibus.
Tum poſtquam ad te uenit, menſis iam hic agitur ſeptimus.
Quod te ſcire ipſa indicabat res, nunc ſi potis eſt Pamphile.
Maxume uolo, doq; operam, ut clam partus eueniat patrem.
Atq; adeo omnis, ſed ſi non poteſt id fieri quin ſentiant,
Dicam abortum eſſe, ſcio nemini aliter ſuſpectum fore,
Quin quod uerisſimile eſt, ex te recte eum natum putent.
Continuo exponetur, hic tibi nihil eſt quidquam incommodi,
Et illi miſeræ indigne factam iniuriam contexeris.
Pollicitus ſum, & ſeruare in eo certum'ſt quod dixi fidem.
Nam de reducenda id uero neutiquā honeſtum eſſe arbitror.
Nec faciam, & ſi me amor grauiter, conſuetudoq; tenet.
Lacrumo quæ poſthac futura eſt uita, cum in mentem uenit
Solitudoq;, O FORTVNA VT nunquā perpetuo es bona.
Sed iam prior amor ad hanc rem excitatum me reddidit.
Quem ego tum cōſilio miſſum feci, idē nūc huic operā dabo.
Adeſt Parmeno cum pueris, hunc minime'ſt opus
In hac re adeſſe, nam olim ſoli credidi
Ea me abſtinuiſſe in principio cum data eſt.
Vereor ſi clamorem eius hic crebro exaudiat,
Ne parturire eam intelligat, aliquo mihi eſt
Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

tia & voce: & confeſſio ne duraret. ¶ O Pāphile mi abs te quāobrem: venialis ſtatus i quo cōfeſſio eſt p̄catio. ¶ Abs te quāobrē: morale blādimentū ante confeſſionem. ¶ Nā vitiū eſt: cōfeſſio. ¶ Nā vitiū eſt: oc cipit a cauſa. ¶ Oblatū: ad repētina ptinere ſuperius annotauimus. ¶ Oblatū: q̄ſi non expectatū & nolētium virgini: quaſi q̄ falli poſſet. ¶ Olim: recte oliʒ: q̄a facilis venia circa iā vetera delicta: vñ tētat temporis longitudine extenuare pctm. ¶ Oliʒ: ergo ante mēſes nouem. ¶ Ab neſcio quo iprobo: mire cōtēpſit perſonā dicēdo neſcio quo. i. neſcio quē dixit: vt oſtēdat ignobile ita adiectū. Nā ſi nomen eſt, habet & dignitatē. vt Et nos aliquod nomenq; decuſq;. & ne placere videatʳ is, qui fecit, improbū dixit. ¶ Nequeo quin lachrymem miſer: videtur quaſi diſtillātes fletus deregere. ¶ Neq;: deeſt continere. ¶ Sed cuʒ orata eius: bona parrhesis. ¶ Quęq; fors fortuna: precatio. fors fortuna τύχη ἀγαθή. i. ſubita fortuna. & fortuna in icerto. Fors fortuna

vt Plau. Poſt principio denique. & paulo poſt. Plaut.

¶ Q̄d te ſcire ipſa res indicat: quia contriſtatua eſſet corripuiſſe foras. ¶ Eueniat: partus Philomenæ. ſ. ¶ Abortum eſſe: non eſt latinū abortum eſt: at abortum facit. ¶ Abortum eſſe: de eſt natum vel factū vel abſolute: quomodo dicimus e re nata: vel quēadmodū dicimus ex re mihi orta eſt iniuria. ¶ Dicā abortū eſſe: rōnabiliter dixit. fit enim abortus menſe ſeptimo ſine pernitie fœminæ. ¶ Suſpectū fore: ſuſpicabile, ſuſpitioſuʒ. ¶ Ex te recte eum natum putent: noue dixit natum abortuʒ: quaſi abortua naſcatur. natū ergo pro facto, contemptoq; dixit. ¶ Continuo exponetur: cuʒ alienis exponetʳ: & non tollitʳ p̄ tuo. & mire nec ādi pueri nō fit mentio: quia Pam. filius inuenitʳ: cū et etiam per patrē puella concurrit. ¶ Exponetʳ: ad mortē. i. ¶ Hic tibi nihil eſt quicquā incōmodi: ab vtili. & eſt parelcō quartum. vt nihil vidi quicquā lætius. ¶ Vt illi miſeræ indigne: vt ne nō ſic & ſuperiori verſu:

Virgil. in bono ponitur. Virgi. Si qua in te fortuna fuiſſet. & ipſe: O fors fortuna. ¶ Per eā te obſecra. oratorie inducuntur: ideſt pro tacentibus preces. ¶ Per eā te obſecramus: obteſtatio eſt precatio cum mentione earum rerum per quas petimus: vt Per aduer. vntellis. ¶ Si ius, ſi fas eſt: verū hod innidioſe: aū quaſi ſeminuſ quæ leges neſciat. ¶ Vt aduerſa eius: mire non crimen, ſed aduerſa. ¶ Parte tecta, tacitaq;: tecta ſi reducis: tacita ſi repudias ſub alia excuſatiōe. an idem ſignificant: an potius neq; re: neq; verbo indices. an

Virgil. tecta ne videatʳ: tacita ne dicatur. ¶ Si vnquā erga te: Virgil. Si conceſſa p.ſ.d.e.p. Teren. Sic ſi te in germani fratris dilexi loco: ſiue hæc te ſemper fecit maximi. ¶ Si vnquam erga te: ab ante facta vita. ¶ Tecta, tacitaq;: tecta ſint ne hoc alii ſciant: tacita ne ipſa dicet. ¶ Vti ſibi des: ſubaudiatur gratia. ¶ Cæterum de reducenda: ſi te in germani fratris tenet etiam hoc perſuadere. & oratorie, & verecunde, & mire de reducenda dixit: non de reſpuenda. ¶ Quod in rem ſit: nam reducēda dos erit. ¶ Solus conſcius: a poſſibili. nam hoc nomine oſtendit tacere eum poſſe: q̄ conſcius ſit ipſe ſolus. ¶ Nam aiunt: honeſtius aiunt pro ait dixit. nam qui aiunt ſcire dicere potuit niſi Philomena. ergo recte. aiunt enim potius honeſtum eſt, q̄ ait. ¶ Poſt duob⁹ con. eam menſibus: poſt duobus ſimpliciter accipiendum:

ita eſt addēdū: vt ſit tibi nihil incōmodi. ¶ Factā iniuriam: mire iniuriam dixit: vt nō contēnenda ſit, tollēda, vel dolēda. ¶ Pollicitus ſum: plus q̄ promiſi. ¶ Vt illi miſeræ: concluſio per enumerationem. & non læſeris inquit: & proderis miſeræ. ¶ Quod dixi fidem: quod promiſi. ¶ Id vero neutiquam honeſtum eſſe arbitror: neutiquam nō eſt omnino negatiuū: ſed aliquid aſſentionis habet. eſt enim neutiquam: non minus: non valde. ¶ Ne faciam: bene addidit ne faciam. multa enim amare ſuſcipimus: amare etiam honeſta. ¶ Etſi me amor grauiter, conſuetudoq;: hoc cum gemitu totum. ¶ Etſi: non eſt complexiuum: neq; propoſitiuum: ſed ſubiectiuum: ideſt pro cum: vt ſit cōſuetudoq; dicens contra honeſtum & vtile validiſſime. & bene tenet nō tenuit. ¶ Lachrymo quæ poſt hac futura eſt vita: bene propenſior in affectū eſt: vt veriſimile fiat potuiſſe tacere. Et lachrymo: non pendet a ſuperiori: ſed interpoſitis diu flentibus dixit. ¶ Lachrymo quæ poſthac: quæ modo vim p̄nominis nō tenet: ſed querela. & lachrymo ſic dixit: vt Virgi. Sic effata ſinus lachrymis impleuit obortis. & eſt ordo: lachrymo cum in mentem venit. ¶ O fortuna: hic fortunam pro bonam poſuit. ¶ Vt nunquā perpetuo ea bona: legit & data. nam & ſic pro bona intelligitur neceſſario. ¶ Idē nunc huic ego. i. q̄a idē ego ſi eidē: hoc eſt amori ope⸗

ſam dabo:difficultatem rei oſtendit dicendo operam dabo. ¶ Adeſt Par. cum pueris:quia idem Parmeno conſors, ſecretorū́q; conſcius addidit cū pueris. ¶ Minime opus: ideſt omnino eſt opus. ¶ Aliquo mihi eſt ablegandus dum parit Philomena:in tota comœdia non ceſſauit eū ſit piger. Nec reſciſſet aliquid cum ſit curioſus Parmeno. ¶ Dum p. Philomena:dum alias dūmodo:alias donec:quamdiu.

GVI. NEqueo &c. In hac ſcæna conqueſtio eſt ad deliberationem deſcēdēs an habeat Pam. vxorem: an excludat:in q̄ tota oratio Pā. ad argumentū ſpectans amatoria magis, q̄ maritalis eſt. nam furtiuum vxoris conceptum & partum aliquāto leuius tolerat:q̄ coniugalis dolor expetit. Solus autem Pam. loquitur. Nequeo inuenire vllum initium.i.principiū. mearum rerū.i.rerū mihi moleſtarū. idoneū.i.aptū:conueniēs. vnde.i.a quo initio. exordiar.i.incipiā narrare ea ſup. q̄ acciderūt mihi. nec.i.non. opinanti.i.ſuſpicāti: & (quod dici ſolet) non ſomnianti. partim.i.aliqua incipiā narrare inquā q̄ perſpexi his oculis. his.q.d. miſeris. partim.i.exordiar inquā narrare aliqua quæ accepi.i.audiui auribus q̄ſi miſeris. vel accepi auribus.i.audiui & adhibui auribus. vt pateret ſignificatio vocabuli æquiuoci. quapropter q̄ talia vidi & audiui:eduxi me exanimatū.i.perturbatū. foras.i. extra domū Phidippi p̄rius puellæ citiuſq̄ exiuiſſem:niſi ea audiuiſſem. Exanimatus eſt conterritus:cōturbatus. exanimus vel exanimis eſt occiſus aut mortuus. nā mō.i.paulo ante. vt.i.poſtquā. ego timidus.i.ego timēs:nomē p̄ pticipio. corripui me.i.cōtuli me raptim:ſiue ingreſſus ſum intro i domū ſoceri mei Phidippi. ſuſpicās.i.opinās me viſurū eſſe vxorē affectā.i.laſſam & poſſeſſam alio morbo. ac.i.q̄. ſenſi.i.pcepi eſſe affectā. hei mihi:interpoſitio dolorē oſtēdēs Pā. dolētis rea taliter ſe habuiſſe:cū eius aduētus ita eēt a domeſticis exoptatus:& iucundus illis:poſtquam ancillæ aſpexerunt me adueniſſe:ilico oēs lætæ ſimul exclamāt primo gaudio aduētus:dicētes hoc verbū. venit.ſ. Pā. & hoc dixerunt primo aſpectu oblitæ importunitatis aduētus p̄pter gaudiū:& q̄de exclamāt. id.i.ob id q̄ aſpexerant me.i. viderāt. de repēte.i.ſubito. qui motus repentinus nō hʒ cōſiderationē:ſed cōtinuo ilico ſenſi vultū oium earū imutari. ob id qd̓:vel qa. fors.i.caſus tpalis:vel fortuna ipſa obtulerat illis ancillis meū aduentū. tam incōmode.i.intēpeſtiue. & nō opportune. Oblatum dicit̃ qcq̄d euenit p̄ter expectationē:forte vna illarū ancillarū. interea.i.dū agebant̃.i.dū alıæ ſic lætabant̃, & poſt mirabant̃. p̄currit.i.ante currit. p̄pere.i.feſtinanter nuncians matri & filiæ me eueniſſe. Ego Pā. cupidus vidēdæ eius vxoris meæ.i.cupidus videndi eā cōſequor ancillā recta via:nuſquā diuertēdo poſtquam introii ego miſer.i.infelix. p̄pter p̄brū vxoris. cognoui extēplo.i.ilico morbū eius.ſ. q̄ parturiebat. nā tēpus.i.tēporis breuitas. nō dat vllū ſpatiū.i.vllā morā:vt morbus ille poſſet cælari:neq; ipſa Philomena poterat cōqueri.i.gemere: & dolorē oſtendere alia voce. ac.i.q̄. res.i.partus. monebat.i.inſtigabat:poſtq̄ aſpexi eā parturiētē. inquā.i.dixi. o facinus indignū. nō ad Philomenā refert̃ illa exclamatio:ſʒ ad viti anctorē. & ilico corripui.i.raptim retraxi me: & egreſſus ſum. inde.i.ex camera parturiētis lachrymans. pcitus.i. cōmotus:pturbatus. re incredibili.i.quā nō credidiſſeʒ: niſi vidiſſem me alius q̄dē. & atroci.i.vehemēti. mater.ſ. Myrrhina mater Philomenæ. conſequit̃.i.aſſequitur: attingit: aſpirat ad me. vt.i.poſtquā:vel dū:ſiue cū iā exirē limen domus. ipſa miſera.i.miſerabiliter ſe habens. accidit ad genua.i.iuxta genua mea cecidit aeſe p̄iecit. Accidere l hoc ſignificato eſt geſtu corp̄is cadētis oſtendere humilitatē. lachrymans.i.lachrymis effluens. me ſup. miſertū eſt eius: p̄teritū a miſeret miſerebat.i.ego miſertus ei⁹ ſum. p̄fecto.i.certe: ſeu p̄culdubio. hoc qd̓ ſequit̃ eſt ſic.i.verū eſt ſicut dico: & ita ſe habet: videlicet vt.i.ſicut. res.i.materiæ. dāt.i.offerūt ſeſe oibus nobis:ita ſumus magni.i.elati. atq; humiles.i.demiſſi animo. ipſa Myrrhina inſtituit.i.incepit h̄re hāc orationē mecū a principio ſui ſermonis. O mi Pāphile vides.i. cognoſcis cauſam quāobrē.i.p̄pter quā. hæc filia mea abierit.i.diſceſſerit.ſ.a domo paterna. nam vitiū.i.ſtuprum oblatū eſt olim virgini. oblatū quaſi p̄ter expectationē: & nolente virgine. a neſcio quo improbo. nunc confugit huc ad me:vt cælaret te & alios ſuū partū. vbi cælo duobus accuſatiuis iunctū eſt. Sed cū reminiſcor.i.repeto memoria: ſeu redigo in memoriā. orata.i.p̄cationes: petitiones rogatus eius Myrrhinæ. nequeo.i.non poſſum cōtinere. quin.i.q̄ nō. ego miſer lachrymē.i.ſoluar in lachrymas. ipſa Myr. inquit quæq;.i.q̄cūq; (vt quis.i.quicunq;) fors fortuna.i.ſubita fortuna eſt. fors & fortuna ſic differunt (vt Noni. ſentit) q̄ fors dicit̃ caſus tpalis:fortuna vero eſt ipſa Dea. Interdū tñ cōiūgunt̃ hæc duo fors fortuna: vt hic. Item in ablatiuo forte fortuna:in qua coniunctione nihil efficiunt qd̓ alterū eorū vocabulorum ſeorſum nō efficeret: ſed ornant orationē vocis ſonoritate: vt ſic dicā. Interdū ponit̃ fors p̄ aduerbio. Virg. Fors & vota facit:pro forſitā vel forte. ait etiā quidā: Eſt Dea fortuna: fortunæ ſanctio fors eſt. quæcunq; ergo fors fortuna eſt:quę obtulit te nobis hodie. Ambæ.i.ego & filia. obſecramus te per eā fortunā ſi vis.i.ſi tibi non eſt moleſtū. ſi eſt fas.i.ſi ſit licitum: & nō contra ius. vti.i.vt. aduerſa.i.infortunia eius:hoc aduerſum ſi. ſint per te.i.tuo beneficio. tecta.i.occulta:ne alii ſciant. & tacita ne aliis p̄das. & indices ea apud oēs. Si vnquā ſenſiſti eā Philomenā eſſe aio amico.i.h̄re aium amicū in te o mi Pāphile. illa Philomena rogat te nunc vti.i.vt des ſibi hāc grām.i.hoc bñficiū.ſ. vt eius crimē cæletur ſine labore tuo.ſ. Alii habēt pro illa. & tunc lege ſic:Philomena rogat nunc te p̄ illa gratia:ſed melior ſententia prior. vel tūc eſſet dicendū: Si vnquā ſenſiſti eā vxorē tuā eſſe aio amico erga te: obſecramus inquā te vti des ſibi hanc gratiā ſine labore. deinde ſubiungendū:Philomena ipſa nūc rogat te p̄ illa gratia. ſed adhuc prima p̄ſtat expoſitio. cæterū.i.ſed de reducēda Philomena.i.quātū attinet ad reſumendā vxorē tuā: aut repudiandā. & bene reducendā:nā prius fuerat ducta domum a marito in nuptiis. Deinde poſt abſceſſum ſi iterū ſumat̃, reducetur domū. facias id quod ſit in rē tuā.i.quod ſit tibi vtilitati. Tu ſolus conſcius es.i.apud te ſcis ſolus eā Philomenā parturire.i.dolore partus laborare. neq;.i.& nō eſſe grauidā ex te. ducit eū ſolū eſſe conſciū non q̄ parturiat tantū: ſed q̄ ſimul parturiat, & ex eo grauida non ſit. nā q̄ parturiat nō latebat ancillas familiares:ſed cuius ope eſſet grauida id latebat eas. nam aiunt: honeſtius dixit, q̄ ait Philomena. cū tñ intelligat̃ eā Philomenā concubuiſſe tecū duobus menſibus. poſt.i.poſt duos mēſes ex die nuptiarū.ſ. in tertio menſe. tū.i.deinde. hic iam ſeptimus mēſis agit̃.i.traducit̃. labit̃. poſtq̄.i.ex quo. vel poſt id tempus ex quo vxor venit ad te.i.collocata eſt tibi. qd̓.i.eā agi ſeptimum mēſem. ipſa res.i.ipſa tp̄is ſupputatio: vel ipſa quā feciſti tali tpe. duobus eñ mēſibus abſtinuiſti ab ea: deinde amaſti eā duobus aliis mēſibus: poſtea tribus aliis mēſibus p̄egrinatus es in Imbro: & ita ſunt ſeptem. qd̓ ergo res ipſa indicat te ſcire.i. oſtēdit qd̓ tu ſcis. Nūc o Pāphile ſi pōt ē eſt.i.ſi eſt poſſibile: aut ſi fieri pōt. maxime.i. vt [illegible] me. volo & do operā.i.elaboro. vt partus Philom[illegible]niat.i.accidat clam patrem. atq; adeo.i.atq; certe. eueniat clā omnes.i. vt cęletur p̄ri, & certe oibus aliis. Sed ſi non pōt fieri quin.i.q̄ nō, ſentiāt.i.percipiāt. tā pater, q̄ cæteri. dicā abortū.i.ortum immaturum eſſe. Et declinatur hic abortus abortus abortui in quarta declinatione. Donatus vult intelligendū eſſe abortum eſſe natum: vel factum:ſed non video opus eſſe. nam recte dici poteſt abortus eſt.i.immaturus ortus eſt in fœtu aliquo. ſcio nemini eum partū, vel eum fœtū fore.i. futurū eſſe. ſuſpectū.i.ſuſpicabilē: ſuſpitioſum.i.ſcio q̄ de eo partu vel fœtu nemo aliter ſuſpicat̃. quin.i.q̄ nō: homines putent eū fœtū recte natū ex te.i.tua generatione. qd̓.ſ. eū eſſe ex te natū. eſt veriſimile.i.p̄babile. & habet apparentiam. Continuo.i.ilico. ipſe fœtus exponet̃ ad mortē.ſ. qd̓ nō fuit factū: immo cognitus ē tādē eſſe filius Pāphili: ideo exponet̃ dixit.i. extra ponet̃ cum alienis: neq; tollet̃ p̄ tuo. Exponi infantes dicuntur: qui relegato pietatis officio ſine cura dimittuntur: eis vel alimēta a parētib⁹ negant̃, & morti exponuntur.

Exanimatus & exanimis

Fors

Oblatū

Abortus

Exponi infantes

exponuntur,etenim interdum in deſertū locum efferunt & ibi relinquuntur fame perituri:e quibus interdum miſeratione diuina nonnulli euadunt mortis periculū:vt in hiſtoriis cernere licet.hic.i.in hoc negocio.i.in cælando partus. quicquam.i.aliquid incommodi.nihil.i.non eſt tibi. vel ſi capiatur nihil pro non aliquid,quicquam abundat,& con

ča eſt humi'is,quia profecto &c.Tū hāc:ſed cū orta.Hæc ſunt verba Pam.non enim potuit finire verba illius:qn ploraret.eum ego recolligo verba illius,ſed cum orta eius reſ quæq; redit ad verba illius. Et nos ambæ obſecramus te p eam fortunam:quæ ſors fortuna eſt illa:quæ obtulit hodie te nobis:ſi eſt ius:& ſi eſt fas vt aduerſa.i.aduerſitates eius

Conte texere

texeris:idēſt abſcondideris:cęlaueris:operueris iniuriam factam indigne.i.inique:nequiter.illi miſeræ.i.afflictę & dolenti dolore duplici.pollicitus ſum:plus ē q̄ promiſi.me facturū.vt clam omnes ſit iſte partus.clam præpoſitio iungi pōt iam accuſatiuo,q̄ ablīō.Et certū eſt.i.conſtitutū eſt:deliberatus eſt apud me ſeruare fidem.i.promiſſionem.in eo.i.in ea re.qđ dixi:ideſt promiſi ſiue ſum pollicitus.nam de reducenda.i. quantum ſpectat ad reſumendas

Senarii.

PARMENO. SOSIA. PAMPHILVS.

A In tu tibi hoc incommodum eueniſſe iter? So.
Non hercle Parmeno uerbis dici poteſt
Tantum,q̄ re ipſa nauigare incommodumſt.Par.
Ita ne eſt?So.o fortunate.neſcis quid mali
Præterieris,qui nunquam es ingreſſus mare.
Nam alias ut omittam miſerias,unam hanc uide.
Dies triginta,aut plus eo naui fui.
Cum interea ſemper mortem expectabam miſer,
Ita uſq; aduorſa tempeſtate uſi ſumus.Par.
Odioſum.So.haud clam me eſt,denīq; hercle auſugerim
Potius q̄ redeam,ſi eo mihi redeundum ſciam.Par.
Olim te quidem cauſſæ impellebant leues,

per te ſient tecta in factis:& tacita in verbis: illa nūc rogat te vti des ſibi hanc gratiam:qđ potes facere ſine labore:ideo dico qui ſit in rē tuā quia cōſcius es non eſſe eā grauidā ex te:& ideo cæles:qa ſolus conſcius vere non eſt grauida ex te:nam atum.ſ.ipſa ſita:& alii cōſcii poſt quam.i.ex quo ad te venit.q.d.ſi tm ſunt ſeptē mēſes:ex quo ad te venit:& poſt duos mēſes cū ea rē habuiſti:certus eſt q; iſte nō ſit filius tuus,clā patrem & clā oēs adeo q; nullus excipiat

Neutiq̄

eam in vxorē.vero.i.certe.id.ſ.reducere eam.arbitror neutiquā.i.non valde:vel non nimis eſſe honeſtū.ſ.vt reducas eā.hic neutiquā nō eſt oīno negatiuū:ſed aliquid aſſentationis habet.eſt enim neutiquā non nimis:non valde.nec faciā id.i.nō reducā eā.& ſi.i.quāuis amor.& conſuetudo.i.conuerſatio familiaris,quā habui cū ea.tentet me.i.me afficit.Lachrymo.i.non poſſum tenere lachrymas.cū.i.qn. venit mihi in mētē.i.cū recordor,& mente reuoluo.quæ.i. qualis.vita.i.modus:ratio viuendi.& quæ ſolitudo.i.carētia ſocietatis eſt futura mihi.poſthac.i.poſt hoc tps. O fortuna.i.Dea mutationis & volubilitatis.vt.i.qualiter.nunquā es bona.i.pſpera.perpetuo.i.omni tpe & continue,ſiue aſſidue. Sed iā prior amor:quo amaui Bacchidē.reddidit.i.effecit me exercitatū.i.aſſuetū:ſiue aſſuefactū ad hanc rem,æquo aio ferendū:quē amorē ego tū.i.tunc.miſſum feci.i.dimiſi.cōſilio.i.de induſtria.i.ex propoſito.miſſum facere eſt dimittere:quēadmodū reliquū facere ſignificat relinquere.idē i.egoipſe qui priori amori incubui.huic quoq; amori Philomenæ operā dabo.i.incumbā indulgendo. Par.adeſt.i.appropinquat:aduenit.cū pueris.i.cū ſeruis redeūtibus de Imbro:quo peregre pfecti erāt.minime.i.non eſt opus eū adeſſe.i.pſens eſſe.in hac re.i.in hoc puellæ partu.nā.i.qa.olim.i.quondā.credidi.i.cōmiſi:expoſui:detexi: aperui tāquā ſecretū ſoli Par.me abſtinuiſſe ea Philo.i.me non attigiſſe eā Philo.cū data eſt mihi in principio.Vereor .i.timeo:ſi hic Par.audiat crebro.i.ſæpe clamorē eius Philo.ne.i.vt:hoc eſt q; intelligat eā parturire.i.p partu laborare.Par.eſt ablegādus mihi.i.expellēdus:tranſmittendus. hinc.i.ex hoc loco.aliquo:aduerbiū ad locū.i.in aliquem locū.dū.i.quādiu,alias donec,& dūmodo Philomena parit.

Miſſus vel reliquū facere

Ablegare

SER.

N Equeo.Inducit ſolus Pā.qui ſolus cōſcius erat: referens nobis quę intus forēt acta de cognitione partus,Rei enī tā abſcōditæ & cęlandæ nullius inducendus erat:cui referret:ne res alio modo foras iret deſcribitur turbatus de his quæ vidiſſet.rerū,quæ ego vidi:ſuſpicās me viſurū vxorē eſſe affectā alio malo,quā poſtea adſenſi.i.cōperii:parēthesis eſt hei mihi.Quia non potuit finire ſine dolore & poſtquam me a.a.a.exclamāt,venit Pā.& id fecere eo quod de re ade. hoc cōmutari:quia tā incōmode &c.Cū.ſ.mulier parturiret:qđ videre hoīem nō decet.ego vero cu.eius vidēdi:& eius rei vidēdæ.q̄re.ſ pcurrit ancilla.Ac.i.q̄ rea.i.ptus monebat.accid.i.decidit ad genua,Antiq; enī decidebāt ad genua,nec ad pedes.vtrūq; vero ē ſignū miſericordię pfecto. q.d.illa p̄us erga eū erat ſupba:ſ; mō neceſſitate iguēte ſ

quin ſentiant puerum eſſe.dicā eſſe abortū,cū ex te eſſe credatur.licet naturalis partus ſit in ſeptimo mēſe:tū abortus dicit:quia ante tempus eſt,Naturaliter enim datus eſt proprius ortus in decimo mēſe:& bū potero dicere abortū:qa ſcio nemini fore ſuſ.aliter:quin putent eſſe natum ex te:cōtinuo exponetur.hic:ideſt in hac.nihil incōmodi:ideſt periclī.iniuriā factam ab improbo iuuene.pollicitus ſum me celaturum:& ſicut pollicitus ſum:ita certus eſt ſer.ſi.in eo qđ dixi.Nam de cælanda certum eſt mihi.nam de redu.prior amor Bac.Ad hanc rem:ideſt ad perpetiendam aduerſitatē.huiuſmodi dabo operā huic amori iterū habēdo.ſ.Bacchidi:quē tū accepta vxore miſſum feci conſilio.Nā olim: quaſi dicat ideo non eſt opus eum ſcire partum:quia ſciret eū nō eſſe natū ex me:cū ſciat me in principio nō attigiſſe.

DON.

A In tu hoc incōmoduſ eueniſſe iter? Alia oro eſt currētis ad argumenta:alia actuū comicorū:ſed perfecti poetæ eſt ita ſeruire argumēto:vt tamē ſpectator nouis delectationibus teneatur.Nā in hac ſcæna donec perueniat ad Pāphilū,Pam.inducitur cū hoc oſtēdat:qd mali ſit nauigatio.Ain tu:pro ais ne:& ſic iā aliquid dixiſſe magni pcedētis oratiōis:& reſpondere ſeruo demonſtrat.Ain tu:in ſcęna naſcit oro: aut in ſcænā defert.Tātū,q̄ re ipſa incōmodū eſt:anacoluthon quartū,nō enim intulit quātū:vt Virgil.Quantum ille magis.ſ.ſ.v.O fortunate neſcis qd mali pterieris:bene maiori affectu dicens o fortunate:q̄ ſi reſponderet ita. Qui nūquā es ingreſſus mare:pprie dixit ingreſſus,qui iā nauigauit egreſſus dicit.ſic Virg.Egreſſi optata potiuntur Troes arena.Nā alias vt omittā mi.παρέλειψις oratoria:& miſerias nauigatiōes.ſ.Dies triginta:actūs caſus plenū numerū & cōtinuationē rei ſignificat.Dies t.a.p. hoc exitioſum:vel ſine periculo videri poteſt.ſed vide qd addat.Aut plus eo in naui:abſolute eo.vt alibi:Annos ſexaginta natus es:aut plus eo.Mortem ſ.e.da.eſt expectatio mali.Virgil.i.pro.e.Semper miſer expectabā.i.horis oibus cū cōtinuatione triginta dierum.Ita vſq;:vſq; vel diu,vel valde.Odioſum.ſ.in mari triginta dies:& nomen pro aduerbio poſuit:odioſum pro odioſe.Haud clam me eſt:οὐ κέλαθέ με τοῦτο:pro ergo maxime intelligo q̄ odioſus ſit:nam qui iungunt,ſic legunt:errant & non intelligunt. Auſugerim:coniunctiuum modo poſuit pro indicatiuo futuro,vel (vt alii dicunt) permiſſiuo auſugerim.ſic veteres:quod nos fugerim.Olim quidem te cauſæ impellebant:mire in ſeruum fugitiuum:qui ob vitium huiuſmodi nō ob cauſas fugiat,& bū leues dixit:hoc enim nō eſt leuis,

Quod nunc minitare facere, ut faceres Soſia.
Sed Pamphilum ipſum uideo ſtare ante hoſtium,
Ire intro, ego hunc adibo ſi quid me uelit.
Here etiã tu nũc hic ſtas? Pam. & quidẽ te expecto. Pa. qd ẽ? Pã.
In arcem tranſcurſo opus eſt. Par. cui homini? Pam. tibi. Par.
In arcem? quid eo? Pam. Callidemidem hoſpitem
Myconium, qui mecum una aduectus eſt conueni. Par.
Perii, uouiſſe hunc dicam, ſi ſaluos domum
Rediſſet unquam, ut me ambulando rumperet. Pam.
Quid ceſſas? Par. quid uis dicam? an conueniam modo? Pam.
Immo quod conſtitui me hodie conuenturum eum
Non poſſe, ne me fruſtra illic expectet, uola. Par.
An non noui hominis faciem. Pam. at faciam ut noueris.
Magnus, rubicundus, criſpus, craſſus, cæſius,
Cadauerosa facies. Par. Dii illum perduint.
Quid ſi non ueniet, maneam ne uſq; ad ueſperum? Pam.
Maneto, curre. Par. non queo, ita defeſſus ſum. Pam.
Ille abiit, quid agam infelix, prorſus neſcio
Quo pacto hoc celem, quod me orauit Myrrhina
Suæ gnatæ partum, nam me miſeret mulieris.
Quod potero faciam, tamen ut pietatem colam.
Nam me parenti potius, q̃ amori obſequi
Oportet, at at eccum Phidippum, & patrem
Video, horſum pergunt, quid dicam hiſce incertus ſum.

DON. ¶ Quod nunc minitare facere, vt facere mordo: Olim qdẽ te cauſæ impellebant leues Soſia: vt faceres qđ facere minitaris, hac occaſione artificioſe & in Andria ſic ait: Recuſanti periurium ſeruo Myſis noua. r. i. i. m. ¶ Facere: vt faceres. facere comicum eſt, & Terentianum. ¶ Sed Pamphilum ipſum video: a quo miſſus ſum: vel dominũ: vt græci dicũt: κύριον. ¶ Ego hũc adibo: vel noua curioſitate ait Parmeno. ¶ Equidẽ te expecto, bene excepit Pam. Parmenonem: vt videatur vera dicturus. ¶ Equidem te expecto: apparet Pam. Parmenonis abſentiã deſiderare eo, q̃ prior Parmenonem alloquitur. ¶ In arcem trãſcurſo opus eſt: oſtẽdit q̃ longe ſit: vt in arcem dicat, & bene in arcem. Minerua condidit. & trãſcurſo pro trãſcurrere. ¶ Cui homini: cum recuſatione pronũciandum, & eſt pigri reſponſio laborem ad alium trãſferentis. ¶ In arcẽ: pronuncia: vt oſtẽdas q̃ longo ſit in arcem trãſcurrere. ¶ Qui mecum vna aduectus eſt: apparet eum cũ eo aliquid negocii habere, cũ dicit: Qui mecum vna aduectus. ¶ Vouiſſe hunc dicam ſi ſaluus d. r. facete dixit: timore enim hoc ſit eorum, qui longis itineribus maris periclitaturi vouent aliqd ſi peruenerint: & conuenit hoc Pamphilo: quem ſupra male nauigaſſe audiuerat. ¶ Quid vis nunciem? an conueniã modo: non enim mandauerat quicquam, qui ſine cauſa mittebat oblitus bene diſſimulare: vt qui mentiuntur: & ſic pronunciandum, an conueniam modo: vt reprehendere dominum Parmeno videatur. ¶ Immo q. c. m. h. deeſt nũc. & ſumitur a ſuperiori ſententia: quia dixit: Quid vis nunciem? an conueniam modo: ironicos dixit. nam non hoc interrogantis ſimpliciter. ¶ Immo q̃ conſtitui me hodie: apparet eum hanc conquiſitam: & vix corroſam inueniſſe cauſam. ¶ Vola: ἀντὶ τοῦ vſus eſt: ita curras: vt volare magis, q̃ currere videaris: & tranſcurrere iuſſerat: nunc adiecit imperio animi: non curre, ſed vola. ¶ At non noui hominis faciem: moralis expreſſio pigritiæ in tot excuſationes poſita eſt. ¶ At faciam vt noueris: ſtomachoſe pronunciandum id. & quod Pam. repetit dicens. ¶ At magnus, rubicundus, criſpus, cæſius, craſſus cada. fa. præparatio: archaiſmos. & acerbe ſiue coniſictiuo eſt vſus. ¶ Magnus, rubicundus: imperite Terentium de Myconio criſpum dixiſſe aiunt: cum Apollodorus caluum dixerit: quod propriũ Myconiis eſt. vt Lucil. Myconii calua omnis iuuentus. Vnde etiã prouerbium græcum φαλακροὶ Μυκόνιοι ſed ego Terentium puto ſciẽtem facetius Myconium criſpum dixiſſe. ¶ Cæſius: glaucis oculis: quaſi felis oculos habens, & glaucos. ¶ Cadauerosa fa. ſubliuida: ac perſonata rubore: liuore. rubicundi enim graſſitatẽ, & craſſam faciem ſæpe habent: quod eſt proprium cadaueris: poſt & pulpoſa intelligi: & craſſa quaſi cadauerosa. Caro enim dicta eſt eo q̃ careat anima: & caro proprie dicitur mortuorũ. Virgil. Et corpora luce carentium. vnde carnifices dicti, qui carnes ex homine faciãt. pulpa vero proprie ea, quæ manducatur: eo q̃ pulſetur & cõcidatur. poteſt & r. p. d. poni: vt caro ſit dicta quaſi cado. vt Virgil. Belloq; caduci Darda, quod tam. ſ. ſine anima ſit &

Transcurſo

Lucil.

Cæſius

Caro

Carnifices

Pulpa

cadat. ¶ Dii illum p. more pigrorũ male optat ei poſt quẽ mittitur. ¶ Quid ſi non ve. omnia dicit. ¶ Maneto, curre: etiam Pam. tanquam de induſtria perſeuerat. ¶ Nõ queo, ita de. ſum: hoc in geſtu & ſpectaculo plus eſt, nam inceſſu & auctor exprimit laſſitudinem. ¶ Ille abiit: q. d. licet iã loqui. ¶ Ille abiit: quaſi cum difficultate completam rẽ oſtendit hoc dicto. ¶ Suæ gnatæ p. epbexegeſis. ¶ Quod potero f. i. cælabo quantum potero: an quaſi proiiciens duras: & feſſus angore dixit. ¶ Quod p. f. i. ſi nõ potero cedã amori. & rurſus tanquã pietatis admonitus adiecit exceptionem. tamen vt pietatẽ colã. ſeruat enim illo amorẽ poeta: cuius non pœnitebit recondito terrore & ſublato. ¶ Quod p. f. i. amori obſequar. nam miſericordia mulieris de amore deſcendit. ¶ Quod p. f. apparet hoc dictum de ſectus non eſſe veritatis. ¶ Tamen vt p. c. recordatus eſt læſam matrem eſſe ab vxore, hoc enim credit: & ideo ſe ad exceptionem reuocauit: ita ſe amori credere oportet: vt ne obliuiſcatur omnino pietatis: & bene in eam cauſam contulit neceſſitatem non reducendæ vxoris: quæ inuenitur nulla eſſe. Sunt tamen qui manent eadem ſententia totum hoc iungunt. ¶ Quod po. fa. tamen vt pietatem colã: hoc eſt inquantum potero dabo operam aduerſus amorem: vt omiſſo eo pietatem colam. deeſt ita: vt ſit: tamẽ pro dũtaxat: vt pietatem colam. dixerat enim qđ potero: & ideo addit exceptionem: vt pietatem colam. i. nõ ſum oblitus & matris. ¶ Tamen: pro ita tamen. ¶ Nam me parenti potius, q̃ amori: amori plus q̃ vxori, quia dixit: qđ potero faciam: & hoc eſt quod potero faciã. ¶ Atat: interiectio eſt conterriti: & cõturbati. ¶ Horſum pergunt: modo pergũt pro eunt: alias perſeuerat.

Pergere

GVI.

Ĩn tu &c. Hic tanquam aliqua prius ſint vltro, citroq; inter ſeruos communicata veniendo introducitur Par. pergens in ſermone incepto. deinde viſo Pam. eum conuenit: a quo in arcẽ mittiẽ. Par. o Soſia ain. i. dicis ne. vt Soſia hoc iter. i. hanc profectionem. eueniſſe tibi incõmodum. i. intempeſtiuum: non opportunum. So. hercle o Par. non poteſt dici verbis tantũ ſup. q̃ſtũ eſt incõmodum: ideſt periculoſum & intempeſtiuũ. nauigare te ipſa. i. ipſo effectu. Par. ne: ideſt vtrum. eſt ita incõmodũ nauigare. So. o fortunate: ideſt felix. neſcis quid mali: ideſt quod malum. præterieris. i. p̃tergreſſus ſis: non veniendo nobiſcum. qui. ſ. tu nunquam es ingreſſus mare. nam vt omittam alias miſerias: ideſt omiſſis, vel exceptis aliis calamitatibus nauigandi. vide: ideſt cognoſce. hanc vnam miſeriam. ego fui triginta dies: ideſt ſpatio triginta dierum in naui, aut plus eo. intellige tempore vel ſpatio illo triginta dierum. In quo dicẽdi genere eo nõ refertur ad triginta: ſed ad ſpatium aut tempus. vt alibi: annos ſexaginta natus es: aut plus eo. tum: ideſt tunc. interea: ideſt inter eos dies. ego miſer expectabam ſemper: ideſt aſſidue: continue mortem. ita: ideſt adeo. vſi ſumus vſq;: ideſt aſſidue diu. vel valde. tẽpeſtate aduerſa: ideſt procellis contrariis oppoſitis. Par. odioſum illud eſt. i. illud eſt graue

Vſq;

Odioſũ graue & moleſtũ toleratu: videlicet ſemp tãto tẽpore mor tẽ expectare. Dona. vult odioſuȝ capi pro odioſe: nomẽ p aduerbio, odioſuȝ interdũ capiť pro moleſtia: inde odioſus moleſtus. So. haud. i. nõ. eſt clam me. i. nõ ignoro: ſed maxi me itelligo: q̃ ſit illud graue & odioſum. deniq́. i. vt paucis cõcludã. hercle: iurantis aduerbiũ. potius aufugerim. i. aufugiam, q̃ redeã in Imbrũ: ſi ſciaȝ mihi eſſe redeundũ. eo. i. in eum locuȝ. Par. quidẽ. i. certe. oli cauſę leues. i. paruę occaſiones fugiendi impellebant te: vt faceres id quod nunc minitaris facere. ſ. vt fugeres. ſed video Pam. ſtare ante hoſtium. vos conſerui ite intro. i. in domũ Lachis. ego adibo hunc. i. ibo ad hũc Pam. viſurus ſi quid velit me facere. deinde ad eum pertexit, & ita eũ verbis cõpellauit. o here. i. domine. etiã nunc tu ſtas hic? Pam. & quidem. ſ. & certe. expecto te ita ſtans. Par. quid eſt propter quod me expectas. Pam. opus eſt tranſcurſo. i. tranſcurrere in arcem. i. in locum vrbis editiorem. qui tunc ab eo Pam. erat multum remotus. Pam. autem duntaxat cupiebat Parmenonem aliquo obligare ne partum Philomenæ poſſet reſciſcere. Par. cui homini eſt opus tranſcurrere in arcem. Pam. tibi eſt opus id facere. Par. in arcem: exclamatiue pronunciandum eſt. q. d. dicis eſſe mihi opus tranſcurrere tam longe. quid. i. cur. opus eſt tranſcurrere eo. i. in eum locũ. ſ. in arcem. Pam. cõueni. i. alloquere. Callidemidem. i. virum illum. hoſpitẽ. i. amicum externum. Myconiũ. i. ex Mycone inſula vna ex Cycladibus: vel ex Myconio oppido, q ad uectus eſt. i. allatus eſt naui. vna. i. pariter ſimul mecũ. Par. perii. i. perditus ſum. dicã. i. dicere poſſim. hũc Pam. vouiſſe. i. voto promiſiſſe. ſi vnq̃ rediiſſet ſaluus domum. i. lares paternos. vt. i. q. rũperet me ambulãdo. i. cogendo me ambulare. Pã. Quid: id eſt cur. ceſſas: id eſt tardas ire quo iubeoris. Parme. Quid vis vt dicam ei. an. i. vtrũ. conueniam. i. alloquar eũ. modo. i. nunc. Pam. Immo. i. ſed. nũcia vel dic me nõ poſſe conuenire eum in eo ſup. quod conſtitui me eſſe conuenturum: id eſt allocuturum eum. ne expectet me illic: id eſt in arce. fruſtra: id eſt incaſſum, quoniam ad eum nõ ſum iturus. vola: id eſt ita curre, vt volare magis, q̃ currere videaris. Par. At. i. ſed. non noui. i. cognoui. faciem. i. facturam hominis illius. Pam. At. i. ſed. faciam. i. efficiam. vt noueris: id eſt cognoſcas faciem eius. ipſe eſt ſupple magnus. i. magnę ſtaturę. rubicundus. i. rubeus, vel rubens. rubibundus eſſet dicendum, ſed vitata eſt alternitas in locum b. ſuſficiẽdo. c. Eſt inquam craſſus. i. p inguis: groſſus. eſt inq̃ criſpus. i. criſpos habens capillos: qui cirri dicuntur, Vnde cirriti dicuntur, qui cirros capite geſtant. eſt inquã cæſius. i. glaucis oculis. i. viridibus: quaſi felis: oculos habẽs, & glaucos. Cæſius color (vt refert Gellius) dicit color cæli: quaſi cęlius. eſtq́ ſpecies viridis coloris. Par. facies illa eſt cadauerosa. i. ſubliuida in morẽ cadaueris: ac perſonata rubore & liuore. Rubicundi enim craſſitatem & craſſam faciem ſępe habent: quod eſt propriũ cadaueris. poteſt & pulpoſa intelligi, & craſſa quaſi cadauerosa. Caro enim dicta eſt eo: q careat anima. & caro proprie dicitur mortuorũ. Vnde carnifices dicti, qui carnes ex homine faciãt. Pulpa vero proprie dicitur, quæ manducatur: eo q pulſetur & cõcidatur. poteſt & r. pro. d. poni. vt caro ſit dicta quaſi cado. Vt Virg. Belloq; caduci Dardanidæ. eo q iam ſine anima ſit & cadat. Deinde piget ſeruus malũ imprecatur Callidemidi de hoſpite Myconio & ait. Dii perdant. i. deſtruant illũ. ſ. ad quẽ ego mittor. q. ſ. ſed. ſi nõ veniet in arcẽ. ne. i. vtruȝ. maneã vſq ad veſperum: i. vſq ad tempus veſpertinũ. Nam veſperare & veſperum ii ambo ſignificant diei partẽ extremã. Pam. maneto illic quouſq venerit: curre: Par. Non queo currere. ita. i. adeo. defeſſus ſum. i. defatigatus. Pam. cum Pam. vidiſſet Parmenonem iuiſſe quo iuſſus erat, ſubdidit. ille ſeruus abiit: quaſi iam liceat loqui remotis arbitris: prorſus neſcio qd ego infelix agã. & neſcio quo pacto. i. quo modo. cęlem. i. occultẽ: abſcõdã hoc. ſ. partũ ſuæ gnatæ Philomenæ. qd. ſ. partũ ſuæ gnatæ. Myrthina. i. ſocrus mea. orauit me. i. rogauit me: vt cælarẽ. Nã me miſeret. i. miſereor mulieris. ſ. Myrthinæ, vel Philomenę filię. miſericordia autẽ hęc ex amore pceſſit. faciã quod potero quantũ ad cælandũ partũ eius Philomenę amore. tamen. i. ita tamẽ faciã id. vt colã. i. obſeruẽ: exerceã. pietatẽ. i. intimũ affectũ, ſeu intimã caritateȝ in matrẽ meã Soſtratã: quæ ab vxore mea læſa fuit & offenſa ſic ab ea diſcedẽdo. Nam oportet potius me obſequi. i. obedire. parẽti. i. matri meę. q̃ obſequi. i. indulgere, & fauere amori Philomenæ. Atat: interiectio eſt cõterriti & cõturbati. eccum. i. ecce hic prope video Phidippum. i. patrem Philomenæ: & etiam patrem meũ Lachẽ. pergunt ambo. i. veniunt, ſeu eunt tunc. alias perſeuerant. horſum. i. verſus hanc partem, incertus ſum. i. neſcio quid dicam hiſce. i. his: ſcilicet ſocero, & patri. Pietas

Octonarii, Senarii, & Trochaici admixti.

LACHES. PHIDIPPVS. PAMPHILVS.

Dixtin dudum dixiſſe illam ſe expectare filium? Ph. Factum. La. ueniſſe aiunt, redeat. Pam. quam cauſſam dicam patri

Quam ob rem non reducam neſcio. La. quem ego hic audiui loqui? Pam.

ASC. Illud: Quid vis dicã? an cõueniã modo: non eſt exponendũ modo. i. nũc. ſed mõ. i. ſolũmodo tũ dũtaxat: hoc eſt ſatis ne eſt: ſi modo cõuenero: nec aliud fecero? Quod aũt ſic interp̃tandũ eſt: patet ex verbo Pãphili dicentis: Immo qd &c. hoc eſt nõ cõuenias modo. i. tantũmodo. immo dices q cõſtitui me hodie cõuenturũ eũ. Immo enim aduerſatiua particula eſt. Nec vult Pam. vetare ne eat modo. i. a tẽpeſtate: ſed ne eat modo. i. ſolummodo nihil nunciaturus.

SER. Ain tu. Induciť Parmeno vt longius remoueať feſtinus. n. aduẽtus eius poſſet nocere iteq; huic rei cælandę: ideo oino remouẽdus eſt: donec in quinto actu. iſte enim erat nimis cõſcius cõſilio rũ eius: & nimis futilis & garrulus. habet aũt occaſionẽ loquẽdi in via cum pueris. ſ. de nauigatione. Soſia enim dixerat ei q maxima pericula perpeſſus fuerat in mari cũ domino ſuo, ad hoc rñdet Parmeno: Ain tu h. heu ita incõmodũ: & aduerſum eueniſſe tibi. Nemo in verbis explicare poteſt quantũ in re ipſa ſit &c. Haud clam me eſt, q̃ ſit odioſuȝ. Deniq; ad hoc probandũ quod vere odioſum eſt: auſ. e. olim admodũ ſerui loquiť. q. d. nõ eſt mirũ ſi pro tanta re aufugis, cũ pro quadrante panis altero aufugias. Notat eũ fugitiuum: & hoc eſt facere hoc. i. fugere in arcẽ tam longe. Callide. improprium no. Myconius gentile. cum dicit quid ceſſes antequã cauſaȝ eundi ad eũ prędixiſſet: ſatis aperte demonſtrat: q nihil curabat: niſi eum remouere, cũ ei iuberet feſtina: antequã dixiſſet quid vis dicam ei. q. d. iubes properare: & nõ dicis cauſam an tãtũ cõueniã: & nihil aliud dicã niſi ſalue quid agam. In hac deliberatione Pã. cõfirmatur fortius, q̃ ſupra ad cęlandum partũ virginis. promittit enim ſe cælaturũ inquantũ poterit: ſalua matris reuerentia. Et hac confirmatione opus erat propter aſſultus grauium perſonarũ. ſ. patris: & Phidippi ne cederet

DON. Dixtin dudũ illã dixiſſe expectarẽ filiũ. Facete p̃ncipiũ interrogãtis eſt, ita vt ſciat qd ſibi reſpõſurus ſit, quẽ interrogat. illaturus eſt eni argumẽtum p. ¶ Dixtin iãdudũ illã: qa dixerat: Sancte adiurat nõ poſſe illic p. ſ. a. p. ¶ Dixtin iãdudũ: captioſa iterrogatione cœpit dicturus veniſſe aiunt, redeat. ¶ Factũ. i. dixiſſe illã aut me, & deeſt eſt: vt ſit: factũ ẽ. ¶ Quãobrem nõ reducã neſcio: hẽt cauſaȝ, ſed nõ vult verã dicere cãm: & ꝓpterea nõ vult cũ inuidia matris ſuę loq: ſi illã cõferat, vt vxorẽ nõ reducat domũ. ¶ Quẽ ego audiui loq: vt ſolet primo pſonas inducit ſecũ loquẽtes: deinde ipſas cõuenire iuicẽ. vt alibi: Quis hic loquiť, Myſis ſalue.

DON. ¶ Certum obſirmare eſt: aduerſus oĩa obſtinate agere. i.
Certus cõtra oẽs. ¶ Obſirmare viam, me quã decreui pſequi. i. vt
Obſirmare matri potius, q̃ amori morẽ gerat. ¶ Et adeo maximũ eſt,
ſaluũ, atq; validũ: ordo eſt: Primũ adueniſſe: deinde ſaluũ:
poſtremũ validũ. ¶ Saluũ, atq; validũ: auxeſis ad ſalutẽ.
Valid⁹ Validus nãq; robuſtus, & habitior corpori redditur ¶ Cre
exiiſſe, nõ adduci, ſed accerſi: nec a nobis, ſed a ſe. ¶ Omnẽ
rem ſcio, vt ſit geſta: Virg. Troianas vt opes. ¶ At iſtos in
uidos Dii p. bene inuidos, qui matrimoniũ inuidẽt: ergo re
uocanda vxor eſt: & adeo nõ puduit mendaciũ honeſte de
prehenſum ſenẽ: vt inuidos faceret: qui vera prodiderunt.
¶ Ego me ſcio cauiſſe: principiũ a tẽpore: a dictis, factiſq;

Certum obſirmare eſt uiam, me quam decreui perſequi. La.
Ipſus eſt, de quo hoc agebam tecum. Pam. ſalue mi pater. La.
Gnate mi ſalue. Ph. bene factum te adueniſſe Pamphile.
Atq; adeo quod maxumũ'ſt, ſaluõ atq; ualidũ. Pa. creditur. La.
Aduenis modo? Pam. admodũ. La. cedo quid reliquit Phania
Cõſobrinus noſter? Pam. ſane hercle homo uoluptati obſequẽs
Fuit dum uixit, & qui ſic ſunt, haud multum hęredem adiuuant.
Sibi uero hanc laudem reliquit, uixit dum uixit bene. La.
Tum tu igitur nihil attuliſti huc plus una ſententia? Pam.
Quidquid eſt, id quod reliquit profuit. La. inmo obfuit.
Nam illũ uiuom, & ſaluom uellẽ. Ph. impune optare iſtuc licet.
Ille reuiuiſcet iam nunquam, & tamen utrum malis ſcio. La.
Heri Philumenam ad ſe accerſi hic iuſſit, dic iuſſiſſe te. Ph.
Noli fodere, iuſſi. La. ſed iam remittet eam. Ph. ſcilicet. Pam.
Omnem rem ſcio, ut ſit geſta, aduenieus audiui omnia. La.
At iſtos inuidos Dii perdant, qui hæc libenter nunciant. Pam.
Ego ſcio me cauiſſe, ne ulla merito contumelia
Fieri a uobis poſſet, idq; ſi nunc memorare hic uelim,
Quam fideli animo, & benigno in illam, & clementi fui,
Vere poſſim, ni te ex ipſa id magis uelim reſciſcere.
Nanq; eo pacto maxume apud te meo erit ingenio fides,
Cum illa quæ nunc in me iniqua eſt, æqua de me dixerit.
Neq; culpa hoc eueniſſe diſſidium mea, id teſtor Deos.
Sed quando ſeſe indignam deputat matri meæ,
Cui concedat, cuiuſq; mores toleret ſua modeſtia,
Neq; alio pacto componi poteſt inter eas gratia,
Segreganda aut mater eſt a me Philippe, aut Philumena.
Nunc me pietas matris potius commodum ſuadet ſequi. La.
Pamphile ad aures haud inuito ſermo mihi acceſſit tuus,
Cum poſt putaſſe omnes res te præ parente intellego,
Verum uide ne impulſus ira praue inſiſtas Pamphile. Pam.

ditur: minus blande reſpõdet de repudio reuocaturus hodie eſſe illud repudii libellũ ſublatũ. ¶ Quod maximum eſt: legitur & qđ maxime eſt. ¶ Aduenis modo: difficile inuenit pſentis tẽporis modo: atq; vt oſtẽdat eſſe momentũ etiã pręſentis tẽporis dixit. ¶ Admodũ: qđ eſt nimis aduenis modo.
Virg. Virg. Vigilas ne Deũ gens ænea vigila. ¶ Admodũ: excuſatio cur adhuc non viderit parres. ¶ Cedo qđ reliqt cõſobrinus noſter: vtrũ iactanter Laches loquit pſente ſocero: vt illũ cupidiorem faciat ad reuocandã filiã: & fit ſępe hoc vt ex alio principio puenire queamus ad ea, q̃ volumus dicere: aliud vt ſe iactet Chremeti: & ob diuitias ſuas cupidiorẽ ſocerum reddit. ¶ Conſobrinus noſter: q̃ſi ſororius, ſobrini ſunt, ex duabus ſororibus: cõſobrini ex fratre & ſorore, ac ppinquitatis frequẽtatę. Terẽtius monet: aut habetur conſobrinus noſter: cũ de fratre natus eſt alter: & alter e ſorore: cum ex fratribus patrueles dicuntur.

Sobrini
Conſobrini
Patrueles

¶ Sane h. nõ voluptati obſequens fuit: ideſt ſatis valde. nam qui ſanus & validus eſt. ¶ Voluptati ob. f. contra facit Pam. diffugium volens: nihil dicit vel parum relictum. ¶ Haud m. hercle parum conſuluit hæredi. ¶ Sibi v. h. l. r. v. d. vixit: vnum dixit & aliud ſignificat. ¶ Nihil at. vixit dum vixit hoc. ſ. enim reliquit. ¶ Vna ſentẽtia: expreſſit animum auari ſenis. ¶ Quicquid eſt, id quod reliqt profuit: quicquid & ad prauitatem refertur: vt aut enim id mihi ſatis id qđ & miræ opiniõis. ¶ Quicquid eſt: ſi qd eſt: quaſi nullus in hoc ſene fuit doloris affectus antequã ſciret aliquid relictũ. ¶ Profuit. i. pro nobis fuit: ac per hoc noſtrũ eſt, poteſt enim ipſe profuiſſe poſt res eius. ¶ Immo obfuit: morem eorum expreſſit: quibus relinquitur: qui cũ audierũt ſibi aliquid eſſe relictũ: tunc triſtes ſe fingũt. ¶ Adeo nam il. vi. & ſaluũ vel. nõ idem viuum & ſaluũ. ¶ Impune optare iſtuc licet: quia hæredi pœna eſt mortuos reuiuiſcere: aut ſane optas: vt cũ medicus dicit: & iã mortuo: ego illũ ſi curatẽ viueret. ¶ Impune optare: ſi optata enim venirẽt nunquam inquit optares: vt ille reuiuiſceret. ¶ Ille re. iam enim mite poeta his verbis Phidippũ quoq; figurat. plus eſt nunquam, q̃ nõ. ¶ Et t. v. m. ſ. mortuũ illũ magis, q̃ vt reuiuiſcat denuo. ¶ Et tamen vtrũ ma. ſ. quid malis de duobus ſcio. virũ illũ mortuũ, qđ & permanere: an reuiuiſcere qđ optas. ¶ Heri Phi. ad ſe: hoc erat quo oĩs tẽdebat orõ. ¶ Ad ſe ac. iuſ. bñ & accerſi & iuſſit: & nihil vxor ſua ſpõte faceret: & heri & iuſſit: vñ & breue tps ſit: & coacta videat

ſuis: quod aduerſario & ab ante acta vita & pręſenti. ¶ Ego ſcio me cauiſſe, ne vl. me. cõ. mire addidit merito. Non enim cauere potuit, inquit, ne fieret ea vi. Igitur ne merito fieret: qđ in me fuit. ¶ Idq; ſi nũc c. ab ante acta vita. ¶ Et clemẽti fui: pro fuerim, idicatiuũ p cõiunctiuo poſuit. ¶ Ni id te ex ipſa namq; eo pacto ma. meo e. i. fides cuĩ illa q̃ nũc in me iniqua & æq ſunt.
Terentianũ & bonum argumẽtũ clamat. Virgi. Ipſe hoſtis teucros inſigni laude ferebat. inquit Cice. Te ipſo, teſte iniquo, atq; iprobo: verũ ad hanc rem a te inquam teſte D. ¶ Iniqua ẽ, æq̃ de me. d. qui aduerſarii teſtimonium ſi cõtra ſe dicat: tã graue eſt, q̃ boni viri. ¶ Neq; mea c. non ego quid fiat vtrũ: ſed per nos fiat: ſed quę rendũ eſt: & minus ab rupe dixit eueniſſe: non euenire. ¶ Hoc diſſidium e. ad confirmationem nõ euenire: ſed eueniſſe dixit. ¶ Sed quando indignam: hoc ſic profert: vt eam oſtendat cauſam eſſe diſſidii. & hoc ipſum tentat: vtrum dotem relinquere poſſit. & ideo ſupra: Neq; mea culpa hoc diſſidium eueniſſe inquit. ¶ Deputat matri meæ cui concedat: matri meæ vt idonea ſit cauſa repudii: quod hodie ſublatum eſt. ¶ Cuiuſque toleret: hoc melius q̃ obſequatur. vt inſeruiat. ¶ Mores tolerat ani. non enim prauitatem: vnde ſenes moroſi appellantur. Horatius: Donec virenti canities abeſt moroſa. ¶ Mores tolerat a. obtemperamentum mores potius, q̃ iniurias dixit. ¶ Neque alio pa. c. p. niſi vt concedat mater, toleratque mores eius. ¶ Segreganda aut mater eſt a m. P. bene tanquam deliberatione colligit quod facturus eſt: & mollius ſegreganda, q̃ excludenda. ¶ Nunc me p. m. p. qui mollibus verbis repudium nuptiarũ eſt. ¶ Pamphile. h. in. ad. a. ſ. optime dicto haud inuito, nõ enim in totum nolenti quippe diſſidio: ſed tantum, quia pietas eſt locutus eſt: mediocriter approbauit. ¶ Pamphile h. in. grauis oratio eſt a nomine incepta. Virgili. O præſtans animi iuuenis: & eſt figura. Virgili. Poſt habita coluiſſe Samo. ¶ Haud in. ſenili: ideſt proiecte locutus eſt. ¶ Omnes res: plus dixit, q̃ ſi vxorem diceret. ¶ Pro pa. in. bene pro parente: quod nomen commune & cum patre eſt: & cum omnibus, quos hæc neceſſitudo coniungit. melius ergo q̃ ſi diceret matrem. ¶ Verum vi. ne: ideſt leniter vt ſuadet. ¶ Ira: namque non ergo indicio. ¶ Inſiſtas Pam, non enim incipere: ſed inſiſtere hoc malum eſt.

Virgi.
Cicero
H.

¶ Quibus

DON. ¶ Quibus iris:non dixit qua ira:ne ſuperbe loquereť : ſed
quibus iris:vt hoc ipſum per ironiam derideat quod pater
dixit:Impulſus ira:aut iris matris:& meæ vxoris:aut om-
nium triũ. ¶ Quibus iris:recte nõ vult iam eſſe:ne peccaſſe
videat vxor. Sic enim ait:quaſi nec ipſa peccauerit. ¶ Qui
bus iris:ille irã ſingularem dixit:hic iras pluraliter:ne videa
tur vnius iræ cauſa mit
tere vxorẽ. ¶ Quæ nũ-
quã q.e.m.c.e.p.aduer
te pietatem expreſſam.
¶ Cõmerita:& merẽdi
& ſępe merita. ¶ Quid
Mereri v.ſ.mereri bona dici-
Cõmereri mus : cõmereri mala.i.
delinquere:peccare.er-
Virgil. go.hic meritã pro pſti-
tiſſe dixit. Virgil. Ego
te quæ plurima fando
E.v. nunquam regina
negabo Promeritam.
¶ Amoq;,& laudo : nõ
ſtatim qui amanť, lau-
dantur,& continuo de
ſiderantur. Multa ergo
dixit:Amo,& laudo,&
vehementer deſidero:
amoris impulſu nimis ẽ
hic circa vxorẽ.& qua-
ſi oblitus ẽ ſuæ matris:
& vitiate loquitur : ſed
tali opus eſt Pamphilo
ad eiuſmodi argumen-
tum : donec perueniat
ad cataſtrophen:in quã
vxorem reduci neceſſe
eſt. ¶ Erga me:hoc to-
tum repudiaturus ina-
niter dicere:niſi ad exi-
tum fabulæ Poeta re-
ſpiciens reducturi ani-
mum in Pamphilo re-
ſeruaret.& nota repu-
diatam eam,quam laudat pietate ſola compulſus. ¶ Nam
fuiſſe erga me:quantũ valet qđ fuiſſe dicit:& non eſſe qua
ſi re tranſacta. ¶ Vt reliquam vitã:ſatis flebiliter dixit re-
Virgil. liquam exigat. Virgi. Omnes vt tecũ meritis pro talibus
annos Exigat. ¶ Cũ eo viro:non inuidere iam non eſt ma
riti:quando illam a me diſtrahit neceſſitas.omnis conclu-
ſio verborum Pamphili repudii confirmationem cõtinet:
plus tamen ſententia ſignificat re,q̃ in verbis. ¶ Quando
quidem illam a me diſtrahit neceſſitas:neq; dixit eã expel-
lit vel diſtrahit:ſed in ipſa cauſa fit neceſſitas.excuſatio in
neceſſitate:quæ eſt inexorabilis:cum neceſſitas partus.ſ.
quã neceſſitatẽ domi offendit:q͂ ex alio.ſ.peperit:ſed mo-
do vult neceſſitatẽ mater videri:ne iracundiæ,quę a nuru
iſta offenſa ſit. ¶ Tibi in m.eſt n.ſ.ne fiat hoc oppoſuit:&
quod minime vult Pamphi. videri.& quod ꝓdeſt ſocero.
¶ Si ſanus es:ſcilicet quod ſi ſanus es:nam aliter iubeas di
cere. ¶ Si ſanus:bene pater ſupra iram dixit:nũc inſaniam
ſignificat . ¶ Pamphile ſi ſanus es:non ergo culpa eſt:
vt redeat:iubere poteſt. ¶ Non eſt conſiliũ:durius erat No
lo reducere.ergo lenius dixit:Matris ſeruibo cõmodis:hoc
verbo neceſſitatẽ,qua negatur,oſtẽdit. ¶ Quo abis:adeo
factum Pamphili ex patris verbis oſtẽditur,q͂ diſceſſit.&
bene:nã vlterius præſente patre reſiſtere durũ fuit. ¶ Ma-
ne inquã,quæ eſt hæc pertinacia:ſicut decuit ſocerũ.& ſub
diſtinguatur:quia corã ſibi ſit cõtumelia. ¶ Dixin Phidip-
pe:artificioſe Laches:vt minus mireť,& minus idignetur
ſocer iraſci Pãphilum:quaſi ei prædictũ eſt:& ſic oportuit.
¶ Dixin Phidippe:renouabit verba ſua eidẽ pſonæ,nã ita
dixerat: Ne adeo me eſt,q̃ inde eſſe eum ægre laturũ &c.

Quibus iris impulſus nunc in illam iniquus ſim?
Quæ nunquam quidquam erga me commeritaſt pater.
Quod nollem,& ſæpe quod uellem meritam ſcio.
Amoq;,& laudo,& uehementer deſidero. "
Nam fuiſſe erga me miro ingenio expertus ſum,
Illiq; exopto ut reliquam uitam exigat
Cum eo uiro,me qui ſit fortunatior,
Quandoquidem illam a me diſtrahit neceſſitas.Ph.
Tibi id in manu eſt ne fiat.La.ſi ſanus es "
Iube illam redire.Pam.non eſt conſilium pater.
Matris ſeruibo commodis.La.quo abis?mane
Mane inquam,quo abis?Ph.quæ hæc eſt pertinacia?La.
Dixin Phidippe hanc rem ægre laturum eſſe eum.
Quam ob rem te orabam ut filiam remitteres.Ph. "
Non credidi ædepol adeo inhumanum fore.
Ita nunc is ſibi me ſupplicaturum putat.
Si eſt ut uelit reducere uxorem licet.
Sin alio eſt animo renumeret dotem,huc eat.La.
Ecce autem tu quoq; proterue iracundus es.Ph. "
Percontumax rediſti huc nobis Pamphile.La.
Decedet iam ira hæc,& ſi merito iratus eſt.Ph.
Quia paulum uobis acceſſit pecuniæ.
Sublati animi adſunt.La.etiam mecum litigas?Ph.
Deliberet,renuncietq; hodie mihi.
Velit ne an non,ut alii,ſi huic non ſit ſiet.La. "
Phidippe ades,audi paucis,abiit,quid mea?
Poſtremo inter ſe tranſigant ipſi ut lubet,
Quando nec gnatus,neq; hic mihi quidquam obtemperant?
Quæ dico paruipendunt,porto hoc iurgium

¶ Quamobrẽ te orabam vt filiam remitteres : inuidioſum
aduerſum Phidippum:tanquam in illo ſit:vnde ſe purget:
& non accuſet Pamphilũ. ¶ Non credidi ædepol:bene qua-
ſi iratus inhumanũ eſſe inquit ſic:Non ædepol credidi vſq;
adeo.potuit enim dicere:Nõ credidi inhumanum fore : ſed
acerbe addidit adeo. ¶ Ita is ſibi me putat : ſibi & me ma-
gno pondere legendũ
eſt:& vtrunque prono
men eſt,vt Cantãdo tu
illum.i.genero ſocrũ:
Pamphilo Phidippuũ.
vel ſi quid tale inuene-
ris. ¶ Supplicaturum:
parum eſt ſatiſfacturũ
addidit. ¶ Sin alio eſt
animo r.d.non tam vt
dotem recipiat,q̃ vt te-
neat hoc dicit.& renu-
meret ꝓprie : quia dos
pecunia eſt.& hinc
iraſcentis eſt,&
exigentis debitum. Eat
vero mire dictum:qua
ſi ipſe propitiatur:quia
iubeť ire. & ſimul hoc
verbo : quia renuncia-
tio caritatis eſt. ¶ Re-
numeret dotẽ,huc eat:
repente terrorem dotis
oſtendit,cum dicit:Re-
numeret dotẽ ſimul cũ
iniuria. ¶ Huc eat, Ec-
ce autem tu quoq; pro-
terue: addendo quoq;:
non nihil aſſentatus eſt
quod dicat quomodo
Pamphilus. ¶ Proter-
ue:immoderate & ſup- Proteruus
be dictum eſt.nam pro
teruus eſt,qui duũ alius
obuius ꝓterit:quod fa-
ciunt,qui proterũt : vt
tauri in appetitu coitus fœminarũ in quas calent. ¶ Percõ Contumax
tumax rediſti:proprie contumax dicitur contemptor po-
tiorum:& percõtumax.hoc vobis rebus magnæ indigna
tionis eſt abſentes alloqui.vt alibi:o Pamphile haud pol.
¶ Nobis Pamphile:nobis .nam aut abundat:aut adiu
uat ſignificationẽ. ¶ Decedet iam ira hæc:q̃ſi in ira ſit cul
pa nõ deponetur ira:ſed decidet. ¶ Quia paululum u.a.p.
recte.q.d.quia habetis vnde dotem reddatis:aut quaſi nul
lam cãm habentes repudii:ſed ditiorẽ quæritis coniugem.
¶ Quia p.u.a.p. es factus Pamphilus ſimul maio-
ri ſtomacho:quod cũ labore celabat aperte oſtẽdit. ¶ Sub
lati animi:non plati:ſed ſublati dixit.& hoc ꝓprie ferarum
eſt.vt Attollit q; animos Pœnorũ qualis manus.nã beſtiæ
pro animi qualitate vel erigũt corpora,vel deponũt. ¶ Eti
am mecũ litigas:belle.nã & illum & inuidia iracũdiorẽ : &
hunc ad ſe dicentẽ:quod poſt Pamphilũ dicebatur ei effici.
¶ Mecũ li.inuidioſe quaſi iam cum Pamphilo litigauerit.
¶ Deliberet,renũcietq;:odio ferociter ſoceri renunciet:ĩm
mature pro deliberet dixit. ¶ Vt alii,ſi:magna fiducia cõdi
tione filiæ aſſerit:qm̃ iam ſi Pãphilus nolit:paratũ alterum
dicit eſſe. ¶ Si huic nõ ſit:ſubaudi ẽ vxor:ſed dira dictu reti
cuit vt debeat. ¶ Phidippe ades:noie appellat:qđ facere ſo
lemus:iratos mitigare conãtes. ¶ Poſtremo inter ſe trã.nõ
enim hæc votiua ſunt:quibus inter ſe delectent. ¶ Q ñ nec
gna.neq; hic inuidioſe gnatus. ¶ Non obtẽperat:& hic nõ
familiariter dictũ:quaſi ab irato. ¶ Quæ d.p.qa obtẽpera
mus etiam tantæ voluntati. ¶ Quæ d.p.p.h.iur.bene hoc
rurſus in mœrorẽ reddiť:nec vera ſunt cõtra fabulæ ꝓpoſi
tũ cognoſcanť. ¶ Porto h.i.porto quaſi ad aliqđ magnũ.

DON. ¶ Cuius hæc facta nunc c.o. non tranſacta obiiciunt vxori. ſ. quæ nunc aguntur conſilio: mira diſpõne an ironiá in male cõueniente. ¶ Atq; in e.o.q.m.æ.eſt: non ꝙ iraſcitur: ſed qđ ægre eſt dixit. ¶ Euomam: bene in ægritudine ſolet vomitus releuare, ſic Cicero cum dicit: Quæ quidem n.n.q.t.

GVI. D Ixtin &c. Hic Pã. elegit potius defendere matrẽ, & incuſare Philomenam apud ſenes q̃ amori obtemperare adeo: vt a cõſpectu Phidippi ſoceri tandem diſcedat ea lege: vt non ſit vxorẽ reducturus. La. dixtin. i. dixiſti ne. q.d. non ne dixiſti. dudũ. i. pauloante, illam Philomenã dixiſſe ſe expectare filiũ meũ maritũ eius: neq; domi meæ in eius abſentia poſſe viuere. Phi. factũ eſt. i. verum eſt, ꝙ dixi illam dixiſſe. La. aiunt. i. rumor eſt, filium veniſſe. i. applicuiſſe ad nos: ꝓpterea redeat nunc Philomena. Pam. neſcio quam cãm dicam patri meo Lachi quãobrem. i. ꝓpter quã cauſam. nõ reducã. i. nõ reſumam vxorem. La. quem hominẽ ego audiui loqui hic. Pam. certum eſt. i. cõſtitutũ eſt, ſeu deliberaui, & decreui. obfirmare me viam. i. firmare me, ac niti. & figere me ob. i. contra viam: quã decreui proſequi. ſ. vt matri potius, q̃ amori morẽ geram: tametſi propoſuerã amori morigerari. In hac autem ſtructura obfirmare me viam: alter accuſatiuus regitur vi prępoſitionis: & alter vi verbi. ob autẽ interdũ ſignificat contra: vnde obniti cõtra niti: obluctari cõtra luctari: opponi cõtra poni. Poſſet tamen forſitan illa ſtructura ſic fieri, & intelligi: Certũ eſt me obfirmare. i. occludere: obturare: intercludere viam, quã decreui ꝓſequi. Donatus dicit: Obfirmare eſſe aduerſus oia obſtinate agere. Et Feſtus inqt:

Feſtus Obſtinat: pro obfirmat inueniri. La. ipſus. i. ipſe eſt Pãphilus. de quo Pãphilo agebã. i. colloquebar tecũ hic. Pã. o mi pater ſalue. Lach. o mi gnate ſalue. Phi. bene factum eſt. i. proſpere cõtigit te Pam. aduenniſſe. & adeo. i. certe, vel valde. bene factum eſt inquã te aduenniſſe ſaluum. i. incolumẽ. atq; validum. i. robuſtũ & corpore bene habito & vegeto. quod. ſ. te aduenniſſe ſaluum, & validũ, eſt maximũ. i. principaliſſimũ. Pam. creditur ab aliquibus bene factũ eſſe ꝙ venerim: nõ forſitan ab omnibus. La. aduenis. i. applicas. modo. i. nunc. Pam. admodũ. i. valde modo aduenio. La. cedo. i. dic. quid reliquit Phania noſter cõſobrinus. i. ꝓpinquus, quaſi ſororius. Sobrini ſunt ex duabus ſororibus. Sed conſobrini ſunt, quorũ alter natus eſt ex fratre, alter ex ſorore. Nam ex fratribus cognati dicunt patrueles. aliter tamẽ ſentitur a multis. Pã. hercle fama fuit, homo ſane. i. valde. obſe-

Sane quens voluptati. i. lautitiæ ſuæ incũbens. dum. i. quãdiu vixit. & illi qui ſunt ſic. i. qui taliter viuunt voluptati obſequẽtes. haud. i. nõ. iuuant multũ hæredẽ ſuum. Aliqui codices habent: Sane hercle non voluptati obſequẽs fuit: & tũc laudatur Phania: qui nõ vt multi auari ſuis bonis abſtinuit: vt ſuos hæredes locupletaret: ſed illis honeſte eſt vſus. & liberaliter vſq; adeo: vt ſibi laudem cõquiſiuerit ſe bene vixiſſe dum vixerit: qui quidẽ homines ſic viuentes non multũ ſolent ſuos hæredes adiuuare ſuis ſucceſſionibus. Vero. ꝓ ſed. reliquit ſibi hanc laudem. ſ. ꝙ bene vixit. i. vel laute, vel iuſte vixit. dum. i. quãdiu vixit. La. tum: ideſt cõſequẽter. igitur quia ſic vixit, tu nihil attuliſti huc plus vna ſententia. i. nihil attuliſti huc præter illam ſententiã. ſ. ꝙ bene vixit, dũ vixit. Sententia (vt inquit Cice. in. iiii. Rhero.) eſt oratio

Sñia Cicero ſumpta de vita: quę quid ſit, q̃due oporteat in vita breuiter oſtendit. Pam. Quicqđ eſt. i. omne qđ eſt: vel ſi quid eſt qđ reliquit, id profuit. i. pro nobis fuit. La. immo. i. ſed. id qđ reliquit obfuit: quia id ſignũ eſt me amiſiſſe amicuz quem adhuc viuere vellem. Expreſſit itaq; morem hæredũ: qui fingunt ſe dolere ob mortẽ ꝓpinquorũ. nã vellem illũ Phaniam eſſe viuum. & ſaluum. i. incolumẽ, ac ſanum. Phi. licet. i. tu potes optare iſtud. ſ. vt adhuc viueret. impune. i. ſine pœna, ſine dãno, ac periculo, vel ſine effectu. nã ille mortuus. iam. i. ex hoc tẽpore. nunquã reuiuiſcet. i. viuus reſtituetur: ſeu redibit in vitã, & tamen ſcio vtrum. i. quod: ſi liceat hic poni inter duo. malis. i. potius velis: & eligas videlicet vt reuiuiſcat: an vt nõ reuiuiſcat. La. hic Laches trãsfert ſermonem ad redditionẽ Philomenæ. hic Phidippus iuſſit. i. voluit, vel p̃cepit ſeruis. heri Philomenã accerſi. i. adduci, vel aduocari ad ſe. ꝙ hoc dicens ſubmonebat Phidippũ latenter: vt id cõprobaret, inquiẽs: Dic te iuſſiſſe eam accerſi ad te Phidippum. Phi. Noli fodere. i. pulſare. latus meum ſubmonẽdo me vt id dicam. nam re

Ad uxorem, cuius fiunt hæc conſilio omnia,
Atq; in eam hoc omne quod mihi ægreſt euomam.

uera iuſſi eam accerſi. La. Laches alloquitur Pamphilũ cupiens inducere ad reducendam vxorẽ, & inquit. ſed Phidippus iam: ideſt ſtatim. remittet eam Philomenã. Phi. ſcilicet. i. certe. ego rem litam. Pam. ſcio omnẽ rem. vt. i. qualiter. ea res ſit geſta. i. facta. ego adueniens. i. cum ego aduenirẽ. audiui. i. accepi. modo. i. pauloante, omnia quæ facta ſunt. La. At. i. ſed. Dii perdant. i. deſtruant. iſtos inuidos. ſ. inuidẽtes matrimonio, qui nũciant libenter hæc. i. talia qualia audiuiſti. Pam. Ego ſcio me cauiſſe. i. ꝓuidiſſe. ne vlla cõtumelia poſſet fieri mihi a vobis merito. i. præcipue quã meruerim: niſi fieret vi. & ſi nunc velim memorare. i. recitare hic id quod ſequitur: videlicet q̃. i. quantũ. fui pro fuerim: indicatiuum pro cõiunctiuo. animo fideli. i. ſeruanti fidẽ ei datam a me. & clementi. i. mãſueto: facili. poſſum vere memorare inquã ni. i. niſi. magis velim te reſciſcere. i. cognoſcere hæc. ſ. q̃ fideli & miti animo in eaz fuerim ex ipſa Philomena. Nam quæ eo pacto. i. eo modo. fides erit meo ingenio. i. meæ naturæ: & (vt ita dicam) cõditioni apud te: hoc eſt tu habebis fidem. i. credulitatem meæ naturæ, & conditioni eo modo. cum. i. quãdo. illa Philomena: quæ nũc eſt iniqua in me: ideſt erga me. dixerit æqua. i. ea quæ æquuz eſt dici, quia vera. De me dicimus eleganter: Eſt mihi apud te fides. i. tu habes mihi fidẽ: vel mihi credis. ſic & in propoſito: Tũc fides erit ingenio meo apud te. i. credes meo ingenio eo pacto &c. Neq; pro & non. & teſtor. i. teſtes inuoco Deos. id. i. ꝓpter id. i. hoc diſſidiũ: ideſt hoc diuortiũ: hanc diſcordiam. eueniſſe mea culpa. i. (quod dicit hic inepte) meo defectu. Sed quãdo. i. quia. deputat: ideſt vehementer exiſtimat. ſeſe. i. ſeipſam eſſe indignã matri meæ. cui concedat. i. obſequatur, ac morẽ gerat. ꝓprius ſermo erat ſic faciendus: Quoniã putat ſe indignã, quæ cõcedat matri meæ: & nõ cui. ſed poetæ talibus ſermonibus gaudent vti nõ crebro vſitatis. quaſi eſt: Scio oẽm rem vt geſta ſit. vbi oratores dicerẽt: Scio vt, ſiue qualiter omnis res geſta ſit. Et quãdo inquã putat indignã mariti cuius toleret. i. æquo aio ferat. mores. i. modos viuẽdi difficiles: quales ſunt in ſenibus, qui moroſi ſunt. ſua modeſtia. i. per ſuã moderationem, ſiue temperantiã. Modeſtia eſt baſis omnium virtutũ: moderatio vero eſt modeſtiæ executiua: quę modum adhibet in dictis, & in factis, & quando inquã gratia. i. beneuolentia: amicitia: pax: cõcordia. nõ poteſt cõponi. i. conciliari: cõiungi inter eas, matrẽ & Philomenã. alio pacto. i. alio modo. o Phidippe. aut mater mea eſt ſegregãda. i. ſeiũgẽda a me: aut Philomena vxor eſt ſegregãda. Nunc pietas. i. caritas: & intimus affectus in matrẽ. potius ſuadet. i. incitat. me ſequi cõmodum. i. vtilitatẽ: vel opportunitatẽ matris, q̃ vxoris. La. o Pamphile, tuus ſermo acceſſit ad aures mihi non inuito. i. nõ in totũ nolenti: videlicet quãtum ſpectat ad pietatẽ: nõ quãtũ ad diſſidium qđ inuiſum eſt mihi. cũ. i. quando. intelligo te poſtputaſſe. i. poſthabuiſſe & reputaſſe tanquã inferiores quantũ ad curã tuã. præ parente. i. in cõparatione matris tuæ. verũ. i. ſed. vide. i. diligẽter & accurate cõſidera. ne o Pãphile tu impulſus ira. i. cõmotione animi. inſiſtis. i. immoreris: ſis fixus: & pertinax in tua opiniõe. praue. i. diſtorte: ſeu oblique: ac nõ recte. Pã. o pater. qbus iris. i. idignationibus: cõmotionibus. ego impulſus nũc ſim iniquus in illã. i. erga illã: vel cõtra illã. q̃ Philomena nunq̃ cõmerita eſt. i. nunq̃ cõmiſit. quicq̃. i. aliqđ. qđ nollẽ. i. qđ eſſet mihi moleſtũ. & ſcio eã ſæpe meritã eſſe. i. prę ſtitiſſe id qđ vellem. Mereri bona dicimus: cõmereri mala. & amo eã & laudo, & vehemẽter deſidero eã. Nã expertus ſum eam fuiſſe erga

Dep tare Cot dere

erga me miro ingenio.i.mirabili manſuetudine,& natura.
Exigere & exopto.i.adeo expoſco illi.vt exigat.i.traducat.aliquã
vitam.i.quod reliquum eſt vitæ ſuæ:ſeu reſiduũ vitæ ſuę.
cum eo.i.tali.viro.i.marito,qui ſit fortunatior.i.felicior.
Q̃nquidem me.i.q̃ ego.quandoquidem.i.quia certe,neceſſitas.i.vel cõ
iunctio ſanguinis & amoris:vel vis pietatis:cui non facile
obſiſtitur.diſtrahit:id eſt aufert illam a me in uiro ſcilicet.Phi.Ne.i.
vt non.id fiat:ideſt vt non diſtrahatur a te.illa eſt tibi in manu:ideſt
in tua poteſtate.Lac.ſi ſis ſatis ſanus:ideſt ſi nõ ſis inſanus.iube.i.præ
cipe illam redire.Pam.o pater non eſt conſili
um:id eſt non eſt ea intentio:ſeu mauis propoſitum eius re
ducendæ.ſeruibo(antique)pro ſeruiam:ideſt conſulã com
modis matris.La.Pamphilus nolens amplius reſiſtere co
ram patre maluit diſcedere.Itaq; Laches cœpit reuocare
eum dicens.quo:ideſt in quem locum.abis:ideſt diſcedis.
mane:ideſt ſiſte pedem,mane inquam:ideſt iterum tibi di
co mane:quo abis?Phi.quæ:ideſt qualis:& quanta hæc
Pertinacia pertinacia:ideſt hæc obſtinatio in opinione eſt.Lac.dixin
.i.dixi ne tibi eum eſſe laturum ægre:ideſt moleſte.hanc rẽ
.ſ.diſceſſum Philomenæ a matre.Pam.quamobrem:ideſt
quapropter,orabam te vt remitteres filiam tuam,Phi.
Aedepol:iurantis eſt.non credidi Pamphilum fore.i.futu
rum eſſe,adeo.i.ita.inhumanũ.i.imitem:ferocem vt eſt,ita
nunc is putat me ſocerum ſupplicaturum ſibi genero,q.d.
id decet me.Si Pam.eſt in ea diſpoſitione vt velit reducere
.i.reſumere vxorẽ ſuam,licet ei ſup.i.poteſt,ſin.i.ſed ſi.eſt
alio animo.i.ſi habet aliũ animũ,q̃ reducẽdæ eius.renume
Renumerari ret.i.reddat mihi renumerãdo,dotẽ.i.pecuniã ſibi datã pro
dotæ filiæ.eat.i.proueniat huc ad reddendã dotẽ.La.ecce
.i.in prõptu adeſt alius.tu quoq; ſicut Pam.es iracundus.i.
propẽſus ad irã,proterue.i.imoderate,& ſupbe:ſiue ſit vo
catiuus,ſiue aduerbiũ.dicit̃ autẽ ꝓteruus ex eo ꝙ proterat
aliũ,dum ei obuius præterit.Phi.alloquitur abſentem per
magnã indignationẽ:O Pã.rediſti huc ex Imbro,ꝑcontu
Percontumax max.i.valde rebellis nobis.Proprie cõtumax dr̃ rebellis &
cõtemptor potiorũ.La.hæc ira Pãphili decidet.etſi.i.quã
uis.Pam.eſt iratus merito.i.nõ ſine cã.Phi.q͞a pauiulus pe
cuniæ acceſſit vobis.i.vobis increuit.animi veſtri ſunt ſub
lati.i.erecti & tumefacti.La.etiã litigas mecũ:quẽadmodũ
cũ Pãphilo litigaſti.Phi.Pãphilus deliberet & denũciet.i.ſi
gnificet mihi hodie.ne.i.vtrũ.velit reducere vxorẽ:an nõ
velit:vt filia mea ſit vxor alii:ſi nõ ſit vxor huic.La.o Phi
dippe ades.i.ad me accedas ꝓpiꝰ.audi.i.auſculta.paucis.i.
breui ſermõe.Pãphilus abiit.q͞d mea refert ſup.i.q͞d ad me
ſpectat.Deinde ſe cõuertit ad ſpectatores,inqens:Poſtre
mo.i.tãdẽ poſt multa verba.ipſi.i.filius & Phidippus ſocer.
trãſigant.i.concordent:cõueniant:paciſcãtur.vt lubet.i.vt
placet eis.qñ.i.quia.nec natus Pãphi.nec hic Phidippus.
obtẽperant.i.obediũt mihi.quicquã.i.in aliquo.paruipen
dunt.i.parui æſtimant ea quæ dico.porto hoc iurgium ad
Iurgiũ & lis vxorẽ tanquã aliquid magnũ.Iurgiũ eſt diſſenſio,ſiue con
certatio inter beneuolos & propinquos:lis autẽ inter inimi
cos,cuius.ſ.vxoris,conſilio.i.ſuaſu,hæc oĩa fiunt.atq; euo
Euomere mã.i.eliciam:effundam in eam vxorem hoc:quod eſt mihi
ægre.i.hoc quod mihi moleſtũ eſt,vel accidit.& bene euo
mam,& ægre.Nam in ægritudine ſolet vomitus releuare.
ASCẽ. ¶ AD finem ſcænæ,illud:Abiit,quid mea &c.de Phidip
po dicitur:non de Pamphilo.abiit ergo Phidippus expo
nendum eſt:non autem Pamphilus.
SER. D Ixtin.Hactenus egit de cognitiõe partus,& eo
cælãdo:modo incipit de repudio vxoris.Et in
ducũtur perſonæ,quę poſſent eum cogere:nec
tamẽ cederet:ſed cũ partum cæler fidelius:vxo
rem repudiabit conſtantius,Laches audiuerat

Trimetri,Tetrametri,& duo Dimetri.

MYRRHINA.PHIDIPPVS.

QVARTVS ACTVS.

P Erii,quid agam? quo me uortam? quid meo uiro
respondebo
Miſera?nam audiſſe uocem pueri uiſus eſt uagientis
Ita corripuit derepente tacitus ſeſe ad filiam.

aduentum filii ſui,reuertens cum Phidippo dicit.Dixtin il
lam:ideſt filiam tuam.dixiſſe ꝙ expectabat filium meum:
& tunc rediret.Aſſon.ſed veniſſe a coel.ergo redeat filia:
atq; adeo benefactum eſt veniſſe:quia ſaluum,atq; validũ
quod maximum eſt.Admodum modo:ideſt nuper.Cedo:
ideſt dic:aliter non eſſet ſenex auarus:ſi non primum de pe
cunia q̃reret:q̃ de vtili
tate filii ageret.hac ſen
ten.i.hoc vno prouer
bio.q.d.dixiſti hoc ſolũ
prouerbium in hac via
& nihil plus feci.Im
mo:poſtquam audit ſe
nex aliqd attuliſſe:tunc
incipit dolere de amico
ſuo verum vel eum re
uiuiſcere:vel habere pe
cuniam.hoc ſecum natam ſenis iſte nouerat.Heri diſſimu
lat pater diſ.vxoris:& dicit ꝙ heri tantum.hic.i.Phidippus.
iuſſit ad ſe illam acceſſi:ideſt vocari.Dic te hoc:dicit tacite
Phidippo.Noli:tacite.Iuſſi:alte.Sũt ſcilicet:aduerbium af
firmandi.ego:cum ſe non reducere vxorem propoſuiſſet:
neq; propter partum:ſed dimittere hoc manifeſte vellet.
Accepta aliunde occaſione.ſ.ex hoc ꝙ eo abſente vxorem
ſuam abduxerat:retorquendo in eos culpam:vxorem re
pudiat,dicens:Ego in tantum vobis ſemper me bene ha
bui:ꝙ non putaui me a vobis aliquam iniuriam meruiſſe.
quapropter vxorem meam mihi auferre vos non credidi:
& hoc eſt.Ego me.ſ.c.ne.l.in.&c.Idq; vere & libere poſſũ
memorare,q̃ fideli animo,& clementi fui in illam.ſi hic.i.
in præſentia veſtra velim illud memo.Poſſũ di.enim &c.
quia eã ſit irata mihi nihil cælabit mei vitii.Ab ante factis
meis probaui me non fuiſſe reum huius diſſidii:quod etiã
per iuramentum probo hoc ibi id teſtor.Sed dixi ꝙ nõ me
rui mihi fieri iniuriam ab illa:ſed quandoquidem deputat
ſe indignam matri meæ:quæ eſt antiquior ætate &c.cum
inter eas non poſſit componi concordia:malo ſeruare ma
trem,& retinere:q̃ aduerſari vxorẽ vt retineam,hoc ibi:Id
nunc me pi.commodũ matris:vt ei ſim cynodus,& lenis.
Retinebo dico matrem cum alterutra ſit abiicienda.& hoc
eſt præmiſſum ibi:Segregãda autem &c.Quibus iris:qua
ſi dicat non illam ideo renuo:ꝙ ſim ei iratus cum ei multũ
ſim obnoxius:ſed ideo ꝙ contumelioſe mihi ablata eſt.&
hoc eſt:Quibus iris &c.Neceſſitas:ꝙ contumelioſe ablata
eſt:omnem in eo refundit repudii cauſam.Tibi:quaſi dicat
non eſt neceſſitas ꝙ tibi &c.Quo:i diſcedebat Pamphilus
iratus.Quæ eſt hęc pertinacia filii tui:hoc ſuperbe,& cum
ira protulit.Renum,& dotem ipſe habeat:etiam quia di
xerat vobis annumerans patrem cum filio,reſpondet La
ches:Meum etiam &c.Aliis:ideo dicit pluraliter:quia ſi ali
us habet:& amici illius habebunt quãiũ ad tutelam.Ades:
diſcedebat enim Phidippus.Abiit.ſ.Phidippus.Sed quid
mea refert:ſi ita filius & Phidippus rixantur.Tranſigant:
rem iſtam inter ſe:quia ego me expediam.
P Erii,quid agam?Mire in hac ſcæna iterũ rixa DON
eſt ſenis,atq; anus.& tñ varie & alio modo:vt
mores intra ſe diuerſos,& tñ notos poſſumus
agnoſcere.¶ Perii,quid a.hoc ꝓloqui oportet
Myrrhinã:vt & eius pſonæ reminiſcatur ſpe
ctator & geſtæ rei:ſimulq; ex huius perſonæ verbis quid
agat altera pſona monſtret̃.Nam perſcrutari Phidippũ:in
vniuerſa cõclamare:& ire per totã domũ cognito partu fi
liç ſuę apparet ex pñtibus dictis.¶ Perii,q͞d a,q.m.u.figu
ra apta turbatis.¶ Nã audiuiſſe u.p.Virgi.Continuo Virgil.
audire voces,vagitus & ingẽs,& eſt onomatopeia.nã vox
ipſa ſic eſt:vt quaſi vagitus ſæpe ſonet.¶ Pueri u.eſt va.ꝓ
prie dixit:vagitus enim ingẽs infantiũ eſt.¶ Viſus eſt:quo
Audire vocẽ viſa ſum mõ militis.¶ Ita corripuit:captã in
tulit.¶ Et derepente:vna pars orationis eſt:vt deſeſſus.ad
uerbiis enim præpoſitiones ſeparatim nõ addunt̃.¶ Dere
pente:nam ſi ſeparaueris non eſt latinum derepente.

DON. Scire Reſcire ¶ Quod: pro nã, aut ita. ſed nos enim in huiuſmodi ſignificatione ſic dicimus. ¶ Q ꝺ ſi r. ſcimus manifeſta: reſcimus occulta. ¶ Id qua cã: id hoc ipſum peperiſſe ea. ¶ Nõ ædepol ſcio: ideo quia vera cauſa dici nõ poteſt. ¶ Sed hoſtium c. plus eſt q̃ crepuit. nã eo modo iunctũ. ¶ Ad me: bene ad: quaſi litigaturũ. ¶ Vbi me ad ſi. hoc ante rẽ. & ſimul argumenti delicti eſt q̃ exiit a filia marito igreſſo mulier. ¶ Vxor v. m. iurãtis eſt geſtus. & dixit: Se duxit foras. ordo: Duxit ſe: & verbis vſus eſt inter domeſticos parietes, & arces: . ¶ Se duxit: pro abiit. ¶ Atq; eccam v. apparet mulierẽ fugere aduerſarii abſentiã: & ideo hoc ſe paratim pnunciandũ. ¶ Heus tibi d. oſtendit Myrrhinã aduertentẽ: q nihil inueniat qꝺ dicat de filia. ¶ Mihi ne mi vir: iaʒ & in Andria turbatũ ſe oſtendit Dauus. ¶ Vir: ad maritales conditioneʒ retulit: nõ ad ſexum. vt Virgil. in Bucol. Vir gregis ipſe. ¶ Tu ne virum: accuſatio, eſt ab increpatione incipientis. ¶ Aut hominẽ: auxeſis perurrſa adeo eſſe abundat. Virgili. Tuq; adeo quem mox. ¶ Nam ſi vtrũuis horũ: vir aut hõ. ¶ Mulier v. t. v. acerbe. vt ſupra: Tu nũquã mulier q me. ¶ Quibus: callide mulier, & quaſi nullius culpæ conſcia: Quibus dixit: aut quibus dictis aut factis.

¶ Adeon p. e. iuuentio. ¶ Vt puerũ p. p. ad ætatem infantis inuidia. ¶ Adeon per. e. peruicax eſt pſeuerãs cũ quadã vi. ¶ Ex quo fi. in. f. ab accidentibus inuidia. & bene additur ſcires, quia imprudentia in delicto veniã frequenter extorſit. ¶ Potiuſq̃ ad. nihilominus eſt a voluntate peccantis inuidia. Animi tui libidinẽ dixit: vt minimã cauſam magnis ſceleribus ſubieciſſet. ¶ Eſſet cum illo nupta: antiqui non illi nupta, ſed cuʒ illo nupta. ergo ambo ſibi inuicem nubunt. ¶ Ego etiã il. hãc bene etiã illoꝝ. non. n. hoc eſt erraſſe, q illorũ peccauerit culpaʒ: quæ minus eſt: ſed etiã illoꝝ cõe peccatuʒ fuerit: ſed ne tuũ quidẽ. deeſt credită Myrrhinã. an etiã adhuc vt maior ſit dolor: q nec opinanti acciderit. ¶ Vtinã ſ. i. t miſerã eſſe. alibi: Miſeruʒ quẽ minus credere eſt. & erit ſenſus: Vtinam vere ſis miſera. ¶ Vtinam ſ. i. e ſ. hoc quidam ſic accipiunt, quaſi Phidippus dicat: Penes te culpa eſt, q̃ illorum eſſe credebã. & vtinã quod credo penes te eſſe culpam, ita eſſe recte ſciã: quia dixit ſe miſerã: & miſeros non niſi innocentes dicimus, in hoc negocio miſerã te non ſceleſte reperias. ſic Sallu. Atq; ea re. co. ſ. ma. q̃ mi. ab. & ideo ſequit. ¶ Sed n. m. argumẽtũ ex antecedẽtibus dictis & factis. ¶ Nũc mihi in mentẽ venit: recte nũc quaſi alias nihil ſuſpicanti. Cũ illo nupta Miſeros Sallu.

Quod ſi reſciuerit peperiſſe eam, id qua cauſſa clã me habuiſſe
Dicam? non ædepol ſcio.
Sed hoſtiũ concrepuit, credo ipſum ad me exire, nulla ſum. Ph.
Vxor ubi me ad filiam ire ſenſit, ſe duxit foras, atq; eccam
Video, quid agis Myrrhina? heus tibi dico. My. mihi ne mi
uir? Ph.
Vir ego tuus ſum? tu uirum me aut hominẽ deputas adeo eſſe.
Nam ſi utrum uis horum mulier unquam tibi uiſus forem,
Non ſic ludibrio tuis factis habitus eſſem. My. quibus? Ph. at rogitas? ah
Peperit filia? hem taces?
Ex quo? My. iſtuc patrẽ rogare eſt æquom? perii, ex quo cenſes,
Niſi ex illo cui data eſt nuptum obſecro? Ph.
Credo, namq; adeo arbitrari patris eſt aliter, ſed demiror
Quid ſit, quamobrem tantopere hunc oẽs nos cælare uolueris
Partum, præſertim cum & recte, & tempore ſuo peperit.
Adeon peruicaci eſſe animo, ut puerum præoptares perire,
Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam poſthac ſcires,
Potius q̃ aduerſus animi tui lubidinem eſſet cum illo nupta?
Ego etiam illorum eſſe hanc culpã credidi, quæ teſt penes. My.
Miſera ſum. Ph. utinam ſciam ita eſſe iſtuc, ſed nunc mihi in mẽtem uenit,
Ex hac re quod locuta es olim, cum illum generum cepimus.
Nam negabas nuptam filiam tuam poſſe te pati
Cum eo, qui meretricem amaret, & qui pernoctaret foris. My.
Quamuis cauſſam hunc ſuſpicari, q̃ ipſam ueram uolo. Ph.
Multo prius ſciui, q̃ tu illum amicam habere Myrrhina.
Verum id uitium nunquam decreui eſſe ego adoleſcentiæ.
Nam id oĩbus innatũ ſt, at pol iã aderit tps ſe quoq; cum oderit.
Sed ut olim te oſtendiſti eadem eſſe nihil ceſſauiſti uſq; adhuc
Vt filiam ab eo abduceres, neu quod ego egiſſem eſſet ratum.

Virgil. Virgil.

¶ An rogitas: bene iraſcitur interroganti. Nã interrogare quæ ſciat impudẽtia eſt. ¶ Hem taces: non tacea nunc: ſed taces cælas: ex quibus bene exequi iga argumẽtum impudentiæ eſt puerperium taciturum. ¶ Peperit fi. ppoſitio criminis. ¶ Iſtuc p. mira calliditas: rea mulier hoc ſolo defenditur, quod accuſat. ¶ Perii, ex quo: mire additum ad effectũ perii. ¶ Obſecro iſtuc p. r. ex ſua interrogatione accuſauit accuſatorem. ¶ Niſi ex illo c. d. eſt veriſimile argumentũ. ¶ Niſi ex i. c. d. ſolutio criminis per fiduciam rñdetis. Sallu. Ita fiducia q̃ q̃ argumẽti purgator eſt. ¶ Credo neq; a. a. ab accuſatione maritus ad defenſionem ſui cõuerſus am ſit qꝺ cœpat. ¶ Sed demiror q. ſ. mollior factus iam non iraſcitur, ſed miratur. ¶ Neq; adeo arbi. pa. eſt al. hoc eſt quod ait Salluſtius: Ita fiducia argumẽti p. e. ¶ Adeon: vides Phidippum: nulla re aliqua mulieris correptione lenitur. ¶ Quãobrem: alia intentio criminis. ¶ Oẽs nos c. v. recte, quia putat & Pamphilũ eſſe cælatuꝝ. ¶ Oẽs nos c. duæ ſunt cauſæ cælandi partus: ſi non tẽpore ſuo venerit: quod indiciũ ſtupri eſt. & ſi nõ rõne euenerit: hoc eſt monſtri aliqd natũ fuerit. hic aũt & tẽpore ſuo, & rõne natum pdicat. ¶ Demiror: valde miror, quod minus eſt, q̃ iraſcor: pſertim cum & rõne attulit mulier cõpendium credulitatis ſenis ſemel correpti, ne aliter ſuſpicetur. ¶ Oẽs nos c. v. antiqua locutio: Illam rem cælo te. ¶ Præſertim cum & r. & ſ. t. p. recte ad illud pertinet q non monſtrum peperit. ¶ Tempore ſ. ad ſpaciũ, quo pgnantes eſſe conſueuerũt. i. ad mẽſium dinumerationẽ: quia & ſeptimini naſci ſolent,

Sallu. Sallu. Demiror

¶ Quod locuta es olim pro ante. ¶ Cum illum generum cepimus: vt arbitrum capere dicimus. i. eligere: & cum laude locutus eſt Pamphili. ¶ Cepimus: elegimus. Virgi. Ante lo. ca. ocu. ¶ Cum eo, qui me. ama. nam in hoc eſt accuſatio, q hæc locuta ſit. Sed argumentum eſt q cælare voluerit partum. & hoc olim dixit ac pernoctaret: poſt illud quod dixerat: Quid inte. ibat ne ad Bacchidem quotidie. Et nota familiariter hoc verbũ poni a Teren. ſic & in Eunu. Sed & ſi hic pernoctat: quãuis tantum hoc ppter ſpectatorẽ dicitur, vt geſtorũ meminerit. ¶ Quã i. v. quia ſola ex omnibus defendi non põt. ¶ Multo p. ſ. q̃ bene pergit, quia taciturnitas pro confeſſione accepta eſt. ¶ Verum id v. hoc intelligi nõ põt, niſi vitiũ bis numero ſubaudieris. ¶ Adoleſcentiæ: melius dixit adoleſcentiæ, q̃ Pamphili: vt quod in ætate fuerat nõ timeret. ¶ Nã id natum eſt o. amare in adoleſcentia. ¶ At pol iam a. mitõ ſenectutẽ accuſat ſenex: & iam in ætate velocẽ oſtendit his verbis. & addidit: Se quoq; oderit. q. d. nõ ſolũ nõ amabit: ſed & odio habebit. & nõ alienas mulieres modo, nec vxorem quoq;, ſed etiam ſeipſum. plus ergo illatum q̃ ratio depoſcebat: ſed mire ad defectum ſenis exprimendum. ¶ Se quoq; etiam eum o. t. vt pœniteat eum ſui facti: nec plus dixit, q̃ ſi diceret facta ſua. ¶ Sed vt olim oſtendiſti: cum ſuperiora dicta ſunt. ¶ Vt filiam ab eo: vehementius dixit, q̃ ſi diceret vt filiam ei non redderes. ¶ Neu quod ego e. e. r. q ab eo abducis, non bona ſocrus. q filiam, non bona mater es. q irrita facis quæ geſſit, non bona vxor inquit.

Capere Virgil.

SER. Perij. Incipit quartus actus: qui eſt de inquirenda cã diſſidij. Cũ enim penitus oẽs ꝑter Pãphilum ignari forent veritatis: ve deſcientes diuerſis modis rẽ diſcutiunt: donec ad veritatẽ perueniant: qui modo vituperãt Myr. mõ filiã: modo Pãphilũ: modo Bacchidẽ, in qua tãdem veritas inuenitur. & hãc iueſtigationem a Phidippo & familia ſua incipit. Cõpetenter igiť datur cã qđ vehemẽtius mirať Phidippus cur ſit diſſidiũ: vt tãtomagis inquirat cãm. Cognoſcit: ſcilicet partũ, & cũ de Pãphilo eſſe non dubiteť: mirať cur vxorẽ repudiet: cũ pueri ſoleant eſſe cã vt viri diligãt vxores. credit ergo hoc procedere odio Myrrhinæ ſuæ vxoris in Pãphilũ: quapropter aggrediť illã. Sed cũ neeper partum inuentũ: nec eã accuſando vllo mõ veritatẽ inuenire poſſit: totã in eã refundit culpam. In Soſtrata eni nõ inuenitur. Ipſa eni ne repudiandi vx. cã foret: volebat diſcedere ab vrbe hortante marito. In Pãphilo vero licet conſcius veritatis foret tñ quãuis de Bacchide accuſaretur: veritatem nõ poſſunt reperire ſenes: aggrediunť ergo Bacchi. quæ veritatis inuentæ: & totius mitigationis cã extitit cognito annulo a Myrrhina: dum ad purgationẽ adducitur Bacchis inuito patiu a viro ſuo, dicit Myrrhina Perij. Sed iam mihi cauẽdũ eſt: qa hoſtiũ cõcrepuit &c. Vtrũuis: virũ vel hominẽ quẽlibet vilẽ. At rogitas: impudẽtia eni eſt ſiqs qđ nouit interrogat iſtuc. Accepta occaſione de hoc qđ dixerat: ex quo reſpondet: nul'ã enim p ſe cãm vt illã, quæ veritatẽ tegebat ruſionibus hẽbat. Recte nõ mõſtruoſe. ſ. nec aſinũ: nec puerum bimẽbrẽ: & ſimilia. Et tpe. i. ſeptimo mẽſe: qui eſt legitimus partus. Adeon: iponit cãm quare cælaſſet: qa fortaſſe perimere volebat: ne per illũ filia recõciliareť Pãphilo, cum nollet eſſe nuptã: quia a principio habuit odio. & hoc ẽ Adeõ &c. Præoptares. ſ. antequam ſciretur ab aliis. ſed. q. d. bene mõ & peccata dicta: & noua facta in eandẽ ſuſpitionẽ conueniunt. quæuis. i. quælibet cauſa ſecũ. ſed vt ille qdem corrigetur & ceſſabit a ſua ſtultitia: ſed tu nõ ceſſabis ab iniquitate tua. & hoc eſt Sed &c. Quod egiſſem. i. qđ illi dederã filiã. & ſi modo velles dicere noluiſſe eſſe q̃ eã duceret. Tñ ecce hæc res: quã modo feciſti: facit in quo Pam. &c. Accepta occaſione a verbis ſenis reſpõdet: q verũ eſt eã noluiſſe q nõ ſit nupta ex vſu. i. vtilitate ſua: cum ille meretricem amaret. hoc eſt Adeon me eſſe parcẽ. illi cui ma. ſ. filiæ meę vt ego eſſẽ eo. i. tali aio cõtra Pãphilũ. ſ. q habere eũ odio. ſi hoc matrimoniũ. i. cõiugiũ. foret ex noſtro vſu. i. vtilitate. Deniq; tu potes & debes p. aut aud. i. n. rẽ. i. veritatem. Peruicax eſt ille. qui p oia vult vicere: ſiue iuſtã, ſiue iniuſtã habeat cãm. Diſſimulare reprimẽdo odiũ: potiuſq̃ dare o. vt id. ſ. illũ Pã. eſſe apud meretricẽ. Inde te illũ hr̃e odio ſcirẽt inimici nr̃i. & gaudeo de noſtro malo: hoc eſt q nos od. Quare mõ excuſares iuuenẽ & me accuſares. Dimitte eum & me: & abi ad eũ ſolus &c. Forſitan tu ſenſiſti eũ nolle. Et ſi hoc nõ: tñ debuiſſes ſine meo conſilio tale qđ incepiſſe. i. adducere filiã. hoc ibi: Aderã &c. Illud feciſti ſine meo iuſſu. Sed mõ interdico ne ex. i. piecisse aliquo &c. Nullã pol. Nã ædepol nõ clã me eſt. vt. i. qualiter. hic. i. maritus meus ſit laturus, ſi reſciuerit ipſam rẽ, i. veritatẽ de filia mea, vt. i. qualiter ipſa res ne. cũ de hoc partu eius ſententia de puero, quem ꝑcepit nutriti: quod mihi graue eſt.

Tetrametri.

SOSTRATA. PAMPHILVS.

Non clam me eſt mi gnate tibi me eſſe ſuſpectam, uxorem tuam
Propter meos mores hinc abiſſe, & ſi ea diſſimulas ſedulo.
Verum ita me Di ament, itaq; obtingant ex te quæ opto mihi,
Vt nunquã ſciens cõmerui merito, ut caperet odium illa mei.
Teq;, antequam me ualde amare rebar, ei firmaſti fidem.
Nam mihi intus tuus pr̃ narrauit modo quo pacto me habueris
Præpoſitam amori tuo, nunc tibi me certum eſt contra gratiam
Referre, & apud me præmium eſſe poſitum pietatis ſcias.
Mi Pamphile hoc uobis, & meæ cõmodum famę eſſe arbitror.
Ego rus abituram hinc, cum tuo me eſſe certe decreui patre,
Ne mea præſentia obſtet, neu cauſſa ulla reſtet reliqua,
Quin tua Philumena ad te redeat. Pã. qſo quid iſtuc cõſilii eſt?
Illius ſtultitia uicta ex urbe, tu rus habitatum migres.
Haud facies, neq; ſinam, ut qui nobis mater maledictum uelit,
Mea pertinacia dicat eſſe factum haud tua modeſtia.
Tum tuas amicas te, & cognatas deſerere, & feſtos dies

DON. Non clam me eſt. In hac ſcæna velut qualitas negocialis in diſpoſitione venit: iuſtũ ne ſit repudiare coniugem cauſa matris: vt oino qd fieri debeat. ¶ Nõ clam: vero ordine ac purgatione ſui incipit mater abitura: ne q diſcedit iracundia videať. ¶ Tibi me eſſe ſu. i. in ſuſpitione ẽ. ¶ Et tu. eſſe v. t. blãdius vxorem ſignificauit, q̃ ſi diceret Philumenã. & mores proprie ſenũ dicunť: vt ſenectus moroſa: & moroſi hoies, q ſui cuiuſdã moris ſunt. ¶ Et ſi e. d. ſ. quę ſcio. & ea pro eam rem. ſed abſolute occurrit ſupra latæ ſententiæ: & genere neutro. & eſt ordo: Et ſi ea diſſimulas. ¶ Verũ ita m. d. cõiectura quæ ſoluitur iureiurando. ¶ Nunquam ſc. e. bona exceptio: quia poſſumus aliquem inſcientẽ lædere: quæ res ad veniam pertinet. ¶ Itaq; o. e. t. pro ſe iurat: veritatem Pamphilo probar: vt blanda ſit. ¶ Itaq;: duæ partes orationis. ¶ Nunquã ſ. c. hic ordo eſt iuſiurãdi: vt cum propoſuerit, ita ſequatur. Ita velim mihi Deos propitios: vt cum Dii illius temporis mihi venit in mentem. ¶ Merito: bene dixit merito: nam vt nos immeritos quis nos oderit: non eſt in mea manu: hæc eſt exceptio. Plau. in Trinummo: Vt quid dicant non eſt merito vt ne dicant. & merito ne caperent odium: idem eſt culpa ſine merito. ¶ Teq; ante quam am. re. deeſt cauſa. vt ſit ordo: Et q̃ te amare rebar tantum. ¶ Firmaſti fidẽ m. neq; me feſellit: quod ante rebar & te me amare. ¶ Nam mi. in. t. p. dixit enim ſupra: Atq; eas in hoc omne quod mihi ægre eſt euc mam. potuit & in euomẽdo narraſſe quod maitem filius propoſuiſſet vxori. ¶ Tuus pater: familiaris, q̃ ſi Laches. ¶ Amori tuo: plus dixit, q̃ ſi vxori diceret. ¶ Vt præ. eſſe p. laborat mulier: ne quod dictura: odio, aut dolore, aut certe ira facere videatur. ¶ Præmiũ e. p. ſic Virgili. Hic pietatis honos hic ſ. ſ. præ. l. ¶ Mi Pamphi. hoc & nobis & mihi cõmodum rem duram dictura. vide quantis perblãditur verbis, ręq; præmollit. ¶ Nunc me tibi cer. eſt cõ. gra. a iuſto contra gratiam: nunc viciſſim hoc vobis & meæ: ab honeſto mi Pamphile. ¶ Hoc vobis & meæ: principium hoc aliquid eſt precantis fœminæ. a blandimẽto incipit vt libenter audiatur. ¶ Ego rus h. e. r. d. p. cer. eſt: certum dixit ne ſit diſſuadendi locus. ¶ Cum tuo d. p. ad hoc addidit certo decreui: vt non audeat diſſuadere filius. ¶ Ne m. p. ab vtili. ¶ Quid iſtuc conſi. eſt: bene, quia illa decreui dixerat. ¶ Illius: a perſona. ¶ Stultitia: a cauſa. ¶ Victa: nõ enim volens. ¶ Vrbe: a loco. ¶ Tu: a perſona. ¶ Habitatum: a facto. ¶ Illius ſtultitia: vide q̃ oratori omnia conceſſerit: a perſonis: a cauſis: a locis: a factis ¶ Illius ſtultitis: ab vtili. mire autem & rus: & ex vrbe: & habitatũ dixit. ¶ Vt qui no. m. m. v. ab honeſto. ¶ Non facies n. ſ. primo non facies: deinde ſi facere perſeueraueris, non ſinam. Et non facies non eſt interdicentis: ſed. q. d. nõ te ſcio facturam rem tam prauam. Sunt autem qui neq; ſinam iungant interioribus. ſunt qui totum contexte legunt. ¶ Non facies: vſque modeſtia. ¶ Mea pertinacia dicat eſſe factum: bene retinet cum vult ſua intereſſe ne fiat. ¶ Tum tuas a. t. c. diſſuadendo commiſcuit & honeſtatem & vtilitatem.

DON. ¶Mea cauſa no. non eſt ſuperbum nolo: ſed conſuetudine dicit. ¶Nihil pol. i. m. cōtra omnia: & ab vltimis incipit. ¶Iſtæc res: amiceq; cognatæq; dies feſti. ¶Dum ætatis t. t. tulit, perpeſſam eſt. pmiſit. & in bonis enī & in malis dicitur. ¶Dum ætatis tēpus tulit, perſuncta ſatis ſum, facias iā m. t. ſi, inquit, meæ voluptatis ea exercenda ſit: iam non delectāt. ſi officii, ac religionis: iam non poſſum: quæ ſi minus iam neceſſaria eſt diuiſio: quia ille & religione incuſauerat feſtorū dierū: dū ætatis, inquit, nō reprehendar: quæ cuꝫ potuerim pſuncta ſatis ſum.

Virgil. ſic Virgil. Sat patriæ, Priamoq; datum. ¶Satietas iā m. t. mīs maternæ, atque aniliter. ¶Hæc mihi n. c. eſt m. hoc nimis ſcio puliciandū: & ne cui odio, q̄ me tibi diceref. ¶Et ne cui m. l. æ. hoc ad nurū: expectationē ad filium refert. hic enim odio digni parētes expectati appellantur. ¶Lōginquitas æta. ob mor. exo. me. ſedulo agit ſocrus: ne qd per irā ſtatuiſſe videaf. vide tantū vt inter miſcet indignationē: & multo dolore deprompta ſunt. qđ Poeta nō inuitus facit ad amores exprimēdos, per ſonaſq; reddendas. ¶Hic video me eſſe inuiſam: qa rus decreuit pgere, nō quaſi nurū, ſed ſocrū: & mire inuiſam: & nō addidit cui, ſed dixit. ¶Tempus eſt cōcedere: qa anus ſum: aut qa nurus in domo. ¶Oēs cās pcidaꝫ oibus: bene oibus: ne ſpecialiter læſiſſet nurū. & gn̄aliter dixit. ¶Et illis m. g. mire illis nō nurui ¶Et morē geſſero: acriter dictū: vt oſtēdat hoc illos voluiſſe olim, vt expelleref. vt ſi dicas inimicū tibi morē geſſiſſe: qđ ſe ſuſpenderit. ¶Sine me ob. h. e. qa dixerat maritus: Oēs ſocrus oderūt nurus. ¶Sine me o. h. e. potiſſimū eſt extorquere, dū aliqd argumētū cum illis, quibus cari eſſe debemus, nr̄a eā potius q̄ illorū dicimus: velle nos aut nolle qđ facimus. nā & Pamphilus ſupra dixit ſic: Nō facies, neq; ſinā. ¶Quod male a. v. m. ſupradixit: ab honeſto. ¶Abſq; vna h. ſ. abſq; etiā: vt ſit aduerbiuꝫ magis q̄ ꝑpoſitio. & vna res ſubaudienda: & totū :ſtatimq; iungēdum. ¶Hanc matrē h. talē illā vxorē: vel certe abſq; forei proba eſſe. Alii hæc de vxore dici putāt: vt abſq; ſit ppoſitio. ¶Non tute rem in v. q. eſt in a. p. Hora. Duruꝫ ſed melius fit patientia, quicqd corrigere eſt nefas. ¶Si cętera ſu. vt v. vnde cætera abſq; vno differenti. ¶Itaq; vt e. i. e. propter quam putas nō reducēdā. ¶Veh mi. m. nec negat, nec pmittit, ſed ſtumeſcit: vtpote qa potuit dici ei: Socrus, ergo dubitas de integritate nurus tuæ, addidit: Vt ego illā eſſe exiſtimo. ¶Da veniā hanc mihi: nihil potuit pro rerū qualitate rn̄dere: niſi vt ingemiſceret Pamphilus. ¶Et mihi quidē: qd enim & mihi, an et multa: ſic in noſtro vſu ſūt.

Mea cauſſa nolo. So. nihil iam mihi iſtæc res uoluptatis ferunt,
Dum ætatis tempus tulit, perſuncta ſatis ſum, facias iam tenet
Studiorum iſtorū, hæc mihi nūc cura eſt maxuma, ut ne cui mea
Longinquitas ætatis obſtet, mortem ut exoptet meam.
Hic uideo me eſſe inuiſam immerito, tempus eſt concedere.
Sic optume ut ego opinor omnis cauſſas præcidam omnibus,
Et me hac ſuſpitione exoluam, & illis morem geſſero.
Sine me obſecro hoc effugere, uolgus qđ male audit mulierq;. Pā.
Quam fortunatus cæteris ſum rebus abſq; una hæc foret,
Hanc matrē habēs talē, illā aūt uxorē. So. obſecro mi Pamphile,
Nō tu te rem incōmodā ut quæq; eſt in animum inducas pati.
Si cætera ſunt ita ut tu uis, itaq; ut eſſe ego illam exiſtumo,
Mi gnate da ueniā hanc mihi, reduc illā. Pā. ue miſero mihi. So.
Et mihi qdē, nam hæc res nō minus me male hēt q̄ te gnate mi.

GVI. NOn &c. Hic Soſtrata & filio ſe purgat de abſceſſu vxoris: & ſimul ſe abiturā rus pollicetur: ne obſtet ſua pſentia quominus Philomena redeat. So. o mi gnate. i. Pāphile. nō eſt clā me. i. nō ignoro. me eſſe ſuſpectā. i. in ſuſpitione tibi. vxorē tuā abiiſſe. i. abſceſſiſſe hinc ppter meos mores forſitan iniucūdos. etſi. i. quāuis. diſſimulas. i. celas: nō oſtēdis. ſedulo. i. ſine dolo: inſtāter. ea. i. eā rē. ſ. me eſſe ſuſpectam tibi. verū Dii ita me amēt: iut ādi modus eſt. & ita ea q̄ opto ex te obtingāt mihi. vt. i. ſicut. nunq̄ ſciens. i. cōſulto: de iſta opera. cōmerui. i. male de ea ſum merita. Commeremus mala tantū. vel cōmerui. i. digna fui: vt illa vxor tua caperet odiū mei merito. i. qđ odiū meruerim. Et q̄. i. quātū. rebar. i. putabā. ante. i. prius te amare me tā ſup. i. tātū. firmaſti fidē. i. adhibuiſti. probationem ei rei. ſ. amori tuo in me. nam pater tuus Laches, mō: ideſt paulo ante, narrauit mihi

Cōmeteri

intus. quo pacto. i. quo mō. habueris me ꝑpoſitā. i. ꝑpoſueris me tuo amori in vxorē. Nūc cōtra. i. e diuerſo: viciſſim. certū eſt mihi. i. cōſtitui, ac deliberaui. me referre gratiaꝫ. i. reddere beneficiū tibi. vt o mi Pāphile ſcias ꝑmiū. i. mercedē. eſſe poſitū apud me pietati. i. pro pietate: & intimo affectu tuo in parentē. illud autē ꝑmiū intelligit eſſe: ſi ipſa cuꝫ Lache rus ſecedat: & reditui Philomenæ nō obſtet. arbitror hoc. ſ. qđ volo facere. eſſe cōmodū. i. cōſentaneū: vtile. vobis. i. tibi & Philomenæ: & etiam meæ famæ: ne videar eſſe diuortii cā. certe ego decreui. i. cōſtitui. me eſſe abiturā. i. diſceſſuram. rus. i. i agros. hinc. i. ex hoc loco. cuꝫ tuo patre. ſ. Lache marito meo. ne. i. vt nō. mea pręſentia obſtet. i. ipediat. neu. i. & vt nō. vlla cā reſtet reliqua. i. relinquaf. qu. i. q nō. tua Philomena redeat ad te. Pā. quæſo: qd cōſilii. i. qđ cōſiliū eſt iſtud. i. tuū. q. d. qd tibi vult tuū ꝑpoſituꝫ: vel quale eſt iſtud ꝑpoſitū. vt tu victa. i. mota. ſtultitia. i. p ſtultitiā illius Philomenæ. migres. i. diſcedas. rus habitatuꝫ. i. ad habitādū ruri. haud. i. nō. facies. i. nō migrabis rus. neq; ego ſinā. i. patiar te id eſſe facturā. vt. i. ne: i o. o mī. is q velit maledictū. i. maledicere nobis. dicat id eſſe factū. ſ. q migrauer is rus mea ptinacia. i. mea obſtinatione & pſeuerātia importunitate. haud. i. nō. dicat eſſe factū tua modeſtia. tuꝫ. i. deinde. ego nolo te deſerere. i. derelinqre tuas amicas & cognatas. & nolo te deſerere dies feſtos, q celebrant frequetes in vrbe, mea cā. i. ppter me: vt tu mihi gratificeris. So. pol: iurāns. iam. i. nūc. iſtæ res, quas dicis. ſ. amicę: cognatę: dies feſti. nihil voluptatis. i. nullā voluptatē ne minimā qdem. ferūt. i. afferunt mihi. duꝫ. i. quādiu. tps ætatis tulit. i. paſſum eſt: vel poſtulauit: ac pmiſit. ſatis pſuncta ſum illis rebus. i. ſufficienter ſum illis rebus vſa: & qdē vſq; in finem tēporis illud ferētis. Perſunctus periclis dr, qui pericla finiuit, ſic pſunctus magiſtratibus, q magiſtratus adminiſtrauit, & eos ad finē vſq; pduxit. iam ſatietas. i. tædiū. iſtorum ſtudiorū. i. iſtarū applicationū animi. tenet me. i. iam harū rerū ſum tædio affecta. nunc hæc cura eſt mihi maxima. i. maxime hoc curo qđ ſeqtur. vt. i. q. ne cui. i. nō alicui. mea lōginqtas ætatis. i. mea lōga vita: vel diuturnū ſpatium vitæ meæ. obſtet. i. noceat: ſit obſtaculū alicui: vel neq; exoptet mortem meā. qđ fieri ſolet de ſenibus: qui expectati appellanf: q eorū mors ab hæredibus expectef. video. i. conſpicio. me eſſe inuiſam. i. odio habitam. hic. i. in hac vrbe. ideo abeundū eſt rus. & qdē immerito. i. iniuria: & cū nō meruerim. tēpus eſt cōcedere. i. abire: & locū dare. ſic. ſ. cōcedēdo. ego optime pcidā. i. reſcindā: cōpoſitum a præ & cædo is: pro ſcindo. & ideo præcidā. i. amputabo: auferā: abrūpā. oēs cauſas oibus. i. oēs occaſiones oibus auferā: odio me pſequēdi, & mortē meā optādi. & exoluā. i. explicabo me: liberabo me. hac ſuſpitiōe. i. ea opinione falſa, quæ de me habetur. & morē geſſero. i. ſic cōplacuero illis. & eſt eo mō dictū, quēadmodū ſi diceref inimicus tibi morē geſſiſſe, q ſe ſuſpenderit. obſecro ſine. i. pmitte. me effugere hoc vulgus. i. hoc vulgare genus mulierū. qđ vulgus male audit. i. de quo genere mala dicūtur. nā mala audiri nō pōt niſi prius mala dicātur. Pam. q̄. i. quātū: exclamādo legatur. fortunatus ſum. i. felix. cæteris rebus. i. in aliis rebus. abſq; hæc vna res. ſ. diſceſſus matris rus. ſ. foret. i. accideret. qui modus loquēdi per abſq;: vulgo dici ſolet hoc mō: Ego erā ſatis afflíctus in aliis rebus ſine hoc, q hæc res accideret: vel abſq; q hæc res accideret. ſed melius eſt imitātes Terē. dicere: Erā ſatis in cæteris rebus vexatus abſq; hoc cōtingeret. vbi Dona. dicit:

na.dicit:abſq; eſſe aduerbiũ potius q̃ ꝓpoſitionẽ.qđ ex eo cõſtat:q; ſine ſuo caſu appoſitũ eſt.q̃ ergo fortunatus ſum in cæteris rebus abſq; hæc vna res foret.habẽs.i.q habeo. hãc matrẽ talẽ,q̃ nullis meis flectatur doloribus.aũt.i.ſed. hũs inq̃ illam vxorẽ.q.ſ.grauida ſit facta ex alio,q̃ ex me, vti tunc exiſtimabat.So.o mi Pamphile obſecro vt ſupple ture.i.tuipſe.nõ iducas animũ.i.nõ velis:nõ tibi pſuadeas.pati.i.ferre,rẽ incõmodã.i.infelicẽ:non opportunã.vt .i.ſm q;.q̃q; res incommoda eſt.q.d.nõ appones aio tuo res incõmodas ſm oẽm eaꝝ incõmoditatẽ:ſed qcqd erit illud ferẽdo ſuperes.Si cætera pter meũ diſceſſũ ſunt ita vt vis.& ſi vxor ſup.eſt ita vt ſicut exiſtimo illam eẽ.o mi gnate,da mihi hãc veniam.i.pmitte vt rus ſecedã cũ tua venia:redu ce:pro reduc.illã Philomenã.Pã.ve miſero mihi.i.ſum bene infelix & maledictus:& hoc dicit ingemiſcens.So.& q̃ideẽ ve mihi miſeræ.etiam vt tibi.i.etiam ſum infelix in hac re vt tu. nam hæc res o mi gnate non minus male habet:ideſt tractat me,q̃ habeat te.

Octonarii,& quidam Quadrati.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS.

QVem cum iſtoc ſermonem habueris procul hinc ſtans accepi uxor,
Iſtuc eſt ſapere,qui ubicunque opus ſit animum poſſis flectere.
Quod faciundum fortaſſe ſit poſt,idem hoc nunc ſi feceris.So.
Fors fuat pol.La.abi rus ergo hinc,ibi ego te,& tu me feres.So.
Spero ecaſtor.La.I ergo intro,& compone quæ ſimul tecum
Ferantur dixi.So.ita ut iubes faciam.Pam.pater.La. Quis?Pã.
Quid uis Pãphile?Pã.hic abire mrẽm?minime.La.qđ ita iſtuc
Quia de uxore incertus ſum etiã quid ſim facturus.La.qđ eſt?
Quid uis facere,niſi reducere?Pã.eqdẽ cupio,& uix contineo.
Sed non minuam meũ conſilium,ex uſu quod eſt id perſequar.
Credo ea gratia concordes magis,ſi non reducam fore.La.
Neſcias,utrum id tua refert nihil utrum illæ fecerint.
Quando hæc abierit,odioſa hæc eſt ætas adoleſcentulis.
E medio æquum eſt excedere,poſtremo iam nos fabulæ ſumus.
Pãphile ſenex,atq; anus,ſed uideo Phidippũ per tempus egredi
Accedamus.

Coniungitur cum eo quod ſequitur.

SER. NOn clam.Inducitur Soſtrata cupiens abire rus:ne poſſet culpari de repudio:vt vehemẽtius inſiſtant quærere cãm diſſidii.Et cũ nulla Pãphilo relinquatur excuſandi cã:culpabiť de amore Bac.vt veritatẽ fateať:& vxorẽ recipiat:vt illa caperet.merito in principio putabam te me odiſſe ppter vxorem.ſed anteq̃ rebar.i.exiſtimarẽ te amare me.firmaſti fidem ei rei.ſ.q; me amabas ſic:quando coram patre,& Phi.ꝓpoſui matrẽ vxori.& ita videť eſſe cã quare vxorem repudiet.Referre.i.reddere gratiam.ſ.remouendo me.& nõ dare cauſam repudii:vt cum ſis pius erga me:ſcias primum apud me poſitũ,& paratũ tuæ pietati:hoc.ſ.quod ſequitur.Arbitror hoc eſſe c.v.q.e.d.ego rus &c.ſtultitia illius,qa pro nihilo tenemur.hoc vulgus.i.malas ſocrus.quẽ fortunatus ſum in cæteris rebus:qa & bonã mrẽm habeo:& bonã vxorẽ.ſi hæc res vna.ſ.diſcordia:quæ facta eſt inter eas:foret abſq;.i.extra.Abſq; hic eſt aduerbium.Conſolatur eum mater.Non inducas eum pati.i.accipere in re:vt quæq; res eſt diuerſa:ſed debes te conſolari.

DON. Procul QVem cũ iſt.ſ.In hoc collogo reconciliatio ſenũ eſt poſt iurgiũ mixta diſputatione Pamphili de nõ reducẽda vxore.Procul:nũc ppe.Procul hic ſtãs a.v.accepi audiui.& mõ vxor ante mulierẽ:& de vxore Dñi mala phibeãt.Iſtuc eſt ſa.tunc iſtuc exceptiue dictum:quaſi cætera ſtulte fecerit:& ſi ſtomachũ retinet quo rephẽdãt cætera.Qui vbicunq; o.ſ.q pro interdũ abũdat.Animũ p.ſ.mõ non alienum animũ:ſed ſuũ flectere.& vnde flectere:a iurgio ad modeſtiã:& ex cõceſſione ex domo.Animũ ſ.ad hoc flectere animũ dixit:vt oſtẽderet ne nunc qdem purgatam apud ſe Soſtratã de pterita culpa.Quod ſ.ſ.põt hæc etiã ſnia videri generalis.& deeſt ad id:vt ſit flectere ad id qđ faciendũ.poteſt & abſolute accipi:quo pro quæ res fienda ſit:qđ poſt faciendũ ſit.i.cõcedendum.neceſſitate hoc verbum exprimit.Fors fiat pol:fortuna faueat quaſi aduerſum triſte dicturus eſt.nã fors bona fortuna eſt:& ſic ſignificauit,dixerat enim ille:quid faciendum ſit poſt fortaſſe.

Fors ſi.p.i.bona eueniat.q.d.bona dicito potius:aut bona fortuna ſicut per Pollucẽ.Abi r.hortantis ad celeritatẽ.Virgi. Ergo age c.p.c.i.n.Ibi e.te,& tu m.ſ.non dixit Virgi ibi nos inuicem delectabimus:ſed qa ſenex atque anus eſt. Ego te & t.m.ſ.dixit & ſimul,qa nuper accuſauerat mores ſcoꝝ:ſe vocare vult cãm abſeſſionis ſuæ:& ad filiæ culpam:aut nurus.Ibi e.t.aut quia inter nos ſunt mores noti:aut qa vtriq; vna ætas.& ſic pronunciatur vt quaſi hoc ipſuz neceſſitate decernat ſenex.Duz dicit abi rus:ergo hinc:vbi ego te:ipſa pronunciatio qrelã continet de filiis & ſenectute.Spero e.m.nõ confirmauit mulier,ſed ſperare ſe dixit memor iurgii priſtini & ſenilis amaritudinis:maxime quia & ille nõ dixit ibi nobis iucundus,ſed ibi ego te.I et.io.& com.q.t.& vſu quotidiano,ſatiſq; moraliter:qa mulieres diu moliunť:& diu comunť dixit.Dixi:denũciatio eſt cõfirmãdæ ſniæ:nec mutãda eſt.trãſlata de foro,& cauſidicis.Cicero Ci ce.Preco dixit pnunciat.Dixi:hoc verbũ in fine additũ ſupiora cõfirmat.& eſt propriũ his,qui perorauerint cãm.Pr:ipm nomẽ dehortationẽ ſignificat adiecta pnunciatione pr:ſic pnuncia,vt hoc vultuoſe dictũ ſit.Hinc a.m.ſ.pſto qđ vis reſpondit. Quid i.t.v.rẽ ſupra audiuit,& pſonã:nũc cãm qr:r.q.d. eſto vt velis qđ tãtopere non vis.Incertus ſ.e.q.ſ.ſ.nõ qđ faciã dixit:ſed qđ ſim facturus:& incerta molimur etiã verbis.potuiſſet oſtẽdere qdem:& qđ ita iſtuc vis:& qđ eſt:eo vultu pnũciatur,vt cõſiliũ eius & verba videatur cõtẽnere pris.Quid v.ſ.n.r.ſic loqtur Laches:vt aliud Pã.rñdere nõ audeat:& id dici.Equidem c.& v.c.reducas.ſ.adeo magna cã eſt nõ reducẽdi:vt cuz velit nõ poſſit.Sed n.d.m. c.acute ſatis.reducẽdi,inquit,cupiditas eſt:nõ reducẽdi cõſiliũ.Id pro.nõ ſequar,ſed pſequar:vt cõſtãtiaz demõſtraret.Credo ea.g.c.m.ſententioſe dixit eẽ poſſe inter ſe cõgruere:& cõcordare mulieres:cũ & illa eſſe deſierit ſocrus:& illa nurus.hæc.n.inter illas eſt diſſidioſa cõiũctio:& ſatis ingenioſe dictũ.Tolle enim inter mulieres eſſe nullã pximitatẽ:& nulla cã diſcordiæ eſt.Cõcordes ma.ſi nõ magis cõcordes:verũ pro minus diſcordibus dixit:an vt ſeruiret ſententiæ,neſcias vtrum cõcordes futuræ ſint,an diſcordes.Neſcias,verũ id t.r.hoc verbũ ex aliq̃ parte cõfirmãtis eſt,& cõſentientis.vtrũ cõſentientes ſint an diſſentiẽtes:vnũ de duobus ſignificat.Odioſa eſt hæc æ.a.ſupra in pſonã ſocrus culpã iratus cõtulerat diſcordiæ:nunc vt vxori placať & nurui:parẽ odiorũ cãm a pſonis trãſtulit ad ætates.& ita tñ vt magis iuniores accuſaret:ei de adoleſcentibus qſtus cũ miſereať ſenex.Odioſa h.æ.a.hæc cũ gemitu pnũciandũ eſt.Emedio æ.ex.vtrum ex vrbe rus:an ex vita in mortẽ.& ſatis moraliter:nã in medio ſtare dr ſuper uacuus vel moleſtus:& cuz ſtomacho dixit ſenis.Senex atq; a.hęc duo noiauit,caput indicat:& intẽtionẽ huiuſmodi fabularũ.Nos iam ſ.ſ.ſenex pnuncia.Senex a.a.quaſi initium fabulæ.Adiitũ Pã.per tẽpus:opportune.

GVI. QVem &c.In hoc collogo recõciliatio ſenũ eſt poſt iurgiũ mixta diſputatione Pamphili de nõ reducẽda vxore.La.o vxor,ego ſtans pcul hinc.i.nõ longe ab hoc loco(nã Dona,vult hic capi procul pro prope)

Mea cauſſa nolo. So. nihil iam mihi iſtæc res uoluptatis ferunt,
Dum ætatis tempus tulit, perfuncta ſatis ſum, facias iam tenet
Studiorum iſtorũ, hæc mihi nũc cura eſt maxuma, ut ne cui mea
Longinquitas ætatis obſtet, mortem ut exoptet meam.
Hic uideo me eſſe inuiſam immerito, tempus eſt concedere.
Sic optume ut ego opinor omnis cauſſas præcidam omnibus,
Et me hac ſuſpitione exoluam, & illis morem geſſero.
Sine me obſecro hoc effugere, uolgus qd̃ male audit mulierũ. Pã.
Quam fortunatus cæteris ſum rebus abſq; una hæc foret,
Hanc matrẽ habẽs talẽ, illã aũt uxorẽ. So. obſecro mi Pamphile,
Nõ tu te rem incõmodã ut quæq; eſt in animum inducas pati.
Si cætera ſunt ita ut tu uis, itaq; ut eſſe ego illam exiſtumo,
Mi gnate da ueniã hanc mihi, reduc illã. Pã. ue miſero mihi. So.
Et mihi qdẽ, nam hæc res nõ minus me male hẽt q̃ te gnate mi.

DON. ¶ Mea cauſa no. non eſt ſuperbum nolo: ſed conſuetudine dicit. ¶ Nihil pol, i. m. cõtra omnia: & ab vltimis incipit. ¶ Iſtæc res: amicę: cognatæ: dies feſti. ¶ Dum ætatiat, t. eu lit, perpeſſam eſt. pmiſit. & in bonis eni & in malis dicitur. ¶ Dum ætatis tẽpus tulit, perfuncta ſatis ſum, facias iã m. t. ſi, inquit, meæ voluptatis ea exercenda ſit: iam non delectãt. ſi officii, ac religionis: iam non poſſum: quæ ſi minus iam neceſſaria eſt diuiſio: quia ille & religione inexcuſauerat feſtorũ dierũ dudũ ætatis, inquit, nõ reprehendat: quæ cuꝫ potuerim pfuncta ſatis ſum.

Virgil. ſic Virgil. Sat patriæ, Priamoq; datum. ¶ Sa cietas iã m. t. nimis materne, atque aniliter. ¶ Hæc mihi n. c. eſt m. hoc nimis ſcio pnũciandũ: & ne cui odio, q̃ me tibi diceret. ¶ Et ne cui m. l. æ. hoc ad nurũ: expectatione ad filium refert. hic enim odio digni parẽtes expectati appellantur. ¶ Lõginquitas æta. ob mor. exo. me. ſedulo agit ſocrus: ne qd per irã ſtatuiſſe videatᷣ. vide tantũ vt intermiſcet indignationẽ: & multo dolore deprompta ſunt. qd̃ Poeta nõ inuitus facit ad amores exprimẽdos, perſonaſq; reddendas. ¶ Hic video me eſſe inuiſam: qa tua decreuit pgere, nõ quaſi nurũ, ſed ſocrũ: & mire inuiſam: & nõ addidit cui, ſed dixit. ¶ Tempus eſt cõcedere: qa anus ſum: aut qa nurus in domo. ¶ Oẽs cãs p̃cidaꝫ oibus: bene oibus: ne ſpecialiter læſiſſẽt nurũ. & gñaliter dixit. ¶ Et illis m. g. mire illis nõ nurui. ¶ Et morẽ geſſero: acriter dictũ: vt oſtẽdat hoc illos voluiſſe olim, vt expelleretᷣ. vt ſi dicas inimicũ tibi morẽ geſſiſſe: qd̃ ſe ſuſpenderit. ¶ Sine me ob. h. e. qa dixerat maritus: Oẽs ſocrus oderũt nurus. ¶ Sine me o. h. e. potiſſimũ eſt extorquere, dũ aliqd argumẽtũ cum illis, quibus cari eſſe debemus, nr̃a cã potius q̃ illorũ dicimus: velle nos aut nolle qd̃ facimus. nã & Pamphilus ſupra dixit ſic: Nõ facies, neq; ſinã. ¶ Quod male a. v. m. ſupradixit: ab honeſto. ¶ Abſq; vna h. f. abſq; etiã: vt ſit aduerbiuꝫ magis q̃ p̃poſitio. & vna res ſubaudienda: & totũ :ſtatimq; iungẽdum. ¶ Hanc matrẽ h. talẽ illã vxorẽ: vel certe abſq; forte proba eſſe. Alii hæc de vxore dici putãt: vt abſq; ſit p̃poſitio. ¶ Non tute rem in v. q. eſt in a. p. Hora. Durũ ſed melius ſit patientia, quicqd corrigere eſt nefas. ¶ Si cętera ſu. vt v. vnde cætera abſq; vno differenti. ¶ Itaq; vt e. i. e. propter quam putas nõ reducẽdã. ¶ Veh mi. m. nec negat, nec pmittit, ſed ītumeſcit: vtpote qa potuit dici ei: Socrus, ergo dubitas de integritate nurus tuæ, addidit: Vt ego illã eſſe exiſtimo. ¶ Da veniã hanc mihi: nihil potuit pro rerũ qualitate rñdere: niſi vt ingemiſceret Pamphilus. ¶ Et mihi quidẽ: qd enim & mihi, an et multa: ſic in noſtro vſu ſũr.

GVI. NOn &c. Hic Soſtrata & filio ſe purgat de abſceſſu vxoris: & ſimul ſe abiturã rus pollicetur: ne obſtet ſua pſentia quominus Philomena redeat. So. o mi gnate. i. Pãphile. nõ eſt clã me. i. nõ ignoro, me eſſe ſuſpectã. i. in ſuſpitione tibi. vxorẽ tuã abiiſſe. i. abſceſſiſſe hinc pp̃ter meos mores fortaſſe iniucũdos. etſi, i. quãuis. diſſimulas. i. celas: nõ oſtẽdis. ſedulo. i. ſine dolo: inſtãter. ea. i. eã rẽ. ſ. me eſſe ſuſpectam tibi. verũ Dii ita me amẽt: iurãdi modus eſt, & ita ea q̃ opto ex te obtingãt mihi. vt. i. ſicut. nunq̃ ſciens. i. cõſulto: dedita opera. cõmerui. i. male de ea ſum merita. Commeremus

Cõmereri mala tantũ. vel cõmerui. i. digna fui: vt illa vxor tua caperet odiũ mei merito. i. qd̃ odiũ meruerim. Et q̃. i. quãtũ. rebat. i. putabã. ante. i. prius te amare me tã ſup. i. tãtũ. firmaſti fidẽ. i. adhibuiſti. probationem ei rei. ſ. amori tuo in me. nam pater tuus Laches. mõ: id eſt pauloante, narrauit mihi intus. quo pacto. i. quo mõ. habueris me p̃poſitã. i. p̃poſueris me tuo amori in vxorẽ. Nũc cõtra. i. e diuerſo: vicilliſſim. certũ eſt mihi. i. cõſtitui, ac deliberaui. me referre gratiaꝫ. i. reddere beneficiũ tibi. vt o mi Pãphile ſcias p̃miũ. i. mercedẽ. eſſe poſitũ apud me pietati. i. pro pietate: & intimo affectu tuo in parentẽ. illud autẽ p̃miũ intelligit eſſe: ſi ipſa cuꝫ Lache rus ſecedat: & reditui Philomenæ nõ obſtet. arbitror hoc. ſ. qd̃ volo facere. eſſe cõmodũ. i. cõſentaneũ: vtile. vobis. i. tibi & Philomenæ: & etiam meæ famæ: ne videar eſſe diuortii cã. certe ego decreui. i. cõſtitui. me eſſe abiturã. i. diſceſſuram. rus. i. i agros. hinc. i. ex hoc loco. cuꝫ tuo patre. ſ. Lache marito meo. ne. i. vt nõ. mea pręſentia obſtet. i. ipediat. neu. i. & vt nõ. vlla cã reſtet reliqua. i. relinquatᷣ. qn. i. q; nõ. tua Philomena redeat ad te. Pã. quæſo: qd cõſilii. i. qd̃ cõſiliũ eſt iſtud. i. tuũ. q. d. qd tibi vult tuũ p̃poſituꝫ: vel quale eſt iſtud p̃poſitũ. vt tu victa. i. mota. ſtultitia. i. p ſtultitiã illius Philomenæ. migres. i. diſcedas. rus habitatuꝫ. i. ad habitãdũ ruri. haud. i. nõ. facies. i. nõ migrabis rus. neq; ego ſinã. i. patiar te id eſſe facturã. vt. i. ne nõ. o mr̃. ia q velit maledictũ. i. maledicere nobis, dicat id eſſe factũ. ſ. q; migraueris rus mea ptinacia. i. mea obſtinatione & pſeuerãti importunitate. haud. i. nõ. dicat eſſe factũ tua modeſtia. tuꝫ. i. deinde. ego nolo te deſerere. i. derelinqre tuas amicas & cognatas, & nolo te delerere dies feſtos, q celebrantᷣ frequẽtes in vrbe. mea cã. i. p̃pter me i vt tu mihi gratificeris. So. pol: iurãns. iam. i. nũc. iſtæ res, quas dicis. ſ. amicę: cognatę: dies feſti. nihil voluptatis. i. nullã voluptatẽ ne minimã quidem. ferũt. i. afferunt mihi. duꝫ. i. quãdiu. i p̃s ætatis tulit. i. paſſum eſt: vel poſtulauit: ac pmiſit. ſatis pfuncta ſum illis rebus. i. ſufficienter ſum illis rebus vſa: & qdẽ vſq; in finem tẽporis illud ferẽtis. Perfunctus periclis dr̃, qui pericla finiuit. ſiſr pfunctus magiſtratibus, q magiſtratus adminiſtrauit, & eo ad finẽ vſq; pduxit. iam ſatietas. i. tædiũ. iſtorum ſtudiorũ. i. iſtarũ applicationũ animi. tenet me. i. iam harũ rerũ ſum tædio affecta. nunc hæc cura eſt mihi maxima. i. maxime hoc curo qd̃ ſeqtur. vt. i. q;. ne cui. i. nõ alicui. mea lõginqtas ætatis. i. mea lõga vita i vel diuturnũ ſpatium vitæ meæ. obſtet. i. noceat: ſit obſtaculũ alicui: vel nequa exoptet mortem meã. qd̃ fieri ſolet de ſenibus: qui expectati appellantᷣ: q; eorũ mors ab hæredibus expectetᷣ. video. i. conſpicio. me eſſe inuiſam. i. odio habitam. hic. i. in hac vrbe. ideo abeundũ eſt rus, & qdẽ immerito. i. iniuria: & cũ nõ meruerim. tẽpus eſt cõcedere. i. abire: & locũ dare. ſic. ſ. cõcedẽdo. ego optime p̃cidã. i. reſcindã: cõpoſitum a præ & cædo is: pro ſcindo. & ideo præcidã. i. amputabo: auferã: abrũpã. oẽs cauſas oibus. i. oẽs occaſiones oibus auferã i odio me pſequẽdi, & mortẽ meã optãdi. & exoluã. i. explicabo me: liberabo me. hac ſuſpitiõe. i. ea opinione falſa, quæ de me habetur. & morẽ geſſero. i. ſic cõplacuero illis. & eſt eo mõ dictũ, quẽadmodũ ſi diceretᷣ inimicus tibi morẽ geſſiſſe, q; ſe ſuſpenderit. obſecro ſine. i. pmitte. me effugere hoc vulgus. i. hoc vulgare genus mulierũ. qd̃ vulgus male audit. i. de quo genere mala dicitur. nã mala audiri nõ p̃õt niſi prius mala dicãtur. Pam. q̃. i. quãtũ: exclamãdo legatur. fortunatus ſum. i. felix. cæteris rebus. i. in aliis rebus. abſq; hæc vna res. ſ. diſceſſus matris rus. ſ. foret. i. accideret. qui modus loquẽdi per abſq;: vulgo dici ſolet hoc mõ: Ego erã ſatis afflictus in aliis rebus ſine hoc, q; hæc res accideret: vel abſq; q; hæc res acciderec. ſed melius eſt imitãtes Terẽ. dicere: Erã ſatis in cæteris rebus vexatus abſq; hoc cõtingeret. vbi Dona. dicit:

na. dicit: abſq; eſſe aduerbiũ potius q̃ prepoſitionẽ. qđ ex eo cõſtat: q; ſine ſuo caſu appoſitũ eſt, q̃ ergo fortunatus ſum in cæteris rebus abſq; hæc vna res foret. habẽs. i. q habeo. hãc matrẽ talẽ, q̃ nullis meis flectatur doloribus. adt. i. ſed. hãs inq̃ illam vxorẽ. q. ſ. grauida ſit facta ex alio, q̃ ex me, vti tunc exiſtimabat. So. o mi Pamphile obſecro vt ſupplicute. i. tuipſe. nõ inducas animũ. i. nõ velis: nõ tibi pſuadeas. pati. i. ferre. rẽ incõmodã. i. infelicẽ: non opportunã. vt. i. ſm q. q̃q; res incommoda eſt. q. d. nõ appono aio tuo res incõmodas ſm oẽm eã incõmoditatẽ: ſed q; qđ erit illud ferẽdo ſuperes. Si cætera pter meũ diſceſſuz ſunt ita vt vis. & ſi vxor ſup. eſt ita vt ſicut exiſtimo illam eẽ. o mi gnate, da mihi hãc veniam. i. pmitte vt rus ſe cedã cũ tua venia: redu ce: pro reduc. illã Philomenã. Pã. vt miſero mi hi. i. ſum bene infelix & maledictus: & hoc dicit ingemiſcens. So. & quidẽ vt mihi miſeræ. etiã vt tibi. i. etiam ſum infelix in hac re veru. nam hæc res o mi gnate non minus male habet: id eſt tractat me, q̃ habeat te.

Octonarii, & quidam Quadrati.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS.

Quem cum iſtoc ſermonem habueris procul hinc ſtans accepi uxor,
Iſtuc eſt ſapere, qui ubicunque opus ſit animum poſſis flectere.
Quod faciundum fortaſſe ſit poſt, idem hoc nunc ſi feceris. So.
Fors fuat pol. La. abi rus ergo hinc, ibi ego te, & tu me feres. So.
Spero ecaſtor. La. I ergo intro, & compone quæ ſimul tecum
Ferantur dixi. So. ita ut iubes faciam. Pam. pater. La. Quid uis? Pã.
Quid uis Pãphile? Pã. hic abire mrẽm? minime. La. qđ ita iſtuc?
Quia de uxore incertus ſum etiã quid ſim facturus. La. qđ eſt?
Quid uis facere, niſi reducere? Pã. eqdẽ cupio, & uix contineo.
Sed non minuam meũ conſilium, ex uſu quod eſt id perſequar.
Credo ea gratia concordes magis, ſi non reducam fore. La.
Neſcias, uerum id tua refert nihil utrum illæ fecerint.
Quando hæc abierit, odioſa hæc eſt ætas adoleſcentulis.
E medio æquum eſt excedere, poſtremo iam nos fabulæ ſumus.
Pãphile ſenex, atq; anus, ſed uideo Philippũ per tempus egredi
Accedamus.

Coniungitur cum eo quod ſequitur.

Vrbs ſi. p. i. bona eueniat. q. d. bona dicito potius: aut bona fortuna ſicut per Polluce. Abi r. hortantis ad celeritarẽ. Virgi. Ergo age c. p. c. i. n. Ibi e. te. & tu m. f. non dixit Virgi. ibi nos inuicem delectabimus: ſed qa ſenex atque anus eſt. Ego te & t. m. f. dixit & ſimul, qa nuper accuſauerat mores ſeniũ: ſe vocare vult cãm abſeſſionis ſuæ: & ad filiæ culpam: aut nurus. Ibi e. r. aut quia inter nos ſunt mores notiaut qa vtriq; vna ætas. & ſic pronunciatur vt quaſi hoc ipſius neceſſitate de cernat ſenex. Dus dicit abi rus: ergo hinc: vbi ego te: ipſa pronunciatio qrela continet de filiis & ſenectute. Spero e. m. nõ confirmauit mulier, ſed ſperare ſe dixit memor iurgii priſtini & ſenilis amaritudinis. maxime quia & ille nõ dixit ibi nobis iucundus, ſed ibi ego te. I er. in. & com. q. t. & vſu quotidiano, ſatiſq; moraliter: qa mulieres diu moliunt: & diu comunẽ dixit. Dixi: denũciatio eſt cõfirmãdæ ſniæ: nec mutãda eſt. trãſlata de foro, & cauſidicis. Ci Cicero ce. Preco dixit pnũciat. Dixi: hoc verbũ in fine additũ ſupiora cõfirmat. & eſt propriũ his, qui perorauerint cãm. Pr: ipm nomẽ dehortationẽ ſignificat adiecta pnũciatione pr: ſic pnuncia, vt hoc vultuoſe dictũ ſit. Hinc a. m. ſ. pro qđ vis reſpondit. Quid i. t. v. re ſupra audiuit, & pſonã: nõc cãm qrit. q. d. eſto vt velis qđ tãtopere non vis. Incertus ſ. e. q. ſ. ſ. r. qđ faciã dixit: ſed qđ ſim facturus: & incerta molimur etiã verbis potuiſſet oſtẽdere qdem: & qđ ita iſtuc vis: & qđ eſt: eo vultu pnũciatur, vt cõmũ eius & verba videatur cõtẽnere pris. Quid v. ſ. n. r. ſic loqtur Laches: vt aliud Pã. rñdere nõ audeat: & id dicit. Eqdem c. & v. c. reducas. i. adeo magna cã eſt nõ reducẽdi: vt cuy velit nõ poſſit. Sed n. d. m. c. acute ſatis. reducẽdi, inquit, cupiditas eſt: nõ i educẽdi cõſiliũ. Id pro. nõ ſequar, ſed pſequar: vt cõſtãtiaȝ demõſtraret. Credo ea. g. c. m. ſenteñoſe dixit nõ poſſe inter ſe cõgruere: & cõcordare mulieres: cũ & illa eſſe deſierit ſocrus: & illa nurus, hæc. n. inter illas eſt diffidioſa cõditio: & ſatis ingenioſe dictũ. Tolle enim inter mulieres eſſe nullã pximitatẽ: & nulla cã diſcordiæ eſt. Cõcordes ma. ſi nõ magis cõcordes: verũ pro minus diſcordibus dixit: an vt ſeruiret ſententiæ, neſcias vtrum cõcordes futuræ ſint, an diſcordes. Neſcias, verũ id t. r. hoc verbũ ex aliq̃ parte cõfirmã tis eſt, & cõſentientis. vtrũ cõſe ntientes ſint an diſſentiẽtes: vnũ de duobus ſignificat. Odioſa eſt hæc æ. a. ſupra in pſonã ſocrus culpã iratus cõtulerat diſcordiæ: nunc vt vxori placat & nurui: parẽ odiorũ cãm a pſonis trãſtulit ad ætates. & ita tñ vt magis iuniores accuſaret: ei de adoleſcentibus q̃ſtus cũ miſereat ſenex. Odioſa h. æ. a. hæc cũ gemitu pnũciandũ eſt. E medio æ. ex. vtrum ex vrbe rus: an ex vita in mortẽ. & ſatis moraliter inã in medio ſtare dr ſuper uacuus vel moleſtus: & cuȝ ſtamacho dixit ſenilẽ. Senex atq; a. hęc duo noiauit, caput indicari & intẽtionẽ huiuſmo di fabularũ. Nos iam f. ſ. ſenex pnuncia. Senex a. a. qua ſi minimum fabulæ. Addit Pã. per tẽpus: opportune.

SER. Non clam. Inducitur Soſtrata cupiens abire rus: ne poſſet culpari de repudio: vt vehementius inſiſtant quærere cãm diſſidii. Et cũ nulla Pãphilo relinquatur excuſandi cã: culpabit de amore Bac. vt veritatẽ fateatur: & vxorẽ recipiat: vt illa caperet. merito in principio putabam te me odiſſe pter vxorem. ſed antea q̃ rebat. i. exiſtimarẽ te amare me. ſit mali ſidem ei rei. ſ. q: me amabas ſi quando coram patre, & Phi. ppoſui matrẽ vxori. & ita videt eſſe cã quare vxorem repudiet. Referre. i. reddere gratiam. ſ. remouendo me. & nõ dare cauſam repudii: vt cum ſis pius erga me: ſidas primum apud me poſitũ, & paratũ tuæ pietati: hoc. ſ. quod ſequitur. Arbitror hoc eſſe c. v. q. c. d. ego rus &c. ſtultitia illius, qa pro nihilo tenemur. hoc vulgus. i. malas ſocrus. quẽ fortunatus ſum in cæteris rebus: qa & bonã mrẽm habeo & bonã vxorẽ. ſi hæc res vna. ſ. diſcordia: quæ facta eſt inter eas: foret abſq;. i. extra. Abſq; hic eſt aduerbium. Conſolatur eum mater. Non inducas eum pati. i. accipere in rez: vt quæq; res eſt diuerſa: ſed debes te conſolari.

DON. Quem cũ iſt. ſ. In hoc colloqo reconciliatio ſenũ eſt poſt iurgiũ mixta diſputatione Pamphili de nõ reducẽdo vxore.

Procul: nõc ppe. Procul hic ſtãs a. v. accepi audiui. & mõ vxor ante mulierẽ: & de vxore Dũ mala phibeat. Iſtuc eſt ſa. tunc iſtuc exceptiue dictum: quaſi cæteras ſtulte feceris: & ſi ſtomachũ retinet quo rephẽdat cætera. Qui vbi cunq; o. ſ. q pro interdũ abũdat. Animũ p. ſ. mõ non alienum animũ: ſed ſuus flectere. & vnde flecteret a iurgio ad modeſtiã: & ex cõceſſione ex domo. Animũ ſ. ad hoc flectere animũ dixit: vt oſtẽderet ne nunc qdem purgatam apud ſe Soſtratã de pterita culpa. Quod ſ. ſ. pot hæc etiã ſnia videri generalis. & deeſt ad id: vt ſit flectere ad id qđ faciendũ. poteſt & abſolute accipi: quo pro quæ res ſienda ſit: qđ poſt faciendũ ſit. i. cõcedendum. neceſſitate hoc verbum exprimit. Fors ſiat pol: fortuna faueat quaſi aduer ſum triſte dicturus eſt. nã fors bona fortuna eſt: & ſic ſignificauit, dixerat enim ille: quid faciendum ſit poſt fortaſſe.

Quem &c. In hoc colloqo recõciliatio ſenũ eſt poſt iurgiũ mixta diſputatione Pamphili de nõ reducẽda vxore. La. o vxor, ego ſtans pcul hinc. i. nõ longe ab hoc loco (nã Dona. vult hic capi procul pro prope) GVL.

DON, ¶ Neq́ fuiſſe p̄.prægnās eſt ante gnatū:vel ante genitri‑cem,eſt.n.præ ante.¶ Bene Di me a.agit gratias nūcian‑ti ob ſuſcepū nepotē:gaudet liberatā nurum.¶ Natum i.t. & i.ſ.ꝓprium affectum refert ſibi nepotē illi filiā eſſe ſerua‑tam.¶ Et t.i.ſ.recte tibi:qa p̄ puerperæ eſt cui dicit.¶ Sed q.m.v.h.qd mulieris dixit:diceret qualē mulierē:aut aliqd

& prætereа ſtatus eſt venialis ab imprudentia deſcendens. ¶ Sua:pro eius.vt Nāq́ ſuam patriā antiquam ciuis a.h. ¶ Adoleſcens m.ſ.multa dixit:& mater ſua: & adoleſcens mulier:& quaſi docet hoc exemplo pium patri eſſe.¶ Ado‑leſcens m.ſ.m.bene mirandum nō iraſcēdū dixit. Miramur enim magis ſi amici peccauerint,q̄ iraſcimur. ¶ Repetire

grauius.& totū percun‑ctatiue potius,q̄ ꝓnun‑ciaret, & diceret peſſi‑mam mulierem,& male moratam vxorē habes. & reprehēſio eſt cū con‑temptu:& ſic qd homi‑nis.vt Virg.Tu mi,q. h.r. At contra cū hono‑re ſi dicimus:Quē ho‑minē habes.¶ Moratā .i.inſtitutā.& eſt parti‑cipiū ſine verbo.¶ Nos n.c.h.nō partu cælatos dixi:ſed p̄gnātē filiam fuiſſe.¶ Nequeo ſs.m. magna exaggeratio. ¶ Quam hoc m.v.ſ.to‑tum modeſte,quamuis indignet:qa apud mari‑tum vxor non eſt ve‑hementius accuſanda. ¶ Quā hoc m.ſ.ꝙ præ‑gnās fuerat filia:non ꝙ natus eſt puer.¶ Iā tibi illud ſ.m.p.q̄ m.L.vtiq quia minus eſt: & ma‑gis quoniā ſequitur:an ironia eſt, vt ſit ordo: Nō mihi minus placet q̄ tibi,& placet ꝓ diſpli‑cet intelligimus,vt ali‑bi:Tum me hoſpitem lites ſequi,q̄ id mihi ſit facile,atq́ vtile.¶ Cum eā cōſequitur a.p.alie‑nus ꝙ ſenes gratulan‑tur:id maxime lędit Pā‑philum.¶ Alienus pu. metaphora a pecorib⁹, quæ vt mox nata fue‑rint,matres ſequuntur. Virgi.Atq́ ipſę memo‑res redeunt in tecta,ſu‑oſq́ De.

Neq́ fuiſſe prægnantem unquam ante hanc ſciui diem.La.
Bene(ita me Di ament)nuncias,& gaudeo
Natum illum,& illam ſaluam,ſed quid mulieris
Vxorem habes!aut quibus moratam moribus!
Nos ne hoc cælatos tam diu!nequeo ſatis,
Quam hoc mihi uidetur factum praue proloqui.Ph.
Non tibi illud factum minus placet,q̄ mihi Laches.Pam.
Et ſi iamdudum fuerat ambiguum hoc mihi,
Nunc non eſt cum eam iam conſequitur alienus puer.La.
Nulla tibi Pamphile hic iam conſultatio'ſt.Pam.
Perii.La.hunc uidere ſæpe optabamus diem.
Cum ex te eſſet aliquis,qui te appellaret patrem.
Euenit;habeo gratiam Dis.Pam.nullus ſum.La.
Reduc uxorem,ac noli aduorſari mihi.Pam.
Pater ſi ex illa me liberos uellet ſibi.
Aut ſe eſſe mecum nuptam,ſatis certo ſcio,
Non me clam haberet,quæ cælaſſe intellego.
Nunc cum eius alienum eſſe a me animum ſentiam
Nec conuenturum inter nos poſthac eſſe arbitror,
Quam ob rem reducam!La.mater quod ſuaſit ſua.
Adoleſcens mulier fecit,mirandum ne id eſt!
CENSEN TE POSSE reperire ullam mulierem
Quæ careat culpa!an quia non delinquunt uiri!Ph.
Voſmet uidete iam Laches,& tu Pamphile
Remiſſam opus ſit uobis,an reductam domum.
Vxor quid faciat in manu non eſt mea.
Neutra in re uobis difficultas a me erit.
Sed quid faciemus puero!La.ridicule rogas.
Quidquid futurum'ſt huic,reddas ſuum ſcilicet,
Vt alamus noſtrum.Pam.quem ipſe neglexerit pater
Ego alam!La.quid dixti,eho an non alemus Pamphile!
Prodemus quæſo potius!quæ hæc amentia eſt!
Enimuero prorſus iam tacere nequeo.
Nam cogis ea quæ nolo,ut præſente hoc loquar.
Ignarum cenſes tuarum lacrumarum eſſe me!
Aut quid ſit hoc quod ſollicitare ad hunc modum!

v.m.quaſi dicat ſi hanc repudiaueris.¶ An qa n.de.v.ironice dictum. Nō enim nō delinquūt. ¶ Voſmet vi.i.L.e.t.p. ne rogaret ſocerum.ne intereſt: conuenit tibi. vbi certior ſit ad repu‑diādum generū.¶ Voſ‑met vid.L.Virgi.Vos o Calliope p̄cor.¶ Re‑miſſa o ſ.v.in veris co‑dicibus ſic eſt:Remiſſā reductā domū: vt ſit re‑miſſa reducta.¶ Mea vxor qd ſa.ordo: Vxor mea quid faciat in ma‑nu nō eſt: deeſt eius.vt ſit In manu eius eſt:ſed in mea poteſtate poſi‑tum: manu vero vxo‑ris. & eſt ordo: Vxor mea quid faciat in ma‑nu eius non eſt.¶ Neu‑tra in r.v.d.promittit facilitatem ſuam:vt ta‑men vxor roganda ſit: aut aliter: vt ſupra an‑notauimus.¶ Sedquid fa.de pu.& quid de me fiet:qui vtiq́ quicquid erit patri reddendus eſt puer.¶ Huic red.Pam‑philo.¶ Ridicule ro.ri‑dicule vel aduerbiū eſſe poteſt,vel nomē.ſi no‑men eſt: ſubdiſtingue ridicule.& ſic iterrogas cum vi pronūciationis. ¶ Huic ſuum red.ſ.ſic dixit huic ſuum & red‑das: quaſi repoſcat. & Pāphi'us nō ſubiunxit vt alat:ſed vt alamus:

Virgil.

¶ Nulla tibi p.cōſultatio eſt de reducenda vxore. ¶ Perii:hoc ſibi & ipſe Pamphilus dicit.¶ Cū ex t.a.e.q.te a p.bene hoc putāt qđ Pāphilo non videtur:hoc eſt ex illo eſſe qđ natū eſt.¶ Euenit,habeo g.D.ꝓprie euenit: ideo & bonorū euentus dicit.¶ Nullus ſum:ipſe ſibi iterum:hoc vlterius eſt q̄ perii:quia cum aliquis periit:vel relinquitur, vel cadauer eſt.¶ Ac noli:cauſam iterpoſuit ſenex quo ma‑gis faceret vt filius non recuſet.¶ Si illa ex me.l.v.vt ſppa‑ret tamen commentus eſt cauſam.¶ Si illa ex me: nactus eſt Pāphilus ex verbis ſenum cauſam aliam diſſidii.¶ Aut eſſe mecum nuptam:vetuſte mecum nuptam: & recte,qa partus confirmatur nuptialis.& melius nuptam mecum, q̄ tectam & opertam vno cubiculo mecum. Nubere enim eſt operiri,tegiq́.vnde nubes,ꝙ tegere ſolent cælum dicū‑tur. Virgili. Arſuraſque obnubit amictu.¶ Non clam me haberet:intelligo non tacuiſſe partum.¶ Quæ cælaſſe in‑telligo:nō dixit natum filium:ne interpoſito affectu inter‑moliretur iratus.¶ Nunc cum eius alienum a.m.a præſen‑ti tpe.¶ Nec conuenturam:a futuro.¶ Quamobrem re.fir‑mior concluſio facta eſt per interrogationem,q̄ ſi eſſet ꝓ‑nunciatiua.¶ Mater quod ſu.ſ.deriuatione cauſæ defenſio.

Nube‑re Nubes Virgil.

ne ſua quoq́ intereſſe monſtraret.¶ Vt alamus noſtrum: ſcilicet Pamphili filium nepotem meum:vtrunque noſtrū. ¶ Quem ipſe neglexerit:ſi ipſe legeris clare dictum eſt: ſi ipſa lenius eſt. & videbitur ſenex ob murmurationem eius intellexiſſe:non quod voluit puerum tolli: & ideo appoſi‑tum quod dixit. ¶ Quem ipſe neglexerit:legitur & ipſa.& hoc eſt melius:vt ſit pater vocatiuus caſus. ¶ Quem ipſe neglexerit pater Ego alam:hoc ſibi obmurmurans vultu & verbis reſpondit velle ſuſcipere filiū. ¶ At non a.P.quā q̄ faciendum ſit:econtrario vult ſenex pronunciatione de‑monſtrare:quod ſcelus ſit non feciſſe.¶ Prodemus q.q.de ſeremus:proiiciemus:porro dabimus. Virgi. Vnius ob irā Prodimur.nam a quo defendendi ſumus ſi nos deſerit pa‑ter:¶ Enimuero Pam.multa reticentia de filiorum vitiis eſſe defenſione quoq́ apud ſoceros vel parente ſæpe Te‑rentius demonſtrauit:& præcipue in Andria,cū dicit:Ego illud ſedulo n.ſ.i.ſ.¶ Iam t.ne,quāuis tacendum ſit.¶ Igna‑rum c.t.l.e.& meretricem Pamphilus.¶ Tuarum lachry‑marum eſſe me:apparet illum a Soſtrata hoc audiuiſſe:nā ipſa filium deprehenderat flentē.¶ Sollicitare:perturbas: commoueare.¶ Ad h.m.i.immordere.

Prode‑re Virgil.

Primum ubi hanc dixti cauſſam te propter tuam
Matrem non poſſe habere hanc uxorem domi,
Pollicita eſt ea ſe conceſſuram ex ædibus,
Nunc poſtquam ademptam quoq; hanc tibi cauſſam uides,
Puer quia clam natus eſt, nactus alteram es,
Erras, tui animi ſi me eſſe ignarum putas,
Aliquando tandem huc animum ut adducas tuum.
Quam longum ſpacium amandi amicam tibi dedi?
Sumptus quos feciſti in eam, quam animo æquo tuli?
Egi, atq; oraui te uxorem ut duceres.
Tempus dixi eſſe, impulſu duxiſti meo.
Quæ tum obſecutus mihi feciſti ut decuerat.
Nunc animum rurſum ad meretricem induxti tuum,
Cui tu obſecutus facis huic adeo iniuriam.
Nam in eandem uitam te reuolutum denuo
Video eſſe. Pam. me ne? La. te ipſum, & facis iniuriam
Confingis falſas cauſſas ad diſcordiam,
Vt cum illa uiuas, teſtem hanc cum abs te amoueris.
Senſitq; adeo uxor, nam ei alia cauſſa quæ fuit.
Quā ob rē abs te abiret? Ph. plane hic diuinat, nam id eſt. Pā.
Dabo iuſiurandum nihil eſſe iſtorum tibi. La. ah.
Reduc uxorem, aut quam ob rem non opus ſit cedo. Pam.
Non eſt nunc tempus. La. puerum accipias, nam is quidem
In culpa non eſt, poſt de matre uidero. Pam.
Omnibus modis miſer ſum, nec quid agam ſcio.
Tot nunc me rebus miſerum concludit pater.
Abibo hinc præſens, quando promoueo parum,
Nam puerum credo iniuſſu non tollent meo,
Præſertim in ea re cum ſit mihi adiutrix Socrus. La.
Fugis, hem? nec quicquam certi reſpondes mihi?
Num tibi uidetur eſſe apud ſe? ſine
Puerum Philippe, mihi cedo, ego alam. Ph. maxume,
Non mirum fecit uxor mea ſi hoc ægre tulit.
Amaræ mulieres ſunt, non facile hæc ferunt.
Propterea hæc iraſt, nam ipſa narrauit mihi,
Id ego præſente hoc nolebam dicere,
Neq; illi credebam primo, nunc uero palamſt.
Nam omnino abhorrere animum huic uideo nuptiis. La.
Quid ergo agam Philippe? quid das conſilii? Ph.
Quid agas? meretricem hanc primum adeundam cenſeo.
Oremus, accuſemus grauius, denique minitemur, ſi cum illo ha-
buerit rem poſtea. La.

DON. ¶ Primum h. v. e ſummo ad imum. ¶ Nactus al. es: nanciſci (Nāciſci) proprie dicitur, qui paratur ad tenēdum, antequā poſſit reperire quod teneat: ſtatim qđ accurrat prehendit. ¶ Aliquādo tamen h. a. v. a. r. mire eſt temporis interiectio: & aliquādo. vt Tandē abducas tuum: deeſt ſac: ſed plenum ꝓnūciatione eſt q̄ lōgum ſpatiū ab ante actis. ¶ Sumptus q. f. i. e. q. æ. a. t. recte hoc dixit: quia imperabilior eſſe debet indulgētiſſimus pater. vt alibi: Tū patris pudor, qui tā leni paſſus eſt aīo. ¶ Egi a. o. agit, qui iuſtā rem dicit: orat, q animo demiſſo precatur: vt quaſi bñficiū ꝑſtet. (Agere, Orare) ¶ Sibi tp̄s: dixit eſſe tp̄s, quia diu multaq; ſuſtinuit tēpus dixiſſe. ¶ Impulſu d. m. multum valet ad ſuadendū laudatio eius apud quem agimus: & ex ea parte laudatio q̄ illum poſſumus infle cti. ¶ Quæ tunc ob. mihi vt de. ordo: Quæ feciſti tunc obſecutus mihi. ¶ Vt d. n. a. ad m. hoc vultuoſe & demiſſo labro: vt appareat inuitum duci ad reprehēdendum: qa laudauerit mō, quæ tu feciſti iuuenīliter ſentis: qa non dixerit multum amās facis huic iniuriā: ſed cui obſecutus ob meretricis ſupbiā nō ferendā. ¶ Nā in eādē v. d. parcius vitā dixit, q̄ flagitiū, atq; libidines. ¶ Te reuolutum: non. r. ſed reuolutum eſſe tanq̄ inuitū, aut neſciū, reliqr ei quādā veniam: vt velit ee correptio. ¶ Mene? (Mene) hoc genus iterrogationis negatiuam habet ſignificationē. ¶ Et f. in. ꝑ facis iniuſte. ¶ Vt cū illa v. grauius eſt cum meretrice viuere, q̄ meretricem amare. ¶ Teſtē hāc cum abs te amoueris: laudata eſt hic vxor modeſta cum illam teſtem non impeditricem appellet ſocer. ¶ Sēſitq; adeo v. n. e. c. aliud argumentū a quo vult Pamphilū referri nō ſolum illius, ſed etiā vxoris culpā: etiā hinc inde accuſari non ſocerū. ¶ Plane hic d. n. i. diuinat dixit pro verū dicit. & nō diuinat de ꝑterito dictum. vnde prouerbium aiunt: Diuinare ſapientem: quia qui dicit verum, de his diuinus eſt. ¶ Dabo iuſiurandum: vbi argumenta & teſtimonia deficiunt: ibi iureiurando opus eſt. i. ¶ Nihil eſſe i. t. ſatis concinne dixit iſtorum: ne ſingulis commemoraretur. ¶ Reduc vxorem, aut qua de re. n. ſ. o. c. quia Pamphilus hoc ſolum defendit non deeſſe quod pater putat: nec cauſam quæ vera eſt protulit: ideo ſenex relicta tota quæſtione rediit ad id quod agitur. & ait: Reduc vxorem: aut dic quæ res vetat. ¶ Non opus ſic e. n. e. n. t. quia ſocer adeſt. & oratorie confugit ad deditionem defenſione titubante. ¶ Accipias: pro accipere. iam accuſatur ea cur accipiat. ¶ Nā is q in. c. n. eſt: in hoc dicto eſt quædā faceta irriſio eius, qui nimis iracundus ſit. ¶ Poſt de m. bene de matre conceditur: vt de puero extorqueat: quia ſcit parēdum concordiam firmā per filium. ¶ Oībus m. m. ſ. quidē eſt oībus modis miſer ſum: ait rē & circa parētem. is circa vxorē manet iam in reducenda: & in nō reducenda miſer ſum. an miſer ſuꝫ cum maxime obtrudit̄ qđ maxime fugio: vel puerū concludit pater: tranſlatio de fera indagata. ſic Cice. Circūdatos Verri cancellos ait. (Cicero) ¶ Nā p. in. c. omnia facit Poeta: aut ne rē palam faciat: aut intercidat diuortium. ¶ Præſertim in ea re. ſ. q̄ dixit cōtinuo exponet. ¶ Fugis hē: ex verbis patris oñdere voluit qđ agat Pam. & ille abibo dixit: hic fugis. ¶ Nū tibi v. e. a. ſ. ſ. quaſi ob amorē meretricis iſanus. ¶ Sine: ſine ſeparatim accipe: quia vim habet cōminātis. ¶ Amaræ m. quaſi vir dixit. ¶ Amaræ mulie. nō enim abſūdat, ſed cām dixit vnde vxor offenderit Pam. ¶ Nō facile h. f. non facile ferūt pellicatuꝫ, neq; amorem aliaꝫ in viris. ¶ Nam ipſa na. m. verū fingit hæc dixiſſe filiā ſibi: an vero non factum eſt, ego neutrū puto: & ſic intelligo: q; de vxore ſua dicat. ¶ Ipſa nat. m. ſm illud quod ſupra dixit: Nunc mihi in mētem venit de hac re, quod locuta es olim, cum illum g. a. c. ¶ Neq; illi cre. p. quare non credebas. nam qui amaræ ad hāc mulieres ſūt: & ſæpe de nihilo ſuſpitioſæ. & bene hoc addit: ne timuiſſe generū videretur. ¶ A nuptiis: nō dixit a filia mea: ſed q; pater Pamphili magis doleat. ¶ A nuptiis: nam Philomenam nolle irati eſt: odiſſe nuptias amatoris. ¶ Quid e. a. p. mire conturbatur pater quaſi res ſua tantum cogatur. & vide quemadmodum Poeta latenter feſtinet ad rerum cognitionem. ¶ Meretricem h. bene hanc quæ interturbat. ſic enim ſumitur hoc pronomen: vt Hācine ego v. p. p. &: Tuamq; hanc animam effundere d. i. malā hanc. q. d. hanc quę nos perturbat. ¶ Primū: bene primū: vt intelligamus: deinde Pā. oremus: & iteꝫ rogemus an qđ eſt verius omni genere eloquio cōmoneamus, vnde oratores orare & perorare dicitur: & orator nomen accipit. Virgi. Talibus orabat dictis. (Orare, Oratores, Virgil.) ſ. I. nā qui erat accuſaturus aut cōmoniturus oremus. ¶ Accuſemus. i. eloquamur. pōt intelligi & rogemus: ſed nō cōuenit pſonæ potior: & ipſi cauſæ verboꝝ ordini. (Accuſatur) ¶ Si cū i. h. p. t. vt in Eunu. Quo cū tū rē habebā hoſpite.

¶ Bacchidem

DON. ¶ Bacchidē vi.h.ſic maluit,ꝙ meretrices dicere:ne graue
ſic cū ea ſeni loqui:niſi quia vicina eſt. ¶ Huc e.u.m.bene
ſeruata ſunt perſonis cōgruentia.nā ſocerū mouere:hāc rē
incertā non decuit & facere:vt cum pellice filiæ ſuę mitius
ſermocinaret̃.& Huc e.u.m.deeſt eam. ¶ Si u.m.eſt u.p.ſ.
manere,vel vt maneat ¶ Sed vis adeſſe u.m.d.ſt.c.melius
pronūciaueris:ſi remit
tente & implorāte hoc
vultu dicere cœperis:
Phidippum quaſi non
oporteat intereſſe ſoce
rū:adeo mutat ſniam
Laches:& relegat eum
in procurationē alteri-
us rei. ¶ Nutrices para
puero:ideſt quære.

Faciam ut mones,eho puer curre ad Bacchidem hanc
Vicinam noſtram,huc euoca uerbis meis.
Et te oro porro in hac re adiutor ſis mihi.Ph.ah
Iam dudum dixi,idemq; nunc dico Lache,
Manere affinitatem hanc inter nos uolo,
Si ullo modo eſt ut poſſit quod ſpero fore.
Sed uis me adeſſe una dum ſtatim conuenis?La.
Immo uero abi,aliquam puero nutricem para.

GVI. Tibi & cæ. In
hac ſcęna vltimus error eſt vicinus.datur enim
opera vehemens ſenibus: vt Pamphilus vxo-
rem reducat:quod cōſtanter renuit vſq; in finē
ſcænæ.Phi.quoq;:ideſt etiā.o Philomena filia
mea.ſum iratus tibi:ſicut ſum iratus matri tuæ & ſocrui.
quidem.i.certe.ſum iratus tibi grauiter.i.moleſte.nā her-
cle abs te factū eſt.i ſeciſti turpiter cum diſceſſiſti a domo
mariti. & ſi.i.quāuis.mater eſt tibi cā.i.defenſio:excuſatio
de hac re:quæ mater impulit te ad diſcedendū.vero.i.ſed.
nulla eſt cauſa huic matri tuæ Myrrhinæ.Lac.o Phidippe
oſtēdis te mihi opportune.i.cōmode.in ipſo tempore.i.in
ipſo tēporis articulo:quo ſummopere optabā compellere
Opportune & in ipſo tpe aduenire
te. Opportune ad prandiū veniſſe dicit̃ aliquis,qui ad ip-
ſum tēpus incipiendi prādii venit.in ipſo autē tempore ve
niſſe dr̃,qui venit cū iam eſſet appoſitū prandiū.& ideo op
portune & in ipſo tpe non ſunt idē,Phi.quid eſt ꝓpter qđ
dicis me opportune veniſſe.Pā.apud ſe loquit̃:qd rn̄debo
his ſenibus patri & ſocero.& quo pacto operiam.i.cælabo
hæc quæ ego ſcio:quæ pellicitus ſum me cælaturū.alii ha-
bēt aperiā:& tūc eſt ſenſus:Quō potero hæc explicare,qn
frangā fidē ꝓmiſſā Myrrhinæ.vel intellige aperiā.i.explica
bo:euoluā:expediā:hoc qđ a me petit̃.ſ.vxorē reducā.La.
dic filiæ.ſ Philomenæ.Soſtratā matrē Pamphili cōceſſurā
.i.iturā.hinc.i.ex hac vrbe.rus.i.ad agros.ne.i.vt nō.ve
reatur.i.timeat.quo minus.i.vt nō.redeat iam domū:in ac
cuſatiuo caſu aduerbialiter:pro aduerbio ad locū.Phi.ah:
Cōmereri
interiectio dolētis.tua vxor nullā cōmeruit culpā de his re
bus.i.quantū ad has res ſpectat.Cōmeremus vel commere
mur mala tantū.omnia hæc mala ſunt exorta a mea vxore
Myrrhina.Mutatio.i.tranſlatio culpæ a tua vxore in me-
am.fit.i.efficit̃.o Laches ea Myrrhina ꝑturbat nos.i.eſt cā
noſtræ turbationis.Pā.porro.i.certe.& Myrrhina,& ipſi
ſenes turbēt.i.ꝑturbent oia.q̄.i.quantū velint.dū.i.dūmo
do.ne.i.nō.reducā Philomenā.Phi.o Pamphile.ſane.i.cer
te.volo hāc affinitatē eſſe ꝑpetuā iter nos.ſi pōt fieri vt ve
lis perpetuo eſſe affinis nobis.Sin.i.ſed ſi.eſt.i.cōtingit.vt
tua ſnia ſit aliter.i.vt nō velis vxorē reducere.accipias pue
rū recte:qa liberi patrē ſequunt̃.Pā.Phidippus ſenſit Phi-
lomenā peperiſſe,occidi.i.ꝑditus ſum.Lac.dicis ꝙ accipiat
puerū:quē puerū accipiet?Phi.nepos.i.filius filii tui:& filię
meæ:eſt natus nobis.nā filia Philomena fuerat abducta a
matre a vobis.i.a domo veſtra.&(qđ dici inepte ſolet)de
penes vos.ꝑgnās.i.grauida:participiū ſine verbi origine,
nec ſciui vnq̄ ante hōc diē eā fuiſſe ꝑgnantē. La.Dii ita me
amēt,bene nūcias.i.iucundū mihi nunciū affers.& gaudeo
illū nepotē natum eſſe tibi.& gaudeo illā Philomenā eſſe
Quid mulieris & quā mulierem habes
ſaluā.i.incolumē.& recte dixit tibi:qa Phidippus eſt pater
puerperæ.Quid mulieris.i.quā mulierē:reꝑhenſio eſt cuꝫ
cōtemptu,cū ira loquimur:Quid hoīs eſt,cōtra cū honore
dicimus,inquientes:Quē hoīeꝫ habes.qd ergo mulieris.i.
quā mulierē habes vxorē.aut qbus.i.q̄libus moribus mo-
Moratus
ratā.i.inſtitutā:participium ſine verbo.ne.i.vtrum.decuit
ſup.nos cælato eſſe hoc.i.eā fuiſſe ꝑgnantē.tādiu.i.tanto
tpe.Dicimus cælatus ſum hoc.naꝫ cælo te hoc dicimus.&

ideo ſecundus accuſatiuus manet in paſſiuo.Nequeo ſatis
Prolog
proloqui.i.longo ſermone dicere.q̄.i.quantū.hoc videtur
minus placere
mihi factū praue.i.diſtorte:nō recte.Phi.o Laches id factū
non minus placet.i.non magis diſplicet tibi q̄ mihi.Nā mi
nus ineptus dicitur aptior:& minus malus dicitur melior.
Vt illo nullus fuit minus malus.i.nullus fuit melior illo.Pā.
etiam ſi dudum.i.prius
pauloāte hoc.ſ. partus
filiæ fuerat mihi ambi-
guum:nūc non eſt am-
biguū mihi,cuꝫ alienus
puer.i.non a me geni-
tus.conſequit̃ eam Phi
lomenā.Hoc dictum a
pecoribus tractum eſt:
quæ vt mox nata fue-
rint, matres ſequūtur.
Lac.o Pamphile iā nulla eſt tibi cōſultatio.i.deliberatio de
reducenda vxore.hic:ideſt in hoc loco.q.d.nondum delibe
raſti eam reducere:cum tamen ſatis iam ſpatii habueris ad
id faciendum.Pam.hoc ſibi Pāphilus dicit.perii.i.male res
mea ſe habet.La.ſæpe optabamus videre hunc diem:cum
aliquis filius eſſet ex te:qui appellaret te patrē.euenit.i.cō-
tingit quod optabā:nam filium es aſſecutus.habeo gratiā
Diis.i.ob id ſum Deo deuinctus,qui meis votis responde-
rit: ex quo ſemper erga eum memor ſum futurus gratias
agendo.Pam.nullus ſum.i.non ſum:plus eſt q̄ perii. quia
Nullū eſſe
cum aliquis perit,adhuc cadauer reliquum eſt.Lac.reduc
vxorem:ac noli aduerſari.i.repugnare mihi:vel obſiſtere.
Pam.O pater:ſi illa Philomena vellet ſibi liberos ex me.i.ſi
vellet habere liberos ex me:aut ſi vellet ſe eſſe nuptam me-
cum:pro mihi nuptam.Nubere eſt operiri,tegiq;.vnde nu
bes,ꝙ tegere ſolent cælum,dicuntur.ſatis ſcio certo:ꝙ nō
haberet clam me.i.me neſciente illuꝫ partū: vel puerū quē
intelligo eam cælaſſe:hoc eſt non tacuiſſet ita partum:quē
iam conſpicio ab ea fuiſſe contectum.nunc cum ſentiā ani
mum eius eſſe alienum a me:non arbitror ipſum animum
conuenturum eſſe poſt hac inter nos.vel ſic intellige: Ar-
bitror non conniturum eſſe poſt hac inter nos:ideſt nō fu-
Conuenire inter nos
turam cōcordiam a modo inter nos:cum iam eius animus
ſit a me alienus.Nam dicimus:Hoc conuenit inter nos:id-
eſt de hoc inter nos non eſt controuerſia. Quamobreꝫ:id-
eſt qua de cauſa.reducam.i.debeo eam reducere: hoc dicit
interrogando:quaſi dicat non etiam teipſo teſte.La.muli-
er adoleſcens.i.iuuenis:ſcilicet Philomena.fecit illud quod
ſua mater ſuaſit illi.ne:ideſt vtrum.id.ſ.eaꝫ peccaſſe eſt mi
randum?quaſi dicat non.ne.i.vtrum.cenſes te poſſe repe-
rire vllam mulierem.quæ mulier careat:ideſt vacet culpa.
an:ideſt vtrum.ita cenſes:quia viri non delinquunt.hoc di
cit per ironiam: cum intelligat & viros ipſos multum de-
linquere.Phi.O Laches,& o Pamphile.iam voſmet vide-
Eſſe opus remiſſa
te remiſſam:ideſt remiſſa.ne.i.vtrum.opus ſit vobis remiſ
ſa an reducta.ad domum:ideſt vt remittatur an reducatur
domuꝫ.vbi remiſſa & reducta poſſunt eſſe nominatiui ca-
Cicero
ſus.vt Cice.ad Curionē:Dux nobis & auctor.opus eſt eti-
am vtrū Philomena remiſſa aut reducta domum ſit vobis
opus.vel poſſunt eſſe caſus ablatiui:qui idem forſan pone-
Sallu.
rentur nō abſurde pro infinitiuis.vt Sallu.Facto opus eſt:
pro opus eſt facere.& ſimiliter hic videre: An opus ſit vo-
bis me remittere eam:an te Pamphilū reducere domū.qd
vxor mea faciat nō eſt in manu eius ſup.i.in ſua poteſtate:
ſed in ea.in neutra re.i.nec in remittēdo:nec i reducēdo dif-
ficultas erit vobis a me.Sed qd faciemus puero q natus eſt
ex Philomena.La.o tu ridicule.i.deridēde.rogas.i.interro
gas.Vel ridicule pōt eſſe aduerbiuꝫ.qcqd eſt futurū.i.qcqd
poſſit cōtingere.reddas huic Pāphilo filiū ſuum.Vel ſuū in
neutro.i.id qđ eius eſt.ſcilicet.i.certe.vt alamus nr̃m.i.filiū
ad nos ſpectātē.Pā.vis ſup.ꝙ ego alam illū puerum,quem
ipſe pr̃ puerperæ neglexit.i.cōtēpſit nutrire. Alii hñt ipſa.
& nūc ſic aſtrue:O pater vis ſup.ꝙ ego quē.ſ.meipſa vxor
Philomena neglexit:cum me neſciente peperit:cū a domo

DON. ¶ Primum h.v.e ſummo ad imum. ¶ Nactus al.es: nanci
Nãciſci ſci proprie dicitur, qui paratur ad tenẽdum, antequã poſſit reperire quod teneat: ſtatim qđ accurrat prehendit. ¶ Aliquãdo tamen h.a.v.a.t. mire eſt temporis interiectio: & aliquãdo. vt Tandẽ abducas tuum: deeſt ſac: ſed plenum ꝓnũciatione eſt q̃ lõgum ſpatiũ ab ante actis. ¶ Sumptus q.ſ.i. e.q.æ.a.t. recte hoc dixit: quia imperabilior eſſe debet indulgẽtiſſimus pater, vt alibi: Tũ patris pudor, qui tã leni paſſus eſt aio. ¶ Egi
Agere a.o. agit, qui inſtã rem
Orare dicit: orat, q animo demiſſo precatur: vt qua ſi bñficiũ ꝑſtet. ¶ Sibi tp̃s: dixit eſſe tp̃s, quia diu multaq; ſuſtinuit tẽpus dixiſſe. ¶ Impulſu d.m. multum valet ad ſuadendũ laudatio eius apud quem agimus: & ex ea parte laudatio q̃ illum poſſumus inflecti. ¶ Quæ tunc ob. mihi vt de. ordo: Quæ feciſti tunc obſecutus mihi. ¶ Vt d.n.a. ad m. hoc vultuoſe & demiſſo labro: vt appareat inuitum duci ad reprehẽdendum: qa laudauerit mõ, quæ tu feciſti iuuenilicer ſentis: qa non dixerit multum amãs facis huic iniuriã: ſed cui obſecutus ob meretricis ſupbiã nõ ferendã. ¶ Nã in eãdẽ v.d. parcitã vitã dixit, q̃ flagitiũ, atq; libidines. ¶ Te reuolutum: non.r. ſed reuolutum eſſe tanq̃ inuitũ, aut neſciũ, religt enĩ quãdã veniam: vt velit cẽ correptio. ¶ Mene:
Mene hoc genus iterrogationis negatiuam habet ſignificanonẽ. ¶ Et ſ.in. ꝑ facis iniuſte. ¶ Vt cũ illa v. grauius eſt cum meretrice viuere, q̃ meretricem amare. ¶ Teſtẽ hãc cum abs te amoueris: laudata eſt hic vxor modeſta cum illam teſtem non impeditricem appellet ſocer. ¶ Sẽſitq; adeo v. n.e.c. aliud argumentũ a quo vult Pamphilũ referri nõ ſolum illius, ſed etiã vxoris culpã: etiã hinc inde accuſari non ſocerũ. ¶ Plane hic d.n.i. diuinat dixit pro verũ dicit. & nõ diuinat de ꝑterito dictum. vnde prouerbium aiunt: Diuinare ſapientem: quia qui dicit verum, de his diuinus eſt. ¶ Dabo iuſiurandum: vbi argumenta & teſtimonia deficiunt: ibi iureiurando opus eſt. i. ¶ Nihil eſſe i.t. ſatis concinne dixit iſtorum: ne ſingulis commemoraretur. ¶ Reduc vxorem, aut qua de re. n.ſ.o.c. quia Pamphilus hoc ſolum defendit non deeſſe quod pater putat: nec cauſam quæ vera eſt protulit: ideo ſenex relicta tota quæſtione rediit ad id quod agitur. & ait: Reduc vxorem: aut dic quæ res vetat. ¶ Non opus ſic c.n.e.n.t. quia ſocer adeſt, & oratorie confugit ad deditionem defenſione tirubante. ¶ Accipias: pro accipere. iam accuſatur ea cur accipiat. ¶ Nã is q in.c.n. eſt: in hoc dicto eſt quædã faceta irriſio eius, qui nimis iracundus ſit. ¶ Poſt de m. bene de matre conceditur: vt de puero extorqueat: quia ſcit parẽdum concordiam firmã per filium. ¶ Oibus m.m.ſ. quidẽ eſt oĩbus modis miſer ſum: ait rẽ & circa parẽtem. is circa vxorẽ manet iam in reducenda: & in nõ reducenda miſer ſum. an miſer ſũ cum maxime obtrudit̃ qđ maxime fugio: vel puerũ concludit pater: tranſlatio de fera indagata. ſic Cice. Circũdatos Verri cancellos ait.
Cicero
¶ Nã p.in.c. omnia facit Poeta: aut ne rẽ palam faciat: aut intercidat diuortium. ¶ Præſertim in ea re. ſ. q̃ dixit cõtinuo exponet. ¶ Fugis hẽ: ex verbis patris oñdere voluit qđ agat Pam. & ille abibo dixit: hic fugis. ¶ Nõ tibi v. e.a.ſ.ſ. quaſi ob amorẽ meretricis iſanus. ¶ Sine: ſine ſeparatim accipe: quia vim habet cõminãtis. ¶ Amaræ m. quaſi vir dixit. ¶ Amaræ mulie. nõ enim abũdat, ſed cãm dixit vnde vxor offenderit Pam. ¶ Nõ facile h.ſ. non facile ferũt pellicatus, neq; amorem aliaꝝ in viris. ¶ Nam ipſa na. m. vtrũ fingit hæc dixiſſe filiã ſibi: an vero non factum eſt, ego neutrũ puto: & ſic intelligo: qꝫ de vxore ſua dicat. ¶ Ipſa nar. m. ſm illud quod ſupra dixit: Nunc mihi in mẽtem venit de hac re, quod locuta eſt olim, cum illum g.a.e. ¶ Neq; illi cre. p. quare non credebas, nam qui amaræ ad hãc mulieres ſũt: & ſæpe de nihilo ſuſpitioſæ. & bene hoc addit: ne timuiſſe generũ videretur. ¶ A nuptiis: nõ dixit a filia mea: ſed q̃ pater Pamphili magis doleat. ¶ A nuptiis: nam Philomenam nolle irati eſt: odiſſe nuptias amatoris. ¶ Quid e.a. p. mire conturbatur pater quaſi res ſua tantum cogatur, & vide quemadmodum Poeta latenter feſtinet ad rerum cognitionem. ¶ Meretricem h. bene hanc quæ interturbat. ſic enim ſumitur hoc pronomen: vt Hãcine ego v.p.p. &: Tuamq; hanc animam effundere d.i. malã hanc, q.d. hanc quę nos perturbat. ¶ Primũ: bene primũ: vt intelligamus: deinde Pã. oremus: & iteꝝ rogemus an qđ eſt verius omni
Orare genere eloquio cõmoneamus, vnde oratores orare & perorare dicũtur: & orator nomen accipit. Virgi. Talibus orabat dictis ſ. I. nã qui erat accuſaturus aut cõmoniturus oremus. ¶ Accuſemus. i. eloquamur. põt intelligi & rogemus: ſed nõ cõuenit pſonæ potior: & ipſi cauſæ verboꝝ ordini. ¶ Si cũ i.h.p.r. vt in Eunu. Quo cũ iũ rẽ habebã hoſpite.
Oratores
Virgil.
Accuſatur

Primum ubi hanc dixti cauſſam te propter tuam
Matrem non poſſe habere hanc uxorem domi,
Pollicita eſt ea ſe conceſſuram ex ædibus,
Nunc poſtquam ademptam quoq; hanc tibi cauſſam uides,
Puer quia clam natus eſt, nactus alteram es,
Erras, tui animi ſi me eſſe ignarum putas,
Aliquando tandem huc animum ut adducas tuum.
Quam longum ſpatium amandi amicam tibi dedi!
Sumptus quos feciſti in eam, quam animo æquo tuli!
Egi, atq; oraui te uxorem ut duceres.
Tempus dixi eſſe, impulſu duxiſti meo.
Quæ tum obſecutus mihi feciſti ut decuerat.
Nunc animum rurſum ad meretricem induxti tuum.
Cui tu obſecutus facis huic adeo iniuriam.
Nam in eandem uitam te reuolutum denuo
Video eſſe. Pam. me ne? La. te ipſum, & facis iniuriam
Confingis falſas cauſſas ad diſcordiam,
Vt cum illa uiuas, teſtem hanc cum abs te amoueris.
Senſitq; adeo uxor, nam ei alia cauſſa quæ fuit,
Quã ob rẽ abs te abiret? Ph. plane hic diuinat, nam id eſt. Pã.
Dabo iuſiurandum nihil eſſe iſtorum tibi. La. ah.
Reduc uxorem, aut quam ob rem non opus ſit cedo. Pam.
Non eſt nunc tempus. La. puerum accipias, nam is quidem
In culpa non eſt, poſt de matre uidero. Pam.
Omnibus modis miſer ſum, nec quid agam ſcio.
Tot nunc me rebus miſerum concludit pater.
Abibo hinc præſens, quando promoueo parum,
Nam puerum credo iniuſſu non tollent meo,
Præſertim in ea re cum ſit mihi adiutrix Socrus. La.
Fugis, hem! nec quidquam certi reſpondes mihi!
Num tibi uidetur eſſe apud ſe? ſine
Puerum Philippe, mihi cedo, ego alam. Ph. maxume,
Non mirum fecit uxor mea ſi hoc ægre tulit.
Amaræ mulieres ſunt, non facile hæc ferunt.
Propterea hæc iraſt, nam ipſa narrauit mihi,
Id ego præſente hoc nolebam dicere,
Neq; illi credebam primo, nunc uero palamſt.
Nam omnino abhorrere animum huic uideo nuptiis. La.
Quid ergo agam Philippe? quid das conſilii? Ph.
Quid agas? meretricem hanc primum adeundam cenſeo.
Oremus, accuſemus grauius, denique minitemur, ſi cum illo ha-
buerit rem poſtea. La.

¶ Bacchidem

DON. ¶ Bacchidē vi.h.ſic maluit,q̃ meretrices dicere:ne graue ſit cū ea ſeni loqui:niſi quia vicina eſt. ¶ Huc e.u.m.bene ſeruata ſunt perſonis cōgruentia.nā ſocerū mouere:hāc rē incertā non decuit & faceret vt cum pellice filiæ ſuę mitius ſermocinaret,& Huc e.u.m.deeſt eam. ¶ Si u.m.eſt u.p.ſ.manere,vel vt maneat ¶ Sed vis adeſſe u.m.d.ſt.c.melius pronūciaueris:ſi remitente & implorāte hoc vultu dicere cœperis: Phidippum quaſi non oporteat intereſſe ſocerus:adeo mutat ſniam Laches:& relegat eum in procuratione alterius rei. ¶ Nutrices para puero:ideſt quære.

ideo ſecundus accuſatiuus manet in paſſiuo.Nequeo ſatis prologui.i.longo ſermone dicere.q̃.i.quantū.hoc videtur mihi factū praue.i.diſtorte:nō recte.Phi.o Laches id factū non minus placet.i.non magis diſplicet tibi q̃ mihi.Nā minus ineptus dicitur aptior:& minus malus dicitur melior. Vt illo nullus fuit minus malus,i.nullus fuit melior illo.Pā.etiam ſi dudum.i.prius pauloāte hoc.ſ.partus filiæ fuerat mihi ambiguum:nūc non eſt ambiguū mihi,cuꝫ alienus puer.i.non a me genitus,conſequit eam Philomenā.Hoc dictum a pecoribus tractum eſt: quæ vt mox nata fuerint, matres ſequūtur.

Prolog minus placere

Faciam ut mones,eho puer curre ad Bacchidem hanc
Vicinam noſtram,huc euoca uerbis meis.
Et te oro porro in hac re adiutor ſis mihi.Ph.ah
Iam dudum dixi,idemq; nunc dico Lache,
Manere affinitatem hanc inter nos uolo,
Si ullo modo eſt ut poſſit quod ſpero fore.
Sed uis me adeſſe una dum ſtatim conuenis?La.
Immo uero abi,aliquam puero nutricem para.

GVI. Tibi & cæ.In hac ſcęna vltimus error eſt vicinus.datur enim opera vehemens ſenibus: vt Pamphilus vxorem reducat:quod cōſtanter renuit vſq; in finē ſcænæ.Phi.quoq;:ideſt etiā.o Philomena filia mea.ſum iratus tibi:ſicut ſum iratus matri tuæ & ſocrui.quidem.i.certe.ſum iratus tibi grauiter.i.moleſte.nā hercle abs te factuꝫ eſt.i.feciſti turpiter cum diſceſſiſti a domo mariti.& ſi.i.quāuis.mater eſt tibi cā.i.defenſio:excuſatio de hac re:quæ mater impulit te ad diſcedendū.vero.i.ſed.nulla eſt cauſa huic matri tuæ Myrrhinæ.Lac.o Phidippe oſtēdis te mihi opportune.i.cōmode.in ipſo tempore.i.in ipſo tēporis articulo:quo ſummopere optabā compellere te. Opportune ad prandiū veniſſe dicit aliquis,qui ad ipſum tēpus incipiendi prādii venit.in ipſo autē tempore veniſſe dr,qui venit cū iam eſſet appoſitū prandiū.& ideo opportune & in ipſo tpe non ſunt idē.Phi.quid eſt ꝓpter qđ dicis me opportune veniſſe.Pā.apud ſe loquit:qd rñdebo his ſenibus patri & ſocero.& quo pacto operiam.i.cælabo hæc quæ ego ſcio:quæ pollicitus ſum me cælaturū.alii habēt aperiā:& tūc eſt ſenſus:Quō potero hæc explicare,qn frangā fidē ꝓſtitā Myrrhinæ.vel intellige aperiā.i.explicabo:euoluā:expediā:hoc qđ a me petit.ſ.vxorē reducā.La.dic filiæ.ſ.Philomenæ.Soſtratā matrē Pamphili cōceſſurā.i.ituram.hinc.i.ex hac vrbe,rus.i.ad agros.ne.i.vt nō.vereatur.i.timeat.quo minus.i.vt nō.redeat iam domū:in accuſatiuo caſu aduerbialiter:pro aduerbio ad locuꝫ.Phi.ah:interiectio dolētis.tua vxor nullā cōmeruit culpā de his rebus.i.quantū ad has res ſpectat.Cōmeremus vel commeremur mala tantū.omnia hæc mala ſunt exorta a mea vxore Myrrhina.Mutatio.i.tranſlatio culpæ a tua vxore in meam.fit.i.efficit.o Laches ea Myrrhina ꝑturbat nos.i.eſt cā noſtræ turbationis.Pā.porro.i.certe.& Myrrhina,& ipſi ſenes turbēt.i.ꝑturbent oia.q̃.i.quantū velint.dū.i.dūmodo.ne.i.nō.reducā Philomenā.Phi.o Pamphile.ſane.i.certe.volo hāc affinitatē eſſe ꝑpetuā inter nos.ſi pōt fieri vt velis perpetuo eſſe affinis nobis.Sin.i.ſed ſi.eſt.i.cōtingit.vt tua ſnia ſit aliter.i.vt nō velis vxorē reducere.accipias puerū recte:qa liberi patrē ſequunt.Pā.Phidippus ſenſit Philomenā peperiſſe.occidi.i.ꝑditus ſum.Lac.dicis q; accipiat puerū:quē puerū accipiet:Phi.nepos.i.filius filii tui:& filię meæ:eſt natus nobis.nā filia Philomena fuerat abducta a matre a vobis.i.a domo veſtra.& (qđ dici inepte ſolet) de penes vos.ꝑgnās.i.grauida:participiū ſine verbi origine.nec ſciui vnq̃ ante hūc diē eā fuiſſe ꝑgnantē. La.Dii ita me amēt,bene nūcias.i.iucundū mihi nunciū affers.& gaudeo illū nepotē natum eſſe tibi.& gaudeo illā Philomenaꝫ eſſe ſaluā.i.incolumē.& recte dixit tibi:qa Phidippus eſt pater puerperæ.Quid mulieris.i.quā mulierē:reꝑhenſio eſt cuꝫ cōtemptu,cū ira loquimur:Quid hois eſt,cōtra cū honore dicimus,inquientes:Quē hoieꝫ habes.qd ergo mulieris.i.quā mulierē habes vxorē.aut qbus.i.q̃libus moribus moratā.i.inſtitutā:participium ſine verbo.ne.i.vtrum.decuit ſup.nos cælato eſſe hoc.i.eā fuiſſe ꝑgnantē.tādiu.i.tanto tpe.Dicimus cælatus ſum hoc,naꝫ cælo te hoc dicimus.&

Oppor tune & in ipſo tpe ad uenire

Cōme reri

Quid mulie ris & quā mu lierem habes Mora tus

Lac.o Pamphile iā nulla eſt tibi cōſultatio.i.deliberatio de reducenda vxore.hic:ideſt in hoc loco.q.d.nondum deliberaſti eam reducere:cum tamen ſatis iam ſpatii habueris ad id faciendum.Pam.hoc ſibi Pāphilus dicit.perii.i.male res mea ſe habet.La.ſæpe optabamus videre hunc diem:cum aliquis filius eſſet ex te:qui appellaret te patrē.euenit.i.cōtingit quod optabā:nam filium es aſſecutus.habeo granā Diis.i.ob id ſum Deo deuinctus,qui meis votis reſponderit: ex quo ſemper erga eum memor ſum futurus gratias agendo.Pam.nullus ſum.i.non ſum:plus eſt q̃ perii. quia cum aliquis periit,adhuc cadauer reliquum eſt.Lac.reduc vxorem:ac noli aduerſari.i.repugnare mihi:vel obſiſtere. Pam.O pater:ſi illa Philomena vellet ſibi liberos ex me.i.ſi vellet habere liberos ex me:aut ſi vellet ſe eſſe nuptam mecum:pro mihi nuptam.Nubere eſt operiri,tegiq;.vnde nubes,q; tegere ſolent cælum,dicuntur.ſatis ſcio certo:q; nō haberet clam me.i.me neſciente illuꝫ partū: vel puerū quē intelligo eam cælaſſe:hoc eſt non tacuiſſet ita partum:quē iam conſpicio ab ea fuiſſe contectum.nunc cum ſentiā animum eius eſſe alienum a me:non arbitror ipſum animum conuenturum eſſe poſt hac inter nos.vel ſic intellige: Arbitror non conuēturum eſſe poſt hac inter nos:ideſt nō futuram cōcordiam a modo inter nos:cum iam eius animus ſit a me alienus.Nam dicimus:Hoc conuenit inter nos:ideſt de hoc inter nos non eſt controuerſia. Quamobreꝫ:ideſt qua de cauſa.reducam.i.debeo eam reducere: hoc dicit interrogando:quaſi dicat non etiam teipſo teſte.La.mulier adoleſcens.i.iuuenis:ſcilicet Philomena.fecit illud quod ſua mater ſuaſit illi.ne:ideſt vtrum.id.ſ.eaꝫ peccaſſe eſt mirandum:?quaſi dicat non.ne.i.vtrum.cenſes te poſſe reperire vllam mulierem.quæ mulier careat:ideſt vacet culpa.an:ideſt vtrum.ita cenſes:quia viri non delinquunt.hoc dicit per ironiam: cum intelligat & viros ipſos multum delinquere.Phi.O Laches,& o Pamphile.iam voſmet videte remiſſam:ideſt remiſſa.ne.i.vtrum.opus ſit vobis remiſſa an reducta.ad domum:ideſt vt remittatur an reducatur domuꝫ.vbi remiſſa & reducta poſſunt eſſe nominatiui caſus.vt Cice.ad Curionē:Dux nobis & auctor.opus eſt etiam vtrū Philomena remiſſa aut reducta domum ſit vobis opus.vel poſſunt eſſe caſus ablatiui:qui idem forſan ponerentur nō abſurde pro infinitiuis,vt Sallu.Facto opus eſt: pro opus eſt facere.& ſimiliter hic videre: An opus ſit vobis me remittere eam:an te Pamphilū reducere domū.qd Vxor mea faciat nō eſt in manu eius ſup.i.in ſua poteſtate: ſed in ea.in neutra re.i.nec in remittēdo:nec i reducēdo difficultas erit vobis a me.Sed qd faciemus puero q natus eſt ex Philomena.La.o tu ridicule.i.deridēde.rogas.i.interrogas.Vel ridicule pōt eſſe aduerbiuꝫ.qcqd eſt futurū.i.qcqd poſſit cōtingere.reddas huic Pāphilo filiū ſuum.Vel ſuū in neutro.i.id qđ eius eſt.ſcilicet.i.certe.vt alamus nřm.i.filiū ad nos ſpectātē.Pā.vis ſup.q; ego alam illū puerum,quem ipſe pr̃ puerperæ neglexit.i.cōtēpſit nutrire.Alii hñt ipſa.& nūc ſic aſtrue:O pater vis ſup.q; ego quē.ſ.meipſa vxor Philomena neglexit:cum me neſciente peperit:cū a domo

Nulluꝫ eſſe

Conue nire in ter nos

Eſſe o pus re miſſa

Cicero

Sallu.

diſceſſerit:alam puerum ſup.me neſciente editū. La.quid dixit? Admiraſ ꝙ renuat puerū nutrire.eho:interiectio admirantis.an.i.vtrū.o Pamphile nō alemus puerū.ſ.potius prodemus.i.exponemus. Virgil.in.xii. Ad mor,(ſi te ſors dicti recuſet) Prodiderim.vel (vt ait Dona.) prodemus proiiciemus:deſeremus:porro dabimus illum puerū.ſ.quæ .i.qualis:& quanta hæc dementia eſt velle prodere potius puerū,q̄ tollere.enimuero.i.certe.iam pꝛſus nequeo tacere.Nā cogis me vt loquar hoc Phidippo pſte ea,quæ nolo.i.quæ bene vellem in eius pñtia nō dicere.Cēſes me eſſe ignarū.i.neſciū tuarū lachrymarū.aut cenſes me eſſe ignarum.i.me neſcire qd hoc ſit.quod.i.ꝓpter qđ.ſollicitare.i.
Sollicitare cōmouearis.ad hunc modum.i.ita imoderate. Primū.i.in primis.vbi.i.poſtq̄.dixiſti hāc cām nō reducēdæ vxoris:videlicet te nō poſſe hēre hanc vxorē domi ꝓpter tuam matrē.ea mī pollicita eſt ſe cōceſſurā.i.ſe receſſurā.ex ædibus .i.ex domo vt illi cedat.Nunc poſtq̄ quoq̧.i.etiā.vides hāc cauſam eſſe tibi ademptā.i.remotā.nactus es.i.inueniſti.ex cogitaſti alteram cām non reducēdæ vxoris:videlicet quia puer natus eſt clā te.i.te neſciente.Nāciſci ꝓprie dr̄,qui paratur ad tenendū anteq̄ poſſit reperire qđ teneat:ſtatimq̧ quod occurrat ꝑhendit.hæc Donatus. Tu Pāphile erras, ſi putas me eſſe ignarū tui animi.i.me ignorare tuū aium. q̄.i.quantū.longū ſpatiū amandi amicā dedi.q.d.mire diuturnū.quis ſumptus.i.quas impenſas. feciſti in eam.i.erga eam.q.d.maximos.q̄.i.quantū.tuli ęquo animo illos ſumptus fieri.q.d.nimis patienti.vt aliquando tandē adducas .i.adhibeas.huc.i.ad vxorē tuā animū tuum.egi tecū.i.te rogaui familiariter:atq̧ oraui te tanquam ſupplex:vt duceres vxorē. Agit qui rem iuſtā dicit:orat qui animo demiſſo precatur. Dixi tibi tēpus eſſe vt duceres vxorē:duxiſti vxorem meo impulſu:quia te impuli ad id faciēdū.quæ.i.quas res.i.ducere vxorē:relinquere amicam.feciſti tunc obſecutus mihi.i.mihi obſequendo & obediendo. vt.i.ſicut.decuerat.i.fuerat honeſtū.vt.ſ.mihi obſequereris.nūc rurſum induxiſti animū tuum ad meretricē.adeo.i.certe.facis iniuriam.huic.ſ.mihi:cui tu obſecutus es prius ducēdo vxorem. Nā video te eſſe reuolutū.i.relapſum in eandem vitam.de
Reuolutus nuo.i.iterum.Pam.ne.i.verum.dicis me eſſe reuolutum in eandem vitam.Lac.dico te ipſum eſſe reuolutum in eandē
Confingere vitā.& facis iniuriam.i.iniuſte facis.confingis.i.excogitas: comminiſceris.falſas cauſas.i.falſas excuſationes non reducendæ vxoris.ad diſcordiā.i.diſſenſionem mouendā inter amicos. Vel fingis illas cauſas:vt ſit tibi cū vxore & ſoceris diſcordia:vt tu viuas cū illa meretrice.cū amoueris.i.abieceris.abs te hanc vxorem tuā teſtem:videlicet ne eſſet cōſcia tui reditus ad meretricē:& ꝓpterea tibi moleſta.quoq̧ .i.etiā.adeo.i.certe vel valde.vxor tua ſenſit.i.percepit te eſſe religatum amore meretricio.Nam quæ alia cauſa fuit quamobrem.i.propter quam abiret abs te.& rediret in domum paternā.Phi.plane.i.certe:omnino vel clare hic Laches diuinat.i.verum dicit:ac ſi ſpiritu diuino afflatus hæc dicat.vnde prouerbium aiunt:Diuinare ſapientem:qa qui
Diuinare dicit verum de his diuinus eſt.Pam.dabo tibi iuſiurandum nihil iſtorū eſſe quæ dicis.i.illa quæ dicis nō habere veritatem:& recte.Nam vbi argumenta & teſtimonia deficiunt: iureiurando opus eſt.La.Ah:dolentis interiectio.Reduc.i. reſume vxorem.aut cedo.i.dic.quāobrem.i.quare non ſit opus reducere vxorem.Pam.nunc non eſt tempus reducere vxorem.La.accipias:pro accipe puerū. Nā quidē.i.certe.is puer non eſt in culpa.poſt.i.poſtea.ego videro.i.indagabo:diſcutiam:vel mihi permittatur facere inquiſitionē, de matre.i.de culpa matris.Pam.ſum miſer omnibus modis:nec ſcio quid agam tot rebus.nunc pater concludit.i.an
Concludere git:vrget:implicat.me miſerū:trāſlatio eſt de fera indignata,quæ alicubi cōcluditur:hoc eſt tot rebus me miſerū concludit pater:vt miſer ſim omnibus modis.abibo.i.diſcedā hinc.quādo.i.quia.præſens(pōr eſſe aduerbiū tēporis).i. in præſentiarum:vel pro tpe pſenti. Vel ego præſens parū promoueo.i.parum proficio.Nā mater & filia.non tollent ,i.nutrient puerū.iniuſſu meo.i.ſine imperio meo.credo.i.

ita arbitror:ita ꝙ abſolute legatur,& ſeorſum.præſertim.i. præcipue.cū ſocrus.i.mater vxoris Myrrhina.ſit mihi adiutrix.i.fautrix.in ea re.i.in eo negocio de non tollendo puero.La.cum vidiſſet filium fugientem ait.fugis?exclamando.hem:interiectio indignātis.nec reſpondes mihi quicq̄ .i.aliquid certe?Deinde conuertit ſermonē ad Phidippum, & ait. Num.i.nunqd.q.d.nō. Pamphilus filius videtur tibi eſſe apud ſe.i.compos ſui, & ſuæ poteſtatis?q.d.non. præſertim qui turbationibus animi ſit ita agitatus:vt hic cōſiſtere nō poſſit.o Phidippe ſine.i.permitte totū negocium. vbi ſine habet vim cōminantis.cedo.i.da. Interdū enim cedo ſignificat dare:interdū dicere. Cedo ergo.i.da mihi pue- Cedo
rum.ego alam.i.nutriam eum.Phi.maxime.i.libentiſſime dabo tibi puerū. vel maxime videtur mihi nō eſſe apud ſe. Vxor mea nō fecit mirū.i.rem mirandā.ſi ægre.i.moleſte. tulit hoc.i.tales mores Pāphili:& eius amorem in meretricem. Mulieres ſunt amaræ.i.aſperæ:& qdem pluſquā viri. Amarus
nō facile ferunt.i.tolerant.hæc.ſ.pellicatū.i.amorē aliarū in viris ſuis.hæc eſt ira.i.hæc eſt indignatio ꝓpter quā Philomena diſceſſit a viro:videlicet ꝓpter amorē meretricium. Nā ipſa vxor mea narrauit mihi:quare videlicet filia diſceſſiſſet.ego noluerā dicere tibi id quod narrauit vxor mihi: hoc.ſ.Pamphilo præſente.neq̧ primo credebā.i.fidem habebam illi vxori narrāti.nunc vero id qđ narrauit mihi eſt palā.i.manifeſtū:videlicet ꝙ diſceſſit Philomena propter amorē meretriciū. Nā video animū huic Pāphilo abhorrere oino.i.alienū eſſe prorſus.a nuptiis.i.a viuendo in matrimonio.La.ergo cū ita ſit o Phidippe qd agā?quid conſilii das mihi:cū animus filii ita abhorreat a nuptiis.Phi.quid agas?ideſt qd agere velis,vel poſſis.Cēſeo hāc meretricem Bacchidē primū eſſe adeundā.i.eundū eſſe ad eam.oremus eā vt a ſe Pāphilū abiiciat.vel oremus.i.oī genere eloquii eā cōmoueamus:vt non ita ſuis illecebris filiū teneat.vnde oratores orare & perorare dicuntur:& orator inde nomen ac.cepit.accuſemus.i.probris & reprehēſionibus eam obtūdamus.deniq̧ minemur.i.minas ei ꝓponamus.grauius.i. acerbius.ſi poſtea habuerit rē.i.laſciuiam exercuerit cum illo Pāphilo.La.faciā vt mones eho:hic admonentis eſt,vel excitātis,ſeu vocātis.o puer.i.o ſerue.curre ad Bacchidem hanc noſtrā viciną.euoca.i.accerſe eam huc.meis verbis.i. meo noie.& porro.i.deinde.oro te Phidippe ſis mihi adiutor in hac re.Phi.ah:interiectio dolētis volūtatem ſuam nō expleri.o Laches iam dudū.i.iam multo ante dixi:& nunc dico idem.ſ.ꝙ volo hanc affinitatē manere inter nos.ſi eſt .i.ſi contingit vllo modo vt poſſit fieri,quod:ſcilicet affinitatem manſuram inter nos.ſpero fore.i.futurum eſſe. Sed ne:ideſt vtrum.velis me adeſſe.i.præſentem eſſe.vna.i.ſimul.dū.i.quādiu.cōuenis.i.alloqueris iſtā Bacchidem.La. Immo.i.ſed.abi:ideſt diſcede ab hoc loco.para:ideſt quære aliquam nutricem.puero:ideſt filio Philomenæ.

ILlud:Et ſi iā dudū fuerat ambiguum hoc mihi, ASCĒ.
nūc nō eſt:non de partu filię:ſed de diuortio,ac repudio itelligo.Et illud: Nulla tibi Pāphile hic iā cōſultatio ē,ſic accipio:Pāphile nulla cōſultatio eſt tibi iā:hoc ē abſq̧ cōſultatiōe:certū oportet ſit tibi eā reducere:q̄quidem ex te natus eſt puerulus.

TIbi quoq̧. Inducit Phidip.vt & ipſe & Laches SER.
corrẽctent Pā.ad vxorē recipiendā:& vt dicat puerū eſſe natū:qui vel cogat eū ducere:vel veritatem proferre.ſic oībus cauſis remotis,cum eam nolit ducere,de Bacchide ad vltimū accuſetur.Exit Phidip.de domo vbi cū filia altercatus fuerat: nec tamē ibi veritatem inuenerat,quia ita dicit: Tibi quoq̧ vno ſolū matri ne reuereatur:quo minus redeat domū. mutatio culpæ fit:quia cum prius Soſtrata inculparetur: modo Myrrhina inculpatur,dum ne hoc ſecum,q̄.i.quantum velint.ſed quid mulieris habes vxorem.i.qualem mulierem habes vxorem.quæ hoc voluit cælare nos.ſ.decuit eſſe cælatos hoc ab illa etiā.hæc dicit ſecum.q.d.prius dubitabam an reciperem illam an non:ſed nunc non eſt dubium ꝙ ego nō recipiā illā:cum eā &c.Pater accipit occaſionem

nem qualēcunq; ne eam recipiat. Non debes filiæ tuæ hoc imputare:quia qđ mater ſuaſit &c. An quia nondū:tangit eum de Bac. Remiſſam.i.an remiſſa. Reductā.i.an reducta.mea vxor quid faciat:nō eſt in manu mea.ſ.nō poſſum meam vxorem cogere:quin faciat de hac re quid velit. ſed de me dico vobis q in neutra re.i.nec in reducenda:vel remittenda erit vo.a me. .i.ex parte mea difficultas.quem ipſa mater neglexit:quia non vult eū retinere:vel ipſe Phidippus eſt pater:eā perdemus interficiendo. nā cogis loqui quæ nolo:tamen ſi poſſet eſſe vt hoc præſenti.i.pro Phidippo loquar. ſed quia cogis oportet me loqui. Modo incipit accuſationem de Bacchi. Sat id propter qđ ſol. aliquādo.q.d. hucuſq; propter meretricē alienaſti animum tuum ab ea.ſed modo.ſ.volo vt tandem huc.i.ad vxorem tuam animum adducas:& debes tandem animū huc impellere: quia q̄ longum ſpaciū dedi tibi amandi a.i.æquo animo tuli ſumpt⁹ quos feciſti in ea, poſtea egi tecū:vt duceres vxorem:atq; oraui tecū.ſ. agendo:& dixi tempus etiam eſſe ducendi vxorem:& ita duxiſti eam meo impulſu, quæ de ducenda vxore feciſti vt decuerat:tu dico obſequutus mihi. huic:ideſt vxori, fingis c, vt tu poſtea viuas cum illa:ideſt Bacchide, tum.ſ.viuas, quam : ideſt quando, amoueris abs te hanc:ideſt vxorem:quæ eſſet teſtis illorū: quæ ageres cum meretrice, cedo:ideſt dic, nunc nō eſt tempus vt tibi dicam, volebat enim detegere veritatē: niſi Phidippus adeſſet omnibus, hæc ſecum, bene poſſum abeſſe: nam puerum &c. & nun:ideſt nunquid tibi videtur filius meus eſſe apud ſe, ſed modo ſine, cedo:ideſt da. maxime, ſ. dabo, neq; illi:ideſt vxori. & te o Phidippe oro.

DON. NOn hoc de nihilo eſt. Rarus vitę color in hac locutione miſcetur a perſona poetæ. Nam meretrix loquitur & ſenex:& (quod eſt mirabilius) bona meretrix:mitis ſenex:& vt intelligas laboraſſe Terentiū vt a lege Comicoꝝ recederet: & in actu tantum cōſuetudinē eius retineret. cum vero dixit Hoc de nihilo eſt:& debet mirari meretrix:cū ab ſene dicitur. debet timere:cum ad patrem, debet ſuſpicari aliquid huius amator:nā maritus eſt. Non h.d.n.eſt:cōiecturalis cauſa eſt:Recipis Pāphilum:nō recipio. Nec p.m.ſ.quin quod ſuſpi, ordo & ſenſus hic eſt: Nec pol me multum fallit:q̄n quod velit hoc ſit, quod ſuſpicor. Quin qđ ſuſ. credo quin quod velit ſit quod ſuſpicor. Nec m.p.ſ.qa non erat veriſimile beneuolum eſſe patrem meretrici interturbanti: reddit rationē ſenex cur agat mitius:ne videatur perſonæ modus nō eē ſeruatus. Nec p.m.m.ſ. ſenſus hic eſt: Quod minus ſit:quod me vocat:quod ſuſpicor. Vidēdū eſt:prouidendum:cauendum. Impetrem:impetrem perficiam. dictum a parendo:cuius rei difficultas ob tarditatem complendarum nuptiarū:etiam ad alia negocia, quæ ſunt ardua, verbū hoc cōmodauit ac dedit. Quod poſt me minus feciſſe ſatius ſit:ſatisfaciendo minuiſſe ſatius eſt, ſi ſit ꝓ uideatur acceperis, erit ſenſus: Ne quid faciā plus poſt quod modū ꝑmittat:ne videaſ ſati⁹ minus feciſſe, ſi ſit id, aut erit

Octonarii, & unus Dimeter catalecticus.

BACCHIS. LACHES.

QVINTVS ACTVS.

NOn hoc de nihilo ſt, quod Laches nunc me conuentam eſſe expetit,
Nec pol me multū fallit, quin quod ſuſpicor ſit quod uelit. La.
Videndum eſt minus propter iram hanc impetrem q̄ poſſem,
Aut ne quid faciam plus, quod poſt minus me feciſſe ſatius ſit.
Aggrediar, Bacchis ſalue. Ba. ſalue Laches. La. credo ædepol te
Non nihil mirari Bacchis, quid ſit, quapropter te huc foras
Puerum euocare iuſſi. Ba.
Ego pol quoq; etiā timida ſum, cū uenit mihi in mētē quæ ſim,
Ne nomen quæſtui mihi obſtet. nam mores facile tutor. La.
Si uera dicis, nihil tibi pericli eſt a me mulier, nam
Iam ea ætate ſum ut non ſit peccato mihi ignoſci æquom,
Quo magis omnes res cautius ne temere faciam accuro.
Nā ſi id nūc facis, factura ue es, bonas qđ par eſt facere inſcitum
Offerre iniuriam tibi me immerenti iniquom eſt. Ba.
Eſt magna ecaſtor gratia de hac re quam tibi habeam.
Nam qui poſt factam iniuriam ſe expurget, parum mihi proſit.
Sed qd iſtuc eſt? La. meū receptas filiū ad te Pāphilū. Ba. ah. La.
Sine dicam, uxorem hanc prius q̄ duxit uoſtrū amorē pertuli.

acceperis, erit ſenſus: Vidēdum eſt ne quid plus faciam qđ cum ſocero:poſtea ſatius ſit minorē eſſe, & ſatisfacere, aut certe duas res ſignificat:quibus inter vtrunq; temperandum eſſe demonſtrat, vt illud ſupra de leuitate renēda:per hoc infra auctoritatem defendendum eſſe cōmoneat. An minus feciſſe:pro pœnitere, ſic enī veteres dicebāt Minus factum:& nolo factū: cū alicuius rei eos pœnitebat. ſic modo: ſit ꝓ videatur poſuit. Aggrediar, Bacc. ſal. bene aggrediar: quaſi rem arduam & incōgruam ſeni, vel aggrediar: vt meretricem circumueniam. Virgil. Talibus aggrediar ve. fatur, dic.

Virgil.

Bacchis ſ. non ita meretrici obſequit ſenex, q̄ q̄ vult illam adimere timore perſonæ ſuæ. Credo æ. te nō ni. m. ipſum prooemium mollius & lenius eſt:vt oſtēdat ſe non iurgaturum ſenex. Quid ſit: deeſt rei. vt ſit: Quid ſit rei. Ego quoq; pol etiā timida ſum:pareſcō tertium. vt Multa quoq; & bello paſſus. obſequēter poſuit nō ſolū ſe mirari:ſed pauere. Ego q.p. & bene etiā, vt hoc dicat:Non ſolū miror: ſed etiam timeo, & noue timida ſum pro timeo. Ne nomē mi.q.i. nomen qđ in eſt meo quæſtui.i.quæſtui, quē exerceo, ſ. ideſt quod eſt q̄ſtui mihi. Quæſtui:ideſt quod meretrix ſum, legiſ: Et nomen meū quæſtui obſtet. Siue d. interrogabo. ſ. nō ſit:nō videaſ. Iam æ. ea ſum vt nō ſiet:quia ipſe nō veniam do: an qa iam peccanti nō danda eſt. & eſt ordo: Vt nō ſit mihi æquū peccato ignoſci. neceſſaria igiſ ambiguitas aut vtrū ſit prouideatur. & peccato pro peccatorꝝ:aut peccato mihi pro peccante:aut peccato meo, aut deeſt in: vt ſit in peccato. Cautius ne te faci. ſenili ter additum poſt:ne temere. ſ. Facturaue es:ſi nō facies. Inſcitū me. ſ. ſi iniuriā faciā. Offerre in. offerimus iniuriam non merenti:reddimus ei qui mereſ. Inſcitū of. inſcitū inelegans:nō bonū eſt. bene non dixit dura, aut quid tale:ſed inſcitū, quo verbo maxime mulieres, & meretrices vtuntur. Scitū enim dicunt qđ placet:inſcitū qđ diſplicet. vt Perecaſtor ſcitus puer. n. eſt e.p. hoc tale eſt qđ dixit inſcitū ex abūdanti. quare eſt apud Virgil. Ne poſt arma viſa a.h.r.a. Eſt ma.e.g. imitaſ hic & ſenile, & fœmininū tardiloquium. ſuffecerat ago gratias. nā ſic quidē in Adelphis ait: Indignum te eſſe iniuria hac: indignis cū egomet acceptus ſum modis. Parū n.pro. ſi ſic accipiaſ: vt ſupra eſt: eſt aut tu es edita intelligēdū: quaſi dixerit multū mihi nocuerit, imo me euerterit. Sed qd iſt. eſt? nunc demū ad rem redit. Meū re. ſ. intentio criminis, & nō recipis:ſed receptas. & ne diceret qđ eu meū receptas filiū. Meū r. ſ. ꝑpoſitio accuſatoria eſt : & breuiter propoſuit crimē:quod poſtea dilataſ. & frequētatiuo vſus eſt verbo:q nō raro, ſed frequēter receptet. Meū r. ſ. atteſtatur cōiectura:quæ coniectura diluitur per .i. iuſiurandū:ac tormēta ſeruorū. Ah q.i. eſt: reclamauit meretrix ſtatim:& voluit contradicere ſi permitteret ſenex. Sine d. Virgi. Sine me hæc h.h.n.m.ſ. Vxorē priuſquam h.d. hanc quaſi moleſtam:& quæ hæc nolit pati. Priuſquā h.d. ante rem a ꝑteritis & ante actis. Veſtrū a. per. apoſiopeſis. vt in Heauton. Aut ne illud vt multum

Offerre iniuriam

Reddere iniuriam

Inſcitū

Scitum

Virgil.

Mane, nōdum etiam dixi id quod uolui, hic nunc uxorē habet.
Quære alium tibi amicū firmiorē dum tempus conſulēdi eſt.
Nam neq; ille hoc aio erit, neq; pol tu eadem iſtac ætate. Ba.
Quis id ait? La. ſocrus. Ba. me ne? La. te ipſam, & filiam abduxit ſuam.
Puerumq; ob eā rem clam uoluit, qui natus eſt extinguere. Ba.
Aliud ſi ſcirem, qui firmare meam apud uos poſſim fidem,
Sanctius q̄ iuſiurandum id polliceret tibi Laches
Me ſegregatum habuiſſe uxorē ut duxit a me Pamphilum. La.
Lepida es, ſed ſci qd uolo potius ſodes facias? B. qd uis cedo. La.
Eas ad mulieres huc intro, atq; iſtuc iuſiurandum idem
Pollicere illis, exple animum his, teq; hoc crimine expedi. Ba.
Faciam, quod pol ſi eſſet alia ex hoc quæſtu haud faceret ſcio,
Vt de tali cauſſa nuptæ mulieri ſe oſtenderet.
Sed eſſe falſa fama nolo gnatum ſuſpectum tuum,
Nec leuiorem uobis, quibus eſt minime æquom uideries
Immerito, nā meritus de me eſt, qđ queā illi ut cōmodem. La.
Facilem, beneuolumq; lingua tua iam tibi me reddidit.
Nam non ſunt ſolæ arbitratę hæ, ego quoq; hoc etiam credidi.
Nunc autem cum ego te eſſe præter noſtram opinionē cōperi,
Fac eadem ut ſis, porro noſtra utere amicitia ut uoles.
Aliter ſi facias, ſed reprimam me, ne ægre quidq̄ ex me audias.
Verū te hoc moneo unū, qualis ſim amicus, aut quid poſſiem,
Potius q̄ inimicus periculum facias. Ba. faciam ſedulo.

ferret ſi viuo: non iam tute cohibes. ¶ Veſtrum: non ipſius Pamphili: ergo blande & honorifice. non enim illius amorem, & nō quæſitū: ſed amorē veſtrū, nihil potuit dici familiarius. pertuli autē quātā vim patientiæ habet tātā & pondèris: ne lædi mereat vlterius vxorē. ¶ Vxorē priuſquā: a pſona ſua priuſq̄ pertuli dixit: & quia multū, diuq; amauerit pertuli dixit: q longi temporis ſignificatio.

DON. ¶ Nondū etiā dixi, qđ & volui: apparet ſenex tarde, & longum loquētē interpellari multum reſpōſum meretrici: cū ille ſibi ſilentiū præberi

Virgil. velit. Sic Virgi. Latinū iducit: Sine me aut molia factis S. ſ. a. a. ſed ad poſtremū detur: nō Vt primū frater potuit ſic incipit ore. ¶ Mane, nōdū etiā: apoſiopeſis tertia. ¶ Hic nūc vxorem habet: cū denunciatione pronunciandum eſt, q. d. alia res eſt. ¶ Quære alium tibi firmiorē: magna realitas in renūciatiōe: magna proprietas, ſic eni dicimus Quære tibi. Virgil. Quærat ſibi fœdera Turnus. ¶ Quære alium tibi firmiorē: firmiorē pro firmo, nō enim firmū concedit eſſe Pāphilū, quē vult intelligi deceptorē eſſe Bacchidis: non iam amatorē ſtabilem. ¶ Quære alium ti. fir. oratorie ſenex quaſi conſulit meretrici: quā vocauerat incuſandam. ¶ Quære aliū: a præſentibus & a futuris. ¶ Firmiorem a. callide ſenex quaſi iam nō Pamphilo conſulit, ſed Bacchidi: Quære alium dixit. ¶ Dum t. c. e. ſenſus: Dum ætas in flore poſita eſt: facies vēdibilis nunc etiā eſt, & ordo: Dum tempus eſt conſulendi tibi. & bis ſubaudiendum eſt tibi. ¶ Nam neq; h. a. i. e. ætate prouidet: quoniam longa ætas eſt. ¶ Neq; pol vt eadem iſtac: prius ætatē aduerbiū: & poſterius nomen. ¶ Quis: nō eſt interrogatio: ſed firma negatio. ¶ Quis id ait: cū dicat ſenex Meum receptas filium: mirum eſt illam dicere: Quis id ait, ſed ab accuſante teſtimoniū quærit. & bene ait quaſi vanū, ſic enim dicimus ait: aio d: rebus nugatoriis. ¶ Socrus: terribiliter: quaſi quæ ſciat maxime: & q̄ maxime deleat: ergo oculis & labris pronūciandum eſt. ¶ Quis id ait: moraliter meretrix miſſa fecit oia: quæ in mediū ſenex contulit. & ſoli intentioni meum receptas filium ad te Pāphilum quis id ait reſpōdit. Et filiā addidit ſuā: addidit ad perſonā teſtis: & facta: qa minus idoneū videbatur ſocrus dixiſſe de pellice, & ſimul oſtēdit quātopere hoc animaduertēdū ſit: ex quo

Abducere tantæ turbæ ſint cōcitatæ. ¶ Abduxit ſuā: abduxit proprie. Accerſi enim dicit ad maritū: abducta marito ad diuortiū,

Virgili. ſic Virgil. Et geminas abducere peſtes. ¶ Puerūq; ob eam rē: hoc ſic pnūciat ſenex: quaſi qui dicat: Ecce quarū rerum tu cā. & hæc orō de his eſt, quibus oſtēdimus nos poſſe grauiter accuſare, ſed nolle. ¶ Apud vos p. ſ. bene Vos qa & hic dicit ſocrus. ¶ Aliud ſi, ſc. q ſ. mire dū quærit qđ iuret fidē: fidē ſibi acquiſiuit, atq; aſcripſit. ¶ Sāctius q̄ iu. bene dum aliud agit etiā perſonā cōmendat. nā non eſt leuis, qui iure

Sāctius iurando nihil ſanctius ſciat. ¶ Sāctius: firmius. ¶ Me ſegregatum h. u. bono ſignificatu vſa eſt: quaſi ipſa hæc fecerit, & bene ſegregatum: nō enim diſiunctū, aut repudiatū proprie diceret. ¶ Vt dixit a me p. vt aduerbium eſt tpis: p ex quo. ¶ Lepida es: ſenex cum meretrice loquens eo nomine laudauit eam, quo meretrices ſolent laudari: quaſi quo matresfamilias. ſic & ſupra cum ſcitum ſe diceret: rationē habuit, quę eſt cū qua loqueret. ¶ Sed ſcin, qd u. p. hinc deliberatiua incipit. ¶ Sodes: ſi audes: ſi vis. ¶ Eas ad m. h. in. nō dixit ad ſocruꝫ & ad vxorē terribilia oīa, & inimica meretricis: ſed qđ facile eſt. ¶ Ad mulieres: ſic alibi: Mulier mulieri cōuenit. & ne longe videret, addidit: huc intro. ¶ Atq; iſtuc iuſ. i. quod tu mihi pollicebaris. ¶ Exple ani. quo illis proſis. ¶ Quod pol ſi alia eſſet ex hoc quæſtu: vigilāter Poeta: vel nō veriſimilem videretur nullam feciſſe meretricē: ideo ipſe lectorē pueniit. & ſic fere in oībus Teren. quæ minus peruulgata ſint: q̄q; ab horrenda cōſuetudine agit. ¶ Vt de tali cauſa. i. amore mariti eius & pellicuꝫ. ¶ Nuptæ mu. ſe o. plus dixit q̄ nuptā alloqueret: ſed nullo falſa fama eē, bene quo ſit grauioſior: nō pp ſe dixit: quod facit facere. ¶ Nec leuiorē u. quid leuiorē an minus carē: vt cōtra grauis intelligit. Virgil. Ferit enſe u. ſ. Grauis etiā moleſtus intelligitur. vt Sallu. Grauiorē bello, qui prohi- Grauis Sallu.

bitus venerant ſocii ſrigere. Grauis etiam lāguidus. Virgi. Virgil.
Aut vbi m. g. a. r. ſ. a. d. ¶ Leuior: vt contra grauis honore dignus: & carus, quibus eſt æquum parentibus. ſ. ¶ Immerito: bona exceptio. hoc enīꝫ & cauere nobis: & pſtare aliis poſſumus imerito. ¶ Nā meritus eſt de me: Parmeno ſcilicet. ¶ Nā meritus eſt de me, quod queam illi vt cōmodē: & hoc artificioſe Terē. ne vel meretricem dure a Pam. ſegregaret. ¶ Quod queam illi vt cōmodem: ſic in Andria: Magis id adeo vt mihi incommoder, q̄ vt obſequatur gnato. ¶ Facilem, beneuolumq; lingua t. facilem ad peccatuꝫ: beneuolum ad iracundiā retulit. ¶ Lingua tua: cōſuetudine magis, q̄ ratione dicitur. lingua ergo pro homine ipſo. ¶ Lingua tua iam: ſubdiſtingue iam: vt appareat ſi lingua iam quantum, an magis fama. ¶ Iam: noſter. ¶ Solæ arbitraræ: hoc oēe fatetur ſe quoq; accuſatorem fuiſſe: nunc vero beneuolum factū. ¶ Hę: eū apoſtropha. ¶ Ego quoq; & ſuperuacuæ poſitæ ſunt: ſed hæc quoq; affirmationem oſtēdunt pręter noſtrā opinionē: hoc eſt innoxiā. ¶ Fac eadem vt ſis porro: hoc eſt perſeuera purgata eſſe. vult enim & de futuro cautū eſſe, vt ſupra: Nā ſi id facis, facturaue es. ¶ Noſtra vtere amicitia: nō iam amore, ſed amicitia. ¶ Aliter ſi facies. ¶ Ne ægre qcq̄ ex me audies: Aegre
vtrum ægre pro male: an ægre pro vitia. ¶ Vnū hoc te moneo: vnum hoc figura oratoria dicitur. ¶ Qualis ſim amicus: aut quid poſſim in ſecunda oratione. Sallu. ad Sallu.
Iugurtham: Me vim magis q̄ beneuolentiā experiri malle. ¶ Qualis ſim amicus, aut qd poſſim: hoc genus cōminatiōnis minus haber amaritudinis: ſed plurimuꝫ grauitaris. & Sallu. Nam vim q̄ miſericordiam eius experiri mallem.

GVL. NOn hoc &c. In hac ſcæna meretrix loquit & ſenex: exercētq; cām coniecturalē. Nā ſenex dicit eā recipere Pā. filiū: illa cōtra inficiat. Bac. Hoc nō eſt de nihilo. i. pper nihilū. qđ. i. pper qđ: vel forte erit cōiunctio. Laches expetit me eſſe conuentam, i. cōpellatā: ſeu allocutam: ſi paſſiue liceat dicere, nec

re.nec pol multum fallit me.i.non valde ignoro. quin.i.ꝙ
non id qđ ſuſpicor ſit id:q̄đ velit. La.alloquitur ſeipſum.O
Laches videndum eſt.i.prouidēdum eſt:ſeu cauēdum.ne:
ideſt vt non minus impetrem propter hāc iras.ſ.meā,q̄ poſ
ſim impetrare.q.d.ne ira mea īpediat quo minus aſſequar
ex meretrice id qđ poterā aſſequi:ſi non interueniſſet ira.
aut videndū eſt ne.i.vt non.faciā quid.i.aliquid. plus.i.ſu
pra modū.qđ poſt.i.poſt illud tēpus.ſanctius ſit me minus
.i.nō feciſſe.i.cuius facti poſtea me pœniteat. Sicenim ve
Minus factū & nolle factum teres dicebāt:minus factū,& nolle factū:cū alicuius rei eos
pœnitebat. Aggrediar q̄ſi rem arduā & incōgruā ſeni: vel
aggrediar vt meretricē circūueniā. Bacchis ſalue. Bac.o La
ches ſalue. La.o Bac.credo te non nihil.i.aliquātulū mirari
quid ſit quapropter.i.ꝑpter qđ iuſſi puerū.i.ſeruū euoca
re te foras huc. Ba.pol ego etiā ſum timida.i.timeo.etiam
dixit.q.d.non minus q̄ tu putes.quoq; : vacat.cū.i.qn̄.ve
nit mihi in mētē.i.recordor.quę.i.q̄lis ſim. Timeo ergo ne
.i.qđ nomē q̄ſtus.i.nomē qđ ineſt q̄ſtui meo:quē exerceo:
ideſt meo modo quærendæ pecuniæ turpi.ſ.& inhoneſto.
obſtet.i.noceat mihi.nā facile tutor.i.defendo:ꝑtego mo
Tuor & tutor toris res meos.q.d.præter qu æſtū meretricium mores mei facile
poſſunt ſuſtineri:vt faciles & nō mali. niſi forte a tuor qđ
ſignificat aſpicio etiā fieret tutor frequētatiuū:ac ſi diceret:
facile cōſidero mores meos. La.iterrogabo ſup.te.& o mu
lier ſi vera dicis mihi ſuper his: de quibus te interrogabo.
nihil pericli.i.nullū periculū eſt.i.imminet tibi a me. Nā iā
ſum ea ætate: vt non ſit.i.non videaꝛ æquū ignoſci imper
ſonalr̄ dictū.i.ꝙ ignoſcaꝛ mihi pctō.i.vel peccāti:vel deeſt
in.vt ſit ſenſus:Nō ſit æquū mihi ignoſci mihi i pctō meo.
quo magis.i.q̄to magis.accuro.i.valde curo.cautius.i.pro
uidus.hic declinaꝛ accuro as ex ad & curo.nam accurro ris
aliud ſibi vult. Accuro ergo ne.i.vt non faciā. temere.i.icō
ſiderate.oēs res.i.oia quæ ſum facturus.vel accuro cautius
oēs res ne faciā temere. Nā ſi nūc facis vel factura es id qđ
par eſt.i.decet bonas mulieres facere.inſcitū eſt.i.inelegans
eſt & iniquū me offerre iniuriā tibi immerēti.i.quæ nō me
reris. Offerimus iniuriā non merēti:reddimus ei q meretur.
Scitū dicit qđ placet:inſcitū qđ diſplicet. & ex abundanti
dictū eſt,niſi iungaꝛ cū illo actō me:dicēdo iniquum eſt me
inſcitū offerre tibi iniuriā:ſed tū eſſet actūs maſculini gn̄is.
Bac.ecaſtor:iurādi aduerbiū muliebre.i.per ædē Caſtoris.
magna gr̄a eſt.i.magna beneuolētia eſt:vel magnū benefi
cium eſt.qđ habeā.i.debeā tibi de iſta re.i.ꝑpter iſtā rē.ſ.ꝙ
mihi offerre nolis iniuriā. Naꝫ is qui expurget.i.excuſet ſe
poſt iniuriā factā.parū ꝓſit mihi.i.multū mihi nocet:nul
latenus mihi cōmodū ſit.nā minus dicit, & plus intelligit.
Sed qd iſtud eſt qđ dicere mihi cupis? La.recepeas.i.freq̄n
ter recipis filiū Pam.ad te. Ba.ah:interiectio reclamātis cō
tra obiecta. La.ſine.i.permitte.ꝙ ſup.dicā qđ dicere volo.
pertuli.i.diu toleraui veſtrū amorē.ſ.tuū & Pam.priuſq̄.i.
ante q̄.duxit hāc vxorē:hāc dicit q̄ſi moleſtā:& quę hęc no
lit pati. Deinde Bacchis loqui geſtiebat:ꝑpterea ſubditur.
Mane.i.expecta.etiā nōdū.i.non adhuc.dixi id qđ ego vo
lui dicere nūc.hic Pāphilus habet vxorē:quære tibi alium
amicū firmiorē.dū tp̄s cōſulēdi.i.prouidendi tibi eſt.i.dum
ætas eſt i flore poſita:& facies eſt vēdibilis.nāq;:neq; ille Pā
philus erit hoc aio.i.habebit in te eū aiūꝫ: quē hr̄e ſolebat.
neq; pol tu eris eadē.i.ſimilis vt prius.iſta ætate.i.viſa æta
te tua q̄ tēdit ꝓxime ad ſeniū. Ba.Quis ait.i.dicit id.ſ.me re
ceptare filiū. La.Socrus.i.mr̄ vxoris eius. Ba.Mene.i.verū
dicit me receptare eū. La.dicit ipſaꝫ.& abduxit.i.abſtraxit.
a domo mea.& reduxit in domū ſuā filiā ſuā nurū meam.&
voluit extinguere.i.ſuffocare.& extinguere dixit ſm eoꝝ
opinionē:qui putabant animā eſſe ignē. Voluit ergo extin
guere puerū:qui natus eſt clā.i.latēter:ſecreto.ob eā reꝫ.i.
in odiū eius ꝙ te apud te ſæpe recipiebat. Ba.o Laches ſi ſci
rem aliud.i.aliā rē.ſanctius.i.firmius.qui.i.vn̄.vel quo poſ
ſem firmare.i.cōfirmare:firmā reddere, fidē.i.probationē,
aut credulitatē,ſiue veritatē meā apud te.q̄ iuſiurādū.i.ſa
cramētū.pollicerer tibi me habuiſſe. Pā.ſegregatū.i.remo
tū a me,vt.i.ex quo:vel poſtquā duxit vxorē. La.tu es lepi
da.i.iucunda & feſtiua ſermone tuo. Sed ſcin.i.ſcis ne illud
qđ volo.ꝙ ſup.potius facias ſodes.i.ſi audes:vel ſi vis. Ba.
quid vis qđ potius faciā.cedo.i.dic.qd velis me facere. La.
eas.i.vadas.huc.i.in hūc locū quē oſtēdebat.intro : hoc eſt
introeas hinc ad mulieres.ſ.Myr.& Philo.atq; pollicearis
iſtis iſtud idē iuſiurādū qđ pollicebaris mihi.exple aium.i.
ſatiſfac aio his mulieribus:vel animū his pollicitationibus:
quibus meū expleſti.& expedi.i.libera:euolue te:explica te:
exolue te hoc crimine:cuius accuſaris de receptione. Pam.
ædepol faciā id qđ:ſi alia aliqua eſſet ex hoc q̄ſtu meretri
cio.i.ſi alia eſſet meretrix:quēadmodū ego q̄ talē quæſtum
faceret.haud.i.nō faceret.ſcio.i.nō dubito:videlicet nō face
re hoc.vt.i.ꝙ oſtēderet ſe mulieri nuptæ.de tali cā.i.ꝑpter
talem cauſam. Sed nolo ſi.tu.eſſe ſuſ.falſa fama.i.rumore
falſo.neq; volo eū qd vo.leuiorē.i.cōtēptibiliorē.immerito
.i.ſine cā.qbus.ſ.vobis.minime.i.non.eſt æquū eū videri le
uiorē. Leues hoies dr̄r (vt Gellius inqt) hoies cōtēptibiles:
& nullo honore digni.hoies.ſ.nihili:ac nulliꝰ frugis bonę.
Naꝫ Pā.me.eſt de me ita ſup.i.ita me tractauit: vt cōmodē
illi qđ queā.i.poſſim cōmodare.i.vt cōſulā eius vtilitati q̄
cunq; via potero.dicimus enim cōmodo tibi hoc.i.cōmo Cōmodare
dū tibi facio.interdū cōmodare ſignificat dare aliqd cōmo
dato. Dicimus etiā hac in re tibi nequeo cōmodare.i.cōmo
dū afferre. La.lingua tua.i.tuus ſermo lepidus iā reddidit:
ideſt effecit me facilē.i.benignū:exorabilē:& beneuolū tibi:
ideſt tibi bn̄ cupiētē.nā hæ mulieres nō ſunt arbitratæ ſo
læ.i.ſine aliis te receptare filiū,ego quoq; etiā:alterū abun
dat.credidi hoc.ſ.te receptare eū nūc,cū ego cōperi.i.depre
hēdi:cognoui te eſſe ꝑter noſtrā opinionē.i.innoxiā,& va
care culpa in hac re cuius accuſaris,fac.i.perſeuera.vt ſis ea
dē.i.vt ſis purgata apud mulieres & iudiceris innoxia. por
ro.i.ſed:vel deinde:ſiue certe.vtere noſtra amicitia vt vo
les.ſi facias aliter: volebat minitari:ſed repreſſit ſe inquiēs.
ſed reprimā.i.cōpeſcā:cohibebo me.ne audias quicq̄.i.ali
quid ex me.ægre.i.male:moleſte:vel inuita. verū.i.ſed.mo
neo te hoc vnum facias periculum.i.periclitaris:ſumas ex
perientiam:& probationem qualis amicus ſim potiuſquā
inimicus.aut quid poſſim:ideſt quæ ſit mihi poteſtas. Bac.
faciam quod dicis.ſedulo:ideſt inſtanter:quaſi ſine dolo.

Illud:Ne nomen q̄ſtus mihi obſtet.nā mores fa ASCE.
cile tutor:ſic intelligo vt dicere velit Bac. Quia
meretrix ſum:meretricis aūt eſt adoleſcētes di
uites ad ſe allicere: timeo quāuis extra noxam
ſuꝫ:ne nō ſuſcipias purgationē:verū ſi nō eſſeꝫ
meretrix:ego facile tutor.i.defenſo mores meos:hoc ē vita
mea innocētē me facit:niſi nomē q̄ſtus ſuſpectā faceret. Et
ideo ſubdit Laches:Si vera dicis:hoc ē ſi poteris tutari mo
res tuos:& innocēs ſis: pp nomē q̄ſtus:nihil tibi eſt piculi a
me o mulier &c. Nō opus ē ergo ſubaudire:iterrogo te &c.

Non hoc. Cū totus alius actus de inquirenda ve SER.
ritate laboraret. Ecce incipit quintus actus de
inuenta veritate:& mitigatione totius rei. Re
cognoſcitur enim partus de Pā.eſſe.& ſic tota res
quę per ignorātiā iam turbata erat:cognita ve
ritate mitigaꝛ: habet autē occaſionē iſte actus depre. Bac
chis enim vt ſupius dictū eſt, de Pā.ſuſpecta erat:q̄ veniēs
vt ſe expurget de ſuſpitione affert ſecū cognitionē verita
tis.ſ.annulū:quē ablatum Phi.ſibi dederat Pam.offerꝛ igiꝛ
perſona afferens veritatē in hac ſcæna. Bacchis in hac occa
ſione vt ſe expurget. Deinde Phidippus vt ſic cōſilio vtri
uſq; ad Myr.intromittaꝛ.& ibi latēter tota veritas per an
nulū recognoſcaꝛ:qa iſta cognitio nō erit oibus manifeſta:
ſed ſoli Pā.& Bac.& Myrhinæ:per quas ꝑſonas res cōue
niēter agiꝛ. Ecce loquiꝛ Bacchis admirās q̄re a ſene māde
tur.eſſe cōuētā.i.allocutā:paſſiue.qn illud qđ velint.ſ.quod
ſuſ.vidēdū.cogitat ſenex q̄o pacifice eā alloquaꝛ:ne minꝰ
ꝑpter irā poſſet impetrare ab ea:& hoc eſt vidēdum mihi
ne minus ꝑpter irā im.quā poſſimꝰ impetrare ſine ira. qđ
ſatius ſit poſt minus.i.non feciſſe.ſ.vnde poſt pœnitere.nō
ſolū admirās:ſed ēt timida ſum:q̄ ſim.q.d.nō timeo qđ cul
pa quā de filio tuo habeā mihi obſtet:ſed vt quęſtus nomē

ſcilicet ꝙ meretrix ſum obſtet mihi apud te. Nam mores: ſci l cer ꝙ aliqua culpa in me aduerſus quempiã ſit fa.t. quo magis: quia ſum ſenex: accuro cautius omnes res: ne aliquã rem temere faciam nihil eſt pericli: nam ſi modo facis vel factura es: quando res exiget illud quod eſt par: ideſt æquũ bonas mulieres facere. inſcitum: ideſt ſtultum eſt, & etiã iniquuz me. oſ. io. tibi m. vah. volebant iã ſe expurgare. ideo dicit ſine d. Mane: ideo dicit: qa volebat illa interrumpere verba, dum tẽpus c.ſ. dum habeo adhuc aliquid pulchritudinis: ideo dico tempus. Nam neq; ille Pã. h. i. tali animo. e. erga te. qs id ait ꝙ eum recipiam. qui. i. quomodo fit. hanc: ſcilicet fidem fir me. ſegregatur Pam. habuiſſe videt: ideſt qa omnes meretrices deberent optare diſſidia in matres: & nõ volo Pam. videriet immerito leuiorez. i. leuioris animi, ꝗ ſit. viderier dico vobis qa minime æquum eſt videre: & credere eſſe leuem filium veſtrum. ideo nolo, nam maritus eſt. fac vt ſis eadem. i. perſeueres. hoc facias periculũ qualis amicus potius, ꝗ qualis inimicus ſim.

DON, Nihil a. m. t. defi. p. Verba nutricis fuiſſe poeta demõſtrat: petentis ꝓ ordine longo, quę ſi ꝓbenda ſunt:

Septenarii, Catalectici quidam, & unus Dimeter Catalecticus.

PHIDIPPVS. LACHES. BACCHIS.

Nihil apud me tibi defieri patiar, quin qđ opus ſit benigne præbeatur.
Sed cum tu ſatura, atque ebria eris, puer ut ſatur ſit facito. La.
Noſter ſocer uideo uenit, pueró nutricem adduxit.
Phidippe Bacchis deierat pſancte. Ph. hæccine eaſt? L. hæc. c̃. Ph.
Nec pol iſtę metuũt Deos, neq; has reſpicere Deos opinor. Bac.
Ancillas dedo, quo lubet cruciatu per me exquirere.
Licet hęc res hic agitur, Pamphilo me facere ut redeat uxor
Oportet, quod ſi perficio, non pœnitet me famæ.
Solam feciſſe id, quod aliæ meretrices facere fugitant. La.
Phidippe noſtras mulieres ſuſpectas fuiſſe falſo,
Nobis in re ipſa inuenimus, porro hanc nunc experiamur.
Nam ſi compererit crimini, tua ſe falſo uxor credidiſſe,
Miſſam iram faciet, ſin autem eſt ob eam rem iratus gnatus,
Quod peperit uxor clam, id leue eſt, cito ab eo hæc ira abſcedet.
Profecto in hac re nihil mali eſt, quod ſit diſſidio dignum. Ph.
Velim quidem hercle. L. exquire, adeſt, quod ſatis ſit faciet. B. faciam. Ph.
Quid iſtæc mihi narras? an quia non tu te ipſe audiſti dudum.
De hac re animus meus ut ſit Laches, illis modo exple aium. L.
Quæſo ædepol Bacchis, qđ mihi es pollicita tu re ut ſerues. Ba.
Ob eam rem uis ut ego introeam? La. I, atq; exple animum his id ut credant. Ba.
Eo, & ſi ſcio pol his fore meum conſpectum inuiſum hodie.
NAM nupta meretrici hoſtis eſt, a uiro ubi ſegregata eſt. La.
At hæ amicæ erunt ubi quam ob rem adueneris reſciſcent. Ph.

Vnde quaſi tædioſi incultoris generaliter hæc reſpondit. ❡ Nihil apud me tibi defieri patiar: & apud dixit: pro apud eum vbi futura eſt. ❡ Defieri patiar: noluit dicere deeſti ſed fieri dixit: vt in quo minus ſuſcitanit: & magis delectet auditum. ❡ Benigne præbeatur: benigne large, hoc enim gratius non ſolent præbere: ſed benigne præbere. ❡ Cum

Hic ſat & hæc ſatura tu ſatura, atq; ebria eris: hoc eſt in nutricibus cum ſolũ non turpe: ſed etiaz neceſſarium. & hic ſatur & hæc ſatura facit. ❡ Noſter ſocer vi. ve. noſter blandientis dictum eſt. Virgil.

Virgil. Noſter eris. & hoc magis conſuetudine dictum eſt, ꝗ integritate. aut certe ordo eſt: Noſter ſocer eſt: & certe video: aut deeſt vt: vt ſit vt video. ❡ Deierat: Deos iurat. vt Maria a. i. Aut valde iurat: ſi producte valde iurat, & bene ſe iratum prçoccupauit dicẽdo: deierat ſancte: ne confligeret cum meretrice: & fieret fabula longior. ❡ Hæc eſt: imitanda: ideſt irati contemplatio: quaſi dicat hæc eſt quam vxori Pamphilus anteponit. ❡ Nec pol i. m. d. hoc argumentũ eſt non illam veram iurare ſanctum: aut iuſiurandũ: aut me tu religioſior: aut ſupplicio ſacrilegior: aut vere nec religioſæ ſunt meretrices, inquit, nec dant pœnas: quippe quæ a

Virgil. Diis contẽnantur. Tale eſt apud Virgil. ſi violatur lucus eſt vindicatur nõ eſt: Sed faciles nymphæ riſere ſacello. ❡ Nec has reſpicere Deos: nec mirentur vt Diis pœnas referant. & eſt amphibologia: quę ſenſu manifeſta eſt. ❡ Nec has re. do. o. feliciores ſunt inquit, ꝗ ii quos Dii vindicant. ❡ Ancillas dedo quo lu. repudiato iureiurãdo ad aliud tranſit firmius documentum. ❡ Quo lubet cruciatu per me ex. hoc ẽ me permittente. ❡ Hæc res hic agitur: hoc ſic intelligendũ eſt: quaſi qui dicat: ſic agebamus eum tu aduenires: aut cum aſſeueratione pronunciandum eſt: vt ſit res varietas: quaſi dicat hic non verba ſunt ſed res agitur: ꝓpoſitio eorũ quæ dictura eſt hoc modo: hæc res hoc agitur: quę res Pamphilo me facere vt redeat vxor oportet. ❡ Quod ſi p. non pœnitet me famæ ſolam feciſſe id quod aliæ meretrices facere fugitant. Multa Terentius feliciter auſus eſt arte fretus, nam & ſocrus bonas: & meretrices honeſti cupidas, ꝑterquaz prouulgatum eſt, facit: ſed tanta cauſarum vigilantia, & rationũ momenta ſubiungit: vt ei ſoli merito videatur totum licere: nam hoc cõtra illud eſt quod alibi ait: Commune ita eſſe omnibus comicis: bonas matronas facere, meretrices vero malas: ❡ Non pœnitet ſ. hęc figura liptotes dicit: minus enim dicit, ꝗ ſignificat. ❡ Nam non pœnitet me famę: pro eo qđ eſt magnam famam cupide acquiſierim ſignificat. ❡ Non p. m. ſ. ne ꝗreremus quid hoc meretrici prodeſſe poſſet. ❡ Solam ſ. bene ſolam; ne neſciſſe officium meretricis poeta videret. ❡ Solam ſ. i. reconciliaſſe vxorẽ marito. ❡ Noſtras m. ſ. ſ. vel in ſuſpitione poſitas. nam eſſe ſuſpectas ambiguũ eſt. & nunc eius partez manifeſtã videmus. ❡ Falſo n. i re ipſa: nobis aut abundat: aut cum modeſtia noſtra ſignificat. ❡ Porro hanc nunc experiamur: porro nunc: nunc futurum tempus oſtendit: nam ſic iam inueniſti quod experiaris: & ea quæ reſtãt in reliquum tempus: quia iam de præteritis purgata eſt. ❡ Hanc experiamur: ideſt vtamur opera eius. ❡ Crimini t. v. c. r. crimen proprie dicitur id quod factum eſt. Cice. Verumtamen actam: & ſi crimincſum ius eſt. i. falſa inſimulatione criminis. Crimen nũc pro falſa ſuſpitione poſuit. Virgil. Formidine crimen acerbat. & Semper ꝙ odii: ſed crimine Drãces infeſtus iuueni Turno. i. & quod tum odiſſe: & quod ſe illius odio eſſe ſuſpicaret. ❡ Cito ab eo h. i. a. bene. in duabus enim perſonis cauſa videtur eſſe turbarum: ſocrus, & Pamphili. ❡ Profecto in h. r. q. ſ. d. d. moraliter ꝗſi quærendo & diſcutiendo hoc intulit. ❡ Diſſidio: diuortio. ❡ Velim qu. h. vt mihi ſit dignum: hoc eſt non peccauerit Pamphilus. ❡ Adeſt, quod ſatis ſit faciet ipſa. i. quicquid ad plenaz dicit purgationem ſufficiat. ❡ An qa non tu te ipſe: correptio eſt. nam audiuit. ❡ Illis exple animum, q. d. quæ amatę ſunt & moleſtę. ❡ Audiſti De hac re animus meus vt ſit: vtrum quia dixit manere inter nos affinitatem perpetuã volo: an quia apud vxorem defendit adoleſcentẽ in amore meretricis. ❡ Quod mi. p. e. t. vt ſerues. i. iuſiurãdũ apud mulieres. ❡ Quod mihi: iſta enim reprehenſio eſt ꝗſi longorum verborum Lachetis. ❡ Ob eam rem vis vt ego introeam: vis dicit: vt oſtendat in hac re cunctationem ſuã. ❡ Nam nupta me. ho. eſt: caute etiã hoc præſtruit poeta: vt non veriſimile videatur potuiſſe meretricem concorditer cum pellice agere. ❡ Nam nu. me. h. alia. ſ. inimica.

Crimẽ

Diſſidium

❡ At eaſdem

DON. ¶ At eaſdem amicas tibi ſ.p.h.q.ſ.v. aliæ cauſæ ſunt q̄ mu
lieres faciunt moleſtas. & hæ autē ſpectatoribus notę ſunt
ex argumento. ¶ Et ſimul ſuſpitione exol. hoc eſt quod ſu-
pra dixit: Crimen nos quoq; ſuſpitionem interpretati ſu-
mus exolues. ¶ Pudet Philo. pudet duo ſignificat: ſiue illa
peccaret quē pudet: ſiue illa cuius pudet: & familiariter tan
quā nota ex Pamphi.
¶ Sequimini me intro
ambę: ancillis dicit quę
Pudet ſunt. ¶ Puder Phi
lo. cōſciētia criminis vi
ri & pellicar. ¶ Quid
eſt qđ mihi malim, q̄
qđ huic: ſenſus hic eſt:
Quid eſt ꝙ magis optē
mihi euenire, q̄ ꝙ ſimul
ꝓderit etiā meretrice:
ſi hoc ergo intulit pro
nouo: mirandum eſt enim euenire potuiſſe: vt idē & ſeni &
patri ꝓſit qđ meretrici. ¶ Quid eſt. q.m.m. ꝙ amicitia mi-
hi & ſibi proſit: & oſtēdit cōe bonū ſibi eſſe. ¶ Euenire: eue
nire bis ſubaudiendū. ¶ Vt grām in. ſi. ſ. d. difficile eſt enim
grām inire ſine dāno. ¶ Et mihi proſit: mire, qa difficile eſt
amicū ſine dāno acquirere: & qa cū vero nō potuit dicere:
& hoc ipſum bonū fecit: qa ſine dāno: ergo velut tria ſunt:
vt grām ineat: & ſine dāno: & mihi proſit. ¶ Pāphilus a ſe
ſegregauit: ꝓprie a meretrice ſegregari dicit: ab vxore diſ-
iungi. ¶ Scit ſibi nobilitatem ex ea re natam: quaſi dicatur:
Ecce quā amauit Pāphilus: ſed hoc ſentire & dicere patris
eſt ſtulta pietate magnificātis filium: vt meū gnatū rumor
eſt amare: & proprie nobilitatē dixit. Nā & meretrix & gla
diator nobiles dici ſolent. ¶ Scit ſibi: quod minus amar ait
nobilitatem ex eo: vtrum ex Pamphilo: an ex eo ex ea re, i.
quod ſegregauerit a ſe vere Pamphilū, & hoc eſt melius,
nam nobilis meretricis eſt non timere: ne alterum non in-
ueniat: aut nobilis eſt cognitam fieri etiam ſenibus. ¶ Rem
natam: ex patrocinio & amicitia ſenis. ¶ Gloriā: ex facto,
raro in meretricibus. ¶ Et rem natam: quia multa in eam
contulit. ¶ Et gloriam eſſe: quia defendit eum apud ſocerū,
& vxorem: & quod merito meretrix coniugem reddit.

At eaſdem amicas fore tibi promitto rem ubi cognouerint,
Nam illas errore, & te ſimul ſuſpitione exolues. Ba.
Perii, pudet Philumenæ, ſequimini me intro huc ambæ. La.
Quid eſt quod mihi malim, q̄ quod huic intellego euenire!
Vt gratiam ineat ſine ſuo diſpendio, & mihi una proſit!
Nam ſi eſt, ut hæc nunc Pamphilum uere ab ſe ſegregarit,
Scit ſibi nobilitatem ex eo, & rem natam, & gloriam eſſe,
Referetq; gratiam ei, unaq; ſimul nos ſibi opera amicos iunget.

GVI. Nihil &c. in hac ſcæna idē pollicet Bacchis Phi-
dippo qđ erat pollicita Lachi: videlicet ſe iturā
ad mulieres: & expleturā earū aīum: ſeq; crimi-
ne expediturā. Phi. Phidippus ɔueniēs cū nutri
ce dicit ſe iuſta ꝓbiturū & neceſſaria. nihil. i. nō
patiar aliqd defieri: a defio is. i. deeſſe tibi: ſeu deficere tibi
Defio apud me. qn. i. ꝙ nō. id qđ ſit opus. i. ſit neceſſariū, ꝓbeatur
Defieri .i. ꝓſteſ. benigne. i. large: liberaliter. ſed cū tu nutrix eris ſa-
tura. i. repleta cibis. & ebria. i. vino ingurgitata. facito. i. ef-
ficito. vt puer nutriēdus ſit ſatur. i. bene nutriat. La. noſter
ſocer. i. Phidippus pater nurus Lachis venit. video eū. ſ. vel
intellige vt. & dic vt video noſter ſocer venit: nā ad paran
dā nutricē ſe cōtulerat. adduxit nutricē puero. i. pro puero
educādo. deinde vt Phidippus fuit in cōſpectu ſubdidit. o
Phidippe. Bacchis meretrix deierat. i. Deos iurat. vel valde
Deiera- iurat. ꝑſancte. i. valde firme. Phi. hęcine. i. verū hæc ea me-
re retrix, quā vxori Pā. anteponit. La. hæc eſt ea ipſa. Phi. pol
Perſan- nec iſtæ meretrices: iſtæ per cōtēptū dixit. nō metuūt Deos
cte .i. non ſunt religioſæ, ſiue religione nō tenent. & opinor. i.
talis eſt opinio mea, Deos nō reſpicere has. i. nō curare, nec
habere rationē, ſeu reſpectū earū: quaſi quę nec ſint religio
ſæ, nec dent pœnas: quippe quę a Diis cōtēnant. Bac. dedo
Dedo .i. in poteſtatē tuā do: quaſi valde do: & in tuū arbitriū ancil
las meas. exquire. i. explora. receptē necne filiū tuum quoli
bet cruciatu. i. quolibet ſupplicio, ſeu tormēto. licet. i. tu po-
tes id facere. per me. i. me permittēte. hęc res quę ſequit agi
tur. i. tractatur: agitat: voluit hic: videlicet ꝙ oporteet me fa
cere vt vxor redeat Pāphilo. i. ad maritum. qđ. i. vt redeat
Pœnite- vxor. ſi ꝑficio. i. ſi cōpleo. nō me pœnitet famæ. i. nō parum
re ſe fa- mihi videbit de fama acqſita. vel non paruā mihi famā ac-
ctum quiſierim: videlicet me ſolā fuiſſe id. ſ. reconciliaſſe vxorem
marito: quod aliæ meretrices fugitāt: nā nolunt vxores ma
ritis recōciliari. La. o Phidippe inuenimus. i. cōperimus. in
re ipſa. i. in rei veritate. mulieres noſtras fuiſſe ſuſpectas. i. ī
ſuſpitione poſitas nobis. falſo. i. iniuria. porro. i. deinde, vel
ſed. nunc experiamur. i. probemus hanc meretricē: vtēres
opera eius. nā ſi tua vxor Myrrhina cōpererit. i. ꝓ̄hende
rit: cognouerit ſe credi
diſſe falſo crimini. i. fal-
ſæ ſuſpitioni. hic enim
capitur crimē pro ſuſpi
tione falſa. miſſam fa-
ciet. i. dimittet irā. Sin
autē. i. ſed ſi. gnatus. i. fi
lius eſt iratus ob eā re:
ꝙ vxor eius peperit clā
.i. occulte: ſecreto, id ꝓ-
pter quod eſt iratus. eſt
leue. i. non magni pon
deris ac momenti. hæc ira recedet cito ab eo Pāphilo. profe
cto. i. certe. nihil malim. i. vtinā nihil ſit dignū diſſidio. i. vt
Pāphilus nō peccauerit. La. exquire. i. explora ſagaciter a
Bacchide: an peccauerit Pamphilus. adeſt. ſ. Bacchis. ipſa
Bacchis faciet qđ ſatis eſt. i. qđ ſufficit ad plenam purgatio
nē. Bac. faciā qđ ſatis eſt ad purgationē. Phi. Phidippus q̄ſi
longiora ſint verba Lachetis: reprehēdit Lachetē inquiēs.
vel qd. i. cur. narras tā longo ſermone mihi iſtæc: per cōtē-
ptum dixit: quaſi tædioſa prorſus & moleſta: quippe q ani-
mū noueris meū. an. i. vtrū. o Laches narras mihi iſtæc: qa
tute ipſe. i. tutemet. nō audiſti dudum. i. aliquāto ante a me
.ſ. vt. i. q̄lis. vel cuiuſmodi aīus meus ſit de hac re. i. de pec-
cato Pāphili. nā facile perſuadet mihi eū nō peccaſſe adeo.
cupio hāc affinitatē manere inter nos perpetuā: & ideo nō
eſt qđ exquirā latius vt oēs modo. i. nūc: vel dūtaxat: exple Exple-
animus. i. perſuade illis mulieribus vt credāt Pāphi. nō pec- re aīum
caſſe: nā qui perſuadet rōnibus eius aīum explet: qui eſt per
ſuadendus. La. o Bacchis ædepol quęſo vt tute. i. tumet. ſer
ues. i. ꝓ̄ſtes id qđ pollicita es mihi: videlicet iuſiurādū apud
mulieres. Bac. ergo vis vt introeā. i. ingrediar ad mulieres,
ob eam rem. ſ. vt iureiurādo cōfirmē Pam. a me nō recepta
ri. La. I: ideſt vade. atq; exple animū. i. perſuade his mulieri
bus: & coge vt credāt. Bac. eo ad mulieres. etſi. i. quāuis ſcio
meum conſpectū fore. i. futurū eſſe. hodie inuiſum. i. mole-
ſtum: exoſum his mulieribus. nā nupta mulier eſt hoſtis. i. Inuiſus
inimica meretrici. vbi. i. quādo. ea nupta ē ſegregata a viro
vt erat Philomena. La. at. i. ſed. hæ mulieres erunt amicæ
inter ſe. vbi. i. qn̄. reſciſſent. i. cognoſcēt, tanquā rem inopi- Reſcire
natā. quāobrē. i. ꝓpter quā cauſam, adueneris. i. acceſſeris
ad eas. at. i. ſed. promitto eaſdem mulieres fore: ideſt futu-
ras eſſe amicas tibi. vbi. i. quādo, cognouerint rem. i. rei ve
ritatem. nam exolues. i. eripies: explicabis illas errore. & ſi- Exolue
mul. i. etiā. exolues te ſuſpitione quā de te habēt, ꝙ Pam. re re
ceptes. Bac. perii: me pudet Philomenæ. i. vel pudore affi-
cior ꝙ peccaui in Philomenam, eo ꝙ detinuerim aliqn̄ eius
maritum meis illecebris: vel me pudet Philomenæ. i. erube
ſco & pudore afficior ꝓpter Philomenā: quæ ſic ducta fal-
ſa ſuſpitione nō dubitauit virū relinquere. Ambę: ideſt vos
duæ ancillæ. ſequimini me intro huc. i. in hunc locum, quē
oſtendo vobis. La. qd eſt qđ malim euenire mihi, q̄ id qđ
intelligo euenire huic Bacchidi. vt. i. ita. ꝙ ipſa Bacchis in-
eat gratiam. i. cōciliet ſibi beneuolētiā mulierū. ſine ſuo di-
ſpendio. i. ſine ſuo dāno: & vt ipſa proſit mihi reconcilian-
do vxorē filii ipſi filio: quod mihi vtile eſt nemo negat, nā
ſi eſt. i. ſi cōtingit & extat: vt hæc Bacchis nūc ſegregarit. i.
ſeiunxerit. vere. i. non ficte Pam. ab ſe. i. a ſua cōſuetudine.
ſcit nobilitatē eſſe ſibi natam ex eo. i. ex ea re. qa Pāphi. ab
ſe ſegregarit meretrices, interdū dicunt nobiles q̄ſi multis
notæ: quarū eſt nō timere ne alterū nō inueniant: aut ſe co-
gnitas fieri ēt ſenibus. & ſcit inquā rē. i. cōmoditatē bonoꝝ
eſſe natā ſibi ex ea re: vz ex patrocinio & amicitia ſenis: vel
qa multa in eā cōtulit filius: & ſcit inquam ipſa Bacchis glo
riā, i. laudē: poteſtatē eſſe ſibi natā ex eo: quia videlicet de-

fendit Pamphi.apud ſoceros & vxorem:& ꝙ marito coniugē reddit:& hoc facto ipſa Bacchis referet gratiam ei Pāphilo.i.reddet illi beneficium.nam dicebat prius Pamphi. de ſe benemeritum propter multa:quæ contulerat in eam. & iunget:ideſt coniunget:nos amicos ſibi vna opera:ideſt vno labore:& vna ſua induſtria,ac operatione.

¶ Es tu mi.nam vt tria mandata ſunt inquirenda:tria inquiſita ſunt ordine. ¶ Omnes ne.bene tranſit a mimetico ad digematicon:& .¶ Quenquam eſſe ar.i.nō puto eum eſſe in mundo. ¶ Iam p.ſedere an interrogare. ¶ A noſtro a.e.v.ſatis moraliter inducitur ſeruus dicere ab noſtro affine : cum domini ſint non ipſius.ſic & prius eſt:Noſter ſocer venit: pro Pamphili ſocerus.

Septenarii.

PARMENO. BACCHIS.

Edepol ne meā herus eſſe operā deputat parui pretii,
Qui ob rem nullam miſit fruſtra,ubi totū deſedi diē,
Myconiū hoſpitē dū expecto in arce Callidemidem?
Itaꝗ ineptus hodie dum illic ſedeo,ut quiſꝗ uenerat
Accedebam,adoleſcens dic dum queſo es tu Myconius?
Non ſum,at Callidemides?non,hoſpitem ecquem Pamphilum
Hic habes?omnes negabant,neꝗ enim quenquā eſſe arbitror.
Deinde hercle iam pudebat,abii,ſed quid Bacchidem
Ab noſtro affine exeuntem uideo?quid huic hic eſt rei?Ba.
Parmeno opportune te offers,propere curre ad Pāphilum.Par.
Quid eo?Ba.dic me orare ut ueniat.Par.ad te?B.immo ad Philumenam.P.
Quid rei eſt?B.tua quod nihil refert,percontari deſinas.P.
Nihil aliud dicam?B.etiam cognoſſe annulū illum Myrrhinam
Gnatæ ſuæ fuiſſe,quem ipſus mihi olim dederat.Par.ſcio.
Tantum ne eſt?Ba.tantū,aderit cōtinuo,hæc ubi ex te audierit.
Sed ceſſas?Par.minime equidem,nam hodie mihi poteſtas haud data'ſt.
Ita curſando,atꝗ ambulando totum hunc contriui diem.Ba.
Quantam obtuli aduentu meo lætitiam Pamphilo
Hodie?quot commodas res attuli,quot autem ademi curas?
Gnatum ei reſtituo,qui pene harum,ipſiuſꝗ opera periit.
Vxorem quam nunquā eſt ratus poſthac ſe habiturum,reddo.
Qua re ſuſpectus ſuo patri,& Phidippo fuit,exolui.
Hic adeo his rebus annulus fuit initium inueniundis.
Nam memini ab hinc menſes decem fere ad me nocte prima
Confugere anhelantem domum,ſine comite,uini plenum,
Cum hoc annulo,extimui ilico,mi Pamphile inquam amabo.

SER. Nil. Inducitur Phidippus vt ſibi Bacchis offerat. Pā. ad purgationem adduxerat nutricem:ad quā ita loquitur. O nutrix vel apud me &c. Deierat : ideſt de toto iurat. non curo de ſacramento eius:qa nec pol &c. Reſpicere has: & ideo ſecure petierant ꝑ me: ideſt in meo iuſſu:licet exquire eaſde veritate torquendo:quia tortis credere oportere dicit Tullius.hęc res hic agitur.i.oportet me ſacere vt vxorē reddam Pam. Non pœnitet famæ.ſ.bonæ. quā inde acquiras:ſed gaudebo. hæc erit fama me ſolā feciſſe id &c. Inuenim? falſo ſuſpectas:& vituperatis de hoc diſ.vx. noſtras:& ideo hāc modo experiamur vtrum in ea ſit culpa:nā ſi tua vxor cœperit falſo ſe crediſſe crimini huic de Bac.dimiſſam faciet Pamphilus: quia i hac re.i. in puero cælato. quid mihi : quaſi dicat mihi non oportet vt purget ſe:quia nullum crimen Pamphilo impono: ſed illis .i.matri & filiæ.c.a.vt cre. Aut tu putas tuum cōſpectum eſſe inuiſum illis Athe.annu.eadem continuatio : tu times eas:at eaſdem ab errore quia credunt Pam.te amare. Perii:hoc dicit intrans domum.o vos ambę:ad ancillas dicit: quæ ſecum venerant:quid cum illa cognitio faciēda eſſet: remouendus eſt Laches ne domum intret:& hoc ſignificat Lachem non intraſſe domum: per hoc quod inducit eum per ſe loquentem:quid eſt quod magis velim q̄ hoc quod ego int.eu.huic Bacchidi:vt modo ineat gratiam illaruꝫ: quæ prius habebant eam odio:& hoc ſine ſuo diſpendio:& ſine labore:& per hoc mihi proſit.

¶ Exeuntem vi.docte poeta monſtrat locuturam perſonas. ¶ Quid h.h.rei:rurſus curioſus nihil ſciturus eſt excurſurus piger. ¶ Parmeno o.t.m.o.attendendus quod ab initio Comœdiæ vſꝗ ad finem Parmeno mittitur vt currat:& cælatur vt neſciat quod curioſe deſiderat. ¶ Propere c.ad P.facete poeta inde incipientē facit quod ille minime vult,dicendo curre. ¶ Quid eo:ideſt Pamphi. ¶ Dic me or. vt veniat : vide curioſum non recuſare laborem,quo cauſam ſciat. ¶ At te eo:non ad conueniendum: ſed domū ad te ſignificat. ¶ Immo ad Phi.mire tota fabula inuenit:quāobreꝫ currat Par. ¶ Quid rei eſt:totus pro perſona. ¶ Tua quod ni.r.p.d. & eximie dixit:quaſi minus ſit iniuria prohibentis interrogare : q̄ interrogare reſpondentis.& memēto hūc eſſe cui in principio nihil cælauerit Parmeno. ¶ Nihil a.d.v.ſemper mandata colligere. ¶ Etiā co.an.il.m.etiā aduerbiū eſt:vel cōſentientis:vel reminiſcentis.ſed magis reminiſcentis modo.ſic Cice. Etiā qd pene perii,capella qdā ē miræ facta. ¶ Scio:nō audio inqt:ſed ſcio. ¶ Sed ceſſas:hoc eſt tardas & quieſcis:vrget autē eum curſu. ¶ Minime equidem:ceſſo ſubauditur. ¶ Poteſtas ha.data eſt ceſſandi.ſ. ¶ Ita cur.a.a.eſt.n.curſus & nauigantis & equitantis. ¶ Quantam ob.ad.meo:reliqua pars argumenti per monodiā narraſ. ¶ Quot cōmo.r.at.quot tam multas:ſed more ſuo attuli dixit.ſic alibi Ci. Vt meū in quo nūc eſt adimā,atqꝫ expleam animū gaudio. ¶ Quot aūt com.r. quot aūt curas:hæc oīa admirantis ſunt.vt Virgi. Quis nouus hic noſtris ſ.ſ.hoſpes. ¶ Gnatum ei reſtituo: Curſus Virgi.

reddo.redditur nobis,quod noſtri cupidum eſt: reſtituitur nobis,cuius cupidi ſumus.bene ergo gnatū reſtituo: vxorem reddo:quare ſuſpectus ſuo patri & Phidippo fuit: ergo non vnum beneficium:ſed tria ſunt. ¶ Exolui:narrauit tēpora:reſtituo:reddo:exolui. ¶ Nam memini ab.h.m. d.menſes decem dixit:vt & recte:& de hoc peperiſſe demōſtret. ¶ Nocte p.primis partibus noctis,vel priuatę:vt Virg. dimus obſcuram primus ſub vallibus vrbem. ¶ Confugere a.vide ſigna coniecturalia: ꝙ confugere vidit : timebat & anhelantem colluctatus fuerat:ꝙ domum cælare volebat:ꝙ ſine comite pudendum fuerat facinus : ꝙ vini plenū temerarium:ꝙ annulum habebat partum indicat.vides igitur his indiciis:vt virginem apparet vitiatam. ¶ Mi Pam. inquam a.hæc blandimenta ſunt muliebria,

DON. Edepol ne meam h.o.dc.p.p̄.In tota hac fabula ſeruus piger & curioſus inducitur:neꝗ quicquā illi venit ex ſententia ſua. ¶ Aedepol n.m.hoc totum a ſtomachante dicitur:quia ſic vim cū maxima iniuria præſenſerit. ¶ Aedepol n.m.h.in hac ſcæna cataſtropha populo exprimiſ. ¶ Deputat p.p.qa ſic .i. abutitur. ¶ Deputat p.eam:qui deputat eā in re nullius pretii conſumendā. ¶ Fruſtra v.r.d.d.nota accuſatiuo caſu vſum eſſe. ¶ Myconium h.d.ex.memoriter & vigilāter ſeruus Myconiū hoſpitē & Callidemidē dixit:ne videreſ negligentia vel obliuione ſua nō inueniſſe ad quē miſſus eſt. ¶ Myconium h.bū oſtēdit ſe memorē ſignorū & nominū: vt videatur vere illuſus cū operā dederit. ¶ Itaꝗ in.moraliter additū ineptus : quaſi ineptus. ¶ Adoleſcēs.d.d.q.vereniliter Callidemidem ſe ipſum ſeruus imitatur:& eſt

¶ Quid

DON. ¶ Quid ex,aut vnde an.breuitati conſulit Teren.nam in grata hæc aguntur,nõ narrãtur. ¶ Ille alias r.age.ſe ſimu lare:fingere:ac prouero ſalſum credere. ¶ Ille a.r.a.i.ſimu lantẽ,aliaſq; res agentẽ ſe fingere:pudebat enim amicæ de alterius ſtupro fateri:& ei amicæ q̃rum deperibat. ¶ Neſcio quid ſu.m.coe.pro aliqd. ¶ Homo ſe fateť:bene additũ ho mo:& amatorie. ¶ Neſcio quã : ex p̃dicto oĩs error eſt natus:nam ap pone nomẽ:& nulla fa bula eſt. ¶ Neſcio quã: vel qa vere neſciebat: vel qa ſic dicẽdum fuit ne amare illã videreť. ¶ Hęc tot pro me g.cõ cluſit narrationẽ fabulę more ſuo:ne hæc in fu turo actu expectare mus. ¶ Et ſi h.m.s.n. color neceſſarius a veri ſimili. ſcit ſe enim alibi dixiſſe bonas matro nas facere: meretrices malas meruit. ¶ Ego dũ il.li.an meruit Pam phi. ¶ Neq; e.eſt in.r. n.in rem: in vtilitatẽ.i. pro cõmodo. ¶ Incõmode mi.n.e.ſic dixit quẽadmodũ ma le ei euenit:aut bene contingit nuptiis:deeſt ex:vt ſit ex nu ptiis. ¶ Incõmode m.e.n. & eſt ordo:Incõmode mi hi euenit ex nuptiis.& incõmodo pro incõmode. ¶ Factũ ſ.antipophora. ¶ Hem id me.e.ergo hæc dolemus quæ ri te cõtingãt. ¶ Multa ex q.ſ.c.e.ratio cur noua oĩa fiant : & cõtra officiũ meretricis. ¶ Multa ex quo ſ.cõ.e.in.æquũ eſt ferre;hoc eo tractu vocis:& ea eſt æquanimitate dicẽdum: quale eſt in Adelphis:Quãdo eũ quę ſtũ occeperis:accipiẽ da & muſitanda iniuria eſt adoleſcentis.

In rem

Q uid exanimatus es obſecro? aut unde annulum iſtum nactus?
Dic mihi,ille alias res agere ſe ſimulare,poſtquam uideo
Neſcio quid ſuſpicarier,magis cœpi inſtare ut dicat.
Homo ſe fatetur ut in uia uirginem neſcio quam compreſſiſſe,
Dicitq; ſe ſe illi annulum dum luctat detraxiſſe.
Eum hæc cognouit Myrrhina in digito modo me habentem.
Rogat unde ſit,narro omnia hæc,indeſt cognitio facta
Philumenam eſſe compreſſam ab eo,& filium inde hunc natũ.
Hæc tot propter me gaudia illi contigiſſe lętor.
Et ſi hoc meretrices aliæ nolunt, neq; enim eſt in rem noſtram,
Vt quiſquam amator nuptiis lætetur,uerum ecaſtor
Nunquam animum quæſti gratia ad malas adducam partes.
Ego dum illo licitumſt uſa ſum benigno,& lepido,& comi.
Incommode mihi nuptiis euenit factum,fateor.
At pol me feciſſe arbitror ne merito mihi eueniret.
Multa ex quo fuerint cõmoda eius, icommoda æquumſt ferre.

GVI. AEdepol &c. In hac ſcęna ɔuerſio eſt fabulę: nã i ea errores dep̃hẽdunť:& p agnitionẽ annuli Phi lomenæ agnoſciť fuiſſe cõpreſſa a Pã.ideq; puer tũ natũ eẽ perhibeť. In tota aũt fabula ſeruus pi ger & curioſus inducit:nec qcq̃ illi euenit ex ſnia ſua. Par. ædepol.i.per ædẽ Pollucis:iurantis eſt.ne.i.certe. herus.i. dñs:puta Pã.deputat(ibi de anget).i.valde putat.meã ope rã.i.meũ laborẽ.eſſe pui p̃tii.i.puę æſtimatiõis.q.ſ.herus miſit me ob nullã rẽ.i.pp nullã cãm,eo ſup.in eũ locũ. vbi .i.in quo loco.fruſtra.i.incaſſum.deſedi.i.diu & valde ſedi. totũ diẽ.i.toto die:ſed elegantior fit ſermo per actm̃,q̃ per ablatm̃.dũ.i.qñ.expecto in arce.i.in ſummitate,ſeu in ſum mo loco vrbis & munitiore.Callidemidẽ.i.illũ ſic appella tũ.hoſpitẽ.i.amicũ externũ:qui ſolet in hoſpitio amico re cipere herũ meũ,cũ pegrinať. Myconiũ.i.vel ex Mycone iſula vna ex Cycladibus vicina Delo:vľ forte ex aliquo op pido talis nois.itaq;.i.iõ.dũ ego ineptus.i.tanq̃ ineptus,& fatuus:ſiue male aptus.ſedeo hodie illic in arce. vt.i.cũpri mũ.quiſq; venerat.i.applicauerat ad eũ locũ.ſtatim acce debã ad eũ.ſ.dicẽdo.o adoleſcẽs.i.o iuuenis.quæſo.i.p̃cor: rogo:dic dũ(dũ eſt ſyllabica adiectio)es tu Myconius.i.de Mycone:rñdebat ſup.vnuſqſq; a me interrogatus.nõ ſum Myconius.i.ex eo loco:q vel Mycone dr̃ vľ Myconiũ. At .i.ſed.es ne ſup.Callidemides:rñdebat qſq;.nõ ſuȝ Callide mides.deinde iterrogabã.ecquẽ.i.nunqd hẽs hic aliquẽ ho ſpitẽ.i.amicũ:quẽ & tu recipere hoſpitio ſoles. & ille te Pã philũ.i.qui voceť Pamphilus.oẽs negabant ſe habere ho ſpitẽ tale : neq; arbitror eũ Callidemidẽ eſſe quẽquã.i.eſſe aliquẽ:hoc eſt non puto eũ eſſe in mundo. deniq;.i.tandẽ: poſt multã expectationẽ.hercle iam me pudebat tãdiu illic ſedere.abii.i.diſceſſi ab eo loco. Sed quid.i.cur:vel propter qd.video Bacchidẽ meretricẽ exeuntẽ ab affine nr̃o.i.a ſo cero Pãphili Phidippo. Affinitas eſt regularitas pſonar̃ ex nuptiis cõiunctaȝ:oi carens cognatione ſanguinis. qd rei

Deſedere totũ diem

Ecquẽ

Affinitas

.i.quid negocii eſt huic Bacchidi hic.i.apud affinẽ.i.(qd barbare dici ſolet:aut ſaltẽ non multũ proprie)quid hic ha bet agendũ hæc mulier.Bac.O Parmeno offers te mihi op portune.i.tẽpeſtiue:mature:& (qd dicunt)bona hora,cur re propere.i.feſtinanter ad Pamphilũ. Par.qd.i.cur.currã eo,i.ad locũ in quo eſt.Bac.dic illi me orare eum vt veniat huc.Par.dicã vt veniat ad te.i.ad domũ tuã : & (qd barbare dici ſolet) penes te.Ba.imo.i.ſed. dic vt veniat ad Philo menã.i.(qd inepte di citur)penes Philome naȝ.i.ad domum eius. Par.qd rei eſt.i.quę res eſt : ſeu qd negociũ eſt: qd accerſitur Pamphi lus. Bac.deſinas.i.ceſ ſas. pcunctari.i.inqre re curioſe nimis. id qd nihil.i.nequaquã:nullo modo.refert tua.i.ad te ſpectat. dicimus enim hoc nihil refert mea.i. ad me non attinet.Par. nihil aliud dicã Pãphi lo,q̃ q; ad Philomenaȝ veniat.Ba.etiã:hic eſt aduerbiũ reminiſcẽtis. dic ſup.Myr rhinã matrẽ Philomenæ cognoſſe.i.cognouiſſe illũ annu lum:quẽ ipſe olim dederat mihi fuiſſe aliqñ ſuæ gnatæ: vi delicet Philomenæ.Par.ſcio eum dediſſe tibi annulũ. ne.i. vtrũ. Myrrhinã cognouiſſe annulũ fuiſſe filię.eſt tãtũ.i.eſt res tãti momẽti:vt ppea veniat? Bac.petis an tm̃ ſit illud? ipſe Pãphilus continuo.i.haud mora.aderit.i.adueniet:vel hic pñs erit. vbi.i.poſtq̃.audierit ex te.i.a te.hoc.ſ.Myrrhi nam cognouiſſe annulũ fuiſſe filię.ſed ceſſas.i.tardas:quie ſcis:pigritaris.vt aliquorũ verbo vtar:lẽteſcis.i.otiaris: vel otio incumbis.neq; feſtinãter vadis quo iuberis.Par.equi dem minime.i.nõ ceſſo. nã poteſtas ceſſandi.ſ.nõ eſt mihi data hodie,ita.i.adeo.cõtriui.i.conſumpſi hũc totũ diem. curſitando.i.frequenter currẽdo huc & illuc.atq; ambulã do.i.nõ ita celeriter eundo.q.d.modo currendũ mihi fuit: modo ambulandũ:vel cape curſitando pro nauigando. Eſt enim curſus & nauigãtis & equitantis:& cape ambulando pro gradiẽdo pedibus in terra. Bac.hęc ſecũ loquitur diſce dente Parmenone.& quidẽ hæc loquitur cũ admiratione. Quantam lętitiã obtuli hodie Pamphilo. aduentu meo.i. cum veni ad mulieres.q.d.maximam.quot res cõmodas.i. quot opportunitates & cõmoditates attuli hodie?q.d.mul tas.admodũ.i.ſȝ.quot curas.i.quot ſolicitudines. ademi.i. abſtuli & a Pãphilo,& a Philomena,Myrrhinaq; mře &c. ego reſtituo ei Pãphilo natũ.i.filiũ a ſe genitũ.qui natus.i. filius.pene.i.fere.periit.i.expoſitus fuit. opera.i.opatione harũ mulieruȝ,& ipſius Pãphili.reddo ei Pãphilo vxorẽ. quã ratus eſt.i.exiſtimauit:putauit : cõfirmauit ſe nunq̃ ha biturũ eſſe poſthac.i.poſt hoc tp̃s:in poſteȝ:in futuȝ. Red ditur nobis qd nr̃i cupidũ eſt. Reſtituiť nobis cuius cupidi ſumus.bñ ergo nr̃õ reſtituo:vxorẽ reddo. ego exolui.i.ex pediui illud.quare.i.pp qd Pã.fuit ſuſpectus patri & Phi dippo ſocero.adeo.i.certe.hic annulus fuit initiũ his rebus inueniendis.i.ad has res ſic inueniẽdas: vt oĩa ita procede rent ex animi ſententia. nã memini.i.recordor Pamphilũ confugere.i.confugiſſe:ſed noluit iungere p̃teritũ p̃terito. anhelantẽ.i.æſtuantẽ ex colluctatione cũ puella, cui vitiũ obtulerat.& memini cõfugiſſe eũ domũ.i.in domũ meã ad me.vt celaret facinus illud.ſine comite.i.ſine ſectatore ali quo puta ſeruo:ppea q; pudẽdũ erat facinus : & memini eũ cõfugiſſe ad me plenum vini.i.vino ingurgitatũ: ac propte rea intemerariũ. prodiiſſe facinus cũ hoc annulo.i.hñtem hunc annulũ detractum a puella.& quo tẽpore.prima no cte:ideſt prima noctis parte: ſeu primis tenebris:vel prima

Curſitare & ambulare

Ratum eſſe

nocte qua noc perpetrauit facinus.fere abhine decem menſes.i.(quod barbare dici ſolet)de poſt decem menſes: vel ſunt bene decem menſes.Abhinc enim refertur ad præteritum:& dehinc ad futurum:vt vidi illum talē.ilico:ideſt ſtatim extimui:ne mali eſſet aliquid.inquā:ideſt dico ei.o mi Pamphile amabo:aduerbium blandietis:quaſi rogo te per amorem.obſecro:ideſt quęſo.quid:ideſt cur.es exanimatus.i.commotus ira:& perturbatus: aut dic mihi vn̄ nactus es.i.habuiſti iſtū annulum.ille Pamphi.ſimulare:p ſimulabat:ideſt fingebat ſe agere.i.habere curæ.alias res.i.alia negocia.q̄ id quod verum erat.poſtquam video ipſuȝ ſuſpicari.i.timere:dubitare neſcio quid.timebat enim ne ea violētia reſciretur:& ita graues daret pœnas.cœpi magis inſtare.i.vrgere:vt dicat id quod ſuſpicabatur & dubitabat homo ille:ſcilicet Pāphilus fatet̄ ſe cōpreſſiſſe vi.i.violaſſe:defloraſſe:vt ita dicaȝ.vi.i.per violentiam.in via qua ad nos veniebat.neſcio quam virginē.& bene neſcio quā.nam tūc compreſſit eā in tenebris.& dicit Pāphilus ſeſe Pamphilum detraxiſſe:ideſt abſtuliſſe illi virgini annulū.dum:ideſt quando.vel quandiu luctatur cum virgine:quæ ſtuprari nolebat.Hæc Myrrhina mater Philomenæ cognouit modo.i.pauloante in digito meo eū annulū.rogat ipſa:ideſt interrogat me habentē illum annulum:vnde ille annulus ſit.i.proceſſerit.narro illi hæc omnia:quæ prius dixi.inde.i.ex eo tēpore.cognitio facta eſt Philomenam eſſe compreſſam.i.violatā ab eo Pamphilo.& cognitio facta eſt hunc filiū natū inde.i.ex eo compreſſu.Lætor tot gaudia cōtigiſſe illi Myrrhinæ propter me.i.meo beneficio vel per me.Etſi.i.quāuis.aliæ meretrices nolunt hoc.i.lætari propter talia matrimonia: vel nolunt vxorē reconciliari viro.enim.i.quia.non eſt in rē noſtrā.i.nobis vtile nō eſt:ſiue nō eſt in vtilitatē noſtram:aut pro cōmodo noſtro.vt.i.q.quiſquam:ideſt aliquis.amator.i.amore noſtri captus.lętetur:ideſt gaudeat:delectetur nuptiis.i.cōiugio.Verum.i.ſed.ecaſtor.i.per ædem Caſtoris.ego Bac.nunquā adducā aium ad malas partes.i.ad officiū malarum meretricū:vel ad malas applicationes.gr̄a.i.cauſa.quæſti.p quæſtus.i.lucri nūmarii.antiqui gaudebant dicere tumulti:ſenati:quęſti i genitiuo ſingulari.p tumultus:ſenatus:& q̄ſtus:ſm quartā formā declinādi.Ego vſa ſum illo Pāphilo benigno.i.liberali:largo.lepido.i.iucundo:feſtiuo,& comi.declinatur hic & hæc comis & hoc come.comi ergo.i.facili.nā comes dicunt̄ eſſe hoies benigni:faciles:& ſuaues:qui errāti comiter monſtrāt viā:benigne:nō grauati.Inde comitas tatis talis hoium ſuauitas.Euenit mihi.i.accidit mihi.incommode:aduerbium.i.male:intempeſtiue.nuptiis.i.ex nuptiis Pam.& Philomenæ.fateor factū:videlicet mihi male accidiſſe ex nuptiis:ac pol arbitror me feciſſe ne male mihi euenerit merito:ideſt quia ſic meruerim.Aequum eſt ferre incommoda eius viri:ex quo viro:quemadmodum ex Pamphilo multa commoda fuerūt:ideſt extiterunt ac prodierunt,prius enim confeſſa eſt Pamphilum bñmeritū eſſe de ſeipſa.

Tetrametri,& Trimetri.

PAMPHILVS. PARMENO. BACCHIS.

Vide mi Parmeno etiam ſodes,ut mihi hęc certa,& clara attuleris,
Ne me in breue hoc conicias tempus,gaudio hoc falſo frui.Parmeno.
Viſum eſt.Pam.certon?Par.certe.Pam.Deus ſum ſi hoc itaſt.
Par.uerum reperies.Pam.
Mane dum ſodes,timeo ne aliud credam,atq; aliud nūcies.Par.
Maneo.Pam.ſic te dixiſſe opinor,inueniſſe Myrrhinam
Bacchidem annulum ſuum habere.Par.factum.Pam.eum quē olim ei dedi,
Eaq; hoc te mihi nunciare iuſſit,ita ne eſt factum?Parme.ita inquam.Pam.
Quis me eſt fortunatior?uenuſtatiſq; adeo plenior?ego ne te
Pro hoc nuncio qd donē quidquid neſcio.Par.at ego ſcio?Pam.
Quid?Par.nihil enim,nam neq; in nuncio,nec in me ipſo boni quid ſit ſcio.Pam.
Egon te qui ab Orco mortuum me reducem in lucem feceris
Sinam ſine munere abire?ah nimium me ignauon putas.
Sed Bacchidem eccam uideo ſtare ante hoſtium.
Me expectat credo,adibo.Ba.ſalue Pamphile.Pam.
O Bacchis,o mea Bacchis,ſeruatrix mea.Ba.
Bene factum,& uolupeſt.Pam.factis ut credam facis,
Antiquamq; adeo tuam uenuſtatem obtines,
Vt uoluptati obitus,ſermo,aduentus tuus quocunq; adueneris
Semper ſiet.Ba.at tu ecaſtor morem antiquum,atq; ingenium obtines.
Vt unus hominum homo te uiuat nunq̄ quiſq̄ blandior.Pam.
Ah ah,hæ,tum mihi iſtuc?Bac.recte amaſti Pāphile uxorē tuā,
Nam nunq̄ ante hunc diem meis oculis eā quod noſſem uiderā.
Perliberalis uiſaſt.Pam.dic uerum.Bac.ita me Di ament Pamphile.Pam.

SER. Edepol.Facta intus cognitione annuli:& prioris concubitus:oportet Pā.iſta notificari:vt vxorem recipiat.Inducitur ergo cōueniēs perſona:quæ eū quærat.I.Par.ſeruus:q non ſine occaſiōe offertur:redibat enim de arce faſtiditus expectando Callidemidem cum nullus eſſet.ne.i.an.vel ne.i.certe.neq; eni Callid.ad te.i.ad domū tuā poteſtas ceſſare q̄tam:qa neſcitemus de cognitione illa:quæ intus facta eſſet:iducit̄ Bacchis illud manifeſtans:& ſola qa cælanda cognitio de partu abhic ſunt decem mē,ideo alię nolūt:quia non eſt in noſtraȝ rem.Comi.i.faceto.Fateor quidem quod vere venit mihi icōmode.i.male in nuptiis eius.At ipſe ita me deſeruit.at pol ego arbitror me feciſſe ſemp tāta bñficia.ne hoc.ſ.qd̄ me dſerere merito mihi eue.Sȝ tamen ex quo &c.

DON. Vide mi Parmeno ēt ſodes,vt mihi hæc.Bene hęc repetit.verū eſt enim vt qd̄ miſere cupimus:idē tardius credamus effectū.ſic in Heauton.Ego vereor magis.Mane dū:dū abundat.Sic te di.op.miro affectu inducit̄ vix induci ad credendū qd̄ gaudet Pā.Ita inq̄:quaſi iā late paſſus diu.Quis me eſt for.ob beneficia Veneris:cui cōtra inuenuſtus:cui contra reciderit quod amet.Quid do.neſcio:vt Admonitū q.d.t.f.f.Nam neq; nū,magis ſcire vult:& qd̄ minus accipe.Nā neq; i n.n.in meipſo t.boni quid ſit ſcio:facete agit Teren.Quātomagis Parmeno curioſus eſt:tantomagis neſciat illa quę cupit.O Bacchis,o mea Bacchis,ſeruatrix:bene additū eſt ſeruatrix:vt mea ſupra quod dixit amatoris eſt.Factis vt credā ſ.difficile enī erat credere his rebus gaudere meretricē.Voluptati obitus:obitus occurſus.ob enim ſignificat cōtra:ergo obitus aditus.legitur:& voluntate obitus.Obitus,ſer.ad.t.inter obitū,quē caſus affert:aduētus,quē volūtas,& deſtinatus locus.Tu mi.iſtuc:qa blādimētū magis meretricum eſt.Nunq̄ ante hunc diē m.o.e.quod no.v.hoc eſt nūq̄ ſic videram,vt eam noſſem.Quod noſſem.i.qd̄ meminiſſeȝ:quod ſcirem:ac per hoc nunquā viderā.vt alibi:Non equidem iſtuc.Dic v.bene inſtanter ex meretrice quærit qd de forma vxoris ſentiat.Scit enim hanc iudicem eſſe pulchritudinis poſſe:vel q; fœmina:vel q; æmula.

Obitus Aduentus

Nunquid

Dic mihi harum rerum nunquid di[xti] iam patri? B. nihil. Pam.
neq; opus eſt,
Adeo mutito. Ba. placet non fieri hoc itidem, ut in Comœdiis,
Omnia omnes ubi reſciſcunt, hi quos par fuerat reſciſcere
Sciunt, quos autem non ſcire æquũ ẽ, neq; reſciſcunt, neq; ſcient.
Immo etiam hoc qui occultari poſſe facilius credas dabo.
Myrrhina ita Phidippo dixit iureiurando meo
Se fidem habuiſſe, & propterea te ſibi purgatũ. Pã. optumum eſt,
Speroq; hanc rem euenturam nobis ex ſententia. Par.
Here licet ne me ſcire ex te hodie quid ſit quod feci boni?
Aut quid iſtuc eſt qđ uos agitis? Pã. non licet. Par. tamẽ ſuſpicor,
Egon hunc ab Orco mortuũ quo pacto? Pam. neſcis Parmeno,
Quantum hodie profueris mihi, & ex quanta ærumna me ex-
traxeris. Par.
Immo uero ſcio, neq; hoc imprudens feci. Pam. ego iſtuc ſatis
ſcio. Par.
An temere quicq̃ Parmenonẽ prætereat, qđ facto uſus ſit? Pam.
Sequere me intro Parmeno. Par ſequor equidem, plus hodie boni
Feci imprudens, q̃ ſciens ante hunc diem unquam.

PLAVDITE.

DON. Nunqd: num aliqd: acuẽdũ ergo qd. Adeo mutito: vel tenui dicto nõ fieri. Hac itidẽ, vt in co. mire q̃ſi hæc comœdia nõ ſit, ſed veritas. Aut deeſt aliis: vt in comœdiis de eſt ſit. Oia o. v. r. in fine. n. comœdiæ nihil vnq̃ celari ſolet. His quo p. ſ. in hac comœdia, aut in hac re, reſcire eſt recognoſcere, & vix inuenire qđ qs neſcierit. Neq; reſciſcunt neq; re. reſciſcunt ad quos pertinẽt: & reſciſcunt quæ neſciunt, quæ negligunt, & reſcimus ex alio: ſcimus etiã per noſtrã opinionem. *Scite* Here licet ne ſcire ex te: ridicule iſtat ſcire qđ ignorauit Parmeno. Egon hunc ab Orco mortuũ: Verba ſunt cogitantis. Egon hunc ab Orco mortuus: ideo eclypticos loquit. Ne ſcis Parmeno: addit ſtimulos curioſitati eius. Immo vero ſcio, nec hoc imprudens feci recte, paruum enim beneficii meritum ſi ab imprudente præſtitum videatur. Temere quicquã Parmenonẽ prætereat: quod interdum nõ temere prætereat: qđ habet faciendi neceſſitatem. Temere quicquã Parmenonẽ prætereat: ſibi ipſi hoc dicit: & ſe nominat, vt Degeneremq; Neoptolemũ narrare memẽto. & Age nũc Phormionẽ, qui volet laceſſito. Temere quicquã: verũ hoc dicit non temere: neq; per imprudentiã geritur quicqd vtile. An hoc dicit: Nihil poteſt tranſire temere qđ vtile factũ eſt: q me in gratiã ſui habet. An quicquã Pãphilus prætereat temere: ita vt nõ remuneret bonum factum. Parmenonis: qđ ſibi vtile fuerit. Cõuenit hoc dictũ meretrici abeũti. Feci iprudẽs, q̃ ſciẽs añ hũc: q nõ cõuenit ſeruo ſciente recte facere: bñ addidit iprudẽti ſibi eueniſſe: vt bñ faceret qđ prudẽs nõq̃ fecerit. Imprudẽs q̃ ſciẽs: antitheton ſecũdũ. nã imprudẽti ſciẽtẽ reddit non prudentem.

GVI. Vide: &c. In hac ſcæna vix põt Pãphilo perſuaderi tantã opportunitatẽ accidiſſe, quãtã nunciauit Parmeno ſeruus: tandem tamẽ allocutione Bacchidis ad id credendũ facile induxit animũ. Pã. O mi Par. ẽt ſodes: quaſi ſi audes: verbũ comicũ & blandimẽti qddã habẽs. vide. i. diligẽter conſidera. vt. i. qualiter, vel q. attuleris mihi hæc quę dixiſti mihi certa. i. nihil habẽtia dubitationis: aut obſcuritatis. ne. i. vt nõ. coniicias. i. p̃cipites: impingas: impellas me frui. i. delectari hoc gaudio falſo. i. hoc breue tps. i. in hoc breue ſpatiũ tpis. Par. q̃a dixerat ei Pãphilus video: ideo rñdet, viſum eſt. i. ſatis cõſideratũ eſt a nobis & prouiſum: vt q̃ diximus ſint certa & clara. Pã. ne: ideſt verũ viſum eſt certe. i. ſine dubitatione. Par. viſum eſt certe. Pam. ſum Deus: ideſt ſum feliciſſimus vt Deus. ſi hoc eſt vt dicis. Par. repies verũ eſſe qđ dico. Pam. & quia Parmeno iã tædio affectus præ ſe ferebat diſceſſum: aut non velle amplius audire: ideo ſubdit Pãphilus. Mane dum: abũdat dũ: ideſt ſiſte gradũ & audi reliq̃ ſodes: blãdit ei vt auſculter. timeo ne. i. q credã aliud. & tu nũcies aliud. i. timeo ne animi noſtri ferant ad diuerſa: & non ſit illud qđ nũcias id quod intelligo. Par. maneo. i. ſto ad audiendũ te. Pã. opinor te ſic dixiſſe (repetit nũciata ne falſo intellexerit) videlicet Myrrhinã inueniſſe. i. deprehẽdiſſe. Bacchidẽ habere annulũ ſuũ. Par. factũ eſt ſup. i. inuenit eã habere annulũ ſuũ. Pã. dixiſti ergo Myrrhinã iueniſſe Bacchidẽ hr̃e eũ annulũ: quẽ annulũ olim: ideſt iãpridẽ dedi ei: ſcilicet Bacchidi, & dixiſti quea Bacchis iuſſit te nũciare hoc

mihi. ne: ideſt vtrum. eſt ita factũ vt repeto. Par. inq̃: ideſt dico. & iam ſatis dixi q ita factum eſt. Pam. quis eſt fortunatior. i. felicior: cui felicius & magis ex animi ſnia proceſſerint omnia. me. i. q̃ ego. & adeo. i. certe: vel valde: aut ſtantũ: ſeu ita: qs eſt inquã plenior venuſtatis. i. bñficiorũ Veneris. vel venuſtatis. i. voluptatis. nã Venus voluptas ẽ. Ego ne. i. nõ. donẽ te qd. i. p aliqđ. Dicimus enim dono te hac re: & nõ dono te hanc rem: niſi admodum antiquũ eſſet: pro hoc nuncio ita mihi iucũdo. q. d. immo debeo te donare maximis muneribus. Deinde apud ſe deliberat qua re ſit eũ donaturus inquiens. qđ donẽ tibi. ſ. deinde paruo tempore lapſo põ potens inuenire quo eũ donet ex animi ſnia. iterum replicat, qđ donẽ tibi vel te. Poſtea ſibi ſatiſfacere non valẽs ait: neſcio quid tibi debeã donare: ſiue quo debeã te donare. Nã dicimus dono te hac re: vbi ẽ remuneratio pro beneficio accepto: & pro labore ſuſcepto cauſa nr̃a. Par. at: ideſt ſed. ego ſcio quo donare me debeas. Pam. quid eſt ſupple quo te donare poſſim? Par. ſcio enim: ideſt quia. nihil debes me donare. nam non ſcio quid boni ſit tibi: neq; in nuncio. i. in relatione, ſeu nũciatione mea: neq; in memetipſo propter quod debeas re aliqua me donare. Pam. egon. i. vtrum ego. ſinã. i. patiar te abire a me ſine munere: qui. ſ. tu feceris me mortuum. i. qui eram mortuus. reducẽ: ideſt reuerſum: ſaluum: incolumem. ab Orco. i. ab inferno; ſeu a loco tenebrarum in lucem: quaſi dicat: ego qui perieram: & quaſi nullus eram prę dolore: tuo nuncio reuixi. Orcus dicit cognomẽ fluuii infernalis a Styge palude defluentis: ab orcos quod eſt iuramẽtũ. Nam Dii per illũ fluuiũ, & per Stygẽ paludẽ iurare ſolebãt certiſſima iuraiurãda. ponitur etiã pro inferno. Hic & hæc redux reducis: inde i plurali reduces dicuntur: qui pericula euaſerunt, & incolumes ac ſalui in optatos fines redierunt. Ah: interiectio dolentis ſe videri ingratum: putas me nimiũ ingratũ. i. immemorẽ beneficiorum. Sed eccam. i. ecce hic prope video Bacchidẽ ſtare ante hoſtium. credo q me expectabat. adibo: ideſt ibo ad eam. Bac. o Pamphile ſalue. Pam. O Bacchis mea. i. quã amo. mea ſeruatrix. i. conſeruatrix a morte: quaſi fuiſſ. m moriturus niſi mihi conſuluiſſes: ſalue ſup. Bac. bñ factum eſt a nobis. & volupe. i. pro voluptate, voluptuoſe, & delectabiliter. ſeu volupe. i. venuſte. nam Venus eſt Dea voluptatis titilantis. Volupe (vt ait Nonius) capitur pro voluptate. Plau. in Aſinaria: Hic ſenex ſiquid clam vxorẽ ſuam animo fecit volupe. i. pro voluptate ducit. Pã. Facis vt credam factis. i. his quæ facta ſunt. Nam difficile erat credere meretricẽ his rebus gaudere. & obtines. i. foues: conſeruas: retines. adeo. i. ita. tuam antiquam venuſtatẽ. i. feſtiuitatẽ: ſuauitatẽ: pulchritudinẽ. vt obitus. i. occurſus: qui fit calu. & bñ obitus. Naʒ ob dicit contra: & in occurſu contra itur. Vt inquam ſermo tuus. i. tuum colloquium. & vt aductus tuus: quẽ voluntas & deſtinatus locus affert: ſemper ſit voluptati. i. ſemp afferat voluptatẽ. quocunq;. i. in quẽcunq; locum adueneris. Bac. At. i. ſed. ecaſtor. i. p ædẽ Caſtoris. quod iurandi genus mulieres dicebant tãtũ. tu Pãphile obtines. i. retines. morẽ antiquũ. i. id qđ ſemp multo añ cõſueuiſti. & antiquũ geniũ. i. antiquã naturã & felicitatẽ naturalẽ. adeo ſup. vt quiſq̃. i. aliquis hõ. vnus. i. ſolus. hoium. i. ex

hominibus nunquã viuat blandior.i.ſuauior,mitior te.i.q̃
tu.Pam.Ha ha hę:iotericctiones ridẽtis. Ridet enim a me
retrice ſibi attribui blandimenta:quæ potius ſunt meretri
cum.Deinde ſubdit.&.i.etiam,tum.i.ſic eũ tecũ habebam
commertium:attribuebas ſup.mihi iſtud. Vel potius ſic in
telligatur.Tun.i.tu ne aſcribis mihi iſtud quod me non de
cet:ſed meretricum eſſe ſolet. Deinde ad aliud ſermonem
conuertit.Bac.O Pamphile recte.i.non improuide:&c te
mere:nec inconſulte amaſti vxorẽ tuam Philomenã.Nam
nunquam videram eam oculis meis ante hunc diem.quod
noſſem.i.quod ſcirem,vel meminiſſem,ſeu animaduertiſ-
ſem.ſ.me vidiſſe alias.Nam quod oſtendit & refert oratio
nem pręcedẽtem.ipſa viſa eſt mihi perliberalis.i.valde,&
honeſte venuſta:hoc eſt viſa eſt mihi eſſe ea venuſtate,qua
mulieres liberas & optimates decet.Pam.Dixtin.i.dixiſti
ne verũ:bene inſtanter ex meretrice quærit de forma vxo
ris: vtpote quæ ſit pulchritudinis perita diiudicatrix.vel
ꝙ fœmina,vel ꝙ æmula ſit.Bac.O Pamphile ita Dii
ament me: vt ex animo dico:iurandi modus eſt.Pam.dic
mihi.i.reſponde mihi,numquid.i.verũ dixiſti iã aliquid ha-
rũ rerũ patri meo Lachęti.Bac.nihil dixi de his rebus.Pã.
neq; eſt adeo.i.valde:vel intũ:ſeu ita opus aliqd harũ rerũ
patri dicere.mittito.i.omittas dicere quicquã. Alii codicea
habẽt mutito a mutio mutis.& tunc eſt ſenſus:mutito.i.ce
lato:taceas:occultes:ſecreto teneas illud quod factũ eſt.Nã
interdũ mutire(vt vult Dona.)ſignificat tacere:nihil face
re:nec dicere: vnde & muros dicimus,Interdũ mutire(vt
Feſtus inquit)ſignificat loqui.Ennius:Palã mutire homi-
ni plebeio piaculũ eſt.Bac.placet mihi hoc qđ factũ eſt:nõ
fieri notum.ſ.oibus.itidem.i.ſimiliter.vt.i.ſicut.in aliis co-
mœdiis fieri ſolet,vbi.i.in quibus comœdiis,oẽs reſciſcunt
.i.poſt factũ ſciunt oia,quæ facta ſunt.Hic.i.in hac comœ
dia:vel in hac re.hi quos par fuerat.i.decuerat reſciſcere.i.
venire in cognitionẽ factũ.ſciunt quid actũ ſit.ſed illi quos
nõ eſt æquũ ſcire quid factũ ſit, neq; reſciſcent.i.nõ cogno
ſcent ex alio:neq; ſcient per propriã opinionẽ,immo etiã
.i.ſed etiã.dabo.i.dicã vel ſuggeram:atq; ſuppeditabo.qui
.i.quo modo:vel vnde credas hoc factũ facilius occultari.i.
cęlari.Myrrhina dixit ita Phidippo tuo ſocero,ſe habuiſſe
fidẽ.i.veritatẽ vel probationẽ.an adhuc receptarẽ te meo
iureiurando.i.meo ſacramento.& ꝓpterea quia ſciuit veri
tatẽ,dixit te eſſe purgatũ.i.excuſatum ſibi.i.apud ſe.Pam.
optime eſt.i.optime ſe res habet:& ſpero hanc rẽ eſſe vẽtu
ram nobis ex ſententia.i.ad votũ.Par.o here.ſ.Pamphile.
ne.i.vtrũ.licet.i.permittit:cõceditur mihi me Parmenonẽ
ſcire hodie ex te.i.a te quid boni.i.qđ bonũ ſit qđ feci. aut
quid iſtud eſt qđ vos agitis.i.loquimini vel tractatis.Pã.
non licet tibi ſcire.Par.tamen ſuſpicor.i.coniecto aliquan
tulum quid ſit.Deinde ſubdit verba cogitãtis apud ſe.egõ
.i.vtrum ego feci ſupple hunc Pamphilũ reducem ab orco
in lucẽ:vt prius dictum eſt.quo pacto:ideſt quo modo hoc
feci.Pamphi.o Parmeno.tu neſcis quantum hodie profue
ris mihi:& neſcis ex quãta erumna.i.miſeria.extraxeris.i.
eduxeris:eripueris me.Parmeno.immo vero.i.ſed certe.
ſcio quantũ profuerim tibi.nec.i.& non,feci hoc.i.tibi non
profui imprudẽs.i.inconſideratus per imprudentiam: cũ
non cogitarem nõ prodeſſe.Pam.ego ſatis ſcio iſtud vide-
licet te feciſſe conſulto: vt mihi prodeſſes.Par.an quicquã
.i.aliquid prætereat temere.i.inconſulte.Parmenonẽ.i.me
.i.an Parmeno aliquid temere ignoret.Nam hæc res pręte
rit me:ſignificat hanc rem ignorare.An ergo Parmeno ali
quid ignoret quod vſus ſit.i.vtile ſit:vel opus ſit facto.i.fa
cere:ablatiuus participii pro infinitiuo.vt Salluſtius:Matu
re facto opus eſt.facto pro facere.Pam.O Parmeno ſeque
re me intro in domum.Par.ſequor te.Deinde ad ſpectato-
res dicit.equidem hodie feci imprudẽs.i.non ſuſpicans me
id facere plus boni,q̃ vnquã fecerim ante hunc diem.ſciens
.i.conſulto:cogitato:dedita opera:ſeu de induſtria. Valete
.i.diſcedite cum ſanitate.& plaudite:ideſt gratulamini poe
tæ & actoribus.ego Calliopius partium poetę defenſor te
cenſui:ideſt diligenter recognoui hanc comœdiam:& cen-
ſuræ meæ iudicium adhibui illi.

T Erentius Donati iudicio ſcite omiſit illud aliis: ASCẽ.
qđ cõmẽtarius adiecit. Nõ enim dicit vt aliis
comœdiis:ſed dumtaxat vt in comœdiis:quaſi
ſi vero hæc comœdia non ſit,ſed hiſtoria.

V Ide.Pãphilus audito nũcio lętat̃.clara.i.apert SER.
ta.viſam eſt ita dixiſſe.Mane dũ &recordabor
eadẽ verba:quia timeo ne &c.eaq;.i.qđ poſſe3
dare,nihil enĩ3.i.certe eſt qđ volebã noiare.vo
lupe.i.voluptas a volo vis:tu non facias te cre
da3 verbis:ꝙ hoc eſt tibi volupe,ſed factis ipſis.ita obtines
ve.vt ſemper ſit quocunq; adueneris voluptati oibus tuus
obitus.i.tua obuiatio.& tuus ſer.&c.ita vt vnus etiam nõ
blandior te viuat.Neq; eſt opus non.ſ.fieri de hac re.itidẽ
.i.ſimiliter:vt in eo fit:vbi oẽs qui ſunt in theatro reſciunt
omnia:qa oẽs tam pauperes,q̃ diuites æqualiter.ſ.nõ vis
oia rem tuã ꝓpalari.ſicut comœdiæ q̃ in cõmuni audientia
proferunt̃:neq; reſciſcẽt modo:neq; ſcient poſtea: imo etiã
dabo cõſilium.qui.i.quomodo.hoc fa.c.hoc modo melius
poterit cęlari.Myrrhina dixit Phidippo ꝙ ſi facerẽ ei iuſiu
randũ:crederet mihi de hac re:& crederet purgatum de fal
ſo crimine.Modo cum tu facias reconciliationẽ cum vxore
tua potes dicere hanc eſſe cauſam:qa purgatus es de crimi
ne:quod Myrrhina tibi imponebat. Tamen ſuſ.hoc dice-
bat vt ſimularet ſe ſcire. Vere ſuſpicor: qa egon h.&c.quo
pacto niſi ſuſpicare ego iſtũc: ideo fatetur eum ſcire ne ille
exquirat quid eſſet.Equidem ſecum loquitur: vt oſtendat
ſe neſcire:quod ſe ſcire profitebatur.

¶ Io.Ba.Aſcenſius Lectoribus Salutem dicit.

P Erlatæ ſunt,paucos ab hinc mẽſes,i manus vſ ASCẽ.
q; noſtras:interpretatiões familiares in Terẽ
tiũ:a Guidone Iuuenale viro ſane erudito atq;
bono: paulo ante hac Pariſii editæ: quas vbi
ſtudioſius perlegeramus:affuerunt qui noſtrũ
iudiciũ(quãtulũcunq; eſt)audire geſtiẽtes:percũctati ſunt:
vt nobis placerẽt.Rñdimus optime quidẽ placere: quippe
quibus plurimum facilis:atq; bonæ eruditionis gallicæ in-
uẽturi partũ intelligebamus: nõ deeſſe tamẽ locos paucu-
los:quos ipſe aliter interpratus fuiſſem. At illi cõtinuo in-
ſtãtius vrgebãt illas ſibi excerperẽ.Quid multa:morẽ geſ
ſimus.Cõſultus eſt auctor ipſe:qui vbi cõpluria pro opinio
ne ſua:nõ indigna q̃ acceptarent̃ excuſauerat:in nr̃am tan
dem fere ſniam conceſſit:admonuitq;:vt quos locos vel li
brariorũ negligẽtia:vel ſua ipſius i aliis negociis nimia oc-
cupatio:argutiori limę inuiderat:eos ſibi caſtigatiores emit
teremus.Quod qdẽ pro virili nr̃a libẽter eſſeciſſemus: niſi
ſerius ꝑtãtẽ nobis feciſſet.Nã priuſq̃ eius rei admoniti fue-
ramus:duę comœdię impſſæ erãt.Quãobrẽ ſimulq; veri
ti ſumus:ne qs nos aut infidelitatis aut temerarii auſus cri-
minaret̃:editionẽ eius integrã reliqmus.Multa tñ diligẽtię
nr̃ę veſtigia diligẽtiſſimus qſq; lector offenderit.Siqdẽ qa
ſenſa poetę tã aperte a Guidone nr̃o expoſita ſunt: vt vel
nouellus i lr̃aꝝ militia tyro:ſine veteratoris ꝑſidio capere
poſſet:effecimus vt ẽt illiteratus ex imaginibus,q̃s cuilibet
ſcænæ ꝑpoſuimus:legere atq; accipe comica argumẽta va
leat.Et ne in actuũ diſtinctione:quã difficilẽ Donatus indi
cat:qs aberret:ſm eiuſdẽ Donati ſniam: eos diſcreuimus.
Multa ꝑterea minus diligẽter ab impſſorib⁹ aiaduerſa cor
reximus. Atq; vbi cõmẽtarii ſniam a nr̃a alienã vidimus:
annotaciũculas qſdã ſubiecimus:ꝑter q̃ ad duas primas co-
mœdias(vt diximus)q̃s nũc ſubiiciemus.

I N Andriæ qdẽ expoſitionibus non ſane multa
ſunt,q̃ mutata velim:ſunt tñ quę recte itellecta
oporteat.Nã in enarratione argumẽti(quã ſuo
loco vnde aberrauerat reſtituimus)cũ dr̃:Verũ
pater eã deſponderat Pãphilo Simonis filio:qui liber effe-
ctus adamauit alterã filiam Chremetis:quæ perdita puta-
batur ſub noie Glycerii,Idq; adeo vt ex ea filiã ſuſceperit:
qđ vt reſciuit pater Simo:dum filii aium tẽtat:per ſimula-
tas nuptias multis dolis a Dauo ſeruo deluditur &c.Nõ in-
telliges Pamphilũ liberũ effectũ:aut a ſeruitute: aut a pr̃ia
poteſtate

poteſtate: ſed a cuſtodia pædagogi. vt dicitur in prima ſcæna. Item nõ putabis Simonem reſciuiſſe filiũ ex Pãphilo ſuſceptum: quia id credere non quiuit. at amorem dumtaxat comperiſſe: ſed hæc non magni momenti ſunt. At ne illud quidẽ, ĩ quo plures diſputãt: quę illæc ſint quę Simo ſignificet: dicẽdo in principio primæ ſcęnæ: Vos iſtęc intro auferte &c. Nã ſiue (vt plurimi volunt) ligna aut quis alia qbus intus opus erat: ſiue obſonia intro auferri iubeat: non magni refert: quãuis docti viri dicant non veriſimile eſſe ſenẽ ad ſimulatas nuptias obſonatum: cum Dauus poſtea dicat: Hem paululũ obſonii &c. quod quidem paululum obſonii non pluribus dediſſet intro auferendũ, dicendo: Vos iſtæc &c. Pręterea quęrunt quis ea obſonia illuc vſq pertulerat: q ſi ſenex decorum non patitur. ſi ſerui, quare non iidem intro ferant rogitant. Addunt: quare Donatus dicat auferri: quæ cum faſtidio cernuntur: ſi de obſoniis loquatur poeta: atq alia id genus multa: quapropter in picturis ligna intro auferuntur. facile tamen in Guidonis noſtram ſententiam iremus. In fine autẽ primæ ſcænæ quod dicitur: Sine eueniat &c. ſic accipio. Sine. i. permitte. eueniat mihi in Pãphilo quod volo: vt nõ recuſet vxorem ducere: & nihil in eo ſit moræ: Chremes reſtat mihi exorãdus: vt veræ fiant nuptiæ in ſcæna. Non dubiũ &c. omiſſa ſunt illa verba. Si quæris dicã. neſcio quo cõſilio: quæ plurimi textus habent ante illud: Omnes qui amãt &c. in ſcæna: Dii boni &c. in fine quod dicitur: At nullus quidem, nõ intelligo ſic: At nullus quidẽ ſum. ſed at nullus. i. non quidẽ liberatus es opera mea vt ſequentia indicant. In ſcæna: Ita pol quidem. Donatus legit: num immemores diſcipuli. vt ſit num diſcipuli tui ſunt immemores præceptorum tuorũ. vel num mulieres ſunt immemores diſcipuli tui: vtpote Pamphili. In ſcęna: Iubeo Chremetem. in Cõmentariis dicitur acceſſo etiã quartæ coniugationis: quod docti inficias eunt. tametſi in ſanctis ſcriptis ſic ita repertum eſt. Reciprocatio etiam ſic melius ſtaret: Spero Chreme Pamphilũ deuinctũ cõſuetudine & liberali coniugio. emerſurũ. i. educturũ ſeſe facile ex illis malis. itẽ cũ dicitur: Nempe incõmoditas omnis huc redit: non intelligo huc. i. me: ſed in hanc rem vt fiat: videlicet diſceſſio. Nam Chremeti quoq incommodo foret atq eius filiæ. In ſcæna: Hocine &c. in fine puto verbum reperi eſſe iperatiui modi, vt ſit ordo: Vel tute Pãphile reperi. i. inueni, cõperi aliud melius q̃ ego: & face me miſſus. Vnde Pãphilus: Cupio inqt melius reperire q̃ tu reſtitue &c. In ſcæna: Aio iã nũc &c. quod dicit: Ceſſo alloqui: intelligo vt ſit: Sed quid ceſſo alloqui Dauũ. Et illud: Vbi voles acceſſe. intelligo de ſpõſa quę ꝓprie accerſit. Et illud: Is eni vero hinc nunc abeſt: de Pãphilo dictũ puto. In ſcæna: Quis me vult: vbi dicit: Quid ais omniũ ſubaudio ineptiſſime vel ꝑditiſſime. In ſcęna: Mitte orare. in fine legũt multi: At ita iuſſi. qa eni Pãphilus dixerat. nõ recte. i. iuſta de cauſa vinctus eſt. ait Simo iocãs & aliter accipiẽs recte. vt ſit: At ego iuſſi vt ita. i. recte: hoc eſt debite vinceretur. ſed hęc hactenus.

¶ In Eunucho.

IN Eunucho aũt pauciora ſunt. Vt in expoſitione prioris argumenti. Idipſum ignorans miles: idipſum. i. falſo dictitatam eſſe ſororem Thaidis: nedum q falſo. Et in fine: Sed Atticus ciuis in primis repertus frater: hoc eſt Chremes: non autem Phædria. in principio prologi multi legũt ſtudeãt: vt ſit: Siquis eſt ſubaudi eorum qui ſtudeant &c. In ſcęna: Quid igitur faciã: Multi nõ indocti totũ principium Phædriæ dant vſq ibi: Here &c. In ſcęna: Occidi. multi legunt ſenem mulierem vbi eſt muliebre. In ſcęna: Magnas vero. rectior videt interpretatio Donati volentis illud: Dolet dictum &c. eſſe Parmenonis vt ſequẽtia atteſtãtur. In ſcęna: Nunquis hic eſt: melior eſſet ſententia ſi legeris: Ne gaudiũ hoc contaminaret vita &c. non autem vitã. Hæc & eiuſmodi pluſcula quilibet facile offenderit. Nos aũt ea dũtaxat annotauimus: nõ qui auctorem reprehenderemus: ſed qui ingenia veſtra ad maiora inquirẽda inſtigaremus: ſummã tenetis optimi lectores: facite grati ſitis. Valete.

¶ Gui
Põtifi
patris

N
amicitiæ
tent, fortu
turi hirund
niũ) æſtiuo t
tẽc falſos am
ſto ſunt: atſi
oẽs. De qbus nõta
felici multos numer
ſolus eris. Alios cernen
tes: dũ qs fortunæ ꝓſpe
hit. eſtq in ea cauſa in
quẽ ſi contingat reflatu fort
hoies abſuturi: vt ſe ꝓſitcan [illegible] ſolli[illegible]
neceſſitudine iunctos. qđ genus amicos vulgares Ouidius vocat in hęc verba: Vulgus amicitias vtilitate ꝓbat. Veri autẽ amici nulla tẽpeſtate: ac ꝓcella ab amicitia poſſunt dimoueri: qui imo cũcta aduerſa ſibi cũ amico cõia putãt. Nec immerito: nã eiuſmodi amicitia radices agit in virtute: atq etiã in dies ꝓpagat: & latius manat. Ficta aũt oĩa, Cicerone atteſtãte, tanq̃ floſculi decidũt: nec Simulatũ põt quicq̃ eſſe diuturnũ. Teſtes ſunt illi amici apud græcos cãtatiſſimi: q ſuis vltro, citroq officiis: oẽm iactationẽ ſuperarũt. Nec dubio ꝓcul iniuria: qñquidẽ ꝓbatio dilectionis exhibitio eſt operis. Hæc eſt illa amicitia: in qua æque quiſq altero delectat ac ſeipſo. In qua etiã efficit id qđ Pythagoras vult in amicitia: vt vnus fiat ex pluribus. Qua quidẽ amicitia (vir pręſtantiſſime Martine) ſic erga me frui voluiſti: vt nulla ductus ſpe vtilitatis ſemp me intimũ habueris: ex quo tuã bono omine mihi cõtingit gratiã inire. & quidẽ vſq eo: vt oẽs vias fueris me abſente ꝓſecutus: qbus me in vigilantiſſimi paſtoris noſtri gratiã pedetẽtim inſinuares. Quod ꝑfecto ſenſi ex te effectũ eſſe vna cũ cęteris mihi beneuolis: pro qbus beneficiis ac prõpto affectu: qbus tecũ agere verbis debeã in agẽdis gratiis penitus me latet. Video. n. ꝓ tãtis officiis vtile eſſe munus orõnis. At venire mihi in mẽtẽ ſolet idẽtidẽ mira i tuos mãſuetudo: q̃ ſic in me ꝑcipue frui ſoles: vt cumulatã tibi grãm me retuliſſe credas: ſi me nõ nihil gratiarũ hẽre ꝑſpicias. Quod animi genus, q̃ mihi gratũ accedat: ipſe ſum mihi teſtis locupletiſſimus. in q̃ animi prõptitudine: vt tibi vni cõcedã facile patiar: ꝑterea nemini. qñqdẽ tali me ſentio natũ eſſe igenio: vt vehemẽtiſſime abhorreã, alienuſq ſim a teterrimo, inuiſiſſimoq igratitudinis flagitio: adeo vt ſi gratiæ referendæ ſit ãr negata facultas: habẽdæ certe puto mihi facultatẽ nũq̃ iri denegatũ. Et ne tuas aures delicatas pluribus obtundã: te etiam atq etiã rogo: vt ſi ad inſtitutã in me beneuolẽtiaꝫ aliquid poſſit accedere, accedat. ſin minus: nihil ſaltẽ vnquã detrimẽti accipiat. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

¶ Guido Iuuenalis Nicolauꝫ Pelletariũ iuris, legumq cõſultiſſimum: atq in omni doctrina conſpicuum multa ſalute iubet impartiri.

NOn me præterit (vir pręſtãtiſſime) apud te ſępius increpuiſſe Mecœnatem Auguſti Cæſaris intimum: ac familiarem ſua ſponte: & quaſi quadã natiua liberalitate & beneficentia adeo in poetas fuiſſe propenſum: vt ei ipſi videantur muſę latinę oĩa debere: quippe cuius patrocinio atq benignitate principes poetarũ Maro: Varus: & Horatius nõ ſolum ſuſtentati: verũ etiã ad eas opes, dignitatemq ſubuecti ſint: vt illis in qetiſſimo otio excluſa oĩ neceſſitate ingeniũ & excitare: & i maximis rebus exercere licuerit. Legit eni eius bñficio, aliorũq amicorꝫ Virgiliũ pene cẽties ſeſtertiũ poſſediſſe, Romæq domũ habuiſſe in Exquiliis iuxta hor

ca
.t)
: ac
e ſub
e ſtu-
re tran
maiores
teratiſſimi
niſi ſuũ, ſibiq́
idẽ (vt ait Oui
s opus, & Satyri-
a curis. Magnę mẽ-
ditæ currus, & equos,
rutulũ confundat Erin-
as cauſas: qui cultiori ſermo
literariũ ſtudiũ declarare non ve
ſſimum puto) ſtudiis rite indulgen
minime oportere. Propterea memorię
maior. P. Africanũ ſuperiorẽ dicere ſolitũ:
a minus otioſum eſſe, q̃ cũ otioſus eſſet: neq; mi-
nus ſolum q̃ cũ ſolus: tanq̃ ſi innuere vellet (libet enim mi
hi nunc ita interpretari) quãto longius ſemotus erat a ne-
gociis: tanto ſe proximius ad bium. i. ad ſtudium literariũ
accedere adeo: vt in otio eſſet ſtudioſus: & i ſolitudine qua-
ſi cum mortuis familiari colloquio vti videretur in eorum
monumentis attentius euoluendis. Tu autem mi Nicolae
(vt interim ad te ſe noſtra cõuertat oratio) fidiſſimus Me
cœnas mihi fuiſti: qui cũ ipſe humili loco natus: animo con
niterer & labore contenderem: vt ad maiora peruenirem:
neq; tamen ſuppeterent ad id moliendum facultates: ſuſce
piſti meam primaʒ ætatem: quæ propter humilitatẽ & ob
ſcuritatem in hominum ignoratione verſabat: cuiq; adeo
anguſta res erat: vt non facile potuiſſet emergere ſuis ſoli-
us ſubnixa viribus. Naʒ (vt Satyricus ait) Nõ facile emer
gunt quorum virtutibus obſtat Res anguſta domi. Tãto
tamen illi fuiſti adiumento: vt non fuerit quicquam præte
reã requirẽdum. Effeciſti enim vna cũ aliis quibuſdã opti-
matibus: vt eo præceptore nobis vti liceret: qui, quam hu-
manitatis artem vocant, optime calleret: ad quam eruditio
nem cum maxime foret libris opus: nullo pacto tuis pecu-
niis parcẽdum ratus ea in re te liberaliſſimũ prebuiſti: quip
pe a quo omnia adeo cumulate mihi fuerint ſuppeditata:
vt niſi in ea doctrina aliquantũ profeciſſem: nõ iniuria mi-
hi ipſe ſolus defuiſſe videri potuiſſem. Cuius quidẽ præce-
ptoris copiam cum amiſiſſemus: nauaſti iterum diligẽtem
operam ne tunc quaſi in limine ipſo pedem ſiſteremus: ſed
potius in penitiſſimas vſq; ædes alacri animo ingredere-
mur. Tuis itaq; auſpiciis Pariſios petiuimus: atq; (ſi tuo di
cto fuiſſemus audientes) ipſas etiã alpes celeri gradu tran
ſcendiſſemus. Quibus animaduerſis: nõ poſſumus nõ eſſe
maxime tuis bñficiis obnoxii: qbus tantopere liquet nos ip
ſos cumulate fuiſſe affectos. Propterea ſi cõtingeret vt tibi
in aliquo morẽ gerere poſſemus: nihil nobis foret antiquius:
q̃ vt apud te q̃ gratiſſimi eſſe cognoſceremur. Quo circa ſi
quid ſit qđ noſtra opera tibi efficere poſſit: admoneto tãtũ
non rogato. Ipſe enim admonitus tuæ voluntati equis, ve
liſq; (vt aiunt) ſtudeo morigerari. Vale

℄ Guido Iuuenalis Michaeli Burello ſacroſanctę theolo
giæ profeſſori perquam erudito. S.P.D.

QVemadmodum Heſiodus ille poeta moratiſſi
mus literis mãdatum reliquit: virtutẽ eſſe com
parandã per quoſdam gradus: in qbus primis
aſperitatẽ ineſſe teſtatus. At in extremis nõ fa-
cilẽ dictu ſuauitatẽ i hiſce carminibus: Virtutẽ
poſuere Dei ſudore parãdam. Arduus eſt ad eam, longuſq;
per ardua callis: Aſper & eſt primo: ſed vbi alta cacumina
tanges Fit facilis: quæ dura prius fuit indyta virtus. Cui
ſententiæ plurimum conſonat Maronis noſtri dictum de
Pythagorea litera in hũc modũ: Littera Pythagoræ diſcri
mine ſecta bicorni: Humanæ vitæ ſpeciem præferre vide
tur. Nam via virtutis dextrum petit ardua callem: Diffici-
lemq; aditum primũ ſpectantibus offert: Sed requiem pręſ
bet feſſis in vertice ſummo. Ad quem verticeʒ vnuſquiſq;
neruis omnibus ſpectare debet: quo poſſit honeſtã duce-
re vitam: & ad cæleſtem Hieruſalem recta peruenire. Sic
mihi quoq; de ſcientia idem poſſe dici videtur: quæ diffici
les a ...ſi offerre ſolet. at vbi ad eius cacumen peruentũ
ſit facile ...mmum ac ſuaue redditur: quod acerbitatis nõ
parum prius habuiſſet. Cuius quidem limen cum pene eo
dem tempore ego, atq; tu fuiſſemus ingreſſi: diuq; vna in
itinere cœpto perreximus: ipſe longe velocior, q̃ ego ante
uortiſti me: laxatiſque habenis longo præcucurriſti inter-
uallo: idque vſq; eo: vt verticem ſummũ attigeris: meipſo
dumtaxat paulo vltra radices progreſſo. Quod nõ eſt ma-
gno mirandũ opere: quippe qui ingenii acie polleas: & ad
largiendum ſuppetant copiæ. At mihi non ita poſſe dice-
re conceſſum eſt: qui neq; tantam ingenii præſtantiã conſe
qui poſſum: neq; habeã omnia mihi ſuppeditata: quæ vi-
ctus, cultuſq; quotidianus poſtulant. non ea tamen preſſi
penuria cæleſti numine ſumus: qua ſtudia ipſa literarũ miſ
ſa facere cogamur: quinimmo in erudiendis iuuenibus ſtu-
dium, curamq; contulimus neceſſitatẽ conſulentes: qua cõ-
plures adducti ab inceptis ſuperſedere conſpiciuntur: qui-
bus tamen ſi fauerẽt: maiora ſpectandi animus nõ deeſſet.
Vires quidem conſulendæ ſunt, & audendum aliquando
eſt: neq; ita cadendum animis: vt obiectione quadã animi
labores videamur refugere: & ab illis declinare. Nã (vt ait
Cicero) Simul ac iuuenes eſſe cœperunt: magna ſpectare:
& ad eas rectis ſtudiis debent cõtendere: quod eo firmiore
animo facient: quia non modo non inuidetur illi ætati: ſed
etiã fauetur. Quod ſi iuuenis pietatẽ accuratius colat, Deũ-
que feruenti caritate complectatur: agat liberrime & ope-
retur: quandoquidem res eius ac operationes adeo indies
magis: magiſque ſecundabuntur: facileque ipſe deprehen-
det: vt de virtute in virtutẽ ambulauerit: ſic ſuas bene bea-
teque viuendi facultates indies maius ſumpſiſſe incremen
tum: cuius rei teſtes ſunt locupletiſſimi: qui ea in re periculu
lum feciſſe gaudent. Sed vt eo, vnde digreſſa eſt, ſe noſtra
referat oratio; cariſſime Michael: non poſſum non te vehe
menter amare: tuiſque optimis voluntatibus nõ inſeruire:
qui fere vſq; a puero te mihi familiarẽ prębuiſti: neq; (quã
tæcunq; acceſſiones tibi factæ ſint: & fortunæ & dignita-
tis) maieſtate vlla in me vti voluiſti: illius Ouidiani dicti
nõ immemor, q: Nõ bene conueniunt, nec in vna ſede mo-
rantẽ Maieſtas & amor. Poſita enim omni grauitate (qua
circa omnem reprehenſionẽ vti poſſes tanta pręſertim di-
gnitate) mecũ familiariter agere non dubitas: & quidẽ vſ
q; eo: vt ſæpe tuæ dignitatis oblitus identidem in ſermonẽ
nimium familiarem incidam: qui veniret reprehendẽdus:
niſi omnia excuſaret amicitia: nõ longe a teneris (vt gręci
dicunt) vnguiculis inſtituta: & creſcẽtibus annis accuratiſ-
ſime conſeruata & aucta. Quæ quidẽ (vt facile perſpicio)
nulla ex parte eſt acceptura detrimentum: præſertim cũ fa
cta acceſſione tanta & fortunæ, & dignitatis a te adeo dili
genter colatur: alatur: & ſequentibus officiis roboretur. Si
quidem ipſe ornandi mei rationis mire quotidie paras: ani
mumq; mihi ita expeditũ, propenſumq; præſtas: vt videa
ris toto molimine de meis ornamẽtis cogitare, & commo-
dis, meaſq; vtilitates nullis proprie tuorũ amicorũ cõmo-
dis poſthabere. Quã quidẽ beneuolẽtiam ſummopere cu
pio nulla ratione iri detritũ: quin potius ſi qd illi accedere
poſſit, accedat quęſo: & indies maius incremẽtũ ſuſcipiat.
Quod ſi fuerit facti tantum, quantum mihi præter faculta
tem licebit, vſq; adeo illi a nobis ire reſponſum ſtudebit: vt
nulla noſtri par officii requirenda cenſeatur. Vale.

℄ Guidonis

Guidonis Iuuenalis natione Cenomani
Epigramma ſuper cauſa operis ſuſcepti.

Extat Platonis præclarum dogma monentis:
Vt quærat patriæ commoda quiſq; ſuæ.
Nos hominum cauſa Stoici dixe re creatos,
Quo ſibi ſuppetias mutuo nata ferant.
Quare cuncta Deo cupiens accepta referri:
Cuius opus celſo numine quodq; micat.
Tentaui duros iuuenum laxare labores,
Qui bene pandentis lumine ſæpe carent.
Nunc leuiter poterunt feſtiui dicta Terenti
Noſſe: nec ingenium plurima cura premet.
Tergant ergo rudes terra rubigine linguas:
Et condant animo uerba latina ſuo.

Ioannis Egidii Nucerienſis
Epigramma ad iuuenes.

Quid teris ignauum damnoſa per otia tempus
Immemor ætatis culta iuuenta breuis?
Semper eunt tacito fugientia tempora motu:
Hinc redit ad primos lapſa nec hora dies.
Fers modo longinquas ueſtigia crebra per urbes:
Nunc teris incertis compita cuncta uiis.
Hæc ſectatores leuitas turpiſſima uanos
Reddit, & ingenii [illegible]ina lenta rudis.
Dum tua ſunt uiri[illegible] [illegible]entia corda ſub æuo:
Et cupis ore nou[illegible] [illegible]erba diſerta loqui.
Ingenioſa legas n[illegible] monumenta laboris
Si placeant ſtudiis comica dicta tuis.

Splen[illegible]
Or[illegible]
Morib[illegible]
Te[illegible]
Hinc[illegible]
[illegible]
Ind[illegible]
V[illegible]
Inclyt[illegible]
Sit[illegible]
Omni[illegible]
Van[illegible]
Hic quoq;[illegible]
Exterſo[illegible]
Candidus ecce G[illegible]
Tradidit ingenii c[illegible]
Tuq; Palæmoniæ ſe[illegible]
Tradita ſub memori d[illegible]
Et meritas agito facili pro codice grates,
Non ſunt ingratis munera digna uiris.
Otia ſed fugias ſtudiis inuiſa ſeueris:
Nullus ab ignauo pectore ſurgit honos.
Vt primum pigros ſerpet caua ruga per artus
Plorabit ſtultos tarda ſenecta dies.
Aſſiduum tolera nunc tota mente laborem:
Aetas ne inſolitum curua recuſet onus.
Exerce ſtudiis uirides feruentibus annos:
Perpetuum claris ſtet decus ingeniis.

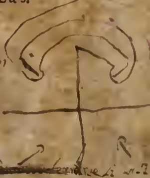
Venetiis in Aedibus Guilielmi de Fontaneto
Montisferrati. [illegible] M.D.XXVIII.
Die. ul[illegible]o Martii.

REGISTRVM.

AA A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z & ɔ.

Omnes ſunt quaterni: præter ɔ qui eſt ternus.

Quinterni. xx. carte. iiii.

A01 1464961